

M

TRACTATVVM SEBASTIANI MEDICIS FLORENTINI

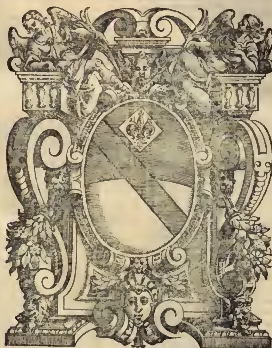
I. C. Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolici.

Secundus Tomus.

CVM SVMMARIIS AC VNICO INDICE locupletissimo nunc primum in lucem editus.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS,

Apud Bernardum Iuntam. M D LXXXVI.

SEBASTIANI MEDICIS,

Tractatus de Regulis Iuris.

TOMVS SECVNDVS.

Summaria in Præfationem totius Tractatus.

1 *OMnis ars suis principijs constat.*
2 *Experientia est rerum magistra.*
3 *Quæstio soluitur ex identitate rationis.*
4 *Plura sunt negocia quam verba.*
5 *Regulæ vis, atque potestas.*
6 *Regulam habens pro se intentionem fundatam habere dicitur.*
7 *Præfationes maxime prosunt.*
8 *Regula ex iure sumitur.*
8 *Ius quid sit, & quotuplex, ac vnde originem habuerit, vide remissiue.*
10 *Regula quid sit.*
11 *Regula vnde dicatur.*
12 *Regula quotuplex sit.*
13 *Regula specialissima quæ sit.*
14 *Diuisio bona debet esse bimembris.*
15 *Regula Quot modis dicatur & intelligatur.*
16 *Regulariter qualiter procedere dicatur.*
17 *Generaliter quomodo intelligatur procedere.*
18 *Regula qualis debeat esse.*
19 *Lex regulam continens nullum superfluum habere debet.*
20 *Regula debet esse vniuersalis.*
21 *Regula constituitur per signa vniuersalia.*
22 *Dictio plerumque quid operari dicatur, & importat esse regulam.*
23 *Dictio interdum quid operetur? Regulam esse in contrarium.*
24 *Regula an faciat ius, vide remissiue.*
25 *Regula quando amittat officium suum.*
26 *Regula non comprehendit priuilegiatos.*
27 *Regula non procedit vbi de fauore publico tractatur.*
28 *Regula quibus in casibus non detur.*
29 *Indefinita oratio quæ sit.*
30 *Indefinita æquipollet vniuersali.*
31 *Exceptio dicitur de regula.*
32 *Exceptio est ad derogandum regulæ.*
33 *Specie de genere excepta non continetur sub genere.*
34 *Regula quemadmodum non habet locum in casibus non exceptis, item etiam nec in similibus.*
35 *Exceptio nihil operatur, quando inconueniens resultat.*
36 *Exceptio sufficit quòd de regula sit.*
37 *Exceptio probat contrarium quod est in regula.*
38 *Exceptio limitat regulam.*
39 *Exceptionis qualitas nisi habeat conformitatem cum regula nihil operatur.*
40 *Exceptio confirmat regulam in casibus non exceptis.*
41 *Exceptio quando non potest, nisi ad vnum casum referri ad illum tantum dicitur referri.*
42 *Quicquid non excipitur, sub iudicio regulæ permanet.*
43 *Mandatum declaratur per exceptionem.*
44 *Rescriptum per exceptionem declaratur.*
45 *Statutum per exceptionem declaratur.*
46 *Legatum per exceptionem declaratur.*

PRÆFATIO.

MNIS artis progressus a ge-
neralibus preceptis rectè du-
citur, quæ quidem ad cogni
tionem rerum omnium ita
1 necessaria sunt, † vt neq; igno
rari neque in dubium reuo-
cari debeant, §.his igitur In-
stitu.de iustit.& iure, l.prima, ff.si certum peta.l.j.
ff.de ori.iur, nam qualem censebimus medicum,
qui nesciat contraria contrariis curari? Extre-
misque morbis extrema remedia adhiberi? Qua-
lem rhetorem.qui triplex esse dicendi genus, de-
liberatiuum, demonstratiuum, & iudiciale non
nouerit? Qualem denique Physicum, qui ne-
sciat ex nihilo nihil fieri, vniusque generatio-
nem ex alterius corruptione deduci? Habet
quoque legalis disciplina sua principia atque fun
damenta sicuti omnes artes, l.prima.ff.de iustit. &
iure, quibus ignoratis, & omne quod ex illis
ignorari necesse est, & hæc sunt omnes commu-
nes regulæ iuris, quarum sane cognitio quàm
2 sit vtilis, docet experientia rerum magistra † ca-
pitu. quam sit de elect.in vj. oportet enim pru-
dentem soluere nodos, & controuersias quæ
nuuquam contingerunt, quod fieri non po-
3 test, nō potest, nisi per huiusmodi positiones † ap
plicatas ex identitate rationis, l.Clodius, ff.de acq.
hæred.l.illud, ff.ad l.Aquil.l.non possunt, ff.de le-
4 gibus, quia cum plura † sint negotia quàm ver-
ba, l.quarta, ff.de præscriptis verbis, non pos-

5 sunt omnes † casus legibus complecti, d.l.nõ possunt, ideo per regulas deciduntur, not.c.j.de cõst. c.j.de resc.c.pastoralis de iudicijs, c.nouit de foro comp.c.si diligenti de fide instru. c.dudum, c.inter dilectos de præsumpt. venerabilis, de exc.c.si. de consag. & affi. l.fina. C.de author.præst. l.nec auus, C.de emanc.liber.l.si. ff. de relig.& sumpt.fune.l.cum donationis, C.de transact. l.si iudex, ff. de minor. ideo habens reg. pro se intentionem fun
6 datam habere dicitur, & aduersario † incumbit onus probandi contrarium, glo. Din. & omnes in rubr. de reg.iur.6. Deci.l. j.nu.in 6. ff. e.Bald.l.2. colu.j.ff.si quis in ius voc.non ierit. De quibus cũ ego in hoc præsenti tractatu dicere decreuerim, non ab re duxi nonnulla prius hoc in loco præmit tere, quæ ad hanc materiam, quàm maxime con-
7 ducere videntur, † Præfationes enim maxime prosunt, l.proponebatur, ff.de castr.pecu.l.j.ff.si cer. pet.l.j.ff.de dolo.mal.excep.l.j.ff.de orig.iu. dixi
8 ego in tract.de leg.& stat.3.par.q.xix. nu.5. † Et quia ex iure sumitur Reg.l.j.ff.eo.esset primo loco vidẽdum quid sit ius, quotuplex sit, & vnde originem habuerit de quo cum late dixerim in tract. de defin. p.2.defin.4.nu.5. & in d.tract. de leg. & stat. p. j. q. 6. per totum nihil est in præsentiaqđ
9 dicam, videamus igitur. † Primo quid sit reg.& vnde dicatur? Resp. quod regula est, quæ rem quæ
10 est breuiter enarrat, l.j.ff. de reg. iur. † hæc definioitio, seu potius descriptio ponitur a me in tract. de defin.p.ij.defin.100.in fine, quę posset multipliciter impugnari, sed quia de hac materia defin. satis dixi in d.tracta.p.prima, Ideo ad aliud peruenio, dicens ꝙ reg. dicitur quod recte ducit nec ali
11 quem aliorsum trahit † not.ca.3. dist.3. Secundo quæro quotuplex sit regu. & quot modis dicatur? Resp.duplicem esse reg. aliam generalem, aliã autem specialem, generalis reg.est, quæ adaptari potest ad omnes dispositiones, tã iudiciales q̃ extra
12 iudiciales † tam inter viuos, q̃ in vlt.vol.vt l.nihil tam naturale, ff.eod.item generalis est, quæ numq̃ fallit, c.in toto de reg.iu.in 6.specialis autem reg. est, quæ ad aliquam particularem materiam applicatur, c.in iudicijs, de reg.iu.in 6.l.in testamẽtis, & l. cõtractus, ff.eo.& quemadmodum datur reg. generalissima, ita & specialissima reperitur, cum
13 ipsa se refert ad aliquam speciem † alicuius dispositionis, l.aliud est vendere, l.omnis hæreditas, ff. eod.hanc bimembrem diuisiooem feci, quia ipsa
14 sola optima est, §.omnium Inst.de act. † sed quot modis accipitur reg. Resp. quod plutibus modis dicitur. Primo prout in l.j.ff.eo. de qua est sermo noster, secundo pro eo, quod regat, & recte ducat, c.3.dis.3.& hoc pacto omnis lex erit reg. Tertio pro ordine ecclesiastico tot. titu. de regular. Quarto dicitur regu. Cancellariæ, quæ facit ius.
15 † Quinto dicitur reg. Euangelij, cap. quemadmodum, §.si.de iureiu. Sexto reg. magistri, cap. de his 12.distin. Septimo reg. legis sacræ dicitur, c.bene nouit 61. dist. Octauo pro lege communi accipitur, & è contra c.cano.3.dist. Nono pro virga ponitur Boer.in addi.ad Din.in rub.extra eod.6.nume.2.Decimo & vlt.pro definitione dicitur, & è contra glo.& Doct.l.omnis definitio, ff. de regu. iur.dixi in tract.de defi.P.in procem.num.7. Tertio quæro quid differant inter se hæc duo videlicet Generaliter, & Regulariter? Resp. maximam esse differentiam inter ista, nam generaliter dicitur quod infallibiliter semper & in omnibus procedit, regulariter dicitur quando in aliquibus casibus procedit, fallit tamen in multis subsistente
16 ratione, vt dixi supra, nume. 12.de primo † com. opin.est vt attestatur, Cagno.l.j.nume.27. ff.eod. contra Dec.d.loco, nume.18.conc.Abb.c.venerabilem, de elec.Cardi.c.in Synodo, 17.distin.Euer. in loco de exc. ad regu. nume. 15. l.Generali, C.
17 de sacrosanct. † eccle.l.leges, la j.& la 3.C.de leg. addentes ad Dec.d.l.j.numero 18 & num.seq. Exempl.est d.c.in toto, & c.plus semper de reg.iur. 6.de secundo modo exempl.est, c.qui prior, c.locupletari, eo.tit.6. Quarto quero qualis debeat es-
18 se regu. & qualiter constituatur † Resp. regu.esse debere breuem, l.j.ff. e. laudabilis enim in omnib. breuitas dr̃ esse, præsertim in legib.tradentib. re-
19 gu.in quibus nullum † superfluum esse debet Bal. l.Gallus, §.j.in 3.opposi.ff.de lib. & posthu. Boer. in addi.ad Din.in procem.de reg.inr.6.numero 1. conc.l.si.§.j.C.de appell.l. fin. C.de precibus imper.off.l.si.C.de don.l.j.ff.de of.pf.præt.§.in summa, Inst.de dona.l.in summa, ff.de aqua plu.arcen. l.j.ff.si cer.pet.ibi pauca, l.j.ff.de præscrip.ver, ibi agam paucis, Doct.com.l.properandum, C.de iudicijs, hinc est quod dici solet. Gaudent breuitate moderni, glo.j.ff.quod metus causa, dixi ego in tracta.de leg.& stat.par.3.quæst.19.numero 7.Secundo Regu.debet esse vniuersalis, nam per tradi-
20 tionem illius † casus plures reducuntur ad vnũ, quo deinde constituitur regu. Tertio Regu.debet
21 esse plumbea, † nam ipsa de facili flectitur propter exceptionem casus specialis, Cagnol. Rubri. de regulis iur. numero 18.sed qualiter constituatur? Resp.quod concipitur regu. per uerba, & per signa vniuersalia, tam negatiuè, quàm affirmatiuè, capitu.estote, capit.desleat, eod.titu.6.l.nunquam, ff.eodem, item & indefinite, ff.eodem, l.seruus, &
22 nota quod idẽ † importat dictio plerũque, l.plerumq;.ff.de reg.iur. Alb.in 2.par. stat.q.186.l.plerumq;.ff.de iure dot.l.j.§.j. ff.de tut. & rat.distr. l. 3.ff.de offic.præfec.vig. §.6.Inst. de leg. patr. tut. Salyce. l.fina. C. de vsufruct. idem, l.Iulianus, C. de sacrosanct. eccle. l.iurisgen. §. pactorum, versicu.plerumque, ff.de pactis, l.cum virum, C.de fide. Euer.in loco excep.ad regu.numero 13. quando autem, l.vtitur hac dictione aliquando seu in-
23 terdum † denotat regu. esse in contrarium, gl.l.legitima, ff.de pactis, Barto. l. nec ei, §. fina. ff. de adopt. l.admonendi, ff. de iureiuran. l. interdum, ff. de condiction. in debit. Euer. d. loco nu. 14.
24 Quinto quæro. † An Reg. facit ius? de hoc dicas, vt dixi in tract.de leg. & stat.par.2. q.9.in terminis, vbi et plures colliguñt effectus ipsius regu. quos

quos nota diligenter ad propositum istud.
25 Sexto igitur † quæro quibus in rebus reg. a-
mittat officium suum? Resp. quod ipsa nõ pro
cedit qñ in aliquo vitiata est ex aliquo speciali
casu videlicet pp priuilegium alicuius quod
cum sit priuatorũ lex, per illud recedimus a re
26 gu. iur. cap. † priuilegium, 3. di. secundo ratio-
ne publicæ vtilitatis, nam reg. est neminem lo-
cupletari debere cũ alterius iactura, c. locuple-
tari de reg. iur. 6. nihilominus bono publico in-
troducta est vsucapio, qua acquiruntur domi-
27 nia † rerũ ne diu stent in incerto l. j. ff. de vsuc.
Tertio ratione odij alicuius, §. sic itaque versi.
plane inst. de act. Quarto ratione superioris au
ctoritatis, l. princeps, ff. de leg. Quinto ratione
ętatis, l. j. & seq. ff. de minor. Sexto ratione se-
xus l. j. & l. ij. ff. ad Vell. l. j. ff. de postul. Septimo
fauore religionis, l. sunt personæ, ff. de relig. &
sumpt. funer. octauo & vlti. tollitur per instan-
tiam c. sicut vrgeri, j. q. j. §. Pauonum Inst. de re
rum diuis. & hæc procedunt qñ iam reg. cõsti-
tuta est. Videamus modo quibus in causis non
28 possit ipsa constitui? † Resp. quod reg. non da
tur in his quæ raro accidunt, l. nam ad ea l. seq.
ff. de leg. Secundo in his, in quibus nimia muta-
bilitas negotiorum versatur vt in mora l. mora,
ff. de vsur. Tertio nõ potest dari his rebus, quæ
prouideri non possunt, l. si putator, ff. ad l. Aql.
Quarto hoc idem in extraordin. crim. l. penul.
§. in Ægipto. ff. de extraor. crim. Præmissis his
quæ pertinent ad reg. videamus modo de inde-
29 finita oratione, & primo † quęro quæ dicatur
oratio indefinita? Resp. quod est terminus cõ-
munis absque aliquo alio signo, vt homo, & in-
definita dr̃, i. nõ distincta, sed generaliter dicta,
quia per ipsam non magis de vno, q̃ de alio in-
telligatur, Cagno. d. l. j. nu. 5. post Bart. d. loco,
nu. 2. ff. de reg. iur. Secundo quæro. An indefini
ta æquipolleat vniuersali? Resp. reg. esse com.
30 quod sic † Host. in summa de reg. iur. num. 3.
Bar. l. si pluribus, nu. 3. ff. de lega. j. Bal. l. 2. colu.
2. ff. de libe. & posth. idem in consi. 171. volu. j.
num. 6. Alex. consi. 7. vol. j. col. 2. Din. Rubr. de
reg. iur. 6. nu. 5. Dec. l. j. nu. 12. ubi Cagno. nu. 7.
ff. eod. quæ quidem quomodo, & quando proce
dat dicam ego infer. Transeamus modo ad exce
31 ptionem reg. Quæro vtrum exceptio † sit de
regu. & br̃ concludendo dico quod sic, nam si
Reg. loquatur de homine, & exceptio esse dẽt
de homine Ias. cons. 63. lib. 3. Ange. consi. 290.
32 col. 3. l. semper, ff. de reg. iur. quæ quidẽ † exce-
ptio fit ad derogandum regulæ, l. j. in ij. resp. ff.
de reg. Cat. Doct. c. quoniã, ut lite non conte.
l. de his, ff. de legibus. Alb. in j. p. stat. q. 67. Aret.
§. sic itaque, Inst. de act. l. legata inutiliter, ff. de
adim. leg. l. cum tale, §. fi. ff. de condi. & demon.
33 vnde species de genere excepta † nõ cõtinetur
sub genere, l. sanctio legum, ff. de pœnis, l. doli
clausula, ff. de verborum oblig. l. vxorem, §. feli
cissimo, ff. de lega. 3. l. seruis vrbanis, §. fin. ff.
eo. l. alimta, ff. de alim. lega. Ampl. hoc ut quẽ-
admodum regu. non habet locum in casib. nõ
exceptis, non habebit etiam locum in similibus
34 casibus † Alexan. consi. 13. lib. 4. numero 5. De
ci. cap. iurauit, colum. 2. de probat. idem consi.
555. glo. l. j. ff. de cond. indebi. Bald. capitu. post
translationem, §. quamquam de renunciat. Ab-
bas cap. cum dilecta de confirmatio. vti. vel inu
ti. idem, capi. fi. colum. 3. de re iudi. & in c. fi. vt
lit. non cont. Boer. in add. ad Din. in rub. de re-
gu. iur. 6. nu. 13. Ex quibus dictis nonnulla in-
fero. & primo quod quando continetur repu-
gnantia minus incõueniens est, quod exceptio
35 reddatur inepta. † quam regu. reddatur nulla l.
quoties, ff. de regu. iur. Secundo not. quod suffi-
cit exceptionem esse de regula secundum quid
Ias. l. nummis, ff. de in litem iur. Tertio not. qđ
36 de natura † exceptionis est, ut procedat de cor
pore primæuæ dispositionis, & probat contra-
rium, quod est in præcedenti, Curt. consi. 65.
col. 3. Ripa libro j. resp. c. 6. nu. 6. Bald. in tra. de
dote par. j. colum. 40. Cagno. l. j. nume. 18. de
37 regu. iur. quarto not. quod quando † exceptio
facta est de eo quod in reg. continetur restrin
git illam, l. Lucius, §. hæredibus, ff. ad Treb. l. ge
nerali, §. vxori, ff. de vsufru. l. si chorus, §. j. l. si
ita, ff. de lega. 3. l. quintus, ff. de auro & argen. le-
ga. Dec. l. j. numero 30. vbi Cagno. num. 34. ff.
eod. per l. si cum fundum, ff. de verborum sig.
Oldrad. consi. 133. Euer. in loco de except. ad
regu. nume. 10. Bal. cap. j. col. 5. de capit. qui cu-
38 riam † vend. Imol. l. filio colum. 20. ff. de iniu-
sto rupto Roman. auct. similiter in 19. speciali
piæ causæ, C. ad l. Falcid. Alexand. l. senium, co-
lum. 2. C. qui test. fac. poss. Roman. consi. 107.
quando autem qualitas exceptionis, non habet
39 conformitatem † cum regu. illam non restrin-
gir, l. scire oportet, §. aliud, ff. de excu. tutor. l.
continuus, §. cum ita, ff. de verborum obligatio.
Corne. consi. 225. volumi. 3. l. Titiæ, ff. de lega.
j. Euer. d. loco numero 11. Quinto Not. quod
licet exceptio sit contra regu. in casibus exce-
ptis tñ in alijs non exceptis ipsa cõfirmat reg. l.
40 nã qđ, §. fi. ff. de pe. leg. † Alex. cons. 64. col. j.
li. 4. Dec. consi. 180. Alci. lib. 2. in fi. ff. de verb.
sign. Alex. consi. 145. libro 7. nume. 2. Cagno. d.
l. j. nume. 31. Dec. d. loco num. 21. Bar. l. quæsi-
tum, ff. de fund. instr. glo. & Barto. §. ut autem
authen. de non alien. columna 2. l. tribunus, §. fi
na. ff. de testa. milit. c. nonne, de pręsump. Ang.
consi. 239. Euer. in loco a ratione legis, nume.
53. conc. Signor. consi. 8. nume. 2. Rom. consi.
207. Abb. consi. 20. lib. 2. idem consi. 70. eod. li
41 bro. Sexto no. quod exceptio † declarat reg. Ale
xan. consi. 36. volumi. 6. & l. Senium, C. qui
test. fac. poss. Pont. consi. 62. volumi. 2. Ias. §. ę-
que Insti. de act. not. l. fina. ff. quod quisque iu-
ris, l. si cum fundum, ff. de verborum sig. Imo. l.
filio, colum. 20. ff. de iniusto rupto authent. ex
causa, C. de libe. præt. Septimo nota quod ex-

ceptio vbi post plures casus ponitur, si nō pōt nisi ad vnum referri illum tantum excipit gl.& Doct.c.j.de præfer.octauo, no.† quod quicqd
42 non excipitur sub iudicio reg.permanet, l. 1 itię textores,ff.de leg.j.l.hec oratio, ff.si qs ingenuus esse dicat, ex quib.no. infero:Primo qd si constituo procuratorem generaliter ad omnia non veniunt ea, quę speciale mandatum req runt,c.qui ad agendum de proc.6. sed si fiat cū exceptione casus requirentis speciale mandatū
43 talis exceptio ampliat mandatum, ut oīa† alia includantur, quę speciale mandatum requirūt Deci. d.l.j.nu.25.Euer. d.loco de exc. ad regu. nu.3.Cagn.d.l.j.nu.36.Secundo infertur, quod si princeps in rescripto excipiat vnum casum,
44 quo noluerit tertio † preiudicare ex tali exceptione declaratur, & ampliatur intentio principis quod s. in alio uoluerit tertio p̄iudicare Cagno.d.l.j. nu.33. Tertio infertur quod stāte statuto quod debeat solui gabella instrumenti facti de re ęstimabili excepto instrō procuratio-
45 nis & sic regula statuti† est de re æstimabili, exceptio vero de re inæstimabili pp qualitatē exceptionis reg.statuti non extendit ad infra facta de reb. inæstimabilibus, quia talis exceptio non est de regula, & per consequens nil operat tali casu Cagn.d. l.j.nu.34.com. opi.dicit. Quarto, & vlti. infertur, quod si legatum factum
46 † fuerit de omni penu, quam quis habet excepto vino, quod erat Florentię, talis exceptio declarat legatum esse de penu, quę erat Pisis nō alibi, l.quęsitum, §.j.ff.de leg.3.ubi Docto.cum refert Euer.d.loco, nu.10.& seq. & Cagn.d.l.j. nu.30.vbi etiam Dec.ff.de reg.iur. gl.Din.Boe. Ioan.And.Philip.Francus in rub. extra eodem titu. de regulis iuris 6.

Summaria in j. Regu.

1 *Generaliter dictum generaliter est intelligendum.*
2 *Omne qui dicit nihil excludit.*
3 *Regula generaliter dictum, in quibus habeat locum.*

REGVLA PIRMA.

ENERALITER dictum generaliter est intelligēdum, l.j. §.generaliter, ff. de lega.præst. ibi exemplum est quod Prętor generaliter excipit parētes, & filios, nec gradum liberorum, parentumue enumerat, † quæritur an
1 excipiat omnes Resp. quod sic eosque comprehendit vsque in infinitum, quia generaliter dictum, generaliter est intelligendum conc. l.de precio. ff.de Publiciana, l.qui §.partem, ff.de in ius voc.l.2.§.homines, ff.vi bon. rap. Bal.consi. 305.lib.j. & consi. 191.eod.vol.C.raue.consi.3. nu.1.& seq.consi.92.num.4.consi.86. nume.8. consi.70.nu.27.consi.118.nu.14.consi.133.nu 5.l.item apud, §. generaliter, ff. de iniur. l.j.§. cū urbem, ff.de offi.Pręf.urb.l.iurisg.§.siue, ff. de pac.l.metum, §.animaduertendum, ff.quod
2 met.cau.l.fi. † C.de dot.promiss.simile dr, qui omne dicit nihil excludit, l.Iulianus, de leg.3. conc.etiam Abb. consi.cix.nu.13.consi.26. nu. 4.consi.2.nu.2.Cęph.consi.36.nu.15.cōs. 150. nu.13.consi.231.nu.3. Spe. in tit. de procu.§.2. Rebuffus in sua praxi beneficiorū, nu.51.in forma vicariatus, idē in tra.de test.gl.2.nu.7.Hyp. de Marsi.in trac.de malefi.§.aggredior, nu.55. & est com.dictū, dixi late de reg.in trac.de leg. & stat.p.3.q.17.nu.1.& seq. vbi qualiter extendatur, atq; restringatur generaliter dictū per Interpretationem satis declaratur, iō hoc in loco tm̄ ponam nonnullos casus. Qui ex ista regula excipiuntur, qui maxime ad praxim deseruire possunt reliqua pro ista regula videri possunt in d.tractatu superius relato in 3.p.q.17.
1 Absurdum qn̄ aliquid resultat non † comprehenditur in generali dispositione, l.nam absurdum, de bon.liber.l.non obseruare, §.fi.ff. de offic.procon.l.si quis ex argentarijs, §.fi. ff.de ed. Euer.in loco ab absurdo, nu.1.Bal.l.scire oportet, §.aliud, ff.de excus.tut. & est com. dictū Io. And.c.cui licet de reg. iur. 6. di.auth.sed nouo iure, C.de episc. & cle.
2 Absolutio generalis facta a iudice nō † cōprehēdit absolutionē oīum bonorū qn̄ ex diuersis factis resultarēt Doc.cō.l.fi.C.de nup.ubi Cy. Iac.Bar.& Bal.quos refert Ias. l.de pupillo, §.si implurib⁹, col.2.num.6.ver.2.ff.de oper.nou. nunc. ampl. etiam in absolutione facta per principem quæ non comprehendit casum grauem, quem supplicans tacuit idem Ias. d.loco.nu.7. Bal.l.proscriptione, col.9. C. si contra ius, uel vtil.publi.Old.consi.33.Alexan.consi.4. lib.5. Doct.l.3. C.de episcopali audientia Barb.c.super literis, col.33.de rescr.
3 Absentię paternæ rōne, filius † admittitur ad agēdum qui alias minime admitteretur, l.si longius, §.filiusfamilias, & ibi Doct.com.ff.de iud. Soc.in reg.294. fallent.27. Item ratione absentiæ iudicis poterit quis appellare, quāuis regulariter non possit, l.ij.§.biduum, C.Qn̄ appellādum sit c.ex suscepto ubi Doct.com.ext.de foro comp.Bal.c.j.de vasal.Soc. d.loco.fall.4.
4 Abbas licet habeat generalem † administrationem, non tm̄ potest pręiudicare monasterio saltem in acquisitis, & in arduis debet requirere consensum capituli Bal. l.fi. c.de bon.quę liber.glo.& Anch. c.2. de exc. Prælat.c.pastoralis de don.Abb.c.edoceri, col.2. de rescr.Inno. c.causam, de iudicijs, & est com.opi.not.c.iud. 89.dist.c.si qua 12.q.2.nec potest repudiare hęredi.d.l.legatum, ff.de lega.j.Aret.l.seruus, ff. de vul.Bal.l.fi. C. de bon.quæ liber.

5 Acci-

5 Accidentia non veniunt in generali † dispositione, quia ipsa præuideri non possunt, vt sunt communes fortuiti casus, qui imputari non debent, glo. j. c. ad aures de ætat. & qualit. c. vnico commodati, c. fi. de homic. l. in rebus, ff. commodati, l. illicitas, ff. de offi. præsi. c. de occidendis, 23. q. 5. conc. cum hoc com. dicto. Bar. l. Cæsar. nu. 4. ff. de public. & vecti. l. 2. §. si quis, ff. si quis caut. l. fin. §. j. ff. ad l. Rod. de iac. l. quæ fortuitis, C. de pigno. act. l. 2. §. si quis, ff. si quis caut. l. si duob. §. damna, ff. pro socio Dec. cõs. 473. nu. 2. Dec. & Cagno. l. contractus, ff. de reg. iu. c. 2. de posisti Cepha. consi. 20. nu. 12. Deci. cons. 523. nu. 3. Alex. l. sed si. §. quæsitum, nu. 19. ff. si quis caut. idem. l. Titius, nu. 4. ff. de libe. & posth. Ias. l. à diuo Pio. §. si post nu. 7. ff. de re iudi.

6 Administratorem liberat † liberatio generaliter facta a reddenda ratione eorum, quæ ante liberationẽ administrauit, secus ab his, quæ post, ne illi qui est administraturus, detur occasio delinquendi, Aret. §. actionum, nu. 24. instit. de act. Alcia. in tract. præsump. regu. j. præs. 6. Rui. cons. 54. col. fi. lib. j. & est com. opi. Cepha. inter consi. 39. nume. 41.

7 Affectio facit cessare generalem † dispositionem: l. qui officii, ff. de contr. empt. l. si emptione, ff. de minor. l. alimenta, ff. de alim. & cib. lega. not. l. spadonem, ff. de excus. tut. Soc. Reg. 284. Fall. 35. & seq.

8 Alimentorum legatum generalis † Clausula non comprehendit Ias. l. talis scriptura, nu. 13. ff. de lega. j.

9 Alienare Prohibitus generaliter † non prohibetur testari Alba. consi. 109. num. 1. com. dicit Bald. l. ea lege, nu. 11. C. de cond. ob causam, similiter non comprehēdit alienationem necessariam, neque illam quæ fit causa dotis, & similium Cepha. consi. 58. num. 17. nisi adsit dispositio geminata Ruin. cons. 98. nu. 11. vol. 2. idem consi. 123. lib. 2. Cepha. cons. 59. num. 35. consi. 13. nume. 19. & 20. Fulg. cons. 215. l. j. vbi Doct. ff. de fund. dot.

10 Amicitia est in causa ut recedatur † a generali dispositione, glo. l. semper in stipulationib. ff. de reg. iur. l. sed et hæc, ff. de procura. l. exigendi, ff. eo. tit. l. inter amicos, ff. de verb. sign. Soci. Reg. 284. fall. 26. vnde amicus non est idoneus testis pro amico sed suspectus, Curt. in tract. de testibus concl. 30. nu. 65. Ripa & com. Docto. l. admonendi, col. 18. ff. de iureiu. gl. l. sciendum, ff. de vsuris, Spe. in ti. de test. in prin. Nel. in tra. de test. nu. 5. item amicus pro amico agere potest sine mandato, licet in alijs regulariter secus sit l. cum allegas, C. de cast. pec. Bart. l. non solum, §. qui in alieno, ff. de procurat. Alex. l. sæpe nu. 88. ff. de re iudi.

11 Animæ periculum ubi uersatur † receditur per hoc à regulis iur. Crauet. consi. 282. num. 5. ideo quitatio generalis ad vsuras non extenditur Abb. cons. 314. col. 3. in 3. dubio lib. 2.

12 Arbitrio iudicis declaratur † quādo aliquid generaliter prolatum est cum alias declarari nō potest Ber. c. quoniam contra, nu. 28. de proba. Bald. l. j. in fi. ff. de iure delibe. Doct. com. c. cum sit, de appel.

13 Austeritas nimia reprobatur † ideo facultas generalis alicui concessa verberandi intelligitur cum moderamine. l. j. ff. de his qui sunt sui, §. fi. inst. e. vnde licet dominus possit verberare seruum, maritus vxorem, magister scholarem, Abbas monachum, hæc intelligi debent cū moderamine iustitiæ, nisi in casibus a iure expressis ita Doct. com. sentiunt d. loco.

14 Bannum generale † restringitur subsistente ratione Crau. cons. 3. nu. 1. & seq. in terminis.

15 Beneficium collatum in Rempublicam † ab aliquo si de eo non fuerit remuneratus eius ratione talis non punitur, l. non omnes, §. fin. ubi Doct. ff. de remilit. Socin. regu. 284. Fall. 48. in termin.

16 Bellum generali concessione † immunitatis nō venit immunitas ab oneribus belli, quia immunitas non extenditur ad accidentalia secundum Com. opi. Alex. consi. 28. nu. 8. lib. j. & consi. 107. col. pen. lib. 3. Feli. c. sedes, nu. 12. de rescri. c. cum M. nu. 7. de const. Aret. §. cum ante nu. 4. inst. de empt. & vendit. Rubeus Alex. consi. 153. nu. 2. Rip. l. ex toto, nu. 16. ff. de lega. j. l. si vnquam, q. 3. nu. 9. C. de reuoc. don. & in tracta. de peste, 2. par. nu. 74. Soc. l. 2. nu. 6. ff. de vulga. Alba. cons. 1. num. 10. in terminis Ceph. consi. 58. nu. 7. in terminis hoc dictum declarat late.

17 Casus fortuiti nō comprehenduntur sub generali dispositione, nisi de his fiat specialis mētio Bart. l. Cæsar. nu. 4. de publ. & vectig. Doct. Com. l. quę fortuitis, C. de pig. act. c. de occidendis, 23. q. 5. Dec. consi. 473. nu. 7. consi. 523. nu. 3. Ceph. consi. 20. nu. 12. glo. j. c. ad aures de ætat. qualit. c. fi. de homicid. l. illicitas, ff. de offic. præsi. ideo suscipiens in se omne periculum nō veniunt fortuiti casus, capitu. vnico, commodati & ibi Doct.

18 Causa cessante cessat generalis † dispositio Bart. l. Titia, §. vsuras, ff. de leg. 2. & ita in terminis tradidit Soc. Regu. 284. fall. 29. nec mirum quia cessante causa cessat effectus, l. adigere, §. quamuis, ff. de iure patro. capi. cum cessante de appella. & est commu. reg. de qua late dixit Tyraq. in regu. cessante causa per totum, ubi plura vtilia cumulat.

19 Citatio fieri non potest alicui † in dignitate constituto, nisi in scriptis qui alias regulariter verbo citari posset, l. quoties, C. de dignit. libro 12. Socin. d. reg. fall. 4.

20 Clausula generalis non extenditur † ad futura, quæ sunt contraius commune Ias. l. talis scriptura, nu. 25. ff. de leg. j. idem, l. sed & si quis, §. lurium, nu. 7. ff. si quis cautio.

21 Concessio generalis facta per † Principē alicui intelligitur sine pindicio tertij & suæ iurisdictio-

dictionis, item si Princeps reuocat priuilegia concessa ciuibus alicuius ciuitatis, non videtur in dubio reuocare priuilegia clausa in corpore statutorum glo.authen.qua in prouincia, C. vbi.de crim.ag.opor.l.hæres absens,ff.de iud.l. 2.§.j.ff.eo. item non potest princeps reuocare concessionem,quæ transiuit in contractum, licet regulariter alias posset Bald. l.ambitiosa,C. de decr.ab ord.fac.l.qui se patris, C.vnde lib.

22 Coiunctio sanguinis facit † recedere a reg. iur.nam reg. iur. est quod frater cōtra fratrem deponere non possit cogi, hoc tamen fallit, qn cōtra alium fratrem deponeret,l.Iulianus,ff.de testibus, l.non solum, §.de voo, ff. de rit. nupt. quia par affectio tollit omnem suspicionem Bart.l.qui testamen.§.per contrarium,ff.de te stam.Crot.in tract. de test. nu. cxix.

23 Cogita Generaliter dictum † non extenditur ad incogitata Roman.consi.294.l.cum Aquiliana,ff.de transact. Soci.l.j.nume.16. ff. de lega.j.

24 Confirmatio Generalis non † trahitur ad actum nullum & inualidum Abb.consi.4. num. 22. Abb. & Dec.c. j. de confir.vtili,vel inutili Ias.l.doli clausula,num.2.ff.de verb.obl.l.legata inutiliter,nu.11. de leg.j.l.more,ff.de iurisd. omn.iudi.

25 Dignitas personæ facit nos † recedere a regulis iuris,l.si conditio, §.si arbiter.ff.de arbi.l. 2.C.de senten. ex bre.rec.l.sed & reprobari,§. amplius,ff.de exc.tut.not.l.ad bestias,ff.de pœnis,l.ad egregias, ff.de iureiur. Dec.c. Ecclesia sanctæ Mariæ, nu. 15. de Constit.

26 Doctoratus generaliter ei † conferri debet qui sufficiens est,fallit tamen, nisi esset quis pręstantis ingenij Innoc. c. cum iussionis de Elec. glo.j. C.quibus,& aduersus quos, item quando notorie doctus apparet sine examine promoueri potest quia in notorijs non est opus cognicturis,l. continuus, §. cum ita ff.de verborum obligatio.

27 Dos non comprehenditur † sub generali dispositione Bart.l.Lucius,§.maritus,ff.ad Treb. Crotus Alex.Ias.Soci.Iun.l.filiusfamilias,§.diui,nume.149.ff.de leg.j.Doct. com.l.j.ff.solu. matri.Ias.l.quod dicitur nume.5. de uerborum obligatio.

28 Dominium rerūm omnium legatarum,† trāsit in legatarium particularem regulariter a die mortis testatoris,l.a Titio de furtis l.vnica,§.in nouissimo, ff. de caducis tollend. l.si seruus, ff. de noxa.Barto.l.j.vbi Ias.nume. 58.Alciat.nume.10.Pontan.nume.71. & com. omnes de lega.j.Gratus consi.65.nume.20.vol.2.Bertrandus consi.8.nu.2.volu.j. Mantua consi.8.num. 16.Ruin. consi.153.nume.4.vol.2.consi. 55. nume.3.volumi.2.Benedictus,c.Ranutius ou. 353.de testamen.fallit in legatis tacitis,quæ ve niunt in consequentiam Docto.ubi supra, ubi Ripa,nu.33.& Alex. nu.17.

29 Donatio generaliter facta † omnium bonorum non valet, quia tollit liberam facultatē testandi Euer.in loco a ui Iuram.num. 27. per l. stipulatio hoc modo,ff.de verbo.obl.l.fi. C.de pact.ubi Doc.com. si tamen donator iurauerit ualebit donatio eo modo,quo potest Aret.cōsi. 54.Tobias Nonius inst.de obl. nu.45. in prin. Didac.in rubri.de testa.nu.4. & nume.6. dicit talem donationem Ecclesiæ factā valere Boer. deci.355.nu.2.& in terminis idem Decis.353. nume.3. & sequen.per totum, Ripa Rubri. ff. solut.matr.nume.17.idem.l.si vnquam,nume. 114.C.de reuocan. dona.idem consi.3. nume. 1.in tit.de donatio. & grat. Perficiendis, Alba consi.4.num.3.Crauet.consi.139.num.8.Cephalus consi.44.num.24.Ias.consi.211.consi. 233.colum.5.lib.2.consi.5.consi.17.lib.3.Benedictus c.Raynutius,nume.197.de testamen. Cepha.consi.44.nu.8. dicit hanc ualere quando facta fuisset mortis causa, idem consi. 288. numero 28.Socin.consi.65.nume.47. & consi. 143.numero 20. libro 1.item ualebit etiam re seruatis sibi iuribus,& actionibus Cepha.cons. 288.num.41.

30 Emphyteusis Ecclesiastica † sumpta per aliquem pro se & omnibus suis filiis non veniunt filii naturales etiam legitimati Bald.l.generaliter,§.cum autem, C.de insti.& substi.c.quæ in Ecclesiarum de const.col.pen.Abb.& Fel.c.in præsentia,col.1 t.de prob.Ripa in rub.de iud. col.18.Ias.d.l.generaliter,§.cum ita com.dicit.

31 Æquitas generalem dispositionem † restringit,c.fi.de transf.c.disciplina, 25.dist.l.placuit, C.de iud.Bal.l.2.num.1. C.de rescio. ven. Fel. c.cum illorum de sent.exc.Ias.d.l.placuit Deci.l.in omnibus la 2.ff.de reg.iur. Bal.l.abolendæ,C.de epis.& cler.Soc.de regu.284.fallentia 17.& est com.opi.

32 Ætas in causa est † vt restringatur generaliter dictum, vnde testi antiquiori magis creditur l.ob causam, ff.de testibus cum glo.in §. fi.item senior Canonicus potest conuocare capitulum,quando prelatus abesset Innoc.c.j. de maior.& obed.not.simile tot.ti.de minor. l.2., §.item .ff.de reg.iur.

33 Exceptio derogat regulæ generali † Doct. c.quoniam, ut lite non cōt.Arc.§.sic itaq; inst. de act. l.legata inutiliter,ff. de adim.leg.l.cum tale.§.fin.ff.de cond.& demon.Alex. cons.13. nu. 4. lib.4. Deci.c.iurauit de prob.Abb. c.cū dilecta de confirmat. utili, vel inutili, Boer. in addi.ad Dio.in rub.de reg.iur. in 6,ou.13.l.generali.§.vxori,ff.de vsufru.Euer.in loco de excep.ad reg.nu.10.

34 Excessiua non comprehendit † generalis dispositio Bal.cōs.372.vol.3.Crau.cōs.3. nu.19.

35 Extraordinaria nō cōprehēdit † dispositio generalis,l.Seio. §.medico, ff. de ann.leg.l.Sem pronio,ff.de vsufr.leg.l.qui saltū, ff.de leg.3.l.si fundus,ff.eo.l.id vestimentum,ff.de pecu. l.seis, §.prædia,

§.prædia.ff.de fund.instr.l.auibus.ff.de leg.3.

36 FAMA est in causa vt recedatur† a regulis iuris,exemplum,regula generalis est quod quilibet examinari debet antequã doctoretur. hoc fallit quando quis esset bonæ famæ, ut si esset publice visus legere, vel differere, talis enim absque examine doctorari potest, Iohan. And. cap.constituti lib.2.de appellat. Socin.in Reg. 284.fallen.39.Felin. capitu.at si Clerici col.2. de iudic.

37 Fauorabilia impugnanti,† non comprehẽditur impugnatione generali Salicc.l.cum precũ C.de liberal.causa Alex.l.etiam. §.licet.ff.solu. mat.Crau.consi. 33.nu.5.& est com.

38 Feudalia iura non † comprehẽdit dispositio generalis, Cephal.consi.29.num.10.Dec.cõs. 139.Signorolus.consi.220.Afflictus Decisio. 14.nume.9.Tyraq.in tract.de retr.§.j.glos.3. num.2.Paris.consi.12.nume. 45.lib.1.Doct. com.c.quamuis in titu.de inuest.de re aliena facta,vnde qui alienat generaliter omnia bona sua,non veniunt in tali aliena. feudalia c.in generali,vbi Doc.omnes,si de feud. fuerit. cõtr. Paris.consi.20.nu.47.lib.1.Brunus cons.155. num.3.Guid.Pap.Decis.215.Afflictus Decis. 14.nu.9.& in d.c.generali nu.17.Dyn. l.cum filius.§.hæres.ff.de leg.2.Dec.cons.389.num. 5.Socin.cons.72.num.48.lib.j.Alex.cons.16. vol.2.in fine,& in consi.2.colum.j.li.4.Negusant.in tract.de pignor.2.memb.2.part. num. 43.Tyraq.d.trac.de retrac.§.j.gl.3.nu.5.ratio est,quia feudorum natura ab alijs separata est, ideo sub generali bonorum dispositione nõ veniunt Soci.d.consi.72.nume.51.nisi de his expresse caueatur.

39 Fideicommissa futura nõ veniunt † in generali acceptatione ipsorum Crau. consi. 33.nu. 4.consi.45.nu.7.per l.si Peculium §.sicut.ff.de Pecul.leg.l.si procurator. ff.de cond. inde.gl.& Doc.in l.fi.§.in computatione.ff.de iu.deliberat.Craue.d.consi.33.nu.5.

40 Fortuitorum casuum generalis† renunciatio facta nõ ualet nisi casus in specie notentur & psertim in iudicijs.Abb.consi.114.nume.6.Ias. l.sed & si.§.quæsitum nume.3.ff. si quis cautio. item nec in alijs dispositionib. renũciatio generalis comprehendit casus insolitos dixi supra ver. Accidens late.

41 Futura non comprehendit† generalis renunciatio facta omnium iuriũ,Doc.com.l.qui Romæ,§.duo fratres vbi Alba nu.71.ff.de verbor. obligat.l.qui cum tutoribus,ff.de transactio.l. damni infect.l.1.ff.de damno infecto, Barto.l. inter quos colum.2.§.cum pariete,ff.eod.titu. ampl.etiam in specie verba renunciationis porrigerentur in futurum,Bar.dicto §.duo fratres quæstio.6.Alexand.nume.57.Ias.nume.63.Ripa nume.12.Decius consil.206.colum.j.idem in Rubr. de secundis nupt.numero 7.Oldrad. consi.294.l.emptor,§.Lucius,ff. de Pactis Ias. l.sed & si §.quæsitum,nu.12.ff.de transf.Doc.l. si vnquam,C.de reuoc.dona.Bald.l.2.quæs.9. C.de rescin.vend.

42 GABELLA quæ soluit de quolibet† cõtractu ex vigore statuti non intelligit de cõtracto nullo Alex.consil.104.num.5.lib.j.Bald.l. 2.C.de eunuchis l.non dubium, C.de le. Alex. consi.272.num.6.volum.6.Roman. sing.588. & Bal.in Rub.C.si cer.pe.nu.4.l.debet de eui. item fallit in Ecclesia Fede.de Senis consi. 13. nu.2.li.2.Ang.consi.24. vbi dicit hãc esse cõ.l. illud C.de annon & tribui.li.x. Dec. cõs.496. numero 2.

43 Geminatio facit dispositionem† generalem non procedere,nam reg.est quod confessio facta per principem bonorum alicuius banniti non valet l.j.C.de pe.bon. sub.lib.xj.fallit hoc nisi geminata esset l.nec damno,C.de preci.imper.offe.simile l.si quando de rescriptis,dicam infer.latè suo loco l.cum scimus,C.de agric. & censi.lib.xj.Decius consi.82.nu.4.consi.316. num.5.Corn.consi.49.nu.j,volu.3.consi.70. num.6.eod.vol.

44 Generi per speciem derogatur† c.generi de reg.iu.in 6.l.in toto,ff.eo.quod dictum procedit siue genus sequatur, siue præcedat, Albe.in 4.p.stat.q.56.num.2.vnde generalis confirmatio non porrigitur ad reprobata specialiter,Cagnol.dicta l.in toto num. 6.hoc dictum procedit.Primo in dispositione legis l. sanctio legũ ff. de pœnis l.doli clausula,ff.de uerborum obligatio.l.vxorem,ff.de le.3.l.coheredi, ff.de vul. l.quæsitum,ff.de fund.instr.c.quamuis de præben in.6.c.2.de offi.deleg.Ias.l. Postquã liti C. de Pact.l. sciendum colum. 2. ff. qui satisdare cogantur,quod quidem procedit quando species aduersatur generi, secus si species subiectiua esset Bartol. l. quæsitum , §. fina. ff. de fundo.instructo.secundo non procedit quando genus verificatur in vna spcie tantum, l. si hæres,ff.de adoptio.lega.capitulo ex parte, de offic.delega.l. si domino.delegatis primo, item regul.ista procedit in dispositione hominum,& primo in contractibus l. stipulationes: l.doli,ff.de verborum obliga.Ale.consi.94.volum.4.Din.di.c.generi,nu. 4.Cag.d.l. in toto nu.12.& Dec.nu.12.Ang.consi.160.Ful.cõs. 215.Barto.l.sed & si ff.pro socio.Secundo hoc idem in vltimo volu.Bald.l.fi.ff. de vsufr.leg.l. quoties C.famil. hercifcund. Dec.consil.590. Din.d.loco numero j. ubi Boer. l. cohęredi,§. qui patrem,ff.de uulg.l.uxorem,§l.felicis.ff.de leg.3. Dec. consil.205.Tertio procedit in rescriptis atque mandatis,c.j.de rescrip.c.studuisti de offi.dele.c.pastoralis, §. quoniam eodem titu.fallit in priuilegiis gl.& Abb. c.j.de rescr. Ancha.consi.160.colum.3.Are.consi.76.col. 2.secundo fallit in mandato fiscali Bald.l.2.C. quando fiscus,vel priu.tertio in mandato iurisdictionis Bald. l.j.ff.de offic.præfe.urb.l. fi. C.

de

de iuriſdictione omnium iudicum, procedit nihilominus in laudo Angel. conſilio 355. Fulgo. conſ.117. idem con. 180. Rom. conſ. 303. Doc. d.c. Pa. ſc. cętera, de iudic. Ripa, c.i. nu. 74. de reſcrip. Afflic. Deci. 41. Doc. com. l. ſi ab hoſtibus ff. Solut. matrim. l. talis ſcriptura de leg. 1. Dec. conſil. 205.

45 Gratia generalis conceſſa † a Principe alicui intelligi debet abſque præiudicio tertij not. ca. quamuis de reſcrip. 6. niſi ex iuſtitia fiat Bald. l. fina. C. de ſent. paſs. Docto. capitu. 1. de præſcriptio.

46 HABILITAS: verba gn̄alia † ad habilitatē pſonere ſerunt Bero. c. io pſentia nu. 365. de proba. idem c. potuit num. 14. locati, per l. ſi inſtrumenta vbi Bar. C. de fi. inſtr. gl. j. C. de ſacroſan. Eccl. Bar. & omnes Doc. com. l. j. §. nunciatio, ff. de ope. no. nun. l. vt. gradatim, ff. de mune. & hono.

47 Hominis diſpoſitio generalis † minus reſtringitur quam diſpoſitio legis, Cœphal. conſi. 40. nu. 6. Bar. & omnes Doct. com. l. j. §. nunciatio, ff. de ope. no. nun. Ruy. conſi. clxxx. nu. 2. lib. 2. idem Ruy. conſi. 3. nu. 5. li. j. diſpoſitio enim hominis ceſſare facit diſpoſitionem legis c. cōtractus de reg. iur. 6.

48 Hypotheca generalis, † non comprehendit impoſsibilia hypothecanti Crauet. conſil. 269. nume. vj. l. ſpem, C. quæ res pignor. oblig. poſſ. idem Crau. conſi. 77. nume. xvj. facit capitu. impoſsibilium de reg. iur. 6. item an ſpecialis hypotheca tollat hypothecam pro legatis a iure inductaꝰ vide Didacum, c. Raynutius, §. x. num. 7. de teſtam. nota tamen quod electione Hypothecæ ſpecialis, non tollitur generalis. Boer. deciſ. 309. num. 2. item habens generalem hypothecam priorem, ideo præferatur habenti ſpecialem poſteriorem, vide in terminis l. priuilegia num. 36. ff. de pri. cre. vbi Rip. Craue. conſ. 298. nu. 2. & nu. 6.

49 IGNORATA non comprehendit † generalis diſpoſitio Iaſ. l. Titius numero 5. ff. de liber. & poſth. l. qui cum tutoribus, §. ei qui, ff. de tranſact. Abb. conſi. 3. nume. 14. Cœphal. conſi. 188. numero 6. Bar. l. Aurelio, §. Caius, ff. de lib. le. Iaſ. l. cum Aquiliana, ff. de tran. Pau. l. fi. §. itē, ff. de cond. inde. l. qui contra C. de inceſt. nup. c. 2. qui fil. ſint le. gl. d. l. qui contra Soc. Reg. 283. fall. 51.

50 Impedimentū cauſam præſtat † recedendi a generali diſpoſitione, exempl. caupo tenet omnes hoſpitari, ſi habuerit multos in domo adeo quod nō poſſit omnib. ſufficere vel locus eſſet incapax excuſatur, l. facti, ff. naut. Caupon. ſtab. Bar. l. munere, ff. de munerib. & hono. dicam in ver. ſeq.

51 Impoſsibilia non ueniunt † in generali diſpoſitione l. quamquam ff. de ritu nuptia. l. ſi pater ff. de his quæ in fraud. cre. l. locus §. j. ff. ad muni. c. tua, de decimis c. a nobis de ſen. excom. Bar. l. ſi quis, ff. de cōd. inde. l. ſi qs in graui, ff. ad Syl. c. nemo pōt de re. iu. 6. l. ſi ſtipuler §. 2. ff. de verob. l. cum hæres, §. j. ff. de ſta. li. l. inter ſtipulantē §. ſacram. ff. de verborum obligatio. Barto. l. j. ff. de hæredib. inſt. idem l. fina. ff. ſi certum petatur Aretyn. §. impoſsibilis inſt. de inutil. ſtipulatio.

52 Immunitas alicui conceſſa † facit nos recedere a diſpoſitione generali Inn. c. j. de conſt. Bal. auth. ſed nouo, C. de ſeruis fugi. Doct. l. Diuus, ff. de falſis.

53 Infirmitas facit recedere † a iure communi, l. ſi cui §. tñ ff. ex quib. cau. mai. l. ſi quis in graui ff. ad Syl. Ripa in tract. de priui. contr. tempore peſt. numero 5. dixi ſupra ver. accidens, & in fallent. 51.

54 Iniquitas euidens nō venit in generali diſpoſitione, Craue. conſ. 3. num. 18. Anch. conſ. 180. colum. 2. Are. in conſi. 106. col. pen. in 3. dubio dixi ſupra in fall. j.

55 Inſtrumenta de nouo reperta † faciunt retractari ſententiam q̄ alias regulariter non poſſet Docto commu. l. admonendi in prin. vbi Bart. Iaſ. & Ripa, ff. de iure iurando, l. ſub prætextu, C. de tranſactio. not. Bal. l. inuitus, C. de procuratoribus.

56 Ius ſeu q̄libet diſpoſitio † referri dēt ad intellectum iuris communis l. quæro §. inter. ff. locati l. vt gradatim, §. j. ff. de mune. & honor. l. 2. C. de noxal. c. ſuper eo de of. deleg. c. paſtoralis de appel. c. cum dilectus c. ad audientiam de cleric. non reſiden. Oldra. in conſi. 148. glo. l. fi. C. ſine cenſu, vel reli. gloſſ. l. fina. §. in computatio. C. de iure deliberan. Bartol. in l. prima ff. quod vi aut clam. Abb. capit. Præterea, numero 6. de appellatio.

57 Ius patronatus non venit † in generali confiſcatione bonorum facta per iudicem laicū, glo. & Doct. comm. Clem. paſtoralis, §. rurſus verſi. ſubiecta de re iu. ſed redibit ad eccleſiam, Car. in clem. 2. q. 8. de iure patr. vide Brixien. c. filijs, 16. q. 7. Imo. l. inſulam, ff. ſolu. ma. Flor. l. via, §. ſi fundus, ff. de ſerui. Abb. c. ſicut. §. nobis de iure patr. Bal. l. j. C. de bon. liber. Bar. l. fin. C. de contrahen. emp. Oldra. conſi. 16. l. venia, C. de in ius voc. item nec in generali donatione Abb. ca. ſedes de reſcr.

58 Legitimæ non pręiudicat † generalis renūciatio Bero. ca. Raynutius nu. ccx. de teſtam. idem in cap. j. nu. clxxxvii. de iudi. Iaſ. l. ſi quando, §. & generaliter num. 5. C. de inof. teſtamen. Cœphal. conſi. 117. nume. 9. Dec. conſ. 505. num. 3. Ruin. conſi. 117. numero x. lib. 2. & conſi. 54. numero 7. li. 2. & conſi. 27. li. j. Pariſius conſi. 7. li. 2. quod procedit etiam ſi filius, cum iuramento renūciauit hæreditati pſnæ, Bero. dicto loco, Guliel. de Cun. l. de his ff. de tranſa. Are. §. actiones num. 4. inſt. de act. Alex. l. lex Cornelia col. j. ff. de vulg. Iaſ. in terminis d. §. generaliter nu. 3. & num. ſeq.

59 Lex

59 Lex generaliter loquens† an debeat per aliā legem restringi, vide quæ scripsi in tract. de legibus, & statut. parte 2. quęstione 18. & Socin. in regu. 284. Iaso. authen. ex causa colum. 2. C. de liber. præterit. glos. magna authen. ex testamento, C. de collatio. capit. contra de hæret. 6. Docto. authen. offeratur, C. de lit. cont. gloss. & Doct. l. sciendum, ff. de his, qui satisd. cog. Doc. l. nō est nouum, ff. de legib. Euer. in loco a ratione legis nume. x.

60 Libellus generalis non procedit † quia generalitas parit obscuritatem, & obscurus libellus non admittitur maior probatur. l. ita fidei, ff. de iure fiscl. Abb. capitu. 2. numero 8. de appella. idem c. ex parte num. 5. de offi. delega. Ange. in tract. de testibus num. 34. conc. l. 3. ff. de iure fisci, gl. l. veteribus, ff. de pactis, l. duo ff. de testam. tute. Cæphal. consi. 33. nume. 109. Crau. consil. 70. nu. 50. minor probat gl. l. siue §. qa ff. de lib. agno. Bal. l. Gallus, §. si eius, ff. de lib. & posthu. Ale. l. inter stipulātem, §. j. ff. de uerb. obl. Alex. consi. 181. lib. 2. nu. 8. & Ias. §. curare nu. 7. & seq. inst. de act.

61 Liberatio generalis non extenditur† ad actionem realem l. & vno, §. j. ff. de acceptil. Barto. l. Aurelius, §. Mæuia, ff. de liber. lega. Bald. l. cum necessitatem C. de fideic. idem l. pactum, q. xij. C. de colla. Abb. consi. 3. nu. 14. uolu. j. item nec ad incognita, etiam si intercesserit iuramētum Ias. l. cum Aquiliana, ff. de tran. Paul. l. fi. §. Item ff. de cond. inde.

62 Licita tātum veniūnt in generali. † dispositione l. ꝙ seruus ff. de acq. pol. l. si pat. ff. de his, quę in frau. credi. l. si. proccurator, ff. de condi. inde. Abb. cons. 63. nu. 2. li. j. conc. l. qui peculii, ff. de peculio. l. 2. §. plaoe, ff. quod vi aut clam, dixi supra in fal. j.

63 Locupletari non debet quis† cum alterius iactura, ex generali immunitate sibi concessa, Craue. consil. 32. nume. 8. consi. 70. nume. 28. l. 2. §. meritum, ff. ne quid in loco publico Barto. l. toties, ff. de pollicit. l. ambitiosa, ff. de decret. ab. ordi. fac. l. cum Aquiliana, ff. de transa. l. tres fratres, ff. de pact. Alex. consil. 46. colum. 3. volum. j. c. locupletari. de reg. iur. in 6. l. obligatione, ff. de pignor.

64 Locus restringit dispositionem † generalem capi. vt animarum, de const. 6. glo. l. i. ff. de eo quod certo loco gl. l. si duo, ff. de constitu. pecu. Ancha. consi. 163. gl. l. & Abb. c. si proponente de rescr. c. licet de pœniten. & remissio. l. aut facta, ff. de pœnis.

MANDATVM generale non extēdit
65 † ad turpia & inhonesta l. 3. §. si procurator, ff. quod quisq; iuris Alex. consi. 32. colum. 4. volum. 2. Imo. c. dilecto de præb. colum. 2. glo. l. si procurator, ff. de condi-indebi. Secundo nec veniunt ea, q̄ speciale mandatum requirunt, Bar. l. j. §. cum vrbem, ff. de offic. præfe. vrb. Card. in clem. 2. q. 3. de procurato. no. c. 2. de offi. vic. 6. Tertio habens ganerale mandatum donare nō potest l. contra iuris, ff. de pact. Bart. l. procurator, ff. de procur. Bal. l. fi. C. quod cum eo, Quarto nec potest dare in solutum Docto. l. nam, & cum, & l. seq. ff. de pact. Quinto nec vllo pacto alienare Bal. l. procuratorem, C. de proc. Alex. consi. j. vo. 4. Sexto non potest compromittere nec de iure, neque de facto, Septimo nō potest pro alio fideiubere Pau. l. contra, ff. de pact. in §. fi. Bar. l. mandato colum. 4. C. man. Octauo nec actus obligatorios celeberabit Bal. d. l. mandatum. Nono nihil aget contra gesta domini Bar. l. si hoīem, ff. mandati l. si ambitiosa, ff. de decr. ab or. fac. §. ideoq; j. cōst. C. l. actione, §. renūciare, ff. pro socio, Decimo non obligat dominum ad pœnam Alex. l. 3. §. si procurator, quod quisque iuris l. sed & si, §. j. ff. de damno infecto, Vndecimo non veniunt ea, quæ sunt extra patrimonium mandantis, l. nec mulierem. ff. de man. vind. Duodecimo neque potestas conferendi beneficia capitu. 2. de præb. clemen. 2. de procura. Decimo tertio non veniunt in generali mandato, nisi quod dn̄s mandare consueuit Bart. l. vel vniuersorum, ff. de pig. ac. l. Seio, §. medico, ff. de ann. leg. quod non possit compromittere probatur c. per tuas de arb. Dec. l. transactionis nu. 3. de transa. Guido. Decis. 69. nu. 3. Rom. cōsil. 227. num. 3.

66 Matrimonii fauore recedimus † a regulis iuris comunis, ca. ex publico de conuers. coniug. Doct. c. fina. de spons. duorum, Euer. in loco a matrimonio carnali ad spiritualem num. 1. & seq. tradit Neuiza. in Sylua nupt. lib. 2. nu. 9. & seq. & latissime Tyraquel. in tract. de leg. conn. in princip.

67 Melioratio maxima facta† facit restringi pactum generale Bar. l. qui tenēt C. de omni agro deserto libro xj. Soc. Regu. 284. fall. 19. in terminis huius reg.

68 Metus ratione, limitatur† generaliter dictū clem. j. de so. comp. quis enim ratione metus potest exercere iurisdictionem extra territoriū licet regulariter secus no. l. fi. ff. de iurisd. omn. iudi. Soc. d. reg. 284. fall. 20. item quilibet actus metus causa factus non tenet, qui alias regulariter valeret Doct. commun. l. qui in carcerem, ff. quod met. causa.

69 Minima reus non comprehenditur† in generalitate verborum, nam generaliter statutum loquens, vt ille, qui extraxerit sanguinem alicui, puniatur, nō comprehēditur ille, qui vnam tantum sanguinis guttam extraxerit Bal. l. i. §. item, ff. de ædil. edi. gl. c. non licet 15. qō. 2. & dicam infe. late suo loco.

70 Mulier vilis carcerari† pōt, licet alias regulariter mulieres carcerari nō possint Bald. l. cōsentaneū, C. quo. & quā. iudex Bar. l. si quis ita ff. de testam. tut. fallit nisi esset maritata Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de iniu. & damno dato, Deci. l. 2. ff. de reg. iur.

NECESSITATIS causa recedimus
71 † a generali dispositione, l. qui ꝓpter C. de furtis Bar. l. si quis maior, §. vtrum ff. ad Sylla. l. vēditor, §. si constat, ff. commu. prædio. simile, l. si cui. §. tamen ff. ex quibus cau. maio. Barto. l. munere, ff. de mune. & honor. l. si facti, ff. naut. caup. stab. ratio est quia necessitas non habet legem, l. j. C. de oper. liberto. l. 2. de offic. consul. Doctor. commu. l. 2. ff. si cer. pe. Card. in clem. j. de reb. eccle. nō alie. Fel. c. si pro, colum. 2. de offic. deleg.

72 Negatiua generaliter † prolata generaliter negat. Iason l. pacta quæ cōtra C. de pact. & est commu. theor. fallit hoc quando scilicet essent duæ negatiuæ, quia tunc affirmare dicunt, sub limitatur hoc tamen nisi vna ex his ex abundāti postea fuisset, vt si dicatur nemine nihil faciēte l. j. C. de ser. fu. Bar. l. fœminæ, ff. de senator. l. manifeste, ff. de iureiur. Card. in Clem. j. de offic. deleg. Abb. c. & si Christus de iureiu. Alcia. l. duobus, de verborum significatio. Bar. l. flumi num, ff. de damno infecto, idem l. qui pignoris ff. de acqui. possess.

73 Nouatio non fit per constitutum † generale Barto. l. vbi quis, ff. de consti. pecu. similiter restringitur vt factum pro masculis, & fœminis pro masculis tantum intelligatur Bald. l. antiqua C. ad Velleia.

74 Nouum generaliter † dictum, seu dispositū non extenditur ad superueniētia de nouo, etiā si intercesserit iuramentum, nam illud intelligi debet reb. sic stantib. l. qui cum tutoribus ff. de transa. glo. & commu. Docto. c. cum inter de renuncia. glos. & Doct. ca. quemadmodum de iureiu. Alexan. & Iaso. l. quod seruis ff. de condi. causa data Bald. l. fi. C. de non nume. pec. l. claris, C. de fideicom.

OBLIGATIONEM non inducunt
75 † verba generalia prolata ad complacentiam alicuius Abbas. capitu. cum venissent numero §. de institut. item obligatione generali nō veniunt ea, quę verisimiliter in ea nō cōprehēdūtur l. obligatione ff. de pignor. Tertio non veniunt serui, neque bona se mouētia Bar. l. quintus, §. argento, ff. de auro, & argen. leg. l. qui potest de autho. tut. Quarto non veniunt res prohibitæ alienari Bald. l. voluntas C. de fideic. l. j. C. quæ res pig. obli. nō pos. Alex. l. si constante col. 12. ff. sol. matrimo. Quinto non veniūt bona hæredis l. Paulus, ff. de pignor. Cy. l. assiduis, C. qui potio. in pigno. habeantur. Sexto nec bona patris prodigi assignata filiis pro alimentis, & legitima Bal. l. 2. C. si quis in frau. patr. Septimo nec bona quęsita post obligationem Bal. l. cum tabernam, ff. de pigno. Octauo, neque bona, quę in potestate, seu dominio directo obligantis nō sunt, vt emph. feu. ius pa. & similia ut superius dictum est.

76 Odiosa nō comprehēduntur † in generali dispositione c. statutum de elec. 6. l. cum quidam ff. de liber. & posthum. l. si vnus, §. pactus ff. de pactis l. Arrianus, ff. de act. & obli. Alex. l. cetera, §. sed & si qs ff. de le. j. Bart. l. 2. §. exercitii, ff. de his qui notan. infamia. Iohan. de plat. l. quemadmodum, C. de agri. & cens. li. 11. Bal. l. 1. q. 4. C. de liber. præte. odia enim restringi, fauores autem conuenit ampliari ca. odia, de reg. iur. in 6.

77 PATREM impune filius occideret pōt rōne hostilitatis, alias nūquam ei licet præiudicium inferre, & hoc rōne fauoris publici. Doc. l. minime, ff. de relig. Soc. in terminis huius reg. in reg. 284. fal. 14.

78 Pacis ratione limitatur † Ius cōmune. vnde ratione pacis matrimonium inter eos contrahi permittitur inter quos regulariter nō permittetur, c. j. de despon. impūbe. 6 Iohan. And. ca. actus legitimi de regulis iuris, in 6. vbi dicit quod ratione pacis Pontifex dispensare potest cum monacho, & moniali vt virum vel vxorē, accipiat, Soc. in d. reg. 284. fal. 6.

79 Paupertatis causa limitatur † ius commune glo. l. non obstante, ff. de iure fisci, & in cap. primis j. q. j. vnde pauperi nō currit tempus vnius anni appellationis desertæ Authē. ei qui, C. de temp. appel. item non tenetur ad onera personalia Bald. auth. defuncto, C. ad Tertullia. l. in dictiones, C. de ann. & trib. libr. 10. item excusat a pœna arbitraria Bald. l. acceptam, qō. 23. C. de vsu. Aret. in. l. inuitus, C. de procura. col. 3. item excusat a satisdatione Spe. §. 9. in tit. de primo, & secundo Decr. item non tenetur soluere mercedem notario glos. l. tam dementis, C. de episcopa. aud.

80 Periculum euitandi causa † receditur a regulis iuris l. si quis offici. §. fi. ff. de ritu nup. item quando periculum est in mora potest debitor capi ordine iuris non seruato Bald. l. consentaneum C. quomodo, & quando iudex Bar. l. creditores, ff. de priuileg. credi. glo. & Bal. l. fina. C. de feriis. glo. institu. de actio. in princi. uer. iudicio.

81 Perseuerare, quis debet † in exercitio, cuius causa immunitas generalis cōcessa est alioquin immunitate non gaudebit l. fi. ff. de exceptio. Bald. auth. habita, C. ne fil. pro parte, vbi priuilegium concessum scholaribus non competit non perseuerantibus in studio cōc. l. gl. antea, §. si quis, ff. de acqui. poss. aliud enim est esse in studio aliud est studere gl. l. unicuique, C. de sacrosan. eccle. c. gloria, 3. qō. 2. gl. c. literis, de in integrum resti.

82 Personę qualitas limitat † generaliter dictū l. 2. C. de sent. ex peric. recit. l. sed & reprobari §. amplius, ff. de excu. tuto. no. l. ad bestias, ff. de pęnis, Bald. l. consentaneum, C. quomodo, & quando iudex, Bartol. l. j. ff. de Alb. scr. dixi in tract. de leg. & stat. p. 4. q. 3. nume. 6. capitu. 1. & seq. 29. dist.

84 Personæ affectio generalitatem † restringit

Be-

Berous c. quoniam Abb.nume.lx.ff.de offi.deleg. l.Aurelius,§.Titius,ff.de libe.lega. Rom.l. si vero §.de viro,ff.soluto matrimo.in 27.fallen.l.Procula, ff. de probatio. affectionis enim ratio maxime haberi debet Specul. in tit.de tregua,& pace,ver. quid si Bal.l.m ater tua,C.de oper.liber.dixi supra versiculo amicus.

85 Persona loquentis non† comprehenditur in generali sermone,l.inquisitio, C. de solut.Ripa l.1. nume.59.ff.de vul.& pupilla.dixi ego in tracta.de leg.& stat.p.4.q.3.num.7.glo.l.si mercedem, §. fi. ff.de actio.empt.l.qui insulam,§.fi.ff.locati Bald.l. cum acutissimi,C.de fideicom.Ale.in add.ad Bar. l.Paulus,§.si sciente.ff.de pigno.Bar.l.fi.quis legauerit,ff.de leg.2.Craue.consi.25.nume.5.Bal.cōsil.103.colum.3.li.3.Pau.consi.50.lib.3.Cœphal. cons.235.num.6.ratio est quia nemo præsumitur se ipsum ligare,& differētia est inter dātem,& accipientem,hinc est quod statuētes non obligantur suis statutis,dixi d.tract.p.4.q.3. in terminis per totum e.fi.de inst.gl.c.per uestras de iure patr.l.2. ff.de stipu.seru.l.pe.C.de Arb.Iohā.consi.3.num. 9.Alb.cons.19.fallit nisi in tali sermone nō posset comprehendi, nisi persona loquentis Hyppol.de Marsi.l.3.§.si seruus il 2.ff.de quæst.Bar.l.si quis legauerit,ff.de leg.3.secundo fallit nisi constet aliter de mente loquētis cōc.cum hoc dicto l.quicquid, ff.commu.prædio.l.si peculium,§.sicut ff.de pecul.leg.gl.& Bar.l.Pau.ff.de pigno.Bal.ca.cum in iure de offic.dele.Bal.l.3.ff.de rerum diui. gl.c.de forma 22.quæst.fi.c. Imperialem,§.fi. de prohib. feu.aliena.

86 Possibile tantum generaliter dictum † comprehendit,l.ū nō facile, ff. si cui plus quā per l.Falc. Cœph.consi.270.nu.3.ampl.nec etiam valde difficile,l.si quis in grauj, ff. ad Sylla. æquiparantur enim ista a iure, Dec.l.nemo plus,ff.de reg.iu.c.nemo potest,de reg.iu.6.dixi sup in fal.52.

87 Præcedentia restringunt† & declarant sequentia generalia Crau.cōsi.86.nu.5.idem consil. 222. num.15.glo.auth.offerat,C.de lit.cont.l. sciēdum in prin.ff.qui sati isd.co.l. nam & posteriores ff.de legib.Dec.consi.179.colum.fi.Cor.consil.142.col. 3.lib.2.consi.77.eod.volum.ita & econtra,l.pacta nouiss.C. de pactis vbi vltima derogant primis.

88 Præiudicium tertij,non † comprehenditur in generali conceß.Docto.l.non debet,ff.de reg.iur. vnde princeps promittēs se velle seruare statuta non intelligitur de his, quæ sibi præiudicium inferunt capitu.si gratiose de rescrip.Cy.l. cum oportet, C.de bon. quæ liber. dicam infra versicul.rescriptio.

89 Præsumptionem facit res† inter alios acta licet regulariter non noceat alteri Doct.c. cum sup ca. quamuis de sent.& re iud.Alex.l. sæpe col. 8.de re iud.Doct. l.j.C.quibus res inter alios acta nō noceat & in Rub.C.res inter alios acta, & dicam suo loco latius infra.

90 Præterita non comprehēdit † lex generaliter loquens, Bar.l.omnes populi,2.q.5.q.prin.nume. 39.ff.de iusti.& iur.l.cum lex, ff. de legib.l.leges C.eod.Ias.l.si quis ff.si quis caut.Fel.in ca.fi.de testib.Bar.l.2.ff.de cond.& demon.l.fi.ff.de fal.l.ex placito C.de rerum permutatio. Docto. commu. capitu.cognoscentes,de const.dixi ego late in terminis par.4.q6.35.nume.j.ff.de leg.& stat.Salyce. l.2.C.de gener.abol.

91 Priuilegiatum non comprehendit† generalis dispositio,nisi res priuilegiata sit in materia,de qua est sermo,l.in fraudem,§.pe.ff.de testam.mili.Ias. l.1.in 3.colum.ff. soluto.matr.Saly.l.fi. C. de iure do.Dec.c.sedes,colum.6.de rescr.l.2.C.vnde liberi Negusan.in tract. de pign.& hyp.8.p.q.6.Cro. l.si constante col.4.ff.sol.matrimo.Ripa l.fi.q.5 l. C.de reuo.do.Papiensis,l.hæres, ff. de iud.cagno. l.j.nom.22.ff.de reg.iur.

92 Priuilegiis omnibus confirmatis † generaliter non intelligunt confirmata ea, quæ sunt contra ius commune Ias.l.illud numero, 11.ff.quod quisque iuris,l.nominis,ff.de in litem iuran.nume.13. Docto.in l.1.& 2.ff.de his,qui sunt sui.Bal.capitulo 1.Ie.§.2.in titulo per quos fiat inuesti. Abb.ca. in nostra de sepultu.

93 Probatio generalis non procedit† quando qlibet species generis nō cōsequitur illum effectum ad quem proponitur Abb.c.in præsentia col.4.de prob.c.pia de exce.in vi.

94 Procurator habens generale † mandatum non potest compromittere Dec.l.transactionis, nu.3. C.de transact.Guid.decisio.96.nume.3.Ro.singu.227.numero 3.& sing.616.& sing.466.itē nō potest donare l.contra §.j. ff. de pactis. Secundo non potest remittere Bal.l.procurator,C.de procu.Tertio non potest illicitum l.creditor,§. Lucius,ff.man.Quarto non potest in his,quæ requirunt speciale mandatum Aret.§.præterea numero 32.institu.de actio,Quinto non potest deferre iuramentum Doctor. capitulo ad agendum de procuratoribus in 6.

95 Publica vtilitas in causa † est,vt recedamus a regu.iuris,nam reg.est neminem locupletari cum alterius iactura,capitulo locupletari de reg.iuris in 6.l.nō dēt,ff.e.& tñ bono publico vsucapio introducta est ne dominia diu essent in incerto,l.j.ff.de vsucap.l.simile l.portio.C.de offi.rect. prouinc. l. j.ff.solu. matrimonio l.ita vulneratus,ff. ad legem Aquiliam tot.titu.de iure fisci,& in titul, ne quid in loco publico.

96 QVIETATIO generalis fratris† non extenditur ad rem,quam potest vendicare Bal. l.pactum, C.de colla.l.cum necessitatem, C. de fideicomm.glo.& Bar.l.Aurelius,§.Mæuia,ff. de liber. leg.Bal.l.si ex maiore, C.de excu.Bar.l.Aquiliana, ff.de transact.item nec ad vsuras Crau.cons. 282. nu.5.Abb.consil.214.colum.5. in tertio dubio li. 2.item nec ad futura Docto.commu.l.qui Romæ, §.duo fratres,vbi Alba.numero 77.vt dicam infra ver.remissio.

97 RATIONE loci,temporis† causæ, & personæ generalis dispositio restringitur vnde quando ratio

ratio eadem non est in omnibus comprehensis regula non procedit Crau.consi.3.per totũ in terminis dixi ego late de singulis in tra.de le.& stat.p.4.q.3.no.c.j.& seq.29.distinct.& ratio specialitatis, reddi debet, alioquin esset refugium miserorũ gl. l.filium quem, C. famil.her. qua ratione sequitur ius commune in contrarium esse limitatum, l.j.ff. ad municip.l.j.C.de thesaur.li.x.l.si quando,ff.de lega.j.l.verba,ff.de cond.inst.l.quod vero,l.ius singulare,ff.de leg.gl.l.si is qui,ff.de iure fisci gl. capi.j.de hæret.in 6.gl.l.fi.ff.de publ. iud. gl.l.eos,C.de fabric.lib.11.Abb.cap.inter de immunitate eccle. capitu.j. de statu Monacho.capi.cum ordinem de rescr.Iaso.auth.quas actiones,num.8. C.de sacrosanct. eccles.

98 Remissio generalis non extenditur† ad restitutionem rei Bar.l.tres fratres,ff.de pact.l.ei,ff.de liber.leg.l.Aurelius §.Mæuia,ff.eod.Bald.l.cum necessitatẽ,C.de fideicõ.l.pactum,q.xij. C.de colla. l.si seruus,ff.de leg.j.Doctor.l.sub prætextu,C.de transa.item non comprehendit dolum gl.& Doc. l.transactione,C.de transa.Bar.l. Pomponius col. 9.ff. de nego.gest.Cœphal.consil. 34.numero 23. consilio 142. numero 28. Parisien. consilio 107. numero 37.libr.7.Ruyn.l.i. numero 16.ff.de ope. noui nunciatio.

99 Renunciatio generalis non comprehendit legitimam Alb.consi.66.In terminis per totum Bero. c.Raynutius num.220.de testamen.& in c.j.num. 187.de iudi.Iaf.l.quando,§.& generaliter numero 5.C.de inof.testam.Cœphal.consi.117.numero 9. Decius.consi. 503.nu.3.Ruin.consi.117.num.10. li.2. cõs.54.nu.7.li.3.Parisius conf.7.li.2.Amplia tur etiam si interuenisset iuramentum,Guliel.l.de his,ff.de transactio.quia esset ei enormis læsio,nec verisimiliter hoc in specie fecisset. Secundo generalis renunciatio metu facta non ualet Soc. consi. 263.colum.1.volumi.2.Cur.consil.141.numero 19.Alb.consi.77.nume.27. Tertio non extẽditur ad futura Doc.commu.l.qui Romæ,§.duo fratres vbi Bar.Alex.Iaf.& Alb.num.71.ff.de verbor.obli. per l.qui cum tutoribus,ff.de transa.l.damni infecti la prima ff.de damno infecto Bart. l.inter quos col.2.§.cum parietem,ff.eo.Ampl.hoc procedere etiam si verba renunciationis porrigantur in futurum Docto.commu.d.§.duo fratres vbi Bart.q.6. Paul.col.3.Alex.num. 57.Iaf.colum.5.Ripa num. 12.Dec.consi.306.colum.2.idem in Rub.de fecudis nup.nume.7.Oldr.consi. 294.l.emptor §.Lucius ff.de pactis. Quarto in renũciatione gñali casuum noo veniunt casus fortuiti, Iaf.l. sed & si §. quæsitum nume.5.ff.si quis cau.dixi late super versiculo casus.Quinto generalis renunciatio priuilegiorum non valet ut notat latissime Iaf.d.§.quæsitum numero 5.

100 Rescriptum principis generale† nõ concedit id quod princeps regulariter non solet, & id in quo ipse se ad cõcedendũ difficilem reddit Crau. consi.172.nume.4.Per l.quamquam ff.de ritu nuptiarum l.si pater,ff.de his quæ in fraud.cred.l.Lucius §.pe.ff.ad municip.Abb.c.a nobis no.3.de sententia excommu.Iohan.Monach.c.j.cum glo. 2.ver. natalium,ff.de filiis Presby.in 6.Bald.ca.naturalis si de feudo contr.fue.Crauet.d.consilio 172.item semper interpretari debet procedere absque præiudicio tertij l.2.§.si quis a principe,ff.ne quid in loco publ.Bal.l.ex facto col.3.ff.de vulg. cap.j. vt lite pendente nisi directe in eo scribatur contra ius tertii,c.quamuis de rescr.in 6.ca.cum super,de of.dele.Io.And.c.j.de rerum permu.in 6.Bald.l.2. C.de tempo.appel.

101 SALVVS conductus generaliter† alicui datus,vt conueniri non possit vsque ad tale tp̃s,non extenditur ad debitum iuratum Fel.in c.constitutus nume.4.de rescr.Imo.capitu. dilecto de præb. Cyn.& Salyce.in l.fina.C.si contra ius vel vtilita. publicam.

102 Scandali euitandi causa † receditur a communi regula,c.quam cito de consue.ca.si quando de rescrip.Spe.in ti.de in l.quis.§.quando,c. fide hære. in 6.Abb.c.cum,de re iu.cle.j.de of.ordi. Card.in clem.j.de immuni.ecclesia.Doct.commu.ca.nihil cum scandalo de præsc.c.hac ratione xj q.j.Alex. consi.j.colum.2.volu.2.c non potest 23.q.4. Car. in clem.j.de penis.

103 Sequentia declarant† & restringunt præcedẽtia l.ij.§.mutui datio,ff.si cer.pet.vbi gl.Doc.commu.l.apud antiquos,C.de fur.c.si.c.& si Christus de iureiur.Ioh.& Imo.c.solitæ de maio.& obediẽ. præpositi.c.tuæ de spons.glos.l.j.C.de dilat.libro x. Doct.commu.l.non videtur,C.de in integr. restit. Card.in c.ex publico de conuersa.coniu.iia & ecõ tra antecedens limitat.atque declarat sequens Bal. l.fi.col.5. C.de fideicõ.Alb.l.& quia ff.de iurisdictione omnium iudicum.

104 Seruitutis generalis reseruatio† nihil operatur Bartol.& Doctores l.omnes l. quicquid, C. commu. prędio.

104 Solitũ qualibet dispositio† generalis restringitur a solitis Aug.Ber.ca.j.numero xiij. de precario, quia veritas ita se habet prout cõiter fieri solet cap.j.vbi Docto.omnes de cleri.non residẽ.gl. l.i deoque,ff.de legibus l.quædam §. nummularios de edẽdo,l.neque natales, C.de proba.Bal.l.cum dotem,C.de iur.dot.gl.l.j.ff.de arbi.Bal.cap.fi.de causa possessionis & proprietatis Odofre.l.j.C.de transa.attendendum enim est quod fieri solet Alex. in appoſt. ad Bar.l.vel vniuersorum,ff.de pign.ac. l.si prius,§.si recte,ff.de aqua plu.arcen.Bal.l.3.§. cognoscit,ff.de offi.præfe.vigil.§.fina.inst.de satisda.l.Excepto,C.loca.l.fine dolo,ff.de mino.c.prudentiam vbi Cardin. de of.delega.c.per venerabilem,§.quod autem,ff.q filii sint legitimi,glo. c.cũ marthæ,de celebratione missa.l. certe in fine,ff.de præuaricatione Docto.commun.l.vt liberis,C.de col.Ale.& Iaf.l.certi condictio §.si nummos, ff.si certum petatur.

106 Species derogat generi,l.in toto de regu.iur. c.generi eo.titulo in 6. dixi supra limitatione 45. addo quod illud potissimum habetur quod ad speciem

ciem directum est leg. in toto in 2. par. de reg. iur. plus enim efficit species, quam genus, vnde dispositio, quæ capi potest in genere, & in specie in genere sumenda est Bart.l. 1.ff.de edendo Soci. l. 1. col.2.ff.de vulg.l.si in rem.ff.de rei vendic.l.Quintus.§. 1.ff.de auro, & arg. leg. l.quæro.ff.de acceptil. c. quanquam 23. distin. c. bonæ de confirm. vtili, vel inutili.l.Diuus.ff.ad l.Corn. de fals. Ias.l. placuit col.3. C.de iudic.

107 Statutum generaliter loquens † per ius commune restringitur, quando aliquod ex eo præiudicium infertur, alioquin intelligi debet, vt aliquid addat iuri communi Imol.l.4.§.prætor.ff.de dam no infecto.Ias.l.properandum.§.siue autem, col. 3.C.de iudicijs.Cremen.sing. 120. Matesil. not. 83.item limitatur ratione simulationis, nam stante statuto generali puniente mulieres portantes monilia, siue perlas non obligat eas portātes monile contrafactum, vel perlas simulatas Barto.l.1. ff.de fonte.

108 Temporis interpellatio † non uenit in dispositione generali Crau.consi.259 nume. 10. Docto. l.si idem.ff.de iurisdict.omnium iud.Angel.l. interdum.§ quoties.ff.de public. Socin. consi. 128. col.2.vol.4.item nec tempus futurum, nisi sit dispositio legit.c.quemadmodum de iur. iur. l. qui cum tutoribus.ff.de transact.Ber, c.in præsentia, num.85.de probat.

109 Transactio generalis non procedit † in his, quæ pendent ex testamento, nisi uisis cognitisque uerbis testamenti.l.de his.ff.de transact. Imol.c.1. eod. tit. Cæpol. cautel. 218. Alexand. consi. 11. nol.2.Alba.l.qui Romæ.§.duo fratres nu.73. ubi Barr.Alex.Ias.& com.omnes.ff.de verb. oblig.

110 Venditio generalis facta † omnium bonorum non comprehendit merum imperium. Bald.l.a procuratore,C. mandati, item not. quod uenditio generaliter facta hoc pacto. uendo quicquid iuris habeo in tali fundo, nihil operatur, nisi constet prius de iure uendentis.Ale.l.si sic,oume.22. ff.de legat.primo, item uendens equum cum omnibus spinellis, & magagnis, nisi expresserit defectus illius tenebitur de dolo. Alexand. l. si quis cum aliter, num.23.ff.de uerborum oblig. quod not.diligenter, nam congruit satis æquitati, & in hoc artic.est com.opin.

111 Verisimile † quod est uenit tantum in generali dispositione, c.in generali, de reg.iur. 6. l. obligatione, ff.de pignor.Felin.c.auditis, colum. 12. de præscr.Doct.cap.si diligenti, eod. tit. Ripa.l.si unquam, num.42.C.de reuoc. donat.Ber.cap.primo, num.205.de iudicijs. Euer. in loco a uerisimili.nume. 10. Dyn. d.c.in generali.numer.4.de regul.iur.6.

112 Vicarius generalis nō potest † beneficium conferre absque speciali mandato. Dec. consi. 121. colum.2. item non potest alium vicarium facere generalem Rot.decisio.378.in nouis.Bal.c.fin.de offic.deleg.Gemin.cap.Romana de offic. vicar. 6. nec alium vicarium substituere, nisi ex causa probabili Host.c.clericos de offi.vicar.glo.cap. 1. eodem titu.6.c.generali de offic.vica. 6. nec cognoscit de crimine, nisi habeat mandatum speciale. Bart.l.1.§.cum urbem.ff.de offic.præfe.vrb. item nec habet iurisd.in suffraganeum episcop. cap.1. §.fina.de offic. ordi.6. alia multa ponit Rebuffus in forma uicariatus.

113 Visitator generalis non potest † remouere officiales Innoc.& alij.c.dilectus, de rescr.item uisitator specialis certo loco excludit generalem Bal. capit. primo, qui feud.dare poss.item non potest substituere alium in locum suum Bar.l.1.colum. 2.C.de cad. toll. & hæc panca loco exempli sufficiant pro limit.huius reg.de qua si vis instrui plenius addas hoc in loco, quæ scripsi iu tract. de legibus, & stat.p.3.q.18.

SVMMARIVM.

1 *Indefinita æquipollet vniuersali.*
2 *Indefinita æquipollet vniuersali per interpretationem.*
3 *Indefinitam equipollere vniuersali distributiue quo modo intelligatur.*
4 *Indefinita quomodo æquipolleat vniuersali collectiue.*
5 *Indefinita prolata à lege æquipollet vniuersali, & quid quando profertur ab homine.*
6 *Indefinita in materia contingenti quomodo æquipolleat vniuersali.*
7 *Indefinita æquipollet vniuersali quando omnium par ratio est.*
8 *Indefinita æquipollet vniuersali in materia fauorabili.*
9 *Indefinita negatiuè prolata æquipollet vniuersali.*
10 *Indefinita in materia impossibili æquipollet vniuersali.*
11 *Indefinita æquipollet vniuersali in statutis.*
12 *Indefinita quando non æquipolleat vniuersali.*
13 *Indefinita de proprietate sermonis non æquipollet vniuersali.*
14 *Indefinita in materia probationis non æquipollet vniuersali.*
15 *Indefinita in iuramento non æquipollet vniuersali.*
16 *Indefinita in materia odiosa non æquipollet vniuersali.*
17 *Indefinita quibus in locis æquipolleat vniuersali latè discutitur.*

REGVLA II.

1 Ndefinita oratio æquipollet uniuersali, † cap.in Genesi, ubi Abb. nume. 1. de Elect. vbi inquit quod idem est si dicatur maior pars capituli particulariter, & indefinite. Quantum vniuersaliter maior pars totius capituli cōcl. capit.qui propter, eod.tit.glo.cap. vt circa de electio.6.idem Abb.capit.auditis nume. 16. de præscript.l.fin.ff.de vin.trit.oleo leg.Abb.capit. quoniam num.6.de coniug.leprof.l.fina.ff.de alb. scr. Abb.capit.tua num.5.de verbor.signif. Alexan.l. placet

placet numero 6. ff. de liber. & posth. Ias. leg. re coniuncti numero 24. ff. de leg. 3. leg. qui filiabus. §. si quis ita numero quinto, de leg. 1. leg. sub prætextu numero 5. C. de transact. & est comm. opin. vt attestatur Bart. l. Cæsar num. 17. ff. de publ. & vectigal. Bart. leg. si pluribus num. 5. ff. de leg. 2. l. si plures num. primo. ff. de leg. 3. Alber. 1. p. stat. q. 9. numer. 11. Specu. in tit. de emphit. nu. 85. Alex. consi. 26. numer. 3. lib. 4. & consi. 101. numero 13. lib. 6. Tiraq. in tractat. de vtroque retr. in §. 1. glo. 13. numer. 2. carta 221. Docto. commu. rubr. de regu. iur. 6. vbi Dyn. & Boet. Bart. Dec. & Cagn. l.
2 1. ff. eod. Declaratur hæc reg. ex † mente doct. omnium quod ipsa æquipollet vniuersali per interpretationem non ex proprio significatu verborũ, nam proprie loquendo aliud est dicere homo currit aliud autem omnis homo currit Dec. l. prima, numero 12. ff. de reg. iur. comm. dicit vbi etiam Cagnol. nume. 7. Secundo quando indefinita imponitur cuilibet in solidum æquipollet vniuersali distributiue. l. qui filiabus. §. 1. ff. de leg. 1. si † vero cuilibet pro parte, vt indistincte hæres tunc
3 æquipollet vniuersali collectiue. l. si pluribus vbi Bart. numero septimo, ff. de leg. 2. quando scilicet onus inter eos diuidi potest. Tertio quando à leg.
4 profertur semper vniuersali æquipollet, † nam lex quod vni dicit omnibus dicit doct. leg. iura.
5 ff. de leg. Quarto ampliat. etiam procedit † quando profertur ab homine tum negatiue tum etiam affirmatiue in materia necessaria, vt si dico homo est mortalis hoc intelligitur, de omnibus affirmatiue, negatiue etiam cum dicitur homo non est lapis, nam per hoc nullus homo dicitur lapis.
6 Quinto, † quando nos sumus in materia contingenti, tunc aut sumus in materia, quæ considerāda sit in actu, aut in potentia. Primo casu indefinita non æquipollet vniuersali. Secundo autem bene procedet. Exempl. homo loquitur, hoc dictum in actu semper non verificatur, potentia liter autem sic, vt si dicatur omnis homo loqui
7 potest. Sexto tunc dicimus † indefinitam æquipollere vniuersali, quando omnium particularium contentorum in ea est par ratio, atque conditiu secundum commun. opinion. doct. leg. prima, ff. de regul. iur. Dyn. in rubric. de reg. iur. 6.
8 † Septimo hoc idem in materia fauorabili. leg. si
9 quis ita, ff. de testament. tut. † Octauo in oratione negatiua. lege secunda, ff. de verbor. obligat.
10 † Nono in materia impossibili, vt impossibile est
11 hominem viuere in perpetuum. † Decimo in statutis Cagnol. d. leg. prima, numero 10. Alex. & Ias. leg. quarta, §. Cato de verbor. obligat. leg. si seruitus, ff. de seru. vrb. præd. Nell. in tracta. Banit. secunda, p. quæstion. 55. Dec. l. prima, column. tertia, ff. si certum petatur, idem consilio 341. & est commun. opinio. vt attestatur Cagnol. d. loco. idem Dec. consilio 390. sed fallit hoc pluribus
12 modis, & † Primo quando non est par ratio omnium particularium secundum commun. opinio. leg. quæsitum. §. illud. ff. de leg. 3. Secundo fallit in communi locutione. capit. si Romanorum 19.
13 distinct. † Tertio non procedit in materia proba-
14 tionis Doctor. commun. capit. auditis de † præscr.

Cur. consil. 17. colum. penult. Dec. c. cum omnes in secunda, lectu. de const. consi. 146. numero 13. consi. 321. nu. 6. Crotus in tracta. de test. numer. 292. Ias. leg. secunda, numero 10. ff. de liber. &
posth. † Quarto fallit in iuramento, doct. capitul. 15
pen. de iur. iur. † Quinto fallit in materia odiosa 16
Doctores communiter d. leg. secunda, ff. de liber. & posthum. sed vt hæc reg. ad praxim inducatur videamus modo in specie quibus in casibus habeat locum.

1 Absolutio facta indefinite à petitis intelligitur esse facta ab omnibus cum dicitur petita fieri nō debere, & similia per istam regulam: hoc idem est in condemnatione doct. in leg. prima, ff. de regul. iur. leg. si pluribus. ff. de leg. secundo, & in rubric. extra de reg. iur. 6.

2 Actio in rem cum indefinite profertur, de omni intelligitur, ita in terminis huius reg. Dec. l. in actionibus, numero 14. cum gl. in versic. in plurali. ff. de in litem iurando, allegat Bart. leg. si pluribus. ff. de leg. 2.

3 Actus, qui potest sæpius iterari non verificatur in vno indefinite prolatus, sed vlterius porrigitur. leg. in annalibus. C. de lega. leg. pater. ff. de vulg. & pupill. l. qui liberis. §. hæc verba. ff. eod. Corne. consi. 279. volumine tertio, item actus primus, quando inualidus est, tunc iterandus est, quia cum sit mentio indefinite de actu, intelligi debet de valido. leg. qui per salutem. ff. de iur. iur. Alexan. leg. serui. ff. de leg. 1. leg. hæc conditio. ff. de cond. & demonst. leg. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de leg. 3. Bald. d. leg. qui per salutem. ff. de iur. iur. leg. mæuius. ff. de cond. & dem. præsertim quando actus fuit nullus defectu formæ. l. si de pluribus. l. quid tamen. ff. de arbitr. & quando nollus est ipso iure Bald. leg. fin. q. 4. C. de contr. empt. l. serui elect. de leg. 1.

4 Actor indefinite constitutus ad omnia constitui dicetur, sicuti curator. leg. tertia, §. pupillus. ff. de tutelis, leg. quod dicitur. ff. eod. leg. curatorem. ff. de tutor. & Cura. dat. ab his. Specul. in titul. de actore numero nono. per capit. si Romanorum 19. distinct. cap. 1. in fine. l. diltin. c. quod circa de priuileg.

5 Affirmatiua dispositio indefinite prolata in materia contingenti solet verificari in vno, secus est autē in negatiua, quia procedit vniuersaliter Ias. leg. si sic in secunda, not. ff. de verbor. obligat. Doctores communiter leg. hoc genus. ff. de leg. secundo, Old. ad. consilio 16. columna tertia, Signor. consilio 68. Rom. consilio 104. Calcan. consilio 20. Dec. capit. nam concupiscentiam colum. 3. de const. quia negatiua plus negat, quam affirmatiua affirmet.

6 Alienatio simpliciter, atque indefinite prohibita vniuersaliter est intelligenda, vt comprehendat etiam hæredis institutionem Ias. l. filiusfami. lias. q. 7. §. diui. ff. de leg. 2. Ang. consi. 57. num. 5. Soc. consil. 227. numero 9. lib. 2. Ias. consilio 101. lib. 1. alienationis enim appellatio comprehendit omnem actum per quem dominium transfertur. L. 2. C. de reb. alien. non alien. §. alienationis auth. de alien. l. 1. §. 1. C. de fund. dot. l. alienarum. ff. de verb.

de verbo.signi.Cor.consi. 147. nume.22.Neguf. in tract.de pign.3.memb.2.par.nume.7.Crauet. consi.215.nume.2.idem est in statuto prohibente alienationem Ias.§.item si quis,nume.22.& nu me.seq.insti.de ac.Alex.cõsi.29.nu.5.li.7.Dec. cõsi.645.nu.14.consi.640,nu.8.& in terminis huius dicti facit l.a Titio,ff.de fur.Afflict. dec.240. num.4.Ripa l.filiusfam.§.diui, num.102.ff.de le. 2.Cepha.consi.53.nu.16.

7 Alimẽtorum fauore indefinita† æquipollet vniuersali Bar.l.quidã,nu.1.ff.de tritico vino,& oleo leg.l.si cui,ff.de annuis legã. Bar.in terminis huius Reg.d.l.quidam item alimenta relicta uxori aliculus intelligitur de qualibet ipse duxerit, l. t. vbi Doctor. C. de fideicõmmis. Alexand. consilio 171. volumine 2. nota,l.cum hi, ff.de transactionibus.

8 Appellatio concessa† alicui, seu constitutus ad appellandum intelligitur non solum de prima appellatione,sed & de secunda si prima non sortitur effectum,iteratur enim actus ad hoc, vt mens disponentis locum habeat Bal.l.inuitus, C.de procurato.l.hæc conditio,ff.de conditio.& demonstr.l. prætor,§.hoc interdictum,ff.de noui oper. nunc. vbi Roma.idem in consilio 104.per l.si is quo,§. fi.ff.vt in poss.leg.l.1.§.quod ait, ff. quorum legat. l.si arbitro.ff.qui satisda.cogan. nam si actus primus non expeditur,secundo proceditur,quia verba cum effectu sunt intelligenda,l.5. §. hoc autem ff.quod quisque iuris, l. qui per alium,§.docere, ff.ne quis eum qui,capitu.relatum de clericis non resi den.

9 Appellatione parentis† omnes superiores continentur l.appellatione,ff.de verborum significa. item appellatione liberorum omnes descendentes continentur l.liberorum ff.eod. conc. gloss. 1. ibi & insti de hæred.quæ abintesta.l.3.ff.si tab.te sta. l.sed & si,§.liberos.ff. de in ius voca.l.liberos, ff.de senatori. l. cognoscere, §. liberorum,ff. de verborum significatio. l. si dotali, ff. soluto matrimonio.

10 Aptiora comprehendit† indefinita locutio,capitu.circa de electio.in 6.Dy.Rubr.de regulis iuris in 6.Alexand. consilio 15. numero 4.libro 4. & intellige aptoria vbi est par ratio omnium particularium ita Dec.& Cagno.& commu.omnes l. 1.ff.eodem.

11 BENEFICIVM.appellatione † beneficii indefinite veniunt omnia beneficia ecclesiastica, vnde dispensatus ab beneficium tenẽdum ad omnia habilis redditur, similiter beneficium quod quis habere debebat per gratiã expectatiuã si fuerit impetratum,quod consequi non potuerit, poterit aliud impetrare Doct. c. in multis de rescr. in 6.glo.& doct.c.ne raptandæ de concess.præben. in 6.Rom.consi.329.facit l.2.ff.de opt.leg.glo.& Doct.c.1.de regu.iu.in 6.Car.in Clem.auditor, nume.9.de rescr.& in Clem.1.de preb.Gem.in c. 1.in ti.de eo,qui mit.in pos.Boer.& alii,d.capi.1. nu.1.de reg.iur.in 6.

12 Bannitus† qui ex forma statuti indefinite potest impune offendi poterit etiam occidi,itẽ si ex forma statut ipoterit occidi, procedit etiam si in iuste bãnitus esset,& procedit in eo,qui proxime bãniri debet Ias.l.quamuis,nume.7. C.de inoffic. testam.idem auth.si qua mulier,numero 23.C.de sacrosãcecl.Hyppol.l.1.num.74.C.de raptu virg. Ias.l.omnes populi,nume.45.ff.de iust.& iur.Fel. c.quæ in ecclesiarum de consti. Dy.l.penult.ff.de adult.Bald.l. t.C.de pœnis Cæpol. consi. 7.nu.7. Vant.in tract.de nulli.Rub.8. nume.24.hoc idem procedit ut patrem, aut filium quis possit occidere Fel.in d.c.quæ in ecclesiarum num. 5. de cõnst. Hypp.cons.119.nu.18.Mãtua.l.veluti, ff.de iust. & iure Hyppo.l.vnica,nume.20.C.de raptu virg. Ias.d.l.omnes populi,num.47. Bart. l.3.§.fi.ff.de alim.& cib.leg.Flor.l.binas,num.4.ff.de serui.urbano.prædio.

13 CANONICI si ad aliquid† agendum indefinite interuenire debẽt,omnes uniuersaliter debẽt conuocari cap.cum omnes vbi Dec.in terminis huius reg.numero 1.de consti.Dominic.capi. canonici de offi.ord.in 6.Doctor. capit. ad decimas de rest.spol.Alc.l.rescriptum,ff.de pac.Doc. c.auditis de præscr.Doc.c.3.de prob.Dec. consi. 61.idem l.in actio.ff.de in li.iu.addentes ad Dec. d.c.cum omnes.

14 Capiẽs bannitum si lucratur † dimidiam partem pęnæ nõ intelligitur tãtum. de prima captura , sed & de quibuscunq; vniuersaliter. Comensis consi. 14.per l.veluti,§.1. ff. de edẽd. quia legis dispositio intelligitur quoties opus fuerit Docto. d.l.veluti.

15 Castrum concessum alicui, †vt nõ possit alienari intelligi dẽt,ut neq; eius pars alienari possit,appellatione enim Castri totum intelligitur l.de pupillo,§.qui nunciat.ff.de no.ope. nũc.Rui.cõs.fi. nu.17.lib.2.Alcia.respons.230.nu.8.Cepha.in ter mi.consi.168 nu.54.

16 Causa certa, & determinata facit,† vt cõcessio indefinita ad ipsam possit sæpius iterari vnde securitas cõcessa veniẽdi, & redeundi pro pace tractãda intelligi non debet pro prima uice tantum, sed semper durante eo tractatu, vt possit ire, atque redire Bar.l.3.col.fi.ff.ad l.Iul.maiesta. l. cõtinuus, § qui insulam, ff.de verborum obliga.l. veteres, & l. seq.ff. de itine.act.priuato.

17 Cessio bonorum concessa alicui† indefinite intelligi dẽt non solum ob debitoris necessitatem, sed etiam contra creditorum uoluntatem to.titu. ff.de cess.bon.& C.qui bon.ced.poss. Are. c.fi.nu. 6.ubi Ias.nu.17.inst.de act.Dec.l.quæ præter,nu. 2.ff.de reg.iur.Cęphal.consi.193.num.xv.in terminis huius reg.

18 Cohæres cum dicitur † indefinite intelligi debet in omnibus cohæredibus Iason l.si fundum,§. si libertus num.j.ff.de legat. 1.vbi etiam Cuman. & Docto.omnes per l.si pluribus,ff.de.lega. 2.capitu.nt circa de electio.in 6. capit. quia ubi Abb. de priuileg.

19 Compromissum si fieri debet† ex forma statuti indefinite debet intelligi non de vno compromisso tãtum, sed vniuersaliter toties quoties opus fuerit Bar. in prima const. C. colum. 2. Bald. l. qui se patris vbi etiam alij, C. vnde liberi Anchara. consilio 187. hoc enim statutum tendit ad bonum publicum propter dirimendas lites. Bartol. dicto loco.

20 Concessio facta ad certum tempus† non intelligitur de prima vice, sed toties quoties opus fuerit durante dicto tempore, l. sicut ff. quibus mod. vsusfru. amit. Doct. d. l. si mihi, ff. de verborum obligatio. Alex. in additio. ad Bartho. l. 2. ff. ad legem Iuliam maiesta. l. Græce, §. & post, ff. de fideiusso. Docto. l. 1. colum. fina. C. de institutio. & substitutio. & Bald. consil. 34. uolum. 1. l. qui fundum, ff. de contra. emp.

21 Confessio indefinite facta† extraiudicialis parte absente facit semiplenam probationem Doct. commu. l. certum, §. si quis absente, ff. de confess. glo. & Doct. cap. fi. de succ. ab inte. Afflict. decis. 12. nume. 2. & decisio. 337. nume. 6. Paris. consil. 120. nume. 5. volu. 1. Hyppo. Rub. C. de probat. nume. 89. idem in sing. 329. Craue. in tract. de antip. temp. parte 1. nume. 45.

22 Curator indefinite datus† ad omnes lites dicitur dari, l. 3. §. pupillus, ff. de tute. l. quod dicitur, ff. de tutoribus & curatoribus datis ab his, l. curatorem, ff. eodem Specul. in titulo de actore constituto numero 8.

23 DAMNVM quando indefinite dicitur† verificatur etiam in exiguo, Cœphal. consilio 103. nume. 28. Docto. commu. l. licet, C. locati, & in c. qui propter sterilitatem extra eod. Aret. in consi. 52. Gozad. consi. 74. Ruy. consi. 81. nume. 4. consilio 87. nume. 2. lib. 1. & est commu. opi. vt attestatur Are. d. consi. 52.

24 Decimatione cuiusdã loci alicui concessa† intelligitur concedi etiam futuram decimationem Archidiacon. capitulo cognouimus 12. quæstione 2. Bald. authenti. excipitur, C. de bonis quæ liberis.

35 Debitor indistincte intrans† non exire districtũ sine licentia creditoris si obtinuerit licentiã a creditore intelligi debet, vt non semel tantum ei liceat discedere, sed uniuersaliter toties quoties ei libuerit Fel. in ca. 2. colum. 4. de treg. & pa. quia fauorabilis res est.

26 Delegatus, qui per iustum errorem† nulliter pronunciauit poterit iterum suum mandatum exequi, capitu. quia, capit. executor, de concessio. præbend. lib. 6.

27 Dispositio legis est † vt indefinite loquitur extendatur ad omnes, quod enim lex vni dicit omnibus dicit, l. veluti, §. hæc vox. ff. de edendo. Dec. consi. 287. idem est in dispositione hominis negatiue concepta, quę non de vno actu, sed in infinitum extenditur Ias. l. si sic, no. 3. ff. de ver. obli. dicam infra ver. lex.

28 Diuisio, quæ fieri debet per arbitros † electos de hæreditate intelligi debet de tota hæreditate, l. hæreditas de regulis iuris, Dec. consi. 388. num. 3. per hãc reg. & quia res quæ cõmunis est pro diuiso intelligi dẽt, Cor. consi. 384. idem in cõs. 99. li. 2. & hoc intelligitur, vt tollatur discordia, quæ ex communi oritur, l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de lega. 2.

29 Dominus non potest indistincte† alienare feudum vasalli inuiti procedit hoc etiã si maior pars vasallorum cõsentiret Ias. Iurisgentium, §. hodie, nu. 8. ff. de pac. Anch. c. peccatum, q. 8. de re. in. 6. Dec. consi. 15. nu. 18. Neuiz. consi. 12. nu. 16. Ias. l. filiusfam. §. diui, nu. 17. ff. de le. 1. Cur. in trac. feu. in 6. p. q. 2. nu. 3. Paris. cõs. 22. nu. 60. vol. 1. Rub. consi. 96. nu. 2. Cur. consi. 173. nu. 32. Rui. cons. j. nu. 9. li. 4. Crau. cõs. 54. nu. 3. Bal. cõs. 410. col. 4. vol. 5. Ale. consi. 25. nu. 21. li. 1. Igneus, l. donationes, nu. 29. C. de do. inter vir. & uxo. Gome. §. itẽ num. 41. insti. de actio.

30 Donatio, quæ indistincte prohibetur† inter virum & vxorem habet locum nedum in matrimonio vero, sed etiam in putatiuo l. 3. §. videamus, ff. de don. inter uirum & uxorẽ, l. si ex uoluntate, C. eod. Doct. c. fi. extra eod. etiam si iudex eam cõfirmet, l. obligationes, ff. de act. & obli. hoc idem etiã si diu seorsum habitauerint, Doct. Rub. C. de do. inter uirum & ux. hoc idem ampliatur inter sponsos. Alexan. consilio 142. numero 12. lib. 5. l. pen. ff. de do. inter uirum & uxo.

31 Dotare qui compellitur† ex dispositione legis indefinite uniuersaliter intelligi debet ut cogatur dotare toties, quoties dos fuit amissa dummodo amissa non fuerit culpa dotatæ, l. fi. C. de do. promiss. auth. sed quamuis C. de rei uxo. actio. Doct. commu. l. si cum dotem §. j. ff. solut. matrimonio. Bal. auth. quod locum, C. de col. item dos, quæ dari dẽt beneficio ecclesiastico, intelligi dẽt de quolibet siue cũ cura siue sine cura no. ca. placuit cũ gl. 1. quæst. 2. glo. c. a piæ mentis uer. collata 16. q. 7. Abb. c. cum sicut de consecr. eccl. Lambert. in tract. de iure patr. 1. parte li. 1. ar. 10. nu. 1. dixi su uersicu. benefic.

32 EFFECTVS quando† cogitatus est ut debeat adimpleri non sufficit res semel tantum gesta, ut procedat indefinita oratio, sed iterũ atque iterum uniuersaliter iterari potest Inn. c. in literis de of. dele. Bar. l. 2. §. j. ff. de leg. Doc. commu. l. serui electione, ff. de le. 1. Bal. l. post aditam, C. de impube. l. Barbarius, ff. de offi. procon. l. si ut proponis, C. quo. & quan. iudex Anch. c. cum in multis de rescr. in 6 Alex. l. iudex, ff. de re iu.

33 Eligendi potestas alicui indefinite† concessa intelligi debet uniuersaliter, ut sortiatur suum effectũ Doc. c. ea, quæ c. si compromissarius de electi. 6. Doc. c. j. de re iud nam si semel quis elegerit nõ sufficit si talis electio suum non sortiatur effectũ regulariter tamen eligens semel non potest amplius eligere Doct. commu. l. serui electione ubi Ripa nu. 6. ff. de le. 1. l. apud ff. de empt. leg. l. si his ff. de procu. Doc. c. quod semel de reg. iu. in 6. Paris.

ris.cons.81.numero 14.lib.j.item indefinite dicatur, quod quis eligi debeat in quem consenserit maior pars capituli idē est ac si dicatur maior pars totius capituli ita in terminis Abb. ad istam reg. c.in Genesi num.j.de elect.

34 Emphyteusis concessa † alicui,& suis filiis indefinite an veniant filij naturales? Spe.in ti.de emph. 66.q.nume.85.tenet quod sic, per hanc reg.appellatione enim filiorum veniunt naturales etiam l. parentes, ff.de in ius voc.conc.Alexād.consil.89. & consi.128.lib.j.§.pe.inst.ad orfi.l.fi.C. quando mul.tutelæ of.fungatur, sed distingue, vt per Specu.d.loco,nume.86.

35 Emphyteuta, qui alienauit partem † emphyteusis cadit a iure suo licet indefinite dictum sit, emphyteuta alienans rem conductam, l.fi. C.de iure emphyt. idem est si non solnat integram partem Canonis, Old.consi.29.Ias.l.2.q.16.C.de iure emphy.qui testatur hanc esse communem, concord. Cuma.l.quidam,§.fi.ff.de dona.Ias.l.fi.q.13.C.de iure emphy.Gozad.consi. 86. nume.5.per l.vulgaris,ff.de fur.Cor.consi.67.lib.2.ra mma.dec. 49.dicit hoc procedere in emphyteusi ecclesiastica conc.Ruin.consi.48.nume.12.libr.2.secus dicunt esse in alia, in qua emphyteuta alienans partem, non videtur alienare totum Soc. l.4.§.Cato, numero xx.vbi Ruy,ff.de verb.oblig.Alex.consi. 99.lib.5.Ias.l.ait prætor in 2.not.ff.de iureiuran. Paris.consilio 6.numero 19.libro 4.sed hæc intelligas vt in terminis huius reg. consuluit Cœphal. consilio 159.numero 1.& sequen. Corneus consilio 67. libro 2.

36 Emptionis & venditionis appellatione † indefinite comprehenditur omnis contractus per quē dominium transfertur, vt gl.l.statu liberi,§.quintus uersi.emptionis, ff.de stat.liber.l.sicut,§.venditionis ff. quibus mod.pignus vel hypot.solu.l.sed quod §.quod emptione,ff.de pignora. capit. 1.de contr.inter Domin.& empt.glo.l.sequitur,§.de illo, ff.de vsucapion.l.2.§.eam rem, ff.de vsucap.l.si vsumfructum,§.in summa,ff.de libera.causa glos. & Cy.l.2.C.de usucap.pro emptore Ias. l. iurisgentium numero 7.ff.de pactis, Paris.consilio 82. numero 8.volu. 3.

37 AEquitate suadēte † indefinita æquipollet vniuersali, quo casu quando res semel tantum non sufficit iteratio erit admittenda Saly.l.dotis promissio.ff.de iure dot.l.quo enim,§.j.ff. rem ratam haberi, Comensis l. si cum dotem, §. r. cum gloss. ff.soluto matrimonio, multa enim ratione æquitatis conceduntur, quæ alias minime concederentur Iason. & Doctor.commun. l. placuit, C. de iudiciis.

38 AEtas excusat in pœnalibus † quando fragilis est & indefinite prolata intelligi debet tam in minori, quam etiam in valde senili, l. infans, ff. ad legem Cornel. de sicar.l.j. C. de falsa mone. Clemen.vnica de homicidio Docto. commun. cap.1. & seqūen. & tot.titu.de delictis puer, l.2.ff.de termino moto, l.fere ff. de regulis iuris adeo, vt nec etiam pro debito possint incarcerari, Bald.l.2.numero 24.C.qui bonis ced.possūt.Doct. l. nec impuberes, ff.de in ius vocan.Roman. consilio 120. numero 4. Angel. l.3.§.sed vtrum, ff.de minor. & l.nemo, C.de exact.trib.libro 10.l. auxilium, §.in delictis, ff.de minor.Cœpol. l. si fugitiui, numero 26.C.de seruis fugitiuis l.sacrilegii, ff.ad legem Iuliam pecul.Docto.commun.ca.pueris, de delictis puer.l.maiores, ff.de iure immūnita.Iohannes, §. item numero 27.& Sylu.Aldobr.numero 5.insti. de excusat.tutorum, item neque torqueri potest, l.j.§.impubes, ff.ad Sylla.l.ex libero,§.de minore, ff.de quæstio.Gandin. in tracta. de pęn.reorum, numero 30.Angel.in tracta.maleficiorum versic. fama, numero 102.

39 Excommunicatus non potest † in iudicio principaliter agere cum indefinite dicatur, intelligas vniuersaliter de omni excommunicatione, capitulo intelligimus de iudiciis capitu. post cessionem de probatio.capitu.decernimus, de sententia excommunicatio.6.Iohannes in tract.de censura eccl.num.26.Paris.c.cum inter c.fi.num. 2.de exce. Hierony.in tract.de pensio.q.13.Gomes.ca.j.nu. 16.de rescr.in 6.

40 Exhæredatio facta hoc pacto † filios meos exhæredo indefinite vniuersaliter intelligitur, Alex. in terminis huius reg. l.nominatim, num.3.ff.de liber.& posthum.ubi notat, quod quando indefinita nō potest, nisi ad vnum referri orationi singulari æquiparatur, quando autem ad plures referri potest in odiosis non æquipollet vniuersali, Iohā. Monach.capitu.in generali de electio.Oldrad.cōsilio 167.glo.capitu.vt circa de electio.in 6.Bart. l.si pluribus, ff.de legat.2.Iohā.l.si necessaria,§.si annua, ff.de pignorati.actio. Angel. l. penul.C.de impuberum.

41 FACERE quicunque indefinite † alicui promiserit uniuersaliter debet intelligi videlicet omnem omnino causam faciendi, dādi, soluendi, numerandi iudicandi, ambulādi l.verbum facere, ff. de verbo.sig.vbi glo.& Alc.conc.l.licet l.faciendi, ff.eo.& l.facere oportere, eo.ti.l.1.ff.quod me.causa, l.extat de ver.sig.l.de curatore, ff. de curatore bonorum.

42 Fauorabilis materia facit † indefinitam ęquipollere uniuersali, l.hæc conditio, ff. de cōd. & dem. Fel.in c.2.no.3.de tregua, & pa.ca.odia, de reg.iu. in 6.ubi Doct.com.

43 Fœmina ab omnibus † officiis publicis remota dicitur, l.2.ff.de reg.iur. hæc indefinita vniuersaliter procedit in quacunque fœmina nisi esset regina, Dec.d.l.2.vbi etiā Cag.concor.l. fęmina, ff.de eligendo, l.1.ff.de postulando, item ita intelligitur statutum extātibus masculis fęminæ nō succedāt de quo per Albert.Bru. in tracta. extātibus masc. in principio.

44 Feudi cum sit mentio indefinite † de omni feudo intelligi debet tam hæreditario, quam concesso cum pacto. Cæphal.cōsi.23.nume.27.in terminis simil.Abb.ca.cum iure, no.1.de ele. Dec.l.quo

ties,ff.de regulis iuris,l.illam numero 4.C.de col lat.& est commu.Rubeus consilio 18. numero 3. Didac.var.reso.cap.18.nume.4.glo.c.1.'an agnatus,vel fil.item si conc edatur feudum indefinite pro se,& suis filijs legitimis: an comprehēdantur legitimati?Respon.quod sic quando in specie ad feuda etiam fuissent legitimati alias secus capitulo naturales si de feudo fuer.contro,Oldrad.in consil.247.Bal.consi.229.lib.3.Cald.in consil.5.Signor.consi.220.Dec.consi.275.& consi. 276.numero 6.Paris.consi.14.nume.26.libr. 2.Soc.Iun. consi.72.nume.49.li.j.gl.d.c.naturales,Soc.cons. 3.libro 3. Curt.consi.156.nume.xv. Deci.consil. 624.numero 5.Ripa l.ex facto,§.si quis ita nume. 18.ff.ad Trebellia.& est commu.opi.Paris.consi. j.numero 122.lib.2.Boer.q.123.numero 4.quia legitimans potest remouere illud impedimētum Curt.consil. j. numero 30.consilio 157.numero 13.Paris.consilio j.numero 14.libro j.Dec.consilio 390.numero xi.

45 Fideicommissum in materia† fideicommissi indefinita æquipollet vniuersali Alexand. consil. 91.columna 2.libro prima.Curt.consilio 5.col.2. Cœphal. consilio 259. numero 44. ubi late hoc declarat.

46 Fideiussor indistincte† ante principalem conueniri nō potest,& procedit vniuersaliter de omni etiam si esset fideiussor indemnitatis de iudicato soluendo,& de iudicio sisti,l.fina.C.de vsu.rei iud.Ias.l.si fideiussor,§.si quis,numero 6.ff.qui satisda.cogan.idem l.post rem, §. fideiussor,'nume. 4.ff.de transa.Bar.l.j.numero 2.C.de conuen.fisci debitor,lib.x.Alex.consi.29.nume.34.volumi. 7.Doct.commu.l.si ego ff.si cer.pet. Rub.l.non solum,§.morte,numero 508.ff. de noui ope.nun. Corneus consi. 109.nume.7.volum.j.Hyp.Rub. de fideiuss.numero 23.in term.auth.præsente,C. de fideiuss.Iason §.idem,numero 26. insti.de act. Claud.l.decem,numero 4.ff. de verborum obligatio.Grat.consilio 87.numero 23.vol.1.Paris.consilio 47.numero 5.lib.t.Boer.decis.201.Cor.cōsil.106.num.7.uolu.j.

47 Filii appellatione indefinite† uniuersaliter ad omnes fit relatio Bart.l.si quis ita num.1.ff.de testa. tutela. fallit nisi fiat adiectio proprij nominis Cy.l.quicunque q.j.C.de seru.fug.dixi supra ver, appellatione.

48 Forum sortitur quis† ratione delicti hæc indefinita vniuersaliter extenditur etiam ad illustres personas,& ad mandantes fieri delictum gl.capit. duo 96.distin.c quoniam 18.distinct.capitu.cum apud xi.q.3.Doct.capi. nouit de iudicijs vbi Alciat.numero 71.Paul.l.si vt proponitur , ff.de fideiussor. Hyppol. singula.404.Alber.l.hæres,§. apud,ff.de iudic.Ias.d.l.si ut proponitur, numero 2.Socy.in capi.postulasti,numero 5.de foro competenti.Abb.ca.fin.nume.27.eod.& est communiter dictum Docto.l.1.& in authen.qua in prouincia C.vbi de crimi.agi opor.l.j.C.ubi Sen. vel Clar.ca.si peccauerit 2.q.3.ca.placuit 6.q.3.Hyppo. l.vnica,numero 123. C.de raptu vrgi.Boer. decisio.29.Alciat.cap. perniciosam, numero 66. de offi.ordin.

49 Fructus concessi a† patre filio indefinite bonorum suorum nō solum includuntur fructus illius anni, sed futurorū etiam annorum Bald.'authen. excipitur, C.de bo.quæ liber. fallit nisi fructus extarent tempore donationis l.si ita ff.de auro,& argento lega.Alex.l.diuortio,§.ob donationes colū. 3.ff.solu.matrim. item nota quod si quis vendiderit alicui fructus alicuius prędij huius anni,& hoc prædium binos fructus eo anno adferat de primis tantum intelligi debet nisi pretium esset æquiualens fructibus totius anni Ro. l. cum in fundo, §. vxor,ff.de iure do.

50 Futura ueniunt indefinita† concessione,quādo scilicet futura præuideri potuerunt, l.si ita,ff. de auro,& argen.leg.l.si seruitus,ff.de seruitu.vrbanorum prædiorum Alexan.consilio 138.num. 21.libro 2.in fine.

51 GABELLA, quæ de cōtractu† indefinite solui debet ītelligi dēt de quolibet vniuersaliter, ita refert Bert.in tracta.de gabel. in ti.de materia ipsarū Bal.Rubr.C.si cer.pe.Doc.com.l.debet,ff. de ædil.edicto.

52 Generis subalterni indefinite† promissio facta nō uerificatur in vnico actu in quo est electio debitoris,vnde promissor, qui semel elegit ex prima electione non cōsumitur electio, quin possint deinde eligere,l.plerumque,§.pe.ff.de iure dot.Bar. & omnes,l.eum qui §.j.l.qui ex pluribus, ff.de verborum obligatio.

53 Grauatus restituere hæreditatem† alicui indefinite sine aliqua præfinitione temporis intelligit semper in tpe suæ Dy.mortis l.epistolā §. mulier ff.ad Treb.l.filios cum gl.ff.de vsufr.le.Ro.singu. 502.l.vxorem,§.Scæuola,ff.de le.3.Rom. singu. 431.facit ad hanc materiam,quod scri.Ias.l.generaliter,§.cum autem C.de insti. & substi.gl.l.fi.§. in computatione,C.de iure deli.

54 HABITATIO filiæ relicta indefinite† in casum viduitatis intelligitur non solum 'de prima uiduitate,sed etiā de secunda,quia indefinitus sermo in fauorabilibus nō restringitur ad primum, & ad proximum tantum actum,sed oēs.Anto.cōsil.30.Tyraq.l.boues,§.hoc sermone in 3. limita. ff.de uerbo.signi.& est singulariter dictum,atque notandum.

55 Hæres.indefinita loquutio de hærede † loquēs intelligi debet de omni hærede vnde si testator dixerit hæres meus dato est perinde ac si diceret omnes hæredes mei dato,l.si pluribus,vbi Bartol. late ff.de legat.2.l.si plures,ff.de legat.3. Ias.l.stipulationum §.item si,colum. 2. numero 5. ff. de de verborum obligatio.ampl.vt hęredis appel.veniant etiam extranei,l.in conuentionibus l.sciendum l.heredis,ff.de verbor.signific. Roma.singu. 456.Ancha.consi.393.Alciat.l.4.§. Cato col.fin. ff.de uerb.oblig.Ber.c.in præsentia numero 473. de proba.Bald.consil.114.numero 2.lib.t.l.viam

C.lo-

C.locati,l.fi.C.de hæredi. inst. l. si pactum, ff.de probat.Alex.consi.9.nu.3.vol.2.Imo. consi.21. Pau.consi.191.Ang.consi.305.Cum.consi.525. Guido decil.230.

56 INDEFINITA oratio æqpollet† vniuersali,l.si pluribus vbi Bar.ff.de leg.2. Docto.com. l.j.ff.de regulis iuris, & in Rubr. extra eod. in 6. dixi supra numero.1.addo Oldrad.consilio 100. Innoc.capitulo auditis,de præscr.Saly.l.si necessarias,§.si annua,ff.de pigno.actio. Ray.l.omnes populi,ff.de iustitia & iure Alber.l.si ita,§.si pluribus,ff.de leg. 2. idem l.Cæsar,numero 13.ff.de publi.Bar.l.qui ædificium,ff.de seruitu. urbanorum prædio.Bal.l.si stipulatio quæst.2.ff. de verbor.oblig.consi.130.lib.2.Ange. l.pe.C.de impuber.Abb.c.2.de coniug.leprof.Fran.capitu.cum in multis,de rescrip.in 6.Alex.l.qui filiabus,ff.de legatis 1. consilio 55.numero 13.libro 4.Ruyn. consilio 45.numero 3.libro j.& consilio 119.numero 9. libro 4.

57 Immunitas indefinite concessa † intelligitur perpetua Albe.l.cum quidam ff. de annuis le.l.beneficium,ff.de const.Prin.Oldr.consi.30.quia beneficia principum late sunt interpretanda,cap.decet,de regu.iur.in 6.ubi Dy.& Boer.in addi. numero 2.& sequen.

58 Instituti dicuntur † omnes filii testatoris licet testator instituerit ventrem vxoris. Ol.cõs.292. per l.placet vbi Alex.& Ias.& commu.Docto.ff. de liber.& posthum.omnes enim posthumi in fauorabilibus veniunt,l.si quis ita §.1. ff.de testam. tut.l.qui filiabus,§.j.ff.de legat.1.l.clemens,ff.de hæred.inst.l.inter veteres, C. de fideicommis.l.libert.Iohan.Andr.in addi.ad Spe.in Rubr.,de testam.colum.penul.Alexand.consi.171. uolum.2. Bald.consilio 422.uolum.1.

59 Instrumenta post conclusum † in causa produci non possunt coram iudice, Doct.commu.capi. cum dilectus de fide instrumen.Bart.l.si mater,§. eam ff.de exc.rei iud.intellige hãc indefinite vniuersaliter,vt habeat locum coram quocunque iudice,Roma.l.1.ff.de arbitr.& in l.admonendi co lum.4.ff.de iureiuran.Felyn.in cap.licet limit. x. de probatio.Bald.d.capitulo cum dilectus, de fide instrumento.

60 Interpretandi facultate alicui † indefinite cõcessa, intellig. debet vniuersaliter uidelicet toties quoties fuerit opus l.quod per manus, ff.de iure codi.vbi Doct.& in l.3.ff.de adim.leg.dixi ego in trac.de leg.& stat.p.3.q.18.ubi de potestate interpretandi late.

61 Iudex laycus† nõ potest clericum iudicare, talis indefinita vniuersaliter intelligi debet de quo libet clerico in quocunque ordine constituto, capitulo cum non ab homine de iudic.quia sacerdotes Dij vocantur,capitu.sacerdos xj. quæstio. j. Doctor.c.ecclesia Sanctæ Mariæ de consti. capi. duo sunt 12.quæstio.j.c.duo sunt 96. dist. Host. c.cum contingat de ætate,& quali.c.nullis,de tempor.ord.in 6.capi. j.de cleri.coniug.6.Lap.alleg. 118.Dec.d.capi.ecclesia,nume.19.& seq.de consti.ubi Doct.commu.

62 Iuramẽtum potest remittere† episcopus, intelligas uniuersaliter de quolibet iuramento illicito uel licito, proficuum,vel nocivum Doc.com.ca. ex administrationis,de iurein.Inn.c.debitores e. ti.Abb.c.ad aures, quod me.cau.Io.And.c. cum quidam de iud.Laur.in tract.de vsur.q. 122. Ancha.c.uenerabilem de ele.Spe.in ti.de leg.§.nunc ostendendum num.24.Car.in cons.38.Fed.cons. 14.Mathel.sing.50.Rom.sing.425.

63 Iurisdictio indefinite sumpta† comprehendit omnem potestatem, Doct.commu.l.2.& l.imperium ff.de iurisd.omn.iud.

64 Ius quæsitum si est per primum† actum non q̃ritur aliud, secus autem si quæsitum non sit c. cũ inter de ele.c.bonæ il 2.de postul.præl.ubi Doc. com.l.nemo,ff.de reg.iur.clem.j.de renun.Card. c.osius,§.1.lxj.dist.Roch.de curte in trac.de iure patr.ver.honorificum col.xi.ver.2.Ioh.Mon.ca. cum expediat de electio.in 6.Dyn.capit. mutare de regulis iuris in 6.Hostien.in summa de electionib.§.sed utrum.

65 Iuris appellatione indefinite† omnes iuris species intelliguntur secus si cum adiuncto proferretur ius ciuile,nã de iure ciuili Romanorum intelligitur,§.sedius ciuile inst.de iure natura.gent.& ciuil.Dec.in terminis ad hanc reg.consi.656.nu. 8.Abb.Rub.de consue.Bar.l.rerum ff. rer. amota.Dec.c.licet de ele. & per totum d.consil.656. num.3.& sequen.

66 LAYCVS iudex non potest† de causa clerici cognoscere, dixi supra in ampl.61.addo q̃d nõ admittitur laycus ad accusandum, vel denunciandum clericum de crimine, quia laycus de clericis se intromittere non debet, c.osius de electioni.capit.si.29.distin. nisi laycus suam cãm prosequeretur,facit arg. a contrariis toto titu.ne cleri.vel monachi.

67 Legatum perpetuum creditur indefinite† relictum: habita tamen ratione testatoris Doctor. l. cum quidam ff.de ann.legat.l.annua §.2. ff.eod. item quando dicitur quod legatum potest adimi indefinite intelligi debet, ut totum possit adimi Ias.in terminis huius reg.in rep.l.re cõiuncti,nu. 26.ff.de lega.3.glo.c.ut circa de ele.in 6.§.trãsferri inst.de adop.leg.Doct.commun.in Rub.de regulis iur.in 6.

68 Legitimatio, †quę fit per subsequens matrimonium intelligitur non tantum de primis nuptiis, sed etiam de secundis Docto. commu.c.tanta qui filii sint legitimi.Host.in tit.de fil.presb.§.j.& hoc fauore matrimonij.

69 Legitimus,stante concessione† feudi indefinite ut in ipsum non succedat nisi legitimus, intelligitur etiam legitimatus per subsequens matrimonium Doctor. commun. capitulo tanta qui filii sint legitimi: Cœphal. consilio 23. numero 113.in terminis, secus autem si simpliciter per rescriptum legitimetur, capitulo, naturales, si

de ſeudo fuer. controuer. Oldrad: conſilio 247. Bald.conſi.229.libro 3.Calder. conſilio 5.Signo. conſi.cc.Deci.conſi. 276.num.9.Pariſ.conſil.14. nume.29.li.2.Soc.Iun.conſi.72.nu.49. li. 1.ſi tamen in ſpecie per reſcriptum fiet habilis admittetur Soc.conſi.624.nume.5.Ripa l.ex facto, §.ſi qs ita numero 19.ff.ad Trebellia.Boer.quæſtio.123. numero 4.

70 Legis.indefinita etiam in odioſis † æquipollet vniuerſali, ſecus eſt ſi fuerit prolata ab homine, nã plus dicitur, quod ſi lex vni dicitur omnibus loquitur, Bartol.l.j.§.ſed & ſi, numero 3.ff.de ventr. in poſſ.mittẽ.Doct.commu.l.2.ff.de libe.& poſth. & in 1.conſti.C.in fi.Iaſ.l.& ex duobus,ff. de vul.l. qui filiabus, §. j. ff.de legatis. 1.add. ad Barto. d.§. ſed & ſi.

71 Libellus ſimpliciter formatus† contra plures valet, vt ſi petatur filios alicuius condemnari in decem ſi indefinite dicatur omnes pro virili condemnari dicuntur, l.j C. ſi plures vna ſententia, l. Paulus, ff.de re iu.no.Bar.in terminis, l. ſi pluribus numero 1, & 2.ff.de leg.2.

72 Locatio facta indefinite alicui, †vt in caſu tempeſtatis remiſsio mercedis fiat, intelligi debet in caſu ſcilicet cuiuslibet tempeſtatis. l. ſi merces, §. vis maior, l.ſi vno, §.vbicunque, ff. locati, Doctor. commun. capitulo potuit eod. Cœphal.conſilio 99.numero 23.

73 Loca indefinite prolata † vniuerſaliter intelligi debent, vt ſi dicatur promitto tibi ſoluere in diſtrictu Senenſium in quolibet loco vniuerſalis diſtrictus poterit ſolui ita econtra uniuerſale p ſpeciale prolatum declaratur, l.ſi ex pluribus, ff.de ſolu.Bar.l.ſub prætextu, C.de tranſac.Abb.conſilio 114.numero 4.libro 2.Felin.in ca. j.numero 7.de iudic.Roma.conſ.271.Bal.l.quoties, C.famil.herciſcun.Bar.l.j.C.de hære.vel act.uend.Roma.conſil.180.nume.xi.

74 Locutio indefinita regulariter† ad futura porrigitur, l.fi.C.quæ res pignor.oblig.poſſ.Bart.l.ſi ita ff.de auro, & argen. leg.c. quia de priuileg. & hoc quando materia non eſt odioſa, aut ſtricti iuris, Hoſtien.cap.pen.de iureiur.Bal.l.ſi ex toto, §. j. ff. de leg.i.Dec.c.cum omnes num.1.& ſeq.de conſt. conſilio 30.numero 4.Bald.conſi.384.numero 5. volu.4.& conſi.498.num.5.uol.1.

57 Lucratiua cauſa facit actum iterari † qui alias ſimpliciter indefinite procederet, Alexã.l. diuortio §.ob donationes col.3.ff.ſolu.matrim.& eſt cõmun.dictum.

76 MALEFACTORVM appellatione† indefinite a ſtatutis ueniunt uniuerſaliter omnes, ita in terminis Albe.in tract.ſtat.lib.2.q.121. nume. xj.per l.ſi quis ita §.ſi quis filio, ff.de teſtam.tute.l. ſi ita, & l.ſi pluribus, ff.de leg.2.l.ſi plures, ff.de leg. 3.Doct.in Rub.de reg.iu.in 6.

77 Mandatum quod prima uice † non habuit effectum ſi culpa in prima uice non interuenit, iterari poterit l.error, C.de iuris & fact.ignor.c.dominus de ſecund.nup.Doct.commu.c.j.de re iudica. Rot.deciſio.16.in titu.de re iud.l.ſi ut proponis, C.quomodo, &.quando iud.item mandatum indefinite ad agendum intelligi debet uniuerſaliter ad omnes lites, vt dicam infra uerſiculo procurator.

78 Maſculinum concipit fœmininum, †hęc indefinita uniuerſaliter debet intelligi in materia indifferenti, & in omni diſpoſitione dummodo militet eadem ratio in utroque Dec.l.2.ff.de reg.iur.Bal. l.in multis, ff.de ſtatu homi.l.ſi quis, ff.de uerborũ ſignifica.l.qui duos, ff.de lega.3.l.legatis, eo.Alexã. conſi.135.numero 4.volum.1.Bal.conſil.6.nume. 6.uol.5.Deci.conſi.361.nu.4.Doc. commu.l.ſi ita ff.de le.2.Rom.conſ.33.nume.3.Iaſ.l.ſi quis num. 14.ff.de iuriſdi.om.iud.l.quicunque C.de ſer. fug. Bal.conſi.226.nume.4.uolum.5.Cum.conſ.166. Anch.conſi.120.num.4.conſi.138.uolum.2.Bal. conſi.21.num.j.uolu.3.Dec.c.cum in cunctis, nu. 51.de reſc.Bal.conſi.201.num.3.uol.j.l.j.ff.de cõſti.pe.l.3.ff.de neg.geſt.Albe.l.ſi quis id quod ff.de iuriſ.om.iu.Ange.conſi.289.l.ſi quis in tantum, C.vnde vi.Signor.conſi.180.Old.conſ.152.Doc. c.fi.de Simonia.

79 Materia fauorabilis facit ut indefinita† uniuerſaliter procedat, & facit vt res unico actu non dicatur compleri, ſed extendi toties, quoties fuerit opus Feli.in capitu.2.in 2.limita.de tregua, & pace, l.hæc condictio.ff.de condi.& demonſtration. Aret.in l.ſerui electione, ff.de lega.j.l.placet, de liber.& poſthum.

80 Mercatori ſi filia teſtatoris† nubere debeat, indefinite intelligi debet, nedum de primis nuptiis, ſed etiam de ſecundis nup.Oldr. conſi.16.per l.ſi ſic ff.de nerborum oblig. Benedictus l. matrimonij ff. qui & a quibus Alb. l. fina. colum.4. C.de ſponſa.l.hæc condictio ff. de conditio. & demonſtration. Signorol. conſilio 66. & conſilio 71. Baldus l. ſi ut proponis, C. quomodo, & quando iudex.

NECESSITAS non habet legem: hæc
81 †indefinita uniuerſaliter eſt intelligenda ca.ſicut de conſe.diſt.j.l.j.ff.de of.conſ.l.item, ff. commu. diuid.c.quod non eſt, de regu.iur.6.Boer.qõ.44. nume.27.gl.c.paſtoralis ver.mortis de of.ordi.Iohan.And.c.i.de ſer.Iaſ.l.diuus, numero 3.ff.eod.c. diſcipulos, de conſec.diſt.5.Ange.conſ. cclxxviij. colum.3.l.ij.ubi Doct.commu.C.de patr.qui fil. diſtrax.gloſſ.capi.veniens de tranſa.Bart.in Rub. de rebus eccl.non alie.numero lxii.Roma. ſingu. 601.Luc.de pen.l.curiales, numero 7.C.de decurio.libro x.

82 Negatiua diſpoſitio indefinita, † non ſolum de primo actu, ſed etiam in infinitum extenditur l.ſi ſic, ubi Iaſon in 2.not.ff. de uerborum obliga.Docto.commu.l.hoc genus, ff.de lega.2.plus enim negatiua negat, quam affirmatina affirmet, Decius capit.nam concupiſcentiam, de conſtitu. l.quicquid aſtringendę, ff. de nerborum obligat. l.Iulianus, §.fi.ff.de ſeruitu.urba.præd.l.ſi is qui §.utrum, ff. de rebus dub. Bald. in proem.decre col.4.Fulgoſius l.iuriſgentium, §.ſed ſi, ff.de pac.

vn-

vnde ei, qui ait, incumbit onus probandi, non autem neganti, l.2. de proba. & actore non probante reus absoluitur, l. qui accusare, C. de eden.

83 Notarij ex l. tenentur dare † copiam actorum partibus, & si denegant, cogi possunt, hæc indefinita vniuersaliter procedit in omni iudicio, ciuili scilicet, & criminali, Ald. l. j. C. de edendo, cap. qualiter il 2. §. debet, de accusat. Bar. l. fi. colum. fina. ff. de quest. Alexan. consi. 65. numer. j. volumi. t. Deci. & com. Doct. l. j. num. 14. C. de eden. idem c. j. nu. 48. de prob. Bal. l. peipimus §. in his C. de ap. & c. quoniam contra de proba. l. 2. C. vt li. pen. Alex. consi. 58. num. 4. volu. j. Bald. l. quædam §. nihil ff. de edendo.

84 Nuptiarum conditio non solum de primis † sed etiam secundis intelligitur l. hec conditio, ff. de conditio. & demonstra. Oldr. consi. 16. & tot. titu de incest. nup.

85 OBLIGATIO indefinite facta, † vniuersaliter intelligitur, quando ex mente contrahentium verisimiliter potest intelligi Ange. l. si ita ff. de fideiussor. l. si ita stipulatus, ff. de verborum obliga. Tyraq. in l. boues, §. hoc sermone ff. de verbo. obli. limi. 26. in fine, item facta de bonis suis intelligi debet, vt veniant etiam ea, quæ bona fide quis possidet cum titulo iudicis decreto, Bald. l. si finita, num. 4. ff. de damno infe. l. certi iuris num. 13. C. locati Rom. sing. 636. nu. j. Lucas, l. omnes nu. 23. C. de dec. li. x.

86 Pars vna potest aliam cogere † ad concludendū in causa, hæc uniuersaliter intelligitur etiam corā arbitro. Cy. l. si quis ex consensu, C. de episco. and. gl. & Ro. l. j. in 3. col. ff. de arb. Fel. c. cum dilectus de fi. instr. Marsi. sing. 55. Gui. Deci. 585. c. auditis de procu. Doc. commu. c. quoniam contra, de prob. auth. iubemus C. de iudic.

87 Pater de iure tenetur † alere filios suos, hęc indefinita dēt vniuersaliter intelligi, vt teneatur etiā ad indumenta, & ad filias dotandas, secūdum facultatem patrimonij sui, l. verbo uictus cum l. seq. ff. de verb. sig. l. necare, l. si quis ex liberis, §. si quis ff. de li. agno. l. fi. C. de dot. prom. Ro. sing. 788. Soc. consi. ci. uolum. 2. Cor. consi. 77. volum. 2. Alexā. consi. 134. nume. 30. lib. 6. consi. 83. volum. 4. quæ dos non debet esse minor legitima, quia succedit in locum alimentorum, l. fi. de do. prom. Bal. consi. 323. num. 5. lib. 3. Crammat. Decis. 101. num. 29. Boer. Deci. 62. num. 6. Dec. consil. 171. nume. 5. Sali. Auth. res quæ C. com. de le.

88 Pœna, quæ indefinite ponitur † pro delicto cōmisso intelligi debet toties, quoties fuerit commissum deberi, Bal. in add. ad Spe. §. nunc aliqua in ti. de emphy. q. 38. idem l. si duo, §. j. ff. de arb. Bal. in termi. in tract. stat. ver. Pœna nu. 33. late.

89 Permanens actus, facit vt dum † eo in statu durat, indefinita possit iterum sæpius iterari. Bald. in l. fi. C. qui bon. ced. poss. Tyraq. l. boues, §. hoc sermone, limit. 24. ff. de ver. sig.

90 Permutata res, facit sortiri † naturam rei, cum qua permutata est, item quod indefinite circa rem disponitur, transit dispositio ad rem per mutatam Bald. consilio 112. volum. j. Masuer. in titu. de societa. in §. item quæstus Alber. l. fina. ff. de ne gotiis gestis.

91 Persona. indefinita circa personas † in fauorabilibus æquipollet uniuersali. Alex. in termis consi. 171. numero 5. li. 2. vnde relictis alimentis vxori alicuius, debentur nedum primæ uxori, sed etiam secundę, item si indefinite instituuntur posthumi veniunt omnes, etiam si posthumus in singulari nu. instituatur. Ias. l. placet nu. 5. ff. de li. & posthu. vbi Doct. commu.

92 Pignus. indefinita equipollet † vniuersali etiam in tract. pignoris, uel hypothecæ Bal. l. fin. C. quæ res pignora obligari possunt, per l. si seruitus, ff. de seruitu. urbano. prædio. l. si pluribus, ff. de le. 2. idem Bal. l. fi. C. de iure deliberan. Item not. quod non admittitur pignoris ius, licet creditor cedat possessioni pignoris, nam illam recuperare poterit hypothecaria actione Docto. commu. l. fin. C. de pręt. pig. l. is qui, §. quasi ff. ut in possess. lega. gl. l. si quis missum, §. fi. ff. de damno infecto. Innocen. ca. contingit, de dolo nisi expresse creditor consenserit alienationi rei pigno. l. fi. C. de remissione pignorais.

93 Posthumi appellatione indefinite † omnes intelliguntur, Alexand. in terminis, l. placet numero 2. ubi Ias. numero 6. ff. de liber. & posthum. Iohan. And. in addi. ad Spec. in titu. de testam. colum. iij. dummodo sit legitimus, l. cum inter C. de fideic. liber. l. si ita §. j. ff. de testam. tut. Angel. consil. 50. & est commu. opi. Old. consi. 12. Bal. consi. xxii. li. 4. late. Alex. d. l. placet.

94 Priuilegium alicui indefinite † concessum intelligi debet, ut consumi non debeat unica uice tantum, sed perpetuo uniuersaliter sit mansurum, unde priuilegium familiæ concessum extenditur ad successores in infinitum illius, Docto. commu. ca. decet de reg. iur. 6. Fel. in c. 2. limit. 7. de treg. & pace Docto. c. licet de priuile. in 6. c. fi. de uerb. sig. c. quanto, de censibus.

96 Procurator indefinite ad litem † cōstitutus ad omnes lites cōstitutus dicetur Ias. l. qui filiabus, §. si quis ita, nu. 5. ff. de legat. j. in terminis per hanc reg. per l. si plures, ff. de le. iij. l. si pluribus, ff. de le. 2. Bar. l. 1. §. sed & si ff. de uentr. in poss. mit. gl. c. ut circa, de ele. in 6. Bar. l. is qui ducenta, §. utrum, ff. de rebus dubiis. Alex. consilio 66. uol. 1. & in terminis. Spe. in ti. de proc. libro t. numero 11. c. t 19. dist. c. quia, de priuileg.

97 Proles uerbum indefinite prolatum, † uniuersaliter intelligitur, tam ex parte, quam ex patre matris usq; ad quartū gradum, l. pronunciatio, l. familiæ, §. fœminarum, ff. de uer. sig. l. humanitatis, C. de impu. & aliis substi. l. officiales, C. de episcopis & clericis l. liberorum ubi gl. & Alc. ff. de uerbo. sig. c. 1. de grad. Ias. in usibus feudorū Cepol. cōsi. lxii. nu. 7. Dec. consi. 258. nu. 1. Bal. 334. nu. 8. uol. iii. Cur. consi. iii. Soc. consi. 96. nu. 26. uol. 4. Boer. dec. 356. Anch. consi. 95. nu. 6.

98 Protestationis actus, si prima † atque vna vice consumatur, iterum ac sæpius iterari potest, donec suum sortiatur effectum, l. de pupillo, §. si quis ff. de noui ope. nuncia. l. mora, ff. de vsuris, conc. l. Titia, §. vsuras ff. de leg. 2. no. l. in contractibus, §. pe. C. de non numerata pecunia, l. vt perfectius, C. de annali &c. Doc. commu. d. l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori, vbi Bart. Paul. Roma. Alexand. Ias. ff. de noui operis nunciatio. Tyraquel. in l. boues, §. hoc sermone, limitatio. 28. ff. de verborum significationibus.

99 QVALITAS requisita in dispositione †, probari debet, hæc indefinita vniuersaliter procedit, tam in interesse publico, quam priuato l. 2. C. de probatio. capitu. vt famæ, de senten. excommuni. Iacob. in consilio 5. numero 28. consil. crimi. l. in delictis, §. si detracta, ff. ex noxal. Iohan. And capi. j. de homicid. in 6. Bald. l. hi, qui C. de appella. Alexan. consilio 3. nume. 43. volum. 3. consi. 3. num. 5. volum. 4. cap. notificasti, 33. q. 5. Corne. consilio 197. volum. 2.

100 Quantitas relicta filiæ indefinite † in legato, intelligitur vniuersaliter, quod sit legatum annuum l. Lucius, §. impuberem, ff. de legatis 3. secus est in legato speciei, l. qui concubinam, §. vxori, ff. de le. 3. l. legatum, ff. de ann. le. l. 3. ff. de cond. & demonstr. no. in l. substitutione, ff. de vul. C alca. consil. 20. columna 1.

101 Quoties indefinite † prolata hoc modo grauo hæredem dare Titio centum, quoties ei opus fuerit, talis dictio habet vim vt vniuersaliter debeat intelligi, videlicet vt toties ei dare centum debeat, quoties ei fuerit opus Archidia. capitu. nunc vero, 9. q. 3. Dominic. consi. 97. capitu. non potest de præben. in 6. Decius. consilio 169. Doct. commu. l. qui bona, §. fi. ff. de damno infecto Alexan. l. si Stychum, §. j. ff. de verborum obligation. l. 2. §. fi. ff. qui sati sda. cogan. Docto. l. si ita, ff. de fideiusso. Tyraquel. l. boues, §. hoc sermone limita. 26. ff. de verborum signific. idem in tractatu de retractu titu. 2. §. 1. versi. a tel. tempf. nume. 11. licet dictio quandocunque, regulariter non se extendat vltra 30. annos Doct. commu. l. 2. C. de pact. inter emp. & venditor. Boerius Decisio. 351. numero 6. Cor. consi. 199. vol. 2. sed Ancha. tenet contrarium consilio 168. num. 4. Cagn. l. 2. num. 42. C. de pact. inter emp. & vendi.

102 RATIONE dispositionis, † quæ remanet post primum actum indefinitæ orationis, proceditur p ipsam ad secundũ Bal. l. fideicommissa, §. si quis ff. de le. 3. quia cum remanet ratio, restat etiã iuris dispositio, l. illud ff. ad leg. Aquil. l. cum ratio ff. de bon. damnato.

103 Raptores fugientes vbique capi possunt, † procedit vniuersaliter indefinita hæc, vt criminaliter & ciuiliter puniri possint, l. raptores, C. de episc. & cle. l. vnica, C. de raptu vir. vbi Docto. commu. l. j. & seq. ff. vi bono. rap. l. Iul. ff. de le. 3. §. item inst. de publ. iud. l. cum vir, C. de adulte. l. 3. §. qui libidine, ff. de sicar.

104 Res indefinita id singulari † prolata, siue circa res, siue circa personas æquipollet vniuersali, quãdo est eadem ratio contentorum sub ea Alexand. in terminis consil. 21. num. 3. vbi concludit lib. 4. quod appellatione domus uenit etiam hortus, & alia contigua Iohan. And. capitu. Raynutius de testam. l. prædijs, §. balneas vbi Docto. commu. de le. 3. l. creditori, §. fi. de act. emp. & gl. l. fi. ff. de serui. vrb prædio. l. testatrix, §. j. ff. si seru. uend. Arch. c. si. xij. q. 2. & appellatione residui venit totum, qđ superserat l. j. C. de hær. inst. l. uxori, ff. de le. 3. Ale. consi. pe. lib. 2.

105 Reuocatorius actus, facit ut † sermo simpliciter prolatus, & indefinite, de primo tantum intelligatur, nisi actus secundus sit reuocatorius primi; exempl. princeps dat potestatem ciuitas vt statuta condere possit, prædicta cuius statutum, quod condidit, poterit reuocare l. omniũ, C. de testam. Iohan. And. cap. non potest de præben. Bar. l. omnes populi colum. 9. ff. de iusti. & iure l. 2. §. fi. ff. de opt. lega. l. ambitiosa, ff. de decre. ab ordi. fac. item nota quod quãdo aliquid non reuocatur, vel reuocatur, in totum tolli, vel permanere dicitur, §. aliæ inst. de donat. l. perfecta C. de donat. quæ sub modo ita in terminis per hanc regul. firmat Dec. consil. 74. nume. xvij.

106 SALVVS CONDVCTVS † poterit a principe indefinite concedi procedit, hoc etiam in ciuitate non recognoscente superiorem, qui inuiolabiliter concessus seruari debet. Doctor. commu. l. j. ff. ad legem Iuliam Maiestat. Bartol. l. vltimur ff. de sepulcr. uiol. Luca. l. nullam, C. de nauic. libro xj. Alber. l. illicitas, ff. de offic. præsid. Alexan. consilio 75. colum. 2. uolumi. 5. Decius consilio 51. colum. 2. Marsi. consilio 84. numero 41. idem singu. 540. Guid. Papæ Decisio. 417. Bal. l. pacisci, ff. de pactis.

107 Scandalum euitari † debet, ne eueniat malum, hoc dictum uniuersaliter procedit ut omnino in omnibus procedat, adeo ut ad euitandum scandalum recedimus a reg. iur. Docto. commu. cap. 2. de præscrip. Old. consi. 268. Rom. l. si uero §. de uiro in sept. sall. ff. solu. matr. c. 2. de cleri. ægrot. c. cum olim de cleri. coniug. c. nullum 28. distin. c. in summa 3. q. j. cap. in primis, 2. q. j. Dec. cap. cum teneamur. numero 13. de præb. gl. 2. c. ex literis de homicidio gl. c. lator 2. q. 7. l. si quis in tantam, C. unde ui, Iohan. And. c. inquisitionis de hæret. in 6. Ro. consi. 332. capitu. super eo, de cognat. spirit. Abb. post gl. c. considerauimus in fi. de ele. Rom. consil. 307. numero 4.

108 Scholaris, qui iurauit non exire de districtu ni si ad instantiam sui creditoris, si creditor ei indefinite licentiam concesserit, poterit ab libitum quãdocunque etiam pluries exire de districtu, Feli. in cap. innouamus numero 38. & ibi Doct. commu. de tregua, & pace. Cephal. in termin. cum hac reg. consilio 193. num. 16.

109 Securitas indefinite data † & concessa ueniendi & redeundi pro pace tractãda, nõ intelligitur pro

prima vice tantum, sed semper durante eo tractatu potest quis libere ire, atque redire Bar.l.j. ff.ad l.Iul.maiesta, per l.continuus, §.qui insulam, ff.de verb.obl.l.veteres, & l.seq. ff.de itinere actuq; priuat.Ang.l.vtimur, ff.de sepul.vio.Abb.& com.Docto.c.2.de treuga,& pace, Natta Cle. sæpe de ver.sig. Dec.consi.112. col.j. quia durante causa permanet id, cuius gratia introductum est, vulg.iur.

110 Sententia arbitri potest † incontinenti quãdocunque mutari, hoc vniuersaliter intellige, tam in interlocutoria, quam etiam in diffinitiua antequã eam iurent Bal.l.quia arbitri in 2.lect.num.1.ff.de arb.l.2.C.de sen.ex breu.reci.Cœpo.consi.30.nu.18.Corn.consi.239.vol.5.

111 Singularis numerus indefinite † prolatus in pluralem conuertitur glos. l.quod & lex,§.hæc uerba ver.siue, ff. de libe. exhi. (vbi hæc verba quem liberum &c.) ad omnem liberum hominem pertinent, siue pubes siue impubes siue masculus, siue fœmina, siue vnus, siue plures, siue sui iuris, siue alieni, conc.l.in vsu.ff.de verborum sign.c.is qui,§.si uero, de præb.in 6.glo.l.cum hi,§.si cui,ff.de trãsact.Cepha.consi.149. nume.21. aliud exemplum est, nam quod lex dicit, quod falso tutore auctore factum est, locum etiam habet in eo, quod falsis tutoribus auctoribus factum est, l.j.§.j.ff.quod falso tutore auct.fac.est l.2.§.homines, versi. sed si ff.vi bono, rapto. Tertium exemp. est in materia substitutionis conceptæ de propinquiore in genere, quę licet sit in numero singulari, comprehendit nihilominus omnes descendentes testatoris, vtriusque sexus Bald.l.j.de probar. Pau. l.j. de condi.insert. Corne. consi.233.columi.3. volumi.4.Dec.l.2.nume.70.ff.de regu.iur.consi.223.colu.2. Cur.Iun.consi.49.colum.2. Crauet.in terminis consi.161.nume.2.§.si plures, Insti.de leg. agnat.success. cum multis alijs sim.

112 Statuendi facultas alicui † concessa indefinite, intelligitur concessa etiam facultas reuocandi. Docto.comm.l.omnium,C.de testamen. Doct.commu.c.dilecto de præb.Roma.consi.116.dixi supra in ampl.105.late.

113 Statutum. Indefinita æquipollet vniuersali etiã in statutis, secundum comm.opin.de qua per Bar.l.qui ædificium, nume.2.ff.de ser.vrb. pręd. idem, l.omnes populi, colum.9.ff.de iusti.& iure, nume.57.& in l.j.de regu.iu.l.si pluribus de leg.2. Ange.consi.67.idem consi.266.Bal.l.j.§.fi. ff.de ser. Albe.in tract.stat.lib.j.q.9.nume.11.Bal.in tract.sta.ver.indefinite, nume.4.Bal. l.si seruitus, ff.de seru.vrbano. prædior. l.non modus, C.quæ res pignor.obliga. poss. l.non intelligitur, C. de sacrosanct.eccles.

114 Stilus curiæ seruari debet, † intelligitur indefinita ista vniuersaliter, tam in ciuilibus, quam ẽt in criminalibus, tam in maioribus, quam in minoribus, cap.ex literis, cap.fi.de consuetu.Bal.l.sed si sine,§.Lucius, ff.de adm.tuto.idem, l.ne cui, C.de pœnis, Ange.l.j. C.de requir.reis Boer. q.63. nume.12.Cyn.l.j. C.quæ sit longa consue. l.de quib. ff.de legibus, Barto.l.3. ff.de test.Ancha.cap.Raynutius, numero 8.de testamen. l.2.C.quæ sit longa consuetu.Bald.consi.54.vol.2.cap.2.de delictis puer.vbi Barbatia, idem consi.6. volu.4.

115 Substitutio facta de duobus † antiquiorib. domus, non restringitur ad primos antiquiores tantum, sed ad sequentes, illis exclusis, vel repudiantibus. Idem est de substitutione a procuratoribus facta, Ancha.consi.27. Roma.consi.338.Barbatia d.consi.27.Ruin. consi.119. nume.14. volumi.2. Tyraq.in tract.primoge.q.3. nu.9. de procuratore, textus est, c.quamuis, de offi. de le.in 6.l.hęc cõditio.ff.de cond. & demon. cum si.

116 Tempus certum respiciens † concessio indefinite prolata, non verificatur vna vice, sed toties quoties fuerit opus durante dicto tempore Fel. c.2.de treuga, & pace, in 4.lim. per l.sicut in annos, ff.quibus mod.vsufr. amitt.d.l.si mihi, & Titio, ff.de verborum oblig.Alex.in addi. ad Barto.l.j.ff.ad l.Iul.maiest.l.Gręcè,§.& post, ff.de fideiussor Deci.l.j.colum.fina.C.de instit. & subst. Bald. consi.24. volumi. 5.l.sterilis, §. fina. ff. de contrahend. emptio.

117 Testatoris voluntas † interpretari debet, vt si indefinite loquitur, vniuersaliter intelligatur, Anto.consi.30.Roman.l.diuortio,§.quod in anno, ff.solu.matri.Barto. l.dotis promissio. ff.de iure dot.l.defuncta, ff.de vsufructu, Calca.consi.20.gl.& Docto.commu.l.Placet, ff.de liber.& posthu. vbi Ias.nume.11.Comensis, l.cum qui, ff.de lib.& posth.Barto.l.si pluribus, ff.de leg.2.l.si plures, de leg.3.Docto.commu.l.j.ff.de regu.iur.& in rubr.de regu.iur. in 6.

118 Testium reprobatio admittitur † tã circa personas, quam circa alias res, quę proferuntur, hoc vniuersaliter intelligas procedere. Doct.commu.c.licet il 2.de testibus, Host.c.ex tenore, eodem titu.videlicet excommunicati, consanguinei, familiares, & similes, de quibus vide Bald.in l.si quis, col.2.C.de testibus, Fel.cap.postulasti, num.5.de foro compe.Dec.consi.448.nume. 6.cap.sanè. 15.q.j.Guid.Dec.400.Barto. in tract. de reproba.testiũ, nume.55.Alexan.consi.180.nume.4. volum.2.Deci.consi.133.nu.4.

119 Venditione prohibita indefinite, † vniuersaliter intelligitur prohibitus omnis cõtractus, per quem dominium transfertur, ut donatio, permutatio & similia, & emphyte. Lucas de penna, l. si quis, nume.4.C.de fund.patrim.lib.xj. Bald.consi.322.nume.3.volum.4.l.fina. C.de rebus alien.non alien.Deci.consi.660.nume.8.Bald.consi.336.nume.2.volu.5. Corne.consi.166. volu.2.Bal.l.cum hi,§.si cui, ff.de transact.

120 Venditor qui in contractu dixerit, † soluatur pro possessione episcopo quantitas solidorum cẽtum, hęc indefinita vniuersaliter est intelligenda, de omni atque integra possessione Barto.l.seq.§.Tyranni, ff.de fund.instr.l.j.ff.de rebus dubiis,l.si ita, ff.de auro & argen.lega.Bal.in Rub.C.de verbo.sign.l.in legatis, C.de lega. l.si plures de condi.

infer.

infer.c.j.de censi.c.j.§.si quis de manso.de contr. inuest.Alex.in terminis,consi.63.nume.4.volu.6. per c.solitæ de maio.& obed.l.si pluribus,ff.de le ga.2.item nota quòd statutum, seu consuetudo loquens indefinite, de emptore & venditore, vniuersaliter debet intelligi, de quocunque, glo.c.circa,versi.aliorum, de electio.in 6.Tiraq.in tracta. de vtroque retractu, §.j. glos. 13. latissime per totum.

121 Viduæ habitatio relicta indefinite, † intelligitur vniuersaliter non solum de prima viduitate, sed quocunque tempore fuerit. Anton.consi.30. quia verisimiliter hoc testator intellexisse creditur, hoc idem si sumus in materia, quæ secundũ consuetudinem regionis iterationem requirit.Barto.l.j.ff.de fideiussor.vnde testator, qui iussit hæredem vestire uxorem uiduam, certe intelligitur dum in uiduitate permanserit, ex qualitate personæ,l.plenum,§.equitij, ff.de vsu.& habit. Roma. sing.291.Alexan.l.diuortio,§.quod in anno,ff.solu.matr. nec sufficit, quod ei det vnum uestimentum tantum pro tota uita sua, sed quolibet anno, quia de more est, vt quolibet anno uestes renouentur Ias.l.in duobus,§.si is,ff.de iureiur.dummodo hæc tria concurrant, mos regionis, consuetudo testatoris,& qualitas personæ, Fel.cap.2.liml.2.de trenga, & pace. item nota quod vidua iterum nubens, indistincte videtur omnia sua bona dare in dotem secundo uiro, quæ primo ipsa tradiderat, sed quid si mulier nulla constituta dote, dat bona sua indefinite marito suo, an vniuersaliter omnia dicatur dedisse in dotem, distingue, vt per Barto. in q. Mulier habens amplum patr. & dicam suo loco latius inferius.

Summaria in iij. Regu.

1 *Singula, quæ non prosunt multiplicata iuuant.*
2 *Duo vincula magis ligant.*
3 *Vox vnius vox nullius.*
4 *Fama facit semiplenam probationem.*
5 *Geminatio actus multum operatur.*
6 *Verbum potest, & debet, necessitatem importat.*
7 *Dictio omnia, & singula quid operetur.*
8 *Habetur, & sit, proprietatem importat.*
9 *Duplicatio actus, deliberatum propositum arguit.*
10 *Duplicantur quandoque verba, ad maiorem cautelam.*
11 *Geminatio, actus ampliat effectum.*
12 *Quicunque, & quotcunque, geminata dicuntur.*
13 *Geminatio habet vim clausulæ derogatoriæ.*
14 *Dictio solum, & dumtaxat, habet præcisam naturam.*
15 *Donec, & quousque, est dictio geminata.*
16 *Verbum videtur, & placet, quid operetur.*
17 *Geminatio quibus in casibus procedat, late discutitur.*
18 *Promissio eiusdem rei nihil operatur.*
19 *Verbum idem prolatum sepe nõ plus operatur, quam simplex.*
20 *Negatiuæ duæ, non affirmant quandoque.*
21 *Geminatio taxatiua, similes casus non excludit.*
22 *Geminatio non operatur, ubi subest dolus.*
23 *Geminatio non operatur ubi est notabilis error.*
24 *Geminatio non auget potestatem.*
25 *Geminatio ad specificata refertur.*

REGVLA III.

INGVLA, quæ non prosunt, multiplicata iuuant, cap. cum causam, de proba. glo.l. 2.ff.de excusat.tuto. Cephal.
1 consi.90.nume.21. † Afflict. decisi.13.nume.24. Soc.Iun. l.Centurio, numer. 30. ff. de vulg.idem Cepha.consi.135.nume.11. duo enim
2 vincula † magis ligant Barto. Authent. itaque, C. commu.de leg.gl.l.si stipulatus, de vsuris,l.instru
3 menta,C.de prob.exempl.reg. est, quòd vox † vnius sit uox nullius, l. iurisiurandi, C. de testib.si tamen dictum vnius testis erit cum publica fama ei credetur,
4 † quia fama facit semiplenam probationem per se,sicuti vnus testis gl.l.3.§.diuus,l.ff. de testib.bonæfidei,C.de iurei. gl.c.1. de prob.& glo.cap.1.de appella.Barto.l.admonendi,col.4.ff. de iureiur.fallit hoc dictum in causa criminali, in qua fama cum dicto vnius testis non sufficit, glo. c.veniens de testibus. Not.tamen quod regu. hæc procedit quando. s. plura tendunt ad perficiendũ vnum totum: quæ non prosunt singula multa iuuant,patet in naturalibus,nam fundamentum per se,paries per se, & tectũ per se, non faciũt domũ, sed istis simul iunctis bene perficitur domus, sed quando plura tendunt ad diuersa, tunc quæ non prosunt singula,nec multiplicata iuuãt,l.j.C.quo nom.tuto.Barto.l.1.§.idem, nume.3.ff.de quæst. non enim ex diuersis bene infertur, l. naturaliter, §.nihil commune ubi Docto.comm. ff.de acquir. poss.conc.l.neque natales,C.de probat.l.fin. ff.de calum.l.illud,ff.ad l.Aquil.Cyn.l.3.C. de condi. ob causam.Anch.colum.1.cap.j.de const.l.quintus,la 2.ff.de auro & argen.lega.simile, Barto.l.1. nume.19.ff.de act.& obligat. Cagno. l.precibus, nu. 188. C. de impub. Alexan.l. t. §.si stipulanti, nume.10.ff.de verborum oblig. Docto.Clem.auditor,de rescri.ratio huius regu. est, quia iteratio actus denotat firmitatem propositi, & uoluntatis,
5 † vnde dicitur geminatio multum operatur,l.quinquaginta,ff.de probat.glo.commu.approb.l.balista,ff.ad Treb.l.si mulier.C.ad Vell.Barto. l.cum scimus,C.de agrico.& censi.libro 30. Bald.c.eam te,de rescrip.Roman.singu.3.Paris. cõsi. 54.nu. 67.uolum.1.Ruin.consi.218.uolum.1.Dec.consi.10.nume. 5. Pro declaratione huius regu.non nulla prius premittenda sunt, & primo not. est, q actus geminatus dicitur per hæc uerba si potest,
6 & debet, † per quæ necessitas ostendit, Ias.l.Gallus,nume.27.ff.de libe.& posthum.ubi vult quod ipsæ importent necessitatem præcisam,cap.j. uer.

possumus,

possumus,& debemus,ut eccle.benefic.l.prætor, in prin.ff.de edendo,Alexan.consi.pen.volum. 2. cap.eam te, versi.mandatum, de rescrip. Secundo
7 not. quòd Actus † geminatus designatur per dictionem omnia & singula,Roma.consi.65.Alexã. consi.17.volum.3.glo.& Bal.l.si cui, §.si à filio,ff. de lega.j.Spec.in tit.depositi,§.7. versi.11. Barto. consi.113.glo.c.vt circa, versic.omnia, & singula de elect. in 6. Tertio not. quòd hæc locutio vt qs
8 habeatur, † & fit in omnibus, & per omnia cinis, importat geminatio ista actum verum, & non fictum,Ange.in l.negocijs,de re ind.per l.2. §.furio si,ff.de iur.Cod.Alexan.l.j. ff.de lega.j.Cor.in no tab.versi.habeatur Docto.cap.prudentiam, de offi.deleg.Quarto not. quod licet regulariter dictio tu, sit pronomen demonstratiuum, si tamen geminabitur,quia dicatur tu,tu,vel p te ipsum,primo interpretatur demonstratiuè,secundo verò re stringitur,Bal.cap.frater il 2.de offic.delega.Barbatia consi.37.col.11. Quinto nota.quòd quando verba geminata scribuntur in aliqua l. vel canone, vel in qualibet etiam alia dispositione, tam inter viuos, quam vlti. volunta. siue a partibus: siue a
9 † iudice magnum operantur effectum, quia seriose,& cum misterio repetita dicuntur, Card.cap.fi. de offic.deleg.Corse.in tract.de potesta. regia.qõ. 17.Roma.l.si verò,§.de viro in 30.fallen. ff.solut. matrimo.Fel.cap.si cautio, de rescrip. Ias.l.certis annis,l.pe.C.de pac.Marsi.l.j.nume.38. C.ad leg. Corn.de sic.Euer.in loco à vi Gemi.nu.16. Marsi. l.j.§.qõni.ff.de q.Sextò not. quod qñq; uerba ge
10 minantur † in instrumentis, vt plenius quis sibi prouideat, non vt aliud operentur, Abb.consilio 117.colum.fina.Craue.consi.70.nume.30.vt quia ad maiorem cautelam,l.in testamentis, C.de testamen.Septimò not. quòd hæc uerba geminata certum, & expressum multum ampliantur effectum
11 † Ias.l.nominatim,numero 7.ff.de liber.& posth. Bald.l.fructus,C.de act.empt.cap. eam te,colum. 2. de rescriptis.Octauò no. quod dictiones hæc,
12 † quæcunque,quotcunque, qualiacunque, & similes, dicuntur geminare actum, & per consequens ampliare effectum,Barto.l.Balista,nu.1.ff.ad Trebel.idem dicitur de dictione qualis qualis, glo.d.l. Balista,Ias.l.is qui,numero 37.ff. de acq.hæredit.
13 Nonò not. quòd † geminatio habet vim clausulæ derogatoriæ (non obstante) Zuchar.l.j.numero 111.versi.cogita, C.de pact.Cepha.consi 90.numero 30. Decimò not. quòd licet dictio quicunque, qualiscunque dicatur geminata, restringitur tamen ad habiles personas gl. & Barto. l.sed & si, vers.quibuscunque, C. de fideiussor.§.prætor ait, colum.2.ff.qui satis. cogan. vbi duobus modis hoc dictum limitat, Bal.cap. fi.de offic.deleg.Dec.con silio 282.num.4.ubi dicit dictionem solum, dum-
14 taxat † nec aliter,vel alio modo, habere præcisam naturam,conc.glo.& Bal.l.si quidem, ff.de excep. Dec.consilio 315.numero 5.Cor.consi.49.num. 3.volum.3.consi.70.nume.6.eodem volum.l.2.§. furiosus,ff.de iur.cod.Barto.l.j.cum scimus, C.de agrico. & censi.lib.x. Vndecimò not.quod dictio
15 donec † & quousque est dictio geminata,sicuti dictio quocunque, vbicunque, quandocunque,& similes magnum producẽtes effectum, Dec.consilio 637.numero 14.& in consi.66. nume.3. Duodeci
16 mò,& vlt.not.quòd licet verba hæc,uideatur † & placeat importent arbitrium boni viri, sigillatim aut per se prolata, si tamen simul ponantur vt geminentur important liberam voluntatem, Corn. consi.302.colum.3.volumi.4. Crauet. consi.103. nume.4.contra Ias.consi.4. colum.4.uolu.3. quia
17 cum geminantur † censentur prolata cum maiori deliberatione, c.& si Christus de iureiur.glo.capi. si quis, 2.q.3.Pau.consi.215,uolum.j.& magis enixè constat uoluntas disponentis,nec uerba superfluo posita dici debent, Dec.consi.66. num.3.consi.88.nume.3.Bal.cap.vnico, de lit.contest. glos.l. liber homo,§.Titius,ff.de here.inst.Fel. c.si quan do colu.12.de rescrip. dixi ego in tracta. de leg.& stat.p.3. q.20.nu. 14. Ampliatur hæc regu.multis modis.
1 Accusationis libellus † si dicat omnia, & singula in accusatione esse uera, illa uerba referuntur non solum ad expressa, sed etiam ad expressorum qualitatem, no.cap.vnico, de plus pet. glo.& Bald. l.si cui, §.si à filio, ff.de legat.1. simplex enim dictum intelligitur sine qualitate, secus geminatum, Spec.in tit.depositi,§.7.uersic.11.glo.capi.vt circa uersi.omnia de elect.in 6.simile,Ber.c.sicut numero 69.de probat.Alex.l.serui elect. nu. 5. ff. de leg.j.Dec.Pedam.39. nu.16.
2 Actio regulariter non oritur † ex pacto nudo, secus autem si fuerit geminatum, Roma. l.si uero, §. de uiro 13.cafu,fallen.31.ff.solut.matr.l.j.§.debitum,ff.de const.pec.§.de constituta.Instit. de act. Doct.com.ubi Ripa rubr.de uerbo.obl.nu.3.ubi Alex.& Alba.in fine,l.iurisgẽtium, §.igitur nuda, ff.de pact.simil.Afflic. Dec.13.nu.24.Soc.Iu.l.Cẽturio,nu.300.ff.de vulg.Rui.consi.218.uol.j. col. pe.Paris.consi.6.nu.12.uol.j.
3 Actus geminatus ualidat actum inualidum priorem, Ange.l.talis scriptura, ff.de legat.j. Docto.l.legata inutiliter,ff.de adm.leg. Bal.in tract. schism. col.3.Fel.cap.quoniam,de offic.deleg.cap.si quan do de rescrip.uersi.geminata scriptura,glo. & Aret.l.Centurio, uersic.paganus,ff.de vulg.quod dictum procedit uidelicet quando actus per se solus erat inualidus, poterat tamen ualidari per geminationem , secus si omnino ualidari nequiret, item hoc idem si incompatibilia essent, ut nullo modo possent concurrere,ut testis infans,& adultus,l.spadonem,§.qui multa,ff.de excusat.tut.Ias. l.quæ dotis, nu.36.ff.sol.matrimo. item procedit quando fit geminatio diuersis temporibus, alias secus, Ripa in Rubri. de uerborum obligatio. num. 30.Dec.consi.10.numero 15. Cæphal.consi.40. numero 4.Dec.Pedam.39.numero 16. Paris.consi.71.nu.19. uol.3.
4 Alienationem fundi dotalis † reddit consensus mulieris, iuratus ita & geminatus, Doct.com. c.cũ con-

contingat, de iureiur. Auth. siue, C. ad Vell. Euer. in loco a ui gemin. nu. 3.

5 Antiquitatis gemi natio ostendit enixiorem con cedentis uoluntatem Cæpha. conf. 173. nume. 13. iuxta dictum, Barto. l. cum scimus, C. de agr. & cẽs. libro x. c. j. de alien. pat. feud. c. j. §. is vero de succe. fratr. vel agn. & cap. j. de nat. succe. feu. Ias. l. j. col. 8. ff. de offic. eius.

6 Ampliationis geminatio † non nocet, Innoc. ca. dilecto de appel. Bal. in Margarita ver. renuncians ver. 12. Barto. & Alexan. l. j. §. j. in fine, ff. de op. no. nunc. & omnes commu. & distingue ut per Alex. ibidem numero 8. conc. Doct. d. c. dilecto de appe. Spec. in tit. de senten. §. 8. numero 24. ubi dat cau relam, ut quis in secunda appellatione protestetur se nolle recedere a prima, Innoc. & glo. d. c. dilecto. not. Doct. Cle. si ante, de dolo, & cont.

7 Assertio geminata † idem operatur, sicuti si fuisset iurata in terminis, Fel. c. si cautio, nu. 36. de fid. instr. Cepha. consi. 33. nu. 11. simil. Marsi. l. j. §. quęstioni, nume. 2. ff. de quæst. & l. j. num. 38. C. ad le. Corne. de sicar.

8 Banniti si remittuntur omnes beneficio principis concesso, non intelliguntur remissi illi, qui ite rum atque iterum fuerunt banniti, nisi de his expresse dixerit, seu nisi per uerba geminata concessio fuerit facta hoc modo, videlicet, remittantur omnes, & quicunque, & qualitercunque, quia per talem geminationem omnes remitti dicentur, vt dicam infra, ver. carcer. & not. quod bannum sæpius prolatum magis aggrauat contrafacientes, per illud enim ostenditur enixa principis voluntas, Card. Cle. ff. de offic. deleg. Ant. Corset. in tra cta. de pot. regia. q. 17. Fel. cap. si cautio, de rescri. Ias. l. si cer. annis, C. de pactis.

9 Beneficium si dari atque conferri debet illi, † q sit & constiterit bonus, non sufficit alterum esse, videlicet esse, nisi constiterit, quia est conditio cõ iunctiua, ad cuius ueritatem requiritur vtriusque ueritas, Ias. consi. 17. uolu. 2. Bal. l. neque natales in fi. C. de prob. Cle. vnica de offi. deleg. c. fi. de præsump. & hocut geminatio aliquid operetur, l. Bali sta, ff. ad Treb. gl. l. 2. ff. de exc. tut.

10 Beneficiũ: geminatio † titulorũ super beneficio non nocet, sed prodest, Ab. ca. post electionem de cõcess. prçben. vnde si dubitas de impetratione tua impetres secundam, nam per hoc inducitur renun ciatio primę, immo utraque uti poteris ad tui defensionem, Innoc. cap. cum personæ, de priu. in 6. cap. 2. de arb. glo. c. inter dilectos uer. mentio, de fi de instrumen. quia abundans cautela non nocet, l. in testamentis, C. de testamentis, & quę ponuntur ad tollendam dubitationem, non impediunt actũ, sed prosunt.

11 Biblia si hoc modo a † testatore fuerit relicta alicui priori, videlicet relinquo fratribus talis con uentus cappam, atque priori Bibliam, tunc absque dubio etiam prior debebitur cappa cum biblia, si clausula generalis prçcesserit, uidelicet lego omnibus fratribus cappam, & priori bibliam, tali casu prior habebit vtrumque propter uim geminationis, & generalis dispositionis, nam licet ipse sit Abbas, propter hoc non desinit esse frater aut monachus, similiter si diceret lego fratribus cappam, item priori bibliam, quia stat ampliatiuè debebitur vtrumque priori, secus autem, si aduersatiuè ponatur, ut si dicatur relinquo fratribus cappam, priori uero bibliam, tuncenim tali casu prior nõ habebit cappam Bart. l. cum quæstio. §. sed et alia, C. de legatis, l. quęsitũ, §. si quis fundum, ff. de fundo instr. l. Titia, §. qui marco, ff. de annuis leg. l. do li clausula, ff. de verborum obligat. Imo l. 4. ff. de stipu. seru. Angel. l. cohæredi. §. qui patrem, ff. de vulga.

12 Caducitas uidetur declarari ab eo, qui bis pronũciauir bona caducata esse, quia de enixiori & ma gis deliberata uoluntate constare videtur, Cęph. consilio 222. numero 3. in terminis, per Doc. Barto. l. cum scimus, C. de agric. & censi. libro 10. Docto. l. balista, ff. ad Treb. quæ declaratio apparet quando recipiens canones protestatus est etiam post litem motam se nolle renunciare caducitati, glo. & Docto. l. si debitor, §. j. ff. quibus mod. pig. uel hyp. solu. Barto. auth. interdicimus, C. de epi. & cle. Ang. consi. 202. Pau. consi. 116. colum. fina. Corset. in tra. de Treb. 2. dub. numero 8. Guid. Pa pæ, quæst. 364.

13 Carcerati, qui liberari solent ob reuerentiam alicuius sancti, non ueniunt illi, qui in carcerationem geminatam inciderunt, Roma. l. si uero, §. de uiro, nu. 31. fall. in 6. casu, ff. solu. matrim. Gulie. & Bald. l. 3. C. de epi. audi. Ant. in tract. de gemi. nu mero 34. dixi supra in ampl. 8. tradit Euer. in loco a gemin. numero 12. simile Barto. authen. itaque, C. commun. de legat. glo. si stipulatus, ff. de usur.

14 Cessare facit omnem subornationẽ geminatio actus, Ias. l. damnosa, colum. j. C. de preci. impera. offer. Cępha. consi. 90. num. 31. conc. simil. Ber. c. sicut nu. 69. de prob. Zuchardus, l. j. nu. 111. C. de pact. Goza. consi. 70. nu. 7.

15 Citari reus si debeat † ter, uigore statuti, non sufficit una citatio pro tribus, etiam peremptoria, sed requiruntur tres separatæ diuersis temporibus factæ. quia quando geminatio actus requiritur, fie ri debet cum interuallo temporis, Bald. capi. ex li teris de const. Docto. commu. l. si certis annis, C. de pactis ubi Ias. nume. 6. glo. 3. clemen. j. de uita & honesta. clerico. Abb. cap. j. de concess. præben. Iohan. And. in add. ad Specu. in rubri. de cler. non residen. glo. cap. j. de mil. uas. qui contumax est gl. cap. j. §. fina. de pact. iura. firm. Bal. l. receptitia, C. de const. pec. Ange. consilio 195. Ripa Rubri. de uerborum obligatio. numero 30. Dec. Pedam. 39. numero 16.

16 Ciuis uere, & proprie erit † ille, qui cum uerbo fictionis, adiungere poterit uerbum ueritatis, unde si in priuilegio ciuilitatis dicatur. Quicunque per triginta annos habitauerit in ista ciui tate, & habeatur, & sit ciuis, gaudebit talis priuie gio omnium ciuiũ uerorum, propter geminationem

nem illam, habeatur, & sit, hoc idem si apponatur verba hæc, in omnibus, & per omnia habeatur pro ciue, l. 2. §. furiosus, ff. de iur. cod. Ange. l. in negotijs, ff. de re iud. Ang. Ias. Soc. & omnes Doc. com. l. j. ff. de leg. j.

17 Clausulæ derogatoriæ † vim hẽt geminatio uerborum, Ber. cap. sicut, numero 69. de probat. Cæpha. cons. 90. numero 3. Zuchard. l. j. numero 111. C. de pact. simil. Goza. cons. 70. nu. 7. Ias. l. damnosa, col. j. de prec. imp. off.

18 Compromissum, cũ clausula † prout videbitur, & placuerit erit liberum, Rom. cons. 55. Cor. consi. 302. colu. 3. vol. 4. Craue. cons. 105. numero 4. contra Ias. cons. 4. colum. 4. volum. 3. dixi ego supra, numero 16.

29 Concessio, geminata pontificis † arguit certã scientiam, & volũtatem concedentis, & habet vim motus proprij, Crem. sing. 136. Bal. l. nec damnosæ, C. de prec. imper. offer. Roman. l. si vero, §. de viro, num. 31. ff. solu. matrim. Alexan. l. 3. ff. quod quisque iur. Duen. in tract. reg. ver. geminatio, numero 8.

20 Conditio geminata adiecta legato, quod quis sibi adscripsit propria manu in testamento alicuius excusat scribentem a pœna, de his, qui sibi adscribunt, Bar. l. diuus, §. fi. ff. de fals.

21 Confessio geminata extraiudicialis probat cõtra confitentem Barto. l. cum scimus, C. de agri. & cens. libro xj. Pau. cons. 172. quod dictum procedit etiam si cuilibet confessioni adsit vnus tantum testis, Pau. cons. 300. Secundo Ampl. ut non possit reuocari, cap. ex literis de diuor. Bal. l. error. C. de iuris & fac. ignoran. Tertiò Ampl. vt excludat exceptionem non numeratæ pecuniæ, Barto. l. triticum, ff. de verbor. obligat. Alexan. Rub. ff. e. Quarto Ampl. hoc idem in criminali procedere, vt cõfessio extra iudicialis geminata valideт confessionem in tortura, glo. c. quanto de adulte. c. olim de rescrip. Fel. capit. deh oc, de sim. Quinto confessio nuda geminata operatur effectum confessionis ve stitæ glo. l. si muler, C. de Velleia. Sextò confessio geminata intelligitur ex certa scientia concedentis, Iohan. And. cap. porrecta de confirma. vti. vel inutili. Septimò ampl. quod quando statutum dicit, vt contumax habeatur, & sit pro confessio, tũc nulla requiritur sententia iuris, Bald. cap. vnico in fine, vt lit. non contest. Ias. consi. 53. vol. 2. Alexã. cons. 59. vol. 3. Octanò ampl. vt iura generaliter dicentia confessionem prætextu erroris posse reuocari, non procedunt quando confessio fuerit geminata, l. non fatetur, ff. de confes. l. error, C. de iuris & facti igno. cap. fi. de confir. Nonò ampli. nam licet confessio erronea, ad quam quis deductus est persuasione aduersarii, reuocetur leuius, quam alia, quam quis ex se ipso fecit; l. j. in fin. ff. quando actio de peculio est annal. l. j. §. si omnes, ff. de ventr. inspic. tamen si ipsa confessio fuerit postea per confitentem iterata, ualet, l. vnica, C. de plus. pet. Decimò ampli. ut confessio geminata prodest ad actionem, sicuti si facta esset in iudicio, Alexan. in add. ad Barto. d. l. cum scimus, num. 7. C. de agr. & cens. libro xj. Vndecimò confessio non præcedentibus indicijs, & timore tormentorum, non preiudicat sibi, tamen si ante cõfessionem factam sine indiciis emanasset alia confessio, quæ teneret, per consequens condemnaretur ex ea, propter geminationem ipsius confessionis, sicuti si cum iuramento fieret, Alexan. d. loco, nume. 7. uer. adde. Duodecimò ampl. exceptio non numeratæ pecuniæ, quę alias intra biennium opponi poterat, non poterit opponi si confessio fuerit geminata, Abb. c. si cautio, de fi. instr. Alexan. post Barto. d. l. cum scimus, numero 7. C. de agrico. & cens. libro xj. Euer. in loco a gemi. nume. 2. Roma. l. nuda, ff. de dona. Pau. l. publia. ff. depositi, idem cons. 175. Præpo. cap. ex literis, de diuor. quia confessio facta ex deliberatione reuocari non potest, glo. & Bal. l. si quidem, C. de excep. Bald. l. cum precium, C. de libe. causa, l. non solum, colum. 2. ff. de procurat. Arch. cap. fi. de iureiur. in 6. Cœpo. caute. 69. glos. & Iohan. And. c. ex literis, ut lite non contest. Docto. commu. l. error, C. de iur. & fac. igno. Roma. l. si uero, §. de uiro, fall. 31. ff. solu. matrim. idem consilio 391. Bald. cap. fina. de confirma. & l. iusiurandum, ff. de iureiuran. Iohan. And. cap. fina. de iureiuran. in 6. glo. l. capite quinto, ff. ad l. Iul. de adult. Euer. in loco a ui gemi. numero 11. & 15. hoc dictum intelligas ut confessio extraiudicialis geminata operetur, quando fuerit facta diuersis temporibus, secus si incontinenti fiat, Bald. in proœm. C. colu. fina. Ias. l. si certis annis, numero 6. C. de pact. Tertiodecimò ampl. ut excipi non possit de dote non numerata, stantibus geminationibus confessionũ, l. in contractibus, §. j. cum glo. ver. illis, & Bald. & & commu. omnes, C. de non numer. pecu. Soc. l. j. ver. 3. lim. ff. sol. matrimo. Thom. Gramma. Deci. 337. nu. 5. fallit tamen quando semper erronea esset, quia reuocari posset, licet geminata fuisset, Roman. consi. 391. Docto. l. j. colum. 2. C. de errore, calcu. dummodo probetur causa erroris, Soc. consi. 228. col. j. vol. j. & est com. ut attestatur, Craue. consi. 151. nu. 32.

22 Confirmatio geminata † habet uim clausulæ derogatoriæ, non obstante, Zuchard. l. j. numero 111. C. de pactis, Capha. consi. 90. numero 30. simi. Gozad. cons. 70. num. 7. Ber. c. sicut, nu. 69. de probat. Iaso. l. damnosa, colum. j. C. de præc. Imper. offer.

23 Consensus geminatus † mulieris, post bienniũ, a die primi, præiudicat ei in casu, Authent. siue a me, C. ad Velleia. & ubi requiritur geminatus consensus ad validitatem actus, sufficit vnicus cum iuramento, glo. 2. & Abb. capi. cum contingat de iureiu. quia iuramentum est loco secundi consensus, Doc. commu. l. j. C. si ad uer. uend. l. si quis maior. C. de transa. glo. cap. ex rescripto, de iureiu. Bart. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. c. cum contingat ubi Doct. de iureiur.

24 Constitutum facit † geminata promissio, Docto. commu. Rubri. de const. pec. Alexan. l. iurisgentium,

gentium,§.sed cum nulla,ff.de pact.Docto.commu.vbi Alba.interminis,Rubr.ff.de verborum oblig.numero 124.vbi Alexan.idem in add.ad Bar.l.aduersus,l.generaliter, C.de non numera.pecu. Alexand.& Dec.l.legem, C.de pactis, Mathesi.not.36.

25 Consuetudo inducitur † per binum actum,quñ interuenit internallum temporis inter primum, & secundum actum alias diceretur vnicus actus,l.si triennio,ff.de stat.liber.glo.capi.Lotharius,ver.appellauit,31.quæst.2.Anto.in tract.de ver.gem.numero 8.Butri.capi.fina.de consue.not.Doctor.commu.l.de quibus.ff.de legibus,Iaf.l.si certis annis,numero.6.C.de pactis idem,l.si quis in conscribendo,numero 24.C.eod.simil.de interuallo temporis,Ripa Rubri.de verborum obligatio.numero 30,Decisi.Pedamo.58.numero 37.Decisi.39.numero 16.

26 Contrauenire non potest, † qui bis actum fecit,neç quicquam opponere Gozad.consi.70.numero 7.Cepha.cons.90.nume.32.quia determinate facere præsumitur,Iaf.l.damnosa,colu.j,C.de prec.imper.offer.Zucha.l.j.nu.11.C.de pact.Ber.c.sicut nu.69.de prob.

27 Decretum bis interponi † non sol.ex dispositione iuris,tamen optima cautela est,ut bis interponatur,Bald.in l.magis puto,§.ne possim,ff.de reb.eorum,& aliquid operabitur,Euer.in loco a ui gemi.numero 6.

28 Deliberationem omnimodam † sapit geminatio verborum,Bal.in tit.de pace Const.Præposi.c.quoniam,18.dist.c.& si Christus de iureiur.gl.c.si quis,2.q.3.Dec.consi.88.nu.3.

29 Delictum quod per se capitale † non est, ex iteratione capitale redditur,l.j.C.de exac.trib.li.x.l.omnibus,C.de delat.eod.lib.Roma.l.si vero,§.de uiro,in 15.casu,fall.31.ff.sol.matr.etiam si esset in diuerso domicilio.

30 Delictum geminatum, veniam † sperare nō debet,vnde indulgentia super homicidio, non prodest facienti duo homicidia, nec indultum principis, ualet super condemnatione secunda, ne fiat mentio primæ, Doct.com.l.nemo,ubi etiam Bal.C.de epis.aud.dixi supra amp.13.

31 Dispensandi facultatem † habens cum spurio, item cum incestuoso non poterit dispensare cum spurio & incestuoso simul, ut puta cum nato ex consanguinea maritata,Barto.l.uim passa, §. præscriptione,ff.ad l.Iul.de adult.Docto.commu.l.2.ff.de uerbo.obl.Alex.rub.C.de iud.Doct.com.c.si clerici,§.adul.de iud.Ange.& Iaf.§.omnium,Insti.de act.sub simplicibus enim,nō continetur mixtum,vulg.iur.

32 Dispensatio de † adulterio,si adulteria geminata sunt, de quibus quidem mentio non fuerit facta non tenet,neque valet, Docto.capitu.postulasti, & sic geminatio operatur in fauorabilibus, & in odiosis.

33 Distributiones duas debet † habere, qui habet duas voces, Iohan.And.& Abb.capi. cum olim de re iud.& dicam infer.ego in verb.salarium.

34 Doctor: si testator † reliquerit filio suo libros medicinæ, si medicus efficiatur,& libros legum si iurisperitus euaserit, modo contingit quod dictus filius in medicina, & in leg. doctoratus est, an libros legum, & medicinæ habebit? Respon. quod sic,quia vtrumque doctoratum adeptus est,& propter hanc geminationem habebit omnes, Bald.l.si prætor.ff.de offic.eius,Iohan.Andr.cap.cum olim de re iudic.

35 Donatio alicui facta, † si in ea interuenit duplex actus, respectu dotis,& quantitatis quam debet vltra dotem habere, puta quia primus actus fuit pactum ipsius donatoris, secundus stipulatio, quam facit notarius nomine donatariæ, & licet facta fuerit mentio mortis, videtur tamen facta inter viuos,quando scilicet duplex interuenit actus, Doct.l.si.C.de non nume.pec.l.cum maritus,§.si.ff.de pac.doc.Bart.l.quæ dotis,ff.solu.matrimo,Aret.consilio 74.colum.3.numero 12.Iaf.d.l.quæ dotis,numero 35.

36 Dos: Mulier iurauit non alienare dotem, nisi authorizante iudice, postea iudice non authorizante consentit,& iurauit,non contrauenire,an talis dispositio debeat seruari? Respon. quòd primæ geminatę standum est, videlicet respectu sui ipsius,& respectu iudicis,Hosti.capi.cum contingat de iureiuran.cap.eam te,cap.intellecto,eo.tit.glo,cap.licet de iureiuran.in 6.per quod dictum limitatur, Auth.sacramenta puberum, C.si aduers.vend.Imo.l.si æstimetis,ff.solu.matr.l.cum vir.ff.de vsucap.Bald.l.duobus,§.item,ff.de iureiuran.l.si quis pro eo.ff.de fideiussor.Lis cui,ff.de uerbor.obl.Spe.in tit.de emptio.§.3.

37 Dotis receptæ geminata † confessio,tollit exceptionem non nume.pec.Ioh.And.in add.ad Spec.in tit.de dona.inter virum & vxorem,glo.l.in contractibus,C.de non nume.pec.Fel.cap.si cautio,in vlti.colum.ff.de fide instrumento.per glo.l.2.ff.de excusa.tutorum.

38 Effectum semper † ampliant verba geminata,l.balista,ff.ad Treb.Bal.l.fructus, C.de act,empt.capi.eam te,de rescr.glo.& Salyce.l.cum pater,ff.de pact.dotal.Iaf.l.nominatim,numero 8.ff.de liber.& posthum.Ripa rubr.de verb.oblig.nu.30.Dec.Pedam.numero 16.Rui.consi.218.volum.j.colu.pen.Paris.consi.6.nume.12.vol.j.Soc.Iun.l.Centurio,nu.300.ff.de vulg.

39 Electio geminata magis † tenet,& ualet, Bald.in tracta.de schismaticis colū.19.not.l.cum scimus,C.de agrico.& censi.libro xj.l.si mulier,C.ad Velleian.

40 Emptor licet non habeat regressum de euictione quando fit compromissum,l.si dictum,§.si compromisero,ff.de euict.tamen si dicatur quocunque modo, vel quacunque de causa euincatur, ꝙ vult teneri de euictione tūc etiam si per compromissum euincatur, venditor tenebitur de euictione, nam talia uerba id operari dicuntur, Docto.l.balista,Roman.singu.13.cap.fina.ubi Doct.de empt.

&

& vend. Euer. in loco a ui geminationis, num. 14. per d. l. cum scimus.

41 Episcopus doctor, prefertur † episcopo nõ doctori, item episcopus interuenire potest in collegio, tanquam episcopus, & tanquam canonicus, Bald. l. & si prætor, ff. de offic. eius, Docto. l. j. eo.

42 Error non præsumitur † in actu iterato glos. c. ex literis, ver. amouita de diuor. Alex. l. j. C. de errore calc. cap. si quis iuratus, 2. q. 2. Bal. Rubri. C. si quis aliquem, colum. 18. glo. auth. ut nulli Iud. Cepha. consi. 192. numero 18. Feli. capi. si cautio, numero 32. de fide instrumento. Dec. consi. 599. numero 5. idem in consi. 5. col. j. l. j. §. supradictis, versi. repetita. C. de emend. C. Iustin. cap. olim de rescript.

43 Exceptio non numeratæ † pecuniæ vel dotis opponi non potest per eum, qui ex interuallo temporis bis confessus est se recepisse pecuniam, vel dotem, nisi velit in se assumere onus probandi Abb. Fel. & omnes, cap. si cautio de fi. instr. Iohan. And. in add. ad Spe. in tit. de dona. inter virum & vxor. Bal. l. cum fidem, C. de non nume. pec. Euer. in loco a ui gem. nu. 5.

44 Fictionem important † illa verba pro ciui habeatur, Docto. commu. l. si is qui pro emptore, ff. de vsucap. fallit hoc dictum quando geminata essent, vt sic habeatur talis & sit pro ciue, tunc enim important veritatem; Bal. in procem. ff. in fi. principij, Ant. cor. sing. 134. no. l. 2. §. furiosum, ubi Angel. per illud uer. in omnibus, & per omnia, ff. de iure cod. simile Ias. l. si is qui pro emptore, ff. de vsucap. numero 27. idem, l. nominatim, nume. 7. ff. de libe. & posth. Alexan. & alij, l. j. ff. de leg. j.

45 Fideicommissum inducitur, † atque præsumitur geminatione verborum, Barto. l. cum scimus, vbi Alexan. in addit. numero 7. C. de agrico. & censi. libro xj. Aret. consi. 103. Soci. consi. 242. nu. 2. vol. 2. Fel. cap. si cautio, de fide instr. Gozad. cons. 1. Crauet. consi. 105. nu. 3. & consi. 201. num. 42. Capha. consi. 296. nu. 13.

46 Fideiussorem inducit † geminata patientia, l. cũ ostendemus, vbi Docto. §. fi. ff. de fideiussor. Barbatia consi. 80. vol. 2. per d. l. balista, ff. ad Trebe. cum simi.

47 Fideiussio geminata mulieris † post biennium excludit exceptionem Velleian. l. si mulier, C. ad Velleian. ubi Bald. ampl. procedere etiam si non fuisset certiorata de Velleiano Auth. si qua mulier. C. eo. Doct. com. c. ex rescripto de iureiur. Euer. in loco a ui gem. nu. 5.

48 Fructus veniunt in dispositione, † quæ dixerit, quantacunque pecunia ex hæreditate de bonis meis ad eum peruenit, & hoc per geminationem illam quantacunque, glo. d. balista, ff. ad Treb. similiter venit totum prædium, quando quis vendit petiam terræ tot bobulcorum, & quantacunque esset, Alex. consi. 129. volum. 2. Docto. capit. per tuas de dona. Inter vir. & vxo. de fructibus autem, vt dixi tenet Soc. Iun. in Rubri. de leg. j. in 4. par. nu. 6. dicens hanc esse magis com. opinionem.

49 Fuga geminata de carcere, † operatur vt fideiussoribus non relaxetur, gl. l. leg. Cor. ver. ex vinculis, ff. ad Silla. vnde qui semel aufugit, si postea reducatur ad carceres, diligentius debet custodiri. glo. in terminis, l. si pecuniam, §. si accepit, ff. de cõdic. indeb. ver. carcere, & gl. l. sicut certo, §. custodia, ver. est commodatus, ff. commo. Euer. in loco a ui gemi. nu. 3.

50 Furtum regulariter non est † vendicandum, circa viliora, tamen si mercenarius, siue dapifer hodie furatur vnam rem; cras autem aliam, propter geminationem, furti ratione recte conueniri potest, Bal. l. apud antiquos, C. de furtis, l. respiciendum, §. furta, ff. de pœnis, Docto. l. nemo. C. de episco. audien. l. capitalium, §. grassatores, de pœnis, Bal. c. j. §. iniuriam, ver. quero de furt. l. fin. §. qui sępius, ff. de abigeis, item licet alias pro primo furto quis non debeat suspendi, ex iterato tamen suspendetur, Bald. authen. sed nouo, C. de seru. fugit. Ancha. cap. fina. de foro compe. Abb. capi. ueritatis, in 2. not. de dolo. Barto. l. si cui, §. cum sacrilegium, ff. de accu. Docto. commu. d. authen. sed nouo, C. de seru. fugi. l. omnes, ff. de delat. lib. x. Euer. in loco a ui gemi. nume. 12. Gand. contrarium tenet in tit. de furtis.

Geminatio contractus † arguit falsitatis suspi-
51 cionem, Boer. deci. 33. numero 5. Bald. & Doct. l. ab emptione, C. plus ualere quod agitur, quod procedit dum de eadem re contrahitur, Duen. in tracta. fall. in reg. geminatio, numero 4. Quod autem geminatio multum operetur; vltra adducta adde Deci. consi. 66. numero 3. Alexan. l. serui electione, numero 5. ff. de leg. j. Cor. consi. 49. vol. 3. l. 2. l. furiosus; ff. de iu. cod. Bal. c. fi. de offi. deleg. Parisius consi. 54. nu. 67. vol. j.

32 Hæres esto, geminatio † istorum verborum operatur, quod duo coniuncti habent vnum semissem, & vnus disiũctus habet alium, ut copula, quæ cadit inter diuersas personas, in eadem oratione positas, inducat coniunctionem uerbalem; secus quãdo cadit inter duas orationes, quia tunc nõ inducit coniunctionem verbalem, l. j. ubi Docto. C. de cad. tol. gl. j. & ibi Bar. l. liber homo, §. Titius, ff. hæred. inst.

53 Hæreticus licet paratus † corrigi, tradi non debeat curiæ seculari, capi. pen. de hęre. tamen si geminata uice labitur in hęresim, non auditur, capi. super eo. c. accusatus de hære. in 6. & hoc fauore ecclesiæ, atque geminationis virtute, capi. in memoriam, 19. dist.

54 Homicidium qualificatum, † seu geminatum, non venit in statuto loquente de homicidio, Docto. cap. igitur de homicidio, cap. cum non ab homine de iud. cap. ea quæ, de regu. iur. in 6. Abb. c. at si clerici, de iud. Barto. l. 2. ff. de verborum obliga. Barb. consi. 30. uol. 2. item no. quòd impetrans remissionem de homicidio, non intelligitur impetrata de geminato homicidio, Docto. commu. l. 3. C. de epis. aud. no. cap. 2. de fil. presby. l. seruus, C. ad l. Iul. de ui pub. Marsi. sing. 115. Euer. in loco a

vi gemi.nume.12.simi. Deci.consi.10.num.5.Cæpha.consi.40.numn.8.Ruin.consi.208.volu.j.Parisi.consi.6.vol.2.

55 Industria personæ † videtur facta si princeps mandet,& dicat,ipse faciat,no.l.sæpe,ff.de of. pręsi.cap.coram, de offic.deleg. Barto.l.cum miles,ff. de alien.iud.mut.causa fac.Doct. com.cap.2.de testa.6.Bal.cap.fi.de offi.deleg.

56 Instrumenta geminata † solutionem duplicem arguunt, Ang.l.ne casu, C.de discussor.lib.10.Bal. l.seruo,§.si quis,ff.de leg.j. per l.balista, ff.ad Trebel,Doct.l.cum scimus, C.de agric.& censi.lib.xj. Iasi.l.is qui,nu.37.ff.de acqui.hæred.Zuchar.l.j.nu. 111. C.de pact.

57 Interlocutoria geminata † reuocari non pôt, glo.cle.fi.de app. Doct.l.quod iussit,ff.de re iud.c. cum cessante,ubi doct.de appe. l.cum procurator, §.j.ff.de ope.no.nunc. Fel.cap.si cautio,de fide instru.cap.cum repulsione, de appella. Alex.in add. ad Barto.d.l.cum scimus, numero 7. de agrico.& censi.libro 11.Euer.in loco a ui gemi.numero 10. per d.l.balista.

58 Interpretatio restrictiua † fieri non potest statuti,in quo quidem sunt verba geminata,glo.l.pro mittendo,ff.de iure dot. Saly.l.2. C.de noxal.act. docto.l.j.C.de sacrosan.eccle. Ias.in prælud.feud. col.19.vbi not. an verba geminata restringi debeát ad habilitatem personę.

59 Interuallum temporis † requirirur adhoc, vt dicatur concessio geminara, geminata solutio,& interpellatio,Ias.l.si certis annis,C.de pact.c.eam te,de rescr.Bar.l.j. col.3.C.de sacrosanct.eccl.Ias. l.si quis in conscribendo,numero 25.C.de pactis, Ripa in rubr. de verborum obligat. nu.30. Decis. Pedam.39.numero 16.Dec.consi.10.nume.5. Cępha.consi.135.nu.12.

60 Iracundia non præsumitur † ex geminato delicto,sed ex deliberatione,glo.capi.si quis iratus,2. quæst.3.Saly.c.l.si non conuicij, C.de iniuriis,Car di.cap.fina.de offic.deleg.Anton.Corset.in tract. de potesta.Regia,quæst.17.Roman.l.si uero,§.de uiro,in 30.fallen.ff.solu.matrim.Marsi.l.j. numero 38.C.ad l.Corne.de sica. & l.j.§.quæstioni,nu. 2.ff.de quæst.

61 Iuramentum cum vnico † actu sufficit, quãdo scilicet ad ualiditatem actus requiritur geminatus consensus,Authen.siue a me,C.ad Velleia. glos.& Ab.cap.cum contingat,de iureiuran.Ias.l.si is qui, numero 36.ff.de acquiren.hæred.quod ualde notandum est.

62 Iuris geminatio † multum operatur,l.legata inutiliter,ff.de leg.2.l.legata inutiliter,ff.de adim.lega. Authen.siue a me,C.ad Vell. Rim.consi.420. numero 2.per l.balista,ff.ad Treb.Cępha.consilio 298.numero 7.Pari.consi.71.nume.19.vol.3.Rui. consi.218.vol.j.

63 Iurisdictionem geminatam † habẽs potest procedere vtraque auctoritate, Innocen.ca.ex officio de præscrip. capi.significauit, de corpore vitiatis, capi.nisi,de preb.capi.literas de pręscrip. Roman. consi.446.Bald.l.falsus, C.de furtis,l.non codicillum, C.de testamen. Angel.l.si per errorem, ff.de iurisdi.omnium iudi. Abba.capi.fina.de procurat. cap.cum super,de offic.deleg.Doc.l.3. ff.de milit. testamento.

67 Legata tota, & integra † si testator solui iubeat, videtur per geminationem istam prohibere Falcidiam, Bal.authen.sed cum testator. C.ad legem Falcid.gl.l.decem, ver.tota, ff.de fideic.libe.Rom. l.Marcellus,§.j.ff.ad Treb.l.si post §.j. ff.ad legem Falcid.Barbat.consi.66.col.6.vol.j.per cap.examinata,de iudic.

65 Legis 2.C.de resc.vẽd. dispositionẽ facit † cessare geminatio uerborum, ut si in instrumento dicatur, & si plus ualet donat, uel si dicatur omne totum,uel quicquid plus ualet donat, non rescinditur uenditio, ob deceptionem ultra dimidiam iusti pretii,Bal.d.l.2.quæst.7. C.de resc.vend. Euer. in loco a ui Gemin. numero 6.Pau.consi.386. uolumi.2.colum.2.Abb.consi.71.volum.j. Bellamera consi.24.colum. 5.Deci.consi.192.colu.2. consilio 216.colum.fina.Alexan.consi.133.colum.5. consi.139.consi.167.volum.5. Soc.consi.86.col. 4.volum.j.Corne.consi.71. consi.140. uolumi.3. Crane.in term.consilio 151.numero 31.consilio 160.numero 3.& numero 6.Soc.in consi.85. nu. 6.volum.j. Cępha.consilio 142.numero 5.Rube. consi.133.numero 9.consi.147.numero 18.ratio est,quia geminatio consensus, tollit præsumptionem erroris,quod est fundamentum beneficij,d.l. 2.Cæpha. consilio 261.numero 11. Deci. consi. 599.numero 5.Fel.cap.fi.numero 1.de offi.deleg. Marsi.l.j.§.quęstioni,numero 3.ff.de quest.Arius tamen Pinellus in l.2.par.3.cap.1. numero 36. C. de resc.ven.contrarium tenet per rationes,de quibus ibi, & adducit auctoritatem, Corne.consilio 40.libro 3.Craue.consi.114.& consi.151.numero 31.Gramma.consi.71.nume.3.libro j. sed tu vide omnino,Dec.consi.216.Cassan.in consuet. Burg. Rubr.§.12.numero 37.Couar.cap.quamuis, par. 3.§.fi.numero 6.Rubeus consi.133.numero 9.ubi concludunt per generalitatem huius regu.contrarium procedere,secundum Roman.l.si uero, §.de uiro,fallen.31.ff.solu.matrim.Fel.capi. cautio,nume.39.ext.de fide instrumentorum, Hyppo.l.j.§. quæstioni.ff.de quæst.Cur.Sen.consilio 49. numero 83.Ripa l.si insulam,numero 77.ff.de uerborũ obligatio.declaratur tamen cum secundus consensus geminatus haberet causam excusationis, nam si in eo concurreret idem error, non procederet, ita in terminis declarat, Arius d.l.2.§.1.cap.4. nu. 32.C.de resc.vend.per doctr.Bar.l.pe. nu.7. ff.de cond.ob turpem causam.

66 Legitimationis impetratio † in qua dicitur,quẽ natũ de adulterio non prodest si impetrans natus sit ex adulterio geminato, idest ex duobus coniugatis, Oldr.consi.247.Iohan. And. ad Specu.in ti. qui filij sint legit. Bald.l.eam, C. de fideicommis. Euer.in loco a vi gem. nume.11. Corset.in tract. de uerb.gem.nume.22.cap.venerabilem, qui filij sint

sint legitimi, Roman. lege si vero, §. de viro, ff. soluto matrimo. Barbatia consilio xxx. volumine secundo. Bald. lege si non lex. ff. de hæredi. instit. Anchar. consilio 428. Felin. capitu. postulasti de rescript.

67 Legitimatus excluditur † per subsequens matrimonium, si testator vtitur verbis geminatis vocando aliquem legitimum, & naturalem, atque ex legitimo matrimonio natum, Ruin. consilio nonagesimosecundo. numero decimoquarto. volumine tertio. Deci. consilio centesimo quinquagesimoquinto. Baldus consilio centesimo sexagesimo septimo. volumine tertio. Cæphal. late in terminis consilio centesimoundecimo. numero decimoquarto. multo minus dicetur per rescrip. legitimatus, licet dixerit princeps, sit & habeatur pro legitimo Cyph. d. loco, nu. 15.

68 Legitimus verè, & propriè is erit, † quando dispositio dixerit talis habeatur, & sit, quia propter huiusmodi geminationem, verbum quod importat fictionem, pro veritate habebitur: dixi supra versi. ciuis, Bald. consilio quinquagesimoquinto. columna quinta. per legem primam, §. fina. ff. quod quisque iur. Barbatia consilio decimosexto. volumine primo. & in Rubri. Cod. qui admitti. l. secun. §. furiosus, ff. de iur. codicil.

69 Liberationem obtinens, † accusatus quacunque de causa, & quocunque modo, non tenetur comparere personaliter, licet alias regulariter accusatus de crimine læsæ maiestatis teneatur, & hoc propter geminationem verborum, l. penulti. §. ad crimen. ff. de public. iudi. Ange. consilio vigesimooctauo. Barbatia consil. fin. volumine primo. quos refert Anton. Corset. in tractatu de verb. Gemin. numero octuagesimoprimo.

70 Literæ principum † geminatæ, habent vim motus proprij Bald. l. nec damnosa, C. de preci. imper. offer. Roma. l. si verò, §. de viro. 51. fall. ff. solu. mat.

71 MALEFICIA geminata † aggrauant pœnam Docto. lege seruus, Codi. ad legem Iuliam, de vi public. Bald. Authenti. sed nouo, Codi. de serui. fugit. Anchara. capitu. fina. de foro competen. Abba. capitu. veritatis in secunda columna. de dolo & contumacia, vnde stante statuto, quod qui commisit homicidium puniatur, in centum, qui autem duo commiserit, decapitetur, si quis committat duo homicidia, licet pro primo soluerit centum, tamen decapitabitur, quia primum aggrauat secundum. Bald. Authen. qui semel, Codice quomodo, & quando iudex, columna penulti. Anchar. capitu. primo. colum. sexta. de constitu. Anton. singu. 442. Euerard. in loco a ui gemin. numero decimotertio. Doctor. commun. lege vnica, Codice de exacto. libro decimo.

72 Mandatum geminatum, seu † qualificatum distribuitur in duo mandata, glo. & Docto. capitulo constitutus, de rescrip. Abba. capitu. Pisanis, de restitutio. spoliato. Item nota quòd quando pontifex dicit mandatum dedimus, & præceptum per ista verba significatur præcisa intentio summi pontificis, Baldus capitulo eam te, columna secunda. de rescript. lege sæpe. de offic. præsid.

73 Mora geminata † purgari non potest, vt quia præcesserit geminata interpellatio, lege si insulam, ubi Doctor. commun. ff. de verborum obligatio. Roman. lege si vero, §. de viro, in xvj. casu, ff. soluto matrimonio. lege traiectitiæ, §. de illo, ff. de actio. & obligatio. Corset. in tractatu de verb. Gemin. numero quinquagesimooctauo. Euerar. in loco a ui gemina. numero nono. Alexand. in additio. ad Bartolum, lege cum scimus, numero septimo. Codice de agrico. & censit. libro vndecimo. Ripa dict. lege si insulam, numero septuagesimoseptimo. ff. de verborum obligatio. Marsil. consilio secundo. numero sexagesimoprimo. Capic. Decis. 19. numero quarto. Cæphal. in terminis cosilio vigesimoquinto. numero 2.

74 Motus proprius, arguitur † ex concessione geminata eiusdem gratiæ, Bald. lege nec damnosam, C. de preci. impe. offeren. l. prima. C. de pet. bon. subl. libro decimo. Authen. de iudic. in princip. Bernar. in Rubri. de constitu. numero 88.

75 Mulier iurans non alienare dotem † absque auctoritate iudicis, si alienauerit iurans non contrauenire, nihilominus prima dispositio geminata seruari debet, Hostien. capitu. cum contingat, de iureiuran. glos. & Doctor. capitu. eam te, capitu. intellecto eodem titu. de iureiuran. in sexto. & limitatur per hoc authenti. sacramenta puber. Codice si aduers. vendi. Imola. lege si æstimatio. ff. soluto matrimonio. lege cum vir, ff. de vsucap. lege si prædium, Codice de iure dotium.

76 Nobilitas geminata † clarior, quando scilicet quis eam habet virtute propria, & ex parentibus suis, Tyraq. in tracta. Nobilita. capitu. decimooctauo. numero vigesimosexto. vsque ad nume. 38. lege prima. Codi. de natural. liber. lege semper, §. primo, ff. de ritu nupt. cap. pen. de præben. dixi ego in tracta. de defin. parte ij. defin. 42. nu. 15.

77 Notarius licet puniatur † pœna falsi, quando adscribit sibi aliquid in testamento, l. si quis legatum, ff. ad legem Corneliam, de fals. fallit hoc quando adscribit aliquid sibi, sub pluribus geminatis conditionibus, & glos. & Barto. lege diuus, §. fina. ff. eodem titu. de fals. Roman. l. si uero, §. de uiro, 31. fallent. ff. soluto matrimonio. Euerard. in loco a ui Gemin. numero tertio.

78 Nullitas simplex † uenit in decreto quod disponit, ut dici non possit de nullitate, secus pro-

cedit in geminata nullitate, Barbat.consi.38.col.7.volu.j.quem refert, Ant.Corse.in tra. de verb. gemi.nu.20.

79 OBLIGATIO naturalis † geminata parit actionem, Docto.commun.l.fina.C.ad legem Falcidi.Mathe.not.38.l.prima. §.debitum,l.qui autem,§.fina.ff.de consti.pec.§.de constituta ubi Aret.Faber.& Iaso.Institu.de act.Bal.l.antiquæ, C.ad Velleianum,l.eum qui,C.de consti.pec.Euer, in loco a ui gemina, numero octauo.Anto. Corset.in tracta.de verb.gemi.numero 1.Felin. capitu.si cautio,de fide instrumentorum,Alexã. Ias.Ripa,Albe.& commu.Doct.in Rubri.de verbo.oblig.

80 Opponere non † potest, qui bis idem aliquid facit,nam vbi interuenit geminatio, ibi præsumitur plena deliberatio, Authent.vt nulli iudicum, §.& hoc,colla.9.Bald.in consi. schisma, positoin rubr.C.si quis aliquem test.prohib.Euer.in loco a ui gemin.numero primo.Cæphal.consilio centesimo nonagesimo secundo.numero decimonono.Gozad.consilio primo.numero trigesimoseptimo.consilio septuagesimo.nu.7.Felin.capitu. si cautio,numerotrigesimoprimo.de fide instru.

81 Pactum geminatum † de non petendo tollit ipso iure obligationem, sed non simplex Docto. commu.l.legitima,ff.de pact.vt dicam in sequen. Ampliat.

82 Pactum nudum † geminatum parit actionem, l.prima. §.penul.ff.de consti.pecu.Doctor.commun.ubi Aret.Faber.& Ias. §.de constituta.Instituta.de act. Docto. commun.l.fina.C. ad legem Falcid.capitu.per tuas,de arbit. Anton.cap.cum contingat,de iureiuran. Alexan.l. iurisgentium, §.sed cum nulla,ff.de pact.Corne. consi.sexagesimooctau.volumine tertio.Albe.in rubr.de verborum obligat. numero centesimo decimoquarto ubi Ripa numero trigesimo. Ale.& Ias.in ad. ad.ad Bart.l.cum scimus,nu.7.C.de agri.& cens. libro 11.

83 Pars maior non sufficit † si fiat aliquid ex dispositione, in qua omnes, & singuli conuenire debent,capit. ubi periculum,§.item versi.singuli,de electio.in 6.Barbatia capi. vnico, columna decimaseptima.de plus pet.Bald.l.si cui,§.si a filio.ff.de leg.primo.Doct. c.cum omnes de consti.cap.quod omnes, de reg.iur. in 6. vbi Dyn.& Boer.post glo.

84 Peccatum veniale † ex geminatione efficitur grauissimum,§.criminis,25.distinct.Roma.lege si vero,§.de viro,in 16.casu.31.fallent. ff. soluto matrimo.Corset.in tract.de uerb.gemi. numero quinquagesimoseptimo. Euerar. in loco a ui gemin.numero sexto. & sequen. Alexand. in additio.ad Bart.l.cum scimus,numero 7,C.de agr.& censi. libro 11.

85 Perseueratio in geminatione † actus nocet, Bal.l.si mulier in 1.nota. C.ad Velleianum,per l. balista,ff.ad Trebel.Anto.Corset. in d.tracta.de verb.gemin.colum. 7.

86 Possessionem, & dominium † transferre videtur ille, qui geminat actum dationis scilicet in solutum; & receptionis ad vsum,Bart.l.cum scimus,col.j.C.de agri.& censi.lib.xj.l.balista.ff.ad Treb.Ceph.cons.159.nu.20.Dec.cons.588.nume.17.Port.consi.33.nu.18.c.j.de treg.& pace.

87 Præsumitur certa † scientia,non error in geminatione actus, gl.c.c.ex literis ver.amonita,de diuor.Alex.l.j. C.de errore calc.c.si quis iratus,2. q.2.glo.auth.vt nulli iud.§.adhoc olim, de rescr. Dec.consi.15.col.j.cons.60.nu.2.consi.599.nu. 5.Fel.c.fi.nu.1.de quæst.Cæph.consi.261.nu.11. c.j.de of.dele.c.si cautio,col.x.de fide instr.Mars. l.1.in terminis.Menoch.4. Resp. causæ fina. nu. 52.Port.consi.130.nu.3.

88 Prædilectio geminata, † arguit vehementiorẽ voluntatem testatoris,c.& si Christus de iureiu. C.de emend.C.in fine Old.consi.233. Crau.cõsi.326.nu.6.no.c.j. de treg. & pace.

89 Principis voluntas præcipue † geminatione verborum ostenditur, Dec.Ped.128.nu.14.Thom. Gramma.Dec.66.nu.56.Port.cons.28.nu.x.per c.1.de treg.& pace,auth.itaque.C, com.de succ. idem Port.consi.33. nu.18.

90 Priori alicuius † conuentus, si ita relictum fuerit,lego omnibus fratribus talis conuentus cappam, & prioriori bibliam, per talem geminationem,priori dabitur cappa,atq; etiam biblia, Bar. & Cyn.l.cum quæstio.§.sed & aliam, C.de leg.& l.quæsitum,§.si quis fundum,ff.de fund. instr.dixi supra in Ampl.ver.biblia.

91 Prohibita alienatione, † ex causa dotis etiam censetur prohibita, quando scilicet fuerit facta per uerba geminata,Rui. consi. 98.nu.11. idem consi.123.& consi.147.nu.14.volu.j,Ceph.consi.296.numero 14.

92 Protestatio geminata † magis declarat mentẽ protestantis, Aret.consi.103.Soc.consi.42.nu.2. vol.2.Fel.c.si cautio,de fide instr. Goza.consi.1. Crau.consi.105.nu.3.consi.201, num.42.simile Rui.consi.147.nu.14.vol.j.Deci.Peda.128.nu. 14.Thom.Gram.Dec.56. nu.59. Docto.l.cum scimus,C.de agri.& censi.lib.11. Port.consi.40. nume.16.Cor.consi.69.nume. 5.vol.2.Pari.cons. 31.nu.17.vol.2.Deci.cons.666.num.4.

93 QVIETATIONVM geminatio † de recepto debito præsumitur, ne inducatur obligatio recipientis ad singulum, tanquam indebitum, puta si debeo tibi centum, & soluo, tu facias mihi duas quietationes diuersis temporibus, non possum ego agere contra te, ad centum tanquam indebita soluta, ex vi vnius quietationis superfluæ. quia geminatio præsumitur potius, quàm noua obligatio, lege ne casu, Cod. de discussor. libro decimo.Bal. lege fina. Cod. de edendo,lege plane, ff.de lega. primo.Alexan.l.veluti, §.hęc vox, ff.de edendo, idem l.publica.ff.depositi, vt dicam latius ego in fine huius reg.

94 RATIFICATIO geminata † ad confirmandum

firmandum contractum, plurimum valet, lege Balista, ff. ad Trebellianum, Barto. lege cum scimus, vbi Alexand. numero septimo. Codi, de agrico. & censi. libro vndecimo. Affli. deci. 285. numero 11. Pari. consilio 49. numero vigesimotertio. volumine primo. Crauet. consilio centesimodecimoquarto, in fine, idem consilio, 152. numero 31. Cepha. in termi. consilio 52. numero 18. Port. consilio 103, numero 4. capitu. 1. de treg. & pace.

95 Rescripta geminata, in fauorem † vniusmet si impetrentur, ad diuersos iudices super diuersis causis non habent locum, capit. pastoralis, de rescript. Roman. consilio centesimosexagesimo, Imo. dicto capitu, pastoralis, Port. consilio quinquagesimoquarto, numero septimo, Parisi. consilio trigesimosexto, numero vigesimooctauo. volumine secundo. Socin. Iun. consilio nonagasimooctauo. numero vndecimo. consilio centesimo trigesimo tertio. numero 3. volum. 2. Por. consi. 54.

96 Rescriptum geminatum † habet vim clausulæ non obstante lege, & vim clausulæ ex certa sciéntia, Anton. capitu. quæ in ecclesiarum, de constitu. Bald. lege nec damnosa, Codi. de precibus impera. offeren. vbi dicit rescriptum geminatum vim habere motus proprij, Franc. de Crem. singu. 136. Roman. lege si vero, §. de viro, fallen. xxxj. ff. soluto matrimonio. Ias. d. lege nec damnosa, Eucr. in loco a vi gemina. numero septimo. Barto. & Alexan. l. cum scimus, numero septimo. Cod. de agrico. & censit. libro vndecimo. c. si quando de rescri. gl. capitu. primo. versic. noscatur, de constitu. 6. glo. j. capitu. rescripta. 25, quæstio. secun. Felin. cap. si quando, numero 24. de rescri.

97 Reseruatio geminata † in fauorem vniusmet super eo beneficio potest operari aliquot notabiles effectus, Rota Decisi. 368. in titu. de præb. in termi. nota. Doctor. capitu. primo. de treg. & pace.

98 Responsio geminata † reuocari non potest facta positione, seu interrogatione aduersarij, Specula. in titu. depositi, §. fina. glo. j. capit. apud 32. quæstio. 1. Docto. capit. ex literis, de diuor. glo. & Docto. capitu. cum causam, de appella. gl. j. cap. scriptum, de elect. glo. & Abb. c. cum venerabilis de excep.

99 SALARIVM duplex, † duplexque stipendium habere debet, duplex gerens officium, Iohan. Andr. & Abb. capitu. cum olim, colum. secunda, de re iudica. Bald. lege si ad scriptum, C. de appellatio. §. aliud, Authen. vt iud. sine quoque suffragio, vnde Doctor tenens Cathedram iuris ciui. & iuris canonici, debet habere duplex stipendium, Bald. l. qui duobus, ff. de cond. & demonstratio. simile idem Bald. capitu. primo, §. j. si de feud. Guardiæ, Barto. & Cyn. l. cum quæstio. §. sed & alia, C. de legatis, l. quæsitum, §. si quis fundum, ff. de fund. instr. l. Titia, §. qui Marco. ff. de annuis legatis, no. Docto. capi. primo. de treg. & pace.

100 Scientia certa præsumitur † ex actu geminato, glo. capitulo ex literis, de diuort. Alexan. lege prima, Cod. de errore calculi, dixi supra in eadem regu. versi. error, not. Doct. dicta lege Balista, ff. ad Trebellianum, & capitulo primo. de treg. & pace.

101 Sententiæ verba regulariter † non sunt futuri temporis, tamen quando geminata sunt verba futuri temporis, valebit, ut si dicatur irritetur, cassetur, quod in tali instrumento continetur, Bald. in extrauan. de pace Constan. ver. priuilegia, glo. & Docto. c. in pœnis, de regu. iur, in sexto. lege in criminali, Cod. de iurisdict. omnium iudicum, Roman. singu. 3. Crem. singu. 7. Abb. capitu. quibusdam de pœnis, Ias. lege non dubium, numero decimo, C. de legibus, Felin. capitu. Rodulphus, de rescrip. Barbat. cap. si diligenti, de foro competen. Alexan. post Barto. l. Imperator, ff. de iure fisci, Euerard. in loco a vi Gemin. numero nouo. Duen. in regu. 5. numero septimo.

102 Sermo geminatus videtur duplicatus † maiori cum deliberatione, capi. & si CHRISTVS de iui eiuran. Barbatia consilio quinquagesimooctauo. volumine primo. lege Balista, ff. ad Trebellianum, Docto. commu. capitu. si cautio, de fide instrumentorum, l. cum scimus, C. de agrico. & censi. libro vndecimo. not. capit. primo. de treg. & pace.

103 Soluere, & satisfacere † verba geminata multum operantur, Iohan. de Imo. consilio centesimo sexagesimo septimo. Barba. consi. 38. col. 7. volumi. 2.

104 Solutio duplex, † per duplex instrumentum probatur, Ange. lege ne casu, Codi. de discussor. libro decimo. Bald. lege seruo, §. si quis. ff. de lega. primo. quando præsertim ex interuallo facta fuit, Ias. lege si quis in consc. numero vigesimoquinto. Cod. de pactis, lege si certis annis, numero quinto. Cod. eod. Docto. cap. eam te, de rescript.

103 Solutio geminata † facit præsumi solutionem superiorum annorum, quando uidelicet facta fuisset vnoquoque anno l. quicunque. C. de Apoch. publi. libro decimo. Bald. capitulo literæ de dila. capi. quæsitum, 1. quæstio 3. Docto. commun. l. si certis annis, C. de pact. Cyn. & Bal. l. 2. C. de dot. promis. Barto. l. cum qui, ff. de annuis leg. l. cum de in rem verso, ff. de vsur.

106 Statuentium mentem † præcisam arguit geminatio verborum, Docto. l. balista, ff. ad Trebellianum, Barto. & Alex. d. l. cum scimus, C. de agrico. & censit. libro vndecimo. Pau. consilio centesimodecimoquinto. uolumine primo. & C. de emenda. Cod. in fine uer. prælatio. clem. ut calumn. de reiudica. Oldra. consilio 252. l. unica, C. de plus. pet. l. similiter, C. ad Velle. Bald. capi. eam te, de rescr. l. fraus, C. de act. empt. glo. c. re-

quisisti, de testamen. Corne. consilio 302. colu. 3. volumi. quarto. & consilio 223. colum. 3. volumi. primo. Deci. consilio 13. colum. 2. Barto. & Docto, l. filiusfamilias, §. diui, ff. de leg. primo. Craue. consilio 201. numero 42. vnde uerba, quæ de sui natura important arbitrium boni uiri, si geminentur important liberam uoluntatem, quod procedit in statuentibus, tam in iudicio, quam extra, tam in legislatore, quam in priuato, vnde ex geminatione legum colligitur etiam argumen. Docto. commun. l. Gallus, §. ille casus, ff. de liberis & posthum. capitu. cum dilectus, de success. ab intesta. glo. lege prospespexit, ff. quis, & a quibus, glo. l. j. ff. de regu. iur. glo. l. Lucius, ff. de his qui notan. infamia, glo. l. fi. C. ad legem Falcid. Ange. l. fi. ff. de const. princip. Bald. l. dominus, §. per fideicommissum, ff. de vsufruct. idem l. dotis, C. de iure dot. Alberi. in prima par. stat. quæstio. t88. idem in parte 2. quæst. 66. Iohan. Andr. capi. si pater, de testamen. in 6. Oldra. consilio 127. Decis. Rot. t6. in nouis, Salyce. l. dominum, C. de rei vendic. glo. capit. cum contingat de iureiuran. Roman. l. si vero, §. de viro, in fallen. 31. ff. soluto matrim. Bald. l. testium, colum. 7. C. de testibus authen. siue a me, C. ad Velleianum.

107 Substitutus non excluditur, quando † testator dixerit sine filijs legitimis & naturalibus ex suo corpore descendentibus, & legirimatus tantum extiterit, licet regulariter legitimatus excludat substitutum, secundum commun. opinio. de qua attestatur, Ias. l. 2. numero 77. C. de iure emphy. Docto. capir. per venerabilem, qui filij sint legitimi, l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebe. no. Docto. capitu. in præsentia, de prob. Barba. consilio 14. colum. 8. volum. 2. consilio 34. eod. volumi. Alexan. l. generaliter, §. cum autem, C. de inst. & subst. & consilio 2. volum. 2. Corse. in tracta. de verb. Gemi. numero t5. conc. quia legitimatus, non est verè sed fictè legitimus, Io. An. c. in generali, de reg. iu. in 6. Bal. in addi. ad Spe. in ti. de suc. ab inte. Pau. cōs. 180. vol. j. cōsi. 353. vol. 2. Curt. consi. t3. & consi. 18. Dec. cons. 175. numero 8. consi. 182. nume. 9. Cal. consi. 1. in ti. qui filij sint legi. Ias. & comm. doct. l. si is qui pro emptore col. 3. de vsucap.

108 Tale statutum † sæpe sæpius reperitur ut bannitus posit licite, & impune offendi, atque occidi, & operatur hoc geminatio illa impune, atque licite, ut nullo modo tale homicidium maleficium dicatur, Bald. l. decurio, C. in quib. caus. infa. irroga.

109 Testandi facultatem † concedens dispositio statuti, cuilibet cuiusuis conditionis, tale statutum non est restringendum ad habiles tantum, secundum ius commune, sed aliquid ulterius operari debet per illam geminationem cuilibet, cuiusuis conditionis, Saly. l. 2. C. de noxa. Doct. commu. cum glo. ver. vnusquisque, C. de sacrosanct. eccle. l. ut gradatim, §. j. ff. de mun. & hon. glo. l. promittendo, ff. de inre dot. Ias. in prælud. feudo. colum. t9. Euer. in loco a ui gemin. numero 3. Dec. consilio 113. colum. 2. Crauet. consi. 201. numero 42. Corne. consilio 302. colum. 3. volumi. 4.

111 Testatoris dispositio † dicentis quòd relinquit vxori omnia, quæ habet in domo quoquo modo sint, venirent omnia etiam frumentum venale, quæ alias indefinita, neque in generali sermone venirent, non obstante, l. generali, §. vxori, ff. de vsufruct. leg. Barto. & Ias. l. prima, §. nunciatio, ff. de mili. testam. Bald. l. fina. colum. j. C. sine censu, vel rel. Euer. in loco a ui gemin. numero 5. Port. consilio 1. numero 78.

112 Testatoris enixam † oluntatem geminatio verborum ostendit, Ias. l. cum filio, numero sexagesimoprimo. ff. de legat. primo. l. cum pater, §. filius, ff. de leg. secundo. l. balista, ff. ad Trebellian. l. si mulier, la seconda, C. ad Velleianum, Ias. lege Gallus, numero vigesimoseptimo. ff. de liberis & posthumis, vbi exempl. ponit de verbo potest, & debet, quæ quidem verba necessitatem præcisam important, Clemen. secun. ver. debetur, de statu monacho. capitu. primo, ut eccles. benefi. sine dimin. confer. ubi possumus, & debemus, Ange. l. fina. ff. ad legem Falcidiam, Duen. Regu. Geminatio, numero 5. Ias. l. cunctos populos, numero vigesimoprimo. C. de summa Trinita. & fide Catholi. Bartho. & Alexan. l. cum scimus, numero septimo. C. de agrico. & censi. libro vndecimo, Port. consilio t92. numero 70. l. 3. C. de epis. aud. no. capit. primo. de treu. & pace, Auth. itaque, C. com. de succes. idem Port. consilio 54. numero 7.

112 Testi crimina in genere obijcere † sufficit regulariter, capitu. in præsentia, de testibus, tamen si lex dicat, quòd obijciantur omnia, & singula, non sufficit generalis obiectio, glo. capitu. ut circa, de electio in sexto. Euer. in loco a ui gemi. numero 6.

113 Testibus ne infamia † irrogetur, actus geminatus præsumi debet, capitu. cum te, de testibus, gl. c. cum contingat, de iureiu. dixi supra Ampl. 87. Por. consi. t30. nu. 3.

114 Timorem omnem † subornationis, facit cessare geminatio actus, Ias. l. nec damnosa, colum. prima. C. de precibus impera. offeren. Cæphal. consilio 90. numero 3t. simil. Ias. l. cum filio, numero sexagesimoquinto. ff. de lega. primo. idem l. prima, numero uigesimoprimo. C. de sacrosan. eccle. Bart. & Alexan. l. cum scimus, numero septimo. C. de agrico. & censi. libro undecimo. & Felin. capitu. si cautio, numero 13. de fide instrumentorum, Ange. l. fina. ff. ad legem Falci. Euer. in loco a ui gemin. numero sexto. Anto. Corset. in tract. de verb. gemin. numero sexagesimoseptimo. Duenas in Regu. 5. numero sexto. & numero sequen. Dec. consilio sexagesimosexto. numero 3. & consilio 138. numero 3. consilio 637. numero 14. non tamen similes casus excludit

gemi-

geminatio verborum, Dec. consi. 281. nume. 9.

115 Triplicatus † actus plus operatur, q̃ binus cum videatur adesse maior deliberatio. §. hoc de Deo, Authen. quomodo oport. Episcop. vbi Ange. inquit, quòd si testator reliquerit vxori legatum do nec castè vixerit, & honestè, debebitur legatum si ad secunda vota mulier ierit, sed non debebitur si ad tertia vota transierit, quia non videtur honestè viuere per illum textum, idem Ange. l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Trebel. Barbat. consilio 16. vol. 2.

116 Validum † reddit actum geminatio, qui alias va lidus non esset, l. fin. C. de non numerata pecunia, l. fina. C. de donat. causa mortis, l. cum maritus, §. fina. ff. de pact. dot. Euer. in loco a ui gemin. nume ro 2. Anton. Corse. in tracta. de verb. gemin. numero 8. Barto. l. cum scimus, vbi Alexand. numero 7. C. de agrico. & censi. libro 11. Felin. capit. si cautio, numero 3. de fide instrumentorum, l. balista, ff. ad Trebel. capit. cum contingat, vbi gl. & Docto. comm. de iureiuran. dixi supra in princ. huius reg. numero 1. & nu. seq. not. c. j. de treug. & pace, Port. consi. 107. nu. 46. Dec. consi. 138. Socin. in consi. 40. nu. 5. vol. 5.

117 Venditor. vtens † verbis geminatis dum dicit, & quicquid plus valet donat, amittit priuilegium, l. 2. C. de rescin. vend. vt dictum est super uer. lex. latissimè, & Arium Pinellum, d. l. 2. parte 2. c. 4. numero 30. & seq.

118 Verba enunciatiua, quæ regulariter † non probant, si fuerunt gem. probant l. ex hac scriptura, ff. de dona. Bart. & Alexand. in additio. ad illum, l. cum scimus, C. de agrico. & censi. libro 11. Abb. capit. per tuas, de arbitr. Iaf. l. ex his, C. de testamen. milita. l. prima, C. de plus pet. quia geminatio arguit firmitatem propositi, Abb. cap. cum dilectus, de success. ab intesta. simile, Alba. in rubrica de uerborum obligatio. numero 114. ubi etiam Ripa, numero 30 Decis. Pedamon. 39. numero 10. Docto. cap. fina. de officio delegat. Dec. consilio 282. numero 4. glo. & Bald. l. si quidem, col. 2. de excep. Dec. consilio 316. numero 5. Corn. consi. 49. nume. 1. uol. 3. consi. 70. nu. 6. eo. uol. Gramma. Not. 17. nu. 89. Boer. q. 33. nu. 5.

119 Viduanon † perdit legatum ei relictum in testamento sub conditione si castè uixerit, cum matrimonium sit castitas, capi. Nicena 31. distinc. Bar. l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Trebell. Abb. cap. ut clericorum, de uita & honesta. clericorum, tamen si transit ad tertia uota amittit legatum, Ange. §. hoc autẽ Auth. quomodo opor. Episc. tertia enim uota contrahere, est satis honestati contrarium, Euer. in loco a ui gemin. numero 6. Anton. Corse. in loco a uerbis gemin. numero 16. triplicatio enim actus plus operatur quam binus, dixi supra ampliat. 115.

120 Vincula † duo magis ligant, quam unum, cap. j. de treu. & pace, Authen. itaque, C. commu. de leg. l. balista, ff. ad Trebel. l. cum scimus ubi Barto. & Alexan. in add. numero 7, C. de agrico, & censi. libro 11. Felin. cap. si cautio, numero 3. de fide instrumentorum, glo. & Docto. capi. cum contingat de iureiuran. decis. Pedamon. 39. numero 6. Euer. in loco a ui gemin. numero 6. Dec. consilio 66. numero 3. Duen. in regu. 5. numero 6. Port. consi. 54. numero 7.

121 Voces duas † habens in capitulo, etiam duplicem, distributionem habebit, Iohan. And. & Abb. capit. cum olim, colum. 2. de re iudica. Bald. l. si ad scribatum, C. de appella. §. illud, authen. ut iudi. sine quoq; suffragio, Bar. & Cyn. l. cum quæstio. §. sed & alia, C. de leg.

122 Voluntas † disponentis magis redditur clara ex geminatione actus, l. balista, ff. ad Trebellia. l. cum scimus, ubi Bart. & Alexand. in additio. numero 7. C. de agrico. & censi. libro 11. Euer. in loco a ui gemina. numero 3. Anton. Corse. in tracta. de uerb. gemina. numero 50. Felin. in capit. si cautio, numero 9. de fide instrumentorum, gloss. & Docto. capitu. cum contingat, de iureiuran. Deci. consilio 282. nnmero 4. consilio 316. numero 5. Corne. consilio 70. numero 6. uolu. 3. Boer. quæstio 33. numero 5. Ias. l. Gallus, numero 27. ff. de liber. & posthu. Cremens. singu. 136. Roman. lege si uero, §. de uiro, in 31. fallen. ff. sol. matrimonio.

123 Vulnus † geminatum habet aliquid excessius, Bart. & Bald. l. licitatio. §. quod illicite, ff. de publ. Dec. authent. Cassa. numero decimosexto. C. de sacrosanct. ecclesi. Marsil. singu. 338. Grammat. Decisio. 17. numero 89. vnde geminatio vulnerum in corpore interempto, arguit omnimodam voluntatem delinquentis, Duen. in reg. Geminatio, numero 3.

Fallit regu. ista pluribus modis, & primo in 18 promissione, nam qui bis idem † promittit, nihil vltra primam promissionem agit. l. qui bis idem, ff. de uerborum obligat. præsertim quando in eodem contractu eodem tempore, idem promittitur Ias. l. si certis annis, C. de pac. Secundò non procedit in geminatione delicti eodem loco, & tempore, vt si quis sæpius cum eadem vno loco, & die adulteret, ludat, vel quid aliud simile delictum committat, pro vno tantum reputatur a iudice, Bal. l. quicunque in secnn. not. C. de seru. fugit. l. qui de crimine, C. de accusat. Bald. quoties, §. si quis, ff. de hęred. institu. Abb. capitu. sicut, §. illud de homicid. cap. sicut, de test. item si simul factum fuerit furtum diuersum censebitur vnum, & idem glo. & Barto. l. eum qui, §. idem, ff. de fur. Barto. l. vulgaris, l. inficiando, §. quamuis, l. quamuis, ff. eodem, l. nũquam plura, ff. de priuat. del. l. illud, ff. ad legem Aquiliam, & hoc procedit in foro iudiciali, secus autem in foro pœnitentiali, gl. a. cap. imitare, 6. quæstio. j. Domic. cap. ad apostolicæ de re iudi. in 6. item fallit hoc secundum dictũ habita ratione diuersorum temporum, Barto. d. l. illud, ff. ad leg. Aquiliam. Tertiò fallit vt idem 19 verbum † prolatum non plus operetur, quã simplex, l. si quis in conscribendo, uersicu. se se, C. de

pactis, l. si quis, C. de episcop. & cleri. l. si mulier in fine, C. ad Velleianum, Bald. capitu. j. §. fin. de prohibi. feud. l. alien. ubi licet uasallus iuret fidelitatem contra omnes excepto pro se se, licet sit geminata nihil operabitur, quia expreßio eorum, quę tacitè insunt, nihil operatur, Docto. commu. l. cum quid, ff. si certum petatur. Quartò fallit in geminatione mandati, quæ nihil operatur, Bald. Rubr. C. de procurat. colum. 5. per l. cum procurator. § si dominus, ff. de noui ope. nunciat. Quinto fallit in Responsione positionis, vt si quis dixerit, non non, per hoc non dicetur affirmare,
20 sic† geminatio eiusdem negatiuę ibi nihil facit, quamuis alias soleant affirmare, l. duobus, ff. de regu. iur. Cyn. & Bald. l. qui se patris, C. vnde liberi, l. j. colum. 2. C. de seru. fugit. non obstat. l. balista, ff. ad Trebel. quia ibi idem verbum non est geminatum, sed compositum, vnde plus operatur, quã simplex, Barto. l. j. colum. 4. de sacrosanct. eccles. Sextò fallit in confeßione, vt si quis idem pluries eodem tempore fuisset confessus: isto enim in casu, vnica tantum confeßio dicetur, Bald. in j. consti. C. colu. 4. Septimò licet binus actus faciat consuetudinem, hoc dictum procedit quando interuallum interuenit, secus si eodem tempore, quo casu vnicus dicitur actus, Butr. capitu. fina. de consuet. Barto. consilio 108. incipiens in quæstione, Docto. commu. l. de quibus, ff. de legib. Ange. §. ex non scripto, Institu. de iur. natu. gent. & ciuil. l. si triennio. ff. de stat. libe. glo. cap. lotharius, 31. quæstio. 2. versicu. appellauit, Abb. cap. dilecto de appellat. Octauo fallit in appellatione pluries facta, quæ dicitur vna, Abb. cap. fina. de appellat. Nono fallit in citatione. nam plures citationes, nisi fuerint separatę diuersis temporibus, reputantur vt vna, Bald. cap. ex literis, de consti. Decimò fallit in geminatione actus prohibiti, quæ nihil operatur, Authen. si qua mulier, vbi Bald. C. ad Vell. quia quod nullum est confirmari non potest, etiã tractu temporis, quia nullius entis, nullę sunt qualitates, cap. ad dissoluendum, de despon. impube. c. non firmatur, de regu. iur. in 6. c. j. de desponsa. impube. in 6. cap. si eo de rescr. in 6. l. si expreßim de appellat. l. si filius, ff. de testam. l. sicut, C. de fals. l. 2. ff. de lega. j. l. inter stipulantem, §. sacram, ff. de verborum obli. Vndecimo fallit vt geminatio restringatur ad habilitatem personæ, Ias. in prælud. feud. colum 19. l. ut gradatim, ff. de mun. & hono. Euer. in loco a ui gemi. numero 4. Duodecimo fallitut quantumcunque lex loquatur generaliter, etiam cum geminatione verborum, restringitur quando esset contra ius naturale, Ias. l. j. §. nunciatio, ff. de no. ope. nunc. l. fi. C. de testa. mil. quia ius naturale non potest tolli, §. sed naturalia. Insti. de iur. natu. gent. & ciuil. Decimotertio fallit, quando ex geminatione sequeretur absurdum, Euer. in loco a ui gemi. numero 5. l. nam absurdum, C. de bon. liber. & est vulg. atque commu. dictum. Decimoquarto fallit, ut si quis vna, & eademq; die soluit pro trien nio præterito, non pręsumitur tunc retro solutum

esse, ex isto vnico actu licet geminatus appareat, Bald. l. 2. C. de do. promiss. Ias. l. j. C. de fideicom. l. si certis annis, C. de pactis. Decimoquinto fallit, vt geminatio etiam ex interuallo facta in fraudem alicuius non operetur effectus, etiam si scripta esset, Docto. commun. cap. grauius de deposito, Bal. authen. hoc ius, C. de sacrosanct. eccles. Marsi. l. j. numero 38. C. ad leg. Corn. de sica. l. j. §. quæstionis, numero 2. ff. de quæ st. Euer. in loco a ui gemi. numero 16. sed quid si geminatio actus esset penè in eodem instanti? hoc in casu distinguendum est, aut est geminatus viua uoce, aut in scripto, Primo casu talis geminatio nihil operatur immo dicitur actus vnicus, seu simultaneus, glo. l. 4. ff. de pig. act. glo. cap. ab eo. de appellat. in 6. Si vero uerba geminata scribantur, tunc procedit effectus geminationis, quia seriose, & cum misterio repetita censetur, non ex lubrico linguæ, hinc est, quod quando pluries verbum repetitum est, tunc de mente canonis exorbitantis est, vt non fiat extensio ad aliud, quam ad nominatum, licet materia de sui natura esset proportionabilis alijs. glo. clem. 1. versic. diocœsanis, de iure patrona. Dom. capitu. duobus, de rescri. in 6. Decimosexto fallit fauore dotis in terminis, glo. 3. l. cum pater, ff. de pact. dot. Decimoseptimo fallit, quando duo de per se nihil vnquam operantur, vt quia non sint ad inuicem compatibilia, quia tunc nec simul iuncta aliquid operantur, l. spadonem, §. qui iura, ff. de excusatio. tutor. Ias. l. quæ dotis, numero 36. ff. solut. matrim. Decimooctauò fallit, in casibus relatis per Iason. l. qui bis idem, numero 3. ff. de verborum obligatio. Decimo fallit in demonstrationibus falsis, Ias. l. quod si, numero 17. ff. de liberis & posthum. l. fina. C. qui admitti. l. verba, C. de donat. Vigesimo non procedit nisi in casibus a iure expreßis, Soci. Iun. in rubri. de verborum obligati. numero 287. vbi Docto. commun. Ripa numero 30. & Alba. numero 7. Vigesimoseptimo fallit in casu relato per Socinum Iun. l. cum filio numero 17. ff. de leget. primo. in princip. & numero 10. in quar. par-
21 te. Vigesimosecundo geminatio taxatiua † similes casus non excludit, Deci. consilio 281. numero 9. Alexand. consilio 230. volumi. quarto. Vigesi-
22 motertio fallit, vbi subest dolus † tunc enim non est considerandus sensus duplicatus, Roman. consilio 54. & l. j. C. si maior factus, quo casu non tollitur remedium, l. secundę, C. de rescind. venditio. Decis. consilio 60. in fine. Socin. consilio 85. numero 6. volumine primo. Corne. consilio 11. volumine tertio. Vigesimoquartò fallit quando adesset
23 notabilis error, † vnde confeßio geminata quando est erronea potest reuocari, Roman. consilio 391. ampliat etiam si esset iurata, Dec. l. prima, numero 7. de errore calcu. C. de iure & fac. ignoran. erroris tamen causa probari debet, Socin. consilio 238. colum. 1. uolumi. 2. Cæpha. consilio 142. numero 56. Vigesimoquinto fallit, ut geminatio
24 † non augeat potestatem Cæphal. consilio 157. numero septimo. Vigesimosexto, & vltimo, ge-

25 geminatio † ad specificata refertur, l. qui cum tutoribus, §. fin. ff. de transa. l. si de certa, vbi Doct. com. C. eo. l. licet, C. de iud. l. emptor, §. Lucius, ff. de pac. Ang. cõs. 148. nu. 3. Dec. cõ. 502. n. 8. Doc. c. sedes de rescr. Alex. consi. 117. vol. j. & consi. 11. volum. 2. Cæpha. consi. 186. nu. 51. addo quæ dixi supra in j. regu. vbi claræ fallentiæ ad istam notantur, vide Ant. Cors. in tract. de verbo. gemi. nu. 80. & seq. & Euer. in loco a vi ge. n. 9. Doc. l. balista, ff. ad Treb. gl. & Doct. c. cum contingat, de iureiu. Felin. cap. si cautio, de fide instru. Bar. & Alex. l. cum scimus, numero 7. C. de agric. & censi. lib. 11. Doc. commu. c. j. de treuga, & pace.

Summaria in iiij. Reg.

REGVLA IIII.

1 SINGVLARIS locutio vno cõtenta est, l. boues, §. hoc
sermone, ff. de verbo. sign. ibi
(hoc sermone dum nupta erit primæ nuptiæ significantur) conc. Inn. c. gaudemus de
diuor. c. vnam, extra de maio.
& obed. Iohan. And. c. pluralis de reg. iur. in 6. & in
2 c. j. de reb. eccle. non alie. ubi exemp. ponit † nam
certum est quod in alien. rei ecc. vnus tantum re-
quiritur tractatus, quia textus vtitur verb. sing. si-
mi. Io. And. c. delictum de regu. iu. in 6. Bal. c. inter
cæteras, de rescri. Ias. l. cum quidam, colu. 2. ff. de
verb. sig. Euer. in loco a vi numeri, nu. 2. Tyraq. d.
§. hoc sermore, Fel. c. 2. de treu. & pa. Ias. l. in duob.
§. si ei, ff. de iureiu. l. diuortio, ff. sol. mat. Alex. con
si. 16. nu. 9. vol. 4. Curt. consi. 132. Ias. consi. 36. vo-
lu. 3. Pro declaratione huius regu. nonnulla prius
præmittenda sunt, & primo quod quemadmodum
singularis locutio vno contenta est, ita etiam plu-
3 ralis duorum † numero dicitur contenta, c. pasto-
ralis de reg. iur. in 6. l. vbi numerus, ff. de testib. l. in
ter illam, ff. de verbo. sign. vnde si quis dixit post
4 annos liber esto, de † biennio intelligetur, gl. l. in-
ter illam, §. ita ver. biduo ubi Alc. ff. de verborum
significatio. conc. Barto. l. si gemina, ff. arborum
furt. cæsar. l. fina. ff. ad Trebe. Pau. l. qui cohæredi,
§. qui discretas, ff. de vulg. Alexan. consilio 66. nu-
mero 2. volumi. 6. Dec. l. quamuis, numero 5. C. de
imp. Ruin. consilio 168. numero 12. volum. 2. Cæ
pha. consilio 107. numero 4. nec potest pluralis lo
5 cutio † verificari in vno, Barto. l. fina. in fine, ff. ad
Trebel. l. cohæredi, §. discretas, ff. de vul. l. Titius,
colum. j. ff. de libe. & posthum. Salyc. l. hac edicta-
tali, §. is illud, C. de sec. nupt. Ias. §. præiudiciales,
numero 33. inst. de act. Dec. l. quamuis, numero 5.
C. de impub. ex quo infertur quod Dominus non
potest exigere talliam a subditis nisi bis, etiam si
dictum sit toties quoties voluerit, Boer. dec. 131.
numero 23. in terminis, Afflict. dec. 282. numero
6 3. nisi ponatur cum † clausula quocunque tempo-
re, Bal. l. qui Romæ, §. Callimachus, in fine ff. de
verborum obligatio. Com. consilio 189. Fulgos.
consilio 112. Bald. consilio 299. colum. 3. volumi.
7 j. item fideiussor † qui tenetur repræsentare reum
toties quoties videbitur iudici, non tenebitur nisi
bis, l. fideicommissa, §. qui decem, ff. de lega. 3. l. si
finita, ff. de damno infecto. Rom. consilio 15. Pau.
l. duobus, §. si ei, ff. de iureiuran. Afflict. decisio 46.
numero 4. Ange. l. quòd si nolit, §. si quid ita, ff. de
ædil. edi. Bald. l. qui crimen, colum. 3. C. qui accus.
non possunt, Barb. consi. 51. num. 12. volumi. j. con
si. 50. numero 2. consi. 23. numero 5. vol. 2. Barto. l.
queritur, ff. de const. pecun. & l. duob. §. quoties,
ff. de iureiuran. Vital. in tra. malefic. in tit. de com-
pe. numero 68. Gem. consi. 97. colum. 2. item vbi
8 numerus testiũ non exprimitur, † sed simpliciter

in plurali dicitur, de duobus debet intelligi, l. vbi
nomerus ubi Doct. comm. de testib. Abb. capi. ad
nostram, de reb. eccl. non alien. cap. fi. de app. La-
pus allegat. 39. Doct. commu. c. cum Iohan. de fi.
instr. Euer. in loco a ui numeri, nume. 3. Secundò
9 præmitto, quòd pluralitas † non præsumitur nisi
probetur, l. 2. C. de erro. aduoc. Bal. l. testiũ, C. de
testibus, l. edita, col. pen. C. de eden. Affli. dec. 23.
numero 2. l. publi. ff. deposi. Barto. l. triticum, ff. de
verborum obl. l. Sempr. ff. de leg. 2. Floria. l. quin-
quaginta de prob. Alex. consi. 4. volu. j. col. 3. Cæ-
pha. consi. 170. numero 45. per l. 2. vbi Doct. com.
C. de bon. poss. sec. tab. Dec. & alij, cap. in præsen-
tia de probat. non enim probat hoc esse quòd ab
10 hoc cõtingit abesse, † l. neque natales, C. de prob.
Dec. l. hac consultissima, nume. 18. C. qui test. fac.
poss. Alexan. consi. 38. nume. 27. volumi. j, conc. c.
cum Iohan. de fide instrum. vnde testes deponen-
tes idem, quod in scriptura continentur non per
hoc dicitur duplicatus actus, Afflict. in term. dec.
11 23. item nec pluralitas † nominis præsumitur, Al
ba. consi. 6. numero 12. Tertio hoc idem iu perso
nis, nam personarum pluralitas non præsumitur,
12 Alba. consi. 83. numero 12. Quartò pluralitas † hę
redum non præsumitur, Ias. l. qui Romæ, §. Auge
rius, numero 13. ff. de verborum obli. Quintò plu
13 ralitas testamentorum non præsumitur, ideo v-
num tantum cõditum esse in dubio censentur, gl.
l. omnium, C. de test. l. fina. de reb. cred. Dec. in c.
in præsentia in not. 9. de probat. Sextò pluralitas
14 † in sententijs non præsumitur, Ias. l. eum qui, §.
in popularibus, numero 13. ff. de iureiur. Bal. tra-
ct. l. stat. ver. pœna, nu. 28. l. j. colum. 2. C. quando
prouocare non est necesse glo. & Alexan. l. qui iu-
rasse, §. si pater, ff. de iureiuran. Imo. l. is qui, ff. de
publ. iud. Alexan. l. scire, ff. de verborum oblig. Se-
15 ptimò ampli. ut neque in † contractibus plurali-
tas præsumatur, Docto. commun. l. triticum, ff. de
verborum obligat. Octauò pluralitas instrumen-
torum non præsumitur glo. l. omnium, ver. cõpro
batur, C. de testibus, Dec. consi. 11. colu. 6. Ias. con
consi. 42. colum. 4. vol. j. Nonò, & vlti. not. quate-
nus ad hoc adtinet, quòd potius præsumitur er-
16 ror, † quàm pluralitas actuum, Bald. consilio 99.
volum. j. Craue. consi. 198. numero 1. consi. 73. nu
mero 38. l. si diuortio, ff. sol. matr. Pau. consil. 405.
volum. j. Dec. Neapo. 197. nec minus pluralitas de-
lictorum, Bal. consi. 378. volu. 4. Roman. consilio
449. col. j. Corn. consi. 134. volu. 3. Crau. consi. 6.
numero 35. consilio 112. nume. 4. declaratur hoc
tamen secũdum præmissum, quando sumus in his,
quæ possunt esse vnum, & idem secus è contra A-
lex. consi. 134. colum. 2. Afflictus Decis. 23. num.
17 3. ubi quando † identitas rei non probatur, plu-
ralitas in rebus præsumitur, l. j. ff. de leg. 2. Nell. de
sancto Gemi. in tract. de testibus, numero 156. se
cũdò declaratur secus esse, quando actus sub dupli
ci forma celebratus appparet tunc enim præsumi
tur fuisse iteratus, Docto. cap. cum Iohannes, de fi
de instrumentorum. Tertiò præmitto quod quan
18 doque † plurale in singulare conuertitur, gl. j. c. 2.
dist. j. ibi omnes leges, 1. omnis lex, glo. ibi dat exẽ
plum, in rescriptis dicentibus, si hæc vera sunt, t.
si hoc uerũ est, conc. c. significauit de ap. c. cũ iam
dudum de proba. c. ex parte, de rescr. c. in primis,
2. q. j. l. falsa, ff. de cond. & dem. l. summa, ff. de stat.
homin. gl. l. scimus, §. sin autem, uer. tabulariorũ,
C. de iu. deli. l. j. C. de his qui in eccl. l. orphanotro
phos, C. de epis. & cle. Ceph. consi 30. nu. 51. con
si. 158. nu. 48. consi. 253. nu. 42. Bru. in tra. stat. ar
tic. 12. nu. 187. l. 2. §. quod ait, ff. vi bon. rapt. gl. l. si
seruus, §. si plurium, uersi. omnes, ff. si quis caut. l.
qui concubinam, §. si stichus, ff. de lega. 3. Ampl. j.
procedere in vlti. uolun. ut si testator dixerit Sti-
chũ, & Pamphilum do lego Titio, si mei erunt cũ
19 moriar in vno † ipsorum tantum uerificabitur si
suus erit, glo. & Bar. l. falsa, §. si quis ita, ff. de cond.
& dem. l. quoties, C. famil. hercis. l. plures de cond.
infer. gl. l. 2. §. sed si, ff. de cond. inst. l. cui fundus, ff.
de hęre. inst. l. j. C. de cond. infer. l. iubemus, §. sin
autem, C. ad Treb. l. Lucius, §. Caio, ff. eod. glo. l. 3.
§. negotia, ff. de nego. gest. Bal. c. vnico, de duobus
fratr. Secundò infero, quod quando ius plurium
peruenit ad vnum potest ille solus idem, quod illi
omnes, l. si mihi, ff. de leg. j. Tertiò statutum stan-
20 tibus masculis † verificatur in vno Doct. com. l. j.
C. de cond. infer. Quartò testator dãs tutores fi-
21 liis habebit locum eius dispositio † etiam in vnico
si vnicum tantum filium habuerit, Dec. consilio
50. nu. 3. in terminis, & consi. 627. Dec. l. j. nu. 12.
C. de pact. c. excepta de appel. Ange. consi. 265.
Bar. l. falsa, §. si quis, ff. de cond. & demon. Quintò
22 stante statuto, quod † producens falsos testes pu-
niatur pœna falsi, habebit etiam locum in produ-
cente vnum tantum testem, Ang. §. j. Inst. de obli.
quæ ex delicto nascuntur, & Insti. de iur. pers. in
princ. col. j. Albe. 2. par. stat. q. 28. Are. l. si quis an-
te, ff. de acq. poss. Gand. in rubr. de fals. nu. 13. Cy.
l. j. C. vti possi. Bal. l. Gallus, §. quid si, ubi Ias. nu.
2. ff. de libe. & posth. Bonifa. in tra. de malef. in tit.
de fals. nu. 18. Anch. c. relatum de testa. Calc. cons.
1. nu. 15. Euer. in loco a ratione huius legis, nu. 3.
Alex. consi. 85. nu. 3. uol. 4. Barba. c. mandatum, nu.
46. de rescri. Nicon. in rub. de no. ope. nun. nume.
265. Tiraq. l. si unquam, in gl. susceperit, nu. 248.
C. de reuoc. don. Asin. in praxi. iud. §. 20. c. 1. nu. 2.
qui plures alios citat, Declaratur ut hoc procedat
per modum figuratum loquendi, est enim figura
Sylepsis, gl. l. diuus, §. quorum, ff. de pet. hęr. gl. ibi
dicit quorum iudiciorũ id est cuius iudicij, gl. l. 2.
uersi. ex actis, ff. de orig. iuris, ubi dicit ex actis re
gibus i. exacto rege Tarquinio, regulariter tamen
secus est. Item declaratur procedere quando scili-
cet respicit diuersos effectus Dec. consi. 50. nu-
mero 3. hoc idem quando sub nomine collectiuo
recipitur, Deci, consilio 320. numero 6. l. inter-
dum. ff. de hæred. institu. ubi filii pro uno haben-
tur. non tamen procedit quando pluralitas ne-
cessario requiritur, ut in numero testium, Bar-
to. l. 3. §. negotia, ff. de negotijs gestis, numero 1,

Item fallit quando de pluralitate sæpius fuerit mé tio facta Dec.leg.si emancipati, nume. 6.C.de col la. Quarto & vltim. præmitto quod singularis nu
23 merus conuertitur in † pluralem gl.l.quod & lex §.hæc verba ver.siue plures, ff.de lib. & posthum. concl.in vsu, ff.de verb.sig.c.is qui, §.si vero, de þ ben-in 6.gl.& Doct.ca.pluralis de re.iur.in 6.glo. l.cum his §.si cui, ff.de transact.l.j.§.j.quod falso tutore.l.ij.§.homines, ff.vi bono.rapto. Bal.l.1.C. de proba.Pau.l.1.C.de cond.inser.Cor.côs.233. colum.3.vol.4.Dec.l.2.nu.70.ff.de reg.iur.consi. 223.colum.2.Cur.Iun.consi.49.colum.2.Craue. consilio 16. nume. 2.§.si plures Inst.de leg.agna. succes.dixi latius supra in 2.reg.per totum. His ita præmissis ampliatur primo reg.ista.

1 ABBATISSAE † electio si semel fuerit da ta episcopo a monialibus, si semel prouiderit, nô poterit amplius aliàs eligere, gloss.capitu. causam versi.recipi de electio.vbi Holt.colum. 2.Ancha. Abb.Car.Flor.& Imol.per capitu. si compromis sarius eod.titu.

2 Accusatio† qui semel ab accusatione destiterit ad eam non admittitur amplius l.qui destitit, ff.ad senatusconsultum Tertullianum, l.si maritus, §.si negauerit, ff.ad legem Iuliam, de adulte.l.abolitio nem, C.eodem titu.l.accusation.C. qui accusa.nô pos.l.postquam, C.de pact.Bal.d.l.accusationem, itê accusatio, cuius accusator abolitionê impetra uit, amplius repeti non potest, l.j. C.de abol.l.quá uis, l.si is, C.ad senatusconsultum Turpillia.l.mu lier, §.j.ff. eod.

3 Accusatum† si quis promiserit præsentare intelligitur de prima præsentatione gloss. l. in dubio §.si is versicu. exhibuerit ff. de iureiuran. vbi etiam Paul.Alexan.& Ias. Iohan. And. in additio. ad Specu.in titu.de accusa.§.6. ver.sed quid Pau. l.2.§.fideiussorem, ff.qui satisda.cogan.Alex.in ad di.ad Bar.l.græce, §.j.ff.de fideius.Alex.consil. 16. col.1.nu.5.vol.4.

4 Ambigui seu obscuri† interpretatio alicui con cessa non potest fieri nisi semel gl. l.quicquid ad stringendæ versic.secundum promissionem ff.de verborum obli.vbi Bart.colum.2. & Ange.nume. 6.Pau. Alexan.& Iason.& commu.Docto.Bartol. l.inter stipulantem, §. j.vbi etiam Imol.ff.de verborum obligation.Bald.l.de die colum.6.ff.qui sa tisda. cogantur.

5 Annus.† si promisero alicui seruire per annum & aliquo illius anni tempore valetudine impeditus fuerim, ne illi seruire possim, non tenebor in alterum annum ei deseruire l.cum quæritur, §.itê si ff.de fideius.l.cum heres, §.Stychus ff. de statu li be. l. statu liberos la 3. ff. eodem titulo de statu liberis.

6 Arbitrandi† potestas alicui côcessa, intelligi de bet, vt semel tantum arbitrari possit, Bald. l. si ut proponis la 1.cum glo.3.C.quomodo, & quando iudex. Innocen. capitu. veniens de, iureiurando Bald.l.si diuersa colum.2.C.de transact. Felyn.in capi.2.colum.3.de tregua, & pace Ias.l.duobus, §.si ei, eolum.2.ff.de iureiur.l.diuortio, §.quod an no col.3.ff.sol.matr.

7 BANNITO † simpliciter concessio facta, seu facultus data, vt tuto possit venire in ciuitate, intelligitur vt semel tantum ipse venire possit, l. dotis, ubi Bar.& Alex.in addi.ff.de iure dot. Oldr. l.1.ff.ad legem Iuliam maiesta. & l. simili ff.de ver bor,obliga. l.hæc conditio, ff.de conditio. & dem. Iohan.Plat.l.j, C.de Nauic.lib.11.Alexand. consil. 16. volumi. 4. Curt. consilio 178.Socin. consilio, 25.volumi.2.

8 Baptismus non iteratur, sed vnus tantum datur vnde dicitur in sacra pagina, vnus Deus, vna fides, vnum baptisma, Pau.ad Ephes.4.capi.li quis, cap. hanc regulam, 1.q.1.capit.ostenditur de pœnit.di stin.4.to.tit.ne sanctum Bap.iteretur, nouissime Cano.xi.concilio Tridentin.Ses.7.in titu.de sacr. Baptis.

9 Beneficium† si Pôtifex mandat aliquem prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo Doctor. capitu. si clericus de præbend. in 6. Domi.capitu. si pro te, colum. 1. de rescrip. in 6.Bald. l.fin.C.qui bono.ced.poss. Iohan. Monac.capitul. si tibi de præb.in 6.

10 Brauium; si fuerit propositû † præmium ei, qui primum accesserit ad Brauium, si duo simul acces serint, neuter eorum præmium habebit, nec iterû curretur, quia de primo tantum cursu iã peracto intelligendû est, vnde secundus fiet cursus de con sensu domini Albe1.1.parte stat. quæstio. 107.l.si fuerit, ff. de rebus dub. l. matrimonij, ff.quis, & a quibus.

11 CARCER. si princeps ob aliquam publicam lætitiam iusserit omnes incarceratos e carcere ob officialibus relaxari, intelligi debet de prima relaxatione, nam si quis semel relaxatus fuerit deinde iterum fuerit carceratus, nô debebit ipse am plius relaxari. Signo.consilio 91. Iason l.diuortio §.quod in anno ff.solu. matrimo.dixi late insuper, reg.ver.carcer.

12 Causa simpliciter † prolata, intelligitur de prima immediata glo.l.si mulier, ff.rerum amo. gl.l.j. verlic.te filio in 5.opp.C.de pact. Dyn.c.priuilegium de reg.iur.6.Bal.l.filiam in 2.lec.ff. de sena.l. si eum dotem, ff.sol.matr. Abb.c.ex parte de conuers.coniug.Old.consi.25. Tyraq.in reg. cessante cau.lim.20.nu.j.& seq. Bart.l.metus, §.sed licet ff. quod me,causa.

13 Causæ cognitio† alicui concessa semel intelligitur tantum l. fina. §. si qua ff. de bon. autho. iud. possiden.

14 Compromissi terminus† datus ad prorogandû intelligitur de vna, & prima prorogatione, Spe. in ti.de ar.§.excipitur ubi Io. And.in add.& Bal.idê Bal.c.olim, colum.2.de rescr.c.si.de consu, & con silio 114.uol.3.Ale.consi.70.uol.2.Dec. consi.109. & consi.112.

15 Compromissum soluitur† pena semel commissa, nec amplius peti potest, nisi aliud actum sit, l.si duo, §.si.ff.de arbi. Docto. commu.l.si sic stipulatus,

tus, ff. de verbo. obl. glo. l. 2. ver. repellere vbi Cy. & Ias. C. de iure emph. Spe. in ti. de arbi. §. fi. idem in ti. de emphy. quæst. 38. Cyn. l. quicunque, C. de ser. fugit. Ancha. in capitu. si compromissarius de electio. in 6.

16 Conditio† vno, & primo actu impletur, atque perficitur l. hæredibus, ff. ad Trebellia. l. ex facto, §. si quis ff. eod. l. cum vxori C. quando dies lega. cedat. gl. l. si quis hæredem, C. de insti. & substitu tio. Bal. & Pau. l. fi. C. de ind. vid. tol. Tyraq. in l. si vnquam versicu. susceperit, numero 187. C. de re uocan. donat.

17 Constituti† vis est, vt transferatur possessio, & habet locum in primo constituto, non etiam in secundo, Corneus consilio 183. colum. 2. Docto. l. quædam, ff. de rei vendicatio. nota. l. quoties, C. de donatio. Guid. Papæ decisio. 112. Bertrandus consilio 276. volum. 4.

18 Creditor† si permiserit creditori abire, intelligitur de prima vice, vnde si abierit, atque redierit non poterit amplius discedere, nisi creditor iterum discedendi potestatem concesserit. Dyn. & Barto. l. adulter, §. fin. ff. de adulter. l. j. ff. ad legem Iuliam eod. Alber. & Oldradus l. fina. C. de remiss. pigno.

19 DECVRIO † semel factus, vel quodlibet aliud munus consequutus ab aliquo, non cogitur iterum suscipere l. æstimationem, §. fi. ff. de mune. & honorib. l. libertus, §. præscriptio. l. Diuus, ff. ad municipa. l. quis tam C. de decurio. libro x. Tyraquel l. si vnquam in prin. numero 210. C. de re uocan. dona.

20 Delegatio † facta ad consentiendum alienationi rei Ecclesiasticę, intelligitur de vno tantum, & primo consensu, Alex. consilio 18. colum. 4. volu. 3. Ias. l. diuortio, §. in Anno, colum. 3. ff. solu. matr. consi. 36. colum. fin. vol. 2. Euer. in loco a vi nume ri, nu. 3. Fel. in c. 2. de treg. & pace, Innoc. ca. gaude mus de diuort.

21 Dies. † dispositio dicens, illud facito in diebus, intelligitur de biduo proximo, l. inter illam, §. 1. ff. de uerborum obligatio. not. capitu. pluralis, de regulis iuris, in 6.

22 Dignitas† impetrata per rescriptũm, de prima vacatura intelligitur, vnde ad secundam impetrãs non erit admittendus glo. c. quia ver. causa de cõcess. præb. in 6. l. apud Iulianum ff. de optione lega ta, Doc. c. ex parte, il 2. de offi. dele. cap. si clericus de præb. Arch. c. gratiæ de rescr. in 6. Bal. consilio 328. volum. 4.

23 Dispensatio † facta per pontificem alicui, vt obtinere possit beneficium, intelligitur de primo tantum vacaturo, vnde si primum dimiserit nõ poterit aliud vi ipsius dispensationis obtinere, itẽ dispensatio ad duo, intelligitur de primis vacantibus, glo. c. ordinarij vẽr. ea quæ, de of. or. in 6. Do cto. c. non potest, de preb. in 6. Inn. c. dudum il 2. vbi Bal. de ele. Tiraq. l. boues, §. hoc sermone, nu. 18. ff. de ver. sig.

24 Doimnus, † qui potest cogere uasallum, vt aliquid conferat pro dote suæ filiæ, intelligitur hoc vt semel tantum possit, siue pro vna uice confe rat, pro vna quaq; filia Mafucr. in ti. de tallijs, §. item quatuor, Guid. Papę Dec. 57. dicit hoc debe re intell igi pro prima filia tantum l. sancimus l. j. C. de consulib. lib. 12. Tyraq. in tract. primogen. quæstione 70.

25 Dos danda, † vel restituenda filiæ nuptæ, de primis nuptiis tantum intelligitur, l. cum pater, §. pater, ff. de lega. j. Vbi Barto. & Imol. in termin. l. boues §. hoc sermone, ff. de uerborum significationibus.

26 Dos dari non debet† uiduis pauperibus si testator dixerit dari debere talia bona mulieribus dotandis, quia de primis nuptiis interpretatio fieri debet. Bal. in procem. decretal. colum. 4. Card. Floren. consilio 49. Card. Alexan. in rub. de restitur. spol. colum. 9. Claudius l. mulier, §. cum proponeretur, colum. 1. ff. ad Trebellia. Garonda in rubr. de secun. nup. col. 2.

27 Dos data a fratre, † qui sororem dotare compellitur, si casu soror dotem perdat, non tenebitur amplius frater ipsã dotare, quia statutũ de una uice tantũ intelligitur Bal. l. fi. C. de do. promis. Ias. l. in duobus, §. si ei, colum. 2. ff. de iureiuran. l. diuortio, §. quod in anno, ff. solu. matri. Fely. in c. 2. colum. 3. de treg. & pace, si frater tenebitur dotare ex dispositione hominis distingue, vt per Alex l. si cum dotem, §. 1. colum. 2. ff. solu. matr. Soc. cõsilio 5. col. 2. vol. 4.

28 Dos, extraneus† dotans mulierem, si stipulatus fuerit eam dotem sibi reddi soluto matrimonio, facto diuortio statim ita committitur ea stipulatio, vt neque redintegrato matrimonio, actio ex stipulatu quæsita intercidat, atque etiam ita vt stipulator non cogatur iterum eam dotẽ cõstitue re gl. l. stipulatio, & l. dotem, ff. de iu. do. per l. item §. fi. ff. locati.

29 Dos. pactum inter fratres, † vt dos soluatur ex bonis omnibus intelligitur, ut semel tantum dote tur nisi aliter expressẽ actum fuerit, Fulg. l. si socius, ff. pro socio, Lucas de Penna l. si quis decurio. colum. 2. C. dẽ decurio. lib. x. Ancha. consilio 404. Ias. l. in duobus, §. si ei, ff. de iureiu. l. diuortio §. quod in anno ff. soluto matrimo. l. inter stipulantem, §. sacra ff. de uerborum obligat. idem Ias. cõsilio 36. uolum. 3.

30 Dotis promissio mulieri facta, † in primis tantum nuptiis intelligitur, nec durat obligatio si secundo nubat, l. dotis promissio. §. fina. de iure dotium l. licet, l. stipulationem, ff. eod. Barto. l. inter §. fina. ff. de pactis, l. boues, §. hoc sermone, de uerborum significa. Fely. in cap. 2. de tregua, & pace, conc. simil. Ias. l. diuortio, §. quod in anno, nume. 5. ff. solu. matr. Euer. in loco a vi. numeri nu. 3. Alexan. consi. 16. num. 9. volu. 3. Inno. c. gaudemus de diuor. Ioh. And. c. 1. de reb. eccl. non alien. Bald. c. inter, de rescr.

31 EDITAE † semel rationes, amplius edi non debent l. si quis ex argentariis, §. fi. ff. de edendo, conc.

conc.Spe.in ti.de instr,edit.§. postremo, Docto, commu.l.quædam,§.nihil,ff.de edend.l.fina,ff.de tabul.exhib.l.fina, C. de bon. authorita.iud.poss, Bal.l.ne casu,no.4.C.de discus.lib.x.

32. Electio† alicui concessa alicuius beneficij, si semel vnum beneficium elegerit consumpta est electio, nec poterit aliud eligere gloss. capitu.gratia ver.eligas de rescr.in 6.c.fi.eo.ti.c.j.de postul.pl. in 6.Doc.commu.d.c.gratia, Anchar.consi.214. Rom.consi.329.

33 Electio cum disponitur fieri a lege intelligitur de primo actu, lo.c.cũ expediat,col.2.de ele. in 6.l.cum qui ff.de verb.signi.l.Boues,§. hoc sermone ff.eo.Feli.in c.2.de tregua,& pace,l.cũ qui, de verb.obl.l.fideicommissa,§. si quis decem ff.de le.3.Ias.l.diuortio,§.quod si ff.solu.matr. Euer.in loco a vi nu.

34. Electio† prima intelligitur, cum facultas alicui eligendi locum futuri concilij, vel cuiuslibet alterius negocij conceditur, Abb.in tract.concilij Basil.collatio.18.Fely. in capitu.2.versic.facultas de tregua,& pace.

35. Emens† iactum retis ab aliquo, intelligitur de primo tantum, etiam si in eo nihil Piscium captũ sit, Ancha.capitu.si propter,col.fin.vbi glo. 4. & Iohan.Andr.de rescrip.in 6.l.nec emptio,ff.de cõtrahen.emp.l.nam hoc,ff. de hære.vel act.ven. l.si iactum,ff.de actio.emp.Euer. conc.simil.in loco à vi numeri.

36 Episcopus habens auctoritatem † nominandi vnum canonicum in sua creatione, si vnum nominauerit qui acceptauerit, non poterit amplius nominare, Rota Decis.41.Doct.l.apud ff.de optio.lega.Doct.commu.cap.gratia de rescrip.in 6.simile Ias.consi.37.volu.1.Alexan. consi.16.nume.9. volu.4.Iohan.And,capitu.pluralis, de regu.iur.in 6.Fel.in c.2.de tregua,& pace.

37. Episcopus† conferens beneficium absenti, non poterit id alteri conferre, etiam ante absentis acceptationem, licet absenti possit assignare terminũ competentem, intra quem acceptet, quo elapso, nisi acceptauerit, alteri id libere poterit conferre, quia variare non potest Doct.commu. c.quod semel placuit, de reg.iur.in 6.l.apud Iuliaqum, ff.de op.lega.l.serui,ff.de leg.1.c.nulli de elect.in 6.glo. & Doct.l.dotem,ff.solu.matrim. Iohan, Andr.& Abb.capitu.publicato de.elect. Bal.l.de die,ff.qui satisda.cogan.Dyn.cap.mutare, de regu.iur.in 6. Bal.consi.34.volum.3.Alex.l.si ex toto,§.fi. ff. de leg.1.Abb.consi.9.uol.2.Rebuf.l. præcepi, nume. 7.C.de can.largit.lib.x.Dyn.d.ca.quod semel numero 11.de regu.iur.in 6.simile,l. cum quærebatur, de quæstio.

38 FEVDVM † concessum alicui,& suis hæredibus an talis concessio transeat? tãtum ad primos hæredes, an uero in infinitum extendatur, no.Tyraq.in l.Boues,§.hoc sermone, Areti.46.reg.tamẽ est de natura feudi, ut transeat ad omnes descendentes, capitu.1.ca.si Clientulus, de alienat.feudi. Bald.c.quæ in Ecclesiarum de consti.Alexã.consi io 43,col 2.uolum.3.& consi:53.uolum.6;9ocyn.consilio 55.col.2.uolũ.4.dixi supra in reg.2. uersi.feudum.

39 Fideiussor compromissi, locationis, & cuiusmodi alterius rei, tenetur de primo compromisso, aut locatione, non etiam de secundis prorogatis.Alb. l.Labeo,§.sed si ff.de arbit.Bart.l. Titius,ff.de excu.tuto.Decis. consilio 93.l.item quæritur,§.qui implet.ff.locati,l.si cum C.eo.Spe.§.1.ubi Iohan. And.in tit.de fideius.Doct.c.constitutus, eod.ti. Doct.commu.l.Lucius la 2.ff.de administra.tuto. Dec.c.præterea, de appel.Host.in capitu. fi.de fideiussor.Tyraq.in tract.de retr.tit.2.§.j.glo.7.numero 33.uer.præterita, idem in d.§. hoc sermone Fel.in cap.2.de tregua,& pace, Euer, in loco a ui numer.nume.2.

40 Fideiussori† prodest pactum de nõ petendo factum a creditore, ut si postea pactum sit, ut a reo peti possit, non censetur esse sublata exceptio quæsita fideiussori, ex priori illo pacto de non petẽdo,l.si onus,§ pactus ff.de pac.l.cũ Hermes, C. locati,l.nouatione, C.de fideiussorib. l. fina.ff.de pactis.

41 Filiabus† legatum factum debentib.maritari, intelligitur de filiabus, quę primum nubere debent, Car.Flo.consi.49.quia ad proximiora relatio fieri debet, uulg.tur.

42 Filorum† appellatione de propria significatione, ueniunt filii in primo gradu, not.l.liberorum, ff.de uerborum signifi.Tyraq.in trac. primogen. quæst.40.nume.11.uide quæ dixi supra in 2. reg. uersi.filiorum, Bald.capi.1.colum.1. de eo, qui sibi,& suis hæredibus,& consil. 13.uolũ.3.Pau.l.1. col.2.C.de cond.insert.

43 Fructus † concessi episcopo primi anni, totius suæ diocœsis propter debita psoluenda, si fructus illius anni aliquo casu nulli fuerint, ut quia tempestate perierint, consumpta est omnino illa gratia, nec poterit episcopus alterius anni fructus pcipere l.cum certius, ff.de trit.uin.& oleo leg. Docto,commu.c.si propter, de rescript.in 6.ampl.ut intelligatur de primis fructibus non de secundis, dato quod bis in anno ager fructus producat, Alexan.in additio.ad Bartol.l.Boues,§.hoc sermone ff.de uerborum signi.l.dotis promissio.ff.de iure dot.Alex.consi.16.nume.6. uolum.4.Fely.in cap. 2.colum.2.nume.8.de tregua & pace.Ias.l.diuortio,§.quod in anno ff.sol.matri.Cur. consi. 178. Natta clem.sepe.col.16.de uerb.sig.Ias.l.in duob. §.si ei,col.2. ff.de iureiu.

44 GABELLA † quæ soluenda est de aliquo contract.sufficit si semel soluatur, per iura supra modo allegata, conc.Euer.in loco a ui numeri, nu. 2.Inn.c.gaudemus de diu.

45 Gratia† concessa alicui, cui prouideatur de prębẽda,& dignitate, uel alio bñficio, intelligit̃ de primo, quo cõsequuto nõ admittitur ad alterũ, gl.c. ne captandę, uer.cã, de conces.pb in 6.con.c.quia eo.ti.Doct.com.c.executor ubi Phi.Franc.nu.7. de conces.præb.in 6.

46 HAE-

46 HAEREDIS † nomen ex cauſa ad primum reſtringitur, licet ex ſui natura ad alios vlterius ꝑtendatur, l. hæredis, de verb. ſig. l. antiquitas, C. de vſufruct. vnde priuilegiũ conceſſum alicui, & ſuo hæredi, intelligitur de primo tantum, Bar. l. j. col. 2. ff. de conſ. prin. l. antiquitas C. de vſufructu, per Fel. in cap. 2. de tregua, & pace Tyraq. in l. Boues, §. hoc ſermone, nu. 43. ff. de verb. ſig. Iaſ. l. diuortio §. quod ſi, ff. ſolu. matrim. l. in duobus, §. ſi ei ff. de iure iurando.

47 Hypotheca ſiue tacita ſiue expreſſa, † quæ debetur alicui pro aliquo contractu, de primo tantum intelligi debet, per iura ſupra proxime adducta, conc. Euer. in ſimili in loco a vi nu. nu. 2. Ale. cõſ. 16. nu. 9. vo. 4. Iaſ. cõſ. 36. vol. 3. l. diuortio, §. quod ſi, ff. ſol. ma. Fel. c. 2. de tregua, & pa. Inn. ca. vnam, de maio. & obed.

48 Inſtitutus † primus intelligitur, quando dicitͣ inſtitutum rogatum alteri reſtituere debere, aut eis hæredibus poſſe legitimã detrahere. Bal. l. cum virum, col. 2. C. de fideicommiſſ. idem l. quamquam, C. ad l. Falc. l. j. §. inde. l. mulier, ff. ad ſenatuſconſul. Trebellia. Ang. §. ſi vero, colum. 3. auth. de hæred. & Falc.

49 Inſtrumentum † non poteſt corrigi per notarium, quia notarius eligitur tantum ad primum actum, vt roget ſemel. Bal. l. imperator colum. 2. ff. de ſtatu homin. Iaſ. conſi. 36. volu. 3. l. diuortio, §. quod ſi ff. ſo. matr.

50 Interpretatio † conceſſa alicui ſuper aliquo, intelligitur ut ſemel tantum poſsit, & ſic de primo actu gl. l. quicquid adſtringendę, verſi. ſecundum, vbi Bar. & commu. Doct. ff. de uerborum obliga. Barto. l. inter §. 1. ff. eo. Bald. l. de die, ff. qui ſatiſda. cogan. Doct. commu. l. quod iuſsit, ff. de reiudica. Imol. in l. ab executore, collatione 4. ff. de re iudicata.

51 Iudex qui ſemel protulit ſententiam, † non poteſt amplius ſecundo variare, Bal. l. hac legę col. 2. C. de ſen. ex breuic. reci. l. iudex, ff. de re iud. l. Pau. ff. de quæſt. l. diui ff. de pœnis, Doct. commu. l. ab executione, ff. de appella. cap. nouit de iudi. Dyn. & Boer. capitu. quod ſemel, nume. 2. de re. iu. in 6. c. mutare, eo. ti.

52 Iudex † ſemel electus non poteſt iterum eligi poſt lit. conteſ. no. l. ſi conuenerit, ff. de iuriſ. omn. iudi. l. ſi cum dotem, §. eo tempore, ff. ſolut. matrimon. Iaſ. l. quicquid adſtringendæ, colum. 4. ff. de verbò. oblig.

53 Legata † ſerui optione, ſemel dumtaxat optari poteſt l. ſerui electione, ff. de le. j. l. apud ff. de opt. le. ſimili conc. Fel. c. 2. de treg. & pa. col. 3. Euer. in loco a ui nu. nume. 2.

54 Legatum † ita factum, vt ſi legatarius perderet quod ei in teſtamento relictum eſt, hæres rurſus id præſtet, non intelligitur, vt quoties perdiderit toties id reſtituere teneatur, ſed tantum ſi poſt pſtationem legati, ſemel legatarius perdiderit, non etiam ſi poſt iterum amiſerit, & per conſequens de prima tantum amiſsione intelligitur, l. fideicommiſſa, §. ſi quis ff. de lega. 3. l. j. §. ſi cui, ff. vt lega. nom. cauea. ſimile Iaſon l. diuortio, §. quod ſi ff. ſol. matrimo.

55 Legatum, † ſeu fideicommiſſum ſimpliciter relictum fratribus, intelligitur de primis tãtum fratribus, non etiam de vlterioribus, Bar. l. Lucius, §. quæſitum, ff. de leg. 3. Bal. l. iubemus §. fi. C. ad ſenatuſconſult. Trebel. l. vxor, C. qui accuſare non poſ. Bald. cap. j. de feud. March. c. quę in Eccleſiarum colum. penul. de Con. Ang. l. j. ff. de inofficioſo teſtamento.

56 Legatum † mulieri factum cum vidua erit, intelligi debet de prima viduitate immediata, Bald. conſi. 42. uol. 5. & l. matrimonii, ff. qui & a quibus l. filiæ, ff. ſol. matr. l. fi. C. de ind. vid. tol. ſimi. Doc. commu. l. 1. C. de ſucceſ. edict. l. quintus, ff. de annuis legatis.

57 Legatum † filiabus debentibus maritari, intelligi debet de filiabus, quæ primum nubere debent, non de uiduis, Cardin. Flor. in conſilio 49. dixi ſupra Ampl. 42. ſimile conc. Felyn. in cap. licet de teſt. Dec. conſi. 112 Cur. Iun. conſi. 178. numero 24. Soc. conſi. 25. vol. 2. Alexã. conſi. 6. uolum. 4. nume. 8. cum ſimil.

58 Libellus ſemel declaratus, non poteſt ſecundo declarari. Bal. l. fi. C. de codicil. capi. 1. colum. 6. de conſt. gl. c. fi. de transla. Epiſ. Bal. c. dilecti de iudi. Mat. ſingu. 172. Doctor. commun. l. edita, C. de edendo.

59 Liberatio obligationis fit per unicum implementum, Ancha. capit. non poteſt, colum. 2. de præb. in 6. per l. dotis promiſsio, ff. de iure dot. l. inter §. fin. ff. de pac. dotal. l. matrimonij, ff. quis & a quibus l. cum pater §. pater, ff. de leg. 2. l. 1. §. ſi cui ff. vt lega. nom. cauea. l. fin. ff. de bon. auth. iud. poſ. l. ſciendum ff. de verborum obligatione. Barto. l. ab emptione, colum. 1. ff. de pact. gl. l. Pomponius §. ſed & ſi, ver. de rato, ff. de procurato. l. ſi cum fundum, ff. de contrahen. empt. Bar. l. Claudius, ff. qui po. in pig. hab. Doct. commu. l. permiſceri, §. ſpecies, ff. de acq. poſ. Tyraq. l. ſi vnquam uerſi. ſuſceperit, nu. 191. C. de reuo. do. Bar. Auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduer. uend.

60 Locatione finita † ſi ſtatutum diſponat, ut intelligatur facta recõductio iiſdẽ penſionibus, & qualitatibus, niſi per tres menſes ante ſit renunciatũ, debet id ſtatutum intelligi, de prima conductione, non autem de cęteris Alex. conſil. 16. volum. 4. Fel. in cap. 2. col. 3. de treg. & pace Iaſ. l. in duobus §. ſi ei, col. 2. num. 15. ff. de iureiur. idem l. diuortio. §. quod ſi, nume. 2. ff. ſol. matr. conc. ſimile l. antiquitas C. de uſuf. Tyraq. in tract. retrac. titu. 2. §. 1. gl. 6. nume. 17. Alex. conſi. 83. uol. 3. & trac. primogenitorum q. 40. nu. 33.

61 Locationis & conductionis fideiuſſor datus, intelligitur tantum de prima uice, qua conducitur, atque locatur, l. item quæritur, ff. locati in §. impleto ubi in termin. l. ſi cum C. eo. Iohan. And. in addit. ad Spec. in ti. de fideiuſſor. l. ſocius la 2. §. Paulus, ff. de admini. tuto. Doct. c. præterea, de appel.

Ty-

Tyraquel.in tract.retract.ti.2.§.1.glo.7.num.32. conc.simil.Card.Flor.in consi.49.Fel.in cap.2.de tregua,& pace Benedic.c.Raynutius,versi,cætera numero 16.extra de testam.Alexan.consi.16.num. 8.volum.5.Dec.consi.287.Ioh.And.ca.super eo, colum.3.de condi. apposit.Tyraq.l.si vnquam in præfat.nu.24.

62 Mandatum † fuit a summo Pontifice aliquem prouideri de beneficio vacaturo, intelligi debet hoc de prima vice vacantis beneficii, vnde si ille, pro quo mandatum fuerat, negligens fuerit in primo beneficio petendo, consumpta, extinctaq; erit gratia illa, Docto, commu.ca.si clericus, de præb. in 6.conc.simile,glo.l.quicquid,versi. secundum, ff.de verb.oblig.gl.c.ordinarij versi.ea quæ, de of. ordi.in 6.c.non potest de præben.in 6.Doct.com. c.dudum de ele.Iasl.l.prætor,§.si aliquando, ff.de noui oper.nun.

63 Matrimonium contractum † sub conditione si pater consenserit, & primum pater dissenserit, postea mutata voluntate consenserit, non propterea erit contractum matrimonium, cum intelligatur de primo consensu, aut dissensu, Iohan.Andr. in c.super eodem de conditio. apposit. Tyraquel d.§.hoc sermone, numero 81.conc.simil.Bal. l.contra colum.1.C.ad legem Aquil.idem l.1. C.de furtis l.matrimonii,ff.quis,& a quibus l.eum qui col. 2.ff.de iureiur.& in ca.dudum de elect.Roma.d.l. eum qui, Iasl.l.diuortio,§.quod in annum, col. 3. ff.solu.matr.

64 Medicus † qui promisit curare ęgrotum, non tenetur, nisi semel, glo.& omnes l.maritus ff. locati Spec.in titu.de Sal.§.fin.Iohan.Andr.cap.contractus 2.q.de.reg.iur.in 6.Doct.commu.c.præsbyterum de homicidio,Tiraq.l.si vnquam, versi.susceperit,nume.180.C.de reuo.donat.conc.simil. l.dotis promisio.ff.de iure dot.l.cum pater §.pater ff.de lega.2.l.in duobus,§.si ei,ubi Doct. ff. de iureiurando.

65 Missæ si † celebrari debent in die obitus testatoris, ex illius dispositione sufficit illas celebrari primo die eius obitus, nec cogi debent hęredes ad alias Cy.in l.cum pater,§.pater,ff.de le.2.Petrus de bellapertica. Alber.& Barto.l.cum quidam, ff. de annuis lega.quia hæres minus grauari dicitur, quam fieri potest, conc.Alex.l.dotis promisio,ff.de iur. dot.Natta cle.sæpe,de ver.sig.Cur.Iun.cons.278. Litem quæritur,§.fi.ff.locati,l.inter,§. fi. ff. de pactis dotalibus.

Monacho licentia data ut possit † esse procurator, intelligitur de prima uice, hoc idem procedit etiam in licentia vnicuique data a superiore. Fel. in capitu.2.de tregua,& pace, simile ca.si clericus in princip.de præben.in 6.capi.non potest, eod.titu.Innocen.& omnes commu.Docto.cap.dudum il 2.de elec.

Molēdinum conducens, † vt illud teneatur reaptare, ad hoc conductor semel tantum tenetur. Bald.l.licet col.2.C.locati, ideo si post primā reparationem destructum fuerit, non iterum tenetur reaptare,& fiet ei remisio mercedis, Alexand.in addit.ad Bar.l.boues,§.hoc sermone, ff.de verborum signifi.idem consi.190.colum. 2.vol.3.Alex. consilio 78.volu.4. Clemens,sing.146.Bertachi. in tract.Gabel.parte 2.quæst.25.Iason l. quo minus, qō.24.ff.de flumi.idem consi.36.colum.fi.volumi.3.Deci.consilio 190.nu.6.consi.113.num.9. Cur.consi.178.nume.26.Soc.Iun.consi.25.vol.2. Iohan. Andr.in addit. ad Specu. in titul.locati,§. postquam.

68 Monasterium † monialium licentia intrandi alicui concessa, intelligitur de prima vice tantum Alber.in tract.stat.p.2.quæst.181.per c. non potest de præben.in 6.l.fideicommissa,§.alicui, ff. de leg. 3.Alexan.consi.16.numero 3.volum.4. Fel. in ca. 1.col.fi.de rescrip.idem c.2.de tregua,& pace Ias. consi.36.vol.3.Dec.consi.112.nu.5.Soc.Iun.cōs. 25.volum.2.

69 Moniales, † quæ contulerunt electionem in episcopum suæ Abbatissæ, si semel de vna prouiderit, non poterit amplius aliam eligere, Doctor, commun.c.causam, de electio.in 6.capitu.si compromissarius eo.tit.simile no.Bald.auth.habita, C.ne filius pro patre, Iasl.l.in duobus,§.si ei ff. de iureiuran.Fel.in c.licet de testibus, Bar.l.si quis iusiurādum, C.de reb.credi.l.post legatum, ff.de his quibus, vt indi.Bald. l.1. C. de furtis l.hac lege, C.de sent.ex breue.recitan.Imo.in l.ab executione, ff. de appellatio.Iason l.qui ex pluribus, ff.de verborum obligat.

70 NEPOS † institutus a testatore, hoc pacto, instituo nepotē, qui mihi ex meo filio nascetur, statim nato nepote instituto, suum habet effectum, in eius prima persona l.Gallus, §.idem credēdum ff.de lib.& posthum.Bart.l. liberorum, ff.de liber. & posthum. simile l.cum hæres, §. Stychus, ff. de statu liberis, l. statu liberos, la 3. §. si ita ff. eodem titulo.

71 Nominandi ius habens episcopus in sua noua creatione vnum canonicum, in qualibet ecclesia collegiata, si vnum nominauerit qui quidem acceptauerit, nō poterit amplius nominare alium, Deci.Rotę nume.31.l.apud ff.de op.leg.Arch.c.cum in multis capitu.gratia de rescrip.in 6. simil. cum l.hæc conditio, ff.de conditio.& demonstra. Bald. l.contra, C.ad legem Aquil.l.2.C. de furtis l. matrimonii, ff.qui,& a quibus l.eum qui, ff. de iureiuran.l.Titius, ff.de excusa.tuto.l.sororem C. de his quibus vt indi.l.fideicōmissum, C. de fideicō. Dy.l.adulter,§.fi.ff.de adult.Bal.l.cum uirum, C. de fideicom.

72 Nuberet † si testator dixerit filia mea sit hęres si filio Titii nupserit, contingit quod ipse illam ducere noluit, deinde pœnitentia ductus illam petijt, quę ipsum recusauit, an ista filia hæreditatem amittet? Respon.quod cum primo per se non stetit, quominus conditio fuerit adimpleta, non priuatur hæreditate l.si quis hæredem C.de instit.& substi.Bald.in termin.l.1.q.12.C.eo.Imo.l.in testamento, ff.de condi.& demon. Alex.l.si seruum, §.seq.

§.ſeq.col.2.ff.de ver.obli. idem conſi.102.volu.1. col.j.conſi.16.nu.8.vol. 4.

73 Nuptiarum appellatione, † de primis intelligi debet, vnde non veniunt viduæ in diſpoſitione, quæ ſi nubant.Card.conſi.49.Doct.in rubr.de ſecun.nupt.ſicuti cum de vidua fit mētio, de ea,quę primo vidua eſt,intelligi debet.Bal.conſi.45. lib. 5.l.matrimonij, ff.qui & a quib.l.filię, ff.ſol.matri. Do.l.fi.C.de indic.vid.tolle.

74 Oblatio, quę fieri † debet alicui eccleſiæ de bonis teſtatoris, intelligi debet de prima, non autem ad alias tenebitur hæres, niſi ſe ita velle expreſſerit teſtator,dixi ſupra Ampl.65.conc.ſimil. l.j.C. de abolit.l.ſi is,C.ad Senatuſc. Turp.l.mulier. §.j. ff.eo.l.ſi quis ex argentarijs, §.fi.ubi Doct.com.ff. de eden.l.nouatione,C.de fideiuſſor.

75 Obligationis liberatio † fit per vnicum implementum,Ancha.cap.non poteſt, col.2.de præbē. in 6.idem conſi.404.per l.dotis promiſsio,ff.de iure dot.l.inter ſocerum,§.fina.ff.de pact.dotal.l.matrimonij,ff.qui & a quibus,l.cum pater,§.pater.ff. de leg.2.l.j.§.ſi cui, ff.vt legator.nom.cau.l.fi.ff.de bon.auth.iud.poſ.l.ſciendum,ff.de verborum obl. glo.& Bal.l.ab emptione,ff.de pac.l.Pomp.§.ſed & ſi,ver.de rato. ff.de procurat. l.ſi cum fundum,§. tradat, ff. de contr.empt.Barto.l.Clodius, ff.qui pot.in pign.hab.authen.ſacramenta puberum,C. ſi adu.vend.Doct.commu.l.permiſceri,§.ſpecies, ff.de acq.poſ.Tyraq.l.ſi unquam,verſi.ſuſceperit. nu.191.C.de reuoc. don.

76 Occidens † aliquem dicitur homicida, licet vnicum homicidium commiſerit, & hoc propter atrocitatem criminis, vnde vl homicida puniri debet,regulariter tamen quis non efficitur talis vnico actu,vnde mercator non dicitur, qui ſemel tantum fuerit mercatus aliquid.glo.l.j.§.merces,ff.de trib.Barto.in procem.ff.numero 10. & in l.legatis, ff.de leg.3.l.mariti, §.qui quæſtum, ff.de adul.Bal. in rubr.de conſt.numero 8. Corne.conſi.23. vol. 3.Aret.§.introduxit,nume.2. Inſtit.quod cum eo. Alexan.l.Imperator,nume.10.ff.ad Treb.Felin.c. clericus,numero 5.de iud.Dec.cap.j.nu.29.eod.titu.Petr.in tract.de duob. fratr.quinta par. nu. 34. late Stracha.in tract.de Mercat.p.j.nu.6.vbi cum comm. concludit, quem vnico actu mercatorem non dici.

77 Pactum † de non petendo factum a creditore reo principali prodeſt fideiu. l.fina.ff.de pact.vnde ſi poſtea pactum ſit, vt a reo pet.poſ.non cenſetur ſublata excep. quæſita fideiuſſori, ex priori illo pacto de non petendo, tanquam ſcilicet conſumpta ſit,& perfecta illa liberatio,priore illo pacto,quicquid poſtea actum ſit,niſi ipſe fideiuſſor poſterior actioni conſentiret, l.ſi vnus, §.pactus, ff.de pact.l.cum Hermes,C.locati. l.nouatione,C. de fideiuſſor.ſimile Lanfrancus, c.quoniā contra, col.6.de prob. Cur. Sen.conſi.27. Mateſ.no.172.

78 Patronus † qui variare in preſentatione poteſt, intelligitur vt ſemel tantum poſsit, Cald.conſilio 31.in tit.de iu.patro. Dec.conſi.119.Regulariter tamen patronus variare non poteſt, vt in totum a primo diſcedat: accumulando tamen variare poteſt,cap.cum autem,de iure patro.glo.c.cum vos, de offic.ord.Roch. de Curte.in tract.de iu.patro. verſi.honorificum,nu.30.not.Doc. c.quod ſemel de reg.iur.in 6.

79 Pœna adiecta † in promiſsione pacis ſeruandæ, ſiue offenſæ non faciendæ, intelligitur de prima offenſa, niſi aliter dictum fuerit Iohan. Andr. in add.ad Specu.in titu.de treg.& pace,in fine per l. ſi duo,§.j.ff.de arbi.Roma.conſi.155.Alexan.con 16.nume.8.conſi.115.volu.4.ſimi. Bal.l.fin. C.de codicil.glo.cap.ordinarij, de offic.ordinarij, cum ſimilibus.

80 Pœna, quæ virtute ſtatuti remitti debet confitenti,ſi quis primo negat,nihil proderit ei confeſſio poſtea facta ad remiſsionem pœnæ, quia ſtatutum intelligitur de primo actu reſponſionis,Bald. l.contra, colum. j. C.ad legem Aquil. & l. j. C. de fur.per l.matrimonij,ff.qui & a quibus, Bal.l.eum qui,colu.2.de iureiu.& capit.dudum,il 2.de elect, Ancha.cap.& ſi Chriſtus in j. not. de iureiu. Iaſ.l. diuortio,§.quod in anno, colum.3. ſolut.matrim. Barb conſi.82.vol.2.Ro.conſi.59.Iaſ.§. ex maleficiis,nu.28.Inſt.de acti.

81 Permutatio † permiſſa fieri hæredi a teſtatore, intelligi debet de prima tantū permutatione, Iaſ. in terminis,conſilio 36. colum.fina.volum.3.ſimile leg.duo.§.j.ff.de arbitr. Docto.com. leg.ſi ſic.ff. de verb.obli.

82 Pontifex mandans alicui † prouideri de beneficio cum conſenſu epiſcopi, intelligitur de primo conſenſu,aut diſſenſu illius.Iohan.Mo. cap.ſi pro te,de reſc.in 6.Bal.l.fi.C.qui bo.cedere poſ. conc. ſimil.Tyraq. l.ſi vnquam, ver.ſuſceperit, numero 216.C.de reuoc.don.l.ſtipulatio de dote,ff.de iure dot.leg.diuortio,§.quod in anno, ff.ſolu.matri. Curt.Iun.conſi.178. Pau.l.2. nu.4. ff.de liberis & poſthumis.

83 Poſitio † ſeu negatio, ſemel tantum reuocari poteſt, Barto. l.poſt legatum, ff. de his, quibus ut indig.per l.ſi quis iuſiurandum, C. de reb.credit. Bal.l.j.col.fi. C.de fur. conc. ſimil. glo.l.quicquid adſtringendę,ver.ſecundum,ff.de verb.obl. Doc. c.non poteſt de præb. in 6.

84 Poſſeſsionem adipiſcendi † facultas alicui conceſſa,expirat poſt quam ſemel adepta fuit, Arch. c.ſi cui,de præb.in 6.Ioh.And. c.pro illorum eo. tit.Abb.in conc.Baſil.col.18.Phil.Franc.c.executor,nu.7. de præb.in 6.

85 Poteſtas † conceſſa alicui faciendi,& reformandi,intelligitur de prima vice,non in alijs. Alexan. conſi.65.colum.7.vol.6.conſi.116.eod.volu.conſi.76.numero 3.volum.4.conc. ſimil. Doct. com. cap.ſi propter,de reſcrip.in 6. Cyn. l.cum pater, §.pater,ff.de lega.2.Fel.cap.2.de treg.& pace.Por. conſi.138.numero 5.Barto.l.j. ff.ad legem Iul.maieſta.l.dotis, ff.de iure dot.capi.j. de præben.in 6. Ancha.conſi.317.idem Port.conſi.76.numero 5. & numero 11. Alba. conſi.17. nume.4. Soc.con-

ſilio

filio 43.col.fi.volu.1. Dec.confi.50. Crau. confi. 161.nu.1.& nu.4.l.fi. ff.ad Treb.c. gaudemus,de diuortijs c.cum in nullis.§.fi.de præb.in 6.Bal.cõ fi.242.vol.3.Inno.c. debitum de big. fallit nisi fit eadem ratio in pluribus, quæ in vno, l.si quis ita, §.j.ff.de leg.j.Dec.c.prudentem,§.dicimus,de of. dele.Calcan.conf.j.col.20.Crau.d.cõſi.161.nu.4. Paulus.l.2.nu.4.de lib.& posth. Iaſ.l.mannmiſsio nes,25.ff.de iuſt.& iur. fallit in ſermone negatiuo,Ale.l.decem,nu.44.de verb.obl.l. diuortio,§. quod in anno,nu.14.ff.ſol.mat.

86 Præmium† promiſſum ei, qui vexillum hostium accipit, intelligi debet de prima captura, Bart.l. hoc atticulo,col.6.ff.de hære.inſt.Alex.& Iaſ.l.di uortio,§.quod in anno.ff.ſol.mat.Alex.conſi.16. nume.4.vol.4.conc.ſimil. Fel.c. 2.de treg.& pace Euer.in loco a ui,numeri,nu.2. Doc.com.l.dotis promiſsio,ff.de iur.dot.

87 Præſentatio† facta ab his,qui ſemel literas impetrarunt,non poteſt in præiudicium præſentati variari gl.c.duobus ver.eliget e de reſcr.6.c. publica to de elec.6.l.ſi is qui.ff.de procurat. Anch.conſi lio 224.idem eſt in electione c. nulli de elec.6. l. ſerui electione ff. de lega.j. l. huiuſmodi. §. ſtichum. ff. de lega.2. l. ſtatu liberum. §. ſtichum. ff. de opt.leg.l. apud ff. de decur.l. fina. ff.de confir. tut. doct.com.l.dotem.ff ſolu.matrimo.Rebuf.l. præcipi. nume.7.C.de can. largit.lib.10.l. ſi quis nume.1.& ſeq.C.de decur.eod.lib.Card.Clem.j. §.nos,de iur.iur. Din.& Boer.c.quod ſemel.num. 11.de reg.iur.in 6.

88 Primogenitus, †qui debet ſuccedere in regno,intelligitur de primogenito non de ſecundo, Bal.c. j.de fil.nat.ex matr. Iaſ. l. quoties C. de rei vend. Lapus in rub.de donat.inter virum,& vxor.§.69. Tyraq.in tract.primogen.q.3. conc.ſimil. Natta Cle.j.col.6 t.de verbo.ſign.c.2.de treg.& pace.

89 Præſentandi poteſtas alicui conceſſa ad† aliquam eccleſiam, intelligitur tantum de prima præſentatione, Dec.conſi.109. colum.1.& quid de poſtulatione, vide Roch. de Curt.in trac.de iur.patro.num.32.

90 Procurator † Monachus de licentia factus ſuperioris, intelligitur de prima uice,Fel.cap.2.col.2. de treg.& pace conc.ſimil.Bal.l. cum virum colu. 2. C.de fideicom.idem.l.quamquam.C. ad l. fal. & in leg. ſi vt proponis C. quomodo & quando iudex.

91 Procuratores duo† in ſolidum conſtituti ad eligẽdum,ſi ſimul concurrant, & poſtulent ſe admitti, non audiuntur, ſed is tantum, quem capitulum elegerit primo, glo.cap.ſi quis iuſto,verſic.ſi ambo de elect.in 6.cap.vt quis eod.titu, cap.j.in fine de poſtu.præla.in 6.Anch.conſi. 214. colu.j. Iaſ. conſi.36.volu.3.

92 Promittens † præſentare aliquem accuſatum, intelligitur de prima præſentatione tantum, gl.l.in duobus,§.ſi ei,verſic.exhibuerit. ff. de iur.iur. vbi Doc.alii communiter,Iohan.And.in add.ad Spe. in tit.de accu.in 3.parte.§.ſi. Pau.leg.2.§. fideiuſſorem.ff.qui ſatiſ.cog. Alexand.in addit.ad Bart. leg.grauε.§.j.ff. de fideiuſſor.idem conſil. 26.nume.5.vol.4.

93 Prorogandi term.† comprom.pot.conceſſa intelligitur de vnica,& prima prorogatione, Spe.in tit. de arb.§.excipitur, vbi Iohan.And.in add.ad Bal. c.olim.col.2.de reſcri.Alex.conſi.70.uol.2.Soci. conſ.117.vol.j.Fel.c.2.de treug.& pac.Iaſ.l.diuortio,§.quod in anno,col.3.ff. ſol.mat.Dec.c.ſua,de appel.conſi.112.& conſi.109. nu. 6.quicquid dicant. Rom.l.a.ff.de re iud.Natta clem.j. colu.j. de ver.ſig.de natura.n.compromiſsi eſt,imponere finem litib.non.vt ſuperfluas dilationes inducat,l.j. l.quamuis,ff.de arb.

94 Rationes† ſemel editas,non tenetur quis iterum edere l.ſi quis ex argentariis, §.ſi.& l.ſeq.ff.de ed. Specul.§.poſtremo, de inſtr. edit. Bar.l.quædam. §.nihil.ff.de edendo. l. ſi.ff.de tab.exhib.l. fin. de bon.poſſ.auth.iud. poſſ.Bal.l.ne caſu, in not. 4.C. de diſcuſſ.lib.10.

95 Reaptionem,quam† quis facere debet de molendino intelligere debemus,vt ſemel tantum ipſe ieneatur Bal.l.licet col.2.C.locati Alex. conſi.190. col 2.volu.2.& cõſi. 76.nu.8.vol.4.Iaſ.conſi.36. vol.3.Feli.c.2.de treuga,& pace Doct.l. cum pater,ff.de leg.2.

96 Reconductio† quæ cenſetur facta in prædiis ruſticis, atque vrbanis finita locatione debet intelligi de prima, Alex. cõſi. 76.vol.4. Felin. c.2.de treg. & pace, Iaſ.leg.diuortio.§. quod in anno.ff.ſolut. mat.conc.ſim.Bal.leg.contra.colum.j.C.ad legem Aquil.Port.conſi.138.nu.5.Bar.l.j. ff.ad leg.Iul. maieſt.l.dotis.ff.de iur.dot.c.j.de præb. in 6.Ancha.cõſi.27.idem port.conſi.76. nu.5. & nu.11. Alba.conſi. 17. nu.4.Socin. cõſi.43.col.ſi.uolu.j. Dec.conſi.50.Crau.conſi.161.nu.j.& nu.4.l.ſi.ff. ad Treb.c.gaudemus,de diuortiis c.cum in nullis. §.ſi.de præb.in 6.Bal.conſi.242.uol.3. Inn. c.debitum debigam, fallit niſi ſit eadem ratio in pluribus,quæ in vno l.ſi quis ita.§.j. ff.de leg.j.Dec.c. prudentem,§.dicimus de of.dele. Calcan.conſi.j. col.20.Crau.et.d.cõſi.161.nu.4. Paulus.l.2. nu.4. ff.de liber. & poſth. Iaſ.l.mannmiſsiones, nu.25. ff.de iuſt. & iur. fallit in ſermone rogatiuo, Alex. l.decem,nu.45.de uerb.obl.l.diuortio. §.quod in anno,nu.16.ff ſol.mat.

97 Regnum† conceſſum alicui,ut poſt illũ ueniat ad primo genitum, ſi primo genitus moriatur abſq; liberis, non deuoluitur regnum ad eius fratres, ſi ſimpliciter ita tantum fuerit cautum. Bald.c.j.de fil.nat.ex leg.Matr. Iaſ.l. quoties. C. de rei.vend. Tyraquel.in tract.primogen.quæſtio. 3.conc.ſimil.Bald.conſilio 42.uolum. 5. Claud.l.mulier.§. cum proponeretur, ff.ad Trebel. Cardinal. Flor. conſi.49.

96 Reſcriptum de† prouidendo alicui de dignitate uacatura,intelligitur de prima,glo.c.quia,ſi uero cauſa de preben.in 6.per l.apud ff.de opt.leg.not. c.ex parte de offi.deleg.c. ſi clericus de præbend. in6.Arch.c.gratia de reſcri.in 6.Bald.conſilio 28. uolum.

volumi.3.conc.ſimil.Deci.conſi. 112. & conſilio 109. Barto.l.Titius, ff. de excuſat.tuto.Tyraq.in tracta.de vtroque retractu, titu. 2.§.j.glo.7.nume ro.32.Docto.l.Lucius,la 2.§.Paulus,ff. de admin. tuto.l.item,§.qui impleto, ff.locati, l.ſi cum Hermes,C.eod.

99 Reſtitutio in integrum † ſemel tantum datur, neque bis poteſt,c.ſi ſæpius,de reſtitu.ſpo.glo.l.ſi. C.de iure deliber.conc.Dec.conſi.112.Iaſ.conſi. 36.volu.3.Benedictus cap.Raynutius, ver. in eodem, numero 174.de teſtam. Tyraq. in tract.primogen.q.64.Corn.conſi.173.vol.2.Bertran. conſi.266.nu.4.lib.j.

100 Reuocare nemo † poteſt ſuam poſitionem niſi ſemel,Barto.l.poſt legatum,colum.fi. ff.de his,qui bus ut indignis,per l.ſi quis iuſiurandum, C.de rebus creditis,Barto.l.fina.ff.de prætor. ſtipul.conc. ſimi.l.dotis promiſsio,ff.de iu. dot.l.inter ſocerũ, §.fina.ff.de pact.dot.l.matrimonij, ff.qui & a quibus,l.cũ pater,§.pater certam, ff.de l.2.l.j.§.ſi cui, ff.ut leg.nom. cau. l.fina. ff. de bon.autor.iud.poſſ. l.ſciendum de verborum obliga.glo. l.ab emptione,ff.de pactis.

101 Satiſdatum † ſi ſemel fuerit, non eſt neceſſe rurſus caueri,l.ſi is,§.ſi ſemel, ff.ut in poſſ.leg.conc.ſimil.Soc.Iun.conſ.25.col.2.vol.2. Alex. conſi.65. col.7.volumi. 6.

102 Scolaſticus † ſemel eligens vnum ex iudicibus, variare non poteſt,Docto. l.j. C.de aſſert.tollen. not.Docto.commun.ſimil.cap. quod ſemel,de regu.iur. in 6.

103 Scrutinium,quod † fieri poteſt,& debet vigore ſtatuti,intelligitur de primo, Io.Mona. c.cum expediat de elect.in 6.per l.eum qui,ff.de verb.obl.l. fideicommiſſa,§.ſi quis ff.de leg.3.conc.Iaſ.conſi. 36. volu.3.

104 Sententia ſemel † declarata , non poteſt iterum a iudice interpretari, Bal. l.hac lege, C.de ſentent. ex breuic.rec.per l.quicquid adſtringendę,& l.inter ſtipulantem,vbi idem Bal.§.j.ff.de verb.obliga. Ang.l.quod iuſsit, ff.de re iudi.Imo.l.ab executore,col.4. ff.de appe.

105 Seruire , ſi quis † promiſerit alicui per annum, ſi aliquo illius primi anni tempore valetudine cui promiſsio facta eſt impeditus fuerit, vel etiam ille qui promiſit fuerit impeditus,vt ſeruire non poſſit,non tenebitur altero anno, tanto tempore ſecundi anni ei ſeruire,l.cum quæritur,§.item,ff.de fideiuſſ.l.cum hæres,§.ſtichus,ff.de ſtatu libe.quia promiſsio debet intelligi de primo immediato anno.

106 Stipulatio † facta Calendis ianuarij , ſi non adijciat quibus,de primis intelligitur, tex.aſt in termi nis,l.eum qui Calendis,ff.de verbo.obli.

107 Stipulatio facta † alternatiue perficitur electione vnius tantum,primi videlicet, ſicuti etiam gratia per vnicum actum conſumitur, Bald.cap.in literis,de offi.deleg.per l.ſi is qui ſtichum, ff.de pto cu.& per l. dotis promiſsio, ff. de iute dot.

108 Stipulatio interpoſita † in primo contractu locationis, nõ videtur repetita in ſequẽti locatione, ſed in prima tantum perficitur, Dyn.& Bal.l.cum pater,§.pater, ff.de lega.2. per l.item quæritur,§.q impleto.ff.locati, Roman.l.in his, ff.ſoluto matri. Docto.l.quædam, ff.de rei vendic. l.hæredibus,ff. ad Senatuſconſul. Trebe.leg.cum vxori, ff.quando dies leg.ced.glo.l.ſi quis hæredem, C.de inſti. & ſubſti.Port.conſi.138.numero 5, Barto.l.j.ff.ad legem Iul.maieſt.l.dotis,ff.de iure dot.c.j. de præben.in 6.Auchara.conſi.317.idem Port.conſi.76. numero 5.& numero 11.Alba.conſi.17. nume.4. Socin.in conſi.43.colum.fina.volum.1. Deci.con 50.Craue.conſi.161. numero 1.& numero 4.l.fin. ff.ad Trebell.capitu. gaudemus, de diuortijs, cap. cum in nullis,§.fi.de præben.in 6. Bald.conſ. 242. volum. 3. Innocen. capi. debitum,de bigam.fallit niſi ſit eadem ratio in pluribus, quæ in vno. l.ſi qs ita,§.j.ff.de leg.j. Dec.cap.prudentem, §.dicimus, de offic.deleg. Calcan.conſ.1. colum.26.Cra.cõſ. 161.numero 4.Paulus. leg.2. numero 4. ff.de libe. & poſthum.Iaſ.l.manumiſsiones,numero 25.ff.de iuſti.& iur. fallit in ſermone negatiuo, Alexand.l. decem,numero 44.de uerb.obl.l.diuortio,§.quod in anno,nu.14.ff.ſolu.matri.

109 Subſtitutio facta de filio legitimo, † & naturali, de primogenito intelligitur Guid. Pap.quæſtio. 467.Benedict.cap.Raynutius, p. j.numero 174. de teſtam.Tyraq.in trac.primogenitorum, queſt. 64.Dec.conſ.287.per l.eum qui calendis, ff.de verborum obliga.l.hæc conditio. ff.de condi.& dem. la j.cum ſimil.Dec.Guid.Papæ. 505.licet nonnulli contrarium ſentiant, quod ſcilicet omnes pariter filij naſcituri ueniant, dummodo ſint legitimi, & naturales, quia ſingularitas in pluralitatem reſoluitur, & indefinita æquipollet uniuerſali, Tyraq.d.l.loco,nu.5. & ſeq.

110 Tempus ſemel † ſuppletum, iterum non ſuppletur,l.prouidendum,§.finautem, C.de iudi. per l.fideicommiſſa,§.ſi quis,ff.de legat.3.l.prima. §.ſi cui, ff. ut leg. nom. cau. Cyn. l. ab hoſtibus, §.ſed quod. ff.ex quibus cauſ.maior. lege tertia. §.ex pluribus , ff.de acquiren. poſſeſsio. l.interdum, ff.de minor.

111 Teſtandi facultas † clerico conceſſa intelligitur de primo actu teſtãdi Dec. in terminis conſi. 512. conc.ſimil.ratio, quia diſpenſatio eſt odioſa,ideo ad primum actum,reſtringenda, capi.non poteſt, §.j.de præben.in 6.Archi.cap.j.de fil.presbyt.Albe.in 2.par.ſtat.quæſt.181.ſimil. Bart.l.j.ff. ad legem Iul.maieſt.Bero.conſi.77.Cuman. conſi. 14. Anton.conſi.51. Cyn.l.ueluti,§.hęc uox,ff.de ed. Bald.l.j.quęſt.4.C.de his,quæ pœnæ nomine. Alexan.conſi.70.uolumi.a.Bero.conſi.67.Specu.in titu.de arbitr.§.excipitur,Bal. c.ſi. de conſuet.idẽ leg.licet.q.4.C.locati.

112 Teſtator † ſimpliciter relinquens fratrib.minoribus pietantiam, ut dicunt in feſto ſancti Franc. intelligitur ſemel tantum atque de prima uice, l. cum quidam, ff.de annuis leg. Alexan. conſi.16.numero 7.uolum.4. Dec.conc. ſimil.conſi. 512.numero 6.

mero 6. Iaf. confi. 36. volu. 3. Socin. Iun. confi. 25. vol. 2. Iaf. l. diuortio, §. quod in anno, ff. folut. mat. l. duobus, §. fi ei, ff. de iureiuran.

113 Vendens † fimpliciter iactum retis, de primo intelligitur, licet in eo nihil pifcium captum fuerit, Anchar. capi. fi propter de refcrip. in 6. not. l. nec emptio. ff. de contrah. emp. l. nam hoc, ff. de hęred. vel act. vend. Felin. cap. a. verficu. promittens de tregua, & pace.

114 Venditio † facta de equa, ut fi pariat mafculū pertineat ad venditorem, fi fœminam ad emptorem, fi peperit mafculum, & fœminam, videndum eft vter prior eorum natus fit, & de primo femper intelligendum, & l. fi extraneus, ff. de condi. ob caufam, Tyraq. in tract. primogen. q. 17. num. 11. Doct. c. qui prior de reg. iur. in 6.

115 Variare † non poteft, qui femel elegit vtiliter, Docto. commun. capitu. quod femel, de regu. iur. in 6. l. cum de indebito, ff. de condi. indebi. glo. fina. capitu. gratia de refcrip. glo. capitu. fi compromiffarius, §. fi uero, de electio. in 6. Bal. authen. habita, C. ne filius pro patrē, Docto. capit. mutare, de reg. iur. in 6.

116 Vexillum capiens, † præmium datur ei ex ftatuto, de prima captura vexilli hoftium intelligitur, Bar. l. hoc articulo, col. fi. ff. de hered. inft. Alec. confi. 16. nu. 4. vol. 4.

117 Viduæ legatum factum, † intelligitur de prima, & immediate viduitate. Bal. confi. 42. volu. 5. per d. §. hoc fermone, facit, l. matrimonij, ff. quis, & a quibus, l. filiæ, ff. foluto matrim. l. fi. C. de ind. vid. tollen. Iaf. l. diuortio, §. quod in anno, ff. foluto matrimonio.

118 Viduæ † non venīt in difpofitione teftatoris, mandantis bona fua diftribui mulieribus dotandis, Bal. in proœmi decr. colum. 4. Card Flo. confi. 49. & Card. Alex. in rub. de fponfal. col. 6. Clau. l. mulier. §. cum proponeretur, ff. ad Senatufconful. Trebellia.

119 Vfumfructuariam vxorem † fuam teftator relinquens, donec cafte vixerit, fi primum cafte vixerit, deinde impudica erit, ob quam amittat, fi poftea ad caftitatem redierit, non recuperat legatum, quia id ipfum intelligitur de prima caftitate, & eadem continuata, Bald. l. Titius, quæft. pen. ff. de excufat. tutor. l. fororem, C. de his quibus, ut indig. l. fideicommiffum, Cod. de fideicom. conc. fimil. Curt. Iun. confi. 132. Iaf. confilio 36. colu. fina. volum. 3. l. in duobus, §. fi ei, ff. de iureiuran. l. diuortio, §. quod fi in anno, ff. foluto matrimon. l. cum pater, §. pater, ff. de lega. fecundo. l. dotis pro miffio, ff. de iure dotium, Dec. confi. 512. Alexan. confilio 16. volumi. 4. & eft com. Por. confi. 138. numero 4. Barto. l. j. ff. ad legem Iuli. maieft. l. dotis, ff. de iure dot. cap. j. de præben. in 6. Anch. confilio 317. idem Port. confilio 76. numero 5. & numero 11. Alba. confilio 17. numero 4. Soci. confilio 43. colum. fina. volum. 1. Dec. confilio 50. Craue. confilio 161. numero 1. & numero 4. l. fina. ff. ad Trebell. cap. gaudemus, de diuortijs, capi. cum in nullis, §. fina. de præben. in 6. Bal. confi. 242. volumi. 3. Innocen. cap. debitum, de bigam. Fallit nifi fit eadem ratio in pluribus, quæ in vno, l. fi quis ita, §. 1. ff. de leg. 1. Dec. capit. prudentum, §. dicimus, de offic. delega. Calca. confilio 1. colum. 20. Craue. dicto confi. 161. numero 4. Paulus, l. 2. numero 4. ff. de liber. & pofthum. Iaf. l. manumiffiones, numero 25. ff. de inftit. & iure. Fallit in fermone negatiuo, Alexan. l. decem, numero 44. de verbo. oblig. l. diuortio, §. quod in anno, numero 14. ff. foluto matrimo.

120 Vxorem † vfufructuariam alicuius fi quis reliquerit, intelligitur de prima, quam habet, vel habuerit, non autem de fecunda, Bald. l. fina. C. de in di. vid. toll. colum. 4. l. fi quid earum, §. fina. ff. de leg. 3. Cremenfis, fing. 8. Felin. cap. 2. de treg. & pace, Iaf. l. duobus, §. fi ei, ff. de ireiuran. l. diuortio, §. quod in an no. ff. foluto matrimo. & confilio 36. volumi. 3. Euerar. in loco a vi gemin. numero 2. l. eum qui, ff. de verb. obl. l. inter illā, §. j. ff. de verb. obl. l. fi quis iufiurandum, C. de reb. credit. Dec. confilio 512. Alex. confi. 16. vol. 4.

Hæc pauca dicta fufficiant pro exempl. huius regu. quæ fallit primo.

Quando non valuit primus actus, quia difpofitio, intelligi debet de actu valido, l. qui per falutē.

25 ff. de ireiu. vtile enim † per intile non vitiatur, c. vtile de regu. iur. & non praftat impedimentum, cuius nullum iuris fortitur effectum, c. nō preftat, de reg. iur. in 6. Alex. l. ferui, ff. de leg. 1. l. hæc conditio, ff. de cond. & demon.

26 Secundo fallit quando indefinite † profertur atque par eft ratio omnium particularium cafuū, fub indefinita comprehenforum, & dixi late fupra in reg. 2. per totum.

27 Tertio fallit in materia, in qua † contraria conftat mens contrahentium, Doct. l. eum qui calendis, ff. de verbo. obli.

Quarto fallit quando poft primum actum, etiā

28 dum manet † eadem ratio difpofitionis, Bal. l. fideicommiffa, §. fi quis, ff. de leg. 3. Rom. confi. 504. Anto. confi. 3. Fel. c. licet de tefta. Iaf. veluti, §. hæc vox. ff. de eden. donec enim durat ratio legis, lex adhuc vigere dicitur, l. 2. §. fi. ff. de donat. ratio. n. eft quę difpofitionem ampliat, & extendit, Bart. & Bal. l. regula, §. fi quis, ff. de iure & facti ignor. l. j. §. mater, ff. ad Senatufcon. Tertul. Tyraq. regu. ceffante caufa nu. 146.

Quinto fallit in difpofitione legis Doct. com. l. veluti, §. hæc vox, ff. de de edendo, Comenf. l. fi cum dotem, §. j. ff. foluto matrimo. Rom. confilio 504 Alex. confi. 81. li. 3. Soci. confi. 5. lib. 4. Dec.

29 confi. 287. Deci. confi. 609. numero 6. quia † lex femper loquitur, & eft in uiridi obferuantia. l. Ariani, C. de hæret.

30 Sexto † fallit in difpofitione negatiua, quę in infinitum extenditur, Iaf. l. fi fic ftipulatus, in 2. not. ff. de verb. obl. Doct. com. l. cum pater, §. pater, ff. de le. 2. Bened. l. matrimonij, ff. qui, & a quib. Sig. conf. 68. idem cōf. 71. Bal. l. fi vt proponis, C. quo

& quando iudex, Roma.conſi.504. Calc.conſilio
20.Iaſ.l.decem, col.5.ff.de verbo.obl. Dec.conſi.
490.& in c.nam concupiſ. colum.1. de conſtitu.
31 quia plus † negat negatio, quam affirmet affirma
tio, l.quicquid aſtringendæ, ff.de verb.obl.l.lumi
num, §.fi. de ſeruit.vrba. præd.l.is qui ducenta, §.
vtrum, ff.de reb.dub.l.filiusfamilias, §.pe. ff.de do
nat.l.alimentum, §.alienationis cum glo.ff.de ver.
ſig.l.j.§.editiones, ubi Bal.ff.de ed.l.ſi iurauero, ff.
de iure patr.glo.c.cum dilectus de conſuet.l.Sabi
nus, ff.com.diuid.l.ſi arrogator, ff. de adop.& in-
definita negatiuè prolata de proprietate ſermo-
nis æquipollet vniuerſali, licet ſecus ſit affirmati-
ue, c.vt circa, de elect.in 6.Fulgo.glo.l.iuriſg.§.ſed
ſi ff.de pact. Septimo fallit quando diſpoſitio eſſet
inducta per viã priuilegij a principe, de cuius na-
32 tura † eſt vt ſit perpetuum, capit. decet, de regu.
iur.in 6.Docto.commun.c.licet, §.j. de priuil.in
6.c.fina.de verb.ſign. c.quanto de cenſib.l.placet,
ff. de liber.& poſthu. decet enim beneficium prin
cipis eſſe manſurum, d.c.decet glo.fi. l.ſi ita, ff.de
leg.3.l.ſi mancipia, ff. de fund.inſtr. l.beneficium,
ff.de conſt.prin.

33 Octauo † fallit, quando ſimplex ſermo profer
tur in materia quæ ex conſuetudine regionis ite-
rationem requirit, Alcia.l.boues, §. hoc ſermone
vbi Tyraq.fall.2.ff.de verb.ſignifi.Bal.l.col.2. C.
de fideicom.

34 Nono † fallit quando cõceſsio fuiſſet facta ad
certum tempus, quia intelligi debet durãte dicto
tempore, Feli.c.2.de tregua, & pace, l.ſicut, ff.qs,
& a quib.Rapha.l.ſi mihi, ff.de verb.oblig.Barto.
l.1.ff.ad l.Iul.maieſt. Bal.conſi.34.libro 5.l.ſteri-
lis, §.fin.ff.de contr.empt. Tyraq.l.ſi vnquam ver.
reuertatur, nume.375.C.de reuoc.dona.Dec.l.1.
C.de inſti.& ſubſti.

35 Decimo † fallit quãdo, conceſsio fit ad certam
determinatam cauſam, nam ea durãte vnico actu
non adimpletur, Bart.l.j.ff.ad l. Iul.maieſt. l.con
tinuus, §.qui inſulam, ff.de verbo.oblig.l.veteres,
ff.de itinere, actuque priu.l.vtimur, ff.de itinere,
actuque priu.Dec.conſi.562. quia quemadmodũ
ceſſante cauſa ceſſat effectus, capit. cum ceſſante,
de appellat. ita & adhuc vigente permanebit, con
trariorum enim, contrarii ſint effectus, vulg.iur.

36 Vndecimo † fallit ſi ſecundus actus ſubroga-
tur in locum primi, quia ſubrogatum naturam e-
ius ſapit, in cuius locum ſubrogatum eſt, l.filiæ, §.
1.de condi.& demon. l.ſi donatæ, §. ſi ſponſus, ff.
de donat.inter virum & vxorem, l.idem, ff.de leg.
2.Bal.conſi.112.lib.1.

37 Duodecimo † fallit, ut procedat in diſpoſitio-
ne conditionali, ſecus autem in cæteris, Doctor.
commun.l.inter ſtipulantem, §.ſacram, ff.de verb.
obliga. Bal.l.qui per ſalutem, ff.de iureiuran. An-
ge.conſilio 51.Dom.c.mandato de præb.in 6.Iaſ.
d.§.ſacram.

38 Decimotertio † non procedit in pignoribus, &
hypothecis, l.fina. C.de prætor.pigno. l.is cui, §.
quæri poteſt, ff.ut in poſſeſ.leg. non.gloſ.l.ſi quis
miſſum, §.fina.ff.de damno infecto, Innocen.capi.
contingit de dolo, & contu. & hoc niſi creditor
expreſſe conſenſerit alienationi rei pigno.l.fi. C.
de remiſ.pign.

39 Decimoquarto † fallit in actu proteſtationis,
l.de pupillo, §.ſi quis ipſi prætori, ff.de oper.nou.
nuncia. vbi Doctor. commun. hoc diſtinguendo
declarant concor.gl. capitu.ſi epiſcopus, 18. di-
ſtinctio.capit. cupientes, §.ſi per viginti, de appel
lat.Iohan.Andr.cap.ego.de iureiuran. Doct.om-
nes, d §.ſi quis ipſis.

40 Decimoquinto fallit † in conceſsione lucrati-
ua, Alexand.l.diuortio, §.ob donationes, ff.ſolu-
to matrimonio, Bal.authen.excipitur, C.de bon.
quæ liber.

41 Decimoſexto † fallit, niſi diſpoſitio vtatur ver
bo quoties, & ſimilibus, Archidiaco.capitu.nunc
vero.9.quæſtio.3.Dom.conſilio 97. Deci.conſi-
lio 169.Docto.commun.l.qui bona, §. fina. ff.de
damno infecto, Alexand. l.ſi ſtichum, §. 1. ff. de
verborum obligatio. Poſſent plures etiam aliæ
ampliationes adduci, ad hanc regu. quæ nota.per
Felinum capitu. ſecundo.de treg. & pace, Iaſ.l.di-
uortio, §.quod ff.ſoluto matrimonio.idem conſi.
36.volumi.3.Alciat.& Tyraq.l.boues, §.hoc ſer-
mone, ff.de verborum ſignificatio. Euer.in loco a
ui numeri, numero 2. & ſequen.Alexan.in termi-
nis, conſilio 16. volumi. quarto. Deci.conſi.572.
Docto.l.qui Calendis, ff.de verborum obligatio.
Guid.Papæ Deciſ.Delphin.467.Afflict. dec.46.
Docto.l. inuitus, Codice de procurato. Anton.
Butri.conſilio 300. Socin.l.hæc conditio, nume-
ro quinto, ff.de condi. & demonſtra.Marſil.in ru-
bri.de fideiuſſor.quæſtio.9. Magiſtraliter, Felin.
capitu. 2. de treg. & pace.

Summaria in v. Reg.

1 *Minimum non curat lex.*
2 *Paruum & nihil æquiparantur.*
3 *Nullius entis, nullæ ſunt qualitates.*
4 *Minimum curatur, atque attenditur cum eſt eadem ratio cum maiori.*
5 *Minimum non curatur, cum diuerſa militat ratio.*
6 *Minimum in remediis ordinariis attenditur.*
7 *Minimum in remediis extraordinariis non curatur.*
8 *Minimum attenditur cum exprimitur in iure.*
9 *Minimum non curatur, cum expreſſe non cauetur.*
10 *Minimum attenditur cum agitur iure communi.*
11 *Minimum non curatur cum agitur ſpeciali iure.*
12 *Minimum attenditur, cum in mendacio ſumus.*
13 *Minimum non curatur cum agitur de remedio iuris.*
14 *Minimum conſideratur cum eſt introductum pro forma.*
15 *Minimum quomodo in diſpoſitione legis curetur, diſtingue.*
16 *Minimum in fauorabilibus non curatur.*
17 *Minimum in iure municipali non curatur.*
18 *Minimum in diſpoſitione hominis an curetur, & quid in iudiciis.*

19 *Mini-*

9 *Minimum in contractibus an curetur.*
10 *Minimum in ult. vol. quando sit attendendum.*

REGVLA V.

1 MINIMVM non curat† lex l. scio ff. de resti. in integ. ibi ne propter minimam sane rem vel summam si maiori rei vel summæ (præiudicetur) audiatur is, qui in integrum restitui postulat, conc. l. si oleũ §. fin. ff. de dolo. ibi nam Ecce. in primis si modica summa sit, vbi notatur in terminis huius regulæ, quod de minimis non curat prætor, conc. Anto. Cors. in trac. de minim. quem dicit non vidisse Tyraq. in tract. de iud. in reb. exig. nõ fer. in princip. versi. his accedit. Ego vltra istos ponam plures casus ad hanc regu. singulares sequuto ordine, vt in super. Et in primis adduco nonnullos textus concord. cum auctorit. Doct. & primo facit leg. 1. in fine ff. de ventr. inspic. leg. senatus, §. Marcellus, ff. de leg. j. l. habitatores, ff. locati l. si tamen, §. fina. ff. de ædil. edicto. cap. terrulas. 12. quæstio. 2. cap. cæterum, de donat. capitul. per vestras de donat. inter virum, & vxorem, l. si debitor, ff. de iudic. Bal. leg. quamuis, ff. de conditio. & demonstratio. Berous, capit. j. numero 79. de in integrum restitu. Alexand. rubr. ff. soluto. matrimo. numero 3. Cephal. consilio 39. numero 3. Ripa. in tract. de peste. p. 3. numero 301. Apostilla ad Alexand. d. loco numero 3. dec. Neapol. 129. numero 5. Iaco. Butr. l. si post. ff. commodati, præposit. cap. Moyses, 7. dist. Iaso. l. cætera numero 7. ff. de lega. j. authen. qui rem, numero 15. C. de sacrosanc. eccle. Socin. Iun. l. stipulatio, numero 23. ff. de verbo. obligatio. l. naturaliter, §. nihil commune, numero 301. ff. de acquiren. possessio. Roma. singula. 332. Corn. consil. 206. columna 5. lib. 3. Barba. l. quemadmodum. C. de Agricol. & censi. libr. 11. Barth. l. a. §. prius, ff. de vulga. & pupilla. doct. com. l. præcia. §. fina. ff. ad l. falc. Abb. capitu. 3. de probatio. Feli. capit. quoniam. columna 1. versicu. 8. eodem. Ang. l. j. ff. ad l. Iul. de vi publ. ratio huius regu. est,
2 quia parum, † & nihil æquiparantur, vnde quod parum distat, nihil distare videtur, nimirum ergo
3 si eius nullæ sunt qualitates, nam nullius† entis nullæ sunt qualitates, capit. ad dissoluendum de spon. impub. vt infer. latius dicetur. Ampl. regu. hæc primo.

1 Abstinere† debet iudex omnino a muneribus, nisi sint munera parua, quæ iudicantis animum non mutent, glo. capit. non licet 11. quæstio. 3. capitu. & si quæstiones de simon. capitu. statutum, §. in super de rescript. Docto. com. l. solent. ff. de offic. procons. vbi esculenta, & poculenta iudex recte accipit.

2 Actio de dolo† pro modico non datur, neque præsumitur dolus pro modica summa. l. si oleum, in fine, & l. sequenti, ff. de dolo conc. simil. Speculato. in titulo de feud. §. 2. numero 22. no. l. habitatores, ff. locati. Hostien. capit. dilecti de maior. & obed. glo. in proem. 6. versic. filius, Bald. l. filius, Bald. l. j. C. locati.

3 Actui potentia† proxima, habetur pro actu, quia vt dictum est, quod parum abest nihil abesse dicitur. l. pen. ff. de testamen. milita. vbi glo. Barth. l. j. §. sed si ff. ad Syllan. Ias. l. admonendi. j. lectu. nu. 56. Tyraq. in tracta. de retrac. in tit. de contr. conuent. §. j. glo. 4. numero 1. Ias. l. lecta. numero 24. ff. si certum petatur, l. j. §. quæ onerandæ, ff. quar. rer. actio. non datur. glo. l. in operis, ff. locati.

4 Adire hæreditatem non dicitur ille, qui rem minimam hæreditatis possedit. Salyce. l. non hoc, C. vnde legit. Bald. capit. j. colum. 4. versicu. quæro in tit. an Agnat. vel. fil. licet regula sit in contrarium, l. j. C. de repud. l. pro hærede l. Iulianus, ff. eo. conc. cum dicto l. idem. §. recepisse ff. de arbitr. l. si quis in conscribendo, Doct. C. de pact. l. si hæredis, C. de man. test.

5 Affinitatis† leuis nulla est habenda ratio, Iaco. Butr. leg. Lucius, ff. de his, qui nor. infam. Angel. consi. 194. Hyp. consi. j. col. 2. idem l. fin. C. de probat. sing. 76. & est com. Tyraq. in tracta. de iud. in reb. exig. non. non fer. num. 86. vnde parum affinis, dicens non esse affinem, falsum deposuisse non dicitur.

6 Alienari non possunt res† ecclesiæ, sine solemnitate debita cap. Ambitiosæ extr. de reb. eccle. non alie. glo. c. terrulas, 12. quæstio. 2. c. sine exceptione ead. q. Doc. com. cap. j. & seq. de reb. Eccle. non alien. fallit in re minima. d. c. terrulas. 12. q. 2. Doct. c. 2. de reb. Eccle. non alien. 6. Berous. capi. quæ in ecclesiarum, nume. 49. de const. conc. glos. §. hinc nobis versic. substantiam auth. de hered. & falc. Affli. in tracta. de iur. protom. §. 6. numero 9. glo. & Archid. cap. Abbatibus. 12. quæstio. 2. Inn. cap. j. de his, quæ fiunt a prælat. gl. & Host. capit. si proponente, de rescr. Iohan. And. cap. qui tacet de reg. iur. in 6. Feder. consi. 210. Hēric. c. & si quęstiones de simon. Ancha. consilio 420. Docto. com. capit. super de reb. Eccle. non alien. Bal. & Salyc. Authen. hoc ius. C. de sacro. sanct. Eccle. Imol. capitu. j. de his, quæ fiunt a maiori par. cap. Barb. consilio 61. lib. 3. Iaso. capit. j. qui feud. dare poss. Curt. in tract. feud. 21. q. pen. q. princip. cum mult. aliis simil.

7 Alimenta† si minutatim dantur, transigi potest facile de illis l. cum hi. §. si. ff. de transac. facit simil. gl. cum quid ff. si cert. pet. vbi etiam glo. l. si filij. C. de dona. inter vir. & vxor. Alexan. rub. colum. j. ff. solu. matr. glo. c. fin. de corpore vit. Cardi. Flor. c. j. de censu.

8 Amissio instrumentorum† cum de modico pręiudicio agitur, iuramento probari potest. Alexan. l. huiusmodi. §. si ita ff. de leg. j. glo. & Bar. l. sicut, & l. emancipatione C. de fide instru. l. thesaurus, ff. ad exhib. l. dissolutę. C. de cond. ex leg. Marsil. in rub. C. de prob. col. 28.

9 Animæ defectus † modicus, non facit aliquem imprudentem dici, neque corporis defectus modicus, facit quem appellari morbosum, Barto. in term. tract. de testibus nu. 84. in princ. not. Doct. cap. fi. de corpore vitiat. conc. simil. Abba. cap. parati. col. 3. de appel. Dec. cap. de appellationibus, de appel.

10 Apothecam possidens † stante statuto, quod non possit personaliter capi tanquam suspectus, non procedit in vilissima apotheca, Ange. §. hinc nobis Auth. de hæred. & falcid. Afflictus in tract. de iur. protomis, §. 6. nu. 8. cum simi.

11 Arbitrator † potest in modico lædere alteram partem, Barto. l. idem Pomponius, & l. si de meis, §. recepisse, ff. de arb. l. societatem arbitrorum, ff. pro socio, Bald. & Salyc. & Docto. comm. l. si quis in conscribendo, C. de pactis, Bald. l. si hæredis, ff. de manu. testamen. pro bono enim pacis, de modico non curatur, Bald. l. j. colum. 2. C. de his quæ pœn. nom. cap. cum adeo, colum. 2. de rescr. Matesil. clem. sæpe, §. quæ omnia, colum. 6. de verb. sig. conc. simil. Decis. Neapol. 129. nu. 15. Alex. rubr. ff. sol. mat. nu. 3.

12 Arbitrio † iudicis relinquitur, quæ dicatur quantitas modica. Iaco. Menoch. in tracta. de arb. iud. lib. 2. Cent. j. Cas. 52. nume. 11. & idem d. loco, lib. j. quæstio. 11. num. 8. Bal. l. voluntatis. nu. 7. C. de fideic. l. quidam, ff. de leg. 2. cum post. §. Gener. ff. de iur. dot.

13 Arma portantes † puniens statutum, non intelligitur de paruis cultellis idoneis ad scindendum pēnas. auth. de armis in fin. versicu. cultellos, Angel. l. j. ff. ad l. Iul. de vi. l. si pignore, §. furem, ff. de furt. Fely. capitu. ita, colum. j. de re iudica. Abba. capitu. cleriri, de vit. & honesta. clerico. glo. rubr. C. de fabric. lib. 11. Corn. consilio 77. lib. 2. colum. fina. Roma. l. j. §. occisorum, ff. ad Sylla. Aret. in tracta. Malefi. versic. vno Stocho. Iohan. Anan. cap. lator. de homicid. Alexand. l. fina. ff. ad l. Iul. de vi publ. Iohan. Plat. l. j. C. de vsu. arm. lib. 10. & est com.

14 Auferre potest † princeps, ius alterius sine causa, quando ipsum in modico offenderet, Alexan. consilio 225. colum. 5. lib. 2. Barth. l. fina. C. si con tra ius vel vtil. publ. Doct. com. capitu. quæ in ecclesiarum, de const. conc. glo. l. seruitutes versi. in commodo. ff. de serui. l. sed cum, vbi glo. fina. ff. ad Trebel. gloss. l. si quis a principe. versicu. impetrauit ff. ne quid in loco publi. glo. capitu. cum olim, versic. præiudicium de consuet. Iaso, l. quominus. quæstio. 11. ff. de flum. Bal. l. j. colum. 2. ff. de const. princi. glo. l. quoties. versicu. fine graui. C. de prec. imper. offer.

15 Auctoritas, † quæ a tutore pupillo in contractu præstari debet, aut in alio negotio, sufficit quod in continenti præstetur, quia quod parum distat, nihil distare videtur, & quæ in continenti fiunt, censentur inesse. l. lecta, vbi Docto. com. ff. si certum petatur, Bartho. l. si quis mihi bona, §. Iussum ff. de acquiren. hæredita. Iohan. Andr. in addi. Specul. in titu. de cessa. columna 4. versicu. sed nunquid, gloss. & Bartho. l. obligari, §. tutor. ff. de auct. tutor. Tyraq. in tract. retr. conuent. § j. glo. 5. numero 7.

16 BANNIRI † non debet quis, pro modica iniuria in aliquem illata, etiam si iudici inferetur, item nec modica iniuria irrogat infamiam, glo. capitu. cum te. de re iudica. Bald. l. quicunque. C. de seru. fugit. l. quamuis ff. de conditio. & demonstratio. conc. simil. Specu. in titu. de in integr. restitu. versic. item iudex. Arch. cap. non potest de præb. in 6. Iohan. And. cap. si proponente, de rescript. Angel. l. infamem. ff. de public. iud. Rom. consi. 91. colum. 2.

17 Bannitus, qui potest impune occidi † potest etiam impune deprędari, eo viuo, si tamen illico, postquam occisus est, fuerit deprędatus, impune occidens id facit, quia quæ in continenti fiunt, censentur inesse l. lecta vbi Ias. numero 24. & alii com. Doct. ff. si certum petatur. Paul. consilio 31. Felin. capitu. quæ in ecclesiarum, columna 5. not. 2. de const. Alc. l. 4. §. Cato. versicu. in quantum, ff. de verb. obligatio. & non curatur, de minimo. temporis spacio. Tyraq. in tract. de retr. conuent. §. j. glo. 5. numero 12. conc. cum his Barth. l. nec ea ff. de adult. Bald. l. 3. C. si pend. appellat. l. si. C. si contra ius l. j. §. quod prætor, ff. de aleator. Bald. cap. in literis, colum. j. de restit. spo. Paul. l. in suis, ff. de liber. & posth. Bald. leg. ex hoc iure colum. 3. ff. de inst. & iur.

18 Bellum non debet † alicui inferri, pro modica iniuria illata, Docto. l. ex hoc iure, ff. de iusti. & iur. item not. factum dici tempore belli, quod paulo ante, vel post fuerit factum. Bald. cap. j. colum. 2. de pact. ten. doct. com. l. diuortio. ff. solu. matri. leg. Pedius, ff. de inc. rui. & naufr. Tyraq. in tract. de Retr. conu. §. j. glo. 5. nume. 2. Aret. d. l. diuortio. not. 2.

19 Beneficium minimum † non curatur, capi. studeat. 50. distin. not. capitu. terrulas, 12. quæstio. 2. capitu. non potest, de præben. 6. no. l. scio, ff. de restitu. in integ. l. si oleum in fine, ff. de dolo, conc. simil. Cephal. consilio 39. nume. 3. Ripa in tract. de peste par. 3. nume. 301. Ias. auth. qui rem, num. 15. C. de sacr. san. ecc.

20 Bona fiscalia † regulariter solus Princeps, dare potest, fallit hoc tamen in modicis, Bald. l. 2. C. de com. rer. alien. l. prohibere, §. fina. ff. quod vi. aut clam. docto. l. Diuus, ff. de bono. damna. Tyraq. in tracta. de iudic. in exig. Rebus non ferend. numero 65.

21 Bulla dum fit, † modicum pro ipsa conceditur, & per hoc, non committitur Simonia, nam modicum illud, non consideratur, gl. cap. super hoc, ver. pecunia, de renun. Imol. & Fel. c. dilectus, de sim. c. ad quæstiones, eod. tit. Rebuffus, in praxi. beneficiorum, in tit. de sim. num. 22.

22 Capanna non venit † appellatione domus, Bald. c. j. de duob. frat. gl. j. §. appellatione, inst. de rerum diuis. facit simil. l. Senatus, §. Marcellus. ff. de leg. j. Rom.

Rom.singu.332.Barbatia,in tract. de praest.Card. 8.q.p.part.Corn.consi.26.col.5.lib.3.

23 Capi† potest, vt suspectus possidens, apothecam vilissimam, licet statutum dicat, quod nemo possidens apothecam, vt suspectus, capi possit; Ange. §.hinc nob. Auth.de hered. & falc. item statutum puniens, comburentem domum, non procedit in comburente domunculam, Alexand. l. senatus, §.Marcellus de leg.1.

24 Cauere quis† pro modico, non tenetur, c.per vestras de donat. Iohan.Anan.c.si proponente,de de rescri. Arch.c.non potest, de praeb.in 6.Henr. c.si quęstiones, de simon.not.l.quauis,ff.ut in poss. leg.Tyraq.in tract.de iud.in reb. exig.non ser,nu mero 28.

25 Causa si parua† sit,& ot dinarius velit cognoscere in loco nimis remoto, a domicilio partium, partes petere possunt, vt deleget, & cognoscatur in loco propinquo, licet regulariter ordinarius, possit reddere ius, in qualibet parte suae dioecesis, Ancha.c.nulli,de rescr.c.cum episcopus,de offic.ordi. in 6.& si denegat, appellare potest, l.cum post.de appel.Pet.de Anch. c.cum te, de offi.delega.c.finem,not.3.de dolo, cap.cum causam,de testib.Vinc.c.sane de foro compe.Barba.c.dilectus, nu.9.de rescr.

26 Causa modica † omitti facit solennitates iuris, Spec.in tit. de iur.cal.§.2.ver.quid si, nu.8. Doct. auth.breuiores, C.de sen.ex breui.recit.Bal.c.quoniam contra,col.2.nu.5.de proba.c.si.de re iud.in 6.& dicitur causa modica, quae tractatur, e personis modicae conditionis,l.illicitas,§.tenuis,ff.de offic.praesi.l.cum hi,§.modus,de transact.Bal.l.iubemus,C.de sacrosf.eccl.cum si.

27 Citare iudex testes,non debet facere † quando sumus in modicis,ut expendatur plus, in adeundo quam sit valor causae,l.Mediterraneae,C.de annon. & trib.lib.10.l.seruus,C.de pign. act.sed tunc iudex,delegabit examinationem,l.generaliter, §.his praesentibus,C.de reb.cred.Rot.Deci.686.Crau. consi.182.nu.16.

28 Citatio† interlocutoria modici praeiudicij,non requiritur,Barto,& Docto.l.si opus, ff.de ope.no. nunc.Imo.l.quod iussit,ff.de re iudi. Ange.l.recusare,ff.ad Trebel.Roma.consi.71.Ias.l.si opus,nu mero 5.Nicon.cap.quoniam,numero 6, de prob. Tyraq.tra.res inter alios acta,limit.13. Mars.l.1. numero 4.ff.de re iud.Crau.consi.182. numero 5. quia de his, quae sunt modici praeiudicij, lex parū curat. Afin.in praxi iudi.§.7.limit.59.nu. 12.

29 Conclusum in causa, cum est † pro condemnato habetur fideiussor, apparet enim, quia de breui condemnandus est,Bal.l.pro ea,C.mand,quia regu.est proxime accingendum, haberi pro accincto,Ias.l.admonendi, 1.lect.nu. 53.ff.de iureiuran. conc.l.quamuis,C.ad legem Iul.de adult. Ange.l. ex eo,de testam.mil.l.si quis id quod, ff.de iurisdi. omnium iudicum, l.penul. ff. de testam.milit. Ias. in terminis,d.l.admonendi, 1.lect.ff.de iureiuran. nu.49.vbi dicit,paria esse in causa,concl.vel latam esse sententiam, Barto.l.si mater, §.ea,ff.de exc.rei iudic.Bal.l.error,quaest.4. C.de iure & fac.ignor. l.certi,colum.6.de interdict. Abb. capitu. fina.de except.

30 Condemnatio quae fieri debet, per † statutum a capitaneo,cum conditione,vt fiat depositum ali quod,non habet locum, in minima condemnatione,Barto.& Ange.l.leuia,ff.de accusat. Alexand. consilio 152.colum.3.libro 5,vbi dicit,quod sententia lata a iudice, in camera non seruata forma, non valet.

31 Colonus regulariter † non est idoneus testis, pro domino, fallit in re minima, Dec.consi.19.columna penultima,ver.6.Doct.com,capi.pen.de testibus,item not.quod colonus,propter leue damnum,non auditur,l.si vno,§.cum quidam, l.si merces,§.vis maior,ff.locati,addentes, ad Alexan. rubr.ff. sol.matr.nu.3.

32 Conductio † non est in modica pecunia, l.si quis conduxerit, ff. locati. l.si quis, ff.de acquiren. possessio.cap.1.§.donare,in titu. qualiter olim feudum alien.pot.versi.sub vilissima, conc.sim.Rom. consilio 367.Corne.consi.16.lib.1. glo. c.nostra de testibus.

33 Confessio quae† fit de modica summa, simulata dici non potest,l.cum si.§.modus,ff.de transf.ca. pitu.fina. de simo. Craue. consilio 40. numero 8 consilio 44.numero 3,consilio 182. & Socin. consilio 7.libro septimo.Bar.l.fina. C.si cont.ius. vel vtil.publi.

34 Confitens statim post † negationem, vtitur priuilegio cōfitentis, quia quod paruo momento fit, censetur inesse, Bal.l.ea quae, colum. penulti. C.de condi.indebi.cap.fina.de iur.calum.in 6.& cap.si, de iureiuran.in 6. Roma. consi. 59. idem consilio 70.Alexand.consi.83,volumi.1.Felin.capi.qualiter.il 2.de accusat.Ias.§.ex maleficijs,num.28.Insti.de act.item quemadmodum confessio, quae fit in tormentis,non sufficit ad cōdemnationem,nec etiam illa,quae fit paulo post tormenta,Doct.communi.l.1.ff.de his,quae ui met.causa, & l.2.C.de quaestio.reorum,nam debet, esse interuallum ad minus vnius diei,uel noctis,Bald.l.1.colum.4. C.de confess.capitu.1.§. iniuria de pace iura. firman,Barto. l.diuus,ff.de quaest.Ange.l.qui in aliena,§.fin.ff.de acquir.haered.Alex.consi.98.lib.3.Ange.in tract. malefic. vers.quod fama publica,numero 111.Ias. l.si ob turpem,colu.pe.ff.de cond.ob turpem causam,Tyraq.in tracta.de retract.conu.§.1.gl.5.nu. 20.& sequen.

35 Confessio procuratoris † potest in continenti, quam facta est reuocari,quāuis ex interuallo,reuocari non possit,conc.ampl.praecedens, glo.capitu. scriptum de electio. Abb.cap.fina.de confess.idem est de confessione aduoc.glo.c.olim, ver.reuocato. de censi. Docto, commun. l.3. C.de erro.aduoc. item hoc idem est, in confessione ipsius partis, gl. cap.apud.32.quaestio.1, Abb.capi.causam, colum, 2.de appellat.cap.praeterea, colu.2.de test.cog.modo confessio, non sit redacta in scriptis, cap.olim,

de censib. Bald.l.j. colum.5. C. de furt. Anton.c. fin.de conf.Alex.l.j.§.j.ff.de verbo.obli. Alexand. consi.34.colum.j.lib.j.consi.92.lib.5. Ruin.consi.5. nu. 15.vol.4.l.rura.C.de omni agro.deser.lib. 11.Barbat. l.stipulationum.col.5.ff.de verb.oblig. consi.18.lib.2. Abb.c. fina.de confes.Soc.in consi. 97.volum.4. Alciat.l.j.§.si quis.j.lect. ff.de verb. oblig.idem est,in positionib. & responsi.ad positiones,vt scilicet,in continenti reuocari possint,gl.c. si.ver.iusta de iureiuran. Doct.l.edita.C.de edendo Bal.l j.colum.5.C.de furt.consi.30.lib.4.Ang. l.j.§.si quis.ff.de verb.oblig.Rom.l.si vero.§.de viro 31.fal.ff.soluto matrimo. idem consi. 59. Fel. c.qualiter colum.15.de accusat.Ias.l. error colum. 2.C.de iur.& fact.igno.quæ omnia procedunt,nisi fuerint ab aduersario acceptatæ.tunc enim confestim reuocari nõ possunt,nisi error earum probetur Doct. com.l.j.§.si quis simpliciter. ff.de verb. obl.Rom.cõsi.433.Alex.& Ias.l.quicquid adstringendæ.ff.de verb.ob.Alexan.consi.109.lib.5. Hypolit.sing.315.ratio prædictorum est,quia quæ in continenti fiunt,censentur inesse, neque curatur, de paruo temporis spacio.l.lecta.ff.si cer.pet.Docto.com.d.l.j.§.si quis.

36 Consecratæ † Ecclesię priuilegio Basilicæ gaudet quæ paruo temporis spacio, seu de proximo consecrari debet. Abba.cap.Ecclesia no.3.de Immun.Eccl. Doct.com.c.inter alia,eod.titu.cap.ad hæc,de relig.dom.Iaso.l. admonendi,j.lect. numero 57.ff.de iur.iur.per reg. proxime accingendus, habetur pro accincto l.quamuis. C. ad l. Iulia.de adulte.

37 Consensus † tacitus, sufficit in leuibus Barto.l. quæ dotis columna.fina.ff.solu.matri. Præpos.cap. solicitudinem 12. Fall. de appella. Anto.in tracta. de minim. nume. 60. item consensus episcopi, in modicis statuendis,non est necessarius, capit.cum accessissent de constitutio. capitu. requisisti, de testibus.Abb.consilio 7, colum. 2.volum, 2. Crau. consilio 182.num.15.not.simil.gl.l.quod dicitur. ff.de liber.agnos.l.diuus.ff.de bon. damnat.Bald.c. fi.de præscr.

38 Consuetudo introducere potest, † vt prælatus possit testari, atque donare modicum, de rebus Ecclesiæ,capit.ceterum,de dona. Abbas,consilio 45.libr.j.Innocen.capitu.fraternitatem,de donatio. Host. cap. si quis sane, de pecul.cler.glo.cap. præsenti,de offic.ord.in 6.Abba.cap.cum in officiis de testam. item consuetudo valet, modicum præiudicium adferre valens Ecclesiæ.Doct.c.j.de consuet.conc.c.quoniam,16.q.j.c.2.de app.c.apostolicæ,de donat.gl.j.c.j.de consuet. Anto.in trac. de minim.num. 11. Tyraq.in tract.de iud.in reb, exig.non ferendis.nu.24.

39 Consuetudo† valet, quod probatio imperfecta habeat vim perfectæ probationis, not. capitulo. quia nos, de appellatio. not. docto. capitu. dilectus, de fide instrum. Specu. in titu. de instrum. edit.§.compendiose, imo cum tractatur de paruo præiudicio,creditur etiam de iure communi,iuramento alicuius.l.thesaurus ff.ad exhib.doct.Consi. l.2.ff. quemadmodum testamen.aper.l.si quidem. C.solu.matri.

40 Contestatio.litis† ante contestationem facta videtur, quod mox post eam fit. glo.l.2. versiculo narrationem, C.de iuramen.calum.& est communiter approbata,conc.l.inter omnes.ff.qui satisda. cogan.Roma.l.li mulier.numero 13.ff.soluto matrimo.Aret.§.præterea,columna 12.institu.de exceptio. quia satis dicitur fieri in initio, quod post stante fit.leg. lecta, ff. si certum peta.& in termin. Iaso.le.si quis mihi.§.iussum.ff.de acquirend. hæreditate.

41 Contractum † res modica non vitiat l. si quis fundum, ff.locati l. habitatores. ff. de donatio. inter.virum & vxorem. le. si id quod. §. si quis, ff. de iurisdic. omnium iudicum. add. ad Alexand. rubri. ff. soluto matrimo. numero 3. conc.simil. Cuman.consilio 36.Guid. Papæ, decis.614.Bald. l.quamuis.ff.de cond. & demon. not. l.j.in fine.ff. de ventre.inspic.

42 Contrarietas † modica, in testibus non vitiat eorum testimonium. Alexand. l. insulam.ff.solu. matrimo. Bald.l.cos.ff ad leg.corn.de falsis.Alex. consi.5.lib.1.consilio 24.lib.2.Ias.l.si. C.de bon. poss. secund.tab. Alexan.consi.65.& idem in consi.105.lib.2.

43 Contraueniens † transactioni in modico, non incidit in pœnam, Paul.consi.377.nume. 3. per.l. quamuis. ff. de condition. & demonstration. fallit hoc,nisi iuramentum interuenerit.l.si quis maior.C.de transactio. Fulgo. consilio.223.Cuman. consilio 172. Alexand.l.In executione,§.penul.ff. de verbo.obligatio.consilio 16.colum.3.volum.3. vbi ex defectu vnius nummi, potest colonus expelli,quando scilicet iuramentum interuenit,quia iuramentum, est indiuiduum quoddam, cui pro parte, contrauenire non potest, quin contrauenjatur.in totum, Iohan.de Ana. consi.7.col.3.vbi vasallos contrauenjens iuramento fidelitatis, in modico, in totum contrauenisse dicitur Crauetta consi.182.nu.16.

44 Corrigi † quilibet potest,in continenti, siue sit testis, siue pars, siue iudex, siue notarius, siue procurator, de teste, textus est cum glos.magna, cap. præterea, de testib.cog. glo.§.quia vero, circa medium gloss.magnæ Authen.de testib. Albe.l.accusatus.ff.de adulter. Barth.l.eos colum.j. ff.de fal.l. imperator la prima, ff. de stat. hom. l. si librarius, colum.2.ff.de regu.iur.Bald.consi.34.libr.5. Abba.consi.73.lib.j.idem l.iurisgentium.§.quinimo, ff. de pact. quando autem testis dicatur, aliquid agere in continenti,no.glo.§.quia Anthen. de testibus.Io.Pla.l.rura.C.de omni agro deser.q enim paruo momento fiunt, censentur inesse, neque curatur illud minimum tempus, l. lecta ff. si certum petatur,de confessione partis, quod etiam corrigi possit, nota. glos. capitulo apud misericordem, 32.questio.5. Abba.cap.cum causam, colum. 2. de appe.cap.præterea,col.2.de test.cog. Tertio.quod

iudex,

iudex, hoc facere posit, scilicet, in continenti suam sententiam, statim definitiuam corrigere nor.glo. cap. prædicator ver.imo 16.quæstio.j.licer regulariter dicatur, hoc fieri non posse. Doct. com. cap.quod semel, de regulis iuris, in 6.l.quod iussit,ff.de re iudica.Bald.in in procem. C.§.quib. colum.2.l.j.colum.5. C.de furt. Guliem.l.si quis arbiter.ff.de arbit. Quarto hoc idem procedit in notario qui suam schedam originalem corrigere Potest. Doc.cap.ex literis, de fide instrumen.Spe cul.in titu. de instrum.edit.§.instrumentum Angel.l.imperator la.3.ff. de stat. homi. Doct.com. l.si librarius, ff.de regulis iuris. Bald. l. cum proponeretur colum.6.ff.de lega.2. Alexan. consilio 70. colum.j.lib.j. Quinto Ampl. in Procuratore, qui potest in continenti, confessionem suam reuocare, glo.cap.scriptum,de elect. quod secus est ex interuallo,nisi primum probato errore. Abba. capitu. fina. de censibus. Sexto, & vlti. Ampl. etiam in confessione aduocati, quæ statim potest reuocari glo. cap. olim. de censibus: fallit tamen totum hoc dictum, primo, nisi confessio esset redacta in scriptis, cap.olim, de censib. Doct. cum cap.ex literis,de diuor.Bal.l.j. C.de furt.Alexan. consilio 34.lib.j.Ruin.consilio 5. numero 15.lib. 4.glo.l.rura.C.de omni agro deser.lib.11.secundo hoc idem fallit, nisi confessio fuisset a parte acceptata, tunc enim non possunt,neque statim reuocari,nisi error earum probetur.Rom.l.j.§.simpliciter, vbi Doct. commu.ff.de verborum obligatio. & in consilio 109. lib. 3. Alexand. & Ias. l. quicquid astringendæ,in fine.ff de verborum obligationib. Alexand. consilio 119. lib. 3. Abba. capitu.fina.de confess.Socin.in consilio 97.libro 4.Barbat.l. stipulationum columna 5.ff.de verborum obligationib. & consilio 25. lib. 2. conc. simil. Cardin.consilio 31. Dec. consilio 345. Mar. leg.is qui.numero 32. C. de sic.idem Hyppol. de Marsil.sing.315.

45 Creditor† Modicæ quantitatis, non prohibetur esse tutor, hoc idem, dici debet in debitore, gloss.prima. authen.minoris, C.qui dare tuto.vel curato. possef. neque pro paruo debito, potest debitor creditori iurari, vt suspectus Bald.Auth. sed iam necesse,cum glo.de donatio. ante nup.Roma.consilio 120. Barth.l.si quis in pignore.§. fin. de pignor.Alexand. consilio 186. libro septimo. neque capi potest, vt suspectus de fuga debitor modicæ quantitatis, licet statutum dicat, quod debitor suspectus,capi posit,gloss.& Doct.com. anthen. sed iam necesse, C. de donatio. ante nupti. leg. ait prætor, §.si debitorem, ff. quæ in fraud.cred.

46 Crimina† leuia, debent discuti de plano, & sine libello,l.leuis. ff.de accusat. vbi Bar.nume. 4.l. non solum.§.mandato.ff.de iniuriis.gl.c.illorum, ver.membri, de sent.excom. & quæ dicantur crimina leuia,relinquitur arbitrio iudicis distinguētis,loca, facta,causas, & personas. leg. aut facta, ff. de pœnis.

47 DAMNATVS † iniuriarum non est infamis pro modica iniuria, in aliquem illata, c. cum te.de senten.& re iudic. Specu. §. videndum titu. de in integr.restitu.versic.item. Archid. cap.non potest de præb.in 6.Iohan. Anan.c.si proponente,de rescrip.Salyc.l.decuriones.C.ex quib.caus. infam.irrog. Angel.l.infamem.ff.de publ.iud.Roma.consi.191.

48 Damnum modicum † non facit recedi a iure communi, Spec.in tit. locat.§.6. versic.vt autem, sed nunquid tantum habebit quis,ex secundo decreto,qui minimum damnum timet, quātum qui maximum.Spec.in titu.de secundo decreto. §. videndum nu.1.

49 Debitor † minoris, in modica quantitate,potest esse tutor pupilli. glo authen.minoris. C.quī dari tut.poss.Marsil.in praxi crimin.§.& quia numero 7.Barto.l.si quis,§.6.ff.de pignor.neque potest vt suspectus iurari, Bald. authen. sed iam necesse. C.de don. ante nup. Asin. in praxi. iudic. §. 26.capit.1.numero 5. neque propter paruum debitum, quis de fuga suspectus dici potest, Docto. l.ait prætor.§.si debitorem, ff. quæ in fraud.cred. Bald. auth.præterea. C.vnde vir. & vxor.Roma. consi.329.idem singul.96.nu.8

50 Delegationem † petere possunt partes, si causa parua sit,quando ordinarius cognoscere vellet, in loco minus remoto, id quod partibus denegari non potest Ancha. capitu. non nulli, de rescript. & si eis denegatur, appellare possunt l. cum post, C. de appellatio. Ancha. capitu. cum te, de offic. deleg.cap.finem,litibus no.3.nu.5.de dolo & contum.c.cum causa de test.

51 Delegatus quando † aliquid agit, contingenti aliquo impedimento, si illud impedimentum cessaret modico tempore, puta vno die, deinde rediret, valeret quidem tale impedimentum, Dec.cap. quoniam Abbas. colum. 2. de offic. de lega. Tyraquel.in tracta. de iudi.in reb. exig. non fer.nu.76.

52 Delegatus † potest de paulo maiori summa, quam sit expressa, in rescripto cognoscere Spec. in titu.de rescript.§.fina.vers.item,modicū enim incrementum, non debet mouere iudicem l. 7. & seq.C.de alluuion.& pro modico, neque plus, neque minus.

53 Deformitas † corporis modica, non impedit promouendum c. Thoma de ætat.& qual. gl.c.si. de corp.vit.Archid.ca.non potest,de præb.6.Bal. cap. cum adeo,de rescr. Cępol.leg. 1.§. sed si,nume.38. ff.de ædil.edict. Host.in summa,eo.tit.de Corp.vit.

54 Dispositio † si dicat, quod omnes fecerunt, verificatur, licet pauci ex illis non fecerint. Abbat. in procm. decretal. in fine, capit. rcucra, de consecra.dist.2.nota.c.ieiunium. 76. distin. accipitur enim maior pars pro toto, & econtra quandoque

55 Deteriorans domum,† vel fundum regulariter expellitur, fallit, si esset deterioratio parua. Bald.

& Docto.l.eodem, C.locati.nõ.l.scio, ff.de resti. in integrum,l.si oleum,in §.ff.de dolo. Docto.ca. potuit extra loca.l.j.& seq.C.de iure emphy.cum similibus.

56 Dies regulariter † interpellat pro homine, nisi appositio diei esset parua, Bal.l.si mihi.&Titio,§. j.ff.de legat. primo. Docto.cap.mora de regu.iur. in 6.l.si insulam,ff.de verb.obli.l.quod te,ff.si certum pet.conc.simil.capitu.cum te,de senten.& re iudica.

57 Dilatio abbreuiari † debet, si causa modicæ quantitatis erit.Barto.l.2. col.3. ff.de re iudica.l.1. ff.de glande leg. l.Mediterraneæ, C. de annon.& trib.libro decimo. Abb. c.j. nnmero 10. de libelli ob.c.de appellationibus,de appell. Ang.l.si vacantia,C.de bon.vac.libro 10.Feli.capi.ecclesiæ,col. 22.de consti.

58 Doli appellatione † non venit paruus dolus,l. si oleum,§.fin.ff.de dolo,sicuti,parua iniuria, non est iniuria,cap.cum te,de senten. & re iud.Specu. §.videndum,tit.de in integ.rest. Archi.c.non potest,de præb.in 6.

59 Domum forensis, † si vigore statuti acquirere non potest, non prohibebitur acquirere domunculam,Ange.l.senatus,§.Marcellus, ff.de leg.j.Barbatia l.si ita,no.2.de verborum obligatio. Corne. consi.26.libro 3.quia appellatione domus, non venit domuncula, Bal.cap.si duo, de duob.fratr.Roma.singu.332.vnde statutum puniens, comburentem domum,oõ habet locum,in domuncula combusta,Marsi.in praxi. Crim. §. & quia,numero 6. Bald.cap.j.de duob.fratr.Roman.singu.334.cõc. simil.Ias.l.cætera,nu.6.ff.de leg.j. Dec.Neap.129. numero 15.

60 Donatio amore dei † præsumitur,cum res modica datur, Bart.l.quę dotis, ff.soluto matrimo.l. si quis cum aliter,ff.de verborum obliga. Butri.c. cum causa, de empt. & vendi.not.l.omnino, ff.de impens.in reb.dot.fact. Bal.l.si paterno, ff.de neg. gest. hoc idem est cum fit, inter coniunctas personas,not.l.si vero,§.item, ff.mand.nam regulariter, donatio non præsumitur,l.cum de indebito, ff.de prob.hoc tamen fallit in re parua, glo.Bart.& alij, l.cum quid,ff.si cer.peta.glo. l.si filij, C.de dona. inter virum & vxorem,Roma.singu.337. Corne. conf.81.vol.1.consi.122.lib.2.

61 Donatio non reuocatur, † ob modicam iniuriam,l.fina.vbi Docto.C.de reuocan. dona.cap.fina.eodem titu.Ant.Corse.in tract.de min. numero 32.addentes ad Alex.rubr.ff.solu.matrimo.numero 3.quia modica iniuria,non est iniuria,l.si oleum,§.fina.ff.de dolo,l.scio.ff.de in integrum restitutio. Bartho. simi.l.idem, §. recepisse, ff. de arbitris.

62 Donare potest prælatus, † modica de reb. Eccle.Docto.commun.cap. cæterum de dona. Abb. consi.45.libro j. Inno.c.fraternitatem, de donat. Host.c.si quis sane. de pec. cler.glo. c.præsenti,de offic.ord.in 6.Abb.consi.31.lib.j.

63 Dos non minuitur, † propter expensas paruas, l.omnino,l.quod dicitur, ff.de impens.in reb.dot. fac. Item not. qnod dotis appellatione, non venit parua dos, Barto. authen. præterea,C. vnde uir & uxor.Saly. & Roma.l.diuortio. ff.solu. matrimo. parum enim & nihil æquiparantur, l.quamuis, ff. de condi.& demonstr.Bal.auth.quod locum, C.de collat. Marsi.in praxi crimi.§.& quia num.8. idem singu.276.Barba.consi.74.volumi.4.Ias.l.si is qui pro emptore, colum.2. ff.de usucap. vnde authentica loquens, de muliere indotata, habet locum in habente paruam dotem, Docto. commun. d.authen.præterea, Cyn.& Bald.l.licet, C de iure dotium, Alexan.consi.12.libro 7. Corne.consi.249. lib. 2.Barba.consi.74.libro 4. Soc.consi.12 1.col. 7.libro 4. potest tamen esse in vno nummo, quia est ius vniuersale actum, ad aug. & ad dimin.

64 Ecclesia, † quæ breui tempore, consecrari debet, gaudet priuilegio Ecclesiæ consecratæ, quia quod debet de proximo fieri, habetur pro facto.l. pen.ff.de mil. testa. Barto. l.j.§. sed si ff. ad Sylla. Abb.c.ecclesia,not.3.de immun, eccl.c.inter, eod. tit.c.ad hæc.de relig dom.Ias.l.admonendi, lec.j. nu.57.ff.de iureiur.

65 Ecclesia non polluitur, † ob extractionem modici sanguinis, Abb. c.proposuisti, de cõsecr.eccl. & altar. quia uerbum effundo, significat abundantiam, glo.c.cum illorum,§.quod si, ver. sanguis, de sent.exc.c.reuertimini, 16.q.j. Gem.c.j.in fi.de cõsec. eccl.in 6.

66 Ecclesiam ligat † statutum laycorum, quando de modico preiudicio agitur, Feder.sen.consi.85. col.fi.Dom.cap.fi.de immun.eccle.Cardi.c.prępendimus,10.quæst.de senten.excommuni. Dec. c.ecclesia Sanctæ Mariæ,colum.26. ver.j. de constit. item not. quod licet ecclesia cathedralis, vel alia,non posit, sine consensu episcopi, statuta facere, potest tamen minima statuere, Innoc.c.cum accessissent,de const.idem c.requisisti, de testam. Abb.consi.7.col.2.lib.2.

67 Electa industria personæ, † non dicitur in paruis negot.nisi exprimatur, etiam si mandatum fuerit,vt negotium personaliter exequatur, Innocen. cap.fina.de offic.delega.Iohan. Anan. & Abb.cap. fina.de dolo & contu.uide Felin. d.cap.fina.de off. fic.deleg.conc.simil.Alexan.rubr.ff.solut.matrim. numero 3.Ripa in tract.de peste,par.3. num.301. Roman singu.332.

68 Eleemosynam possunt † facere clerici moderatam,de reb.eccle. etiam si fit in ægritudine, not.c. ad hæc,de testam.item donatio minima, facta pauperi eleemosyna præsumitur, Doct.comm.l.quę dotis, ff.solu.matri.dixi super ampliat.60.& ampl. 62.latißime.

69 Emancipatio † nihil refert an ante uel paulo post emancipationem, aliquid fiat, not. glo.l.vt iurisiurandi, §.iurare ver. manumissionem, ff.de liber.causa,no.Docto.commun.l.lecta, ff.si certum peta. Alexan.l.diuortio, colum.2.ff.solut.matrim. Ias.l.admonendi, colum.87.ff.de iureiuran.l.fina. C.de edict. diui Adr. toll. Felin.capit.de testibus, col.3.

col.3.de testibus, vbi Aret.idem Fel.c.c.cum dilecta,col.23.de rescr.

70 Emptio † seu venditio imaginaria dicitur, si pro vno nummo, fuerit facta de re magni precij, glo.§.pretij,§.præterea,inst.quib.mo.ius pat.pot.solu.per l.si quis conduxerit, ff.locati, vbi si quis conduxerit domum vel prędium, vno nummo,cõductio nulla est, quia hoc, ad instar donationis ducitur Cagno.l.imaginaria,nu.12.ff.de reg.iur.nota tamen, quod emptio inepta, non redditur ob minimam causam,l.res bona,ff.de contra.emptio. Ant.in tra.deminim.nu. 20.

71 Emphyteuta ob modicam † deteriorationem, non cadit a iure suo, Bald.authen. qui rem, C.de sacrosanct.eccle.Asin.in praxi iudic.§.26. capi.1 numero 6.cadit tamen si modicũ non soluit, Deci.d.authen.qui rem,numero 18.C.de sacrosanc.eccle.conc.cum primo dicto,quia pro modico,nõ fit recissio contractus,l.scio, ff.de in integrum restitu.Doct.com.l.diuortio, §.si fundum,ff.sol.matri.not.l.quamuis,ff.de cond.& demon. Alex.cõs. 108.col.3.ver.2.lib.5.

72 Episcopus pro † minima causa,excommunicare non debet,cap.episcopi.10.quæstio.3.similiter pro minimo quis non debet, a communione suspendi, cap.nullus, 11.quęstio.j.glos.cap. vir.33.q.4.conc.glo.fina.in procem.decretal.Henri. cap.& si de simon.Docto.cap.de appellationibus, de appellatio.

73 Error modicus † non vitiat actum,neque attendi debet Doct.commun.l.quamuis, ff.de condi.& demonstra.item modicus error,in reddendis tutelæ tationibus,non obest.Bal.l.omnem, C.ad Senatuscons.Tertul.Bal.authen.ijsdem, C.de secund. nupt.Bal.l.j. C.si aduer.sol. conc.Ias.l. cætera,nu. 7.ff.de leg.j.authen.qui rem,nume.15.C.de sacrosanct. eccle.

74 Excommunicari † quisquã non debet,pro modico delicto, aut debito. Roman. singu. 3. addentes ad Alexand.rubri.ff.soluto matrimo. numero 3.conc.simil.Ber.cap.j.numero 79. de resti.in integrum Ripa in tract.de peste, par.3.nume. 301. Decis.Neapo.129.numero 15.præposi.cap. Moyses,7. distn.

75 Exceptio omnis, † quęcunque sit, opponi potest paulo post litem contestatam, Innocen. & Archid.cap.pia, de excep.in 6.Anton.capitu. cum dilectus, colum.3.de ordin.cog.Roma.l.si mulier, ff. solu.matri.Fel.cap.exceptionem, de excepti.quia quæ incontinenti fiunt, censentur inesse, & de modico tempore, non curatur, l.lecta vbi Doc.com. ff.si certum peta.

76 Expensæ modicæ † non sunt in consideratione glo.l.in rebus,§.possunt,ff.commod. l.omnino, ff. de impens.in reb.dot.fact. l.Nesennius, ff. de neg. gest.l.si quis a liberis,§.si mater cum glo.uer.modicas,ff.de libe.agnos. item expensæ minutæ factæ a quibusuis administratoribus, solo iuramẽto probantur,glo.l.nonnulli, C. de episcop.& cleric.l.si quis pro redemptione,C.de donat.Bald.l.imperator,la secunda, ff.de sta.homin. Guid. Papæ deci. 614. cum simi.

77 Falsitatis, † suspicio cessare debet,pro re parua l.cum hi,§.modus, ff.de transa. c. & si quæstiones, de simon.Oldra.consilio 162.Alex.cons.74. volu. 1.colu.2.Dec.c.super literis,col.3.de rescr.Crau. consi.65.numero 14.non enim subest causa verisimilis, quod quis pro modico, voluerit dicere falsum,idem consi.76. num.16.& nemo pręsumitur deierare, ubi ex hoc, nullũ reportat commodum, l. & eleganter, §. fina. ff. de dolo, Fulgosi. consilio 173.

78 Fama etiam probat † plene cum agitur de re modica, gl.l.vbi adhuc, C.de iure dotium, Bar.l. minore, §. plurium,ff. de quæst. l.admonendi vbi Ias.colum.8. ff.de iureiuran. Calcan.consilio 109. colum.penul.Asin.in praxi iudic.§.7.ampl.59.nume.12.quia in minimis rebus, admittuntur probationes,quæ alias minime admitterentur, Dec.consilio 175.Roman.consilio 304. Alexan. consi.87. libro tertio.

79 Febricula leuis non † excusat quemquam, no. l.si quis in graui,ff.ad Syll.l.quæsitum, ff.de re iudica.glo.cap.placuit,distinct.18.l.1.§.sed si, ff.de ędil.edi.quia modicum impedimentum non curatur, Barto. in extrauagan.ad reprim.vers.summariæ, Asin. in praxi iudic. §. 7.amplia. 59. numero 11.

80 Fœmina † non succedens in feudo, quando masculi extant, non per hoc succedere prohibetur, si post mortem patris, masculus illico mortuus est, quia non dicitur extitisse, quod parum stetit, no. l.posthumus, ff.de iniust.test. Docto.com.§.fina. in titu.de succes.feu.nec dicitur uixisse, qui statim obijt,cap.nam & ego, de uerborum significa. vbi glo.dicit, non dicitur fuisse, quod non durat neq; dicitur natus,qui illico decessit, & illico decedere dr̃, qui moritur, antequam ei nomen ponatur in baptismo. item licet fœmina regulariter non succedat in feudo, Docto. commun. capi.j. §.& quia qui tuto.dare poss.fallit in modico, Rom.consilio 367.Corn.consi.16.lib.j.

81 Feudo modico † non priuatur, qui infra annum fidelitatem non præstat, Bald.capi.j.§.est & alia,in titu.quæ fuerit prima causa benefic. amitt. Asin.in praxi.iudic.§.26.cap.j.numero 4. itẽ not. quod ob modicam ingratitudinem, in dominum, per vasallum illatam,non priuatur quis feudo neque reuocatur donatio,dixi supra ampl.71.

82 Fiunt nonnulla ratione † modici præiudicij, multaque permittuntur, quæ alias minime permitterentur,not.Docto.commun.l.scio, ff.de in integrum rest.Dec.authen.præterea, numero 4.C.vnde vir. & vxor. idem l.qui rem, numero. 18. C.de sacrosanct.eccle.& no.quod Dec.d. authen. præterea,numero 5.dicit quod mulier, in nummo dotata, excluditur a statuto, licet agat ad supplementum dotis.

83 Forensis † qui vigore statuti, non potest acquirere domum, poterit tamen acquirere domunculam,

lam, Barto.rubr. de de plus pet. Ange. Alexan. & commun. Doc. l.senatus, §.Marcellus, ff. de leg.1. Roman.singu.334.Barba.cap.fina.§.is autem, col. 9.ff.de offic.delegat.idem rubr.de plus pet. & capitu.de appellationibus, de appella. dixi supra ampl.59.

84 Fraus † non rumpit dispositionem testatoris, capitu.requisisti, de testam.conc.simil.l.iubemus, §.sane, C.de sacrosanct.eccl. Docto.l.imperium,l. 2.ff.de stat.homin.Innocen.cap.cum a nobis,de testa.l.scio,ff.de in integrum restitutio. quando minima est.

85 Fructus † quando quis percipit,de modicis rebus non curatur,l.in commodato,§.j.ff.commod. l.necessarias,§.si annua, ff.de pig.act. Bald.capitu. adeo,colum.3.de rescr.item not. quod fructus de proximo colligendi, habentur pro collectis, Barto.l.diuortio,§.interdum, ff.soluto matrimo.quia quod parum distat,nihil distare videtur,& proxime accingendus, pro accincto habetur.

86 Fur famosus non † dicitur ob modicam rem furatam,Bald.cap.1.§.iniuria,de pace iura. firmã. in vsibus feudo. Add.ad Ale.rub. ff. soluto matri.numero 3.conc.simile, l.j.§.nunciatio, ff.de no.ope. nunc.Imo.l.in executione,§.item,ff.de verborum obligatio.

87 Furem † occidere licet, pro defensione rerum suarum præsertim nocturnum, fallit in modico furto,Bal.l.j. C.locati,l.itaque,ff.ad legem Aquil. l.furem,ff.de sica. Ange.l.1. vnde vi, Mat.no.133. l.si ex plagis,§.tabernarius,ff.ad legem Aquil.Aret. §.1.Insti. de act.Fel.capit. interfecisti colum.2.de homicid.Ias.l.vt vim, ff.de iust.& iure,nam si parcitur famæ hominis,pro re modica, l.scio. ff.de re sti. in integrum multo magis vitæ,l.si adulterium, §.liberto. ff.ad legem Iuli. de adult. comparatur, enim infamia morti,l.iusti,ff.de manum. vind.gl.l. isti quidem,§.fina.ff.qnod met.can.Alex.l.si,col.4. ff. de re iudica.

88 Futura bona veniunt † appel. bonorum,vbi agitur, de modico præiudicio,Abb.consi. 102. colu. 3.volumi.2.per l.fi.C.quæ res pig.oblig.poss. Cra. consi. 180.nnmero 16.quia cum agitur, de re parua,iuris dispositio cessat.Deci.s.Neapo.t 29.numero 15.Ias.l.cætera,numero 7.de leg.1.Socin.Iun.l. stipulatio,nume.23.ff.de verborum obligat.præposi.cap.Moyses,7.distinct.l.decurio,C.de decu. libro 10. Barto. l.eleganter. §. qui reprobos, ff.de pign.act. Deci.&com.Docto, c.de appellationib. de appellat.

89 Gratia vitiari † non debet, ob modicam subreptionem rescripti,glo.in procemio. in 6.ver.filiis, Calcan.consi.8.Asin.in praxi iudic.§.7.capi.5.nu. 25.conc.simil.authen.minoris, C.qui dare tutor. non poss.Bart. l.si quis in pignore, ff.de pig.l scio, ff.de in integ.rest.

90 Hæreditas † licet esse posit, in vno nummo,tamen si bona hæreditaria, essent tanti parui valoris,quod esset maior impensa inuentarii, quam ualor hæreditatis, tunc non tenebitur hæres, conficere inuentarium, sed sufficit simplex inscriptio, auctore prætore, Anton. Corse.in tract. de mini. numero 16.Doc. cap. de appellationibus de appel. item no.quod possidens rem minimam hæreditatis, nõ dicitur adiuisse illam,l.2.C.de repud.l.pro hærede,l.Iulian. ff.eod. Salyce.l.non hoc, C.vnde legit. Bald.cap.1. colum.4. in titu. an agnat. ve fil. Tyraq.in tracta.de iud.in rebus exig. non ser.numero 56.

91 Impedimentum modicum † non obstat, quando de modico præiudicio agitur, quod quidem solo iuramento probatur, Ioan.Anan. consi.1. col.1. Bartho.in extr. ad reprim. ver.summariæ, Asin.in praxi.iud.§.7.Ampl.59. nu.11.

92 Immunitas concessa † ab omnib.munerib. realib.& personalibus, nõ intelligitur cõcessa in his, quæ possint breuiter expediri, l.decurio ubi Barto.C.de decur.libro x.addentes ad Alex. Rubri.ff. soluto matrimo.nu.3.Roma.l.si vero,§.de uiro,ff. soluto matrimo.

93 Immunitas concessa ab oneribus † personalib. non videtur liberare a leuibus, Roman. singu.17. l.decurio fortunam,C.de decurio. libro 10. Alex. in addi.ad Barto. l.eleganter, §.qui reprobos, ff.de pigno.act.idem consilio 103.libro primo.Bar.d.l. Decurio.

94 Impensa modica † ad eum plerumque pertinet qui alias ad eas non tenetur,glo.l.hactenus,ff. de vsufructu, glo. l.hoc amplius,§.fina. ff.de damno infecto, Doc.l.eum qui, C.de vsufruc.Item in hac reg.not.quòd modica impensa non repetitur, glo.l.in rebus, §.possunt de modic.impensa. l.omnem, l.quod dicitur, l. si quis a liberis, §.si mater, ff.de libe.agno.

95 Industria personæ † non videtur electa, in negotio paruo,Doct.commun.c.si.§.is autem,de offic.deleg. quia negotium non patitur.istud, l.vnica,§.ne autem,C.de cad.tol. Anto.Cors.in trã.de minim.nume.62.Abb.c.fi. de dolo & cont.dixi super Ampl.67.

96 Infirmitas leuis † non curatur, l. quæsitum, ff. de re iud.ubi glo.ver.neque, Bald.l.si prædium,C. de ædil. act. not. Doct. l.si quis in graui,ff.ad Syllan.conc.simi.l.si fundum,ff.de fund.dot. l.si post tres, ff.si quis cautio. capit.de appellationibus,de appellat.

97 Infamis non est quis † ob modicam iniuriam illatam,glo.cap. cum te,de senten.& re iudi. Bald. l.quicumque, C.de seru.fugit.l.quamuis, ff.de cõdi.& demonstr.Specula. §.videndum,in titu.de in integrum resti.ver.item.Archid.capi. non potest, de præben.in 6.Iohan. Ana.cap. si proponente, de rescr.Bal.& Saly.l.decuriones, C.ex quib.caus.infam.irrogetur.

98 Iniuria minima † non irrogat infamiam,neque afficit aliquem vlla pœna, Bald.cap.1. §.iniuria,de pace iuram.firman. Ange.l.infamem,ff.de public. iudic. Roman.consi.191. Ange.in tract.malefic. ver.verba contumeliosa, l.diuus, ff.de iniur.ubi arguitur a contrario sensu,l.j.§.huius rei,ff.de offic.

eius

eius, tradit latisśime Euer. in Centuria a cont. sen su, nu. 1. & seq.

99 Instantia currit, † seu instantiæ tempus currit impeditis, vbi de modico præiudicio agitur, Abb. consi. 5. volum. 3. Asin. in praxi iudi. §. 7. ampl. 59. nume. 5. conc. simil. Bal. auth. qui rem, C. de sacrosanc. eccle. per l. scio, ff. de in integ. rest. l. si oleum, in fi. ff. de dolo.

100 Interlocutoria cum † de modico præiudicio agitur, non requirit citationem, Barto. & Imol. & com. omnes Doct. l. si opus, ff. de noui ope. nun. Barto. l. quod iussit, ff. de re iudi. Ang. l. recusare, ff. ad Trebel. & l. de vno, ff. de re iudi. Roman. l. j. ff. de arbitr. idem consi. 72. Ange. l. 1. C. quibus non ob. præscr. Imo. c. auditis de procurat. Ias. l. si opus, numero 5. ff. de no. ope. nunci. l. nec quicquam, §. vbi decretum, colum. 4. ff. de offi. proc. l. quod iussit, colum. 4. de re iudic. Nicon. cap. quoniam contra, numero 6. de probat. Hypo. l. de vno, numero mero 4. ff. de re iudica. Craue. consi. 182. numero 15. Abb. consi. 3. volumi. 2. Corne. consilio 71. li. j. & est com. opin.

101 Interrupta † non dicitur præscriptio, propter innundationem, quæ paulo post recessit, licet regulariter propter illam interrumpatur, Bald. capi. illud, de præscr. l. vniuersitas, §. idem, ff. de acq. poss. no. l. si ager, ff. quemadmodum vsufru. amit. Doct. commun. l. rerum mistura, §. Labeo, ff. de vsucapion.

102 Inuentarium † fieri nō est necesse, ubi tenuis est hæreditas, adeo vt confectio inuentarii, plus esset allatura incommodi, quam vtilitatis, Abb. c. de appellationibus de appella. quicquid contrariū dicat Specu. in titu. de actore vniuersitatis, versic. puberes, Corsetus in tractatu de minim. numero 16.

103 Iudex vt † suspectus, ob modicam causam, remoueri non potest, Ange. & Dec. l. qui iurisdictioni, colum. 3. ff. de iurisdi. omnium iudicum, Asin. in praxi. iudi. §. 7. Fallen. 59. numero 26. item in minimis causis, quis potest esse iudex & tabellio. glo. l. iubemus, §. sane, C. de sacrosanct. eccl. Abb. cap. 3. de probat. Felin. cap. quoniam contra, colum. 1. de probat. licet regulariter secus sit, Inno. c. cum a nobis, de test.

104 Iudex † delegans Vicarium iurisdictioni exercendæ, dum aberit, valent acta vicarii, licet per interualla momentanea, iudex absit. Guliel. & Pau. l. sed etsi, §. conditio. ff. de cond. & demonstra. De ci. c. quoniam Abb. colu. 2. de offic. deleg. ratio est Doct. omnium, ne ex ista momētanea variatione, partes decipiantur.

105 Iurans non alienare † bona ecclesiæ, inconsulto Pontifice vel ordinario, non incidit in periurium, si rē minimam alienauerit, Ber. c. quæ in ecclesiarum, nu. 49. de consti. Fede. de sen. consi. 210. Abb. Imo. & Anch. c. ut super de reb. eccl. non ali. Corsetus in tracta. de minim. numero 11. dixi supra ampl. 6.

106 Iuramēto solo probatur † aliquid, cum tractatur de modico præiudicio, Iohan. de Anan. consi. 1. numero 3. Craue. consi. 182. numero 15. Asin. in praxi. iud. §. 7. fallen. 59. ampl. 16. leg. thesaurus, ff. ad exhib. Doc. commun. l. si dubitetur, ff. quemadmodum testa. aper. l. si quidem, C. soluto matri. Barto. l. si quis a liberis, §. si quis ex his, ff. de liber. agno. Bald. l. eum qui, C. de procurat. §. si uero, authen. de exhib. reis, Bald. l. præscriptione, C. si con traius, vel vti. pub. l. iudices, C. de iudicijs, nā in mo dicis, sufficit præsumpta probatio. Anch. consilio 119. Ab. c. quosdam, de præs. Ias. l. fideiussor, §. fi. ff. qui satisd. cog.

107 Iuramentum † præstitum ante, vel paulo post depositionem, a testibus, nihil refert, Hostien. in summa de test. §. super quibus, Pau. l. iurisiurandi, C. de testi. Cald. capitu. de testi. eodem tit. Tyraq. in tract. de retr. conuent. §. 1. glo. 5. numero 8. quia quæ incontinenti fiunt, censentur inesse, l. lecta, ff. si certum pet.

108 Laicorū statutū † cum de modico præiudicio, agitur ligat clericos, Feder. de sen. consilio 85. Dom. cap. fina. de immun. eccle. Card. cap. perpendimus, quæst. 10. de sen. exc. Dec. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, colu. 26. de const. dummodo habeat rationabilem causam.

109 Laudum † corrigi non debet, pro modica læsione, Bal. l. 1. colum. 2. C. de his quę pœnæ nomin. l. si de meis, §. recepisse de arbi. Docto. commun. cap. Quintauallis, de iureiuran. Roma. l. arbitrio, ff. qui sat. cogan. Saly. l. si societatem, §. arbitrorum, quęstio. 18. ff. pro socio, nam arbiter, potest in modico lædere alteram partem. Bar. l. idem Pomponius, ff. de arbi. Bal. l. pe. C. de pact. l. si hæredis, ff. de man. test. pro bono enim pacis, de modico non curatur, Bal. l. 1. col. 2. C. de his quę pæn. nom. c. cum adeo, col. 2. de rescriptis.

110 Legatum non † censetur ademptum, nec fideicommissum propter leuem offensam facit, l. scio, ff. de in integrum restitutio. l. metum, ff. quod me. causa, l. si oleum, in fine, ff. de dolo, l. res bona, ff. de contrah. empt. l. 2. ff. quod cum eo. l. si ex causa, ff. de minor. gl. l. si quis, §. sed si, ff. de pig. act. l. 1. ff. de coniug. cum eman. lib. in §. illud, l. licet, ff. de adim. legat. l. lex Cornelia, §. si tamen, ff. de bon. eorum, qui sibi mort. l. fi. §. idem, ff. de man. test.

111 Legere † scholaris potest, pro doctore per modicum tempus, licet consuetudo in contrarium esset, Bald. l. Parabolani, C. de episco. & cleri. Bapt. de Sancto Seuer. in tracta. de debit. fugit. quæst. 3. Thom. Grammat. §. tutor autem, numero 8. Inst. de auct. tutor. conc. l. qui habeat, ff. de his qui sunt sui, l. 2. §. fi. C. si contra ius vel vti. publ. auth. quod cum eo. C. de colla. §. pe. inst. de iniu. c. ex parte, de fi. instrumen.

112 Leuia crimina, † & minima negotia, debent discuti, de plano sine strepitu, & figura iudicij, Barto. l. leuia, ff. de accus. Ange. in tract. malefi. in principio, quæ dicuntur leuia, secundum qualitatem pœnæ, Bart. l. non solum, §. si mandato, ff. de iureiuran. glo. cap. cum illorum, de senten. e xcom. vbi

dicit

dicit hoc relinqui iudicis arbitrio, conc. cap. iudices, j. quæstio. j. capitu. bonæ, 12. quæst. a. glo. capitu. penul. de reb. eccle. non alien. gl. c. requisisti de testam.

113 Lex non conditur † pro re minima, sed in arduis tantum, & difficilimis rebus, dixi late de hac re in tracta. de leg. & stat. in 3. par. quæst. x. per totum, conc. Alexan. in rubr. ff. solu. matrimo. numero 3. Ripa in tracta. de peste, par. 3. numero 301. Decis. Neapolit. 129. numero 15. Iacob. l. si post, ff. commod. Præposi. capi. Moyses, 7. distin. Ias. l. cætera, numero 7. ff. de leg. primo. Soc. Iun. l. stipulatio hoc modo, numero 23. ff. de verborum obligatio.

114 Libellus † incertus admittitur, cum de modico præiudicio agitur, etiam si incertitudo, nõ procedat ex facto aduersarij, Cœpol. l. sciendum, ff. de ædili. edi. l. fina. §. fina. C. de bon. quæ liber. conc. Bald. cap. cum causa, de senten. & re iudica. ubi momentaneum dominium, non iufringit regulas mendicantiũ, no. l. si quis ita, ff. de cond. & demon. item not. quod libellus, non datur pro minima re, neq; pro modico vitiatur. dixi supra in Amp. 112.

115 Liber rationum † in modicis probat pro scribente, Bal. l. vnica, colum. 3. C. de confes. Abb. consilio 36. volumi. a. Curt. consi. 122. colum. 3. Ancha. consilio 44. colum. 3. A fin. in praxi. iudic. §. 7. fal. 59. nam in minimis admittuntur probationes, quę regulariter in arduis reijciciuntur, Doct. commun. l. thesaurus, ff. ad exhib. dixi super. Ampliatio. 106.

116 Liberatus dicitur, † qui de proximo liberandus est, Bart. l. si pecuniam, §. item, ff. de condit. ob causam, quia proxime accingendus, habetur pro accincto, Barto. l. si mater, §. ea, ff. de exc. rei iudic. neque curatur, illud modicum tempus, & dici solet, quod potentia proxima actui, habetur pro actu, l. de. ff. ve testa. milit. Ias. l. admonendi, 1. lectu. nu. 55. & seq. conc. Abb. capi. Ecclesia, de immuni. Ecclesiarum.

117 Literis ordinarij † creditur, sine testium subscriptione, quando de modico preiudicio agitur, Calder. consilio 3. in tit. de fide instrumentorum, Deci. capitu. cum causam, colum. 2. de proba. numero 6. cap. post cessionem, colum. 8. eodem titu. conc. simil. Bart. l. si quis a liberis, §. si quis, ff. de liber. agnos. l. 3. §. causæ, ff. de carb. ed. & in tracta. ad reprimen. ver. summariæ, colum. 3. Bald. l. j. C. ut in poss. leg. Grau. consi. 182. numero 15. Felin. capit. quoniam contra, col. 1. de probat. l. scio, ff. de in integ. restitu.

118 Magistratibus † non denegatur modica castigatio, l. magistratibus, ff. de iurisd. omnium iudicum, l. item queritur, §. Iulianus, ff. locati. l. sed & quæcũque, §. fina. ff. ad legem Aquil. Anto. in trac. de mini. nu. 39. facit, l. scio. ff. de resti. in integ. l. si oleum in fine, ff. de dolo.

119 Mandati fines, possunt in † modicis transgredi, Barb. consilio 74. libro 4. glo. capi. quo ad consultationem, de rescri. Tyraq. in tract. de iudi. in rebus exig. non ser. numero 84. contrarium tenet, quia fines mandati, diligenter sunt seruandi, l. diligenter, ff. mandati.

120 Matrimonium habetur † pro contracto, quando de proximo est contrahendũ, Sal. l. cum te, C. de do. ant. nupti. quia potentia proxima actui, habetur pro actu, Ias. l. admonendi, lect. 1. numero 58. ff. de iureiuran. item matrimonium metu factum, non intelligitur ratificatum, per contractũ dotis statim factum, Cald. consi. 2. in tit. quod me. causa, quod enim incontinenti fit, censetur inesse, l. lecta, ff. si cer. pet. Tyraq. in trac. de retr. conu. §. 1. glo. 5. nu. 22.

121 Mercatoris † scripturæ creditur, quando persona notabilis esset ac fidedignus, & quantitas esset modica, secus si esset quantitas magna, Bal. l. 8. colum. 3. de consęs. vnde nec etiam per consuetudinem introduci potest, ut in magna quantitate, credatur mercatori, quia daretur occasio falsi committendi, Tyraq. in trac. de iud. in reb. non ser. in prin. ver. confirmantur.

122 Missam celebrare non † prohibetur sacerdos, ob modicum crimen, glo. cap. testamentum, 6. distin. modici enim nulla habetur ratio, Anto. c. ex literis, de fide instrumentorum, Ias. l. sciẽdum, numero 11. ff. qui satisda. cogantur, l. cætera, numero 7. ff. de legat. j. Barto. l. idem Pomponius, §. recepisse, ff. de arbitr. Bald. & Saly. l. societatem, ff. pro socio, glos. & Bal. l. solo, C. de libe. cau. conc. l. res bona, ff. de contr. empt. l. metum, ff. quod met. cau. gl. l. si ex cã, ff. de minor. l. licet, §. si quis, ff. de adimen. legat. authenti. quod locum, Codice de collat.

123 Modicum iudicatur, † arbitrio iudicis, Afflic. decis. 73. numero 2. not. l. continuus, ff. de verborum obligatio. dicitur tamen, quandoque modica summa, a duobus aureis infra, Barto. l. si oleum, ff. de dolo, Grammat. Deci. 67. nume. 17. dixi supra amplia. 12.

124 Monetam † falsificans punitur graui pœna, sed an habeat locum, in falsificante paruam monetam, vide Add. ad Alexand. rubri. ff. soluto matrimonio. numero 3. consi. Alexand. 103. volumine 2. respon. quod non, Deci. capitu. de appellationibus, de appellat. capitu. maioribus, columna prima, de præb.

125 Moræ modici temporis † non est periculum, l. si debitori, ff. de iudic. Anto. Corse. in tracta. de minim. numero 34. Docto. l. quod te, ff. si certum peta. capi. potuit, locati, l. si in lege, §. colonus, ff. e. non enim magnum damnum, adfert mora modici temporis, l. si post, ff. si quis caut. l. sed & alia, ff. de const. pec. Barba. consilio 58. libro 4. Bald. cap. cum ideo, de rescript. not. l. plerique, ff. de ritu nuptiarum.

126 Mulier non punitur, non † petens tutorem filiis impuberibus, habentibus patrimonium pusillum, l. 2. §. quod si, ff. ad Tertullianum, Roma. l. si vero, §. de viro, columna 10. ff. solut. matrim. item tutor datus, in hæreditate parua, non tenetur conficere

ficere inuentarium, quia in minimis recedimus à regu. iu. l. scio, ff. de in integ. resti.

127 Mulcta † modica, potest arbitrari per iudicem de leg. Inno. c. j. de offic. deleg. Arch. c. legitima, de appella. in 6. Spec. §. species, colum. 7. in titu. de sen ten. Pet. l. eos, C. de mod. mul. no. l. 2. C. de sportu. Hostien. capitu. j. de offic. de lega. Decis. capellæ. Tholos. 275. nu. 2. in terminis.

128 Munus paruum non facit † iudicem corrumpi. capitu. statutum, §. insuper, de rescrip. in 6. cap. si quæstiones, de simon. Thom. Gramma. §. tutor autem, numero 13. Insti. de auct. tutorum, l. solet, §. non vero. ff. de offic. procon. cap. statutum, §. insuper, de rescrip. in 6. not. l. si oleum, in fine. ff. de dolo.

129 Multum transgrediens † corrumpitur virtus in actu suo, Cald. l. si prædium, C. de ædil. act. secus si parum disceditur a medio Bertach. in Reper. ver. modicum, quia qui parum transgreditur, non dicitur a uia discedere, cum parum, & nihil æquiparentur.

130 Momentaneus actus † non attenditur, quia illud modicum tempus, adhuc inesse, facit rem censeri, vnde momentanea acquisitio filijsfamilias, nihil prodest patri, in acquisitione vsusfructus, Bal. capitu. cum causa, de sentent. & re iudica. Doct. commu. l. fina. §. fina. C. de bon. quæ liber. not. l. si quis ita, ff. de cond. & demonst. not. l. pretia, §. si. ff. ad legem Falc. l. si seruus, la seconda, ff. de cond. fur. l. j. C. de sent. de eo quod inter. Bar. l. 2. C. de resci n. vend. Ange. l. si quis agens, colum. 5. Insti. de act. conc. simil. l. quod dicit Ias. & omnes, l. lecta, ff. si certum peta. l. admonendi, in j. lectu. nu. 56. ff. de iureiu.

131 Naulum pro † minimo, non soluitur, Anton. Corse. in tracta. de minim. numero 45. per legem sed addes, §. si quis mulierem, ff. locati. ibi probandum est, pro infante nihil deberi, cum neque vectura eius magna sit, vbi glo. versicu. magna dicit de minimis impendijs, non esse curandum, conc. Lomnino, C. de imp. in reb. dotal. factis.

132 Nihil, & parum † æquiparantur, Bald. authen. præterea, C. vnde vir, & vxor, Corne. consi. 63. libro j. consi. 77. libro 2. consi. 29. libro 3. no. capi. de multa, de præb. Socin. consi. 108. colum. 3. cap. de quarta, de præscript. ibi nullus, aut rarus, no. c. coram de offic. deleg. l. licet causam, de prob. ver. nulla vel modica, l. 2. ff. quod cum eo, §. sed quia, insti. de hæred. & falc. ver. pro nullo aut modico, glo. §. pen. authen. de instr. caut. & fid. ubi æqualis est conditio nihil scientis, & parum scientis, nam id nihil deesse videtur quod parum deest, Tyraq. In tracta. de iudic. in rebus exigen. non fer. numero 8.

133 Nocturnum furem licitum non † est occidere, pro minima re furata, Ang. l. j. C. vnde vi, Mattes. no. 33. l. si ex plagis, §. tabernarius, ff. ad legem Aquil. Aret. in tracta. malefic. versic. vestem, colu. 2. Alexan. post Bart. l. furem, ff. de Sic. Felin. capit. interfecisti, columna secunda, de homicid, Ias. l. lege, vt vim, ff. de iustitia & iure.

134 Notarius † potest statim corrigere suam originalem scripturam, etiã in his quæ respiciunt partes, quia quod paruo momento fit, adhuc censetur inesse, Doct. cap. ex literis de fide instrumentorum, Specu. in titu. de instru. edi. §. instrumentum, Doct. l. imperator, la 1. ff. de stat. hom. Doctor. commun. l. librarius, ff. de reg. iur. supra ampliatio. 44.

135 Nuncio † creditur in his, quæ non pertinent ad officium suum, cum de modico agitur, Inno. cap. j. de fide instrumen. Doct. commu. c. post cessionem, de fi. instr. Bal. & Cyn. l. pacta nouissima, C. de pact. Abb. c. cum ecclesijs, de maior. & obe. c. j. de cler. pereg. Afin. in praxi. iudi. §. 9. c. 4. nu. 1. in terminis.

136 Occidere † furem licet domino pro defensione rei suæ, nisi esset ei subtracta modica res, Mattes. singu. 39. not. l. si ex plagis, §. tabernarius, ff. ad legem Aquil. Ange. l. j. C. vnde vi, Mates. not. 127. refert. Thom. Gramma. §. tutor autem, numero 9. Institu. de auth. tutor.

137 Occidere † licitum est aliquem, dum se in continenti defendit, glo. 1. cap. vnde vi, Bart. Doct. commun. l. vt vim, ff. de iust. & iur. Cyn. & Bald. l. cum antiquitas, C. de test. Doct. cle. l. si furiosus, de homicid. Doct. c. olim, de resti. spol. Bal. c. 2. de uit. & honest. cler. item not. quod vulneratus, qui illico moritur præsumit ex eo vulnere mortuus, Ias. late l. lecta, nu. 20. ff. si cer. pet. quia quæ in continenti fiunt &c.

138 Officiali † creditur extra suum officium, cum de minimis agitur, Doct. com. c. post cessionem, de proba. Inno. c. j. de fi. instru. Abb. c. cum ecclesijs de maio. & obed. & c. j. de iudi. Bal. l. pacta nouissima, col. fi. C. de pac. Bal. l. diuus, §. cum autem de offic. proc.

139 Officialis nõ † est sindacandus, si non obseruauerit iura in leuibus, Bal. l. quamuis, ff. de condi. & dem. idem l. obseruare, §. proficisci, & c. cum te, de re iud. Ias. l. j. C. vt omnes iud. tam ciuil. quam cri. colum. 2. conc. simil. Doct. l. omnem, C. ad Senatuscon. Tertul.

140 Omissio modicæ solemnitatis † non vitiat dispositionem, nisi alias dispositio careret forma, l. 1. in fi. ff. de vent inspic. glo. & Bal. l. rem non nouam, C. de iudic. glo. c. nostrates, 30. q. 5. Bart. l. si opus, ff. de oper. nou. nuncia. Docto. commun. lege prima. ff. de liber. & posthum. Felin. capi. cum dilecta, de rescri.

141 Ordinarij † literis creditur, sine suscriptione testium, ubi de modico præiudicio agitur, Calder. consilio 3. de fide instrumentorum. Deci. capitu. cum causam, de proba. concor. quia cum de minimis agitur admittuntur etiam fictæ probationes, Dec. consi. 170. Cald. authent. sed iam necesse, C. de donatio. ante nupt. Abb. capitu. super, de testibus, Marsil. l. fina. colum. fina. ff. ad legem Corne. de sica.

148 Pactum in continenti † factum, contra quod inesse

esse dicitur, nam illud minimum momentum non curatur, & quæ in continenti fiunt dicũtur inesse, Docto.comm. vbi Ias.nume. 24. l.lecta, ff.si certum petatur, l.inbonæfidei, l.petens, C.de pact.l. iurisgentium, §.adeo, ff.de pact. Bart.l.contractus. C.de fide instrumentorum, etiam si post vnum diem fieret, quia vna dies non dicitur magnum interuallum, l.si ex duobus, ff.de duob.reis, Barto. l.j.§.j.ff.de verborum obligatio. l.Paulus, ff.de re iudi.glo.& Barto.l.in operis, ff.locati, & hoc etiã quia expropinquitate temporis præsumũtur partes ita ab initio conuenisse, l.j.§.quæ onerandæ, ff. quarum rerum act.non detur, concor.simil.glo.l. si ventri, §.fina.vbi Docto.commun. ff.de priuil. cred. Bart.l.penul. §.si vir, ff.solu.matrimo. Cyn. & omnes, l.si quis post, quæstio.2.C.de bon.proscrip. Alber.l.si tibi, ff. si certum petatur, Bald.l. per diuersas, C.mand. Curt.Sen. consilio 55.colum.3.no.l.cum antiquitas, C.de testam. l.hæredes palam, §.vno, ff.eodem, Corne.consilio 319. libro tertio.

143 Partium assertioni statur, vbi de paruo præiudicio agitur, Abb. cap.fina.de proba. Dec.l.si donatione, col.6.de colla.quia in minimis inconueniens non est, in quibus etiam vni creditur testi no.l.si quando, C.vnde vi, c.si.quod met.cau·glo. l.vbi, C.de iure dot.

144 Parum, & nihil † equiparantur, & nihil deesse videtur, quod parum deest, glo.§.penultimo, ver. inter quos de fide instrumentorum, in auth. §.sed quia Insti.ad legem Falcid. l.2.ff.quod cum eo.§. sed quia, Institu.de fid.com.hæred. capi. de quarta, de præscrip. dixi supra in ampl.132.Cor.consilio 29. libro 3.

145 Patronũ nõ excludit † modica particula a bonorum poss.l.vt si, ff.de bon.libert. Anto. Corset. in tract.deminim.numero 38.concor.simil.Bald. auth.quamuis, C.vnde vir.& vxor. Corne.consi. 63.lib.1.cap. licet causam, de probat.cap.coram, de offic.deleg.

146 Patronatus ius † non acquiritur ecclesiæ, non congruenter dotatæ, vt si modica fuisset dos, glo. capitu.quicunque, 16.quæst. 7. Abb.consi. 106. colum.2.libro 2.Ias.rubri.ff.solu.matrimo. colu. 7.idem authen.preterea, C.vnde vir.& vxor. no. glo.in summa, 63.distin.capi.piæ mentis, 16.quæstio.7.Inno.& Doct.commu.rubr.de iure patro. Rocchus de Cur.in tracta. de iure patro. versicu. dotauit, colu.5.nouissime in concil.Trid.sess.14. in decreto, de reform.capitu.j. versicu.competenter dotauerit.

147 Pauperes non † sunt in corpore puniendi, propter leues abusiones, l.quicunque, colum.2. C. de seru.fugit, no.l.illicitas, de offi.presid.l.2.§.fina.ff. de his q sunt sui. Itẽ pena pecuniaria in corporalem transmutari non potest, pro minima re, Bal. d.l.quicunque, colum.2.C.de seruis fugi.Ias.§.poenales, colum.8.instit.de act.quo casu limitatur regula, qui non habet in ære, luat in corpore, quia quælibet minima pœna corporalis, est maior quælibet pœna pecuniaria, l.in seruorum, ff.de pœnis.

148 Peccatum minimum † confiteri, non est necesse, quia non est mortale, & mortale tantum peccatum materia confessionis est, Docto.c.omnis, de pœn.& remis.cautius tamen esset de eo confiteri, presertim, quando veniale peccatum geminatum esset, quia tunc disponit ad mortale docto. dicto loco.

149 Pecunia communis ab alio, † quam a camerario solui non potest, fallit in exigua, Barto. l.fina. C.de can.larg.lib. 10.not.l.diuus, ff.de bon.dam. conc.simil.Bar.l.Mediterraneæ, C.de ann.& trib. l.si cui, ff.de ædil.edicto, glo.capi.testamentum 6. distinctio.

150 Pœna † pecuniaria, in corporalem transmutari non debet pro minimis, Bald.l.quicunque, colu.2.C.de seru.fug.Ias.§.pœnales, col.8. de actio. Insti.ex quo limitatur regula, qui non habet in ære, luat in corpore, nam quælibet pœna pecuniaria, est minor, qualibet minima pœna corporali, l. in seruorum, ff.de pœnis.

151 Positiones † in continenti reuocari possunt, quia illud modicum interuallum non curatur, cũ ea quæ in continenti fiunt, censeantur inesse, l.lecta vbi Docto.commun.ff.si certum petatur, glo. cap.fina.versicu.iusta de iureiuran.in 6.Docto.l. edita, C.de edendo, Ange.l.j.§.si quis simpliciter, ff.de verborum obligatio. Abb. cap. scriptum de elect.Roman.l.si uero, §.de viro, fallen.31.ff.solu. matrimo.idem consilio 59.fallit primo nisi essent redactæ in scriptis not.cap.olim, de censi. Docto. commun.c.ex literis de diuor.secundo fallit, nisi fuerint ab aduersario acceptæ, tunc enim nõ possunt etiam statim reuocari, nisi clare probetur error, Roma. & com. alij, l.j.§.si quis, ff.de verborum obligatio.& consilio 434. Alexan. consi. 25. libro 2.

152 Potestas ad † suum beneplacitum, modicam pecuniam communem in suos vsus conuertere potest, licet magnam nõ possit, nisi in vsum communis, l.præcipimus, §.prouidentibus, C.de can. larg. lib. 10.addentes ad Alexandrum in rubrica ff.soluto matrimonio.numero 3. not. l.diuus, de bon.damna.

153 Pretium † quod durat momento temporis, nõ attenditur, not.l.pretia rerum, §.fina.ff.ad legem Falcid. nam res tanti est, quantum vendi potest, non vno die, vel momento, sed pluribus diebus, Bart.l.si seruus, ff.de cond.furt.l.1. C.de sent.quæ pro eo, Barto.l.2. C.de resc.vend. Aret. §. si quis agens, Institu. de act. item not. quod quando res valde pretiosa paruo venditur pretio, facit censeri quod sit alius contractus, videlicet donatio.

154 Præiudicium paruum † non curatur, glo.clem. j.versi.oneramus, de iure patro.Roman. l.qui Romæ, §.qui damni, ff.de damno infecto, conc.simi. Corne.consi.63.libro.1.colu.fina.consilio 29.colum.2.libro 3.Bald.authen.præterea, C.de appellat.not. Docto.commun. cap.de multa, de præb.

Socin.

Socin.consi. 108.colum.3.cap.de quarta, de præscript.c.licet,de proba.§.sed quia,Inst.ad l.Falci. §.pe.auth.de inst.caut.& fid.

155 Prælatus rem modicam † immobilem potest alienare sine consensu capituli,& pontificis,capi. terrulas,12.quæst.q.2.Ioh.And.c.qui tacet de re gu.iur.in 6.Abb.capitu.vt super,de reb.eccl.non alien.colum.4. Feder.consi.219. Grammaticus, §. tutor autem,nume. 8.institutio. de auct.tutor. dixi sup.amplia.6.

156 Præscriptio, † quæ infra paucissimos dies est perficiẽda,habetur pro perfecta, no.l.si fundum, §.fina.ff.de fund.dot. Ias.l.admonendi, nume.6n. lectu.j.ff.de iureiuran.Bal.capi.fina. de præscript. not.l.rerum mistura,§.Labeo,ff.de vsucap. vbi cõ ceditur restitutio in integrum ad consequendum lucrum præscriptionis, quando pauci dies restabant,not.Dyn.& Barto. l.qui fundum, §.qui bona,ff.pro emptore,Barto.Imo. & Moder.l.generaliter,ff.de vsur.l.naturaliter, ff.de acquiren.posse, Bal.& Ange.l.j.ff.de anna.exce. Ange.l.si is, §.j.ff. de furt.Docto.commun. l.possideri, §.Labeo, ff. de acquiren.possessio.Roma.l.si constante,§.quoties,ff.sol.matri.Alex.l.cum quidam,colu.2.ff.de acq.pos.& est com.opi.

157 Præsens habetur † pro consentiente, cũ de modico præiudicio agitur,Barto.l.quæ dotis,colum. fina.ff.soluto matrim. l.quam Tuberonis, §.sunt. quidam,ff.de pecul.l. Sabinus,ff.com.diuid.l. Labeo,ff.de aqua plu.arc.l.qui bona, §.si quis iussus, ff.de dam.infe.Felin.cap.cum M.col.8.de consti. Dec.cap.super eo,col.4.de offi.deleg. Abb.c.cæterum de foro compe.

158 Princeps ius † modicum priuatis etiam sine cã auferre potest,no.l.quoties,C.de prec.imper. offer.no.Alin.in praxi iudic.§.3.capitu.27.numero 6.conc.Barto.l.fina. C.si contra ius vel vtil.publ. Ias.l.quo minus,quæstio. xj. de flumin. dixi supra ampliatio. 14.

159 Probatur † impedimentum solo iuramento, cum de re modica agitur,l. thesaurus, ff. ad exib. Deci.cap.pastoralis, columna 2. de except. Item etiam fama plene probat in istis, glo.l.ubi adhuc, C.de iure dotium, Barto.l.de minore, §.plurium, ff.de quæstionibus, Ias.l.admonendi in fine, ff. de iureiuran. Item credimus literis ordinarij absque subscriptione testium, Calderin.consilio 3.in tit. de fide instrumentorum, Dec.capi.cum causam, colum.2.de probat. Quarto testis singularis probat,vbi de modico præiudicio agitur,Abb.consi. 113. colum.4. volumi. 2.Quinto in modicis admittuntur testes consanguinei,Bal.consi.188.volu.4. Sexto ubi de modico præiudicio agitur verbis enunciatiuis etiam notarij creditur, glo.& Innocen.cap.olim, de censib.Abb. consilio 64.colu. 4.volum.j. Septimo hoc idem de libro rationum est dicendum,quia in minimis etiam pro scribente probat,Bal.l.vnica,colu.3.C.de confess.Abb.consilio 36.volumi.2. Curt'consi.112. colum.3. Ancha.consi.44.colu.3.Octauo ubi de modico præiudicio tractatur, statur assertioni partium etiam vbi partes liberam disponendi facultatem nõ habent,Abb.capi.fina. de probat. Dec.l.si donatione,colum.6.C.de collat.Nono hoc idem dicas,vt sufficiant probationes per argumenta Bellamer. consilio 10.volu. 1.Decimo,& vlti. regu. sit quod cum de modico præiudicio . agitur sufficit ficta, vel semiplena probatio, Barto.l.si quis a liberis,§. si quis ex his,de lib.agnos.l.3.§.causæ,ff.ad Carb. & in tracta.ad reprim.versic.summaria,colum.3. Bal.l.j.C.ut in poss. leg.cap. quoniam frequenter, §. quod si, vt lit. non contesta. vnde in leuioribus statur simplici verbo iudicis, Barto. aut. nisi breuiores,C.de sent.ex per.recit. Deci.cap.post cessionem,colum.8.de proba.Crauet. consilio 132. numero 15.Afin.in praxi.iud.§.7.fall.59. num.8. conc.l.si quando,C.vnde vi, glo.l.vbi,Cod.de iure dotium .

160 Probare quilibet potest † post terminum darũ ad probandum, dummodo in continenti probare velit, quia modicum tempus non curatur, cum ea quæ in continenti fiunt censeantur inesse,l.lecta,ff.si certum peta.Bal.l.fina.colum.2. ff. de ferijs,l.diffamari,col.1. C.de ingen.man. Ias.l.edita,colum.6. C.de edendo, l.non solum, §.morte, ff.de noui ope.nun.

161 Procurator generalis regulariter † transigere non potest,Inno.cap.3. de arbitri. facit l.transactionis ubi Docto.commun. C.de transact.quia hoc negotium requirit speciale mandatum, fallit tamen hoc dictum in minimis rebus,Ange.l.mandato generali, ff.de procurat.Cur.in addi.ad Ale. d.l.transactionis, C. de trans.

162 Promouendum † non impedit modica deformitas corporis,cap.Thomas,de corpore vit. Anton.in tracta.de minim. numero 36. conc. siml.l. j.ff.de coniug. cum em.liberis, l.lex Cornelia, §. si tamen, ff.de bo.eorum, l.qui habebat, ff.de his, qui sunt sui,l.2.§.fin.C.si contra ius vel. uti. pub. cap.ex parte de fide instrumentorum, glo. cap.penult.de reb.eccle.non alien.capit.requisisti,de testam.cap.iudices,j.quæst. 1.Bald.l.si pater,q.8.C. de instit.& substit. l.si ex causa,ff.de minor.l.2.ff. quod cum eo.

163 Proxime accingendus habetur † pro accincto, seu illud quod debet de proximo fieri, habetur pro facto. & sic potentia proxima actui, habetur pro actu, non enim curatur illud modicum tempus,glo.penul.ff.de testa.mili.l.1. §.sed si,ubi Bartho. ff.ad Syllan. Vnde paria sunt latam esse sententiam,uel esse conclusum in causa, l. si mater,§. ea,in fine.ff.de excep.rei iud.Bal. l.error. quæst. 4.C.de iur. & fac. igno. idem l.si certi, colum.6. C.de interd. Abb.cap.pastoralis, de exc.vnde proxime condemnandus habetur pro condemnato, l.qui pœnæ,§.diuus,ff.mand.Bald.l.si pro ea, C.e. l.quamuis, C.ad legem Iul. de adult.Ange.l.ex eo, ff. de testa. milit. vbi pœna statuti de offendente scholarem matriculatum, habet locum in scholari,quem rector iubet matriculari, Alex. l.si quis, ff.de

ff.de iurisdi.omnium iudicum,conc.Ang.l.item. §.pretor,ff.de pact.vbi etiam gl. Ex quo infertur primo quod ille, qui est de proximo liberandus, habetur pro liberato, ideo dēt custodiri largius, quando quis esset carceratus, Bart.l.si pecuniam, §.item si ff.de cond.ob caus.secundo Basilica gau det immunitate ecclesiarum, licet nondum conse crata, ex quo ipsa de proximo consecrari debet Abb.ca.Ecclesia not.3. de immunit.ecclesiarum, Docto.cap.inter alia, eodem tit.& in cap.ad hęc, de relig.domi.

Tertiò mulier habetur pro coniuncta, & copulata viro,quæ de proximo est copulanda, Saly. l.cum te,C.de dona.ante nupt.

Quartò facit nam qui de proximo banniendus est, habetur pro bānito, & potest impune occidi, ex forma statuti, sicut si esset Bannitus, Pau.l.3.§. §.seruus, ff.de acqui.poss.

Quintò fructus de proximo colligendi, habentur pro recollectis, Bart.l.diuortio,§.interdum, ff.soluto matri.

Sextò paria sunt, vel quod res sit in conspectu, vel sit proxima, vt cito possit ad conspectum deduci, glo. secun. lege prima. ff. de acquiren. possessio.

Septimò facit, nam paria sunt, quod præscriptio de proximo sit, uel quod perfecta dicatur,l. si fundum, §.fina.ff.de fund. dotal.ratio prædicto rū est,quia potētia proxima actui hr̄ pro actu,nō enim curratur illud modicum tempus, ut latissime doc.Ias.l.admonendi,pri.lectu. nu.55. & seq. ff.de iureiuran.

164 Pupilli modica bona † satisdalionem remittunt tutoris persona existēte honesta,l.legitimos, ff.de legit.tutor. Anto. Corse.in loco de minimis, numero 24.conc.l.scio,ff.de restitu.in integrum, l.si oleū in fine, ff. de dolo.l.metum, ff.quod me. causa,l.res bona, ff.de contr.empt.l.j. C.si aduer. vendi. auth.quod locum, C.de collat.l.2.ff.quod cum eo,l.si causa,ff. de minor.l.2.§.fin.C.si cōtra ius,vel vti.publ.Bal.l.si pater,quæst.8.C.de insti. & substit. l.qui habebat, ff. de his qui sunt sui,uel alien.iur.c.requisisti,de testa.§.pe.inst.de iniuriis, c.ex parte,de fide instr.

165 Quæ in continenti fiunt † censentur inesse, Ias.& Doct.commun.l.lecta numero 14. ff.si certum peta.glo.l.2.versicu. narrationem, C.de iur. cal.l.inter omnes,ff.qui satisda.cogantur, Roma. l.si mulier,numero 13.ff.soluto matrimon. Aret. §.præterea,colum.13.Institu.de exc. Ias.l.si quis mihi, §.iussum,ff.de acquiren.hæred.glo.l.Pomponius,§.rationibus, ff.de procurat.not.l.petens, C.de pactis,l.Modestinus,ff.soluto matrimo.glo. l.j.C.de bon.liber. Vnde modi cum tēporis inter uallum non curatur, ex quo sequitur,quod matri monium si fuerit metu contractum, non intelligitur sponte fuisse ratificatum, per contractum do tis postea factum intra tres, aut quatuor horas,qa ex modicitate temporis præsumitur idem metus durare, c.1.quod metus causa, cap.Lotharius,31. quæst.2. Alexan. consi.98. libro 3. Cald.consilio 2.in ti.quod metus causa. Secundo infertur quod si negans in continenti post negationem confitetur,euitat pœnam statuti punientis negationem, tanquam scilicet negasse non videatur,cap.fina.fi na.de iur.cal.in 6.Bald.l.ea quæ, C.de condi.ind. Roman.consi.59.Alexan.consilio 83.lib.1. Tertio infertur quod notarius potest in continenti corrigere originalem, Docto.cap.ex literis de fide instrumentorum, Specu.in titu.de instru.edit. §.instrumentum,ver si. sed nunquid, Ange.l.imperator,ff.de stat.hom. Dec.l.si librarius, ff. de re gu.iur. Bald.l.cum proponeretur, ff. de lega.2.Alexand.consilio 70.colum.2.libro primo. Quarto testis potest in continenti corrig.dictum suum, & non reprobatur eius testimonium,glo.cap.præterea,de testib.cog.glo.§.quia vero authen.de testibus, Alb.l.accusatus, ff.de adult. Barto.l.eos, ff. de fal. Docto.l.imperator, ff.de stat.hom. Bal.consilio 34. libro 5. Quinto sententia diffinitiua potest in continenti reuocari, cap.prædicator, 16.q. 1.l.quod iussit, ff.de re iud. Bald.l.j.colum.5.C.de furt.Gul.l.si quis arbiter,ff.de arb. Ange. l.actorum, ff.de re iud. Cardin.consilio 31. Deci.consi. 445. Marsi. l.is qui, numero 32. C. de Sic. Sexto confessio procuratoris potest in continenti reuocari, glos.cap.scriptum, de electio. Septimo paria sunt reconuenire ante litis contestationem, uel in continenti post, Bal.capi.1.de mut. peti. Octauo ampl.quod paria sunt ut quis probet antea, uel in continenti post, Bal.l.fina.ff.de fer. Bal.l.diffamari, C.de ingen.man. Ias.l.edita, colu.6. C.de eden do, l.non solum, §.morte, ff.de oper.nou.nunciat. Nono licet testes in testamento debeant esse rogati, l.hac consultissima, C.de testamen. tamen satis est ut testamento perfecto in continenti rogentur, Bal.l.fina.C.de fideicom.per l.petens, C. de pact.conc. simil. Hostien. in summa in titu.de testibus, §.super ver.sed quid, Docto.l.iurisiurandi, C.de testibus, Bartho.l.si quis mihi, §.iussum, ff.de acquiren.hæred.glo.& Bald.l.1.de bon.libe. Innocen.cap.pia, de exc. Anto.capi. cum dilectus de ordine cognit. Roman.l.si mulier, ff.solu.matrimonio. Ias.l.ita demum, C.de procurat. Tyraquel.in tracta.de retr.conuent.§.1.glos.5.nu.3.& nume.sequen.

166 Quantitas † minima, vel magna consideratur arbitrio iudicis, Barto.l.i.colum.2. ff. de lega.2.l. penul.ff.de alim.& cib.si leg. si legatum, ff.de annuis legat. Com.l.quidam, ff.de lega.secundo. Ias. l.si constante,numero 128. ff.soluto matrimo. Iaco.Menoch.in tracta.de arbit.iud. libro 2. cent.1. Cas.52. numero 11. Barto. in tracta. de testibus, ver.quantitas, Bal.l.voluntatis,numero 7. C.de fideicom.idem l.quidam, ff.de lega. secundo. Doc. l.cum post, §.gener, ff.de iure dotium, concor.simil.de feudo, Afflict.in prælud.feud.numero 41. Iaco.consilio 117. Isernia, cap. 1. §.sed si, qui feud. dare possint, simile glo.l.hactenus ubi Docto. ff. de impensa.in reb.dota.fact. Ang.l.fina.§.in computatione,

putatione, C. de iure deliber. Corne. consilio 81. libro quarto. Marsi. l. quęstionis, numero 43. ff. de quæst. Tyraquel. l. si vnquam, verb. omnia, numero 31. Codi. de reuocan. donatio. Arius Pinell. in l. j. par. 2. numero 71. Codi. de bon. matern. & est commun. opin.

167 Rasura modica non vitiat † instrumentũ, Anto. de Butr. capitu. ex literis, de fide instrumentorum, Thom. Grammat. §. tutor autem, numero 7. instit. de auth. tutor. Iaf. l. sciendum, numero 11. ff. qui satisda. cogantur, conco. Bartho. l. j. §. item, & l. si cui, ff. de ædili. edicto, Bertach. in tracta. de Episc. 4. par. libro 4. quæstio. 1. numero 3. Spec. §. fi. in titu. de instru. edicto, glo. capi. testamentum, 16. distinctio.

168 Ratio nulla de minimis † habetur, l. scio, ff. de in integrum restitu. l. si oleum, in fine, ff. de dolo, l. metum, ff. quod met. causa, l. res bona, ff. de contr. empt. l. si ex causa, ff. de minor. l. 2. §. fina. C. si contra ius. vel vtil. publ. l. si pater, quæstio. 8. C. de instit. & substi. Anto. Corse. in tracta. de minim. numero 124. Tyraquel. in tracta. de iudicijs, in reb. exig. non fer. ampliat. 49. Albert. Brun. in tracta. stat. Articu. 9. numero 96. Asin. in praxi iudic. §. 7. fallen. 59. numero 8. Thom. Grammat. §. tutor autem, numero 8. insti. de anct. tutor. Crauet. consilio 182. numero 10. Docto. commun. auth. qui rem vbi Dec. numero 19. & Iaf. numero 25. C. de sacrosanct. eccl. Abb. & omnes, c. de appellationibus, de appellat.

169 Reconuenire ante litis † contestationem, uel in continenti post, paria sunt, nam illud modicum interuallum non curatur, Bald. capitu. j. colum. fina. de mut. pet. antequam scilicet de calumnia iuretur, authen. & consequenter, C. de sent. cap. j. & 2. de mut. pet. l. non solum, §. morte, ff. de ope. noui nuncia. & l. edita, numero 13. Codi. de edendo, Ripa libro primo. resp. capitu. 8. & quæ in continenti fiunt, censentur inesse. leg. lecta, ff. si certum petatur.

170 Recursus non † habetur ad superiorem, quando plus expeditur, quam sit ipse valor causæ, Barto. l. Mediterraneę, C. de annon. & trib. libro decimo. Anto. in tracta. de minim. numero 16. item quando hæreditas adeo modica est, vt plus expendatur in inuentario, quam sit in ea, tutor excusatur, similiter iudex pôt compelli per partes, ad reddendum ius in aliquo certo loco in minimis.

171 Redhibitoria pro † modico locum non habet, Bal. l. fina. de ædili. act. not. l. iubemus, §. sane, C. de sacrosanct. eccles. Asinius in praxi iudic. §. 26. capitu. primo. numero 8. l. si tamen, §. fina. ff. de ædilic. ædicto, concor. simil. Barbat. in tracta. de præst. Cardin. quæstio. 8. p. partis, Corne. consilio 77. libro 2.

172 Regula nulla † in minimis rebus dari potest, quia parum & nullum æquiparantur, atque nullius entis, nullæ sunt qualitates, cap. ad dissoluendum de despon. impube. Bald. auth. præterea, C. vnde vir, & vxor. Corne. consi. 63. lib. 1. idem con 29. li. 3. conc. c. de multa, de præb. c. de quarta, de præsc. c. coram, de offi. del. l. licet causam, de sent. & re iudic. l. 2. ff. quod cum eo. §. sed quia, Insti. de fideicom. hęredi. glos. §. penu. authen. de instrum. cau. & fide, vbi ęqualis conditio est nihil scientis, & parum scientis, Cyn. & Bal. l. licet, C. de iur. dotium, vbi mulier paruam habens dotem, pro indotata habetur.

173 Remissio mercedis fieri non debet, † quando quis paulo minus commode vsus fuerit re aliqua. l. si ea, §. colonus, l. si merces, §. vis maior, ff. locati, not. l. habitatores, l. si fundus, ff. e. Aegidius Bossius in tract. de remis. merced. nu. 107.

174 Res an sit in † conspectu, vel proxima ut possit cito ad conspectum deduci, nihil refert. glo. 2. circa medium, ff. de acquiren. poss. Iaf. l. admonendi, lect. j. numero 59. de iureiur. quia potentia habetur pro actu, l. pen. ff. de test. mil. Barto. l. 1. §. sed si, ff. ad Syll. & dici solet, proxime accingendus haberi pro accincto, Barto. l. si mater, §. ea, ff. de exce. rei iud. Bald. l. error, quæstio. 4. C. de iu. & fac. ignor. l. qui pœnæ, §. diuus, ff. mandati, Alexan. l. si quis, id quod, ff. de iurisdi. omnium iudicum, colu. 1. Barth. l. si pecuniam, §. item, ff. de condictio. ob causam.

175 Rescriptum non † vitiatur modico defectu scriptoris, dummodo colligatur voluntas Pontificis, Abb. & Docto. commun. capitu. ex parte de fide instrumentorum, secus ubi mutatur verborum sensus, c. dilectus vbi Doct. eodem titu. Ant. Corse. in tracta. de minim. numero 66. dixi super. Ampliatio. 73.

176 Reuocari † non debet donatio rei modicæ, ob superuenientiam filiorum, secundum quod regula sit, l. si vnquam, C. de reuocand. donatio. Corne. consilio quarto. columna sexta. libro tertio. Iaso. generaliter, § primo. limita. 5. C. de institu. & substitu. no. Ripa, & Tyraquel. d. l. si vnquam, C. de reuoc. donat.

177 Reuocari † potest statim confessio in iudicio facta, nisi fuerit in scriptis redacta, atque a partibus acceptata, glo. capi. scriptum, de electio. Abb. capitu. fina. in fine, de confess. Docto. commun. l. 3. C. de errore aduoc. Abb. cap. cum causam, colu. 2. de appel. cap. præterea, colu. 2. de testib. dixi supra amplia. 165.

178 Rex regularirer † alienare nõ potest regalia in præiudicium successoris, Bald. in extraua. de pace Constan. versic. successorum, vnde non potest aliquam ciuitatem sui regni alienare, Bal. l. cum mater, C. de bon. quæ libe. & c. si generali, in tit. si de feud. contr. fuer. Host. c. dilecti, de maio. & obe. no. c. intellecto, de iur. iur. Fallit hoc tamẽ primo si minima res imperii donaretur, & regni, Barth. l. prohibere, §. plane, ff. quod vi aut clam, Socin. consilio 7. libro 7. Secundo fallit. si esset donatio remuneratoria. Tertio hoc idem si donaret ecclesiæ, pro vt donauit Constantinus Imperator Ecclesiæ Romanæ, cuius donatio ob has rationes omnino valida fuit, secundum commun. opin. de qua

qua atteſtatur Euer. in ſua Centuria, io loco a veri ſimili nu. 15.

179 Sanguinis modica † effuſio, non polluit eccleſiam licet regulariter eccleſia polluatur per ipſius effuſionem. Abb. cap. propoſuiſti, de conſecr. Eccle. verbum enim effuſio ſignificat copiam, & abũdantiam, glo. capitu. illorum, §. quod li, de ſenten. excommu. cap. reuertimini. 16. quæſtio. j. Gem. c. j. de conſ. eccle.

180 Satiſdare non † compellitur, poſsidens rem minimam, nota l. creditores, ff. de priuileg. credito. gloſſ. l. ſi fideiuſſor, §. fina. ff. qui ſatiſdare cogan. Bald. & Angel. l. ſciendum, ff. eodem. concord. ſimil. §. hinc nobis verſicu. facultatem, authen. de hæred. & falcid. gloſſ. l. cum quid, ff. ſi certum petatur.

181 Satiſdatio ratihabitionis † fieri poteſt ſtatim poſt pactum, licet regulariter ante litis conteſtationem fieri poſsit & debeat, nihil enim refert an aliquid paulo momento fiat. cum ea, quæ in continenti fiunt cenſeantur ineſſe. l. lecta, ff. ſi cert. peta. in terminis de hoc Doct. l. petens. C. de pact. Iaſ. l. edita colum. 4. C. de edendo. & l. ita demum. col. 8. C. de procurat.

182 Scholaris, qui proxime † eſt laureandus, vt Doctor habetur, & de proximè matriculandus, gaudet priuilegio matriculę, Alexan. l. ſi quis id quod, colum. j. ff. de iuriſd. omn. iud. potentia, enim proxima actui, pro actu habetur. l. pen. ff. de teſtam. milit. & dici ſolet proxime accingendus, habetur pro accincto. Item not. quod ſcholaris paruo tempore poteſt legere pro doctore, addentes ad Alex. rubr. ff. ſolu. matrimo. nume. 3. conc. quæ dixi ſupra ampl. 163.

183 Scire parum, & † nihil ſcire æquiparantur, glo. §. pen. authen. de inſtru. caut. & fid. Marſil. in praxi Crim. §. quia numero 7. parum enim, & nihil ęquiparantur, Bald. authen. præterea. C. vnde vir & vxor. Corn. conſilio 63. lib. j. & conſilio 77. lib. 2. capitu. de quarta, de præſcript. capitu. de multa, de præben.

185 Scriptura in caſibus vilibus, de iure non requiritur, nec in proceſſu, neque in ſententia, neque laudo, Bartho. authen. niſi breuiores. C. de ſenten. ex breu. recit. Abb. capit. quoniam contra not. 3. de probatio, Authen. vt iudices ſine quoque ſuffragio. §. veritati Bartho. l. diuus. ff. de cuſto. reorum Abb. capit. 3. de probatio. §. ſic tibi authen. de mand. princ. Blanchus in tracta. de comprom. q. 9. numero 43.

186 Scripturæ mercatorum † atque campſorum, probant in minimis rebus, Bald. l. vni. colum. 3. C. de confeſſ. quia in minimis admittitur etiam probatio ficta, & vni creditur teſti, not. l. ſi quando. C. vnde vi, capit. fina. quod metus cau. glo. l. vbi C. de iur. dot. Bar. l. ſi conſtante. colum. 2. ff. ſolu. matri. l. 3. §. cauſæ. ff. de Carb. edicto. l. 3. §. ſciendum, ff. ad exhib. Abb. cap. veniens. de teſtib. Alexan. conſilio 188. lib. 7. Iaſ. l. admonendi in fine ff. de iure iuran.

187 Sententia diffinitiua poteſt in † continenti reuocari licet regulariter ipſa non ſoleat reuocari quia quæ in continenti fiunt cenſetur ineſſe, neque curatur illud modicum tempus, glo. capitu. prædicatur, verſi. imo, 16. quęſtio. j. no. l. quod iuſſit, ff. de re iud. Bald. §. quibus colum. 2. ver. deinde in j. conſt. C. l. non dubium colum. 6. C. de legib. l. j. colum. 5. C. de furt. Anchar. conſilio 208. Cardi. Flor conſilio 31. Fel. capitu. qualiter, de accuſat. Dec. conſilio 445. Marſil. l. is qui, numero 32. C. de ſicar. Docto. commu. leg. lecta, ff. ſi certum petatur. vbi Iaſo. numero 14. plura ſimilia adducit.

188 Serui modica † percuſsio, non parit actionem domino, §. ſeruus, Inſti. de iniuriis, modica enim iniuria non eſt vindicanda Bald. l. j. C. vnde vi Mathes. not. 255. l. ſi ex plagis, §. tabernarius, ff. ad l. Aquil. Aret. §. primo. Inſtitu. de action. Felin. capitu. interfeciſti, columna ſecunda de homicidio, Aretin. in tracta. Malefic. verſicu. veſtem,

189 Simonia in modico † quod datur pro expeditione literarum, non dicitur committi, Rebuffus in praxi benefi. in titu. de ſimon. in reſignat. numero 22. glo. capitu. ſuper, de ren. Fely. capitu. dilectus, de ſimon. capitu. etſi quæſtiones, eodem titu. glo. capitu. ſi proponente de reſcript. capitu. etſi quæſtione j. not. C. de appellationibus, de appellat.

190 Sindicandus non eſt † rector ciuitatis, pro minima re non obſeruata, ſeu tráſgreſſa. Bald. capit. cum te, de re iudica. Anto. in tract. de mini. not. 3. l. quamuis, ff. de conditio. & demonſtratio. leg. res bona, ff. de contrahen. emptio. l. ſcio, vbi Docto. ff. de in integ. reſtitutio. Marſil. in praxi Crim. §. & quia, nume. 7. Grammat. §. tutor autem, nume. 12 inſti. de auth. tutor.

191 Sindicus, qui ex † forma ſtatuti percuſsiones ſanguinolentas denunciare tenetur, non tenebitur modicas ſciſſuras referre. Rimio. conſil. 359. numero 19. Aſin. in praxi. iudic. §. 26. capitulo j. numero 9. Grammatic. §. tutor autem, numero 11. Inſtitu. de aucto. tutorum Angel. l. extat, ff. quod metus cauſa. Corn. conſilio 78. lib. 2. capit. placuit. 18. diſt.

192 Solemnitas iuris in † modicis non ſeruatur. l. j. §. fin. ff. de ventr. inſpic. Bart. l. cum hi. §. ſi prætor ff. de tranſact. Bald. l. fina. C. de ſenten. ex bre. rec. Brunus in tract. ſtat. artic. 9. numero 106. Docto. com. l. hac conſultiſsima. C. qui teſta. fac. poſſ. Iaſ. conſilio 26. colum. j. volum. j. Aſin. in tract. in praxi. iudic. §. 7. Fall. 59. numero 28. glo. & Bald. l. rem non nouam. C. de iud. Bald. l. fina. C. de iur. delibe. Abb. conſilio 93. colum. 3. lib. j. Roma. leg. ſi vero, §. de viro, in 3. fall. ff. ſolu. matrimo. fallit hoc dictum, niſi talis ſolénitas eſſe data pro forma. quia iſta ad vnguem debet obſeruari. Docto. l. j. ff. de liber. & poſth.

193 Solutio, † quæ ex pacto durat vnum momentũ, non inducit liberationem. l. qui ſic. ff. de ſol. l. fin. §. fi.

§.fi.C.de bon. quæ liber.Bar.l. fina.ff.de conditin. insti.Paul.in l.frater.colum. 7.de condict. indeb. conc.simil.l.pretia, §. fina. ff. ad l.Fal.non dicitur factum, quod non durat factum, vt dicam in seq. Ampl.

194 Solutio facta† paulo post promissionem metu factam, ipsa quoque metu facta dicitur esse, nam ea quæ in continenti fiunt, censentur inesse l. lecta vbi Docto. com. ff.si certum petatur.Bartho. Alber.& alii leg.si ob turpem,ff.de condictio. ob turpem causam. Docto.com.l.3.C.de his,quæ vi met.causa.

195 Statutum † puniens portantes arma,non habet locum in eis, qui arma minima portant. gloss. §. prohibemus, Authen. de armis Thom. Grammat.§.tutor autem,nume. 12. In [illegible] de auct. tutor Item imponens pœnam de vulnere, non intelligitur de paruo,leg.ex hac,ff.si quadr. paup.fecisse dicatur. Tertio requirens solemnitatem in actu, non intelligitur de paruo. Specul. in titu. de iur.cal.§.2.versi.quid si, addentes ad Ale.rub. ff.solu.matri.nume.3.Brun.in tract.stat.art.9.nu. 103.& nu.110.l.intellige. ff.de ficar. Bald.c.cum adeo,col.3.de rescr.

196 Subdito† priuilegium concessum, regulariter reuocari potest. Docto.com.capitul.nouit,de iudic.Lap.allegat. 109.Fallit hoc tamen in non subdito, Doct.com.d. c. nouit. sublimitatur hoc tamen,nisi de modico præiudicio agatur.Alex.con si.225.colum.4.volum.2.Dec.cap.nouit.fall.v.de iudiciis.

197 Subreptio † modica, non vitiat rescriptum. Calcan.consilio 8.colum.pen. Crau.consil. 182. numero17.glo.in proemio 6.Afin.in praxi.Iudic. §.7.Fallen. 59.numero 25.con.simil.Brun.tract. statut.super fœmi.arti.9.numero 98. Grammat. §.tutor.authen.qui rem,vbi Ias.numero 25.C.de sacrosan.eccle. cap. de appellationibus, de appel lat l.scio,ff.de in integ.restitutio.l. si oleum, in fine.ff.de dolo.

198 Tabellio quis potest esse, & † iudex in minimis rebus, etiam in causa propria glo. l. iubemus. §.fane, C. de sacrosanct. eccl. Caccialup.& Valascus.l. imperium, columna 24. ff. de iurisdictione omnium iudicum.Abb.capitu.3.de probatio.Fel. capitu. quoniam contra, columna 8. eodem titu. licet regulariter secus sit.Innocen.capit.cum a no bis.de test.

199 Tempus modicum non curatur,† vnde quemadmodum vasallus non priuatur feudo, pro modica re, ita nec etiam pro modico tempore. Bald. cap.j.colum.j.quib. mod.feud.amittatur. Secundo cum dicitur tempus interuellare pro homine, de modico tempore non intelligitur.Bald.l.si mihi,§.j.ff.de leg.j.not.l.magnam. C.de contr.stipu. Bald.l. data opera colum. 2. C. qui accusare non possunt, vbi iura punientia incendiarium,non intelliguntur de paruo incendio. Alexan. cons.86. volum.6.Tertio tempus non currit impedito,nisi ubi de modico præiudicio agitur. Anch. capit. cum propter, de iure patro. Abb. consi.5.volum. 2.Innoc. cap. causam,de testi. Bart. l. cum [illegible].ff. iud.solui.

200 Tertio quid [illegible] dicatur, relinquitur arbitrio iudicis, vt modicum pretium in contractu emptionis. Barbat.consi.10.51. co[illegible]m.[illegible].lib.[illegible] Bernardus consilio 236. numero 4. volum. 2. T[illegible] l. si vnquam, versic.omnia. C.de reuocan. donatio.Soc. consilio 104.nume.4. & ex [illegible], arguitur simul[illegible] contractus.Cepol.trac.de simul. contra.pagina pen.versi.sexta conclu.secundo tenue feudum seu mod[illegible], arbitrio relinquitur iu[illegible]. Ia[illegible]b. consilio 1[illegible]. numero 188.Andr. de Iser.capitu.j.§. sed si an titu. episco. vel Abba. Tertio beneficium tenue, hoc idem iudicatur, Gemin.consilio 35.Rip[illegible].cap.[illegible]ures,num.2.de rescr. Tiraq.d.loco nume.3[illegible] quarto.& [illegible] iudicis arbitrio iudic[illegible] [illegible] modicæ dicatur glo.& Doct[illegible]. com [illegible].omnino, ff.de im[illegible].in rebus dot.fact. Ange.in l.fina.§.in computatione,ff.de iur.d[illegible] an.Corn.consilio 81.lib. 4. Mar[illegible].l. quæstio[illegible],numero 43.de quæstio. Tiraq.d.loco.numero [illegible] inellus.l.2.p. 2.numero 72. C. de bon. mater. refert doctissimus Iacob. Menoch.in tract.de arbit.iudi.lib.2.Cent.3.casu. 215.& sequen.

201 Termini lapsus† regulariter interpellat pro homine, fallit quando termi[illegible] modicus esset Bald. l.similis ff.de leg.j.Roman. Rubr.de arbit. colum. 4.Grammaticus.§.tutor autem,nu.8.Insti.de autho.tutor. Item ter[illegible] impeditis cu[illegible],in modi[illegible] rebus.capi[illegible].cum propter, de iur. patr. Abb. consi.[illegible].col.fin.vol.2.

202 Testes contrarii [illegible] modic[illegible] n[illegible] [illegible]cuntur. Ant. de Butr.capitu.2. de regul.glo.2. [illegible] fulam. vbi Alexand. & alii,ff.de verbo.obligatio.Grammaticus.§.tutor autem numero 7, Inst.de [illegible]th.tutor. Item in modicis consanguineus admittitur Afin.in praxi.iudi.§.7.ampl.59.nu.7.Tertio ynico testi in modi[illegible]s etiam creditur. Docto. com. l.si quando.C.vnde vi.gl.l.vbi C. de iur.dot.Bald. l.si constante colum. 2. ff.sol.matri. Abb.cap.veniens,de testib.Ant.cap.j.eod.tit.Ias.l.admonendi,in fine,ff.de iureiuran.Quarto testis dicens aliquem nō esse meum affinem,cum sit,non per hoc dicitur falsus,cum modica scilicet fuerit affinitas. Iac.l.Lucius,ff.de his qui not.infam. Ange.consi. 194.& est com. conclusio doctorum,quemadmodum attestatur Tiraq.in tract. de iud.in reb.exig. non fer.nu.86.

203 Testes licet in testamento† debeant esse rogati l.hæredes palam.§. in testamentis, ff. de testa.satis est tamen, si statim post testamentum conditum rogati fuerint.Bal.l.fina. C. de fideico.idem enim operatur,quod in continenti suppletur. not.l.petens.C.de pactis Ias.l.edita col.6.C.de ed.Vnde testis in continenti potest corrigere di[illegible]um suum, nec propterea reprobatur di[illegible] [illegible].§.quia vero,in gl.magna, Authen.de test[illegible]. Non enim curatur eius modicum interua[illegible], cum ea,quæ

in continenti fiunt, cenſeantur ineſſe, l.lecta vbi Doct.conco.ff.ſi certum peta. not.l. … ff. de reg. iur. niſi dictum t… fuerit accep… tum, aut redactum in ſcriptis, no.c. … olim, de cenſ…

204 Titulus haberi † non dicitur de re modica … tij, l.etiam, §.ſi quis, ff.de pet. hæred. … modico, Anton.in tract.de minimis, … 5. … de cum fit mentio de ti…, debet … ſuper aliqua re competenti.no. Doc. … de reg. iur.

205 Tortus leuiter, † non … etur pro torto, Bal. l.obſeruare, colum.1.C … orum appe… non … pien.C … §. … m, numero … de auct.tutor. Marſ. in praxi. cri… §.& quia … mero 8, vol.1. §. … ff.de … A … xander in … Barto.l.denunciaſſe, §. … men, ff.ad legem Iul. de a… Iaſo.l. … m, verſic. … 8.ff.qui ſati da. coganrur, Marſi.l.… ff.de Sic…ar.

206 Tranſlatum non † videtur dominium, per …, quod cum datur, paruo momento durat, not. l. qui ſic, ff.de ſol.l.fina.§.fina. C.de bon. que l… Barto.l.fina. ff. de cond. inſt. Paul.& Iaſ.l. frater, ff.de cond.indeb. res enim debet intel… gi cum effectu permanente, vulgatur.

207 Tranſgrediens parum † non vituperatur, Bald. l.j col… de l… no.c.cum adeo, … de reſcrip.Iohan.Ana.capitu. fina. de colluſione detegenda, Roman.l.ſi uero, §. de vi…, colum.3.ff. ſoluto matrimo. vnde parum diſcedens e medio, non facit contra virtutem, C … ld. capitu. cum ex iniuncto, colum.fina.de hæretic.not.l.2.§.fi.ff.de his, qui ſunt ſui, &c.

208 Tranſigi non poteſt † regulariter ſuper futuris alimen… ſtamente relictis, niſi prætor… oritas interueniat, … in reb.minimis, l. … §.fina, ff.de tranſa.not. … minoris, C. qui dari tutor.poſ. Barto.l.ſi quis pignor. §. fina. ff.de pignor.

209 Tutorem non petens mulier † filijs impuberibus non punitur cum de re modica tractatur, Roman.l.vero, §.de uiro, colum.5.ff.ſoluto matrimonio.l.2.§.quod ſi, ff.ad Tertull. conco.ſimile, l.ſi oleum, in fine. vbi Doct.ff.de dolo, l.ſcio, ff.de in integ.reſti.

210 Tutor eſſe poterit pupilli, … licet ſit debitor, vel creditor in modica quantitate, glo.authen.minoris, C.qui dari tut.poſſ. Marſi.in praxi.iudic.§. & quia not.8.concor.in term.Thom. Gram… §.tutor autem, numero 7. … de auct.tutor. Bar. l.ſi quis in pignore, §.fina.ff.de p… tutor modicam pecuniam deponere nō tenetur, l.… de adm. tutor. Tertio p… tutela non excuſat ab onere tutelæ, l.non tantum, ff.de ex… tor. Quarto puſillum patrim.pupilli, non cogit matrem petere ipſi tutelam, l.2.§.quod ſi ff. … Tertu. conco. ſimil.Brun.in tract.de ſtat.ſuper … cu.9. numero 96. quia parum, & … æquiparantur, Bal.auth.præterea, C.vnde vir & vx…, Corn.con ſi.6 … volu.1.Soc.conſi… 108.c.de quarta, de pre ſcr.c.cor…, … ba… l.2. ff. … cum eo.§ … quia, l… de … ad l. … tunc.

211 Vaſ… † … imminere damnum, deb… alioquin feudo priuatur … ſin … imminueret, capi.j.§.prætereà vbi Do… o.quæ ſit … benefic. an … en. Afflict. … de iure protho m.§.6.num… 9. ire … feudo propter modicam ingratitudinem … adeo, de reſcrip… & Bald. … ſolo, C. de liberali cauſa dixi ſupra … ſi. feud… m.

212 Venditio pro modico † retractari non debet, l. … bona, ff.de contr.empt. Sed vtrum res minima … ius congrui, ſeu prothomiſeos, adeo vt vicinus cum minima re debeat a venditore requiri? Afflict. … tra.de iu.proth.§.ſextus, nu.8.

213 Venditor rei † magnæ facta pro paruo precio, habetur pro donatione, nec talis parui precij habe… ratio, Cyn.l.j.qua ſi.o.fina. C.de pr… ti, not.l apud Celſum, §.ſi quis, ff.de … per ſuſceptionem uberoru… vnquam, C. de reuocan. donatio. … dor… o. Bald. … j.not.3.& rubri.extra de pact.Docto.commun. … C.de ſacroſ. eccl.

214 Venire non dicitur † qui non ſtetit, not.l.poſthumos, ff. de iniuſto rupt.gloſ. Bald.& Alexand. capitu.primo.§. … de ſucceſſ.feu.glo. & Docto. in titu.epiſco.vel Abb.capitu.nam & ego, de verborum … ſic in ſimil. dicatur quæ in cōtinenti … ur ineſſe, leg.lecta, ff.ſi certum petatur.

215 … is enunciatiuis † etiam notarij ſtatur, ubi ag… r de modico præiudicio, gloſ.& Innocen.capitu.olim, de cenſibus, Abb.c… 64. volumi. 2.C… ue.conſi… 182.numero 15.Alnius in praxi iudic.§.ſeptimo.fal… n.59.numero decim… to.quia in minimis admittitur etiam probatio ficta.

216 Vicinius impedire non poteſt † facientem in flumine publico, cum modicum ſentit damnum Bartho.& Docto.commun.leg.quo minus, quæſtio.11.ff.de flumin. l.j. §. ſunt autem, ff.ne quid in flum. publi. vicini enim minima incommoditas, non eſt in conſideratione, Add.ad Alexandrum rubri.ff.ſoluto matrimonio, numero 3.item vicinus minimum factum vicini non præſumitur ſcire, Roman.& Alexan… is poteſt, ff.de acquiren.hæredita.capitu. cum in tua, de acquiren. poſſeſ.l.quæſitum, ff.de r… l.ob quæ vitia, ff. qui accuſa.non poſſunt, Doct. commun. c.quanto, de preſumpt.

217 Vir uxorem ſuam modice † caſtigare poteſt, §.ſi quis autem, auth.vt … matri, & auia, l.conſenſu, C. de repud. not … dinodum detur … ter … dominus ſeruum, Abb.monacum, modice caſtigare poſſunt, … com.l.j. ff.de his, qui ſunt ſui.

218 Vituperandus † non eſt, qui modice tran… ditur,

ditur Bald. l. eum qui. §. in popularibus ff. de iure iur. Cor. consilio 67. colum. 2. nolum. 2. Craue. consilio 182. numero 16. Ainius in praxi iudic. §. 7. Ampl. 59. nume. 21. nam si parcitur vitæ, multo magis famæ.

219 Vsucapio non interrumpitur per modicum tempus Bar. l. si is, qui pro emptore 1. opp. 2. partis, not. l. in vsucapionem, ff. de diuers. & tempor. præscr. quia illud modicum tempus non consideratur, ita præscriptio non interrumpitur per inundationem momentaneam, vt dixi satis supra, vt ver. præscriptio.

220 Vsura non committitur in minimis, sicut nec etiam simonia. dixi supra amp. 180. sed in isto casu vide quæ dicam inferius suo loco, in limitat. conc. simil. cum isto dict. quæ scripsit Cort. consilio 182. numero 15. & seq. Abb. cap. de appellationibus, de appellationibus. cap. cum olim. de censibus Docto. l. scio, ff. de in integ. resti. l. si oleum, ff. de dolo. cap. de quarta de præscript. Ias. & Dec. auth. præterea. C. de sacro san. eccle. addentes ad Alexan. ff. solu. matr. nume. 3. Din. & Boer. cap. in obscuris de reg. iur. in 6. Tyraq. in tract. de iud. in reb. exig. non fer. per totum Anto. Cor. in tract. de mini. numero 1. & seq. Albert. Brun. in tract. stat. super femin. artic. 9. nume. 96. Asin. in praxi iudiciorum, §. 7. fall. 59. nume. 8. Thom. Gram. §. tutor autem numero 8. Insti. de auctor. tutorum, quia parum, & nihil æquiparantur. Corn. consi. 63. lib. 1. Doct. cap. coram, de offi. deleg. cap. licet, de probat.

221 Vulneratus si moritur † in continenti, præsumitur ex tali vulnere mortuus, etiam si moriatur infra tres dies. glo. l. 1. C. de emend. seru. quia illud modicum tempus non curatur, cum ea quæ in cõtinenti fiunt, censeãtur inesse. Ias. & com. Doct. l. lecta nume. 20. ff. si certum petat. conc. simil. glo. 3. §. cum igitur, ff. de vi, & vi armata. leg. fin. C. de errore aduocat.

222 Vulnus non curatur † cum minimum videtur, Marsil. in praxi criminal. §. & quia numero 7. Grammaticus, §. tutor autem numero 10. instit. de aucto. tutor. l. qui clauum, §. fina. ff. de ædil. edicto. Angel. l. extat. ff. quod met. caus. l. quæsitum, ff. de re iudi. l. item. §. quæstionis, ff. de iniuriis Alexan. consilio 114. lib. 1. Corn. consilio 77. vol. 2. Cepolla l. seruum numero 36. ff. de pignor. Docto. l. senatus, §. Marcellus. ff. de leg. 1. & in his satis sit ampliata regula ista, fallit tamen in multis, & primo.

1. Actio iniuriarum datur pro re minima, † quæ irrogat infamiam cap. non potest cap. si motu, §. fin. de præb. in 6. c. cum adeo, de rescr. vbi Doct. capitu. cum te, de re iudica. Salic. l. decuriones C. ex quibus causis infamia irrogetur, & est Com. opin. vt attestatur Imola. l. infamen. C. de public. iudic. quicquid dicat Angel. d. loco, vnde actio furti datur pro vna gallina, cum verisimile sit quod ipse maiora fecisset Barba. capitu. at si clerici. columna 39. de iudic. Bald. & Felin. dicto capitu. cum te. per l. seruus, ff. de actio. & obligatio. not. §. seruus, Insti. de iniuriis, §. gallinarum. insti. de rerum diuis. glo. l. idest. ff. de dolo. sic in simili in actione negotiorum gestorum, leg. omnino, ff. de impens. in reb. dotal. fact. Anton. in tracta. de minim. numero 105. Brun. in tract. stat. Art. 9. numero 108.

2 Actum nihil dicitur † dum aliquid ad agendum superest. l. pen. C. de his quib. vt indig. cap. nihil. 7. quæstio. 1. Cors. d. tract. nume. 86. & dicam infra latius suo loco.

3 Appellatio pro modico grauamine † admittitur, c. de appel. hodie tamen de iure can. non datur appel. ab interlocutoria, nisi habeat vim diffinitiuæ, & hoc ne lites in longum tempus protrahantur, vt nouissime disponitur in concil. Trid. sessione 13. in tit. de reformatione. §. cum igitur. Item no. quod stan. sta. vt appellans debeat soluere quinque den. pro libra, si quis omiserit soluere vnicum tantum nummum, appel. dicitur deserta, Bal. in add. ad Spec. in tit. de appel. ver. sed pone. Ant. tract. mini. nu. 100. Item propter modicum impedimentum non datur spatium alterius anni. Ang. consi. 39. Bal. aut. ei qui C. de app. An autem in minimis causis detur appellatio facit l. in maioribus. C. de appel. l. si proprietarius, ff. de damno infecto, vbi glo. & Doc.

Approbari quod debeat ab omnibus si vnus
4 † deficiat ex pluribus, corruit actus. cap. quod omnes, de reg. iur. in 6. Doct. com. cap. cum omnes, de const. præsertim quando plures tanguntur, vt singuli l. per totum ff. de seruit. rusti. præd. l. 2. §. si aquæ ductus ff. eod. l. fin. C. de author. præst. Docto. cap. 1. de his, quę fiunt a maiori parte capitu. Arct. §. 1. insti. de tutel. Alexand. l. quod maior. ff. ad municip. Bart. l. nulli, ff. quod cuiusque vniuers. nom.

5 Beneficium modicum † tacitum, ab impetrante reddit impetrationem nullam, cap. non potest c. si motu, §. fin. de præb. in 6. c. cum adeo, de resc. Fallit nisi summus Pontifex ad hoc motu proprio cõsensisset. Item hoc idem fallit, quando apparet de de certa scientia principis. Bald. l. imperialis, §. similes. C. de nupt. l. impetrata, C. sent. rescin. c. si eo, de rescr. in 6. Bru. in tract. stat. artic. 9. nu. 110. Cors. d. tract. de minimis. nu. 98.

6 Bannitus nunquam liberatur, † donec non soluerit residuum condemnationis, vsque ad vlt. quadrãtẽ. Bal. l. 2. ff. ad Silla. Ant. d. loco. nu. 95. item stante statuto, quod bannitus non promoueatur ad certos honores, habebit locum etiam in eo, qui paruo momento stetit bannitus. Bart. & Ias. leg. inter stipulantem, §. sacram. col. 7. de ver. obl. conc. simil. c. si proponente, de rescri.

7 Calumnia excusatur † ob aliquod modicum euentũ. l. 3. §. causæ, ff. de Carb. edicto Doc. com. l. si eleganter. §. si post. ff. de cond. indeb.

8 Cessio facta † bonis nõ valebit, reseruatione facta vnius denarii tantum l. penul. ff. de cess. bono. Bal. l. fi. C. qui bon. ced. poss. conc. Bal. c. cum omnes,

nes,de conſt.col.5.Iacob.l.in certi. C.de interdi. gl.clem.j.ver.aut.de foro compe.

9 Conditionalia verba † in modico verificantur, Berorus.c.j.nu.31.de reſcr.

10 Conditio,quæ debet adimpleri † in forma ſpecifica,vitiatur ſi minimum omittatur. Doc.com.l. Meuius.ff.de condi. & demonſt. Nam ea, quæ requiruntur pro forma, debent adimpleri ad vnguem. quia ipſa dat eſſe rei, leg. Iulianus ff.de exhibend.cum ſimil.

11 Conductio quandoque † præſumitur ex modicitate pretii Bal.c. fi.de in integr.reſt.l. j.§. fi. ff.de ſuperficiebus ,in vno tamen nummo, recte locatio non conſtituitur.

12 Coucors dicitur † quis, ratione etiam minimę partis l.j.verſic.ſiue quantumcunque,C. de com. ſer.manu. quod facit ad ſtatutum Florentinum, quo cauetur,.ne poſsit domus alienari extra conſortes, nam poterit transferri in eum, qui habet tantum milleſimam partem, conc.ſimil. Aret. conſilio.169.

13 Contractus verbum etiam † minimum, non eſt abſque miſterio aliquid operandi. Bald. rubr. C.de contrahen.emptio.quæſtio.9.l.ſi ſtipulatus. ff.de vſuris, Innoc.cap.ex literis,de iur.patr.Bald. l.a procuratore. C.maodati l. qui fundum, §.qui agrum.ff.de contrahen.empt. l. ea tamen ff. de leg. 3.l. ſi cum fundum.ff.de ver.ſign. Vnde deficiens in vno incidit in pœnam l.hæredes,§.idem ff.fam. hercif. nam contractus ex conuentione legem accipiunt.cap.contractus, de reg. iur.io 6.& ipſi ad vnguem debent obſeruari l.quicquid adſtringendæ.de verb.obliga.Bal.l. pacta conuenta,ff. de contrah.empt.not.2.

14 Conuentio fieri non poteſt,ſi modicum † vltra vnam dietam remotus eſſet, puta vnum millitare glo.cap.ſtatutum,§. cum vero verſic.remotus vbi Gem. & omnes, de reſcri.in 6. conc. ſimil.cap.ſi ad ſcripturas 9.diſtin.cap. pura 3.q.11.Bald.cap. cum adeo, de reſcri. Anton.conſil.20.no.l.pen.ff. de ceſſ.bonorum.

15 Damni infecti actione,agitur † p modico leg. ſi proprietarius,ff.de damno infecto, concor. ſimile Iaſ.auth.qui rem.C.de ſacro ſan.eccl.Dec.c. apellationibus, de appel.Bald.l.j. verſi.nec gratus. C,quæ res exportari non debeant.l.j. §. cepiſſe.ff. de pollicitat.

16 Datio in ſolutum facta pro † maiori ſumma, quam ſit debitum, vt volunt,etiam in modico viciatur,Barth.Paul.& Iaſ.l.ſi non ſortem. §. ſi centum ff.de cond.indeb.conc.Pau.l.5.§.fi.vbi etiam. gl.ff. de verb.ob.Barba.conſi.74.col.9. lib.3.Iaſ.l. ſi inſulam,col.18.ff.de ver.ob.

17 Deponitur iudex † & prælatus pro modico,ca. quicunque 17.quæſtio.4.cap.per tuas, de ſimon.l. j.de reb. eorum,item conc. vt quis incidat in pœnam, ſi vnus etiam denarius de eſſet in ſolutione pœnæ. Iaſo. l. ſancimus,numero 8. C. de iudiciis Bald.capitu. conquerente de reſtitutio. ſpoliato. Dec.conſi.34.

18 Dies † vnus datur pro viginti milibus paſſuum, quod ſi erunt viginti vnum milia paſſuum, dantur duo dies, pro uno igitur miliari, quod ſupereſt, æque datur unus dies,ac pro viginti l. 3.ff.de uerbo.ſig. Tiraq.in trac. de iudic.in reb.exig.non ſcr.fall.8.

19 Dies inceptus † habetur pro completo. etiam in minima hora,præſertim in fauorabilibus.l.j. ff. ſi quis cautio.glo.& Docto. l.qua ætate ff.de teſtamen.l. in omnibus.ff.de actio. & obligat.Bartho. l.3.§.minorem ubi glo.ff.de minor. Doct.l.ſi cui, delega.j. Bald.l.liberti, columna 6. C. de oper.libert.not. Docto.l. 2. ff.de annuis legatis Cardin. clemen.j.not 8.de ſequeſtratio. poſſeſsio. Docto. com. l. 3. ff. de diuer. & tempor. præſcript.facit a contrario ſenſu, quod dictum fuit ſupra de reg. proxime accingendus habetur pro accincto Iaſ.l. admonendi, j. lectu.numero 55. ff. de iure iuran. & quæ in contioenti fiunt cenſentur ineſſe,idem l.lecta, ubi com.Doct.ff.ſi cer.pet.argu.a contrario ſenſu.

20 Diſpenſatio res odioſa eſt, † & per conſequens reſtringenda, ideo uitiatur ſi modicum omittitur, quod quis debebat ponere, unde diſpenſatus ſuper pluralitatem beneficiorum, ſi minimum obtinuit beneficium, diſpenſatio non ualebit, not. cap.non poteſt,de præben.in 6.not.cap. ſi proponente, de reſcr. conc.cap.ſi metu, de præb. Doct. com.d.c.ſi proponente.

21 Domus etiam † parua comprehenditur per ſtatutum comburentem domum, ſi comburatur ipſa ab aliquo, Bald.l.j. §. de excep. ff. naut.caup. ſtab. Bru.in tract. ſta. ſuper fæm. art.9.nu.109.& hoc propter crimen incendii.

22 Dos minima dicitur etiam dos, † quia cum ipſa ſit ius vniuerſale, in uno nummo conſtitui poteſt. Vnde ſtatutum excludens dotatam non ſuccedere, procedit etiam in dotata in exigua dote.Bal. c.ſi proponente, de reſcr. idem auth.res quæ,C. com.de leg.gloſ.l.ſi quis priore ff. ad Treb. Barb. conſi.74.lib.3.& conſ.40.lib.j.

23 Emphyteoticus † contractus, etiam pro nummo celebratur.Barba.conſilio 13.volum.2. Dec. authen. quod rem. C.de ſacro ſanc.eccle. Ancha. conſilio ult.Brunus in tract.ſtat.arti.9.num.108. Datur enim in recognitionem dominii directi. Cagnol.l.imaginaria,nume.13.ff.de reg.iur.Bart. d.auth.qui rem,colum.j. de ſacroſan.eccle.Spec. in titu.locati.§.nunc aliqua unde propter non ſolutionem eius expelli poterit,niſi aliter fuerit cōuentum.Bald.l. quamuis.ff.de condit. & demon. & in l. cum allegas in 7. oppoſit. C. de uſuris, & in rubr.de contrah.empt.quæſtio.9. Bart.l.j. ubi Iaſ.numero 16.C. de iur. emphy. Rom.l.2. ff. ad Sillan. quemadmodum in ſequen. ampli. dicam. Nota tamen, quod hoc idem ſuperius dictum, procedit etiam in contractu uenditionis, locationis, & ſimilium, niſi ſit de re magna, quia tranſit in donationem not.Docto. d.l. imaginaria, de reg.iur.

24 Emphy-

24 Emphyteuta ex defectu vnius denarii † æque cadit ab emphyteusi,ac si defecisset in totũ. Doc. com. authen. qui rem. C. de sacrosan. Eccle. Bald.l.quamuis ff.de conditio. & demonstratio.l. cum allegas,vij opposit. C.de vsur.cap.significante,de rescrip. capit.cum adeo vbi Bald. eod.titu. colum.j.Idem consilio 434.lib.j. & consilio 200. lib.2.Barbat. consilio 54.columna 3. volum.4.& cap.aut si,colum.j.quib.mod.feud.amittatur.Barbat.consilin 36.lib.2.Iaf.l.in executione. §. item, ff.de verbo.obligatio.l.2.colum.15.C.de iur.emphyt. Quod quidem procedit etiam cum quis propter cessationem solutionis, cadit ab emphyteusi ex pacto in contractu apposito, Bald. rubr. C. de contr.emp. quæstio.10.Barba.consilio 46.colum.11.volum.j.Item procedit cum res emphyteutica data fuit pro pensione vnius nummi tantum,& si fuerit data pro maiori summa,quę tota fuit soluta excepto vno nummo, cadit etiam a iure,Paul.& Alexand.l.in executione. §.idem ff.de verbo,obligatio. Iaf.l.2.colum.16.C.de iure emphyt. & in authen. qui rem. C. de sacrosanct. eccle.Bald.l.ædem.colum. 3. C. locati.ampl. etiam in colono Bald. consilio 20.lib.2. Alexand.consi. 106.colum.6.lib.3. nisi esset error.l. quamuis.ff. de cond.& demon.Hoc idem in emphyteuta procedit, vt non soluens per errorem, non cadat a iure Barbatia in proem.clem.col.5.j.lect. Doct.d.l. quamuis Tyraq. in tracta. de iudic.in rebus exig. non fer.fallen.51.

25 Emptio nolla † ob non solutum residuum precium, dicitur etiam si in vnico nummo quis deficiat. quando in cõtractu pactum appositum fuit, vt nisi solutio fuerit facta tali die, res dicatur inempta.l. j. & sequenti. ff. de lege commissoria glo.l.res bona, ff.de contrahen. empt.l. fistulas.§. qui fundum l.cum fundus,ff.de conditio. & demonstratio.l. etiam ff.de solut. l. tutor.§. Lucius. C.de distract.pig.l.quamdiu. C.eod.l.cum adeo. col.2. de rescr.

26 Emptionis contractus † rescinditur propter excessum vnius nummi vltra dimidiam iusti precii, ideo debet suppleri totum, verum, atque iustum pretium, Bald. capitu. cum causam, colum. j.de testi.l.2.quæstio.12. C.de rescin.vend.Ant. capit.cum dilecti de emptio.& vendi.idem capit. cum causam eod. titu.& est com. opin.in hoc casu sufficire quemlibet minimum excessum, glo. j.capit.cum causam,de testi.Saly.& Paul.d.l.2.Cepolla in tract.de simul.contr.colum.4.de communi attestatur Tyraq. in tract.de iudic.in reb.exig. non fer.fall. 51. Arius pinellus l.2.p.1.c.2. nu.4. C.de resc.vendi.

28 Euictio in † modicis conceditur no.l.in modicis in terminis ff.de contr.emp.Ant.Corf.in trac. de minim.num.117.

29 Executor † ad pias causas, si fere totum rei precium recepit rei venditæ, & de vno nummo habeat fidem,non transfert dominium. Bald.l.inciuile, C.de rei vendic. quia non potest dominium transferre, donec totum pretium receperit, licet contractus valeat. Bald.leg. cum vendente C. vbi causæ fiscales, argumen.leg.quamdiu.C. de distr. pigno.

29 Extare † vt aliquid dicatur sufficit modicum tempus extitisse.l.demum.ff.de contrahen. empt. l.insulæ.ff.de vsufru.conc.l.nil.l. si quis eum,§.si quis suo ff. de inofficioso testamento. glo. l. si ex pluribus, §. fina. ff. de solut. Bald.l.fina. colum. 4.C.de edict.diui Adr.tollendo.l.cum proponas, C.de interd. matr.l. imperator ff.de stat. homin. l.3.ff.de verbo.sign.l.ergo,§.si ex die ff. de fideic. liber.Bal.c.per tuas,colum.j.de proba.l.cum sponsus.§.fina.ff.de public.in rem act. vbi etiam is qui momento possedit, recte hac actione experietur.

30 Factum non dicitur,quando adhuc aliquid remanet adagendum, etiam si minimum sit,ex quo sequitur de minimis quandoque rationem haberi, præsertim quando essemus in re indiuidua, vel in eo, quod requiritur pro forma, Docto. com. leg.stipulationes non diuidun tur.ff.de verborum obligatio.

31 Fermentum modicum † totam massam corrumpit,Apostol.ad Gal.capitulo 5.Hostien.capitulo. ad probandum de re iudicata, concor. gloss.leg. si vnus, §. pactus versicu. ipso iure ff.de pact. capitulo desleat de regulis iuris.capitulo j. capit. fina.de penit,distin.5.cap.in.synodo,de consecrat. & distin.4.

32 Feudatarius ob non † solutionem vnius nummi conuenti,cadit a iure suo,Albe.Brun.in trac.stat. super femin. Arti.9.nu. 109.in terminis conc.l.mil.Bald.consi.434.lib.j. Barbatia consil.36.libr. 2.Iaf.l.in executione.§. item ff.de verb.ob.idem leg.2. colum. 16. C.de iur. emphyteu. dixi supra ampl.24.

33 Filius patri superstes † vno solum momento, facit deficere conditionem si sine filiis decesserit, l.si tamen,§.fina.cum gloss. versicu. simplicem ff. ff. de ædil. edicto not. l. ex facto, §. si quis autem, ff.ad Trebel.conc.l.qui duos, §.fin.ff.de reb. dubiis.Bald.capit.j §.quin etiam,in tit.episco. vel Abb.refert Iaf.l.inter stipulantem,§.sacram, colum.8. ff. de verbo.oblig.l.antepen.colum.2.C.de inst.& subst.

34 Filius satis est si in vno nummo † instituatur hæres, ad hoc, vt rumpere non possit testamentum Bald.cap.per tuas colum.fina.de probat.not. l.si quis,la j.ff.ad Treb.leg.denique, §.sed vtrum, ff.de minor.Bald. authen.omnimodo, C.de inoffic.testamen.glo.§.aliud,authen. vt cum de appel. cog.Franc.capit.j.colum. 15.de test.6.Bald.l.hac edictali,colum.3. C. de sec.nup. Ang.consi.109. Bald.consi.61.lib.j.

35 Forma dispositionis † si deficit in minimo, vitiat actũ.Bal.c.cum adeo col.2.de rescr.l.heredes. §.idẽ ff.fam.herci.quia ipsa dat esse rei, qua sublata corruit actus l.Iulianus.§.sed si quis ff.ad exhi. oot.c.sine exceptione 12.q.j. Euer.in loco a defe-

ctu formæ, nu. 2. Abb. c. prudentiam, numc. 5. de offi. delega. Ber. rubri. de probat. numero 24. vnde si vnus ex septem testibus in testamento deficiat, non substinetur actus, Dec. l. hac consultissima, nu. 12. C. qui test. fac. poss.

36 Furtum vnius anseris, † furtum est, Anto. Corse. in tract. de minimis, numero 105. immo etiam pro ouo actio furti datur, §. Gallinarum, Insti. de rerum diuisione, Albe. Bru. in tract. stat. super fœmin. Arti. 9. numero 108. conc. ca. si. 14. q. 4. doc. l. est, ff. de acquir. rer. domi. l. naturalem, §. gallinarum, ff. eod.

37 Gabella, † quæ solui debet vigere statuti, de quolibet cōtractu. alioquin reddetur nullus, si in solutione quis defecerit in vno nummo cōtractus irritus dicetur, Bal. l. res bona, ff. de contrah. emp. idem l. 2. in fine, ff. ad Syllanianum, Ange. l. in rebus, §. possunt, ff. commod. Barb. in procem. Cle. in Prin. & consilio 88. libro 4. quod facit pro statuto Florentino.

38 Generi per speciem, † etiam minimam derogatur, l. in toto, de regu. iur. capi. generi, de regu. iur. in 6. Albe. in 4. par. statu. quæstio. 56. numero 2. l. sanctio legum, ff. de pœnis, l. doli clausula, ff. de verborum obliga. l. quæsitum, ff. de fund. inst. cap. quamuis de præb. in 6. c. ex parte de offi. del. Deci. consi. 590. Rom. consi. 303. Aret. consi. 76. Afflict. deci. 41. Doct. com. c. studuisti, de offi. deleg. dixi super reg. 1. fall. 44.

39 Hæreditatem † transmittit filius ex potentia suitatis, etiam si filius infans post mortem patris horam tantum vixerit, quia momentum sufficit, Docto. commun. l. si infanti, C. de iur. delibe. concor. simi. Anto. consilio 20. Ias. l. inter stipulantē, §. sacram, ff. de verborum obliga. colum. 8. Bald. l. si quis posthumos, §. j. colum. fina. ff. de liber. & posthum. Alexand. consilio 29. in fine libro primo, Item not. quod hæreditas in vno nummo esse potest, l. hæreditas, ff. de regu. iu. l. nihil aliud, ff. de verbo. sign.

Tertio not. quod prohibitus alienare bona hæreditatis sub pœna priuationis, alienando vnam rem tantum etiam minimam, tota hæreditate priuatur, Deci. capi. de appellationibus, colum. 2. de appella. cap. maioribus, de preb. Ang. consi. 168. colum. 2. Anto. capitu. fina. colum. 44. de consue.

Quarto hæreditate indignus censetur, q commodauit tacitam fidem in vno nummo de restituendo incapaci, Bald. l. etiam, colum. penulti. C. ad legem Falcid. Anto. Corset. in tracta. de minimis, nume. 96.

40 Hæres damnatus vt † certa die decem, aut fundum det, si nouem tantum dedit, fundus æque peti potest, ac si nihil dedisset, quia voluntas defuncti est altera lex, §. disponat, authen. de triente & semisse, & adimpleri debet. c. si hæredes de testa. dixi ego in tracta. de leg. & stat. p. 3. quæstio. 19. numero 17. & in terminis, pro isto dicto facit dictum Bal. l. 1. quæst. 14. C. de his, quæ pœn. nom. glo. & Pau. l. 5. §. fina. ff. de verborum obl. Barbatia consi. 74. colum. 9. volumi. 3. idem in procem. clem. colum. 3. & in consilio 34. colum. 5. libro 4. Ias. l. si insulam, colum. 18. de verborum obligat. Barba. consilio 40. libro 3. l. nnn fortem, §. fina. ff. de cond. & demon. Anto. in tract. de minim. numero 90. Tyraq. in trac. de iudic. in reb. exig. nō fer. fallen. 27. concor. simi. Ias. l. sancimus, colum. 3. de iudicijs.

41 Impetrans obtinere † dispensationem super pluralitate beneficiorum, si tacuerit vnum eorum, quę possidet, etiam si minimum sit, impetratio erit nulla, etiam hoc idem, si errauerit in expressione valoris, etiam in minimo, not. Doctor. capitu. si proponente, de rescrip. capit. si metu de preb. in 6.

42 Indiuidui partem † qui facit, nihil fecisse dicitur, in indiuiduis enim minima res omissa vitiat actum, vt si in testamento defecerit vnus testis, l. hac consultissima, C. qui testamenta fac. possunt, item si quis vellet in minima re pro parte intestatus decedere, l. ius nostrum, ff. de regu. iur. concor. cum hoc dicto ea quæ not. Docto. commun. l. 4. §. Cato, ff. de verborum obligatio. l. stipulationes, non diuiduntur, ff. eodem glos. l. furiosum, C. qui testa. fac. possunt, Barto. l. quemadmodum, numero 9. C. de agrico. & censi. libro 11. glo. l. in hoc, ff. fam. herci. Barth. l. qui duos, ff. de in ius vocan. l. si seruus, §. si plurium, ff. si quis caut. Ias. rubr. ff. de lega. 1. numero 11. Bald. d. l. si furiosum, Fulgosi. consilio 9. Pau. consi. 199. in antiquis. Barba. consilio 9. volumi. 4. Alexan. consilio 105. volumi. 7. Ias. consilio 196. libro 2. Deci. consilio 488. l. neque, l. si duobus, ff. de milita. testam. §. non autem, Insti. de hære. inst. Ex quo dicto primo infertur, quod indiuidua absolui pro parte non possunt ēc minima, Barth. l. si communes, ff. de calumniat.

Secundo indiuiduum remitti debet in totum, nonio partem Berous, capi. de causis, numero 4. de offic. delegat.

Tertio in indiuiduis vtile per inutile vitiatur, l. 1. §. item, ff. de aqua quoti. & æsti. l. Pedius, ff. de arbit. Ias. l. stipulationes non diuiduntur, §. sed & si, numero septimo. ff. de verborum obligatio. concor. simi. idem Ias. l. si ita, §. Chrisogonus numero 58. l. 1. §. penultimo. numero 4. ff. eo. l. Titię, §. nihil, numero 5. ff. de lega. primo. authenti. qui rem, numero 20. Codice de sacrosanct. eccl.

Quarto infertur quod qui partem indiuidui vult, etiam minimam, totum ipse uelle dicitur, l. si ex asse, ff. de acquiren. hæred. Socin. l. j. in princ. ff. de vulg.

Quinto si vnus tantum ex pluribus cohæredibus promissoris impediat, indiuiduum cōtra omnes committi dicetur, Ias. l. stipulationes, §. item, numero 8. ff. de verborum obligatio. & l. stipulationum, §. si qui, numero 2. ff. eo. Indiuidua enim transeunt in solidum ad hæredes, etiam pro minima parte, Ias. l. nunc autem, numero tertio. ff. de re iudica.

Sexto not. quod stipulatio de defendendo in vna

vna actione indiuidua est, Iaf.l.4.§.Cato, numero 43.ff.de verborum obligatio.com. dicit,

Septimo conditiones inter hæredes indiuiduæ sunt, Iaso.l.2.§.ex his, numero 8. ff.de verborum obligatio.

Septimo feuda, dignitates, Marchionatus, comitatus, Ducatus, indiuidua sunt, cap.imperialem, §. præterea de prohib.feu.alien. glo.& Abb.capit.licet de voto.glo.cap.si hæredes, de test. Quia omne regnum diuisum in se desolabitur, Barto.l.stipulationes, quæst.fina. ff.de verborum obliga.vbi Iaf.numero 31.glo. Barto.& Bald.l.si familiæ, C. fam.hercisc. Fallit tamen hoc septimum dictum in administratione iurisdictionis, & commoditatis, quę aliquo tempore diuidi poterit, absque alio consensu directi domini, Iaf.l.stipulationes non diuiduntur, numero 13.ff. de verborum obligat. Bart.l.inter tutores, ff.de admin.tuto.in fine, Pau. l.viæ, ff.de seruit. Docto.commun.capitu.prudentiam, de offic.deleg.Bald.cap. vno eo.tit. Gem.c. 2.de arbitr.in 6. Alexand. consilio 25. volumi.5. Ange.l.2.§.ex his, ff.de verborum obligatio.l.Lucio, ff.de aqua quot.& æsti. Abb.cap.fina. colum. 1.de re iud.concor.simi.clem.2.de iu.patro. glos. cap.licet, 16. quæst.3. Secundo fallit si in diuisione vni fratrum perueniret tot' Marchionatus, vel comitatus alij vero certa bona allodialia, talis.n. diuisio sine cōsensu directi domini valet, quia quo ad Marchionatum non est diuisio, Socin.consilio 66.colum.7. volumi.primo. Tertio fallit quando consuetudo secus esset, Iohan. Andr. in addit.ad Specula.in rubr.de feud. colum. penulti. Oldrad. consilio 237. Andr.de Isern.capitu. omnes, si de feudo fuerit contro.inter domi.& agnatum, Alexan. consilio 25. volu.5. nullum. enim ius merum positiuum est, quod non possit tolli consuetudine, l.de quibus, & ibi Docto.commun.ff.de legib. Quarto fallit etiam in feudis inferioribus, æquiparantur enim vsufructui, qui diuidi potest, l.1.§.si vsusfructus, ff.ad legem Falcid.Barto.l.& ideo, ff. de cond.furt.& l.arbor.§.fina.ff.com.diuid. Spec. titu.de feu.§.quoniam, numero 23. Bal.capit.vno de offic.delega.l.si plures, colum. 1. C.de cond.insert.l.si familiæ, C.famil.hercifcun. l.voluntas, C. de fideicom. in qua tamen diuisione omnes vasalli interuenire debent, in diuisione uero aliorum bonorum sufficit vnum ex consocijs prouocare ad diuisionem, quia nemo cōpellitur stare in communione, l.si non fortem, §.si centum vbi Docto. commun.ff.de condi.ind. Octauo infertur ex ista limit. quod non potest scindi nec etiam in minima partę quoad solutionem obligatio generis, Iaf.l.2.§.si tamen, numero 2.ff.de verborum obligatio. Nono cum aliquid commode non potest diuidi, debet fieri adiudicatio vni totius rei, alteri autem vt precium soluat socio, Barto.& Bald.l.1. C. communi diuid. Iaf. l.nunc autem numero 3. ff.de re iudic. Decimo ampl. vt seruitus realis, nec etiam in minimo possit diuidi, Albe. l.4. §. Cato, numero 52.ff.de verborum obligatio. Affli.decis. 213. numero 4. in terminis. Vndecimo sequitur, quod cum libellus indiuiduus sit, ne latum quidem vnguem, post litem contestatam, potest mutari, Docto.commun.l.j.& l.edita, C.de edendo. Duodecimo, & vltimo not. quod cum noxa sequatur caput, & pœna suum auctorem teneat, non debet quis, nec etiam in minima pœna pro alio plecti, cap.non debet, de reg.iur.in 6.

43 Iniuria ēt modica parit † actionem iniuriarū in his, quæ irrogant infamiam, Doc.comm.c.cum te, de re iud.Salyce.l.decuriones, C.ex quib.caus. infamia irrogetur.

44 Institutus † in re modica, & exhæredatus de iure antiquo æquiparantur, l.2. ff. quod cum eo l.si quis filium, §.si.ff.de inof. test. hodie tamen secus est, fauore testamenti conseruandi, l.omnimodo, C.de inoffi.testa.Bru.in tracta.stat.super fœmin. artic.9.nu.109.

45 Interuallum vnius horæ † arguit diuersitatem actus, vel formæ, vnde ratione vnius horæ tantum dicitur vnum instrumentum prius altero factum, glo.l.si ex pluribus, §.fina, ff.de solut.Bal.l.fina.colum.4. C.de edicto diui Adr. tol.l. cum proponas, C.de interd.mat.l.imperator, ff.de stat.hom. Felin.capitu. pastoralis, de rescrip.colum.3. idem capitu.consuluit, de offic. delega. capitu. licet, de probat. capitu. ego, de iureiuran.glos.capitu.si eo de electio.in 6.glo.cap.duobus, versi.si non appareat de rescri.in 6.

45 Iuramentum † facit ut dispositio in modicis verificari debeat, nam ipsum indiuiduum est, quod separari non potest, Fulgo.consilio 113. Cuman. consilio 179. Parpal. & omnes in l. si quis maior, quæst.9.C.de transact. Alber. Brun. in tract.stat. super fœmin.artic. 9. numero 110. Craue.consi. 182.numero 16.Alex.in l.in executione, §.penulti.ff.de verborum obligatio. idem consilio 16. colum.3.volumi.3.Iohannes Anania consilio 7. numero 15.Asinius in praxi iudic.§.7.fallen.59.numero 22.

46 Iurari de † calumnia debet in causa etiam leui l.thesaurus, ff.ad exhib.capitu. de appellationibus vbi Docto. commun.de appellat. Iohan. Andr.& Bald.in additio.ad Specula.in titu. de iura. calum. §.sequitur.

47 Legatum quantumcunque † minimum, si ab hærede non pręstatur, incidit in pœnā, l.quamuis, ff.vt in poss.lega. & prætor legatarium, siue fideicommissarium in possessionem omnium bonorum mittit, causa seruandorum legatorum, Tyraquel.in tracta.de indic.in rebus exigen.non ser. fallent. 5.

48 Legem transgrediens in vno † factus est omnium reus, Iacob.Apostol.episto. capi.2.concor, cap.defleat, de regu.iur.cap.1.cap.fina.de pœnit, distinct.5.& Euang. Lucæ, cap.16.qui fidelis est in minimo, idem cap. 19. ibi quia modicum lumen est in uobis, & Aposto.capitu. 5. ad Galat. ibi modicum fermentum vniuersam massam corrumpit, & Iacob.cap.3.ibi nauis a modico gubernaculo

naculo circumfertur.& iterum modicus ignis magnam accendit materiam, cap.fynodo, de confecra.dift.4.conc.fimil.l.firunis, C. de teſta.l.cum hi,§.ſi prætor,ff.de trāſa.l.non tantum, C.de leg. c.maioribus, de præb.

49 Mala † fides temporis momentanei, impedit præſcriptionem,Bal.c.ſi.de præſcri.capi. veniens, eodem titu.

50 Mandati fines † diligenter ſeruandi ſunt,etiam in minimis, præſertim quando ſumus in eſſentia lib.Doct. communiter, l.diligenter,ff.mandati.

51 Maniſcalcus, † qui curauit equum, poterit illū retinere pro modica mercede ei debita,pro curatione,ita in terminis dixit Anto.Corſe.in tract. de mini. nu. 90.

52 Maſculo excludente fœminam † per ſtatutum ſufficit maſculum momento extitiſſe,vt perpetuo maneat excluſa,Anto.conſilio 20.Iaſ.l.inter ſtipulantem,§.ſacram,colum. 8.ff.de verborum oblig. Bal.l.ſi quis poſthumos,§.j. colum.fina. ff.de libe. & poſthum. & l.in quibus, C.de ſecun.nupt. Alexand.conſilio 29.libro primo.Are.l 2.l.ſiante,ff. ſoluto matri.

53 Matrimonium † momentaneum ſufficit, vt vir lucretur tertiam partē dotis, Aret.l.2.& l.ſi ante, ff.ſoluto matrimo.Iaſ.l.inter,§.ſacram, ff.de verborum obligatio. quia videtur ſubſtinuiſſe onera matrimonii, propter quæ ſolet deferri tale lucrum,l.pro oneribus, C.de iu.dotium, Iaſ.l.ſi donatione,§.j.ff.de condi. cauſa data, Bald.l.j. C.de priuileg.

54 Momentum aliquod † ſufficit in caſu, quo res aliquo tempore extare dicitur, ideo ſtatutum excludens fœminas propter maſculos, ſufficit quod maſculus fuerit momento temporis, vt perpetuo remaneat excluſa, Anto. conſilio 20.Iaſ.l.inter ſtipulantem,§.ſacram,ff.de verborum obligat.Bald. l.ſi quis poſthumos,§.j.ff.de libe.& poſthum.& l. in quibus,C.de ſecun. nupt. Alexan. conſilio 19. libro primo. Aret. l.2.ſoluto matrimon.Ratio eſt quia quādo quæſtio eſt de momento, ea quæ poſt momentum fiunt, non videntur ineſſe,l.Thais,§. intra,ff.de fideicom.liber. Iaſ.l.edita, colum.5.C. de edendo,Tyraq. in tracta.de retr. conuent.§.1. glo.numero 23.not.tamen,quod quando fit mutatio momentanea rei, non immutat rei naturam primam,l.ex facto,§.rerum,ff.de hæred.inſti.ſi tamen aliqua fuerint affixa rei,ut ibi perpetuo ſint, dicuntur de re, & veniunt in alienatione rei,l.cætera,§.hoc ſenatus,vbi Alexan. ff.de leg.j.momentanea vero non inducunt obligationem, l.cedere diem,ff.de verborum ſignifica.l.5.§.fina. ff.de verborum obligatio.Vnde non dicitur eſſe in domo, quod temporaliter ibi poſitum fuerit, l.generali, §.vxori, ff.de vſufru.lega.nec eſt in loco, id quod eſt in tranſitu, ſecundum quod quis non ſortitur forum,Barto.l.fina.C.vbi in rem actio.Abb.c.ſi. colum.10.de foro competen. Barto. l. ſi hæres,§. 2. de iudiciis, vbi ſtatim receſſurus contrahens, non poteſt ratione contractus conueniri, & ſtatutum prohibens pannos forenſes intrare ciuitatem,intelligitur de intrantibus,ut ibi remaneant, non autem per trauſitum, Paul. l. cætera, §. ſed ſi quis,ff.de legat.primo.Alexan. conſilio 84. volu. 4.& fugere non dicitur, qui fugit breui reuerſus, Bald.l.j.colum.8.C.de ſeruis fugit.capit.vulgaris, §.diuortium,de pœnit.diſtinct.1. capitu.præſenti de præb. in 6. Ex quibus dictis infertur ad plura, & primo, quod quælibet diſpoſitio ad actum momentaneum non refertur, ſecundo non ſufficit aliquid eſſe actum,niſi duret factum,l.2. §.fin. ff. ex quibus cauſ.maior. l. ſi pro parte, §.verſum, ff.de in rem verſo,ubi glo.dicit, non dicitur verſum,quod non durat verſum, l.prætor, §.hoc autem,ff.de noui ope.nuncia.l.prima, §.Diuus,ff.de var.& extr.cognit. nec dicitur veniſſe, qui nō ſtetit,cap.ſi quis autem,18.diſtinct.capi.non eſt,xj. quæſtio.3. Tertio ſtatutum concedens aliquid ratione affinitatis, intelligi debet affinitate durante,l.cui,§.affinitatis,vbi Barto.ff.de poſtu. Quarto reſeruatis ſibi fructib. ſatis, intelligitur, de his, qui ſingu.annis ferun tur, l.cum manu. ff.de contr.empt.

55 Nauis † appellatione venit etiam minima ſchapha,l.ſchapham, ff.de euict.not.ſimil.l.fina. ff.de fund.inſtru.vbi notatur plus & minus non differre ſpecie, Bald.l.prima. §. executoribus, ff.naut. caup.ſtab.

56 Negatiua diſpoſitio † debet etiam in minimis obſeruari,præſertim cum a lege profertur, Cuius vis longe maior eſt, quam ſit affirmatiuæ, ut ſuo loco latius dicetur.

57 Notarius repertus † falſus in minimis,de rigore iuris vituperari debet, atque puniri, l.quid ergo,§.pœna,ff.de his,qui not.infa.l.reſpiciendum, §.furta,ff.de pœnis, quod procedit cum dolus contra notarium arguitur,c.2.de remun.6. l.dol, C. de dolo.

58 Nuncius referens, † facit, vt ei in minimis præſtetur fides, etiam ſi non in ſcriptis relatio fiat.

59 Obſcurum cum aliquid † in controuerſia eſt, ſequimur minimum in eo, capitu. in obſcuris, de regu.iur.in 6. Amplia.1.procedere dictum, in contractibus, l.ſemper in ſtipulationibus, ff.de regu.iur.Cagno.l.ſemper,numero 12. ff.eo. Dyn.d. capitu.in obſcuris, numero 7.l.de fideiuſſorem, ff.mand.l.fina. ff.de præt.ſtipu.l.ſi quis venditor, ff.de ædil.edi.l. ſi ſtipulatus,l.ſi ita,ff.de verborum obligatio.Cyn.l.cum quidam,C.de verborum ſignifica.l.ſi ita, ff.fina.colum.3.ff.de legat.3.l.Mæuius,§.duobus,ff.de lega.ſecundo. Iaſ.§.in bonæ fidei, Inſtitu.de act. Secundo hoc idem amplia.in vlti.volum.ut hæres dicatur minus grauatus, quā fieri poſſit,l.ſi ita relictum, de lega.ſecundo.l.qui concubinam,§.cum ita l.nummis,ff.de leg.3.Doctо.commun.§.ſed generaliter,Inſtitu.de legatis, Iaſ.§.præterea,Inſt.de act. Barto.l.legato generaliter,ff.de leg.1.l.cum certum, ff.de vin.tri.& oleo leg.l.ſi domus,ff.de leg.j.Dyn.d.cap. in obſcuris, nume.8.

nume.8 Cagno.d.l.semper, numero 10. Ampliat. etiam tertio & vltimo loco, in iudiciis tam ciuilibus quam criminal.no.l.inter partes,ff.de re iudi. Felin.cap.aduersario,colum.4.de excep. Dec.consilio 43.& sic in delictis,quod est minimum sequimur,Fel.cap.quod ad consultationem, de re iudi. l.absentem,ff.de pœnis,l.si præses, ff.eodem,Barto.l.2.§.exercitus,ff.de his,qui notan.infamia, Innocen.ca.cum dilectus, de fide instrumentorum. Sed in hac 59. ampl. huius reg. nota quæ scripsi in meo tracta.de leg.& stat.p.2.quæstio.fina.& p.3.quæst.18.& sequen. Roman. consilio 111. Ancha.consilio 219. Alexand.consilio 162. volumi, 2. Et quia ut dictum est minimum iudicatur arbitrio iudicis,non potest in hoc dari regu.firma.gl. l.2.ff.quod cum eo. Bar.l.scio,ff.de in integ.resti. gl.& Flor. l.res bona, ff. de contr. empt. tamen ponam hic nonnulla quæ pertinent ad declarationem huius dicti,& primo parum & nihil æquiparantur, Cepha.consilio 179.numero 16.Corn. consilio 29.volumi.3.Marsi.singu. 276. Iasl.cætera,numero 7.ff.de leg.primo.authen.qui rem, numero 15.C.de sacrosanct.eccle.Socin.Iun.l.stipulatio hoc modo,numero 23. ff.de verborum obli. l.naturaliter, §. nihil commune, numero 301. ff. de acquiren.poss.Socin.consilio 108.colum.2.volumi.6.Cagno.l.imaginaria, numero 12. ff.de regu.iur.& l.fina.numero 242. C. de pactis, Craue. consilio 46.numero 13.Marsil.l.furem, numero 8.de Sicar.& in pract.crim.§. & quia, numero 6. Ber.in rubr.de iure patro.numero 102. Secundo not. quod modica summa dicitur vsque ad duos aureos,l.si oleum,& l.seq.ff.de dolo. Tertio minima causa dicitur, quæ ad sumptus iudiciales non sufficit,cap.de appellationibus, de appellat. Quarto quandoque dicitur vsque ad decem libras auri, §.illud, authen.de appella. Quinto dicitur aliquando vsque ad quadraginta aureos, l.1. C.de defens. ciuita. Sexto dicitur minima, idest tertia pars totius,l.si quis in suo, ff.de inoffic. testamen. Septimo minima dicitur respectu maioris partis, Spe. in titu.de dolo,§.illud,versicu.si concipe. Octauo dicitur minimum, idest non maximum, l.si quid venditor.ff.de ædili. edi. Nono duo millia quandoque cum donat Rex,dicitur ipse modicum donare,glo.& Barto.l.sed & si, §.primo, ff.de iudic. glo.& Bartho.l.3.§.cum igitur, ff.de ui & ui arm. Bal.l.insulam, 2.oppos.ff.de verborum obligatio. Decimo minimum tempus dicitur spatium decẽ mensium,l.2.C.de secun.nup. quandoque decem dierum,l.promissor,§.1.ff.de const.pec.quandoq; viginti.l.1.§.hæc, ff.de itinere actuque priu. item quandoque quatuor mensiũ,l.si debitor,ff.de iud

60 Obligatio oritur, † & parit actionem in minimis,quando interuenit iuramentum.dixi supra ver.actio.& in versicu.iuramentum, Euerar.latissime in sua centura, in loco a vi energiæ, seu efficacia iur.

61 Occasio † leuis interdum est magni ponderis,l. ergo,§.si ex die, ff.de fideicom.liber.cum glo.ver. modica data occasione, Bal.cap.i.per tuas colũm. 1. de probat. l.in vsucapione, ff.de diuer. & tempo.præscri.

62 Offendens in uno,factus est † omnium reus, Iaco. Apost. c.2.c.deleat, de regu.iur.c.1.c.fina. de pœnit.dist. 5. unde dubius in fide infidelis est, & errans in unico articu.hæreticus dici potest,secundum Diuum Tho.2.2.q.5.articu.3. in corpore unde sumitur.

63 Opinio communis † etiam in minimis debet seruari,ac sequi, docet Mathesi.in tracta.de elect. uer.latissime,Neuiza.in Sylua.nupt.libro 5.& sequen.Docto.commun.capit.1. de const.Alciat.in tra.præsumpt.par.1.regu.51. Dec.l.ut uim, ff.de iusti.& iu.dicit hoc idem esse in opinione glo.dixi ego in meo tracta.de leg.& stat.p.2.q.16.nu.6. & sequen.

64 Patronum † expellunt liberi in quacunque etiam minima parte instituti, l.si ex modica, ff.de bon.quæ libe.concor.l.si tamen,§.fina.cum glos. ff.de ædili.edicto,l.ex facto,§.si quis autem, ff.ad Trebellianum.

65 Pax si fuerit inita cum † aliquo. pro qua ex forma statuti aliquid solui deberet, si defecerit unus nummus, non procedit concordia, Ange.l.si seruus,§.plurium, ff.si quis caut. Alex. consilio 106. uolumi.3.concor.Ang.l.in executi.§.item, & Docto.commun.ff.de uerborum obliga. Rom.l.2.ff. ad Syllan.

66 Peculiatus seruus dicitur ille, † qui unicum tantum nummum habuerit in peculio, l.si quid creditor,§.fina.de pecu. Archidia.capitu. non debet, de præben.io 6.not.Docto.l.2. C.de rescin.uend. conco.l.qui duos,§.fi.ff.de reb.dub.Bal.c.1.§.quin etiam,in tit.episc. uel Abb.

67 Petitio hæreditatis pro modico † etiam datur l.licet,ff.de pet.hæredita. Anto.in tracta.de mini. numero 116.

68 Pecunia communis † si non potest amoueri,habet etiam locum in uno nummo,Ang.l.si quis dederit,§.prætor, ff.de acqui. hæred. Bru.in tracta. stat.super fœmin.artic.9.nume.110. Ant.Corf.in tra.de min.nu.93.

69 Plus hæc dictio † refertur etiam ad modicum, capitu.literæ,de dilat.Barto.l.2. C.de rescin.uendi.ubi si quis prædium uendiderit pro decem,atque donauit illud plus quàm ualet, talis dictio plus, ad modicum refertur, Bal. l.cum filio, §.pater, ff. de lega.secundo.glos. l.Mæuius, ff.eo.l. hæc adiectio.ff.de l.3.capitu.fina.de desponf. impube.l.idest, de dolo, quæ tamen arbitrio iudicis relinquitur,Salyce.l.2. quæst.7. ubi Crem.numero 58. & Cagno,nume.129.C.de resc.uen.Alex.l.fin.nu.5. ff.si quis caut.Cœpo.l.si fugitiui, nume. 43. C.de ser.fugit.

70 Pignus † pro modico ẽt distrahitur, l.quamdiu, C.de distra. pign.l.in executione, ff.de uerborum obligatio. Anto.Corset.in tracta. de minimi.numero 113.item pro modico uenditur, Bald. d.l. quamdiu,& Ant.d.loco,nu.80.

71 Pœna corporalis, quæ debetur, † quando quis in ære non pôt soluere, procedit etiam si qs potest eam totam soluere, excepto vno nummo, Bal.l.cũ sit, C.de sepulchro viol. Anto.Corse. in tracta.de min. nume.99. nam qui non habet in ære, luat in corpore. vulg.reg. l.penultima, ff. de in ius vocan. cap.finem litibus, de dolo & contu. & hoc ne delicta remaneant impunitę, l.ita vulneratus, ff.ad legem Aquil. Quod procedit in vili persona, & pro enormi delicto, & est notandum quia qualibet pœna pecuniaria est minor qualibet pœna corporali, l.in seruorum, ff.de pœnis.

72 Pœna pecuniaria, † condemnatus soluere virtute statuti, si non soluatur integra, infra terminum statutum, non liberatur etiam si in vno tantum nummo quis defecerit, Alexan.consi.106. lib.3. Ang.Imo.& Alexan.l.in executione, §.item ff.de verborum obl.Roma.l.2. ff.ad Syllan.Barb.consi. 34.volu.4.

73 Possidens momento † publiciana experiri potest, l. cum sponsus, §.fina. ff.de public.in rem actio, vbi habetur per hæc verba, sed etiam is, qui momento possedit, recte hac actione experietur, not.l.si pecuniam, ff.si cer.pe. vbi ex actu momẽto neo transfertur dominium.

74 Posthumi natiuitate † rumpitur testamentum etiam si illico decesserit, l.2. & sequen. C.de posthum.hæred.inst. momento enim temporis rumpitur testamentum, glo.l.si tamen, §.fina. versi.simplicem, ff.de ædil.edic.l.ex facto, §.si quis autem, ff.ad Trebellianum, l.qui duos, §.fina. ff.de rebus dubijs.

75 Præscriptio interrumpitur per solutionem vnius nummi, l.j.§.cępisse, ff.de pollicit. Bal.c.illud de præscrip.Ias.authen.qui rem, C.de sacrosanct. eccle. Dec.capitu.de appellationibus, colum.1.de appellat.

76 Præsumptio † modica, restituit appellantem in integrum. Bellamera, Dec.334.nu.1.in term.in ti.de rest.in integ.

77 Promissio facta † de non instituendo aliquem hęredem, habet locum siue res magna, siue modidica fuerit promissa, Bal.l. stipulatio hoc modo, in princi.ff.de uerborum obligatio. ubi etiam Cuman. intellige dictam promissionem, neque in magnis, neque in minimis procedere, Tyraquell. in tracta.de iudic.in reb.exig.non fer.nume.quadragesimoprimo.

78 Promittens dare aliquam † summam infra aliquod certum tempus sub pœna, ipsa committitur in solidum, si quid summæ promissæ desit, Spe. in tit.de arb.§.fi.ver.ut autem, l.stipulationum aliæ, §.si fortem, ff.de uerb.obl. l.in executione, §.pe.ff. eo.l.quandiu. C.de distract. pigno. Tyraq.d.loco fallent.56.

79 Propositio dicitur pertinens, † quæ qualitercũque adiuuatur, etiam leui præsumptione, & indirecte, Bald. capit.licet causam, colum.8.in titu. quis dicatur, Dux.Com.Marc. Iacob.l.incerti, C. de interd. Bald. cap.quoniam de testibus, glo.cle. j.versicu.aut earum, de foro compten.

80 Præteritus ad hoc vt filius † dici non possit, ad rumpendum testamentum, sufficit si in vno nummo institutur, Bald.capi. per tuas, colum.fina.de probat.not. Doctor.commun. l.si quis la 1. ff. ad Trebellianum, l.denique, §.sed vtrum, ff.de appellatio. Bal.auth.omnimodo, C.de inoffi.testa.glos. §.aliud, auth.ut cum de appella.cogno. Franc.c.1. de test.in 6. Bal.in l.hac edictali, C.de secun.nupt. Ange.consilio 99.gl.auth.nouissima, C.de inoffi. testamen.

81 Prohibitus alienare bona † hæreditatis sub pęna priuationis, alienando vnam rem etiam minimam tota hæreditate priuatur, Deci.capi.de appellationibus, colum.2. de appellat.capitu.maioribus. de preben.Ange. consilio 168. idem est in prohibito alienare bona, conducta quocunque titulo.

82 Prestantiæ integræ solui † debent, alioquin deficiens in vno nummo, in pœnam incidit, Bald.l. quãdiu, C.de distr.pig. idem l. stipulatio hoc modo, ff.de uerb.obli.

83 Prohibitus † portare victualia extra territorium puniri debet, etiam si minimum portauerit, Bald. lege prima, C.quæ res exporta, non debent, Barbat.in proœm.clem. & consilio 57. libro primo. quicquid dicat Ias.l.2.in fine, ff.de iurisd.om. iudicum, nisi causa gustus tantum, vinum deferretur.

84 QVITANTIA etiam † pro modico fieri debet, ad petitionem soluentis, nec potest vllo vnquam tempore denegari, sicut satisdare cogitur, qui minimam rei partem possedit, glos. leg. sciendum, ff.qui satisda.cogan glos. leg. si fideiussor, §.fina.ff.eod.glo. §.sed hoc, Instit.qui satisda. cogantur.

85 RASVRA † qualibet modica in loco suspecto, vitiat instrumentum, capit.inter dilectos, de fide instrumen.no.cap.ex literis, eo.ti. Rebuf. in praxi iu.in tit.opponi, quę contra bullam possint, nume. 4.

86 Ratio qualibet † minima Ius nostrum reformat, nã ex facto ius oritur, l.ex plagiis, §.in cleuo, ff.ad legem Aqui.& ubi est eadem ratio, idem ius statui debet, l.illud, ff.eod.nam ratio legis est anima legis, l.cum ratio, ff.de bon. damn. dixi ego dę hac re latissime, in meo tract. de leg. & statu.parte 3. quæstio. 9. numero 9. & parte 3. quæstio 9. numero 4.

87 Rescinditur contractus † emptionis propter excessum vnius nummi, vltra dimidiam iusti pretij, Bal.cap.causam, quę columna 1.de testi.l.2.q. 9.& ibi Docto.commun. C.de rescinden. uendi. Anto. cap.cum dilecti, colum.4. de emptione, & venditione, & est com.opin.ut attestatur, Tyraquel.in tra. de iud.in reb.exig. non fer.fall.50.glo. & Abb.c.cum causam, Ancha.c.1. colum.120.de constitut.

88 Rescriptum vitiatur si † valor beneficij omittatur, etiam si beneficium modicum sit, c.si proponente,

nente, de rescrip. in 6. nisi facta fuisset gratia motu proprio, seu de certa scientia Pontificis cap. si tu, de rescri. in 6. Bal. l. imperialis, §. si miles, C. de nupt. l. impetrata, C. de sent. res. non posse c. li eo, de rescri. in 6.

89 Restitutio vnius nummi tantum, † quæ sit in ea paci, censetur indignus tota hæreditate, Bald. l. certa, quæstio. penultima, C. ad legem Falcid. sed vide Alexand. lege ex facto, §. Iulianus, ff. de vulg. not. lege hæredes palam, ff. de his quibus vt indignis.

89 Reus, qui potest etiam † summam soluere excepto vno nummo, subijcitur regulæ, qui nó habet in ære, luat in corpore, Bal. l. cum sit, C. de sepulcro violat. argumen. l. 5. §. si fortem, ff. de verborum obliga. Iasl. secunda, colum. 16, C. de iur. emphyteu.

90 Regula suum amittit † officium, cú in minimo etiá vitiatur, dixi supra in præfat. nu. 25. & in tra cta. de leg. & stat. p. 2. quæstio. 9. numero 8. Dyn. Boer. & omnes in rub. de reg. iur. in 6. Dec. & Cagno. l. 1. ff. eodem.

91 Satisdare cogitur etiam † qui modicam rei partem possedit, nam per eam non tollitur suspicio fugæ, glo. l. sciendum, in 4. parte, ff. qui satisda. cogan. glo. l. si fideiussor, §. fi. ff. eo. glo. §. sed hoc, Insti. de satis. Anto. Corse. in tract. de minim. num. 122. dixi super ampl. 83.

92 Scriptor potest † retinere quinternum, donec sibi fuerit satisfactum, Ant. in tract. de min. num. 90. & sic datur pro minima retentio.

93 Similium non est idem iudicium, † cum modica dissimilitudo assignatur, Anto. cap. fina. colu. 44. de consuetu. Felin. cap. primo, colu. 3. de spon. no. doct. l. non possunt, ff. de legibus, & dicam suo loco late.

94 Sindicus, qui vigore statuti plures delinquentes denunciare debet, si vnum omisit puniendus erit, ac si neminem denunciasset, Bald. l. minorib. C. de his, quibus ut indig. Barto. l. cum si. §. fi. ff. de public. iudic. Barbat. consi. 74. lib. 3. & consi. 40. libro primo.

95 Solemnitatis minimum omissum, † si ipsa de substantia fuerit, vitiatur totum, Abb. capitu. 3. de bapt. Anto. in tract. de minim. numero 86. Abb. cap. prudentiam, numero 5. de offic. deleg. dixi su pra ampliat. 35.

96 Soluere debens † aliquam summam ex aliqua causa, si deficit in vno nummo, incidit in pœná, ac si nihil soluisset, Bal. l. quamdiu, C. de distract. pigno. & l. stipulatio hoc modo, ff. de verború obliga. & hoc modo siue pœna sit imposita respe ctu eiusdem quantitatis magnæ, siue paruæ, item si quis vigore statuti appellans debeat soluere sex denarios pro libra, alioquin sit appellatio deserta, si in vno tantum nummo deficiat, appellatio deserta erit, ac si totum omisisset soluere, Bald. in addi. ad Specu. in 2. parte, in titu. de appella. §. restat, colu. 7. Alexand. in executione, §. item, ff. de verborum obligatio. Iaso. authen. qui rem, C. de sacrosanct. eccle. item qui non potest soluere in ære, luat in corpore, etiam si in vno nummo non potuerit. Bald. l. cum sit, C. de sepulcro violato, l. 5. §. si fortem, ff. de uerborum obligatio. l. 5. secunda, colum. 16. C. de iur. emphyteu. dixi supra ampliat. 89.

97 Spoliatus † ante omnia restitui debet, capi. grauis de restitu. spo. procedit hoc dictum usque ad minimum quadrantem, vnde si in vno nummo deficeret, non tenetur in alio respondere, Anto. Corse. in tracta. de minim. numero 123. Iaso. authen. qui rem, C. de sacrosanct. eccle. & in l. sunt ius, col. 3. C. de iud. Bal. c. conquerente, de restit. spol. Dec. consi. 34.

98 Statutum de non † alienando in requisito con sorte, habet locum etiam si in minima re fuerit consors, Bald. l. 1. C. de com. seru. manum. concor. simile. glo. l. si ex pluribus, §. fina. ff. de sol. Bal. l. 1. in fina. colum. 4. de edicto diui Adr. toll. & l. non pro ponas, C. de interd. matr. l. imperator, ff. de statu hom. Felin. capi. pastoralis, colum. 3. de rescrip. nor. cap. ego, de iureiuran. gl. c. duobus, de rescr. in 6. no. l. 3. ff. de verbo. signi. in maioribus, C. de appellatio.

99 Tempus modicum si † defecit, impedit prescriptionem vsucapione, & facit qué incidere in moram, dies enim interpellat pro homine, no. Menochius in tracta. de arbitr. iudic. cent. 2. casu 145. numero 8. Docto. l. 3. ff. de vsucap. l. quod te, ff. de certum peta. cap. potuit, locati. no. supra, versicu. momentum.

100 Testamenti † scriptura, vbi euidentior dicitur probatio, & in qua omnis suspicio cessare debet, nullum ne minimum quidem debet esse vitium falsitatis, Doct. l. edicta, Cod. de edicto diui Adria. tollen. præsertim quando est mutatio veritatis, Anton. Corset. in tracta. de minim. numero 104.

101 Testamentum rumpere † non potest filius, vt præteritus, qui in vno nummo fuerit institutus heres, Bald. capitu. per tuas, colum. fina. de proba. not. l. si quis, ff. ad Trebelliamum, l. denique, §. sed vtrum, ff. de minor. Bald. authen. omnimodo, Godi. de inofficioso testamen. glo. §. aliud, authen. vt cum de appellatio. cognosc. Bal. l. hac edictali, C. de secun. nupt.

102 Testis falsus † in vno, in omnis dicitur falsus, qui enim in vno deliquit, factus est omnium reus capitu. si ad sacras, 9. distinct. Docto. l. §. l. quis simpliciter, ff. de verborum obl. c. desleat, de reg. iur. c. 3. c. fina. de pœn. disti. ct. 5. item not. quod vnius tantum testimonio no creditur etiam in minimo, quia uox vnius, uox nullius, l. iuriiurandi, C. de testibus, cap. veniens, extra eod. capitu. cum esses, de testamen. ampl. ut nec statur positum in testimonio credatur, cap. iud cas, 3. quæst. 9. & nedum in sua, sed nec etiam in aliena, l. nullus, ff. de testib. tot. tit. C. ut nemo in sua causa, Barb. l. si dari, colum penult. ff. de verborum obligat. Felin. cap. constitutus, de rescrip. capit. fina. colum. 3. de

maior.& obed.Iaf.l.iusiurandi, colum.2 C.de iu reiu.l.admonendi,colum.20. ff.eod.fallit hoc nisi extaret causa necessitatis, vel publicæ vtilitatis, Ant.c.2.de probat.Iaf.colum.1.in fine, ff.de verborum obligatio.no.l.si quando,C.vnde vi,c.fin. quod met.causa,glo.l.vbi C.de iur.dot.& est com mun.opiu.

103 Thesaurarius si quis † tantillum suffuratus sit ex ærario, incidit in pœnam iuris pecuniæ publicæ, Doct. commun. l.si seruum, §.prætor. ff. de acquiren.hæred.not.Iaf.auth.qui rem,C.de sacro sanct. eccle.nisi esset honesta persona, adeo ut induceret præsumptionem, nullo quidem id dolo factum fuisse, Barto. l.quamuis, ff.de conditio.& demonstratio.

104 Tutoris datio non † valet, si in eius petitione modicum erratum fuerit, Barth.l.matri,& auiæ, quando mulier tut.off.quia modicus error donationem,tutoris vitiat.

105 Valor beneficij si non † fuerit expressus integer,sed tacitus in vno nummo, vitiat impetrationem,ita in terminis dixi supra, in limit.5. Rebuf. in praxi beneficiorum, in tertia parte signaturæ, nume. 9. Ampliatur hoc etiam procedere in vnionibus,idem super Regu.Cancell.de vnionibus,in in glo.5.ibi teneantur exprimere verum annuum valorem.

106 Venditor potest totam rem † retinere,pro vno nummo pretii non soluto.Bald.l.vna.C.commodati,Iaf.authen.qui rem,colum,5. C.de sacrosan. eccles.

107 Venditio facta † rei alicuius viliori pretio,quæ valeat inter maritum, & vxorem non valet propter suspicionem donationis, Doct. commun.l.si quis donationis.ff.de contro. empt. secus si fieret extraneo, Anton.in tracta.de mini.nu.108.

108 Venditio retractari potest † remedio legis 2. C.de rescind.vendit.etiam pro vno nummo vltra dimidiam iusti pretij,Bal.l.2.columna.8.C.de rescind.venditione, Alexan.l.si seruus,§.si plurium, ff.si quis caut. Anto.in tract.de minim. num.102. Bald.cap.causam,colum.1.de testam.Anto.capit. cum dilecti,colu. 4. de empt.& vendi.& est com. opin.dixi supra fall.86.

109 Vicinus, qui † ex forma statuti non potest vendere aliquid sine consensu vicini, an habeat locũ in eo,qui rem modicam in vicino habet, uide Afflictum in terminis, in tract. de iure prothom.§. sextus,numero 9.& dic quod debet requirere consensum vicini,not.l.j.versi.siue,C.comm.ser.manum.vbi consors dicitur ille,qui habet in re tantum millesimam partem.conc.Anto.consi.160.

110 Vinum,quod vigore † statuti extra territorium portari non potest, procedit vt qui non [illegible] horam portare possit causa gustus, Iaf. l.non dubiũ, C.de legib.Brun.in tract. stat. super fœmin,artic. 9.numero 10.Anton.in tracta. de minim.numero 88.Bal.l.ad Barbaricum,C.quæ res exportari non debeant, Barbatia in prooem. clem. consil. 67 libro primo. Tyraquell. in tracta. de iudic. in rebus exigen.non ser. fallen. trigesimasecuuda.

111 Vsura est quicquid accedit pacto, † etiam minimum, cap.j.vsurant. 14.quæst.3. glo.cap.plerique,& cap.nauiganti [illegible] Docto. de vsur. ampliat [illegible] etiam per consuetudinem induci posit ut permittatur vsura etiam in minimo, Bald.authen.[illegible] colum.2.C.de vsuris,Iaf.§.fuera[illegible] quen.Instit.de act.Roch.capit.fina.colum,9. de consuetu.

Sed vt ad concordiam hæc omnia reducantur 4 distinguendo dico, aut est eadem ratio in minimis, quæ est etiam in maioribus,aut non: Primo 5 casu de minimis curatur,secundo †,vero minime, Abb.cap. de appellationibus extra de appellat, Aret.l.seruum.§.prætor ait,colum. 2. de acquiren. 6 hæred.secundo dico aut sumus in † remediis ordinariis,aut in extraordinariis,primo casu de minimis curatur, secundo † autem secus, Abb. d. lo- 7 co, seu tertio loco dicas, aut exprimitur in iure quod modicum non curetur, aut non, primo 8 † casu non attenditur, secundo autem bene quidem † est in consideratione, Card.in proœm.cle. 9 in princi. Quarto loco aut agitur de iure commu 10 ni,aut de iure speciali primo † casu de minimis cu 11 ratur, secundo † autem non, Barto.l.si proprietarius, ff.de damno infecto,& in l.scio, ff.de in integrum restitutio. Bald. capi.cum adeo de rescript. Quinto dicendum est aut loquimur de mẽdacio, & veritate, aut vero loquimur de iuris rem[illegible]s, 12 primo casu † de modico curamus, præsertim in 13 lucro captando, secundo † autem casu non curamus de modico, Sexto distinguitur ita, aut modi cum pro forma traditum est, aut nõn,primo casu 14 † modicum attenditur,secundo autem secus, Doci.d.cap. de appellationibus. hoc idem dicendum est si circa substãtialia versaretur. Septimo distinguendo dico aut nos sumus in dispositione [illegible] 15 aut uero indispositione † hominis. primo [illegible] aut sumus seu loquimur in dispositione [illegible] munis,aut legis specialis, primo casu aut [illegible] in 16 quibus modicum considerare † fauo[illegible] uel saltem non odiosum, & tunc de modi[illegible] curatur, secus in odiosum esset, si sumus [illegible] iure tunc aut tendit ad impediendum dis[illegible]onem iuris specialis,pro conseruando iure [illegible]muni, tunc de modico curatur, si tendit ad [illegible] uandam dispositionem iuris specialis contra [illegible] commune, & de modico non curatur[illegible] aut sumus 17 in materia iuris communis,aut [illegible] † municipalis de prima satis dictum est superius,si loquimur de iure municipali de minimis curatur, quando 18 nos uero sumus in dispositione † hominis,aut loquimur de dispositione inter uiuos, aut ult[illegible], primo casu, aut in materia iudicij aut i[illegible] ctibus, [illegible] sumus in materia iudic[illegible] minim[illegible] attenditur etiam quando pr[illegible]rma [illegible] in tro[illegible] 19 ctum,alias secus,it[illegible] [illegible] † [illegible] qui præsertim quand[illegible] [illegible] dicũ 20 curatur,alias [illegible] in mora,si uero [illegible] † [illegible] vlti.

20 vlti. volun. aut constat de præuia mente testatoris, aut non, primo casu etiam minimum curatur, secundo autem secus, hæc omnia late dicuntur ex ampliat. & limit. super relatis, & notantur per Anton. Corse. in tracta. de minimis, numero 124. Tiraquell. in tract. de iudic. in rebus exig. non ser. sal l. 57. Brunus in tracta. stat. super fœmin. Artic. 9. numero 98. Asinius in praxi iudic. §. 7. fall. 59 numero 8. Gramma. §. tutor autem, nu. 6. Inst. de auctor. tutor. Deci. authen. qui rem, numero 19. vbi Ias. numero 25. C. de sacrosact. eccl. Docto. commun. c. de apellationibus, de appel. Bar. l. scio, ff. de resti. in integ. l. si oleum, in fine, ff. de dolo, l. senatus, §. Marcellus, ff. de leg. j.

Summaria in vj. Regu.

1 *Qualitas non potest esse sine subiecto.*
2 *Nullius entis, nullæ sunt qualitates.*
3 *Substantia sublata, corruit actus.*
4 *Qualitas quid sit, & quid subiectum.*
5 *Qualitas adest, & abest præter subiecti corruptionem.*
6 *Qualitas, quæ requiritur probari debet.*
7 *Qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundum tempus uerbi.*
8 *Qualitas agentis intentionem demonstrat.*
9 *Qualitas adiecta in principali, censetur in eius accessorio repetita.*
10 *Prohibitio simplex, censetur facta respectu substantiæ, non qualitatis.*
11 *Qualitas quando præcipua dicatur.*
12 *Qualitas naturalis accidentali præfertur.*
13 *Qualitatum concursus adesse omnino debet.*
14 *Qualitas pro forma capitur.*
15 *Substantialia, accidentalia, formalia, actiue, quæ dicantur.*
16 *Hæreditate sublata, adhuc dicitur heres.*
17 *Emptione perfecta debetur pretium, licet res pereat.*
18 *Dominio directo translato, facit periculum in alium transiri.*
19 *Ecclesia diruta non amittit priuilegia.*
10 *Qualitas adiecta personæ. & rei, quomodo tollatur extincta re cum persona.*

R E G V L A VI.

1 QValitas non † potest esse sine subiecto, l. 2. ff. de vsufr. ibi est autem vsusfructus ius in corpore, quo sublato, & ipsum tolli necesse est, conc. Pau. l. si seruum, §. si modus, numero 3. ff. de act. empt. Alexan. consi. 233. numero 8. libro 6. l. fin. ff. de coll. bon. l. 4. §. fina. ff. de actio. empt. nullius
2 enim entis † nullæ sunt qualitates, capit. ad dissoluendum, ff. de despon. impub. l. j. ff. de hæred. ven.
3 vnde sublata † substan. corruit actus, l. naturaliter, §. acces. ff. de acquir. posse. Alber. l. si cum, §. qui, ff. de ædil. edicto, Lance. l. fina. §. si quis, ff. de lega. 1. l. eius qui, ff. si certum petatur, Ang. consi. 390. Aret. consilio 143. l. 2. C. sec. tab. Neuizan. in Sylua nupt. libro j. numero 231. Fran. in tract. de testib. concl. 29. numero 58. Socin. consilio 150. colum. 4. libro primo. Ias. l. eius qui, §. quod si, numero 3. ff. si certum peta. l. si ita, nume. 5. ff. de verborum obligatio. l. j. numero 44. ff. de lega. 1. Corne. consilio 112. colum. 3. volumi. 1. Bal. l. omnium, C. de testib. Tyraq. in tracta. primogen. quæst. 40. nume. 121. Cepha. consilio 68. numero 8. Deci. consilio 583. numero 9. consilio 222. numero 2. Alexand. l. Pomponius, §. sed si, numero 4. ff. de acquiren. poss. Pro declaratione huius regu. nonnulla prius præmittenda sunt. Et primo, quid sit qualitas,
4 † & quid subiectũ, quotuplexque dicatur, de quibus vide quæ scripsi, ego in meo tracta. de leg. & stat. par. 4. quæst. 31. numero 3. & par. 2. quæst. 2. Non tamẽ omitto, quod mutatione qualitatis nõ mutatur substantia rei, §. minus, Institu. de hære. quæ ab intest. defer. l. si fundus, §. si res, ff. de pign.
5 potest enim † qualitas adesse, vel abesse præter subiecti corruptionẽ, gl. l. si quid in bello, ff. de capt. & postlim. reuer. vnde facilius probatur qualitas q̃ substantia, Craue. in tract. de antiqui. tempo. par.
6 2. numero 63. quæ quando † requiritur probari debet omnino, Iohan. And. cap. primo, de homic. in 6. Alexand. consilio 1. numero 43. volumi. 3. & consilio 3. numero 5. volumi. 4. Tertio no. quod
7 qualitas adiecta verbo debet intelligi secundum tempus uerbi, l. in delictis, §. si extraneus, ff. de noxa. Ange. consilio 148. Alexan. consilio 162. numero 8. volumi. 2. Felin. capitu. ex parte, numero 25.
8 de rescrip. Quarto no. quod † qualitas agentis intentionem demonstrat, l. non codicillum, C. de testamen. Quinto qualitas † adiecta in principali,
9 censetur in eius accessorio repetita, Barto. l. si ita, §. Chrisognus, ff. de verborum obligatio. Bal. l. Titius, C. de oper. liber. Sexto, vitium qualitatis maius est vitio quãtitatis, Dy. c. plus semper, de reg.
10 iur. in 6. si tamen fiet prohibitio † simplex intelligetur facta respectu substantiæ, non qualitatis, l. generaliter, C. de non numera. pecu. Barto. l. iurisgentium, §. quod ferè, quæstio. 8. ff. de pactis. Septi
11 mo no. quod qualitas in substinẽdis actibus † præcipua dicitur esse Por. consilio 2. numero 15. l. si quæramus, ff. de test. l. conficiuntur, §. quoties, ff. de iur. cod. capitu. etsi cleric. de iudic. Octauo qua
12 litas † naturalis potius quam accidentalis debet attendi, l. quod habetur, ff. de tut. l. fina. C. de his qui ven. æt. impetr. cap. si fortè, de elect. in 6. Por. consilio 164. numero 95. & consilio 167. numero
13 94. Nono vbi duæ qualitates † requiruntur non sufficit adesse vna ipsarum, Docto. commun. cap. nauiganti, de vsur. Decimo not. differentiam esse inter subiectum, & qualitatem, nam est, quo pri-
14 mum res est, qualitas uero † est quædam forma adhibita, Cepha. consilio 171. numero 21. vnde pro ista regu. Abb. rubr. de appellat. numero 3. & in cap. non vt opponeres, numero 5. de bapt. Augu. Ber. d. rub. de app. nu. 21. cõc. l. si non fuerit, ff.

pro

pro ſocio cap. fin. de appel. cap. fin. de cond. appo ſit. Soc. in l. ita ſtipulatur nume. 75. ff. de verb. ob. Abb. cap. tua de ſponſ. nume. 10. Dec. leg. edita nume. 40. C. de ed. & quæ dicantur † ſubſtantialia, formalia, & accidentalia contractus, vide quæ ego ſcripſi in meo tract. de leg. & ſtat. p. 3. quæſtio. 4. nume. 3. & quæſtio. 5. nume. 2. item vide etiam in meo tracta. de defin. p. 2. in defin. contract. & ibi per totum habetur, quod ſit ſubiectum cuiuſlibet diſpoſitionis.

Ampl. reg. hæc multis modis, & primo. Dicemus nõ nulla etiam de reg. priuationis, & habitus.

1 Abſolutio † eſſe non poteſt ſine condemnatione, vnde petens abſolutionem tacite fateri videtur ſe excommunicatum ſeu ligatum, niſi ad cautelam faciat ſe abſolui, ſi & quatenus egeat abſolutione. Cagnol. l. nemo. ff. de reg. iur. glo. cap. venerabilem, verſi. poſtulauit de elect. Iohan. Andr. cap. cum dilectus de ord. cognit. Doct. com. l. decem, ff. de ver. ob. Euer. in loco a priuat. ad habitum, num. 2. Priuatio enim præſupponit habitum, nec ſine eo ipſa dari poteſt. d. l. decem, conc. Abb. de infidelibus nu. 5. de conſang. & aff. Iaſ. l. ſi quis maior nu. 24. C. de tranſact. l. ſi ſic. §. ſi mihi, nu. 4. ff. de leg. j. idem in rub. ad Trebel. nu. 7. l. apud, §. ſi Titius, nu. 22. ff. de leg. j. l. marcellus num. 14. ff. ad Treb. l. ait prætor, §. ſi neque nu. 6. ff. de iur. iur. l. manumiſsiones, nu. 12. ff. de iuſti. & iur. vbi Paul. nu. 7. idem Paul. l. ſub conditione num. 2. ff. de ſol. Alex. l. nullæ, nu. j. ff. de acquiren. hæred. Brun. in tract. ſtat. ſuper fœmi. art. 6. nu. 43.

2 Acceptilatio nulla eſt † vbi nullum debitũ præceſsit l. j. ff. de acceptilationibus l. an inutilis, ff. eo. eſt enim ipſa ſpecies abſolutionis, de qua ſatis in ſuper ampl. dictum eſt, cui adde. Barth. auth. ſi teſtis. nu. j. C. de teſtib. l. poſt legatum. §. ſi vero, ff. de his, quib. vt indign. l. Titio, ff. de cond. & demon. l. remitti, ff. de iur. iur. & l. j. ff. de ſuis, & leg. l. Iulianus, ff. de diuor. l. legata num. 4. ff. de adim. leg. l. 3. §. ſi duobus. ff. eo.

3 Acceſſorium eſſe non poteſt, abſque principali c. acceſſorium de reg. iur. in 6. gl. Dec. & Cagnol. l. cum principalis, ff. eod. Hypolit. ſing. 17. Bart. l. j. nu. 3. ff. de penu. leg. Fel. c. cum M. nu. 36. de conſt. Rom. ſin. 577. Bal. conſi. 30. nu. 5. volu. 2. Cephal. conſi. 252. nu. 84. Hyppol. l. j. §. item nume. 8. de quæſt. Iaſo. l. ſi fideiuſſor. §. meminiſſe nu. 20. ff. de leg. j. Aret. §. actio, nu. 20. Inſt. de act. Iaſ. l. j. nu. 13. C. de iudic. leg. edita num. 24. C. de edendo. leg. j. §. vir. vxori, nu. 19. de acquir. poſſeſſ. rubr. de leg. j. numero 44.

4 Acceſsio non datur † ei, qui nullam cauſam habuit, ita per iſtam reg. dicit Alex. l. Pomp. §. ſi liber. nu. j. ff. de acq. poſ. tradit latiſsime Bru. in trac. de augum. quæ. 8.

5 Accidens non poteſt † eſſe ſine ſubiecto. Doc. com. §. j. Inſt. de vſuf. per l. 2. ff. e. ti. Iaſ. Dec. & cõ. oẽs l. eius. §. qđ ſi ff. ſi cer. pe. Neuiz. in Sylua nup. l. j. nu. 231. Fran. in tract. de teſt. Concl. 27. nu. 58. Iaſ. l. ſi ita. nu. 5. de ver. ob. l. j. nu. 44. ff. de leg. j.

6 Accuſatio nulla eſt †, vbi nullum fuit repertum crimen. no. Doc. com. capitu. ſuper his de accuſ. l. ignorat. C. qui accuſare non poſſunt. l. libellorũ ff. de accuſ. Hoſt. in ſumma de accuſ. nu. j. dixi ego in meo tract. de defin. p. 2. Defin. 2. nume. j. Abb. Fel. Dec. & Auguſt. Ber. com. dicit in rubr. extra eod. nume. 21. Angel. in tract. maleficiorum in tit. de accſat. nume. 3.

7 Actio ius, & † obligatio extinguitur, ſublata re de medio, in qua competebat, not. Doct. com. l. j. C. de iur. emph. & Inſt. §. adeo, locati. l. 2. ff. de vſuf. §. j. inſt. eo. item actio deſcendens ex maleficio extinguitur, cum perſona. §. eſt enim, Inſt. de verb. oblig. l. j. C. ne ex delict. defunct. Bar. l. ex iudiciorum, ff. de accuſat. mors enim omnia ſoluit. §. deinceps. auth. de nuptiis.

8 Adulterium accuſari † non poteſt poſt mortem mulieris, neque poſt mortem mariti, ideo mulier ſuperſtes, poteſt petere dotem. Anto. capitu. fina. de donat. quam ipſa amitteret, ſi deprehenſa fuiſſet in adulte. Docto. com. in rubr. C. de edendo.

9 Affinitas non durat † mortua filia, cuius cauſa affines dicebantur. leg. cui eorum, §. affinitates, ff. de poſt. cap. infames. §. affinitates 3. q. 7. glo. l. ſed hoc ff. de re iud. l. fin. vbi Paul. & Iaſ. C. de verbo. ſign. Bald. cap. in literis de teſtibus Alexand. conſi. 107. col. 3. vol. 6.

10 Alimenta non debentur ab eo, qui † ea præſtare cogebatur reſpectu alicuius rei, ſi res fuerit ad nihilum redacta Bart. l. 3. ff. vbi pup. educ. debeat. ſicuti augentur ea, ſi res augeri contingerit. l. Plautius. ff. de cond. & demon. fallit hoc dictum quando vtile dominium, atque directum fuiſſet tranſlatum, quia ad eum, in quem traslatum fuerit, periculum ſpectat, & nihilominus alimenta habentur Doct. com. leg. j. C. de iur. emphyt. capitu. potuit locati. l. pignus. C. de pignor. act. imo l. d. capitu. potuit.

11 Banniti non ſunt † amplius filii, ſi intuitu patris fuerint banniti, mortuo eorum patre. Docto. l. omnes populi, ff. de iuſt. & iur. Angel. l. incola columna 4. ff. ad municipal. l. Titia, §. vſuras, ff. de leg. 2. Bald. l. j. §. fina. ff. de requiren. reis, & l. j. verſicu. extra. C. de poſtul. bannum enim extinguitur morte banniti l. ſororem, C. de his, quibus vt in dign. & leg. ex hoc iure, columna 3. ff. de iuſti. & iure idem in tracta. ſtat. verſicu. bannitus, ideo mortuus non poteſt offendi, licet viuus impune offendi poſsit.

12 Cauſa cum deficit, † corruit etiam effectus, l. adigere, §. quamuis, ff. de iur. patr. cap. cum ceſſante, vbi Dec. nume. 3. de appellat. cap. cum infirmitas, de pœnit. & remiſs. Bar. l. in omni, ff. de adopt. glo. l. fina. de teſtam. tutel. l. plane, ff. de oper. liber. Soci. conſi. 156. nume. 12. volum. 2. & glo. & Doc. com. l. ſi. diuortio, ff. ſol. mat. Alex. conſi. 89. lib. 2. Ruin. conſi. 137. nu. 11. lib. 3. Sign. conſi. 135. nu. 6. Tiraquel. in regu. ceſſante cauſa, nu. 12. Doct. c. quoniam de probat.

13 Cenſus

13 Census extinguitur, destructo† castro cui debetur, Roma. consilio 117. item destruitur etiam destructa re, in qua erat collocatus. Aegid. Boss. in tracta. de remissio. merced. numero 8. Docto. com. l. 1. C. de iure emphy. leg. 2. ff. de vsufru. §. adeo. Insti. locati. conc. simil. leg. j. ff. de hæredi. vendita. Iaso. leg. eius qui. §. quod si, numero 13. ff. si certum petatur. Decis. consilio 583. numero 9. Alexan. l. Pomponius, §. sed si, numero 4. ff. de acquir. poss.

14 Citatio non requiritur† vbi figura iudicii seruari non debet. Bartho. in extraua. ad reprimen. versicu. figura iu fine, Cuman. consilio 7. numero 7. ita per hanc regulam in terminis notat Afinius in praxi iudi. §. 7. numero 1. fallen. 34. Doct. l. si finita, §. Iulianus vbi Bolognin. numero 40. ff. de damno infecto. gloss. Clemen. sæpe versicu. citationem de verbo. significatio. & est Comm. opin.

15 Commisio causæ non † potest esse deficiente eo, cuius causa facta fuit, l. quæsitum, ff. de tutel. Bald. l. vnica, §. consules, ff. de effic. cons. not. l. Lucius, ff. de fideicom. libert. item mortuo eo, a quo fuit commissa deficit commisio, capitu. grandi, de suplenda. negligen. prælato. in 6. Bald. Alexand. leg. ex facto vbi Ripa numero vndecimo, ff. de vulga. & pupill. conc. sim. leg. adigere, §. quamuis, ff. de iure patrona. capitulo cum cessante de appellatio. §. disponat authen. de nuptiis Ruin. consilio 137. numero 11. libro 3. gloss. & Docto. com. l. si diuortio, ff. soluto matrimo. Alexand. consi. 89. lib. 2.

16 Commodatum† extinguitur extincta re commodata, sed damnum spectat ad illum, cui res cómodatur. l. j. vbi Doct. com. C. comod. & l. j. C. de iur. emph. vt dicam infra.

17 Conductio non est † amplius, extincta re conducta, damnum tamen ad locatorem pertinet, nisi conductor in culpa, seu in mora extiterit. l. conductor l. maritus, cum glo. versicu. nihilominus, ff. locati capitu. potuit, vbi Docto. com. extra eodem, leg. j. C. de iur. emph. vbi Ias. numero 20. §. adeo Inst. locati. leg. 2. ff. de vsufruct. §. fina. & §. j. Insti. eo. Aegid. Boss. in tract. de remiss. merced. numero 61.

18 Consecrata non dicitur† amplius Ecclesia, vel quid aliud simile, vt Calix, si in totum frangantur ac destruantur. c. Ecclesiis, de consecr. dist. j. dum modo destruatur ab habente auctoritatem Brun. in tract. de inter. & dimin. nu. 42. concl. 6. glo. authen. præterea, C. de sacr. sanc. Eccle. cap. de fabrica, de consecra. dist. j. secus si casu destruatur præsertim Ecclesia.

19 Constitutum nullum † dicitur, si id, super quo fundatur resoluitur, Bar. & Doc. com. l. si debitor ff. de prec. Bar. l. si rem, la 2. ff. de pignor. act. l qui pignoris, ff. de acq. pos. Cin. l. j. q. 12. C. etiam ob chyrogr. pec. Tiraq. in tract. de iur. const. p. 3. limit. 29. nu. 1. Paul. cons. 10. col. j. vol. j. Dec. cons. 366. Ruin. cons. 173. in 2. dubio. vol. j.

20 Contumacia† sublata, tollitur pœna, cuius causa imponi debeat l. j. §. si frater. ff. de collatio. bono. possessio. capitu. ex literis de const. Bald. capit. si. colum. j. in titu. per quos fiat inuest. not. idem Bald. l. puto. §. li quis l. quos prohibet, ff. de postu. Bar. l. si quis adulterium, §. j. ff. de adult. l. j. §. fin. ff. de req. reis.

21 Conuentio† personalis cum persona extinguitur, nec transit ad hæredes leg. qui in futurum, §. si ex alena, ff. de pact. Flor. l. si pactum in 2. casu, ff. de probatio. item hoc idem si deficit causa, in qua erat conuentio facta. Doc. com. l. 1. C. de con dictio. ob causam.

22 Crimen nullum † redditur, extincta persona delinquentis. l. defuncto, ff. de publ. iud. cap. quorundam a 3. distin. ideo corpus mortuum non suspenditur, neque cruciari potest Docto. com. l. 2. C. qui test. fac. poss. Bald. l. 1. columna 2. C. ne ex del. def. Angel. l. fina. C. si reus, vel actor, nisi ex atrocissimo crimine, quod arbitrio iudicis relinquitur, Bald. d. l. a. §. peruenit, qui filii sint legit. Aret. §. publica. numero 5. inst. de publ. iud. & Angel. in tracta. Malefic. versic. dominus, numero 41. Gomes, §. superest, numero 19. institit. de act. Ias. l. ex facto numero 42. ff. de vulga. Igneus, l. 1. §. sibi numero 39. ff. ad Syllan. Roma. singu. 431. Marsil. consilio 1. numero 36. volum. 1. idem l. fi. numero 28. ff. de quæstio. limitatur tamen hoc primum dictum pluribus modis, vide gloss. §. interdum Instit. de hæred. quæ ab intest. defer. glo. l. ex iudicio versic. maiestatis, ff. de accusat. Hippol. l. qui falsam, §. accusatio, nu. 9. de fals. Spec. tit de accu. §. j. nu. 31.

23 Debitor re perempta, † liberatur, Docto. com. l. quod te. ff. si cert. pet. l. si seruitutes, §. sublatum, ff. de seruit. vrb. præd. §. fi. Inst. de vsufr. l. 2. ff. eo. l. 1. vbi Docto. com. C. de iure emph. l. vinum. vbi Doct. ff. si cert. pet.

24 Delegatio† extinguitur morte delegentis, & morte eius, cui delegatio fuit facta, Host. in summa de offic. delega. § finitur numero 3. item non valet si causa ad iurisdictionem delegantis nó spectet. Doc. com. l. nemo plus, ff. de reg. iur. Vant. in tract. de nullit. senten. ex defectu iurisd. deleg. numero 85.

25 Depositum finitur † re deposita extincta, & ad dominum periculum, seu damnum pertinet, Docto. com. l. 1. §. 1. ff. depositi, conc. simi. Ias. l. eius qui. §. quod si, numero 3. ff. si cert. pet. Tiraq. in tracta. primogeni. quæstione 40. numero 121. Decis. consilio 583. numero 9. Alexand. l. Pomponius, §. sed si, numero 4. ff. de acqui. poss. Angel. consi. 390.

26 Delictum extiguitur morte delinquentis not. l. 1. C. ne ex delicto defuncti, §. non autem, Inst. de perpet. & temp. act. l. si quis post, C. de bon. proscr. §. non autem, Institit. de public. iud. vide super ampl. 22.

27 Dignitas extinguitur morte eius, † cui conceditur, quando scilicet eius tatum comtemplatione datur.

datur, Docto.commun.cap.priuilegium, de regu. iur.in 6.conc.simile maritū,ff.de sol.Ang.§.sunt, Insti.de act.not.leg.non solum,ff.de re iudic. & l. si filio,ff.soluto matrim. Alexan.leg. non tantum, ff.de re iudica.l.in omnibus, leg. priuilegia, ff. de reg.iuris.

28 Dilatio non † durat sublata dilationis causa, Docto.commun.l.liberto, §.fina. ff.de annuis lega. l.tertia. §. Stichus,ff.de stat.liber. Docto. vbi Bartho.l.si quis heres,ff.de acquir.possess.capir.ab eo de appellatio.in 6.l.in illa, ff.de verborum obligatio.glo.capitu.fina.de cons.Aret.§.si minus,columna 7.Institu.de auct.tut. Bar.l.ij. ff.de re iudi. l.siue, C.de dila.

29 Dispositio de illa re, † quæ intertijt ante completam dispositionem, redditur nulla l.inter stipulantem,§.pe.ff.de verb.obli. nisi mora præcesserit,l.non motirurum, C.de contr.& comit.stipu.l.eum qui,§.j.de iureiu.

30 Dispensatio non datur, † nulla substinente causa dispensandi,capit.priscis,51.disti. cap.ceno manense,56.distinct.capitu.monachus,67.distinct. capitu.fina.77.distinct.glos.capitu. quod pro necessitate,j.quæstio.j.cap.eos,j.quæst.5.c.exiguns, j.quæstio.7.cap.ordinationes,quest.9 j.c.neophytus,61.distinct.

31 Donatio non habet † locum resoluto iure donantis, resoluto enim iure datoris resoluitur etiā ius acceptatoris,Bellam.Decis.742. numero 5. in titu.de restitu.integrum. Decis. cōsilio 490. Docto. commun. capitu. pastoralis de donat. item donatario mortuo donatio non reuocatur ob ingratitudinem ab eo commissam, nisi fuerit lis contestata, atque ante mortem ingratitudo probata, Ange.d.is solis, C. de reuocan.donat. l.fina. vbi Doct.commun.C.e.l.omnimodo, C.de inofficioso testa.

32 Dos nulla † dicitur sine matrimonio,l.3.ff.de iure dotium, Docto.commun. rubri. & l.j.ff.soluto matrimon. tamen e contra valebit matrimonium sine dote, licet soluto matrimonio nō dicatur amplius dos, sed patrimonium mulieris, sed si pereat fundus dotalis, an extinguatur dos? resp. distinguendo aut dos fuit æstimata aut non, primo casu dos perit periculo mariti, qui tenetur ad æstimationem, nam est fundata in genere quodam, quod perire non potest, Docto.commun.l.incendium,C.si certum petatur,si nōn fuerit æstimata, sed tantum datum sit prædium, vel domus in dotem, tunc periculo vxoris perit nisi maritus, vel eius hæredes fuerint in mora, vel in culpa, vel nisi aliter inter eos fuerit conuentum,l.æstimatæ,ff.soluto matrimon. l.quod si,ff.de iu.dot.l.si inter,C. eodem, item not. quod si mulier fuerit morosa in petenda dote, si casu perierit, perit eius periculo,l.si mora, l.si semel,ff.soluto matrimonio.item maritus promittens socero non petere dotem, extinguitur pactum post mortem soceri, ideo ab eius hæredibus petere poterit, not.l.si marito, §.1. ff.soluto matrimonio. Alexan. l. prima, columna 11.ff.eod.Ro.consi.417. vbi ponit quod deficiente causa obligationis finitur obligatio.

33 Ecclesia penitus † destructa, perdit iura ac etiā priuilegia,glo.c.2.de noui ope.nuncia.Alexand.l. inter stipulantem,§.sacram,ff.de verborum oblig. not. Doct.commun.l.si grege, de leg.j. Alex.consi. 43.volu. 1. Fel.cap.cum dilectus, de rescrip. item desinit esse sacra,cap.ecclesijs,c.de fabrica, de con secr.distinct.j.

34 Electa vbi est industria personæ, † cum persona extinguitur officium, & per consequens ius, actio, & obligatio.l.inter artifices, ff.de solut.Bar. l.veteris,C.de contr. & com.stip. Ias.l.si sic,ff.de verborum obligatio.Corne.consilio 243.volumi. 3. Alexan. consi.106. volumi.3. vbi enim est electa industria personæ, non potest per substitutum fieri. fallit enisi hæres artificis esset eiusdem conditionis, Duen.Regu.178.lim.2.Barlo.l.j.C. de præp.agent in reb.libro 12. Roman.l.j. ff.de in ius voc.c.is cui,de of.dele in.6.l.nemo, ff.de duob. reis,Rom.sing.670.Fel.cap.quoniam, §.is autem, nume. 5.de offi.deleg.

35 Emphyteusis † nulla est re extincta, in qua fuit constituta, Doct.commun.l.j. C.de iur. emph.ut si prædium impetu fluminis fuisse sublatum in totum, fallit in domo, qua destructa non finitur emph. sed propter solum quod remanet durat adhuc, Innoc.cap.potuit, col.19.locati. §.adeo.Inst. eo.l.2. ff.de vsufr.

36. Emptio † nulla est re perempta ante traditionem, seu ante perfectionem contractus, not. Doc. l.j. ff.de per.com. rei ven.non enim potest æstimari bonitas loci, qui nō est l.si seruum, §.j. ff.de act. empt.conc.simil.Dec.consi.583.nu.9.

37 Exceptio † nulla est, vbi nulla reperitur actio, quia ipsa est actionis exclusio,l.si instituta,l.pater filium,l.li quis,ff.de inof.test.l.Gallus,§.in omnibus,l.inter cæteras,de liber.& posth.leg.2.§.si mater,ff.ad Treb.l.post, §. l.si liberi, ff. de bon.pos. sec.tab.dixi ego in meo tract.de defi.par.2. Defi. 36. nu. 1. simile dicimus exceptionem esse debere de regula, dixi supra in procem.nu.31.

38 Excommunicatus † fatetur quis petens absolutionem. vel condemnatus nisi ad cautelam faciat se absolui, non enim esse potest absolutio, vbi nulla præcessit condemnatio, glo. capi. venerabilem, versi.postulauit, de elect.Iohan. And.cap.cum dilectus, de ordi.cogn.gl.l.decem, vbi Barto. & Ias. & Alexan. numero 1. ff. de verborum obligatio. Docto.commun.l.manumissiones, ff.de iusti. & iure, §. seruus, vbi Ange. de capit.dimin.l.Titio,ff. de condi.& demonstratio.l.Iul.ff.de repudijs,cap. ad dissoluendum de despon.impube.cap.quod vero,32.quest.2.cap.de infidelib.de consang.& affinita.Ias.l.si quis man. numero 11. Codi.de transact.Dec.consilio 278.numero 6.deci.15. numero 2.in tit.de proc.in antiquior. l. cum dotem, de verbo.obl.Deci.consi.14.nu.3.de rescr.in antiq. Pet.in tract.de testa.c.4.nume.1.Iacob. Menoch. in tra.de recuper.poss.Remed.13.nume.33. Cepha.

phal.consi.93.numero 9.consilio 248. nume.15. Deci.Pedam.120.nu.7. Ias.l.non erit, §.si neque, nume.6.ff.de reg.iur.Rolan.in tract. de lucr.dot. q.93.nume.5.

39 Falcidia non † detrahitur si patrimonium minuitur adeo vt nō habeat locum, etiam si casu minuatur mortuo testatore, legata tamen integra debētur, nec imputabitur legatarijs, l.in ratione, l.in quantitate, §.j.ff.ad legem Falcid.dicam infer. in versi. legatum.

40 Feudum nullum † redditur, extincta re feudali l.vectigalis, ff.de pignor. item vasallus non priuatur feudo, ob feloniam, si dominus in vita non petierit, glo.& Docto.l.omnimodo, ff.de inofficio. testamen.glo.& Docto.cap.j.§.primo. in titu.quibus modis feud.amitt. item e contra si vasallus voluerit contra dominum agere, ut proprietate priuetur, Bald.capit. primo. §.dominum, si de feudo fuer.controuer.inter dominum & agna.Doct.c.j. §.primo.quib.mod.feud. amittatur, conc.quæ dixi supra ampl.31.

41 Fructus non debentur † si casu contigerit, quod vi ventorum arbores sint euulsæ, licet in eorum locum aliæ sint subrogatæ, & hoc quādo fructus debentur intuitu primarum, glo.l.obligationum fere, §. placet, ff.de act.& obliga.nisi tamen super cespite eiusdem arboris alij fructus colligi potuerint.

42 Fideicommissum nullum est, † vbi recto iure in testamento hæres non instituitur, eique committatur, vt illam hæreditatem alij restituat, §.in primis, Institu.de fideicommis.hæredi.cum glos. versicu.instituatur, & not.quod prælegata facta alicui, ex hæredibus institutis, intelliguntur comprehensa in fideicommisso vniuersali subsequente, Oldra.consilio 158.Curt.consilio 13. Alexan.consilio 25.numero 8.libro primo.consilio 207.numero 7.libro 6.Ruin.consilio 38. numero 17. libro 5.consilio 152.numero 7.Port.consilio 6.numero 28.item quatenus dixi in testamen. not. quod fideicommissum nō inducitur in contractu, sed in vlti.volun.Cumanus, l.qui Romæ.§.qui hæredes, vbi Alexan, numero 4. ff. de verborum obligatio. vbi Ias. numero 13. & Socin. numero 19. Ruin. consilio 7.numero 14. libro j. Paris consilio 100. numero 22. libro 4. largo tamen modo etiam dici potest oriri fideicommissum inter viuos, Dec.cōsilio 63.numero quarto, consilio 245. numero 7. Bened.capitu.Rayn.numero 23. de testam.Crau. consilio 19.numero 8.Socin.consilio 141.nume. 11.libro 3.

43 Forma redditur † nulla re perempta, ipsa enim esse non potest sine materia. dixi ego in tracta.de leg.& stat.in procem.numero 15.& in d.tract.p.3. quęst.1. numero 1. facit l.adeo, §.cum quis, ff. de acquiren.rer.dom.l.Iulianus, §.j.ff.ad exhib.l.mulieris, §.si exhi.l.Seia, ff. de auro & argen. lega.l.si conuenerit, §.si quis, ff.de pignor. act. cap.tua de desponsa.l.is qui, ff.ad legem Falcid. capit.quia de elect.cap.fine exceptione, 12.quæst.j.cap.j. de rebus eccl.non alie.in 6.& dicam latius suo loco infer.in reg.seq.

44 Gabella non est soluenda † de contractu nullo, nisi de voluntate partium reddetur nullus, Faber Institu.de empt.& vend.in princ. Euerar. in loco de contr. ad distract. Barto. l.penulti. ff. de dolo, item gabella de mortuo animali nō debetur; licet statutum dicat, quod de quolibet animali debeat solui gabella, Barto. l.cum de lanionis, ff. de fundo instru.

45 Grauatus censetur nominatus, † non enim grauari potest, cui nihil relictum fuit, Barto.l.cum tale, §.fina.ff.de cond.& demonst. Barto.& commu. Docto.l.Centurio.q.3.ff.de vulg. Aret.in trac.de testa.in glo.si decesserit, num.4.§.si. Insti.de vulg. Anch.c.si pater, not.12. de testam.Soci.in l.cum auus, nume.114.ff.de cond.& demon. l.cum filio, nume.5.ff.de leg.1.consi.104.nu.8.vol.3. Dec.l.j. numero 15.C.de pact, Gozaad.consi.26.num.25. Ruin.consi.111.col.3.vol.2.Corn.consi.97.col. 2.volumi.j.Gui.decis.39.Cur.iun.consi.31.col. 3.Bald.l.j.C.de cond.inser. Florian. l.cum acutissimi, C. de fideicom.Roman.consi.32. colum.4. Ripa.d.l.Centurio, numero 159.Ruin.consi.142. nume.11.volu.3.Craue.consi.155.nu.5.Cur.iu. consilio 87.numero 7.est magis commun.opin.vt ex relatis satisquidem constat. Ruin. consi.139. numero 8.lib.3. Alexan. consi.64.volumi.j.Deci. consi.635.nume.4.Barbat.consi, 57.libro 2.Dec. consi.637.nu.8.

46 Homo mortuus † non est homo, sed dicitur cadauer, caret enim essentia ipsius nempe anima, ex qua animal rationale dicitur, capitulo Moyses, 32.quæst.2.cap.in quadam, de celebrat.mis.clem. vnica, de summa Trinita.& fide catholi.Cardina. clem.j.de homicid.not.cap.in summa 23.q.2. c.si Episcopus de hæret.cap.quorundam, 23.distinct. cap.neque, 88.dist.cap.a nobis, de senten.excom. Barto.l.promissor la 2.ff.de const.pec. vnde pœna non imponitur ei pro delicto in vita commisso, Doct.commun.l.j.C.si reus, vel accusat.mortuus fuc.Ange.§.publica, nume.3. Inst.de act.& in tra. malefi.versi.qui dominus, nu 41.Gomes. §.superest, numero 19.Instit.de act.Igneus, l.j. §.sibi manus, nu.39.ff.ad Sylla.Hyppo.l.j.nume.36. l.fina. nu.28.ff.de quæst.fallit in atrocioribus, Spe.ti.de accusat.§.j nu.33.Hyppol. l.qui falsam, §.accusatio.nu.8.ff.de fals.Rom.sing. 436.

47 Hospitali destructo † perit legatum relictum pro alendis pauperibus, Gem.c.licet, col.3. de rescri.per l.si ex legati, ff. de verborum obliga.l.fideicommissa, §.si rem, ff.de leg.3.l.cum ita, §.species, de leg.2.l.cum res, §.itaque si rem, ff.de leg.3. Ampl.hnc idem esse in re quasi perempta, l.Seia, ff.de auro, & arg.leg.l.in tantum, ff.de rerum diuis.Alb. l.proponebatur, ff.de iud.dicit hoc idem esse in legato relicto alicui collegio, quo destructo perit legatum.

48 Immunitas concessa † aliquibus rebus, illis peremptis, perit etiā ipsa, l.semper, §. negociatores,

ff.de iur.immunit.cap. 2.de nou. oper.nun. Alex. l.inter ſtipulantem,§.ſacram,ff.de verbo.obligat. l.ſi grege,de lega.j.Felin. capitu. cum dilectus de reſcrip. not.capitu. priuilegium de regulis iur. in 6.not.l.maritum,ff.ſolut.matrimo. conc.ſimlle.l. idem,ff.de excuſ.tutor.not.cap. quiſquis,84.diſt. Ange.l.minorib. C.de his,quibus,vt indig. Rom. conſilio 180.

49 Impedimantum † nullum præſtat, quod iuris nullum ſortitum eſt effectum, capit.non præſtat, de regu.iur.in 6.vtile enim per inutile non viriatur,capit.vtile eod.tit.in 6.cap. perpetuæ de elec. in 6.Doc. leg.cum quidam,ff.de leg.2.Alex.conſ. 81.columna 2. volum.5. Bartho.l.non putauit,§. non quæuis,ff.de contra tabul. capitu.ſi compromiſſarius,de electo. in 6. capitu. ne captandæ,de de conceſsio. præben. not.leg.qui per ſalutem, ff. de iure iuran. Alexan.l.ſerui electione colum.fin. ff.de lega.j. no. l. hæc conditio, ff. de conditio.& demonſtatio.

50 Infamia extinguitur † morte, ſicuti etiam crimen, nec tranſit ad hære. niſi in quibuſdam caſibus,vt in crimine hæreſis,& læſæ maieſta.Din.ca pitu.non debet,nume.3.de reg.iur.in 6. regul.tamen extinguitur morte.Bart.l.j.§.fin.ff.de requi. reis,Bald.l.j.C.de poſtu. Angel.§.publica numero 3. Inſti.de actio. Gomes,§. ſupereſt, num.19. Inſt.eo.Hyp.conſi.1.nume.36.& l.fi.numero 28. ff.de quæſt.Ange.in tract. maleſi.verſi.dominus, numero 41.

51 Inſtitutio nulla eſt de filio, † vel de fratre putatiuo,ſiue inſtituens errauerit in facto,ſiue in iure l. ſi pater, C.de hæred.inſt.l. nec apud C.eod.Paul. leg.eam quam,colum.2. C. de fideic. Dec.conſi. 166.colum.2.idem conſi.287.col.3.& conſ.453. Doc.l.neque.C.de teſt.

52 Intereſſe peti non poteſt † vbi quantitas non eſt probata. Cagnol. l. quatenus. numero 20. ff. de reg.iur.

53 Interdictum non † durat deſtructa vniuerſitate,cuius erat interdictum, gl.c.ſi ſententia,de ſen. exc.in 6. Docto.com.l.ſi grege.ff.de leg.j.Nell.in tract.bannit.quæſt.fi.conc.ſimil. glo.c. 2. de nou. oper.nunc.Alex.l.inter ſtipulantẽ,§.ſacram.ff.de verb.oblig.idem conſi.43.volum.j.Gemin.c.licet colum.3.de reſcr.Roma.conſi.417.not.l.cum res §.itaque,ff.de leg.3.l.in tantum,ff.de rerum diuiſ. Bart.l.pater,§. Tuſculanus,ff.de leg.2.Innoc.c.ex iniuncto, de nou. oper. nunc. Abba.c. recolentes de ſtat.Monach.

54 Irregularitatem ſoluit mors, † vnde clericus percutiens mortuum, etiam ſi animum habet interficiendi eum,ſi fuiſſet viuus,non incurrit in irregularitatem. Arch.c.fin.25.q.1.mors enim omnia ſoluit,§.deinceps auth.de nuptiis conc.l.ideo, ff.pro ſocio.

55 Iuramentum nullum eſt,ſi actus eſt nullus, † ſuper quo inter ponitur, ideò iurans ex calore iracundię, non obligatur iuramento.Doct.com.c.ſicut de iure iuran. Rom. ſingu. 513.ſicuti nec votum iracundiæ tenet,glo. cap.dudum de conuerſ. coniug.Euer.in loco a vi iur.numero 82.facit tamen actum valere eo modo, quo poteſt,Bartho.l. cum pater,§. filius.ff.de lega.2. Bald.l.eam quam, columna 3,C.de fideicom.& in l.ſi iure, C.de manumi.teſta.

56 Iuriſdictio extinguitur † morte,c.gratum c.relatum,de offic.ordin.item ex defectu iuriſd. redditur proceſſus nullus. Bald. in rubr. C. ſi a non comp iud.l.j. §. fina.ff.ad Tertul.l. cognitionum, ff.de var. & ext. cognitio. Vant.in tracta. de nullita. in titulo de nullita. ex defect. iuriſdictio. numero 4.

57 Ius accreſcendi locum † non habet, vbi nullum interuenit teſtamentum, introductum enim fuit hoc ius, ne quis decederet pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus,glo.l.ſeruus, ff.de acquir.hære. Doct.com.l.j.C.quando non pet.part.Iaſ.l.reconiuncti,colum.7.ff.de lega.3.Socin.leg.ſi mihi, ff.de leg.1.Cagnol.l. ius noſtrum,numero 5.ff.de reg.iur.com.dicit.

58 Ius patronatus ſublatum dicitur † cum in totum deſtructa eſt Eccleſia, niſi reficiatur de conſenſu epiſcopi,glo.capit.3.de iur. patro. Hoſtien. in ſumma de eccle.ædifi.§. fina. Ampl.etiam ſi reficiatur ex iiſdem cemẽtis,no.l.ſeruũ,§.pocula,ff. de lega.1.l.quid tamen,§.vnius,ff.quemadmodum vſufru. amitt. ius enim nullum competit in re deſtructa penitus.l.Ariſto.l.in tantum, ff.de pigno. l.1.C. de iur. emph. & qualitas eſſe non poteſt,ſine ſubiecto l.2.ff.de vſufru.not.l. lex vectigalis,ff. de pigno.Franc.in tracta. de teſtibus. conclu. 27. numero 58.Iaſ.l.ſi ita,numero 5.ff.de verb.oblig. Ang.conſi.390.

59 Legatum non durat amplius † re legata deſtructa in totum. Gem.cap.licet colum.3. de electio. §.ſi grex.Inſt.de leg.niſi reficiatur,l. quid tamen, ff.quemadmo.vſufru.amitt.l.ſi ita, §.fina.ff.de leg. 1.l.ſi grege,ff.eod.conc.l.ſi ſeruum filii, §.ſi areæ, ff.de lega.1.l. ſi ex toto, ff. eod.l.cum fundus,ff.de lega.2.Bart.l.ſi ita,ff.de auro,& argen. lega.Alex. conſilio 178.colum. 2. volum. 2. Docto.l.fin.C. quæ res pignor. obli.poſſ.l. filiæ,ff.de conditio.& demonſtra.l.quod in reum,§. pen.ff. de leg.1.l.qui tutelam,ff.de teſt.tutel.l.tutor.§.1.ff. de excuſar. tutor.l.etiam ſi ff.de leg.1. Bart.l.demonſtratio.§. quod autem, ff. de conditio. & demonſtratio. l. ſi ex legati,ff.de verb.oblig.l.fideicommiſſa,§.ſi rem ff.de leg.3.l.in tantum,ff.de rer.diuiſ. Bart.l. legatum,ff.de vſuf.leg.

60 Legitima non debetur, niſi † de bonis paternis tempore mortis. Docto. com. l.in quartam, ff.ad leg.fal. Iaſ.l.cũ quæritur,C.de inof.teſt.l.in quantitate, ff. ad l.fal.Bald.l.ſi qua pœna, ff. de his,qui ſunt ſui Bernard. Diaz.in tract.fal.reg.321.Iaſ.d. l.cum quæritur.lim.3.

61 Lex nulla eſt † ſublata ratione illius, c.erit.4.diſt. l.cum ratio,ff.de bono.damna. quia ratio legis eſt anima legis l.adigere, §. quamuis,ff. de iur. patr. l. quod dictum,ff.de pact.dixi ego late in meo trac.

de leg.

de legi. & stat.p.1.quæstio.9.numero 1.& sequen. Euer. in loco a ratione legis, nume.2.glo.& Bar.l.j.ff.de leg.tutor.gl.l.j.§. filiusfamilias, ff.de dona. causa mort.Iacob.l.2.C.de condic.ob caus.Bald. consi.178.nume.8.vol.j.Saly.auth.ingressi col.3. C.de sacrosan.eccl.Imol.l.si vero,§.de viro nu.9. ff.sol.mat.

62 Libellus nullus dicitur,† cum peccat in materia, Socin.sen.cap.2. arti.23.de libelli oblat. Paris de put.in tract.de sind.§.an dictum, col.2.Vant.in tract. de nullit. in tit.de nullit. ex defectu processus, nume.23.

63 Liberatio nulla est, vbi nulla † interuenit obliga.Ias.l. decem, numero 2.vbi Alex. & Bart. ff.de verbo.obligatio.conc.Abb.capitu.de infidelibus, numero 5.de cons.& affin.Ias.l. si quis maior, numero 24.C.de transac.leg.si sic.§. simill, numero 4.ff.de lega.j.& in rub.ad Trebel.numero 7. Alexand.leg.nullę, numero 1. ff. de acquiren.hæred. Paul.leg.manumissiones, numero 7.ff.de iustit. & iur.leg.si ædes, numero 2.ff. de serui.vrban.præd. leg.sub conditione, nn. 2.ff.de solu.Bart.leg.legata, numero 4.ff.de adimen.leg.Dec. consilio 278. numero 6.decil.t 5. numero 2.in titu.de procura. decis. 14.numero 3. de rescript. in antiq.Petr.in tract.de testam.capit. 4.numero primo.Iacobus. Menochius in trac. de recuper. poss. Rem.13.nu. 53.Ceph.consi.93.num.9.consi.248. num.15.decis.Pedam.120.nu.7.Roland.in trac.de lucr.dot. q.93.nume.5.

64 Locatio redditur† nulla, destructa re locata, neque conductor tenetur, nisi fuerit in mora, vel in culpa. tradit Aegid. Bossius in titulo de remiss. merced.nume.61.allegat Bald.leg.licet. C. locati not. Doc. com.l.j. C. de iur.emph.dixi ego supra ampl.35.not.Doc.§.adeo Instit. loc.& in leg.2.ff. de vsufr.

65 Mandatum† redditur nullum, destructo eo cuius causa fuit factum, glo.cap. si pauper, versi.cessat de præb.in 6.item & morte vtriusque Host.in summa de procurat.nume.16.per cap.auditis, eo. tit.l.mandatum, leg.inter cansas, C.mand.§.item, Inst.eod.

66 Materia sublata,† in qua statuitur qualitas, corruit qualitas ipsa l.2. de vsufr.l.fi. ff.de collat.bon. l.4. ff. de actione empti. lega. prima, ff.de hæred. vendita. dixi ego in meo tract. de leg. & stat. in proem.nu.16.not.Docto.com.l.1.C.de iur.emphy.§.adeo.Insti.loc.

67 Matrimonium nullum est, si † caret consensu, ideo solui non dicitur, ita in terminis huius regu. not.glo.versic. accusari, cap.ad dissoluendum, de desponsa.impub.l.quidam,§.j.ff.de iur.cod.capit. audientiam de eccle. ædif. l. nam & sub conditione, ff.de iniust.rupt. l. fina. ff. si seruit vend. l.j.§. nemo.C.de annali exc.l.si quis alia, ff. quemadm. seru.vēdic.vbi colligunt, quod nullius entis nullæ sunt qualitates.

68 Molendino destructo,† facit remitti pensionē, quæ soluebatur pro ipso, Bar.l.si merces, §.vis maior, ff.locati Doct. c.quanto, de censibus. Iohan. de plat.l.fin.C.de omni agro.lib.11. Doct.com.l. quominus, ff. de flum.Aegid.Boss.in titu.de remis. merced.num.61.

69 Mortuus † homo, non dicitur amplius homo, sed cadauer, quia caret anima, quæ est pars integralis, seu essentialis hominis, vnde pro delicto commisso, non debet pœna plecti corpus, nisi essemus in atrocioribus, pro quib. vide Ias. l. ex facto, numero 43.ff.de vulga.not.specul.in titu.de accusatore,§.j.numero 33. Hyppo.l.qui falsam, §. accusatio numero 8.ff.de fals. Bar.l.promissor la.2.ff. de const.pec.capitu.Moyses, 32.quæstio.2.Card. Clem.j. de homicid. Angel.§. publica.numero 3. Institu. de actio. Gomes. §. superest numero 19. Insti.eo.tit. Hypol. l.j.nu.28.ff.de quæst.dixi latius supra ampl.46.

70 Nobilitas dicitur† qualitas, quæ sine virtute cōsistere non potest, Bartho.l.j.colum.9.C.de dign. lib.12. dixi ego in meo tracta.de defin.p.2. defin. 42.numero 2.Bon.de Curt.in tracta.nobilit.p.2. numero 4. vnde infamis nobilitatem amittit, l.2. C.de dignit.lib.12.Iohan.Rayn.in tract.de nobi. quæstio.6.numero 27.Bon.in d. loco p.7.numero 13. Tiraquell.in tracta.de nobil.capitu.24.numero 2. nulla enim est sine honestate nobilitas, Bald.leg.si qua.C.de secun. nup. leg. diuor. C.de quæstio.l.cum antiquioribus numero 8.C.de iur. deliber.

71 Nomen corruit † cùm res e medio tollitur. iuxta illud, si repriueris, nec nomen habere mereris, capit.cor Episcopi 68.distinct.nomina enim sunt consona rebus, illisque deseruiunt, §.est, & aliud. Institu.de donatio.quæ si sunt diuersa, rei diuersitatem ostendunt, l. non codicillum, C. de codicillis, quorum tamen sola, ac nuda disputatio, pertinacibus relinquitur, l.j.& sequen. C.de constit. pec. Et ex malo nomine mala præsumptio oritur, Docto.com. rubric.ff. soluto matrimonio. Item not. quod nomen debitoris extinguitur, si testator extinguat debitum, & per consequens legatū non debetur, l.filio,§.fin.ff.de adimen. leg.l.si deicommissa,§.si rem, ff.de leg.3.

72 Nouatio esse non potest, † vbi nullum obligationis debitum interuenit l. prima, ff. de nouat. Docto.§.j. Institu. quibus mod. toll.obl.dixi ego in meo tracta.de defi.p.2.defin. 64. numero 9.facit in simili, quia priuatio supponit habitum.Cagno. l. non videtur, numero primo, ff. de regulis iuris. Rolandus in tracta. de lucro dotis. quæstione 93.numero quinto. Decis. Pedamon.120. numero septimo Ias.l. non erit,§.si neque, numero 6.ff.de iureiuran. Cephal. consilio 93.numero 9. Menoch. in tracta. de recuperan. possessio. Rem.13.numero 57.Petr.in tracta. de testamen. cap.4.nu.1. Decis. 15.nume.j. in titu. de procurat.in antiquior.

73 Nullius† entis, nullæ sunt qualitates.c.ad dissoluendum de desponsat.impub. cum glo.ver. accusari not.l.quidam,§.j.ff. de iur.cod. capit.audien-

tiam, de eccle. ædific. l.nam, & sub conditione, ff. de iniusto rupto.

74 Nuptiæ nullæ sunt, vbi † consensus deficit, l.nuptias cum glo.Dec. & Cagno. ff. de regu.iur.l.patre furioso, ff.de his, qui sunt sui vel alie. iur. capi. fina.de desponf.duorum d.cap.ad dissoluendum, cum glos.versicu.accusa i, l.cui,ff.de condi.& demonstratio.

75 Obligatio nulla † est i e perempta, cum materia,& forma, no.Docto, ommun.l.j.C.de iur.emphyt. item si mortua est persona, cuius industria fuerit electa,l.inter artifices, ff.de sol. Felin.c.quoniam,§.is autem, numero 5.de offic.deleg. Roma. sing.170. idem consilio 417.

76 Opinio Doctoris † nulla est, fine le. vel ratione, ideo dici solet quod intelligi debet secundum, legem quam allegat, Bartn. l.non solum,§.liberatio,de liber. leg. Alber. leg. sed licet, ff. de officio præsid. l.illam, Codi.de collat. §. consideremus, Authen.de triente,& semisse, Ias.l.Præses,colum. prima. C.de transact.Neuiza. in sylua nupt. libro quinto. nu.2. Euerar. in loco a lege cessante, numero 1.dixi ego in meo tracta.de leg. & stat.par. 2.quæstio.fina.numero octauo.no. c.is qui,de sen ten.excom.

77 Pactum † nullum est, fine consensu partium,l. 1.ff. de pact.dixi ego in tracta.de defin. 46.par. 2. &.defin. 46. nume. 1. item pactum cum taxatiua dumtaxat redditur nullum, nec transit ad hæredes,Barto.l.si sic, ff.de verborum obliga.Ias.l.si tibi,§.si quis,ff.de pact.item pactum de detinendo, ad hæredes non transit, Alexan.l.alia,§.eleganter, ff.soluto matrimo. sed extinguitur morte paciscentis,l.si licet,ff.qui satisda.cogantur, Alexand. l.postulante,ff.ad Treb.Fel.c.rescr. de iureiu.hoc idem est, de pacto limitato ad tempus, l.epistola, §.de inofficioso,ff.de pact.

78 Peculium non debetur extincto eo, † in quo constitutum erat,l.quid tamen, & l.seq. ff.quead. vsusfr. amit.

79 Pensio nulla debetur, de re † destructa penitus,Ægidius,Boss. in titu.de remiss.merced.numero 61.Bart.l.si merces, §. vis maior, ff.locati. Docto.commun. capi.quanto de censi.Iohan.l. fina. C.de omni agro deserto. libro vndecimo. Docto. commu. l. 1. C.de iur.emphy.dixi in tract.de defin.p.2.defin. 50.nu.6.

80 Pœna † non potest esse sine culpa, l.sancimus, C.de pœnis,capit.sine culpa, de regu. iur. in 6.l. aliud, ff. de verborum significatio. fallit in his,in quibus præsumptio est continuationis criminis, vt in crimine hæresis, ac etiam læsæ maiestatis,l. quisquis,C.ad legem Iuliam maiesta.authenti.Gazaros, Codi.de hæretic. l.quisquis,§.filij, ff.de ædili. edicto, not. simil. leg. prospexit, ff.quis, & a quibus,l.vnius, §.testes, ff.de quæstio. l.prima. C. de precib.impera.offeren. not. capit.renouantes, 22.distinctio.

81 Perempta maiori parte rei,& dispositio, † quæ erat in ea cessat, Docto. commun. l. peculium, §. quadrigæ.ff.de leg.secundo. l.seruum filij, §.si ante,ff. de lega.1.de com.attestatur, Albert. Brun.in tracta.de inter.& perempt. conclu.8.fallen.quinta,numero 44.Bald.rubri.Cod.de per.& com.rei vendi.

82 Personalia, quæ † sunt, atque personæ cohærent vt vsusfructus, qui datur intuitu personæ, morte extinguuntur, §.finitur, Insti.de vsufr.l.hereditatem,ff.ad legem Falcid.amp. hoc idem in vsu,& habit.in princi.l.2.& sequen. ff. quando dies lega. ced. l.habitatio.de vsu, & habit. idem in pactis personalibus, quæ personam non egrediuntur, l.iurisgentium, §. pactorum, leg.si tibi, §.pactum,ff.de pact.idem est in seruit.personali,l.pe. ff. de seru.leg.

83 Præmium non datur, † vbi non præcesit meritum,item e contra,paria delicta mutua compensatione tolluntur, Bald.l.si quis, §.omnibus,C.de episcop.& cler. dixi supra in ampl.80.

84 Præscriptio nulla est, † sine posses.capitu.3.de regu.iur.in 6.l.denique,l.nec vtilem, ff.ex quibus caus.maior.l.j. §.primo.,de vlucap. Bald.l.generaliter,C.de episcop.& cleric. quod intellige a principio vt non procedat, id est vt non inchoetur, licet aliquando inchoata mediante possessione continuetur, etiam sine possessione, Dyn.d.c.3.nu.7. de reg.iur.in 6.

85 Pignus esse non potest † extincta re pignorata, neque creditor tenetur, nisi fuerit in culpa, l. pignus,l.creditor, Codi. de pignor.actio.l.si domo. ff.eodem,leg.Paulus,§.domus, ff.de pignor. l.seruum,§.si Pocula, ff. de lega. primo. fallit in grege, in cuius locum oues subrogatę fuerint, l.grege,ff. de pign.item fallit in domo, cuius pignus in area remanet,no.Doc.l.sicut,ff.quibus modis pignus, vel hypoth.solu.

86 Pręstatio † gratuita, hinc inde extinguitur morte,nec transit ad hæredes,cap.si.quis dicatur Dux March.vel Com. conc.simil.l.qui in futurum, §.si ex altera,ff.de pact.Flor. l.si pactum in 2.casu,ff. de probat.

87 Pręsumptio non potest esse † vbi non adest pręsumendi causa, Bald.leg. certis annis, Codice de pact.l.si quis adulterij, C.de adulter.l.diuus, ff.de restitutio.in integrum,l.omnes, §.Lucius, ff.quæ in fraud.cred.l.non solum,§.de viro,ff.de ritu nupt.l.non omnis,§.a Barbaris,ff.de re milit.Corne. consilio 308.volu.1. Roma. l.admonendi,nume. 265.ff. de iureiu.

88 Priuatio non † potest esse sine habitu, l. decem, vbi Barto. Alexand. Ias.l.2. ff. de verborum obligatio.Institu. de libert. in princip. l.Titio, ff. de condi.& demonstra. l.Iulianus, ff. ad exhib.c. ad dissoluendum, de despons. impubc. Ias.l.si quis maior.not.11. C. de transact. vnde liberatus non dicitur, qui nunquam fuit obligatus, nec potest desinere esse, quod nunquam incipit. Bald. l.2. C. de iur. aureo.annul. Rolan. in tract.de lucr. dot. quæst.93. numero 5. Alexand.l.nullæ, numero 1, ff.de acquir.hæred. Paul.l.manumissiones,nunc,

7.ff.

7.ff.de iust.& iur. vbi Iaf. numero 12. Bru.in tract.ftat.fuper fœmin.articu.6.numero 43. Barto. authen.si teftis,nomero 1.C.de teftib. Iaf.l.Marcellus,numero 6. ff.ad Trebellianum, l.si quis maior,numero 25.C.de transact.Petr.in tract. de teftamen.capit.quarto.numero 1.Decif. Pedamon. 320.nu.7.Iaf.l.non erit,nu.6.ff.de iureiu.Dec.cõfi. 278. numero6.

89 Priuilegium non † datur collegio, quod nondum eft,Goffre.cap.cum olim, de confuetu.cap. ad audientiam,il 2.de eccle.ædif. glo.cap.ad diffoluendum, verfic. accufari de defponf.impub.glof. capi.quod vero,32.quæft.2. hoc idem perit fi deftruatur res,vel perfona, Docto.cap.in nullo,18. quæft.2.not.cap.priuilegium,de reg.iur. in 6.hoc idem fi caufa deficit,cuius gratia fuerit cõceffum, not.l.idem,ff.de excufat tuto.Barto.l.Titia.§.vfuras,ff.de lega.fecundo. Docto.commun. l.filius,§. primo,ff.de liber.& pofthum.l.fecunda,§.omnes, ff.de iudic.

90 Probari non poteft † qualitas alicuius rei, nifi prius probetur eius fubiectum, Bal.confilio 191. volumi.3.conc.Bald.l.1.C.de vfuca.Imo.l.fequitur,§.fi viam,ffeodem,Bal.l.1.C.de cód.ob cau. l.adeo,§.infulam,ff.de acquir.rerum domi.l.apud ff.de auro & argen.lega.l.hereditatem, ff.de hære. vel act.vendi. l. non ignorat, Codice qui accufare non poffunt.

91 Promiffio nulla redditur, † extincta re promiffa,neque promiffor tenebitur, l.inter ftipulãtem, §.ftichum,ff.de verborum obligatio.item promittens aliquem iudicio fiftere, liberatur eo defuncto,nifi fuerit in mora,Bar.l.fi deceſſerit,ff.qui fatifda. cogantur, item.promittens de rato,mortuo eo,qui ratificare debeat, euanefcit,atque promiffor liberatur,Bar.l.pe.ff.rem ra.hab.Dyn.c.ratihabitio.de reg. iur.in 6.

92 Qualitas non poteft † effe fine fubiecto.l.2.ff. de vfufr.l.fina.ff.de coll. bon. dixi fupra,numero 1.eft tamen maius vitium qualitatis, quam quantitatis,nam talia funt fubiecta, qualia prædicata demonftrant,l.prima.§.fi quis,ff.de verborum obligatio.l.tertia.ff.de fund.inftruct. nihilominus qualitas adiecta in principali,cenfetur repetita in acceſſorio,Barto.l.fi ita,§.Grifogonus, ff.de verborum obliga.

93 Quæftio non poteft effe † fine dubitatione,l.vulgaris,ff.de fur.l.quæftio.ff.de verborum fignifica. vnde dici folet,vbi eft cafus legis ibi nulla dubitatio eft,l.Ancillæ,C.de fur.& in claris nõ eft opus coniecturis,l.cõtinuus,§.cum ita, ff.de verborum obligatio.dixi ego in tracta.de ftat.par.3.quæftio. 19.numero octauo.& eadem par. quæft.10. nu.2. latiffime.

94 RATIONE † fublata corruit lex, præfertim quando eft ratio finalis, cap.erit,4.diftinctio. l.cum ratio. ff. de bon. dam. dixi ego in tracta.de leg.& ftat. par.3.quæftio. 9. numero 1.l.quod dictum,ff.de pactis, l.adigere, §.quamuis, ff.de iure patrona.l.fi vero, §.de viro, ff. foluto matrimo.l. ita,ff.de adm.tutor.glof.l.cum tale, §.falfam,ff.de cond.& demon.no.l.3.C.de fideic.vnde correpta ratione legis,& ipfa lex dicitur correpta, glof.l.1. §.filiusfamilias,ff.de condi. caufa data,dixi fupra. in ampl.61.conc.l.in omni,ff.de adop.leg.l.fi duas, §.penultimo.ff.de excufa.tutor.l.plane.ff.de oper. libert.

95 Ratum quis † aliquid habere minime poteft, quod eius nomine non fuerit geftum, c.ratum de reg.iur.in 6.ea.cum quis,de fent. exc. in 6.l.fi pupilli,§.fi ego,de nego.geft.l.fi feruus, ff. de prec.l. 2.ff.de calum.glo.Dyn. Boer. & omnes d.capi.ratum,& fequen.

96 Rebelli viro, fi ftatuto † cauetur, ne eius vxor maneat in ciuitate, poftq̃ mortuus eft, recte manebit, Ange.l.incola, colum. 10. ff. ad municipa. Iaco.de Are.l.Titia, §.vfuras, ff. de legat.2.Bald.l. omnes,colum.9.ff.de iuft.& iu.l.voluntatis, C.de fideicom.l.fina. C.de iniurijs, l. 2. C. qui ad liber. peru.nõ poſſ.l.3.§.qui in perpetuum,ff.fi ager.vec. vel emphyt.pet.

97 Redhibitio nulla eft fublato vitio, † in quo erat,l.fina.§.quoties,cum glo.verficu. finiatur, vbi Cæpo.numero 2.ff.de ædili.edicto, idem Cæpol. l.actioni,numero 5. ff.eodem conc.l.fi pro ea. C. mandati.

98 Renuntiatio non poteft effe,de iure futuro, † qđ enim nondum eft, repudiari non poteft, Docto. comm.vbi Bart.Alex. Iaf.& omnes Moderniores, l.qui Romæ, §.duo fratres, ff.de verborum oblig. l.is qui,ff.de acquiren.hered.l.3.C.de pact.Corn. confilio 51.volumi,2.& confilio 249. eodem volum.eft enim quædam priuatio, quæ fupponit habitum, glo.cap.ad diffoluendum, verficu.accufari de defponf.impube. l.decem de verborum obliga, l.manumiffiones,ff.de iuft.& iu.fallit hoc dictum. quatuor modis,vt per Socinum Regu.418.verfic. renunciatio, qui plura adducit, & dicam ampliat. fequen.

Repudiari non poteft hæreditas, ante tempus

99 † quo fieri poteft aditio; Barto.l.his,ff.de acquir. hæredit. item neque legatum,ante aditam hæred, Bart.l.fi fund.§.fi Titius, ff.de leg.3. per Lliberto. ff.de ope.libe. neque datur repudium, inter quos matr.non fuit,gl. c.ad diſs.ver.accufari,de defpõ. impub.conc.fimi. Petr.in tract.de teftam.c.4.nu. 1.Decif.Pedam.120.nu.7. Iaf.l.non erit, §.fi neque,nu.6.ff.de iureiu.

100 Requifitio nulla eft † non extante perfona cui fiat,ita in ter.huius Reg. Dec.confi.322.nu.2.per l.eius,ff.fi cert.peta.l.fi fer. §.fi modus, & ibi Bar ff.de act.emp.

101 Refcriptum † non datur ad futuras lites,c.fi.de refcrip.ita per iftam reg.conc.glo.capit.ad diffoluendum,verfic.accufari,de defpon.impube.glo.c. quod vero,32.quæft.2.cap.ficut. de homicidio.l. nam,& fub conditione, ff.de iniufto rupt.l.boué, §.fina.ff.de ædil.edicto, per iftam reg. pro qua facit,quod dicit Pau. l.fi feruum, §.fi mod.num.3. ff.de act.empt.Alexan.confi.233.numero 8.li.6. l.fina.

l.fina.ff.de colla.bonor.l.1.ff.de hær.ven.Alb.l.si eum,§.ei qui,ff.de ædil.edicto. Ange. consi. 390. Franc.in tracta.de testibus,concl.27.numero 58. Ias.l.eius, §.quod si,numero 31.ff.si certum petatur,l.si ita, numero 5.ff.de verbo.oblig.Bal.l.omnium,C.de testib.

102 Securitas esse non potest sublato eo, † cuius cã concessa fuit, Corne.consi.122.vol.4.Imo.consi. 23.conc.simile id,quod Doct.com.dicunt,c.cum cessante, de appell.

103 Sententia nulla est ex defectu † causæ, Socin.l. siue a te,ff.de except.l.2.§.si mater, ff.eod.Item secundo etiam ex defectu processus, l.prolatam,C. de sent.& interl. omn.iud. Tertio nulla est ex defectu iuris.Bal.rub.C.si a non comp.iud.l.j. §. fin. ff. ad Tertu. l.1.§.hęc autem, ff.quod quisque iuris,l.2.ff.de pęnis,glo.fina.cle.vnica,de sequestra. poss.& fruc.Ange.l.non erit, §. dato.ff.de iureiur. Felin.capitu.ex parte,de offic.delega. Seba.Vant. in tracta. de nulli.in titu.de nullit.sent.exc.defectu,iurisd.nume.4.

104 Seruitus aquæ non imponitur, † quæ nondum est,l.fina.ff.si seruit. vend. sicut non præscribitur id,quod nondum est,l.j.§.nemo, C.de annali excep.l.si quis alia,ff.quemadmo.seruit. vend. glos. capitu. ad dissoluendum, versicu. accusari de despon impube.

105 Societas extinguitur perempta † re, in qua contracta fuit,l.si id quod,ff.pro socio, pertinet tamẽ damnum pariter ad omnes, nisi contrarium fuerit peractum, l.si vt rem, ff.de noxa,item soluitur morte,l.ideo,l.nemo,l.verum, ff.pro socio.

106 Specialitas nulla est, † nisi ratio eius reddatur, Iohan.Monach.capitu. primo. versicu.e vestigio vbi Archid.colum.2.in not.6.de stat.Monach.in 6.l.ex facto,ff.de vulga.& pupill. l.generaliter, C. de episcop.& cleri.glo.capitu.cupiens, §.insuper, versicu.nihilominus,de elect. vnde dici solet refugium miserorum, esse adducere specialitatẽ, absque eius ratione, glos.l.filium quem, C.de fami. hercišcun.

107 Sponsalia esse non possunt sine consensu, † præsertim vbi deficit ratione ætatis, ita in terminis huius regu.firmat,glos.c.ad dissoluendum,de despons.impube.versi.accu.cap.sicut,de homic.glo. c.quod vero 32.q.2.

108 Substitutio non potest esse † absque institutione gloss.commun.recepta rubri. ff.de vulg. subst. dixi ego in meo tracta. de defin.par.2. Defin.80. numero quarto. Ber.capitu.Raynutius, numero 277.de test.

109 Succedere non potest † nepos iure transmissionis,si in filio fuerit extincta suitas, ita in terminis per hanc Reg.dicit Tyraque.in tracta.de iure primoge.quæst.40.numero 121.Per l.Gallus,§.nunc de lege.ff.de liber.& posthum.§.sui, Institu.de hæred.qual. & differ. l.Iulianus, §.primo, ff.ad exhibend.l.adeo,§.cum quis,ff.de acquiren. rerum dominio.

110 Superficiarius † contractus,extinguitur extincta re,in qua constitutus erat,Barto.l.fina.ff.de sup. persi.Bald.rubri. C. de iure emphy. Docto.commun.l.1. C.eod. l.2. ff. de vsufru.§.adeo, Institu. locati. non enim esse potest qualitas, sine subiecto,Pau.l.si seruum,§.si modus,numero 3,de act. empt.Franc.in tracta.de testibus,Conc.27.numero 58. Ias.l. eius, §.quod si,numero 3.ff.si certum petatur.

111 Testamentum nullum † est,nulla extante institutione hæredis, doct.commun.Instit.de testam. in princi. per legem primam, ff. eod. quod rumpi non potest, l. nam sub conditione, ff. de iniusto rupto,l.bouem,§.fina.ff.de ædili.edicto, glo.capi. ad dissoluend. versicu. accusari, de desponsa. impuberum.

112 Testis non probat, nesciens † id quod deponit verum esse l.cum hi, §.nihil. ff. de bon.poss. secun.tab.Bal.l.j.Cod.eod.l.cum hi, ff.de transact. glo.§.hinc nobis. Auth.de hæred. & Falcid.in terminis huius Reg.Franc.in tracta.de testib.consi.27. numero 58.

113 Tributum non debetur amplius, † perempta re, cui debebatur, vel cuius causa soluebatur, l.2. C.de alluuion.l.1. vbi Docto.commun. C.de iure emphyt.l.2.ff.de vsufruct.dixi super.ampl.79.Gemin.cap.licet, colum.3.de elect. Barto.l.pater,§. Tusculanus,ff.de lega.2.l.si seruitus,§.sublatum, ff.de serui.vrb. pręd.

114 Venditio † redditur nulla re perempta, ante perfectam venditionem,l.necessario,§.quod si,ff. de per.& com.rei.vend,conc.simil.l.2. de vsufru. doct.com.l.1.de iu.emphy.

115 Verbum nihil † operatur, nisi quatenus subiecta materia patitur,l.si vno,ff.locati, capitu. solitæ de maiorita.& obed.l.damni infecti, ff.de damno infecto,l.Fluminum,§.hæc stipulatio,ff.de vsuris,cap.fina.in titu.si de feu.fuerit contr. l.fina.C. de non numera.pecun. Paul.l.si precario, ff.commun.præd.

116 Verum dici † non potest, quod nunquam fuit, de pœni.distin.2.in fi.glo.in terminis,pro hac Regu.capit.ad dissoluendum, versic. accusari de despons.impube.

117 Vniuersitate destructa † perit obligatio,si ante moram fuerit destructa,Barto.& Doct.l.pater,§. Tusculanus,ff.de lega.2.Gemin. capit.licet, colu. 3.de elect.quod intelligitur de vniuersitate iuridice destructa,non autem casu,vel impetu,Barto. l.sicut,§.fin.ff.quod cuiusque vniuer.nom. Innocent.& Docto.capit.2,de noui ope.nuncia.Abb. c.recolentes de stat.monach. Docto.commu,l.seruitutes,§.si sublatum,ff.de serui.vrba.præd.Ang. l.proponebatur,ff.de iudiciis, l.si gregè vbi Doc. ff.de leg.2.

118 Vsura † nulla est, sorte non existenti,dixi ego in trac.de defin.p.2.Defin.59.nu.1.

119 Vsusfructus † non potest esse sine subiecto,ita in terminis textus est,l.2. ff.de vsufru. quem textum adduxi supra in princi. numero 1. huius reg. nisi esset ad aliquod tempus, prędium occupatũ,

nam

nam tecedente occupatione redijt vsufr. nisi præscriptio intercessit, l. Attilicinius, ff. de seruit. rusti. præd. item fallit, vt licet aquis fundus inundetur, vsufructuarius ibi poterit piscari, l. si ager la 1. ff. quemadmo. vsusfr. amitt. item declaratur procedere, quando perijsset totus fundus, §. fina. Inst. de vsufr. l. penulti. ff. quemadmodum vsufr. amitt. l. si cui, ff. de vsufr. §. adeo inst. locati, secundo declaratur, etiam si constituatur in domo, qua destructa, licet reficiatur, dicitur extinctus, quia nō est eadem res cum prima, l. quid tamen, §. nauis, ff. quemadmo. vsufr. amit. quando enim res penitus est destructa, non durat circa ipsam prior hominis dispositio, l. qui vsumfr. ff. de vsufr. l. qui res, §. aream, ff. sol. matr.

120 Vulnerans hominem † mortuum non punitur, quia homo mortuus non est homo, Barto. l. 1. col. 7. C. qui accusare non possunt, l. soror, C. de his quibus vt indig. hinc est quod clericus percutiēs mortuum non incidit in irreg. dixi supra ampl. 54. & ampl. 45. & ampl. 69. sit igitur regu. quod qualitas non potest esse, sine subiecto, ampl. vt supra.

Fallit tamen pluribus modis, & primo in hære
16 ditate perempta, quæ cum fuerit adita, † ad huc remanet hæres & per consequens ad onera tenetur, Docto. l. cum hæreditatem, & l. sequen. ff. de hæred. instituen.

Secundò fallit nisi res pereat culpa debitoris, quia per hoc debitum nō extinguitur, l. apud Iulianum, §. si post, ff. de leg. 1.

Tertiò fallit in re perempta in genere, quo casu adhuc debitum remanet, quia genus perire nō potest, l. incendium, C. si cer. peta.

Quartò fallit in contractibus vltro citroque obligatoriis, l. Lucius, ff. de euic. vt apparet in ven
17 ditione perfecta, nam licet pereat res † vendita durat nihilominus actio, quam habet venditor ad pretium nondum solutum, l. cum conuenit, C. de peric. & commo. rei vend. nisi venditor in mora, aut in culpa fuerit, Paul. l. si mortuo, ff. de legat. secundo.

Quintò fallit iurib. realibus, quæ permanent habitu, licet in actu non sint, Doc. l. seruitutes, §. si sublatum, ff. de serui. vrba. præd.

Sextò fallit in legato relicto vniuersitati, quod ei debetur licet vniuersitas destruatur, nisi auctoritate propria destruatur, Doctor. l. si grex, ff. de legat. primo.

Septimò fallit post ius quæsitum.

Octauò fallit in furto, cuius odio licet res pereat condictio furti durabit, l. in re, §. j. ff. de condi. furti.

Nonò fallit nisi aliquid loco principalis fuerit subrogatum, l. peculium, ff. de leg. 2. l. grege, ff. de lega. primo.

Decimò fallit in mutuo, nam licet res mutuata pereat, nihilominus adhuc actio durat, sufficit. n. vt reddatur idem in genere, Docto. com. l. 2. ff. si certum petatur.

Vndecimò fallit in impensis factis in re, quæ perijt nam administrator eas petere poterit, l. si hæreditaria, ff. de nego. gest. l. etiam, C. manda.

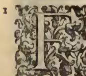
Duodecimò fallit quando transfertur dominium alicuius rei, cuius gratia debetur aliquid,
18 nam † perempta durat adhuc nihilominus actio, exempl. est. monasterium accepit domum ab aliquo cum conditione, vt ei teneatur prestare alimenta. combusta, seu diruta domo nihilominus debentur alimenta, Docto. commu. l. j. vbi Ias. C. de iur. emphy. l. Pignus, C. de pignor. act. quia periculum spectat ad eum, in quem dominium fuerit translatum. Decimotertiò fallit in debitore quantitatis, Docto. commun. l. quod te, ff. si certū pe. nam quantitate perempta adhuc debitum permanet. Decimoquartò fallit in debitore recipiente periculum in fed. si quis, §. penult. ff. de per. & com. rei vend. not. Docto. l. j. C. comod. Decimoquintò fallit quando præcessit mora, siue dantis, siue etiam recipientis, l. apud Iulianum, §. si post,
19 ff. de leg. primo. Decimosextò fallit in † Ecclesia, quæ si casu destruatur non amittit priuilegia, Bru. in trac. de inter. & perempt. Concl. 5. numero 20. Decimooctauò fallit in Excommunicatione, quę etiam hominem mortuum sequitur, gl. cap. adhęc de priuil. capi. sacris de sepul. Decimononò fallit, in priuilegijs dignitatum, quæ durant etiam finita dignitate, Iohan. de Plat. l. cos, C. de excus. muner. libro decimo. glo. & Docto. commun. l. maximarum, C. eodem. Vigesimò fallit, quando qualitas penderet a pluribus subiectis, tunc enim vno sublato, non per hoc tollitur qualitas, sicuti quando sunt duæ, seu plures Causæ, vna sublata non cessat effectus, l. si non lex, ff. de hæred. insti. not. l. tutor, ff. de exc. tut. l. j. §. fina. si quis a par. man. fuer. l. 2. §. corporis, ff. de vac. mune. l. quod ait, §. exercitium, ff. de his, qui not. infam. l. assiduis, C. qui pot. in pigno. hab §. affinitatis, Instit. de nup. capi. 1. §. maxime de renun. c. tantum. 32. quęst. 7. tu vero rectius
20 distinguendo dicas, aut est qualitas † adiecta personæ, aut rei. primo casu. aut est electa industria personæ, aut nō, si est electa, aut competere potest etiam suis hæredibus, qui sunt eiusdem artis periti, aut non, primo casu obligatio transit ad hæredes, Alber. l. inter artifices, ff. de sol. secundo autē casu extinguitur cum persona, l. nemo, ff. de duobus reis, Felin. capit. quoniam, §. is autem, numero 5. ff. de offic. delega. si non sit electa industria personę tunc qualitas eius ei adiecta transmittitur ad hæredes, siue sit commodum siue incommodum, nisi sit ius competens mere personale, capit. priuilegium de regu. iur. in 6. si vero secundo loco rei cohæret qualitas, distinguendo dicas, aut ei cohæret vt generi, aut non, primo casu re perempta nō extinguitur, quia genus perire nō potest, idem est si in quantitate fuerit. l. incendium, C. de reb. cre. l. 2. leg. quod te, vbi Docto. commun. ff. si certum petatur, secundo vero casu extincta re perit qualitas eius, l. 2. ff. de vsufr. Docto. commun. l. 1. C. de iur. emphyt. Ias. l. eius, §. quod si, numero 3. ff. si certum peta. l. si ita, numero 5. ff. de verborum obliga.

obliga. Alexan. conſi. 133. numero 8. libro 6. Pau. l. ſi ſeruus, §. ſi modus, numero 3. ff. de act. empt. c. fina. de reſcript. cap. ad diſſoluendum eum glo. ver ſic. accuſa. de deſpon. impub. Ægid. Boſſ. in tit. de remiſs. merced. nume. 61. Bru. in tract. de interitu concl. 3. nume. 4. & ſequen.

Summaria in vij. Regu.

1 *Forma dat eſſe rei.*
2 *Formæ diuerſitas diuerſitatem rei arguit.*
3 *Formæ omiſsio vitiat actum.*
4 *Formæ ſubſtantialis omiſsio actum vitiat.*
5 *Forma ſublata non corruit actus, cum aliquid de materia remanet.*
6 *Forma omitti poteſt neceſsitatis cauſa.*
7 *Forma quando conſeruari non poteſt, facit actum valere nihilominus.*
8 *Formæ omiſsio non facit partes puniri.*
9 *Forma omitti poteſt ſtante conſuetudine.*
10 *Forma reſcripti poteſt omitti cum læderet ius tertii.*
11 *Reſcriptum cum dicit non obſtante præiudicio tertii, intelligi debet de modico.*
12 *Forma omitti poteſt cum procedit nihilominus effectus.*
13 *Forma omitti poteſt publicæ vtilitatis cauſa.*
14 *Forma omitti poteſt cum ceſſat cauſa eius.*
15 *Forma poteſt omitti cum imminet periculum.*
16 *Forma omitti poteſt ex cauſa iuſta, quam nemo denegaret.*
17 *Forma omitti poteſt ab his, qui ignorant, nec habent copiam iuriſconſultorum.*
18 *Forma inducta per ablatiuum abſolutum poteſt omitti.*
19 *Forma omitti poteſt ab eo, qui eam introduxit.*
20 *Forma quæ poſt actum interuenire poteſt, omitti poteſt.*
21 *Forma poteſt omitti cum a l. ſuppletur.*
22 *Forma per æquipollens adimpleri poteſt cum ipſa ad demonſtrandum requiritur.*
23 *Forma poteſt omitti cum tacitè ſubauditur.*
24 *Forma omitti poteſt cum ad aliquem finem eſt conſtituta, finis autem ſequutus eſt.*
25 *Forma omitti poteſt, cum actus factus eandem vim habet.*
26 *Forma duplex accidentalis & ſubſtantialis.*
27 *Forma per quæ verba dicatur tradita.*

REGVLA VII.

1 Orma † dat eſſe rei, l. Iulian⁹, §. ſed & ſi quis, ff. ad exhib. ibi ſunt verba clara, quæ ita ſe habent. nam mutata forma prope interimi ſubſtantiam rei, vt Marcellus ſcribit cóc. l. Seia, ff. de auro & argen. le. l. ſi conuenerit, §. ſi quis, ff. de pigno. act. vnde ſi eſt
2 diuerſitas † formę, res diuerſa dicetur, glo. d. §. ſed & ſi quis, verſi. ſubſtantiam, facit adhoc, l. mulieris, §. j. ff. de verborum obliga. cap. tua, de deſpon. l. ſi is qui, ff. ad legem Falcid. Iohan. Andr. cap. non eſt, de reg. iur. in 6. cap. detrahe. 1. quæſt. 1. capitu. quia, de elect. cap. ſine exceptione, 12. quæſt. 1. capit. 1. de reb. eccle. non alien. l. cum hi, §. ſi prętor, ff. de tranſact. capi. cum dilecta, de reſcript. vnde
3 † omiſsio formæ vitiat actum, d. l. cum hi, hoc idẽ dixit Euerar. in loco a defectu formæ, numero 2. Abb. cap. prudentiam, numero 5. de offic. delega. Bert. in rubri. de probat. numero 24. & in dubio eſſentialis dicitur Dec. conſilio 429. nume. 5. conſilio 424. numero 2. Ampl. multis mod. reg. hæc, & primo.

1 ABSOLVTIO † nulla eſt, non ſeruata forma abſoluendi, in quocunque caſu, Docto. ca. eum deſideras, de ſenten. excommun. capi. cum aliquis, 12. quæſt. 1. Felin. cap. ex tenore, eodem titu. de ſenten. excommun. Hoſtien. §. qualiter, numero 14. conc. ſimil. Bart. l. j. §. ſi quis, ff. de verborum obligatio. Port. conſilio 29. numero 10. conſi. 36. numero 57. Cępha. conſi. 229. numero 3. Dec. conſi. 466. numero 14. Felin. cap. cum dilecta, nu. 16. de reſcrip.

2 Accuſationis forma † non ſeruata, actus redditur nullus, videlicet vt habeat paratas prohibitiones atque libellum offerat, ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalibus, licet diuerſimode, l. is apud quẽ, C. de edendo, cap. ſciant, 2. quæſt. 3. l. 1. C. de edicto diui Adr. toll. l. libellorum, ff. de accuſa. l. data, C. qui accu. non poſſunt, l. 1. ff. de priua. delict. Hoſtien. in ſumma de accuſ. numero 8. per rationem huius regu. de qua per Grat. conſilio 127. numero 15. volumi. primo. Paris conſilio 99. numero 25. libro primo. Dec. conſilio 12. numero 9. Natta conſilio 32. numero 7. volumi. primo. Hyppo. conſi. 65. nu. 14.

3 Actio nulla oritur ex actu † informi, l. j. §. ſi qs ita, ff. de verborum obligatio. Ripa per hanc regu. l. nemo poteſt, numero 29. ff. de lega. primo. per l. is qui, §. quædam, ff. ad legem Fal. Dec. conſi. 532. numero 5.

4 Addi, nec minui † quicquam poteſt ei, quod eſt pro forma introductum, l. fina. colu. 2. C. de ſuis, & leg. ſed eſt punctaliter obſeruanda, Ange. conſilio 146. l. cum hi, §. ſi prætor, ff. de tranſact. alioquin vnuſquiſque daret formam, quod prohibitum eſt, capit. quia, de elect. Boer. deci. 1. numero 45. imo cum ſit indiuidua, interuallum non recipit, l. furioſum, C. qui teſtam. face. poſſ. Cardin. in clem. cauſam, §. penulti. de elect. Docto. l. 1. §. fuit quæſitum, ff. ad Trebellianum, l. ſi quis mihi, §. virum, de acquiren. hæredi. ideo in ſuſpenſo manere non poteſt, l. obligari, §. tutor. ff. de auct. tutor. §. penult. Inſti. eodem tit. Ripa l. 1. §. qui præſens, numero 10. ff. de ver. obl. Alin. in praxi. iud. §. 3. c. 36. numero 16.

5 Adoptio non iure facta, nulla † eſt, licet confirmari poſsit a principe, l. adoptio, ff. de adopt. dixi ego in meo tracta. de defin. parte ſecunda defin. 74. numero ſecundo. §. minorem, Inſtitu. de adopt.

adopt.idem est in arrog. dixi dicto loco, nume.4.

6 Alienatio rei † ecclesiasticæ, non seruata forma, est ipso iure nulla, Doctn.commun.capi.1.de rebus eccles.non alien.in 6.clem.1. eodem titulo, extrau, ambitiosæ, eod.ti.cap.sine exceptione 12. quæst.1.Euerar.in loco a defectu formæ, numero 3.fallit hoc dictum quatuor modis, vt per Augusti. Ber.capit. quæ in ecclesiarum, numero 39. de consti. formam autem ponit Hosti. in summa de reb.ecclesi.alie. vel non, nu. 4.quæ forma nec per consuetudinem minui potest, Doc.cap.cum causam, de re iudic.glo.c.1.de consuet.c.quę in ecclesiarum, de consti.

7 Appellatiō nulla est non seruata forma, † videlicet si fuerit facta extra tempus, vel ad non competentem iudicem, l.j.C.de tempor.appellat.l.pręcipimus, C.de appell.vt post decem dies, §.1.auth.de appel.& intra quæ temp. cap.anteriorum, 2. quæst.6.cap.cum dilecti, de confirm.vti.vel inuti. hoc idem si tertius appellat Hyppo. l. extra territorium, nu.49.ff.de iurisd.om.iud.l.vnica, nume.160.C.de raptu virgin.Paris.consilio 109.nu.15. volumi.4.

8 Baptismi forma † omnino seruari debet, videlicet, baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, c.j.de bapt.Can.4.sess.7.Cōci.Trid. in tit.de sacram.bapt.Abb.d.c.j.in fine, Host.eo.ti.numero 6.Magist.senten.lib.4. distinctio.3. Euang.Math.cap.fina. diuus Tho.3.p.summæ.quęstio.61.artic.5.

9 Beneficium ecclesiasticum † non potest licite sine canonica institutione obtineri, c.j.vbi Dyn. numero 2.& Boer.in addi.ad ipsum, numero 8.& seq.de reg.iur.in 6.

10 Cessio nulla est forma iuris † omissa cessionis, authen.nunc si hęres, C.de lit.cont.l.nomen debitoris, ff.de leg.3.vt si fiat potentiori, cap.2.de alie.iud.mut.causa fact.l.2. C.ne liceat potentiori, vt si potentior esset ratione officij cuius occasione aduersario terribilis esset, l.fina.C.quod met.causa, Feder.consilio 85.Bal.consilio 136.volum.2. Socin.in reg.48.Goza.consilio 3.nume.26. quod procedit tam in reo, quam in actore, Dec.c.1.nu.25.de offic.deleg.

11 Citatio nulla est, si non fiat cum † forma competenti, Specu.in tit.de citat.§.sequitur, numero 21.& si male fiet corruit processus, capitulo primo de caus.poss.& propriet.clemen.pastoralis, de re iudica.glo.& Bal.leg.fina. C.de legibus, Maria. in tracta. cita. articu.20. quæstio 25. Ægid.Boss. in titu.de cita.numero 13.gloss.capitulo io causis de offic.delega. Decis. Neapol.366. Vant.in tracta.de nullita.in titu.de nullita.ex defectu cita.numero 23.

12 Codicillus non valet si in eo dabitur, † vel adimetur hæreditas, §. codicillis, Institu.de codicillis, dixi ego in tracta.de defin.par.2. defin.77.numero 2. item non valet si in eo non fuerint adhibiti quinque testes, l.fina.cum glos.versicu.quinque, Codi.de codicillis, Rolan.in tracta.de codicil.§.sciendum, numero 11. & est com.opin.

13 Collatio nulla est re ipsa, † nisi tantum quis remittat, quantum conferre tenetur, item nō fit cautione, nisi per satisdat.fideiussor.vel datione pign. l.j.§.iubet, ff.de collat.Vital.in tracta.de collat.§. de personis, numero 24.conc.simil.Alexan.consi. 137.numero 15. vol.2.

14 Commissio forma, non † seruata, quod fit ipso iure non valet, Ias.post Pau.l.si procurator, numero 5.C.de procura.Bar.l.item, §.sed si, ff.quod cuiusque vniuer.nom.Fel.cap.cum dilecta, num.36. de rescr.Alexan.consi.1. vol.4. Strach.in tract.de mercat.tit.man.nu.9.

15 Commodatum nullum est † eius neglecta forma.l.3.§.fina.ff.commod. Innocen.capitu.primo. de commod. Hostien. eodem titu. numero 4. l.in commodato, ff.eod.per hanc reg.conco. Por.consilio 29.numero 10.consilio 112.numero 28.Cępha.consilio 219.numero 3.Deci.consi. 532. nu. 5.Craue.consi.224.nu.7.

16 Compromissum nullum est non seruata † forma iuris, videlicet non citata parte, quando de iure compromissum est, glo.l.j. vbi Bald.& Roman. ff.de arbi.habent enim arbitri iurisd. ordinariam, capi.suspicionis, de offic.delega.ideo etiam libellus requiritur, adeo vt eius omissio vitiet senten.l. prolatam, C.de senten.Docto.commun.capi.cum dilectus de arbitr. Bapt.in tracta. de arbit.quæst. 29.item iuramētum calumniæ arbitro pręstatur, glo.l.fina.§.sed quia, ver. compromisso, C.de iur. cal.Blanch.tract.de compr.q.8.nume.2. nume.8. numero 12.

17 Conditionaliter statutum loquens † formam inducit, adeo vt si omittatur vitiabitur actus, Bal. auth.matri, & auię, C. quando mul.tut.offi.fung. l.prætor, ff.de collat.bon. Felin. capi.cum dilecta, numero 23. de rescript. Deci.consilio 11.numero 9.Docto.commun.l.hac consultissima, C.qui testamen.facere poss.l.2.§.quod si, ff. soluto matrimonio.Barto.leg.2.§.j.ff.de donat.Petr.Gherard. singu. 4. numero quarto. Gozadin. consilio 73. mero 13.

18 Conductio nulla est, non seruata eius forma, † vt si deficiat in ea consensus, pretium, ac tempus determinatum, not.l.si merces, ff.locati, deficiente enim forma, deficit actus, Alexan.consilio 137.numero 15. vol.2. Plot.l.si quando, numero 372.C.vnde vi.

19 Confessio extraiudicialis non † seruata forma non probatur plene, l.certum, §.si quis, ff.de confess.glo.& Abb.cap.fina. de success. ab intesta.Afflic.Decis.12.numero 2. Decis.337. Abb. Paris. consilio 120.numero 4.volumi.j. Marsi.rubri.C. de proba.numero 96.idem singu.329. Craue.tracta.de antiq.tempor.par.j.numero 45.Felin.capi. si cautio, numero 22.de fide instr. Hyppol.l.j.numero 59. ff.de quæst. Georg.l.prima.nume.27.de interrog.act.

20 Contractus † nullus dicitur, non seruata forma iuris, quę neque de consensu partium omitti potest,

test,l.cum precario,ff.de prec.l.nemo potest, vbi Docto.com. ff.de legat. primo. tendit enim forma in fauorem publicum,ne falsitates committantur,l.iubemus,C.de testam.l.fina.C.de fideicom. Maranta in tracta.de ord.iudic.numero 42. Rui. consi.158.numero 12.volumi.4.Gozad.consilio 40.nu.4.Iac.Menoc.in tract.de arbitr.iudi. q.30. numero 6.libro j.Dec.consi.11.nu.8. Port.cons. 36.numero 57.

21 Cumulatio plurium † actionum,est contra formam libelli, quando sunt ad inuicem contrariæ, Docto.commun.l.edita,C.de edendo,l.naturaliter,§.nihil commune,ff.de acquiren.poss.Dyn.c. nullus pluribus,numero 9.de reg.iur.in 6. Ias.§.si minus,colum.12.Institu.de act. Alexa.l.si idem, ff.de iurisd.omnium iudicum, Bart.l.libellorum, §.sed si,colum.1.ff.de accusa.Roman.consi.240. facit,l.vbi repugnantia, ff.de regu. iur. quia duo contraria simul esse non possunt, d. lege vbi repugnantia.

22 Decreti forma non † seruata ad vnguem,reddit omnino alienationem nullam, Felin. cap.quæ, in ecclesiarum,nu.8. de const. Ias.auth. res quæ numero 26.C.comm.de leg.Socin.in consilio 19.numero 2.volumi.3,Tyraq.in tract.de retr.§.j.glo. 9.numero 180.& d.loco, §. 35. numero 2. Deci. consilio 142.numero 5.& consilio 444.numero 11.Cassan.consilio 32.colum.2.Rubeus consilio 59.numero 50.dixi supra ampl.6.conc.simi.Alexan.cosilio 42. numero 28. volumi.1.Deci.consilio 19.numero decimo.Calca.consilio 8. numero 22.Deci.Pedamon.164. numero quarto. Alexan.consilio 112. numero 1.vol.6. Port.consi. 28.numero 50.

23 Delegatus nihil agere † potest contra formam iuris,ac etiam suæ delegationis, cap. cum dilecta, de rescrip.Docto.l.diligenter, ff.mand.capi.causam quę,de offic.delega. Felin.d.capit. cum dilecta,numero 9.

24 Denunciatio non potest † omitti, quando de forma introducta est, Alexan.consilio 26. vol.6. Iacob.l.emptor.C.de euict.Bal.consilio 283. vol. 1.Barto.l.non solum,§.morte, ff.de oper.no.nunciat.Tyraquel.in tracta.de retra.§.36.glo.2.numero 28.

25 Dictio dummodo,habet hanc vim, † vt in id, quod ea dictione adijcitur,si cōtingat præter intentionem disponentis eius actus, veluti forma omissa redditur nullus, Iohan.Andr.capit.ex tuarum,versic.dummodo,de auct.& vsu pallij,Alex. l.1.numero 7. ff.ad legem Falci. Deci.consi.326. col.2.Beneu. Stracha.in tracta. de mercat. in titu. mandati,nu.8.

26 Donatio causa mortis nulla est, † non seruata forma iuris, videlicet facta coram quinque testib. l.senatus,§.si quis,ff.de dona.causa mor.l.fina.Codice eodem.

27 Donatio excedens quingentos † solidos, non valet,nisi fuerit insinuata,l.si quis,§.cæteris,C.de donat. est enim insinuatio de forma ipsius,l.sancimus,C.eo.Barto.l.Modestinus,ff.de donat. Doc. l.illud,C.de sacrosanct.eccle.Paris.consilio 25.numero 55.libro primo. Socin.iun.consilio 69.numero 37.consilio 77.numero 55.lib. primo. Rui. consi.159.nu.6.vol.4.Anto.tract.de insinua.p.2 nu.1.Gui.dec.325.

28 Dos debetur † ecclesiæ, vel pio loco de necessitate in limine fundationis,glo.capitulo placuit, 1.quæst.2.cap.nemo,de consecra.distinctio.1.gl. copit.pię,16. quæst.7. Abb. capitu.cum sicut,de consecra.eccle.& alta.Lambert,in terminis in tracta.de iure patro.par.1.libro primo,artic.x.quæstio.5.numero 1.capit.sine exceptione,12.quęst. 1.capit.nulli,de reb.eccle.non alien. quæ dos pro forma est etiam perpetua, ad hoc vt fundatori cōpetat ius patronatus, Lambert.d.loco.j.parte lib. secundo.artic.2.quæst.5. numero 3.ita nouissime disponitur in Conc.Triden.sess.14.cap.17. tit.de iure patrona.vbi de hoc verba expressa sunt.

29 Editio fieri non debet † per reum actori,ad intentionem fundandam, secundum Docto. commun.l.j. C.de edendo,Deci. capitulo primo, numero 13.vbi Augusti.Ber.numero 46. de probat. Ias.l.pretor, numero 9. ff.de edendo est enim hoc contra iuris formam,Felin.d.cap.primo,numero 14.& Abb.numero 22. Alexan.consi.58. numero 4.volumi.j.l.in fraudem, §.nec instrumenta,ff. de iure fisci.

30 Electio contra iuris formam † nulla est, capit. propter,de elect.vbi Doctor.commun. Gulielm. in tracta.de electio.capitu.19.glo.capit.notatis,§. j.de elect.Bocr.in termin.deci.1.numero 28.Hostien.in tit.de elect.numero 14.Doct.com.c.1.de regu.iur.in 6.

31 Emancipatio † nulla est,non seruata forma,gl. §.nostra,versic.reformauit, Insti. quibus mod.ius patr.pot.solu.glo.& Aret.d.loco numero 13.l.j.l. Pantonius,ff.si quis a patre fuer.manum.conc.supra ampl.5.

32 Emphyteusis nulla est † forma iuris non seruata,Docto.commun.leg.j.C.de iur.emphy. cap.1. de reb.eccle.non alie.dixi supra ampl. 6.

33 Emptio nulla est † sine pretio, & consensu,§, j.Institu.de empt.& vend.conc.ampl.proxima facit,l.cum precario, ff.de precar. Dec. consi.466. numero quarto.Cæpha.consilio 219. numero 3. Craue.consilio 230.numero 7. Port. consi. 161. numero 20.consilio 200.numero 6. Grat. consi. 127.numero 15.volumi.primo. Paris.consilio 61. numero 15.volum.3.Barto.consilio 164.numero 2. volumi.2.

34 Emptor pro forma † tenetur in causa euictionis venditori denunciare ad hoc, vt ipse teneatur de euictione, Barto. l.empti. C.de euict. Doctor. commun.capit.fina.de emptio.& vendi. Alexand. dicit hanc commu.esse l.2.§.voluntate,numero 5. ff.soluto matrimonio.consilio 24.numero 5.vol. 4.Corne.consilio 255. numero 4. volumi.3.Feli. cap.cum M.numero 65.de consti.rubri.l.non solum,§.morte,numero 682.ff.soluto matrimonio,

Ias.

Iaſ.l.2.§.voluntate, numero 26.ff.ſolu.matrimo. Barbat.capitu.fina. numero quarto, de emptio.& venditio.

35 Æquipollens † non ſufficit, vbi certa forma a iure ſtatuta eſt, Boer.deciſ.j. numero 45.gloſ.clem. 1.de vit.& honeſta.clerico. capi.j. de vaſallo,qui contra conſuet.Docto.commun.capit.ex tuæ de cleri.non reſid.Afin.in praxi iudic.§.3. capit.36. numero 12.& cap.37.numero 1.Craue.conſi.12. numero 2.Felin.cap.dilecta,numero 25. de reſcr. Deciſ.Pedam.92.numero 15. & eſt commu. opi. Dec.l.ſi mater, numero quarto. C.de inſti.& ſubſtitu.Dec.conſilio 466.numero 19. Craue.conſi. 177.numero 4.

36 Exceptio † peremptoria, ſi opponitur contra executorem poſt ſententiam,quę tranſiuit in rem iudicatam nulla eſt, quia contra formam iuris eſſet,not.l.2.C.ſenten.reſcin.non poſſe,l.poſt rem, ff.de re iudica.capi. cum olim il 2. de priuileg.l.ſi maritus,§.præſcriptiones,ff.de adulter.l.minor.ff. de minor.Paris.cap.exceptionem, numero 33.de exceptionibus,Nicon.capit.quoniam contra,numero 302.de probat.Socin. Iun.conſilio 45.numero.8.volumi.1.Zanettinus in tracta. differ. iuris, Canonic.& ciuil.differ.185.numero 261.Odofr. tract.iu. numero 52.item dilatoria exceptio poſt litem conteſtatam opponi non poteſt,capi.inter, de ſenten.& re iudica.l.fina.C.de except. Lita,C. de procura.Ruin.conſi.71.numero 3.volu.5.Paris cap.exceptionem,numero 4. de excep.Felin.c. inſinuante,numero 1.de leg.Felin.cap.exceptionem,nume.11.de exceptio.Alexan.l.ita, numero 6. C.de procurat.Roman.l.ſi mulier, num.21.ff. ſoluto matrimo.

37 Excuſari nemo † debet de ignorantia formæ, l.fina. C.de teſtam. Tiraq.in tract. de retr.conu. §.4.glo.6.numero 32.glo.l.ambiguitas, C. de teſtam.Docto.l.iuris ignorantia, C.qui admitti,capitulo ignorantia,vbi Dyn.numero 3.& Boer.de reg.iur.in 6.

38 Executio ſententiæ † nulla fit, omiſſa forma, Afflict.deciſ.396.nume.11.vt ſi fieret durante tempore appellationis,glo.l.vnica,§.nouari,ff.nihil nou.appell.pend.Franc.capit. non ſolum, nu. 7.de appel.

39 Exhæredatio nulla eſt omiſſa † forma,§.cauſas, authen.vt cum de appell.cogn. vt exprimatur cauſa,nomen filiorum, ſit pura,non autem ſub conditione, Inſtitu. de exhæred. liber.in princ. Rolan. in tracta.de arte teſt.in rubri.14. numero 12.l.& ſi.§.pure,ff.de liber. & poſth. l.iam dubitari,ff.de hæred.inſti.Iaſ.§.pure,nume.9.Ange.tracta.de teſta.gl.74.num.4.l.ſub conditione, ff.de bon. poſ. contra tabu.

40 Factum non dicitur, † quod formam non habet,l.ſi is quis,§.quædam,ff.ad legem Falcid. l.1.§. hæc verba, ff.ne uis fiat ei, Barto.l.1. numero 10. C.de fide inſtrumentorum, Alexan. conſi.42.numero 28.volumi.1.Calca.conſilio 8.numero 22. Felin.capitu.examinata, numero 5. de iudic. nec ſufficit plura eſſe obſeruata, ſi vnum deficit, Natta conſilio 262. numero 7. Grammat. Deci.79. numero 3.

41 Fauorabilis res licet agatur † nulla eſt, ſi deficit forma, Tiraq.l.ſi vnquam, ver.reuertatur, numero 67. C. de reuoc. dona.per l.qui Romæ, §. Flauius, ff.de verborum obliga. Bal.l.ſi teſtamentum,C.de teſta.idem conſilio 238. volum. 1. Iaſ. l.j.§.ſublata,nu.8.ff.ad ſenatuſcon. Treb. conſilio 149.& conſi.191.vol.2.

43 Feudum † ſi obligatur, ſiue tacite,ſiue expreſſe obligatio non tenet, quia contra iuris formam fieret,Specu.in titu.de pignor. §.j. nu.30. Salyce. l.fina.C.de iur.emphy.Bald.l.3. C.vt in poſſ.lega. Alexan.conſi.16. numero 2. vol.7. Iaſ.d.l.fin.nu. 54.& eſt com.ut atteſtatur, Ripa. l.obligatione, nu.36.ff.de pignor. quicquid dicat, Bart.in contrarium,l.ſi conſtante, numero 73.ff.ſol.matr.Neguſ.dicit hanc eſſe com.in tract.de pignor. par.2. prin.2.membro, nume.73.

44 Fideicommiſſum † introductum non dicitur, niſi adſit forma, videlicet ut aliquis inſtituatur recto iure teſtamento heres, eiuſque fidei committatur, vt eam hæreditatem alii reſtituat, alioquin inutile eſſet, §. & quia, Inſtitu. de fideicom. hæred. Zaſius l.patre,numero 6. ff.de his qui ſunt ſui,Bellon.Inſtitu.de fideicom.hæred. numero 3. nec valet regulariter, niſi in teſtamento ſolemni, Docto.commun.l.qui Romæ, §.cohæredes, ff. de verborum obligatio.vbi Alexan.numero 4.Soci. numero 19.Dec.conſilio 288.numero 19. Ruin. conſilio 214. numero 16. volumi. j. Paris conſilio 100.numero 22.volumi.4.Alciat.conſilio 517. numero 3. Gui.conſilio 224. nume.1.non nulli tamen tenent,quod ex contractu tranſactionis oriatur fideicommiſſum, Dec.conſilio 63.numero 4. conſilio 245.numero 7.Craue.conſi.130.conſilio 185.num.6.refert nouiſsime Doctiſsimus Fran. Marzar.in tracta.de fideicom.quæſt.2. adducens etiam Socin.iun.conſi.142. nume.11.libro 3.conſilio 180.nume.4.volu.2. Berenga.l.in quartam, nu.239.ff.ad l.Falc.

45 Fideiuſsio nulla eſt,forma iuris non † ſeruata, hoc pacto: videlicet ſic fide tua eſſe iubes, quod illi credidi,& ille reſpondeat fide mea eſſe iubeo, §.in ſtipulationibus,Inſtit.de fideiuſſor.Hoſtien. in ſumma eodem, numero 4. pro forma, igitur eſt vt requiratur ſtipulatio, l.Blanditius, C.de fideiuſſor.l.ſciendum cum glo. & Iaſ. numero 2.ff.de verborum obliga.Marſi.in rubr. de fideiuſſor. numero 356.Crot.d.l.ſciendum,numero 7.Galiau. rubr.de fideiuſſor, numero 7. Fort.l.legitimam, numero 45.de pact. Niger. l. j.numero 55.ff.de verbo.obliga.

46 Fidelitatis forma † non ſeruata, non obligatur vaſallus, tot.titu.in vſibus feud. de forma fidelita. & ſequen. vbi not.ſex debere ſeruari in dicta forma.

47 Fides informis, † dicitur mortua fides, quando præſertim ſine operibus eſt, inquit Iaco.Apoſto.

docet

docet hoc latiſsime diuus Thom. 2.2. quæſtio.4. articu.quinto.

48 Gabella ſi non † ſoluatur de contractu celebrato, facit contractũ nullum, ſtante ſtatuto, qood ſi de quolibet contractu non ſoluatur gabella, ſit ipſo, iure nullus, Bart.l.cum mulier, nu.7, vbi Alex. nume.17.ff.ſoluto matri.Ange.in authen.vt iudi. ſine qooque ſuffragio, §.itaque, Areti. conſi.101. Bertach.in tracta.de gabel.quæſt.13. numero 17. quia cum aliquid pro forma a ſtat.req. ſi omit.redditur actus nullus, cap.Piſanis, de reſti.ſpol.Felin, capit.cum dilecta, numero 36.de reſcrip.Gozad. conſilio 45.colu.4.volumi.1.Dec, conſilio 11.numero.9. Par.conſilio 61.numero 15. volu. 3.conſilio 68.numero 17.volum.3. Grat.conſi.127.numero 15.volumi.j. Bertran. conſ.364.numero 2. volum.2.Bald.l.humanum, colum. 2. C. de legib. Pariſ.conſi.41.volumine quarto.conſi.33. numero 24.volumi.2.Bald.conſi.11.volu.j.Port.conſi. 28.numero 50.conſilio 36.numero 57.Crau.conſi.230.nu.7.Dec.conſi.466.nume.14. Ceph.conſ. 219. nume. 3.

49 Hæreditas non datur, neque adimitur † in codicillis, eſſet hoc enim contra ioris formam, §.codicillis.dixi ſupra ampliatio.12. vbi nonnulla adduxi.

50 Ignorantia mulierum ruſticorum, † & ſimiliũ, in his, quæ ſunt pro forma, nõ excuſat, præſertim quando aduocatos, atque peritos adhibere potuerunt, vnde ſi in teſtam.ſuis, non adhiberent tot teſtes, quot requiruntur, non valebit teſtamentum, glo.l.ambiguitates, C.de teſtam. l.nemo poteſt, ff. de leg.j.Bal.l.iuris ignorantia, C.qoi admitti, l.penul.C.eodem, Euerar.in loco a defectu formę, nume.8.Bald.tracta.ſtat.ver.concordia, nume. 6. Aſin.in praxi iudi.§.3.cap.49.nu.1. Doc.com.cap. ignorantia, de reg.iur.in 6.

51 Indiuidua res dicitur † forma, inde non poteſt pro parte omitti, l.hæredes palam, §.fina.Bal.l.ſi is qui, vbi Bald.ff.de teſtamen. l. ſi ſeruus, ff.ſi quis caut.Docto.commun.l.Pedios, ff.de arbitr.l.certi condictio.§.quoniam vbi Albe.ff.ſi cer.pe. Bar. l.Græce, §.illud, ff.de fideiuſſor.dixi ſuper regul. fallen.42.

52 Inſtitutio hæredis eſt de forma † eſſentiali teſtamenti, §.ante hæredis, Inſti.de legatis, cũ glo. ver.fundamentum, l.fina.ff.de iur.codicil. l. pe.ff. de his, quæ in teſt.delent.Docto.com.d.§.ante hęredis, numero 3.

53 Inſtrumentum nullum eſt † non ſeruata debita iuris forma, etiã ſi forma introducta eſſet de cõſuetudine, glo.§.ergo, Authen.vt præponatur nomen Imper.Alexan.conſi.166.volumi.ſexto. conſilio 37.colum.4.volumi.ſexto. Bald.conſilio 55. colum.2.volum.ſecundo. immo dicit quod abbreuiatura notarij, habere debet omnem ſolemnitatem requiſitam in inſtrumentis, alias ex ea inſtrumentum non poſſet capi. Bal. l. Lucius, ff.de teſta. mil.Ange.conſi.220.Paulus, conſi.195.volumine ſecundo.Alex.conſi.153.volumi. ſecundo. Corne.conſi.193.colu.ij.volu.j.Dec.cap.j. de fide inſtru.Corne.conſi.98. volu.4. Felin.cap.licet x.limita.de proba.

54 Interuallum non † recipit id, quod pro forma ſtatuitur l.furioſum, C.qui teſtam.facere poſſunt, Cardina.ele.cauſam, colum.2. de elect. Alexan.l. j.§.fuit, ff.ad Senatuſconſul.Treb.l.ſi quis mihi, §. viſum, ff.de acquiren.hæred.ideo forma in ſuſpenſo remanere non poteſt, l.obligari, §. tutor. ff.de auct.tutor.§.penultimo. inſt.eo.Ripa.l.j.§.qui præſens, nu.10.ff.de verbo.obliga.Tiraq.in tracta.de retract.lign.§.j. glo.21.nomero 12.Aſin.in praxi iudic.§.3.capite.37.numero 16.dixi ſupra in ampliatio.51.

53 Inuentarium nullum eſt † non ſeruata forma iuris, videlicet ſi fiat non citata parte, Bal.authen. ſed cum teſtator, C.ad legem Falcid. l.ſcimus, C. de iu. deliber. item hoc idem, ſi doloſe omittatur minima res, ex qua hæres teneretur in ſolidũ creditoribus hæreditarijs, glo.& Doct.§.ſi uero, Authen.de hæred.& falcid.Salyce.l.ſcimus, C.de iu. deliber.Guid.in tracta.de forma inuent.nu.5.

56 Iudicium † nullum eſt, quando caret forma, l. prolatam, C.de ſenten.& interl.omni.iud. quæ figura iudicij nuncupatur, Bal. l.neque, §.de plano, colum.2.ff.de offic.proconſ. glo.l.iubemus, C.de lib.cauſa, Maranta in tract.de ord.iud.p.2.nu.26. Corn.conſi.54.col.2. vol.2.

57 Iuramenti forma † ſeruari debet ad vnguem, Bald.tract.de teſtibus, numero 5.Iaſ.l.qui per ſalutem, nume.1.ff.de iureiu.cap.ego, de ioreiu. dixi ſupra ampl.46.

58 Iuriſdictionis forma † ad vnguem ſeruari debet, vnde vbicunque formæ præfixio traditur a principio ioriſdictionis, eius omiſsio vitiat ipſo iure actum, Abb.in diſputat.quæ incipit, Auger.colu.13.quem citant addentes ad Iaſ.l.vnica, numero 9.C.de offic.præſid. Ancha.clem.j. de ſequeſt. poſſ.& fruct.glo.fina.clem.j. ver.Inhibentes de iure patro.per iſtam regu.de qua per Deci.conſilio 11.numero 9.Ancha.conſilio 45.numero 7.Pariſ. conſilio 61.numero 15.libro 3.conſilio 49.num. 21.libro ſecundo.Gra.conſi.127.numero 15. volumine primo, Bertrandus conſi. 394. numero 2. libro ſecundo & Fulg.l.ictus, numero 7. ff.de his, qui notan.infam. Sebaſt. vant.in tracta. de nullit. ſen.ex defectu proceſſus, numero 54.Alexan. conſilio 50.no.5. volum.5. Ploc.l.ſi quando, numero 372.C.vnde vi.

59 Legatum † nullum eſt ante formam teſtamenti, hoc eſt ante hæredis inſtitutionem, §.ante hæredis, Inſtitu.de legatis. ſed facta hæredis inſtitutione ſi contigerit teſtamentum dici nullum ex cauſa præteritionis, vel exhæredationis, nihilominus legata quæ teſtator veriſimiliter voluiſſet facere, cum validitate teſtamenti debentur, authen.ex cauſa, vbi Iaſ.numero 8.& commun. Doc. C.de liber.præte.

60 Legitima ſi † non relinquatur, vel aliquid eius loco teſtamentum eſt nullum, ex quo non eſt ſer-

uata forma legis, §. aliud quoque, Authen. vt cum de appel. cognoscitur, Alex. authen. non licet, nume. 11. C. de libe. præte. Ias. l. si ut certi, C. de testa. milita. nisi causa exhæredationis exprimatur, glo. §. exhæredatos, Authen. de hæred. & Falcid. Imol. cap. Raynutius, de testamen. Docto. commun. au authen. nouissima, C. de inofficioso testamen. Euerar. loco a defectu formæ, numero 4. & nume. sequen.

61 Leuis quælibet † solemnitas omissa, si pro forma tradita sit, vitiat actum, Ancha. cap. ea quæ, columna 72. de regu. iur. Felin. capit. fina. §. is autem de offic. deleg. Dec. cap. prudentiam, nume. 4. eod. titu. Tiraq. in tract. de retr. lignagier, §. 36. glos. 2. nume. 26. Guid. Papæ consi. 24. colu. 2. Ang. cons. 186. numero 2. Alexan. consi. 137. nume. 15. volumi. 2. Socin. sen. consilio 24. numero 2. volumi. ij. Plot. l. si quando, nume. 372. C. vnde vi, dixi super regu. v. fallen. 35.

62 Lex † nulla est, eius forma omissa. dixi ego in meo tract. de leg. & stat. par. 3. quæst. j. numero 4. item not. quod quando forma data est a lege, in dubio censetur substantialis, Alexan. consi. 50. numero quarto. vol. 5. Afflict. deci. 355. numero 4. Ias. l. sed si, §. quæsitum, nu. 27. ff. si quis caut. l. Gallus, §. quidam recte, nu. 1. ff. de libe. & posth. Felin. c. 2. col. 2. de testib. Decis. Peda. 162. nu. 16. Dec. cons. 11. nu. 532. numero 2.

65 Mandati forma intuenda † est, ad cognoscendam auctoritatem nuncij vel procuratoris, Bal. l. vnica, columna 19. C. de confessis, Doct. c. ex parte, colum. 6. de rescrip. Ias. l. qui Romæ, §. Callimacus, numero 17. ff. de verborum obligatio. quod adimpleri debet in forma specifica, l. diligenter, ff. manda. capit. cum dilecta, de rescri. Asin. in praxi iudic. §. 3. cap. 37. nu. 3. cap. Pisanis, de resti. spolia. Euerar. in loco a defectu formæ, nu. 4. Ber. consi. 3. volumine 3.

66 Manumissio † non procedit, non seruata forma iuris, de qua in cap. multis, Insti. de liber. leg. 1. C. de his, qui in eccl. man. l. 2. C. commu. de man. dixi super ampl. 5.

67 Mariti consensus si ex forma † statuti requiritur in contractibus mulierum, si non fuerit interpositus contractus reddetur nullus, fallit nisi maritus fuisset absens, Bald. consi. 488. vol. j. consilio 316. volu. 7. Asin. in praxi iudi. §. 3. cap. 37. nu. 4. statuti enim forma ad vnguem seruari debet, Feli. c. cum dilecta, nu. 36. de fide instr. Deci. consi. 11. nu. 9. Paris consi. 61. numero 15. lib. 3. Gra. cons. 81. nu. 7. volumi. 1.

68 Materia vincitur a forma, † Bal. fina. C. de ser. fugit. Ias. l. j. columna 5. cum glo. j. ff. de verborũ obliga. Craue. rubr. de leg. j. numero 150. l. an inutilis, ff. de ac ceptil. dixi ego in tract. de leg. & stat. p. 3. q. j. numero 1.

69 Matrimonium nullum † est non seruata forma iuris, c. cum inhibitio, de clande. despons. c. 1. sess. 24. in tit. de reforma. mat. Concil. Trid. Deci. & Cagno. l. nuptia. nu. 4. ff. de reg. iur.

70 Minimus defectus † formæ, vitiat actum, Bald. l. ordo, colum. 2. C. de exc. rei iudica. Deci. consi. 536. Ias. consilio 167. volumi. secundo. Cagno. in terminis, l. & si nu. 2. ff. de reg. iur. Gramma. deci. 79. numero 14. Abb. cap. fina. de rest. spol. capitu. prudentiam, not. 4. de offic. deleg. Bald. l. testium, C. de testa. Tiraq. in tract. Lignagier, §. j. glo. 21. numero 11. dixi ego latius super. in reg. 5. fall. 35. est enim forma res indiuidua, quæ nõ potest pro parte adimpleri. dixi super. ampl. 51. Boer. cons. 2. numero 1. vol. 2.

71 Notarius nihil agit, † si iuris formam omittit, Alexand. consilio 48. volumi. 5. consilio 46. volu. 6. Cagno. l. si librarius, numero 38. ff. de regu. iur. & si non apponat signum suum, instrumẽtum aliter redditur suspectum, Dec. capitulo scripturã, numero 37. de fi. instrumentorum, Cepo. l. aiunt, §. si intelligatur, numero 12. ff. de ędil. edi. Bald. rub. C. de fide instru. numero 40. Boer. Deci. 37. nu. 10. Dec. cap. 3. nu. 5. de proba. item nisi rogetur a partibus instrumentum redditur nullum, Felin. c. j. nu. 20. de fide instrum.

72 Nouatio nulla † redditur eius forma non seruata, l. obligationum, ff. de act. oblig. §. fina. Instit. quibus mod. toll. obliga. Negus. in tracta. de pign. & hypoth. 6. par. princ. 3. membri, numero 11. Hostien. in summa de nou. numero 3. dixi ego in tracta. de defin. par. secunda. definit. 66. nume. duodecimo.

73 Nuncius ad vnguem seruare † debet eius mandati formam, Docto. commun. l. diligenter, ff. mandati, Asin. in praxi iudic. §. 3. capitulo 37. numero 3. Ias. l. qui Romæ, §. Callimachus, nume. 14. ff. de verborum obligatio. Bal. l. vnica, colum. 19. C. de confess.

74 Oblatio libelli est de forma † iudicij, qua sublata redditur iudicium nullum. cap. licet, de Simon. clemen. sæpe, de verborum significatio. l. penulti. C. de arbitr. Docto. commun. l. j. ff. de edendo, tot. titu. de libelli oblat. Vant. in tracta. de nullita. in titu. de nullit. sent. ex defectu iuris. numero 1 & communi. dicit.

75 Obligatio nulla, vbi † deficit essentialis forma, Ita terminis Ripa, per regu. l. nemo potest, numero 29. ff. de legat. primo. Docto. commun. Institu. de obliga. in princi. in versicu. secundum nostrę ciuita. iura.

76 Ordo si non † seruatur, quãdo pro forma est, corruit actus, cap. cum dilecta, de rescrip. Docto. commun. l. prolatam, C. de senten. & interl. omn. iudic. Maranta in tract. de ordi. iudi. in procemio, numero 12. Euerar. in loco ab ordine, numero 4. dixi ego in tracta. de leg. & stat. in procem. numero septimo. eodem pacto dicitur modus, Paris. cõsilio 19. numero 8. libro 2. Grat. consilio 107. nu. 7. volumi. 2.

77 Pactum contra formam † iuris factum, est ipso iure nullum, l. cum precario, ff. de precar. l. pacta quæ contra, C. de pac. Doct. com. l. nemo potest, ff. de leg. j. l. pen. C. de pact.

78 Pensio

78 Pensio † nulla est non seruata solemnitate iuris, Abb.ca.extirpanda not.2. de præben.& dign. Docto.cap.ad audientiam de rescri. vt quando sine causa cum labe simoniæ absque auctoritate superioris, imponeretur, Abb.capit.cum causam, de præben.Hyeron.Gigans.in tracta.de pens. quæst. quinta.

79 Permutatio nulla est vbi † certa species pro certa non datur, l.quoniam, C.de rer.perm.alioquin esset contractus innominatus, do vt des, l.naturalis, ff.de præscr.verb.l.j.§.permutatio. ff.de rerum perm.Gost.in sum.eo tit.nu.2.

80 Pecuniæ forma † mutata censet mutata substantia, glo.extrau.vnica, de sent.exc.§.si vero, ver. taxetur in terminis.

81 Petitionis † forma semper inspici debet, ad cognoscendum, cuius sit iurisdictio. Afflict.decis. 297.numero 3.glo.cap.cum sit, de foro com.l.pe. ff.de iurisd.omn.iud.glo. cap.cæterum, c.cum sit, de foro comp.

82 Pollicitatio † nonest, vbi non seruatur forma iuris, videlicet vt sit sola offerétis promissio. dixi in tract.de desip.2.defin.46.numero 16.l.j. ff.de pollicit.Alba.rubr.ff.de verb.obl.nu.76.vbi Docto.commun.

83 Plura cum requirūtur in † aliquo actu pro forma, vno omisso vitiatur actus, gl.l.cum hi, §.si prætor, ff.de transactio.leg.ad testium, §.si quis, ff.de testi.Iaso.l.quod si, numero 29. ff. de liber. & posthum.

84 Positio nulla est, nisi fiat de re, † de qua agitur, l.confessionibus, ff.de interroga.act. not.Specula. in titu.deposit.§.5.numero 4.capit. cum olim, de offic.iud. deleg.

85 Præbendæ nulla † collatio est, nisi pure, palam, libere, & sine diminutione conferatur, capit.fina. de pact.cap.quam pio.j. quæst.2.cap.vnico, §.porro, vt benefic.eccle.capitu.perniciosam, 18.quæst. 2.c.Clericus, 81.dist.c.quia propter, de elect.c.relatum, de præb.c.ad supplicationem, de renun.c.j. & seq.vt Eccle.ben.sine dimin.conf.c.j.de reg.iu. in 6.ubi glo.& Dyn. & Boer.

86 Precarium non dicitur † si datur aliquid alicui ad certum tempus, ita ut ante petere non possit l.j.l.cum precario, ff.de precario.

87 Præscriptio sine possessione ciuili, & † naturali non currit, item neque absque, titu.& bona fide, Docto.commun.cap.2.de reg.iu.in 6.ubi Boe. numero 5. dicit hanc esse commun. ac procedere tam in præscriptione reali, quam personali, Felin. capitu.causam, numero decimotertio. de præscri. Barto.l.3.§.ex contrario, ff.de acquir.poss.Matthe sil.not.24.Roman.consilio 116. Docto. commu. capitu.primo, de præscr.Alexan.consilio 188. volu.secundo.

88 Præsentationis forma † omissa, nullum ius tribuit præsentato c. fi.de ęta.& qual.nisi fiat a delegato de latere, Crau. consi.177.nu.5. Asin. nu.5. Asin.in praxi iudi.§.3.c.37.nu.13.

89 Præsumi non dicitur † forma, nisi ex diuturnitate temporis, quit tūc etiam extrinseca præsumetur, Docto.commun.l.sciendum, ff.de verbo.obliga.l.qui in aliena, ff.de acq.hæred. Goza.in consi. 73.Craue.in termin.consilio 317.numero 2.Dec. consi.442.colum.5.Alex.consi.179.col.3. vol.7. Corn.consi.181.col.6.vol.2.Ias.consi.64. volu.1. Dec.consi.638.nu.8.

90 Præteritio filij facta a matre, † sine inserta causa legitima, reddit testamentum nullum, §.aliud quoque, Auth.vt cum de appellatione cogn. Euerar. in loco ab ordine, numero 4. Ias.l.si ut certi, C.de test.mil.Bal.consi.2.vol.j.

91 Probari debet de forma, † alioquin non præsumitur, August.c.cum dilecta, numero 1.de empt.& vend.Bar.l.si forte, ff.de castr.pec. dixi super ampl.a.89.

92 Processus † nullus est forma iuris omissa, Port. cōs.155.nu.1.item si forma rescripti fuerit omissa, c.venerabili, de offic.dele.Ant. c.Pisanis, nu.7. de resti.spol.Dec consi.603.nu. 10.Sebas.Vant.in tracta.de null.in tit.de nullit.sent.ex defectu processus, nu.30.

93 Procurator excedere non † potest formā, & fines mandati, Euerar. in loco a defectu formæ, nu. 4.Asin.in praxi iudic. §.3.c.37.num.3.dixi super amp.65.Ias.l.qui Romæ, §.Callimacus, nu.14.ff. de uer.obli.

94 Pronomen si ex forma statuti † apponi debeat in contractu, eius omissio uitiat actum, quando scilicet statutum vlterius procedit annullando, Iaso.l.prima.numero 5. in termi.huius regu. ff.de liber.& posthum.statuti enim forma seruanda est, Dec.consilio 42.numero 5. Ale.consi.138.nu.6. volumi. 7.

95 Protestatio nulla est si fiat contraria facto, † est enim contra iuris formam, l.cum plures, §. locator, ff.locati, capitu. solicitudinem, de appellatio. Docto.commun.l.non solum, §.morte, ff.de noui oper.nunciati. Asin.in praxi iudi.§.17.c.2.numero 3.& est commun.opin. Cępha.consi. 133, numero 86.

96 Qualitates † plures si ponuntur copulatiue in in aliqua dispositione, requiritur concursus vtriusque, quando scilicet pro forma positę sunt Soci. in termin.huius regu.l.falsa, §.fina.numero 2.ff.de cond.& demonstr.Cornel.consi.105.volu. 2.quæ enim introducta sunt pro forma, debent ad vnguē obseruari, Bal.l.2.C.de suis, & leg.Duen.reg.165. numero 1.

97 Relatio non implet formam, † Aret. l. si is ad quem, ff.de acquiren.hæred. Docto.commun.l.1. ff.de liber.& posthum.Ias.l.Gallus, §.idem, ff.eod. doc.l.hac consultissima, §.per renunciationem, C. de testamen.l.ait prætor, §.j. ff.de re iudica.Ripa. l.j.numero 64. ff. de vulga. & pupil.substi.Betrandus consilio 182.uolum.secundo. Gratus consilio 29.Tiraquel.in tracta.de leg.connu.glos.septima. numero 188.

98 Renunciari non † potest id, quod pro forma introductum est, l.si unus, C.de testa.l.nemo potest,

test,ff.de leg.j. l.cum precario, ff.de precario,l.2. ff.si cer.peta.l.cum hi,§.si prætor, ff.de transact. Doct.auth.hoc ius,C.de sacrosanct.eccle.Bald.l. fina.C.de suis,& legit.l.contractus,C.de fide instrumentorum,Feli.cap.cum dilecta,nu.20.de re scr.Maranta in tracta.de ordic.iudic.p.3.nume.9. in principio,quia forma introducta est ob fauorē publicum,cui per partes renunciari non potest,l. ius publicum,ff.de pactis, decis.Pedamonta. 165. numero 7.

99 Rescripti forma † omnino seruari debet,capi. cum dilecta,vbi Felin.numero 8. de rescrip. Augu st.c.cum sit Romana,nume.69.de resc.Gram. decis.79.nu.11.Ancha.consi.36. Dec.consi.229. volu.2.Bal.l.2. ff.de ser.& aqua. Vant.in tracta.de nullit.in titu.de null.sent.ex defectu iurisdi.num. 91.Dec.consi.603.numero 10. Ber.consi.88.nu. 6.volumi.primo.

100 Rusticus non excusatur † ab ignorantia omissionis formę,not. Doct.l.properandum,C.de iudic.§.pupillus,Auth.de hæred. & Falc.Bal.l.iuris, C.qui admitti,idem in tract.stat.versicu.concordia numero 6.l.fina,C.de testam.Tiraq.in tracta. de retro.conuent.§.4.glo.6.numero 32.Bal.l.fin. C.de iur.delib. Alex.consi.165.columna 2.volu. 6.Euer.in loco a defectu formæ, nume. 8.no.Dy. glo.& Boer.cap.ignorantia,de regu.iu.in 6.Afin. in praxi iudic.§.3.capitulo 49. nume.1. Docto.l. nemo potest,ff.de leg.j.

101 Sententia nulla est non seruata † forma iuris, no.Docto.l.prolatam,C.de sent.& inter.om.iud. l.C.de excep.rei iudic.c.ad petitionem,§.fin.ff.de accusa.cap.veritatis, de dolo,& contu.Specu.in titu.de sent.§.nunc videndum,Abb.c.cum olim,de sent.& re iudica.Vant.in tracta. nullita.in titu.de nullit. senten. ex defectu procur.numero 3.plura adducit.

102 Solemnitates iuris † cum pro forma introductæ sunt,non debent omitti, etiam in fauorabilibus,Tiraquel.l.si vnquam, versicu.reuertatur,numero 67.C.de reuocan.donat. Felin.cap.cum dilecta,nume.23.de rescrip. Dec.consi.11.numero 9.Grat.nu.14. consi.16.vol.1. Goz.consi.73.nu. 13.Paris consilio 61.nu.15.volum.3. Bertrandus consilio 364.numero 2.volumi.2. Paris consilio 33.numero 24.volumine secundo. Euer.in loco a defectu formę,nu.6.not.Doct.com. l.Iulianus, §. sed si quis,ff.ad exhib. August.consi.171.num.17. volumine j.

103 Statuti forma † ad vnguem seruari debet, Bal. l.comparationes,C.de fide instrumentorum,l.humanum,colum.1.C.de legibus,Ang.consi.89. Ancho.consi.36.Deci.consilio 22.nec sufficit per æquipollens adimpleri,l.qui per salutem,ff.de iureiuran.glo.capitulo vt circa de elect.in 6. l.cum antiquitas,§.cum autem,C.de test.Innocen. capitu. cum consuetudinis,de consuet. Doct.l.fina.§.omne,ff.de adm.tutor.Bald.l.j.colum.2.de legibus,§. fin.authen.de tabel.coll.4.Gulie.l.l.fi.ff.de postul. l.non nunquam, ff.de iudicijs, Bal.l.2.C.de bon. poss.sec.tab. Quod intellige quando statutum habet clausulam annullatiuam,Ias.l.j.nu.15.& l.seq. ff.de liber.& posth.Dec.consi.426.num.5.consi. 434.nu.2.consi.222.nume.6. Alex. consi.138.nu. 6.vol.7.consi.137.nu.15.vol.2. Augu. consi.171. numero 17.volumi.j.

104 Stipulatio carens † forma nulla est,l.5.§.stipulatio,vbi Ias.nu.8.ff.de verb.ob.l.j.§. si quis ita,ff. eo.Bar.l.ius publicum,ff.de pact.Ang. l.quicquid adstringendæ,ff.de verb.obli.

105 Substantialis in dubio. † dicitur forma tradita a iure,ideo non potest omitti,Dec.consi.429.nu. 5.consi.434.nu.2.consi. 61 a. nu.2.Bal.l.comparationes,C.de fide inst. nam qualitas requisita in statuto verificari debet, Bar.l.j.§.prætor ait,ff.ne quid in flum.pub.Io.And.c.j.de hom.in 6.Bald.l. cessante,C.quomo.& quando iudex. capit.ex literis,de const.Alex.con.177.vol.4 Bal.l.ambiguitates,C.de testa.l.cum hi,§.si prætor,ff.de transact. dixi supra ampl.103.

106 Suspendi non potest id, quod † pro forma introductum est,l.obligari,§.tutor.ff.de auct.tutor. §.pen.inst.eodem,Ripa l.j.§.qui præsens,numero 10.ff.de verborum oblig. l.furiosum, C.qui testa. face.poss. quia cum sit indiuidua interuallum non recipit,Card.clem.causam, §.pe.de elect. Alex.l. j.§.fuit quæsitum,ff. ad Senatusc.Tre.Bal.l.ordo. C.de exc.rei iud.Mar.consi.63. nu.3. Rim.consi. 9.numero 18.volu.j. Craue.consi.230.nu.7.Por. consi.29.nu.10.

107 Tempus si non † seruatur a iure pro forma nihil agitur,Feli.capi. cum dilecta,nu.20.& nu.seq. de rescr.l.scire oportet, §.consequens, ff.de excu. tut.Bal.auth.quæ supplicatio, C.de prec.imp.off. Afin.in praxi iud. §.3.c.36.nu.4.

108 Testamentum nullum † dicitur, iuris forma non seruata,de qua per Doct.commun. l.hac consultissima,C.de testamen.l.testium eod.titu. Institu.de testam.in princ.vbi Aret.Bellon.Tob.& omnes,Barto.post glo.l.j.versicu.iusta,ff.de testamen.Mar.in tracta.de ordi.iud.par. 2.nume.42.l. si vnus, C.de test.l.nemo potest, ff.de leg.j. Auth. ex causa.C.de liber.præt.tot.tit.inst.de inoffic.testamen.Ias.d.l.nemo potest, numero 15. vbi Ripa numero 29. Euer.in loco a defectu formæ,numero 8.a qua forma nec etiam rusticus excusatur. l.ambiguitates, C.de testamen. Alexand. consilio 116.numero 15.libro 6.Ange. consi. 1.nume. 56. volumine secundo. forma enim ab omnibus est seruanda, Por. consilio 161. numero 20.consilio 28. numero 50. Deci. consilio 466. numero 14. Cepha.consilio 219.numero 3. Crau.consi.239. numero 7.

109 Testes compelli non possunt ad † testificandum nisi seruata forma iuris, cap.peruenit,capitu. dilectorum de testibus. cogen.glo.l.si quando,C. de testibus, Specula.in tit.de teste, §. de testium, Crot. in termin. huius regu. tracta. de testi. numero 207.

110 Transactio super alimentis nulla † est, nō ser

nata

uata forma, uidelicet abſque decreto prætoris, le. cum hi, §. ſi prætor, ff. de tranſact. Mar. in tract. de ord. iud. p. 2. nu. 22.

111 Tutor omnia† verba formæ ad amuſim iurãdo compleɛti debet, alioquin tutor non erit, Pio. l. ſi quando numero 372. C. vnde ui. Feli. cap. cum dilectus, colum. 8. de reſcr. Soc. ſen. conſilio 24. numero 20. volumine primo. Bald. conſilio 110. columna 2. volumine primo. Marſi. ſingu. 415. Docto. commun. capitulo penultimo. de iureiuran. & capitulo ſecundo. de conſuet. Nellus in tracta. bannito. 3. parte quæſtio. 9. Alexand. conſilio 50. numero quinto. volumine quinto. Ange. conſilio 186. numero 21

112 Venditio nulla eſt† ſubſtantiali forma non ſeruata, §. item, Inſtit. de empt. & vend. not. Doctor. commun. l. cum precario, ff. de precario. dixi ſuper amplia 33. concor. ſimil. Felin. cap. cum dilecta, numero 8. de reſcrip. Anch. conſilio 242. numero 3. Marſil. conſilio 65. numero decimoquarto. conſilio 32. numero 7. volumi. j. Deci. conſilio 11. numero 9. Grat. conſi. 14. nume. 14. volu. j. Gozad. conſi. 73. nu. 13.

113 Verbis generalibus non† ſufficit aliud exprimi, quando pro forma lex, ſeu ſtatutum aliquid expreſſum quærit, glo. capi. vt circa, de elect. in 6. glo. Clem. j. verſicu. tacta. de hæret. Felin. capit. ad aures, col. 2. de reſcrip. Soc. ſen. conſi. 13. numero 18. Tiraq. in tract. de leg. conn. verſie. expers, numero 98. Marſil. conſilio 29. columna 2. volumi. 1. dixi ſupra late in reg. j. conc. Pariſ. conſi. 61. nu mero 15. volumine 3. conſilio 99. numero 25. volumine primo. Bertrandus conſi. 364. nu. 2. libr. 2.

Et hæc ſufficiant pro ampl. huius regu. quæ fallit pluribus modis.

4 Primo procedere quando† agitur de ſubſtantiali forma, capitulo primo. de renunc. capitulo veniens, de presb. non bap. capitulo quorundam 23. diſtinct. capitulo in Synodo de conſecra. diſtinc. 4. capitu. ſolet, 32. quæſtio. ſecunda, ſecus eſt quando omittitur illa, quæ eſt ad ſolemnitatem inducta capitu. ſolicitudo. 52. diſtinct. capitulo noſtrates, 30. quæſtio. quinta. capitulo paſtoralis de ſacram. non. iter. capitulo vno, de clerico per ſalt. prom. leg. quæ extrinſecus, ff. de verborum obli. l. j. C. de appel.

5 Secundo fallit, quando aliquid de materia remanet, nam adhuc durat ius, actio, & obligatio. dixi ſuper in prox. præced. reg. leg. domo, ff. de pign. act. l. Pau. §. domus, ff. de pigno. l. ſeruum, §. ſi procula, ff. de leg. primo. l. ſi ſeruus, §. boue, ff. de condi. furt. Bru. in tracta. de interit. & peremp. 6. conclu. numero 13.

6 Tertio fallit quando† vtilitas publica vel neceſſitas aliter ſuaderet, quia tunc forma omitti poteſt, & adimpleri per æquipollens, Alexan. & Iaſ. l. j. ff. de liber. & poſthum. Iohan. Andr. capi. in toto, de reg. iur. in 6. Craue. conſi. 12. nu. 2. Ab. conſi. 65. volu. 2.

7 Quarto fallit quando† forma ſeruari non poteſt quia valet nihilominus actus, licet non ſeruetur, Iohan. Andr. capit. in toto, de reg. iur. in 6. Abb. conſi. 25. col. 2. vol. 2. Alex. conſi. 206. volu. 6. Abb. conſi. 65. vol. 2. Crau. conſi. 12. nu. 2. conſi. 177. nu. 5. Roma. conſi. 142.

8 Quinto declaratur, ut per hoc† partes puniri non deberent, licet non ſeruaretur forma l. cum hi, §. ſi prætor, ff. de tranſact. l. conſtitutionibus, ff. ad municipal. l. certa forma, C. de iure fiſci. lib. x. l. non putauit, §. non quæuis, vbi Barto. ff. de bo. poſ. contra tab. Barto. l. filium, §. ſi quis, ff. de leg. præſt. l. ſicut, §. pen. ff. de oper. liber. Bald. l. 2. col. 1. C. de epi. audien. c. ex tenore, de reſer. Ripa l. 1. co lu. 4. ff. de vulg. Crau. conſi. 4. nu. 22.

9 Sexto fallit quando conſuetudo† aliter ſe haberet, Ancha. conſi. vlti. colum. 4. Roma. conſilio 103. col. 2. Craue. conſi. 121. nume. 9. l. de quibus, l. minime, ff. de legib. dixi ego in trac. de leg. & ſta. p. 2. q. 14. nu. 5.

10 Septimo fallit in forma† reſcripti quæ ſeruari non debet, quando læderetur ius alterius, Bal. c. ſuper eo, de offic. delega. Princeps enim non præſumitur tollere ius tertij, Bald. l. nec auus, Codice de emancipa. liber. l. ſecunda, §. merito, ff. ne quid in loco publ. l. cum filius, ff. de re milita. leg. impuberi, ff. de adminiſtra. tuto. Baldus capitulo. j. quid ſit inueſt. de re milit. capi. quamuis, de reſcript. in 6. glo. & Docto. capi. cum olim, de conſuet. immo ſi dicat non obſtante præiudicio tertij, intelligi-

11 tur† de paruo, non de magno, glo. l. ſed cum, ff. ad Trebel. glo. l. ſeruitutes, §. publico, ff. de ſerui. Car di. c. mandatum in 7. no. de reſcr. Iaſ. l. quoties, nu me. 4. C. de prec. impe. offe.

12 Octauo fallit quando forma† non eſt magnæ importantiæ conſiderato effectu, Barto. l. vniuerſis, vbi etiam Pau. colu. 3. C. de prec. impe. offer. Bart. l. obſeruare, C. de decurion. lib. x. Pau. l. j. ff. de conſti. priu. Iaſ. l. moribus, §. prius, nu. 11. ff. de vulga. & pupil.

13 Nono fallit quando id quod† faciendum eſſet redundaret in vtilitatem publicam, tali enim caſu forma omitti poteſt, Alex. Iaſ. & com. Docto. l. j. ff. de lib. & poſth.

14 Decimo fallit quando ceſſaret cauſa formæ adimplendæ, nam tunc recte omitti poterit, Crau. conſi. 12. nu. 12. Abb. conſ. 64. nu. 1. lib. 2. Bal. con 488. volu. 1. l. 1. C. commu. de leg. Bar. & Ang. l. 1. §. lex falcid. ff. ad l. Falc. Alex. conſi. 81. col. 2. vo lu. 6. Old. conſi. 254. cõſi. 257. Cra. conſi. 177. nu me 5. l. cum antiquitas, C. de teſt. l. ſi caſus, C. eod. Iaſ. l. j. nu. 13. de lib. & poſth.

15 Vndecimo fallit quando† periculum immineret quo caſu forma quidem omitti poſſet, Felin. c. cum dilecta in fine, de reſcri. Pari. conſi. 33. nume ro 29. volu. 2. prout tempore peſtis, quo ceſſant ſolemnitates iuris, Ange. l. ſi vacantia, C. de bon. vac. Alex. l. ſi. ff. de teſta. Corne. conſi. 53. nume. 1. conſi. 131. nu. 2. volum. 2. Ange. §. prouinciarum, authen. factæ nouæ conſt. Rip. in tract. de priuil. contr. temp. peſt.

Duode-

16 Duodecimo fallit quando † iusta adesset causa, quam nemo denegaret, tunc bene forma quidem remitti potest, Paris. consi. 33. vol. 2. Bal. auth. hodie, C. de iudi.

17 Decimo tertio fallit † in ignorantibus, qui copiam iurisconsultorum non haberent glo. & Bal. l. ambiguitates, C. de testam. l. properãdum, C. de iudic. §. pupillus, authen. de hæred. & falc. Bal. l. iuris ignorantia, C. qui admitti, Docto. commun. capitu. ignorantia, de regu. iur. in 6. vbi glos. Dyn. & Boer.

18 Decimo quarto fallit in forma † inducta per ablatiuum absolutum, Iaso. leg. secunda, §. prius, ff. de vulga. & pupilla. Zuchard. leg. j. numero 104. C. qui admi.

19 Decimo quarto fallit † quando omittitur forma per eum, qui illam introduxit, aut per principem, qui solemnitatibus iuris non subiacet, Gozad. consilio 40. numero 6. Barto. leg. prima, columna secunda, ff. de legibus, Barto. l. vniuersis, Codice de precibus imperato. offeren. l. obseruare, Codice de decur. libro decimo. Felin. cap. quoniam, & capitulo primo, vbi Docto. commun. de probatio.

20 Decimo sexto fallit in forma, † quæ post actũ interuenire potest, Tiraquel. leg. si vnquam, versi cu. reuertatur, numero 69. C. de reuocan. donat. Barto. l. prima, colum. fina. ff. de testm. l. si ita. §. ea lege, columna prima, ff. de verborum obligatio. l. cum lex, columna tertia, ff. de fideiussor. leg. secundæ, Cod. de can. frum. vrbis, Roman. libro vndecimo. Bald. lege prima. §. vbi C. de cad. toll. l. si quis, columna tertia, C. de appellatio. l. secunda, colum. secunda, Codi. quando prouoc. non est necesse, Imo. capitulo exhibita, columna octaua. de rerum permutatio. Bertachi. in tracta. gabell. 3. parte. 8. par. princip. quæstio 24. Cepo. consilio 35. Felin. capitulo quoniam, columna tertia. vt lit. non contesta. dec. secunda, de test. Fabian. in tracta. insin. questio. 27.

21 Decimo septimo fallit † cum a lege suppletur, Tiraquel. leg. si vnquam, versicu. reuertatur, numero 68. de reuocan. donatio. Bald. leg. his verbis, & leg. sequen. C. de rei vxor. act. leg. j. ff. de adopt. Areu. capitulo, super his, columna quarta, de accusa.

22 Decimo octauo fallit quando † forma est ad aliquid demonstrand. requisita, tunc enim satis est si per æquipollens adimpletur, leg. si hac consultissima, Cod. qui testamen. facere possunt, Bart. & commun. doct. l. iubemus, C. de testibus, not. leg. libellorum, ff. de accus. Grat. consilio 16. nu. 14. volumi. quarto.

23 Decimo nono fallit quando † ipsa subauditur per æquipollens: par enim virtus est taciti, & expressi, Grat. consi. 121. nu. 9. volumine 1. Pau. l. 1. Cod. vt quæ des. adu. doct. l. secunda, §. prius, ff. de vulg. Socin. in consi. x. numero 6. volumine 4. Bal. l. fina. C. de procurat. Ancha. capit. j. colum. 4. de const. docto. com. l. cum quid, ff. si cert. pet.

24 Vigesimo tunc forma omitti potest † cum ad aliquem finem est constituta, & finis sequitur absque ea, Bald. leg. si duo, columna secunda, ff. de iureiuran. Doc. commun. l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de liber. & posthum. Alexand. & Iaf. l. j. ff. eodem, l. nominatim, ff. de condi. & demonstra. l. certum, ff. si certum petatur, Cagno. l. si quis maior, numero 153. Codice de transact. leg. fina. ff. manda.

25 Vigesimo primo fallit quando † actus factus eandem vim habet, Bald. & Alexand. l. fina. Codi. procur. l. iurisgentium, §. quod uere, ff. de pact. de l. tale pactum, §. fina. ff. de Const. Bald. l. non codicillum, C. de test. l. si duo, §. si quis, ff. de iureiuran. Docto. commun. l. si quis mihi bona, §. sed quid, ff. de acquiren. hæredi. Docto. l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de liber. & posthum. Paris. consilio 22. numero 14. volumine quarto. consilio 99. numero 15. volumine tertio. Iaf. leg. prima. numero 13. ff. de liber. & posthum. Et no. pro concordia prædictorum duplicem esse formam, essentialem scilicet, & accidentalem, essentialis est, sine qua a principio actus est nullus, glo. clemen. prima. vers. inhibentes, de iure patrona. accidentalis vero est, quæ etiam post actum interuenire potest glossa. 3. capitulo primo. distinct. 75. Gemin. capitulo, vt circa, §. primo. de elect. in 6. capitulo cum consuetudinis, de consuet. glo. clemen. causam versic. deuolutam, de elec. & est com. vt attestatur, l. Iaf. l. vniuersa, numero 11. Cod. de precib. imper. offeren. & tradita dicitur siue expresse, siue etiam tacite, ex uerbis colligi possit, Bal. l. eos, columna 3. C. de appellat.

26 † item hoc idem quando lex, vel statutum prohibet, Bald. non dubium, C. de legibus, item vlti. loco forma tradita dicitur cum annullatur actus sine ea, Docto. commu. leg. cum his, C. de transa. leg. j. ff. de liber. & posthum.

Summaria in viij. Regu.

1 *Res inter alios acta, nemini nocere debet.*
2 *Factum vnius, alii non preiudicat.*
3 *Alteri per alterum iniqua conditio inferri non debet.*
4 *Noxa caput sequitur.*
5 *Pœna suos tenet auctores.*
6 *Pœna nulla est, vbi delictum abest, & culpa.*

REGVLA VIII.

1 RES inter alios † acta aliis præiudicare non debet, l. sæpe. ff. de re iudica. ibi, sæpe constitutum est, rem inter alios actam alijs non præiudicare, concor. cap. inter dilectos, de fide instrumentorum, capitu. cum super, capitu. penulti. extra. eo. l. Modestinus, ff. de excep. tot. titu. C. res inter alios acta, l. 2. C. de fide instrumentorum, l. j. & sequen. C. quibus res iud. non noc. leg. nam ita, ff. de adop. l. fina.

C. si per vim, vel alio modo, cap. later, de maiorit. & obed. cap. cum ex literis, de resti. in integ. clem. pastoralis, de re iudica. Abb. consi. 68. volumine 2. l. si cui, §. iisdem, ff. de accus. l. 1. ff. de excep. rei iud. Alexan. d. l. sæpe, nume. 1. & seq. Tiraq. in tra. res inter alios acta, nu. 2. & sequen. capit. non debet, de reg. iu. in 6. l. si quis, §. legis, C. de inof. test. Dec. & Cagno. l. non debet, ff. de reg. iur. Abb. & Felin. d. c. pen. de sent. & re iudi. Exemp. huius regu. ex infra dicendis patebunt, vbi dicemus de his, quę fiunt in iudicio, ac etiam extra iudicium ad hoc vt materia huius reg. plenissime discutiatur.

1 ABBAS nõ põt † præiudicare monasterio, neque successori suo saltem in acquisitis vnde alienare non potest solus, Bal. fina. C. de bon. quæ liber. glo. & Ancha. c. 2. de excess. præl. ideo in ard. req. consensum, cap. c. past. de do. Abb. cap. edoceri, de resc. Innocen. cap. causam, de iud. Ioan. Mona. cap. super de hæret. in 6. & est com. opin. cap. iudicatum, 89. distinct. capit. si qua, 12. quæst. 2. nec potest repudiare hæred. relictam Monac. inuito, licet secus in legato, Bal. l. ex repudiatione, C. de fideicom. Docto. commun. l. legatum, ff. de lega. primo. Aret. l. seruus, ff. de vulg. Bal. l. fina. C. de bon. quæ liber.

2 Absenti ex causa necessitatis † nõ infertur prę iudiciũ, vnde sententia si feratur cõtra ipsum, est ei restitutio danda, Barto. l. fina. l. si qua, ff. ex quibus caus. maior. idem si est absens absque contumacia, l. de vno, ff. de re iud. ideo citari debet cap. absentiæ, cap. omnia, 3. quæst. 9. l. ea quæ, C. quomodo & quando iudex, Docto. commun. rub. ff. de in ius voc. qui defectus a nemine etiam si esset princeps suppleri potest, Dec. consilio 63. numero 11. consilio 181. nu. 8. Rom. sing. 173. Vant. in tra. de nullit. in titu. de nullit. sent. ex defectu citat. nu. 6. & sequen.

3 Absolutoria, quemadmodum † quando lata pro vno non prodest alteri, ita etiam nec lata con tra vnum nocet alij, l. adulter, §. si eo, & §. fina. ff. de adulter. Alex. l. sæpe, numero 36. ff. de re iud. cond. dicit, Abb. & Feli. capitulo quamuis, nume. 12. de senten. & re iud.

Accusatus de homicidio si iniuste fuerit † conuictus, adeo vt corporaliter puniatur, si tandem reperiatur verus homicida, debebit nihilominus puniri, quia pœna sequitur suum auctorem, ita dicit Abb. in terminis, capitu. quamuis, numero 6. vbi Feli. numero 14. per legem denunciasse, §. quęritur, ff. de adulter. Cyn. l. prima, C. qui accusare non possunt, Barto. l. inter alios, C. quibus rebus res iudi. non noceat, Sapia. in addi. ad Abb. d. cap. quamuis, colu. 3. numero 6. Bal. l. qui seruum, numero quarto. ff. de interrog. act. si tamen verus homicida accusatus fuerit, & absolutus non poterit iterũ ab alio accusari, quia de delicto vnius hominis non est sæpius quærendum, l. licet, §. fina. ff. naut. caup. stab. capit. de his, de accusa. Abbas d. capitu. quamuis, numero 21. extra de senten. & re iudica. hoc arbitror verum, nisi venerit absolutus ex defectu probationis, nam si probationes reperiantur, poterit iterum accusari, ne delicta remaneant impunita, l. ita vulneratus, ff. ad legem, Aquiliam.

5 Administrator non † potest remittere debitum liquidum, etiam odiosum, Barto. & Bal. l. præsens, C. de transact. tacite tamen poterit, Barto. l. Imperatores, ff. de pact. not. l. aduersus, C. de vsu. Alexan. leg. item, ff. de pactis, item nec emere potest bona illius, pro quo est administrator leg. si in emptione, §. fina. ff. de contr. empt. glo. leg. cum ipse, Cod. eodem, l. non licet, ff. eod. l. qui officij, ff. eo. l. prima. C. de contrario iudi. tutelę, leg. plebiscito, ff. de offic. præsid. leg. aufertur, §. primo, ff. de iu. fisci, & hoc ne talis contractus noceat ei, pro quo administrat.

6 Adulter si condemnatus † fuerit per sententiã, non nocet mulieri, quæ diceretur adultera in eo. delicto, l. denunciasse, ff. de adulter. capitu. interrogatum, secunda quæstio. 4. capitulo significasti vbi Docto. commun. ff. de adulter. facit tamen aliquam præsumptionem contra ipsam, glo. c. ordinatus, 59. dist. Archi. c. interrogatum, 2. q. 4. ita in term. ad hanc reg. firmat, Abb. c. quamuis, nu. 27. de sent. & re iud.

7 Aduocati corrupti an possint nocere parti, † uide Barto. per hanc reg. l. 1. C. de adu. diuer. iud. l. præuaricationes, ff. de præuaric. Barto. rubri. C. res inter alios acta, numero 2. leg. cum filius, ff. de ver bo. obli. & conclusio est, quod non, leg. si uteris, de fide instrumentorum, leg. 3. ad legem Cornel. de fica. Docto. commun. leg. prima. C. de aduoc. diuers. iudic. Alexand. leg. sæpe, numero 46. de re iudica.

8 Agens pro coniuncta † persona, non præiudicat ei, nisi habeat ratum, l. prima. Cod. quibus res iudic. non noceat, admitti tamen ius ad agendum pro consanguineo cum cautione debita, leg. sed & hæc, ff. de procurat. capi. nonnulli, capitulo ex parte de rescrip. non tamen illum procuratorem facit, l. tertia. ff. iudic. solui, sed consanguineus obligat tantum' facturum se, quod coniuncta persona, pro qua agit, habeat ratum, ita conclu. Abb. per hanc regu. capi. quamuis, nume. 5. de sent. & re iudica.

9 Agnatis ignorantibus non pręiudicabit † sententia lata contra vasallum, licet sint eiusdem vasalli agnati, secus si sciuerint, licet Barto. dicat, quod præiudicabit citatis, & non aliis, leg. filiusfami. §. diui, quæstio. prima. ff. de legat. primo. Andr. capitu. vnico, §. si vasallus, si. de feu. fuerit controuer. Alexan. l. sæpe, numero 110. ff. de re iu. per hanc regu.

10 Alienare non potest † emphyteuta, neque vasalus rem conductam, in pręiudicium domini, c. 1. de vasallo, qui contum. est c. imperialem de prohib. feu. alien. Bal. & Doc. com. l. permittente, C. ad Macedon. Specu. in titu. de locato, §. nunc aliqua, imo nec etiam sententia lata contra eos præ iudicabit dominis, ut dicam infer.

Ami-

11 Amicus † potest agere pro amico sine mãdato, sicuti coniunctus pro coniuncto, sed an posit ei præiudicium conferre? not.leg.cum allegas, C. de castr.pec.mil. liber.1 2.l. hæreditatis, ff.de Castr. pec.dixi supra amp.8.vide Bar.l. non solum,§.qui in alieno,ff.de procurat.Specu.in titu.de aduoc.§. obiicitur,Iohan.Andr.cap.fin.de postu.præl.Bal. l.j.C.qui accusa.non poss.Iohan.And.cap.coram, de offic.deleg. Imol.leg.si vero,§.de viro,ff.solu. mat.l.tutori,ff.de neg.gest. Alex.l.sæpe.nu.88.ff. de reiudic.

12 Ambasiator non potest † præiudicare domino suo mittenti.Bart.l. Lucius, ff.de fideiussor.idem. l. Paulus, ff. de legationibus, fallit nisi contigerit casus fortuitus, qui ei imputari non debet, sed quicquid perit, periculo domini interiit. Barto. l.inter causas, §. non omnia, ff. mandati. nisi voluntarie se obtulerit Anto. capitulo significasti de pign.

13 Appellantes † plures ab eadem sententia, si vnus obtinuerit, quia de iure suo docuerit, & alii non, victoria eius aliis non prodest, Abb. cap.cum super numero 4. de senten. & reiud. Aret. consilio 78.& Alexan.consilio 134. consil. 205.volum.2. Seba.in add.ad Abb.d.cap.cum super nu.8. Imol. l.non tantum,ff.de appel.capit.vna.vbi Doc.com. de appel.l.si qui separatim,ff.eo.Felin.d.c.cum super,nu.2.& seq.

14 Arbiter † non potest nocere partibus, fallit in modicis,dixi super late regu.5.ampli.11.vnde nõ potest pronunciare absentibus partibus, Cin. l.si. C.de cont. empt. doc.commun. l. si quis arbitratur,ff.de verb.oblig.glo.& doc.l.j.ff.de leg.2.Petr. l.j. ff.de arb.nec nocet parti testifi. arbi. in causa, in qua sententiam tulit,glo.& Innoc. cap. fine, de censib.Bald.l.ne in arbitris,C.de arbi. Lanfran.in tract.de arbit.7.q.27.in terminis,item non creditur arbitro dicenti se tulisse sententiam per simoniam,nam alleganti turpitudinem suam non creditur,Inno.in capit.non sine, cum glo.versi.clerici, extra de arbitr.

15 Archiepiscopus præiudicare nõ † potest exẽptis,exercens iurisdictionem contentiose,nisi vocatus fuerit ab illis.Card.clem.2.in opp.j.de priu. nec factum suum suffrag.nocet, licet illũ compe. pos.ad iustitiam administrandam,c.nullus, de iur. pat.c.pasto.de offi.ord. Abb.c.j.colum. 2.de foro comp.gl.c.si quis,eod.tit.

16 Assessoris imperitia † non debet præiudicare iudici.Fel.c. super quæstionum,§.verum, de offi.de leg.præsertim quando ab alio fuerit electus.Alex. l.2.quod quisque iuris.

17 Attestationes, † & probationes inter alios actę, non præiudicant aliis capitu.inter dilectas,de fide instru.Innoc.capit.cam quæ, de testib.sicuti confessio non præiudicat confitenti, nisi respectu interrogantis,l.fina.ff.de interrog.act. Inno.capitu. qualiter de electio.Abb.cap.fin.de confess.capitu. quamuis nu.4.de sent.& reiud. Feli.d.c.quamuis, numero 14.

18 Auia non potest † præiudicare nepoti,immo si-ue tutrix, siue non,ei reddere rationem tenetur, Bald.l.cum oportet,§.si. C.de bon.quæ liber.Soc. consi.1.vol.1.in terminis,nu.2.l.1.& seq.ff.de tut. & rat.distrahend.

19 Bancherius Pauper † non nocet fisco,si confessus est pecuniam esse condemnati, secus si dites fuerit, Bal.post glo.l.in contractibus, §. sed quoniam,C.de non numer.pecu.item nec potest salarium doctorum, in salarium militum conuertere Barto.l.sciant.C.de his,qui ex publ.lib.10.Ange. §.iubemus,authen.de collat. nec potest soluere de pecunia communi, nisi de mandato.Barto.l.quoties, ff. ad municipa. nec minus absoluit debitores communis,Angel.§. fina. authen. de exhiben. reis.

20 Bannum † datum a iudice contra contumacem non valet, quando libellus fuerit ineptus, Bald. in addit. ad specul. in titu. de accusatio. nec bannum mariti debet nocere vxori, quin teneatur ad alimenta præstanda Bald.l. si constante,§.si maritus, ff. soluto matrimonio, Barto. dicta, l.si constante, quinta, quæstione prima.eo.tit.l.Mæuia,§. vxor.ff.de annuis leg.doct.com.d.l.si cum dotem. §.maritus.

21 Bellum non obligat † milites de homicidiis,quia iusso superioris militant.Docto.com. capitu.3.de cleric.percussor. Cald.consilio 3.in titu.de tregua, & pace Anchar. capit. fin.de purgar. can. Ias.l. ex hoc iure,numero 10 ff. de iust.& iure Alba. consilio 1.nume.8.

22 Beneficium † non confertur in inuitum, neque beneficio quis priuatur ex facto alterius, ita per istam regu.arguit Barto.l. quidam,ff.si certum petatur.Petr.l.hoc iure,§. non potest,de donat,Doc. commu.l.inuito,ff.de regulis iuris, capitu. consuluit,7.3.distinct.l. si pro te, ff. manda. leg. 2. C. de emanc.liber. Barba.consilio 34. volumi. 2. Corn. consilio 77. volum.1. Dec. consilio 55.Ias.consi. 125.volum.3.

23 Calculus intra socios † lucri & damni, non potest inuito socio reuideri l. neminem, C.de susc.& arch.lib.10 potest tamen reuideri ab electis a partib.parte non citata Ang.l.j.§. Marcellus, ff.si cui plus quam per legem falcidiam.

24 Calumniator † nemini nocere debet, sed puniẽdus est officio iudicis, Innoc.c.1. de offic.vic.Bal. & Salic.l.1.C.quomodo,& quando iudex.l.vbi pactum.C.de transact. Bald.l.2.§.sed quia, C. de iure cal.

25 Campsor si promittat † soluere deferenti literas ad illum, si contigerit, quod deferens aufugiat, cuius erit periculum? vide Alex.consi.94. vol.3.si tamen alteri scripserit, vt soluat alicui, videtur liberare eum a se, cui scribit, Bald.l.fina.versi.quod autem, C.de nouat, Barto. l. singularia columna 9. ff.si certum petatur, Imol. l. qui vsumfructum, ff. de verb.oblig.

26 Cancellatio † instrumenti facta a notario,nõ nocet partibus Barto. l.in fraudem, §.sicut, ff.de mil.

test.l.fina.§.j.C.de edic.diui Adr.toll.l.j.§.fina.ff. de sec.tab.Bal.in rubri. C.de fide instrumento.l. si vnus,vbi Docto. commun. C.de testam.neque cancellatio vnius instrumenti nocet aliis de codẽ facto celebratis,nisi constet de mente partiũ,Barto.l.fina.ff.de his quę in testam.delentur, idem in rasura, Bal.l.falsus, colum,9. C.de furtis,Barto.l. Labeo,§.fina.de pactis, Docto.commun.l.si librarius.ff.de reg.iur.

27 Canonico si fuerit † assignata præbenda, cum altero, si contra vnum fuit lata sententia ex eo, quod fuit ad ipsam cum alio,contra dispositionẽ juris non nocet alteri, Docto.cap.cum dilecto de præben.l.2.vbi not.C.de fi.instrumentorum,Alexan.in termi.huius regu.l.sæpe,numero 37. ff.de re iudica.

28 Capitaneus † non potest facere pacem, seu treguam cum hostibus in præiudicium sui domini, Bart.l.conuentionum,ff.de pactis,nisi ad hoc habeat specialemandatum, Ang.& Paul.d.l.conuentionem,glo.l.mandato, ff.de procuraro.§.primo. versicu.22.

29 Capitulum non potest † præiudicare episcopo, vnde non potest conferre beneficia spectantia ad collationem eius,etiam sede vacante. Gemin.capitu.quamquam de elect.li.6.Iohan. And.capit. vnio ne sed vac.in 6.conc.simil.cap.verum de foro comp.Dec.cap.bone, de appellat.Card.clem. statum.q,5.de elect.Ioan.And.cap.j.de maiori.& obedien.item an sententia lata contra capitulum præiudicet alteri,vide Innoc.Anto.Abb.& Felin. capitu.quamuis de senten.& re iudica.Ioan.And. capitu.Mandatum de rescrip. Alexan.l.sæpe,nume.119.de constit. Docto. commun. c.cum omnes,de const.& glos. Dyn.Boer.cap.quod omnes de regu.iur.in 6.

30 Captura nõ † potest fieri sine citatione,ad hoc nequis indebite damnum patiatur per alium,Docto.commun.l.ab executione,C.quorum appellatio.non recipiantur,Bal.l.filiusfamilias, la 2.ff. soluto matrimo.l.j.C.de iur.& facti igno.Bal.l.si quis,C.de episco.& cler.Innocen.capitulo.ex ratione,de appell.Abb.cap.2.colum.secunda.de pignò.Ange.l.nemo carcerem, C.de exact.trib.lib. decimo. fallit in criminalibus .Bal.l.consentaneũ, C.quomodo & quando iudex, l.fina.C.de abolit. l.nemo,ff.de in ius vocan. secundo fallit in debito publico.Ange.d.loco, Abb.capitu.2. colum.2.de pignor.

31 Castellanus suscipiens † custodiam castri,non potest præiudicare domino, si tamen per vim ei ablatum fuerit non tenebitur, nisi iure susceperit omne periculum cuiuslibet casus fortuiti, Iohan. And.in add.ad Specu. in titu.de locato circa medium,Pau.l.sed & si,vbi Docto. §. quæsitum, ff.si quis cautionibus.

32 Casus contingens † in personam procuratoris, vel nuncij,non nocet domino, sed illum excusat, Docto.commũn. l.præses, C.de appel.Bart.l. cum a matrib. C. qui pet.tutór.poss.nisi culpa,vel mora eius præcesserit, l.si procuratorem, §.3. ff. mandat.

33 Causa falsa † vitiat sententiam,quæ nemini nocet,Bal.& Imo.l.iussu,ff.de acq.poss.l.si is,vbi Barto.ff.de acq.hære.Ale.l.qui Romæ, §.duo fratres, colum.16.ff.de verb.obl.Doct.com.l,demonstratio.§.j.ff.de cond.& demon.Bal.l.2.q.6.C.de resc. vendi,Inno.cap.in præsentia, de renunc.idem est in falsa causa expressa exhęredationis,quæ nõ pręjudicat exhæredatio, §.aliud, Authen.ut cum de app.cogno.

34 Cautio † de vtendo arbitrio boni viri, non potest remitti per testatorem in præiudicium domini directi,Bar.Bal.& omnes, l.j.C.de vsufr. Doct. l.pen. C.ut in poss.lega. & in l.nemo potest, ff. de leg.1.Bal.auth.cui, C.de indi.vid.toll.

35 Citatio † vbi non interuenit, sententia nulla est,ita in terminis cum ista regu.no.Abb.c.quamuis,nu.35.de sen.& re iud,c.in nostra, de proc.fieri enim debet saltim per edictũ,l.ea quæ, C.quo. & quan.iudex,c.absens,3.q.9. Feli.post Bald.c.ex parte,de offic.deleg. Vant. in tract.de nullit.in ti. de null..sent.ex defectu,citat.nu.3. late.

36 Ciui nouo non imponuntur † collectę,quę alijs pro ueteribus debitis solent imponi, Bart. l.prouidendum,C.de decurion.libro 10.l.j.§.cohæredum,ff.ad legem Falc. non enim soluere debet debitum.quod ab alijs contractum fuit, not. l.nõ debet,ff.de reg.iur.

37 Clausula saluo iure tertij † semper in rescripto principis subintelligitur, l.2. §.si quis a principe, ff.ne qd in loco publico,Bal.l.ex facto,ff.de vulg. gl.c.j.ut lite pend.nisi contrarium appareat in eo, c.quamuis, de resc.in 6.

38 Cohæredi alteri non nocet † sententia lata contra vnum, ita in terminis huius reg.Ale.l.sępe,nume.4.de re iud.ver.differt.l.j.vbi Doc. C.de reb. cred.l.pro hære. C. de hære.act.item cohæres nõ tenetur ad debita contracta per alium, l. ex parte, §.j.ff.famil.her cis.con cor.simi.l.pater,ff.de hære. insti.l.si hæredis,§.fina.ff.de leg.j.vbi Barto.idem l.cum pater, §.victis,ff.de leg.2. Alexan, d.l.sæpe, numero 15.

39 Colonus Sententia lata † cõtra colonũ an præiudicet domino, si fuerit conuentus rei vend,resp.distinguendo,quod si conuentus colonus declinando iudicium in persona sua dominum vocat in iudicio, tunc domino fieri debent denunciationes contra quem procedetur secundum formam traditam in leg.2. C.vbi in rem acti.ca.quoniam frequenter, §.super,ut lit.non cont.si nominat dominum, tunc aut dominus est sciens, aut ignorans, primo casu non pręiudicat,quo ad proprietatem, Innoc.cap.cum super in glo.magna, de sent. & re iu. sed quo ad possessionem bene præiudicabitur ei,leg.bona fides, ff.depositi, vnde si dominus nõ appellauerit sententia executioni mittetur, And. d.capitu.cum super,in 3.quæstio. not. l.fina. C.si per vim, vel alio modo, Barto.l.officium,ff.de rei vendica. & l.sæpe, numero 6. ff. de re iudicata,

Imo

Imo. l. a sententia, de appel. & in cap. quamuis, de sent. & re iudi. dicit hanc esse com. si autem fuerit ignorans nullo modo ei præiudicium infertur, secundum com. opi. de qua attestatur, Alex. d. l. sæpe, numero 134. versi. & sic videtur, Innoc. cap. quoniam, §. quod si, cum glo. versicu. nominare, vt lit. non contest. Doct. omnes l. 2. C. vbi in rem actio, l. peregre, §. quib. ff. de acq. poss. Felin. cap. cum super, nu. 12. de sent. & re iud. Ang. l. qui vniuersas, §. j. de aquir. poss.

40 Compromissum auctoris non † nocet successori scienti, etiam in casibus in quibus præiudicaret sententia, Innocen. cap. dudum, il 2. cum glos. versicu. partibus, de elect. cap. cum inter. eodem titu. Anto. cap. quamuis, de sent. & re iud. l. si dictũ, §. si compromisero, de euict. fallit in l. controuersia, vbi Ias. ff. de transact. Euer. in tract. de transac. quæst. 15. Fulg. consi. 180. numero 6. not. l. si fideiussor. ff. de transact. secundo fallit in cap. 1. de cõtro. inter vasall. Abb. cap. quamuis, nnm. 31. de sen ten. & re iudi.

41 Commodatarius non † tenetur si famulus commodantis aufugiat cum re commodata reportanda missus a domino, l. Titianus, ff. quod cum eo, Bald. in rubri. C. de consti. pec. colum. 3. idem, l. si is, C. de furt.

42 Condemnatoria sententia, siue † absolutoria lata pro vno, non nocet alteri neque alteri prodest, secundum magis commun. opi. de qua attestatur, Alexan. leg. sępe, numero 36. ff. de re iudica. per legem si adulter, §. si eo, ff. de adulte. Abb. cap. quamuis, numero sexto, de re iudica. Docto. commun. cap. cum super, eod. Felin. d. capitu. quamuis, numero 12.

43 Confessio vnius non nocet † alteri regulariter, Bart. l. sępe, numero 11. vbi Alexan. numero 226. ff. de re iu. Bar. remittit se ad not. per illum in l. facta, §. si hæres, ff. ad Trebellian. Iohan. And. in addi. ad Specu. in titu. de cess. act. §. j. numero 7. Cyn. l. si delegato, C. de nouat. l. fina. C. de procurat. Docto. commun. l. si actor, ff. eod. & quid in confessione cessionarij, vide Abb. cap. quamuis, numero 32. vbi Feli. nu. 14. de sent. & re iud. Bar. l. si partẽ, ff. quemad. seru. ami.

44 Confirmari non potest † sententia, a qua fuit appellatum, in præiudicium tertij, text. est in termi. cap. cum super, vbi Abb. numero 3. de senten. & re iudicata.

45 Confiscatio bonorum patris, non † nocet filio in bonis profectitijs, l. 3. §. sed verum, vbi Barto. ff. de minor. Imol. l. si finita, §. si de vectigalibus, ff. de damno infecto, Bal. l. penult. C. qui bon. ced. poss. l. penult. colum. 10. C. de bon. auth. iud. poss. Ange. Insti. quibus non est permis. facere testam. in prin. Ias. §. actiones, colum. 13. Insti. de act. item neque filio in legitima nocet, Cardi. clem. 2. quæst. 7. de re iudica.

46 Coniuncta persona agens pro † coniuncta, nõ præiudicat ei, nisi ratum habeat, Abb. cap. quamuis, numero 5. de sent. & re iud. Docto. l. j. C. quib. res iudic. non noceat, dixi super ampl. 8.

47 Consilium non potest † mutari in alterius iacturam, ita in terminis, cap. mutare vbi glos. Dyn. & Boer. de reg. iu. in 6. conc. c. publicato de ele. in 6. c. nulli co. l. apud, ff. de opt. leg. Doct. c. quod semel de reg. iu. in 6. Fel. cap. ex parte, colu. 9. de rescr. Bal. consi. 354. vol. 3.

48 Connexum, sententia lata in vno de † connexis non nocet alteri, cap. dilecto, de pręb. l. 2. C. de fide instrumentorum, fallit nisi contra vtrumque esset processum secundum magis commun. opin. de qua attestatur, Alex. l. sæpe, nu. 3. ff. de re iudica. item per hanc regu. hoc idem firmat, Abb. c. quamuis, nu. 23. de sent. & re iudi.

49 Consors regulariter † non tenetur de facto cõsortis, nisi aliter statutum, seu conuentum sit, Barto. l. sancimus, C. de pœnis, Specu. in titu. de appellat. versicu. item Docto. commu. l. j. & 2. C. de consort. eiusdem lit.

50 Coutumax. sententia lata † contra contumacem non potest præiudicare tertio, Alex. l. sæpe, nume. 78. ff. de re iud. no. l. si perlusorio, §. j. ff. de appellat. l. si seruus, §. j. ff. de lega. j. fallit duo. mod. ut per Alexan. d. l. sæpe, nu. 80. & Imo. cap. penult. de sent. & re iud.

51 Correus sententia lata vni ex correis, † an noceat alteri, vide Alexan. l. sæpe, nu. 69. ff. de re iu. Bar. l. in duobus, q. 4. ff. de duob. reis, dic quod nõ nisi dicatur, quod vnica solutio sufficiat, Barto. l. 3. §. j. numero 2. ff. de duobus reis, & l. si pluribus, ff. de leg. 2. item not. quod correus non tenetur canere de ratihabitione correi, glos. & Barto. l. 3. ioh. matrimo. tenetur tamen communicare correo id, quod exigit a debitore, l. qui hominem, §. j. ff. de solut.

52 Corrumpens iudicem † si moriatur ante sentiam non nocet hæredi suo. Barto. & commun. Docto. l. j. C. de pœna iud. qui male iud. l. eius qui, ff. de iur. fisci, item succurritur domino, si fiat corruptio de procuratore, Bart. & Docto. l. j. §. sed & constitutio. ff. de calum. doc. l. eleganter, §. penulti. ff. de dolo.

53 Creditor: sententia lata contra † creditorem, an præiudicet debitori, distingue, ut per Bartho. post gloss. & l. sæpe, numero 3. ff. de re iudica. vbi Alexan. numero 84. Docto. commun. cap. pe. eo. titu. & dicas quod si ignorauerit causam agi, non præiudicabitur ei not. l. vendicantem, ff. de euic. no. l. 1. de ordin. iudi. l. quod tantum, de neg. gest. Bald. l. si fine, C. ad Velleian. Barto. lege secunda, §. primo, ff. vi bon. rapto. Abbas capitulo quamuis, ubi Sapia. in additio. numero decimo. de sent. & re iudica.

54 Criminali non obstat † sententia lata in ciuili, facit tamen aliqualẽ præsumptionem, secundum commun. opin. de qua per Alber. in 3. parte stat. quæstio. 65. numero 4. Ant. capitulo causam, de test. il 2. Saly. leg. j. C. quando ciuilis act. præiud. crim. Sapia. in addi. ad Abb. capitulo penultimo, numero 1. de sent. & re iud. Alber. l. j. C. quib. res iud.

ind.non nocet l.ingenuum,ff. de ſtat.hom. Doc. c.hic.3.q.6.

55 Curator non † poteſt nocere perſonis, neque minuere res, quibus datus fuerit Bart. l. ab agnato, vbi etiam Nicol.de Neapol.ff.de cur.fur.Cyn. l.fi.§.tenetur,ff.de admin.tutor.

56 Cuſtos non tenetur† de fuga carcerati, niſi fuerit in dolo, vel in culpa, gl.Barth.& Doct.l.pecuniam,§. ſed ſi ff.de condic.ob cauſam,& hoc niſi alias carceratus aufugiſſet, glo. l.in lege,ff.ad Syllan.glo.l.publicati, C.de teſtamen. gloſſ.& Doct. leg.ſi vt certo,ff.commodati,non enim quis alterius culpa grauari debet l.non debet. ff. de regulis iuris.

57 Damnum nemini inferri debet ob† alterius culpam,cap.ſine culpa, de regu.iur.in 6.l. aliud,ff.de verbo. ſignifi.glo. capitulo renouante 32. diſtin. capitulo damnum de regulis iuris in 6. Docto. com.capitulo cognoſcentes de conſtit. Bald.cap. j.de feudo ſine culpa, Din.& Boer.poſt glo.d.capitu.ſine culpa, numero 5.& d.cap.damnum nu.3. de reg.iur.

58 Debitori† præiudicium non poteſt fieri in ſubhaſtatione pignorum, dummodo non conuenerint de venditione eorum, vnde debitor ad hoc citari debet, Bald.l. fina.C.de iur.dot.Bartho.l.j.C. de fide inſtru.Bartho.l. Titio,§. Titius,ff.ad municipal. item debitori non præiudicat creditor, ſi ſuccubuit ex eo, quod obligatio pignoris non valuit, vel ex alia cauſa non reſpiciente dominium Bart.& com. Doct.l.ſæpe,numero 4. vbi Alexan. numero 84.ff.de re iud.Abb.capitulo penultimo, numero 9. & numero 10. extra eod. Bald.l.ſi ſine Cod.ad vell. Doct.l.præſes, C.de pigno.item debitum vnius non facit grauari alterum, niſi ſit fideiuſſor, etiam ſi eſſet debitum filii, vel patris.nã vnus non tenetur pro alio, niſi quatenus eſt hæres, Veron.Caut.80. Docto.commun.l. lex Cornelia, ff.de vulga. & Pupilla. Bartho. leg.cum filius, ff. de verborum obligatio. Bald.l.j. C.ne fil. pro parte.

59 Declaratoria ſententia iuris † ſeruitutis realis, lata cum vno, non nocet alteri, glo. l. qui aliena,§. fin.ff.de nego.geſt.glo.lege ſecunda,§.ſi hæres,ff. eod.glo.Bart.& com. Doc.l.ſi de communi,ff.de verb.obl. Alex.l. ſæpe,nu. 48.ff.de re iud. & quid de perſonali vide Fel. c. quamuis,nu. 10. extra de ſent.& re iud.

60 Decretum iudicis non præiudicat † pupillo,in quitatione damnoſa, Paul. conſi. 306. nec nocet parti petenti in eo, in quo non habet ius, Bar.l.j.§. j.ff.de ventre inſp.

61 Defenſoris confeſsio non præiudicat † domino, Bar.l.certum,§.ſed an ipſos, ff. de confeſ.Spec. in tit.de confeſ.§.6 vero, ver.4. item defenſor Eccleſiæ ei non nocet, Specu. in tit. de dolo & contum.nume.26.

62 Delegatus non † nocet deleganti. Bal. rub.C.de Pęn. iud. qui male iud. Inno.cap.dilecto de teſtib. tenet contr.ſed i.opin.verior eſt, Saly.l.fina.C.de pen. iud. qui male iud. Alex. l.ſecunda colu.3.ff. quod quiſque iur. item non poteſt citare, niſi cũ copia delegationis, Bart.l. conſentaneum, §.j.C. quom.& quand.iudex.

63 Delictum vnius† non debet nocere alteri, l.nõ debet, ff.de reg.iur.cap.ſine culpa, capit.damnum de reg.iur.in 6.noxa.enim caput ſequitur, l.ſancimus, C.de pęnis,& ſine culpa nemo puniri debet, d.cap.ſine culpa, ampl.hoc dictum vt nec etiam delictum patris noceat filio, l.ſi. quis in ſuo, §.legis, C. de inoffic.teſtam.l.3.§.ſi emancipat. ff. de bono.poſſeſsio.contr.tab.l.crimen, ff. de pęnis, l. 2.§.in filius, ff. de decur. fallit in crimine læſæ maieſtatis,& in crimine hæreſis, l.quiſquis. C.ad leg. Iul.Maieſt.auth. Gazaros, C.de hæret.doc.com. l diui. ff. de pœnis, Bald. l. ſi filius, ff. de his, qui ſunt ſui.

64 Demonſtratio falſa† facta a teſtatore, non præiudicat hæredi, doc. commun. vbi Bart. & omnes, l.falſa, l.demonſtratio.ff.de condit.& demon. not.l.ſi quis in fundi vocab. ff.de leg. 1. l. quidam, ff.eod.titu.Spec.in tit.de confeſ. §.4.l.1:§.ſi.ff.de dote præleg. Doct.l.ne mo.leg.quotics, ff.de conditio.& demonſtratio.l.neque, C.de teſta.l.ſi pater, C.de hæred.inſt.

65 Denunciatio facta ſeruo† non conſtituit debitorem in mora, niſi certioratum, doc. le. mora, ff. de vſur.doc.com.l.ſemel, ff.ſoluto.matri.qualiter autem fiat debitori debitoris, vt non ſoluat, vide Bar.l.non ſolum,§. morte, columna 8. ff.de noui oper.nuncia.

66 Dilatio data reo† non eſt in præiudicium actoris, nec econtra, ſed ſi datur reo dilatio ad iurandum, & actori ad probandum, data ſane dicetur Docto. l.qui prior, ff. de iud. Bart. l.admonendi colum.9.ff.de iur.iur.Din.cap.non licet, nume.1. de reg.iur.in 6.Doc.l. petendæ, C.de temp.in integ.reſtitutio. Lanfrancus, capitu. quoniam contra, §. dilationes numero 4. de probatio. Abb. in proem. decretal.numero octauo, l. quæ omnia, de procurat.

67 Diſcuſsio fieri† non poteſt in præiudicium fideiuſſoris, vel tertii poſſeſſoris, Bal.leg.ſecũda, C. quando fiſcus, vel priu.l. fi. ff. ſi cert.peta. Bart. & doc.l.in executione, ff.de verborum oblig.Alex.l. decem, ff.eod.

68 Diſpenſatio † regulariter nunquam redundat in præiudicium tertii, niſi expreſſe caneatur. dixi ſuper.ampl.37.

69 Diuiſio rei † communis inter quatuor facta, inter duos non valet, in præiudicium aliorum, ideo impune contrauenire poteſt. Doc.l. Cohæredibus, C.famil.hæriſ.nec facta inter preſentes pręiudicat abſenti. Bald.d.l.cohæredibus, Socin.conſi.195.volum.2.

70 Dolus vnius† alteri non nocet, c. ſine culpa c. damnum, c.non debet, de regu.iur.in 6. l.non debet, ff.eo.vnde dolus hæredis non nocet fideicommiſſario, nec dolus defuncti nocet hæredi, Bald auth, ſed cum teſtator, C.ad l.falc.

71 Dome-

71 Domestici factum non nocet domino, † nisi factum ad ipsum peruenerit immediate, glo. Cardin.clem.j. §.porro, de stat. monach.ca.in literis, de testibus, cap.sicut, de verborum signific. Abb. cap.primo.de resti.spolia.Barto.l.j. §.si familiæ, ff. de vi & vi armis.vel nisi dominus sciat, & non prohibeat, quia consentire videtur, vel nisi de voluntate domini egerit, Flor.l.is cui ff.si seru.vend.l.si colonus, ff.de aqua plu.arcen.l.licet, ff.naut.caup. stab.vel nisi aliter statuto caueatur, Bart.l.Titius, ff.de testam.mil.

72 Domus. Non nocet † res inter alios acta, nisi saltim ad domum quis fuerit citatus, Barto. l.4.§. prætor, ff.de damno infecto.l.j. §.j. ff. de liber. agnos.Lanf.cap.quoniam contra, colum.8.de probat.Corne.consilio.52.volumi.4. Alexan.consi. 137.volumi.2. Cardin.clem.j. quæstio.9. de foro competen.

73 Domino non nocet † declaratio facta a tertia persona seruum esse ingenuum, l.j. l.patronum, ff. si liber.ingen.esse dicatur, l. cum non iusto, ff. de collus. deteg. nisi alicui ex dominis pronunciatio fiat l.ingenuum, ff.de sta.hom.l.j.de iur.aur.annulo.Alexan.l.sæpe, numero 56.ff.de re iudica.l.diui, §.j. ff.de lib.caus. item Dominus mutari nō potest in præiudicium subditorum, vnde defensio æqualiter & pariter ad dominos, & ad subditos ptinet Innocen.cap.auditis, de rescrip.per l principaliter, C.de liber.causa, vbi Docto.commun.Abb. cap.cum super, numero 17.de sent.& re iudi. Docto.capitu.imperialem, §.præterea, de prohi.alie. feudi.

74 Dominium non tollitur alicui † absque eius culpa per reg. istam, fallit, nisi tollatur a principe, qui de plenitudine potestatis hoc facere potest, Ange.l.item, §.j.ff.de rei vend.Barto.l.fina. Cod. si contra ius, vel vtil.publi.Innocen.capi.innotuit de electio. Docto.commun.rubri. ff.soluto matri. addentes ad Abb.ca.quamuis, numero 13.de sent. & re iudica.

75 Donatio reuocari non potest † ab vno, propter ingratitudinem alterius, ideo ingratitudo patris contra donatorem nō nocet filio donatario, not. Doctor. com.l.j. C.ne filius pro patre, l.3.§.si emancipatus, ff.de bon.poss.contra tab.l.si quis filium, l.si quis suo, ff.de inoffi.testamen. Guid.consilio 176. item ingratitudo filij nō nocet patri donatario, Iohan.Andr.in addi. ad Specula.in tit.de feu.§.nunc videamus, nisi pater haberet vsumfructum bonorum donatorū, quo in casu resoluto iure filij, resoluitur ius patris, ita in terminis respondit Ripa.l.fina.quæst.53.numero 176.& quæstio. 42.numero 146.C.de reuoc.dona. vbi concludit, quod donans alteri rem donatam, si fuerit ingratus primo donatori, reuocatur donatio in præiudiciū secūdi donatarij, quia resoluto iure datoris resoluit ius acceptatoris, l.lex vectigalis, ff.de pign.l. 3.ff.qb.mo.pig. vel hypo.sol.l. si ex duob.ff.de in diem adiec.similiter ingratitudo prælati, non nocet ecclesiæ in donatione ei facta, cap.delictum de reg.Iur.in 6. Abb. capit. verum, de cond.apposi. Docto.commun.capitulo fina. de donat. Specu. in titu.de donat.§.j.versicu.quod si, Felin.cap.Ecclesia Sanctæ Mariæ, colum.49.de consti.Oldrad. consi.278.Docto.commun.vbi Abb.cap.primo. de dolo, Ripa in terminis, l.fina.quæst.52. numero 173.C.de reuoc.dona.item donatio facta mulieri non reuocatur ob delictum mariti, neque e contra, ita in terminis, Ripa.d.l.fina.quæst.51.nu. 169. C.de reuoc.dona. similiter nota.quod heredes donatarij, nō possunt agere ad reuocationem donationis, ob ingratit. commissam contra defectum, Ripa d.l.fina.quæst. 63. & sequen.numero 209.& numero 211. C.de reuocan. dona. ita nec etiam econtra, l.his solis, C.de reuoc. dona.§.non autem, Insti.de perp.& tempor.act.not.l.iniuriarum, ff.de iniurijs.

76 Dotem non perdit pater ob delictum filiæ, † vnde ea mortua absque liberis, ei reddetur, no.l.dos a patre, de iur.dot.Ripa.l.fina.quæstio.51.numero 169.C.de reuocan.donat. Cyn. & Bald.l.si dotem, C.de iure dotium, leg.2.§.sed vtrum, ubi Barto.ff.soluto matrimo. Ange.§.est quoque, authenti.de nuptijs, Barto.auth.e contra, C.de repudijs. Ampl. vt si mulier habeat filios primi mariti, non applicabitur dos secundo viro, licet commiserit adulterium, glo.j.capitu.j.ut lite non contest.Bal. l.hac edictali, colum.2.C.de secun.nup. Cremensis singu.86.Boer.in addi.ad Cyn. cap.non debet, numero 5.de reg.iu.in 6.sed an sententia lata contra vxorem in re dotali, noceat viro, uide in terminis, Alexan.l.sæpe, nu.97. ff. de re iud.ubi late pro ista regu.

77 Eadem sententia lata cōtra plures, † si vnus obtineat, quia de iure suo docuit, & alii non, victoria illius non prodest alijs, ita & e contra, Abb.capit. cum super, numero 4.de senten. & re iudica.no.l. si separatim, ff. de appella. Barto. l.a sententia de appellat.Abb.d.capitu.cum super, numero 9. vbi Felin.numero 3.

78 Ecclesia Agens † contra Ecclesiam possessorio recuperandæ, dicens ab ecclesia se fuisse spoliatū possessione, sententia lata contra eam non præiudicat alteri, qui prætendit ecclesiam sibi esse subiectam, Innocen.& omnes, c.quamuis, de senten.& re iud.Alexan.in terminis huius regu. l.sæpe, numero 104. ff.de re iudi.conc. simil.Innoc.c.super literis, de rescrip.l.proscriptione, C.si contra ius, vel vtil.publ.

89 Edificium fieri † non potest in præiudicium tertij, uidelicet ut lumen tollat, atque seruitutem constituat, neque in damnū viæ publicæ, l.j.§.quis in suo, ff.ne quid in loco publico, Corne.consilio 282.volumi.2.Bart.& Bald. l.cum talis, §.cum autem, C. de seruit.leg.si quando, ff.si seruit.vendi. Bart.l.quo minus, quæst. 7.de flumin.Cæpolla in titu.de serui.vrba.præd.capitu.39.Ange.l.penult. C.de aqua plu.arcen. item qui in alterius solo ædificat, perdit ædificium, Doc. l.si intra, ff.de serui. vrba.præd.Petr.in tra.de socie.6.p.q.6.

Editio

80 Editio alterius † inſtrumenti, non poteſt fieri in eius præiudicium, ideo legatario debet edere notarius particulam legati tantum, non autem totum teſtamentum, Aret.l.fina.C.de precib.impera.offeren.

81 Electio opponi † non poteſt in præiudicium tertij, abſque citatione certi contradictoris, alias fiet per edi.in valuiſ.Eccle.glo.& Doct.com.c.ſi. de elect.lib.6.

82 Electoris crimē non † nocet electo, neque e cōtra, niſi eſſent notoria crimina, ante electionem, glo.cap.quamuis, vbi Abb.nu.22.de ſent.& re iudica.conco.c.tantis,81.diſt.c.hęc quippe, 3.quæſtio.6.glo.capitu.dilectus,il 2.de ſimon.Inn.c.dudum,de elect.

83 Emphyteuta non poteſt † præiudicare domino, alienando rem emphyt. Docto.cap.potuit,locati doc.l.3.C.de iu.emph. item ſententia lata cōtra ipſum,nō præiudicat domino, Bar.l.ſæpe,quæſtio.4.vbi Alex.nu.119.ff.de re iud.doc.com.cap.quamuis,eo.tit.

84 Emptori non fit † præiudicium per venditorē, cum ipſe agit abſque eius conſenſu de proprietate rei, nam cum dominium ſit translatum in emptorem, venditor nullum ius habet, l.ſi pupilli,§.videamus,ff.de nego.geſt.glo.Batto. & Alexand. l.ſæpe, ff. de re iudi.fallit hoc tamen,niſi emptor pateretur eum agere, Abb.cap.quamuis,nu.12.de ſent.& re iudic.

85 Error in nomine † citati,ſeu in nomine eius patris non præiudicat ei, vt contumax dicatur ſi nō compareat, vt ſi citatio dicat Petr. Martini, cum ſit Petr.Iohan. Bart.l.in teſtamento,la j.ff.de condi.& demon.col.6.eo.tit.Bal.l.hac conſultiſſima, C.qui teſt.face.poſſ. obſcura enim citatio non valet, Bar.ff.de lib. & poſth.item error notarii,non nocet partib.Doct.com.l.ſi librarius,ff.de reg.iu. vbi glo.Dec. & Cagno.

83 Æſtimum referri non poteſt in † præiudicium tertij, Bartho.l.ſuſceptores,la 2. C.de ſuſceptor. & arch. libro decimo.l.Theopompus,colu.ſecunda,ff.de dot.pręleg.l.3. C.finium.reg.Bar.l.hac edictali,§.is illud, C.de ſecun.nup.cum ſi.

87 Euicta re pignorata a † debitore, nō nocet creditori,l.creditor, ff.ſi certum peta. vnde creditor agere poterit pignoratitia contra debitorem, l.tutor,§.contrarium,ff.de pignor.act.doc.leg.ſæpe, vbi gloſ.& Barto.& Alexand. ff.de re iudica.Abb. capitulo quamuis, nu.7.e.ti.

88 Examinatio teſtium in præiudicium tertij † fieri non poteſt,niſi ei denunciatum fuerit, Docto. cap.quoniam frequenter, ut lit.non conteſt.Soc. in conſ.224. vol.2.l.is apud quem,C.de edendo,l. penulti.C.de crimi.exp. hæred.l.ſi quando, C.de teſtibus.

89 Exceptio contra † vnum ex teſtibus,in præiudicium aliorum non fit,glo.j.C.de quæſt. item exceptio oppoſita coram iudice incōpetenti,non præiudicat excipienti, quominus coram competenti non poſsit opponi,Inn.c.actor, qui filij ſint legi.

90 Excommunicari non debet † quis ob alterius delictum, glo.capitu.duo 96. diſtinct.cap.epiſcopi,11.quæſtio.3.cap.poſſunt, 5.quęſt.2. cap.audi. 11.quæſt.3.cap.tanta,86. diſtinct. Hoſt.in tit.de ſent.exc. §.quib.nu.7.

91 Executor teſtamenti non poteſt † præiudicare hæredibus,ideo debet ſatiſdare, de diſtribuendis bonis ad vſum deſtinatum, & de reddenda ratione,Bar.l.ſi ex duobus,ff.de lega. 2.l.diuis,ff.ſi cuiplus,l.quia,ff.de lega.j. l.lib.§. Largius,ff.de alim. lega. Barto. l.ſolent, ff.eo. Bald.l.ſi. C.de his,quæ ſub modo.

29 Exemptio non † conceditur regulariter in præiudicium tertij, Barto.l.hęres abſens,ff.de iudic.fallit quando a principe motu proprio, & ex certa ſcientia conceditur,ſecundo fallit, quando vni de vniuerſitate conceditur, quia alij tenentur pro rata ex parte exemptorum,Barto.& Doct.l.ab omnibus,ff.de leg.j.Abb.capi.accedentes,de præſcript.Pau.conſi.132.Spec.in ti.de cenſib.§.ſecundo, Cardi.Cle.fina.eo.tit.

93 Executio ſententiæ nunquam † fit in præiudicium tertij, quando ſcilicet ſufficit ſummarie docere de iure ſuo,not.Docto. cap.veniens de teſtibus,leg.3.ff.ad exhiben. Abb. in termin.huius regu.capitu.cum ſuper, numero ſeptimo.de ſenten. & re iudica.& numero 32.l.a diuo pio,§.ſuper,ff. eodem.

94 Exhæredari non debet filius a matre † ob delictum patris, neque e contra,l.ſi quis in ſuo, §.legis autem, C.de inoffi.teſta.Dyn.cap.non debet, nu.1.de reg.iur.in 6.

95 Eximēs † aliquem de manibus officialium, vel familiæ,nō poteſt præiudicare creditoribus, ideo illis tenetur ad id, ad quod tenebatur exemptus,l. quoties,C.de exact.trib.libro 10. Barto.l.j. C.de oper.lib.fallit niſi eſſet iniuſte captus, Barto.l.edictum,ff.ne quis eum,l.eximendi, ff.eodem,ſed bene tenebitur ad pœnam, Are.& Iaſ.§.pœnales,Inſti.de act.

96 Expellens vſumfructuarium non † præiudicat domino,gl.& Bar.l.ſi quis in tātam, C.vnde vi,neque e contra,Bart.d.loco,Doc.l.j.ff.de ſuperfi.di. xi ſupra ampl.83.

97 Expenſę factæ in † medicinis factis pro ſocio. ſi infirmitas non prouenit ex cauſa ſocietatis,fiēt de proprio infirmi, niſi ſint ſocij omnium bonorum,Bal.l.cum duobus,§.Papinianus, vbi Docto. omnes,ff.pro ſocio,l.ſocium,§.fin.vbi Doc.com. ff.eod.titu.

98 Extenſio non fit de vno caſu ad alium, † ubi agitur de præiudicio tertii, Barto.l.illud, C.de ſacroſanct.eccle.not. Docto.l.non poſſunt,ff.de legibus,l.a Titio,ff.de verborum obligat. l. quæ vero,ff.de legibus, Aret.l.moribus, colum. 8. ff. de vulg.& in termi.huius regu. Cardi.clem.1.quæſt. 22.de vſuris, dixi ego in tracta.de leg. & ſtat.p.3. quæſtio.18.

99 Extraneo non imputatur † factum inter coniunctas perſonas,item neque extraneus poteſt ofe fere

ferre solutionem pro debito emphy. vel vasalli, in præiudicium domini. non enim creditor cogitur ab altero recipere, sicut aliud pro alio inuito cre ditore solui non potest, doc. com. l. 2. ff. si cer. pet. Bal. l. acceptā, nu. 25. C. de vsuris, fallit si se obtulerit soluere pro alio debitore contento, doc. l. ta le, §. post, ff. de pact.

100 Factum vnius † alteri nocere non debet, l. paterfamilias, ff. de hæred. insti. Bar. l. si hæredis, §. si. ff. de leg. j. l. non debet, ff. de reg. iur. c. non debet, eodem titu. sine culpa enim quis non est puniendus, cap. sine culpa, de regu. iur. in 6. l. aliud, ff. de verbo. signi. l. sancimus, C. de pœn. Abb. per hane regu. cap. quamuis, numero 6. & nume. seq. de sen ten. & re iud.

101 Faber no potest † de nouo officinam construe re, in loco vbi posset impedire doctorē, vel scholarem ne studeat, doc. com. l. j. in fi. ff. sol. mat. doc. c. vestra, de locato, impedimētum tamen arbitrio iudicis relinquitur, Bal. l. j. C. si de mom. poss. doc. auth. habita, C. ne filius pro patre, Parpalia d. l. 1. nu. 44. vbi Alex. nu. 53. Ripa nu. 130. Alex. nu. 51. Soc. iun. nu. 272. ampl. hoc dictum procedere et in profess. Ias. d. l. j. nu. 46. Visitarinus nu. 187. immunitas enim concessa legentibus, competit etiā aduocatis, Barto. l. medicos, C. de profe. & med. libro x. Guid. q. 88. Tiraq. in tract. de nobi. c. 29. nu me. 15. Iac. Menoch. in tract. de arbi. iudi. libro 2. cent. 3. casu, 237. numero primo & sequent. in ter minis.

102 Falsos testes † producēs, licet condemnetur de falso, non tamen sequitur de necessitate, quod ipsi sint falsi, l. Lucius, ff. de his, qui not. infam. c. cum dilectus de ordin. cogn. Abb. capi. pen. num. 25. de sent. & re iudica.

103 Familiæ damnum † nō imputatur Domino regulariter, l. j. & seq. ff. si famil. furt. fec. dicatur, l. si familia, ff. de iurisd. omn. iudi. Bart. l. j. §. familiæ, ff. de vi & vi arma. Anch. c. cum ad sedem, de restit. spol. declaraui ut dixi super ampl. 71.

104 Fatalia non † restituuntur appellanti, in præiudicium appellati, ideo citatio appellati requiritur ad restitutionem fatalium decursorum appellanti, Barto. Auth. item si, versi. sed aduerte, C. de temporibus appell.

105 Feriis renunciari non † potest in præiudicium partium, Specu. in tit. de ferijs, §. 3. ver. quid si, gl. l. omnes, C. de ferijs, Pau. & Alex. l. j. ff. eo. Ange. §. idem. inst. de excep.

106 Feudi domino † præiudicium nō fit per sententiam latam contra vasallum, Bartho. & Alexand. l. sæpe, nu. 109. ff. de re iud. Ant. & Imo. c. quamuis, extra eod. sed an filius priuetur feudo ob delictū patris, not. Barto. l. 3. ff. de interd. Alex. l. emancipatum, §. fina. ff. de senator. Bal. l. j. C. de ead. tol. Ab. c. i. de feud. Bal. l. lege, C. de legit. hæred. Alex. con si. 24. volu. j. Doct. c. a. si vasallus feud. priu. Ripa, l. fina. quæstio. fi. in terminis, C. de reuoc. don. Boer. in addit. ad Dy. c. non debet, nu. 5. de reg. iur. in 6.

107 Fideicommissario non † nocet negligentia hæredis, l. cognitio, §. hi qui, ff. ad Trebel. Bal. l. consulta, C. de testa. nisi ei culpa imputari posit, Bal. l. si rer. C. quibus mod. pign. vel hypoth. sol. Bald. l. 2. quæstio. 13. C. de resc. vend. Alex. l. sæpe, nu. 30. ff. de re iudica.

108 Fideiussor non tenetur † pro delicto sui prin palis ad pœnam corporalem, ampl. ut nec etiam p statutum hoc fieri posit, item nec etiam per pactum, glo. capit. cum homo, 28. q. 3. non enim est homo dominus membrorum suorum, l. liber homo, ff. ad legem Aquil. leg. omne, §. qui se, ff. de re mil. glo. rubr. C. de decret. decur. lib. 10. Doc. com mu. l. j. C. ne fil. pro patre. vbi ampl. etiā quod nec filius pro patre hoc agere posit, Alber. in tra. stat. j. par. q. 7. Bal. l. si qua pœna, ff. de his, qui sunt sui, l. si filius, la 2. ff. sol. matr. item not. quod sententia lata contra principalem non nocet fideiussori, nō citato, Bal. l. 2. C. de edendo, Barto. l. decem, ff. de verbo. obl. Ale. l. sępe, nu. 10. & nu. 17. ff. de re iu. dic. Bar. l. duobus, quæst. 4. ff. de duob. reis, addi. ad Abb. c. quamuis, nu. 1. de sent. & re iudi. Alex. d. l. sæpe, nu. 69.

109 Filiatio: sententia lata in † causa filiationis nō præiudicat aliis, qui de cognatione non sunt, quo fad eorum priuatum interesse, nec etiam talis sententia fidem facit, quo ad alios, si inter pares consanguineos fuerit lata, not. doc. l. sæpe, ff. de re iud. Cyn. l. ingenuum, de stat. homin, Bal. l. j. C. quib. res inter alios acta non noceat. Anto. & Imo. capi tulo causam, qui fil. sint legi. Docto. l. j. & ij. ff. de liber. & posth. præiudicat tamen si fuerit lata contra patrem, quo ad filios, & si fuerit lata contra legitimum contradictorem, Abb. capi. quamuis, nume. 17. vbi Felin. numero 10. & nu. seq. de sent. & re iud.

110 Filio non nocet delictum † patris, præsertim in rebus quæ non pendent a patre, fallit in crimine læsæ maiestatis, & in crimine hæresis, l. apud celsum, §. sed si, ff. de doli excep. l. j. C. de bon. mater. Docto. commu. l. j. C. ne fil. pro patre. l. si quis in suo, §. legis, ff. de inoffi. testa. l. 3. §. emancipatus, ff. de bon. poss. contra tab. l. quisquis, C. ad legem Iu. maiesta. auth. Gazaros, C. de hære. Cardina. capitu. primo. distinct. 22. Alexand. leg. sæpe, numero 97. ff. de re iudica. Pau. consilio 140. volumi. primo. capitu. sine culpa, capitu. non debet, de regu. iur. in 6.

111 Fiscus nō potest agere contra † debitorem debitoris sui, ex scriptura facta manu propria debitoris sui, Bart. l. ei. C. de conu. fisc. debit. libro 10. l. exceptionem, C. de proba. nec aufert bannito hæreditatem prout indigno, Bal. l. j. C. de hęred. inst. nisi testatorem occidisset, Bald. d. l. 4. C. de hæred. institu.

112 Fructuarius non † præiudicat domino si sententia contra ipsum fuerit lata, præsertim quando dominus fuit ignorans, Barto. l. sæpe, quæst. 4. nu. 6. ff. de re iu. ubi Alex. d. loco, numero 106. dicit hanc esse commun. per regu. istam, Anto. Imo. & omnes, esp. penul. eodem titu.

Fra-

112 Fratres duo, vel plures, vterini, & consanguinei, contraxerunt matrimonium, cum duabus sororibus vterinis, & consanguineis, si sententia feratur contra vnum de impedimento matrimonii, non præiudicat alteri, glo. cap. dilecto, de præben. Spec. in tit. de senten. prol. §. nunc de effectu. versi. sed pone, c. quia circa, de consang. & affin. quia testes variare possunt, & secundus posset melius se defendere quam primus. Abb. cap. quamuis, numero 27. de sent. & re iud. nec vnus præiudicat alteri, quemadmodum nec vnius delictum alteri nocet, Bald. l. eam, C. de fideicom. Bald. capitulo primo, §. præterea, de prohib. feudi alien. frater enim de iure pro fratre non obligatur. Socin. sen. consilio 31. volum. j.

113 Fraus vnius nemini nocere, nec sibi prodesse debet, Cin. & Bald. l. si infantem, C. de legatis, Specul. in titu. de cession. actio. §. j. versicu. ex primis, fraudibus enim obuiandum est, Specu. in titu. de edit. instrumen. §. 3. versic. sed pone, Card. clem. j. §. fina. de concess. præben. cap. sedes, de præscr. cap. quanto, de diuor.

114 Fur reuelatus per incantatorem, non agit contra eum actione iniuriarum, glo. l. nemo, C. de Malefi. & Math. l. item, ff. de iniuriis, licet consulens diuinatorem puniatur, d. l. nemo, item not. quod furti actio, non datur contra receptatorem ignorantem rei furtiuæ, Bald. l. eos, C. de furt. Bar. l. furtum, ff. eo. gl. l. inciuilem. C. de furt. Bal. l. si seruus, ff. de condic. indebiti.

115 Generalis dispositio semper intelligi debet saluo præiudicio tertii, l. emptor, §. Luci. vbi Bar. ff. de pac. dixi ego super. reg. j.

116 Gratia in dubio intelligitur, sine præiudicio tertii, cap. quamuis de rescrip. in 6. secus si ex iustitia fiat. Bal. l. fi. C. de sent. pass. idem si concedatur a iure sine ministerio hominis, Imol. & Doct. c. j. de præscr.

117 Grauaminis causam tertius exprimere debet, appellãs a sententia inter alios acta, pro suo interesse. Abb. c. cum super, nume. 5. de sent. & re ind. Rom. consilio 333. Barto. l. a sententia, §. sequens, de appella.

118 Grauamen non imponitur alteri per alterum, l. non debet, ff. de reg. iur. item not. quod filius grauari non potest a patre in sua legitima, l. quoniam C. de inoff. test. Bar. l. j. ff. de his, quæ pœn. nom. Alc. l. extraneum, C. de hæred. inst. Bald. l. si quis, C. de inoffi. test.

119 Habitans superius in domo nõn potest mittere aquam vltra solitum, animo nocendi habitanti inferius, item nec habitans inferius potest fumum facere, vltra solitum causa nocendi habitanti superius, Bar. l. sicut, in fi. ff. de iniuriis, item habitãs in domo alterius, non potest ignorante domino, seruitutem imponere, nec quicquam agere in præiudicium eius, nisi eo sciente agat. Bar. l. habitator, ff. de rei vendi.

120 Hæres conficiens inuentarium non tenetur ad debita defuncti vltra onera hereditaria, itẽ ĩ actionibus personalibus, non tenetur hæres, Guid. in tract. de inuentario, numero 18. & decisio. 351. & sequen.

121 Homicidium commissum ab aliquo an obsit mittenti illud fieri, vide Cin. l. j. C. si reus, vel accusator fuerit Bal. l. non ideo, C. de actio. l. j. C. de serfugi. addentes. ad Abb. in termin. huius reg. c. cum super nu. 1. de senten. & re iud. item quid si aliquis fuit de homicidio condemnatus, deinde fuit repertus verus homicida, an iste debeat etiam puniri, respon. quod sic, l. qui seruum, ff. de interrog. act. res enim inter alios acta, non debet patrocinari malefactori l. denunciasse, §. quæritur, ff. de adult. Cin. l. j. C. qui accusare non poss. Barth. l. res inter alios C. quib. res inter alios acta non noc. Bal. l. qui seruum, ff. de interrog. act. c. j. §. iniuria, in titu. de pace iur. firm. Sapia in add. ad Abb. c. cum super nu. 6. de sent. & re iud.

122 Hospes non tenetur de damno illato in hospitio hospitantibus. Bar. l. quæ fortuitis, C. de pigno. act. Docto. l. 2. ff. naut. caupo. stabul. glo. & Barto. l. j. §. fi. ff. depositi, Bal. rub. C. eod. Spec. in titu. de furt. colum. 3.

123 Hypothecam renunciare non dicitur ille, qui eam habeat in fundo ab altero vendito, quando si fuit ignorans Abb. cap. quamuis, num. 36. de sent. & re iudic.

124 Iactura aliena non debet inesse lucro alterius l. non debet de reg. iur. capitulo locupletari eo. tit. in 6. Specu. in titulo de confessis, §. 3. versi. vltim: Iohan. And. d. capitul locupletari, capit. non debet eod. tit. in 6.

125 Ignorare præsumitur quis factũ alterius, ideo ei non debet imputari. Doct. com. cap. ignorantia de regu. iur. in 6. Deci. consilio 63. columna 3. Socin. consi. 20. volum. 1. leg. fideiussores, ff. pro suo leg. qui in alterius, ff. de regu. iur. in 6. leg. qui cum alio, ff. eo.

126 Immunitas alicui concessa intelligi debet absque præiudicio tertii, dixi super ampl. 68. item immunitas alicui concessa, non transit in emptorem. Din. & Bar. l. licitatio, §. fi. ff. de public. Spec. in titu. de immun. eccl. in princ.

127 Impedimentum factum a coniuncto meo, concernens causam meam, non mihi præiudicat, quia de consensu meo, factum non dicitur esse, Imol. l. hæres, §. fin. ff. de cond. & demonst. Bar. & Alex. leg. pupillo, §. si quis, ff. de oper. nou. nuncia. Ant. capitulo. fin. de præsumptio. Abb. c. cum causam, de testib.

128 Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum, c. imputari de reg. iur. in 6. vt si quidam tertius eum impediret, Din. & Boer. d. loco.

129 Incendium contingens in domo Titii, si inferat damnum vicinis, debet per ipsum emendari, si Titius in dolo, vel in culpa fuerit, Bal. leg. 2. C. de positi, Petrus de Vbaldis in tract. de Societ. 8. p. q. 18. l. qui occidit, §. in hac, ff. ad l. Aquil. Salic. leg. quæ fortuitis, ff. de pign. act.

130 Incul-

130 Inculpatio facta ab eo, † qui offensus est, non nocet inculpato, et si fuit facta in articulo mortis, leg. si quis in graui, §. j. ff. ad Syllanianum, Pau. l. secunda, §. primo. ff. si ex nox. causa agatur, cum similibus.

131 Inferior a principe † etiam si sit legatus de latere, non potest tollere alteri ius quæsitum, glos. c. fina. versicu. figura, de heret. in 6. nisi concedantur ei ea, quæ spectãt ad plenitudinem potestatis.

132 Inquisitio fieri † non potest absque citatione partis, Bal. l. 4. §. primo, ff. de cond. ob causam, Alexan. l. 2. §. si publico, ff. de adulter. Bal. l. senatus, Cod. qui accusare non possunt, glo. cap. presbyteri, 2. quæst. 5.

133 Ingenuũ si iudex aliquem esse dixerit, ad † peritionem extranei, non nocet domino eius, l. 1. l. patronum, ff. si liber. ingen. esse dicatur, glo. l. cum non iusto, ff. de collus. detegenda. per l. ingenuum, ff. de stat. homin. not. Alexan. in terminis huius regu. l. sæpe, numero 57. ff. de re iudica. conc. simile. l. si duobus, Codi. de inoffic. testamen. Abb. per istam regu. capi. quamuis, nume. 19. extra de sent. & re iudica.

134 Insinuatio facta ab herede † an prosit legatarijs, not. Barto. l. fina. §. 1. ubi etiam Bal. C. de iure dot. Bal. l. consulta. C. de testam. Alex. l. sæpe, nu. 29. ff. de re iud. nota tamen quod insinuatio fieri nõ potest absque citatione partis, Bal. l. ne quicquam, §. vbi decretum, ff. de offic. proc. & leg. Bald. l. illud, C. de sacrosan. eccl.

135 Instantia † prolata insidijs partis, non expirat quin sententia ferri possit, glo. l. intra, ff. de mino. Bald. l. cum ipse, ff. de excusat. tuto. Cyn. l. fina. C. de adulter.

136 Instrumẽtum si pronunciatur † esse falsum inter Titium, & Sempronium, non nocet Seio vtenti eodem instrumento. glo. magna. cap. causam il 2. vbi Docto. commun. qui filij sint legit. Alex. in terminis, l. sæpe, numero 25. ff. de re iud. Abb. c. pe. nu. 26. eo. ti.

137 Interesse quod habet † tertius super re, in qua lata sententia est, potest tertius appellare, ca. cum super, in terminis vbi Abb. nume. 1. & Felin. numero 3. de sent. & re iu. dummodo exprimat causam grauaminis, Abb. d. loco, nume. 4. item sententia lata contra vnum non præiudicat alteri interesse habenti, l. 2. C. de fide instrum. l. cum duobus, C. de inof. test. l. circa, ff. eo. Alex. l. sæpe, nu. 27. dicit hanc opi. com. esse.

138 Interdicto recuperãdæ, an noceat sententia † lata interdicto vti possidetis, tractant Docto. commun. cap. veniens, de præscrip. Abb. in termi. huius reg. cap. penul. numero 1. extra de sent. & re iudicata.

139 Interpretatio sententiæ, † ac etiam rescripti, nõ potest fieri in præiudicium tertij, ideo citatio partium requiritur, Barto. l. ab executione, ubi etiam Dyn. ff. de appe. glo. & Bald. l. ea quæ, Cod. com. vel episto. idem est de interpretatione priuilegij, Specu. in titu. de resc. §. ratione, Bart. l. 2. C. de temp. app. Barto. l. adoptio. ff. de adoptio. Ale. l. de vno, ff. de re iud.

140 Introductoria † sententia. j. sententia lata super actione personali ex contractu, vel quasi, ex quo oritur obligatio, lata contra vnum non nocet alijs, Raynutius, leg. j. ff. de liber. agnos. Cyn. le. 2. C. quib. res iudic. non noceat, Flor. & Cardin. c. 2. de simon. fallit in casu, l. si ij qui separatim, ff. de app. & dicitur introductoria ad differentiam sententiæ latę in reali, quæ declaratoria dicitur iuris realis, leg. sicut, §. sed si, ff. de procu. Alex. l. sæpe, nu. 69. ff. de re iud.

141 Iuramenti absolutio † nemini datur, non citata parte, Flor. l. in lege, ff. ad legem Aquil. idem est cum defertur in supple. prob. Ange. in termi. l. iurisiurandi, C. de reb. cred. Imo. cap. fina. quod me. causa, Alex. cons. 64. vol. 2. Ias. l. admon. 2. lect. col. 26. ff. de iureiu.

142 Iurisdictioni alterius non nocet † sentẽtia contra vnum lata, Bal. l. 2. C. de lib. causa not. doc. cap. fina. de maio. & obed. cap. exposuit, de dilat. capit. auditis, de præscr. Abb. capi. quamuis, numero 28. per hanc reg. in termin. numero 28. de sentent. & re iudicaca.

143 Ius patronatus † ecclesiæ nun amittit filius, ob delictum patris, nisi pater esset primus fundator, gl. & doc. Clem. pasto. §. rursus de re iu. dixi super amplia. 110.

143 Laicus iudex non potest citare † clericum. esset enim in præiudicium iudicis ecclesiastici, ideo fieri debet citatio sub conditione, videlicet, si sua intersit Ange. l. j. §. hæc stipulatio, ff. si cui plus, quã per legem Falcid. Cœpol. caut. 147. ampl. etiam si communiter pro laico habeatur, Bal. l. 2. in 2. lect. ff. si quis in ius voc. non ierit.

144 Laudum latum inter † certas pesonas, non præiudicat tertio, sicuti de sententia dictum est, Ab. cap. cum super, nu. 6. cap. quamuis. nu. 8. vbi Felin. nu. 3. & nu. 5. de sent. & re iudi. sunt. n. redacta ad instar iudiciorum, l. j. ff. de arbi. Euerar. in loco de iudic. ad arbitrum, & test. ideo pars citari debet Bal. auth. ei qui cum, C. de temp. app.

145 Legatarijs regulariter præiudicium † non fit, per factum hęredis, neque per sententiam si dicatur testamentum nullum ex causa pręteritionis, glo. l. Papinia. §. fina. ff. de inoffic. testam. l. cum filius, ff. de leg. 2. Barto. l. filio præt. ff. de iniusto rupto. Docto. commun. authen. ex causa, C. de libe. præter. Alexan. in termin. huius regu. l. sæpe, numero 24. dicit hanc esse commu. & numero 133. late declarat.

146 Legatus Papæ † in conferendis beneficijs, non potest præiudicare patrono laico, sed ecclesiastico sic, glo. cap. dilectus, de offic. delegati, glo. capi. 2. de pręben. in 6. Specu. in titu. de legato, versicu. nunc tractamus, capitu. decernimus, 16. quæstio. 4. cap. fina. de conceß. pręben. in 6. Abb. c. si. de iure patronatus.

157 Legitima non minuitur filio ex eo, † quod eius pater confitetur debitum, absorbens totum patri-

trimonium, Cyn.l.j. C. de confess. Specu. In titu. de confess. versicu. nunc videndum, quia filius in legitima est quasi creditor, l. qnoniam, C. de inof. testamen. & ex magna quantitate debiti præsumitur fraus, l. Lucius, §. omnes, ff. quę in frau. cre. idē est in alienatione, quam facit pater, glos. & Doct. cap. Raynutius, versicu. irregulariter, de test. Barto. l. secunda, ff. si quis a patre fuer. manum. Abb. capitu. quamuis, numero 33. de sentent. & re iudicata.

148 Legitimatus non † præiudicat tertio, cum declaratur per sententiam, atque agitur de præiudicio tertij, secus, quo ad ius publicum, Bal. l. res inter alios acta, C. res inter alios acta, Anto. capitu. quamuis, vbi Abb. numero 18. de senten. & re iud. Doct. commun. l. sępe, ff. eodem. item non potest fieri in præiudicium legitimorum, ideo citari debent, l. fina. ff. de natal. resti. Anto. de Rosellis in tract. de legitim. p. 2. numero 20. Feli. d. c. quamuis, numero 9.

149 Libellus obscurus non † potest interpretari in præiudicium partis, ideo citatio partis requiritur ad hoc, Docto. cap. cum olim, de sent. & re iu, Doct. lege si quis intentione, ff. de iud. dixi super amplia. 139.

150 Liberum si quis esse dixit † per sententiam, talis sententia non nocebit tertio, dicenti ilum esse suum seruum, glo. l. cognito, §. primo. versicu. varie de liberali causa, Innocen. capit. nostra de procurat. Docto. commun. leg. ingenuum, ff. de stat. homin. capitu. quamuis, de senten. & re iudic. Alexand. per hanc regu. l. sæpe, numero 66. ff. de re iudicata.

151 Liberti sententia non præiudicat † patrono, etiam scienti, glo. l. sæpe, versicu. interueniente vbi Alexan. numero 1. ff. de re iudic. qui dicit hanc esse commun. quemadmodum ipsemet declarat, numero 100.

152 Liber mercatoris plene non † probat, contra tertium, Bar. l. quædam, §. nōmularios, ff. de edendo, Alexan. l. argentarius, ff. eo. Bar. l. admonendi, col. 6. ff. de iureiu. idem, l. nuda, ff. de dona. Bal. in additio. ad Specu. in tit. de instrum. edit. §. nunc dicendum.

153 Litem esse motam non sufficit scire, † ad hoc vt scienti præiudicet, nisi sciat in illa ius sibi competere, Innocent. capitu. suborta de senten. & re iudica. ignorans enim non videtur consentire, l. mater, ff. de inofficio. testamen. capitu. placuit, 38. distinctio.

154 Locator. sententia lata contra locatorem † nō prçiudicat domino, nisi dominus uocatus fuerit, Anto. capitulo quamuis, de sentent. & re iudica. Barto. l. peregre, §. quibus, ff. de acquiren. posses. l. 2. vbi in rem actio, Docto. capitu. quoniam, §. si super, ut lite non contesta. l. bona fides, ff. deposi- ti, glo. magna. cap. cum super, de senten. & re iudi. Alexan. per istam regulam, l. sæpe, num. 113. ff. de re iudicata.

155 Locupletari non debet † quis cum alterius iactura, l. locupletari, de regu. iur. in 6. conc. l. si quis presbyter. C. de episco. & cleri. l. fina. C. de vsuca. pro emptore, l. si quis mancipijs, §. proculus. ff. de instit. l. naturaliter, ff. de cond. inde. quandoque tamen ob bonum publicum, recedimus a reg. ista, vt in vsucapione, l. j. ff. de vsuca.

156 Magister † nō obligatur ex facto discipuli sui, nisi ex talib. consueuerit negociari, Bal. rub. C. de const. pec. not. l. Titius, ff. quod cum eo. l. cuicunque, ff. de inst.

157 Malefidei possessor vllo † tempore non pręscribit, capitu. 2. de regu. iur. in 6. nec etiam facit fructus suos in pręiudicium tertij, cap. fina. de pręscr. l. fructus, l. domum, C. de rei vendi. c. grauis, de restitu. spol. Boer. c. 2. de reg. iur. in 6. Barto. l. ex diuerso, ff. de rei vendi.

158 Mandans non † comprehenditur a statuto, qđ punit delinquentem personaliter, licet mandato eius quis deliquerit, Cardin. clem. j. colum. 8. de vita & honesta. clerico, & est limitatio ad cap. qui per alium, de regu. iur. in 6. Bal. l. non dubium, C. de legibus, addentes, ad Abb. cap. tu. quamuis, numero 1. de sent. & re iudic. item sententia lata contra mandatarium delinquentem, non nocet mandanti, Bal. l. iuris, C. quibus res iud. non noceat, l. nihil, in fine, ff. de adult. Doc. l. 1. ff. si fur. fam. fec. dicatur, Alex. in termin. per hanc regu. l. sæpe, nu. 44. ff. de re iud.

159 Maritus: sententia lata contra † vxorem, non nocet marito, nec etiam eius factum, Bal. l. doce, C. de rei ven. Aret. l. Iulianus, §. qui fundum, ff. de verborum obliga. Alex. l. de die, §. qui mulierem, ff. qui satisda. cogan. Abb. c. quamuis, nume. 12. de sent. & re iud.

160 Mater non potest præiudicare † filijs suis, in administratione tutelæ, ideo pro hoc dotem obligatam habet, quæ a filijs retineri potest, donec ratio administrationis reddatur, Socin. in term. consilio 280. volumi. 2. nu. 3. Bar. auth. matri, & auię, C. quando mul. tut. offic. fung.

161 Matrimonium, si † pronunciatur esse illegitimum, non nocet filijs etiam scientibus, Alexand. in term. huius regu. l. sæpe, numero 61. ff. de re iud. Anto. cap. causam il 3. qui filij sint legiti. Abb. capitu. quamuis, numero 29. de senten. & re iudica. item si sententia feratur contra vnum ex duobus fratribus, de impedimento matrimonij contracti cum duabus sororibus, non pręiudicat alteri, Abb. d. loco, numero 27. vbi etiam Felin. numero 10. glo. c. dilecto, de prębendis, alter enim potuisset melius probare, vel obtinuisset dispensationē, c. quia circa, de consang. & affin.

162 Nauta patronus non tenetur † de damno dato per famulum, quem communiter omnes reputant bonum, Bald. l. & ita, §. j. ff. naut. caup. stab. Alexá. l. si cum dotem, §. j. ff. solu. mat. Bar. l. debet, ff. nau. caup. stab.

163 Negociorum gestor. † domino præiudicare nō potest, Barto. & Bal. l. tutori. C. de neg. gest. Barto. l. si pupilli, §. videamus. ff. eo. nec quærit dominiū

domi-

domino, nisi ratihabitione domini sequuta, Barto.l.qui mihi, ff.de donat. leg. si ego. ff. de negoc. gestis.

164 Nomen † mutari non potest in præiudicium tertij, nor. Doct.l.j.C.de mut.nom.Bald.l. j. C. de hæred.institut.idem in rubr. C.de fide instrumentorum.

165 Notarius † si declaretur falsus, quia cõfecerit falsum instrumentum, non præiudicat partibus, Alexan.l.sæpe, numero 39.de re iudic.Abb.capi. penultimo.numero 26.extra eod.titu. Anto.cap. causam,il 2.qui filij sint leg.nor.capitulo dilectus de ordin.cog.l.Lucius,ff.de his, qui notan.infam. Docto.common.l.si librarius, ff.de reg.iu.

166 Occidens. sententia † lata contra occidentem non præiudicat ei, contra quem proceditur ope, vel auxilio, Ange. & Barto.l.si is, §. hoc tamen de furtis, Ange.& Salyce.l.j. Cod.de raptu virgin. Alexan.l.sæpe, numero 44.ff.de re iudica.dixi supra amplia. 121.

167 Officium suum nemini debet esse † damnosum, l.sed & si, ff.quemamod.testam. aper.l.si seruus, §. quod vero, ff.de furtis, l.sancimus, C.de pœnis, l.non debet, ff.de regu.iur. item not. quod officialis non tenetur in sindicatu de eo, quod gessit mandante suo superiore, l.liber homo, ff.ad legem Aquil.Alex.l.non solum, ff.de iniurijs, Cœpolla.caut.69.l.iniuriarum, §.si quis, ff.de iniurijs, Ang.l.liberorum, §.accusantur, ff.de infamib.Bal. l.non ideo, C.de accusat.

168 Ordinato non nocet † sententia lata contra ordinatorem, quando agitur ad pœnam, quia respectu pœnæ non est connexitas iuris creati, secus e contra, vt si sententia lata fuerit vt ordinans ordinare non potuerit, non erit ordinatus, Abb.capi. quamuis, nu.22.de sent. & re iud.in termin.huius reg.vbi Fel.nu. 10.

169 Pater † non tenetur pro filio, Saly.l.si filius, C. ne fil.pro patre, Albe.j.p.star.q.7.Bal.l.si qua pœna, ff.de his, qui sunt sui, l.si filius, ff.soluto matrimo.l.2.ff.si ex nox.causa agatur, Imo.l.cum filius, ff.de verborum obli.Docto.l.sancimus, C.de pœnis, Alexan.consilio 13.volumine 1.l.sæpe, nu.12. ff.de re iud.

170 Petitorium, sententia † lata in petitorio an obstet agere valenti in possessorio recuperandæ, super eadem re? Anto.cap.pastoralis, §.si vero, de causa poss. & proprieta. Dyn. c.qui ad agendum, de reg.iur.in 6.Bar.l.naturaliter, §.nihil commune, nu.18.ff.de acq.poss.addentes, ad Ab.c.pe.nu.1.de sent.& re iud.

171 Personalis actio non † transgreditur personã, Ray.l.j.ff.de liber.agnos.Docto.commun.l.2.C. quib.res iud.non noc. Alexan.l.sæpe, numero 68. ff.de re iudica. l.sancimus, C.de pœnis, l.non debet, ff.de regu.iur.no. Docto.cap.priuilegium, de regu.iur.in 6. Docto.l. si qua pœna, ff.de his, qui sunt sui, leg.si filius, ff.soluto matrimo.leg.secunda, ff.si ex noxa.causa agatur, Alber.j.par.stat. par. septima.

172 Pignus si perdatur, † vel euincatur, non nocet creditore, sed periculum debitoris est, Abb. capitu.quamuis, numero 7.de senten. & re iudica.leg. creditor, ff.si certum petar.l.tutor, §.contrarium, ff.de pign.act.& Abb.d.cap.quamuis, nu.9.& seq. eodem titu.

173 Plures appellantes a sententia vna, † si vnus eorum obtinuit, non nocebit alijs, Abb. c. cum super, nu.4.& nu 10.de sent.& re iud. per. l.si qui se paratim, ff.de app.

174 Possessor † quidam conuenitur rei vendicatione, qui non possidet, neque detinet, an sententia lata contra ipsum præiudicabit Domino scienti, & patienti causam agi? respon.quod non, Anto.cap.cum super in 3.quæst.de sent. & re iud.sed fiet executio contra condemnatum, in litis æstimationem, l.nec vllam, §.non solum, ff.de pet.hæred.Innocen.& Docto.commun.d.cap.super. Alexan.l.sæpe, numero 17.ff.de re iudi.sed nec sententia lata contra possidentem præiudicat proprietario, secundum commun. opi. de qua attestatur, Alexand. d.l.sæpe, numero 104. & numero 106. glo.l.Pomponius, §.si is, ff.de acquir. poss.l.si pater, ff.de liberali causa, Anto.& doc.com.c.penul. de sent.& re iud.

175 Præscriptio eadem ratione † qua non currit cõtra pupillum, nec eadem ratio ne contra maiorẽ habentem rem communem cum pupillo indiuidue, secus si diuidua sit, Abb.cap.quamuis, nume. 14.de senten.& re iudic.l.si communem, ff.quemadmodum seruitus amittatur, l. fina. C.in quibus causis in integrum restitu.non est necessa. in indiuiduis enim quis consequitur per socium, quod non potest consequi per se, capitu.sacris, de sepu. capitu.quam magnum, 33.quæst.secus est in re diuisibili, Docto.c.conuenissent de instit.

176 Probationes † inter alios actæ, alijs non præiudicant, Abb.cap.penul.numero 4.de sent.& re iudi.c.inter, de fide instrum.Inno. c.causam quæ, de testib. Alex.l.sæpe, ff.de re iud.l.fin.ff.de interroact.Inno.c.qualiter, il 2. de accusationib. dixi super ampl. 17.

177 Producens falsos testes, † licet condemnetur de falso, non per hoc dicitur, quod ipsi sint falsi, Abb.cap.quamuis, per hanc regu. de sent. & re iudic.l. Lucius, ff.de his, qui notan.infam.c.cum dilectus, de ord.cog.Abb.d.c.quamuis, nu.25.in ter. mi.huius reg.

178 Querelam inofficiosi † testamenti dicere potest filius exhæredatus a matre, ob delictum patris, l.si quis in suo.§.legis autem, Codice de inofficioso testamen. Dyn.capitu.non debet, numero 3.de reg.iur.in 6.conc.l.3.§.si emancipatus, ff.de bon.poss.contr.tab. Dec. & Cagnol.l.non debet, ff.de reg. iur.

179 Ratum quis habere non potest, quod eius nomine nõ fuerit gestum, ca.Ratum, de regu.iur.in 6.capitu.cum quia, de senten.excom. l.si pupilli, §.sed si, ff.de neg.ge.l.si seruus, ff.de precario, l.2. vbi Doc.ff.de calu.l.mater, C.de rei vendi.

Recu-

180 Recuperandæ possessorio † agenti, an obstet sententia lata super confessoria? Anto.cap.veniēs de præscrip. vbi etiam an sententia lata in interdicto vti possidetis, obstet agenti cōfessoria, vel interdicto recuperandæ? addentes ad Abb. capitu. quamuis, in termin. huius reg.j. de senten. & re iudicata.

181 Renunciatio † feudi, emphyteusis, & iuris patronatus, & similium, fieri non potest in præiudicium filiorum, nisi fuerit primus conductor, Docto.capi.j.de alien.feudi.Pau.consi.t 56.volum.j. Ancha.cap.j. de iure patr. Bal.l.qui se patris, col. 8.C. vnde liberi.

182 Rescissoria † sententia contra vnum alteri nō nocet, puta quod lata sit super rescisione alicuius instrumenti, non per hoc quo ad omnes faciet ius, secundum com.opin. de qua attestatur, Alex. l.sæpe, nu.67. ff.de re iud.

183 Rescriptum interpretari † semper debet absq; præiudicio tertij, l.2.§.si quis a Principe, ff.ne qd in loco publico, Bald. l.ex facto, colum.3.ff.de vulg. gln.capi.j. vt lite penden.nisi directe, in eo rescribatur, contra ius tertij, cap.quamuis de rescrip.in 6.cap.super eo, de offic.deleg.Iohan. And. capitu.j.de rerum permuta. Docto.commun. l.fina.C.si contra ius vel vtil.publi. Vnde in interpretatione eius, citatio partis requiritur, Innoc.capitu.olim, de verborum significatio.Barto.l.2.C.de tempo. appel.Ias.l.quoties, C.de precib.impera. offeren. Bald.l.adoptio, ff. de adopt. fallit si esset concessum de plenitudine potestatis, Docto.c.in nostra de procu. vbi glo. & Abb.Feli. c.cum olim de sen ten.& re iudicata.

184 Sciēs † causam agi, & non contradicens, si sententia feratur, non per hoc ei nocet, quominus agere non possit etiam ipse, Abb.capi. cum super, nu.6.de sent.& re iud.nu.17.idem consi.89.vol.j. nec ei præiudicat, quo ad proprietatem, secus autem quo ad possess. secundum com. opin. de qua attestatur idem Abb.d.c.cum super, nu.17.de sen ten.& re iud.

185 Scriptor alicuius † instrumenti, si errauerit nō nocet partibus, Docto.commun. l.si librarius, ff. de regu.iur. Felin.capitu.inter dilectos, columna 9. de fide instrumentorum, quod procedit siue error sit in omittendo, siue in committendo, dummodo constet de errore, Cagno.d.l.si librarius, nume.6.

186 Scriptura † in qua incidenter fit mentio de tertia persona, non probat contra ipsam, nisi fuerit præsens cum ipsa nominatur, Barto. l.admonendi, columna 8.ff.de iureiuran.Anto.capitu.fina.e. titu.Bald.l.secunda.colum.quarta. C. de edendo, Docto.commun.in rubri. C. de fide instrument. cum simil.

187 Sententia lata contra vnum † non præiudicat alteri, non vocato in ius, l.sæpe, vbi Docto.com.ff. de re iudica.

Fallit, nisi tertius sciuisset, & non contradixisset, c.cum super, de sent.& re iud.

Secundò fallit quādo vocatus esset, passusque esset sententiam dici, Docto.d.l.sæpe.

Tertiò fallit ratione connexitatis, ca.translatū, de consti.

Quartò fallit ratione correlatiui, l.fi.C.de ind. vid.toll.

Quintò fallit ratione indiuidui, Abb. capitu. quamuis, numero decimoquinto. de senten. & re iudicata.

Sextò fallit quando motu proprio a principe fieret, hoc expresse disponente, Doct.com.l.item §.si quis, ff.de rei ven.Doct.com.l.2.C.de quadr. præscript.

188 Socius non præiudicat suis socijs, † si sententia feratur contra illum, potest enim contingere, vt alius se melius defendat, & hoc nisi essemus in casibus superioris, ampli.Docto.commun.l. prima. C.res inter alios acta, & l.prima, & sequen.C.quibus res inter alios acta non noceat, capitu.quamuis, capitu. cum super, de senten. & re iudica.vbi Doctor. Alexand. & alij, leg. sæpe, ff. de re iudicata.

189 Sors. sententētia lata † super sorte, an pariat exceptionem super pœna? not. Bar.in, l. qui Romæ, §.duo fratres in 5.opposi.ff.de verborum obliga.addentes ad Abb.cap.quamuis, nu.t.de sent.& re iudica.

190 Statutum nō potest fieri, vt pater teneatur pro filio, neque e contra, ad pœnam corporalem, Bal. in rubri. C.res inter alios acta, esset enim contra ius naturale, ac etiam contra ius diuinum, glo.capi.cum homo 28.quæst.3. not.l.liber. homo, ff.ad l. Aquil.ampli. ut hoc nec etiam per pactum fieri possit, ut per fideiussionem obligetur quis pro alio, ad corporalem pœnam, d.l.liber homo, Alexand.in termin.huius reg.l.sæpe, numero 10. ff.de re iudica.

191 Subiectus. sententia † lata contra subiectum non nocet, quo ad proprietatem prætendentis ius subiectionis, licet quo ad possessionem secus, si non appellatur, Docto.comm.capitulo cum semper de senten.& re iudica.Bal.lege secunda, C.de liber.causa, leg.sæpe, numero 100. ff.de re iu.item sententia super seruitute personali lata, contra vnum non facit fidem contra alium, Barto.in term. huius reg.l.sæpe, nu.8.vbi etiam Alex.nu.49.ff.de re iudica.

192 Summarium. † sententia lata in iudicio summario, super crimine an obstet in plenario? not. Anto.capitu.cum dilectus, §.fina.de ordi.cog.leg. Lucius, ff.de infamibus, addentes ad Abb. capitu. quamuis, numero primo. de sentent. & re iudicata.

193 Tacenti non † præiudicat res inter alios acta, etiam si ipse scienit, & non contradixerit, Abb. capitu. penulti. in termin. huius regu. numero 6. numero 17. ff.de senten. & re iudica. Docto.cap. cum auditis, de præscr.l.sæpe, ff.de re iudica.Abb. consilio 89.libro primo. Felin.capitu.penul.numero 15.de senten.& re iudica.

194 Tenuta contra colonum † domino non requi sito, an concedatur? not. Bal. l. 2. C. vbi in rem actio, & quæ de facto procedit, de facto reuocari debet, idem Bal. consi. 257. uol. 4. Docto. com. l. si finita à contrario sensu. ff. de damn. infect.

195 Tertio non † præiudicat res inter alios acta, si ue in iudicio, siue extra, ideo pro suo interesse ap pellare potest. Doct. com. c. cum super, c. penultimo, de sent. & re iudic. l. non debet. de regul. iur. l. sæpe. ff. de re iudi.

196 Testamentum matris † nullum est, si exhæredat filium ob delictum patris. l. si quis in suo. §. le gis. C. de inoffi. test. neque testamentum patris ob est nepotibus, si fuerit exhæredatus filius propter ingratitudinis causam. l. 3. §. si emancipatus. ff. de bon. poss. contra tab. Dyn. & Boer. post glo. c. non debet, num. 1. de reg. iur. in 6.

197 Testis examinatus in † uno iudicio non nocet alteri. c. inter dilectos, de fid. inst. Innoc. c. causam quæ, de testib. Abb. c. quamuis, nu. 4. & nu. 25. de sent. & re iud. ideo producti non possunt, nisi par te cit. l. si quando. C. de testibus. l. iudices. C. de fi. inst. l. generaliter. §. his. C. de reb. cred. Bal. l. publi cari. col. 1. C. de testib. Ale. consi. 173. volu. 3. item no. quod sententia lata contra eum, qui falsos testes produxit non nocet testibus, ita Bar. per hanc reg. l. denunciasse. §. quæritur. ff. de adulte. Alex. in term. huius reg. l. sæpe, nu. 39. ff. de re iud.

198 Transactio facta per venditorem † sciente, & non contra dicente emptore sibi emptori nō præ iudicabit. Inn. c. auditis, de præs. vbi Ant. & Abb. nu. 2. idem Ant. & Abb. c. pe. nu. 3 r. de sen. & re iu. d. l. sicut. §. non videtur. ff. quib. mo. pig. vel hyp. solu. Paul. de Leaz. clem. 1. de rescr. Inn. c. dudum, il 2. de elect. Ale. l. sæpe, nu. 129. ff. de re iudi. nam quemadmodum non nocet sententia, ita nec etiam transactio no. l. si dictum. §. si compromisero. ff. de euic. Abb. c. pen. num. 30. de senten. & re iud. tenet hoc in term. huius reg.

199 VASALLVS non † præiudicat domino, ideo sententia lata contra ipsum, non præiudicabit domino. Bar. l. sæpe. q. 4. vbi Ale. nu. 109. ff. de re iud. Docto. com. c. quamuis, extra de sent. & re iud. dicam infer. ver. vsufructuario.

200 Venditor transigens, † non præiudicat empto ri etiam non contradicenti. Inn. c. auditis, de præscr. Ale. l. sæpe, nu. 129. ff. de re iudi. sententia tamen contra venditorem hæreditatis præiudicabit emptori. l. 2. §. soler. ff. de hær. vel act. ven. Bar. d. l. sæpe, nu. 10. Abb. c. pe. nu. 12. de sent. & re iud.

201 Vsufructuarius, sententia † lata contra vsufru ctuarium non nocet domino: dixi super amplia. 199. ita per hanc reg tenet in terminis. Alex. l. sæpe, nu. 106. ff. de re iudic. qui attestatur hanc esse com. opi. & Bar. d. loco nu. 6. non. n. nocet sni lata contra possidentē naturaliter, ciuiliter possidenti. l. naturaliter. ff. de acq. pos. l. Pōp. §. si is. ff. eo. l. sciendū. ff. qui satis. cog. l. si pariter. ff. de liberali causa, quod intellige quo ad proprietatē, secus aūt quo ad vsufructū. c. 1. de contr. inter vasallum, & aliū. c. unico. §. si uasallus, si de feud. fuer. contr. Ant. & Abb. c. pe. de sent. & re iudi. & est mag. com. opi. vt attesta. Ale. d. l. sæpe, nu. 106. ff. de re iud.

202 Vxori, an noceat sententia lata † contra virum, & econtra. not. Bal. l. doce ancillam. C. de rei ven. Are. l. Iulianus. §. qui fundum. ff. de vet. obli. Ale. l. de die. §. qui mulierem. ff. qui satisda. cog. Abb. per hanc reg. c. pen. nu. 12. & nu. 36. extra de sent. & re iud. fallit hæc reg. pluribus modis ex mente doctorum, & primo.

1 ABSENS condemnari † poterit, si post citationem absentauerit se, ideo ulterius nulla alia opus est citatione. Matant. in tract. de ord. iudi. p. 6. nu. 16. Ale. l. contumacia. vers. 5. ff. de re iud. Ias. l. nec quicquam, nu. 20. ff. de offi. proc. glo. fi. auth. iubemus. C. de iud. Bal. l. 2. C. quomodo, & quando iudex. Inn. c. ad petitionem, de accus.

2 Absoluere potest iudex † partem a termino citationis sibi factæ, etiam parte aduersa non citata Mars. l. de uno. nu. 108. ff. de re iud. item nec in absolutoria ab instantia edicti. Pan. l. & post. §. quod si, nu. 2. ff. de iud. Bat. l. Titia. ff. de accusa. item nec minus requiritur in absolutoria super crimine publ. Tiraq. tract. res inter alios acta, lim. 25.

3 Absolutoria semel facta super † crimine publico, nocet alijs super eodem crimine accusare volentibus. l. si cui. §. ijsdem, de accus. c. de his, eo. ti. Ale. l. sæpe, num. 34. ff. de re iud. sed not. ibi in nu. 36. vbi limit. hoc dictum.

4 Accessoriè quando venit præiudiciū † alterius seu in consequentiam, res inter alios acta alteri nocet. l. de uno. nu. 57. ff. de re iud. Doct. comm. l. diem. ff. de aqua pluu. arc. l. ab eo. C. quomodo, & quando iudex. l. si suspecta. ff. de inoffi. testa. Gem. c. fi. de elect. in 6. Ale. consi. 86. col. 1. uol. 2.

5 Acta in vno iudicio † quoddam præiudicium faciunt, cum ipsa faciāt aliqualem fidem in alio, licet non faciant semiplenam probationem, præsertim cum persona in secundo iudicio interueniens fuit in primo. Innoc. c. pen. de sent. & re iudic. Doct. l. sæpe. ff. eo. ti. glo. l. 2. C. de edendo, l. si duo. ff. de iu. iur. add. ad Bar. l. inter alios, num. 1. C. res inter alios acta, item not. quod acta inter alios nocent illi, cui & sententia nocet. Doc. com. c. dilecto, de præben. Bar. l. 1. §. fi. ff. de quæst. Inn. c. cum causam, il primo, de testibus. Alex. l. sæpe, nume. 45. ff. de re iud.

6 Actione populari potest † quis conueniri, pro damno dato a tertia persona. Doct. omn. l. 1. & sequen. ff. de popul. act. quod intellige dummodo pecuniaria petitio competat cuilibet de populo, non in pœna corporali. Ale. l. sæpe. nu. 33. ff. de re iu. in term. huius reg.

7 Adscriptitius aliquis si † pronunciabitur esse, talis sententia quidem faciet ius quo ad omnes, quia est immobilis status personæ. l. quemadmodum. C. de agric. & censi. lib. 11. Ale. l. sæpe, nu. 65. ff. de re iu. conc. simil. gl. l. cognitio. ff. de liber. cau sa. l. patronum. ff. si liber ingen. esse dicatur. l. ingenuum, vbi Doct. ff. de stat. hom.

8 Adulteri confessio † nocet alteri. gl. c. ordinatos. 59. dist. Arch. cap. interrogatum. 2. q. 5. Abb. c. quamuis, nu. 24. de sent. & re iu. ubi dicit quod facit tantum aliqualem præsumptionem. l. denunciasse. §. quæritur. ff. de adul. c. significasti, ubi Doc. extra eo. addentes ad Abb. d. c. quamuis, nu. 24.

9 Aduocatus ſeotentia † lata contra aduocatum de corruptela, & præuaric. facit fidem contra corrumpentem, Doct.com.leg.1.C.de aduoc.diuerſ. iud. Cyn. & Bart. l. ſiquis homicidij., de accuſat. Cyn.l.1.C.quando ciuil. actio detur, Bart.l.prçuaricationes.ff.de præuaricat. Alex.l.ſæpe, num.46. ff.de re iud.Abb. c.cum ſoper ou.24. extra eo.tit. de ſeot. & re iod.

10 Agnatis nocet ſententia † ſcientibus, quando lata eſt contra vaſallum Andr. de Iſern.c.vnico.§. ſi vaſallos, ſi de feud.cootr.fuer.etiam ſi citati non fuiſſent. Ang. & Imola l.filiusfamilias.§.diui.ff.de l.1.quicquid dicat Bar. in contrarium d.loco q.1. refert Ale.io termi.huius reg.l.ſæpe,nu.110.ff.de ſent.& re iudic.

11 Alienatio fieri † poteſt ab executoribus teſtamentorum noo citatis hæredibus, Marnota in tract.de ord.iud.p.6.§.propoſui, verſic.15.Alex. conſi.17.ou.11.Bald.l.fin. C.com.delegatis,& l. captatorias. C. de teſtamen. mili. ſicuti neque in alienatiooe ſui iuris poſſeſſor citari non debet. Mar.Socin. cap.de multa,num.20.de præb.Marſil.l.de vno ou.86.ff.de re iudic.

12 Apoſtolicus execotor † citare partem aduerſam nō tenetur, quia per viam diſceptationis non procedit. Bsl.l. 55.ff.de exc.tutor.gl.l.3.§.ſi cauſa. ff.de bon.poſſ. Gozad.conſi.5.nu.29.

13 Arbiter ſeotentiam † ferre poteſt, oon citata parte, ita io terminis Abb.c.pe.no.2.de ſent. & re iod. præſertim quando ita à partibus cauetur. Iaſ. l.nec qoicqoam.§.vbi decretum nome.55.de offi. proconſ. l. admonendi no. 80.ff.de iur.iur.Nicoliz. c. qooniam contra,nu. 93.de proba.Coman. conſi. 7.num.8.ſimiliter quando arbitratur ſuper elect. perſonarum. l. cum qoidam, vbi Doct.ff. de leg.2. Bald.l.nulli. C.de epiſc. & Cleri.l.alio.ff.de alim. & cib. l.Ale.l. ſiqois arbitrat.ff.de verb.obli. conc. pro primo dicto Tiraquell.in tract.res inter alios acta fall.40. Cyn.l.fin.C.de cootrah.emptio. Card.c.expoſita,de arbi.

14 Articuli admitti † poſſunt abſque citatione partis, Marſil. leg. de vno ou. 90.ff.de re iud.Anton. capit.2.de teſtibus.

15 BENEFICIVM ſeotentia lata † ſuper omni beneficio eccleſiaſtico, præiudicat tertio ſcienti Bald.capit.veoiens il ſecundo de teſtibus Iaſo.l.1. §.huius.ff.de iuſt. & iur. addentes ad Abb. in termin. huius reg. capit.penultim.numer.1.extra de ſent. & re iud.

16 Bulla informari poteſt inuita † parte ideo non requiritur citatio Rebuff. in praxi benefi.in tit.de forma,& correctione bulla.nu.8.

17 CAVSAM habens ab eo, pro quo fuit † lata ſentētia,talis ſententia alteri prodeſt, & obeſt.l. hæredes.§.idē.ff.fam.herci.l.ſi ſuperatur.ff.de pig. idē eſt quando abſolutoria lata in prima parit excep. rei iudicatę in alia, atq; iudicia ſunt eiuſdem naturæ.l.ſi fuodum.ff.de excep.add.ad Bar.l.1.C. res inter alios acta.Alex.l.ſæpe.nu.76.ff.de re iod.

18 Ciuis ſiquis proounciatur † eſſe alicuius ciuitatis per ſeotētiā,& eius fratres Ciues dicentur eſſe Ang.aoth.vt liceat mat. & auiæ.§.ad hæc.Alex.lege ſæpe, num.51.ff.de re iud. Doc. capit. ſi iudex de ſent.& re iud.in 6.Ale.d.l.ſæpe,nu.61. cū ſimi.

19 Cognitionem caoſæ, † quod non exigit citationem non requirit Marſil.l. de vno numero 75. ff.de re iud.l.de minore.§.plurium. ff. de quæſtio. hoc idem quando ſumus in cognitione cauſæ, quæ ante iudicium inchoatum fieri debet,leg.ſed ſi.§.prætor.ff.de in ius voc.Corn.conſi.46.nume. 20.volum.ſecundo.

20 Clericus poteſt relaxari † à iudice laico, quando oſtendit ſe eſſe clericum, & hoc poteſt facere parte non citata.Tiraq.in termi.huius reg. tracta. res inter alios acta.limi.38.Marſil.l.de vno,num. 107.ff.de re iud.c.ſi iudex, de ſent. exc. in 6. Bal. l. ſi quis per calumniam, columna ſecunda, C. de epiſc.& cler.

21 Colonus expellitor † per ſentētiam ioter alios acta.Felin.c.quamuis,de ſenten. & re iod. Iaſ.l. 1. C.de edendo,add.ad Bartho. in rubric. C. res inter alios acta.

22 Cōpromiſſum per † arbitros prorogari poteſt inuitis partibus. Bald.l.non diſtingoemus.§. dies. ff.de rec.arb.qoia de conſenſu partium illis attributa dicitur Bal. l. eos. §. Apoſtolos.columna ſecunda.ff.de appellat.

23 Confeſſio vera † facta cootra defonctum nocet hæredi.l.eius qui.ff.de iur. fiſci. Bar.l.manifeſte.ff.de iure iur. præcipuè in confeſſione reſultante in vita confitentis, & facta etiam ab eo, qui ſe ipſom interfecit.Bar.l.2.ff.qoi teſt. fac. poſſ. Bal.l. 1.C.ex delicto defuncti addentes ad Bart. l. 1.C. res inter alios acta in fioe.

24 Confirmari ſenteutia poteſt † non citatis partibus.Alciat.conſi.17.nume.10.gl.& Inoo.c.cum olim de dolo, & conto.

25 Connexa cauſa facit, vt † ſententia lata in uno alteri noceat.l.res hæreditarias.ff.de crimi.expila. hæred.addentes ad Bar.in terminis huius reg.l.j. C.res ioter alios acta.gl.& Doct.c.pen. de ſent. & re iod.c.quippe.3.q.7.c.ad petitionem, de accoſ. l.denunciaſſe. §. quæritur. l. adulter.§. ſi eo. ff.de adolt. Ale.l.ſæpe,nom.54.ff.de re iud. ideo ratione connexitatis non eſt opos citatione, cap.tantis 81.diſtin.Ant.c.dudum,il 2.de elect.Tiraq.tract. res inter alios acta, limit.22.

26 Conſcientiæ alicuius † cum aliquid committitur, poterit ipſe abſentibos partibus pronunciare. Bal.l.certum, colu.2.C. vnde legit.l.qui ſe patris. C.vnde liberi,gl.capit.ſtatutom,§.aſſeſſorem, de reſcrip.Cephal.conſi.89.nome.22.Lanfr. in trac. de arbitr.par.7.col.3.Ang.§.ſed iſtæ. Inſti.de act. Bal.c.ſi ſacerdotes,de offic.ordi.

27 Contradicere † quando quis non poteſt,in cauſa eſt,vt ei ſententia inter alios acta noceat,neque citari debet.Marſi.rubr.de prob.num.219.Ant.c. audiris,col.3.de procu.Oldr.conſi.95. Rom. conſil.212.Marſi.l.de vno, nom.67.ff.de re iudi.Dec. conſi.698.nu.3.Ioan.And.c.2.de ope.no.nunc.

28 Correo nocet ſenientia † lata contra vnum ex correis,gl.& Bal.l.ex duobus.ff.de doob.reis. Angel.l.loci.§.ſi fundus.ff.ſi ſeruit. vendi.Imol.l.Titio.§.Titio.ff.de cond.& demon.Ale.in term.huius reg.l.ſæpe,num.42.ff.de re iud.

29 Creditori præiudicat † ſententia lata cōtra debitorem,

bitorem, gl. & comm. doct. l. sæpe, vbi Ale. ff. de re iud. l. ab executore. §. j. de appel. Nicol. de Neap. l. si fine. C. ad velleian.

30 DEBITOR: si contra † vnum ex hæredibus debitoris fuerit lata sententia, facit cohæredi aliquale præiudicium, & damnum. Ale. in termi. huius reg. l. sæpe, nu. 5. ff. de re iud.

31 Declaratoria sententia † alteri nocet. Roman. consi. 347. ad Bar. in rubr. C. res inter alios acta, & nota quod in declaratione animi, citatio non requiritur. gl. l. 1. ff. de acq. hæred.

32 Defensio cum † non competit iudici, non requiritur citatio. Sapia. l. fi. nu. 69. C. de edict. diui Adr. toll. Abb. c. cum olim, de re iudic. Rimin. l. si pacto. col. 2. C. de pactis. Dec. consi. 192. col. 4.

33 Delictum enorme, facit † quem condemnari parte non citata. Fel. c. quoniam, col. penul. ut lit. non cont. Marsi. l. de uno, num. 101. ff. de re iudi. Arch. c. j. de homic. in 6.

34 Deserta appellatio potest pronunciari † per iudicem ad quem, sine præsentia partis. Maiant. in tract. de ord. iud. p. 6. §. 2. nu. 155. Francus capit. sæpe col. 7. de appellat.

35 Dominus † sciens causam agi à falso procuratore, sibi præiudicat si non contradicat. Inn. c. ex parte, de rescr. l. 3. C. de filio fam. Alex. leg. sæpe num. 87. ff. de re iud. gl. l. Caius. ff. de pignor. act. Doct. com. c. pen. de sent. & re iud.

36 ELECTO præiudicabit † sententia lata contra eligentem, de potestate eligendi. Innoc. c. dudum cum gloss. ver. partibus de elect. in 6. Doct. com. c. quamuis, de senten. & re iudi. Bal. & Saly. l. 2. C. quibus res iud. non noceat, secus si propter aliquod crimen fuerit condemnatus. Alex. l. sępe, nume. 54. ff. de re iud.

38 Emptori pręiudicat sententia lata † contra venditorem, ideo contra ipsum mandatur ipsa executioni quãdo s. ipse passus est causam agi, & non contradixerit, præcipue etiam cum venditor conueniens fuit rei vendicatione. Bar. l. sæpe q. 2. vbi Alex. in termin. huius reg. nu. 105. com. dicit. ff. de re iud. Anto. c. pen. eod. tit. & Doct. c. proposuit de conces. præb. Gulielm. l. de die. §. quidam. ff. qui satisd. cog. gloss. & Imol. c. quamuis de sent. & re iud. Petr. & Cin. l. doce. C. de rei vendic. glo. l. ex parte. ff. famil. hercis. l. iam tamen. §. in hac ff. iud. solui. Doct. l. etiam. C. mandat. Bal. cons. 173. vol. 5. Ale. d. l. sæpe nume. 86.

39 Executio cum esse potest principium † iudicij causa est, ut fieri possit non vocatis partibus. Ale. l. 1. nu. 14. C. de iudi. Paul. consi. 472. num. 3. vol. 1. Ale. consi. 17. num. 11. Marsi. l. de vno nu. 84. ff. de re iud Oldr. consi. 226. Rot. deci. 308. si executor in nouis. Ang. l. 1. C. de iud. Doct. com. l. fi. C. de edict. diu. Adr. toll.

40 FAMILIÆ † damnum, domino nocet, quando ita per statutum disponitur, quando etiam ipse cauere potuit, & non cauit. Bar. l. 1. §. familiæ. ff. de public. l. si Titius. ff. de testam. mil. Bald. leg. quę dotis, C. de iur. dot. Imol. capitulo penultimo, de consuet. vbi vult, quòd filius teneatur pro debito patris, etiam si non sit hæres per leg. final. C. de primipilo libro duodecimo; Alexand. in termin. huius regul. leg. sæpe. ff. de re iudic.

41 Feudatarius præiudicat † domino scienti, & patienti causas agi, capitulo primo. §. vasallus, si de feud. contr. fuer. addentes ad Bart. leg. prima. C. res inter alios acta.

42 Fideicommissario nocet sententia lata † contra hæredem not. Marz. tract. de fideic. c. pro late, in quem tempore inchoati iudicij, non erat ius trãslatum, Fel. capi quamuis, col. 5. de sent. & re iud. l. si patroni, cum glo. §. fin. ff. ad Trebell. Ioha. Mon. c. fin. vt lite pend. in 6. Angel. & Imol. l. filiusfamilias. §. diui. ff de leg. 1. l. decem. ff. de verb. obl. Ale. l. sæpe, nu. 15. & nume. 100. ff. de re iud.

43 Figura iudicij vbi seruari non debet † potest sententia ferri absentib. partib. com. consil. 7. vol. 7. nu. 7. no. Michael. l. si finita. §. Iuli. ff. de damno infecto, vbi etiam Ludouicus. Bologn. nu. 40.

44 Fiscus rem † quam cum alio communem habet, eo non vocato vendere potest. l. 1. C. de vend. fiscal. lib. 10. l. 2. C. com. rer. alien. Tiraq. tract. res inter alios acta, lim. 21. not. leg. bene à Zenone. C. de quadr. præscr.

45 Furioso datur † à iudice curator, eique interdicitur administratio, & si non vocetur. Doct. com. l. is cui. ff. de verb. oblg. not. l. reprehensibilis, extra de appell. Alex. l. de vno, vbi Marsil. nu. 55. ff. de verbor. obligat.

46 Fideiussori præiudicatur † per processum factum contra reum. §. 1. §. sed neque, auth. de fideiussor. l. sancimus. §. pen. ff. ad Trebell. not. l. fi. ff. si aduers. rem vend. not. l. si condemnatus. ff. de relat. l. si filio. ff. sol. matr. Doctor. l. cum filius. ff. de verb. oblig. add. ad Bar. l. 1. C. res inter alios acta. Ale. in term. huius reg. l. sæpe. nu. 16. ff. de re iud.

47 Fratres si plures sint ex eodem † patre nati, si vnus per sententiam fuerit pronunciatus ciuis Florentinus, omnes pariter erunt Florentini, talis enim sententia ius facit, quo ad omnes. Angel. §. sed ad hæc auth. liceat matri, & auiæ Alex. l. sæpe, nu. 51. ff. de re iud. dixi ego suprà limi. 18.

48 Furtum confessus tenetur etiã parti, † cuius interest. Bald. leg. 2. C. de edendo. Ang. l. iam necium. ff. de iurisd. omn. iud. add. ad Barth. l. 1. C. res inter alios acta.

49 HABILITAS personæ potest † declarari absente parte, vt cum quæritur an quis debeat admitti ad accusandum, vel ad similia. Doct. comm. c. ex parte, de appell. Marian. Soc. rubri. de dilat. nu. 40. Mars. l. de uno, nu. 87. ff. de re iud.

50 Hæredi præiudiciũ † fit per sententiam latam contra occisorem, vt agi possit ad confiscationem bonorum contra ipsum, negligentem vendicare mortem occisi. Doct. l. 5. C. vbi causæ fiscales. Bal. l. necessarius. §. non alias. ff. ad Syllan. glo. & Doct. l. cognitione. C. eo. Bal. l. si quis homicidij. C. de accusa. l. 1. C. de aduoc. diu. iud. l. 2. C. de ed. Ale. in termi. l. sæpe, num. 53. ff. de re iud.

51 Hermaphroditus † declaratus per sententiã, facit sententia talis ius quo ad omnes. Ale. l. sæpe, num. 66. ff. de re iud.

52 Hosti præiudicium fit † per sententiam, licet citatus non sit. Bal. l. executorem. vers. præterea, de exc. rei iud. not. Fel. cap. cum olim, de senten. & re

iudic. quòd quando vult princeps alteri præiudicare, nulla opus eſt citatione. Alber. Brun. conſil. 19. Thom. Gram. deciſ. 65. nu. 53.

53 Hypothecaria non poteſt agere creditor, † ſi fundus hypothecatus fitit venditus, ipſo citato non comparente. Abb. c. pen. nu. 36. de ſent. & re iudi. l. ſi eo tempore. ff. de remiſſ. pignor. c. ſi. qui mat. accuſ. poſſ.

54 IMPETRARE quis veniam poteſt, † vt poſſit parentes, patronos, & alios huiuſmodi in ius vocare, ſine eorum conſenſu. l. quæcunque. ff. de in ius voc. Inno. clem. diſpendioſam, de iud. l. quamuis. ff. de in ius vocan. l. ea quę. C. quomodo, & quando index.

55 Indiuidua cum res eſt ſententia † lata contra vnum nocet etiam alijs. Abb. c. quamuis, nu. 15. de ſent. & re iudi. in terminis dicit huius reg. not. l. 2. §. 1. ff. de verbo. oblig. Tiraqu. in tract. res inter alios acta, fall. vigeſimatertia. Bart. leg. ex duobus. ff. de duob. reis gloſſ. leg. qui in aliena. §. fin. ver. prædio. ff. de nego. geſt. Angel. l. loci. §. ſi fundus. ff. ſi ſeruit. vend.

56 Infamis declaratus per ſententiam † facit ius quo ad omnes, vt in omnibus facile repelli poſſit, à quibus ſolent infames repelli. gl. c. teſtimonium ver. ordinata de teſtib. capitul. Subdiaconus. 24. q. 1. gloſſ. 2. l. ex ea. ff. de poſt. Innoc. cap. cum ſuper, de ſent. & re iud. Feder. conſi. 23. Doc. l. non poteſt. ff. de furt. c. t. 4. q. 4. Ale. l. ſæpe nu. 38. ff. de re iud. in termin. huius reg.

57 Informari poteſt iudex † de aliquo abſque eius citatione. §. ſi non adminiſtrat, de exhib. reis Marſi. l. de vno num. 72. ff. de re iud. Ant. c. veſtra. col. 38. de cohab. cleri. Iaſ. l. ſi. C. vnde legit. Tiraq. in tract. res inter alios acta, limit. 35.

58 Ingenuus ſi quis † per ſententiam declaretur, facit ſententia talis ius, quo ad omnes, Doct. com. l. ingenuum. ff. de ſtat. hom. Inno. c. cauſam el 2. qui filij ſint legit. l. patronum. ff. ſi liber. ingen. eſſe dicatur, Ioban. And. & Doc. c. pen. de ſent. & re iud. Alex. l. ſæpe, nu. 56. ff. eo.

59 Inhibitio facta à iudice † valet abſentib. partibus Bald. l. præsbyteri. C. de epiſcop. & cleri. Ant. capitulo tuam, column. 4. de ordin. cognit. Aret. conſili. 75. Nicon. c. quoniam numer. 8. de probat. Fallit quando fieret à iudice eccleſiaſtico, iudici ſeculari Feder. conſi. 300. Ale. l. Titia. ff. ſolut. mat. dicit hanc eſſe mag. commun. opin.

60 Inſinuatio donationis fieri † poteſt, nemine cuius intereſt citato. Cin. l. fin. C. de bon. poſſ. Bar. leg. in hac. C. de donat. leg. Modeſtinus. ff. eodem Bald. leg. illud, column. quarta, C. de ſacr. ſanct. eccleſi. leg. prima. C. de lit. conteſta. auth. eo decurſum. C. de donat. ante nupt. leg. fin. C. qui admitti. leg. ſi. §. illud. C. de tempor. app. Paul. leg. teſta. C. de teſta. Marſi. l. de vno, nu. 98. ff. de re iud. refer. Tiraq. in termin. huius reg. in tract. res inter alios acta, limit. 32.

61 Inſtrumentum cõtra Titium, & Stichũ, † probat etiam contra Meuium, Cin. leg. deſiderium. ff. depoſiti. add. ad Barto. lege prima. C. res inter alios acta, concord. ſimil. Franciſ. Aret. conſil. primo, columna penultima. Socin. conſili. 82. columna tertia, volumine tertio, Maranta tract. de ordi. iud. parte ſexta, numero 35. Bartol. in extra. ad reprim. verſiculo, de plano, Sapia. lege final. numero ſeptimo. C. de edict. diu. Adrian. tollend. item nota, quòd quando inſtrumenti exemplar ſumitur iudicis auctoritate, tunc non requiritur citatio, Barr. auth. ſi quis in aliquo, C. de edendo. Deci. Tholoſan. 417.

62 Intereſſe habens † ſi comparuit in iudicio, ſententia contra ipſum lata nocet ei, lege à diuo Pio. §. ſi ſuper. ff. de re iudicata. lege ſi ſuſcepta. ff. de inoffi. teſtamen. item not. quòd quando quis promiſit alicui, ſtare ei damno, & intereſſe iuramento. Alexander conſili. 130. numero primo, volumine primo, qui enim aliquid aliquo inuito agere poteſt, multo magis eo ignorante. l. qui poteſt. ff. de reg. iur.

63 Interlocutoria: quoties quis † ab interlocutoria interpellat citatio nõ requiritur Iaſo. poſt Bar. l. qui Romæ. §. Seia, numer. 10. ff. de verb. oblig. c. cum quis, de dolo, & contumacia, clemen. fina. eod. titul. Niconitius. c. quoniam numero. 96. de prob. Maranta in tract. de ord. iud. part. 5. verſi. 2. nume. 135. Item nota, quòd in interlocutoria modici præiudicij, citatio non requiritur. Marſi. l. de vno, num. 5. ff. de re iud. Crau. conſi. 182, num. 15. dixi ſuprà reg. 5. ampl. 28.

64 Intruſus ſpoliari poteſt † etiam ſi non vocetur. Marſi. rubr. de probat. num. 222. Hoſt. c. accepta de reſt. ſpo. Lap. capitul. fin. de elect. Cardi. clem. quod in dubijs, colum. 3. de renunciatione. Doct. c. fin. quod met. cauſa.

65 Iuſiuiãdum deferri poteſt † in odium alicuius, pro liquidatione rerum ablatarum. l. ſi quãdo. C. vnde vi, c. ſuper eo, de eo, quod met. cauſa, Iaſ. l. admonendi, colu. penult. ff. de iur. iu t. Item non requiritur præſentia partis, quando fit habilitatio à iuramento, Doct. c. t. de iur. iur. Augu. Ber. c. quoniam contra, nu. 93. de proba. Cur. Sen. conſi. 43. nu. 27. Cur. Iun. conſi. 152. nu. 8.

66 LEGATARIIS præiudicat † tranſactio facta in cauſa querelæ inter hæredem ſcriptum, & hæredem non ſcriptũ, & hęredẽ legitimũ. l. Pap. §. ſi ex cauſa. ff. de inoffi. teſtam. l. cũ duobus. C. eod. tit. l. cum filius. ff. de l. 2. leg. controuerſia. ff. de tranſact. vbi Iaſ. Ale. l. ſæpe, nu. 130. ff. de re iud. Scuetinus in tract. de tranſact. q. 23. Fulgoſ. conſi. 182.

67 Legitimum † vnũ ex pluribus filijs ex eadem muliere, ſi pater in teſtamento nominat, prodeſt alijs, Doct. com. auth. item ſi quis. C. de nat. liber. Ang. §. ad hæc auth. Matt. & aliæ, Ale. l. ſæpe, nu. 51. ff. de re iud. item not. quòd citandi non ſunt filij legitimi, in legitimatione naturalium filiorũ, viuente patre. Cin. & Bald. l. nam ita. ff. de adopr. Doct. com. c. per venerabilem, qui filij ſint leg. Feder. conſi. 57. Cald. conſi. 30, qui filij ſint legit.

68 Libertus: ſentẽtia lata † contra libertum præiudicat patrono ſcienti, & patienti. Bart. & Alexa. l. ſæpe, numer. 100. ff. de re iudi. l. patronum. ff. ſi liber. ingen. eſſe dicatur, Innoc. capitul. quamuis de ſenten. & re iud. Doct. com. capitul. cum ſuper eodem titul. Bal. l. ſi fine. C. ad Vell. Ant. c. in ter. de maior, & obed.

Loca-

69 Locator præiudicat † conductori, si sententia lata contra ipsum fuerit, conductor autem non contradixerit, cum sciuerit, sed passus est ipse causam agi. Anton. cap. quamuis, de senten. & re iud. Alexan. l. sæpe in termin. huius reg. numer. 172. ff. de re iud.

70 MATER † si per sententiam serua declaretur, & eius filij serui dicuntur esse: eius enim ipsi conditionem sequuntur, secus si fuerit lata super validitate matrimonij, isto enim casu filijs non præiudicatur, natis ante sententiam. Abb. c. quãuis nu. 29. de senten. & re iud. Barth. & Doct. com. l. ingenuum. ff. de statu. homi. Bald. l. 2. C. quib. res iud. non noceat, glo. l. 1. ver. apparuerit. ff. de Carb. edicto. Alexan. l. sæpe, nu. 68. ff. de re iud. in termin. huius reg.

71 Monachus declaratus per † sententiam vbique Monachus reputandus est, Bal. & com. Doc. l. ingenuum. ff. de stat. hom. not. leg. de iure. ff. de stat. hom. not. l. de iure. ff. ad municipal. c. si iudex de sent. exc. in 6. c. 1. de tregua, & pace. c. curę 11. q. 3. l. 1. ff. cõtr. tab. Ale. l. sæpe. nu. 63. ff. de re iud.

72 NOLENS comparere † in iudicio, facit vt sententia lata inter alios, noceat alijs, gl. & com. doc. l. tres. C. quomodo, & quando iudex Doct. com. l. fin. ff. de interrog. act. Boer. Dec. 206. nu. 7. Corne. auth. qui semel. C. quomodo, & quando iudex num. 6. Tiraq. in tract. res inter alios acta, lim. 9. Iohan. l. quod te. nu. 89. ff. si cert. pet.

73 Notorium cum † est crimen seu causa apparet notoriè, quod tertius nullum ius habet, potest ferri sententia absente parte, Doct. com. c. cum olim, de re iud. Gozad. cons. 9. nu. 62. Ripa. l. is cui, nu. 29. ff. de verb. obli. Rom. cons. 483. cons. 499. Lapus alleg. 127. Afflict. Decis. 182. nu. 1. Grat. cõsi. 1. nu. 7. volu. 1. Ferretus consi. 121. nu. 6. Socin. cons. 77. nu. 100. vol. 1. Ang. Ber. c. 1. nu. 214. de iudicijs, Nellus de S. Gemi. in trac. Bannitorum. 3. p. nu. 4. in notorijs enim non est opus coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obligat.

74 OCCVLTANS se, ne ad † ipsum citatio perueniat, sententia inter alios acta, præiudicabit ei, ita in terminis Tiraq. in trac. res inter alios acta lim. 12. Inno. & Host. c. ad petitionem de accus. Monach. c. Romana. §. contrahentes de foro comp. 6. Alex. l. contumacia Fall. 9. ff. de re iud. Marant. in tract. de ord. iud. p. 6. nu. 33.

75 Officio iudicis, quod † expediri potest, potest fieri partibus absentibus. Pontan. rubr. de Arbit. nu. 22. Marsil. l. de uno nu. 82. ff. de re iud. Bald. l. non dubiũ, col. 6. C. de legibus. Inno. c. dudum, de præscr. Bal. l. neque. C. de proba. l. quinquaginta. ff. de excusat. tutor,

76 Ordinato præiudicabit † sententia lata contra ordinatorem, quando, scilicet lata esset super defectu potestatis ordinandi, seu ordinantis, quia in his, à quibus causa habetur, præiudicat sententia inter alios lata. Doct. c. quamuis, de sent. & re iud. c. tantis 81. distin. not. c. ad petitionem de accusat. l. adulter. §. si eo. ff. de adulterijs, & est com. opi. Ale. l. sæpe nu. 54. ff. de re iud.

77 PATRIS delictum † nocet filijs, quoad pœnam pecuniariam, si statutũ de hoc expressè cauerit, secus autem quo ad pœnam corporalem Bald. l. 1. C. ne fil. pro patre. Anch. c. 1. de const. lex tamen irrogat infamiam filijs, ob delictum patris, videlicet ob crimen læsæ maiestatis, & ob crimen hæresis. l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. Innoc. c. grauem de senten. exc. auth. Gazaros. C. de hæret. Din. c. non debet. c. sine culpa, num. 6. de reg. iur. in 6.

78 Pensio potest in multis à Pontifice † moderari, ac limitari absque citata parte, Caccialupus in tract. de pension. q. 24. num. 4. Pontanus consil. 28. quia quod potest fieri aliquo inuito, multo magis eo ignorante fieri poterit, leg. qui potest. ff. de reg. iur.

79 Pœna vbi ipso iure imponitur, † ferri sententia potest absque citatione. Abb. c. reprehensibilis, de appellat. Socin. rubri. de dilatio. columu. 3. clementina secunda, de pænit. capitul. quæ Lotharius, secunda quæstion. 1. Cardinal. capitulo extirpandæ, de præben. Roma. leg. is cui. ff. de verborum oblig. Marsil. leg. de vno numer. 88. ff. de re iudic.

80 Pontifex, cum profert † sententiam diffinitiuam contra detinentem indebitè res ecclesiasticas, hoc facit etiam non citatis partibus, Ioha. And. cap. olim, de re iud. Bal. l. 2. C. quomodo, & quando iudex. Niconitius. cap. quoniam contra, nu. 57. de probat.

81 Possessio. sententia lata † contra aliquem dicentem se esse subiectum alicui, præiudicat ei, cui dicitur subiectus, si sciuerit, & non contradixerit, & hoc quo ad possessionem, secus autem quo ad proprietatem, c. suborta, de senten. & re iud. Doct. com. c. cum super, eod. tit. & in c. pen. vbi Abb. & omnes d. loco, Alexan. per hanc reg. l. sæpe, nu. 102. ff. de re iudic.

82 Potestas si declaratur inualida † super electione, vel ordinatione per sententiam, pręiudicabit electo, vel ordinato, glo. c. hæc quippe. 3. q. 7. capi. ad petitionem, de accus. ratione connexitatis, & ratione causam habentis. l. adulter. §. Seio. ff. de adulter. l. denunciasse. ff. eod. Inno. cap. quamuis de sent. & re iud. Arch. c. tantis. 81. distinct. c. cupientes. §. cæterum de elect. lib. 6. Salyc. l. 2. C. quibus res iud. non noceat. Imol. cap. statuimus, de elect. Alex. l. sæpe nu. 54. ff. de re iud.

83 Princeps cum profert † sententiam nõ adstringitur ad citationem demandandam. Maranta in Spe. iud. p. 6. §. proposui nu. 7. Bald. l. cessante. C. quomodo, & quando iudex l. nec causas. C. de appell. præsumitur enim in eo semper causa iusta. Abb. c. inter quatuor, col. prima, de maio. & obed. Rom. cons. 369. Alex. cons. 87. vol. 2. Dec. consili. 269. numer. 16. Brun. consi. 16. numer. 18. Paris. consil. 1. numer. 72. volumin. 2. Riminaldus. consili. 425. numer. 39. volumin. 2. Alci. consili. 61. numer. 7.

84 Priuilegium cócedi † potest à principe alicui, in præiudicium tertij absentis. Doctor. com. l. de vno. ff. de re iud. Doc. l. Gallus. §. & quid sit tantũ. ff. de liber. & posth. Abb. c. inter, de maior. & obed. Bal. l. nam ita. ff. de adopt. l. fin. C. quib. res iud. non noceat Gozadin. consili. 9. numer. 62.

Decis. consi. 194. Bellon. consi. 28. nu. 14. Dec. l. qui potest. ff. de reg. iur. idem consil. 698. consil. 191. & consi. 390. nu. 15. Campeg. consi. 2. num. 48. Doct. com. cap. licet, de re iud. Imol. c. nisi, de renunc. Abb. cap. cum olim. col. 6. de re iud.

85 Processus nullus † declarari potest, non citatis partibus, Doct. capitu. causam quæ, de rescr. Nicon. c. quoniam, nu. 62. de probat. Marsil. l. de vno nume. 54. ff. de re iud. gloss. fin. capitulo tua, de offi. Vicar. Iaso. l. ne quicquam colu. 6. ff. de offic. proconf. leg. fin. ff. quod met. causa. Rimin. consi. 425. numero. 46. volumine. 3. idem cum de validitate tractatur, Innocen. capit. de vtero, de transa. Barto. leg. 1. §. fin. ff. ad Turpill. Marsil. l. de vno, numer. 78. item hoc idem cum finis processus, in consequentiam tendit contra tertium. l. quisquis. C. ad l. Iuliam Maiest. l. 1. C. vbi causæ fiscal. Marsil. d. loco num. 96.

86 Procurator præiudicat † domino in hoc, vt acta facta cũ eo, licet fuisset reuocatus ex aliqua iusta causa, ista tamen acta faciunt fidem contra ipsum, leg. in causæ. §. si ex parte. ff. de procuratori. addentes ad Bar. in terminis huius reg. l. 1. C. res inter alios acta. vers. 11. hoc idem si excedit fines mandati, sciente domino, Innoc. & Fel. cap. ex parte, de rescr. Doct. c. fin. de reg. iur. in 6. Ant. capitulo ceterum, de indic. leg. 2. C. de filio. famil. leg. caius. ff. de pignor. act. Alex. leg. sæpe, numero. 87. ff. de re iud.

87 Prodigo non citato † imo etiam inuito, Iudex administrationem interdicit. Doct. com. l. e. is cui. ff. de verb. obl. Tiraq. in tract. res inter alios acta, limit. 41. Iaf. leg. ne quicquam. §. vbi decretum, col. 6. de offic. proconf. l. 1. ff. de Cur. Furios. Doc. com. l. de vno. ff. de re iud.

88 Protestatio semper † præiudicat tacẽti, & non contradicenti. glo. l. fin. §. item. ff. nant. caup. stab. c. 1. dist. 25. gl. l. 1. §. pœna, ver. cum denunciauerit. ff. de liber. & posth. Bar. l. non solum. §. morte. ff. de nou. ope. nunc. Abb. capi. Cumana, de elect. Bart. l. 1. ff. de lit. contr. Abb. & Doct. com. c. cum M. de const. l. Labeo. ff. de aqua plu. arc. leg. cum ostendemus. §. fin. ff. de fideiussor. cap. a. de his, quæ fiunt à prælatis glo. l. Caius. ff. de pig. act. l. fideiussor. §. pater. ff. de fideiussor. l. Titia. §. Lucia. ff. de leg. 2. c. Diaconi. 28. distin. gl. & Din. c. is qui tacet, de reg. iur. in 6. Alexand. in termin. huius reg. l. sæpe, nu. 17. ff. de re iud.

89 Publicum interesse † cũ tractatur, sentẽtia lata contra vnũ, nocet alteri. l. eũ. §. in popularibus. ff. de iur. iur. l. si cui. §. ijsdẽ. ff. de accus. gl. c. vt circa, de electio. in 6. Alexa. l. sæpe, nu. 59. ff. de re iud.

90 RELATIO fieri † potest per nunciũ absque citatione, quia persona eius iam fuit approbata, Bart. l. Theopompus. ff. de dot. præl. glo. & Bald. l. in minorum col. fi. C. de in integ. rest. Soci. tract. dilat. col. 3. Marsil. de vno num. 92. ff. de re iud. cum multis alijs simil.

91 Remissio debiti † fieri põt per maiorẽ partem creditorũ, nõ citatis alijs. Doc. com. l. rescriptũ. ff. de pactis, & Bar. l. hæredes. §. peto. ff. ad senat. cõs. Trebel. l. si cui. ff. de rei iud. Saly. l. & sunm. §. fi. ff. de pact. Tiraq. tract. res inter alios acta limit. 34.

92 Rescriptũ impetrari potest † non citatis partibus. Doct. com. c. cum olim, de re iud. capit. causam, de rescrip. Rebuff. tract. nomin. q. 13. nu. 5. Socin. consi. 7. nu. 13. consi. 164. nu. 9. vol. 2.

93 Reuisio rationum computum, † alicui potest committi non citatis ijs, quorum interest, Bart. l. 2. §. quod de frumentaria. ff. de adm. rerum ad ciuit. pertin. Paul. leg. 2. C. vbi Senatores, vel Clariss. Abb. c. bonæ, col. 4. de elect. c. 1. col. 2. de causa. poss. & propriet. c. cum sit, de appe. consil. 68. vol. 2. Tiraq. in termin. tract. res inter alios acta, limit. 16. Rom. consi. 499. col. 2. consi. 483. Lapus Alleg. 127. Iaf. l. si quis arbitratu, nu. 23. ff. de verbor. obli. l. ne quicquam. §. vbi nu. 45. ff. de offic. proconf. Dec. c. cum sit Romana, nu. 27. de appell. Nicon. c. quoniam contra, nu. 81. de probat.

94 SCANDALVM † vbi timetur, citatio omittitur, & præceptum iudicis sustinetur, Imol. l. de vno, vbi Marsil. nu. 102. ff. de re iud. leg. de pupillo. § si quis. ff. de nou. oper. nunc. l. æquissimi. ff. de vsufr. Socin. tract. Fallen. limi. 10. versiculo citatio, per totum.

95 Scienti præiudicat † res inter alios acta, licet non fuerit citatus. c. pen. de sent. & re iud. Inno. c. inter c. fin. de maio. & obe. c. in nostra de procurat. Bal. l. 2. C. com. diuid. l. 2. C. de fide inst. Imol. l. decem. ff. de verb. obl. l. si perlusorio. §. 1. C. de appel. Pau. & Alexand. l. sæpe nu. 16. ff. de re iud. vbi limi. 5. modis.

96 Sententia in his casibus, † in quibus nocet alteri, in his etiam nocẽt acta, & aliæ probationes & attestationes, puta testes recepti ad perpetuam memoriam, & similia, Bart. l. si mater. §. fin. ff. de exec. rei iud. l. sæpe, q. 10. vbi Alex. nu. 125. ff. de re iud. Inno. cap. causam II 1. de restib. item lata verbis affirmatiuis nocet alijs. l. diui fratres. ff. de liber. causa add. ad Bart. l. 1. C. res inter alios acta. Anto. c. inter, de fide instr. c. 21 si clerici. de iud. sed l. si. §. fin. de iur. iur. Cin. & Bal. l. is apud. C. de edendo, Bart. l. 2. ff. iud. solui. l. si perlusorio. §. fin. ff. de appe. l. si superatus. ff. de pign. Bal. l. si quis. C. ad l. Iul. de vi publ. l. 2. C. quibus res iud. non nocet. gl. l. hæres. ff. de crim. expil. hæred.

97 Seruitus, sententia lata † pro vno de dominis fundi, cui seruitus debetur, prodest alijs pro iure eiusdem seruituris, præsertim quando seruitutes indiuiduæ sunt, glos. leg. loci. §. si fundus. ff. si seruit. vend. leg. 2. §. 1. stipulationes non diuiduntur. ff. de verbor. obliga. Alexand. leg. sæpe, num. 48. ff. de re iudic.

98 Spoliatus potest à iudice † restitui ante omnia, absque citatione spoliantis, not. l. si quando. C. vnde vi Iohan. Anan. consi. 55. Bald. leg. 1. columna. 9. C. de sent. quæ pro eo. Alexand. l. 2. ff. de damno infecto Abb. capitulo fin. quod met. causa. Marf. rubr. de proba. columna. 29. Fel. cap. cum olim. col. 7. de sent. & re iud. Alex. cõs. 159. vol. 1. Iaf. leg. admonendi. colu. final. ff. de iur. iur. Marsi. leg. de vno, nu. 104. ff. de re iud. præsertim quando de facto spoliatus est, gl. l. si minor. ff. de euict. Alex. l. 1. §. nunciatio. ff. de oper. nou. nunc. Iaf. l. si pacto. C. de pactis Alciat. consi. 408. nu. 8.

99 Status personæ per † sententiam declaratus, puta

puta, quod quis sit seruus, clericus, vel monachus, & similis, facit ius quo ad omnes. Cin. & Doct. com. l. ingenuum. ff. de stat. homin. l. de aetate. ff. de minor. Bald. & Saly. l. 2. C. quibus res iud. non noceat. Doct. l. quoties. C. de decur. lib. 10. Ale. leg. saepe, num. 62. ff. de rei iud. doct. l. sancimus. C. de iudicijs. l. 2. C. quibus res iud. non noceat. Ioha. Fab. §. praeiudiciales. Instit. de act. Tiraq. in termi. in trac. res inter alios acta, limit. 18.

100 Stilus cũ ita se habet, res inter † alios acta alteri nocet. Bald. auth. si quis in aliquo. C. de edẽdo, neque citatio requiritur, Alex. consi. 65. volum. 1. Dec. consi. 165. col. 7. est enim curiae stilus omnino seruandus. leg. fina. C. de iniurijs. l. 3. §. fin. ff. de testibus, capitulo quam graui, de crim. falsi. Cin. l. 2. C. quae sit longa consuet. Doct. capit. fin. de consuet. Alex. consil. 240. vol. 6. Marsil. sing. 118. l. de vno, num. 83. ff. de re iud.

101 Stante statuto, quòd pater † teneatur soluere condemnationem pro filio. sententia lata contra filium mandabitur executioni contra patrem, absque nono processu. Bart. Alex. & Ias. leg. cum filius. ff. de verbo. oblig. Alex. consi. 84. volum. 3. consil. 60. eod. volum. leg. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. Bart. l. 1. C. vbi causae fiscal. capitulo cum secundum, de haeret. in 6. Bal. l. 1. C. ne filius pro patre l. si. §. 1. C. de bon. quae liber. Saly. l. si filius, C. ne fil. pro patre, Rom. l. si filio la. 2. ff. sol. mat. Ale. l. saepe nu. 74. ff. de re iud.

102 Stipulatio sententia lata † cõtra vnum ex duobus reis stipulandi habẽtibus ius in solidum, nocet alteri. Bar. l. ex duobus. ff. de duob. reis stipul. l. supra. §. casus, de aqua plu. arcen. leg. secunda. ff. de praetor. stipul. Alex. l. saepe, nu. 48. ff. de re iud.

103 Subrogato praeiudicat sententia lata † contra principalem. Anto. c. pen. de sent. & re iud. c. ad petitionem, de accus. capitulo, hoc quippe. 3. q. 6. Alexand. in terminis huius reg. leg. saepe. nu. 69. & nume. 75. ff. de re iud.

104 Substituto praeiudicat † sententia lata contra institutum. l. ex cõtractu. ff. de re iud. l. si patroni. §. fin. ff. ad Trebell. l. 5. §. pen. ff. de ventre inspic. Fallit nisi constet de collusione, vel fraude, capitulo primo, de controuersia inter dom. & vasal. Ale. l. saepe, nu. 110. ff. de re iudi. cum simil.

105 TAXATIO † expẽsarum fieri potest non citatis partibus. Bal. l. terminato, columm. 2. C. de fruct. & lit. expens. l. 2. C. quomodo, & quando iudex, vbi etiam Saly. Bald. & Albet. l. 1. §. fin. colu. 2. ff. si quis ius dicenti non obtem. glo. capit. constitutus, de procurat. Innoc. c. calumnia, de praeben. Iohan. And. cap. finem litibus, de dolo. & cont. & est com. vt attestatur Nicon. capitul. quoniam, nu. 80. de proba.

106 Terminus assignari † potest ad aliquid agendum absque citatione. Tiraq. tract. res inter alios acta limit. 33. Bald. & Ias. l. 1. C. quando libellus principi datur. Bal. l. si quãdo, q. 14. C. de testibus l. si ea. C. qui accus. non possunt. l. 1. ff. de fer. Ang. l. omnium. C. de testam. Cassanens Decis. 2. num. 9. tit. de pension. Lanfr. c. 1. nu. 18. de prob. Soci. Iun. consi. 136. nu. 10. vol. 2. Maranta in tract. de ordine. iud. pto. §. proposui. nu. 15. conc. Bald. l. si quando, col. 2. C. de testib. l. fi. C. qui admitti Bar. l. 2. C. de tempor. appell. Doct. l. qui ante. l. si quis arbitratu. ff. de verbo. oblig. Ias. l. ne quicquam. §. vbi decretum, colum. 6. de offic. proc. l. admonendi col. 44. ff. de iur. iur.

107 Testis examinatus † in vno iudicio, facit in alio fidem, in his, in quibus sententia lata contra vnũ nocet alteri. Alex. l. saepe nu. 125. ff. de re ind. item probat in alio iudicio, inter easdem personas, Ias. l. 2. nu. 22. C. de edẽdo. capit. causam il 3. de testib. l. iubemus. C. de liber. causa. Bar. l. 2. ff. iud. solui. l. 2. §. 1. ff. vi bon. rapt. Fallit quinque modis, vt per Ias. d. l. 2. nu. 22. C. de edend. item testes examinati inter alios, quãdo mortui sunt, semiplenam probationem faciunt, addentes ad Bart. rubr. c. res inter alios acta. Item no. citationem non requiri vbicũque testes omni exceptione maiores examinantur, Ale. cõs. 130. nu. 5. vol. 2. Mars. rubr. de proba. nu. 210. l. de vno nu. 66. ff. de re iud. Maranta tract. de ordin. iud. p. 6. §. proposui nu. 25. hoc idem si mulier examinanda est, Bart. l. ad personas. nu. 3. ff. de iur. iur. Mar. l. de vno, nu. 25. ff. de re ind. Abb. c. si qui nu. 2. de testib. Doct. com. d. l. ad personas, hoc idem quando testes in causa inquisitionis recipiuntur, Iohan. And. c. qualiter, & quãdo il 2. de accus. item non requiritur citatio, quando iudex super notorio sententiã format. examinat Rom. fin. 469. ver. 6. Inn. c. bonae de elect. Barb. c. cum inter col. 5. de consuet. Mars. l. de vno. nu. 64. ff. de re iud. Ber. c. quoniam cõtra nu. 107. de prob. idẽ est in causa naufragij Bar. l. 2. C. de nauf. lib. 11. Mars. d. l. de vno num. 66. idem vbi in contumacia citati vltra die termini recipiuntur, Aug. d. c. quoniam contra, nu. 105. & vbi iudex parte praesente, & non contradicente interlocutus sit Cuma. cons. 6. nu. 2. nec minus quando eius dicto ex dispo. testat. standũ est, Mars. d. l. de vno, nu. 91. Ale. cõs. 130. vol. 1. idẽ vbi recipiuntur ad cognoscendũ quem idoneum esse, Aug. Ber. c. quoniã. contra. nu. 102. de prob. & quando dictum suum declarare volunt. Mar. l. 5. §. fin. nu. 34. ff. de quaest. d. l. vno, nu. 76. similiter quãdo examinantur ad perpetuam rei memoriam. Rom. sing. 369. Deci. Tholo. 457. nu. 2. Mars. d. l. de vno, nu. 63. & idẽ cũ testes super filiatione examinant, Alc. cõs. 786, nu. 8. Doc. com. l. fi. vbi Bat. & alij. C. de edicto diu. Adr. tol.

108 Tutor subrogari potest † contutori, nõ citatis partibus, neque eius ad iuncto. Ang. cõs. 325. nu. 3. Afflic. in praxi iudic. §. 7. limi. 141. nu. 1. & seq.

109 VASALLVS non est citandus, † quando propter eius potentiã periculũ esset in mora, tũc enim feudum occupari potest, si vasallus in commissum ceciderit. Anch. consi. 277. & consil. 408. Fel. capitulo quoniam, colum. 7. vt lit. non contest. Ant. Capic. decis. 69. nu. 17. & Deci. Tholos. 475. item not. quòd vasallus potest cum litigante transigere, & praeiudicat domino, ita in terminis huius reg. per Alex. l. saepe, nu. 131. ff. de re iud.

110 Venditor, † sententia lata contra venditorem vxorem, socerum. i. patrem mulieris, dantis dotem, cõuentos rei vendicatione, praeiudicat emptori, & marito scientibus, secus est tamen si lata

fuerit contra venditorem, socerū, vxorem agentes rei vendicat. Guliel.l.de die.§.quidem.ff. qui satisd.cogant.glo.& Imol.c.quamuis, de sent.& re iud.Petr.Cyn.& alij.l.doce. C. de rei vendic. distingue vt per Ale.l.sæpe, num.86.ff.de re iudi.gl.c.examinata, de iud.

111 Vsufructuario præiudicat † sententia lata contra proprietariū, nisi vsufructuarius fuerit protestatus.leg.si pariter.ff.de liberali caus.l. si debitor.§.1.ff.quibus mod.pign.vel hypot.sol.glos. Inn.& com.Doct.cap.quamuis, de sent.& re iud. Ale.in terminis huius reg.l.sæpe, num.107.ff.de re iud.Fit igitur reg.res inter alios acta, alijs præiudicare non debet, & ad hoc, vt sententia lata contra vnum præiudicet alteri, nouē requiruntur.Primo, quòd interueniat legitimus contradictor.Secundo quod defendatur per contradictorem,& per consequens quod non sit lata in contumacem.l.qui repudiantis §.fi.ff.de inoffic. test. Tertio quòd sententia feratur declaratoriè.i. affirmatiuè, puta pronuncio, seu declaro talem esse ingenuum, secus si dicatur, pronuncio talem non videri seruum petitoris. Quarto ut post sententiam non detegatur collusio.l.1. ff. de collus. deteg.vbi Doct.com.Quinto quòd causa sit talis naturæ, vt præiudicet alijs, inter quos iudicatū non fuit.Sexto quod causa sit ordinaria, & agatur principaliter propter se, doct.l. si iudex.ff.de his, qui sunt sui.Alexan.l.sæpe.nume.77. ff.de re iud. Septimo ad hoc, vt sententia lata contra vnū noceat alijs requiritur, quòd illi, quibus sententia nocere debet, sciuerint causam agitari, & ad eam fuerint citati, saltē per generale proclama, si eorum nomina ignorabantur.Ang.l.si perlusorio.ff.de appella.Innoc.cap.ex insinuatione. cap. in nostra, de procur. Felin. capitulo sub orta, de re iud.Alexand.d.l.sæpe.num. 82. cum quo distingue, ut ibi per eum.Octauo requiritur, quòd ille principalis contra quem fuit lata sententia non prouocauerit iudicem contra se, & sic requiritur, quod per iniuriam principalis non sit lata contra eum sententia, aliàs non noceret alteri, leg.si seruus plurium.§. primo, cum gl.versiculo iniuriam.ff.de leg. primo. Doctor.l. exceptionem.ff.de fide instr. Nono & vlt.requiritur, quod non potuerit imputari culpa principali succumbenti, eo quod non appellauerit, nam si

2 non appellauerit sententia † non nocebit alijs. Ale.d.l.sæpe, nu.83.dicit hanc esse magis com. si quæramus de ratione huius regu. resp.quod ratio naturalis suadet, nam † vni per alterum non

3 debet iniqua conditio inferri.c.non debet, de regul.iu.6.l.non debet.ff.eo.& gesta ad actores restringi debent, non ad alios.l.sancimus.C. de pœ

4 nis, noxa.n. caput sequitur † nec quis absq; culpa puniri debet, Doct.c.2.de consti.c. sine culpa. de reg.iur.in 6.item res disposita ad aliquem certum finem non debet operari contrarium.l. non omnis.ff.si cer.pet. Præterea cum agentem de iure suo non valeam à iudicio remouere, indignū esset, si ex facto suo mihi præiudicium generare-

5 tur, quia res † quæ culpa caret in damnum vocari non conuenit.c.2.de const.item no. ꝙ quemadmodum res inter alios acta alteri non nocet, nec etiam prodest.l.res inter alios. C. quib. res iud. non noceat, contrariorum enim eadem est dispositio, & procedit respectu pleni præiudicij, seu commodi, & cum prodest, vel obest, procedit quo ad præsumptionem, ex quo tangit ius absentium.Bar.l.si duo.ff. de iur. quod arbitrio iudicis relinquitur.l.3.ff.de testibus, & quod dictum est de sententia, procedit in alijs actis iudicialibus, regulariter enim secundum sententiam, no.c.inter dilectos, de fid.instr. & procedit siue agatur, vt siue neuter illorum, de quorū præiudicio agitur fuerit in iudicio, sed res fuit prorsus inter alios gesta, siue alter eorum fuit in iudicio litigando cum alio, nam gestum per me cum aliquo, reliquis qui non fuerint in iudicio, non prodest neque nocet.l.Lucius. ff. de his, qui not.insa.C. res inter alios acta per totum, etiam si consanguineus litigasset de iure meo, nō enim mihi nocet, nisi ratum habeam.l.1.C.quibus res iud.non noceat, nam licet ius admittat consanguineum ad agendum pro coniuncto cum cautione debita, non per hoc facit illum procuratorem.l. sed & hæ.ff.de proc.c.nonnulli.c.ex parte.de rescr. l. 3. ff.iud.solui.Abb.c.pe.nu.5.de sent. & re iudi. ꝙ autem dictum fuit in princ.hanc reg.locū etiam habere in extraiudicialib.fallit nisi subsit causa, videlicet causa vtilitatis publicæ.cap. sine culpa, vbi Din.nu.2.c.non debet, nu.7.de reg.iur. in 6.

SVMMARIVM.

1 *Relatio quid sit.*
2 *Correlatiuum vnde dicatur.*
3 *Relatiuum quotuplex sit.*
4 *Relatiuum restringit casum præcedentem.*
5 *Relatiuum rei quid dicatur.*
6 *Relatiuum alicuius quomodo intelligatur.*
7 *Relatiuum alicui quid sit.*
8 *Relatiuum ad aliquid qualiter dicatur.*
9 *Correlatiuorum eadem ratio est.*
10 *Regula correlatiuorum, in quibus casibus habeat locum.*
11 *Correlatiua quando non procedant pariter.*
12 *Posito vno de correlatiuis, ponitur alterum.*
13 *Re qui priuatur, non meretur nomen habere.*
14 *Lex pænalis loquens in vno de correlatiuis, an habeat locum in alijs.*
15 *Regula correlatiuorum est regula parium.*

Regula IX.

Orrelatiuorum eadem dispositio est, l.1.C.de cupressis, lib.11.vbi ementes, atque vendentes pari pœna puniuntur.conc.Iaf.l.fi. nume.3.C.de ind.vid.toll. Doct.com.l.fi. ff.de acceptilar.Bart.l.qui plures. §. primo, numer.3.ff. de vulg.& pupilla.gloss.rubric.C.de rebus cred. Bal.l. prima, numeto 5. C. de bon. matern.glos. clem.1.versiculo æternalis, de summa Trinit. & fid.Cathol.Ener.in loco de correlat.nume. 3. gl. magna in fine.C.ne fideiuss.dot.dentur. Bapt.in tract.

tract.de correl. quæstio.3.nu.12. glo. & doc.capitulo primo locati gloss. penultima , capitulo
sunt,de elect.in 6.Iohan.in Sylu. nupt.libr.primo num.214.gloss.leg.fin. versi.amissionis.C.de
resc.vendi.Cephal.consi. 109.nu. 17. gloss.capitulo cupientes.§. penultimo versic. de veteri de
elect.io.6. Fel. capitulo fin.num.4.de iud.Doct.
com.auth.qui semel.C.quomodo,& quando iudex, Soc.in leg. moribus,nu.102. ff. de vul.Bart.
leg.prima. ff. quod met.causa Felin. in proœmio
decretal.nu. 5.Bald. leg.voluntatis nume.7. ff.de
reb.dubijs Ias.l.transigere.nu.2.C.de transactio.
Boer.decis.48.nu.3.Decis. Pedemon. 140.nu.7.
pro declaratione huius reg. non nulla prius præmittenda sunt & primo quid sit correlatiuum,
secundo vnde dicatur,tertio quotuplex sit.quarto quo differant inter se ista, videlicet,relatiuum
alicuius , relatiuum alicui, & relatiuum ad aliquid.quinto,& vltimo quibus in casibus procedat reg.hæc, vel non , cum declaratione illius,
Quatenus igitur attinet ad primum respond.qd
1 correlatiuum est duorum , vel plurium † ad
inuicem mutua relatio . Euer. in loco à correlatiuis numero primo , quod dicitur ex dictione
2 con , & nomen † relatiuum , vnde idem importat,qd simul relatiuũ. l. Labeo. §. contractus. ff.
de verborum significatione. leg.reos in princ.ff.
3 de duobus reis , & est duplex † videlicet nominis, & rei. relatiuum nominis est,cuius propriũ
4 est restringere casum † præcedentem, secundum
Bart.& com.Doct.leg.prima.C.de summa Trin.
& fid. Catho. cuius proprie locus non est iste,
5 rei autem † relatiuum est , vt pater respectu filij,
vel ad aliquid, vt locator non sine conductore,
6 & capitur tribus modis , primo alicuius † vt pater, & filius,capitulo ecclesiæ 12.quæstio.secun-
7 da.Secundo alicui † vt vicinus vicino, socius so-
8 cio.l.nam socius.ff.pro socio.Tertio ad † aliquid
vt simplum ad duplum leg.prima. §.secundo.ff.
depositi,videamus modo quinto loco,in quibus
casibus ipsa habeat locum .

1 ACTORI non licet quod reo licitum † nõ est,capitulo non licet, de reg.iur.in 6.vnde si denegatur reo potestas producẽdi testes, post deducta testificata,neque actori fuerit licitum. §.illud auth. de testibus , item si reo non licet reuocare procuratorem post litem cõtestatam , nec etiam actor.l.post litem.ff.de procurat. vnde lex corrigens in actore , extenditur etiam in reo , glo. l. per interuallum. ff. de iudicijs glo. auth. qui semel vers.triginta dierum vbi doct. com.C. quomodo,& quando iudex. Din. d.ca.non licet,numero secundo.Euer.in loco à correl.nu. 7.Boer. post Din.d. capitulo non licet.nu.5.

2 Actio iniuriarum, quemadmodum † acquiritur patri ex persona filij , ita & è contra , vnde si pater remittat talem actionem , nedum sibi talis remissio præiudicat,sed etiam filio, nisi pater sit vilis persona gl.& doct.l.in personam.ff.de pact. per rationem huius reg. de qua per Augu. Ber. consi.140.numero.17.vol. 1.ad nostram.numero 5. de empt. & vend.Paris.consil. 82. numero 33.volumine tertio consil. 2. nume 16.eod.vol. Abb.in proœmio Greg.nu.20. Brun.in tra.stat.super fæmin. arti.14.nu.12.

3 Adultero absoluto,& † adultera debet absolui l.denunciasse.§.si.ff.ad l.Iul.de adulter.quando.s. tempore absolutionis mulier nupta erat , secundum. Bar.d. loco Aliàs secus. l. adultæ.§.si eo ff. eod.similiter si vir potest vxorem adulteram accusare,ita & e contra, vt qualitas seruetur,glo.c. vnico de æta.& qual.com. l.si aduet.C.si aduersus rem iudicatã. Alber.auth.nouissima. C. de inofficiosi test.conc.simil.Duen.reg. 158.Soc.consil.56.numero. 3.vol.2. Alex.l.generaliter.§.cum autẽ.nu. 4. C.de inof.testa.

4 Alimenta quemadmodum debentur † liberis à parentib. l.alimen. C.de neg.gest. Doc.§.1. Inst.de iur.nat.gent. & ciuili , ita & è contra à liberis parentibus debentur , quando parentes egent.l si quis à liberis. §. 1.ff. de liber.agnos.ratione huius reg.conc. Alex.consi.131.nu. 2. vol. 5.Natta consi.201.nu.4.vol.1. Soc.consi.56.nu. 3.vol.1.Cephal.cons.109.nu. 17.Ruin.cons.33. nu.13.volumine primo, Brun.tract.stat.arti.14. nume. 12.

5 Appellare potest ille , † qui recusat iuramentũ ex declaratione,ex iusta causa.l.generaliter.§. 1.C.de reb.cred.ita pariter etiam , & ille cui defertur iuramentum , glo.& Saly.d.l.generaliter, vnde reg.hæc procedit,nedum quando sumus in causa principali, sed etiam quando sumus in causa appellationis, vel nullitatis.l. fin.C.de fruct.& & lit.exp.l.ita.C. de proc.l.postquam.§.Imperator.ff.vt leg.nom.cau. leg l. 1.C. de repudi. quæ fiunt in iudicio,quia causa appella.est eadem,cũ causa principali.vulg.iur.

6 Arbiter, hæc † regul. habet locum tam coram iudice,quàm in arbitratore , sunt enim arbitria redacta ad instar iudiciorum doct.com.lege.prima.ff.de arbitr. Specul.§.differt. numero quinto, titul.de arbitr. Doc.com. capitulo Quintauallis, de iure iurand.capitulo cum dilectus, de arbitr. Bartolus lege. Pomponius. §.fin.nu.3.ff.de proc.

7 Auus succedit in † locũ patris in successione descendentium, ita nepos succedit in locum filij in successione ascendentium,altero filio extante & hoc ratione correlatiuorum. Ias.& com.Doct. auth.defuncto.C.ad Tertull.cõcor.Dec.Pedam. 140. numero 7. Ronchegallus leg. eandem nu. 43. ff. de duo. reis. Iaso. l.final.numero.29.C.de ind.vid.toll.

8 BONA FIDES ita requiritur † in vno, sicuti in alio de correlatiuis.l.bonã fidẽ C.de act. & oblig.no.leg.eleganter. ff.de dolo.l.bona fides ff.depositi glo.Ber.& Doc.l.contractus.ff.de reg. iur.Bapt.in term.huius reg.in tract.de correla.q. 4.numero.102.

9 CONCESSO vno † de correllatiuis , & alterũ concessum est,vnde cui permittitur uẽdere, & emere concessũ dicetur esse. Fel.in proœm. decretal.nu.10.Boer.decis. 260.num.10.Decis.84. numero.3.Decis. Pedam. 140. nu.7. Decis.115. nu.10.Decis.113.nu.10. Ber.capitulo ad nostrã, nu. 5.ff.de emptio. & vend. Felin. capitulo. fina. nu. 4.de iudic.

Con-

10 Condemnati plures vni omnes † videntur cõdemnati viriliter, ita è contra, ſi vnus pluribus condemnatur, omnibus viriliter condemnari videbitur Doct.com.leg.prima & ſequen.cum tot. titu. C. ſi plures vna ſententia cond. fuer. item quemadmodum reus contumax, vel conuictus condemnatur in expenſis ita & actor.leg.properandum l.ſancimus.C.de iudicijs. capi.finem litibus,de dolo, & contu.c. calumniam, de pœnis glo.in proęmio Inſtit.in princip.verſi.calumniãtium, hoc idem eſt in appellante, & appellato. Compoſt. capitulo ſtatuimus, col. 13. de elect. conc.Iaſ.l.non tantum nu. : . ff.de re iud.

11 Conductor † locatori, & locator conductori ſtare tenetur, nam ſtatutum in vno ad alterum extẽditur,capitulo primo, vbi doct.locati Boer. deci.48.nu.3.Cephal. conſi 109.num.17.Soc.in leg.moribus,nu.102. ff.de vulg. Iaſ.l.legẽ nu.30. C.de ind.vid.toll.

12 Confeſſio . ſeu aſſertio † reciproca, facit hanc reg.locum habere, vnde ſi confiteor me eſſe fratrem tuum, in conſequentiam videtur fateri te eſſe fratrem meum, Bald. l. non epiſtolis col.1. C.de prob.l.voluntatis nu.7.ff.de reb. dubijs deci.Pedam.140.nu.7.

13 Conſenſus vtriuſque † ex correlatiuis requiritur.l.1.ff.de pact.l. conſenſu.ff.de act.& obliga. Fel.c.fi. nu.4. de iud. idem in proœ.decretal.nu. 8.Boer.deciſ.242.nu.10.

14 Conſuetudo inducta † in vno de correllatiuis,& in alio locum habet, no.l.de quib.ff.de legib.Bal.l.1.nu.5. C.de bon. matern.nor.l.1.C.de cupreſſ. li.11.Bar.l. qui plures.§ 1.n.2.ff.de vulg. & pup.gl.l.1. C.ne fideiuſſ. dot. dentur. gl.l.fin. ver.amiſſionis.C. de reſcin.vend.

15 Contractus correlatiui, ſi ex † vna parte eſt caſus certus, & ex altera incertus, per relationẽ certi ad incertum, & è contra, caſus redditur certus,no.l.vnica, vbi Florian.C.de ſent. pro eo, qđ intereſt.item contractus vltro, citroque obligatorij, faciunt hinc inde actionem oriri, vt puta ex vendito.l. ſi duo.§. ſi quis iurauerit.ff. de iur. iur.gl.capitulo cupientes §.penultimo verſiculo de veteri de elect. in 6. doct. auth. qui ſemel. C. quomodo, & quando iudex Barth. l. 1 ff. quod met.cauſ.Curt. conſi. 6.feud. col. 6. deciſ. Peda. 115.nu.10.Dec.113.n.10. Ronchegallus. l. eandem.n.63.ff.de duob.reis.

16 Conuertuntur in vnam naturam,† licet correlatiua ſint diuerſa, præſertim, quando origo eſt in cauſa efficienti, in formali diſpoſitione, & in temporum concurſu, Ant.c.tranſlato de conſt.c. quanto de iudicijs.Iaſ.l.2.C.de tranſ.l.non tantũ n.2.ff. de re iud.

17 Conuentio partim facit vt † vno correllatiuo reſoluto & alterum reſolutum eſſe dicatur. leg. final. ff. de accepti gloſſ. & Ang. leg.ſi conuenit. ff.de pac.Angel.conſil.108.nume.6.dec.Pedam. 140.nume.7.

18 Creditor † quemadmodum cogit debitorem ad ſoluendum ei, ita è contra cogi poteſt a debitore ad accipiendum, leg.fideicommiſſa.§.ſi rem ff.de leg.3.l.acceptam. C.de vſuris.l.obligatione C. de ſolut. & quemadmodum creditor cogere poteſt debitorem ad faciendum inſtrumentum debiti,ita & debitor poſtquam ſoluit ad faciendum inſtrumentum finis, & liberationis.l.ex parte in princ.ff.de verborum obli. l.diſſolutæ.C.de cond.ex lege.leg. debitor, & ibi doc. ff. de verb. ſign.gloſſ. rub. C. de reb.cred.Aug.Ber.conſilio. 140.nu.17. vol.1.c.ad noſtram,num.5.de empt. & vend.

19 DEBITOR † impetrans ius iniquum contra creditores ſuos, extenditur ius illud etiam contra ſe ad commodum debitorum ſuorum, glo.rub.C. ſi cert.pe.item quemadmodum cogitur ſoluere creditori. l. debitor. ff. de verb. ſign. ita creditor cogi poterit ad accipiendum. l. acceptam.de vſuris.l.fideicommiſſa. § .ſi re.ff.de leg. 3.l.obſignatione. C.de ſolution.no. l. ex ea. ff.de verb.obl.d.gl.rub. C.de reb.cred.

20 Delegatus iudex non † debet de ſalario plus petere ab actore,quàm a reo, ſed æqualiter.cap. ſtatutum. §. promiſimus de reſcr. 6.leg.fin. C. de fruct.lit.expens.& quemadmodum morte delegati expirat delegatio,ita & per mortem delegãtis Hoſt. in ſumma de offi.deleg.§. finitur.

21 Delictum vaſalli facit † eum amittere ius,qđ habet in feudo, ſi contra dominum commiſerit, ita è contra ſi dominus contra vaſallum,amittit, dominium directum.§.denique in tit.quæ fuerit prima cauſa bon.amitt.capit. domino,ſi de feudo contr.fuer.c.vnico. tit. qualiter dominus proprietate priuetur.Boer.Deciſ.48.nu.3.Felin.c.fi. nu.4.de iudicijs.Iaſ.l.quod. dicitur.nu.39.C.de tranſ.Deciſ.Pedam.140.nu.7.

22 Deſtructo vno ex correlatiuis,† deſtruitur & alterum leg.fin.ff.de acceptil.Bald.leg.omnia.C. de epiſc.& cler.Rõchegallus.l.eandem num.43. ff.de duob.reis Deciſ. Pedam. 115.nu.10.Afflict. Deci.109.nu.2.Boer.Deci. 23.nu.7. Boer.deciſ. 242.numero. 10.Bald.l.voluntatis,num.7.ff.de reb.dubijs.

23 Dilationem accipiens ad † ſoluendum id, in quo condemnatus eſt, vel qui ſoluit ipſam condemnationem, in totum vel pro parte aliqua videtur acquieſcere ſententiæ, & eam approbare.l.ad ſolutionem,C. de re iud ita è contra ſi aduerſarius conſentit dilationi petitæ per victum in aliqua ad ſoluendum, vel ſi aliquid retinuit vigore ſententiæ, Angel. conſi. 312. l. fin.C.de fruct.& lit.exp.leg. fin. C.de ind.vid.toll.Iohan. And.c.ſtatutum. §. quod ſi.de elect.in 6.Soc.in l. moribus nu.102.ff.de vulg.& pup.Bald.l.1.nu.5. C.de.bon. matern. Cephal.conſi. 109.numero 17.Iaſ.l. tranſigere numero. 2.C. de tranſac.leg. legem.nume.3. C.de ind. vid. toll.l.non tantum nu.2.ff.de re iud.

24 Domino quemadmodum † non præiudicat ſententia lata,quando nunquam fuit in iudicio per ſe,ſed per procuratorem ex parte rei,ita etiã ex parte actoris,Bar.& Ang. l.1.C.de ſent & interl.om.iud.item not.quod dominus,& vaſallus pariter procedunt gl. tit.de forma fid. glo.c.non eſt de alien.feud. pat. Euer. in loco a ui Corr.n. 11.Natta.conſ.4.201.nu..vol.3.

Dos

25 Dos & donatio † propter nuptias correlatiuæ dicuntur, unde pactum super dote censetur factum, & super donatione propter nuptias, Bald. l.fi.C.de donat.ante nupt. Affli.decis.209.nu. 4. Boer.dec.23.nu.7.Ronchegallus l.eandem, nu. 55.ff.de duob.reis, Boer.deci.48.nu.3.

26 Donatio quemadmodū † prohibita est inter patrem,& filiū,ita & è contra l.donationes.C.de don.inter vir.& vx. idem est in donatione facta inter vir.& vxo. Bapt.in tract. de correla.nu.72. Ceph.consl.109.nu.17.Rui.cōs.33.nu.11.vol.1.

27 EDITIO † instrumenti facienda est, vbicunque instrumentum habet pacta correlatiua, glo.& Flo.l.fin.C.de edendo, Bap.in term. tract. de correlat.num.114.

28 Emancipati quemadmodum † non redeunt in patriam potestatem inuiti, ita etiam parentes, inuiti non coguntur recipere, l.1. ff. de his, qui sunt sui, glo. leg. fin.ff. eod.vbi emancipatio non fit de inuito,neque per inuitum.

29 Emptoris, & venditoris † seu emptionis, & venditionis idem ius statui debet.leg.1.C.de cupressis.lib.11.l.fi.ff.de acceptil.l.fi.C.de ind.uid. toll.Bal.cap.vnico,ti.qualiter dominus proprie. priu.doct.rubr.C.de reb.cred Bald.in tracta.de priuil.doct.p. . priuileg.1.nu.15.Bar.consl.124. Affli.decis.209.nu.2.Boer.decis.23.nu.7.Cra. consl.91.nu.1.Tiraq.in tract.Lignagier.§.3 . gl. 1.nu.4.Ronchegallus.l.eandem, nume.55.ff.de duob.reis,Dec.Pedam.140.nu.2.

30 Excommunicatus non † est vir cōiens vxori suæ excommunicatæ, ita è contra. Inn.c.cum desideres, de senten.excom.vers.communicauerit, per rationem huius reg.Dec.rubr.ff. si cert. peta nu.12.Brun.in consl.inserto, in tracta. ext. Masc nu.11.Iasl.transigere.nu.11. ff. de transaction.l. quod dicitur, nu.39.ff.de re iud.Soc.in rubric.ff. de acq.possess.nu.93.

31 Expensæ † quemadmodum pertinēt ad actorem si fuerit conuictus, ita etiam ad reum l.sancimus.l.properandum.ff.de iud.c.finem litibus, de dolo & contum.c.calumniam, de pœnis.doct. in proœm.inst.in princ.Bal.auth. quas actiones, auth.si quis ruinas.C.de sacr.san.eccl.conc.simi, Ruin.in consi.33.nu. 11.vol. 1.consl.174.nu.9. vol.1.Ale.l.generaliter.§.cum autem, num.4.C. de instit.& subst.

32 Expressum est, quod per † correlatiua demonstratur, Aug.Ber.consi.155.num.16.volu.1.c. ad nostram, nu.5.de empt.& vendi. Paris.consi.82. nu.33.vol.3.consi.2.nu.16.eod.Abb.in proœm. Greg.nu.20.Cephal.consl.109.nu.17.Nat. consi.201.nu.4.vol.1.Soc.consi.56.nu.3.vol.1.

33 FEVDO priuatur vasallus † propter feloniam commissam in dominum, ita dominus propter feloniam commissam in vasallum priuatur dominio directo. §. denique, quæ fuerit prima causa beneficij amitt.c.domino, si de feud.fuer. contr.vbi Aluar.c.vnico, qualiter dominus proprie. priu.glo.§.item, titu.quæ fuer. prima causa benefi.amitt.glo.Bald.& doct.in tit. de forma fidelit.Euer.in loco à ui correl.num.10.

34 Filius possidens † bona parentis præsumitur eius iussu possidere, ita & pater possidens bona filij,l.si filius.C.de peti.hæred. & quemadmodū pater tenetur alere filium, ita ei & filius patrem inopem.Brun.in tract.stat.super fœmin.art. 14. numero. 12.Abb.in proœm. Gregor.numer.20. Paris.consi.82,num.33.volum.3.consi. 2. num. 16.eod.volum.August.Ber.consi.140.num. 17. vol.1.c.ad nostram,nu. 5.de empt & vend. Soci. consi.56.num.3.volumi.5.Ruin.consi. 33.num. 11.volum.primo.

35 GABELLA, quæ solui † debet de contractu, solui etiam debet de distractu.Faber.Inst. de emp.& vend. Are.l.Pompon.§.in dotem. ff.de acqui.pos. & quemadmodum quis sortitur forum ratione contractus, ita etiā & ratione distractus, l.hæres absens.§.1.ff.de ind.c.si. de foro comp. c.Romana.§.contrahentes.eo.tit.Paul.l.qui certo, vbi Doct.com.ff.de cond.indeb.Imol.l. Pomponius.§.si is.ff.de acqui. poss. Doc.com.auth.sacramenta puberum.C. si aduers.vendi.l.exigere dotem.ff.de iudicijs.l.si fundus.ff. de euic.l.actione.C.de transac.l.de tutela.C.de in integ.rest.

36 HYPOTH. danda † vtrinque est tam in dote danda, quàm etiam restituenda. Doct. com. l.1.C.de rei vxo.act. quod.n.in vno ex correlatiuis statuitur in altero dispositū dicitur esse. Bru. tract.stat.super fœmin.artic.14.num.12. Abb. in proœmio decretal. nume. 20. Paris.consi.82.nu. 33.volu.3.Aug.Ber.consil.140.nume.7. volumi. primo,cap.ad nostram,num.quinto,de empt. & vend.Cephal.consil.109.nume. 17. Natta. consi. 201.nu.4.volum 1.Soc.in consl.56.num.3.vol.1. Ruin.consi.33.num.11.vol.1.

37 IMPETRANS cum † clausula appellatione remota, extenditur ad reconuentionem ex parte rei conuenti, c.prudentiam, de mutuis petit.ampl.ēt si impetrans renunciet dictæ clausule, Bal.c.quibusdam, de consuet. recti feudi.

38 Implere quilibet prius debet † contractū pro parte sua, agere volens contra alium ex correlatiuis, ita & alter.l.Iulianus.§. offerri vbi Doct.ff. de actio.emptio. Bald.leg.cum res oppos.2.C.de probat.& l.4.C.de vsufruct.

39 Infamis non potest repellere † testem infamem, Salyce.l.in arena.C.de inoffi.test. cesset.n. in alterius oculo reprehendere labem, qui solet in proprio lumine ferre trabem. ita per hāc reg. Iasl.1.col.pen. l.lect.C.de sum. Tri.& fi. Cath. Grammat.consi.13.nu.17.Tiraq.in trac.de retr. Lignag.§.1.gl.14.nu.48.Dec.consi.363.num.3. Paul.l.2.§.1.nu.5.ff.si ex nox.causa agatur.

40 Infantia † finitur pariter in masculo sicuti in fem.l.fi.C.de ind.vid.tol.l.si infanti.C.de iu.del.

41 In iudicijs procedit hæc † reg. l.non debet.ff. de reg.iur.item in contractibus etiam, c. primo locati, tertio, & in vlt. vol. vt si testator mandet fratrem auxilium fratri præstare, vicissim intelligitur, per hanc reg.de qua per Paris.consl.82.nu. 33.vol.1.consi.2.nu. 16.eod.vol. Ruin.consl.33. nu.11.vol.j.Soc.consl.56.nu.3.vol.j.

42 Instrumentum † vbicunque continet pacta correlatiua edēdum est, sicuti omne aliud instr. gl.& Flor.l.si.C.de edendo, & si tardatur reddi-

tur

tur suspectum Ias. l. properandum. §. sin autem col. 5. C. de iudic. Fel. c. exceptionem, nu. 3. de excepti. c. de cætero col. 4. de re iud. Marsi. in praxi. crim. §. diligenter nume. 203. Crau. consil. 28. numero 6.

43 Iudęus non potest trahere † ad iudicium Christianum in die Sabbathi, neq; Christianus iudęũ, l. iudęi. C. de iudęis, Bal. l. nõ dubiũ. C. de legibus, Baptist. in tractatu de correlati. nu. 14.

44 Iuramentum, cessante † qualitate in persona eius, cui est iuratũ, non tenetur iurans illi seruare iurãm, puta si ego iuro episcopo, qui postea depositus, est non teneor illi, ita etiam cessãte qualitate in persona iurantis, vt si canonicus iurat seruare statuta cap. si desinit esse canonicus nõ tenetur. Abb. c. veritatis, de iur. iur. inspiciendũ. n. est, quo nomine aliquid fiat, Bal. l. si pater. §. qui duos. ff. de adopt. l. post mortẽ. ff. quando ex facto tutor. l. si ita. §. Chrisogonus. ff. de verb. obl. l. procurator. ff. de procurat. l. si sociũ. ff. pro socio gl. c. conquestus de vsuris. l. emancipatũ. §. fi. ff. de senator. l. cũ aliquis. C. de iur. delib. l. si quis domũ. §. pen. ff. locati. l. fi. C. de vsufr. c. requisisti, de test. gl. l. sed si §. in arrogato. ff. de vul. itẽ no. quòd iuramentum necessariũ potest deferri tam reo, quàm actori, doc. comm. l. admonendi. ff. de iur. iur. Bal. c. fin. extra. eod. tit. not. l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. & iuramentum iudiciale, qđ põt deferri vsq; ad cõclusionem in causa, potest etiã vsq; tunc præstari, Bal. & Ang. l. generaliter. §. 1. C. de reb. credit. Bapt. in tract. de correl. nu. 40. item quemadmodum iurans cõtraxisse cum aliquo actione ex illo cõtractu agere poterit, ita & alter cõtrahens. l. si duo. §. si quis. ff. de iu. iur.

45 Ius disponens in vno de correlatiuis † extenditur ad alterum. l. fin. C. de ind. vid. toll. Cum. l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr. Decis. Pedam. 140. nu. 7. Fel. in proęm. decret. nu. 5. Ronchegallus. l. eandem. nu. 43. ff. de duobus reis decis. Pedam. c 15. nu. 10. Boer. decis. 23. nu. 7. Felin. c. fin. nu. 4. de iudic. Ias. l. transigere nu. 2. C. de transact. l. quod dicitur nu. 39. ff. de verb. oblig. l. non tantũ nu. 2. ff. de re iud. itẽ not. hanc reg. nõ solum respectu iuris communis, sed etiam municipalis Bart. & Ang. l. fi. C. de ind. uid. toll. Cum. l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr.

46 Iussus patris † præsumitur, si filius bona paterna possidet, ita & è contra glo. Paulus. & Doc. l. si filius C. de petit. hær. dixi suprà amp. 34.

47 LEGATVS idem priuilegium † consequitur, si mittatur per aliquam ciuitatem ad Principem, sicuti si mittatur a Principe ad ciuitatem, gl. l. 1. §. legatis. ff. de iudic.

48 Lex noua corrigens † in vno de correlatiuis, puta in vxore intelligitur corrigere etiã in alio, & sic in marito. Doct. com. leg fin. vbi Ias nume. 30. C. de ind. vid. toll. Auth. quas actiones. C. de sacr. sanct. Eccle. Anch. capitulo primo quæstio. 6. de const. item corrigens in actore, & in reo corrigens dicetur. gloss. leg. per interuallum. ff. de iudic. gl. Ant. qui semel. C. quomodo, & quando iudex Ampl. hoc procedere etiam in leg. pęnali. leg. fin. ff. de accep. Paul. l. cum lex. ff. de fideiussor. Salyc. l. 3. C. quæ res vend. non poss. Euer. in loco a correlat. nu. 9. item lex interpretans, intelligi debet, secundum terminos legis interpretatæ dixi ego in meo trac. de leg. & stat. parte tertia quæstio. 18. nu. 10. & sequen.

49 Libertus relationem habet † semper ad patronum, vnde quemadmodum liberto persona patroni semper honesta & sancta videri debet, ita libertus patrono semper obediens se prestare debet. l. liberto. ff. de obsequiis Libert. Euer. in loco de liberto ad vasallum nu. 7. per hãc reg. de qua per Iohan. Roncheg. le. eandem nume. 43. ff de duob. reis. Ias. l. fin. nume. 29. C. de ind. vid. toll. Decis. Pedam. 113. nu. 10. Boer. decis. 48. num. 3. Dec. 241. nu. 10. Bald. Nouell. in tract. de priuileg. dot. n. 15. Afflt. Decis. 209. nu. 2. Boer. Decis. vigesimatertia nu. 7. Ias. l. transigere, nu. 2. C. de transac.

50 Locari res prohibita, † & cõduci prohiberi dicetur gl. l. cætera. §. hoc senatus. ff. de leg. 1. Doct. l. tertia. C. quæ res vendi non possint, per hanc regul. de qua. l. 1. C. de cupress. lib. 11. Alex. l. generaliter. §. cũ autem nu. 4. C. de inst. & sub. Ale. cons. 131. nu. 2. vol. 5. Ruin. cons. 33. nu. 11. vol. 1. cõs. 174. nu. 9. vol. 1. Soc. in consi. 56. nu. tertio vol. 1. Narta. consi. 201. nu. 4. vol. 1. Cephal. cons. 109. nu. 7. Augu. Ber. cons. 240. nu. 17. vol. 1. c. ad nostram nu. 5. de empt. & vend. Paris. consil. 82. nu. 33. volumine tertio.

51 MATRIMONII par † libertas esse debet mariti, & fœminæ Doct. com. l. fin. C. de ind. vid. toll. l. fi. C. de sponsal. l. 1. C. de cupress. lib. 11.

52 Mentio cũ fit † vnius ex correlatiuis intelligit & alterũ Boer. decis. 262. nu. 10. decis. 140. nu. 7. Fel. proę. decretal. nu. 10. c. fi. nu. 4. de iudic. Ab. c. postulatis. nu. 12. de concess. præb. Ber. c. ad nostram, nu. 5. de empt. & vend.

53 Minimũ relationem † habet ad maius Arist. in prædicamento ad aliquid, cõparatiuũ. n. supponit positiuũ. l. vbi autẽ. ff. de verb. obl Saly. auth. sed nouo. C. de seru. fugit. l. certum. ff. si cert. pet.

54 Mora. quemadmodum debitor, † qui fuit in mora soluẽdi tenetur de casu fortuito, ita & creditor qui fuit in mora recipiendi tenebitur, not. Doct. com. l. quod te. ff. si cert. pet. l. vinum. ff. eo. l. si insulam ff. de verb. obl.

55 Mulier ignorans † defectum matrimonij, cessante defectu per consensum pseuerato cõfirmatur matrimonium, ita etiam ignorãte viro In noc. c. 1. in fine de eo qui duxit in matr. eam quã polluit per adul. bapt. in tract. de correl. nu 64.

56 NVNCIVS relationem habet † ad mittentem ideo consequitur eadem priuilegia si mittat per aliquam ciuitatẽ ad principem, sicuti si mittatur a principe ad ciuitatem, gl. l. 2. §. legatis. ff. de iudic. dixi suprà amp. 47.

57 Nuptię: pater quemadmodũ † transiens ad 2. nuptias tenet reseruare successionẽ alijs liberis primi matrimonij, si succedit alicui filio, ita in matre succedente alicui filio ipsa transiente ad secundas nuptias tenetur reseruare liberis primi Matrimonij, Bartho. & Saly. leg. fœminę. C. de secundis nupt. Bapt. in tract. de correl. nume. 94.

Boer.

Boer.decis.vigesimatertia,num. 7. decis. Pedam. 113.num.10.

58 OBLIGATVR in iudicio † reus actori, ex quasi contractu, & è contra, l.3. §. idem.ff.de pecul.gloss.auth.qui semel.C. quomodo,& quan do iudex.las.l.quod dicitur,numer.39. ff. de verborum obligat.Bal.l.voluntatis, numer.septimo, ff.de rebus dubijs.

59 Occidens † parentes punitur pœna parricidij. l.Pompeiæ, ita è contra parentes occidentes liberos l.prima.C.de his qui par. vel liber. occid.per hanc regul.de qua decis.Pedam.140.num.7. Felin.in procemio decretal.nume.10. Ronchegall.l. eandem,num.43. ff. de duobus reis. decis. Pedamon.113.num.10.

60 Origine inspecta † procedit semper, vt posito vno de correlatiuis,ponatur alterum.Doct. com, rubr.C.de rebus cred.glo.l.hæredem.ff. mandati, l.2.ff.de adopr.glo.clem. 1.versic. æternaliter, de summa Trinit.& fid.Cath.gloss.magna.l.fi. C. ne fideiuss.dot.deni.gloss.penult.cap. sunt, de elect. in 6.Ripa.l.si plagij,nume.11.ff. de verbo. oblig. Soc.in l.moribus,num.102.ff.de vulgar, rubr. ff. de acqui.poss.oume.93.

61 PATER quemadmodum † cogitur præstare alimenta filijs suis, ita etiam filius cogitur alere parentes inopes.Bal.l.1.C.de patr.qui fil.distr. glo.clem.1.versic.æternaliter, de summa Trinit. & fid.cath.decis.Pedam.140.num.1.

62 Patiens habet relationem ad agentem, † sicuti reus ad actorem.not.l.non debet.ff. de regul. iur. item not.quòd agentes,& consentientes pari pœna puniuntur vulg.iur.

63 Patronus si conueniatur a liberto, † habet priuilegium,vt non teneatur vltra quàm facere possit, idem si libertus conueniatur a patrono.l. sunt quidam.ff.de re iud.Euer.in loco à correl. nu. 6.

64 Petitorium † vbi non est, neque possessorium reperitur, præsertim in personal bus annuis præstationib.not.Doct.com.l.naturaliter.§.nihil com mune.ff.de acqui.poss.l. si duo, ff.vti poss.Cyo.l.si certis annis.C.de pactis.Card. cap. peruenit,q.8. de censibus.Spec.§.nunc dicamus, de restit. spol, Bapt.in tract.de correl.num.15.Barto.l.fi. ff.quorum boo.Doct.c.querelam,de electio.Bal.l.iubemus.C.de sacrosanct.eccles.l. hac edictali. §. si is. C.de secun. nupt. Euerard, in loco à correla. numero quinto.

65 Pœna imposita vni ex correlatiuis † extenditur ad alterum.leg. prima, C.de cupress.libr.11. Doct.com.l.fin.C.de acceptil.Bal.capitul.primo, qual.dom.propr.priu.

66 Posito vno de † correlatiuis, necessario ponitur,& alterum, Bartho.l.liberorum, §.t. ff. de his qui not. infam. l.1. C. de cupress.lib.11.Cephal. consil.109.oum.17.Neuiz.in Silua oup.lib.1.nume.114.Soc.in l.moribus,num.102.ff. de vulga. glo.rubr.C.de reb.cred.Bal. Nouell. in tractat.de priuileg.dot.parte 7.priuileg.1.nume.15. Afflict. decisio.109.num.secundo,Boer. decis.13.numero7.Crauet.consil.91,num.5. Tiraquel. tract.Lignag.§.31.glo.1.num.4.Ronchegallus.l. eandem num.53.ff.de duobus reis.decis.Pedam. 140.nume.1.Felin.cap.fin.numero 4.de iudicijs,idem in procem.Decretal.num.5.las.l. legem, numer.50. C.de ind.uid.tollen.

67 Principale habet † relationem ad accessorium, & è contra.l. cum principalis.ff. de reg.iur.c.accessorium,de reg.iur. in 6. vnde statutum in vno ad aliud extenditur,idem est de dispositione principij,& finis.l.oratio.ff.de spons.

68 Priuilegium concessum † uni ex correlatiuis extenditur ad alterum,not.leg.fin. C. de fruct. & lit.exp.Bapt.in tracta.de correl.nume.19.Doct.l. secunda.§.in omnibus.ff. de iudic. Bapt. dicto loco numer.48.

69 Procurator quemadmodum † non potest constitui inuitus,ita etiam dominus non cogitur,no. l.inuitus.C.de proc.conc.simil.Brun. tract. statu. super fœmin.artic.14. nume. 12.Abb.in procem. decret.nume.10.vbi Felin.num.5.Paris.consi.82. nu.33.volum.3.consi. secundo, nume.16.eodem volumine.Aug.Ber.consi.140.nume. 17. volumi. primo,cap.ad nostram,num.5.de empt.& vend. Cephal.consi.109.num.17.Natta consi.201. nu. 4.vol.1.Soc.consi.56.nu.3.vol.1.

70 Producere,quæ non potest † actor, non producet nec etiam reus.Bal.l.per hanc,col.5.C.de temp. appe.dixi super ampl.t.

71 Prohibitio facta † in vno ex correlatiuis, censetur facta etiam in alio, vnde prohibita res vendi,atque locari, prohibebitur conduci, ac etiam emi.c.1.locati.l.1.C.de cupres.libr.11. l.1.C.de bon.mater.l.3.C.quæ res vendi non possint,glo. l.fi.C.de resc.vend.Abb.c.postulasti,num.12. de concess.præben.Brun.in tract. stat. super fœmin. art.14.nu.12.Abb.in procem.Greg.nu.20.Paris. consi.82.num.33.vol.3.Aug.Ber. consi.140.nu. 17.uolu.1.c.ad nostram,nu.5.de empt. & uendi. Ale.l.generaliter.§.cum autem, nu.4.C. de instit. & subst.consi.131.nu.2.uol.5.Ruin.consi.33.nu. 11.uol.1.Soc.consi.56.num.2.uol.1.

72 Qualitate cessante † tam in persona iurantis, quàm etiam in persona,cui iuramentum defertur non tenetur quilibet eorum iuramentum seruare,exemp.si iurauero episcopo,qui deinde depositus sit,non teneor amplius ei, & si iuro ut Canonicus, me seruare statuta capituli, si desiero esse canonicus non tenebor amplius Abb. capitu. ueritatis, de iure iurand. Bapt. in termin. huius reg. in tract.correl.num.90.

74 Quantitas,quæ † non habet diuersitatem inter plures reos debendi, licet secus sit in die, uel con ditione, facit hanc regul.locum habere, l.ex duobus.ff.de duobus reis.Bapti.in loco d.79.decisio. Pedam.140.num.septimo. Ronchegallus. l. eandem,nu.43.ff.de duobus reis.las.l.fi.num.29. C. de ind.uid.toll.l.quod dicitur,num.39.ff. de uerbor.obl.Fel.c.fi.nu.4.de iud.

75 RECIPROCA † substitutio pariter intelligitur facta in uno de correlatiuis, sicut in altero,l.iam hoc iure.ff.de uulg.& pup. Doct.com. l.quamuis.C.de impub.& alijs subst.

76 Recusans † iuramentum ex delatione appellare potest, ex iusta causa, l.generaliter.§.1.C. de rebus credit.item pariter, & ille, cui defertur Salyc. d.l.ge-

d.l.generaliter.Bapt.in tract.de correlat. in term. huius regul.nume.41.

77 Redhibentur reliqui † correlatiui, vno ex cor relatiuis existente in causa redhibitionis, vnde re gul.hæc locum habet in redhibitoria actione.leg. cum eiusdem,l.pleruṁque.ff.de ædil.edict. Bapt. in tract.correla.nu.150.conc.Iasl.l.transigere, nu. 2.C.de transact.l.quod dicitur,nu.36.ff. de verb. obli.l.legem,num.30.C.de iud.uid. toll. Felin. c. fin.num.4.de iudic.

78 Rei credendi quemadmodum duo † vel plures constitui possunt.l.cum te.C.si cer. pet.ita et duo, vel plures rei debendi possunt constitui.l.si non singuli.C.si cert.pet.Doct.l.fi.C.de ind.uid. tol.

79 Religionem ingredi † potest, alter coniugum ante secutam carnalem copulam, & remanens in seculo,se alteri nubere potest.Doct.com.c.ex publico,de conuers.coniug.

80 Represaliæ † prohibitę in persona vnius ex cor relatiuis,censentur prohibitæ etiam in alijs,vnde quemadmodum represaliæ non comprehendunt scholares, nec etiam Doctores comprehendent. Bal.auth.habita.C.ne fil.pro patr.

81 Resoluto vno ex correlatiuis, † & alterũ resolui necesse est,Doct.com.l.fi.ff.de accept.Ang.con sil.108. Bal. auth. si quas ruinas.C.de sacr.sanct. eccl.l.nemo.C.eo.tit.l.fi.C.de don.ante nupt.Florian.auth.defuncto.C.ad Tertull.

82 Restitutionis in integrum † beneficio quicunque vti velit, & eius correlatiuis aduersus eum, vti etiam poterit.l.1.C.de repu.quæ fiunt in iud. Bal.l.fi.ff.de accepti.l.pen.C.de ind.vid.toll.

83 Reus absens † quemadmodũ condemnari potest ita,& præsens condemnabitur, quando scilicet sunt cõtumaces.Iasl.l.1.C.quomodo,& quando iudex.l.eum qui.ff.de probat. Roma. l.1.ff.de arb.item sicuti actor liti renunciare potest, ita ēt reos.l.destituisse.ff.de iud.l.non debet.ff. de regu. iur.item quemadmodum reus obligatur actori ex quasi contractu.l.3.§. idem.ff.de pecul. ita etiam actor.auth.qui semel.C.quomodo,& quando iudex.conc.simil.Alex.l. generaliter. §.cum autem, nu.4.C.de inst.& subst.Ale.consi.t 31.nu. 2.uol. 5.Ruin.consi.33.nu.11.vol.1.consi.174. num. 9. vol.1.Soc.in consi.56.nu.3.uol.1.

84 SACERDOTIO summo translato,† cen setur translata, & potestas etiam legis condendæ. Doct.comm.c.translato,de const.Bapt. in termin. huius reg.in tract.de correl.nu.25.

85 Salarium, † quod debetur iudici delegato, nõ minus debetur ex parte actoris, quàm ex parte rei.c.statutum.§.prouisurus,de rescr.in 6. Docto. com.l.fi.C.de fruct.& lit.exp.

86 Sententia † retractari potest per instrumenta de nouo reperta, tam ex parte rei,quàm actoris. Doct.com.l.admonendi.in prio. ff.de iur.iu.l.sub prætextu.C.de transactionibus.Doc.l.1.C. quomodo & quando iudex.item sententia, in qua tu es mihi condemnatus de retrouẽdendo rem pro certo precio, me tibi offerente precium, nam ex vi illius sententiæ ratione correlatiui poteris petere dictum precium à me, si retrouenditionem non petam.l.fi.C.de ind. vid.toll. per sententiam enim quasi contrahitur.l.3.§.idem. ff. de pecul.

87 Sociorum pariter rei periculum pertinet, † in qua socij sunt.Cag.l.cõsil.§.socij.nu.j.ff. de re.iu.

88 Solutionis dilationem † quærens, videtur acquiescere sententiæ, idem est si aduersarius consensit dilationi petitæ.l.ad solutionem.C.de re iu di.Ang.consi.312.l.fi.C.de fruct. & lit. exp.

89 Species † relationem habet ad genus, ad positionem.o.vnius venit alterum,gl.l. si causa cogoi ta,vers.peremisti.C.de transa.§.vulgo.inst. de suc cess.cog.l.fi.C.de vsur.l.1.§.quod autē.ff.de alear. c.nam concupiscentiam,de const.l.1.ff.de suis, & legi.Bal.l.cum mulier.colum.2.ff.sol. matr.

90 Statutum disponẽs ut † infra aliquod tempus tollatur debitum, & creditum etiam tolli dicetur Bal.rubr.C.de reb.credi. vnde statutum puniens emptorem,& venditorem punire debebit,l. j. C. de cupress.lib.11.Bar.l.fi.C.de ind.uid.toll.Abb. c.quia,de iur.patro.dicit hanc esse comm. per l.si cum dies.§.pe.ff.de arb.l.veteres.ff.de act.empt.l. cum emptor.ff.de resc. ven. Item statutũ puniens aliquem ratione publicæ utilitatis semper disponens in uno de correlatiuis extenditur ad alterũ, glo.l.cætera.§.hoc senatus.ff. de leg.1.l. si quis in graui §.vtrum.ff.ad Syllan.Ioan. rubr. C. de reb. cred.l.3.C.quæ res vendi non possint.Francisc.c. 1.de tempor.ord.6.Abb.c.primo locati.Iasl. leg. num.30.C.de ind.uid.tol.Marsl.l. si quis viduam. ff.de quæst.Euer.in loco à correlat.num. 10. item statuto cauetur, quod emptor non audiatur, nisi satisdet de expensis in euentum victoriæ,tale statutum extendimr etiam ad venditorem.l.fi. C. de fruct.& lit.exp.Doct.l.fin.ff.de acceptil.Bart.l. ait §.prætor.ff.vi bon.rapt.

91 Substitutio † reciproca facta duobus imparibus correlatiuis pariformiter facta intelligitur, in persona vnius, sicuti in persona alterius. l.iam hoc iure.ff.de vulgar.& pupillar.l.quamuis.C. de impub.& alijs subst.

92 Succedere ubi non † potest filius, vel filia patri,vel matri,ita neq; pr, neq; mater filio, filiæq; succedet,Bart.l.fi.ff.de his quibus ut indig. Bapt. in tract.corr.num.118. item ratione correlatiuorum viriliter fratres defuncti succedunt pariter, auth.defuncto.C.ad Tertul.Bapt.d. loco, nume. 63.decis.Pedam.140.num.7.Fel. in procem. Decrer.nu.5.Roncheg.l.eandem, nu.43.ff. de duob. reis.decis.Pedam.115.ou.10.deci.113. num. 10. Iasl.l.fi.nu.29.C.de ind.uid.toll. Bal. Nou. in tracta.de priuileg.doc.p.7.priui.1.num.15. Afflic.de- cis.209.num.secundo.Boer.decis.13.nu.7.Crao. consi.9.num.1.Tiraquel.tracta.Lignag.§. 31. gl. 1.num.4 Felin.cap.fina.num.4. de iudic.l. transigere,num.2.C.de transact.l.quod dicitur, nume. 59.ff.de verborum oblig.Ale.l.generaliter.§. cum autem,num.3.C.de instit.& subst.consi. 131. numero 2.volum. 5.Ruin.consi.33.num. 11. uol. 1. So cin.consi.56.num.3.uolu.j.

93 TACITI, & expressi eadem † dispositio est, Docto.com.l. cum quid.ff. si cert. peta.l. 3. ff. de test. Doct.l.de quibus.ff.de legibus.l. triticum. ff.de verb.oblig.& l.quia.ff.de pactis.l.3.ff. de leg. 2.l.2.C.de iur.emphyt.

Teneri

94 Teneri nõ dicitur † pater pro filio, neque è cõtra filius ꝓ patre, p hanc reg. doc. com. tot. tit. C. ne vxor pro marito & tot. titulo. C. ne fil. ꝓ patre.

95 Terminus † certus assignatus actori ad audiendũ, ita etiã reo, lege. peremptorias. C. de resc. vendit. Bart. l. Titia. ff. de accusat. dixi suprà ampl. 1.

96 Testes probantes in vno de † correlatiuis, probare dicuntur etiam in altero. Barr. l. testium. C. de testibus l. fina. C. de ind. vid. tol. & quemadmodum nõ admittuntur in vno, nec etiam in alio, & in casu quo vnum admittitur, & in alio procedet gl. C. in. l. parentes. C. de testib.

97 Totius, & partis eadẽ † dispositio est, gl. & doc. com. l. quæ de tota. ff. de rei vend. l. iurisgentiũ. §. adeo. ff. de pact. Doc. leg si vnus. §. si cũ tibi ff. eodem, l. si cui ff. de l. primo, Barto. tres. ff. de administr. tutor. capitulo pastoralis. §. item ff. de offic. deleg. Doct. l. prima. ff. de vsufruct. legato.

98 Tutela eodem modo, † quo finitur per casum contingentem in personam minoris, eod. modo finitur in personã tutoris Inst. quib. mod. tutel. fi. in prin. Bapt. in termin. huius reg. tract. de correl. nu. 96. Brun. in tract, stat. artic. 14. nu. 12. Abb. in procem. Greg. nu. 20. Paris. consi. 82. n. 33. vol. 3. consilio secundo nu. 16. eod. volumi. August. Ber. consil. 149. nu. 17. volumine primo, c. ad nostram nu. 5. de empt. & vend. Cephal. consilio. 109. numero 17. Natta cons. 201. nu. 4. volumine. primo Soc. in consil. 56. nu. 3. volu. 1. Ruin. consi. 174. numero 9. volumine primo.

99 VENDITIONE facta per maritũ, & † vxorẽ præsumitur vxor adhibita pro forma, & totũ precium peruenisse ad maritum, idem dicendũ est de emptione, Bald. Nouell. in tract. de priuile. Doct. parte 7. priuileg. 1. nume. 15. Barth. consil. 124. Afflict. decis. 209. nume. secundo Boer. deci. 23. nume. 7. Crau. consi. 91. numero. 1. Tiraquel. in tract. Lignagier. §. 31. gl. 1. nume. 4. Roncheg. l. eandem, num. 55. ff. de duob. reis. Decis. Pedam. 540. numero secundo, concor. simil. Ias. l. fin. num. 29. C. de ind. vid. toll. decis. Pedam. 113. num. 10. Felin. in procem. decretal. nume. 8. Bald. l. cum. te C. si cert. pet. decis. Boer. 48. numero. 3. Bald. l. voluntatis numero. 7. ff. de reb. dub. gloss. capitulo cupientes. §. penulti. versicu. de veteri de elect. in 6. Felin. capitulo final. nume. 4. de iudic. Ias. l. transigere numero 2. C. de transact. leg. quod dicitur numero. 39. ff. de verb. oblig. l. non tantum, numero. 2. ff. de re iudic. Soc. in l. moribus nume. 102. ff. de vulg. doc. com. capitulo primo, locati. Abb. in procem. decretal. nu. 20. capitulo postulatis numero 12. de concess. præben. Ber. capitulo ad nostram, nu. 5. de empt. & vend.

100 Venditore liberato, & † emptor liberatus dicetur leg. cum emptor. ff. de resc. vend. Secundo quẽadmodum emptor remedium habet leg. secundæ C. de rescind. vendit. ita etiam uẽditor. Bald. d. l. 2. quæst. 16. doct. com. rub. ff. de actio. empti. & rubr. C. de reb. cred. leg. Labeo. §. contractu. ff. de uerborum oblig. Tertio statutum puniens emptorem, locum habet in uenditore, Barto. leg. fin. ff. de acceptil. Pau. leg. cum lex. C. de fideiussor. Bal. l. prima. C. de com. seru. manum. leg. 3. C. quæ res pigno. oblig. poss. Abb. c. quia de iur. patr. com. dicit. l. si cum dies. §. pen. ff. de arb. l. veteres. ff. de act. empt. l. cum emptor. ff. de rescind. vend. Euer. in loco a correl. nu. 10.

101 Verba in stipulatione † requirunt, tam ex parte stipulatoris, quàm ex parte promissoris. l. 1. ff. de verb. obl. l. 5. §. stipulatio. ff. de verborum obligat.

102 Vsufructuarius tenetur satisdare † proprietario de vtendo, & fruendo, arbitrio boni viri, sic proprietarius tenetur præstare ei vsumfructũ. Bal. l. 4. C. de vsufr. Bapt. in tract. de correl. nu. 47.

103 Vxor † relationem habet ad maritum, vnde lex corrigens in vxorem, & in maritum etiam locum habebit. Doct. com. l. fin. C. de ind. uid. toll. auth. quas actiones C. de sacr. sanct. eccle. unde quemadmodum matrimonium liberum esse debet ex parte uiri, ita etiam ex parte mulieris. Euer. d. loco. nu. 7. per hanc reg. de qua per Alexand. leg. generaliter. §. cum autem, nu. 4. C. de Inst. & subst. Alexand. consi. 131. num. 2. uolum. 5. Ruin. cons. 33. nume. 11. volum. 1. consil. 174. nume. 9. uol. 1. Socin. consi. 56. numero 3. uolum. 1. Natta. consil. 201. nu. 4. uolum. 1. Cephal. consi. 109. nume. 17. Duen. tract. fall. reg. 158. Ias. auth. sacramenta puberum. C. si aduer. uend. Bal. l. 1. C. de cõ. seru. manũ. Marsil. l. si quis viduam, colu. 5. ff. de quest. Augu. Ber. consil. 140. numero. 17. uol. 1. cap. ad nostram numero. 5. de empt. & uend. Paris. consil. 82. nu. 33. vol. 3. consi. 2. nu. 16. eo. uol. Abba. in procem. decretal. nu. 20.

Hæc pauca sufficiant pro ampl. huius regu. quę pluribus modis limitatur, & primo.

1 ABSOLVERE † potest iudex absentem, cõdemnare autem non potest, Cagnol. l. fauorabiliores nume. 2. ff. de reg. iur. dixi super reg. in princ.
10 & fauorabilior † esse debet ad absoluendum, quã ad condemnandum. l. absentem. ff. de pœnis.

2 Accidẽtalia quæ † sunt in uno de correla. nõ dicunt esse in alio unde nõ sequitur, pater est malus ergo & filius dicetur malus, not. §. minorem Institut. de adopt. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest.

3 Adæquatum vnum † de correlatiuis, ad alterũ recipi eius priuilegia, secus è contra, nisi ad inuicẽ adæquentur. Doct. com. l. 1. ff. de leg. 1. Barth. l. si cohęredẽ. ff. ad l. Fal. l. si cũ uenerit. §. si nuda. ff. de pign. act. Bal. l. siue possideris col. 2. C. de ꝓbat.

4 Affinitas † cõtrahitur ex cõmistione sanguinis mulieris, & uiri, nõ ex missione seminis unius tantum, capitulo fratres 35. q. 10. Innoc. cap. fraternitatis, de eo qui cognosc. cõsãg. uxor fratr. sui

5 Agere nõ possunt † filij contra parentes, neque excipiunt de dolo. l. apud celsum. §. aduersus ff. de doli mali exc. idem est in libertis contra patronos, secus autem est contra, l. tertia C. de arbitris.

6 Alienare nõ potest pater rem ipsius † filij, licet ipsam in iudicio deducere possit, dato, quòd hæc duo correlatiua dicantur. Bald. l. 1. C. de non matern. Bap. in tract. de correlat. nu. 173.

7 Appellans licet possit, † & debeat terminum iuris præuenire, secus autem est in appellato, qui solum aditur circa finem termini iuris, c. præsens c. sæpe. c. oblatæ de app. c. appellatore. 2. q. 6. l. eos §. ne temere. C. de appellat.

Bonum

8 BONVM, † vel malũ ſi dicatur vnũ ex correlatiuis, non per hoc ſequitur, quod ita ſit alterum, quia accidentalia, quæ ſunt in vno ex correlatiuis non ſequitur, quod dicantur eſſe in altero not. l. quiſquis. C. ad l. Iul. Maieſt. dixi ſuper limi. 1.

9 CARCERATVS contrahens in † carcere, quoad ſui liberationem, tenet contractus, ſed non in fauorem eius, cuius gratia fuit carceratus, Doct. com. l. qui in carcerem. ff. quod met. cauſa. Bald. in rubr. C. de reſc. vend.

10 Cauſa ſi modica † ſit reſpectu vnius litigatoris, licet dicatur magna reſpectu alterius, tamen defertur iuramentum neceſſarium ſemiplene probanti, ex cuius perſona cauſa modica eſt, & tamen non defertur alteri, ex cuius perſona cauſa magna eſt, Doct. com. leg. admonendi. ff. de iur. iurand. l. fina. eodem titul. leg. in bonæ. C. eodem.

11 Ciuis factus pater, non † per hoc & filius dicetur ciuis, niſi expreſsè dicatur, Bald. leg. 1. C. de patr. qui fil. diſtr. ſecus in his eſt, quæ procedunt de genere, vel antiquorum conſuet.

12 Clanſula rato † manente pacto, adiecta in contractu pœnali, ſuper pœna adiecta vni ex correlatiuis non ſeruanti contractum, non extenditur ad non ſeruantem, Doct. leg. cum pater. §. libertis. ff de leg. ſecund.

13 Clericum punire † non poteſt iudex laicus, coram ſe delinquentem, in actu explicando coram ſe, Feder. conſ. 93. ſecus eſt in iudice eccleſiaſtico, qui punire poteſt delinquentem coram ſe, Doct. com. l. nullum. C. de teſtib.

14 Confeſſio cedentis † non nocet ceſſionario, & ſic alteri correlatiuo, Bart. l. facta. §. ſi hæres. ff. ad Trebel. l. pen. C. res inter alios acta, item confeſſio filij non nocet patri volenti probare contrarium. Bald. l. 1. C. de confeſſ.

15 Contrariorum ratione † in actu fallit reg. hæc, nam iudex qui poteſt condemnare, poterit etiam abſoluere in potentia, ſecus autem eſt in actu, non enim iudex poteſt eundem pro eodem delicto abſol. & cond. l. 3. ff. de re iud. l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præſid. c. cum æterni, de ſent. & re iud. in 6. l. rem non nouam. C. de iudi. c. nouit. eo. tit. l. iudex. ff. de re iud. c. cum ceſſante, de appell. not. l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur.

16 Corrumpens iudicem † vel aduerſarium alia pœna punitur, quàm corruptus, auth. nouo iure C. de pœna iud. qui male iud.

17 Creditor alicuius † ex aliqua cauſa, nõ per hoc dicitur debitor ex alia l. ſi maritus. C. de don. inter vir. & vxor. Doc. c. debitum, de Bapt. gl. rub. C. de reb. cred. & iur. iur.

18 DEBITOR liceat teneatur ſoluere † vſuras adhoc, vt iuramẽtũ ſeruet, creditor tamẽ eas recte non recipit. Doct. com. capi. debitores, de iur. iur.

19 Deſtructo vno † de correlatiuis re nõ integra, non deſtruitur alterum gl. & com. Doc. l. ſi conuenit. ff. de pactis not. l. fin. ff. de accepti l. Bald. auth. ſi quas ruinas, auth. quas actiones. C. de ſacr. ſanc. Eccle. Cin. l. ſi certis annis. C. de pactis. Bart. l. ſi. ff. quorum bonor.

20 Diſpẽſatum licet ſit † cum filio ſpurio, vt poſſit ſuccedere parentibus ſuis, tamen vigore diſpenſationis non poterunt parẽtes ſuccedere filio ſpurio, quia non eſt eadem ratio diſpenſandi, cum illorũ parentes deliquerint non autem ipſi. Benedictus conſi. 1. not. capit. naſci 56. diſt. Doct. com. l. curatorem. C. de interd. matr. Saly. l. fin. C. de iud. vid. tol. vbi Iaſ. nu. 30. Euer. in loco à correl. nu. 8.

21 Diſpoſitum in vno † de correlat. non dicitur diſpoſitum in alio, quãdo eſt diſpoſitio inducta ſpecialiter in odium alicuius perſonæ. c. in pœnis. c. odia, vbi doct. de reg. iur. in 6. l. quicquid adſtringẽdæ. ff. de verb. obl. l. cũ quidã. ff. de liber. & poſth.

22 Dominus contra familiarem, & † domeſticum, teſtis produci poteſt, licet è contra ipſi cõtra dominum non admittantur, ratione dubij ſubornationis, Saly. l. etiam. C. de teſt. Euer. in loco à correla. nu. 8. item dominus occidens aliquẽ proditorem non priuatur proprietate feudi licet vaſallus hoc agens priuetur feudo. Euer. dict. loco nu. 12.

23 Dotare non † cogitur filia matrem ſuam, licet è contra mater filiam cogatur dotare, Bald. leg. 3. C. de præſcri. longi tempor. not. l. cognouimus. C. de hæretic. leg. 1. vbi doct. C. de iur. dotium.

24 EMERE, & vendere licet † correlatiua ſint, non tamen ſequitur, quicũque poteſt emere, poſſit etiam vendere, & è contra not. l. Labeo. §. contractum. ff. de verbor. ſigni. Inſt. de auct. tutor. in prin. auth. hoc ius. C. de ſacr. ſanct. eccl.

25 Emphyteuta alienare non poteſt † inuito domino. l. fin. C. de iur. emphyteut. dominus tamen eo inuito directum dominiũ alienere poterit, auth. ſi verò. C. de hæret. Specul. §. nunc. vero. numer. 93. titu. locati.

26 Ætas alia † requiritur in maſculis alia in fœminis in matrimonio contrahendo, no. c. Iuuenis, de ſponſal. inſt. de nupt. in princ. l. qua ætate. ff. de teſtam. Bapt. in loco à correl. nu. 198.

27 Exhæredari nõ poſſunt † parentes à filijs ex illis ijſdem cauſis quibus filij à parentibus exhæredantur. Doct. com. §. aliud quoque, auth. vt cum de appella. cogn. no. c. Quintauallis, de iur. iur. auth. non licet. C. de liber. præt. item filia peccans in corpus ſuum, vel contrahens ſine conſenſu patris poteſt exhæredari, ſecus eſt in filio Bapt. in tract. de correl. nu. 170.

28 FACTVM: hæc reg. locum non habet † in his, quæ facti ſunt, ſecus autem in his, quæ iuris ſunt, Bart. l. ſi maritus. §. lege Iulia. ff. ad l. Iul. de adul. Bal. l. ſiue poſſidetis col. 2. C. de proba.

29 Famis neceſſitate † vrgente, pater filium vendere poteſt, mater autem minime, doct. l. 2. C. de patr. qui fil. diſtrax. cum ſimilibus.

30 Fideiubere non † poteſt vxor pro marito, ſecus è contra eſt, leg. prima C. ne vxor pro marito, Bal. leg. penultim. C. eodem leg. 1. vbi Doct. com. C. ne fideiuſſ. dot. dentur. Doct. com. leg. cum dotis ff. de iur. dot.

31 Filij contra parentes † non agunt, licet ſecus ſit è contra l. apud celſum. §. aduerſus. ff. de doli mali exc. not. l. 3. C. de arbitris.

32 Fratres duo contraxerunt matrimoniũ † cum duabus ſororibus, ſi ſententia lata fuerit contra vnum ſuper inualidate matrimonij, talis ſentẽtia non nocebit alteri. Spec. in tit. de ſente. §. nunc de

effectu,

effectu, versi. sed pone, Bapti. in tract. de correlat. nu. 123. dixi super regul. latius suo loco.

33 Fructus fundi non lucratur † vxor, sibi dati ex causa donationis propter nuptias per maritum, licet, secus sit in fructibus, quos maritus percepit ex fundo dotali, gl. §. est & aliud. Iust. de dona. not. l. fin. C. de donat. ante nupt. Bapt. in tract. de correl. q. 5. nu. 151.

34 GABELLA solui debet ab eo cuius † gratia contractus fuit celebratus. Doct. rubr. C. de reb. cred. si gratia vtriusque, tunc vterque soluere debet, l. debet. ff. de ædil. edicto. l. 4. §. t iff. fi. regund. Bapt. tract. de correl. nu. 133. item stante statuto, quod contractus non valeat, nisi pro eo gabella soluatur, si ab vna parte solutio gabellæ fuerit facta, ab altera autem non, valebit in fauorem eius, qui soluit Saly. l. non dubium in 1. j. opposit. C. de legib. Bapt. d. tractat. de correl nu. 149.

35 HÆREDES plures institui † possunt, vt filij familias, qui alios hæredes instituere nõ possunt. Instit. quibus non est perm. fac. test. in princip. §. testamenti. Institu. de hæredi. qual. & differ. item hæres constitutus infra tempora conficiendi inuentarium, licet non possit inquietari à creditoribus hæreditarijs, tamen è contra hæres bene potest inquietare debitores hæreditarios, & ab ais exigere. l. fin. §. donec. C. de iur. deliber. not. l. cum Papinianus. C. de sent. & interl. omnium. iudic. l. 2. §. sed si. ff. de iudic. Bapt. in tract. de correlat. q. 5. nu. 131.

36 INDVLGENTIA per † principem concessa vni ex correlatiuis, non extenditur ad alterum. l. generalis. C. de sent. pass. quia quemadmodum delictum vnius, alteri non nocet, ita etiam merita vnius nõ prosunt, l. non debet. ff. de re iur. conc. c. priuilegium, de reg. iur. in 6. Doct. omni. l. sæpe. ff. de re iud.

37 Institui quidem plures † hæredes possunt, vt sunt filij familias, qui testandi facultatem non habent not. §. testamẽti. Inst. de hæred. qual. & diff.

38 Intentio † disponentis contraria facit, vt dispositũ in vno correlatiuorum, non extẽdatur ad alterũ Doc. l. non dubiũ. C. de legib. cap. intelligentia, de verb. sign. vnde stãte statuto, quod nullus ciuis possit fideiubere pro forensi. forẽsis tamẽ poterit fideiubere pro ciue. l. si præses. C. de seru. & aqua.

39 Iniuria remissa per filium familias † nocet sibi, non autẽ patri, licet secus sit è contra, nisi pater sit vilis persona, glo. & doct. leg personam. ff. de pact.

40 Iudæus contra † Christianum in iudicio nõ potest vti teste iudęo sed tantum Christiano, licet secus è contra sit, l. quoniam. C. de hæret. glo. clem. 1. versic. iuri de testibus, doct. capi. iudęus, extra eodem. item iudęo, vel infideli, & hæretico semiplene probanti contra Christianum Catholicum non defertur iur. necessarium in supplementum semipleneę probationis, licet secus sit è contra Bal. l. qui accusare. C. de edendo.

41 Iudex laicus non potest punire clericum, † licet iudex clericus quãdoque laicum puniat. Docto. leg. nullum. C. de testib. item non potest eundem pro eodem casu absoluere, & condemnare. l. 3. ff. de re iudic. leg. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præsid. c. nouit. de iudic. l. iudex postquam. ff. de re iudic. not. l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur.

42 Iuramentum † necessarium, semiplene probanti defertur in causa eius, cuius respectu modica est, non tamen defertur ei, ex cuius persona litigante magna eadem causa est, Doc. com. l. admonendi. ff. de iur. iur. l. in bonæ fidei. C. de reb. cre. c. si de iur. iur. item iurans obligatur ei, cui iuratur, & successori eius. c. veritatis, de iur. iur. tamen successor iurantis, non obligatur ad periurium ex iuramento prædecessoris, etiam si iurans iurauerit per se, & successores suos. Abb. capitu. veritatis de iure iurando.

43 LAICVS contrahens cum clerico, † licet possit conueniri corã seculari iudice, nõ tamẽ clericus ibi cõuenitur, auth. statuimus. C. de episc. & cler. c. si diligẽte, de for. cõpet. l. fi. C. vbi in rẽ actio.

44 Litigandi iustam causam, † prætendere potest reus, secus est in actore. l. qui in alterius, vbi Doct. ff. de reg. iur.

45 Locatorem nõ † comprehendit statutũ loquẽs de conductore, qñ principaliter dispositio statuti, siue fauorabilis, siue odiosa respicit cõductorem, not. Doc. l. itẽ. §. nõ impleto. l. qui ad certũ. ff. loca.

46 Lucrum fructus † fundi non pertinet ad vxorẽ, si fundus traditus sit ex causa donationis propter nuptias per maritũ, licet secus sit ĩ fructibus, quos percepit maritus ex fundo dotali. gl. §. est & aliud. Insti. de don. licet dos, & donatio propter nupt. correlat. dicantur. l. fin. C. de don. ante nupt.

47 MANDATVM † directum Episcopo, eo mortuo non dirigitur. c. sed non è contra, Cõpost. c. eam te, de rescr. Bap. in tract. de correl. nu. 122.

49 Mater † quandoque cogitur dotare filiam, not. l. 3. C. de præscr. longi temp. l. cognouimus. C. de hæreticis: filia autem nunquam matrem dotare compellitur. l. neque. C. de iur. dot. item non potest vendere filium, licet pater possit. leg. 2. C. de patr. qui fil. distrax. vbi doc.

50 Mens contrahentis † declarat, quando dispositio in vno de correlatiuis extendatur ad alterum, gl. rubr. C. de reb. cred. vbi Doct. Bapt. in tract. de correl. nu. 148. & seq.

51 Minor. sententia lata contra † minorem indefensum non valet, licet valeat pro minore indefenso, not. l. non eo. C. de procurat. gloss. rubric. C. de reb. cred.

52 Monachus † si efficiatur pater, transit in potestatem monasterij. filij tamen remaneũt sui iuris, Bart. l. sic euenerit. ff. ad l. Iul. de adult.

53 Mora: licet principalis † debitor purgãdo moram excludatur ex aliquo casu; tamen fideiussor eius non propterea tollitur à purgatione moræ. l. sancimus. C. de fideiussor. l. fideiussor. ff. de excep. doli vbi Doct.

54 NATVRA † rei; facit cognoscere quando dispositum in vno de correlatiuis, censeatur in alio, doct. Inst. de auct. tutorum in princ. post gl.

56 Nurus † socero obediẽtiam præstare debet, ac debitum honorẽ, secus è contra. not. l. fin. ff. de accept. l. pen. C. de ind. vid. tollenda, Bapt. in tract. correlat. colum. 11. dicam in seq. limit.

57 OBEDIRE parentibus liberi debẽt, † sed

non è contra. Doct. l. veluti. ff. de iusti. & iure. c. 2. de maio. & obe. gl. tub. C. de reb. cred.

58 Obligatio tantum † oritur ex parte promittentis in pollicitatione, & stipulatione. l. 1. ff. de polli. l. 5. §. stipolatio, vbi Ias. nome. 6. ff. de verborum oblig. Doct. comm. rubr. ff. eodem obi Alba. num. 86. dixi ego in meo tract. de defin. par. 2. defi. 46. nom. t 5. & defi. 45. num. 17.

60 Pater cum aliquod † cōsequitur priuilegium, non per hocenam filio conceditur, nisi contrariom expressè caueatur. Bal. l. prima. C. de patr. qoi fil. distrax.

61 Personæ cum † aliquid conceditor, non extenditur ad eius correlatiuum, not. c. priuilegium, de reg. ior. in 6. item statutum dispoonens venditorem debere gabellam soluere, noo comprehendit eios correlatiuum, videlicet emptorem, quia dispositio statuti ad personam venditoris dirigitur. l. veteres. ff. de act. empti.

62 Pœna † imposita vni ex correlatiuis in specie, ad alterum non extenditur. §. item mixta. Institutio. de actio. Bald. c. porro, il secundo tit. quæ fuit prima caosa ben. amitt. & hoc in dispositione legis ampli. etiam procedere in dispositione hominis. Bal. c. 1. qualiter dom. propriet. priuetur.

63 Pontifex † vacante imperio supplet pro Imperat. olicet, de foto comp. tamen secus est è contra. c. qualiter, de iodic. cap. de sponsa, de conoubinatu oo. c. solitæ, da maior. & obed.

64 Præcisa verba † legis, directa vni ex correlatiuis non extenduntur ad alterum. Mates. l. omnes populi. ff. de iost. & iure Bal. l. cum virum. C. de fideic. l. 2. C. de exc. rei iud.

65 Præscribens multa † requirit, quæ nō exigun tur ex persona eius, contra quem præscribitur. Bapt. tractat. de correlat. numer. 192. vbi rationem assignat.

66 Priuilegium † concessum alicui, non extenditur ad suum correlatiuum, nisi expressè caueatur, de ipso, Bald. l. omoia. C. de episcopis, & cleri. & si pariter expressè coocedatur, si fuerit sublatum ab vno, alter noo priuabitur illo, doct. l. 1. vbi Ale. & alij. ff. de l. t.

67 Probaoti † semiplenè infideli contra Christianum, nō defertur iuramētum necessariū in supplementū, licet fideli deferatur. Bal. l. qui accusare. C. de eden. Rom. l. admonendi, col. 16. ff. de ior. iur.

68 Procuratores † multi constituere possunt, qui quidem constitui minime possunt, vt in femina. l. fœminis. ff. de procurat. l. alienam. C. eod. Dec. l. 5. ff. de reg. iur. item licet procurator possit stipulari domioo suo, vt domino quæratur, non tamen dominos procuratori, vt acquiratur ei. l. stipulatio ista. §. alteri. l. si procuratori. ff. de verb. obli. §. si quis alij, Inst. de inuti. stipu.

69 Professio patris † facta filio ex tali muliere, quæ poterat esse vxor, per quam pater in publico instrumento, vel in scriptura propria, habente subscriptionem triom testium fide dignorū, vel in testamento suo, vel in actis poblicis dixerit, & appellauerit illū esse filium suū; non addito, quòd esset naturalis, talis professio ei proderit, secus si filius pro se professus fuerit, aliqoem esse suū patrem, cum matrimonium legitimè contractū non constet. auth. item si. C. de natural. lib. not. l. 2. C. res inter alios act. Bap. d. tract. de correll. col. 20.

70 QVALITAS, quæ exprimitur † in persona alicuius correlatiui, cessat in persona alterius. Bal. l. fi. C. de ind. vid. coll.

71 RATIO diuersa quando † militat in vno de correlatiuis, quæ io alio, facit regulam non procedere. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de ver. obl. l. si maritus. C. de don. inter vir. & vxorem. l. si conuenit. ff. de pactis.

72 Rei plures † debendi, vnus eorum potest obligari purè, vel in diem, vel sub conditione, alter verò purè. l. ex duobus. ff. de duob. reis, licet secus sit in quantitate, vel re, not. l. reos. ff. de duob. reis. l. Labeo. §. contractum. ff. de verb. sig.

73 Remissio facta † ex vno correlatiuorum, non extenditur ad alterum, not. Doct. com. l. si vno. ff. locati. l. si conuenit. ff. de pact. conc. simil. l. 1. ff. de resc. vend. Saly. l. fi. C. de peric. & com. rei ven.

74 Renuncians † vnus ex correlatiuis remedio. l. 2. C. de rescin. vendi alter correlatiuus renunciare non dicitur. Bal. c. 1. tit. qualiter domin. propr. priuetur.

75 Reo permittitur † quicquid actori cōceditur, sed non è contra. gl. auth. qui semel. C. quomodo, & quando iudex. item in pari causa reo fauēdum est potius, quàm actori. c. cum sint, de reg. iur. in 6. l. fauorabiliores. ff. eod. tit. not. l. 2. ff. de probat. l. qui accusare. C. de edendo.

76 Repudium † non potest petere maritus sciens impotentiam suam, licet mulier possit, gl. Saly. & Doct. l. in causis, & auth. sed hodie. C. de repud.

77 Reus inuito actore non potest † renunciare liti, vel instantiæ, licet actor hoc idem agere possit, Bal. l. postquam. C. de pact. item reus indistinctè petere potest ad eius libitum, vt sibi de iure respondeatur in iudicio. l. qui prior. ff. de iud. l. 1. C. vt nemo inuit. non tamen petere potest, vt actor agat contra ipsum, nisi in casu l. diffamari. C. de in gen. man. Bart. l. Titia. ff. de accusa. item licet reus possit habere iustam causam litigandi, secus autem est in actore, leg. qui in alterius. ff. de reg. iuris. Cagn. l. fauorabiliores. ff. de reg. iuris.

78 SENTENTIA † ferri contra actorem absentem potest, secus autem est contra reum, doct. auth. qui semel. C. quomodo, & quando iudex. Bart. dict. loco, item sententia lata contra vnum de correlatiuis, non nocet alteri. leg. denunciasse. §. fina. ff. de adulter.

79 Seruus dominum † iuuare tenetur, secus dominus seruum. l. 1. ff. ad Sillan. non enim locum habent io correlatiuis, quæ se habēt ad inoicem per modum superioritatis.

80 Solutionē recipere † cogitur creditor ab vno ex pluribus hæredibus defuncti debitoris, tamen non cogitur agere in solidū, seu vltra portionem hæreditariam, contra vnum ex pluribus hæredibus, no. Doc. l. 1. rub. C. si cert. peta. l. tale pactum, §. post. ff. de pactis.

81 Statutū loquens † simpliciter de uno ex correlatiuis prohibitiuè, non extenditur ad alterū. l. veteres. ff. de act. empt. l. si conuenit. C. de pactis. l. conti-

continuus.§.cum ita.ff.de uerborum obliga. not. l.si præses.C.de seru.& aqua.

82 Stipulator † & promissor relationē habent. l.1. ff.de uerbo.oblig.fallit cum stipulatio exequitur, tunc enim promissor obligatur stipulatori,sed nō è contra,l.Labeo. §.contractu.ff. de uerb. sig.glo. rub.C.de reb.cred.

83 Studio alicui † priuilegia concessa, quæ alteri studio concessa erant, destructo studio,cui fuerāt cōcessa, nō tolluntur priuilegia alteri,quia fuerāt concessa per modum perficiendi, non per modū essendi, Bal.l.omnia. C. de episco.& Cleric.

84 Subiectum unum † & idem,non potest habere duo correlatiua,cap.fin.de inst glosl.cap.debitum de Bapt.differentia enim esse debet,inter dantem & accipientem.

85 Substitutio facta † vni ex correlatiuis,nō comprehendit alterum , quia regulariter non excedit personas nominatas not. l. Lucius.ff.de uulg. l.1.& l.ex facto ff.eo.

86 Succedens pater † in bonis matris, unā cū alijs fratribus defuncti, filius similiter eiusdem patris tenetur illud,in quo succedit reseruare liberis primi matrimonij auth.defuncto. C.ad sē.consf.Ter tu.l.generaliter.C.de secun.nupt.secus est in ipsis liberis. Bapt.in tract. de correlat.nu. 102.

87 TAXATIVA facta † vni ex correlatiuis facit,ut non extendatur ad alterum , not.Doc.l.rationes.C.de proba.doct.l.fin. C.de ind.uid.tol.c. intelligentia extra de uerb. signi.

88 Testator relinquens alicui † debita sua ad hoc vt legatum ualeat debet exponi,idest credita a:g. l.quoties.ff de reb.dub.js l.labeo.C.de fideic.Bal. & Saly.rub.C.de reb. cred. Fallit quando non est ratio impropriandi uerba. l. non aliter.ff.de leg.2. Secundo fallit si aliud appareat de mente disponētis.l.item.ff.de pactis. Tertio fallit quando testator vtitur verbis onerosis.l.si hæreditatem.ff.mandati,Bap.in trac.de correl.n.131.in ter.huius reg.

89 Testis pro domino nec seruus, † neque familiaris admittitur,licet dominus contra eos admittatur.l.etiam C.de test bus, Euer.in loco a correlat. nu.8.item testes sibi reus examinare potest ad perpetuam rei memoriam, actor autem sibi correlatiuus non potest. l. lege aquilia.ff.ad l.Aquil.Bald. auth. si quis. C. de testibus not. capitu. quoniam frequenter , vt lit.non cont. item iudæus non potest esse testis contra Christianum in iudicio, Christianus tamen contra iudæum testis idoneus erit.l. qm.C.de hæret.doc.clem.1. de testi.c.iudæi eo.tit.

90 Transactio facta † ab vno ex correlatiuis,nō nocet alteri,nisi habeat speciale mandatum.l.1.C.de transactio.

91 Tutela finitur † aliter in masculis, & aliter in fœminis not.inst.quib.mod.tut.fin.item masculus condit testamentum 14 anno fœmina autem duodecimo,l.qua ætate de testam.

92 Tutor mortuo † pupillo desinit esse tutor,& administrator, nisi etiam intuitu rerum detur , secus si moriatur tutor, quia adhuc pupillus alio eget tutore,doct. com. Instit. qu.bus mod.tute.. finiatur vbi Ang. & alij.

93 VENDITIO una † ex parte vendētis dicitur etiam plurium rerum, ex quo vnicum accipit pretium, sed ex parte emptoris plures dicuntur esse.Bar.l.scire debemus.ff.de verbo.obli.

94 Vendito uno † ex correlatiuis , non censetur uenditum reliquum.l.si unus.§. ante omnia.ff.de pac.l.nummis.ff.de leg.3.cum similibus.

95 Venditor tenetur † rem uenditam tradere emptori, tamen emptor non tenetur ad preciū rem tradi, sed obligatione dandi. l. exemplo.ff.de act. empt.Bapt.in tract. de correl. nu.124.

96 Venia ætatis † impetranda est a liberis,uel a libertis & tamen secus est è contra. l.generaliter.ff. de in ius uoc.l.uenia.l. fin.C.de in ius uoc.

97 Verba statuti si intelligenda sunt pro † ut iacent nullo,super addito intellectu , tunc dispositū in uno de correlatiuis. non extenditur ad reliquū quia correlatiuum uenit ex tacito , & intrinseco intellectu.l.fi.C.de ind.uid.toll. Fulgo.leg.1.ff.de fund.instr.

98 Vsurarius magis † punitur,quàm ille qui accipit pecuniam sub usuris, item debitor iurans soluere usuras, tenetur soluere, licet creditor illas licitè renere non possit. c.debitores de iur.iur.

99 Vsufructuarius † non transmittit ad hæredes, sicuti proprietarius.l.3. C.de usufructu.

100 Vtilitas publica † Fel. c. causam quæ de rescr. doct.com.l.iubemus. C.de sacr.sanct.eccl.l,nullus C. de summa Trinit. & fide Cath.

100 Vxor sequitur forum uiri, † sed non uir forum uxoris.l.cum quædam.ff.de iurisd. omn. iud.c.de sponsal.bus tit. de concubin. item maritus poterit accusare uxorem suam de adulterio,non autem uxor maritum , leg. Iuliam. ff.de adulter.dixi super limit.48.

Pro solutione huius reg. distinguendo , dicas, aut loquimur de correlatiuis quæ habent se ad inuicē quo ad esse, tūc necessario † posito uno ponit̄

12 & reliquū. uno sublato tollit̄ & alterū, pater.n.est alicuius filij pater, sublato filio,pater nō dicit̄ amplius,iuxta illud si te priueris, nec † nomē habere

13 mulieris,c.cor.episcopi.68.dist.& hoc modo semper procedit reg.ista, Brun.in tract.stat.super fæmin.arti.14.nu. 12. Abb.in proœmio decretal.nu. 20.Paris.consi.81.nu. 33.uol.3.Aug.Ber.cōs.140. nu.17.uol.1.c.ad nostram nu. 6.de empt.& uend. Cephal.cōs.109.nu.17. Natta consi.201.n.4.uol. 1.Soccin.consf.56.n.3. uol.1.Ruin.consf.33.n.11. uol.1.Alex.consi.131.nu.2.uol. 5.l.generaliter.§. cum autem nu.5. C.de inst.& subst. aut uerò quo

14 ad modum † efficiendi aliquid, & tunc uno sublato,uō corruit alterum,ut dictum est supra in lim. 83.conc.Dec. Pedam.c.140.numero 7.Feli.proœm Decretal. numero 5.Ronchegallus. l.eandem nu. 43.ff.de duob.reis sas. l.fin.num.29. C.de ind.vid. toll.Affl.ct.dec.209. numeru 2.Boer Dec.48.nu. 3.dec.242.num.10. Fel.cap.fi.num. 4.de iud. Aut uerò quæritur an dispositum in uno extendatur ad aliud,& tunc militat eadem ratio: aut non primo casu procedit , secundo autem nō, quia re-

15 gula correlatiuorum † dicitur regula parium,tā in dispositione legis,quàm hominis,etiam in pœnalibus, nisi constet aliter dispositum esse in iure, seu aliter de mente disponentis, Bart.leg.fin.ff.de

acceptil.l.ſi cum dies.§.penultimo. ff.de arbitr.l. veteres.ff.de act.emp.l.cum emptor. ff.de reſcin. venditio.Bapti.in tract.de correlat.colum.penul. Euer.in loco a correlat. num. 10.not. leg.cum te. C.ſi certum peta.Francus cap.1. de tempo.ordi. in 6.Abb. cap.1. locati, Iaſ.leg.quod dicitur,nu. 39.ff.de verborum oblig. l.legem num.30. C. de ind.vid.toll. Soc.l.moribus num.102.ff.de vulg. idem rub.ff.de acqui.poſſ.num.93.Abb.capitulo poſtulaſtis, nu.12.de conceſſ.præben.Boer.deciſ. 48.num.3.Doct.com.auth.qui ſemel.C.quomodo,& quando iudex,Bal.in tract.de dote p.7.priuilegio.1.num.15.

SVMMARIVM.

1 *Relatum eſt in referente.*
2 *Relatum diſpoſitionem limitat.*
3 *Relatum inſpiciendum eſt, non autem referens.*
4 *Relatum nedum demonſtrat ſubſtantiam, ſed etiam omnes qualitates.*
5 *Relatum per quam dictionem fiat.*
6 *Relatum non releuat, cum ſpecifice ſciri non poteſt.*
7 *Relatum an ſit in referente, verè & propriè.*
8 *Relatum cum non appareat, an credatur referenti.*
9 *Relatio cum ad vnum tantum eſt facienda, ad illud debet reſtringi, ne reddatur eluſoria diſpoſitio.*
10 *Relatum cum apparere non poteſt, ſi poteſt nihilominus valere diſpoſitio, ſuſtinebitur.*
11 *Relatio ad proximiora fieri debet.*
12 *Expreſſum eſt, quod per relationem habetur.*
13 *Relatum eſſe in referente, quib. in caſibus habeat locum latiſſimè declaratur.*
14 *Quantitas talis eſt in termino relato, qualis eſt ipſa in termino referente.*
15 *Specificata dicuntur in termino referente cuncta, quæ ſunt in termino relato.*
16 *Relatum eſt in referente in diſpoſitione hominis.*
17 *Relatum eſt in referente in contractibus.*
18 *Relatum eſt in referente in emphy. contractu.*
19 *Relatum eſt in referente reſpectu contractus emptionis.*
20 *Relatum eſt in referente in iudicijs.*
21 *Relatum eſt in referente in accuſatione.*
22 *Relatum eſt in referente in poſitionibus.*
23 *Relatum eſt in referente in commiſſionibus.*
24 *Relatum eſt in referente in mandatis.*
25 *Relatum eſt in referente in prorogatione termini.*
26 *Relatum eſt in referente in ſententia.*
27 *Relatum eſt in referente in compromiſſo.*
28 *Relatum eſt in referente in vlt. volun.*
29 *Relatum eſt in referente in codicillis.*
30 *Relatum eſt in referente in legatis.*
31 *Relatum eſt in referente in diſpoſitione legis.*
32 *Relatum eſt in referente in ſtatutis.*
33 *Relatum eſt in referente in pœnalibus.*
34 *Relatum nullum, reddit diſpoſitionem nullam.*
35 *Relatio non debet fieri ad incerta.*
36 *Relatio nō fit ad ea, ex quibus reſultaret iniquitas.*
37 *Expreſſio, quæ fit per relationem eſt ſpecialis, non tamen ſingularis.*
38 *Relata propriè non dicuntur nominata in referente.*
39 *Dictio perinde, improprietatem denotat.*
40 *Dictio quaſi, improprietatem ſignificat.*
41 *Relatio non fit ad ea, in quibus ratio diuerſitatis conſiſtit.*
42 *Relatio non fit, cum implicatur contradictio.*
43 *Relatio non fit, cū ratio recti ſermonis non patitur.*
44 *Relatio non fit, cum ipſa redderet diſpoſitionem inutilem.*
45 *Relatio non dicitur facta, quando diſpoſitio fit ab eo, qui poteſt libere diſponere.*
46 *Relatio non ſufficit cum pro forma alicuius diſpoſitionis aliquid expreſſum requiritur.*
47 *Iuramentum non poteſt interponi per relationem.*
48 *Expreſſio grauaminis non ſufficit fieri per relationem.*
49 *Expreſſum, ac ſimul certum cum aliquid requiritur ſatis non eſt per relationem fieri.*
50 *Exprimi cum aliquid nominatim debet, ſatis non eſt, vt per relationem fiat.*
51 *Relatio nulla eſt, cum ipſa ſit ad inſtrumentum inefficax.*
52 *Relatio non fit, cum inducitur contrarietas.*
53 *Relatio non fit per teſtes, ad alias diſpoſitio. in cauſa crimin.*
54 *Relatio non fit vltra intentionem agentis.*
55 *Relatio fieri non debet ad diuerſa.*
56 *Relatio nō fit ad ea, quæ ſunt ſpecialiter nominata.*
57 *Relatio non fit cum videntur ſtatim ſe partes corrigere.*
58 *Relatio non fit, cum inducitur correctio voluntatis.*
59 *Relatio non fit ad id, cui non congruit ipſa.*
60 *Relatio non fit ad incidenter dictum.*
61 *Relatio releuatoria non eſt, niſi fiat eo modo, quo ſpecificè res relata ſciri poſſit.*
62 *Relatio non fit ad ea, quæ conditionaliter ponuntur.*
63 *Relatio non fit ad id, quod veriſimiliter non comprehenditur in referente.*
64 *Relatio non fit à nimis remotis.*
65 *Relatio non fit, cum ordo ſcripturæ id non patitur.*
66 *Relationis expreſſio quotuplex ſit.*
67 *Relatio generalis, ſpecialis, ſingularis, quę dicatur.*
68 *Statutum loquens de propria ſcriptura, an habeat locum in ſubſcriptione.*
69 *Fideiuſſor verè, & propriè promittit eandem ſummam, quam reus principalis promiſit.*
70 *Relatum quō dicatur in referente, latè diſcutitur.*

Regula. X.

1 RELATVM eſt † in referente l. aſſe toto. ff.de hæredi. inſtit. ibi quem hæredem codicillis fecero, hæres eſto, Titium codicillis hæredem inſtituit, eius quidem inſtitutio iure valet, ideoque licet codicillis dari hæreditas non poſſit, tamen ex teſtamento data videtur, quia agitur ex ſcriptura declarata, non ex ſcriptura declarante, ita firmat Bar.& cum eo com. Doc.d.l.aſſe toto.conc.l. ſi ita.ff.de cond.& dem.l.inſtitutio.ff.de cōd.inſt. l.1.C.de codicillis.l.vnum. §.ſi de falci. ff.de leg. 2.l.lege.ff.de verb.ſig.l.ſi quis in princ.ff.de leg.3. l.1.C.de man.teſtam.Pariſ.conſ.2.nu.50.conſi.7. nu.3.

nu.3. consi.18.nu.24.consi.51.nu.17.vol.3.Iasl.
Marcel.nu.14.ff.ad Treb.l.placet n.22.ff.de liber.
& posth.Dec.Pedam.23.nu.41. Decis. 110. nu.3.
Ruin.cons.84.nu.4.cõs.35.nu.40.vol.1.cõs.134.
nu 20.vol.2.cons.124.nu.16.vol.3.Alex.l.ait præ
tor.§.si iudex.n.2.ff.de re iud.not.l.2.ff.de hęred.
inst.Beneuentus in tract. de mercatura Tit.de mã
dato,nu.13.Ale.cons.23.n.9.vol.7.cons.87.nu.6.
vol.6.Crau. cons. 88. nu.3. Soc.in consi.170.nu.
33.vol.2.&in tantum procedit, vt dispositio a re-
2 lato limitationem † & temperamentum recipiat.l.
in testamento.ff.de cond. & dem.l.2.ff.de hæred.
Inst.Dec.cons.63. nu.6.Ber.cons. 29. nu 9.vol.3.
consi.93.nu.51.vol.2. relatum enim inspici debet
3 licet aliter referens disponat.Ale.cons.9.num.12.
vol.5.cons. 145. nu.1.vol.2.Beneuent. in trac. de
4 merca.in tit.Mand.nu.13. vnde relatum † nedum
infert substantiam, sed etiam omnes qualitates
Paris.consil.2.nu.53. vol.1.consi.19.n.68.cõs.80.
nu.42.vol.2.Crau.cons.88.nu.3.Soc.In Iun.cons.
170.nu.33.vol.2.Ruin. cons.183.nu.1.vol.2.Pro
cuius declaratione, nonnulla prius præmittenda
sunt antequam inferam ad praxim reg. istam, &
5 primò quòd relatio † fit per dictionem, vt supra,
quemadmodum, secundum, & similia vt doctis-
simè per Cephal.cons.153.nu.59.Dec.consi.182.
nu.3.cons.227.nu.3.cons.394.nu.1.Ruin.cõs.13.
nu.8.vol.1.cons.183.num.1.lib.1.Paris.cons.19.
nu.67.cons.41.nu.65. vol.2.Decis.Pedam 23.nu.
41 si tamen relatio fit eo mõ, quo specifice sciri nõ
6 possit quid in relato cõtinetur, relatoria non vide
tur, Paul.cons.139.num.5.Crau.in trac.de antiq.
temp.p.2.nu.4.Deci. Pedam.39.nu.4.secũdo not.
7 quòd relatum est in referente † verè, & propriè.
Bald.l. qui interrogatus.ff.de interrog. act. Dec. l.
certum.ff.si cer.pet.cõs.489.nu.10.Crau.cõs.45.n.
4.Bart. l.si quis seruum. §.fin.ff.de leg. 2. Auth. si
quis in aliquo.C.de edendo,deci.Pedam.110.nu.
3. Dec. consi.11. nume.18.consil.539.numero 9.
cons.686.numero.1.consil. 47.numero 2.Bal.con
si.358.volumine.2.Tertio not.quod licet relatum
8 non appareat † creditur referenti, in his quę pen-
dent a voluntate partium, & voluntas apparet
explicitè.Crauet.consi. 157.nume.3.l.si donatio.
C.de donat.Dec. l.liberti in 4. not.ff.de offi. asses-
sor.Bald.auth.si quis in aliquo. C. de edendo.l.2.
C.de episcop.& Cleric.Angel.consil. 368.colum.
2.Socin. Iun.l.1.numero 14. ff.de verborum obl.
Iasl. Marcellus numero 14.ff.ad Trebel. Alexan.
ait prætor.§.si iudex, nume.2.ff.de re iud.Quarto
not.quòd quando non est nisi vnum ad quod pos
9 sint verba referri, ad illud † necessario referuntur
quamuis sit tale, quod aliàs non venerit, Iasl. qui
Romæ.§.duo fratres, numero 62.ff.de verborum
10 oblig Quinto not.quòd quando † relatum nõ re-
peritur, si actus aliquo alio modo potest valere va
lebit ad hoc, vt potius valeat, quàm pereat l.quo-
ties.ff.de reb.dub.Paris.consi.133.nume 12.volu
mine 4. Ripa.l.admonendi numero 36. ff. de iur.
11 iur.Sexto not.quod relatio † ad proximiora prçce
dentia non sequentia fieri debet, gloss. l.1.ff.de l.
præst.Abb.cons.78.columna 2. volumine 2.Cra.
consi.147.numero 8. Paris.consi. 24. numero 32.

consi.16 numero 108. volumine.2.consi. 59.nu.
4.volum.3.Soc.in consi.156.numero 15.volum.
1.Cephal.consi.296.nu.7. Boer.decis.146 nume.
12 2.Septimo not. expressum esse † quod per relatio
nem habetur, Doct.com. l. ait prætor.§.1. ff.de re
iud.l.in summa.l. institutio. ff.de cond.inst.l.si ita
ff.de cond.& demon.l. si prior.ff.sol. matr. Decis.
Pedam.23.nu 41.Paris.cons. 19.numero 68.volu.
2.Crau.cons.88.num.3.Soc.in consil.170.nume-
ro 33 vol.2.Ruin.cõsi.183. nu.1.volu.2.Dec.cõs.
63.nu.6.Iasl.Marcellus nu.14.ff.ad Trebell.infer
tur reg.hæc.ad multa.& primo.
1 ABSOLVTIO facta a iudice directè † absol
13 uimus te a petitione tibi facta pro vt absoluimus
Titium, talis absolutio valet etiam si de absolu-
tione Titij non constet. dummodo in forma iuris
tradatur.Bart.l.eum qui §. Iulianus ll 2.ff.de cõst.
pec.glo.c.quoniam Abb.de offic.deleg. Doct. l.1.
C.de inst.& subst.per hanc regu.de qua per Alex.
cons.23.numero 9.lib.7.cons.87.numero 6.volu.
6.l.ait prætor.§.si iudex numero.2.ff.de re ind. De
cis.Pedam.23.numero 41.Iaso.l.Marcellus nume.
14.ff.ad Trebell.
2 Acceptilatio facta † hoc modo: habeo acceptũ,
secundum quod recepi a Sempronio, si non con-
stet de aliqua Sempronij acceptilatione, valebit
tamen, si forma seruata fuerit not.l.1.l.pluribus.ff.
de accepti: quia interrogatio & respõsio fuerint
super idem, iuxta not.l.5.§.stipulatio. ff. de verb.
oblig.Fallit nisi fuerit responsum per modum cõ
ditionis.l.actus legitimi. ff.de reg. iur.conc.Paris
cons.133.numero 12. volumine 5. consil.51.nu.
17.uolumi.3.August.Bero. cons.20.nu.9.uolum.
3.consi.93.nu.51.uol.2.not. doct.com.d.l.asse.to
10.ff. de.hæred. inst.
3 Accusans aliquem in † libello, si petit eum cõdẽ
nari secundum formam statuti, si statutum nihil
disponat, condemnabitur tamen.secundum for-
mam iuris com.ne delicta remaneant impunita,
Bal.leg.3.C.de nupt.Iasl.admonendi lectura.1.n.
34.& lectura 2.nu.30.ff.de iur.iur.Abb.c.cũ Ber-
tol.de sent. & re iudi.c.inter cæteras eo tit. Socin.
consilio 63.numero.7.libr.3. consil.27.col.4.uol.
4.Paul.consi. 283.Gratia.cons. 105. nu. 3.libr.2.
dummodo probet.
4 Actor in libello † se referens ad instrumentum,
in quo nihil reperitur, si tamen postea debitum
probat, per alias probationes, obtinere debebit,
non obstante relatione instrumenti, in quo ni-
hil reperitur.Roma.consi.11.glo.1.l.admonendi,
nu.31.& de iur.iur. ubi Ias. si uerò non probabit,
non auditur, quia relatio est in referente, Doct.
com.l.ait prætor.§.1.ff.de re iud.l.hæc uenditio §.
huiusmodi.ff. de contr.empt. Port. cons.32.n.17.
Ruin.cõsi.84.nu.4.vol.1.Dec.consi.2.nu.18.Por.
consi.100.nu.1.Paris.consi.21.nu.39.vol.3.
5 Actus † dũmodo constet, licet non appareat con
tentum in eo, si relatio fiat ad ipsum uerificabitur
Ita in terminis per hanc regul. docet Paris.consil.
133.num.12.quia accedunt aliæ præsumptiones,
& coniecturæ, in informatione facti: aliàs secus,
per hanc reg.Doct. leg.institutio. ff.de condi.inst.
Bart.l.vbi autem.§.aliud.ff.de uerb. obl.Iasl.Mar

cellus,nu.14.ff.ad Trebel.l.placet,nu. 22.ff.de liber.& poſth.Ale.l. ait prætor. §. ſi iudex. nu.2.ff. de re iud.Dec.conſi.63.nu. .deciſ. Pedam.23.nu. 41.Pariſ.conſi.19 num.68.vol.1.

6 Adoptio facta † hoc modo, videlicet adoptamus Sempronium, ſecũdum quod adoptauimus Seium, ſi adoptans apponit relationem per modũ conditionis,tunc non valet.l.ſi tibi, vbi Doct.oẽs ff.de adopt.ſi verò per modum cauſæ efficiendi, bene valebit.ita firmat Cagn.l.actus legitimi.nu. 6.ff.de reg.iur.no.l.1.§.1.ſi fam.furt. feciſſe dicatur.l.ſi quis ſeruum.§.ſi.ff.de leg.2.Ang.Ber. conſi.20.nu.9.vol.3.conſil.93.nume.51.vol.2.conſi. 110.nu.21.& ſeq.vol.2.Pariſ.conſi.5.nu. 17. volum.quarto.conſ.primo.num. 106.volum.tertio. conſi.7.nu.13.vol.2.

7 Alienans † bona ſua hoc pacto: alieno rẽ meá ſecundum quod Sempronius ſuam alienauit, ſi de alienatione Sempronij non cõſtiterit,talis contractus tũc dicetur nullus, niſi ex veriſimili mente poſſit donatio præſumi, vel niſi ſolennitates debitas poſuerit, not. Barto.l.1.C.de errore calc. Abb.c.Bertholdus,de ſent.& re iud.Docto. com. c.quoniam contra,de prob.Imo.l. Diuus. ff. de re iud.Soc.conſi.27.col.4.volu.4. Cephal. conſi.16. nu.32.conſi.44.nu. 14.

8 Anteceſſor.iudex in ſententia † dicit: condemno te ad ſoluẽdum omni anno 10. ſaccos frumenti,ſicuti tui anteceſſores ſoliti ſoluere ſunt, ſi anteceſſores nihil ſoluerint, an valeat talis ſentẽtia? reſp.quod ſi cauſa iuſta fuit condemnãdi ſententia valebit, quia tunc illa dictio ſecundum, non ſtat conditionaliter,ſed cauſaliter.l.cum qui.§.Iulianus,il 2.ff.de conſt.pec.vbi Bart.& com. Doct. gl.c.quoniam Abbas,de offi.dele.Iaſ.l. pen. C. de inſt.& ſubſt.Oldr.conſi.121.in terminis huius regu.idem eſt in contractibus,ac etiam ulti. uol. Io. Andr.in add.ad Spec.tit.de feudis.§.1.Ale.conſi. 145.vol. 2.Paul.l.admonendi, col.5.ff.de iur. iur. conſi.322.& l.pen.C.de inſt.& ſubſti. dummodo adeſſent ſolennitates, ita in terminis huius regu. Iaſ.l.admonendi, 1.lectura,num. 37. & lectura 2. nu.30.ff.de iure iur.

9 Arbitro facultas conceſſa † iudicandi ſecundum formam primi compromiſſi, ſi de primo nõ conſtat,nulla ei iuriſdictio deuoluitur,cap.cum dilecta,de confirm.utili, vel inutili. Abb. capitulo ex parte,de priuileg.per hanc reg. de qua per Iaſ. d. l.admonendi,num.32.ff. de iure iur. Deci. conſil. 433.nume.quarto.

10 Arma ſi quis portauerit † contra reformationem ſtatuti factam, quæ dicit, ut quis puniatur ſecundum formam ſtatuti, ſi ſtatutum nihil diſponit, talis reformatio non valet, niſi ex coniectura appareat de qua pœna intelligi poſſit. l. in teſtamento, la 2.ff. de cond. & demon. uel niſi de iure aliqua debeatur pœna, capit. 1. qualit, domi.proprieт.priu.Roma.& Iaſ.l. admonendi, lectura 2. nu.28.ff de iure iur.

11 BANNITVS per ſententiã † iudicis, hoc pacto, pronunciamus talem Bannitum ſecũdum quod fuit Bannitus pater ipſius,niſi conſtiterit de banno eius patris, non dicetur non bannitus, niſi aliter appareat. Rip.l.5.§.ſi iudex, num. 13. ff. de re iu.procedit enim reg. hæc etiam in pœnalibus. Bal.conſi.13.conſi.181.volu.5.Bal.l.1. §. & poſt. columna ſecunda,vbi Alexan.& Iaſon. ff.de ope. nou.nunc.Bal.l.acceptam. quæſt. 7. C.de vſuris. l.1.quæſt.10.C.de his quæ pœn.nom. Ale. conſi. 87.num 6.volum.6.

12 Beneficium collatum † alicui, vt ſoluat Caio penſionem, quam ſoluebat anteceſſor, ſi nulla unquam fuit ſoluta penſio, non debebitur per iſtam reg.de qua Deciſ.Pedam.23.nume.41. deci.110. numer.3.Ruin.conſi.183.num.primo, volum. 2. Iaſ.l.Marcellus, num. 14. ff. ad Trebell.l.placet, num.22.ff.de liber.& poſth Alexan. l. ait prætor. §.ſi iudex, numer. 2.ff.de re iud. conſi.87.num.6. volum. 6. Auguſt. Ber.conſi.20.numer.9.volu.3. conſi.93.nu. 51.vol.2.

13 Benemeritus: ſi princeps conceſſerit † alicui caſtium in feudũ,ita diſponens, quemadmodum genitor noſter conceſſit tali benemerito, tale caſtrum in feudum,ita nos quoq; tibi concedimus, ſi de prima inueſtitura non cõſtiterit, talis tamen conceſſio valebit, dummodo ſcilicet præceſſerit debita forma, atque ſolennitas. Ioan. Andr. in tit. de feud.poſt.Spec.in §.1.in prin. Ale. conſi.145. volu.2 Paul.l.admonendi.col.5.vbi Iaſ.nu. ,8. ff. da iur.iur.Oldr.conſi.121.in termin. huius reg.

14 Bonæ fidei poſſeſſorem † ſi quis ſe eſſe dixerit, ſecundum quod poſſidebant ſui anteceſſores, niſi conſtet de poſſeſſione ſuorum, nihilominus dicetur bonæ fidei poſſeſſor, quia errans in facto bonæ fidei poſſeſſor dicitur, Abb. c. ſi diligenti, col. 5.& cap.de quarta,de præſcr. glo.& Port.Inſtitu. de vſucap.ver.error.Aret.§.nouiſſime.eo.ti.Cyn. & Bal.l.vendicationi.C.pro emptore, Bal.l.nullo. C.de rei uendic.Alex.conſi.73.vol 2.Dyn. cap. 2. num. 18.de reg.iur.in 6.

15 CALCVLATOR videtur † relationem facere, qui ſe relationi aliorum ſubſcripſit: ita in terminis huius reg.per Marc.Ant.Natt.conſi. 40. nu.4.per l. non figura.ff. de act. & oblig.cap.cum Martæ,de celebr. miſſ. quis enim per ſcripturam loqui dicitur.l.cum ſeruus.ff.de condi. & demon. Bal.l.pen.C.de interd.matr.Bart.l. emptic.§. Lucius.ff.de pact.Doct.§ 1.Inſtit.de emp. Dec.auth. ſi quis in aliquo,nu.17. vbi etiam Cagno.& com. omnes.C.de edendo.

16 Certum † dicitur aliquid, cum per relationem habetur l.5.§.ſi iudex, vbi Ripa.nume. 5. ff. de re iud.l.hæc venditio.§.huiuſmodi.ff.de contr.emp. l.certum, vbi Doct.comm.ff.ſi cert. pet. l. ubi autem.§.illud.ff.de verb.obl.l.1.C.de Codicillis.l.inſtitutio.ff.de cond.inſt.l.qui non militabat.§.1.ff. de hær.inſt. Socin.conſi.27.col.4. vol. 4. Cephal. conſi.156.nu.42.conſi.16.nu.32.conſi.44. num. 14.Ang.l.ſi prior.ff.ſol.mat.

17 Ceſſio facta per filiam † omnium bonorum, quæ habet in bonis patris, an videatur cedere iuri dotis maternæ? ſolutio eſt, quod ſic, ſi nullum ius habet, niſi dotis maternæ, ne inutilis ſit ceſſio. l.fundus.ff.de fundo inſtr.Bal.l.liberti C.de ope. lib.Iaſ.l.qui Romæ.§.duo fratres.nu.63.ff.de ver. ob.aliàs ſecus, per l.inſtitut.ff.de cõd. inſt.l.ſi ita.

ff.de

ff.de cond.& demon. l. si prior.ff.sol.matr.Decii. Pedam.110.n.3.Iaf.l.Marcellus n.14.ff.ad Treb.

18 Citatio facta respectu vnius † actus, locum nó habet si ille actus in substantia. vel qualitate varietur.Dec.in termi.huius reg.cós.449.nu.1.per l.in testamento.ff.de cód.& demon.l.asse toto.ff.de hæred.inst.l.j.§.1.ff.si furt.fam.fec.dic.l.si quis seruũ §.final.ff.de l.a.l.sanctio legum.ff.de pœnis,Paris.consi.2,nu.50.cons.7.nu.3,cons.18.nu.24.consil.51.nu.17.vol.3.August. consil.10.nu.9.volum.3.consi.97.vol.2.consi.110.nu.22.volum.2.

19 Clausula omni meliori modo † apposita in fine substitutionum, ad omnes substitutiones referri debet, quando non subest ratio diuersitatis, cur ad vnam potius referatur, quàm ad aliam l.3.§.filius.ff.de liber.& posthu. l. talis scriptura.§.fin.ff.de leg.1. Bart.leg.fin.ff. de reb.dub.Bal.l.quisquis C.si cert.pet.l.1.C.de liber.præt. c.inquisitioni de appella.dec.cós.79.nu.4.Crau.cós 326.nu.14.vbi not.quod clausula adiecta vni capitulo non est referenda ad cæteras partes, qñ diuersa ratio potest assignari,Bar.l.3.§.filius col.2.ff.de libe.& posthu.nu.7.no. l.talis scriptura.§.fin.ff.de leg.1.Dec.cons.294.Alba.cons.88.nu.6.

20 Collecta si solui debeat ex † reformatione statuti sub pena quarti, pro vt alio statuto continetur,licet non reperiatur aliud statutum, valebit tamen talis reformatio, dúmodo in statuto referẽte sit insertus tenor ad eum, vt de dispositione constet,aliàs secus, Bal.l.1. C.de episc. & cler.Rom.l. admonendi col. 1. ff. de iur.iur. vbi glo.& Bartol, Bald.l.donatio. C. de donat.

21 Codicillis licet hæreditas † dari, vel adimi non possit.l.2.C.de codicillis,nihilominus, si testator dixerit, quem hæredem in codicillis fecero hæres esto,si Titium in codicillis hæredẽ instituero eius quidem institutio iure valet, quia ex testamento data videtur ita per hanc regu.in terminis loquitur textus leg.asse toto.ff.de hæred. inst.per l.si ita.ff.de cond.& dem.leg.institu.C. de codicillis Si tamen actor egerit ad relicta in codicillis, & iudex condemnet reum ad relicta in testamento, sustinetur sententia;nam large loquendo appellatione testamenti comprehenduntur codicilli, gl.l.2.versic.personales.C.com. de legat. c. quamquam, de vsur.glo.l.& puto. ff.de famil.hercis.

22 Colonus si quis vendiderit † fundum hoc pacto, vendo fundum Sempronio excepto iure coloni,qui medietatem fructuum hře debent,si nullus reperiatur colonus præter venditorem, illa reseruatio nihil operatur, & totum cedit emptori Bart.& Doct.l.si quis legauerit. ff.de l.1.Angel.l.si venditione ff.com.præd.idem.l.fin.cum glo.C.de temp.appellat.l.legati.ff.de liber.legata, Oldrad, cons.164. quia persona loquentis non includitur Ang.l.locus ff.de acq.poss.

23 Comes cõcessit ecclesiæ † quicquid iuris habet in tali fundo, si postea non appareat eum aliquod ius habere, talis concessio nulla est, quia relatio est in referente,& nemo dat, quod non habet,atque nullius entis,nullæ sunt qualitates, ita in termin.huius reg. Ang.l. locus.ff.de acqu.poss. Bal. l.3.in tradi tione. C. de hæred. vel actio.uend. Bart.& alij l.si sic.§.1.ff.de l.1.per l.nemo.ff.de regul.iur. c. ad dissoluendum , de dispon.impuber.

24 Compromissum factum † super lite, aliàs agitata,non valet, nisi de illa appareat. Aret.cós.63. Iaf.l.admonendi,nu.36.ff.de iur.iur. & fiat, vt arbitri iudicent secundum ius, si contingat eos non seruata forma iuris iudicare, eorum laudum nollum erit. Dec.consil. 434. numer. 4 & numer.6. Bart. l. diem proferre. §. stari.ff.de arbi.c.cautum quæ,de re iud.consi.42.volu.1.Fulgos.consi.180. Ruin consi.84.nu.4 consil. 35.numero 40.consil. 201.nu.3.vol.1.consi.150.nu.17.vol.3.Putt.cós. 32.nu.17.consi.98.nu.3.

25 Commissio facta iudicibus † delegatis, vt procedant secundum formam priorum literarum, nihil valet,nisi,de prioribus literis appareat gl.fi. c.1.de fid.instr.not.Bart.l.1.C.de errore calculi.l.2.C.quando appel.non est necesse.l.diuus.ff.de re iud.Dec.cons.63.nume. 6.l.2.ff de hæred.inst.Iaf.l. Marcellus,nu.14.ff.ad Trebell.Alex.cons.25.nu. 9.vol.7.cons.87.nu.6.vol.6.

26 Condemnatio facta † a iudice hoc pacto, cõdẽno te ad soluendum tot, quot soluerunt tui antecessores,si cõstiterit per antecessorem nihil solutũ fuisse,an valeat talis sententia? dic qđ sic, quia illa dictio relatiua stat causaliter,non conditionaliter,l.cum qui.§.Iulianus.ff.de const. pec.gloss.cap. quoniam Abb.de offic.delega. Doct.com.l.penultim. C.de inst.& subst.Oldrad.cons.121.quæstio 2.Iaf.leg.admonẽdi nu.37. ff.de iur.iur.not.quod condemnatus ad relicta in codicilis,nó condemnabitur ad relicta in testamentis, nisi in codicillis nihil dicatur, Ripa.l.ait prætor. §. si iudex,nu.5. versiculo vel codicillis. ff. de re iud.facit l.si idem C.de codicillis.

27 Conditionem importat relatio, † quæ fit ad futura , vt si iudex dixerit pronuntio pro ut probabit, quo casu si nihil probauerit, nulla sententia erit, & tunc semper procedit reg.ista.Ita in terminis Ripa.l.ait prætor.§.si iudex num. 5. vbi Alex. nu.2.ff.de re iud.Anto.cós.2. Dec.cons.532.Gian. cons.105.nu.3.lib.2.Decis. Pedam. 23.nume.31. Ruin.cons.183.nume.1. volumine 2.Soc.in cons. 170.numero 33.uolumine.1.Iaso.l.Marcellus nu. 14.ff.ad Trebellian.

28 Confessio facta † ad relationem alicuius dicti, uel instrumẽti,& non aliter, si in eo nihil dicatur, an talis cõfessio aliquid præiudicet? respon,quòd non Bald.l.2.C.de errore aduoc. Rom.consi.291. Iaf.l.admonendi nu.36. ff.de iur.iur.Paris.consil. 7.nu.4.uol.3.Dec.cons.63. nu.6.Alc.cons 9. nu.5. Soc.in cós.92.nu.4.uol. 3. Bart.l.edita.col.pe.C. de edendo.

29 Cõfines appositi in 1. instrumẽto † intelliguntur appositi in 2.cũ se referr.ad 1. l.inst.talis.ff.de hæred.inst.l.si ita.ff.de cond.& demon.l.ait prætor.§.1.ff.de re iud.Aret.l.scire debemus.ff.de uerb. ol Bart.l.edicta col.2. C de edendo.l.si cu.§. 1. ff.de leg. 1.Alex.in add.ad Bar.l. asse toto. ff.de hæred. inst.l.institutio.ff.de cond.inst.l.si filio.§.pater.ff. de al.& cibar.legat.Soc.in cons. 179.nu.33.vol.2. Ruin.cós.183.nu.1.uol.2.Decil.Pedam.110.n.3.

30 Cõducens domũ † secundum quod Sempro-

nius conduxerat, nisi constiterit de tali conductione, nulla erit conductio, nisi appareat contrarium ex actis, Paul. l. 1. C. de institu. & substit. conc. simil. Iaso. in termin. huius regu. l. admonen di lectura. 1. num. 59. ff. de iur. iur. l. 1. ff. de recept. l. 1. §. 1. ff. si furt. famil. fec. dicat. Bald. consi. 99. volu. 1. Alex. consi. 23. nu. 9. lib. 7. consil. 87. nu. 6. volu. 6. Iaf. l. Marcellus nu. 14. ff. ad Trebel.

31 Confirmatio † facta per pontificem exemptionis alicuius ecclesiæ, tenet talis confirmatio si exprimat exemptio quamuis illa priuilegia aliter non appareant. gl. c. si Romanorū, ver. desunt 19. distinct. vide Abb. c. inter col. 8. de fid. inst. glo. c. Abbate versi. fiat fides, de verb. sig. Archid. c. præsentiū 7. q. 1. Auto. c. ex insinuatio. de rescr. Dom. c. 1. col. 5. de sent. excó. 6. Card. conf. 119. c. decet de regu. iur. in 6.

32 Consuetudinis mentio † facta per statutū, si de ipsa non cōstet, qd erit dicendū vide Doct. c. Abbate, de verb. sig. Paul. conf. 319. Bart. in extrauag. ad reprim. versi. pro ut vult. Bald. l. si donatio. C. de don. l. 2. in fine. C. de epis. & cler. Bald. l. in ciuile. ff. de leg. l. vnica ver. omnib. C. de cadu. toll. c. 1. §. si. n. qualiter olim. feud. aliē. poterat Paris. consi. 97. n. 94. vol. 1. cōs. 22. nu. 9. consi. 92. nu. 22. vol. 2.

33 Cōtēta in relato † proprie cōtinentur in referente, sed non qd dicantur nominata, verū, quia tacite insunt Bald. conf. 212. vol. 5. Ripa, & Alex. l. ait prætor. §. si iudex, nu. 2. ff. de re iudic. l. institutio. ff. de cōd. inst. l. si ita. ff. de cond. & dem. Doc. l. quem hæredi. ff. de reb. dubijs. Decis. Ped. 24. num. 41. decis. 110. nu. 3. Crau. cōs. 88. nu. 3. Soc. consi. 170. nu. 33. vol. 2. Ruin. consi. 183. nu. 1. vol. 2. Iaf. l. Marcellus n. 14. ff. ad Treb. Alex. consi. 23. nu. 9. vol. 7.

34 Curator, qui fecit inuentariū hoc modo † ego talis. N. inueni in bonis defuncti ea, quæ cōtinentur in inuentario tutoris, vel alterius instrumento, an tale inuentarium valeat? dic quod sic, dum modo constet de relato, ita in termin. docet. Ripa. l. ait prętor. §. si iudex nu. 3. ff. de re iud. conc. simi. Iaso. l. admonendi lectura. 1. nu. 36. ff. de iur. iur. Decius consi. 63. num. 6. not. l. 2. ff. de hæred. inst.

35 DEBITOREM dicens esse † aliquem ex cā mutui secundum quod continetur in tali instrumento, si in eo nihil dicatur, nullum dicetur debitum, nisi actor aliàs probauerit intentionem suam. Iason. in termi. huius reg. l. admonendi, lectura. 2. num. 30. ff. de iur. iur. Giar. consilio. 105. num. 3. vol. 2. Doct. l. ait prætor. §. si iudex, vbi Ripa num. 4. ff. de re iudicata, Paris. consi. 2. num. 50. conf. 7. num. 3. conf. 52. nu. 17. vol. 3. Augustinus Ber. conf. 20. numę. 9. volumine tertio consilio 93. numero 51. volum. 2.

36 Debitum legitimæ † regulariter per testatorē præscriptum, executores testamenti soluere non possunt, tamen si testator non habebat alios creditores, tunc debet intelligi de illis, contra quos legitimę præscripserat. l. fundus. ff. de fundi. instru. præcipue quando testator mandauit satisfieri omnibus debentibus Bald. l. quibus. §. dominus. ff. de cōd. & demonst. Iaf. l. qui Romę. §. duo fratres nu. 64. ff. de verb. oblig. not. l. legaui. ff. de liber. leg.

37 Delegato commissio facta, † vt procedat secundum formam priorum literarum nulla est, si priores literæ non appareant, glo. fin. cap. primo de fide. instru. Ita in term. Iaf. l. admonendi nu. 32. ff. de iur. iur. Docto. com. l. 5. §. 1. ff. de re iud. l. in summa. ff. eod. l. institutio. ff. de cond. instit. l. si ita. ff. de cond. & dem. l. si prior. ff. sol. matr. l. hęc venditio. §. huiusmodi. ff. de contr. empt. l. quem hæredi vbi doct. ff. de reb. dub. Crau. conf. 88. nu. 3. Soc. in consil. 170. nume. 35. volumine 2. Ruin. consilio. 183. nume. 1. volumine 2. Decis. Pedam. 110. nu. 3. Iaf. l. Marcellus nu. 13. ff. ad Trebell.

38 Demonstratio, quæ fit † per relationem, vide tur gerere vices indiuiduæ. l. si nominatim ff. de cond. & demon. l. certum. ff. si cert. pet. Dec. cōs. 9. conf. 47. Cephal. conf. 253. nu. 2. l. 1. ff. de recept. l. 1. §. 1. ff. si fam. furt. fec. dicatur. l. si quis seruū. §. si. ff. de leg. 2. l. sanctio legum ff. de pœnis Ant. conf. 2. Grat. consi. 105. numero 3. uolum. 2. Dec. consi. 532. consi. 63. numero 6. Iaf. l. placet nu. 22. ff. de liber. & posthu.

39 Disponendi potestatem † habens, non est opus ut producat instrumentum, ad quod, se refert, quando certa habetur mens disponentis, secus si instrumentum reperiatur, quod aliter loquatur, tunc enim relatum attendi debet. Alexan. consil. 9. uolumine. 5. Card. consilio. 11. colum. 1. Abb. cap. pen. de confirm. vti. uel inutili. Spec. in titu. de instr. ed §. nunc autem, Roman conf. 336. Dec. auth. si quis in aliquo, numero 40. C. de edendo, Roman. l. admonendi, colum. 8. ff. de iur. iur. Cagnol. d. auth. nu. 74.

40 Diuisio facta inter fratres † dicentes, se nolle recedere a diuisione aliàs facta, nec ei vllatenus derogare, ob hanc protestationem omnia contēta in prima diuisione, reperita videntur in secunda l. si nominatim. ff. de cond. & dem. Doct. l. certum. ff. si cert. pet. l. si ita. ff. de condi. & demonst. auth. si quis in aliquo, C. de edēdo Bart. l. si quis seruum ff. de leg. 2. l. 1. ff. de recepiat. Dec. cōsi. 9. Cephal. consi. 253. nu. 2. in terminis huius reg.

41 Donans quicquid † iuris habet in aliqua re, si nullum ius in ea hēre constabit, nihil operatur donatio, cum fundetur in eo, quod nullum est, Iaf. l. admonendi, numero 40. ff. de iur. iur. Angel. l. Locus ff. de acquir. poss. Bald. l. quod in venditione. C. de hæred. uel act. uend. item non ualet, si referat se ad omnia bona, quæ quis habet, cum auferat ipsa facultatem testandi, Ripa. l. filius familias. §. diui nu. 111. ff. de leg. 1. Dec. conf. 465. nu. 8 Ruin. consi. 103. nu. 5. vol. 2. Crau. con. 98. nu. 8. Ripa rubr. ff. sol. matr. nu. 17.

42 Dos data a patre, † secundum quod data fuit ab antecessore, si nō cōstiterit antecessorem nullā constituisse dotem, an dicetur dotata? resp. quod cum relatio ad proxima non habeat locum, uidēdū erit, quam dotem alter antecessor cōstituerit, quin indotata erit, nisi statutum loci aliter disponat, not. Bald. Nouell. in tractu. de dote in 6 p. priuilegio. 10. Iaso. l. admonendi, nu. 42. ff. de iur. iur. In termin. huius reg.

43 EDITIO relati † fieri debet, nisi referatur a principe, uel ab eo, q disponēdi potestatē habet, uel nisi referens contineat in se formam perfectæ dispo-

dispositionis alioquin nulla reddetur actio, Doct. commu. auth. si quis in aliquo. C. de edendo. l. admonendi, vbi Ias. 1. & 2. lect. num. 40. ff. de iure iu ran. Aret. consi. 75. Paris. consi. 59. nume. 5. vol. 3. consi. 80. num. 5. vol. 2. August. Ber. consi. 20. nu. 9. vol. 3. consi. 93. nu. 51. vol. 2.

44 Emendatio libelli in aliquo † capire facta, si ipsum non apparet, nulla est, nisi in emendatione declaretur, quid sibi actor intendere velit, Bart. l. admonendi, col. 3. ff. de iure iur. vbi Ias. num. 29. Bal. l. si donatio. C. de donat. no. l. in ciuile. ff. de legibus. l. 1. §. in omnibus. C. de cad. toll. Ang. l. penul. C. de insti. & subst. Bal. l. 1. C. de episc. & cleri. Aug. Ber. consi. 110. num. 58. vol. 2. Paris. consi. 7. nu. 3. vol. 3. consi. 18. nu. 14. eod. vol.

45 Episcopus inuestiuit † quendam nobilem de fundo decimali omnium redditunm, inter quos nominauit fœnum, secundum quod sui antecessores soliti erant recipere, si eius antecessores non habuerint, debebitur nihilominus inuestitura, si eius forma concedendi interuenerit. Paul. consi. 321. idem l. admonendi. col. 5. quem refert. Ias. in termin. huius reg. nu. 38. ff. de iure iur. conc. simil. Paul. l. pen. C. de inst. & subst. Ang. & Ias. d. l. admonendi, nu. 39. vbi ponit exempl. in emph.

46 Æquitas suadet relatum † esse in referente, nam quod relatum sit propriè nominatum in referente procedit per fictioné, non verè & propriè. Are. l. Titia. §. fi. ff. de verb. obl. Ruin. consi. 69. num. 1. vol. 3. l. sed & si. §. pe. ff. de pet. hære. l. si is qui pro emptore, vbi Bart. in 3. oppos. ff. de vsucap. & est com. opi. vt attestatur Tiraq. in tract. de leg. conn. glo. 7. num. 187. quæ fictio non habet locum, vbi æquitas cessat. l. denique. l. sciendum. ff. ex quibus caus. maior.

47 Executor testamenti, † si pater est, poterit soluere de illis creditis, quæ aliàs non posset, quando testator mandauit soluere aliqua per modum relationis, & relatio ad alia minimè referri posset, Ias. in terminis huius reg. l. qui Romæ. §. duo fratres, nu. 64. ff. de verb. obli. not. l. cum stipulatus. ff. eo. tit. Bal. l. acceptam. q. 7. C. de vsuris. Bal. consi. 13. volum. 5. Paris. consi. 9. nu. 17. vol. 4. consi. 39. num. 5. volum. 3.

48 Exemplum non probat † nisi constet de exemplato, no. c. 1. de fid. instr. Doct. com. auth. si quis in aliquo. C. de edendo. gl. l. 2. C. de fid. instr. gl. 2. c. inquisitione, ext. de relc. Soc. in reg. 179. Rom. d. Auth. si quis in aliquo. Duen. reg. 280. itē multo minus probat exemplum exempli. Cagn. d. authen. si quis in aliquo, num. 57. C. de edendo. vbi late ponit hoc dictum, cum 7. ampl. & 14. limitat. ad quem te remitto.

49 Exemptiones ecclesiæ † confirmans summus Pontifex, quamuis priuilegia nō appareant exemptionis, talia confirmatio valet, dummodo ipsam exprimat. Ita in terminis Ias. l. admonendi. in 2. lectu. num. 28. ff. de iure iur. gl. cap. si Romanorum. versi. desunt. 19. distin. Archi. cap. precium. 7. q. 5. Ant. c. ex insinuatione, de rescri. Dom. c. 1. col. 2. de sent. excom. 6. Card. consi. 119.

50 Exilium: † si quis fuerit in exilium missus secundum quod fuit cōdemnatus socius eius, si de tali condemnatione non constiterit, dummodo causa exilij adsit, condemnabitur, quia illa dictio sm, non stat conditionaliter, sed causaliter, not. l. eum qui. §. Iulian. il 2. ff. de const. pecu. glo. c. qm. Abb. de offi. dele. Ias. l. admonendi, nu. 38. ff. de iure iur. secus aūt si appareret conditionaliter positam esse. Soc. in l. sciendum, nu. 79. ff. de leg. 3. l. hæc venditio. §. huiusmodi. ff. de contr. emp. l. in summa. l. 5. §. si iudex. ff. de re iu. l. iustit. ff. de cōd. inst.

51 FACTVM vnum cum refertur † ad aliud, regulatur secūdum id, ad quod refertur. l. asse toto. ff. de hæred. inst. Rip. l. 5. §. si iudex. num. 5. vbi Ale. nu. 2. ff. de re iu. l. in testamento. ff. de cond. & demonst. Pau. l. admonendi. ff. de iur. iur. Grat. consil. 105. nu. 3. lib. 5. Dec. consi. 532. Rui. consi. 84. nu. 4. vol. 1. Port. consi. 32. nu. 17. Dec. consi. 2. nu. 18. Paris. consi. 21. num. 39. volum. 3. Ruin. consi. 114. num. 16. volum. 3.

52 Fama relata probari debet † alioquin nihil agetur per allegantē ipsam. Ias. l. admonendi. nu. 143. lect. 2. ff. de iure iur. Soc. consi. 27. col. 4. vol. 4.

53 Familiarem recipiens † aliquem Cardinalis, secundum quod habebat fratrem ipsius, si constiterit nullum fratrem familiarē habuisse, familiaris erit nihilominus, ne reddatur dispositio elusoria. Ias. in term. huius reg. l. admo. nu. 39. ff. de iur. iur.

54 Feudum concessum † alicui per principem dicentem. sicuti reuerēdæ memoriæ genitor noster concesserat, concedimus, si de prima concessione non constet, valebit nihilominus inuestitura concurrentibus alijs adminiculis requisitis in ea. Oldrad. in term. consil. 121. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. §. 1. in ti. de feud. Ale. consi. 145. volum. 2. Ias. l. admonendi, num. 37. ff. de iur. iur. secus erit, si contrarium apparebit. Ias. l. Marcellus. nu. 14. ff. ad Trebell. l. placet, num. 22. ff. de liber. & posth. Ale. consi. 25. num. 9. vol. 7.

55 Fictionis est, vt relatū dicatur in referēte, † Cephal. consi. 253. nu. 7. hoc est, vt dicantur nominata, Ripa. l. ait prætor. §. si iudex, num. 1. ff. de re iu. inesse tamen proprie dicuntur. l. Titia. §. si. versic. perinde. ff. de verb. obl. & est com. opi. d. l. ait prætor. §. si iudex versi. quasi quātitatem, quæ dictio quasi, improprietatem, atq; fictionem significat, l. itera, §. item cum gl. ff. ex quib. cau. maior. glo. l. in factum. ff. de cond. & demonst.

56 Fideicommissi ius non † infertur, quando dicitur remitto omne ius testamenti, quod habeo ex testamento, & præsertim ius illud, quod pendet ex futuro euentu conditionis. Ias. & com. Doctor. per hanc reg. l. qui Romæ. §. duo fratres, num. 62. ff. de verbor. oblig.

57 Fideiubens alicui pro aliquo hoc † modo videlicet: constituo me fideiussorem quemadmodum fuit fideiussor Sempronij talis, erit fideiussor, licet non appareat alius relatus, dummodo fuerit super re certa, Ripa. l. ait prætor. §. si iudex. ff. de re iud. aliàs secus, not. infer. nu. 69.

58 Filia cedens omni iuri, † quod haber in bonis paternis, si nullum ius in bonis patris habuerit, sed tantum in maternis bonis, illis renunciasse dicetur, ne reddatr inualida dispositio, nisi. n. quod ago valet, ut ago, valebit tñ vt valere poterit. l. quu dus. ff.

quod teſtamentum ſit nullum, an debeantur legata in eo relicta? reſp. quod ſic, ſi veriſimiliter aliàs ea reliquiſſet. Doct. Auth. ex cauſa. C. de liber. præter.

71 Legiſlatori referenti tenorem † alterius legis creditur, licet de lege non conſtet, nec reperiatur, Ampli. procedere etiam in ſtatutis referentibus aliud ſtatutũ. Pau. l. admonendi nu. 14. vbi Iaſ. nu. 35. ff. de iur. iur. itẽ not. quod hoc procedit in eo, qui habet poteſtatẽ condendi legem, ſecus in ſimplici Doctore, cui nõ creditur, niſi ſecũdũ l. quam allegat. Bar. l. non ſolũ. §. liberatio. ff. de liber. legata, dixi ego in tract. de leg. & ſtat. p. 2. q. 12. & ſeq.

72 Libellus ſi refertur ad † inſtrumentum, quod non reperitur, ſi contenta in eo aliter probantur, valebit, aliàs non, gl. l. admonendi vbi Iaſ. nu. 33. ff. de iur. iur. qui refert Rom. conſ. 21. & not. quòd libellus eſt relatum ſententiæ, ipſa enim ſecũdum illum intelligi, & ferri debet, quemadmodum dicam infer. ver. ſententia.

73 Liber, qui refertur † ad alium librum, nõ probat, niſi cõſtet de relato, vel niſi in eo dicatur omne, quod in relato haberi poteſt, tradit Ripa l. admonendi nu. 36. ff. de iur. iur. Cagno. auth. ſiquis in aliquo, num. 75. C. de edend. Socin conſ. 129. nu. 4. vol. 4. dixi ſuper amp. 64.

74 Limitata relatio, limitatum † relatum declarat, ita in terminis Pariſ. conſi. 102. nu. 25. vol. 1. ſicuti limitata cauſa, limitatum producit effectum l. in agris. ff. de acqui. rerum dom. Dec. cõſ. 21. nu. 18.

75 Literæ. † relatio clauſulæ in literis poſitæ eſt ad contenta, & conceſſa in eis, & non ad extra fieri debet. Augu. Ber. conſi. 15. nu. 4. vol. 1. l. hæredes palam. §. ſed ſi. ff. de teſtam. l. ſi ternus plurium. l. talis ſcriptura. ff. de leg. 1. l. nummis. ff. de l. 3. Bald. l. 1. C. de his, quæ ante apert. tab.

76 Locatio facta hoc modo videlicet, † locamus ſecũdum formam, qua olim locata fuit alteri, niſi conſtet de alia locatione, non valebit locatio, niſi certa penſio fuerit expreſſa. Pau. l. pen. C. de inſt. & ſubſt. vbi etiam Ang. conc. Iaſ. l. admonendi lectu. 1. nu. 39. vbi Pau. nu. 13. ff. de iur. iur. not. l. ſi prior ff. ſol. matr. Iaſo. l. Marcellus nu. 14. ff. ad Trebell. l. placet nu. 22. ff. de liber. & poſth. Alex. l. ait prętor. §. ſi iudex nu. 2. vbi Ripa. nu. 7. ff. de re iud. Alex. conſi. 23. nu. 9. libr. 7. conſi. 87. nu. 6. vol. 6. Dec. conſi. 63. num. 6. Dec. Pedam. 23. numer. 41. Pariſ. conſili. 19. num. 68. conſi. 80. nu. 43. volu. 2. Crau. conſil. 88. num. 3.

77 MANDATARIVS † cũ ſe refert ad aliud mandatum, ſecundum illud procurator agere poteſt, Beneu. ſtracha in tractat. de mercatura in tit. Mand. nu. 13. per l. ſi ita. ff. de cond. & dem. l. aſſe toto. ff. de hæred. inſt. l. in teſtamento. ff. de hæred. inſt. Dec. conſili. 63. numer. 6. Alex. conſi. 9. volumin. 5. numer. 2. Si verò nullum mandatum apparuerit, nihil agere poterit procurator, Bald. auth. ſiquis in aliquo, vbi Dec. nu. 32. C de edend. Card. c. ſi. de fid. inſtr.

78 Mercator qui dixerit in ſuo libro, † Titius debet dare cẽtum prout apparet in libro viridi ſign. A. ſi poſtea talis liber non reperiatur, an probet ſuum creditum? Reſp. quod ſi partita erit perfecta, cum ſuis partibus, probabit, aliàs non, ita in terminis Ripa. l. admonendi, nu. 36. ff. de iur. iur. & libr. 2. Reſpon. c. 7. Socin. conſi. 129. nu. 4. volu. 4. Cagno. auth. ſiquis in aliquo, nu. 75. C. de edendo, dixi ſuper amp. 73.

79 NOMEN proprium † non eſt neceſſe poni, quando relatio fit ad proxima. Iaſo. in termin. l. placet numer. 22. ff. de liber. & poſthumis. l. fin. §. qui indiuiſam. ff. de leg. 2. Bar. l. ſerui elect. §. fin. ff. de l. 1. Item no. quod relatio nominum, & pronominum facienda eſt ad teſtatorem potius, quàm ad hæredem Iohan. in tract. vlnim. volu. tit. 3. de liber. inſt. cautela 10. nu. 4. Bart. l. cum in teſtamento. ff. de auro & argen. leg. l. ex facto. ff. ad Treb. Alex. conſi. 23. col. 1. lib. 2. conſ. 198. col. 1. lib. 6. Bart. l. ſi cognatis, col. penultim. ff. de reb. dubijs. item not. quod nomen debet eſſe conſonans rei, cum ad ipſam referatur. §. eſt & aliud Inſt. de donat.

80 Notarius, † qui ſingulo menſe tenetur referre, & nominare inſtrumenta ab eo confecta epiſcopo loci ſub pœna priuationis officij, an dicatur ſatisfeciſſe ſtatuto, ſi retulerit epiſcopo feciſſe inſtrumenta, de quib. in libro protocolli habetur, reſpo. quod ſic, Abb. conſ. 28. libr. 1. Rip. in termin. huius reg. l. ait prætor. §. ſi iudex nu. 4. ff. de re iud. Pariſ. conſi. 39. nu. 5. volum. 3. conſi. 21. numer. 32. volum. 4. conſ. 97. numer. 94. volumin. 1. Auguſt. Ber. conſi. 146. num. 36. volum. 2. conſi. 20. nu. 9. volum. 3. not. l. inſtitutio. ff. de condi. inſt. l. ſi prior. ff. ſolu. matr. Dec. conſi. 532. Grat. conſ. 105. nu. 5. libr. 2. Item not. quod Notarius conficiens inſtrumentum referens ſe ad aliud quod vidit, nõ probat, quia rogatus eſſe non poteſt, niſi de his, quæ partes faciunt. Vnde ſi quis dixerit notario, vt cõficeret inſtrumentum de homicidio commiſſo. vel de quolibet alio facto per alium, notarius ſuper tale dictum relatum non poteſt inſtrumẽtum facere, Bart. auth. ſi quis in aliquo, vbi Dec. nume. 29. C. de edendo, not. l. item ſenatus. ff. ad Turpil. Bal. l. fin. C. de probat. ſicuti non probatur natiuitas filij relata hoc pacto, niſi interponatur auctoritas iudicis, tale tamen inſtrumentum faceret indicium, Dec. d. auth. ſi quis in aliquo, nu. 29. Abb. c. 1. de fid. inſtr. Bal. ſub. eo. ti.

81 OBLIGATIO tanta † eſt in termino referente quanta fuit in termino relato. Bal. l. ſi prior, ff. ſol. matr. not. l. 1. C. de ſent. quæ ſine certa quantit. Bal. l. ſi defenſor. §. qui. ff. de interrog. act. Rip. l. ait prætor. §. ſi iudex, nu. 1. ff. de re iud. not. l. certum. ff. ſi cert. pet. l. vbi autem. §. illud. ff. de verb. obl. Iaſ. l. qui ſic, col. 2. ff. eod. l. hæc venditio. § huiuſmodi. ff. de cont. emp. l. quem hæredi. ff. de reb. du. l. ſi defenſor. §. qui interroga. ff. de interro. act.

82 Omne quod eſt in relato, † dicitur eſſe in referente l. ſi ita. ff. de cond. & dem. l. pen. C. de ſenten. quæ ſine certa quant. l. in teſtamento. ff. de cond. & demo. l. 2. ff. de hæred. inſt. Dec. conſ. 63. nu. 6. Ale. conſi. 9. nu. 12. vol. 5. Domin. c. præterea 23. diſti. c. homicidium 50. diſt. Iaſ. l. Marcellus nu. 14. ff. ad Trebel. l. placet nu. 22 ff. de liber. & poſthu. Alex. l. ait prætor. §. ſi iudex, nu. 2. ff. de re iud.

83 Opinionẽ † referẽs alicuius doctoris, ſecũdum ipſam eius dictum eſt intelligendum, Bar. & com. Doct.

Doct.l.non solum.§.liberatio.ff.de liber.legat. dictum enim doctoris, est intelligẽdum secundum legem quam allegat, & nihil alleganti non creditur l. illam. C. de collationibus. §. consideremus auth. de triente, & semisse, dixi ego late de hac re in tract.meo de leg.& stat.2.p.q.16.per totum.

84 Originale est relatum exempli, † & quicquid dicitur in vno, in altero repetitum videtur, & quo ad vim dicitur idem referens quod relatum, re ipsa tamen longe diuersa sunt, quicquid dicat Bal.l. vnum. C. de testam. facit. c. quoniam contra, de probat.Ripa.l.admonendi,num.148.ff.de iur.iur. not.l. Titia.§.fin.versi.periode, vbi Doct.com.ff. de verborum obliga. leg. sed si lege.§.perinde. ff. de pet.hæred. Tiraque. in tractat.de leg.connub. gloss.7.numer.187.

85 PACTVM † factum cũ relatione ad aliud, si de relatione non constat, pactum redditur nullum, nisi exprimatur, quid seruandum sit, Iaso.l. admonendi,num.39.lect.2.ff.de iur.iur.dicit hoc idem in omnibus contractibus, conc. simil. l. ait prætor. §.1. vbi Alexan.nu. 2.Ripa.nu.5.ff.de re iud.l.institutio. ff.de cõd.inst.Ias.l.Marcellus.nu. 14. ff.ad Trebel. Soc.consi.170.nu.33.vol.2.

86 Positionibus † respondens hoc pacto, videlicet, fateor prout in tali instrumento continetur, si in eo nihil reperiatur, nil sibi præiudicat. Bal.leg.secund. C. de errore aduocat. Roman.consili.293. Iason. leg. admonendi numero. 36. ff. de iur. iurand. Ripa.leg. 5.§.1. numer.3.ff.de re iudic.not. l. 1.ff.de receptator.

87 Potentialiter, seu virtualiter † dicitur esse in referente, quod est in relato in actu.Ripa l.ait prætor.§.si iudex num. 1.& nume.seq.ff.de re iud.vnde est ficte, & non vere in referente id, quod in relato continetur. l.Titia. §.fin.ff.de verb.oblig.d.l. ait prætor.§.1.

88 Preces.relatio † in precibus relata, facit rem claram, atque manifestam.l.ait prætor.§.1.vbi Alex. num. 2. ff.de re iud.Socin.rubr. ff.sol. matr.num. 40. Cephal. consi. 63.numer.17.not.l.si quis seruum. §. fin. ff. de leg.2.l.sanctio legum.ff.de pœnis, Bald.consi.99.vol.1.

89 Præsumitur esse in † relato, quod apponitur in referente, præsertim cum relatio est in instrumento publico, Dec. auth.si quis in aliquo, nu. 29.C. de edendo.l. Titia.§.fin.ff.de verborum.oblig.l.5. §. 1.ff.de re iud.Tiraque.in tract.de leg.connub. glo.7.numer. 187.

90 Princeps † referens aliquid in sua scriptura, licet relatũ non appareat, valebit nihilominus eius dispositio, glo.c.si Romanorum, 19.distin.etiam si sit in præiudicium alterius, Ancbar. consi.398. Pau.consi.158. Aret.cons.23.cons.164.col.2.Ale. cons.114.col.2. vol.4.cons.15.vol.5.Soc.cõsi.27. col.2.vol.3.Fel.c.ad aures,col.6.de resc.c.cognoscentes de const. Hipp. l. 1. §. si serui. ff.de quæst. Cagn.auth. siquis in aliquo,nu.95.C.de edendo.

91 Principaliter † relatio facienda est ad id, quod dictum est principaliter, non autem ad incidenter dicta, Bar.l.fi.§.Titia. ff.de liber. l.Aret. §.Apium in 4. not.Inst.de rerum diuis.Ruin.consi.181.nu. 3.vol. 2.Dec.c.2.de appe.Ceph.cons.43.nu.17.l. si quis nec causam, vbi Dec.num.5.ff.si cert.petat cum multis adductis per eum ibi.

92 Priuilegia confirmata † per summum Pontificem puta si dicat, confirmo exemptiones alicuius Ecclesiæ, si non constiterit prius Ecclesiam priuilegia habuisse exemptionis, valebit nihilominus talis huiusmodi concessio, gl.c.Roma.19.di.Arch. c.præsentium.7.q.2.Ant.de Butr.c.ex insinuatione, de resc.Dom.c.1.col.3.de sen.exc.6.Card.Zabar.cons.119.Ias.l.admonẽdi,nu.30.ff.de iur.iur. Cagn.auth.si quis in aliquo,nu.93.C.de edendo.

93 Probatur † referens per id, quod est in relato. l.asse toto. ff.de hæred.inst.l. 5.§.1.vbi Ripa nu.4. & Alexan. num.2.ff.de re iud.Auth.si quis in aliquo, vbi Dec.nu.28. & Cagno.nu.70.C.de edẽd. l. si quis seruum. §.fin.ff.de verb.obli.Grat.consi. 105.nu.3.lib.2.Paris.consi.7.nu. 3.volu.3.consi. 5.num. 17. vol.4.Aug. Ber.cons.24.nu.9.volu.3. consil.110.nu.48.vol.2.

94 Procurator † si quis dicatur esse in aliquo instrumento, nec probetur mandatum, nullam potestatem procuratoris habebit.l.in testamẽto la 1. ff. de cond.& dem.Bal. auth.si quis in aliquo,nu. 31.C.de edendo Card.c.fin.de fid.instr.Ale.cons. 81.vol.3.Aret.consi.75.Barba.cons.44.lib 1.Dec. consi.532. Abb.consi.28.nu.4.libr.1.Paris.consi. 97.nu.94.vol.1.consi.21.nu.32.volum.4.l.si quis seruum.§.fin.ff. de leg.2.

95 Prohibitio sequens ad aliquid † non alienando quando habet relationem vt suprà, inducit fideicommissum, ne superflua sit.Dec.cons.636.col.3. Cephal.in termi.cons.153.nu.56.

96 Prorogatio termini censetur † esse idem terminus, quia censetur facta cum omnibus qualitatibus suis. Bar. l.1.§.post operis vbi Doct. com.ff. de ope.nou.nunc.Bald.l.acceptam.q.7.C.de vsuris.l.1.q. 10.C.de his, quæ pœn.nom.Tiraq.tract. de leg.connub.gl.7.nu.186.

97 Proximiora semper † respicit relatio gl. l. 1.ff. de leg.præst. Abb.consi.78.col.2.volumin.2.vbi conditio ad proxima fit, & intellige ad proxima præcedentia, non autem sequentia. Crau. consil. 147.nu.8.nisi absonus insurgat intellectus, Bald. consi. 357.volumin. 4.Dec.capitul. 2. de appell. Socin. consili. 156.numer.2.Cephal. consil.209. numer. 7. consil.23.numer.8.consi.107.nume.6. Paris.consili.14.nu.32. consi.16.num.18.volu.2. consi.39.num.4. vol.3.

98 QVALITATES omnes † quæ sunt in relato, dicuntur esse in referente, ipsa enim fit cum omnibus qualitatibus suis, Bart.l.si quis seruum. §. fi.ff.de leg. 1.l.1.§.fin.ff. si fam. furt.fec.dicatur Dec.l.in summa. ff.de re iud.Bal.l.defensor.§.1.ff. de iniure actuque priu.Bart.l.prætor ait.§.erit.ff. vi bon.raptor. Dec.consi.519.nu.9.

99 Querela refertur in † totum ad testa. inofficiosum, vnde illud rumpit in totum, non autem pro parte tantum legitimæ l.Pantonius.ff.si quis à parente fuer. manum. Bart. & Bald.l. fratres.C. de inoffi.testam. Bart.l.mater.ff.eod.no.Doct.com.l. ius nostrum.ff.de reg.iur.

100 Quietatio facta à creditore debitori † etiã generalis nõ refertur ad futura, not. l.Paulus.§.1.ff.

de leg.

de leg. 1. Doct.com.l.qui Romæ.§.duo fratres.ff. de verbo. obli. nisi facta esset in casu, quo nisi ad futura traheretur nulla esset las. d. §.duo fratres, nu.63.item ani.quod quietatio hæredis non refertur ad feudum vel emphyteusim Bal.anth.si quas ruinas. C.de sacr.sanct.eccles.l.item.§.nunc.ff.de hæred. instit.

101 REFORMATIO facta, † quòd quilibet soluere debeat decem pro collecta, secundum formam statuti, si nihil disponatur, debebitur nihilominus collecta, quia cum relatio fit de aliquo ab eo, qui ius disponendi habet, licet non constet relatum, nihilominus, substinetur eius actus, glo. Bart. & Ias. l. admonendi, lectura. a. nu.28.ff.de iur.iur.l.eum qui.§.Iulia.ff.de const.pec.Bald.l.1. C. de episcop.& cleric. l. si donatio. C. de dona. Doct. l. ius ciuile.ff.de legibus, capit.1.§.fin.titul. qualiter olim.feud.amitt.

102 Relatio est in referente cum omnibus † qualitatibus suis. Decis. Pedam. a3.nu.41.Paris.consi. 19.num. 68.volumin.1.Crau.consi.88.numer.3. Socin.consi. 170. num. 33.vol.2.Ruin.consi.84. nu.4. volum.1.Dec.consi.83.nu.6.Iaso.l.Marcel. numer.14.ff.ad Trebell.Alexan.l.5.§.1.num.2.ff. de re iudi. Beneuentus stracha tract. de mercatura, titu.mandati, numer.13.August.Ber.consi.20. nu.9.volu.3.Cephal.consi.16.numer.32.Portius consi.32.numer.17.

103 Responsio facta † positionibus hoc modo, videlicet, fateor pro vt in tali instrumento continetur, & non aliter, si in illo nihil dicatur, nil sibi præiudicat, nisi vlterius prosequatur Bal.l.2. C. de errore aduoc.Roman.consi.294.Aret.consi.68. Iaso. l.admonendi.nu.36.ff.de iur.iur.Spec tit.de teste. §.qualiter vers. ceterum l.3.§.quod obseruari. C.de iur.calum. Ripa.l.5.§.1.nu.1.ff.de re iud.

104 Rescriptum ad preces † refertur, secundum quas interpretari debet, videlicet si preces veritati nitantur, Rebuffus in praxi iudicum tit.rescripta gratiæ, & iustitiæ numer. 54.vt si ita est cap.a.vbi Doct.de rescr. item secundum ius commune intelligitur, idem tit.differentia inter rescripta priui leg. benefi. mand.nu. 23.fallit in rescriptis gratiæ idem d.loco super nu.55.

105 Reseruatio facta † secundum ius, quod quis habet, refertur tantum ad illud, alioquin nulla est, Dec. consi. 19.col.3.Alba. consi.4.nu.39.Ias. l.admonendi.nu.40.ff.de iur.iur.

106 Renouatio priuilegij † nō facit nouum ius, nisi de innouatione constet, etiam si fiat per principem, nisi aliter per ipsum declaretur. c.cum dilecta de confir.vtili, vel inutili.Abb.c.ex part.no.2. de priuileg. Ias.l.admonendi nu.34.ff.de iur.iur.

107 Rubrica habet relationem ad nigrum, † nec ad aliud ponitur, nisi ad referendum, quod in nigro habetur Bart.l.1. C.de cap.ciu.cens.exim.lib. 11.Abb.c.si sacerdos, de offi.ord.c.ad audientiam de offi. ord.c. si.de re iud. Bal. l. 1. C. ne liceat ter prouoc. & habēs orationem perfectam potest adduci ad decisionem causarum, not. rubr. ff. quod quisque iur. gl. procem. 6.ver.titulis, & est com. opi.relata per Dec.l.1.nu.8.ff.si cert.pet.si tamē reperiatur in libro notarij, rubr.perfecta, dicens instrumentum venditionis talis &c.postea spacium dimissum sit, & non reperiatur instrumentum, nihil probabit. Dec.d.l.1.lect.2.nu.10.ff.si cert.pet. dixi ego in tract.de leg.& stat. p.a.q.10.nu.4.not. quòd lex intelligi debet secundum titulum, sub quo collocatur l. Imperator. ff.de in diem adiect.

108 SCRIPTURA principis † facit fidem de alia ad quam se ipsa refert, licet ipsa non exhibeatur glo.c.si Romanorum vers.desunt.19.dist.Cardin. consi. 118.col.2.Dec.c.a.de confir. vtili, vel inutil. Fel.c.inter dilectos, col.5.de fid.instr.Dec. Auth.si quis in aliquo, nu.41.vbi etiam Cagn.nu. 94. C.de edēdo.secus est si ab alio referatur, nam ipsa non probat, si relatum non appareat, Roma. consi.254.& in consi.305.Ang.in add.ad Bart.l.3. C.de bon.vac. lib.10.Fel.c.inter cæteras, col.1.de re iudic.Doct.comm. auth.si quis in aliquo.C.de edendo, addentes ad Bart.l. asse toto.ff.de hæred. inst.dixi super ampl. 64.

109 Sententia non valet † si iudex referat se ad instrumentū in actis non productum, l.3.C.de sent. quæ sine certa quātita.Iohan.And.in add.ad Specul. in tit.de senten. §. qualiter versic. inter Doct. capitul. cum venerabilis, de exceptio. Doct. l. si conuenerit. ff.de re iud.Rom.& Aret. l.1.§.si quis ita.ff.de verb.obli.Ripa.l.5.§.1.nu.8.ff.de re iudi. Item not. quod si quis in sententia condemnatus fuerit ad soluendam certam quantitatem, secundum quod soliti soluere sunt antecessores, si nihil soluerint, valebit tamen sententia, quia illa dictio stat causatiue, seu effectiue, non autem conditionaliter, not.l.eum qui.§.Iulia. ff.de const.pec.vbi Bart.& Alex. glo.c.quoniam Abbas de offi.deleg. Ias.l.admonendi, nu.37.ff.de iur.iur.Itē not.quod sententia necessario refertur ad libellum, Doct.l. cum fundus.ff.com.diuid.& sententia appellationis confirmatoria prioris, necessario quoque refertur ad priorem, vnde si prior sententia continebat iuris errorem, & secunda quoque eundem continebit.Doct.com.l.1. C.de errore aduoc. Angel.l.1.§.item. ff.de sent. quæ sine appell.rescind. Alexand.consili.79.volumin.1.Tiraquel.tractat. de leg. connub gloss.7.nu.192.

110 Singula singulis † referenda sunt, gl. l.si negocium ff.de neg.gest.l.1.§.fin autem, C.de cad.toll. Ang.l.fin.C. de fideico.Crau.consi.98.nu.11.not. in proœm.insti.in principi. vers.non solum armis.

111 Specificata in relato, † dicuntur esse in referente, Ang.l.si prior.ff.de solu.matr.Ripa l.5.§.1.nu.1.ff. de re iud. Decis. Pedam.a3.nu.4 Paris.consil.19. nu. 68. vol. 2.Crau.consi.88.nu.3.Socin.consili. 170. num. 33.volumin. 2. Ruin.consi.183.nu.1. volumin.1.Dec.consil.63.nu.6. Iaso.l.Marcellus, num. 14.ff.ad Trebellianum.

112 Statutum † si refertur ad aliud, licet relatum non reperiatur, nihilominus valebit, quando scilicet in eo declaratur mens statuentium, Bal.l.si donatio.C.de donat.l.in ciuile.ff.de legibus capitul. 1. §.fin.tit. qualiter olim feudū poterat alien.Bal. l.1. §.in omnibus. C.de cad.toll. Angel. l.penultima.C.de inst.& subst.idem est de statuto referente consuetudinem, capitul. Abbate, de verborum signifi. Paul.consi.319.Bal.l.1.C.de episco.& cleric.

ric. Iaſ.l.admonendi, lectura. 1.nu.29.& lectura, 2.nu. 35.ff.de iur.iur.ſi tamen fiat ad ſtatutum va lidum,& inualidum,ad validũ relatio fieri debet, Pariſ. conſi. 10.num.25.vol.4. & fit ad illud,cum omnibus qualit. ſuis. Deci.conſi.11.no.18.conſi. 47.num.2.conſi.647.nu.2.

113 Subſcribens proprie † non dicitur ſcribere,ſed referri ad ſcripturam iam ſuperius relatam, vnde ſtatutum mentionem faciens, de ſcriptura facta manu propria debitoris, non habet locum in ſub ſcriptione,ſecundum Bal.leg.penultima.C.de interd. matr. Sed hoc dictum Baldi com. reijcitur, quia eſt virtus ſubſcriptionis, & ſcripturæ proprie, Bart.l.emptio. §. Lucius. ff.de pact. §.1.vbi Doct. Inſt. de empt. & vend.l.ſi quis ex argentarijs.§.1.ff.de edendo.l.ſi ego.§.totus.ff.de ior.dot. Alex. l.ſi quis ita. §. Chirogonus column.2.ff.de verborum oblig. l.cum antiquitas column.4. C. de teſtamen. conſi. 147. volum.2.Ang.in rubric. Proęm. Inſt.not.6.Bald.auth.qui propriam,C. de non numera. pecu. Dec.auth. ſi quis in aliquo, nomer. 17.C.de edendo,dicit hanc eſſe com.not. Natta conſi.40.no.4. vol.1.Tiraq.in tract.de leg. Conn.gl.7.nu.194.

114 Subſtantialia omnia, † omneſque ſolennitates dicuntur in referente, quæ ſunt in relato,Ripa in terminis.l.5. §.1. numer. 2.ff.de re iud.not.l.aſſe toto. ff.de hæredi. inſt.auth.ſi quis in aliquo.C.de edend,vbi Doct.com.

115 Subſtitutio facta hoc modo, † quòd quis ſuccedat in bonis, & iuribus ſuperius nominatis, refert ſe ſubſtitutio talis ad omnia, per reg.iſtam.l.ſi quis ſeruum. §.fin. ff.de leg. 2. not.Deciſ.Pedam. 210.nu.3.item ſubſtitutiones omnes comprehendit clauſula omni meliori modo, poſita in fine ſubſtitutionum. l.3.§.filius. ff. de liber.& poſth.l. talis ſcriptura. §.fin. ff.de l.1. Bart.& doct.l.fin.ff. de rebus dubijs, not. l.1. C.de liber.præter.Dec. conſi. 79.col.1.Capra conſ.123.col.2.Dec.conſi. 326.nu. 13.item ſi teſtator dicat eos, refert ſe ad nominatos, Ceph. conſi. 26.nu.23.

116 Succedere dicuntur illi † ad quos relatio fuerit facta, etiam ſi ſint feminæ in feudis, Pariſ. conſi. 19.nu.68. conſi.80.nu.49.vol.2.Crau.conſil.88. nu.3. Socin.conſi. 170.num.33.vol.2.Ruin.conſi. 183.nu.1.vol. 2.Deciſ.Pedam.in term.huius reg. 22.nu.41.quamuis fęmina regulariter in feudum non ſuccedat, Ruin.conſi.40.nu.6.volum.1.Dec. conſi.269.num.4.

118 TEMPVS in vno inſtrumento † adſcriptum quando in alio repetitum dicatur, arbitrio iudicis relinquitur, vt late docet doctiſſimus Iac. Menoc. in tract.de arb.iud.lib.2.Cent.1.caſu.64. nu.4. & cum omnibus qualitatibus ſuis, cum fit circa tempus dicitur eſſe, Socin. conſil. 27. lib.4. nu.12.conſi.62.lib.4.nu.24.

119 Terminus, † omnia dicta in termino referente, in termino ad quem fit relatio repetita cenſetur, Socin.conſi. 46.lib. 4.no.12.conſi.73.libr.4. nu. 4.item not.quod prorogatio termini cenſetur idem terminus, Bart. l.1.§.poſt operis, vbi Doct. com.ff.de oper.nou.nunc.dixi ſuper amp.96.

120 Teſtamentum, ſi relatio fiat ad † teſtamentum ſeruari debent contra contenta in eo Bart. l. 1. §. fin. ff. fam. herciſ. not. l.1. ff. de recept. arbitr.l.ſi quis ſeruum. §. fin. ff. de leg. 2. Dec. in terminis conſi.687.nu.3.Bald.conſi.338.vol.2.Pariſ.conſi. 2.num.50. vol.3.

121 Teſtator ſi refert ſe ad id, † quod nõ reperitur, vel poſtea non ſequitur, an valeat teſtamentum? dic quod non, niſi teſtator vlterius proceſſerit.ita not.l.ſi donatio. C.de dona.l.Lucius.§. quiſquis il 2. ff.de leg.2. not.l.qui plures.ff.de vſufr. l. ſi quis ita.ff.de hæred.inſt. Iaſo.l.admonendi nomer.41. ff. de iur.iur. Pariſ.conſi.19.num. 17.volumin.2. item not. ſufficere inſtitutionem hæredis fieri per relationem, Doct. comm. l.aſſe toto.ff.de hæred. inſt. vbi fundatur tota iſta regul. l. iubemus.C.de teſtamen. l. hæredes palam.ff.eodem titulo, Bald. l.captatorias, quæſti.quinta.C.de teſtam.mil.Nichol.de Neapol.l.his verbis.ff.de leg. 3.

122 Teſtis referens ſe ad † poſitiones inualidas non probat, Socin. in terminis conſil. 40. column. 1. volumin.3. pręſertim in criminalibus, in quibus ſpecifice ſe referri debent, non autem ad poſitiones in genere, Corn. conſil.56. volumin.1.Crau. conſil.115.numer.8.item deponens prout in aliquo inſtrumento, quod non reperitur: an talis confeſſio præiudicet? vide Bald.l. 2. C. de errore adu.Rom.conſ.293.Aret.conſ.68.Iaſ.l.admonendi nome. 36.ff.de iur.iur.Tertio ſi teſtis in hoc iudicio aliquod dicat, pro vt aliàs dixit,optime probat,not.l.ſi ita. ff.de cond.& demonſtr.l.qui ex liberis. §. teſtamento. ff.ſec. tab.Barto. l.eos. C.de falſ. Bal.l.geſta. C. de re iud.l.iuris iurandi,& l.fi. C.de teſtib. Anch.clemen.1.de teſtibus Rom. conſilio 254. addentes ad Barto.l.aſſe toto. ff. de hæred.inſt. Quarto ſi teſtis dixerit,quod teſtator inſtituit Titium hæredem, ſed non recordari pro quibus partibus,nec aliter, valebit tamen inſtitutio talis, & erunt hæredes pro æqualibus portionibus,ſi plures fuerint inſtituti.Alexan.l.cum antiquitas, column. final. C. de teſtibus Iaſ. d.l.admonendi numer.41. Quinto teſtis ſe referens ad dictum alterius teſtis, videtur fateri cuncta, quæ ipſe dixit, Spec. in titu.de teſt. §.qualiter verſic. certum Bald. l. 3 §.quod obſeruari. C. de iur. cal. Bal. l. eos.ff.de falſis. capitu.fraternitatis,colu. 1. capitul. cum tua, column. 2. de teſtibus Alexan. conſil.134. column. 3. volumin. 1. Ripa leg. 5.§. 1. numer. 3.ff.de re iud. Sexto, & vltimo ſi teſtis ſe referat ad aliquam authoritatem, quæ non probatur, ſi ipſa non extet, non probat,niſi ipſe aſſignet rationem, Ripa.l. 1.nu. 79.ff. ſi cert.pet. not.l.1.C.de mand.princ.

123 VENDITIO facta de prædio † excepto iure coloni, qui medietatem fructuum habere debet, ſi nullus reperiatur colonus præter venditorem, illa reſeruatio, quid operetur? vide Bart.l.ſi quis legauerit. ff.de leg. 1.Angel.l.ſi in venditione. ff.com.præd. gl.l.fi.C.de tempor.appel.& Iaſ. l.admonendi nu.40.ff.de iur.iur.

124 Verba † relata hoc maxime operantur per referentia, vt in eis ineſſe dicantur, Auguſt.Ber.conſi. 140. numer. 36.volumin. 2. l.omnes.C.de præſc. 30.anno.auth.ſi quis in aliquo.C.de edendo, Bar.

l.2.C.

l.2.C.de coniug.cum emanc.liber.Iaſ.l.Marcellus
numer.14.ff.ad Treb.Alexan.l.5.§.1.numer.2.
vbi etiam Ripa.nu.5.ff.de re iud.Deciſ.Pedam.
23.nu.41.Pariſ.conſ.19.nu.68.vol.2.Crau.conſi.
88.nu.3.Socin.conſ.170.nu.33.volum.2.Ruin.
conſi.183.nu.1.volu.2.Deciſ.Pedam.110.nu.3.
Deciſ.conſil.63.nume.6.

13 Vnum tantum cum † extat, id quod refertur
ad ipſum quidem relatio haberi debet, ac ſi ex-
preſſe ad illud quis ſe retuliſſet, ita Bart.& Doct.
com.l.2.ff.de liber.& poſthu.Auguſt.Ber.conſi.
329.nu.11.volu.3.in terminis huius reg.quæ ita
ſe habet, vt tandem illam expediam, relatum eſt
in referente, d.l.aſſe toto.ff.de hæred.inſt.auth.ſi
quis aliquo, vbi Doct.com.C.de edendo.l.5.§.1.
ff.de re iud.l.in ſumma ff.eodem.l.inſtitutio.ff.de
cond.inſt.l.litera.ff.de condi.& demon.l.ſi filio.§.
pater.ff.de alimen.& cib.leg.l.ſi prior.ff.ſol.matr.
14 l.certum.ff.ſi certum per.Vnde talis eſt † quanti-
tas in termino relato, qualis eſt ipſa in termino re
ferente.l.vbi autem.§.illud.ff.de verbo.obl.l.hæc
venditio.§.huiuſmodi.ff.de contrahend.emptio.
l.quem hæredi.ff.de reb.dub.& quæ & ſunt in ter
15 mino relato ſpecificata † dicuntur in termino refe
rente.l.ſi defenſor.§.qui interrogatur.ff.de inter-
roga.act.l.pen.C.de ſenten.quæ ſine certa quant.
capitu.inter dilectos de fid.inſtrumen.capit.cum
venerabilis, de except.capitu.veniens de præſcr.
capitu.cum venerabilis, de relig.dom.nor.capit.
ſi quis homicidium.50.diſtin.Auguſt.Ber.conſi.
20.numer.9.volumin.3.conſi.93.nume.51.volu-
min.2.conſi.110.numer.22.volumin.2.Pariſ.
conſi.2.numer.50.volumin.3.conſi.1.nume.17.
volumin.4.conſi.97.numer.94.volum.1.conſil.
16 7.nu.13.vol.2.Ampl.reg.hæc procedere † in con
17 tract.in iud.& in vlt.vol.primo in † contractibus
Paul.l.admonendi nu.13.col.5.ff.de iur.iur.vbi
etiam Iaſ.nu.40.Oldr.conſi.121.Paul.conſi.322.
Iohan.Andr.in add.ad Spec.tit.de feud.§.1.Alc.
conſi.145.vol.2.vt in inueſtitura Doct.d.locis, ſe-
18 cundo in † emph.Paul.l.1.C.de inſtit.& ſubſt.
Bart.l.1.C.de iur.emph.l.ſi merces.ff.loc.Bal.l.
contractus.C.de fid.inſt.l.1.C.de epiſc.& cleric.
Rom.l.admonendi, col.2.vbi Iaſ.col.7.nu.39.1.
lectura.ff.de iur.iur.Tertio idem in priuileg.gl.c.
ſi Romanorum.19.di.gl.c.Abbate de verb.ſign.
Aret.c.præteritum.7.q.1.Ant.c.ex inſinnatione
de reſcr.c.1.col.3.de reſcr.6.Card.conſ.119.Iaſ.
19 d.loco nu.30.Quarto † in venditione Doct.com.
l.ſi quis legauerit.ff.de leg.1.Ang.l.ſi in venditio-
ne.ff.com.præd.gl.l.fin.C.de tempor.appel.Bart.
& alij.l.ſi ſic.§.1.ff.de l.1.l.legati.ff.de liber.l.Ol-
drad.conſ.164.Specu.in tit.de loc.§ nunc aliqua
verſ.59.Bal.l.qui in venditione.C.de hæred.vel
act.vend.Ang.l.locus.ff.de acq.poſſ.l.ſi quis fun-
dum.ff.de contr.emp.Secundo principaliter pro-
20 cedit in iudicijs † primo in libello glo.l.admonen
di vbi Iaſ.1.lect.nu.33.ff.de iur.iur.Rom.cōſ.21.
21 ſecundo hoc idē † in accuſatione glo.Bal.& Doct.
22 l.3.C.de nupt.Tertio in † poſitionibus Bal.l.2.C.
23 de error.adu.Rom.conſi.253.Quarto in † com-
miſſionibus gl.fin.c.1.de fid.inſtrum.not.capitul.
24 cum dilecta de cōfirm.vtili, vel inut.Quinto † in
mandatis Bal.conſi.15.numer.2.& ſequent.vo-
25 lumin.5.& conſil.181.eodem volumi.Sexto † in
prorogatione termini, Bal.& com.doct.l.1.§.poſt
operis.ff.de operis nou.nun.Bal.l.acceptam.q.7.
C.de vſur.l.1.quæſtio.10.C.de his, quæ pœn.
26 nom.Septimo in † ſententia Bart.l.1.C.de errore
calc.Imol.& Abb.c.cū Bertoldus, de re iud.Doct.
com.c.quoniam contra de probat.Imol.l.diuus.
ff.de re iud.Abb.capitulo inter cæteras, de re iud.
Alexan.conſi.123.columna.4.volumin.1.Aret.
27 conſil.75.Octauo hoc idem eſt in † compromiſſo
Aret.conſi.68.Iaſ.d.l.admonendi, numer.36.ff.de
iur.iur.vbi plura cumulat ad hæc.Tertio,& vlti.
28 ampl.reg.in vlt.vol.& primo in † teſtamentis not.
l.ſi donatio.C.de donat.l.Lucius.§.quiſquis il 2.
ff.de leg.2.l.qui plures.ff.de vſufru.leg.l.ſi quis
ita.ff.de hæred.inſt.Alexan.leg.cum antiquitas,
C.de teſtament.Bald.in tracta.de dote.p.6.priui-
29 leg.10.Iaſ.d.l.admonendi num.42.Secundo † in
Codicillis Doct.com.l.aſſe toto.ff.de hæred.inſt.
30 Tertio & vlti.procedit † in legatis, vt dixi ſupra
ampl.facit text.& ibi cō.doc.l.ſi fund.ff.de fund.
inſtr.Et ex his apparet reg.hāc locū habere in qua
libet diſpoſitione hominis: ſed quid in diſpoſi-
31 tione legis? reſpond.hoc idem procedere † tam
in lege communi, quam in municipali de l.com.
ut apparet.l.4.§.Cato.ff.de verb.obl.l.ſi Labeo.ff.
32 de ſuperl.leg.de lege † municipali habetur per
glo.c.Abbate de verb.ſign.Paul.conſ.319.in anti
quis Bar.extrau.ad reprim.uerſi.prout Bald.l.ſi
donatio C.de donat.l.1.C.de epiſc.& cler.l.in ci-
uile.ff.de legib.l.vnica verſ.omnib.C.de cad.toll.
c.1.§.ſi.qualiter olim feud.alien.pot.Ampl.etiam
33 procedere tā in fauor.ib lib.quā etiam in † pœna-
lib.& odioſis Bal.conſ.13.vol.5.conſi.181.eud.
volu.Tiraquell.in tract.de l.connubial.glo.7.nu.
186.Declaratur tamen & limitatur reg.iſta pluri
bus modis, primo quando fit relatio ad id quod
34 non † eſt.l.ſi quis fundum ff.de contr.empt.Ro-
landus à Valle, conſi.80.num.2.volum.3.gloſſ.c.
ſi Romanorum.19.diſtinc.capit.veterum.9.diſt.
l.in teſtamento ff.de cond.& demonſtrat.Secun-
35 do quando fit † ad incerta, quæ probari non poſ-
ſunt Iaſ.l.admonendi, numer 40.ff.de iur.iur.tan.
36 Pariſ.conſi.35.numer.7.volumin.1.Tertiò † non
fit ad ea, ex quibus reſultaret iniquitas, capitul.
cum eccleſia, de elect.Oldr.conſi.132.Iaſo.l.1.C.
de liber.præter.Ripa reſponſo.13.num.3.tit.de
diuerſ.reſc.Quarto declara vt licet huiuſmodi ex-
37 preſſio relatiui dicatur ſpecialis † nō tamen ſingu
laris eſt, Ruin.conſili.165 numer.8.libr.2.Barto.
l.Titius.ff.de liber.& poſthu.l.turpia.§.fin.ff.de
leg.1.l.1.ff.de vulg.Quinto declaratur, vt licet re-
38 latio ſit in referente, propriè tamen † nominata,
atque ſpecificata in relato nō dicuntur nominata
in referente, Ripa.l.ait prætor.§.ſi iudex nu.2.ff.
de re iudic.eſt enim ficta & impropria expreſſio
non vera,& propria.l.Titia.§.ſi.vel.perinde, vbi
Doct.com.ff.de verborum obligatio.Dictio enim
39 perinde † impropriatatē denotat.l.ſed ſi.§.perin
de.ff.de pet.hæred.doc.l.qui à patre.ff.de confir.
vtili.vel inutili.gl.& Bartol.l.ſacrilegij.§.1.ff ad
leg.Iul.pecul.Barto.l.1.ff.de recept.l.ſi is qui pro
empto-

emptore. columna 5. ff.de vſucapi.Alexand.cum
gloſſ.l. ſi quis vi. ff. de acquirend. poſſeſſin. conc.
40 ſimil.l.5.§.j.ff.de re iud.ibi,quaſi quę † dictio etiã
improprietatem denotat, not. l. item ait. §. item
cum gloſſ. & Doct. ff. ex quib. cauſ.maior. l.in fa-
41 ctum ff.de cõd.& dem. Sexto relatio nõ fit † ad ea
in quibus ratio diuerſificans conſiſtit Curt. iun.cõ
ſi.7.nu.12.Dec. conſi. 213. nu.6.Boer.deciſ.146.
nu.2.Cephal.con.23.nu. 102.Septimo non fit re-
42 latio † cum implicatur contradictio, Batt.& alij l.
5.§.1.ff.de re iudic.l.1.ff.de recept.Dec.conſi.47.
conſ.182.Soc.in cõſ. 139.nu.14.vol.2.cõſ.133.n.
2.eod.vol.Cepha l.cõſ.149.nu.7.Octauo fallit qñ
43 ratio † recti ſermonis nõ patitur, l.Plautius. ff.de
aur.& arg.leg. Soc. cõſ.139.nu.15.vol.1.Rui.cõſ.
182.nu.17.vol.1 Ceph.cõſ.149.nu.7.Nono rela
44 tio nunquam ad id † quod redderet diſpoſitionẽ
inutilem.l.cum vulgari.ff.de dot.præleg.l.fi.ff.de
fideic.libert.Bar.l.1.§.hoc edicto ff.de poſtul.l.cũ
ſeruus ff.de cond.inſt.l.talis.ſcriptura. §. fin. ff.de
leg.1.Rom.conſ.56. nu. 1.Gozad.conſ.87.nu.19.
Pariſ.conſ.41.nu.63.vol.2.Cephal.conſ.137.nu.
28.Ber.conſ.64.nu.32. vol.2.Decimo fallit vt re-
45 latio † non dicatur facta, quando diſpoſitio fit ab
eo, qui poteſt libere diſponere. Alba.conſ.67.nu.
74. Oldrad.conſ. 121. Dec.auth.ſi quis in aliquo
nu.34.C.de edendo conſ.184.col.fin.ver.2.Vnde
46 cimo cũ expreſſio alicuius rei pro forma † eſt non
ſufficit per relationem fieri glo. clem. 1.ver.quin
etiam de conceſſ. præb. doc. com.l. 1.ff.de liber.&
poſth.Aret.l.is ad quem.ff.de acquir.hæred.Iaſ l.
Gallus.§.idem credendum ff. de liber. & poſt.Ri-
pa l.1.nu.64.ff. de vulg.Grat.conſi 28.colu.1.vol.
47 1.Ber.conſ.181.col.2.vol.2.Duodecimo † iuramẽ
tum non poteſt interponi per relationẽ ad aliud
doct.com.c.penu. de iur. iur.Iaſ.l.ſcire col.3.ff.de
verb.obl.Tira.in tract.de leg.cõnub.gl.7.nu.189
48 Decimotertio † grauaminis expreſſio non ſufficit
fieri per relationem, cum pro forma ipſa introdu
cta eſt Angel.& Alexan.l.1.ff.de libe.& poſthum.
Ant. capitu.vt debitus, columna 2.de appel.Fel.
cap.cum dilecta, col. 18.de reſcr.clem.appellan-
49 ti de appel.Decimoquinto fallit quando † aliquid
requiritur eſſe ſimul certum, & ſimul expreſſum:
tunc.n.ſatis non eſt, fieri per relationem ad aliud
gl.c. ſi epiſcopus verſicu. certas de præb. 6. Iaſ.&
Dec.l.certũ.ff.ſi cert. pet.Dec.conſi.573.nu.9.An
gel.l.1.ff.de liber.& poſth. clem.appellanti de ap-
pella.Bald.l.minoribus ff.de his.quib.vt indignis
50 Decimoſexto fallit quando † nominatim aliquid
exprimi debet c.per tuas de ſenten. exc.c.2.eo.ti.
6.Are.l.ſi is ff.de acq.hær.cap.qm contra de ꝓbat
Decimoſeptimo fallit quando verba interpoſita
eſſe debet, vt in ſtipulatione, & in iuram. & ſimi-
lib.doct.c.pe.de iur.iur. Soc. conſi. 99. col.2.vol.
2.Bart.l.item.§.qui impleto.ff.loc.Tiraq.in tract.
de leg.cõnub.glo.7.nu. 199.Decimo octauo fallit
51 quando † fit ad inſtrumẽtum inefficax Dec.conſ.
463.nu.14.Bal.l.2.C.de error.aduoc.Decimo no
no fallit, quando deſtrueretur actus Dec.conſ.11.
nu.14.l.cum vulgari ff. de dot. pæleg. l.talis.ff.de
leg.1.Card.cõſ.68. Rom.conſ.94.Vigeſimo fallit
52 quando † contrarietatẽ induceret Dec. conſ. 163.
nu.21. Batt. l.talis.ff.de l. 1. Abb.c.eccleſia de ele.
53 Vigeſimo primo fallit vt relatio † non fiat ad alias
diſpoſitiones in teſtibus, quando agitur cũ crimi-
nali, Crau.conſ.115.nu.8.Bal.l.1.C.de epiſ.& cle
ri.Soc.conſ.40.col.1. vol.3. Corne.conſ.56.col.fi.
vol.1.Doct.leg.ſolam C.de teſtib.Bald.conſ.219.
volumine 4.conſ.385.vol.5.Bald.l.edita,colu.32.
C.de edendo Dec.conſi.37.col.4.Vigeſimo ſecun
dò fallit, qñ reſultat abſonus intellectus Abb.con
ſi.78.col.3.uol.2.clem.ne in agro §.cęterũ de ſtat.
regular.Barth.& doct.l. talis ſcripura. ff.de leg.1.
Bal.conſ.357.vol.4. conſ. 299. eod.vol.Iaſ.d.l.ta-
lis ſcriptura nu.38.Dec. conſ. 190. col.pen.Goza.
conſ.6.nu.3.Crau.cõſ. 70.nu.3.cõſ.296.col.3.Au
guſt. Ber. conſ. 198. nu.22.vol.2.conſ.30.nu.24.
54 vol.5.Vigeſimo tertio fallit † ut non ꝓcedat vltra
intentionem agentis, not. l.non omnis ff.ſi cer.pe.
Oldr.conſ.121.col.2.Abb.conſ.73.vol.2.Alex.cõ
55 ſi.48.uol.1.Vigeſimo ſexto fallit † ut nõ procedat
qñ relatio fit ad diuerſa l. fin.ff.de cal.l.neque na-
tales.C.de probat.l.naturaliter. §.nihil commune
ff. de acq. poſſ. l. Papinianus. ff.de minor. Vigeſi-
56 mo ſeptimo fallit, vt nõ fiat † relatio ad ea quę ſūt
ſpecialiter nominata, atque determinata. Barth.l.
talis ff.de leg.1.Dec.cõſ.213.col.2.l.& cohęredi.§
qui patrẽ.ff.de vulg. Bar. l.prætor §.erit.ff.vi bon.
rapt.Rõm.conſ.152.col. 1.ne videantur partes ſta
57 tim † ſe corrigere Natta cõſ. 405.nu.7.uol.2. l. nã
ad ea.ff.de cond.& dem.Bar.l.fi.§. ijdem.ff.de cõd.
indeb.Ber.conſ.121.nu.3.vol.2.Paris.conſ.19.nu.
18.vol.1.cõſ.87.nu.33.uol.3.Vigeſimooctauo fal
58 lit ut relatio † non ſit facienda, ex qua induceret
correctio voluntatis, glo. l.ſi idem.§.fi.ff.de iuriſ.
omn.iud.Bal.conſ.557. volu. 4.Ale.conſi.48.col.
4.uol.1.conſ.112.uol.3.Natta conſ.278.nu.5.uol
2.glo.& doct.d.l.ſi idem Abb. c. eccleſię de elect.
Roman.conſ.363. Aret.conſilio 121.columna 2.
59 Vigeſimo nono non fit † relatio ad id, cui non con
gruit Cephal.conſ.153.numero 58.Iaſ.l.1.colũna
ſecunda. C.de liber. præter.Trigeſimo non fit re-
60 latio ad id † quod incidenter dictum fuit. Barto.
l.fina.§.Titiæ.ff.de liber. leg. Aret. §. Apium Inſt.
de rerum diu.Ruin. conſilio 181. numero tertio
uolumine ſecundo, Dec.capitul.ſecundo, de app.
Cephal.conſilio 143.nu. 17. conſilio.107.nume-
ro. 7. Trigeſimoprimo fallit, ut niſi fiat eo mo-
61 do quo † poſſit ſpecifice ſciri.id, quod in relato cõ
tinetur, releuatoria non dicitur. Paul.conſil.139.
numero 5.Craue, in tract.de ant.temp.a.p.nume
ro 4.Deciſ.Pedam. 59.numero.4.Trigeſimo ſecũ
62 do non fit ad ea, quæ † conditionaliter ponuntur
ſed ad ea tantum, quæ diſpoſitiue habentur. Pa-
ris.conſi.86.nume.tertio volumine ſecundo. Tri
63 geſimo tertio fallit ut non fiat † relatio ad id, quód
uerisſimiliter non comprehenditur. Soc. in conſi.
86.columna 4.lib.1. Barba.conſi.32.columna pri
ma lib. 1.conſ.43.columna 2. uolumine.1.Burgos
capitulo ad noſtram, columna 16. de emptio.&
uend.Bald.l.1.columna 3.C.de ſeru.fug.Rim.cõ
ſilio 195.numero.3. Curt.conſilio 17.numero 6.
Grammat.deci.28.numero.1. Craue.conſilio 23.
numero primo. Baldus conſilio 180.uolumine 3.
Crau.conſilio 154. numero.36.Socin. Iunior con
ſilio 41.

silio 41. uumer. 7.libr. 1.Cephal.consil.273. nu-
mer. 21. Trigesimoquarto nou procedit quando
64 fit † nimis à remotis, nã ad proxima semper rela-
tio est facienda , quemadmodum dixi super am-
plia. 97. Trigesimoquinto non procedit quando
65 ordo † scripturæ id non patitur not. l. quoties. ff.
de vsufr. dixi ego in meo trac.de defin.par.1.q.3.
numer. 15.versicul. 10. fit. Pro solutione & con-
cordia vnum prædictorum distinguendo dicas
66 triplicem † esse expressiuam relationem, quarum
prima dicitur generalis, altera specialis, tertia sin-
67 gularis. Generalis † relatio est, quæ refertur ad ge-
nerale quippiam, quæ non satisfacit formæ, quia
est impropria, Ruin.l.Gallus.§.& quid si tantum,
ff. de liber. & posthum, gloss. capitul. vt circa de
electio. in 6. specialis autem relatio dicitur vera,
& propria expressio not. l. 2. §. Titius.ff.de liber.
& posthum.l.turpia. §.penult.ff.de leg.præst.l.pe
nult.ff.de duobus. reis Ange.l.pluribus.ff.de ver-
bor.obligationib.vbi inquit, quod si statutum di
68 cat † quod scriptura facta manu propria, habeat
executionem paratam, procedet etiam in scriptu
ra aliena manu facta subscripta tamen manu de-
bitoris. Nam cum subscriptio se referat ad scri-
pturam præcedentem, non secus habendum est,
ac si totum propria manu scripsisset Doct. com. l.
si ita.§.Chrisogonus,ff.de verborum oblig.Aret.l.
si per epistolam. ff. de acq. hære.& per cõsequens
subscribẽs proprie dicitur scribere, per rationem
istam, cum verba in statutis proprie sint accipien
da.l.3.§.hæc verba.ff.de nego.gest.cõc.simil.cum
super dicto, quia subscriptio reciproca dicitur ex-
pressa specialiter tamen vulgarem tãtum cõtinet,
Aret. & Bart. l.1.ff.de vulga. per l.2.ff.de liber.&
69 posth. Tertio fideiussor vere, † & proprie promit
tit eandem summam, quam reus principalis pro-
misit licet, non specifice promittat in instrumẽto
fideiussionis sed relatiue ad instrumẽtum rei prin
cipalis. Natura enim relationis est natura verita-
tis, ex coniectione scripturarũ patentis, & omne,
quod ex natura dicitur, proprie dicitur.l.legaui.ff.
de liber.leg.l.qui sic.ff.de verbor.obligat.l.Theo-
pompus.ff.de dot.præl. Quicquid enim contine-
tur in termino, ad quem fit relatio, continetur in
termino referente saltem implicite, & qui expli-
cat nihil noui facit, sed detegit.l.adeo.§.cum quis
ff. de acqu. rerum dom.& verè, & proprie dicitur
etiam illud, quod implicitè, & generaliter dicitur
Ias. l.vbi autem.§.illud col. 1.ff.de verbo.obligat.
Quòd autem quicquid est in termino, ad quem
fit relatio, contineatur in termino referente Dec.
Pedam. 23. nu.41.Paris.consi.19.nu.68.volu. 2.
Crau.consi.88.nu.3.Socin.consi.170.nu.35.vol.2.
Ruin.cõs.183.nu.1.vol.2.Ias.l.Marcellus nu.14.
ff. ad Treb. l. placet num. 22.ff.de liber.& posth.
Ale.l.ait prætor.§.si iudex nu.2.ff.de re iud.Alex.
consi. 23,nu.9.vol.7.Paris.consi.2 nu.50.cõs.18.
nu. 24.consi. 51.nu.17.vol.3.Aug.Ber.consi.20.
nu.9.vol.3.consi.93.nu.51.vol.3.consi.110.nu.2.
vol.2.consi.29.nu.11.eo.vol.Quod dictum decla
ratur hoc modo videlicet, aut quærimus an in re-
70 ferente † dicantur omnia expressè, atque specifi-
ce enumerata, quæ in relato sunt, aut verò inesse

tantum per relationem; Primo casu dicendũ est, vere in referente enumerata non esse, secundo autem casu bene inesse dicuntur, Paris.consi.25.nu.51.consi.47.nu.40.consi.7.nu.13.uol.2.consi.26.nu.30.uol.3.consi.5.nu.17.consi.23.nu.32.uol.4.consi.97.nu.94.uol.1.consi.39.nu.5.uol.3. Beneu.stracha in tract.de mercat.in tit.Mand.nu.13.Ripa.l.5.§.1.nu.2.ff.de re iud. Si uerò quærimus an disposita in relato, habeant locum in referente, tunc demum ita distinguendo dicas, aut de relato constat, aut non, primo casu aut relatum est ualidum, aut non, si est ualidum, aut potest congruere referenti, aut non, si referentis dispositioni poterit accomodari, tunc disposita in relato, & in referente locum habebunt l.5.§.1.ubi Doct.com.ff. de re iud.l.in summa.ff. eod.l.institutio.ff.de cõd. inst.Doct.com.l.si ita.ff.de cond.& dem.l.asse toto.ff.de hæred.inst.l.si prior.ff.sol. matr.l.ubi autem.§.illud.ff.sol.mat.l.hæc uenditio.§.huiusmodi.ff.de contr.empt.l.quem hæredi.ff.de reb.dub.l.si defensor.§.qui interrogatus.ff.de interrog.act.l.pen. C.de sent.quæ sine certa quant. si autẽ non adaptatur ad dispositionẽ, tunc minime procedit Ias.l.talis scriptura.nu.38.ff. de leg.1.Gozad.cõsi.6.nu.3.Cra.cõs.70.nu.3.Ber.consi.198.nu.22.uol.2.consi.30.nu.24.uol.3.sicuti non fit ad ea, quæ si fieret inutilis redderetur dispositio.Cepha.consi.137.nu.28.gl.l.fi.ff.de fideic. liber.Bart.l.1.§.hoc edicto, ff.de postul. l.cum seruus.ff.de cond.inst. Paris.consi.41.nu.65.uol.2.Ber.cõs.64.nu.32.uol.2.Ceph.consi.153.nu.58.Ias.l.1.col.2.C.de liber.præter.Si uerò de relato non constiterit, aut fit dispositio per Principem, aut per priuatam personã, Primo casu dispositio eius ualebit per ea, quæ suprà dixi amp.71.Paul.l.admonendi.nu.14.ubi Ias.nu.35.ff.de iur.iur.Si uerò fit per priuatã personam, aut constat de eius uoluntate, ut quia expresserit quicquid intellexit in referente, seruata forma, aut non, Primo casu non procedit reg.ista, quia tunc dictio relatiua nõ stat per modum conditionis, sed per modum causæ, Iaso. leg. admonendi, lectura secunda num. 30.ff.de iur.iur.dixi super ampl.8. Si uerò mens aliter haberi non potest, procedit reg. ista, ita Rolan. à Valle.consi.8.nu.10.uolu. 3.l.in testamento.ff.de cond.& dem. gloss. c.si Romanorum. 19. distin.Paris.consi.35.nume.7.uolumin.primo, ita doctores omnes distinguentes concludunt. l.1.§.1.ff.si fam.furt.sec.dicatur.l.si quis seruum.§.fin. ff.de leg.2.l.sanctio legum.ff.de pęn.Iaso. l.Marcellus numer.14.ff.ad Trebell. Pari.consi.19.num.68.uolumin.secundo. Dec.Pedam.23.numer.41.Alex.l.5.§.1.num.secundo, ubi Ripa num.5.ff.de re iud.Ruin.consi.84.nu.4.uol.1.Dec.Ped.110.nu.3.Alex.consi.23.nu.9.uol.7.Beneuen. stracha in tract.de Merc.tit.mand.nu.13.Dec.consi.63.nu.6.Ias.l.admonendi, nu.35. lectu.1.& nu. 30.lect.ff.de iur.iur. August. Ber. consilu.20.num.9.uol.3. Doc.com. ubi Dec, & Cagn.nu. 70. auth.si quis in aliquo.C.de edendo. Bart. & omnes.l.asse toto, ff. de hæred.instit. in quo loco fundatur reg. ista, quæ ultima est huius nostri tractatus de reg. iuris.

DE REGVLIS IVRIS
PARS SECVNDA.
SEBASTIANI MEDICIS
FLORENTINI IVRECONSVLTI,
Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostol.

SVMMARIVM.

1 *Similium eadem sententia est.*
2 *Negotia sunt plura, quàm verba.*
3 *Argumentum à simili, destruitur per dissimilitudinem quandam.*
4 *Similitudo sufficit, quòd sit in ratione.*
5 *Simile quid sit.*
6 *Similitudo triplici modo capitur.*
7 *Cōcurrētib. duob. similib. magis simile est eligēdū.*
8 *Similitudo est conuenientia rationis.*
9 *Ius idem statuitur, vbi eadem ratio est.*
10 *Idem quid sit.*
11 *Similitudo quo in casu procedat.*
12 *Expressio quorundam casuum non excludit similes*
13 *Simile appetit sibi simile.*
14 *Similitudo vultus, quando arguat filiationem.*
15 *Simile qualiter, & quando trahatur ad sibi simile, vel non, vide num. seq. latè.*

REGVLA I.

1 IMILIVM † eadem sen-
tentia est. l. non possunt. ff. de
leg. ibi, non possunt omnes
articuli sigillatim, aut legib.
aut senatusconsultis compre
hendi: sed cum in aliquo ca-
su sententia eorum manife-
sta est, is, qui iurisdictioni
præest, ad similia procedere, atque ita ius dicere
2 debet, conc. ratio, quia cum † plura sint negotia,
quàm verba. l. 4. ff. de præsc. verb. dixi ego in meo
tract. de leg. & stat. par. 2. q. 15. nu. 2. non possunt
omnes casus legibus complecti, d. l. non possunt,
cum qua conc. etiam §. & quia. Inst. quod cum eo.
l. 3. §. proinde. ff. de in rem verso. Crau. tractat. de
antiq. temp. par. 1. §. Propositum. num. 5. Abb. c. li
3 cet, num. 11. de simon. ubi dicit. † quòd argumen
tum à simili destruitur per dissimilitudinē quan-
dam, idem c. inter, num. 18. de transl. epi. c. consti
4 tutus, num. 5. de appel. † & sufficit quod sit in ra-
tione, licet in facto diuersitas esset, idem c. si. §. in
his, num. 33. ut lite non cont. c. quoniam, num. 6.
eod. tit. Aug. Ber. consi. 15. num. 10. uol. 2. consi. 4.
nu. 6. vol. 1. Ripa l. 1. num. 2. ff. de leg. 1. l. naturali-
ter. §. nihil commune. num. 33. ff. de acq. poss. cap.
inter, num. 75. de rescr. Alb. tract. statu. lib. 2. q. 5.
nu. 4. Bern. Diaz. tract. de regu. iur. regul. 52. Grat.
consi. 116. nu. 12. uol. 2. Soc. consi. 317. nu. 9. uol.
1. Corn. consi. 126. num. 6. uol. 3. consi. 79. nu. 8.
uol. 2. Ceph. consi. 296. num. 48. uol. 2. not. Doct.
c. dudum, de elect. in 6. Fel. c. 2. nu. 9. de sponsal.
Lambert. tract. de iure patr. 2. art. 6. q. 1. par. lib. 1.
num. 9. Tiraq. in tract. de utroque retr. gl. 5. num.
215. Asinius in Praxi iud. §. 2. c. 12. nu. 46. Socin.
Iun. l. 1. num. 117. ff. de leg. 1. l. 1. C. quæ sit longa
consuet. gl. l. 1. ff. de leg. glo. l. receptum. uer. non
cessit. ff. com. præd. l. 1. ff. depos. Bellon. inst. quib.
mod. contr. oblig. §. is quoque. nu. 6. Aug. Bero. c.
1. num. 256. de const. Pro cuius dicti declaratione
5 nonnulla prius præmittenda sunt. Et primo, † quod
simile est illud, quod eadem ratione nititur, uel
quod in effectu, & causa conuenit. Alc. l. creditor.
6 in fine. ff. de uerb. signi. Secundo not. † quòd simi
litudo triplici modo accipitur, uidelicet, impro-
priè, propriè, & proprijssimè. Impropriè pro iden
titate, l. qui liberos. ff. de uulg. Propriè pro parita-
te. l. ueteris. C. de contr. & com. stip. Proprijssimè
conuenientia accidentium ad diuersas species. c.
inter. de transl. epi. & hoc cōtingere potest tribus
modis. Primo per coniunctionem, scilicet, quan-
do duo casus, licèt numero sint diuersi, tamen
adeo simul sunt cōiuncti, ut ex mente legis idem
casus esse dicatur, ex quo fit, ut diuerso iure cen-
seri non debeat. not. l. cum qui. ff. de usuca. nam li-
cet quantitate, & qualitate, uel accidente res dif-
ferat, dicitur nihilominus eadem l. & an eandem
§. 1. ff. de exc. rei iudic. l. cum proponebatur. ff. de
iudic. Secundo modo, quando eundem effectum
habent, & potentiam, tunc prouisio in vno exten
ditur ad alterum. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff.

de lib,

de lib.& posthom. Tertio, quando simul habent quandam cõuenientiam accidentaliter; Propria tamen similitudo est cõparatio plurium casuum ad diuersos, vel vt alterum ad alterum, vt sicut se habet seruus ad dominum, ita filius ad patrem. Inst.de leg.pat.tut. vel vt alterum in altero, vt si par priuilegium est in fisco, quod in dote, par erit præscriptionis, restitutionis, & similium, not. authen.quas actiones. C.de sacrosanct. eccles. & di-
7 cam infer.latius suo loco. Tertio not. quod † vbi duo similia concurrunt, magis simile eligendum est, not.l.de quibus.ff.de leg. Quarto no. quod simile quatuor modis capi potest. Primo, vt habitus, & dispositio, secundum quam duo, quorum vterque est albus, dicuntur similes. Secundo modo, vt potentia, vel impotentia faciendi, vel non faciendi, circa quam duo homines potentes, vel impotentes, similes esse dicũtur. Tertio prout est passio, vt si duo carcerentur, similes esse dicũtur. Quarto, & vlt. vt forma, & figura, secundũ quas
8 similes esse dicũtur. Sed in proposito nostro † similitudo dicitur conuenientia rationis, pariens
9 eundem effectum, secundum quam dicitur, † vbi est eadem ratio, & idem ius statui debet.l.illud.ff. ad leg. Aquil. Ripa.l.1.num.93.ff.de volg.l.à Titio.ff.de verb.obl.gl.auth.matri, & auiæ.C quando mulier tutelæ offic.fung.gl.l.1.ff.sol. matri.gl. auth.minoris.C.qui dari tuto.poss.Bar.l. naturaliter.ff.de vsucap.Ioan. Andr.c.ignorantia, de reg. iur.in 6.gl.c.literas, de filijs presbyt. Doct.c. relatum.38.dist.c.translato, de const.Abb.c.constitutus, de appell.gl.l.si constante.ff.solu. matr. Ang. §.feræ.Inst.de rerum diuis.glo.& Doct.o.l. vbi. C. de iur.dot. Quinto not.quòd simile differt ab eo,
10 quod est idem, † nam idem est, cuius substantia vna est. simile autem, cuius substantia est diuersa.Bal.l.1.col.1.C.quæ sit longa cons. Sexto not. quòd similitudo in dubio intelligi debet quo ad omnia. Ale.l.in quartam, num.3. ff. ad leg. Falcid. præsertim quando reperitur facta à lege. Alex.l. miles.§.iudicati.num.6.ff.de re iudi.nam si in pluribus discordant, similia non sunt. Bal.l.1.in 2.nota.C.de iure emph.gl.c.non potest.vers. ecclesiæ. de præb.in 6. debet enim in multis concordare,
11 alioquin simile non dicetur. † Procedit tamen similitudo in casu, in quo facta fuit comparatio. Bal.l.curatoris.col.2.C.de neg.gest. Alex.l.quod Nerua.ff.depos. Dec. rubr. C. qui admi.nom.23. Nic.§.quia, nom.2.Inst.quod cum eo. Ber.c.quoniam Abbas.nom.105.de offic. delega. Ripa.l.in quartam.num.87.ff.ad leg. Falci. vnde seruus dicitur mortuus quo ad ius ciuile, licèt in alijs secus sit.l.quod attinet.ff.de reg.iur. Alb. tract. stat. lib.4.q.13.num.6.not. Doctor.l.Deo nobis.C.de Episc.& Cler.Crau.consi.47.nom.4. Alba. consi. 71.num.10. Abb.c.translato.de const.Dec.l.1.nu. 6.C.de transactio.glos.l. 3. ff. de per.& comm.rei vend. Bal.l.illud.C.de sacros.eccl. Crau. consi.92. num.9. Septimo not.plures effectus esse huius di
12 cti, quorum primus sit, † quòd expressio aliquorum casuum non excludit similes casus. Alb. con si.97.nu.14.etiam per verba taxatiua.l.obæs, de præd.minor.Dec.consi.281.col.2.Secundus effectus est, quòd in legibus, & statutis quod est simile, pro expresso habetur Iat.l.in eum.num.4.ff. de in ius voc. & tunc similitudo facta in omnibus intelligitur.Ias.l.miles.nom.3.ff.de re iudi.Tertio si concurrit simile legis cum simili consuetudinis sequi debemus id, quod est simile legi, nisi simile consuetudini magis rationabile sit. Ias. l. de quibus.nom.14.ff.de leg.Aug.c.de causis.nume.19. de offic. deleg. Quarto arbitrio iudicis relinquitur, stante statuto quod procedatur de similibus ad similia. Bal.in addi.ad Specu.in titu. de disp.& alleg.ver.si statuitum. etiam vsque ad pœnam inor
13 tis.gl.§.in summa.Insti.de iniur. Ber. d. c.de causis.num.18. Quinto, † omne simile appetit sibi simile.l.de pupillo.§.1.ff.de tutor. & cur. Hinc dici solet, in habentibus symbolum facilis est transitus.l.si in rem.§.item.ff.de rei vendi. vnde nominis similitudo parit affectionem.l. cum filium.§. pater.ff.de leg.2.l.facta.§.si damna.ff. ad Trebell. & nihil tam naturale est, quàm generare sibi simile.l quod si nolit.§.quoniam.ff. de ædil.edi.gl.
14 c.si.de fil.presby.in 6. Sexto not.quòd † quamuis similitudo voltus non arguat filiationem, Dyn.l. 3.§.si duobus.ff.de adim. leg. præsumptionem aliqualem nihilominus facit, sicuti identitas nominis proprij facit præsumptionem identitatis personæ. Ceph.consi.90.nume.17. Bar.l.si in rem.ff. de rei vend.l. seruum.§.si.ff.de leg.2. Ias. l. eum qui.§.in popularibus. ff. de iureior. Fel.c. significantibus, de libell.obl.Soc.consi.28.oũm.6.lib.3. Dec.l.hac consolitissima.num.18.C. qui testa. fac. post.Crau.consi.249.col.pen. Quibus ita supposi
15 tis † uideamus modo, quibus in casibus habeat locum hoc dictum, videlicet similium eadem sententia est, & in quibus etiam huiusmodi dictum non procedat.

Ampliationes.

1 Absentis longè, & † mortui, eadem sententia est. Card.clem.1.q.14.de offic. Vicar. Sylu. lib.1.num.198.c.faciat.22.q.2.c. præsentata, de testibus, ooi.c.2.de proc.in 6.add. ad deci. Cap. Thol.56.nu.2.exempl.est in capitulo, quod omnoe pôr absente Episcopo, perinde ac si mortuus esset. Innoc.c.ad abolendam.cum glo. magna, de hæred.dixi ego latè in term. in tract. mors omnia solbit.par.1.nom.95. Secundo abesse, & inutiliter adesse similia sunt. not.l. eos. ff. de ritu nupt. Cassan.consi.39.no.2.Ias.l.quoties. C. de hæred. inst.not.l.2.§.sed si.& ff. de suis, & leg. Tiraq. in tract.de leg.connub.gl.6.nom.20.

2 Actionis in factum ortæ ex sententia, † & actionis iudicati, eadem est ratio, l.actorum.C. de reb. cred. Secundo non habere actionem, & eam prorsus inutilem habere, idem est. Abb.c.ad aures.nu. 5.de præscr. Exempl. primi dicti est, actori delato, vel relato iureiurando, si iurauerit, vel ei remissum sit sacramentum, ad similitudinem iudicati in factum actio competit. Exempl. secundi est, quod sicut iudex potest reijcere illum, cui nulla competit actio, ita & illum reijciet, cui inualida actio competere dicitur.l.nihil interest. ff. de reg. iur. Spec.tit.de exc.§.nunc videndum.nu.19.

3 Aduocati, & Militis † eadem ſententia eſt, Doc. com. l. Centurio. ff. de vulg. l. aduocati. C. de aduo. diu. Iud. Exempl. quia tam hi, quàm iſti militant pro patria; Secundo aduocati, & medici tempore peſtis ſimiles dicuntur, exemp. ponit Ripa in tract. de peſte. num. 128.

4 Alienationis, & præſcriptionis † eadem ſententia eſt, Aug. Ber. c. de quarta. numer. 3. de præſc. exempl. quemadmodum per alien. transfertur dominium, ita & per pręſcriptionem. Secundò alienatio quælibet habens titulum onerosum, venditioni ſimilis eſt. l. ſtatu liberi. §. Quintus. ff. de ſtat. liber. l. fin. ff. ex quibus cauſ. in poſſ. eatur. l. litis. ff. de vſuc. pro emp. Fab. in tract. de empt. & vend. q. 2. vide. l. apud. §. auctoris. nu. 7. ff. de dol. mal. exc.

5 Alimentorum, & Piæ cauſæ † eadem ſententia eſt. l. Mela, vbi Bart. & Doct. com. ff. de alim. & cib. leg. exempl. quemadmodum actio perſonalis fauore alimentorum datur contra fundi poſſeſſorem, Rom. conſi. 88. ita ratione Piæ cauſæ, Guid. deciſ. 576. late Tiraq. in tract. de pri. piæ cauſæ. Secundo hoc idem alimentorum, & dotis exempl. quemadmodum in cauſa alimẽtorum non datur compenſatio, ita in cauſa dotis. Rol. in tract. de lucro dot. q. 105. nu. 11. Ruin. conſ. 199. nu. 9. vol. 2. dicit com. dixi ego in tract. de compenſ. par. 1. q. 14. numer. 6. Crot. l. qui liberos. nu. 113. ff. de rit. nupt. Viſit. l. 1. num. 103. ff. ſolu. matr. Curt. l. de alimentis. num. 15. C. de tranſ. Alex. conſ. 7. nu. 2. vol. 2. l. mulier. §. cum proponeretur, num. 17. ff. ſolu. matrim. Ruin. conſ. 199. numer. 9. conſi. 194. nu. 5. vol. 4. Mateſ. ſing. 146. nu. 2. Euer. in Cent. in loco, de alim. ad dotem, & ad piam cauſam. Soc. conſi. 291. nu. 12. conſi. 5. nu. 21. vol. 4. Cy. l. 1. C. de alend. liber. l. fin. C. de dot. prom.

6 Appellationis, & reſtitutionis † in integrũ eadem ſententia eſt, Corn. conſi. 50. nu. 4. volumi. 3. exempl. quemadmodum ſententia reparatur per appellationem, ita & per in integrum reſtitutionem, Mantua ſing. 471. nu. 3. Secundo hoc idem in appellatione, & ſuſpenſione. Aug Ber. c. 1. nu. 36. de iud. Tertio quemadmodum appellatum eſſe, & eſſe infra tempora appellandi idem eſt. Frãc. c. 1. numer. 20. de teſtam. 6. gl. l. vnica. ff. nil nou. appell. pend. ita nõ appellare, & tempus appellationis tranſire permittere, idem eſt. Euer. conſ. 27. nu. 40. Ruin. conſi. 4. numer. 38. vol. 5. ac ſi fruſtra appellatum eſſet. c. Romana, de appell.

7 Arbitria & iudicia † ſimilia ſunt, Doct. com. l. 1. ff. de rec. arb. exempl. quemadmodum permittitur vt eodem die, quo ſententiam tulit circa acceſſoria aliquid pronunciare, idem etiam permittitur & arbitro gl. l. quia. ff. de rec. arbi. dicam infer. latius. Secundò Arbitri, & arbitratoris idem iudicium. exempl. Socin. Iun. l. ſi quis arbitratu. numer. 66. ff. de verb. obli.

8 Arrogationis, & legitimationis † eadem ſententia eſt, Iaſ. l. cum filio, nu. 59. ff. de leg. 1. Ripa, l. ſi vnquam, numer. 57. C. de reuoc. don. Rol. conſil. 96. numer. 29. volumi. 3. conſi. 88. num. 16. vol. 1. not. l. iubemus. C. de nat. lib. Iaſ. rub. ff. de lib. & poſthum. num. 7. exempl. quemadmodum legitimatus conditionem patris ſequitur, l. cum legitimè. ff. de ſtat. hom. gl. l. 1. ff. ad mun. ita etiam arrogatus, & adoptiuus, l. ordine. ff. eod.

9 Attentatorum, & ſpolij † eadem ſententia eſt, vbi non habemus differentias inter hæc iudicia conſtitutas. exempl. ſicut poſſeſſorium eſt plene demandandum executioni ante ingreſſum petitorij, ita & ſententia ſuper attentatis, quia attentatum ſapit naturam veri ſpolij. ita in termi. Quint. Mand. in comment. attent. forma. 14. Priuilegio. 4. gl. 4. cauſam, & cauſas. Belli, & peſtis eadem ratio
10 eſt, exempl. quemadmodum tempore † belli non currit præſcriptio, c. tranſmiſſa, de præſcrip. ita etiam tempore peſtis. Bar. l. naturaliter. ff. de vſucap. Pau. l. cum notiſſimi. C. de præſcri. 30. vel 40. an. Euer. in loco a ſimili. nu. 2. in terminis.

11 Beneficij, † & vlt. volunt. eadem ratio eſt, Iaſ. l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap. c. auctoritate, de conc. præb. in 6. exempl. licitum eſt decidere caſum in materia beneficiali per leges loquentes in vlt. vol. Bal. l. 2. §. ſed etſi, nu. 17. C. com. de leg. gratia enim omnis, quæ eſt fauorabilis, æquiparatur magis vlt. vol. quàm contractui, Bart. l. ſi quis arbitratu. ff. de verb. oblig. Doct. c. ſi tibi, de præb. in 6. Pariſ. conſi. 119. vol. 4.

12 Capituli, † & Minoris eadem ſententia eſt, Doct. cap. ſignificauit, de appell. Pariſ. conſi. 92. numer. 28. exempl. quemadmodum capitulum reſtituitur, ita etiam & minor. §. fina. inſtit. de aut. tutorum.

13 Citationis, & Appellationis † eadem ſententia eſt. Dec. c. cum ſit. nu. 55. de appel. vbi Aug. Ber. exemp. cui competit defenſio, competit & appell. ſed ille, qui citare poteſt, defendere ſe ipſum poteſt, ideo ſimilitudo procedit.

14 Commodati, & precarij † eadem ratio eſt, quia in neutro transfertur dominium, ſed vſus tantum rei. item vtrũque conſiſtit tam in re mobili, quàm immobili. l. 2. §. fi. ff. de prec. l. 1. ff. commod. not. l. 1. ff. de precario. Euerard. in loco, à Commodato ad præcarium.

15 Comparationis literarum, † & Teſtis eadem ſententia eſt, Ruin. conſi. 48. nu. 9. vol. 4. exempl. quemadmodum per teſtes ſatis probatur, ita & per comparationem literarum, vt ibi late.

16 Compromiſſi, & tranſactionis † eadem ratio eſt, Gratia. conſil. 110. nume. 30. vol. 2. exempl. quemadmodum tranſactio non valet de re liquida, ita nec etiam compromiſſum, Doct. l. ſi cauſa, l. ſi diuerſa. C. de tranſact. Barto. l. eleganter. ff. de cond. indeb.

17 Conditionis, & modi idem † iudicium eſt, Iaſ. l. ſi Titio, nu. 8. ff. de l. 1. exempl. quemadmodum quæ ſub cõditione poſita ſunt adimpleri debent, ita etiam quæ ſub modo. Iaſ. d. loco.

18 Cõſuetudinis & legis † eadem poteſtas eſt. Ab. c. clerici. nu. 4. de iud. Aug. Ber. c. quæ in eccleſiarum. nu. 30. de Conſt. conſuetudo enim eſt altera lex. l. minime. l. ſi de interpretatione. ff. de legib. l. de quibus, eodem titulo. Dixi ego late in tract. de leg. & ſtat. par. 2. q. 14. nu. 7.

19 Contractus, & Delicti † eadem ratio eſt. exempl. quemadmodum iudex iudicando ſequi debet conſuetudinem, vel ſtatutum loci contractus, ita

etiam statutum, vel consuetudinem delicti.l.omnem.ff.de iud.l.Doct.com.l.cunctos populos.C.de summa Triu.& fide Cath. Parpalia l. 2. nu.52.ff. sol.matr.Ioan.Annib.l. post contractum nu. 104. ff.de don.Ioan.Villemota.l.diuus.nu.70.ff.ad leg. Corn.de sic.Ias.l.cunctos populos nume 69.C.de summa Triu.& fide Cath.l.1.n. 4. C.de seru.fug. quod intellige quoad formam, non autem quo ad pęnam.Mantua sing. 28.nume.1.anth.quia in pronuncia.C.vbi de crim.ag.oport.Secundo hoc idem est in Contractib.& iudicijs, Decis.Pedam. 65.num.8.Ias. Aut.sacramenta pub.nume.77.C. si aduers.vend.Dec.c.quanto, nu.6.de iudic.quia in iudicijs quasi contrahitur. leg. 3, §.idem.ff.de pec.sed minor se obligare non potest in contractu, ergo nec etiam in iudicijs. Ex quo sequitur tertio idem iuris esse contractus, & quasi contractus. Cagnol.l. qui cum alio. nume.16.ff.de reg. iur.Rom.cons 280.Comens. cons.176.Decis.Pedem.65.nu.8.Bauer.l.cum filio nume.126.ff.de l. 1.Bart.l.licet.§.idem nume. 12.ff.de pecul.Quarto eadem ratio est contractus, & distractus, nam quemadmodum attenditur consuetudo loci contractus, ita etiam attendi debet consuetudo loci distractus.l.item.§.1. ff.de pet.hæred.gl.l. de tutela.C.de in integr.rest.Paul. l.actione.C.de transl.l. pen.C.de d. lo.cap.de illis de sponl.impub.Quinto, & vlt. contractus, & vlt. vol. eadem ratio est. Cin.c.quod semel.nu.19.de reg.iur.in 6.Cagnol. l.cum tempus numer. 6. eod. tit.ff.Tobia Inst.de testam.numero 21. in princ. Nicol. §. 1. num, 9. Inst.de lege.Fus. Can.toll. Lancelot. lege Centurio.nume.213. ff.de vulg.Bened. l.qui deportantur.nu.16.C.de hęred.Inst.Paul.l.seruum.§.eum. nu.2.ff.de leg.1. Alex. cons. 77. nume. 27.vol.4. idem.d.l.seruum nume. 7. l.1.nu.10.C.de Inst.& subst.Dec.cons.56.nu.6.cons.387. num.3.Bart.l. receptum.nume.6.ff.comm.præd. Faber.in tit.de leg.Fus.Can.toll.nu.1.Grat.cons.66.nu.16.vol.2. exempl.si quis interrogatus sit, an ipse velit relinquere fundum Sempronio, ille autem respondeat cui alteri quàm sibi? Videtur Sempronio reliquisse.quia idem est in contractibus, Bar.l.1.§.si quis ita.ff.de verb. oblig.idem l.pactum. ff. de pactis.l. seruum,§.eum.ff.de cond.& dem.Bald.l.vnica.C. de lege Fus.Can.toll. C.in l.1.C.quando nō pet. patr.Doct.l.si diuortio.ff. de leg. 1.Grat.cons.12. numer.39.vol.1.cons.55. nu.23 eod.vol.Soccin. cons.75.nu.10.vol. 1.Corn.cons.199.nume.56. vol.2.cons. 30. nu.1.vol. 1.cons. 151.nu.9 vol.2. Ceph.cons.138.nu.39.vol.2.Curt.cons.75.nu. 5. Afflict.decis.166.n.1. Tiraq l.si vnquā, ver. donatione nu.247.C.de reuoc.don. Romul. l. filius familias.§.Diui.nu.184. ff. de leg. 1.Soc.Iun.l.cum filio.nu. 73.ff. de leg.1.l.stipulationes nu. 149. ff. de verb.oblig.

20 Creditoris, & legatarij † eadem sententia est. exempl. sicut non præstatur cautio a creditore, ita nec etiam à legatario, Paul.l. fin.C.de pet.hær. Euer.in loco à simili.nu.2.

21 Culpæ latæ, † & doli eadem sententia est. not. leg.quod Nerua, ff. depositi, l. 1. §. 1.ff.si mensor fals.mod.dix.Exemp. quemadmodū quis aliquid agens dolo punitur, ita etiam quando actum aliquid esset lata culpa, Bart.l.quod te. ff. si cert.pet. Vidal.l.in illa,nu.12.ff.de verb. oblig.l. ex depositi,nu.5.ff. de act.& obligat.

22 Dare † in solutum, & soluere, idem iudicium est not.l.si mulier. ff. de cond.& dem.l.2.ff.de calumn. Fel.c.veniens, de testibus. l. Iulianus. ff.de cond.& dem.Dec.consil. 280. nu. 5. idem est dationis, & promissionis Socinus Iun. l. stipulationes,nume.54.ff.de verb.oblig. l.si fundum.§. Titio de deleg.1.

23 Decedere † absque filijs.& decedere absque hęrede, simile est. l. ex facto.§.fin.ff.ad Senatuscons. Treb.Bertr.cons.176.nu.9.vol.2. nam appellatione liberorum veniunt quandoq; etiam extranei hæredes, l. Libertum, §.1.ff.de rit.nupt.

24 Decretum † Iudicis, & sententia, æquiparantur, Bald.leg.1. C. de contrah. empt.vnde decretum iudicis, sententia interlocutoria dicitur, Fel. c.consultationem, de offic. deleg, Doct. l. fin. §.si plures, ff.de dam.infe. Ias. l. nec quicquam. §. vbi decretum, ff.de offic.Procur.Spec.tit.de rest.in integr.§.2.in fine.

25 Delicti,& contractus, eadē sententia † est Plotius in tract. de in litem iur.§.4.num.53.latius supra, nu.19.

26 Deportati, † & mortui, eadem ratio est, quia deportatus mortuus dicitur ciuiliter, l.1.§.qui habebat.ff.de bon.poss.cōtra tab. Dixi ego latè in meo tracta.Mors omnia soluit, par.2.nu.45.

27 Diei feriatæ † & loci sacri, eadem sententia est, Abb.c.Ecclesia,nu.6.de immun.eccl.

28 Dominij, & † iurisdictionis, idem iudiciū est, Sebast.Sapia l.ius dicētis nu.61.ff.de iurisd.omn. iud.not.l.qui fuere, ff.de stat. hom. Dec. cōs.474. nu.11.Item dominij, vel quasi dominij.Ias.l.3.§. ex pluribus, ff.de acq.poss.l.eum qui, §. Publiciana, ff.de Publici.§.sed istæ, Inst.de act.l.1.ff.de pol lic. Euer.in loco a simili,nu.3.

29 Donationis † Ciuilitatis,& donationis agnationis, idem iudicium est. Bald.cons. 49. vol.2.l.1.§. si quis seruum, ff.de politi. Idem donationis inter virū,& vxorem,& inter patrem, & filium, Curt. l.Pactum, C.de collat. l.donationes.C.de don.inter vir.& vxor. Vnde si vna prohibetur, & altera permissa minime creditur. Tertio hoc idem iudicium est donationis, & legati, gl.Bart.& Doct.leg. Marcellus, §. Paulus, ff de donat. causa mort. l.illud.ff.eod.tit.Zas.l.1.§.si quis, nu.4.ff.quorum legatorum.

30 Dotis filiæ, & † dotis ecclesiæ, eadem sententia est, Aug.Ber. Rubr. de Iure patr.nu.33.& seq. c.quoniam, nu.84.eod.tit. cons. 4. nu. 5.vol.2.& nume.28.de com.attestatur idem Aug.Ber.d.Rubr.de iure patr.nu. 33.gl. & doct. c. cum sicut, de cōsecr.eccl.Rofred.in tit.de iure patr.vers.sequit & hoc saltem respectu dotis dandæ; nam sicut officium paternum est dotare filiam, ita officiu constructoris ecclesiæ, est dotare illam, not.d.c.cum sicut & l.fin.C.de dotis promissi.not.c.nemo, de cōsecr.dist. 2. Abb.c.ad audientiam, de eccl.æd.fic. Paul. de Cittad.in tracta. de Iure patron. numero 9.& sequenti. Secundo dotis, & causa studij,

eadem fertur sententia, Ripa l.1.num. 139.ff.sol. mat.vnde pro stipen.Doct. bona sunt tacitè obligata, sicuti in causa dotis, not.l.assiduis, C.qui potior. in pig. hab.Item instrumentum præsumitur prius ratione studij, sicuti pro dote, not.l.Pomponius.ff. fam.ercis. Ripa d.rub.ff.sol.mat.nu.140. Tertiò dotis,& alimentorum, idem iudicium fertur, Decis.Pedem.124.nume.3. Grat.consil.148. nu.2.vol.2.dixi super.num.5. Quartò dos,& pia causa, pari ambulant passu,l.cum is,§,si mulier,ff. de cond.indeb.exempl.quemadmodum mandatum re integra non finitur fauore dotis, ita nec etiam fauore piæ causæ, l.si ego, §.1.ff.de iur.dot. Bal.l.mandatum.C.man. Quintò dos, & donatio propter nuptias, pari ambulant passu, nam vtriusque pacta pari iure seruari debent.l.fi.C.de don. ante nup.§.1.Auth.de æqua.dot.Sextò & vlt.dos 35 assimilatur legitimę in dispositione iuris August. consi.25.nu.3.vol.2.

31 Ecclesiæ, & pij loci, † eadem sententia est, Doct.com.l.omnia.C.de epis.& cler. §. pro tēporalibus, Auth.de eccl.ri.gl.l.illud, C.de sacrosan. eccl.c.2.de rest.in integ.6. Abb.c.1.eo.ti.exempl. quemadmodum contra ecclesiam non præscribitur, nisi spatio 40.annorum,c.de quarta, de præsc. ita nec contra pia loca,d.§.pro temporalibus. Secundò Ecclesiæ, & pupillorum idem iudicium 37 fertur, August.Ber.cap.1.nume.36.de iudi.glo.& com.scrib. l.res publica, C.quibus ex cau. maior. exempl. quemadmodum pupilli in integrum restituuntur,ita & ecclesia, Doct.com.c.auditis, de 38 in integr.restit. Tertiò ecclesia æquiparatur fisco, Doct.l.fin.C.de sacrosan.eccl.§ finimus, Auth.de non alie.aut perm.exempl. quemadmodum Prælatus præsumitur acquirere ex bonis ecclesiæ, auth licentiam, C.de epis.& cler.§.interdicimus, Auth.de eccl.ti.ita etiam acquisita per officialem fisci præsumuntur de bonis officij, gl.l.defensio- 39 nis.C.de iure fisci,lib.10.Doct.l.cum oportet, C. de bon.quæ lib. Quartò & vlt. Ecclesia similis est causæ Piæ,not.auth.hoc ius, C.de sacrosan.eccle. exempl. quemadmodum bona ecclesiæ alienari 40 non possunt absque debita solennitate adhibita, c.2.de reb.eccl.non alie. ita & bona in subsidium pauperum relicta, Fel.c.de quarta, de præscr.

32 Electionis, † & postulationis, deciditur idem iudicium, Dec. rubr.de postul. Præla.numero 4. in terminis.

33 Emancipationis, † & legitimationis, eadem sententia est Dec.consi.367.num.1 Socyn.consi. 65.num.6.lib.3. Dec.consi.150. l.iubemus, C.de emanc. liber.

34 Emphyteusis, & feudi, † eadem sententia fertur, Marauta in tract.de ord. iudi.par.3.num.87. Crot.l.4.§.Cato, nume.62.ff.de uerbo.oblig. ubi etiam Horm. Dec.num.301. Alex.consi.30.num. 36.vol.1.Ias.l.Gallus.§.instituens, nume.25.ff.de lib.& posthu. Dec.c.cæterum.nu.12.de iud.consi. 435.nu.8.consi.614.nu.6. Aug.Ber.consi.93.nu. 22.vol.2.consi.120.num.19.eod. uol.consil.152. num.21.volu.2.consi.127.nu.14. vol.1.Ripa tit. de diu.rescr Resp.10.nu.19.Parif.consi.12.num. 42.volu.1.Rol.consi.60.nu.14.uolu.2.consi.78. num. 8.eod. vol.consi.59.num.14.vol.2.consi.13. nu. 14.eod.vol. Ceph.consi.29.nu.3.vol.1.Afin. in Praxi iud. §.7.cap. 5. limit. 48. nu.4.Exempl. quemadmodum emphyteuta vtile habet dominium tantum, ita etiam feudatarius, glo. l.1.ff. si ager vect. vel emph. pet.l.possessores. C.de fund. patr.lib.11. Bart.l.1.C.de Publ. Doct.l.si quis, §. differentia, ff.de acq.poss. Secundò emphyt.priuati, & emphyt.eccl.æquiparantur, Ruin.consi.117. nu.3.vol.1. Tertiò emphyteutæ, & vsufructuarij, eadem est sententia, Aug.Ber.consi.54.nu.4.vol.3. consi.129.num.2.vol. 1. Quartò & vlt.emphyteusis, & census æquiparantur in iure. contractus enim censualis emphyteuticus nuncupatur, Doc. com.c.constitutus, de relig. dom.Rom.sing.560. & in vtroque soluitur annua pensio.

35 Excommunicationis, † & interdicti, idem iudicium fertur, Dec.c.ad hęc,in 3.not.de app.in term.

36 Exhæredatio testatoris, † & exhæredatio statuti, æquiparantur in iure, Socin. consi. 76.nu.10. vol. 3. Bart.l.1.§. sciendum, ff.de suis,& leg.l.emptor, §. fin. ff.de rei vend.l.si certum, §.Lucius, ff. sol. matrim. Paul.consi.25.num.31.vol.3. Secundò idem iudicium fertur exhæredationis, & exclusionis fœminæ, Albert. Brun.in tract.stat.Artic.10.nu.14.cum simili.

37 Exilium, & bonorum † confiscatio æquiparantur in iure, Doc.§.cum autem. Inst.quib.mod.ius patr.pot.sol.l.1 §.quidam ff.de bon.poss.contra tab. Doct.l.Deo nobis, C.de Episc.& Cler.

38 Falcidia, & Trebellianica, † pari iure censentur, August.Ber.consi.79.nu.4.vol.2.Curt.consi. 70.num.17.appellatione enim vnius altera continetur, l. cohæredi,§. cum filiæ, ff. de vulg.l.iubemus, C.ad Trebell.et quemadmodum de legatis ad pias causas non detrahitur, nec etiam altera, Doct.l.Marcellus, ff.ad Trebell.

39 Fideicommissi, & Trebellianicæ, † eadem est sententia, August.Ber.consi.39.numer.70.vol.1. Secundò fideicommissis per omnia legata sunt exæquata, l.1.ff.de l.1.

40 Fideiussoris, & hypothecæ † eadem sententia est, Socin. Iun.l.1.num.46.ff.de leg. 1.l.fideiussio, §.fin. ff.de const. pec. Vnde sicut mulier sine consensu viri prohibetur fideiubere, ita & pignori dare, Tiraq. tractat. de leg. connub.gl.3.versi. contracter, num.101.

41 Feudi, & emphyt. idem iudicium † est, Clarus §.feudum, quæst. 3.Socin.consi.167.nu.24.vol.1. Alex.l.diuortio, §.si fundum, nu.3.ff.solu.matri. Ruin. consi.116.nu.14.vol.4.Aug. Ber. c.in præsentia, nu.333.de prob.consi.93.num.10.volu.1. Menoch. in tracta. de adipisc. Rem.4.num.387. d.xi super.num.34.

42 Filijfamilias, & Monachi, † eadem sentētia est, Lambert. in tract. de iure patron. artic. 10.q.7.1. part. lib.2. Secundò de filio ad Piam causam, c.in præsentia, de prob. l. hac consultissima, §.ex imperfecto, C. qui test. fac. poss. c. cum esses, de testam. Tertiò hoc idem filij, & serui, Cum. consil. 73. leg. si filio. ff. de donat. causa mort.l.cum aliquis. C. de iure delib. not. auth.ingressi, C.de sacrosa. eccl.l.donationis, C.de don.inter virum, &

vxo-

vxorem, Quartò adoptiui filij, & legitimi, idem ins disponitur, §. in plurimis, Inst. de adopt. l. pen. C. eodem titu.

43 Fiscus, & ecclesia, † æquiparantur, not. l. fi. C. de sacrosan. eccl. gl. c. quid ergo, 23. q. 4. glo. c. auditis, de in integr. rest. dixi super. nu. 31. Secundò hoc idem de dote dicendum est, not. l. dotis, C. de iure dot. glo. l. 2. C. de priuil. fisci. Similiter & tertiò hoc idem de fisco ad minorem. glo. l. si procurator, §. fi. ff. de iure fisci, Doct. l. à diuo Pio, §. sed si, ff de re iud. habent enim omnes tacitam hypothecam ex contractu secum inito, l. aufertur, §. fiscus, ff. de iure fisci. l. assiduis, vbi not. C. qui pot. in pig. hab. Quartò, & vlt. fisci, & Piæ causç, idem est iudicium, Dec. c. ex epistolæ, num. 15. de prob. Grat. consi. 95. num. 24. volu. 1. Ceph. consi. 255. num. 49. vol. 2.

44 Furis, † & morosi, eadem est sententia, Plot. in tract. de in lit. iur. c. 52. nu. 75. & c. 35. nu. 80.

45 Furiosi, † & ignorátis; eadem est sententia, Ias. l. rogasti, §. si à furioso, ff. si cert. peta. Idem est furiosi, & mente capti, Fulgos. consil. 80. not. l. si furiosi, C. de nup. l. humanitatis, C. de impub. l. fin. §. 1. ff. de tut.

46 Gabellæ, † & collectæ, eadem sententia est, Corn. consi. 199. num. 5. volu. 1. idem est gabellarum, & vectigalium, Aegidius Boss. tract. de exactot. nume. 4.

47 Gratiæ Pontificis, † & ultimæ voluntatis eadem est sententia, c. si pluribus, de præb. 6. c. authoritate, de præb. 6. dixi super. nu. 11.

48 Hæredis, † & donatarij. eadem est sententia, Ioan. Annibal. l. post, num. 233. ff. de don. l. donationes, §. fi. ff. eo. tit. vbi idem Ioan. Annib. nu. 20. Secundò hoc idem hęreditatis, & legatarij, Besu. l. re coniuncti, num. 50. ff. de lega. 3. l. triplici, ff. de verb. sig. l. cum quęstio, C. de leg.

49 Hæresis crimen. † æquiparatur crimini læsæ Maiest. ad hoc, vt post mortem vtrunq; conueniri possit, gl. l. Manichæos, C. de hęret. l. fi. C. ad l. Iul. Maiest. Spec. tit. de hæret. nu. 5.

50 Honor vitæ † comparatur, & grauissima infamia morti, l. iusta, cum glo. 1. l. etiam, ff. de man. vin. l. isti quidem, §. fi. ff. de eo, quod met. cau.

51 Hospitalis, † & ecclesiæ eadem sententia est, Fel. c. de quarta, de præscr. dixi super. nu. 31.

52 Instrumenta, & testes, † ęquiparátur, l. in exercendis, C. de fi. instru. gl. c. cum à nobis, ver. testimonia, de testib.

53 Inundationis, † & hostilitatis, eadem sententia est, Alber. l. cum vnus, §. si propter, nume. 1. de bon. auct. iud. poss. Exempl. eodem modo minuitur pensio mercedis rei emphy. quæ per inundationem occupatur, ac si ab hostibus detenta fuisset, not. l. 1. C. de iure emphyt. Aegid. Boss. trac. de rem. merc. in princ.

54 Iudicis, † & testatoris, eadem ratio est, Paul. l. non est mirum, nu. 6. ff. de pig. act. Ias. Rubr. ff. de iud. nu. 5. l. si is, qui pro emptore, nume. 322. ff. de vsucap. Bar. l. qui testamento, §. eum, num. 2. ff. de testam. l. licet §. idem, num. 10. ff. de pecu. Socy. l. filiofamilias, §. diui, nu. 80. ff. de leg. 1. Io. Annib. l. ... potest, nu. 355. ff. de leg. 1. Crot. l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 13. ff. de verb. obli. Secundò hoc idem Iudicis dati, & Iudicis prorogati, Imo. l. ex consensu, de appel. Doct. l. episcopale, l. si qui ex consensu. C. de episc. aud. Euer. in loco, à simili, nu. 2. dicens, quod sicut à iudice dato appellatur, ita etiam à iudice prorogato.

55 Iudicij, & arbitrij, † eadem sententia est, l. 1. ff. de rec. arb. ibi. arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. conc. Spec. tit. de arbit. §. differt. Secundò iudicij, & contractus, idem iudicium est, l. 3. §. idem, ff. de pecul. dixi super. num. 19. Fulg. consi. 138. Pau. l. licet, §. si filius, nu. 7. ff. de pec.

56 Iuramenti, † & uoti, eadem est sententia, Aug. Ber. c. in pręsentia, num. 100. de prob. Item & secundò, iuramentum, & fides, æquiparantur. ambo enim absque interitu animæ omitti non possunt, c. ad aures, de his, quæ ui, met. cau. c. cum dilectus, eo. tit. c. si uerò, de iureiur.

57 Iurisdictionis, † & dominij, idem est iudicium, Dec. l. ius dicentis, nume. 41. ff. de iurisdict. omn. iudicum.

58 Iurispatronatus, † & emphy. eadem est sententia, Corn. consi. 24. num. 31. vol. 2. Bar. l. iusiurandum, §. si liberi, ff. de oper. lib.

59 Legati, † & fideicommissi, eadem est sententia, l. 1. ff. de lega. 1. ubi per omnia exæquata sunt legata fideicommissis, §. sed non vsque, Inst. de leg. l. 2. C. com. de lega. Secundò legati, & stipulationis, Corn. consi. 210. num. 4. vol. 1. consi. 213. nu. 1. uolu. 1. Tertiò hoc idem legati, & donationis, Anch. consil. 102. legatum enim est donatio quædam, l. legatum, de leg. 2. dixi ego in tract. de defi. par. 2. defin. 78. Quartò hoc idem legati, & mandati, Socy. consi. 172. colum. 9. uolu. 2. l. etsi. ff. de adim. leg. Quintò legati rei pignoratæ, & legati rei alienæ, Ias. l. si res. ff. de leg. 1. Sextò hoc idem legati, & beneficij, Oldr. consil. 58. c. quia, de concess. præben.

60 Legati, † & Procuratoris ad litem, Cag. Rubr. offic. eius. num. 10.

61 Legis, † & consuetudinis, eadem sententia est, Dec. c. clerici, num. 14. ff. de iud. Ceph. consi. 272. nu. 139. volu. 2. Secundò legis, & testatoris, Alex. l. sæpe, num. 2. ff. de re iud. Ias. l. sancimus, num. 5. C. de verb. signi fi. Mant. singu. 122. nu. 3. August. Ber. c. Raynutius, nume. 205. de testam. l. si ita, ff. de man. testa. l. si quis ita, ff. de lega. 1. §. disponat, Auth. de nup. Bal. l. maximum vitium, C. de libe. præt. Ias. auth. res, quæ. C. com. de leg. Secundò legis, & contractus, Dec. cap. ex epistola. nume. 2. de prob. Tertiò legis, & feudi, Burg. c. si uenditor, columna 7. de emptio. & uendit. Alber l. fina. C. de fideiussor. Fulgos. consil. 235. colum. 1. Quartò legis, & sententiæ, Barto. l. 1. C. de summa Trini. & fide catho.

62 Legitimæ, † & lucri dotis, eadem sententia est, August. Ber. consilio 42. numero 30. volumine 1. Ripa titu, de priuileg. cred. §. si sponsa, nume. 15. idem est iudicium legitimæ, & dotis, Socyn. l. Centurio, numero 145. ff. de vulga. dixi super. numero 30. Tertiò hoc idem in legitima patroni, & filij, Ias. l. cum antiquis, numero 9. C. de inoffic. testamen.

63 Legitimationis,& adoptionis,† Cur.conf.t 38. num.12.Secundò idem iudicium eft legitimationis & fucceffionis, Cur.confi.136.num.6.Tertiò legitimatio,& emancipatio pari paffu ambulant, idem confi.84.nu.8. Quartò legitimatio,& arrogatio æquiparantur in iure. Iaf.Rubr.C.de pofth. hære.infti.Alex.confi.2.col.8.volu.1. Quintò legitimatus filius filio legitimo æquiparatur,§.reliqui, Auth.quib.mod.nat.effic.fui.

64 Libelli,† & fententiæ,idem iudicium eft,c.licet, de fimo.cap.qualiter, & quando de accufa.idem eft libelli, & appellationis, Deci.Pedemonta.4. nume.4.

65 Libertatis † & Piæ caufæ,eadem fententia eft, Aug.§.appellantur.col.4. Infti.de exc.Iaf.l.captatorias, C.de teft.mil.l.fi vnus, C.de tefta.l.fi fundum.§.Stichum.ff.de lega.1. Bald.l.2.C.de fideic. lib.l.fi iure, C.de man.teft. Alex.l.Centurio.ff.de vulg.Neg.in tract.de pig.& hypo.par.6.memb.3. nu.24.Crot.l.1.num.10.ff.folu.mar.Iaf. l.fi unus, nume 8.C.de teftam.l.difcretis, nume.13.C.qui teft.fac.poff.

66 Liberti,& vafalli, † idem eft iudicium, Spec.ti. de feudo, §.quoniam.verf.17.Bald.l.liberti,C.de ope.libert.Iaf.l.filiusfamilias,§.Diui, nu.31.ff.de leg.1.l.fi non fortem, §.libertus,ff.de cond.inde. Secundò procedit regula hæc de liberto ad legitimatum,Iaf.l.ex facto. ff.de vulg.

67 Locationis,† & venditionis,eadē ratio eft, Aegi. Boff.in tract. de remiff. merc.nu.43.Auguft.Ber. confi.137.nu.3.vol.1.confi.143.nu.2.volu.1.Secundò locationis , & emphyteufis , eadem ratio eft, Cagno.auth.qui rem, nu.8.C.de facrofanct. eccl.Iaf.l.1.nu.14.C.de iure emphyt.

68 Mādatum procuratoria, † & mandatum iurifdictionis,æquiparantur, Barb.c.fuper literis, col. 3.de refcr.c.vno,de offi.leg.Idem eft mandati particularis, & vniuerfalis, l.eius, §. quas verò, vbi Doct.ff.fi cer.pet.l.& quia,ff.de iurifd.omn.iudi. Abb.c.fed nec, nume.5.ne cler.vel mon.Niger.l. lex mandata, nume.7.ff.de officio eius. l.1.nume. 140.ff. eod. Iaf.l.more, nume.20. ff. de iurifdict. omn.iudi.

69 Manumiffionis,† & mortis,eadem fentētia eft, l.fimilis, ff.de folu.cum fimi.

70 Matris,& auiæ, † idem iudiciū eft,auth. matri, & auiæ. C.quand.mul.tut. offic.fung. Bald.confi. 113.lib. 2.

71 Matrimonij † carnalis,& fpiritualis, idem iudicium eft, Quin.Mand.in Reg.16.canc.q.34.nu.5. Collectan.c.de multa, nu.11.de præb. Boer.deci. 1.nu.18.Abb.c.licet,num.5. de transla.epifc.Iaf. auth.fi qua mulier,nu.2.C.de facrofan.eccl.Dec. auth.ingreffi, num.21. C.eod.titu. Marfil.fingu. 215.num.3.Aug.Bero.in c.in præfentia, nu.488. de prob. Pari.confi.37.num.10. vol.4.confi.62. num.12.eodem volu.Rol. confi.33.num.18.vol. 3.Lamber.tracta.de iure Patr. Artic.1.5.q.1.par. num.7.lib.2.artic.17.q.7.num.9.Socy.confi.92. lib.1.c.inter,de transla.epifco.Similiter procedit de matrimonio fpirituali ad carnale, c.quoniam, 4.porrò, vt lite non conte.c.cum inter,de elect.c. ficut, 7.q.1. Tertiò hoc idem de matrimonio ad teftamentum, Iaf.l.cum donationis, C.de tranfac. l.a C.de infti.& fubft. Quartū matrimonij putatiui , & matrimonij ficti , eadem ratio eft, Decif. Ped.77.nu.20. Exemp. primi dicti eft, quemadmodum quis duas vxores habere non poteft, ita nec etiam duo beneficia curata.

72 Medici, † & obftetricis, eadem ratio eft , cum ambo de imperitia teneantur, Barb.trac.de Præft. Card.lib.6.num.40.lib.2.ubi Doct.C.com.de le. l.item, ff.ad leg.Aquil.caufam , de prob.

73 Mercedis, † & alimētorum, eadem ratio eft, l. 3.C.de inf.exp.l.qui filium, ff. vbi pup.edu.deb.

74 Militis,† & facerdotis, eadem fentētia eft, nam omnia priuilegia vni conceffa, ad alterum extenduntur, Barto.l.neque.§.deportati, ff.de mil.teft. Bal.l.milites,C.eo.tit.Imo.l. Centurio, ff.de vulg. Iaf.l.fcimus,§.fin autem,nu.6.C.de iure deliber. Secundò militis , & Doctoris , eadem fententia eft, l.aduocati.C.de aduo.diu.iud.Gra.conf.116. nu.3.vol.2.confi.129.num.4.volu.1. Tertiò hoc idem militis,& ecclefiæ, idem ius ftatuitur, l.Lucius,§.1.ff.de teft.mil.c.relatum, de teftam. ceffat enim Falcidia tam in teftamento militis, quàm Piæ caufæ, gl.l.fi vt proponis, C.de rei uend.gl.c. inquirendum, de pec.cler.c.apoftolicos, 12.q.1.

75 Minor,† & pupillus, fimiles funt, quando minor habet curatorem, l.fi curatorem, C.de in integ.reft.l.cum minores, C.fi adu.rem iud.l.3.ff.ex quib.cau.maio.l.1.§.diuus, ff.ad leg.Corn. de fic. l.metum, ff.de his, quæ ui met. cau. Secundò minor & fifcus æquiparantur, glo.l.fi procurator,§. fin ff.de iure fifci. Tertiò hoc idem furiofi,& minoris, glo.l.2.C.de cur.fur.Bal.c.1.de Ben.Fra.in vfib.feud. Quartò minor , & ecclefia, in materia reftitutionis in integrum, æquiparantur, c.1.c.auditis, de refti.in integ.gl.l.res publica, C.in quib. cauf.maior.

76 Monachi, † & filijfamiliàs, eadem fentētia eft, Doct.com.l.fi vnus.ff.de pact. Secundò æquiparatur feruo, no.Doct.l.quod feruus.ff.de poffl.glo. c.non dicatis, 12.q.1.Cagno.l.in perfonam,nu.6. ff.de reg.iu.vbi latè.

77 Mortis Ciuilis, † & naturalis, eadem fententia eft, glo.c.placuit ii 2.13.q.1. l.quod attinet, ff.de regu.iur. Alex.in l.pupillari, nu.4.ff.de vulg.dixi ego latè in meo tract. Mors omnia foluit, par.1. nu.70.& feq.in terminis.

78 Mutui contractus † & ftipulationis cōtractus, æquiparantur, Bonig.Lomina, nu.1.ff.fi cer.pet.

79 Negligētia craffa † æquiparatur delicto, glo.c.fi de fuppl.negl præl.item,& fecundò,æquiparatur dolo, gl.l.quod Nerua, ff.depofiti.

80 Notorij,† & teftis,eadem fertur fentētia, Iaf.l. Barbarius, ff.de offic.præt.Fulg.confi.204. Alber. l.Dominus, ff.de teftam.Idem eft notorij, & fententiæ, Iaf.l.fi verò,§ 1.ff.qui fatifd.cog.l.emptorem.ff.de act.empt.

81 Nobilitas, † & fcientia, æquiparantur quò ad promotionem, fcientia enim nobilitat, Barb.c.poftulafti, de refcr.nor.c.de multa, de præb.Barb.c. accedens, vt lit.non cont.glo.l.prouidendum, C. de poftul.c.tua, de confang.& affi.

82 Orphanotrophi, † & quiuis hofpitalarij, fimiles

les sunt tutorib. & curatorib. l. orphenotrophos, C. de episc. & cleric. §. 1. Auth. de eccl. tit. Clem. quia contingit. §. illi, de relig. dom.

83 Pacti, statuti, & legis, eadem † sententia est, quia quicquid potest fieri per vnum, & etiam per aliud fieri potest, l. fin. C. de fideiussor. Cagn. l. nec ex precario, nu. 6. ff. de reg. iur. Decis. Pedem. 20. num. 2. Decis. 100. nu. 10. Rol. tract. de lucro dot. q. 57. num. 7. negatiuè tamen secus est, idem Rol. d. loco, quæstio. 30. nume. 11. q. 24. num. 9. Bal. in tract. de præscr. 4. par. 4. per. princ. q. 13. nume. 8. Marania in tract. de ord. iud. 4. par. distin. 16. nu. 64. Abb. c. si diligenti, nume. 3. de for. compet. c. sacrosancta, nume. 4. de elect. Ioan. Annib. rubr. ff. solu. matrim. num. 484. Mars. rubr de prob. nu. 46. Cagn. l. fin. num. 101. C. de pact. Bertr. l. hac edictali, nu. 42. C. de sec. nupt. Ale. consi. 157. nu. 3. vol. 5. l. alia. §. eleganter, nume. 7. ff. solu. matri. Ruin. cons. 119. nume. 9. volu. 4. Ias. l. properandum, §. sin autem, nu. 9. C. de iud. l. non impossibile, num. 8. ff. de pact. Dec. c. 1, numer. 6. de const. Mant. sign. 160. nume. 2. Bart. l. 1. §. familiæ, nu. 3. ff. de publ. & vectig. Bart. l. Cæter. nu. 18. ff. eod. & non procedit, quando in contractib. attenditur mens, in legibus autem verba, Bart. l. alia, nume. 12. ff. solu. matrim. l. cum allegas, nume. 7. C. de vsur. l. 2. numer. 3. C. quæ sit longa consuet. Ripa. l. nemo potest, nu. 71. ff. de leg. 1. Socin. consi. 116. nume. 12. vol. 4. Paris. consi. 16. num. 21. volu. 3. Corn. consi. 276. num. 7. volu. 4. Rol. consi. 61. nu. 10. volu. 3. Cephal. consi. 5. num. 53. vol. 1. Curt. consi. 122. numer. 10. Gremmat. decis. 103. num. 115. Asinius in Praxi iud. §. 32. cap. 2. lim 1. num. 2. Petrus in tractat. de iure test. nume. 4. l. fin. C. de reb. alien. non alien. Curt. in tractat. de sequestr. q. 22. numer. 76. Iacob. Menoch. tractat. de recuper. poss. Remed. 9. nume. 378.

84 Patroni, & patris † emancipantis, similis est ratio, §. præterea, Instit. quib. mod. ius patron. pat. soluitur.

85 Peculij, & dotis, † eadem ratio est, Ias. l. 1. cum gl. C. vnde vir, & vxo. gl. l. quod debet, ff. de pecul.

86 Personæ, & causæ, eadem ratio † est, Ias. l. more, ff. de iurisdict. omn. iud. Bart. l. qui plures, ff. de vulg. Secundò hoc idem personæ, & temporis, Ge liaula. l. Centurio. ff. eod. Lancel. l. precibus, ff. de vulg. Dec. cons. 65. Tertiò personæ, & causæ, l. qui furere, ff. de stat. liber. l. si quis inquilinos, ff. de iniusto rupto, Fulgos. consi. 45. Quartò personæ, & loci, idem iudicium est l. 1. §. Offilius, ff. ne quis eum, qui. c. sicut, de consecr. dist. 1. Quintò de vna persona ad aliam, l. 4. C. de testam. Sextò personæ, & patrimonij, idem iudicium est, Ange. consi. 179. column. 5.

87 Personatus, & beneficij, † idem iudicium est, c. dudum, il 2. §. lite, de elect.

88 Pestis, & belli, † eadem ratio est, Anto. c. cū dilecti, de dolo & cont. Bart. l. naturaliter, ff. de vsuc. c. ex transmissa, de vsuc. quemadmodum enim valet testamentum cum minore numero testium factum tempore belli, ita etiā tempore pestis: tempore enim necessitatis leges cessare dicuntur.

89 Petitionis hæreditatis, † & rei vendicationis, eadem est ratio, Bart. l. vna, C. de lat. lib. toll. l. si autem, §. sed si, num. 1. ff. de re vend. Item petitionis, & delegationis, eadem sententia est, Thom. l. 2. §. quod si, nume. 2. ff. sol. matrim.

90 Piæ causæ, † & libertatis, eadem sententia est, Ias. l. quidā, ff. si cert. pet. l. 1. C. de com. seru. man. Rom. auth. similiter, C. ad leg. Falc.

91 Populi, † & principis, eadem ratio est, not. Doct. l. Barbarius. ff. de offic. præsid.

92 Possessionis, & obligationis, eadem † sententia est, Alex. l. 1. num. 11. ff. de acq. poss.

93 Principis, & consuetudinis, eadem † sententia est, Gozad. consi. 90. nu. 18. consuetudo enim est altera lex, l. de quib. l. minime, ff. de legib. l. si de interpretatione, ff. eod. princeps autem est lex animata in terris, l. princeps, ff. de leg.

94 Prælati, & tutoris, idē † est iudicium, Aug. Ber. consi. 61. nu. 22. volu. 1. & vsufructuarij, Zal. l. hoc edicto, §. vsufruct. nu. 8. ff. de ope. nou. nunc.

95 Priuilegij, & testis, † eadem ratio est, c. cum dilecta, de confirm. vti. vel inuti. Secundò hoc idem de priu. ad stat. Rom. consi. 199. & consi. 126.

96 Probationis, & sententiæ, † eadem ratio est, Alex. l. à Diuo Pio. §. si super. nu. 6. ff. de re iud. not. l. lege. ff. de manumiss. cum similibus.

97 Præscriptio habet vim † pacti, Bal. & Flor. l. si ædes. ff. de serui. vrb. præd.

98 Procuratoris, † & delegati, eadem sententia est, Doct. com. l. more, ff. de iurisd. omn. iud. Petr. l. non idcirco, §. fin. ff. de iud. Ioan. l. 1. ff. de procur. Dec. c. cum causam, nume. 6. de appel. dixi super nu. 68. Secundo idem est de Procuratore, & Magistro, Afflict. decis 308. num. 7.

99 Promissionis, † & traditionis, eadem sententia est, Rim. l. legem, C. de pact. leg. cum certum, C. ad leg. Falcid.

100 Pupilli, & Reipublicæ, eadem † sententia est, l. qui solidum. §. etiam, C. de iure Reipu. lib. 10. l. Respublica. ff. de leg. 2. Exempl. quemadmodum sententia diffinitiua, lata contra pupillum indefensum, est ipso iure nulla, gl. l. cum & minores, C. si adu. rem iud. ita etiam lata contra rempubl. Secundò idem est de pupillo ad ecclesiam, Doct. l. libertos, C. de exc. tutor. gl. leg. respublica. C. ex quib. caus. maior. Exempl. quemadmodum pupillus non potest alienare rem immobilem, etiam authoritate tutoris, nisi vrgente debito, & interueniente decreto iudicis, ita etiam est in ecclesia. Euer. in loco, de pupillo ad Ecclesiam.

101 Quasi contractus, & contractus, † idem iudicium est, gl. c. decet, de immu. eccle. 6. Fallit quando dispositio concepta super quasi contractu est odiosa, vel pœnalis, gl. ver. processus, d. c. decet. vnde cōtractus in ecclesia celebratus valet, quamuis contrahentes peccent: secus autem est in quasi contractu, qui in odium exercentis illum non valet in ecclesia celebratus, Bald. c. 1. de tregua, & pace, Abb. c. 2. de constit.

102 Ratihabitio æquiparatur mandato, † c. ratihabitio de reg. iur. in 6. Zas. l. de accessionib. nu. 15. ff. de diu. & tempor. præscr. l. si ego, ff. de neg. gest. l. communis. §. procurator. ff. de acq. poss. l. qui cum, §. fin. ff. de sol.

Rele-

103 Relegatio morti ciuili similis est, not.c.† qualiter, & quando, de accusat. Abb.c.tuæ, de pœn. Zas. l.ad cognitionem, ff. quib. ex caus. in poss. eatur. Doct.§.relegati, Inst.quib.mod. ius patr.pot.solu. Bart.in tract. de bannit.nume.6.dixi ego in tract. Mors omnia soluit, part.1.nu.50.

104 Rescripti, & testamenti, † eadem sententia est, Thom.Gram.decis.59.nu.50.not.l.qui testamentum, C.de testam.

105 Respublica, † minor, ecclesia, pupillus, & fiscus æquiparãtur, Doct.l.republicam, C.de Iure Reip. lib.11.l.respublica, C.quib.ex causis maiores.leg. qui solidum, §. etiã, ff. de leg.2. Doct.in rub. C. de iure fisci.gl.l.Imperatores, ff.de re iud.

106 Senectutis, & sterilitatis, eadem † sententia est l.sed est quæsitum, ff.de liber.& posth.l.sed sterilis ff.de act.empti, Paris. cons.29.nu.51.volu.2.

107 Sentẽtiæ, & libelli, eadem sententia † est, Mãt. sing.475.nu.1. debet enim esse sententia conformis libello, c.licet Heli.de sim.c.qualiter & quando, de accusat.l.vt fundus.ff.com. diuid.Secundò hoc idem sententiæ, & statuti, Aug.c.cum omnes, nu.18.de const. Tertiò sententiæ, & probationis.l. lege Iulia, ff.de manumiss.Bald.§.1.tit.hic finitur, in vsib.feud.Rom.auth.similiter, 1.special. C. ad leg.Falc.Fel.c.in nostra, de testib.Quartò sentẽtiæ, & trãsactionis, l.nõ minorem.C.de transact.Quintò hoc idem sententiæ, & testamenti, l.seruis.ff.de manumis.Doct.l.hac consultissima.§.ad eã, C.qui testa.fac.poss.l.1.vbi Doct.ff.de testam. Sextò sententiæ, atque præscriptionis, cap.1.de lit.cont.6. Septimò sententiæ, atque conclu. Mars. leg.1.§.si quis, vlt°, colum. 6.de quæst. Octauò sententiæ, & statuti, Signor.consil.56.nu.6.Rom.cons.399. l.1.C.si plures vna sent. Nonò sententiæ diffinitiuæ, & interlocutoriæ vim diffinitiuæ habentis, gl.c.fin.ver.Ioannes, de elect.6.Bald.l.iunioribus, C.de his, qui b.vt indign. Decimò sententiæ, & iuramenti, not.l.Doctori, C.de reb.cred.Specul.tit. de rest.in integr. part.3.lib.2.Zas.l.ait prætor, §.si damnetur, ff.de iureiur.

108 Serui & Monachi, † eadem sententia est, glo.& Doct.c.cum olim, il.2.de priuileg. l.cũ fundus, §. seruũ.ff.si cert.pet. Aug.Ber.c.in præsẽtia n.108. de probat.Secundò seruitus æquiparatur morti, l. seruitutem, l.quod attinet. ff. de reg.iur.dixi ego in tract. Mors omnia soluit. p.1.nu.50.

109 Simoniæ, & vsuræ, eadẽ † sententia est, August. Ber.rubr.de vsur.nu.18. consi.217.nu.14.volu.3.

110 Societatis, † & spõsaliorum contractus, eadem est ratio, Ioannes in tract.de arte test.lib.2.c.1.nu. 4.vbi sicuti inter socios communicantur bona ita inter virum, & vxorem. l.coiri.ff.pro socio.l.ex aduerso.§.cum socero, ff.solu.matrim.

111 Spurij, & serui, eadem † sententia est, Afflict. decis.99.nu.2.

112 Statuti, & consuetudinis, eadem † sententia est Aug.Ber.consi.167.num.8.volu.1. Secundo hoc idẽ statuti, & rescripti, Ias.l.si quis, §.si is, nu.16.ff. quod quisque iur. Tertio statuti, & vit.volunt.Ias. l.sicut, nu.3.C.de testam.mil. non tamen procedit circa derogationem iuris communis, quia in hoc plus operatur statutum, Ripa l.nemo potest, nu. 38.ff.de l.1.Soc.Iun.l.hæc verba, nu.19.ff.de l.1.

113 Stipulationis, † & legati, idem iudicium est, Socin. l.cum filio, numer.78.ff.de leg.1.item stipulatio, & iudicium æquiparantur, Bart.l.licet.§. idem.ff. de pecul.

114 Studiorum causa, † & dotis causa, æquiparantur, Doct.com.l.1.ff.solu. matr. vnde sicut petenti dotem non obstat exceptio compensationis, l.1. §. taceat, C. de rei vx. act. ita nec Doctori sua stipendia petenti, Alber. l. 3. C. de compens. Item quemadmodum donatio facta filiæfamilias causa dotis valet, leg. Pomponius. ff. fam. ercisc.ita valet donatio causa studij facta Iason.& alij.d.l.1. ff.solut.matrimon.

115 Substituti, & cohæredis, eadem † sententia est, Socin. l. hæc verba, nu.47.ff.de leg.1.vbi inquit, quod idem iudicatur de cohærede, quod de substituto.

116 Testamenti, & statuti, † eadem sententia est, Brun.tract.stat. artic.6.nu.67. dixi super.nu.112. Secundo hoc idem testamenti, & sententiæ, Alex. consi.4.nu.2.volu.7. l.seruus.ff.de manumiss.Tertio testamenti & rescripti, c.1. authoritate, de præb.6. Quarto testamenti, & contractus, Socin. Iun.rubr.de verb.oblig.nu.206.Quinto testamenti, & iudicij, Ias.l.iustè, nume.5.ff.de acqui.poss. Doct.com.l.non est mirum, ff.de pign.act.l.solẽr, ff. de alim. & cibar. leg.Bart.l. centesimis, §.fin.ff. de verb. oblig. Sextò testamenti, & com. opinionis, Corras. tract.de com. opin. tit.3.lib.1.nu.23. Septimo testamenti & legis. est enim voluntas testatoris altera lex, §.disponat, Auth.de nupt.Pau. l.si quis legauerit, num.2.ff. de leg.1.

117 Testis, † & accusatoris, similis ẽ ratio, Aug.Ber. c. 1. nu. 25. de accusat. Secundò testis, & iudicis, eadem sententia est, Manc. sing.224.nu.2.Tertiò testis, & instrumenti, dixi super. num.52.Quartò testis, & tutoris, Ang.in tract.de testib.q.2.nu.16. l.munerum.ff.de muner.& hon.l.si quis.ff.quemadm. testam. aper. Vnde quemadmodum testis consanguineus repellitur, ita etiam tutor, l. lex Cornelia, ff. de iniurijs, l.& affinitatis, ff.de procurat. Vital.in tract. clausul.§.sed an iudex, nu.3. l.humanitatis.ff.de exc. tutor.

118 Transactionis, & sententiæ, † eadem est ratio, Ias.l.age, C.de transact.l.non minorem, eodem titu. Calder.consi.97.column.3. Cum.consil.156. Secundo hoc idem de transact. ad compr. Socin. consi. 300. volu. 2.l. post rem.ff. de transact.Ber. consi.26.num.2.vol.3.

119 Trebellianicæ, & Falcidiæ, eadẽ † sententia est, Ripa l.in quartam, nu.29.ff. ad leg.Falcid.

120 Tributi, & decimæ, † eadem sentẽtia est.c.tua nobis, de deci. Vnde quemadmodum in tributis non datur compensatio, ita nec etiam in decimis, gl. c.decimæ, 16.q.1.Doct.l.3.C.de compens.dixi ego in tract.de compens.par. 1.quæstio. 38.num. 3.& q. 24.num.2.

121 Tutoris, & Prælati, eadem sententia est, † Mãt. sing.463.Dec.c.reprehensibilis.col.3.de appel.gl. l.non ignotum, C.de adm.tutor.Secundò tutoris & Magistratus.l.fin.ff.de Mag.conue.Tertiò tutoris, & Syndici, Dec.cons.297.l.1.§.defensores. ff. de mu-

de muner.& honor. Quarto Tutoris, & procuratoris, Dec.l.si pecuniam, nu.6.ff.si cert.pet. Mant.sing.467.nu.1.Quintò tutoris,& testamentarij,l.Diuus.ff.si cui plusquam per leg. Falc. Mant.sing.464.Sextò hoc idem tutoris,& executoris, Rom.cons.428.nu.7.

122 Venationis,† & aucupationis, eadem sententia est, vt piscationis, Doct.§.feræ, Inst. de rerū diuis. Euer.in loco à simili,nu.2.

123 Venditionis,& permutationis, eadem † sententia est, Decius cons.697.nu.14.Secundò venditionis,& locationis, Iacob.Menoch.tract.de arb.iud. lib.2.Centur.1.Cas.77.nu.2.

124 Vltimæ voluntatis, & iudicij,† eadem sententia est, Iacob. Menoch. tract. de recuper.poss.Remed.15.nu.278. l.non est mirum ff. de pign.act. Ro.cons.72.cons.186.col.1.Secundo vlt.volunt. & statuti,Rom.cons.399.col.2.Ias.l.non solum,§. morte,col.21. ff.de oper. noui nunc.l.si verò, §.si testator,nu.10.ff.de l.1.l.nemo,nu.9.ff.eod.l.si diuortio,nu.7.ff.de verb.oblig. l.cum quidam.n.5. C.de verb.sign. Grat.cons.21.nu. 17.cons.40.nu. 5.volu.1.Socin.cons. 31. nu. 3.vol.1.Paris.consil. 19.nume.29.vol.2. Rol.cons.93.nu. 3. vol.2.Soc. iun.l.hæc uerba numer. 18.ff.de leg.1. Tertiò hoc idem vlt.uolunt.& contractus, Dec.cons.Pedam.85. nume.15. Bart.l.pactum, nu. 1.ff.de pact.Ripa.l. ita stipulatus,nu.5.ff.de uerb. oblig. Soccin.cons. 25.nu.7.vol.4.Paris.cons. 32.nu. 71.vol.1. Curt. cons.176.nu.11. Rom.cons. 399. nu.4.Cagnol.l. cum quid,nu.69.ff.si cert.pet.

125 Vsucapionis, † Publicianæ, eadem sententia est, Alex.l.1.§.hęc,nu.6.ff.de acq.poss.Declaratur præsens tractatus pluribus modis, Primò vt destruatur per dissimilitudinem traditam, Abb.c.licet,nu.11.de Simon.Secundo sufficit quod sit in ratione,licet in facto diuersita esset, Abb c.fin.§. in alijs,nu 73.vtlit.non cont.Ripa,c.inter,nu.75. de relcri.Alber.tract.stat.li.2.q.5.nu.4.Grat.cons. 116.nume. 12. uol.2.Socin.cons.47.nume.9.uol. 3.Fel.c.2.nu.9.de sponsal. Tertiò procedit,quādo est similitudo in eo, in quo fit comparatio, quod sufficit,licet in alijs diuersitas esset, Doct. c. quemadmodum,de iureiur.c.relatum, 38.dist.Quartò similitudo debet sumi a pari ratione,uel maiori, secus autem a minori, Bald.l.illud.C.de sacros anct.Eccles. Quintò not. quòd allegans similitudinem,eam probare tenetur, qua probata,ei standum est, donec probetur contrarium. Specul.tit. de disput.& alleg. §. Post hoc,nec sufficit allegare dissimilitudinem in genere, sed esse debet dissimilitudo in eo, in quo fit comparatio, Abb. c. translato,de const. Sextò non procedit, quando similitudo non est simpliciter, sed secundum quid, Doc.d c.relatum. Septimo non procedit in dispē sationibus, not. l. ius singulare ff.de legibus,c.in causis,de re iud.Octauo, quando similitudo,fuisset in aliquo accidenti, tunc non esset idem iudicium,ut si ex pallore iudicetur aurum, id quod oricalcum est. Nono, quando non est simile in eodem genere,sed metaphorice, & æquiuoce. Decimo non procedit, quando aliter in iure expresse prouisum est, quia expressum facit cessare tacitū, l.fi.C.de pact. Vndecimo fallit in odiosis, in quibus esset dictio taxatiua.gl.l.2. C. de patr. qui fil. distra.Duodecimo nō procedit, vbi agitur de correctione legum,not. Doct.auth.quas actiones.C. de sacrosf.eccl.Tertiodecimo non procedit, vbi essemus in materia priuationis,quæ nō imponitur, nisi expressè dicatur.gl.c.fi.de iut.patr. Decimoquarto non procedit,data instantia,c. sicut urgeri.1.q.1.Quintodecimo non procedit, si in dispositione diceretur, quod verba intelligi debeāt ad literam.Bal.l.2.C.de patr.qui fil. distr. Decimosexto non procedit, si per similitudinem lex traheretur ad præterita,gl. c.detestanda, de concess. præb.in 6. Decimoseptimo non procedit in lege dura,not.l.prospexit.ff.qui,& à quibus. Decimooctauo non procedit in casibus,de quibus dixi in tract.de leg.& statu.par. 3.q.17. Decimonono ad hoc, vt dictum tale procedat, requiruntur duo extrema habilia; extremum scilicet à quo, quod debet esse certum, & extremum ad quod, quod debet esse dubium,l.in testamento.ff. de condi.& demonst.l.comparationes.C.de fide instrum.Vigesimo non procedit, quando statutum imponeret pęnam alicui, habito respectu ad priuilegium alicuius personæ, quia tunc nulla potest fieri extensio.gl.§.item,Inst.de act. Vigesimoprimo non procedit, quando in parte læderetur ius commune,vel naturale.Paul.l.lege.C.de legit.hæred. Vigesimosecundo non procedit ex dicto testium, Bal.l.conuenticulam,C.de episc.& cle.Vigesimotertio not. quod licet in materia correctoria procedatur strictè,& non fiat extensio.gl.uer.hi qui, clem.de ætat.& qualit. tamen vbi agitur de salute animæ,fit extensio de simil.ad simila,Io. And. c.ex tenore,qui fil.sint leg.Bart. auth,sacramenta puber.C.si adu.uend. Abb.c.quæsiuit, de diuort. Dom.c.pro humani.§.fi.de homic.in 6.Ant. c.ad eminentiam,de sent.excom. Vigesimoquarto lex quæ aliàs ad similem casum non extenderetur, si facta esset in fauorem Reipub. extendi posset ex identitate rationis. Bat.l.si constante,col.9. ff. sol. matri.l.2.§. exercitus. ff. de his, qui not. infam.l. quemadmodum, C.de agri.& censi.lib.11.Rom. consi.105.Vigesimoquinto no. quod licèt lex esset exorbitans, nihilominus in casu, in quo esset exorbitans nisi extenderetur ad similia, tunc fieri debet extensio.glo.clem. 1.de sepultur. Io. Andr. rubr.de apost.c.si ciuitas, de sent.exc.in 6. Doct. l.non dubium.C.de leg.Vigesimosexto not.quòd quando vna tantum ratio potest reddi,ex illa possumus deinde extendere legem.Abb.c.fi.de resc. Franc.c.suggestum.de appell.Fel.c.translato, nu. 14.de const. Vigesimoseptimo & vlt.no.quod aliquid dicitur simile iudicis arbitrio. Fel.c.translato,num.11.de const. Marsil,l.quæstionis, nu. 14. de quæst. & not. quod quemadmodum identitas est triplex, nempe in genere in specie, & in numero,not.l. 1. ff.de vulg.Rebuff.in praxi benef.ti. de vnion.gl.fi.ita similitudo dicitur triplex, videlicet necessaria, vt quando fit similitudo à lege. l.fi. ff. si quadr. pauper. fec.dic.à qua non potest appellari, nam à statuto legis non appellatur, l. si qua pœna.ff.de verb.sign.Alia est probabilis, vt quando fit

do fit à iudice, & tunc si iudex in hoc errat, potest appellari. §. si quis. Auth. de instr. caut. & fide. Tertia est, quæ fit ab aduocato, vt quando arguendo adducit ad intentionem fundandam similitudinem. Iul. Ferret. in tract. de mil. iust. num. 225. ex quibus redditur expeditus tractatus, quo habetur, similium eadem sententia est.

SVMMARIVM.

1 *Verisimilium ratio habenda est.*
2 *Verisimile quid sit.*
3 *Imaginem falsitatis habet, quod verisimile nõ est.*
4 *Iudex iudicare potest ex verisimili*
5 *Verisimilitudo colligitur pluribus modis.*
6 *Verisimilitudo magis, quàm potentia considerari potest.*
7 *Causa, quæ nocet magis, quàm illa, quæ prodest, considerari potest, quando verisimilitudo adest.*
8 *Verisimilitudo est cognata naturæ.*
9 *Verisimilitudo est alleganda.*
10 *Actus vnicus non facit quem verisimiliter bonum, vel malum.*
11 *Verisimilitudinis causa cessante, cessat effectus.*
12 *Verisimile est, quòd frequentius accidit.*
13 *Interpretatio fieri debet secundum verisimilia.*
14 *Ius non corrigitur, quando verisimilitudo prodest.*
15 *Verisimile vnum tollit alterum.*
16 *Verisimilibus duobus datis, attenditur verisimilius.*
17 *Verisimilitudo vbi cessat, cessant etiam præsumptiones iuris.*
18 *Verisimilium ratio quibus in causis sit habenda, latè discutitur.*

REGULA II.

1
ERISIMILIVM † ratio habenda est. c. inspicimus, de reg. iur. in 6. ibi, inspicimus in obscuris, quod est verisimilius. conc. l. si seruus plurium. §. fi. vbi Doct. ff. de leg. 1. Bart. l. si fuerit. ff. de rebus dub. Imol. l. si ita. ff. de lega. 1. c. quia verisimile. vbi Fel. de præsumpt. Bal. consi. 75. vol. 1. Cagnol. l. semper. num. 6. ff. de reg. iur. Ias. consi. 160. uolu. 4. Dec. consi. 272. num. 10. August. Ber. c. nauigant. num. 26. de viuris, & consi. 161. num. 25. volum. 1. Corn. consi. 55. num. 11. volu. 3. consi. 293. num. 9. volu. 1. Paris. consi. 139. num. 7. volu. 4. consi. 88. num. 33. volum. 3. Franc. de Aret. consi. 159. num. 6. l. non est verisimile. ff. quod met. causa. l. peculium. §. 1. ff. de pecul. l. si filius. ff. eo. l. Nesennius. ff. de negot. gest. l. quæro. §. inter. ff. loc. l. amicissimos. ff. de exc. tut. l. 3. §. 1. ff. de testibus. l. si. ff. de fideic. libert. l. si ita. ff. de manu. test. Grat. consi. 64. num. 31. volu. 2. consi. 135. num. 10. volum. 1. Ancha. consi. 224. nu. 5. Crau. consi. 8. nume. 5. Rol. consi. 1. nume. 70. volum. 5. consi. 61. nu. 35. eo. uol. consi. 11. nu. 68. eo. nolu. Curt consi. 179. nu. 9. uol. 2. l. fideiussor. §. fin. ff. de fideiussor. l. sanctio, de pœn. l. triplici. ff. de verbo. sign. l. 1. C. ad leg. Corn. de fals. l. 1. C. de his, quæ vi met. cau. §. 1. Inst. quib. ex caus. man. non poss. l. fi. C. de usuris. c. sollicitè. de rest. spol. cap. literas. de turetu. c. quoniam, ut lite non contest. c. cum P. de purg. can. l. 1. C. ad leg. Corn. de fals. l. 3. C. de his, quæ ui mer. caus. c. fi. de renunc. c. fi. de offic. Vic. in 6. c. in fidei. de hæret. lib. 6. c. 2. de fil. presby. 6. l. milites. C. de quæst. & c. in generali, de reg. iur. libr. 6. Pro declaratione huius dicti uniuersalis, quia quilibet tractatus debet inchoari à difinitione, vt latè dixi in tractat. de defin. part. 1. num. 1.

2 Not. primo, † quòd verisimile dicitur id, quod verum videtur, & est vero simile. l. miles. §. mulier. ff. de adulter. Ghirl. tract. de quæst. & tort. q. 3. nu. 10. vnde credibile est, quod verisimiliter dicitur. l. 1. C. quæ res pign. oblig. poss. l. obligatione. ff. de pignor. l. cum in testamento. ff. de reb. dub. sicuti quod verisimile non est, incredibile est. l. Mæuius.

3 ff. de leg. 2. l. cum de indebito. ff. de prob. † & falsi imaginem habet Bal. l. 1. C. de seru. fug. Ias. l. si extraneus. num. 8. ff. de cond. ob causam. Dec. consi. 94. num. 2. consil. 644. num. 6. Paris. consi. 83. nu. 25. uol. 1. consi. 55. num. 6. uolu. 4. Crau. consi. 61. num. 9. Port. consi. 20. nu. 4. Fel. c. auditis. de præscrip. Euer. in loco à verisimili. num. 11. Marsil. in Praxi crim. §. expedita. num. 25 Rebuf. tracta. de testibus. num. 64. Gozad. consi. 18. nu. 12. Cepha. consi. 204. num. 11. volu. 2. Iacob. Menoch. tract. de arbitr. iud. lib. 1. q. 76. num. 10. lib. 2. Centur. 1. cas. 45. num. 1. Secundo no. quòd verisimile quid dici iudicis arbitrio iudicatur. Cardin. clem. causam, de elect, Ripa tract. de peste, tit. de priuileg. cont. temp. pest. num. 107. Iaf. l. admonendi, num. 121. ff. de iureiur. Bal. l. 1. col. 3. C. de confess. Tiraquel. l. si vnquam. in princ. num. 53. C. de reuo. don. Gomes. in commen. cancell. in reg. de verisi-

4 mil. q. 5. Menoch d. cas. num. 4. Tertio not. † quòd iudex iudicare debet secundum verisimile, quod iuri communi magis conuenit. Tiraq. d. loco, nu. 6. & Iacob. Menoch. num. 3. nam illud est propriè verisimile, quod iuri communi conuenit. Innoc. c. auditis, de præscr. Bal. c. 1. de rescr. Ant. c. in nostra. de testib. Dec. c. bonæ, de appell. Dyn. c. inspicimus de reg. iur. in 6. 1. cum sint, eod. tit. Oldra.

5 consi. 16. Quartò not. † quòd verisimilitudo colligitur pluribus modis. Primo ex comparatione rerum ad inuicem, vel comparatione rei ad pretium. l. 1. ff. de reb. dub. Secundo ex vicinitate scripturarum. l. si seruus. §. fin. ff. de testam. Tertio ex dignitate personarum. l. Titia. §. Seia ff. de adim. leg. Quarto ex caritate, & necessitate personarũ, d. l. si seruus. Quinto ex consuetudine regionis. Sexto ex consuetudine loquentis. Dyn. c. inspici-

6 mus. nu. 4. de reg. iur. in 6. Quinto not. † quòd verisimilitudo magis, quàm potentia considerari debet. Grat. consi. 51. num. 14. consi. 53. nume. 30. volum. 1. & præsumitur verisimilitudo, attenta specie, non autem genere. Bal. l. fi. C. de hæred. instit. unde verisimile lucrum facit concedere restitutionem in integrum, sicuti lucrum certum. Bal. l. cum quidam. ff. de acq. hære. consi. 341. lib. 1. & omnia frequentiora, verisimiliora dicuntur, Angel. consi. 261 Imol. c. bonæ, de re iudic. consi. 35. colum.

colum. 3. Sextò not. quod licet regulariter attendatur magis causa, quæ nocet, quàm illa, quæ prodest, quando vtraque concurrit, l. 3. §. eleganter, ff. ad Syll. fallit hoc, nisi illa, quæ prodest, sit verisimiliter magis considerata, ex mente disponentis, Bart. l. si vir, ff. de donat. Anch. c. de renunc. 6. Fulgos. consi. 13. & consi. 136. Roman. consi. 344. nã quilibet actus præsumitur factus ex capite verisimiliori, Curt. iun. consi. 20. Abb. consi. 114. volu. 2. Calcan. consi. 48. Barb. consi. 6. volu. 1. consil. 25. eodem volu. consi. 46. vol. 2. Curt. tract. de testib. conc. 32. Iasl. l. si extraneus, de cond. causa data. Fel. c. auditis, de præsc. Marsi. leg. 1. ff. de quæst. sing. 298. sing. 344. consi. 74. nu. 16. Septimo not.
8 † quòd versimilitudo est cognata naturæ, Tiraq. l. si vnquam, in princ. nu. 60. C. de reuoc. don. Crau. consil. 75. nu. 24. consi. 135. nu. 33. consi. 61. num. 9. Ceph. consil. 287. nu. 22. volu. 2. consi. 85. nu. 39. Rol. consi. 11. nu. 74. volu. 3. consi. 1. nume. 38. eod. volum. Mandos. in reg. cancell. in reg. de verisimili, nume. 2. Imol. l. 2. C. de seru. fug. Bal. cõs. 130. volu. 3. leg. quicquid, ff. de act. empti, l. diligenter, C. de aquæd. lib. 11. Barb. consil. 28. lib. x.
9 consil. 75. lib. 1. Octauo not. † quòd verisimilitudo debet allegari, aliàs non prodest, l. si adulterium, §. idem, ff. de adulter. Bart. l. cum quid, ff. si cert. pet. vbi dicit non cadere verisimilitudinem super non allegatis, Bart. l. rem alienam, de pignor. act. Angel. l. super, C. de præscr. longi temp. Bald. l. si certis annis, C. de pact. Sal. l. certi, C. loc. vbi dicit, quod ex possessione verisimiliter arguitur dominium si allegetur, aliàs non, Alex. l. si certum, §. sed si, de confess. & potest allegari quandocunque ante sententiam, Butr. capi. peruenit, de empt. & vend. & hoc, nisi verisimilitudo constet ex actis, Bald. l. 1. C. de pœn. nom. l. quicunque. C. de seru. fug. Innoc. c. ex insinuatione, de appell. c. per tuas de testib. Alex. leg. 4. §. iurasse, ff. de iureiur. Nono
10 not. † quod vnicus actus non facit quem versimiliter dici bonum, vel malum, sed plures: nam vna hirundo non facit ver, nec vna dies beatum, & felicem hominem, gl. §. cuinque. ver. ex multis, in procem. Inst. ex frequentatis enim actib. fit habi-
11 tus. Decimo not. † quod cessante verisimilitudinis causa, cessat effectus, Bald. l. si certis, C. de pact. l. si qui adulterij. C. de adulter. l. Diuus. ff. de rest. in integrum, l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. l. nõ omnes, §. à Barbaris. ff. de re milit. Corn. con
12 si. 308. volum. 1. Vndecimo not. † quod verisimilius dicitur id, quod frequentius accidit, Bald. consi. 300. volum. 2. Crau. de tract. de ant. temp. par. 4. ver. materia ista, nu. 118. vnde non est verisimile in dubio contractum Coloniæ fuisse celebratum, quia rarissime contingit, Bald. cap. 1. §. aut. tit. quib. mod. feud. amitt. Iasl. l. 1. colu. 8. C. de Iur. emph. simili modo declaratur voluntas ex cõsuetudine agentis, l. quod si nolit, §. qui assidua, ff. de æd. edic. l. si prius. §. pen. ff. de aqua plu. arc. l. fin. C. de fideiussor. Bar. l. Magistratus, ff. ad municip. Arer. consi. 11. colum. 3. Alex. consi. 75. volum. 5. gl. l. neque natales. C. de prop. Bald. consi. 70. vol.
13 1. consi. 351. eod. volu. Duodecimo not. † quod interpretatio est facienda secundũ verisimilia. Old. consi. 115. colu. 2. l. semper. ff. de reg. iur. c. inspicimus, eod. 6. Dec. l. in contrahenda, ff. eod. gl. l. veteris. ff. de pact. glo. c. ex literis, de sponsal. Ampl. hoc etiam si interpretatio contra proferentem fieri deberet, not. c. contra, de reg. iur. 6. Bald. consil. 411. volu. 1. Ang. consi. 261. Arch. c. si autem 22. q. 2. Paul. consi. 195. volum. 1. Aret. consi. 54. Soc. l. vbi est, ff. de reb. dub. Iasl. l. stipulatio, §. in stipulationibus, ff. de verb. oblig. Bertr. consi. 144. nu. 7. volum. 1. Doct. l. insulam. ff. qui pot. in pign. hab.
14 Decimotertio not. † ius non corrigitur, quando verisimilitudo prodest, cap. ecclesia, il 2. de elect. Clem. exiui. §. deinde, de verb. signific. not. l. oam, ad ea. ff. de cond. & demon. Euer. in loco à verisimili, num. 6. Decimoquarto not. quod verisimilitudo in specie tollit verisimilitudinem in genere, Ruin. consi. 76. nu. 13. volum. 1. Bart. l. cum de indebito, nu. 1. ff. de prob. Alex. consi. 77. nu. 6. volu. 1. Dec. consi. 454. nu. 2. Aug. Ber. consi. 119. nume. 18. volum. 2. Paris. consi. 76. nu. 38. volum. 2. Grat. consi. 11. nume. 37. volum. 2. consil. 60. nume. 14. volum. 2. consil. 118. numer. 21. uolum. 1. Crau. consil. 258. nume. 21. Decimoquinto not. quod
15 vnum verisimile † tollit alterum, Barto. l. diuus, nu. 3. ff. de in integr. rest. & verisimile maius tollit minus, Mars. praxi crim. §. diligenter, nume. 191. Bald. l. fin. C. de hæred. Inst. l. siue possideus, C. de probat. Ias. l. si extraneum. C. de cond. causa data. Petrus tract. de sponsal. nu. 24. Boer. q. 2. num. 19. Alex. consi. 73. nu. 8. vol. 3. Ias. l. siquis in fundi vocabulo, nu. 21. ff. de leg. 1. l. Titia. §. idem, nu. 8. ff. de verb. obliga. l. Imperator, nu. 4. ff. de leg. 1. l. si extraneus, nu. 9. ff. de cond. causa data, & duobus
16 uerisimilibus † datis attenditur id, quod verisimilius est Abb. c. cum inter, nu. 5. de elect. c. mulieri, nu. 3. de iureiur. c. requisisti, nu. 20. de iureiur. Dec. consi. 470. nu. 10. consi. 479. nu. 6. Ber. c. quoniam, nume. 82. de offic. deleg. c. ex literis, nu. 32. de probat. consi. 19. num. 12. uol. 2. consi. 160. nu. 7. uolu. 1. Corn. cõsi. 130. nu. 4. uolum. 1. Ripa l. 1. nu. 45. ff. si cert. pet. Paris. consi. 14. nu. 40. uol. 1. consi. 29. nu. 84. uol. 2. Gulielm. fio. 42. nume. 1. Rom. consi. 156. nu. 4. Grat. consi. 50. nu. 40. uolu. 2. consi. 12. nu. 65. uol. 1. Crau. cons. 145. num. 11. consi. 297. nu. 16 Gozad. consi. 18. nu. 12. Ceph. consi. 178. nu. 14. consi. 108. nu. 14. uolum. 1. Rol. cons. 16. nu. 26. uol. 1. consi. 90. nu. 16. uol. 2. cons. 50. nume. 50. uol. 3. Port. cons. 17. num. 4. cons. 19. nu. 57. Curt. Iun. consi. 178. nu. 7. uolum. 2. consi. 163. nu. 22. uolu. 2. consi. 35. nu. 6. volu. 1. Euer. in loco à uerisimili, nu. 12. & nu. 14. ubi tamen duæ sunt præsumptiones, quarum una præponderat alteri, tunc procedit hoc notabile si uerò sunt pares uerisimilitudines tunc inuicem se cõfundunt, Doct. c. transmissæ, qui filij sint legit. c. per tuas, de probat. c. Michael, de fil. presb. Doct. l. cum, qui C. de episc. & clericis. lege transactionem. C. de transact. leg. tuus ff. de in integr. rest. in dubio autem bonus iudex habet arbitrari, an ambæ præsumptiones sint pares, uel altera sit potentior, Abb. cap. cum inter, de elect. Mars. leg. 1. §. diuus, ff. ad l. Corn. de sica. Præpos. capitulo Constantinus, 96. dist. Euer. in loco à veris. nu. 14. Decimosexto,

17 sexto,& vlt.not. † quod vbi deest verisimilitudo, cessant præsumptiones iuris, Paris.consi.104.nu. 13.vol.4.nam vbi est præsumptio verisimilis, habetur pro vera probatione, Paris.consi.57.nu.35. vol.4.consi.13.nume.9.volum.3.Crau.consi.75. nume. 14.consi. 6.nume.21.Curt.iun.consi.178. numer. 8. volumin. 2. Præsumptio enim iuris est applicatio animi ad verisimile, leg. non hoc, C. vnde leg. Ripa c. cum M. numer. 151. de constit. Cum igitur præsumptio fundetur in verisimili, videamus modo,quibus in casibus habeat locum hoc dictum vniuersale, quibusque in causis procedat,vt ratio verisimilium sit habenda.

Ampliationes.

1 ABbas percutiēs Monachum, † verisimiliter dicitur eum animo corrigendi percutere, nisi excedat modum: vnde à tali correctione non datur appellatio, Doct. c. ad nostram,de appell. Item quicquid agit Abbas,verisimiliter vt Abbas dicitur agere, non autem vt simplex Monachus, Euer.in simili plura adducit in loco,de tanquam, seu respectiuis, numer. 6.& seq.Tertio,quicquid Abbas acquirit pro monasterio, verisimiliter dicitur acquirere vt de bonis ipsius,not. Crau.consi. 191 .nume.8.l.& magis.ff.de sol.

2 Acquisita per aliquem , † verisimiliter dicuntur de proprijs bonis acquisita,Crau.d.loco.quid autem dicemus, si frater acquisierit post mortem fratris habitantis? Resp. verisimile esse fuisse acquisita de bonis communib. l.si fratris, ff. pro socio.dummodo vixerint simul cum hæreditate indiuisa post mortem patris . quia verisimiliter inter eos dicitur cōtracta societas, Ias.l.1.C.qui test. fac.poss.Paul.consi.349.vol.1.Corn.consi.34.vol. 1.consi.299.volum. 4. consi. 122.vol. 2.Cepolla consi.40.Dec.consi.66.consi.628.Bertraud.consi. 39.rubr.consi.87.Faber.§.1.inst.de societ.

3 Actus, qui de iure præcedere debuit, † verisimiliter præcessisse præsumitur, quando eodem tempore plures fuissent facti, etiam si esset ordo scripturæ in contrarium.Doct.com.l.cum in testamento. §. 1. ff.de testam. Rota decis. 1 .tit.de præsumpt.in antiq.Alex. consi.81.volu.3.l.diuortio, nu.11.ff.solu.matr.Ampl. etiam si cōstaret actum eodem die fuisse factum, Doct.com.l.non solum, §.sed & vt, ff.de nou.oper.nunc.Secundò, si actus potuit esse licitus vno loco, vel tempore,alio autem illicitus, verisimiliter dicitur factus tempore licito, Doct. com. c. auditis,de præscr.Felin.c. in præsentia,de probat. Bald.l.1.C.de seru.fug.Tertiò, faciens actum, verisimiliter dicitur conforma ri legi de eo loquenti, gl.& Bal.l.si duo, ff.de acq. hære.Quartò, quando actus fieri potest nomine proprio,& alieno, verisimiliter dicitur factus nomine proprio, Bar.l.gerit, ff.de acq.hære.l.3.§.sed quod, ff.iud. solu.l.& magis, ff.de sol.in actu enim persona extrinseca non intelligitur, l.si ita, §.Chrisogonus.ff.de verb.obli.Bal.l.potuit, C.de iure delib. Corn. consi.310.vol.4.Soci.consi.113.vol.4. Fallit, si procurator contraheret super re domini, seu tutor de re pupilli, quia tunc tanquā alia persona verisimiliter contrahere diceretur, Rom. l. post dotem, ff. sol.mat. Quintò actus sequens factus, verisimiliter dicitur factus in executionem tractatus præcedentis, l. 3.§. verū, ff.de man.l.quī in aliena, §.si is. ff.de acq. hære.quod extenditur etiā in delictis, Doct. c.ad audientiam, de homic. Bart.l.non solum.§.mandator. ff.de iniur.Curt.l. pacta nouissima, C.de pact. Imol.cleme.1.de pœn. Marsl.l.vnica,nu.246. C.de rapt.virg.

4 Ædificium antiquum † verisimilius dicitur prius, ac citius corruere, quā nouum.§. si autem, Auth. vt nemo fabricet, Alc.trac.præs.reg.3.præs. 45.nu. 10.Secundo dicas, quòd fenestra verisimiliter ædificata dicitur ad commodum ædificantis, Ceph.consi.130.nu. 8.volum.1.idem est in quolibet ædificio, Ias.l. ex hoc iure, ff. de iust.& iure, gl. l. qui luminibus. ff. de seru. vrb.præd.Veron. tract.de seru.tit.de solo,& area.

5 Affectio verisimiliter dicitur † esse in consanguineis suis, l. cum seruus. ff.mand. quæ est sufficiens ad restitutionem in integrum, l. si in emptione, ff.de minor.Dec.& Cagn.l.quatenus, ff.de reg. iur.l.dudum, C.de contrahen.empt.

6 Alienatio facta rerum † ecclesiasticarum per prælatum consanguineis suis, verisimiliter dicitur facta in damnum ecclesiæ, licet valeat, quando fuerit facta debitis solēnitatib.adhibitis, Doct. auth.quibuscunque modis, C.de sacrosanct.eccl. c. decenter, 89.distin.gl. c. peruenit, 1.q.1.potest tamen dare prælatus consanguineis pro eleemosina de rebus ecclesiæ. -

7 Amicitiæ causa verisimiliter † relictum esse dicitur, quod ab amico alicui Rectori ecclesiæ relinquitur, Doct. auth.licentiam.C.de sacrosanct. eccl. c. requisisti, de testib. l. ciuib.ff.de reb.dub. Bal.l.1.colum.11.C.qui acc.non poss.

8 Auus verisimiliter † dotasse dicitur neptē contemplatione filij, not.l.dedit, ff. de coll.bon. ideo talis dos imputatur nepti in legitimam, Doctor. com. l. in quartam, ff.ad leg. Falc.vbi Ripa, num. 206.Aret.consi.17.not.Doct.l.auus, ff.de iure delibet. Alex.consi. 139.vol.5. Dec.consi.81.col. 3. dixi ego in tract. de compens. part.1. q.48.nu. 6. Bald.l.quoniam, C.de inoffic.test.

9 Beneficium suum renunciare † verisimile non est, Grat.consi.2.num.28.volu.1.sicuti verisimile non est aliquem iactare suum. Item cum dubitatur, an beneficium ecclesiasticum sit seculare, vel regulare, verisimile est erectum esse seculare, non autē regulare: quia postquam diuus Petrus fuit secularis, verisimile est, quòd beneficia ecclesiæ ita fundata sint, sequendo illum primum patronum, Rebuff.in praxi benef. tit.quotuplex sit beneficium, num. 4.Phil.in add.ad Io. Andr.c.super eo, nu. 17. de præb.6.post Nicol.Mil.ver.beneficium,q.23. & hoc, nisi fuerit fundatum in monasterio, not.c.cum de beneficio, de præb.6.Tertiò, beneficium ecclesiasticum simplex verisimiliter dicetur, nō autem curatum, Bellameta decis.676. Staphil.tit.de literis Grat. tit. de qual.& stat.ben. Rebuf.d. praxi benef.tit. seculare benefic.nu.11.

10 Bonus verisimiliter † quilibet dicitur, l. merito, ff.pro socio, c.dudum, de præsumpt.gl.c.1.de scrut.

seruit. l. cũ paret, §. rogo. ff. de leg. 2. gl. l. fin. ff. quod met. causa, Angel. l. sciendum, ff. de verb. oblig. Socin. consi. 15. vol. 1. Marsl. l. 1, nu. 67. C. de sicar. & hæc est verisimilitudo naturæ, secus est in exercitio artis: nam quis vnico actu non efficitur talis, dixi super, nume, 3. Item declara hoc dictum maxime procedere, cum quis per triennium perseuerauerit esse bonum, Maranta trac. de ord. iud. par. 6. uer. repulsa, num. 3. Specul. tit. de teste, §. 1. num. 41. Ruin. cons. 122. nu. 8. vol. 1. Hoc tamen fallit sequuto delicto, Ruin. consi. 6. nu. 4. volu. 5. Socin. consi. 15. nu. 15. vol. 1. Item hoc dictum procedit in reo, vt absoluatur, secus autẽ in actore, Crau. consi. 57. nu. 6. consi. 132. num. 18. Rol. consi. 96. nu. 6. volum. 2. Lambert. tract. de iure patr. 3. artic. 9. 10. par. 1. lib. 2. num. 7. Aret. consi. 142. nume. 10. consi. 31. numer. 3. Grat. consi. 43. numer. 45. volumin. 2. Anch. consi. 388. num. 15. Crau. consi. 8. num. 7.

11 Causa verisimilis † dicitur esse in Principe, & iusta ad omne id, quod agit; præsertim in his, quæ sunt iuris positiui, glo. l. relegati, ff. de pen. clem. vnica, de probat. Rom. cons. 436. Hoc tamen non dicitur esse verum, quãdo fit actus ad instantiam partis, quia tunc verisimilius est Principem fuisse motum ad instantiam, & opportunitatem partis, quàm aliqua causa, Dec. consi. 576. Rom. d. cons.

12 Clausula solita apponi à notario, † verisimiliter dicitur apposita: alioquin si contrarium reperitur, redditur instrumentum nullum, Corn. cõs. 232. nu. 1. vol. 1. Item not. quòd licet clausula motus proprij multos operetur effectus, non tamen comprehendit non verisimilia, c. si motu, c. si Romanus, de præb. 6. Rota decis. 28. de præb. Paris. consi. 1. num. 80. vol. 4. Tiraq. l. si vnquam, in principio, num. 55. C. de reuoc. don.

13 Compensare verisimiliter † ille debet intelligi, qui dat aliquid alicui, cui de iure tenetur. dixi ego in trac. de compens. p. 2. q. 29. nu. 1, non enim verisimile est, aliquem velle donare, nec etiam iactare suum, cum verisimile sit quemlibet sibi potius prouidere, quàm alteri, quia prima charitas incipit à se ipso, l. præses, C. de seru. & aqua.

14 Confessio non verisimilis, † non nocet, Bal. l. si quis in hoc, C. de episc. & cler. l. 1. §. si quis, ff. de quæst. Anch. consi. 24. Cepolla cons. crim. 23. Ale. consi. 52. lib. 2, consi. 19. vol. 3. Angel. tract. malef. ver. quod fama, nu. 114. Paris. tract. de synd. c. 30. Marsl. l. 1. C. de sic. l. de minore. ff. de quæst. sing. 329. consi. 109. col. 3. Dec. l. cum te, in 2. not. C. de transact. consi. 596. Gramm. consi. 16. nu. 2. Paris. consi. 131. num. 23. volum. 1. si tamen fuerit confessio verisimilis facta extra iudicium, potest ille cogi in iudicio perseuerare, Bald. l. clarum, C. de auct. præst. l. quæro, ff. de ædil. æd. l. capite quinto, ff. de adulr. secus autem, si non fuerit verisimilis, l. milites. §. oporter, C. de quæstion. Iasl. l. magistratibus, ff. de iurisd. omn. iud. Brun. in tract. de indic. & tort. cap. 3. Marsl. sing. 194.

15 Confines dicuntur † probari per verisimilitudines simul iunctas Crau. consi. 158. num. 11. Paris. consi. 104. num. 42. volum. 1. Aret. consi. 42. numer. 3. Doctor. cap. cum causam, de probat.

Hieron. tractat. de fin. reg. capitul. 53. numer. 4.

16 Contractus verisimiliter † dicitur conformis dispositioni iuris, Ceph. consi. 25. num. 20. vol. 1. Barbat. consil. 1, in fine, volu. 3. Bald. l. 1. C. quæ res pigno. oblig. poss. idem l. quod verò, ff. de leg. & in rubr. C. de collat. colum. 2. l. si quis ita, §. si quis eum, ff. de tutel. l. custodiam, ff. de per. & com. rei vend. l. 1. C. de his, qui ante apert. tab. l. post mortem, C. de fideicomm. not. c. super, de rescr. c. super literis, eodem tit. not. c. 1. de offic. deleg. gl. c. fin. de elect. & Bald. consi. 339. volum. 1. Anch. consil. 89. consil. 339. Rom. l. 4. §. Cato, ff. de verb. oblig. Abb. capitul. secundo, de appell. Aret. §. 1. Inst. de hæred. qual. & differ. Alex. consi. 48. lib. 1. consi. 39. volum. 2. Bologn. consi. 53. Barb. l. 1. §. fin. ff. de verbo. oblig. c. veniens, de accusat. Corn. consi. 182. volumin. 2. Curt. consi. 9. Dec. consi. 15. Item contraxisse metu non præsumitur verisimiliter ille, qui coram consanguineis suis contraxit, Doctor. l. transactionem, C. de transact. Doct. c. causam, de offic. deleg. Bart. l. frater, ff. de cond. indeb. Deci. consi. 232. Ang. consi. 215. Soc. consi. 263. vol. 2. Tiraq. l. si vnquã, in princ. nu. 56. & in ver. susceperit, nu. 297. C. de reuoc. donat.

17 Corrigere se ipsum † velle incontinenti non est verisimile, l. nam ad ea, ff. de cond. & demonstrat. Decis. Pedem. 141. numer. 5. Paris. consi. 36. numer. 17. volu. 2.

18 Decretum verisimiliter † dicitur recte factum, Dec. consi. 209. num. 1. Doct. l. ab ea, ff. de probat. l. manumissio, ff. de man. vind. Doct. com. l. sciendum, ff. de verb. oblig. Marl. sing. 438. Alex. l. iuste, ff. de acq. poss. Angel. §. fin. Inst. de fideiu. & hoc maxime, nisi appareret in decreto error manifestus, Bal. l. 2. ff. si ex noxal. causa, l. cũ verò. §. subuentũ, ff. de fideic. libert. Bar. l. Seiæ, ff. de tutor. & cur.

19 Delictum verisimiliter † commissum esse non dicitur, Cephal. consi. 75. numer. 8. volum. 1. consi. 1. numer. 92. volumin. 2. Port. consi. 95. num. 20. sicuti nec etiam dolus verisimiliter dicitur, Grat. consi. 42. numer. 13. volumin. 1. nisi appareat inter personas contrahere prohibitas, consi. 36. nu. 2. volum. 1. consi. 30. numer. 11. volu. 2. Item fallit, quando in contractu apparent insolitæ clausulæ, Crau. consi. 142. nume. 20. Cur. consi. 178. nu. 15. volum. 2. cum simil.

20 Donare quis uerisimiliter † non dicitur, Grat. consil. 28. numer. 11. uolum. 2. nisi adsit consanguinitas, amicitia, uel remuneratio, aut pia causa, idem consil. 94. numer. 18. uolumin. 1. Alex. l. quæ dotis, numer. 4. ff. solu. matrim. consil. 18. numer. 7. uolum. 3. Iasl. l. domus, §. sumptus, num. 3. ff. de leg. 1. Rui. consi. 127. numer. 19. uolumin. 3. consil. 171. numer. 7. uolumin. 1. unde potius præsumitur quis errare, quàm donare. Item not. quod donatio reuocatur propter superuenientiam filiorum, leg. si unquam, C. de reuocat. donat. quia uerisimiliter si donans, de his cogitasset, utique non donasset, Tiraqu. d. loco, numer. 37. in princ.

21 Dos data nepti ab auo, † uerisimiliter dicitur data contemplatione filij, & cuius legitima computari debet, dixi super. nu. 8.

22 Eccleſia quęlibet † veriſimiliter libera dicitur eſſe Aug. Ber. conſi. 6. nu. 11. volum. 1. ſicuti in dubio veriſimiliter eccleſia non dicitur conſecrata. c. ſolennitatem, de conſecr. diſt. 1. quemadmodum etiam quis veriſimiliter non dicitur ordinatus, c. pręsbyteri, 68. diſt. vbi gl. & Doct. eccleſia tamen conſtructa ex diuturnitate temporis veriſimiliter dicitur conſtructa de cõſenſu epiſcopi, Aug. Ber. conſ. 5. nu. 16 volu. 1.

23 Emphyteuſis veriſimiliter † dicitur in dubio conceſſa ad longum tempus, Ruin. cõſ. 110. nu. 6. volu. 1. in dubio tamen cum de contractu non cõſtat expreſſe, ſi fuerit rei eccl. in dubio dicitur conceſſa ad tertiam generationem, §. emphyteuſim, Auth. de non alien. Alex. l. etiam ff. ſol. matr. Doct. c. in præſentia, de prob.

24 Empta res † ab aliquo, veriſimiliter dicitur empta de pecunia propria, Dec. conſi. 21. colum. fin. conſi. 90. colum. 1. Rom. conſi. 3. Bart. l. 2. C. pro ſocio, Cep. caut. 128. Alciat. tract. de præſumpt. reg. 3. præſ. 16. nu. 16. Barb. conſi. 20. colum. 7. lib. 1. Ioan. de Amic. conſi. 16. nu. 9. Rom. conſ. 274. item veriſimile eſt quis emere magis proprio, quàm alterius nomine, l. & magis puto, ff. de ſol. Bart. l. Imperator, §. ſi centum, ff. de leg. 2. Cephal. conſ. 65. nu. 11. volu. 1.

25 Errare quis veriſimiliter non † dicitur, not. leg. poſt diuiſionem, C. de iur. & facti ign. vnde allegans errorem, illum probare debet, Doct. l. errore C. de teſtam. Bart. l. non fatetur, ff. de confeſſ. Dec. conſ. 408. Alex. conſi. 92. volu. 5. fallit in ruſtico, muliere, & minore, Doct. com. l. regula. §. fin. ff. de iur. & fact. ignor. l. cum de indebito, §. fin autem, ff. de probat. gl. l. iuris ignorantia, C. qui adm. glo. auth. de inceſt. nupt. in princ.

26 Exceptionem non veriſimilem † iudex admittere non debet. Anton. c. ſuper hoc, tit. de renunc. l. ſatis. C. de falſ. ſaſ. l. ſi extraneus, ff. de cond. ob cauſam, Marſ. l. 1. nu. 35. ff. de quæſt. idem rubr. de probat. nu. 108. Alciat. in tract. de præſumpt. 3. p. nu. 1. vbi Nicol. Arelat. in addit.

27 Fama publica † veriſimiliter dicitur ab omnibus ſciri, Bart. l. Celius, num. 6. ff. de vſucap. Alex. conſi. 101. nume. 25. volum. 7. Aret. conſi. 122. nu. 1. cum ſimil.

28 Filiatio alicuius † qualiter veriſimiliter dicatur? Reſp. quòd ex quo quis tractatus eſt tanquã filius, veriſimiliter dicitur eius filius, Aegidius Boſſius in ſua praxi crim. tit. de partu ſuppoſito, nu. 9. Bart. l. non nudis, C. de prob. Dec. conſ. 54. Felin. c. per tuas de probat not. l. filium, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur. Corn. conſi. 245. volum. 1. not. Doct. l. 1. §. ad quæſtionem, ff. de quæſt. Secunda ueriſimilitudo eſt, qua quis dicitur filius alicuius, vt quis ex viro, & uxore ſimul habitantibus domi natus dicatur, quæ coniectura directò tendit ad proprietatem filiationis, l. ſi tum, ff. de his, qui ſunt ſui. Bart. l. non epiſtolis C. de probat. l. miles, §. defuncto, de adult. Dec. conſ. 657. gl. cap. Michael de fil. pręsb. Anc. conſ. 225. Abb. Fel. & Dec. c. per tuas, de probat. Bart. l. 1. C. quorũ bon. Alex. conſ. 88. nu. 7. uolu. 7. Dec. conſ. 54. Tertiò ueriſimiliter, quando parentes nominant filium, eorum dicitur filius, l. neque, C. de teſtam. l. nemo, §. 1. ff. de hęr. inſt. gl. §. fina. Inſtit. de ingen. Bal. l. neque, C. de probat. Quarta ueriſimilitudo eſt, quando eſt publica uox & fama, quæ quidem multum in iſtis rebus prodeſt, l. ſi uicinis. C. de nupt. c. illud, de præſumpt. Alex. conſ. 25. uol. 5. Anton. c. tranſmiſſæ, tit. qui fil. ſint leg. Si uero concurrerint plures ueriſimilitudines in hac re, illa quæ magis honeſta dicitur, debet attendi, Bald. l. filiũ, ff. de his, qui ſunt ſui. Dec. conſi. 657. Barb. conſ. 58. uolu. 2. not. l. pen. ff. de prob Fallunt hæ ueriſimilitudines, ſi maritus per biẽnium fuiſſet abſens. Secundo, ſi fuiſſet ſeptuagenarius. Tertiò, & ultimò, ſi alia iuſta cauſa, puta infirmitatis impeditus extitiſſet, quia iſtis caſibus non dicitur filius mariti, ex quo adeſt probatio in contrarium certa, & probata, not. Doct. c. cauſam, il 1. qui fil. ſint leg. ſi autem contigerit, quòd mulier nupta dicat filium eſſe illegitimum, & cum ea concurrat publica uox, & fama, non per hoc eſt credendum, ſed pro legitimo haberi debet, Cardin. Pal. tract. de noth. ſpurijſque, cap. 24. Alex. conſ. 88. nu. 7. Corn. conſ. 1. uol. 3.

29 Filius ueriſimiliter † dicitur inſtitutus à patre, Pariſ. conſ. 77. nu. 68. volum. 3. Grat. conſi. 90. nu. 12. uolum. 2. Cephal. conſ. 48. nu. 18. uolu. 1. Menoch. in tract. de adipiſc. Remed. 14. nume. 748. & ſi exhæredatur, iniuſtè ueriſimiliter dicitur exhæredatus, & hæredi incumbit onus probandi ingratitudinẽ ueriſimile enim eſt, quòd pater amet filium ſuum, pro quo capiat ſemper ſalubre conſilium. l. iſti quidem, ff. quod met. cauſa, l. nec ei, ff. de adopt. §. fin. Inſt. de nox. act. Rom. l. 1. ff. de in ius uoc. l. nec in ea, ff. de adult. Bart. l. 2. ff. de uulg. & pupill. qui ſi fuerit natus de legitimo matrimonio, dicitur ueriſimiliter eſſe in poteſtate; ſecus quando non conſtat, nam tunc ſui iuris ueriſimiliter dicitur. Doct. l. Titia. ff. ſolu. matrim.

30 Filius, patris † rebellis, ueriſimiliter dicetur etiã rebellis, Rol. conſ. 1. nu. 39. uol. 3. not. l. ſi fugitiui, C. de ſeru. fug Barb. conſ. 3. uol. 2. Brun. conſ. . . Grammat. deciſ. 18. nume. 4. idem conſi. 31. filius enim ueriſimiliter imitatur geſta patris tam in uitijs, quã in uirtutibus, not. l. quod ſi nolit, §. qui mancipia, ff. de ædil. edict. & dicitur eiuſdem affectionis, & uoluntatis, Bald. l. liberti, C. de oper. libert. Item etiam crimen hæreſis. & crimen apoſtaſiæ ueriſimiliter dicitur continuatum in filios, iuxta ea, quæ dixi ego in tract. Mors omnia ſoluit, par. 3. nu. 64. gl. c. in ſumma, 24. quæſt. 2. c. ſi. ead. q. l. apoſtatarum, C. de apoſta. l. meminiſſe. l. fin. C. de leg. Iul. Maieſ. l. ex iudiciorum, ff de accuſat.

31 Fugiens ueriſimiliter dicitur † in culpa, Crau. conſ. 6. nume. 39.

32 Furata res, reperta † apud aliquem, facit eum veriſimiliter dici furem, Guido ſing. 919. Aegid. Boſſ. in tit. de indicijs, nu. 61. & hoc, ſi ille, penes quem eſt, fuerit ſolitus clam emere, Imola. l. fin. ff. de hæred. inſt. Fulgoſ. conſ. 175. veriſimilitudo. u. in furto valde attenditur, Plot. in tract. de in lit. iur. §. 10. nu. 16. Doct. l. ſi quando, C. vnde vi.

33 Futurum † veriſimile dicitur, quod de pręterito fuit, Bart. §. vnum. nu. 1. Auth. de reſt. & ea, quę

Fallit hoc dictum in his, quæ cursu temporis mutantur. vnde dicitur hodie minor, qui fuit olim. Bart.l.de ætate,nu.12.ff.de minor.Abb.c.fraternitatis,nu.16.de frig.& mal.Crau.consi.190.nu.3.

34 Geneologiam suam quilibet † verisimiliter dicitur scire, Abb.c.videtur, uum.3.titu. qui matr. accus.poss.

35 Grauare se ipsum verisimile nou est, † Grat. consi.30.nume.8.volu.2.

36 Habitus facit dici verisimiliter † quem esse talem, qualis est babitus, quem gerit. dixi ego iu tract.de leg.& stat.par.2.q.20.num.9.Bald.l.non ignorar, nu.4.ff.de his, qui acc.non poss.Abb.c.in audientia,num.7.de sent. exc. c. ex studijs,nu.1. de præsumpt. Corn. consi. 327.nu.1.vol.1.Menoch. in tract. de adipisc. Remed.4.nume.687. Paul.l.ex persona,num.4.C.de probat.c.si iudex, de sent.excom.7.gl.c.si verò,eod.tit.Euer.in loco à verisimili,num.7.

37 Hæreticus verisimiliter dicitur, † perseuerans in peccato mortali, Barbat. tract. de testibus,nu. 19. Habet enim ecclesia illum pro iufideli, cum non velit acqniescere pręceptis eius,c.sciendum, 8.q.1.c.si quis præsbyter, 81.distin.quib.etiam alijs verisimilitudinibus quis dicatur hæreticus, vide Arnaldum tracta. de agnosc. assert.Cath. & hæret.qui latissimè per totum.

38 Iactare suum verisimile non est, † Ceph. consi. 28.numer.6.volum.1.l.cum de indebito,ff. de probat. Port. consi.2.nnmer.41.Grat.consil.89. numer.25.volum.1.

39 Ignorantia verisimiliter dicitur esse † in aliquo, vbi scientia non probatur, c.præsumitur,de reg.iur.6.Duen.reg.145.Gramm.decis.36.nu.16. procedit in ignorantia facti, non autem iuris, Alex.l.is qui,nume.7.ff.de acq.hæred.

40 Inhonestos familiares retinens † apud se, verisimiliter talis ipse cēsetur, Abb.c.nulli,nu.2.de acc.

41 Instrumentum publicum, † verisimiliter dicitur solenniter actum, & pro eo semper iu dubio indicatur, Ruin.consi.62.nn.4.voln.4.Grat.cons. 11.nu.36.vol.2 Ceph.consi.152.nu.28.volum.2. Rol.consi.89.nu.1.volum.1.Port.consi.66.nu.5. Port.§.inter,num.5.Inst.de inutil.stipul.Pro quo oriuntur quatuor præsumptiones. Prima, quòd instrumentum sit verum non falsum. Secūda, quòd sit verū non simulatum.Tertia,quòd quicquid ibi scriptum sit, dicatur scriptū de partium voluntate. Quarta,quòd verisimiliter interuenerint omnes solennitates intrinsecæ, secus autem extrinsecæ, l.cū precibus,C.de prob, l.optimam, C.de contrah.& com.stipul.l.sciēdum,ff.de verb. oblig. Rol.cons.96.nu.18.volu.3.dicit,ex instrumento publico oritur triplex pręsumptio,scilicet veritatis,solennitatis,& quòd de eo à partib.Notarius fuerit rogatus, Bald. cons. 39.volumin.1. Socin. Iun.cons.189.nnmer.14.volumin.2. Dec. cons. 448. numer.13.Paris.cons.104.numer.68. volu.1. Petrus Ger.sing.39.numer.1. Si verò fuerint duo instrumenta inter se pugnantia, attenditur illud, quod est verisimilius, not.leg. ob carmen,§. fin. de testib.Crauet. consil.6.numer.65. cons.195. numer.10. gl. cap. clerici,81.distinct. Socin.cons.183.num.13. vol.2.Bald.l.scripturæ, nu.6. C. de fide instr.Crau.cons.pro genero,nu.374.Item probatio per uon verisimile, sufficit ad probandam falsitatem instrumenti, Socin. cons. 28.vol.3.Bal.l.in exercendis,C.de fide instr.l.scripturæ, eodem tit. Socin.cons.277.lib.2.cons.75. vol.4. Barb.cons.8.volum.2.cons.75.lib.4.Corn. cons.73.lib.1. Curt.cons.17.col.2.Dec.cons.11. & cons.100.col.penul.Dec.c.proposuisti,col.6.de prob.Cagnol.l.fin.C.de pact.

42 Inuentarium verisimiliter † dicitur solenniter factum, Bald.l.scimus,§.licentia,uumer.1.C. de iure deliber.

43 Iudex verisimiliter dicitur † agere bono zelo, Bald.l.1.num.12.C.qui accus.non poss. Alexan. cons.80.nu.5.uolu.6.cons.2.num.3.uolu.3.Ias.§. bonæ fidei, num. 52. Inst.de act. Corn.cons.293. num.9.uol.3.Anch.cons.69. nu.4.

44 Iudex procedens ex uerisimili, † debet multum temperare sententiam suam, ut modice, uel rarò sententiam ferat, c. afferte, de præsumpt, l. sciant, C. de probat. Innoc.c.quia,de præsumpt. Rom.l.lege. ff.ad Syllan.Spec.tit.de præsumpt.§. fin.& hoc,nisi uerisimilitudines essent ingentissimę, atque indubitatę,not.l.sciāt cuncti,C.de probat.Abb.c.excōmunicamus.§.credentes,de hęret. Ioan.And.in add.ad Spec.tit.de probat.§.fin.Bal. c.1.§.furtum, de pac.iur.firm.cum simil.

45 Iuramentum † non sufficit in non uerisimilib. Doct.com.c.ut circa,de elect.6.c.nulli,eodem tit. Arch.c.1.de dolo, & contu.gl.& Innoc.c.quia,de elect. c.si uerò, de senten.excommun.Bal.l.fin.C. de ed.Rom.cons.81.Ale.cons.77.lib.3,Ias.l.admonendi,col.4.ff.de iureiur.

46 Iuri communi consonans † uerisimile est, Innocen. c. auditis,de præscr.Bal.c.1.de rescr.Ant. c.in nostra,de testibus.Anch.c.1.de rescr.6.Rom. in rubr. de arbitr. Cepolla cons. 50.colu.3.Doct. com.c.bonæ,de appellat.

47 Laudum uerisimiliter dicitur iustè † latum, Ias. cons.12.uol.1.Abb.c.quoniam,nu.29.de probat.

48 Legatum in dubio uerisimiliter † dicitur ualere, Ale. cons.9.nu.17.uol,2.Secundò si fuerit factum Rectori ecclesiæ suo affini,uerisimiliter dicitur factum contemplatione affinitatis, non autem ecclesiæ, Doct. auth.licentiam.C.de sacrosa. eccl. c.requisisti, de test. Doct.l.ciuibus.ff.de reb. dub, Ampl.hoc idem esse in amico,nisi in hoc nomen dignitatis fuerit expressum,Alc.trac.de præsumpt.reg.1.præs.28.nu.1.Tertiò si fuerit legata res Titio, & reperiatur eam possidere, uerisimile est quòd possideat titulo legati, l.penu. ff.pro leg. Alc.d.loco,reg.3.præsumpt.23.num.2.

49 Legitimus quilibet uerisimiliter † dicitur, ita tenet Cardinal. Paleotus,grauissimus scriptor, in tract.de nothis,spurijsque filijs,c.20.nu.4.etiam si uxor alicuius,sui alteri copiam faciat corporis, quia in dubio uerisimilitudo capitur, quæ delictum excludit.& licet legitimus dicatur esse quid facti, tamen facta præsumi solent, quibus consentanea & probabilis causa accedit, Abb. cap.in præsentia, in 7.not. de probat. Ampl. etiam si mater extra domū moretur, dummodo pater ad

eadem fertur ſententia, Ripa l.1.num. 139.ff.ſol. mat.vnde pro ſtipen.Doct. bona ſunt tacitè obligata, ſicuti in cauſa dotis, not.l.aſſiduis, C.qui potior. in pig. hab.Item inſtrumentum præſumitur prius ratione ſtudij, ſicuti pro dote, not.l.Pomponius.ff. fam.erciſ. Ripa d.rub.ff.ſol.mat.nu.140. Tertiò dotis,& alimentorum, idem iudicium fertur, Deciſ.Pedem.124.num.3.Grat.conſil.148. nu.2.vol.2.dixi ſuper.num.5. Quartò dos,& pia cauſa, pari ambulant paſſu, l.cum is,§.ſi mulier,ff. de cond.indeb.exempl.quemadmodum mandatum re integra non finitur fauore dotis, ita nec etiam fauore piæ cauſæ, l.ſi ego, §.1.ff.de iur.dot. Bal.l.mandatum.C.man. Quintò dos, & donatio propter nuptias, pari ambulant paſſu, nam vtriuſque pacta pari iure ſeruari debent. l.fi.C.de don. ante nup.§.1.Auth.de æqua.dot.Sextò & vlt.dos aſſimilatur legitimę in diſpoſitione iuris Auguſt. conſi.25.nu.3.vol.2.

31 Eccleſiæ, & pij loci, † eadem ſententia eſt, Doct.com.l.omnia.C.de epiſ.& cler. §. pro temporalibus, Auth. de eccl.ti.gl.l.illud, C.de ſacroſan. eccl.c.2.de reſt.in integ.6. Abb.c.1.eo.ti.exempl. quemadmodum contra eccleſiam non præſcribitur, niſi ſpatio 40.annorum, c.de quarta, de præſc. ita nec contra pia loca, d.§.pro temporalibus. Secundò Eccleſiæ, & pupillorum idem iudicium fertur, Auguſt.Ber.cap.1.nume.36.de iudi.glo.& com.ſcrib. l.res publica, C.quibus ex cau. maior. exempl. quemadmodum pupilli in integrum reſtituuntur, ita & eccleſia. Doct.com.c.auditis, de in integr.reſtit. Tertiò eccleſia æquiparatur fiſco, Doct.l.fin.C.de ſacroſan.eccl.§ ſi nimus, Auth.de non alie.aut perm.exempl. quemadmodum Prælatus præſumitur acquirere ex bonis eccleſiæ, auth.licentiam, C.de epiſ.& cler.§.interdicimus, Auth.de eccl.ti.ita etiam acquiſita per officialem fiſci præſumuntur de bonis officij, gl.l.defenſionis.C.de iure fiſci, lib.10.Doct.l.cum oportet, C. de bon.quæ lib. Quartò & vlt. Eccleſia ſimilis eſt cauſæ Piæ, not.auth.hoc ius, C.de ſacroſan.eccle. exempl. quemadmodum bona eccleſiæ alienari non poſſunt abſque debita ſolennitate adhibita, c.2.de reb.eccl.non alie. ita & bona in ſubſidium pauperum relicta, Fel.c.de quarta, de præſcr.

32 Electionis, † & poſtulationis, deciditur idem iudicium, Dec. rubr.de poſtul. Præla.numero 4. in terminis.

33 Emancipationis, † & legitimationis, eadem ſententia eſt Dec.conſi.367.num.1 Socyn.conſi. 65.num.6.lib.3. Dec.conſi.150. Liubemus, C.de emanc. liber.

34 Emphyteuſis, & feudi, † eadem ſententia fertur, Maranta in tract. de ord. iudi.par.3.num.87. Crot.l.4.§.Cato, nume.62.ff.de uerbo.oblig. ubi etiam Horm. Det.num.301. Alex.conſi.30.num. 16.vol.1.Iaſ.l.Gallus.§.inſtituens, nume.25.ff.de lib.& poſthu.Dec.c.cæterum.nu.12.de iud.conſi. 435.nu.8.conſi.614.nu.6.Aug.Ber.conſi.93.nu. 21.vol.1.conſi.120.num.19.eod. uol.conſil.152. num.21.volu.2.conſi.127.nu.14. vol.1.Ripa tit. de dui.reſcr Reſp.10.nu.19.Pariſ.conſi.12.num. 42.volu.1.Rol.conſi.60.nu.14.uolu.2.conſi.78. num. 8.eod. vol.conſi.59.num.14.vol.2.conſ.13. nu. 14.eod.vol. Ceph.conſi.29.nu.3.vol.1.Aſin. in Praxi iud. §.7.cap. 5. limit.48. nu.4.Exempl. quemadmodum emphyteuta vtile habet dominium tantum, ita etiam feudatarius, glo. l.1.ff. ſi ager vect. vel emph. pet.l.poſſeſſores. C.de fund. patr.lib.11. Bart.l.1.C.de Publ.Doct.l.ſi quis, §. differentia, ff.de acq.poſſ. Secundò emphyt.priuati,& emphyt.eccl.æquiparantur, Ruin.conſ.117. nu.3.vol.1.Tertiò emphyteutæ,& vſufructuarij, eadem eſt ſententia, Aug.Ber.conſ.54.nu.4.vol.3. conſ.129.num.2.vol.1.Quartò & vlt.emphyteuſis, & cenſus æquiparantur in iure. contractus enim cenſualis emphyteuticus nuncupatur, Doc. com.c.conſtitutus, de relig. dom.Rom.ſing.560. & in vtroque ſoluitur annua penſio.

35 Excommunicationis, † & interdicti, idem iudiciũ fertur, Dec.c.ad hęc, in 3.not.de app.in term.

36 Exhæredatio teſtatoris, † & exhæredatio ſtatuti, æquiparantur in iure, Socin. conſi. 76.nu.10. vol.3.Bart.l.1.§. ſciendum, ff.de ſuis.& leg.l.emptor, §. fin. ff.de rei vend.l.ſi certum, §.Lucius, ff. ſol. matrim.Paul.conſi.25.num.31.vol.3.Secundò idem iudicium fertur exhæredationis, & excluſionis fœminæ, Albert. Brun. in tract. ſtat.Artic.10.nu.14.cum ſimili.

37 Exilium,& bonorum † confiſcatio æquiparantur in iure, Doc.§.cum autem. Inſt.quib.mod.ius patr.pot.ſo.l.1 §.quidam ff.de bon.poſſ.contra tab. Doct.l.Deo nobis, C.de Epiſc.& Cler.

38 Falcidia, & Trebellianica, † pari iure cenſentur, Auguſt.Ber.conſi.79.nu.4..vol.2.Curt.conſ. 70.num.17.appellatione enim vnius altera continetur, l. cohæredi, §. cum filiæ, ff. de vulg.l.iubemus, C.ad Trebell. Et quemadmodum de legatis ad pias cauſas non detrahitur, nec etiam altera, Doct.l. Marcellus, ff.ad Trebell.

39 Fideicommiſſi, & Trebellianicæ, † eadem eſt ſententia, Auguſt.Ber.conſi.39.numer.70.vol.1. Secundò fideicommiſſis per omnia legata ſunt exæquata, l.1.ff.de l.1.

40 Fideiuſſoria, & hypothecæ † eadem ſententia eſt, Socin. Iun.l.1.num.46.ff.de leg. 1.l.fideiuſſio, §.fin. ff.de conſt. pec. Vnde ſicut mulier fine conſenſu viri prohibetur fideiubere, ita & pignori dare, Tiraq. tractat. de leg. connub.gl.3.verſi. contracter, num.101.

41 Feudi, & emphyt. idem iudicium † eſt, Clarus §.feudum, quæſt. 3.Socin.conſi.167.nu.24.vol.1. Alex. l.diuortio, §.ſi fundum, nu.3.ff.ſolu.matri. Ruin. conſi.116.nu.14.vol.4. Aug. Ber. c.in præſentia, nu.333.de prob.conſi.93.num.10.volu. 1. Menoch. in tracta. de adipiſc. Rem.4.num,387. d.xi ſuper.num.34.

42 Filijfamilias,& Monachi, † eadem ſentẽtia eſt, Lambert. in tract. de iure patron. artic. 10.q.7.1. part. lib.2. Secundò de filio ad Piam cauſam, c.in præſentia, de prob. l. hac conſultiſſima, §.ex imperfecto, C. qui teſt. fac. poſſ. c. cum eſſes, de teſtam. Tertio hoc idem filij, & ſerui, Cum. conſil. 73. leg. ſi filio. ff. de donat. cauſa mort.l.cum aliquis. C. de iure delib. not. auth.ingreſſi, C.de ſacroſa. eccl.l.donationis, C.de don.inter virum,& vxo-

vxorem. Quartò adoptiui filij, & legitimi, idem ius disponitur, §. in plurimis, Inst. de adopt. l. pen. C. eodem titu.

43 Fiscus, & ecclesia, † æquiparantur, not. l. fi. C. de sacrosan. eccl. gl. c. quid ergo, 23. q. 4. glo. c. auditis, de in integr. rest. dixi super. nu. 31. Secundò hoc idem de dote dicendum est, not. l. dotis, C. de iure dot. glo. l. 2. C. de priuil. fisci. Similiter & tertiò hoc idem de fisco ad minorem, glo. l. si procurator, §. fi. ff. de iure fisci, Doct. l. à diuo Pio, §. sed si, ff. de reiud. habent enim omnes tacitam hypothecam ex contractu secum inito, l. aufertur, §. fiscus, ff. de iure fisci. l. assiduis, vbi not. C. qui pot. in pig. hab. Quartò, & vlt. fisci, & Piæ causę, idem est iudicium, Dec. c. ex epistolæ, num. 15. de prob. Grat. consi. 95. num. 24. volu. 1. Ceph. consi. 255. num. 49. vol. 2.

44 Furis, † & morosi, eadem est sententia, Plot. in tract. de in lit. iur. c. 52. nu. 71. & c. 35. nu. 80.

45 Furiosi, † & ignorans, eadem est sententia. Ias. l. rogasti, §. si à furioso, ff. si cert. peta. Idem est furiosi, & mente capti, Fulgos. consil. 80. not. l. si furiosi, C. de nup. l. humanitatis, C. de impub. l. fin. §. 1. ff. de fur.

46 Gabellæ, † & collectæ, eadem sententia est, Corn. consi. 199. num. 5. volu. 1. idem est gabellarum, & vectigalium, Aegidius Boss. tract. de exactor. nume. 4.

47 Gratiæ Pontificis, † & ultimæ voluntatis eadem est sententia, c. si pluribus, de præb. 6. c. authoritate, de præb. 6. dixi super. nu. 11.

48 Hæredis, † & donatarij, eadem est sententia, Ioan. Annibal. l. post, num. 233. ff. de don. l. donationes, §. fi. ff. eo. tit. vbi idem Ioan. Annib. nu. 20. Secundò hoc idem hęreditatis, & legatarij, Bero. l. re coniuncti, num. 50. ff. de leg. 3. l. triplici, ff. de verb. sig. l. cum quęstio, C. de leg.

49 Hæresis crimen, † æquiparatur crimini læsæ Maiest. ad hoc, vt post mortem vtrunq; conueniri possit, gl. l. Manichæos, C. de hęret. l. fi. C. ad l. Iul. Maiest. Spec. tit. de hæret. nu. 5.

50 Honor vitæ † comparatur, & grauissima infamia morti, l. iusta, cum glo. 1. l. etiam, ff. de man. vin. l. isti quidem, §. fi. ff. de eo, quod met. cau.

51 Hospitalis, † & ecclesiæ eadem sententia est, Fel. c. de quarta, de præscr. dixi super. nu. 31.

52 Instrumenta, & testes, † equiparātur, l. in exercendis, C. de fi. instru. gl. c. cum à nobis, ver. testimonia, de testib.

53 Inundationis, † & hostilitatis, eadem sententia est, Alber. l. cum vnus, §. si propter, nume. 2. de bon. auct. iud. poss. Exempl. eodem modo minuitur pensio mercedis rei emphy. quæ per inundationem est occupatur, ac si ab hostibus detenta fuisset, not. l. 1. C. de iure emphyt. Aegid. Boss. trac. de ter. merc. in princ.

54 Iudicis, † & testatoris, eadem ratio est, Paul. l. non est mirum, nu. 6. ff. de pig. act. Ias. Rubr. ff. de iud. nu. 8. l. si is, qui pro emptore, nume. 322. ff. de vsucap. Bart. l. qui testamento, §. cum, num. 2. ff. de testam. l. licet §. idem, num. 10. ff. de pecu. Socy. l. filiusfamilias, §. diui, nu. 80. ff. de leg. 1. Io. Annib. l. [illegible] potest, nu. 355. ff. de leg. 1. Crot. l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 13. ff. de verb. obli. Secundò hoc idem Iudicis dati, & Iudicis prorogati, Imo. l. ex consensu, de appel. Doct. l. episcopale, l. si qui ex consensu, C. de episc. aud. Euer. in loco, à simili, nu. 2. dicens, quod sicut à Iudice dato appellatur, ita etiam à iudice prorogato.

55 Iudicij, & arbitrij, † eadem sententia est, l. 1. ff. de rec. arb. ibi. arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. conc. Spec. tit. de arbit. §. differt. Secundò iudicij, & contractus, idem iudicium est, l. 3. §. idem, ff. de pecul. dixi super. num. 19. Fulg. consi. 138. Pau. l. licet, §. si filius, nu. 7. ff. de pec.

56 Iuramenti, † & uoti, eadem est sententia, Aug. Ber. c. in pręsentia, num. 100. de prob. Item & secundò, iuramentum, & fides, æquiparantur. ambo enim absque interitu animæ omitti non possunt, c. ad aures, de his, quæ ui, met. cau. c. cum dilectus, eo. tit. c. si uerò, de iureiur.

57 Iurisdictionis, † & dominij, idem est iudicium, Dec. l. nus dicentis, nume. 41. ff. de iurisdict. omn. iudicum.

58 Iurispatronatus, † & emphy. eadem est sententia, Corn. consi. 24. num. 31. vol. 2. Bar. l. iusiurandum, §. si liberi, ff. de oper. lib.

59 Legati, † & fideicommissi, eadem est sententia, l. 1. ff. de lega. 1. ubi per omnia exæquata sunt legata fideicommissis, §. sed non vsque, Inst. de leg. l. 2. C. com. de lega. Secundò legati, & stipulationis, Corn. consi. 210. num. 4. vol. 1. consi. 213. nu. 1. uolu. 1. Tertiò hoc idem legati, & donationis, Anch. consil. 102. legatum enim est donatio quædam, l. legatum, de leg. 2. dixi ego in tract. de desi. par. 2. defin. 78. Quartò hoc idem legati, & mandati, Socy. consi. 172. colum. 9. uoln. 2. l. etsi, ff. de adim. leg. Quintò legati rei pignoratæ, & legati rei alienæ, Ias. l. si res, ff. de leg. 1. Sextò hoc idem legati, & beneficij, Oldr. consil. 58. c. quia, de concess. præben.

60 Legati, † & Procuratoris ad litem, Cag. Rubr. offic. eius. num. 10.

61 Legis, † & consuetudinis, eadem sententia est, Dec. c. clerici, num. 14. ff. de iud. Ceph. cons. 172. nu. 139. volu. 2. Secundò legis, & testatoris, Alex. l. sæpe, num. 2. ff. de re iud. Ias. l. sancimus, num. 5. C. de verb. signi fi. Mant. singu. 122. nu. 3. August. Ber. c. Raynutius, nume. 205. de testam. l. si ita, ff. de man. testa. l. si quis ita, ff. de lega. 1. §. disponat, Auth. de nup. Bal. l. maximum vitium, C. de libe. præt. Ias. auth. res, quæ. C. com. de leg. Secundò legis, & contractus, Dec. cap. ex epistola, nume. 2. de prob. Tertiò legis, & feudi, Burg. c. si uenditor, columna 7. de emptio. & uendit. Albet. l. fina. C. de fideiussor. Fulgos. consil. 235. colum. 1. Quartò legis, & sententiæ, Barto. l. 1. C. de summa Trini. & fide catho.

62 Legitimæ, † & lucri dotis, eadem sententia est, August. Ber. consilio 42. numero 39. volumine 1. Ripa titu. de priuileg. cred. §. si sponsa, nume. 15. idem est iudicium legitimæ, & dotis, Socyn. l. Centurio, numero 145. ff. de vulga. dixi super. numero 30. Tertiò hoc idem in legitima patroni, & filij, Ias. l. cum antiquis, numero 9. C. de inoffic. testamen.

63 Legitimationis, & adoptionis, † Cur.conſ.138. num.12. Secundò idem iudicium eſt legitimationis & ſucceſſionis, Cur.conſi.136.num.6. Tertiò legitimatio, & emancipatio pari paſſu ambulant, idem conſi.84.nu.8. Quartò legitimatio, & arrogatio ęquiparantur in iure, Iaſ.Rubr.C.de poſth. hære.inſti. Alex.conſi.2.col.8.volu.1. Quintò legitimatus filius filio legitimo æquiparatur, §.reliqui, Auth.quib.mod.nat.effic.ſui.

64 Libelli, † & ſententiæ, idem indicium eſt, c.licet, de ſimo. cap.qualiter, & quando de accuſa. idem eſt libelli, & appellationis, Decil.Pedemonta.4. nume.4.

65 Libertatis † & Piæ cauſæ, eadem ſententia eſt, Ang.§.appellantur, col.4. Inſti.de exc.Iaſ.l.captatorias, C.de teſt.mil.l.ſi vnus, C.de teſta.l.ſi fundum.§.Stichum.ff.de lega.1.Bald.l.2.C.de fideic. lib.l.ſi iure, C.de man.teſt. Alex.l.Centurio.ff.de vulg.Neg.in tract.de pig.& hypo.par.6.memb.3. nu.24.Croi.l.1.num.10.ff.ſolu.mat.Iaſ.l.ſi unus, nume 8.C.de teſtam.l.diſcretis, nume.13.C.qui teſt.fac.poſſ.

66 Liberti, & vaſalli, † idem eſt indicium, Spec.ti. de feudo, §.quoniam.verſ.17.Bald.l.liberti, C.de ope.libert.Iaſ.l.filiusfamilias, §.Diui, nu.31.ff.de leg.1.l.ſi non ſortem, §.libertus, ff.de cond.inde. Secundò procedit regula hæc de liberto ad legitimatum, Iaſ.l.ex facto. ff.de vulg.

67 Locationis † & venditionis, eadẽ ratio eſt, Aegi. Boſſ.in tract. de remiſſ. merc.nu.43.Auguſt.Ber. conſi.137.nu.3.vol.1.conſi.143.nu.2.volu.1.Secundò locationis, & emphyteuſis, eadem ratio eſt, Cagno.auth.qui rem, nu.8.C.de ſacroſanct. eccl.Iaſ.l.1.nu.24.C.de iure emphyt.

68 Mãdatum procuratoris, † & mandatum iuriſdictionis, æquiparantur, Barb.c.ſuper literis, col. 3.de reſcr.c.vno, de offi.leg.Idem eſt mandati particularis, & vniuerſalis, l.eius, §. quas verò, vbi Doct.ff.ſi cer.pet.l.& quia, ff.de iuriſd.omn.iudi. Abb.c.ſed nec, nume.5.ne cler.vel mon.Niger.l. lex mandata, nume.7.ff.de officio eius. l.1.nume. 140.ff. eod. Iaſ.l.more, nume.20. ff. de iuriſdict. omn.iudi.

69 Manumiſſionis, † & mortis, eadem ſentẽtia eſt, l.ſimilis, ff.de ſolu.cum ſimi.

70 Matris, & auiæ, † idem iudiciũ eſt, auth. matri, & auiæ. C.quand.mul.tut. offic.fung. Bald.conſi. 113. lib. 2.

71 Matrimonij † carnalis, & ſpiritualis, idem indicium eſt, Quin.Mand.in Reg.16.canc.q.34.nu.5. Collectan.c.de multa, nu.11.de præb.Boer.deci. 1.nu.18.Abb.c.licet, num. 5. de tranſla.epiſc.Iaſ. auth.ſi qua mulier, nu.2.C.de ſacroſan.eccl.Dec. auth.ingreſſi, num.21. C.eod. titu. Marſil.ſingu. 215.num.3.Aug.Bero.in c.in præſentia, nu.488. de prob.Parif.conſi.37.num.10. vol.4.conſi.62. num.12.eodem volu.Rol. conſi.33.num.18.vol. 3.Lamber.tracta.de iure Patr. Artic.1.5.q.1.par. num.7.lib.2.artic.17.q.7.num.9.Socy.conſi.92. lib.1.c.inter, de tranſla.epiſco.Similiter procedit de matrimonio ſpirituali ad carnale, c.quoniam, §.porrò, vt lite non conte.c.cum inter, de elect.c. ſicut, 7.q.1. Tertiò hoc idem de matrimonio ad teſtamentum, Iaſ.l.cum donationis. C.de tranſac. l.2. C.de inſti.& ſubſt. Quartò matrimonij putatiui, & matrimonij ficti, eadem ratio eſt, Deciſ. Ped.77.nu.20. Exemp. primi dicti eſt, quemadmodum quis duas uxores habere non poteſt, ita nec etiam duo beneficia curata.

72 Medici, † & obſtetricis, eadem ratio eſt, cum ambo de imperitia teneantur, Barb.trac.de Prǫſt. Card.lib.6.num.40.lib.2.ubi Doct.C.com.de le. l.item, ff.ad leg.Aquil.cauſam, de prob.

73 Mercedis, † & alimẽtorum, eadem ratio eſt, l.j.C.de inf.exp.l.qui filium, ff. vbi pup.edu.deb.

74 Militis, † & ſacerdotis, eadem ſentẽtia eſt, nam omnia priuilegia vni conceſſa, ad alterum extenduntur, Bart.l.neque.§.deportati, ff.de mil.teſt. Bal.l.milites, C.eo.tit.Imo.l.Centurio, ff.de vulg. Iaſ.l.ſcimus, §.ſin autem, nu.6.C.de iure delibet. Secundò militis, & Doctoris, eadem ſententia eſt, l.aduocati.C.de aduo.diu.iud.Gra.conſ.116. nu.3.vol.2.conſi.129.num.4.volu.1. Tertiò hoc idem militis, & eccleſiæ, idem ius ſtatuitur, l.Lucius, §.1.ff.de teſt.mil.c.relatum, de teſtam. ceſſat enim Falcidia tam in teſtamento militis, quàm Piæ cauſæ, gl.l.ſi vt proponis, C.de rei uend.gl.c. inquitendum, de pec.cler.c.apoſtolicos, 12.q.1.

75 Minor, † & pupillus, ſimiles ſunt, quando minor habet curatorem, l.ſi curatorem. C.de in integ.reſt.l.cum minores, C.ſi adu.rem iud.l.3.ff.ex quib.cau.maio.l.1.§.diuus, ff.ad leg.Corn. de ſic. l.metum, ff.de his, quæ ui met. cau. Secundò minor & fiſcus æquiparantur, glo.l.ſi procurator, §. fin ff.de iure fiſci. Tertiò hoc idem furioſi, & minoris, glo.l.2.C.de cur.fur.Bal.c.1.de Ben.Fra.in vſib.feud. Quartò minor, & eccleſia, in materia reſtitutionis in integrum, æquiparantur, c.1.c.auditis, de reſti.in integ.gl.l.res publica, C.in quib. cauſ.maior.

76 Monachi, † & filijfamiliàs, eadem ſentẽtia eſt, Doct.com.l.ſi vnus.ff.de pact. Secundò æquiparatur ſeruo, no.Doct.l.quod ſeruus.ff.de poſt.glo. c.non dicatis, 12.q.1.Cagno.l.in perſonam, nu.6. ff.de reg.iu.vbi latè.

77 Mortis Ciuilis, † & naturalis, eadem ſententia eſt, glo.c.placuit il 2.13.q.1. l.quod attinet, ff.de regu.iur.Alex.in l.pupillari, nu.4.ff.de vulg.dixi ego latè in meo tractu. Mors omnia ſoluit, par.1. nu.30.& ſeq.in terminis.

78 Mutui contractus † & ſtipulationis cõtractus, æquiparantur, Bong.l.omnia, nu.1.ff.ſi cer.pet.

79 Negligẽtia craſſa † ęquiparatur delicto, gl.c.ſi. de ſuppl.negl prǽl.item, & ſecundò, ęquiparatur dolo, gl.l.quod Nerua, ff.depoſiti.

80 Notorij, † & teſtis, eadem fertur ſentẽtia, Iaſ.l. Barbarius, ff.de offic.prǽt.Fulg.conſi.204.Alber. l.Domitius, ff.de teſtam.Idem eſt notorij, & ſententiæ, Iaſ.l.ſi verò, § 1.ff.qui ſatiſd.cog.l.emptorem.ff.de act.empt.

81 Nobilitas, † & ſcientia, æquiparantur quò ad promotionem. ſcientia enim nobilitat. Barb.c.poſtulaſti, de reſcr. not.c.de multa, de præb.Barb.c. accedens, vt lit.non cont.glo.l.prouidendum, C. de poſtul.c.tua, de conſang.& affi.

82 Orphanotrophi, † & quiuis hoſpitalarij, ſimiles

les

les ſunt turotib. & curatorib. l.orphanotrophos, C. de epiſc. & cleric. §.1. Auth.de eccl.tit.Clem. quia contingit.§.illi, de relig.dom.

83 Pacti, ſtatuti, & legis, eadem † ſententia eſt, quia quicquid poteſt fieri per vnum, & etiam per aliud fieri poteſt, l.fin.C.de fideiuſſor.Cagn.l.nec ex precario, nu.6.ff.de reg.iur. Deciſ. Pedem.20. num. 2.Deciſ. 100.nu.10.Rol.tract.de lucro dot. q.57.num.7.negatiuè tamen ſecus eſt, idem Rol. d.loco, quæſtiu. 30.nume.31.q.24.num.9.Bal.in tract. de præſcr. 4.par.4.par.princ.q.13.nume.8. Maranta in tract. de ord. iud.4.par.diſtin. 16.nu. 64. Abb.c. ſi diligenti, nume.3. de for.compet.c. ſacroſancta, nume. 4. de elect.Ioan. Annib.rubr. ff.ſolu.matrim.num.484. Marſ. rubr.de prob.nu. 46. Cagn.l. fin. num. 101. C.de pact. Bertr. l.hac edictali, nu.4: .C.de ſec.nupt. Ale.conſi.157.nu. 3. vol. 5. l.alia. §.eleganter, nume.7.ff.ſolu.matri. Ruin. conſ. 219. nume.9.volu.4.Iaſ.l.properandum, §.ſin autem, nu.9.C.de iud.l. non impoſſibile, num. 8.ff.de pact. Dec.c.1. numer.6.de conſt. Mant. ſign.160.nume. 2. Bart.l.1.§. familiæ, nu. 3.ff.de publ.& vectig. Bart.l.Cæſar.nu.18.ff.eod. & non procedit, quando in contractib.attenditur mens, in legibus autem verba, Bart.l. alia, nume. 12.ff. ſolu. matrim. l.cum allegas, nume.7.C. de uſur.l.2.numer.3.C.quæ ſit longa conſuet.Ripa.l. nemo poteſt, nu. 71.ff.de leg.1.Sociu.conſi.116. nume. 12. vol.4. Pariſ.conſi.16.num.21.volu. 3. Corn.conſi.276.num.7.volu.4.Rol.conſi.61.nu. 10. volu.3.Cephal. conſi.5.num. 53.vol.1.Curt. conſi. 122.numet.10.Grammat.deciſ. 102.num. 115.Aſinius in Praxi iud. §.32.cap.2.lim 1.num. 2.Petrus in tractat.de iure teſt.nume.4.l.fin.C.de reb. alien. non alien. Curt. in tractat. de ſequeſtr. q. 22.numer.76.Iacob. Menoch.tractat.de recuper.poſſ.Remed.9.nume.378.

84 Patroni, & patris † emancipantis, ſimilis eſt ratio, §. præterea, Inſtit. quib. mod. ius patron. pot.ſoluitur.

85 Peculij, & dotis, † eadem ratio eſt, Iaſ.l.1.cum gl.C.vnde vir,& vxo.gl.l quod debet,ff.de pecul.

86 Perſonæ,& cauſæ, eadem ratio † eſt, Iaſ.l.more, ff. de iuriſdict. omn. iud. Bart. l. qui plures, ff. de vulg.Secundò hoc idem perſonæ,& temporis. Galiaula. l.Centurio.ff.eod. Lancel.l. precibus, ff. de vulg.Dec.conſ.65.Tertiò perſonæ,& cauſæ,l qui furere, ff.de ſtat. liber. l. ſi quis inquilinos, ff. de iniuſto rupto, Fulgoſ.conſi.45. Quartò perſonæ, & loci, idem iudicium eſt l.1.§.Offilius,ff.ne quis eum, qui.c.ſicut,de conſecr.diſt.1.Quintò de vna perſona ad aliam, l. 4. C. de teſtam. Sextò perſonæ,& patrimonij, idem iudicium eſt, Ange.conſi. 179.column.5.

87 Perſonatus, & beneficij, † idem iudicium eſt, c.dudum,il 2.§.lite,de elect.

88 Peſtis,& belli, † eadem ratio eſt, Auto.c.cũ dilecti,de dolo & cont.Bart.l.naturaliter,ff.de vſuc. c.ex tranſmiſſa, de vſuc.quemadmodum enim valet teſtamentum cum minore numero teſtium factum tempore belli, ita etiã tempore peſtis: tempore enim neceſſitatis leges ceſſare dicuntur.

89 Petitionis hæreditatis, † & rei vendicationis, eadem eſt ratio, Bart. l.una, C. de lat. lib.toll.l.ſi autem, §.ſed ſi, num.1.ff.de re vend.Item petitionis, & delegationis, eadem ſententia eſt, Thom.l. 2.§.quod ſi, nume.2.ff.ſol.matrim.

90 Piæ cauſæ, † & libertatis, eadem ſententia eſt, Iaſ.l.quidã, ff. ſi cert.pet.l. 1. C.de com.ſeru.man. Rom.auth.ſimiliter, C.ad leg.Falc.

91 Populi, † & principis, eadem ratio eſt, not. Doct.l.Barbarius. ff.de offic.præſid.

92 Poſſeſſionis, & obligationis, eadem † ſententia eſt, Alex.l.1.num. 11.ff.de acq. poſſ.

93 Principis, & conſuetudinis, eadem † ſententia eſt, Gozad. conſi.90. nu.18.conſuetudo enim eſt altera lex, l. de quib.l. minime, ff. de legib. l. ſi de interpretatione, ff.eod.princeps autem eſt lex animata in terris, l. princeps, ff. de leg.

94 Prælati,& tutoris, idẽ † eſt iudicium, Aug.Ber. conſi. 61. nu. 22. volu. 1.& vſufructuarij, Zaſ. l. hoc edicto, §.vſufruct.nu.8.ff.de ope.nou.nunc.

95 Priuilegij, & teſtis, † eadem ratio eſt, c.cum dilecta, de confirm. vti.vel inuti.Secundò hoc idem de priu.ad ſtat. Rom.conſi.199.& conſi.126.

96 Probationis, & ſententiæ, † eadem ratio eſt, Alex.l.à Diuo Pio, §.ſi ſuper.nu.6.ff.de re iud.not. l.lege.ff.de manumiſſ.cum ſimilibus.

97 Præſcriptio habet vim † pacti, Bal. & Flor. l. ſi ædes.ff.de ſerui.vrb.præd.

98 Procuratoris, † & delegati, eadem ſententia eſt, Doct.com.l.more, ff.de iuriſd.omn.iud.Petr.l. non idcirco, §.fin.ff.de iud.Ioan.l.1.ff.de procur. Dec. c. cum cauſam, nume.6.de appel.dixi ſuper nu. 68.Secundo idem eſt de Procuratore, & Magiſtro, Afflict.deciſ 308.num.7.

99 Promiſſionis, † & traditionis, eadem ſententia eſt, Rim. l. legem, C. de pact.leg. cum certum, C.ad leg. Falcid.

100 Pupilli, & Reipublicæ. eadem † ſententia eſt, l. qui ſolidum. §.etiam, C.de iure Reipu.lib. 10.l. Reſpublica. ff.de leg.2. Exempl.quemadmodum ſententia diffinitiua, lata contra pupillum indefenſum, eſt ipſo iure nulla, gl. l. cum & minores, C. ſi adu. rem iud. ita etiam lata contra rempubl. Secundò idem eſt de pupillo ad eccleſiam, Doct. l.libertos, C.de exc.tutor.gl.leg. reſpublica.C.ex quib.cauſ.maior.Exempl.quemadmodum pupillus non poteſt alienare rem immobilem, etiam authoritate tutoris, niſi vrgente debito,& interueniente decreto iudicis, ita etiam eſt in eccleſia, Euer.in loco, de pupillo ad Eccleſiam.

101 Quaſi contractus, & contractus, † idem iudicium eſt, gl.c.decet, de immu.eccle.6. Fallit quando diſpoſitio concepta ſuper quaſi contractu eſt odioſa, vel pœnalis, gl.ver.proceſſus, d.c.decet.vnde cõtractus in eccleſia celebratus valet, quamuis contrahentes peccent: ſecus autem eſt in quaſi contractu, qui in odium exercentis illum non valet in eccleſia celebratus, Bald. c. 1. de treguæ, & pace, Abb.c. 2.de conſtit.

102 Ratihabitio æquiparatur mandato, † c. ratihabitio de reg.iur.in 6.Zaſ.l.de acceſſionib.nu.15.ff. de diu. & tempor. præſcr. l.ſi ego, ff. de neg.geſt.l. communis.§.procurator.ff.de acq.poſſ.l.qui cum, §.fin.ff.de ſol.

Rele-

103 Relegatio morti ciuili similis est, not.c.† qualiter, & quando, de accusat. Abb.c.tuæ, de pœn. Zas. l.ad cognitionem, ff.quib. ex caus. in poss. eatur. Doct.§.relegati, Inst.quib.mod. ius patr.pot.solu. Bart.in tract.de bannit.nume.6.dixi ego in tract. Mors omnia soluit, part.1.nu.50.

104 Rescripti, & testamenti, † eadem sententia est, Thom.Gram.decis.59.nu.50.not.l.qui testamentum, C.de testam.

105 Respublica,† minor, ecclesia, pupillus, & fiscus æquiparãtur, Doct.l.republicam, C.de Iure Reip. lib.11.l.respublica, C.quib.ex causis maiores.leg. qui solidum, §. etiã, ff. de leg.2. Doct.in rub. C. de iure fisci.gl.l.Imperatores, ff.de re iud.

106 Senectutis, & sterilitatis, eadem † sententia est l.sed est quæsitum, ff.de liber.& posth.l.sed sterilis ff.de act.empti, Paris. cons.29.nu.51.volu.2.

107 Sententiæ, & libelli, eadem sententia † est, Mãt. sing.475.nu.1. debet enim esse sententia conformis libello, c.licet Heli.de sim.c.qualiter & quando, de accusat.l.vt fundus.ff.com. diuid.Secundò hoc idem sententiæ, & statuti, Aug.c.cum omnes, nu.18.de const. Tertiò sententiæ, & probationis.l. lege Iulia, ff.de manumiss. Bald.§.1.tit.hic finitur, in vsib.feud.Rom. auth.similiter, §.special. C. ad leg.Falc.Fel.c.in nostra, de testib. Quartò sententię, & trãsactionis, l.nõ minorem.C.de transact.Quintò hoc idem sententiæ, & testamenti, l.seruis.ff.de manumiss.Doct.l.hac consultissima.§.ad eũ, C.qui testa.fac.poss.l.1.vbi Doct.ff.de testam. Sextò sententiæ, atque præscriptionis, cap.1.de lit.cont.6. Septimò sententiæ, atque conclu. Mars. leg.1.§.si quis, vltro, colum. 6.de quæst. Octauò sententiæ, & statuti, Signor.consil.56.nu.6.Rom.cons.399. l.1.C.si plures vna sent, Nonò sententiæ diffinitiuæ, & interlocutoriæ vim diffinitiuæ habentis, gl.c.fin.ver.Ioannes, de elect.6.Bald.l.iunioribus, C.de his, quib.vt indign. Decimò sententiæ, & iuramenti, not.l.Doctori, C.de reb.cred.Specul.tit. de rest.in integr. part.3.lib. 2.Zas.l.ait prætor, §.si damnetur, ff.de iureiur.

108 Serui & Monachi,† eadem sententia est, glo.& Doct.c.cum olim, il.2.de priuileg. l.cũ fundus, §. seruũ.ff.si cert.pet. Aug.Ber.c.in præsẽtia n. 108. de probat.Secundò seruitus ęquiparatur morti, l. seruitutem, l.quod attinet. ff. de reg.iur.dixi ego in tract. Mors omnia soluit. p.1.nu.50.

109 Simoniæ, & vsurę, eadẽ † sententia est, August. Ber.rubr.de vsur.nu.18. consi.217.nu.14.volu.3.

110 Societatis,† & spõsaliorum contractus, eadem est ratio, Ioannes in tract.de arte test.lib.2.c.1.nu. 4.vbi sicuti inter socios communicantur bona ita iter virum, & vxorem.l.coiri.ff.pro socio.l.ex aduerso.§.cum socero, ff.solu.matrim.

111 Spurij, & serui, eadem † sententia est, Afflict. decis.99.nu.2.

112 Statuti, & consuetudinis, eadem † sententia est Aug.Ber.consi.167.num.8.volu.1. Secundo hoc idẽ statuti, & rescripti, Ias.l.si quis, §.si is, nu.16.ff. quod quisque iur. Tertio statuti, & vlt.volunt.Ias. l.sicut, nu.3.C.de testam.mil. non tamen procedit circa derogationem iuris communis, quia in hoc plus operatur, statutum, Ripa l.nemò potest, nu. 38.ff.de l.1.Soc.Inn.l.hæc verba, nu.19.ff.de l.1.

113 Stipulationis, † & legati, idem iudicium est, Socin. l.cum filio, numer.78.ff.de leg.1.Item stipulatio, & iudicium æquiparantur, Bart.l.licet.§. idem.ff. de pecul.

114 Studiorum causa, † & dotis causa, æquiparantur, Doct.com.l.1.ff.solu. matr. vnde sicut petenti dotem non obstat exceptio compensationis, l.1. §. taceat, C. de rei vx. act. ita nec Doctori sua stipendia petenti, Alber. l. 3. C. de compens. Item quemadmodum donatio facta filiæfamilias causa dotis valet, leg. Pomponius. ff. fam. ercisc.ita valet donatio causa studij facta à Iason.& alij.d.l.1. ff.solut.matrimon.

115 Substituti, & cohæredis, eadem † sententia est, Socin. l. hæc verba, nu.47.ff.de leg.1.vbi inquit, quod idem iudicatur de cohærede, quod de substituto.

116 Testamenti, & statuti, † eadem sententia est, Brun.tract.stat. artic.6.nu.67. dixi super.nu.112. Secundo hoc idem testamenti, & sententiæ, Alec. consi.4.nu.2.volu.7. l.seruus.ff. de manumiss. Tertio testamenti, & rescripti, c. 1. authoritate, de præb.6. Quarto testamenti, & contractus, Socin. Inn.rubr.de verb.oblig.nu.206.Quinto testamenti, & indicij, Ias.l.iustè, nume.51.ff.de acqui.poss. Doct.com.l.non est mirum, ff.de pign.act.l.solẽt, ff. de alim. & cibar. leg.Bart.l. centesimis, §.fin.ff. de verb. oblig. Sextò testamenti, & com. opinionis, Corrar. tract.de com. opin. tit.3.lib.1.nu.23. Septimo testamenti & legis. est enim voluntas testatoris altera lex, §.disponat, Auth.de nupt.Pau. l.si quis legauerit, num.2.ff. de leg.1.

117 Testis, † & accusatoris, similis est ratio, Ang.Ber. c. 1. nu. 25. de accusat. Secundò testis, & iudicis, eadem sententia est, Mant. sing.224.nu.2.Tertiò testis, & instrumenti, dixi super. num.52.Quartò testis, & tutoris, Ang.in tract.de testib.q.2.nu.16. l.munerum.ff.de muner.& hon.l.si quis.ff.quemadm. testam. aper. Vnde quemadmodum testis consanguineus repellitur, ita etiam tutor, l. lex Cornelia, ff. de iniurijs, l.& affinitatis, ff.de procurat. Vital.in tract. claūsul.§.sed an iudex, nu.3. l.humanitatis.ff.de exc. tutor.

118 Transactionis, & sententiæ, † eadem est ratio, Ias.l.age, C.de transact.l.non minorem, eodem titu. Calder.consi.97.column.3. Cum.consil.156. Secundo hoc idem de transact. ad compr. Socin. consi. 300. volu. 2.l. post rem.ff. de transact.Ber. consi.26.num.2.vol.3.

119 Trebellianicæ, & Falcidiæ, eadẽ † sententia est, Ripa.l.in quartam, nu.29.ff. ad leg.Falcid.

120 Tributi, & decimæ, † eadem sentẽtia est.c.tua nobis, de deci. Vnde quemadmodum in tributis non datur compensatio, ita nec etiam in decimis, gl. c.decimæ, 16.q.1.Doct.l.3.C.de compens.dixi ego in tract.de compens.par. 1.quæstio. 38.num. 3.& q. 24.num.2.

121 Tutoris, & Prælati, eadem sententia est, † Mãt. sing.463.Dec.c.reprehensibilis.col.3.de appel.gl. l.non ignotum, C.de adm.tutor.Secundò tutoris & Magistratus.l.fin.ff.de Mag.conue. Tertiò tutoris, & Syndici, Dec.cons.297.l.1.§.defensores. ff. de mu-

de muner. & honor. Quarto Tutoris, & procuratoris, Dec. l. si pecuniam, nu. 6. ff. si cert. pet. Mant. sing. 467. nu. 1. Quintò tutoris, & testamentarij, l. Diuus. ff. si cui plusquam per leg. Falc. Maui. sing. 464. Sextò hoc idem tutoris, & executoris, Rom. cons. 428. nu. 7.

122 Venationis, † & aucupationis, eadem sententia est, vt piscationis, Doct. §. feræ, Inst. de rerũ diuis. Euer. in loco à simili, nu. 2.

123 Venditionis, & permutationis, eadem † sententia est, Decius cons. 697. nu. 14. Secundò venditionis, & locationis, Iacob. Menoch. tract. de arb. iud. lib. 2. Centur. 1. Cas. 77. nu. 2.

124 Vltimæ, voluntatis, & iudicij, † eadem sententia est, Iacob. Menoch. tract. de recuper. poss. Remed. 15. nu. 278. l. non est mirum ff. de pign. act. Ro. cons. 72. cons. 186. col. 1. Secundo vlt. volunt. & statuti, Rom. cons. 399. col. 2. Ias. l. non solum, §. morte, col. 21. ff. de oper. noui nunc. l. si verò, §. si testator, nu. 10. ff. de l. 1. l. nemo, nu. 9. ff. eod. l. si diuortio, nu. 7. ff. de verb. oblig. l. cum quidam, n. 5. C. de verb. sign. Grat. cons. 21. nu. 17. cons. 40. nu. 5. volu. 1. Socin. cons. 31. nu. 3. vol. 1. Paris. consil. 19. nume. 29. vol. 2. Rol. cons. 93. nu. 3. vol. 2. Soc. iun. l. hæc verba numer. 18. ff. de leg. 1. Tertiò hoc idem vlt. uolunt. & contractus, Decis. Pedam. 85. nume. 15. Bart. l. pactum, nu. 1. ff. de pact. Ripa. l. ita stipulatus, nu. 5. ff. de uerb. oblig. Soccin. cons. 25. nu. 7. vol. 4. Paris. cons. 32. nu. 71. vol. 1. Curt. cons. 176. nu. 11. Rom. cons. 399. nu. 4. Cagnol. l. cum quid, nu. 69. ff. si cert. pet.

125 Vsucapionis, † Publicianæ, eadem sententia est, Alex. l. 1. §. hęc, nu. 6. ff. de acq. poss. Declaratur præsens tractatus pluribus modis. Primò vt destruatur per dissimilitudinem traditam, Abb. c. licet, nu. 11 de Simon. Secundo sufficit quod sit in tatione, licet in facto diuersita esset, Abb c. fin. §. in alijs, nu 73. vtlit. non cont. Ripa, c. inter, nu. 75. de relcri. Alber. tract. stat. li. 2. q. 5. nu. 4. Grat. cons. 116. nume. 12. uol. 2. Socin. cons. 47. nume. 9. uol. 3. Fel. c. 2. nu. 9. de sponsal. Tertiò procedit, quãdo est similitudo in eo, in quo fit comparatio, quod sufficit, licet in alijs diuersitas esset, Doct. c. quemadmodum, de iureiur. c. relatum, 38. dist. Quartò similitudo debet sumi a pari ratione, uel maiori, secus autem a minori, Bald. l. illud. C. de sacrosanct. Eccles. Quintò not. quòd allegans similitudinem, eam probare tenetur, qua probata, ei standum est, donec probetur contrarium. Specul. tit. de disput. & alleg. §. Post hoc. nec sufficit allegare dissimilitudinem in genere, sed esse debet dissimilitudo in eo, in quo fit comparatio, Abb. c. translato, de const. Sextò non procedit, quando similitudo non est simpliciter, sed secundum quid, Doc. d. c. relatum. Septimo non procedit in dispẽsationibus, not. l. ius singulare ff. de legibus, c. in causis, de re iud. Octauo, quando similitudo, fuisset in aliquo accidenti, tunc non esset idem iudicium, ut si ex pallore iudicetur aurum, id quod oricalcum est. Nono, quando non est simile in eodem genere, sed metaphorice, & æquiuoce. Decimo non procedit, quando aliter in iure expresse prouisum est, quia expressum facit cessare tacitũ, l. fi. C. de pact. Vndecimo fallit in odiosis, in quibus esset dictio taxatiua. gl. l. 2. C. de patr. qui fil. distra. Duodecimo nõ procedit, vbi agitur de correctione legum, not. Doct. auth. quas actiones. C. de sacros. eccl. Tertiodecimo non procedit, vbi essemus in materia priuationis, quæ nõ imponitur, nisi expresse dicatur. gl. c. fi. de iur. patr. Decimoquarto non procedit, data instantia, c. sicut urgeri. 1. q. 1. Quintodecimo non procedit, si in dispositione diceretur, quod verba intelligi debeãt ad literam. Bal. l. 2. C. de patr. qui fil. distr. Decimosexto non procedit, si per similitudinem lex traheretur ad præterita. gl. c. detestanda, de concess. præb. in 6. Decimoseptimo non procedit in lege duta, not. l. prospexit. ff. qui, & à quibus. Decimooctauo non procedit in casibus, de quibus dixi in tract. de leg. & statu. par. 3. q. 17. Decimonono ad hoc, vt dictum tale procedat, requiruntur duo extrema habilia; extremum scilicet à quo, quod debet esse certum, & extremum ad quod, quod debet esse dubium, l. in testamento. ff. de condi. & demonst. l. comparationes. C. de fide instrum. Vigesimo non procedit, quando statutum imponeret pęnam alicui, habito respectu ad priuilegium alicuius personæ, quia tunc nulla potest fieri extensio. gl. §. item. Inst. de act. Vigesimoprimo non procedit, quando in parte læderetur ius commune, vel naturale. Paul. l. lege. C. de legit. hæred. Vigesimosecundo non procedit ex dicto testium, Bal. l. conuenticulam, C. de episc. & cle. Vigesimotertio not. quod licet in materia correctoria procedatur strictè, & non fiat extensio. gl. uer. hi qui, clem. de ætat. & qualit. tamen vbi agitur de salute animæ, fit extensio de simil. ad similia, Io. And. c. ex tenore, qui fil. sint leg. Bart. auth. sacramenta puber. C. si adu. uend. Abb. c. quæsiuit, de diuort. Dom. c. pro humani. §. fi. de homic. in 6. Ant. c. ad eminentiam, de sent. excom. Vigesimoquarto lex quæ aliàs ad similem casum non extenderetur, si facta esset in fauorem Reipub. extendi posset ex identitate rationis. Bar. l. si constante, col. 9. ff. sol. matri. l. 2. §. exercitus. ff. de his, qui not. infam. l. quemadmodum, C. de agri. & censi. lib. 11. Rom. cons. 105. Vigesimoquinto no. quod licèt lex esset exorbitans, nihilominus in casu, in quo esset exorbitans nisi extenderetur ad similia, tunc fieri debet extensio. glo. clem. 1. de sepultur. Io. Andr. rubr. de apost. c. si ciuitas, de sent. exc. in 6. Doct. l. non dubium. C. de leg. Vigesimosexto not. quòd quando vna tantum ratio potest reddi, ex illa possumus deinde extendere legem. Abb. c. fi. de resc. Franc. c. suggestum. de appell. Fel. c. translato, nu. 14. de const. Vigesimoseptimo & vlt. no. quod aliquid dicitur simile iudicis arbitrio. Fel. c. translato, num. 11. de const. Marsil. l. quæstionis, nu. 14. de quæst. & not. quod quemadmodum identitas est triplex, nempe in genere in specie, & in numero, not. l. 1. ff. de vulg. Rebuff. in praxi benef. ti. de vnion. gl. fi. ita similitudo dicitur triplex, videlicet necessaria, vt quando fit similitudo à lege. l. fi. ff. si quadr. pauper. fec. dic. à qua non potest appellari, nam à statuto legis non appellatur, l. si qua pœna. ff. de verb. sign. Alia est probabilis, vt quando fit

do fit à iudice, & tunc ſi iudex in hoc errat, poteſt appellari. §. ſi quis. Auth. de inſtr. caut. & fide. Tertia eſt, quæ fit ab aduocato, vt quando arguendo adducit ad intentionem fundandam ſimilitudinem. Iul. Ferret. in tract. de mil. iuſt. num. 225. ex quibus redditur expeditus tractatus, quo habetur, ſimilium eadem ſententia eſt.

SVMMARIVM.

1 *Veriſimilium ratio habenda eſt.*
2 *Veriſimile quid ſit.*
3 *Imaginem falſitatis habet, quod veriſimile nō eſt.*
4 *Iudex iudicare poteſt ex veriſimili*
5 *Veriſimilitudo colligitur pluribus modis.*
6 *Veriſimilitudo magis, quàm potentia conſiderari poteſt.*
7 *Cauſa, quæ nocet magis, quàm illa, quæ prodeſt, conſiderari poteſt, quando veriſimilitudo adeſt.*
8 *Veriſimilitudo eſt cognata naturæ.*
9 *Veriſimilitudo eſt alleganda.*
10 *Actus vnicus non facit quem veriſimiliter bonum, vel malum.*
11 *Veriſimilitudinis cauſa ceſſante, ceſſat effectus.*
12 *Veriſimile eſt, quòd frequentius accidit.*
13 *Interpretatio fieri debet ſecundum veriſimilia.*
14 *Ius non corrigitur, quando veriſimilitudo prodeſt.*
15 *Veriſimile vnum tollit alterum.*
16 *Veriſimilibus duobus datis, attenditur veriſimilius.*
17 *Veriſimilitudo vbi ceſſat, ceſſant etiam præſumptiones iuris.*
18 *Veriſimilium ratio quibus in cauſis ſit habenda, latè diſcutitur.*

REGULA II.

1 ERISIMILIVM † ratio habenda eſt. c. inſpicimus, de reg. iur. in 6. ibi, inſpicimus in obſcuris, quod eſt veriſimilius. conc. l. ſi ſeruus plurium. §. fi. vbi Doct. ff. de leg. 1. Bart. l. ſi fuerit. ff. de rebus dub. Imo. l. ſi ita. ff. de lega. 2. c. quia veriſimile. vbi Fel. de præſumpr. Bal. conſi. 75. vol. 1. Cagnol. l. ſemper. num. 6. ff. de reg iur. Iaſ. conſi. 160. uolu. 4. Dec. conſi. 272. num. 10. Auguſt. Ber. c. nauiganti. num. 26. de viuris, & conſi. 161. num. 25. volum. 1. Corn. conſi. 55. num. 11. volu. 3. conſi. 293. num. 9. volu. 1. Pariſ. conſi. 139. num. 7. volu. 4. conſi. 88. num. 33. volum. 3. Franc. de Aret. conſi. 159. num. 6. l. non eſt veriſimile. ff. quod met. cauſa. l. peculium. §. 1. ff. de pecul. l. ſi filius. ff. eo. l. Neſennius. ff. de negot. geſt. l. quæro. §. inter. ff. loc. l. amiciſſimos. ff. de exc. tut. l. 3. §. 1. ff. de teſtibus. l. fi. ff. de fideic. libert. l. ſi ita. ff. de manu. teſt. Grat. conſi. 64. num. 31. volu. 2. conſi. 135. num. 10. volum. 1. Ancha. conſi. 224. nu. 5. Crau. conſi. 8. nume. 5. Rol. conſi. 1. nume. 70. volum. 5. conſi. 61. nu. 35. eo. uol. conſi. 11. nu. 68. eo. uolu. Curt conſi. 179. nu. 9. uol. 2. l. fideiuſſor. §. fin. ff. de fideiuſſor. l. ſanctio, de pœn. l. triplici. ff. de verbo. ſign. l. 1. C. ad leg. Corn. de falſ. l. 1. C. de his, quæ vi met. cau. §. 1. Inſt. quib. ex cauſ. man. non poſſ. l. fi. C. de uſufr. c. ſollicitè. de reſt. ſpol. cap. literas. de iureiu. c. quoniam, ut lite non conteſt. c. cum P. de purg. can. l. 1. C. ad leg. Corn. de falſ. l. 3. C. de his, quæ ui met. cauſ. c. fi. de renunc. c. fi. de offic. Vic. in 6. c. in fidei. de hæret. lib. 6. c. 2. de fil. preſby. 6. l. milites. C. de quæſt. & c. in generali, de reg. iur. libr. 6. Pro declaratione huius dicti uniuerſalis, quia quilibet tractatus debet inchoari à diffinitione, vt latè dixi in tractat. de defin. part. 1. num. 1.
2 Not. primo, † quòd veriſimile dicitur id, quod
verum videtur, & eſt vero ſimile. l. miles. §. mulier.
ff. de adulter. Ghirl. tract. de quæſt. & tort. q. 3. nu.
10. vnde credibile eſt, quod veriſimiliter dicitur.
l. 1. C. quæ res pign. oblig. poſſ. l. obligatione. ff. de
pignor. l. cum in teſtamento. ff. de reb. dub. ſicuti
quod veriſimile non eſt, incredibile eſt. l. Mæuius.
3 ff. de leg. 2. l. cum de indebito. ff. de prob. † & falſi
imaginem habet Bal. l. 1. C. de ſeru. fug. Iaſ. l. ſi extraneus. num. 8. ff. de cond. ob cauſam. Dec. conſi. 94. num. 2. conſil. 644. num. 6. Paril. conſi. 83. nu. 25. uol. 1. conſi. 55. num. 6. uolu. 4. Crau. conſ. 61. num. 9. Port. conſi. 20. nu. 4. Fel. c. auditis. de præſcrip. Euer. in loco à veriſimili. num. 11. Marſil. in Praxi crim. §. expedita. num. 25 Rebuf. tracta. de teſtibus. num. 64. Gozad. conſi. 18. nu. 12. Cepha. conſi. 204. num. 11. volu. 2. Iacob. Menoch. tract. de arbitr. iud. lib. 1. q. 76. num. 20. lib. 2. Centur. 1. caſ. 85. num. 1. Secundo no. quòd veriſimile quid dici iudicis arbitrio iudicatur. Cardin. clem. cauſam, de elect, Ripa tract. de peſte, tit. de priuileg. cont. temp. peſt. num. 107. Iaſ. l. admonendi, num. 121. ff. de iureiur. Bal. l. 1 col. 3. C. de confeſſ. Tiraquel. l. ſi vnquam. in princ. num. 53. C. de reuo.
don. Gomeſ. in commen. cancell. in reg. de veriſi-
4 mil. q. 5. Menoch d. caſ. num. 4. Tertio not. † quòd
iudex iudicare debet ſecundum veriſimile, quod iuri communi magis conuenit. Tiraq. d. loco, nu. 6. & Iacob. Menoch. num. 5. nam illud eſt propriè veriſimile, quod iuri communi conuenit. Innoc. c. auditis, de præſcr. Bal. c. 1. de reſcr. Ant. c. in noſtra. de teſtib. Dec. c. bonæ, de appell. Dyn. c. inſpicimus de reg. iur. in 6. c. cum ſint, eod. tit. Oldra.
5 conſi. 16. Quartò not. † quòd veriſimilitudo col-
ligitur pluribus modis. Primo ex comparatione rerum ad inuicem, vel comparatione rei ad pretium. l. 1. ff. de reb. dub. Secundo ex vicinitate ſcripturarum. l. ſi ſeruus. §. fin. ff. de teſtam. Tertio ex dignitate perſonarum. l. Titia. §. Seia ff. de adim. leg. Quarto ex caritate, & neceſſitate perſonarū, d. l. ſi ſeruus. Quinto ex conſuetudine regionis. Sexto ex conſuetudine loquentis. Dyn. c. inſpici-
6 mus. nu. 4. de reg. iur. in 6. Quinto not. † quòd ve-
riſimilitudo magis, quàm potentia conſiderari debet. Grat. conſi. 51. num. 14. conſi. 53. nume. 10. volum. 1. & præſumitur veriſimilitudo, attenta ſpecie, non autem genere. Bal. l. fi. C. de hæred. inſtit. unde veriſimile lucrum facit concedere reſtitutionem in integrum, ſicuti lucrum certum. Bal. l. cum quidam. ff. de acq. hære. conſi. 341. lib. 1. & omnia frequentiora, veriſimiliora dicuntur, Angel. conſi. 261 Imol. c. bonæ, de re iudic. conſi. 35.

colum.

colum. 3. Sextò not. quod licet regulariter attendatur magis causa, quæ nocet, quàm illa, quæ prodest, quando vtraque concurrit, l. 3. §. eleganter, ff. ad Syll. fallit hoc, nisi illa, quæ prodest, sit verisimiliter magis considerata, ex mente disponentis, Bart. l. si vir, ff. de donat. Anch. c. de renunc. 6. Fulgos. consi. 13. & consi. 136. Roman. consi. 344. nã quilibet actus præsumitur factus ex capite verisimiliori, Curt. iun. consi. 20. Abb. consi. 114. volu. 2. Calcan. consi. 48. Barb. consi. 6. volu. 1. consil. 25. eodem volu. consi. 46. vol. 2. Curt. tract. de testib. conc. 32. Ias. l. si extraneus, de cond. causa data. Fel. c. auditis, de præsc. Marsi. leg. 1. ff. de quæst. sing. 298. sing. 344. consi. 74. nu. 16. Septimo not.
8 † quòd verisimilitudo est cognata naturæ, Tiraq. l. si vnquam, in princ. nu. 60. C. de reuoc. don. Crau. consil. 75. nu. 24. consi. 135. nu. 33. consi. 61. num. 9. Ceph. consil. 287. nu. 22. volu. 2. consi. 85. nu. 39. Rol. consi. 1. nu. 74. volu. 3. consi. 1. nume. 38. eod. volum. Mandos. in reg. cancell. in reg. de verisimili, nume. 2. Imol. l. 2. C. de resu. fug. Bal. cõs. 130. volu. 3. leg. quicquid, ff. de act. empti, l. diligenter, C. de aquæd. lib. 11. Barb. consil. 28. lib. 2.
9 consil. 75. lib. 1. Octauo not. † quòd verisimilitudo debet allegari, aliàs non prodest, l. si adulterium, §. idem, ff. de adulter. Bart. l. cum quid, ff. si cert. pet. vbi dicit non cadere verisimilitudinem super non allegatis, Bart. l. rem alienam, de pignor. act. Angel. l. super, C. de præscr. longi temp. Bald. l. si certis annis, C. de pact. Sal. l. certi, C. loc. vbi dicit, quod ex possessione verisimiliter arguitur dominium si allegetur, aliàs non, Alex. l. si certum, §. sed si, de confess. & potest allegari quandocunque ante sententiam, Butr. capi. peruenit, de empt. & vend. & hoc, nisi verisimilitudo constet ex actis, Bald. l. 1. C. de pœn. nom. l. quicunque. C. de seru. fug. Innoc. c. ex insinuatione, de appell. c. per tuas de testib. Alex. leg. 4. §. iurasse, de iureiur. Nono
10 not. † quod vnicus actus non facit quem verisimiliter dici bonum, vel malum, sed plures: nam vna hirundo non facit ver, nec vna dies beatum, & felicem hominem, gl. §. cumque, ver. ex multis, in proœm. Inst. ex frequentatis enim actib. fit habi-
11 tus. Decimo not. † quod cessante verisimilitudinis causa, cessat effectus, Bald. l. si certis, C. de pact. l. si qui adulterij. C. de adulter. l. Diuus. ff. de rest. in integrum, l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. l. nõ omnes. §. à Barbaris. ff. de re milit. Corn. con
12 sil. 308. volum. 1. Vndecimo not. † quod verisimilius dicitur id, quod frequentius accidit, Bald. consi. 300. volum. 2. Crau. de tract. de ant. temp. par. 4. ver. materia ista, nu. 118. vnde non est verisimile in dubio contractum Coloniæ fuisse celebratum, quia rarissime contingit, Bald. cap. 1. §. aut. tit. quib. mod. feud. amitt. Ias. l. 1. colu. 8. C. de Iur. emph. simili modo declaratur voluntas ex cõsuetudine agentis, l. quod si nolit, §. qui assidua, ff. de æd. edic. l. si prius. §. pen. ff. de aqua plu. arc. l. fin. C. de fideiussor. Bar. l. Magistratus, ff. ad municip. Aret. consi. 11. colum. 3. Alex. consi. 75. volum. 5. gl. l. neque natales. C. de prop. Bald. consi. 70. vol.
13 1. consi. 351. eod. volu. Duodecimo not. † quod interpretatio est facienda secundũ verisimilia. Old. consi. 115. colu. 2. l. semper. ff. de reg. iur. c. inspicimus, eod. 6. Dec. l. in contrahenda, ff. eod. gl. l. veterib. ff. de pact. glo. c. ex literis, de sponsal. Ampl. hoc etiam si interpretatio contra proferentem fieri deberet, not. c. contra, de reg. iur. 6. Bald. consil. 411. volu. 1. Ang. consi. 261. Arch. c. si autem 22. q. 2. Paul. consi. 195. volum. 1. Aret. consi. 54. Soc. l. vbi est, ff. de reb. dub. Ias. l. stipulatio, §. in stipulationibus, ff. de verb. oblig. Bertr. consi. 144. nu. 7. volum. 1. Doct. l. insulam. ff. qui pot. in pign. hab.
14 Decimotertio not. † ius non corrigitur, quando verisimilitudo prodest. cap. ecclesia, il 2. de elect. Clem. exiui. §. deinde, de verb. signific. not. l. nam, ad ea. ff. de cond. & demon. Euer. in loco à verisimili, num. 6. Decimoquarto not. quod verisimilitudo in specie tollit verisimilitudinem in genere, Ruin. consi. 76. nu. 13. volum. 1. Bart. l. cum de indebito, nu. 1. ff. de prob. Alex. consi. 77. nu. 6. volu. 1. Dec. consi. 454. nu. 2. Aug. Ber. consi. 119. nume. 18. volum. 2. Paris. consi. 76. nu. 38. volum. 2. Grat. consi. 11. nume. 37. volum. 1. consil. 60. nume. 14. volum. 2. consil. 118. numer. 21. uolum. 1. Crau. consil. 258. nume. 21. Decimoquinto uot. quod
15 vnum verisimile † tollit alterum, Barto. l. diuus, nu. 3. ff. de in integ. rest. & verisimile maius tollit minus, Mars. praxi crim. §. diligenter, nume. 191. Bald. l. fin. C. de hæred. Inst. l. siue possidetis, C. de probat. Ias. l. si extraneum. C. de cond. causa data. Petrus tract. de sponsal. nu. 24. Boer. q. 2. num. 19. Alex. consi. 73. nu. 8. vol. 3. Ias. l. si quis in fundi vocabulo, nu. 21. ff. de leg. 1. l. Titia. §. idem, nu. 8. ff. de verb. obliga. l. Imperator, nu. 4. ff. de leg. 1. l. si extraneus, nu. 9. ff. de cond. causa data, & duobus
16 uerisimilibus † datis attenditur id, quod verisimilius est Abb. c. cum inter, nu. 5. de elect. c. mulieri, nu. 3. de iureiur. c. requisisti, nu. 20. de iureiur. Dec. consi. 470. nu. 1 n. consi. 479. nu. 6. Ber. c. quoniam, nume. 82. de offic. deleg. c. ex literis, nu. 32. de probat. consi. 19. num. 12. uol. 2. consi. 160. nu. 7. uolu. 1. Corn. cõsi. 130. nu. 4. uolum. 1. Ripa l. 1. nu. 45. ff. si cert. pet. Paris. consi. 14. nu. 40. uol. 1. consi. 29. nu. 84. uol. 2. Gulielm. sin. 42. nume. 1. Rom. consi. 156. nu. 4. Grat. consi. 50. nu. 40. uolu. 2. consi. 12. nu. 65. uol. 1. Crau. consi. 145. num. 11. consi. 297. nu. 16 Gozad. consi. 18. nu. 12. Ceph. consi. 178. nu. 14. consi. 108. nu. 14. uolum. 1. Rol. consi. 16. nu. 26. uol. 1. consi. 90. nu. 16. uol. 2. consi. 50. nume. 50. uol. 3. Port. consi. 17. num. 4. consi. 19. nu. 57. Curt. Iun. consi. 178. nu. 7. uolum. 2. consi. 163. nu. 22. uolu. 2. consi. 35. nu. 6. volu. 1. Euer. in loco à uerisimili, nu. 12. & nu. 14. ubi tamen duæ sunt præsumptiones, quarum una præponderat alteri, tunc procedit hoc notabile si uerò sunt pares uerisimilitudines tunc inuicem se cõfundunt, Doct. c. transmissæ, qui filij sint legit. c. per tuas, de probat. c. Michael, de fil. presb. Doct. l. eum, qui C. de episc. & clericis. lege transactionem. C. de transact. leg. tuus ff. de in integr. rest. in dubio autem bonus iudex habet arbitrari, an ambæ præsumptiones sint pares, uel altera sit potentior, Abb. cap. cum inter, de elect. Mars. leg. 1. §. diuus, ff. ad l. Corn. de sica. Præpos. capitulo Constantinus, 96. dist. Euer. in loco à verisi. nu. 14. Decimo-

sexto,

17 sexto, & vlt.not. † quod vbi deest verisimilitudo, cessant præsumptiones iuris, Parif.confi.104.nu. 13.vol.4.nam vbi est præsumptio verisimilis, habetur pro vera probatione, Parif.confi.57.nu.35. vol.4.confi.13.nume.9.volum.3.Crau.confi.75. nume. 14.confi. 6.nume.21.Curt.iun.confi.178. numer. 8. volum in. 2. Præsumptio enim iuris est applicatio animi ad verisimile, leg. non hoc, C. vnde leg. Ripa c. cum M. numer.151. de constitr. Cum igitur præsumptio fundetur in verisimili, videamus modo, quibus in casibus habeat locum hoc dictum vniuersale, quibusque in causis procedat, vt ratio verisimilium sit habenda.

Ampliationes.

1 Abbas percutiēs Monachum, † verisimiliter dicitur eum animo corrigendi percutere, nisi excedat modum: vnde à tali correctione non datur appellatio, Doct. c. ad nostram, de appell. Item quicquid agit Abbas, verisimiliter vt Abbas dicitur agere, non autem vt simplex Monachus, Euer.in simili plura adducit in loco, de tanquam, seu respectiuis, numer. 6.& seq. Tertio, quicquid Abbas acquirit pro monasterio, verisimiliter dicitur acquirere vt de bonis ipsius, not. Crau.consi. 191.nume.8.l.& magis. ff.de sol.

2 Acquisita per aliquem, † verisimiliter dicuntur de proprijs bonis acquisita, Crau.d.loco.quid autem dicemus, si frater acquisierit post mortem fratris habitantis? Resp. verisimile esse fuisse acquisita de bonis communib. l.si fratris, ff. pro socio.dummodo vixerint simul cum hæreditate indiuisa post mortem patris. quia verisimiliter inter eos dicitur cōtracta societas, Iaf.l.1.C.qui test. fac.poss.Paul.confi.349.vol.1.Corn.confi.34.vol. 1.confi.299.volum.4.confi. 122.vol. 2.Cepolla confi.40.Dec.confi.66.confi.628.Bertrand.confi. 39.rubr.confi.87.Faber.§.1.inst.de societ.

3 Actus, qui de iure præcedere debuit, † verisimiliter præcessisse præsumitur, quando eodem tempore plures fuissent facti, etiam si esset ordo scripturæ in contrarium. Doct.com.l.cum in testamento. §. 1. ff.de testam. Rota decis.1.tit.de præsumpt.in antiq.Alex. confi.81.volu.3.l.diuortio, nu.11.ff.solu.matr.Ampl. etiam si cōstaret actum eodem die fuisse factum, Doct.com.l.non solum, §.sed & vt, ff.de nou.oper.nunc.Secundò, si actus potuit esse licitus vno loco, vel tempore, alio autem illicitus, verisimiliter dicitur factus tempore licito, Doct. com. c.auditis, de præscr.Feliu.c. in præsentia, de probat. Bald.l.1.C.de seru.fug.Tertiò, faciens actum, verisimiliter dicitur conformari legi de eo loquenti, gl. & Bal.l.si duo, ff.de acq. hære.Quartò, quando actus fieri potest nomine proprio, & alieno, verisimiliter dicitur factus nomine proprio, Bar.l.gerit, ff.de acq.hære.l.3.§.sed quod, ff.iud. solu.l.& magis, ff.de sol.in actu enim persona extrinseca non intelligitur, l.si ita, §.Chrisogonus.ff.de verb.obli.Bal.l.potuit, C.de iure delib. Corn. confi.310.vol.4.Soci.confi.113.vol.4. Fallit, si procurator contraheret super re domini, seu tutor de re pupilli, quia tunc tanquā alia persona verisimiliter contrahere diceretur, Rom.l. post dotem, ff. sol.mat. Quintò actus sequens factus, verisimiliter dicitur factus in executionem tractatus præcedentis, l. 3.§. verū, ff.de man.l.qui in aliena, §.si is. ff.de acq. hære.quod extenditur etiā in delictis, Doct. c.ad audientiam, de homic. Bart.l.non solum.§.mandator. ff.de iniur.Curt.l. pacta nouissima, C.de pact. Imol.cleme.1.de pœn. Marf.l.vnica, nu.246. C.de rapt.virg.

4 Ædificium antiquum † verisimilius dicitur prius, ac citius corruere, quā nouum.§. si autem, Auth. vt nemo fabricet, Alc.trac.præs.reg.3.præf. 45.nu. 10.Secundo dicas, quòd fenestra verisimiliter ædificata dicitur ad commodum ædificantis, Ceph.confi.130.nu. 8.volum.1.idem est in quolibet ædificio, Iaf.l.ex hoc iure, ff. de iust.& iure, gl. l. qui luminibus. ff. de seru. vrb.præd. Veron. tract.de seru.tit.de solo, & area.

5 Affectio verisimiliter dicitur † esse in consanguineis suis, l. cum seruus. ff.mand. quæ est sufficiens ad restitutionem in integrum, l. si in emptione, ff.de minor. Dec.& Cagn.l.quatenus, ff.de reg. iur.l.dudum, C.de contrahen.empt.

6 Alienatio facta rerum † ecclesiasticarum per prælatum consanguineis suis, verisimiliter dicitur facta in damnum ecclesiæ, licet valeat, quando fuerit facta debitis solēnitatib.adhibitis, Doct. auth.quibuscunque modis, C.de sacrosanct.eccl. c. decenter, 89.distin.gl. c.peruenit, 12.q.2.potest tamen dare prælatus consanguineis pro eleemosyna de rebus ecclesiæ. -

7 Amicitiæ causa verisimiliter † relictum esse dicitur, quod ab amico alicui Rectori ecclesiæ relinquitur, Doct. auth.licentiam.C.de sacrosanct. eccl. c. requisisti, de testib. l. ciuib.ff.de reb.dub. Bal.l.1.colum.11.C.qui acc.non poss.

8 Auus verisimiliter † dotasse dicitur neptē contemplatione filij, not.l.dedit, ff. de coll.bon. ideo talis dos imputatur nepti in legitimam, Doctor. com. l. in quartam, ff.ad leg.Falc.vbi Ripa, num. 206.Aret.confi.17.not.Doct.l.auus, ff.de iure deliber. Alex.confi.139.vol.5. Dec.confi.81.col. 3. dixi ego in tract. de compens. part.1. q.48.nu. 6. Bald.l.quoniam, C.de inoffic.test.

9 Beneficium suum renunciare † verisimile non est, Grat.confi.2.num.28.volu.1.sicuti verisimile non est aliquem iactare suum. Item cum dubitatur, an beneficium ecclesiasticum sit seculare, vel regulare, verisimile est erectum esse seculare, non autē regulare: quia postquam diuus Petrus fuit secularis, verisimile est, quòd beneficia ecclesiæ ita fundata sint, sequendo illum primum patronum, Rebuff.in praxi benef. tit.quotuplex sit beneficium, num. 4.Phil.in add.ad Io.Andr.c.super eo, nu. 17. de præb.6.post Nicol.Mil.ver.beneficium, q.23.& hoc, nisi fuerit fundatum in monasterio, not.c.cum de beneficio, de præb.6.Tertiò, beneficium ecclesiasticum simplex verisimiliter dicetur, nō autem curatum, Bellameta decis.676. Staphil.tit.de literis Grat. tit. de qual.& stat.ben. Rebuf.d. praxi benef.tit. seculare benefic.nu.11.

10 Bonus verisimiliter † quilibet dicitur, l. merito, ff.pro socio, c.dudum, de præsumpt.gl.c.1.de

scrut.

scrut.l.cũ pater, §.rogo.ff.de leg.2.gl.l.fin.ff.quod met. causa, Angel.l.sciendum, ff. de verb. oblig. Socin. consi.15.vol.1.Marsl.l.1,nu.67.C.de sicar. & hæc est verisimilitudo naturæ, secus est in exercitio artis: nam quis vnico actu non efficitur talis, dixi super. nume, 3. Item declara hoc dictum maxime procedere, cum quis per triennium perseuerauerit esse bonum, Maranta trac.de ord.ind. par. 6.uer.repulsa,num.3.Specul.tit.de teste,§.1. num.41. Ruin.consi.122.nu.8.vol.1.Hoc tamen fallit sequuto delicto, Ruin.consi.6.nu.4.volu.5. Socin. consi.15. nu.15. vol. 1. Item hoc dictum procedit in reo, vt absoluatur, secus antè in actore, Crau.consi.57.nu.6.consi.132. num.18.Rol. consi. 96. nu.6. volum.2. Lambert. tract.de iure patr.3.artic. q.10.par. 1.lib.2.num.7. Aret.consi. 142.nume.10.consi.31.numer.3. Grat.consi.43. numer.45. volumin.2.Anch.consi.388.num.15. Crau.consi.8.num.7.

11 Causa verisimilis † dicitur esse in Principe, & iusta ad omne id, quod agit; præsertim in his, quæ sunt iuris positiui, glo.l.relegati, ff. de pen.clem. vnica, de probat. Rom.consi.436.Hoc tamen non dicitur esse verum, quãdo fit actus ad instantiam partis, quia tunc verisimilius est Principem fuisse motum ad instantiam, & opportunitatem partis, quàm aliqua causa, Dec.consi.576. Rom.d.consi.

12 Clausula solita apponi à notario, † verisimiliter dicitur apposita: alioquin si contrarium reperitur, redditur instrumentum nullum, Corn.cõs. 232.nu.1.vol.1.Item not.quòd licet clausula motus proprij multos operetur effectus, non tamen comprehendit non verisimilia, c.si motu, c.si Romanus, de præb.6.Rota decis. 28. de præb. Paris. consi.1.num.80.vol.4. Tiraq.l.si vnquam, in principio, num.55. C.de reuoc.don.

13 Compensare verisimiliter † ille debet intelligi, qui dat aliquid alicui, cui de iure tenetur. dixi ego in trac. de compens.p.2.q.29.nu.1, non enim verisimile est, aliquem velle donare, nec etiam iactare suum, cum verisimile sit quemlibet sibi potius prouidere, quàm alteri, quia prima charitas incipit à se ipso, l.præses, C.de seru.& aqua.

14 Confessio non verisimilis, † non nocet, Bal.l. si quis in hoc, C.de episc.& cler.l.1.§.si quis, ff.de quæst.Anch.consi.24.Cepolla cons.crim.23.Ale. consi.52.lib.2.consi.19.vol.3.Angel.tract.malef. ver.quod fama, nu.114.Paris. tract.de synd.c.30. Marsl.l. 1.C. de sic.l.de minore. ff. de quæst. sing. 329.consi.109.col.3.Dec.l.cum te, in 2.not.C.de transact.consi.596.Gramm. consi.16.nu.2.Paris. consi.131.num. 23.volum.1.si tamen fuerit confessio verisimilis facta extra iudicium, potest ille cogi in iudicio perseuerare, Bald.l.clarum, C. de auct. præst.l.quæro, ff.de ædil.æd.l.capite quinto, ff. de adult. secus autem, si non fuerit verisimilis, l.milites.§.oportet, C.de quæstion.Iasl.magistratibus, ff.de iurisd.omn.iud.Brun.in tract.de indic. & tort.cap.3.Marsl.sing.394.

15 Confines dicuntur † probari per verisimilitudines simul iunctas Crau.consi.158.num.11.Paris. consi. 104. num. 42. volum.1. Aret.consi.42. numer. 3. Doctor. cap. cum causam, de probat. Hieron. tractat. de fin. reg. capitul. 53. numer.4.

16 Contractus verisimiliter † dicitur conformis dispositioni iuris, Ceph. consi.25.num.20.vol.1. Barbat. consil. 1, in fine, volu. 3, Bald.l.1.C.quæ res pigno. oblig. poss.idem l.quod verò, ff.de leg. & in rubr. C. de collat, colum. 2. l.si quis ita, §. si quis eum, ff.de tutel.l.custodiam, ff.de per.& com. rei vend. l. 1. C. de his, qui ante apert.tab.l.post mortem, C.de fideicomm.not.c.super, de rescr.c. super literis, eodem tit. not, c.1, de offic.deleg.gl. c.fin.de elect. & Bald.consi.339.volum.1.Anch. consil.89.consil.339.Rom.l.4.§.Cato, ff.de verb. oblig. Abb. capitul. secundo, de appell. Aret.§.1. Inst.de hæred.qual. & differ. Alex.consi.48.lib.1. consi. 39. volum. 2. Bologn. consi. 53. Barb.l.1.§. fin. ff.de verbo.oblig.c.veniens, de accusat.Corn. consi. 182. volumin. 2. Curt. consi. 9. Dec.consi. 15. Item contraxisse metu non præsumitur verisimiliter ille, qui coram consanguineis suis contraxit, Doctor. l. transactionem, C. de transact. Doct. c. causam, de offic.deleg. Bart.l.frater, ff. de cond. indeb. Deci.consi.232.Ang.consi.215.Soc. consi.163, vol.2, Tiraq.l.si vnquã, in princ.nu.56. & in ver. susceperit, nu.197.C.de reuoc.donat.

17 Corrigere se ipsum † velle incontinenti non est verisimile, l.nam ad ea, ff. de cond.& demonstrat.Decis.Pedem.141.numer.5.Paris.consi.36. numer.17.volu.2.

18 Decretum verisimiliter † dicitur recte factum, Dec. consi.209, num.1.Doct.l.ab ea, ff.de probat. l. manumissio, ff.de man.vind.Doct.com.l.sciendum, ff.de verb.oblig. Mars. sing.438.Alex.l.iuste, ff.de acq.poss.Angel.§.fin.Inst de fideiu.& hoc maxime, nisi appareret in decreto error manifestus, Bal.l.2.ff.si ex noxal.causa.l.cũ verò.§.subuentũ, ff.de fideic.libert.Bar.l.Seiæ, ff.de tutor.& cur.

19 Delictum verisimiliter † commissum esse non dicitur, Cephal.consi.75.numer.8.volum.1.consi.1. numer. 92.volumin.2.Port.consi.95.num.20. sicuti nec etiam dolus verisimiliter dicitur, Grat. consi. 42. numer. 13.volumin.1.nisi appareat inter personas contrahere prohibitas, consi.36.nu. 2. volum. 1.consi.30.numer.11.volu.2. Item fallit, quando in contractu apparent insolitæ clausulæ, Crau.consi.142.nume.20.Cur.consi.178.nu. 15.volum.2.cum simil.

20 Donare quis uerisimiliter † non dicitur, Grat. consil. 28. numer. 11.uolum.2.nisi ad sit consanguinitas, amicitia, uel remuneratio, aut pia causa, idem consil. 94. numer. 18. uolumin.1. Alex. l. quæ dotis, numer. 4. ff. solu.matrim.consil. 18. numer.7.uolum. 3.Iasl.domus, §.sumptus, num. 3. ff.de leg.1.Rui.consi. 127.numer.19.uolumin. 3.consil.171. numer. 7. uolumin. 1.unde potius præsumitur quis errare, quàm donare. Item not. quod donatio reuocatur propter superuenientiam filiorum, leg. si unquam, C. de reuocat. donat. quia uerisimiliter si donans, de his cogitasset, utique non donasset, Tiraqu. d.loco, numer.37.in princ.

21 Dos data nepti ab auo, † uerisimiliter dicitur data contemplatione filij, & cuius legitima computari debet, dixi super.nu.8.

Fallit hoc dictum in his, quæ cursu temporis mutantur, vnde dicitur hodie minor, qui fuit olim. Bart.l.de ætate,nu.12.ff.de minor.Abb.c.fraternitatis,nu.16.de frig.& mal.Crau.consi.190.nu.3.

34 Geneologiam suam quilibet † verisimiliter dicitur scire, Abb.c.videtur, num.3.titu. qui matr. accus.poss.

35 Grauare se ipsum verisimile non est, † Grat. consi.30.nume.8.volu.2.

36 Habitus facit dici verisimiliter † quem esse talem, qualis est habitus, quem gerit. dixi ego in tract.de leg.& stat.par.2.q.20.num.9.Bald.l.non ignorat, nu.4.ff.de his, qui acc.non poss.Abb.c.in audientia,num.7.de sent. exc. c. ex studijs,nu.1. de præsumpt. Corn. consi. 327.nu.1.vol.1.Menoch. in tract. de adipisc. Remed.4.nume. 687. Paul.l.ex persona,num.4.C.de probat.c.si iudex, de sent.excom.7.gl.c.si verò, eod.tit.Euer.in loco à verisimili,num.7.

37 Hæreticus verisimiliter dicitur, † perseuerans in peccato mortali, Barbat. tract. de testibus,nu. 19. Habet enim ecclesia illum pro infideli, cum non velit acquiescere præceptis eius,c.sciendum, 8. q. 1. c.si quis præsbyter, 81.distin.quib.etiam alijs verisimilitudinibus quis dicatur hæreticus, vide Arnaldum tracta. de agnosc. assert.Cath. & hæret.qui latissimè per totum.

38 Iactare suum verisimile non est, † Ceph. consi. 28. numer. 6.volum. 1. l. cum de indebito,ff. de probat. Port. consi. 2.numer.4 1.Grat.consil. 89. numer. 25.volum.1.

39 Ignorantia verisimiliter dicitur esse † in aliquo, vbi scientia non probatur, c.præsumitur,de reg.iur.6.Duen.reg.145.Gramm.decis.36.nu.16. procedit in ignorantia facti, non autem iuris, Alex.l.is qui,nume.7.ff.de acq.hæred.

40 Inhonestos familiares retinens † apud se, verisimiliter talis ipse cēsetur, Abb.c.nulli,nu.2.de acc.

41 Instrumentum publicum, † verisimiliter dicitur solenniter actum, & pro eo semper in dubio iudicatur, Ruin.consi.62.nu.4.volu.4.Grat.consi. 11.nu.36.vol.2. Ceph.consi.152.nu.28.volum.2. Rol.consi.89.nu.1.volum.1.Port.consi.66.nu.5. Port. §.inter,num.5.Inst.de inutil.stipul.Pro quo oriuntur quatuor præsumptiones. Prima, quòd instrumentum sit verum non falsum. Secunda, quòd sit verū non simulatum. Tertia, quòd quicquid ibi scriptum sit, dicatur scriptū de partium voluntate. Quarta, quòd verisimiliter interuenerint omnes solennitates intrinsecæ, secus autem extrinsecæ, l.cū precibus,C.de prob.l.optimam, C.de contrah.& com.stipul.l.sciēdum,ff.de verb. oblig. Rol.consi.96.nu.18.volu.3.dicit,ex instrumento publico oritur triplex præsumptio,scilicet veritatis, solennitatis,& quòd de eo à partib.Notarius fuerit rogatus, Bald. consi. 39.volumin. 1. Socin. Inn.consi.189.numer.14.volumin.2. Dec. consi. 448. numer.13.Paris.consi.104.numer. 68. volu. 1. Petrus Ger.sing.39.numer.1. Si verò fuerint duo instrumenta inter se pugnantia, attenditur illud, quod est verisimilius, not.leg. ob carmen,§. fin. de testib.Crauet. consil.6.numer. 65. consi. 195. numer. 10. gl. cap. clerici,81.distinct. Socin.consi.83.num.13. vol.2.Bald.l.scripturæ, nu. 6. C. de fide instr. Crau.consi.pro genero,nu-374.Item probatio per non verisimile, sufficit ad probandam falsitatem instrumenti, Socin. consi. 18.vol.3.Bal.l.in exercendis,C.de fide instr.l.scripturæ, eodem tit. Socin.consi.277.lib.2.consi.75. vol.4. Barb.consi.8.volum.2.consi.75.lib.4.Corn. consi. 73.lib.1. Curt.consi.17.col.2.Dec.consi.11. & consi.100.col.penul.Dec.c.proposuisti,col.6.de prob.Cagnol.l.fin.C.de pact.

42 Inuentarium verisimiliter † dicitur solenniter factum, Bald.l.scimus,§.licentia,numer.1.C. de iure delibe.

43 Iudex verisimiliter dicitur † agere bono zelo, Bald. l. 1. num.12.C.qui accus.non poss. Alexan. consi.80.nu.5.uolu.6.consi.2.num.3.uolu.3. Ias.§. bonæ fidei, num. 52. Inst.de act. Corn.consi.293. num.9.uol.3.Anch.consi.69. nu.4.

44 Iudex procedens ex uerisimili, † debet multum temperare sententiam suam, ut modice, uel rarò sententiam ferat, c. afferte, de præsumpt. l. sciant, C. de probat. Innoc.c.quia,de præsumpt. Rom.l.lege. ff.ad Syllan.Spec.tit.de præsumpt.§. fin.& hoc,nisi uerisimilitudines essent ingentissime,atque indubitatę,not.l.sciāt cuncti,C.de probat.Abb.c.excōmunicamus.§.credentes,de hęret. Ioan.And.in add.ad Spec.tit.de probat.§.fin.Bal. c.1.§.furtum, de pac.iur.firm.cum simil.

45 Iuramentum † non sufficit in non uerisimilib. Doct.com.c.ut circa,de elect.6.c.nulli,eodem tit. Arch.c.1.de dolo, & contu.gl.& Innoc.c.quia,de elect. c.si uerò, de senten.excommun.Bal.l.fin.C. de ed.Rom.consi.81.Ale.consi.77.lib.3,Ias.l.admonendi,col.4.ff.de iureiur.

46 Iuri communi consonans † uerisimile est, Innocen. c. auditis,de præscr.Bal.c.1.de rescr. Ant. c.in nostra,de testibus.Anch.c.1.de rescr.6.Rom. in rubr. de arbitr. Cepolla consi. 50.colu.3.Doct. com.c.bonæ,de appellat.

47 Laudum uerisimiliter dicitur iustè † latum, Ias. consi. 12.uol.1.Abb.c.quoniam,nu.29.de probat.

48 Legatum in dubio uerisimiliter † dicitur ualere, Ale. consi.9.nu.17.uol.2.Secundò si fuerit factum Rectori ecclesiæ suo affini,uerisimiliter dicitur factum contemplatione affinitatis, non autem ecclesiæ, Doct. auth.licentiam.C.de sacrosa. eccl. c. requisisti, de test. Doct.l.ciuibus.ff.de reb. dub, Ampl.hoc idem esse in amico,nisi in hoc nomen dignitatis fuerit expressum, Alc.trac.de præsumpt.reg.1.præs.28.nu.1.Tertiò si fuerit legata res Titio, & reperiatur eam possidere, uerisimile est quòd possideat titulo legati, l.penu. ff.pro leg. Alc.d.loco,reg.3.præsumpt.23.num.2.

49 Legitimus quilibet uerisimiliter † dicitur, ita tenet Cardinal. Paleotus,grauissimus scriptor, in tract.de nothis, spurijsque filijs,c.20.nu.4.etiam si uxor alicuius,sui alteri copiam faciat corporis, quia in dubio uerisimilitudo capitur, quæ delictum excludit.& licet legitimus dicatur esse quid facti, tamen facta præsumi solent, quibus consentanea & probabilis causa accedit, Abb. cap.in præsentia, in 7. not. de probat. Ampl. etiam si mater extra domū moretur, dummodo pater ad

illam quandoque accedat, Dec. consi.657.nu. 3. Barb. consi. 68.uolu. 2. Alex.consi.88.vol.7.Ias. consi. 25.volum.4. Tertiò ampl.etiam in naturalibus filijs, qui ex cõcubina nati dicũtur esse, quam qnis retinuit, c.Michael, de fil.præsb.Auch.cons. 225. Paris. consil. 10.numer. 38. volu.2. Quartò ampl. etiam si mater asseueraret filium esse alterius, qnia in tali casu matris assertio filio nocere non potest, gl.l.etiam, ff. de probat.l.si.ff.eod.Bar. l. filium, ff.de his, qui snnt sui. Gozad. consi. 12. num.27. Qnintò, & vlt.ampl.etiam si mnlier diu sterilis steterit, nam tali casu legitimus etiam dicitur. Hęc omnia latissimè more solito, Iacob.Menoch.tractat.de arbitr. iud.lib. 2.Cent.1.Cas.89. num. 24. & seq. dixi super.numer.28.Augu.Ber. consi.19.nume.7.volnm. 2.Paris.cons.11.nu.25. vol. 2. Et nota, quòd contra non legit.oritnr præsnmptio de annali poss. reg. cancell. q. 58. Rota decis.13.in antiquis.

50 Legum præsumptiones non aptantur † rebus non verisimilibus, Bald. l. nulla, C. de iure dot.l. fin.C.de hæred. inst.l.generaliter, C.de non num. pec.Ias.consil.141.lib.2.Alber.l.fin. C. de remiss. pign. l. si seruitus, ff. de seruit. & illud verisimile dicitur, quod legi communi est consonans, Bald. c.1.de rescr.Ant.c.in nostra, de testib. Ruin.cons. 12.nume.3.volum.5.

51 Liber rationnm est editus, † an possit adnersarius alteram partem acceptare, alteram non; tota hæc controuersia in verisimili consistit, Bald.l.1. col. 3.C.de confess.Cyn.l.2.C.de don.ante nupt. & an ei credendum sit, standum est verisimilibus. Oldr. consi.115.Sal.leg.1.C.de eden.Ioan.Andr. consil.53.Corn.consil.319.vol.3.Tiraq.in l.si vnquam, in princ. num. 53.C.de renoc.donat.

52 Mala fides non præsumitur † verisimiliter, Ias. l.possideri.§.si seruus, num.2.ff.de acq.poss.verisimillor tamen dicitur mala fides, quàm iuris error, Corn. consi. 235.nu.1.volu. 1.consi.117.nu. 2. volu. 1. & potius quàm inris ignorantia, Corn. consi.264.nu.3.vol.1.

53 Malefactum verisimiliter arguit † malum animum, & dolnm, l.1.C.de Sica. vnde damnum illatum præsnmitur factum malo animo, Innoc. c. 1. de præsumpt. nisi contrarium probetur, l.item si, §.fin.ff.ad leg.Aquiliam, l.item.ff.de reg.iur.gl. §. placuit, Inst.de oblig.quæ ex delicto nasc.Bart. l.inter, §.rectè, ff.de furr.

54 Mandatum verisimiliter non cadit † sine scientia, & patientia, Alex. consi. 36.num.2.volum.1. Dec.l.bonornm, nu.72. C. qui admitt.

55 Matrimonium verisimiliter ex solo † concubinatu non dicitur, Abb.c.illud, nu.1.de præsump. Cardin. Paleot. tract. de not. spnrijsque filijs, c. 19.nu.8. regulariter tamen matrimonij causa oritur præsumptio iuris, & de iure, Bart. §. ad hoc, num. 1.Auth.vt liceat matri, & auiæ: nisi sit clandestinum, Abb. c.1. nnm.1.de cland.despons.c.te not, num.4.de iudic. Fallit hoc primum dictum, quando sponsus sponsam cognouit, quo casu verisimiliter est in vxorẽ cõsensisse, c.is fide, de spõs. Ener.in loco à verisimili, nn.19. nõ tamẽ est matrimoniũ nõ seruata forma Conc.Tri.in c.1.Ses.24.

56 Meliora semper in dubio verisimilia † sunt, Ripa resp. 2. nnmer. 10. titu. de req.reis, Paris. consi.52.numer.26.volum. 4. Aug.Ber.consi.19. numer.10.volnmin.2. Mandos. reg.11. cancell.q. 10. numer.4. dixi ego in meo tract.de leg.& stat. part. 4.quæstion. 27.numer.5.Menoch.tracta.de arbitr.iud.lib.2.Cent.1.Cas.89.numer.22.c.estote, de reg.iur. Alex.consi.15.nu.7.volu.3. consi. 179. nu. 2.vol. 7.Ias.l.2.§.si seruus, num. 2.ff. de acq. poss. Aug. Ber.consi.198.nn.11. volumin. 3.

57 Mens testatoris colligitur † ex verisimili.l.cum auus, ff. de cond.& demonst.l.cum acutissimi, C. de fideicom. l. generaliter, §. cum autem, C. de inst. & subst.l.ex facto.§.si quis autem.ff.ad Trebell.l.hæredes, §. cum ita, ff.eodem tit.l.sed & si, §.si libertis, ff.de indic.l.ex facto, ff.de vulg.& pupill. c. requisisti, de testame.l.Titius, §.Lucins, ff. de liber. & posthu. l.si mater, C.de inoffic.test.gl. l.Titia.§.qui Marco, ff.de ann.leg.l.Sempronio.§. fin.ff.de vsufru. leg. Secundo mens contrahentis ex verisimili colligitur, l.in obscuris.ff.de reg.iur. c.inspicimus, de reg.iur. 6. gl.l. si vnquam, C.de reuoc.don.gl.c.fin.17.q.4.l.quæro, §.inter.ff.loc. gl.l.tale, §.fin.ff.de pact.l.si extraneus, ff.de cond. causa data. Euer.in dicto loco, nu.3.

58 Metus verisimiliter colligitur † ex coniecturis, c.1.de his, quæ vi met.cau. Euer.de loco à verisimili, numer.6.

59 Mortuns prius verisimiliter † dicitur pater, quàm filius, & quę verisimilia cõcurrere debeant ad coniecturãdam mortem, dixi ego late in tract. Mors omnia soluit, part.1.nu.53.& seq.

60 Mulier ducta ad domnm viri, † verisimiliter dicitur cognita, Anch.cons.209.nu.1.in terminis.

61 Mutatio voluntatis verisimiliter † non dicitur, Abb.c.maiores.§.item, nu.5.de Bapt.Doct.com. l.nam ad ea, ff.de cond.& dem.

62 Negligens qui olim fuit, in futurum † dicetur etiam, Abb.c.scribam, de præsumpt.Bal.l.1.ff.de orig.iur. vnde qui facit bonum principinm, dicetur facere melins medium, & optimum finem.

63 Nobilis verisimiliter † bene præsumitur agere, Petrus sing.30.numer.2.Rom. sing.732. sicuti è conuerso, si ignobilis fuerit, l. quod si nolit, §. qui mancipia, ff. de ædil. edict.gl.& Doct.l.iubemus, §.filios, C.de adu.diu.ind.

64 Nominatus primo, verisimiliter magis † dilectus dicitut, Abb.c.Nicholao, nu.1.de appellat.

65 Notarius verisimiliter † dicitur fideliter scripsisse, Ale.cons.89.nu.5.vol.7.Ceph.cons.4.nn.5. vol.1.Portius cons.21.nu.37. Secundo verisimiliter dicitur, vt apponat clausulas solitas, Euer.loco ab vsit.nu. 5. Tertiò vt verisimiliter dicatur rogatus de illo, quod ipse scripsit, Alci. tract.de præsumpt.reg.3.nu.20.præs.13. Quartò, si fecerit instrumentum falsum, cætera in futurnm falsa dicentur esse, secus est in præteritis, Alciat.dicto loco, reg.2.præs. 7.nu.4.

66 Nuncio non creditur, † quando verisimilitudo contra eum esset, vt puta si referret se citasse Titium in tali loco, tali die, tunc si verisimiliter Titius eo in loco non potuisse esse, Nuncio non creditur, Alc.tract.de præs.reg.3.præs.14.nu.6.

Nuptias

67 Nuptias fuisse cõtractas † inter homines eiusdem familiæ, verisimile non est, Grat.consi.9.nu. 29.volum.1.dixi ego super. num.56.

68 Obligare verisimiliter dicitur † quis, prout ius disponit, Crau.consi.77. nu. 9.

69 Obliuio verisimilis, est † insta cansa, quòd testis potest dictum suum corrigere, Bal.l.præsbyteri, C.de episc. & cler.vbi si quis dicat se non recordari de eo, qnod est valde verisimile, quod recordetur, debet puniri, Alciat.tract. de præsump. reg.2.præs.29.nume.4.

70 Occidens aliquem, † verisimile est eum habuisse animum offendendi, nõ autem casu fecisse Maranta in tract. de ordine iud. 6. par.ver.confessio, nu. 27. Et dicenti fecisse ad sui defensionem, incumbit onus probandi, Alciat. d. tractat. reg. 3. præs. 39. num.7.

71 Opus in suo faciens, † verisimile non est fecisse illud animo iniuriandi, neque nocendi, l.fluminum, §.fi. & l.seq.ff.de damno infect.quod intelligitur, quando tale opus sibi facienti prodest: aliàs si nihil sibi prodesset, & alteri noceret, verisimile esset illud fecisse, vt noceat, & non permitteretur, quia dolosè ageret.l.1.§.denique.ff.de aqua plun.arcen.not.l.domum, ff.de reg.iur.l.si in eo.ff. de aqua pluu.arcen. Doct. l. altius, C. de seruit.l. cum eo, ff.de seru.vrb.præd.Veron.tract.de seru. vrb.præd.tit.de solo, col.2.Alex.consi.174.vol.2. Alciat.tract.de præs.reg.3.præs.23.nu.1.

72 Pacti dubia per verisimilitudinem † interpretari debent, Augu.Ber. consi. 161.nu.25.vol.1.c. inspicimus, de reg.iur. 6.l.in obscuris.ff.eodē.tit.

73 Palam quæ fiunt ab omnibus, † verisimiliter sciti præsumuntur, Abb. c.fin. num. 2. qui matr. accusat. poss.

74 Papam velle grauare ecclesiam † duplici onere, verisimile non est, Paris.consi.74.nu.26.vol.4.

75 Pater verisimiliter dicitur † prius mortuus, quàm filius, Maranta in tracta.de ordin. iudic.in procem. nu.15.Aug.Ber. consi.98. nu.10.volu.2. dixi super.nu.60.in terminis.Secundò verisimile non est, quòd pater velit filiam in concubinatum tradere, l.nec ea, ff.de adulte.Ioan.Anan.cons.52. nu. 1. Menoc.tract.de arbitrar.iud.lib.2.Cent.2. Cas. 102. nu.8. Tertio verisimile est, quòd pater capiat salubrius consilium in fauorem filij, quia illum amat plus quàm se ipsum, Alciat. tracta.de præs. reg.1.præs.2.num.1.& seq.

76 Possidere nunc verisimiliter † dicitur ille, qui olim possedit, Decis.Pedem.43.nu.2.Bald.l.si minorem, nu. 6.de in integr.rest. atque semper pro possessore præsumitur, Augu.Ber.cons.21.nu.12. vol.3. Decis.8.nu.3. tit.de causa poss.& propriet. Corn.consi.206.nu.2.vol.1.Ruin.cons.31.nu.4. vol.4.Soci.consi.15.nu.7.vol.4.tollitur tamen talis præsumptio per diuisionem, Cepha.cons.172. nu.2.vol.2.consi.77.nu.45. eodem volum.

77 Præteritum ad plus præteritum † præsumitur, & de præsenti ad præteritum, & futurum, Bart.l. quicunque, numer.19. C.de apoc.publ. libr. 10. Ber. consil. 160.numer.10.volumin.3.vnde semper malus præsumitur, qui semel fuit malus, c. semel malus, de reg.iur.6. l. 2. ff. de Senator.l.si cui, §.ijsdem, ff. de accusat. c.paruuli.22.quæst.5. c.testimonium, de test. Mars.sing.74. Euer.in loco, de tempore ad tempus, nu.1.late per totũ, Bal. l. ex persona, nu. 9.C.de prob.Aug.Ber.c.quæ in ecclesiarum, nu.140.de const.Fel.c. mandata, nu. 1.de præsumpt.c.scribam, nu.2.eodem tit.Alber. tract.stat.lib.1.q.86.nu. 13.Grat.consi.65.nu.27. vol.2.consi.94.nu.27.vol.2.consi.13.nu.8.vol.1. Anch.consi.205.nu.3. consi.63.nu. 5.

78 Princeps verisimiliter † dicitur motus iusta causa contra subditum, Abb.c. cum olim, nu.22. de re ind.Ang.Ber.c.quæ in ecclesiarum, nu.140. de const.consi.175.nu.24.vol.2.Paris.consi.135. nu.19. vol.4.quod intelligitur in his, quæ sunt iuris positiui, & arbitraria, Alc.tract.de præsumpt. reg. 3.nu. 9.præsumpt.8.

79 Probatio non admittitur rei † non verisimilis, glo. §.præterea, in tit.quid sit inuestitura, in vsib. feud. gl.l.scripturæ, C.de fide instrumen.Euer.in loco à verisimili, num.6.transfert enim verisimile onus probandi in aduersarium, Doct.comm.l.ex persona, C. de prob. vnde ad probandum, quod non est verisimile, requiruntur clariores probationes, Bal.l.non est verisimile.ff.quod met.causa. Spec. §.fin.tit.de probat.Abb.c.fin.de præsb.non bapt. Dec. consi. 177.consi.195.col.2.consi.343. colu. 2. Fulgos. l.si maior, C.de leg. hæred. Soci. consi. 126.lib.3.& exceptio non verisimilis reijcitur, Doc.c.quia verisimile, de præs.& quandoque tã magna verisimilitudo est, vt non admittat probationem contrariam, nisi præcedat cognitio causæ, c.super, de prob.c.filij, de hæret.6.Spec.tit.de prob. §.nunc dicendum, & articuli non verisimiles, non admittuntur, Rota decis.630.conc.Anc. consi. 257. Tiraq.in l.si vnquam, in prioc.nu.39. C.de reuoc.donat.

80 Processus verisimiliter rectè dicitur † factus, quando sententia transiuit in iudicatum, Doct.c. quoniam contra, de probat.quia res iudicata pro veritate accipitur, l.1.ff.de re iud.l.res iudicata, ff. de reg.iur.l.ingenuum, ff.de statu hom.

81 Procurator verisimiliter † dicitur agere potius proprio nomine, quàm alterius; quod intellige, & late declara, vt per Alc.tract.de præsumpt.reg. 2. præs.24.nu.5.vbi ampl.& lim. multis modis.

82 Prodigus verisimiliter † dicitur ille, qui ita à patre nominatus fuit, l. pen.ff.de cur.fur.quando pater sanæ mentis fuisset, Alc. d.loco, reg.2.præs. 15.num.1.& num. seq.

83 Puerum subagitare voluisse, † verisimile non est, si fuerit minor decem annis, sed licito amore puerum deosculatum esse, Paris. 163. numer. 10.volumin.4.

84 Relictum factum consanguineo, † verisimile est factum fuisse contemplatione consanguinitatis, nisi conuersatio assidua, seu alia merita aliter suadeant, l.hæreditate, ff. de castr.pec.Alciat. tract. de præs. reg.1.præs.30.numer.2.Alexa.l. si donatione.C.de collat.

85 Renunciare priuilegio facilius † quis præsumitur, & verisimiliter, quàm iuri communi, Alciat. tract. de præs.reg. 3.præs.36. num. 13.l. miles, §. sexaginta, de adult.Doct.c.1.de transact.

86 Reſcriptum interpretatur † ſecundum veriſimile.c.1.de fil.præsb.in 6.c.2. de decim. 6. Ener. in loco à veriſimili.nu.6.& ſeq.Barb. conſi.1.lib. 3.Tiraq.l.ſi vnquam.in proœm.num. 56.

87 Scire veriſimile eſt prius † factum ſuũ, quàm alterius.Spec.tit.de poſitio.§.6.num.10.Secundo veriſimile eſt quemlibet ſcire id,quod ad eius officium pertinet, Ripa l.1.numer.43.ff. ſi certum petatur. Tertiò ſciri veriſimile eſt id, de quo eſt publica vox & ſama,Balbus l.Celſus, num.51.ff. de vſucap.

88 Scholaris veriſimile eſt † mutuo accepiſſe pro vtilitate, & ratione ſtudij, Crauet. conſil. 91. nume.quinto.

89 Scriptura priuata, † quæ aliàs non probat pro ſcribente, ſi veriſimilia continet probabit etiam pro ipſo.l.ſi quis pro redemptione.§. penul.C.de don.l.per hanc.§.pen.C.de erog.mil.anno.lib.12. Doct.l.edita.C.de eden.Bal.& Doct.l.1.C.de fid. inſtrum.Doct.clem.1.§.cæterum.de vſur. Imol.c. 2.de fid.inſtrum. Ale.conſi. 54.vol.2.conſi.86.lib. 2.Aret.conſi.96.Corn.conſi. 71.vol.4.Soc.conſi. 140.vol.1.Doct.l.admonendi.ff.de iureiur. Bald. conſi.117.vol.2.conſi.418.vol.3. Soci. conſi.46. lib.1.conſi.162.uol.2.Tiraq.l.ſi vnquam, in prin. num.51.C.de renoc. don. ſcriptura tamen veriſimiliter dicitur eſſe vera.Abb. capit. dudum, nume.7. de conuerſ.coniug.Auguſt. Ber. conſ.198. num. 24. uolum.1.

90 Sententia † veriſimiliter dicitur iuſtè lata. præſertim iudicis maioris. Mar.tract.de ord.iud.par. 6.num.21.Blanc.tract.de compr.q.9. nu.10. Fallit etiam quando iudicis eſſet idiotę. Menoch.tracta.de arb.iud.lib.2.Cent.2.Caſ.4.nu.6. Cagnol. l.2.nu.158.C.de reſcin. vendi. Pariſ.conſi.98.nu. 21.lib.1. Tertiò fallit, etiam ſi ex abrupto fuerit lata.Iaſ.l.iudices.num.7.C.de iud.& pręſumptio, quæ ſtat pro ſententia,tollit præſumptionem læſionis.deciſ.Pedem.157.nu.11.Quarto fallit pendente appellatione.deciſ.Pedem.13.nu.4. plus tamen pręſumitur pro ſentẽtia confirmante, quàm infirmante.Bal.auth.ſi quis litigantium, nume.3. C.de epiſ.aud. Quinto fallit quo ad ſolennitatem proceſſus,niſi eſſemus in antiquis. Rol. conſi.63. num.5 vol.1.conſi.90.num.12.conſ.99. num.25. conſi.99.nume.23. volumi. 2. conc.cum hac 92. conc. Ale.conſi.119.num.13.vol.3. conſi. 25. nu. 1.volu.6. quod dictum maxime procedit, quando tranſiuit in iudicatum. Abb.conſi. 73.num.2. vol.1.Dec.conſi.125.num.4.Ber.conſi.18.nu.90. vol.3.conſi.89.nu.26.volu.1. c. quoniam contra, num.21.de prob.Corn.conſi.293.num.9.uol.3. Ripa l.qui Romæ.§.duo fratre .ff.de verb.obli.l. res iudicata.num.9.ff.de re iud.Rui.conſi. 69.nu. 7.vol.5.conſi.62.num.21.eod. volu. Pariſ. conſi. 125.num.31.vol.1.Inn ſing.57.Soci. conſi. 158. nu.18.uol.2.Grat.conſi.77.num.10.uol.2. Anch. conſi.362.num.2.Ceph.conſi. 180.num.1.vol.2. pro ſententia etiam excommunicationis præſumitur,licèt non tranſierit in iudicatum.Inn. c. bonæ.num.8.de elect.c.quoniam, nume.8.de præſumpt.Et not. quòd ſententia ferri poteſt per plura veriſimilia.Abb.c.à nobis.num.2. tit. qui matrim.accuſ.poſſ.c.cum olim.num.64.ff. de verbo. ſig.Euer.in loco à veriſimili,nu.6.

91 Simulatus † contractus in fraudem uſurarum dr veriſimiliter ex modicitate precij, ex pacto de retrouendendo,& quod emptor ſit ſolitus fœnerari. Veron.in tract.de ſimul.cõtr.præſ.6.nu.101.

92 Solenniter acta † omnia veriſimiliter dicuntur poſt lapſum decem annorum.Bar.l. qui in aliena. §.ſed etſi.nu.1.ff.de acq.hæred.Ale.conſ. 105.nu. 6.uol.5.Abb.c.ex noſcitur, nu.9.de his, quæ fiunt à præla.Augu.Ber.conſi.173.nu.58.vol.1.Pariſ. conſi.25.num.44.vol.4.Guid.ſing.197.Soc.conſ. 46.num.41.volum.4.Cephal.conſ.238.num.17. Fallit,quando adeſt inſtrumentũ, ex quo conſtat ſolennitatem non interueniſſe, conſil.171.nu.6. conſi.35.nu.48.vol.1.conſi.98.num.26.Redoan. in tract.de reb.eccl.non alien.pag.196.nume.25. Lambert.tract.de iure patr.artic.4.q.2.par.2.lib. 2.nu.8.Doct.com.l.ſciendum.ff. de verb. obli.

93 Statutum † veriſimiliter dicitur,quod præſumitur.Bal.conſ.57.vol.5. Item quilibet ueriſimiliter dicitur ſcire ſtatuta eius ciuitatis. Ripa reſp. 4.tit.de iure nat.gent.& ciuil.& not.quòd licet id non ſit ſtatutum, quod veriſimile eſt ſtatutum fuiſſe,tamen de iure ſeruandum eſt, Bald. l. cum acutiſſimi.C.de fideic.c.1.tit.de duob.fra. Signo. conſi.3.conſi.113.Ioan.And.in addi. ad Spec. tit. de loc.§.1 Rom.ſing.750.Barb.conſ.1.uolum.3. Bal.l.1. C. quæ res pign. oblig.poſſ.Tiraq.l.ſi vnquam,in princ. num.56. nam ſtatuentes idem ſtatuiſſent,ſi de eo fuiſſent interrogati, gl. l. tale pactum.§.fi.ff.de pact Iaſ.l.ſi extraneus.ff.de cond. ob cauſam.Abb.c.quia, ſe præſ.

94 Teſtatoris † voluntas colligitur ex ueriſimili. multum enim valet veriſimilitudo ad coniecturandam mentem teſtatoris.l.cum auus.ff.de condi.& demon.l.cum acutiſſimi.C. de fideicomm.l. generaliter.§.cum autem.C.de inſti.& ſubſt.l. ex facto §. ſi quis autem. ff. ad Trebell. l.hæredes.§. cum ita,eodem ti.l.ſed etſi.§.ſi libertus.ff. de iud. l.ex facto,ff.de vulg.l.Titius.§.Lucius.ff.de liber. & poſthu.l.ſi mater.C.de inoffic. teſtam. nam ex conſuetudine viuentis præſumitur voluntas morientis.glo.l.Titia.§.qui Marco. ff. de ann. legat.l. Sempronio.§.fi.ff.de vſufru. leg. vnde veriſimile eſt teſtatorem voluiſſe proximiores ſuccedere. Iaſon.l.generaliter.§.cum autem.nume.2. C. de inſtit. & ſubſt. Secundo veriſimile eſt conditionem velle verificatam eſſe,ut bona ſua potius ad ſuos, quàm ad fiſcum deuenirent. Giai. conſi. 21. nume.72.volum.ſecundo. Tertio veriſimile eſt potius agnatos, quàm fœminas præferri.conſi. quinto,num.25.volum.ſecundo,conſi.128.nume.11. uolum.primo. Quarto ueriſimile eſt inter agnatos uoluiſſe æqualitatem ſeruare. Alex. conſi. 5. nume.ſeptimo, uolum. tertio. Quinto ueriſimile eſt,uelle ſe conformem eſſe iuri communi. Port. conſil.2. numer. 32. Sexto ueriſimile eſt uoluiſſe id quod poſtulat conſuetudo, deciſ. Pedamont. 126.num. decimonono. Septimo ueriſimile eſt, teſtatorem fuiſſe memorem ſalutis æternæ. uulg. iur.l.fin.C.ad legem Iuliam. Reg. cap. ſancimus. prima quæſt.ſeptima.

95 Testis verisimilia † dicere debet, alioquin non probat, Crau. in resp. pro genero, num. 372. Ale. consi. 27. nu. 4. vol. 2. vnde si sunt contrarij, standum est verisimiliora dicenti, gl. c. lu nostra, de testib. gl. c. si testes. 4. q. 3. Doct. c. auditis, de præsumptio. Spec. §. postquam. tit. de teste. Cyn. l. in exercendis. C. de fide instrum. Feder. consi. 185. Bart. l. de minore. §. plurium. ff. de quæst. Bal. l. testium. C. de test. Doct. c. licet, de prob. Bal. consi. 61. volum. 2. Ant. c. quid de verb. sign. Anch. consi. 337. Abb. c. quia verisimile, de præsumptio. Rom. l. 1. §. 1. ff. de verbor. oblig. Paul. consi. 65. vol. 2. consi. 192. lib. 2. Ale. consi. 27. uol. 2. Barbat. consi. 32. lib. 1. Aret. consi. 44. Corn. consi. 261. lib. 3. Dec. c. licet, de testibus. Corn. consi. 219. volu. 1. immo magis creditur paucioribus testibus deponentibus verisimiliora, quàm pluribus verisimilia non deponentibus, dummodo verisimilitudo sit proxima, & immediata rei, de qua agitur. Paul. l. si seruus. §. fin. ff. de legat. 1. Corn. consi. 219. uolum. 1. aliàs numerus vinceret. unde testis, qui verisimilia non dicit, habet imaginem falsitatis. Abb. cap. quia, de præs. Marsil. not. 273. Cepolla consi. 32. Marsi. consi. 20. cons. 42. num. 27. Item non defertur iuramentum in supplementum probationis, si testis dicat aliquid non verisimile. Bal. c. 1. §. si. tit. quid sit inuest. Rom. & Doct. l. admonendi. ff. de iureiur. Ale. cons. 2. uolu. 7. Prætetea quamuis plus credatur testibus affirmantib. quàm negantibus, etiam numero longè superantibus, glo. & Doct. l. diem. §. si plures. ff. de arb. l. hæredes. ff. de testam. hoc tamen fallit, quando testes negantes dicerent verisimiliora. glo. c. clerici. 81. dist. Barb. consi. 29. volum. 1. Felin. c. auditis, de præscript. Curt. consi. 27. col. 2. Quinto quamuis testes instrumentarij, qui super instrumēto rogati respondent, se non recordari, non probent, sed opus est, vt negent se interfuisse, Docto. c. cum Ioannes, de fide instrum. si tamen tempus post confectum instrumentum trāsactum sit, ut uerisimiliter testes, qui interfuerint, non recordentur. Paul. l. in exercendis. C. de fide instrum. Sexto quamuis ultimo dicto testis standum sit, quando ipse deposuit in tormentis. Bartol. l. si postulauerit. §. sed etsi. ff. de adult. l. eos. col. 1. ff. de fals. tamen hoc non est verum, cum primum dictum est verisimilius. Soci. consi. 253. uol. 2. Dec. consi. 175. Septimo dictum testis extra iudicium uerisimilius plus operatur, quàm dictum in iudicio minus uerisimile. glo. c. cum causam, il 1. de testib. Bar. l. eos. colu. 2. C. de fals. Bal. l. nullum. C. eod. Fel. c. inquisitionis. §. tertiæ, de accusa. Aret. c. per tuas. de probat. Socin. consi. 253. lib. 2. Dec. consi. 175. Octauò dicta testium intelligi debent, ut uerisimile est, eos intellexisse, l. cum de ætate. ff. de prob. Nono testis, qui regulariter non probat, tamen propter verisimilitudinem probat, quæ omnia latius referuntur per Tiraq. l. si unquam. in princ. nu. 51.

96 Turpis, vel ignobilis † persona, uerisimile non est quòd fuerit excogitata à testatore. Bal. l. consi. 206. num 3. uoln. 2. cum simil.

97 Valorem rerum suarū † quemlibet uerisimiliter deb scire. Paul. l. quisquis. nu. 2. C. de resc. vend.

98 Varietas contractuum † facit eos uerisimiliter usurarios. Crau. cons. 153. nu. 3.

99 Vicinus † uerisimile est, scire facta uicini, capquanto, de præsumpt. not. l. si uicinis. C. de nupt. Bal. l. conuenticulam. C. de episc. & cleri. l. 1. C. de coll. deteg. c. 1. §. si tres, de pace tenen. Bar. l. 1. ff. si cer. pet. l. 4. §. si tam is. ff. de damn. infecto. l. diuus. ff. de tutor. & cur. dat. ab his. c. cum olim, de constitu. l. pro locis. C. de ann. & trib. lib. 10. l. à diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iud. Bar. l. decem. ff. de uerb. obl. l. in illa. ff. eod. tit. Bar. l. si. ff. de his quib. ut indig. l. si tertius. ff. de aqua pluu. arcen. gl. c. fœlicis de pœn. in 6. idem est in consanguineo, Bal. l. testium. C. de test. cum simil.

100 Voluntas † disponentis colligitur ex uerisimili; Et primo uoluntas contrahentium. l. in obscuris. ff. de reg. iur. c. inspicimus, eod. tit. 6. gl. l. si unquam. C. de reuocan. donat. gl. c. si. 17. q. 4. l. quæro. §. inter. locati, l. tale pactum. §. si. ff. de pact. l. si extraneus. ff. de cond. causa data, nam illud habetur pro dispositio, quod uerisimiliter fuerit dispositum, si de hoc fuisset interrogatus. Secundo colligitur ex uerisimili mens testantis, & eius uoluntas, dixi suprà num. 96. Tertio hoc idem dicitur in iudicijs, ut in probationibus, & testibus, dixi suprà num. 97. & num. 81. unde ualer uerisimilitudo ad proferendam sententiam. c. afferte, de præscr. Doct. c. insinuatum, de simonia, quod intelligas in causa ciuili, nam secus est in criminali, in qua probationes requiruntur luce meridiana clariores. l. fi. C. de probat. l. sciant cuncti. C. eodem. Quarto hoc idem procedit in Principe, cuius uoluntas ex uerisimili colligitur in rescripto, & priuilegio, not. c. 2. de fil. præsb. in 6. dixi sup. nu. 88.

101 Vsurarius contractus † uerisimiliter dicitur, quando quis tenetur ad omnes expensas, quæ deberent esse communes. Aug. Ber. cons. 166. no. 7. uol. 1. Secundo, si uenditor remanserit in possessione rei uenditæ, cons. 161. num. 6. uolu. 1. Paris. consi. 55. num. 53. uol. 1. Tertio, uerisimiliter dicitur usurarius ex modicitate precij, ex pacto de retrouendendo, & quando emptor erat solitus fœnerari, Cepolla in tract. de simul. contr. præs. in 6. num. 101. Quarto, & ultimo, ex clausulis insolitis, ut suscipiens in se omne periculum, dixi supr. num. 93. num. 16. Bal. in terminis, consi. 311. nume. 12. uolum. 5.

102 Vulneratus præsumitur † uerisimiliter ab eo, qui rixosus exstit. Soc. consi. 54. nume. 10. uol. 3. & not. quòd uerisimile est uulneratum non fuisse mentitum, quia salutis æternæ nemo immemor habetur, non tamen ex attestatione uulnerati procedendum est ad torturam, nisi alia indicia adiuuent. Alcia. tractat. de præs. regu. 2. præs. 4. nume. 10. conc. l. si. C. ad leg. Iul. repet. c. sancimus. 1. q. 7. not. c. estote, de regul. iur. l. merito. ff. pro socio. Veron. consi. 4. l. Sabinus. ff. comm. diui. l. duo fratres. ff. de acq. hęred. l. absentem. ff. de pœn. ex quibus quidem omnibus, & singulis, constat qualiter uerisimilium ratio sit habenda.

SVMMARIVM.

1 *Aequipollentium eadem natura est.*
2 *Aequipollens quid sit.*
3 *Aequipollentium regula, est regula parium.*
4 *Sententia ferri potest per aequipollens.*
5 *Aequipollens quibus causis sufficiat.*
6 *Declaratio huius dicti.*

REGVLA III.

1
Equipollentium † eadem natura est, l. mulier, ff. ad Treb. gl. fin. l. si mater, C. de inst. & subst. l. Iulianus, ff. de cond. & demonst. l. fideicommissa, §. si cui, ff. de con dict. indeb. l. seruo, C. de donat. quae sub modo, l. filius, C. de inoffic. testamen. gl. fi. l. nauis, ff. ad leg. Rhod. de iact. Euer. in loco ab aequipoll. nume. 1. l. vbi, §. 1. ff. de verbor. obligat. Neuiz. in sua Syl. nupt. lib. 1. nume. 21 5. Ias. leg. cum filia, numer. 141. ff. de legat. primo, l. si quis ita, §. ea lege, numer. 76. ff. de verborum obligation. Socin. l. Gallus, §. & quid si tantum, numer. 82. ff. de liberis & posthum. capit. in his, de verborum signific. cap. tua, de consanguin. & affin. c. licet, de test. clem. exiui, de verbor. signifi. l. fin. ff. mand. l. fideicommissa, §. si cui, ff. de leg. 3. Pro declaratione huius dicti nonnulla prius praemitten-
2 da sunt. Primò, † quod aequipollens est, quod habet eandem rationem, vel maiorem, & cuius effectus est idem cum eo, cui aequipollet, Bald. l. illud, C. de sacrosanct. eccle. non enim differunt inter se. Alber. tract. stat. lib. 2. q. 19. numer. 9. Lin summa,
3 ff. de re iud. Secundò praemitto, † quod regula aequipollentium, est regula parium, quorum eadem est natura, Bald. l. conuenticulam, C. de sacrosanct. eccle. gl. & Bald. l. si locet, ff. solu. matri. glo. l. Pomponius, ff. de neg. gest. Angel. l. de quibus. ff. de leg. gl. & Doct. l. si de eo, §. fin. ff. de acq. poss. l. 1. §. veteres, ff. eod. nam à pari potentia par producitur actus, glo. c. vnico, de aeta. & qual. 6. Doct. l. aduersus, C. si adu. rem iudic. Alber. auth. nouissima, C. de inoffi. testam. Mathes. notab. 191. gl. l. nam postea, §. si is, ff. de iureiuran. Tertiò not. quòd licet aequipollens subaudiatur, Bald. l. ab ab emptione, ff. de pact. potest tamen deduci in stipulatione, gl. l. si sub vna, vbi Doct. ff. de verbo. oblig. & l. quae extrinsecus, ff. eod. Ale. l. 1. §. fin. ff. eod. tit. Eodem modo deduci potest in iudicijs:
4 † nam sententia ferri potest per aequipollens, Spe cul. tit. de arbitr. ver. quid si, gl. l. praeses, de sent. & interloq. omn. iud. Angel. cons. 277. Doct. vt quia
5 duas, de elect. 6. † Et in constitutionibus, & vlt. volunt. vt latius inferius dicetur. Tertiò, & vlt.
6 infertur, † quòd negatio praeposita signo vniuersali, aequipollere facit suo contradictorio: negatio verò postposita signo vniuersali, facit aequipollere suo contrario, & negatio praeposita, & postposita signo vniuersali, facit aequipollere suo subalterno, Euer. in loco ab aequipoll. num. 12.

Ampliationes.

1 Abortus procuratus, † aequipollet homicidio, Doc. c. Moyses, 32. q. 2. c. homicidium, de poenit. distinc. 1. Alber. l. qui in vtero, ff. de stat.
2 hom. Actus purus, † & actus purificatus, aequipollent, Bal. l. cum testamento, C. de testamen. man. Vnde instrumentum habens conditionem purificatam, habetur ac si à principio esset purum, & simplex. l. fin. §. Titiua, ff. de vulg. & pup. Alexa. l. hoc iure, ff. de verb. oblig. Ruin. consil. 139. nu. 7. vol. 2. Idem est actui consentire, & actum facere, Bart. l. iubemus, nume. 6. C. ad Vell. l. in aedibus §. quod si, ff. de don. Dec. l. aliud, nu. 4. ff. de reg. iur. Hoc idē dicitur aequipollere, aliquid esse in actu, & esse in via deductionis ad actum, l. diuortio, §. non solum, ff. solu. matrim. Quinò actum non incipere, & coeptum non perficere, aequipollent, l. fin. §. illud, ff. de codic.
3 Affinem non esse, † & affinitatem solutam esse, aequipollent, Ange. l. cum eorum, §. 1. ff. de post. Albet. de Mal. tract. de testib. nu. 57.
4 Amicitia aequipollet coniunctioni † sanguinis, l. successori, ff. de neg. gest. Vnde amicus agit in causa pro amico, promittenda de rato, sicuti coniunctus pro coniuncto, c. Petrus, de homicid. c. subdiaconus, eod. tit.
5 Apparere, & existere, † aequiparantur, & aequipollent, sicuti non esse, & non apparere, paria sunt, l. in lege, ff. de contr. empt. l. duo sunt, ff. de test. tut. Ceph. cons. 9. num. 9. Alber. tract. stat. q. 43. nu. 1. volu. 2. dicam infer. ver. esse.
6 Appellationem esse interpositam, † vel esse infra tempora appellationis, paria sunt, Corser. sing. ver. terminus, nume. 1. in terminis. Item appellare, & sententiam recusare, aequipollent, gl. c. 2. ver. videtur, de const. 6. Tertiò non appellare, & frustra appellare, aequipollent, cap. non solum, capit. Romana, de appell. Card. clem. 1. not. 6. de dolo, & contu.
7 Approbare, † & non contradicere, paria sunt, l. quo enim, §. 1. ff. rem ratam hab. l. si absentis, C. si cert. pet. Bald. l. ue in arbitria, C. de rec. arb. Doct. l. qui tacet, ff. de reg. iur. l. qui patitur, ff. mand. c. is, qui de reg. iur. 6.
8 Arbitrium non ferre, † & nulliter arbitrari, aequipollent, Ruin. cons. 142. num. 4. vol. 4.
9 Bannire, † & relegare, aequipollent, Doct. com. §. relegari, Inst. quib. mod. ius pat. pot. solu.
10 Beneficium non habere, † ac illud tenue habere, aequipollent. Abb. c. cum super, numer. 5. de concess. praeb. c. 2. de transl. episc.
11 Capere, † quod alteri mox restitui debet, par est, ac si non cepisset, not. l. non videtur, ff. de reg. iur. l. si pars, §. fin. ff. de inoffic. testam. l. sed si. §. item, ff. de leg. praest. l. Sulpitius, ff. de don. inter vir. & uxor. l. fin. §. fin. C. de bon. quae liber. leg. si quis mandato, ff. de neg. gest. nam verba cum effectu debent intelligi.
12 Cessio aequipollet traditioni, † Bart. l. Labeo, ff. de pact. & alij Doct.
13 Ciuitati relinquere, vel ciuibus eius, † aequipollent. Paul. l. 1. nu. 3. ff. de condit. & demonstr.

Colle-

14 Collegio ecclesię, † vel ecclesiæ legare, ęquipollent, Rum. consi. 160. nu. 13. volu. 3.

15 Conditio adimpleta, † æquipollet actui puro Rol. consil. 22. nu. 10. volu. 3. Ruin. consi. 139. nu. 7. volu. 2. Parif. conf. 11. nu. 63. volu. 1. cum simil. Dec. consi. 279. nu. 2.

16 Confiteri † aliquid in tormentis, vel metu tormentorum, æquipollent, Rol. conf. 17. nu. 17. vol. 3. Item confessio geminata æquipollet confessioni iudiciali, Bal. l. cũ lcimus, C. de agric. & cẽs. lib. 11.

17 Consentit e actum facienti, vel † actum facere, sunt vnum, & idem, lat. l. nunc autem. nu. 2. ff. de re iud. Item consentire, & non contradicere, æquipollent. Doct. l. in adoptionem, ff. de adopt.

18 Dare, & promittere, paria sunt. † Dec. cõl. 286. nu. 5. Doct. com. l. si cum dotem. §. transgrediamur ff. solu. matri. Decis. Pedam. 43. nu. 11.

19 Demõstrari nõ posse, vel non esse, † æquipollẽt, Rol. conf. 8. nu. 17. volu. 3.

20 Difficultas magna † æquipollet impossibilitati, Alba. consi. 8. nu. 16. Fel. c. ecclesia Sanctæ Mariæ nu. 85. de const. l. apud. §. constat ff. de vi. l. in contractib. C. de non nu. pecu. Doct. com. l. quod te, ff. si cert. pet. l. nepos, ff. de verb. sign.

21 Domui alicui † relinquere, & relinquere familiæ, æquipollent. Ruin. conf. 203. nu. 7. volu. 2.

22 Dotem legare hoc † pacto, videlicet, lego pro dote, vel animo compensandi cum dicte paria sunt, Ruin. consi. 156. nume. 8. vol. 3. Item dotem recipere iussũ patris, seu de voluntate patris, æquipollet, Decis. Pedam. 44. nu. 10.

23 Emphyteuta † non soluens, seu alienans æquipollent. Rol. consi. 17. nu. 13. volu. 1.

24 Aequitas æquipollet † specialitati pat enim dicere est, hoc est speciale, vel de æquitate. gl. l. qui res §. aream. ff. de solut. Item par est, si dicatur, hęc lex loquitur de æquitate, illa de rigore, ac si diceret, ista corrigit illam, glo. & Bart. l. dotem. §. fin. ff. de public. Bart. l. ex hac colu. 1. ff. de donat.

25 Error supinus facti, æquiparatur † errori Iuris, not. Doct. l. regula. ff de iur. & facti ignor. l. quamquam. ff. ad Vell. Item error iuris dubius æquipollet errori facti. Doct. C. de quarta de præscr. vbi Abb. nu. 12. Ruin. conf. 25. nu. 11. v. l. 2.

26 Esse. Non esse, & non apparere. paria sunt. † Decis. Ped. 79. nu. 44. Decis. 141. nu. 17. Decis. 129. n. 9. Idem est, si sit inutile, Paulus. l. quoties, nu. 2. ff. qui satisd. cog. cõs. 421. nu. 4. vol. 1. conf. 15. nu. 2. eod. uol. Tertiò idem est, non esse vel ignorari, Lambert. in tract. de Iure patr. Art. 10. q. 9. par. 1. h. 2. nu. 3. Tiraq. tract. l. si vnquam c. 145. nu. 15. Corn. conf. 24. nu. 11. uol. 3. Grat. conf. 87. nu. 17. volu. 1. Lambert. tract. de Iure patr. 22. q. 9. 7. Par. 2. l. nu. 3. Menoch. in tract de adipisc. Rem. 4. nu. 465. Rol. consi. 59. nu. 7. vol. 3. conf. 2. nu. 24. eod. volu. Paris. consi. 104. num. 2. volu. 1. Quartò idem est non esse, vel minus legitime esse. c. & cui de præb. 6. l. quoties. ff. qui satisd. cog. l. nulla, ff. de auct. tuto. Doct. l. acceptam. C. de vsur. Quintò, non esse, nec posse disponere paria sunt. l. nec emere. ff. de contr. empt. Sextò & vlt. esse certum vel esse debere certum paria sunt. l. qui cum alio, ff. de reg. iur. l. 2. §. si a pupillo. ff. pro emptore.

27 Excipere, & † non probare, æquipollent. Abb. c. cum super nu. 5. de concess. præb.

28 Excussionem nõ fuisse factam † uel minus legitime factam æquipollent. Rol. conf. 9. nu. 7. conf. 14. nu. 25. consi. 63. nu. 8. uol. 1.

29 Exprimere rebus † uel factis, & exprimere uerbis, æquipollent. Doct. l. de quibus. ff. de l. Item qđ exprimitur per relationem par est ac si expresse exprimeretur. dixi ego in tract. de reg. Iur. in Reg. 2. l. asse toto. ff. de hæred. inst. Tertiò uoluntas Principis æquipollet expressę dispositioni, l. omnes, C. de præscr. 30. uel 40. anno. Doct. §. sed quod Principi. Inst. de iure nat. gent. & Ciu.

30 Extra territorium esse, uel † in territorio exempto, æquipollent. Rol. conf. 33. nu. 23. uol. 3.

31 Factum non esse † uel inutiliter factum, æquipollent. Grat. conf. 77. nu. 14. uol. 1. Secundò nihil factum, uel sub conditione factum paria sunt. Rol. consi. 59. nu. 8. uol. 3. Tertiò factum pure, uel sub conditione adimpleta, æquipollent. l. fin. §. Fitius, ff. de uulg. & pup. subst. Quartò factum non esse, uel iniuste factum, æquipollent. l. 1. §. quod Prætor, ff. quorum leg. leg. nulla. ff. de aucto. tut. Quintò facere per se, uel per alium, de reg. iur. 6. Sextò, Paria sunt facere, uel facienti consentire, l. 1. §. omnia, C. de uet. iur. enuc.

32 Familiæ aliquid † relinquere, & domui, æquipollent. Doct. l. 1. ff. ad Syllan. Ruin. conf. 203. nu. 7. uol. 2. l. pronunciatio. §. cõmuni. ff. de uerb. obl. Alc. l. 1. nu. 5. ff. eod. dixi super. nu. 21.

33 Filium † nõ extare & non posse succedere ęquipollent. Alex. l. Lucius nu 11. ff. de uulg. Dec. consi. 296. nu. 3. l. & si. §. filius. ff. de bon. quæ lib. Imola l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. delib. & posth. §. sed nostra. Inst. de succes. Libert. l. si necem. § si de portatus. ff. de bon. lib. l. 3. ff. de bon. poss. contra tab. Bald. l. quicumque. C. de seru. fug. l. unica. C. quando non pet. part.

34 Habere non posse † & cum difficultate habere, æquipollent. Bald. l. mater nu. 17. C. de rei uend. l. naturalem. ff. de aquir. rer. dom. Secundo habere parum & nihil habere æquipollent. Soc. conf. 30. nu. 3. lib. 4. Tertio habere & debere habere, æquipollent. Bart. leg. pe. §. cum ita. ff. de auro, & arg. l.

35 Hæredem non fuisse datum, † uel incapacem datum esse, æquipollent. Grat. consi. 124. numero 27. uolumine 1. l. cohæredi. §. fin. ff. de uulg. & pupill. subst.

36 Hæreditatem adiri per † filium, patre iubente, & adiri per patrem, filio consentiente, æquipollent. Bal. l. filio, nu. 1. ff. de iure delib. Secundo hæreditatem non adire, & illam indebite adire, æquipollent. l. 2. ubi Doct. comm. C. de success. edicto.

37 In continenti fieri, & † esse æquipollent. Doct. comm. l. lecta. ff. si certum peta. Ripa in tit. de Iure natur. gent. & Ciui. Resp. 8. nume. 3. dixi in trac. de reg. Iur. reg. 5. ampl. 165.

38 Instrumentum † non habere, uel inualidum habere æquipollent. Gratia. conf. 140. nu. 33. uol. 1.

39 Inundatum esse † fundum & hostibus occupatum æquipollent. Alber. l. cum unus. §. si propter. nu. 1. ff. de bonis autor. iud. possid. Doct. comm. l. 1. C. de iure emphyt.

40 Inutilem reddere, & in † totum extinguere, æquipollent, Ripa.l.fi.num.51.C.de reuoc. don. Secundo titulum non habere, & inualidum, æquipollent. Ripa in tit.de causa possessio. & proprie. Resp.2.num.9.l.quoties.ff.qui satisd. cog. Tertio inutile agere, & nihil agere, inutile esse, & nihil esse, æquipollent, Abb.c.veniens,num.1.de præsby.nou.bapt.c.inter,num.16. de transl. episcop. Quarto inutiliter appellare perinde est, ac si non appelletur. Abb.c.cum venissent,num. 10. de eo, qui mitt. in poss. Quinto inutilem habere actionem, & illam non habere, æquipollent. Abbas, c. ad aures,num.9.de præscr.c.1.num. 27. de re iu. Sexto iudicatum nō esse, & inutiliter iudicatum, æquipollent.l.4.§.condemnatum.ff. de re iudica. Afflict.decis. 182. num.4. Septimo non nasci, & inutiliter nasci, seu non esse factum, vel inutiliter factum, æquipollent.l.fi.C. de instit. & substitut. Corn.consi.276.num.16.volu.3. Curt. consi.51. num.28.Dec.consi.227.nume.11. Cephal.consi. 221.nume.10.sicuti dici solet, non dicitur venisse, qui non stetit.

41 Legare ecclesiæ & legare † collegio ipsius, æquipollent.Ruin.consi.160.num.13. vol. 3. l.annua,§.1.ff.de annu.leg.Inn.c.nouerit, de sent. excom.Secundo legare dimidiam & portionem dimidiæ æquipollent.Paul.l.Lucius §.filiam. num. 2.ff.de legat.2. Tertio, legare pro dote, & legare animo compensandi cum dote, æquipollent.l.vnica.§.primum.C.de rei.ux.act. Alex.l. huiusmodi, §. cum pater, ff.de leg.1.

42 Malefacere, & nihil † facere, æquipollent. Socin.Iun.l.si quis arbitratu, num.6.ff.de verb. obli. dixi superius, num.40.

43 Mandato alicuius aliquid † agere, vel de huius voluntate, æquipollent. Ale.l.post dotem, nu. 3.& num.11.ff.soluto matrimonio.Angel.§. venditæ, num.1.Inst.de rer. diuis.

44 Mandatum non † habere, vel habere, sed non esse in specie ad actum, in quo requiritur in specie, æquipollent.Paul.l.1.§.fuit,num.3.ff. ad Trebellia.l.si procurator,num.2.C. de procur. consi. 13. num.49.volum.3. Item mandatum non habere, vel illud habere reuocatum, æquipollēt,l. cum pater.§.Mœuio.ff.de leg.3.Alber.l.cum quis. §. si debitori.ff.de sol. & liber.

45 Maritum non habere, vel † illum inutilem habere, æquipollent. Rol. consi. 9. num.34. volu.1. Idem est in vxore, idem Rol.consi.96.nu. 39. volum.3.c.2.de transl.episc.l.j.§.& quidem.ff.quod cuiusque vniuer.nom. Mona.c.fi tibi,nu. 10. de præb.6.Abbas c.bonæ, not.3. de postul.præla.

46 Membrum nō habere, † seu illud habere inutile, æquipollent. Paul.l.de quibus,nu.13.ff. de leg.

47 Metus de seipso, & † coniunctorum suorum, æquipollent.Rol.consi.2.num.62.volum.1. Item confessio facta in metu tormentorum, & in tormentis, æquipollent.dixi superius, nu.16.

48 Meum esse, & id mihi † deberi, æquipollent. not.Doct.l.debitor.ff.de verbor.signifi.

49 Mortuus nasci, & uiuere nō † posse, æquipollent.Dec.consi.623.num.3.Crau.cons.210. num. 6.Doct.l.septimo mense, ff.de stat. hom.l.Paulus. l.pen.C.de posth.hæred.inst.Socin.l.cum malus. ff.de cond.& demonst.Rol.in tract.de lucro dotis, q.61.in terminis.Item mortuus, & vulneratus ad mortem, æquipollent.Bal.c.1.in ti. quib.mod. feud.amitt.l.1.C.de nundin.l.bello.ff.de excusat. tutor.Anch.consi.430.l.ita.ff.ad l. Aquil.

50 Mutilare membrum alicui, vel † eum interficere, æquipollent quo ad incurrendam irregularitatem. Anchara. & Doctor. cap. qui mandat, de vsur.6.clem.1.eod.tit.

51 Nasci, & statim moriens, perinde † est, ac si natus non esset. Tiraq.in tract.primog.q.4.nu.197. §.dubitarũ, Auth.de incest.nup.l.1.ff.pro herede.

52 Necessitate vrgente aliquid † fieri, vel magna vtilitate, æquipollent.c.post translationem. §. fin. de renunc.c.quæris.de ætate, & qual.

53 Negatio præposita † signo uniuersali, æquipollere facit suo contradictorio: negatio verò postposita signo vniuersali, facit æquipollere suo contrario, & negatio præposita, & postposita signo vniuersali, facit æquipollere suo contrario subalterno. Euer.in loco ab æquipollent.num. 12.

54 Nolle, & non posse, † æquipollēt.l.3.C. de hæred.insti.l.1.§.visus.ff.de proc.l. mulier. ff ad Trebell.Bar.l.1.ff.de vulg Ruin.consi.126.nu.5.uol. 2. Item noluisse, & de uoluntate non apparere, æquipollent.Paul.l.qui quartam, nu.2.ff.de leg.3.

55 Nomine alterius agere, † vel procuratorio, æquipollent.Ruı.consi.47.nu. 6. uolu.4. Item nomen proprium exprimi, vel per indubitatas circunstantias, æquipollent.Doct.l.certum.ff. si cert. pet. Abb.c.quanto, nu.7.de his, quæ fiunt à præl.

56 Nullum esse, ac illud impugnari † posse, æquiparantur.l.cum antiquioribus.§. sin autem. C. de temp.& repar.appell. num. 6. Item è contra nullum esse actum, & non posse dici nullum, paria sunt, ac si actum valeret. Cephal.consi.3.nu. 111. glo.l.si à creditoribus.C.de seru.pigno. da. glo.l. qui habebat.C.de man.test.Ang.cons. 187. Dec. consi.456.num.20.consi.557.num.13. Vnde ubi os clauditur volenti dicere de nullitate sententiæ, perinde est ac si sententia ipsa valida esset, Paul. consi.288.nu.2. Tertio nullum, & inefficax, æquipollent.l.dari.ff.de uerb.obli.l.qui bis idem. ff eo.

57 Obscurè loqui par est, † ac si nihil loquatur. l. de ætate.§.nihil.ff.de interrog.act.

58 Occidere aliquem, uel † infirmum sine medico negligere, æquipollent.l.si uerum.ff. de uerbo. oblig.Rol.tract.de lucro dot.q.64.num.61.Item occidere, & alimenta negare, æquipollent.l.necare.ff.de liber.agno.

59 Ope exceptionis excludi, & † ipso iure, æquipollent.l.nihil interest.ff.de reg.iuris.

60 Pactum, & præscriptio, † æquipollēt.Rol.consi.89.num.13.uolum.2.

61 Parentelam uocare, & illos † de parentela, æquipollet.Alba.consi.51.num.3.

62 Ponere obscure, † & non ponere, paria sunt, Paul.l.Titiæ.num.3.de leg.1.

63 Possidere mala fide, † & in possessione non esse, æquipollent quo ad præscriptionem inducendam.l.fi.C.unde ui.c.sæpe, de rest.spol.Doct. cap. possessor.de re.iur.6. Secūdo possessio uiolēta, &

possessio

possessio clandestina, æquipollent. l. 1. §. 1. ff. quod vi, aut clam, l. eum, ff. ad leg. Flau. de Plag. Tertiò, possessionem amittere, & actionem ad illam recuperandam, æquipollent. Ruin. consi. 161. num. 14. volumin. 1. Quartò possessionem non capere, & illam nulliter capere, æquipollent. Roland. consi. 76. nu. 26. vol. 3.

64 Posthumus nasci mortuus, † vel iamiam moriturus, æquipollent. Fel. c. sicut, de homicid. Paul. Leazar. Clem. Pastoralis, de re iud.

65 Præceptum legis noscitur † per verba æquipollentia præcepto, c. quod præcipitur, vbi Doct. 14. q. 1. c. 2. de maior. & obed.

66 Probare minus sufficienter, † & non probare, æquipollent. Abb. c. cum Bertoldus, numer. 18. de re iud. Item non probari, & nihil esse, æquipollent. Dec. consi. 272. nu. 5.

67 Proximè fieri habetur † pro esse, l. 1. §. sed in eo, ff. ad Syll. Dixi ego latè in tractat. de reg. iur. Reg. 5. Ampliat. 163.

68 Quietantia æquiparatur † cancellationi, Doct. l. nihil interest, ff. de adim. l. not. l. 1. & 2. ff. de his, quæ in test. del. l, nostram, C. de testament.

69 Relatio æquipollet nominationi † expressæ, Grat. consi. 50. num. 28. vol. Dixi ego in tract. de reg. iur. in Reg. 10. num. 1.

70 Remittere, & donare, † æquipollent. Bart. leg. Aurelio. § Caius. ff. de lib. leg. l. sub prætextu, C. de transact.

71 Renunciare facto, vel verbis, † æquipollent, Doct. comm. l. non dubium. C. de legib. c. intelligentia, de verb. sign.

72 Rem non extare, atque difficile † posse inueniri, æquipollent, l. cum res, ff. de l. 1, l. cum vnus, §. fin. ff. de bon. auth. iud. poss.

73 Reum non comparere, seu comparere † & nolle litem contestari, paria sunt, Mathes. auth. qui semel, num. 17. C. quomo. & quan. Iudex.

74 Scire, & scire debere, † æquipollent. Rol. consi. 72. nu. 22. vol. 3. Grat. consi. 110. nu. 17. vol. 1. sicuti scire, & scire posse. l. si duo. ff. de acq. hæred. Maranta in tracta. de ord. iudic. par. 3. nu. 103. Dec. l. quod te, nu. 17. ff. si cert. per. Ceph. consi. 216. nu. 14. Crau. consi. 231. nu. 5. Paul. l. si duo, nu. 5. ff. de acq. hær. Decis. Ped. 101. num. 27.

75 Scriptum non esse, † vel ita esse scriptum, vt non possit intelligi, æquipollent. l. 2. ff. de his quæ pro non scr. haben. Tiraq. tractat. de retr. tit. de retr. lignag. §. 36.

76 Sententia lata, & conclusum † in causa, æquipollent. Cyn. l. alia, C. de his, quib. vt indign. Ioa. Andr. c. 2. de rest. in integ. & l. incerti, C. de interd. l quamuis, C. de adult.

77 Soluere creditori, † vel alteri eius mandato, æquipollent: sicuti soluere realiter, & promittere, æquipollent cum cautione de soluendo, l. fin. C. ad leg. Falc. l. fuit, ff. de acq. hæred.

78 Stipulatio † concipi potest per æquipollentia, l. si sub vna. cum gl. l. quæ extrinsecus, vbi Doct. ff. de verb. oblig. Alex. l. 1. §. fin. ff. eod.

79 Tempore prohibito aliquid fieri, † & conferri in tempus prohibitum, paria sunt. Abb. c. fin. nu. 20. de fer. c. accepimus, nu. 2. de pact. c. de vxore, nu. 2. de sepult. Crau. consi. 175. nu. 8. Tiraq. tract. se mort. saisit. hm. 2. nume. 4. Mandos. Reg. Cancel. Reg. 8. q. 3. nu. 2. Ruin. cons. 90. nu. 6. vol. 3. Paris. consi. 190. nu. 25. volum. 3.

80 Testes concordes dicuntur, † si per verba æquipollentia deponant, Bald. c. bonæ, il 1, de electio. Abb. c. nihil de verb. signifi. c. cum ecclesia, de causa poss. & propr. Alex. in add. ad Bart. l. 3. §. ideoque, ff. de testib. consi. 112. vol. 3.

81 Timore aliquid agere coactionis, † seu coactè agere, æquipollent. Dec. consi. 690. numer. 10. Anch. consi. 159.

82 Titulum non habere, † & eum nõ posse ostendere, æquipollent. not. l. cogi, C. de petitio. hære. Decis. Ped. 159. num. 23.

83 Tutorem non esse, vel esse, † sed non habere administrationem, æquipollent. Paul. l. si tutor, num. 2. C. quib. ex caus. rest. detur.

84 Vacans ecclesia, & prælatus † impeditus, æquipollent. not. cap. cum venissent, de in integr. rest. Ioan. And. c. olim, de reb. eccl. non alienan. 6. Rui. consi. 63. num. 2. volu. 5.

85 Vendere iniusto precio, vel † non vẽdere, æquipollent. Abb. consi. 8. nu. 55. not. l. si dubium, ff. de leg. 3. Alber. tract. stat. par. 2. q. 2. num. 20.

86 Venire, & nõ stare, † perinde est ac si quis non venisses, vnde dici solet, non dicitur venisse, qui non stetit, Abb. c. cum à nobis, nu. 10. de elect.

87 Vincula Sub vinculis esse † & esse sub custodia cum datis fideiussoribus, æquipollent. in iure. Lucas de pen. l. si grauius, C. de dign. lib. 12.

88 Vocandum non vocari, † vel vocatum non audiri, vel auditum non admitti, æquipollent. Bald. l. qui crimen, nume. 17. C. qui accus. non poss. c. obeuntibus. 63. distin.

Pro declaratione huius præsentis tractatus ad huc nonnulla declaranda sunt. Primò, quod aliquando reperitur identitas rationis inter duo, & tunc procedit regula similiũ, l. illud, ff. ad l. Aquil. Secundò reperitur aliquando paritas potentiæ causæ, & tunc habet locum regula pariũ, Doct. l. si foret, ff. sol. mat. Tertiò reperitur identitatis col latio, & tunc valet arg. à proportione, §. quæ diximus, Inst. quod cum eo. Quartò, quando casus reperitur omissus, tũc per æquipollens potest adimpleri, & habet locum præsens tractatus, l. mulier, ff. ad Trebel. Fallit hoc dictum primo, quando ratione casus omissi deficit solennitas. l. cõmodissimè, ff. de lib. & posthu. l. si cum dotem. ff. sol. matr. Secundò fallit in conditionibus, quę adimpleri debent in forma specifica, l. Mœuius. l. qui heredi. §. fin. ff. de cond. & demonst. Tertiò non procedit, quando constat dispositionem debere habere locum in casu vero, l. 3. §. hæc verba, ff. de neg. gest. l. fin. C. de his, qui ven. æt. imp. vbi cum fit mentio ætatis, intelligitur, de ea, naturali, non autem de ea, quæ beneficio Principis suppletur. Quartò non procedit in odiosis, Quintò hoc idem, cum tractatur, an sit odiosum, vel fauorabile, l. 1. §. si quis, ff. de ventre in poss. mitt. Sextò hoc idem in dispositione qualificata, Bart. l. denficiastr. §. quid tamen, ff. ad l. Iul. de adult. Septimo non procedit, quando tradita est certa forma, quæ præcisè serua ri de-

ti debet, d. l. Mævius. Octauo non procedit, quando magis ponderatur modus, quàm finis. Nono non procedit, quando non insurgit idem effectus gl. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. Decimo non procedit, quando insurgit diuersitas in ratione, & interesse. Vndecimo non procedit in exorbitantibus à iure communi. Duodecimo, & vlt. nō procedit in omnibus his casibus, in quibus stricta fit interpretatio legis, de qua dixi latè in tract. de leg. & stat. par. 3. q. 12. & ex his satis fit declaratum hoc dictum, æquipollentium eadem est natura.

SVMMARIVM.

1 *Connexorum eadem dispositio est.*
2 *Connexa pro vno reputantur.*
3 *Connexum quid sit.*
4 *Connexa tendunt ad eundem finem.*
5 *Connexum iudicatur arbitrio iudicis.*
6 *Connexum comprehenditur intellectualiter.*
7 *Cōnexo vno permisso, alterum permissum dicetur.*
8 *Connexorum regula in quibus habeat locum.*
9 *Connexorum regula in quibus locum non habeat.*

REGVLA IIII.

1 Onnexorum † eadem dispositio est, c. translato, de cōsti. ibi, Translato sacerdotio, necesse est, ut legis translatio fiat. quia enim simul, & ab eodem fonte, & sub eadem sponsione, vtraque data sunt: quod de uno dicitur, necesse est, vt de altero intelligatur. l. si. §. sed & si, §. filio, num. 3. ff. de vulgar. Dec. c. quanto, col. 3. de iudic. gl. c. quo iure, 8. dist. c. æstimant, 11. q. 3. c. cum dilecto, de dolo, & contu. l. 1. ff. quod met. causa d. enim actum, ubi Bar. num. 1. ff. de neg. gest. Afflict. decis. 213. num. 3. Ale. l. præcip mus. C. de appellat. idem consil. 122. num. 4. uol. 4. Crau. consi. 275. nu. 3. Anton.
2 de Petr. l. 1. num. 247. ff. de iureiu. quia † connexa pro uno reputantur. l. quod conclaue. ff. de damn. infecto. Anch. consi 160. l. si finita. §. ex hoc, ff. eo. Albert. Bruu. tract. stat. super fœmin. arti. 6. num. 311. Ripa respons. 1. c. nu. 4. tit. de rescri. Cagnol. l. secundum naturam, nu. 2. ff. de regul. iu. Dec. l. si Ruffinus. col. 2. C. de test. mil. Anch. consi. 72. Ale. consi. 85. uol. 3. & consi. 145. eod. uol. 3. ias. l. t. C. de transac. vnde connexitas facit quandoq; fieri, quod aliàs non fieret. Spec. tit. de sent. excom. §. 2. Pori. l. si tibi. C. ad Carbon. Bal. l. cum necessitatem. C. de fideicom. Pro cuius dicti declaratione
3 nonnulla prius hic notanda sunt. Primò, † quod connexa dicuntur duo, vel plura, quando neutrū potest esse sine altero, Nicomitius rubri. ff. de noui oper. nunc. num. 58. Aret. c. translato, de constitu. not. l. etiam. ff. de minor. est enim consequens rei siue præcedat, siue sequatur. Are. consi. 29. nume. 29. Bal. c. cum omnes. nu. 3. de const. Fel. c. transla
4 to, nu. 6. eod. tit. Item † negotia conuexa dicuntur quę ad eundem finem tendunt. gl. l. cum filius. §. 1. ff. de verb. obl. Bal. l. ampliorem. C. de appella. Fel. c. cum inter. num. 7. de re iudi. & ea, quæ sub eadem specie continentur. l. etiam. §. 1. ff. de min.
5 † iudicis tamen arbitrio relinquitur; Imol. consi. 139. nu. 9. Alc. consi. 167. nu. 12. gl. c. si ciuitas. de
6 sent. excomm. in 6. Secundò not. † quod connexum comprehenditur intellectualiter, licèt non exprimatur. Doct. l. etiam. ff. de minor. c. hoc. 2. q. 6. c. quo iure. 7. distinc. l. qui proprio. §. item. ff. de procur. & l. si cognati. ff. de neg. gest. gl. c. preterea. de offic. deleg. cap. quod magnum. 13. q. 3. Tertio
7 not. † quod in connexis prohibito uno, seu permisso, censetur & reliquum esse prohibitum, uel
8 permissum. Aug. cons. 326. † cuius ratione uenit
9 in iudicio, † quod aliàs non ueniret. Bart. l. cum. nu. 2. ff. de neg. gest. Bal. l. cum necessitatem. C. de fideic. quibus ita præmissis, infertur ad plura.

Ampliationes.

1 Administrator tenetur † de connexis, si propter culpam commissam in non administrando connexa; fuit damnificatus. l. tres tutores. ff. de adm. tot. ubi Bald. Corn. consi. 255. num. 2. uol. 1. Aret. cons. 19. nu. 20.

2 Arbiter cognoscere † potest de cōnexis ad causam. Marsil. rubr. ff. de fideiuss. nu. 219. Abb. cons. 68. uolu. 2. Ioan. de An. c. licet, de simon. Bal. l. testium. C. de testib. Blanc. in tract de compro. q. 9. art. 32. nu. 8. l. ad legatum. ff. de proc. Specul. §. sequitur. tit. de arbitr.

3 Beneficium dicitur † connexū, & accessorium, cum minus dignum magis digno adnectitur. c. quod in dubijs, de consecr. eccl. Rebuff. in tit. de unionibus. num. 19. & impetrans beneficium tanquam accessorium, quod est principale, non ualet impetratio. Et nota, quod duplex est connexitas beneficiorum, perpetua uidelicet, & temporalis. Perpetua est, cum exprimitur, quod perpetuo duret. c. expofuisti. de præb. Tēporalis autem, quando fit ad tempus, puta ad alicuius uitam. not. c. 1. ne sede uac. Item notandum est, unionem beneficij tribus modis fieri. Primò ut ex duobus beneficijs unum fiat. c. decimas. 16. q. 1. Secundo, ut una ecclesia alteri subijciatur, & tunc inferior dicetur connexa. c. recolentes, de stat. mona. Tertio modo fit unio duarum ecclesiarum, ut utraque remaneat principalis ecclesia, sed unus ambarum fuerit possi. flor. gl. c. & temporis 16. q. 1.

4 Canonicatus confertur † per collationem præbendæ conuertur conferri canonico ratione connexitatis. Imol. c. cum M. de const. Felin. cap. translato, num. 6. eodem titu.

5 Capitulum connexum † dicitur, cum ipsum solum factum suis qualitatibus continet, Felin. c. cum inter. nom. 7. de re iudic. Boer. q. 143. num. 9. Idem si unum ab altero descendit. gl. l. etiam. §. 1. ff. de minor. R pa. l. admonendi. num. 124. de iure iur. Crau. consi. 275. num. 4. ut quando unum est consequens alterius. Zabar. consi. 29. uel quando plura in unum concurrere possunt. Dec. cons. 33. num. 2. Separata uerò sunt, quando unum uenit ad determinationem alterius. l. etiam. §. 1. ff. de minor.

minor. vel continet plura diuersis temporib. facta, gl. l. si quidem, C. de exc.

6 Causæ connexitas non attenditur, † vbi reus & actor sunt diuersi fori, c. fin. de iud. Doct. com. l. nulli, C. de iud. Fallit, si essent eiusdem fori, Anton. Capic. decis. 122. num. 5.

7 Citatio non requiritur † ad actum habentem connexitatem necessariam cum actu præcedenti, Gem. c. si capitul. §. 1. de concess. præben. 6. Felin. c. cum olim, de test. Alber. 1. par. stat. q. 124. dependentia enim sunt pars eorum, à quib. dependent, cap. cupientes. §. denique, de elect. 6. Marsil. rubr. de fideiussor. nu. 220.

8 Commissio vnica sufficit in connexis, † quæ aliàs multiplex requireretur, nam multa conceduntur ratione connexitatis, quæ aliàs minime concederentur, Spec. tit. de sent. exc. §. 2. Bart. l. cum actum, de neg. gest. c. quanto, de iud. Gomes. in reg. vtriusque sing. ver. & ista.

9 Consules mercatorum, habentes † iurisdict. in causis principalibus, & in accessorijs & connexis habere dicuntur, Bald. l. si quis ex argentarijs, §. rationem, ff. de edendo.

10 Dispensatio videtur ei concessa, † cui confertur id, sine qua ei conferri non posset, Aret. §. idemque, nu. 8. Inst. quib. ex caus. man. non lic. c. venies, de filijs presb. c. diuersis, de cleric. coniug. Specu. tit. de dispens. §. qualiter, ver. quibus, nam dispensatio extenditur ad connexa, gl. cap. ordinarij, de offic. ord. 6. gl. & Doct. c. quoniam, de preb. l. si cum tibi, C. de iud.

11 Domus habet † porticum connexum, vnde qui vulnerat in porticu, dicitur vulnerare in domo, not. l. cætera, la 2. de leg. 1. Ias. l. plerique, nu. 19. ff. de in ius vocan. Rom. l. si vero, §. de viro, nu. 224. ff. solu. matrim. Menoch. in tract. de arb. ind. lib. 2. Cent. 1. Cas. 95. num. 11.

12 Ecclesia habet cemeterium † connexum, c. 1. de consecr. eccle. vel alt. Rota decis. 6 de concess. præben. Menoch. tract. de arb. ind. lib. 2. Centur. 1. Cas. 95. nu. 10. vnde polluta ecclesia, polluitur & cemeterium: non tamen è contra, quicquid dicat cõtrarium Menoc. d. loco, quia magis dignum trahit ad se minus dignum, sed non è contra.

13 Fideiussor in causa principali † tenetur ad causam connexitatis, leg. locus. §. Paulus. ff. de admin. tut. Bart. l. non quasi, §. 1. ff. rẽ pup. salu. fore. Mars. rubr. ff. de fideiussor. 25. nu. 214. dependẽtia enim videntur pars eorum, à quib. dependent, c. cupientes, §. denique, de elect. 6. l. tutores, de administ. tutor. Fel. c. significauerunt, de except. Spec. tit. de accusat. §. 1. Mars. d. loco, num. 221.

14 Gratia si concedatur cum officio † executoris, quemadmodum non finitur gratia morte concedentis, ita etiam nec executoris officium expirat, c. super gratia, de offic. deleg. 6. Din. c. accessorium, de reg. iur. 6.

15 Hæreditas non potest in vno † capite adiri, & in altero connexo repudiari, §. 1. Inst. de hær. qual. & differ. Inst. quib. alien. licet, vel non, §. 1. gl. l. hæres, ff. de acq. hæred. gl. l. eius, ff. si cert. pet. Cran. consi. 275. nu. 5.

16 Hæres si contrauenit contractui † inito cum pluribus cohæredibus in totum, etiam quo ad alios rescinditur, quia connexitas contractuũ est quid indiuiduum, Anch. consi. 100. Menoch. tracta. de arbitr. iud. lib. 2. Cen. 1. Cas. 95. nu. 9.

17 Impetrans † beneficium aliquod, & eius connexum impetrasse dicitur. Doct. com. c. super eo, de præb. in 6. Nec referre, quòd exprimatur beneficium connexum, quia perdit nomen beneficij. Ioan. Bapt. tract. de vnione, articu. 8. q. 11. nisi essent annexa principaliter. glo. & Doct. c. 1. ne sede vac. clem. ne in agro. §. cæterum, de stat. mona. Beltr. cons. 11. nu. 44. Abb. c. extirpandæ. §. qui verò, de præb. Rebuff. in praxi ben. 3. par. sign. ver. annexorum, num. 1. & in tit. de vnion.

18 Indiuidua † & connexa, eadẽ dicuntur, vnde quemadmodum connexa separari non possunt, ita qui partem indiuidui facit, nihil fecisse videtur. dixi ego in tract. de reg. iuris.

19 Instrumentum, quod † non valet in causa principali, nec etiam valebit in connexo. Ias. l. 1. §. vir vxori, num. 19. ff. de acq. poss.

20 Iudex ecclesiasticus † cognoscit de causa seculari connexa cum spirituali. c. prudentiam, de offic. deleg. not. l. interdum. §. qui furem. ff. de furt. si autem fuerint plures iudices in eadem causa, mortuo uno continuatur causa in alijs. Pau. l. more, num. 10. ff. de iurisd. omn. iud.

21 Iuramento positionibus † si quis respondere teneatur, tàm in contentis in forma, quàm super connexis, tali iuramento standum erit. Alc. l. 1. §. si quis. ff. de verb. obl. Asin. in praxi iud. §. 19. cap. 22. num. primo.

22 Iurisdictio † transit cum omnibus suis connexis, c. translato, de const. l. more. ff. de iurisd. omn. iud. Bal. l. si quis. §. rationem. ff. de eden. & si Princeps eam alicui incapaci concedit, videtur eum dispensare. Rom. consi. 216. Aret. §. idem. num. 2. Inst. quib. ex caus. man. non liceat. Doc. l. quidam. ff. de re iud. Ioan. And. c. si principalis, de rescript. Inno. c. cum olim, de priuileg.

23 Ius patronatus † dicitur annexum spiritualitati, & vniuersitati. gl. c. literas, de iur. cal. c. fi. de iudic. 6. clem. dispendiosam, de iudi. gl. c. accusatus, ver. iudicari. de hær. in 6. Bar. l. solet. ff. de alim. & cib. leg. Bal. l. 1. C. de reb. cred. Anchar. consil. 72. Pau. l. cum hi. ff. de transact. Are. consi. 83. idem. l. 1. ff. solu. matrim. Sylu. consi. 32. nu. 9. unde venditio ipsius omnino prohibita est. Lambert. tract. de iure patro. lib. 1. arti. 11. q. 5. par. 2. lib. 1.

24 Laicus ratione connexitatis † simul obligatus cum clerico, eius intuitu coram iudice ecclesiastico conuenitur. Soc. l. cum Senatus. ff. de reb. dub. Anton. l. 1. ff. de senten. quæ sine appell. resc. Decis. Pedam. 103. num. 3.

25 Legatum † comprehendit rem connexam, l. creditor. §. Caio. ff. de liber. leg. l. nomen. ff. de leg. 3. Bar. l. cum aurum. ff. de auro, & arg. leg. Roman. sing. 509. vnde legata domo, venit etiam hortus cohærens cum ea. August. Ber. cap. Raynu. nu. 58. de testamen.

26 Lex abolitur sublato † titulo Regis tyrãni. Pel. c. translato. nu. 1. de const. glo. l. decet, C. de sacrosanct. eccl. c. fraternitatis. de hæret.

Liberatio

27 Liberatio super principali, † extenditur ad ipsius cõnexum, Marsil.Rubr.de fideiussor nu. 27. Fel.c.super literis,de rescr.Bart.l.Aurelios,§.Caius,ff.de liber.l.Marsi.sing.251.

28 Licentia aliquid agendi alicui concessa † censetur concessum etiam eius connexum,Cephal.con sil.4.Marsi.sing.17 & Doct.l.Gracchus, C.ad leg. Iul.de adult.

29 Litigare apud † eundem iudicem coguntur ratione connexitatis, licet sint diuersi fori, Capic. decis.221.in terminis.

30 Mandatum.Procurator apponens † manus ad connexa mandati, non dicitur excedere fines illius.gl.c.licet,7.quæst.1.Paul.consi. 30.Fel.c.translato,no.6.de cõst.l.quod seruus,ff.deposi.l.filius, C.de pactis.

31 Melioramenta sunt connexa † rei melioratæ,l. si communem,ff.quemadmo.seruit.amit.l.proinde.ff.ad l.Aquil.Curt.cons. 95.num.12.sicuti feodo affixa dicuntur de feudo.conc.Bart.leg.soleor, ff.de alim.& cib.leg.Cephal. consilio 183.nume. 33.uolumine 2.

32 Minori beneficium † competens,extéditur etiá ad illius consortes eiusdem litis maiores, Bald.l. 2.§.sed vtrum, ff. ad minorib.Afflict. decis. 213. nu.3.in terminis.

33 Natura connexorum est, vt † vnum immutet alterum, Aretin.consi.114.nu.5.Aug.Ber.c.ex literis,nu.9.de prob.

34 Negocio principali finito, & eius † connexum terminatum dicitur, Bald.leg.in bonæ fidei,C.de vsur.l.qui per collusionem, §.fin.ff.de act.empti.l. 4.vbi doct.C.deposi.Bart.l.ex diuerso. §.vbi.ff.de rei vend.Ias.l.2.nu.13.C.de iudic.

35 Obligatus ad † aliquid agendum , censetur etiá ad illius connexa, Aret.consi.29.Fel.c.significauerunt,de exce.c.cũ inter,de re iud. Aret.cõs.114.l. Gallus.§.& quid si tantum. ff. de liber.& posth.

36 Occidens † seruum , quem alteri tradere debebat,tenetur,non solum ad æstimationem serui sed etiam ad pœnam dependentem , text.est in terminis l.proinde.ff.ad leg.Aquil.l. eum actum, ff. de neg.gest.gl.l.Diuus,ff.de admi.tutor.Marsil.Rub. ff.de fideiuss.nu.215.

37 Onus suscipit † ille, qui lucrum sentit,l.vnica, §.pro secundo.C. de cad.toll.Cagnol.l.secundum naturam,nu.j.ff.de reg.iur.

38 Porticus domui † cõnexus dicitur esse, vnde in porticu vulnerans , in domo dicitur uulnerasse, & in porticu,& è contra,l.cætera, vbi Doct.de leg.1. Ias.l.plerique,nu.19.ff.de in ius voc.Menoc.tract. de arb.iud.lib.2.Cent. 2.Cas.95.nu.12.

39 Pignoratitia † actio comprehendit eius connexum,Azo in Summa. C. de pign.act.nu. 16. Negus.in tract.de Pign.& hypot.3. par.1.memb.nu. 18.Bart.l.si conuenerit.§. si nuda.ff.de pign.act.in de alluuio cohærens rei pignoratæ , cedit etiam obligationi,l.si inter, §.1.ff.de pignor. Neg.dicto loco,2.mem.2.par.no.25.

40 Possessione tradita alicui † alicuius rei, & eius connexum concedi dicitur,Aug.Ber.c.ex litteris, num.14.de iure patr.nor.Doct.l.eos.C.de vsuris.

41 Præbenda iudicatur eodem † modo cum suis connexis,Gem.c.nulla 12.q.2.c. id constituimus, 17.q.4.c.1.de immun. Eccl. Arch. c. 1.de censib. Innoc.c.volentes,de priuileg.6.Aug. Ber.cõsi. 10. nu.4.vol.1.Quint. Mandos. Reg. 11.Cancell. q. 12.nu.3.Fel.c.translato nu. 6.de const.

42 Præscriptio facta † de principali,extenditur ad illius connexa.l.eos.C. de vsur.quando scilicet eo dem tempore erant connexa.l.qui fundum.§.fin. ff.de vsucap.pro empt.l.rerum.ff.de vsucap.Rom. sing.587.572.Afflict. decis.139.nu.5.

43 Procurator ponens manus ad principale,† extenditur etiam ad eius connexa, Anch.consil.30. Pau.consi.28.in antiquis.Fel.d.c.translato de cõst. Marsil. in Rub.de const.nu.216.

44 Punitur quis quandoque † ratione connexitatis, etiam ex facto alterius. Aug. Ber. c. in litteris numer. 103. de rest.spol.Fel.c.translato,de const.

45 Quietatio † generalis extenditur ad connexa, Doctor. commun.cap. translato de const. Dec. c. quanto,num.3.de iud. Iason.l.sed & si.§.filio, ou. 3. ff.de vulg.

46 Renuncians † vni ex connexis, alteri renunciare videtur gl.c.quo iore.8.dist.c.si quis sacerdotiũ 81.dist.c.nullus,9.q.2.c.si quis Episcopus.2.q.1.

47 Rescriptum subreptitium † in principali,& in connexo subreptitium dicetur, Spec.tit.de exc.§. 3.ver.si quid.

48 Sententia lata † in vno, trahitur ad eius accessorium seu connexum.Doct.c.cum super de offic. deleg.l.1.§.item.ff.de aqua quot.& æst.Menoch. tract.de arb.iud.lib.2.Cent.1.Cas. 95.nume. 17. Marsi.Rub.de fideic. no.219.

49 Statutum in † vno de connexis, extenditur ad reliquũ.Anan.cõsi.36.Curt. consi.129.Rol.tract. de lucro dot.q.57. nu. 9.l.eum rem, C. vbi causæ fiscæ. Bald.l.3.§.sed et si.ff.de neg gest.

50 Testis dictum comprehendit connexa,† Inno. c.pastoralis,de except. Bald. l. ordinarij, C.de rei vend.Marsi.Rubr. de fideiuss. nomero 215.

51 Transactio facta in vna re,extenditur † ad eius connexa,gl.c.accusatus, ver.iudicari, de hæret. 6. Paul.l.si certa C. de transact.Add.ad Bart. l. eum actum,nu.1.ff.de neg.gest.Ripa.resp.11.tit.de rescrip.nom.4.

52 Venditio rei factæ comprehendit illius † connexum,Marsi.l.1.§.item, num.8.ff.de quæst.l.prædijs.§.qui domum.ff.de leg.3. Alex.consi. 54.uol. 3.Ias.l.si fideiussor, §.meminisse, nu.20.ff.de l.1.l. quod fundum, ff.de contrahen. empt.Aug.Ber.c. Raynutius.nu 68.de testam.Marsi.Rubr.ff.de fideiussor.nu.217. vbi vendita vacca, venditur vitulus, qui nondum pascitur herbis.

53 Vicinitatis ratio est † eadem connexitatis, Roman.l.si verò,§.de uiro, no.320. ff. solu.matrim. vnde cũ statuimr aliquid in aliqua ciuitate seu cũ deficit statutũ alicuius ciuitatis, extédi debet ad illius cõuicinã, & in defectu ad ipsam recurri. not. l.1.C.de can.larg.lib.10.l.4.§.si tam vicinum ff.de damno infecto, l.si ita, ff.de fundo instr.l.dominus ff.loc.c.cũ olim , de cõsuet. l. diuus. ff.de tutor.& cur.dat.ab his,l.q. sæpe,§.fi.ff.de contrah.emptio. l.pro locis.C.de anno.& trib. lib.10. c.quosdam, c.quanto,de præsumpt.l.si vicinis.C.de nopã leg. si ven-

si ventri, §.fin. ff.de priu.cred.l.1. C.de seru.fug. l. multum interest, C. si quis alteri, l.præsenti, C. de his, qui ad eccl. confug. c.decet, §. cessant, de immun.eccl.6.c.sicut,c.si quis contumax.17.q.4. c.nulla, 12.q.1.l.quicũque, C.de æd.publ.l.opus, de oper.publ.l.cum Nauarcorum, C.de nauic.lib. 11.l.2. C.de anno.ciu.lib.11.l.si quis ad declinandam, C.de episc.& cler.l.qui filiabus, ff.de leg.1.l. hæredes, §. sed etsi, ff.de testam.l.qui non militabat, §.Lucio, ff.de hær.inst.l.nũmis.ff.de per.hære.

54 Vnitorum igitur, † seu connexorum eadem sentẽtia, seu dispositio est.declaratur hoc dictum, quando militat eadem ratio in vno, quæ in alio, l. illud.ff.ad leg.Aquil. Secundò hoc idem, quando sunt inseparabilia, l. si communem, ff.quemadm. seruit.amitt. Berengar.l.vnica, num.67.C.de sent. quæ pro eo. Paul.l.more, num.10.ff.de iurisdict. omn.iud.l.si ita, §.regula.nu.2.ff.de liber.& posth. l. si cognati, nu.3.C.de neg. gest. Tertiò, quando tendunt ad idem, secus si ad diuersa tendãt, Aug. Ber. consi. 15.nu.71.vol.3.c.super literis, nu.42. de rescr. Quartò hoc idem, quando essent incompatibilia, leg. Titio, ff.de vsufr.lega. Quintò illud, quod venit ad faciliorem expeditionem, & potest æquè comprehendi, tunc vno concesso, & reliquum conceditur, l. ad rem mobilẽ, ff.de procur. Si verò non potest æque comprehendi, & tunc, aut sumus in materia large interpretanda, & tunc procedit dictum, connexorum eadem dispositio est: si verò sumus in materia strictè interpretanda, secus est, Fel.c.de testibus, de testib.c.postulasti, de rescr. Sextò fallit, quando vnum connexorum est maius altero, Bart. l. pen.§.illo, C.de necessar.seru.l.si hæreditas §.fin.ff.de testam.tutela. Septimò fallit in reseruatis principum, Dec. c. si quando, de rescr. Octauò fallit, quando vnum ex connexis requirit specialem mentionem, Sapia l. cui, nu.4.de iurisdict.omn.iud. Nono fallit, quando vnum de necessitate non infertur ad aliud, Bar.l. ambitiosa, ff.de decr.ab ord.fac.ex quib.redditur declaratum dictum, connexorum eadem dispositio est.

SVMMARIVM.

1 *Contrariorum eadem est disciplina.*

2 *Idem operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposito.*

REGVLA. V.

1 Ontrariorum † eadem est disciplina, l. fin.§.si filius, ff.de l.3. gl. 1. §. non enim. Auth. vt non fiant pign. l. pen.§.fin.ff. si vsusfr. pet. l. pen. ff. de rer. diu. §.si quis, Auth.de fid.instrume.l. 1.ff.de his, qui sunt sui, §. 1. Inst.eod. tit. Ripa in tit. de exc. & præscr.Resp.2.num.5.Alex.rubric. ff. de acq. poss.nu.2.l. cum quo, nu.3.ff.ad l.Falc. Dec.consi.150.nu.14.Ceph.cons.74.nu.11.cons. 113.nu.24.Tiraq.tract.de retr.lign.§.12.gl.1.nu. 16.Alber. Brun. tract.stat.lib.2.q.32.nu.6. Paris. consi. 82.nu.49.vol.4.Ruin. consi.71.nu.47.vol. 3. Corn.consi. 248.nu.4.volu.4.Roma.consi.70. nu. 8. Paul.consi.21.nu.26.vol.3.Ber.consi.157. nu. 2.volu.1. consi. 140. num.15.volum. 3. Aret. §.sequitur, numer.4.Inst.de his, qui sunt sui.Rol. consil. 60. numer. 6. volumin. 1. Et hoc, quando nos sumus in directo contrarijs, gl. §. videamus, ver. simul. Inst.de his, qui sunt sui. Quo casu dici
2 solet, † idem operatur oppositum in opposito,
quod propositum in proposito, d.l.fin.ff.de leg.3. quod dictum quomodo, & quando procedat, mox dicemus.

Ampliationes.

1 ABsoluere nemo potest, qui † condemnare non potest, l.nemo, ff.de reg.iur.l. solet, ff. pro socio Ias.l.3.ff.de re iud.Fel.c.non potest, eod. titu.Socin.& alij, rubr.ff.de acq.poss. Socin.consi. 120. volum. 1.l. 3.ff. de reg. iur. Cagn.d.l.nemo, nu.1.limitat quatuor modis, & in l.secundum naturam, num.18.ff.eod. tit.

2 Acceptari debet cõtractus † per pupillum initus per tutorem, tam quoad commodum, quàm quoad incommodum, l.cum quęritur.ff.de adm. tutor.Bal. consi.357.lib.1.Anch.consi.207.Paul. consi.139.Socin.consi.125.volu.3.Cagn.l.secundum, nu.6.de reg. iur.

3 Acta contraria concordari debent, † in quantum potest, Ias.l.cum falsa, num.3.C.de iur.& facti ignor. Natta consi. 435.num. 13.volu.2.Dec. consi.374.nume.2. consi. 602.num.6.Rol.consi. 61.num.31.volum.2.

4 Actio contraria oritur † quandoque ex eodem facto.not.l.si seruus.ff.commod.Item actio cõtraria intentata in eodem libello, non subsistit, not.l. naturaliter, §.nihil commune, ff.de acq.poss.Doc. c. nullus pluribus, de reg. iur.6.vt modo dicetur.

5 Allegans contraria non auditur, l. † Titiæ, ff.de cond.& demonst.Ias.l.naturaliter, §.nihil commune, ff.de acq.poss.nu.2.Guido sing.761.§.2.Fallit hoc, nisi sint contraria in diuersa instantia, idem sing. 79. Bal. professio, nu. 1.C.de muner.pat.Alba.consi.9 nu.24.consi.21.nu.5.Maranta de ord. iud.4.par.distin.20.nu. 4.

6 Argumentum colligitur ex contrarijs, † vt dictum est superius in principio, sicut colligitur etiam à contrario sensu, l. 1.§.huius rei.ff.de offi. eius, l.qui testamẽto. §.mulier.ff de testam.c.cum apostolica, de his, quæ fiunt à prælat.c.cũ virum, de regular. Bald. l. conuenticulam. C.de episc.& cler. quod procedit in iudic. contr.& vlt.volunt.

7 Augmentum idem operatur † quo ad augmentum, quod diminutio quo ad diminutionem, l. legata inutiliter, ff.de adim. leg.l.fin.ff.de leg.3.Bald.l. non nudis, C. de probat.

8 Bonæ fidei contractus si fuerit † initus, & eius distractus fuerit bonæ fidei, Bart. l.ab emptione, ff. de pact. quod enim requiritur in construendo, idem requiretur in destruendo, l.nihil tam naturale.ff.de reg.iur.

9 Bonum quod est, † eius contrarium erit malum,

lum, c. hospitiolum, 32. distin. Cagno. l. secundum naturam, nu. 16. ff. de reg. iur.

10 Cognito † vno de cõtrarijs, cognoscitur & reliquum, Bart. l. qui accusare, nu. 5. & nu. 10. de accusat. Port. Inst. de his, qui sunt sui.

11 Collatio beneficij † quemadmodum non requirit scripturam, ita nec eius renunciatio, Bald. c. solicitè, de rest. spol. Natta consi. 442. nume. 11. volumine 2.

12 Commodum qui sentit, sentire debet † & incommodum, c. qui sentit, de reg. iur. 6. l. post perfectam, C. de peric. & com. rei vend. l. id, quod. ff. eod. l. secundum naturam, ff. de reg. iur. l. si igitur ff. pro socio.

13 Concordari † debent contraria, quantum potest, l. vnica, de inoffi. don. Natta consi. 435. num. 23. volum. 2. Dec. consi. 374. nume. 2. consi. 602. nu. 6. Rol. consi. 61. nu. 3. volu. 2.

14 Contractus si † est bonæ fidei, & eius distractus erit bonæ fidei, Doct. com. l. ab emptione de pact. Euer. in loco à contrarijs, nu. 6.

15 Contraria cõtrarijs † curantur. Tiraq. tract. de leg. connub. l. 5. gl. 1. p. 5. nu. 23.

16 Distinctione temporum † concordantur scripturæ cõtrariæ. gl. l. apud antiquos, C. de fur. Bar. in prima const. Cod. nu. 13. tit. de nouo Cod. facien. cum simil.

17 Doctor contrarius † non est recipiendus, Ias. l. si ex toto. §. si ita num. 28. ff. de leg. 1.

18 Dominium. Sicut † fortior est dispositio testatoris dispositione contrahentis in trãsferendo dominium, ita etiam fortior erit in impediendo translationem dominij. Henric. c. Rayaald. de testam. Cyn. l. ea lege. C. de cond. ob causam, Euer. in loco à pugnantib. nu. 1.

19 Donatio pacto † nudo fieri potest, l. si quis argentum, C. de donat. sic etiam nudo pacto resolui potest. Doct. com. l. ab emptione. ff. de pact. Natta consi. 442. nu. 9. volu. 2.

20 Duo cõtraria † in eodem subiecto non possunt esse eodem tẽpore, l. vbi repugnantia, ff. de reg. iu. l. 1. C. de furt. l. Titiæ. ff. de cond. & demonst. c. vt qui duas, de elect. 6. scripturæ. C. de fide instr. l. ius non nostrum. ff. de reg. iur. Ias. l. si is, qui pro emptore. nu. 176. ff. de vsu capion. Alex. l. clam possidere, §. qui ad nundinas nu. 10. ff. de acquir. poss. Mantua sing. 73. nu. 2. Tiraq. de leg. connub. l. 9. gl. 1. 9. par. nu. 141. Corn. consi. 302. nu. 4. vol. 1. Euer. loco ab emph. nu. 11.

21 Effectus † contrarij non possunt oriri ex eodẽ facto Ripa. l. tem, quę nobis. nu. 16. ff. de acq. poss. contraria tamen contrarios operãtur effectus Spec cul. li. 1. de aduo. §. 6. nu. 6. Port. Inst. de his qui sũt sui in princ. nu. 2. Alber. tract. stat. lib. 3. nu. 8. q. 27. Corn. consi. 209. nu. 3. vol. 1.

22 Eligens vnum ex contrarijs, † videtur alterum renunciare, gl. l. nihil, ver. summouebatur. ff. de inoffic. test. l. non satis. §. si vero. ff. quemadmodum seru. amitt. Bart. auth. hoc locum, nume. 4. C. de sec. nupt.

23 Exceptiones † contrarias proponentis, necesse est inesse mendacium: nam si vna est vera, necessario eius contraria erit falsa cum ad positionẽ vnius contrariorum, sequatur remotio alterius, l. hæc verba. ff. de verb. sign. l. sed & si. ff. de inst. quã ib. re distingue ut per Din. c. nullus pluribus, nu. 6. de reg. iur. 6.

24 Expellunt mutuo se † omnia contraria, Soci. cõsi. 67. nu. 35. vol. 1. consi. 163. nu. 20. vol. 2. not. l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. l. hæc verba, ff. de verb. sign.

25 Euitari debet † in quantum fieri potest cõtrarietas. l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. Bar. l. fin. §. idẽ. ff. cõd. indeb. Ceph. cõsi. 90. nu. 53. consi. 224. nu. 21. consi. 253. nu. 17. Crau. consi. 70. nume. 5. Paris. consi. 78. nu. 20. uol. 1. consi. 77. nu. 5. vol. 4. Maranta de ord. iud. 3. par. nu. 112.

26 Fateri non dicitur † alterum, si quis cõtrariũ aliquid fateatur, Ias. leg. 1. in fine, C. de diuers. rescr. sed si quis dicat aliquod contrarium, alterũ negare uidetur: quia posito uno, remouetur alterum, Ber. c. quoniam contra, nu. 5. de prob.

27 Fertilitas quemadmodum † non auget pensionem, ita sterilitas eam non minuit, sed una cum altera compensatur dixi ego in tract. de compens. Fallit nisi sterilitas contingeret aliquo fortuito casu Aeg. Boss. tract. de remiss. merc. in principio.

28 Feudi contractus recipit † argumentum a cõtrario sensu, Bart. l. iurisg. §. quinimo, ff. de pact. Bald. c. quæ in ecclesiarum, de const. l. uoluntas, C. de fideicom. Euer. in loco a contrario sensu, nu. 28. item si Abbas iurauerit non infeudare de nouo, poterit nihilominus de fundo ad monasterium reuerso eundem, vel alterum inuestire, quia non nouum, sed vetus, per locum a contrarijs dicitur Angel. l. non est nouum, ff. de legib. Euer. in loco a contrarijs, nu. 1.

29 Filiua quemadmodum non potest † compellere patrem se de sua potestate patria dimittere, nisi in certis specialib. casibus, §. fin. Inst. quib. mod. ius patr. pot. solu. l. si lenones, C. de episc. aud. ita etiam è contrario, vt contrariorum eadem sit disciplina, pater non potest filium naturalem tantum inuitum redigere in suam potestatem, procurando eum per rescriptum Principis legitimari. §. generaliter Auth. quib. mod nat. effi. sui: & hoc nisi filius occultaret matrem suam, ne pater eam duceret in vxorem, quia tunc filius inuitus & iã per rescriptum Principis, poterit legitimari. §. sit igitur. Auth. quib. mod. nat. effic. leg. Rom. sing. 230. Euer. in loco a contr. nu. 5.

30 Habilitari forensis quemadmodum † non potest a statuto ad aliquid agẽdum ita nec etiam poterit inhabilitari. Ias. l. cunctos populos. C. de summa Trin. & fide Cath. Euer. in loco a cõtrarijs n. 5.

31 Incolis onera subeũtibus † cõmunicanda sunt Iura Ciuitatis, forenses autem, qui non ligantur statutis, non gaudent beneficijs statutorum. Soci. consi. 153. li. 2. Cagnol. l. secundum naturam, nu. 4. ff. de reg. iur.

32 Incõtinenti nemo † contrariari dicitur, Corn. consi. 196. nu. 3. uol. l. nã ad ea, ff. de cond. & dem.

33 Instrumẽta † contraria non valent, nisi aliqua distinctione concordari ualeant, Bar. l. scripturæ, nu. 1. C. de fid. inst. Idem est, si in eodẽ instrumento adsit contrarietas, si uerò duo instrumenta contra-

traria producantur, a diuersis partibus, standũ est parti digniori cæteris paribus. Bar. d. l. scripturæ. contrarietas verò inter publicam & priuatam scripturam ita vitiat Instrumentum, sicuti inter duas publicas, Ruin. consi. 11. num. 21. vol. 5. Grat. consi. 50. num. 9. volum. 1.

34 Intentans contraria, † non auditur. l. 1. C. de furt. l. 1. C. de seru. export. Natta conf. 120. nu. 4. Dyn. c. nullus plurib. de reg. iur. in 6. nu. 3.

35 Ius ciuile † nullum contrarium habet. §. quibus. 1. consti. Cod. Bald. in 1. consti. ff. uet. §. 1. nu. 8. nec patitur ius nostrum, quem pro parte decedere testatum, uel intestatum, l. ius nostrum. ff. de regulis iuris.

36 Laudum. † Argumentum à contrarijs locum habet in laudo. Bal. consi. 142. uol. 2. Euer. in loco a contrario sensu. num. 35.

37 Legatum ad † pias causas, sicuti fieri potest, cũ duobus testibus. c. relatum, de testam. ita etiam ad reuocationem legati: nihil enim tam naturale est, unumquodque uinculum dissolui eo modo, quo ligatum est. l. nihil tam naturale. ff. de regul. iur. c. 1. eod. tit. Ale. rub. ff. de acq. poss. Euer. in loco à contrarijs, num. 3. Cagn. d. l. nihil. num. 6.

38 Lex nullum † habet contrarium. gl. §. quibus, a constit. Cod. legis ramen sensus contrarius pro ipsa lege capitur. glo. l. qui testamento, §. seruus, uer. argumento, ff. de testam.

39 Libelli † contrarietas si iuris interpretatione potest reduci ad ordinem compatibilem, processus non est nullus, aliàs secus. Ripa. l. naturaliter. §. nihil commune. num. 180. ff. de acq. poss. Are. consi. 107. nu. 3. Dyn. c. nullus, de reg. iur. in 6.

40 Malæfidei † possessore cognito, cognoscitur possessor bonæfidei, Dyn. c. possessor. de regu. iur. in 6. Euer. in loco à contrarijs. nu. 1.

41 Malum † cognoscitur à suo contrario, quod bonum est. c. hoi pitiolum. 32. dist. Cagn. l. secundum naturam, nu. 16. de reg. iur. dixi sup. nu. 9.

42 Mandatum. † Argumentum colligitur à contrarijs etiam in mandatis, l. eum qui. §. filius. ff. de acquir. hæred. Euerard. in loco à contrario sensu, nume. 36. & sequen.

43 Natura † contrariorum est, ut posito uno, alterum ponatur, & uno remoto, alterum remoueatur, & cognito uno, alterum cognoscatur. Corne. consi. 119. num. 5. uol. 2.

44 Obligatio † quemadmodum non tollitur tempore. l. obligationum, § placet. ff. de actio. & obli. l. si certis. C. de pactis. Euerard. in loco à contrarijs. nume. quinto.

45 Onus † qui sentit, sentire debet etiam lucrum, c. qui sentit. de reg. iur. In 6. l. unica. §. pro secundo. C. de cadu. toll. §. cum autem. Insti. de empt. & uend. Euer. loco a contrarijs, num. 5. Cagnol. l. secundum naturam. ff. de regul. iur. l. sit igitur. ff. pro socio. c. rationi, de reg. iur. in 6. l. filium. §. si à legato. ff. de leg præst. l. licet. ff. de leg. 2.

46 Offensa † ubicunque est prohibita, ibi è contra permittitur defensio. l. si seruus. C. de his, qui ad eccl. confug. l. 2. C. quando liceat unicuique. Doct. l. ut uim. ff. de iust. & iur. Euerard. in loco à contrarijs, num. 2.

47 Pactum colligitur † etiam a contrarijs. l. inter. §. cum inter. ff. de pact. Corset. sing. 2. Bal. l. apud antiquos. C. de furtis. Euerard. in loco à contrario sensu. num. 35.

48 Possessio. † Missio in possessionem est mixti imperij, sicut & reuocatio. l. iubere. ff. de iurisdi. om. iud. l. ea quæ. ff. ad mun. Vnde quibus modis acquirimus possessionem, ijsdem etiam illam amittimus. l. quemadmodum. ff. de acq. poss. l. 3. ff. eo. Cagn. l. nihil tam naturale, nu. 5. ff. de reg. iur.

49 Posito vno † de contrarijs, remouetur & reliquum. Ale. consi. 84. nu. 9. vol. 4. Ber. c. quoniam, nu. 5. de probat. secus in diuersis subiectis. Pau. l. pater, num. 2. ff. de condit. & demonst. nam tunc vno concesso, alterum quis fatetur. Tindar. tract. de test. num. 32. decis. Bon. 72. nume. 2. l. hæc verba. ff. de verbor. signifi.

50 Potentia † eadem est contrariorum. Natt. consi. 442. num. 9. uol. 2. l. si contra. ff. de vulga. l. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. gl. §. illud, Inst. de socier. Bal. l. pen. C. de solu. Inst. de tutel. in princ.

51 Priuilegium † non colligitur à contrario sensu quia illud est lex priuata contra, vel præter ius commune, & debet strictè intelligi. Doct. c. cum in partibus, de verb. sign. c. licet, de priuil. præsertim cum agitur de præiudicio tertij. Socin. consi. 246. vol. 2. col. 6. Euer. in loco a contrario sensu, num. 33. & sequen.

52 Regula † Cancellariæ suscipit argumentum à contrario sensu. glo. reg. 9. cancell. Fel. c. 2. de rescri. c. inter cæteras, de rescr. Euer. In loco à contrario sensu, num. 3.

53 Remedia † contraria intentari possunt in diuersis libellis, atq; in diuersa instantia. Iasl. l. etiam nu. 2. C. de inoffic. testa. si verò remedia contraria competet ex uno testamento, uno electo, alterũ tollitur. Iasl. l. eum qui, num. 6. C. de inoffi. test.

54 Remissio † comprehendit futura, quemadmodum generalis obligatio. l. fin. C. quæ res pignor. oblig. poss. l. si ita, ff. de auro, & arg. leg. Capra con sil. 3. nu. 23. Neguf. tract. de pign. 2. memb. 2. par. num. 1. Cephal. consi. 227. num. 3.

55 Rescripti mens † colligitur a contrarijs glo. l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. mand. Sal. l. conuenticulam. C. de epis. & cler. l. 15. §. huius rei, vbi Doct. com. ff. de offic. eius.

56 Resolutio actus eius † est naturæ, cuius est productio. l. nihil tam naturale, ubi Cagn. nu. 1. ff. de reg. iur. c. 1. eo. ti. l. prout. ff. de sol. l. fere, ff. eo. Ias. l. omnium. C. de testam. & in rub. ff. de acq. poss.

57 Scriptura cõtraria non probat, † Bal. l. 1. nu. 10. C. de furt. dixi suprà ver. instrumentum.

58 Sententiæ verba recipiunt † argumentum à contrario sensu, l. Pomponius. §. sed et si. ff. de procur. l. si inter. ff. de exc. rei iud. Ant. Corset. sing. 3. Euer. in loco à contrario sensu, num. 34.

59 Statutum excludens † sororem a successione fratris, non per hoc è contra excluder fratrem a successione sororis, quia istorum contrariorum non militat par ratio. Bal. l. lege, C. de legit. hære. Ias. rubr. ff. de acq. poss. Cagnol. l. secundum naturam. nu. 20. ff. de reg. iur. regulariter tamen argumentum à contrario sensu, locum etiam habet in statutis.

statutis.Euer.in loco à contrario sensu, nu.22.

60 Sterilitas non minuit † pensionem quemadmo dum fertilitas non anget, nisi sterilitas ueniat for tuito casu.Boss.tract.de remiss. merc. colu.4.dixi supra uer.fertilitas.

61 Temperamentum optimum † fit ex duob.con trarijs,gl.3.l.2.§.si quis tamē, ff.si quis caut.gl.fin. l. si quis ff. de neg.gest. gl. fin. l.si peculium,ff.de statu.lib.Bart.l.si seruus, nu.4.ff.de pig.act.

62 Tenuta,quæ fuit data de † facto, non citata par te,poterit etiam non citata parte reuocari, Bart.l. si pacto,C.de pact.

63 Testamentum quemadmodum † condi potest cum duobus testibus, ita & etiam reuocari, fa uore piæ causæ, Natta cons.442.volu. 2.nu.9.Ce phal.conf. 74.nu.11.contrarietas verò testamen torum reddit vtrumque nullum, Cur.consi.121. nu.19.vol.2.l.nihil,nu.2.ff.de reg.iur. Item quis non potest decedere pro parte testatus, atque etiā pro parte intestatus,l.ius nostrum, ff.de reg.iur.l. si is,qui.ff.de testam.Fulg.cōsil.9.Paul.consi.189. Barb.consi.9.col.6.cōsi.58.vol.4. Alex. cōsi. 105. vol.4.Ias.conf.196. vol.2.Dec.consi.488.

64 Testes contrarij † non debent puniri, gl.l.peu. l.duobus, de iureiur.& standum est dignioribus, Bart.l.scripturæ, nu.2 C.de fide Instr. Item nota quod ex dictis testium non sumitur arg.a contra rio sensu ad hoc,vt dicta testium annullentur, vel testis de falso puniatur, c.quod dicitur , de verb. sign.si tamen testis dicat Titium esse malæ famę interrogatus quid intelligat per bonā famam, di cat nescio,non probat,gl.c.sciendum,8.q.1.oppo sita enim iuxta se posita , magis elucescunt.Euer. in loco à contrarijs nu.5.Item contrarietas modi ca in facto principali testium,non vitiat,Grat.cōs. 43.nu.26.vol.2.Alex.conf. 36. nu. 6. vol.3.consi. 42.num.19.volum.3 dixi ego in tract.de reg.iur. reg. 5. Ampl. 43. Item contrarius testis non dici tur ille , qui hodie vnum credit, cras autem alte rum,Ias.lege si ex toto, §.si ita, numero 28. ff. de leg.primo.

65 Toleratur contrarietas † circa diuersa,Ias.l.qui Romæ,§.Seia,nu.4. ff.de verb. oblig.maxime per distinctionem,Ruin.consi.111.nu.11.vol.3.cōsi. 76.nu.4.vol.4.

66 Vasallus non † debet copulare amicitiam cum inimicis domini sui,& si contrarium fecerit priua bitur feudo,gl.& Doct.com. l.liberi.C.de inoffic. test.gl.l.1.§.cum patronus, ff. de offic. præf. vrb. ita etiam non debet habere inimicitias cū amicis suis ipsius domini,c.imperialem, §.illud,de proh. feud.alien.Euer. loco à contrarijs,nu.5.

67 Velle qui † potest,dicitur posse & nolle, l.eius, ff.de reg.iur.l.pater. ff.de cond. & demonst.l.4.ff. de acq.hæred.Dec.consi. 273. Ampl. & limit. se cundum Cagnol.& Dec.l.eius est nolle, ff.eod.

68 Vitiat actū quælibet † contrarietas. Natta.cōsi. 170.nu.7.vol.2.Alba.consi.29.nu.6.not.Doct.cō. l.naturaliter, §. nihil commune. ff. de acq. poss.§. nullus,vbi Dyn.de reg.iur.6.

69 Vltima voluntas, † declaratur per arg.à contra rio sensu,l.si legatum.ff.de adim. leg.l.quod pure ff.quando dies leg.ced.l. aliquando. ff.de cond.& demonst.l.Lucius, ff.de hæred.inst.Corset.sing.4. Euer. in loco à contrario sensu, nu. 41. vbi ampl. & lim.multis modis.

70 Vnum cōtrarium per † aliud declaratur, Grat. consi.139.nu.27.volum.1.contraria enim contra rijs noscuntur,dici solet, opposita iuxta se posita, magis elucescunt, vulg.iur.sit igitur dictum, con trariorum eadem est disciplina. Declaratur iterū hoc dictum quò ad cognitionem,l.1.ff.de his,qui sunt sui. Secundo intellige contrariorum esse ean dem disciplinam , idest iuris decisionem , Doct. com.l. idem.§. stari. C. de solut. Tertio procedit, vbi oppositorum eadē fuerit ratio, si verò in con trarijs eadem non sit ratio, sed cōtraria, tunc ea dem erit disciplina per cōtrarium: quia quod sta tuitur in vno ex contrarijs per vnam rationem,in suo contrario oppositum statuitur per contrariā rationem,l.si negotia.ff.de neg.gest. Quarto decla ra,vt non procedat in his, quæ sunt stricti iuris, Cagnol.l.secundum naturam,nu.15.ff.de reg.iur. & ex his declaratur dictum, Contrariorum ea dem est disciplina.

SVMMARIVM.

1 *Vtile per inutile non vitiatur.*
2 *Vtile accipitur large,& stricte.*
3 *Vtile quatuor modis capitur.*
4 *Vtilitas publica,quæ sit.*
5 *Vtile quid sit.*
6 *Vtile pro actu valido capitur.*

REGVLA VI.

1 [V]TILE † per inutile non vitiatur, c.vtile, de reg.iur.6.Bart.l.certi, §.quoniam,nume.5.ff.si cert.per. l. Pedius,§.in seruum nu. 3. ff.de recept.arb.l.Græcè, §.illud , ff.de fi deiussor. Cyn.l. sancimus. C. de donat.Ias.d.§.quoniam.nume. 7.Doct.com.l.1.§. pen.ff.de verb.oblig. Faber.§.si quis,nu.1.Inst.de inut.stip.Bald.c.Messanæ,de elect.Rom.consi.66. not.c.dilectus,de præb.gl. c. querela, de simon.§. neque,Auth.de reb.eccl.non alien.Barr. auth.qui rem.C. de sacrosanct.eccl. Bald. auth.si quis rui nas.C.eodem.Ias.l.planè,nu.10.ff. de leg. 1.Ias.l. si ita.§.Chrisogonus, nume.48. ff. de verb. oblig. Abb.c.illa,nu.19. de elect.c.cum tempore, nu.4. de arbit.c.cum super, nu.8.de offic. deleg.Alex.l. si ita.§.si ita, nume. 2. ff.de verb.oblig. Mant.sing. 535.Paris.consi.38.nu. 77.volum.3. Paul. consi. 431.nu. 2.volu.1.Bald.consi.217.num.3.volu.5. Paul.l.si mihi, nu.2.ff.de verb. oblig. Angel.consi. 136.Paul.l.si finita.§.hoc edicto.nu. 2.ff.de dam no infect.Ruin.l.hoc edicto.§.nunciatio,nu.189. ff.de nou.oper.nunc.Alciat.l.1.§.sed si,nu.4. ff.de verb.oblig.vbi Ctot.nu.5.dixi ego in tract.de reg. iur.reg.4.nu.26.Crau.in responso pro genero nu. 131. Pro huius dicti declaratione no.† quòd vtile

2 capitur duobus modis in genere videlicet , & in

3 specie,seu largè,& strictè. Primo † modo si capia tur in genere , comprehendit hos quatuor casus.

Primo

Primò vtile dicitur id, quod rem meliorem facit, l. quod dicitur. §. fi. ff. de impens. in reb. dot. fact. l. impensæ, ff. de verb. sign. Secundo modo vtile dicitur id, quod quidem facit damnum euitare, & incommoditatem tollit. l. si quis. §. fi. ff ad exhib. c. vnico, de forma fidel. Tertio, quod est necessarium. Doct. c. 1. de iur. calum. 6. l. 1. ff. quando appell. sit. Quarto dicitur vtile, quod pium & honestum est. Authen. de refer. sacri palat. Vnde dici-
4 tur publica † vtilitas, quæ consistit in ecclesijs, & sacerdotibus. Bar. l. 1. ff. sol. matri. l. 1. §. publicum, ff. de iust. & iure, cum glo. ver. sacris, c. aurum. 12. q. 2. Secundo modo capitur vtilitas strictè, & in
5 specie, † quando rem meliorem facit, & deteriorem esse non finit, Aug. Ber. c. nulli, nume. 39. de
6 rebus eccle. non alie. in isto tamen casu † vtile pro actu valido accipitur, qui per inualidum actum non vitiatur, vt multis exemplis inferius ostendam.

Ampliationes.

1 Arbitrium † prorogandi intelligi debet de prorogatione valida, quod si inualida fuerit, poterit iterum fieri. Bal. consi. 144. uol. 4. Salyc. l. dotis. ff. de iure dot. Ias. l. diuortio. §. quod io anno. ff. solu. matrimon.

2 Actus validus pro † inualido nō tollitur. Ias. l. certi. §. quoniam, nu. 8. ff. si cer. pe. Fel. c. 2. de rreg. & pace, l. qui per salutem. ff. de iureiur.

3 Actor, qui † succubuit propter ineptitudinem actionis, iterum auditur aptè eam proponens, c. examinata, de iudic. Item actor, qui à iudicio repellitur, quia reus rem petitam non possidebat, non prohibetur iterum agere, si reus incœperit possidere, l. quoties §. fi. l. sed etsi. ff. de nox. act. l. si à te. l. si rem, ff. de exec. rei iud. l. procurator. ff. rem ratam hab. l. neq;. C. ad exh. l. si is qui. ff. de exec. rei iudic. Paul. consil. 213. uol. 2. Tiraq. tracta. re tract. tit. 1. §. 8. nu. 3.

4 Alienari res prohibita, si † contingat quod in aliquem alienetur cum alia non prohibita unico precio, talis alienatio vitiatur in totum, quia in indiuiduis utile per inutile vitiatur. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. secundum mag. com. opi. de qua attestatur Ale. in term. con si. 143. vol. 7. si tamen fuerit aliquid prohibitum alienari vltra triennium, & alienatio fiat vltra decem annos, valebit tamen ipsa per triennium, Bal. cons. 475. num. 6. uol. 1.

5 Appellare iterum † poterit ille, qui appellauit, sed ineptè exceptionem, à qua repulsus est, proposuerat, etiam eo casu, quo alius non posset amplius appellare. Card. Flor. clem. fin. not. 2. de app. Tiraq. l. boues. §. hoc sermone, lim. 1. ver. cui, de verb. & rerum signifi.

6 Beneficia † plura impetrans, quorum vnum sit curatum, alterum autem sine cura; si contingat, quod curatum non possit obtineri respectu idiomatis, nel alterius impedimenti, obtinebit tamen simplex, de quo fiet expeditio litteratum, Mandos. in reg. 20. de idiomate. q. 9. numer. 10. in terminis.

7 Compromissum † factum in liberum, & seruum, redditur inutile in personā liberi propter adiectionem serui. l. parui, ff. de arbitr. Dyn. d. c. vtile, nu. 3. Bart. l. Labeo. §. in seruum, nu. 3. ff. de rec. arbit. Si tamen compromissum fiat super pluribus, quorum aliqua non dependent à potestate compromittentium, tamen per expressionem inutilium non vitiatur compromissum. Abb. c. cum tempore, not. 3. de arbi. quia utile per inutile non vitiatur, & tot dicuntur compromissa, quot sunt res. Ias. l. 1. §. sed si. nu. 20. ff. de verb. obli. Specul. §. si servo, in 1. parte, de arbitr. Angel. cons. 247. Marsi. sing. 199. Abb. d. c. cum tempore, nume. 4. Tertio si fiat compromissum in Clericum, & laicum de re spirituali, valet compromissum, licet in laicum solum fieri non possit. Abb. c. per tuas, nu. 3. de arbit. nam utile per inutile non vitiatur, & Clericus associatus laico, facit laicum capacem illius actus, quem solus exercere non potest. c. Messana, c. sacrosancta, de elect. Ioann. Andr. c. nobis, de iure patr. solus enim laicus non potest ratione honestatis, nō autem incapacitatis, ut dictum est de servo. Quarto si compromissum fuerit in tres cum hoc, quòd si duo erunt concordes tertius locū non habeat, modo tres concordes iudicarunt, an valeat laudum? Resp. fuit, quòd sic, per hanc reg. ita in term. Bal. consi. 42. vol. 1. not. Butigella. l. 1. §. sed si, nu. 6. ff. de verb. oblig.

8 Conditio impossibilis pro parte tantum † valet, pro qua est possibilis, Alex. l. impossibilis, ff. de verb. oblig. Bart. l. 1. ff. de cond. inst. Item not. quòd hæres institutus sub conditione, si ante conditionem existentem repudiauit, nihil egit, not. l. is qui. ff. de acq. hæred. l. nec is, §. 1. eo. tit. not. l. si vt proponis, C. quomodo & quando iudex. Tertiò ille, qui agit ad debitum ex conditione, nondum ea conditione postea impleta, denuo potest agere, quia actus vtilis per inutilem non vitiatur, l. grege, si sub conditione. ff. de ædil. ed. leg. si mater, §. eandem, ff. eod.

9 Confessio facta in contractu inutili valet, † & probat, & sic inualiditas principalis contractus non vitiat confessionem in eo contentam, Doct. comm. l. cum stipulamur, §. Chrisogonus, vbi Ias. num. 47. ff. de verbor. obligat. l. 1. §. si quis ita, leg. decem, ff. eod Bal. l. 1. C. de præscr. 30. anno. Idem est in confessione facta in iudicio inualido, in quo processus non valet, tamen probat, dummodo iudex fuerit competens, Ioann. Andr. c. Pisanis. de rest. spol. Bart. l. si confessus. ff. de cust. reorum. Tertiò, confessio facta in iudicio, licet postea sit perempta instantia illius iudicij, tamen remanet valida, Bald. leg. properandum, C. de iudic. Abb. capitul. pen. eod. tit. Ias. d. §. Chrisogonus, numer. 48.

10 Confirmatio vbi potest referri † ad actum, qui est contra ius, & ad actum, qui est secundum ius, operatur in casu, qui est contra ius, Ant. c. dudum, de decim. Ruin. consi. 109. nu. 17. vol. 4.

11 Constituens plus se soluturum † debito, tenetur tantum vsque ad debitam quantitatem, neque per hoc vitiatur constitutum, l. hactenus, §. si quis centum. ff. de const. pec. Ias. §. in personam, num. 35. inst. de actio.

12 Contractus celebrati etiam † cum ecclesia, non vitiantur per reg. vtile per inutile, Ias. consil. 55. vol. 1. in term. idem l. certi, §. quoniam, nu. 8. ff. si cert. pet. quod idem est in vlt. vol. l. sancimus, C. de testamen. l. si quis, ff. ad Trebe. l. si vir. ff. de l. 3. Bar. consi. 16. nu. 62. vol. 4. Natta consi. 479. nu. 29. volumine tertio, l. sancimus, §. si quis autem. C. de don. l. pecuniæ, l. placuit, ff. de vsur. l. cum allegas, C. eo. Tiraq. in tract. de retr. connu. in fine, nume. 145. & nu. seq.

13 Creditor petens † plus debito, amittit debitum, quando cautio, de qua agitur, sit extorta de maiori summa. Item quòd propter dolũ, & quod reus sit vocatus in iudicium, & lis sit contestata, & quod in probationibus liqueat de dolo actoris, aliàs vtile per vtile non vitiatur, not. l. 1. C. de plus pet. Capic. decis. 49. nu. 4.

14 Datio in solutum facta in plus † debito, vitiatur in totum, Guliel. l. certi, §. quoniam, ff. si cert. pet. Alex. l. 1. §. sed etsi, num. 3. ff. de verbor. oblig. Bart. l. non sortem, §. si centum, ff. de cond. indeb. Alex. l. iustè, ff. de acq. poss. Franc. Curt. in addit. ad Alex. d. §. sed etsi. sicuti missio in possessionẽ plus debito vitiatur in totum, not. l. 1. §. hæc verba, ff. ne vis fiat ei. Rom. consi. 254. Bald. l. ordo, C. de exec. rei iud. l. fin. C. de iure dot. Dec. l. certi, §. quoniam, nu. 4. ff. si cert. pet.

15 Decretũ iudicis super multis † interpositum, ad valida tantum refertur. Ruin. consi. 109. vol. 4. nu. 21. Innoc. c. dudum, de decim. Reg. tamen erit talis, decretum ex falsa causa interpositum, est nullum. l. magis puto, §. si æs, ff. de reb. eorum. l. Seiæ, ff. de tutor. & cur. l. etsi, C. de præd. minor. Bened. l. iusta, nu. 3. ff. de manu. vind. l. cum verò, §. subreptum, ff. de fideic. liber. Iacob. l. hoc edicto, nu. 10. ff. quod quisque iur. Corn. consi. 132. nu. 12. vol. 2. Alex. consi. 69. nu. 1. volu. 3. Alciat. tract. præs. in 3. pat. præs. 10. Ruin. consi. 160. nu. 27. vol. 2. Paris. consi. 97. nu. 16. vol. 1. Ampl. etiam si causa sit pro parte falsa, Bart. l. si non sortem, §. si cẽtum, nu. 5. ff. de cond indeb. Rom. consi. 454. num. 12. Dec. consi. 43. num. 20. Ruin. consi. 160. nu. 27. volumin. 2. Paris. consil. 100. nu 31. vol. 1. quia sententia indiuidua est vnius capituli, l. in hoc, ff. famil. ercisc. l. Græcè. §. illud. ff. de fideius. Bald. l. certi, nu. 3. ff. si cert. pet. Bal. consi. 223. nu. 2. uol. 2. Afflict. decis. 218. nu. 4.

16 Dispositio bonorum † potest esse pro parte ualida, & pro parte inualida. Paris. consi. 38. volu. 3. nu. 37. Idem est, si sit circa personas habiles, vel inhabiles. Alber. l. hæreditas, ff. de hæred. inst. Bal. l. 1. ff. de cond. instit.

17 Donatio facta † vltra quingentos aureos, non vitiatur, nisi quatenus modum excedit, l. sancimus. C. de donat. l. sed etsi, ff. de constit. pec. l. placuit, de usur. l. siue. ff. de iur. do. l. quæ extrinsecus ff. de verb. oblig. Dyn. c. vtile, nu. 2. de regul. iur. 6. Dec. consi. 434. nu. 16. uol. 2. Paul. l. fin. C. com. de leg. Aogel. consi. 179. Paul. consi. 179. Paul. consi. 103. Ale. consi. 4. uol. 1. Cald. consi. 1. de don. Fab. §. aliæ, Inst. de don. Curt. consi. 66. nu. 6. volum. 4. Item not. quòd donatio non obstante defectu insinuationis, redditur efficax, cum iuramento, uo.

c. 1. de pact. 6. c. licet, de iureiur. 6. Alex. consi. 12. uol. 2. l. nemo, ff. de leg. 1. Rom. consi. 26. Abb. consi. 107. vol. 1. Atet. consi. 47. Corn. consi. 221. uol. 1. Dec. consi. 432. nu. 18. & seq. Alc. l. 1. §. sed si nu. 7. ff. de verb. oblig. Item donatio omnium bonorum, an valeat saltem quo ad præsentia, non autem quo ad futura? Resp. quod non, Bart. & Bal. l. fin. C. de pact.

18 Electio canonica si † præcedat, nõ uitiatur per quamcunque confirmationem, quocunque iure inutilem. c. si confirmationem, de elect. 6. Dyn. d. c. vtile, nu. 1. Secundò eligendi ius non consumatur per electionem inutilem, c. perpetuæ, c. si compromissarius, de elect. 6. c. ne captãdæ, de concess. præben. l. 2. ff. de opt. leg. Doct. l. cum quidam. ff. de leg. 2. Ale. consi. 81. uol. 5. Barto. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contratab. nisi fuisset facta scienter electio indigni. Brix. q. 79. Alb. l. quoties. ff. de optione leg. not. c. auditis, de elect. gl. c. sciptum, de rescr. Tertiò virtute statuti fieri debet singulis annis electio officialis. contigit, quòd facta fuit per tres annos, an saltem valeat per vnum tantum annum? Resp. fuit, quòd non per Roma. consil. 66. numer. 2. in terminis, quia in statuto fuerunt apposita verba dicentia, si contrà fiat, electio sit nulla, quæ cum dent formam electioni faciendæ, tunc utile per inutile uitiatur, not. l. 1. §. sed etsi, ff. de uerb. oblig. Roman. consi. 450. & decretum irritans, formam inducit, Roman. consi. 23. Ale. l. hac consultissima, nu. 4. C. qui test. fac. poss. Ias. l. non dubium, nu. 8. de legib. Dec. consi. 429. num. 2. Gomes. in reg. de annali, q. 6.

19 Emphyteusis concessa † ultra generationem permissam, uitiatur tantum in eo, quod excedit, Ang. §. quod autem. Auth. de nõ alien. Bald. auth. si quas ruinas, C. de sacrosanct. eccl. Doctor. com. auth. qui rẽ. C. de eod. tit. Imol. c. 2. de feud. Rom. l. 1. §. si stipulanti, ff. de uerb. oblig. idem consi. 66. Alex. consi. 28. uolu. 2. Ruin. consil. 57. numer. 13. uolumin. 1. Tiraq. tract. de retr. conuent. §. fin. numer. 146. com. dicit. Fallit, quando appositum esset decretum irritans, Alex. consi. 143. numer. 4. uolumin. 7. ubi dicit quòd emphyt. quæ concedi potest usque in tertiam generationem tantum, si fuerit concessa in perpetuum, uitiatur in totum, eo quia est unica concessio, Bald. l. quæcunque. C. de bon. quæ liber. l. si pupillorum. §. fin. ff. de reb. eorum, Imol. l. quod dicitur. ff. de uerb. oblig Ale. d. consi. 143. num. 4. mag. com. dicit Bal. consi. 474. nu. 6. uol. 1. Item emphy. alienans res ecclesiæ irrequisito domino, non cadit nisi à parte alienata, quod uerum est saltem in emphyteuta ecclesiæ, Alex. consi. 99. uol. 5. Butig. l. 1. §. sed si mihi, nu. 16. ff. de uerb. oblig.

20 Emptio facta pro se, & pro † Titio, ualet pro se in totum, si Titius noluerit, l. fundos. ff. de contrahen. empt.

21 Excommunicati si fuerint † sepulti in cemiterio, adeo ut discerni non possint ab his, qui non sunt excommunicati, omnes debent remanere, c. sacris, de sepult. Ias. l. 1. §. sed etsi, nume. 10. ff. de uerbor. oblig.

22 Feudum † concedi solitum masculis, si fuerit con-

conceſſum in maſculos,& fœminas, non.vitiatur conceſſio quantum ad maſculos.Bal. l. ſi pupillorum.§.ſi.ff.de rebus eorum,not.c.primo,titu.qui feud.dare poſſunt.Bal.c.primo.§.ſimiliter.de leg. Conrad.Imol.l.quod dicitur.ff.de uerb. obli.c.2. de feud.Fulgoſ.conſi.220.Georg.tract.feu. uerb. in feudo.Curt.d.tract.2.par.6.q.ubi dicit hanc eſſe com.Tiraq.tract.de reit.conuen.§.fin.nu.146.

23 Fideiuſſor ſi obligauerit ſe in plus, † quàm teneatur principalis, non per hoc uitiatur fideiuſſio, ſed tenetur in eo quod ipſe debet, Bal.§.fideiuſſores.Inſt.de fideiuſſ.Butrig.l.1.§. ſed etſi, nume. 10.ff.de verb.oblig.

24 Forma cum † ſit de genere indiuiſibilium, in ea utile per inutile vitiatur.Doct.com.l.ſi certi,§. quoniam.ff.ſi cert.pet.l.1.§.ſed etſi.ff.de verb.obl. Rol.conſi.73.nu.65.uol.3.

25 Habiles † cum inhabilibus in factis vniuerſitatum admittuntur.Abb.c.illa,num.10.de elect, c.ſuper.de offi.dele.c.ſi.de proc.Iaſ.l.1.§. ſed etſi, num.17.ff.de verbor.oblig.

26 Indulgentiæ † conceſſæ ab Epiſc.in eccleſijs, eo ſaltem valent, quo Epiſc.dare poterat.gl. & Ioan. And.c.ſi.de pœn.& remiſ.6.Rom.conſ.66.nu. 2.

27 Inſtrumentum, † in quo ſunt aliqua, quæ non poſſunt legi, nec intelligi, aliqua ſic, non tamen vitiatur in totum inſtrumentum, no.l.2.ff.de his, quæ pro non ſcrip.hab.Iaſ.l.1.§.ſed etſi,nu.1 2. ff. de verb.obl.Item ſi fiat pactum, quod debeat fieri inſtrumentum, debet intelligi de inſtrumento valido, Bal.c.conſtitutus, de tranſact. l. cum precibus, C.de prob.no.Paul.l.ſi ex falſis, nume.3.C. tranſaction.

28 Iudex, † qui in decem tantum iudicare poteſt, ſi in viginti iudicat, valet ſaltem ſententia in decem.Doctor.cap.ea quæ, cum glo. de regul. iuris in 6.Rom.conſ.66.num.1.

29 Iuramentum, † quod fieri debet, ſi contingat non ſortiri ſuum effectum debet iterum præſtari, not.Doct.l.qui per ſalutem, ff.de iureiur. Tiraquel.d.loco,ver.primò.

30 Iuriſdictionalia † dicuntur indiuidua, in quibus utile per inutile vitiatur.Ber. conſi. 163. nu. 5.vol.3.Doct.c.cum ſuper.de offic.deleg.

31 Legatum factum † mulieri omnium bonorum non vitiatur in totum, ſed tantum ultra quartam partem,l.hac edictali.C.de ſec.nupt.l. ſancimus, C.de don.l.ſi is qui.ff.de vulg.& pupil. vbi habetur,quod ſi relinquatur totum ei, qui poteſt ſolum capere partem, excludi debet tantum ab exceſſu.Rui.conſ.43.nu. 9. vol. 2. Item legata valida in teſtamento inualido, debentur Iaſ. & com. Doct.auth.ex cauſa.C.de liber.præt.

32 Legatus, † qui fecit factum licitum,& illicitū, attenditur licitum, c.dilectus, de præb. Abb. c.ſi. de prob.Iaſ.l.1.§.ſed etſi,nu.9.ff. de ver. obl.

33 Lex, † quando aliquid fit in fraudem legis, ſiue contra legem, utile uitiatur per inutile.l.ſi libertus.§.pen.ff.de iure pat. Bal. l. certi condictio. §.quoniā.ff.ſi cer.pe.Rui.conſ.109.nu. 27. vol.4.

34 Libellus † in parte aptus, & in parte ineptus, non vitiatur in totum, imo utile per inutile non uitiatur.Doct.com. c. ad diſſoluendum, de deſp. impub.gl.& Doct.l.ſi quis homicidij.C.de accuſa.Bal.l.ex eo.ff.de teſtam. mil.c.1. & ſeq. de mil. vaſ.Bal.rubr.de offic.iud.Iaſon.l.1.§.ſed etſi.ff. de verb.obl.nu.14.Io.in add.ad Spe. ut.de act.

35 Locatio rei † eccleſiæ facta ultra tempus a iure permiſſum, eſt nulla etiam pro tempore exceſſiuo.Lap.alleg.80.nu.2.Iaſ.l.1.§.ſed etſi,nu.8.ff. de verb.obl.Redoa.tract.de reb.eccl.non alie.§. item nu.23.pag.349.dixi ſupra nu. 19. Afflict. deciſio. 107.quia ubi eſt decretum irritans, utile per inutile vitiatur, ut extr.ambitioſæ, de reb.eccl. nō aliē.

36 Mandatum † citandi non finitur per citationē inualidam, Ale.l.ſerui.ff.de leg.1. Rom. l. qui per ſalutem.ff.de iureiur. actus enim præcedens inutilis, non impedit reiterationem ſequentis utilis, Alber.d.l.qui per ſalutem.

37 Matrimonium inualidum † nō impedit ſecundum contrahi.c.ſi verò, 31 q.1.capit.iuuenis; de ſponſal.c.litteras,c.acceſſit,de deſponſ.impub.gl. c.non præſtat, de reg.iur.in 6.

38 Notarius ſi ſcripſerit inſtrumētum, † quod pertinet ad ipſum Notarium, & etiam ad alium, & ad vtrunque principaliter, tale inſtrumentū non valet, quo ad ipſum ſolū, ſed bene quo ad alium; not.l.filius.§.ſequens.ff.de falſ.Bal.l.ſi. C. de conſiſc.deb.li.10.Iaſ.l.1.§.ſed etſi,nu. 16.ff.de ver.ob.

39 Nunciatione † finita per mortem nunciantis, & ita effecta inutili & inefficaci, poteſt iterum nunciari, gl.l.non ſolum.§. morte, ver. ius prohibendi.ff.de ope.no.nun.Bar.l.eum procurator. §. ſi dominus.ff.eo.ti.l.prætor.§.hoc autem. ff. eod.

40 Nuptijs inutilibus † contractis, non impletur conditio, ſi nupſerit, not.l.hæc conditio.ff. de condi.& dem.nam quando diſpoſitio loquitur de aliquo actu, intelligi debet ipſa de actu valido, quia actus inualidus habetur pro non facto.

41 Obligatio, ſiue † promiſſio vna valida, non irritatur ex alijs inualidis.Are.conſi.54.nu. 2. & ſeq. Bar.l.ſi unus.§.pactus.ff.de pact.Doct.l. Mœuia. §.fundus.ff.ſolut.matr.

42 Optio † non conſumitur, nec etiam tollitur per optionem inutilem l.2.§.1.ff.de opt.leg. vnde data optione ſeruorum, ſi optauerit liberum, optio non tollitur.

43 Præſentatio † facta à duobus procuratoribus, quorum unus eſt falſus,& alter verus, an vitietur præſentatio, ſeu electio? Bert. tract. de epiſco. 1. lib.3.par.q.57.Lamber.in tract.de iurepatr.lib.2. art.4.q.1.par.2.num.2.& ſeq.

44 Principalis † inualiditas contractus non vitiat confeſſionem in eo contentam.Iaſ.l. cum ſtipulamur.§.Chryſogonus.nu.47.ff.de uerb.obl.Doct. com.l.1.§.ſi quis ita,l.decem.ff.eod.Bal. & Ang.l. 1.C.de præſcr.triginta anno. Vnde ſi mulier contraxerit ſine conſenſu duorum propinquorum, licet contractus ſit nullus, quia factus non ſeruata forma ſtatuti, tñ ex confeſſione inſtri publici probatur cōfeſſio & illa geſta.dixi latè ſup. nu.9.

45 Promiſſio † utilis per inutilem non uitiatur, ita in terminis tex.vbi Doct.comm.l.1.§. ſed etſi, num.1.ff.de uerb.obl.

46 Pupillo contrahenti † ſi tutor unus verus, & alter falſus, præbuerit authoritatem cōtrahendi, va

let nihilominus contractus ea ratione, quia vtile per inutile non vitiatur, l. 1. §. ſed Pompon. ff. quod falſ. tuto.auth. Dyn.c.vtile, nu.1.de reg.iur. 6. Abb.c.illa, nu.10.de elect.c.cum ſuper, nu.8.de offic.deleg. Iaſ.l.plane, nu. 10. ff.de l.1.

47 Quantitas. In quantitatibus † vtile per inutile non vitiatur, l.ſancimus, C.de donat.l. eos, C.de vſur. Vnde fideiuſſor, ſi in plus fideiubet, quàm principalis teneatur, non annullatur quidem, niſi pro concurrenti quantitate, l.hactenus, ff.de cōſt. pec. Faber. §.fideiuſſores, nu.1. Inſt. de fideiuſſor. l.1.§. ſi ſtipulanti, ff.de verb. oblig.

48 Quietatio inutilis non liberat † ab vtili facienda per hanc regulam, Bart.l.certi, §.quoniam, nu. 3. ff. ſi cert. pet. vbi Iaſ.nu.7. Rom.conſi.66. Bart. auth. qui rem, de reb. eccl.non alien. Iaſ.l.plane, nu. 10.ff.de leg. 1.l.ſi ita, §.Chryſogonus, nu.48. ff.de verb.oblig. Mantua ſing.535. Pariſ.conſi.38. numer.37. volumi.3.

49 Religionem ingrediens, retentis † ſibi aliquibus bonis, valet ingreſſio: vitiatur autem retentio, gl.& Angel.l.per ſeruum, ff. de vſu,& hab.gl. auth.ingreſſi, C.de ſacroſanct. eccl. Ioan. And. & alij.c.fin.de cond.appoſ.not.l.vbi ita, vbi Doct.ff. de don. cauſa mort. Aret.§.quod ſi, nu. 3. Inſt. de inut.ſtip. Pau.l.1.§.ſi ſtipulāti, nu.7.ff.de verb.obl.

50 Reſcriptum Papæ ſi contineat diuerſas † gratias, ſubreptio in vna nō vitiat reſcriptum in alia; & ſic vtile per inutile nō vitiatur. c.ſi eo, de reſcr. 6. Abb.c.ſedes, c.cæterum, de reſcr.c. ex literis, de fide inſtr. Ant.c.exhibita, de iud. dicit quòd ſi inter plura copulatiuè narrata, vna pars reperitur falſa, non vitiatur reſcriptū in totum, niſi ſuper illa fuerit fundatum totum reſcriptum, vel niſi ſit de connexis, Iaſ.l.1.§.ſed etſi, num.15.ff.de verb. obligat. Ioan. And.c.vtile, num.3.de reg.iur.6. Iaſ. l. ſi ex falſis, num. 4.C. de tranſact. Butigel.l.1.§. ſed etſi, nu.17.ff.de verb.oblig.

51 Reſeruatio facta per ingredientem † monaſterium aliquorum bonorum non valet, licet vtilis ſit ingreſſus, quia iſta principaliter agebatur, Ale. l. 1.§.ſed etſi, numer. 6. ff. de verbor.oblig. Lap. alleg. 80. Bald.l.ſi pater, de adopt.l.vnica, §. illo, C. de Lat. lib. toll. Doct.l. ſi ita, ff.de hær. inſtit. dixi ſuper.numer.49.

52 Retractus in vna parte † inualidus, in reliquis quoque vitiari dicitur, vt ſit in rebus alijs indiuiduis, l. ſi ego, ff. de iniuſto teſt. Tiraq. tractat. de retr.lignagier, ad finem tit.nume.64. Alber.leg.ſi duo, nu.3.ff.de verb. oblig.

53 Sententia, † quæ continet diuerſa capitula, poteſt pro parte valere, & pro parte non, l.in hoc, ff. famil.erciſc. quia tot ſunt ſententiæ, quot ſunt capita ſententiæ, l.quædam, ff.eodem, l.Cornelia, ff. de iurepatr. Alber.l. etiam, §.1.ff.de minor. Doct. c. cum tempore, de arbitr. cap. dilectus, de præb. gl. & Doct.l. 2.C.de re iud.l.non eo, C.de procurat. Cardi.conſi.74. Rom.l.1. §.ſi ſtipulanti, ff.de verb. oblig. Rom.conſi. 195. Spec.tit.de ſent. numer.9. Fallit, quando eſſet res indiuidua, Neuiza. conſi.77.numer.4.

54 Stipulatio † inutilis non impedit actionem oriri ex vtili contractu, nec etiam ortam remanere, Alex.leg.certi, §.quoniam, numer.1.ff.ſi cert.pet. l.ſi dari, ff.de verbo.oblig.l.qui bis idem, ff.eod.

55 Tenuta, quæ capitur † pro quantitate maiori, quàm debeatur, in totum eſt nulla, l. ſi non ſortem, §.centum.ff.de cond.indeb. Bald.l.certi condictio, §. quoniam, ff.ſi cert.pet. Doct.l.iuſtè, ff. de acq. poſſ. Rom.l.ſi is, ff. de acq.hæred. quod quidem procedit in tenuta iudiciali: in extraiudiciali autem ſecus, ſicut eſt illa, quæ capitur vigore pacti, quia dicto caſu valet pro menſura debiti, l. 1.§.ſi duæ, ff. quorum leg. vbi habetur, quòd ſi is, qui poteſt iuſtè ingredi in poſſeſſionē partis rei, ingreditur in totam rem, reuocatur tantum ingreſſus pro illa parte, pro qua fuit iniuſtus, Aret. l.certi condictio, §.quoniam, ff ſi cert.pet.l.1. §.ſi ſtipulanti, ff. de verb.oblig. l.iuſte, ff.de acq.poſſ. vbi rationem diuerſitatis aſſignat: quia in extraiudicialibus regula eſt, quod vtile non vitiatur per inutile in his, quæ ſunt ſeparabilia, l.1.§.Trebatius, ff. de aqua quot.æſt. ſecus eſt in decreto Iudicis, quod in vna quantitate, & in vno capitulo eſt, eſt indiuiduum, ſicut ſententia, not.l.1. C. ſi adu. rem iud. error enim in quantitate non vitiat in totum dationem in ſolutum extraiudicialem. Ruin. conſi. 152.num.10.volu. 4.

56 Teſtes decem ſi in aliquo † actu requiruntur, ac plures vocati fuerint, numerus decem teſtium valebit: teſtes autem vltra dictum numerum, inutiles erunt, gl.l.pecuniæ, ff.de vſur. Doct.l.certi.§. quoniam, ff.ſi cert.per. Iaſ.l.3.§.lege, colu. 2.ff.de teſt. Marſi. l. fin. nu.42.ff. de iuriſd.omn.iud. Rebuff.tract.de teſt.gl.9.nu.69. Secundò nota, quòd ſi duo teſtes ſint, quorum vnus eſt infamis infamia facti, vel aliàs de iure inhabilis ſit, alter verò teſtis ſit multum fide dignus; iſti duo teſtes faciūt plenam fidem, quia integerrima fides vnius implet imperfectionē alterius, Bald. l. ſi quis.§.quid enim, ff.de ed. Angel.conſi.1. Doct.c.Raynutius, de teſtam. Soci.l.Gallus.§.ille, ff.de liber.& poſth. Fulg.l.1.C.de teſtam. Alex.conſi.56.vol.2. Salyc. l.in bonæ, C.de reb.cred. Fel. c. teſtimonium, de teſt.& idem eſt in duobus notarijs rogatis de vno actu, & vnus eſt habilis, & alter inhabilis, valet nihilominus ſcriptura, Imola conſ.69. Marſ.ſing. 196. Boer. in addit.ad Dyn.c.vtile, nu.1.de regul. iur.6. Tertiò not. quòd teſtes, qui non rectè recepti ſunt, poſſunt iterari etiam poſt ipſam publicationem, Doct, com.clem.2.de teſtib.gl & Doct.c. cū cauſam, eod.tit. Spec.tit.de teſte, §.1. Bal.auth. qui ſemel.C. de prob. Bart. l.qui per ſalutem, ff.de iureiur. l.per hanc, C.de tempor. appell.l.ſi quis teſtibus, C.de teſt. Imol.cap. per tuas, eod.tit. Fel. c.in literis, columu.2.de offic.deleg. Quartò, ſi teſtis inutile teſtimonium tulerit, poteſt iterum examinari, niſi fuerit factum culpa partis, gl.d.c. per tuas, & Doct.comm.de teſt. Iaſ.& Ang.l.ſi quis ex argentarijs, ff.de edendo. nam ſolus is actus præoccupationem inducit, qui de iure ſuum ſortitur effectum, Oldr. conſil. 313. Nota tamen, quod teſtis ad ſeriem geſtorum nihil de ſuo adijcere poteſt, c.pura, 3.q.9.

57 Tranſactio facta prætextu † falſi inſtrumenti ſuper vna re, non extenditur ad alias res, vel

ad alia

ad alia capitula, & sic in alijs falsitas non nocet. Ratio est duplex, quia separatorum separata debet esse ratio, l. fin. ff. de calumn. & in his, quæ possunt separari vtile per inutile non vitiatur, l. sancimus, C. de dona. c. dilectus, de concess. præb. Ias. l. si ex falsis, num. 3. ff. de transact.

58 Tutores duo si fuerint, † quorum vnus est verus, & alter falsus; si ambo interponunt authoritatem in contractu pupilli, non vitiatur actus veri tutoris propter tutorem falsum, l. 1. §. sed Pomponius. ff. quod falso tutor. auth. eodem modo si duo Notarij, quorum vnus est priuatus officio tabellionatus, si sint rogati ad conficiendum vnum instrumentum, per illum Notarium adhibitũ, qui est priuatus officio tabellionatus, nõ vitiatur instrumentum, Bald. l. Imperator, ff. de stat. hom. l. si quis ex argentarijs, §. 1. ff. de eden. Ratio prædictorum est, quia sufficiebat vnius authoritas de per se. vnde si alius interuenerit inhabilis, non vitiatur actus: sed si requirerẽtur duo pro forma, & vnus esset inhabilis, bene actus gestus vitiaretur in totum, l. Pedius, §. fin. ff. de arbitr. gl. c. cum super, de offic. deleg. Doct. c. ad probandum, de re iud. Ias. l. 1. §. sed et si, nu. 11. ff. de verb. oblig.

59 Venditio facta plurium † rerum, quarum nonnullæ si vendi non poterunt, non retractatur venditio in omnibus rebus, sed tantum in re ipsa prohibita vendi, & sic vtile per inutile non vitiatur, gl. & Abb. c. querelam, de simon. l. domum, ff. de contrah. empt. Ias. l. 1. §. sed et si, nu. 21. ff. de verb. oblig. Tiraq. tract. de retr. conuent. tit. fin. nu. 145. Alex. in terminis consi. 142. nu. 1. volu. 7. Secundò venditio facta de pignore conuentionali à creditore virtutẽ potestatis sibi datæ in instrumento; licet quis vendat rem valentem plus credito suo, venditio non retractatur, sed pretium, quod excedit restituitur debitori, l. fin. C. de distr. pign. l. quamuis, §. fin. & l. sequ. de pign. act. dato quod etiam tali casu iudex consentiret, & decretum interponeret, Dec. l. certi condictio, §. quoniam, nu. 4. ff. si cert. pet. Tertiò nota, quòd si testator mandauerit vendi tertiam partem fundi pro tanto, tutor verò vendiderit dimidiam pro illomet precio sub prætextu quod plus non reperit, in totum vitiatur vẽditio, quia vẽditio dationi insolutũ æquiparatur, not. lex. libera, C. de sent. & interl. omn. iudi. Bart. l. si prædiũ. C. de euictio. Butigel. l. 1. §. sed et si, nu. 15. ff. de verb. obl. Capi. decis. 49. nu. 3.

60 Verba erroris † per imperitiam prolata non impediunt dispositionem, c. si non sanctificatur, de consecr. dist. 4. Pro declaratione huius dicti distinguendo dico, quod aut concurrunt circa idem plures actus, aut verò vnicus tãtum, si circa idem plures cõcurrerint, rursus distinguendo dico, aut vnus per se sufficit, aut non. Primo casu vtile per inutile non vitiatur, l. 1. §. sed Pomponius. ff. quod falso tutore, l. sed ita, ff. de arbitr. Secundo autem casu vtrumque requiritur, l. Pedius, §. in seruum, ff. de arbitr. Item aliter circa primum distinguẽdo dico, aut vtile ab inutili potest separari, aut non. Primo casu vtile per inutile non vitiatur, l. 1. §. item, ff. de aqua quot. & æsti. l. certi. §. quoniam, ff. si cert. pet. §. præterea, Instit. quibus mod. toll. obli. l. cum quidam, ff. de leg. 1. Secundo autem casu vtile per inutile vitiatur, Et not. quod quatuor modis dicitur aliquid non posse separari, & indiuiduum quatuor modis. Primo de natura, l. 4. §. Cato, ff. de verb. obli. Secundo ratione dependentiæ, vt principale & accessorium, l. cum inutile. ff. de penu. leg. Tertium est indiuiduum ratione formæ traditæ à iure, l. Græcè. §. illud, ff. de fideiussor. Aret. §. quod siquis, nume. 2. Inst. de inut. stipul. Quartum est indiuiduum ratione voluntatis contrahentium, l. Pedius, ff. de arbit. Bart. l. Græcè, §. illud, nu. 4. ff. de fideiussor. & mandator. de quib. ego dixi in tract. de reg. iur. Reg. 5. lim. 42. & seq. Si verò secundo casu vnicus tantum requiritur, tunc si ille primus actus non valuit, reiterandus est: nam dispositio, quæ loquitur de actu, intelligenda est de actu valido, not. l. qui per salutem, ff. de iureiur. nisi quis primum actum inutilem, & prohibitum scienter fecerit, quia postea ad sui commodum iterum actum vtilem facere non poterit, l. hæc conditio, ff. de cond. & dem. l. matrimonij, ff. qui, & à quib. Bald. consi. 228. volum. 4. Doct. c. commissam, de elect. 6. hoc idem erit si actus referatur ad merum factum, nam debet intelligi de primo actu etiã inualido, quo casu sufficit si conditio adimpleatur de facto, etiam si non duret, aut nullum effectum sortiatur, Doct. l. si quis hæreditarium, §. 1. ff. de cond. inst. Bart. leg. Mæuius. ff. de cõd. & dem. Tertiò hoc idem, cum agitur de iure quærẽdo, nam primus actus etiam inualidus, dispositionẽ consumit. d. l. matrimonij, ff. qui, & à quib. secus si agatur de iure quæsito conseruando, quo casu per primum actum inualidum non cõsumatur dispositio, quia facilius conseruatur ius quæsitum, quàm ius nouum acquiratur, Barb. consi. 3. lib. 1. Fel. c. quæ in Ecclesiarum, col. 19. de const. Ias. cons. 236. vol. 2. Dec. l. seruus, C. de pact. Quartò, qui iure suo aliquid facit, si inutiliter facit, iterum facere potest, secus si iure alieno, siue tanquam minister alterius, vt si iudex ordinarius inutiliter iudicauerit, potest iterum iudicare vtiliter, nõ autem iudex delegatus, Doct. com. l. iudex postea quam, ff. de re iud. Bal. l. si vt proponis, la. 1. C. quomodo, & quando iudex, l. qualem, ff. de arbit. Quintò declaratur, vt si aliquid competat iure proprio, poterit post primum actum nullum iterũ agere, secus si agat iure deuoluto, c. si electio, de elect. Sextò hoc idem, si quis actum exercet de iure cõmuni sibi competentem, tũc si inutiliter exercuerit, poterit denuo exercere: quod secus est, si ei de iure speciali competeret, Doct. com. l. qui per salutẽ, ff. de iureiur. facilius enim tollitur ius speciale, quàm cõmune, §. quia. Auth. de non alien. Doct. l. eius. §. 1. ff. de mil. test. Septimo cum primus actus fuerit nullus ob omissam formam, vel solennitatem, tunc is iterari poterit: secus autem, si inutiliter actũ fuerit in materia. l. quid tamen. l. si de pluribus. ff. de arbitr. vbi si ab arbitro nõ fuerit seruata forma mandati, nõ expirat mãdatũ, quin possit iterũ arbitrari. Octauo is, qui facit actum nullum ipso iure, poterit iterum agere, secus si nullus fuerit ope exceptionis, quia tũc non poterit iterari, Bal. l. fin. q. 4. C. de

C.de contrah.empt.Doct. com.l.ſerui.C.de contrah.empt. Rurſus aliter diſtinguẽdo dico, quòd quandoque inutile venit ad adijciendum, quandoque ad minuendum, quandoque ad ſpecificandum ſpeciem contractus. Primo caſu, ſi nõ valet, quod ago in totum, valet tamen in parte, in qua poteſt, l.cum precario. ff.de precar. Secundo caſu non valet in aliquo. Vnde ſi compromittatur in liberum, & in ſeruum, adiectio collegæ tendit ad minuendum ius alterius collegæ, quo caſu nullo modo valet cõpromiſſum, l.Pedius, §.in ſeruum, ff.de arbitr. Tertio caſu, quando non conſentitur in ſpecie contractus, non valet actus, l.ſi ego, ff.ſi cert. pet. Bald.conſi.474.vol.1.nu.7.& ita procedit dictum, Vtile per inutile non vitiatur.

S V M M A R I V M.

1 *Victus victori in expenſis eſt condemnandus.*
2 *Damnum iniuſtè pati eſt, iniquum.*
3 *Expenſarum appellatione, quæ veniant.*
4 *Expenſæ neceſſariæ, quæ ſint.*
5 *Damna non veniunt appellatione expenſarum.*
6 *Expenſæ retardati proceſſus nunquid veniant.*
7 *Damnum circa res contingens, quomodo æſtimetur.*
8 *Expenſæ per iudicem taxari debent.*
9 *Expenſæ quomodo arbitrandæ.*
10 *Scriptura non eſt opus in taxatione expenſarum.*
11 *Citari non debet fideiuſſor de iudic. ſolu.*
12 *Expenſæ futuræ taxari non debent.*
13 *Iudex vnus taxare non poteſt expenſas, ſi plures ſimul tulerint ſententiam.*
14 *Exequutor non poteſt taxare expenſas.*
15 *Attentatorum in cauſa prius expenſæ taxari debent.*
16 *Sententia interlocutoria dicitur taxatio expenſarum.*
17 *Sententia expenſarum, quomodo ſit ferenda.*
18 *Taxatio expenſarum iterum fieri poteſt.*
19 *Expenſæ petuntur officio iudicis.*
20 *Appellari non poteſt à taxatione expenſarum.*
21 *Appellari poteſt ab exceſſiuitate.*
22 *Appellari licet ab omiſſa taxatione.*
23 *Expenſæ comprehenduntur etiam, quæ fiunt ante litem conteſtatam.*
24 *Expenſarum genera ſunt quatuor.*
25 *Fallentia ad Regul. Victus victori, &c.*

R E G V L A. VII.

1 Ictus † Victori in expenſis eſt
condemnandus, cap.finem litibus, de dolo, & contum.ibi, ad ſoluendas alteri parti moderatas expenſas condemnetur ille, qui in probatione defecerit. cõc. l. properandum, §. ſin autem,
2 vbi Doctor.comm. C.de iud.Ratio eſt, † quia iniquum eſſet aliquem iniuſte ab aliquo damnũ pati, not.l.non debet, ff.de reg.iur.conc.cum hoc dicto tot. tit. de pœna temere litig. Hoſt.in Summa de iudic. nu.9. Alex.conſi.83, nume.14.volum.6, Port.conſi.16.nu.24.Marc.deciſ. 383. nu.1. vol. 2.Corn.conſi.205.nume.5.volum.2.Mand.Reg. Cancell, 29.q.11.nu.4.Bertr. conſi. 64.numer.4. volum.2.Bald.c.humilis, de maior.& obed.Curt. conſi.62, num. 3.Azo in Summa, C.de ſumpt.recuper.lib. 10. Socin.conſi.36.nume.14.volum.2. Corn. & Doct.l.non ignoraris, C. de fruct. & lit. exp.Caſſan.conſi.68.num.59.Didac.pract.quæſt. c. 27.numer.1.Ioan.de Amicis conſi.21. numer. 11.Iſern.ſuper conſt.Regni lib.2.tit.de pœna cal. Marſi.ſing.207.cum ſimilib.quæ in exempl.inferius patebunt. Pro cuius dicti declaratione non-
3 nulla prius hic notanda ſunt. Primò, † quod appellatione expenſarum, iuſtę tantum intelligi debant, & neceſſariæ, Iaſ.l. ſed etſi, §.quæſitum, nu. 37. ff. ſi quis caut. Neceſſariæ dicuntur illæ, quæ in ſcripturis Notariorum, Aduocatis, Procuratoribus, itinere, & hoſpitio fiunt, l.non ignorat, C. de fruct. & lit. expenſ.Bertr.conſi.269.nu.8.vol.
4 3. † & dicuntur expenſæ neceſſariæ, ſine quib. cauſa expediri non poteſt, gl. c.ex parte, de accuſat.c. præterea, de offic.deleg. Rom.conſi.48.nu. 10.Iaſ.d.§.ſin autem, nume.13. Quo ſtante ſequi-
5 tur, † quòd quando quis condemnatur in expenſis, non comprehenduntur damna, Bart. l.eum, quem, ff.de iudic. Cyn.l.ſancimus, C.de iudic.gl.
6 l. 1. ff.de alien. iud.mut.cauſ.fact. † niſi eſſent expenſæ contumaciæ, ſeu retardati proceſſus, not.l. ſancimus, C. de iudic. Curt.l.1.§.fin. nu.11.ff. ſi quis ius dic. non obtemper. quod intelligitur de damno circa res contingenti; ſecus autem, ſi in perſonis contigerit, gl.& Bart.l.1.ff.de alien.iud.
7 mut.cau.fact. † Bal.l.1.C.vnde vi.Rom.ſing.346. Grat.conſi.72, numer.12. volum.2. Secundò not.
8 † quòd expenſæ per Iudicem taxari debent per ſententiam delato prius iuramento per victorem aſſerẽtem eas feciſſe, etiam citata parte, auth.poſt
9 iuſiurandum, C.de iudi. † Sunt tamen arbitrariæ taxandæ, Corn.conſi.181.nu.61.vol.2.debet tamen communi æſtimationi adhærere. Ratio autem, quare taxatio per Iudicem, non per aliũ fieri poſſit: quia ipſa iuriſdictionis eſt, Doct. l. Impe-
10 rium, ff.de iuriſd.omn.iud. † non tamen eſt opus ſcriptura, Bal.l.determinato, nu.13.C.de fruct.&
11 lit.exp. † Nec fideiuſſor de ſoluendo iudicatum, citari debet, Bald.conſi.46.nu.5.vol.7. Poteſt tamen iudex antequam condemnet taxationem, quam fecit reuocare, Innoc. c.fin.de his, quæ vi,
12 met.cau.fiunt. † non tamen poteſt futuras expẽſas taxare, Boer.conſ.27.nu.10.licet pendente appellatione taxare poſſit, Lap. Alleg.82.Rot.tit.de re
13 iud.Deciſ.16.Fel.conſ.13.Itẽ nota in iſto, † quòd ſi duo iudices tulerint ſimul ſententiam, vnicus tantum taxare non poterit, niſi vnus in locum alterius ſuccedat, Ang. leg. ab executore, num.5. ff.de appellat, leg.1. ff.de offic.proc. Bald.c.finem
14 litibus, de dolo, & cont. † Nec exequutor poteſt taxare expenſas, ſed ad eum, qui miſit, pertinet taxatio, Rebuffus tract. de exec. ſent. art. 7.gl.9.
15 nu. 16. Item nota, † quod in cauſa attentatorum ante ſententiam in principali cauſa ferendam taxatio expenſarum fieri poteſt, Rot.deciſ. 5.tit. de
16 dolo, & cont. † & dicitur ſententia interlocutoria, gl.

rii, gl. & Ias.l.quod iussit, numer.6. ff.de re iud.
17 Guido cons. 76.† Quæ valet, si dicatur hoc mo-
do, te in expensis condemno, quas alia die taxa-
bo, Cyn.l.terminato C.de fruct.& lit.exp.Bald.l.
18 toto, de hæred. inst. † & si coutingat taxationem
minus legitimè fuisse factam, iterum fieri poterit,
Bald.c.cum venissent, nu.6.de eo, qui mit.in poss.
19 Ias.l.quoties, ff.qui sat.cog. Tertio not. † quòd ex-
pensæ petuntur officio iudicis, Doct. com. l. ter-
minxto, C.de fruct. & lit. expens.Alber.l.prope-
randum, §.sin autem, numer.27.C.de iudi.Quar-
20 tò not. † quòd licet à taxatione expensarum non
appelletur, tamen ab excessiuitate appellari po-
21 test; † Doct.com.l.ab executione, C.quorum ap-
pell. non recip.Bal.consi.119.nu.2.uol.2.Marf.l.
patre, nu.97.ff.de quæst. Franc.c.sæpe, q.12.de ap
22 pellat. † sicuti etiam appellari licet ab omissa taxa
tione expensarum; Marf. prax. crim. §. superest,
numer. 21. not. l.fin. C. quando prouoc. non est
23 necesse. Quintò † quòd expensæ comprehendun
tur etiam illæ, quæ fiunt ante litem contestatam,
Imola. l.negociorum, nu.3.ff.de re iud. Sextò, &
24 vlt. not. † quatuor esse genera expensarum in ca-
su isto. Primò ratione temeritatis, uot.c.1.de do-
lo, & contum.6.not.l.eum, quem temere, ff.de iu-
dic. Secundò dicuntur retardati processus, not.l.
non ignorat, C. de fruct. & lit. expens.c.finem li-
tib.de dolo, & contum. Tertiò quædam dicuntur
contumaciæ, not.l.sancimus, C.de iudic.c.fin.de
maior. & obed.c.querelam, de procurat.c.cum di
lecti, de dolo, & contum. Quartò victoriæ cau-
sa, l.properandum, §.sin autem, C.de iud.

Ampliationes.

1 ABbas tenetur subministrare expensas † monacho, cum eo litiganti, Ceph.cõs.127.nu.9. vol. 1.Rebuff. tract.de sent.præiud.num.106. Doct.l.vix certis, ff.de iud.c.ex parte, de accus.gl. l. fi. C. de ord. cogn. Afflict.decis. 10.nu.11.quia cum Monachus nihil habeat proprij, Abbas tenetur ei expens. prouidere.

2 Absenti si mittatur commissarius † ad iurandum de calumnia, seu positionibus respondendum tali casu expensis absentis mitti debet, Bart. & gl.l.prætor, §.defendi, ff.quib.ex causis in possεatur. Boer.decis.303.nu.5.Guid.auth.principales, C.de iur.calum.si verò mittatur ad egregiam personam absentem, talis missio communib. expensis fieri debet, Gem. c.præsentium, de test.6. Doct.com.l. ad egregias.ff.de iureiuran.

3 Actore uõ probãte, † reus absoluitur, & actor in expensis condemnatur, not.Doct.l.qui accusare, C.de eden.Si verò agit de vniuersa, vel de parte hæreditatis, tunc reus actori expensas subministrare tenetur. Crau. consi. 164. l. fin.§.fin.C. de ord. cogn. Guid. quæst.561. Spec.tit.de inquisit. §.fin. Aret. c. si qui testium, num. 14.de test. Alc. tract. præs. Reg. 3.præsumpt.9.numer.9.Didac. tract.quæst. cap.6.

4 Administrator minoris temere ligans, † in expensis condemnatur, contra quem exequutio fieri debet, l.non est ignotum.C.de adm.tutor.l.meminerint, C. vnde vi, not.l.edita, C.de eden. vbi Purpur. nume.251.Bart. l.4.ff.de re iud.

5 Aduocatis expensæ, quæ soluuntur, † debentur à victo victori, Bart.l.si procurator, num.2.ff. rem ratam haberi, Bellamera decis. 477.Franc.c. 1. nu.2.de dolo, & conu.Innocen. c.in nostra, de iureiur. l.non ignorat. C.de fruct. & lit.exp.Ampliatur, etiam si Aduocatus gratis patrocinium præstitisset, Bart. l.quod si, ff.loc.lac.tract.de expens. col. penult. Alber. l.properandum, §.sin autem, C.de iudic.leg.sed etsi, §.1.ff.ad exhib.Gram consi.108.nu. 7.vol. 1.l.idem, §.fin.ff.mand.Abb. c.finem, nu. 29.de dolo & contum.

6 Aduocatæ causæ iudicis à quo expensę † factę à victo uictori debentur, Guido decis.440.Rebu. tract.de euoc.num. 81.

7 Appellationis iudex si dixerit simpliciter, † victum victori in expensis condemnamus, intelligi debet de expensis tam primæ, quàm secundæ instantiæ, Fel.c.significauerunt, num. 12.de except. Marsi.l.patre, num.71.ff.de quæst.Item si quis in causa appellationis ex eisdem actis succumbat, quamuis in causa principali obtinuerit, Lanfran. tract. de expens. nu.9.Ias.d.§.sin autem, nu.24.C. de iudic. Mars. d.l.patre, nu.31.ff.de quæst.secus si ex alijs actis. quia quámuis obtinuerit, ex quo errauit in iure, non excusatur, l.iuris ff.de iuris, & facti ignor.Bart.l.tutores, §.curatores, ff.de admi. tuto. l. generaliter.§.1. C.de reb.cred. Bald.l. fin. C.quando prouoc.non est nec.Doct.c.vt debitus, de appel. Guid. tract.de appell.q.47.num.3.Item qui succumbit in prima causa, deinde appellauit, si succumbat etiam in causa appellationis, semper indistinctè condemnari debet, Ias.d.§.sin autem, numer.23.Ioan.de Plat. l.vnica, C.de sumpt. recuper. lib. 10.Alber.d.§.sin autem, nu.26.Barbat. consi.24.numer.2.volumin.5. Item si appellans sufficienter non prosequatur, appellatus verò prosequatur, tunc quis ad expensas à tempore appellationis factas tenetur, c. veniens de renunc.c.reprehensibilis, de appellat. c. Nicholao, eod.tit.c.debitus, c.sæpè, eod.tit.

8 Arbiter. Expensæ, quæ sunt † corã arbitro, debentur à victo victori, Ias.d.§.sin autẽ, nu.2.Spec, tit.de arbitr.§.fin.nu.73.Innoc.c.ex parte, eod.tit. Ang.l.si vacantia, C.de bon.vac.lib.10.Lanfranc. tract.de arbitr.par.7.q,16.nu.63.sunt enim arbitria redacta ad instar iudiciorum, l.1.ff.de arbitr.

9 Articulus. Victus in vno articulo, † non expectata definitiua sententia, condemnari debet, Fel. c. ad audientiam, num. 34.de resc.Bald.l.generalis, §.is, C.de reb. cred. Marsil.l.patre, nu.73.ff. de quæst.Boer.consi.27.nu.1.

10 Assessor, qui iniustam † sententiam tulerit, tenetur etiam si de consilio iurisperiti per partes electi eam tulerit, quia iniquo consilio non debebat stare, l. quidam, l. Titium, ff. de admin. tutor.l.nemo, C.de sent.& interl.omn. iud. nisi à partibus fuerit actum, vt prædicto consilio omnino standum sit.

11 Attentata. In articulo attẽtatorum † ita victus victori condẽnatur, vt statim pars expensas reficere cogatur, not.l.generaliter, §.is, C. de reb. cred.

29 Excommunicationis † exceptionem opponés in quacunq; parte litis, si infra spatium octo dierum non probat, expensas reficit. dixi suprà ver. proxi. cap. pia, de except. Specul. tit. de expens. §. si ante, num. 9.

30 Exequutor sententiæ, † qui dolo fuerit exequutus, facit litem suam, & expensas reficere tenetur. Natta clem. sæpe. §. quæ omnia, de ver. sig. Mars. praxi crim. §. superest. nu. 19. Ang. l. filius ff. de iud. l. si pignora. ff. de pignor. l. si quis. C. de resem. vend. Bal. c. quo ad consultationem, de re iudi. l. lectos. ff. de peric. & com. rei vend. l. missi. C. de exact. trib. lib. 10.

31 Expendens malè † in expensis condemnatur. Bal. c. sæpe, nu. 7. de appell.

32 Fiscus in expensis condemnatur, † sicuti ecclesia. dixi supra nu. 25. Purp. l. edita, nu. 251. C. de eden. gl. l. item. §. in priuatorum. ff. de pet. hære.

33 Frater † lite pendente alimenta, & expensas sorori subministrare tenetur. Cephal. cons. 127. nu. 7. Idem si frater partem a fratre hæreditatis petierit. Guido q. 361. Crau. cons. 164. l. fi. §. fi. C. de ord. cogn. Didac. tract. pract. q. c. 6. col. 1.

34 Hæres † condemnari debet in expensis, si defunctus causam litigandi non habuit. Ias. §. finautem. num. 2. quia hęres representat personam defuncti. Auth. de iureiur. a moriente præst. Bald. l. si pater. C. si pendente appel.

35 Incerta † sententia in condemnatione expensarum valet. Bellam. c. finem litibus, nume. 25. de dolo, & cont. Doct. com. l. terminato. C. de fruct. & lit. exp. Boer. cons. 27. nu. 13.

36 Inopiæ causa † expensæ refici debent, etiam si esset fiscus. Boer. decis. 303. num. 4. vol. 2. Puteus tract. de synd. uer. expēsæ. Bal. l. magis. §. in primis. ff. de reb. eorum. l. si instituta. ff. de inoffic. test. l. fi. C. de ord. cogn. Ang. cons. 245.

37 Instantia, † quæ perit negligentia actoris, reus absoluitur ab obseruatione iudicij. & actor in expensis condemnatur. Mars. l. patre, num. 75. ff. de quæst. Ale. cons. 66. uol. 5. Ias. l. properandum. §. si quidem, nu. 22. C. de iud. Lanfranc. tracta. de expens. num. 27. Maranta de ordi. iud. part. 5. num. 59. Grammat. decis. 91. num. 6. Franc. c. ex ratione, num. 75. de appellat.

38 Instrumentum † dolo producens in fine litis, non auditur nisi refectis expensis. Bal. c. exceptionem, num. 2. de excep. ubi Fel. nu. 40.

39 In interdicto † uti possidetis, non solum uictus in expensis condemnatur, sed etiam in damnis, & interesse. Bar. l. 1. l. si duo. ff. uti poss. præsertim, quando pars se opposuit. l. 1. §. sed si, ff. uti possid. Rebuf. tract. de sent. exec. 8. art. gl. 5. nu. 3.

40 Interlocutoriam reuocans † uictus in expensis cōdemnari debet. Mars. l. patre. nu. 73. ff. de quęst. Inn. c. cum cessante, de appell. l. si pecuniam. ff. de cond. ob cautam. Fel. c. ad audiendam. nu. 35. de rescri. Item si tempore interlocutoriæ uictum in expensis condemnare omiserit, poterit in definitiua suppleri. Ias. d. l. properandum. §. finautem, nu. 29. C. de iud. Inn. c. sæpe, de appel. Bal. l. sancimus. C. de iudi. Maranta de ord. iud. 6 par. 2. par. nu. 31. Tertio non solum in definitiua, sed etiam in interlocutoria in expensis condemnari debet, Bal. l. fi. C. quando prou. non est necesse. Quod intelligitur in articulo facti, secus autem est in articulo iuris. Lanfranc. tract. de expens. num. 16. Ias. §. finautem, num. 10.

41 Iuramento probari possunt † expensæ. Doct. l. j. C. de recup. sumpt. gl. §. oportet, Auth. de iudi. gl. c. cum olim, de priui. gl. fi. c. dilecti, de for. compe gl. c. fi. quod met. cau. Afflict. decis. 70. nu. 2.

42 Iusiurādum † si reus detulit actori, expensas reficere debet. §. studium. Auth. de triente, & semis. Docto. l. eum qui. ff. de iureiur. Ias. d. §. finautem. nu. 10. Item not. quòd ab expensis non excusat iuramentum calumniæ. Sal. l. qui crimen. C. qui accus. non poss. Rom. l. 3. ff. de iureiur.

43 Libellum emendans, † aduersario expensas reficere tenetur. gl. & Bart. l. edita. C. de edendo, intelligendo de expensis, quas reus fecit mutationis causa.

44 Liti renuncians, † in expensis est condemnandus. Bal. l. postquam. q. 5. de pact. Ias. l. properandum. § finautem, nu. 2. C. de iudic. Bal. auth. contra 2. not. C. de non num. pec. Sal. l. alia. C. de his, quibus ut indig. Capella Tholos. decis. 5. Salyc. l. postquam, num. 19. C. de pact. Doct. l. destitisse, ff. de iudic. Item not. quòd iudex uictum uictori in expensis condemnare poterit, quæ fuerint factæ ante lit. contest. Imo. l. negociorum. nume. 3. ff. de re iud. glo. & Ioan. And. c. auditis, de proc. Cyn. l. sancimus. q. 9. C. de iudic.

45 Mandatum † procuratoris in contemptum iudicis reuocans condemnatur in expensis, præsertim quando in præiudicium partis reuocatur. c. j. c. auditis, de procur. c. constitutis, eo. tit. Spec. tit. de expensis, § si ante, nu. 9. & seq.

46 Maritus † cum uxore litigans, expensas litis subministrare tenetur. Afflictus. decis. 8. Guid. q. 439. num. 4. Doct. c. ex parte, de accusat. Boer. q. 325. num. 2. Ceph. cons. 127. nu. 6. & hoc quando ipsa esset dotata. Anan. c. salubriter. de usur.

47 Mater expensas, † quas pro defensione sui filij fecit, repetere potest. Ruin. cons. 1. num. 15. uolum. 3. nam animo repetendi factæ præsumuntur l. alimenta, C. de negoc. gest. not. l. Nesennius, ff. de negoc. gest.

48 Mendax † in expensis debet condemnari, Afflict. decis. 126.

49 Monacho † cum Abbate litigante, ei litis expensæ per Abbatem subministrari debent. Doct. c. ex parte, de accus. gl. l. fi. C. de ord. cogn. Afflic. decis. 10. nu. 11. Cephal. cons. 157. num. 9. uol. 1. Capella Thol. decis. 88. quia Monachus nihil habet proprij.

50 Mulier petens † emendari libellum, debet in expensis condemnari. Bar. l. edita, num. 33. C. de edendo, ubi Dec. num. 96.

51 Mutans libellum, † condemnari debet, Doct. com. l. edita. C. de eden.

52 Negligentia actoris † si instantia perierit, in expensis condemnandus erit. Mars. l. patre, nu. 75. ff. de quæst. Bal. l. fi. C. ut infra cer. temp. l. properandum. §. illo. C. de iud. Ale. cons. 66. uol. 5.

55 Notarius, qui † officium suum malè exercuit

ad ex-

ad expenſas tenetur, Marſil.l.patre, num. 10.ff.de quæſt.Bald.c.quia,de præſcr.

54 Partim obtinens, & partim † ſuccumbens, in expenſis condemnari debet pro rata, in qua ſuccubuit, Doct.com.l. properandum. §. fin autem, C. de iudi. quo caſu hinc inde compenſatio datur vt dixi ego in tract.de compenſat.pár. 1.quæſt.10. numero 11.

55 Pater, qui cum filio † litigat, expenſas litis ei ſubminiſtrare cogitur, l.ſi inſtituta, §.ſi de inofficioſo, ff. de inoffic.teſt.Bart. l. ſi neget.ff.de liber. agnoſc.Cephal.conſi.127.nu.8.

56 Pauperi expenſæ † ſubminiſtrari debent, d. l. ſi inſtituta.§.de inofficioſo.ff.de inoffic. teſt. l.fin. C.de ord.cogn.l.fin.ff.de Carb. ed.c.ex patre, de accuſat.Bauer.q.303.nu.4. vol.1.Angel.cōſi.245. Aegid.tit.de alim.nu.2.

57 Petitæ quamuis non ſint † expenſæ, in eis tamen quis condemnari debet, l.ædiles, §. item, ff. de ædil. edict. Doct.l.4. §. hoc aūt, ff.de dam.infect.Bart.l.properandum. §.ſin autem. C. de iud. vbi Doct.com.Bart.l.nō quicquid.ff.de iud.Doct. l.fin.C.quando prou. non eſt neceſſe, c. finem litib.de dolo,& contum. vbi Bellamera, nu.39.Maranta de ord.iud.part.6.memb.3. nu.9.Iaſ. l. vniuerſa nu.4.C.de prec.imper.offer.Grat. conſi.50. nu.6.vol.2.Boer.conſi.27.nu.25. Fallit in expenſis ante litem conteſtatam, quæ propriè ad officiū iudicis ſpectare non dignoſcūtur, l.ædiles, §.item, ff.de ædil.ed.gl.c.finem litib.de dolo, & contum. Item not.quòd licet iudex poſſit, non tamen cogitur condemnare, Iaſ.l.properandum.§. ſin autem, nu.31.C.de iud.

58 Petitorium † mutans, ac tranſiens ad poſſeſſorium, in expenſis in petitorio factis condemnatur. Spec.tit.de expenſis, ver.quod ſi, l.naturaliter.§. nihil commune, vbi Alex.nu.40.ff.de acq.poſſ. Rebuff.tract.de ſent.exec.art. 6. gl.vnica,nu.20.

59 Poſſeſſor, contra † quem lite pendente actor nouum ius impetrauit, licet ipſe actor in prima cauſa bonum ius nō haberet, tali caſu reus in omnib. expenſis condemnari debet, Rebuff. ſuper conſt.Regni tract.de ſent.execut.art.10.gl. 9. nu. 6.Roman.ſing.396.

60 Principalis cauſa antequā † pronuncietur pars in expenſis condemnari poteſt.Abb. c.cum olim, not.2.de priuileg.

61 Probantur expenſæ † iuramento victoris, gl.& Doct.l.1.C.de ſumpt.recuper.lib.10.gl. §. oportet, Auth.de iud.gl.c.cum olim, ver.iuraui,de priuil.gl.fin.c. dilecti, de foro compet. debet tamen Iudicis taxatio interuenire, Doct. cap. fin. de eo, quod met.cauſ.Afflict.deciſ.70.nu.2, Anton.l.1. num.346.ff.de iureiuran.Franc. Marc. deciſ.485. nu.9.Plot.l. ſi quando nu. 673.C.vnde vi.

62 Proceſſus retardati cauſa in expenſis † quis cōdemnari debet, l.non ignoratis. C. de fruct.& lit. expenſ.c.literis, c. finem de dolo, & contum. Signor.conſi.36.nu.7.Bald.c.ſæpe, nu. 8.de appell. Neuiz.conſi.17.nu.15.

63 Procurator † qui iniuſte litem mouit, in expenſis eſt condemnādus Cy.l.ſancimus, C.de iudic. Capell.Tholoſ.deciſ. 6.Item quis condemnari de-

bet in expenſis, quæ procuratori ſolutæ fuerūt, Bart.l.ſi procurator nu. 2.ff. rem ratam hab. Bellam.deciſ. 437. Item in expenſis condemnatur actor, qui procuratorem minus aptum atque legitimum conſtituit, Neuiz.conſi.16.num.3.Doct.§. oportet.Auth. de iudic.Iac. l.Iuliam.num. 5.ff.qui ſat.cog.l. licet nu. 5. ff. de iud. Rurſus ſi procurator fuerit contumax, Dominus eius in expenſis condemnabitur.Innoc.c.1.nu.6.vt lite non cont.

64 Pupillus etiam in expenſis † condemnatur, Capella Tholoſ. deciſ. 329. Doct.l.ſi ex cauſa, §.nūc videndum.ff.de mino.Guid. l.prima.ff.ſi quis ius dic.non obtemp.

65 Rata. Quis debet cōdemnari pro † rata, in qua eſt victus ut ſi plura fuiſſent capitula ſeparata, & in quibuſdam obtinuiſſe, in reliquis non, Boer.deciſ.74.volu.1. Socin.c.2.de libelli oblatione.

66 Regularis victus † in expenſis condemnari debet.Socin.conſi.95.volu.3. Ampliatur etiam ſi litigaſſet pro utilitate monaſterij, Rota deciſ.799. Bellamera deciſ.159.

67 Renuncians liti, in expenſis cōdemnatur † Iaſ. l.properandum.§.ſin autem,nu.2.C.de iud Bald. l.poſtquam.q.5.ff.de pact. Bald.auth.contra, not. 2,C.de non numer. pecun. Additio Capellæ Tholoſ.deciſ.5.Salic.d.l.poſtquam, q.8.nu.19.Doct.l. deſtitiſſe,ff.de iudic.

68 Reſtitutio data minori † condemnatur aduerſarius in expenſis, Capella Tholoſ. deciſ. 329.l. non eſt ignotum, C.de adm. tutor.Bart.l.ſi finita, §.ſi forte.ff.de dam.infect.

69 Retardati proceſſus † in expenſis quis condē nari debet, l. non ignoratis, C. de fruct.& lit.exp. c. litteris. c. finem litibus, de dolo & contum. Signor.conſi.36.nu.7.Bald.c. exceptionem, num.1. de exc.c.ſæpe nu.8.de appell.Neuiz.conſi.17.nu. 15.Iaſ.l.ſancimus, C.de iud. Purpur.l.edita, num. 305. C.de eden.

70 Reuocatæ ſententiæ interlocutoriæ † victus in expenſis condemnari debet, Marſil.l.patre, num. 73.ff.de quæſt.Innoc.c. cum ceſſante, de appellat. Fel. c.ad audientiam, nu. 55.de reſcr.

71 Ruſticus etiam condemnari debet † ſi fuerit uictus in expenſis, Bart. l.edita.C. de eden.not.l.1. ff. eod. Iaſ. l.ſi certis. C.de pact.Purpur.d.l.edita, numero 251.

72 Sententiam † nullam dicens, non minus condemnatur, ac ſi appellaſſet, Iaſ. l.properandum, §. ſinautē nu.23.C.de iud. Lance.in ſua praxi, tit.de præt.l.1.c.9.ampl.11.Bald.l.omnem, nu.2.C.quādo prou. non eſt neceſ. Afflict. deciſ.70.nu.4.

73 Separata plura † capitula proponens, victus licet in aliquo abſoluatur, in reliquis in expēſis cōdemnari debet, Boer.deciſ. 74. vol.1.dixi ſuper. numero 65.

74 Sorori litiganti à fratre legitimā † petēti lite pē dente expenſæ cum alimentis ſunt ſubminiſtrādę Cephal.conſi.127. nu.7.dixi ſuper nu.53.

75 Tabellionis expēſæ refici † debēt Bal.l.nō ignoratis,nu.4.vbi etiā.Corn.nu.8.C.de fruct.& lit.expenſ.Lanfran.c.quoniā cōtra,nu.25.de pbat. Alex. l.Ariſt.nu. 5.ff.de acq. hæred. Bar.conſi.7.vol.2.

76 Tenutam recuperare volens, † expenſas reficere de-

re debet ille, contra quem decretum fuit interpositum. Auth. et qui. C. de bon. auth. iud. poss. l. si finita. §. Iulianus, nu. 9. ff. de dam. infe. Ampl. etiam in expensis in re factis, l. ait, §. quod ait, ff. de iud. Rom. sing. 413. & iudex potest simul mittere in possessionem, & in expensis condemnare.

77 Testis iniquè † testificans, condemnatur in expensis. Marsi. in praxi crimi. §. superest. nume. 15. Natta clem. sæpe, de uerb. sign. nam idem iudicatur de teste iniquè testificante, quod de iudice iniustè iudicante. Georg. c. in summa. 2. q. 3.

78 Titulum si quis in † fine causę docuerit dolosè causa protelandi litem, in expensis condemnatur. Maranta de ord. iud. 6. par. memb. 2. nume. 2. Bal. l. cogi. C. de pet. hæred.

79 Transactio generalis † facta super re, de qua agitur, licet ad connexa extendatur, non tamen trahitur ad expensas: potest tamen pactum fieri per partes, ut de expensis stetur dicto patris. Marsil. l. patre, num. 62. ff. de quæst. Doct. l. fi. C. de fideicom. Ale. consi. 37. uol. 2. Item in expensis condemnatur quis occasione illius rei, super qua nõ est transactum, Doct. rubr. de eo, qui mit. in poss. ubi Ioan. Andr. nume. 2. Item expensas in lite factas poterit exigere actor, quamuis reus lite pendente transegerit cum eo. Capella Tholos. decis. 5. not. §. fi. Inst. de perp. & tempor. act. nisi expensæ specialiter sint remissæ.

80 Tutor † expensas, quas bona fide fecit, poterit a pupillo eas repetere. Bart. l. 1. §. si pupillus. in 3. lect. ff. de tutel. secus autem est, si his iuridicè non fuisset mora. l. quoties. §. sicut, ff. de adm. tut. l. bona fide. C. eo. ti. l. fi. C. de ordin. cogn. l. 1. C. de negot. gest. ubi Bart. nume. 2. Item tutorem petens, quamuis succumbat, expensas repetet. Bat. l. cum impuberes, num. 5. C. de negot. gest. Inn. c. ut prætenitæ, de elect.

81 Venditor † emptori expensas reficere debet, siue obtineat, siue succumbat, nisi eas ab aduersario, qui succubuit recuperauerit, not. Doctor. l. venditores. ff. de verb. obli. Doct. com. l. qui absentem. ff. de procur. Bat. l. 1. C. de euict. l. pe. ff. de lib. leg. Ioan. And. c. finem, de empt. & uend. Io. And. consi. 37. & hoc nisi emptor non petendo aduersarium in expensis condemnari, in mora esset, quia tunc uenditor non teneretur.

82 Vxori cum † marito litiganti expensæ litis subministrari debent. Afflict. decis. 10. Guid. q. 439. num. 4. Lopes c. per vestras. §. 39. ampl. de donat. Inter vir. & vxor. Inn. c. ex parte, de accusa. Boer. q. 325. nu. 2. Ceph. consi. 127. nu. 6. Capel. Tholo. deci. 88. Fallit si ipsa esset indotata. Io. An. c. salubriter, de usur. & ex his satis constat in quibus procedat dictum, Victus Victori in expensis condemnetur.

Fallentiæ.

83 FAllit primo, † quando quis habuit iustã litigandi causam, quæ excusat ab omni pœna. Doct. com. d. l. properãdum. §. finaũt, C. de iudi. Alba. consi. 5. nu. 5. Marsi. l. patre, num. 17. de quæst. l. 3. C. de calumn. nisi quis esset contumax, l. sancimus. C. de iud. Didac. Pract. q. c. 27. Vel nisi statutum aliter disponat. Alber. d. l. properandum. §. sinautem C. de iudic. seu nisi tales expensæ stipulatione fuerint promissæ. glo. auth. oportet, C. de iud. Hoc idem est, quando quis in aliqua interlocutoria succubuit. Ias. d. §. sinautem. nu. 7. Secundo fallit in eo, qui habuit semiplenam probationem. Doct. com. c. finem litib. de dolo, & contum. Bal. l. qui non probasse, C. de calu. Ale. cons. 108. vol. 4. Socci. regu. 139. limit. 2. Tertio limitatur, quando quis per testes probauit, sed ex defectu ipsorum, vt quia erant infames, succubuit, quo casu quis iustam litigandi causam habuit, & per consequens in expensis condemnari non debuit, Bal. auth. generaliter. C. de episc. & cleric. l. 1. C. de adu. diu. iud. Quarto fallit, quando quis habuit consilia Doctorum illustrium, Saly. l. iuris ignorantia. C. qui adm. Mars. d. l. patre, nu. 32. Ias. d. §. sinautem, nu. 5. Crot. l. 1. §. eadem, nume. 23. ff. de ver. obl. Doct. c. ut debitus, de appel. etiam si esset opinio duorum tantum. Ias. d. §. sinautem, nu. 8. immo procedit etiam si esset unius Doctoris tantum. Ias. d. loco, nu. 8. Quinto fallit, quando quis habuisset testes extraiudicialiter promittentes testificari. Bal. l. non ignorat. C. de fruct. & lit. exp. Sexto fallit, quando iudex semiplenæ probationi detulit necessarium iuramentum. Ale. consi. 122. vol. 2. Neuiz. consi. 94. nu. 7. Mar●d. l. patre, num. 36. ff. de quæstio. Septimo fallit, vt si quis relicto competenti iudice, aliũ adiecit, nam etiam si obtinuerit, in expensis condemnatur. Ias. d. §. sinautem. nu. 10. gl. §. & iudicare. Auth. de defens. ciuitat. Octauo fallit, quando actor petijt plus debito, quia ex quo plus petijt, totum ei negari potuit. gl. l. 1. ff. de plus petit. Guido consi. 8. num. 4. Neuiz. cons. 94. nu. 12. Nono fallit, quando quis litigat super eo, quod ipse audiuit à viris fide dignis. gl. l. Titio. ff. de condit. & dem. Bal. l. iudicia. C. de rei vend. Decimo fallit in persona valde honesta, quæ temere litigasse non præsumitur. glo. c. expedire, 12. q. 2. Ias. d. §. sinautem, nu. 10. Crane. tract. de antiq. temp. 1. par. nu. 256. Rimin. consi. 170. nu. 13. uol. 2. Vndecimo fallit in eo, qui ob seruandum suum honorem litigauit, Ias. d. §. sinautem, nu. 9. Bar. l. quæ omnia. §. 1. not. 3. ff. de procur. Duodecimo fallit, quando prius actor extraiudicialiter reum interpellauerit, qui in prima citatione comparuerit. & debitum fassus sit, Guliel. l. edita. C. de edendo. Ange. l. debitores. ff. de seru. vrb. præd. Decimotertio fallit, quando victor non condemnatur, quia de iure communi absolutus censetur. Doct. com. l. terminato. C. de fruct. & lit. expens. Ias. d. §. sinautem. Lanfr. tract. de expens. nu. 12. Decimoquarto fallit, quãdo missio in possessionem ex aliqua rationabili causa reuocatur. Ias. d. §. sinautẽ. nu. 10. Decimoquiuto fallit, quando Notarius causæ, qui ob reuerentiam partis, quæ obtinuit, salarium accipere recusauit. Ang. l. fi. C. de fruct. & lit. expens. Ias. d. §. sinautem, num. 14. Decimosextò fallit, quando quis litigat, vt sibi actionem de euictione paret, no. l. habere, ff. de euict. l. atqui. §. cum me, ff. de nego. gest not. l. vtique, ff. de rei vendic. Ias. d. §. sinautem. Decimo-

septimò

Septimo fallit, quando iudex io sententia diffinitiua sibi condemnationem expensarum reseruauit, quia solum sibi reseruat taxationem ipsarum, condemnationem autem sibi reseruare non potest. Abb. consi. 5. nu. 6. secus est in sententia interlocutoria, qua lata Iudex esse non definit, Doct. l. terminato, C. de fruct. & lit. expẽs. c. finẽ litibos, de dolo, & cont. Mars. l. patre, nu. 70. ff. de quæst. Decimo octauo fallit, vt si procurator, vel aduocatus in causa propria: nam si causam patrocinatur, illud idem, quod alioquin alteri aduocato, vel procuratori cogeretur soluere, in condemnatione expensarum petere non potuisset, Bart. l. si stipulatus, ff. de fideiussor. Ias. d. §. sin autem, num. 14. Rota decis. 5. de Procurat. nisi causa sit communis cum altero, quia expensæ pro parte illius peti possunt, Boer. decisi. 210. nu. 5. volum. 1. Decimo nonò fallit, quando instrumentum debiti non fuit productum, nam expensæ factæ ante productionem, non debentur, Cyn. l. vnica. C. vt quæ desunt aduoc. Fel. c. venerabilis, num. 3. de iudic. Marania de ord. iud. par. 6. nu. 2. Cagnol. l. qui in alterius, nu. 3. ff. de reg. iur. Ias. d. §. sio autem, nu. 12. Vigesimò fallit in eo, qui fuerit victus in duello, seu qui non comparuit, ex contumacia, Ferret. in tract. de duello, num. 50. quia vere actus iudiciarios non dicitur, est enim duellum omni iure prohibitum, Ias. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. Bald. l. vt vim, ff. eod. tit. C. detestabilis sess. 25. Cõcil. Trid. Vigesimoprimo fallit in absente ex iusta causa, qui non refectis expensis tenutam recuperat, Alex. l. de die. §. tutor, ff. qui satisd. cog. Marsil. l. patre, no. 74. ff. de quæst. Vigesimosecundò fallit in probabili errore, qui ab expensis excusat. Bald. consi. 217. nu. 8. vol. 2. maxime quando erratur in facto, quod quidem prudentissimos homioes fallit. Vigesimo tertio fallit in Monacho. qui cum nihil habeat, in expensis condemnati oon debet, In no. c. reprehensibilis, de appellat. Vigesimoquartò fallit, quando quis habet pro parte sua præsumptionẽ scripturæ, quæ quidem præsumptio excusat ab expensis, Bal. consi. 166. vol. 4. not. l. de ætate, §. ex causa. ff. de interrog. act. Vigesimoquinto fallit, quando fuerit dictum in sententia, victum victori in expensis, nec fuerit dictum, condemnamus, tunc enim dictæ expensæ noo comprehenduntur propter illud verbum omissum condemnamus. sententia enim debet expresse condemnare, vel absoluere. Rom. leg. 1. ff. de re iud. Bart. leg. Præses. C. de sent. Alex. consi. 126. nu. 9. vol. 6. Vigesimosextò fallit, quando pro possidente executio seotentiæ petitur, Rota decis. 36. nu. 1. de sent. & re iud. Vigesimoseptimo fallit, quando pro casu esset lex habens plures intellectus, Barbar. c. 1. nu. 138. de const. Marl. l. patre, nu. 35. ff. de quæst. Vigesimooctauo, & vlt. fallit in eo, qui non potuit comparere, Abb. c. 1. nu. 14. de dilatio. c. quærelam, de Procurato not. d. c. finem litibus de dolo, & cont. Doc. com. l. properandum, §. sin autem. C. de iud. ex quibus apparet, quomodo dictũ procedat, Victũ victori in expensis condemnãdum esse.

SVMMARIVM.

1 Lite pendente, nihil est innouandum.

2 Exequutio facti fieri nõ potest pendente appellatio.

3 Tertius non potest petere reuocationem attentatorum.

4 Appellare vbi est licitum, sunt reuocanda attentata.

5 Querelæ via succuritur in his, in quibus probibetur appellatio.

6 Paria sunt esse appellatum, & terminum pendere ad appellandum.

7 Instantia non currit cum disputatur super attentatis.

8 Innouare triplici modo dicitur.

9 Innouatum quando non est renouandum.

10 Reuocatio attentatorum tria requirit.

11 Sententia lata super attentatis, quandoque definitiua, quandoque interlocutoria dicitur.

12 Appellatio requiritur ad reuocationem attentatorum.

13 Reuocata quando veniant attentanta.

14 Remissoriæ super attentatis non reuocantur.

15 Mandatum speciale requiritur ad reuocationem attentatorum.

16 Attentatum deductum per viam exceptionis, non potest impediri.

17 Libellus attentatorum, qualiter formetur.

18 Appellans antequam innouetur, quid possit agere.

19 Sententia nulla an deuoluat.

20 Remedium reuocandi attentata.

21 Petitionibus pluribus oblatis, primo pronunciandũ est super attentatis.

22 Obseruatio termini in attentatis non datur.

23 Attentata deduci possunt, per viam exceptionis.

24 Innouatum post extraiudicialem appellationem non reuocatur.

25 Attentata non reuiuiscunt. si fuerint reuocata.

26 Innouans debet habere scientiam appellationis.

27 Instantia currit in appellatione ab interlocutoria, non obstante &c.

28 Rescriptum committens attentata, intelligitur de factis, non autem de faciendis

29 Terminorum obseruatio non habetur in attentatis.

30 Remissoria quomodo non concedantur in attentatis.

31 Executio fieri potest post sententiam in possessorio.

32 Attentata qualiter reuiuiscunt.

33 Attentandi licentia non venit in generale mandato

34 Iudex potest rectè iudicare, & nihilominus potest attentare.

35 Attentatorum regula non habet locum in causis separatis.

36 Attentata veniunt accessorie ad negotium principale.

37 Probationes tempore peritura facta, non reuocantur.

38 Processu eodem iudicabitur, si attentata non reuocabuntur.

39 Attentata introducta sunt de iure positiuo.

40 Attentata reuocantur, quæ post legitimam appellationem fiunt.

41 Reuocãtur attentata, etiã si fiãt post ipsã citationẽ.

REGVLA VIII.

1 Appellatione pendente † nihil est innouandum, l. vnica, ff. nihil nou. appell. interpo. ibi. Appellatione interposita, siue recepta sit, siue non, medio tempore nihil nouari oportet. Siquidem fuerit recepta appellatio, quia recepta est: si verò non est recepta, ne præiudicium fiat ei, quoad deliberetur vtrum recipienda sit, an non. Recepta autem appellatione tandiu nihil erit innouandum, quandiu de appellatione erit pronunciatum. concl. Franc. c. an sit, num. 7. de appel. Inn. c. dilecti, il 2. de except. Ro.
2 in antiq. decis. 58. † Quod dictum procedit, vt appellatione pendente, facti exequutio fieri non possit, sed iuris sic. not. l. furti. ff. de his, qui not. in fa. Vital. in claus. nihil nou. num. 12. Marant. de ord. iud. par. 6. nu. 175. Spec. tit. de appel. §. nouissimè, conc. cum Reg. Fel. consi. 49. Bal. cons. 319. volum. 3. Dec. consi. 103. Barb. cons. 9. vol. 2. Ale. cons. 95. vol. 5. Bellame. cons. 18. Guid. sing. 609. Card. c. consuluit, il 2. de appell. Cap. Thol. 477. Bellam. decis. 529. Dec. cons. 200. Oldr. cons. 295. Grat. cons. 13. uol. 2. Pro cuius dicti declaratione tria principaliter sunt hic ponenda. Primò plura notabilia. Secundo nonnullæ ampliationes. Tertio multæ fallentiæ ad regulam. Circa primum. Primò not. quòd quemadmodum dixi fieri non prohiberi exequutionem iuris, ita intelligas habere locum inter appellãtem, & appellatum: non
3 † autem quo ad tertium, respectu cuius non dicitur pendere appellatio. not. c. Romana. §. in alium. de appell. in 6. nisi tertius aliquo pacto vellet appellatione iuuari, Bal. l. 1. C. si à non compet. ind. Vital. sub claus. nihil nouari. nu. 20. Secundo no.
4 † quòd generaliter in his casibus, in quibus appellare licet, in his non potest innouari, ita procedit tex. d. l. unica. in his verò, quibus prohibetur appellatio a l. uel a statuto, si quid innouatũ fuerit, non reuocatur. Doct. com. c. non solum, de appella. in 6. Spe. eo. ti. §. nouissimè, Marant. de ord.
5 iud. par. 6. de appell. nu. 172. † nisi per uiam querelæ. Abb. c. pastoralis, de appella. Marant. d. loco, nu. 105. vbi enim non suspẽditur iurisdictio, non reuocatur actus Didac. pract. quæst. c. 23. num. 7. Abb. c. ut debitus, col. 4. de appella. Vital. tractat.
6 clausul. nihil nou. num. 21. Tertio not. † quod paria sunt esse appellatum, vel pendere terminum ad appellandum, quantum ad reuocationem attentatorum, Vital. d. loco, num. 25. Doct. d. c. non solum. de appel. 6. Bal. l. appellatione. C. eod. nisi in casu decis. Rotæ 45. in antiquis. Ang. l. 2. C. de
7 appell. Quarto not. † quòd instantia non currit, cum disputatur super attentatis. Dec. c. ex ratione, col. 7. de appell. vbi Franc. nu. 37. Afflict. deci. 98. idem Franc. c. dilecti, nu. 8. de appell. 6. Capic.
8 decis. 72. Quinto not. † quòd appellatione pendente triplici modo dicitur innouare; Primò à lẽge. Secundo à iudice. Tertio ab ipsa parte. A lege, vt cum quis appellatione pendente efficitur infamis. A iudice, si est iudex ad quem, potest. Bal. & Salic. l. appellatione. C. de appella. Doct. c. cum teneamur, de appell. si verò est iudex à quo, qui appellationem admisit, nihil nouare debet, si non detulit, aut remanet iudex ordinarius, aut non. Primo casu si innouabit, non reuocatur attentatum, si non remansit iudex ordinarius, nihil nouari potest: & si quid attentauerit, reuocatur: seu melius distinguendo dicas, si egit in fauorem appellationis, admittitur: secus si contra appellantem. Vital. d. loco, nu. 13. Secundo non potest innouare post publicatam appellationem, quando est inter easdem partes: secus si circa diuersas, & non habentes causam. Tertiò, si innouatum est reuocabile, & illicitum, reuocatur: secus si est licitum, & irreuocabile. Quarto si non est inhibitum, & est à sententia definitiua appellatio iusta, tunc innouatum reuocari debet: secus si est iniusta & friuola. Quintò si est inhibitum in appellatione ab interlocutoria, siue iusta, vel iniusta, quod fuerit innouatum, reuocatur: si non fue-
9 rit inhibitum, non est reuocandum. Sextò, † quando nouatio fit per iudicem ad quem, tendens ad exitum faciliorem causæ, non est reuocandũ. Tertiò, & vlt. si à parte nouatum fuerit coram iudice à quo, imponẽs silentium in causa appellationis, tunc remedio attentatorum reuocatur: secus si non imponit silentium, si fiat innouatum corã iudice ad quem, non reuocatur, præsertim quando tendit ad exitum causæ, vt dictum est. Sextò not.
10 † quòd ad hoc, vt attentata reuocentur, tria requiruntur. Primò constare debet definitum. Secundò appellatum. Tertiò attentatum, not. Doct. c. nõ solum, de appellat. 6. Bald. l. appellatione, C. eod. tit. Vestr. tractat. prax. tit. vt lit. pend. Septimo not.
11 † quòd sententia lata super innouatis, quandoque interlocutoria, quandoque definitiua est, Franc. c. cum cessante, nu. 45. de appell. Fel. rubr. de re iud.
12 nu. 12. Octauò not. † quòd ad reuocationem attentatorum opus est. quòd fuerit appellatum per habentem potestatem appellandi, Vestr. in praxi, in tit. vt lit. pend. num. 206. Nonò not. quòd sententia lata super vno libello attentatorum, non prodest in alijs, Doct. com. c. dilecti, il 3. de appel.
13 † nisi quando definitiuè fuisset pronunciatum, bene appellatum, & male iudicatum: tunc omnia veniunt reuocata, Doct. d. c. dilecti. Decimò not.
14 † quod licet remissoriæ super attentatis non concedantur, Vestr. in praxi de remissor. ad partes, num. 130. in appellatione tamen ab interlocutoria super ipsis testes iurare possunt, & recipi, quod non contingit in alijs interlocutorijs, Rot. decis.
15 85. & decis. 105. in nouis. Vndecimò not. † quòd speciale mandatum requiritur ad attentandum, Fel. c. 1. vt lite penden. numer. 8. Vestr. d. loco, ver. non sufficere, Lapus. c. eum, qui de præb. 6.
16 Duodecimò not. † quod si fuerit deductum attentatum per viam exceptionis, impedire non potest executionem trium conformium, not. capitul. vt calumnijs, de re iud. 6. Abb. consil. 97. volum. 1.
17 Decimotertiò † libellus attentatorum ita formatur, quia petitur reuocari factum contra, vel post appellationem à definitiua, Doct. comm. c.
18 dilecti, il 3. de appellat. Decimoquartò † antequam

quam ionouetur, appellans potest adire iudicem
à qoo petens ne innooetur aliquid in preiudiciũ
appellationis.Doct.com.c.an sit,de appellat.Frãc.
c.cum teneamur, eod.tit.Dec. consi.200.Decimo
19 quintò, † si appelletur à sententia nulla,deuoluir
quo ad attentata, Franc.cap. dilecto, nome.21.de
appellat.Decimosexto not. pro reuocandis atten-
20 tatis † oritur duplex remediom. Primò or-
dinarium medio appellationis per viam iniusti-
tiæ, quo incidenter, & accessoriè veniunt attenta-
ta, Vestr.prax.vt lite pend.ver.ex his,& permodũ
libelli coram ordinario agendo per viam nullita-
tis petuntur, Maran.de ord.iud.tit. de appell.no.
396. Secundum est extraordinarium, quod offi-
cio iudicis expeditur, siue libello absque litis con
testatione, sed solum oblata quali petitione peti-
tur reuocari attentata, not.c.non solum,de appel-
lat.6.c. dilecti, eod.tit.il 3. Decimoseptimo oot.
21 † quòd oblatis pluribus petitionibus, prius pro-
nonciandum est super attentatis, Dec. consi.200.
clem.appellanti, de appellat.
22 Decimooctauò not. † quòd in attentatis non da
tur obseruatio terminotum, Cass.ad decil.4.tit.de
dilat.Sed quis coram Iudice comparens dicat,ta-
lia attentata, eaque petat reuocari, Angel.leg.per
hanc.C.de tempot.appellat.Gem.c.non solum,§.
illa,nu.10.de sppell.6.Vital. sub claosula, nil no-
uari,nu.3.Innoc.c.dilecti, de except. nec requiri-
tur probatio tituli, Bellam.decis.286. Cass. decis.
23 3. de rest. spol. Decimononò ootatur, † quod in-
nouata deduci possunt per modum exceptionis
ad impediendom executionem sententiæ. Franc.
c.dilecti,il 3.nu.9.de appellat Vigesimo not.qood
24 innouatum post extra iudicialem † appellationem
non reuocatur, nisi sit contra ipsam: secus est in
iodiciali, Franc.c.dilecti,il 1.nu.4.de appellat.Ma
ranta de ord.iud.par.6.num.390.quod iudicium
sospendit causam possessorij, & petitorij, Cassad.
tit.de dilat.decis.4.nume.3. Vigesimoprimo nor.
25 † quòd attentata non reuiuiscunt, si iodex reuoca
ret attentata in præiudicium appellationis,& po-
stea in meritis causæ diceret bene iudicatum, &
male appellatum, Ioan.Mon.c.cupienre.§. de vi-
ginti,nu.144.Vital.tract.de claus. sub claus. nihil
26 ooo.num.9. Vigesimosecundo not. † qoòd inno-
uans debet habere scientiam appellationis, Card.
& Franc.c.si iostus,nu.42. de appellar.& vt atten-
tata reuocentor in extraiodiciali appellatione, ne
cesse est quòd intimetor appellatio iudici & par-
ti, alioquin innouata tenent, Doct.com.d.c. si io-
stus, Maranta de ord.iud.par.6. nu.391.Vigesimo
27 secundo not. † in appellatione ab interlocutoria
currit instantia appellationis, non obstantibus at-
tentatis, Ber. quæst. 200. nome. 14. Vigesimo-
28 tertiò oot. † quòd rescriptum committens atten
tata, intelligitur de factis, non autem de faciendis
Ber.quæst. 220. nume. 14. quæ atteotata ueniunt
non ex rescripto, sed incidenter iudicis officio,
Bald.l.3.C. si à non comp.iud. Not.tamen, quòd
nedum in libello, sed etiam in rescripto est men-
tio facienda attentatorum, Fel.c.ex tenore, de re-
29 scr.Vigesimoquartò not. † quòd licet in attentatis
non habeatur terminorum obseruatio, Rota.de-
cis.764.Cassad.decis.4. tit. de dilation. tamen si-
gnatura hunc seruat stilum, vt præfixo breui ter-
mino ad docendum de attentatis, in meritis pro-
cedat, nec itur per tres conformes, Pract. Vestr.
tit. vt lite penden. oumer. 207. Vigesimoquinto
30 not. † quòd qoatenus dixi suprà non dari remis-
sor.in attentatis, procedit in actore, non in reo,
cui ad defensam remissoriæ dantur, Cassad.decis.
4.de dilat. quia pro reo repulsantur testes, & da-
tur dilatio Afflict.decis.351. Vigesimosexto oot.
31 † quòd in possessorio potest post sententiam fieri
executio, etiam si fuerit appellatum, quia retracta
tor per viam iniustitiæ, non autem per viam atten
tati, Bald.l.2.C.de episc.aud. Nicell.in lib.de con.
cord.gl.in gl.6.Moder. 19.nu.34 Vigesimosepti-
32 mo not. † quod si infra annum non fiottur appel-
latio, noo solum transit in rem iudicatam, sed at-
tentata, appelatione pendẽte reuiuiscũt.no.clem.
33 sicut, de appellat. Vigesimooctauo oot. † quòd at
tentandi licentia non venit in generali mandato,
Fel.c.1.nu. 8.ot lite penden. Vestr. in praxi tit.vt
lite penden. Vigesimonono not.quod per eosdem
casus, quibus renunciatur appellationi, per eos-
dem renunciatur attentatis, not.c.gratum,de of-
fic.deleg.c.solicitudinem, de appellat. Trigesimò
34 oot. † quòd iudex potest rectè iudicare, & ni-
hilominus potest attentare sicuti potest iniustè iu
dicare, & non potest attentare, Manfred. tract.de
attent.lib.2.par.4.num.12.Trigesimo primo not.
35 quòd regula attẽtatorum non habet † locum in ar
ticulis separatis à causa appellationis. Bald. l.1.C.
de bon.poss.sec.tab. vbi etiam Decius, Vital.tract.
claus.claus.nihil.nou.nu.22.Franc.c. an sit, nu.7.
de appellat. Trigesimosecundo not. quod deserta
appellatione, remanet facultas iudici attentata re
uocandi in viam nullitatis, Manfred.d.loco, lib.1.
36 par. 2.nu. 26. † quamuis attentata accessoriè ve-
niant ad principale negocium, Mant.consi.309.
Guid.cõsi.124.nu.6. Trigesimotertiò not. † quòd
37 probationes † appellatione pendente factæ, tem-
pore perituræ, non reuocantur per viam attentati
Marsil.sing.258.Ener.consi.36. Trigesimoquartò
not. quòd causa possessionis, aut proprietas, po-
test cumolari cum iudicio attẽtatorum, Bellame.
38 concl 506. & seq. † quod si attentata noo reuocan
tur, ex eodem processu iudicabitur super alijs,
Bellam.d.loco. Trigesimoquinto & vlt.ratio, qua
re attentata habeant tot priuilegia est, quia atten-
tans offendit ius, iudicem, & partem, Alex.cõsil.
99.volum.5.Didac.Couarr.tract.pract.quęst.cap.
23.nu.165.Afflict decis.352. Franc. cap.non so-
39 lum, de appellat. † quæ sunt introducta de iure po
sitiuo, not.Doct.com.d.c.non solum: quorum cau
sa si per rescriptum fuerit commissa, intelligitur
de attentatis factis, non aotem facendis, Ber.q.
220.no.14.de quibus oot. Dec.consi. 200. Grate
consi.13.vol.2. Oldr. consi.295.Aret.leg. 1. ff.d.
appellat. Socin. reg. 21. Bellam. decis.749.Paris
consi.108.volumine 1.Socin.iun.consi. 51.volu.
2.Feder.de Senis cõsi.98. Gozad. cõsi. 85. Paris.
cõsi. 28.vol.4.Cass.cõsi.30.Ioan.Anan. cõsi.83.&
de libello ipsorum not. Socin. si. significaoribus,
28.de libelli oblat.Beltr.cõs. 49.volumine primo

Rutu

Ruin.consi.75.volum.5.Neuizan.consi.80.nu.4. Paril. consi. 41. volumin.1.& quomodo præponatur ad attentata, Lap.alleg.2.Guid.quæsti.213. Franc.c.sæpe,numer. 30. de appell. Bal.leg.3.C. de appellat. Oldr. consil. 295. reuocetúrque executio sententiæ per viam attentati, Neuiz.consi. 70. Bal.consil.330.volumin.3.Gemin.consil.24. Doct. comm.l.appellatione, C. de appellat. & in c. non solum, eod. tit.His ergo primo præmissis, ampliatur pluribus modis,vt secundum præmis-
40 sum expediamus,Et primo † regulariter reuocantur attentata, quæ post,& contra legitimam appellationem à definitiua fiunt,gl.& Doct.com.c.non solum, de appell. 6. Imola. c. vt calumnijs. de re iud.not.5.Doct.com.c.dilecti,il 3.de appellat.Secundò ampl. vt non solum reuocentur ea, quæ
41 post litem contestatam fiunt, † sed etiam quæ innouantur post ipsam citationem, Vest. in sua praxi, tit. vt lite pendente. Tertiò reuocantur attentata in quacunque parte iudicij, Afflict.decis. 352.num.4.Franc.c.dilecti, il 3.nu.3.de appellat. Sed vt facilius casus speciales inueniantur, ordinem, quem in alijs regulis sequutus sum, sequar ego in præsenti.

Ampliationes.

42 Accessorium reuocatur, † quando fuit innouatum in casu,quo & eius principale remoueretur, Bald. l. cum aliàs. C.de iure deliber. not. lex. cum principalis, ff.de reg. iur. c.accessorium,eod.tit.6.

2 Actione reali conuentus, † si alienat lite pendente,reuocatur attẽtatum,Spec.§.nouissimè tit. de appell. Vital.tract.claus.ver.nihil nou.nu.2.

3 Actor attentãs post † commissionem & decretum citationis reuocatur, etiam si non fuerint executa.Cassad.super. reg.Cancell.decis.6.nu.2. Vest.in sua praxi. in tit.nihil nou.appel.pend.

4 Agenti super attentatis, non obstat † exceptio alterius spoliationis, Innoc. cap. 1.de ord.cogn. Afflict. decis. 98.

5 Alienatio rei litigiosæ reuocatur † per viam attentati, Rota. decis.319.Manfred.tract.de attent. concl. 45.Abb.c.1.vt lite pend.quando tamen litigatur possessio, non videtur prohibita alienatio dominij,not.l.fin. C.de litigio.

6 Ante omnia attentata reuocari † debent, Ripa in tit.de rescr. Resp.2.Rot.decis.448.de appellat. dicam ego in reg seq.in principio.

7 Apostoli si à iudice non dantur, † nulliter agit, Rot. decis.20.de appellat.c. vt super,de appell.6. item pendente termino ad dandos Apostolos, iudex procedere non potest. Rot. decis. 406. tit.de appell.Boer.decis.56. Aegid.concl.151.

8 Appellatio licèt non sit interposita, † dũmodo sit infra tempus ad appellandum, quicquid fit medio dicto tempore, reuocatur per viam attentati, Feder.consi.119.Manfr. concl.83.

9 Arbiter. Lite pendente coram arbitro, † nihil est innouandum, Alex.l.pecuniam, ff.de cond.indeb.Corn.consi.136.vol.4.

30 Auocatio facta per iudicem, † habet vim appellationis,quo ad attentata, Manfred. conclus. 198.Henricus.c.ut nostrum,de appellat. Rebuf. tract.de auocat.nu.103.

11 Beneficium dum litigatur, † si possessio eius transferatur, reuocatur talis actus per uiam attentati, Rota decis. 56. tit. vt lit. pend. hoc idem si quis spolietur, eo etiam reseruato. Rot.decis.16. de rest. spol. Aegid. concl. 506. & seq.& in decis. 10. nisi penderet lis ob aliquod delictum, tunc enim pendente lite renunciari potest, gl.c.2.vt lite pend 6.Domin.consil. 105.colum.2.not.Cald. consi. 5.tit. de præb.

12 Bannitus lite pendente, petiens † rebanniri, non potest offendi, Alex.l.mulier,§.nam est,ff.ad senatus cons.Trebell.

13 Causa tam ciuilis, quàm † criminalis, & Canonica,habet locum in attẽtatis, Doct.c.non solum, de appellat. fallit si quis confessus fuerit in criminalibus, Bal.l.fin.C.de lit.expens.

14 Certa appellatio quo ad causam, † & ad factum licet incerta ratione personæ,est in causa,vt innouata ea pendente reuocentur, Inno.c.consuluit,de appell.Rot.decis. 407.de præb.in nou.

15 Citatio,nec quilibet alius actus, † fieri non potest ante terminum præfixum per iudicem à quo, ad prosequendam appellationem, Rota decis. 200.de appellat.

16 Conclusio in causa. Post conclusionem † in causa innouata reuocantur, licet regulariter innouata ante conclusionem in causa, regulariter non possint reuocari post conclusionem in causa, Hercul.tract.de attent. cap. 30.nu.30.

17 Cedula. Sententia lata pro vt † in cedula, antequam talis sententia aperiatur, attentata medio illo tempore, quo aperitur, non reuocantur, vt facta lite pendente, sed vt facta intra decem dies ad appellandum: qui decem dies licèt elapsi sint à die data, prout in notula, tamen non impediunt appellatio, quia illi dies currunt à die scientiæ. Item inhibitio non afficit post sententiam latam, prout in notula. Herc.d.loco.cap.30.nu.30.

18 Contractus. Lite pendente † super rescissione contractus vsuræ medio tempore non debentur, nisi instrumentum sit iuratum, seu habens executionem paratam, Salyc. rubr.C.de vsur.not.leg.si quis maior.C.de transact.

19 Cumulatio attentatorum † cum appellatione, fieri potest ante,& post litem contestatam.Doc.c. dilecti,il 3.de appell.Manfred.concl.84.

20 Delegatus post appellationem † non potest innouare;& vbi ab aliquo articulo appellatur à delegato, in omnibus alijs videtur exemptus appellatus à iurisdictione delegati secus est in ordinario,Rota decis.163.de appellat.

21 Delictum si à pluribus inquiratur, † potest ab vno, si quid innouatum est, via attentatorum reuocari, Bart.l.sepulchri. ff.de sepulchro viol. Ruin. consi.84.vol. 4.habet enim in hoc locũ præuẽtio.

22 Deserta. Attentata post desertionem † reuocantur per viam iniustitiæ, Rot tit.de appell.decis.1. Dec.l.1.C.de bon.poss.sec.tab.

23 Executio sententiæ † reuocari potest, per uiam attentati, Bal.cõs.330.vol.3.Gemi.cõs.24.Neuiz.

consi.

consi.70.Item post pronunciatum de exequendo, nihil est innouandum: & si fuerit innouatum, reuocatur, Dec.consil.97.

24 Exceptio. Attentata deduci † possunt per modum exceptionis ad impediendam executionem alicuius sententiæ, Franc. cap. dilecti, nume. 9. de appellat.

25 Expensæ taxantur in materia † attentatorum, quæ fiunt in causa, Manfr.concl. 82. Ampl. procedere etiam ante sententiam in principali negocio, ferendam, Rot.decis. 99. si tamen fiat taxatio pendente termino appellationis a condemnatione expensarum reuocantur per viam attentati, Rota decis.46.de re iud.

26 Extraiudicialis appellatio † facit, vt si quid innouetur, reuocetur remedio attentatorum. Card. c.dilecti, de appell. Manfr.concl.195.

27 Factum. Si quis † adierit iudicem, habens auctoritatē prosequendi ius suū de facto si quid pendēte lite innouauerit, reuocat remedio attētatorū via.n.quā elegisti, tibi pareat, Ruin.cōs.57.vol.4.

28 Fatalia non currunt † pendēte causa attētatorū Rot.decis.448.de appellat. Franc.c.ex ratione, de appellat. Gomes.Reg.de annali poss.q.14.

29 Fructus attentaus restituere, † cogitur etiam proprijs expensis. Bald.c.bonæ, de appellat. Ruin. consi.75.volu.5.

30 Gratia Apostolica † non potest exequi, donec causa litis non finiatur, not.c.si hi, vt lite pend.6. Rota decis.588. de concess.præb.

31 Grauamine probato † post appellationē extraiudicialem, attentata ueniunt reuocanda, Rota decis.344.de appellat.

32 Inhibitio facta iudici † delegato per iudicem delegatum, reuocari potest remedio attentatorū, Manfred.concl.28.Rota decis. 569. Aegid.decis. 623.Maranta de ordine iud. 6.par.tit.de appellat.

33 Instrumenti falsitatis † exceptio appellationi prodest contra petentem reuocari attentata, Aegid.decis.217.

34 Iniustitiam † facit, qui non reuocat attentata, quando debet, Franc.c.consuluit, nu. 8. de appellat. Afflict.decis.98. Manfr.concl.91.

35 Interlocutoria. † Attentatorum reuocatio fit etiam post appellationem interpositā ab interlocutoria, not.Doct.c.nō solū, de appellat.6.Aegid. decis.623.cum similib. Maranta de ordine iud.6. par.de appell.nu.131.Guid.decis.20.

36 Intimatio † executorialiū nisi fiat, dicitur quodammodo attentare, Fel. c.ad probandum, de re iud.not.c.si beneficia, de præb. 6. Gomes. reg.de anna.quæst.44.

37 Iudex adiunctus si datur, † isto casu consideratur materia attentatorum, Staphil. tract.de commiss.lit.iust.vers.dantur, Item iudex potest prohibere subditis suis, ne coram alio in sui præiudicium litigent, not.c.transmissa, de elect.etsi contra fiat, reuocatur remedio attentatorum.

38 Iustificata licet † non fuerit appellatio, ueniunt reuocanda attentata, Oldr. consi. 198. Dec.l.1.C. de bon.poss.sec.tabul.

39 Libellus generalis, & † incertus procedit in materia attentatorum, Abb.c.consuluit, il 2.de appell.Ripa.l.edita, nu.24.C.de edendo. Oldr.cōsi. 206.Rota decis.305.

40 Lite mota † super canone reintegrande, nihil peti potest, Ruin.cōsi.101. lib. 5.nam non solum reuocantur innouata post appellationem sed etiā post litem motam, Rota decis.27.de appell.in nouis, Doct.c.ex.insinuatione, de procur.Franc.c.dilecto, de appellat. Angel.l.si sic ff.de l.t.Soc.consi. 199.col.fin.vol.2.

41 Mortuo reo, si alius † subrogetur, actor non potest obtentis executorialibus tali subrogato non citato accipere possessionem, Decis. 429. de rest. spol.cum similib.

42 Motu etiam proprio parte nō † instante, qui a in eius cōtemptum innouatum fuit, reuocare potest Rot.decis.433. vt lit.pend.

43 Necessitas cum iudici † præponitur, reuocantur attentata, Doct.l.sæpe.C.de pignor.l.1.C quo modo, & quando index, l.sæpe, de offic.præsid.

44 Nullitatis iudex † reuocat attentata, Franc.c.dilecti, de appell. Alex.consi.2.volu.2.Manfr.cōs.8. Item per viam nullitatis attentatorum reuocari possunt, licet sit renunciatum appellationi, Aegid.concl.670.& concl.624. Item nullitas proponi potest cum remedio attentatorum, Innoc.c.dilecti, de appell. Bald.l.edita. C.de eden.

45 Nunciatio. In nunciatione noui † operis ueniunt reuocanda attentata, not.Doct.vbi Abb.cap.1.de nou.oper.nunciat.

46 Officium iudicis † est reuocare attentata etiam parte non petente, Rom. consi.14.Rot. tit. vt lite pend.decis.6.& decis.14.de rest. spol. Cassad.decis.3.eod.tit.Ampl.etiam post cōclusum in causa, Doct.c.bonæ, de appellat. Item not. quod si duo litigant super aliquo officio, neuter ipsorum exercere debet lite pendente, Boer.Decis.150.

47 Pendentia litis † super nullitate, operatur remedium attentatorum, Inno.c.ex insinuatione, de appel.c.dilecto, il 3.eod.tit.

48 Penitus sunt reuocanda † attentata, alioquin nulliter agitur, Doct.com.c.non solum, de appell. Quod idem est in spolio, not.Doct.com.l.naturaliter, §.nihil commune. ff. de acquir.possess.

49 Petitorij litis pendentia † facit, vt innouatum reuocari debeat, Ias.l.naturaliter, §.nihil commune nu.131.ff.de acq.poss.

50 Possessione † priuari non debet quis pendente appellatione, Dec.c.teneamur, de appellat.

51 Probare innouatū † sufficit, licet nō probet de possessione, Rota.tit.de appel.decis.99.in antiquis

52 Procuratoris † mandatum si fuerit nullum, nō causat attētatorum remedium, Ruin.consi.8.vol. 4.quia ibi nullum est litigium.

53 Recusatio. Post iudicis † recusationem locum habet remedium attentatorum, Doct.ibi.Cardin. Rubr.de appel.Manfr.concl.191. Alex. l.quia, ff. ad Trebell.Ias.l.non nouam, C.de iud.Ruin.cosi. 6.vol.4.Boer.decis.238.Rota.decis.38.de concess. præb.decis.5.de dolo, & contum.

54 Remedium ordinarium † appellationis licet non intentetur, attamen reuocātur attentata, Ab. c.ex parte de resc. c.dilecti, de except.

55 Renunciatum quamuis † sit appellationi, reuocantur

cantur tamen attentata per viam nullitatis, Aegi. decis.670.not.c.non solum,de appella.6. Bald.l. praescriptione, C.si contra ius,vel util.publ. Dec. c.cum teneamur,col.1.de appell.

56 Res iudicata reuocari † potest per viam attentati.Franc.c.tua,nu.18.de appel. dnmmodo non sit facta executio, Gomes.tit.de anna.q.44.

57 Restitutionis in integrum causa † pendens nō excludit remedium reuocandi attentata, no.c. sci scitata,de rest.in integ.Sal.l. unica.C.ne liceat ter tio prouo.Benintend.decis.85.Aegid.deci. 217.

58 Reuocatio attentatorum † fieri debet penitus ante omnia, etiam vsque ad conclusionem in causa, Afflict.decisio.352.

59 Semper sunt † reuocanda attentata. Doc.com. c.non solum,de appell.exceptis quibusdam casibus,de quibus paulò post dicemus.

60 Sententia dependens † à sententia attentata, reuocatur per viam attentati . Manfred. conclus. 132.Item sententia lata post appellationem non potest confirmari per iudicem, cui commissum fuit negociū principale,Aegid. concl.53.cū simil.

61 Spolio facto † post appellationem iudex reuocare poterit attentata, Doct.com.c.ao sit, de app. am pl.pluribus modis,vt per Doct. com.l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acqui.poss. Item spolians lite pendente est magis odibilis,quàm alius spoliator, Rip.d.§.nihil commune.num. 67.

62 Successor † tertius in rem alienatam habet remedium attentatorum.Franc.c.cum teneamur.c. bonae,de appell. Ampli. in successione beneficij, quia recipitur in eodem statu litis, in quo erat au thor.Rot.decis.3.ut lite penden.

63 Supplicare non licet † lite, vel appellatione pendente.Ias.rubr.C.ut lite penden.

64 Superiorem † postulans vt appellare,Dec.c.dilecti,de appell. Vnde innouata medio tpe, reuocantur remedio attentatorū,Ias.l.1.C. nt lit. pen.

65 Tempus ad † appellandum concessum perinde est,ac si appellatum fuisset medio tempore, not. Doct.c.non solum.de appellat.

66 Terminum ad † appellandum petere, & appel late, paria sunt.Manf.concl.120.Rot. decis. 105.

67 Tertius habens † causam à patre litigante, vti potest remedio attentatorum.Monach.c. cupientes,de elect.6.gl.c.non solum, de appell. 6. Franc. c.bonae,col.3.de appellat. Afflict.decis.354.Rot. decis.2.de appell.Dec.d.c.bonae,Doct.o.d. c.cum teneamur,de appellat.

68 Titulum † suae possessionis colorare quis non tenetur, etiam si essemus in beneficialibus, decisi. 14.de restit.spol.& hae sunt ampliationes. Veniamus modò ad limitationes.

1

43 Alimentorū † causa non fit reuocatio attentatorum, Afflict. decis. 152. Manfr. concl. 157. † io his enim, quae allatura essent periculum propter moram suam, non reuocantur per modum attentati,cum non recipiant dilationem.

2 Appellans. Ea quae † fiūt in fauorem appellantis,non reuocantur remedio attentatorum,c.cum teneamur,de appell. Dec.l.1. C. de bon. poss. sec. tabu. Item not.quòd quando non est appellatum per habentem potestatem appellandi, non reuocantur per viam attentati.

3 Apostoli. † Pendente termino ad dādos apostolos, si iudex procedit non reuocatur factum,deci. 128.de appell.Franc.c.personas,de appel. cum si.

4 Articulus diuersus à † negocio principali, non suspenditur per modum attentati.Rot.deci.385. de appell.Dec.c.bonae,de appel.c.super eo, eod.

5 Attentata † omnia non reuocantur, sed tātum ea,quae sunt in praeiudicium appellantis. Dec. c. solitudinem, col.1.de appell.quod procedit tam in iudiciali,quàm extraiudiciali.

6 Beneficium † confirmari potest, vsq; ad conclusionem in causa, Boer.decis.206. Item in beneficialibus, qn constat de non iure petentis non reuocantur attentata, Rota decis.348.de restitu. spoli. Item impetratio facta beneficij vacantis lite pendente valet, & non reuocatur si neutri ius quaesitum fuerit,Aegid.decis.219.

7 Causa principalis † separata in aliquo articulo, facit ut in eo attentata non reuocentur, Docto.c. 1.de appella.Dec.l.1.C.de bon.poss.sec. tabu.nisi fuisset inhibitio sequuta,Rot.deci.197. de appel. Item not.quòd attentata non reuocantur, nisi prę cedente causae cogn.Marā. de ord.iu.p.6.nu. 392.

8 Conclusa causa † non reuocantur attentata, Rota decis.57.ut lite pend.Afflict. dec. 352. Vital.in claus. nil nou. nu. 6. ut intelligatur inclusiuè,non autem exclusiuè,Rom.sing.14. Rota.decisio.518.vt lite penden.

9 Confirmatio † attentatorum facta per Papam, facit vt ipsa reuocari nō debeāt, Soc.cōs.46. vol.j.

10 Connexa † ubi non sunt inseparabilia,faciunt attentata non reuocari,Boer.decis.73.

11 Conscientiae † alicuius, quando fuit aliquid commissum, licet appelletur, non habet locum remedium attentatorum,Bellamera decis. 18.Feli.c.super his,de accus.Corn,consi.388. vol.3.

12 Cōsensus partium † ubi interuenit innouatione non reuocatur remedio attentatorum, Doct.c. constitutus.vbi Abb.nu.11.Vital.in claus. in l.nō ua re,nu.15.Manfr.cōcl.118.Rom.rub. de arbit.

13 Criminalis causa non habet † attentata praesertim in confesso,& cōuicto.Fran.c. non solum, de appella. attentata enim contra condemnatum de crimine non reuocantur.Vital.d.claus.nil noui. Maran.de ord.iud.par.6.nu.178. cum simil.

14 Decretum Principis † facit cessare remedium attentatorum.Ruin.cons.76.vol.5. Vnde si dicat, non obstante inhibitione, intelligitur de dum de futura,sed etiam de praeterita.

15 Deserta appellatio † quoties fuerit,attentata re uocari non debent, dummodo constet de desertione,no.c.licet,de sent.exc.6.Franc.c.saepe,num. 30.de appel.Ber.q.200.Doct.l.furti.ff.de his, qui not.infam.Rota deci.464.de appell.

16 Effectus suspensiuus, † vbi nō habetur per appellationem,Maranta,de ord. iud.par.6.nu.388.

17 Exceptionis nia.Si † deducātur attentata, non impediunt executionem trium conformiū. Abb. consi.97.volu.1.Manfr.concl.98.

18 Excommunicatio. Appellatio † à sententia excommunicationis non inducit attentata reuo-

 caoda,

canda, Abb.capit.Paſtoralis,de ſent.excom.Maranta de ord. iud.par.6.nu. 167.Manfr.concl.66. Rota deciſi.367.de appell.Fel.c.quo ad conſultationem,de re iud. Doct.c.qua fronte,de appellat.

19 Executio quando trahitur cum † ſententia, tūc innouata poſt appellationem non reuocantur, not.l.ab executione, de appellat. Rota deciſi. 36. de proc. ſicut non reuocantur attentata poſt appellationem ab executione, Gemin. c.non ſolum, il 2.de appell.niſi ſit appellatum ab exceſſu.Manf. concl.99. Item idem eſt, ſi appelletur poſt tres ſententias, Alexand. l.4.§. condemnatum, nu.14.ff. de re iudic. Item nota, quòd dictum.l.ab executione, non procedit, quando fuiſſet inhibitum, Ruin.conſi.80.vol.5.

20 Expenſæ taxari poſſunt pendente † appellatione, Lapus alleg.72.dixi ſuper. in prox.reg.

21 Extraiudicialis appellatio non inducit † attentata, Rota deciſi. 38.de appell. Cardin. rubr. de appell. Bart.l.fin.de appell. recip. Bald. l. 1.C. de arbitr.Manſr. concl.163.

22 Facilitati cauſæ, quæ † tendunt, non reuocantur remedio attentatorum, Doct. com.c. cum teneamur, de appell.

23 Friuola appellatio non facit † reuocari attentata, Maranta de ord.iud.par.6.nume.171.Manfr. concl.70.Fel.c.quo ad, num.38. de re iudic.

24 Fructus laborator, ſi dixerit nolle † conſignare, niſi vincenti cum ſatiſdatione, non reuocatur hoc factum remedio attentatorum, Bald. l. Lucius, ff.famil.erciſc.Boer. deciſi.106.ſimile de fructibus, inquit Manfr.concl.27.

25 Fuga vbi timetur, poteſt innouari † abſque metu attentatorum, Ang. l. nemo, C. de exact. trib. lib. 10. hoc idem cum de dilapidatione timetur, Spec. §. nouiſſimè, in tit. de appell.Suſpectus de fuga in caſu iſto, in terminis habetur per Maran. de ord.iud.par.6.nu. 166.

26 Futurum grauamen ſi erit † cauſa appellationis, non erit cauſa reuocationis attentatorum, Doct. c. cum dilecto, c.cum ceſſante, de appellat. Fel.c.ſignificante,col.4.de teſtib.

27 Gratia ſi neutri impetrari poteſt lite † pendente abſque metu attentatorum, Gomeſ. de impetr. benef. vac. per obit. famil. in princ. q.8. & q.10. Rota deciſi.270.Gomeſ. de anna.poſſ.q.28.Fel.c. in noſtra,col.15.de reſcr.

28 Grauamen ſi expreſsè reuocatur, † non inducit remedium attentatorum, Veſtr. in ſua praxi, tit.de attentatis, Rota deciſ.389.Manfred.concl. 88. Felin.c.conſuluit,de appell. Alex. l. ſi ſic, de leg. 1.Doct.l.qui ratione,§. Seia.ff.de verb.oblig.

29 Inhibitio. Attentata poſt inhibitionem, † vbi conſtat de nullitate appellationis, non ſunt reuocanda, c.non ſolum, de appellat. Aegid.cōcl.239. Item ſi poſt concluſum in cauſa fuerit, non poterit inhibitio fieri, Rota deciſi.674.de appell.

30 Inſtantia. Quæcunque fieri poterant † in prima inſtantia lite pendente, ſi fiant in ſecunda inſtantia, non reuocantur remedio attentatorum, not.l. poſtquam. §. Imperator.ff.vt leg.nom.cau.Bart.l. furti.§.1.ff.de his, qui not.infam.Alc.conſi.407.

31 Interdictum factum à delegato † de non celebrando, non reuocatur per viam attentati, Bald. l.fin. C. ſi à non comp. iud. Manfred.concl.144. Fel.c. inter cætera, de re iudic. c. dilecto, c. cum ceſſante, de appell.

32 Interlocutoria. Si appellatur † ab interlocutoria, Iudex ante inhibitionem poteſt procedere in cauſa, not. c.1.de dolo, & contum.6.vbi Doct.c.ſi à iudice, de appellat. 6.Manfr.conclu.105.Vital. in clauſula, nil nou.nu. 9.Si verò reuocanda ſunt, non reuocantur ante omnia, ſed poſt iuſtificatam cauſam appellationis, d.c.non ſolum.Socin.conſi. 49. volu.1.dummodo non ſit facienda poſt inhibitionem, pro qua ſemper præſumitur, vel iudex à quo non admiſerit appellationem, ſi, & inquantum: quia videtur abdicaſſe à ſe omnem iuriſdictionem, donec cognoſcatur, an appellatio fuerit admittenda, nec ne. Felin. c. cum contingat, de offic. iud.deleg.deciſ.1.Bonon.conc.Corn.conſi. 313.vol.3.Manfr.concl.303.

34 Iudex laicus ſi protulit ſententiam, † à qua fuerit appellatum ad iudicem eccleſiaſticum, non debent reuocari attentata, not. c. ſi duobus, de appell. niſi eſſet contraria conſuetudo, ſeu in caſu negligentiæ laici. Hoc idem eſt, quando appellatio interpoſita fuit coram alio iudice, quam coram iudice à quo, Cardin. Ale.c.vt debitus,col.6. de appell. niſi copia iudicis à quo, non potuiſſet haberi, c.appellatio, de appell.6.

35 Iuramentum in litem reuocari † non poteſt per viam attentati, nam appellatio non impedit dilationem iuramenti, not. l.generaliter, de reb. cred. ſecus eſt ſtante inhibitione, & auocatione, Manfred.concl.52.

35 Iuriſdictionis ſuſpenſio vbi non datur, † non debent reuocari attentata, Franc. c. paſtoralis, de appell.Maranta de ord.iud.par.9.nu.105.Didac. Pract.q.c.23.Manfred.conclu.118.

36 Ius commune cum eſt in contrarium, † non debent reuocari attentata, Rota deciſi.234.de appell. Abb.c.1.de appellat.Dec.c.bonæ, eod.tit.Ripa.§.nihil commune, nu.78.item hoc idem, quando quis continuat in ius ſuum, Rota deciſi.44.de appell.Pariſ.conclu.108.vol.1.

37 Legitimatio perſonarum fieri poteſt † in iudicio attentatorum, Manfred. in tractat. de attent. conclu. 226.

38 Legis finalis.C.de ed.diu. Adr.toll.non † reuocantur attentata, nec in interdicto, quorum bonorum. Innoc.c. paſtoralis, nu. 3. de offic.deleg. Bal.l.quiſquis.C.quor.appel.nō reci.in iſtis enim poſſeſſorijs non appellatur, l. C. ſi de mom. poſſ. l.1.C.quorum bonorū, l. 1.C.de bon.poſſ.ſec.tab.

39 Licitum vbicunque attentatur, † non reuocatur, Mon.c.cupientes, §.de viginti, nume.135.de elect.Manfr.concl.26. & 53.

40 Litis Pendentia vbi non eſt inducta, † nō poſſunt reuocari attentata, Afflict. deciſi. 366.Rota deciſ.510.de ſeq.poſſ.Archid.c.non ſolū, de appel.

41 Matrimonij fauore attentata non † reuocantur, Vital.in clauſ. nil nou.nu.5.Ioan.Mon.c. cupientes, num. 135. de elect. Maranta de ord.iud. par.6.nu.165.Manſr.concl.67.

42 Metus attentatorum non adeſt, † vbi iudex igno-

ignorat esse appellatum, Franc.c.bonæ, num.42. de appellat. c.si iustus, nu.42.eod.tit.Maranta d. loco super.cit.nu.166.

43 Monachus nullo casu petere † potest restitutionẽ, si spolietur suo monasterio per Abbatẽ suum, Aegid.concl. 256.Rot.decisi.1.de restit.spoliat.

44 Negans appellatum non potest petere † reuocari attentata pendente appellatione, nisi recesserit ab illa contradictione, Fel.c.capitulum,nu.25. de rescriptis.

45 Negociorum gestor si fuerit spoliatus † ante quam ratum dominus habuerit, non poterit petere reuocari attentata, Alex.l. quod in eo,col.2. de acq.poss. Corn. consi. 110. volu. 2.Dec.l.semper,num.12.ff.de reg. iur.

46 Notorium vbi est aliquid,non reuocantur † attentata, Feder.consi.101.Manfr.concl.38.Speculat.de ord.iud.par.6.nu.171.Innoc.c.constitutus, de filijs præsbyt.c. significasti, de diuort. Rota decisi.464.de appell.Afflict.decisi.98.Cassad.decisi.3.de test.spol.Bellam.decisi.101.Alciat.consi. 37.Old.consi.18.Rom.consi. 324.

47 Nulliter vbi fuerit appellatum, † etiam si fuerit inhibitũ, non debent reuocari attentata,Franc. c.dilectus, num.10.de appell.Bellam.decisi.239. Afflict.decisi.366.c.cum non solum, de appell.6. Vital.in clausula, nil. nou.num.30.Manfr.concl. 75.Franc.c.ex ratione, de appellat.nisi inhibitum esset ante quam pronunciaretur super nullitate, Vital.d.loco,nume.4.Item nota, quod causa nullitatis ante reuocationem attentatorum reuocari debet, Bald.auth.quæ supplicatio.C.de prec.imper. offer. Franc.c. dilecto,de appellat.Gemin.c. non putamus, de consuet. Manfr.concl.209.

48 Par in parem non habet † imperium, ideo attentata non reuocantur,quando de vno ad alium appellatur, Manfred.consi.184.

49 Patronus si plures præsentauerit, & vnũ † post alium, si vnus appellauerit, potest nihilominus patronus alium præsentare, Abbas. c. Pastoralis, in 2.not. de iure patr. Maranta de ord, iud. par. 6.numer.169.

50 Petentis vbi non interest reuocari † attentata, non auditur,Rota decisi. 464.de appellat.

51 Pij loci fauore non reuocantur attentata, † præsertim quando sunt difficilis reuocationis, vt in sepultura, Rota decisi.853.Franc.c.dilecti,c.non solum, de appellat.Angel.§. œconomus, Auth.de sanct.episcopis.

52 Possessio præsumitur pro innouante, † nisi is, contra quem est attentatum, probaret possessionem tempore attẽtationis, Dec.consi.103.Manfr. concl.40.Item not.quod pendentia litis inter petitorium,non impedit possessorium, Cassa. decis. 9. de causa poss.& propriet. Rota decisi.417.de causa poss. & propriet. vt dicam in seq.reg.

53 Processus. Attentata, † quæ non verificatur ad processum,non reuocantur, Manfre.concl.229.

54 Renuncians appellationi † non potest petere reuocari attentata,præsertim quando principaliter veniunt cum ea,Manfr.concl. 229.

55 Rescriptum impetratum lite † pendente non potest reuocari per viam attentati, Aegid. concl. 102.& decis.662. Afflict.decis.366.Bellam. decis. 749. Mansr. concl.44.Item nota, quod vbi rescriptum sit subreptitium,quia ibi non est lis,non habent locum attentata,Rota decis.75.vt lite pend. Fel.c. ex tenore, de resct.Gomes. in Reg. de subrog. q.11.Item nota,quòd vbi rescriptum impetratum per tertium lite pendente, inter alios non dicitur attentatum quò ad litigantes,Ruin.consi. 61.numer.19.vol.2.

56 Residendi mandatum † si fuerit alicui factum, licet ipse appellet, interim potest poni substitutus, ne Ecclesia in diuinis nimium dispendium patiatur, c. prouenit, il 2.de appell. Maranta de ord.iud.par.6.num.184.

57 Re iudicata stante, non habet locum † remedium attentatorum, Rota decisi.46.de ord.cogn. in antiquis.

58 Restitui non debet ille, cui obstat † dispositio execrabilis, Gomes. in tit. de Anna. poss.q.54.& seq.Doct. l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq.poss.& dicam, Deo dante, in sequenti.

59 Reuocari debent † statim attentata, alioquin si processum fuerit ad vlteriora, debet expectari finis litis, not. c.1.de lit. cont.6.Bald.l.1.col.1.de appellat. l.chirographis,§.1.ff.de adm.tutor.Dec. l.pendente, C.de bon.poss.sec.tab.

60 Reus excipiendo in exceptione non facit † litis pendentiam, ex qua inducantur attentata. Bart.l.fundum.ff.de exc. rei iud.

61 Sentẽtię tres conformes exequi † debẽt absque metu attentatorum, Aegid.Bellamera concl.469.

62 Sequestrationis causa non debent † reuocari attentata,not.clem.1.de seq.& fruct.

63 Sindicatus. Sententia lata in sindicatu, † non suspenditur per appellationem, & per consequẽs ibi innouata non reuocantur, Par. de Puteo in tract.de sindic.in ver. Appellatio.

64 Solennitas iuris sublata tollit remedium † attentatorum, quia reducit causam ad ius Gentium quo iure stante nondum cognita erant attentata, Ias.consi.162.nu.4.Manfr.concl.221.Maranta de ordine iud.par.6.nu.179.

65 Spoliatus ante omnia non † restituitur in casu decisi. Boer. 161. vt dicam late in seq. reg. in suis limitationibus.

66 Supplicatio impetrata non inducit litis † pendentiam. Staphil. de commiss. lit. pag. 117.Item not. quod pendente lite licet supplicare pro habenda copia actorum, Ias. l.supplicare. C. vt lite pend. cum autem mentio fit litis pendentiæ, licitum est impetrare rescriptum cum clausula, non obstante, Anch.consi.16.Item not.quod lite pendente licitum est supplicare, vt detur adiunctus ordinario ratione suspicionis, dũmodo fiat mentio de statu litis, not.Doct.c.coram,de offic.deleg. Ias.d.l.supplicare,nu.3.& l.apertissimi, C.de indi. Quartò not.quod pendente causa supplicationis, nõ impeditur interim executio, Afflict.decis.341. Ias.Auth.quæ supplicatio.C.de prec imper.offer.

67 Suspicio fugæ vbi adest absque metu † attentatorum procedi potest, Ang.l.nemo.C.de exact. trib.lib.10.hoc idem vbi est suspicio dilapidationis, Spec.tit.de appellat.§.nouissimè.

68 Taxatio expenſarum † facta pendente appellatione, nō reuocatur remedio attētatorū, Pap.in tract.de appell,q.116.num.28,Manfr.concl.119.

69 Tertio inuouante † non reuocatur factum per viam attentati, prelertim quando tertius non habuit cauſam ab attentante, Maranta, de ord.iud. par.6,nume,17.Manfr. concl.69,Rota deciſ.58, Afflict,deciſ.354, nu, 21, Doct.c,cum teneamur, de appell.Maranta d,loco, nu.163. Manfr.concl, 95.& concl,106,Vital, in clauſ,nil, nou.num.20, Ruin,conſi,75.vol.5.

70 Teſtamentum. † Mota lite ſuper iuribus teſtamenti, poteſt per hæredem fieri reſtitutio fideicommiſſario abſque metu attentatorum,quia nō dicitur factum hæredis,ſed teſtatoris, not,l,ita tamen,§.quoties,l,ſi patroni.§,actionis, ff,ad Trebell,vbi Doct.com.

71 Timor vbi habetur armorum † vel ſcādali, poteſt obuiari lite,ſeu appellatione pendēte abſque metu attentatorum, gl. & Hoſt, c,conſtitutus, de appell.Abb,c.ſtuduiſti,de offic,deleg,

72 Tutor vel curator † pēdente cauſa ſuſpitionis, debent ab adminiſtratione abſtinere, dummodo in eius locum aliquis ſubrogetur,not,l,eum, C.de ſuſpect.tutor.abſque metu attentatorum, Deciſ. Tholoſ.370.Afflict. deciſ. 357,Grammat, conſi, 10.Ratio autem quare attentata ſint adeo priuilegiata,quia ſiue lite, ſeu appellatione pendente,in nonans facit,& offendit ius, iudicem, & partem, Alex.conſi,99.volu.5.Didac,tract.Pract.quæſt.c. 23.nu.165.Afflict, dec.ſ,352, Item vltra adducta not. quod quando caſus reducitur ad actum illicitum,non reuocantur attentata, Nicellus tract. de concordia gl. gl.6.nu.113. hoc idem eſt in caſu, in quo prohibita eſt appellatio. Franc. c. non ſolum, de appell, Maranta de ord,iud.par. 6, nu. 172.nec poteſt fieri reuocatio attentatorum,niſi cum cauſæ cognitione,Inno,c,cum M,de conſt.& in cauſis atrocioribus,non reuocantur, vt in crimine raptus virginum, l. 1, §,ſi autem, C, de raptu virg.Et læſæ Maieſtatis, Iſern,c.1,quæ ſint regalia, Et,in crimine ſimoniæ, Fel.c.ſicut, de appel, Idem in crimine hæreſis,Angel, conſi,188,Quintò non reuocantur in mero poſſeſſorio,doct,com, l.1.C.ſi de mom,poſſ,Angel,conſi.107, Dec,cōſi, 28, Quintò non reuocantur in cauſis minimis, doct,com.c,de appellationibus,de appellatio.Sextò non reuocantur in appellatione alternatiue interpoſita,Fel,c,inter cætera, de re iud,Hoc idem, quando in appellatione non eſt expreſſa qualitas ſententiæ,not,l.3 §.1.de appell, Septimò non reuocantur,quando contra appellationem non admitteretur probatio in contrarium, Bald. l.2.C. quando fiſc, vel,priu.l.error. C.de iur.& fact.ign. Octauò non reuocantur, vbi mora periculū eſſet allatura,Card,c,qua fronte, de appellat, Iaſ.l.1.ff, de ferijs. Nonò non reuocantur, vbi ſpecialiter, non fuerit mentio facta iudicis ad quem,doct.l.1. §.ſiquis, de appellat, & hoc de iure canonico, ſecus autem de iure ciuili,l.præcipimus, C. de appel.Decimò,& vlt.non reuocantur attentata in caſu,c.quam ſit,de exc.præl, & c.licet,de pœnis, c. quam periculoſum,de vſur. Iacobus,de ſimon.c. 1.de his, quæ fiunt à maiori parte capit. c. calor, qui filij ſint legit.& c.ſi autem. de cohab.cleric.c, dilectus,de præb.& c.perſonas,de apell.& c.2.de arbit.& c.accepimus,de pac.& c dilectus,de filijs præsbyt.& c,veniens, de ſponſal. & c.ex parte,de decim.& c.fin.de conceſſ,præben. & c.accepta,de reſtit.ſpoliat.& c.cum inter, de verbor.ſignific.& c.ex literis,de tranſact.c, Michael, de fil.præsbyt. Et ex his finis imponitur regulæ præſenti.qua habetur,apellatione pendēte, nihil eſt innouādum.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus ante omnia reſtitui debet.*
2 *Spoliatus,quando ante omnia reſtituatur.*
3 *Spoliatus,quando ante omnia non reſtituatur.*
4 *Præſcribitur ſpatio triginta annorum remed. huius regulæ.*
5 *Poſſeſſio antiqua ſatis eſt doceri in hoc remed.*
6 *Remedium huius reg.datur pro re mobili.*
7 *Iudicium huius reg. eſt ſummarium.*
8 *Alleg.debet poſſid, clam, vel precario.*
9 *Libellus non eſt neceſſe, vt contineat tempus.*
10 *Fructus percepti veniunt in iſto remedio.*
11 *Infamiam non irrogat conditio huius reg.*
12 *Melioramentorum exceptio non datur pro hoc remed.*
13 *Cumulari non poteſt hoc remedium cum interdicto,vnde vi.*
14 *Laico competit hoc remed.pro re profana.*
15 *Poſſeſſione qualitercunque quis priuetur, reintegratur,niſi ex iuſta cauſa priuetur.*
16 *Emphyteuta, qui cecidit, non datur reſtitutio.*
17 *Negligentia, qui perdidit poſſeſſionem, non reſtituitur.*
18 *Remedium hoc datur contra hæredem, & contra piſtum.*

REGVLA IX.

1 SPOLIATVS † ante omnia reſtitui debet,l.ſi quis ad ſe fundū C. ad leg.iul. de vi publ. c.fin.de ord.cogn.c.conquerente, de reſtit.ſpol.ibi,prædicto clerico præfatam eccleſiam cum redditibus inde perceptis reſtituas,& c.Conc. Doct.com.l.naturaliter, §.nihil commune, ff. de acquir. poſſeſſ. Anton.Corſ,in Reg.ſpoliatus, & Ant.de Matt.d. loco,n.16.Ant,Gabr.in tract. de reſt.ſpoliat.cōcl. 1.nu,1.& ſeq.Ampl.plurib.modis,& primò.

Ampliationis.

2 Abſens † ſpoliatus poteſt reſtitui per aliquem abſque mandato,nam eo caſu quilibet poteſt admitti,not.l.1, C.ſi per vim, vel alio modo.Anton. d.loco,nume.35.

3 Aduerſarius † antequam remedium huius regulæ inchoaretur, non obſtante quod interdicto vti poſſidetis agere cœpiſſet; debebit enim ſuperſederi in interdicto retinēdę, vt per Ant.de Math. d.loco,nume,45.

Agens

3 Agens ante † omnia restitui debet, non obstante quòd spoliatus antequàm restituendæ iudiciū inchoaret, se non acturum intuitu ipsius spolij, promisisset; secus, si post inchoatum spolium pro mitteretur, Abb. c. 2. de rest. spol. Anton. d. loco, nu. 10. in par. 2. Itē ampl. etiāsi agens consentiret agi cōtra se petitorio, quia eo nō obstante pro spolio prius cōmisso reintegrādę iudicio agere poterit Ripa, d. §. nihil commune, Ant. d. loco, nume. 12.

4 Appellationis † in causa procedit hæc regula, quia non obstante quòd spoliatus in prima instantia passus sit super dominio conuenti ad effectum excludendi possessorium cognosci, nihilominus à sententia cōtra se lata si appellet, instans ante omnia (hoc est antequam super exceptionibus dominij discussis cognoscat) reintegrari audiendus est, Ant. de Butr. c. pastoralis. §. si verò; de causa poss. & propr. Capic. decis. 28. Doct. com. d. §. nihil commune, Anto. nu. 43.

5 Arbitrio † suo si quis spoliatus esset, † puta si per metum ad aliquid agendū esset inductus, ante omnia est restituendus, Doct. auth. sacramēta puber. C. si aduers. vēd. Ant. nu. 58. d. §. nihil cōmune

6 Bellū. Si † spolians spoliasset adiuuando dñm suū in bello, ante oīa restitutio facienda esset, Bal. c. 1. quib. mod. feud. amitt. Gabriel. d. loco, nu. 31.

7 Beneficium. † Ampliatur enim regula ista in beneficialibus, quia nō obstante, ꝙ spolians de intrusione, vel de nō canonica institutione excipiat, ante omnia beneficiatus ad beneficiū est restituendus, not. c. in literis, de rest. spol. Anton. nu. 24.

8 Carceratus † nulliter ante omnia est restituendus nam dicitur priuatus propria libertate, Bart. in disput. quæ incipit, Lapus. Socin. consi. 59. vol. 3. consi. 113. eod. vol. Cepolla consi. 19. Paul. l. plerique. ff. de in ius voc. Gabr. d. loco, nu. 19.

9 Clam, siue precario spoliatus † si à spoliante possideret, restituendus esset ante omnia, §. recuperandæ, de interdi. ꝙ intelligitur de precario ad tēps determinatū, secus ad beneplacitū, Ant. nu. 2.

10 Clauibus denegatis dicitur spoliatus † qui ante omnia restituendus est, not. l. clauibus, ff. de contrah. empt. Anton. d. loco, nu. 44.

11 Compensationis † exceptio etiam si spoliato obijceretur nihilominus ea non obstante restituēdus erit, Bald. l. fin. not. 4. de compens. Iason. §. in bonę fidei, Inst. de actio. Fel. c. suborta, de re iud. Gabr. de rest. spol. concl. 1. nu. 34.

12 Conditio. † Restituitur sub conditione, quando aliter de spolio non constaret, vt quādo spoliator esset contumax, & restituitur ita si & in quātū à contumace spoliatus extitisset.

13 Consilium. Si quis fuerit † expulsus à Sempronio de cōsilio Caij, sine quo ipse Sempronius nō erat facturus, pariter punitur, c. 1. de offic. deleg. si ab ipso Caio conuenitetur non posset audiri prius quam à Sempronio restituatur. Celerius enim restitutio est ad pœnam violentiæ, Abb. c ex conquestione, nu. 7. de rest. spol. Ant. nu. 60.

14 Contumacia. Si † quis fuerit spoliatus à iudice propter contumaciam, infra tempus debitum purgando contumaciam recuperat possessionem, etiam quod existens in possessione velit inconti-nenti de dominio docere, Bald. l. pen. §. fin. C. de præscr. 60. annor. Spec. in tit. de 1. & 2. decr. ver. sed pone, Gabr. nu. 30.

15 Criminis exceptione † non potest spoliatus ab agendo repelli, c. item, de rest. spol. Ripa d. §. nihil commune, nu. 55. vbi Ale. nu. 142. Soci. cōs. 12. vol. 1. Gabr. d. loco, nu. 37. Itē procedit in spoliato excipiēte contra spoliantem, à quo prius criminaliter fuerat conuentus: nam probato spolio antequam super criminali procedatur, restituendus est, not. Abb. c. 2. nu. 17. de ord. cogn. Ant. nu. 40. quo casu exceptio operatur effectum contentiuum, cuius natura est operari tantum effectum repulsiuum.

16 Depositum. Ampliatur † non obstante quòd contra agentem possessorio reintegrandæ opponeretur, quòd ab ipso spoliante rem in depositum habuisset, quòdue prius depositum consignari debuisset, Ant. de Butrio, & Abb. c. cum dilectus, de ord. cogn. Capic. decis. 167.

17 Dolus. Si spoliator restituendi † facultatem habuerit, desijsset etiam sine dolo, nam sufficit quòd semel in culpa fuerit, ex mēte Abb. c. sæpè, nu. 11. de rest. spol. Ant. d. loco, nu. 23.

18 Dominium. Procedit d. regula † etiam si in casu, in quo agenti recuperandæ dominij exceptio obstaret, not. gl. l. non ob rem, C. vnde vi, Doct. l. si quis conductionis, C. locati.

19 Dubium. Hæc regula procedit, † quamuis dubitetur an ille, qui de dominio excipit sit is, qui spoliasset, Bald. c. 1. col. 2. quib. mod. feud. amitt. l. si cum, §. in hac, ff. quod met. causa. quod intelligitur in terminis restitutionis fiendæ, secus in casu pœnæ inferendæ, Ant. d. loco, nu. 7.

20 Ecclesiæ nomine si quis esset spoliatus, † ante omnia debet etiam restitui. c. 1. de restit. spol. Item si res ecclesiæ vacantis violenter ablatæ fuerint, prælatus deinde pro ijs omnibus interdicto vti poterit, ac si ipse possidens fuisset expulsus, Innoc. c. cum super, de causa poss. & pro. Abb. c. potuit, loc. Anton. num. 53.

21 Factū. Procedit etiā reg. ista ad † casum, in quo validam, & iustam sententiam quis obtinuisset, nihilominus de facto, & resistente possessore possessionē adipiscatur, Doct. com. l. iuste possidet. ff. de acq. poss. eiectus enim ante omnia restitui debet, etiam si eijciens tanquā exequutor sententiæ suæ potestatē ingrediendi propria authoritate habuisset, Bart. l. creditores, C. de pignor. Bald. auth. omnino, C. ne vxor pro mar. Anto. num. 18. Item ampl. etiam si non ipse spoliatus extitisset, sed facto illius, per quem possidebat, puta colonū, seruum, siue procuratorem, quorum quis alteri, seu extraneo possessionem contulisset, not. l. fin. C. de acq. poss. Bellam. decis. 104. Ant. d. loco, nu. 28.

22 Feriarum, messium, & vindemiarum † exceptio non obstat quo minus non procedat hæc regula, nam etiam tali tempore restitui debet, not. c. fin. de iud. Feder. consi. 139. gl. clem. 1. de offic. deleg. Spec. §. 2. de fer. in contrarium est tamen com. opin. vt per Ant. de Butri. c. fin. de iudic. dicam in seq. fall.

23 Feudo si vasallus spoliatur restituendus † erit

ante omnia, etiam ſi de titulo non doceat, Iſern. l. Imperialem. §. præterea, de prohib. feu. Capi. deciſ. 77. Afflict. deciſ. 196. Anto. nu. 33. Gabr. nu. 42.

24 Fructus. Procedit reg. hęc nedum † quo ad rem ipſam, ſed etiam quo ad fructus eiuſdem, quod extenditur ad expenſas, & damna paſſa, & intereſſe, occaſione ſpolij, Abb. c. accedens, el 2, vt lite non cont. Ampl. etiam ad omnes vtilitates amiſſas, Spec. in tit. de reconu. §. nunc, nu. 4. & ad fructus veriſimiliter percipiendos, Ant. nu. 4.

25 Fur, & prædo reſtitui † debent ad conſequendam poſſeſſionem, Bar. l. itaque. ff. de furt. Abb. c. in literis, de reſt. ſpoliat. Gabr. nu. 5.

26 Hæres ante omnia † reſtitui debet, Caſſan. cóſ. 7. nu. 52. nam licèt interdictum ſit odioſum, tamen ad hæredes tranſit, l. 3, cum gl. ff. de vi, & vi arm. gl. cap. ſignificauerunt, de teſtib. Quod dictum procedit in rebus ſpolij, quæ ad ipſos hæredes ſpoliãtis perueniſſent, vel dolo feciſſent, quominus peruenirent, Bal. cóſ. 331. vol. 3. Ant. nu. 40.

27 Honore ſuo ſpoliatus ante † omnia reſtitui, debet, c. notum, 2. q. 1. Ant. d. loco, num, 57. vt dicam latius inferius, in ver. infamia.

28 Ignorantia. Ampl. procedere, etiam † ſi ignoretur quis fuerit ſpoliãs, Add. ad Bal. c. 1. quib. mod. feud. amitt. Bertach. in ver. ſpoliatus, Gabr. nu. 32.

29 Infamia alicui † irrogata propter delictum, ſi quis de innocẽtia doceret, ante omnia ad famam reſtituetur, c. ſuper cauſa. 2. q. 1. Spec. §. quoniam, tit. de pet. & poſſ. dummodo ſe purgauerit ante omnia; idem eſt de Clerico ſuſpenſo, qui reſtituitur, ne ex eius clebratione ſcandalum animarum immineat, c. præsbyter, 2. q. 5. c. accuſatum. c. tanta, de Simon. c. decernimus, 3. q. 9. Ant. d. loco, nu. 47. dixi ſuper. nu. 27.

30 Intereſſe quod paſſus † eſt ſpoliatus ob ſpolium, venit reſtituendum cum principali, Pariſ. conſi. 195. nu. 4. volum. 3. Gabr. d. loco, num. 13. dixi ſuper nu. 24.

31 Iudex, à cuius carceribus † reus aufugit, debet tanquam ſpoliatus reſtitui, Bert. conſi. 182. vol. 1. Item not. quod hæc reg. procedit etiam in ſpoliato à iudice, tanquã à priuata perſona, Abb. Fel. & Doct. com. c. dilectus, de reſcr. Doct. c. cum cauſa, de offic. deleg. Addit. ad deciſ. Thol. 490. dixi latius in ſuper. reg.

32 Iurium incorporalium cauſa competit † remedium reſtitutionis in integrum, gl. c. cum inter, de except. c. nullus, 2. q. 2. Doct. com. cap. querelam, de elect. Rota deciſ. 6. Cald. conſi. 95. nu. 20. Dec. conſi. 136. Iaſ. conſi. 172. volum. 4. Ripa c. cum eccleſia, num. 101. de cauſa & poſſ. & propr. Fel. c. conqueſtus, de foro compet.

33 Iuriſdictione ſpoliatus † ante omnia reſtituitur. vis enim quædam eſt, vbi à dignitate (cuius intuitu ſibi iuriſdictio competebat) excluditur, Innoc. c. literis, de reſt. ſpol. Ant. d. loco, nu. 54.

34 Libera res reſtituenda † eſt, hoc eſt in gradu, quo tempore ſpolij eſſe reperiebatur, Doct. c. Piſanis, de reſt. ſpol. Aot. d. loco, nu. 5.

35 Libertate ſua ſi quis ſpoliatus fuerit, eſt † ante omnia ipſe reſtituendus, Bart. l. 2. §. fin. ff. de cuſt. reo. Lapus in diſput. iniuſte carceratus, Ale. l. legata, ff. de adim. leg. Fel. c. cum dilectus, de reſcr. vt quando quis indebitè incarceratur, quo caſu vim pati dicitur, Doct. l. plerique, ff. de in ius voc. & dicitur vi ſpoliatus libertate, Bart. leg. 1. ff. de liber. hom. Cepolla conſil. 19. glo. & Doctor. c. cum inter, de except.

36 Mandans. Procedit rég. hæc † etiam in eo, qui ſpolium fieri mandauit, vel ſuo nomine factum ratum babuiſſet, nam tunc contra ipſum reſtitutio datur ante omnia, c. cũ veniſſent, de reſt. ſpol. quod etiam procedit, ſi debitor ſoluat alicui tanquam recipienti de mandato tuo, vel ſciat ſic tibi nomine ſuo ſolui, puta penſionem: nam ſi poſtmodum penſionem ſoluere denegauit is, qui recipiebat (cum in quaſi poſſeſſione exigendi ſit) ante omnia reſtituetur, Rot. deciſ. 25. de reſt. ſpol. in antiq. Ant. d. loco, nu. 25.

37 Minima etiam pars rei reſtitui debet, † vt locum verè habeat hæc regula, gl. & Doct. c. conquerente, de reſt. ſpol. ver. integre, Iaſ. conſi. 164. vol. 4. Abb. c. accedens, vt lite non cont. Curt. Iun. conſ. 42. Abb. c. venerabilis, de offic. deleg. Arch. c. cum eccleſiaſticæ. 1. q. 2. Add. ad deciſ. Tholoſ. deciſ. 60. Socin. conſi. 12. vol. 1. Iaſ. l. ſancimus, C. de iud. Curt. conſi. 4. Tiraq. de retr. lign. §. 4. gl. 1. nu. 23. Procedit hoc dictum in reſtitutione, quæ petitur ab ipſo ſpoliatore: ſed quando alius ageret, & alius eſſet ſpoliator, & cauſa eſſet criminalis, tunc ſatis eſt, vt fiat reſtitutio maioris partis bonorum, in quibus quis iam fuerat ſpoliatus, Doct. c. frequens, de reſt. ſpoliat. 6. Soc. conſi. 12. vol. 2. Gabr. nu. 11. d. loco citato.

38 Mobili re ſi quis ſpoliatus † eſſet, etiam ſi ſpoliator non ſit dominus, ſed tantum poſſeſſor, reſtitui debet, Innoc. c. ſæpe, de reſt. ſpol. Doct. com. l. inciuilem, C. de furt. l. fin. §. ſed cum, eod. tit. Bart. l. rem, quæ nobis. ff. de acqui. poſſ. Iaſ. conſil. 170. volumin. 2. Ripa c. cum eccleſia, numer. 101. de cauſa poſſ. & propt. Ant. Gabr. d. loco, num. 25. Ant. de Matt. d. loco, num. 9.

39 Monachus, qui pendente inquiſitione † contra ſuum Abbatem, quem ipſe Monachus proſequebatur, ab eodem Abbate ſi ſpoliaretur, quamuis eſſet amouibilis ad nutum Abbatis, tamen reſtituetur, not. l. ſi quis conductoris. C. loc. Innoc. c. olim, ver. reſtitutus, de accuſat. Bellam. deciſi. 251. Ant. num. 27.

40 Mulieres, & aliæ ſimplices perſonæ, † quæ quamuis non violenter eiectæ de poſſeſſ. fuiſſent, ſi tamen dolo circumductæ eam tradidiſſent, ante omnia reſtituendæ eſſent, quia doloſa perſuaſio pluſquam violenta coactio eſt, not. l. vnica. C. de rap. vir. Ant. d. loco, nu. 52.

41 Naturaliter poſſidens † nedum reſtitui debet, ſed etiam ciuiliter, quia ſpoliatus ciuili poſſeſſione, reſtitui debet. Doct. com. l. clam. §. qui ad nundinas. ff. de acq. poſſ. l. 1. §. ſiue. ff. de vi, & vi arm. quando ſcilicet corporalis extrinſecus actus poſt animũ adipiſcendi interceſſit, Ant. d. loco, nu. 61.

42 Nomen. Procedit itẽ hæc † reg. præſens, quamuis nõ ſuo nomine, ſed alterius (pro quo de rato ꝓmittat) qs vellet ante oĩa reintegrari, not. Dec. l. 1. C. ſi per vim, Ant. nu. 25. not. l. 1. §. deieciſſe,

ff. de

ff. de vi, & vi arm. Abb.c.1.de rest.spol.Iaſ.conſi. 160.vol.2.Paul. conſi.262.Ripa d.§. nihil commune,nu.51.Gabr.num.28.

43 Nudus detentor, qui lite † pendente ſpoliatus fuerit, ante omnia reſtituendus erit, not.c.dilecti, de maior. & obed. Secus vbi lis non pendeat. Ant. numer.22.

44 Nullitatis exceptio non obſtat, † quominus quis reſtitui debeat, not.c.fin.de ord.cogn.c.literis de reſt.ſpoliat. Ant.nu.59.

45 Nummus. Quis debet † vſq; ad nūmum reſtitui, not.c.Piſanis, c.conquerente, de reſt. ſpol.Iaſ. l.qui rem,nu.15.C.de ſacroſan.eccl. Ant.nu.49.

46 Officium. Ex officio † quandoque, & nō petente parte, expeditur actio ſpolij, quando eſt inter miſerabiles perſonas, quas iudex ex mero officio ante omnia reſtitui faciet, vt toto tit.C.quādo Imperator inter pupillum, Doc.c.ſolitæ, de maior.& obed. Angel. tractat. Maleſ.ver.hæc eſt quædam, Ant.numer.50.

47 Parochiani ſpoliati à Parochiano † ſacramentis, poſſunt agere ſpolio, atque excipere de ſpoliatione. Fel.c.de Simon.Gabr.d.loco, nu.41.& ſeq.

48 Perempta re, † ad quam reſtitui petitur, proceditur ad eiuſdem rei æſtimationem, non obſtante compenſatione cuiusvis liquidæ quantitatis, not. l.fin. C.de compenſ.Spec.de accuſ.ver.ſed quid, col.8.Ant.num.3.

49 Petitorium. Ampl. vt quamuis † in petitorio contra poſſeſſorem ſententia lata ſit ab ea appellatum, ſi appellatione pendente ſpolians ſpolietur, ante omnia etiam per viam attētatorum reſtituendus erit not. c. ex parte, c.bonæ, de appell.Ruin. conſi.76.vol.5.Anton.nu.39.

50 Prædo ſpoliatus † etiam reſtitui debet, not.c. in litteris, de reſt. ſpol.l.colonus, l.cum fundum, ff. de vi, & vi arm. Bal.l. manifeſtè, C.de furt. Iaſ. conſi. 162. vol.4.Ripa.l.naturaliter, §.nihil commune. nu.47.ff.de acq.poſſ.not.Gabr.nu.7.

51 Præſcriptione quauis † longiſſima non obſtante, procedit regula hæc, quia quando res ipſa violenter poſſidetur, ſui natura impræſcriptibilis eſt, §. furtiuæ, Inſt. de vſuc. c. poſſeſſor, de reg.iur.6. Abb.c. cum ex officio, de vſucap. Caſſad.de reſt. ſpol.deciſ.6.nu.5.Anto.nu.35.

52 Poſſeſſio, Ampl. reg.hæc ad quaſi † poſſ.Bart.l. 3.ff.de vi, & vi arm.Bellam.deciſ.466.Ant.nu.30.

53 Princeps. Ampliatur etiam hæc † reg.in caſu, in quo ſpolians per Principem confirmaretur, Doct. l.auctoritatem. C. vnde vi Iaſ.l.clam.poſſidere.§.fin. ff.de acq.poſſ. Bald.c.1.de natura feudi Fel.c.poſtulante, de reſcr.Ant.nu.19.

54 Probatum licèt ſpolium nō fuerit, † nihilominus ante omnia reſtitui debet, Inno.c.2.de in integr. reſt.Ale.cōſi.142.vol.1.Dec.cōſi.252.Ruin. conſi.51.vol.4.Item ampl.etiā ſi ſpoliatus probet ſpoliationem, ſed non probet cauſam, propter quam aſſerat cenſum, vel canonē ſibi debitū, Ang. l.fin.C.de annali exc.Alex.l.Diuus, ff.de re iudic.

55 Procurator ſi è poſſeſſione eiectus † fuerit, domino reſtitutio cōpetit.l.1.§. per procuratorem, ff.de acq.poſſ.gl.l.quod meo, ff.eod. Afflict.deciſ. 300.c.cum veniſſent, c.ex parte, de reſcr.

56 Ratificans ſpolium ſuo nomine factum, † aduerſus eum datur reſtitutio, not.l.1.§.quoties, ff. de vi, & vi arm.Paul.conſi.262.

57 Redire prohibitus ad ſuam poſſeſſionē, † propter quod ſpoliari dicitur, competit remedium huius regulæ, Bal.conſ.177.vol.3.Anch.cōſ.227. Corn.conſ.207.vol.2. Ampl.etiam ſi ſponte recedens reuerſus non admittatur, Ale.cōſi.78.vol.6.

58 Renunciās liti per prius ſi ſpoliatus † fuerit, reſtitui debet, Ant.c.3.de reſt.ſpol.Iaſ.l.naturaliter, §.nihil commune, ff.de acq.poſſ.Ale.conſi.93.nu. 4.vol.5.Rot. deciſ.1.de renunc.l.rem, quæ nobis. num.20.ff.de acquir.poſſ. Pariſ.conſi.1.num.55. volum.1.Gabr. num.24.Item ille, qui renūciauit domino ſuo in fauorem alterius, ſi à tertio ſpolietur, ante omnia reſtituendus erit: quia quamuis de iure, non tamen de facto poſſeſſionem amiſit, Innocen. c. ſuper hoc, de renunc. Caſſad.deciſ.4. de reſt.ſpol. Ant.num.34.

59 Res. Ampl. procedere nedum ad rem, † ſed etiā ad omnes alias, quæ ſub illo iure, quo mediante earundem poſſeſſionem adeptus eſt clauderentur. Ita Innoc.c.in litteris, nu.8.de reſtit.ſpoliat.

60 Sententiæ etiam nullæ exequutio † facta, ſi ab ea exequutione quis fuerit ſpoliatus, ante omnia reſtituendus erit, Doct. com.l.meminerint, C.vnde vi Abb.c. cauſa, de offic.deleg.

61 Serui eiecti, qui nomine † Domini poſſidebāt, ſi ſpoliati fuerint, ſunt reſtituendi: nam licet pro mortuis habeantur, l.quod attinet, ff.de reg.iur.tamen in recuperanda audiendi ſunt, not. l.1. C. ſi per vim, vel alio modo. Anton.nu.55.

62 Solutionem denegans, † dicitur ſpoliare, ideo contra eum reſtitutio datur, Innoce.c.cum olim, de reſtit.ſpoliat.c.ſuborta, de re iudic.Crau.conſ. 140. l. clam poſſidere, §. qui ad nundinas, ff. de acq.poſſ.Ant.num.36.

63 Statu ſuo ſpoliatus, debet quis reſtitui, † Doct. com.c.querelam, de elect. Deciſ.Neap.395.Gabr. d.loco, num.38.

64 Succeſſor ſingularis. Contra ſingularem † ſucceſſorem datur reſtitutio ſpolij, Abb. conſi. 100. volum. 1.Capi. deciſ.69. num. 33. & hoc de iure canonico, ſecus autem eſt de iure ciuili, l. cum à te.ff.de vi, & vi arm. Bald.conſi.33.vol.3.quia interdictum vnde vi, perſonale eſt, Innoc.c.ſæpe, de reſt. ſpol. quod procedit etiam ſi res tranſiret per mille manus, & ſic idem in ſucceſſore mediato, qui mala fide poſſedit.

65 Tempus. Res reſtitui debet in ſtatu, † quo ſpolij tempore reperiebatur.c.Piſanis, vbi Doc.com. de reſt.ſpoliat.Imo dicit Abb.cum gl.c.venerabili, de offic. deleg. ſpoliantem non prius audiri, quam ſi ſpoliatus per tanti temporis ſpatiū poſſederit, quanti ſpolians poſſediſſet. c. 2.c.quandiu. 3.q.2.Curt.conſi.91.Crau.conſ.40.Fallit hoc, vbi ſpolians de ipſius tempore ſatisfeciſſet intereſſe, & damnum, Anto.nu.5.Item not.quòd hæc reg. procedit ad caſum, in quo tempore cœpti poſſeſſorij recuperandæ rei è non erat. Sed iudicio pendente ſpolietur, Bell.deciſ.512.conc.cum primo dicto vltra adducta, Ripa d.§.nihil com.nu.49.eiectis, 3.q.2.gl.c.1.ead.Gabr.d.loco, nu.15.

66 Translatio. Regula hæc † procedit, quia si quis vni possessionem trãsferat, non animo, vt eidem, sed alteri possessio quæratur, & recipiens habeat animum, vt sibimet, vel alteri, non illi, acquiri debeat. Plus enim recipientis animum quàm tradentis in quærenda possess. operatur, licet in dominio secus sit, Afflict. decis. 301. Ant. nu. 46.

67 Tutor si spoliauit, † dabitur contra eum actio spolij, gl. & Doct. l. meminerint, C. vnde vi. Bart. in disput. incip. Lapus, & in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq. poss. Item econtra, tutor spoliatus sua quasi possessione gubernandi pupillum restituitur, Cass. consil. 120. Anton. Gabr. d. loco, numer. 33. & numer. 39.

68 Spoliato violentia † legali datur remediũ huius reg. Exempl. in eo, qui ab vsurario vsuras exegit, non enim vsurarius agẽs ad sortem prius audiendus est, quàm de vsuris satisfiat, quia exigens vsuras, spoliator & raptor nuncupatur, ideo vsuræ in sortem computantur, not. c. salubriter, de vsu. c. qui vsuras, 14. q. 4. Rom. sing. 46. Ant. nu. 51. Item not. hanc reg. procedere, etiam si possessio violenta fuerit per Principem confirmata, not. l. authoritate, C. vnde vi. Ias. consi. 162. volum. 4. Fel. c. postulasti, de rescr. Gabr. numer. 27. Et hæc sunt ampl. ad hanc reg. ad quam addo, quod exceptio spolij in qualibet causa opponi potest, c. frequens, de restit. spol. 6. Ampl. in rep. depositi, gl. c. cum dilectus, de ord. cogn. Secundò ampl. vt si quis conueniatur spolio, possit opponi per modum exceptionis de alio spolio cap. fin. de ord. cognit. Fallit tamen, quando causa esset notoria, Doct. c. proposuit, de appell. Secundò fallit, quando agitur ad obseruantiam iuramenti, Doct. c. cum dilectus, de ord. cognit. Tertiò fallit, quando res non reciperet dilationem, Socin. reg. 126. fall. 3. Quartò fallit in causa matr. Fel. c. 1. vt lit. non cont. Socin. Reg. 725. Quintò fallit, quando pro reb. eccl. opponeretur exceptio rerum profanarum, Doct. c. frequenti, de rest. spol. 6. Sextò fallit, quia agenti remedio attentatorum non obstat exceptio spolij, Dec. consi. 200. Septimò fallit in spoliatione facta tertio Anton. c. olim, il 2. de rest. spol. Declara hęc tamen, dummodo exceptio proponatur ante litem contestatam, Doct. com. c. 1. de rest. spol. 6. Secundò not. quod exceptio spolij facta etiam à tertio, opponi potest, in causa crimin. si fuerit omnium, vel maioris partis bonorum, not. Doct. c. frequens, de rest. spol. 6. nisi crimen esset notorium, Franc. c. proposuit, de appell. vel procedatur per viam inquisitionis. Tertiò not. quod renunciatio facta post spolium, non obstat agenti de spolio, Alex. consi. 93. nu. 4. volumin. 5. Socin. l. rem, quæ nobis, numer. 20. ff. de acq. poss. nisi sit facta in præsentia iudicis, not. c. solicite, de rest. spol. Anton. Gabr. de restit. spol. concl. 4. num. 3. & sequ. Veniamus modo ad limit. huius reg. & primo fallit.

1 Absens. † Spoliatus, qui à non malitiosè absente integrari petit, non auditur, not. c. consultationibus, de offic. deleg. Ant. nu. 48.

2 Absolutoria. Quando per sententiam † absolutoriam in petitorio constaret de non iure petentis restitutionem, spoliatus non auditur, Doct. com. l. incerti, C. de interd. Anton. c. cum dilectus, de causa poss. & propriet. Gozad. consil. 50.

3 Actor spoliatus, † dum proponit petitorium, ius omne suum deducere videtur, not. l. si quis in tantum, C. vnde vi. l. an eandem, §. actiones, ff. de exec. rei iud. Item actor nõ restituitur, si simul ageret petitorio, & possessorio, tunc si reus de suo dominio excipiat, non restituitur actor, gl. & Doct. c. solicite, de restit. spol. Itẽ not. quod quando pro recuperanda possessione (quæ tempore, quo fuit occupata ab ipso reo, vacabat) ageretur, gl. & Doct. com. l. fin. C. vnde vi, Ang. l. 2. C. de ed. diu. Adr. tollen. Item fallit, quando spolians conueniretur per actionem furti, not. l. rem, quæ nobis, ff. de acquir. possess.

4 Administratione spoliatus propter † probatam dilapidationem, non restituitur not. c. licèt, §. quia de sim. & hoc ratione criminis commissi.

5 Administratorio nomine si quis ageret † reintegrandæ, puta prælatus ecclesiæ nomine, tutor pupilli: non enim prius tunc restituentur, quam si titulum, hoc est se esse tales, ostendissent. Socin. l. rem, quæ nobis, ff. de acq. poss. Doct. com. d. §. nihil commune, vbi Anto. nu. 48. fall. 15.

6 Annexam causam habens † proprietatis possessorium tunc non restituitur, Doct. comm. d. §. nihil commune per. l. 2. §. quædam, ff. de interd. Paris. consi. 98. vol. 2.

7 Apparens de dominio † per sententiam absolutoriam latam in fauorem rei in petitorio iudicio non restituitur, Anton. Cors. reg. spoliatus, in fall. 18. arg. c. cum teneamur, de appellat.

8 Apprehendenti possessionem rei vacantis † opponi potest exceptio dominij. gl. l. fin. C. vnde vi, Dec consi. 191. Gabr. nu. 147.

9 Authoritate Principis spoliatus, † non est restituendus, Bellam. deci. 105. Afflict. decis. 261. nu. 12. Ias. consi. 38. vol. 3. Dec. consi. 191. Paris. consi. 99. nu. 17. vol. 4. Crau. consi. 5. nu. 7. Ripa. c. sæpe. nu. 87. de restit. spol. Item fallit etiam stante facultate, quod quis capi possit propria authoritate, Dec. consi. 191. l. creditores, de pignor.

10 Bannitus spoliari potest, † nec restituitur, gl. c. 1. §. fin. de mil. vas. vbi Doct. com. & gl. c. domino, in tit. hic finitur lex, Bart. l. vt vim, ff. de iust. & iur. l. 1. ff. de hæred. inst. Gabr. d. loc. nu. 163.

11 Bellum. Spoliatus in bello † post initam pacem quis non debet restitui, quia tunc obstaret proprietatis exceptio, Bald. in tit. de pace Const. Ant. d. loco, nu. 46. fall. 13.

12 Beneficiatus non potest † petere restitutionem etiam spoliatus, nisi coloret possessionem aliquo titulo colorato, gl. clem. 1. de causa poss. & prop. Spec. tit. de rest. spol. Ant. c. in literis, eod. tit. Item hoc idem si spolians habuit possessionem Regia authoritate, Oldr. cons. 1. Fel. c. postulasti, de rescr. Tertiò occupans possessionem beneficij lite pendente, potest de facto eijci, & spoliatus non restituitur, Cassad. decis. 9. de causa poss. & prop. nu. 3. Sarn. in reg. de triennali. q. 41. nu. 2. & q. 53. nu. 3. Gabr. d. loco, nu. 182. c6c. cũ primo d. Ant. Cors. d. loco, limi. 14. Quartò & vlt. not. quod promissus de benefi-

beneficio ab ordinario, si fuerit spoliatus ab eo, qoi pronisus est à Papa, vt quia beneficium vacauerit de mense Pontificis, noo debet restitui. Aot. de Mat.d.reg.nom.71.fall.36.Bellam.decis. 342. quia reseruatio nedum titulum, sed etiam posses. inficit.c.si eo, de elect.6. c. ut oostrum, de appell. Cassad.decis.1.in tit.de rest.spol.

13 Cadauere spoliatus, † ooo restituitur. Fel.c.sicut, de iud. Gramm.decis.82.Inn.c.cum liberum, de sepult. Rota.decis.1, de caosa posses.& propri. Gemin.cap.non solum, de appellat.6.Marsil. singul.199.Gabr.num.181.

14 Capellanus † si denegasset sacramenta sois parochianis, si ei fuerint postea decimæ denegatæ, repelli potest exceptiooe spoliationis sacramentorum, not.c.cum dilecti, de ord.cogoit.Lap. alleg. 202.Doct.authen.dos data, C.de douat.ante nup. Cors.d.reg.fall.49.

15 Clausulæ uigore, ius, † & iustitiã ministrare, potest iudex etiam super petitorio pronuociare, Gram.decis.15.Calc.coosi.75.Ale.cons.192. vol. 2.Ant.Gabr.in tit.de claus.concl.4.nu. 16.

16 Colonus spoliatus † à domino ipsius rei, non restituitur, quamuis violenter, l. cum fundõ, ff.de vi, & vi ar. Ant.no.86. fal.51.Cors.d. loc.lim.30.

17 Commissionis † virtute, cum mandatur ut procedatur coniunctim in petitorio, & possessorio, noo est opus ut ante omnia restitutio fiat. Bellam. decis.506.Crau.consi.182.nu.14.Gram.consi.35.

18 Compromissum † cum factõ est in arbitrum, vt procedere possit sola facti veritate inspecta, iuris ordine oon seruato, alto, & basso, & de facto, tũc arbiter potest omisso possessorio in petitorio pronunciare, Boer.q.23.Gabriel.num. 183.

19 Conditionaliter † possidens, si ante existentem conditionem spolietur, non restituatur, quia uerè non possidebat, cum conditio nihil ponat inesse, no.c.olim, il 1.de rest.spol.Ant.Cors.d.re.fal.23.

20 Confitens † admittu exceptionem proprietatis, facit ut ante omnia nõ restituatur, c.1. de resti. spol.Cors.d.reg. limit.7. Item fallit, si per actoris confessionem, seu per probationes in iudicio admissas iudici liqueret possessionem non esse restituendam.c.significasti, de diuor.c.conquestus, de fil.præsby.Ant.d.loco, num.49. fall. 16. Item hoc idem, quando per confessionem constaret de dominio spoliatoris. Abb.c.1.no.4.de rest.spol. Inn. c.constitutus, de fil.præsb.Paul.cons. 254. vol. 1. Rot.decis.16.de rest.spol.

21 Crimeo † opponens inhabilitans personam, obstabit agenti possessorio, not.c.item, cum gl.2. de rest.spol.gl.c.ex insinuatiooe, de proc.c.super, 3.q.5.Cors.d.reg.lim.17.& 21.

22 Damnum † si spoliatus nimiũ pateretur, tunc potest recuperare propria authoritate, oec spoliatus restituitur, quia isto io casu id sibi facere licuit Bar.l.si alius.§ bellissimè.ff.quod ui, aut clam. Romao.l.clam possidere.§.fi.ff.de acq. poss. Cepolla coos.69.Gabr.d.reg.oum.157.

23 Decimis si fuerit † spoliatus prælatus, patitur exceptionem, quòd oon reparat ecclesiam, uec sacramenta ministrat. Ant. Gabr.conc.l.1.de restitu. spoliat.num. 173.

24 Depositum † repetenti obstat exceptio dominij.l. bona fides. ff. depositi. Curt. coosi. 5.Gabr. d.looo, oum.187.

25 Dolo † ubi quis ductos esset ad transferẽdam possessionem uero Domino, tuoc oedum non restituitur ante omnia, sed nec etiam vllo modo, not.l.bonæ fidei. ff. depositi, quia licet vitiom sit in transferẽdo, noo tamen vitiom est in possidendo, Bal.l.6.ff.quod met.caus.Ant.nu.102. fall.67.

26 Domioiom rei si spoliatus † acquisiuisset, post spoliatiooem concurrente facto, vel negligentia spoliati, noo restituitur. Inn.c.super hoc, de ren. Ant.c.solicitè, de rest.spol.Socin.coosi. 59. vol.3. Item not. quòd ubi petitio in possessorio est iuri poblico contraria, auditur excipiens de Dominio.Bal.l.si quis.C. locati. Tertio obstat exceptio dominij spoliato opposita per tertiom, oor.l.bona fides.ff.de pos.Cors.d.reg.lim.38.Quarto hoc idem, vbi exceptio dominij incontinenti probandi pro publica vtilitate principaliter proponeretur. Ant.de Matt.d.loco.ou.97.fall.62.

27 Domino spolianti † non vi, sed clam oon obstat exceptio hoius regulæ. Dyn. c. qui ad agendum, de reg.iur.in 6.Ale.l.si quis. §. sed hæc, C. de præscr.30.ann.Aot.d.loco.num.29.fall.2.

28 Exceptio dominij † ubi nomine ecclesiæ incontioenti probandi in medium deduceretur, tuoc non habet locum reg.hæc.gl.l.si de vi. C. de iudi. Secundo hoc idem est in Rep.l.fin.C. de sacrosanct.eccl. Tertiò hoc idem, ubi spoliatus agẽs contra exceptionem dominij à Reo propositam, non incontinenti replicasset. hoc est si ad aliquod, quamois minimum, pro exceptione iustificanda procedi consensisset. l. cum osteodimus. ff.de fideiuss.tutor. Ant.fall.7.nu.39. Quarto hoc idem, vbi spoliantis talis exceptio esset, quod oecessario concludat spoliatum possidere non posse. Bald.l. 2.C.de edict.diu.Adr. toll. Quinto hoc idem ubi reus petitorio conueotus, simpliciter exciperet, dicendo se fuisse spoliatum, noo exprimendo per quem, cum etiam id a tertia persona fieri potuisset, quo casu exceptio spoliationis non impedit petitoriom inchoari, Abb.c.cum dilectus, oume. 12.de ord. cogn. Sexto fallit in spoliato, qui per niam exceptionis, non actionis, spolium proposuisset; non enim aote omnia restituetur, etiam quod per probationes iam factas de spolio notoriè constaret: quia finis exceptiooîs non est consequi, sed tueri, c.ecce, 24. q. 3. Septimo fallit, ubi spolians cooueotus exciperet, seu reconueniret de spolio facto ab actore contra eundem cooueotum, super alia re: tunc eoim cooueotus aote omnia restituere non tenetur, Ant.fall.59. num. 94. Octauò fallit, vbi possessorio conuentus, atque de suo dominio excipiens, illud nedum io promptũ probare vellet, sed & probatio ipsa secum executionem haberet. Cors.de Pot.reg.fall.35. Ant.fal. 61.num.96. Nono quando exceptio dominij opponitur a tertio, tunc restitutio fieri non potest, omissa illa exceptione, glo.& Doctor.comm. cap. io litteris.de resti.spol.Fel.c.cum super.de re iud. Hoc idem decimo, quando exceptio domioij concluderet ad petitorium, & possessorium simul.

Gabr,

Gabr.d. loco, nu.179. Vndecimo ſpoliatus excipiens de ſpoliatione, tunc nõ cõſequitur reſtitutionem: qui.n. excipit, nihil petit, c. cum dilectus, de ord.cogn. Duodecimo, & vlt. quando eſſet talia exceptio, per quam declaretur deficere ſpoliato agenti cauſam, & intereſſe ſuæ poſſeſſionis, non reſtituitur, Ant.Corſ.in reg.ſpol.limit.39.

29 Excommunicato † ſpoliato denegatur reſtitutio, gl.c.ex inſinuatione, ver.canonum, de proc. gl.2.c.dilectus, el 1.de reſcr. quod dictum intellige iure actionis, ſecus eſt ex officio, quia tunc Iudex reſtituere poteſt, Gabr. d. loco, nu.54.

30 Falſario non † datur reſtitutio, ſi ſpoliatus fuerit beneficijs, Caſſad.conſi.44.nu. 21, Gabr. cõcl. 2.de reſt.ſpol.nu.170.

31 Fictus ſpoliator. Reg. † hæc locum non habet in ficto ſpoliatore, Bart.l.fin.num. 11.C.vnde ui. Barbat.in add.ad Alex.d. §. nihil comune nu.14. Ripa.c.ſæpe, nu.65.de reſt. ſpol. Item fallit regula hæc in poſſeſſore ficto rigore ſtatuti, vel conſuetudinis, qui verè poſſeſſionem non apprehendiſſet. Ant. de Matth. in reg. ſpoliatus ante omnia, fall.35.nu.70.

32 Gratia, ſeu precario, ſi † quis poſſederit, non reſtituitur, c.quia, 10.q.3. cum gl.c.cum ad quorundam, de exc. præl.Ant.Corſ.reg.ſpoliatus, lim.27.

33 Hæres ante omnia non † eſt reſtituendus, quamuis vtatur remedio c.reintegrandæ, de reſt.ſpo.ita Ant.de Math.in reg. ſpoliatus, fall.69.num.104.

34 Hæretico non datur † reſtitutio, quia non poteſt poſſidere, nec poteſt prætendere ſpoliationẽ, gl.c.quo iure, 8.diſt.not.c. ex parte, de reſt. ſpol. Corſ.reg. ſpoliatus lim. 18. gl. c. 1. ver.poſſideri, 14.q.2.Gabr. d. loco, nu.185. & nu.66.Ripa d.§. nihil commune, nu.88.

35 Ignorantiam Iuris ſi ſpoliatori allegare † liceret, vt fœmina, miles, & ruſticus, non vtitur ſpoliatus contra ipſum remedio huius reg.gl.& Doct.l. regula.ff.de Iur.& fact.ignor. l.ſi quis in tantum, C.vnde vi, Anton.d. reg.fall.58.nu.93.

36 Incontinẽti probare ſi ſpolians † ſit paratus defectum iuris agentis ad reſtitutionem, non habet tunc locum Reg. hæc, Innoc. c. ad ultimum, de cauſa poſſ.& propr.quia non eſt poſſeſſor violentus, l. ſi de vi.ff.de iud. Angel. leg. 2.C.de ed.diui Adr.toll.Dec.conſ.191.Gabr.d.loco, nu.74.Item limi.quando primo ſpoliatus incontinenti recuperaret poſſeſſionem de facto, c.olim, de reſt.ſpol. l.3.§.eum, ff.de ui, & vi arm.Gozád.conſi.1.num. 29.Item hoc idem, ſi incontinenti non potuit iuſto impedimento recuperare rem, qua fuerat ſpoliatus, Aret.§.quadrupli, Inſt.de act.Gabr.d.loco, numero 152.

37 Intruſo ſpoliato reſtitutio non datur, Dec. † c. licet, de elect, Gabr.d.loco, nu.176.not.c.2.vt lite pend.Ant.de reg. limit.37.nu.72.

38 Ipſo iure qui cecidit † a iure ſuo, non reſtituitur, Alex.cõſ.6.vol.3.Iaſ.l.2. C.de iure emph.Caſſad.deciſ.2.tit.locat.Ant.de reg. fall.32.nu.67.

39 Iudex ſpoliatus † à Iudice non reſtituitur, glo. c.in nomine, 23.diſt.cap. præſentium, 7.q.1.Old. conſi.224.Ruin.conſi.27. vol.2.Marſ.ſing. 11.Itẽ not, quòd quando non adeſt copia Iudicis, tunc quis poteſt occupare propria auctoritate nec ſpoliatus reſtituitur, gl.& Bart.ſi aliud.§.belliſſime, ff. quod vi.Inno.c.olim de reſt.ſpol.Gabr.num.158. Fallit hoc in priuatis, qui Iudicem expectare tenẽtur, niſi periculum fuerit in mora, Alex.l.1.§.nunciatio, ff.de oper.nou.nunc.

40 Iudicio reintegrandæ vbi † opponeretur agenti exceptio alterius ſpolij, non habet locum diſpoſitio huius reg.c. ſi.de ord. cogn. Ant. d. reg. fall. 19.nume.52.

41 Iuri contraria † vbi petitio eſſet in poſſeſſorio, admittitur tunc exceptio, Bald.l. ſi quis, C. loc. Item cui nulla fuit poſſeſſio Iuris, non datur reſtitutio ſpolij, gl.antepen.& Doct.c.ex parte, de reſt. ſpoliat.Corſett.de reg.ſall.47.

42 Laicus reſtitutionem † decimarum petens, non reſtituitur, not.Doc. c. cauſam, de præſc. Corſett. reg.ſpoliat.limit.48.

43 Lex, ſpoliatus † contra leges poſſidens non reſtituitur, not.l.fin. C.vt nemo priu, not.c.quia diu excell.prælat.dixi ſuper, in limit.41.

44 Læſæ Maieſtatis † crimen committenti non datur hoc remedium, quia omnibus bonis ipſo iure quis priuatus eſſet not.l.quiſquis.ff.ad leg.Iul.Maieſt Ant.Gabr.d.reſt.ſpol.concl.1.nu.190.

45 Lis. Vbi poſt litem † conteſtatam in petitorio ab aduerſario inchoato ſuper eadem re poſſeſſoriũ reintegrando moreretur, tunc reg.iſta minime procedit, niſi in beneficialibus, & matrimonialib. Anton.de Matt.d. reg.fall.25.nu.60.

46 Malæ fidei poſſeſſori ſpoliato non † datur, reſtitutio, licet res ad verum dominum perueniſſet, not.c.2.de ord.cogn. vbi Abb.nu. 13. gl. c.ad decimas, de reſt ſpol. Bald.l.ſi quis. §. ſed hæc, C. de præſcr.30.ann. Ant. d.loco, nu.91.fall.56.

47 Marito vxore ſpoliato, non † datur reſtitutio, ſi vxor probet aliquod impedimentum, Ant.d.loco, fall.52.nu.17.not.c.litteras, de reſt. ſpol. Corſett.d reg. limit.6. Ripa.d. §.nihil commune, nu. 83, Feder.conſi.283.Alex.d.§.nihil cõmune, nu. 184.Gabr.d.loco.nu.50.

48 Meretrici † non datur reſtitutio, Marſ.l. 1.nu. 38.C.de rapeu virg. licet contrarium teneat.Gabr. d.loco, nu.174.com.opin.ſequor.

49 Metus. Si quis metu † deterritus poſſeſſionem reliquerit, quam alter ingrederetur, ſi ante omnia reſtitui vellet, exceptione dominij per cõuentum propoſita excluderatur, doct.com.cap. 1.de reſt. ſpol.Ant.de reg.fall.3.nu.34.

50 Miles & quilibet † alius, qui vere ignorantia iuris excuſatur, non datur contra ipſos hoc remedium, Ant.d.reg.fall.27.nu.62.

51 Mobili re ſi quis † ſpoliatus eſſet. ſi incontinẽti probare offerretur, ante omnia reſtitui non debet Bald.l.reliquendi.C.de ſeru.Fug.Ripa. d.§.nihil. commune, nu.96.

52 Mortuo ſpoliatus, ſi corpus † ſepelitum. ſit vt euitetur corporis vexatio, non reſtituntur, Innoc. c.cum liberum, de ſep.etiam ſi per viam attentatorum, Fel.c.ſicut, de iudic.Marſ.ſing. 199.Ant.reg. ſpoliatus, fall.66.nu.11.

53 Mulier quæ a marito expelleretur † propter dotem promiſſam, & non ſolutam, non reſtituitur, not.

not.c.per vestras,de don. inter uir.& vxor.c.litteras,de rest.spol.Corset.d.reg. lim. 59. Item fallit reg.hæc quādo mulieri obijciatur scientia magna viri,c.ex transmissa de rest. spol.

53 Naturaliter † tantum si quis possideret,non restituitur,quādo à ciuiliter possidente spoliaretur, Bart.l.1.§.interdum, ff.uti possid. quo casu etiam violenter expelli potuit,Ant.d.reg.fall.39.nu.74.

54 Notoriè quando † constat de non iure petentis restitutio non datur, Innoc.c. constitutus, de fil. presb.Oldr.consi.214.Paul.J.2.C.de ed.Diu.Adr. tol.Gabr.d.loco, numeto 94. Corsett.d. reg. fall. 5.& fall.16.Marsil.sing. 11.Paris.consil. 1.nume. 170. volumine 1.

55 Nudus detentor rei spoliatus,† non restituitur c.olim.il 3.de rest.spol.Ant.d.reg.fall. 55.nu.90.

56 Offerens conuentus reintegrandę † probaturū negatiuam,videlicet actorem non fuisse spoliatū, contra ipsum non datur hoc remedium, Ant.de Matth.reg.spoliatus,fall.28.nu.63.vbi late.

57 Pactum de non petendo † restitutionem impedit hoc remedium,gl.c.ex insinuatione, de proc. Innoc.c.super,de renunc.Ias.consi.38. vol. 3. Paris.cōsi.1.nu.15.vol.1. præsertim cum hoc pactū fuerit confirmatum iuramento, Soc.l. rem, quæ nu.20.ff de acq.poss.

58 Papa. Si quis † spoliauerit in ipsa possessione per Papā ex certa scientia mentione facta intrusionis,non datur restitutio isto casu,Rebuff.in tract. de pacif.poss. nu. 259.Ant.d.loco lim. 40. nu.75.

59 Parochialis † Rector si agat contra religiosos super decimis prædiorum assistentium intra limites suæ Parochiæ, prætendens se spoliatum a 10. annis citra,admittuntur religiosi volentes probare,quòd a triginta annis citra, semper fuerunt in possessione: nam per hoc excludunt possessionem & spoliationem prætensam per Rectorem, Corsett.reg.spoliatus,limit. 50.

60 Paupertatis exceptio obstat huic † remedio, not.c.olim,il.2.de rest.spol. præsertim quando venit ex causa spoliationis.not.c. frequens, de rest. spol.9. Corset.d.loco, fall.40.

61 Pax. Fallit hæc regula, † quando agitur possessorio recuperandæ vigore capituli pacis, quia tūc datur exceptio,dolo facis petere, quod statim restiturus es,Decis.Neap.403.nu. 19.Bald.c.1.de Pace Const.Ripa post alios, d.§.nihil commune, nu.85.ff.de acq.poss.Gabr. d. loco, nu. 169.Item pro bono pacis factæ & firmatæ non datur restitutio spoliato,quia non habet ius in re, Paris.cōs. 24.volumine 2.

62 Peccatū si resultaret,† vbi fieret restitutio,non datur, Abb.c.in litteris,nu.28.de restit. spol.Ant. d.loco,fall.12.nu. 45.gl.c.super causa, 2.quæst.2. Corf.d.loco,fall.26.

63 Petitio. Fallit in † eo,qui petijt reintegrari ab eo qui prius contra se diuerso modo egisset: nam secunda,quæ est quæstio spoliationis, non facit in prima supersederi,not.c.cū dilectus,de ord.cogn. Ant.fall.47. nu.81.

64 Petitorium inchoatum † super diuersa re supersederi non debet, Abb. c.ex quæstione, nu.7. de rest. spol. dummodo non sit spolium violentum.Item Antonius dicto loco, fall.60.nume.95.

65 Possessorium. Fallit reg.hæc † in possessorio tā genti causam proprietatis, §.quædam. Inst.de interd.Ant.fall.4.nu.36.Corf. fall. 1.15.& 44.

66 Prælatus, qui † administratorio nomine petijt restitutionem alicuius rei ipsius Ecclesiæ, contra eum exceptio opponi potest de non Canonica institutione, Innoc.c. cum super, de causa poss. & prop.c.litteris, de rest. spol. Soc. reg.379.fall.8.

67 Prædo spoliatus, vbi petit reintegrari † à spoliāte, à quo simili modo dominus ipsius reintegrari velit, excipiendo contra prædonem ipsum non restituitur,nam prædo ipse audiri nō debet, Soc. reg.spoliatus, fall.9. Ant. d.reg. fall. 53.nume.88. Corf.d.loco,fall.8.

68 Præiudicium. Fallit,quò † ad ea,quæ sunt præiudicij: vnde quando ageretur de recuperatione castri,seu rei difficilis expugnationis, admittitur quæstio dominij, Paul. l.1.C.de ed.diu. Adr.toll. not.l.si de vi,ff.de iud.Ias.consi. 60.vol. 1.Soccin. consi.87.vol.3.

69 Præsumptio iuris cum est † pro spoliante,non datur contra ipsum restitutio, nōt. Doct. com.c.ad decimas,de rest.spol.6.c.constitutus, de fil.presb. Abb.c.constitutus,de elect.not.c.in litteris,de restit.spoliat.

70 Princeps etiam quem † de sua possessione priuet spoliatus non restituetur, Bald.cons.399.vol. 1. non enim in Principe violentia præsumetur, sed dicitur declarare ius possidenti non competijsse, Crau.consi.2.nu.7.Item hoc idem fallit,vbi Princeps in possessorio supersederi mandasset, Abb.c.in litteris de rest. spol.Alex.consi. 54.vol. 2.Ant.d.loco, fall.30.nu.65.

71 Priuatus si spoliat authoritate † Iudicis, contra ipsum non datur restitutio,Innoc.c.super hoc,de renunc. Angel. l. si quis ad se, C.ad leg. Iul. de vi publ.Dec.consi.191.Gabr.d.reg.nu.116.

72 Probationes si spoliatus † patitur fieri super dominio, ex quib. constet de dominio spoliantis, spoliatus eo casu non restituitur, Doct. com. c.1. de rest.spol.Old. consi.174.Alex. consi. 77.vol.2. Aret.c.significaue: unt,de test. Gabr. nu.52.Item fallit hæc reg. vbi exceptio spoliantis concluderet absque vlla probatione, Old.consi. 224.Bald.leg. pen. C. de compens.Ant. fall.17.num. 50.corf.d. reg.lim. 12.Item si opponens de dominio haberet probationem paratam, Corf.d.loco, lim.35. Ant.d.loco fall.68.nu.103.

73 Profana, In † profanis non potest proponi suspēsio pentorij post litē cōtestatā, Neap.Decis.28. Gabr.nu.de rest spol.concl.2.nu.46.

74 Quæsitum dominium † cum exciperetur esse post spolium factū puta renunciatione, vel negligentia actoris,non procedit tali casu reg.ista.glo. c.super.de renunc.Alex.consi. 259.vol.2.not.l.2. ff.quod met.causa.Ant.d.reg.fall.14.nu.47.

75 Reconueniri potest † spoliatus de alia spoliatione super alia re facta,c. fin.de ord.cognit. Cepolla cons. 59.Dec.cōsi.200. Lanfr.Rubr.de causa poss. & proprier.Doct.c.bonæ,de appell.Corset. d.reg. fall.2.Ant.Gabr.nu.154.

76 Resignatio.† Fallit hęc reg.in possidente vigore-

re reſignationis factæ in ſui fauorem in manibus Papæ.Ant.d,loco,fal,38.nu,73. præſertim quando fit cum iuramento,c.accepta,de reſt,ſpol.Corſet.d,loco,ſall. 11.& limit.33.

77 Reſeruationis exceptio Papalis † impedit hoc remedium, præſertim cum decreto annullatiuo, Rot.deciſ.3,de reſtit.ſpol. Doctor.comm.c,in litteris eodem.

78 Sacramenta denegans Parochus † poteſt ſpoliari à Parochianis iure petendi decimas, Corſet, d.reg,ſall.49.Ant,d,loco,fall.63.nu.98.

79 Scandalum † ubi magnum immineret, quando fieri debet reſtitutio, tunc prædicta reg. non procedit.Ant.c.ex parte,de reſt.ſpol.Fel.c. nihil, fall.6.de præſcr.Ant.fall.6.nu.38.

80 Schiſmatis cauſa † non datur reſtitutio,c. non vos.23.q.2.gl.c.in nomine domini,23. diſt. Ant. Corſ,d.reg.fall,19.

81 Serui,uel famuli † alicuius, ſi adhuc in poſſeſſione commorentur, quamuis aliquis a poſſeſſione fuerit deiectus, adhuc tamen eam retinere dicitur,l,1.§,non alij.ff.de ui, & ui arm. Afflict. deciſ.300.Ant.d.reg.fall.41.num.76.

82 Simoniaco ſpoliato non † datur reſtitutio, Caſſad.deci.1.de Simon,Corſet.reg.ſpoliatus, 21.limit.Ripa d.§.nihil commune,nume.91.Gabr.d. loco,num.175.

83 Soluendo † ubi nō eſt ſpoliator, non datur contra illum hoc remedium,not.c.olim,il 2. de reſti, ſpol.quod intelligitur, ſi nec in æquiualenti: inanis enim eſt actio, quam inopia debitoris excludit,niſi inopia fuerit ob culpam ſpoliatoris, nam reſtitutionis loco pœna corporalis danda eſſet, Ant.fall,54.

84 Spiritualis † cauſa non datur reſtitutio, niſi primo poſſeſſio probetur,& titulus iuſtificetur. Inn. c.conſtitutus,de fil.præsb.c. in litteris. de reſtitu. ſpol.Ant,d.reg.ſall.22,nu.55.

85 Spoliatus, † qui ſpoliauit rem eccleſiæ, poteſt contra petentem reſtitutionem opponere de dominio eccleſiæ, ſi offerat habere paratas probationes de dominio, Bal.l.fi.C.de appel.Gabr.d.loco,nu.145.Item fallit hæc reg.in ſpoliato ab eo, quem ipſe prius ſpoliaſſet, ſi tamen primo loco ſpoliatus hunc (quia iudicis copia ſibi defuiſſet) de poſſeſſione eieciſſet; non enim ultimo ſpoliatus ante omnia reſtituendus erit, Bal.l. ſi aliàs.§. belliſſimè.ff.quod ui aut clam,Anto. d. loco, ſall, 23.num.57.

86 Tertius. † Quando ſpoliatus non agit contra ſuum ſpoliatorem, ſed contra alium tertium, qui non ſpoliauit,licèt fortè habuerit cauſam ab ipſo ſpoliatore, tunc obſtat exceptio dominij ipſius conuenti,Bal.l.2.C.de ſeru. ſug. Lapus alle. 302. not.c.ſæpe, de reſt.ſpol.Corſet.reg.ſpoliatus. ſall. 43.Ant.fall.9.nu.41.Lap.alleg.25.Abb. c. in litteris,de reſt.ſpol.

87 Tyranno ſpoliato † non datur reſtitutio.Mart, tract.de Princ.q.70.Ripa.§. nihil commune. nu. 90.ff.de acqui.poſſeſſ.Gabr.in conclu. 1. de reſti. ſpol.num.193.

88 Vis expulſiua, † vel ablatiua ſi interuenit,non poteſt ſpoliato referri quæſtio dominij, ſecus ſi
vis compulſiua interuenit. Docto.com. d. §. nihil
commune.Bar.l.ſi ob turpem.ff.de condi. ob tur-
pem cau.Inn.c.fi.de his,quæ ui,met.cau. Bald. c.
ſuper.de renunc.Soc.conſi.59.vol,3.Iaſ.conſ,38.
nu.3.vol.3.Gabr.nu. 130. Item fallit in poſſeſſio-
ne violenta, confirmata per iudicis ſententiam,
quæ tranſierit in rem iud,Soc.cōſi.59.vol,3.Are.
l.iuſtè.ff.de acq. poſſ. Dec. conſi.191,Grat.conſil.
76.num.16.vol.2.Gabr.nu.117.Item lim. hæc re
gul. quando quis agit pro violentia ſibi illata,
quia clandeſtinè fuit ſpoliatus,tunc enim poterit
reus,qui clam ſpoliauit, agenti poſſeſſorio recu-
perādæ opponere exceptionem dominij ſui. Bal.
l.ſi quis emptionis.§.ſed hoc.C.de præſcript. 30.
ann.Angel.l.vitia, C. de acq.poſſ. Dyn.c.qui ad
agendum,de reg.iu.6.Corſ.d.reg.lim. 29.& ſeq.
Quartò hoc idem fallit, quando poſt violentiam
interueniſſet conſenſus ſpoliati tacitus, vel ex-
preſſus, Corſe.d.reg.limi.46.
89 Vxor † marito non debet reſtitui, ſi eius ſæui-
tia timetur.gl.c.ex tranſmiſſa, de reſtit.ſpol.glo.c.
gaudemus,ver.negatetur,de diuor.Ripa d. §. ni-
hil commune,nu.84.Gabr.d.regu.nu.161.& hæc
pauca dicta ſufficiant pro lim.& ampl.d. reg. Cu-
ius occaſione adhuc nonnulla notanda ſunt. Et
4 primo, † quòd remedium d.reg.præſcribitur ſpa
tio 30.annorum.Abb.c.ſolicitè,num.94. de reſti.
ſpol.Dec.conſi.302.Soc.l.rem,quæ. ff. de acquir.
poſſ. dummodo per tale tempus poſſeſſio probe-
5 tur. Secundò not. † vt in iſto remedio ſatis ſit do
cere de antiqua poſſeſſione, ex parte agentis, &
de recenti poſſeſſione ex parte conuenti, abſque
eo,quod probetur ſpolium.Innno.c.poſt electio-
nem,de conceſſ.præb.c.ſæpè,de reſti.ſpol.Abb.c.
6 cum ad ſedem, nu.28.eod. tit. Tertio not.† quòd
hoc remedium datur pro rebus mobilibus, & in-
corporalibus, Ripa.c.ſæpè,nu.22.de reſt.ſpol. l.3.
7 §.vnde vi.ff.de vi, & vi arm. Quartò not. † quòd
hoc iudicium eſt ſummarium,& concluditur pe-
tendo reſtitui rei poſſeſſionem,not.l.rem,quæ no
bis.ff.de acq.poſſ.Feder.conſi.283.Ant. c. cum ad
ſedem,de reſt.ſpo.vt cum petitur res reſtitui, aut
ad ipſum pertinere,Abb.c.1.nu. 16. de ſeq. poſſ.
8 & fruct. Quinto not. † quòd allegandum eſt con-
uentum poſſidere clam, vel precario, reſpectu an-
tiquæ poſſeſſionis, aliàs ſuccumberet: quia vbi
aliàs ius eſt æquale, vinceret ille, qui de dominio
probaret.Bar.l. ſi de eo,§.fin.ff.de acq.poſſ.Sextò
9 not. † quòd in iſto libello non eſt neceſſe tempus
apponere,Caſſad. deciſ.1. de ſent.& re iud.Afflic.
dec.250.& iudex poteſt perpetuum ſilentium im
ponere,Rota deciſi.221. Septimò not.quòd com
miſſa cauſa petitorij,& poſſeſſorij, pōt ſolo poſ-
ſeſſorio procedi,Abb.c. cum ad ſedem, nu. 7. de
reſt,ſpol.Ale.conſi.98.vol.3,nec requiritur,quod
actor probet poſſeſſionem tempore ſpolij, ſed ſa-
tis eſt, quod doceat ſe aliquando ante ſpolium
poſſediſſe,c,olim,de reſt.ſpol.Abb. c. cum eccle-
ſia,nu.20,de cauſa poſſ.& propriet. Octauò in iu-
dicio poſſeſſorio non habet locum nominatio, gl.
c.quicunque, 12.q.2. & eſt locus iuramento in
ſupplementum,Ale.conſi.91.volu. 2. Dec,conſi.
10 252.Nonò † in iſto remedio veniunt fructus per-
cepti

cepti tantum, quando conuenitur bonæ fidei pos-
sessor, secus verò quando violentus, Cassad, decis.
6. nu. 3. de præb. gl. c. cum causa, de offic. deleg.
Barb. consi. 24. vol. 4. Decimò not. quod iure Ciui
li spoliatus non potest suspẽdere petitorium post
litem contestatam; secus autem est de iure Cano-
nico, Ias. l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 41. ff.
de acq. poss. Innoc. c. 2. de causa poss. & propr. c.
Pastoralis, vbi Doct. de causa poss. & propr. requi
ritur tamen litis contestatio, Decis. Tholos. 226.
Vndecimò not. quod cõdictio ex isto canone non
infamat, Alex. consi. 6. volu. 3. Decis. Neap. 250.
31 Duodecimò † non sufficit probare possessionem
per vnum testem, Bart. in extr. ad reprim. nu. 10.
Cagn. l. in pari, nu. 8. ff. de reg. iur, & maximè in
causa beneficiali, in qua quis non obtinet, nisi iu-
stificauerit suam possessionem ex aliquo tit. colo-
rato, Innoc. c. ex parte. de rest. spol. & condemna-
tus vigore huius remedij debet actualiter posses-
sionem restituere, nec liberatur præstãdo fideius-
sores, Arch, c. quia, de elect. 6. Luc. de Penna. l. si
coloni, C. de agricol, & cens. lib. 11. Decimotertiò
32 not. † quòd huic remedio nõ obijcitur exceptio
melioramentorum & expẽsarum, Ale, consi. 154,
nu. 4. vol 4. Cort, consi. 165. præsertim in malæfi-
dei possessore. Decimoquartò not, quòd in hoc iu
dicio legitimatio personarum fieri debet, Bart.
extrau, ad reprim. ver. summariè Bald. l. fin. C. de
ed. Diui, Adr. toll. Ias, Rubr, C. qui adm, nume. 4.
Crau. consi, 104. nu. 1. & est oblatio libelli necessa
ria, Abb, c. 1, nu. 14. de libelli oblat, in quo ille di
citur iudex competens, qui est ordinarius rei con
uenti. Soci. l. rem, quæ nobis, nu. 11. ff. de acq. poss.
not. l. iuris ordinem, C, de iurisd. omn. Iud. Deci-
moquintò not. quod de iure canonico à sententia
lata in hoc remedio de iure canonico est permis-
sa, not. c 1. de causa poss. & propriet. Doct. comm,
c. cum ad sedem, de rest. spol. Feder. consi. 379.
vol. 1. secus est de iure ciuili, quo in causa possesso
rij est prohibita apellat. Doct. com. l. 1, C, si de
33 mom. possess. Decimosextò not. † quòd hoc re-
medium non potest cumulari cum interdicto vn
de vi, Socin, d. l, rem, quæ nobis, num. 15. ff. de
acq. poss, nec est aliqua dilatio spoliatori conce-
denda ad probandum, nisi quando spoliatus agẽs
nihil plene, vel semiplene probauit, Cass. decis. 2.
de dilat. & decis. seq. imo si offerat incontinenti
probationes sui dominij, nihilominus spoliatus
ante omnia debet restitui. glo, & Abb. c. 1. nu. de
rest, spoliat, Doct. com, l. naturaliter, §. nihil com-
34 mune. ff. de acq. poss. Decimoseptimò not. † quòd
hoc remedium competit laico pro bonis propha-
nis, Bart. l. si coloni, C. de agric. & cens. lib. 11. In-
noc. c. sæpe. de rest. spol. etiam si esset commodata
rius, & depositarius, Socin. consi. 17. vol. 3. & con-
ductori electo, Ruin. consi. 58. nu. 4. vol. 4. idem
in vasallo usufructuario, & in omni habente na-
turalem possessionem, Corn, consi. 280, volu, 4.
& idem in cessionario. Bald, consi. 309. vol, 3. &
administratori Hospitalis, Rot, decisi. 6. de rest,
spol. ac etiam hæred, Cagnol. l. hærede. nu. 22. ff. de
35 reg. iu. Decimooctauo not. † quòd qualitercun-
que quis cadat à possessione, præter quam ex cau
sa iusta, semper competit ei remedium recupe-
randæ, Ant. c. cum ad sedem, de rest. spol. not. c. sæ
pe. eod. tit. ex quo sequitur quod hoc remedium
non competit malæ fidei possessori, Imol. d. c. sæ-
pe, Ale. consi. 94. vol. 2. Bertr. consi. 54. nu. 3. vol.
1. Secundo hoc idem, quando quis caderet à pos-
sessione ex iusta causa, c. reintegrandæ, 3. q. 1. De-
cis. Neap 392. Tertiò nõ datur simoniaco, Cassad,
decis. 1. de sim. & ei, qui illud resignauit benefi-
cium, & ei, qui duo beneficia imcompatibilia te-
nuit, Rom, cons, 449. Crau, consi, 58, nu, 9, Quar-
to hoc idem, quando quis cadit à possessione vigo
re contractus, & traditionis voluntarie factæ ab
ipso possidente, Ale. consi. 92. volu. 1. Socin. consi.
36 39. vol. 3. Quintò † emphyteutæ, qui cecidit à iu-
re ob canonem non solutum, non datur hoc reme
dium, Ale, consi, 6. vol. 3. Decis, Neapol, 392. in 2.
dubio, Corn. consi. 271, vol, 3. Sextò & vlt. non da
37 tur ei, † qui cadit à possessione propter negligen
tiam per spatium decem annorum, Ale, consi. 94.
vol, 2. Abb. c. accedens, nu, 19. vt lit non cont. da-
tur tamen hoc remedium etiam contra bonæ fi-
dei possessorem, qui habet causam à non vitioso
authore, gl. & Doct. c, cum ad sedem, de rest, spol,
Doct. c, si diligenti, de præscr. Ale, cons. 117. vol. 2,
38 Item † datur contra hæredem, cuius auctor sol-
uere consueuerat aliquid singulis annis; Guid,
quæst. 629. Tertiò datur etiam contra Fiscum,
Calcan. consil. 65. & hæc sufficiant quo ad reg,
qua habetur, Spoliatus ante omnia restitui de-
bet.

F I N I S.

DE FORTVITIS CASIBVS PARS PRIMA.

SEBASTIANI MEDICIS FLORENTINI IVRECONSVLTI,

Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostol.

SVMMARIVM.

1 *Omnes actus humani, aut voluntarij sunt, aut involuntarij.*
2 *Inuocatio Diuini nominis quid operetur.*
3 *Diuisio bona debet esse bimembris.*
4 *Artis progressus à generalibus incboatur.*

Præfatio huius Operis.

1 OMNES hominum † actus aut voluntarij sunt, aut inuoluntarij. Mar. Salom. l. 1. nu. 1. & seq. ff. de legib. De his, qui præter intentionem contingunt operæ pretium esse duxi, nonnullos casus in isto meo tractatu congerere, & inuocato Dioino Trinitatis præsidio, quo conse-
2 quamur bonum initium, melius † medium, & optimum finem, vt dixi in tract. de leg. & stat. in præfat. num. 2. per c. in nomine Domini. de test. leg. Deo nobis. c. de Episc. & cle. hoc ordine vtar,
3 quia † omnis bona diuisio debet esse bimembris. §. omnium. Inst. de action. Totum hoc opus diuidam in duas partes, in quarum prima generaliter ponam plures casus, qui maximè conducere videntur ad declarationem casuum secundæ partis,
4 cum omnis artis † progressus à generalibus præceptis rectè ducatur. l. 1. ff. si cer. pet. §. his igitur. Inst. de iust. & iure. Dixi ego in tract. de regul. iur. Procemio nu. 1. & seq. in secunda vero dicemus de singulis fortuitis casibus in specie, quibus declaratis erit finis impositus huic tractatui.

SVMMARIVM.

1 *Intentio iudicat omnes hominum actus.*
2 *Intentio magis declaratur facto, quàm verbis.*
3 *Verba sunt inuenta, vt dicentis animum explicent.*
4 *Intentio est imperatrix verborũ radixq; linguæ.*
5 *Intentio magis quam verba est consideranda.*
6 *Voluntas est in verbis sicut facies in speculo.*
7 *Voluntas & potestas in omni actu requiritur.*
8 *Voluntate e medio sublata omnis actus est indifferens.*
9 *Propositum in mente retentum nihil operatur.*
10 *Voluntas est tamquam pŏstbumus.*
11 *Intentio necessaria in sacramentis.*
12 *Statuentium mens attendi debet.*
13 *Priuilegiantis intentio debet attendi.*
14 *Præscribentis intentio est sequenda.*
15 *Testatoris mens est attendenda.*
16 *Mens dubia ex vicinis scripturis declaratur.*
17 *Voluntas testatoris est altera lex.*
18 *Voluntas testatoris debet esse conformis cũ lege.*
19 *Voluntas testatoris debet esse licita.*
20 *Mens testatoris est adimplenda in forma specifica.*
21 *Contrahentium mens inspici debet.*
22 *Mens colligitur ex serie instrumenti.*
23 *Vltimæ volũtati magis fauetur quam contractui.*
24 *Delinquentium mens est attendenda.*
25 *Iudicis mens in sententia debet sequi.*
26 *Voluntariũ nõ dicitur, quod fit ex dispofit. legis.*
27 *Personæ qualitas facit præsumi intentionem.*
28 *Voluntas coacta voluntas est.*
29 *Intentio ad ignorata non extenditur.*
30 *Intentio solo iuramento probatur.*

Quæst. I. Primæ partis.

COMMVNIS regula est, quod quicquid agunt homines intentio iudicat omne. no. l. 1. C. de Sycar. l. 3. ff. de tab. exhib. Aldobr. §. in fraudem. nu. 6. insti. quib. ex caus.
1 man. † non licet. Asin. l. at si quis. §. si quis. nu. 6 ff. de reli. & sump. funer. Io. And. c. susceptum, nu. 1. de rescr. c. quamuis. nu. 1. de præb. Imo. l. etiam. nu. 3. ff. sol.

ff.sol.matr.Alex.consi.119.nu.33.vol.6.Are.consi. 56.num.2.Rimin.consi.25.nu.5.vol.3.Mandos. 4.q.reg. de Idiom.nu.11.Rol.consi.72.num.43.
2 vol.1.Paris.cōsi.72.nu.6.vol.4.† Quę magis decla ratur facto quam verbis. Ceph.consi.18.num.8. Grat.consi.29.nu.29.vol.1.Quamuis inuenta sint verba vt dicentis animum explicent.l.Labeo.ff.de supell.leg. Alciat.libr.1.in prin.de verb.sig.Mens
3 tamen videt † & audit. Asinius in Praxi Iud. §.7.
4 c.5.lim.90.nu.13. & est † imperatrix verborum radixque linguæ.Curt.consi.129.nu.3.vol.2.cōsi. 121.nu.12.Ideo magis mens & intentio conside randa est, quam verba. Zabar.c.quanto.nu.2. de priuileg.Alex.l.hæres.§.cum ita.nu.3.ff.ad Treb. Angel.l.ius autem. §. nam & ipsum. ff.de iust. & iure Bal.l.1.C.Plus val.Quod agitur.Idem l.Gallus.§.& quid si tantum. num.2.ff. de lib.& posth.
5 Ber.c.in præsentia nu.245.de prob.† Iohan.And. c.degradatio. nu.5.de Pœnit.Paul.l.si quis filium. nu.3. C.de lib.præt.Ripa lege hæredes. nu.20.ff. de vulg. idem in tit. de Emph. Resp.1.nu.8.Mattheſ.sing. 110.nu.49.Mantua sing.218.nu.2.Socin.l.vbi nu.3.ff. de rebus dub. Specul.tit.de test. §.5.nu.4.Ber.q.146.nu.1.Mād.4.q.reg.16.Canc.
6 nu.2.voluntas enim † est in verbis sicuti facies in speculo.Rol.consi.96.num.17.vol.2.not.Tamen
7 quod non solum † voluntas sed etiam potestas in quolibet actu requiritur. Cephal. consil. 135. num. 24.consi.152.nu.7.Grat.consi.9.num.172. vol. 1.Port. conn.150.num.1.Mand.8.q.13.reg. numer.2.Alex. consi.123.nume.1.volum.4.Dec. consi.288.nu.6. Voluntate tamen è medio sublata
8 † omnis actus erit indifferens. Ang.l. hunc titulum.§. remouet. num. 2.ff. de Posthu.hær.inst. & propositum in mente retentum nihil operatur.Ceph.consi.253.numer.32.Castan.consi.54. numer. 41.Port.consi.81.num. 33. Socin.reg.20. Fall. 2.l.si repetēdi.C.de cond.ob causam.Mand. 4.q.11.reg.numer.3.Roland.consi.77.nume.30.
9 volum.1.Dec.l. si † ego numer. 5.ff.si certum pet. consi.542.nu. 10. est enim tanquam Posthumus
10 existēs in utero † qui si non producitur in lucem nihil operatur.Iasl.l.1. nu.9.ff.de cond.causa data Mas.si.sing.577.numer.4.Ampl.primo hoc maxime
11 † procedere in sacramentis . Bellam. c. solent de consecrat. distin.4. secundo Ampl.in statutis, mens enim & ratio statuentium debet attendi.Alba.consil.71. numer. 5. Ancbar. consi. 74.nu.2.
12 Socin.Iun.l.cum filio.num.61.ff.de leg.1.† Paris. consil. 44.num.11.volumin. 2.Port.instit.de leg. par. iur. numer.2.Rolan.consi.77.num.45.vol.3. Rom.consi.433.numer. 2.Angel.consi. 147.nu.2. Bart. l. contra.numer. 1.ff.de leg.Ber. consi. 141. numer. 3. volumin.3. Deci. consi. 64. numer. 7. Paul.l.e.vbi numer. 2.ff.ad Trebel. l. cum mulier. numer. 8. ff.sol.matr. Petr.sing.110.num.46.Socin.consi. 12.nu.8.vol.4. consi.10.nu.10.vol. 3. consi. 108.nu.13. vol.4.Alber. libr.1.stat.q.106. numer. 5. Gem. tract. de test.numer.139.Tertio
13 Ampl. in priuilegijs, † quæ interpretantur secundum intentionem concedentis. Ripa. resp. 6. numer. 14. tit. de diu. rescr. Quarto hoc idem in rescript. magis enim rescript. mens conside-

14 ratur † quam verba.Iasl.l. iurisgentium. §. prætor air,nu.16.ff.de pact.Quinto ampli.in vlti. vol. & præsertim in fideicommissis , quia mens testato-
15 ris † vincit verba.Alba consi.24.nu. 12. quæ colligitur ex coniecturis.Alba consi.19.nu.8. consi. 51.nu. 11. quæ cum sit dubia ex vicinis scripturis declaratur . Anch. consi. 152.nu.3.consi.219.
16 nu.4.consi.152.nu.2.† Cagn.l.precibus. nu.191. C.de impub.& alijs subst.& est seruanda sicuti al tera lex.§.disponat.Auth.de nupt. Socin. l. 1.nu.
17 319.ff.† de leg.2.l.Gallus.§. quidam. nu.3. ff.de lib.& posth.Ceph.consi.137.nu.31.consi.16.nu. 41.consi. 183.nu.66.Corn.consi.141.nu.7.vol.4. consi.258.nu.2.vol.1.Crau.consi.88.nu. 5. Cur. consi.111.nu.6.vol.2.Castan.consi.22.nu. 19. gl.
18 Clem.de relig.dom.dummodo † ipsa non sit con tra legem.Bar.l.nemo.ff.de leg.1.l.filius.ff.eodem Grat.consi.54.nu.33.vol.2.Lamber.tract.de iure patr. art. 1.q.9.§. 1.nu. 48.Paris.consi.26.nu.21. vol.4.Port.consi.55.nu.79.Rol.consi.76.nu.30. vol.1.consi.70.nu.38.vol.3.Rom.consi.179. nu. 5.Ruin.consi.104.nu.7.vol.2.Ale. l. cum ex filio. ff.de vulg.l.quidam,nu.3.ff.ad Trebell. consi.91. num.6.volum.1.Ang.consi.65.num. 5. Are.consi.
19 67.nu.8.Bal.l.† testamentum.num. 1. ff.de testamen.vel etiam non sit illicita. Bal.l.pater. nu.2.de hæred.inst.Ber.consi.51.nu.38.vol.2.Dec. consi. 621.nu.4.Goffr.l.hæredis.num. 2.ff. quando dies leg.ced.l. Marcellus.§.res quæ.nu.8.ff. ad Trebel. Iasl.l.hæc verba, nu.29.ff.de leg.1.l.quamuis, nu. 2.C.de fideicom.Imol.l.his verbis.nu.3. ff.de hæred.inst.Paul.consi.123.num.2. volum. 1. l. si ita. §.Sabinus.num.2.ff.de verb. oblig. Ripa in tit. de subst.& pact.in matri.adiect.resp.1.num. 18. Salycl.l.cum virum.nu.2.C.de fideicom. Soc. l. Gal-
20 lus.§.nunc de lege,num.8.ff.de liber.& posthum. decis.Perus.23. num. 40. & debet adimpleri † in forma specifica.Roch.tract.de iure patro.ver.pro eo.num.31. item not. quod voluntas ab intestato est minus potens voluntate testamentaria. Meno. tract.de adipiscen.remed.4.num.68.l.fi.C.de institu.& substit.l.precibus.C.de impub.c. si pater, de testam.6.Tiraq.tract.l.mor.Saisit, par.2. decl.
21 10.num.15.Sexto ampl.in contractibus † in quibus mens contrahentium præcipue attenditur. Alba consi.7.num.4.Anch.consi.204. nu.4. Cag. l.frater.nu.100.ff.de cond.indeb.Soc.Iun. rubr.ff. sol.matri.nu.17.Corn.consi.196. num. 12.vol.2. consi.160.nu.1.vol.1.Crau.consi.33.nu.21.consi.15.nu.7.Paris.consi.92.nu.28. vol.1. consi.64. nu.37.vol.1.decis.Pedem.164.nu.11. Soc. consi.
22 46.nu.12. vol. 1. Quæ quidem † colligitur ex serie instrumenti.Abb.c.cum dilecti.nu.3. de don. Ang.consi.65.nu.3.Dec.consi.697.nu.6. magis ta
23 men spectetur † vlt.vol.quam contractibus . Imol.l. si insulam,num.27. ff. de verb.oblig.Paul.consil. 148.nu.2.uol.1.cōsi.10.nu.13.vol. 3.l.in testamē tis.ff.de reg. iur.Septimo ampl. in delictis, volun tas enim & propositum distinguūt delicta. Ald.§.
24 in fraudem. nu .2.inst.quib. ex causis † man.non lic.Anch.consi.241.nu.2.consi.175. nu. 2.Ceph. consi.76.nu.28. Cagnol. rub.ff. si cer.pet.num.9. Gra.consi.205.nu.34.Grat.consi.73.nu.22.vol.2.

Port.

Port.§.Apium.nu.12.Inſt.de rerum Diuiſ.Zab.c.
ad audientiam de torneam. Abb. c.cum voluntas
nu.3.de ſenten.exco. Alex. conſi.144.nu.8.vol.2.
Angelus.l.Diuus.nu.1.ff.de Sic. l.qui iniuriæ.nu.
1.ff.de Furt.Aret.conſi.116.nu.9. Bald. ſuper li-
teris.nu.15.de reſcr.Bellam. c.Quos conſtituerit.
nu.41.1.q.1. c.nuper.nu. 3. de Bigam.Dec.conſi.
234.nu.2.Marſi.ſing.176.nu. 1.Alb.lib.de ſtat.q.
30.nu.4.Iohan.And.c.Quæ contra nu.11.de reg.
iu.6.Guid. q.555.nu.2.Ber.q.2.nu.7. Tind.tract.
de teſtibus nu.12.Aegid.Baſſ. tit.de homic.num.
40.Not.doc.cõ.c. 1.& ſeq. de hom.vol.& in vol.
coniecturæ autem delicti perpetrati ex intentio-
ne plures ponuntur per Menoch.tract.de Arbitr.
iud·lib.2.Cent. 4.Caſ.561.vbi tandem concludit
hoc totum iudicis arbitrio relinqui ibidem num.
25 48. Octauo ampl. in ſententia † iudicis Paul.leg.
ſi ex teſtamento nu. 2.ff. de exc.Papienſ.in forma
appell.à ſent·diffin. gl.occaſione nu.4. Nono hoc
idem in Arbit.Paul.conſi.424.nu.2. vol.1.Quod
dictum,ita Amp.& not. quod voluntarium factũ
hominis non dicitur illud quod fit ex ipſa legis
diſpoſitione Albr. conſi.50.nu. 13. ſecundo not.
quod cum vertitur alicuius præiudicium eius cõ-
ſenſus requiritur Anch. conſi.243.nu.6.
26 Qui conſenſus ex proceſſu † iudicatur, Ber. c.
cum dilecti de empt.& vẽd. & ex facto ipſo, Cra.
conſi. 150.nu.4.etiam in brutis.§.ceruus.Inſt.de
rerum Diuiſ.Bellam.c.conſtitutis de eo qui mit.in
poſſ. ſi igitur conſenſus eius requiritur de cuius
præiudicio agitur, ſequitur, Quod donandi ani-
mus non præſumatur, niſi probetur Anch.conſi.
180.nu.8.Cot.conſi.76.nu. 7. vol. 4.Tertio Not.
Quod ex qualitate perſonæ præſumitur intentio.
27 Cephal.† conſi.76.nu.32.conſi.206.nu.12.Quar
to not. quod etiam ex actu nullo declaratur inten
tio Cagnol.Rub.C.qui adm.nu.107. Crau.conſi.
213.nu.7.Grat.conſi. 7.nu. 25.conſi.124.nu. 17.
28 volum.1.Quinto no.Quod † coacta voluntas,uo
luntas eſt Port. Inſt.de patr.pot.nu. 11.Ale.conſi.
93.nu.7.vol. 5.dicitur tñ voluntarium mixtũ Di-
dac.in 1.Decr.c. 4.nu.12.c.merito.15.q.1.Bald.l.
Pen.C. quomodo & quando Iudex.ſexto.not.qđ
intentio non extenditur ad ignorata nec etiam ad
impoſſibilia. Crau. conſi.309. nu. 7.vt dicam in-
29 fer.latius ſuo loco † in 3. & Quarta quæſtione.Se
ptimo not. quod ea quæ habentur in animo ſolo
iuramento probantur.Mandoſ. 4. q. 5. reg.nu.2.
per teſtes enim probari non poſſunt. Rol. conſi.
11.nu.11.vol.3.Ruin.conſi.1. nu.4.vol.1.Abb.c.
paſtoralis.§.cum autem nu.4. de offic.deleg. Ang.
leg.fulcinius. §. ſi is ff. quibus ex cauſ. in poſſ.ea-
tur.Bart.leg.ſiue poſſideris nume. 7.C.de probat.
Iaſ.leg.admonendi nume. 263. ff.de iure iur.glo.
30 §.aliæ inſt.de † action.niſi eſſet in contrarium prę
ſumptio iuris.Bart.l.inter. §.teſte.ff.de furt.Imol.
cap.2.de conſt.

S V M M A R I V M.

1 *Error valde contrarius conſenſui.*
2 *Error quid ſit.*
3 *Error quotuplex ſit.*
4 *Error iniuſtus quid ſit.*
5 *Errorem allegans tenetur illum probare.*
6 *Errorem præſumi non facit actus geminatus.*
7 *Erroris correctio quando admittatur.*
8 *Error præſumitur potius quàm dolus.*
9 *Error paruus in principio maximus fit in fine.*
10 *Errans & dubitans quommodo æquiparentur.*
11 *Error communis facit ius.*
12 *Error iuris perplexi qualiter excuſet.*
13 *Erronea confeſſio nulla eſt.*
14 *Aduocati error quando noceat.*
15 *Notarij error non vitiat ſcripturam.*
16 *Error in nomine non vitiat.*
17 *Error in confinibus non vitiat.*
18 *Error calculi non vitiat.*
19 *Agnitio non impeditur per errorem.*
20 *Solutio per errorem repeti poteſt.*
21 *Poſitionis reſponſio vitiatur per errorem.*
22 *Error à periurio excuſat.*
23 *Contractus per errorem initus reuocatur.*
24 *Sententia lata per errorem reuocatur.*
25 *Scribentis error non nocet teſtamento.*
26 *Appellatio reuocatur per errorem.*
27 *Impetratio beneficij per errorem vitiatur.*
28 *Error impedit tranſlationem Dominij.*
29 *Electio erronea reuocatur.*
30 *Iuris error impedit præſcriptionem.*
31 *Error iuris non prodeſt in vſucapione.*
32 *Proceſſus verus errore non impeditur.*
33 *Matrimonium contractum per errorem nullum eſt*
34 *Inuentarium non vitiat error.*
35 *Error ſtatuti vitiat actum.*

Quæſt. II. Primæ partis.

1 VIA conſenſui † nihil magis
contrarium eſt quàm error Al-
dob.§.ius autem nu.24.inſt.de
iure nat.gent.& Ciu.Anch.cõſ.
228.nu.2. Ideo videamus qui-
bus in cauſis error vitiet actũ.
Pro cuius caſus reſolutione non nulla prius hic
2 notanda ſunt, & Primo † quod error eſt priuatio
veritatis cauſata in intellectu propter falſam ima
ginationem no.l.ſi per errorem. ff.de iuriſd.omn.
iud.Ghirland. de quæſt. ad tort.nu.10.Bald. l. ea
quidem nu.11.C.qui accuſ. non poſſ.Errare enim
eſt aliud pro altero putare Spec. tit.de confeſſis.§.
2.nu.2.Lambert.tract.de iure patr.art.13.q.2.38.
2.lib.nu.2.ſecundo not.quod triplex eſt error.Pri
3 mus dicitur † iuſtus, ſecundus iuſtiſſimus, tertius
eſt iniuſtus.Iniuſtus error eſt in ꝓprio facto nulla
aſſertione Ductus, vt intraui poſſeſſionẽ quia puta
ui mihi Donatũ not. l. quãquam. ff. ad vell. idem
4 eſt in errore iuris qui dicitur iniuſtus † error not.
l.nunquam. ff.de vſucapio. hoc idem eſt in facto
proprio, ſed ſuaſione aduerſarij, not. l. ſi exiſti-
mas.ff.pro emptore. Iuſtiſſimus error eſt in facto
alieno, vt ſi procurator meus qui emit pro me ita
didit mihi, not.l.quod vulgo. ff. pro emptore.l.1.
ff.pro ſuo. Item hoc idem ex euidẽtia rei, vt quia
erat pupillus & apparebat maior.l.2. §.ſi a pupil.

ff.pro

ff.proemptore. Item ex publica fama, & opinio-
ne.l.cum quidam.§.quod dicitur.ff. de acquiren.
hæredit.Vital. in tract. Clau. ver. non errore du-
ctus,numero tertio.Ber.capit.de quarta, numero
vigesimo,de præscript.Faber.§.error,numer.pri-
mo.Instit.de vsucapion.Bellam.c.vigilant,nume.
48.de præscrip.Balb.l Celsus,num.36.ff. de vsu-
capion.Aret.§.nouissimè,num. primo, de vsuca-
5 pion.Tertio not.quòd allegans errorem † tenetur
illum probare.Vital.dicto loco,num.64. Angel.l.
non fatetur,num.primo,de confess. Aret. consil.
112.num.2.Bal.l.creditur.§ Titius, nume. tertio.
ff.de sol.Imol.l.Titius,nom.tertio,de sol.Imola.l.
Titius,num.3.de testamentis.Port. consi. 96. nu-
me 12.Bossius titu.de confessis,num.71. quæ pro
batio fit per testes quando est error actorum Asi-
nius in praxi iud.§. 14.cap.quinto.num. sexto, si
verò fuerit error in testamento probari debet per
tot testes quot interuenerunt in testamento. Soci.
Iun.rubr.de acquiren.possess. num. 118. Asin.de
praxi iud.§.19.c.6.nume. 2. Tertio si fuerit error
in legatis eodem pacto debebit probari.Bal. l.fin.
C.de fideicomm.Doct.cap.relatum, de testamen.
Guid.decisio.773.num.primo,consi.quarto, vol.
4.num.primo.Dec.consi.350.num.5. Quarto no.
6 quòd actus geminatos † non facit præsumi erro-
rem,dixi ego in tracta.de regolis iuris. reg. 3. am
pliat. 42. quamuis errantis actus nullius sit mo-
menti regulariter.Goffred.l. qui in aliena, nume.
7.ff.de acquiren.hæred.Ias.l.insulam,num.2.ff.de
præscript.verb.Marhel.sing.36.nume. 6. Quinto
not.quòd error corrigi potest. vsq; ad sententiam
Neoiz.consi.94. num. 17. non tamen admittitur
7 erroris correctio, nisi refectis † expensis si iudici
videbitur.Dec.l.edita, numer.64. C. de edendo,
Asinius in praxi iud.§.32.cap. secundo. Amplia.
15.num.2. alioquin qui non corrigit errorem vi-
detur consentire in illum.cap.error.83.distinct.c.
proximus,de pœnitent.distinct. 2. Iulius Ferrett.
in tract.de Duello.nume.40.Tyndar.tract. de te-
stibus,nume.secundo.Sexto not.quòd potius præ
8 sumitur error † quàm dolus.Rom.consi. 142. nu
me. 12.volum.quinto.Menoch.de arbitr.iud. lib.
1.consil.4.Cass.309.numer, 8. Asin. inter consil.
crim.consi.13.nume.9.Francisc.consi. 129. num.
38.Alexand.consi.45.num.9.volum.1. Aret. con
si.47.numer.3.Berth.consi.189.num.9.volum. 3.
Dec.consi.173. num. 5. idem dicitur de donatio-
ne,nam donatio non præsumitur,sed error. Rol.
consi. 11.num.47.Giat.consi.16. num. 44. volu.
primo.Corn.consi.114. volu.quarto.Item præsu-
mitur error, vbi aliter factum, quàm dictum repe
ritur l.sed etsi.ff.de condit.indebit. Vital. tractat.
Clausul.in clausul.1.nume.2. Præsumptio tamen
erroris tollitur alia præsumptione contraria. Ce-
9 phal.consi.108.num.10.Septimo † not. quòd par
uus error in principio maximus fit in fine. Ne-
uiz.in silu.nupt.lib.quarto,num.51.Rolan. con-
sil.94.num.31.volumin. secundo, non tamen er-
ror in syllaba vitiat actum. quia de minimis lex
non curat.Corn.consi.80.num.7. volumi.tertio.
consil.71.volum.primo.dixi ego in tractat. de re-
gulis iuris.reg.quinta, numero primo,& sequent.

10 Octauo not. † quòd licet errans & dubitans æqui
parentur.l.fin.C.de condictio.indebi.Alexand.l.si
per errorem.ff. de iurisdictio. omnium iudicum.
differt tamen error ab ignorantia, quia error non
currit cum veritate, sed ignorantia se habet pari-
ter ad verum.sicut ad falsum, & cum vtraque per
miscetur.Bal.l.falsus.nume.tertio, quæst. prima.
C.de furt.Specul.titul.de depos.§.septimo, ver-
sicu.duodecimo. error enim est applicatio animi
ad falsum.Bal.l.quidam,column.nona.C. de iure
deliber.Specul.§.secundo, titu. de confess. Nono
11 nota. † quòd communis error facit ius. l. Barba-
rius.ff.de offic.Præs.not.l.de testamen. l. secunda.
C.de senten. experiū. recit. non. tamen excusat.
scientem errorem.Dec.consi.407. num.secunda,
quod verum est si sit in possessione vel quasi is de
quo est error. Abb. capitul. consultationibus, de
iure patronat.Cardinal. Clemen. prima quæstio.
13.de regulat.Alexand.consi. 138. volumin.pri-
mo. fallit in spiritualibus quia error nihil opera-
tor,nisi in contentiosis.Archidiac.cap.primo, vn
decima quæst.tertia.Bal.l.secunda. C. de sentent.
& interloc.omnium iudicum, in his quæ sunt or-
dinis error communis non facit ius Abbas. capit.
Apostolica,numer. primo, de presby. non Bapt.
Bal.in l.si arbiter.nume.decimo. C. de sentent.&
interlocuto. omnium iudic. Ferretus,consil.octa-
uo, nume.tertio. Cassa.consil.68.numer. 43. Am-
plia.& limit.hoc no.per Anto.de Gabriel.in titul.
de probat. conclusio. octaua. Decimo & vltimo
12 not. † quòd error iuris perplexi, ita excusat sicut
error facti, item non nocet cum tractatur de dam
no euitando. Calef. inter consil.crimin.consi.58.
nume.quinto.Ang.consil.70.nume. vigesimoter-
tio,item excusat a dolo Paul.consi. 147.glo.l. pri-
ma ff.si quis ius dic. non obt. nisi sit iuris peritus
Bal.rubr.C.de pœna iud.qui male iud.l.secunda,
ff.quod quisque iuris.quod autem error dubij iu
ris æquiparetur errori facti.Corn.consi. 148. vo-
lumin.secundo.Fel.cap. de quarta, de præscript.
error tamen facti cadit in sapientem virum. Bald.
authen. ex causa, column. vndecima.C.de liber.
13 præter. † His ita suppositis quia dictum est errorē
excludere consensum.Ias.instit.de act.§.item.nu-
me.55.d.l.si per errorem, ff.de iurisdict.omnium
iudicum.Ampliat.primo, vt confessio erronea sit
nulla.Specul.tit.de deposito.§.octauo, vers. quid
ergo.Bal.consi.150.volum.secundo, nom.2.quæ
quomodo reuocari possit.not.Vital.dicto loco.nu
me.52.& seq.Bossius titu.de confessis, nome.64.
14 not.leg.non fatetur.ff.de confess. † Socin.tractat.
reg.in reg. 95. Secundo amplia. vt error aduoca-
ti non noceat parti. l. vnica. C. de errore aduoc.
Barth.l.ornamentorum.numer.secundo. ff. de au
ro,& argen.legat.Tertio ampliat. in positionibus
in quibus error facile reuocatur. Alex. consi. 47.
numer.16.volu. primo. Quarto ampl. vt dictum
testis per errorem parti non noceat. not. Vital.d.
locu.§.de teste,nume.primo,& seq.no. Doctor.l.
15 tertia. ff. de testibus, † Quinto ampliatur quòd
error notarij non vitiat scripturam. not. leg. er-
rore. C. de testamen.Bald.dict.leg.ambiguitates.
C.eodem. ampl.circa indictionem quo casu in-

ſtrumentum non redditur nullum. Bart. l. nomi-
natim. ff. de cond. & demonſt. ſecundo hoc idem
ſi erretur circa diem, ſecus ſi omittatur. Bald. l. 2.
C. de falſa cauſa adiecta leg. Tertio ampliatur vt
in denunciatione non noceat ſyndico Bald. l. er-
ror. C. de adu. di. ind. & potius præſumitur error
notarij, quàm quod contrahẽtes voluerint ſe de-
cipere, Euer. in loco ab emph. ad cenſum nu. 9. li-
cet error notarij dicatur lata culpa, Bald. tract. de
teſta. nu. 24. Nellus dicto loco nu. 161. not. doct.
leg. ſi librarius. ff. de reg. iur. Sexto Ampl. quòd er-
16 ror in nomine † non vitiat quando de corpore
conſtat no. doct. com. l. ſi quis in fundi. ff. de leg. 1.
& ibi Bart. nume. 2. idem. l. demonſtratio. nume.
15. ff. de cõd. & demonſt. ſecus eſt in nomine ſub
ſtantiæ Ber. ca. quoniam Abbas. nume. 9. ff. de offi.
deleg. idem eſt in nomine actionis, quod vitiat li-
bellum idem ca. ſuper litteris. num. 38. de reſcrip.
Ber. conſi. 53. nume. 2. volum. 1. Faber. §. ſi quis in
nomine nume. 1. inſt. de leg. Salyc. leg. in venditio
nibus nu. 5. ff. de contrah. empt. Felin. cap. ſignifi-
cantem nume. 5. de reſcrip. Corn. conſi. 313. nu.
1. volum. 3. Soci. Iun. leg. Centurio, num. 207. ff.
de vulg. Tertio fallit in nomine proprio loquen-
tis not. leg. fin. C. de hæred. Inſt. gloſſ. cap. ſignifi-
cantem, de reſer. Septimo Ampl. vt error in con-
17 finibus rei venditæ non noceat † glo. & doct. leg.
cum ſeruo. §. fin. ff. de contrahen. empt. Doct. l. de
monſtratio. ff. de condi. & dem. Ampl. In errore
confinium rei legatæ not. l. patronus. § fi. ff. de le.
3. Alexand. d. leg. ſi quis in fundi num. 3. Hier. de
monte defin. reg. cap. 84. Octauo Ampl. in errore
calculi, qui ſi non ſit ſecuta ſententia vel tranſa-
18 ctio poteſt ſæpius retractari. † Ber. q. 105. num. 1.
facit tamen retractari quitationem. Nruiz. conſi.
46. nume. 15. not. Iaſon. leg. errorem num. 3. C. de
19 errore calc. Nono Ampl. vt agnitio † nõ impedia
tur per errorem quotæ hæreditatis Ang. l. ſi quis.
§. ſciendum nu. 1. vbi Imo. nume. 3. ff. de acq. hær.
Decimo not. & Amp. quòd error in ſolutione vi-
tiat & impedit liberationem not. l. ſi cum aurum.
ff. de ſol. vnde ſolutio per errorem facta repeti po
20 teſt Cagnol. l. cuius. † ff. de reg. iur. Ampl. etiam iu
dubitantem Socin. leg. eleganter. num. 2. ff. ſi cer.
pet. Ceph. conſi. 138. nume. 11. Iaſ. leg. ex hoc iu-
re. nu. 74. ff. de iuſt. & iur. l. 1. num. 12. ff. de cond.
21 indeb. Vndecimo Amplia. in † tẽſione poſitioni.
Bar. l. poſt legatũ. §. his uerò. ff. de his qui. vt ind.
Barth. l. error. C. de iuris & facti ignorantia Alex.
conſi. 47. nu. 16. vol. 1. Duodecimo Ampl. vt error
22 iuris vel facti † conſenſum excludens à menda-
cio & periurio excuſet Bellam. c. at ſi clerici num.
13. de iudicijs. non enim ſeruandum eſt iuramen-
tum contractum per errorem. Bert. conſil. 175.
nume. 57. vol. 2. vbi tamen præſtatur iuramentũ
aſſertorium non præſumitur error Socin. conſi.
67. nu. 18. volum. 4. Ruin. conſi. 134. numero 10.
volum. 1. Vital. d. loco numero. 39. Decimo tertio
23 Ampl. vt contractus † reuocentur ſi errore fue-
rint initi ſiue ſit error circa perſonam ſiue circa
cauſam, ſiue circa rem Vit. d. loco numero 5. Bart.
lege inſulam numero 1. ff. de præſcr. verb. lege. ſi
ego numero 3. ff. ſi certum petatur. error enim in

materia vitiat contractum leg. ſi ſterilis. §. quam
nis. ff. de actio. empt. leg. cum ab eo. §. fin. ff. de con
trahen. empt. Diaz. reg. 247. fallit duob. mod. Iaſ.
24 l. ſi id quod. ff. de verb. ob. † Decimo quarto amp.
in Iudicijs vnde ſententia lata per errorem dici-
tur nulla quando eſt error qui oculo corporali
cerni poteſt. Maranta de ord. iud. 4. P. 16. diſt.
numer. 50. Alexan. leg. rei. §. ſi in iudicio numero
2. ff. ſol. mat. Alexand. conſi. 126. numero 4. volu.
6. Vant. tract. de nullit. in tit. de nullit. ex defectu
proc. numero 130. Ang. l. quoties. numero 4. ff. de
hæred. Inſt. Item not. quòd omnis error expreſſus
in relatione videtur expreſſus in ſententia quæ re
fertur ad eam Ange. conſi. 110. nume. 5. Bart. l. ex
diuerſo. §. ſi in iudicio num. 6. ff. ſol. matr. Decimo
25 quinto Ampl. in vlt. vol. nam error † ſcribentis nõ
nocet teſtamento Iaſ. l. error. numero primo. C. de
teſtamen. ſi tamen fuerit error in filiatione teſta-
mentum reddetur nullum Bald. conſi. 134. volu.
primo, numer. ſecundo, ſed per quot teſtes probe
tur teſtamentum not. Alexand. conſil. 140. nume.
3. volum. primo. Decimo ſexto vitiatur appellatio
26 † per errorem interpoſita. Bar. leg. prima, §. ſi
quis numero primo ff. de appell. vt ſi appelletur
ad minorem iudicem vel ad diuerſum. Dec. &
com. doct. l. ſi per errorem. ff. de iuriſ. omni. iud.
Iuriſ. enim non tribuitur per errorem. Decimo ſe
27 ptimo † Ampl. in impetratione beneficij ſi per
errorem omittatur nomen poſſeſſoris. Menoc. de
Arb. iud. li. 2. cent. 3. Caſ. 201. num. 145. Bellam.
Deciſ. 642. Decimooctauo Amp. in tranſlatione
Dominij, nam error ex parte recipientis impedit
Dominij tranſlationem & præſcribendi conditio-
nem, ſecus ſi error fuerit ex parte tradẽtis. Balb.
28 leg. Celſus. num. 54. ff. de vſucap. Alex. l. † ſi ego.
nu. 4. ff. ſi cert. pet. Bald. l. dedi. §. ſi quis numero
2. ff. de cond. cauſa data. Barth. leg. 1. numero 8. ff.
de offic. proc. Cæſ. Salyc. l. eius nume. 9. ff. ſi cert.
29 pet. Decimo nono Ampl. † in electione nam ele-
ctio erronea non dicitur electio Bald. l. 5. ff. de in-
off. teſt. ex errore enim nulla oritur obligatio. So-
cin. Rubr. de verb. obli. nu. 302. nec reſcriptum vi
tiatur per errorem Socin. conſi. 146. numero 5.
volum. 1. quia error non impedit voluntatem. Me
noch. de Arb. iud. libr. 1. q. 53. numero 4. ſicuti
verba enunciatiua erronea non diſponunt Iaſon.
leg. cum teſtamento nu. 1. C. de iur. & facti igno-
30 rantia. Vigeſimo Ampl. quòd licet † error iuris
impediat præſcriptionem, ſecus tamen eſt in erro
re facti Abb. capitulo cum non liceat. numero. 8.
de præſcript. cap. Apoſtolicæ numero 11. de do-
na. Bellam. c. vigilanti num. 52. de præſcr. Rom.
conſi. 166. num. 8. Crau. cõſi. 27. nu. 3. idem eſt in
tranſactione, quæ nulla dicitur ſi per errorem fiat
Dec. leg. errorem nu. 12. C. de errore Calc. Socin.
conſil. 98. nu. 10. volum. 2. hoc idem eſt in Datio-
ne tutoris, Faber. §. furioſi. numero 3. inſt. de Cur.
Vigeſimo primo Ampl. in vſucapione in qua er-
31 ror † iuris non prodeſt Balb. tracta. de præſcri-
ptu. pro donat. numero ſecundo, Bartolus lege
ſed & ſi. §. ſcire. ff. de pet. hæred. Iaſ. lege ſi ante.
nu. 7. ff. ſo. ma. item nec error in facto vuſcapionẽ
impedit Imola. leg. iuſto. nume. 5. ff. de vſucapion.

Vige-

32 Vigesimosecundo processus † verus errore non impeditur. Bella.c.cum ex officij.no.1 3.de præsc.

33 Vigesimotertio matrimonium contractum † per errorem nullum est, & hoc quando fuit error in persona, vt si quis putauit contrahere cum Bertha, & contraxit cum sempronia. Vital.d.tract.tit. de errore matrimo. Rebuff. io praxi.benef.glo.5. reg.46.tit.de dispens.in gradu consang.nu.3. Cardinal.Paleot. in tracta. de spurijs noth. filijs in c. 9.per totum.& in hoc conueniont omnes Theologi cum Canonistis.Grat.consi.40.num. 47. volum. primo. & in institutione quando erratur in coniunctione naturali.Ias.l.si pater.num.1. C. de hæred.inst. Vigesimoquarto inuentarium non vi-

34 tiat † error, ied corrigi potest quandocunq; Bal. auth.sed cum testator.C.ad l.falc. Vital.d.loco de errore inuentarij. Item fructus facit suos qui errat io iure probabili dixi in tract. de compensat. par.1.q.10.nu.59.qoi error per possessorem probari debet, ibidem nom.29.Menoch.tract. de recuper.Rem.15. nu.630.Vigesimoquinto dierum calculi error non nocet. Salyc.l. cum antiquioribus.C.de tempor. & repar. nec error citati in nomine vitiat.Dixi ego in tract.de reg.iuris. Reg.8. Ampl.85. fallit tamen in perito, qui errore oon excusatur, ut in assessore. Dec.l.hoc edicto. nume. 3.ff. quod quisque iuris. Secuodo fallit quando quis sciens erraret.Vital.d.loco, oum.11.in prin.

35 Tertio no. † quòd sicut error statuti vitiat actum Ancha.consi. 163. ita error impedit consuetudinem induci. Ale.l.si quis id quod, num.6.ff.de iorisd.omn.iudic. Quarto error in nomine contractus vitiat quando verba de se contractum importtant. Barth.l.1.§.qoibus, num. 3. quod cuiosque vniu.nom. Quinto diocsis vitiatur errore iuris in hæreditate. Crau.consi.188. num. 10. Item diocœsis nominis error vitiat rescriptum. Anto. capitul. significante. numer. tertio, de rescript. & expressus error vitiat oon tacitus. Cagno.l. actus. num.16.ff. de regul. iur.

SUMMARIUM.

1 *Ignorantia facti non iuris excusat.*
2 *Ignorantia iuris naturalis non excusat.*
3 *Ignorantia in iure atque in facto, quomodo & quando excuset.*
4 *Ignorans ius quasi naturale non excusatur.*
5 *Ignorans factum proprium quando excusetur.*
6 *Ignorantia expressè est alleganda.*
7 *Ignorantia communis opinionis non excusat.*
8 *Ignorans non dicitur consentire.*
9 *Ignorantia consuetudinis non excusat.*
10 *Ignorantia crassa æquiparatur dolo.*
11 *Ignorantia præsumitur ex negocio intricato.*
12 *Ignorantia non præsumitur in notorijs.*
13 *Ignorantia priuilegij probabilis est.*
14 *Ignorantia probatur iuramento.*
15 *Ignorantia præsumitur, vbi scientia non probatur.*
16 *Ignorantia præsumitur longinquitate temporis.*
17 *Ignorare præsumitur iudex ordinarius propter multiplicitatem negociorum.*
18 *Ignorare præsumitur forensis.*
19 *Ignorantia codicillorum præsumenda est.*
20 *Ignorantia Banni quomodo præsumatur.*
21 *Ignorantia excusat beneficium impetrantem.*
22 *Ignoranti non currit tempus appellandi.*
23 *Ignoranti non currit tempus, petendæ restitut. in integrum.*
24 *Ignorans restituitur in integrum.*
25 *Ignorans non confitetur.*
26 *Ignorans si soluit repetit.*
27 *Ignorantia impedit dispensationem.*
28 *Ignorantia non excusat eligentem indignum.*
29 *Ignorantia facti alieni, quando non excuset.*
30 *Ignorantia non excusat in omissione formæ.*
31 *Ignorantia contentorum in litteris non excusat.*
32 *Ignorantia notariorum partibus nocere non debet.*
33 *Ignorans an possit præscribere.*
34 *Ignorans non amittit possessionem.*
35 *Ignorans non dicitur iuri suo renunciare.*
36 *Ignorantia non excusat subscribentem.*
37 *Ignorantia patrimonij proprij non excusat.*
38 *Ignorantia non excusat procuratorem.*
39 *Ignorantia instrumentorum quando possit adduci.*
40 *Ignorantia rerum pertinentium ad fidem non excusat.*
41 *Ignorantia excusat à condemnatione, exp.*
42 *Ignorantia allegatio per statutum tolli non potest.*
43 *Ignorantia est mater omnium errorum.*

Quæst. III. Primæ partis.

1 REgola iuris est. † Ignorantiam facti non ioris excusare, cap. ignorantia, de reg. iur. io 6.l. regula.ff.de iur. & fact. ignorantia.gl.c.vnico, de postula. p:æl.Abb.c.fin.de consti.leg. oon fatetur.ff. de confess.l. si post. ff. famil. ercisc. nisi esset ignorantia ioris obscuri. Ias.l.1.no.22.ff.de transact.& notandum est, qood licet ignorantia iuris positiui quandoque excuset, iuris tamen natora-

2 lis ignorantia † nunqoam excusat Ber. c. super litteris, nom.65. de rescri. Dec.l.si quis id quod, nu. 32.ff.de iurisd.omn.iud.Soc.l.iustè, nom.4. ff.de acq.poss.ille enim ignorans ignorabitur. Spec.tit. de summa Trin.& fide Cathol.lib. 4. num.4.pro hoins dicti declaratione, nonnulla prius hic no-

3 tanda sont, primo distinguendo hoc pacto † videlicet, qoia aut ignoratur in iore, aut in facto, si in iore, aut ciuili, aot naturali: si in ciuili aut in iodicio, aot extra iudiciom, si in iudicio si quidem ante litem contestatam, tunc error excusat probata causa erroris legitima. l. de ætate. §. qui iusto. ff. de interrog.act. si extra indicium, aut agitur de damno vitando aut de lucro captando, & si de damno vitádo, aut erratur in eo in quo requiritur dolus verus, aut in eo in quo sufficit dolus

præsumptus vel lata culpa, vel leuis, si in eo in quo
requiritur dolus verus iuris ignorantia excusat. l.
si quis in graui. §. si quis ignorans. ff. ad Syllan. si
verò erretur in eo in quo requiritur dolus præ-
sumptus vel lata culpa, tūc si erat publicè notum
iuris ignorantia non excusat. l. constitutiones. ff.
de iur. & fact. igno. si vere notum non erat, tunc
non excusat. l. fin. ff. de decret. ab ord. fact. verum
si agatur de lucro captando cum alterius iactura
vt per vsucapionem iuris ignorantia non tolera-
ratur. leg. si vir. ff. de vsucap. sed si fine alterius in-
iuria si non potuit consulere peritiores iuris igno
rantia toleratur. leg. reg. §. sed iuris. ff. de iur. &
fact. igno. quod si erretur in iure naturali igno-
4 rantia † iuris non excusat vt dictum est. idem si er-
retur in iure quasi naturali. leg. 2. C. de in ius voc.
si erretur in facto aut in proprio aut alieno, si in
alieno aut erat publice notum, aut non, si erat pu-
blice notum ignorantia non excusat. leg. sed & si.
ff. de instit. act. si non erat publice notum igno-
rantia tunc excusat. leg. fina. ff. pro suo. si in fa-
cto proprio aut certat de Damno vitando aut de
5 lucro captando si de damno † aut cum alterius
iniuria & tunc non toleratur: si verò absque iniu-
ria alterius tunc toleratur. leg. si res. ff. de leg. 1.
leg. si tibi. ff. de act. emp. si de lucro error in facto
proprio non excusat Din. d. cap. ignorantia. num.
6 18. Secundo not. quod ignorantia † expresse de-
bet allegari quando quis fundat intentionē suam
in illa Iason. leg. cum quid, numer. 25. ff. si certum
pet. Saly. leg. 1. numer. 2. ff. ad maced. tertio not.
quod quemadmodum iuris ignorantia non excu
sat, ita etiam nec communis opinionis ita coras.
7 tracta. de commun. opin. tit. 11. numer. 9. † Rola.
consi. 60. numer. 39. quarto not. quod ratio quare
ignorantia excusat. quia ille qui ignorat non con-
sentit Corn. consi. 275. num. 5. volumin. 2. consil.
8 113. num. 3. volumin. 1. ideo non habet † nec vel-
le neque nolle, & per consequens non potest dici
negligens nec in culpa Corn. consi. 164. nu. 4. vol.
1. Cassan. consi. 11. numer. 92. quinto not. quod
non solum iuris ignorantia non excusat sed etiam
9 consuetudinis † Ber. ca. cognoscentes. numer. 10.
de const. quamuis quandoque tolerari possit Sal.
l. præscriptione. num. 5. C. si contra ius. Guid. sing.
10 638. sexto not. quòd ignorantia † Crassa & supi-
na æquiparatur dolo Abb. c. fin. numer. 3. de Ce-
lebr. miss. septimo not. quod licet dubitās & igno-
rans æquiparentur Socin. l. eleganter. nu. 2. ff. de
cond. indeb. Crot. tractat. de testib. nu. 311. diffe-
runt tamen ignorantia error & titubatio Ant. de
Butr. c. apostolice. num. 4. de cler. depos. Imo. l. de
statu. num. 1. ff. de stat. ord. octauo vbi adest fama
11 ignorantiā † non præsumitur. Alex. consi. 187. nu.
7. volu. 2. nono not. quod generalis dispositio ad
ignorantiam non extenditur Ias. l. Titius num. 5.
ff. de libe. & posthu. Dixi ego in tractat. de reg.
12 iur. lim. 49. reg. 1. Dec. not. quod negocium † in-
tricatum facit præsumi ignorantiam Paul. l. cum
fidei nume. 3. ff. de confess. hoc idem facit multi
tudo negociorum. Socin. consi. 260. num 3. vol. 2.
ob quam officialis excusatur. Alex. consi. 215. nu.
2. vol. 2. vndecimo not. quod ignorari non debet

id quod notorium est. Guid. sing. 225. Alber. tract.
13 stat. libr. 1. q. 30. numer. 3. Mars. † in praxi crim.
§. aggredior. nu. 33. duodecimo not. quod priui-
legiorum ignorantia est probabilis secus est iuris
14 communis † Abb. c. considerauimus. nu. 3. de ele-
ctione. decimotertio not. quod ignorantia proba-
tur iuramento. Alex. consi. 138. nu. 10. volum. 2.
15 nisi præsumptio fuerit † in contrarium. idem cōsi.
71. num. 2. volum. 1. consi. 79. nu. 1. volu. 7. Ang. l.
si cui. §. idem nu. 3. ff. de accus. Bal. cons. 434. vol. 5.
num. 3. l. eadem. nu. 2. deferi. Bar. d. §. idem. 2. Ber.
consi. 188. num. 24. vol. 3. potest tamen aduersa-
rius probare contrarium. Dec. c. cognoscens. num.
10. de const. Gem. c. nolle. nu. 3. de elect. 6. Ias. l. ad-
monendi. num. 158. ff. de iur. iur. Ias. l. pro hærede
nu. 20. ff. de acq. hære. Ias. consi. 88. volu. 1. Imo. l.
qui bona. nu. 2. ff. de damno infecto Pau. c. 44. nu.
44. vol. 3. Ripa l. admonendi. nu. 51. ff. de iureiu-
rando Guid. sing. 447. Decis. Ped. 171. nu. 4. fallit
in his quę publice fiunt Decis. 71. nu. 4. decis. 101.
nu. 24. hoc idem cum de Modico præiudicio agi-
tur Ber. q. 128. num. 3. Abba. consi. 9. nu. 36. Asin.
praxi iud. §. 13. c. 20. limi. 4. nu. 5. Crau. consi. 201.
num. 32. Cassan. consi. 63. nu. 72. decimoquarto
16 not. † quod vbi scientia non probatur Præsumi-
tur ignorantia Corn. consi. 726. nu. 7. vol. 3. consi.
102. num. 8. volum. 2. Lambert. de iur. patr. 8. Art.
2. q. 3. p. 2. lib. nu. 1. hinc est quod hæres suus præ-
sumitur ignorare testamentum secus est in extra-
neo Bald. consi. 392. nu. 5. vol. 3. consi. 295. nu. 2.
vol. 3. Barr. leg. eius num. 29. ff. si cert. peta. Ias. l. is
post. nu. 66. ff. de acq. hæred. Soci. consi. 31. nume.
4. volum. 4. Rolan. consi. 36. nume. 4. vol. 2. secun-
do præsumitur ignorantia temporis longinquita
17 te Paul. leg. peregre. num. 2. ff. de † acq. poss. Port.
consi. 147. num. 9. not. Abb. consi. 18. Tertio infir
mus præsumitur ignorans. Ceph. consil. 242. nu.
16. volum. 2. quarto iudex ordinarius pręsumitur
ignorare propter multiplicitatem negociorum
18 Bar. leg. quod iussit. numer. 21. ff. de rē † iud. quin
to forensis præsumitur ignorans Rolan. consi. 42.
19 nu. 27. volum. 3. sexto emph. præsumitur † igno-
rans. Alex. consi. 76. nu. 9. vol. 7. Rim. consi. 22. nu.
22. vnde vbi caducitas fuerit decursa restituitur
in integrum. septimo codicillorum ignorantia in
20 suo & in extraneo præsumitur † Ang. l. si seruus.
nu. 2. ff. de stipulat. seru. Maxime quando sint se-
parati à testamento Iason. l. non est. num. 2. ff. de
transact. octauo ignorantia Banni præsumitur nisi
21 fuerit publicum atque notorium, in loco † Aret.
consi. 122. num. 1. Nono absens, etiam si sit con-
sanguineus præsumitur ignorare. Deci. consil.
445. numero 35. ex absentia enim præsumitur
ignorantia Ias. leg. tres fratres. num. 19. ff. de Pact.
22 l. is qui num. 40. ff. de vsucapion. † decimo & vlti-
mo infertur quod beneficium impetrans excusa-
tur ignorantia. Dec. c. super nu. 7. de rescrip. & hoc
à vitio subreptionis Gemi. capitul. gratia num. 2.
eodem tit. 6. quod si impetratum fuerit benefi-
cium viuentis per ignorantiam no. Rebuff. titu.
de reprob. test. nume. 51. quid autem de ignoran-
tia resignationis an noceat resignatario idem Re-
buff. reg. de pub. resig. gl. 13. nu. 29. decimoquin-
to not.

to no. quod ignoranti sententiā latā contra se non
23 currit tempus † appellandi. Maranta de ord.iud.
6.P.ver.appellatio.nume.104.glo.c concertationi
de appell.6.c.ab eo eodem.tit.Bart.auth.hodie.C.
de appell.no.l.1.§.fin.ff.quando appell. sit sicuti
non currit etiam ignoranti tempus petendæ testi
24 tutionis † in integrum Ber. consil. 56. nume.50.
volum.3.Decimosexto & vltimo not. quod igno-
rans restituitur in integrum per clausulam si qua
mihi iusta causa Ber. consi. 56.num.41.volum.3.
25 Dec.l.si bonorum nu. 5. C.qui † admi. Paul. con-
silio 44. nume. 43. volumine 3. consil. 45.nume.
15.Soci.leg.qui duos nu. 25. de reb.Dubijs cons.
66.nume.17.volum.4. Bott.decis. 59.numero 2.
Guid.consi.191.nume. 7.consi.154.num. 4.Dixi
ego in tractatu mors omnia soluit P. 2.num.103.
Balb.trac.de præscr.4.P 4.P. princ.q.29.nume.3.
Ceph.consil.242.nume.33. Cor.cons.168. num.
14.volum.3.consil.321.nu.8. vol.3. Cassan.consi.
63.num.27.fallit post quadraginta annos.Gozad.
cons.64.nume.14.Item fallit quando scientia præ
sumeretur ibidem Gra.cons.125.nume.5.volum.
2.Paris.cons.23.numer. 22.volum. 1. Port. consi
149.nu. 67.Rimin. cons.3.nume. 24. Rom.cons.
477.nu.23.Ruin.cons. 54.nume.9. volu. 5.cons.
139. numero 13. volum. 2.Alciat. cons.312.nu.
2.Socin.iun.consi. 76.nume 106.volum.1.consil.
46.nume.18.volum.3. Bert. consi. 34.nume.12.
volum.2.quibus ita suppositis Ampl. Primo in cō
26 fitente † quia excusatur propter ignorantiam leg.
non fatetur.ff. de cōfess.Secundo Ampl. in eo qui
soluit propter ignorantiam facti Din. capitulo
27 ignorantia † nume.3. de reg.iur.6.tertio Ampl. vt
Papa non videat dispensare ignorato facto Re-
28 buff. in praxi Benefi. tit. de dispens. † numero 3.
quarto Doctor non excusatur ignorantia Socin.
iun.consi.60.nume. 48. volum. 1. vnde quod su-
mus disputaturi ignorare nō debemus, Socin.leg.
5.numero 15. ff. de verbo. obligat.quinto eligens
29 indignum non excusatur † ex ignorantia. Bellam.
c.innotuit nu.23. de elect.Ripa.nu. de elec. Resp.
4 nu 1. Sexto ignorantia ætatis propriæ non ex-
cusat.Ber.c.super literis nu. 12.de rescr. Septimo
30 facti alieni † ignorantia non excusat illum qui ex
officio sibi iniuncto tenebatur perquirere Abb.
c.quamuis nume.2.de reg.iur. quamuis regulari-
ter ignorantia facti fallat prudentissimos homi-
nes Bellam.ca.neminem.nume.3.3. quæst.6.Dixi
ego in tracta.de leg.& stat.3. p.quæst.20. numero
7. Item in factis nobilium non præsumitur igno-
rantia.Iaf. leg. si res nume. 37. ff. de leg. 1. Anch.
consil.201.nume. 4. Octauo quando aliquid pro
31 forma seruari oportet † ignorantia non excusat.
Alexand. consilio 7. numero 19.volum. 3. nono
feudalem rem ignorans excusatur caducitate vn-
de pœnam commissi non meretur Cassan. con-
silio 11.numero 94. decimo Hæreditatem non
aditam non transmittit ignorans Alexand. consi
lio 163.num.2.volumine 2.Item hæres interdum
excusatur ignorantia facti ex testamento penden
tis. Goffred. leg. cum filium. §. in hac numero 3.
ff.de verborum oblig.Alexand.consil.108.nume-
ro 6. volumine secundo. Vndecimo ignorantia
32 eius quod continetur † in literis clausis excusat.
Alexand.leg.si quis mihi.§.sed verum.numero 5.
ff.de acquiren.hæred. Duodecimo ignorantia iu-
sta excusat à mora.Ber. consilio 193. numero 32.
volumine primo consilio 205. numero 2. volum.
3.& legitimatio prolis iudicatur ex ignorantia al
terius coniugum Abb.cap. ex tenore numero 3.
quia filij sint legitimi. Decimo tertio nunciatione
noui operis non currit tempus ignoranti Soc. l.
hoc edicto.nume.167.ff.de no. op. nunc.Decimo
33 quarto notariorum ignorantia † partibus nocere
non debet Decis.Perus.19. num. 10.in quo magis
præsumitur ignorantia quàm falsitas. Roland.
consilio 38.nu.32.vol. 1.Iohan.de amic. cons.29.
nu.7.cons.42.nu. 13. Non tamen toleratur igno-
rantia in eo Rom. cōs.127.nu. 2. Decimo quinto
Ampl.vt præscriptionis tempus non currat igno-
ranti Alexan.cons.63. nume.15.volumine 4.Ber.
34 cons. 15.nume. 25.sed an ignorans † præscribere
possit not.Paul.leg.1.num. 5.C.de acq.poss.Balb.
tract.de præscri.4.P.4. Principalis. q. 28.numero
3.Bertr.consi.112. numerò 13.volumine 10. dici
tamen potest quòd licet ignorans non possit pos-
sidere incipere, retinet tamen suam possessionē
Barth.l.possideri.§. Neratius nume. 1. ff. de acq.
poss.Alex.l.si aliquam nu.4.ff.de acq. poss. & ani-
mo non potest desinere possidere. Goffred. l.fun-
35 do.nume.16. ff. ad l.Falc. ignorans † enim regu-
lariter non perdit possessionem Iaso. l. possideri.
§.in amittenda num. 3. ff. de acq. possess. decimo
sexto Ampl. vt ignorans periurus non efficiatur.
Socin.cons.58.nu.10.vol.3.Decimo septimo igno
rans non dicitur Iuri suo renunciare. Alex. l. nec
is.§.hæres.nu.5.ff.de acq. hæred. vbi Iaf.nume.8.
36 Papien.in forma libelli † pro hærede in gl.nullo.
condito ver. a.Paris.consil.69.nu. 6. vol.3.Ratio
prædictorum est quia ille qui ignorat non dicitur
velle Paul.l.mater num. 2.ff. de inoffic.testa.Ioha.
tit.de contrah.Merca. nu. 3.nu. 11.sed quatenus
dictum est an ignorans præscribat quæro vtrum
ipse vsucapere possit not. Sal.l.2. nu. 6. ff.de acq.
poss.fallit primo in teste perito qui allegans igno
rantiam non auditur Tind. tract. de test.nu. 5.se-
37 cundo fallit vt scriptura † non excuset ignoran-
tiam facti Iaf.l.si post.C. de iur.& fact.ignorantia.
Tertio fallit in subscriptione propria manu facta
quæ excludit allegationem ignorantię.Crau.cōsi.
25.num.13. quarto fallit vt socius facti socij non
possit allegare ignorantiam, Ang.l. iustissime. §.
ponitur.num.1. ff.de ædil.edicto.quintò allegans
38 ignorantiam patromonij † proprij non auditur
Aldobr.§.in fraudem nu.13.Insti.quibus ex caus.
man.non licet.Fallit in renunciatione rei incertæ
& vniuersalis Ceph.consi.34.nu.42.vol.1.& quā
do renuncians enormissime læditur idem consil.
142.nu.50.vol. 1. sexto procurator non excusa-
39 tur ignorantia † si continuat post mortem domi-
ni.dixi ego in tract.mors omnia soluit p.2.nume.
187.septimo instrumenta habens apud se non po
test excusari ignorantia.Aret.consi. 15.nume.10.
decis.bon.69.numero 5. decis.7.nume.7.quando
40 autem ignorantia † instrumentorum, adduci
possit Soc.Iun.consi.128.nume.148. volumine 1.

Octauo fallit in ignorantia Gabellarum quæ non admittitur. Rim. conſi. 26. nume. 38. Nono fallit in his quæ pertinent ad fidem in quibus ignorantia non admittitur. Anton. de Butr. capit. 1. nu. 4. de hæret. cap. 2. num. 14. de apoſt. niſi ſit ignoran-
41 tia † probabilis. Bellam. in princip. 4. quæſtio. 21. num. 28. Gemin. capit. fideli. nume. 24. de ſumma Trinit. & fide catholic. vltra prædicta not. quòd ignorantia excuſat a cōdemnatione expenſarum.
42 Angel. Authen. generaliter. † num. 2. C. de epiſco. & clericis. Item ſtatuti ignorantia non excuſat. Ber. cap. cognoſcentes, num. 10. de conſtitut. nec per ſtatutum ſtatui poteſt, quod ignorantia non allegetur. Iaſ. l. conſtituro. num. 2. ff. de iur. & fact.
43 ignor. licet † tamen renunciari allegationi ignorantiæ Ber. conſ. 201. num. 7. uol. 1. extrauagantis verò ignorantia non dicitur ignorantia iuris Domi. de S. Gem. conſi. 58. nu. 1. de multiplici ignorantia not. opus. iudiciale inquiſit, verum. ignorantia: ex quo colliges quod ipſa mater eſt erro-
44 rum omnium. † Abb. cap. cum ex iniuncto, num. primo, de hæretic.

SVMMARIVM.

1 *Difficultas ſeu impedimentum excuſat.*
2 *Impoſſibilium nulla eſt obligatio.*
3 *Difficultas magna impoſſibili æquiparatur.*
4 *Difficultas probari debet.*
5 *Probatio difficilis ſatis eſt probare per coniecturas.*
6 *Probatur difficultas iuramento.*
7 *Probari quid debeat, quando quis difficultate vitatur.*
8 *Duobus impedimentis extantibus, vno remoto remouetur & alterum.*
9 *Impedimenti cauſa ceſſante, ceſſat impedimentum.*
10 *Quædam fieri prohibentur quæ facta non tolluntur.*
11 *Impedimentum habile non eſt ad dirimendum.*
12 *Impeditus tenetur mittere procuratorem.*
13 *Impedimentum licet excuſet à pœna, non tollit obligationem.*
14 *Difficultas quæ euitari potuit non excuſat.*
15 *Difficultatis cauſa exiſtens non excuſat.*
16 *Impedimentum ſuperueniens non excuſat.*
17 *Impedimentum in contractu ſtricti iuris non excuſat.*
18 *Difficultas non excuſat in his quæ poſſunt expediri per procuratorem.*
19 *Tarde iter arripiens non excuſatur propter difficultatem.*
20 *Reſtituitur impeditus, & quomodo.*
21 *Impeditus contrauenire non dicitur.*
22 *Conductor facto tertij impeditus mercedem ſoluere non cogatur.*
23 *Citatus excuſatur propter difficultatem.*
24 *Collatori impedito non currit tempus.*
25 *Impedimenti ſpecies in indiuiduo exprimi debet.*
26 *Debitor ante moram re perempta liberatur.*
27 *Difficultas poſt moram non excuſat.*
28 *Debitor quantitatis rebus ſuis amiſſis non liberatur.*
29 *Difficultas excuſat quando fortuito caſui comparatur.*
30 *Emphyteuta non ſoluens propter difficultatem non excuſatur.*
31 *Præſcriptio eligendi non currit impedito.*
32 *Fatale ſecundum conſequitur impeditus.*
33 *Difficultas excuſat ab intereſſe.*
34 *Inſtantia non currit impedito.*
35 *Patrono impedito non currit tempus.*
36 *Impedimentum cauſatum culpa iudicis excuſat.*
37 *Infirmitatis ſuæ non ſolum impedimentum excuſat, ſed etiam ſuorum.*
38 *Legatum vitiat difficultas maxima.*
39 *Literarum expeditio ſi fuerit impedita excuſatur.*
40 *Matrimonium iam contractum non impeditur per impedimentum veniens de nouo.*
41 *Difficultas excuſat à mora.*
42 *Nunciare nouum opus impedito ſuccurrendum eſt.*
43 *Officium commune habentibus ſi fuerit vnus impeditus, & reliqui dicuntur impediti.*
44 *Difficultas excuſat à periurio.*
45 *Impediti præſcriptio non currit.*
46 *Procuratoris impedimentum non nocet Domino.*
47 *Reſtitutio datur impedito.*
48 *Stipulatio pœnalis impeditur propter difficultatem.*
49 *Tempus impedito non currit.*
50 *Appellare impeditus ſuccurritur.*
51 *Condemnari non poteſt in expenſis impeditus.*
52 *Debitor ante moram re perempta liberatur.*
53 *Debitor re perempta odio moroſi fingitur extare.*
54 *Paria ſunt quod res ſit in poteſtate debitoris, vel quod per ipſum dolo malo ſit factum.*
55 *Debitor quantitatis reſpectu certæ ſpeciei perempta illa ſpecie ante moram liberatur.*
56 *Debitor quantitatis liberatur.*
57 *Debitor generis interitu rerum liberatur.*
58 *Difficultas non impedit natiuitatem obligationis.*
59 *Difficultas præſtandæ ſpeciei defendit debitorem à mora.*
60 *Debitor ſuccurritur beneficio reſtitutionis in integrum.*
61 *Difficultas non excuſat debitorem a mora.*
62 *Difficultas & impoſſibilitas, quid differant.*
63 *Teſtandi difficultas qualiter probetur.*

Quæſt. IIII. Primæ partis.

1 Ifficultas ſeu † impedimentū a pœna excuſat. l. 1. §. ſi fratei. ff. de coll. bo. Rip. l. quod te. nu. 38. ff. ſi cert. pet. Tiraq. de vtroque retr. tit. 1. §. 1. glo. 10. num. 120. Duen. reg. 199. Fed. conſi. 122. num. 1. not. l. continuus. §. illud. ff. de verb. obl. Ant. conſi. 18. nu. 48. inter conſi. crimi. Abb. c. ſignificaſti. nu. 13. de for. cōp. & hoc quando difficultas

difficultas euitari non potuit, quia tali casu im-
possibili æquiparatur, cuius nulla est obligatio.
2 c.impossibilium, † de reg. iur.6. & dicam latius
in seq.q.pro huius dicti solutione not.quod ma-
3 gna difficultas † æquiparatur impossibili. Bar.
consi.88.nu.35.volum.1.Coras.tracta.de comm.
opi.lib.3.tit.12.nu.10.l.de illo.ff. de ijs qui de-
iec.vel effud.gl. §. fere. ver. difficilia inst. de rerũ
diuis. gl. c.biduum versic.diffic.de.2.q.6.c.quan-
tũ 47.dist.l.vsufructu.ff.de vsufructu.Ias.l.apud.
§.constat nu.7.ff.de leg.1.l.cum seruus. §.constat
nu.4.ff.de leg.1.Bet.cõs.28.nu.35.vol.1.l.nepos.
de verb.sign.c.breui, de iure iur. secundo not. q
4 non sufficit allegari voluntas, sed ipsa † est pro-
banda.Abb.c. plerunque, num.6.de rescrip.c.so-
cietatis,nu 4.eod.tit.c.ex transmissa,nu 6. de præ
scri. potest tamen probari post multos annos.cap.
fraternitatis,num.2.de frigi.& malef. Ang.l.eius,
5 nu.2.c.quorum appell.non † recip.Dec.cõs.454.
nu.6.Crau.consi.270.num.2 Paris.cons. 108.nu.
11.vol 4.decis.Perul.36.nu. 6. Tertio not. quòd
difficilia in probando satis est probare per aliqua
media per quæ sic verisimilitudo vrgens rem ita
esse decis.Bon.43.nu.3.Bal.consi.152.volu.1. nu.
6 2.potest tamen probari † testib. vel instrumentis.
Ioan.And.c.1.de dolo 6.Corn. consi. 56. volu.1.
Paris.consi.67.nu.90.volum.4.c.ex literis.§ fi.ff.
de rest.in integr.Ias.l.2.§.quod diximus.ff. si quis
caut.secundo modo probatur iuramento.c. quia,
de elect.c.1.22.q.1.Socin.consi.76.nu. 14. vol.2.
Cato.l.admonendi.nu.34.ff.de iur e iur.Ias. §. sed
ita.nu.94.inst.de act. Auan. sing.231 nu.1.Rom.
sing. 171.Præterea quando de modico præiudi-
cio agitur.Afin.§.7.c.5.lim. 59.nu.11. Guido.de-
cis.64 Neuiz.consi.41.nu.10.Abb.c.cum Bertol.
nu.10.de re iud.Ant.de Butr.c.quia.num. 16.de
elect.Bal.l.1.nu. 3.de dilat.Bald.l. non exigimus.
§.quis autem.nu.2. ff. si quis caut. fit tamen pro-
batio ista iudicis arbitrio.Guid.decis.64. Curt. l.
admonendi,nu.280.ff.de iu.iur.Alex.l. 2.§.quod
diximus.nu.2.ff.si quis caut.Vant.tract. de nullit.
7 de null.ex def.iur.nu. 166 si † tamen fuerit impe
dimentum notorium non est facienda probatio
diligentiæ. decis. Ped. 9.nu.4. Ang.l.in pecunia-
rijs,nu.9.ff.de ferijs. quarto not. quòd ille qui iu
uari velit prætextu difficultatis duo probare de-
bet.Primò vt illud fuerit tale,vt remouere nemi
ne potuerit,l.sed etsi.§.1.ff.ex quibus caus.maio.
Bar.l.quibus.ff.de cond.& dem. Deci. consi. 677.
nu.4.Gozad.consi.38.nu.11.Soci. Iun. consi.76.
nu.79.vol.2.Crau. consi. 170. nu.2.Secundo de-
bet probare impedimentũ fuisse in causa ne præ-
stiterit quod præstare tenebatur, vt quantum in
se erat omni diligentia vsus fuerit,l. qui commea
tus.ff.de re mil.Crau.consi.151.nu.22. Dec.cons.
8 454.nu.6.Boer. † Dec.40.nu.4. quinto not.quod
duobus impedimentis extantibus vno remoto re
manet & reliquum Bell.c.ex tuarum.nume.8.de
Auth.& vsu Pall.Gofred.l.a uia,nu.6. ff. de con-
di.& dem. sexto not. quòd cessante causa impedi
9 menti cessat illius dispositio. Doct. l. † & si cõtra.
ff.de nupt.c.post translationem,de renun.Bal.l. si
ob turpem, ff. de condit. ob turp.causam.Mant.
consi.161.Tiraq.regul.cessante causa, num. 118.
Septimo not.quòd faciẽda quæ lata impediunt,
10 quæ non impediunt facta. † Spe.ti.de tutore. §.5.
nu.1. vol. 1. quia non omne habile ad impedien-
dum dicitur esse habile ad destruendu m. Goffre.
cap.quod votum, nume. 7. de voto. Octauo not.
11 quòd † requirens Principis potestatem reputa-
tur difficile Ceph.consi.207.num.79 Socin.Iun.
consi.74.nu.23.volu.1. Nono not.quòd impedi-
tus facto Tertij debet protestari. Ale. l. non exigi
mus.§.quod diximus.num.7.ff.si quis cau.Anto.
c.pro defectu.nu. 20. de elect.Paul.consi.13.nu.
50.vol.3.Crau.consi.51.num.23. Paris.consi.34.
num.18.volum.1.& hoc nisi fuerit notorium.Pa
ris.consi.101.num.94.vol.1.consi.5.nu.66.volu.
4.aliàs nisi fiat protestatio non excusatur. glo.c.
cupientes,§ quod si.de elect.6. Bart.l.1. §.dies.ff.
quando appell.sit, secus in alijs impedimentis in
quibus protestatio non est necessaria, licet sit vti-
lis,& ad cautelam fiat.Doct. c. ex ratione, de ap-
pellat.not.l.2.C.de naui.fœn.c.plerumque,de re-
scrip.Fel.c.ex transmissa, de præscri. Decimo no.
12 quòd † impeditus tenetur mittere procuratorem
in rebus illis,quæ celeritatem requirunt.Bellam.
c.finem.num.24.de dolo & contum. Dec. consil.
699.nu.3. Faber. inst. de his per quos agere pos-
simus.Iason.l.non exigimus. §. si quis.num.7.ff.si
quis caut.Ampl. & limit. vt per Socin. in tractat.
Fall.Reg.326.Bar.l.is qui.ff.de publ.iudic. Fallit
13 primo in pœna conuentionali † Feder.consi. 122.
num.1.secundo fallit,vt licet excuset à pœna non
tamen excusat, & liberat ab obligatione.Alex.l.
idem.§.constat.num.3.ff.de leg.1. Faber. §. exce-
ptis.num.3. instit. de legatis.Ias.l.inter.§.sacram.
num.7.ff.de uerborum oblig. Imol. l. continuus.
nume.13.ff.de uerborum oblig.Parti.consi. 157.
14 nume.3. volum.1.tertio † fallit quando difficul-
tas euitari potuit Menoch.tract.de arbi.iud.lib.2.
Cent.1.Cass.237.num.20.l. si fideiussor. §. si ne-
cessaria.ff.qui satisd.cog.Tiraq. de utroque retra.
§.1.glo.10.num.25.decis.Per.36.nu. 8. Ant. cap.
15 inter.nu.2.de cleri. non † resi.quarto fallit quan-
do quis causa impedimenti fuit Doct. c. cupien-
tes.§.cæterum,de elect. similiter hoc idem quan-
16 do affectatum vel procuratum fuit. † Doct. l. se-
cunda.§.simili,ff. si quis caut. quinto fallit quan-
do superueniat impedimentum tempore purga-
tionis moræ.Doctor.l.sancimus. C. de fideiussor.
17 sexto fallit in contractu † stricti iuris. Ias.l.apud.
§.constat,numer.tertio.ff.de legatis primo. septi-
mo fallit, vt quæ possunt expediri per procura-
18 torem difficultas † non excusat. decis. Perus.36.
num.sexto.Innocent. cap. cum inter. de election.
Anton.cap.querelam,nume. octauo, de procura-
to.Octauo fallit quando quis tarde iter arripuit,
nam tunc impedimentum nocet. Anton. capitu.
19 in veteri,num.35.de † elect. Ampli.multis modis
primo ut in casu decis. Boer. 40. ubi impeditus
agere non sibi præiudicat. Secundo ampli. ut ap-
20 pellare impeditus succurratur per † restitutionis
in integrum.decis.Pedem.28.nu.10. Guid. deci.
205.Guid.sing.360.& sing.332.Spec.titu. de ap-
pella.lib.2.§.10.nume. 12. & excusatur etiam in

temperies aeris. Bert.auth. de his qui ingred.nu.
21 4. Tertio Ampl, † vt contrauenire non dicitur impeditus Ias.l. si quis num. 7. ff. de iurisd. omn. iud.not.l.qui iurasse.ff.de iure iur. Aegid.Boss.tit. de Carcer. fideiuss. numer. 47. quarto Ampl. vt conductor impeditus, vti domo conducta facto
22 tertij mercedem ipse † soluere non cogitur Soci, Iun. consi. 120.nu.2.volu.3.Bertr.consi.15.num. 12.volum.2.est tamen notificandum impedimentum locatori quo conductor fuit impeditus, vti re conducta. Peris. consi. 100.numer.44.volu.4.
23 quinto Ampliatur, † vt citatus excusetur propter impedimentum Boer. Decisi. 40. numer. 4. Ant. c. cum dilect.numer. 26. de dolo Ber. consi, 60. numer. 4. sexto Ampl. vt promittens cautionem idoneam si non seruenerit propter impedimentum excusatur.Decis.Pedem.20.in terminis. Item Ampl. vt impedito cultori non curret tempus, siue fuerit iuris impedimentum siue facti vt
24 si fuerit suspensus † vel excommunicatus etiam sua culpa Alex. consil.58.volum.5.Rcb.in praxi Benef. in reg. de reuol. num. 13. Septimo Ampl.
25 vt impedimenti species † specifice & in indiuiduo exprimi debeat ad hoc vt quarta dilatio detur. decisi.Bon.45.numer. 6. Ber. consi.97.Alex. l.fin.ff. de ferijs,numer. 15.Alexand.consil. 101. numero 4. volumi. 5.octauo Ampl. vt debitor an-
26 te moram re perempta liberatur † quia redacta est obligatio ad eum casum à quo incipere non potuit.l. si homo.l.si impossibilis.ff.de verb.oblig. casus enim fortuitus, non est adscribendus culpæ debitoris. l. cum duob. §. damna. ff. pro socio Ampl. & limit. vt per ripam. l.quod te nu.4. ff. si cert.pet. generaliter tamen non procedit quando res perierit post moram, quia res perempta odio
27 morosi fingitur † extare l. nemo.§.1.ff.de verbor. obligat. Ripa.d. loco num.12.Item notatur quod debitor quantitatis respectu certæ speciei perempta illa speciei ante moram liberatur Rip. d. loco numer. 18. debitor tamen quantitatis suis rebus amissis non liberatur ab obligatione quia quanti-
28 tas in genere perire non potest † sicuti debitor generis interitu rerum suarum non liberatur quia genus perire non potest.l. de ratione.§.incerte.ff. ad l.Falc.l.incendium. C. si cert. petat. nisi fuisset genus sub alternum Rip. d. loco numer. 26.& in casu quo quis excusatur propter difficultatem intelligitur quando difficultas fuerit tanta quod casui fortuito quodammodo essimilaretur aliàs
29 secus no. l. quoties. §. in † potestate. ff. de noxal. l. si seruum. §.sed si. ff. de verbo.oblig. sed dè his
30 in fine huius q. dicetur. nono Ampl.quod † emphyteota qui propter difficultatem non soluit canonem excusatur à pœna caducitatis seu commissi etiem quod iurasset. Ias. leg. 2. §. si quis in iudicio. ff. si quis Cau. Ripe d.loco nume.41.de-
31 cimo Ampl. vt præscriptio † ·'igen. non currat impedito Bald.c. is qui numer. 1. de elect. Vndecimo Ampl. vt fatale secundum & sequitur im-
32 peditus. Neuiz. consi. 31. numer.15. † duodecimo Ampl. vt facto aduersarij impeditus executionem prosequi elapso tempore illam prosequitur Bart. leg. si cum ipse numer. 1. ff.de excu.tut.

Ber.consi.115.numer.3.volumin.3.decimotertio Ampl. vt si fuerit difficultas soluend. debitor non tenetur ad interesse quanti plurimi. Plot.
33 tractat. de † in litem iuran. §.quarto numer.73.l. diuortio. ff.de nego. gest.l.ratio. §.si per venditorem. ff. de action.empt. l.nam is. ff.de dolo l.pœcuniæ. ff.de vsur.decimoquarto Ampl. vt si instan
34 tie † perierit aliquo impedimento restituitur ita
35 in terminis Decis. † Perusi. 36. numer. primo & sequen. decimoquinto Ampl. vt si patronus fuerit impeditus non currit ei tempus ad præsentandum Roch. tractat. de iure patr. ver. competens num.24.not.c.quia de concess.præb.decimosexto Ampl. vt si impedimentum fuerit propter cul-
36 pam iudicis non impedit † tempus currere, nisi pars protestetur, sed succurritur per restitutionem Alex. l. si finita. §. eleganter.ff.de damno infecto consil. 114.numer. 3.volumin.5.consil. 69. numer. 7.volumin. 7.decimosexto Ampl.vt non solum infirmitatis suæ, sed etiam suorum impedi-
37 mentum † excuset Alexan. l. si quæsitum num.8. ff. de re iudi. decimoseptimo Ampl. vt difficultas maxima vitiei legetum Ies. l.apud.§.constat nu.7.
38 ff. deleg. 1. fallit quando difficultas respicit † dispositionem Socin. leg.si mihi. §.1. ff.deleg. 1.decimooctauo amplietur, vt libertatis impedimentum respiciens personam non impediat rem Bellam.c.proposuit.numer.8.de foro competent.decimonono ampl. vt si literarum expeditio fuerit
39 impedita excuset † Paris. consi.143.numer.3.volumin.4.vigesimo Ampl.ut mulio si fuerit impeditus excusetur à pœna propter difficultatem Ferrett. tract. de Gabell. numer.91.leg. si uehenda.ff.ad leg.Rhod. de iactu.uigesimoprimo † Am
40 pliatur, ut matrimonium iam contractum non dirimatur per impedimentum ueniens de nouo, Gemi.capitul. ex sponsalibus, numer. 5. de spon-
41 sal.in 6. uigesimosecundo † ampl.ut difficultas excusat à mora Ias. l. si ita. §. Titius, numer. 14. ff. de uerbo.oblig. Salyc. l.ratio, numer. 2. ff. de act. empt. Socin.num.13.ff.de solut.matrimon. Cagn. leg. quod te numer. 104.ff.si cert.peta.Fulgos.leg. Centum. num. 9. ff.de eo quod certo loco.uigesi-
42 motertio Ampl. ut impedito † nunciare nouum opus succurrendum est Barr. leg. de pupillo. §. si quis, numer. 32. ff. de nou. oper. nunc. uigesimoquarto Ampl. ut officium commune habentibus si fuerit unus impeditus, † & reliqui dicun-
43 tur impediti, Anton. de Butr. capitul. 1.numer. 6. de offic. deleg. uigesimoquinto ampl. ut difficultas excuset à Periurio. decisi. Ped. 92. numer. 20. Fel. ca.ad nostrem de iure iur. Ant. consi.18.
44 numer. 48. inter † consi. Crim. Neuiz. consil. 59. nu. 16.glo.c. Breui de iureiur. Alexand.consi.92. uol.1. Purp.l. quod te.nu.58.ff.si cert.pet.non tamen excusat à iam incursu Ias. l. 2. §. quod diximus. ff. si quis caution. Old.consi. 277. Alexa.d. l. quod te. nu.21. Petr. h. si pater num.3. C. de collet. l. si post. numer. 5.ff.si quis cau.Ber. consil.88. numer. 33. uol.1.Ias.l. Titia.nu. 19.ff.de uerbor. oblig. l. qui iurasse.numer. 5.ff.de iureiur.l. nummis. numer. 5. ff. de in litem iur. Præsertim in obligationibus facti. Socin. in l. quod te numer.

30.ff.si certum petat. Ab. c.Breui nu.1.de iur.iur.
Bertr.consi. 69.nume.4.volum.2. Vigesimo sexto
Ampl. vt impedito Præscriptio non currat aduer
sarij potentia. Boet.decis.41.nu.9.Corn.consi.55.
nu.30.vol.3.& hoc si iuris impedimentum fuerit
quod si facti necessaria erit restitutio Iason.§.Rur
sus nu.24.Instit.de action. Boet. decis.40.num.6.
Balb.de præscri. P.1.6.P.cas. 22. numero 16. Cas
san.in consilio Burg. rubr. 2. §. 8. numero 26.Vi
gesimo septimo Ampliat. vt impedimentum
46 procuratoris non noceat. Dominio † sed excu-
satio. Bartol. leg. cum filius. §. in hac numero 6.
ff.de verborum oblig.Gem.cap.cupientis.§.in su
per de elect. 6. Vigesimo octauo Ampl. vt impe-
dimento dato partis aduersæ non currat tempus
Aret.consi.111.nu.7. Bar.l.si cum ipse nu. 1.ff.de
exc.tutor.Vigesimo nono Amp.vt vbi licẽtia Prin
cipis requiritur difficile iudicatur. Barto. l. apud
§.si constat.ff.de leg.Principis enim impedimen-
tum dicitur, Paris.consi.5.nu.52.vol.4.trigesimo.
47 Ampl. quòd omni † casu,quo difficultas excu-
sat si fuerit probatum impedimentum. restitutio
datur in integrum. Aret.consi.16.nu.3.decis. Pe-
rus.36.nu.2.glo.l.commeatus. ff.de re mil.Angel.
l.si ita nu.2.ff.de verbo. obli.Aret.consi. 104. nu.
9.Bart.leg. si quis ingraui.§. eleganter. nu.3.ff.ad
Sillan.Iason.leg.cum quidam nume. 1. ff.de acq.
48 hæred. Trigesimo primo Ampliat. vt † stipulatio
pœnalis impediatur propter difficultatem, Bart.
l. 4.§. Cato. numero 14.ff. de verborum obliga-
tion.Ber.consi. 150.nu.34. volum. 1. consil. 193.
nu.4.vol.primo consi.17.nu.19.vol.1.Trigesimo
secundo Ampl. vt tempus impedito non currat.
49 Ant. c.his quibus † nu. 3. de elect.c.ex parte nu.
26.de rescri.c.quia nu. 7.de concess.præb.Bar.l.1.
nu.1.ff.de diu.& temp.præscr. Ber.consi. 151.nu.
37.vol.1.Sal.l.fi.nu.7.C.ad l.Iul. de Adult.Corn.
consi.55.nu.10.vol.2.cõsi.210.nu.3.vol.1.Lamb.
tract.de iur.patr. art.1.q.2.p.2.num.4. Socio.iun.
consi. 17.nu.4. vol.2. Trigesimo tertio Ampl. vt
difficultas superueniens in persona procuratoris
ad tutorem petendum missi excusat matrem An-
gel.l.cum à matre. C. qui petere tut. poss.trigesi-
mo quarto Ampl. vt impeditus in productione
vnius testis habet terminum, ad producendum
pluries.Bald.l.pridie.nu. 2.ff.de fer.item impedi-
mentum resultans ex timore subornationis si ces
sat tunc non obstat publicatio testium. Alex.cõsi.
74.nu.6.vol.4. Trigesimo quinto Ampl. vt impe-
dimentum itineris excuset citatum à contumacia
Ber. consil.28. vol. 3. trigesimo sexto Ampliatur
50 vt impeditus appellare † succurratur & sex impe
dimenta ponuntur à iure videlicet infirmitas car-
ceratio & paupertas appellantis, secundum est cõ
promissum factum de lite. Clem. quandiu de ap-
pell.tertium si appellãs petat longiores dilationes
Innocen. cap. ex ratione de appellat. quartum ex
negligentia procuratoris: quintum si iudex noluit
vel non potuit in causa procedere. Sextum est ca-
sus fortuitus contingens in itinere. Doct.cap.ex ra
tione de appellatione non tamen probatur impe-
dimentum nõ prosequutæ appellationis intra an-
num per vnum testem cum iuramento in supple-
mentum probationis. gl.l.fi.ff. quod met. causa.l.
fi.§.illud.ff.de temp.appell.restituitur tamen ad tã
tum tempus quanto fuit impeditus per iudicem
prosequi appellationem Inno.c. ex ratione de ap-
pel.Alex.leg.de pupillo. §.si quis. ff.de noui.oper.
nunc.Vigesimo septimo ampliatur, vt impeditus
51 non possit cõdemnari in expensis, † quia nec sen-
tentia contra eum super Principali valet si iudex
ipse sciuit impedimentum Doct. l.2.§.1.ff.si quis
caution.Innoc.c.pen. de dilat. vnde cautela est qđ
quis notificet iudici impedimẽtum vt postea pro
cessus sic factus dicatur nullus: ex istis ampliation.
ita firmatis cõcluditur.Primo quod debitor ante
52 moram † re perempta liberatur quia redacta est
obligatio ad eum casum quo incipere non posset.
l.si homo.l.si impossibilis. ff.de verb.oblig.non.n.
casus fortuitus adscribendus culpæ debitoris. l.
cum duobus §. damna. ff. pro Soc. Ampl. Primo
procedere etiam re perempta post interpellatio-
nem factam prius quàm dies cesserit. l.cum filius.
§. fi.ff. de verb. obli. Secundo ampliatur etiam si
nesciatur vbi res sit. l.cum res.§.itaq;.ff.de leg.1.l.
cum ita.§.species.ff.de leg.2.tertio ampl. vt si in cõ
mercio amplius non fuerit. l. si mihi. ff. de solut.
quarto ampl.etiam quod debitor desierit posside
re, adhuc enim non tenetur de interitu secuto an
te moram. l.vẽditor.§.1.ff. de hær.vel act.vend. &
hoc nisi dolo desierit possidere. Quinto ampl.in
debitore facti respectu certæ speciei, quia ea per-
empta ante moram liberatur ab obligatione. l. si
decesserit.ff.qui satis. cog.l. 4.ff. si quis caut. sexto
ampliatur in debitore quantitatis respectu certæ
speciei.l.Titio.§.fin.ff.de leg.1. Ampl.Septimo vt
procedat in debitore quantitatis simpliciter qui
post oblationem quantitatem perdidit hoc etiam
liberatur ope saltem exceptionis. l. si opera. ff.de
excep.l.interdum.§.fin.ff.de verbo. oblig. Octauo
ampl. etiam re perempta post moram purgatam.
l.si seruum.§. sequuntur.ff. de verb. obliga. Nono
ampl.etiam si ante moram res desierit esse debito-
ris absque sua culpa.d.l.si seruum.§.item supra.de
cimo ampl. vt specie perempta liberatur iure.leg.
qui decem. ff.de solut. limitatur primo nisi dolo
& culpa debitoris res interierit ante moram vt si
animal debitum occiderit.l.si ex legati. l.si seruũ.
§.si sequitur. ff. de verb. obli. ratio ne sit in pote-
state debitoris se in proprio facto eximendi ab ob
ligatione, vnde dici solet, quod male factum debi
toris habetur loco moræ, extenditur Primo hoc
dictum procedere in debitore in diem vel sub con
ditione, si culpa ante conditionis euentum inter-
uenerit. Secundo extenditur etiam si debitor ne-
sciens se deberi animal occiderit; Tertio extendi-
tur non solum si præcessit culpa sed etiam negli-
gentia quando fuit negligentia cadens in latam
culpam, secus si in leuẽ vel leuissimam.l.si quid.§.
sicut.ff.de pet.hæred. quarto extenditur non solũ
si res interierit ante moram facto debitoris, sed
etiã facto eius in quem debitor alienauerit, nam
factum possessoris reputatur factum debitoris.l.
Iulian.ff.de rei vẽd.leg. Titius.ff.de seru. ex port.
quinto extenditur vt procedat etiam si interitus
in iniuriam debitoris acciderit nã hoc casu culpæ
debi-

debitores l.si merces.§.culpæ.ff.locati.l.arbitrio.§.
si.ff.de dolo t secundo loco fallit in debitore, qui
sciebat specié promissam interituiá aure motá &
non deuunciauit, hic enim propter omissam de-
nunciationem tenetur ad interesse Ias. l. si viua.§.
fin.ff. de peric. & comm. rei vend. tertio fallit in-
debitore obligato ad custodiam ex debito officij,
vt in pastore qui mortuis animalibus non libera-
tur nisi probet illa casu interijsse. Doct. l.cum ita.
§.species.ff. de leg. 2.quarto fallit in contractibus
innominatis not.l.fin.ff.de Cond.ob causam,quia
ad implementum ex parte vnius alterum consti-
tuit in mora. leg. curabit. ff. de act. empt. quinto
ampliatur quando etiam res erat in conditione.
l.cum quidam. ff.de condi.indeb.secunda conclu
53 sio † est quòd debitor re perempta odio morosi
fingitur extare. l. nemo.§.primo. ff.de verborum
obligat. tertia sit conclusio parum esse quod res
sit in potestate debitoris, vel quod per ipsum do-
54 lo malo sit factum,quoniam esset † vel fuerit.pri-
mo quoniam res semel habita in potestate perma
neret. l.parem. ff.de reg.iur. l.qui dolo,ff.eod.l. is
qui. ff. de rei vendica. quarta conclusio sit quod
debitor quantitatis respectu certæ speciei perem-
pta illa specie ante moram liberatur.l.electio.§.is
qui.ff.de noxa.quinta conclusio sit quod debitor
quantitatis suis rebus amissis non liberatur ab
obligatione, quia quantitas in genere perire non
55 potest.not.l.incédium. † C. si certum petatur. fal-
lit hoc nisi periret species quę sit causa finalis obli
gationis quantitatis. secundo fallit nisi creditor
fuerit in mora recipiendi oblatam quantitatem,
tunc non est æquum debitorem teneri pecunia
amissa, quia non teneretur si creditor accipere vo
luisset. leg.qui decem. ff.de solut.& eo casu debi-
tor liberatur ope exceptionis, fallit tertio nisi ali
ter conuentum sit.l.periculi. ff. de naut.Fœn.quia
contractus ex conuentione legem accipiunt. l. 1.
56 §. si conueniat. ff.de pos. quarto † fallit vbi cótin-
git quantitatem in totum perire, vt si debitum sit
in aliqua pecunia quæ quidem deinde reprobe-
tur à principe, debetur tamen tanta quantitas ex
alia, quia licet liberetur ab illa solutione non ta-
men liberatur à totali obligatione. not. leg. cre-
ditor. ff. de solutio. nempe à solutione extima-
tionis. leg. Paul. ff. de solut. quinto fallit in debi-
tore ex contractu principaliter celebrato in fauo-
rem ipsius creditoris.leg.Titius.ff.de præsc.verb.
57 sexta † conclusio sit quòd debitor generis interi-
tu rerum suarum non liberatur quia genus peri-
re non potest. leg. in ratione. §. in certæ. ff.ad leg.
Falcid.leg.incendium. C.si cert. pet. septima eli-
citur, conclusio quod difficultas non impedit na
58 tiuitatem obligationis † sed bene moram com-
mittit Ripa. d. l.quod re.nu.36. Octaua concl. sit
quòd difficultas excusat debitorem facti à mora l.
si vehenda. §. idem.ff.ad l. Rhod.de iact.ampl.vt
excuset etiam à periurio quod incurritur propter
moram in faciendo c. breui de iure iur. secundo
ampl. vt procedat etiam in debitore facti explicá
di in iudicio. l. 2. ff. si quis caution. l.4. §.caro.ff.
de verbo. obligat. Tertio ampl. in debitore facti
explicandi coram arbitro.l.apud.§.si arbitrum.ff.
de exc.doli. vnde iussus comparere coram iudice
sub pœna excommunicationis latę sententiæ non
incurrit censuras si fuit impeditus. Abb.cap. 2.de
59 testib. cogen.octaua concl.sit difficultas † præstan
dæ speciei defendit debitorem à mora, nam acce-
dit impossibilitati. l. cum seruus. l. cum res. ff. de
leg. 1. Amp. etiam si debitor negaret se debere:
declaretur tamen quando difficultas fuerit tanta
quæ casui fortuito assimilaretur. l.quoties.§.in po
testate. ff. de noxal.Item declaratur quando diffi-
cultas venit post contractam obligationem secus
si suberat à principio & erat debitori nota ne cre-
ditor delusus videatur. l.pen. §.magistratum.ff.de
60 exercit.l.pœn. ff.de iur.dot. Nona † conclusio col-
ligitur ex prædictis quia difficultas non excusat
debitorem quantitatis à mora & est comm. opin.
vt per Rip.d.leg. quod re.nume.52. quib.ita con-
clusis aut quæritur de pœna vel obligatione quæ
committitur per conditionis euentum & ab hac
difficultas non excusat. l. in illa. ff. de verborum
obligat. Aut quæritur de mora & tunc subdistin-
gue,aut de mora regulari, aut irregulari, primo
casu aut agitur de obligatione à lege introducta
propter moram, & ab hac difficultas excusat,aut
agitur de obligatione conuentionali causata pro-
pter moram, & difficultas ab hac non defendit
debitorem.leg. ad diem de verborum obligat. se-
cundo casu difficultas excusat debitorem,in casi-
bus tamen in quibus non excusatur debitor pro-
pter difficultatem, si tamen à iusta causa difficul
61 tas causata fuerit succurrendum † est debitori be-
neficio restitutionis in integrum ex causa genera-
li. Barth.l.cum filius.§.in hac.ff.de verbor.oblig.
& nota quod quamuis magna difficultas æquipa-
retur impossibilitati. est tamen hæc differentia
62 inter istas quia difficultas † dicitur impedimen-
tum personæ non iuris, vel naturæ, impossibilia
verò dicuntur, quæ à iure vel natura fieri impe-
diuntur. leg. inter. §. sacram. ff. de verbo. oblig.
Baet. leg. 1. ff. de condit. instit. & quæ dicta sunt
quòd difficultas excusat procedunt non solum
in contractibus, & iudicijs, sed etiam in vltima
voluntate. Goffred.leg.si quæramus. numer. 19.
63 ff. de testamen. ille verò qui proponit † aliquem
dedisse impedimentum ad testandum tria copu-
latiuè ipse debet probare. Primo, quod fuerit
impeditus per actus producentes prohibitio-
nem: secundo quod ille impeditus eo tempore
volebat testari. Tertiò quod impeditus volebat
instituere hæredes querelantes. Paris. consil. 67.
num.30.volumin.3.

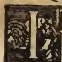
SVMMARIVM.

1 *Impossibilium nulla est obligatio.*
2 *Impossibile quid sit.*
3 *Dispensatio vbi requiritur impossibile reputatur.*
4 *Lex noua vbi requiritur construi dicitur impossibile.*
5 *Voluntas vnius vbi requiritur dicitur impossibile.*
6 *Difficile valde dicitur impossibile.*
7 *Quod fieri non potest de iure neque secundum naturam fieri potest.*

Mor-

8 *Mortis periculo quod sit impossibile dicitur.*
9 *Miraculum quod requirit impossibile creditur.*
10 *Beneficium extraordinarium quod requiritur impossibile iudicatur.*
11 *Principis factum quod requirit impossibile iudicatur.*
12 *Ciuitatis factum quod requirit dicitur impossibile.*
13 *Perplexitas facit factum dici impossibile.*
14 *Contrariorum repugnantiam continens dicitur impossibile.*
15 *Restitutio in integrum vbi requiritur dicitur impossibile.*
16 *Impossibile de iure de natura de facto & contra bonos mores æquiparantur.*
17 *Deus impossibile non iubet.*
18 *Differt multum, an impossibilitas sit in dispos. an vero in conditione.*
19 *Impossibile dicitur quatuor modis.*
20 *Impossibilitas duplex.*
21 *Contractus vitiatur ex impossibilitate.*
22 *Stipulatio rei impossibilis est nulla.*
23 *Creditor qui non potest reddere chirographum liberatur dando apocham.*
24 *Emphiteuta excusatur à caducitate ratione impossibilitatis.*
25 *Facti impossibilitas non inducit petitionem ad interesse.*
26 *Impossibilitas superueniens intra terminum excusat, non extra lapsum termini.*
27 *Periurus non efficitur propter impossibilitatem.*
28 *Vltima voluntas quomodo vitiatur ex impossibilitate.*
29 *Executor qui adimplere non potest mentem testatoris quomodo excusetur.*
30 *Negatiue impossibilitas apposita quomodo intelligatur.*
31 *Iudicia quomodo reddantur nulla ex impossibilitate.*
32 *Confessio fundata super impossibili non præiudicat.*
33 *Testi deponenti impossibilia non creditur.*
34 *Sententia dicitur nulla siue sit impossibilis de iure siue de facto.*
35 *Pœna excusatur ex impossibilitate.*
36 *Appellans excusatur propter impossibilitatem.*
37 *Executio non impeditur ob impossibilitatem.*
38 *Præscriptio non currit stante impossibilitate.*
39 *Exhibitionis tempore superueniens impossibilitas excusat.*
40 *Matrimonium contractum sub conditione impossibili non redditur nullum.*
41 *Distinctio multiplex quomodo procedat regula.*
42 *Ratio quare impossibilium nulla sit obligatio.*

Quæst. V. Primæ partis.

IMpossibilium nulla est obligatio.
l. impossibilium de reg. iur. c. ne-
mo potest de regu. iur. 6. l. si stipu
ler. ff. de verbor. oblig. l. cum hæ-
1 res. §. 1. ff. de † statu liber. §. im-
possibilis inst. de hæred. institu.
Bal. l. eam colum. 9. C. de fid. l. si decesserit. ff. qui
satisd. cog. Euer. in loco ab impossibili. num. 1. gl.
d. c. nemo potest Mars. in praxi Crim. §. sequitur
numer. 32. Dixi ego in tractatu de leg. & stat. par.
3. quæstio. 8. numer. 9. Paul. l. fin. numer. 7. C. de
fide instr. Salu. inter consilia diu. consi. 7. nume. 4.
Aret. consil. 142. nu. 2. Marsi. tractat. de fideiuss.
numer. 152. Cassan. in consuet. Burg. §. 7. versi. sed
pone, numer. 9. Corn. consil. 55. numer. 9. volu. 2.
Capic. Decisi. 95. numer. 8. Roland. consil. 43.
numer. 25. volumin. 2. pro cuius dicti declaratio-
2 ne notandum est primo quod impossibile † est il-
lud, quod de iure vel facto expediri non potest.
Spieg. in lexico. ver. impossibile quod continge-
re potest multis modis. Primo vbi requiritur di-
3 speusatio dicitur † impossibile, Angel. leg. conti-
nuus. §. cum quis numer. 2. ff. de verbor. obligat.
vt modo dicam: secundo hoc idem quando ali-
quid non est honestum. Pet. ghir. sing. 82. numer.
tertio hoc idem vbi ad obtinendum aliquid lex
4 noua requiritur Bart. l. continuus. §. cum † quis
numer. 6. ff. de verbor. obligat. Ias. in add. ad port.
§. si impossibilis numer. 2. inst. de inu. stip. Ang.
leg. in fideicommissi. numer. 2. ff. de vsufruct. quar
5 to † dicitur impossibile quando aliquid non po-
test expediri nisi per vnam personam tantum. l.
apud. §. 2. ff. de leg. 2. Angel. d. loco, numer. 2. quin
6 to † dicitur impossibile id quod valde difficile est
dixi supra in casu proximo, differunt tamen in
hoc secundum Bart. quia facti impossibilitas ex-
cusat difficultas autem non leg. vsufructu, nume.
6. C. de vsufructu, Bellamer. cap. non nulli. nu-
7 mer. 30. de rescript. sexto † quod fieri non po-
test de iure neque de natura Bart. leg. continuus.
§. illud. numer. 2. ff. de verbor. obligat. septimo
8 impossibile † iudicatur, quod citra mortis peri-
culum fieri nequit, Grat. consil. 1. numer. 93. vo-
9 lumin. 1. octauo dicitur † impossibile illud quod
tantum fieri potest per miraculum. not. c. fraterni
tatis de frig. & malefic. Cagnol. l. impossibilium.
numer. 2. ff. de reg. iur. nono impossibile dicitur,
quod fieri solummodo potest per beneficium
10 extraordinarium. Innoc. † capitul. pastoralis. de
causa poss. & propr. decimo, quod pendet à vo-
luntate Principis dicitur impossibile not. leg.
apud. §. fin. ff. de lega. 1. Socin. leg. quidam, ff.
de rebus dubijs. natta Clement. sæpe de verbor.
significat. Aquens. leg. Gallus. §. instituens. co-
lumn. 1. ff. de lib. & posthum. Cagnol. d. leg. im-
possibilium. numer. 2. ferret. consil. 5. numer. 9.
11 Abb. c. cum † esses. num. 19. de testam. Alex. leg.
cum seruus. nume. 5. ff. de lega. 1. l. obtinuit. ff. de
cond. & dem. Ang. l. in fideicommissi. num. 2. ff. de
vsufruct. Port. §. si impossibilis numer. secundo.
Insti. de inut. stipu. Nic. de Vbald. in tract. de suc-
cess. ab intest. nu. 16. Tiraq. in tracta. lignag. §. 32.
l. vnica. nu. 56. Barb. consi. 57. nume. 15. volum. 3.
Bert. consi. 126. nume. 3. volum. 11. Bart. l. idem
§. constat. nume. 2. ff. de leg. 1. Iason. l. apud. §. con-
stat. nume. 13. ff. de leg. 1. leg. omnino. §. imputari.
nume. 3. C. de inoffi. testamento. Imola. l. hæredi-
tas. num. 5. ff. de hæred. Insti. l. qui cum maior. ff.
de bon. liber. Crotus. l. si is qui, nume. 70. ff. de
vsucap. Beren. l. vnica num. 120. C. de senten. quæ
pro eo quod iur. Natta clem. sæpe not. 4. de verb.
signif.

signifi.Paulus.leg.continuus.§. cum quis num.5. ff.de uetbo.oblig. Socin.leg. quidam nume.11.ff. de rebus dubijs. Ampliatur hoc idem procedere in his quæ pendeut à voluntate vnius Iason.leg. apud.§.constat,nume.15.ff. de leg.1.secundo hoc idem quæ pendent à potestate Principis. leg. 1.§. municipes.ff.de acq.po. Socin. consil. 74.volum, 4.declaratur hoc idem procedere in his quæ impetrari non possunt nisi maxima cum difficultate, nam in his, quæ Princeps de facili concedere solet non proceditur, ita declarat Ripa l.in quartam uume.164.ff.ad leg.Falc. per leg.1.§.permittitur. ff. de aqua quot. æst. leg.quidam. ff. de reb. dub.Cardinal. Paleot. in tracta.de no.spurijsque filijs c.28.nume.4.Cor.consi. 217.nu.5.volum.3. consi.107.nu.5.vol.4. secundo declaratur, vt licet dicatur impossibile quod pēdet à voluntate Principis,non tamen excusatur quis,nisi fecerit quod in se est supplicando Principi. Crau. consil. 121. nu.10.tertio modo declaratur vt hoc intelligi debeat quando abstractum est ab omni iustitia & nititur soli gratiæ. Decis. Canou. de acqui. rerum Dom.nu.14. Didac.in tract.de matr.p. 2. c.3.nume.8.Socin .consi.51.nu.1.vol.1.Dec.consi.177. nu.5.Tiraq.in tra.de retr.lig.§.32.gl.1.nu.63. Vndecimo impossibile † dicitur quod ex perplexitate causatur Ias.l.seruus. §.Titius nu.6.ff.de vul. Imola.l.1.num. 18. ff.de cond.Inst. Abb.consi.24. nu.1.Crau.consi. 179.nu.5.Oldr.consi.242.Port. §.si impossibilis Inst. de inut.stipul. quod dictum intellige quādo nullo probabili modo potest dissolui, secus autem si dissolui possit aliquo modo ita Abb.d.loco nu. 3. secundo declaratur, quia in materia perplexitatis debet considerari, vtrū perplexitas cadat inter res dignas vel non dignas pari fauore, nam si altera fuerit fauorabilior debet præferri & fit interpretatio in eius fauorem.l.fin. §.Titius.ff.de vulga.Bar.l.prima. ff. de cond. Inst. Abb.d.loco nume.nono. duodecimo impossibile

13 …

14 dicitur, † quod continet repugnantiam contrariorum not.l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. decitertio dicitur impossibile quod non est verisimile Abb. consil. 8. numero 14. decimo quarto im-

15 possibile † dicitur, quod non potest haberi nisi per viam restitutionis in integrum Innocentius. capitulo .pastoralis de caussa poss. propriet. Soc. cousilio 116. volumine 1. Tiraq.in tract.de retr. Lignagier.§.32.gl.nu.59. Dixi supra in not.9.secundo principaliter not. quod credibilia multa sunt impossibilia Imola.l.mæuius. nu. 2. ff.de leg.

16 2.tertio not.quod impossibile † de natura de iure de facto & cōtra bonos mores æquiparantur Ias. leg.si stipuler. numero secundo ff. de verb.oblig. quarto uot.quod Deus impossibile non iubet.Sylua

17 nupt.lib.1.numero 120. † quinto not.multum differre an impossibilitas sit in conditione an ve-

18 rò in † dispositione Alexand. leg. impossibilis nu. 2.ff.de verbo.obl.Sexto not,quod impossibile dicitur quatuor modis,s.de iure, de natura,de facto

19 & contra bonos mores, & nullū † impossibile potest esse possibile.Bald.consi.19.nu.2.vol. 1. Din. capitulo nemo potest numero 3.de reg.iur.6.vt dictum est in 3. uot. Septimo not. quod duplex est

20 impossibilitas, † prima dicitur simplex secunda verò est conditionalis, simplex est quando anteà sic est dispositum quod impossibile est de præsenti aliquid fieri per quod sit possibile, & illud reputatur impossibile veluti quando iam mater est mortua & conditio est si mater mea viueret in futurum nam impossibile est de præsenti aliquid fieri per quod sit possibile matrem viuere: conditionalis est quando possibile est aliquid fieri de præsenti quod sit possibile ueruntamen ita est de facto & facti accidentia quod illud non fit per quod sit possibile & illud dicitur impossibile, sed magis nō posse existere quia ita est de facto quod sic fit.l.1.non fit illud per quod esse possit.Goffr. Lobtinuit nume.4.ff.de cond.& demonst.Amplia-

21 tur primo † procedere in contractibus. l. impossibilis ff.de actio.& obliga.Doct.l.certi.§. item.ff. loc.l.non solum.ff.de act. & oblig. c. Oldradus de sol.Bald.l.acceptam.C.de.vsuris. Ferrett. tract.de obed.& pace nume. 53. Mars.in Prax. crim. §.sequitur.nu.34.Din.c.nemo potest.nu.7.de reg.iur. 6.Socin.l.si mihi nu.3.§.1.ff.de leg.1.l.1.num.6.ff. de his quæ pœnæ nom. Doct.com.l.continuus.§. illud.ff.de verbo.oblig. Aret. §. loca.nume.3.Inst. de verbo.oblig.Bar.l.sub impossibili. nu.4.ff. de cond.Instit. Mars. in tract. de fideiuss. num.156. Iason.Addi.ad port. §.si impossibilis nu.9. Inst.de inut.stipul. Rol.consi.43.nu.27. vol.1.Fulgos.leg. sed & si §.quæsitum nu.6.ff. si quis cau.ex quo infertur primo vt obligatio non valeat rei impossibilis. leg. impossibilium. ff.de reg. iur. Secundo nec etiam promissio tenet rei impossibilis.leg.si stipuler in 2.Resp.ff. de verb. oblig. vt si quis promittat dare quod est impossibile de natura, vt lunam & stellas: idem est si quis promittat facere vt cœlū digito tangeres.tertio hoc idem si promittatur impossibile de facto vt montes alpium vltra mare deferre. l.cum hæres.§.1.ff.de stat. Liber. quarto. hoc idem si promittatur impossibile de iure vt rem sacram dari. leg.inter stipulantem.§.sacram. ff. de verbo. oblig. quinto in malis est promissio impossibilis capitulo in malis de reg. iur. 6. vt si promittatur occidere hominem,committere furtum vel simoniam leg generaliter. ff.de verbo. oblig. lege. si à reo. §.illud. ff. de fideiussor. nemo. enim obligari potest ad id quod de natura de facto vel de iure est impossibile. Tertio infertur ex hac prima Ampl. vt nec etiam stipulatio sit vali-

22 da doctores communiter. §.impossibilis † Inst. de inut. stipulat. & ex parte stipulatoris non vitiat quando stipulator vult semper sibi acquiri Iason. leg. stipulatio. §. si quis ita numer. 2. ff. de verbo. obliga. Alciat. leg.si stipuler. numer.7. ff. de verb. obligat.quarto infertur quod creditor qui redde-

23 re non potest † Chirographum propter impossibilitatem liberatur dando Apocham gl. l. huiusmodi.§. si ita.ff.de leg. 1.leg.pecuniæ. C.de solut. Euer. in loco ab impossibili numer. 1. quinto infertur quod emphyteota excusetur à caducitate

24 propter impossibilitatem, Mars.tract. † de fideius. numer.158.Rol.consi. 43.numer.28. volum in.2. Ferrettus.in.tract.de obedientia & pace num.53. sexto infertur, quod facti impossibilitas non inducit

ducit petitionem ad interesse. Alexand.l.stipula-
tiones, num.33.ff.de verborum obligat. Septimo
infertur quod impossibilitas præsentandi fideius-
25 sorem † excusat, & solo iuramento probatur Ias.
l.prima, num.22.ff.qui satisda. cogan. Octauo in-
26 fertur † quòd impossibilitas superueniens intra
terminum excusat, ne ex lapsu termini quis con-
stituatur in mora. Iason.l.si decesserit, num. octa-
uo.ff.qui satisdare cogant. Item impossibilitas re-
ponendi rem in pristinum statum impedit proro
gationem moræ. Rip.l.si insulam, num.118.ff. de
verborum obligation. Anchar. consi. quinto, nu-
me.septimo. Socin.d.l.si decesserit, num. 20. No-
no infertur, quòd si contractus fuerit iuramento
27 firmatus superueniens † impossibilitas quis non
efficitur periurus. Marsil.tractat.de fideiussor.nu-
me.159. Ferrett. d. tractat. de obedient. numero
53. Cagnoll. dicta leg. impossibilium, numero
quarto. Nam licet sit periurus quo ad actum,
non tamen est quo ad reatum Iason. leg. videa-
mus. numero 11. ff. de in lit. iur. declaratur hæc
prima ampliatio hoc modo videlicet, aut impos-
sibilitas ponitur per modum conditionis & vi-
tiat, aut per modum dispositionis, & tunc aut
circa id quod est principale in dispositione, & vi-
tiat.l. si stipuler. ff. de verborum obligation. aut
circa accidens, & tunc aut in contractibus bonæ
fidei, aut stricti iuris, primo casu non vitiatur, se-
cundo autem sic. Paul.l.non vtique.§.si quis, nu-
me.quarto.ff.de eo quod certo loco, vel dicas im
possibilis conditio uitiat omnem contractum,
sed non impedit oriri conditionem ob causam,
quia non oritur ad perficiendum contractum,
prout agitur, sed ad resoluendum ipsum extra id
quod agitur.l.si his, §.fi.ff.comm.l. si militem, C.
de condi.ob causam. secundo ampli. hoc dictum
28 procedere † etiam in ultima uoluntate. Dyn.dict.
cap.nemo potest.num.tertio. l. apud Iulianum.§.
fin.ff.de legatis primo. Bartol. l. sub impossibili.
num.tertio.ff. de cond. inst. & nota quòd hæc est
differentia inter contractum, & ultimam uolun-
tatem in casu isto: quia impossibilitas in contra-
ctu, contractum uitiat, in ultim.autem uoluntate
uitiatur ipsa, ita Socin.consi.14.nume. sexto, vo-
lum.primo, infertur ex hoc dicto quòd legatum
debetur etiam si impossibilitas adijciatur. Ale-
xand.l.si quis seruos, num.secundo, ff. de legatis
primo, dummodo impossibilitas nō sit circa sub-
stantiam dispositionis, ut quando legatur res sa-
cra, quia tunc non ualet dispositio.l.apud.§. fina.
ff.de legatis primo, tamen ubi non est circa sub-
stātiam, sed circa executionem, uel præstationem
eius, aut circa angustias temporis legatum non ui
tiatur. Ang.l.si mihi.§.si quis, numer.primo, ff.de
legatis primo, l.ab administratione, ubi Bald. C.
de legat. Bal.l.prima. C. de his quæ pœn. nomin.
Alexand.l. impossibilis. ff. de uerborum obligat.
Goffred.l.Titio.§.serui.nume.16.ff. de condit. &
demonstr. Iason.l.si mihi.§.si quis seruos, nume.
primo.ff.de legatis primo. Port.l. hæres, numer.
septimo.inst.de hæred. inst. Paul. d.l.si mihi, nu-
me.2. secundo infertur quòd licet executor de-
beat adimplere uoluntatem testatoris intra an-
num, non tamen fallit, quando testator manda-
29 uit opus fieri, † quod est impossibile infra an-
num fieri. Feder.consi.128. Alexand.l.si quis ser-
uos, nume.sexto, ff.de legatis primo. Tertio infer
tur quod conditio impossibilis non uitiat institu
tionem. Bart.l.sub impossibili.nume.primo.ff. de
cond. instit. si uerò negatiuè concipiatur habetur
pro non adiecta. Port.§. si impossibilis. institu.de
30 inut.stipul. Ampl. † hoc dictum etiam si impossi-
bilitas ex perplexitate oriatur.l.si Titius.ff.de con
dit.institu. Duen.in reg.114.colum.2. dixi ego in
tractat. de legib. & stat. par.3.quæst.octaua, num.
nono, not. tamen quòd conditio impossibilis ui-
tiat legatum quando testator eum possibilem pu
tabat. Crauet.consi.167.nume.8.l.seruo.ff.de con
dit.indeb. Socin.l.si mihi.§.primo.ff.de legat. pri-
mo.l.multa.ff.de condit.& demonstr. Tertio am-
31 pliat. † hoc dictum principale procedere in iudi-
cijs, unde sententia non potest ad impossibile
obligare.l.fin.ff.de senten.quæ sine appella. secun
do præceptum iudicis non obligat ad impossibi
le. Dyn.cap.nemo potest, num. quarto, de regul.
iur. in sexto. Doctor. comm.l. si decesserit.ff.qui
satisdare cogantur. Euerar. in loco ab impossibi-
li, num.secundo. Alcia.l.si stipuler.numer.6. ff.de
uerborum oblig.l.si cum dies.§.antepen.ff. de ar-
bitr. Marsi.in praxi crimin. sequitur, numer.33.
Roland.consi.43.nu.27.uolum.secundo. Lutius.
in consi.163.nume.septimo, inter consi.crimin.
uolum.primo. Bar.l.2.§.fin.num. quinto.ff.si quis
in ius uoc.non ierit, Paris de Puteo, in tractatu
de synd.uersi.quia sæpe, num.12. Ruin. consi. 81.
num.8.uolum.quinto. Neuiz.consi.61.num.3.ex
quo sequitur, quod a tali præcepto impossibili
non sit appellandum.l.fi.ff. quæ sent. sine appell.
resc.l.de qua.§.fin.ff.de iud. quod dictum intelli-
gitur quando præceptum est omnino impossibi-
le, secus si esset difficile tantum, quia tunc si iu-
dex fuerit ignorans, valet præceptum licet talis
posset appellare, sed restituitur in integrum ad-
uersus d.præceptum. Doctor.comm.l quæsitum.
ff.de re iudicata. secundo declaratur, nisi præce-
ptum iudicis a principio contineat quid possibi-
le explicandum intra certum tempus, nam licet
tunc impossibilitas superueniat ex post facto in-
fra tempus, præceptum non redditur nullum,
quia in tali præcepto subintelligitur conditio,
dummodo fuerit possibile fieri adueniente tem-
pore, unde si pœna fuerit apposita non debetur,
quia per eum non stetit. Doctor. c. p. H. de offic.
deleg. Euerard. in loco ab impossibil. nume. ter-
tio. Tertio infertur, ut confessio fundata super im
32 possibili † non præiudicet.l.inde.§.fina. ff. ad leg.
Aquiliam.l.confessionibus.ff.de interrog. action.
Euerard.dicto loco, nume. quarto. Quarto infer-
tur quòd testis inductus ad probandum quod ta
lis certo die fuit uulneratus, quia antea erat occi-
33 sus, concludit arguendo ab impossibili † Bald.l.
conuenticulam.C.de episcopis & clericis. glos. l.
prima. C. qui accusare non possunt. Euerard. di-
cto loco, numer. quarto. Quinto infertur, quod
34 sententia † dicatur nulla, siue sit impossibilis de
iure, siue de facto. Crauet.consi.79. numer. sexto.
Bald.

Bald.consil.274.volumin.3.numer.1.quarta am-
pliatio sit, quod impossibilitas excusat à pœna,
Bat.l. si homo num. 1. ff. de verborum oblig. vbi
Iason. numer. 6. Cephal.consi.187.numer.7.nor.
l.si vehenda. ff. ad leg. Rhod. de iactu, vnde quis
excusatur à periurio Marsi.in tracta.de fideiussor.
numero, 159. & ab excommunicatione. Ferrett.
tractat. de obedientia.numero 57.in fine. Oldra.
consili. 277. Doctor. capit.quæstioni de appellat.
Hippol. de Marsi. in praxi crim. §. sequitur. nu-
mero 34. Neuiz. in silua nupt. lib. tertio, numer.
56. Marsil. in tractat. de fideiussor. numero 156.
36 Euerard. in loco † ab impossibili. numer. quarto,
quinto Ampliatur, vt impossibilitas excuset ap
pellantem à prosecutione appellationis, adeo vt
non dicatur deserta appellatio. Docto. capitu. ex
ratione de appellat. leg. fin. C. de cond. insertis,
Bart. leg. si procuratorem. §. ignotantes.ff.mand.
Gul.leg. eos. C. de appell. Bald. capit. si qui de te-
stib. leg. nummis. ff. de in litem iuran. Marsil. in
37 Praxi.crimi.§. sequitur. † nume. 35. & in tractat.
de fideiussor. numero 157. sexto Ampliatur, vt
exequutio non impediatur ob impossibilitatem
Alciat. leg. si stipuler. numero quinto, ff. de verb.
obligat. septimo Ampli. vt fictio non habeat lo-
cum super impossibili, maxime quando impossi
bile est in genere & in specie. Ias. leg. possideri. §.
ex contrario numero 19. ff. de acquir. poss. quan-
doque tamen quod est impossibile in vno tan-
tum fingitur Alc. tract. de præs. in princ. numer.
septimo. Octauo ampliat. vt præscriptio non cur-
38 rat quoties ignorantia facti † reddit factum de
iure & de facto impossibile. Bald. consil.429.vo-
lumin.primo, numero primo. Nono ampliatur vt
in generali dispositione non comprehendatur im
possibile, dixi ego in tractat. de regul.iur. Reg.1.
limit. 51. Port. consil. 163. numero 23. Roman.
consili. 102. Barb. consi.13.volumin.secund.Re-
buff. leg. vnica. C. de sentent. quæ pro eo numer.
120. Decimo Ampl. vt lex impossibilis non obli-
get. capitul. erit.4. distinct. Dixi ego in tracta. de
le. & stat. par.3. quæstion. octaua, numero nono,
Din. d. capitul. nemo potest. numero quinto, de
de reg.iur.6. Cassan. consi. 23.numero 20.vnde-
39 cimo † Ampl. vt impossibilitas excuset quando
prouenit exhibitionis tempore. Soci. leg. si deces-
serit numer. 13. ff. qui satisd. cogan. duodecimo &
vltimo Ampliat. vt voluntas partium non refera-
tur ad impossibile, Bald. consi.496.volum.quin-
to, numero 24. Grat. consi.496.volumin.quinto,
numero secundo, Grat. consi. 189. numero 24.
volumin. primo. Berta. consil.149.nume.primo.
volumin.septimo, Ange.leg.cum debere.numero
primo. ff. de seru. Præd. & licet conditio impossi-
bilis vitiet dispositionem secus verò est in modo
qui non suspendit. Angel. leg. impossibilis. ff. de
verbor. obligat. Rimi.leg.cum donationis. C. de
transact. Cagnol. impossibilium numero sexto, ff.
de regul.iur. fallit tamen in conditione impossibi
li negatiue concepta quæ non vitiat actum, vt si
cœlum digito non tetigeris. Port. instit. de inut.
stipul.§. si impossibilis, secundo fallit in conditio-
ne apposita in contractu Matrimonij. Bellamer.
c.sic. §. solet, numero secundo, quæstion.32.Bart.
l.sub impossibili numero 14.ff. de cond.inst.Nor.
40 capitul.fin.de cond.appos. tertio fallit † vt vitiare
non dicatur impossibilitas in alio separabili mo-
do, licet in alio vitiare dicatur Cran.consi.primo,
numero quarto, in separabilibus enim vtile per
inutile non vitiatur. dixi ego in tractat. de regul.
iur. P.2.regu.7. numero primo, & seq. Quib. ita
ampl. & limit. notandum est vlterius quod illud
est impossibile cuius est contrarium, Salamon.
leg. Gallus. §. quidam numero 40. ff. de libe. &
posthum. Bald. leg. non quicquid. ff. de iudic.
leg. secunda. §. is. de ordi. cogn. & quod natu-
ra fieri non potest nec etiam secundum artem
Bart. leg. is qui numero 22.ff. de vsucapion. Port.
§. si impossibilis numero secundo, instit. de inut.
stipul. pro declaratione huius regulæ ita distin-
41 guendum esse arbitror † aut impossibilitas est ad-
iecta in dispositione de præterito aut in futurum,
primo casu non vitiat secundo autem sic, quia est
magis causa finalis quàm conditio, ita Bart. leg.
sub impossibili. ff. de condit. instit. secundo di-
stinguendum est. aut impossibilitas fuit à princi-
pio aut non. Primo casu vitiatur dispositio siue
esset contractus bonæfidei siue stricti iuris. leg.
non solum. ff. de act. & obligat. quando sunt ap-
positæ conditiones impossibiles in faciendo, si
verò impossibilitas non fuit à principio licet po-
stea superueniat non vitiat dispositionem etiam
contractum stricti iuris. leg. continuus. §. illud.
ff. de verbor. obligat. Aretin. §. loca. numero ter-
tio, instit. eodem. tertio distinguendum est, aut
impossibilitas est naturæ aut verò perplexitatis,
Primo casu subdistinguendum est, aut impossibi
le naturæ est in dispositione aut in conditione, si
in dispositione aut circa substantiam eius & tunc
vitiat siue sit vltima voluntas, siue contractus
siue iudicium siue lex. leg. apud. §. fin. ff. de leg. 1.
leg. inter stipulantem. §. sacram ff. de verbor. obli.
leg. in confessionib. ff. de interrog. act. l. fin. ff. de
sent. quæ sine appellat. c. erit. quarta distinct. quæ
distinctio procedit quando impossibilitas super
tota substantia cadit nam si in parte tantum pro
parte vitiabitur tantum. leg. 1. C. de sec. nupt.
leg. si seruus. ff. de donat. inter virum, & vxorem
si verò impossibilitas sit circa accidens, & tunc
aut versatur in vltimis voluntatibus, aut in con-
tractibus, aut in iudicijs, primo casu vitiatur, &
non vitiat. l. si mihi & tibi. §. si quis seruos. ff. de
leg. 1. secundo autem casu aut in contractu bo-
næfidei vitiatur non vitiat. leg. insulam. §. fin.
ff. locati. si verò est stricti iuris, vitiat nisi contra
impossibilitatem per partes fuerit prouisum. §.
locat. instit. de verborum obligat. tertio verò ca-
su aut impossibilitas est à principio, aut ex post
facto, si à principio vitiatur, hoc idem si ex post
facto, quia ex quo est circa accidens adimpleri
debet in substantia, cum videantur duo præce-
pta. leg. secunda, §. quod diximus. ff. si quis caut.
Doctor. l. 1. ff. de cond. instit. si verò impossibilitas
naturæ fuerit in conditione, tunc si apponitur
in contractibus nulla oritur obligatio ad perfi-
ciendum ipsum, sed bene oritur conditio ob cau

sam

sum ad resoluendum. leg. non solum. ff. de act. & oblig. fallit in contractu matrimonij. capitul. fin. de cond. appos. secundo fallit in donatione causa mortis, quia quantum adhoc sapit naturam vltimæ voluntatis. l. quæ sub conditione. §. hoc edictum. ff. de condit. instit. tertio fallit quando apponitur conditio impossibilis negatiue nam eo casu valet contractus, vt si dicatur si cœlum digito non tetigeris. leg. impossibilis. ff. de verbor. obligat. quod si apponatur conditio impossibilis in vltim. volunt. tunc illa reijcitur & non vitiat dispositionem. leg. prima, ff. de condit. instit. nisi testator impossibilitatem nouisset. Bart. leg. sub impossibili. ff. de condit. instit. si autem conditio talis fuerit in iudicijs, tunc sententia lata sub tali conditione non valet. l. 1. §. biduum, ff. quando appellat. sit. §. impossibilis. instit. de hæred. instit. impossibilitas autem perplexitatis aut insurgit ex verbis testantis, tunc si cadit inter res quarum vna est digna maiori fauore quàm alia, tunc non vitiatur dispositio totaliter, fauetur enim ei quæ digna est maiori fauore in qua teniet & valet dispositio not. l. fin. § prima, ff. de vulg. si versatur inter res æquales tunc si potest dissolui per implentum facti tendens ad commodum implementis tunc non vitiat, sed potius per tale impedimentum dissoluitur. leg. si quis ita. ff. de condi. instit. quod si per tale implementum non potest dissolui, quia dato quod de facto impleretur conditio ad commodum alterius tunc non vitiatur talis dispositio ratione perplexitatis. leg. si Titius. ff. de hæred. instit. si perplexitas fuerit non ex verbis testatoris immediate sed extrinsecus habito respectu ad aliud tunc non vitiat, sed dissoluitur perplexitas. leg. qui quadringenta. ff. ad leg. Falcid. quarto modo ita distinguendum arbitror aut impossibilitas insurgit de iure, aut verò de facto, primo casu si versatur in dispositione tunc ipsa vitiat, siue sit contractus, siue vltima voluntas, siue iudicium, si verò versatur ipsa in conditione tunc si sumus in contractibus vitiatur contractus nisi sit matrimonium seu donatio causa mortis vt dictum est. ampliatur etiam si sit conditio necessaria ex eo quod contraria conditio sit impossibilis de iure, nam tunc vitiatur contractus, vt si promitto tibi decem si hominē non interfeceris. talis enim promissio non valet. leg. iurisgentium. §. si ob maleficium. ff. de pactis, quod si conditio impossibilis de iure adijciatur vltimæ voluntati tunc ipsa vitiatur & non vitiat, nisi esset impossibilitas tendens ad defectum formæ non seruatæ. leg. illa institutio. ff. de hæred. inst. c. cum tibi de testam. secundo fallit quando impossibilitas potest impleri de facto & in eo non versatur turpitudo leg. Mæuius. leg. qui hæredi. ff. de conditio. & demonstrat. tertio fallit, quando impossibilitas respicit aliquem honestum finem, tunc enim non reijcitur simpliciter, sed ipsa implenda est in aliam similem causam honestam tamen. l. legatum. ff. de vsufr. leg. Doct. com. l. 1. ff. de cond. inst. quarto fallit, quando testator putauit conditionem esse possibilem. quia tunc esset vltra eius intentionem, non valebit dispositio. leg. seruo. ff. de condit. si verò conditio impossibilis adijciatur in iudicijs tunc sententia non valet vt supra dictum est, si autem impossibilitas prouenit de facto si est respectu certæ personæ, cui adijcitur. & nō simpliciter respectu aliorum, tunc vitiat dispositionem, si non impletur. l. cum hæres. §. 1. ff. de statu. liber. secus si contingat ipsam impleri auxilio forte amicorū, vel alias quocunque. l. Aretusa, in fine. ff. de statu. homi. si verò impossibilitas est respectu omnium, vt si mōtem aureum dederit vitiat, nisi cogitasset de monte aureo naturali, qui reputatur impossibile fieri, quia tunc non vitiaret. not. l. 1. ff. de cond. institu. Are. §. impossibilis. nume. septimo. Inst. de hæred. instit. Quinto & vltimo ita distinguendo dicas, aut disponitur scienter, aut ignoranter super re impossibili: primo casu nullam parit obligationem. l. non solum. ff. de actio. & obliga. secundo si ignoranter, quia credat rem possibilem, & sit impossibilis dicetur errore dispositio facta, & per consequens carebit cōsensu. l. 1. C. de iur. & fact. ignorantia. Dyn. d. cap. nemo potest, numer. 8. de
42 regul. iur. in 6. ratio huius regulæ est † quia omnis obligatio, aut in dando, aut in faciendo consistit. l. 2. ff. de verborum obliga. sed quod non est, nec esse potest dari vel fieri non potest obligatio. glo. 1. d. c. nemo. de reg. iur. in 6. not. Ioan. And. cap. si compromissarius, nume. 5. de elect. Natta consil. 242. nume. quarto. Alc. consi. 96. num. 18. Bellam. capit. dilecti, nume. 16. de foro competent. Iason. l. huiusmodi. §. si ita, nume. tertio, ff. de leg. Ripa in tracta. de peste, num. 69. Bal. tract. stat. ver. caperetur. num. 15.

SVMMARIVM.

1 *Necessitas non habet legem.*
2 *Necessitas quid sit.*
3 *Necessitas quot modis dicatur.*
4 *Necessitas per quæ verba designetur.*
5 *Dispositio interpretatur facta ob causam magis necessariam.*
6 *Liberalis nullus existit in necessitatibus.*
7 *Necessitas probari debet non autem fingi.*
8 *Vtile, & necessarium æquiparantur.*
9 *Necessitas excludit liberam voluntatem.*
10 *Necessitatis causa concessa non sunt trahenda in consequentiam.*
11 *Alienatio rei prohibita fieri potest necessitate vrgente.*
12 *Dos alienari potest ex causa necessitatis.*
13 *Fideicommissum alienari potest ex causa necessitatis.*
14 *Feudum ex causa necessitatis alienari potest.*
15 *Appellari potest omisso medio tempore necessitatis.*
16 *Bellum ad hoc vt sit iustum debet esse ex causa necessitatis.*
17 *Agi potest absque cessione quæ requirebatur nisi necessitas vrgeret.*
18 *Capitulum sede vacante necessitate instante instante benefic. conferri potest.*

Clerici

19 *Clerici excusantur propter necessitatē à delatione habitus & à residentia.*
20 *Furtum non punitur factum in necessitate.*
21 *Citari non potest necessitatus stare in certo loco.*
22 *Debitor capi potest propria ductoritate instante necessitate.*
23 *Dispensatio cōceditur ex causa necessitatis quę aliàs non conced.*
24 *Episcopus transferri potest necessitate vrgente.*
25 *Expensa necessaria redduntur qua aliàs minime concederentur.*
26 *Excommunicato colloqui possumus in casu necessitatis.*
27 *Exequi potest post terminum in casu necessitatis.*
28 *Testamentorum solemnitas non violatur propter necessitatem.*
29 *Forma omitti potest causa necessitatis.*
30 *Gabella non debet solui in causa necessitatis.*
31 *Collecta fieri potest tempore necessitatis.*
32 *Homicidium excusat vt propter necessitatem.*
33 *Ieiunium non frangitur tempore necessitatis.*
34 *Iuramentum non frangit necessitate coactus.*
35 *Laicus hospitari debet tempore necessitatis.*
36 *Inquilinus expelli potest tempore necessitatis.*
37 *Immunitas non suffragatur tempore necessitatis.*
38 *Iudex necessitatis causa negligere potest suam iurisd.*
39 *Mutuare compellitur quis tempore necessitatis.*
40 *Molendinum alterius territorij adire quis potest tempore necessitatis.*
41 *Mora excusatur propter necessitatem.*
42 *Mandati fines possunt excedi tempore necessitatis.*
43 *Notarius non Matriculatus eligi potest tempore necessitatis.*
44 *Obedientia spernitur causa necessitatis.*
45 *Pater propter necessitatem potest vendere filium.*
46 *Necessitas excusat à pœna.*
47 *Probabile facit necessitas quod aliàs non esset.*
48 *Priuilegia silent tempore necessitatis.*
49 *Pia causa omittitur necessitatis causa.*
50 *Sacramenta tempore necessitatis possunt conferri, quæ aliàs non.*
51 *Satisdatio omittitur tempore necessitatis, & num. seq.*
52 *Statuti dispositio cessat tempore necessitatis.*
53 *Sententia tempore necessitatis potest ferri de nocte.*
54 *Verba sententiæ distinguuntur propter necessitatem.*
55 *Testamentum in casu necessitatis potest condi absque solennitate.*
56 *Examen testium fieri potest absque iudice in casu necessitatis.*
57 *Tutor instante necessitate exequi potest absque inuentario.*
58 *Vnio reuocari potest necessitatis causa.*
59 *Vendere quis compellitur tempore necessitatis.*
60 *Vasallo inuito tempore necessitatis potest poni custodia.*
61 *Ratio quare necessitas non mereatur meritum nec damnum.*
62 *Culposus non excusatur necessitate.*
63 *Fornicari non licet tempore necessitatis.*
64 *Venditionem rescindere non facit necessitas rei familiaris.*
65 *Necessitas cum euitari potest non excusat.*
66 *Tempore necessitatis melior est conditio possidentis.*

Quæst. VI. Primæ partis.

1 Necessitas non † habet legem l. vt gradatim. §. primo, ff. de muner. & hon. c. quanto in fine de consuet. (ibi ex necessitate, quæ legem non habet) conc. capitul. ad lmina 30. quæstion. 1. capit. remissionem. 1. quæstion. 1. capitu. mutationes. 7. quæstion. prima, capitul. quod non est de reg. iur. ca. consilium, de obseru. ieiun. cap. exijt. §. profecto de verbor. sign. 6. leg. illicitas. §. Pr æses. de offic. præsid gl. leg. vnica. §. sane. ff. de offic. consul. glo. pen. l. item. ff. com. diuid. Opus iudiciale inquisitorum vers. necessitas. numer. 7. Ferret. tractat. de iusto & iniusto bello num. 115. Dixi ego in tractat. de defin. P. 2. defin. 34 numer. 6. defin. 59. numero septimo, Doct. capitul. in argumentum de regul. iur. 6. l. quæ. ff. de regul. iur. Afflictus. §. secundo, numer. 16. de iure prothom. Dixi ego in tractat. de regul. iur. reg. 1. ampl. 8 r. Duen. de reg. iur. reg. 107. Boer. decis. 44. numer. 27. Paul. leg. 1. numero tertio, C. de oper. liber. l. interesse numer. secundo, ff. de acq. possess. Fulgos. l. officium, numero quinto, ff. de offi. consu. Alci. lib. 1. de verb. signific. numer. 120. Zabar. c. quanto numero quarto, de consuet. c. de famulis num. secundo, de serui. non ord. Tiraqu. de retr. §. 26. glo. 1. numero 20. idem de priuil. piæ causæ causa. 23. numero primo, sen de pœn. temper. & minuendis Roland. consi. 81. numero 34. volum. 1. Crau. consi. sexto, rubr. consi. 80. volumin. 3. Rimin. consil. 57. numero 36. Port. consi. 3. numer. 48. Paris. consil. 32. numero 12. volumin. secund. Decisi. Cappellæ Tholos. 257. Cassan. in consuet. Bur. tit. des iustices. §. quinto vers. nam graue numero 16. Abb. capitul. venerabilem. numero quarto, de elect. c. vbi numero tertio, de sponsal. Aret. consil. 72. numero quinto, Barr. leg. prima, numero quinto, C. de oper. libert. Bellani. capit. quia verò numero 4. distinct. 4. cap. quod autem, §. Aurelius, numero 136. quæstion. 6. Iason. leg. si ex toto numero 16. ff. de leg. Ioan. Andr. cap. dudum numero secundo, de rebus eccles. non alienan. Paul. leg. 1. numero tertio, C. de oper. lib. Sal. vnica, C. de contr. iud. bene conuenit poni hoc loco ista regula, quia necessitas est cuius cōtrarium est impossibile fieri Butigella. leg. impossibilis. numeru 9. ff. de verb. obligat. Bartol. leg. obtinuit. ff. de cond. & demonst. pro cuius reg. declaratione non nulla prius præmittenda sunt, primo quod
2 necessitas dicitur, † quæ euitari non potest nam illud necessarium dicitur, quod aliter se habere non potest. Bellam et. capitul. est & alia numer. 30. 23. quæstion. 4. secundo not. quod multipliciter
3 dicitur necessitas, nam alia est † præcisa. i. formalis

lis alia causatiua.l.vtilis Ber. rubr.de iudic.nume.
29. ea. Nabucdonosor. 37. Distinct. Bald. inquit
duplex est necessitas vna affirmatiua altera nega-
tiua auth.nisi.numer.4.C. ad Trebell. alij dicunt
triplex est necessitas, præcisa, causatiua, & hone-
statis, Menoc.tract.de arbitr.iud.l. 2.Cent,2.Cas.
182.nu.19.Bart.l. 1.num.5.C.quomodo & quan-
do iudex.leg.tes quæ nume.septimo. ff. fam.herc.
Corsetus in not. leg. pecuniæ. ff. de alim. & cib.
legatis ripa rubr. de constit. numer.17.Valascus.
leg.imperium. numer. 60.ff. de iurisd. omni.iud.
tertia distinctio est, quia vna est necessitas large
& generaliter quomodocunque, & vndecunque
necessitas descendat ex facto necessario, aut vo-
luntario, secunda est ex facto voluntario verum
à lege ipsa mox, & contra hominis voluntatem
consensum ve inducitur. Tertia quæ sine vllo fa-
cto hominis voluntario à lege ipsa naturali ciuili
ve inducitur Crau.in corollario Resp.pro gener.
numer. 1.quarta distinctio, est quod alia est ne-
cessitas fatalis, alia naturalis, tertia culpabilis,
quarta legalis. Prima, ut eum quis casu fortuito
in latrones incidit.leg. quæ fortuitis. C. de pign.
act.secunda vt edere bibere & vestibus indui Crau.
d. Resp. pro gener. numer. 94. Tertia culpabi-
lis est cum quis prodigaliter viuendo omnia pro-
fudit & hæc non excusat.leg. si fideiussor. §.si ne-
cessaria. ff. qui satisd. cog. quarta legalis est cum
pater iubet filiam dotare. leg qui liberos.ff.de rit.
nupt. leg. fin. §. pen. C.de dotis prom. Crauet. in
4 dicto resp. numer. quarto. Tertio † nota. quod
necessitas denotatur per verbum oportet, debet,
& per dictionem omnino Ber.consi. 23.nomer.9.
volumin.2.consi.27.nume.10. volumin.2.Quar-
to not. quod cessante causa necessitatis cessat ipsa
dispositio Tiraq. reg. cessante causa ver. necessi-
tas, Aldob. §. sed & si numer. 6. inst. de attil. tu-
tore. capit. quicquid de consecra. distinct. 5.cap.
quod pro remedio. 1.quæst. 7. c. ordinationes. 9.
q. 1. Vital. in tract. claus. ver. sed an iuri numer.
245. decis.Perus. 43.numer. 10. Paul.l.non aliàs
5 numer.7.ff.de iudic. Fulgos.l.ne quis † nu. 2.ff.de
Ferijs. Quarto not. quòd cum dubitatur, an di-
spositio fuerit facta ex causa necessitatis, intelli-
gi debet ob causam magis necessariam Crauet.
consi.202.num.10.Quinto not. quod illud quod
fit necessitate vrgente non est laudabile neque
6 vituperabile. capit.si quis.67. distinct.ideo † dici
solet, quod in necessitatibus nemo liberalis exi-
stit, not.l.proxime. ff.de rit. nupt. Vital. in tract.
clausul. versic. sed an iure numer. 232. Dixi ego
in tractat. de compens. p. 1.q.32.num.4. Afflict.
decisi.80.numer. 4. Cassan.consuet.Burg. tit.des
proit. §. 6. ver. surla numer. 19.ideo succurrens
in necessitatib. non videtur donare.leg. si quis.§.
non enim cum gl. ff. de don.inter vir.& vxorem.
leg. proxime. ff. de ritu nupt. Cor. consi. 8.nu.7.
7 volumin. 1. Sexto not. † quod probari debet ne-
cessitas non fingi, Neniz.consi. 10.num.10. Dec.
c.cum M.numer. 14.de const.Septimo not. quòd
necessarium pro vtile ponitur quandoque glo.
leg.diuortio. §.fin.l.1.ff.eod.l.1.ff.de officio.præf.
8 præto. leg. 1.in fine.C. de studijs † liber. lib. 10.
gl.leg. de pupillo. §. meminisse versic. necessaria.
ff. de oper.nou. nunc. glo. §. sedeas.versi. neces-
sarias instit. de bon. poss. glo. §. aliæ ver.necessa-
rium inst. de act.dixi ego in tract.de leg.& stat.p.
3.quæstion.8.oumer.18.Redoan.de reb.eccl.non
alien: rubric. de causa alien. numer. 27. Bellam.c.
cum nobis nume. 6. de elect,Bero.rubric.de iud.
numer. 29.Iason.l. 1. numer. 44.ff. solut.matrim.
Inno. c. cum omnes de constit. Abb. cap.vt super
9 de reb. eccl. oon alien. † Octauo not. quod libe-
ram voluntatem necessitas excludit Port. consil.
55. numer.73. Abb.cap.super numer. 15.de reb.
eccl. non alienan. Alex. l. contra numer. 3. ff. de
nego.gest.vbi tamen voluntarium prohibetur ne
cessarium permittitur Sal.l..2.numer. 1.ff.de fun
do instr.Nono & vlt.oot.quòd ea quæ conceduntur propter necessitatem non sunt in consequen-
tiam trahenda, not.cap. in argumentum de regu.
10 iur. † 6.leg.quæ propter.ff.eod. tit.nisi conueniat
in identitate rationis Din. d. capitul. in argumen-
11 tum numer. 4. Ampl. † hoc dictum multis mo-
dis primo vt alienatio alijs prohibita etiam si fiet
rei ecclesiasticæ fieri possit ex causa necessitatis,
ita in terminis. Menoch. de arbitr. iud. libr. 2.
Cent. 2.cap.182.numer.1.& seq.Din. d. capit. in
argumentum Afflict. tractat. de iure prothom. §.
2.numer. 16. Duen.regu. 102.numer.7.Redoan.
tract. de reb. eccl. non alien.tit. de causis proptér
quas nnmer. 3. Zabar. capit. nullus numer.2. de
pignór. Tiraq. in tract. de retr.§.26.glo.1.nu.16.
Petr. tractat. de restam.capit.13.numer.2. not. l.
alienationis.ff.fam.herc.Paul.consi.435. nume.6.
volumin. 1.Rom.consi.28.Alex.consi.215.volu.
6.Socin. consi.80.volum.4.Crau.consil.6.nume.
91.Rol.consi.80.uolum.3.Iason. §. item instit.de
act. Fel. cap. cum accessissent column.9.de const.
Dominic. inter consi. crim. consi. 53. numer. se-
12 cundo, ex qua ampliatione † infertur primo,
quòd dos instante necessitate alienari potest Ber.
consi.36. numer.14.volumin.2.Rimin.consi.57.
numer. 40.Secundo, quod cum dos sit debitum
necessarium Decis. ped. 68. numer.6.leg.fi.C. de
dot. prom.l.qui liberos.ff.de ritu nupt.pro consti-
tuenda, & restituenda licitum est alienare bona
13 aliàs sobiecta † fideicommisso. l. à fina. l. mulier.
ff. ad Trebell. Authen. res, quæ. C. com. de leg.
vbi Ias. numer. 29.Iason. consil. 157. volumin.2.
Deci.consil.376.consil. 519.numer. 2.Ruin.consi.
199. oumer. 13.volumi.2. Rip.leg. nemo potest.
numer. 77. ff. de leg. 1. & Gozad. consil. 97.nu-
mer. 10. Ampl. vt res quam ecclesia esset grauata
restituere per fideicommissum potest sine solen-
nitate alienari Lap. alleg. 26.Fel.cap.in præsentia
de probat. Marsil. sing. 132. Redoan. dicto loco
pag. 272. numer. 9. similiter fideicommissarius
hæreditate re, vel verbo non restituta agere non
potest secus: verò si restitui non possit Bartol.
leg. pen. C.ad Trebelli. Asinius.in praxi iudic.§.
tertio. capitul.27.numer. sexto.Tertio. & vltimo
non solum dos, & fideicommissum ex causa
necessitatis alienari possunt, sed etiam feudum
14 Afflictus † tractat. de iure Prothom. §. secundo,
numer. 16. declaratur hoc ex mente Iaco.Meno-

chi.d.loco nu.19.& ſeq.Crau.in reſp.quo genero
nu.32.& ſeq.Secundo ampl.vt appellandi neceſſi
tas excuſet, vt poſſit fieri omiſſo medio.l. ſi procu
ratorem.§.ignorantes. ff.mand.glo.leg.illicitas.§.
15 præſes verſi. neceſſitas, † de offic. præſid.c.ſi à de-
legato de offic.deleg.6.Fel.c.querelam.de iure iu-
rando.Tertio ampl.nam ad hoc vt bellum dicatur
iuſtum requiritur neceſſitas pugnæ. Bald. conſi.
16 439. volum. ſecundo, † numer.3.item tempore
Belli in neceſſitate conſtituti Chriſtiani poſſunt
petere auxilium à turcis. Ferrett.in tract.de iuſto
& iniuſto bello num. 115. Old.conſi. 71. Quarto
17 ampl. † vt eo caſu quo non poteſt quis ſine actio-
num ceſſione agere, vt puta ex contractu procura
toris,agere tamen poterit cum propter abſentiam
mortem ve ſine hæredibus procuratoris actiones
cedi non poſſunt.Bald. conſi.228.volum. 5.leg. 1.
ff. de inſt. Aſinius in praxi iud. §.3. cap.28.nume.
18 7.† Quinto ampl. vt licet capit.ſede vacante non
poſſit beneficia conferre,non tamen habet locum
in collatione neceſſaria. Abb. cap.illa ne ſede va-
cante in his, quæ ſunt neceſſaria cap. indulget. c.
primo, de inſt.ſext. leg. de pupillo.§.ſi quis riuos.
ff. de nou.oper.nunci.gloſſ.clem. prima de hæret.
Abb. capit. his, qui de maior. & obed. Rebuff. in
praxi Ben. tit. de deuol. numer.85 & ſequ. Sexto
19 † ampl.vt clerici excuſentur propter neceſſitatem.
à delatione habitus,& tonſuræ . deciſion. capellæ
Tholoſ. 257. numer.6.capit.clerici.de vita,& ho-
neſtate clericorum. ſimiliter excuſantur à reſiden
tia. Ripa tract.de Peſte.colum.8.Rebuff.in praxi.
ben. tit. de diſpenſa.de non reſid.num.23. Conc.
Trid. ſeſſ.23. cap. 1.§.nam cum Chriſtiana de re-
20 formatio. Septimo ampl. † vt neceſſitas excuſet
etiam à furto. capi.ſi quis propter de furt.M noc.
de arb.iud.Caſ.182.numer.7.lib.2.not.capit.fra-
ternitatis. 12.q.2.Ferret.tract. le mil.iuſti.nume.
158 Cagnol: leg quæ propter.ff.de reg.iur.Ioan.
Andr.c.in Arg.numer. 4.de reg.iur.6.Affl:ct.tra-
ctat. de iure proth.§.2.numer.16.Duen.reg. 102.
numer. 3.Redoan.tit.de reb.eccl.non alien.titul.
de cauſa alien. numer. 70. Socin. c.ſacris,numer.
154.de ſent.exc.Deciſ.capellæ Tholoſ.257.num.
4. Didac.reg. peccatum.§. 1.p.2.relect.numer. 3.
quando maxime imminet vitæ periculũ Didac.d.
loco verſi.neceſſitas,ratio eſt quia tunc temporis
omnia ſunt communis. capit.ſicut.47.diſtin.quo
caſu magis ſubueniendum eſt propinquo quam
alieno. capitul.non ſacris, decima diſtinct. priuſ-
que iuſto quàm peccatori. Angel. l.ſi laborante.§.
cum in ead. numer. 3.& ibi.Bart.num.4.ff.ad leg.
21 Rhod.de iactu.Octauo ampl. † vt citari non poſ-
ſit neceſſitatus ſtare in certo loco,Soc.l.2. num.8.
ff. de in ius voc. Nono ampl. vt conſenſus illius,
qui aliàs requirebatur non requiritur tempore
neceſſitatis.Rol.conſi.80.nume.4.vol.3.Redoan.
d. loco numer. 33. Abb.c.fin.de eccl.ædifi.Fel. c.
cum acceſſiſſent numer. 20. de conſt.Bald.conſi.
488. vol. 1.Aſin.de praxi.iud.§.3.c.37.numer. 5.
22 Nono ampl. † vt licet aliàs debitor non poſſit ca-
pi propria auctoritate,hoc tamen fallit imminen-
te neceſſitate. Duen.regu.102.numer.6.de debi-
23 tore neceſſario. not. † Crau. in reſp. pro genero.
nume.44.& ſeq.Decimo ampl. vt diſpenſatio con
cedatur ex cauſa neceſſitatis. Ant. capit. cum no-
bis num. 17. de elect. Cagnol.Rubri.de regu.iur.
24 numer. 7. Vndecimo ampl. † vt epiſcopus tranſ-
ferri poſſit neceſſitate vrgente. c. mutationes . 7.
q.1.c.ſcias ead.q.3.item Epiſcopus neceſſitate vr-
gente poteſt diſponere de beneficio quod aliàs fa
cere non poſſ. Redoan. d. loco nu. 40. & alienare
bona Lamber. de iure patr. 1.p. 2. lib.art.6. q. 6.
25 nu. 34. † Duodecimo amplia.vt expenſæ neceſſa
riæ reficiuntur, quæ aliàs minime reſtituerentur
not.l.impenſæ.ff.de impenſ.in reb.dotal.fact.Boe.
deciſi.123.Nota quæ dixi ego in tract.de compel.
p.1.q.10.Decimotertio ampl.quod excommuni-
catus non eſt ille, qui communicat cum excom-
municato in caſu neceſſitatis. Socin. Senior.c.in-
26 ter † num.62.de ſent. excom. deciſ. capellæ Tho-
loſ. 257.nu.2. Caſſan.in conſi.Burg.deſ.iuſtices.§.
6.nu.29.iuxta illud.vtile lex humilis res ignorata
27 neceſſe . † Decimoquarto ampl. quia actus, qui
cõtra terminum erat exequendus poſt terminum
exequi ſufficit, ſi intra illud tempus perfici non
potuit Abb.conſi.64.nu.1.vol.2.c.ex ratione, de
appell.Aſin.d.praxi.§ 3.c.37.nu.4.Decimoquin-
28 to † ampl. vt feſtorum ſolennitas non violetur
propter neceſſitatem. c. quod non eſt de reg. iur.
Orian. l.prima,nu.59.ff.de offic.eius.l.admonen.
29 nume. 243. ff. de iure iurand. Decimoſexto † am-
pliatur, vt forma omittatur neceſſitatis ratione.
Socin. l. 1.nu. 12.ff.de liber. & poſth.Aſin. dicto
loco.nume.3.Docto.l.1.C.vt quæ de ſunt aduoc.
Alex.l.1.ff.de liber. & poſth.Crau.conſi.12.nu.2.
idem eſt, de ſolennitatibus requiſitis in aliquo
actu Rol. conſi. 80. nu.12.vol.3.Redoan.d.tract.
pag. 271.§. quando Doct.c.1. de his, quæ fiunt à
præl. Abb.c.non minus nu. 19 de immun.eccl.c.
30 tua nu. 8. de eccl. ædific. Decimoſeptimo † ampl.
vt gabella non ſit ſoluenda in caſu neceſſitatis, de
eo, quod aliàs ſolui deberet . Ferretus in tractat.
de gabell. & vectig.numer.105.Doct.leg. prima.
C. de patr. qui fil. D.ſtr. Curt. Iun. l.admonendi.
numer.247. ff. de iuretur. Decimooctauo ampl.
etiã ſi diſpoſitio generaliter fuerit facta dixi ego
in tractã. de reg. iur.p.prima regu.1.nu.71.Crau.
conſi. 6.numer 91. Bellam.cap.paſtoralis numer.
31 6.de offic. deleg. † Decimonono ampl.vt collecta
fieri poſſit tempore neceſſitatis non obſtante ſta-
tuto in contrarium Feli. capitu. querelam, de iu-
re iurand. Roland.conſi. 80.num.7.volum. 3.Vi-
geſimo doli præſumptio ceſſat, vbi neceſſitas obe
diendi ſuggerit Cephal. conſi. 113. numer.4.uo-
lum.1.l.mater.C.de calum.l.quanquam.ff.de aqua
32 plu. arc. Vigeſimoprimo † homicidium excuſa-
tur propter neceſſitatem clemen.1.de homic.vo-
lun. & inuol. Iohan. And. c. in argumentum, de
33 regul. iur. Sexto. Vigeſimoſecundo † hoſpitalita-
tem coguntur ſeruare etiam laici tempore neceſ-
ſitatis Anton. de Butr. capitul.primo.numer.ter-
34 tio.de empt. & vend. Vigeſimotertio amplia. † vt
Ieiunium non frangatur tempore neceſſitatis ca-
pit.quod non eſt de reg.iur.c. ſecundo,de obſeru.
ieiun. Duen. reg. 102.numer.4. Orian. l.1.nu. 57.
ff. de offic. eius . Trigeſimoquarto ampliatur, vt
iura-

iuramentum non frangatur propter necessita-
35 tem.c.si verò, de iure † iurand. adeo vt periurus
non efficiatur.Fel.c.querelam, nume.11.de iure
iurand.Ioann.And.cap.in argumentum, numer.
4.de regul.iur.in 6.Afflict.tracta.de iure protho.
§.2.num.16.Duen.regu.102.num.12.Redoan.
dicto loco,num.48.Castan.consuetu.Burgen.tit.
des iustices.§.5.versic.silua grace,nume.20.Asin.
in praxi iud.§.tertio,c.37.num.12.Anto.de Butr.
d.c.querelam.num.93.Orian.l.prima, nume.59.
36 ff.de offic.eius.Vigesimoquinto ampl.vt † inqui-
linus expelli possit instante necessitate, Zab.cap.
propter.§.verum,num.1.de locat. Vigesimosex-
37 to ampl.vt † immunitas concessa ab omnib. one-
ribus non extendatur ad tempus necessitatis.no.
l.si ex toto.ff.de legatis primo.Franc.Marc.decis.
38 458.num.18.Vigesimoseptimo iudex † necessita
tis causa negligere potest suam iurisdictionem.
Port.consi.163.nu.18.Vigesimo octauo mutuare
compellitur quis, tempore necessitatis, qui aliàs
minimè compelleretur.Ang.consi.206.num. pri
mo.not.l.fin.§.fin.ff.de pigno.actio.Paul.l. si quis
39 nec † causam,num.6.ff.si cert.peta.decis. Ped.95.
num.51.Doct.l.cunctos populos.C.de sum.trin.
& fid.cathol.Rip.in tract.de peste,num.185. Vi-
40 gesimo nono tempore † necessitatis quis potest
proficisci per aliud territorium ad molendinum
non obstante statuto.Iulius Ferretius tract. de ga
bellis & vectig.nume.106.Trigesimo mora excu
41 satur, † propter necessitatem.l.si vehend.§.idem.
ff.ad leg.Rhod.de iactu.Alc.l. cum proponas,nu
me.10.de pact.Trigesimoprimo licet mandatum
42 debeat adimpleri in forma † specifica.l. diligen-
ter.ff.mand.c.cum dilecta, de rescr. Fallit hoc ta-
men vbi necessitas aliter suadet.Abba.consil.65.
volum.2.Asin.in praxi iud.§.3. capit.37.num.3.
43 Trigesimosecundo † ampl. vt notarius non matri
culatus potest eligi, vbi non esset matriculatus
tempore necessitatis.Orian.l.1.num.59.ff. de of-
fic.eius.Curt.l.admonendi,nume.242.ff. de iure
44 iuran. † Trigesimotertio ampl.vt obedientia sper
natur in causa necessitatis.cap.secundo, de obser.
ieiun.Menoch.de arbitr.iud.lib.2. Centu.2. Cas.
182.num.5.Trigesimoquarto ampliatur, vt pater
propter necessitatem famis possit vendere filium
l.1.& sequen.C.de patr.qui fil.distr. Menoch. de
arbitr.iud.lib.secundo, Cent.2.c.182.num. 3. gl.
45 1.in fine.c.quod † non est, de reg.iur.Ald.ad Dy.
c.argumentum, de reg.iur.in 6.Afflict. tractat.de
iure proth.§.2.num.16.Duen.reg.102.num.5.Ti
raquel.tracta.de retra.§.26.nume.18.Redoan.d.
loco,num.72.decis.ca.Tol.257.nume.3.Trigesi-
46 moquinto † ampl. vt necessitas excuset à pœna.l.
illicitas.§.præses.ff.de offic. præs. Tiraq. de pœn.
temper.causa 45.Et a culpa. Asinius praxi iudi.§.
13.c.2.Ampl.5.num. 5.Fel.c.exceptionem, num.
13.de exception.quia multa permittuntur ex cau
sa necessitatis, quæ aliàs minimè permitterentur.
glo.1.versic.vrget.ff.de ferijs.glo.3.l.1.ff. de fun-
do instru. restringuntur tamen omnia ad casum
tantum necessitatis.Crau.in resp.pro genero, nu-
me.194. Trigesimosexto ampli. vt probabile fa-
47 ciat necessitas, quod aliàs † non fieret.l.qui potue

rint.ff.man.test.Ferret.tract.de duello, nume.26.
Curt.tract.de testibus.nume.61. Rolan. consi.1.
numer.70. voluminis secundo. Redoan.de rebus
eccles.non alien.vet.venit.num.quinto. Trigesi-
48 mo septimo † silent priuilegia tempore necessi-
tatis.l.pro tironibus.C.de priu.dom.Aug.lib.11.
Roland.consi.80.nume.20.volumi.tertio. Natta
49 consi.63.nume. † quinto,volu.primo. Trigesimo
octauo amplia. vt quis in necessitate constitutus
non tenetur erogare, quod debet ad pias causas
quantumcunque priuilegiatas. Rimin. consi.57.
nume.41.August.Ber.consi.tertio,nume.23. vo-
50 lum.primo. Trigesimonono † ampl. in legato de
latere, qui si non potuit seruare formam præsen-
tationis valebit tamen, Craue.consi.177.numero
quinto.Asin.d.praxi.§.tertio, cap.37. numer. 13.
51 & sequen. † Quadragesimo ampl.vt sacramenta,
quæ aliàs conferri non possunt, si contingat ne-
cessitas conferentur, capit.tempora.26. quæstio.
septima, capit.ad limina, septima quæstio.prima,
Duen.reg.102.nume.primo.Rimin.consi.57.nu-
me.40.Redoan.de rebus eccles.non alien.titu. de
causa alienan. num. 68. Quadragesimoprimo sa-
52 tisdatio remittitur ratione † necessitatis. l. cum
non facile.ff.si cui plusquam glo.l.illicitas.§. præ-
ses, ver.necessitatem.ff. de offic. præs. Quadrage-
53 simo secundo ampl.vt non † solum ius commune
limitetur propter necessitatem, sed etiam statu-
tum.Doctor.comm.l.prima, §.lex Falcidia.ff.ad l.
Falcid.Alexand.consi.81.volum.6.Bal.cons. 193.
volum.2.Asin.dicto loco, nume.octauo. Quadra-
gesimotertio ampl. vt sententia ferri posit de no
cte cum necessitas urget Bal.l. casus. C. de testa-
54 ment.cuius verba restringuntur † propter neces-
sitatem Rol.consil.80.numero 28.volum.3.Qua-
55 dragesimo quarto † ampl. vt non solum in con-
tract. & in iudicijs necessitas excuset, sed etiam
in vlt. volun.unde testam.in casu necessitatis fie-
56 ri potest † absq; debita forma Paris.consi. 32. nu.
23.vol.2.Bal.l.fi.C.de testam.Barb.consi.87.vol.
4.Dec. consil.284. Andr. consil. 82. numero 13.
volumine 1. inter consilia crim. Doct. commun.
l. si non speciali, C.de testam.Iason.l.2.nume.13.
ff. de lib. & posthum. Felin. c. cum dilecti de re-
scr.Brun.tract.de form.versic.33.fol.35. Quadra
57 gesimo quinto ampl. † ut licet examinatio testis
fieri debeat corã aliquo certo iudice hoc tamen
non est uerum tempore necessitatis. Curt. l. ad-
monendi.num.241.ff.de iur.iur.Rolan.consi.80.
num.8.uol.3.Quadragesimo sexto ampl.ut tutor
instante necessitate expedire posit absque confe
58 ctione † inuentarij quod aliàs conficere tenetur,
l.tutor ff.de adm.tut.Rol.cons.80.nu.5.uol.3.Re
doan.tract.de reb.eccl.non alien.tit. de caus. alie.
nu.2. similiter & eo casu tenetur actorem consti-
tuere Aldobr. §.quod si nu.10.inst.de curat. Qua
59 dragesimo septimo ampl. † ut unio reuocari de-
beat ex causa necessitatis.c.exposuisti. c.uacante
de præb.Reb.in praxi benefi. tit.de unionis reuo-
cat. num. 6. & seq. Quadragesimo octauo ampl.
60 ut uẽdere cogatur quis tempore necessitatis qui
aliàs nõ cõpelleretur.Bar.l.j.§.cura.ff.de of.præf.
urb.Rol.cõs.8.nu.14.uol.3.Rol.cõs.1.nu.72.vol.

61 2.Rim.cons.57.nu.39.Quadragesimonono † am-
plia. vt vasallo inuito tempore necessitatis possit
pooi custodia quæ aliàs noo permitteretur.Brun.
consi.32.Capic.decis.27.col.4.Rol.consi.1.num.
72.vol.2.Quinquagesimo & vlt.amp.visitationes
62 plures fieri possunt † ex causa necessitatis. Paris.
consi. 150.nu.25.vol.4.ratio huius dicti est, quia
necessitas est contraria voluntati Bellam. c. sicut
nu.1.32.q.4.ideo magis succurritur actum facien
ti ex causa necessitatis, quàm ex ipsa voluntate.l.
rem legatam. ff. de adim. leg. multis tamen quod
est voluntarium à principio efficitur necessarium
63 ex post facto.gl.l. seruum.ff.de procur. fallit † ta-
men in eo, qui incidit in necessitatem sua culpa,
nam necessitas præcisa excusat oon autem causa-
tiua.Crau.cons.64.nu.10.vol. 1.gl.1.l.2.§.si quis
autem ver.succurri. ff.si quis caut.gl.1.l.si mulier.
ff. quod met.caus.l.si fideiussor.§.necessaria.ff.qui
satisd. coga. cui enim sua culpa patrocinari oō de-
bet Iac. Menoch.tract.de arbitr. iud.lib.2,cent.2.
64 Cas.182,num.37. Secundo † fallit quando agere
tur de eo quod de sua natura est intrinsece malum
vt fornicatio, & similia, quia tali casu necessitas
non excusat.vt docet Cagnol.l.quæ propter.ff.de
reg.iur.Didac.in reg.peccatum.2.p.2.relect.nu.5.
& seq.de reg.iur.6.pag. 521.Tertio fallit vt rescin
65 dere non faciat venditionem necessitas † rei fami
miliaris gl. l. & si versi. vendere.ff. de l.1.l.non id
circo.C.de resc.vend.Qnarto fallit quando neces-
sitas euitari potest Zabar.c.sciscitatus.nu.3.de re-
66 script. tali enim casu non est † necessitas.Quinto,
& vltimo fallit, quando ageretur de præiudicio
tertij, quia tali casu necessitas noo excusat, vt si
tempore necessitatis vellet quis, alteri rem sibi
etiam necessariam auferre, tali enim casu noo est
licitum, quia tunc melior est cooditio possiden-
tis, ita Didac. d. loco super cit. not. Rimin.leg. si
verò.§. de viro numer. 312.ff.sol.matr.vbi plura,
de oecessitate dicuntur.

SVMMARIVM.

1 *Timor & metus excludunt consensum.*
2 *Metus quid sit.*
3 *Metus vnde dicatur.*
4 *Metus est duplex.*
5 *Metum allegans illum probare tenetur.*
6 *Metus probatur facilius, quam mens spontanea.*
7 *Metus probatur multis modis.*
8 *Metus & coactio in quibus differant.*
9 *Metus durare præsumitur eo viuente, qui illum intulit.*
10 *Metus in iudicio quomodo inducatur.*
11 *Actio quod metus causa datur ad damnum, & interesse.*
12 *Generalis dispositio restringitur metus causa.*
13 *Actio metus datur etiam contra hæredem.*
14 *Periculum rei per metum extortæ pertinet ad inferentem metum,*
15 *Remedium triplex insurgit, ex edicto, quod metus causa.*
16 *Securitatem petere potest ille qui timet.*
17 *Voluntas vbi spontanea requiritur metus impedit omnem actum.*
18 *Absolutio metu facta dicitur nulla.*
19 *Arbitramentum vitiatur per metum.*
20 *Alienatio metu facta est inualida.*
21 *Appellatio metu omissa non nocet.*
22 *Beneficium metu renunciatum recuperatur.*
23 *Contractus metu factus dicitur nullus.*
24 *Contumax non est, qui non comparet per metum.*
25 *Votum metu factum non obligat.*
26 *Confessio metu facta dicitur nulla.*
27 *Cessio litis metu facta non valet.*
28 *Delictum metu commissum qualiter puniatur.*
29 *Dotis promissio metu facta non tenet.*
30 *Donatio metu facta reuocatur.*
31 *Electio per metum facta dicitur nulla.*
32 *Venditio per metum facta nulla est.*
33 *Forma iuris omittitur metus causa.*
34 *Fur non est qui per vim aliquem de possessione eiecit.*
35 *Fideiussori competit executio metus.*
36 *Hæreticus non est, qui per metum actum hæresis commicit.*
37 *Sacramenta per metum collata quomodo accipiunt.*
38 *Metus excusat ab intimatione.*
39 *Institutio hæredis metu facta non valet.*
40 *Iurisdictio per metum extorta non transfertur.*
41 *Locatio metu factà nulla est.*
42 *Promittens per metum potest, & liberari per ipsum.*
43 *Matrimonium metu contractum nullum est.*
44 *Mutuandi promissio metu facta nulla est.*
45 *Mandatum metu factum nullum est.*
46 *Obligationem metus rescindit.*
47 *Professio metu facta dicitur nulla.*
48 *Sententia lata per metum nulla est.*
49 *Stipulatio metu facta non obligat.*
50 *Spoliatus per vim & metum restitui debet.*
51 *Testamentum metu factum nullum est.*
52 *Transactio metu nulla est.*
53 *Authoritas tutoris metu extorta nulla est.*
54 *Vasallus excusatur si metu alium in dominum recognoscit.*
55 *Legitimatio metu facta nulla est.*
56 *Beneficium non confertur in inuitum.*
57 *Purgatio metus quibus modis fiat.*
58 *Metus iniustus non probatur.*
59 *Culpa sua quando metus contingit non excusat.*
60 *Iuramentum metu extortum est seruandum.*
61 *Actus gestus coram iudice caret metu.*
62 *Metus non reddit actum ipso iure nullum, sed est annullandus.*
63 *Agẽs actione quod metus causa duo pròbare debet.*
64 *Accusationis ferendæ metus non excusat.*
65 *Bonum agere quis potest metu cogi.*
66 *Dignitas sola contrahentis non arguit metum.*
67 *Minæ tantum non inducunt metum.*
68 *Testis falsus non excusatur metus causa.*
69 *Metus non omnis excusat & qualiter.*
70 *Protestatio facta metus causa vitiat.*
71 *Restitutio in integrum datur metus causa.*
72 *Reddere non solum tenetur ille cui res metus causa tradita est sed etiam de dolo tenetur.*

Illa-

73 *Illator metus tenetur de interitu rei.*
74. *Metu causa gestum quando non habetur ratum.*
75. *Damnatus ad mortem si ducat meretricem causa euadendi mortem, an valeat matrimonium.*
76 *Metus omnino contrarius est consensui.*
77 *Imputari non debet, quæ aliena mente fiunt.*

Quæst. VII. Primæ partis.

1
Imor & metus † excludũt consensum.l. 1.ff.de eo quod metus causa gestum erit ibi quod
met. causa gestom erit ratum
non habebo. Cooc. l.seq.& c.
1.& sequen.eodem tit.& ideo
vitiat omnem actũ Port.cons.
5. numer.7.Doct. comm.cap.tuæ de sponsal.cap.
quam sit.7.q.1.glo.capit. 1.Host.in summa de se-
nunc.num. 7. Oldr. consi. 35.not.l.interpositas.
C.de transact.Bald.consi.257.volu.5.Dec.consil.
39.Barb. consi. 30. volum.3.Ruin.consi.121.nu.
19. volum. 4.Rota decis.7.de ren.in nou.not.l. 1.
& seq.C.de his, quæ vi met.causa fiunt. Et dictum
prætoris in isto casu dicitur dictum dei Bal. rubr.
de contr. in vest. Boer.decisi.110.nume.1.& seq.
Emil.consi.2. numer. 5.refert.Cephal.consi.295.
numer. 9. volum. 2. pro declaratione huius dicti
non nulla prius præmittenda sunt primo, quòd
metus est instantis vel futuri periculi causa men-
2 tis † trepidatio.leg. 1.ff.eodem Host.in summ.eo-
dem tit. nume. 1.Vital.tracta.clausul.in clausula,
nam metus nu. 5.dixi ego in tracta.de defin.p.2.
defin.75.num.18. Cagnol.l.in omnibus.ff.de reg.
iur. Ant. de Butr. ca.ad audientiam. nu. 3.de his,
quæ vi met. causa fiunt Ang.consi.295.numet.3.
Aao in somm. C. eod. ou. 2. Exigitur enim quod
metus præsens sit licet periculum futurum sit l.
3 metum. ff.eo. Secundo not.† quod metus dicitur
quasi mentem videlicet liberam tenens seo reti-
nens, vel impediẽs, qui enim timorem habet, noo
quod ore semper exprimit mente gerit. Host. d.
4 loco. Tertio oot. † quòd metus alius probabilis
est, alius non probabilis, vt carcer status, & mors
minæ, verbera stuprum, amissio bonorum, hooo-
ris, & famæ, vel crediti & excommunicationis, vt
de singulis latius inferius dicam not. legi isti qui-
dem. ff. quod met. causa. leg. interpositas. C. de
transaction. capitul. 1.& seq.eod.tit. & talis dici-
tur iustus metus, quia cadit in constantem virum.
leg. met. ff. eod. ooo probabilis est quando cadit
io miserom & vecordem hominem timẽtem oon
timenda, & talis metus non excusat. leg.metum.
5 ff.eod. Quarto not. † quòd allegans metum illum
probare debet. Fulgos. leg. donationis. oume.2.
6 ff. de his, qui not. infamia. Quinto not. † quod
magis creditur duobos testibus, de metu depo-
nentibu , quàm pluribus alijs deponentibus, de
spontanea voluntate. Angel. robric. ff. quod met.
causa numer. 1. Decius. cap. si iustus numer.9.de
appellat. Abb.cap.1.nume. 10.de his, quæ vi met.
7 causa. Corsett. sign. 358: Sexto not. † quod metus
probatur multis modis. Primo ex minis poten-
tis, de morte & de amissione bonorum. Crauet.
consi. 49. num. 1.Secundo per carcerationem fa-
ctam. l. qui in carcerem. ff.quod met.caus.Tertio
arguitur ob causam reuerentiæ.Rip.lib.3.Resp.c.
15, nu.8.Soci.Iun.consi.47.nu.33.vol.3.Abb.cons.
77.nu. 21. Quarto probatur comminatione ex-
communicatioois. Bellam.cap.olim numer.4. de
rest.spol. Roman.consi. 369. dicit hanc esse com.
decis.32.de sente. excom. in antiquis, & in nouis.
Decis.10.Alber. rubr.quod met. causa numer.3.
Basb. consi. 31.numer.4.vol.4.no.c.sacris eod.tit.
Quinto modo probatur ex amissionis terrore om
nium bonorum.Ant.c.2.nu.6.de his, quæ vi.met.
causa Batt.leg. si ob turpem oumer. 6.ff.de cond.
ob turpem causam.Bellam.c.Abb.num.2. de his,
quæ vi met. causa, Alban. consi. 5. num.21. Abb.
coosi. 2. nu. 1.eod.tit. de his, quæ vi met. causa, l.
fin.C.de reuoc. donat.Innoc. cum dilectos, quod
met. causa. Vital. in tract. clausul. in claus.non vt
versic.de metu.num. 1.Sexto modo colligitur iu-
stus metus ex armis. Bald. tract. Schismatis col.9.
l. 3. §.qui armati. ff.de vi & vi armata.glo.l.3. C.
vnde vi. Alex. consi. 45. volum.quarto, Septimo
colligitur atque probatur, quando vertitur hono
ris periculum Crau. consi.49.nu. 7. Rom. consi.
369.nu. 14.Ruin.coosi.121.nu.7. vol. 4.no.l. isti
quidem. ff. quod met. causa. Octauo arguitur ex
contractu inito cum iudice vel cum officiali. l. 1.
C. de cootr. iud. l.pen.& l.seq.C.quod met.causa.
Vital. d. loco de metu officialis num.1.& seq.No-
no colligitur ex metu priuationis dignitatis Ce-
phal.consi. 299. num. 16.Ruin. consi. 121.num.
7.volum. 4. Decimo timor lucri amittendi est me
tus iustus Ceph. d. loco numer. 17.Ruio. d. loco
nume. 10. Vndecimo ex iniuria illata domestico
amico vel consanguineo Alex. clem. 1.not. 13. de
exc.prælat. Duodecimo colligitur metus quandó
quis nõ aodet comparere coram iudice suspecto.
capit. statutum. §. sed cum verò de rescri. 6. vbi
gl.Decimotertio colligitur, quando fit contractus
inter medicum & infirmum tunc enim debet re-
scindi metus causa officio iudicis Bart. leg.inter-
positas.C. de transact.leg. medicus de var. cogni.
mortis enim metus dicitur omnioo iustus etiam
si mors non fuerit sequuta. leg. si quis summo. §.
pen. ff. ad leg. Aquil. leg. si donationis. C. quod
metus causa. Decimoquarto colligitur, quando
maritus minatus est vxorem, tunc rescinditur
cõtractus metus causa factus. Vital. dicto loco de
metu vxoris.leg.si donationis.C.quod metus cau
sa. Decimoquinto metus statuti pœoalis facit iu-
stum metum.Bald.leg.si falsus. C.de furtis.Ober-
tus opus iud. in quis versic. metus, numer.Deci-
moquarto. Decimosexto idem timetur, de timo-
re grauaminis, quod de grauamine ipso not.capi.
1. versicul. timentes de dilat. idem enim est iudi-
ciom de bello quod de metu bell. not. leg. secun-
da, C.de transact. Cagnol.leg. in omnibus nume.
tertio. ff. de reg. iur. Decimoseptimo commina-
tio indignationis Priocipis inducit, iustum me-
tum Folgos. consil. 191. Cagnol. dicto loco. nu-
mer. quarto. Vital. dicto loco titul. de metu re-
gum numer. 6. Decimooctauo timor tormen-

torum arguit iuſtum metum, vnde confeſſio in
tormentis facta dicitur nulla. Vital, dicto loco de
me. tormentorum.numer.4.& dicam latius infe-
rius. Decimonono metus amittendi libertatem
excuſat.l.1. §. quæ honorandæ. ff. quarum rerum
actio non detur Hoſt, in ſumma eod. titu.num. 2.
Rol, conſi. 2.numer. 50.volum.1.conſi.7.nu.41.
vol, 3.l. ſi ego.ff. quod metus cauſa. Vigeſimo vi-
ctus victori inducit iuſtum metum ſecuendi il-
lum, l.1. & ſequen. ff,de aleator.Hoſt.dicto loco,
ver,ſed & victus.Vigeſimoprimo arguitur metus
ex vultu terribili alicuius potentis Bald. c,1.§.in-
iuria de pace iuram, firm. Crau.conſi.49.num,3.
Angel, l. qui aliena. §. fin.ff.de acq.hæred.Vigeſi-
moſecundo arguitur metus ex precib, illius, qui
imperare poteſt. Socin,conſi.263,num.8.volu.1.
Neuiz.conſi.22.nu. 22.Iaſo.conſi.133.nu.8.vol,
4. Deciſ. pedem, 172.nu.4.Vigeſimotertio colli-
gitur timor probata enormi læſione, & renuncia-
tio facta patri reſcinditur, Ruin, conſi.170.num,
16.volu,1, Soci, Sen.conſi.47,nu,31,vol.3. Abb,
conſi,77,num.41.quo caſu non requiritur quòd
interuenerint minæ vel verbera. Boer. deci. 100.
nu.18.Vigeſimoquarto ſtatuti pœna inducit me-
tum iuſtum. Felin,conſi,31.numer.19.Vigeſimo-
quinto verecundiæ cauſa metus illatus reſcindi-
tur officio iudicis. Angel.leg.non eſt numer. 1. ff.
quod met, cauſa l.fin.§.ſi fœnerator,ff.eod. Vige-
ſimoſexto colligitur metus ex coniecturis atque
ex indicijs.Bald.l,ſi quis hoc genus,C,de Epiſco-
pis, & clericis glo. l, interpoſitas. C. de tranſact.
quæ indicia, & coniecturæ arbitrio iudicis iudi-
cantur. Doct. l,in omnibus nu.6,ff.de reg.iur.Iaſ.
d,leg.interpoſitas. nu.4.l,metus.ff.ex quibus cau-
ſis maior. Abb.capit. virum. nu.8.de reg.iur.gl.c.
pend. de his. quæ vi met.cauſa Neuiz. conſi. 46.
nume. 17. Tiraq.l. ſi vnquam in fine num.31.C,
de reuoc. donat. Gram,conſi,13 numer,47.Pariſ,
conſi, 53. numer.60,vol,4.Alc.conſi.5.nu.5.De-
cius conſi. 218. num.2,rub. l,non ſolum.§.morte
nu,396.ff.de oper.non.nunc.Aret.conſi,24.nu.7.
Pariſ. conſi. 26.nu 64. vol,3. Menoc.de arb.iud.
cent.2.libr.2. Caſ.135. & ſeq.in termin.Septimo
8 not, † differentiam eſſe inter metum, & coactio-
nem, quia metus infertur propter violentiam, &
captionem corporalem, coactio verò quando fit
vis præciſa cum captura ſeu violentia corporali.
Inno.c.cum locum de ſponſal. Felin,conſi.14.nu.
4. Octauo not. quod metus præſumitur durare
viuente illo qui illum intulit. Abb.cap,1.num.2.
de his quæ vi met.cauſa. durare enim tandiu præ
9 ſumitur metus quam diu durat † cauſa illius.Bal.
in tractat.Schiſm.colum.9.Bald.l.1.C.ſi quis alit.
Innoc, c.1. quod met.cauſa Bald.leg.1.in fine. C.
ob turpem cauſam Bart. leg.2. C. quod met.cau-
ſa.l.ſi cum dotem. §. eo. ff,ſolut,marr.Corn.conſ.
41.vol. 2. Doct, leg,2, C. de his,qui propter vim
non appellan. Ceſſante tamen cauſa illius ceſſat
metus. leg. 1.C.de naut.Fœn.Tiraqu.reg. ceſſan-
te cauſa nume,181,Nono not.quòd metus dedu-
10 citur in iudicio in ſpecie, non autem ſufficit † vt
deducatur in genere. Bald. leg.interpoſitas. C.de
tranſact. Vital. d. loco tit.qualiter met. in iudicio

11 deduci debeat. Decimo not. † quòd actio quod
met. cauſa datur ad damnum & intereſſe Abb. c.
1.numer.3.de his,quæ met.cauſa. fructus enim &
intereſſe reſtitui debent ex re per metum extorta.
leg,ſed & partus. ff. quod met. cauſa. Vndecimo
12 not. † quòd metus ratione limitatur generaliter
dictum,Soci.reg.284.fall.20.Dixi ego in tract.de
13 reg.iur, reg. 1. limit.68. Duodecimo not. † quod
metus actio datur contra hæredem hæredis ſi ad
primum hæredem peruenit aliquid ex metu illa-
to. Bart,leg.quod diximus.§.in hæredem.ff.quod
met. cauſa cum l. ſeq.l.3.C.eod.tit.Decimotertio
14 not. † quod periculum rei per metũ extortæ per-
tinet ad inferentem metum. l. ſi cum exceptione.
§. quatenus. ff,quod met.cauſa.l.1.C. eod.tit.De-
15 cimoquarto not. † quod triplex remedium inſur-
git ex edicto, quod metus cauſa, videlicet vtilis
rei vendicatio contra omnem poſſidentem, ſi ta-
mẽ qui vim paſſus eſt fuerat dominus antequam
traderet, non aliter, ſecundo actio quod metus
cauſa quæ contra meticuloſum competit, tertio
exceptio datur cum quis voluerit coactus gl. fin.
l, extat. ff. quod metus cauſa. Decimoquinto not.
16 qui timet ſecuritatem petere poteſt. † Maranta de
ordine iud. p.6. ver. ſatiſdatio, nu. 13 deciſ. Pe-
17 dem.88.nu.14.Decimoſexto not. † quod vbi vo-
luntas requiritur ſpontanea metus impedit om-
nem actum. Abb. rubr, de his, quæ vi met.cauſa
nu. 1.& ſeq.quia nihil magis contrarium eſt con-
ſenſui quàm metus Feli,conſi.50,nu,17.His præ-
miſſis ampliatur hoc dictum pluribus modis, &
18 primo, vt abſolutio per metum † extorta dicatur
nulla. c.1 .de his quæ met.cauſa fiunt.6. Abb,c.1.
nu. 15.eod. titu. ſecundo metus vitiat aditionem
hæreditatis Bart, l. ſi mulier. §.ſi metus.ff.de acq.
hæred. tertio vitiat metus arbitramentum Bal, l.
19 2.§.ſed & ſi quis † col. fi.C.commun.deleg.quar-
20 to ampl, † vt alienatio metu facta dicatur nulla
Specul,lib.4.tit.de his,quæ met.cauſa nu.6.Abb.
21 c.1.nu.10,eo. titu.com.dicit.Quinto † ampliatur,
vt ſi quis aliquo iuſto metu non appellet,non per
hoc excluditur à beneficio legis proſequendi ius
ſuum.l.1. C. de his, qui per metum non appella.
not. cap. fin. de appellat, & hoc ſiue ſit metus re-
ſpectu iudicis, ſiue reſpectu partis, ſiue reſpectu
22 ſtatuti. not. Decius.cap. ſi iuſtus † nu.4.& ſeq. de
appellat.Sexto ampliatur in beneficio per metum
renunciato,quod recuperatur abſque noua colla-
tione. Abb.c. 2.numer.2.de his quæ vi met.cauſa
fiunt,quia renunciatio facta per metum eſt nulla.
Rebuff.in Praxi benefic. in titu. de renunciat.per
metum facta numer. 1. Paril. conſi.66.numer. 3.
vol.4.c. Abbas. de his, quæ ui met. cauſa.c.ad au-
23 res. c. ad audientiam eodem.tit.Septimo † ampl.
ut contractus metu factus dicatur nullus, & hoc
quando metus eſt cauſa proxima obligationis. Ri
pa in reſp.4.nu.8.tit. ad Trebell. Rom. ſing.229.
Bart. leg. ſi mulier, §,ſi dos. ff. quod metus cauſa
24 Egid.Boſſ. titu. de carcerato † numer.15. Octauo
ampliatur, ut metus excuſet à non comparitio-
ne. Cephal.conſi.164.nu. 10.niſi per procurato-
rem comparere potuerit Pariſ.conſ.1.nu.5.uol.1.
etiam ſi ſit metus leuis, qui excuſat à uera con-
tuma-

tumacia. Bald. l. ea quæ. C. quomodo & quando
iudex Petr. l. 1. C. quorum appell. non recipiatur
Cardin. Clem. exiui. §. rursus de verb. sign. Nono
25 ampl. †. vt totum metu factum dicatur nullum,
& non obligat. Bellam. ca. cum dilectus nu. 9. de
his, quę vi met. causa fiunt. c. 1. c. cum dilectus vbi
Abb. & cæteri nu. 11. eod. tit. metu enim coactus,
quis non compellitur seruare castitatem, & conti
nentiam. Bellam. c. propter nu. 30. dist. 19. Deci-
26 mo † ampl. vt confessio metu facta dicatur nulla.
c. si quando & seq. 15. q. 6. Vital. in tract. clausul.
in clausula non vi neque metu tit. de metu tor-
ment. nu. 4. Vndecimo ampl. vt cessio litis iuris &
causæ metu facta nempe in potentiorem non va
27 let, † ideo solet apponi quod non fit cessio in po-
tentiorem not. l. 2. C. vt lite pendente quod proce
dit quando fit malitiose causa opprimendi aduer
sarium secus autem si fieret bona fide. not. l. stipen
28 dium. de procur. Duodecimo † ampl. vt delictum
per metum commissum non puniatur Abb. c. sa-
cris num. 2. eodem tit. & hoc intellige quoad pœ-
nam, secus autem quoad culpam, quia licet per
metum fecerit tamen aliquo pacto consensit Bal.
d. capit. sacris vbi Ant. de Butr. nu. 10. Bellam. c. si
quis aut é. 2. q. 6. Decimotertio ampliatur, vt pro-
29 missio dotis metu facta non valeat. l. si † mulier.
§. si dos. ff. quod met. causa Abb. c. 1. nu. 9. eod. tit.
30 Decimoquarto † ampl. vt donatio metu facta reuo
cetur. l. si donationes, C. de his quæ vi met. causa
Abb. consi. 77. in terminis & Soc. iun. consi. 77.
vol. 1. in terminis Alexan. consi. 156. vol. 2. Deci-
moquinto ampliatur in electione facta per me-
tum quæ est ipso iure nulla Bellam. c. licet. nu. 34.
31 de elect. c. cum dilectus † numer. 9. de his quæ vi
met. causa Bald. tract. schismat. col. 4. gl. c. bonæ de
elect. Abb. c. 1. nu. 13. eod. tit. Decimosexto ampl.
32 in † contractu emptionis, & venditio. l. si mulier.
§. si metu. ff. de eo quod met. causa Bertrand. conf.
174. num. 3. volumin. 8. not. l. 1. l. 3. C. de his quæ
met. causa & leg. seq. & l. cum te. C. eod. not. leg.
qui in aliena. §. fin. ff. de acq. hæred. Franc. l. pacta
33 nouissima. C. de pact. Decimoseptimo † forma
iuris omittitur metus causa Ant. c. fin. numer. 2.
de appellat. Decimooctauo, qui vim intulit cum
34 possessionem † à me fuit consecutus fur non est
quamuis qui vi rapuit fure improbior esse videa
tur. l. si cum exceptione. §. qui vim. ff. de eo quod
met. causa. Decimonono ampl. vt etiam fideiusso-
35 ri competat † metus exceptio. leg. exceptiones. ff.
de except. l. si cum exceptione. §. Labeo. ff. de eo,
quod met. causa Natta. consil. 50. numer. 20. vol.
1. not. leg. metum. §. fin. & l. seq. ff. quod met. causa
36 cum similibus. Vigesimo † ampl. si quis forsan ca-
ptus ab hæreticis metu mortis actum hæretica-
lem commiserit puta si pro morte euitanda talem
actum commiserit per quem iudicandus esset hæ-
reticus, in tali casu licet peccatum mortale com
miserit excusandus est tantum ab hæresi & perti-
nacia, si tamen absoluta, siue præcisa fuerit coa-
ctio puta, quia ligatus, & renitens circunciditur
non peccat sicuti si quis reclamans fertur ad fon-
tem, & cum prolatione verborum immergitur
talis non recipit sacramentum Baptismatis. cap.

37 sacris. quod met. causa † cap. Maiores. §. item de
Bapt. ille enim dicitur potius pati, quàm agere.
ideo non peccat mortaliter. Ita Arnald. de agnosc.
assert. hæret. q. 30. nu. 6. & seq. Abb. c. 1. in fine eod.
38 tit. Vigesimoprimo † metus excusat ab intimatio
ne Cardin. Clem. causam. §. verum de electione.
39 Vigesimosecundo † ampl. in institutione hæredis
quæ si facta fuerit per metum vitiabitur. Iaso. l. Ti
40 tia nu. 16. ff. de verb. obliga. Vigesimotertio † am-
pliatur in iurisdictione per metum extorta, inter-
cedente enim metu non transfertur iurisdictio
glo. l. 2. ff. de iud. Abb. c. 1. numer. 12. de his, quæ
vi met. causa. num. 12. Anch. consi. 87. Vigesimo-
41 quarto † ampl. in locatione per metum facta quæ
dicitur nulla. not. in terminis. leg. si mulier. §. si
metu. ff. de eo quod met. causa. Vigesimoquinto
42 † ampl. vt ille qui per vim & metum coactus fuit
promittere possit se etiã liberare per vim & met.
l. sed & partus. §. quæri. ff. de eo quod met. causa
vnumquodque enim vinculo, quo ligatum est,
debet dissolui, si verò promissio sponte fuerit fa-
cta, liberatio autem per metum non valet libera-
tio Bald. consi. 316. volu. 4. nu. 2. si promissio fue-
rit metu facta non præsumitur metus repetitus
in solutione facta ex interuallo glo. & Bart. leg. si
interpositas. C. de transaction. Bald. l. 2. C. quod
43 met. causa. Vigesimosexto † ampl. matrimonium
metu contractum dicitur nullum Felin. consi. 14.
in termin. Ant. c. 2. nu. 3. de eo qui duxit in matr.
quam poll. per adult. Bellam. c. propter num. 29.
dist. 19. c. cum dilectus num. 9. de his quæ vi met.
causa Ber. c. in præsentia numer. 141. de probat.
consi. 35. nu. 21. volum. 1. Grat. consi. 38. nume. 8.
vol. 2. Paris. cõsi. 58. vol. 4. purgatur tamen huius-
modi metus per cohabitationem mulieris, & per
susceptioné filiorum, vt dicam infer. cum de pur-
gatione metus tractabitur. no. Vital. in tract. clau-
sul. l. in claus. non vi. §. de metu matrimonij. Vige-
44 simoseptimo † ampl. vt mutuandi promissio me-
tu facta tollitur exceptione metus causa. Natta
45 consi. 50. numer. 9. vol. 1. Vigesimooctauo † man-
datum metu factum reuocatur. not. c. accedens. de
procur. Abb. c. 1 nu. 18. de his quæ vi met. causa
46 fiunt. Vigesimonono † vt metus rescindat obliga-
tionem, Ant. c. quod latenter. numer. 2. de reg. iur.
47 Vigesimo † ampl. in professione metu facta, quæ
non ligat. ita in termin. Calder. conf. 1. de his, quæ
vi met. causa numer. 1. & seq. vbi late discutitur
Abb. c. cum dilecti numer. 12. eod. tit. c. præposi-
48 tum & seq. 20. q. 3. Trigesimoprimo † amp. vt re-
pudiatio hæreditatis metu facta non teneat Al-
ber. l. si mulier. §. fin. nu. 6. ff. de eo quod met. cau-
sa. Trigesimo secundo ampl. vt sententia lata per
metum dicatur nulla, & veniret, ita declaranda
nisi aliàs ita fuisset. glo. c. quatuor. 11. quæstio. 4.
Bald. l. 1. C. de senten. ex peric. recit. leg. fin. C. de
pœna. iud. qui male iudicauit. leg. cum non so-
lum. §. necessitate. C. de bon. quæ lib. leg. ele-
ganter. §. si quis post. C. de bono. quæ liber. Ab-
bas. cap. primo, numer. decimoseptimo de his,
49 quæ vi metus causa. Trigesimotertio † amplia-
tur hoc dictum procedere in stipulatione Bald.
c. item de pace iur. firm. Trigesimoquarto ampl.

50 in spoliato per vim † & metum qui ante omnia
est restituendus not.c. si. de his quæ vi met.causa
fiunt.Dixi ego in tract.de reg.iur.p.2.in regu.fin.
51 Trigesimo quinto † Ampl. vt testamentum im-
probetur per duos testes de metu deponentes.
Boer.Decis.100.nume.4. Ias.l. interpositas. C. de
transact.Abb.cap.1.nume.16. de his quæ vi met.
causa fiunt, hoc idem quando testes inuiti fue-
rint detenti leg. qui testamento,leg. fin. ff. de te-
52 stam.Trigesimo sexto † Ampl.vt transactio metu
facta dicatur nulla leg. interposita. C.de transact.
l.si donationis C. de his quæ vi met. causa fiunt.
53 Boer.decis.100.in terminis. Trigesimo † septimo
Ampl. in auctoritate tutoris per metum extorta,
quæ nulla est l.1.in fine.ff. de autho.tutor Abb.c.
1.nume.14. de his quæ vi metus causa fiunt. Tri-
54 gesimo octauo Ampl. vt † vasallus excusetur si
alium recognoscit in dominũ metus causa. Plot.
consi.130.num.26.inter consi. crim.volumine 1.
Grammat.Decis.18.nume.8. & seq.late in termi-
nis. Trigesimo nono Ampl. in legitimatione &
55 emancipatione † quæ inuitis illis qui legitimari,
vel emancipari debent fieri non possunt. l.pen.C.
de emancip.lib.l.si.ff.de his qui sunt sui vel alien.
iur.& si metus causa fiat est nulla. Quadragesimo
56 Ampl.procedere etiam in his † in quibus benefi-
cium confertur quia inuito beneficium non da-
tur leg.inuito.ff.de regu.iur.Conc.c.vbi.c.consul-
uisti 74.distin.leg.si pro te.ff mand.l fin.ff.de neg.
gest.nisi ei cõferretur necessitatis causa, quia tunc
tenemur,vt extrahere proximum è domo minan-
tem ruinam & expensas facere pro infirmis.ita
declarat Cagno. d.l.in omnibus nume. 5. & seq.
57 Quadragesimo primo † Ampl.vt creditor amittat
ius crediti si per vim creditum suum exegit. legẽ
extat.ff.quod metus causa. Quadragesimo secun-
do Ampl.vt promittens deprehensus in adulter.
non obligatur leg.nec timore.ff. quòd met. causa,
fallit hoc dictum in omni casu in quo metus pur-
gatur,nempe cum ostenditur aliquo actu liber cõ
sensus vel cum verisimiliter præsumitur ob præ-
sentiam amicorum & coniunctorum sanguine. Vi
tal. in tract. de claus. in clausula non vi de metu
vxoris, nume. 1. & seq. vt cum mulier contraxit
in præsentia consanguineorum. vel si metu con-
traxit postea concubuit cum viro suo & filios su-
scepit: similiter solutio spontanea facta metum
purgat in promittendo adhibitum leg.2.C.de his
quæ vi metus causa fiunt Port.consi. 39.num.44.
Abb.c. ad id nume. 4. de sponsal. & hoc quando
mulier aufugere potuit & non aufugit. Ruin.cõs.
122.num.15.volum.4.Rol.consi. 2.volumine 1.
non tamen purgatur ad huc subsistente aliqua
causa timoris. Dec.leg. in omnibus nume. 8. ff.de
reg.iur.Neuiz.consi. 52.nume. 52. Mars.in praxi
crim.§.attingam nume.28.secundo fallit in metu
58 iniusto vano, † & non probabili Bellam. c. si iu-
59 stus numero 1. de appellat. tertio † fallit quando
quis sua culpa in metum incidisset. Ioannes de
Amic.consi. 34.num. 5.Gem.consil. 24. nume.1.
60 Abb.c.2.nume. 7. eod. tit. Quarto † fallit quando
super actu metu facto interuenit iuramentum.
quia iuramentum, quod nõ est in detrimentum
salutis æternæ debet seruari, datur tamen actio re
petendi nisi iurauerit se nolle repetere.nam eo ca
su peti debet absolutio ad effectum agendi, quæ
concedi solent, etiam non citata parte c.ad aures
& c. consequen. de his quæ vi met. causa fiunt &
c.si.eod.tit. Vital.tract. claus. in clausula non vi.§.
61 fin.in termin. Quinto † fallit quando sit actus nõ
solum coram partib. consanguineis vel amicitia
coniunctis, sed etiam coram iudice Vital. tract.
clausul.in tit.de leg.insinuat.nume. 21.l.in dona-
tionib.C.de donat.not.l.transactionem.C.de trã-
62 sact. Sexto declaratur, Quod † metus non reddit
actum ipso iure nullum sed annullandum Bald.
tractat.Schism. col. 6.leg. 1. ff.quod met.causa.c.
authoritate 15.q. 6.c.inter cætera. 22. q.4.limita-
tur hoc dictum in duodecim casib. de quib. per
63 Abb.c.1.de his † quæ vi met.caus.Septimo decla-
ratur vt agens actione quod metus causa duo pro
bare debeat metum scilicet illatum. & ad metum
perferentem commodum peruenisse. Alber.leg.si
cum exceptione nume.6.ff.quod met.causa.Octa
64 uo † fallit in metu accusationis ferendæ qui non
excusat.l.accusationis.C. de his quæ vi met.causa
leg.nec timorem.ff.eod.titul. Nono fallit vt metu
65 cogi possit quis † ad bonum iuxta illud compelle
eos intrare, & habetur in terminis cap. schismat.
23.q.6.cum c. seq. Decimo fallit in metu causato
ex dignitate contrahentis tantum quæ non causat
metum iustum nisi concurrant verbera, vel verba
iniuriosa not.l.ad inuidiã. C. de his quæ vi metus
67 caus. Vndecimo † fallit, vt Minæ tantum non in-
ducant metum nisi sint minæ potentum. l. metũ
68 C. de his quæ ui metus caus. Duodecimo † fallit
in teste falso, qui non excusatur propter metum
Tindar.in tract.de testibus nume.22.Decimo ter
69 tio † declaratur, vt non omnis metus omnib. est
æqualiter iustus, nam aliter in fœmina, aliter au-
tẽ in masculo, aliter in viro bono, aliter in malo,
aliter in milite, aliter in Pagano, aliter in seculari,
aliter autem in sacerdote requiritur, & sic totum
hoc arbitrio iudicis relinquitur, vt dictum est su-
perius glo. Auth.de non alien.ver.de gener.Vital.
in tract.clausul.titu.de reduct.ad arbitr.num. 26.
& dixi superius late. Decimoquarto declaratur, vt
70 protestatio facta infra tempus † appellandi est lo-
cus appellationis si metus intercessit Angel. l. his
qui, nume. primo. C. de his, quæ metus causa.
Decimo quinto declaratur, vt restitutio in in-
71 tegrum † detur, ex edicto quod metus causa, le
ge metum.§.ex hoc.ff. quod metus caus.Decimo
72 sexto † declaratur eum cui res met. causa tradita
est non solum reddere, verum etiam de dolo re-
promittere, debere.l.metum. §. Item.ff. quod me.
73 caus.Decimo septimo † declaratur vt metus illa-
tor teneatur, de interitu rei l. si cum exceptione.
§.quatenus.cum glo.& Doct.ff.quod met.cã.Doc.
l.1.C.eod.Decimo octauo declaratur,ut quod me
74 tus causa gestum est † ratum non habeatur quan-
do metus est causa proxima & immediata seu po-
tius finalis illius actus in quo cadit.tunc enim &
eo casu ratum non habetur, secus autem si fuerit
remota, unde si quis in carcere constitutus causa
euadendi carcerem aliquid agit uel cõtrahit, con

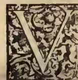
tractus

tractus & actus est nullus, si vero aliter egerit, vel contraxerit, non per hoc irritatur, unde debitori carcerato non prohibetur contrahere matrimonium, licet non valeret alius contractus, ita intelligitur textus l. qui in carcere ff. quod met. causa, ita doctissimè declarat D. Diac. tract. de sponsal. & matri. §. 4. num. 15. Decimunono † declaratur, ut
75 damnatus ad mortem, ut euadat pœnam mereatricem accipiens vanrem, non potest ratione illius timoris à contractu illo discedere, quia is metus à nemine fuit illatus, sed ipse sibi eum intulit, & eundem metum habebat, ac potius ab eo timor mortis aufertur, quàm inferatur, adeo non est eius
76 excusatio admittenda. † Didac. dict. loco, nu. 17. Ratio rationis edicti, quod met. causa est, quia metus valde contrariatur consensui, Paris. consi. 58. nume. 66. volum. 4. Port. consi. 101. num. 2. Rim. consi. 48. nume. 54. & quæ aliena mente fiunt non
77 sunt imputanda. c. 3. & † seq. 15. q. 1. qualiter autem formetur libellus hoc, Spec. eod. ti. nu. 1.

SUMMARIUM.

1 *Vim vi repellere licet.*
2 *Vis quid sit.*
3 *Vis quotuplex sit.*
4 *Violenter verbum duobus intelligitur modis.*
5 *Vis est contraria voluntati.*
6 *Allegans defensionem illam probare debet.*
7 *Violentia dicitur fortuitus casus.*
8 *Defensio quid sit.*
9 *Defensio quotuplex sit.*
10 *Defensio cuius iuris sit.*
11 *Defensio nullo pacto tolli potest.*
12 *Defensio dicitur indiuidua.*
13 *Pluribus defensionibus uti nullus prohibetur.*
14 *Probatio defensionis pluribus modis fit.*
15 *Præsumitur in dubio magis defensio, quā offensio.*
16 *Defensio quamuis non petatur est tamen danda.*
17 *Periculum rei per vim eiectè ad quem spectet.*
18 *Defensioni renunciari non potest.*
19 *Defensio pro rebus concedenda sicuti pro persona, & num. 20.*
21 *Honorem suum quis armis defendere potest.*
22 *Defendere possumus etiam coniunctas personas.*
23 *Extraneum etiam defendere possumus.*
24 *Pater quo iure interficere posset filiam adulteram.*
25 *Defendens se à cane si lapidem proiecit, & alium percutiat, an teneatur.*
26 *Defensio etiam contra clericum conceditur.*
27 *Presbyter celebrans si fuerit offensus, quomodo defendi possit.*
28 *Carceratus indebite aufugere potest.*
29 *Defensio omni iure vnicuique concedenda.*
30 *Res suas defendens offendere potest clericum absque pœna excomm.*
31 *Defensori magis fauetur, quàm offenso.*
32 *Homicidium factū defensionis causa non punitur.*
33 *Filius interficiens aliquem ad defens. patris non punitur.*
34 *Fur nocturnus vel diurnus quando possit occidi.*
35 *Fideiussor non tenetur si promisit pro illo, qui se defendendo percussit.*
36 *Defensio quomodo detur contra Iud. & Magistr.*
37 *Irregularitatem non incurrit propter homicidium defensionis causa factum.*
38 *Verbalis iniuria potest etiam repelli, & nu. 39.*
40 *Possessio rei suæ, sicut propriaetas defendi potest.*
41 *Amicos, parētes, patriam, defendere compellimur.*
42 *Spoliatus furtiue, potest spoliando recuperare sua.*
43 *Occidens alium quàm aggressorem, an puniatur.*
44 *Bannitus vtrum possit impune occidi.*
45 *Detentori simplici & colono datur defensio.*
46 *Socius potest defendi & quomodo.*
47 *Dormientem non est licitum offendere.*
48 *Filius contra patrem, & vxor contra maritum, quando non possit se defendere.*
49 *Fugere qui potest & debet, non potest offendere se defendendo.*
50 *Defensio contra administrātem iustitiā non datur.*
51 *Defensio fieri debet in cōtinenti non ex interuallo.*
52 *Defensio facta cum moderamine inculpatæ tutelæ, quomodo intelligatur.*
53 *Excedens in defensione qualiter puniatur.*

Quæst. VIII. Primæ partis.

1 VIM vi † repellere, licet. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. l. si & partus. § quæ vi poterit. ff. quod met. cau. ibi, nam cum liceat, inquit vim vi repellere conc. c. dilecto, de senten. excom. in 6. c. signifi. aro, de homic. dicitur enim in d. c. dilecto, cum omnes leges omniaque iura vim vi repellere cunctisque sese defendere permittant, eadem verba ponit, l. scientiam, § qui cum aliter. ff. ad le. Aquil. & hoc si tuendi duntaxat non etiam vlciscendi causa factum sit, illum enim qui vim infert ferire conceditur. l. si plagis. §. Tabernarius. ff. eo. Marsil. in praxi crim. §. quoniam. num. 63. C. vnde vi, dixi ego in tract. de leg. & statu. par. 2. q. 2. nu. 13. nam defensio non est maleficium. Marsi. § aggredior. num. 82. in praxi crim. cum defensio nem iustam habens par sit innocenti. idem. §. opportune. d. loco, num. 27. pro declaratione huius dicti. Noto primo quòd uis est maioris rei impe-
2 tus, † cui resisti non potest. l. 2. ff. de eo, quod metus causa. gl. c. 1. eod. tit. 6. Cagnol. l. quo tutela. §. vim factam, num. 1. ff. de regul. iur. Secundo not. quinque esse genera violentiarum. Prima est violentia expulsiua, & ista cadit propriè in rebus solis, pro qua proditū est interdictum, vnde vi, no. l. si quis in tantam. C. vnde vi. vnde quando quis deijcitur ex sua possessione, alia est violentia abla
3 tiua, quæ locum habet in rebus † mobilibus pro qua competit actio vi bonorum raptorum. tit. vi bon. rapt. Tertia est violentia compulsiua, quando compellitur aliquis aliquod agere, vel dare pro qua competit remedium interdicti, quod met. caus. de quo in præcedenti casu dictum est. Quarta est violentia turbatiua, vt quādo duo, plures vè prætēdunt se possessores eiusdē rei, & vnus turbat aliū, quę cū cadit in bonis immob. prodiū est interdictū, vti possidetis toto tit. ff. vti possidetis.

si verò

si verò in mobilibus rebus competit interdictum vtrobiq;. Quinta & vltima est violentia inquietatiua, quā aliquis, qui non potest esse possessor nec prætendit se possessorem inquietat tamen me in meo ædificare, vel aliud agere, vel clam uel aperte pro qua competit interdictum, quod vi aut clam. Doct. l. 1. §. hoc autem. ff. de no. ope. nū. not. tot. tit. quod vi aut clam. Ita distinguit Plut. tract. de iure int. §. 3. nume. 1. & seq. Port. in tit. de usucapion. nume. 18. Alciat. lib. 1. Parergon. cap. 34.
4 Tertio not. quòd verbum uiolenter † duobus modis intelligi potest actiuè, scilicet & passiuè. Marsi. sing. 267. nume. 3. Barbat. consi. 4. nume. 2. volu. 3. uidelicet de violentia illata ab ipso Titio & de uiolentia illata ipsi Titio. Ruin. consi. 145. nu. 25. uolum. 5. Quarto not. quòd uoluntati dicitur uis
5 contraria † ideo non imputatur ei qui eam repellit ad delictum. Ioan. Andr. c. consuetudinem. nu. 2. de cleric. nō resid. 6. Quinto not. quod allegans
6 defensionem, illam articulare, † atque probare debet fuisse necessariam. Dec. l. ut uim nume. 17. ff. de iustitia & iure. Sexto not. quod uiolentia dicitur fortuitus casus. Alciat. l. stipulatio. uersic. fine
7 nume. 40. ff. de uerb. † oblig. Abb. c. sacris. nu. 2. de sepult. Anch. consi. 151. nume. 3. Paris. consil. 100. nume. 40. volum. 9. Ideo culpa caret qui aliter prohibere non potuit. l. culpa caret. ff. de reg.
8 iu. Septimo not. quòd defensio est † instantis imminentis ve offensionis propulsatio. Marius d. l. ut uim. nu. 2. ff. de inst. & iur. Octauo not. quotuplex est defensio. Prima in qua faciendo bannitus,
9 nihil ponit † sed simpliciter negat, & hæc per legem auferri non potest. not. l. qui accusare. C. de edendo, alia t\~n qua ponit ad meram tantum defensionem, & tunc aut talis exceptio est de iure gentium, ut si excipiat se fecisse ad sui defensionem & talis exceptio non potest tolli. d. l. ut uim. si uerò exceptio est de iure ciuili, ut exceptio præscriptionis & rei iudicatæ tunc super tali exceptione bannitus non posset audiri, quia ciuilis ratio ciuilia iura tollere potest, Naturalia nequaquam. §. sed naturalia insti. de iure nat. gent. & ciuili. si uerò non est mera defensio sed impugnatio talis defensio per statutum potest tolli. l. seruos. ff. de accusat. Bald. in tract. stat. uersi. Bannitus. num. 76. Alexand. l. de pupillo. §. si procurator. nume. 18. ff. de ope. nou. nunc. Ber. cap. 1. de offic. deleg. Iason. l. si quando nume. 1. C. unde ui. ex qua di-
10 stinctione no. Nono † loco quòd defensio de qua loquimur nos in casu nostro est de iure diuino & humano. c. Pastoralis. §. cæterum. de re ind. Menoc. de Arbitr. iud. l. 1. q. 70. nu. 3. c. ex parte. cap. olim de accusa. Ferrer. de iusto & iniusto bello. nu. 147. Guido consi. 209. nu. 3. Doct. com. d. l. ut uim ex quo infertur Decimum notabile ut ista defensio nullo pacto tolli potest. Vbert. in opere iud.
11 inquisit. uer. defensio. † Vantius in tract. de nullit. ex defectū citat. nu. 3. defensio uerò quæ à iure ciuili datur per illud tolli potest. Maranta de ordine iud. p. 6. uersi. si appellatio. nume. 329. quæ tolli potest per pactum, sed non naturalis. Ber. Rubr. de appell. nume. 56. c. cùm sit. numero 36. eod. tit. Vndecimo. not. quòd defensio dicitur in-

12 diuidua. Imol. † leg. in executione nume. 4. ff. de uerb. oblig. leg. cum ex causa. nume. 2. eod. tit. Pau. Liam tamen. §. si tamen. ff. de iud. solu. Socin. l. si cum uno nume. 1. ff. si ex noxal. causa agatur. Duo
13 decimo in indicio nullus pluribus † defensionibus uti prohibetur. c. nullus de reg. iur. 6. Decimo tertio not. quod probatio defensionis fieri potest plurib. modis. primo eo i pso, quod testis probet aliquem uenisse cum cultello contra alterum, qui
14 uenientem statim occidit † probatur defensio occidentis Barth. l. sed etsi. ff. ad l. Aquil. gl. & Doc. l. 2. C. unde ui, maxime quando defensor acclamauit succurrite. occurrite Barth. d. l. ut uim. Secundo modo testis de credulitate probat defensionē. Alex. consi. 109. nume. 8. uol. 1. consi. 25. nume. 5. eod. lib. Iason. d. l. ut uim. nume. 4. Barth. consi. 16. Tertio ad probandam defensionem testes domestici admittuntur, qui aliàs non admitterentur. Specu. tit. ul. de inquisit. §. primo. uersic. sed nunquid. Anc. consi. 59. Quarto probatur per solas coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur. Ias. d. leg. ut uim, nume. 7. Quinto modo probatur defensio per testes etiam. si dicant, quòd aliter euadere non poterat ab aliqua personali iniuria, nec requiritur, quod dicāt aliter à morte euadere non potuisse. Bar. l. 1. C. unde ui. leg. iure. ff. de Sicar. Batr. c. olim. de rest. spol. similiter si dicant Socio quòd fecerint ad defensionem, quia uide Bald. l. solam. C. de testibus. Sexto modo probatur etiam si quis percutiat eum prius, qui uolebat ipsum percutere, & erat in actu percutiendi, quia tunc quis non debet expectare se percuti, sed potest prius percutere ad sui defensionem gl. & Bar. l. 1. C. unde ui. gl. l. 3. §. si armata. ff. eo. Bar. l. 4. §. si tabernar. ff. ad l. Aquil. Septimo modo probatur pro batō insultu. Doct. com. l. his, qui aggressorem. C. de Sicar. Octauo modo probatur, ut offensor in dubio dicatur ille, qui rixosior esse soler. Card. Clem. 1. q. 3; de homicid. Nono probatur probato, qui primo fuerit offensus Cin. l. 1. C. unde ui. Decimo quinto quis arctatus insultum euadere non potuisset Ancha. Clem. 1. de homicid. etiam si saluo honore fugere non potuisset. Bar. d. l. 1. C. unde ui. Vndecimo modo probatur probato terrore illato offenso cum armis. Bar. d. sed si. ff. ad leg.
15 aqui. Decimo quarto noto; † quod in dubio pietus mitur magis defensio, quàm offensio Dec. in cōs. quod incipit diuino quod est cons. 102. nu. 25. inter cons. crim. uol. 1. Decimo quinto no. quod li-
16 cet defensio † non petatur, est tamen danda Albert. tract. statu. lib. 4. q. 54. nume. 2. Decimo sexto
17 not. quod periculum rei † per uim directè pertinet ad uim deferentem. leg. prima, §. denique. ff. de ui & ui armata. Decimo septimo nota. quod huic defensioni renunciari non potest, ita in termin. Vital. in tracta. clausul. in titu. an defensio-
18 nibus † possit renunciari pag. 550. nume. primo. & seq. His ita suppositis, & notatis ampliatur hęc regula pluribus modis, & primo ut non solum
19 sit licita defensio pro † persona defendentis, sed etiam pro rebus ita in terminis Gandin. tract. ma-
20 lefic. titu. de defensionibus a reo faciendis. num. 8. Barth. l. vt vim. nume. 6. vbi. Ang. nu. 9. & Iason.

num.

nume.23.Dec.num.31.Fortun.nu.24. Claudius.
nume.41.ff.de inst.& iure, & est com. opinio vt at
testatur Clarus.§.homicidium.num. 25.secundo
Ampl. procedere, vt etiam honorem suum quis
armis defendere possit sicuti vitam etiã aduersa-
rium occidendo.Ber.consi.161. nume. 4. volum.
3.consi.178.nume.22.eod.volum. Claud.d.leg vt
vim.nume. 98. quia periculum famæ æquipara-
tur periculu vitæ.l.iusta.ff.man.vind.Clarus. d. lo
co nume. 26. Tertio Ampl. vt etiam coniunctam
personam defendere possimus. Grammat.consi.
22 68.nume.4.Calefat.inter consil.crimin. 89.† nu.
23 10. volu.2.Quarto Ampl. † vt etiam extraneum,
quis defendere possit.Bar.l.si quis nume. 3. ff.de
furt.Dec.d.l.vt uim nu.32.Alc.consi. 475.Bar.d.
l.vt vim nu.7.& Iason.nume.29.Fortun.num.32.
Claud.nu.108.Curt.nume.49.Clarus. d.§.homi-
cidium.nu.28.c.non inferenda.c. fortitudo. 23.q.
3.alioquin quis diceretur in culpa. glo. c.dilecto.
de sent.excom.6. non tamen cum offensione alte-
rius.Ber.c.1.nu. 84. de offic.deleg. & qui non de
fendit alium cum potest, est puniendus.Paul.l.fi.
nu.2.C.de his quibus,vt indign.Paris.consi.2.nu.
168.vol.4.adeo vt quis etiam peccasset, qui pos-
set defendere & non defendisset. Nauarrus in Ma
nuale confess.c. 23. de operibus misericordiæ nu.
1.& num.seq. & in summa Armilla ver.defensio.
Quinto Ampl. vt liceat patri propulsare iniuriã
24 sibi illatam à filia depræhensam † in adulterio oc
cidendo illam l.Patri.ff. de adulter. quod dictum
procedit, vt ipsam non solum verum etiam adul-
terum interficere possit, etiam si adulter esset cle-
ricus, & hoc absque pœna excommunicationis.
Clarus.d.§.homicidium.nume.48.dicit hanc esse
25 communem.Sexto Ampl. † vt si aliquis volens se
defendere à cane proiecit lapidem in canem, &
occidit transeuntem, fuit dubitatum nunquid de
beat puniri de homicidio, tandem fuit iudicatũ
quod non. Signorol.consi.27. Iason. l. in actioni-
bus nu. 28.ff.de in lit.iur. Cardin. c. lator. de ho-
26 micidio.Septimo amp. † vt ex quinta ampl.quod
etiam cõtra clericum est licita defensio absq; pœ
na excommunicationis. Claud.d l.vt vim nu. 85.
Abb.c.si verò nu.11.de pœn.Didac. var.resol.lib.
2.c.10.nume.8.Clar.d.§.homicidium.nu.29.etiã
Monachus contra Abbatem.Decius.d. l. vt vim.
nu.7. Num autem si quis non defendat clericum
insultatum incidat in pœnam excommunicatio-
nis.not.Ias.d.l.vt vim.nu. 33. Octauu Ampl. ut si
27 præsbyter † celebrans fuerit aggressus poterit ag
gressorem interficere pro defensione, & non ob-
stante tali homicidio poterit licite missam inchoa
tam perficere.Dec.d.l.vt uim.nu.8. Abb.c.Cleri-
ci de vita & honest.cleric.Ioann. de Lig. tract. de
bello.c.84.versi. 84.Nono ampl.vt quãdo aliquis
28 indebite detinetur † in carcerib. licitũ est vnicui-
que ipsũ de facto extrahere etiã renitente iudice
Bar.l.nemo carcerẽ. C.de exact.trib.lib.10.Ange.
tract.de carceribus col.3.versi.sed nunquid.Curt.
d.l.vt vim nu.21.Decimo ampl.ut etiã excõmuni
cato sit permissa defensio Spec.tit. de inquisi.lib.
29 3.§.5.nu.6. Nam etiam Diabolo † est permissa de-
fensio. Cassaneus consi. 58. numero 32.Vndeci-

mu ampli. vt defendens res suas possit offendere
30 clericum absque † pœna excommunicationis.Bel
lam.c.Tregua: num, 24. de Tregua & pace. Duo-
31 decimu † ampli. quòd magis fauetur reo, & de-
fensori, quàm actori, & accusatori.Aegid.in pra-
xi crim.in tit.de fauoribus defensionis, num.1. &
sequ. qui plura exempla adducit. Decimotertio
32 ampl.vt homicidium factum † defensionis cau-
sa non puniatur.Ale.l.non solum.§.sciendum.nu
me.5.ff.de oper.nou.nunc.Grat.consi.105.nume.
19.vol.1.Dec.l.vt vim,num.19.vbi Marius. nu-
me.8.Cepolla.inter consi. crimi.consi. 42. Clem.
1.de homic.vol.Catald.consi. 53. uolum.1.Cla-
rus.d.§.homicidium.num.24.Ias.d.l. ut uim. nu.
33 3.vbi Cur.nu. 13.nu.70. Decimoquarto † ampli.
vt filius interficiens aliquem ob defensionem pa-
tris non puniatur,ita in terminis. Alba, consi.94.
num.1.& seq.qui plura adducit. Decimoquinto
ampli. vt non solum pro defensione sui patris li-
ceat alicui aliquem occidere, sed etiam pro defen
sione rei suæ, vt quando interficitur fur, quando
34 scilicet † aliter recuperari non potest, not.l.fu-
rem.ff.ad l.Corn.de Sica.tam in diurno, quàm in
nocturno, si ipse telo voluerit se defendere. ita
con.Clarus.d.§.homicidium,num.47. Ale. cons.
138.num.9.vol.6.Ias.d.l.vt uim,num.25.Claud.
35 num.51.Fortu.nu.28. Decimosexto † ampliat.vt
fideiussor non teneatur si promiserit pro aliquo,
vt aliquem non offendat si ille pro quo promise-
rit illum percusserit defensionis causa, ita in ter-
minis Afflict.decis.106.num.1.ver.2.quia impu-
tetur ei,qui offendendo illum prouocauit. Deci-
36 moseptimo ampl.vt † etiam cõtra iudicem, & ma
gistratum detur defensio, quando ut priuatus of-
fendit, vel quando ut officialis excedit terminum
iuris notoriè in his quæ damnum irreparabile in-
ferunt.Ita colligitur ex mente.Docto. d.l.vt uim.
ibi Bart.nume.11.Iason.nume.19. Dec.nume.24.
Claudius.num. 30. secus in his in quibus proce-
dit ut Iudex, & possunt reparari per appellatio-
37 nem. Decimooctauo ampli. † vt non solum non
sit excommunicatus percutiens clericum defen-
sionis causa, sed nec etiam clericus est irregularis
interficiens aliquem causa defensionis.not. clem.
1.de homicidio uol.& inuol.Fortun.dict.l.vt vim
num.14.Didac.d.clem.1.§.vnicus.in 3.par. relec.
38 nu.2.Decimonono ampl. † ut etiam aduersus mi
nas tantum sit licita defensio præsertim contra il
lum, qui illico post verba solet venire ad uerbera.
Claud.d.l.ut uim.nume.97. Cyn.l. 1.C.unde ui.
39 Cur.d.l.ut uim. nu.72. Vigesimu ampl. † ut non
solum repelli possit iniuria realis, sed etiam uer-
balis.unde si obijciatur, contra aliquem aliquod
conuicium potest ille contra quem obijcitur, di-
cere tu mentiris.Bar.l.quæ omnia.§. 1. ff. de pro-
cur.Iason.d.l.ut uim,num. 36.ubi Marius. nu.4.
& Claud.num.100. & hoc unum, not.quod uer-
bis non armis defendere licet contra lacessentem
uerbis.Alexan.consi.119.num.2.uolum.7.Vige-
40 simoprimo † amplia. ut nedum proprietatem re-
rum suarum, sed etiam possessionem quis defen-
dere possit, ita in terminis.Felin.consi. 50.no.l.3.
§.cum ff.de ui, & vi armata.l.1.C.unde ui.tot. tit.

vi bo.

vi bo.rap.Ant.c.ſanè.nu.2.de exceſſ. Prælat.Paul.
l.ſi in poſſeſſione nume.2. C.vbi de cauſa ſtat.agi.
oportet.Claud.d.l. vt vim.num. 57.not.l.1.§.vim
vi repellere.ff. de vi & vi arm. Vigeſimo ſecundo
41 quis cogitur † defendere non ſolum ſe ſuaque
bona, ſed etiam amicos, patriam. & Principem.
Barth.leg.1.§.fin. ff.de inſt.& iur.Vigeſimo tertio
Ampl.ut ſpoliatus poteſt furtiuè, & per proditio
nem ſuum recuperare vel alienum inuadere, do
nec ſuum conſequatur.Præſertim quando requi-
42 ſito ſuperiore non † poteſt iuſtitiam conſequi: nã
ſpoliatus poteſt quandocunque turbare, vt ſuum
recuperet. licet ſpoliare non poſſet incontinenti.
Aegid. Boſ. in tit.de pluribus violentijs.nume.8.
& ſeq. Bar.l.1.§.fin.ff.vti poſſid. Alexan.conſ. 36.
volu. 2. & iſto caſu violentia cum violentia com-
penſantur.Salyc.leg.1.nu.8.C.vnde vi.Vigeſimo
43 quarto Ampl.† vt ſi aggreſſus dũ ſe licite defen-
dit occidit tertium, qui forte ſe interponebat ad
dirimendam rixam non punitur.Bar. l.reſpecien-
dum.ff.de pœnis, quia defendendo ſe operam da
44 bat rei licitæ.Claud.d.l.vt vim † nume. 105.Vige
ſimo quinto licitum eſt interficere Bannitum,
quia fit propulſatio iniuriæ publicæ. Iul.Clar. in
§.homicidium.nume.52.Bart.l.vt vim.nu.1.& 4.
Dec.nu.3.& nu.15. Fortun. nu.3. Marius.nume.
19.Claud.nu.10. Curt.nu.4.& nume.24.Vigeſi-
45 mo ſexto † ampliatur procedere, etiam in ſimpli
ci detentore.l. colonus. ff. de vi & vi armata, hoc
idem ſi vis inferatur circa res, puta ædificando,
quia tunc licet reſiſtere propria authoritate.l.ſi vi
tem.§.ſi ad ianuam.ff.quod vi aut clam.l.de pupil
lo.§.meminiſſe.ff.de nou.opet. nunc.Vigeſimo ſe
46 ptimo amp. vt † poſſit defendi amicus, maxima
amicitia coniunctus. Bald. d.l.vt vim.ff.de iuſt.&
iur.Idem ſi inferatur iniuria ſocio itineris. Bald.
l.item.§.tenetur.ff.de iniurijs,& ſocius cohabita-
tionis.c.hac ratione.3.q.3.& ſeruus, vel vaſallus l.
ſed etſi, §.ſeruus.ff.de iniurijs, filius,pater, mari-
tus, vel vxor, famulus,vel monachus,& ſimiles.
not.c.ſi verò de ſent. excom. Bald. l. 1.C.vnde vi
not.l.2.ff.de viu.& habit.28.ampl.procedere etiã
in foro conſcientiæ Thom. de ſaluet.conſi.29.in
ter conſi.crim.nu.6. vol.2. Fallit hoc dictum plu-
47 ribus modis, † primo nõ eſt licitum defendere ſe
contra dormientem, furioſum, & mente captum.
Bar.d.l.vt vim.nu.5.vbi Iaſo.nu.21.Doct.c.ſigni-
ficati de homicidio, quia ipſi non dicũtur afferre
iniuriam ex quo affectionem non habent.Dec.d.
l.vt vim.nu. 29. vbi etiam, Curt.nu.41.Secundo
48 fallit in filio qui † ſe defendere non debet contra
patrem,neque ſeruus contra Dominum, Diſcipu
lus contra magiſtrum, neque vxor contra mari-
tum Bart.d.l.vt vim nume.5.vbi Dec.nume.21.&
Claud. nu. 21. niſi pater excedat modum corre-
ctionis paternæ,vt pater ſi verberaret non animo
corrigendi, ſed potius occidendi filium.Feltn.ca.
dilecti.nu. 7. de exception. Tertio fallit in eo qui
fugam poteſt arripere & fugere tenetur, ſaluo ſuo
49 honore.ita Barth. d. l. vt vim † nu. 10. vbi Iaſon.
numero 38.Claud.num.99. Curt.nu.62.vt modo
50 dicam latius † inferius. Quarto fallit in officiali
contra quem iuſtitiam exequentem non datur de

fenſio.not.doct.leg.ſi ſeruus. C.de his, qui ad ec-
cle.confug.l. fin. C. quando liceat vnicuique ſine
iudice ſe vindicare.Imol.l.ex conſenſu. §. fin. nu.
9.ff.de appel.Marſil.l.1.num.28.ff. de Sic. Duen.
reg.192.fallen.4. Quinto declaratur, vt defenſio
51 debeat fieri † incõtinenti,non ex interuallo, nam
tunc ipſa eſſet ad vindictam non autem ad defen
ſam.Boer.deciſ.168.nu.3. Ferret.de Bello iuſto,
vel iniuſto,nume. 148. & hoc niſi ſit timor quod
offendens iterum offendat. Idem eſt quando pe-
riculum eſt,quod res ablata ſit peritura. Rom.l.
ſi verò.§.de viro,num.210.ff.ſolu.matr.Ignetus.l.
donationes.nume.35. C. de donat.Sexto fallit, vt
malefactorem defendere non teneamur. Bal. c.1.
§.ſi iudex,num.1. de pace tenenda. Septimo de-
52 claratur † dummodo fiat cum moderamine incul
patæ tutelæ, vt quando ſcilicet aliter ſe defende-
re,ſeu tueri non potuit,niſi cum iniuria perſonę,
vel rerum ſuarum. Barth. l. furem.ff.de ſicar.d.l.
vt vim.num.9.Guid.ſing.304.nume.3. Abb.c.ſi-
gnificaſti,num.5.de homic.Bertr.conſi. 128.nu.
2.vol.10.Bologn.conſi.37.nu.1.Iaſ. d. l. vt vim,
num.2. vbi Dec. nu.12. & inculpata tutela in tri-
bus partibus conſtituitur. Primo ut inermis cum
inerme, Armatus cum armato,& pari telorum ge
nere, vnde Bal. inquit petentem te telo non licet
arcu depellere. ſecundo vt illico fiat. tertio quòd
ad defenſionem, & non ad vindictam, quæ diſt.
eſt gl.d.l.vt vim,quam refert Marius d.loco, nu.
6.Claud.d.loco,num. 110.& nume. 123. Ex qua
diſt.colligitur,quod proportionata debet eſſe de-
fenſio,puta pugnus pro pugno, Baculus pro ba-
culo.Ioan.de Amic.conſi.77.nume. 14.niſi aliter
pugnum quis euadere potuit, quod ſi modera-
53 men exceſſerit punitur, † tantum de exceſſu. Ale.
conſi.2.num.14.volu.7. conſi.119.nu.10.eodem
vol.Ber.conſi.173.num.1.volumin.3.Dec. conſi.
481.num.15.Iaſ.d.l.vt vim,nu. 11. vbi Clau.nu.
201.Ang.l.adulterium.§.Imperatoris. ff. de adul.
c.olim.de reſt.ſpo.l.Gracchus. de adult. Bar.l.ſed
etſi. §. ait prætor. ff. de iniur. Flor. l.ſcientiam.§.
qui cum aliter.ff.ad l.Aqui. Aret.tract.maleſi. ver
ſi.defendend. qui exceſſus punitur arbitrio iudi-
cis.Iul.Clarius.d.§.homicidium.num. 34. ſecun-
dum comm.opin.de qua per Soc.iun. nu 36. nu.
10.2. vol. ſicuti arbitrio iudicis dicitur magnus,
vel paruus exceſſus. Iac.Menoch.de arbitr. iudic.
lib.2.Cent.4.Caſ.277.num.5.& Caſ. ſeq. Docto.
com.d.l.vt vim.ff.de iuſt.& iure.vlt.no. quod vbi
offenſio licet defenſio non eſt permiſſa. Paul.l.1.
nu.6.C.quando lic.vnicuique.

S V M M A R I V M.

1 *Negligens videtur appetere caſum fortuitum.*
2 *Negligentia eſt nouerca eruditionis.*
3 *Negligentia quid ſit.*
4 *Negligentia quotuplex ſit.*
5 *Negligentiam allegans illam probare tenetur.*
6 *Negligentia æquiparatur dolo.*
7 *Negligentibus ſubuentio non datur.*
8 *Negligentia ad negligentiam, non datur compen-*
ſatio.

Com-

9 *Communiter quod possidetur negligitur.*
10 *Negligentia probatio quomodo fiat.*
11 *Beneficium deuoluitur propter negligentiam.*
12 *Negligens in expensis condemnatur.*
13 *Negligens famam suam est crudelis.*
14 *Iurisdictio amittitur propter negligentiam.*
15 *Iudicis negligentia punitur.*
16 *Possessione sua priuatur ex negligentia.*
17 *Restitutio non datur negligenti.*
18 *Voluntati comparatur negligentia.*
19 *Ignorans non potest dici negligens.*
20 *Impossibilitati non datur negligentia.*
21 *Diligentia vbi non prodest negligentia non nocet.*
22 *Negligentia in vno actu non nocet in alio.*
23 *Electoris negligentia non nocet electo.*
24 *Negligentia in feudis non nocet successori.*
25 *Hæredis negligentia, an alteri nocere possit.*
26 *Infirmi negligentia non imputatur percussori.*
27 *Possessorum negligentia non potest deteriorare prædia.*
28 *Administrator ciuitatis nocet ciuitati.*
29 *Procuratoris negligentia nocet Domino.*
30 *Prælati negligentia nocet ecclesiæ.*
31 *Filij negligentia, quando noceat patri in petenda bonorum poss.*
32 *Negligentia officialis minoris, quando noceat superiori.*
33 *Socij negligentia alteri nocet.*
34 *Suppleri negligentia vnius, quando per aliū possit.*
35 *Diligentia nemini nocet.*
36 *Negligens legem, à lege negligitur.*

Quæst. IX. Primæ partis.

1 Via negligens † apperere vide
tur fortuitum casum, vt in
terminis Bal.l.falsus. col.fin.
C.de furtis opere preciū esse
duxi ponere hic, quam plu-
res casus in quibus negligen
tia obsit, & diligentia prosit,
pro qua primo dico, quòd
quemadmodum negligens appetere videtur ca-
sum fortuitum, vt dictum est, ita è contra diligen
tissimus quidem, fatum vitare nō potest.l.verum.
2 §.neque.ff.de minor. Secundo not. † quòd negli-
gentia est nouerca eruditionis.c.nihil. 83.dist. gl.
c.ad conditionem.ver.solicitudo.§. ipsis, de verb.
sign. Spec.ti.de aduoc.ver.10.c.nihil.83.distinct.
Card.Clem.2.§.1.de sepult. Tertio not.quòd ne-
3 gligentia est omissio † eius, quod fieri potest, &
debet.Host.in summa de suppl. negl. præla.nu.1.
gl.c.ea quæ, de offic.archid.glo.& Inn. c.nouerit,
de sent.excom. Arch.c.placuit.16.q.3. Doct. c.li-
cet, de elect.Gemin.c.Romana.§.sanè. num. 6. de
censib.6. Quarto not. quòd triplex est negligen-
tia alia dicitur magna.l.magna. ff. de verb. signifi.
alia dissoluta.l.fi.de instor.ff.mand.alia lata.l. impu
beribus.§.si fraus.ff.de suspect.tutor.l. si quis. C.
4 de offic.præf.præt. † vnde magna negligentia est,
non facere, quod omnes homines vel maior pars
hominum communiter fecisset, & tali casu dici-
tur, lata culpa.l.latæ culpæ. ff. de verborum sign.
5 Guid.decis. 473. Quinto no. † quòd allegans ne-
gligentiam illam probare tenetur.Ruin.cons.12.
num.8.vol.5. Sexto not. quòd negligentia culpæ
æquiparatur, Bal.c.plerunque, num.10. de rescri.
6 not.l.magna.ff.de ver. † sign. Catald.consi.21.nu.
11.Calef.consi.58.nu.3.imo etiam dolo prope est,
l.fin.ff.de fideinstor.l.impuberibus.§. fin. ff.de su
spect. tutor. maxime quando negligentia est affe-
ctata. Abb.c.quæsitum.num. 2. de pœn. & remiss.
Ang.l.obligationes.§.is quoque, num.1.ff.de act.
& oblig. Anton.c.per tuas.num. 2. de rest. ex quo
sequitur, quòd negligentia in quibusdam dicitur
delictum. Abb.c.ea quæ, num.1.de offic. archid.c.
2.nu.4.de præscr. ant.c. 3. nu. 2. de offic.archid.
Bellam.c.querelam.num.3.de elect. Delicta enim
multa per iudicis negligentiam sequuntur. Cass.
consi.38.num. 20. & punitur ipsa quandoque ut
factum. Bellam.24.q.1.num.30.in princip.maxi-
me quando quis arctatur ad factum. Gemin.c. di-
lecto, num.4.de sent.excomm.in sexto. Septimo
7 not.quòd † subuentio non datur negligentibus,
sed necessitate rerum impeditis.l.non enim.ff. ex
quib.caus.maior.gl.fi.l.1.C. de in integr. resti.vi-
gilantibus enim, & non dormientibus iura suc-
currunt. §. pen. inst. quibus licet ali.vel non.To-
bia.§.sed si.nu.7,inst, de testam. Bellam.c.ex ratio
ne.num.25.de appell. Ber. consi. 181, nume.22.
vol.3.Goffred,l.cum filio, nu. 59.ff. de leg. Ceph.
consi.89.num.25.Port.consi.142.num.37. Octa-
8 uo not. † quòd negligentiæ ad negligentiam ad-
mittitur compensatio, not.l.si ambo. ff. de com-
pens. Dixi ego in tract, de compensa. par. 1.q.36.
num.1.Ber.consi.191.nume.9. volum.1. Sal.l.si
mater.num.1.C.de inoffic. testamen. Nono not.
quod communiter possidetur, ex uitio naturali
9 negligitur.Spec.§.2.tit. de restitu. in integ. † l.2.
C.quando & quibus.quarta pars debeatur.lib.x.
sicuti quæ communiter fiunt, nisi specialiter no-
tentur, videntur quasi neglecta. Specul.de tregua
& pace in fine. Lambert. tract. de iure patron. ar-
ti.1 a.q.1.par.1.l.1.num.3.Litem.§. aut. ff. de in-
iu.Corn.consi.312.num.9.volum.1.Decimo no.
10 quòd † quatenus dictum est in quinto notabili al
legantem negligentiam illā probare debere. Ale.
consi.136.uolum. 7. probatur autem negligentia
multis modis. Primo quando quis in obligatione
tenetur ad factum certum limitatum tempore &
loco, tunc eo ipso, quòd illud non facit est proba
ta negligentia eius, nisi ille ostendat de impedi-
mento.l.3.§.si ad diem.ff.de re mi.l. qui commea
tus.ff.si quis caut. vt si volò probare tutorem fuis
se negligentem in mutuando pecuniam, debeo
probare verè, vel præsumptiuè, quòd in ciuitate
erant homines, quibus potuisset dicta pecunia
mutuari, aliàs non probaretur negligentia. Item
si volo quem probare fuisse negligentem in eo,
quod potuit per alium gerere, debeo probare, ꝙ
facile erat alteri committere.l.idemque.ff.pro so-
cio. Bar.in consi.102.nu.1.& sequen.quod caris.
Bar.tract.de testibus.col.22.uer. lata culpa, nu.6.
Tertio modo probatur negligētia probato lapso
termino statuti.Dec.c.si aūt.nu.4. de resc. istis ita
suppositis videamus modò quib.in casibus negli

gentia

11 gentia noceat. Primo, † si prælatus fuerit negligens
in collatione beneficij facit illud deuolui ad summ.
Pontificem. c. liceat. c. literas. c. fi. de supplenda ne-
gligentia præl. cap. nulla de concess. præb. Secun-
do quia negligens non excusatur. l. carceri. ff. de
12 custod. Reorum. † expensæ debet fieri per ipsum. l.
Pupillus. ff. quæ in fraudem credit. præsertim in fa
cto proprio, vt dixi in tract. de fin. p. 2. Defin, 68,
13 nu. 10. præsertim in fama sua, quam qui † negli-
git crudelis est. Ioannes de Amicis consi. 27. num.
25. Tertio iudicium contra se habet negligens, vt
sit particeps illius delicti opus iud. in quis. ver. ne
gligens. Quarto iurisdictio amittitur propter ne-
14 gligentiam. c. per tuas de † sent. excom. Abb. cap.
ex transmissa. nu. 7. de foro compet. Ant. c. at si. §.
2. nume. 5. de iud. Specul. de compet. iud. adit. §.
15 1. uersi. 23. Plot. consi. 133. nu. 32. Quinto † iudicis
negligentia punitur. l. g. sed etsi. §. ait. Prætor. ff. si
quis caut. l. 8. §. si Prætor. ff. de transact. & non po-
test excusari. l. tutores. ff. de confir. tutorum. glo.
fin. l. iudices. C. de annonis, & trib. lib. 10. qui pu
niri debet arbitrio iudicis ita in termin. Iacob. Me
noc. tract. de arbitr. iud. libr. 2. cent. 4. c. 341. num.
2. & seq. quod dictum extenditur, etiam ad arbi-
trium. Rom. sing. 200. Cut. l. pen. nume. 13. C. de
pact. cuius negligentia causam præbet. appellan-
di. Neuiz. consi. 94. nu. 15. nec non vt priuetur, of-
ficio suo. Decius. c. dilecti. nu. 8. de appellat. Crau.
16 consi. 132. latè in terminis nu. 4. Sextus † est effe-
ctus, vt si quis fuerit negligens priuatur possessio-
ne sua, & contra negligentem fuit introducta v-
sucapio Petrus de Benintendis decis. 10. nu. 2. in
termin. Lambert. tract. de iure patr. art. 16. q. 3. p.
2. lib. 2. Rol. consil. 9. nu. 17. uol. 3. Septimo, quan-
do impeditus remouere potuit tale impedimen-
17 tum & fuit negligens † in remouendo currit sibi
tempus absque spe restitutionis in integrum Fel.
c. ex transmissa de præscr. Balb. tract. præscrip. fol.
63. nu. 23. Cagnol. l. qui potest. nu. 3. ff. de reg. iur.
Bellam. c. testes. nu. 4. 2. q. 7. nisi fuerit mulier uel
minor. Cassan. consi. 7. nu. 54. quia negligentia ha-
bet vim repudiationis. Cassan. consi. 30. nu. 19. c.
Plerunque de rescrip. Plures casus ponit Gomes.
in Regulis de Triennali poss. ratio huius principa
lis dicti est, quia uoluntati comparatur negligen-
18 tia. † Ioa. And. c. generali. nu. 3. de elect. 6. Zarabel-
la. l. licet. nu. 2. de pœnit. & remiss. unde ignorans
non potest dici negligens. Abb. c. 1. nu. 2. de præ-
19 scr. Are. consi. 15. nume. 10. Aug. † Ber. rubr. de
præscrip. num. 8. & in consi. 56. nu. 50 uol. 3. sicut
ubi est impossibilitas non cadit negligentia. Iason.
20 l. si mihi. §. si quis seruos. nume. 17. † ff. de leg. 1.
unde ubi nihil diligentia prodest negligentia non
dicitur Paul. consi. 50. nu. 107. uol. 3. Rip. resp. 1.
nu. 2. tit. de Arbi. decis. capellæ. Tholos. 257. nu.
21 6. Paris. consil. 24. nume. 22. † uolu. 1. similiter ne-
gligentia unius regulariter non nocet alteri. Paul.
consi. 54. nume. 2. uolu. 1. Iacob. Menoch. de Ar-
birt. iud. lib. 2. cent. 2. cas. 182. nu. 49. Ampliatur,
ut negligentia habita in uno iudicio non noceat
22 in alio. Angel. l. contra. † num. 3. C. de Inoffi. testa-
mento. Secundo ampliatur, ut domino directo
negligentia imputari non possit, si ignorauit alie-
nationem facta per Vasallum, Crau. tract. de an-
tiq. tempor. p. 4. sect. absolutis nu. 32. Petr. de Be-
nintendis decis. 26. nu. 3. Tertio Ampl. ut electo-
23 res si negligentes fuerint in † præsentando nō no-
ceant electo, quia alteri per alterum iniqua con-
ditio non infertur glo. cap. quam sit uersic. com-
mode de elect. 6. lapus alleg. 70. nu. 8, Ant. c. cum
olim. nume. 10. de maior. & obed. Bellam. c. inter.
24 num. 1. de transac. Quarto † ampl. ut negligentia
in feudis nō noceat successoribus. Socin. iun. cōs.
25 76. nume 12. uol. 2. Quinto ampl. ut hæredis † ne-
gligentia alteri damnosa esse non debeat. l. rem hę
reditariam. ff. de euict. præsertim fideicommissa
rio. Imola. l. si hæres. nume. 4. ff. ad Trebell. Sexto
26 Ampl. ut infirmi negligentia † non imputetur per
cussori. l. si ex plagis, ff. ad l. Aquil. Septimo posses
sorum negligentia prędia deteriorari non debent.
l. ei qui. §. cum prædia, ff. de pet. hęre. sicuti dili-
27 gentia augentur. l. 3. † §. dici. ff. de iure fisci. Octa-
uo tutoris negligentia non nocet. hæredi. l. tertia.
28 ff. de fideiuss. tutor. l. si tutor. ff. de † admini. tuto-
rum, sed nocet ipsi tutori. Ange. l. si tutoris. nu. 1.
C. de administ. tut. Fallit primo ut administrator
ciuitatis noceat ciuitati. Crau. consi. 61. num. 15.
Secundo fallit in negligentia procuratoris, quæ
noceat domino. Alexand. consi. 95. nu. 7. uolum.
29 secundo. Ant. cap. secundo nu. 18. † de rest. in in-
tegr. Bellam. cap. ex parte. nu. 49. de confess. Bald.
l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. Bart. leg. si
procurator. §. si tutores. ff. mand. Gemin. c. si com-
promissarius. nume. 3. de elect. 6. Imola. l. pen. nu.
17. ff. de publ. iud. Ferret. consi. 288. num. 5. consi.
30 291. nu. 1. Barb. † consi. 90. nu. 4. uolum. 3. Tertio
fallit in negligentia prælati, quæ magis nocet ec-
clesiæ quàm contractus. Paul. l. præses. nu. 4. C. de
transact. Gem. cap. primo. nu. 4. de in integr. rest.
6. si uerò fuerit ecclesia cum conuētu, requiritur
negligentia prælati, cum negligentia conuentus.
Felin. cap. nerum. nume. 8. de foro comp. Paris.
31 consi. 3. nu. 15. uol. 4. † Quarto fallit in negligen-
tia filij in petenda bonorum possessione, quæ præ
iudicat patri. Alexan. l. prima. num. 6. C. qui adm.
Perr. dicta l. prima. nu. 10. Quinto fallit in negli-
gētia hæredis, quæ nocet fideicommissario. l. si hę
32 res. §. fi. ff. ad Trebell. Sexto fallit † in negligentia
officialis minoris, quæ quidem nocet officiali ma-
ioris eius collegæ not. l. ex facto. ff. de nego. gest.
Septimo fallit in negligentia socij, quæ alteri no-
33 cere potest, imputetur enim † sibi ipsi qui socium
parum diligētem quæsiuit. l. socius. ff. pro socio. l.
prima. §. is qui. ff. de act. & oblig. potest tamen sup
pleri negligentia unius per alium. Ant. capitulo
secundo, numer. quarto, de conces. præb. capitulo
34 graue. numero septimo, de offic. ordin. † Abbas
capitulo nulla. numero sexto de concess. præb.
Ant. capitulo secundo numero secundo de ma-
gistr. Bellam. capitulo ne pro defectu. nume. 2. de
elect. etiam si sit inferior. & not. quod quemad-
modum nemini debet obesse sua diligentia Boer.
35 q. 48. nume. 8. ita nemo lucrum † consequi debet
ex sua negligentia, gloss. Auth. de quæstore. §.
fin. uers. ab uniuersa. l. ut perfectius. C. de annali.
exc. l. 3. ff. de transact. unde legem negligens à lege

36 negligitur. Port. §. † extraneis. nu. 7. Inst. de hæred. qual. & differ. & hoc in re alterius in qua negligentia non excusat. l. custodiam. ff. de peric. & comm. rei uend. quam uis quis possit rem suam oeglegere. Decis. Perus. t 6. num 8. quo casu querelæ non dicitur subiectus lege si quis. §. sicut. ff. de pet. hæreditat.

SVMMARIVM.

1 *Culpa quid sit.*
2 *Culpa quotuplex sit.*
3 *Culpa lata æquiparatur dolo.*
4 *Culpæ doli differentia.*
5 *Culpa præcedens casum, quando quis teneatur, de illo.*
6 *Culpæ appellatione intelligitur secundum sub. mater.*
7 *Culpa quibus in causis colligitur.*
8 *Culpa quis dicatur carere.*
9 *Culpam allegans illam probare debet.*
10 *Culpa cum culpa compensari potest.*
11 *Correctio debet esse pro modo culpæ.*
12 *Culpa & dolus censentur remissa ex processu temporis.*
13 *Culpa tribus temporibus in causa dicitur inesse.*
14 *Dolus quid sit.*
15 *Dolus quotuplex sit.*
16 *Dolus quid differat a fraude.*
17 *Dolum allegans illum probare debet.*
18 *Dolus probatur coniecturis.*
19 *Dolus quibus ex causis præsumatur.*
20 *Dolus vnius alteri nocere non debet.*
21 *Dolus in generali remissione non includitur.*
22 *Dolus annullat actum.*
23 *Acceptilatio dolo facta non liberat.*
24 *Contractus dolo inbitus nullus est.*
25 *Dolus reddit nullam transactionem.*
26 *Obligatio nulla redditur ex dolo.*
27 *Petitio eius, quod mox restitui debet dicitur nulla quia dolo facta.*
28 *Professio inducta dolo nulla est.*
29 *Renunciatio beneficij dolo facta nulla est.*
30 *Sententia dolo lata nulla est.*
31 *Societas dolo contracta nulla est.*
32 *Venditionis contractus dolo initus nullus est, & num seq.*
34 *Iuramentum per dolum extortum non obligat.*
35 *Dolo capax quis dicatur.*
36 *Volenti non fit dolus.*
37 *Statutum non comprehendit casum dolosum.*
38 *Fœmina quando dolo excusetur.*
39 *Matrimonium dolo contractum est validum.*
40 *Causa qualibet excusat à dolo.*
41 *Compromissum dolo initum reducitur ad arbitriũ boni viri.*
42 *Dolus bonus non uitiat actum.*
43 *Actio de dolo mere personalis.*
44 *Exceptio doli quomodo purgabitur.*
45 *Lucrum sentiens ex dolo illum tenetur purgare.*
46 *Lucrum ex suo dolo quis non debeat consequi.*
47 *Dolus in legem quot modis committatur.*

Quæst. X. Primæ partis.

POSTQVAM de negligentia dictum est, quia ipsa æquiparatur culpæ, & culpa æquiparatur dolo uideamus modo de culpa & dolo, qui casus dicantur ex dolo & culpa prouenientes pro solutione huius rei propositæ Primo de culpa deiode de dolo dicemus & seruato ordine solito, not. Primo quod culpa est cum quid à diligenti prouideri potuit & non est prouisum,
1 not. l. si putatur. §. † nam culpæ. ff. ad l. Aquil. l. qui occidit. §. in hac. ff. eo. dicitur à diligenti, quia diligentia tollit culpam gl. t. §. pen. l. si merus. ff. locati. seu dicas culpa est deuiatio ab eo quod est booum & per hominum diligentiam prouideri potest, & hoc ultimum additur ad differentiam casus fortuiti, qui prouideri non possunt opus iudiciale inquisitorum. uersi. culpa. ou. r. Secundo no. quod culparum species sunt sex, uidelicet la-
2 tissima, latior, lata, leuis † leuior, leuissima, latissima dicitur dolus uerus. l. dolum. C. de dolo, latior dicitur dolus præsumptus. l. si procurator §. dolũ. ff. mand. lata non dicitur, dolus, nec uerus oeque præsumptus sed aliqualiter suspicatus ex quo dici solet, quòd lata culpa æquiparatur dolo, ut dicam inferius in sequenti, not. culpa aũt leuis leuior, & leuissima non est dolus, nec dolo æquiparatur Salyc. l. si nulla nu. 4. C. de pig. Act. Tertio not. quod lata culpa æquiparatur. dolo. Doct. com.
3 l. quod nerua. ff. depositi. Doct. † com. l. in actionib. ff. de in litem. iur. ubi gl. uersi. non etiam l. is cui. §. si hæres. ut in poss. leg. l. impuberibus. §. 2. ff. de suspect. tutorum. fallit hoc dictum quando expresse requiritur dolus. Egid. Boss. quomodo procedat in delictis nume. 39. Secundo fallit ubi uenit impooeoda pœna corporalis, quia tunc dolus requiritur. not. l. in l. ff. de sicar. Alex. l. 2. ff. q. quisque iur. & hoe siue principaliter, siue in subsidium pecuniariæ Bal. l. data opera. C. qui accusare non poss. nisi in eo qui asserit se peritum, ut Medicus, qui imperite medetur. tunc enim talis culpa adscribitur dolo etiam quo ad pœnam corporalẽ. Florian. l. idem. §. mulionem. ff. ad. l. Aquil. Tertio fallit ubi irrogatur infamia quæ ob dolum solet irrogari. §. suspectus. insti. de suspect. tutor. & hoc nisi ob dolum irrogaretur infamia ipso facto quia tunc culpa æquiparatur dolo glo. leg. liberorum. §. ootantur. ff. de his qui not. infamia. Guid. decis. 446. nume. 2. Plot. tract. de in litem iur. §. 6. num.
4 32. Quarto not. aliud esse † dolum ut quando est machinatio studiosa. l. 1. §. 2. ff. de dolo, aliud est lata culpa, ut non intelligere, quod omnes intelligunt. l. regula. §. si filius. ff. de iuris, & facti igoorantia, aliud est leuis culpa, ut desidiæ & negligẽtiæ, aliud est leuissima, ut si quocunque modo potuit prouidere & non præuidetur: unde furtũ fieri nequit absque leuissima culpa. l. cum in duobus. ff. pro socio, uel incendium nasci, licet nõ oo ceat inculpabilib. l. 3. §. 1. ff. de offic. præf. Vigil. l. si vendita. ff. de peric. & com. rei vend. Aliud est for

tuitus

tuitus casus, qui quidem minimè præuideri po-
test.l.quæ fortuitus. C. de pign.actione glo.§.præ-
5 terea.Inst.quib.mod. re cōr.obligat. Quinto † no.
quod si culpa præcedit casum fortuitum tene-
tur quis, etiam si de causa non teneretur glo. t. §.
sed interdū.l.si vt.ff.commod. secus si non præce-
dat.l.si debitor.ff.de nego.gest. Paul.l.si in reb.nu.
4.ff.commod. Crau.cons.247. nu. 7. fallit tamen
hoc dictum vbi interuenit dolus, qui casu non
purgatur.l.si hæres.ff.de Noxal. Menoch. de Ar-
bitr.iud.lib.2.cent.4.cas.315. num.10.decis.Ped.
104.nume.5.Ber. consil. 144. nume. 9. volum.1.
Paul.l. fin.§.si ea.nume. 2. ff. ad l. Rhod.de iactu.
6 Sexto not. † quòd appellatione culpæ intelligi de
ber secundum subiectam materiam. Euer. in loco
à subiecta materia. nume. 19. & colligitur pluri-
bus modis, primo si quis immisceat se reb.ad sta-
tutū suū non pertinentib. c. non est de reg. iur.6.
7 Secundo † viam veterem non sequi culpa est not.
l.cum proponas.vbi Alber.nu.3.C. de natu.fæno
re. Tertio culpa est contrahere cum non idoneo
debitore,Bal.l.si pecuniæ,nume. 2.ff.de neg. gest.
Quarto non explorare consuetudinem loci circa
Gabellas.Bal. l.3. C.de natu.fæn. Quinto ad aliū
vsum vti re quàm destinatum. Bar. l. vtroque. §.
culpa. ff. de rei vend. Sexto quando non fit quod
consuetum est fieri. Bar. l.si pignore.§.si creditor.
ff.de pig.act.Bar.l.pignus.C. eod. Septimo si non
interrūpatur præscriptio. Ang. & Imo. l.si hæres.
§.si tempore. ff.ad Trebel. Octauo si quis ignorat
quod omnes sciunt.leg. sed si.§. præscribere. ff.de
instit.& ignorare Iura.l.lata. ff.de ver.sig. Nono si
quis nō adhibuit parem diligentiam in rebus alie
nis quam adhibuit in proprijs. Bar.l.socius.ff.pro
socio.Bar.l.hæredes. §.non tamen.ff. fam.herc.si-
cuti culpa caret, qui scit, sed prohibere non po-
tuit.leg.culpa caret.ff.de reg.iuris.Secundo qui fa
8 cit omnia, quæ fieri possunt. † Tertiò qui facit id
quòd necesse est fieri. Quarto qui bono viro cre-
didit. Quinto qui virtuose facit.Sexto qui non fa-
cit, quod non est in potestate sua.Septimo vitium
naturale, quod non imputatur culpæ. Alber.in 2.
const. C. ideo culpa, & dolus in vulpe non est vi-
tium, sed natura. Castan. consi.primo.p.5.nume.
34. Octauo qui facit artem suam bona fide.Nono
qui facit, quod faceret maior pars hominum.leg.
pignus.C.de pign.actio.Bal.l.quæ fortuitis. C.de
pign.actio.Septimo not.quod allegans culpam il-
9 lam probare tenetur.gl. & † doct. l. quoties.§.qui
dolo.ff.de probat.Bartol.l. exceptio.ff. de except.
fallit in his, quæ regulariter committi nō solent,
sine culpa, vt incendium, furtum in quibus præsu
mitur culpa, nisi probetur contrarium. Secundo
fallit in custode contra quem culpa præsumitur
nisi probetur casus, vt dicam latius suo loco infe-
10 rius. Octauo no. † quòd par cum pari culpa com-
pensatur, not.cap. intelleximus de adulter. Doct.
com.l. si ambo. ff. de compens. Alexand. leg. qui
decem.ff.de solution.vnde leuis culpa, cum leuis-
sima nō compensatur, nec dolus cum culpa. Cor
ne. consi. quadragesimo, numero secundo, volu-
mine secundo gloss. leg prima versic.quamuis.ff.
eo per quem factum erit, licet etiam dolus cum

dolo compensetur.not.l. si duo.ff.mand.gloss.fin.
l.item.ff.ad l.Aquil.Dixi ego in tract.de compens.
p.1.q.45.q.6. numero tertio quæst.57.numero
11 primo & seq.Nono not. † quòd correctio esse de-
ber pro modo culpæ.leg. prima.§. cum patron.ff.
de offic.præf.Vrb.punitur tamē minus culpa quā
dolus gloss. capitulo si electio. versi. integrum de
elect. quia dolus præponderat culpæ. lege item
si.ff.ad leg. Aquiliam. glo. cap.primo.versic.com-
mentum de restitu. in integrum. Sexto. Decimo
not.quòd tam culpa quàm dolus censetur remis-
12 sa ex processu † temporis glo. cap.ciro.versic.mul
tiplicatis. cap. primo quæst. 1. similiter quando
Dominus reuocat seruum suum ad gratiam. Ber.
consil. 76. numero 100. volumine primo. Vnde-
13 cimo not. trib. † temporib. dicitur culpa in causa
inesse quandoque enim præcedit factum. l. qui fo
ueas. ff. ad leg. Aquiliam. quandoque inest facto
leg.fin.ff. eod. quandoque sequitur factum. gloss.
leg.ad iuris.ff.eo. His ita suppositis videamus quid
14 sit dolus. Resp. † quod dolus est machinatio quæ
dam alterius decipiendi causa, cum aliud agitur
aliud ve simulatur, seu dicas dolus est omnis cal-
liditas fallacia machinatio ad circumueniendum
fallendum decipiendum alterum adhibita. l.1.§.
15 dolum.ff.de dolo.Secundo not. † quòd duplex est
dolus.Bonus, scilicet, & malus, dolus enim bonus
est ad hostes & ad malos decipiendos.l.1.§. non
fuit.ff.de dolo. Aret.§.præterea. nume.36.Inst. de
action.gl.1.c.vtilem. 22.q.2.gl.fin.cap.in manda-
tis.43.dist. Ferrett. de fide seru. nume.27. Ang.d.
§.non fuit.nume.1. Neuizan.in silua. nupt. lib.4.
nume.135.alij dicunt quinque esse species exce-
ptionis doli, vt Cagn. leg. qui cum alio.§.non so-
let.nume.2.ff.de regulis iuris Tertio no.quòd do
16 lus differt à † fraude, sicuti genus à specie, dolus
enim est genus fraus autem est species, in dolo
enim inest fraus. Barto. leg.iurisgentium. §. sed si
in fraude.ff. de pact. Aret. §. præterea. nume.38.
Inst. de actio. Quartò not. quòd allegans dolum
illum probare tenetur.glo. antepen. l.si quis.ff.de
17 edendo ver.lōginquo.gl.1.l. † patronus. ff.de pro-
ba.decis.Perus. 18. nume. 52. vnusquisque enim
præsumitur bonus nisi probetur malus.l.merito.
ff.pro socio.l.quoties.§. dolo.ff.de dolo. decis. Pe-
rus.nume.4.Abb.cap. aduersario. nume. 8.de ex-
cept.hoc idem est in culpa. Ang.consil.197.num.
2, Bart. leg. si creditor. C. de pign. actiō. Quinto
18 not. † quòd dolus probatur coniecturis, quia cū
dolus consistat in animo & constet soli Deo dire-
ctè, non potest probari, sed indirectè sic per exte-
riora. leg. reprehendenda. C.de inst.& subst.sub
cond.fact.& ita concludendo & distinguendo di-
cas aut quæritur de gestis, & factis, aut de omissis,
vel negligentijs, primo casu, aut sumus in permis
sis aut in prohibitis, primo casu dolus probari de-
bet non leuibus, sed perspicuis Indicijs. Secundo
verò casu aut illud in quo dicitur dolus commis-
sus est de genere prohibitorum, ut si actus, per-
cussionis erat ordinatus ad mortem, quia uulne-
rauit cum gladio bene acuto apto ad interimen-
dum & tunc dolus præsumitur. leg.prima. C. de
sicar.nisi furor, uel fatuitas constaret.leg.nec codi

cillos.

dicillos. C. de codicillis, sed si actus non erat ordi
natus ad morrem tunc non præsumitur dolus. l.
1. §. Dinus. ff. de sicar. cap. significasti, de homi-
cid. si verò fuit actus, de genere permissorum li-
cet in specie illud esset prohibitum tunc aut fit
clam, præsumitur dolus, secus si palam. l. fin. ff.
de ritu nupt. l. non existimo. ff. de adm. totor. si
verò secundo casu sumus in omissis si fuit omis-
som ex certa scientia tunc dolus præsumitur. leg.
si procuratorem. §. si ignoranter. ff. maod. si verò
ex ignorantia tunc, aut iniusta, & idem est. leg.
dolo. ff. ad leg. Falcid. si verò fuerit ignorantia iu-
sta tali casu non præsumitur dolus, not. leg. qui
in alterius. ff. de reg. iur. facta huiusmodi distin-
ctione rem exemplis declaro, primo præsumitur
dolus ex paruitate precij. leg. cum ij. §. modus. ff.
19 de transact. secundo in eo qui † splendide vestiuit,
vt melior videatur. glo. 3. l. si quis. ff. de dol. Ter-
tio ex eo quod depositarius restituit valisiam dissi
gillatam. Menoch. de arb. iudic. libr. 2. cent. 3.
numer. 34. Quarto præsumitur ex eo, quod quis
non facit, quod facere tenetur. Paris. consil. 74.
numer. 29. volu. 1. Quinto præsumitur ex enor-
missima læsione. Decis. Perus. 10. num. 55. Sexto
ex eo, quod debitæ solennitates non interuene-
runt. decisi. Ped. 109. numer. 9. Septimo quando
contractus est inims per interpositam personam
decisi. Ped. 109. nomer. 10. Octauo præsumitur
ex quo quis longo tempore distulit decisi. Boer.
42. numer. 21. Nono præsumitur occasione ini-
micitiæ pract. mill. de pœn. citra mortem. num. 71.
Decimo præsumitur contra eum, qui contrahit
contra prohibitionem statuti. Craoe. in q. statu-
ti fer. num. 11. & seq. Vndecimo quando quis non
fuit vsus remedijs opportunis. Idem Craue. de
antiq. temp. q. 1. sect. vidimus. num. 5. Duodecimo
præsumitur ex mendacio idem d. loco. nome. 16.
Decimotertio præsumitur ex renunciatione per
filiam metu patris facta. Ber. consi. 39. num. 11.
Decimoquarto in eo, qui damnum intulit. Plot.
tract. de iureiur. §. 49. numer. 14. Decimoquinto
indebitore fugam arripiente Alexandr. leg. si cum
dotem. §. mulier. num. 4. ff. sol. matr. Decimosexto
in eo quod sit de genere malorum. Alexan. consil.
93. numer. 6. volum. 4. Decimoseptimo in eo, qui
ignorat, quod ipse tenetur scire. Bald. leg. quicun-
que. num. 1. C. de seru. fugit. Decimooctauo præ-
sumitur in eo, qui contrahit cum eo qui dissipat
sua bona. Ber. consi. 49. num. 1. volumin. 1. Deci-
monono in eo qui tacet vitium rei venditæ. Ber.
consi. 177. num. 43. vol. 2. Vigesimo præsumitur
ex actu clandestino. Iason. leg. clam. possidere. nu-
mer. 1. ff. de acq. poss. Vigesimoprimo præsumi
tur, in eo qui solennitatem statuti omittit. Ceph.
consi. 115. numer. 13. Vigesimosecundo in his,
quæ naturaliter sunt delicta. Cepha. consil. 230.
numer. 3. Vigesimotertio in eo, qui non transit
per viam rectam. Crau. consil. 115. numer. 5. Vi-
gesimoquarto præsumitur ex appositione inso-
litæ clausulæ. Grat. consi. 53. num. 10. vol. 1, Vige-
simoquinto in eo, qui potest obuiare delicto, &
non facit. Abb. c. quanto de senr. ex c. Vigesimo-
sexto in eo, qui dicit mendacium ex quo sentit
lucrum non aliter. l. eleganter. §. idem vbi. Bar. ff.
de dolo, l. nec exemplum. C. de fal. Vigesimosepti
mo ex festina morte nisi aliud apparet. l. item. §.
si plures. ff. ad l. Aquil. Vigesimooctauo ex vio-
lentia. l. 4. ff. si quis eum qui in ius vocau. Vigesi-
monono, & vltimo in eo, qui erat inimicus, &
delictum secutum fuit, vt incendio. Bald. l. data
opera. C. qui accusare non possunt. l. capitalium.
20 §. qui ob inimicitias, de pœnis. Sexto, † not. quòd
dolos vnius alteri nocere non debet. l. electio. §.
si absentem. ff. de noxal. l. 2. §. final. ff. si quis caut.
l. si cum. ff. de euict. Dixi ego in tract. de regu. iur.
p. 1. reg. 8. ampl. 20. vnde tutor non præiudicat pu
pillo. l. 3. §. quando. ff. de auth. tutor. not. c. non
debet de reg. iur. 6. l. non debet. ff. eo. tit. Secundo
dolus venditoris non nocet emptori, l. qui fun-
dom. §. procurator. num. primo. ff. pro emptore.
Tertio dolus procuratoris non nocet domino.
Ant. cap. sæpe. num. 2. de appell. cap. 1. vt lite non
cont. Quarto. dolus prælati non nocet Monaste-
rio. Ant. cap. 2. num. 2. num. 22. de ordinis cogn.
nisi sit procurator generalis Bellam. c. cum vene-
rabilis. num. 19. de excep. fallit in dolo socij, qui
alteri nocet. quamuis regressus socij cõtra socium
detur. Doct. l. si de communi. ff. si ser. vend. Secun-
do fallit, quando alter ex dolo alterius factus
sit locupletior. Aret. §. sequitur, numer. 14. instit.
de excepti. Tertio fallit in Correis Bart. leg. duo-
bus. numer. 34. ff. de duob. reis. Quarto fallit in
administratore, qui Domino nocere potest, in
quærendis. Angel. leg. pure. §. actoris. ff. de dolo.
leg. apud. §. in hac. ff. de doli mal. exc. ratio huius
sexti not. est, quia dolus, & culpa sequi debent
suos authores Bellam. capit. ad hæc. numer. 6. vt
lite non contest. Alexan. consil. 98. numer. 3. vo-
21 lum. 1. Septimo † not. quòd in generali remissio-
ne non includitur dolus. Ias. l. actione. num. 9. C.
de transact. Paris. consi. 90. nomer. 35. volumin.
1. In casu tamen quo dolus remitti potest non re-
mittitur futurus, sed præteritus tantum ne ho-
mines inuitentur ad delinquendum gloss. leg. si
huius. §. illud. ff de pact. leg. commodato. ff. com-
mod. Alexand. consi. 152. num. 2. volu. 5. Ampl. vt
nec etiam per testatorem possit remitti. Cass. in
consuet. Burg. pag. 882. numer. 21. facit. glo. leg.
Pomponius. §. absit. ff. neg. gest. Decius. leg. con-
tractus. nomer. 42. ff. de regu. iur. Menoch. de ar-
bitr. iudic. lib. 2. cent. 4. nu. 14. Dec. consi. 178. Vi-
tal. in tract. clausul. tit. an reductioni. numer. 2. &
numer. 5. Secundo modo ampl. vt si fuerit facta
remissio generalis doli, & culpæ, extẽderetur, tan
tum ad culpam. Vital. d. loco. numer. 10. ita in
termin. Guid. decisi. 515. numer. 1. & seq. Alciat.
tract. præsumption. regu. 1. præs. 6. num. 2. Cagn.
d. lege. contractus. numer. 83. Iodoi. in tractat. de
tutore. c. 2. num. 10. Abb. c. 1. numer. 16. de restit.
spol. Alex. consi. 67. numer. 6. volum. 2. consi. 62.
numer. 3. vol. 4. Ang. l. si vnus. §. 1. ff. de pact. Ang.
consi. 172. numer. 3. Ant. c. quemadmodum. §. 1.
numer. 5. de iure iur, Ber. c. 1. numer. 44. de const.
Bert. consi. 144. num. 13. vol. 1. Dec. leg. actione.
num. 11. ff. de transaction. Cephalus. consil. 121.
num. 5. Corn. consi. 3. nom. 7. volumin. 2. Gozad.

conſi. 53.nu.18.Pariſ. couſi.59.uu.5.vol.1.Spec.
tit.de arbitr. §.8.verſic. quid ſi expreſum, not.l.ſi
cum antea. C. de arbitr. fallit, quando interueniſ-
ſet iuramentum. Euer. in loco à vi & energia. iu-
ram. nu. 63. Secundo fallit in remiſſione tacita,
quia multa tacite remitti poſſunt, quæ prohiben-
tur expreſſe remitti. Dec.d.l. contractus. licet Ca-
gnol.nu.79. contrarium dicat. Tertio fallit in do-
lo præſumpto qui non cadit in verſutiam, quia
etiam tacite remitti poteſt. Bald. l.1.C.de vſufru-
ctu. Cagnol. d.l. contractus, nu.81. Quarto fallit,
vt licet dolns remitti non poſſit, poteſt tamen re-
mitti lata culpa, quæ æquiparatur dolo. Alex.l.ſi
mora. col. 2.ff.ſol.mat. Paul.l. 1.§.ſi conueniat. ff.
depoſit. Cagnol. d.loco. nu. 81. his ita ſuppoſitis
22 conſtituitur regula, † quòd dolus interpoſitus in
actu annullat ipſum actum, quæ regula procedit
tam in contractibus, quàm in vlt. vol. quàm in iu
dicijs, & ſtatutis, vt de ſingulis dicetur inferius,
23 & primo † acceptilatio dolo facta non liberat ab
obligatione. Imola. l.iuſiurandum. nu.6.de acce-
ptil. Secundo dolus annullat contractum bonæ
fidei ipſo iure ſecus autem contractum ſtricti iu-
ris. Abb.c. cum dilecti. nu. 6. de except. empt. &
24 vend. Alex. l.iuriſgentium.§. † Prætor.ff.de pact.
Ang.l.dolo. num.1.C.de inutil.ſtipul.l.bonam fi-
dem.nu.1.C.de act.& oblig. Ampl. etiam ſi inter-
ponatur ſuper re ſpirituali. Ant. c.in noſtra.num.
28.de ſepult. Ber.c.cum dilecti.numer.57.de em-
ption. & vendit. quòd dictum procedit, quando
dolus præcedit, ſecus ſi ſequatur, quia non agitur
ex contractu, qui nullus eſt ſed de dolo. l.elegan-
ter. ff. de dolo. Secundo fallit, quando dolus eſſet
incidens, quia tunc ageretur actione ex contractu
& purgaretur dolus. l.Iulianus.§.ſi venditor.ff.de
act.empt. gl.§.non autem ver.act. inſt.de perp. &
tempor.act. Ber.c.in præſentia.nu.114.de probat.
Tertio fallit, quando cõtractus eſſet iuratus, quia
tunc non reſcinditur ipſo iure. Ant.c.2.nu.26.de
arbitr. Quarto declaratur procedere, vt ſit nullus
ex parte decepti ſecus autem ex parte decipien-
tis, nam deceptus reſcindere poteſt ſecus decipiẽs
Vital. in tract. clauſul.§.ſed nunc.reſtat.num.22.
Aret.§.Præterea.nu.41. inſt.de act. Quinto fallit,
ſi dolus à tertia perſona adhibitus fuerit, quia te-
net contractus, licet deceptus cõtra illam tertiam
perſonam è dolo agere poſſit ad intereſſe. gl. cap.
cum dilecti de empt. & vend. Capra in tract. reg.
ver. dolus.num.59.com. dicit ſit igitur concluſio,
quod ſi dolus dat cauſam contractui bonæ fidei
contractus ipſo iure nullus eſt, ſi interuenerit in
contractu ſtricti iuris venit reſcindendus ope ex-
ceptionis, vel actionis de dolo. Pap. in forma li-
belli in cauſa uenditionis verſic. contra bonam fi
dẽ.nu.2. & ſeq. Tertio dolus reddit nullam tran
25 ſactionẽ. † Deciſ. Peruſ.18.nu.50.& nu.58. Ber.
conſi.180.nu.35.vol.2.Iaſ.& com.Doct.l.ſub prę
textu.nu.8.vbi Paul.nu.6.& Saly.nu.3.C.de tran
26 ſaction. Quarto † obligatio nulla redditur ex do-
27 lo. Ant.c.dudũ.nu.2.de † conuerſ.coniug. Quinto
petitio facta eius quod reſtitui debet nulla eſt not.
28 c. dolo de re.iut.6. Sexto † profeſſio dolo inducta
nulla eſt. Ber. ca.in præſentia. nu.122.de probat.

29 Septimo † renunciatio beneficij dolo facta dici-
tur nulla, erit tamen nulla ipſo iure nec annullan
da. Ita Rebuff. in terminis in praxi benef. tit. de
cauſis reſignationem irritantibus, & Primo de do
lo.nu.3. Octauo reſcriptum nullum eſt obtentum
dolo. Ber.c.ſuper literis. nu.17.de reſcrip. Ampl.
30 procedere etiã in culpa ibidem. nu. 17. † Octauo
ſententia dolo lata nulla eſt & retractatur per do-
lum in committendo ſecus in omittendo. Dec. l.
quod nu. 45.ff. ſi cert.pet.deciſ.ped.71.nume.79.
Paul.l. 2.nu. 3.ff. quod quiſque iuris. Nono ſocie-
31 tas contracta dolo nulla eſt. Igneus. † l.cõtractus.
nu.112.ff.de reg.iuris. Alber.l.ea vero.nu.4.ff.pro
ſocio. Decimo dolus dans cauſam teſtamento red
dit ipſo iure nullum. Ang. l. ſi cum te.nu.2. ff. de
32 pact. Vndecimo † contractus venditionis dolo ini
tus dicitur nullus. Pinell. l. 2. C.de reſcind.vend.
33 p.3.nu. 19. Duodecimo † iuramentum dolo con-
tractum non obligat. deciſ. ped.41.nume.3. Ber.
34 conſi.49. num.9.vol.1. fallit † hæc regula in igno
rante qui non poteſt dici in dolo deciſ. Peruſ. 51.
numer. 12. Secundo non dicitur in dolo qui ſal-
tem non eſt proximus pubertati.gl. leg.hæredib.
35 verſi.pubertate.ff.de † dolo.gloſſ.l.impuberem.ff.
de furt. Imol. Clem.vnica.nu.5.de homicid. Man-
doſ.in tract.de ętate minori.c.4.nu.36. Tertio vo-
36 lenti non fit fraus neque † iniuria. Imo.gl.1.l.nam
ſi. ff. de rei vendic. Vital.tract. clauſul.titu.de ab-
ſolu. à iuramento. nu. 7. c. ſcienti de reg. iuris. 6.
37 Quarto † ſtatutum non comprænhendit caſum do
loſum. Anch.ca.canonum.de conſt.Dec.conſi.11.
nu.6. conſi.39.nu.6. Socin.Iun.conſi.48.num.48.
38 nu.49. vol.1.dec.Peruſ.18.nu 58. Quinto, † quod
dictum eſt in minore vindicat ſibi locum etiam in
fœmina, quæ nullo pacto præſumitur in dolo.
gloſſ. 2. leg. vbi. ff. de edendo glo.2. l.in cauſa.§.
Pomponius. ff. de minor. leg. 1.§. hoc.edicto. ff.
ne vis fiat ei. Sexto matrimonium dolo contra-
ctum nõ dirimitur.cap.ex parte.c.dudum de con-
uerſ. coniugat. Rebuff. in praxi benefic. titu. de
39 cauſ. reſign. † irrit.de reſignatione de dolo.nu.8.
Bald.leg. euicta.numer.1.C.de iure dotiũ. Iaſ.leg.
actionum. nu. 37.inſtit.de action. Mant.ſing.nu.
40 316.numer. 3. Septimo † quælibet minima cauſa
excuſat à dolo. Cephal. conſi.64. numer. 5. Bert.
conſi. 164. numer. 6. volumin. 3.conſi.98.num.
41 21. volumin. 1. Octauo, † ſi compromiſſum dolo
initum fuerit, reduci poteſt ad arbitrium boni vi-
ri. Alex. conſi. 139.num.4. volumin.7. Nono fal-
lit in dolo bono, qui non viciat actum, ſed pro
ſolertia punitur. Ber. c. in præſentia. numer.117.
42 de probat. Quibus, † ita ampliatis, & limitatis,
quæro an dolns dicatur delictum, ita quod ſi ſta-
tuto caueatur, quod de omni crimine, poſſit Iu-
dex per inquiſitionem procedere, an ex dolo
procedere poterit ſol. eſt, quod ſic. Bart. leg.
prim. ff. de fideiuſſ. tutoris.leg.prim. §. non tan-
tum. l. item. ff. depoſiti. ideo dicitur actio. de do-
43 lo mere in perſonam. Bart. l. ſi ex † dolo. §.fin.ff.
de dolo. Aret.§.præterea. num. 39.inſt. de action.
vbi.numer.43.ponit formam libelli de dolo ſi ta-
men exceptio doli purgabitur per actionem de-
ſcendentem ex contractu, eſt tranſitoria ad hæ-
redes.

44 redes. † Ang.l.ait. §. hac actiono.num.1.ff.ne vis fiat ei simile ponit. Bal.de success.feudi. nume. 6. Bal.l.curatoris. nu.1.ff.de neg.gest.quia lucrũ sentiens ex dolo alterius debet illum purgare. Cagn.
45 l.ex qua persona. nume.2.ff.de reg. iur. † Alex.l. nupta. §. quoties.num. 10. ff. sol. mat. quis enim non debet lucrum cõsequi suo dolo nec alterius.
46 Ant.c.cum † olim.nu.8.de off.deleg.c.2.de cogn. spirit. num.24. Visum est quot modis committatur dolus in contractibus vlt. vol.& iudicijs videamus quot modis committatur in legib.resp.quod
47 dolus in legib. triplici † modo committi potest. Primo inique eas interpretando & exequendo, secundo eas condeodo, tertio eas celando seu occultando. Ang.in rubr. ff. de doli mali excepti.

S V M M A R I V M.

1 *Damnum quid sit.*
2 *Damnum dicitus multis modis dari.*
3 *Damnum allegans illud probare debet.*
4 *Periculum vbi maius ibi cautius est agendum.*
5 *Damni infecti cautionem tria cessare faciunt.*
6 *Damnum dedisse dicitur qui causam damni dedit.*
7 *Damnum quod quis sua culpa sentit sibi non alijs imputandum est.*
8 *Damnum inferens non absoluitur nisi restituat.*
9 *Compensatur damnum cum lucro.*
10 *Damnum quod prouenit per accidens, & in consequentiam non consideratur.*
11 *Damnum est perdere lucrum iam incorporatum.*
12 *Damni petitio, & iniuria differunt.*
13 *Expensæ non veniunt appellatione damnorum.*
14 *Damnum inimicitiæ causa datum ab ipso, cuius causa est datum.*
15 *Damnum notabile quomodo dicatur.*
16 *Pati damnum dicitur multis modis.*
17 *Renunciatio generaliter facta non comprehendit enormissimum damnum.*
18 *Tempus damni attenditur non superueniens.*
19 *Probatio damni quomodo fiat.*
20 *Verbum periculum capitur multis modis.*
21 *Suscipiens in se omne periculum non comprehenditur fortuitus casus.*
22 *Animal repertum damnum dari potest retineri.*
23 *Percutere volens vnum si percutit alterum tenetur ad damnum.*
24 *Alienatio in damnum ecclesiæ facta reuocatur.*
25 *Appellantis iniusti damnum est appellantis.*
26 *Communitas tenetur ad damnum datum per malefactorem.*
27 *Animal cadens in cisterna cuius periculo moriatur.*
28 *Incendium datum ab aliquo ab eo damnum resarciri debet.*
29 *Animal carnaliter cognoscens mulierem comburitur cum ea.*
30 *Periculum, & damnum rei conductæ pertinet ad conductorem.*
31 *Debitor existens in mora damnum ad ipsum pertinet.*
32 *Casus præcedens culpam, vel moram excusat.*
33 *Medicus ob damnum datum, ex imperitia tenetur.*
34 *Mulus qui damnum dedit facit teneri dominum.*
35 *Aestimatio damni, quando debeatur.*
36 *Animal ferox damnum tribuens quomodo reficiatur damnum.*
37 *Furiosus damnum tribuens non tenetur.*
38 *Commoda, quæ sequebantur damnum quomodo computentur.*
39 *Foueam faciens in loco itineris tenetur ad damnum illatum.*
40 *Ludens si damnum dederit quomodo teneatur.*
41 *Proijciens lauaturam super pannos tenetur ad hoc damnum.*
42 *Mula quæ damnum dedit facit mulionem damnum reficere.*
43 *Domus ad certum vsum destinata si ad alium locetur, quomodo procedatur.*
44 *Periculum rei pertinet ad Dominum.*
45 *Dotis periculum ad quem pertineat.*
46 *Emptæ rei periculum ad quem spectet.*
47 *Emphyteuticæ rei damnum ad quem spectet.*
48 *Fideiussor non tenetur de fortuito casu.*
49 *Periculum casus fortuiti pertinet ad Dominum.*
50 *Hæreditariæ rei periculum ad quem pertineat.*
51 *Nauis periculum ad quem spectet.*
52 *Societatis periculum est commune.*
53 *Venditæ rei periculum ad mensuram cuius sit.*
54 *Stuprator virginis pertinet ad duo.*
55 *Donatio causa mortis quomodo instante periculo dicatur facta.*
56 *Damnum datum ab hostibus à quo emendetur.*
57 *Liquidari prius damna debent quàm exequi.*
58 *Obuiandum est periculis.*
59 *Damnum quando restituendum.*
60 *Solita, & insolita damna, quæ dicantur.*
61 *Actio legis Aquiliæ oritur ex damno dato, & quo modo declaratur.*
62 *Actio legis Aquiliæ contra quem datur.*

Quæst. X I. Primæ partis.

1
Ro solutione huius † præpositæ materiæ, not.primo quòd damnum est diminutio, seu ademptio patrimonij. l. 3.ff. de damno infecto, & dicitur damnũ & damnatio ab ademptione, & quasi diminutione patrimonij dicta sunt, & ita describitur per Host. & in summa de iniurijs, & damno dato, nu.1.damnum factum, damnum verò infectum est damnum nondum factum, sed quod futurum veremur. l.2.ff.de damno infecto, & est multiplex aliud in personam. c. 1. de iniurijs, & damno dato: aliud in rem c.si læserit, & c.
2 seq. eo. titu. Secundo not. † quòd dicitur multis modis damnum dari, nam quandoque damnum datur à corpore in corpus, & tunc locum habet locum legis Aquiliæ actio directa, quandoque à non corpore in corpus, quandoque è contrario, de corpore in non corpus.leg. si seruus. §. seruus.ff.ad l.Aquil. & in his locum habet actio vti-

lis legis Aquiliæ quandoque à non corpore in nõ
corpus & tunc ſubſidium in factum competit.l.ſi
ſeruus.§.ſi.ff.ad leg.Aquil.gl. fi.inſt. de leg.Aquil.
exempl.damni de corpore in corpus eſt.§.cæterũ.
inſt. de leg. Falcid. de corpore in non corpus vt ſi
aunulum feciſti in mari cadere leg.qui ſeruandum.
ff.de præſcri. verb. de non corpore in corpus vt ſi
feciſti ſeruum meum deſcendere, vel accedere in
puteum, vel in arborem.§. cæterum, inſt. de lege
Aquil. aut de non corpore in non corpus, vt ſi
ſeruum legatum ſoluiſti & fugit gloſſ.2.l.2.de pe-
coribus. C. de lege Aquil. Tertio not. quòd alle-
gãs damnũ illud probare tenet deciſ.Peruſ.43.nu.
3 12.& ſi allegat intereſſe † quod tantum ipſe lucra
tus fuiſſet. Iaſ. l.3.§.fin.nume.7.ff.de eo quod cer
to loco.Ruin.conſi. 103.nume.4. volum. 1.Rub.
conſi.68.Crau.conſi.320.nume. 7. Neuiz. conſil.
77.num.24.Rol.conſi.35.num. 1.vol.1.Menoch.
de arbitr.iud.leg. 2.cent.2.caſ.109.nume.2.poteſt
tamen probari per ſpoliatum iuramento. Ploc.
tract.de in litem iur.§.47.nume.2.Iaſon.l.ſi quã-
do num.44.C. vnde vi. l.ſemper.§.in hoc.ff. quod
vi aut clam, item damnum paſſus in certo loco po
teſt, illud probare examinando teſtes abſq; voca
tione partis.Maranta de ordine iud.p.6.verſi.cita-
tis.nume.26.Alex.conſi.139.nume. 13. volum.6.
Bald.conſi.367.uolum.3. nume. 1.Alb.l. damnũ.
num.primo.C.de lege Aquil.Rim.conſi. 52.num.
158.Crau.conſi. 196. nume.8.non tamen proba-
tur per iuramentum damnum poſſi quando agi-
tur contra uillam ad emendam damni ex forma
ſtatuti.Bar.l.ne quis ff. de incendio. Ruin.& nau-
fragio.l.ſi quando. C. unde ui, niſi per ſtatutũ ali
ter diſponatur.Bald.l.contra.C.ad l.Aquil.Quar-
to uot. quòd ubi maius eſt periculum ibi cautius
4 eſt agendum.c.ubi. de elect. † 6.deciſ.Ped.79 nu.
primo, & ubi periculum eſt recedimus à reg. iu-
ris. Alexan.l.prima.ff.de damno infecto.Cum.leg.
1.§.de illo, nume.4.ff.ad Trebel.Iaſ.l.1. nume.5.
ff.de damno infecto.leg.de pupillo.§.ſi quis riuos
nume. 2. ff.de no.oper.nunc. Dec. l. ſi quis in ali-
quo. nume. 11. C.de edendo, ideo forma remitti
poteſt cum imminet aliquod periculum. Doct.
com.cap.quouiam, ut lit. non cont.Pariſ.conſ.33.
nume.29.uol.2.Aſin.in praxi iud. §.3.c. 38.num.
3.Secundo conſilium ſapientis imminente pericu
lo ultra terminũ iuris reddi poteſt. Abb.c.ex par
te. nume.4.de conſt.ubi Felin. nume.5.per c.1. §.
fi.de ſede uacãte.Card.Clem.1.q. 6.de ſupplend.
neglig.præl.Rot.deciſ.2. de iure patronat. in an-
tiq.Menoc.trac.de recuper. remed.10.nume. 53.
5 Tertio infertur † quòd ubi imminet periculũ ſen
tentia exequi poteſt non obſtante appellatione
interpoſita.Aſin.d.praxi.iud.§.11.c.2.lim.2.num.
6 7.Quarto infertur † q ubi imminet periculũ non
eſt neceſſarium conſilium quòd quidem aliàs re-
quiritur. Abb. c. ex par. nu. 4. de conſti. maxime
quando eſt damnum & periculum fatale.leg. hoc
ita.in fin.ff.de peric.& com. rei uend. l. ad eos.ff.
commod.ſi tamen periculum ceſſauerit non irrita
tur, quod eius cauſa geſtum erit. Abb.cap.fin.nu.
8. ut lit. non conte. Quinto not. quòd cautionem
damni infecti tria ceſſare faciunt uitium natura-
le, caſus fortuitus, & culpa gl.l.fluminum.§.quam
quam uer. non uenire. ff.de damno infecto. Sexto
not. quòd ille dicitur damnũ dediſſe qui cauſam
damui dedit gl.1.c.placuit.1.q.9.c.de occidendis.
23.q.5.c.cum homo.26.q.6.c.ſtudeat.50. diſt.gl.
1.c.ſi tum abſtineas, 26.q.2.c.eſt iniuſta. 23. q. 4.
gl.fin.c.de nuptijs.31.q.2.gl.c.de occidendis.uer-
ſi.bonum.23.q.5.c.preſbyterorum, & ſeq. de ho
micid.c.fin.de iniurijs & damno dato.l. qui occi-
dit.§.in hac.ff.ad l.Aquil.c.ſi duo.50.diſt.c.fin.de
homicidio.l. 4.in fine, ff. ui bon.raptorum.glo. §.
cæterum.uerſic.mortuus.inſtit. de leg. Aquil.Pe-
trus Santerna de ſponſ.mercat.nu. 38. l.his dam-
num.ff.de reg.iuris.Ang.l.ſed etſi. §.ſeruus.num.
4.ff.de iniurijs & famoſ.libel.Ant.c.Petrus.num.
8.de homicid.Bald.c.ex facto. nume. 3.ff.de neg.
geſt.Gemin.c.felicis.nume.2.de pœn. 6. quod di-
ctum procedit quando interceſſit culpa. Secun-
do procedit, ſi dediſſet operam rei illicitæ, ſecus
ſi rei licitæ operã nauaret. l. qui occidit. §.in hac.
ff.ad l.Aquil.Tertio procedit, quando cauſa fuiſ-
ſet propinqua, ſecus autẽ ſi fuiſſet remota.Ant.c.
Petrus. nume. 8. de homicidio, ita diſtinguit Da-
7 maſ.in regu.41. Septimo not. quòd † qui ſua cul-
pa damnum ſentit, ſibi non alijs debet imputari.l.
quod quis.ff.de reg.iur.c.damnum.eod.tit.6.quia
quemadmodum alteri damnum inferri non de-
bet, ut uni ſuccurratur.c.denique.14.q.5.cap.pri-
mum.22.q.2.ita alteri per alterum iniqua condi-
tio non eſt inferenda l. non debet.ff.de reg.iur.ſed
eius eſſe debet damnum, qui lucrum conſequitur.
c.qui ſentit, de reg. iu.6.& lucrum eius eſſe debet
qui ſe periculo expoſuit.glo.2.l.Iulia. §.ſi quid. ff.
de act.empt.non tamen lucrum conſequi cum al-
terius damno.l.cum hi.§.ſi ei.ff. de tranſact. c.lo-
cupletari, de reg.iur.6.l.iure.ff.de iure dotiũ. Item
melior eſt conditio eius, qui tractat de damno
euitando, quam qui de lucro captando. Angel.l.re
ſcriptum.§.ſi aliena.nu.2.ff. de pign. & hypot.nu.
8 2.Octauo not. quòd abſolui non debet † inferens
damnum niſi ſecundum arbitrium damnum paſ-
ſo reſtituat. c. peſſimam. 23.q.ſi.c.ſi res. 14. q.6.
& maxime in foro conſcientiæ. Innocentius.cap.
ſicut de homicidio. Abb.c.cauſam de teſtibus. No
9 no not. † quod lucri & damni datur compẽſatio.l.
ſi duorum.ff.de act.empt. deciſ. 166.nu. 3. Dixi
ego in tract.de compenſ. p.j.q. 45.nu.11. Decimo
10 not. quod damnum quod per † accidens fuit da-
tum & in conſequentiam venit non eſt conſide-
randum deciſ.17. nu. 3. Vndecimo not. quod lu-
11 crum perdere & † damnum pati ſunt diuerſa. Ber.
rubr.de iud.nu.22. quia damnum eſt perdere lu-
crum incorporatum.Iaſ.l. reprehendenda.nume-
ro 10.C.de inſt.& ſubſt.leg. cum quis.numero 3.
C.de iuris & facti ignorantia. leg. non ampl. §.ſi
certum.nu.7.ff.de l.1. Speculat.tit. de vſuris, nu.
12 8.Duodecimo not. † qđ differẽtia eſt petitionis dã
norum, & iniuriæ quia petitio damnorum com-
petit ſuper diminutione patrimonij. l. damnum.
§. 1. ff. de damno infecto. actio verò iniuriarum
datur ad vindictã. leg. prætor. §. 1. ff.de iniurijs.
gl.cap.ſi canonicis verſicu.damnis de offic.ord.6.
13 Decimo tertio not. † quòd expenſæ non veniunt
appel-

appellatione damnorũ vnde remissis damnis non
remittuntur expensæ. Boer. decis. 57. numero 7.
Bald.leg. 1. C. vnde cog. c. in nostra, de iure iur.
Arch.cap. in primis. 2.q. 1. Abb.d.cap.in nostra.
nume.7.Ant.cap. pen.nume.1.de Iniurijs, quod
est verum in contractibus in quibus fit stricta in-
terpretatio, secus in iudicijs & vlt vol.Archi.c.in
primis.3.quæst. 1. Decimu quarto not. quod ini-
micitiæ alicuius causa damnum datum ab ipso
damnum dicitur collatum. Angel.leg. in his.nu-
mero 3.ff.sol.matr. Corn.consi. 23. numero 9.vo-
lumine 2.Ceph.consi. 217.numero 14.cons.218.
nume.27.leg.si merces §. culpæ.ff.locati.Cagnol.
leg.quod te.nume.72.ff.si cert. pet.Rom.consi.7.
Dec.consil. 64. & in dubio præsumitur damnum
datum ab inimicis. Alba.consi. 56.nume.16.cons.
72. nume. 21. Decimu quinto not. quod notabile
16 damnum dicitur † ad effectum faciendi restaurũ,
quando est tale, quod ex fructibus perceptis non
reciperet medietatem pensionis. Gozad. consil.
64.nume.9. Doct. com. l.licet. C.locati, sed hoc
iudicatur secundum vulga opinionem, ita in ter-
minis.Ceph.consi.257.num.15.& seq.consi.104.
nume.4.Rom.consi.81.vol.1. Decimo sexto not.
quod pati damnum dicitur multis modis. Primo
quando quis auocatur à suis negotijs. Decis.ped.
46.nume. 11.Secundo eo quod fit contra volun-
17 tatem alterius ibidẽ decis. † 130. nu. 17. Decimo
septimo not. quod renunciatio generaliter facta
nõ comprehendit enormissimum damnum. Ber.
q. 125 nume. 2. etiam si verba comprehendere
apta essent. Dec.consi. 203.Corn.consi.27. vol.4.
gl.cap.1. de in integ. rest. 6. similiter qui remittit
actionem ex maleficio nõ videtur remittere dam
num, vel interesse. Aret.§.præterea.nume. 14.inst.
de excep. Decimo octauo no. quòd tempus dam-
18 ni attenditur non autem † superueniens. Bald.
consi.182. volum. 1. Crau. consi.40.numero 10.
Menoch.de Arbitr. iud.consi.149.cent. 2. nume.
22. volum. 2. seu potius exemplificando dicas
quod si damnum fuerit datum in frumento in
herba vel in planta iuuene non debet extimari
damnum, nisi quantum potuisset vendi ille du-
bius euentus perceptionis frumenti, vel arboris.
Alber.in 2.p.stat.q.78.Cyn.leg. fin. C.ad l.Aquil.
Bal.consi.182.nume.4. vol.1.Cra.consi. 40.num.
10.Alb.l.propter.ff.famil.ercis.Plotus trac.de in
litem iur.§.53.nume.6.Decimo nono no.quod ex
19 ijsdem indicijs præsumitur, † & arguitur dam-
num quibus homicidia furta & alia delicta cen-
sentur atque probantur not. l. nauta.§.fi.ff.naut.
caup. stab. & notantur per eund. Plotum d. tra-
ctatu.§. 54.nume. 1.& seq.de in litem iur. Vigesi-
20 mo not. quòd † verbũ periculum capitur multis
modis proprie. l.& improprie, & proprijssime:
proprie est periculũ personarũ, improprie pro re-
rum culpa tunc prouenienti, impropriissime pro
casu fortuito. Petrus Santerna tract. de assecur.&
sponsion.4. p.nume. 5.& est triplex quoddam est
vniuersale totius ciuitatis quoddam est Viciniæ,
quoddam est speciale. Doct. post glos. leg.de pu-
pillo.§.si quis ninós.ver.periculum.vbi Bar.num.
4.ff.de nou.oper.nun. Vigesimo primo & vltimo
21 not. quatenus † pertinet ad hanc materiam, quòd
suscipiens in se omne periculum non compre-
henditur fortuitus casus gl. com. recepta. l.sed &
si §.quæsitum.vbi Iason.nume. 30. ff. si quis caut.
l.1.§.sæpe.ff.depositi.Ripa tract.de peste & priui-
legijs.contract.causa pest. nume. 70.gl.fin. l. ne-
gocior.ff.de neg. gest. Alexan. l. cum posthumus.
§.Titius.nume. 2.ff.de liber. & posth.d. §. quæsi
tum.nume. 10. l.si quis nec causam.nume. 4 ff.si
cert.pet.Ange. l.si ve certo. §.nunc videndum.nu.
4.ff.commod.Ber.consi. 194.num 21.vol 1.Iason.
l.à Diuo Pio.§.si post.nume.6.ff.de re iud.Specul.
tit.de locato.§.3.nume.5.fallit hoc dictum quan-
do aliter operari nequit. Rom. sing.42. l.item.§.
si gemma.ff.locati, secundo fallit nisi aliter suade-
at subiecta materia, vnde nauta suscipiens in se
omne periculum debet intelligi de casu etiam for
tuito, de casu tamen solito ita in terminis Petrus
Santerna loquens de assecuratione nauis tract. de
sponsion.mercat.quarta parte.numer.15. Tertio
fallit quando quis susciperet in se vnum casum
fortuitum in specie & postea adiecta sit clausula
generaliter & omne aliud periculum: exemplum
si conductor susciperet in se periculum incursio-
nis hostium & omne aliud periculum, tunc ca-
sus fortuitus cuiuslibet aduersitatis. quia sicuti
exceptio declarat regulam, ita posito vno casu ex-
tenditur ad alterum, dummodo sit similis ex-
presso quia non comprehenderetur casus for-
tuitus maior expresso. Doctor.leg.sed si §.quæsi-
tum.ff.si certum peta.capit. qui ad agendum, de
procurat.6. Dyn.leg.contractus. ff. de regul. iur.
Bald.& Salic.leg.1.C.commod.Doct.com.cap. 1.
eod.titu.Alexand.consi.28. leg.1.Bart. l. quæsitũ
§.pœna.ff.de fundo instr. Fel. & alij. cap.sedes de
resc.l.fi.§.cui ff de vino trit. oleoque. leg. quando
aũt casus dicatur maior aut similis expresso relin-
quitur arbitrio iudicis. Doct. comm.cap. causam
de iud.vt quando casus rarius contingit & pericu-
losior esset. Alexand.d.consi. 28. vol.1. Corneus.
consi. 128. volum.2. Quarto fallit quando susci-
piens in se periculum in genere aliàs teneretur de
culpa leuissima isto casu tenetur etiã de fortuito
casu, quia nisi intelligeretur suscipiens in se peri-
culum fortuitorum casuum pactum nihil opera-
tur, quod non est dicendum. leg.si quando. ff.de
leg.1.l.Aristoni.ff.mand.Rom.sing 436.leg.item.
§.si gemma. ff.locati. Quinto fallit quando quis
generaliter suscepit in se periculum cum iura-
mento, quia iuramentum habet vim expressi.
Bald.lege prima.C.commod.not.cap.ex rescripto
de iure iur.leg. lenium.C. qui testamen. fac. poss.
Curt. consi. 76. hoc intellige quando generaliter
assumens periculum cum iuramento, verisimili-
ter de fortuito casu cogitasset per aliquod aliud
expressum: nam comm. opin. est in contrarium
ꝙ scilicet per tale iuramentum non extẽdatur ad
fortuitos casus. Doct.com. l. sed & si quis. §.quæ-
situm. ff. si cer. pet. & in cap. 1.commo.non enim
iuramentum ampl. dispositionem vltra consen-
sum.leg.fin.C.de non numer. pec.Bar.lege si quis
pro eo. C. de fideiuss. ita concl. Ripa.de priuileg.
contract.temp. pest. nume 84. leg. si vnquam du.

10. C.de reuoc.don.ſtrach. tract. de Mercat.4.p.
nume. 7. & ſeq.Emanuel Soarez tract,comm.opi.
verſic.periculum. Sexto fallit, quando ſuſcipiens
in ſe periculum potuit caſum fortuitum remoue-
re, tunc ſi non remouit tenebitur etiam de for-
tuito caſu. l. ſi fund. ff. locati, niſi proteſtaretur
promiſſori. Septimo fallit quando quis ſuſcepiſ-
ſet in ſe periculum & fortunam, tunc videtur ſu-
ſcepiſſe etiam in ſe fortunam aduerſam, ratione
ſubiectæ materiæ. Bart.l.ſi is qui, ff.de acquirend.
hær. not.l.reddatur.C. de profeſſor. med.lib.10.
Corn.conſi.23.lib.2. & eſt comm. ſecundum Ri-
pam.d.tract.num.86. fallit hoc vltimum dictum,
niſi caſus accideret culpa aduerſarij.l.2.C.de nau.
fœnore.l.qui officij.§.ſi.ff.de contrahen. emptio.
Rom,ſing.435.l.ſi merces.§.culpa.ff.loca. Socin.
conſi.70. vol. 3. Secundo fallit etiam ſi culpa ad-
uerſarij non fuit, ſed tantum factum interuenit,
vt ſi per ipſum, vel contra ipſum moueatur bel-
lum iuſtum.Bar.l.cotem.§.qui maximus.ff.de pu
blic.Ancb.conſi. 414. nam ſi tui occaſione ego in
iurier ab aliquo contra te mihi datur actio.l.2. ff.
de neg.geſt.Rip.dict.loco, num. 90. Tertio fallit
quando locator potuit amouere caſum, & non
amouit, tunc conductor etiam ſi ſuſcepiſſet in ſe
caſum fortuitum non tenetur.not.l.ſi fundus. ff.
loc,Bald.l.ſi ea.C.de vſu. Roma.conſi. 128. Rip.
d.loco,nume. 96. Quarto fallit ſi caſus eſſet inſo-
litus, quia ſuſcipiens in ſe periculum aduerſam-
que fortunam: nam debet intelligi de caſu ſolito
non autem inſolito. Doctor,comm.d.§.quæſitum
not.l.fiſtulas.§.frumenta.ff. de contra. empt. quis
autem dicatur caſus inſolitus dicitur arbit. iudi-
cis habita ratione circumſtantiarum caſus fortui
ti.Rip.d.loco,num.104.ſed de his latius ſuo loco
infe.dicetur. Videamus modo quomodo & quan
do, quibusve in cauſis quis teneatur de damno
dato, & de periculo rei interemptæ. Et primo di-
cas quod dominus tenetur emendare damnum
datum per eius beſtiam, vel illam dare damnifi-
cato pro noxa, ſeu pro damno, Dec. conſi. 229.
Docto. inſt. ſi quadrupe pauperiem feciſſe dica-
tur, in principio. Alber. tract.ſtat.p. 1, q. 76. & ſi
quis reperit animalia dantia damnum in ſuo po-
terit ea capere propria auctoritate, & retinere do
22 nec† ſibi reficiatur damnum. l. quintus.& l.ſeq.
ff.ad l.Falc.Grat.conſi. 50. Alexan.conſi. 135. vo-
lum.1. Plotus tract.de iure iur.§.53.num.7. Gan-
din.tract.malefic.tit.de pœnis.colum. 3. Bartol.l.
hoc.§.de his,num.3.ff.de damno infecto. Capic.
deciſ.45.Papienſ.in forma Inquiſit. verſi, contra-
ctando num.4.Plot,l,ſi quando,num.874.C. vn-
de vi,Menoch.de recuper. poſſ. Remed.9. nume.
282. & non ſolum Dominus pro damno dato a
beſtia tenetur, ſed etiam pro filio & ſeruo quan-
do interuenit aliqua culpa, vt quia poterat prohi
bere damnum; Aret.conſi. 57.col.3. Craue.conſi.
3.nu.16.Soc.conſi,122,nu,1.vol.1.Dec.conſ.64.
& hoc niſi filius vel famulus eſſet pupillus. Marſ.
ſing.362.& ſingul.481.Iaſon.§.actiones. numer.
83.Inſti.de act. ſimiliter, quando inter damnum
inferentem, & illud ſuſcipientem eſſet inimicitia.
tunc enim ſtatutum, quod vnus tenetur, pro alio
non habet locum. Dec.conſi.64.Plot.tract. de iu-
23 reiur.§.53.num.10. Secundo † infertur, quòd vo-
lens percutere vnum percuſſit alium tenetur ad
damnum ei illatum.c.1.de iniurijs, & damno da-
to.leg.ex hac. ff.ſi quad.pan p fec.dic.leg.fin. ff.de
his, qui deiec. vel effud. l. qua actione. ff. ad legē
24 Aquil. Tertio infertur, quòd † alienatio in dam-
num eccleſiæ facta reuocatur, & ei non nocet im-
mo damnum ſi quod euenerit debet adſcribi con
ductori. Doct.com.cap. ad audientiam, de reb.ec-
25 cle.non † alien. Quarto appellans iniuſtè ſi dam-
num rei contingit ſuper qua appellatur damnum
eſt appellantis.cum leg.ſi quis.nume. 1. ff. ſi quis
26 tutor. vel curato. Quinto † cōmunitas tenetur ad
damnum per malefactorem ignoratum. Papienſ.
in forma libelli in actione reali numero quinto in
gloſſ.non adſtringens.idem quando propter com
munem vtilitatem ſenſit. Angel. l.lege.nume.1.ff.
ad leg. Rhod.de iactur. tamen damnum paſſus
pro rata ſuæ partis coutribuere tenetur. Ang.l.ab
omnibus.§.ſi à Titio num. 4. ff. de leg, 1. Bald. in
addit. ad Specu.de cenſib.ver.nota.§.nunc dicen-
da. Nichol.l.amiciſſimis.§. Lucius.ff.de exc.tutor.
Sexto infertur, quod ſi animal ceciderit in ciſter-
nam quam dominus operire tenebatur, redder ip
ſe precium illius, quod autem mortuū eſt ipſius
27 erit.c.2.de iniurijs † & dāno dato, ſimiliter ſi ha-
buerit bouem cornupetam eumque non cuſtodie
rit & bouem occiderit reddet bouem pro boue &
cadauer integrum accipiet.cap. 3. eod.tit. Item ſi
animal damnum dederit in vinea vt depaſcat alie
na pro damno æſtimationem reſtituet.cap.4. eod.
titu. Septimo infertur quod ſi quis aliquis appo-
ſuerit ignem in agro ſuo & damnum dederit in ſe
28 getes vicini ſui,† damnum reſtituet: hoc idem ſi
quis uoluntarie ignem miſerit in domum alterius
incenſa omnia reſtituet & tres annos pęniteat, ita
c.ſi egreſſus & cap.ſeq.eod. tit. ad hæc facit ratio,
quod ſi tua culpa damnum eſt datum, vel iniuria
irrogata, ſed alijs irrogantibus opem forte tuliſti,
aut hæc imperitia tua, ſeu negligentiam euene-
runt iure ſuper his ſatisfacere te oportet, nec
ignorantia te excuſat ſi ſcire debuiſti ex facto tuo
iniuriam veriſimiliter poſſe contingere, vel factu-
ram, quod ſi animalia tua nocuiſſe præponas ni-
hilominus ad ſatisfactionem teneris, niſi ea dan-
do paſſis damnum uelis liberare te ipſum quod
tamen ad liberationem non proficit ſi fera Ani-
malia, uel quæ nocere conſueuerunt fuiſſent & quā
debueras non curaſti diligentiam adhibere ſane
licet, qui occaſionem damni dati damnum dediſſe
uideatur, ſecus eſt tamen in illo dicendum, qui ut
non accideret de contingētibus nihil omiſit. cap.
finali de iniuria & dam. dato. Item licet animal
29 non dicatur peccare loquor † ego de irrationali
iubentur tamen ſacræ legis auctoritate anima-
lia interfici non propter conſcientiam peccati,
ſed quia refuggerunt memoriam facti, unde mu
lier, quæ acceſſerit ad omne pecus & uult aſcen-
di ab eo interficietis mulierem & pecus morte
moriatur. rei enim ſunt cap. mulier. 15. quæſt.
primo. Octauo infertur, quòd periculum & dam
num rei conductæ pertinet ad conductorem,
niſi

30 nisi aliter † conuentum sit vel nisi fuerit notabi-
le damnum adeo, quod remissio mercedis pro
parte facienda esset vt dicam suo loco latius infe
rius pro hoc probat. Corn. consi. 24. numero 3.
volum. 2. Alexan. consi. 107. nume. 18. volumine
3. Bald. consi. 329. nume. 1. volum. 1. nisi datum
fuerit ob inimicitias locatoris. Salic. leg. si merces.
nume. 53. ff. loc. Nono infertur, quod si debitor
31 fuerit in mora damnum † ad eum spectabit. lege
quod re vbi doct. ff. si cert. pet. leg. nemo. §. 1. ff. de
verbo. obligati. Mora enim sua cuilibet est noci-
ua. ca. mora de reg. iur. 6. Angel. l. si insulam. num.
15. ff. de verbo. obligat. Aret. consil. 149. numero
9. vnde interitus rei etiam fortuito casu contin-
gens pertinet ad morosum dicta leg. quod l. si ex
legati. leg. si seruum. ff. de le. 1. secundo morosus
tenetur ad fructus. l. apud. §. fructus. ff. de lega. 1.
l. in fideicommissarijs. ff. ad Trebell. & hæc est dif
ferentia: nam si peto quod meum est veniunt fru-
ctus à die moræ: si peto quod est alienum veniunt
fructus à die litis contestatæ. l. videamus. §. si acti.
ff. de vsur. Tertio nocet mora quantum ad interes
se quod peti potest quod augetur à die moræ in
odium morosi debitoris. leg. ratio. ff. de act. empt.
l. si calendis, de re iudic. Quarto nocet mora quan
tum ad causarum æstimationē, tam ex parte acto
ris quàm ex parte rei. si enim iudex cum causæ co
gnitione statuat tempus actori intra quod exci-
piat, repellitur post illud tempus ei assignatum
quasi lapsus temporis tacitam renūciationem in-
ducat. l. si quis instituatur. §. item. ff. de hæred. inst.
leg. si ea. C. qui accus. non possunt. Din. d. c. mora.
nume. 26. casus igitur, qui sequitur moram moro
sam, non excusat. Bellam. decis. 83. num. 2. de pro-
bat. Quinto ampl. vt debitor morosus teneatur de
casu fortuito propter non solutionem in loco &
tempore factam in terminis. Afflictus decis. 150.
fallit hoc dictum, quando culpa creditoris inter-
uenit, quia mora debitoris cum culpa creditoris
compensatur. Afflictus dicto loco numero 24. &
32 sequenti. Secundo † fallit quando casus præcessis
set culpam, vel moram. Ripa tracta. de priuileg.
contra. tempo. pest. num. 1. Decimo infertur quod
qui latronem insidiatorem occiderit non tenetur
vtiq; si aliter periculum effugere potest, ac nec is
quidem lege Aquilia tenetur, qui casu occidat si
modo culpa eius nulla inueniatur. §. iniuria. inst.
de l. Aquilia, vt si ludendo transeuntem occidit
in loco vbi ludus ab eo exerceri est solitus, vel si
putator ex arbore deiecto ramo seruum suum trā
seuntem occiderit si prope viam publicam aut vi-
cinalem id factum est neque proclamauit, vt ca-
sus euitare posset culpæ reus est, sed si præclama-
uit, nec ille curauit præcauere extra culpam est pu
tator. §. item. instit. eodem tit. l. si putator. ff. ad leg.
Aquil. vnde qui facit currere equos nisi dixerit
guarda guarda tenetur de damno dato, gl. & Bal.
d. l. si putator. Vndecimo infertur quod medicus
33 ob damnum datum propter † imperitiam tene-
tur, vt si male secauit, aut perperam ei medicamē-
tum dederit. §. præterea inst. de lege Aquil. Duode
34 cimo si mulus, † vel equus propter imperitiā vel
imbecillitatem Mulionis, uel equitātus damnum

35 dederit mulio uel † equitans tenetur. §. imperitia
inst. de l. Aquilia. Decimotertio infertur si ex pari
mularum vnam vel ex quadrigis equorū vnum
quis occiderit, vel ex comœdis vnus seruus occi
sus fuerit non solùm occisi fit æstimatio, sed eo
amplius id quoque computatur quantum depre-
tiati sunt qui supersunt. §. illud institutione de le-
ge Aquilia. Decimo quarto infertur quod si ani-
36 mal ferox damnum † dederit in loco vbi detine-
tur qua vulgo iter fit, Dominus condemnabitur
secus si ipsum fugerit à Domino & nocuerit non
poterit ipse dominus conueniri, quia desinit do-
minus esse vbi fera euasit. §. denique insti. de no-
xal. actio. Decimo quinto infertur quod si furio-
37 sus damnum dederit actio † legis Aquiliæ non est
quæ enim in eo culpa est qui suæ mentis non est.
Idem si infans dederit damnum, vel impubes nō
dum doli capax. l. sed etsi. ff. ad l. Aquil. Decimo
38 sexto omnia † commoda, quæ intra annum, quo
quis interfectus est, pretiosiorem seruum face-
rent hæc accidere ad æstimationē eius dicendum
est. l. inde Neratius. §. in summa. ff. ad l. Aquil. De-
cimo septimo qui foueas vrsorum, ceruorumque
39 capiendorum † causa faciunt si in itineribus fece
rint eoque aliquid dederit factum sit deterius l.
Aquilia. obligat duntaxat: si in alijs locis vbi fieri
solent fecerint nihil tenentur quemadmodum si
laqueos eo loci posuisses quos ius ponendi non
haberes & pecus vicini in eos incidisset. l. qui fo-
ueas. & leg. seq. ff. ad l. Aquil. Idem si nauis tua in
pacta in meam scapham damnum mihi dedit si in
potestate nautarum fuerit ne id accideret & culpa
eorum factum sit; lege Aquilia cum nautis agen-
dum erit: secus si id casu contingeret. l. quemad-
modum. §. si nauis. ff. ad l. Aqui. Decimo octauo
40 infertur, quod cum pila † plures luderent, qui-
dam ex his seruulum cum pilam recipere cona-
retur impulit cecidit & crura fregit quærebatur,
an dominus serui, lege Aquilia cum eo cuius im-
pulsu ceciderat agere posset, responsum fuit non
posse cum magis casu quàm culpa videretur fa-
ctum. l. si plagis. §. finali. ff. ad leg. Aquil. Decimo
41 nono infertur, quod † si quis proiecerit lauatu-
ram super pannos tuos debet tibi emendare in
duplum not. lege prima. ff. de his qui deiec. vel ef-
fud. quod si plures diuiso inter se cenaculo habi-
tent in eum solum datur, qui inhabitet eam par-
tem vnde effusum est. l. si verò. ff. eodem. Vigesi-
42 mo infertur cum † quidam in tabernam, equum
duceret, mulam equus Olfecerit mula calcem re-
iecit & crus ducentis fregit consulebatur posset
ne cum domino mulæ agi, quod eam paupe-
riem fecisset. Resp. fuit posse. per leg. fin. ff. si qua-
dra. pauper. fec. dicatur. Vigesimo primo infer-
43 tur, quod si domus ad aliquem certum † vsum
destinetur puta ad magistrum scholæ si cōductor
alteri locauerit ad alterum vsum, vt ei casus con-
tingant periculum ad secundum locatorem spe-
ctabit. Baldus, consilio 441. volumine 1. in termi-
44 nis. Vigesimo secundo † infertur, quod periculū
rei pertinet ad dominum illius regulariter, &
hoc quando res perit tota, vt inferius declarabo.
Cor. consi. 318. num. 1. vol. 4. item datoris pericu-

lum est, non autem acceptatoris. Bertr. consi. 104. nu. 5. vol. 3. Vigesimotertio infertur, quod si res dotata fuerit data æstimata perit periculo mariti si verò nõ fuerit data æstimata perit periculo vxoris. Bald. l. si inter. C. de iure dot. l. æstimata. §. si æstimatis. ff. sol. matr. nam æstimatæ rei, & traditæ facit spectare periculum ad eum cui traditur. Decis. Perus. 10. nu. 2. Bart. l. si §. 1. ff. de æstim. act. l. sicut. certo. §. nunc videndum. ff. comm. l. quæro. ff. locati. Bar. l. cum fundus. ff. eod. & hoc procedit in dubio quo casu si res tradatur æstimata periculum spectat ad accipientem rem cum æstimatio faciat emptionem vt dicam in seq. illatione, si verò tradať æstimata hoc pacto, quòd reddatur æstimatio, & non res periculum spectat ad accipientem. Alioquando tamen res datur æstimata hoc pacto quòd res reddatur, & nõ æstimatio, & tunc periculum non pertinet ad recipientem rem, aliquando traditur res æstimata hoc pacto, quòd ted datur res, vel æstimatio isto casu consideranda est natura contractus Bart. d. §. nunc videndum. col.

47 2. Vigesimoquarto † infertur, quod emptæ rei periculum pertinet ad emptorem post æstimationem factam & perfectam venditionem. Decis. Perus. 60. nu. 6. ante verò venditionem factum periculum est venditoris. Bal. consi. 393. vol. 4. in principio cum l. exceptione. nu. 2. ff. de fideiussor. Anchar. consi. 151. nu. 2. §. cum autem vbi Doct. inst. de empt. & vend. Alex. cons. 107. nu. 4. vol. 3. Ang. l. cum inter. nume. 1. C. de peric. & com. rei vend. Abb. c. 1. de commod. Ale. l. rogasti. nu. 1. ff. si cert. pet. Bald. consi. 214. nu. 1. vol. 1. consi. 393. nu. 1. vol. 4. Salyc. l. quod sæpe. num. 4. ff. de contr. empt. l. necessariæ. nume. 1. ff. de peric. & com. rei vend. Lambert. tract. de iure patr. lib. 4. Aret. 14. q. 3. num. 4. Rol. consi. 35. num. 3. volum. 2. l. cum speciem. C. de peric. & com. rei vend. Vigesimoquinto infertur, quòd damnum particulare rei emphyteoticæ pertinet ad emphyteotam totale autem pertinet ad dominum. Ang. l. ius nu. 4. C. de iure emphyteot. vbi Fulgo. nu. 13. Clar. §. emphyteosis. q. 8. versic. quæro etiam: vnde si res perit tota liberatur emphyteota, si perit pro parte nulla iuuatur arte. Faber. §. adeo. nu. 5. inst. locati. Port. consi. 143. & consi. seq. in termin. Vigesimosexto infertur, quod periculum à fortuito casu prouenientes

48 niens † ad fideiussorem non pertinet. Doct. com. l. exceptione. §. si culpa tua. ff. de fideiuss. Bald. l. si propterea. C. mand. l. si quis prohibuir. ff. de publ. Ioan. And. c. damnum de re. iur. 6. not. l. si procuratorem. §. in ignorantes. ff. mand. Alex. consi. 365. volum. 1. fallit hoc nisi culpabilis esset. Alexan. consil. 57. vol. 1. Bald. consi. 119. nu. 9. vol. 1. Dec. consil. 7. numer. 2. Imola. l. amissio. num. 2. ff. de fideiussor. Vigesimoseptimo infertur, quod periculum, & damnum casus fortuiti † pertinet ad

49 dominum: Ang. l. licet nu. 2. C. de locat. & cond. l. exceptio. nu. 2. C. eod. Ber. consi. 143. numer. 4. volum. 3. & fit remissio pensionis pro rata damni passi Boss. de remiss. merced. nume. 87. Vigesimooctauo infertur, quòd hæreditariæ rei periculum

50 non spectat ad bonæ fidei † possessorem licet culpa casum præcessisset. Angel. l. item num. 1. ff. de pet. hæred. Item hæreditatem adire non compellunt nisi hæredi seruatur, vel à prætore remittatur damnum, vel lucrum. l. apud. ff. ad Trebell.

51 Vigesimonono † infertur, quod periculũ & damnum rei eiectæ pertinet, ad eum qui eam assecurauit ita Pet. Santerna de sponsion mercat. 4. p. nu. 42. & seq. not. l. cum depressa. ff. ad l. Rhod. de iactu. Trigesimo infertur, quod pignoris damnum pertinet ad creditorem. l. quæ fortuitus. C. de pignor. act. glo. & Batt. & com. Doct. l. periculum. ff. de pignor. Negusant. tract. de pigno. 1. membr. 6.

52 partis. num. 38. Trigesimoprimo † infertur, quod periculum & damnum societatis pertinet in communi ad ipsos socios not. l. cum duobus. §. damna. ff. pro socio. decis. 10. nu. 3. nisi aliquis ex illis fuerit in culpa nam pertinebit ad culposum. Saly. l. socium. nu. 1. C. pro socio. l. cum duobus. num. 3. C. eodem. Fulg. l. societatem. num. 5. C. pro socio. Rom. consi. 421. nu. 7. Corneus. consi. 157. nu. 1. volum. 2. Bartol. l. si merces. §. culpæ. ff. locati. Alex. consi. 131. num. 5. vol. 5. Bald. consi. 493. volu. 4. nu. 5. Decius. consi. 697. nu. 19. Salyc. l. cum duo-

53 bus. nume. 3. ff. pro socio. Trigesimosecundo † infertur, quòd quemadmodum post perfectam venditionem periculum spectat ad emptorem, ita periculum rei venditæ, quæ consistit in mensura sub conditione, quod mensuretur, spectat ad vendentem ante mensuram post verò ad emptorem ita de communi attestatur. Curt. Iun. consil. 74. nu. 27. Afflictus decis. 399. Bald. leg. 2. C. de peric. & com. rei vend. Trigesimotertio infertur.

54 quod stuprator virginis † tenetur ad duo primò aut virginem accipere in vxorem, aut ad interesse & damnum pro dote quia virginitas est secunda dos not. c. 1. de adulter. Cassan. consi 4. in termin. quibus ita illatis, declaratur. Primo, vt iu-

55 stans † periculum demonstretur, exemplum in donatione causa mortis, quæ dicitur facta instante periculo mortis, vel ab hoste, vel à prædonibus vel ab hominis potẽtis crudelitate, aut odio, aut nauigationis ineundæ, aut per insidiosa loca iturus, aut ætate confectus, ita not. l. mortis causa. & l. sequen. ff. de don. causa mortis. Secundo decla-

56 ratur, vt damnum datum † ab hostibus, & ab incerta persona emendatur à commune. Bartol. leg. de vsu. ff. de var. & extr. cogn. Ferrett. tracta. qualiter loca obsessa haberi possint sine pugna, idem tracta. de bello iusto & iniusto. numer. 122. Ter-

57 tio liquidari prius † damna debent, & interesse quàm exeqni Boet. decis. 52. numer. Octauo. Bal.

58 consil. 393. volu. 2. Quarto † declaratur, vt obuiandum sit potius periculis, quàm post illatum vulnus remedium quærere. Anch. consil. 277. nume. 52. Quinto declaratur, vt pax dicatur rupta per damnum datum in bonis. Ferret. de fer. milit. numer. 86. Bald. & Aluar. §. si quisquam, de pace tenenda: nisi damnum datum fuerit noua discordia, ideo damnum non videtur remissum per remissionem iniuriarum. Bald. & Alexandr. leg. si tibi. §. quædam. ff. de pact. Ampl. etiam si pax

59 pretio fuerit facta. Sexto declaratur, † quod damnum debet restitui in casu quo ipsa culpa præcessit secus, vbi casualiter contingit. Bettrand. consi.

consi.5.3.num.1.uol.4. Ber.c.dilecti, nume.77.de arbitr. Clarus in praxi crim.q.62.num.5. com. di
60 cit. Septimo † declaratur, vt solita damna pertineant ad colonum insolita verò pertinent ad Dominum. l. ex conducto. §. sed & credo. ff. locati.
61 Octauo declaratur, vt ex † damno dato oriatur actio legis Aquiliæ, quæ habet locũ, quando damnum datũ est culpa alicuius, aliter enim quis non tenetur, vel de damno dato.c. fi. de iniur. & damno dato. l. sed etsi. §. iniuriam. ff. ad l. Aquil. ergo duo requiruntur, & quod damnum datum sit, & quod culpa dantis datum sit. Hostien. in summ. de damno dato. num. 3. & datur duplex directa, & vtilis: directa datur domino rei, cui damnum datum est, & eius successori vniuersali. l. item mela. §. legis. ff. ad l. Aquil. vtilis verò datur his, qui verè non sunt domini, puta vsufructuarijs bonæ fidei possessoribus titulum habentibus, Hosti. d. lo-
62 co, nume. 5. Nono declaratur. quod † detur actio contra eum, qui damnum dedit, & contra illum qui auxilium tulit. c. fi. de iniur. & damno dato, & datur in simplum. si reus fatetur damnum dedisse. Host. d. loco, num. 6. & 8.

SVMMARIVM.

1 *Casus fortuitus quid sit.*
2 *Casus fortuiti qui sint.*
3 *Casus fortuiti imputari non debent quomodo intelligatur.*
4 *Casui fortuito prouideri non potest.*
5 *Casui fortuito, quando prouideri potest non dicitur fortuitus.*
6 *Casu fortuito quando obligetur.*
7 *Difinitio secunda fortuiti casus.*
8 *Definitio casus fortuiti. Baldi.*
9 *Casus vnde dicatur.*
10 *Differentia casus fortuiti, & improuisi, quæ sit.*
11 *Casus fortuitus non punitur, sed bene casus improuisus.*
12 *Casus fortuiti, & fortunæ differentia.*
13 *Fortunam esse error gentilium est.*

Quæst. XII. Primæ partis.

1 SVpposiris, quæ † secundum intentionem, & præter illam contingunt, quæro modo, vt propius ad materiam huius tractatus accedam quid sit casus fortuitus. Respon. secun-
2 dũ leges † quod casus fortuitus est, cui nullo hominum consilio prouideri potest. l. 2. ff. de admi. rerum ad ciuit. pertinẽt. l. quæ fortuitis. C. de pign. act. glo. 2. c. sæpe. 50. dist glo. c. ad aures, de ætat. & qual. l. illicitas. §. 1. de officio præsid. c. vnico commod. l. in rebus. ff. eod. ibi in rebus commodatis talis diligentia præstanda est, qualem quisq; diligentissimus paterfamilias suis rebus adhibet, ita vt tamen eos casus non præstet, quibus resisti nõ possit veluti mortes seruorum, quæ sine dolo & culpa eius accidunt, latronum hostiumve incursus, piratarum insidias naufragium, incendium fugas seruorum, qui custodiri non solent. commune gl. l. diuortio. §. sed etsi. ff. de neg. gest. Abb. d. c. 1. nu.
3 13. commod. † ideo non imputantur, nisi danti operam rei Illicitæ. Abb. c. cum Ioann. nu. 2. de fide instru. Bossius tract. de remiss. merc. nume. 67. Abb. c. quia num. 13. de concess. præb. Anto. d. c. 1. nu. 8. commod. c. Ioannes, num. 7. de homicid. & c. continebatur. num. 3. eo. tit. Bart. l. fluminum. §. hæc stipulatio. num. 1. ff. de damno infect. Paulus. l. si vt certo. §. nunc videndum. num. 8. ff. commod. Socin. Sen. c. si quis domum, num. 10. de iniur. & damno dato, & dicitur fortuitus, quia præ-
4 uideri non potest. Soc. Sen. † c. peruenit. nu. 202. de sent. excom. c. fi. de homicid. vnde vbi diligentissimus præcauisset, & præuidisset, non dicitur proprie casus fortuitus. l. 2. §. eo tempore. de admi. rerum ad ciu. pert. Ale. l. si quis. §. quæsitum. ff.
5 si quis † caut. Petrus Santerna. tractat. de spon. merc. par. 3. num. 65. Cagnol. l. contractus, nume. 86. ff. de reg. iur. Ale. l. quod nerua. ff. depositi. nor. c. Ioannes, de homicidio, ex qua definitione infertur, quòd cum humano consilio casus præuideri
6 non possit, nullus ex eo † obligatur, neque tenetur de damno, nisi in tribus casibus. Primo, quando culpa præcedit, vt qui equum sibi vsque Bononiam commodatum, duxit ad Mediolanum, & post Bononiæ transitum incidit in latrones, qui ei rapiunt illum: secundus cum mora præcedit & fit deterior, aut perijt aliter quàm perijsset apud commodatẽm. Tertius cum sit pactum quo quis de fortuito casu teneatur. Doct. com. c. 1. de commo. l. in rebus. ff. eod. l. 1. C. eod. l. 1. §. is, ff. de act. & oblig. Nauarr. in suo manuale confess. c. 17. nu. 179. summ. Armill. versi. casus. nu. 1. Tabiena. in p. 1. versic. casus. numer. 4. Sylu. ver. casus, fortuitus. num. 1. Ang. versic. casus, num. 2. seu dicas ex
7 mente. Doct. † Dictis in locis. casus fortuitus est inopinatæ rei euentus cui præuideri non potest. Armill. d. loco nu. 7. Bellam. c. quamquam. nu. 4. distinct. 23. Gozad. consi. 62. nu. 11. Rip. de priui leg. cont. tempore. pest. nu. 68. vt incendium, Ruina, naufragium, Bellum, pestis famis, & similia. Abb. c. vnico. num. 3. nu. 15. de commod. Alex. l. sed & si §. quæsitum. ff. si quis caution. nu. 19. quibus quidem infirmitas humana resistere non potest. Ang. l. obligationes. §. quoque. ff. de action. & obliga. Ant. de Butrid. c. 1. nu. 6. Bald. l. quæ fortuitis. num. 4. C. de pign. act. nu. 2. vbi dicit casus fortuitus est accidens quod per custodiam curam
8 vel diligentiam mentis humanæ non potest † eui tari ab eo qui patitur. l. si ea. ff. de action. empr. vbi custodia aduersum vim parum proficit. leg. ad eos. ff. commod. Iaso. l. à Diuo Pio. §. si post. nu. 7. ff. de re iud. §. sed istæ numer. 49. inst. de acti. Paul. l. interdum, num. 7. ff. de iud. Paul. l. sed & si. §. tor. nu. 2. C. de pign. actione. Rubeus. l. sed & si. §. quæsitum. nu. 1. ff. si quis caution. Rebuffus. l. vni-
9 ca. nu. 371. C. de sent. quæ † pro eo. ibi casus dicitur euentus inopinatus ex confluentibus causis, & dicitur quasi cadens allegat. Alber. versi. casus. not. l. quod in eum. ff. ad l. Aquiliã. Lucas de Pẽna. l. vna. C. de Annon. & Trib. libr. decimo Salyc. d. lege,

lege, quæ fortuitis. num. 5. l. fistulas, num. 3. ff. de contr. emptio. Corn. consil. 28. nume. 1. volumine 3. Menoch. de recuper. poss. Remed. 12. numero 22. stante definitione superius tradita, quęro secūdo quid differat casus fortuitus ab improuiso. Respond. quod casus fortuitus caret culpa improuisus verò est quando interuenit culpa aliqua quæ dedit occasionem casui, qui præter opinionem euenit. Bartol. l. quod netua. quæst. prima, ff. depositi. not. capit. Ioannes. de homicid. gloss. l. prima, C. ad l. Corn. de siccar. improuisus enim dicitur casus qui solet imprudentibus contingere seu euenire. Bald. l. fi. C. de tempori. app. consi. 170. volum. quinto, l. si ea. ff. de actio. empt. l. ad eos. ff. commod. Petrus santerna de sponsion. mercat. parte tertia. nu. 66. ex quo sequitur quod
11 casus † fortuitus non punitur, licet casus improuisus puniatur per modum culpæ. Ioannes Annibal. l. post contractum. num. 182. ff. de donat. Iaso. l. sed etsi. §. quæsitum. num. trigesimoprimo. ff. si quis caut. §. sed istæ. num. 50. instit. de actio. glo. l. prima. §. finali. ff. de ad leg. Cornel. de Sicar. Saly. l. 1. num. 2. C. de Sicar. Alex. l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœn. Tertio quæro † quid differat casus à fortuna. Resp. quod fortuna
12 consistit ex intentione, vt quando quis aliquid inuenit subito quod quæsiuit casus autem ab euentu absque intentione. Iason. §. sed istæ. nu. 53. Inst. de actio. promiscue tamen in iute vnum pro alio positum inuenies, & de nostra vera fide catholica credendum est fortunam non esse, & per consequens non gubernare hominum actus. error
13 enim Gētilium † erat. Catholici verò omnia tribuunt prouidentiæ diuinæ saltem generaliter. Arnald. de agnosc. assert. hæret. q. 10. nu. 14.

SVMMARIVM.

1 *Casus fortuitus quotuplex sit.*
2 *Casus fortuitus est duplex.*
3 *Nix immoderata est fortuitus casus.*
4 *Incendium ruina, & naufragium est fortuitus casus.*
5 *Partialitas terrarum, & obsessio dicitur fortuitus casus.*
6 *Principis factum dicitur fortuitus casus.*
7 *Vis maior est fortuitus casus.*
8 *Damnum datum à potentiori, dicitur fortuitus casus.*
9 *Soliti casus qui dicantur.*
10 *Insoliti casus qualiter dicantur.*
11 *Casus fortuiti sunt innumerabiles.*
12 *Exempla declarant regulam.*
13 *Arborem incidens in loco non consueto per transitum non tenetur si damnum dederit, quia casus fortuitus est.*
14 *Animal, si damnum dederit ad quem pertineat casus.*
15 *Amissio instrumenti est fortuitus casus.*
16 *Bellum dicitur casus fortuitus.*
17 *Infirmitas est fortuitus casus.*
18 *Furtum dicitur fortuitus casus.*
19 *Locustarum damnum est casu datum.*
20 *Damnum datum à prædone dicitur casu commissum.*
21 *Paupertas dicitur fortuitus casus.*
22 *Sterilitas fortuitus casus est.*
23 *Terremotus est fortuitus casus.*

Quæst. XIII. Primæ partis.

1 Væro decimotertio † quotuplex sit fortuitus casus. Respond. duplicem esse Primo casu ab ipso facto naturæ cō tingit, vt vis fluminum terræmotus, & alij similes, not. l. ex conducto. §. vis tempestatis. ff. locati. Secundo edax locustarum pernicies. l. excepto. C. locati. Tertio
2 tempestas terrena, & maritima, † not. l. 2. §. quod diximus. ff. si quis caut. Quarto nix immoderata.
3 l. fistulas. §. si frumenta. ff. de act. empt. † Quinto senectus. l. si vt certo. §. videndum. ff. commod. Sexto mors dicitur casus fortuitus. Bal. l. quæ fortuitis. num. secundo. C. de pign. act. Bal. l. prima. C. de his qui ad libert. peruen. non poss. numer. 7. not. l. contractus ff. de reg. iur. glo. & Doct. l. interdum. ff. de iud. gl. inst. de capit. dimin. in principio. Paul. consi. 136. volum. 1. consi. 398. nume. 3.
4 vol. 2. Septimo † incendium. Ruina. naufragium toto tit. de incend. ruin. & naufr. similiter infirmitas & sterilitas feruor solis non consuetus inundatio aquarum. Bal. d. lege quæ fortuitis. Menoc. tract. de recuper. poss. remed. 12. num. 22. Secundo modo dicitur fortuitus casus cō ingens facto hominis, vt piratarum host um & prædonum incursus. l. contractus. ff. de regul. iur. l. in rebus. ff.
5 cōmodat. Item † partialitas terrarum ipsarum captura & obsessio, Bar. l. sed si. ff. sol. matr. Item furtum seu deprædatio facta in itinere, in quo solet commeari. Bal. l. 1. C. deposit. Item sententia iniusta. cat si clerici, de iud. l. si per imprudentiam. ff. de euict. falsum testimonium incendium ab altero immissum furtum factum ab eo de quo non erat suspicio. l. item. §. exercitu. ff. locati. l. in ratione. ff. loc. l. si merces §. vis maior. l. ex conducto. §. idemque. l. si fund. l. dominium. l. pen. §. nauem. ff. mand. l. 2. §. solet. ff. pro socio. Bald. l. quæ fortuitis. numer. 2. C. de pign. act. Rub. l. sed & si. §. quæsitum. nu. 3. ff. si quis caution. Conc. Rim. consi. 5. nu. 128. Soci. consi. 13. vol. 4. Alba. consi. 1. in termin. similiter & casus insolitus dicitur fortuitus. Iason. leg. sed & si. §. quæsitum. num. 38. ff. si quis caut. not. l. 1. C. depositi. Alciat. consi. 156. num. 3. Item factum principis fortuitus casus dicitur.
6 Ber. consi. 143. numer. 6. volum. 1. † Socin. l. quidam. numer. 3. ff. de reb. dubijs. Crau. consi. 95. nu. 1. Item vulnera seruorum enumerantur, inter fortuitos casus. l. cum duob. §. quidam. ff. pro
7 socio. Item vis maior, & horreorum † tractura. l. 1. & l. 4. C. locati. Item tempestas. l. fistulas. §. fin. ff. de contr. empt. Item lapsus facultatum. l. 2. §. si eo. ff. de adm. rerum ad ciuit. pert. Item furor. l. 2. §. si non. ff. si quis caut. fulgur. & omne damnum
8 à cælo. Item omne damnum datum † à potentiori. l.

ri. l. si fundus. ff. locati. Alber. d. l. quæ fortuitis,
num. 2. C. de pignor. actione vbi dicitur aliàs esse
casus fortuitos, qui nec dici, nec enumerari pos-
sunt. l. fin. §. 1. C. de tempor. appellat. rursus aliter
9 distinguendo dicas, † quod aliqui casus sunt soli-
ti, aliqui insoliti, soliti alij præuideri possunt, alij
non, qui præuideri possunt sunt culpabiles, secus
autem qui præuideri nõ possunt: soliti casus, qui
contingunt absque culpa, vt mors naturalis, quæ
naturaliter contingit. l. contractus, versi. mortes.
ff. de regu. iur. l. in reb. ff. commo, secus autem vbi
est data occasio, quia tunc non excusatur mors. l.
qui insulam. §. qui mulas. ff. loc. & cond. exempl.
ponit Igneus. l. contractus, nume. 78. ff. de reg. iur.
10 Insoliti † sunt casus qui rarissime contingunt, vt
fuit inundatio fluminis Arni in hac ciuitate Flo-
rentina de Anno. 1557. qua nec maior neque ter-
ribilior fuit habita in illa. & licet fortuiti casus nu
merari non possint, vt not. Bald. l. cum anteriori-
11 bus nu. 6. C. de temp. appell. † quia vt inquit ca-
sus est euentus sine intentione idem dicit. Salyc.
l. sæpe. nu. 1. C. de præsc. 30. Annorum; nihilomi-
nus ponam sigillatim hic nonnullos exempli cau
sa vt magis declaretur materia ista ad not. quæ di
xi in tract. de leg. & stat. p. 2. q. 13. numer, 6. Dico
12 igitur. Primo † facta generali distinctione, quòd
incidens arborem si percusserit aliquem & sit in
loco vbi non est transitus personarum non tene-
13 tur, † quia talis casus fortuitus est not. Doct. com.
l. si putator. ff. ad l. Aquil. c. hi qui &c. seq. 50. dist.
Secundo Alluuio dicitur fortuitus casus. not. l. 2.
14 C. de alluuio. l. 2. C. de † præd. nauic. Brun. tractat.
de interitu & perempt. concl. 12. Tertio si animal
damnum dederit. not. l. 1. & seq. ff. si quadr. pau-
per. fec. dicatur quarto amissio instrumentorum,
15 vel scripturarum, vel alterius † rei inter fortuitos
casus computatur. Anch. consi. 316. nu. 4. Fulgos.
l. si quis. §. prætor. nu. 5. ff. de edendo. Quinto bel-
16 lum dicitur fortuitus casus. Soci. † consi. 122. vol.
4. Alba. consi. 1. in termin. Port. consi. 143. Rim.
consi. 53. nume. 128. Boss. tractat. de remiss. merc.
numer. 95. Sexto infirmitas dicitur fortuitus ca-
17 sus. l. si quis in grau. ff. ad Syllan. † Ripa in tract.
de peste. col. 2. & seq. & hoc siue sit infirmitas ani-
mi siue corporis vt furor. l. si cum dotem. §. quid
enim. ff. sol. mat. Septimo furtum dicitur fortui-
18 tus casus † maxime quando factum fuit, à perso-
na cui confidendum erat vt à conuictore & famu
lo not. Doct. c. 1. de commod. l. Imperator. ff. loc.
Angel. l. item. nu. 7. ff. de constit. pec. Octauo flu-
minis impetus casus fortuitus est. l. ex conducto.
§. 1. ff. loc. Nono fuga seruorũ casus fortuitus est.
l. in rebus. ff. commod. Decimo factum serui casus
fortuitus est. Ben. consi. 139. vol. 1. sicuti Principis
factum est etiam fortuitus casus idem consi. 143.
nu. 6. vol. 1. Socin. l. quidam nu. 3. ff. de reb. dub.
Crau. consi. 95. nu. 1. Vndecimo grando nix & gla
cies immoderata casus est fortuitus; Angel. l. licet
nu. 2. ff. loc. l. fistulas. in fi. ar. ff. de in diem adiect.
Duodecimo incendium connumeratur, inter for-
tuitos casus not. l. si quis fundum. ff. loc. l. incen-
dium. C. si cer. pet. l. si vendita. ff. de peric. & com.
re vend. Bald. cons. 137. nu. 2. vol. 4. l. capitalium,
§. incendiarij, ff. de pœnis. l. in rebus. ff. commod.
19 Decimotertio † locustarum damnum dicitur fa-
ctum fortuito casu. Ange. l. excepto. nu. 1. C. locat.
Cassan. consi. 1. Decimoquarto mors numeratur
inter fortuitos casus. not. l. in rebus. ff. com. Ang.
l. interdum. nu. 3. ff. de iud. vbi etiam Paul. num. 6.
Decimoquinto naufragium inter fortuitos casus
collocatur. d. l. in rebus. ff. commod. Decimosexto
20 † obsessio ciuitatis inter fortuitos ponitur casus.
Doct. c. de his. 50. dist. Decimoseptimo damnum
à prædone. Bald. l. creditor. ff. de solut. Alex. l. si ve
rò. §. in his. ff. sol. mat. idem est in Piratarum insi-
dijs text. est cum Doct. l. in rebus. ff. commod. De-
cimooctauo paupertas dicitur fortuitus casus. l.
secunda. §. si verò. ff. de admin. rerum ad ciui. pert.
21 Decimonono † Ruina casus fortuitus nuncupa-
tur. Ang. l. si finita. §. si quis num. 1. ff. de damno
22 infecto. Vigesimo † sterilitas connumeratur inter
fortuitos casus. c. quæ propter locati. Boss. tract. de
remiss. merc. nu. 3. & seq. Vigesimoprimo terremo
tus est fortuitus casus. l. fluminum. §. & Labeo. ff.
23 de damno infecto. Vigesimosecundo † & vltimo
omnes insoliti casus fortuiti dicuntur. Alex. cons.
157. num. 3. Socin. consi. 123. nu. 12. vol. 4.

SVMMARIVM.

1 *Allegans fortuitum casum illum probare debet.*
2 *Conducens molendinum quando ei fiat remissio pensionis.*
3 *Amissam pecuniam allegans tenetur probare.*
4 *Inuentarium allegans esse amissum probare tenetur.*
5 *Conductor peculum si allegat sibi furatas esse debet illud probare.*
6 *Facta non præsumuntur nisi probentur.*
7 *Probatur fortuitus casus iuramento.*
8 *Notarius allegans amisisse prothocollum illud probare debet.*
9 *Casus fortuitus probatur coniecturis.*
10 *Periuro non creditur.*
11 *Testibus probari potest fortuitus casus.*
12 *Casus qui sine culpa esse dicantur.*
13 *Lex loquens de fortuito casu debet intelligi de eo cui non potest resisti.*
14 *Legitimis probationibus fortuitus casus debet probari.*
15 *Arbitrio iudicis probatur fortuitus casus.*
16 *Fama sola quandoque probatur fortuitus casus.*
17 *Arbitrio iudicis iudicatur fortuitus casus.*
18 *Iudicis arbitrio dicitur insolitus casus vel solitus.*

Quæst. XIIII. Primæ partis.

1 VÆro Decimoquarto † quis teneatur probare fortuitum casum item & qualiter ipse probetur. Ad primum respon. quòd allegans fortuitum casum illum tenetur probare not. §. creditor. institu. quibus modis re contr. obliga. Bald. l. si quis nume. 5. ff. de edendo. Dec. consi. 955. nu. 7. Socin. consi. 24. nu. 40. vol. primo.

Anch.

Anch.consi.316.nu.4.Gozad.cons.63.nu.2.Ful-
gos.l.si quis. §.prætor. nu.6.ff. de edendo. Socin.
consi.24.nu.4.vol.2. Bald.consi.476.nu.2.vol.1.
Ber.consi.98.nu.4.vol.3.Alber.l.si creditor,nu.2.
C. de pact. Exemplum in eo qui duxit molendi-
2 num pro certa annua † pensione voluitque.l.fieri
remissionem pensionis ex eo, quia allegat se fuisse
impeditum propter bellum seu vi fluminis certe
ad ipsum allegantē spectabat probatio casus.Dec.
consi.252. nu.7. Secundo infertur, quod si quis
3 diceret se amisisse pecuniam, † nec potuisse exige
re à creditoribus non excusatur quo minus tenea
tur contribuere socijs, nisi probasset fortuitum
casum.Socin.consi.24.nu.40.vol.1.no.l.si quis ex
argentarijs.§.fin.ff.eod.Bald. leg. si creditor.C.de
4 pign.act. Tertio † infertur, quod mulier, quæ te-
netur conficere inuentarium, si ipsa dicat, se illud
confecisse, sed amisisse non creditur ei, nisi amis-
sionem probet,not.l.cum ita.§.species.ff.de leg.3.
5 Anch.cōsi.316.nu.4. Quarto † infertur, quod con
ductor pecudum si dixerit eas sibi furatas esse non
creditur ei, nisi casum probauerit. Ber. consi.98.
num. 4. vol.3.Alex. consi. 118. vol.1.dummodo
deponant de identitate pecudum. Bart. l. senatus.
ff. de accusat. Ratio huius dicti generalis est quia
casus est quid facti facta autem non præsumun-
tur, nisi probentur. l. in bello. §. facta de capt. &
6 postl. reuers. † ad secundum quæsitum Respon.
casum fortuitum probari pluribus modis. Primo
7 modo probatur per iuramentum † cum aliqua ta
men causæ cognitione. Inno.c.cum olim.de priui
leg.Specul.tit. de pignor.in princ.versi.sed quali-
ter.Bart.l.scire.§.sufficit.ff.de exc.tutor.Alexand.
l. secunda. §. quod diximus. ff.si quis caut.consi.
55.vol.2.Bart.l.si quis ex argentarijs.§.an vero.ff.
de edendo.gl.l.publicati.C.de testibus.gl.& Doct.
l.si quis fundum. §. imperator. ff.loca. not.l.sicut
vim. C.de pigno.§.fi. vbi gl. & Doct. inst. quibus
mod. re contr. obligat. Bald.l. testium.C.de testi-
bus. l.sicut. C.de fide instr. Abb. c.1.de deposito.
mihi tamen placet distin.posita. per Bar.l.scire.§.
sufficit. ff. de excus. tutor. videlicet aut quis vult
se propter casum fortuitum excusare ab eo quod
tenebatur ex contractu & non potest gl. l. finali.
C. de fide instr. si verò non tenebatur ex contra-
ctu sufficit sacramentum. Bart. l. fin. C. de nauic.
lib.11.Menoc. c.cupientes.de elect.6.c.proposui-
sti.82.dist.ca.placuit.18.dist.& hoc fallit, quando
aliquid perijt circa quod diligentiam adhibere
8 debuit vnde notatur † allegans amisisse protho-
collum non probat amissionem hanc solo iura-
mento.Bald.l.fin. C. de edendo. Alex.l.prætor. §.
pen.nu.13. ff. de edendo. Secundo modo proba-
tur ex coniecturis, & præsumptionibus præser-
tim, quando sunt de re quæ est difficilis probatio
nis, vnde si quis dixerit sibi fuisse rem furatam sa
9 tis erit dicere, quod hostium ei fractum † fuerit à
latronibus. Alexan.consi.53.nu.3.vol.2.consi.24.
nu. 5. eod. vol. & isto etiam casu iuramento pro-
batur sicuti si persona iurantis sit talis auctorita-
tis cui credendum sit cum iuramento. Aretinus.
Ang. l.non exigimus. §. quod diximus.nu.3. ff. si
quis caution, Fallit hoc quando quis casum iura-
mento semel probauit. Nam si iterum allegat ali-
quid casu contigisse non auditur iurando sed alia
10 probatione opus † est. l. si secundum. ff. de bon.
auth. iud. possid.Ang.d.§.quod diximus.num.4.
idem, l.eum qui. §. si rem.ff.commod.Bald.consi.
476.vol.1.nu.2.Secundo fallit, quando per testes
ipsum casum verisimiliter probari posset. Doct.
com.l.si quis ex argentarijs.§.antepen.ff.de eden-
11 do. Tertio declaratur, † vt intelligitur quantum
ad consequendam exceptionem, tunc enim suffi-
cit probari casus per iuramentum, secus quoad
consequendam actionem. l. pœnas.§. docere.ff.ne
quis eum qui. Quarto limitatur, quando quis se-
mel fuisset periurus, quia tunc amittit omnem fa-
cultatem probandi per iuramentum. c. paruuli.
22.q.3.Roma. l.admonendi.nu 28.ff.de iure iur.
Bald. auth.qui iurat.C.de bon.auth.iud.poss.Ias.
l. non exigimus.§.quod diximus. num.4.ff.si quis
caution. Tertio modo probatur hoc pacto quo-
niam aliqui sunt casus, qui sine culpa regulariter
non contingunt, qualis est incendium & furtum.
12 l.si vendita.ff.de peric.& † commo.rei vend.l.cum
duob.§. damna. ff. pro socio, & probatio illo casu
nō dicitur purgata culpa, & tunc ipse tenetur pro-
bare culpam in eo cessare cum præsumptio sit con
tra ipsum. l.fin. ff.quod met.causa.l.1.§.si quis.ff.
ad Syll. si verò sit casus qui sine culpa contingit,
vt incursus hostium vis latronum, & similes. l. in
rebus. ff.com. qui cauari non possunt. l.quæ for-
tuitis. C. de pign. actio. tunc probata amissione,
vel interitu rei dicitur probatus casus.l. si merces.
§.culpæ. ff. loca. & cond. Paul.l.si creditor.num.7.
13 C.de pign.act. Quarto † dicas, quòd leges loquen
tes de fortuito casu qui excusant habentem custo
diam debet intelligi, quòd sit talis qui præuide-
ri, nec resisti potuit, tunc eo probato sequitur ex-
cusatio. l.in iudicio. C.loc. & cond. si verò ei resi-
sti non potuit, tunc eo probato debet probari dili
gentia aliàs nō excusat.l.1.§.fin.ff.ad Syll. Igneus.
l. contractus.num.35.ff.de reg.iur. Quinto modo
14 probatur † per testes vel alijs legitimis modis. l.
ne quid. ff. de incend. ruina & naufrag. Alber.leg.
qui commeatus. ff.de re militari.l.si quis ex argen
tarijs.§.prohibet.nu.5. ff. de edendo.l.si creditor.
nu.2. C. de pig.act.Bc ff.n t. de remiss.merced.nu.
73. Sexto, & vltimo dicas quod si debet probari
casus fortuitus debet esse arbitrarium inspecta fa
cilitate probationis, vel difficultate, inspecta qua-
litate personæ & secundum prædicta aliquando
exiget plenam probationem aliquando non Ioan.
Andr.cap.primo, de dolo & contum. Sexto, idem
in addit.ad Specul.tit.de appella.§.nunc breuiter.
versic.quid ergo.Doct.l.secunda.§.adijcimus.ff.si
quis caut. Ant.cap.ex ratione de appell. Ang.l.fin.
ff.de fer. Bal.& Salyc.l. prima. C.de dilat.l.quæsi-
tum.ff.de re iud.Alexand.consi.53. vol.2.num.3.
vnde in his in quibus probatio difficilis est suffi-
cit probatio per coniecturas aliàs non faceret fi-
dem. Fed. consil.119.not.c.Michael.de fil.presb.
l.si vicinus.C.de nuptijs cap. veniens de testibus.
Host. c. fin. quod met. causa. l. quicunque. C. de
seru. fug. & sic in his sufficit probare per famam
cum aliquibus adminiculis. not.c.præterea de te-
stibus,

ctibus, ita in terminis. Ale. consi. 53. in fine, vol. 2.
Conc. Lap. alleg. 94. Ale. consi. 24. num. 6. vol. 2.
concluditur, ergo arbitrio iudicis probari fortui-
tum casum, sicuti etiam in arbitrio iudicis est iu-
17 dicare, qualis † dicatur fortuitus casus qui excu-
set, & inducat remissionem mercedis. Boss. tracta.
de remiss. merced. nu. 12. Rim. consi. 40. num. 26.
Rip. tract. de peste. par. 2. num. 101. Menoch. tra-
cta. de recuper. poss. remed. 12. num. 37. similiter
quis dicatur casus fortuitus insolitus arbitrio iu-
18 dicis relinquitur. † idem Menoch. tracta. de arb.
iud. lib. 2. cent. 1. consi. 80. nume. 8. Tiraq. l. si vn-
quam, vers. omnia. nu. 31. C. de reu. don.

SVMMARIVM.

1 *Periculum rei suscipiens, an teneatur de fort. casu.*
2 *Solitum casum intelligitur suscipere ille, qui susci-*
pit in se fortuitum casum.
3 *Emens gabellam carnium fit ei remissio mercedis,*
si pestis contingat eo tempore.
4 *Aestimationem promittẽs intelligi debet de solita.*
5 *Molendini expensas si quis reficere tenebitur, non*
obligatur ad damnum datum ex insolita inunda-
tione.
6 *Immunitas concessa non soluendi onera non de-*
bet intelligi de oneribus, quæ imponuntur ratio-
ne belli.
7 *Emphyteuta suscipiens in se fortuitum casum non*
intelligitur de insolito.
8 *Conducens gabellam nõ tenetur ad insolitos casus.*
9 *Prata conducens cum certa pensione si occupen-*
tur ex incursu hostiũ non tenebitur ad pensionem.
10 *Renunciatio casuum fortuitorum generalis non va*
let, specialis tenet. & nu. 11.
12 *Obligatio ad aliquot casus in specie cum clausula*
generali, & ad omnes alios deberet intelligi de
similibus.
13 *Stipulatio conuentionalis non requirit expressam*
mentionem casus.
14 *Obligatus ad casum ante contractum suscipiendo*
in se periculum de casu etiam tenebitur.
15 *Possessio vbi non est ibi culpa esse non potest.*
16 *Periculum suscipiens in casu, vbi venit dolus lata*
culpa, & leuis tenetur etiam ad casum.
17 *Vbi quis tenetur de fortuito casu quando suscipiens*
in se periculum teneatur dato, quod veniat alte-
rius culpa.
18 *Quando dicatur obligari ad solitos casus ille, qui in*
se suscipit periculum & casum.
19 *Renuntians casui fortuito in casu quo renunciatio*
non valeat, an firmetur talis renuntiatio iura-
mento.

Quæst. XV. Primæ partis.

Ecimo quinto quæro, vtrum susci-
piens omne periculum rei teneatur
ad fortuitum casum. Breuiter resp.
quod non, nisi fiat specialis mentio
1 alicuius casus † fortuiti, prout la-
tius dixi supra in vndecima quæsti.
sed pone quòd fiat mẽtio de his qui casu venient,
Resp. quòd regulariter veniunt tantum casus so-
liti, non autem insoliti, ita in terminis huius qõ.
Doct. com. l. sed etsi. §. quæsitum, vbi Fulg. num.
11. ff. si quis caut. Soci. l. 2. num. 6. ff. de vulg. const.
123. nu. 12. vol. 4. Crau. consi. 294. nu. 9. Port. §.
2 item, nu. 8. instit. quibus † modis re contr. oblig.
Aret. §. cum autem, num 3. insti. de empt. Alciat.
consi. 157. num. 3. Ale. l. Titius, nu. 4. ff. de liber. &
posth. ex quo dicto infertur ad plura notabilia. Et
primo infero, quod ementi gabellam carnium fit
3 remissio † mercedis ob superuenientem pestem,
quia est insolitus casus. Corn. consi. 118. volu. 2.
4 Secundo infertur, † quòd promittens æstimatio-
nem intelligitur de solita non autem de ea, quæ
fuit tempore charistiæ. Ita in termin. Natta consi.
5 21. vol. 1. Tertio infertur † quod ille qui tenetur
ad expensas reficiendi molendinum si superuene
rit inundatio insolita non tenebitur, ita idem Nat
ta. consi. 156. vol. 2. in termin. Quarto arguendo
6 à cõtrario sensu † immunitas concessa non soluen
di onera non debet intelligi de oneribus, quæ im
ponuntur ratione belli. Natta. consi. 406. volum.
7 2. Alb. consi. 1. in termin. Quinto † emphyteuta
suscipiens in se fortuitum casum non dicitur su-
scepisse insolitum, ita in termin. Redoan. tract. de
reb. eccl. non alien. titu. de remiss. merced. §. multi
autem, num. 5. pag. 428. Sexto si quis conduxerit
8 gabellam † cum pacto, quod teneatur de fortui-
to casu non tenetur de casu siccitatis insolito, ita
Alciat. consi. 157. num. 1. & seq. in termin. Septi-
9 mo quidam conduxit † prata cum pacto, quòd
teneatur ad omne periculum & rischiũ in re con-
tingente si occurrat incursus hostium non tene-
bitur soluere pensionem, quia tale pactũ ad hunc
casum non extenditur, ita Bar. Soc. cons. 123. vol.
4. in termin. conc. Ale. l. Titius, num. 4. ff. de liber.
& posth. Pantaleon. de Crema, l. rem maioris, nu.
234. C. de resc. vend. vbi dicit, quod pretia rerum
non attenduntur tempore charistiæ. not. §. si quis
agens. Inst. de action. idem est in sterilitate. Bero.
consi. 142. vol. 1. num. 7. & num. 19. Igneus. l. con-
tractus, num. 26. ff. de reg. iur. Soc. consi. 20. volu.
3. num. 3. Crau. consi. 294. nu. 9. Port. §. item, inst.
10 quibus mod. re cõtr. obl. Item not. † quòd renun-
ciatio casuum fortuitorum specialis valet gene-
ralis autem non Docto. comm. l. sed etsi. §. quæsi-
tum. ff. si quis caution. Tabien. in ver. cas. num. 6.
Silu. ver. cas. & num. 2. & seq. Ang. ver. cas. nu. 3.
Armil. ver. cas. num. 3. Ale. l. filio. §. Titius, num. 4.
ff. de liber. & posthum. ampli. etiam si interuene-
rit iuramentum. Alex. d. §. quæsitum, nu. 17. com.
dicit. Bar. l. Seio. §. medico. ff. de ann. leg. l. Lucius. l.
Titius, num. 14. ff. de lib. & posthu. in casu tamen
in quo valet renunciatio casuum valet in contra-
ctibus, secus autem in iudicijs. Iaso. l. si creditor.
nu. 2. C. de pign. act. l. prima, num. 4. C. commun.
Cor. consi. 128. num. 13. volum. 2. Ias. consi. 107.
vol. 1. Barb. consi. 47. vol. 4. Rol. consi. 26. nu. 16.
vol. 2. Ber. consi. 177. num. 50. vol. 1. Dixi ego in
tract. de reg. iur. par. 1. ampli. 17. & ampl. 99. qui-
11 bus ita † suppositis prima sit conclusio, quod ad
hoc ut ualeat renunciatio casuũ fortuitorum fa-
cta in iudicio requiritur, quòd casus fortuiti sin-
gulariter

gulariter exprimatur. Rub. l. sed etsi, §. quæsitum,
num. 27. ff. si quis caution. & valet in casibus for-
tuitis specificatis tantum etiam si clausula gene-
ralis apponeretur maxime in prætorij stipulatio-
12 nibus ibidem nu. 36. Secunda † sit conclus. quod
quando quis obligatur ad aliquos fortuitos casus
& ad omnes alios debet intelligi de similibus ex-
pressis. l. item. §. exercitu. ff. loc. leg. merces. §. vis
maior, ff. eod. idem ibid. nume. 40. Tertia est con-
13 clusio, quod in stipulationibus † conuentionali-
bus si quis suscipiat in se periculum fortuiti casus
obligatur nec est necesse quod exprimatur in spe-
cie. Bartol. l. Titius. ff. de liber. & posth. est comm.
opin. Doct. de qua per Alex. & Ias. d. §. quæsitum.
14 vbi Rubeus. nu. 44. Quarta † conclusio sit, quod
vbi quis tenebatur de fortuito casu ante contra-
ctum suscipiendo in se periculum videtur susci-
pere casus fortuitos. l. periculum. ff. de naut. for-
15 nor. rubr. d. loco nu. 46. Quinta † conclusio poni-
tur, quòd vbi possessio rei non transit ad eum qui
se subijcit periculo, isto casu appellatione pericu-
li venit casus fortuitus. l. in véditionis. ff. de peric.
& commod. rei vendit. quia qui non possidet se-
16 cund. Bart. non potest esse in culpa. Sexta † sit con
clusio, quod suscipiens in se periculum in quo ve
nit dolus lata culpa leuis negligentia, & leuissima
culpa. l. opus. ff. loca. tunc appellatione periculi ca
sus fortuitus comprehenditur. leg. & Aristoni. ff.
manda. sed in hoc maxime est inspicienda mens
contrahentium, vt per Rubeum dicto loco. num.
17 49. Septima † conclusio sit, quod vbi quis tenetur
de casu fortuito si suscipiat in se periculū si prius
tenebatur, de casu contingente absque culpa alte-
rius contrahentis, tunc tenebitur de casu contin-
gente culpa ipsius contrahentis dummodo dolus
absit. l. qua officij. §. finali, ff. de contrahen. em-
18 ption. Octaua † sit conclusio, quod in his casibus
in quibus quis se obligat ad fortuitos casus vide
tur, se obligare ad solitos tantum, non autem ad
insolitos. Corn. consi. 282. vol. 4. Rub. d. §. quæsi
tum. num. quingentesimo primo. Nona & ulti-
ma sit conclusio, quod in casu in quo non ualet
renunciatio Cas. fort. non valet etiam cum iura-
mento ita. Rub. nume. 52.

SVMMARIVM.

1 *Casus fortuitus neminem obligat.*
2 *Adesse non videntur illi, qui causaliter adsunt.*
3 *Arg. a contrario sensu validum in iure.*
4 *Alluuio non est imputanda conductori.*
5 *Venditæ rei periculum ad quē pertineat. & nu. 20.*
6 *Bellum superueniens excusat.*
7 *Cōmedatarius nō tenetur si res cōmodata perierit.*
8 *Homicidium casu commissum non imputatur.*
9 *Custos non tenetur de fortuito casu.*
10 *Debitoris periculo quando pereat res.*
11 *Portitor qui negauit aliquem admittere in portu, an teneatur.*
12 *Cessionarius quando de casu fortuito obligetur.*
13 *Colono non imputatur fortuitus casus.*
14 *Contractus est validus si fortuito casu omittatur solennitas.*
15 *Inundatio magna excusat.*
16 *Conductori non imputatur fortuitus casus.*
17 *Specie perempta liberatur debitor.*
18 *Legitima si pereat fortuito casu reuocatur.*
19 *Incendium non imputatur.*
20 *Emptæ rei periculum ad quem pertineat.*
21 *Equi conducti damnum ad quem spectet.*
22 *Emphyteuta non tenetur de fortuito casu.*
23 *Furioso non imputatur quicquid gestum est ab eo.*
24 *Furtū factū à domesticis qūo & quādo imputetur.*
25 *Fideiussor non tenetur de fortuito casu.*
26 *Negociorum gestor non tenetur de fortuito casu.*
27 *Gabellarū conductor non tenetur de fortuito casu.*
28 *Homicidium casu commissum excusat ab irregularitate.*
29 *Pro facto habetur id quod casu impeditur.*
30 *Bonæ fid. possess. non imputatur casus contingens.*
31 *Vti frui impedito casu fortuito datur repetitio pro rata temporis.*
32 *Hæres conficiens inuentarium non tenetur si hæreditas casu perierit.*
33 *Exportans aliquid de vno loco ad alium non tenetur de casu.*
34 *Medico non imputatur fortuitus casus.*
35 *Mandatarius excusatur fortuito casu.*
36 *Nuncij casus excusat dominum.*
37 *Nauta non tenetur de fortuito casu.*
38 *Locator operarum excusatur fortuito casu.*
39 *Pignoris damnum cui imputetur.*
40 *Puniri non debet id quod casu contingit.*
41 *Casus superueniens quando à culpa præcedente excuset.*
42 *Pastor excusatur si casu ei aliquid contingit.*
43 *Præscriptionis cursum impedit fortuitus casus.*
44 *Socij damnum est communicandum.*
45 *Statutum disponens de damno dato non comprehendit fortuitum casum.*
46 *Culpa præcedens, & ordinata ad casum nō excusat.*
47 *Mora cum præcessit casus non excusat.*
48 *Pacto recipi potest fortuitus casus.*

Quæst. XVI. Primæ partis.

1 QVæro Decimosexto † qualiter & quando quis de fortuito casu teneatur. Resp. reg. esse com. neminem ex fortuito casu obligari gloss. 1. ca. ad aures de ætate, & qual. c. vnico commod. l. illicitas. ff. de offic. præsid. Bart. l. Cæsar. nu. 4 ff. de publ. & vectig. l. fin. §. 1. ff. ad l. Rhod. de iactu. l. quæ fortuitis. C. de pign. act. l. cū duobus. §. damna. ff. pro socio. l. ex facto. §. rerum. ff. de hæred. instit. l. quæsitum. §. idem. ff. de fundo instr. Dec. cons. 473. nu. 7. consi. 523. nu. 3. l. 2. §. si eo. ff. de admini. rerum ad ciu. pert. l. contractus. in fine. ff. de regu. iur. §. item inst. quibus modis re contra. obligar. ca. 2. deposi. l. qui saltem. ff. de leg. 3. Cephalus. consi. 20. nume. 12. Ampl. & limitatur hæc regula pluribus modis & Primo actio pignoratitia recipit dolum & culpam, non autem venit in ea fortuitus casus ita in termin. Alber. l. si cum vendere-

ret,

ret nu.4.ff.de pig.act.conc. l.creditor, eod. tit. Se-
2 cundo abesse non † videtur ille, qui causaliter ab
fuit not. l.si ita. ff. de leg.3.Bar.l.quæsitū.§. fin. ff,
eod.tit.l.qui saltem.ff.eo. l.ex facto. §.rerum,ff.de
hæred.inst.Dec.cons.523.nu. 3. ideo non est im-
putandū arg. à cōtrario sensu ei qui causaliter ab
3 est. Tertio † incidens arborem si fortè fortuna ra-
mus in nemore cadens percusserit aliquem nō im
putabitur incidenti. Ita not.Doct. com. l. si puta-
tor.ff.ad l.Aquil.c.hi qui,& c.seq.distin. 50.Quar
to ampl. quod si ager alluuione occupetur em-
4 phyteuta † non tenetur, sed minuitur, ei pro rata
damni passi.l.2.& sequent.C.de alluuio.l.2. C.de
præd. naui. lib. 11. Brun. tract.de dim.& deter.
cōcl. 12. si verò contingat in re vendita ante tra-
dionem, ad uenditorem periculum spectat. Ang.
l.ex mille.nu. 1.ff.de euic. Quinto ampl. vt si quis
5 amitteret librum, vel † instrumentum nō per hoc
priuabitur iure exigendi suum si amissio proba-
bitur.Anch.consi. 316.num.4. Fulgos. l.si quis.§.
prætor.nu.5.ff.de edendo. Sexto si quis tenebitur
ad aliquid excusatur si propter bellum quod in-
6 ter fortuitos casus † connumeratur, fuerit impe-
ditus.Socin.consi.113. vol.4. Alba.consi.1.in ter-
min.Port.consi.143. Boss. tit. de remiss.merc.nu.
93.Septimo commodatarius si res commodata ca
su fortuito perierit non tenetur Portius.§. item si
7 nu.19. institu. † quib.mod.re contr.obligat.Octa
uo clericus qui casu aliquem interfecerit in pro-
prio gradu ex dispensatione manere permittitur
8 not.c.de his.50.dist.Clem. 1. de homicid. † vol.&
inuol. Nono custos non tenetur de fortuito casu.
Corn.consi.28.vol.3.Natta consi. 29.vol.1.credi
tor ex contractu, seu literis cambij in certa pecu-
9 niarū quantitate in certo † loco soluēda non amit
tit ius suum ob rerū & bonorū suorū in manibus
debitoris depopulationem in illo loco à militibus
factā, quia omne periculū ac damnum casusque
fortuitus circa bona & res ipsius debitoris cōtin-
gens ad eum spectat. Aug.Ber.consi.194.vol.1.in
termin. Decimo quidā portior Portus recusauit
10 admittere in portum quosdam bubulcos † cū cur
ribus onustis ob quā recusationem coacti fuerunt
aquarū furori se committere in quarū transitu di-
citur submersus quidem iuuenis conductor boū
simul cum bobus, bobus fiscus instat, vt delatus
puniatur veluti causa secuti interitus, ex aduerso
excipit Reus quod recusauit admittere curros tā
rū onustos ob periculū nauis vetustæ & attriæ.&
quod mors secuta fuit imperitia bubulcorū & de
bito agitato processu reus absolutus fuit nec de
casu illo quidquam habuit culpæ, ita Crau. in ter
11 min.in consi.8.nu. † 1.& seq. Vndecimo casus cō
tingēs nomini cessi non petinet ad cedentem quā
cessionarius. sciebat qualitatem ipsius nominis.l.
inter.§.abesse.ff.mand.Imola.leg. pupilli.§. forot.
nu.3.ff.de sol.& liber.Bart. l. prætoria . la 2. ff. de
præt.stipulat.Imola.l.facta.nume. 4. ff.ad Trebell.
Duodecimo ampl. vt hæres non teneatur soluere
12 quartā parrocchiæ ecclesiæ in † qua quis aufugit
propter pestem, vel occasione alterius fortuiti ca
sus, sed debetur canonica portio ecclesiæ à qua d.
decedens aufugit.Doct.com. c.his quæ de sepult.

Calde.consi.3.de sepult.Rip.tract.de peste.num.
13 198.Decimo tertio amp.† colono non imputatur
si aliquo fortuito casu discedit à colonia gl.& Bar.
cō.l.si in lege.§.si domus.ff.loc.l. item exercitu.ff.
loc.iuxta illud eufuge crudeles terras quē refert.
Rip.d.loco. nu. 17. Decimo quarto casus validat
contractū aliàs nullū propter omissam solēnitatē
à statuto requisitam. Ang.§. qui aūt auth. de non
14 alienand.Doct.l.fin.C.† de testa.Bal.l.ad egregias.
ff.de iureiur.Felin.c.proposuisti. c.causam.de pro
bat.Doct.com.l.1.§.fi.ff.de verb. ob.Decimo quin
15 to ampl. quidam promisit † seruare clusā ad om-
ne suū periculū, euenit diluuiū ꝑmissor nō tenet
quia talis fortuitus casus excusat. Bald.cons.119.
vol.1.in terminis.Decimo sexto ampl.vt cōducto
ri non imputatur fortuitus casus, sed fit pro rata
remissio mercedis, dūmodo ex casu causetur no-
tabile damnum, ita Alex.consi.107.nu.18.vol.3.
16 Bal.cons.329.nu.1. Rol.consi. 95.† nu.19.vol. 1.
Salyc.l.si merces.nu.53.ff. loc.Portius.cons.143.
Boss.tit.de remiss.merced.nu.18.& seq. Redoan.
tract.de reb. eccle. non alien. tit. de remis. merc.
17 nu.6.& seq.Decimo septimo † si quis debuerit spe
ciem aliquam alicui quæ aliquo casu perierit non
imputatur ei, sed liberatur. l. cum speciem, C. de
action.empt.Aret. §. creditor nu. 2.instit.quibus
mod.re contr.oblib.Ang.l.item nu.2.ff.const.pec.
l.mater.nume.7.C.de rescind. vend. Bald. consil.
145.nume.3.vol.3.Angel.l. si seruum,nu. 2. ff.de
verbo.obligat.Imola.l.in bis nu. 2. ff.solu. mat.l.
nemo.nu.2.ff.de verb.obligat. hoc tamen fallit si
esset debitor generis.not.Doct. com.l. quod te. ff.
si cert.pet. Decimo octauo ampl. donatio omniū
18 bonorū † facta per patrē filio reseruata legitima si
postea pereat fortuito casu reuocatur donatio. An
gel.auth.de Immens.don.col.4.co.7.Are.cōsi.54.
Abb.consi.18.vol.1. Decimo nono si præceptor
scholæ conduxerit domum pro schola quam alte
ri locauit ad alium vsum si comburatur casu con-
ductor non tenetur.Bald.consi.441. vol. 1.Item si
19 domus comburatur ex combustione † vicini dam
num inferatur non tenebitur, quia si casu con-
tingeret afflicto adderetur afflicto. ita Bal. cons.
442.vol.3. Idē est si domus domui damnū intu-
lerit propter ruinam.Corn.consi. 282.vol.4. Vi-
20 gesimo ampliatur, si res vendita † perijt fortui-
to casu non imputatur venditori, sed emptoris
est periculum.Doct. com.§.cū autē. Inst.de empt.
& vend.Alex.consi.107.num.5. Ang.l.cum inter.
nu.1.C.de peric.& com.rei uend .Fulg. l.emptor.
nu.5.ff.de euict.Corn.consi.38.uol. 2.& in hoc di
stinguitur aut est perfecta venditio aut imperfe-
cta, uenditione perfecta & secuta traditione peri-
culum est emptoris, quia interitus rei pertinet ad
dominum.Abb.c.1. de commod. Alex. l. rogasti.
nu.1.ff.si cert.per.Bald.consi.214.uol.1.cōsi.395.
uol.4.nu.Salyc.l. quod sæpe.nume. 4.ff.de contr.
empt.l.necessaria.nu.1.ff.de peric.& com.rei uen
dit.Lambert.tract. de iure patr.lib. 3.Art.14.q.3.
nu.4.Rol.consi.35.nu.3.uol.1.consi.45.nu.1.uol.
3.Decis.Perus.60.nu.6. Vigesimo primo ampl.qđ
facit de equo commodato, uel locato, ut si com-
21 modatarius † uel conductor illū uelit restituere
maxi-

maxime cum intereſſe deteriorationis, & credi-
tore recuſante capere ſi conductor eum dimittat
coram Domo domini qui fugiat, vel ſurripiatur,
vel ſi ponat ſuper hoſpitio & moriatur, aliquo ca
ſu non imputatur ei ſed domino. l. qui ſibi. §. 1. ff.
de ſolut. B.un. in tract. de dimin. conclu. 20. verſi.
22 facit. Abb. c. 1. commod. Vigeſimo † ſecundo em-
phyteota non tenetur de fortuito caſu. Ang. leg. 1.
nu. 4. C. de iure emph. Faber. §. adeo. nu. 5. inſt. loc.
Port. conſi. 143. Iul. Clar. §. emphiteoſis. q. 8. Vige
ſimo tertio Furioſo non imputatur quicquid ege
rit quia illius actus dicitur fortuito caſu factus. §.
23 furioſus inſtit. de † inutil. ſtipul. not. l. ſi cum do-
tem. §. quid enim. ff. ſolu. mat. vbi non diſſoluitur
matrimonium ob furorem ſuperuenientem. Vi-
24 geſimo quarto Ampl. † vt ſi furtum factũ rei non
imputatur ei cui commiſſa erat. maxime quando
fuerat factum à perſona cui confidendum erat, vt
in coniuncto, vel famulo not. cap. 1. de commo. l.
imperator. ff. loc. Ang. l. item nu. 7. ff. de conſt. Pec.
25 l. in reb. ff. cõmo. Vigeſimo quinto † Ampl. vt fide
iuſſor nõ tenetur de fortuito caſu, † ita Bal. conſi.
119. nu. 9. vol. 2. Dec. conſi. 7. nu. 2. Imo. l. amiſſio-
nes nu. 2. ff. de fideiuſſor. l. exceptione nu. 1. ff. eo.
26 ti. Vigeſimo ſexto † ampl. vt geſtor nõ teneatur de
caſu niſi p̃cedat culpa. l. debitor. ff. de ne. ge. vel ni
ſi expreſsè ſpecialiter ſe obligauerit. l. negociorum
C. de neg. geſt. l. ſi negocia. ff. eod. Vigeſimo ſepti-
mo ampl. in conductore gabellarum qui ſi fortui
to caſu fuerit impeditus non imputatur ei ſed fiet
remiſſio iuxta damnum paſſum Ferret. in tract. de
27 gabell. nu. 299. Cor. in conſ. 128. vol. 2. in † termi-
nis. Abb. c. 1. nu. 18. de commod. ver. maiore vbi
abſentes Rip. d. tract. de peſte p. 1. nu. 13. & num.
73. cum ſeq. Vigeſimooctauo Ampl. vt homicidiũ
28 caſuale non † imputatur ei, qui illud perpetra-
uit ſi ipſe operam dabat rei licitæ Clem. 1. de ho-
micidio vol. & inuol. Vigeſimonono ampl. vt ha-
29 beatur pro † facto illud quod caſu impeditur gl.
l. turpia. §. ſed etſi ff. de leg. l. ver. per te l. fin. C. de
con. inſert. Trigeſimo amp. vt bonæ fidei poſſeſſo-
ri non imputetur caſus contingens rei hæredita-
30 riæ † Ang. leg. item. ff. de petj. hæred. Trigeſimo
primo ampl. vt impedito vti frui propter caſum
31 fortuitum datur † reperitio pro rata temporis
Rom. conſ. 432. not. l. ſi vno. ff. loc. leg. excepto. C.
eod. l. domum. ff. de contra. empt. Rip. tract. de pe-
ſte. p. 1. nu. 20. Trigeſimoſecundo ampl. vt hæres
32 conficiens † inuentarium ſi hæreditas caſu perie-
rit non tenebitur. Bart. l. in diem. §. diligenter. ff.
ad l. Falcid. Franciſcus tract. de inuentario. quæſt.
33 7. c. 4. nu. 4. Trigeſimotertio † ampl. vt ille qui ex
portauit aliquid ex aliquo loco ad alium nõ tenea
tur ſi caſu fortuito perierit. Ita Port. conſi. 129. in
34 termin. Trigeſimo quarto † Ampl. vt ſi mors con-
tingat fortuito caſu alicui non imputatur medico
not. c. ad aures de æta. & qua. gl. 1. c. de occidẽdis,
35 23. q. 5. Trigeſimoquinto † mandatarius excuſat
fortuito caſu Bal. l. præſes nu. 1. C. de appella. põt
tamen ipſe in ſe ſuſcipere illum ex pacto. l. & Ari-
ſtoni. ff. mand. Cor. conſ. 157. vol. 2. Trigeſimoſex
36 to ampl. vt caſus veniens in perſonam † nuncij ex
cuſet dominũ ab omni negligentia Ang. l. præ-

ſes nu. 1. C. de appella. ſicuti nec etiã negociorum
geſt. tenet. Ang. l. negocium nu. 1. C. de nego. geſt. l.
ſi pupilli cũ gloſ. 4. & l. ſi negocia. ff. eod. Trigeſi-
37 mo ſeptimo ampl. † vt nauta non teneat de for-
tuito caſu Corn. conſi. 277. vol. 1. Angel. l. in eos
nu. 1. ff. fur. adu. naufr. l. eum qui. §. ſi epiſtola nu. 5.
de furt. Rip. tract. de peſte nu. 114. p. 1. Trigeſimo
38 octauo ampl. in locatore † operarũ qui fortuito ca
ſu excuſatur Bart. l. opus nu. 3. ff. loc. Zabar. c. 90.
de commod. Trigeſimonono ampl. in pignore qđ
39 ſi perierit † aliquo fortuito caſu non imputatur
not. l. quę fortuitis. C. de pignor. act. l. admiſſi. ff. de
40 fideiuſſor. Quadrageſimo † ampl. vt puniri non de
beat caſu fortuito eueniens Angel. l. frater. nu. 3.
Cod. ad legem Cornel. de ſicar. Quadrageſimo
1. ampl. vt caſus ſuperueniẽs excuſet etiã à culpa
præcedenti. not. l. ſi autẽ. §. homo vbi. Bart. ff. de
rei vendi. l. ſi vehenda. §. ſi eadem. ff. ad l. Rhod.
de iactu. Bart. l. ſi prius. ff. loc. l. ſi vt certo. §. ſed in-
terdum. ff. commod. Flor. l. ſcientiam. §. l. ff. ad leg.
Aquil. Cyn. l. ad comparandas. C. mand. l. 2. §. qđ
diximus. ff. ſi quis caution. Quadrageſimo ſecun-
41 do † paſtor excuſatur ſi caſu aliquo animalia perie
rint. not. l. ſi quis fundum. §. imperator. ff. loc. Bal.
l. 1. C. de fruct. & lit. expenſ. fatale enim damnum
42 non eſt imputãdũ † paſtori. Ripa. tract. de Peſte.
p. 1. nu. 1. 67. Quadrageſimo tertio ampl. vt caſus
43 fortuitus impediat curſum † præſcriptionis & ſic
excuſat à negligentia. c. 1. actio. 16. q. 3. c. ex tran-
ſmiſſa de pręſcript. Bart. l. generaliter col. fin. ff. de
vſucap. Ang. l. cum notiſſimi. §. Immo. C. de pręſc.
triginta uel quadraginta annorum. Alex. cõſi. 81.
uol. 5. vnde non currit tempus patronis ad præſẽ
tãdum ſi fuerint aliquo fortuito caſu impediti. Ri
pa d. loco nu. 152. Quadrageſimo quarto ampl. ut
44 nemini imputetur fortuitus † caſus ex ſocijs ſed
damnum contingẽs ex illo eſt cõe. Ale. cõſi. 131.
nu. 5. uol. 5. Bal. tract. de duob. fratrib. p. 8. nu. 16.
Bal. conſi. 493. nu. 5. uol. 4. conſi. 359. nu. 2. uol. 4.
conſi. 61. nu. 1. uol. 3. Ber. conſi. 190. nu. 2. uol. 1.
Dec. conſi. 697. nu. 19. Saly. l. ſociũ. nu. 1. ff. pro ſo-
cio. l. cũ duob. nu. 3. ff. eo. ubi Alb. nu. 4. Quadrage
45 ſimo quinto ampl. † ut ſtatutũ diſponẽs de dãno
dato, non comprehendat fortuitum caſum. Bal.
conſi. 174. vol. 2. nu. 1. Fulgoſ. l. nemo. nu. 2. ff. de
acquir. poſſ. & not. quòd regulariter fortuitus ca-
ſus pertinet ad dominũ rei Iaſon. l. ſi quis nec cau
ſam. nu. 16. ff. ſi cert. peta. Corn. conſi. 318. num. 1.
uol. 1. Fallit hęc regula tribus in caſib. Primo quã
do culpa pręcedit & ipſa ordinata ad caſum, aliàs
46 ſecus † Ber. conſi. 139. nu. 37. vol. 3. Corn. cõſi. 69
nu. 37. uol. 1. Rui. conſi. 136. nu. 4. uol. 5. Soc. ſen.
conſi. 70. nu. 3. uol. 3. Pariſ. conſi. 37. nu. 10. uol. 1.
Corneus. conſi. 273. uol. 1. Crau. conſi. 64. num. 5.
Doct. l. 2. C. de precib. imper. offer. l. 2. ff. ſol. mat.
Ange. l. in his nu. 1. ff. ſol. mat. Paul. l. ut ſi certo. §.
nunc, nu. 8. ff. commod. exemplum commodaui
tibi equum vſque ad Bononiam duxiſti Mediola
num & poſt Bononiæ tranſitum incidiſti in latro
nes qui illum rapuerunt, eo caſu conductor qui
47 fuit in culpa tenebitur: ſecundo † fallit cum mo-
ra pręceſſit, & res facta fuit deterior, aut perijt ali
48 ter quàm perijſſet, apud commodãtem. Ang. l. ſi

inſual

insula,nu.15.ff.sol.mat.Fulg.l.opus,nu.3.ff.locati.Salyc.l.cum quidam,nu.3.C.de cond.infer.Alber,l.si decesserit.nu.2.ff.qui satisd.cog.Tertio & vltimo fallit quando præcessit pactum, quod quamuis casu fortuito amitteretur et qui recipit pereat
48 & hoc † cum in specie recipitur fortuitus casus, quo casu veniunt tantum casus fortuiti soliti non autem insoliti not.l.si quis fundum.ff.loc.dixi supra latè in proxima præcedenti quæstione: ratio huius primi dicti est,quia casus fortuitus non potest præuideri hominum consilio, & per consequens non est voluntarium,ideo imputari non potest, alioquin adderetur afflictio, afflicto per ea quæ dicit Petrus De ubaldis in tract.de duob. fratribus, par.8.quæst.18, num, 19. & dicam latius in sequenti quæstione.

S V M M A R I V M.

1 *Afflictio non est addenda afflicto.*
2 *Furiosus delinquens non punitur.*
3 *Ignorat furiosus quicquid agit.*
4 *Ira motus damnum inferens non condemnatur.*
5 *Ebrius quomodo excusetur.*
6 *Dormiens æquiparatur mortuo.*
7 *Dormiens excusatur si dormiendo delinquit.*
8 *Puerilis ætas excusatur.*
9 *Senex excusatur.*
10 *Fœmina mitius punitur propter fragilitatē sexus.*
11 *Delictum casu commissum non punitur*
12 *Pauper mitius mulctatur quam diues.*
13 *Necessitate vrgente delinquens non punitur.*
14 *Metus excusat, & quomodo.*
15 *Carceratus diu mitius punitur.*
16 *Carcer dicitur mansio mala.*
17 *Insultatus si aliquem offenderit non punitur.*
18 *Infirmitas excusat à multis ne addatur afflictio afflicto.*
19 *Vniuersitas depopulata excusatur a decimis soluendis.*
20 *Grauatus in uno in altero est releuandus.*
21 *Absentia quando excuset, & quotuplex sit absentia.*
22 *Insidiarum timor an excuset à comparitione.*
23 *Contumacia Procuratoris in quib. noceat domino.*
24 *Fideiussori non nocet contumacia principalis.*
25 *Syndici contumacia non noceat communitati.*
26 *Tutoris contumacia non nocet pupillo.*
27 *Vsufructuarij contumacia, an noceat domino.*
28 *Notarij contumatia,& testis an noceat parti producenti.*
29 *Res inter alios acta alteri nocere non debet.*

Quæst. XVII. Primæ partis.

DEcimoseptimo quæro, quomodo pro
2 cedat dictum † quòd afflictio nō est addenda afflicto, quæ regula probatur.c.cum percussio.7.q.1.glo.fi.l.si seruus.ff.de euict.not.l. diuus. ff. de offi.præsid. dixi ego in tract. Mors omnia soluit, pag.2.nu.124. Maxime quando secunda afflictio causatur a prima. Ang.l.cum qui.nu.2.ff.de iur.iu. aliàs secus. Secundo fallit quando adesset culpa. gl.fi.l. si seruus.ff.de euict.conc.cum hac reg. Anto.c.ex parte.nu.2.de cler.egr. Ber. cōsi. 170.nu.14.vol.1.Ias.l.qui Romæ.§.Callimacus.ff. de ver. oblig. Sal.l.nauis,nu.2.ff.ad l.Rhod.de iact.Spec.tit.de feud.lib 4.§.2.nu.17.Ang.de Perus. in tract.cōsi. crim.consi.33.nu.25.vol.1.Rimi.consi.18. num. 151.Rol.consi.66.nu.51.vol.1.consi. 87. nu. 27. vol.2.Alb.l.diuus.nu.2.ff.de offi. præs.Fulgos.l.si seruus.§.vnde,nu.1.ff. de euict. Socin. consi.74. nu.8.vol. 1.l.tam dementis.C.de episcop.aud. ex
2 hac regula infertur ad plura. Primò † quod si aliquid gestum fuerit dolore aliquo excusabitur. l. Gracchus.C.de adult.Abb.c.si verò, in 5. not.de sent.exc.gl.c.inter.33.q.2.Difficillimum.n.est doloris affectui imperare. Secundo infertur quòd si furiosus aliquod delictum perpetrauerit non punietur, quando delinquēs tempore commissi cri-
3 minis erat furiosus. † not.l.infans.ff.ad l.Corn.de sicar.Plaza lib.1.delict. c.29. nu.1. Ignorat.n.furiosus quicquid facit. c. indicar.3. q.9.clem.1.de homic. & perinde est quod factum est à furioso, ac si casu aliquo sine facto personæ id accidisset.l. fi.ff.de adm.tut.l.sed etsi.§.1.ff.ad l.Aqu.§. furiosus.inst.de inut.stip.l.furiosi.ff.de reg.iur.§.præterea.inst. quibus non est permissum facere testamentum.si verò tempore delicti erat sanæ mentis,& postea effectus fuit furiosus, tunc non poterit puniri etiam de his quæ fecit ante furorem. Ias.l.ex facto.nu.30.ff.de vulg. l. si seruum. nu.7. ff.ff ex nou[...]gatur.Rip.l.fi.nu.229.C.de feu. don.Gomes.§.item fi.nu.6.instit. de act. Mars.l.1. nu.58.ff.de sicar.Cagn.l.in negocijs. num.3.ff.de reg.iur.punitur tamen pœna extraordinaria quando insania esset procurata, ita Iul. Clar. in praxi crim.§.fi.q.60.nu.7. quod si delinquens perseuerauerit sanæ mentis, vsque ad sententiam inclusiuè,deinde post condemnationem effectus sit furiosus non poterit puniri pœna corporali, sed bene quo ad condemnationem bonorum, idem Cla
4 rus dicto loco, num. 8. Tertio † infertur quod si quis iusta causa commotus aliquod damnum dederit excusatur aliqua parte,sed non in totum, quod si non prouenit ex iusta causa, tunc nullo pacto excusatur.Ias.l.si duo.§.si quis.ff.de iur.iu.Abb.c. 2.de maled.Affl.super 3.consi.reg.Rub. 54. nu.5.
5 Quarto infertur, † quod si quis fuerit factus ebrius se inscio, vt quia socij talem in vinū coniecissent excusaretur à dolo,& à culpa, secus si id accidisset sua culpa.Iul.Clar.dicto loco,num.12.Tiraq. tract.de pœn.temper.aut remit. causa 6. nume.8. Quinto infertur, quòd dormiens excusabitur si
6 dormiēdo † deliquerit, nec solitus erat antea hæc facere.Plaza.c.1.delect.c.31.nu.3.Iul.Clar.d. loco nu.13.not.l.1.§adipiscimur. ff. de acq. possess. Clem.vnica,de homic.c.maiores.§.sed & adhuc, de Bapt.Doct.d.§. adipiscimur. Flor. l. sed etsi.§. iniuri.ff.ad l.Aquil. dormiens.n.mortuo æquipa-
7 ratur † nihil enim est aliud mors, quàm longus somnus.dixi ego in tract. Mors omnia soluit.p.1. nu.101.Sexto infertur, quod puer mitius est puniendus ob puerilem † ætatem.l. auxiliū.§.in delictis.
8 ff.de min.l.1.§.impubes.ff. ad syllan.not.cap.1.& seq. de delict. puer. idem est si deliquerit ob in-

granescentem ętatem.l.si quis graui.§.ignoscitur.
ff.ad sylla.l.2.ff.de term. mot.c. tanta 1.q.7.c.tem
pora 26.q.7.gl.c.pęnitentes 50. dist. Rom.l.si ve-
rò.§.de viro.ff.sol. matr. & per eandem rationem
fœmina mitius est punienda propter fragilitatem
10 sexus.l.sacrilegij.ff.ad l.Iul.pecul.l.† adulterium.
§.incertum.ff.ad l. Iul. de adult. cap. indignantur
32.q.6.sicuti ille qui ignoranter deliquit gl.c.qui
secundum 23.q.4.c. si quis dederit 24.q.1.vt ru-
sticus Tiraq. tract. de pęn.temper. aut min. causa
11 11.nu. 16. Septimo † infertur, quod si delictum
casu fortuito perpetratum fuerit excusatur l.1.§.
diuus.ff.ad.l.Cornel.de sicarijs. l.absentem.§.fin.
ff.de pœnis.l.si ędes. l.si fortuito.ff.de incend.rui-
na & naufrag.l.vlt.ff. de decre.ab ord.Fac.Octauo
12 infertur † quod cum de mulcta tractatur mitius
agitur cum paupere quàm cum diuite. l. illicitas.
§.fin.ff.de offic. præs.not.l.eos. C. de modo mult.
gl.l.in multis.C.de appellat.& hoc intellige vt mi
nuatur mulcta non autem pœna pręsertim quan-
do pœna imposita fuit Abb. cap.nisi de offic. leg.
doct.com.l. quid ergo.§. pœna. ff. de his qui not.
13 infamia. Nono † infertur quòd si quis necessita-
te famis deliquerit non punietur per hanc regu-
lam.l.palam.§.non est. ff.de ritu nupt.c. quoniam
de simonia.ca. si quis propter de furtis.c.sicut de
consecr.dist.1.gl.l.1.ff.de offic.consul.l. item. ff.
com.diuid.l.generalia.§.spurius. ff.de decu.doct.
com.c.querelam.ff.de iure iur.Arch. cap.pauper.
11.q.3.c.statutū. §.insuper.de relig. 6.Fel. c.cum
accessissent, de consti. Iason.leg.admunēdi lect.2.
nu.214.ff. de iur. iur.Dec.l. quæ propter.ff.de reg.
iur.Tiraq.tract.de retr.tit.1. §.26.gl.1.nu. 16.de-
14 cimo infertur. † quòd coactus, seu inuitus per me
tum aliquid facere excusatur dec.c. sacris, de his
quæ vi met. causa fiunt.c. pręsbyteros 50. dist.gl.
c.in primis ver.metu.2. q.1.c.fin.11. q. 1.l.scien-
tiam.§.qui cum aliter. ff. ad l. Aquil. l.1. C. vnde
vi, quandu quis maxime absolute, seu præcise coa
cte deliquerit quo casu potius pati quàm agere
dicitur.& per istam reg.non est puniendus gl. cap.
const.1.q.1.not.l.1.§.remouet. ff.de postul. l.vim
passam.ff.de adult.l.fœdissimam.C.eod. Arch.ca.
15 qui bona 17.q. 1. Vndecimo † infertur quod si
quis diutius in carcere fuerit detentus mitius
est puniendus , quàm si carceri mancipatus non
esset quia Afflictio non est addenda afflicto: vn-
de tempus carceris computatur in tempore exilij
l.omnes.C.de pœn.Platea. l. si quis C.de commeat.
satis enim afflictus fuit carcere qui mala dicitur
mansio not.l. item apud.§.qōnis.ff.de iniur. & car
cer dicitur genus seruitutis.l.vitio.§.2.ff.de cond.
& dem.l.2.ff.de libe.hom.exhib.not. Mars.l.accu
16 satio.ff.de fals.Duodecimo † infertur, quod si quis
deliquerit offendendo aliquem ex eo quia fuerit
17 insultatus non punitur quia † vim vi repellere li-
citum est vt dixi superius late. no. l. vt vim. ff.de
iust.& iure. sicut vulnerās aliquem lethaliter quē
alter postea occidit, non ea quidem pœna plecti
debet, qua plecteretur si vulneratus ex suo vulne
re occubuisset.l.item.§.Celsus.ff.ad.l.Aqui.Deci-
mo tertio infertur, qđ infirmitas excusat à mul-
18 tis ne addatur † afflictio, afflicto. not. l. si quis in
graui.ff. ad Syll. unde clericus ęgrotus excusatur
à residentia, eique dantur fructus beneficij sui
not.c.1.de clerico ægroto: quod si fuerit leprosus
dandus erit ei coadiutor. c.3.eod.tit.& c. seq. not.
l.libertus. ff.de oper. liber. Decimo quarto infer-
tur quòd communitas quæ tenetur soluere colle-
19 ctas non tenebitur si fuerit de † populata Cephal.
consi.217. nume. 12. idem dicimus de sterilitate
& de similibus de quibus latius dicetur inferius
ratio est quia grauatus in uno in alteru est releuā-
20 dus.l. iure. ff. de iure † doti. non enim debet quis
duplici onere grauari.l.eum qui de iu.iur.nec im-
putari debet ei per quem non stat si non faciat
quod per eum fuerat faciendum . capitulu impu-
tari.c.cum non stat de reg.iur.6.vbi Din.ita distin
21 guendo † dicit si impedior ad implendum modū
pro impleto habetur. leg. si fundum. §. Iulianus.
ff.de leg.1.idem est in conditione implenda quæ
si per casum impeditur, quo minus adimpleatur
pro impleta habetur. l. quæ sub conditione. leg.
quoties.ff.de cond.insti. Decimu quinto etiam ab
sentia excusat quando est necessaria & probabi-
22 lis , & absens † ex causa reipublicæ, contra quem
iudex procedere non debet, secus si esset absentia
necessaria tantum, vt quando esset bannitus: tunc
enim sibi imputet quia sua culpa abest, si verò erit
absens ex causa uoluntaria probabilis, ut ex cau-
sa studiorum mercaturæ, uel peregrinationis, tūc
assignandus est ei terminus competens ad compa
rendum quo elapso poterit procedere ad ulterio
ra, nec sufficit allegare absentiam , nisi probetur
ita Iul.Clar.in praxi Crimi. §.fi. q.34.nu.4.Deci-
23 mo sexto timor insidiarum † excusat à compari-
tione etiam in criminalibus,& etiam sub saluo cō
ducto.Sal.l.reos.nume.10.C.de accusat. Bus.tit.
de citat.nu.37.Iul.Clar.d.loco. nume.6. Decimo
septimo quis excusatur etiam ob factum tertij
24 quod alteri nocere † non debet , quod casui for-
tuito comparatur & adscribitur. nota.c.quamuis
de sen.excom.re.iud.unde cōtumacia procurato
ris non nocet domino, nisi dominus sciebat.Bar.l.
1.§.si procurator.ff.si quis ius dic.non obe. nocet
tamen in his , quæ pertinent ad processum non
autem quo ad mulctam imponendam.Bar. l.eum
qui C.de procu.secundo sindici contumacia non
nocet uniuersitati.Bar.l.1.C.de iure reip.libr.11.
25 l.fi.ff.de resti.in integr. † tertio contumacia gesto-
ris non nocet Domino Bart.l.3. C. de procur.l.1.
C.si per uim uel alio modo . Quarto contumacia
principalis non nocet fideiussori cum. consil.33.
26 col.2.quinto † contumacia tutoris non nocet pu-
pillo in secundo decreto not. l. contumacia. ff.de
re iudic. similiter sextu loco contumacia usufru-
ctuarij nō nocet dominu in secundo decreto not.
27 l.hoc amplius .§. quæsitum † ff.de damnu infecto
Alex.l.eum.C.de proc. septimo contumacia socij
non nocet socio flor.l. si de cōmuni.ff.si seru.uen-
dic. Octauo contumacia testis uel notarij nun no-
28 cet producenti † Bald.l.fin. C. de fide instr. nono
& ultimo regula est quòd factum unius non de-
bet alteri nocere.l.non debet.ff.de reg.iu. dixi ego
late in tract.de reg. iur.pag.1.reg.8.

TRA-

TRACTATUS

DE FORTVITIS CASIBVS

PARS SECVNDA.

SEBASTIANI MEDICIS

FLORENTINI IVRECONSVLTI,

Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostol.

SVMMARIVM.

1 *Bellum dicitur fortuitus casus.*
2 *Emphyteuta excusatur si propter bellum nō soluit.*
3 *Conductor excusatur, & fit ei remissio pensionis si causa belli fructus non percepit.*
4 *Immunitas concessa non habet locum tpe belli.*
5 *Clerici tempore belli tenentur ad onera.*
6 *Nobiles qui aliàs excusarentur tempore belli non sunt immunes.*
7 *Immunitas omnis tempore necessitatis tollitur.*
8 *Remissio mercedis fit propter bellum.*
9 *Infidelium authoritatem licitum est implorare in bello iusto.*
10 *Clerici necessitate instāte iteresse possūt bello iusto.*
11 *Comparere impeditus propter bellum si protestatus fuerit excusabitur.*
12 *Protestatio aliqua si debetur alicui non debetur tempore belli.*
13 *Precium remittitur rei venditæ ob damnum ei illatum occasione belli.*
14 *Timore belli idem iudicatur quod de ipso bello.*
15 *Timor belli est peior ipso bello.*
16 *Confessio facta metu tormentorum æquipollet confessioni factæ in tormentis.*
17 *Tempore belli dicitur factum quod paulò ante, vel post bellum factum erit.*
18 *Causa belli cessante cessat dispositio eius.*
19 *Culpa alicuius si bellum inferatur sibi imputetur,*
20 *Custodiam castri suscipiens tpe belli, an teneatur.*
21 *Commodans equum vel arma causa bellandi sibi imputetur si amittat.*
22 *Casus belli non irritat debitum antea contractum.*
23 *Factum legitime irritari non debet si casus veniat a quo inchoari non potuit.*
24 *Homicidium casu commissum non imputatur, & sequen. late.*
25 *Lapidē iaciens si casu quem percutiat non punitur.*
26 *Fœmina flagellans ancillā nō tenetur si casu pereat.*
27 *Ludens si interficiat aliquem non punitur.*
28 *Arborem incidens si percutiat aliquē nō punitur.*
29 *Clericus si ludendo aliquē interficiat non est irreg.*
30 *Equum ascendens si frenis ruptis aliquem interficiat non punitur.*
31 *Monachus pulsando campanam si aliquem interfecerit non punitur.*
32 *Cadens tintinnabulus è campana si aliquem percutiat sonans non punitur.*
33 *Torneamento si quis interfuit non animo ludendi, & aliquem occiderit non punitur.*
34 *Si in colluctatione qs aliquē occiderit non punitur.*
35 *Stans aliquis in naui si casu quem interficiat non punitur.*
36 *Medico non imputatur si æger casu moriatur.*
37 *Infans si quem occiderit non punitur.*
38 *Dormiens si quem percusserit non debet puniri.*
39 *Interficiens aliquem per errorē non debet puniri.*
40 *Iudex si occiderit per errorem vnum pro alio non per hoc nocens debet liberari.*
41 *Ignoranter si quem occiderit non est puniendus.*
42 *Iacens lapidem vel niuem si quem interfecerit non delinquit.*
43 *Occidens aliquem casu in ecclesia non gaudet immunitate ecclesiæ.*
44 *Interficiens aliquem casu non punitur etiam in foro pœnitentiæ.*
45 *Fabricator si dum saxa vehit occidat aliquem non punitur.*
46 *Allegans interfecisse aliquem casu illud probare debet.*
47 *Homicidium commissum in personam amici, vel affinis præsumitur casuale.*
48 *Homicidium casuale quid sit.*
49 *Distinctio de homicidio voluntario, & inuoluntar.*
50 *Homicidium absque dolo commissum arbitrio iudicis punitur.*
51 *Bellum ad hoc, vt dicatur iustum quicquid requiritur.*

Quæst.I. Secundæ Partis.

VPERIORI libro dictum est
in genere circa cognitionem ca
suum fortuitorum, modo sequi
tur videre in hac secunda par-
te, in specie nõnullos casus spe
ctantes ad declarationem huius
tractatus, verum quia inter cæteros bellum dici-
1 tur † ex illis Ber.consil. 130.numer.6.volum.pri-
mo. Socin. consilio 123. volumine quarto Alba.
consi. primo. Craue. consi.sexto, numer.99.Cur.
Iun.consi.85. numer. 3.volumine.2.Port.consilio
143. Rim. consil. 5. numero 128. Egid. Boss. in
tract.de remis.merc.nume. 1.& nume.93.Neuiz.
consi.91.nu.5.leg.in rebus.ff. commod.Corn.cõs.
32.nu.4. vol. 1. ex quo dicto infertur ad multa.
2 & primo † si emphyteuta soluit pensionem in re
compensationem fructuum, non autem in re co-
gnitionem directi dominij damnum quod infer-
tur rei emphy. propter bellum, spectat ad domi-
num, & remissio mercedis pro rata damni fie-
ri debet. Ita Aug.Ber. consi.130.volu.1.nume. 8.
& seq.Bal.l.1.nu.15.C.de iure emphyt.Rim.cõs.
49. nu. 33. vbi dicit hanc esse communem Bart.
post Frãc. de Aren.l.1. in fin.C.de iure emph. Ab.
c.potuit.nu.18.vbi Imola.nume. 42.de loc.Corn.
consi.181.vol.2.Iason.cõsi.54.nu.2.vol.1.Secun-
do ampl. hoc idem esse in alio conductore. Rim.
3 d.consi.49.nu.2.Cephal.consi.257.nu.17.† Egid.
Boss.tit.de remiss.merc.nu.93. Bar. Socin.consil.
123.vol.4.nu.11. in term.Neuiz. consi.91. nu.5.
Curt.Iun.consi.85.num. 9.vol.2.Port.consi.143.
nu.8.Corn.consi.152.uol.4.in termin.Natta.cõs.
690.volu.3.Cur.iun.consi.40.nume.3. uolum. 1.
Tertio infertur, quòd si alicui fuerit concessa im
munitas generalis ab oneribus is tenebitur, tamẽ
4 ad onera quæ imponuntur † propter casum bel-
li inopinatum Alba. consi.1.num.5. & seq.ad quæ
5 onera tenentur, etiam clerici † Bar.l. nullus.C.de
cursu publ.lib.12. Anch.consi. 96.Barb.consi. 1.
uolu.3.Ripa.lib.2. Resp.c.20.secundũ com.opi.
de qua per eud. Alber.d.consi.1.num. 9.Cephal.
cõsi.58.nume.44.item & nobiles tenẽtur, ad colle
6 ctas tempore belli † ad quas regulariter non tenẽ
tur, & hoc dummodo immineat necessitas, & nõ
biles uasalli essent diuites, secus uerò si magnum
periculũ seu necessitas nõ imminueret Anan. cõs.
7.col.3. Iacob. in summa feud. titu. quom. negli.
feud.perd.§.Item quæritur. Iaso.l.si ex toto. ff.de
legat.primo, vbi Doct.com.not.l.1.C.nemi.lic.se
in emph.per excusa.li.10. tollitur enim omnis im
7 munitas vbi necessitas † vrget. Spec.rit.de censib.
§. nunc dicendum. Bal. l.iubemus.C.de sacr.san.
eccl.Ant.cap. peruenit.de immuni. ecclesi. Tiraq.
8 tract. de nobil. c. 20. nu. 169. Quarto † infertur
quod propter Bellum fit remissio mercedis quæ
solui debet causa gabellæ conductæ, ita in termin.
Ferret.tract.de gabell.& public.mune. 299. Quin
to infertur, quod necessitate vrgente in bello iu-
9 sto licitum † est implorare auxilium infidelium,
ita in termin. Oldr.consi.71.numero 1.& seq.Iul.
Ferrett.tract. de iusto & iniusto bello. nume.115.

Sexto infertur quod etiam clericis licitum est in-
teresse bello iusto necessitate vrgente & excusan-
tur ita Bald. in termin, consi.439.volum. 5.Didac.
10 clem.si † furiosus. §.tertio secundæ relect. nume-
ro secundo. Septimo infertur, quod comparere
11 impeditus † propter bellum si protestatus fuerit
excusabitur. Afflict. decis. 50. num. quarto. Octa
12 uo † infertur, quòd si aliqua præstatio debeatur
alicui excusatur ipse si tempore belli illam non
præstiterit. Abbas capitulo commissum. numero
6.de elect. Nono infertur quod causa belli fit re-
gulariter non solum remissio mercedis, sed etiam
precij rei venditæ, quod declaratur, vt per Boer.
13 decis.249.in † termin.Mars.in praxi crim.§. expe
dita.numero quinto.Are.§. adeo.instit.loc.Innoc.
capitulo potuit.nume.42. loc. Cepha.consi. 104.
nume.10.Decimo & vltimo infertur idem iudica-
ri de timore belli, quod de ipso bello. Cagn. leg.
vani timoris.ff.de re. iu. not.l.2.leg.interpositas.
C.de transact.Ripa, tract.de peste.nume.12. p. 1.
vnde non solum propter bellum fit remissio mer-
cedis, sed etiam timore belli. Anch.cõsi.88.Mars.
14 in praxi crimin. §. † expedita. numero quinto.
Boer. decis. 27. & decis. 249.nume.5. est enim ti-
15 mor Belli peior ipso Bello. † Bald. c. 1.de pace te-
nen.Paul.l.Habitatores.§. primo.ff.loc.not.leg di-
uortio.ff. sol.mat.Signor. consi.187.Plot.tract.de
in litem.iur.§.4.sicuti in simile confessio facta in
16 tormentis & metu tormentorum † æquipollet. Di
xi ego in tract. de reg.iur.reg. 3. numero 16. Rol.
consi.17. volum.3. quia tempore belli dicitur quod
paulo ante vel post bellum actum fuerit. Alexan.
consilio 162.nume. 6. volum. 6. Natta.consil.30.
17 nume.17.vol.1.consi. † 610.nume.11.volumine
3.Tiraq. de retr.conuent.§.1.gl.5.nume.6.Doct.
comm.leg.diuortio.ff.sol.matri. fallit hoc dictum
principale quo habetur, quod bellum excusat.
18 quando ipsum † bellum cessauit, quia eo cessan-
te omnis effectus cessare dicitur. Bald. §. priui-
legia.versi.cassentur. tit. de pace constãt. not. leg.
1.C.de cad. toll. Barb. consi. 1. lib. 3.Tiraq.tract.
cessante causa, ver. bello. nume. 44. Secundo fal-
lit, quando culpa eius qui se bello excusare voluit
19 Bellum motum fuit, quod poterat † amouere, vel
eius in potestate fuit inire pacem, quia tali casu
non excusatur. ita Iul. Ferrer. tract.de gabellis.nu.
300.versi.sed si locata. Tertio fallit quando quis
tempore belli accipit custodiam castri uidetur su-
20 scipere in se casum fortuitum † etiam si per uim
ei auferatur, & hoc ex natura eius, quod in se su-
scepit, quod custodiam tempore belli suscepit.
21 Paul.in rub.C.commo,nu.6. Similiter † e contra
commodãs equũ uel arma ad bellum si tibi amit-
tantur non competit actio ad ea repetenda not.l.
si ut certo. §. sed interdum. ff. commod. in hoc
enim commodatarius non excessit fines contra-
ctus quia usus est re ad eum usum, ad quem res
commodata est; ideo nulla culpa est Innoc. capi-
tulo sicut.il 3. de iure iur.not.leg.si quis domum.
22 ff. loc. Quarto & vltimo † declara, ut casus belli
superueniens non irritat debitum ab initio legi-
time contractum. not. leg. nec enim. ff. de itinere
actuque priuato.leg.sancimus. C. de admi.tutor.
Bald.

Bal.consi.349.lib.3. legitimè enim factum ab ini
23 tio ex superuenienti † casu irritari non debet.l.
donationes.C.de dona. inter virum, & vxorem.
Cranet.consi.sexto,nume.99.c. factum legitimè,
de reg.iur.in 6.l. patre furioso. ff. de his qui sunt
sui.l.is cui.ff.de testam.l.prima.§.sufficit.ff. de bo
no.posses.sec. tabu. non enim tollit factum quod
impedit faciendum.l. in ambiguis. §. non est no-
uum.ff.de reg.iur.l.si seruum.§.fi.ff. de scq.hære.
24 Sed † quæro, an imputetur homicidium casu per
petratum.resp.quod nō, ita probat textus. Clem.
1.de homic.vul.& inuol.Abb.c.ioannes, num.1.
de homic.latè declarat Didac.d.Clem.1.in 2.par.
num.1.& seq.& in §. 1. & seq. quem vide ex hoc
dicto infero ad plures practicabiles conclusio-
nes, & primo clerico iaciente lapidem puer dici-
tur interemptus pro amore Dei in suo ordine ip-
25 se permanere permittitur. † c.clerico. 50,distin.&
hoc quando operam dabat rei licitæ expellendo
animalia de agro suo.conc.gl.d.c.clerico, & c. de
26 his,ead.distin.secūdu † si qua fœmina zeli furore
accensa ancillam suam flagellis verberauerit. ita
vt intra certum diem animam cum cruciatu emit
tat mitior punitur.c.si qua fœmina. 50. dist. Ter-
tio quod cum ludendo factu calcis suum socium
percussit, adeo quod mortuus est non debet pu-
27 niri.cap.cum qui.ead. † dist. dummodo fecerit in
di causa in causis ludi publici. glo. d. c. cum qui,
quarto infertur quidam cum traheret caballos de
stabulo vxor sua inter illos fortuito casu collisa
est,fecit abortū confracta, quæsitum fuit verum
puniri deberet.resp.fuit quod non, ita not. capit.
28 quantum. 50. disti. Quinto infertur † si quis ar-
borem inciderit & cadens arbor hominem occi-
derit, inculpabilis est atque innoxius, not.cap.hi
qui. & c.seq.eadem distinct.l.si putator. ff.ad leg.
Aquil. & hoc si in priuato loco, quia non potuit
diuinare, si verò in loco publico deberet clama-
re caue,caue.c.si duo.ead.dist.Sextu quidam cle-
29 ricus cum alio ludebat. † contingit quod illum
proiecit ad terram, cuius cultellus quem ad latus
habebat incidit in eum, qui vulneratus occubuit
quæsitum fuit, an esset imputandum, & respons.
fuit quod non, quando nulla præcessit culpa, no.
c. lator, de homicidio. Septimo quidam equum
ascendit, qui cum bene non pareret habenis præ-
ter voluntatem sedentia, cœpit lasciuire ipse; vt
30 eius impetū † refrenaret, vim intulit freno & e-
quum calcaribus stimulauit, & freno fracto dum
curreret festinanter arbitrio, proprio quædam
mulier infantem portans veniens ex obliquo ob-
uiauit equus in eam ruens puerū interfecit pro-
cul abiecto sessore: quæsitum fuit, an esset punien
dus.resp.fuit quod non, quia casu contingit, & ip
se dabat operam rei licitæ.c.dilectus, de homici.
31 Octauo † quidam Monachus dum deponeret
de campanili campanam quoddam lignum cur-
rit, & quendam puerum occidit quæritur, quid
iuris resp.quod si Monachus rem necessariam, &
vtilem agebat, & in loco per quem non credebat
aliquem transire, vel ibi esse, non imputabitur ei.
not.c.ex literis, de homicid. Nono quidam sacer-
dos cum pulsaret campanam, vt signo dato con-
32 ueniret populus fidelium † ad diuina, cadens
tintinnabulus percussit quendam puerum coram
eo, qui cum vulnus esset mortale decessit, fuit, de
cisum quod dicto sacerdoti qui dabat operam rei
licitæ nihil potuit imputari, si casus omnes for-
tuitos non præuidit.c.Ioannes, de homici. Deci-
mo quidam ad ædificationem ecclesiæ in adiuto-
rium à præsbytero euocatus ruens. cum laqueari
quod idem presbyter soluere nitebatur, hac occa
sione rebus humanis est exemptus, fuit animad-
uersum quod sacerdos ipse dabat operam licitæ
rei studuit etiam, quam debuit diligentiam adhi-
bere circumstantibus (quibus periculum immi-
nebat) ita tempestiue & alta voce præmonitis,
quod intelligere & fugere potuerunt, inquisitio-
ni aliter fuit responsum, quod ob hanc causam,
vel quia omnes casus fortuitos (qui præuideri
non possunt) forsitan non præuidit, vt non de-
beret quoad officium vel beneficium impediri,
33 no.c. fin. de homicid. Vndecimo † si quis ad tor-
neamentum non animo ludendi, sed creditum
percipiendi peruenisset, si fortuito casu ibi obie-
rit corpus eius tradetur sepulturæ.c.fi.de tortie a-
mētis. Duodecimo infantes qui mortui reperiun-
tur cum patre, & matre, & non apparet, vtrum à
patre, vel à matre oppressi sint, ipsi vel suffocati,
vel propria morte defuncti non debent inde secu
ri esse parentes, nec etiam sine pœna, sed tamen
consideratio debet esse pietatis, vbi non volun-
tas, sed euentus mortis causa fuerit c. fina. de his
qui filius occiderunt. Decimotertio si furiosus,
aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel
occidat nullam ex hoc irregularitatem incurrit,
& item de illo censemus qui mortem aliter vita-
re non valens suum occidit, vel mutilat inuaso-
rem. Clemen. vnica, de homicidio. Decimoquar-
34 to † si in colluctatione, vel pancratio, vel pugil-
les, dum inter se exercentur, alius alium occiderit
si quidem in publico certamine cessat Aquilia.
quia gloriæ causa & virtutis non iniuriæ gratia vi
detur damnum datum.l. qua actione.§.si in collu
ctatione.ff. ad leg. Aquiliam. Decimoquinto in-
fertur cum pila plures luderent quidam ex his
35 seruulum cum † pilam recipere conaretur impu-
lit seruus cecidit, & moritur quærebatur, an do-
minus seruuli. l. Aquilia. cum eo cuius impulsu
ceciderat agere posset respondit non posse, cum
magis caso quàm culpa videretur factum.l. si pla
gis.§.fi.ff.ad l. Aquil. Decimosexto infertur cum
staret quidam in naui cum socio, & ibi esset quæ-
dam hasta lignea cum ferro ad extrahendum
frondes de aqua causa capiendi pisces vnus ex
socijs detraheret hastam cum frondibus percus-
sit socium stantem post se in capite, ex qua per-
cussione mortuus est, non per hoc imputatur oc-
cidenti, probata tamen amicitia præcedenti, quia
non sponte, sed casu factum homicidium dicitur,
ita in terminis consuluit Vbertus de Cremona,
in consi. vndecimo, num. 1. & sequent. inter con-
si.crim.vol.1. Decimoseptimo infertur si quis for
36 tuito casu percusserit † quendam calce, & interfe
ctus est non tenetur.l. Cornelia. de sicarijs. not.l.
eum qui.C.ad leg.Cornel.de sicar. Decimo octa-

no infertur, quod medico non imputatur ſi æger
moriatur, dummodo ſit peritus & adhibuerit di-
ligentiam debitam ita Iacob. in termi.l.capi.§.fa-
moſos.nume.154. ff.de pęnis. Decimo nono furio
ſus ſi hominem occidat etiam ſi matrem occide-
rit non punitur.l.pen.§.fin. ff. ad l. Pomp.de par-
ric. ratio eſt quia delicta non committuntur, ab-
ſque conſenſu.l.1.ff.ſi quadrupes pauper.fec.dic.
furioſi autem nullus eſt cõſenſus. l. 2.C.de contr.
empt. vnde talis poteſt iniuriam pati, ſed non face
re.l.illud.ff.de iniurijs alia eſt ratio quia furioſus
ſatis ſuo furore punitur.l. diuus.ff.de officio.præ-
ſid.& hoc niſi deliquiſſet ante furorem. Vigeſimo
37 amplia.in infantem, qui ſi occidat † hominẽ nul-
lo modo punitur.not. l. infans.ff.ad l.Corneliam.
de ſicar.non efficitur irregularis, vt dixi ſupra, in
fantem enim excuſat imbecillitat conſilij, talis
enim ætas, quæ videat ignorat.l.prima. C.de falſ.
mon. quod dictum non procedit quando infans
eſſet doli capax, quia tunc punitetur, ſed tamen
mitius propter ætatem. l. Auxilium.§.in delictis.
ff.de Minor. Vigeſimo primo ampl. in dormiente
38 qui ſi dormiens † occiderit hominem, non puni-
tur, Clem, vnica de homicid. quia dormiens æqui
paratur furioſo.cap. maiores. §.inde de bapt. Vi-
geſimo ſecundo ampl. in ebrio, qui ſi in ebrietate
occiderit, excuſatur, ſed non à tuto.l. omne.§. per
vinum. ff.de re milit. prout latius ſuo loco de his
omnibus dicemus inferius. Vigeſimo tertio am-
pliatur, vt occideus mulierem bannitam non te-
netur de homicidio ventris Ber.conſil.196.num.
2.vol.3.conſil.197. nu.8. vol.3. Vigeſimo quarto
ſi mulier caſu abortum fecerit non punitur de
homicidio. not.ſummiſtæ caſuum cõſcientiarum
verſic. abortus. Docto. communiter capitulo ſi-
cuti.ſecundo de homicidio. Quinto amplia. ſi per
errorem vnus interficiatur, pro alio non punitur
39 ſi dabat operam † rei licitæ, vt quando fecit ob
neceſſariam defenſionem Alba.conſil. quingentiſi
mo ſexto.numero trigeſimo quinto. in terminis.
Curtius. lege vt vim. numero vigeſimo. ff. de iu-
ſtit.& iure. Salamon. lege prima.numero vigeſi-
mo ſecundo.ff.de legibus. Idem eſt ſi quis interfe
cerit hominem credens eum eſſe beſtiam. Albert.
lege impuberem.§.ſi ei. numero tertio. ff. ad leg.
Cornel.de falſ. ſimiliter ſi duo ſint vnus interfe-
40 cit ſeium † Iudex per errorem decapitauit alium,
an verus homicida ſit liberatus. Reſpond. quod
non, ita in puncto, Corſettus ſing.132. verſi. ho-
micidium. Vigeſimo ſexto ampl. vt non ſolum
41 excuſetur † ſi per errorem occiderit, ſed etiam
ignoranter. Marſ.in praxi crim.§. aggredior. nu-
mero 3. Alexand.conſil.114.numero 4.volum.1.
conſi.160.nume.6.volum. 7. Vigeſimo ſeptimo
iacens lapidem, vel niuem tempore quo permitti
tur ſi hominem occiderit non punitur. Marſ. d.
loco.§.vlterius.nume.7. & ſeq.not.Cepolla.l.fu-
42 gitiui.nume.24.C. de † ſeru.fugit. Menoc.de arb.
Iud.lib.2.cent.4.Caſ.314.nume.10.Socin.conſi.
16.vol. 1. Sylu. nupt. lib. 1. nu. 93. vbi de ludo
in quo perpetratum eſt homicidium loquitur.ca.
cum qui 50. diſtin. Dec. conſilio 9. Bert.conſilio
224.nume.1.volum.10. Aug.l.lege.§.diuus.num.
3. ff. ad l.Cornel.de ſica. Ruin.conſi. 143. volum.
5.numero 27. Vigeſimo octauo homicida ſim-
43 plex, ideſt qui † caſu ſine culpa & dolo nulla ani-
mi deliberatione ex interuallo præcedente ali-
quem interfecit, gaudet immunitate eccleſiæ Di-
dac.lib. 2. vari. reſol.capitulo 2.numer.7.Gomes.
c.10.delict.nume. 2.Igneus.l. 1.§.ſi dominus. nu-
me.7.ff.ad Sillan.Iul.Clar. lib.5. ſent. §.fin.quæſt.
30. Vigeſimo nono ampliatur, vt nec in foro ani-
44 mæ imponatur † pœnitentia propter homici-
dium caſu commiſſum.cap.qui arborem 50.diſt.
c.nec is 15.q.1. Trigeſimo ampl.in caſu quo quis
interfecit aliquem in actu permiſſo ex conſuetu-
dine, quia conſuetudo habet poteſtatem etiam in
ſanguinem hominis. Bald. in tit.de pace conſtan.
Bald.d.l.etſi.col. 2. C. ex quibus cauſis infam.ir-
rog.quem referunt addentes ad ſing. cremenſis.
150.incip. mos puerorũ. Trigeſimo primo ampl.
45 vt ſi fabricator dum ſaxa, & † cęmenta in altum
duceret, ſi caſu ceciderint, & aliquem interfece-
rint non punitur. Bal.conſi. 22.nu.5. in terminis.
Trigeſimo ſecundo & vltimo ampl. vt ſi venator
telo inferam miſſo hominem caſu interfecerit nõ
punitur. Tiraq.de pœn.leg.min.Caſ.33.nu.1.Me
noc.de Arb.iud.lib.2.cent.4. Caſ.334.nu.2.Qui-
46 bus ita ampl.ita † dicendum eſt, quod allegans for
tuitũ caſum in homicidio interceſſiſſe illum pro-
bare debet, ita in puncto. Salyc.l.eum qui nu.1.C.
ad l.Corn.de ſicar.& hoc niſi ſit cõmiſſus in perſo
nam amici vel affinis, nam tali caſu præſumere-
47 tur caſuale non doloſum. ita † Iaſ. l.lex.nu. 12.ff.
de leg.1.gl.l.1.verſi.amicitia, vbi Bald.C.de ſicar.
quibus ita ampl.not.quod homicidium caſuale il
lud dicitur, quod caſu præter intentionem com-
mittentis vel cauſam dãtis, cõtigerit: caſus enim
48 eſt cauſa agens † præter intentionem & quæ caſua
lia ſunt non ſunt voluntaria D. Thom. 2.2.q.64.
Art.8. qua in re ita diſtinguendo dico ſi quis ope
49 ram dedit rei illicitæ & caſuale † homicidium ſe-
quatur, punitur, & efficitur irregularis ſiue adhi-
buerit diligentiam, quam potuit, ſiue negligens
fuerit. ſi verò quis dederit operam rei licitæ ſi non
adhibuerit diligentiam quam potuit & debuit ne
homicidium caſuale ſequeretur, debet puniri gl.
capitulo ſicut. §.ſi. continebatur, de homicid. Fel.
cap.præsbyterorum.eo. tit. Socin.cap.ad audien-
dam num.48. de homicidio quod tamen arbitrio
iudicis punitur quãdo abſque dolo committitur
50 Aret. conſ. 81. numero † 7. leg. non omnes.ff.de
re milit. Aret. conſ. 146. in fine Socin. conſ. 16.
lib. 1. Iaſ.conſ.137.nume.2. lib. 1. Marſ.l.de mino
re.nu.20. ff.de quæſt. Gram. cõſ.21. nu.14. Bal.l.
data opera nume.20.C. qui accuſ. non poſſ. Fulg.
cõſ.138. Tiraq.tract.de pęn. legum.Caſ.14.nu.1.
Didac.clem.1 .de humic.vol. & inuol.§.4.nume.
1. & ſeq. Dictum eſt de bello & homicidio, quæ-
ro modo quæ requirantur ad hoc, vt bellum iu-
ſtum moueri poſſit. Reſp. quod quinque requi-
51 runtur † videlicet, perſona, res, cauſa, animus
& authoritas, perſona vt ſit ſæcularis, & non ec
cleſiaſtica ca.clerici. 23.quæſt.8.niſi in neceſſitate
ineuitabili. clem. 1. de homic. res vt fiat pro re-
bus repetendis, & pro patriæ defenſione. c. 1. & 2.

q. 3. Innoc. c. dilectus, de test. spol. causa. 1. vt propter necessitatem pugnetur nempe vt propter pugnam pax acquiratur. c. noli. 23. q. 1. vnde dicitur finis Belli pax, animus vt non fiat propter odium, vel insatiabilem cupiditatem, sed propter charitatem iustitiã, & obedientiam vt sine perturbatione in securitate viuatur. d. c. quid culpatur. Quinto requiritur authoritas, quia sine authoritate superioris non mouetur bellum. l. hostes. ff. de capt. & posth. reuers. & Bal. in termin. in consi. 439. vol. 5.

S V M M A R I V M.

1 *Vulnus casu fortuito illatum non punitur.*
2 *Rixa casu fortuito mota quomodo delictum in ea commissum puniatur.*
3 *Moriens ex incuria medicorum si fuerit percussus percutiens non punitur de homicidio.*
4 *Cicatrix quæ remansit ex imperitia medici non imputatur vulneranti.*
5 *Percussio vnica tangens plura membra quomodo imputetur.*
6 *Vulnus frangens ossa quomodo punitur.*
7 *Percutiens aliquem in galea quæ repercusserit in capite quomodo imputetur.*
8 *Fugiens ob timorem si cadit imputatur, incutienti timorem.*
9 *Percutiens se ipsum fortuito casu non punitur.*
10 *Proijciens lapidem in aerem si percutiat aliquem non punitur.*
11 *Percutiens clericum putans esse laicum non punitur.*
12 *Percutiens in ludo aliquem non est puniendus.*
13 *Vulnus illatum corpori debilitato quomodo puniatur.*
14 *Animal ferox si damnum dederit quomodo, & quando imputetur Domino.*
15 *Ballistarius si sagittando percusserit aliquem quomodo puniatur.*
16 *Equus si violenter cucurrit si damnum dederit quomodo equitanti imputetur.*
17 *Iaculator percutiens aliquem quomodo puniatur.*
18 *Percutiens non animo occidẽdi quomodo puniatur.*
19 *Percutiens aliquem in tumultu an puniatur.*
20 *Militis priuilegia not. in condendis testam.*
21 *Priuilegium militis in contractibus celebrandis.*
22 *Militis priuilegia in iudiciis ferendis & suscipiendis.*

Quæst. II. Secundæ Partis.

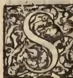
1 NOn solum † homicidium excusatur, sed etiam vulnus, & percussio non imputantur, quando casu contingunt. no. ca. 3. de sent. exc. Soci. Sen. c. peruenit. nu. 201. de senten. excõ. pro declaratione huius cõclusionis. not. primo, quòd quando vnus à pluribus in rixa casuali vulneratus est, nec constat, quis vulnus intulerit solus rixæ author punietur cæteri verò de ope, & auxi-
2 lio tantum. † Cyn. l. quoniam. C. ad l. Iul. de vi. Vitalin. de insul. & percussion. nu. 15. Gand. tract. de homicid. col. 7. nu. 17. Didac. in clem. si furiosus. p. 2. §. 2. nu. 3. alios casus ponit Menoc. de arb. iud. lib. 2. cent. 4. cas. 362. in termin. Secundo not.
3. quòd si ex percussione, quis † moriatur ex eo, quod spreuit curam medicorum, vel ex imperitia ipsorum, & hoc casu iudicis arbitrio relinquitur an ex vulnere an verò ex alia causa fuerit mortuus Cepolla. consi. 41. col. 3. Mars. consi. 7. nu. a 8. Grammat. consi. 49. nu. 3. Idem est de cicatrice,
4 quæ remansit ex imperitia † medici nam non punitur, ille ex forma statuti, qui intulit illam, cum vulnus illatum non fuerit causa immediata cicatricis Bart, tractat. de cicatric. versic. 5. Dec. consi.
5 415. in termin. Tertio not. † quòd si ex parte inferẽtis vulnus sit vnus actus ex parte verò recipientis sint plures percussiones, vt cum quis aliquem percusserit cum bidente, vel forcipe vna tantum pœna est puniendus, & hoc quando vno ictu fuerit vulnus illatum: secus si fieret successiue, vt percussit aliquem in capite & descẽdit in brachium, & postea in Crus plura sunt facta successiue, licet non vno momento. l. ter enixa. ff. de verbor. sign. idem si quis vno ictu percusserit in pluribus digitis, nam ex diuersitate locorum dicuntur percussiones diuersæ not. l. si seruus. §. rupisse. ff. ad leg. Aquil. similiter quis percussit aliquem in vno loco & fregit os, & os fractum fecit vulnus in alia parte corporis, pro duobus vulneribus est pu-
6 niendus not. l. illud. ff. ad l. † Aquiliam. Item si te fugaui, & cum fugeres cecidisti, & cadendo vulnerasti te in aliqua parte corporis, an tenear quasi vulnerauerim. Resp. quod non, sed quasi vulnerari fecerim. l. si ex plagis. §. fin. ff. ad l. Aquil. si ta-
7 men quis percusserit aliquem in ceruelleria, † & percussio eius fecit vulnus in fronte, vel in capite videtur vulnerasse not. l. item mela. ff. ad l. Aquil. not. Bart. leg. si gemina. ff. arb. furt. cæsar. nume. 5. Præterea si te fugaui, & dum fugeres cecidisti, & cadendo te vulnerasti teneor de vulnere. leg. de
8 pecoribus. C. ad l. Aquil. Addentes † ad Bar. l. fin. C. arb. furt. cæsar. quib. ita stantibus. Ampliatur pluribus modis. Primo si quis nullo delato cri-
9 mine dolore aliquo corporis, † aut tædio vitæ, aut furore, vel insania aut aliquo casu se ipsum percusserit non punitur. l. 1. C. de bonis eorum qui mortem sibi consciuerunt. Secundo ampl.
10 in eo, qui proijciens lapidem † in aere aliquem percusserit fortuito casu non tenetur, Menoch. tract. de arb. iud. libr. 2. cent. 4. cas. 324. nume. 10. Tertio percutiens clericum putans eum esse laicum non incidit in excommunicationem Bouer. in sing. versicu. excommunicatio. numer. 5. Ma-
11 rian. Socin. c. peruenit. † numer. 400. de sent. excomm. Quarto percutiens in ludo aliquem non punitur. Ant. capitul. licet numer. 3. de homicid.
12 Bald. in 1. const. C. §. hæc autem. † num. 6. fallit casu consil. Crauet. 97. in termin. similiter fallit si vulnus inferatur, corpori debilitato, nam si mo-
13 riatur tenetur, † ex vulnere licet vulnus non esset mortale Soci. l. 3. §. cum ex plurib. num. 18. ff.
14 de acq. poss. Quinto † si animal ferox, vt leo vrsus & canis & similia aliquem momorderint non imputetur Domino si ipse ea non tenuerit in loco periculoso. Specul. §. nunc dicendum versicu. quarto tit. de empt. & vend. Animal enim non

dicitur iniuriam facere, quia ſenſu caret inſt. ſi
quadrupes pauper. feciſſe dicatur. In princ. no. l. 1.
ff. eod. Sexto Balliſtarius non eſt in culpa ſi ſagit
15 tando aliquem † percuſſerit. Innoc. c. ſententiam
cum gl. ver. Balliſtarij ne cleric. vel mon. niſi dedi
ta opera id egiſſet, nam eo caſu ſagittans de vno
territorio poteſt puniri per iudicem loci, in quo
ſtabat ſagittans. Flor. l. ait lex. ff. ad l. Aquil. & hoc;
quando ſtatutum punit ſagittantem, non quando
punit percutientem; quia tunc locus in quo ſta-
bat percuſſus inſpicitur. l. libellorum. colum. 2. ff.
de accuſat. leg. 1. C. vbi de poſſ. agi oporteat. Septi
16 mo † ſi equus violenter currit adeo, quòd freno
non teneri poſſit non punitur, ille qui ducebat il-
lũ. Bart. l. fin. §. ſi propter. ff. de via publica, & hoc
quando ignorabat vitium, ſecus ſi ſciebat, & equi
tabat in via publica, nam tunc debet exclamare,
Flor. l. ſi putator. ff. ad leg. Aquil. l. ſi foueas. §. qui
natis. ff. eod. Angel. tracta. malefi. verſic. ſcienter,
column. ſecunda. not. cap. ſignificaſti. de homici-
dio. l. idem iuris, §. mulionem. ff. ad l. Aquil. ſta-
tur, tamen iuramento aſſerentis ſe ignorare qua-
litatem illius, Florian. leg. prima. §. ſiue. ff. ſi quadr.
17 pauper. fec. dicatur. Octauo † ſi iaculator tranſeun
tem percuſſerit non punitur. not. l. item mela. ff. ad
l. Aquiliam. Specul. titu. de iniur. & damno dato. §.
primo. verſicu. porro. Nono percutiens non ani-
mo occidendi, puta cum claua, cum poſſit percu-
18 tere gladio non tenetur † de homicidio ſecuto,
not. leg. prima. §. ſed ſi claua. ff. de ſicar. Bald. l. cum
mandati. C. mandat. Cardinal. capit. lator de ho-
19 micid. Decimo † percuſſio in tumultu illata nõ pu
nitur, quia ſedandi cauſa tumultus multa conce-
duntur Specul. de ſequeſtr. & poſſ. fruct. verſic.
ſed nunquid. Specu. §. 3. de depoſit. verſi. ſi autem,
declaratur hæc concluſio eodem modo quo decla
rata fuit proxima ſuperior. diſtinguendo videli-
cet, an quis dederit operam rei licitæ, an non, vel
an vſus ſit diligentia, qua vti debebat, aut verò
negligens fuerit, quæ omnia diſcernere faciunt,
quando quis in dolo fuerit, vel in culpa, & per
conſequens, quando quis ex vulnere, & percuſ-
20 ſione, puniri debeat, vel non, & not. † militis
priuilegia eſſe plura, & primo in condendis te-
ſtamentis not. leg. milites. C. de teſtam. milit.
21 l. ſimiles. ff. eod. Secundo † in contractibus Doct.
com. leg. ſi Vrbana. ff. de condit. indebiti. Euer.
in loco à milite ad piam cauſam. Tertio in iudi-
cibus ipſorum enim cauſæ ſummariè breuiter-
que expediuntur, not. leg. ſecund. ff. de in ius
22 voc. Euer. in loco à milite armatæ † militiæ. nu-
mer. 13. Iul. Ferrett. in tit. de mil. teſt. Mant. tract.
de priuileg. milit. quæ competunt eis dum ſunt in
expeditione aliàs ſecus.

S V M M A R I V M.

1 *Sterilitas ponitur inter fortuitos caſus.*
2 *Sterilitas arbitrio iudicis iudicatur.*
3 *Sterilitas iudicatur ſecundum comm. opin. Agrico-
larum.*
4 *Sterilitas dicitur, quando nihil percipitur: ex qui-
bus fiat.*
5 *Tempeſtas fortuitus caſus eſt.*
6 *Locuſtæ cauſant ſterilitatem.*
7 *Niues immoderatæ cauſant ſterilitatem.*
8 *Pluuia inſolita eſt fortuitus caſus.*
9 *Siccitas inſolita eſt fortuitus caſus.*
10 *Sterilitas quomodo compenſetur, cum fertilitate.*

Quæſt. III. Secundæ partis.

1 STerilitas † inter fortuitos ca-
ſus numeratur, Paul. l. ex con
ducto. §. ſi vis tempeſtatis. nu.
5. ff. de locato, & con. d. leg. ſi
vno. §. cum quidam. ff. eod. tit.
gl. l. licet verſ. ſterilitas. C. eo.
Egid. Boſſ. tractat. de remiſſ.
mer. nu. 1. Neuiza. conſi. 67.
nu. 12. Ideo videamus, quid dicatur ſterilitas, qui-
bus ex cauſis cauſetur, & quos effectus operetur.
Ad primum reſpon. dicendum ſterilitatem dici
arb. iudicis, Barbatia. conſi. 21. vol. 2. Iacob. Me-
2 noch. tract. de † arbitrio. iudicis. lib. 2. cent. 1. caſ.
72. nu. 4. licet alij dicant hoc iudicari ſecundum
com. opinionem agricolarũ Doct. com. c. qui pro-
pter ſterilitatem de locato, & cond. Tertio ſterili-
3 tas dicitur, quando † ſoluta penſione quis decipi-
tur vltra dimidiam. Barto. leg. licet. ca. locati. Quar
4 to, † & vltimo modo dicitur ſterilitas, quando ni
hil percipitur. Bart. l. ſi merces, §. vis maior. ff. lo-
cati, & iſta dicitur fortuito caſu contingere, quæ
cauſatur, pluribus ex cauſis. Primo propter tem-
peſtatem Paul. l. ex conductis, §. ſi vis tempeſta-
5 tis. num. 5. ff. de loca. & cond. Secundo † ex locu-
ſtis, Menoch. de arb. iud. lib. ſecundo. cent. prima.
Caſ. 80. num. 9. & in tract. de recuper. Remed. 12.
6 num. 36. & † ſeq. l. exceptio. C. locati. Ruin. conſi.
7 40. nu. 28. Caſſan. conſi. primo, tertio † niues im-
moderatæ ſunt cauſa ſterilitatis, vt Petrus ſanter-
na tract. de aſſecurat. & ſponſion. mercat. nu. 77.
& num. 80. Menoch. de recuper. poſſ. remed. 12.
num. 40. l. fiſtulas. §. ſi frumenta. ff. de contr. empt.
Doct. com. l. ſed & ſi. §. quæſitum. ff. ſi quis cautio.
Quarto grando immoderata, d. §. ſi vis tempeſta-
8 tis. Quinto † pluuia inſolita facit hoc idem. Bald.
conſi. 173. vol. 4. Egid. Boſſ. tracta. de remiſſ. Mer-
ced. nume. 24. Sexto ſiccitas immoderata cauſat
9 ſterilitatem, † vnde ſi vinea deſiccetur, quis non
tenebitur ad ſolutionem cenſus. Bartol. l. forma.
§. primo. ff. de cenſibus, viſis prædictis effectus ſte-
rilitatis eſt, vt ſi contingat fortuitu caſu fiat remiſ-
10 ſio penſionis, ita Egid. Boſſ. tract. de remiſſ. † mer
ced. num. 39. & ſeq. ſi verò aliter ſit compenſatio
fertilitatis vnius anni cum ſterilitate alterius, ita
ego dixi in tractat. de compenſat. p. prima. q. 45.
nume. 9. & ſeq.

S V M M A R I V M.

1 *Paupertas eſt fortuitus caſus.*
2 *Pauper dicitur arbitrio iudicis.*
3 *Inops arbitrio iudicis iudicatur.*
4 *Differentia pauperis, & inopis.*
5 *Miſerabilis dicitur arbitrio iudicis.*

Alle-

6 *Allegans paupertatem illam probare debet.*
7 *Probatur paupertas multis modis.*
8 *Paupertas æquiparatur infirmitati.*
9 *Paupertas excusat à multis.*
10 *Pauper non prosequens appellationem excusatur.*
11 *Pauperis causa gratis patrocinari debet.*
12 *Beneficia vniuntur, ratione paupertatis.*
13 *Pauper non tenetur soluere collectas.*
14 *Causa pauperis priusquam diuitis expediri debet.*
15 *Pauper compensare potest non obstante iuramẽto.*
16 *Donatio præsumitur, quod pauperi datur.*
17 *Depositarij inopia non nocet depositanti.*
18 *Paupertas impedit executionem.*
19 *Emphyteuta qui non soluit ob paupertatem cadit à iure suo.*
20 *Excommunicari non potest pauper quomodo procedat.*
21 *Furari potest pauper in necessitate constitutus.*
22 *Fatale prorogatur appellanti.*
23 *Pauper non compellitur satisdare.*
24 *Miserabiles personæ habent priuilegium eligendi forum.*
25 *Clausula generalis non comprahendit paupertatem.*
26 *Paupertas habet hypothecam specialem.*
27 *Pauper non tenetur soluere interesse lucri cessantis.*
28 *Index tenetur pauperem litigantem cum diuite ad concordiam deducere.*
29 *Paupertas non subiacet legi.*
30 *Paupertas excusat à mulcta.*
31 *Mercator decoctus excusatur ob aduersam fortunam.*
32 *Mora non committitur propter paupertatem.*
33 *Mater pauper quæ non petijt tutorem.*
34 *Pauper gaudet priuilegio ecclesiæ.*
35 *Paupere omisso inferiore potest adire Principem.*
36 *Pauper non soluens non efficitur periurus.*
37 *Paupertas excusat à protestatione.*
38 *Procurator pauper non tenetur appellare.*
39 *Pauper præsentatus præsumitur magis idoneus.*
40 *Pauper non tenetur reficere ecclesias.*
41 *Pauper sportulas iudici non præstat.*
42 *Causa pauperum debet esse summaria.*
43 *Clericus pauper non priuatur beneficio si non soluit pensionem.*
44 *Pauper non potest trahi extra prouinciam ad litigandum.*
45 *Paupertas excusat à tutela.*
46 *Paupertas excusat à subministratione.*
47 *Vsufructuarius pauper non priuatur vsufructu si non potest satisdare.*
48 *Vxor pauper succedit in quartam partem.*
49 *Relicta pauperum dicuntur relicta ad piæ causas.*
50 *Pauper facilius carceratur.*
51 *Pauper qui sua culpa in paupertatem incidit non excusatur.*
52 *Cessante paupertate cessat priuilegium eius.*
53 *Paupertas non excusat a delictis.*
54 *Vir qui vergitur ad inopiam tenetur restituere dotem.*
55 *Diuitiæ conseruant dignitatem.*
56 *Paupertas periculosa res est.*
57 *Miserabilis persona non potest renunciare foro.*
58 *Pauperes prius torquentur quàm diuites.*
59 *Pauper in causa criminali non admittitur testis.*
60 *Pauper compellitur vendere domum.*
61 *Distinctio qua cognoscitur quomodo paupertas prosit vel noceat.*

Quæst. IIII. Secundæ partis.

1 VIA paupertas † inter fortuitos casus numeratur. l.2.§.si eo tempore.ff. de administ. rerum ad ciu.pert.Affl.decis.172.nu. 2. Bald. consil. 381. volum. 5. num.2.Tiraq.l.si vnquam vers fic.bona, num.5.C. de reuocat. donatio.versic,sed casu fortuito. Ideo videamus quando, & qualiter ipsa excuset, pro cuius intelligentia notandum est quod pauper dicitur quis
2 arbitrio iudicis, & inspecta † qualitate personarũ locorum rerum & causarũ, de quibus agitur Ber. c.in præsentia.num.179.de prob. Pau.l. id quod, nu.3.C.de episc.& cler.Alba.consi.69.Natta consi.590.nu.14.vol.3.Dec.auth.præterea, num.15. C.vnde vir.& vxor.Rip.l. si constante, nu. 30. ff. sol.mat.Socin.consi.30,nu.15.vol.4.Alb.l.si quis ad declinandam.nu.11.C.de episc.& cleri.Ruin. consi.55.nu.5.vol.1.eo. modo. Secundo loco dicitur inops arb.iudicis, qui differt à paupere ex
3 eo,quod habens † minus eo.Dec. autb. præterea. nu.16.C.vnde vir.& vxor.Soc.consi.30. volu. 4. vnde pauper dicitur à multis ex eo,quod quis pa
4 rum habet, inops verò,† qui nihil babet. Arcb.c. quo iure.80.dist.Pau.l. id quod. C.de episcop.& cler. sunt tamen inopia, & paupertas sinonyma. Rip.l.si constante.nu.26.ff.sol.mat.Bart.l.si verò. §.qui pro rei,nu.14.ff.qui satisd.cogan. Campeg. tract.de dote.q.20.nu. 2. similiter & persona mi-
5 serabilis dicitur arb.iudicis.Doct.com.auth.† præterea.C.vnde vir.& vxor.Barb.consi. 21. volu.2.
6 Calcan.consi.7.nu.12. Secundo not. † quòd allegans paupertatem illam probare debet. Paul.l.si decesserit.§.si verò.nu.5.ff.qui satisd. cog. Socin. consi.24.nu.42.vol.1.Alb.l.ei qui,nu.9.ff.de proba.l.creditorib. nu.6.C.de episc.aud.Ruin.consi. 88.nu.4.vol.5.Rol.cons.30.nu.19.vol.2. decisio. Perus.33.nu.20.Ber.c.in litteris.nu. 11. de restit.
7 spol.Tertio no. † quòd paupertas, probatur multis modis.Primo per famam publicam,gl.& Doctor.l.2.C.quando fisci, vel priu. Secundo per discussionem factam Bal.l.quæcunque. C. de seru. fug.Tertio quando quis non potest stare in proprio domicilio,Angel.l.in fundo.ff.de rei vendic. Quarto quando non habet quinquaginta in bonis.Bar.l.qui accusare.C.de accus. Quinto quando hostiatim victum quæritat. Docto.c. Odoard. de solution.Sexto quando quis cessit bonis.Doctor.dicto c. Odoardus. Septimo quando quis retinet pecunias sub vsuris,not.capitul.quanto, de vsuris.gl.l.2.ff.sol.mat.Octauo quando est in hospitali.Bal.l.si quis ad declinandam. C. de epis.&
8 cle. Quarto no. † q paupertas æquiparat˜ infirmitati,

tati, Bal.l.non exigimus.§.ſi quis num. 4.ff.ſi quis
caution. & habet eius priuilegia eccleſiæ,& mino
ris, Bal. conſi.465.uol.1.nu.3.& conſi. 381.uol.3.
nu.3.Mant.ſing.31.nume. 4.Bal.l.pen.§.fin.C.ad
Trebell.l.illud.C.de ſacro.ſan.eccle.l.fin.C. eod.
9 Quinto ſuccedit regula qua habetur quòd † pau-
pertas prodeſt in multis gl. l. ſi quis ad declinan-
dam.§.ſinautem.C. de Epiſ. & cler. gl.§.ſi quis in
nomine, uer.pauperior. auth. de Eccl.tit. gl. §.li-
cet.uer.egentes.inſt.quib.ex cauſis man.non licet
quòd dictum ampl. multis modis. Primò ut non
appellans, ſeu non proſequens appellationem,ob
paupertatem excuſatur à deſertione eique non
10 currunt fatalia glo. & Bal. † l. eos. §. ſuper.C.de
appellat.gloſſ.l.minoribus.C.de his quibus ut in-
dign.Innoc.c.dilatione de appellat. gl.l.ſi procura
torem.§.ignorantes. ff.man.gl.pen.l.illicitas.ff.de
offic.præſid.Mandos.trac.de monit.q.37.num.5.
Gigans.tract.de penſion.q. 80.nu.2.Alex.l. inui-
tus,nu.10.C.de procurator.Bal.l.acceptam num.
trigeſimo quinto,C.de vſuris Bald. conſi.primo,
numero primo,uolum.1.Bar.l.inuitis.num.7. C.
de procur.Ber.conſ.6.nu. 7.uol.3.Deci.conſ.336.
nu.2.conſi. 436. nu.72.Mateſ.ſing.198.Fulgoſ.l.
ſi procuratorem.§.ſi ignorantes.num. 2.ff. mand.
11 Secundo † ampl. ut aduocati gratis patrocinium
pauperi præſtare teneantur. Rol.conſi.87.nume.
59.uol.2.conſi.18. nu. 27. uol.3.idem eſt de nota
rio, qui ſcripturas gratis conficere debet. Neuiz.
conſ.44.nu.13.& Magiſter, gratis pauperem do-
cere debet.Ant.de Butr.c.1.nu.2.de magiſtr.ſicu-
ti procurator pauperem debet defendere gratis
Bald.c.ſedes.nu.6.de reſcr. pauperi enim litigan-
ti expenſæ gratis ſubminiſtrari debēt.add.ad Are
tin.§.ſed noſtra.nu.6.inſt.de aſſign. libert.& medi
cus gratis pauperem medetur.Aldobrand.inſt.de
excuſat.tutor.in principio. num.19. ca.non ſatis.
86.diſt. Abb.ad aures de ætate, & qualitate. Ter-
tio ampl. ut beneficia uniantur, ratione pauper-
12 tatis,quæ aliàs unio non † fieret.gl.c.1.uer.tenen-
tes, de rebus eccl. non alien. in 6. Redoan. eod.
tract.tit.de cauſa in com.num. 26. Mand. Reg.de
unio.q.5.nu.3.Quarto ampliatur, ut citatus excu
ſetur ſi propter paupertatem non comparuerit
Ber.conſi.28.nu.87.uol.3.Alex.l.2.§.ſi quis in iu-
dicio.ff.ſi quis caut. Anto.Granat.in add.ad prat.
ueſtr.lib.4.c.4.de dolo.nu.27. Quinto ampl.quia
13 pauper non tenetur † ſoluere collectas, quod ſi
grauatus fuerit poterit implorare officium iudi-
cis eccleſiaſtici Abb. c. licet nume. 2.de cenſibus
Alex.l.ſi ſe, nu.17.ff.de re iud Ber.conſi. 150.nu.
32.uol.3.Gherard.ſing.23.nu. 1.ſing.100. nu.14.
Ruin.conſi.116.nu.5.uol.4. nec tenetur ad mune
ra Iohan.And.c.decet.num.5.de reg. iur.in 6.nec
ad onera perſonalia,cum ſint occupati in quæren
dis ſumptibus pro uictu Bald. auth.de functo. C.
ad Tertull.l.indictiones.C.de Ann.lib.x. ſicuti ex
cuſantur ab officijs ciuitatis. Bald. l. ad ſubeun-
dam.nu.5. C. de decurion. lib. x. Sexto ampl. ut
14 cauſa pauperis priuſquam diuitis expediri † de-
beat, Bellam.c.in primis.nu.32.q. 1.c.ſuper num.
11. de ord. cog. Ald. de excuſ. tutor. in princip.
15 nu.15. Septimo † pauper compenſare poteſt non

obſtante iuramento, Dixi in tract.de compenſ.p.
1.q.25.nu. 25. Octauo pauper admittitur ad ceſ-
ſionem Bonorum Math. Brun. de ceſſione Bon.
q.25.Princ.nume.1.& ſeq.Ber.conſi. 188.nume.
24.volu.1. Octauo ampl.vt quod pauperi datur
16 præſumitur donatum Paul. l. ſi fundum. † num.
3.ff.de leg.1.Bert.conſi. 102. nu. 11. vol.1.vnde
diues compelli poteſt à paupere, vt in neceſſitati-
bus ſubueniatur Ber. rubr.de vſur.nu.29.glo.c.ſi
cut.47.diſt.Abb.ca.cum cauſam. nu.8. de elect.c.
1.nu. 7. de empt.& eccleſia tenetur, pauperi ſub-
miniſtrare, Ber.c. 1.nu.68.de accuſat.Nono ampl.
vt depoſitarij ſuperueniens inopia non noceat de
poſitanti pro executione laudi, vt iterum depone
17 re cogatur, quia periculum † inopiæ ſubſequen-
tis pertinet ad creditorem.l.pupilli.§.ſoror.ff.ſo-
lut.matr.afflict.deciſ. 122. in termin.nu. 2. Deci-
mo inopia impedit executionem, quia dici ſolet
inanis eſt actio, cuius nulla eſt executio gloſſ. &
18 Doct.l. Titius. ff.de † procurat. & impedit execu-
tionem ſententiæ etiam in interdicto poſſeſſorio.
Abb.c.cum olim, nu.6.de reſt.ſpolia.& differt ſo-
lutionē in ciuilibus, ſecus in criminalibus, Abb.
d.loco.nu. 2. Ripa.l.qui tribunal.num. 3.ff.de re
19 iud.Vndecimo † emphyteuta qui non ſoluit Ca-
nonem ob paupertatem, non cadit à iure ſuo Iul.
Ferretr.tract.de obed.& pace.ſeru.in exercitu.nu.
53,quia impoſſibilium nulla eſt obligatio, Bald.l.
acceptam.C.de vſuris.l.fin. C.de non numer. pec.
Bar.l.Labeo. ff.de iur.int.c.ſi. de pactis.Duodeci-
20 mo excommunicari † non poteſt pauper propter
ciuile debitum Ant. ca.ra.nu.7.de ſent.exc.Guid.
ſing.390.Mandoſ. tract.de Monitor. q. 37. nu.9.
in termin.Innoc.ca.penul. de offi.deleg.Abb.cap.
Odoardus.de ſolut. gl. & Doc. c. repræhenſibilis
de appell. non tamen à pœna carceris, niſi cedat
bonis not.l. prima.C.qui bon. ced. poſſ. Decimo
tertio, pauperi licitū eſt furari, propter famis ne-
21 ceſſitatem.c. qui propter † de furtis.l.1. & ſeq. C.
de pat.qui fil. diſtr.vnde fame laboranti non ſuc-
currens grauiter peccat,c.nō ſatis.86.diſt.imo ip-
ſum occidere dicitur.c.paſce, 86. diſt.l.necare. ff.
de lib. agnoſ. eſt enim famis maior calamitas quā
Bellum, Neuizanus conſi.66.nu.39.Tiraq.tracta.
22 de pœn.min.& temper. † cauſa.33.nu.8.Decimo
quarto ampl. vt fatale prorogetur appellanti exi
ſtenti in paupertate Pariſ. conſi. 30. numer. 38.
volum.4.Iaſon.l.inuitus. C.de procurat. gl.cap.ſi
ægrotans.quinta quæſt. 3.Aldob. inſtitu.de excu-
ſat. tutor. numero 15. Decimo quinto Ampl. vt
23 pauper non † cogatur ſatiſdare quando arctatur
ad ſufficientem cautionem, Deci. capitulo actor.
numero decimo de dolo, & cont. Paul.leg.ſi pro
ea.§.fideiuſſorem numero ſecundo. C.mand.leg.
cum non facile, ff. ſi cui pluſquam gl.pen.l.illici-
tas.ff.de offic. Præſid.Marſ. praxi crim. §.ordine.
numero 12. Specul.titu.de ſecundo decreto. §.3.
num.8. volumine ſecundo. Decimo ſexto Ampl.
24 vt miſerabiles † perſonæ habeant priuilegium eli
gendi forum, Afflict. Deciſ. 257. vbi nota & late
dicitur Articulus iſte. Decimo ſeptimo amplia-
tur vt paupertas, habet hoc priuilegium, quòd
generalis clauſula non comprehendat paupe-
res,

25 res, Mád. tract. de commissione † in forma gl. 2. Gi
gans, de pension. q. 80. nu. 12. Dixin tractat. de
regu. iuris. reg. 1. nu. 79. Alex. l. qui liberis. §. hæc
verba. num. 11. ff. de vulg. Bald. ca. sedes de rescr.
Decimooctauo pauper non obligatur adeundo
hæreditatem damnosam, vltra id quod facere po
26 test. † Bald. l. habeat. nu. 50. C. de sac sanct. eccle.
Decimonono habet ius speciale hypothecæ in bo
nis pro eleemosina relictis. Bar. l. 2. l. Lucius. ff. de
alim. & cib. legat. l. cum hi. §. si vni. ff. de transact.
Bar. l. Caio. ff. de auro & arg. leg. Rom. consi. 388.
27 Natta consi. 211. nu. 18. Vigesimo † pauper non
tenetur soluere interesse lucri cessantis, Rol. cons.
28 87. num. 44. vol. secundo. Vigesimoprimo † pau-
pere litigãte cum diuite iudex tenetur eas partes
ad concordiam reducere Cardin. ca. fin. de tran-
sact. Bar. consi. 14. l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de
offic. præsid. Abb. cap. 1. de tregua & pace Ferret.
tractat. de ferijs, & indnctjs. nu. 24. Vigesimose-
29 cundo paupertas † non subiacet legi, Gofred. l. si
quis solidum. nu. 1. ff. de hæred. insti. Alciat. lib. 1.
30 de verbo. sign. numer. 38. Vigesimotertio † ipsa
excusat, à multa: leg. illicitas. §. præses. ff. de offic.
præsid. Aldob. inst. de excusat. tutor. in princ. nu.
17. Vigesimoquarto mercator decoctus ob adner
31 sam fortunam excusatur Beneu. stracha. in † tract.
de Mercat. tit. de decoctor. p. 3. nu. 21. dicitur, de-
coctor qui fortunæ vitio, vel suo, vel partim for-
tunæ, partim suo vitio non soluendo factus, foro
cessit, stracha. d. loco. nu. 1. p. 2. Vigesimoquinto
32 ampl. † vt mora non committatur propter pau-
pertatem Paul. l. si reus. nu. 9. ff. de procurat. Ioha.
Baptista. l. omnes populi. nu. 150. ff. de iust. & iur.
Mantua sing. 198. numer. 1. & sequ. vol. Afflict.
decisi. 377. numer. 1. in termin. Vigesimosexto
33 mater † quæ non petijt tutorem filio pauperi ex-
cusatur. Maranta. l. is potest, numer. 199. ff. de ac-
qui. hæred. Bart. leg. 2. C. de neg. gest. Vigesimose-
34 primo † pauper omisso inferiore potest adire prin
cipem. Paul. l. nemo. nu. 2. C. de iurisd. omn. iud. l.
vna. numer. 4. C. de procurat. Vigesimooctauo
35 pauper † gaudet priuilegio ecclesiæ; vt non præ-
scribatur contra illum si aliquid sit ei donatum,
nisi spacio quadraginta annorum. §. pro tempo-
ralibus. Auth. de eccle. tit. Doct. com. capit. 2. de
præscript. Balb. tractat. de præscrip. p. parte. 5. p.
Princip. nume. 5. Vigesimonono pauper non sol-
36 uens non efficitur † periurus, Afflict. tract. de iu-
re prothom. numer. 16. in Princ. versic. facit. Bald.
consil. 250. numer. 15. volumin. 1. Paul. leg. finali.
numer. 3. C. de non numer. pec. Roland. consil.
87. numer. 46. volumin. 2. Decis. 2. nu. 3. de arbi-
37 tri. Trigesimo paupertas † excusat à protestatio-
ne. Bald. cap. 3. de rescr. Trigesimoprimo procu-
38 rator pauper non tenetur appellare † Port. inst.
quibus ex causis man. non licet. numer. 6. Aldob.
instit. de excusat. tutor. in princ. numer. 13. leg. si
procuratorem. §. si ignorantes. ff. mand. Trigesi-
mosecundo pauper præsentatus præsumitur ma-
39 gis idoneus, † quàm diues. Roland. consil. 47. nu-
mer. 82. volumin. 1. & existente æqualitate in
numero vocum debet præferri diuiti. Lambert.
de iure patr. 3. p. lib. 2. Art. 3. q. 5. Princ. nume. 7.

40 in termin. Trigesimotertio pauper † non tenetur
ecclesias reficere. Rol. consi. 87. numer. 49. vol. 2.
Trigesimoquarto pauper non tenetur dare sala-
rium consultori ita in puncto, Bologn. auth. habi
ta. numer. 142. C. ne filius pro patre, nec iudici
41 sportulas compellitur † præbere Rip. l. si constan-
te. numer. 30. ff. solu. matr. Rol. consi. 87. num. 23.
volum. 2. Aldob. inst. de excusat. tutor. nume. 18.
42 Trigesimoquinto † causa pauperũ debet esse sum
maria, ita Maranta de ordine iudic. p. 4. nu. 77. &
43 seq. Trigesimosexto ampl. † in clerico paupere,
qui non priuatur beneficio, si non soluerit in tem
pore pensionem. Gigans in tractat. de pensioo. q.
80. nu. 1. & seq. in terminis. Trigesimoseptimo,
44 pauper † non potest trahi extra prouinciam ad li-
tigandum Bart. l. vna nu. 3. C. quando Imper. in
termin. Trigesimooctauo ampl. vt paupertas tri-
buat facultatem excusandi se à tutela, dum modo
sit talis, quæ faciat illum, imparem oneri iniun-
45 cto. l. paupertas. ff. de excusat. † tutor. Aldobrand.
inst. eod. in princip. num. 1. non tamen sola pau-
pertas reddit eum suspectum. l. 3. §. tutores. ff. de
suspect. tutor. Port. §. item nume. 3. instit. de exc.
tutor. Gig. tract. de pens. q. 80. nu. 3. Trigesimono
46 no † ampl. vt pauperes non sint obligati submini-
strare victualia; Abb. c. cum instantia. nu. 7. de cen
sibus. Quadragesimo vsufructuarius pauper non
priuatur vsufructu si nõ potest satisdare De vten-
47 do, † & fruendo, Port. inst. de vsufructu. nume. 8.
dicit hanc esse comm. opin. Quadragesimoprimo
48 vxoris mendicitas † in causa est, vt succedat in
quartam partem bonorum mariti. Rol. consi. 24.
num. 27. vol. 3. in terminis. Quadragesimosecun-
do ampl. vt relicta pauperum dicantur, legata ad
pias causas, & in hoc omnes conueniunt, vt in-
49 quit Tiraq. tract. de priuile. piæ causæ † in proœm.
versicu. item relicta, Doct. l. illud. C. de sacrosanc.
ecclesijs. & per consequens paupertas sortitur ea-
dem priuilegia, quæ sortitur pia causa de quibus
late per Tiraq. d. tractat. per totum in termin. fal-
lit tamen hoc dictum pluribus modis. Primo, vt
50 facilius carceretur pauper † quàm diues, l. 3. §. tu-
tores. ff. de suspect. tutor. Secundo fallit quando
quis sua culpa pauper factus esset, sua bona dissi-
pando Mars. in prax. crim. §. ordine. num. 13. Ber.
51 tub. de iure patr. nu. 73. † Iaso. auth. res quæ nu.
12. C. communia. de leg. Socin. consi. 221. numer.
33. vol. 4. Stracha, tit. de decoctoribus, p. 2. num.
6. Aldob. inst. de exc. tutor. in princ. nu. 7. Tertio
52 fallit cessante paupertate ipsa, nam tunc † ea ces-
sant, quæ eius causa introducta sunt. l. non tan-
tum. §. eos. ff. de excus. tutor. vbi Doctor. comm.
not. leg. cura. §. deficientium. ff. de muner. & hon.
leg. his. §. auctus. ff. de uacat. muner. leg. nunc ma-
ritus. C. solu. matrim. §. fin. instit. de action. cap.
si pauper de præb. 6. Doctor. comm. leg. si con-
stante. ff. solut. matrimon. Tiraq. reg. cessante cau-
sa nume. 199. Quarto fallit, vt non excuset à de-
53 lictis, & à pœna † gl. c. fraternitatis. 12. q. 2. gl. 1. c.
significasti, de diuort. leg. palam. §. non est. ff. de
ritu nupt. sicuti non excusat etiam à peccato Zab.
bar. cap. quoniam. numer. 1. de simonia. Quin-
54 to vir qui vergitur ad inopiam debet † vxori re-
stitue-

stituere dotem. Doct, com. l. si constante.ff.solut.
matr. Sexto dicas, quod pauperes præsumuntur,
ignati, Rebuff. in praxi benefic. in tit. de rescr.in
55 forma pauper. nu. 12. Se primo † propter diuitias
honestas familiç conseruatur, quæ propter pau-
pertatem perit. leg. 3.ff.de testa.l. si creditores.ff.
56 de priuilegijs. credit. † Ant.de Perusijs.l.prima.
numer. 52. ff.de iure iurand. periculosa enim res
est paupertas, Papiens. in forma libelli in actione
57 hypothecaria gloss.fine aliqua,num.6.Octauo † si
priuilegium speciale fuerit datum miserabili per-
sonæ ratione fori non poterit ipse tali foro renun-
ciare. Curtius.l.si quis in conscribendo, num. 14.
C. de pact. Nono pauperes primo torquentur,
58 quàm diuites. l. si quis. §.in seruos. ff. de † iurisd.
om.iud. quia pauper facilius corrumpitur, quàm
diues. l. 3. ff. de testibus; vnde ei contra eum qui
est in dignitate non datur actio de dolo. Decimo
59 pauper in causa criminali non † admittitur testis
Rainer.c.si quis de testibus Ioha.de Amic. consil.
78. num.9.Rol. consi.64.nu.34.vol.2.quod pro-
cedit in paupere, & turpi persona: secus si in per-
sona honesta. Iul. Clar.in praxi crim.q.32.nu.11.
60 Vndecimo pauper † compellitur vẽdere domum
minantem Ruinam, si ipse illam reficere non po-
test. Rom. sing. 284. Duen.reg. 140. not.l. C. de
ædif. priu. Duodecimo; & vltimo ita distinguen-
do dicas, aut tractatur, de fide adhibenda, & tunc
61 obest quia magis creditur diuiti † quàm pauperi,
cæteris paribus.l.3.§.1.ff.de testibus, aut de hono-
re adipiscendo, & tunc idem cæteris paribus.l.
ad subeunda.C.de decurion. l. rescripto.§.1.ff.de
muner. & hon. aut tractatur de donatione facien-
da, & tunc magis pauperi quàm diuiti fauetur.
l. si quis ad declinandam. §. pen. C. de Episcopis
& clericis, quod intellige si detur causa pietatis
secus autem si honoris causa.l.si seruus.§.fin.ff.de
leg.1.aut tractatur, de remissione, & tunc aut pœ-
næ corporalis, aut pecuniariæ, primo casu non
prodest.l.pedius. ff.de inc. Ruin. naufrag. l. 3. C.
de summa trinitate, & fide cathol. Secundo ca-
su prodest. l. illicitas. §.pen. ff. de offic.præs.l.eas.
C.de minor. Idem est de remissione satisdationis,
& tunc prodest sicuti excusatio munerum vt di-
ctum est Faber. ita distinguit. §. non tamen hu. 1.
inst. quibus ex causis. man. non lic. Aretin. vero
d. loco ita distinguendo dicit, aut requiritur, de
fide, aut de onere, aut de donatione, aut de remis-
sione, primo casu magis diuiti quàm pauperi cre
ditur, nisi diues acquisierit diuitias per vsuras, vel
alium illicitum modum quia cum deceperit se,
& animam suam magis credendum est alios dece
pisse. Docto.l. filio.ff.de iniusto testamento. Secun
do casu maius onus defertur diuiti quàm paupe-
ri fauore reip. leg. ad subeunda. C. de decur.libr.
10. Tertio casu prodest paupertas. leg. si quis ad
declinandã. §.fin.C.de episcopis, & clericis. Quar
to casu distingue, aut quæritur, de remissione
pœnæ corporalis, & tunc paupertas nocet. leg.
pedius. ff. de incend. ruina & naufr. leg. nemo. C.
de summa trinita. & fid.cath. si verò de pœna pe-
cuniaria, & tunc si est pœna ordinaria nocet: quia
non soluens in ære luat in corpore, leg. 1.§. gene-
raliter. de pœn. C. de seru. fugit. l. quicunque. si ve-
rò est pœna extraordinaria isto casu paupertas
prodest. l. illicitas. §.fin. ff.de offic.præsid. si verò
agitur, de alia remissione, vt de remissione tutelæ,
tunc aut vult se excusare propter propriam pau-
pertatem & prodest. §. sed & propter insti.de ex-
cus. tutorũ, aut vult se excusare propter alienam,
& non prodest. l. spadone.§.fi.ff.de excusatio, tu-
torum, Ita Aret. dicto loco. nu. 3.

SVMMARIVM.

1 *Infirmitas numeratur inter fortuitos casus.*
2 *Infirmitas duplex mentis & corporis.*
3 *Furor magna est infirmitas.*
4 *Furiosi nulla voluntas est.*
5 *Furiosus multis modis cognoscitur.*
6 *Differentia furiosi, mente capti, & dementis.*
7 *Furor non præsumitur.*
8 *Furor probatur multis modis.*
9 *Furiosus, & absens æquiparatur.*
10 *Furiosus æquiparatur dormienti.*
11 *Furiosus quando consentire dicatur.*
12 *Furore cessante cessat, quod eius causa concessum est.*
13 *Furor non impedit perfecta, sed bene perficienda.*
14 *Furiosus qualiter & quando repellatur ab agẽdo.*
15 *Furiosus non potest esse arbiter.*
16 *Furiosus non potest adire hæreditatem.*
17 *Furiosus in iudicio non potest agere.*
18 *Donatio furiosi non valet.*
19 *Furiosus non potest esse iudex.*
20 *Furiosus non ligatur iuramento.*
21 *Freneticus dicitur furiosus.*
22 *Furiosus non incidit in irregularitatem.*
23 *Furiosus non contrahit matrimonium.*
24 *Furiosus vt homicida non potest puniri.*
25 *Furiosus promoueri non potest.*
26 *Furiosus præscribere non potest.*
27 *Furiosus procurator esse non potest.*
28 *Permutare non potest furiosus.*
29 *Repræsaliæ contra furiosos non dantur*
30 *Furiosus non contrahit societatem.*
31 *Furiosus testamentum non potest condere.*
32 *Furiosus succedit in dignitatem.*
33 *Furiosus exhæreditari non potest.*
34 *Furioso datur curator.*
35 *Furiosus dicitur contumax.*
36 *Retentio datur bonorum furioso.*
37 *Distinctio quomodo furiosus consentire dicatur.*
38 *Amor æquiparatur furori, & quomodo procedat late.*
39 *Dormiens qualiter excusatur late.*
40 *Iracundus à quibuslibet actibus repellatur discutitur late.*
41 *Dolor quando excuset.*
42 *Ebrius quando & qualiter excusetur.*
43 *Impubes, infans, iuuenis, adolescens, & puer, quando excusentur.*
44 *Senes & decrepiti à quibus muneribus excusentur.*
45 *Fœmina ab omnibus officijs publicis remouentur.*

Obliuio

46 *Obliuio est alia infirmitas mentis, quam not.*
47 *Obliuio quibus ex causis proueniat.*
48 *Mortis cogitatio obliuionem inducit.*
49 *Multitudo negociorum causat obliuionem.*
50 *Multitudo annorum immemorem reddit.*
51 *Decipiuntur facile qui confidunt in memoria.*
52 *Diuinitatis potius, quàm humanitatis est omnium habere memoriam.*
53 *Tempus quo inducatur obliuio relinquitur arbitrio iudicis.*
54 *Testis respondens se non recordari quomodo excusetur.*
55 *Facti proprij obliuio non admittitur.*
56 *Memoriam rei extare qualiter probetur.*
57 *Probantes plures memoriam extare, vel non, cui magis sit credendum.*
58 *Oblitus facere interrog. ante litem contesta. potest facere post.*
59 *Possessio non amittitur ex infirmitate memoriæ.*
60 *Not. confic. instr. de his quæ audiuit an probet.*
61 *Salutis æternæ nemo immemor extitit.*
62 *Obliuio an excuset à contumacia.*

Quæst. V. Secundæ partis.

1 INfirmitatem † inter fortui-
tos casus numerari fatentur
omnes, quæ cum sit duplex
alia. s. mentis, alia verò cor-
poris, infirmitas mentis, seu
animæ est etiam duplex, vna
dicitur ira, vel odium, vel
delectatio, & talis, non est
fortuitus casus, sed quicquid fit tali prætextu im-
putatur: alia dicitur pœna, vt obliuio, ignorantia,
furor, dementia. & similia, & quæ fiunt tali præ-
textu non imputantur, quia casu dicuntur fieri.
2 item infirmitas corporis est etiã duplex, † vna est
fomes peccati, & quæ ex hac causa fiunt impu-
tantur, alia est pœna peccati, vt febris pestis, & si-
milia, & quæ tali causa perpetrantur non impu-
tantur. gl. 1. in summa 15. q. 1. not. c. cum infirmi-
tas, de pœn. & remiss. prius dicemus, de infirmi-
tate mentis, deinde corporis, verum, quia magna
infirmitas est ipsius mentis ponitur que ipsa à le-
3 ge inter fortuitos † casus, vt est text. expressus, l. si
cum dotem. §. quid enim. ff. solu. matr. & in §. si
maritus. ff. eod. in ead. l. Decius. l. furiosum. nu. 34.
C. qui testamenta. fac. poss. cum. l. apud. num. 3. ff.
adm. & peric. tutor. & non imputatur ei, quia fu-
4 riosi nulla voluntas † est. l. furio. ff. de reg. iur. l. fin.
ff. de adm. tutor. Tiraq. de pœn. temper. causa. 1.
numer. 2. Menoch. de arb. iudic. libr. 2. cent. 4.
cas. 325. numer. 2. §. furiosus inst. de inut. stipul.
not. l. sed & si. §. 1. ff. ad l. Aquil. clem. si furiosus
de homicidio, ideo videamus de furore, & pri-
mo not. est quòd furiosus cognoscitur multis mo-
5 dis primo cum proijcit † lapides, Bald. leg. si cum
dotem. §. si maritus, num. 2. ff. solu. matrim. no.
l. 2. C. de iudæis, nisi proijciat se defendendi cau-
sa: secundo ex loquela. l. his qui. §. Diuus. ff. de tu-
tor. & cur. dat. ab his, Doct. l. 2. ff. de bono. possess.
l. 2. de testa. gl. leg. nec codicillos. C. de codicillis,
Cum. l. quidam num. 3. ff. de condi. inst. Ant. de
Butr. c. ne innitaris. nu. 3. de const. Bart. l. quidam.
nu. 1. ff. de cond. inst. Paul. l. idem. §. constat. nu. 7.
ff. de leg. 1. & dicitur carere voce ex quo cum lo-
quitur non intelligit, quod loquitur sicut dor-
miens, Bal. l. sancimus. C. ad Trebell. & ex clamo-
re in locis publicis not. leg. quondam. ff. de cond.
inst. l. ob quæ vitia. ff. de ædil. edicto. Tertio cogno-
scitur ex electione cum eligat malum cum possit
eligere bonum, & eligat impossibilia. l. apud. ff. de
leg. 1. §. sed erit insti. quod cum eo. Bal. l. 1. C. com.
6 delegat. Secundo not. † quòd licet furiosus, de-
mens, mente captus, & stultus, differant nomine,
tamen quoad effectum idem important Bald. l. si
furiosi. C. de nupt. l. 2. C. de cur. fur. Imola. l. ex fa-
cto. ff. de vulg. Bal. l. humanitatis. C. de impube-
rum. Aret. §. Præterea. numer. 3. inst. quib. non est
permissum fac. test. Bald. leg. si quis in tantum.
numer. 7. C. vnde vi Dec. l. furiosum. numer. 2. C.
qui testam. fac. poss. Mathes. sing. 179. numer. 1.
Dec. l. humanitatis. C. de impuber. & alijs subst.
Mente captus enim habet furorem latentem fu-
riosus verò patentem. Silu. Ald. §. furiosi. num. 2.
inst. de Cur. fur. Tertio not. quod furor non præ-
7 sumitur, ideo illum † allegans tenetur probare
eum, Bald. consi. 347. volum. 3. numer. 3. Cardin.
clem. 1. de homicid. gl. & Doct. c. fi. de success. ab
intest. quod verum est si aliàs non fuit furiosus
aliàs secus, Abb. c. cum dilectus, num. 20. de suc-
cess. ab intest. Alex. consi. 92. num. 16. volum. 2.
nisi paruo tempore fuisset furiosus Ruin. consil.
8. num. 3. volum. tertio. not. l. nec Codicillos. C. de
codicillis: quid autem erit dicendum de furioso
habente dilucida interualla, an præsumatur di-
sposuisse tempore interualli, an vero furoris dic
qui fiant positiones, quod tempore quo disposuit
fuerit sanæ mentis, seu aliter: si verò ante fuerit
furiosus deinde contraxerit contractus non va-
let, nisi probetur tunc temporis fuisse sanæ men-
tis, Specul. tit. de probat. ver. sed pone Doct. leg.
furiosum. C. qui testamenta fac. poss. leg. nec co-
dicillos. C. de codicillis Alex. consi. 86. volum. 2.
gl. c. fi. de success. ab intest. Lansranchus. cap. quo-
niam versi. testes de probat. Bal. consi. 60. vol. 2.
Alex. consi. 141. vol. 1. Bar. l. filium. ff. de acquir.
hær. Item not. quòd furiosus præsumitur persiste-
re in eodem animo quo erat ante furorem Paul.
l. ambiguitatem. numer. 7. C. de vsufructu. l. si his,
qui numer. 2. ff. de acq. poss. Quarto not. quòd fu-
8 ror probatur multis modis, primo † ex eo quod
communiter talis reputatur. Ferret. consil. 296.
nu. 3. Secundo modo quando non vult obtempe-
rare medico, Alciat. trac. de præs. reg. 1. præsumt.
38. & Alex. consil. 87. numer. 12. volum. 2. Ang. l.
si mulier. §. si maritus. nu. 6. ff. sol. ma. Dec. consil.
86, num. 7. Paris. consil. 88. volumin. 4. numer. 3.
9 quibus in locis ponitur † modus probandi furo-
rem. Quinto not. quod furiosus, & absens æqui-
parantur, Paul. leg. 2. §. voluntatem, numer. 10.
ff. solut. matrimon. Angel. leg. Item. §. cum filio,
numer. secundo. ff. de iniur. Maxime vbi requiri-
tur consensus tacitus, vel expressus, Bart. l. 1. §.
dari. numer. 1. ff. de procurat. cum simul. Secundo
æqui-

æquiparatur mortuo Bal.l.humanitatis.C.de impubet. Tertio æquiparatur pupillo, & minori. l. fulcinius. §. adeo. ff. ex quibus cauſ. in poſſ.eatur glo.l.ſi quis iu tantam. C.vnde vi. Quarto æquiparatur prodigu gl. c. ex parte ver. prodigalitas, de confuet. Quintu æquiparatur, ignoranti. l. 1. §. ſi furiuſi. ff.de iure codicill. Alex.l. 1. § adipiſcimur. num.8. ff.de acq. poſſ. Bart.l. 1. §. fuit. num.7. ff.ad Treb. Dec. l.furioſum.num. 7. C. qui teſtamenta fac. poſſ. Sexto æuiparatur dormienti no. clem. 1. de bomicid.& dicitur miſerabilis perſona Ferret.
10 tracta.de gabell.num.469.& actiones † ex quibus cauſis nobis acquiruntur, ex ijſdem etiam furioſo acquiritur. leg. ſi furioſo. ff. ſi cer. pet. Septimo not. quod furioſus dicitur couſentire in his, in quibus non requiritur verus conſenſus expreſſus
11 ſecus in alijs not. l. 2. §. fin. † ff. ſolut. mat. Dec. l. ſi à furioſu, num. 3. ff. ſi certum petatur item furioſus habetur pro couſentiente cum prupter furorem, couſentire non puteſt ſi nun ſubeat alia cauſa contradictionis, Paul. cunſi. 174. vbi dicit hoc verum ſi eſſet caſus in quo cogeretur conſentire ſi eſſet ſauæ mentis uot. l. 2. §. voluntate. ff. ſolut. matrim. ſimiliter pru couſentiente habetur in caſu iu quu ſi fuiſſet ſanæ mentis nun habuiſſet cauſam coutradicendi aliàs ſecus, Alexan. & Iaſ. d. l. 2.
12 §. voluntatem. ff. ſol. matr. Octauo uot. † quòd furore ceſſante ceſſat, quod ob eum factũ eſt exemp. ſi ceſſat furor ob quem facta eſt ſubſtitutio exemplaris, ceſſat & ipſa ſubſtitutio. l. humanitatis. C. de impub. & alijs ſubſtit. §. qua ratione inſt. de pupillari ſubſt. idem eſt de officio curatoris, quod ceſſat ceſſante furore. l. 1. ff. de Cur. fur. l. pen. C. eod. Tiraq. reg. ceſſante cauſa, numer. 125. & hoc procedit in his, quæ reuocari poſſunt ſecus in
13 alijs. Nono not. † quòd furor non impedit perfecta, ſed impedit perficienda, Imola. l. ſi quis alicui. numer. 1. ff. de acquir. hæred. Vnde furor ſuperuenieus poſt conditum teſtamentum, nun tullit teſtamentum, ſed bene impedit faciendum Bald. leg. humanitatis. numer. 5. C. de impuber. Barto. l. 2. leg. qui in poteſtate. §. ſed & ſi. ff. de teſt. vt dicam ſuo loco larius inferius quibus, ita ſuppoſitis videamus quomodo & quandu furiuſus repellatur, vel admittatur ad aliquid agendum,
14 vel patiendum, & Primo conſtituas † regulam, quod furioſi uulla dicatur voluntas. leg. furioſi. ff. de reg. iuris, ideo nullum negocium contrahere puteſt. l. in negocijs. ff. eodem. ampl. hoc dictum pluribus modis primo, vt non poſſit eſſe arbiter
15 etiam ſi habeat dilucida interualla. † Bar. l. cum furioſus. num. 1. vbi Alber. numer. 2. ff. de iud. Secundo nou poteſt adire hæreditatem gl. leg. ſi ne-
16 pos. † ff. de ritu nupt. ita in punctu Pariſ. conſil. 99. uumer. 1. vulumin. 2. in termin. Tertio in iudiciu non poteſt agere ſpec. libt. 4. de libelli con-
17 cept. §. 1 2. numer. 1 1. Quarto ampl. † vt furioſo non poſſit conferri beneficium, Aret. §. furioſus. numer. 2. inſt. qui teſt. tut. dari poſſ. Ferrett. conſi. 202. num. 7. Zabar. c. dilect. num. 2. de ſpon-
18 ſal. Quintu ampl. † vt dunatio furioſi non valeat, Corn. conſi. 219. volu. 3. Sexto ampl. vt nec conpahere poſſit furioſus, Iaſon. l. furioſo. nume. 1.

19 ff. de re iud. Curt. conſi. 151. vol. 2. Septimo † furiuſus non ſuccedit in feudum Bal. l. quoties col. 3. C. de ſuis, & legi. Octauo furiuſus non poteſt eſ-
20 ſe iudex niſi habeat dilucida † interualla. leg. cum furioſus. ff. de iud. vbi Docto. com. Nono furioſus nun ligatur iuramento Bart. l. qui habet. §. ſi pu-
21 pillus. ff. de rutel. Bal. l. 2. q. 10. C. de † reſcind. vẽd. vbi dicit idem in demente, & frenetico qui teſta-
22 ri non poteſt. Decimo † furiuſus nun incidit in irregularitatem, ſi committat humicidium in furore, not. clem. 1. de humicid. vol. & inuol. Vndecimo ſurioſus nó contrahit matrimonium, quamuis non dirimatur contractum per ſuperueni entem fururem Doct. com. l. patrem furioſu. ff. de his, qui ſunt ſui Abb. c. dilect. nu. 3. de ſpon. Ber.
23 c. in præſentia, num. † 244. de probat. c. neque furioſus. 32. q. 7. c. ex eo de elect. in 6. leg. furor de ſponſal. l. ſi cum. §. ſi maritum. ff. ſol. matr. Didac. tract. de ſpouſál. ca. 2. nu. 6. præbet tamen diuortij cauſam, ſi eſt tantus furor, quòd periculum ſit
24 murari cum eo. Duodecimo † amp. vt quemadmodum furioſus non contrabit, vt dictum eſt, ita etiam nec quaſi coutrahit, ideo ſi humicidium, vel aliud delictum, commiſerit nun punitur clem. 1. de homicidio ampl. etiam ſi delictum commiſſum eſſet ante furorem, nam furioſus ſatis ſuo furore punitur ſecundum com. upin. de qua per Iaſ. l. ex facto nu. 30. ff. de vulg. Pract. carcer. tit. de homicidio. §. 6. nu. 14. Didac. clem. 1. in 2. p. tertia parte. relect. nu. 2. Cagno. l. in negocijs, nu. 3. ff. de reg. iur. Secundu ampl. etiam ſi quis in furorem ſua culpa incidiſſet, qui licet puniretur, leuius tamen puniendus eſſet. Tiraq. tract. de pœn. temper. vel remit. nu. 7. cauſa ſecunda. Tertiu ampl. procedere vt nec etiam in foro animæ puniatur, quia nullum peccatum niſi vulũtarium, furiuſi autem nulla vuluntas eſt. Quarto ampl. vt nec etiam puniri poſſit, licet lata eſſet ſententia contra delinquentem, & poſt ſententiam factus eſſet furioſus, nam eo caſu ſuſpenderetur executiu quo ad pœuam corpuralem, ſecus quu ad amiſſionem bonurum, ita Iul. Clar. in praxi crim. q. 60. nume. 8. Plaza tract. delict. c. 29. num. 7. niſi deinde rediret ad ſanam mentem, nam eo caſu pro delicto commiſſu ante furorem mulctaretur: ita Tiraq. d. loco nu. 8. quod tamen non procedit pro delicto commiſſo in furure. Dec. l. in negocijs. nu. 4. ff. de reg. iu. Quinto amp. etiam in eo qui habet dilucida interualla, nam ſi conſtabit eum deliquiſſe tempore quu furore erat correptus non punitur, Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 4. Caſ. 325. nu. 11. vbi etiam in termin. concl. quud in caſu quo furioſus ſit puniendus debeat arbitriu iudicis puniri, Marſi. l. quæſtionis, nu. 34. ff. de quæſt. not. Doct. l. Diuus. ff. de offic. præſid. & not. quod pro delicto commiſſu & conuicto ante furorem, licet corporaliter puniri non poſſit, tamen pecuniariter punitur ne delicta remaneant impunita Iaſ. l. patre furioſo. nu. 39. ff. de his qui ſunt ſui Doct. com. l. furioſum. C. qui teſtam. fac. poſſ. Item not. quod ad defenſam ſtultus & furioſus inuadens occidi puteſt ita in termin. nuſtris Marſi. ſing. 375. Bal. l. 1. C. vnde vi, & hoc nou vitio offenſionis, ſed natura defen-

defensionis non enim stultus debet esse melioris
25 conditionis quàm sapiens. Decimotertio † ampl.
vt furiosus promoueri non possit, c. maritum, &
seq.55.distin.c.si quis insaniens, 15.q.1. item nec
etiam profiteri potest.Ant.c.sicut nu.1.de regular
Zabar. c.sicut nu. 1.eod.tit. quia furiosus vouere
non potest. c. neque.32.q.7.gl.c.ex eo de electio.
26 6. Decimoquarto † ampl. vt furiosus non possit
præscribere maxime à Principio Angel. l.si super
no.8.C.de præscr.longi temporis,item nec etiam
vsucapere potest Alex.l.1.§ item nu.7.ff.de acqu.
poss.quia furiosus non potest acquirere possessio-
nem quamuis acquisitam retineat, Alex. l. quod
meo.§.si furioso,nu.2.ff.eod.tit.l.si quis animo.ff.
de acq.poss.Ber.consi.56.nu.16.vol.2.Salyc.l.li-
cet num.5.ff.de acq.poss.Soci.Iun.l.naturaliter.§.
nihil commune.nu.235. ff. de acq. poss.Decimo-
27 quinto † ampl.vt procurator esse non possit furio-
sus, Albet.l.dudum,nu.5.ff.de procurat.& si fue-
constitutus superueniente furore expirat, l. Mar-
cellus,nu. 7. ff.de fideiussor.item nec etiam testis
esse potest Specul. lib.1.de teste.§.5.num.88.De-
28 cimosexto † permutare non potest furiosus. Bel-
lam. tit. de rerum permutat. Decis. 501. Decimo-
septimo repræsaliæ afficiunt bona non personam
29 furiosi ita Ber. vers. repræsaliæ † contra quos nu,
15.Ioa. And. c.non debet de regu.iur.6. Decimo-
30 octauo furiosi non possunt † contrahere societa-
tem Alber.leg.sancimus nom.1. C.pro socio.De-
cimonono furiosus non solum prohibetur con-
trahere ,& in iudicio esse sed etiam testari Docto.
com.l.1.ff.de testam.l.furiosum.C.qui testamenta
31 fac.possunt:non tamen rumpitur † testamentum
factum ante furorem.l.fin.ff.de iniusto rupto.Ale.
consi.141.numer.3.volumin. 1.Bald.leg.habeat.
num.3.C.de sacro.sanct.eccl. Ampl. vt nec etiam
ad pias causas valeat Bar.l.1.lect. 2.num.16.C.de
sacrosanct.eccl.Paulos.l.qui testamento.§.nec fu-
riosus num.2.ff.de testam.Marsil.sing.380.nu.2.
l. is cui de testam, Item ampl. vt nec etiam illud
reuocare possit Bart.l.fin.ff.de iniusto rupto Grat.
consi. 50.num. 32.volumin.2. Viuius.lib.1.com.
opin. 373. Soares versi. furiosus in fine Capra in
tract.com.opin.versic.furiosus,vbi ampl.etiam si
statutum contrarium dicat,nam statutum non tol
lit nec suppler defectum naturæ. Duen. reg 306.
fallit quatuor modis, vt per Iason.l. furiosum. C.
qui testamenta fac. poss. vlterius. not. quod licet
furiosus prohibeatur prædictis, succedit ipse ta-
32 men in dignitatem, & iurisd. † Angel. leg. cum
prætor. §. non autem.numer. 2. ff.de iudic. eam-
que retinet. Alber. leg. qui furere, numer. 1. vbi
Fulg. nu. 1. ff.de stat. hom.leg. nec mandare.§.1.
33 ff.de tutoribus: item quamuis † non possit puniri
pro delicto commisso ante furorem potest tamen
exhæredari propter ingratitudinem commis-
sam ante furorem. Imola. l. ex facto num. 2.ff.de
vulg. vbi Ripa.num.22.Idem Ripa.l.finali.num.
227.C. de reuoc. donat.contrarium tamen tenet
Iason. l. patre furioso. nome.41.ff.de his,qui sunt
sui vel alieni iuris,vbi dicit com.opi.esse in contr.
quam credo verissimam. secundum priuilegiom
34 est, quod furioso datur † curator toto tit.de cura-

tore furiosi, Tertio si nó confiteatur propter hoc
non debet arceri ab ecclesia Socin. Sen. c. omnis
nume. 23.de pœnit.si verò confiteatur.in iudicio
non obligatur Specul.tit.de confess.§. 1.versi.13.
Quarto furiosus non dicitur contumax, Imola. l.
35 furioso,num.2.ff.de re iud.Quinto † furiosus pro
delicto carcerari non potest sunt tamen detinen-
di in vinculis ne damnum hominibus inferant
Bart. & Alex. l.congruit. ff. de offi.præsid. Sexto
non tollitur filiatio not. l. patre furioso.ff.de his,
qui sunt sui, Septimo non tenetur actione nego-
ciorum gestorum, sed actione in factum de eo,
quod peruenit ad ipsum ex administratione, Bar.
l.3.§.alterius,ff.de neg.gest.Octauo furiosus si re-
nunciat non obligatur Host, titul. de renunciat.
36 numer.7.Nono retentio † datur furioso omnium
bonorum not. l. qui furere. ff. de his,qui sunt sui
vel alieni iuris, Decimo furiosus restituitur in in-
tegrum Bald.l. sanctionis.C.de excusat. tutorum
Bartol. l.ergo. ff. ex quibus causis maior, Doctor.
comm. l.Marcellus.ff.de fideiussor. Cyn.l.si infan
ti.C. de iure deliberan. l.si procuratorem. ff. de in
integrum rest. Decimo furiosus potest pupillari-
ter substitui Socin. leg. moribus numer. 60.ff.de
vulgar. & pupilla. his ita declaratis pro solutione
huius regu. distinguendo dicas, aut agitur, de
37 consensu † tacito, aut expresso: primo casu aut si
esset sanæ mentis posset contradicere aut non: si
posset contradicere non haberetur pro consen-
tiente, quod si non posset consentire vtique dice-
retur,si verò agitur,de consensu expresso non ha-
beretur pro consentiente, item aut agitur, de ac-
quitendo, aut de conseruando, aut de amitten-
do, & tunc in casu in quo requiritur factum ho-
minis eius nulla voluntas est, secus in alijs, ita
intelligi debet l. furiosi, ff. de regu. ioris, ex hac
regula qua habetur furiosum nullum negocium
gerere posse,quia eius nulla voluntas est infertur
ex identitate rationis, Primo idem procedere in
38 amante nam valde † amans æquiparatur amenti,
& Amor æquiparatur furori gl. instit. de success.
sublat.§. 1. versi. baccata.§. illud auth. quomodo
nat. effic. leg. Bal.l. post.ff.de transact.c. maiores.
§. sed hoc de Bap. Iacob. Menoc.de arb.iud.libr.
2. cent.4. Cas.328. num. 1.Tiraq.tracta.de pœn.
temper.aut mu.causa.4.nu.1. Cass.super consuet.
Borg.fol.39.num.13.Iul.Clar.in praxi crim.q.60.
nu. 10. vnde delinquens prætextu amoris leuius
punitur arb.iudicis Docto.dictis locis conc. Oldr.
consi.210.not.tamen quod amor illicitus non tol
lit liberum consensum matrimonij, Felin. consi.
26.numer.2. Abb.c.veniens numer.2.de sponsali-
bus, qualiter autem probetur not. Paris. consil.
10.numer.33. volumin. 2.& Iohan. Baptist. Fer-
rett. consi. 392. Secundo hoc idem si dormiens
39 aliquid egerit, † & hoc intelligitur,quando aliàs
ei dormienti talia euenire non solent, sed si ali-
quando ei contingeret, tunc si ipse non præcauis-
set diceretur esse in culpa, & ideo deberet pœ-
na extraordinaria puniri, Barto.l. pen. ff. de par-
ricid. Didac.clemen. si furiosus in 3.parte nume.
6. de homicidio Plaza libr. 2.delict. c.31.num. 3.
Clar.dicto loco numer. 13.Tiraq.d.loco causa.5.
nu.10.

nume. 10. Somnus enim æquiparatur morti. Dixi
ego in tract. mors omnia ſoluit. p. 1. nu. 101. & in
caſu quo debeat puniri punietur arbitrio iudicis.
Menoch. dicto loco. caſ. 327. nu. 2. & ſeq. Dec. l. vt
vim nu. 29. ff. de iuſt. & iure. Marſ. l. 1. num. 40. ff.
de ficar. Tertio ampl. hoc idem procedere in eo
40 qui calore iracundiæ aliquid † egerit, nam iracun
dia ipſa extinguit, ſeu retcendit actum & minuit
delictum, gloſ. c. ſi quis 2. q. 3. quia quod fit calo-
re iracundiæ non dicatur actum animo delibera-
to, Menoch. de arb. iud. lib. 2 cent. 4. Caſſ. 361. nu.
8. & in caſ. 319. nume. 33. eiuſd. cent. dicitur enim
ira furor breuis Iul. Clar. d. q. 60. nume. 9. ideo nõ
dicitur periurus ſi quid egerit calore iracundiæ.
Iaſ. l. ſi duo. §. ſi quis. ff. de iure iur. nec facit valere
contractum. leg. quod calore. ff. de reg. iur. l. 3. ff.
de diuort. vbi 3. loco not. iracundiam non facit va
lere diuortium. Quarto non facit valere licitatio-
nem leg. licitatio. ff. de public. Quinto impedit
votum gl. c. dudum, de conuerſ. coniug. glo. cap.
ſunt. 17. q. 4. Sexto confeſſio facta calore iracun-
diæ non valet glo. & Doct. c. ex literis, de diuor.
Septimo non valet donatio facta in iracundia
Doct. d. c. dudum. Octauo facit venditionem non
valere Bartol. d. l. quicquid. ff. de reg. iur. Nono
ſententia lata calore iracundiæ facit eius executio
nem ſuſpendi. Specul. tit. de executione ſent. §. 4.
verſi. potrò. Decimo electio facta calore iracun-
diæ non valet, Bertacchinus trac. de epiſcopo. 1.
p. lib. 3. q. 35. c. auditis de elect. Ber. conſi. 189. vol.
3. qua in re ita diſtinguendo dicas; aut ira proue-
nit ex iuxta cauſa, & tũc non excuſatur in totum,
ſed à quoto, ſi verò non prouenit ex iuſta cauſa,
& tunc in nihilo excuſatur ſecundum com. opin.
Merchia in contr. Illuſtr. c. 18. nume. 29. vt quan-
do quis blaſphemiat in ludo. Cagnol. d. l. num. 8.
Item fallit quando acceſſit perſeuerantia, quæ ani
mi iudicium oſtendat Cagn. d. l. quicquid, nume.
2. ff. de reg. iur. Tertio declaratur quando iracun-
dia eſt talis quæ mentis alienationẽ inducat, aliàs
ſecus Doct. cap. dudum, de conuer. coniug. Quar-
to non procedit vbi quis poſt iracundiæ calorem
perſeueraſſet in ead. voluntate. Cag. d. loco nume
ro 15. vbi quinto loco limit. in cauſa pia, cuius fa
uore valet relictum calore iracundiæ, niſi tamen
eſſet taliter iratus qui mentem omnino haberet
alienatam, idem Cagnol. num. 17. d. loco. Quarto
41 ampli. in † omni quolibet alio animi dolore not. l.
Gracchus. C. ad l. Iul. de adulte. Abb. c. ſi verò de
ſent. excom. Quinto ampl. in ebrio qui parum di-
ſtat ab inſano demẽte & furioſo, vt inquit Tiraq.
d. tractatu, in cauſa 6. nu. 1. Ideo eius factum, vel
dictum habetur pro non facto vel dicto, & ſi de-
42 liquerit mitius † punitur l. omne. §. per vitum. ff.
de re mili. cap. ſane. c. inebriauerũt. 15. quæſt. 4.
Ampl. etiam ſi ſtatutum dicat quòd delinquens,
conſequatur nullam miſericordiam Doct. l. quid
ergo. §. pen. ff. de his qui not. infamia. Secundo
ampl. vt ſi ebrius aliquem percuſſerit non dicitur
pacem rumpere Bart. l. aut facta. §. cauſa. ff. de pœn.
Bal. l. 1. C. vnde vi. Tertio ampl. vt cõtractus facti
in ebrietate non valeant gl. ca. vnuſquiſque. ver.
quod ebrius. 22. q. 4. Rom. & Barbatia. l. 1. ff. de
verbor. obligat. Quarto non valet teſtamentum
ebrij Bal. c. à crapula. de vita & honeſt. cleri. Quin
to non valet dictum teſtis ebrij Bald. c. 1. de teſti-
bus. Sexto non valet matrimonium ebrij. Dec.
conſi. 112. Septimo ebrius non incidit in irregu-
laritatem Didac. repet. clem. ſi furioſus in 3. parte
nu. 3. Octauò proferens verba hæretica non puni-
tur, vt hæreticus. Calder. tracta. de hæret. c. 8. nu.
8. Fallit hoc dictum quando quis dedita opera ſe
inebriaſſet vt aliquod damnum daret, ita Didac. d.
loco. Secundo fallit quando eſſet leuis ebrietas,
Tiraq. dicto loco cauſa ſexta nume. decimo. Ter-
tio fallit in eo qui poſt ebrietatem ratum habuit
& gloriatur de delicto commiſſo. Ripa. l. fin. num.
79. C. de reuocat. dona. & not. quod in caſu quo
quis in ebrietate deliquerit excuſatur à dolo, ſed
non à culpa; & ideo puniendus eſt non pœna or-
dinaria delicti, ſed extraordinaria. Plaza lib. pri-
mo delictorum cap. 30. numero primo, verum ſi
abſq; culpa factus fuiſſet ebrius, puta quia Socij
eo inſcio ſal in vinum conieciſſent, tunc etiam à
culpa excuſaretur, ita Iul. Clar. d. quæſt. 60. nume.
decimo, ſecundo non omitto, quòd conſueti ine-
briari prohibentur ordinari. cap. epiſcopus. Trige
ſima quinta diſtin. Rebuff. in praxi Benef. titu. de
clericis ad ſacr. num. octauo, non tamen eſt ebrie
tas ſola ſufficiens ad priuandum ſacerdotem ſua
eccleſia Abb. c. ſi con. ſtiterit. nume. 3. de accuſat. li-
cet ſit fomes vitiorum omnium, & ob eam cleri-
cus ſuſpendi poſſit ab officio & beneficio. Item mi
les cingulo militari priuari, & Doctor exautho-
rari, & medicus ab officio medendi remoueri Ri
pa. l. fi. num. 72. C. de reuoc. donat. & repellitur à
teſtimonio quando teſtis ebrius erat tempore te-
ſtimonij, alias ſecus. Crau. conſi. 169. nu. quinto, ſi
cuti repellitur ab omni officio publico. Caſſan. in
conſuet. Burgund. titu. des iuſtices. nu. 5. decimo
ſeptimo. verſicu. non debet. Sexto ampl. hoc prin-
43 cipaliter dictum in † eo qui imperfectam ætatem
habet ita vt infans ſi hominem occiderit non pu-
nitur nec etiam ipſe eſt irregularis, quia ipſe non
habet rationis vſum clem. ſi furioſus de homicid.
vbi Didac. in 2. parte relect. 3. partis nume. 5. ſi ve-
rò puer doli capax deliquerit in ætate minori non
eſt puniendus ordinaria pœna, ſed extra ordinẽ
arbitrio iudicis. l. auxilium. §. in delictis. ff. de mi-
nor. l. Diuus. ff. de termino amoto, Doct. com. c. 1.
de dilect. puer. Gramm. deciſ. 23. conc. cum pri-
mo dicto, quia pupillus, nec velle, nec nolle in ea
ætate habet. l. pupillus. ff. de reg. iur. ideo pati poſ-
ſe non intelligitur leg. in eo. §. pupillus. ff. eod. ſed
omnia negotia tutore authore agere debet. l. in ne
gocijs. ff. de reg. iuris, ſi tamen fuerit proximus
pubertati capax eſt iniuriandi, atque iniuriæ fa-
ciendæ. l. pupillum. ff. eod. tit. & tria concurrere
debent ad hoc, vt puniatur: primo quod ſit doli
capax, ſecundo quod ſit proximus pubertati, ter-
tio quod deliquerit in cõmittendo, non in omit-
tendo. Iul. Clar. in praxi crim. q. 6. nu. 1. vbi dicit,
quod in omnem caſum nunquam pupillus pœna
capitali afficitur pro quocunque graui delicto,
ſed eius pœna debet eſſe citra mortem, vel mem-
bri mutilationem, & talis defenſio ratione ætatis

prode-

proderit pupillo uon solum ante sententiam, sed etiam post condemnationem contra eum in coutumaciam, quod si delictum absque dolo perpetratum fuerit posset iuuari iuuenis ope restitutionis in integrum etiam ad hoc, vt à tota pœna excusetur, quod dictum ampl. vt petere possit restitutionem in integrum, aduersus confessionem delicti factam per ipsum minorem, etiam cum iuramento, quando contra eum non adest alia probatio, quàm propria confessio. Bald. leg. 1. numer. 60. C. de confess. Gomes. cap. 1. delictorum nu. 66. Secundo ampl. vt nec enam factus maior puniri possit de delicto commisso in minori ætate, de quo tunc temporis nõ poterat puniri Doct. l. sciant. C. de legit. hære. Marsil. l. infans, num. 13. ff. de sicar. l. de minori, num. 40. ff. de quæst. not. Tiraq. de pœn. temper. causa. 7. facit ad hæc leg. ferè in omnibus. ff. de regu. iuris vbi ferè in omnibus pœnalibus iudicijs, & ætati, & imprudentiæ succurritur. leg. 1. C. de falsa mon. Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 4. Cas. 329. numer. 1. & seq. ex hoc dicto ad plura quidem infertur primo excusatur à lapsu carnis, vt inquit Iul. Clar. dicto loco numer. 5. Alciat. consi. 458. Socin. consil. 7. libr. 3. Secundo excusatur à pœna abortionis. Dec. consil. 515. numer. 5. Tertio à pœna homicidij. Grammat. Decisi. 13. numer. 11. Boss. titul. de homicidio, numer. 79. Quarto à pœna incendiarij. Menoch. dicto loco nume. 17. & seq. Quinto nõ potest contrahere matrimonium cum non possit reddere debitum. capit. 2. de frig. & malefic. licet legatur quod puer. 9. annorum grauidauerit fœminam Abb. capitul. 1. de delict. puer. licet contrahant sponsalia tot. tit. de desponsat. impuber. Sexto non potest beneficium obtinere nisi habeat decimum quartum suæ ætatis annum. c. nullus, 23. sess. concil. Trid. de reformat. Septimo non potest obligari voto religionis per professionem. c. in quacunque. 25. sess. concil. Tridentini. de refor. & si fuerit fœmina ante Duodecimum annum expletum non potest admitti ad habitum religionis. cap. libertati ead. sessione. Octauo non est capax ordinis, capit. vel non est compos. de tempor. ordinat. Nono non potest excommunicari Abb. cap. ab excommunicatione numer. nono, de rescr. Decimo non potest esse irregularis Doct. comm. clem. prima, de homicid. vol. & inuol. Vndecimo non potest capi personaliter not. leg. 1. §. sufficit. ff. de adm. tutorum Bart. leg. neque impuberes. ff. de in ius vocan. sicuti non potest etiam torqueri Bald. leg. fin. C. ad Syllan. Duodecimo non obligatur contractu Doctor. comm. leg. prima. ff. de verbor. obligat. Decimotertio non potest esse testis Bald. leg. testium. C. de testibus. nisi feratur post infantiam, de his quæ vidit tempore infantiæ, facit tamen indicium ad torturam Angel. leg. talis, numer. primo. C. de his quibus, vt indign. vbi Iason. numer. 6. Decimoquarto non adit neque repudiat hæreditatem Bald. leg. fin. §. pen. C. de bono. quæ libe. sed factus maior ratificare potest Socin. consil. 116. volumin. primo gloss. & Bartol. leg. potuit. C. de iure libert. leg. seruo. §. quod si. ff. ad Trebell.

Decimoquinto non potest condere testamentum ideo non dicitur decedere ab intestato, sed intestabilis Alexan. consil. 158. numer. tertio, volumin. 6. quia consentire non potest Angel. consil. 60. num. 2. Decimosexto non obligatur iuramento auth. sacramenta puberum. C. si aduersus vend. Ang. l. iusiurandum. §. si pupill. nume. 1. ff. de acquir. hæred. leg. qui iurasse num. 1. ff. de iure iuran. Corneus consil. 140. numer. 5. vol. 1. quod not. & declar. vt ibi procuratum, quia factum illius casu factum reputatur Bellam. cap. constitutus numer. 20. & titu. de eo qui immit. in possess. Decimoseptimo ampl. vt sententia contra infantes indefensos lata dicatur nulla Ber. consil. 62. numer. 19. volum. 3. nec eius bona ratione criminis publicantur idem Ber. consi. 65. numer. 39. volum. 1. & si in contumaciam excommunicetur. habet remedium restitutionis in integrum, Ias. leg. neque impuberes. nu. 4. ff. de in ius. voc. Decimooctauo infans non potest exhæredari cum ipse committere non possit causam ingratitudinis. Iason. leg. si quis. §. legis autem numer. 3. C. de inoffic. testamento Paul. leg. si quis. §. legis. nu. 2. C. eod. Decimooctauo ampl. vt non teneatur contribuere ad damnum illatum in territorio sua in puncto Alber. libr. 2. stat. q. 21. quia in eis non potest imputari negligentia & sic tales non comprehenduntur à statuto. Decimonono non acquirit possessionem quia sine animo ipso acquiri non potest. leg. 1. §. adipiscimur, leg. 3. §. in admittenda. ff. de acqu. possess. leg. 1. §. 3. ff. eod. competit tamen ei remedium mediante persona tutoris. Menoch. tractat. de adipisc. rem. 4. numer. 197. & seq. Vigesimo esse non potest in iudicio. Paris. consi. 11. nu. 3. vol. 2. Vigesimoprimo non potest torqueri Alber. l. si minor. num. 3. ff. ad l. Iul. de adulter. ita Vbert. in opere indic. inquis. versic. impub. Declaratur hæc sexta Principalis ampliatio, vt procedat, in officijs, & dignitatibus cum administratione: secus est in officio, & simplici dignitate, vnde potest esse rex & miles: sublimitatur tamen hoc dictum nisi infans haberet hæreditario iure dignitatem cum administratione not. leg. final. C. de milit. testamento ita Gagnol. leg. 2. §. impuberes. ff. de reg. iuris. Septimo ampl. hoc idem procedere in valde sene leg. ferè. ff. de regu. iur. ibi ferè in omnibus pœnalibus iudicijs, & ætati, & imprudentiæ succurritur glo. & Doct. leg. 2. ff. rerum amotarum, non tamen in totum
44 excusat, † sed bene quo ad hoc vt mitius puniatur, quod dictum dicit procedere in leuibus delictis Iul. Clar. in praxi crim. quæst. 60. numer. 6. ex qua ampl. infertur primo, quòd senex decrepitus, tormentis subijci non debet. leg. 3. §. ignoscitur. ff. ad Syllan. Grilland. tractat. de diu. crim. libr. 3. quæstio. 6. numer. 5. Viuius comm. opin. vers. senes, idem Clar. dicto loco q. 64. nu. 22. concor. gl. c. pœnitentes. 50. dist. c. tanta. 1. q. 7. cap. tempora. 26. q. 7. habent enim senes sensum puerilem glo. l. senectus. C. de donat. Tiraq. de pœn. temper. causa. 8. num. 6. Boss. tit. de tortura nu. 20. Opus iud. inquis. versi. senes num. 4. Mars. expedito num. 41. Secundo infertur, quod seni-

bus tempus relegationis minuitur Dec. dicta leg.
ferè nume.5. Cepolla auth. ſed nouo. C. de ſeru.
fugit.Menoch.de Arb.iud.lib.2.cent.4.Caſ.329.
nume.20.Tertio ſenex excuſatur ſi comparere nõ
potuit not. c. querelam de procurat. c. quoniam
vt lite non conteſtata, Quarto non compellitur
ad teſtimonium perhibendum Bar.l. 2.ff.de excu-
ſat.tutor.quod eſt verum de iure ciuili:.ſecus ve-
rò de iure canon.Alber.tract.ſtatut. nume. 23.ca.
quiſquis 11.q.3.c.1. de crim.falſi quod ſi propter
ſenectam venire non poteſt mittitur ad eum no-
tarius.Doct.c.nouit de iudic. Quinto non tenetur
ire ad bellum Barto.l.fin.C.qui profeſſ. vel æt.lib.
flor.l.inuiti la prima de teſtibus, Sexto excuſat à
collecta perſonali.Ferret. tract. de Gabellis num.
499.quia ſenectus dicitur infirmitas ipſa Abb.c.
quamuis nu. 2.de ſent.exc.ca. magnæ, numer. 8.
de voto quamuis non comprehendatur, ſub reg.
de infirmis.ita gomes.q.7. Septimo excuſat à vo-
to Ant.de Bur.c.magnæ num.7. de voto.Septimo
ſenex ita ſtricte in carceribus cuſtodiri non debet
ſicuti iuuenis Boer. Deciſ.217.nume.10. Marſ.§.
attingat.nume.15.Octauo quia ſenectus conſide-
rari debet in excuſatione in pęnæ impoſitione &
ſimilibus de quibus Bellam.c. tanta 86.diſt.num.
3.Aldobran.inſt.de excuſat. tutor.§. item. nume.
16.Tiraq.late tract. de iure primog. in præfat.nu.
87.& ſeq. Octauo hoc idem principale dictum
ampliatione ſexus, cuius debilitas eſt intellectus.
not.l.2.ff.de reg.iur.ibi (fæminæ ab omnibus of-
ficijs ciuilibus remotæ ſunt) & ideo nec iudices
eſſe poſſunt. nec magiſtratum gerere, nec poſtula
45 re, nec pro † alio interuenire, nec procuratrices
exiſtere. Nono ampl. hoc dictum in obliuione
46 quę maxime excuſat,† quia memoria hominũ eſt
labilis.leg.peregre.ff.de acquiren.poſſ. Specu. tit.
de adu.§.1.verſi. habito Vital.tracta.Clauſul. ti-
tu.de errore teſtam.nume. decimo quinto Bartol.
d.l.peregre. nomero 2.Imo. l. qui fundum nume.
3. ff. pro emptore Socin. Iun. conſil. 56. numero
25.volumine 2.Port.conſil.125.nume.14.Gram.
Deciſ.60.numero 9. Crau.conſil. 28. numero 4.
Corn.conſil.55.numer. 23.vol.tertio conſil.257.
numero 9.eod. volumine Cag. lege ſecunda nu-
mero 52. C. de edendo. quæ cauſatur ob nimium
47 coitum. Tiraq. tract.de leg.Connub. † leg. 15.nu-
mero 66. item & ex infirmitate Corn.conſi.254.
numero 4.vol.4.ex cogitatione mortis. Dec.l.hac
48 conſultiſſima † numero 31. C. qui teſta. fac. poſſ.
quinto ex multitudine negociorum.Bene.conſil.
95.numero 8.l.hac conſultiſſima.§.cum humana.
C.qui teſt.fac.poſſ.Alex.conſi.83.numero. 7.vol.
49 7.ideo † in ſummo Pontifice præſumitur. ca.obli
uio ob multitudinem negociorum ſecus autem
in ordinario Iaſ.l.quod poſſit numero 47. ff.de re
iud.ſimiliter ſecus eſt in cardinalibus. Barba.cõſ.
40.nume.85. vol. 4. Sexto modo inducitur obli-
uio per ſenectutem.Barb.conſi.40. numero ſexto
50 vol.4. Septimo † ex lapſu lõgi temporis Act. ca.in
noſtro de teſtibus Fel.c.fraternitatis de hæret.Me
noch.de arbitr iud.lib.2.Cent. 4.Caſſan.cõſi.300.
nu.7.Iaſ.l.prima.num.45.C. de ſerui. fug.l.2.§.
ex contrario numr.52. ff.de acqui. poſſ. & maxi-
me per lapſum decennij.l. ſi id l.ſi de eo.ff.de ac-
quiren.poſſ.& maxime vbi tract. de damno vitan
do, quia tunc obliuio poteſt allegari. d.leg.prima.
C.de ſeru.fugit.ſecus vbi agitur de lucro captan-
do.Imola.leg.qui fundum. §.ſeruus.ff.pro empto
re Ioan.Annibal. l.naturaliter. numero 100. ff.de
vſucapion.item inducitur obliuio per decennium
in his quæ conſiſtunt in animo Ioan. ſing.68. nu-
mero primo Socin. conſi.38. numero ſeptimo vol.
primo quo tempore tranſacto præſumitur obli-
uio.Socin.conſi.43.numero octauo volumine 2.
Ber.conſi. 189. numero octauo vol. tertio. Corn.
conſil.179.numero ſexto.vol. tertio.Corn. conſi.
142.numero 9. vol. tertio. conſil. 178. numero
6.vol.4.Ber.quæſt.73. numero 4. Neuiz.conſi.8.
numero 61.conſil. 25. numero 15. conſi.68.hinc
eſt quod illi qui confidunt in memoria facile de-
51 cipiuntur.Boer.Deciſ.155.† numero 23. gloſſ.c.
fundamentum verſic.obliuio de elect.6.cap.præ-
52 terea.23.diſtin.diuinitatis † enim potius quàm hu
manitatis eſt omnium habere memoriam.ro.leg.
2.§.ſed quia.C. de vet. iure enucl. dixi in tract. de
reg.iur. in prœm. numero 13. & not. quod alij
dicunt obliuionem quandoque cauſari poſt an-
num.glo.cap.ſi teſtes.4.q.3.l. ſi arbiter.ff.de pro-
bat.hoc totum tamen relinquitur arbitrio iudicis
53 glo.leg.furtum.§.fi.ff.de vſucap. † Socin. conſi.2.
vol.3.crau.conſi.24.Ripa.leg.quod iuſſit. numer.
47.ff.de re iud.cald.conſi.124.Gozad. conſ.9.nu.
35.Pariſ.conſi.11.nume. 132.vol.1.& ſic habẽn-
da eſt rõ qualitatis perſonæ præſertim in exami-
ne teſtis reſpondentis ſe non recordari Mar. Soc.
Sen.c. quoniam vt lite non cont.leg. 3.§. duæ. ff.
de Carb.edicto, vel ſi deponat de tempore, de lo
54 co, de perſonis † in his enim de facili cadit obli-
uio.Egid.Boſſ.tit.de reſponſ. nume.5.& ſeq. & ex
cuſatur à falſo ſi dicat à tanto tempore, vel citra
Comẽſ.conſi.91.vnde obliuio in teſte non eſt la-
ta culpa Bar.l.1.§.ſi quis. ff.quemadm. teſta.aper.
multum enim excuſatur ſi dicat ſe non recordari
de timore Innocen. ca.qualiter de accuſat. ſi ta-
men eſt quæſtio de facto ipſius teſtis debet eſſe
certus, & memorari de his quæ ipſe fecit. Bart. l.
filius.ff. de adimen. legat. aliàs non reddens cau-
ſam concludentem quare non recordetur puni-
tur pœna falſi Bald.l.præsbyteri. C. de Epiſcopis
& clericis, qui magis recordari debet de loco &
perſonis, quàm de die, & tempore add. ad pract.
Mill.pag.23.nume.15.Bald.tract. de teſtibus nu.
25.Nellus.dicto tracta.num. 161. Franc.Cur.ott.
7.Opus iud.inquiſ. verſi.obliuio numero 2.Mar.
Socin. Sen. cap. 1. numero 56.de crimine falſi &
in facto egregio non ita de facili præſumitur ob-
55 liuio Fel.c. in noſtra de † reſcr. Capic. Deciſ.69.
nu.15. Barba. conſi. 29. vol. 1.Menoch. de arb.
iud.l.2.cent.prima.Caſſ. 26.nu.6.nec in facto pro
prio præſumitur obliuio niſi ex diuturnitae tem
poris.Alexander conſilio 7. numero 9. volumine
quarto Iaſo.lege ſi res.numero 34.ff.de legat. pri-
mo Fulg.leg.magnum numero. 2.ff.de contra. &
comit.ſtipul.Barb.conſi.89.numero. 7.volum. 4.
item not.quod ſi quis de vno actu recordetur de
alijs quoque recordari præſumitur. Ruinus,

conſ.

consi.73.nu.10.vol.2.quod autem de facto egre-
gio non ita præsumatur obliuio procedit etiam
stante diuturnitate temporis.Rim. consil. 23.nu.
3.Cran.consil.134. num.31.Cagn.auth.ex can-
sa. num.150. C. de liber.præt. de his not.Port.§.
sed quando nu. 29. instit. de vsucap.Ruin.consi.
11. nu. 10. vol.2.Decis. 5.num.3.de rest.spoliat.
Port. consil. 6.numer. 43.vbi breuitate temporis
obliuio non censetur inducta Natta, consi. 315.
nu. 10. volu. Capic. Decis.52.num.3.Ale.stat.in-
ter consi. Crimi. consil.117.nume.36.vol.1. Iul.
Scarlin eod.vol.consi.118.nu.20.Crau.cons.75.
nu.25.consi.28.nu.24.Sed qualiter probetur me
56 moriam rei extare vel non? dic quod † probatur
multis modis primo transacto tempore centum
annorum Bald.leg.fin.C.de long.tempor.præscr.
Styer. tract. de fin. reg. cap.55. numer. 16. Aret.
consil. 164. numer. 3. Secundo per auditum, &
comm. opin. Specul.tit.de proba.§.1.versic.sen.
Bart.leg.2.§.pen.ff.de aqua plu. arc.Alber. l.si ar-
biter numer. 2.ff. de probation.Doct.comm.cap.
quid nouale de verb. sign. not. l. 2. C. de seru. &
aqua. Tertio probatur per testes non autem per
scripturas Alba. consi.64. num.78.Gem.ca.1.de
præscri. 6. quid si vtraque pars probet vna me-
moriam non extare, altera verò illam extare, cui
57 magis credendum? Resp. † magis credendum es-
se affirmanti Balbus. tract. de præscrip. 2. p. 3.p.
q.6. nume.27. conc.Imola.l.1.nu. 21.ff.de acqua
plu.arcen.Sal.l.si arbiter nu.1.ff.de probat.l.si cui.
§.idem nu.2.ff.de acqua plu.arcenda.Capra cons.
147.nu.8. Roch.in tract.de iure patr.versicu.fin.
nu.84. Alexand. consil. 64.num.38.volumin. 4.
consi. 16.nume. 15.volum.5.consil.177.num.7.
volu.6.Ant.c.quod per, num.15.de verbo.signifi
cat.c.fin.num.4.de priuileg. Bart.l.1 §.item nu.7.
de aqua plu. arcend. Port. consi.39. nu.9.quibus
58 ita stantibus not.quod oblitus facere † interroga-
tionem ante litis contestationem potest eam face
re post. Guid.in sing.492.§.si quis, secundo infir-
mitas memoriæ non facit amitti possessionem. d.
59 l. peregre. ff. de † acquir. possess. Tertio testator
præsumitur memor eorum, quæ sunt in testamen
to. Aret.consil.47.num.2. Alber. l. filio.num.pri-
mo.ff.de adim.leg. Alba.consil.19.num.13.quar-
60 to si notarius fecerit instrumentum † de his, quæ
audiuit in sententia, redditur suspectus, quia im-
possibile est, quod omnium memoriam habue-
rit contentorum in ea. Afflict. Decis.345. nume.
2. Quinto, & vltim.not.quòd nemo præsumitur
immemor salutis æternæ. Imola. leg. 1. numer.
14.ff.de aqua plu. arc. Ceph.consil.170.num.43.
61 volu. 2. vnde quando quis † iurauit non præsu-
mitur obliuio. Bauer. in tract.de virtute iur. col.
20. an autem obliuio excuset à contumacia not.
62 l.ex consensu. §. eum † de appell.Bald.l. ea, quæ.
C. quomodo & quando iudex.

SVMMARIVM.

1 *Infirmitas poni potest inter fortuitos casus.*
2 *Infirmus quis dicatur.*
3 *Infirmitas est duplex.*
4 *Infirmitas quibus ex causis detur.*
5 *Infirmitas quæ sit, quæ excuset.*
6 *Infirmitatem allegans probare tenetur.*
7 *Infirmitas quomodo probetur.*
8 *Infirmitas quantum præsumatur durare.*
9 *Infirmus non præsumitur scire publicam vocem, & famam.*
10 *Infirmitas ad quæ excuset.*
11 *Afflictio non est addenda afflicto.*
12 *Infirmus delegare potest causas meri Imperij.*
13 *Coadiutor datur episcopo & clerico infirmo.*
14 *Infirmus carcerari non potest.*
15 *Citatus infirmus non tenetur comparere.*
16 *Famulo infirmo an debeatur salarium.*
17 *Faber potest expelli ab infirmo.*
18 *Ieiunare non tenetur infirmus.*
19 *Iudicium motum supersedet infirmitas.*
20 *Testamentum potest condere infirmus.*
21 *Infirmus non tenetur ad munera personalia.*
22 *Infirmitas excusat à pæna.*
23 *Infirmus miles potest pugnare per campionem.*
24 *Infirmitas excusat à periurio.*
25 *Infirmo restitutio datur.*
26 *Infirmus per substitutum seruire potest.*
27 *Infirmitas excusat à tutela.*
28 *Testis infirmus quare magis probet.*
29 *Expensæ infirmitatis præferuntur cæteris.*
30 *Clericus infirmus non potest celebrare.*
31 *Infirmitas prorogat iudicium.*
32 *Infirmitas non soluit matrimonium.*
33 *Infirmitas magna æquiparatur morti.*
34 *Pestis dicitur fortuitus casus.*
35 *Pestis excusat à periurio.*
36 *Pestis excusat à pæna.*
37 *Pestis præstat priuilegium colono recedendi.*
38 *Pestis excusat à præscriptione.*
39 *Pestis excusat à repræsalijs.*
40 *Contractus tempore pestis est priuilegiatus.*
41 *Natus tempore pestis extra ciuitatem, dicitur in eadem ciuitate.*
42 *Possessio quomodo capiatur tempore pestis.*
43 *Pestis excusat à publicatione resignationis.*
44 *Testamentum factum tempore pestis quod priuilegium habeat.*
45 *Pestis excusat matrem non petentem tutelam.*
46 *Pestis excusat à contumacia.*
47 *Pestis dat causam restitutionis in integrum.*
48 *Pestis excusat iudicem ferentem sententiam alibi quàm in loco consueto.*
49 *Testes tempore pestis inhabiles admittuntur.*
50 *Cæcus quomodo puniatur.*
51 *Cæcus retinet dignitatem.*
52 *Cæcus non potest esse tutor.*
53 *Cæcus non prohibetur contrahere.*
54 *Cæcus non tenetur ad onera personalia.*
55 *Cæcus potest esse testis & quomodo procedat.*
56 *Cæcus potest condere testamentum.*
57 *Cæcitas quomodo probetur.*
58 *Mutus, & surdus, torqueri non potest.*
59 *Mutus quomodo possit esse testis.*
60 *Mutus si sciat scribere quomodo probet.*
61 *Mutus esse non potest iudex.*

62 *Mutus non poteſt ſtipulari.*
63 *Mutus quid poſſit agere.*
64 *Frigidus, & maleficiatus quomodo probibeatur contrahere.*
65 *Caſtratus contrahere non poteſt.*
66 *Hermaphroditus quomodo contrahere poſſit.*
67 *Corpore vitiatus non poteſt promoueri.*
68 *Pragnans an veniat appellatione infirmorum.*
69 *Monſtrum quomodò rumpat teſtamentum.*
70 *Differentia monſtri, oſtenti, portenti, & prodigij.*
71 *Mancus & claudus non ſuccedunt in feudum.*
72 *Venenatio quomodo puniatur.*
73 *Medicus non tenetur de fortuito caſu.*

Quæſt. VI. Primæ partis.

1 SEquitur † modo videre de infirmitate corporis, quæ caſui fortuito adſcribitue. Didac. libr. 3. var. reſol.c.13.nu.18. & dicitur habitus cuiuſcunque corporis contra naturam, l.1.§.ſed ſciendum.ff.de ædil.edict.Hoſt.in ſumm.de cleric.ægr. nu.2. Vnde infirmus dicitur qui intrinſecus mor
2 bo ex aliquo humorum exceſſu † cauſatus labo rat, Rip. in tract. de peſte in Princ. nu.2.Gomes, in reg. cancell. de infir. q. 7. & eſt duplex, in toto ſcilicet corpore vt ſebris, in parte autem vt cæci-
3 tas.Menoch.de † arb.iud.lib.3.cent.1.Caſ.60.nu. 16.quæ infirmitas cauſatur multis ex cauſis, Primo propter peccata.c. cum infirmitas, de pœnit. & remiſſ. Secundo, vt iuſtus in meritum creſcat. Tertio ad cuſtodiam virtutis, c. niſi de renunc.
4 Quarto † vt manifeſtetur gloria Dei, vt dictum fuit, de cæco nato, quæ autem infirmitas excuſet relinquitur arbitrio iudicis, Bal. auth.ſed ſi quis, nu. 15. C. de teſtibus. Soci.Sen.conſi.244.libr.2. Marſ.l.quæſtionis, nu.19.ff.de quæſt.Menoch.d.
5 loco nu.3.quam infirmitatem † qui allegat proba re tenetur Bertran.conſi.164.nu.2.vol.8.Rebuff.
6 in praxi benefi.in reg.de infirm.gl.2. † nu.4.Bertrand. conſil. 16.nu.5. vol.6.& probatur per medicos Bar.l.contumaciam. §.pœnam.ff.de re iud.l. ſemel.de re milit. lib. 12. Bart.l.1.ff.de ventre in-
7 ſpic.Secūdo modo † per iuramētum infirmi.Specul.tit.de appellat.§.3.verſi. quid ergo.Cardi.cle. ſicut q.4. de appell. & hoc quando per teſtes probari non poteſt. Tertio ex aſpectu faciei Barb.cōſ.
8 31.nu.15.vol. 3. Quarto † p teſtes familiares.Bar. l.quæſitum.ff. de re iud.Ang.l.2.§.quod diximus. ff.ſi quis caut.quod ſi probata fuerint præſumitur durare per totum annum, Mandoſ. in reg.de infirmis.glo.7.nu.2. quo tempore non præſumitur ſcire id de quo publicando eſt vox & fama, ſicuti
9 nec abſens. Barto.l.is poteſt. ff.de † acquiren. hæred. Butr. l.2. ff.ſi quis caut, ſit igitur regu. quod infirmitas excuſat, quia tempus mortalitatis æqui
10 paratur tempore belli & dicitur † fortuitus caſus, Orian.l.1.nu.133. ff.de offic.eius, & quia reducitur ad impoſſibile cuius nulla eſt obligatio. l. ne-
11 mo poteſt.ff.de reg. iuris, † nec eſt addenda Afflictio, afflicto.l.ſi quis in graui.ff.de Sylla. ampl.pluribus modis, & primò excuſat à proſecutione ap-
12 pellationis, Oldra.conſi.208.nu.7.Secundo † delegari poſſent cauſæ meri, & iuſti imperij, quæ aliàs non delegarentur. Salyc. l. placet. nu.25. C. de pœn. iudic.Fel. c.quod ſedem Offic.ord.Doct. com.l.1.ff. de offici. eius.l.imperium. ff.de iuriſd. omn. iud.Menoc.d.loco numer. 20.Tertio datur coadiutor, infirmo. Epiſcopo. c.ferè & ſeq 7.q.1. eod. modo datur alteri clerico ægroto.c.primo.c. ex parte, de cler. ægr. c. de rectoribus eodem tit. Ampl.ſi eſſet Demoniacus. Secundo modo ampl. ſi morbo Caduco laboraſſet. c. communiter, &
13 ſeq.31.diſt. Tertio hoc idē ſi partē manus † abſciſſam. capitulo præsbyterorū de cler. ægr. Quarto hoc idem ſi lepra laboraſſet. c. de rectoribus eo. tit. Quinto hoc idem ſi paraliticus eſſet.c.ſi.eo.tit. & hoc ne afflictio addatur afflicto quæ ratio ponitur in c. ex parte eod.tit. vnde clericus infirmus non tenetur reſidere Orian.l.1.nu.132.ff.de offic. eius, & debet habere diſtributiones, perinde ac ſi ipſe reſideret Corſett.in ſing.verſi.infirmus nu.1. not. c. ad audientiam de cler. non reſid. Fel. c.ad Apoſtolicæ.nu.12.de except.Didac.lib.3.var.re-
14 ſol.c.13.nu.8.Quarto † ampl.hæc reg.vt infirmus carcerari non poſſit Marſ. in praxi. crim. §.attingunt, numer. 15. gl.l. ſi vt certo. §.1.ff.commod. Quinto infirmus citatus non tenetur comparere. c.ſi ægrotans.5.q.3.ca.ſi epiſcopus. 18.diſt.& per conſequens excuſat à contumacia.c.querelam, de procurat.Abb.c.tenor numer.1.de ſent.& re iudi-
15 ca. 2.nu. 1. de procur.Ampl.hoc dictum † etiam in infirmitate ſuorum Alex. l. non exigimus.§.2. nu.1.ff.ſi quis caut. Ant. de Butr. c.querelam.nu. 3.Ampl. ſecundo vt non teneatur mittere procuratorem in caſu quo eius perſona requiritur Ber. conſi. 28. nu. 64.vol.3. conſi.61.nu.30. eod.vol. Aliàs ſecus gloſſ. & Bar.l. ſi quis inſtituatur.§.fin. ff. de hæred. inſt. Bar. l. 2.§.ſi quis.ff.ſi quis caut. Iaſ. l. 1. num. 4.ff.de in ius.vocan. Caſtan.in conſuet. Burg.in procem. verſi.maledie.nu.1.Afflict. Deciſ. 289. numer. 30. Grat. conſi.97.numer. 2. volum.1.cap.tenor.de iud. & hoc intelligitur, de graui infirmitate non de leui. c.placuit.18. diſtin. Tertio ampl. procedere etiam corā arbitro com. l.apud.§. in arbitrium nu.1. ff.de dolo Alber.leg. quæſitum numer. 2.ff.de re iud.Maranta, de ord. iudic. par.6.verſic. contumacia nu. 3.Pariſ.conſi. 102. num.13.volumin. 4.Port. conſi.1. nume. 6. Quarto ampl. etiam in cauſa criminali, etiam ſi fuerit inquiſitus de cauſa capitali, quia ſatis erit ſi fidem fecerit de infirmitate ſua Grat. conſil. 98. numer. 2.volum.1. Caranita ſuper ritu. 267. nu. 7. Magnæ Curiæ. Iulius Clar. in praxi crim. q.35.nume. 5.Foller.in ſua praxi in tit.audiantur excuſatores nu. 27.quæ excuſatio poteſt proponi per quemliber, etiam non habentem mandatum hoc de pœna. l. ſemel. C.de re milit.libr.12. & admittitur etiam mulier prægnans Foller. d.loco num.39.Fulg.& Iaſon. l.2.ff.de in ius voc.quo impedimento durante ſuper ſedere debet iudicium d. l. quæſitum. de re iud. quod malitioſe proponitur talis exceptio non eſt admittenda ſicuti non admittitur in criminalibus exceptio infirmitatis ſuorum c. communis.23.diſtin.Foller. d.

ler.d. loco num. 34. Sexto famulo infirmo debe-
16 tur † salarium gloss.4.l. arboribus. §. de illo ff. de
vsufructu Doct. com. l. diem functo : ff.de Offic.
assess.fallit si ipse dedisset causam infirmitatis,sed
hoc primum dictum arbitror esse verum de æqui
tate , quia ipse locat operas suas personales l. si
vno.§.item ff. loc.l. in rebus.ff. commod. quod si
non debeatur eo intuitu tantum vtique salarium
præstabitur vt medico,aduocato,ambassiatori, le
gato,iudici,& assessori.Gem.c. consuetudinem.§.
qui verò numero 1.de cler. non resid. Didac. lib.
3.var.resol.c.13.num. 3. Gem.consilio 1.num.8.
Fulgos.l.miles.ff.ex quibus caus.Maior. Septimo
17 Faber debet expelli ab infirmo si strepitus† mal-
leorum nocuerit ei Ripa l.dotis nu.129. ff. solut.
mat. Octauo infirmus non tenetur ieiunare c. 2.
18 de Obseru.ieiun.ca.† quod non est de reg.iur.No
no infirmitas facit supersederi iudicium motum
in litis contestatione tantum,& in sen-tentia, non
19 in alijs,glo.l.si quis.§.fin.de hæred.inst.l.† quæsi-
tum de re iud. Decimo legatum potest fieri nutu
tantum ab infirmo, quod aliàs fieri non posset,
quando maxime articulate non posset loqui Ia-
son.l.si quis in fundi num.38.ff.de leg.1. Orian.l.
1.nume. 132.ff.de offic.eius, Simili mo do testa-
20 mentum † potest condere etiam lingua balbutiē-
ti Iason.l.quoniam nu.3.C de testam.Cr au. con-
silio 6.nu.57.Ferrett.consi.27.num.2. Paris.cōs.
13.num.56.volum.1.Bertr.consi.93.num.1.vol.
3.consi. 238.nu.16.vol.7. Socin.sen. consilio 32.
21 nu.4.† Vndecimo infirmus non tenetur ad mu-
nera personalia,Iason l.age.num.2.C.de transact.
Orian.l.1.nume.132.ff.de offic.eius, Duodecimo
22 excusat à pœna , & a pœnitentia † ca. placuit.8.
dist.c.ab infirmis 26.q.7. Decimo tertio prouoca
23 tus infirmus † potest pugnare per campionem.
Iulius Ferreti.consi.10.nu.4. Decimo quarto in-
24 firmus non dicitur † periurus Ioan.And. & Abb.
c.si vero.de iure iurādo , Decimo quinto ampl.vt
25 infirmus † restituatur aduersus sententiam Bart.
l.inter nume.4.de in integr.rest. Petrus de Benin
tendis Decis. 26.nume.12. Decimo sexto seruire
potest per substitutum infirmus,ubi aliàs nō pos-
26 set † Alexan.l.3.num.57.ff.de offic. eius Bald. c.si
decesserit tit.si de feudo fuer.contr. Deci mo septi
mo infirmitas excusat a tutela l. non solum. §. si
quis ff. de excus. tutor. l. vnica. C. qui morbo se
27 exc. † Decimo octauo testimonium infirmi poten
tius dicitur alijs , quia nemo præsumitur imme-
mor salutis æternæ Crau.consi. 6. num. 51. & ad
28 eum iudex mittere debet † Abb. c. si qui testium
de testibus l. inuiti.ff. de testib. Menoch. de Arb.
iud.libr.2.cent.1.num.18. Decimo nono in gene
rali dispositione non compræhenditur infirmus.
Alexan.consi.209.num.11.volum.6. Dixi ego in
tract.de regu. iuris, reg. 1.limit.53. Vigesimo ex-
29 pensæ causa † infirmitatis factæ præferuntur cæ-
teris creditoribus Bal.l.in restituenda. C. de pet.
hæred.alia priuilegia ponūtur per Gomes.in reg.
cancella. de infirm. resig. q. 9. per totum quod si
cessauerit infirmitas cessabit etiam id cuius gra-
tia concessum fuit c.in literis.7.q.2.Tiraq. cessan
te causa versi.morbo cessante.Secūdo fallit vt in-

firmitas iudicis non proroget. iudicium ipso iu-
30 re,† sed opus est quod prorogetur, quod Iason.l.
non exigimus.§.si quis num.4.ff. si quis caution.
Tertio infirmitas impedit clericum celebrare. c.
communiter & seq.35.distin. Dec.c. significatum
nume.7. de præb. Gem. cap.qui consuetudinem
§.qui vero.nume.nono.de cler. non resid. & non
excusat ab officio glo.fin.c.in literis septima quæ
31 stio.secunda.quarto infirmitas † non soluit matri
monium licet faciat solui sponsalia Abb.cap.pri-
mo nume.quarto de coniu.lepros.c.quoniam.nu
32 me.3.eodem.tit. Quinto infirmitas † nō differt so
lutionem Bald. consilio 314.nume. vol.3.Item
not.quòd cū infirmitas magna æquiparetur mor
ti,vt dixi in tracta.mors omnia soluit p.1.nume.
33 132. Ideo quicquid disponitur † eo tēpore præ-
sumitur disponi causa mortis Ant. de Butr. ca.2.
de consuet.gl.l.1.C.de falsa causa Doct.l.quæ Do
tis. ff. solut.matr.l.scias.§. finali. ff. de don. causa
mortis.ex hac regu.generali infertur ad plures in
firmitates in specie,& primo quod pestis excusat
34 à multis † videlicet primo quia pestis dicitur for-
tuitus casus , vt refert Boss. tract. de remiss.mer-
ced.num.40.Ripa in tract. de Peste in tit. de pri-
uileg.contra.temp.pest.nume 68. Corneus con-
silio 128.nume.25.volum.2.Igneus l.contractus.
num.101.ff.de regu.iuris , & æquiparatur bello ,
Emanuel. in tract. simil. vel sicu.pest. dixi ego in
tract.de regu.iur.p.2. reg.1.nu. 88.ipsa excusat à
mora c.negociatorem.88.dist. Secundo excusat à
periurio glo. c. si verò de iure iur. Bartol.l.conti-
35 nuus.§.illud ff.de verb.obli.† Neuizan.consi.51.
num. 12. Tertio excusat a pœna causata propter
36 moram l.2.ff. si quis † caution.l.celsus.ff.de arbi-
tr. Neuizan. consilio 51.numero 15. Pacta enim
seruari debent rebus sic stantibus. Vnde em-
phyteuta impeditus soluere propter pestem non
cadit à iure suo Ripa dicto loco numero. 12. ita
mercator transire potest cum mercibus absque
bulletta. Quarto præstat colono iustam causam
37 recedendi à cultura agrorum & à domo † condu-
cta Doct.com.l. si in lege.§. si domus.ff.loc.& fit
remissio mercedis vt inquit Boss.in tract. de re-
miss. merced. nume.50.& seq.fallit quando rem
conduxisset ad vnum finem & ea vteretur ad a-
lium effectum Barto.l.cum plures.ff. loc. Secun-
do fallit quando locus esset naturaliter pesti su-
biectus, & sciens conditionē conduxisset.Igneus
l.contractus ff.de regu.iuris. Tertio fallit quan-
do culpa conductoris locus efficeretur pestilen-
tiosus not.l. si vt certo.§.nunc videndum.ff.com-
mod.l.si nulla. ff. de pign. act. & hoc idem quan-
do culpa alicuius de familia venisset quia tunc
etiam poterit denegari remissio. not. l. qui insu-
lam.§. si. ff. eod. Quarto fallit quando tempore
pestis facta fuisset conditio, Ripa dicto loco nu-
mero 43. Quinto fallit quando alium domum
gratis habitasset secundum Fulgos. sed verius est
quod etiam tali casu , ei fit facienda remissio
mercedis , Doct.l. de ætate.§.fina.ff. ad Trebell.
Quinto excusat clericum a residentia Hostien. in
sum.de cler.non resid.§. fin. c.ad supplicationem
de renunciat. And.de Bart.consil.82.nu.8.vol.1.

Inter conſi. diuerſ. ſed in hoc dicerem contra niſi
reperitetur Vicarius qui pro rectore deſeruiſſet
eccleſiæ ita in puncto Rebuff. in ptaxi benef. tit.
38 de diſpenſat. de nõ reſid. nu. 29. Sexto peſtis † ex-
cuſat à curſu præſcriptionis not. c. actio. 16. q. 3.
c. ex tranſmiſſa de præſcrip. Bal. & Ang. l. cum no
tiſſimi. §. immo. C. de præſcr. 30. annorum & hoc
quãdo adeo viget ipſa in loco quòd ius reddi non
poteſt Bald. l. naturaliter. ff. de vſucapion. Ber. ca.
de quarta nu. 6. de præſcript. 6. p. vlti. part. nu. 5.
Ioan. Annibal. l. naturaliter, nu. 298. ff. de vſuca-
39 pion. Septimo † excuſat, & defendit à repræſalijs
auth. nauigia. C. de furt. quæ exerceri nõ poſſunt
contra eos, qui aliqua vi compelluntur eo accede
re Bart. tract. repræſal. 10. q. 9. Princip. niſi volun
tarie illuc deducti eſſent. Octauo contractus ſu-
ſtinetur, qui aliàs non valeret niſi celebratus eſſet
40 tempore peſtis And. † de Barto. conſil. 82. libr. 1.
numer. 9. Inter conſil. diuerſ. Ang. §. quod autem
auth. de non alien. l. vacantia. C. de Bon. vaca. lib.
10. Rip. d. loco, nume. 166. omittuntur enim ſo-
lennitates tali tempore Ioan. d. conſi. 82. nume.
2. Rol. conſi. 81. num. 39. volum. 4. Nono excuſa-
tur paſtor ab interitu pecudum cauſa peſtis not.
l. ſi quis fundum. §. imperator. ff. loc. Bald. l. 1. C.
de fruct. lit. expenſ. quia fatale damnum non eſt
imputandum paſtori. Docto. l. ſi paſcenda. C. de
41 pact. Decimo † ſi quis tempore peſtis naſcitur ex-
tra ciuitatem præſumitur natus in illa Rip. d. lo-
co nume. 181. Vndecimo tempore peſtis ſatis eſt
capere poſſeſſionem per aſpectum rei tantum. Al
42 ber. l. 1. §. iuſſerim. ff. de acq. poſſ. Rip. d. loco † nu.
187. l. ſi finita. §. illud. ff. de acquir. poſſ. Bald. l. me-
ritorum. C. ne vxor pro marito. Duodecimo pe-
ſtis excuſat à publicatione reſignationis iuxta re-
43 gulam, de publicandis † reſignationibus Gomes.
in d. reg. in termin. q. 53. Rom. conſi. 433. Felin.
cap. cum dilecti limit. 7. de reſcript. Decimoter-
tio teſtamentum cum minori numero teſtium fa-
ctum tempore peſtis valet, quando probari poſ-
ſet non adeſſe numerum ipſorum. Docto. comm.
44 l. fin. C. de teſtam. † Ripa. dicto tract. par. ſecun-
da, num. primo, & ſequen. Bertrand. conſil. 405.
volum. ſeptimo. Iaſon. leg. antiquis nume. quar-
to. C. de teſtamen. Boer. deciſ. 228. numero pri-
mo, & ſequen. Aſin. in praxi iud. §. 30. capit. 38.
numero tertio, & li. 14. commu. verſi. Peſtis Dec.
conſ. 289. nume. 5. Ioann. Annibal. l. nemo poteſt
num. 65. ff. de legat. primo. Paris. conſi. 32. num. 6.
uolum. ſecundo, conſi. 33. num. 26. eodem uolu
min. & hæc eſt communis & vera maximè quan-
do teſtator morbo peſtis laborabat, quamuis non
nulli alij contrarium ſentiant. Alexan. conſi. 177.
nu. 8. volumin. 2. Rubeus. conſi. 165. Corn. conſi.
68. volum. 1. Socin. conſi. 65. nu. 6. vol. 4. Crottus
in tract. de teſtib. nu. 11. Aret. l. hæredes. nu. 6. ff.
de teſt. Afflict. deciſi. 25. nu. 2. Ampliatur primo,
vt mulier admittatur ad teſtimonium in tali teſta
mento quando maſculi aliàs haberi non poſſunt.
Rip. d. loco nu. 9. Ampl. 2. vt valeat teſtamentum
mulieris factũ abſque præſentia propinquorum
tempore peſtis quamuis ſtatutum aliter diſpone-
ret. Corneus. conſi. 131. volum. 4. quando propin
qui aufugiſſent. Tertio ampl. procedere etiam ſi
teſtator decedat extra tempus peſtis nam ea ceſ-
ſante non irrita ur teſtamentum, quia quo ad ſo-
lennitates teſtamenti inſpicitur tempus illius not.
l. 1. C. de teſtam. ita Rip. d. loco nu. 34. & ceſſante
cauſa ceſſat effectus futurus, non autem perfectus.
c. quod quidam. 1. q. 1. Quarto ampl. etiam in le-
gatis, vt legatum debeatur etiam ſi conditio non
adimpleatur occaſione peſtis, quia tunc ſuperue-
niente peſte habetur pro non appoſita, quod ſe-
cus eſſet ſi teſtator cogitaſſet de peſte, ita Ripa
dicto loco num. 45. Quinto ampl. procedere in do
natione cauſa mortis, quæ valebit tempore pe-
ſtis facta cum numero duorum teſtium not. l. Mar
cellus. ff. de donat. cauſa mortis per rationem ſu-
per in 14. Ampl. Principali, & ratio rationis eſt,
quia cum ſimus in neceſſitate conſtituti ſolenni-
tates iuris poſitiui tolluntur, ſed tunc procedit di
ctum in ore duorum, vel triũ ſtat omne verbum,
fallit tamen vt teſtes non dicantur probare niſi
fuerint rogati à teſtatore, ita Rip. dicto loco nu.
45 43. Decimoquarto † peſtis excuſat matrem, quæ
non petijt tutorem dare filijs intra tempus debi-
tum Boer. deciſi. 124. numer. 21. And. de Bartol.
conſil. 82. numer. 7. volumin. 1. Anch. c. ex tranſ-
miſſa de præſcri. Salic. l. cum à matribus. C. qui
pet. tutor. leg. ſciant. C. de legit. hæred. Decimo-
quinto peſtis excuſat quem à contumacia, ſi cita-
46 tus non compareat Clem. paſtoralis † de ſent. &
re iud. clem. 1. de foro compet. l. quæſitum. ff. de re
iudic. ca. accedens de lite non conteſtata Barbat.
conſi 82. numer. 4. volumin. 1. Bertrand. conſi. 51.
numer. 3. volumin. 4. Ampl. primo vt nec etiam
per procuratorem Ber. conſi. 61. numer. 30. vol. 3.
niſi reperiat procuratorem qui ad dictum locum
accedere velit. Secund. Innoc. de dolo, & contu.
Secundo ampl. etiam ſi citatus promiſiſſet ſiſtere
in loco illo, vel inſtrumento cautum eſſet, quòd
vbique conueniri poſſet. leg. 2. §. fin. ff. ſi quis caut.
Angel. & Alex. leg. cum res. ff. de leg. 1. Ant. ca-
pit. 1. de iudic. Tertio ampliatur, etiam ſi citatus
ſemel comparuerit, quia quoties citatur, toties
grauatur, & per conſequens poterit exceptionem
dilatoriam opponere. c. inſinuante, de offic. deleg.
nec ſibi præiudicauit, quo ad gerendum infu-
turum. Quarto ampl. vt non teneatur etiam ad op
ponendam exceptionem loci non tuti, quando
maxime notorium erat locum fuiſſe infectum
cap. paſtoralis. §. Piſana, de re iud. Docto. c. præter-
ea. de Dilat. Iaſon. l. ſi verò. §. fin. ff. qui ſatiſd. cog.
idem eſt quando locus eſt iudici notus. Quinto
ampl. vt quilibet pro alio poſſit exceptionem lo-
ci non tuti proponere etiam abſque mandato,
Ripa d. tractatu parte. 3. numer. 20. Inn. cap. ve-
niens de accuſat. Sexto ampl. vt nec etiam tenea-
tur proteſtari coram honeſtis viris, quòd compa-
reret niſi locus eſſet infectus. Alexan. & Iaſo. l. 2.
§. quod diximus. ff. ſi quis caut. quando enim
alio modo poteſt apparere impedimentum, nul-
la eſt opus proteſtatione: non impeditus in ter-
mino actum facere excuſatur dato, quod non
fuerit de impedimento proteſtatus, proteſta-
tio enim impedimenti non eſt neceſſaria. leg. 2. ff.
ſi quis

si quis caut. maxime quando impedimentum erat
notorium, & hoc nisi impeditus voluerit facere
actum in alio loco, & coram alijs personis, quam
coram illis, quibus tenebatur, quia tunc teneba-
tur protestari not. ca. pastoralis, de offic. ordin. l.
si reus. ff. de procurat. Septimo ampl. vt proces-
sus sit nullus quando notorie locus non est tutus,
secus quando iudici non constitit, quia si citatus
non opponat de impedimento valebit tunc pro-
cessus contra illum, secundum com. opin. Doct. l.
quæsitum. ff. de re iud. & tunc constito de impe-
dimento iudici, omnia acta irritare debet, poterit
tamen reus, quando locus non est sibi tutus ap-
pellare coram honestis viris habita notitia pro-
cessus no. cap. si iustus metus, de appellat. quod si
prius cõparuerit debet proponere exceptionem
loci non tuti, quæ si reijciatur tunc poterit appel-
lare, ita Ripa. d. loco nu. 33. Octauo ampl. vt nec
etiam coram arbitr. comparere non teneatur Blan
cus tract. de compr. tit. de sent. q. 9. num. 14. Cor.
consi. 5. nu. 6. volu. 4. fallit hæc 15. Ampliat. prin-
cipaliter, quando aliàs in loco ius diceretur, vt
quia leuiter Morbus ageret in loco. Neuiz. consi.
51. numer. 1. vel quia esset suspicio de peste, quia
suspicio pestis non operatur, idem ac ipsa pestis
Corn. consi. 120. numer. 9. volumin. 3. Decimo-
47 sexto † pestis dat causam restitutionis in inte-
tegrum pro instantia perempta, quod si non fue-
rit perempta impedit cursum fatalium Mar. So-
cin. cap. pen. de iud. Bertr. tract. de Gabell. par. 2.
quæst. 25. Socio. consil. 31. volumin. primo. leg.
sed li. §. ait. ff. ex quibus causis maior. Alexand.
consil. quadragesimosecundo, volum. tertio. Phil.
cap. ex ratione de appellat. & cap. quam: sit eod.
48 titul. Decimoseptimo † pestis excusat iudicem si
fert sententiam in alio loco quam vbi destinatum
sit, not. cap. statuimus, de not. l. prima, C. de sent.
ex pec. rec. forma enim per æquipollens adimple-
ri potest quando propter periculum vere adim-
pleri non potest Fel. c. cum dilecti, de rescri. cle-
men. prima. §. eisdem. de foro compet. vbi quan-
do quis in sua diœcesi ius dicere non valet, potest
in alia, dummodo actor, & reus sint subditi di-
cto expulsi: secus si aliter tantum secundũ com.
opin. item si sint subditi ratione domicilij, secus
si ratione delicti, vel contractus, quia tunc ta-
les non dicuntur proprie subditi Abb. capitul.
nuper de sentent. excommun. Felin. capit. final.
de foro competent. eadem ratione potest appella-
ri ad alium iudicem omisso medio Bald. leg. pri-
ma. §. si quis. ff. de appellatio. leg. vbi absunt. ff.
de tutor. & curator. dat. ab his Roma. consi. 501.
& iudex causæ criminalis cognoscet, de ciuili, &
è contra, si tali tempore vnus ipsorum fuerit ab-
sens Angel. leg. si vacantia. C. de bon. vac. libr.
10. Felin. capitul. quærelam, de iore iurand.
49 Decimoseptimo † tempore pestis testes admittun
tur ante litem contestatam not. c. quoniam fre-
quenter, vt lit. non cont. not. leg. vel per insidio-
sa. ff. de don. causa mortis. Item clericus potest co-
ram iudice laico perhibere testimonium absque
licentia superioris Doctor. comm. capit. si qui te-
stium. capit. cum nuncius, de testibus. Abb. c. 1.

de iure cal. Ripa. d. loco. numer. 44. & hæc quo ad
morbum pestis, à quo DEVS O. M. istis nostris
temporibus adeo calamitosis liberet, & defendat
ab omni malo Boer. consil. 4. numer. 52. Bertran.
consi. 21. num. 17. volumin. 1. l. casus. numer. 3. C.
de testam. qui probatur, vt per Corn. consi. 131.
num. 3. volum. 4. Paris. consi. 32. volum. 2. sequi-
tur videre de morbo in parte corporis constitu-
to iuxta ordinem super numer. 3. & primo, de
50 cæco † qui si delictum commisserit, quod debeat
ei oculi trahi propter impossibilitatem pœnæ de-
bet puniri in alio membro, not. l. 2. C. vt intra cer-
tum tempus, Ioan. Andre. c. nemo potest nu. 5. de
reg. iur. 6. similiter si fuerit cæcus vno oculo non
debet ei extrahi si pœnã mereatur, quod eruatur
oculus: sicuti non amputatur manus ei qui habet
alteram manum aridam quando ob delictum ve
nit imponenda manus abscissio, sed debet puniri
in aliquo alio membro, & hoc ne debilitetur in
totum Ang. l. 2. ff. de public. iud. Bald. l. 2. C. vt in-
tra certum tempus. Secundo licet cæcus dignita-
51 tem, & iurisdictionem retineat † non tamen de
nouo acquiritur; nisi hæreditatio iure Paul. l. 1.
num. 16. ff. de postul. vant. tract. de nullitat. in ti-
tul. de defectu iurisd. de leg. numer. 42. Fulgos. l.
1. numer. 4. ff. de iudic. Bald. l. hunc titulum. §. ca-
sum num. 2. ff. de postul. idem est de feudo quan-
do aliquod seruitium personale præstare tenetur
Bald. l. quoties. C. de suis, & legit. Vant. d. loco nu.
43. & Fulgos. d. l. cæcũ. numer. 4. & in hoc intelli-
ge, de cæco, qui vtriusque oculi prorsus aerem
amisit Dec. l. hac consultissima numer. 1. C. qui
testamenta. fac. poss. non enim de eo qui parum
videt, vel vnum tantum oculum habet, & non so
lũ dictis casibus prohibetur esse iudex, sed etiam
arbiter. Blancus tract. de compr. io secunda. q. nu-
mer. 3. licet possit esse arbitrator. Blancus. quæst.
14. Tertio non potest esse curator, nec tutor. leg.
52 luminibus. † C. qui dari tutor. poss. l. Monoculus.
l. frater. C. de admin. tutor. secus si vno oculo tan
tum orbatus extiterit. d. l. frater. Alioquin potest
excusari se à tutela etiam suscepta. leg. prima. §.
primo. ff. de tutel. Nicbol. de Neapol. l. post. ff. de
excusat. tutor. Aldobr. §. interdum nu. 11. inst. de
53 curat. Quarto cæcus non † prohibetur contrahe-
re. Deci. l. hac consultissima. nu. 45. C. qui testamen
ta fac. poss. Rip. l. stipulantem numer. 49. ff. de
verb. oblig. & tenetur actione mandati. Bald. leg.
1. C. de seru. fugit. ideo ducit vxorem Bald. leg.
etiam numer. 2. ff. de adopt. & societatem contra-
hit, Fulgos. consi. 189 Quinto cæcus non tenetur
ad onera personalia Bat. leg. prima. C. qui mor-
bo se exc. libr. 10. Rom. sing. versic. cæcus Abb.
54 c. licet numer. 4. de censibus. † Guid, quæst. 100.
55 numer. 1. Sexto † cæcus potest esse testis in alijs
actibus, quàm qui visu percipiuntur. Abb. c. ex
literis numer. 5. de consuet. c. præterea num. 6. de
testibus Angel. auth. de hæred. & Fal. maxime in-
ter personas, quarum voces notas habet Barb.
consi. 41. numer. 22. volum. 3. Alex. l. si non spe-
ciali. numer. 8. C. de testibus Ang. l. testium. num.
5. C. eodem. & d. leg. si non speciali, item potest
testificari, de eo quod sanus vidit. Aret. §. testes

num. 5. instit. de testam. Bar. l. testium. §. conditione. num. 6. ff. de testam. Salyc. d. l. testium, nu. 13. Mathes. sing. 124. num. 12. Spec. lib. 2. tit. de instru. ed. §. 12. nu. 42. & lib. 1. §. 1. de teste num. 56. Bonifat. rubric. de testibus. num. 28. Alber. d. l. testium. nu. 7. & Duen. in reg. 216. nu. 4. non tamen esse potest testis in testamento, quia testatorem videre debet. l. si non speciali, l. si vnus. C. de testam. verum tamen si tempore conditi testamenti cæcus non erat, sed postea ex accidenti cæcus est factus valebit testimonium Bart. l. ad testium. §. 1. ff. eodem Tobia in §. testes. num. 13. instit. de testam. Septimo cæcus condere potest testamentum seruata tamen forma. l. hac consultissima. C. qui testam. fac. poss. vbi Doct. com. vbi Alex. num. 12. Bald. nu. 7. Iasnu. 8. Dec. nu. 22. §. cæcus inst. quibus non est permissum facere testam. Zab. c. cum esses nn. 3. de test. Bertr. consi. 22. num. 2. nu. 6. Riminal. consi. 84. Boer. consi. 34. nu. 5. fallit quando aliter prouisum esset per statutum Barto. l. si quæramus. ff. de test. Secundo fallit in testamento inter liberos Socin. consi. 263. vol. 2. Boer. Deci. 240. nu. 20. Iul. Clar. §. testamentum. q. 17. num. 2. Capra reg. 103. num. 25. sed quæro an legatum factum cæco de libro valeat Resp. quod non Bal. auth. ingressi col. 18. C. de sac. sanct. eccl. quomodo autem probetur cæcitas dic quod cum ipsa sit duplex, duplici etiam modo probatur, videlicet quando constat oculos auulsos esse, & quãdo eos habet vadit indistincte per loca periculosa Bar. & alij. l. secunda. ff. de Bon. poss. l. metus. numer. 3. ff. eodem. Rim. consi. 84. num. 18. Aret. §. cæcus num. primo. insti. quibus non est permiss. fac. te-

58 stam. Secundo † de muto, & surdo, qui si caret intellectu non subijcitur torturæ Ghirlan. in tit. de tortura. nume. septimo, item non potest dari tutor. Rom. consi. 235. numer. secundo nec etiam esse potest testis. Bonfad. rubri. de testibus. num.

59 57. Nellus tract. de testibus † nu. 28. Crot. tract. eod. nu. 373. & hoc nisi sciat scribere quo casu dictum suum in scriptis potest redigere. gl. c. testes,

60 3. q. 6. Viuius tract. † com. opi. concl. 296. vel nisi intelligat nutu, quod deponit Alci. rubr. de iur. iur. nu. 13. Quarto nõ potest esse iudex nec etiam arbiter. Maranta de ordine iud. p. 6. prin. 3. num.

61 98. not. l. sed si. ff. de arbitr. Blanc. tract. † de comprom. q. 2. nu. 29. Quinto non potest donare glo. & Doct. leg. id quod. §. metus. ff. de Donat. Sexto non potest dari executor testamenti Cardi. clem. 1. q. 10. de testamen. Septimo non potest iurare nisi habeat sanum intellectum. Paul. l. qui iurasse. nume. 3. ff. de iure iur. gl. l. item. ff. de pact. Octauo

62 non potest stipulari not. l. 1. ff. de † verb. obliga. quod si sanum intellectum habet contrahere potest Fulgos. l. item nu. 4. ff. de pact. præsertim, quando aliquo nutu potest intelligi Alex. l. 1. §. si quis nume. 28. ff. de verb. oblig. l. ex facto nu. 13. ff. de vulgari, item potest contrahere matrimonium Abb. c. cum apud nu. 6. de sponsal. Alex. l. in pupillari. ff. de vulg. Paris. consil. 63. num. 4. volu. 4. Zabar. d. c. cum apud. num. 4. Alber. l. mutus nu. 5. ff. de iure dot. Paul. l. ex facto num. 3. ff. de vulga. Barb. consi. 59. num. 10. volum. 2. & potest dari procurator ad negocia Fulg. l. metus. numer. primo. ff. de procurat. & potest ingredi in religionem not. l. ex facto. ff. de vulgari. Quinto potest testari si legere, & scribere sciat not. l. discretis. C. qui testam. fac. poss. surdus autem tantum non mutus recte testari poterit. Capra regu. 103. nu. 22. l. mu tum. ff. de leg. 3. cum l. ex facto. nn. 12. ff. de vulgari. ratio quare mutus, & surdus prohibeatur aliquid agere quia æquiparatur pupillo, & furioso Paul. l. seruo. §. si pupillo. ff. ad Trebell. maxime quando caret intellectu Angel. l. stipulatio nu. 6. ff. de verb. oblig. quod si potest explicare intelle-

63 ctum omnia potest expedire, exceptis † his, quæ sermonem requirunt Ang. d. loco num. 7. l. seruo. §. si pupillo. ff. ad Trebel. Anr. c. cum apud num. 7. l. vbi. ff. de reg. iur. cum l. stipulatio num. 13. ff. de verbo. oblig. ideo potest cõfiteri delictum Bal. l. 1. C. de confess. Alex. l. 1. ff. de verborum obliga-

64 tio. Bal. leg. humanitatis. C. de impuber. † Tertio de frigido, & maleficiato, qui si habet impedimentum perpetuum à principio prohibetur contrahere matrimonium not. ca. 1. & seq. & toto tit. de frigid. & malefic. Secundo hoc idem de castrato qui vtraque parte caret testibus Abb. c. 2. de frig. & malefic. Tertio hoc idem est, de spadone

65 gloss. & Doct. c. 1. 42. quæsti. 2. Quarto † idem de Eunucho non valente colte. Quinto hocidem dicerem de Ermaphrodito, quando sexus essent

66 pares quicquid dicat Bal. l. quæritur † de statu hominum. Quarto corpore vitiatus non potest promoueri, vt quando esset scandalum Doct. cap. 1. de corpore vitiatis, vel quando impeditus esset

67 administrare sacramenta, † vt quia careret manibus, quo casu non solum impediretur promoueri sed etiam promotus suspenderetur ab administratione sacramentorum, sed an mulier prægnaos veniat appellatione infirmorum Resp. quod non not. l. 2. si verò. ff. si quis caution. gaudet tamen

68 priuilegio † infirmorum quia non tenetur comparere in iudicio d. §. si verò. secũdo torqueri non potest not. l. prægnantis. ff. de pœnis. Tertio nec puniri in corpus Bart. l. quæ in vtero. ff. de stat. hom. Imo etiam post partus si puer aliter educari non possit Old. l. sed & si. §. an autem. ff. ad Carbo. Quarto non potest deportari neque banniri Bar. leg. imperator. ff. de stau. homin. Quinto non cogitur ad testimonium ferendum Bald. & Flor. leg. inuiti. ff. de testibus, quod intellige, vt non cogatur comparere in iudicio personaliter, sed ei mittere debet iudex ad domum, vt iuret atque, deponat. leg. ad egregias. ff. de iure iur. Sexto mulier prægnans potest absolui ab omni excommunicatione Abb. capitul. pastoralis. §. præterea de offic. ordin. quod si monstrum peperit non

69 rumpit testamentum, † quando non habet faciem hominis Bald. leg. quod certatum. C. de posth. hæred. instit. quia non succedit, leg. quoties, vbi Bald. C. de suis, & leg. & si quis illud occiderit non punitur, vt homicida, quando non habet animam rationalem not. leg. quod dicitur. ff. de lib. & posth. not. leg. non sunt. ff. de stat. homin. & not. differentiam esse inter monstrum ostentum, portentum, prodigium, & miraculum,

quia

70 quia monstrum † dicitur, quod contra naturā est, vt Minotaurus: ostentum est, quod præter consuetudinem offertur, vt puta si videatur terra ardere, portentum quod porro, & diutius tendit, futurumque postmodum aliquid significat, prodigium per quod detrimentum expectatur, id. n. est prodigere, miraculum etiam est, quod accidit præter ordinem totius naturæ creatæ, S. Thom. in 1. par. q. 110. art. 4. Alci. l. ostentum. ff. de verbo. sig. gl. c. vnico, de relig. & ven. sanct. Labeo autem ostentum definit, omne contra naturam cuiusque rei genitum factumque, quorum duo sunt genera, vnum quoties quid contra naturam nascitur tribus manibus forte, aut pedibus, aut aliqua parte corporis, quæ naturæ contraria est, alterū cum quid prodigiosum videtur quod prodigium vocatur. l. ostentum. ff. de verb. sig. Quinto mancus,
71 & claudus † non succedunt in feudum, nec possunt promoueri, Bal. l. cui. ff. de ædil. edicto. cap. 1. tit. an mutus, vel surdus in vsibus feudorum. Bal. l. quoties. C. de suis, & legit. Sexto dictum est de
72 infirmitatibus, & † superius diximus de vulneribus quid erit dicendum de Veneno? Resp. quòd aut casu fortuito datū fuit, aut dedita opera. Primo casu non imputatur. Secundo casu, aut mors secuta fuit, aut non, si fuit mors secuta punitur pœna capitis, quia plus est veneno necare, quàm gladio. l. prima. C. de mal. & Math. l. prima. l. tertia. ff. de sicar. Alb. consi. 72. Plaza lib. 1. delictorū. c. vigesimo. num. 1. si verò mors secuta non fuerit punietur pœna extraordinaria. Iul. Clar. §. homicidium, numer. 14. Gramma. consi. 36. Septimo quid dicendum de medico, an teneatur de morte infirmi. respon. quòd si adhibuit omnem diligentiam non tenetur, dummodo sit peritus alioquin in culpa esset, l. culpa est. ff. de regul. iur. ipse enim tenetur de imperitia, non autem de casu. Bar. l. illicitas. §. sicuti. ff. de offic. præsid. not. c. tua, de homicidio. c. ad aures, de ætate, & qualitate, glo. prima, cap. de occidendis. 23. q. quinta. quod si scienter malum medicamentum apposuit tenetur, vt homicida. l. necessario. §. final. ff. ad Syllan. Clar. dicto §. homicidium, num. 17. ver. item medicus, & hæc quo ad infirmitates corporis, quæ non solum excusant personam infirmam, sed eum cuius personam gerunt. Fulg. l. si procuratorem. §. si tutores, num. 1. ff. mand. item si contingat in personam Nuncij, seu Ambasciatoris. Fulgos. l. præses, num. 1. C. de appellat.

SVMMARIVM.

1 *Incendium est casus fortuitus.*
2 *Incendium præsumitur culpa leuissima inhabitantium.*
3 *Culpa leuissima in omittendo facit, vt quis non teneatur etiam actione legis Aquiliæ.*
4 *Conductor allegans absuisse culpam debet probare.*
5 *Incendium licet aliqua culpa oriatur non per hoc adscribitur certæ personæ.*
6 *Incendium ortum habens aliunde quando imputetur.*
7 *Præsumptio indeterminatæ personæ ad condemnationem non sufficit.*
8 *Custos pro mercede tenetur de incendio.*
9 *Commodatarium de incendio tenetur.*
10 *Conductor obligans se teneri ad incendium conueniri potest.*
11 *Familiæ plures, si in domo habitant quomodo teneantur.*
12 *Culpa leui tenetur conductor.*
13 *Culpa casum præcedens obligat etiam in re aliena.*
24 *Damnum incendij, quomodo emendetur virtute statuti.*
15 *Culpa leuis in incendio facit, vt quis teneatur ad emendam damni, non ad pœnam.*
16 *Legatum domus non extinguitur ea combusta.*
17 *Domus alicui, vt eum alat ea combusta alimenta debentur.*
18 *Incendium non liberat debitorem generis, nec quantitatis.*
19 *Casus incendij nocet ædificanti.*
20 *Expensa facta causa incendij, an pertineant ad hæredes, an vero ad legatarios.*
21 *Domus combusta pignorata cedit pignori.*
22 *Remissio pensionis fit causa incendij.*
23 *Vicinus potest destruere domum vicini ex causa incendij, & damnum est commune.*
24 *Socij sentiunt commune damnum ex incendio.*
25 *Distinctio clara quomodo causa incendij adscribatur alicui.*

Quæst. VII. Secundæ Partis.

1 INcendium, vt dictum † est in prima parte ponitur inter casus fortuitos, maxime quādo ortum habet ex incursu hostium, vi ventorum, & ex fulmine, ita no. l. in rebus. ff. comm. l. capitaliū. §. incendiarij. ff. de pœn. l. si quis. §. si colonus. ff. loc. Bossi, tract. de remiss. merced. num. 74. Anan. consi. 71. Bal. consi. 58. volum. 4. Iulius Ferret. tract. de bello, tit. de non ponendo exercitum num. 4. practi. mil. tit. quibus modis committi. malefi. nume. 16. Papiens. in forma libelli in actione reali. num. 17. Socin. Sen. l. si quis domum. nume. 8. ff. de iniur. Paris. consi. 87. num. tertio, volumi. quarto. Rol. consi. 95. num. 18. volum. secundo. Alber. l. si vendita. num. secundo. ff. de peric. & comm. rei vend. Calc. consi. 66. num. 13. Bertr. consi. 55. numer. 4. volum. secundo. Port. §. item, num. 10. instit. quibus modis re contr. obligat. Ang. l. fortuito. ff. de incendio, ruina, & naufragio. Aret. d. §. item, nume. primo. Bal. & Bar. l. 1. ff. de offic. præfec. Vigil. Bal. l. data opera. num. quarto. C. qui accusa. non poss. Port. §. præterea, num. 2. instit. quibus modis re contr. oblig. Ias. consi. 116. vol. 1. Saly. l. testium num. 3. C. de testibus. l. quæ fortuitis, nume. 7. de pign. act. l. si in cursu. nu. 4. C. depositi. Guid. singul. 928. §. secundo. quo stante quæro, an incen-
2 dium quod euenit in † domo, præsumatur fortuito casu, an verò culpa inhabitantiū. Resp. ex mente Do-

te Doctrum omnium quòd in dubio incendium censetur factum culpa inhabitantium, sed quia præsumitur ex culpa leuissimæ non imputatur cõductori.not.l.si vẽdita.ff. de peric.& com.rei vẽd. l.insulam.§.fin.ff.locar.Bar.l.1.ff.de offic. præf.Vigil.l.si seruus.§. fornicarius.ff. ad l. Aquil.Bal. l. si creditor.ff.de pign.act.l.si verò.§.quod ex media ff.de his qui deiec. vel effud.Gozad.consi.63.nu. 18.in termin.Bal.consil. 441. vol. 1.Anan.consil. 71.Alex.consi.74.vol.6.Decis.Perus.25.num.24. in termin.Cepolla.consi.69. Crot.l.4.§.Cato.nu. 73.ff.de verb.obliga.Cephal.consi. 67. nu.29.vol. 1.nec conductor tenetur ad damni emendationẽ, quia talis culpa præsumpta est leuissima in omit-
3 tendo non autem † in faciendo, non tenetur etiã actione legis Aquiliæ.Sadul.l.quod te num.16.ff. si cert.pet.l.si vsusfructus.§. denique. ff. de vsufr. Afflict.decis.57.nume.8.Grammat. decis.3.num. 15. quod si conductor voluerit dicere absuisse culpam,debet probare incendium aliunde venisse, seu adhibuisse omnem diligẽtiam, quam quilibet
4 paterfamilias † adhibere solitus, vt euenit in incendijs, agris, quæ vi ventorum oriuntur. Decis. Perus.a 5.nume.21.Secundo declara vt dicitur factum culpa inhabitantium in genere, sed bene fieri potest absque culpa singularis personę ita addẽ
5 tes ad Papiens.in † tit.formæ libelli,in actione reali versi.casu fortuito,quod si particularis persona cognoscatur, adscribetur culpa illius ignem mittentis.Duen. reg.18.nu.3. Anan. consi.71.Tertio declara vt si dominus Domus in qua incendium factum est tenetur de facto habitantium, vt quia caupo nauta,vel stab.tunc tenetur, & ratione huius culpæ conueniri potest, ita addentes dicto loco not.l. secunda. ff. naut. caup. stabul. Quarto si incẽdium habuit ortum aliunde, tunc si erat adeo
6 vt remoueri † posset, tenetur, si verò præuideri nõ poterat adscribitur fortuito casui. Doct.l. 2. ff. de
7 offic. præf. Vigesimo quinto † declara quod cũ sit præsumptio indeterminatæ personæ ad condẽnationem non sufficit Bald. consi. 441.vol. 1.Anan. consi.71.nu.2.Ias.consi.117.nu.3.vol.1.Sexto nõ
8 habet locum † in custode, quia pro mercede rem custodiendam duxit, qui tamen tenetur de leuissima culpa.Alex. consi.58.nu.7.volum. 1.Bald.cõs. 442.volum.3.Corn.cons.242.volum. 1. nume.2. ita in pũcto Petrus Calefatus præceptor meus in consi.58.inter consi. crim.vol. 2. Septimo ad idẽ
9 tenetur etiam † commodatarius qui etiam leuissimam culpam præstare tenetur. Alexand. d.consi. 50.§.item. inst.quibus mod. re contr. obliga. l. in rebus.ff.commod.leg. qui mercedem.ff.loc.Ioan. Ant.in sing.58.nu.4. Octauo declaratur procedere, nisi conductor expressè in specie obligasset.
10 Gozad.consi.63.nu.7.Menoch. † de arb.iud.lib.3. cent.4.Cas.390.nu.9. Nono declaratur, vt si duæ familię in eadẽ domo habitauerint, vna videlicet
11 in parte † inferiori,altera verò i superiori,& ignoratur quæ causam incendij dederit, tunc vtraque pars est absoluenda,Goza.consi. 63. nu.12.Paris. consi.47.nu. 5.vol.4.Grammat.decis.3.numer. 2. Ferrett.consil. 37.num.2. Marsi.l. 1.nume.114.ff. ad l.Corne.de sica.Alex.consil. 50.volum.1.Mar.

12 sil.sing.24. num. 6. Decimo declara, † vt si culpa saltem leuis interuenisset, tunc conductor tenetur.Bal.consi.149.vol.2.Gozad.consi.63.numer. 18.Grammar.consi.3.num. vndecimo, quia conductor teneretur de leui culpa. l. si quis fundum. §.Imperator. ff. locati, & tunc damnum teneru e etiam vicinis resarcire. Marsi.l.1. nume.115.ff.de
13 sicar.† quia culpa casum præcedens obligat etiã in re aliena.not.l.qui occidit.ff.ad l.A.quil. an verò fuerit culpa leuis an leuissima iudex arbitrabitur inspecta qualitate rei,causæ,& personę.Bald. consi.442.volum. 2. an reliquerit in domo iuuenes adolescentes, seu personas quæ bene custodiant.Menoch.d.loco,num.17.& de his not. Cephal. consi. 67.numer.26.vol.2.Ferret.consi.36. Didac.tract.de sponsal.2.par.c.6.§.18.nume. 14. Corn.consi.242.num.1.vol.1.Calcan.consi.120. num.19.consi.39.nu.2. Ale.l. si quis argentarijs. §.prætor.num.9. ff. de edendo. Iason consi. 116. vol.1.Albert.tract.stat. lib.2.q.80. nu. 2. & q.19. num.2.eod.lib. Vndecimo not. & declara quod si per statutum damnum incendij debeat emenda-
14 ri petens resici † damnum,licet non teneatur probare personam qui ignem immiserit.Alb.tractat. stat.l.2.q.89. & hoc non nisi constet intus ortum habuisse, seu euenisse casu fortuito,idem dicto loco,& in q.seq. lodoic.in praxi crimin. ti. de spontaneo incendio.num.8.not.l.si fortuito, ff. de incend.ruin.& naufr.Francisc.Turian.lib.9. comm. opin.versi.incendium.pag.171.Mar. Socin. Sen. c.si quis domum,& iniuria de damno dato,quod si negligentia, seu leui culpa ignis illatus fuerit, tenebitur tantum ad emendam damni, non au-
15 tem † ad pœnam incendiarij. Ale.l.1.ff.de offic. præf.Vigil.Felin.cap.tua nos.de sentent. excommun.Calcan.consi.39.in pũncto, idem in termi-
16 nis cõsi.66. Duodecimo † si domus legata fuerit, & fuerit combusta non per hoc extinguitur legatum, quia durat area quæ est pars rei legatæ.l.si grege.ff.de legatis primo.l.si ita.§. si domus.ff. eodem.fallit quando testator post factum legatum, & post combustionem testator domum restauret. Iason.l.si domus, nume. 13. ff. de legatis primo.
17 Decimotertio not. † quòd si domum dedi alicui, vt me alat, dolo combusta, tamen tenebitur alere. Bal.l.1.C.de iure emph. Cremens.no.1.quia translato dominio periculum est donatarij. l. Lucius. ff.de euictio.l.necessario.ff.de peric. & comm. rei vendit.Anch.c. potuit loc. Decimoquarto incen-
18 dium † non liberat debitorem quantitatis, vel generis à solutione, quia genus perire non potest.l.incendium.C.si certum peta. Decimoquin-
19 to † casus incendij nocet ædificanti.Iason.l.si ita, num.7.ff.de verbor.oblig.cum l. si stipulatio. nume.3.ff.eodem tit.Decimosexto incendium cedit periculo emptoris,Salyc.l.si vendita. nume.7.ff. de pericul.& comm.rei vend.Decimoseptimo hæres qui fecit expensas in restauratione Domus combustæ legatæ à testatore post mortem eius hæredis,certe debetur legatario ab hærede hæredis illa domus,deductis tamen expensis,quas hęres fecit, dummodo culpa illius non fuerit combusta, sed fortuito casu not.l.domum,& l.sequen.

ff.de

ff. de leg. primo, ita in simili de expensis factis in
molendino combusto, quæ fuerint à fideicommis
sario non autem ad hærede grauati. Ripa. l. vbi. §.
fin. nume. 2. ff. ad Trebell. Afflict. deci. 87. Bertrād.
consi. 21. nu. 15. vol. 1. Paris. consi. 55. no. 22. vol. 3.
Ruin. consi. 117. vol. 3. nec istarum expensarum
fieri debet compensatio cum fructibus Rui. cons.
184. nu. 15. volu. 2. Ceph. consi. 67. vol. 1. nu. 30.
21 Decimo septimo † domus pignorata si comburatur, & reficiatur cedit pignori & potest vendi vigore pacti de vendendo pignore. not. l. fin. ff. de pi
22 gnor. Decimo octauo remissio † pensionis fit causa incendij casu peruenti. l. ex conducto. §. cum quidam. ff. locati. l. qui insulam. §. ædiles. ff. eod. tit. Bull. tract. de remiss. merced. num. 70. & seq. Deci-
23 mo nono † ex causa incendij ruinare licet ædificiū ad arcendum incendium ne ad se veniat not. l. si quis fumo. §. quod dicitur. ff. ad l. Aquil. & damnum erit commune cum vicinis, Stracha tract. de Mercat. versi. sed nec est. nume. 2. quia si intercisæ ædes non fuissent omnibus vicinis ignis nocere potuisset, nisi culpa vnius euenisset. Dixi ego in tract. de reg. iuris. p. 2. reg. 8. num. 129. Decis. Afflict. 57. Calcan. consil. 120. nume. 19. Angel. l. si laborantem nume. secundo. ff. ad l. Rho. de iactu. l. duo. §. non solum. ff. de inc. ruin. & naufr. Specul. lib. 1. tit. de actore. §. 1. nume. 58. Bart. l. si alius. §. est & alia. ff. quod vi aut clam. not. l. prima. ff. ad l. Rhod. de iactu. Flor. l. si locus. § primo ff. quemadm. seru. amitt. Marsi. l. prima de sicar. item declara hoc dictum, quando domus fuit destructa ad abundātem cautelam, secus si domus illa aliàs fuisset combusta. Bartol. Socin. in tracta fall. reg.
24 331. limit. prima, † & quod dictum est de vicino intellige etiam de socio, cuius damnum ex incendio causatum erit commune. no. l. cum duobus. §. damna. ff. pro socio ex quibus apparet quod conductor non tenetur ad pœnam nec ad emendationem damni, nisi probetur contrà ipsum fuisse in dolo, vel culpa saltem leui quicquid dicat Gramma. Decis. 3. & Rol. consi. 95. vol. 2. & Mar. Socin. c. si quis domum. nu. 35. de iniur. & damno dato, pro maiori declaratione istorum dictorum ita distinguendo dico aut incendium datum est in prædio Rustico, aut in Vrbano, si in prædio rustico aut in fœno, stipula & in agris tempore messis, tūc aut incendium desuper est aut ex fulgore, & tunc vt casus fortuitus nemini adscribitur. l. si fortuito. ff. de incendio Ruin. & naufrag. si verò datum est ab homine, tunc aut persona est certa, aut non, si persona est certa, aut est ex causa belli, vt incursus hostium, & incendium datum, aut ab vno ex illis, & tunc etiam ut fortuitos casus non imputatur alicui etiam si causam belli dedisset, quia non est immediate causa ordinata ad casum. Marian. Soc. Sen. c. si quis domum num. 47. de iniur. & damno dato, & procedit etiam in inimicitia particulari quo casu non imputatur, nisi ignem mittenti, qui si fuit in dolo puniri debet, pœna mortis, ita Socin. d. loco numer. 61. & hoc quando est certa persona, si uerò non fuit in dolo, sed lata culpa, uel leui, tunc tenetur ad eandem damni & punitur arbitrio iudicis, ita Menoch. d. loco cas. 390. nume. 18. & seq. quod si fuerit in leuissima culpa tunc aut incendium datum est in committendo aut in omittendo, primo casu tenetur actione legis Aquiliæ. Socin. d. nūme. 26. nume. 58. quod si deliquerit in omittendo, tunc ad nihil tenetur nisi casum incendij suscepisset in specie obligationis, uel nisi suscepisset custodiam agri pro mercede, quo casu custos tenetur, ut dictum est, & hæc intellige dummodo ignis fuerit missus in agro, uel in fornace tempore debito, & fuerit custoditus prout decet alioquin tanquam in culpa deberet puniri: quod si persona fuit incerta, aut ille ad quem spectabat poterat remouere incendium, aut non, quod si poterat remouere exclamando seu aliquid aliud agendo, & non fecit, tenetur saltem ad emendam: quod si remouere non potuit, tunc aut aliquo pacto constat incendium à familia immissum esse, aut non: quod si à familia tunc aut in familia habet personas solitas ista facere, uel quæ de facili facere possent, ut ebrij, furiosi seu maligni, aut non. primo casu, aut adhibuit omnem diligentiam, ut ex his damnum non detur, & tunc non tenetur, alioquin tenetur, saltem ad damni extimationem Socin. d. loco nume. 48. qđ si tales personas non habuerit, & ignis immissus fuerit debito loco, & tempore, & modo, non tenetur, licet damnum dederit, ut quia vi uentorum aliūde ignis fuerit expulsus quando uerò persona est omnino incerta, & tunc vniuersitas tenetur ad emendationem damni si non reperiatur à quo incendium ortum habuerit, nec verisimiliter possit præsumi quòd à familia deuenerit, & hoc propter negligentiam custodum & præfecti vigilum, & hoc est maxime prouisum ex forma statuti ciuitatis Florentiæ, & commune per totam Italiā, ita Socin. d. loco nume. 53. & hæc quo ad prædium rusticum: si verò incendium ortum fuerit in prædio Vrbano nempe in domo, tunc aut ignē constat euenisse extra domū, aut intus, si constat euenisse extra domū, tūc aut apparet euenisse fortuito casu, & nemini imputatur, si verò constat de certa persona, aut dabat operā rei licitæ, & non pōt ei imputari, si verò illicitæ & erat ordinata culpa ad incendium, punitur pœna incendiarij alioquin pœna extraordinaria, si persona erat incerta vniuersitas tenetur, seu vicinitas quando ex alia domo vicini accessisset, si verò incendium intus ortum habuit, aut est solus habitator, & custos domus pro mercede, & tenetur etiam de leuissima culpa, nisi probet se vsum esse omni diligentia in domo custodienda, si verò est conductor non tenetur nisi constet de aliqua negligentia in contrarium Igneus leg. contractus. ff. de regulis iuris. si verò sunt plures aut sunt sub vna tātum familia aut sub diuersis, primo casu si pater familias non fuit diligens in retinendis famulis seu custodiēdis filijs tenebitur, aliàs secus, & hoc cum dubitatur à qua persona ignis sit accensus, seu immissus, si verò persona est certa, tunc aut fuit in culpa, aut non. Primo casu tenetur ille qui damnum dat vel pro eo paterfamilias. Secundo casu non: Socin. dicto loco numero quarto. si verò plures familiæ in eadem domo habitant, tunc

aut

aut apparet culpa familiæ, aut non: primo casu tenetur illa à qua incendium ortum habuit, secundo casu damnum est commune, quod si nulli erant habitatores, tunc si ignis de cœlo non fuit immissus de necessitate præsumitur quod ab extra fuerit immissus, quia sine culpa alicuius indeterminatæ personæ non præsumitur euenisse, licet quandoque ignoretur illa persona lege si vendita. ff.de pericul. & comm. rei vendit. & tunc ad damnum aget contra vniuersitatem, quod si aliquis doli capax ignem ad caudam canis mitteret, ex quo causaretur incendium, puniretur, nisi ex causa ludi publici ageret, aliàs secus. Sociu. dicto loco numero quadragesimo septimo.

SVMMARIVM.

1 *Ruina dicitur fortuitus casus.*
2 *Ruinæ, & incendij differentia.*
3 *Terremotus nocet domino non operario.*
4 *Promittens emendare damnum ruinæ, de quo intelligatur.*
5 *Casma in fundo liberat illum à censu.*
6 *Expensis suis promittens manutenere molendinum non tenetur de diluuio.*
7 *Promittens reaptare molendinum intellige de vna vice tantum.*
8 *Molendino destructo, & habito pro derelicto amittitur ius præoccupationis.*
9 *Castro destructo perduntur iura castri.*
10 *Ponte destructo amittitur, ius exigendi pedagium.*
11 *Monasterio destructo perditur priuilegium.*
12 *Flumine mutato tollitur ius exigendi gabellas.*
13 *Aedificio destructo ecclesiæ amittitur ius patronatus.*
14 *Aedificio destructo quando perimat actio, & obligatio vide remissiue.*

Quæst. VIII. Secundæ partis.

RVINA dicitur etiã fortuitus
casus igneus. leg. contractus.
1 nume.88.ff.de reg.iuris † quę
differt ab incendio in hoc,
quia illud plerunq; culpa in
habitantium contingit. lege
3.ff. de offic. præf.Vig. Ruina
verò vt in pluribus fortuito
2 casu contingit. Host.in † summa, de incend.num.
2. quæ causatur vi ventorum impetu aquæ casmate, & terremotu, not.l. fluminum. §. & labeo & §.
vitium.ff. de damno infecto. Salyc. l.maritus. nu-
3 me.1.ff.loc. vbi probatur, † quod terremotus nocet domino, non autem operario. Menoch. tracta. de recuper. poss. remed. 12. numero 28. Petrus Vbald. de duobus frat. p.8. q.37. nume. 38. quod si fuerit stipulatus emendare omne damnum qd contingeret ex Ruina domus, debet intelligi de il-
4 lo quod contingeret † vitio operis, vel soli, non autem de casu fortuito. Paul. leg. in conuentionalibus numero 2. ff.de verb. oblig. d. l. fluminum. §. vitium. ff. de damno infecto. leg. si re hæreditaria. ff.de neg. gest. Secundo debet intelligi quando Ruina poterat præcaueri ne contingeret. leg. in lege. ff. loc. leg. qui bona. §. cum inter. ff. de damno infecto. Tertio vbi res posita est in loco ruinoso contra conuentionem, quia licet per casum pereat non excusabit. l. final. §. ea conditione. ff. de contrahend. emp. l. sed etsi §. 1. ff. de vsufruct. l. si vt certo. §. sed interdum. tit com. tunc ergo excusat ruina quando aut vi fluminis, aut tempestate, & terremotu contingit, igneus. l. contractus. num. 88. Ex hac concl. qua habetur, quod ruina dicitur fortuitus casus colliguntur plures conclusiones,
5 primo quod Casma in fundo † liberat ipsum à censu Bart. leg. forma. §. 1. ff. de censibus. Secundo si quis promiserit omnibus suis sumptibus molendinum manutenere, si accidit magnum, & insolitum diluuium, quod dictum molendinum irreparabiliter destruxit, promittens non tenetur Bal.
6 consi. 145. volum. 3. in terminis, † quod dictum ampl. primo si molendinum casmate ruat fit remissio conductori de pensione, ita in puncto Petrus de Vbaldis in tract. de duobus fratribus. p. 8. q. 34. numer. 35. per leg. 1. ff. de migr. Bal. leg. licet. C. locati. leg. habitatores. ff. eod. Conc. Nattæ consi. 449. volum. 2. numer. 13. Socin. sen. consi. 123. vol. 4. numero 10. secundo ampl. vt si quis
7 promiserit reaptare † molendinum intelligitur, vt non teneatur, vt dictum est de fortuito casu sed in casu quo tenetur intelligi debet pro vna vice tantum. Dec. consi. 512. nume. 9. Ias. leg. quo minus nume. 179. ff. de fluminibus Ioan. sing. 20. numer. 2. Bertrach. tract. de gabell. 2. p. q. 25. Ias. leg. diuortio. §. quod in Anno. ff. sol. matr. l. in duobus. §. si ei ff. de iur. iurand. Alex. consi. 16. numero 4. Curt. iun. consi. 178. Sociu. iun. consil. 25. vol. 2. quia sermo singularis verificatur, in vno actu dixi ego in tract. de reg. iur. reg. 4. p. 1. nume. 1. & seq. Ant. de gabr. in tit. de leg. & const. nume.
8 15. Tertio ampl. vt molendinum † quod positum erat super flumine publico, eo sublato atque destructo & habito pro derelicto perditur ius præoccupationis, & prædationis Ripa. leg. quominus. nume. 103. ff. de fluminibus, Quarto amplia. vt destructo molendino quod erat concessum in emphiteusim liberetur emphiteuta à solutione Canonis, ita in puncto Iason. d. l. quo minus numero 176. Tertio infertur qualiter castro destructo
9 perduntur † iura castri. leg. si vsusfructus. ff. quibus modis vsusfru. fin. Ripa dicta leg. quominus
10 numer. 105. Quarto destructo ponte † perditur ius exigendi pedagium à transeuntibus Bal. leg. si plures. ff. de cond. inter. Bert. tract. de gabell. sexta p. quęst. septima. Quinto destructo Monasterio
11 perduntur iura † monasterij & bona applicantur superiori tanquam vacantia Abb. cap. recolentes de stat. monach. & requiritur in istis quod ædificium adeo sit destructum vt nihil de prima forma apparere possit. Ripa dicta leg. quominus nu. 108. Vnde aluei etiam mutatione subito facta perditur ius exigendi gabellas. Ripa dicto loco
12 nume. 14. quod † si reuertatur ad suum primum statum, restitutio tunc est facienda Ripa. d. loco num.

co oume.116. Septimo † destructo ædificio penitus ecclesiæ perit ius patronatus, quia ecclesia diruta non est ecclesia sicuti homo mortuus non est homo, & hoc quando ius patronatus competit vigore ædificij tantum: similiter quando competit propter fundum si fundus perit perditur ius patronatus ita in puncto Lambert. tract. de iure patro. lib. 1. art. 3. quæst. 6. p. 1. libr. 1. qualiter autem & quando re destructa tollatur quod eius causa debetur dixi late in tract. de reg. iur. p. 1. reg. 6. & seq. nume. 1. & seq. late per totum, quando autem
14 diruto ædificio † seu perempto fundo pereat actio, & obligatio, not. Alber. Bru. de interitu. de deteriotatione, & de refectione.

SVMMARIVM.

1 *Naufragium est fortuitus casus.*
2 *Naufragium quid sit.*
3 *Conductor mercium non tenetur de naufragio.*
4 *Naufragium an casu, an culpa factum esse dicatur.*
5 *Naufragij causa dicitur summaria.*
6 *Res deperdita in naufragio remanet penes dominum.*
7 *Vsucapi non potest res deperdita in naufragio.*
8 *Furtum committit, qui rapit deperditum in naufragio.*
9 *Rapere de naufragio quando dicatur.*
10 *Gabellam soluere non debet nauta qui vi ventorū in alterum portum translatus fuit.*
11 *Nauta non punitur si vi ventorum solitum iter nō tenet.*
12 *Nauta de leuissima culpa tenetur.*
13 *Periculum maris suscipiens dicitur suscipere fortuitum casum.*
14 *Nauta nauigans tempore prohibito dicitur in culpa.*
15 *Nauta imperitus dicitur in culpa.*
16 *Nauta est in culpa si nauim inutilem retinet.*
17 *Nauta in culpa est si per loca non tuta nauigauerit.*
18 *Nauta qui plus iusto nauem onerauit dicitur esse in culpa.*
19 *Nauta est in culpa si imperitos homines tenuerit.*
20 *Nauta est in culpa quando vtitur illicitis insignibus.*
21 *Nauta est in culpa si non facit quod diligens faceret.*
22 *Naufragij ad naufragium non fit compensatio quā do culpa vtriusque nautæ intercessit.*

Quæst. IX. Secundæ partis.

1 NAVFRAGIVM † quoq; fortuitus dicitur casus not. l. in rebus ff. commod. Paul. l. si vehenda. nume. 6. ff. ad l. Rhod. de iactu. Alciat. consi. 101. nu. 19 igneus l. contractos nu. 81. ff. de reg. iuris. l. 1. C. de naufrag. li. 11. hoc patet ex definitione, qua dicitur, quod naufragium est
oaue fracta submersio rerum, & corporum, quod
plerunque contingit casu fortuito puta propter
vim tempestatis vel fluminis, vel à piratis, vel à
2 lumine posito ad decipiendum nautam † ita Host.
tit. de iocendijs nume. 3. & non imputatur nautæ.
Corn. consi. 263. nu. 7. vol. 1. Ang. l. eum qui. §. si
epistola. num. 5. ff. de furt. Vnde conductor mer-
3 cium non tenetur † de Naufragio. Santerna titu.
de sponsion. merc. p. 3. no. 10. nume. 4. sic nemini
imputatur. l. idem. §. sed si ff. naut. caup. stab. Roman.
consi. 7. nu. 8. in dubio tamen censetur fa-
ctum propter suppositum onus, Stracha tract. de
merc. tit. de nauta nume. 14. & censetur factum
culpa nautarum quando allegatur ab ipsis idem
4 santerna. d. l. p. 4. nu. 22. ideo, ipse † probare de-
bet casum per testes citata parte, vbi commode
fieri potest, alioquin absque citatione Alciat. d.
consi. 101. nume. 19. & hoc infertur ad plora &
primo qood causa naufragij dicitur summaria.
5 Doct. comm. l. submersis. † C. de naufrag. li. 11. Ma
ranta de ordine iudici p. 4. dist. 6. nume. 71. & p. 6.
tit. de inquisitione nume. 146. Secundo iofertur
quod res ex naufragio disperditæ remanente Do
mino nec in dubio pro derelictis habentur Al-
ciat. l. quod meo. §. quod ex naufragio. nu. 1. ff. de
acq. poss. l. falsus. §. si factum de fur. §. fin. inst. de
6 rerum diuis. ideo † vsucapi non possunt tanquam
vitio affectæ. l. qua ratione. ff. de acq. poss. Alex. &
Alciat. d. loco. nec valet consuetudo in contrariū
Ang. l. deprecatio nome. 4. ff. ad l. Rhod. de iactu
7 ideo si quis eas rapuerit † furtum committere dici
tur Abb. c. dilecti de accusat. vbi Fel. nume. 5. hoc
quando res non erat habita pro derelicta secus è
contra Bart. l. falsus. §. alienum. ff. de furt. l. si quis
ex naufragio. ff. de incēd. Ruina & naofragio. nec
potest consuetudine introduci quod noo sit fur-
tum. l. qua ratione. ff. de acq. rerum. dom. valeret
tamen statutum quod rapiens ex naofragio tan-
8 tum lucretur, ita in somma † Armilla de naufra
gio, ex quo habes quod restitui debent bona nau-
fragiorum, naufragium passis. l. qui leuandæ. ff. ad
l. Rhod. de iactu. l. fin. ff. de inc. ruin. & naufra.
gl. l. de precation. ff. ad l. Rhod. de iactu. & dici-
9 tur de naufragio † rapere, qui naufragij tempore,
& loco rapuerit, vel qui in ipso naufragio, vel in-
continenti post, vel etiam antequam naufragij
trepidatio immineat rem de naut, vel de mari,
vel etiam de littore abstulerit, Azo. in summa de
naufr. no. primo. Tertio si naota vi ventorum na-
10 uim in aliquem † portum traxerit noo tenetur sol
uere gabellam, quia illud fuit casu non autem vo-
lontate factum, idem est quando timore piratarū
nauis reducta fuerit Felin. c. 2. nume. 22. de const.
Bart. l. 1. nu. 2. C. de nufrag. lib. 11. l. Cæsar. l. io-
terdum. leg. fin. leg. si propter. ff. de pobli. vectig.
leg. 1. & 3. C. de naut. fœn. fel. capitulo quærelam
de iur. iurando, Auth. nauigia. C. de fur. Fel. cap.
significauit de Iudæis, idem est si in portu naui-
gabunt timore militum Ferrett. tracta. de gabell.
& publica. numero 115. Igneus. leg. contractus.
oumero 182. ff. de regulis iuris. Rom. leg. si verò.
§. de viro nume. 325. ff. sol matr. Qoarto si nau-
ta propter impetum maris non seruat locum
itineris

ſtineris non punitur Bald. l. 2. C. de naut. fœn.
Iulius Ferret. tract. de gabellis, & public. numero 126. & ſeq. Afflictio enim non eſt addenda afflicto, vt in ſimili dixit Maranta ſuperiori loco citato. Quinto infertur quod nauta qui mercedem ex mercibus vehendis accepit dicitur loca-
12 tor, † & æquiparatur cuſtodi qui licet de leuiſſima culpa teneatur. l. ſi merces. §. qui columnam, ff. loc. Paul. conſil. 471. volum. 1. non tamen tenetur de caſu, niſi aliud actum ſit. l. ſi vno. §. item. ff. locati. Siracha tract. de nauta. p. 2. nume. 5. & aliter actum eſſe dicetur, quando periculum maris in ſe ſuſcepit, quia tunc ſecundum ſubiectam mate-
13 riam † fortuitum caſum ſuſcepiſſe dicetur. Petrus ſanterna tract. de ſponſionibus mercatorum in quarta parte. nume. decimo tertio. l. cum proponas. C. de nautico. fœnore, quatenus verò dixi nautam excuſari naufragio fallit hoc vt dictum eſt quando periculum ſuſcepiſſet in ſe, ſecundo
14 fallit quando † fuiſſet in culpa. Igneus d. l. contractus num. 83. quod eſſe poteſt multis modis, primo quando tempore prohibito nauigaſſet. l. fin. C. de nauicul. lib. 11. l. quoties C. de naufrag. eod. lib. ſicut ſi intra certum tempus nauigare promiſit poſt tempus conuentum nauigabit. not. l. qui Romæ. §. callimachus. ff. de verb. oblig. Secundo dicetur in culpam ſi propter imperitiam retinere
15 nauim † nequiuerit. l. quemadmodum. §. ſi nauis ff. ad l. Aquil. l. qui petitoria. §. fin. ff. de rei vend. l. item quæritur. ff. locati. culpa enim eſt immiſcere ſe in rebus ad ſe non pertinentibus. l. culpa. ff. de
16 reg. iu. † Tertio hoc idem ſi nauis ipſa fuiſſet inutilis, quæ potuit modico ſufflatu venti corrumpi l. ſi vt cert. §. interdum. ff. commod. l. fin. §. ſi ea ff. ad l. Rhod. de iactu. niſi aliàs melior eſſet æquè peritura. Doct. l. cũ res. §. culpa. ff. de leg. 1. Igneus d. l. contractus. num. 83. Quarto in culpa eſt ſi per
17 loca nõ tuta † nauigauerit. l. qui fiſchales. C. de nauicul. libr. 5. Doct. l. cum proponas. Corn. conſil. 273. volum. 1. Iaſon. l. 1. nume. 3. ff. ſi quis caut. Crau. conſil. 115 nume. 5. Boer. Deciſ. 178. num. 32. Quinto culpæ adſcribitur nautæ ſi plus iuſto
18 nauim † onerabit. l. vnica. C. nequid oneri publ. l. ſi ex plagis. §. in cliuo. ff. ad l. Aquil. quo caſu vt
19 dixi ſuprà nauis perire dicitur. Sexto nautæ † adſcribitur culpa non ſolum propter ſui ipſius imperitiam, ſed etiã ſi imperitos homines & ignotos aſſumpſerit Corn. conſilio d. 273. nume. 27. l. cum mandato. ff. de minor. §. fin. inſt. pro ſocio. l. fin. ff. naut. caup. ſtab. Imperitia enim culpæ annu-
20 meratur. c. non eſt de reg. iur. 6. † Septimo culpa adſcribitur nautæ ſi fuerit vſus illicitis inſignibus propter quæ merces fuerint amiſſæ. not. l. eos ff. de falſis. Octauo generaliter dicitur in culpa ſi
21 non facit quod diligens † faceret, ſecundo ſi contra pactum, Tertio ſi fuit in mora gloſſ. l. videamus. ff. locati. Stracha tracta. de mercat. p. 3. tit. de nauta nauibus & nauig. qui in 4. p. dicit, quod tunc culpa afficit cum caſus propter illam euenit qui aliàs non eueniſſet. nume. 3. qui pari impetu præcedente culpa utriuſque naues euerſæ ſint, an
22 fiat compenſatio ad inuicem Reſpon. † quod nõ, ſed ad inuicem tenetur ad emendationem Marian. Socin. l. ſi rixati. nu. decimo tertio. de iniur. & damno dato.

SVMMARIVM.

1 *Caſus fortuiti in materia contractuum verſantur.*
2 *Socida quomodo de fortuito caſu teneatur.*
3 *Paſtor probare debet fortuitum caſum.*
4 *Societatis damnum eſt commune.*
5 *Socius ſi non eſt in culpa an patiatur damnum.*
6 *Furtum rei ſocietatis eſt commune.*
7 *Socius in itinere captus contribuit cum alijs.*
8 *Socius qui metu hoſtium iter mutauit contribuere debet.*
9 *Sociis pecuniæ, cum ſocio perſonæ quomodo diuidatur.*
10 *Socij molendini quomodo damnum diuidant.*
11 *Socius qui ſibi periculum ſumpſit quomodo damnum ſentiat.*
12 *Socius allegans caſum illum probare debet.*
13 *Diſtinctio circa contractum ſocietatis.*
14 *Societas leonina quæ dicatur.*
15 *Societas quomodo ſoluatur.*
16 *Societatis lucrum quomodo dicatur.*
17 *Caſus fortuitus contingit in locatione.*
18 *Mulio qualiter teneatur de damno ſibi contingente.*
19 *Conductor molendini quomodo teneatur.*
20 *Faber cõducens opus faciendũ qualiter teneatur.*
21 *Conductor apothecæ in quam damnum datum eſt.*
22 *Conducens equum ad vecturam quid ſi pereat.*
23 *Conductor equum dimittens eum in paſcuis an teneatur.*
24 *Equus conductus ſi moritur intra triduum quid agendum.*
25 *Equus extractus à ſtabulo ſi ſe incapiſtrauerit an extrahens teneatur.*
26 *Locator qui litigat de equo qui mortuus eſt quid agendum.*
27 *Locans equum ad bellandum imputatur ſibi ſi moriatur.*
28 *Equus ſi moritur ex neſcientia equitantis quid agendum.*
29 *Conductor equi perempti quomodo excuſetur.*
30 *Mulus extra viam depræhẽſus non poteſt capi pro gabella.*
31 *Mulio allegans caſum illum tenetur probare.*
32 *Gabellæ conductor excuſatur fortuito caſu.*
33 *Gabellam conducens cum periculo caſus tenetur.*
34 *Ponte deſtructo liberatur gabellarius.*
35 *Conductori datij tempore peſtis fit remiſſio.*
36 *Molendini pẽſio quomodo augeatur & minuatur.*
37 *Emphyteuta non tenetur de fortuito caſu.*
38 *Emphyteuta quando fiat remiſſio mercedis.*
39 *Remiſſio penſionis quando fiat conductori.*
40 *Diſtinctio circa remiſſionem penſionis.*
41 *Mora parua excuſatur.*
42 *Praſtationes plures quomodo faciendæ.*
43 *Remiſſio quando non fiat conductori.*
44 *Dominus quando eſt in culpa quid agendum.*
45 *Forma contractus diligenter inſpicienda.*
46 *Princeps etiam remittit penſionem.*

Cenſuali

Vsura

Quæst. X. Secundæ partis.

1 ASVS fortuiti in materia contractuum sæpissime † cōtingunt
not.l.contractus. ff. de reg.iur.ibi
Animalium verò casus, mortesque quæ sine culpa accidunt, fugæ seruorum qui contradiri non
solent, rapinæ, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus prædonum, à nullo præstantur ampl. pluribus modis & primo in contractu
2 socidæ † not.l. si pascenda. C. de pactis decis. Perus.x.in termin. qui dicitur in dubio contractus societatis, Vnde si animal casu fortuito perierit damnum erit commune & hoc, quando æstimatum fuit.l.cum duobus.§.damna.ff.pro socio, si autem non fuerit æstimatus totum periculum est domini, & in hoc tres casus ponuntur per Bald. d. l.si pascenda.nu.2.primo periculum est pastoris ratione culpæ, Secundo est ratione Domini retenti dominij rei inæstimatæ quæ perijt casu fortuito, Tertio damnum est commune ratione æstimationis, Ita Corneus d.l.si pascenda nume.34.C.de pactis, & non sufficit pastori probare interitum nisi
3 etiam probet casum † fortuitum Alex.consi.158. volum.2.Ias.d.l.si pascenda nume. 4.Ioan.Andr. c.auditis de præscr.not.Ang.de perigl.tract.de societate p.1.nume.2. & p.2.nume. 8. Bald.l.1.q.8. C. pro socio Petrus de Vbaldis in tract. de duobus fratribus.p. 8.q.2u. quod autem, in omni so-
4 cietate damnum † sit cōmune tenet etiam Alex. consi.131.nu.5.volum.5.Bald. consi.493. nume. 5.consi.359.vol.4.nu.2.Ber.consi.192.nu.2.vol.j. Dec.consi.697.nu.19.Sal. l.socium.nu. 1. ff. pro socio.Alber.d.l.cum duobus.§.damna.nu.4.ff.pro socio.Lapus.alleg.93.nu.3. ex qua conclusione infertur ad plura & primo si res perit absque culpa
5 socij vtentis ea ad vsum destinatum † non imputatur no. l. communi. ff. de act. empt. Secundo si res communis fuerit furata in loco vbi communi-
6 ter retineri solet † damnum erit commune sociorum, quia qui facit quod communiter quilibet diligens facere solet non est imputandus leg.quid si §.apud ff. de ædil. edicto. leg. tertio. ff. ad Maced.cū simil, vnde pastor qui animalia in pascuis mittit consuetis non est imputandus si lupus eas occiderit Bald. lege nemo. C. de Episcopis & cle-
7 ricis. Tertio si socius metu † hostium vel naufragium iter nunc mutauerit & perierit non imputabitur.not.l. cum proponas. C. de naut.fœnore.
8 Quarto † si socius fortuito casu in itinere fuerit captus dum gerebat negocia societatis debet redimi expensis communibus Petrus de Vbaldis. dicto.tracta. parte octaua quæstio. octaua. numero octauo. Secus si causa societatis non fuerit absens; quia tunc redemptio de suo proprio fieri debuerit ibidem quæstio. Vigesima sexta numero Vige-
9 simo septimo. Quinto † si vnus ex socijs ponit pecuniam alter operam tantum, si casu fortuito pecunia pereat ille qui præstitit operam tātum tenetur contribuere pro damno, ita in puncto cōcl. in termin.Alex.consil.131.vol. 5.Sexto si molendinarij contraxerunt societatem conducendo mo-
10 lendinum quod impetu fluminis † fuit eis sublatum profecto ipsi non tenētur ad pensionem soluendam not. l. 1. ff.de migr. l. habitatores.ff.loc. Bald.l.licet. C. eod. quod si promiserint reaptare tenētur semel tantum adeo vt si iterum ruat amplius non teneantur.Bal.l.fideicommissa.§.si quis ita ff.de leg.3.& hæc prima ampl. qua habetur qd in societate damnum fortuito casu proueniens
11 esse commune non † procedit quando vnus ex socijs expresse fortuitum casum in se suscepit, seu culpa eius præcessit quæ erat ordinata ad casum quia casus aliàs non contigisset absque eius culpa l.si vt certo. §. sed interdum. ff.commod. secus si esset culpa leuissima. l. si vt certo. §. nunc videndum.ff.commod.l.fine.ff.de neg.gest.vel dubium erat an casus euenisset, & tunc reus absoluitur not.l.quæ fortuitis. C. de pignor. action. quod si
12 eius allegauerit casum illum † probare tenetur. l. creditor.C.de pignu.act.l. publicatis. C. de testibus.l.secunda. C. de naufrag.libr.decimo. secundo: & ꝓbari potest per duos seu per tres testes nisi sit casus excusatiuus à pœna; quia tunc sufficit quod iuramento probetur si dicti casus fortuiti difficilis sit probatio.l.non omnes. §.à Barbaris.ff. de re mil.l.fin.C. de instrum. secus si potest commode probari, quia tunc plene probari debet leg. qui commeatus.ff. de re milit. quidam tamē sunt casus qui manifeste contingunt, vt incendium ruina & naufragiū, & quidam occultè vt furtum & hoc probatur per coniecturas vt si fuerit fractum hostium & res ablatæ & non sufficit probare casum nisi probetur absuisse culpa, præsertim quando casus verisimiliter coniunctus est cum culpa vt furtum not.l.cum duobus. §. damna. ff.pro socio.Petrus Vbald.dicto loco nume.decimo sexto. rursus pro solutione huius dicti distinguendo dicas, aut res perit ante contractam societatem, aut post.Primo casu non communicatur damnum.l.
13 si id quod.ff. pro † socio, si verò post & tunc ante collationem, aut post, si ante, ei perijt cuius res erat.dicta.leg.si id quod.§.item; si verò post damnum erit commune dummodo contingat ob causam societatem concernentem secus si ex causa quæ esset abstracta, & separata ab ipsa societate quo casu damnum pertinet ad eum cuius occasione datum est.leg.pro socio. ff.pro socio, de qua materia late habetur per Per.de Vbal. d.tract.nu. 4.Alex.consi.131.nume.8. vol.2.consi.77.nume. 21.vol.2.consi.131. nume. 1.vol.5.Rom. consil.

172.num. 1.consi.510. nu.6.consil.471.nume.5.
14 quod si vnus lucrum sentiret † alter damnum societas leonina diceretur Anchar. consil. 103.numer. secundo, leg. si non fuerint. §. Aristo. ff. pro socio quæ soluitur renunciatione, morte, maxi-
15 ma capitis diminutione, & egestate. leg. † adeo. leg. ver. §. fin. l. societatem. ff. pro socio. Dixi ego in tract. mors omnia soluit p.2.concl.103.& si in vna parte contingit lucrum in altera verò damnum solum, quod superest (compensatione fa-
16 cta) dicitur esse lucrum. §. de illa in † fine inst. de societ. Dixi ego in tract. de compensatio. P. 1. q. 21.in termio.secundo principaliter amplia proce-
17 dere in contractu locationis not. leg. in † iudicio.C.locati.leg. qui insulam.leg.si fundos.l.opus l. ex conducto. ff. loc.l.licet.leg.damnum.C. eod. cap. propter de locato & conducto; Alex. consil. 107.numer. 11.Bald.consi.329.vol.1.Rol. consi. 95. nomer.19.volom. 2. Salic. leg. si mores nom. 13.ff.loc.& cond.Port.consi.143. Corn.consi.23. num.12.volum.2.Gorad.consi.63.num.16.Grat. consi.42.volum.2.Alciat.consi. 157.nu.2.Fulgos. l. dominus ou.4.ff.loc. Soc.iun.consi.28.num.5. vol.2. Pau.l.si vnus. §.item num.3.ff.loc.Ber.cap. potuit num. 7.eod.tit. ex hac secunda ampliatio-
18 ne infertur ad plura, & Primo quidam † mulio accepit portare pannos certo die qui distulit ad alteram diem fuitque casu fortuito in itinere derobatus, quæsitum fuit cuius periculo panni sint amissi & profectò si mulio tenuit iter solitum nec fuit et cautum qood differendo ad alteram diem derobaretur, periculum erit domino pannorum si dies dilata non fuit culpa mulionis, ita io puncto concl. Petr. de vbald. tract. de duo. fratribus. P.8.q.27. num.28.& ratio est quia cessante culpa parua mora non consideratur. leg. si in lege. §.co-
19 lonus. ff. locati. Secūdo † quidam conduxit molendinum in flumine Tyberis admodum periculoso postea ui fluminis prædium destruitur petitur pensio, opponitur de damno, replicatur de natura fluminis, quam ipse cognoscere debebat conclusio fuit, quod si impetu aquarum de structum fuit, seo deteriotatum maxime ex inundatione insolita, pensio non debebitur not. l. 1. ff. de migrand. leg. habitatores. ff. loc. Bald. leg. licet.
20 C. eod. titu. Tertio infertur † magister seu Faber, conduxit opus faciendum, qood casu fortuito ruit, an damnum sit illius, an vero locantis. Resp. distinguendo aut ruina contingit in opere dum construitur, an verò in opere constructo. Primo casu si conduxit perficiendum opus certo tempore debet re habere integrum tempus. leg. si ita. ff. de verb. obligat. & cessante culpa conductoris debet refici expensis domini. leg. Martinus. ff. loc. si vero contingit in opere contracto tunc si conductor non obligauit se ad totum opus perficiendum, sed singulis diebus tantum locat operas suas tunc de ruina quomodocunque contingenti non tenetur. leg. eam legem. §. locaui. ff. loc. Bald. leg. ad verius. C. eod. quia imputetur Domino qui talem magistrum assumpsit quem dictum poterat reprobare, si verò conducit opus integrum vna locatione cōstruendum, tunc aut interuenit dolus vel culpa. aut non, si dolo culpa ve eius opus destructum est tenebitur reficere. l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commod. non tamen hoc verum si leuissima culpa tantum factum esset nisi futurum periculum suscepisset, quia tūc teneretur etiam de leuissima culpa non tamen de fortuito casu l. opus. & l. sequen. ff. loc. si verò ruina contigerit soli vitio, vel fortuito casu adscribitur Domino ædificij. l. fin. ff. de verb. obli. Quar
21 to † infertur, quod si quis conduxit apothecam ad quam poterat intrari per hostium d. Apothecæ cuius claues erant penes conductorem & per domum locatoris, contingit, quod quoddam portellum domus locatoris remansit apertum per quod fur, & latro ingressus est apothecam in qua multa furatus est quæritur cuius sit damnum. Respo. quod pertinet ad locatorē ratione culpæ; quia occasionem damni dedit relinquendo hostium apertum. Petrus de Vbald. d. tract. de duob. frat. p.8.q.40.num.41. Quinto conducens equum ad
22 vecturam † quem baculo percussit in capite ita vt mortuus sit, conductor tenetur de occiso locatori. Hippol. tract. de eqno. p.3. similiter si moritur quia male fuit gubernatus Albe. l. pen. ff. de vsufr. Bologn. auth. habita. C. ne filius pro patre; secus si naturaliter seu fortuito casu contingeret etiam si æstimatus conduxisset. Bald. l. si vt certo. §. nunc vidēdum. ff. com. Iaso. §. actione nu.86. inst. de act. quo casu teneretur etiam de leuissima culpa item
23 si cōductor equi † dimittat in pascuis absque sufficienti custodia, qui pereat, seu occidatur à lupo conductor tenetur secus si dimitteret eo modo quo diligens paterfamilias fecisset. Decis. Perus. 10. nu. 14. Boer. decisi. 218. nu. 1. gl. l. si negocia. ff. de neg. gest. si verò duo equi currerent vnus vet sus alium & in cursu casu inuicē percutiant non fiet emendatio. Bal. l. scientia. §. cum stramenta. ff. ad l. Aquil. item si conducens equum qui incidit in morbum & consignauerit hospiti qui diligenter curet si moriatur conductor non tenetur. Bal. consi. 22. vol. 3. Cotta memoriali versi. scholaris
24 similiter si moritur intra triduum à die † conductionis præsumitur morbosus, secus si ex longo interuallo Viuius lib. 2. com. opin. concl. 58. num. 2. com. dicitur not. Rim. consi. 56. nu. 26. Ang. l. in hac nu. 4. ff. de cond. trit. l. sed mihi. §. si reddita. ff. com. quid erit de eo qui equum fidantem de stabulo extraxit & illum foras ligauit qui se in cape-
25 strauit, adeo vt mortuus † sit? resp. q extrahens tenetur emēdare damnum quia ad eum hoc spectabat, & eius actum non debet obesse Domino Ang. l. eleganter. §. idem. ff. de dolo. l. 1. §. ait. nu. 3. ff. ne quis eum. vlterius locator & conductor litigabāt ad inuicem quia locator nolebat equum dicens il-
26 lum esse deterioratū interim moritur † cuius erit periculum? resp. quod si non constabat de æstimatione deteriorationis locator tenetur quia debebat illum recipere cum protestatione not. l. quidam. ff. si cert. pet. Bart. l. qui & stichum. ff. de sol. Crau. consi. 106. nu. 1. Itē conductor equi suscepit in se casum mortis nō tenetor de morte naturali Bal. add. ad Spec. tit. loc. cal. 2. Si verò locator dederit equū vt iret ad bellū qui equus perierit non

tenebitur, quia casum illum exposuit expresse, &
hoc etiam si illum commodasset, & vulneratus
esset in bello postea mortuus in ciuitate. Ferret-
tus tract. de mil. Iust.nu.9. Sal.l laborantem. §. si
conseruatis nu.3.ff.ad l. Rhod. de iactu. & si quis
promiserit alicui equum aut mulum vno mor-
tuo extinguitur obligatio Hispau.tract.opin.ver.
28 debitor. numer. 9.si verò equus damnum † fuerit
passus ex nescientia equitantis, vt quia molier.
vel senex non est imputandum conductori sed lo
catori, qui ei commodauit, secus si culpa in eo
quod cauere debebat fuerit damnum datum, vt
non pascendo vel vagum lassando seu ligando,vel
in loco non tuto relinquendu Hip.d.tract.q.127.
in casu autem quo conductor equi vult se excusa
29 re casu fortuito illum esse mortuum † non est sa-
tis probare fortuito casu equum mortuum esse,
sed illum eund. in specie de quo agitur esse capi-
tulandum & probandum idem d.tract.q.118.vbi
ponit in fine formā libelli in q. 120. & seq. Sexto
30 infertur, quod si mulus reperiatur † oneratus in
via non recta vltra terminum territorij non po-
test capi pro gabella quia mulus aufugerit inuito
mulione. Bart.l.fin.§.serui.ff.de public. & vectig.
Ferrett. tract. de gabell. num.245. nam licet mu-
lio teneatur de periculo rerū, quas portauit idem
d.loco num.243 hoc tamen si mulio fuerit in cul-
pa.l.videamus. §.qui vinum.ff.loc.vt quando iret
extra tempus & per iter non solitum Bald. l. fin.
C.de naut.fœn.l.1.C.quæ sit longa consuet.idem
Iul.Ferrett.nu. 595.Quando autem mulio allegat
31 amisisse aliquid † si non probat causam amissio-
nis non creditur, & ipse ad resarciendum dam-
num Domino tenetur ita in puncto Corn. consi.
318.volum.4.vbi nu.4.concl.non esse satis id iu-
32 ramento probare.Sexto infertur, † quod condu-
ctor gabellæ excusetur fortuito casu vt propter
bellum, vel pestem & similia vnde fiet ei remissio
mercedis Iul. Ferrett.tract.de gabell.numer.299.
Egid. Boss.tit.de remiss.merc.public.num.1. Me-
noch. de arb.iud.lib. 2.cent.1. cas. 80. Fel. consi.
43. numer.8. & hoc nisi transijsset in contractum
emptionis Corn.consi.128. num.13.volumin.2.
Abb. cap.1.numer 18.de commod.Ripa tract.de
peste p.1.num.13.num.79.Add.ad Abb.d.cap.1.
numer. 18. versi.mainra, item conductor gabel-
33 læ suo periculo, risico & fortuna maris, Dei, † &
gentium tenetur de casu fortuito insolito præci-
pue si illud contingere posse sciuit, vel scire de-
buit Ias. consi. 107. nume. 1.secus si quis condu-
xisset gabellas, & simpliciter suscepisset in se for-
tuitos casus, accedit, quod pons illius loci per
quem transibant diuersæ personæ cecidit vi flu-
minis adeo quod ex gabella nihil lucrari poterat
34 isto casu gabellarius non tenetur † quia talis est ca
sus fortuitus insolitus,& per consequens non ex-
cogitatus Add.ad Abb.c.1.nu.18.verb.maiora de
commod. Ias.l.1.C.de iure emph. Modern.l.si ex
tuto. ff.de leg. 1.not.Bar.l.cotem.§.qui maximos.
nu.2.ff.de publ. & vectig.Ale.consi.107.vol.3. in
35 terminis † idem est in conductore datiorum dam-
num passu occasione pestis Ber. q.54.nu.3.Septi-
36 mo infertur,quod si fortuito casu † aliquo reddi-
tus molendini fuerit auctus augebitur,& pensio,
vt æqualitas seruetur Doct.l.si merces,§. vis ma-
ior.ff.locati. Bert.tract.de gabell.21.q.2.p. Socin.
consi.68.nu.6.vol.2.Viu.in lib.2.com.opi.conc.
37 60.& concl.59.Octauo infertur † quod si condu-
ctor emphyteusis damnum fuerit passus aliquo
fortuito casu non imputatur ei, sed illi fit remis-
sio pensionis, & si impeditus fuerit quominus
fructus percipere nō potuerit, vt propter bellum
vel pestem, seu inundationem non soluens cano-
nem non incidit in commissum. Abb.cap.potuit,
num.18. de loc. & cond. vbi Imol.dicit hanc esse
communem nu.42.Ias.post Bart.l.1. nu.91.C.de
iure emph. & idem est si propter sterilitatem fru
ctus non percepit.Grat.consi. 128.nume.9.vol.2.
Natta consi.49.nume.12. Bellon. consi.21.nu.5.
38 quod † intelligitur quando emphyteuta soluit
pensionem correspondentem fructibus, secus si
solueretur aliquid in recognitionem tantum di-
recti dominij, quo casu licet non excusetur à so-
lutione adueniente vbertate, tamen excusabitur
à caducitate; simili modo si in re emphyteutica
contingerit damnem aliquod corrosione flumi-
nis, vel casmate, vel huius modi, tunc aut damnū
est in partem, aut in totum. Primo casu, aut pen-
sio soluitur correspectiua fructibus, aut in reco-
gnitionem directi dominij, primo casu fit remis-
sio pro rata. Secundo autem non, nisi soluatur
pensio pro rata bonorum, nam eo casu fit remis-
sio pro rata illorum, quæ damnum fuerint passa
si verò res perit tota liberatur emphyteuta, ita di-
stinguit Iul.Clar. Ale.in §.emphyteusis.q.8. num.
7.& 8.& seq. vbi dicit hanc esse magis commun.
opin. Ang.l.1.num.4. C. de iure emphy. Faber.§.
adeò,nume.quinto.Instit.locati Port.consil. 143.
Ber.consi. 130.volum.primo.Sal.d.l.1.nume.de-
cimo.Ripa.tract.de peste,nu.12.Brun. tractat.de
interitu,concl.2.versi.facit Rim.consi.40. Natta
39 consil.194.volum.1. † quibus ita illatis sequitur
conclusio quod conductori ob damnum illatum
fiat remissio pensionis causatum fortuito casu,
nempe tempestate, vi fluminis, locustis, incursu
hostium, ruina, incendio, intemperie aeris, gran-
dine oiue immoderata, & alijs quibus resisti non
potest.not.l.ex conducto. §. primo.loc. l. licet.C.
eodem titul. item impetu ventorum terremotu,
casmate omnique vi simili enarratis. Redhoan.
tractat.de rebus eccles.non alien. quæst. decima-
octaua, de remiss.merced.§.multi, nu. 1. Viu. lib.
3.com.opin.ver. conductor modicum damnum.
Capra reg.88.num.89.Grat. consi. 161. numero
15.vol.2.Rol.consi.86. volum.3. Riminal.consi.
82.nume.10.consi.40.num.4.Bertr.consi.42.nu-
me.10.volum.1.Alber.l.1.num.8.C.de iure em-
phyt.Ber.consi.139.num.11.volum.primo.Bart.
in 49.q.incipit Publicanus Bald.consi.437.volu.
4.Aret.consi.52.nu.4.consi.139.nume. 1.Anton.
de Butr.c.3.num.4.de loc.Ale. consi. 105. nume.
1.volum.3.Ægid.Boss. tractat. de remiss.merced.
numero primo,& sequen. pro solutione huius se
cundæ principalis ampliat.ita distinguendo dico
aut conductor in se suscepit periculū fortuiti ca-
sus, aut nō, primo casu aut fuit facta specialis mē-
tio

tio casus, & tunc nulli dubium est, quod tenetor ad ipsom l.si quis fundum.ff. loc.aut verò specificaoit aliquot casus vt incendij, ruinæ, deinde dixerit omnemque alium casum solitom, vel insolitum & tunc etiam tenetor ad eum qui non fit ex pressus propter mentionem illotum, ita Egid.Bos. d.tracta. col. 6. si verò simpliciter susceperit in se fortuitum casum nullum expressom non tenetur nisi de casu solito Abb.cap. t. de commod.si verò nullum io se casom suscepit, sed tantum peric. tunc non tenetur de fortuito caso etiam si omne periculom in se suscepisser dixi in tract. de reg.
40 iur.reg.1. nu. 40. quod † si nollum periculum in se susceperit tunc aut culpa præcessit, aut mora, si culpa præcessit ordinata ad casum sine qua casus noo contigisset tunc tenebitur, si verò culpa noo erat ordinata ad casum tunc non tenetur nisi quatenus damnū dederit occasione culpæ vel quatenus operam dabat rei illicitæ, not.c.1.de homic. vol.& inuol.& culpa dicitur præcedere si non fecit qood diligens fecisset, Secundo si fecit contra pactum, Tertio si fecit quod ipse facere non tenebatur Papiens. in forma libelli quo agitur ficti præst.nom.t t. Secundo verò casu si mora præcessit
41 tunc tenetur † nisi fuerit parua mora. l. videamus. §.pen.ff.loc.l.si merces.§. qui colonum.ff.eod. Iterum aliter distinguēdo dicas aut res locata in qua est coniuncta certa species pensionis, vt modium frumēti posita est ad solam designationem, seu demonstrationem,& tunc non liberatur, sed suppleri debet ex alio fundo vel alio modo.l.quidam.ff. de leg.1.l.Lucius.ff.de Alim. & Cib.leg Aliquando ees ponitor ad taxationem & limitationem,& tunc sub distingoe aut erat in promissione vnica præstario tantum, aut p utes per diuersa tempora, vt decem annua, Primo casu aut res fuit taxata & limitata solutioni fiendæ pure & simpliciter, sine conditione, puta qoia dixi promitto dare decem ex fructibus huius fundi,& tunc supplebitur cū fructibus in anoo sequenti, licet ad præsens non possit ad solutionem compelli.l.firmo. ff. quando dies leg. ced. aot fundus limitatus fuit & taxatus per modum conditionis & sic solutio erat fienda conditionaliter, vt quia dictum est, quod promisit soluere decem saccus frumenti ex eo quod nascetur in tali fundo, & tunc quia relatiuum fuit qd adiectum est verbo futuri temporis facit conditionem.l.nuper.ff.de leg.3.l.sticbum.ff.de leg.1.si ve
42 rò aliquid non † nascatur tanquam defecta conditione liberatur, oec tenetur aliunde supplere.l. si debitori.§.verisimile.ff.de vin.trit.& oleo leg. qd si io promissione sunt plures præstationes fiendæ, puta decem Annua, tunc si nihil in vno anno nascatur supplendum est in alio.l.certus.ff.de vio.& oleo leg. quæ habent locum etiam to quantitatibos quæ debentur, ne dum io vltima voluntate, sed etiam in contractu locationis nisi aliter actum fit.l.si vno.ff.loc.l.licet.C.eodem. Papiens. in forma libelli quo agitur ad ficti præst. verfic.ionestituit nome.7. Dominus ergo conductori remissio
43 nem noo facit, primo † quando ita inter eos conuentum est l. si quis fundum. ff.loc. l.licet. C. eodem, Secundo quando sterilitas contingit culpa coloni.c.propter locati.l.merces.§.culpæ. ff.eod. Tertio, quando ex negligentia conductor dimisit agrum incultum. leg. ex conducto. §. quidem. ff. eod. Quarto, quando sterilitas est talis, quæ de facili compensari possit cum vbertate.d. capit. propter de locato dixi egn in tractat.de compens. p. 1.quæst.45. num. 9. fallit, & declaratur etiam primo quando petit substantia rei fortuito casu, nam etiam si periculum fortuiti casus in se suscepisset non tenebitur interitu totius rei nec remanet conductor obligatus Bal.leg.licet. C. locati vbi si molendinum fuerit in totum destructum
44 noo debebitur amplius pensio; † Secundo non tenetur quando casus culpa Dōmini contigisset, vt si locator intulisset bellum siue instè siue iniustè Bar. l. eotem.Col.2. ff.de public. Corn.coosi.t a. vol.4 Tertio hoc idem quando casus euenit in solitus. l. sed & si. §. quæsitum. ff. si quis caut. Ripa tract.de peste nu.97.p.1.Dec.consi.7.Bald.consi. 145.vol.3.Quarto suscipiens in se specificum periculum fortuiti casus debet intelligi, de simili expresso, non autem de alio habenō maiorem rationem Ripa.d.loco nu.77.Anto.consi.150.Alia succedit distinctio io isto atticulo, quia aut conductor impeditur vti re conducta aut non, primo casu etiam si soluat aliquid in recognitionem directi Dominij tantum si occupetur à militibus vel ab inundatione liberatur pro tempore occupationis à solutione & per consequens etiam à caducitate quia tunc fictione iuris res conducta dicitur in totum perempta, secus autem si aliquot fructus percepisset quia tunc tali casu casus fortuitus eum non excusaret. Doct. comm. c.potuit locati, & est diligenter inspicienda forma † contra-
45 ctus, an sit venditio, an locatio: nam si sit venditio tūc perfecta venditione periculum spectat ad emptorem nisi aliud actū sit. l. 1. C. de peric.& com. rei vend.& intelligitur cōtractus emptionis, quando simpliciter non distinguitur neque distribuitur per annos, sed soluit emendo pro certa summa, vt ille qui emit iactum retis quo casu etiam si nihil percipiatur nihil remittitur. l.si iactum. ff. de actio. empti.vel qui simpliciter emit redditus pedagij vel molendini, vel qui emit fructus plurimorum annorum pro vno pretio oon distributa solutione per annos, sed simpliciter pro certo pretio: eo casu si aliquo tempore fructus non percipiuntur non fit remissio, & periculum spectat ad emptorem.l.nec emptio.ff.de contrah.empt.si verò emuntur fructus ad certum tempus pro certo pretio & tunc aut exprimitur certa quantitas fructuum si emantur decem corbes fructus nascituri ex fundo serano tunc si pauciores, quam sint venditi nascantur fit remissio pretij pro rata. l. si debitor.§. 1.ff. de contrah.empt.si autem fructus futuri venduntur pro pluribus annis certo pretio non determinata qualitate fructuum: hoc casu si emptor poterat propria authoritate percipere fructus, tunc periculum spectat ad ipsum sine spe remissionis, secus si de manu vendentis, quia tunc non censetur venditus vsusfructus, ideo pro rata debetur remissio. si simpliciter venduntur fructus, tunc aut omnes veoduntur

aut partem, si omnes periculum pertinet ad em-
ptorem: si partem ad venditorem nisi pars fru-
ctuum restringatur ad partem fundi specificatam
si verò emanaui fructus vnius anni per verba em
ptionem importātia, talis contractus erit emptio
nis, & periculum spectabit ad emptorem si verò
dixerit, quod conduxit fructus, talis anni, erit
conductio.l. qui saxum.ff. de don. & hoc quando
venduntur fructus futuri, secus si fructus penden
tes, quia tunc est contractus emptionis.l.manu.§.
cum emptio.ff.de contrah.empt.quando verò con
tractus sonat vt solutio fiat annuatim tunc dice-
tur contractus locationis, & dignoscitur ex quan-
titate pretij solutionis idest qualiter, & quando
& vbi fieri debeat nec refert an in contractu dica
tur verbum vendo, vel loco, quia magis attendi
debet qualitas contractus, quàm verba quibus
concipitur gl. l.si iūncta. C.locati.not.l. Cæsar.ff.
de public. vnde si in contractu dicatur vendidit,
vel locauit cum esse non possint duo contractus,
sed vnus erit iudicandus contractus secundum
quem magis adhæret, vel cui similis erit Redoa.
de rebus eccl. non alien. q. 18.§. dicta vero, num.
9.Corn.consi.128.num.3.volum.2.Port.§.item.
num.21.inst.loc. Alc. consi.157.numer.2.Ber.c.
potuit nu.7.locati.Port.consi.143.Ber.consi.150.
& seq. vol.1. Paul.l. si vnus. §.item num.3.ff.loc.
Neusz.con si.90.Abb. cap. propter nu.8.de locar.
& cond. Socin. Iun.consi.78.num.3.volu.2.quod
si conductor fecerit expensas in re conducta pro-
pter casum fortuitum resp. quod locator tenetur
eas reficere Ferrett. consi. 199. nu.9.Paris.consil.
38.numer.1.calcan.consi.24.in termin.Ber.consi.
142.volum.1.Abb.c.1.num.23.de commod. No-
47 no infertur † hoc idem procedere in prædijs à
principe locatis à quo debet fieri remissio pensio-
nis not.l. si vnò. ff. loc. Decimo hoc idem in præ-
48 dio censuali. l. forma. §.1.l. cotem.ff.de † public.
& vectig. Vndecimo idem credo in prædio tribu-
tario not.leg.2.C.de Alluu.& pal.Bon.tractat. de
remiss. merc. numer. 119. & in c.propter de loca.
Doct.l. 1. C. de iure emph.l.omnes.C.de censibus
not.leg. 1.C.de omni agro deserto Brun. tract.de
Dim. concl. 16. ver. item procedit. Tertio prin-
49 cipaliter ampl. procedere † in contractu commo-
dati not. capit. 1.de commodato (ibi cum gratia
sui tantum, quis commodatus accepit) de leuis-
sima etiā culpa tenetur licet casus fortuitus (nisi
acciderit culpa sua vel interuenerit pactum, seu
in mora fuisset) sibi non debeat imputari conc.
l.in rebus. ff.commoda. In reb. commodatis talis
diligentia præstanda est qualem quisque diligen-
tissimus pater familias suis rebus adhibet. ita vt
tamen eos casus non præster, quibus resisti non
possit, veluti mortes seruorum, quæ sine dolo,
& culpa eius accidunt, latronum, hostiumue in-
cursus, piratarum insidias, naufragium, incen-
dium, fugas seruorum, qui custodiri non solent.
leg. si vt certo vbi Doctor. comm. & commoda-
tarius non tenetur, de fortuito casu Port. §. item
50 num. 11. inst. † quib.mod. re contra oblig. Brun.
in tract. de Interit. & peremp.conc.4. Alber.Rob.
C.commodat. numer. 3. Angel. leg.ea numer. 1.
C. commod. Sal. d. l. si vt certo.numer.26.Bald.
consi. 188.numer. 1.volum. 4. Paul.l. ea quidem
nu.4.C. commod. Alb.consi.104.Cagn.l.contra-
ctus num. 31. Vbi Igneus num. 24.ff. de reg.iur.
Bald.consi. 189.num. 1. uolum.4.Iason.l.domus.
nu.8.ff.de leg.1.Alber.l.si ut certo.num.7.ff.com-
mod.pro solutione huius tertiæ ampl. notandum
51 est, † quod commodati natura, est quod species
tradatur ad terminatum vsum. l. in commodato.
§. sicut. ff. commod. Secundo ad determinatum
tempus expresse, uel tacite gloss. l. contractus.ff.
de reg. iuris. Tertio, quod usus sit gratuitus aliàs
transiret in locationem.l.si tibi. ff.commod. Quar
to requiritur, ut agatur, ut eadem res reddatur
Rom. consil. 520. Ripa.l.mutuum. numer. deci-
moseptimo. ff.si certum petatur quo stante infer-
52 tur; primo commodaui † tibi equum pro tribus
diebus vt ires Mediolanum finitis tribus diebus
volo equum, tu dicis non potui ire Mediolanum
propter maximam pluuiā an sit finitus vsus com-
modati respon. quod sic quia commodans tractat
de damno vitando, commodatarius verò de lu-
cro captando not. l.item.ff.de const. pecun.leg. si
vnus. §. item.ff. locati. Docto. l. in commodato. §.
53 sicut.ff.commod. † item commodaui tibi equum
cū puero equus perijt malo regimine pueri eius
periculo an pereat, respon. an receperim in com-
modatum equum cum puero, & tunc non excu-
sor ob culpam famuli circa quem diligentiam te-
neor adhibere. si verò equum tantum recepi com-
modatum, & tunc à principio famulum com-
modasti: tunc quia confidisti, de eius diligen-
tiā non teneor. Portius. §. item numer. 19. instit.
54 quibus mod. re contr. obliga. Tertio † infertur
commodasti mihi librum venit famulus tuus, qui
tuo nomine à me illum petijt eique illum tradi-
di an tenear si ipse aufugit. Respond. aut constat,
de mandato tuo & sum liberatus si verò non im-
putatur mihi nimis illa credulitas; nisi esset famu
lus cui fides præstanda esset Port. d.loco. numer.
55 23. Quarto † habebam res mihi commodatas, &
meas in periculo quo non poteram saluare, nisi
aut meas aut commodatas quid agendum? Re-
spond. quod pretiosiores essent saluandæ; si ve-
rò essent æquales propriæ sunt saluandæ.l. præses.
ff. de seru. & aqua. c. inter de sponsalib. glos. leg.
si vt certo. §. quod verò.ff.commodati Port. dicto
loco.nu.24. vbi inquit quod in iudicando teneret
hanc opinionem in facto verò seruaret fidē com-
56 modanti. Quinto infertur, † quod si quis com-
modauerit alicui equum, vt iret ad bellum, &
moriatur in conflictu belli damnum erit commo-
dantis, quia sciens commodauit, & periculo
exposuit Alba. consil. 64. in terminis. Sexto
57 si equus † commodatus deterior reddatur non
imputatur commodatario not. leg. fina. ff. com-
modat. Cagnol. d. leg. contractus. numer. 32.
58 Septimo † commodasti Argentum, quod re-
misi per seruum meum communi æstimatione
fidelem si cum argento aufugerit non teneor. leg.
Argentum. ff. commod. Bald. consil. 89. volu-
min. 1. Roma. consili. 241. Octauo si damnum
datum fuerit à tertia persona in re commodata
non

non tenebitur commodatarius. l. ad eos. ff. commod. est igitur concl. quod commodatarius non
59 tenetur, de fortuito casu d.l. in rebus † fallit primo nisi culpa præcessisset casum.l.ite.ff.loc.Secundo fallit nisi pactum aliter fuerit factum. l.iurisgentium. §. si paciscar. ff. de pact. Tertio nisi ad alios vsus cõuerteret quã quib. res fuit cõmodata, vt quia commodaui equum vt ires Romam, & tu ires Mediolanum.Cagn.d.l.cõtractus.Quarto,quando commodatarius acciperet mercedem, sed isto casu diceretur alius contractus.l.si vt certo.§.nunc videndum. ff. commod. Quinto & vltimo quando esset in mora.c t.de commo.Igneus. d.l.contractus. num.15.ff. de reg.iur.quando au-
60 tem commodatum fit gratia commodatarij † tantum, vt cõmuniter fieri solet tunc tenetur etiam de leuissima culpa. §. item is inst. quibus mod. re contr. obligat. nisi commodans dixisset rem tuo arbitrio conserua tunc enim commodatarius, de leuissima culpa non tenetur Rom. singu. 562. in dubio tamen commodatum factum præsumitur gratia recipientis, & eius rogatu Doct. com. l. si vt certo.§.interdum.ff.commod. si verò commodatum gratia commodantis tãtum fuerit factum tunc de dolo, & lata culpa tantum modo tenetur. d.§.interdum, vnde volens accedere ad ludos videndum commodauit vestem pro ludo certe si ipsa pereat commodatarius non tenetur nisi de dolo & lata culpa quod si commodatum fiat gratia vtriusque tunc commodatarius tenebitur de dolo lata culpa & de leui non autem de leuissima.l. in rebus.§.hoc.ff.commod.Cagno.d.l.contractus.
61 numer.41. Quarto Principaliter ampl. † in custode qui non tenetur de fortuito casu licet teneatur præstare exactissimam diligentiam Bar. l.qui mercedem.num.2.ff.loca. nisi susceperit in se pericu-
62 lum.Aret.§.cum autẽ nu.9.inst. † de loca.& cond. quod si finito tempore custodiæ, Dominus rem accipere noluerit, si perierit non tenebitur custos. Ang.l.si mora. num. 3. ff.solu.mat.Ang.leg. vtilitatem.numer. 5.ff.de exerc. act. si tamen dimittat animalia absque custode in pascuis tenetur idem l.si negocia num.quinto.ff.de negocijs gestis,quo casu tenetur probare interitũ ipsorum fuisse fortuito casu peruentum idem. l.non est nu. 8.ff. de custo. reorum. Alex.l. etiam.§.licet.num.4.ff.sol. mat.si verò custodierit gratis non tenebitur etiam de leuissima culpa Decis. Perus. 10. num. 15. ex
63 hac quarta ampl. † infertur primo, quòd custos pecuniarum publicarum non tenetur de nummis ei furto subtractis, dummódo non sit in culpa, & in eorum custodia illam diligentiam adhibuerit, quam diligens paterfamilias fecisset Deci.
64 consi.473. Secundo infertur, † quod si quis custodire assumpsit armentum, quod perijt, tunc non tenetur de fortuito casu nisi culpa interuenisset. Corn. consil. 28. column. 3. in terminis. Tertio
65 infertur, quod custos † castri non tenetur quando iusto timore reliquit castrum militibus, nisi eius custodiam tempore belli suscepisset. Natta
66 consi.79.nu.1.vol.1.Quarto infertur, † quod custos loci pro certa mercede tenetur de incẽdio nisi cõstet fortuito casu euenisse ita in puncto Petrus Calesatus præceptor meus consi. 58. inter consi. crim. vol. 2. vbi concludit contra quendam sacristam pistoriensem eum teneri de incendio sacrarij thesauri Sancti Iacobi, qui condemnatus fuit etiam si tantum leuissima culpa intercesserit, vt mihi retulit dominus Paulus Ceccherelius Pisto-
67 rien. Quinto infertur, † quod si quis dederit in custodiam, & consignauerit alicui duas capsas vnam ligatam cum funibus; aliam verò & funibus ligatam & claue clausam & firmatam ac sigillo obsignatam an teneatur restituere si casu fortuito perierint. resp. quod non ad not. per Paris.
68 consi.74.vol.1.in terminis. Sexto † infertur, quod custos nauis nõ teneatur si casu perierit. Paul.consil. 472. vol. 1. not.port.consi. 7.num.7.Ber.ca. 1.
69 num.42. de test. Spoliat. Septimo custos † rerum non tenetur, de furto facto in loco vbi reseruari consueuerint, vt in sacristia fratrum Bal. l.si creditor.C.de pign.act.glo.l.pignus.C.eodem.Octauo
70 custos † carceris non tenetur, quando carceratus senex, vel infirmus aufugerit.gl.l.si vt certo.§.nũc videndum ff.de commod.idem si fugiat culpa alterius.l. pen.versi. item.ff.de cust.reorum Cepoll. sing.92.Cor.cõsi.92.vol.1.licet teneatur de leuissima culpa Flor.l.si vsusfructus.§.cum igitur.ff.de
71 vsur. Quinto ampl.in cõtractu † depositi in quo depositarius non tenetur de fortuito casu gl.l. 1. §.1.ff.depositi Pau.l.non possibile.nu.5.ff. de pac. l.1.nu.9.ff.de sol.l.si quis nec causam.num.3.ff. si cert.pet.l.si vt certo.§.non videndum. ff.commo. l. si negocia. nu. 5. ff. de neg gest.Socin.d.l.si quis nu.1.ff.si cert.petat.Parisi. consi. 74.nu.25.vol.1. consi.131.volu.4. Alber.l.qui furtum.nu.2. ff. de cond. furtiua. l. si in cursu. C. depositi. fallit pri-
72 mo † quando interuenerit pactum. l. & Aristoni. ff.mand. l.1.§. sæpe. ff. depositi Ber. ca. nauiganti num.40.de usur.l.iurisgentium. §.item.ff.de pact. Secundo fallit quando mora præcessit casum. l. si in Alia.§.fin.ff. depositi. Tertio fallit si culpa præcessit. leg. quod nerua. ff. depositi. Quarto fallit, quando interuenit dolus.leg. 1.§.si rem.ff.depositi. Quinto si gratia tantum accipientis sit.l. si quis in principio.ff.si cer.pet.glo.l.1.§.sæpe.ff.depositi. Sexto quando depositarius teneretur ad genus generalissimam Ber. consi. 194.volu.1.num. 39. Fulgos. leg. incendium.num.2.C.si cer.peta. Alba.consi.3,num.6. Septimo quando res depositæ sunt deperditæ suæ autem sunt saluæ Abb. ca-
73 pit. bonafides de deposito † ex hac quinta ampli. infertur ad quandam quæstionem, qui depositauit pecuniam ad quendam fratrem, qui fuit à militibus spoliatus quo casu non tenetur Paris. consil. 131, num.4.num.52.in termin. nisi depositarius esset in culpa Faber. §. sedis. num. 1.inst. de oblig. quæ ex delicto nas.& tenetur depositarius, de dolo, & lata culpa tantum, quia nulla
74 eius † uersatur utilitas unde si aliqua merces sibi daretur, tenetur de leuissima culpa, idem si obtulerit deposito gratia deponentis facto, ut teneatur, de leui culpa, de leuissima uerò quando se obtulisset deposito facto gratia depositarij, aut utriusque Cagnol. leg. contractus. nume. 11.
75 ff. de reg.iuris. Sexto † ampl.principaliter in præ-

cario in quo tantum venit dolus.l.contractus vbi
76 Cagn. num. 23.ff. de reg.iur. Septimo ampl. † in contractibus innominatis, qui faciunt periculum casus fortuiti pertinere ad eum qui rem deber accipere Iaſon. l. naturalis.§.& ſi quidem numer.6. ff. de præſcri. verb. Alb.l.contractus.ff.de reg.iur.
77 Octauo ampl. † vt debitor ex contractu per literas cambij in certa pecuniarum quantitate certo loco ſoluenda non liberatur ob rerum & bonorum ſuorum depopulationem in illo loco à militibus factam & omne periculum ac damnum caſuſque omnis fortuitus circa bona, & res ipſius debitoris contingens ad eum ſpectat Ber, conſil. 194. volu. 1. in terminis præterea concepi iu ani-
78 mo exercere † artem cambij mittendo pecuniam vltra mare & timēdo pericula maris emancipaui filium meum eique donaui omnia bona, deinde cæpi facere mercantiam & omnia mobilia perdidi in mari ſubuenitur illis, qui habent obligatum me ex cambio quia dolus dedit cauſam contractui, quodque malo more geſtum eſt deber reſcindi Petrus de Vbaldis tract. de duobus fratri-
79 bus. p. 8. q. 31. præterea mercator † mihi literas fecit ad quendam mercatorem in ciuitate Venetiarum in quibus continebatur, quod ille debet mihi ſoluere, & ſuper ſe recipitur illud cambium quas literas detuli mercatori veneto, qui acceptauit eas & antequā mihi ſolueret aufugit, quæritur cuius periculo hoc factum ſit. Reſp. quod periculum eſt crediroris. Bart.leg. ſingularis. ff. ſi cer.pet, Petr,d.loco.quæſt. 33.Nono ampl.in dote
80 cuius periculum pertinet ad virum † culpoſum Alex.l.ſi verò.§.ſi vir,nu.1,ff.ſolu.matr.idem l.in his.ff.de liber. & poſth. Maritus enim renetur de dote, ſi dolo, vel culpa eius perijt. l.in rebus. ff.de iure dot, qui tenetur eandem diligentiam adhibere rebus dotalibus qualem diligens pater familias ſolitus eſt rebus ſuis adhibere, non tamen tenetur de leuiſſima culpa nec minus, de fortuito caſu niſi maritus eſſet in mora reſtituendæ dotis. Igneus. l.contractus. nu.42,ff.de reg.iur. Doctor, com. l. ſi mora. ff. ſol. mat. eſſet tamen diſtinguendum an res dotalis eſſet æſtimata vel inæſtimata l. æſtimatæ. ff. ſol. mat. l. quod ſi. ff. de iure dot. Brun. tract, de Dimin. conc. 10.& not. quod licet
81 aliàs caſus fortuitus † non ſit in conſideratione, l, inter ſtipulantem.§.ſacram, ff.de verb.obli, tamen ſecus, eſt fauore dotis. Cyn.l. quamuis.C. de pactis. Bald. nouell.tract. de dote priuileg. 12.Bart, l. quoties.nu. 14.ff.ſol. mat. poteſt tamen per pactum remitti caſus fortuitus. l. Pomponius. ff.de pac. dotal, Igneus, d. l. contractus.numer.75.ſed
82 quæro, Maritus non adhibuit † medicum vxori infirmæ infirmitate peſtis an amittat lucrum dotis. Reſpond. diſtinguendo, quod aut conſtat illam eſſe infirmam morbo peſtis curabili, aut incurabili, primo caſu amittit lucrum dotis. Secundo verò non, quia morbus talis incurabilis dicitur fortuitus caſus Roland. tractat. de lucro dotis quæſtion. 66. numer. nono. Decimo ampl. in
83 donatione, † vnde donatio omnium bonorum facta per patrem filio reſeruata legitima reuocatur ſi legitima pereat fortuito caſu Angel.Aut.de immenſ. donat. col. 4.coll.ſeptima, nec validatur iuramento. Paul.conſi.72.vol.ſecundo.Abb.conſil.18.volum.primo.Abb.conſi.48.vol.ſecundo. Dicit enim lex reſoluto iure datoris reſoluitur, & ius acceptatoris. ſed quid erit dicendum de donatione tempore peſtis? Reſpon. quod ſi donans mentionem fecerit de peſte, vel de infirmitate erit dicenda donatio cauſa mortis. Ripa tract. de peſte, par. 1. num. 176. Vndecimo ampli. in con-
84 tractu † emptionis, & venditionis.§.cum autem. inſt.de empt. & vendit, ibi cum autem emptio & venditio contractæ ſint, periculum rei venditæ ſtatim ad emptorem pertinet, tametſi adhuc ea res emptori tradita non ſit. Alex. conſi. 107.nu. quarto, volum.tertio, Ang.l.cum inter. num. primo.C.de peric.& commo.rei vend. Bald.rubr.C.
85 de peric. & † comm. rei vend. vnde ſi quis emat omnes prouentus qui percipi poſſent ex datijs & gabellis ſi contingat caſus fortuitus, quo nihil percipi poſſit periculum, & damnum eſt emptoris. Ripa tract. de peſte, par. 1, nume. 46. Fulgoſ.l. emptor.num. 5.ff.de euict. Coe.conſi. 38. num. 1. vol.2.Sal.l.ſi fiſtulas.num.3 ff.de contr.emp. Silueſter in ſumma ver.caſus fortuitus, nume.4.vbi etiam Ang.nu.6.vbi ampl. procedere dummodo res tantum ſit æſtimata, ratio autem diuerſitatis quare in contractu locationis fiat remiſſio penſio-
86 nis propter fortuitum caſum, † in contractu verò venditionis non, quia de natura emptionis eſt, vt res perpetuo ſit penes emptorem eiq; ſpectat omne emolumentum, & per conſequens etiam omne periculum, ſed de natura conductionis eſt quod emolumentum ſit conductoris ad tempus tantum nimirum ſi damnum cōmunicatur cum locatore apud quem res locata perpetuo remanet Cyn.l.legem. C.locati, alia ratio eſt, quia res vendita debetur tanquam ſpecies, ideo eius interitu venditor liberatur, l.ſi ex legati, ff.de verbor. oblig. ſed in locatione debetur patientia, quæ eſt de futuro, & quod præſtari non poteſt per locatorem, vbi fructus deficiunt, ideo conductori fieri debet remiſſio, licet locator non teneatur ad intereſſe, quia per eum non ſtat, quominus præſter patientiam: pro ſolutione huius rationis notandum eſt, quod quandoque contrahentes nō ſunt
87 vſi † verbo locationis, nec venditionis, ſed conceſſionis, vt communitas emporij conceſſit Sempronio gabellas vini ad decem annos pretio ſcutorum mille tali caſu dicitur contractus locationis, vbi pretium pro fructibus percipiēdis in ſingulos annos diuiſum reperitur, & tunc fit remiſſio mercedis. nor.l. 2. C. de iure emph. hoc idem quando vſi ſunt clare verbis locationis, & venditionis, & hoc etiam ſi fructus ſint locati pro certo precio ſingulis annis, ſiue pro vno pretio pro omnibus annis, vel ſit facta locatio pro vno anno not.l.25.§.adeo.ff.loc. non tamen fit remiſſio mercedis, licet contractus dicatur locatio eo caſu, quo conductor ſpem fructuum percipiēdorum, & non fructus percipiendos conduxiſſet, quia tunc caſum aduerſamq; fortunam conduxiſſe, videretur Bal.l.ſi ea.C. de vſur. Bal.l. licet.C. locati. Tertio quando verba contractus ſonāt in venditio-

ditionem, tunc si venduntur fructus constituto pretio in omnibus annis, vel mensibus iudicabitur secundum contractum locationis, & fiet remissio propter fortuitum casum. Bei. tract. de gabell. 1. q. 2. P. Ale. consi. 108. libr. 3. Corne. consil.
88 128. volu. 2. Magis † enim est attendenda natura contractus, quàm verba. l. infulam. ff. de praescri. verb. l. si olei. C. locati. l. ea lege. §. locaui. ff. eod. Fallit hoc quando venduntur fructus hoc modo videlicet, si qui perciperentur quia nulla debet fieri remissio, quia vendita fuit spes, seu alea, sicuti quando venditur iactus retis, si verò vnico pretio pro toto tempore fuerit, tunc vera venditio reputatur, & consequenter ad emptorem damnū spectabit habita tamen distinctione, an fructus sint percipiendi ab ipso emptore, an à venditore: nam primo casu fieri non debet ex computo pretij, quia ius vsusfructus videtur emptum. l. cum ita. ff. de vsufru. leg. Secundo verò casu fieri debet ex computo pro rata temporis, quo redditus non fuerint praestiti per vēditorem ipsi emptori. Bar. l. si venditor. §. verisimile. ff. de contra. emp. Quar
89 to † quando contrahentes vsi sunt promiscuè verbo vēditionis & locationis si praestatio sit vniformis diuisa in singulos annos reputabitur locatio simili modo si constitutum sit vnicū pretium pro toto tempore, quia hoc casu censetur etiam contractus locationis, quia subiecta materia magis conuenit locationi, quàm venditioni, & hoc maxime quando pensio habet respectum, seu correspectiua est fructibus, secus si haberet respectū ad illam spem percipiendi tantum, & hoc apparere potest inspectis verbis contrahentium ex quibus mens clara colligi posset. l. Labeo. ff. de supellect. Ripa tract. de peste. par. 1. num. 53. & sequen. ego verò arbitror quod periculum rei spectat ad
90 locatorem † quia ipse vere est Dominus ad quem regulariter spectat. Iason. l. si quis nec causam, nu. 26. ff. si cert. pet. Corn. consi. 318. num. 1. volu. 1. Ber. consi. 17. num. 26. vol. 2. l. quę fortuitis. C. de pign. act. Dec. consi. 7. volumi. 7. Paris. consi. 100. num. 42. vol. 1. Port. consi. 129. in termin. num. 2. & not. quòd periculum interdum contingit de re
91 vt † periculum euictionis, interdum circa rem, vt quando admittitur aliqua seruitus, interdum super re, vt cum euincitur nuda possessio, interdum extra rem, vt quando contingit culpa, vel mora vnius contrahentis isto tamen in casu loquimur. circa primum, & tunc si est perfecta venditio pertinet ad emptorem si minus ad venditorem. Bal. rubr. C. de pericul. & commod. rei vend. num. tertio. Abb. cap. primo, num. vigesimoquinto, de deposito, si verò res tradita: ad vendēdum periculum transit in vendentem. Alex. l. rogasti, num. primo. ff. si certum petatur. Bald. consi. 214. volum. primo. num. primo. Rol. consi. 45. numer. primo. volum. 3. Sal. quod saepe, nume. quarto. ff. de contrah. empt. l. necessaria. numer. primo. ff. de pericul. & commod. rei vend. Lambert. tractat. de iure patron. libr. tertio, artic. decimoquarto, quaestion. tertia. nume. quarto. Roland. consi. trigesimoquinto. num. 3. volum. primo. quod si aliquid
92 venditur † ad mensuram ante mensurationem periculum spectat ad venditorem, postea verò ad emptorem, nisi possessio vini sit emptori tradita. Bald. d. rubr. num. tertio. Ang. l. cum conuenit, nume. primo. C. de pericu. & commod. rei vend. Sali. l. 1. num. primo. C. eodem. Deci. Perus. 60. numer. sexto. Fallit quando venditor casum in se suscepisset. l. fistulas. §. frumenta. ff. de contrah. emption. Similiter quando venditor reseruauit sibi aliquid quod esset in recōpēsationem fructuum, sed haec esset potius locatio, ideo male dicit. Bar. cap. 2. num. 133. de vsur. Cor. consi. 59. numer. 7. volum. 3. consi. 79. num. quarto, eod. volum consi. 186. num. 2. volum. 1. consi. 38. vol. 2. Didac. libr. 1. var. resol. c. 15. num. 2. l. Iulianus. §. si quis. ff. de act. empt. Dec. consi. 500. Brun. tract. de aug. conc. 16. Mars. singul. 614. Dec. consi. 289. Natta consi. 181. vol. 1. num. 3. Afflict. decis. 399. in terminis late, sed an arra amittatur si res casu fortuito perierit. Respond. quod non Bart. l. 1. C. de sponsalibus, ex hac vndecima ampl. infertur. Pri
93 mo, † quod si homo mortuus, vel aliqua parte corporis laesus fuerit, aut aedes dirutae, vel aliqua ex parte incendio consumptae fuerint, aut fundus vi fluminis totus, vel aliqua ex parte ablatus sit, siue etiam inundatione aquae, aut arborib. turbine deiectis longe minor, aut deterior esse cęperit emptoris damnū est. cui necesse est, licet rem non fuerit nactus pretiū soluere, quicquid enim sine dolo, & culpa venditoris accidit in eo venditor securus est, nisi custodiam rei in se suscepisset. §. 1. inst. de empt. & vend. nam si post emptionem rei emptae augmentum ad emptoris commodum pertinet, idem & interitus. l. secundum naturam. ff. de regul. iur. inst. dicto loco, versicul. sed etsi. l. id quod. ff. de peric. & comm. rei vend.
94 Secundo † si vinum venditum acuerit, vel quod aliud vitij sustinuerit emptoris erit damnum, sed si venditor se periculo subiecit in id tempus periculum sustinebit, quod a se subiecit. l. 1. ff. de peric. & comm. rei vend. quod si nō designauit tempus, eatenus periculum sustinere debet quoad degustetur vinum, videlicet quasi non plenissime ueniat, cum fuerit degustatum, sed si non sint degustata signata tamen ab emptore uasa, uel dolia consequenter dicemus adhuc periculum esse venditoris, nisi aliud conuenit, sed & custodiam ad diem mensurae uenditor pręstare debet, post mensuram uerò factam desinit esse periculum. d. l. 1. in princ.
95 Custodiam † autem ad mouendi diem qualem praestare uenditorem oporteat, & puto eā diligentiam uenditorem exhibere debere, ut tamen fatale damnum uel uis magna eum excuset. l. 2. ff. eo. Custodiam autem uenditor talem pręstare debet, quam praestant ij quibus cōmodata est, ut & diligentiam praestet exactiorem, quàm in suis rebus adhiberet. l. 3. ff. eo. tit. Tertio infertur,
96 q si † quis uina uendiderit, & intra certum diem degustanda dixerit, deinde per uenditorem stete rit quominus degustarentur, periculum tàm praeteritum quàm futurum ad uenditorem spectabit.
97 Quarto infertur, † q perfecta uenditione periculum ad emptorem respicit. l. 1. C. eodem ti. & perfecta dicitur emptio si appateat quid quale

quantum sit & pretium, & pure venit quod si sub
conditione res venierit, & interierit. perimitur
emptio sicuti stipulationes, & legata conditiona-
lia perimuntur, si pendente conditione res extin-
cta fuerit, sane si res extet, licet deterior effecta,
potest dici damnum esse emptoris. l. necessario.
ff. eod. si verò in venditione conditionali hoc ip-
98 sum conuenisset, † vt res periculo emptoris serua
retur, valebit pactum not. l. si in venditione. eod.
99 tit. Quinto infertur, † quod si ostendi arbores an-
tequam venderem fundum quem habebam, si ar
bores interim deiectæ erant postea vendam, illæ
arbores non cedunt emptori: sed si emptor igno
ret arbores deiectas esse, venditor autem sciuit
tenetur ad interesse emptoris si ipsum non certio
rauit. Ratio primi dicti est, quia deiectę desierunt
esse fundi, ratio verò secundi quia emptor videre
tur deceptus. l. si post. ff. eod. tit.
100 Sexto infertur emi lectos † postea repertos in
via publica custos ædium conscidit cuius erit pe-
riculum? disting. aut mihi traditi erãt aut per me
stetit quo minus traderentur, & mihi pereunt:
aut non & tunc venditori ita tamen in primo ca-
su agam. l. Aquil. contra ædilem. si non iure hoc
fecit aut ex empto cõtra venditorem, vt cedatur
mihi actio contra ædilem not. l. lectos. & leg. seq.
101 ff. eo. tit. Septimo materia empta si furto † perijs-
set postquam tradita esset, emptoris esset pericu
lum: si minus venditoris. leg. quod si. ff. eodem
quia signatio seu designatio pro traditione habe
tur. l. 1. §. idem. ff. naut. caup. stab. secus in vino,
& alijs similibus in quibus non est satis designa-
tio, sed requirenda est degustatio l. 1. §. si dolium.
ff. eodem gl. fi. l. quod si ff. eo. tit. Octauo infertur
102 si vina, quæ in dolijs erant venierint † eaque an-
tequam ab emptore tollerẽtur, sua natura corru
pta fuerint, si quid de bonitate eorum affirmauit
vẽditor tenebitur emptori, quod si nihil affirma
uit emptoris erit periculum, quia siue non degu
stauit siue degustando male probauit de se queri
debet: plane si cum intelligeret venditor bonita-
tem eorum non duraturam vsque in eum diem
quo tolli deberent non admonuit emptorem tẽ-
nebitur ei quantum eius interesset admonitum
103 fuisse. l. si vina. ff. eodem † quia falsa asseueratio
venditoris facit eum esse in culpa l. Iulian. §. quid
tamen. ff. de act. emp. l. solum. C. de peric. & com.
104 rei vend. Nono † infertur quod cum vendita do
mo combusta esset si diligentem etiam venditor
eam adhibuisset in domo custodiam quam de-
bent homines frugi, & diligentes præstare si quid
accidisset nihil ad eum pertinebit not. leg. si ven-
105 dita. ff. eod. Decimo infertur, † quod si per em-
ptorem & venditorem mora fuerit emptori po-
tius nocere debet quam venditori & hoc quando
simul fuerint: si verò venerit vna post aliã poste
rior mora nocet, & vltima absorbet primam leg.
illud. ff. eodem titul.
106 Vndecimo infertur † cum quis vendit vinum
refert an in specie puta sic vendo tibi vinum,
quod in cellario habeo aut in quantitate, ut uen-
do tibi decem corbes vini. Primò casu si vinum
pereat damnum ad emptorem pertinebit. Se-
cundo casu ad venditorem si emptor non fuerit
in mora accipiendi, & hæc vera sunt non solum
in vino, sed etiam in oleo & frumento. l. 2. C. eod.
107 tit. Duodecimo † si equũ vendidisti & igne con-
sumptus est si pura est venditio non ad te sed ad
me damnum pertinebit. leg. cum speciem. C. eod.
tit. & hoc nisi culpa vel mora, vel pactum aliud
iudicat, vel nisi venditoris vitio accideret, vel ab
eo prouideri potuerit seu venditio aliqua condi-
tione suspendatur. gl. fin. l. pen. C. eodem titulo.
108 quibus, ita stantibus not. † quòd venditor de do
lo & lata culpa tenetur cum gratia vtriusque con-
tractus celebratur Cagnol. l. contractus. num. 42.
vbi Igneus. nu. 19. ff. de reg. iur. & periculum rei
venditæ ad emptorem transit. l. 1. C. de peric. &
109 com. rei vend. fallit, † quando esset in scriptis, sed
scriptura non esset completa. l. cum inter. C. de
pericu. & comm. rei vend. l. contractus. C. de fide
instr. Secundo procedit quando fiat pure aliàs pe
rit emptori. l. necessario. §. quod si. ff. eod. ver. sa-
ne. Tertio si sit facta venditio in specie, nam si
in genere vt puta uendo hominem non perit em-
ptori ante traditionem. leg. cum leg. quod si. cum
gl. ff. eodem. Quarto hoc idem si sit vendita certa
species, quæ sub incertitudine sit vendita licet sit
species non tamen spectabit semper periculum
ad emptorem, puta vendo stichum, aut pamphi-
lum primus enim moritur periculo venditoris.
leg. si in emptione. §. si emptio. ff. de contr. empt.
Quinto, quando perijt publicatione rei, nam
tunc non perit emptori. l. si fundus. ff. loc. Sexto
quando pactum est interuum, vt periculum spe-
ctet ad venditorem. leg. si in venditione. ff. eod.
siue specialiter esset dictum de casu fortuito siue
generaliter. Septimo quod venditor non fuerit
in culpa. Octauo, quod non fuerit in dolo. Nono
quod non fuerit in mora nam tunc qui vltimam
fecit moram sibi perit. leg. illud. ff. eod. & hoc est
verum siue res peritura erat penes emptorem,
siue non. Decimo quod sit res quę degustationem
desideret, vt vinum & similia nam tunc distingui
tur an vendantur in specie & tunc post degusta-
tionem est periculum emptoris; an in genere, &
tunc duo sunt necessaria, vt sit emptoris pericu-
lo, scilicet degustatio Pondus, vel mensura, nam
periculum ante mẽsuram est venditoris gl. §. cum
autem ver. statim inst. de empt. & vend.
110 Duodecimo Principaliter ampl. † locum ha-
bere in fideiussione fideiussor enim non tenetur,
de fortuito casu Bald. consil. 119. numer. 9. vo-
lumin. 2. Dec. consi. 7. num. 2. Imola. l. amissi. nu-
mer. 1. ff. eod. & hoc in casu quo Principalis non
obligatur: secus quando Principalis quoq; obli-
gatur, exemplũ. dedi tibi decem mutuo pro qui-
bus dedisti mihi fideiussorem, & pignus istud pe-
111 rijt fortuito casu, quæritur cuius † periculo pe-
rierit respond. quod perijt debitori, & fideiusso-
ri, ita probauit textus. leg. amissi. ff. de fideius-
sor. Secundo declaratur, quod facta diuisione
inter plures fideiussores, si vnus efficiatur non
112 soluendo † periculum pertinet, ad creditorem.
leg. inter eos. §. cum inter. ff. eodem. secus ante
factam diuisionem, quo casu si vnus ex fideius-
sori-

ſoribus efficiatur non ſoluendo, vel ſine hærede decedat ad periculum cæterorum ſpectat. l. inter fideiuſſores.ff.eod. titu. Sed quæro datus eſt fide-
113 iuſſor idoneus † à debitore, qui poſt efficitur non ſoluendo an iterum cogetur ad fideiubendum Reſpon.diſtinguendo aut quis tenebatur dare fideiuſſorem officio iudicis & tunc tenebitur iterum dare.l.prætoriæ. la 2. ff. de præt.ſtipul. l. ſi is vt in poſſ.leg.l.ſi ab arbitrio . ff. qui ſat.cog.l.præ-
114 tor.§.ſi.ff.de ope.no. nun.aut † ex cōuentione partium & non tenebitur.l.pupilli.§.ſoror.ff.de ſolu. l.ſi nomen.ff.hæredi. vel act.vend.Bar.leg.3.ff.de fideiuſſor.Doc.l.quoties. ff.qui ſatiſd. cog. Anch. c.ex reſcripto de iure iur. Hoſt. cap. cum olim.de
115 Arb. Alex.conſi. † 61. vol. 5.quia repentina inopia dicitur fortuitus caſus, qui contrahentem liberat.Doct.capi. ſedes de reſcr. Hippol. de Marſ. tract.de fideiuſſor.q.4.num. 57.vbi dicit hoc non
116 habere locum in dote † cuius ſpeciale eſt vt iterum debitor fideiuſſorem teneatur dare Angel.l. ſi cum dotem.§.mulier. ff. ſolu. mat. l.quoties.ff. qui ſatiſd. cog. Secundo non habet locum quando ſtatim fideiuſſor arripuit fugam quia iſta bre-
117 uitas † temporis facit vt debitor præſumatur conſcius ipſius d.loco nume. 76. nam licet liberatur regulariter ſi ſemel det fideiuſſorem vt dixi in tract.de reg.iur.reg.4.nu.39.p.1.tamen debet cēſeri iſta celeri fuga.eod. tempore cum debitore conueniſſe ad not.d.tractatu. reg.5.nume.165.p. 1. Item nu. quod ſi fideiuſſor obligauerit ſe pro
118 mille quæ debentur † virtute inſtrumenti ſi debitor condemnabitur faciendo contra inſtrumentū in altera mille non tenebitur quia ipſe non eſt obligatus ad augmentum, nec ad acceſſorium debiti.l.fin. ff. de fideiuſſor. in caſu tamen in quo teneretur non eſſet obligatus niſi pro prima vice. Marſ.d.tract.quæſt. octaua.& ſequen. num.91.& nume. 97. præterea ſtante ſtatuto quo puniatur vulnerans in centum & homicida in mille quidā
119 vulnerauit aliquem † & inquiſitus de vulnere dedit fideiuſſorem pro pœna dicti vulneris quo ſtāte ſequitur mors vulnerati an fideiuſſor teneatur ad pęnam vulneris an mortis? Reſpon.diſtinguendo aut vulnus erat lætale aut non, primo caſu aut obligauit ſe ad pœnam vulneris tantum non tenetur, niſi de vulnere. leg.non omnis. ff.ſi certum petatur: ſi verò ſimpliciter tenebitur quia occiſus videtur qui eſt lætaliter vulneratus cum ea quæ in continenti fiunt cenſeantur ineſſe leg. lecta. ff. ſi certum petatur. ſi verò vulnus non erat lætale non obligatur niſi de vulnere. Marſ.d.loco q.45.nume. 365.& ſeq.de fideiuſſ. Decimo tertio
120 ampl. habere locum in contractu † mutui Bal. l. auri ſtatuta numer. 2. C. de frumento vrbis libr. 11.Exempl.de cap. ſignificante de pignor.vbi debitor remiſit mutuum per diligentem nuncium & caſus fortuitus imputatur debitori, qui tenetur de alia pecunia ſatisfacere & ratio diuerſitatis à commodato eſt quia pecunia remiſſa creditori non efficitur eius ante traditionem, ſed remanet in dominio debitoris ideo caſus imputatur Domino perijt enim res debitori, & non creditori nam debitor eſt obligatus in genere, & genus pe-
121 rire non poteſt. leg.incendium.C.ſi † certum petatur.l.in ratione.ff.ad l.Falc.Ber. conſil. 194. nu. 22. volum. 1. Res verò commodata remanet in dominio cōmodantis ideo perijt domino & non commodatario Ab.c.1.nu.9.de commod. l.argentum.ff.eodem.

122 Decimo quarto † ampl. procedere in contractu matrimonij, qui non diſſoluitur ſuperueniente furore. leg. ſi cum dotem. §. ſi maritus.ff.ſolut. matri. (ibi quid enim) tam humanum eſt quam fortuitis caſibus mulieris maritum, vel vxorem viri participē eſſe, quia vnum corpus & vna ani-
123 ma ſunt. leg. prima.ff. de ritu.nupr.& † ſunt ſocij humanæ diuinæque domus gloſſ. leg.hæres.ff.de neg.geſt.

124 Decimo † quinto ampl. in contractu pignoris not.l.Amiſſi. ff. de fideiuſſoribus. Ibi amiſſi tuina Pignoris damnum tam ad fideiuſſoris quā ad rei promittendi periculum ſpectat. Nec ad rem pertinebit ſi fideiuſſor ita ſit deceptus quanti minus ex pretio pignoris diſtracti ſeruari potuerit, iſtis enim verbis etiam totum cōuenit contineri Marſ. trac.de fideiuſſ.q.4.nume.74. Anch. c.ex reſcripto de iure iur.conc.l.quæ fortuitis.C.de pign.act. ibi (quæ fortuitis caſibus accidunt) cum prævideri non potuerint (in quibus etiam aggreſſura latronum eſt) nullo bonæfidei iudicio pręſtantur & ideo creditor pignora, quæ huiuſmodi caſu perierint præſtare non compellitur, nec à petitione debiti ſubmouetur niſi inter contrahentes placuerit vt amiſſio pignorum liberet creditorem cōc. l.inter.§.quicquid.ff. de pignor. l.ſicut.ff.eod. l.ſi cū §. fin.ff.de naut.fœn. l. fœnator.ff.de fideiuſſor l.Mortis. ff. de pericu.& commod. rei venditæ l.à procuratore.ff.mand.l.2.§. ſi eo. ff.de præſcr.verbis.l.creditor.C. eod & hoc niſi aliter pactum fuerit inter illos ſeu niſi culpa vel negligentia interuenit.l.ſi nulla.l.pignus. C.de pig. act.ratio primi dicti eſt, quia pignus in bonis debitoris permanet ideoque ipſi perire in dubio non venit Ber.conſi. 142.num. 12. vol. 1.in actione enim pignoratitia
125 venit dolus, † culpa & diligētia quam ſolet vnuſquiſque diligens paterfamilias adhibere ſuis rebus. leg. ſi cum §. fin. & leg.ſeq. ff.de pignor.act. non autem tenetur de fortuito caſu.§.fin.inſt.quibus mod.re contra oblig. vnde ſi res pignorata perierit per culpam creditoris per pignoratitiam actionem conſequetur pignus oblato pretio. l. 1. ff.de pignor.act. vel impedit reputationem debiti per doli exceptionem niſi pignore reſtituto cū cauſis ſuis l.creditor.l.fin.ff.de pigno.act. vnde creditor obligatur pro pignore de leui culpa l.ſeruos. l.ſi neceſſarias.ff.de pign.act.quæ procedunt in pignore conuentionali, ſecus in prætorio in quo cre-
126 ditor obligatur † tantum de dolo. l.ſi finita. §. ſi quis.ff.de damno infecto gl. l.1.ff.de pign. act. & creditori incūbit onus probandi pignus interijſſe fortuito caſu.l.ſi creditor. C.de pign.actione. lg-
127 neus.contractus.nu.32.ff.de reg.iur.† vbi Cagno. nu.44.Decius l.prætor. §.præterea. ff.de bon.authē. iud.poſſ.Negus.tract.de pigno.p. 3.nume.59.Vnde ſi fuit hipothecata domus quæ caſu combuſta
128 fuerit ſi à debitore ſit † reædificata poterit per credi-

creditorem vendi sicut poterat illa quæ erat combusta Bart.l.fin.ff.de pigno.act.Ratio est quia domus quæ est hypothecata & cōbusta remanet in obligatione area in qua si alia domus reædificetur cedit in obligationem pignoris.l.Paul.§.domus.ff.de pign.& hoc si reædificetur per ipsum debitorem secus ab alio qui aream emisset contra quem agi non posset hypothecaria, nisi refectis expensis.d.§.domus.Negus.d.tractatu de pign.p.1.membr.3.q.4.nume.36.item not. quod sicut vim maiorem pignorum † creditor præstare non habet necesse ita dolum culpam & custodiam exhibere cogitur.l.sicut C.de pign. vltra tamen culpam leuem non tenetur.§.fin.inst.quibus modis re contr.oblig. Item infertur quod seruo qui fuerat pignori † obligatus defuncto debiti permanet integra petitio l.seruo.C.de pignoribus, & non solum remanet talis obligatio verum si res pignori data augetur & eius obligatio augebitur vnde si fundus hypothecæ datus sit deinde Aluuione maior factus † totus obligabitur. l. si fundus. ff. de pign. præterea vendidi tibi nomen debitoris qđ nomen habet hypothecariam annexam ad emptorem pertinet periculum, dummodo pignus probetur hypothecatum.l.si nomen.ff.de hæred. vel actu.vind.l.periculum.ff.de pignoribus, similiter si domus quam tibi ex pacto conuento licuit vendere, combusta est deinde à debitore tuo restituta idem in † noua domo iuris habes l.fin.ff.de pignor.si non reficiatur remanet obligatio pignoris in area quod si extinguatur in tantum tollitur obligatio.l.sicut.ff.quibus mod.pign.vel hyp.sol. ibi sicut re corporali extincta † ita & vsufruc.extincto pignus hypothecæ perit non tamen perit Principalis obligatio nisi creditor fuerit in dolo, culpa & negligentia, vel mora Paul. l. si creditor. nume.3.C.de pig.act.Sal.l.sicut nu.4.C.de pignoribus, vltimo pro complemento principalis ampliationis not. quatuor esse species pignorum primo conuentionale. l. 1. ibi Bar.† ff. de pign. act.§.fi.inst.quib.mod.re contra oblig.prætorium dicitur cum ob contumaciam debitoris creditor mittitur in possessionem bonorum ipsius debitoris donec is soluat & contumaciam teget. l. cum vnus.ff.de bona auth.iud.poss.glo.l. 1.C.de pręt. pig. Tertium iudiciale quod in causam iudicati conceditur toto titulo.C.si in caus.iud.pign.captum fuerit.Doct.comm.l.à Diuo pio. §. in venditione Vbi Alex.nu.37. ff.de re iud.quartum legale q̃ à lege inducitur vt cū dicimus bona mariti pro dotis restitutione obligata toto ti.quib. mod. pig.vel hypoth.tacite cōtrahat Doct.cō.§.itē inst. de action. ī pignore aūt ptorio & cōuētionali ita statuit veteris iuris dubitationē decidētes ad duplū genus hypothecarum respeximus vnū quidē q̃ ex cōuētionib.& pactis hominu nascit̃ aliud qđ à iudicibus dat̃ & ptoriū nūcupat̃ & cū inuenientes in conuentionalibus pignoribus, vel hypothecis non solum tenemem creditorem adinuari, sed etiam si ab ea possessione cadat sua culpa siue non siue fortuito casu humanius esse perspeximus & non prætorio pignore dare, recuperationem creditori quocunque modo possessionem amittat siue culpa sua, siue non siue fortuito casu licet enim debuerit incūbere suo pignori ne aliquam patiatur inde iacturam tamen ne quid amarum in creditoribus consequatur benignius eam interpretamur & ei recuperationem donamus, ita dicit tex.l. 2. C.de præt.pig.vbi Bald. not. quod cadens à detentione pignoris prætorij eam recuperat per hypothecariam † actionem sicut si caderet à pignore conuentionali, nec curatur an cul pa præcesserit casum, quæ dispositio non habet locum in pignore legali quia non is cui obligata sunt possidet, sed rei Dominus est obligatus, & illatis, & inuectis pro pensione domus, † in iudiciali autem, quia ille cui concessum est efficitur dominus, & cedit multoties insolutum si ipsi creditori concedatur d.l. à Diuo Pio. §.in venditione quare vt loco pignoris † non habetur. l. fin. C. si in caus. iud. pignor. cap.fuer. Afflict.decisi. 188. Paris. consil. 41. nu.18.lib.1.vel si est antequam cedat insolutum is creditor non possidet. l.3.ff.qui pot.in pignor.hab.Menoch.tract. de recuper. Rem.1 2. num.20.& seq. vbi num. 8. dicit illam const. intelligendam, de leui culpa. Decimotexto Principaliter ampl. † vt promissor liberetur si casus contingat ante moram Albericus .l. si decesserit.num.1 2.ff. qui satis.cog.l. si ex legati. ff.de verb. oblig.not.l. non exigimus.§. si quis in iudicio numer. 1.ff.si quis caution. c.teneor de re iud.leg. quæsitum.ff.eod.tit.casus enim fortuitus nunquam censetur promissus.leg.sed & si.§.quæsitum. ff. si quis † caut. l.1. C.commod.l. damni infecti. ff de damno infecto. Natta consil. 256. num.6.vol. 2. licet si sponsio in specie fuerit facta circa fortuitum casum valeat, & teneat, nisi detur occasio delinquēdi.leg. propter.ff.de pollicitationibus ibi propter incendium, vel terremotum, vel aliquam ruinam, quæ Reip. contingit si quis promiserit tenetur. Ita beneu. stracha tractat.de spons. 4.p. §. 1.& seq. † vnde valet sponsio super pluuia ventura de naui reditura, de victoria exercitus & de omni actu qui fortunę subijciatur etiam si pactum esset inæquale quia in hoc imputetur sibi & propter † incertitudinem euentus sponsio sustinetur, & queri debet, de sorte, quæ in hoc mundo superiorem non habet.§.at si piat.auth. vt omnes obed. iud. à cuius sententia non datur † appellatio. Bald. l. fin. C.com.delegat.Stracha.d.loco.§.quæro nu.3.

Decimoseptimo ampl. † in feudo not. quæ dixi super in tertia, & 4. Ampl. quod enim non est expressum in vno à iure est recurrendum ad similia. Ber. cap.1.num.135.& seq.de vsuris, vbi in hac materia ita concludit.

Decimooctauo † & vltimo habet locum in vsuris vnde emptor qui ex conuentione tenetur annuatim aliquid soluere in recompensationem fructuum, & sic vsuras non soluit pretij si fructus non percepit ob aliquem casum non fortuitum non tenetur ad solutionem illius, quod fuit promissum nisi catenus quatenus † perceperit, ratio est, quia in eo pro quo fructus tenetur soluere nō habet plenum Dominium, & per consequens ad eum periculum nō spectat ita in termin.Ang.

Bei.

Ber.c.t.nu. 131. & seq. de vsuris, vbi late articulum discutit, & dicit, quod si ratio fructuum hoc operatur vt emptor cogi possit ad soluendum nui.l.curabit de actio. empt. quod dictum procedit etiam de iure canonico secundum com. opin. de qua per eundem Ber. d.loco nu. 128. ergo cessante ratione debet cessare legis dispositio c. cum cessante, de appell. quo casu venditor videtur suscipere in se fortuitum casum cum reseruet sibi aliquid annuatim soluêdum præsertim in recompensationem fructuum, fallit nisi emptor fuisset in mora, tunc propter eius perfidiam tenetur soluere etiam si fructus non colligisset. Ber. d. loco nume. 134. & in hoc emptor æquiparatur conductori ibidem idem numer. 133. ex istis omnibus elicitur conclusio quod periculum seu damnum spectat ad eum ad quem res pertinet, seu ad Dominum rei vel creditorem, cui res est peruenitu-

146 ra.l.cum iter.§.1.C.de peric. † & com.rei vend.l. id quod ff.eod.l.Lucius.ff. de euict. l. periculum. ff.de pign. qui procedit etiam si emptor teneat rē conductionis tit.quousque pretium soluerit, quia damnum interea contingens cedit periculo venditoris qui est dominus, nisi culpa vel mora, seu pactū emptoris aliter se habuerit.l. serui.ff.de peric.& com.rei vend.& hæc conclusio maxime procedit quando dominus rei emolumentum habiturus esset. quia tunc onus damni ad eum spectat. l.secundum naturam.ff.de reg.iur.vnde damnum datum in re conducta spectat. ad locatorem.l. si fundus.ff.loc. Secundo maxime procedit quando dominus fuit in mora.leg. lectus.l.illud.ff.de peric.& com.rei vend. Tertio hoc idem quādo damnum contingit à casu absque facto debitoris. leg. quod te.ff.si cer.pet.si tamen debitor damnificauerit rem postea casu interea non excusabitur debitor de damno.l. prius.ff.loc.l.huic.§.r.ff.ad leg. Aquil. Quarto procedit conclusio etiam si damnum proueniat facto tertij absque aliquo facto debitoris.l. Arbitrio. §.fin. de dolo.l. lege, ff.ad.l. Aquil.leg.si fideiussor. ff. de dolo, nisi tertius esset eius inimicus.l.si merces.§.culpa. ff.loc. l. pen. ff. sol.ma. Quinto procedit quando damnum fuisset extra rem quo casu non pertinet ad debitorem etiam morosum.leg.si sterilis.§. cum per venditorem.ff.de action, empt.l.si.ff. de eo quod certo loco, & hoc nisi damnum extra rem contingat ex maleficio, quia tunc venditor teneretur emptori. l.Iulianus. ff.de act.emp. leg.si vina. ff. de peric. & & com.rei vend.l.2.de eo quod certo loco. leg. 1. C.de sent.qui pro eo. Sexto procedit hæc conclusio non solum in obligatione pura, sed etiam conditionali.l.si legati.ff.de verb.oblig. l. si Stichus. ff.de verb.obl.l. cum filius.§.fi.ff.eod. Septimo ne dum in Domino proprietatis, sed etiam vsusfructus.leg.necessario. §.fin. ff.de peric.& comm. rei ven.l.vectigalis.ff.de pignor. leg.si quis fundum. §. & hoc.ff. loc. Octauo ampl.etiam si debitor rei sit in mala fide quia nisi concurrat mora quod sit, interpellatus interitus rei ad eum non spectat Doct. leg. quod te ff. si certum pet. Bald.leg. nec interest. C. quod met. causa. Nono si etiam ante moram procedat interpellatio debitoris leg. cum filius.§.fin.ff.de verb.obli. Decimo ampl. etiam si res desinat esse in commercio hominum ante moram, quo casu debitor liberatur l.si mihi.ff.de sol.: l.si rem.ff.de verb. obl. item si pecunia probetur ante morām sufficit debitori de illa soluere Doct. l.quod te. Vndecimo ampl.etiam si damnum proueniat facto debitoris iusto l. qui seruum. §. 1.ff. de verb.obliga.l. quid ergo §. si hæres.ff.de leg.1. Duodecimo si res non tantum sit perempta verū etiam si non reperiatur. l.cum res.ff.de leg. 1. l.cū ita.§.species.ff.de leg.2.seu difficilis sit eius persecutio Bald.l. cum à matre. C. de rei vend. l. cum à matre.C.de rei vend.l.cum plures. §.vestimenta.ff.loc.fallit hæc conclusio multis modis. Primo vbi debitor suscepisset periculum casus fortuiti l. 1.C.commod.glo.l.pignus.C.de pign.act. Secundo fallit quando debitor damnum intulit. l. non solum.ff.de rei vend. l.si ex legati l.si seruum. §. 1. ff.de verbo.obliga.vt quando fuit in dolo vel culpa seu causa damni. l. si vendita de peric. & com. rei vend. maxime quando culpa est ordinata ad casum vt supra dictum est, nec liberatur etiam si facto tertij res pereat. l. huic. §. 1.ff.ad l. Aquil. l. si prius. ff. loc. Tertio fallit quando debitor fuisset in mora l.mora.l.si seruum.ff. de verbo.oblig.l.illud ff.de pericu.& commod. rei vend.nisi damnū post moram contingens eueniat culpa creditoris vel dolo not.l. si mora. ff. sol.ma. Quarto fallit in debente rem ad pondus numerum vel mensuram aut degustationem quo casu ante degustationem, mensurationem, & numerum, vel pondus damnum pertinet ad venditorem Doct.comm. l.2.C. de pericu. & commod. rei vend. Quinto fallit in debitore rei in genere quod quidem perire non potest l.incendium.C.si cer.pet. l.in ratione.§.alias ff.ad l. Falcidiam, & hoc nisi facta fuisset oblatio certæ rei ex illo genere.l. qui decem. ff. de solut. seu nisi quis esset debitor generis sub alterni puta certi generis grani quo perempto debitor liberatur.l.in naue.ff.loc.Bar.l.cum quis. §.si hominem. ff.de sol.6 fal. in quantit. & hoc nisi facta oblatione creditor fuerit morosus, & pereat quantitas sine culpa debitoris not. l. qui decem. ff. de verbo. oblig. item nisi debitor esse quantitatis limitatæ Bald.l.acceptam.C.de vsur.item nisi ita esset conuentum, vt periculū esset creditoris.l. periculi.C. de nau.fœn.seu nisi esset debitor quantitatis respectu certæ speciei qua specie perempta debitor liberetur.l.Titia.§.fina.ff.de leg.1. Septimo fallit in debitore plurium rerum alternatiue. leg.si in emptione.§.pen.ff.de contr.empt.not.leg.cum res.ff. de leg. 1. Octauo fallit in contractu nondū perfecto vel in scriptis antequā fiat scriptura. Sal.l.necessario.C.de peri. & com. rei vend. l. sicut.C. de action.empt. Nono fallit in contractu conditionali vel suspenso l. necessario.§.1.ff.de peric.& com. rei vend.l.cum speciem.C.eodem.tit. Decimo fallit in casu publicationis qui spectat ad debitorem not.l.si fundus.ff.loc. Vndecimo fallit quando dominium de iure speciali remanet seu est reuersurum ad aliquem Ias.leg.non omnis §. 1. ff.si cert. pet. Duodecimo fallit quando debitor sciebat rem deterioraturam & emptori ignoranti non pro-

creditorem vendi sicut poterat illa quæ erat combusta Bart.l.fin.ff.de pigno.act.Ratio est quia domus quæ est hypothecata & cõbusta remanet in obligatione area in qua si alia domus reædificetur cedit in obligationem pignoris.l.Paul. §. domus. ff.de pign.& hoc si reædificetur per ipsum debitorem secus ab alio qui aream emisset contra quem agi non posset hypothecaria, nisi refectis expensis.d.§.domus.Negus.d.tractatu de pign.p.4.mēbr.3.q.4.nume.36. item not. quod sicui vim ma-
129 iorem pignorum † creditor præstare non habet necesse ita dolum culpam & custodiam exhibere cogitur.l.sicut C. de pign. vltra tamen culpam leuem non tenetur. §.fin.inst.quibus modis re contr.oblig. item infertur quod seruo qui fuerat pi-
130 gnori † obligatus defuncto debiti permanet integra petitio l.seruo.C. de pignoribus, & non solum remanet talis obligatio verum si res pignori data augetur & eius obligatio augebitur vnde si fundus hypothecæ datus sit deinde Aluuione ma
131 ior factus † totus obligabitur. l. si fundus. ff. de pign. præterea vendidi tibi nomen debitoris qđ nomen habet hypothecariam annexam ad emptorem pertinet periculum, dummodo pignus probetur hypothecatum. l. si nomen.ff.de hæred. vel actu.vind.l.periculum.ff. de pignoribus, similiter si domus quam tibi.ex pacto conuento licuit vendere, combusta est deinde à debitore tuo restitu-
132 ta idem in † noua domo iuris habes l.fin.ff.de pignor.si non reficiatur remanet obligatio pignoris in area quod si extinguatur in tantum. tollitur obligatio.l.sicut.ff.quibus mod. pign.vel hyp.sol.
133 ibi sicut re corporali extincta † ita & vsufruc.extincto pignus hypothecare perit non tamen perit Principalis obligatio nisi creditor fuerit in dolo, culpa & negligentia, vel mora Paul. l. si creditor. nume.3.C.de pig.act.Sal.l.sicut nu.4.C.de pignoribus, vltimo pro complemento principalis ampliationis not. quatuor esse species pignorum
134 primo conuentionale. l. 1. ibi Bar.† ff. de pign. act.§.fi.inst.quib.mod.re contra oblig. prætorium dicitur cum ob contumaciam debitoris creditor mittitur in possessionem bonorum ipsius debitoris donec is soluat & contumaciam teget. l. cum vos.ff.de bona auth.iud.poss.glo.l. 1.C.de præt. pig. Tertium iudiciale quod in causam iudicati conceditur toto titulo.C.si in caus. iud.pign.captum fuerit.Doct.comm.l.à Diuo pio. §. 10 venditione Vbi Alex.nu.37. ff.de re iud.quartum legale q̃ à lege inducitur vt cũ dicimus bona mariti pro dotis restitutione obligata toto ti.quib. mod. pig.vel hypoth.tacite cõtrahat Doct.cõ.§.itē inst. de action. i pignore aũ ptorio & cõuētionali ita statuit veteris iuris dubitatione decidētes ad duplũ genus hypothecarum respeximus vnũ quidē q̃ ex cõuētionib.& pactis homiu nascit aliud qd à iudicibus dat & ptoriũ nũcupat & cũ inuenimus in conuentionalibus pignoribus, vel hypothecis non solum tenentem creditorem adiuuari, sed etiam si ab ea possessione cadat sua culpa siue non siue fortuito casu humanius esse perspeximus & non prætorio pignore dare, recuperationem creditori quocunque modo possessionem amittat sine culpa sua, sine non sine fortuito casu licet enim debuent incũbere suo pignori ne aliquam patiatur inde iacturam tamen ne quid amarum in creditoribus consequatur benignius eam interpretamur & ei recuperationem donamus, ita dicit tex.l. 2. C. de præt.pig.vbi Bald. not. quod cadens à detentione pignoris prætorij eam recu-
135 perat per hypothecariam † actionem si.ut si caderet à pignore conuentionali, nec curatur an cul pa præcesserit casum, quæ dispositio non habet locum in pignore legali quia non is cui obligata sunt possidet, sed rei Dominus est obligatus, &
136 illans, & innectis pro pensione domus, † in iudiciali autem, quia ille cui concessum est efficitur dominus, & cedit multoties insolutum si ipsi creditori concedatur d.l. à Diuo Pio. §.in venditio-
137 ne quare vt loco pignoris † non habetur. l. fin. C. si in caus. iud. pignor. cap.Suer. Afflict.decisi. 388. Paris. consil. 42. nu.18.lib.1.vel si est antequam cedat insolutum is creditor non possidet. l.3.ff.qui pot.in pignor.hab. Menoch.tract. de recuper. Rem.12. num.20.& seq. vbi num. 8. dicit illam const. intelligendam, de leui culpa. Deci-
138 mosexto Principaliter ampl. † vt promissor liberetur si casus contingat ante moram Albericus .l. si decesserit.num.32.ff. qui satis.cog.l. si ex legati. ff.de verb. oblig.not.l. non exigimus.§. si quis in iudicio numer. 1.ff.si quis caution. c.tenor de re iud.leg. quæsitum.ff.eod.nt.casus enim fortuitus nunquam censetur promissus.leg.sed & si.§.quæ-
139 situm. ff. si quis † cant. l.1. C.commod.l. damni infecti. ff de damno infecto. Natta consil. 256. num.6.vol. 2. licet si sponsio in specie fuerit facta circa fortuitum casum valeat, & teneat, nisi detur occasio delinquēdi.leg. propter.ff.de pollicitationibus ibi propter incendium, vel terremotum, vel aliquam ruinam, quæ Reip. contingit si quis promiserit tenetur; ita benen. stracha tra-
140 ctat.de spons. 4.p. §. 1.& seq. † vnde valet sponsio super pluuia ventura de naui reditura, & victoria exercitus & de omni actu qui fortunę subij ciatur etiam si pactum esset inæquale quia in hoc
141 imputetur sibi & propter † incertitudinem euentus sponsio sustineatur, & queri debet, de sorte, quæ in hoc mundo superiorem non habet.§.atri-piat.auth. vt omnes obed. iod. à cuius sententia
142 non datur † appellatio. Bald. l. fin. C.com.delegat.Stracha.d.loco.§.quæro nu.3.
143 Decimoseptimo ampl. † in feudo not. quæ dixi super in tertia, & 4. Ampl. quod enim non est expressum in vno à iure est recurrendum ad similia. Ber. cap.1.num. 135.& seq.de vsuris, vbi in hac materia ita concludit.
144 Decimooctauo † & vltimo habet locum in vsuris vnde emptor qui ex conuentione tenetur annuatim aliquid soluere in recompensationem fructuum, & sic vsuras non soluti pretij si fructus non percepit ob aliquem casum non fortuitum non tenetur ad solutionem illius, quod fuit pro-
145 missum nisi catenus quatenus † perceperit, ratio est, quia in eo pro quo fructus tenetur soluere nō habet plenum Dominium, & per consequens ad eum periculum nō spectat ita in termin.Ang.

Bei.

Ber.c.1.nu. 132. & seq. de vsuris, vbi late articulum discutit, & dicit, quod si ratio fructuum hoc operatur vt emptor cogi possit ad soluendum not.l.curabit de actio. empt. quod dictum procedit etiam de iure canonico secundum com. opin. de qua per eundem Ber. d.loco nu. 128. ergo cessante ratione debet cessare legis dispositio c. cum cessante, de appell. quo casu venditor videtur suscipere in se fortuitum casum cum reseruet sibi aliquid annuatim soluẽdum præsertim in recompensationem fructuum, fallit nisi emptor fuisset in mora, tunc propter eius perfidiam tenetur soluere etiam si fructus non collegisset. Ber. d. loco nume. 134. & in hoc emptor æquiparatur conductori ibidem ideo numer. 133. ex istis omnibus elicitur conclusio quod periculom seu damnum spectat ad eom ad quem res pertinet, seu ad Dominum rei vel creditorem, cui res est peruenio-

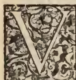
146 ra.l.cum iter.§.1.C.de peric. † & com.rei vend.l. id quod ff.eod.l.Lucius.ff. de euict. l. periculum. ff.de pign. qui procedit etiam si emptor teneat rẽ conductionis iur.quousque pretium soluerit, quia damnom interea contingens cedit periculo venditoris qui est dominus, nisi culpa vel mora, seu pactũ emptoris aliter se habuerit.l. serui.ff.de peric.& com.rei vend.& hæc conclusio maxime procedit quando dominus rei emolumentum habiturus esset. quia tunc onus damni ad eum spectat. l.secundum naturam.ff.de reg.iur.vnde damnom datum in re conducta spectat. ad locatorem.l. si fundus.ff.loc. Secundo maxime procedit quando dominus fuit in mora.leg. lectus.l.illud.ff.de peric.& com.rei vend. Tertio hoc idem quãdo damnum contingit à casu absqoe facto debitoris. leg. quod te.ff.si cer.pet.si tamen debitor damnificauerit rem postea casu interea non excusabitur debitor de damno.l.prius.ff.loc.l.huic.§.1.ff.ad leg. Aquil. Quarto procedit conclusio etiam si damnum proueniat facto tertij absque aliquo facto debitoris.l. Arbitrio. §.fin. de dolo.l. lege, ff.ad.l. Aquil.leg.si fideiussor. ff. de dolo, nisi tertius esset eius inimicus,l.si merces.§.culpa. ff.loc. l. pen. ff. sol.ma. Quinto procedit quando damnum fuisset extra rem quo caso non pertinet ad debitorem etiam morosum.leg.si sterilis.§. cum per venditorem, ff, de action, empt.l.si.ff. de eo quod certo loco, & hoc nisi damnum extra rem contingat ex maleficio, quia tunc venditor teneretur emptori. l.Iulianus. ff.de act.emp. leg.si vina. ff.de peric. & & com.rei vend.l.2.de eo quod certo loco. leg. 1. C.de sent.qui pro eo. Sexto procedit hæc conclu. non solum in obligatione pura, sed etiam conditionali.l.si ex legati.ff.de verb.oblig. l. si Suchus. ff.de verb.obl.l. cum filius.§.fi.ff.eod. Septimo nedum in Domino proprietatis, sed etiam vsusfructus.leg.necessario. §.fin. ff.de peric.& comm. rei ven.l.vectigalis.ff.de pignor. leg.si quis fundum. §. & hoc.ff. loc. Octauo ampl.etiam si debitor rei sit in mala fide quia nisi concurrat mora quod sit, interpellatus interitus rei ad eum non spectat. Doct. leg. quod te ff. si certum pet. Bald.leg. nec interest. C. quod met. causa. Nono si etiam ante moram procedat interpellatio debitoris leg. cum filius.§.fin.ff.de verb.obli. Decimo ampl. etiam si res desinat esse in commercio hominum ante moram, quo casu debitor liberatur l.si mihi.ff.de sol. l.si rem.ff.de verb. obl. item si pecunia probetur ante morãm sufficit debitori de illa soluere Doct. l.quod te. Vndecimo ampl.etiam si damnum proueniat facto debitoris iusto l. qui seruum. §. 1.ff. de verb.obliga.l. quid ergo §. si hæres. ff.de leg.1. Duodecimo si res non tantum sit perempta verũ etiam si non reperiatur. l.cum res.ff.de leg.1. l.cũ ita.§.species.ff.de leg.2.seu difficilis sit eius persecutio Bald.l. cum à matre. C. de rei vend. l. cum à matre.C.de rei vend.l.cum plures. §.vestimenta.ff.loc.fallit hæc conclusio multis modis. Primo vbi debitor suscepisset periculom casos fortuiti l. 1.C.commod.glo.l.pignus.C.de pign.act. Secundo fallit quando debitor damnum intulit. l. non solum.ff.de rei vend. l.si ex legati l.si seruum. §.1. ff.de verbo.obliga.vt quando fuit in dolo vel culpa seu caosa damni. l. si vendita de peric. & com. rei vend. maxime quando culpa est ordinatã ad casum vt supra dictum est, nec liberatur etiam si facto tertij res pereat. l. huic. §.1.ff.ad l. Aquil. si prius. ff. loc. Tertio fallit quando debitor fuisset in mora l.mora.l.si seruum. ff. de verbo.oblig.l.illud ff.de pericu.& commod. rei vend.nisi damnũ post moram contingens eueniat culpa creditoris vel dolo not.l. si mora. ff. sol.ma. Quarto fallit in debente rem ad pondus numerum vel mensoram aut degustationem quo casu ante degustationem, mensurationem, & numerum, vel pondus damnum pertinet ad venditorem Doct.comm. l.2.C. de pericu. & commod. rei vend. Quinto fallit in debitore rei in genere quod quidem perire non potest l.incẽdium.C.si cer.pet. l.10 ratione.§.alias ff.ad l. Falcidiam, & hoc nisi facta fuisset oblatio certæ rei ex illo genere.l. qui decem. ff. de solut. seu nisi qois esset debitor generis sub alterni puta certi generis grani quo perempto debitor liberatur.l.in naue.ff.loc.Bar.l.cum quis. §.si hominem. ff.de sol.6 fal. io quantit. & hoc nisi facta oblatione creditor fuerit morosus, & pereat quantitas sine culpa debitoris not. l. qui decem. ff. de verbo. oblig. item nisi debitor esse qoantitatis limitatæ Bald.l.acceptam.C.de vsur.item nisi ita esset conuentum, vt periculũ esset creditoris.l.periculi.C. de nao.fœn.seu nisi esset debitor quantitatis respectu certæ speciei qua specie perempta debitor liberetur.l. Titia.§.fina.ff.de leg.1. Septimo fallit in debitore pluriom rerum alternatiue. leg.si in emptione.§.pen.ff.de contr.empt.not.leg.cum res.ff. de leg. 1. Octauo fallit in contractu nondũ perfecto vel in scriptis antequã fiat scriptura. Sal.l.necessario.C.de peri. & com. rei vend. l. sicut. C. de action.empt. Nono fallit in contractu conditionali vel suspenso l. necessario.§.1.ff.de peric.& com. rei vend.l.cum speciem.C.eodem.tit. Decimo fallit in casu publicationis qui spectat ad debitorem not.l.si fundus.ff.loc. Vndecimo fallit quando dominium de iure speciali remanet seu est reuersurum ad aliquem Ias.leg.non omnis §. 1. ff.si cert. pet. Duodecimo fallit quando debitor sciebat rem deterioraturam & emptori igoorauti non pro-

propalauit.l.si vina.ff. de pericul. & commod.rei vend.vel quando falsum asseuerauerit, vt rem du raturam quæ non durauerit, not.l.si vina.ff.de pe ric.& com.rei vend.l.Iulianus.ff.de act.emp. Decimotertio fallit quando venditor vellet consequi partem lucri.Ale.l.si ex legati.ff.de verb. obli. ita Albert.Brun.in tract.de dimin.conclus.10.per totum,& in tractatu de interitu concl. 29. ex hac
147 concl.infertur quod † diminutis rebus ex quib. debetur aliquid diminuitur & debitum.l.2.C.de allu.not.l.2. C. de præd. nau. lib.11.vbi diminu-
148 tione rerum quibus † aliquid debetur minuitur tributum , & hoc siue extrinsece, siue intrinsece damnum sit passum,puta sterilitate,vel alluuione glo.c.potuit.loc.l.1.C. de iure emph. & quod di-
149 ctum est in tributo † procedit etiam in censu:l. forma.§.illam.ff.de censibus.l.omne. C. de censibus.l.1.C.de omni agro deserto.libr.12.l. prohibemus,de censibus,hoc idem est in alimentis,l 3. ff.vbi puer educ.debeat,& in collectis no.l.ab omnibus.ff.de leg.1.& in procuratione Fel.c.cum ex
150 officio,de præscr.infertur , & † secundo quod perempta re ex toto destruitur penitus actio,& obligatio.not.l.1.C.de iure emph.§. adeo. Inst. loca. vnde peremptis rebus societatis perimit ipsa societas.l.id quod.§.j.ff.pro socio, idem in re pignorata.l.creditoris.C.de pig. act.& in re commodata not.l.1. C. commo. & in contractu superficiario.not.l. fi. ff. de superf. & perempta re promissa perit stipulatio.l.inter Stychum.ff.de verb. oblig. idem in vsufructu.l.1.ff.de vsufr. & in re vendita ante perfectam venditionem.l.necessario.§.si pendente.ff.de peric.& comm. rei uend.idem in lega
151 to quod † extinguitur perempta re legata.l.si ex legati.ff.de uerb.oblig.l.fideicommissa. §. si rem. ff.de legat.3.l.cum ita.§.species.ff.de leg. 2. sicuti perit destructo collegio uel hospitali,not. l. legatam.ff.de usufruct.leg.gl.c.2.de oper. nou. nunc. pro quibus not.quæ dixi in tracta. de regul.iuris.
152 par.1.reg.6.in fine. † si quæramus utrum bonæ fidei contractus recipiant fortuitum casum ? Respon.quod non.Port.§.item num.19.institut.loc. Alber.l.qui negocia.num.2.ff.mand.sed an dam-
153 num passus ob sequestrum debeat resarciri ? Respond.quod si indebite facta fuit sequestratio resarcietur ad not.per Bal.consi.249.nolu.1. in terminis quamuis in reuocatione nihil sit dictum de damno dato.

SVMMARIVM.

1 *Casus fortuitus quomodo se habeat in materia vltimæ voluntat.*
2 *Filius sub qua conditione instituatur.*
3 *Casualis conditio à potestatiua quomodo cognoscatur.*
4 *Casualis conditio quæ sit.*
5 *Conditio mixta per casum impedita habetur pro defecta.*
6 *Conditio quæ tolleretur in institutione.*
7 *Conditio ob causam impeditur ob casum fortuitum.*
8 *Conditio mixta si per casum fortuitum deficit, deficit,& relictum in testamento.*
9 *Fideicommissarius an teneatur de fortuito casu.*
10 *Hæreditariæ rei interitus non spectat ad possessorem bonæfidei.*
11 *Hæres conficiens inuentarium non tenetur de fortuito casu.*
12 *Legatarius an teneatur de fortuito casu.*
13 *Personis extinctis quibus debeatur onus,minuitur & legatum.*
14 *Tutor an teneatur de fortuito casu.*
15 *Negociorum gestor,an teneatur de fortuito casu.*
16 *Equum immittens in pascuis si lupus eum deuoret, an teneatur.*
17 *Vsufructuarius an teneatur de fortuito casu.*
18 *Expensæ quæ fiunt in re vsufructuaria à quibus refici debeant.*
19 *Testamentum valet cum minori numero testium, quando casus impeditur quod solenniter non possit fieri.*

Quæst. XI. Secundæ partis.

1 Vndecimo quæro † an casus fortuitus habeat locum in ultim.uolun.Respond.quod sic.Igneus l.contractus, nume.58.& seq.ff.de regul.iur. sed an uitietur hæredis institutio facta sub conditione casuali,no.add.Host.in summ. de condit.num.6.& solutio est , quod suus hæres potest institui sub omni cõditione excepto filio,
2 qui non sub omni † conditione institui potest,sed sub ea conditione quæ est in potestate ipsius textus est in termin. & ibi Bart. l. suus quoque. ff.de hæred.instit. conditio uerò casualis à potestatiua iudicatur, & dignoscitur arbitrio iudicis qui di-
3 scernit † an possit de facili adimpleri,uel non,gl. d.l.suus quoque.§. 1.uer.definitionem.ff.de hær. inst.tamen in d. loco nume. 6. dicit conditionem casualem esse quæ supponitur arbitrio fortunæ ,
4 si uerò conditio † mixta deficit per casum mortis facit deficere legatum.Dec.consi.485.nu.4. dicit
5 hanc esse communem † quia conditio mixta per casum impedita habetur pro defecta. Doct.com. l.1.C.de legat.Socin.Iun.consi.46.num.26.uolu. 4. quid si filij instituantur sub conditione casuatiua,uel mixta ? Resp.quod cond.tollitur & insti
6 tutio firma, † & puta remanet.not.l.qitoniã.C.de inoffi.testamento.Paul.l.suus quoque.ff. de hære. instit.Dec.l.si patet.C.de inst.& subst. Gulielm.c. Rayn.uet.reliquit.nu.28.de testam. Eman. Soarez in tex.recep.sen.uet.conditiones , item quod dictum est conditionem mixtam impediri per ca-
7 sum,idest † in condition.ob causam. Sal.l.si pecuniam.nu.1.ff.de condit. ob cauf.& est differentia inter conditionem mixtam,& potestatiuã in hoc, quia conditio mixta si per casum deficit & relictũ in testamento.l.in testamento.ff.de condi.& dem.
8 si autem potestatiua † defecerit per casum, legatũ non perimitur.l.turpia.§.sed etsi.ff. de leg. 1. Sed quæro quid si res subiecta fideicommisso casu pe-
9 reat,an si reficiatur † possint per eum,qui restituere debet,peti expensæ à fideicommiss.Resp.q. sic, dummodo appareat quod sint melioramẽta quæ deben-

debentur per fideicommissarium. Alexan.consil.
106.vol.2.Bellon.consi.64.Socin.iun.consi.182.
nume.26.vol.2.Corn.consi.185.vol.3.Grat.consi.
132.vol.2.Capic.cõsi.55.nu.5.Ceph.consi.188.
Port.38.nu.9.Guid.Decis.496.Doct.l.domus.ff.
de leg.1.& ratio est quia vltimus fideicõmissarius
dicitur Dominus ad quem periculum rei spectare
superdiximus, non tantum sat est dicere tantũ ex-
pensum nisi tantũ melioratum fuerit. Tertio infer
10 tur quod hæreditariæ † rei periculum non spe-
ctat ad bonæfidei possessorem, licet culpa casum
præcesserit. Ang. leg. item, nume. 4. ff. de petit.
hære. sed hoc intellige tantum de leui culpa non
autem delata.

11 Quarto infertur, quod † si hæres facit inuen-
tarium & hæreditas sit tempore mortis soluendo
deinde bona hæreditaria perierint, damnum est
hæredis, aliàs secus & sic casus fortuiti periculum
non pertinet ad hæredem, qui fecit inuentarium.
Bart.l.inuentarium.§.diligenter.ff.ad l.Falc.quod
dictum Bar. procedit. si ante aditam hæreditatem
perierint, quia nondum erat obligatus legatarijs
insolidum, secus si post, quia per additionem inci-
pit ipsis in solidum obligari, ex quo vires hæredi
tatis patiebantur ideo non liberatur interitu rerũ
si legata non consistebant in quantitatis. l.interdũ
ff.si cer. per. secus si nullis rebus peremptis quia
debitor eius speciei per eius interitũ liberatur nõ
erat in mora.l. si ex legati.ff.de ver.oblig.Franc.in
tract.de inuent. q.7.c.4.nu.5.

12 Quinto quæro † an periculum fortuiti casus in
re legata pertineat ad hæredem, an verò ad lega-
tarium? Resp. distinguendo si restitutio rei legatæ
principaliter fieri debet legatarijs, seu fideicom-
missarijs nulla vtilitate remanente apud eum qui
grauatur tradere, seu restituere, tunc tenebitur de
solo dolo non autem de culpa, nisi latiore, quæ do
lo æquiparatur.l.mulier.§.sed enim.ff.ad Trebell.
si verò ut legatum gratia hæredis tantum, tunc te
nebitur hæres de dolo & culpa etiam leuissima
nor,l.quid ergo.§.si hæres.ff.de leg.primo.l.credi-
tor.ff.de leg.primo.exempl. vt testator aliquid fi-
lio legauit quo impediretur querelare testamen-
tum tanquam inofficio.l.omnimodo.C.de inoffic.
testamento, tunc si res legata perierit esset pericu-
lo hæredis quia est in eius fauorem non querela-
retur & hæreditatem consequeretur excepta quar
ta debita iure naturæ quæ si non implebatur in re
legata agebatur tãtum ad supplementum, si uerò
legatum fuerit gratia vtriusque tam hæredis quã
legatarij, tunc si res casu pereat citra culpam hære
dis peribit periculo communi.l. diuidundo, secus
autem si erat in culpa.l.domus. & l. sequent.ff.de
leg.1.exempl.l.si quis ita.ff.de cond. & demonstr.
l.Titiũ.§.1i ea.ff. de leg.2.vbi si testator reliquerit
fundũ Titio quãdiu steterit cũ suis filijs, vel quid
aliud egerit pro filijs censetur factũ gratia filiorũ,
& legatarij quo casu si pereat citra dolũ vel culpã
hæredis damnum erit commune & sic siue in con
tractibus siue in vltimis voluntatibus attenditur
id cuius gratia fit vt cognoscatur cuius periculo
pereat Igneus.l.contractus nume. 63.ff.de reg.iu-
ris, non tamen perimitur legatum si conditio po-
testatiua deficiat per casum l. turpia. §. sed et si ff.
de leg.1. & no. quod in casu quo spectat pericu-
lum ad legatarium spectabit & eius commodum,
vnde alluuionis Augmentum pertinet ad lega-
tarium Iason.l.quod in rerum. §.si quis post num.
2.ff.de leg.1.l.seruum. §. si procula. ff.eod. l. non
ampl.§.si certum,ff.eod.Iaso. l.si pluribus nume.
6.ff.de leg.1.l.si hæredis num.8.ff.eod.tit. l. si ita.
§.si Domus nume. 10.eod.tit.l. quod ergo.§.si hæ
res.eod.titu.sicut enim augmentum ampl. lega-
tum Doct.l.si ex toto.ff.de leg.1.ita è contra dimi-
nutio illud minuit.l si merces.§. vis maior. ff. lo-
cati Brun.tract.de dimin. concl.4. Similiter dimi-
13 nutis personis onus erat † soluẽdum minuitur, &
obligatio.l.Seio.ff.de Ann.leg.l.dominus.§.fi.ff.de
vsufr.l.pen.ff.de cond.& dem. l.3.§.debebit. ff. de
alim.& cib.leg.quod si casu minuitur legatum nõ,
per hoc tollitur obligatio nisi pro parte rei dimi-
nutæ.l.periculum.ff.de leg.2. Brun.d.loco conclu.
18.l.Plautius. vbi Bart. ff. de cond. & dem. Sexto
14 quæro an casus † fortuitus adscribatur tutori, vel
curatori. Resp. quod non l.etiam.ff.de administra
tione tutoris.l.litis.§.si pecuniæ. ff.de nego.gest.l.
si sine.§.modestinus.ff.de adm.tutor.quinimo tu-
tela finita si debitores desierint esse soluẽdo quos
tutor durante officio non exegit non tenetur, l.
cum post mortem. ff. de adm. tutor. si tamen ob
suam negligentiam in exigendo commissum effe-
cti sint illi debitores non idonei à tempore susce-
ptæ tutelæ omne damnum quod ex cessatione pu
pillo accidit præstare & resarcire tenetur.l.à.C.de
Adm.tutel.& intellige de negligentia quæ latæ cul
pæ æquiparatur.l.si tutor.ff.de adm.tutor.uel cur.
Iodicus tract.de tutor.c.7.nu.78. pertinẽt autem
pericula ad tutores, quæ contingũt eorum dolo
culpa lata uel leui interueniente. l.quicquid.C.de
arb.tuto.periculum autem casus fortuiti non per
tinet ad tutores l.si res l.tutoribus. C. de pericu.
tutor.Bartol.l.res.ff.de administ. tutor. Doct. leg.
quod nerua.ff.depositi Iason.l.Actione.C.de tran
sact.Azo in summ.C.de pericu.tutor.nume.quar-
to; nec de leuissima culpa.§. suspectus inst. de sus
pect.tutor. Cagnol. l. contractus.nu. sexagesimo
primo.ff.de reg.iur.vbi etiam Igneus nu. quadra-
gesimo quinto.l. quicquid, C. de arb. tutor. l.tu-
tor.§.tutores.ff.de adm.tutor. Septimo quæro an
15 negociorum gestorum † teneatur. Respon. quod
cum actio negociorum gestor. quantum ad cul-
pam habet conformitatem cum actione tutelæ,
ideo dicas quod non regulariter not.l. debitor.ff.
de negotijs gestis obligatur tamen quandoque
quando se ipse specialiter obligauit l.negociorum
C.de neg.gest.l.si negocia.ff.eodem titu. Angel.l.
negocium nume.primo. C. de negocijs gestis. l.si
pupilli.ff.eodem titu. gloss.§. igitur ver. sicut inst.
de verbor. obligat. unde si gestor negociorum
alienorum equũ alienum in pascuis remiserit si
lupi ipsum deuorauerint tenebitur de interitu
16 equi licet casu † fortuito periret, quia poterat co-
gitari Bald.l.tertia.C.de episcop. audien.l.qui oc-
cidit.ff.ad l.Aquiliam.gloss.capit.finali.de homic.
sexto fallit nisi consuetudo loci esset seu illius Do
mini ita illum remittere Flor. l.qui semisse.§. fin.
ff.de

ff.de vsur.not.l.pignus.C.de pigno. acti. Igneus. d.l.contractus, num.48. vbi etiam Cagn. nu.66.

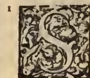
17 Octauo quæro † si casu pereat ager in quo est constitutus vsusfructus ad quem pertineat? Respond. quod vsusfructus agri, in quo flumen alueum fecit amittitur, nec amplius debetur. l. si ager.ff.quemadmodum vsufruc.amitt.legato, tamen vsufructu bonorum, licet domus quæ erat in bonis corruat nihilominus debebitur vsufructus areæ.l.quoties.§.fi.ff.de vsufru. Brun. in tracta.de interitu concl.sexta ampliatur. Octauo, teneretur tamen vsufructuarius de dolo lata culpa, leui leuissima, quando ei gratia illius tantum vsufructus relinquitur, prout dixi superius de legatario.

18 Nono † dicendum est, quod casus fortuitus operatur, vt testamentum minus solenniter factum valeat, nempe cũ minori numero testium. Doctor.comm.l.fin.C.de testam. Raphael.l. conficiuntur.§.codicilli.ff.de iure codicill.l. milites. ff. de mil.test.Barb.c.cum esses, de testam.no. l.1.ff. de bon. poss. ex testamento. Ripa. dicto tractatu. par.2.nume.4.& sequen.

SVMMARIVM.

Quæst. XII. Secundæ partis.

1 Sequitur videre † duodecimo loco quomodo in iudicijs casus fortuitus excuset, pro quo notandum est quod sententia iniusta casui fortuito æquiparatur. Port.§.item.nume.7.insti. quibus modis re contr.oblig.Bar.l.falsis.C.de furt. & hoc quando fuit sententia iniusta. l. Lu-
2 cius.ff.de † euict.Alex.consi.57.vol. primo.Bar.l. si per imprudentiam.ff.de euict.Deci. consi.7. in princ.Alba.consi.8.nu.21. Cyn.l.2. ff. quod met. causa.Doct.c.at si clerici, de iud.ign.l. contractus. nu.69.ff.de regu.iur. vt quando teste falso lata esset Igneus dict. loco.nu.64.item no.quod absens ex causa necessaria non potest condemnari, & si condemnabitur restituitur in integrum, glos. &
3 Bartol.l.fi.ff.de rest.in integrum,l. 3. † C.quomodo & quando iudex l.qui absentem.C.de procurat.Secundo not. quòd amissio instrumenti deducti in iudicio debet probari per eum qui illud tenebat.Bal.l.publicati.C.de testam.l.testium.C. de testibus, quæ probatur iuramento accedentibus alijs præsumptionibus.l.emãcipatione.C. de fide instrumenti.Inn.c.cum olim, de priuileg. similiter amissio rerum per casum fortuitum per coniecturas probatur.Ale.l.si quis.§.fi.ff.de eden. Bart. l.quoties.C.de naufr.lib.11.sed an amissio instrumenti casualiter possit per notarium refici propria auctoritate. not. Specul. §. postquam, tit.de
4 instru. edit. versi.si ergo. Tertio not. † quòd licet appellationis fatalia currant appellanti, datur tamen ei ipso iure secundus annus.l.fin. §.illud. C. de tempor. appella. idem est si casus contingat in personam Nuncij, vel procuratoris.Bar.l.præses. C.de appell.Franc.c.ex ratione de appella. Alex. consi.72. vol. 5. idem est si facto iudicis sit impedimentum. Imola. c. ex insinuatione, de appella. auth.ei qui. C. de app. dummodo constet de impedimento euidentissimis probationibus, non autem iuramento.l.fi.§. illud. C. de tempor. appell. hoc idem si non potest ad superiorem recurrere. Alex. d. consi. 74.& fatalia appellationis currunt
5 etiam tempore pestis in loco ubi † uiget iudiciũ, maxime quando incepit currere. gloss. clement. quandiu, ver.aliàs, de appellat. idem est tempore Belli, Innoc.c.ex transmissa, de præscri. Francisc.c. ex ratione.q.4.in quinto imped. de appella. item not.quod feriæ repentinæ faciunt dari restitutio-
6 nem in integrum † aduersus fatalia appellationis. l.sed etsi.ff.ex quibus caus.maior.Bal.l.2.§. fin.C. de tempor.appell. vt sunt feriæ propter guerram Doct.com.l.1.ff.de fer. possunt tamen multa fieri die feriata si periculum sit in mora. Bald. l. dies,
7 C. de fer. vbi ponit † exempl.in reuocatione sequestra-

quæstrationis. Quarto not. quod terminus non
8 currit impedito.cap.quia de † conc.præben.gloss. cap.secundo.eodem titu.Bartol. l. quinquaginta. C.de excusat.tutor.not. c.licet de supplen.neglig. præl.nisi sit impeditus culpa sua Doct.l.quibus.ff. de cond.& demon. Quinto no. quod arbitros ca-
9 sus fortuitus excusat; † etiam not. quòd difficultas quę inest à principio non excusat: si contingat ex post factum per casum excusat ab obligatione Alber.l.cum dies.nume.7. ff.de arbitr. Sexto not.
10 quod fortuitus casus est magna † cã prorogandi terminum,vt si immineret periculum maris tempestas aquarum, vel quocũque alio casu fortuito, ita quod nulla parte temporis potest productionem suam perficere, Bellam.c. vltra nume. 14.de testib.leg. si quis ex argentarijs & l.seq. ff.eo.§.2. auth.de his qui ingred.ad app.& hoc nisi sit quod possit imputari.l.2.ff.si quis caut.& ita declaratur
11 quart.not.Septimo † not. quod in libello exprimi debent damna quæ quis prætendere debet Bald. consi.119.nu.1.& volum.primo.& veniunt damna passa ante litem contestatam gl. l.si quis. §. fin. ff.de damno infecto Cin.l. cum propria.C. si quis alteri not.l.3.§.hoc iudicium.ff.de damno infecto l.ædiles.§.item.ff.de ædil.edict.Octauo not.quod
12 procurator † seu mandatarius excusatur fortuito casu Bal. l.præses,nu.1. C.de appell.vnde damnũ occurrens mandãti non mandatario imputandũ est.l.ita.vt §.q si ff.mãd.l.si seruus.ff.de le.1.Paris. consi.47.num.22.vol.1. potest si ex pacto in se periculum suscipere. l. & Aristoni. ff. mand. Corn. consi.157.volum.secundo.Cagnol.l. contractus. nume.30.ff.de reg.iur.vbi dicit quod in mandato regulariter venit dolus lata & leuis culpa quandoque tamen leuissima gl.& Doct. l.à procuratore.C.mand.§.mandatum inst. mand. casus tamen veniens in personam nuncij excusat dominum ab
13 omni negligentia † Angel.l.præses,nu. 1.C.de appellat.Barto.l.cum à matribus.C. qui per.tutor.ni si tamen culpa Domini præcesserit.l.si procuratorem.§.3.ff.mand.Igneus.d.l.contractus. num.14. de casu contingente inter Dominum & procuratorem Port consi.129.nume. 1. & seq.Nono notã
14 dum est † quod conuentus reali non tenetur de interitu nisi dolus vel culpa præcesserit, vel nisi res non erat eodem modo peritura penes actorem verum in isto casu qñ interitus rei pertineat ad possessorem , vel ad petitorem sunt distinguendi tres casus,quorum primus est, quando agit reali & sic contra non obligatum tunc si possessor fuerit in bona fide ab initio non tenetur de interitu , non enim debuit considerare fatalitatem. & ius suum relinquere indiscussum.l.illud.ff. de pet.hære.nisi dolus vel culpa præcessisset casum.l.quod si.§.si seruus.ff.de rei vend.si verò secundo casu possessor omni tempore fuit in mala fide & indistinctè de interitu tenetur non habita consideratione an res eodem modo peritura penes actorem esset,vel non l.nemo.§.1.ff.de verborum oblig. l. si in Asia. §.fin.ff.depositi.l. cum res in fine. ff. de leg. 1.tertius casus est quando à principio fuit in bona fide sed ex post facto effectus est in malæfidei lite pendente & hoc casu si iustam causam habuit litigandi non tenetur de interitu: sin minus tenetur de interitu si res non erat eodem modo peritura penes actorem alias non , ideo sit cautus actor, vt deducat quod res non fuisset eodem modo peritura penes eum, & probet deducendo , & hæc quando actione reali: si verò agit personali, tunc si ex delicto periculum interitus indistinctè pertinet ad possessorem.leg.prima.§.rectissime.ff. de vi & vi armata. fallit si agit contra metum inferentem actione quod met.causa, quia illa est prætoria & pœnalis,& cõsiderari deberet an res eod. modo peritura esset penes actorem vel non vt supra si verò agitur ex contractu , vel quasi indistinctè periculum interitus est rei Angel. l. quod si §. seruus.ff.de rei vendicat. dicit hãc esse com.opin. & not.quod casus superueniens excusat possessorem à culpa præcedenti not.leg. sin autem. §. homo.ff.de rei vend.l.si vehenda.§. si eadem. ff. ad l. Rhod. de iactu. Cyn.l.ad comparãdas. C. mand. l.2.§.quod diximus.ff.si quis caution. Bart. l.si prius.ff. loc. dummodo cu pa non esset ordinata ad
15 casum. Decimo † not.quod casus fortuitus est in causa vt possessio transferatur solo aspectu quando impedimentum imminet accedenti ad locum rei Albe.l.1.§ iussetim.ff.de acq.poss.cap. contingit de dolo & cont.& huc quando possessio fuerit vacua Ioan. Andr.c. transmissam de elect. si verò possessio non sit vacua tunc si causa cognita contra occupantem lata fit sententia , cuius executio propter fortuitum casum fieri non possit tunc solo aspectu capietur seu sola verbali traditione. l.cum vnus.§.1i.ff.de bon.auth.iud.poss.l. damni. §.solum.ff.de damno infecto,secus si lata non fuerit sententia.Ripa tract.de peste par. prima numero 187.& seq.
16 Vndecimo † not. quòd casus fortuitus non finit currere præscriptionem eamque dormire facit not.gloss.capit.cum non liceat de præscript.vn de tempore belli præscriptio non currit & si fuerit incepta dormit. Doct. capit. ex transmissa de præscript. Battol. l. naturaliter. ff. vsucap. ampli. etiam paulo ante vel post ipsum bellum Bald. consil.358.volumine primo. fallit nisi quis posset ire ad locum in quo redditur ius transeundo per hostes Fel.dicto cap.transmissa,item hoc idem est tempore pestis Bald.consi.469.volumine quarto Ioan.And.ca.cum dilecti. de dolo & cont.& hoc nisi ius reddatur in loco: quo casu si quis est præsens non dormit præscriptio, sed currit, succurritur tamen ei per viam restitutionis in integrum si verò absens est vtique si locus est adeo pestiferus vt periculum adesset non dormit præscriptio ita Ripa dicto tractatu p.prima, numero 152.Barto. l.de ætate.ff. ad Trebel.Bal.l.cum notissimi.§.immo.C.de præscriptio.30.annorum. Tertio sequitur quod ibi ius non redditur quocunque casu fuerit absens iudex l. sed etsi §.quoties. ff. ex quibus causis maior.& super hoc vtile esset quod impeditus protestaretur vt actor vellet agere,sed nõ potuisset propter absentiam iudicis Ab.c. ex trãsmissa de præscrip.Quarto hoc idem est de qualibet alia uacatione ecclesiæ, vel principatus c. primor.cap.de quarta.cap. audius de præscript.cap. licet

licet de foro competen. Bal. tracta. de præscrip. p.
sexta. §. nunc vento in termin. Duodecimo not.
17 quod licet in † trāsactione dicatur quod trahatur
ad incogitata debet intelligi de his super quibus
erat lis, vel etiam poterat lis, moueri Bartol. l. si de
certa. C. de transact. l. cum Aquiliana. ff. eod. titu-
lo, non tamen porrigitur ad id de quo cogitatum
non fuit. Rip. d. tractatu de peste. p. 1. nume. 109.
not. Crau. consil. 294. numero octauo. Decimo ter
18 tio not. quod † casus fortuitus excusat à cōtuma-
cia Doct. l. cum res. ff. de leg. 1. no. l. ita demum de
procurat. præsertim quando locus notorie est pe-
riculosus vbi quis comparere debet clem. pasto-
ralis. §. Pisana de re iud. quo casu citatio facta ad
talem locum est ipso iure nulla ex quo sequitur
quod processus factus contra citatum ad locum
non tutum sit ipso iure nullus Ripa d. tractatu. p.
19 3. num. 27. quibus † ita declaratis tam in contracti
bus quàm in vltimis volun. & in iudicijs addo qđ
etiam in priuilegijs sunt casus fortuiti consideran
di vnde si destruatur Monasterium vel ecclesia
20 dummodo † aliquæ reliquiæ remaneāt, durant ad
huc ipsorum iura Brun. in tract. de refect. concl.
9. secus si funditus fuerit destructa quo casu non
remanet amplius patronatus gl. ca. 3. de iure pa-
21 tro. idem d. loco † concl. 4. versi. sic & ecclesia quo
casu si iterum reficiatur est necessaria noua conse-
cratio ibid. conclu. 3. not. tamen quod si quis ha-
bet priuilegium ob certum numerum filiorum si
casu vnus ipsorum moriatur non per hoc cessat
22 immunitas † Doct. com. l. sciendum. §. fin. ff. qui
satis. cog. Brun. tract. de dim. conclu. 9. Secundo
23 not. quod principis † factum dicitur fortuitus ca-
sus Ber. consil. 143. numero 6. volumine primo.
Socin. l. quidam. nume. 3. ff. de reb. dubijs Crau.
consi. 95. vnde si imponit nouas collectas vel mu
tauerit monetam tali casu expensæ refici debent
per dominum rei, & pecuniæ augmentum vel di-
minutio cedunt in commodum vel damnum cre-
ditoris nisi mora intercesserit de hoc Doct. com.
24 l. Paulus. ff. de solution. † Didac. in tract. numis. in
cap. 7. §. vnitur numero tertio & 4. Ber. Decis. 327.
de collecta est Doct. com. l. fin. C. sine censu vel

rel. vbi dicitur, quod ipsa est munus extraordina-
rium, debet tamen minui cuius fundus casmate
perijt no. l. forma. §. fi. ff. de censibus & quatenus
dicitur factum principis esse fortuitum casum in
tellige de facto insolito & extraordinario secus
25 autem de alijs. Tertio † not. quod casus fortuitus
habet etiam locum in delictis quæ excusantur ex
illo not. clem. de hom. vol. & inuol. vnde percu-
tiens clericum fortuito casu non incidit in excom
municationem Marian. Socin. sen. c. peruenit de
senten. excom. num. 201. no. c. 5. eod. Quarto not.
quod casus fortuiti per statutum non compræhē
26 duntur Fulgos. l. nemo † numero 2. ff. de acq. poss.
Quinto not. effectus fort. cas. quod aliquando fa-
cit esse illicitum, quod alias esset licitum præser-
tim tempestas maris l. Cęsar. ff. de public. Aliquan
27 do excusat à pœna iudiciali. leg. 2. ff. si † quis caut.
Tertio à pœna cōuentionali. l. si vehenda. §. idem
28 ff. ad l. Rhod. de iact. Quarto † permittit quando-
que obligationis substāntiam l. in nauem. ff. locati.
Quinto impedit principium obligationis. l. flumi
num. §. seruus. ff. de damno infect. Sexto soluti re
petitionem inducit. l. si vno. §. item. ff. locati. Bal.
consi. 220. vol. 5. Septimo excusat à mora dū mo-
ra non præcedat casum Fulgos. l. opus nume. 3. ff.
de loc. & cōd. Alber. l. si decesserit. nu. 2. ff. qui sat.
cog. Ang. l. insulam. ff. de verbo. obligat. Aret. cōs.
14?. Sal. l. cum quidam. nume. 3. de condi. insert.
Afflict. in puncto decis. 150. nume. 1. & seq. quia
29 mora sua cuilibet † est nociua c. mora. de reg. iur.
6. vbi dicit quod est nociua etiam quantum ad rei
interitum quamuis casu contingeret. l. quod te. ff.
si cer. pe. l. si ex legati. ff. de ver. ob. Octauo & vlti-
30 mo excusat etiam † à culpa si quis fortuito casu
aliquid inuenerit nō restituat Domino facta prius
diligenti inquisitione Didac. reg. peccatum in 3 p.
in relect. §. primus & seq. sicuti conuentio condi-
tionalis relata in futurum euentum valet. & excu
31 sat à culpa † Didac. d. loco in 2. p. Relect. §. quar-
tus nume. 2. vbi plura de acquisitis in ludo opti-
me declarat, ad quem ego breuitatis causa lecto-
rem remitto cum hæc pauca dicta sufficiant de
fortuitis casibus.

FINIS.

TRA-

MORS OMNIA SOLVIT
PARS PRIMA.
SEBASTIANI MEDICIS
FLORENTINI IVRECONSVLTI.
Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolic.

SVMMARIVM.

1 *Mors omnia soluit.*
2 *Diuisionis virtus quanta sit.*
3 *Praemissa quid operentur.*
4 *Forma dat esse rei.*
5 *Inuocatio domini nominis est facienda in initio operis.*
6 *Definitio est initum cuiuslibet operis.*
7 *Mors est separatio animae à corpore.*
8 *Corpus est animae sepulchrum.*
9 *Mors vnde dicatur.*
10 *Statutum mentionem faciens de mortuo locum non habet in vulnerante ad mortem.*
11 *Verba statutorum proprie intelligi debent.*
12 *Proximus morti quis dicatur.*
13 *Vulneratus ad mortem mortuo aequiparatur.*
14 *Proxime accingendus habetur pro accincto.*
15 *Proximus morti non habet velle, & nolle.*
16 *Laborare in extremis quis dicatur.*
17 *Vulnerans aliquem ex interuallo, si moriatur tenebitur de vulnere, & homicidio.*
18 *Conditio de filijs natis verificatur si statim atque nati sunt moriantur.*
19 *Quae sunt per modum conditionis paruo momento verificantur.*
20 *Mori illico dicitur, qui statim post baptismum mortuus est.*
21 *Mori non dicuntur non nati.*
22 *Mors dicitur duplex.*
23 *Mors ciuilis vtrum aequiparetur morti naturali.*
24 *Legatum alimentorum factum mortuo ciuiliter valet.*
25 *Conditionis implementum dicitur facti.*
26 *Restituere coactus haereditatem post mortem non intelligitur de ciuili.*
27 *Mors ciuilis non aequiparatur naturali, nisi in casu à iure expresso.*
28 *Statuto cauetur, quod mortua vxore restituatur dos, non intelligitur de morte ciuili.*
29 *Mors ciuilis aequiparatur naturali quando operatur eundem effectum.*
30 *Mors ciuilis aequiparatur morti naturali, quando eundem operatur effectũ Quomodo intelligatur.*
31 *Mors est triplex.*
32 *Mortis appellatione cõtinentur, tàm ciuilis, quàm naturalis.*
33 *Mortis mentio, an fiat in dispositione legis, an hominis multum interest.*
34 *Excommunicatio aequiparatur morti.*
35 *Deus est vita animarum.*
36 *Excommunicatus aequiparatur bannito.*
37 *Fideic. habet locum sequuta morte naturali.*
38 *Verba naturaliter non ciuiliter intelligi debent.*
39 *Patria potestas amittitur per interdictum aquae, & ignis.*
40 *Mors ciuilis non tollit iura gentium.*
41 *Relegatus non põt testari de bonis illius ciuitatis.*
42 *Seruus qđ attinet ad ius ciuile pro mortuo habet.*
43 *Monachus dicitur mortuus mundo.*
44 *Monachus, & seruus aequiparantur.*
45 *Statutum de lucranda dote post mortem, an habeat locum post ingressum religionis.*
46 *Monasterium habetur loco filij.*
47 *Donatio causa mortis post mortem ciuilem non confirmatur.*
48 *Expressum facit cessare tacitum.*
49 *Aequipollentium eadem est natura.*
50 *Mortui ciuiliter qui dicantur.*
51 *Mors ficta aequiparatur verae.*
52 *Mors ficta quae dicatur.*
53 *Fictio in casu mortis locum habet.*
54 *Mortuus in carcere praesumitur culpa custodis.*
55 *Mulier prius mortua praesumitur, quàm vir.*
56 *Statutum de lucro dotis non habet locum, quando maritus paruo tempore superuixit.*

57 *Mori cum aliquis prius requiritur non ſufficit quod ſimul moriatur.*
58 *Monaſterium ingredientes vir, & vxor nullus lucratur dotem.*
59 *Mortuus ſemper prius præſumitur donator.*
60 *Pater prius præſumitur mortuus, quàm filius.*
61 *Filius in bello prius præſumitur mori, quàm pater.*
62 *Præſumptio mortis patris, & filij, qualiter ſit facienda.*
63 *Mortuus prius præſumitur aggreſſor ex duobus digladiantibus.*
64 *Arbitrio iudicis relinquitur quis prius fuerit mortuus.*
65 *Præſumitur homicida fortior, & armatus.*
66 *Mortuus præſumitur quis ab habitantibus.*
67 *Arbitrio iudicis relinquitur, an quis ex vulnere fuerit mortuus.*
68 *Medicis peritis in arte ſtandum eſt.*
69 *Medicus ſi non adhibeatur culpa præſumitur.*
70 *Mortuus à pluribus vulnerantibus præſumitur in dubio à pluribus vulneratus.*
71 *Vulneratus in infirmitate præſumitur ex infirmitate mortuus.*
72 *Mors à quo probari debeat.*
73 *Fundans ſe ſiue in morte, ſiue in vita probare illam debet.*
74 *Viuere præſumitur quilibet vſque ad centum annos.*
75 *Mors probatur aperto teſtamento.*
76 *Mortuus præſumitur quis, quando ingreditur ciuitatem, nec amplius viſus fuit.*
77 *Mors poſt nuncium de morte præſumitur, ſi modo tempus quinquennij interceſſit.*
78 *Mors animalium qualiter probetur.*
79 *Mors per vnum teſtem an probetur.*
80 *Mors per famam probatur.*
81 *Mortis probatio requiritur plena in criminalibus.*
82 *Mors probatur ex libris rectoris eccleſiæ.*
83 *Probationes violentæ ſufficiunt cum de modico præiudicio agitur.*
84 *Mors probatur iuramento afferentis in leuiſſimo præiudicio.*
85 *Mors probatur per ea, quæ mortuis accidunt.*
86 *Vulneratum eſſe credimus ab aliquo, qui vulnerantem in articulo mortis fatetur.*
87 *Mors probatur ex eo, quod quis aliquem vidit eſſe talem, qui de neceſſitate viuere non poterat.*
88 *Mors probatur ex eo, quod inter conſanguineos, ita eſt habitus.*
89 *Mors probatur ſi teſtis dicat, quem vidiſſe mori.*
90 *Mors probatur per coniecturas.*
91 *Mortuus præſumitur ille, qui de conflictu non eſt viſus exire.*
92 *Mortuus præſumitur ſi nuncij non reperiantur.*
93 *Mors probatur per productionem alicuius inſtrumenti facientis mentionem de aliquo per dictionem quondam.*
94 *Mors plenè probari debet cum agitur de præiudicio irreparabili.*
95 *Abſentia longa, & mors æquiparantur.*
96 *Reſurgens mortuus recuperat bona.*
97 *Abſcus ex iuſta cauſa ſi reuertitur recuperat ſua bona.*
98 *Mortuus in corpore non punitur.*
99 *Matrimonium ad effectum conſequendi legatum in aliquo caſu æquiparatur morti.*
100 *Tortura, & mors æquiparantur.*
101 *Somnus æquiparatur morti.*
102 *Dormiens an puniatur de delicto commiſſo in ſomno.*
103 *Dormiens committens delictum arbitrio iudicis debet ipſe puniri.*
104 *Negligentia æquiparatur morti.*
105 *Exhæredatus, & mortuus æquiparantur.*
106 *Voluntas morte ſoluitur.*
107 *Legatus morte finitur.*
108 *Sententia iudicis perpetuo adſtringit.*
109 *Statutum durat poſt mortem ſtatuentium.*
110 *Succeſſor tenetur quando nomine dignitatis aliquid actum eſt.*
111 *Voluntas morte ſoluitur quomodo intelligatur.*
112 *Actus morte agentis ſoluitur.*
113 *Mortuus, & ad mortem vulneratus æquiparantur.*
114 *Mortuo æquiparatur ille, qui poſitus eſt in articulo mortis.*
115 *Ebrietas æquiparatur morti.*
116 *Teſtamentum in ebrietate factum non valet.*
117 *Ebrius non poteſt eſſe teſtis.*
118 *Matrimonium contractum in ebrietate nullum eſt.*
119 *Ebrietas furor eſt.*
120 *Pacem non frangit qui aliquem percutit in ebrietate.*
121 *Ebrietas lenis non minuit pœnam ordinariam.*
122 *Glorians ſe de delicto commiſſo in ebrietate punitur.*
123 *Furioſus mortuo æquiparatur.*
124 *Afflictio non eſt addenda afflicto.*
125 *Furioſus æquiparatur ignoranti.*
126 *Furioſus quando puniatur.*
127 *Furioſus factus ſua culpa punitur.*
128 *Furioſi nulla voluntas.*
129 *Furioſus dicitur ille, qui coram populo clamat.*
130 *Furor præſumitur durare per triennium.*
131 *Furor reuocat mandatum.*
132 *Infirmitas grauis æquiparatur morti.*
133 *Infirmitas quid ſit.*
134 *Infirmitas corporis vnde veniat.*
135 *Infirmitas qualiter probetur.*
136 *Infirmitas excuſat à multis.*
137 *Infirmus delegatus ſubdelegare poteſt.*
138 *Infirmitas propter peccatum hominibus venit.*
139 *Tempus peſtis dicitur tempus mortis.*
140 *Senectus magna morti ſimilis dicitur.*
141 *Peregrinantes dicuntur in periculo mortis.*
142 *Mortuus ſuſpendi non poteſt.*
143 *Cadauer quando ſuſpenditur fit ad terrorem.*
144 *Crimina morte tolluntur.*
145 *Mortuus reſurgens beneficia non recuperat, nec etiam vxorem ſuam.*
146 *Reſurgens non eſt iterum ordinandus, ſi antea erat in ſacris ordinatus.*
147 *Condemnatus ad mortem ſi ab inferis reſurgat non punitur.*
148 *Mors condemnato prorogatur multis modis.*

149 *Prorogatur mors si accusetur condemuator de crimine grauiori.*
150 *Mors prorogatur per appellationem à sententia mortis.*
151 *Mors prorogatur si petatur à Principe grauior pœna.*
152 *Mors prorogatur si condemnatus ad mortem sit decurio.*
153 *Mulier praguans non potest damnari ad mortem ante eius partum.*
154 *Mortis executio multis modis impeditur.*
155 *Cardinalis hoc priuilegium habet, quod si obuiet condemnato ad mortem eum liberat.*
156 *Artifex excellens liberatur a morte.*
157 *Casuale homicidium non punitur.*
158 *Puella petens in maritum condemnatum ad mortem liberat eum in consuetudine Galliæ.*
159 *Mortem alterius expectare damnabile est.*
160 *Regressus ad beneficia qualiter non concedantur.*
161 *Occasio captandæ mortis tolli debet.*
162 *Substitutio est grauamen hæredi.*
163 *Fideicommissi fauore in dubio iudicandum est.*
164 *Interpretatio lata sit fideicommisso.*
165 *Mortis cogitatio omnia mundana ostendit esse nobis vana.*
166 *Moriens non præsumitur aliquid cogitare dolosum.*
167 *Mors rerum omnium terribilissima.*
168 *Scripturæ mortui fortius prœbant, quàm viuentis.*
169 *Mors vim habet iuramenti.*
170 *Concubinam ducere potest in vxorem constitutus in mortis articulo.*
171 *Honor præfertur vitæ.*
172 *Mors hominis Citius venit propter peccata*

Prima Pars. Totius Operis.

1
VIA mors omnia † soluit. §. Deinceps Auth. de nupt. l. 1. C. ne ex delicto def. §. noo autem inst. de perpet. & tempor. act. §. nos aotem inst. de pub. iud. Doct. com. c. priuilegium de reg. ior. 6. l. maritum. ff. de solot. l. si filio. ff. solut. matr. Alex. l. non tantom. ff. de re iud. Host. in summa de offic. deleg. nu. 3. c. qoorundam. 23. distin. Aret. §. publica nu. 3. inst. de publ. iud. Angel. in tract. malef. versi. Dominos oumer. 41. Gomes. §. superest. numer. 19. inst. de act. leg. diuus. ff. de accusat. Dixi ego in meo tractat. de legib. & stat. p. 4. quæst. 30. num. 5. Paul. coosi. 45. vol. 3. numer. 22. Cagnol. leg. Neratius numer. 1. ff. de reg. iur. leg. inter. ff. de mand. leg. Titio. ff. de vsofructu. §. finitur inst. eod. Dec. l. pupilllum. § in hæredes numer. 3. ff. de reg. iur. leg. defuncto. ff. de publ. iud. leg. 1. & seqoen. C. si reus, vel accus. Vtilissimum esse duxi in hoc præsenti tractatu summo com studio, ac diligentia pooere quomodo, & quando hoc dictum procedat; pro cuius clariori intelligentia hoc opus in tres partes diuidam, diuisio enim operis animum legentis incitat, memoriam artificiosè reformat, gloss. §. igi-
2 tur versi. partitr Procem. † inst. dixi ego in tract.
de leg. & stat. par. 3. quæst. 19. num. 6. totus iste
tractatus tres principales partes continebit, in
quarum prima nonoulla præmittam, quæ coodocere videntor ad rei declarationem iuxta not. leg.
proponebatur. ff. de castr. pec. l. 1. ff. de orig. iur.
3 leg. 1. ff. de dol. mal. † exc. leg. 1. ff si cert. petat.
Dixi ego in tract. de defin. Procem. num. 22. In secunda ponam casos, qui morte soluuntur; io tertia autem casus ponentur, qui morte non extinguuntur; & hæc erit forma, qoæ dabit esse huic nostro tractatui. l. Iulianus. §. sed & si quis. ff. ad ex-
4 hib. † Dixi ego in tract. de reg. iur. Reg. 6. oum. 1.
lao ff. per totum. Et inuocato in primis, & ante omnia diuino Trinitatis præsidio, quod mihi præ-
5 stet bonum ioitiom, melius mediom, & † optimum finem. c. io nomine domini de testibus. leg.
Deo oobis. C. de Episc. & Cleric. dixi ego in tract.
de compensat. in Procem. ou. 3. à definitione initium sumam, quia omois, quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio debet à definitione pro-
6 ficisci, vt † intelligatur, quid sit id de quo disputatur Cagnol. l. omnis definitio no. 4. ff. de reg.
iur. Dixi ego in d. tractat. de defio. io procem.
num. 1. & seq. latissimé.

Primo igitur præmitto, quod mors est sepa-
7 ratio † animæ à corpore, Iohan. Bellon. in tract.
Etymol. versi. mort. not. Booif. Clem. 1. nom. 62.
de pœnit. & remis. Iohan. Andr. c. præsenti ou. 1.
de præb. 6. vbi Gem. nomer. 5. l. si mater. C. de iost.
& subst. Rebuff. in Praxi benef. Reg. de infirm.
beoef. resign. gloss. 1. Roland. in tract. de lucro
dot. q. 95. num. 8. Hippol. io praxi crim. §. & quia
num. 28. Augustio. Ber. consil. 102. nom. 4. vol. 2.
l. si quis sic. ff. sol. matr. l. moris. ff. de pœn. Iacob.
in soo lexic. Iur. ver. Mors. August. consi. 76. oum.
128. volumin. 1. Cic. Tuscul. sunt qui discessum
animi à corpore putent esse mortem; & Horat.
lib. 1. Epist. 17. Mors vltima linea est. idem Cic.
1. Tusc. vbi mors est discessus animæ à corpore;
8 corpos enim est animæ † sepulchrum, plato in
Cratylo, refert Tyraq. in tract. de nobil. cap. 31.
num. 506. dicitur autem mors à morsu, primi hominis, qui per esum pomi mortem incurrit,
9 † Cardin. Clem. 1. tit. vt lit. pend. Bertachin. in
suo reper. ver. mors: vnde Apostolus: per vnum
hominem introiuit peccatum in mundum, &
per peccatum mors, ita & in omnes homines
mors pertransijt, io qoo omnes peccauerunt cap.
5. ad Rom. & alibi idem dixit statutum est omnibus hominibus semel mori: cap. 9. ad Hebr.
10 Secùndo præmitto † quòd statutum mentionem faciens, de mortuo non habet locum in vulnerato ad mortem, quia verba in statutis propriè
non fictè sunt intelligenda, præsertim in pœna-
11 libus, Doct. auth. sed nouo. C. de seru. † fug. not.
leg. quicquid adstringendæ. ff. de verb. obligat.
Bart. leg. hæres. ff. de acqu. hæred. leg. 3. §. hæc
verba. ff. de neg. gest. Bal. leg. meminimus. C. de
leg. hæred. Specul. titu. de accus. §. 1. col. 2. Ampl.
hoc idem in coosuetodioe Abb. consi. 77. volum.
1. conc. leg. damni. §. Sabini. ff. de dam. inf. Bal.

leg. non quemadmodum . ff. de indic. Bart. leg. ſi
vulneratus ff. ad legem. Aquil. Baldus. Rubr. ff. de
exe. tutor capitulo primo colum. 1. quibus mod.
feud. amitt. Hippol. in praxi crim. §. quoniam nu.
60. & §. ſequitur nume. 23. & §. & quia nume. 35.
idem in Rubr. extr. de homic. nume. 28. l. item §.
Celius ff. ad l. Aquil. l. huic. ff. eod. Fel. cap. de cer-
ro eod. tit. de homicid. Rom. ſing. 256. Crem. ſing.
55. Marſ. l. 1. verſ. 15. ff. de ſic. non enim verè mor
12 tuus eſt, † quia adhuc viuit. l. qui duos ff. de man.
teſt. l. in hac ff. de tritic. Qua tamen in re ita diſtin
guendum eſt, aut ſumus in caſu, in quo actus con-
ſumatus requiritur, aut non: primo caſu procedit
opin. Com. qua habetur, quod vulneratus ad mor
tem non habetur pro mortuo, ſecundo autem ca-
13 ſu vulneratus ad mortem mortuo † æquiparatur,
ita firmat Bal. l. 1. C. de nundin. cap. 1. quib. mod.
feud. amitt. glo. inſt. de leg. fuſ. can. toll. verſi, mo-
rientibus, quod enim eſt proximè actui, pro actu
iudicatur, non enim illud paruum momẽtum cõ-
ſideratur, ſicuti dicitur quæ in continenti fiunt
cẽſentur ineſſe, & proximè accingendum haberi
14 pro accincto, ac etiã † quod parum diſtat nihil di
ſtare videtur, de quib. omnibus dixi ego latè in
tract. de reg. iur. Reg. 5. per totum, & ampl. 163.
Et in term. huius præmiſſi facit Deciſ. Affli. 236.
tit. de nato in octauo menſe numero 4. vbi tenet
pro mortuo haberi illum, qui viuere non poteſt
Doct. com. leg. ſeptimo menſe ff. de ſtat. hom in
materia indifferenti moriens dicitur proximior
mortuo, quàm viuo, non enim habet velle, neque
15 nolle gl. l. fin. ff. quando dies leg. † ced. Salamon. l.
Gallus. §. quid ſi nume. 48. ff. de liber. & poſth. vn-
de in puncto ipſo mortis, magis mortuus, quam
viuus dici debet gl. & Doct. l. fin. ff. quando dies
leg ced. l. 1 §. ſi emancipato, ff. de coll. bon. l. qui
duos §. 1. ff. de man. teſt. Tiraqueil. in tract. de iure
cõſt. 3. par. limit. 2. nu. 12. Signorol. conſil. 578.
Bald. l. fin. C. de bon. quæ liber. Paul. conſil. 241.
vol. 2. Iaſ. l. ſi quis poſth. §. ſi filium. ff. de liber. &
poſth. Bertr. conſi. 19. vol. 1. Barbat. c. Rayn. col. 2.
16 de teſtam. & ille dicitur † in extremis laborare,
qui ex tali infirmitate defecerit ſine vllis ſanis in-
teruallis. l. alumnæ. §. fin. ff. de adim. leg. Bald. cap.
1. col. fin. de pace conſt. Bartol. l. 1. q. 3. C. de Sacr.
Sanc. Eccl. Iaſ. l. ſi quis poſthumos. §. ſi filium nu.
43. ff. de liber. & poſthu. Ex hoc præmiſſo infero
ad duo. Primò quòd ſi quis ex interuallo vulne-
17 rauit aliquem, & † occiderit, tenebitur de vulne
re, & de homic. ſecus ſi incontinenti, Bald. l. illud
§. 1. ff. ad l. Aquil. Bar. l. nunquam col. 4. ff. de priui-
leg. l. quod ait. ff. de adul. gl. l. qui de crimine. C. de
accuſar. Bart. l. infi. iãdo §. infans. ff. de furt. Anch.
conſi. 272. Bartol. l. diuortio ff. ſol. matr. l. 4. C. ad l.
Iul. de vi publ. Alber. in ſecunda par. ſtat. q. 34. Ab.
cap. 1. de pœn. Bal. l. quicunq;. C. de ſeru. fug. Nell.
in tract. Banniti. 1. par. q. 58. Marſ. in Praxi crim. §.
pro complemento numero 38. Secundò infertur
quod conditio de filijs natis, verificatur in eo, qui
18 ſtatim atque natus † fuerit illico deceſſit, quia ea
quæ ſtant per modum conditionis, in paruo mo-
mento verificantur, leg qui res. §. aream. ff. de ſol.
Tiraq. leg. vnquam vet. ſuſcepit numero 155. &

19 ſeq. C. de reuoc. don. Ripa † leg. ex facto. §. ſi quis
autem ff. ad Trebell. Aret. conſi. 50. columna 3.
Alex. conſi. 139. nume. 3. volumine 6. Dec. conſil.
139. Abb. conſi. 40. numero 2. volumine 1. Ang.
§. quoniam auth. de nupt. & eſt Com. vt atteſtatur
Phanuc. in tract. de lucr. dot. verſ. ſine liberis, nu.
55. dixi ego in d. tract. de regul. iur. reg. 5. limit. 9.
& ſeq. & illico mori dicitur qui ante baptiſmum
20 moritur, † Bald. cap. 1. §. 1. tit. epiſc. vel Abb. ſecus
eſt ſi mortuus naſcitur, quia qui mortui naſcun-
tur neqoe nati, neque procreati videntur, quia
nunquam liberi appellari potuerunt. leg. qui mor
tui. ff. de verb. ſign. nec mori dicuntur non nati,
21 quia mors eſt priuatio vitę, † quæ præſupponit ha
bitum. leg. decem. ff. de verborum obligationibus
leg. mæuia. ff. de hæred. inſt. Aug. Ber. conſil. 101.
nume. 4. vol. 2.

Tertio pręmitto, quòd duplex dicitur mors
per Doctores ciuilis, videlicet, & naturalis. ita di-
22 ſtinguũt. capi. cum quidam de celebr. † miſſ. Ge-
min. cap. in præſentia nume. 4. de præb. 6. Phanuc.
in tract. de lucr. dot. verſ. per mortem numero 1.
Port. inſt. quib. mod. ius patr. pot. ſolui. in prin.
nume. 7. Iaſ. l. Gallus. §. & quid ſi tantum numero
8. ff. de liber. & poſth. idem auth. ſi qua mulier nu
mero 15. C. de Sacr. Sanct. Eccle. Alex. leg. ſi cum
dotem nume. 52. ff. ſolut. mat. l. ſi deceſſerit num.
6. ff. qui ſat. cogantur. Ioan. Crot. leg. Gallus. §. &
quid ſi tantum nu. 15. ff. de liber. & poſth. Ruin.
d. loco nume. 3. Niconit. Rubr ff. ſol. mat. numero
154. Bald. Nouell. l. 1. nume. 425. ff. ſol. matr. Doct.
com. l deo nobis. C. de Epiſc. & Cleric. Bart. leg.
3. §. qui habebat. ff. de bon. poſſ. contra tab. leg. ex
parte §. ſi inſulam. ff. de verbor. oblig. Sed virum
23 mors ciuilis æquiparetur morti naturali? † Re-
ſpon. diſtinguendo, quòd aut ſumus in morte ci-
uili meritoria, & iſta non æquiparatur morti na-
turali. l. deo nobis §. 1. C. de Epiſc. & Cleric. aut
verò in morte ciuili demeritoria. & tunc ſi loqua-
mur. de his, quæ cõcernũt effectũ iuris, vt ſuccede
re in hæreditatem, & teſtari tunc æquiparatur na
turali not. inſt. quibus mod. ius par. pot. ſol. l. 1. §.
ſi. ff. de contr. tab. ſi verò loquimur in his, quæ cõ-
cernunt effectum facti, vel iuris naturalis, non
æquiparatur naturali, vnde licet non valeat lega-
tum factum mortuo naturaliter alimentorum, va
24 let † tamen factum mortuo ciuiliter. l. 2. ff. de his,
quæ pro non ſcripto habentur, eodem modo con
ditio ſi moreretur non verificatur, niſi per mor-
tem naturalem. l. ex ea. §. inſulam. ff. de verb. obl.
25 implementum enim huius conditionis † eſt facti
l. qui hæredi. ff. de cond. & demonſt. Item mors ci
uilis non æquiparatur naturali, niſi expreſsè hoc
dixerit lex Iohan. Mon. cap. placuit 16. q. 1. glo. c.
ſuſceptum de reſcr. 6. l. ſtatius. §. Cornelius. ff. de
26 iure fiſci. † vbi coactus reſtituere hæreditatẽ poſt
mortem ſuam non intelligitur de morte ciuili;
Clem. ne Rom. de elect. archid. c. veteri. 77. diſt.
27 Anton. c. licet de offic. dele. Bald. auth. † ſi qua mu
lier. C. de Epiſc. & Cleric. Oldr. conſi. 284. Angel.
l. ſi deceſſit ff. qui ſatiſd. cog. Anch. conſi. 396. idẽ
conſi. 438. Alex. conſil. 282. vol. 2. Iaſ. l. pupillari
colu. 2. ff. de vulg. not. furioſus. ff. de his qui teſt.

fac.

fac. poss. vnde stante statuto, quod mortuo vi-
28 ro restituatur † dos intelligi debet de morte na-
turali, vt dicam in 2. par. in vers. matrimonium
& versi. dos. Praeterea mors ciuilis aequiparatur
mortali naturali, quando operatur eundem effe-
ctum, Paris. consi. 65. nu. 9. vol. 2. gl. c. susceptum
29 de relcr. 6. Doct. comm. auth. ingressi † C. de Sacr.
Sanct. Eccl. c. cum sit de conuers. côiug. c. placuit.
16. q. 1. Doct. l. Deo nobis. C. de Episc. & Cleric. se
cus, quando per ipsam vitiaretur dispositio, quae
aliàs effectum posset assumere expectando mor-
30 tem naturalem. l. interdicit † ff de cond. & demon.
l. res donatas. C. de don. inter vir. & vxor. Parisi.
consi. 5. nu. 154. volum. 4. Ruin. consi. 123. nu. 1.
vol. 3. not. c. in praesentia de probat. Alex. l. si cum
dotem nu. 13. ff. sol. mat. l. si decesserit nu. 6. ff. qui
sat. cog. Ias. auth. si qua mulier nu. 16. C. de Sacr.
Sanct. Eccles. l. si decesserit numer. 10. ff. qui sat.
cog. secundum naturam mors est triplex, acerba
31 infantium † immatura iuuenum, matura autem
senum, Cardin. Clem. 1. vt lit. pend. column. 1.
Item not. quòd mors ciuilis inducitur quoad be-
nefic. plurib. mod. nempe, ex priuat. translatione
& cess. Bon. de vita. lin. Clem. procuratorem. nu.
4. de procurat. & quando operetur eundem effe-
ctum cum naturali Beitr. consi. 315. nu. 8. volu. 7.
Barb. consi. 52. nu. 6. vol. 4. Alber. l. si duob. nu. 2.
ff. quib. mod. vsusf. amittatur, Cuman. l. si quis nu.
32 2. ff. sol. mat. Quarto praemitto † quod appellatio-
ne mortis continetur tam ciuilis, quàm natura-
lis, Ias. l. Gallus. §. & quid si tantum. nu. 8. ff. de li-
be. & posth. indefinita enim aequipollet vniuersa-
li dixi ego in tract. de reg. iur. Reg. secunda. Sed
quia hoc 4. praemissum fraternizat cum proximo
praecedenti: ideo vltra adducta superius ita distin
33 guendo dico; aut † mortis mentio fit in dispositio-
ne legis, aut verò in dispositione hominis. Primo
casu aut fit mentio mortis in dispositione legis ca
nonicae, aut ciuilis, primo casu aut sumus in mate-
ria poenali, aut non, primo casu venit sententia
34 excommunicationis, quia ipsa non imponit † poe-
nam sanguinis Valascus. leg. imperium nu. 180.
ff. de iur. omn. iud. Abb. cap. per venerabilem qui
fil. sint leg. cap. 1. de homicid. est enim separatio
35 animae à Deo, † qui est vita animarum. capit. si
quis non obed. de maior. & obed. gl. capit. 1. de
senten. excommu. Vnde excommunicatus aequi-
paratur deportato glo. §. minor. inst. de ca. dim.
Secundo aequiparatur relegato gl. fin. cap. pasto-
ralis, de appell. Card. c. perpendimus, de sen-
ten. exc. Tertiò aequiparatur bannito Bald. leg.
1. column. 2. C. de haered. inst. Gaspar. Valascus
36 † dicta leg. imperium, numer. 180. si verò non su-
mus in materia poenali, tunc appellatione mor-
tis venit, tam ciuilis, quàm naturalis, quando
ciuilis mors eundem operatur finem, quem mors
naturalis, vnde si fiat mentio mortis adhoc, vt
locum habeat fideicommissum intelligi debet, de
naturali, Bald. leg. cum acutissimi. C. de fideicom.
37 † l. ex ea. §. insulam. ff. de verbor. obligat. Bart. leg.
cum pater. §. haereditatem. ff. de leg. 2. Cardin.
Clem. 1. q. 9. vt lite pend. Alexan. leg. si cum do-
tem numer. 12. ff. solut. matrim. Parisi. consi. 154.

volumin. 4. Verba enim in his naturaliter non
ciuiliter debent intelligi, Doct. commu. leg. Gal-
38 lus. §. & quid si tantum. † ff. de liber. & posth. leg.
fin. C. de his qui vent. nom. Ias. d. §. & quid si tan-
tum num. 6. Fortun. nu. 63. Galiaula nu. 5. Crot.
num. 12. Ruin. num. 2. Qui omnes concl. idem es-
se in dispositione legis ciuilis, & hominis, ex quo-
39 rum dictis eliciuntur † plures côclusiones, qua-
rum prima sit; quod per interdictionem aquae, &
ignis amittitur patria potestas inst. de patr. pot.
in princip. l. Ciuium, ff. de his, qui sunt sui: non ta
men amittuntur iura gentium per hanc mortem
40 ciuilem. l. quidam. ff. de pen. † Secundo amittit
iura ciuitatis ex qua est deportatus, non tamen
alterius. leg. relegatorum. ff. de interd. & relegar.
Bartolus leg. amissione. §. qui deficiunt. ff. de cap.
dim. l. cum pater. §. haereditatem. ff. de leg. 2. leg.
ex facto. §. si quis. ff. ad Trebell. Tertio relegatus
41 non potest testari de bonis subiectis eius † Ciui-
tati doct. leg. 1. C. de haered. instit. Fort. leg. Gal-
lus, §. & quid si tantum numer. 21. ff. de liber. &
posthum. Quarto seruus in iudicio esse non po-
test leg. seruus de iud. quia quod attinet ad ius
42 ciuile pro mortuo haberur. l. quod † attinet. ff. de
reg. iur. Quinto Monachus dicitur mortuus mun
do, ideo testari non potest nec esse testis Iohan.
Faber. §. testes in stit. de testam. doct. l. deo nobis.
43 † C. de Epis. & Cleric. Auth. ingressi, C. eodem
aequiparatur enim Munach. etiam seruo Salic. l.
cuto fundus. §. seruum, ff. si cert. pet. Bart. l. si ser-
uus, ff. de sup. seru. Bal. l. fina. C. quod cum eo l.
seruus, C. comm. success. Iohann. Andr. cap. quae
à iure de reg. iur. 6. Bald. l. 1. C. de his, quae poe
44 nae nom. † Iohann. Andr. c. non est de reg. iur. 6.
Doct. l. interpositas C. de transact. Bald. l. si liber,
C. de cond. ob causam, Archid. c. Pasturis 2. q. 7.
Abb. consi. 82. volum. 1. Doct. cap. nisi essent de
praeb. vnde pactum de lucranda dote post mor-
tem verificatur per ingressum religionis, Fortu-
nius. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. &
45 posth. † num. 65. idem est si quis grauatus fuerit
restituere haereditate alicui si decesserit sine filijs,
nam per ingressum religionis locû habebit fidei-
commissum, si monasterium non fuerit capax
propria possidere, quia alioquin monasterium
46 habetur loco filij Fortun. dicit hanc esse † Com.
d. §. & quid si tantum, numer. 72. Bart. in tract.
Minor. 3. par. ver. item Doct. com. Auth. ingressi.
C. de Sacr. Sanct. Eccl. sicuti testamentum confir-
matur post professionem fratrum minorum,
Fortunius. d. loco, numer. 76. Ex quibus videtur
qualiter mors ciuilis aequiparetur naturali, facit
47 primo in donatione causa mortis, † quae per mor-
tem ciuilem non confirmatur, leg. si aliquis. ff.
de don. causa mort. Secundo fallit, quando de
morte naturali fuerit facta specialis mentio, ex-
pressum enim facit cessare tacitum. capit. susce-
48 ptum † de relcr. Tertio fallit, quando non mili-
tat eadem ratio nec operatur eundem effectum
Ruin. leg. Gallus. §. & quid si tantum nume-
ro 14. ff. de liber. & posthum. Socin. dicto loco
numer 12. Salamon. numer. 20. conc. cum su-
per dictis Crot. d. loco numer. 25. Euer. in loco

ab æquip. nu. 10. glo. capitulo susceptum, de regal. iur. 6. Rol. in tract. de lucro dot. q. 95. num. 2. Decis. 28. in nou. in tit. de procur. Duen. tract. Reg. in reg. in 259. col. 4. Port. cōsi. 13. nu. 18. Nat. con si. 28 s. nu. 8. vol. 2. mortui ciuiliter mortui dicun-
50 tur, † vt monachus, seruus, deportatus, excommunicatus, bannitus, & regulatus, amittunt enim non solum ea, quæ iuris municipalis sunt, Vant. in tract. de nullit. tit. de nullit. ex defectu inhabil. seu mand. nume. 51. Tiraq. in tract. de retr. §. 1. gl. 9. nume. 28. Alex. consi. 36. num. 1. vol. 1. Corn. consi. 55. nume. 22. vol. 2. Nellus in tract. bannitor. q. 5. & q. 37. par. 1. & 2. Mathesil. tract. de successab int. artic. 3. nume. 37. Paul. consi. 56. num. 1. vol. 1. Ruin. consil. 123. numer. 1. vol. 4. Bal. in tract. stat. vers. sententiam, num. 8. Gozzad. consi. 96. nume. 4. Sed etiam iuris ciuilis, Fortunius. l. Gallus §. & qui si tantum, num. 20. ff. de liber. & posth. Socin. consi. 58. numer. 14. vol. 3. Paul. l. 1. nume. 4. C. de hæred. inst. Corn. consi. 252. nume. 3. vol. 1. Paul. consi. 512. nume. 5. vol. 2. Ripa. l. fin. quæst. 23. nume. 86 C. de reuoc. don. Curt. consil. 182. nume. 7. Faber. §. cum autem nume. 4. inst. quib. mod. ius patron. pot. solu. Dec. l. vt vim. nu. 19. ff. de iust. & iure, Ruin. consi. 49. numero 4. volumine 4. consil. 56. numer. 5. volumine quinto, Claud. d. l. vt vim nume. 18. ff. de iust. & iure. Vasfacus leg. imperium nume. 578. ff. de iurisd. omn. iud. Maranta l. is potest numer. 119. ff. de acq. vel amitt. hæred. Dec. consi. 438. nume. 8. Afflict. Decis. 6. num. 4. Specu. in tit. de instr. ed. §. restamenta nume. 5. titul. de cess. act. numer. 26. Baldus. l. si qua pœna nume. 2. ff. de his qui sunt sui, Alexan. consi. 75. nume. 7. vol. 1. consi. 116. nume. 3. volu. 2. Marsilius l. qui duobus nume. 15. ff. ad l. Corn. de fals. idem in praxi Crim. §. aggredior numero 87. Corn. consi. 59. nume. 2. volum. 1. Angelus in tract. de testam. in princ. nume. 59. Bald. in tract. de pace const. numer. 82. Bellamera cap. ex parte nume. 57. de alien. iud. mut. causa fact. Signorol. consil. 119. Barbatia consi. 42. vol. 3. Maranta in tract. de ord. iud. 4. parte distin. 5. nume. septimo.
51 Pontanus l. 1. numer. † 17. de acq. poss. Quinto ego præmitto, quod quemadmodum mors ciuilis æquiparatur morti naturali, vt dictum est, ita etiā mors ficta æquiparatur veræ; tantum enim operatur veritas in casu vero, quantum fictio in casu ficto. l. 5. ff. de adop. l. cum ex oratione. ff. de accusat. tutor. & appello mortem fictam id, quod morti simile est, quod esse potest in duplici differentia.
52 Primo † quatenus mors ciuilis dicitur, vt in superiori præmisso dictum est, secundo prout proximus morti, vel ei similis dicitur, vt dormiens, ebrius, furiosus, infirmus, iracūdus, senex, absens pauper, & amens; Qui omnes repelluntur ab agendo, & excusantur, ac si mortui dicerentur, quemadmodū in octauo prælatius dicam de singulis suo lo
53 co. Sexto præmitto, † quod quemadmodum fictio habet locum circa mortem, ita etiam locum habebit præsumptio; vnde mortuum repertum in carceribus lex præsumit mortuū esse culpa custodis. l. fi. ff. de cust. reor. nor. l. diuus. ff. de offic.
54 præs. l. carceri † ff. de cust. reorum Aret. consi. 38.

Alciat. in tract. præs. Reg. 2. præs. 15. nume. 5. Secundo not. quòd mulier prius præsumitur mortua, quam maritus si casu contigerit videre in dubio quis prius decessisse dicatur. l. qui duos. §. si
55 maritus. ff. de rebus dub. † ideo portio dotis ad maritum, deinde ad eius heredes pertinebit Bart. d l. qui duos. §. si maritus, vbi Doct. com. ff. de rebus dub. gloss. cum hic §. si ambo. ff. de don. inter vir. & vxor. Signor. consil. 9. colum. 1. Bald. l. pro hæreditarijs com. num. 3. C. de hæred. act. Bald. & Alber. leg. si possessor, vbi Asio. num. 5. ff. de relig. & sumpt. funer. Cremens. sing. 52. Lucas de penna. l. Principes in 44. casu. C. de princ. agen. in reb. lib. 12. Quod dictum procedit si statutum de vxore in matrimonio decedēte loquatur, si verò de vxore prædecedente, ut quia si uxor pdecesserit lucrū dotis, uel eius partis maritum facere uelit, contra
56 rium uerius esse putant; † Quandoquidem si simul moriantur non præsumetur maritus superuixisse, ita ut tale, lucrum faciat, Paul. l. qui duos §. si maritus l. quod. ff. de reb. dub. Quia cum requiritur aliquem præmori non sufficit quod simul moriantur uel non apparere quis nam prius
57 mortuus sit, sed euidenter id apparere † debet Pau. l. si inter, colum. 2. ff. de rebus dubijs Signor. consi. 9. prę. c. fin. col. 4. de don. inter uir. & uxor. ob id enim quod prius decesserint confunditur prius, ac posterius, l. Aretusa. ff. de stat. hom Doct. comm. l. Deo nobis C. de Episc. & Cleric. ubi ambo ingressi simul monasterium nemo lucratur do-
58 tem † Anch. consi. 573. & consi. 438. doct. in Rub. ff. de reb. dub. Ioan. Anan. cap. fina. de don. inter vir. & uxor. Rol. in tractat. de lucr. dot. q. 60. add. ad Abb. c. contingat de rescr. Afinius d. l. si possessor nume. 6. de relig. & sumpt. funer. in donatione tamen inter uirum, & uxorem maritus seu donator semper præsumitur prius mortuus, Anch.
59 consil. 438. Marsil. in † Rub. de prob. numer. 436. Doct. leg. si inter. ff. de reb. dub. Afin. dicto loco numero 6.
60 Tertio not. † quòd in dubio prius mortuus præsumitur pater, quàm filius, siue de morte naturali, siue de uiolenta nos dicamus; prius enim natus prius præsumitur mori. nota leg. scripto. ff. unde liberi. leg. nam & si. ff. de inofficios. testament. Bart. l. qui duos. §. cum in bello leg. cum puber. ff. de reb. dub. Decius consil. 250. nume. 2. in bello tamen, uel in naufragijs prius filius im-
61 pubes † mortuus præsumitur, quàm pater, uel mater propter teneram, ac imbecillem ætatem l. inter socerū. ff. de pact. dot. Afin. l. si possessor. nu. 5. ff. de rel. & sump. fun. gl. d. l. in er, Paul. cōs. 101. uol. 2. Maranta in tract. de ord. iud. in proœm. nu. 15. not. l. liberorū. ff. de uerb. sigo. August. Ber. cōs. 98. nume. 10. uol. 2. Fallit secundo fauore patroni
62 ne excludatur à successione liberti; † Tertio fallit quando facta fuisset substitutio hoc modo, uidelicet si decesserit sine liberis, & ipse decesserit simul cum liberis, tunc filij primò præsumuntur mortui, ne excludatur substitutus lege ex facto §. si quis autem ff. ad Trebell. Paulus lege si inter numero quarto. ff. de reb. dub. lege qui duos. §. cū in libello numero 1. ff. eod. Quartò nota, quòd ex duo-

duobus simul digladiantibus, præsumitur eum,
qui mortuus est fuisse aggressorem, & hoc fauore
63 viuentis. l. 1. §. cum † arietas ff. si quadr. pauper.
fec.dic. Faber.§. ius autem inst.de iur. nat.gent. &
ciuil. Alciatus tract.de præsump. Reg.3.præs.39.
vbi in termin.ampl. & declarat; Iaco. Menoch.in
tract.de Arbitr.iud.lib.2.Centuria.4.cas.363.nu.
19.dicit hoc esse iudicis arbitrio, & hoc nisi vnus
64 ex his antea iniuria fuerit † affectus.Felinus c.dile
cti nume. 14. de except. Cepolla consi. 8. Alex.
consi.14.nu.9.vol.3. Gramm.consi.29.nume.19.
Blanch. in praxi crimin. in vltim. par.nume. 14.
item declaratur nisi vnus armis armatus, ac val-
de munitus fuerit repertus leg. 3. §. vi ff. de vi &
vi arm. item fortior validiorq́, & sui natura rixo
65 sus, Cepolla † consil. 28. Alciat. d. loco nume.4.
Boer.q.237.nume.2.consi.36.volum.2.Crau.con
sil.119.numero 9. not.leg.1.C.ad l.Corn.de sica.
Gramm.consil.29. nume 18. Marsil. consilio 51.
numero 46.Cardin. Clem. 1. quæst.33.de homi-
cid.Boer.q. 237. numer. 2. Innoc.cap.significasti
66 de homicid.Bal.leg 1.nume.7.C.vnde vi. † Quin
to not. quod mortuus præsumitur quis ab habi-
tantibus, item & ab eo, qui freqnentius in strata
transire solebat, si in strata repertus fuerit mor-
tuus,item & ab eo,qui ducitur coram cadauere,
quod sanguinem emittit propter præsentiam eius
Paris.in tract.de sindac.ver.tortura, Marsil.in pra
xi Crim.§.diligenter numero 81. Blanch. leg.fin.
numero 408.ff.de quæst.Iacob.Menoch. in tract.
de arbitr.iud.lib.2.Cent. 3.cas. 270.numero 18.
67 Sextò.not.quòd quando non habetur † certa con
iectura an vulneratus ex vulnere mortuus dica-
tur, hæc tota præsumptio relinquitur arbitrio
iudicis, Cæpolla consi. 41.col.3. Marsil. consil.7.
numer. 28.l.quæstionis nume.32.de quæst.Gram
mat.consi.49.nume.3.l.quod si §. mancipium, ff.
de ædil. edicto. Menoch. tract. de arbitr. iudicijs
lib. 2. Centuria 3.casus 275. Qui iudex iudicio
medicorum stare debet,an scilicet mortuus fuerit ex
68 vulnere, † an ex negligentia medici. Ægidius Bos
sius in tit. de homicid.num. 15.si autem decesse-
rit infra paucos dies præsumitur decessisse ex vul
nere illato, Fel. c.præsbyterum de homic. Socin.
consi.178.colum.2.glo.l.1.C.de emend. seru.c.2.
de cleric.perc.not.c.significasti,de homic.Boer.q.
213.Dec.consi.145.nume.7.Alexand. consi.1.8.
vol.1.c. 2. de clerico perc. præpos. c. si qua pœna
50.dist.& præsumitur culpa si medicus non ad-
69 hibetur, † vel imperitus fuerit adhibitus, Bart.
leg.si in rixa.ff de sicar.gl.& Doct. l.1.C.de emen-
da.seru.Alber.in tract. stat.par.2. quæst.36. Gan-
din.in tract.malefic.in tit. de homicidio; Vbi con-
cludit in dubio mortuũ esse ex vulnere, Anchar.
70 consi.285.Septimo not. † quod mortuus ex plu-
ribus vulnerantibus in dubio præsumi debet ab
omnibus fuisse mortuus notat. Menoch. in tract.
de arbitr.iud.lib.2.Centuria.4.nu.18.vbi conclu-
dit eos puniri arbitrio iudicis; octauo, & vltimo
not: in hoc sexto præmisso, quod vulneratus in
71 infirmitate præsumitur ex infirmitate † mortuus,
non autem ex vulnere, nisi aliter claré constiterit
no.cap.2.de clerico percussore.leg. continebatur

de homicidio leg. item. §. Celsus.ff.ad leg. Aquil.
Socin.capitulo ad audientiam quæst. 7.de homi-
cid.& hoc dictum procedit quoad dispositionem
Reg.Cancell.de infirm. benefic. resign. secus au-
tem quoad delinquentem leg.voica.C.de emend.
seru.Fel.c. presbyterorum de homicidio,Rebuf-
fus in praxi benef. in Reg. de infirm. ben.resign.
glos.11.Corn.consi.182.nu.11. vol.4.consi.154.
nume.7.vol.2.
72 Septimo præmitto, quod † mors probari de-
bet ab eo, qui eam allegat: est enim mors, quid
facti: facta aũt non præsumuntur nisi probentur
gloss.& Bart.leg.secunda.§.si dubitetur. ff. quem-
adm.test.aper.Corn.consi.181.volumine 2. Tira-
quel.leg.si vnquam in præfact. nume. 103. C. de
reuoc.do.Bar. l. si quidem.C.sol.matr.idem est in
eo qui se fundat in alterius vita, quam ipse omni-
no probare debet. Buttigella leg. quod te numero
73 72.ff.si cert. † petatur.qua quidem in re vtili qui-
dem,ac necessaria ponam hic nonnullos modos,
& casus quibus probatur mors ad hoc, vt cla-
rum hoc præmissum reddatur, quorum primus
sit quod post centum annos homo mortuus dici-
tur,quo casu probata ætate probatur mors l.fin
74 C. de Sacr. Sanct. † Eccl. Secundo probatur per
apertum testamentum,quod accipit vires tantum
à die mortis, Bart.l.fi. C. de edicto diu.Adr. toll.
75 Tertio † probatur, quãdo. quis intrauit in mari,
vel ĩ ciuitate pestifera, nec amplius ipse postea re
pertus est leg.etsi §.fin.ff.ad Syll. Bart. in tract.de
76 testibus † vers. mortuus. Quartò probatur post
lapsum quinquennij post nouam de morte, Bart.
leg. fin. ff. de infamib. & in dicto ver. mortuus,
77 Bald. cap. 1. tit. † quo tempore miles, Alexand.
consi.24.volumine 4.Corn.consi. 131.volumine
4.Quinto mors animalium gregatim pascentium
probatur, si communiter alia in regione perijsse
78 † constiterit, Bar.leg.tertia.C. de murileg. lib.11.
Sextò probatur ex eo quod consanguinei luctum
fecerunt,atque sumpserunt vestes viduales, Bar.
l.quoties C.de naufr.libr. 11. Septimo probatur
79 per vnum † testem; Abb.capitulo in præsentia
nume. 4. de probat. cap. quoniam.§.fiant, vt lite
non cont.glo. l. si quidem. C. sol. matr. Oldrad.
consi.101.vol.1.Bar.l. de minore. §. tormenta. ff.
de quæst. Lanfranc.l. admonendi. ff.de iur.iur.ca.
quoniam.§.statuimus nu.107.de probat.c.quoniã
§.porrò, nu.10.vt lite pend.Anton. sing.32.vers.
80 Mors † Rebuffus leg quoties. C. de nauf.libr.10.
l.1.C.de murileg.eod.lib.Baldus leg. 3.C.de pro-
bat.Cagnol.l. 1.numer. 130. ff.si cer.petatur. Di-
dac.2.par.Epit.c.7.num.4. Decisio Cappel.Thol.
316.Salyc.l.si quidem C. sol.matrim. Alexan.con
sil. 4. numer. 15. volum.2.Cassan.in proœm.con
suet. Burg. cap. 10. Octauo Mors per famam pro-
bari debet Boer. Decisio. 389. numero 1. & hoc
in ciuilibus; in criminalibus autem requiritur,
plena probatio,glo. l.si quidem.versic.defunctam
81 C.solut. † matrim. Alexan. consilio 87. numero
5.volum.6. Cephalus consi.65. volu. 1. num.45.
Bart.in tract.de testib. vers. Mortuus. Crau.con-
sil.127. nume. 17.Baldus consi. 398.volu.2.Ias.l.
cum ea C.de transact. Alexan.consi. 25.vol. 1.con

fil.27.vol.7.Ioan.Andr.in addi.ad Specul.titu.de confess.§.postremo.Dec.consi.652.consi.83.nu.
82 5. Nono † probatur mors ex libris rectoris ecclesiæ deponentis de morte, quando agitur de paruo præiudicio, secus si de magno præiudicio agatur, tunc enim tales libri faciunt tantum aliqualem præsumptionem,l.si quidem.C.sol. matrim. Crau.in tract.de antiq.temp.par.1. vrr sic.vidramus, nume.1.conc simile.Alex.consi.4.
83 vol.2.nu.10.consi.25.vol.4.nu.6.† cum enim agitur de paruo præiudicio sufficiunt violentæ probationes,Bar.l.genero.ff.de iosam.Docto. com.c. quoniam frequenter §. porro, vbi Abb. & Felin. num.24.vt lite non contest.Bart. tracta.de testib. ver.mortuum hominem,num.40. Decimo in leuissimo præiudicio statur iuramento asserentis de morte,Bar.l.2.§.si dubitatur.ff. quemadmo.testa.
84 aper. † Alex.consi.172.num.8.volum.6. Vndecimo modo mors probatur per ea,quæ mortuis accidunt,vt non habere sensum, † per funus, & se-
85 pulturam. Baldus in tractat. de test. tertia parte, numer. 15. Bartol.l. prima, §.fina.ff.quemadmodum test.aper.leg.quoties. C. de naufrag.lib.11. Lanfranc.tracta.de test.num. 101. Corsettus singul.12.Bar.& Rebuff.l.quod ad præsens, num.2. C.de murileg.lib.11.l. inde. §. final.ff.ad l.Aquil.
86 Duodecimo creditur posito in † articulo mortis, quod fuerit ab aliquo vulneratus.Marf.cõsi.111. num.7.Affl.d.decisio,169.nume.7. Socin.consil. 61.volum.1.consi.31.num.33.volumi. 2. Grammat.consi.13.num.17.Iacob.Menoch.in tractat. de arbitr.iud.lib.2.Centur.2.cas.99.nu.16.Contrarium tamen tenuit Cumanus l. si quis grau.§. si quis moriens,num.primo. ff. ad Syll. non enim semper moriens præsumitur esse S.Ioan.Baptista. Oldra.consi.192.Alciat.tract.de præs.reg.3. præs. 4.numero quarto. Decimotertio modo probatur
87 mors, † eo quod testis deponat vidisse aliquem talem, qui de necessitate naturæ sequitur, quod sit mortuus.Bald.l.ex persona, column.secunda. C.de probat.Bal.l.conuenticulam.C.de episcop. & cleric.Decimoquarto modo mors probatur, ex
88 eo † quod inter consanguineos talis est habitus, Corn.consi.96.volumin. quarto, Decimoquinto probatur mors si testis dicat eum vidisse expira-
89 re, vel mori.Bartol.in tract. Qualiter † mors probetur in fine,& l.2.§.si dubitetur.ff. quemadmod. testam.aper.Decimosexto modo mors probatur, eo quod testis dicat eum vidisse proijci in mari, vel de ripa,& postea non fuit visus vlterius, nam ex hoc præsumitur mortuus, idem si dixerit eum vidisse decapitari, vel abscindi venas gulæ cum
90 sanguinis effusione. † Barto.l. 2. §. si dubitetur.ff. quemadm.test.aper. Maranta l. is potest, numer, 143.ff.de acquir.vel omitt. hæred. Decimooctauo probatur eo ipso, quod quis in bello ingressus, nec amplius visus fuit, nam in conflictu mor
91 tuus dicetur. † Doct.l.fi.ff.de his, qui not.infam. Maranta dicto loco,nume.145.idem si vagabundus non reperitur.Alexan.consi. quarto, volum,
92 secundo. Decimonono probatur eo ipso, † quòd aliquis petijt à iudice, vt mittat nuncios, exploratores, & illis missis non reperitur de eo aliquid nouum, nam ex tali relatione præsumitur mortuus. Bartol. leg. secunda. §.si dubitetur.ff.quemadmodum testa.aper.Alex.consi.4.volum.secundo.Bart.leg.si certus.§. si vnus. ff. ad Syllan. Maranta.d.l.is potest, numer. 145. Vigesimo modo mors probatur per productionem alicuius instru
93 menti, in quo fit mentio † de aliquo per dictionem quondam, ex hoc enim probatur, quod sit mortuus.Bal.consi.407.vol.1.glo.l.eius.ff. si cer. pet. Quæ omnia procedunt cum agitur de re pe-
94 cuniaria,seu † de præiudicio reparabili. secus autem ubi de re graui agitur seu de præiudicio irreparabili Maranta l.is potest num. 147. ff. de acq. hær.nam tūc plenè mors omnino probari debet.

Quomodo autem mors probetur not. Abb. c. in c.præsentia,nu.6. de spons.ubi not. quòd tribus modis mors probatur ad hoc, ut excuset vxorem transeuntem ad secūda uota, Bal. l.quod præsens,numer.41. C. de muri leg.l.conuenticulam,num.8.de episcop.& cleric.l. ex hæredatum. num.2. ff. de his qui not.infam. glo. l. si quidem, C.soluto matrimon.Decis.Pedem. 108. nume.7. & sequen.Boer.decis.288.num.6.& sequen.Bart. in tract.de modo probandi mort.num. 36. Crau. in tracta.de antiquit.tempor.parte prima.§. uidimus.num.1.Didac.Couarr.in Epith.par.2.capit. 8.§.3.num.quarto.Corn.consi.10.uolum.primo. Alexand.consi.4.num.25. uolum. 2. Cassan. consuet.Burg.in proœm.colum.20. Socin.Iun. consi. 26.uolum.1.Abb.c.quoniam frequenter. §. porrò,colum.6.ut lit.non contest.Bal.l.genero. ff. de infam.Felyn.d.cap.quoniam frequenter.§. porrò, num.24. Alexan.consi.87.num. 5. uolumi. 6. Cephal.consi.65.num.45.uolum.primo. Alex. consi 24.uol.4.Crau.consi.127.num.17.Bald. consi. 398.lib.2.las l.cum ea.C.de transact.Corn. consi.204.uol.2. Alex.consi.27.colum.2.lib.septimo. Dec.consi.83.num.5.consi.652.nu.1. consi. 575. num.9.August.Ber.consi.129.num.10. uolum.1. tract.comm.opin.uers.mors not.l.fin.C. de edict. diu.Adr.toll.ubi Sapia.num.24. ubi Dec. nume. 28.Zucchard.num.250.Decis.313.Capellæ Tholos.& in minimis probatur per famam. Bart. l.2. §.si dubitetur.num.1.ff.quemad.test.aper. Corn. consi.10.num.6.uolum.1.glo.& Bar.l. si quidem num.2.ff.solu.matrim.Gozza. consi.68.numer.9. Boer.q.288.num.2.Craue.consi.127. Iacob.Menoch.in tract.de adipisc.remed.4.num.674.Bart. in tract.de test.num.39.Ludou.Gomez.in reg.de infirmis resign.q.11. num. 1. ubi tres casus ponit ad dignoscendum quando quis mori dicatur ex eadem, uel noua infirmitate. de modo probandi mortem adde Henric.Boich.c.in præsentia,num. quinto,& sequen.de sponsal.Alber.l. quæsitum, num.2.ff.quod actio de pec.detur.Francisc. Marcus decis.183.num.primo,& sequen.Decisio Pedemont.12.num.1.& seq.

95 Octauo † præmitto plures casus morti similes esse,ultra super adductos in 3.& 4. præmisso, & quorum primus sit quod mors, & longa absentia æquiparantur.c.faciat 22.q.2.c. præsentia, de testibus.not.c.2.de procur.6.add. ad decis. 56. Capellæ Tholos.nu.2. Vnde capitulum potest omnia

absente

absente episcopo, quæ potest mortuo Innoc. c.ad abolendam cum gl. magna de hæret. Iohan. And. c.contra de offic. deleg.6. Cardin. clem. 1. 18. q. de offic. vic. & quemadmodum mortuus resuscitans recuperat cuncta sua bona. c. licet. 32. q. 7. Iohan. Andr. cap. fraternitatis de frig. & malef. gl. Bart. & Ale. l. 4. ff. de leg. 1. Florian. l. seruitutem. §. si subla-
96 tum. ff. de seru. vrb. præd. ita † absens ex iusta causa si reuertitur recuperat bona, nisi sint tradita ex secundo decreto secundum com. opin. de qua per Fel. c. consultationibus numer. 3. de offic. dele.
97 † Tertio quemadmodum compromissum soluitur morte, ita absentia illud expirare facit, quod intelligas in longæua absentia. Abb. c. præsentata in 2. not. de testibus, vbi Fel. num. 12. & cum sit mentio absentiæ venit perpetua, & naturalis, quæ est mors Dom. de S. Gem. c. si delegat. de offic. vic. 6. in 2. not. Abb. & Fel. c. quoniam vt lite non cont.
98 not. l. absentem. ff. de verbo. signifi. † Quarto mortuus regulariter in corpore nõ punitur, nec etiam absens. l. ea quæ. C. quomodo & quando iud. l. absentem. ff. de pœnis Angel. l. nemo. C. de exact. lib. 11. Secundo principaliter not. quod matrimonium æquiparatur morti ad effectum consequendi legatum in euentum mutationis vitæ debitum,
99 Socin. consi. 5. vol. 3. nu 3. † Laucellotus Galiaula l. Gallus. §. & quid si tantum nu. 17. ff. de liber. &
100 posth. † Tertio mors, & tortura æquiparantur. l. interpositas. C. de transact. Quarto mortuus pro parte dicitur, cuius bona pro parte sunt confiscata. Baldus leg. 1. C. de fideiussor. mors enim est so-
101 latium † priuato omnibus bonis; Quinto somnus æquiparatur morti, vnde mors dicitur magnus somnus, ex quo sequitur, quod si quis quicquam agat, quod sapiat naturam delicti dum dormit non punitur; Card. clem. vnica q. 6. de homicid. Doct. comm. l. 1. §. adipiscimur. ff. de acq. poss. Flor. l. sed & quæcunque. §. iniuriam. ff. ad l. Aquil. not. cap. 1. 6. dist. diu. Thom. 2. 2. q. 154. Artic. 5.
102 † Fallit tamen quando in culpa fuerit dormiens, quãdo sciebat se tali vitio laborare, & non cauit, item fallit quando quis dormiendo deliquit vigilando deinde ratum habuit. Iohan. leg. diuus numer. 85. ff. ad l. Corn. de sic. Ripa. l. sin. nu. 89. C. de reuoc. don. Qui dormiens pęna arbitrio iudicis punietur, gloss. cap. fin. de his, qui fil. occid. leg. 3. §. ex senatus. ff. ad l. Corn. de sic. Doct. commun. l. . §. adipiscimur. ff. de acq. poss. Decius. leg. vt vim numer. 29. ff. de iust. & iure Marsil. leg. 1. num. 48. ff. ad l. Corn. de sic. Iul. Clar. lib. 4. sent. sur. §. fin. q. 60. Iacob. Menoch. in tract. arb. iud. lib. 2. Centuria. 4. casus. 327. nu. 1. Tiraq. in tract. de pęn. temper. causa. 5. num. 8.

Item & paupertas æquiparatur morti, immo ea est solatium priuato omnibus bonis. leg. fin. C. ad l. Iul. maiest. vnde amissioni omnium bonorum metus morti æquiparatur Barto. leg. adeo. ff. de excusat. tutor. Iacob. leg. propter litem ff. eod. titul. Doct. commun. leg. isti quidem. §. si is. ff. quod met. causa. Bart. leg. penult. column. fin. ff. de cond. ob turpem causam Abb. cap. 2. quod met. caus. Alciatus. l. interpositas. C. de transact. Marsi. leg. si vt allegas num. 5. C. de sic. immo ex mente Bald. leg. certa. C. de iure fisci lib. 10. dicit maiorem esse pœnam omnium bonorum, quam mortis; quod tamen non est dicendum, quia quælibet pœna corporalis est maior qualibet pœna pecuniaria. l. inseruorum. ff. de pœn. potest tamen dici paria esse insidiari vitæ, & omnibus bonis, Auth. quod mater. C. de reuoc. donat. Tiraquell. in tract. de nobil. c. 31. Bart. l. admonendi colum. penult. ff. de iur. iur. l. testium. ff. de testibus, Doct. comm. l. parentes. C. eod. Anch. consi. 28. & consi. 64. Ias. consi. 77. lib. 2. Doct. commu. l. reum criminis. C. de procurat. stulti tamẽ sunt, qui pecuniam animæ anteponunt, vt habetur in Enchiridion parium: vers. pecunia; Sed quia in hanc materiam incidimus, videamus quis sit pauper, quis miserabilis, tertio à quib. actibus repellatur, quarto à quibus excusetur, quinto quæ priuilegia habeat paupertas; Ad primum Respon. quod quandoque paupertas dicitur secundum communem vsum loquendi idest modica bona. leg. Lucius. §. hæredum, & ibi Bar. ff. ad Trebell. Baldus rubr. ff. de verb. signific. sed tam pauper, quam miserabilis persona arbitrio iudicis dicitur inspecta qualitate personarum, Bar. leg. si constante num. 14. ff. solut. matrim. Deci. auth. præterea num. 15. C. vnde vir, & vxor, & consil. 163. numer. 5. Didac. libr. 2. var. resol. cap. 6. numer. 8. Barb. consil. 21. volum. 2. Socin. Sen. consi. 121. num. 27. volum. 4. Gigas. in tract. de pension. q. 89. num. 10. Ruin. consi. 55. num. 45. volum. 1. Marsi. l. quæstionis, nu. 8. ff. de quæst. Alciat. consi. 252. num. 2. Tiraq. l. si vnquam vers. omnia numer. 31. C. de reuoc. don. Valascus leg. imperium numer. 164. ff. de iurisd. omn. iud. & not. differentiam esse inter pauperem inopem mendicum & miserabilem; nam pauper habet minus, quam diues; inops autem minus, quam pauper, mendicus vero minus, quam inops; miserabilis verò caret omnibus bonis, quæ omnia iudex considerat inspecta qualitate personarum Afflictus Decisio. 379. Iason. leg. si constante numer. 144. ff. sol. matrim. leg. si ab arbitro. numer. 13. ff. qui sat. cogantur Doctor. commun. auth. præterea. C. vnde vir, & vxor Alberic. in tract. stat. par. 1. quæst. 3. Calcan. consi. 57. nu. 52. & Guido. q. 566. Ripa. l. si constante. numer. 30. ff. sol. matr. Sed qualiter probatur paupertas? Resp. quod per famam Angel. l. in fundo. ff. de rei vend. Secundo per ęstimum, Baldus. leg. quæcunque C. de seru. fugit. Tertio per testes, Doctor. commun. auth. præterea. C. vnde vir, & vxor. Quarto quando constat aliquem non esse soluendo debita, Bald. d. auth. præterea; Quinto per discussionem factam ab amicis, & vicinis Bald. l. quæcunque. C. de seru. fug. Sexto, quando quis non potest stare in proprio domicilio, Doctor. comm. l. in fundo. ff. de rei vend. Septimo, quando constat non habere in bonis centum aureos. §. sed nostra cum gl. versic. nullum. inst. de succeff. libe. Octauo, quando vadit ostiatim, victum quæritans. c. Odoardus de solut. Nono si cessit bonis. Doct. d. c. Odoardus. Decimo quando quis retinet pecunias sub vsuris gl. leg. 2. ff. solut. matr. c. quanto, de vsuris. Vndecimo quando quis stat in ho-

in hospitali infirmus, & victum sibi quærere non potest. Bal. l. si quis. C. de episcop. & cler. Duodecimo, & vltimo, quando est in termino, quo non potest supplere oneri sibi iuncto. §. sed & propter. Inst. de excu. tutor. Ad tertium præmissum. Resp. quod pauper repellitur a testimonio, præsertim quando suspectus est, item hoc idem in causa criminali, sicuti ab accusatione repellitur. Tertio idem est quando quis incidit in paupertatē propter vitium suum, ita declarat Barth. Soci. in reg. 357. Doct. l. 3. ff. de testibus, & c. si qui, eodem tit. Crot. in tract. de testibus, num. 24. Secundo vt dictum est non admittitur ad accusandum. Doct. l. qui accusare. l. nulli. ff. de accu. Fallit nisi sit fidus, & diligens. Spec. tit. de accus. ver. item. Tertio repellitur a muneribus publicis subeundis. l. cura. §. inopes. ff. de mun. & hon. Ad quartum iam præmissum. Respond. quod pauper ab onere tutelæ se excusat. §. sed & propter paupertatem. Inst. de excu. tutor. Secundo paupertas excusat à delicto in necessitate perpetrato, cap. qui propter, de furtis, vbi furtum factum necessitate famis non imputatur. Tertio paupertas idem operatur, quod mortuus, maximè circa dilationem legalem. Inn. cap. ex ratione, de appellat. Bal. leg. 2 §. si quis in iudicio. ff. si quis caut. quia factum paupertatis causa à multis excusat: est enim ipsa species necessitatis glo. & Doct. c. querelam, de iur. iur. cap. fin. 34. q. 1. Archid. c. pauper. 11. q. 3. c. statutum. §. insuper, de rescr. 6. Luc. l. 1. col. 2. C. de lat. lib. 10. l. curiales. C. de decur. lib. 10. Bal. & Felin. cap. si qui testium, de testibus. Bal. & Alb. l. 1. ff. de offic. consi. Rom. l. si vero. §. de viro. sall. 25. ff. solu. matrimo. Alex. l. præsidijs. ff. si certum pet. Fel. & Barb. cap. significantibus, de offic. deleg. Card. c. non debet, de consang. & affin. Iason. leg. admonendi, lect. 2. num. 214. ff. de iur. iurando. Quinto pauperes excusantur ab oner. personalibus cum sint occupati in quærendis sumptibus pro victu Bal. auth. defuncto. C. ad Tertul. l. indictiones, vbi Doct. C. de anno. & tribu. lib. 10. Sexto excusat paupertas à pœna arbitr. Bald. l. acceptam. qōn 25. C. de vsur. Aret. l. inuitus. C. de procurat. Septimo excusat a desertione, ne appellanti fatalia currant. Bald. l. eos. §. super. C. de appellat. Octauo prodest quia *Cantabit vacuus coram latrone viator* glo. §. sed & propter. Inst. de exc. tutor. Nono excusat etiam in foro conscientiæ, nam excommunicatus absoluitur non facta satisfactione ob paupertatem. Doctor. comm. c. a nobis, de senten. excommun. Sed quæ priuilegia habet paupertas? Respond. quod pauperes habent priuilegia ecclesiæ. Bal. l. penult. colum. fi. §. fi. C. ad Trebell. Bal. l. illud. C. de sacr. sanct. eccl. l. fin. versi. captiuorum. C. de sacr. sanct. ecclsiatem confert hæc septem bona, videlicet peccatorum recognitionem, virtutum conseruationem, cordis quietem, desiderij impletionem, spiritualium bonorū dulcedinem, meritorum exaltationem, & cœlestem hæreditatem S. Thom. c. 58. super Isaiam vlt. not. quod paupertate cessante, cessant & ea, quæ propter ipsam statuta sunt. l. non tantum. §. eos. ff. de excu. tutor. l. cura. §. deficientium. ff. de muner. & honor.

104 Sexto not. † quòd mors, & negligentia æqui-
paratur, not. l. vnica. C. quando non pet. part. l.
meminimus §. fi. C. de leg. hæred. §. pen. instit. de
bon. poss. Paris. consi. 119. nu. 27. uol. 4. Septimo
mortuus, & exhæredatus æquiparantur præser-
105 tim † existens in primo gradu l. 1. §. si pater. ff. de
coniug. cum emanc. lib. Ang. l. in suis, num. 89. ff.
de liber. & posth. Octauo not. quòd casus mortis,
& casus finiti officij æquiparantur. l. Lucius. ff. de
fideicommiss. libert. l. cum apud. ff. iud. solu. sic vi-
demus quod morte locatoris, vel præcario conce-
106 dentis, † quo ad volet finitur morte voluntas in
contractu l. 4. ff. locat. idem in mandato. l. manda-
tum C. mandati. §. item inst. mand. sic in delegato
iurisdictionis re integra leg. & quod ff. de iurisd.
omn. iudicum. cap. fin. de offic. deleg. Item in reser-
107 uatione præbendæ † facta legato, quæ morte le-
gati finitur. gl. leg. si certum. §. fina. ff. de mil. testa.
sic videmus mandatum officialis, vel prælati mor-
te eiusdem finiri. Clem. fin. de procur. Bar. l. si per
epistolam. ff. de acqui. hæredi. sic vidimus gratiam
ad beneplacitum concessam morte Papæ conce-
dentis finiri. c. si gratiosè de rescrip. 6. Sed in con-
trarium videtur dicendum, quia index tempora-
108 lis, vel † eius sententiam perpetuo arctat. l. 1. C.
de postul. l. seruus. C de pœn. glo. & Archidi. capi.
Salonitanæ. 63. dist. & id quod ad beneplacitum
conceditur perinde habetur, ac si perpetuo fuis-
set concessum. l. iurisperitos. ff. de excusa. tutor. l.
sufficit, de cond. indeb. glo. cap. fina. de rescript. 6.
Bart. l. de pupillo. §. si quis. ff. de oper. nou. nunc.
Item statutum durat post mortem statuentium,
109 not. c. a nobis, de senten. excom. † sicuti gratia, &
decretum exemptionis facta a legato durat ultra
tempus legationis, cap. fin. de offic. deleg. Specul.
in tit. de leg. §. superest, qua quidem in re dicen-
dum est quod quoties fit nominatio sub nomine
appellatiuo, puta sub nomine dignitatis, vel ip-
sam dignitatem; videtur esse directa intentio;
110 †. ideo comprehenditur vicarius, vel successor. l.
2. C. de offic. eius. Alber. l. 1. C. de postul. itē quan-
do fit aliquid ab vniuersitate cuius homines fue-
runt mutati, vel mortui sunt, tunc eius factum du-
rat, nisi vniuersitas sit penitus destructa; leg. pa-
ter. §. Tusculanus. ff. de leg. 3. Tertio quando fit ali-
quid, ad quod destruendum requiritur dictum
aliquod, vel factum; tunc semper non expirat
morte concedentis, seu facientis sicuti si Papa cum
111 clausula † concedat aliquid, donec aliud super
hoc duxerit ordinandum tunc enim, & eo casu
morte Pontificis gratia non expirat. c. si delega-
tum de offic. deleg. 6. leg. cum pater. ff. de leg. 2. l.
fi. C. de vsufr. l. ambitiosa. ff. eod. quando autem
fit aliquid, quod venit reuocandum per nudam,
112 † ac simplicem voluntatem tunc morte facientis
tollitur Iohan. Bapt. l. omnes populi nu. 168 ff. de
iust. & iure. Nono not. quod mortuus, & ad mor-
tem vulneratus æquiparantur. Bal. c. 1. tit. quib.
113 mod. feu. amitt. † & in leg. 1. C. de nundinibus. l.
in bello. ff. de exc. tutor. l. damni. §. Sabini. ff. de
damno infecto. l. huic scripturæ. ff. ad l. Aqui. Ang.
consi. 430. not. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. Qui
114 enim est in articulo † mortis mortuo æquiparatur
not.

not.l. in hac.ff.de cond. trit.Baldus.l. dos data.C. de don. ante nupt.gl.l.qui stichum.ff. de confeſſ. §.1.verſ.morientibus.ff.de leg.fuſ.can.toll.not.in vol. com.opin. verſ.mortuus Tyraq.in tractat.de leg. con.l. 15.nu. 18. gloſſ. 1.p.part. Decimo not. quod ebrietas æquiparatur morti, ideo irritatur
115 quælibet diſpoſitio † facta in ebrietate gl. capit. vnuſquiſque verſ.quod ebrius.22.q.4.c.ſanè 15. q. 1. Rom.& Barbar.l.1. ff.de verbo.obl.Bald.l.1. C. de dol. mali exc. vbi contractus celebratus in
116 ebrietate nullus eſt; Secūdo non valet † teſtamentum in ebrietate conditum Bald. c.crapula de vita, & hon. Cler. Tertio teſtis ebrius eſſe non po-
117 teſt, † Bal. & omnes com. cap. 1. de teſt. Quarto matrimonium contractum in ebrietate nullum eſt Dec. conſil.112.Caret enim conſenſu.leg.nu-
118 ptias. † ff. de reg. iur. not. §.1. inſtit. de nuptijs; Quinto ebrius delictum committens mitius punitur.l.omne.§.per vinum.ff.de re iud.cap.ſanè.c. inebriauerunt. 15.q.4.leg.reſpiciendum.§.delinquunt. ff. de pœnis Baldus cap. à crapula de vita,
119 & hon. Cler. † ebrietas enim furor eſt c. venter. 35. diſtinct. Doct.commu.cap.2.de maled.ampl. omnia hæc etiam ſi ſtatutum dicat, quod delinquens nullam eſſet ſequutus miſericordiam Doc. commun. leg.quid ergo.§.pœna.ff.de his,qui not. infamia, ſecundo ampl. vt ille qui propter ebrie-
120 tatem † aliquem percutit non dicatur frangere pacem. l.aut facta. §. cauſa. ff.de pœn. Bald.leg.1. C. vnde vi leg. data opera. C.qui accuſ. non poſſ. Card. Clem. 1.colum.8.de homicid. Abb.c.ſicut. col. 2. de teſt.Flor. leg ſed ſi.§.iniuriam.ff.ad leg. Aquil. Iohan. And. cap. fin, de his qui fil.occid. Tertio ampl. etiam ſi ebrius malè fuiſſet locutus, de Principe Angel.leg. 1.C.ſi quis imperatori ma
121 ledix. Fallit † tamen primo quando dedita opera inebriatus eſſet, Bald. l. 1.num.40.C.vnde vi; tunc enim duplici pœna plectendus eſſet, videlicet propter ebrietatem, ac etiam ob delictum in ea perpetratum; Secūdo fallit quando leuis ebrie-
122 tas eſſet, propter quam non minuitur † pœna ordinaria, Bartol.leg.data opera colu.2.C.de his, qui acc. non poſſ. Angel. in tract. malefic. verſic. ſcienter nu.17. Iohan. l.diuus nu.87.ff.de ſic.Ripa. leg.fin. num. 79. C.de reuoc.don. de minima enim re lex non curat, dixi ego in tractat. de reg. iur.reg. 5.Tertio,& vltimo fallit quādo per ebrietatem gloriarentur de delicto cōmiſſo, tunc enim talis conſenſus retro trahitur, & punitur, Ripa dicto loco num.79. Crauet.conſi.169.Iac.Meno. tractat.de arbitr.iud.lib.2.Centuria.4.caſus.326. num.7.Tiraqnell.in tractat.de pœn. temper.cauſa.6.Vndecimo not.quod furioſus mortuo æquiparatur,& quicquid agit pro non facto habetur.l. qui ad certum.ff.locat.leg.bonorum.ff.rem ratam
123 hab. † gloſ. leg. ſi quis alium.ff.de acq.hæred.nec ei imputari debet leg. defuncto.ff.de public.iudi. Doct. leg. ex facto vbi Iaſon. num. 45.ff.de vulg. ampl. vt furor poſt delictum adueniens excuſet à pœna corporali non tamen à bonorum adnotatione Doct.comm.l furioſum.C.qui teſt.fac.poſſ. leg. humanitatis. C. de impuber. Baldus capit. 1. tit. an ille qui interf. fr. dom. ſui, afflictio enim
124 non eſt addenda † afflicto, Flor. ſed & ſi. §. iniuriam. ff. ad leg. Aquil. Aret.in tractat.maleſ.verſi. ſcienter, colum. 5.Iaſo.leg. patre furioſo.ff.de his, qui ſunt ſui leg.tam dementis.C.de Epiſc.aud.vnde furioſus loco abſentis habetur, & ignorantis l.ſed ſi.§.filio.ff.de iniurijs.l.Iulianus.ff.de diuort.
125 leg.1. §. adipiſcimur. ff. de acq. † poſſ.leg.2.§.furioſus. ff. de procur. leg. vbi.§.furioſus.ff.de reg. iuris.l.a. §. furioſus. ff.de iure codicill. ideo ſi furioſus puniendus erit diſtinguendum eſt, aut furor ſuperuenit poſt delictum, aut erat antea; Primo caſu, aut ſumus in atrocioribus aut non. Si ſumus in atrocioribus, puniri debet.l.diuus. C. de
126 ſic. ſi verò non ſumus † in atrocioribus tunc aut tractatur de pœna corporali, aut pecuniaria, primo caſu non punitur, ſecundo autem ſic, Tyraq. in tract. de pœn.temper.cauſa.3.num.5.ſi verò ſumus in delicto commiſſo tempore furoris, tunc nec in corpore, neque in ære punitur Doct.leg.furioſum. C. qui teſt. fac. poſſ. Fallit niſi eſſemus in atrocioribus, nam tunc propter exemplum punitur leg. diuus.ff.de offic.præſ.Secundo fallit ſi haberet dilucida interualla tempore commiſſi delicti Iaſ.l.patre furioſo num.39. ff. de his qui ſunt
127 ſui, † Didac.Clem.ſi furioſus par.3.numer.2.de homicid. Tertio fallit niſi in furorem ſua culpa quis incidiſſet, gl. c. ſed hoc 13.quæſt.2.Doctor. Clem. 1. de homicid. Socin. cap. ad audientiam quæſt. 5.de homicid.Iac. Menoch.tractat.de arb. iud. lib. 2. Centuria.4.caſus. 325. numer.9.Dec. leg. in negocijs num. 4.ff.de reg. iur. Clar. libr.5. ſent.§.fin.quæſt.60. Marſil.leg.quæſtionis nume. 34. ff. de q.not.Lib.infans,ff.de ſic.l.illud, §.ſanè, ff. de iniurijs. cap. indicaſ. 3. q. 9. gl.l.ſi quis in tantam.C.vnde vi l.ſi.de adm.tutor.furioſi enim nulla voluntas eſt. §.furioſus inſt.de inut. ſti. leg.fu-
128 rioſi † ff.de regul.iur. §. præterea inſt.quibus non eſt permiſſum fac. teſt.& dicitur furioſus,qui eligit impoſſibilia. l. apud Iulianum. ff.de leg.1. Secundo qui ſtultè loquitur. Lis qui, §. Diuus. ff. de tutor.& curat.dat.ab his; Tertiò qui proijcit lapides gl. l.ſi cum dotem.§.ſin autem.ff.ſol.matrim.
129 Quarto qui clamat etiam coram † populo. l.quidam. ff.de cond.inſt.& furor debet per allegātem probari,Card.clem.1.de hom.& probato furore, per verba, vel ſigna præſumitur durare per triennium Alcia.tract.præſ.Reg.1.præ. 38.nota.§.item inſt. de teſtam. Alex. l. furioſum. C. qui teſt. fac.
130 poſſ. † Card c. cum inter de elect. Bart.in tracta. de teſtib. verſi. oppoſita, Bar.l.2. ff.de bon. poſſ. Car. Clem. 1.q.2.de homic. not.c.ſemel de regu. iur.6. & furor reuocat mandatum quoad gerenda, non autem quoad geſta.leg.qui ſeruum.leg.ſi
131 quis † alicui, vbi Bart.ff. de acq. hæred.l.furor.ff. de ſponſ. Cagnol.leg.in negocijs,numer. 5. ff. de reg. iur.Bal.leg. humanitatis col.4. C.de impub. Marſil.l.vnius.§.cognitorum num.70.ff.de quæſt. leg.cum ſeruus num. 7.ff.de cond.cauſa data cap. mulier vbi doct. 15.quæſt.1.Marſil.tractat.crim. verſic. diligenter num.176. Tyraq.tract.de leg. conu. leg.9. num. 83.Ign.l.3.§.ignoſcitur nu. 78. ff.ad Syll. cum ſimul.
132 Duodecimo not. † quòd infirmitas grauis æqui

para-

paratur morti, vnde valde infirmi non tenentur
iu ius comparere, nec eorum actus validus existit.
l.si quis in grauiss.ff.ad Syllan.item valde infirmus
æqui paratur furioso.l.2.§.si verò.ff. si quis caut.l.
2.ff.de tei m.moto,glo.& Doct.l.feré.ff.de reg.iu.
c.tanta.86.distin.c.tempora,26.q.7. Doct.l. quid
ergo §.pœna,ff.de his qui not.infamia, l. & si.C.
eod.glo.c.pœnitentes,50. distinct. Bald.cap.1.de
maior.& obed.& no.quod infirmitas est habitus
133 cuiusque corporis contra † naturam.l.1.§. sed si.
ff.de ædil.edict.seu infirmus dicitur,qui intrinse-
cus morbo aliquo qui ex humorũ excessu causa-
tur laborat.Ripa in tract.de peste,in prin.nu.2.&
est duplex infirmitas animi scilicet, & corporis.
134 Abb. c. † querelam,de procura.infirmitas autem
corporis prouenit plerunque ex infirmitate ani-
mi,c.cum infirmitas,de pœn.& remiss.& proba-
tur pluribus modis. Primo per medicos, quibus
standum est,Batt.l.contumaciam.§. pœnam.ff.de
re iud.l.semel.C.de re mil.lib.12. Bartol.l.1.ff.de
ven.insp.not.leg.septimo mense. ff. de stat. hom.
135 Secundo modo probatur per iuramentum † in-
firmi,Specul.tit.de appella.§. 7.vers.quid ergo.
Cardin.clem.sicut,q.4.de appella.Tertio per do-
mesticos,& familiares, nec non per aspectum fa-
ciei,& per vicinos,l.quæsitum,ff.de re iud.Card.
Clem.sicut,q.4.de appella.not.c quanto,de præ-
sump.& præsumitur durare decem annos, capit.
communiter, 23.distinct. Cardi. c.inter, de elect.
136 † Doct.l.furiosum,C.qui test.fac.poss.quæ qui-
dem infirmitas excusat à multis, & primo vt te-
stes ad domum sint examinãdi,c.si quis testium,
de testibus.Secũdo excusantur à muneribus, quæ
corpore adimpleda sunt,l.2.§.corporis. ff. de vac.
137 mun. Tertio infirmus delegatus † subdelegare
potest.cap.si pro debilitate,de offic.deleg.Iason,
leg.1.num.83.ff.eod.Valascus l.imperium, num.
14.ff.de iurisd.omn.iud. Quarto excusat à contu
mac a.Doct.c.tenor,de re iud.Spec.tit.de cit.§.3.
ver.item.Quinto facit supersederi iudicium mo-
tum,glo.l.si quis instituatur.§.si.ff.de hæred.inst.
tenetur tamen infirmus excusatorem mittere, &
not.quòd infirmitas hominibus venit plurib. ex
138 † causis.Primo per peccatum capit.cum infirmi-
tas,de pœnit.& remiss. Secundo vt iustus per pœ-
nitentiam in meritum crescat, vt legitur de Iob.
Erat enim Iob vir iustus, & rectus, ac timens Deũ.
Tertio vt manifestetur gloria Dei, vt in cœco,
quem CHRISTVS illuminauit. Quarto ad
initium pœnæ sicuti in hærede,c. percusso.7.q.1.
Quinto ad custodiendam virtutem,vnde Aposto
lus Dum infirmor fortior sum, ac iterum Virtus
in infirmitate consistit,not.c.nisi cum pridem, de
139 renun. Ex quibus infertur † quod pestis tempus
dicitur tempus mortis, in quo soluuntur omnia
iura, tam respectu cõtractuũ, quàm iudiciorum,
& vlt.volum.de quibus latè tradit Rip. in tractat.
de priuil.causa pest.not.cap.negociatorem,88. di
stin.not.l.2.ff.si quis caut.Doct.l.si in lege.§. si do
mus.ff.lo.l.item.§.exercitu.ff.loc.Abb.c. propter
sterilitatem de loc.Doct.com.l.si.C. de testamen.
Cum.l.conficiuntur.§.codicilli.ff.de iure codicil.
Flor.l.milites.C.de test.mil. Alc.l. seruiarios. C.
eod.Ang.§.fin.inst.de test. Corn. consi.131.vol.
4.Port.inst.t.de test.mil. in princ. Clem. pastora-
lis,de re iud.clem.fin.de foro compe. c.ex parte,
de appell.l.quæsitum,ff.de re iudi.c. accedens, ff
secundo, vt lite non contest. & not.quòd non so-
140 lum infirmitas, † sed etiam magna senectus mor
ti dicitur similis, Ambæ tamen arbitrio iudicis
dicuntur,& iudicantur.Baibar.consi.21. vol.2.&
consi.12.vol.3.Doctor.c.quoniam freqnentet,vt
lit.non conte.Barb.consi.80.vol.3. consi.43. vol.
4 Flor.l.Aquilia. ff. ad l. Aquil. Item & mortis in
141 periculo † peregrinantes dicuntur esse per loca
periculosa,vt per mare,not.c.quoniam,vt lit.non
contest,l.5.& seq.ff.de don.causa mort.Bal. c. pa-
storalis,nu.4.de offic.ordin. sicuti etiam in castris
militantes in periculo mortis sunt,not.l. ut vim,
ff.de iust.& iure.l. ex hoc iure. ff.eod.Alb.consi.1.
num.6. cum simil.

Nono præmittendum est mortuum suspendi
142 non posse, † Ang.l.2.C.qui test.fac.poss.l.defun-
cto,ff.de publ.iud.l.qui à latronibus, §. si quis, ff.
de testa. Fallit in atrocioribus, & hoc relinquitur
arbitrio iudicis. Marsil.l.fin.num. 40.ff. de quæst.
Doct.comm.d.l.defuncto.Boet.decis. 316.nu.9.
Afin.l.1,num.82.ff.de relig.& sumpt.fun.Imol.c.
Rayn.num. 144.de test.Cyn.l.2. C. qui testa.fac.
poss.Dec.l.si is,num 8.C.eod Angel.l.imperium,
num.16.ff.de iurisdict.omn.iudi.c.quorundam,
23.distinct.c.1.24.q.2.Dec.l.pupillum §. in hære
des,ff.de reg.iur.glo.clem.pen. de pœn. & rem.ff.
Rom.l.si verò.§.de viro,16.fall.ff.sol.matri. Bal.
c.1.§.iniuriam,de pace iur.firmau. Cagno.d.§.in
hæredem, num. 3. quando autem suspenduntur
143 cadauera fit ad † exemplum, seu terrorem mul-
torum.glo.l.1.ff.de arb.fur. cæs. c. mulier.15.q.3.
Pontanus l.stipulationum.§.Cato, num.39.ff. de
verbor. oblig.tanto huius noni præmissi est, quia
crimina morte extinguuntur,l.1.C. ne ex delicto
def.§.non autem.inst.de perp.& temp. act.§. non
autem.inst.de publ.iud.c.quorundam,23.distinc.
144 gld.2.§.pen.ff.de hæred. † vel act.vend.not.l.cri-
men.ff.de pœn.gl.l.in hæreditatijs; C. de hæred.
act.Afflictus decisio 145.num.1. Ruin.consi. 37.
num.5.vol.1.consi.21.num.7.vol.4. Abb. consil.
90.num.2.c.ecclesia,num.23.de const.cap. paro-
chiano,num.4.de vlut.c.nobis, num.c.13.de sent.
excõm.Ale.l.2.num.3.C.qui testa. fac. p. ff. Dec.
l.imperium,num.16.ff.de iurisd.omn.iud. Ca-
rus lib.5.sent.§.fina. q. 51. vt dicam latius infer.
suo loco.

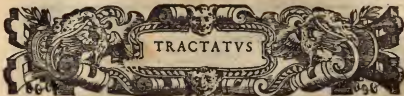
145 Decimo præmitto, † quod mortuus resurgens
beneficium non recuperat, nec vxorem, c. licet,
33.q.7.glo.magna in ext.suscepti, versicu. vacan-
tium,in extrauag.comm.tit. ne sede vac. recupe-
rat tamen omnia bona patrimonialia. Ioan. And.
c.fraternitatis,de frig. & malef.glo.Bart.& Doct.
l.4.ff.de l.Florian.l. seruitutem, §. si sublatum, ff.
de seru.vrb.præd.Bar.l. nam ad ea. ff. de leg. dicit
quòd recuperat filios. sed non vxorem conc.Ale.
l.si marito.ff.solu.matr. nec debet iterum ordina-
146 ri,si fuerit sacerdos, nec baptizari si fuerit † Chri
stianus.Abb.c.non potest,de re iud.glo.c. 2.32.q.
7.Spec.in tit.de statu.mou.§.2.q.13.Ang.l.si ma-
rito.

rito,ff.solu.matrim.not.l.seruus.ff. de act. & obli. Ang.l.nam & Demosthenes, nu.3. ff.de leg.l.interdicit ff.de cond.& demonst.Federic.consi.27. vnde condemnatus ad mortem, si ab inferis resurgat non punitur, not. Tiraquel. l.si vnquam,
147 ver.susceperit, † num.170 C.de reuoc.don.Bar. Brix.in q.Dom.q.54.Ana.c.fraternitatis, de frig. & malef.Alb.l.inter stipulantem,§.sacram, col.2. ff.de verb.obli.Paul.post Bal.intercidit, ff.de condit.& dem.Bruo.consi.122.Rom.in rubr.ff.solu. matr.col.4.vers.an resuscitatus in t.lect. Bertach. in tract.de episc.4.par.8.par.princ.lib.4.q.4. Gulielm.in extr.suscepto.Bal.consi.253.col.4.vol.j. Alb.l.de eo,ff.de acq.rerum dom.
148 Vndecimo praemitto, † quòd mors prorogatur condemnato multis modis. Primo si ab eo petatur redditio rationum,Cyn.& Angel.l.1. C. de bon.praescr.Rayn.l. post mortem. §. quamuis.ff. de leg.1.Bart.l.2.de custo.& exhib. reis leg.interdum.ff.de public.vbi Ale.Dyn.Bar.& Ang.l. seruus.ff.de lega. 1. l.seruo.§.seruus.ff.eod.Florian.l. Pomponius,ff.famil.ercisc.Caepoll.caut.4. leg. 1.
149 §.si autem.C.com.ser. man. † Secundo prorogatur si accusetur condemnatus de crimine grauiori,leg.1.§.fi.ff.de cust. reis. Pontanus singul.441. Tertio prorogatur per appellationem à senten-
150 tia mortis,leg.& in maioribus. † C.de appella. l. non tantum.ff eod.c. de appellationib. de appell. quo casu si in termino appellationis ducatur ad iustitiam, potest interim eximi impunè de manibus officialium, Bald.& Ang.l.addictos.C. de appell.Innoc.c.si quando,de offic.deleg.Aret. §. pe. inst. de act. nisi esset criminosus, vel delinquens
151 manifestus. † Quarto prorogatur si petatur à Principe imponi duriorem poenam , talis enim durior poena retardari debet per triginta dies , l. si vindicari.C.de poen.c.si quando, de rescri.glo. §.sed neque.Auth.de mand.princ.glo.c. 1.de consti.6.c.fin.de fil. praesb.Ang.auth.vt determin.sit, nu.cler.in princ.Flor.l.4.§.sed et si.C.famil.ercisc.
152 Quinto † si cõdemnatus ad mortem sit decurio, vel consiliarius ciuitatis, quo casu non potest fieri executio eius mortis, nisi rescribatur à superiore ciuitatis.l.Diui fratres.§.primo,de poenis, not. leg.2.§.1.ff.de bon.eorum qui sibi mort. consc.l.j. §.simili.ff.quando appell.sit l. si quis filio. §. eius. ff.de ioinsto ru pto.l.qui cedere.ff.de sicar.nisi alter tumultus sedari non possit. glo. dicto §. simili
153 modo,& d.l.qui cedere. † Sexto,& vltim.Mulier praegnans non potest damnata ad mortem occidi ante partum,Bal.l.interpositas.C.de transact. amplia.hoc etiam si esset praegnans vnius diei Secundo amplia. etiam si grauida facta esset post capturam. Tertio ampl. vt non possit etiam torqueri, Quarto ampl.vt nec etiam banniri possit. Duode
154 cimo praemitto † quod mortis executio multis modis impeditur. Primo si pater offerat filium decapitandum morti, tunc filius non est morte plectendus.l.milites agrum. §. desertorem , ff. de re mil.Salyc.l.propter. C. qui accus. non possunt,
155 † l.non omnes.§.quod ff.de re milit.l. qui cum §. qui.ff.eod. titu. Item secundo loco si reus obuiet Cardinali, Bal.leg.addictos.C.de appella. Tertio si allegatur quòd reus mortis sit optimus artifex,
156 l. ad bestias †.ff. de poenis. Roman. singul. 197. Laurent.l.quontam. ff. de pignor. Quarto si probetur homicidium fuisse casuale, Paul.leg.prima, C.vbi sen. vel clar. glo.& Bal.l.& si. C. de infam. Quinto si deprehensi in adulterio decapitandi consiteatur contraxisse matrimonium inter se, gl.
157 l.penult.C.de fideiuss. † quod est verum si matrimonium esse possit inter eos.Bal.c.primo. §.iniunctiari,de pac.iur.firm.Bal.l.si quis non dicam . C. de episc. & cleric. Sexto puella si reum mortis in maritum poposcerit eum liberat ex consuetudine Franciae Iacob. Bellapertica in pract. crimin.
158 titul.de lenocinio, versic. 26.† Masuerius in pract. crimin.titul. de poenis. §. item Cassaneus in commenta.consuetud.Burgen.§.secundo, versic. s'il n'egrace,column.secunda, versi. duodecimus casus,titul.Des iustices, vbi dicit se nullam huius rationem afferre posse, nisi quod per matrimonium maior reo videtur poena imponi, quàm per mortem,refert Andr.Tiraq.in tract.de poen. tem per.aut remitt.causa 56.in termin.nu.2.Decimo-
159 tertio, & vltimo † praemitto nonnulla prius notanda esse, quàm ad casus speciales deueniamus, & primo, quòd mortem alterius expectare damnabile est l.inter.§.sacram. ff. de verborum oblig. l.si quis posthumus.ff.de liber. & posthu. Petr.in tract.de testam.lib.1.c.16. num.5. hinc regulariter litterae expectatiuae ab ordinario non dantur Quint.Mand.in reg.de idiomate,q.3.num.8.nec
160 regressus † conceduntur qui haereditariae successionis imagines referunt nouissimè Concil.Trid. sess.25.c.7.tit.de reform.qua etiam de causa aperiri non debent testamenta ante mortem testantis toto tit.quemadmodum test,aper.hic nonnulli dixerunt substitutiones esse odiosas ex eo, quia
161 praebent † occasionem captandae mortis. Decius. consi.336.Crauet.consi. 180. & consi.147.idem rubr.ff.de leg.1.num.103.Socin. consi.113. volu. 1.Socin.Iun.consi.185.num.9. volumi. 2. Ioann. Sylu.consi.64.num.19.Mant. consi. 328. Alciat. consil. 483. Fulgos. consi. 85. est etiam alia ratio quia substitutio est grauamẽ haeredis. l. cohaeredi, §.cũ filiae.ff.de vulg. impedit enim bonorum alie-
162 nationem † l.fi.C.com.de fideicom.l. filiusfamil. §.diui.ff.de leg. 1. quae prohibitio odiosa videtur esse. l. non vsque. ff. si a par. fuer. man.sed retorquendo istam rationem comm. Doctor.dixerunt substitutionem fauorabilem esse fauore agnationis,vt bona conseruentur in familia. Ale. cõsi. 39. num.3.volum.1.Dec.consi.652.nume.7.Socinus Iun.consi.168.num.9.uol.2.Bald.consi.104. vol.
163 4. vbi in † dubio semper pro fideicommisso est iudicandum.Soc.in consi.249.num.25. volum.2. l.cum auus,colum. 54.ff.de condi. & demonstr.l. si filius,column. 17. ff. de vulga.praesertim quando de agnatione mentio fuit facta. Anchara.consil.27.colum.3.Cum.consil.2.numer. 4. Gozzad. consi.89.nume.12.Curt.consi.22.num. 11.Parif. consi.63.nume.27.consi.35. nu.38. vol.2. Capic. Decisio.108.nume. 15. Aug. Ber. cap. in praesentia num.247.de probat. Crau. consi 208.num.2. Parif.consil.7.nume.40.volum. 3.Abb.consi. 58. nume.

nume.17. & larga fit interpretatio in fideicom.ad
164 actus validitatem, sed fideicom. † valido presup posito strictè interpretari debet Dec. l. in testam. ff.de reg.iur.Crau.consil. 208. numer.3.Secundo
165 not. † quòd mortis cogitatio omnia mundana ostendit esse vana; Ripa in tract. de rem. ad cur. pest.num. 152.Vnde moriens censetur memor salutis æternæ Decisio.Pedem.79.nume.20.leg fin. C.ad Iul.repet. Grammat. consi.65.nume. 1.cap. sancimus 1.q.7.Marsil.consi 109.nume.30.Parif. consi.14.nume. 15.vol.1.Thom. Gram. Decisio. 56.nume.15. nec censetur cogitare aliquid dolo-
166 sum, Ang.l. si quis † in graui. §. si quis moriens, ff.ad Syllan. Cephal. consi. 276. nume.34. Marsi. Rubr. ff. de fideiuss. numer. 44. Ruin. consi. 120. nume.2.vol.5.Cephal.consi. 95.nume. 18.Vnde licet moribundus non sit in testem examinandus quia perfectam memoriam nun præsumitur habere,l.quidam.ff.de furt. Cephal. consi. 276. nu. 42.est.n.mors rerum omnium terribilissima.Tira
167 quell.tracta. † de nobil. c. 31. nume. 58.eiusque cogitatio sensum turbat, adeo vt ea turbati omnes solent affirmatiuè respondere, Ripa leg. 1.§. si quis ita, num. 10.ff. de verb. oblig.nihilominus quia moriens non præsumitur mentiri, eius confessio fortius probat leg. fin.C. ad Iul.repet.capit. sancimus 7.q.1.cap.significauit,de homicidio Baldus in tit.de pace const.vers.vasalli, glos.c.fundamenta de electio.6.vnde scripturę mortui fortius probant, quam viuentis; cum verisimile non sit
168 morientem † reliquisse falsam scripturam, leg. scripturas.C. qui pot. in pign. hab. Paulus consi. 133.col.1.volum. 1.Ias.leg. admonendi col.46.ff. de iure iur.Bal.consi.476.volum. 5.Calder.consi. 15.tit.de vsur.Cur.consi.70.Barbat.consi.30.uol. 1.Dec.leg.1.col.3.ff.si cert.pet. Corn. consi. 861. col.2.vol.1.Feder. consi.8. Crau. consi. 6. nume, 53.mors enim habet vim iuramenti, Paul.consil.
169 301.in tertio dubio, vol.1.Dec.l.1.uot. † 2.C.de æd.cap.litteras de præb. c. sancimus 1.q. 7.Crau. consi.276.nume.6.consi.274.numer.4. Cæphal. consi.225.nume.8.Iason.leg. admonendi, nume. 105.ff.de iure iur.vbi Barr.nume. 27. Paris.consi. 7.numero 18. volum. 4.Bald.leg.comparationes C.de fide instr. leg. inter cartulas, C. de nou.fisci lib.10. Socin.consi.161.colum.2. consi.295. col. 2.vol.2.Alex. leg.de pupillo. §. qui nunciat.ff.de oper. non. nunciat. consi. 59. volumine secundo, consi. 189. volumine septimo.Corn. consi.quarto,colum.tertia,volum.2.Dec.cap.2.col. 5.de fide inst.Item constitutus in mortis articulo concubi-
170 nam † ducere potest in vxorē, & filij legitimantur per subsequens matrimonium Ias. l. sed & si, numer.4.ff.de liber.& posthu. c.tanta qui filij sint legit.item potest condere testamen.dummodo articulate loquatur, aliàs non Ias. l.similiter.§.si quis seruo,nume.2. ff.de leg.1. l. post dotem numero 32.ff.sol.matr. Tertio not.quod honor, atque libertas præfertur morti. quamuis mors sit rerum omnium terribilissima l.fi.ff.de pęn.gl.fi.vers.supplicijs,vt non lux hom.Contra nat.Barbat.consi.
171 47.vol.1.† iuxta illud potius mori, quàm fœdari.Ioan.Neuiz.in Sylu.nupt.lib.1.num. 34. Doct. l. isti quidem. ff. quod met. causa. est enim mors turpitudini anteponenda Luc.de Penn.l.1. C. de cap.ciu.cens.exim.lib.11.Item non omitto,quòd
172 mors † citius venit propter peccata glo. cap. quia fronte,de appell.cap.qualiter.il secundo.de accusat.nam per vnum hominem introiuit peccatum in mundum,& per peccatum mors, fuitque terminatus terminus vitæ hominis per centum viginti annos, ex quo lex præsumit vltra centesimum annum hominem non viuere.l. fin.C.de sacrosanct. eccle. Et hæc pauca dicta sufficiant pro præmissis in hac prima Parte huius nostri Tractatus, Mors Omnia Soluit,

FINIS.

TRA.

MORS OMNIA SOLVIT
PARS SECVNDA.
SEBASTIANI MEDICIS
FLORENTINI IVRECONSVLTI
Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolic.

Haeres

71 Hæres tenetur exonerare conscientiam defuncti.
72 Confessus pro conuicto habetur.
73 Hæres reuocare potest confessionem defuncti.
74 Appellare põt hæres à sñia lata iuxta cõfes. defun.
75 Contumacia soluitur morte.
76 Crimina soluuntur morte.
77 Cura soluitur morte.
78 Cura quib. modis finiatur late per totũ discutitur.
79 Debitum soluitur morte.
80 Debitum tollitur solutione eius, quod debetur.
81 Compensatione debitum soluitur.
82 Decretum soluitur morte.
83 Delegatio extinguitur morte.
84 Delegatio sententia lata soluitur.
85 Successor quando litem finire possit.
86 Delictum soluitur morte.
87 Appellationem hæredes prosequi tenentur.
88 Delictum vnius alteri nocere non debet.
89 Gabellam hæres soluere tenetur.
90 Pœna pecuniaria soluitur ab hærede, si prouenit ex contractu, vel ex delicto sequuta sententia.
91 Lite contest. ante mortẽ pœna transfert ad hæredẽ.
92 Dignitatis iure qui succedit damnũ resarcire debet.
93 Hæres iuxta vires hæred. tenet tãtũ in foro cõsciẽ.
94 Depositum soluitur morte.
95 Venditare deposita successor tenetur ad pretium.
96 Detentio soluitur morte.
97 Dignitas soluitur morte.
98 Donationis reuocatio soluitur morte.
99 Donationem reuocare non potest hæres.
100 Legatum ab hæredibus debetur filiæ maritatæ.
101 Eligendi facultas soluitur morte.
102 Emphyteusis caducitas soluitur morte.
103 Ignorantia causa est restitutionis in integrum.
104 Emphyteusis finitur tribus modis.
105 Emptionis contractus rescissio soluitur morte.
106 Scienti non fit fraus, neque iniuria.
107 Excommunicandi decretum soluitur morte.
108 Excommunicatus dicitur mortuus ciuiliter.
109 Executoris testamenti officium soluitur morte.
110 Exhæredandi causa soluitur morte.
111 Feudi caducitas morte tollitur.
112 Statutũ le mors saisit non habet locũ in feudalib.
113 Fideicommissum soluitur morte.
114 Piæ causæ fauore licet non eueniat casus substitutionis, nihilominus legatum debebitur.
115 Fideicõmissum soluitur si restituere hæreditatẽ, qs grauatus fuerit, & moriatur ante aditã hæredit.
116 Minor trãsmittit restitut. ad quoscũq; ex psona sua.
117 Fideicommissum debetur a quocunque successore.
118 Fideic. soluitur per pactũ si ex futuro euẽtu pẽdet.
119 Monasterium quando non habeatur loco filij.
120 Fideicommissum soluitur cessante eius causa.
121 Fideicommissum redditur nullum, si fideicommissarius hæredi præmoriatur.
122 Verba vsq; in infinitũ ĩ materia fideic qd operent.
123 Fideicommissum reuocatur propter ingratitudinẽ.
124 Fideiussio soluitur morte.
125 Fideiussio pro maleficio soluitur morte fideiuss.
126 Stipulatio pœnalis non cõmittitur contra hæredẽ.
127 Fideiussio quibus modis soluatur.
128 Forum defuncti an hæres subire cogatur.
129 Francandi pactum soluitur morte.
130 Pactum personale personam non transgreditur.
131 Gabella olui non debet pro mortuo animali.
132 Bannum non extenditur ad mortuum.
133 Gratia soluitur morte.
134 Priuilegium concessum filijs contemplatione parentum soluitur morte.
135 Immunitas soluitur morte.
136 Vxor vidua retinet priuilegia mariti.
137 Habitatio soluitur morte.
138 Dictio quasi improprietatem designat.
139 Hæres hæredis non dicitur hæres defuncti.
140 Fictiones duæ circa idem concurrere non possunt.
141 Priuilegiũ cõcessum hæredi de primo intelligitur.
142 Pœna adiecta hæredi de primo intelligi debet.
143 Prohibitio facta p testatorẽ hæredi de primo intel.
144 Verba per prius non p posterius sunt intelligenda.
145 Homo mortuus non est homo.
146 Honores, & munera morte tolluntur.
147 Cõtinuatio munerũ quãdo denegetur inter patr. & fi.
148 Infamia soluitur morte.
149 Infamia quid sit.
150 Infamia quibus mod irrogetur.
151 Infamia quibus modis probetur.
152 Infamis dicitur mortuus ciuiliter.
153 Ingratitudo soluitur morte.
154 Actio ingratitudinis non rei, sed vindictæ prosecutionem continet.
155 Distinctio notabilis, quæ per hæredem agitur ingratitudinis causa.
156 Donatio ob causam nullo modo reuocari potest.
157 Ingratitudo Rectoris non nocet Ecclesiæ.
158 Iniuria soluitur morte.
159 Irregularitas soluitur morte.
160 Iudicium soluitur morte.
161 Iudicium ciuile soluitur pluribus modis.
162 Iuramentum soluitur morte.
163 Effectus iuramenti extenditur ad hæredes.
164 Vniuersitas venire põt contra iuram. quõ pcedat.
165 Donatio iuramento confirmata, an contra hæredem detur in foro Eccles.
166 Iuramentum est obligatio animæ.
167 Iuramenti effectus ad hæredes transeunt cum ciuiliter agitur.
168 Hæres creditoris nõ põt accusare debitorẽ de piur.
169 Hæres tenetur exonerare conscientiam defuncti.
170 Iuram. quando reddat validũ contractũ nullum.
171 Iusiurandum, quod à l. vel iudice defertur, & ab hærede præstari debet.
172 Iurisdictio soluitur morte.
173 Legatum soluitur morte legatarij.
174 Legari mortuo non potest.
175 Libelli declaratio soluitur morte.
176 Interpretari non potest mens defuncti ab hærede.
177 Litteræ missæ soluuntur morte, si mors praueuerit antequam sint acceptæ.
178 Mala fides soluitur morte.
179 Præscribere potest hæres alio tit. quam hæredis.
180 Mala fides præsumpta non impedit.
181 Successor dignitatis an præscribat.
182 Hæres cũ beneficio inuentarij nõ dicit in mala fide.
183 Distinctio notabilis, qualiter mala fides defuncti nocent successori.
184 Sigulari successori quãdo malafid. auctoris noceat.

Mala-

285 *Sententia contra mortuum non fertur.*
286 *Seruitus perſonalis morte ſoluitur.*
287 *Seruus pro mortuo habetur.*
288 *Societas ſoluitur morte.*
289 *Pactum fieri non poteſt, vt ſocietas tranſeat ad hæredes.*
290 *Socij hæres explicare poteſt geſta per defunctum.*
291 *Communio rerum diſcordiam parit.*
292 *Societatem continuari in hæredem, poteſt demandari per teſtatorem.*
293 *Societas morte ciuili ſoluitur.*
294 *Societas ſoluitur actione perempta.*
295 *Sponſalia ſoluuntur morte.*
296 *Fornicatio eſt cauſa ſolutionis ſponſalium.*
297 *Status defunctorum vltra quinquennium quæri non poteſt.*
298 *Stipulatio pœnalis ſoluitur morte.*
299 *Suitas ſoluitur morte.*
300 *Teſtamentum mortuo teſtatore antequam ſit lectum coram teſtibus non eſt validum.*
301 *Teſtamentum ad pias cauſas validum eſt licet non fuerit lectum coram teſtibus.*
302 *Tutela ſoluitur morte.*
303 *Tutela quibus modis finiatur.*
304 *Vicariatus ſoluitur morte.*
305 *Vindicta ſoluitur morte.*
306 *Voluntas ſoluitur morte.*
307 *Vſus ſoluitur morte.*
308 *Vſusfructus ſoluitur morte.*

Pars II. Concl. Prima.

Ccidentia Morte ſoluuntur
1 † Bal. leg. 1. C. de cond. ob cauſam, nam illa eſſe non poſſunt abſque ſubiecto. §. 1. inſt. de vſuf. l. 2. ff. eod. tit. Iaſ. l. eius. §. quod ſi. ff. ſi cert. pet. Neuiz. in Sylu. Nupt. lib. 1. nu. 231. Franc. in tractat. de teſtibus
2 † concl. 27. nu. 58. Iaſ. l. ſi ita nu. 5. ff. de verbor. obl. l. 1. nu. 44. ff. de leg. 1. Alex. conſi. 233. num. 8. vol. 6. l. fin. ff. de coll. bon. Tiraq. in tract. primog. q. 40. num. 21. Cephal. conſi. 68. nu. 8. Dec. conſi.
3 583. nu. 9. † adeſſe tamen poſſunt, & abeſſe præter ſubiecti corruptionem, Ariſt. lib. prædic. cap. de accidente, quæ non veniunt in generali diſpoſitione: quia præcaueri non poſſunt gloſſ. capit. ad antes, de ætat. & qual. capit. fin. de homic. leg. illicitas, de offic. præſ. Dec. conſil. 473. numer.
4 2. conſi. 523. numer. 3. † Alex. leg. ſed ſi §. quæſitum numer. 19. ff. ſi quis caut. leg. Titius numer. 4. ff. de liber. & poſthu. Iaſon. l. à Diuo. §. ſi poſt num. 7. ff. de re iud.

CONCL. II.

5 ACCVSATIO Morte † ſoluitur cum inſtantia, & omnia acta ante ſententiam Deciſio. 14. tit. vt lite pend. num. 5. in nouis not. cap. verum, de cond. appoſ. capit. accuſatus. §. pen. de hæret. 6. gl. cap. à nobis il ſecondo verſ. mors de ſent. exc. leg. ſi pater. ff. ſi pend. appell. mors interu. leg. 1. & ſequ. C. ſi reus, vel actor mort. fuer. vbi Azo. numer. 1. in ſumma dicit hoc procedere vbi accuſator moritur, nam eius hæredes proſequi non
6 poſſunt accuſationem, ſeu querelam, † ſed bene ab altero poterit accuſari l. diui. ff. de accuſ. itẽ hoc
7 idem procedit in accuſato † mortuo niſi bona fiſco applicentur Tiraq. l. ſi vnquam verſ. reuertatur, nu. 241. C. de reuoc. donat. Gomeſ. c. delicti & c. 1. nu. 8. de delict. Iul. Clar. Alex. in pract. §. fi. q. 51.
8 Secundo fallit in crimine læſæ maieſt. † Hier. Gig. in tract. de crim. læſæ maieſt. q. 25. nu. 24. Iul. Clar. in pract. crim. §. læſæ verſ. item; Tertio fallit in crimine hæreſis leg. ex iudiciorum. ff. de accuſ. l. apoſtatarum. C. de apoſt. quid ſi moriatur accuſatus appellatione pendente? Reſp. idem eſſe quo ad crimen, ſed quo ad bona ſi quidem fuerint adempta expreſſim perficienda erit appellatio, ſi au-
9 tem erint adempta † tacite extincta cauſa principali extinguitur quæſtio bonorum l. fin. C. ſi reus vel accuſ. not. leg. 1. C. ne ex delicto deſ. Iacob. con. in add. ad Bar. l. diui num. 1. ff. de accuſ. Bart. l. ſi quis actiones nu. 8. ff. de priu. delict. ſi tamen hæres probet accuſationem factã per defunctum habebit premium ſtatuti Iohan. leg. ſi decem. ff.
10 de verborum obligation. † item accuſare poteſt de furto defuncti Bar. l. fin. ff. de priu. del. not. cap. quorundam. 23. diſtin. §. per contrarium inſt. de hære. quæ ab inteſt. deſ. Fel. c. ſuper his, num. 5. de accuſ. not. l. Caius. ff. ad Syll. dixi ego in tractat. de leg. & ſtat. p. 4. q. 30. num. 5. cap. ſane 24. q. 2. cap. neque 88. diſt. leg. fin. ff. de mort. eorum, Boer. deciſ. 259. num. 11. leg. ex iudiciorum. ff. de accuſ. Crau. conſi. 119. num. 3. not. l. aut priuatur. ff. ad Turpill. Doct. leg. ſi quis poſt leg. qui à latronibus. §. fin. ff. de teſtam. Vant. in tract. de nulli. in tit. de nullit. Ex defectu iuriſd. num. 106. leg. in ſumma. §. fin. ff. de reg. iur. leg. Paul. ff. quæ ſent. ſine appel. reſc. Capic. deciſi. 1. numer. 26. Doct. comm. leg. eius qui. ff. ſi cert. petat. Marſi. leg. qui ſine nume. 17. ff. de quæſt. dicam infer. in verſic. crimen & in verſic. delictum. Adde quomodo morte accuſatio tollatur Emanuel Soarez in tract. commun. opin. verſic. Mors illius.

CONCL. III.

11 ACTIO perſonalis ſoluitur Morte, † Az. in ſumma. C. ſi ventr. nom. ſequitur enim perſonam ſicuti lepra leproſum Doct. leg. 1. C. de ſumma Trinit. & fid. Cath. rubric. ff. de reb. cred. leg. pupillum. §. in hæredes. ff. de reg. iur. leg. 1. ff. de priu. del. §. non autem inſt. de perpet. & tempor. act. leg. 1. ff. de publ. iud. Doct. leg. 2. C. qui teſt. fac. poſſ. Corn. conſi. 195. volumin. 1. Anch. conſil. 273. non enim alteri per alterum iniqua cond. infert. neque alterius odio pergrauatur leg. iure naturæ. ff. de reg. iuris cap. locupletari, de reg. iur. 6. leg. ſicun. ff. eod. fallit primo, quando ſuc-
12 ceſſor factus eſt locupletior † not. leg. 1. C. ne ex del. deſ. Secundo fallit, quando à leg. imponitur pœna leg. 3. §. quod autem. ff. quod quiſque iuris. Tertio fallit cum pro pœna defuncti cauſatur exceptio. l. in hæredem. ff. de calumn. Quarto fallit, quando factũ eſt à prælato, qui nomine dignitatis geſſit, Innoc. cap. cum dilectis, de ord. cong. Doc.

cap.

cap. 1. de solu. Quinto fallit quando successor non
vindicauit mortem defuncti. l. Caius. ff. ad Syll.
l. 1. C. de his, quibus vt indignis. Sexto fallit in
hæredib. vsurarij cap. tua de vsuris Salyc. l. 1. nu.
8. C. ne ex delicto defuncti, Bart. l. 1. num. 8. ff. de
priu. del. ampl. 1. procedere in hærede vniuersa-
13 li, † Baldus l. debitori num. 4. C. de pact. Secundo
ampliat. in fisco hærede. l. Vrianus. ff. de fideiussor.
Tertio fallit in obligatione etiam naturali. l. debi-
tor. ff. ad Trebell. Quarto ampl. vt procedat etiam
ipso iure; Bart. d. l. debitori; Quinto ampl. etiam si
debitor, & creditor sibi succedant ad inuicem. l.
stichum. §. aditio. ff. de sol. l. mutianæ. ff. de cond.
14 & dem. & † hoc nisi pro parte tantum succedant,
tunc enim pro parte tantum confunditur actio. l.
licet. C. de falsi. l. si ab eo. C. de neg. gest. ratio huius
quintæ limit. est quia in eadem persona pro ea-
dem causa concurrere non potest actio actiua, &
passiua, Bart. leg. si vxor. C. de bon. auth. iud.
15 † post conc. cum hac conclus. Bellam. c. ex parte
num. 17. de arbitr. Bald. consi. 162. num. 5. 5. vol.
2. Paris. consi. 155. vol. 4. Cur. l. imperium numer.
4. ff. de iurisd. omn. iud. Angel. consil. 63. Marsi.
l. fi. numer. 16. ff. de quæst. Milens in pract. crim.
nu. 152. Igneus. l. 1. §. ubi num. 67. ff. ad Sylla. Dec.
pupillum. §. hæredes nu. 3. ff. de reg. iur.

CONCL. IIII.

16 ADOPTIO soluitur Morte † adoptantis.
§. 1. inst. quibus mod. ius patr. pot. solu. leg. si pa-
ter. ff. eod. ampl. 1. procedere, vt soluatur etiam
morte ciuili not. §. pœne. §. cum autem instit. eod.
tit. Tertio soluitur propter delictum contrahendi
incestas nuptias. §. sancimus auth. de incestis nupt.
Quarto si adoptatus consecutus fuerit dignita-
tem aliquam, vt cōsul. & Episcopus. l. fi. vbi doct.
C. de decur. libr. 10. §. filius instit. quib. mod. ius
17 patr. po. solu. Quinto soluitur † ēt per mancipa-
tionem leg. emancipati. ff. de adopt. §. Præterea
inst. quibus mod. ius patr. pot. solu. Host. in sum-
ma de cogn. leg. numer. 8. conc. cum hac concl.
Oldr. consi. 139. Alex. consi. 93. vol. 2. Petrus sing.
27. Mars. leg. fin. nu. 40. de quæst.

CONCL. V.

18 ADVLTERII querela soluitur † Morte
viri, vel mulieris, vnde vir superstes lucratur do-
tem. mulier autem superstes illam repetere po-
test, Ant. capit. fin. de don. Bart. leg. rei. §. morum.
ff. solut. matrimon. Decisio. Pedem. 77. nume. 10.
non enim ius querelandi transit ad hæredes, si-
cuti ius tollendi feudum non transit ad hæredes
leg. omnimodo. C. de inoffic. test. Boer. Decisio.
338. numer. 7. conc. cum hac. 5. concl. Alex. d. l.
rei num. 3. ff. sol. matrimo. Baldus leg. fin. C. de
adulter. Alba. consil. 25. nume. 11. fallit nisi ante
19 mortem querela intercesserit, † Speculat. tit. de
don. inter vir. & vxor. vers. quid si mulier vbi Bal.
versic. an hæredes Rayn. leg. 2. fin. ff. ad Syllan.
Ant. cap. fin. de don. Paul. leg. 2. §. si voluntate. ff.
solut. matrimon. Imola leg. si constante in fine.
ff. eod. Bart. leg. rei iudicatæ numer. 5. ff. solut.
matrimon. gloss. §. adulterum auth. vt nulli iud.
§. quia verò auth. vt liceat matri, & auiæ. not. lex
fin. C. de dot. promiss. Secundo fallit si maritus,
20 vel vxor ignorassent † quo casu iniuriam remis-
sam esse non præsumitur arg. leg. error. leg. non
est. ff. ad leg. Falc. in dubio tamen ignorasse præsu-
21 mitur. l. verius. ff. de prob. Tertio fallit, † quan-
do maritus, vel vxor statim fuissent mortui post
adulterium tunc enim iniuria non præsumeretur
remissa not. leg. si mater. C. de inoffic. test. concl.
autem procedit quando sciens, & prudens quili-
bet aliquo tempore tacuerit, nam quasi simulan-
do remisisse præsumitur. leg. omnino. C. de
inoffic. test. leg. 1. in fine. C. de reuoc. don. leg.
procula. ff. de probat not. leg. posthumus. C. de
inoffic. test. Baldus consil. 302. & sequen. volu. 3.
Tyraquell. leg. si vnquam versic. susceperit nu-
mer. 217. C. de reuoc. donat.

CONCL. VI.

22 AFFINITAS soluitur morte † leg. cui. §.
affinitates. ff. de postul. cap. infames. §. affinitates.
3. quæst. 7. vnde Cic. in orat. pro publio Sextio,
ademit inquit alterum soceri nomen mors filiæ gl.
leg. sed hoc versic. succurrendum. ff. de re iud.
Alex. leg. legit. leg. non tantum. C. com. de succ.
Bald. leg. affinitatis. C. eodem Paul. leg. fin. C.
de verb. sign. Bald. c. accedens, vt lite non cont.
capit. in litteris, de testibus, Alex. consi. 207. vol.
6. vnde quandiu durat affinitas, affines testificari
non possunt pro inuicem, secus autem si fuerit
morte affinitas soluta Lanfrancus cap. quoniam
contra de prob. Mars. leg. 1. §. idem. ff. de quæst.
vnde statutum disponens inter affines compro-
23 mitti debere † intelligi debet affinitate duran-
te, quæ concl. intelligitur procedere in ciuilibus,
secus est quo ad impedimentum matrimonij D.
Thom. 3. p. summæ quæst. 56. artic. 2. & tot. tit.
de cons. & affin.

CONCL. VII.

24 AMICITIA soluitur Morte, † iuxta illud
Terentianum Te mihi, nisi mors adimet nemo,
ex quo sequitur, quod eo casu, quo quis repelli-
tur ad agendum aliquid amicitiæ causa, mortuo
amico illa exceptio cessat cap. accusator. 3. quæst.
5. Spec. §. 1. tit. de teste, Bal. l. eos q. 1. C. eodem
Doct. l. sciendum. C. de vsur. gl. §. cogitandū vers.
testes, auth. de Monach. & quia amore captus
quodammodo æquiparatur mortuo, quicquid
agit in eo mitius punitur, furore enim amoris ni-
25 hil vehementius est, † vnde, omnia vincit amor,
not. Oldr. consi. 210. colu. 2. c. maiores. §. sed hoc
de Bapt. Faber. §. vxor. inst. de inoffic. test. Boer.
q. 23. numer. 75. Abb. consi. 4. volum. 1. Bald. leg.
precibus. C. de impub. not. leg. 2. §. initium. ff.
de orig. iur. vnde qui plus castigat plus amore li-
gat. Neuiz. lib. 1. Sylu. nupt. nu. 109.

CONCL. VIII.

26 AFFLICTIO soluitur Morte; † vnde mors
est solatium priuatis omnibus bonis. leg. fin. C.
ad leg. Iul. maiest. iuxta illud Claudij Senensis
[Tutte l'humane cure troncansi al colpo di mor-
te, spengonsi in morte tutti gl'humani lumi]
Paria enim sunt insidiari vitæ, & omnibus bo-
nis, auth. quod matri, & auiæ, C. de reuocat.
donat. item metus amissionis omnium bono-
rum æquiparatur metui mortis, Bart. leg. athle-

compromissum, vbi Imol. num. 6. de arbitr. Lanf. tract. de arbitr. 6. membro, num. 46. item & secun do non arbitri potestatem pluribus modis solui, quorum primus est si inimicitiæ interuenerint,
39 † vel infamia facti, l. licet, ff. de arbitr. leg. non distinguemus. ff. eo. Secundo si arbiter fuerit in magistratu positus, l. 3. ff. eo. Tertio, secuta sententia l. diem. ff. de arbitr. Quarto soluitur per lapsum temporis, l. si cum dies. ff. eodem. Quinto si litigantes ad aliud iudicium peruenerint, l. litigatores. ff. de arbitr. Sexto soluitur acceptilatione, pacto, & transactione, rei peremptione, sacerdotio adueniente, l. non distinguemus. §. compromisso. ff. eod. Septimo per cessionem bonorum vnius ex litigantib. l. item si. ff. de recept. arb. Octauo quando compromissum claudicat. l. quid tantum. §. penult. ff. eodem capitu. cum inter, de excommu. Nono per pronunciationem incertam, Litem. §. idem. ff. de arbitr. Decimo quando est manifesta turpitudo, quando accepit pecuniam, vt pro altera parte pronunciet. l. item si. ff. eodem. Vndecimo quando latum fuit extra petita, l. quod tantum, ff. eodem. Duodecimo cum pronunciatur die feriata l. omnes. C. de ferijs. Decimotertio quando prononciatur alibi, quam fuit compromissum, l. si cum dies. §. si arbiter. ff. eod. vel absente parte, Specul. titul. de arbitr. §. finitur, num. 2. §. sequen. num. 10 latius dicam infer. in versic. compromissum, conc. cum hac conclus. l. Titio. ff. de vsufruc. instit. quibus modis ius patr. pot. sol. not. leg. 1. C. si reus, vel accus. mort. fuer. l. defuncto. ff. de pub. iud. Corn. consi. 195. num. 8. vol. secundo. Dec. l. pupillum. §. in hæredes, num. 3. ff. de regul. iuris, leg. 1. ff. de pec. l. Baldus leg. voica. C. ne ex delictu defun.

CONCL. XII.

40 ASSECVRATIO data soluitur † morte assecurâris, nisi nomine dignitatis concessa fuerit, vt dicam infer. vers. fideiussor.

CONCL. XIII.

41 ASSESSORIS officium soluitur † morte l. 1. C. de offic. eius, debetur tamen salariũ mortuo assessore hæredibus. Iason. l. diem functo, no. 8. vbi Doct. comm. ff. de offic. assessor. hoc idem si moriatur præses. eo enim casu assessori salarium debetur. Ale. Ias. Dec. & omnes post Bar. d. l. diem
42 † functo. ff. de offic. assessor. conc. cum hac conclo. Doct. comm. l. more. ff. de iurisd. omnium iud. vbi Fulgos. num. 25. not. l. cum post. ff. de admi. tutor. l. qui habeant, ff. de rebus dub. leg. quod principij. leg. si Augustæ. ff. de lega. 2. & dicam inferius latius in vers. delegatio.

CONCL. XIIII.

43 BANNVM soluitur morte, † vnde si filij fuerint banniti intuitu patris eo mortuo liberantur. Angel. l. incola. ff. ad munic. l. Titia. §. vsuras, ff. de leg. secundo, l. prima. C. de postul. leg. sororem. ff. de his qoibus, vt indign. item statutum quod bannitus offendi possit ad mortuum bannitũ non extenditur. Bal. d. l. sororem. Marsi. l. fin. num. 41. ff. de quæst. l. pœnam. ff. de pœnis. Bal. l. ex hoc iure, columna tertia. ff. de iustit. & iure, & in tractat. stat. vers. sic. bannitus. Salyc. l. qui sepulchri, C. de sepulchro viol. Angel. tractat. malefi. ver. vestem,
44 † column. prima. not. l. Diuos. ff. de bon. dam. immo spolians cadauer furca suspendi debet. Bald. l. de his. C. de furt. nisi bannitus in continenti post mortem spolietur, Rom. & Salyc. l. gerit. ff. de acquirend. hæred. Paulus consi. 33 quæ enim in continenti fiunt censentur inesse, vt latè dixi in tract. de regulis iuris. Reg. 5. ampl. 165. Marsil. l. fin. nu. 31. ff. de quæst. & quia banniti amittunt non solum ea quæ iuris municipalis sunt, sed etiam ciuilia. Ias. l. 1. num. 6. C. de hæred. inst. Instit. de act.
45 in † princ. num. 36. consi. 167. nume. 2. volumi. 2. Socin. consi. 28. num. 14. vol. 3. Paulus l. 1. num. 4. C. de hæred. instit. Ripa. l. fin. q. 23. nume. 86. C. de reuocan. donat. Curt. consi. 82. num. septimo. Roin. consi. 49. nume. 4. vol. 6. consi. 26. nu. 2. vol. 5. Dec. consi. 438. num. 8. Afflict. decisio. 6. nome. 4. Bal. leg. si qua pœna, num. 2. ff. de his quibus vt indign. Marsil. l. qui duobus, nom. 15. ff. ad l. Cornel. de sicar. Fortun. l. Gallos. §. & quid si tantum, num. 20. ff. de liber. & posthum. ideo dum est bannitus non est amplius ciuis. Fel. c. ex litteris, num. 227. de consti. nec meretur in ciuitate sepelliri. l. secunda, vbi Bar. C. de cadauer. pun. nec hæres in-
46 stitui. † Doct. comm. l. 1. C. de hæred. instit. Secundo nobilitatem amittit. Fel. c. intelleximus, nome. secundo, de iudic. Tertio potest impune occidi Angel. consi. 14. Nellus in tract. de bannit. secunda part. 3. par. num. 20. Quarto amittit bona Doctor. comm. auth. bona. C. de bon. damn. Quinto efficitur seruus pœnæ. Corn. consil. 55. uolum. 2. Ægid. Boss. in praxi crim. tit. de bannit. nume. 2. Sexto tollit patriam potestatem. Ang. & Imol. l. si cum dotem. §. si patri. ff. solnto matrimonio. Septimo non potest cedere iura sua. Bal. l. per diuersa, q. 9. C. mand. Octauo æquiparatur mortuo, l. iam mandatori, C. de non oume. pecu. vt dixi supra in prima par. num. 50. item excommunicato æquiparatur Ias. l. 1. §. sublata, nome. 10. ff ad Trebell. & potest impune occidi, etiam si cancellatus esset de banno ante cancellationem factam. Mar. l. prima, num. 72. ff. ad l. Corn. de sicar. Doct. commu. l. non solum, §. morte, vbi Rubeus num. 64. ff. de
47 oper. noo. nunc. Socin. † consi. 58. num. 12. vol. 1. Bart. authen. cassa. vbi Dec. nume. 12. C. de sacrosanct. eccl. Dec. consi. 327. nume. 6. Gozzad. consi. 6. num. quinto. Dec. l. qui cum alio, num. quinto, ff. de regul. iur. Item hoc idem est si iniuste bannitus fuisset. Iacob. Menoch. tract. de arbitr. iud. lib. primo, q. 90. num. septimo. Bal. in tracta. de pace const. oum. 83. Bellamer. c. ex parte, nume. 37. de alien. iud. mut. cau. fact.

CONCL. XV.

48 BENEFICIVM soluitur morte, † no. Doctor. comm. cap. priuilegium, de reg. iur. 6. nec valet beneficium datum mortuo, si tempore concessionis mortuus erat. l. Neratius. ff. de regul. iuris. est enim concedenda gratia viuis, vt ex mente concedenos colligi potest. cap. inter, de senten. excom. Ias. l. ex facto, in 3. nor. ff. de vulg. Fallit in
49 his, qoibus mortui † sunt capaces. Fel. c. a nobis, de sent. exc. Item not. quòd in beneficio mala fides prædecessoris soluitur morte, nec nocet suc-

ceſſori. Aug. Ber. c. de quarta num. 16. de præſcr. conc. cum hac concl. quæ dicam in ſeq. & inſer. verſi. gratia, priuilegium, & reſcriptum not. contr. c. decet, de reg. iur. 6.

CONCL. XVI.

BENEPLACITVM ſoluitur Morte,
50 † Gozzad. conſi. 2. a nu. 7. not. l. 4. loc. c. ſi gratioſè de reſcr. 6. Bart. leg. & quia. ff. de iuriſd. omn. iud. vnde ſuſpenſio facta ad beneplacitum alicuius ſoluitur Morte, ſeu reuocatur, Angel. conſi. 217.
51 colum. 9. Marſil. leg. fin. numer. † 41. ff. de quæſt. item capitula inita cum vniuerſitate ad beneplacitum durant donec reuocetur beneplacitum, vel moriatur ille, ad cuius beneplacitum inita ſunt, Corn. conſi. 253. volum. 2. conſi. 92. eodem volu. Gozzad. conſi. 22. nu. 4. Gem. cap. ſi delegatus, de offic. deleg. 6. voluntas enim poſt mortem non durat dicto cap. ſi gratioſè 6. Bartol. leg. centeſimis. ff. de verb. obli. not. leg. 4. ff. loco leg. mandatum. C. mandati. §. item inſt. eod. tit. Dec. conſi. 108. l. vxorem. §. pen. ff. de leg. 3. Fallit hoc dictum in contractibus, quemadmodum latius dicam infer. verſi. voluntas; Dec. d. conſi. 108.

CONCL. XVII.

52 CADAVER ſequeſtrari non poteſt † ob vſuras quæ Morte ſoluuntur quo ad pœnam corporalem Boer. q. 287. num. 2. Iohan. And. de Anania. c. ſicut colum. 3. de iud. Ripa in tract. de rem. præſeru. contra peſtem nu. 101. Didacus libr. 2. var. reſol. cap. 1. num. 10. Item non poteſt impediri ne ſepeliatur etiam ex debito quarentigiato, cui parata eſt executio, Abb. cap. ex parte il primo de ſepul. cap. ſicut de ſepult. Guliel m. c. Raynutius verſ. morte nu. 56. de teſtam. Marſ. 199. Roder. leg. poſt rem nu. 6. ff. de re iud. Gramma. Deciſio.
53 82. † immo ſi creditor vexat debitorem mortuum dum ius ſuum amittit auth. item. C. de ſepulcr. viol. auth. ſed neque. C. eod. & nullitas actus inducitur ſi creditor hæredes debitoris vexat, Ripa in tractat. de peſte titul. de remed. præſeru. num. 104. Item cadauer ſuſpendi non debet. Ægid. titu. de exec. nom. 18. Dec. l. pupillum. §. in hæredem. ff. de regul. iur. niſi pro atrociſſimo delicto Iaſon. leg. ex facto. ff. de vulg. Nec ſepultura euelli poteſt: niſi ſit repertus hæreticus excommunicatus, vel vſurarius manifeſtus, Ripa in tractat. de remed. præſeru. contra peſtem numer. 145. Gram. Deciſio. 82. numer. 5. vel niſi patricida fuiſſet, vel ſe ipſum interfeciſſet Iaſon. leg. 2. column. 1. C. qui teſt. fac. poſſ. Didac. lib. 1. var. reſol. capit. 2.
54 numer. 11. regulariter tamen † mortuus ſolum à Deo cœleſti condemnari poteſt leg. de qua re. §. cum abſentem. ff. de iud. leg. pen. ff. quæ ſent. ſine appell. reſcr. Angel. conſil. 68. Curt. conſil. 60. Bartol. leg. defuncto. ff. de publ. iud. not. l. fin. C. ſi reus vel actor.

CONCL. XVIII.

55 CALAMITAS ſoluitur Morte, † Tiraq. in tractat. de nobil. cap. 31. nu. 498. vnde dicitur optima non naſci res eſt mortalibus ægris, nec ſolis radios cernere luminibus, vnde Iob, fuiſſem quaſi non eſſem de vtero translatus ad tumolum; conc. quæ dixi ſuper concl. 8.

CONCL. XIX.

56 CALVMNIA ſoluitur Morte; † ideo mortuus homo accuſari non poteſt: nec etiam ſuſpendi Doct. com. leg. 1. C. ſi reus, vel actor; fallit in atrocioribus criminibus leg. ex iudiciorum. ff. de accuſat. l. Apoſtatarum. C. de Apoſta. leg. 3. ff. de bon. eorum leg. defunctis. C. eo. conc. cum hac concl. quæ dixi ſuper concl. 2. facit leg. 1. C. ne ex delicto def. §. non autem inſtit. de perper. & temp. act. capit. quorundam 23. diſtinct. Aret. §. publica. uum. 3. inſt. de public. iud. dicam inſer. verſic. crimen, & verſic. delictum.

CONCL. XX.

57 CARCERANDI ius ſoluitur † Morte debitoris, quo caſu hæres debitoris carcerari non debet ſtante ſtatuto, quod debitor perſonaliter capi poſſit, Bart. leg. ſi deceſſerit. ff. qui ſat. cog. Bald. l. per diuerſas. q. 10. C. mand. Imola leg. ſi quis legauerit. ff. de leg. 1. ampl. etiam ſi data eſſet licentia à debitore Bal. in margar. verſi. hæres; Secundo ampl. etiam ſi non feciſſet inuentarium Bar. l. poſtulante. ff. ad Trebell. Bal. leg. fin. §. ſi præfatam, q. 3. C. de iure deliber. Alexan. l. ſi deceſſerit. ff. qui ſatiſd. cog. Sapia leg. hæres num. 5. ff. de iu-
58 dic. † Fallit tamen primo quando debitor propria authoritate capi poteſt, tunc enim etiam hæres capi poterit licet de hærede nulla ſit facta mentio, Doct. commun. leg. poſtulante. ff. ad Trebell. Abb. cap. fin. col. 1. de arbitr. ſecus eſt in eo, qui virtute pacti capi poterit Crotus leg. nemo. num. 14. ff. de l. 1. Alex. l. quia tale. §. eleganter nu. 14. ff. ſolut. matr. Salyc. leg. fin. §. in computatione. C. de iure deliber. Imola. leg. 4. §. prætor. ff. de damno infecto not. leg. ſi cui §. fin. leg. diuortio. §. interdum, vbi Iaſ. num. 6. ff. ſol. matr. Gomeſ. §. fuerat nu. 35. inſt. de act. Iac. leg. 1. num. 18. ff. ſi cert. pet. Caſſan. in conſuetud. Burgen. rubric. 11. §. 6. numer. 6. Abb. conſi. 86. numer. 4. volum. 2. Decius conſi. 536. numer. 2. Secundo fallit quando teſta-
59 tor grauaret, † ſe, ſua bona, ſuoſque hæredes, tunc enim hæres capi poterit, ſecus ſi ſua tantum bona obligaret, Bart. leg. ſi deceſſerit numer. 1. ff. qui ſatiſda. cog. vbi Iaſon. numero 13. & not. quod perpetuus carcer æquiparatur morti, & quicquid agitur in eo ſiue contractus, ſiue teſtamentum non valet leg. qui in carcerem. ff. quod met. cauſa vbi Doct. com.

CONCL. XXI.

60 CIVILIS Mors, ſoluitur Morte † naturali, Bellamera deciſio. 1. tit. de hæret. nu. 32. fallacia enim alia aliam trudit, & vna fictio tollitur per alteram, ſicuti clauum clauo cuditur; vnde ſeruitus, quæ dicitur mors ciuilis. leg. quod attinet. ff. de reg. iur. ſoluitur morte naturali. §. finitur inſt. de vſuſr. eſt enim maior effectus mortis naturalis, quàm ciuilis, Aug. Ber. cap. in præſentia nu. 535. de probat. nam mors ciuilis habet effectum mortis naturalis in caſibus tantum à iure expreſ-
61 ſis, Alex. conſi. 139. vol. 2. & not. † quòd mors ciuilis triplex eſt. Prima dicitur maior capitis diminutio cum amittitur libertas, & ciuitas. §. 1. inſt. de cap. dimiu. Secunda quando ciuitas tantum, & dicitur media capitis dimi. l. 1. §. ſi filiū. ff. de bon. poſſ.

poss. cont. tab. Tertia est minima cum retinetur
ciuitas, & libertas sed tollitur tantum velle, & nol
le not. l. eius. §. fin. ff. de rest. in integr.

CONCL. XXII.

62 COMMODATVM soluit Morte, † non
enim hæres successor erit earum rerum, quas de-
functus habuit nomine commodati, sicuti talis
hæres petere non potest se mitti in possessionem
earum rerum ex l. fin. C. de edicto diu. Adr. toll.
Baldus leg. 1. C. si de momentanea poss. & hoc
procedit ne possit aduersus illum, qui deposuit
agere; fallit si res commodata fuerit ab alio occu-
pata, vel detenta, pro qua datur etiam actio furti
leg. fin. C. de furtis; & remedium reintegrandæ,
Specul. in tit. de pet. & poss. §. 1. per leg. fin. C. de
præt. pign. Alex. leg. 1. ff. de acq. poss. Cyn. l. 1. C.
quorum bon. leg. 1. §. quod autem. ff. de vi, & vi
armata conc. Doct. l. quidam. C. qui test. fac. poss.
Marsil. l. fin. ff. de quæst.

CONCL. XXIII.

COMPROMISSVM soluitur Morte,
63 † Arbitri, etiã si vnus ex pluribus moriatur Doct.
comm. cap. vno de offic. deleg. Doct. commu. leg.
duo. ff. de recud. glo. l. diem. §. 1. ff. de arbitr. Blanc.
in tract. de compr. tit. de anoull. compr. nu. 1. Item
soluitur etiam morte alterius partis cap. fin. de ar
bitr. non enim iura compromissi transeunt in hæ-
redem leg. diem. ff. de rec. arb. Innoc. cap. ex parte
eodem tit. etiam si instantia data fuisset, Abb. di-
cto cap. fin. non enim extenditur compromissum
ad casum non expressum capit. dilectus, de arb.
alia est ratio quia in arbitris electa est industria
personæ. l. non distinguemus. §. quæsitum. ff. de ar-
bitr. qui subdelegare non possunt Spec. in tit. de ar
bitr. §. finitur vers. item nu. 2. Bartol. leg. qui libe-
ris. §. hæc verba column. 2. ff. de vulg. Imola cap.
fin. de arbitr. capit. Quintauallis, de iure iuran-
do leg. si quis arbitratu. ff. de verb. oblig. Lanfran-
cus in tractat. de arbitr. 3. q. 4. princ. Bapt. in tra-
ctat. de arbitr. q. 52. Ampl. 1. etiam si compromis-
sum factum esset ex dispositione statuti. Secundo
ampl. etiam si compromittentes stipulati essent
compromittere in vnum, vel plures, quia cum ta-
lis sit actio personalis non egreditur personam l.
Sempronius. ff. de v. usufr. leg. Tertio ampl. etiam si
ante mortem alterius conclusum esset in causa
Docto. commun. leg. diem. §. 1. ff. de arbitr. Quar-
to ampl. etiam si assignata esset dies ad sententiam
ferendam, Abb. capit. ex parte de arbitr. fallit si
iam lata esset sententia nam executio ad hæredes
extenditur gloss. leg. diem. ff. de arbitr. Specul. §.
finitur. ff. de arbitr. Hent. capit. fin. eodem tit.
Secundo fallit quando compromissum est pro
se, & suis hæred. tunc enim ad eos transit Marsi.
sing. 54. Bald. consil. 102. volumin. 3. si tamen
pars, de hærede mentionem fecerit, de altero non
intelligitur leg. sed & interpellatur. §. ab altera.
ff. de arbitr. Tertio fallit, quando compromissum
factum fuit nomine dignitatis, vel vniuersitatis;
tunc enim ad successores extenditur. Docto. com-
mun. leg. proponebatur. ff. de iudicijs. Dyn. leg.
si grege. ff. de leg. 1. §. si grex inst. de leg. dummo-
do sit in eius fauorem, & vniuersitas nõ sit destru
cta penitus auctoritate Principis, & postea resti-
tuta Doct. leg. interdicit. ff. de cond. & demon.
conc. quæ dixi super. concl. 11. ad quæ dicta addas
quod compromissum soluitur etiam morte ciui-
64 li, † vt per ingressum monasterij not. auth. ingres-
si. C. de Sacr. Sanct. Eccl. idem si fuerit bannitus,
Blanc. tractat. de arbitr. q. 53. Doct. com. l. si quis
arbitratu. ff. de verbor. oblig. præsertim quando
sunt confiscata bona, in quibus succedit fiscus, vt
hæres, item hoc idem si excommunicatus esset. c.
vno de offic. deleg. Specul. tit. de arbitr. §. finitur,
vers. si tamen absolutus, restitutus fuerit reasumit
iurisdictionem, si verò protulit dum est banni-
tus, vel excommunicatus nisi opponatur, de his
sententia valet Doct. commun. cap. sciscitatus, de
65 rescr. Secundo modo soluitur † si recurratur ad
iudicem, nisi statutum aliter disponat, dummo-
do soluatur pœna adiecta in compromisso. l. non
distinguemus. §. compromisso. l. litigatores. ff. de
arbit. Bart. l. qui fidem. ff. de transact. leg. sed etsi,
& l. seq. ff. de arbit. Rom. consi. 358. Alex. consil.
72. vol. 3. Bapt. de arbit. q. 51. Tertio vnum com-
66 promissum per alterum soluitur † l. sed etsi, & l.
seq. ff. de arbit. not. c. 1. de reg. iur. l. nihil tam na-
turale. ff. de eod. Doct. com. clem. quandiu de ap-
pell. cap. innotuit de arbit. facit simile. leg. pacta
nouissima. C. de pact. Baldus leg. falsus colum. 9.
C. de furt. leg. Sempronius. ff. de l. 2. leg. si ita. ff. de
hæred. inst. Socin. consi. 87. vol. 4. Lapus Alleg.
99. Dec. c. cæterum nu. 5. de rescr. Lanfran. in tit.
de arbit. q. 4. si verò addatur aliquid noui compro
missum alterum dicetur Doct. com. l. ius ciuile. ff.
de iust. & iure c. causis de offi. deleg. l. labeo. ff. de
arbitr. Blanch. in tractat. de compr. q. 2. nu. 40. &
in tit. de annull; compr. vers. Morte.

CONCL. XXIIII.

67 CONDITIO soluitur Morte; † vnde con-
ditio protestatiua, quæ adijcitur in contractu, &
quæ adimpleri debet in persona diuersorum, vt
puta tertij, si is moriatur non poterit adimple-
ri in persona hæredis l. leg. fideiussor. §. fin. ff. de fi-
deiussor. item vbi à conditione incipit conuentio
facultas implendi conditionem potestatiuam non
transit ad hæredem. leg. si decem. ff. de verbor.
obligat. videlicet si voluero dabis mihi decem. Si
verò contractus incipit à dispositione, vt promit-
to stare sententiæ arbitri si non stetero promitto
pœnam, tunc facultas implendi conditionem po-
testatiuam transit ad hæredem. l. diem. §. 1. ff. de ar
bitr. ratio primi dicti est, quia conditio in forma
specifica debet adimpleri non autem per fictio-
nem, Doct. comm. l. Mœuius. ff. de cond. & dem.
68 hæres enim † dicitur eadem persona cum defun-
cto per fictionem non vere, not. l. stipulante. ff. ad
sen. consul. Trebell. l. hæredem. ff. de reg. iur. §. 1.
auth. de iut. iur. Paul. consi. 97. nu. 2. vol. 2. Gem.
cap. 2. nu. 10. de iur. cal. 6. Bellam. c. cum cessante
nu. 27. de appell. Philippus tractat. de testam. nu.
7. Socin. cons. 60. nu. 18. vol. 1. ratio autem secun-
di dicti est quia cum principalis dispositio, quæ
pura est sit transitoria ad hæredes, conditiona-
lis, quæ subijcitur, & accedit, etiam est transi-
toria cap. accessorium, de reg. iuris. 6. leg. cum

69 † principalis.ff.eod.l. si eum.§. qui iniuriarum.ff. si quis caut.ita distinguit fas. ui decem.ff.de verb. oblig. & est com. vt attestatur Petrus. Stella.l.qui Romæ §. Augerius num. 32.ff.de verb.oblig. Bar. leg. cui fundus. ff.de cond.& dem.

CONCL. XXV.

70 CONFESSIO soluitur Morte; † Bart. l. eius.ff.de iure fisci. Lanfrancus cap.quoniam contra de probat. Doct. comm.leg. 1.C.ne ex delicto defuncti, Alex. leg. 1.ff. de priuil.del. Bart.l. 1. §. sed hæc.ff.de calumn. procedit hoc dictum in confessione ficta, secus autem in confessione vera, Iohan. Andr.in add.ad Specul. §. 3.tit.de accusat. Bart.leg. 1.nu.7.de priui.del. Specul.tit.de accusat. §. 1.versic. quid si non lex eius.ff.de iure fisci. Curt. tractat. de iure iurando.§. fin. nu. 1.leg. 2. C.de bon.eorum, qui mort.sibi consc. Baldus l.2. C. qui accus. non poss. leg. si apud. C.de edendo. Dec.cap.cum speciali. §. Porro nu.6.de appell. Secundo fallit quando tam bona fuerint confiscata, Baldus leg. 1. C. ne de def.vbi nu. 14.hoc idem dicit in confessione furti. Imola leg. defuncto. ff. de publ.c. iudic. Angel. §.pen.nu. 11. inst.de perpet. & temp. act. Iohan. Andr.cap. in literis de rapt.

71 Ang.d. l. 1.num. † 5. Quarto fallit in his, in quibus hæres tenetur exonerare conscientiam defuncti Bal.l.generaliter. C.de non nu.pec.q.20. Iohan. d.cap.in literis Doct. comm. cap.cum causam.§. Porrò vbi Decius nu. 6.de appellat. Quinto fallit quando ex morte confessio resultat, tunc enim ipsa transit ad hæredes, Baldus leg. 1.§.2.C.qui test. fac. poss. Rom. consi. 305.leg.2.ff.de bon. eorum. Sexto, & vltim. fallit vbi pœna imponitur ipso iure, quo casu confessus pro conuicto habetur. Bar.

72 leg. ciuilis. num.6. ff.de priu. del. † not. leg. 1.& sequen.ff.de confess. Afflict.decisi.233.tit.de confess. defuncti, vbi num.3. hæredem posse reuocare confessionem defuncti si contrariũ poterit probare, Bald.l.error. C.de iur. & fact.ignor.leg.non

73 iccirco † ff. eodem gln. l. creditor. §. iussus. ff. de appell. Bart. leg. 1. C.ne ex delicto defuncti, Mileus in pract. crim. num. 249. in formula inquisi. Bal.leg. Titia.§. Gaius.ff.de legat.2.nam & defunctus in vita hoc agere posset leg. cum quidam. §. fiscus. ff. de vsur. Capic.decision. 121.numer. 17. nut. leg. Generaliter. C. de non num. pec. Baldus, & Doct.comm. leg. 1. C. de falsa causa, Ber.

74 consil. 60. numer. 36. volumin. 2. hæres † igitur de sententia lata confessione defuncti appellare poterit Dec. capitul. cum speciali. §. Porro numer. 6. de appell. Ant. de Butr. in tractat. de notor. artic.4.numer. 59.

CONCL. XXVI.

75 CONTVMACIA soluitur Morte, † Bellam. cap.ex parte nu. 15.de arbitr. Mortuus enim nõ potest contemnere l. 1.ff.si quis ius dicenti non obtemper. l. contumaciam. §. 1.de re iudi.l.contra pupillum.§.is qui.ff.eod.& intellige si mors præueniat, vt ex iuribus adductis colligitur.

CONCL. XXVII.

76 CRIMINA soluuntur Morte † gl. §. interdum.§.damn. inst.de hæred.quæ ab intest. defer. gl. c.à nobis il secundo de sent. exc.l.defuncto.ff. de publ. iud. c. quorundam. 23.distin. Doct.com. l. 2. C. qui test.fac.poss.c.sine culpa vbi Doct. de reg. iur.6. Arer.§. publica nu. 3.inst. de publ.iud. Ang. in tract. Malef. vers.Dominus nu.41. Dec. l. pupillum.§.in hæredes num. 3.ff.de reg.iur. Bellam. cap. ex parte numer. 17.de arbitr. Cur.l. imperium num.4. ff. de iurisd.omn. iud.dixi supera concl.2.dicam infer.vers.delictum.

CONCL. XXVIII.

77 CVRA soluitur Morte; † Azo in summa.C. quando tutor.vel cur.numer. 4. ampl.primo procedere etiam per mortem ciuilem, vt puta per ingressum religionis Spec.in tit.de regular.vers.35. Secundo finitur negotio soluto gl. l.tol.er.ff.de rutel.Ang.l. 1.C.qui pet.tutor. poss. Tertio cura furiosi finitur per superuenientiam sanæ mẽtis Bar. l. si is qui q. 2. ff. de verb. obligat. Quarto finitur adultis maioribus factis 25. annis. l. 1. C. quando tutor. vel cur. esse desin. Quinto finitur per capitis diminutionem. §.finitur inst.quib.mod. tutela finiatur, leg. tutorem. ff.de tutor.& cur.dat.ab

78 his.l.tutelas.ff. de † capit.dimin. Item finitur sublata causa, cuius gratia data fuit leg. potuit. C. in quib.cas.tutor. habeantur.

CONCL. XXIX.

79 DEBITVM soluitur Morte; † Mortuus enim non debet, sed debuisse dicitur, Imol. l.qui Romæ.§. Augerius nu.3.ff.de verb.obli.vnde hæres non potest carcerari pro debito defuncti; Bar. l.si decesserit. ff. qui sat.c. g. Abb.c.compromissorum nu.3.de arbitr. Bald.l.per diuersas nu. 14.C. mand.& hoc nisi per pactum aliter sit expressum, seu statutum aliter disponat. Socin.consi. 120.nu. 18.vel. 1.consi.24.nu.7.vol.3. Doct.com.l.postulante.ff.ad Trebell. Alex.consi. 18.num. 16.vol. 5. Alciat.l. 2.§.ex his nu.9.ff.de verb.oblig. Bertrau. consi.21.num.3.vol. 1.dixi super.concl.20.dicam infer.concl.executio,& hoc intellige de personali

80 † vt super. concl. 3.Secundo soluitur debitum solutione eius, quod debetur inst. quibus mod.toll.

81 oblig.in princ.† Tertio per compensationem: dixi ego in meo in tractatu de Compens. in procem. num. 2. Item not. quod morte debitoris excusatur promissor à mora, & à pœna com. leg. si ad diem num.2.ff.de verb.oblig.

CONCL. XXX.

82 DECRETVM soluitur Morte, † & inane est illud quod in mortuum defertur l.si decesserit ff.qui sat.cog.l. 1.§.cum triplici.C.de cad.toll.leg. quo loco.§.si iam mortuo.ff.de hæred.instit.vnde mortuus ante exequutionem mandati ad excommunicandum non est excommunicatus, Marsil.l. fin. nu.40.ff.de quæst.conc. Cum leg. qui à latronibus.§.si quis num. 5. de testam. Mileus in pract. crimin. numer. 10.Salyc.l.2.ff de pecul.leg.Ang. consi.68.Curt.consi.70.Vantius in tracta.de nullit. tit.de nullit. sent. ex defectu iurisd. ordin.nu. 106.Doct.comm.l.in summa.§.fin. C. de cad.toll. Marsil. leg.qui sine num. 17.ff.de quæst. Dec.leg. si is num. 8.C.qui test.fac.poss. Ang.l.imperium, num. 16.ff.de iurisd.omn.iud. Rom.leg.si verò.§. de viro fall. 16. ff.solut. matrim. Pontanus leg. 4. §.Cato.nu.59.ff.de verb.oblig.

CON-

CONCL. XXXI.

83 DELEGATIO extinguitur Morte † delegati, & Morte delegantis re integra leg.& qoia leg.more vbi Doct.com.ff.de iurisd.omn.iud. Marsilia in tract.de ord.iudic.4.par.q.1 6.nume.38. Specul.in tit.de iud.deleg.§.restat. nume.5. Gozzadinus consi.2 2.cap. relatum de offic.deleg. Fulgos.leg.diem functo numer.1. ff. de offic.assessor. Curt.leg. more nume. 76. ff. de iurisdi.omn.iud. Bellamera cap. ad nostram il secundo nume. 2.de iure iur. Quia mandatum morte mandatarij solui tur leg.si verò.§.si mandatore.ff.mand. cap.si gratiose de rescr.6. Bart.leg. actione. §. publicatione ff.pro socio leg.centesimus.§.fin. ff.de verb.oblig. resoluto enim iure datoris, resoluitur & ius accepta oris.leg. lex vectigali.ff.de pign. quod intellige quando suo ipsius nomine proprio mandatur l.si seruus ff.de stipul. seru. Baldus consi.217.vol. 3. si verò mandetur nomine dignitatis, tunc hoc idem, si dignitas non est perpetua, seu si per se nō subsistit sed pēdet ab alio vt vicarius, & tunc morte vtriusque soluitur leg. quod Principi leg.si Augusta .ff. de leg. 2. si dignitas per se subsistit, non so o tur morte delegantis, Fulgos.leg.more num. 25.ff.de iurisd.omn.iud.leg.fin. ff.de instit.l. cum p ti.ff.de adm.tutor.l.qui habeant. ff.de rebus du bijs. Si verò nomine proprio, & dignitatis delegatio fiet, debet inspici, quod principaliter fuerit prolatum leg. si seruus.ff.de stipul. seru. Secundo

84 modo soluitur delegatio sententia lata † & executioni mandata cap.in litteris de offic.deleg. Tertio per legitimam appellationem cap. vt debitus de appel. Quarto si prononcietur commissionis litteras non valere cap. significantibus de offic. deleg. Quinto per recusationem causæ cap.licet de foro comp. Sexto reuocatione mandati ca.cæterum de rescr.ca. licet de offic. deleg.leg.cum prætor.ff.de iudi. Septimo finitur lapso tēpore commissionis, etiam si instantia iudicij per triennium durauerit l. properandum. C. de iudic. Octauo per litis contestationem tacite enim renunciasse videtur cum res de facili reuertatur ad naturam suam leg.si vnus.§.quod si ff.de pact. Nono soluitur acceptilatione, pacto, transactione, & rei peremptione. Spec.tit.de leg.§.restat.num. 13. Decimo soluitur si res ad impossibilitatem iuris, vel facti peruenerit, cap.sicitatis de rescr.cap. ad probandum de re iud.Host.in summa de offic. deleg nume. 11. Vndecimo soluitur etiam Morte delegati, vt dictum est leg.inter causas. ff.mand. Duodecimo etiam si vnus ex pluribus tantum moriatur, nec sit adiecta causa quod si non omnes c. vno de offic.deleg. Decimotertio soluitur etiam Morte impetrantis l.pen. ff.de feot. quæ sine appell. resc.l.si decesserit.ff.qui sat. cog. Decimoquarto mortuo eo contra quem literæ fuerint impetratæ c. significauit de rescr.quia rescripta personalia sunt, nec extenduntur ad alias personas, quàm nominatas c.cum olim, de offic.deleg. fallit si delegatus ante mortē

85 egit, † nam successor eius litem finire poterit, si tale sit ius, vbi successio locum habeat leg.si patet C.de inoffic. test. Secundo fallit si nomine dignitatis perpetuæ, vel vniuersitatis fuerit delegatio facta, Specul.tit.de leg.§.restat numer. 8.capitulo qooniam Abbas, de offic.deleg. Host. in summa eod.tit.nume. 1 1.vers. fallit; & not.quod legatio facta ob ægritudinem, vel absentiam alicuius eo reuerso, vel sanato soluitur delegatio, Doct.com. leg.1.ff.de offi.eius glo.c.plures vel si.nequibunt, de offic deleg.6.conc.cap. si duo de proc. 6. ratio huius 31. concl. est quia delegati industria personæ est electa, Doct. comm. leg.more vbi Bart. numero 7.Iason numero 65. Dec. numero 52. ff. de iurisd.omn.iudi conc. cum hac concl. quæ dicam infer. vet sic.mandatum, & in versic. rescriptum. Facit simile.l.noo solum §. Morte vbi Doct. com.ff.de oper.nou.nunciat. Marsil. leg.fin.num. 29.ff.de quæst. Fel. cap. à nobis numer.7.de sent. exc. Decius leg. pupillum.§.10 heredem nume.3. ff.de reg.iuris.

CONCL. XXXII.

86 DELICTVM soluitur Morte † delinquentis, Doct.com.l.1. C. ne ex delicto def. §.non autem inst.de perpet. & temp.act.§.non autem inst. de publ.iud.leg.defuncto ff.eod. ca. quorundam 29.distin.Doct.com.l.2.C.qui test.fac.poss.gl.l.2. §.pen.ff.de hæred.vel actio.vend. l. crimen. ff. de de pœn.gl.l.in hereditarijs C.de hered.act.Affl.c. decis.145.nume.2.Ruin.consi.37.nume.5.vol.1. consi.22.nume.7.vol.4. Alba.consi. 90. numer.2. Abb.cap.Eccl.nume.23.de consti. c. parochiano. nume.4.de vsur.cap. nobis nume. 13.de sent.exc. Alex.leg.2.nume.3.C.qui test.fac.poss. Dec.l.imperiom.nume.16.ff.de iurisd omn.iud. vbi Curt. nume.34.Bologn.nume.37.Bald.l.sororem.C.de his quib.vt indign. fallit in atrocioribus quib. casibus suspenditur cadauer arbitrio iudicis, Dec. leg.2.nume.8.C.qui test.fac. poss.d. l. imperiom, nume.16.Marsil.quæstionis nume.31.ff.de quæst. Boet.q.316.nume.9.Clar.lib.5.senten. §.fi.q.51. Iacob.Menoch.tract.de arbit. iud.lib.2. cent.3.casus 285.nume.7.dixi super.concl. 2. & concl.27. l.1.C.si reus, vel accus.mor. fuer.leg.3.ff.de publ. iud.Corn.consi. 195.nume. 8.uol.2.Dec.l.popilliom §.in hæredes nume.3.ff. de regul. ior. Igneus in tract.Regis.nome.108.ampl. etiam quo ad publicationem bonorum Salyc.l.fin.numero 3. C.si reus, uel accus.mort. fuer. Bart. l. defuncto.ff. de publ.iud. Bart.l.ex iudiciorum ff.de accusat. Bal. leg.unica nume.3.C.ne ex delicto defuncti, Igneus l.1.§.si sibi nume. 67.ff.ad Syllan. Cum. l.qui à latronibus.§.si quis nume.5.de testam. Bellamera cap.ex parte nume.17. de arbitr. Baldus consi. 162.nomero 5.uolu.2. Melius in pract.crim. nu. 10.Ant. consi.63.num.1.Paris.consi.155.uolum. 4.Curt.l.imperium nume.4.ff.de iurisd.omn.iud. fallit nisi sit lis contestata, atque secuta sententia, Bartol.leg.ex iudiciorum.ff.de accusat.ante enim sententiam fiscus nullum ios haber, Doct.leg.post contractum ff.de donat.Cin.leg. si quis potest.C. de bon.damn. leg. si pœna. ff. de pœnis leg.si qua pœna C.de his, qui sunt sui; Mortuus enim à solo Deo cœlesti condemnari potest Angelus leg. de qua re §. cum absentem.ff. de iudic.leg.pen.ff. quæ sent.sine appell. resc. Angel.consi. 68. Curt. consi.60.leg.libellorum.ff. de accusat. Gandin.in tract.

tract.Malef. leg. fin. numero 16. ff.de quæſt.Mi-
leus in pract. crimin. numer. 152.Fallit ſecundo
87 pendente appellatione, † quam hæredes proſe-
qui tenentur,l.1.C.ſi pend.appella. Mors interu.
Quod intellige de hærede accuſatoris dixi ſupra
concl. 10. Tertio fallit ſi ex delicto hæres factus
eſt locupletior,not.l.Caius.ff.ad Syllan.vbi Ign.
num.15.l.ſi pro fure.§.fi.ff.de cond.furt. not.leg.
ſicut,ff.de regul.iur.l.toties.ff.eodem leg.in hære-
dem.ff.de dolo leg.quod diximus. §. fina.ff.quod
metus cauſa,leg.quod autem, ff. eodem l. prima,
§.fin.ff.de vi,& vi armata, leg. vi pulſus. C.vnde
vi.l.3.§.ex furtiua.ff.de pecul.l.ſi cum ex actione,
§.pedius.ff.de eo quod met.cauſa,l.fin. ff.de eo,
per quem factum erit, Brix.q.81.Ang. tractat.de
teſtam.glo.fi.q.113.num.6.Corn.conſi.37. num.
24.volumin.3. quo caſu contra hæredem dabitur
actio . ex quorum Doctorum opinionibus infer-
88 tur primo, quòd circa perſonam nullus † ex deli
cto alterius tenetur ampl. procedere, vt hoc fieri
non poſſit, nec per leg.neque per pactum. Secun
do infertur quod circa rem ſi pœna ipſo iure de-
functo irrogatur a lege, tunc eo caſu in hæredem
transfertur.Bar.leg.1.num.2.ff. de priuat. dele.l.
Caius.ff.ad Syllanian.l. 3.§.quod autem.ff.quod
quiſque iuris.l.commiſſa,ff.de public.& vectiga.
Ang.l.1.C.ne ex delicto def.Dec.l.pupillum.§.1.
num.3.ff.de reg.iuris,vt in crimine hæreſ. & læſæ
maieſt.Abb.cap.fin.num.5.de ſepult. Bartol.l.ex
iudiciorum.ff.de accuſ.Iaſ. leg.3.§.quod autem,
numer.2.ff.quod quiſque iur.hoc idem in fraude
89 gabellæ, Bertach.tract.de gabel. † par.9.verſicul.
quinto.Bar.l.2.ff. de vectig. quod infertur etiam
a ſingulari ſucceſſore leg.commiſſa, ff. de publ.&
vectig. Quia dominium tráſit ipſo iure in fiſcum,
& pœna in hæredem,dummodo ſententia detur,
Bald.l.ſi quis in tantum, C. vnde vi, column. 13.
quia licet ipſo iure detur, requiritur tamen factũ
hominis: dixi ego in tractat. de compenſat. parte
90 ſecunda, quæſt.21.num.6. Tertio † ſi ſumus in pę
na, quæ a iudice imponitur, ſi defunctus delique
rit in his, quæ pendent à contractu, tenebitur hæ
res ad pœnam pecuniariam, Paul.conſi.63.num.
3.volum.ſecundo, dummodo vltra vires hæredi-
tarias non grauetur.l.ſi hominem, §. datur.ff.de-
poſiti,l.1.& fin. C. de hæred. tutor.l. ex depoſiti,
l.ex contractibus . ff. de act.& oblig.l.ſi hæres.ff.
depoſiti.Imol.l.ex parte.§.ex facto, ff. de verbor.
oblig. Abb.cap.fin.de ſepulturis, Quarto ſi ſumus
91 in alijs, tunc ſi lis iam erat conteſtata † ante mor-
tem ad hęredem pœna tráſfertur, & ad damnum
datum, dummodo iſto etiam caſu non excedat vi
res hæreditarias, Bart.l.1.ff. de priuat. del. Iaſon.
l.ſi eum. §.qui iniuriam, nume. quinto. ff.ſi quis
caut. quia lite conteſtata inſtantia, quæ in hære-
dem tranſire ſolet, inita, atque incepta intelligi-
tur, l. ſi cum hominem. ff. de fideiuſſor. Decius l.
pupillum.§.primo num quinto, ff.de regul.iuris.
Angel.in tracta.de teſtamen.glo.113. Abb. capit.
ſecundo.num.57.de ord.cogn. Iaſon.l. hæc actio.
ff.de ed. quod procedit in actionibus ciuilibus,
quæ ex delicto naſcuntur, non autem in criminali-
bus, & publicis iudicijs, quibus hæres non tene
tur, niſi lata ſententia l.iudiciorum. ff. de accuſat.
Bar.leg.1.C.ne ex delicto def. ſi verò lis conteſta
ta non ſit hæres non tenetur, niſi ad ea, quæ ob ta
le delictum fuerit conſequutus, præter quam in
actione furtiua, in qua vltra id etiam, quod ex
furto percepit damnum reſarcire aduerſario pla-
cuit.§.fin.inſtitu.de oblig.quæ ex del. naſc. Ang.
l.contra,§.ſi poſt, num. 2. ff. de act.rerum amot.
Decius leg.toties.ff.de regul.iur.leg. ſi pro fure,
§.fin.ff.de cond furt. Bar. l.1.num.2. ff. de priuat.
delictis, & hoc fit ad tollendam furtorũ frequen-
tiam, l.aut facta.§.fi.ff.de pœn. Corne.conſi.414.
num.6.vol.prim. Bal.l.vnica, C.ne ex del. def.&
datur contra hæredem lite adhuc non conteſta-
ta, gl.& Angel.l.1.§. fi. ff.de eo per quem factum
erit Bologn.conſi.8. Marſil.ſi is qui, num. 75.C.
ad l.Iul.de ſica. in actione tamen rer. amot. hæres
tenetur tantum quatenus ad eum peruenit Ang.
l.contra §.ſi poſt. ff. de act. rerum amotar. nu. 1.l.
& ideo.§.fi.eod.tit.l.fi.C. eod. ſed verum ſola cita-
tio pro litis conteſtatione habeatur? not. iſto in
caſu. Iaſ.l.ſi eum.§.qui iniuriam, num.6.ff. ſi quis
caut.l.ex hoc dicto, nume. 13. ff. de eo quod met.
cauſa.l.3.§.quod autem.ff.quod quiſque iur. Bal.
l.vnica, num.primo, C.ne ex delicto def.Decius.l.
pupillum.§.1.num.7.ff.de reg.iur. Bart.l.1.nu.7.
ff.de priu.del.l.eius, ff.de iure iur. Curt. in tract.
de iure iur.§.fi.num.11.Bald.l.ſecunda.C.qui ac-
cuſare non poſſ.l.ſi apud C.de ed. Decius capit.
cum ſpeciali.§.porrò,num.6.de appell. Item not.
quòd ſi fur fuerit confeſſus de furto, & mortuus
ante condemnationem agetur contra hæredes, li-
cet ad eos nihil de furto peruenerit, Baldus l.1 nu
me.14.C.ne ex delicto def.Imol.l.defuncto, ff.de
public.iud.Ang.§.pen.num.11.inſti.de perpet.&
tempor.act.Anan.c.in litteris, de raptor.Ang. di-
cta l.1.num.5.glo.l.creditor.§.iuſſus.ff. de appel.
Mil.in pract.crimin.numer. 149. Afflict.deciſio.
233. Bald. l. error. C.de iuris, & facti ignot.l.Ti-
tius.§.Gaius, ff.de leg.2.poteſt tamen hæres con-
trarium probare, Afflict.d.deciſio.233. & appel-
lare poſſunt a ſententia contra defunctum lata,
Ant.tractat.de notorio artic.quarto, num. 59.De-
cius cap.cum ſpeciali.§.porrò, num.6.de appella.
92 † Quinto not. quòd ſi quis alicui ſuccedit nomi-
ne dignitatis ſemper quatenus vires hæreditatis
patiuntur damnum reſarcire debet præſtitum a
defuncto. Abb.cap.ſecundo, nume. 57. de ordinu
cogn. quia dignitas nunquam deſinit cap.liberti,
12.q.2.cap.ſi gratioſè, de reſcri.6.quod eſt intelli
gendum quãdo nomine dignitatis delictum con-
tractum fuit, Barto.leg.prima.ff.de priu.delegat.
93 † Sexto in foro Eccleſiaſtico, ſiue lis fuerit conte-
ſtata ſiue non, ſemper hæres tenetur, iuxta vires
hæreditarias de delicto a defuncto commiſſo, vt
defuncti anima liberetur. Ambroſ. in tractatu de
vſur.ver.ſed quid, num.234. capitul.in litteris de
raptoribus, capitul.ſanè, 24.quæſt. ſecunda capit.
Epiſcopus.12.q.2.capit.quanquam, de vſur.in 6.
cap.Epiſcopus 16.quæſt.6.capit.bene. 96. diſtinc.
cap.tua, de vſuris, cap.1.de pignor. Bertach.tract.
de gabell.4.par.q.20.num.31. Floren. leg. inde.§.
hac actione.ff.ad leg.Aquiliam.Bart.leg. furti.C.
de furt.

de furt. sunt enim bona defuncti pro restitutione obligata, cap. parochiano, de sepultur. capitul. Archiepiscopatu, il primo de raptor. Baldus l. filium, C. fam. ercisc. glo. cap. tua, de decimis, Brix. q. 81. Angel. contra §. si post ff. rerum amotarum. Decius leg. pupillum, §. 1. nu. 8. ff. de regul. iuris, & procedit hoc vlt. dictum, siue hæres confecerit inuentarium, siue non, Bald. leg. furti C. de furtis, de iure autem ciuili nisi confecerit inuentariũ hæres tenetur etiam vltra vires hæreditatis in casu litis contestatæ, sentẽtiæ latæ, & executionis faciendæ, iuribus supradictis.

CONCL. XXXIII.

94 DEPOSITVM soluitur morte; † vnde successor depositarij non est successor earum rerum, quas defunctus habuit nomine depositi, nec petere potest mitti in possessionem earum rerum leg. fin. C. de ed. diu. Adri. toll. Baldus leg. prima, C. si de momentanea possess. Doct. com. leg. bona fides ff. depositi. Tiraq. tract. le mort saisit le vif. in 4. declar. nu. 1. & sequen.

95 Dixi super. concl. † 22. si tamen fuerit res vendita tenetur hæredes ad preciũ, & liberatur Paul. l. 1. §. fi. ff. de depos. Doct. l. mater C. de rei vend. l. si cum seruum ff. si cert. pet.

CONCL. XXXIIII.

96 DETENTIO soluitur Morte, † Curt. Iun. consi. 110. colum. 8. Doct. com. leg. qui iure ff. de acq. poss. l. & haber §. & hospes ff. de præc. leg. mulieri ff. quemadmodum vsufruct. amit. Bartol. consil. 121. Angel. leg. assiduis colum. 8. C. qui pot. in pignor. hab. Alexan. consil. 88. volumine 2. Corn. consil 91. numer. 5. volumine 4. Socin. consi. 131. volumine 1 Rum. consi. 51. volumine 4. Gozzad. consi. 99. Crau. consi. 61.

CONCL. XXXV.

97 DIGNITAS soluitur Morte, † leg. cum patronus ff. de leg. 2. l. licitatio ff. de public. cap. miramur 61. distin. ca. dona. 1. q. 7. Din. c. in iudicijs, de reg. iur. 6. Ias. l. 1. nume. 11. ff. de const. princ. quod intellige de dignitate, quæ personæ cohæret, secus est de ea, quæ rei adhæret vt est Episcopalis, & simil. quæ continuãtur in successorem. Innocen. c. cum super, de causa poss. & propr. capitulo cum in officijs de testam. Doct. leg. cum hæredes ff. de acq. poss. Paulus leg. si sororis C. de iure deliber. Bertach. in tract. de Episc. lib. 3. par. 1. quæst. 56. Guid. Decisio. 365.

CONCL. XXXVI.

98 DONATIONIS reuocatio † soluitur Morte non enim hæres donationis potest agere de ingratitudine contra donatarium quã ipse cõmisit aduersus donantem Fulgos. consi. 213. Doct. com. c. fin. de don. Bero. consi. 49. nume. 16. volumine 3. l. his solis C. de reuoc. don. l. fin. C. eod. tit. Ber. consi. 98. nume. 4. vol. 1. Fallit quando constat de voluntate defuncti, qui voluerit reuocare Guid. decisio. 214. nume. 2. Ripa. l. fin. q. 63. nume. 209. C. de reuoc. don. §. non autem. inst. de perpe. & temper. act. Dixi ego in tract. de reg. iur. Reg. 8. ampl. 75. in fine, & super. concl. 5. item hæres reuocare non potest donationem ex beneficio l. si vnquam C. de reuoc. don. vt ibi Tiraq. in versi. susceperit nume. 201. tunc enim præsumitur donationem tacite voluisse ratam manere, Host. in summa de don. §. qualiter: sunt enim huiusmodi reuocationes personales nec ad hæredes quidem extẽdi possunt leg. si pater C. de inoffic. test. cap. fin. de don. Baldus l. 1. C. de inoffic. test. Salyc. l. si totas C. de inoffic. test. Corn. consi. 234. vol. 2. Item not. quod ingratitudo prælati non nocet successori in rebus sibi donatis intuitu Ecclesiæ, sed sibi ipsi tantum. Quint. Mand. in trac. de ingratitudine c. 117. Iacob. Menoch. in 9. Rem. recuper. poss. nu. 121. Ripa l. fin. nume. 175. C. de reuoc. don. & de concl. prædicta intellige si donãs potuerit reuocare, & non fecit c. 1. §. item vbi Bal. tit. quib. mod. feu. am. Ioan. c. fi. de donat. cum glo. versic. placuit, & in add. ad Specul. tit. de feudo §. fin. idem est de ingratitudine vassalli, erga dominum Doct. com. dicta l. fi. C. de reuoc. don. Alua. cap. 1. §. porro tit. quæ fuer. prima causa ben. amit. Saly. l. omnimodo C. de adulterijs Doct. com. l. rei iudicatæ ff. sol. matr. Alex. consi. 189. vol. 6. Aret. consi. 14. Ruin. cons. 159. volum. 1. Cur. in tract. feud. q. pen. 4. p. Comensis consi. 164. col. 3. Rui. d. cõsi. 159. consi. 155. nu. 20. volu. 1. Baldus leg. imperialem. §. insuper col. fin. tit. de prohib. feud. alien. Paul. consi. 46. col. 2. volum. 2. Idem est in causa adulterij dissimulati, de quo hæredes mariti conqueri non possunt aduersus vxorem ad lucrandam dotem, vt dixi super. concl. 5. conc. Baldus consi. 305. vol. 3. Signorol. consi. 50. Cardin. cap. plerunque q. 2. de don. inter vir. & vxor. Salyc. l. fin. C. de adulter. Bald. l. libertatem C. de adulter. Item not. quod si quis suo testam. legauerit quicquam pro maritanda puella, si ea viuente testatore maritetur, extinguitur legatum, Paul. consi. 214. vol. 1. Doct. leg. Lucius, la prima ff. de leg. 2. si tamen postea testator non mutauerit testamentum, debebitur ei legatum ab hæredibus, not. leg. si mater C. de inoffi. testam. Tiraq. dicta leg. si vnquam versic. susceperit nume. 219. C. de reuoc. donat. & vide, quæ dicam infer. versic. feudum, & in versic. ingratitudo.

99 Item donatio Iuris patronatus † nisi confirmetur viuente eo, qui donauit non pot. per Episcopum confirmari: in puncto, ita conclu. Lambert. de iure patron. lib. 1. 2. p. quæst. 1. Art. 17. numero 2. & sequen.

100 Item not. † quòd Mortis mentio in contractu facit in dubio præsumi donationem causa Mortis Corn. cons. 92. nu. 1. vol. 1.

CONCL. XXXVII.

105 ELIGENDI facultas † soluitur Morte, Bart. l. si seruus nu. 1. ff. de verb. oblig. l. si quis arbitratu, eod. ti. leg. fin. C. de contr. empt. quod dictum intelligitur quando talis facultas competit iure alterius, secus quando iure proprio habetur: tunc enim ad successores, & ad hæredes extenditur leg. illud. ff. de opt. leg. fin. C. com. de leg. §. optionis inst. de leg. Bart. leg. si stipulatus fuerim nu. 5. ff. de verb. oblig.

CONCL. XXXXVIII.

102 EMPHYTEVSIS caducitas † soluitur Morte non soluentis, & Morte Domini scientis, & non

&non contradicentis, nec per heredes Domini: talis declaratio fieri potest, nec cótra heredes em phyteutę agi potest; si tamen conueniantur, ob nō solutionem ab ipsis factam succurritur eis per restitutionem in integrū, ex clausula si qua mihi iusta causa, &c. Decisio Can.3. tit.de loc.& cond. nu.2. Petrus de Benint. Decisio. 37.nu. 17. Alex. leg.cum filius §. in hac nume. 4. ff. de verb.oblig. Alex.consi.71.nu.4.vol.1.Specul.tit.de loc.§. nūc aliqua. Din.cap.cum quis de reg.iuris 6. Baldus l. ad diem ff.de verb.oblig. ignorãtia fortissima cau sa est restitutionis in integrum, gloss.leg.Æmilius ff.de minor.gloss.leg.si partem. §.1.ff.quemadmo dum seruit.amitt.gloss.leg.1.C. de patr. pot.Specul.titu.de pręscr §.1.Angel.leg. fin.C.de pręscr. Imol.cap.fin.eodem tit.Alex.consi. 84. numer.4. volum.2.Fulgos.consi.214.Felin.cap.uigilanti de pręscr.Gozzad.consi.56.num.11. Corn.113.uol. 1.Alex.consi.169.num. 10.uolumine 2.Bart.leg. 1.§. si aduersus nume. 1. ff.quando appell.sit leg. 2.nume. 17. C.de iure emphyt.Ruin.consil.150. nume.13.uol.2.Cęphalus consi. 24 num.18 uol. 1.Decius consil.58.consil. 164. idem Cęphalus consi.66.nume.19.ratio altera est quia pœna lega lis re integra contra heredes non transit Bar. leg. licet § quod autem ff. quod quisque iuris Alex. l.eius ff.si cert.pet. Doct.com.leg. fin. C.de reuoc. don. dixi super. concl. 36. & dicam concl. seq.& not.quòd emphyteusis finitur tribus modis. pri-

104 mo propter culpam; † Secundo finito tempore, ad quod concessa fuit. Tertio extincta generatione, cuius causa concessa fuit, rursus propter culpam finitur, deteriorando, alienando irrequisito Domino, & non soluendo canones debitoris, ita Clarus in libro 4.senten. §.emphyt.q.42.& q.28. Corn.consi.76.uol.2.

CONCL. XXXIX.

105 EMPTIONIS contractus rescissio † soluitur Morte emptoris uel uenditoris, non heredes uti possunt remedio leg.2.C. de rescin.uēd.& hoc quando à principio sciebant rem esse illius ualoris; item si testator apposuerit pretium, illudque taxauerit, tunc heres non potest agere remedio d.l.2.secus si testator simpliciter rem uendi iu beat, no.l.Imperator.§.si certū ff.de leg.2.l.si fideiussor §.meminisse leg.si cui §.fin.ff.de leg.1.Clemen.Rubric.C.de resc.uend.nume.28. ubi Pinel lus p.2.nume.19. Tiraq. in tractat.de utroque retractatu in tit.de retr. Lignagier in fine,nu. 9. ratio primi dicti est quia ex quo uenditor, uel emptor sciuerunt uerum ualorem rei decepti dici nō possunt, scienti enim & consentienti non fit fraus, neque iniuria c.scienti de reg. iur.6.leg.2.§.usque

106 ff.de iniurijs huius † autem opinionis sunt Doct. omnes dicta leg.2.in princ. C.de resc. uend. Bart. numero 14.Baldus quæst.4.nume.7.Salyc.quęst. 7. numero 7. Fulgos. nume.11.Paulus leg.maioribus C.com.utr.iud. Clemen.dicta leg.2.nume. 86 Cagnol.nume.124.Pinellus p. 1. numero 10. Azo in summa C. de resc. uend. numero primo. Didac.lib. 2. uar. resolut. cap.4.numet.2 Afflict. tracta. feud. lib. 3. numero 37. Boer. decis. 142. numero 3.Rom.consi. 475. nume. 4.Alex.consil, 42.nume. 5.uolum.1.consi. 127. uolum.2. consil. 48.nume.4.uolum. 4. Decius consil. 583. colum. 1.Socin.iun.consi.73.uol.2. Paris.consil. 128. nu. 36.uolum.1. Lofred.cons.feud.23. Hiero. consil. 127.Barbatia consi.21.col.3.uol.4. August.Ber.cū dilecti nu.23. de emption. & uend.Tiraquell. tract.de utraque retr.tit.de retr. Lignag.§.1.gl.18. nume. 14.

CONCL. XL.

107 EXCOMMVNICANDI Decretū † soluitur Morte; dixi super.concl.30.item excommunicatio soluitur Morte, unde excōmunicatis multis ciuibus, mortuis illis, filij eorum non sunt excommunicati secundum com. opin. Bald. si grege § fi.ff.de leg.1.Bal.l. inter stipulantē. §. sacram.ff. de uerb. obli. Innoc.c.grauem de sent.exc.Abb.c. aduersus eod.tit. Fel. c. responso nume.4.eod.tit. Quia excommunicatio fertur in animam delinquentis Decis. 1. in antiq.de sent.exc.& Decis.15. eod.tit.Didacus lib.2. uar.resol. c.8.nu. 9. Ampl. etiam si sit heres Rota Decisio.538.in antiq.unde ante executionem mandati ad excommunicandum Mortuus non est excommunicatus Mars. l. fin.nume.40.ff.de quęst. gl. c. mulieris de senten. excom.inane enim est decretum, quod in mortuū profertur l. si decesserit ff. qui satisd. cog.l.1.§.cū triplici C.de cad.toll. l. quo loco §.si iam mortuo

108 ff.de hæred. inst. dixi super. concl. 30.† Item no. quod excommunicatus dicitur mortuus ciuiliter Ray.l. omnes populi nu. 4. ff. de iust.& iure, dixi super.in 1.p.nu.98.

CONCL. XLI.

109 EXECVTORIS testamenti † officiū soluitur Morte, Din. l. alimenta ff. de alim. & cibar. leg. nisi dictum esset quod ad hæredes transeat, Doct.leg.1.ff.eodem gloss.cap. fi.de testam.6. Bart.l.tutela.ff.de tutelis Bal.l. 2. §. sed etsi col. 3. C.com.de leg.l.id quod q. 8 leg. 1.C. si quis rem minor.l.cuius ff.de cur.fur.ampl. vt executio cōmissa hæredi, non transeat ad hæredes, fallit nisi datus sub nomine dignitatis, nam tunc transit ad eius successorem, l.a filio, ff.de alim.& cib.leg.

CONCL. XLII.

110 EXHÆREDANDI causa soluitur † Morte leg. Gallus. §. in omnibus ff. de liber. & posth. Iason. leg. filius numero 19. ff. eodem. Item filius defuncti nun potest exhæredari propter delictū patris leg. si quis in suo §. legis C. de inoffic.testam.concl.ex 3.§.si emancipatus ff. de bon. poss. contra tab. Doct.comm. cap. non debet nume.1. de reg.iur.6. Dixi ego in tractat. de reg.iur. Reg. 8.nume.94.Item not.quod si pater habuerit causam exhæredandi aliquem ex suis filijs,& non fecit, mortuo ipso non potest agi per eius fratres, nec etiam per quenquam contra delinquentem, quia per patrem intelligitur remissam esse iniuriam ex quo in vita eius non est conquestus, nec eum exhæredauit vt dixi super. conc. 36.

CONCL. XLIII.

111 FEVDI caducitas soluitur Morte † vassalli, vel Domini, si in vita de ipsa nulla fuit facta querela, Cassad.Decisio 2.numer. 6.tit.de loc.cond. Doct.com.leg.fin.C.de reuoc.don. potestas enim decla-

declarandi non trãsit ad hæredes Domini, nec da
tur contra hæredes vasalli gl.l.idem §.fin.ff.de rei
vend.leg.inter.§.1.ff.de verbo.oblig. Cassad.Deci
sio.3.nume.2.tit.de loc.& cond. Alex.consi. 189.
nume.3.volum.6.gloss leg.omnimodo C.de inof
fic.testam.& hoc quãdo Domino sciuit delictum
vassalli,& tacuit, secus si ignorasset, & verisimili-
ter de eo conquestus esset Cynus l. fi.C.de reuoc.
don.Baldus c.1.§.porrò, tit.quę fuer.prima causa
ben.amitt.Baldus leg.1.q.39.ff.de rerum diuis. Sa
lyc.leg.fin. C. de adulter.Campeg.tractat.de do-
te 3.p.q.226.nume. 2.cap. 1.§.1.vers. concubue-
rit,quibus modis feud.amitt.Baldus capit.1.§.do
mino si de feudo contr. fuer. Aluar.cap.primo §.
porrò, nume.3. tit. quę sit causa ben.amitt.Mars.
leg.fin.nume.21.ff. de quęst.idem in Rubr. ff. de
fideiussor.nume.342.Grammat.consi. 13. nume.
36.in crimin.Tiraquel.leg.si vnquam uersic.susce
perit numero 215.C. de reuocan. donat. & dicto
loco versic. reuertatur numero 306. conc. super.
conclus.30.& infer.versic. ingratitudo, item not.
112 quod in feudalibus non habet locum † statutum
le mors saisit le vif. Comensis consil. 173. Iason.
consi.152.vol.4.Rubr. consi. 121.Tiraq.in tract.
le mors saisit 2.p.in 3.declarat.nu. 3. conc.cũ hac
concl.quę dixi super. in concl. 22. & concl. 33.in
terminis.

CONCL. XLIIII.

113 FIDEICOMMISSVM soluitur † Mor
te nominati in eo viuo testatore, sciente, & non
mutante testamentum l.tractabatur ff.de mil.test.
Bart.l.1.q.12. ff. de vul.& pupill. l.si pater in 3.nõ
pol.ff.eod.quod procedit in pupillari substitutio-
ne. fallit in fideicommisso ad pias causas Bal.leg.
eam quam, q.7. C.de fideic. Tiraq.tract.de priu.
piæ causę priuil.76.Bertach. ver. fideicom. pium
vers. 2. & vers. fideicommissum expirat vers.8.
nã fauore pię causæ, licet non euenerit casus sub-
stitutionis, nihilominus legatum debetur idem
114 Tiraq.d.loco priu.62.Dec.consi.† 182.numer. 7.
consi.273.not.l.2.ff.de man.test.Alex. consi.209.
nume.5. vol. 2. Rom.consil. 493. & Auth. simi-
liter in 30. speciali piæ causę C. ad l. Fal. Decius
consi.2;3.nume. 1.Paris.consi. 74. nume. 22.vol.
115 3.& hoc habui in facto; Secundo modo † soluit
fideicom.si hęres grauatus restituere hæreditatẽ
moriatur ante aditam hęreditatem l.ille à quo §.
si de testamen. ff. ad Trebell. hęreditas enim non
adita non transmittitur l. 1.§. in nouissimo, C.de
cad.toll. l. quoniam C. de iure delibet. nisi esse-
mus in casu, in quo hęreditas non adita transmit
tatur Bar.l.ventre ff. de acq. hęred. l.emancipata
C. qui admitti, Secundo fallit si decesserit ante
tempus datum ad deliberãdum intra quod tran-
smittitur non adita ad quoscunque gl. l. eam quã
116 C. de fideicom. † Tertio fallit, quando esset mi-
nor, quia transmittit restitutionem in integrum
ad quoscunque ex persona sua. leg. Pantonius,
ff.de acquirenda hęred.leg.si infanti.C.de iure de
liber. tunc hęres cogi potest adire, & restitue-
re.Bart.l.cum plures,§.mense,ff.loc.l.2.§.idem, ff.
ne quid in loco publico.l. si minor. ff. de minoris.
l.si minoris.ff.de admin.tutor. Quarto fallit quan
117 do decessit ante iussum sibi factum a iudice, † vt
adiret, nam tunc habetur perinde ac si hæreditas
fuisset adita, & fideicommissum debetur a quo-
cunque successore.l.non iustam. C. ad Trebellia.
Iason.in termin.l.eam quam,num.24.C.de fidei-
com.item soluitur fideicommissum per pactum si
ex futuro euentu pendet Doct commun.l.1.C.de
pact.glo.l.si ita.§.si sub conditione, ff. de legat.2.
Gulielm.c. Raynutius, versic.si absque liberis, nu
118 me.105.de test. † fallit hoc dictum quinque mo-
dis, de quibus vide Purpur.l.1.nu. 9 C. de pact.
Tertio modo soluitur per clausulã codicillarem
non agnitum.Bart.l.1.ff.de iure codic.Doct.l. fin.
C. eod. Quarto fideicommissum soluitur morte
ciuili, vt per ingressum monasterij. auth. nisi ro-
gati.C.ad Trebell.Bar.l.si ita.§.1.ff.de leg.2. Ale.
consi.121.volum.2. Fallit nisi testator dixerit, si
decesserit sine liberis ex proprio corpore natis,
119 tunc enim Monasterium pro filio † non habetur,
nec facit deficere fideicommissum,glo. sing. capi.
Raynaldus,de testam.Bal.l.si quis posthumos. ff.
de liber. & posthu. præsertim si dixerit sine filijs
veris non putatiuis.Doctor.l.Deo nobis.C.de epi
scop. & cleric. tunc enim expressè dicitur mona-
sterium exclusum.Dec.c.in præsentia, nu. 25.de
prob.consi.259.column.2.Alciat. consi. 502. nu.
4.Cum.leg.si ita.§.is cuius.ff.de leg.2.Ale. in apo
still.ad Bart.auth.nisi.C.ad Trebell. Durand. tra-
cta.de arte test.tit.5.c.18.num.3.Didacus lib. pri-
mo,var.resolut.c.19.num.8. Lupus in Rubric. de
don.§.47.num.18.Cagnol.l.2. nume. 120. q.22.
C.de pact.inter emptor.& venditor.Ripa l.ex fa-
cto.§.si quis rogatus,num.9.ff.ad Trebellian. de-
cisio.Florent.lib.10.num.32. lib.11.numer.256.
Æmil.consi.109.nume.17.Boer. Decis.;54.nu.5.
Franc.Marz.in tract.de fideicomm.par.2.q.31.in
termin.contrarium tamen sentit. Aret. dicto cap.
in præsentia,num.64.ubi etiam Bero.nume.486.
de prob.sed prima opin. verior est. Quinto modo
fideicommissum soluitur factum contemplatio-
120 ne alicuius infirmitatis, † quæ cessauit.Barto.leg.
alumnæ, ff.de adim.leg.facit ratio cap.cum cessan
te,de appell.leg.adigere.§.quamuis, de iure patr.
Sexto fideicommissum redditur caducum si fidei
commissarius præmoriatur hæredi. Oldra. consi.
121 131.Bal.l.iubemus † q.4.ff.ad Trebelli. Alexan.
consi.13.colum.3.volu.4. Septimo fideicommis-
sum soluitur morte eius, qui est in duodecimo
gradu, vltra quem regulariter fideicommissum
non extenditur.Dec.consi.321.num.2.Tiraquel.
in tract.de vtroque retr.§.1.glo.9.num.24. Dida-
122 cus var.resol.lib.3.c.5. versic. 5. † Fallit quando
verba apponuntur vsque in infinitum, Ripa.l.fi-
liusfamilias.§.Diui,num.112.ff. de legat.1.Natta
consi.437. Tiraquel.dicto loco,nu.95. Port.con-
si.40.num.6.Durandus tit.de arte test.tit.8.capi.
2.num.2.Marzar.dicto loco par. 2.q. 14. Declara
principalem conclus. procedere in fideicommisso
vniuersali, secus autem in particulari l. ille à quo
§.si de testam.ff.ad Trebell. Ang.l.in ratione.§.ta-
tamen etsi ff.ad Falc. Octauo notat.quod fideicõ-
missi reuocatio propter ingratitudinem soluitur
Morte eius, qui poterat reuocare Bart. l.ex parte

ff.de

ff. de adm. leg. Paulus l. sancimus. C. de testam. l. si deicommissum. C. de fideicom. l. inimicitiæ, vbi
123 Bartol. ff. de his, quibus vt indign. † Bartol. leg. cum tabulis. §. quoniam, ff. eodem tit. nisi testator ignorasset ingratitudinem sibi factam à legatario, seu fideicommissario, vel testamentum voluerit mutare, & morte præuentus non potuerit, tunc eo in casu hæres poterit querelare de ipsa, ac fideicommissum reuocare. Bar. l. 1. column. 2. ff. de vulg. item l. si pater in 3. oppos. ff. eodem dixi supra conclus. 30. & concln. 43 concl. Doctor. commun. leg. fina. C. de reuoc. don. capit. fina. eodem tit. Campeg. in tracta. de dote 3. par. q. 226. num. 2. cap. 1. §. 1. versic. concubuerit, titu. quibus mod. feud. amittat. Ale. consi. 189. num. 3. volum. sexto. Cassador. decisio. 3. num. 2. tit. de loc. Addo Bertr. quomodo succedatur in fideicommissum, consi. 105. volum. 7.

CONCL. XLV.

124 FIDEIVSSIO soluitur morte, † vnde hæres fideiussoris de euictione non tenetur, quamuis fideiussor teneatur, Aug. Ber. cap. si quis præsbyter, num. 46. de reb. eccl. non alien. Abb. consi. 90. col. 1. Item fideiussio soluitur morte eius, pro quo quis fideiussit, Marsil. in tracta. de fideiussor. q. 20. num. 155. Item liberatur fideiussor mortuo reo, Bar. l. si decesserit, l. si verò. ff. qui satisd. cog. Angel. l. sancimus. C. de fideiussor. Aretin. in tracta. malefic. ver. pro quibus. Quarto fideiussio facta pro maleficio soluitur morte fideiussoris, ita vt talis fideiussio non transeat ad hæredes, nam
125 † quemadmodum morte soluitur crimen, ita & fideiussio Doctor. commun. l. prima, C. ne ex delicto def. l. iudiciorum. ff. de accusat. glo. & Doct. §. fideiussor. Inst. de fideiussor. Ang. in tract. malefi. ver. pro quibus, dixi supra conclu. 27. quod dictum verum est, quando fideiussio simpliciter facta est pro furto, vel alio delicto, secus si facta fuerit pro pœna, ut quia fideiussor promiserit pœnam centum, licet dicat pro furto, vel alio delicto, tunc pœnalis stipulatio transit ad hæredes, vel contra hæreditatem iacentem quando fit pura obligatio, vel ad diem l. ad diem, ff. de verbor. oblig. secus si sit sub conditione, & nullam subsistentiam incipit habere contra defunctum, quia stipulatio pœnalis non committitur contra hære
126 ditatem iacentem † præsertim cum tractatur de magno præiudicio, quod hæreditas habere non potest, l. si seruus, ff. de stipul. seru. l. si seruus. ff. de diuers. & tempor. præscr. Doct. com. l. cum filius, §. in hac. ff. de verborum oblig. l. minor. l. etiam, ff. de minor. Bal. cap. 1. si vas. dom. seru. deb. Docto. l. secunda, C. si aduer. vend. Ang. §. fideiussor. Inst. de fideiussor. Marsil. dicto tracta. de fideiussor. q. 20. num. 161. Quinto si quis promiserit pro aliquo quicquid posito calculo eum debere apparebit, si debitor nondum declarato debito moriatur fideiussor liberatur. Paul. l. qui Romæ. §. Augerius, ff. de verborum oblig. ubi etiam Alex. Iaso. l. petens. C. de pact. colum. quinta, l. si cum filius. §. pen. ff. de don. Socin. consi. 24. col. 3. vol. 3. Sexto
127 modo † soluitur fideiussio per solutionem, per translationem instantiæ, per causam nouam. Inst. quibus mod. toll. oblig. in princip. dixi ego in tracta. de compensat. par. secunda, quæst. 4. num. primo, & in tract. de regul. iuris, Reg. 4. numer. 46. Bertran. consi. 171. num. 5. volum. primo. Fel. cap. de causis, num. 3. de offic. deleg. Addo an fideiussio soluatur morte. Cuman. l. in illa, nume. quarto ff. de verborum obligat.

CONCL. XLVI.

128 FORVM mortui hæres non † tenetur sequi, nisi instantia incepta erat contra defunctum. Fulg. l. si is qui Romæ, num. 1. ff. de iudic. nor. Doctor. comm. l. hæres absens. ff. eodem Rom. consil. 309. num. 20. Bal. l. si seruus, num. secundo, ff. de his qui not. infam. vel nisi citatus defunctus non fuerit, Curt. & Ang. dicta l. hæres. Nichon. capit. quoniam contra, num. 47. de probat. Innocent. & Anton. de Butr. c. quia, de iudic. not. l. si petitor. ff. de iudic. l. seruus, ff. de his qui not. infam. l. 1. C. si pend. appell. mors interuen. Ang. l. tam ex contractibus ff. de iudic. cap. clericum. 1. q. 1. conuenitur tamen hæres eo in loco, vbi maior est pars hęreditatis, Not. Horat. Mandos. in addit. ad consil. 300. Roman. num. secundo, Gales. tracta. ad form. cameræ oblig. par. secunda, quæst. secunda, dicam infer. versi. iudicium.

CONCL. XLVII.

129 FRANCANDI pactum soluitur † morte, vnde si dictum sit liceat Sempronio talia francare bona infra decem annos, & quandocunque eidem conductori placuerit, si mortuus fuerit Sempronius ad hæredes eius non transit talis facultas, not. cap. si gratiosè, de rescri. 6. quod patet ex illis verbis (eidem conductori placuerit) placitus enim morte soluitur, nec ad hæredes successoris transit Bar. l. si sic stipulatus. ff. de verborum oblig. Gozzad. consi. vigesimosecundo, nume. septimo, not. l. quarta, ff. loc. Bar. leg. & quia. ff. de iurisdict. omnium iudic. Marsil. leg. fin. nume. 41. ff. de quæst. Gem. cap. si delegatus, de offic. delega. 6. dixi supra concl. 16. Pactum enim personale non
130 † transgreditur personam, l. qui in futurum. §. primo, ff. de pact. Aug. Ber. consi. 115. numer. 12. volum. primo, in term.

CONCL. XLVIII.

131 GABELLA solui non debet † pro mortuo animali. Bartol. l. cum delanionis, in princip. ff. de fundo Instr. vnde dici solet animal mortuum non esse animal, ex quo sequitur, quod ille, qui tenetur animal tradere, puta capones non liberatur tradendo eos mortuos. Doctor. commun. l. quod te. ff. si certum petatur. Imol. leg. qui decem. §. fin. ff. de sol. l. prima, §. vt cum etiam. ff. si quadr. paup. fec. dicatur, & statutum loquens de contumacia,
132 ce, & de bannito non extenditur ad † mortuum. Doctor. l. sororem. ff. de his quibus, vt indign. Marsil. l. fin. nume. 42. ff. de quæst. Bellamera cap. ex parte, num. decimosexto, de arbitr. leg. prima, ff. si quis ius dic. non obtemper. l. contumaciam. §. primo. ff. de re iud. leg. contra. §. is qui. ff. eodem titu. & habens represalias contra Perusinum non potest capere mortuum Perusinum. Baldus leg. cum. C. de sepulcr. viol. & in tractat. stat. versicul. pœnam, column. nona.

CON-

CONCL. XLIX.

133 GRATIA soluitur Morte † cap. si gratiose de rescr. 6. Gozzad. consil. 22. nume. 8. procedit hoc re integra, etiam ante litem contestatã, leg. si defunctus ff. de procur. cap. relatum de offic. de leg. Cardin. cap. quoniam Abbas q. 6. eodem tit. Guido decis. 119. & q. 191. Alex. consi. 128. vol. 6. not. cap. priuilegium de reg. iuris 6. vnde priuilegium concessum filijs fauore parentum, vel vxoribus fauore maritorum cessat illis mortuis Cyn. & Baldus l. fin. C. de iniurijs, gloss. leg. medicos C. de profess. & medic. lib. 10. leg. architectos C. de metat. & epid. lib. 12. leg. illud. C. de Episc. & Cle-
134 ric. leg. si tibi §. pactum leg. hæredi. † ff. de pact. leg. fin. ff. de iniur. Baldus leg. prima C. si rector. Prouinciæ leg. Senator. ff. de ritu nupt. l. Titia §. vsuras ff. de legat. 2. Baldus l. secunda C. qui ad libert. peruen. non possunt Angelus consi. 97. Dec. consi. 456. numer. 12. l. in omnibus ff. de reg. iur. Abb. ca. super litteris col. 6. vbi Aug. Ber. de rescr. leg. generaliter C. de Episc. & Cle. c. suggestum de decim. idem est de immunitate leg. semper. §. ne-
135 gotiatores † ff. de iure immun. not. c. decet de reg. iuris 6. qua in re ita distingue; aut priuilegium pa- rentum conceditur filijs ea ratione, ne dehoneste- tur dignitas ipsorum parētum, & tunc cessat mor- tuis parentibus, aut ea tãtum ratione, quod sunt filij, & tunc non cessat; item aut priuilegium con- ceditur parentibus ratione dignitatis innatæ, & tunc extenditur etiam ad filios post Mortem pa- tris l. fœminę ff. de senator. quo casu vxores mari- torum quandiu manent in viduitate vtuntur pri-
136 uilegijs † maritorum l. filij §. vidua ff. ad muni- cip. si vero datur priuilegium ratione officij publi- ci tunc non competit liberis post Mortem paren- tum, not. Bal. l. cum te C. de nup. c. is qui §. inu- ller de sepult. 6. Tiraq. in tract. de nob. c. 17. nu. 5. not. l. in filijs C. de decur. lib. 10.

CONCL. L.

137 HABITATIO soluitur Morte, † nec pro- prietatem habet, qui habitationem habuit legan- do, dominij vendicationem excludit l. habitatio C. de vsufr. & vsu. & hab. concl. l. si habitatio ff. de vsu, & hab. l. pen. ff. de cap. dimin. Sed contra facit §. sed si cui instl. de vsu, & hab. vbi qui habitatio- nem habet quasi ius proprium quoddam habere dicitur, vnde conductor domus non solum in ea degere, verum etiam alijs locare potest; Resp. qd si ius quasi proprium habet vtiq; dominium pro- prie non habet, quia dictio quasi improprietatem significat leg. si quis dolo leg. 3. ff. ad leg. Corn. de sicar. leg. 2. ff. de vsu, & earum rerum, quæ ωlũm. leg. si quis non ff. de acq. hæred. declaratur hæc
138 concl. † in morte naturali, secus in ciuili, & in hoc differt, ab vsufructu, qui soluitur etiam mor- te ciuili §. finitur inst. de vsufr. vt dicam infer. ver- sic. vsufru.

CONCL. LI.

139 HAERES hæredis non dicitur hæres † de- functi vnde nomen hæredis soluitur Morte, quod dictum procedit quando causæ immediata sequi debet, nam hæredis nomen regulariter vsque in infinitum extenditur, & censetur semper eadem persona cum defuncto §. 1. auth. de iure iur. l. po- stulante ff. ad Senat. cons. Trebel. l. hæredem. ff. de
140 reg. iur. Paulus consi. 197. nu. † 2. vol. 2. Sed quia per fictionem dicitur nō vere & proprie Genin. c. 2. nume. 10. de iur. cal. 6. Socinus consi. 60. num. 18. volum. 1. in his, quæ strictim interpretantur non ita dicendum est Socin. consi. 24. nume. 12. volum. 3. quo sequitur vera dicta concl. propter mediam personam, quæ tollit habilitatem extre- morum, aliàs esset copulare, & coniūgere plures fictiones, quod fieri non potest leg. 1. C. de dot. prom. Decius leg. hæredem ff. de reg. iuris; vnde
141 priuilegium concessum hæredi † de primo intel- ligitur Bart. leg. 1. colu. 2. ff. de const. princ. l. anti- quitas C. de vsuf. Fel. cap. 2. colum. 2. de tregua, &
142 pace; † Secundo pœna adiecta hæredi per testa- torem, vt aliquid agat debet de primo hærede in- telligi, Bart. leg. multa ff. de cond. & dem. l. fin. q. 22. C. de hæred. inst. Dec. leg. qui per successionem ff. de regul. iuris. Tertio probatio facta per testa- torem hæredi intelligi debet de primo hærede. §. manifestum Auth. de restit. fideicomm. Alber. l.
143 fin. C. de rebus Eccl. non alien. † quæ dicta pro- cedunt in materia stricti iuris leg. stipulatio ista §. 1. ff. de verb. oblig. in qua materia verba per prius intelligi debent, non autem per posterius, nam in contrarium regula est hæredem hæredis, esse hæredem testatoris, Tiraq. tract. le mort saisit, p. 2. Declar. 5. nu. 10. dixi ego in tract. de regul. iur.
144 Reg. † 4. no. 46. item decla. nisi aliter de mente testatoris appareat.

CONCL. LII.

145 HOMO Mortuus non est homo; † sed di- citur cadauer; caret enim essentia, vel eius forma, quæ ei dat esse, prout est anima c. Moyse. 33. q. 2. c. in quadam de celebr. miss. Clem. vnica de sum- ma Trin & fide cath. c. in summa 23. q. 2. c. si epi scopus de hæreticis c. quorundam 13. distin. c. ne- que 88. distin. cap. à nobis de sent. excom. Bart. l. promissor la secunda ff. de const. pec. Doct. com- mun. leg. 1. C. si reus, vel accus. mort. fuer. Angel. §. publicanum. 3. inst. de act. Mars. leg. 2. numero 36. ff. de quęst. dixi ego in tract. de reg. iur. Reg. 6. ampl. 46. Gomes. §. superest inst. de act. nume. 19. Igneus l. 1. §. si manus nu. 39. ff. ad Sillan. Spec. in tit. de accusat. §. 1. nu. 33. Rom. sing. 436. Bellame- ra c. ex parte nu. 16. de arbitr. Angel. l. nam Demo sthenes, nu. 3. ff. de legib. c. licet 32. q. 6. not. Doct. com. leg. 1. C. ne ex delicto defuncti dixi super. concl. 27.

CONCL. LIII.

146 HONORES, † & munera Morte soluun- tur leg. 1. & tot. titul. C. de muneribus & hon. non contin. inter patr. & filium, quod intellige non de patronalibus muneribus, sed personalibus, vel mixtis excipitur Decurionatus, qui quamuis ho- nor sit, tamē ab alijs vacationem non præstat leg. à decurionatu ff. de vac. exc. mu, denegatur etiam continuatio honorum, & munerum inter patrem & filium, quę sumptibus proprijs expenduntur, quę autem impendijs tantum alienis solo mini-
147 sterio pręstito peraguntur, vt munus legationis cōtinuationē nō impediunt, l. filio, ff. de leg. Azo. in sum-

in summa.C.de muner.& honor.num.3.Doctor. comm.c.si gratiosè,de rescri.6.cap.priuilegium, cap.decet, de reg.iur.6.Doct.l.fin. C. de iniurijs, l.2.C.qui ad libert.peruen.non pos. Decius consi. 456.num.12. dixi supra concl. 49. latè dicam infer.versi.priuilegium.

CONCL. LIIII.

148 INFAMIA soluitur morte,† adheret enim personæ, & sequitur eam sicuti lepra leprosum, Bart.l.ea.ff.de postul. glo. & Fel. c.testimonium, versi.eadem, de testibus, Doct.comm.l.prima, C. de summa Trin.& fide Catho.non enim sequitur pater repellabatur a testimonio, ergo etiam filius Bal.l.1.§.fin.ff.de req. reis, remanet tamen apud infameu extincta infamiæ causa, glo.c. constituit, versic.qui ex iudæis, 17.q.4.Marsil.sing.107.Roman.sing.72.Doct.c.cum sit,de Iudæis.Fel. c.eam

149 te,de rescr.Hippol.sing.179. & not. † quod infamia est læsæ dignitatis status moribus, & legibus reprobatus. Bar.l.1. C. ex quibus caus. iosam. irrog.idem l.1.ff.eod. l.cognitionum. §. existimat, ff.de var.& extraor.cogn.Secundo not. quòd duplex est infamia, alia facti, vt quando irrogatur absque ministerio iudicis. l. ea quæ. C. ex quibus caus.infam.irrog.l.verbum.l.interlocutio. ff. eod. alia est iuris, quæ irrogatur aut ipso iure, aut mi-

150 nisterio iudicis.† Azo in summa, C. de his qui not.infam.num.3.Ias.§.sic itaque,num.20. instit. de act.Abb.c.testimonium de testibus, gl. cap.infamis.6.q.1.Ias.l.cunctos populos in 2.lectur. C. de summa Trin.& Fide Cathol. Dyn.c. infamib. de reg.iur.6. Tertio not. quòd infamia probatur multis modis.Primo per testes bonæ famæ, Specul.in tit.de inquisit.§.3.versi.quid si ille,etiam si

151 essent testes † de auditu.Bal.l.1.q. 8. C. de testib. Innoc.c.cum oporteat,de accusat. Secundo quando quis exercet ludos prohibitos.l.1. & sequent. de aleis, & aleat. Tertio qui hæreticos receptat Specul.in tit.de teste.§.1.versi. quid de deportantibus. Quarto not.quòd infamis dicitur mortuus

152 † ciuiliter,ideo repellitur a dignitate, a testimonio,& ab alijs actibus ciuilibus, & legitimis Doctor.comm.c.infamibus, de reg.iur.6.Doct.com. c.testimonium,de testibus.

CONCL. LV.

153 INGRATITVDO soluitur † morte, tam douantis,quam etiam donatarij, vnde ius reuocandi donationem non transmittitur ad hæredes douantis, neque contra hæredes donatarij,c. fi.de don.l.fi.vbi Doct.comm.C.eod.tit. ratio est, quia hocius competit ob iniuriā sibi illatam quæ morte soluitur, sicuti actio iniuriarum, l. iniuriarum.ff.de iniurijs,l. si eum. §. qui in iniuriarum. ff.si quis caut.actio enim talis non rei, sed vindictæ prosecutionem continet,l.cum emancipatus.

154 §.emancipatus.† de coll.bon. conc. quæ dixi supra concl.5.& concl.36.concl.42.& seq. Rip.l.fi. q.70.nu.236.C.de reuoc.don.l.his solis. C. eod. tit.dixi ego latè in tract.de reg.iur.Reg. 8. nume. 106.& not.c.non debet, de reg.iur.6.c.quamuis, de sent.& re iud.l.sæpe, ff. eodem titu. non enim actio iniuriarum est in bonis nostris ante litē contestatam, ideo distingueudo ita dicas, aut hæres

155 douantis agit cōntra donatarium, † aut donans contra hęredes donatarij.Primo casu, aut egit primo contra donatarium, aut non. Si egit contra ipsum & contra hæredes prosequi poterit, nisi tunc lis cum eo finita fuerit Ripa d. l.fin. q. 61. si verò non egerit prius, tunc aut vult agere ex capite ingratitudinis, aut verò violatæ fidei, primo casu non poterit, secundo autem bene poterit, quia ob non impleta promissa agi potest contra hæredes, ita dicit Ripa d.leg.fin.q.70.nu. 236.qui testatur de communi. Rursus aliter distinguendo dicas, aut donās habuit notitiā ingratitudinis, aut non. Primo casu, aut potuit reuocare in vita, aut non, si potuit & non fecit, contra hæredes agere non poterit, si verò ignorauerit, vel non potuerit, contra hæredes agere quidem poterit, Aluar.c.1.quibus modis feud. amitt. vnde curator non potest quærere de ingratitudine, nisi in casu, quo donator ante furorem potuisset, si voluisset, Rip. d.leg. fin.quæst.68.nume.229. Tertio, & vltima distinguendum est aut sumus in casu, in quo quis dicitur priuari ipso iure, aut non; Primo casu, hæres instare poterit, vt donatarius priuetur donatione, Doctores communiter, capitulo fin. de don. Secundo autem casu vbi requiritur factum hominis, vel sententia declaratoria, ante declarationem non transit ius reuocandi ad hæredes, Bart.leg.eius qui ff.de iure fisci, Baldus l.1. C. ne

156 ex del.def. † nisi essemus in donatione ob causam quæ nullo modo reuocari potest, Ripa d.leg fin. q.43.Iul.Clar. §. donatio q. 21. Secundo fallit in donatione Ecclesiæ quæ ob ingratitudinē prælati, neque capituli non potest reuocari Ripa lib. 2. Resp.consil.28.nume.20.d.l.fin.q.20.Doct.com. cap.verum de cond.appos. vbi Abb.nume.3.con-

157 trarium tenet, † Clarius §.donatio q.21.nume. 4.conc.cum hac concl. Angel. l.his solis C. de reuoc.don.l. omnimodo C. de inoffic.testa. Doct.l. 1.C.de inoffic.don. Paulus leg. 2. §. si voluntarie ff. solut.matrimo.Doctor.cap.1.§. 1. versi.concubuerit tit.quib.modis feud.amitt. Rom.sing.489. Decius consi.466.nume.8. Curt. consi.76.nu.3. Baldus cap. 1. q. 4. numer.7.quibus modis feud. amitt.vbi Afflict. numer. 41. Tiraq. in tracta. de vtroq.retr.§.1.gloss.2.§.15.nume.14.Cum.consi. 161.Ruin.consi.42.nume.14.volu. 4.Afflict. decis.265.numero 86. Cum.consil.165. numero 5. Baldus consil.250.numero 3.volum.2.Socin.consil.87.numero 16.volumine 3. Quintil. Mandos.

158 tractat. de † ingratitudine capitulo 62.& sequen. Ex quibus colligitur, quod etiam iniuria soluitur Morte.

CONCL. LVI.

159 IRREGVLARITAS soluitur † Morte vnde clericus percutiens cadauer, amputans ei caput in irregularitatem non incidit, Archidiac.c.si. 16.q.1.c.si.25.q.5.conc.simile Pontan. l.4.§.Cato numero 59.ff.de verb. oblig.Ang.leg.sepulchri ff. de sepulchro viol. not. cap. is qui. de sent. exc. 6. cap.fin. 16.quæst.1.Marsil. leg.fin. numero 25. ff. de quæst.Baldus leg.1.col.7.C.qui accus.non pos. leg.sororem C.de his, quibus vt indign. conc. super.concl.52.

CONCL.

CONCL. LVII.

160 IVDICIVM ſoluitur morte † leg. ex iudi-
ciorum. ff. de accuſatio. quando agitur criminali-
ter, & principaliter ad pœnam afflictiuam corpo-
ris, ſecus, ſi quæſtio erat ſuper bonis, quia tunc
quamuis reus ſit mortuus, tamen adhuc quæſtio
durat ſuper bonis. l. fi. C. ſi reus, vel accuſ. mort.
fuer. l. 3. C. ſi pend. appell. Mors interu. & agitur
contra hæredem quatenus ex illis bonis factus eſt
locupletior, Doctor. commun. leg. 1. C. ne ex de-
licto defuncti. Barr. leg. 1. ff. de priua. delictis. gl.
§. per contrarium inſt. de hæred. quæ ab inteſt. de-
fer. conc. cum hac concl. ſuper. concluſ. 2. & con-
cluſi. 27. & concluſi. 32. & hoc quo ad iudicium
161 criminale, iudicium autem ciuile ſoluitur † mul-
tis modis, de quibus ſuper. concluſ. 31. not. leg.
iudicium ſoluitur. ff. de iudicijs. leg. Mortuo iu-
dice. ff. de iudicijs leg. Amplius. ff. rem ratam ha-
beri, Doctor. comm. leg. 2. C. qui teſtam. fac. poſſ.
capit. quorundam 23. diſtinct. Angelus in tractat.
malefic. verſi. Dominus num. 41. Decius l. pupil-
lum. §. ia hæredes numer. 3. ff. de reg. iur. Bellam.
c. ex parte nu. 17. de arbitr. Dec. & Doct. com. leg.
Imperium numer. 16. ff. de iuriſd. omn. iud. Abb.
c. Eccleſia num. 23. de conſt. Adde quando Mors
vtriuſque litigantis, vel actoris tantum extinguat
litem Lancel. tractat. de attent. a. p. cap. 4. in præf.
num. 263. & ſequen.

CONCL. LVIII.

162 IVRAMENTVM ſoluitur morte † iuran-
tis vnde non obligat hæredem in foro eccleſiaſti-
co Doct. comm. c. veritatis. de iure iurando. Ruin.
conſi. 71. nume. 75. vol. 3. vbi dicit, quod iuramen-
tum ſuper contractu nullo non firmat cõtractum,
ſed obligat iurantem Deo ad obſeruantiam, hęres
tamẽ poteſt cõtrauenire, ſine metu periurij etiam
abſolutione non obtenta: quia iuramentum per-
ſonale eſt, & non tranſit ad hæredẽ nec eum obli-
gat ad obſeruantiam, ſi verò eſſet ſuper contractu
valido, obligatio tranſit ad hæredes, non quoad
163 vinculum periurij, ſed quoad efficaciam, † conc.
idem Ruin. conſi. 20. nume. 2. vol. 4. Rol. conſil.
17. nu. 15. vol. 1. gl. in ſumma 24. q. 3. Ioan. Andr.
c. fi. de ſepult. Rom. ſing. 13 2. Bauer. in tractar. de
iuram. verſ. 8. colu. 3. Baldus l. cum quis. §. codi-
cillis. ff. de leg. 3. Afflictus Deciſio. 381. Alb. conſil.
77. nu. 18. leg. Generaliter. C. de reb. cred. Corn.
conſi. 17. col. 4. vol. 4. Dec. conſi. 203. Pariſ. conſil.
64. numer. 93. volumin. 1. Socin. conſi. 115. vol. 1.
Corn. conſi. 72. volum. 3. Paulus leg. falſus. ff. de
plus pet. not. l. nam pęna. §. fin. ff. de iur. iur. §. 1.
auth. de iure iur. Bal. l. 1. ff. eod. tit. Doct. l. ſi quis
maior. C. de tranſact. Pariſ. conſi. 56. num. 66. vol.
1. conſil. 75. numer. 22. volumin. 3. Doct. cap. 1.
quamuis. capit. cum contingat de iure iur. ampl.
etiam ſi hæres eſſet, pater, vel filius: vxor, vel ma-
ritus: ſeruus, vel dominus, item ampl. in diſpo-
ſitione contra iuris formam corroborata iuramen-
164 to, contra quod † vniuerſitas venire poteſt Au-
guſt. Ber. conſil. 92. numer. 1. & ſeq. volumin.
1. Tertio ampl. vt hæres ratione iuramenti præ-
ſtiti per defunctum non poſſit conueniri in foro
eccleſiaſtico, Doct. cap. fin. de foro comp. de com.
atteſtatur, Auguſt. Ber. dicto conſil. 92. num. 18.
Bart. leg. cum quis. §. codicillis. ff. de l. 3. l. cum pa-
ter. §. filius. ff. de leg. 2. Bal. leg. 2. C. de fruct. in lit.
exp. Quarto ampl. etiam ſi eſſemus in donatione
facta per defunctum Ioan. Corral. leg. frater à fra-
165 tre † nume. 76. ff. de cond. indeb. Thom. Parpalia
leg. ſi quis maior. q. 5. num. 93. C. de tranſact. vbi
dicit, quod quemadmodum iuramentũ non trahi-
tur ad res futuras, ita nec etiam ad perſonas, di-
cto loco num. 43. Doct. com. leg. qui ſuperſtitis. ff.
de acq. hæred. Francus cap. quamuis, de pact. 6.
Archid. cap. longinquitate 12. q. 2. ratio rationis
166 eſt, quia iuramentum eſt obligatio animæ † Card.
Clem. vnica. §. nos itaque de iur. iur. anima autem
ligari non poteſt ſine proprio conſenſu, cum ius
ſpirituale nõ tranſeat de anima in animam Doct.
comm. veritatis, de iure iuran. auth. ſacramenta
puberum. C. ſi adu. vend. Gozzad. leg. 2. nu. 55. C.
de pact. inter empt. & vend. Baldus nou. leg. rem
minoris num. 44. C. de reſc. vend. Tho. Gramma.
deciſio. 76. numer. 22. Afflict. deciſio. 381. num.
9. tit. de Compenſat. vbi tenet quod agi poteſt ciui-
liter, ſed non criminaliter Barbar. leg. 1. ff. de priu.
del. Deciſio. Can. 2. numer. 10. tit. de iure iuran.
Alex. conſi. 7. num. 6. volumin. 6. conſil. 150. num.
12. volum. 7. Paulus leg. rationes numer. 3. C. de
probat. conſil. 306. numer. 4. volumin. 2. Quan-
167 do † autem ciuiliter agitur tranſit effectus iura-
menti primo ad iurantes cap. 1. de iure iuran. Se-
cundo ad ſucceſſorem, tam ſingularem, quàm
vniuerſalem leg. ait prætor, ff. de iure iuran. leg.
etiam leg. nam poſtea. ff. eodem. Tertio ad procu-
ratores leg. non ſolum. §. 1. ff. de procur. Quarto
ſi duo ſunt rei debendi, vel credendi ſacramen-
tum vnius ſocij alteri prodeſt, & obeſt leg. duo-
bus. ff. de iure iuran. leg. duo. ff. de arbitr. Quinto
iuſiurandum rei principalis prodeſt fideiuſſori,
fideiuſſoris autem iuſiurandum reo, ſi iurauerit
ſe ſoluiſſe. l. duobus. §. 1. ff. de iure iuran. Holt. in
ſumma de iure iuran. nume. 8. Ex quibus dictis
168 † primo, quòd hæres creditoris non poteſt ac-
cuſare debitorem de periurio, Deciſ. Neap. 75.
numer. 6. Gomeſ. §. actionum numer. 5. inſtit. de
act. Secundo infertur, quod hæres, uel ſucceſſor
non cogitur petere abſolutionem à iuramento,
Alexand. conſi. 129. uolumin. 6. conſil. 152. uo-
lumin. 7. Ruynus conſil. 107. numer. 18. uolu. 1.
169 conueniri tamen † poteſt indirectè, ut ſatisfaciat
exonerando animam defuncti Gomeſ. §. actio-
nes numer. 6. inſt. de act. com. dicis, Doct. capit.
cum ſit de foro compet. Paul. leg. ſi grege de leg.
1. Feder. conſil. 81. Aret. conſi. 59. Iaſ. conſil.
76. uolumin. 1. Caſſan. conſi. 47. Anton. Gabriel.
tit. de iur. iur. concl. 6. num. 3. Tertio not. quòd
iuramentum ſoluitur Morte, quo ad uinculum
periurij, ſecus quoad efficaciam obligationis. Bal.
leg. etiam. ff. de iur. Innoc. c. ueritatis eod. tit. Caſ-
ſad. deciſi. 2. de iure iuran. Pariſ. conſi. 75. uolum.
3. Feder. conſil. 281. Bald. leg. iuſiurandi. ff. de
iure iurand. Socin. conſil. 77. uolumin. 1. Corn.
conſilio 112. uolumin. quart. Brun. conſilio 12.
Curt. conſilio 110. Cæpolla conſilio 30. Guid.
deciſio. 414. Afflict. deciſio. 381. Caſſan. conſil.

47. Decius consi. 639. Paris. consi. 54. volumin. 1. Ruin. consi. 95. volum. 1. consi. 107. numer. 18. volumin. 1. Gemin. cap. 2. de iure cal. Bart. & alij leg. admonendi. ff. de iure iuran. Bald. leg. Generaliter ou. 2. C. de reb. cred. Steph. Bertran. consi. 53. oum. 5. volum. 2. Paul. consi. 306. num. 4. vol. 2. Aret. §. sequitur oumer. 32. instit. de except. Socin. consi. 115. nomer. 11. volumin. 1. Decius consi. 203. oumer. 7. Angel. §. 2. nomer. 2. Auth. de iure iur. à mort. præst. Ant. Corf. rubr. de iure ioran. priuileg. 21. Afflict. d. decisio. 381. num. 8. glo. 34. q. 3. io summa & gl. 1. q. 4. in summe Card. consi. 137. Ioan. Andr. capitul. fin. de sepul. Paris. coosil. 75. nom. 23. volomin. 3. coosil. 54. oom. 8. volumin. 1. nam iuramentum adeo personale est quod in alterum minime extendi potest, Bauer. in tractat. de virt. iur. numer. 14. quicquid dicat. Decius coosil. 639. numer. 6. & Afflict. d. decisi. 381. numer. 8. Bart. leg. cum qois. §. codicillis, numer. 12. ff. de leg. 3. sed istorum dicta procedunt cum ciuiliter agitur, non ad periurium, sed ad pœnam obligetioois Bert. l. 1. ff. de priu. del. & hoc propter vim iuramenti reddeotis validum contractum nullum, not. cap. cum contingat de iure
170 ior. † cap. licet eodem tit. 6. Aoth. sacramenta puber. C. si adu. vend. Corset. in tracta. de virt. iur. numer. 45. Paul. leg. si quis pro eo. numer. 5. ff. de fideiussor. Aocha. cap. veritatis oumer. 2. de iure iur. Beld. l. fin. numer. 16. C. de pact. Bertr. consi. 153. num. 6. vol. 2. & hoc tertium notabile relatum intelligitur, quando scilicet iusiurandum defertur ab homine, idest de volontate partiom not. leg. 3. §. fin. ff. de iurand. leg. iusiorandum eodem titul. Iaf. leg. si quando. C. vnde vi, Beuer. in tractat. de virt. iur. numer. 64. Bal. leg. in bonæ fidei nomer. 10. C. de reb. cred. Doct. leg. generaliter. C. eod. titu. si verò iusiurandum à iudice defertur, tunc in hæredes ioramẽtum transfunditur, nam eo casu in quo defunctus te-
171 nebatur iurare, † & in eodem tenentur etiam hæredes, Dec. l. edita. col. 12. C. de ædendo Afflict. decisi. 169. Doct. l. ait prætor. ff. de iur. iur. Bart. l. gerit. colum. 6. ff. de acq. hæred. præsertim quando hæres scit, quod asserere proposuerit, qood defunctus etiam iurauit, seu quod iurare debebat Socin. consil. 194. volum. 4. Rom. consi. 290. Steph. Bertr. consi. 100. oum. 25. volum. 1. & hoc ne hæres dubius sumet periurium leg. iobemus. ff. de in litem iur. Bald. cap. fin. de offic. deleg. Peulus coosi. 296. volum. 1. Alber. leg. fin. C. de fideic. Tiraquell. in tractat. de retr. capit. Mooftrer. §. 2. gl. 2. oumer. 2.

CONCL. LIX.

172 IVRISDICTIO soluitur Morte, † Doct. com. leg. imperium. l. more. ff. de iurisd, omn. iud. dixi super concl. 31.

CONCL. LX.

173 LEGATVM soluitor Morte † legatarij, nisi habuerit contonctum, vel substitutum, ampli. etiem io morte ciuili, vt, si damnetus esset io metellum, secus si deportaretur in insolam, quia ipse potest io ciuitate restitui. leg. intercidit. ff. de cood. & demoo. si verò legatatus mortuus fuerit post mortem testatoris, legatum tunc transmittitut ad eius hæredes, si legatum erat purum, seu relictum in diem certum. l. 1. §. cum igitur. C. de cad. toll. & onus impositum legato comitatur legatum. Bertolos leg. filio. §. matri. ff. de adim. leg. Baldus leg. 2. C. de cond. iosert. leg. 1. §. pro secundo C. de cad. toll.

174 † Item mortuo legari non potest, Dec. & Cagn. leg. Neratios. ff. de reg. iur. sicuti ei hæreditas dari non potest. Marsil. leg. fin. nomer. 31. ff. de quæst. leg. 2. leg. Diuus. §. fin. ff. de iure cod. leg. qoo loco. ff. de hæred. inst. Doct. leg. Celsus leg. pater. ff. de leg. 2.

Item legatum iuris patronatus soluitur morte legantis, seu testantis si decedat antequam ab Episcopo confirmetur Lambert. tractat. de iure patron. lib. 1. p. 2. Art. 17. q. 1. nu. 12.

CONCL. LXI.

175 LIBELLI declaratio soluitur † morte libellantis vnde per successorem fieri non potest Iason. leg. si quis à filio. §. si quis oumer. 4. ff. de leg. 1. gloss. leg. Pomponius. §. fin. ff. de rei vend. leg. inter stipolantem. §. 1. ff. de verbor. obliget. Peulos leg. si quis iotentione numer. 4. ff. de iud. not. leg. interminatio. C. de fruct. lit. exp. Curt. leg. edita numer. 140. C. de ædendo, ampl. in alijs in iudicio prolatis, Baldus leg. idem numer. 1. ff. de rei vend. Abb. capit. cum ad sedem nome. 17. de rest. spol. oot. idem consil. 187. lib. 2. Anton. cap. cum dilectus, de caus. poss. & propriet. Bart. leg. oaturaliter. §. oihil commune nomer. 13. vbi Bereng. oumer. 105. ff. de acq. poss. Curt. leg. ædita nu. 61. C. de ædeodo.

CONCL. LXII.

176 LITTERÆ missæ soloutur † morte, si mors peruenerit antequam fiot acceptæ, nec obligant hæredes, Bart. leg. Aretusa. ff. de stat. hom. Baldus l. 1. column. 13. C. de confess. Innoc. capit. cum dilectus, de succ. eb intest. Ant. cap. fin. de conf. Barbat. capit. cum dilectus cap. post cessionem de prob. Girald. sing. 27. Marsil. Robr. C. de prob. Paul. leg. qui Romæ. §. Augerius. ff. de verbor. oblig.

CONCL. LXIII.

177 MALA FIDES soluitur morte, † vnde mala fides defuncti noo oocet hæredi, Alexan. consi. 4. nu. 1. volum. 2. quie successor iustam ignorantiæ causam habuit. l. qui in altetius. ff. de reg. iur. c. cum qois eod. tit. 6. l. Marcellus. ff. rerum emot. leg. fin. ff. pro suo, Auth. malæ fidei. C. de præscr. long. tempor. Innoc. c. cura de iore petr. Bart. l. vitio. C. de acq. poss. l. cum hæres, ff. de diu. & tempor. præscr. Aretin. leg. Pompooius. §. cum quis ff. de acq. poss. Baldos consi. 224. volum. 5. Paul. consi. 158. vol. 2. Cyo. l. oihil. C. pro hæred. Corn. consi. 176. volu. 1. Ioan. Andr. c. cum quis de reg. ior. 6. Socin. consi. 293. volum. 1. & in Reg. 389. Peulus consi. 86. volu. 2. Fel. c. si diligenti de præscr. Ruin. consi. 34. volu. 4. Ang. §. furtiuè inst. de vsucap. Ant. cap. cura de iur. patr. Abb. consil. 275. colum. 3. Rom. consi. 149. Alex. consil. 84. vol. 1. quibus tamen in locis habetur, quòd hæres
178 malæ fidei oon potest † à se ipso præscriptionem inchoa-

inchoare, Gomes. §. sed istæ. inst. de act. Calcan. consil. 74. Abb. consil. 19. lib. 2. & hoc etiam de æquitate canonica Curt. consil. 177. Barbat. consil. 9. vol. 2. Dec. consi. 372. Balbus in tractat. de præscr. 2. p. 3. p. princ. q. 12. numer. 3. Imol. c. fi. de præscr. Gozzad. consil. 56. Bertr. consi. 66. volu. 1. Paris. consi. 27. vol. 1. Crau. consi. 146. ampl. procedere in omni hærede mediato, vel immediato Bertr. d. consi. 191. vol. 1. Socin. Iun. consil. 76. vol. 1. Grat. consi. 125. volum. 1. Ruin. consil. 68. vol. 1. Ioan. Monach. c. 1. nu. 6. de præscr. fallit tamen nisi hæres alio titulo, quàm à defuncto præscribere vellet. l. an vitium. §. fi. ff. de diu. & temp. præ-
179 scr. † Ias. l. Pomponius nu. 20. ff. de acq. poss. Paris. consi. 23. nu. 21. vol. 1. Secundo fallit, quando
180 adesset † mala fides præsumpta Decisio. Neapol. 86. num. 7. Paris. consi. 24. num. 14. vol. 1. Socin. Iun. consi. 76. num. 98. vol. 1. Bertr. consi. 179. numer. 2. vol. 2. Ruin. consi. 170. volum. 1. Tertio fallit in successore dignitatis Doct. cum gl. c. cura
181 de iur. patr. Ias. dicta leg. Pomponius † Decisio. Neapol. 4. num. 14. in nou. Quarto fallit in hære-
182 de cum beneficio † l. & inuentarij Paris. consil. 23. numer. 21. volu. 1. ampl. & secundo hoc idem esse de iure ciuili gl. leg. sequitur. §. hæres. ff. de vsu cap. glo. l. eum qui. §. in hac. ff. de public. l. si ego. §. partus. ff. eod. gl. l. 3. ff. de vsucap. leg. nihil. C. eod. tit. l. vitia. C. de acq. poss. sed in isto articulo ita distinguendo dicas, aut sumus in successore vniuersali, aut in particulari; Primo casu aut loquitur de rigore iuris ciuilis, aut de iure canonico, si loquamur de iure ciuili, hæres vniuersalis succedit in malam fidem defuncti. leg. legato. C. de fruct. lit. exp. l. cũ hæres. ff. de var. & extr. cogn. l. 1. C. de præscr. long. tem. si verò sumus in materia iuris canonici, mala fides auctoris non nocet successori vniuersali existenti in bona fide, præscribere volenti Alex. d. consi. 4. numer. 1. volu. 2. Dynus c. 2. nu. 42. de reg. iur. 6. quod dictum verum non creditur respectu præscriptionis, vt dicetur modo, si verò sumus in successore singulari, tam de iure Cæsareo, quàm Pontificio, mala fides auctoris non nocet successori nor. leg. cum hæres. ff. de diu. & tempor. præscr. Anton. Gabriel. tit. de præscr. conclusi. 5. Dyn. dicto capit. 2. sed hæc distinctio non videtur vera quoad præscriptionem, sed bene quoad fructus restitutionem, vt late dixi in tract. de Compens. p. 1. q. 9. num. 3. & seq. ideo isto in casu facio has præsentes con-
183 clusiones, quarum † prima sit quod successori vniuersali malafides auctoris nocet, quia eadem persona fingitur leg. cum hæres, ff. de diuers. & temp. præscr. Docto. commun. cap. si diligenti. de præscr. successor enim conscientiam eius exonerare debet cui succedit capit. fin. de sepult. quod dictum procedit tam de iure canonico, quàm ciui li, Baldus Auth. ad hæc. C. de vsur. Specul. titul. de præscr. §. fin. Ioan. Andr. in add. ad Specular. §. fin. tit. de præscr. Imol. capit. fina. de præscr. Alc. consil. 213. numer. 14. volum. 2. consil. 99. numer. 4. volum. consi. 87. numer. 8. volumin. 7. consil. 63. num. 11. volumin. 4. leg. Pomponius. §. cum quis. ff. de acq. possess. Paulus leg. 4. §. hæres. ff. de vsucap. not. leg. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. Sal. Auth. ad hæc. C. de vsur. Rom. consi. 201. numer. 6. consi. 149. numer. 4. Decius consi. 303. numer. 6. Imola consi. 73. Corn. consi. 176. numer. 9. volumin. 1. consi. 294. numer. 12. volum. 3. Bertr. consi. 41. numer. 11. volum. 1. Aret. §. sed istæ inst. de action. vbi ponit. 12. limitat. ad Auth. Malæfidei. C. de præscr. long. temp. not. Bart. leg. 2. numer. 1. ff. de fruct. lit. exp. Socin. consi. 76. numer. 24. consi. 144. num. 52. volu. 1. Baldus l. ancillæ num. 7. C. de furt. Salyc. leg. litigator num. 2. C. eod. Fel. dicto cap. si diligenti colum. 5. Cyn. leg. sequitur. §. hæres. ff. eodem de vsu cap. gloss. cap. cum quis de reg. iur. 6. Abb. c. cura de iure patron. Doctor. commun. §. res fisci inst. de vsucap. gloss. & Salyc. leg. 2. C. de vsucap. pro hærede Abb. cap. grauis numer. 10. de rest. spol. Bart. & Bald. leg. si ego. §. partus. ff. de public. Bologn. leg. tutor. ff. de admin. tutor. Decis. Delphi. 416. Imol. consi. 34. column. 2. Paulus leg. si quis sub conditione in fine. ff. de cond. inst. leg. sequitur. § si viam. ff. de vsucap. Cuma. consi. 67. Igneus leg. necessarios. §. non aliàs numer. 98. ff. ad Syllan. Balb. dicto tractat. de præscr. 2. p. q. 12. & est Mag. Com. opin. vt ex relatis constat, quæ conclusio procedit quando successor ab auctore malæfidei titulum habuit, secus si aliunde vrdictum est, quia eo casu etiam si hæres non esset, præscribere posset leg. an vitium. §. fin. ff. de diu. & tempor. præscr. Bald. leg. eum qui. §. in hac. ff. de public. Angel. leg. ait prætor. ff. eodem tit. Idem est in eo qui in aliqua dignitate successit gloss. & Doctor commun. cap. cura de iure patron. c. de quarta, de præscr. Abb. cap. grauis num. 10. de rest. spol. qui enim in dignitate succedit nõ ducit ius ab eo glos. dicto cap. cura, Abb. & alij capit. 1. de sol. Imola cap. fin. de præscr. Secunda concl. sit, quod cum
184 iure proprio † non præscribitur, etiam singulari successori malafides auctoris nocet, vnde quicquid defunctus obtinuit mala fide, successor eius siue vniuersalis, siue singularis restituere debet, Angel. in tractat. de arte test. glo. 18. numer. 3. Anton. capit. si diligenti de præsc. Imol. capit. fin. eod. tit. si verò præscribatur iure proprio, eo differt singularis successor ab vniuersali, quia singularis spacio, 30. annorum præscribere potest vniuersalis autem non Doct. capit. 2. de reg. iur. 6. Ang. §. sed istæ numer. 11. inst. de act. not. Bald. leg. ancillæ numer. 8. C. de furt. Paulus. l. nihil nu. 5. C. de vsucap. pro hær. not. leg. omnes leg. sicuti. C. de præscr. 30. Annor. numer. 12. Abb. dicto capit. grauis nu. 10. de rest. spol. conc. Alex. consi. 99. numer. 4. volum. 4. Paul. l. 4. §. hæres. ff. de vsucap. Roman. consi. 149. numer. 4. Decius consi. 303. numer. 6. Corn. consil. 176. numer. 9. volumin. 1. Bartolus leg. 2. numer. 1. ff. de fruct.
185 lit. exp. † Tertia, & vlt. concl. sit, quod mala fides auctoris soluitur Morte, nec dicitur continuata in successorem, siue vniuersalem, siue singul. quoad restitutionem fructuum perceptorum per ipsos, secus, quo ad fructus perceptos per auctorem malæfidei, vt late dixi in tract. de Compens. p. 1. q. 9. & seq.

CONCL. LXIIII.

186 MANDATVM soluitur Morte † mandantis, & mandatarij. leg. inter causas. ff. mand. quando res est integra, Fel. c. eam te, nu. 10. de rescri. Bart. l. fundi §. etiam ff. de acq. poss. vbi dicit hoc non procedere quando mandatur aliquid, quod agi debeat ex officio, item fallit in mandato Papæ, cui successor defuncti obedire debet gl. tale pactum §. pater, versic. exceptionem ff. de pact. nisi ad personam tantum fuerit directum l. cum pater §. cum existimaret ff. de lega. 2. conc. cum cocl. præd. §. item inst. Mand. l. mandatũ, C. eod. Imol. l. qui in aliena §. is qui ff. de acq. hær. Soc. consi. 31. nu. 6. vol. 1. Abb. c. mandato de proc. Fel. c. relatũ de proc. Socin. Reg. 254. Fulg. l. more, nu. 25. ff. de iurisd. omn. iud. l. cum actum §. si vino num. 2. ff. de neg. gest. Curt. lege eius qui nu. 11. ff. si cert. per. Vant. in tract. de nullit. in tit. de nullit. ex defectu mand. nume. 170. Gozzad. consil. 28. num. 8. & intellige re integra idest ante litem contestatam leg. si defunctus ff. de procur. c. relatum de officio deleg. Card. c. quoniam Abb. 6. q. eod. tit. Guid. Decisi. 119. Alex. consi. 128. vol. 6. ampl. etiam si esset in mandato delegantis not. cap. gratum de offic. deleg. Calder. consi. 4. de offic. deleg. Dixi su-
187 per. concl. 31. Secundo † amp. siue procurator sciuerit, siue ignorauerit gl. Clem. 1. de renunc. Bart. l. si procuratorem ff. de procur. Fel. c. a. ex parte de rescr. Paulus leg. fundi §. item cum glo. ff. de acq. poss. Fab. §. item inst. Mand. Tertio ampl. etiam in
188 procuratore † ad donandum ex causa renunciationis not. l. si quidem C. de act. & oblig. Quarto ampl. in mandato substituti. Old. consi. 130. Quinto hoc idem est in fauorabilibus, Fel. cap. licet de
189 offic. deleg. & nor. quòd † Morte substituti expirat mandatum & substituentis etiam, quando substituens iure proprio substituit, vt quando factus est dominus litis, non autem quando substituit ex facultate sibi data à principali, tũc enim non attenditur Mors substituẽtis, sed mors principalis, Card. Clem. fin. q. 15. de procur. Bellam. Decisio 6. Decius cap. relatum de offic. deleg. Ruin. consi. 74. volum. 3. Franc. cap. 1. §. licet de procur. 6. fallit hæc concl. multis modis; Primo quando actus
190 perficiendus confertur post † Mortem gloss. & Doct. leg. mandatum C. mand. gloss. leg. Mortis causa §. Titia ff. de don. causa mort. gloss. leg. fin. ff. de sol. Baldus consi. 57. volum. 5. Baldus leg. si defunctus ff. de procur. Alber. l. si verò ff. mand. Socin. consi. 60. volum. 1. Aretin. consi. 66. Decius l. eius §. placebat nume. 8. ff. si cert. pet. Corn. consi. 86. vol. 4. Ruinus consi. 7. volum. 2. Secundo fal-
191 lit quando mãdatum fit super eo, † ad quod quis de necessitate tenetur, tunc enim Morte mandantis non expirat. Bartolus leg. si defunctus ff. de procur. leg. 1. §. sed & si quis ff. de don. l. fundi ff. de acq. poss. Baldus consil. 57. volum. 5. Socin. Reg. 254. Saly. leg. inter causas, ff. mand. Roma. consi. 202. Marsil. sing. 44. Imola leg. feudi ff. de acq.
192 poss. Tertio fallit † quando principalis satisfedit pro procuratore, Bart. l. si defunctus in 2. opp. ff. de procu. Baldus leg. mandatum nor. 2. C. mandati, Abbas capitulo mandato, de procura. Socinus Reg. 254. in fall. Areti. §. rectè inst. mand. Bart. l. si ante ff. de iud. solui gl. & Card. Clem. fi. de proc. Iason. leg. eius §. placebat colum. 7. ff. si cert. per. Quarto fallit in mandato facto institutori, quod non reuocatur Morte mandantis, gloss. fin. leg. si quis ff. de inst. Paulus leg. si per epistolam ff. de acq. hæred. Ruin. consi. 115. volumine prim. Bart. leg. more ff. de iurisd. omn. iud. Card. capitulo quoniam Abbas quæst. 7. de offic. deleg. Salyc. leg. inter causas ff. mand. Alexand. leg. more numero 28. ff. de iurisd. omn. iud. Ancha. Clem. 1. de renunc. nisi cum Morte mandantis sequeretur mutatio status, Doctor. comm. leg. eius ff. si cert. pet. vel si esset mandatum generale Cin. leg. mandatum C. mand. Rom. leg. secunda ff. de don. Bauer. sing. 306. Cum. leg. more numero 18. ff. de iurisd.
193 omn. iud. Quinto fallit in mandato † facto à iudice nuncio curiæ, Bartolus leg. fundi ff. de acq. poss. Socinus Reg. 254. lim. 7. Caccial. leg. more, vers. 21. ff. de iurisd. om. ind. Doctor. leg. si per epistolam ff. de acq. hæred. Sexto fallit quando factum est mandatum cum clausula, donec reuocauerit, Bartolus leg. more ff. de iurisd. omn. iud. Iason.
194 leg. eius §. † placebat ff. si cert. petat. Bartol. leg. centesimis §. fin. ff. de verbo. obligat. Ioan. Andr. capitulo si gratiosè, de rescr. 6. Gozzad. consilio 22. numero tertio, Septimo fallit in procuratore à vulnerato ad faciendam pacem, quia eius man-
195 datum † Morte mandantis non expirat, Baldus in add. ad Specul. tit. de homicid. Marss. sing. 44. Decius & Iason. d. leg. eius §. placebat ff. mand. Octauo fallit in procuratore in rem suam, cuius mandatum Morte mandantis non expirat. Bart. leg. secunda §. sed & si quis. ff. de don. leg. prima C. de act. & oblig. Salyc. leg. inter causas ff. mand. Alber. leg. eius ff. si cert. pet. dummodo cum hærede decedat, aliàs secus. Bart. leg. prima ff. de act. & obl. Bald. leg. mandatum leg. illam C. mand. Nono
196 fallit in negotijs connexis, † Fel. capitulo pastoralis §. quoniam de rescr. Marsl. l. 1. §. Diuus ff. de
197 quæst. Ruin. cõsi. 115. vol. 1. † Decimo fallit hoc fauore piæ causæ capitulo exijt §. in eo de verb. signific. 6. Baldus auth. si qua mulier, versic. 4. C. de Sacr. Sanct. Eccl. Roman. consil. 119. Roman. auth. similiter numero 42. C. ad leg. Falc. Fel. cap. relatum de offic. deleg. Decius leg. eius §. placebat numero 3. ff. si cert. petat. Marsil. sing. 44. Roma. leg. si pecuniam numero 26. ff. de cond. ob cau
198 sam, Socin. Reg. 254. limit. † 8. Vndecimo fallit fauore libertatis, gl. leg. si pater ff. de manuind. Alber. Ias. & Decius leg. eius §. placebat nume. 4. ff. si cert. pet. Salyc. leg. mandatum. C. mand. not. leg. inter causas ff. eodem. Duodecimo fallit fauore dotis, Barto. leg. 2. §. si pecunia ff. de don.
199 Bal. cap. cum venisset de testibus † Doct. leg. mandatum C. mand. Salyc. leg. inter causas 1. opp. ff. mand. Cremen. sing. 143. Fel. cap. relatum versic. 2. de offic. deleg. Alber. l. eius ff. si cert. pet. Deci-
200 mo tertio fallit † in mandato re non integra, quod morte mandantis non soluitur leg. mandatum. C. mand. §. item inst. eod. fallit hoc in beneficialibus, in quibus etiam re non integra expirat mandatum Morte prælati, Clem. fin. de procur. Salyc.

Salyc. l. mandatum in 2. opp. C. mand. Bart.l. si per epistolam. ff. de acq. hæred. Card. c. quoniam
201 † Abbas q. 7. de offic. deleg. Ioan. Fab. §. item inst. mād. Decisio. Tholos. 264. Guid. quæst. 119. Rom. consi. 374. etiam si renunciaret, ne dum si moriatur Cassad. Decisio. 2. num. 2. de appell. Sarn. Reg. de annali q. 62. numer. 2. Card. Clemen. fin. num. 13. de procur. Rom. consi. 314. Decisio. Tholos. 264. Bertr. consil. 250. volum. 2. Ampl. idem esse in Commendatario: Sarn. Reg. de trien. q. 5. num.
202 19. Item hoc idem in hospitalario, † cuius mandatum reuocatur etiā quo ad iudicium cæptum, Fel. c. de quarta versic. 12. de præscr. idem est in constituto à vicario perpetuo, Doct. d. Clem. fin. de procur. Quarto ampl. etiam si super titulo beneficij esset constitutus, Rom. consi. 374. Cassad. decisio. 6. tit. vt lite pend. numet. 3. Decisio. 2. numer. 2. de appell. Quinto hoc idem in vicario constituto expirat enim Morte mandantis gl. & Card. Clem. fin. de procurat. Sexto ampl. hoc dictum procedere non solum ad iudicia, sed etiam ad negocia, Doct. d. Clemen. fin. Septimo ampl. etiam si prælatum suum proprium nomen non expressisset, Card. d. loco q. 6. Octauo ampl etiam si vtilitas Ecclesiæ exigeret, vt procuratuo constitutos perseueraret in actu, Vital. d. Clemen. fin. Nono ampl. etiam si procurator fuerit constitutus non à solo prælato, sed etiam à prælato, & capitulo gloss. d. Clemen. fin. versic. reuocari, vbi Card. numer. 5. de proc. nisi hoc esset negotium commune prælati, & capituli Doct. dicto loco. Fallit secundo loco hæc decimatertia declaratio; nam etiam re non integra expirat mandatum, quando constituens sine hærede decedit leg. 1.
203 C. de act. & oblig. † l. si per epistolam. ff. de acq. hæred. Rom. consi. 374. Anton. Gabrie. tit. de procur. conclusi. 2. & 3. late, conc. Guid. decisi. 547. not. leg. 1. C. de act. & oblig. Innocen. cap. licet de offic. deleg. ampl. etiam concl. relata procedere in Morte ciuili, Angel. §. præterea inst. de exc. Decius consil. 460. In casu autem, quo mac latum naturali Morte mandantis expirat, processus cum huiusmodi procuratore agitatos indistinctè est nullus, Fulgos. leg. ante numer. 1. ff. de procur. leg. si procuratorem. numer. 7. ff. eodem leg. de qua re. §. cum absentem. ff. de iud. etiam si Mors ad notitiam partis, vel iudicis non perueniat. Bart. dicta leg. si proc. Abb. c. mand. de procur. Cassad. Decisio. 2. num. 10. de rescr. Ægidius q. 495. quo
204 do autem dubitatur de Morte † procuratoris Dominus illum reuocare tenetur Roman. sing. 215. leg. libera. ff. de pecul. sed vtrum conclusi. dicta habeat locum tam in generali mandato, quam in speciali? Respond. quod pariter locum habet in vtroque Fulgos. leg. more numer. 18. vbi Curt. numer. 76. & Doctor. commun. contra Bart. dicto loco. ff. de iurisd. omn. iudic. Bellamera capit. ad nostram numer. 1. de iure iurand. leg. si verò. §. si mandauero. ff. mand. confertur tamen mandatum generaliter post Mortem tribus modis; Pri-
205 mo † ex natura actus, vt quando testator aliquid mandat hæredi, tunc enim confirmatur Morte, non reuocatur leg. cum pater. §. mando, ff. de leg.

2. Secundo ex natura rei, vt quando testator mandat sepeliri, uam solum post mortem conferri intelligitur leg. si verò. §. fin. ff. mand. Baldus consil. 57. numer. 7. volumin. 5. Tertio ex forma verborum tunc enim post Mortem durat, donec reuocetur ab hærede not. leg. mandatum in prima oppos. C. mand. leg. si defunctus, ff. de procur. leg. fundi. ff. de acquir. possess. leg. cum pater. §. Mæuio. ff. de leg. 2. vt est mandatum de soluendo creditoribus, Baldus consil. 57. volumin. 5. Finitur ergo mandatum morte Domini, vel procuratoris; Secundo modo soluitur finita causa, & gl. Doct. capit. si pauper. de præb. 6. Tertio finita die, ad quam constitutus fuerat, nam etiam si per iudicem prorogetur non potest procurator amplius agere Ioan. Andr. in add. ad Speculat. tit. de procur. §. ratione column. 3. capit. cum olim il primo de offic. deleg. capit. significauit de appellat. capit. si quem de proc. 6. leg. qui mutuam. §. non ideo. ff. mand. Ægid. conclusi. 135. Quarto finitur furore superuenienti, Bart. leg. qui seruum. ff. de acq. hæred. Baldus leg. fin. §. 1. C. de admin.
206 tut. Quinto † qualibet mutatione status in peius respectu vtriusque. leg. si cum. ff. de sol. leg. cum quis eodem tit. leg. confirmando de confir. tutor. leg. pater. §. fin. C. de test. tutela. Sexto finitur per sententiam latam, Bart. leg. si procuratos. ff. de procur. Septimo finitur per reuocationem, dixi latius super. conclus. 31. Octauo soluitur si à iudice ei interdicatur officium, Baldus d. l. mandatum. quæst. 1. Nono soluitur etiam Morte ciuili, Doctor. commun. leg. post litem. ff. de proc. Decimo si fiat affinis leg. ant affinitate eodem tit. sed quatenus dixi mandatum reuocari ad voluntatem mandantis, leg. si verò. §. si mandauero. ff. mand. Procedit etiam si fuerit factum cum pacto ne reuocetur Bart. leg. cum præcario. ff. de præcario; Decimo mandatum soluitur per comparitionem Domini Bart. l. qui mutuam. §. non ideo. ff. mand. nisi dicat citra reuocationem procuratoris Ioan. Andr. cap. si quem de proc. 6. debet tamen reuocatio mādati intimari aduersario. Cyn. leg. mandatum. q. 3. C. mand. Speculat. tit. de exc. §. 4. versic. & si index; ex quibus satis conclu. hæc declarata videtur.

CONCL. LXV.

207 MATRIMONIVM soluitur † morte alterius coniugis, Paul. 1. ad Corn. capitul. 7. §. Deinceps auth. de nopt. gloss. §. illud de non elig. sec. nub. vnde si maritus, vel vxor, resurgant non recuperant se gloss. capitul. licet. 32. quæst. 5. Doctor. commun. leg. nam ad ea. ff. de leg. Tiraquel. in tractat. deleg. con. versic. consentement. gloss. 6. numer. 19. Paul. leg. si quis stipuletur. ff. solut. matrimon. Alexand. leg. si cum dotem. §. si maritus. ff. solut. matrimon. Bart. leg. si quis eodem tit. leg. rerum. ff. rerum amot. Ang. leg. si marito. ff. solut. matrimon. Doct. capitul. fraternitatis, de frigid. & malef. Fallit in Morte ciuili, vt per deportationem. §. deportatio auth.
208 de nupt. gl. l. si cum dotem † ff. solut. matrimon. Doct. leg. 1. C. de repud. nec per bannum, vel exilium, Bart. d. leg. 1. nec per damnationem in Tract. Sebast. Med. Tom. ij.

metallum d. auth. de nupt. §. deportatus; Item nec per ingressum religionis alterius coniugis, sed bene qnoad ingressum amborum cap. verum cap. coniugatus cap. cum sis, de conuers. coniug. glo. & Bald.auth. sed hodie. C. de adulter. sed non con summatum dissoluitur per ingressum vnius tãtum c.ex publico de conuers.coniug. Imol. l. si cum dotem. ff. solut. matr. Bal. l. deo nobis. C. de Epis. & Cler. Card. Clem. t. q. 2 2. de cons. & affin. si tamen mulier cõsentit virum promoueri ad ordines con tinere se debet dum vixerit Card. c. ex parte, de conuers.coniug. c. Agatosa. 28. q. 2. c. mulier 33. q. 5. conc. cum hac limit. Doct. §. distrahuntur auth. de nupt. & hæc procedunt quoad vinculum matrimonij, sed nunquid habeat locum hæc limitatio in dispositione statuti de lucro dotis Mor-
209 tua vxore, Doct. com. l. Deo † nobis. C. de Episc. & Cler. tenent, quod sic gl. & Bald. §. illud auth. de Monac. §. si verò auth. de sanct. Episc. Salyc. l. cum te. C. de sec. nupt. Ias. consi. 1 3 5. vol. 1. Bald. consi. 1 10. vol. 2. Ruin. consi. 98. nu. 1 3. vol. 2. gl. §. adultera, vers. habitum anth. vt nulli iud. Boer. decisi. 22. num. 39. Bald. Nou. tract. de dote priuileg. t t. Aug. Ber. c. in præsentia nu. 477. de probat. Doct. l. si cum dotem. ff. solu. matrim. Bald. Non. dicto loco p. 6. priuileg. t t. numer. 8. not. cap. fin. de donat. inter vir. & vxor. Bart. leg. si ab hostibus, §. si vir. ff. solut. matrim. nam qui religionem profite-
210 tur, † vt Mortuus habetur cap. placuit. 1 6. q. 1. c. nullus ead. q. 7. Socin. consi. 92. volum. 1. Anch. consil. 273. qnocasu Mors ciuilis eundem effectum operatur, quem Mors naturalis Crot. leg. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posth. Imola rubr. de testam. Doct. leg. ex facto. §. si qnis rogatus, ff. ad Trebellian. not. cap. si Episcopus, de supplenda negl. præl. dixi super. late in prima p. num. 3. non tamen habet locum in Morte ciuili, bannum seruitutem, vel deportationem Pha-
211 nuc. † in tractat. de lucro dot. versic. per Mortem numer. 8. gl. cum approb. leg. si cum dotem. ff. solut. matrim. deportatio enim non tollit contractum iurisd. not. leg. 1. de testam. not. tamen quod Phanuccius. dicto loco tenet, quod per ingressum religionis mulieris etiam post consumatum matrimonium vir non lucretur dotem, cuius
212 opinioni consentio, hac ratione, quia † de consensu mariti, vel quia propter sæuitiam eius coacta fuerit ingredi religionem, aliàs procedit opinio. com. superius relata, & cum hac 2. opin, conc. Anchara. consi. 273. consi. 438. Socin. consi. 8. numer. 12. volum. 3. Fel. rubric. de spons. column. 4. Petrus de vbaldis capit. Raynutius column. 50. de testam. statutum enim & quælibet dispositio debet intelligi naturaliter, non autem ciuiliter
213 leg. ex parte. §. insulam. ff. † de verbor. obligat. leg. sed et si. §. tam igitur. ff. de don. inter vir. & vxor. leg. cum pater. §. hæreditatem. ff. de leg. 2. leg. statius. §. Cornelius. ff. de iure fisci Imol. Rubric. de testam. numer. 14. Alexand. consi. 139. vol. 2. Marsil. §. opportunè in praxi crim. nu. 48. leg. fideicommissa. ff. de cond. & dem. leg. fin. C. de his, qui ven. æt. impetr. c. susceptum de rescr. 6. gl. c. placuit. 16. q. 1. Item quia expresse fieri non
214 potest per statutum † quòd vir lucretur dotem per ingressum religionis, ne tollatur animus meliusagendi, Doct. c. in præsentia de prob. auth. nisi rogati C. ad Trebell. auth. si qna mulier. C. de Sacr. Sanct. Eccl. §. si verò C. de sanct. Episc. Alexan. consi. 1 2 1. vol. 2. Ruin. consi. 98. lib. 2. Ripa leg. ex facto §. si quis rogatus nume. 30. ff. ad Trebell. auth. Cassa. C. de Sacr. Sanct. Eccl. & dispositio tacita non trahitur ad ea quę expressè non concedunturi Lapus alleg. 1 19. leg. generali de pignor. capitulo in generali, de regu. iur. 6. Baldus Nou. dicto tractat. p. 7. priuileg. 1 0. nume. 2. Ter-
215 tio quia † etiam si filios haberet diuidenda dos esset cum monasterio, quod loco filij habetur, Lapus alleg. 1 29. August. Ber. d. capitulo in præsentia numero 477. etiam si esset ordinis mendicantium, Gemin. capitulo non solum numero 11. de reg. iur. 6. Lapus alleg. 4. secus autem est quo ad hæreditatem, cuius mẽdicantes non sunt capaces, Doct. comm. auth. si qua mulier C. de Sacr. Sanct. Eccl. Phanuc. d. tract. de lucro dot. vers. per Mortem numero, 16. & seq. quare autem vir lucretur dotem quando ipsa ingreditur monasterium absque culpa viri, vel consensu, est, ne sit in potestate mulieris impunè virum deludere confugiendo ad religionem cum eius damno qui in nuptijs, & propter onera matrimonij multas expensas fecit Boer. decisio. 22. Soluitur igitur Mor-
216 te matrimonium; † Secundo si fuerit contractum per errorem personæ, vt si credidit contrahere cum Betta, contraxit cum Iohanna errans enim consentire non dicitur leg. si per errorem ff. de iurisd. omn. iud. leg. non iccirco leg. cum per te stamentum. C. de iur. & fact. ignor. capitulo cum locum de spons. & mat. capitul. tua. eod. Tertio si quis credidit contrahere cum libera, quæ erat serua. C. proposuit de coniug. seru. Quarto votum solenne not. cap. 1. de voto 6. Quinto cognatio carnalis, spirtualis, & legalis, Host. in summa de matrim. numero 26. Sexto crimen, vt si duxit eam q. am polluit per adulterium. Secundo si de facto contraxit & eam polluit, capitulo 1. & seq. de eo, qui duxit eam, quam poll. per adulter. Tertio si machinatus est in Mortem prioris viri cap. laudabilem de cõuers. in fid. Septimo cultus dispa ritas, vt si vnus sit Iudęus, alter Paganus, vel Christianus 28. q. 1. per totum c. gaudemus de diuort. Octauo, vis, quia in matrimonio requiritur libera voluntas c. gemma. de sponsa. Nono ordo sacer, quia in his est votum continentiæ cap. quod votum de voto lib. 6. Decimo ligamen idest vinculum alterius matrimonij c. quomodo 3 1. q. 1. c. nu per 3 2. q. 2. Vndecimo honestas. c. dilectus de sobole suscepta ex secund. nupt. Duodecimo si defecit consensus, vt furiosus c. dilectus de spons. & matr. Decimotertio affinitas not. c. non debet de consang. & affin. Decimoquarto matrim. soluitur per impotentiã cœundi quando erat ante, secus si superuen. t c. 2. & seq. de frig. & mal. not. Host. in summa de matr. nu. 26. & seq.

CONCL. LXVI.

217 MORA soluitur Morte creditoris, † vnde si postea periret species, debitor esset liberatus, etiam

etiam si creditor interpellauerit debitorem specie, vt solueret re integra hoc est specie nondum perempta, nec etiam deteriorata: quo casu limitantur iura dicentia ad constituendum quem in mora sufficere vnicam interpellationem. l. mora. ff. de vsur. l. si ex legati. ff. de verb. oblig. l. Titia. §. vsuras. ff. de leg. 2. gl. d. l. mora Bart. l. de pupillo. §. si quis. ff. de oper. nou. nunc. quia cum interpellatio consistat in mera voluntate, voluntas autem Morte extinguitur, ita Iason in termin. leg. non solum. §. Morte numer. 9. ff. de oper. non. nunc. capitulo si gratiosè de rescr. 6.

CONCL. LXVII.

218 NATVRALIS possessio soluitur † Morte; Doct. commun. leg. clam possidere. §. final. ff. de acq. poss. Imola consi. 16. nu. 3. not. leg. 2. C. de noxal. Barbat. consi. 6. vol. 2. Iason. consil. 147. libr. 2. consil. 85. lib. 3. Curt. consil. 108. Tiraq. in tract. le Mors saisit p. 3. Decl. 2. numer. 3. soluitur etiam & admittitur possessio inundatione. leg. cũ vnus. §. fin. ff. de bon. auth. iud. poss. leg. Pomponius leg. qui vniuersas. §. item. ff. eodem. Tertio hoc idem per Mortem ciuilem not. leg. qui vniuersas. §.

219 1. ff. eod. de vsucap. Quarto † per præscriptionem leg. fructuum. §. fundi. ff. de vsucap. Quinto ferarum possessio amittitur cum naturalem laxitatem receperint leg. possideri. §. item. ff. de acquis. poss. nisi volandi & redeundi consuetudinem habeant not. §. pauonum inst. de rerum diuis. Bart. leg. qui in ea. ff. de furt. Sexto mobiles quas per colonos possidemus ignorantes amittimus leg. peregre. §. penul. ff. de acq. possess. Septimo per traditionem rei l. 1. §. sinn. ff. eod.

CONCL. LXVIII.

220 NOBILITAS nominata soluitur † Morte nec transit ad posteros nisi in concessione aliter fuerit dictum, secus est in nobilitate innominata, quæ descendit veluti è radice in posteros, dixi super. concl. 35. conc. Docto. commun. leg. 1. & seq. C. de dign. lib. 12. leg. senatoris. ff. de senator. Baldus leg. cum antiquioribus. C. de iure delib. nobilitas tamen filiorum non transit ad parentes licet consequentur, leg. 1. ff. de senator. leg. 1. §. cassum. ff. de postul. nec etiam ad trãsuersales, nisi in

221 casu, † quo nobilitas comitatur, vt in ducatu Tiraq. in tract. de nobil. cap. 17. item nec ad maritum transit nobilitas quælibet Morte ciuili, quan do culpa præcessit, vt quando infamia irrogatur, Doct. com. dict. l. 2. item per viles artes; Bon. de Curt. tract. de nobil. 7. p. num. 7. Tiraq. d. tract. c. 36. num. 1. dixi ego in tract. de Defin. p. 2. defin. 42. numer. 29.

CONCL. LXIX.

222 NVNCIATIO soluitur Morte † Nuncian tis not. leg. non solum. §. Morte. ff. de oper. nou. nunc. Host. eodem tit. numer. 11. leg. prætor. §. hoc interdicto. ff. eodem. Iason. dicto. §. Morte numer. 8. Hoiman. numer. 13. Crot. numer. 14. Rubeus numer. 10. ratio est quia pendet à voluntate, quæ Morte definit esset leg. 4. ff. loc. cap. si gratiosè de rescr. 6. leg. centesimis de verb. oblig. Cyn. leg. fin. C. de contr. empt. Specul. tit. de loc. §. 6. dixi super. concl. 67. ea enim quæ sunt facti non transeunt ad hæredes, nisi de his fuerit facta expressa mentio. leg. diem. §. 1. ff. de arbitr.

223 † Horm. dicto. §. Morte num. 34. leg. stipulatio. §. si quis. ff. de verb. oblig. Secundo modo soluitur nunciatio per rei alienationem Rom. leg. stipulationes non diuid. columna. 17. de verbo. obligat. quia quando facto meo definit esse meum interesse, definit etiam competere actio, quæ ad illud competebat. leg. & ideo. ff. de cond. furt. nisi de successore, vt dictum est mentio facta sit in nunciatione leg. 1. §. fin. ff. de oper. non. nunc. Iason. d. §. Morte, num. 4. Tertio extinguitur furore leg. qui seruum. ff. de acq. hæred. leg. qui furere. ff. de stat. hom. leg. iudex. ff. de iudic. Quia deficit voluntas Horm. dicto §. Morte. numer. 30. Quarto finitur si denuncians det se in arrogationem, quo casu transeunt omnia in patrem, qui eum arrogauit, Aret. leg. qui seruum. ff. de acq. hæred. leg. qui liberis. §. testamento. ff. de leg. 3. Quinto sol-

224 uitur Morte prælati, † si proprio nomine nunciauit, secus autem si nomine dinitatis leg. cum post. §. 1. ff. de adm. tutor. Rubens dicto. §. Morte nume. 36. Sexto hoc idem Morte tutoris idem dicto loco numer. 25. de pupillo. ff. de oper. nou. nunc. Septimo soluitur per mortem ciuilem; Primo per excommunicationem, quia deuenit ad eum casum, à quo incipere non potest, idem per deportationem leg. in metallum. ff. de his, qnibus, vt in dign. Rub. d. §. Morte, numer. 150. quæ omnia procedunt in persona nunciantis, secus autem in eius persona, cui nunciatio facta est, nam ex-

225 tenditur ad successores, tam vniuersales, † quàm singulares, quia nunciatio fit contemplatione rei leg. de pupillo. §. nunciationem. ff. de oper. nou. nunc. vnde in seruitutibus, quæ competunt ratione rei sententia datur prædicto. l. qui in aliena. §. fin. ff. de neg. gest. Secundo declaratur, vbi est satisdatum gl. l. prætor. ait. §. hoc interdictum. ff. de oper. nou. nunciat. Tertio fallit vbi nnncians petijt nunciationem confirmari à tutore, & nunciatus contradixit. l. de pupillo. §. qui opus. ff. eodem tit. Quarto vbi in vita aliquid de opere factum esset tunc enim Morte nunciantis nunciatio non soluitur Rubeus dicto. §. Morte nu. 107.

CONCL. LXX.

226 NVPTIÆ soluuntur Morte † §. Deinceps auth. de nupt. Angel. leg. nam Demosthenes numer. 3. ff. de legibus, dixi super. conclusi. 66. Alexander. leg. si marito. ff. solut. matrim. Brix. q. 54. not. cap. fraternitatis, de frig. & mal. dicam infer. ver. sponsalia.

CONCL. LXXI.

227 OBLIGATIO facti soluitur Morte, † hoc idem obligatio ad interesse, dixi super. conclusi. 29. & conclusion. 24. & conclusion. 67. Secundo modo tollitur obligatio quælibet solutione eius, quod debetur inst. quib. mod. toll. oblig. in princip. dixi ego in tractat. de Compen. in procem. numer. 1. leg. nihil. C. de solu. Tertio tollitur præscriptione leg. omnes. C. de præscr. triginta annorum; Quarto tollitur pacto, Bar-

228 tol. leg. legitima. ff. de pact. & not. † quod licet obligatio soluatur Morte, eius tamen effectus

transit ad hæredes Doct. l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de verb. obl. Quinto acceptilat. nouatione, & contrario consensu tollitur obligatio. §. 1. §. præterea. §. hoc amplius inst. quibus modis toll. obligat.

CONCL. LXXII.

229 ODIUM soluitur Morte; † vnde si filius priuetur patria propter odium patris; eo Mortuo restituuntur, & ipsi Bald. l. 2. C. qui ad patr. peru. non poss. conc. l. 1. C. si rector prou. Bellam. cap. cum. Ecclesia num. 8. de causa poss. & propr. nu. 6. Ruin. consi. 122. nu. 5. vol. 5. Dec. consi. 456. num. 12. Doct. comm. leg. Titia. §. vsuras. ff. de leg. 2. Dyn. leg. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectig. vel emph. l. omnes populi col. 7. ff. de iust. & iur. leg. si seruus. ff. de public. in rem act. leg. in omni. ff. de adopt. leg. cum acutissimi. C. de fideic. leg. voluntas. C. eodem leg. fin. C. de iniur. Alber. in tractat. stat. p. 4. q. 64. ampl. etiam si statutum dicat,

230 quod sint perpetuo † banniti, Ang. l. incola col. 10. ff. ad Munic. Flor. leg. pen. §. si quis. ff. de nox Alexand. consi. 20. volum. 2. consil. 207. volum. 6. Aret. leg. Pantomius. §. fin. ff. de acq. hæred. Corn. consil. 50. volumin. 4. consi. 90. volumin. 3. Fel. cap. ex parte colum. pen. de foro compet. cap. quæ in Ecclesiarum colum. 12. de const. Iasl. leg. 1. col. 13. de offic. eius Marsil. leg. fin. colum. 6. de quæst.

231 † Secundo ampl. vt odium inductum in vsurarium soluatur eius Morte c. cum tu de vsur. cum gloss. versic. donec Baldus Rubr. C. eodem colum. 2. Laurent. cap. consultauit colu. 4. de vsur. Ioan. Andr. capit. quia eodem tit. Roma. consil.

232 404. † Dummodo vsuræ præteritæ restituantur.

233 leg. 1. C. de æd. leg. prætor ait. §. is † etiam. ff. eo. dixi super. concl. 14.

CONCL. LXXIII.

234 OFFENSIO soluitur Morte † not. cap. fin. de don. Ripa leg. fin. num. 256. C. de reuoc. don. Dixi ego in tractatu de reg. iur. Reg. 8. numer. 106. & super. conclus. 56. not. cap. quamuis, de sent. & re iud. leg. iniuriarum. ff. de iniurijs. Iul. Clar. §. donatio. q. 21. Angel. leg. his solis. C. de reuoc. don. Doct. l. omnimodo. C. de inoffi. test. l. 1. vbi Doct. C. de inoffic. don.

CONCL. LXXIIII.

235 OFFICIUM soluitur † Morte; vnde Mortuo prælato, cui coadiutor datus erat, soluitur, & officium coadiutoris, capit. grandi de suppl. negl. præl. 6. Baldus, & Ripa leg. ex facto numer. 11. ff. de vulg. Ioan. Andr. capit. statutum nume. 4. de rescr. 6. not. l. Lucius. ff. de fideic. libert. nor. leg. generaliter. C. de Episc. & Cleric. l. tutelas. ff. de cap. dim. not. l. solet. ff. de tutel. leg. si quis. C. de offic. præf. prær. Doctor. comm. leg. diem functo. ff. de offic. assess. vbi Bartol. Bald. Paul. Alex. Iason. & Dec. Host. in summa de offic. ord. num. 3. Curt. leg. more num. 76. ff. de iurisd. omn. iud. Bellam. cap. ad nostram il secondo numer. 2. de iure iura. c. cum venisset, num. 12. de test. Dixi super. concl.

236 31. Secundo † modo soluitur per renunciat. cap. 1. de renunc. Tertio per dispositionem capit. veritatis, de dolo; Quarto per translat. cap. si quis 21. quæst. 2. Ex qua concl. infertur, quod successor non tenetur ad male gesta per antecessorem not. leg. prouidendum. C. de decur. libr. 10. Baldus leg. filiofamilias. §. fin. ff. solu. matr. nec etiam ad debita prędecessoris, nisi officij causa facta essent. Bart. leg. 1. num. 10. C. ne ex delicto def. nec habet arbitrium concessum præcessori, Bart. leg. meminisse q. fin. de offic. procur. si tamen erit successor in officio nuncij poterit ea equi commissionem factã præcessori Ang. auth. ad hæc vt nulli iud. item

237 pót interpretari sententiam eius, † Fel. cap. cum venissent colum. 1. de iud. Tertio potest puniri præcessorem Doct. leg. quamuis. ff. de reb. dub. Quarto expedire potest omissa per præcessorem & iudicare ex ijsdem actis Doct. leg. consentaneum. C. quomodo, & quando iudex Doct. leg. sed etsi. §. ædium. ff. de iud. l. qui in alterius. ff. de reg. iur. Mortuo præside ante depositam administrationem finitur officium comitum Fulgos. leg. diem functo num. 1. ff. de offic. assessor.

CONCL. LXXV.

238 PACTUM soluitur Morte, † quando ita paciscenti adhæret, vt sua ipsius natura obligatio hæredem attingere non possit Bart. leg. eadem. ff. de verbo. oblig. leg. si decesserit. ff. qui satisd. cogantur. l. postulante. ff. ad Trebell. Doct. leg. iurisg. §. pactorum. ff de pact. vnde in hæredem non transfertur pactum, quod quis capi possit Abb. cap. compromissum, nu. 7. de arbitr. dixi super. concl. 20. regulariter tamen ad hæredes extendi-

239 tur, † Dec. leg. hæredem numer. 6. de regul. iur. consil. 71. num. 3. Socin. consi. 24. numer. 3. vol. 3. Tiraq. in tractat. de retract. §. 1. gl. 6. num. 1. §. 1. auth. de iur. iur. à mort. præst. Paulus consi. 197. numer. 2. volumin. 2. Gemin. capit. 2. numer. 10. de iur. cal. 6. Socin. consi. 60. num. 18. volumin. 1. consi. 24. nu. 7. vol. 4.

CONCL. LXXVI.

240 PATRIA potestas soluitur Morte, † §. is vero inst. quib. mod. ius patro. potest solu. ibi ij verò, qui in potestate parentis sunt, Mortuo eo sui iuris fiunt, quod intellige nisi auus viuus fuerit, nam eo viuente omnes in eius potestate sunt. Doct. inst. de patr. potest in princ. ampl. procedere etiam in morte ciuili, vt per deportationem

241 leg. 1. §. fin. ff. de contr. tab. §. cum autem † inst. quib. mod. ius patr. potest sol. si tamen restitutus fuerit, & ei omnia in pristinum statum restituentur. §. sed si inst. eod. tit. Tertio modo soluitur per seruitutem. §. ius autem inst. de patr. potest. §. pœna inst. quib. mod. ius patron. pot. solu. leg. quod attinet. ff. de reg. iur. Quarto soluitur banno,

242 Doctor. comm. † leg. si cum dotem. §. si patri. ff. solut. matrim. Doct. l. 1. C. de hæred. inst. nisi statutum aliter se habeat Bald. auth. incestus. C. de incest. nupt. l. 3. C. si pend. appell. Mors interueu.

243 † Quinto soluitur per emancipationem. §. præterea inst. quibus modis ius patrona. potest solui. Sexto per adoptionem, manumissionem, & arrogationem, Doct. inst. de adopt. Septimo si filius fuerit factus Sacerdos, Monachus, & Episcopus, Baldus, l. apud hostes. C. de suis, & l. Doct. l. Deo nobis. C. de Episc. & Cler. Auth. Episcopalis. C. eod. Octauo per dignitatis assumptionẽ, vt patria-

tritiatus,& similium, Bald.l.fin. §.necessitatē C.de
244 bon. quæ lib. Doct. §. filius † iost. de patr.potest. quæ intellige vlt. loco dicta procedere quoad cō modum tantum liberari, secus autem qooad incommodum;nam succedunt nihilominus in hæreditate,& retinent quę sunt cōmoditatis familiæ Doct.d. Auth. Episcopalis Bal.l.fi.§.necessitatem C.de bon.quæ liber.cum simil.

CONCL. LXXVII.

245 PENSIO soluitur Morte † pensionarij in totom, sicuti vsusfructus Morte vsufructuarij §.finitur inst. de vsufru. Hier. Paul. in lib. pract. Cancell.pag.48.Gigas in tract.de pens.q. 97.nu. 9.& q.12.oume.1.& qoæst. 1.numero 5. Caccial. io tract.de pens.quæst.8. Secundo modo soluitur Morte ciuili,vt per ingressum religionis post pro fessionem. Gig. dicto loco quæstio. 57.nomero 9. Tertio per contractum matrimonij idem Hier.
246 Gig.quæst.54.nume.4.† Caccial.q. 30. quod dictum declaratur quando esset reseruata alicui,vt clerico per renunciationem, vel per titulom cap. quod à te de cler. coniug. & hoc quando matrimoniom fuit contractum per verba de præsenti, Rot.decis. 481.in antiq.& decis. 26. secus autem si de futuro contraxit, vel si vr laico assignata fuerit.

CONCL. LXXVIII.

247 POENA soluitur Morte † leg. penul. ff. de oper.nou.nunc. nam ipsa non extenditur ad hæ-
248 redes cap. non debet de reg.† iur.6.nec mortuus pœna plecti debet leg. defuncto ff.de public. iud. Doct.com.leg. 1. C. ne ex delicto defuncti Cin.l. 1.qoi test.fac.poss.Baldus leg. homanitatis,C.de impub.& alijs subst.Doct.leg. ex facto ff.de vulg:
249 oon enim est addenda † afflictio afflicto leg.ram dementis C.de Episc.aud. Tyraq.in tract.de pœn. temp.caus.3. nu. 3. Aug.Ber.consi.98.numer.31. volum. 1.consil.49. nume. 14.vol.3.leg.eius ff.si cert.pet.Baldus leg.fin.C. de reuoc. don.cap. qoo rundam 13.distiu. capitulo sine culpa vbi Doct. de regol.iur.6. Aret. §. publica numero 5.inst.de public.iud.Angel.in tract. malef. vers. Dominus numero 41. Bellamera capitulo ex parte, numero quarto ff.de iurisd.omn.iud.dixi superius conclu.27.

CONCL. LXXIX.

250 PERSONALIS actio soluitur † Morte,l. 3.§.Morte quibus modis vsusfr.amit.leg.& quia ff.de iurisd.om.iudic.gloss. cap. voico de iure patron.6.Cagnolus leg.qui io ius ou.3.ff.de reg.iur. not.c.priuilegiom. de regul.iuris 6. §. finitur inst. de vsufr. leg. hæreditatem ff.ad leg. Falc.leg.2.ff. qoando dies leg. ced. leg. habitatio. ff. de vsu, & hab.l.iorisgentium.§.pactorum l. si tibi §.pactum ff.de pact.leg.pen.ff. de sero.leg. Spec. tit. de stat. Mon.§. 1.versi.51. quod dictum procedit.Primo io priuileg.2.in vsufr. d.§. finitur 3.in vsu, & babit.leg.habitatio ff.de vsu, & habit. 4. in pactis d. §.pactorum.5. hoc idem in seruitutibus d. l. pen. ff.de seru.leg.6.Ampl.in actione criminali, Ruin. consi.73.nume.5. volumine primo consil. 21.nume. 7.volumine quarto Alba. consil.90. nume.2. Abb.c.ecclesia nu.23.de cōst. dixi super.conc.32.

CONCL. LXXX.

251 POSSESSIO soluitur Morte,† nec transit ad hæredes ante nouam aprebensionem, Anton. leg.non solom §.Morte nume.43. ff.de oper.nou. nunc.Baldus leg.cum antiquioribus C. de iure de lib.nisi de hoc per statutum aliter disponatur. Cuma.consil. 134. Tyraquell. in tract. le mors saisit Declar.3.nume.2.leg. Pomponius §. quæsitum.l. cum hæredes.ubi Bart.leg. qui vniuersas §. quod per colonum.ff.de acq.poss.leg.si homo.ff.de vsucap.l.2.§.apparet ff. de crimin. exc. hæred. ampl.
252 etiam si hæres † adierit hæreditatem, nec actualiter adhuc possideat l. 1. §. scæuola ff.si quis iost. liber esse iussus fuerit, Baldus leg. si sorori. C. de iore delib. §. 1. auth. de iure iuran. à Mor. præst. collect.capitulo cum sit de appell.not.leg.secunda C. de edict. diu. Adr. toll. Cin. leg. ea lege.C.de cond. ob causam, de qua re not. latissime Tiraq. dicto loco,& in declar. seq. conc. quæ dixi super. concl.68.Addo Bettr. consil. 100. numero septimo uolom.9.

CONCL. LXXXI.

253 PRÆCARIVM soluitur † Morte illius, qui se coostituit præcario possidere, Angel.l.quæuis.§.si conductor.ff.de acq.poss. Oldr.consi. 139. Alexan.consil. 63. colom. 2.uolomine 2. Baldus leg.principaliter C.de liber. causa non tamen sol uitur Morte concedentis leg. cum præcario ff.de præc.not.capitulo fin. de præcarijs, Tiraquell.in tract.de iur.const.p.2.ampl.13.oume. 1.& seq.Secuodo modo soluitur sublata obligatione per solutionem leg. si debitor ff.de præca. Tertio modo soluitur transacto tempore, ad quod constitutum fuit,& per reuocationem leg. cum præcario.ff.de
254 præcario; Quarto † modo si res alienetur capitulo fin.eod.tit.de præc.Host.& Mars.d.loco in sum ma col.3.

CONCL. LXXXII.

255 PRAESTATIO gratuita † hinc inde soluit Morte;nec trāsit ad hæredes c.si quis dic.Dux March.uel com. dixi ego i o tract.de reg.iur.Reg. 6.nume.86.

CONCL. LXXXIII.

256 PRIVILEGIVM personale † soluitur Morte personæ cap. priuilegium de reg. ior. 6. Doct. com.leg.maritum. ff.sol.matrim.l. si fideiossor.§.si maritus ff.de re iudic.leg. sunt ff. de reg. iuris. §. sunt inst.de act.l.priuilegia ff. de reg. iur.l.solidorum C.de exc.mun. lib. 10. qood dictum procedit quando priuilegium conceditur personæ, or causę finali,seo proximæ secus quando esset caosa remota alia autem proxima l. non solum. ff. de integr.rest.leg.minor.§.fin. ff. de minor. l. ea quę C.de uell. Din.dicto cap. priuilegium numero 5. Doct.comm.leg. quia tale ff. sol.matr. Bart. l.pen. ff.de seru.leg. Alex.l. 1.ff.const. princ. Doct. com. §.quod Principi inst. de iure nat. gent.& ciuili, in
257 dubio priuilegiom Principis inst. † perpetuum esse debet c.docet de reg.iu.6. dixi super.cōcl.49. & dicam infer.uers.rescriptum.

CONCL. LXXXIIII.

258 PROBANDI facultas soluit Morte† delinquentis; vnde probatio, quæ fit contra vsurarium

rium post mortem eius non probat eum fuisse manifestum vsurarium, Bal.consi.459.nu.5.vol.4.dixi super concl.2.

CONCL. LXXXV.

259 PROCVRATORIS mandatum † soluitur Morte; leg.inter causas ff.mand.dixi super. concl.65.late Bonifac.de Vital. Clem.procuratorem nu.13.de procurat.

CONCL. LXXXVI.

260 PROMISSIO facti soluitur † Morte, Doctor.com.l.qui Romæ, §.Augerius, vbi Ale.nu.3. ff.de verb. obli. Dixi super. concl.29.& concl.72.

CONCL. LXXXVII.

261 PROTESTATIO soluitur † Morte protestantis, Doct.com.l. non solum §. Morte, ff. de oper.nou.nun.Dixi super. concl. 70.not.in tract. com.opi. Franc. Viuius vers.Morte protestantis.

CONCL. LXXXVIII.

262 PVBLICATIO bonorũ soluitur † Morte delinquentis Salyc. leg. fin. nume. 3. C. si reus vel accus.mort.fuer. leg.2.ff.de pec. leg. Bart.leg. defuncto, ff. de public. iud. idem leg. ex iudiciorum, ff.de accusa.Bald.leg.vnica nume.3.C.ne ex delicto def.ign.leg.1.§.si sibi ff. ad Syll. num.67. Angel.l.1.C.ne ex del.def.Corn: consi.195.num. 8.vol.2.Dec.leg.pupillum §. in hæredes nume.3. ff.de reg.iur.Bellamera cap. ex parte, num. 27.de arbitr.Cuma.l. qui à latronibus §.si quis nũm. 5. de testam.Baldus consil. 162.nume.5.volu.2.Mileus in pract.crimin.nume.10. Anr.consil.58.nu. 4.Paris.consi.155.nume.6. vol.4.Curt.l.imperiũ nu.4.ff.de iurisd.om.iud. leg.si pœna ff.de pœnis l.si.qua pœna C.de his qui sunt sui, vel alien.iur. Curt. consil. 60. Mars. l. fin. nu. 16. ff. de quæst.

CONCL. LXXXIX.

263 QVERELA inofficiosi † testamenti soluitur Morte, nec transit ad hæredes hæredis, si primus hæres destiterit ab illa leg. nam si §. hæredi ff.de inoffi. test. sicuti querela non præposita per dominum viuentem contra feudatarium alienantem, non transit ad eius hæredes, Baldus cap.1.§. insuper, tit.de prohib.alien.feu.Paulus cons.159. conc.cum hac conclus. Doct. leg.si quando leg.si si quis filium. C. de inofficio. testament. Baldus. leg.si quis posthumos.§.filium ff.de libe.& posth. Bart.l.pater ff.de inoffic.test.not.l. 1.C.de inoffic. don. Ale.l.emancipati C. qui adm.Bart.& Bal.l.cũ mota.C. de trans. conc. quæ dixi super.concl.36.

CONCL. LXXXX.

264 REBELLIO soluitur † Morte, vnde stante statuto, quod vxor, & filij patris, & mariti rebellis sint rebelles, Mortuo patre non erunt amplius rebelles, Ang.l.incola, col.10.ad municip. Fel.c.à nobis nu. 7. de sent.exc.dixi super.concl.14.dixi ego in tract.de reg.iur.Reg.6.nu.11.& nume.seq.

CONCL. LXXXXI.

265 REI Morte iudicium soluitur, † not. leg. 1. & seq.C.si reus, vel accus.Mort.fuer. leg.crimen. ff.de pœnis leg. pupillum §. in hæredes ff.de reg. iur.l. 1. ff. de priua.del.§. penult. inst. de perp. & tempor.act.c.adiunonere 33.q.2. c. causam quæ, il secundo qui fil. sint leg.l.ex iudiciorũ ff. de accus. Marsi.leg.fin.num.28.ff.de quæst. Ægid.Boss.tit. de accus.nume.34.glo.in summa 24.q. 2.Cæpoll. consi.crimin.22. nume. 8.Didacus in epith.2.p. de spons.& matr. cap. 6.§. 8. nume.6.Villabos.in tract.com.opin.uerbi pœna nume. 63. Clar. lib.5. sent.§.fi.q.51.fallit primo in atrocioribus, ut dicam in seq. p. Secundo fallit, secũ † sententia; Tertio fallit in pœnis pecuniarijs, nam eo casu ferri potest in personam procuratoris domini litis ef fecti, Mortuo reo post litem contest.ita in termin. concl.Decisio.Pedem.148.nu.9.

266 cam in seq. p. Secundo fallit

CONCL. LXXXXII.

267 RENVNCIATIO soluitur † Morte, nam si filiæ renunciauit hæreditati patris propter masculos, si illi moriantur talis renunciatio tollitur, Baldus consi.437.col.2.uol.1.l.his honoribus, §. auctis ff.de uac.mun.Dec. consil. 86.Paris.consil. 49.nume.41.uol.3.

CONCL. LXXXXIII.

268 REPRÆSALIÆ soluuntur † Morte; nã contra Mortuum ipsæ non dantur, Mars.leg.fin. nu.42.ff.de quæst. Bal. l.cum C.de sepulchr.uiol. dixi super.concl.52.& concl.48.

CONCL. LXXXXIIII.

269 REQVISITIO soluitur † Morte leg.eius qui §.quod si ff.si cert.petat.addentes ad consi.Decij 222.nume.2.Dixi ego in tract.de reg.iur.Reg. 6.ampl.100.

CONCL. LXXXXV.

270 RESCRIPTVM gratiosũ soluitur † Morte;not.c. si gratiosè de rescr.6.Gozzad. consil.22. nu.8.Dixi super. concl.49. & concl. 84.

CONCL. LXXXXVI.

271 RESTITVTIO soluitur Morte, † unde Princeps litteras mittens, dicens restitutos esse eos ad quos peruenerit, Mortui non dñt restituti; ita in term.Bal.& Bar.l. Aretusa col.1.ff.de stat.hom.

CONCL. LXXXXVII.

272 RESOLVTO iure datoris, † Moritur etiã ius acceptatoris not.l. lex uectigalis ff. de pign.l.si res .ff.quib.mod.ius pignor.sol.

CONCL. CXXXXVIII.

273 RESVRGENS Mortuus, † beneficium non recuperat, nec uxorem cap. licite 32.q.7.non erit tamen iterum doctorandus, Angel. l.nam, & 274 Demosthenes † nume. 3. ff.de leg.item nec etiam 275 iterum † Baptizandus, Marsil.l.fin.num.35.ff.de quæst.Doct.commun.cap. à nobis de sent. exc.6. Ben.cap.Raynutius, uet sic.in extremis nume.12. de testam.Quia imprimitur character indelebilis gloss.cap.1.de sacra unct.Bart.Brix.q.54. Arch.d. c. licite 32. quest.7. Doct. c. fraternitatis,de frig. & malef. dicam infer.in 2.p.numer.127.

CONCL. CXXXXIX.

276 REVOCANDI ius soluitur Morte; † unde hæres factum defuncti reuocare non potest Bal.leg.successore C.de solut. nec potest reuocare donationem ob ingratitudinem l.fin. C.de reuoc. don.cap.fin. de donat.dixi super.concl. 36.& cõc. 38.& concl.43.conc.Bald.l.cum antiquitas, C. de vsufr. Alber.leg.digna vox. C.de legib. Tiraquel. l.si vnquam verb.susceperit num.212. C.de reuoc. don. Ang.l.his solis C.de reuoc.don.not.l. 1. l.omnimodo.C.de inoff.test.Mars.l.fi. nu.19.ff.de quæst.

CON-

CONCL. C.

277 SCIENTIA ſoluitur Morte, † vnde qui
in alterius locum ſuccedunt iuſtam habent cau-
ſam ignorantiæ, an id quod peteretur deberetur l.
qui in alterius. ff. de reg. iur. vbi Cagnol. nume. 2.
dicit in facto alterius tolerabilem eſſe ignoran-
278 tiam leg. fin. ff. pro ſuo, not. capitulo cum quis de
reg. iur. 6. quæ quidem concluſio ita diſtinguenda
eſt, nam aut ſucceſſor agit, aut conueniuntur, ſi
agit non excuſatur, quia certus eſſe debet cum ſit
in poteſtate eius an velit experiri, & ante debet
rem explorare d. l. qui in alterius, ſecus autem ſi
ipſe conueniatur, nam reſtituetur ob probabilem
ignorantiæ cauſam Din. cap. cum quis nume. 3. de
reg. iuris 6. ampl. primo quis promiſit alicui nomi
279 ne pœnæ ante calendas † ſi decedit hæres non te
netur ad pœnam Din. dicto loco num. 1. Secundo
ampl. in emphyt. nam hæres eius, vel ſucceſſor ex
cuſatur, ſi non ſoluerit, non enim tempus cedit
ignoranti. l. 1. §. dies ff. quãdo appell. ſit leg. annus
ff. de calumn. l. cum ſex de ædil. ed. Doct. comm.
inſtit. qui dari tuto. poſſ. in princ. Din. dicto loco
280 nu. 4. † & ſi cadit à iure reſtituitur per clauſulã ſi
qua mihi iuſta cauſa Doct. comm. leg. 2. C. de iu
re emph. Rom. conſi. 166. Alex. conſi. 169. nume.
10. vol. 2. Decius conſi. 58. & conſi. 138. Ruin. cõſ.
150. lib. 1. Curt. Sen. conſi. 59. Cagn. l. qui in alte-
rius, nu. 4. ff. de re. iur. Rom. conſi. 123. nu. 5. Bar.
& Alexan. l. cum filius §. in hac ff. de verb. oblig.
Tiraq. in tract. retr. conuen. §. 1. gloſſ. 2. nume. 58.
Cagn. leg. 2. q. 72. C. de pact. Tertio ampl. vt hæ-
res, qui rem conductam à defuncto non reſtituit
non tenetur pœna leg. penul. C. vnde vi Bart. l. ſi
quid conductioni C. loc. Rom. conſi. 392. Fel. ca.
281 inter dilectos † colum. pen. de fid. inſtr. Quarto
ampl. in alienatione rei feudalis, Iaſon. leg. fin. q.
15. C. de iure emph. Cagn. dicto loco numero 9.
282 Fallit tamen primo † quoad ea, quæ continentur
in teſtamento, quæ ſucceſſor ſcire debet l. non eſt
ferendus ff. de tranſactio. Decius l. eius qui, §. fi.
col. 2. ff. ſi cer. pet. conſi. 287. & conſil. 303. & hoc
quando immixtio facta eſſet virture teſtamen-
ti, tunc enim præſumitur ſcientia contentorum
in teſtamento, Alex. conſil. quarto, volu. ſecundo,
vt quando eſſent hęredes extranei, nam in ſuis
283 pręſumitur ignorantia, niſi ex coniecturis † aliud
appareat, Bar. leg. qui in prouincia ff. ſi cert. pet.
Cagn. d. l. qui in alterius nume. 11. ff. de reg. iur.
Secundo fallit quando quis tractat de lucro ca-
ptando quo caſu non excuſatur hęres propter
ignorantiam ſicuti quando tractat de damno eui-
tando §. ſi res legata inſt. de legat. Tertio fallit quã
do ſucceſſor agit vt dictum eſt d. l. qui in alterius;
Quarto fallit quando hæres proſequitur cauſam
defuncti temere litigantis, nam ipſe etiam in ex-
284 penſis condemnatur, † Bald. leg. ſi pater. C. ſi
pend. appell. Mors iterum. Iaſon l. properandum.
§. ſin autem col. 1. C. de iud. Cagn. d. l. qui in alte-
rius nu. 14. ff. de reg. iur.

CONCL. CI.

285 SENTENTIA contra Mortuum † nõ fer-
tur, & ſi contra eum feratur eſt ipſo iure nulla,
Bart. l. defuncto. ff. de publ. iud. Angel. conſil. 68.
Curt. conſi. 60. l. fin. C. ſi reus, vel accuſ. leg. diui.
leg. libellorum ff. de accuſ. Marſil. l. fin. nume. 16.
ff. de quæſt. Curt. l. imperium num. 4. ff. de iuriſd.
omn. iud. Bald. conſi. 162. nu. 5. vol. 2. Decius l. pu
pillũ §. in hęredẽ. ff. de re. iur. dixi ſuper. cõcl. 32.

CONCL. CII.

286 SERVITVS perſonalis ſoluitur † Morte
Doct. com. §. finitur inſt. de vſufr. gl. §. deinceps,
verſ. ſimiliter auth. de nupt. inſt. de vſu, & hab. in
princ. not. l. 2. ff. de vſufr. dicam infer. verſ. uſufr. di
xi ſuper. concl. 80. item not. quod ſeru. eſt tanquã
287 Mortuus quoad ius † ciuile l. quod attinet. ff. de
reg. iur. l. iſti quidem. ff. quod met. cauſa l. ſeruus
C. de iud. dixi ſuper. in prima p. nu. 108.

CONCL. CIII.

288 SOCIETAS ſoluitur Morte; † §. ſoluitur
inſt. de ſociet. l. uerum §. Morte ff. pro ſocio l. ideo
l. nemo, leg. uerum. §. in hęredem ff. eod. quia ipſa
pendet à uoluntatẽ, quæ ſoluitur Morte. l. quarta
ff. loc. c. ſi gratioſè de reſcr. 6. Gozzad. conſi. 22. nu.
7. ampl. etiã ſi dicatur in hęredem tranſeat l. ne-
289 mo † ubi Doct. ff. pro ſocio gl. §. deinceps uerſ. ſi-
militer auth. de nupt. ampl. etiam ſi pactum eſſet
iuratum Capic. deciſio 174. nume. 5. late in ter-
min. item hęres ſocij non ſuccedit in hæredita-
tem Specul. tit. de iud. §. 2. declat. tamen quod li-
cet hęres ſocij non ſit ſocius poteſt tamen explica
290 re cępta per defunctũ † l. hęres ſocij ff. pro ſocio
& tenetur de dolo, item fallit in ſocietate gabella-
rum, in quam hęres ſuccedit l. adeò. ff. pro ſocio.
Rubeus l. non ſolum. §. Morte nume. 4. ff. de oper.
nou. nunc. ratio autem quare ad hęredes non tran
ſeat regulariter etiam per pactum, quia ſocietas
eſt communio rerum, & ex quo communio parit
diſcordiam, ideo leges hunc contractum reſtrin-
291 xerunt ad dirimendas lites † l. in hoc §. ſi conue-
niat. ff. com. diu. Doct. leg. ſi non ſortem. §. ſi centũ
ff. de cond. indeb. conc. Pariſ. conſil. 84. numer. 3.
uol. 1. Curt. conſil. 53. alia ratio eſt quia pendet à
mero conſenſu. leg. ſocietatem leg. qui admittitur
ff. pro ſocio Bart. leg. Titium. § altero nume. 5. de
adm. tut. Ruin. conſi. 92. nume. 1. uolum. 1. Pariſ.
conſi. 82. nume. 35. vol. 1. Aret. §. ſoluitur inſt. de
ſociet. Alex. conſi. 59. nume. 9. vol. 5. conſi. 54. nu.
4. uol. 3. Fallit ſecundo hęc concl. quando teſtator
mandauit hęredibus ſocietatem durare, quo caſu
hęres tenetur, Decius conſi. 441. nu. 1. Cur. conſi.
292 53. Pariſ. † conſi. 84 nume. 6. uol. 1. deciſio. Pe-
dem. 149. num. 4. in term. conc. Azo. in ſumma.
C. pro ſocio nu. 14. Secundo modo ſoluitur ſocie-
tas, etiam Morte ciuili quando in locum eius ſuc
293 cedit fiſcus † Azo in ſumma. C. pro ſocio num.
14. Tertio ſoluitur interitu rerũ, uel cum eſſe deſi
nit in cõmertio noſtro, l. uerum. §. ſi. ff. pro ſocio.
§. publicatione inſt. eodem. Quarto ſoluitur vo-
luntate not. leg. nihil tam naturale ff. de reg. iur.
Quinto ſoluitur ipſa per ceſſionem bonorum pro
pter publica debita. Azo in ſumma d. loco nume.
15. Sexto ſoluitur egeſtate leg. 4. ff. pro ſocio. Se-
ptimo ſoluitur actione perempta l. actione ff. pro
294 ſocio; & not. quod † ſocius ſocio iudex dari non
poteſt manere contractu ſocietas, Tiraq. in tract.
ceſſante cauſa nume. 227. Marſ. leg. etiam ff. de q.

Addo

Addo quod societas soluitur Morte nisi aliter inter Socios conuenium sit Bertr. consi. 62. nume. 3. volumine 2.

CONCL. CIIII.

295 SPONSALIA soluuntur Morte † Host. in tit. de sponsal. nume. 10. conc. quæ dixi super. concl. 66. Ampl. vt si resurgat non recuperet sponsam, Angel. leg. nam Demosthenes. ff. de leg. num. 3. Secundo modo soluuntur per Mortem ciuilem vt per ingressum religionis c. 2. cap. ex publico de conuers. coniug. Tertio ex dissensu impuberis, Didac. in epith. cap. 5. §. 1. num. 1. Quarto soluuntur lapsu temporis gl. cap. sicut de sponsal. Quinto si sponsus per triennium vagetur leg. 2. C. de repud. not. l. 2. C. de sponsal. Sexto soluuntur fornicatio-
296 ne sequuta not. cap. quemadmodum † de iure iurand. gl. c. sicut 27. q. 2. Doct. c. de illis de sponsal. Septimo dissoluuntur mutuo consensu Didac. tit. de sponsal. capi. 5. nu. 1. Host. dicto loco nu. 10. Azo in summa C. de sponsal. nu. 8.

CONCL. CV.

297 STATVS defunctorũ vltra † quinquenniũ non quæritur tot. tit. C. ne stat. defunct. post quinquenniũ quæratur, vbi Azo. in summa C. eo. nu. 1.

CONCL. CVI.

298 STIPVLATIO pœnalis soluitur † Morte nec ad hæredes transit quando stipulator Morte præuentus adimplere nequiuit, dixi super. cõc. 72. Alc. l. si homo nu. 1. ff. de verb. oblig.

CONCL. CVII.

299 SVITAS soluitur morte. † Tiraq. in tract. primog. q. 40. nu. 121. per leg. Gallus §. nunc. de leg. ff. de liber. & posth. §. sui inst. de hære. qual. & differ. l. Iulianus §. 1. ff. ad exhib. l. adeo §. cũ quis ff. de acq. rerum dom.

CONCL. CVIII.

300 TESTAMENTVM Mortuo † testatore antequam sit lectũ coram testibus non est validũ, gl. Bart. & Doct. com. l. fideicommissa §. quoties ff.
301 deleg. 3. Fallit hoc in testamento ad † pias causas Din. l. Lucius ff. de mi. test. Rom. auth. similiter in 13. speciali. C. ad Vell. Imola consi. 75. & in c. cum esses de testam. Paul. consi. 25. vol. 2. Corn. consi. 53. vol. 1. Ias. l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto C. de testa. Tiraq. in tract. de priu. piæ causæ priu. 6.

CONCL. CIX.

302 TVTELA soluitur Morte, † §. simili modo inst. quib. mod. tut. fin. vbi gl. dicit ampl. hoc dictũ in Morte ciuili in vers. Morte, §. item finitur. inst. eod. Tertio modo finitur, cum puberes esse cœperint pupilli, pupillæve inst. eod. in prin. Quarto si nitur per arrogationem l. nec ei §. errorum ff. de adopt. & hoc cum consensu omnium leg. fi. C. de auth. præst. §. item cum gloss. vers. adhuc inst. qui-
303 bus modis tut. fin. Quinto modo † finitur finita conditione, ad quam fuit tutor datus §. sed et si inst. eodem. Sexto capitis diminutione §. sed & capitis inst. eodẽ. Septimo, finito tempore, ad quod fuerunt dati §. præterea instit. eodem tit. Octauo finitur tutela, vel quia suspecti sunt, vel quia iusta de causa excusantur §. fin. inst. eod. tit. not. tit. de hæt. tut.

CONCL. CX.

304 VICARIATVS soluit† Morte Episc. Rebuf. in praxi benef. in tit. de form. vic. Archiep. & aliorum, nu. 216. c. si gratiosè de rescr. 6. Doctor. com. c. quoniam Abb. de offic. deleg. c. ad abolendam. de hæret. ca. quia de ind. Franc. c. 1. de offic. vic. 6. Doct. l. more ff. de iurisd. omn. iud. Maranta in tract. de ord. iud. 4. p. q. 16. nu. 38. Curt. d. l. more numero 76. Bellam. cap. ad nostram de iur. iur. nume. 2. not. d. c. si gratiosè, Gozzad. consi. 22. nu. 6. dixi super. concl. 31.

CONCL. CXI.

305 VINDICTA soluitur Morte; † Bald. leg. fin. q. 6. C. de iure deliber. l. cum emancipati §. 1. ff. de collat. bon. conc. quæ dixi super. cõcl. 56. Doct. comm. leg. fin. C. de reuoc. don. cap. fi. de don. Ripa dicta l. fin. nume. 236.

CONCL. CXII.

306 VOLVNTAS extinguitur Morte † Ias. l. non solum. §. Morte nu. 2. ff. de oper. nou. nunc. vbi Doct. com. l. 4. ff. loc. c. si gratiosè de rescr. 6. Gozzad. consi. 22. nu. 6. not. leg. & quia ff. de iurisd. omn. iudic. Angel. consi. 217. Marsil. l. si. num. 41. ff. de quæst. Curt. consil. 235. Dom. c. si delegatus de offic. deleg. 6. l. mandatum C. mandati leg. si defunctus ff. de procur. Guid. decis. 119. Alexn. consi. 128. lib. 6. l. si quis §. alicui ff. mand. Fulg. l. more nu. 25. ff. de iurisd. omn. iud. Dec. consi. 108. dixi super. concl. 65. & concl. 70.

CONCL. CXIII.

307 VSVS Morte soluitur † §. finitur inst. de vsufr. §. 1. inst. de vsu, & hab. gl. §. deinceps, vers. similiter auth. de nupt. leg. habitatio C. de vsu, & hab. dixi super. concl. 50.

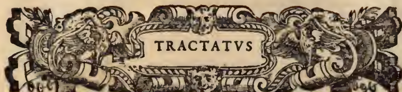
CONCL. CXIIII.

308 VSVSFRVCTVS soluit† Morte; Doct. cõ. d. §. finitur inst. de vsufr. Doct. com. inst. de vsu & hab. in princ. gl. §. deinceps, vers. similiter auth. de nupt. Tiraq. in tract. le mots sasir le vif. 3. p. 1. Declar. nu me. 1. Ex quib. colligitur hanc materiam huius tractatus locum habere in contractibus l. verum §. Morte. ff. pro socio. secundo in vlt. vol. l. tractabatur ff. de mil. test. Bart. leg. 1. q. 12. ff. de vulg. & pup. gl. & Doct. l. fideic. §. quoties ff. de leg. 3. Tertio procedit in indicijs l. defuncto. ff. de public. iud. & hoc tam in iudicio ciuili, quàm criminali. Corne. consi. 195. nu. 8. vol. 2. Dec. l. pupillũ §. in hæredes nu. 3. ff. de reg. iur. l. fi. C. si reus, vel accus. mort. fuer. Bal. consi. 162. nu. 2. vol. 2. Ant. consi. 58. nu. 1. Paris. consi. 155. vol. 4. Cur. l. imperium. nume. 4. ff. de iuris. omn. iudic. dixi ego in meo tract. de reg. iur. Reg. 6. ampl. 26. ampl. 22. Gomes. §. superest nu. 19. inst. de act. c. quotum dam 23. dist. Ang. tract. malef. vers. Dominus num. 41. quæ omnia declara, vt in super. & in seq. p. latius dicetur quomodo procedat iste Tractatus noster.

309 Addo quod Emendatio soluitur† morte Bonif. de Vital. c. eos nu. 40. de sepultur.

FINIS.

TRA.

MORS OMNIA SOLVIT
PARS TERTIA.
SEBASTIANI MEDICIS
FLORENTINI IVRECONSVLTI.
Equitis Sancti Stephani,& Protonotarij Apostolic.

SVMMARIVM.

1 *Anima nostra immortalis est.*
2 *Character non tollitur per mortem.*
3 *Qualibet dispositio inter viuos,vlt. vol. & iudiciorum confertur post mortem.*
4 *Alimenta debentur vidua ab harede post mortem viri.*
5 *Colono stare non tenetur singularis successor.*
6 *Successor vniuersalis tenetur stare colono.*
7 *Debita defuncti per haredem solui debent.*
8 *Actiones tam actiua, quam passiua, in haredes transeunt.*
9 *Hares tenetur de euictione.*
10 *Statutum quod debitor carcerari possit, hares defuncti debitoris recte carcerari poterit.*
11 *Executio sententia lata contra mortuum,recte contra haredem fieri poterit.*
12 *Res transit cum sua causa.*
13 *Factum defuncti per haredem debet confirmari.*
14 *Furtum non soluitur morte quomodo intelligatur.*
15 *Hares repræsentat personam defuncti, in his, qua sunt iuris, secus autem in his, qua facti sunt.*
16 *Interdictum recuperanda datur haredi, sicuti competebat defuncto.*
17 *Spoliatus ante omnia restitui debet. Ampl vt talis actio etiam ad haredes transferatur.*
18 *Mortuo patre statim vera possessio ab alio occupatur, hares agere poterit.*
19 *Remedium adipiscenda non soluitur morte, sed ad haredes transmittitur.*
20 *Ius patronatus transfertur ad haredes post mortem patr.*
21 *Præscriptio continuatur in haredem.*
22 *Pignoris obligatio non soluitur morte.*
23 *Publiciana, qua competebat defuncto haredi competere potest.*
24 *Rei vendicatione agere potest successor ex dominio existenti penes defunctum.*
25 *Retrouendendi pactum non soluitur morte.*
26 *Salarium post mortem assessoris debetur haredi.*
27 *Scriptura mortuorum fortius probant, quàm viuorum.*
28 *Iuramenti vim habet mors.*
29 *Instrumentum notarij mortui plus probat, quam viuentis.*
30 *Testium mors vim habet recognitionis.*
31 *Mori nemo præsumitur in peccato.*
32 *Mortis æterna in mortis articulo constitutus vnusquisque memor præsumitur esse.*
33 *Probatio morientis, qui deponit, adhuc vt valeat oportet citari partem.*
34 *Testamentum accipit vires à die mortis testantis.*
35 *Vsurarij hares vsuras restituere tenetur.*
36 *Vsucapio non finitur morte.*
37 *Pœna qua ipso iure a l. imponitur transit in haredes.*
38 *Vidua committens stuprum post mortem viri non priuatur dote, sicuti, si adultera esset in vita.*
39 *Iniuria minor est, qua infertur mortuo, quàm viuo.*
40 *Mors non soluit id, quod in locum mortui subrogatur.*
41 *Perpetuum nihil est, nisi per subrogationem.*
42 *Subrogatum sapit naturam eius, cui subrogatur quando tendunt ad idem, secus si ad diuersa tendant.*
43 *Subrogatum quid sit.*
44 *Excipiendi ius morte non soluitur.*
45 *Filius, in locum patris mortui succedit.*
46 *Patri succedit filius in fideicommissum.*
47 *Statuto extante, quod nemo admittatur ad officia ciuitatis, nisi habeat æstimum, filius admittetur propter æstimum patris.*
48 *Monacho mortuo non expirat substitutio.*
49 *Monasterium habetur loco filij.*
50 *Monasterium quando non succedat in feudum.*
51 *Seruitus realis non soluitur morte.*

ni

52 *Qui succedit in ius alterius eo iure uti debet.*
53 *Actio iniuriarum quando transeat ad heredem.*
54 *Hæres est eiusdem potestatis, qua erat defunctus.*
55 *Inimicitia non soluitur morte.*
56 *Priuilegium mortuo conceditur.*
57 *Excommunicari potest quilibet post mortem.*
58 *Excommunicatum mortuum sepeliens incidit in ex communicationem.*
59 *Viuus ubi quis manere non potest, nec etiam mortuus deferri poterit.*
60 *Ossa mortuorum deferri possunt ad locum, ubi aliàs uiuus esse non potest.*
61 *Iniuria mortuo quandoque inferri potest.*
62 *Indignus efficitur concubens cum uxore defuncti.*
63 *Bannitus mortuus spoliari non potest, licet in uita spoliari posset.*
64 *Hæresis crimen non soluitur morte.*
65 *Peculatus crimen morte non extinguitur.*
66 *Læsæ cohærens personæ morte non soluitur.*
67 *Inuentarium conficiens hæres ad quid teneatur.*
68 *Pœna, quæ non soluatur morte.*
69 *Pœna cohærens personæ morte soluitur.*
70 *Lucrum turpe ab hærede extorquetur.*
71 *Actio perpetua quæ dicatur.*
72 *Actiones criminales non dantur contra hæredes, nisi sequuta fuerit sententia.*
73 *Dignitas non moritur.*
74 *Anima defuncti per heredem exonerari debet.*
75 *Iudicis delictum non soluitur morte.*
76 *Negligentia non soluitur morte.*
77 *Dolus quando morte non soluatur.*
78 *Obligatio cum defuncto inita regulariter transmittitur in eius hæredem.*
79 *Prohibitio alienationis non extenditur ad alienationem post mortem.*
80 *Possessio quodammodo post mortem possidentis uidetur continuata in hæredem.*
81 *Priuatur iure suo hæres ueniens contra factum defuncti.*
82 *Contractum impugnans hæres incidit in pœnam contentam in eo.*
83 *Testamentum defuncti hæres impugnare non potest.*
84 *Distinctio notabilis, qualiter ex facto defuncti hæres teneatur.*
85 *Carcerari poterit hæres pro debito defuncti quomodo procedat.*
86 *Dotandi debitum non soluitur morte.*
87 *Alimenta debentur ab hæredibus uiduæ.*
88 *Priuilegium datum marito, & uxori non soluitur morte alterius tantum.*
89 *Interpretandi facultas non soluitur morte.*
90 *Electio est debentis in dubio.*
91 *Instantia non soluitur morte.*
92 *Licet quandoque plus successori, quàm defuncto.*
93 *Conditionis melioris non est hæres regulariter, quàm defuncti.*
94 *Obligatur eodem modo hæres, quo erat obligatus defunctus.*
95 *Venditio retractari non potest in præiudicium defuncti.*
96 *Feudi alienationem factam per defunctum reuocari non potest per hæredem.*
97 *Facta omnia tam actiuè, quàm passiuè transeunt in hæredem.*
98 *Dictio duntaxat, an excludat similes casus.*
99 *Promissio de facto quando non soluatur morte declaratur.*
100 *Personas prorsus extraneas excludit dictio taxatiua.*
101 *Vidua post mortem uiri retinet omnia priuilegia uiri dum in uiduitate permanet, & castè uiuit.*
102 *Vidua Regis dicitur Regina.*
103 *Vidua ignobilis retinet nobilitatem mariti nobilis.*
104 *Vidua præsumitur esse adhuc in eodem matrimonio.*
105 *Vasallus priuatur feudo si cum uidua Domini concubuerit.*
106 *Vidua impudica desinit esse de domicilio uiri.*
107 *Vidua impudica amittit dotem, quomodo intelligatur.*
108 *Viduam luxuriantes damnationem habere debent.*
109 *Vidua magis peccat stuprando quàm uirgo.*
110 *Legatum factum habitationis uiduæ intelligi debet de omni uiduitate.*
111 *Vidua sortitur forum uiri.*
112 *Vidua potest mortuo uiro bannito reuerti ad ciuitatem.*
113 *Filius repræsentat personam patris.*
114 *Nepotes ueniunt appellatione filiorum.*
115 *Nepos esse non debet deterioris cōditionis, quàm filius.*
116 *Primogenituræ ius morte non soluitur.*
117 *Filius retinet nobilitatem patris.*
118 *Calamitas patris, uel matris filio nocere non debet.*
119 *Filius repudians hæreditatem patris legitimam amittit.*
120 *Hæreditatem repudiare non potest filius, & retinere feudum quomodo procedat.*
121 *Pater in feudo, uel emphyt. quando possit præiudicare filio.*
122 *Filius exhæredatus, quando in emphyt. succedat.*
123 *Donatio non reuocatur natiuitate nepotis.*
124 *Lex, uel statutum non soluitur, morte statuentium.*
125 *Lex est semper in uiridi obseruantia.*
126 *Regulæ quatuor generales, in quibus non habet locum dictum, Mors omnia soluit.*
127 *Resurgens statim à mortuis, an pro mortuo habeari dicatur.*
128 *Resurgens à mortuis an recuperet bona.*
129 *Mortuus non dicitur qui statim ad uitam reuocatur.*
130 *Natus non dicitur, qui uiuere non potest.*
131 *Precium paruo tempore duraturum non considératur.*
132 *Puniri de fuga non debet fugiens, & statim rediens.*
133 *Occupare possessionem alterius non dicitur ille qui statim eam restituit, atque dimittit.*
134 *Conditio si decesserit sine filijs uerificatur, licèt statim moriantur.*
135 *Factum fuisse sufficit, licet non duret factum.*

Excusatio

136 *Excusatio tutelæ ob liberos non irritatur, si filij moriantur.*
137 *Fœmina ob masculos exclusa perpetuo dicetur exclusa, licet ipsi moriantur.*
138 *Natus in tempore, quo viuere non potest non reuocat donationem, nec testamentum rumpit.*
139 *Causa finalis in dubio præsumitur esse, cum sit mentio causæ.*
140 *Ratio legis est anima legis.*
141 *Verba legis sunt veluti corpus, ratio autem, vt anima.*
142 *Ratio ampliat, seu restringit quamlibet dispositionem.*
143 *Ius idem statuitur vbi eadem militat ratio.*
144 *Causa impulsiua mortua non soluitur eius effectus.*
145 *Argum. non sumitur ex causa impulsiua.*
146 *Rescripta vitiantur per subreptionem non solum causæ finalis, sed etiam impulsiuæ.*
147 *Impulsiua causa in contractibus præsumitur.*
148 *Priuilegium ob numerum filiorum non soluitur, licet moriantur.*
149 *Legislatore mortuo adhuc viget lex.*
150 *Causa & effectus quando sunt in diuersis subiectis, vt pater, & filius mortua causa, quæ est pater adhuc viget effectus eius, qui est filius,*
151 *Personæ plures concurrentes ad eundem actum, si vna ex illis moriatur, quando dicatur actus adhuc permanere, seu perfici posse.*

Tertia Pars totius Operis.

AM satis supra dictum est
à nobis, In quibus in casibus
habeat locum dictum, Mors
omnia soluit, reliquum est
videre in quibus non procedat; & primo scias hoc non
esse verum in spiritualibus,
1 prout est in anima, † quæ penitus immortalis est, & incorruptibilis. Diuus
Thom. 1. p. summæ q. 75, artic. 6. iuxta dictum
Saluatoris nostri nolite timere eos, qui occidunt
corpus, animam autem occidere non possunt, vnde in his quæ in anima imprimuntur Mors non
2 tollit, vt characterē † Sacramentorum, Baptismi,
confirmationis, & ordinis, vt nouissime in Conc.
Triden. Sess. 7. c. 9. Quæ sacramenta iterari non
3 possunt etiam si quis à mortuis resurgeret; † Secundo non procedit in contractib. vlt. vol. & iudic. tam ciuil. quam crim, quemadmodum de singulis dicemus modo conc. leg. stipulatio ista. ff. de
verb. oblig. leg. fin. C. de act. emptio. Bart. leg. eadem. ff. de verb. oblig. l. si decesserit. ff. qui satis.
cog. Signor. consi. 122. nu. 3. l. cū à matre. C. de rei
vend. l. siue C. de euict. Socin. consi. 224. numero
76. volum. 1. Dec. leg. Neratius nume. 1. ff. de reg.
iur. Marsi. l. fin. num. 53. de quæst. l. sepulch. ff. de
sepulchro viol. leg. meminisse C. ad leg. Iul. Maiest. leg. ex iudiciorum ff. de accusat. cap. fin. 24. q.
2. ca. neque 87. distin. l. apostatarum, C. de Apost.
leg. ex hoc iudicio ff. de accusat. leg. fin. ff. ad l.
Iul. pecul. Fel. c. si quis Episcopus nume. 3. de hæret. Paris. consi. 155. nume. 6. volum. 4. gloss. cap.
summæ. 24. quæst. 2. Tertio quemadmodum ma-
4 ritus † alimenta præstare tenebatur vxori, ita &
eius hæres Alex. l. diuortio nume. 15. ff. sol. matr.
nisi transierit ad secunda vota, Alex. consil. 112.
nume. 6. vol. 5. potest tamen per statutum loci certa quantitas declarari Alex. cons. 31. num. 8. vol.
6. Paul. consi. 40. nume. 12. vol. 3. Quarto licet sin-
5 gularis successor non teneatur stare † colono leg.
emptore C. loc. leg. qui fundum ff. eod. Tiraq. in
tract. Lignag. §. 1. gl. 7. num. 37. Alba consi. 71. nu.
1. Decis. Pedem. 85 nume. 6. vniuersalis tamen tenebitur Romul. leg. filius fam. §. Diui nume. 189.
ff. de leg. 1. Alex. leg. diuortio nume. 5. ff. solut. ma-
6 trim. Alba consi. 108. nu. 1. † Cephal. consi. 131.
nume. 5. consi. 254. Guid. decisio 480. num. 4. Fallit hoc dictum quinque modis, de quib. per Bart.
Soc. in tract. fall. vers. successor. vnde nisi successor necessarius non tenebitur stare colono, de qua
re conc. Cephal. consil. 256. nume. primo, Decis.
Bun. 54. in term. nume. primo. Paul. l. nihil §. fructus nume. 2. ff. de legatis 1. Rol. consi. 49. num. 2.
7 vol. 2. † Quinto debita defuncti hæres tenetur
soluere, Lucas l. fin. C. de primi. lib. 12. Boer. decisio 57. nume. 4. Sexto de euictione tenetur Ioan.
in tract. de exec. vlt. vol. §. consultis nume. 26. not.
leg. cum pater §. euictis ff. de leg. 2. gl. & Bald. leg.
8 si familiæ C. fam. hercisc. † Bart. l. qui Romæ. §.
duo fratres ff. de verb. oblig. not. l. pro hæreditarijs C. de hæred. act. l. 1. eod. tit. Bart. d. §. duo fratres nume. 25. Septimo actiones tam actiuè, quā
passiuè transeunt etiam in hæredes leg. vnica. C.
vt act. ab hæred. & contr. hæred. not. leg. 1. C. ad
9 Trebell. † Bald. l. 1. C. quorum leg. Bald. l. vnica
§. videamus C. de rei vxor. act. ampl. etiam si sit
fiscus hæres l. eum qui ff. qui de iure fisci. Ias. cōs.
88. vol. 3. Secundo ampl. etiam si esset minor. leg.
pupillus §. sed etsi ff. de auth. tutor. l. prima C. quā
do decr. opus non est. Octauo stante statuto quod
10 debitor carcerari possit eo † mortuo eius hæres recte carcerabitur, Bart. l. postulante ff. ad Trebell.
Ias. l. si cui §. fin. nume. 3. leg. diuortio §. interdum
nume. 6. ff. sol. matrim. Gomes. §. fuerat nume. 35.
inst. de act. Iac. l. 1 nume. 18. ff. si cert. pet. Cassan.
consuet. Burg. Tit. de cens. Rubr. 11. §. 6. numu.
1. Abb. consil. 86. nume. 4. vol. 2. Dec. consil. 536.
nume. 2. Fallit hoc quando debitor suam personam, & sua bona obligauit, Bart. l. si decesserit nu.
13. ff. qui sat. cog. Asin. l. 5. num. 164. ff. de relig. &
sumpt. fun. Nono executio sententiæ contra de-
11 functum latæ etiam † contra hæredem fieri potest
not. l. ex contractu ff. de re iud. leg. si seruus §. qui
margh. ff. de leg. 1. l. hæredem ff. de reg. iur. l. hæres
ff. de vsucap. res enim transit cum sua causa l. vitia. C. de acq. poss. leg. Pomponius. ff. eodem tit.
12 Ias. §. fuerat nu. 60. inst. de † act. Duen. Reg. 277.
vbi ampliat, & limitat pluribus modis, Ang. leg.
creditoris nume. 7. ff. de pignor. Paris. consil. 29.
nume. 22. volum. 1. Socin. consi. 24. nume. 8. vol.
3. Fallit intra tempora conficiendi inuentarium
leg. fin. §. donec. C. de iur. delib. Ias. d. §. fuerat. nu.
61. Boer. decis. 10. nume. 3. Duen. d. Reg. 277. limit.

mit.1.Cassan. consuetud. Burg. tit. de successio-
ne, Rub.7.§.14.col.4.nume.9.Secundo fallit in-
tra nouem dies a morte defuncti Bart.auth. vt cũ
de appell.cognosc.§.hæc autem coll.8.Tertio limi
tatur in hærede conuentionali not.leg.licet. C. de
pact. Duen.dicta Regul.277.limit. 7. Quarto fal-
lit in hærede cum beneficio inuentarij; contra
quem executio non datur vltra vires patrimonij
leg.fin.§.sin verò C.de iure deliber.Socin.leg.si de
cesserit nume. 7. ff. qui satisd.cog. Quinto proce-
dit tantum post aditam hæreditatem leg. 3. §. si
quis ita ff.de hæred.inst.leg. 3. §. si quis hæredi ff.
de stat.liber.Bart. l. si in diem ff. de cond. & dem.
Alex.consi. 36.nume.11.vol.3.Dec.leg.hæredem
nume. 8. ff.de reg.iur.Doct.capit.cũ nos de vsu-
ris. Sexto & vlt. procedit dummodo citetur, Pe-
trus in sua praxi numer. 14. Ang. leg. 1.ff.de iud.
Doct.comm.leg.oratione ff.de ser. Calcan. consil.
18.nume.6.Capic.decisio 1.nume. 14. Angel.leg.
iudiciu nume.29.C. de iudic. Decimo factum de-
functi per hæredem confirmari debet Alba cons.
73.nume. 3. Fallit quando hæres non habet illud,
quod tenebatur testator ei relinquere, Curt.cons.
1.gloss.l.2.vers.familiæ C.de inoffic.don. vbi com-
13 mun. Doct. l. 2. C.si quid in fraud. † patr.not.leg.
cum à matre C. de rei vend. ratio huius 10. dicti
est quia censetur eadem persona cum defuncto l.
fin. C. de impub. Secundo quia ex qua persona
quis lucrum capit not. l. secundùm naturam ff.de
regulis iur. Alba.dicto consi.73.nume. 2.Rol.cõs.
97.nume.48.volum.1.consil. 57.p.3.numero 72.
14 Vndecimo furtum † non soluitur morte, quoad
restitutionem faciendam per hæredem, Doct.cõ.
leg. si pro fure ff. de cond. fur. Baldus leg.1.C.ne
ex delicto defuncti, Duodecimo hæres repræsen
tat personam defuncti, Ias.leg.duos nume.3.ff.de
leg.1.leg.re coniuncti nume. 99. ff.de leg. 3. Fallit
15 in his quæ sunt facti, Ripa leg.hæredes † nu.137.
ff.de vulg. Decimotertio interdictũ recuperandæ
16 datur hæredi, sicuti defuncto † dabatur leg. 1. §.
hoc interdictum ff. de vi, & vi arm.quia vna, ea-
demque persona censetur, §. 1. auth. de iure iur.
à mor.præst.leg.cum quidam §. fiscus ff. de vsufr.
leg. is cui ff.de reg. iur. ideo vtitur iure defuncti,
Socin.leg.rem quæ nobis colum.6. ff.de acq. poss.
& licet possessio defuncti non transeat sine noua
apprehensione leg. cum hæredes ff. de acq. poss.l.
Pomponius §.quæsitum ff.eod.l.si homo ff.de vsu
cap.l.14.apparet ff.de crim.expil. hæred.l.1.§ sce
uola ff.si quis test.lib. esse iussus fuer.l.si sorori.C.
de iure delib.§.1.auth. de iure iur. à mort. præst.
Doct.c.cũ sit de appell.1. C. de edicto Diu. Adri.
toll.Cin.l.ea lege C. de cond.ob causam, tamen si
defunctus spoliatus fuisset sua possessione eius hæ
res restitui ante omnia deberet. fallit si defunctus
possidebat tempore mortis, quia tunc hæredi non
competit interdictum recuperandæ, sed adipiscen
dæ Alex.d.l.cum hæredes, & consi.40. vol.3.Af-
flict.lib.2.const.regni in Rubr. circa violent. col.
3.nume.3.Decis.Bon.12.nume.1.& seq. in term.
dummodo intra annum spoliati hæres nomine te
statoris agere velit, gl. cap.cum ad sedem vers.in-
terdictum de rest.spol. cap. significauerunt de te-
17 stib.vbi † Abb.in 3.not.Tiraquel.in tract.le mors
lasit le vif.6.p.decl.4.,nu.8. Iac.Menoch. in tract.
de recuper.poss.Remed.1. nume. 364. secus post
annum Benedictus cap.Raynutius versic.Mortuo
nu.78.de testam.Didac.lib.vlt.var.reso.cap. 5. nu.
5.Zuchard.leg.fin. nume. 108. C. de edicto Diu.
Adri.toll.Alex.consi.83.num. 3.volum.2.Afflict.
c.1.§.sciendum,in fine de feud.cogn.sed nunquid
hæres sit restituendus, quando mortuo patre vera
18 possessio statim à spoliatore occupatur? † Resp.
quod sic Ias.consi.85.col.1.vol.3.consi.146.lib.4.
vol.4.Ripa l.1.§.hoc interdictum nume.14.ff.quo
rum bon.l.fin.nume.135.C.de reuoc.don.cons.1.
num.48.lib.1.Respon. Cephal.cons.47. numero
41.Alciat.Responso 250.nume. 14. Crot. leg. 1.
num.44.ff.de acq.poss.Rebuff. in comment.Reg.
Consl.vol.3.tit.de mater. poss. numer. 41. Tiraq.
tractat.le mors saisit 6. p. decl.4.nume. 4. Decius
cons.84. Paris.consi.41.nume.12.vol. 1. Bellonus
consi.35.nume.8.Didac.dicto lib.3.var.resol.cap.
5.nume.6.Alex.consi.37.nume.5.vol.1.consi.87.
numer. 9. vol. 3. contrarium tenuerunt nonnulli
hac in re sibi ipsis contrarij Alex. leg.in suis num.
9.ff.de liber. & posth. Zasius consi. 10.numer.22.
vol.1.consi.54.num.35.lib.3. Alciat. tract. præ-
sumpt.Reg.3.nu.6.Zuchard.leg. fin.numer. 107.
C.de edicto Diu. Adri. toll.Bereng.l. naturaliter
§.nihil commune nume.77.ff. de acq.Corras. lib.
6.Miscell.iur.capitulo 14.numero 4.Bal.auth.de
functo col. 3.C.ad Tertull.Decimoquarto huc idẽ
19 est in remedio adipiscendæ, † quod datur etiam
fœminæ Curt.consi. 21.nu.7. Brun. cons. 1.nu.8.
Afflict.decis.119.Guzzad.consi.7. colu. 1. Ruin.
cons. 18.nume.20.volum.1.Paris. cons. 22. num.
66.vol.1.Socin.Iun.cos.75.num.28.lib.1. Alciat.
cons. 257. Tiraquell. in tract. le mors saisit p. 4.
decl. 5.num.21. Port.cons.1.nume.47.Rol.cons.
2. numero 27. volumine 3. dicit com. esse refert.
Iac.Menoch.in tract.de adpisc. Remed. 4.numer.
375.ad quem te remitto, qui latè de his loquitur.
20 Decimoquarto ius patronatus † transmittitur
ad hæredes Rochus in tract.de iur. patr. vers.ipse
numero primo & seq. latè in termin. per totum
declarat.

Decimoquinto præscriptio continuatur in hæ-
redem, Bartol.leg.litigator C.de fruct.et expens.not.
leg.cum hæres ff.de diuers. & tempor. præsc. leg.
sequitur §.fructus ff.de vsucap. Ioan.And.in add.
21 ad Specul.§.si.tit.de præsc.† Doct.com.C.si diligen
ti de præscript. Paulus l. sequitur §. si hæres ff.de
vsucap. Punt.l. Pomponius §. 1. ff. de acq.hæred.
Bal.l.Ancillæ C.de furt.

Decimosexto pignoris obligatio non soluitur
22 Morte, sed ad hæredes transit † quando est anne-
xa cum principali obligatione l. eum qui ita ff. de
verb.oblig. §. si ex conditionali Inst. eodem Paul.
consi.415.nu.7.vol.pr.
23 Decimoseptimo publiciana, † quæ compete-
bat defuncto hæredi competere potest, no.Doct.
leg.1.ff.de publ.leg. cum sponsus §. is cui ff. eodẽ
Alex.consi.88.consi.90.volum.3. Baldus leg.Cel
sus in 2.p.nume.4.ff.de vsucap.

Decimooctauo Dominium non soluitur Mor-
te Doct.

te Doct.comm.l.cum hæredes,ff.de acq. poss.§.fi.
inst.de hæte.qual.& diff.in suis.ff.de liber.& po-
sthum. vnde ex dominio existente penes defun-
24 ctum successor rei † vendicatione agere potest.l.
domum.C.de rei vend.l.siue possidetis.C.de pro
bar.Paris.consi.104.num.111.vol.1.

Decimonono pactum de retrouendendo tran-
sit etiam ad hæredes. Aug. Ber. consi.163.nu.2.
25 nu.13.vol.1.consi.164.nu.9.eod. vol. † Doctor.
com.l.2.C.de pact.inter empt.& vend. Ale.cons.
10.vol.1.l.qui fundum.l.fundi partem.ff.de con-
tra.empt.l.si sterilis.§.si tibi. ff. de act. empt.l.fi.ff.
de contr.empt.

Vigesimo, salarium quod assessori debitum
26 erat, post eius mortem hæredi debetur † Doctor.
comm.l.diem functo.ff.de offic.assess. Alba.consi.
91. ampli.idem esse in salario aduocati.Curt.d.l.
diem functo,num.53.vbi Ias.num.38.Dec.num.
15.Secundo ampl.in Doctore legente: Calefatus
l.1.num.265.ff.de offic.eius.Tertio ampli. in me-
dicis Cephal.consi.6.volum.1.Viu.lib.1.comm.
opin.versi.87. Emanuel. tractat. de comm.opin.
versic.mortui.

27 Vigesimoprimo mortuorum † scripturæ for-
tius probant,not.l.scripturas. C. qui pot.in pign.
habeatur Paul.consi.134.Ias.l.admonendi, colu.
46.ff.de iure iur.Crau.consi.6. numer.53.Decius
consi.42.Bal.l.comparationes. C. de fide instru.l.
inter cartulas.C.de conu.fisci lib.10. Decisi.Nea-
pol.40.Decisio.Cap.Thol. 496. Paul. consi.301.
volum.1.habet enim mors vim iuramenti Dec.l.
28 1.colum.2.† C.de edendo,not.c.2. de fide instru.
Bart.l.admonendi,colum.7. ff. de iure iur. Boer.
decisi.105.item mors notarij vim habet signi, &
subscriptionis.Alex.consi.14. lib. 1. Curt.consil.
162.col.2.Ias.l.1.col.3.ff.si certum petatur. Doct.
29 l.contractus. ff. da fide instrumen. † Præterea in-
strumentum notarij mortui carens aliqua solen-
nitate semiplene probat, quod aliàs viuens nihil
probaret.Bartol.l.admonendi,column.octaua.ff.
de iure iur.Ale.consi.59.volum.2.consi.187.vo-
30 lum.7.Corn. consi. 22. lib. 3. † Quarto mors te-
stium habet vim recognitionis l.scripturas.C.qui
pot.in pigno.hab. Paul. consi.134 lib.1.Contra-
rium tamen tenuit consi.405.lib.2. Decius consi.
42.Socin.consi.274.lib.2.Bal.consi.476. lib.5.ra
tio prædictorum est quia nemo præsumitur mori
31 in peccato cum † mendacio.§. fi.inst.de iniur. Cra
uet.in term.consi.158.num.7.late.

Vigesimosecundo mortui testis fides augetur,
quia in mortis articulo mortis æternæ memor es-
se præsumitur l.fi.C.ad l.Iul.repet.c. sancimus.7.
q.1.c.significauit, de hom.Bal.consi.476. volu.5.
32 † Calder.consi.25.de testam.consi.15.tit.de vsur.
Bart.& Doct.l.si quis in graui.§. si quis moriens,
ff.ad Syllan. Curt.consi.70.cap.licut, de testibus.
Barbat.consi.30.lib.1.Corn.consi.186.lib.1.Cra
uet.consi.6.num.52.Fallit quando esset in præiu-
dicium alterius, quia tunc tantum præsumptio-
nem faceret, Bal.& Saly.auth.si dicatur. C. de te-
stibus, glo.& Aug.l.maior.C.de calumn. Ale. con
sil.quartodecimo,volum.3.Socin.consi.54.volu.
tertio, sed ad hoc vt dictũ morientis probet opor
33 ter † quod parte citata, & authoritate iudicis exa
minetur, satis enim est quod respondeat super in-
terrogatorijs substantialibus, Barbat.capit. Ruy.
column.tertia, de testament. Ioann. in practic.de
arte test.caut.11.num.5.

Vigesimotertio quælibet dispositio vlt.volun.
nostræ accipit vires à die mortis disponentis, vt
34 testamentum,l.prima,ff.de leg.3.† de testament.
Codicillus l.1.C.de iure codicill.Legatum.l.3.ff.
de leg.3.§.legatum.inst. de legat. & donatio.causa
mortis.§.in summa.inst.de donat. causa mort. de
quibus per Doct.inst.de testam.in princi. Rolan.
in tract.de dona.causa mort. nume. 2. dixi ego in
tract.de Defin.defin.76.num.1.& defin. 77.& se
quenti,num.6.latè.

35 Vigesimoquarto vsurarij † hæres tenetur om-
nia bona acquisita per vsuram restituere glo. §.1.
versic. vnam auth.de iure iur.a mor.præst.gl.l.hæ
res,ff. de vsucap. cap. tua nos de vsur. Innoc.cap.
Michael de vsur: Senens.consil.11. Salycet.l.1.
C.ne ex del. def.num: 8. auth.ad hæc C. de vsur.
l.1.vbi Bart.nu.8.ff.de priu.del.Paul.l.mulier, nu
mero 4. ff. de condit. instit.idem Rubr.ff.de acq.
hæred. num.4.

Vigesimoquinto vsucapio non finitur Morte,
36 sed continuatur in hæredem † glo. §. 1.versiculo
vnam auth.de iure iur.à moriente præst.l. hæres,
ff.de vsucap.distingue, ut per gl. l.eum qui.§.pre-
tor uersiculo nec poterit,ff.de publ. in rem act. l.
cum miles,ff.ex quibus caus.maior.l.nunquam,
§. vacuum, ff. de vsucapion.l.cœptam, ff.eodem
titulo Tyraq.in tract.le mort saisit p. 1.Declar.4.
numero 4.

37 Vigesimosexto pœna, † quæ à leg. imponitur
transit ad hæredes l. si ipsa, ff. quod met. causa,
l.in hæredem ff.de calumn l.Caius, ff. ad Syllan.
cap.parrochiano de vsur.Doct.cap.fin.de præs. c.
in nostra de testibus,l.furti C.de furt.cap. quam-
quam de vsur. 6. Berta.in tract. de Gab.4.parte,
numero 31.

38 Vigesimoseptimo vidua † cõmittens stuprum
post mortem viri non priuatur dote,sicuti priua-
retur per adulterium eo viuente, Alexand.l.soro
rem C.de his quibus,vt indign.Iason.l.fideicom-
missum numero 3. C.de fideicomm.Dec.cap. pa-
storalis,num. 8.de iud.l.cum quædam, nu.12.ff.
de iurisd.omn.iud. Gulielm.l.in ambiguis, num.
39 208. ff.de reg.iur. † minor enim est iniuria, quæ
fit mortuo,quàm ea, quæ fit viuenti Didac. 4.lib.
Decret.2.p.c.7.§.6.nume. 10. Castan.consuetud.
Burg.Rub.des.4.§.6.nume.80.Duan.Reg.12.li-
mit.3.in fi.latè de hoc.

40 Vigesimooctauo mors non soluit, quod † loco
defuncti subrogatur.l. si eum §. qui iniuriarum,
ff. si quis can. §. fuerat institut. de actio. nihil e-
nim perpetuum esse potest, nisi per subrogatio-
nem, l. eum debere, ff. de seru. vrb. præd. leg.
41 quædam, † §. nihil ff.de edendo capit. Ecclesia il
primo, vt lit. pend. Dec. consi. 3.numero 2. con
sil.182.num.10.consilio 432. numero 20. Ceph.
consi.20.num.2.Alba. consil.72.nume.18.Oli-
uer.in tract.de success.ab intest. numero 21. Soc
cin.in tract.fall.Reg.375.Soccinus Iunior,l.1.nu-

mero 24 r.ff.de leg.1.l.1 .nume. 147. ff. sol.matr. Bart.leg.pater nume. 19.ff.de inoffic.testam.dum modo tendat ad idem, secus autem si ad diuer-
42 sum dirigatur l. cum † fundo §. si fundus ff. de iur.dot.Bart.l.compertimus nu.4.C.de prox.sacr. scrin.lib. 11. Alex.l. certi numer. 7. ff.si cert.pet. Dec.l.cum pro eodem nume.8 r. C. de seut. quæ pro eo Tobia.§.sed neque nume.5.inst.de testam.
43 nam subrogatum dicitur illud, † quod in alterius loco ponitur, Gammar. in sua Dial. leg.lib. 2.ca. de subrogato.

Vigesimonono, excipiendi ius Morte non soluitur, sed transit etiam in vniuersalem succes-
44 sorem, Bart. leg. in † hoc §. si inter. ff.com. diu. Alexand.leg.si tibi §.pactum ff. de pact. Bart.leg. si tertius §.si prius ff.de aqua pl.arc. Doctor.cap. quia de iudic.

Trigesimo filius in locum patris mortui succedit leg.fin. C.de impub.§.fina.inst.de patr.pot.
45 Ceph.consi.134.nume.8.Fel. cap.afferte † col.2. de præs. est enim filius pars corporis patris leg. cum scimus §.fin.C.de agr. & cens.lib. 11.Tiraq. leg.si vnquam. in princ.numero 15. C. de reuoc. don.vnde in fideicommissum succedit in locum patris; & in nomine ius, quod regulariter transfertur ad suos gl.leg. cum ita §.in fideicommisso
46 † ff.de leg.2.Alex.consi.26.lib.3.Socin.consi.51. nume.19.vol.4.Ias.consi.215.vol.2.Bertr.consil. 256.vol.3.Ruin.consi.12.nu.14.vol.1.com.dicit Crau.consi.67.nu. 5.Dec.consi.76. Gozza.consi. 4.nu.16.Paris.consi. 76.nu.6. vol.2.Cor. consil. 102. vol. 2. Duran.in titulo de art. test. Artic. 5. caut.27.§.cum filius inst.de hæred.qual.& differ.
47 vnde stante statuto † quod nemo habeat officiũ in ciuitate, nisi habeat centum pro æstimo, si filius non habeat ęstimũ satis est quod pater habeat adhoc vt filius admittatur ad officiũ glo.l. 2. C. qui ætat.lib. 10.Ampl.etiam si seorsum habitarẽt Bald.l.prætor §.sed si ff.ad æd.add. ad Bartol. l.fi. nu.3.C.de impub.gl.& doct.d. l. cũ scimus C.de agric.& cens.lib. 11.

Trigesimoprimo Mortuo Monaco non expi-
48 rat † substitutio, nec fideicommissum, quia illud habetur loco filij glo. auth. nisi rogati C. ad Trebell.gl.& Bart.l.si ita §.ea lege ff.de verbor.oblig. Cephal.consi.62.nume.5 r. Nicholaus de Vbald. in tract.de success.ab intest.q.2.nu.6.Alex.l.verũ ff.de verb.oblig. Afflict.decis.320.nume. 9.cap.fi. §.nunc autem 19. q.vlt. Doct.com. auth.ingressi C.de Sacr.Sanct.Eccl. Aug.Ber.c.in præsentia nu.
49 260.de probat. † Fallit hoc dictum quãdo testator expressit quòd Monachus non succedat, Dec. d.capitulo in præsentia num.58.consi.259.col.2. Alc.cons.502.nume.4. Cum.l. si ita §. is cui ff. de leg.2.Didacus.lib.1.var.res.capit. 19.nume. 18. Lup.Rubr.de don.int.vir.& vx. §. 47.nu. 8. Cagnol.l.2.nu.122. C.de pact. inter.empr. & vend. Ripa.l. ex facto §. si quis rogatus numer.9. ff. ad Trebell.Æmil.consil. 109. numero 17. Secundo fallit quando Monasterium est incapax bonorum, vt dixi super. in 1. p. Tertio fallit in successione feudi, & hoc quando monasterium commo
50 dè præstare non potest seruitium debitum † Afflict.Decisio.320.in term.Capic. Decis.10.num. 30.vbi dicit hãc esse com.conc.Afflict.Decisi.83. nu.14. vbi dicitur quòd monasterium dicitur filius fictus Boer. Decisio.354.nu.4.

Trigesimosecundo seruitus realis non soluitur Morte sed transit ad successorem, etiam singula-
51 rem, † Doct.com.leg.cum fundo ff. de seru. rust. præd. Din.leg.fin.ff.de nou.oper.nunc. Florian.l. vt domum ff.de seru. Angel.leg. fluminum §.adijcitur ff. de damno infecto, Bart. leg. si sub vna §. 1.ff.de verb. obligat. Alexand. leg. stipulatio ista §.hi qui ff.de verb.oblig.gl.l.3. §. opus ff. de alie. iud.mut.causa fact.

Trigesimotertio successor in ius defuncti eo iure, quo ille, vti debet cap. is qui de reg. iur. 6.l.
52 qui † in ius ff. eod. tit. Doc.l.quædam §. nihil ff. de ædendo Ias. l. ait prætor numero 5.ff.de iure iur. Alex.consil.12.nume.8.vol.4. non enim melioris conditionis successor est quàm sit auctor l. nemo plus l.in omnibus ff.de reg.iur. quod intellige in iure reali, in casu actio iniuriarũ transit ad hære-
53 des, † quando continet rei persequutionem Din. d.cap.is qui nume. 12. l.iniuriarum ff. de iniur. l. pœnales ff.ad l.Falc.§. sed hæredibus inst.de perpet.& tempor.act.l.fin.ff.de naut. fœn.l. 1. ff. de priu.del.gl.l.fin. C.de hæred.vel act. vend. leg.si eum §.qui iniuriarum ff. si quis caut. conc.l. hæ-
54 redem † ff. de reg. iur. ibi hęredem eiusdem esse potestatis iurisque, cuius fuit defunctus constat l. hęres ff.de acq.hæred.leg.cum hæredes ff.de acq. poss.Cagnol.leg.2.nu. 45.C. de pact. inter empt. & vend.
55 Trigesimoquarto † Mors inimicitiã non tollit, vnde sepulchra hostium defunctorum de iure ciuili violari possunt Marf. leg. fina. nu. 53. ff.de q.Doct. leg. sepulchra ff. de sepulchro viol.

Trigesimoquinto Mortuo priuilegium dari potest, vt ille, qui viuus in ciuitate permanere nõ potuit in eam mortuus inferatur Dec.l. Neratius nu.3.ff.de reg.iur.
56 Trigesimosexto Mortuus † absolui potest ab excommunicatione glo.ca. à nobis il secondo de sent.exc.Cagnol.d.l.Neratius nu. 2.& hoc quando apparet viuum iniustè fuisse excommunicatum gl.summæ 34.q.2.c. fin.ead.q. Ioan.de ligu. tracta.de cens.Eccl.§.26.q. 35. nume. 21.sicuti è
57 contra post Mortem † quis excommunicari potest gl.cap.ad hæc de priuil. Henric. Boic. cap. à nobis nume.17.de sent.exc.& ad funus ducendo Mortuum excommunicatum incidit quis in
58 excommunicationem cap. sacris de sepult. † vbi Abb.& c.cum ad Monasterium de stat. Monach. in princ.c.is cui.§. talis de sent.exc. 6. Marsil.l.fi. nu.43.ff.de quæst.

Trigesimoseptimo vbi quis viuus manere nõ pôt nec etiã Mortuus sepeliri poterit Dec.l.is qui
59 nu. 10.C.qui test.fac.poss.† Bart.l.2.ff.de cadauer pun.Mars.d.l.fi.nu. 26.ff.de q. Butigella in ad d.ad Gandin.in praxi.malef.Rubr.de ban.princ.nu.2. Nell.in tract.bannit.p.2.temp. 3.q.2.Doct.c.cum ad Monasterium de stat. Monach. cap. 1. de torneam. c.super eo de raptor.d.cap. is cui §.talis de sent.exc.6.Dom.c.omnis de pœn.& remiss.gl.c.ex

parte

parte de sepult. Ancha. Clemen. 1. de pœn. & re-
60 miss. ossa tamen ipsorum, † qui io vrbe sepeliri
non possunt afferri poterunt ad cinitatem, quia
aliud est cadauer, aliud ossa l. 2. §. prætor l. ossa l. li
bernm ff. de relig. & sumpt. fuo.

Trigesimooctauo Mortoo iniuria quandoqoe
inferri potest glo. l. sororem ff. de his quibns vt io
61 dign. Bart. l. penul. ff. eod. titu. §. 1, inst. † quibus ex
caus. man. ooo licet. §. quæ vero in fine authen. de
nupt. Dec. l. si is nome. 12. C. qui test. fac. poss. not.
l. fin. ff. de publ. iudic. l. fin. ff. de vi public. l. nemo
C. de infam. Salyc. l. sororem nume. quarto, C.
de his qoibus, vt in dign. Flor. l. binas ff. de serui.
rust. præd. Dec. l. popillum. §. in hæredem onme-
ro 3. ff de regul. iur. not. l. 1. ff. de adim. leg. Salyc.
l. 1. C. de sec. nupt. vnde quis efficitur indignus
concumbens cum uxore defuncti l. fideicommis
62 sum C. de his quibus † vt in dign. Anan. capit. 1.
de malef. Barto. l. 1. ff. de his, quibus vt in dign.
Bald. consil. 408. volum. 1. Bart. l. licitatio. §. quod
illicitè ff. de publ. & vect. Doct. l. quarta, §. Cato. ff.
de verb. oblig. Alexand. l. sororem C. de his, quib.
vt indign. glo. & Paul. l. fideicommissa C. de fidei
comm. l. penolt. C. de adulter.

Trigesimonono stante statuto qood quis im-
pune spoliare possit bannitum non habet locum
io Mortuo banoito Bald. dic. l. sororem, Roma. l.
63 gerit ff. de acq. hæred. † nisi eodem actu, quo per
ficitur etiam spolietur, quia ea, quæ in continen
ti fiont censentur inesse Mars. l. fin. numer. 31. ff.
de quæst. dixi ego laiè in tract. de regul. iur. Reg.
quinta, Ampl. 165.

64 Quadragesimo Mors non solult † crimen hæ-
resis glo. cap. in summa 24. q. 2. cap. fin. eadem q.
Secundo nec crimen apostasiæ l. apostatarum C.
de apostatis. Tertio nec crimen læsæ maiest. l. me
minisse l. fin. C. ad l. Iul. maiest. l. ex iudiciorum ff.
de accusat. & hoc quando contra Principem fa-
65 cta est conspiratio, † alioquin Morte accusatio,
& pœna perimitur l. fin. ff. ad l. Iul. Maiest. Quar-
to Moriens in ootorio crimine condemnator ca.
neque 87. distinct. Quinto crimen per duellio-
nis Morte non soluitur, & repetūdarum l. ex hoc
iudicio ff. de accusat. Sexto crimen peculatus
66 Morte non soluitur l. vlt. † ff. ad l. Iul. pecul. Fel.
cap. si quis Episcopus nume. 3. de hæret. Imol. ca-
pit. quoniam vt lite noo cont. l. defuncto ff. de pu
blic. iudic. glos. §. per contrarium inst. de hæred.
qual. & differ. Paris. consil. 155. nume. 6. volumi.
4. Felio. cap. cum nobis colnm. 4. de præscr. Septi-
mo crimen vsuræ non soluitur Morte, not. Felin.
d. cap. si quis Episcopus glo. cap. quorundam. 25.
dist. cap. tua nos de vsur. Iohan. Andr. cap. in litte
ris versi. idem de raptor. Abb. cap. Michael num.
quarto, de vsur. † si hæres fecerit inuentarium te
netur tantum quatenus ad eum peruenit, non au
tem ad integras vsnras, si autem innētarium non
fecerit tenebitur ad integras vsuras etiam nltra
vires hæreditarias, fallit hoc secundum dictum in
foro conscientiæ glo. capit. tua nos cap. Michaeli
vbi Innoc. de vsur. cap. in literis de raptor. not. ca.
Episcopus 12. qu. 2. Iohan. And. cap. x. de vsur. 6.
nu. 11. cap. fin. de sepult. not. cap. litteras de rescr.
c. 2. de vsor. 6. c. cum tu de vsur. c. 3. de sol. in foro
67 enim cōscientiæ † non habet iocum præsumptio
ideo asserenti standum est, qui vltra, id quod acce
pit grauari non debet l. non debet ff. de reg. iur. &
in foro conscientiæ ratio cessat conficiendi iouen
tarium facit c. cum cessante de appell. cōc. cū hac
declaratione, l. 1. vbi Bart. nu. 75. C. de Sacr. Sāct.
Eccl. Bal. l. filium C. fam. hęrc. idem Rubr. de acq.
hęred. l. si. q. 6. C. de iure delibe. l. 1. C. de his, quæ
pœnæ nom. l. furti. C. de furt. Inno. c. quia de im-
munit. Eccl. Ioan. Andr. ca. quanquam de vsur. 6.
Ant. c. fi. de sol. Ioan. And. c. in litteris colum. 8. de
rapt. Igneus l. necessarios §. non alias ff. ad Sen. cō
sul. Syll. Angel. l. si cui §. hæc stipulatio ou. 5. ff. si
cui plus quam.

Quadragesimoprimo Mors oon soluit pęnam
68 quæ † imponitur à lege, quæve rem ipsam conse-
quitur, Item & pœnā, quæ imponitur à iudice, io
his videlicet, quæ pendent ex contractu, quando
delictum actione purgatur, Item non soluitur in
his, quæ noo descendunt ex contractu dummo-
do lis cum defuncto fuerit contestata, sin minus
tenebitur quatenus ex delicto percepit, si nihil
percepit oon tenetur præterquam in conditione
furtiua, pœna autem, quæ personæ cohæret Mor
te solnitur leg. sancimus C. de pœn. c. quæsiuit de
69 his, † quæ à maiori parte capituli l. in hærede ff.
de calum. l. 1. ff. de priu. del. leg. sicut ff. de regulis
iur. l. pupillum. §. 1. ff. eod. tit. Doct. leg. qnoties
eod. tit. leg. defuncto ff. de public. iud. §. non om-
nes inst. de perpet. & tempor. act. l. io Senatus. §. si
propter ff. ad Turpill. leg. fin. C. si reus, vel acc.
mort. fuer. Ang. l. 2. C. qui test. fac. poss. Mars. l. fin.
nume. 18. ff. de qnæstion. sed oon quæ rei cohæ-
ret, Paul. l. Caius. ff. ad Syll. vbi Ign. oume. 15. l. si
pro fure. §. fin. ff. de cond. furt. nam ab hærede tur
70 pe lucrum extorquetur, † licet ipsa crimina iam
extincta esse intelligantur, leg. in hæredem ff. de
calumn. d. l. sicuti ff. de regulis iuris leg. in hære-
dem ff. de dolo leg. toties ff. de regulis iuris, leg. 1.
§. fin. ff. de vi, & vi arm. l. vi pulsus C. vode vi l. 3.
§. ex furtiua ff. de pecul. l. cum ex actione. §. pe-
dius ff. quod met. causa l. fin. ff. de eo, per quem fa
ctum erit Dec. l. pupillum, nume. 3. ff. de regulis
iuris, leg. quod in hæredem. §. si seruo ff. de tribu-
tor. Brix. q. 81. Angel. in tract. de testam. gl. fi. on.
6. Corn. consil. 37. nume. 24. vol. 3. Ampl. vt con-
tra ipsos actio perpetua detur l. quod autem ff.
71 quod met. causa, † Bertach. tract. de gabellis, p. 9.
versic. 5. Bart. leg. 2. C. de vectig. quia pœna tunc
ipso iure transit in hæredem; & hæc in pęna, quę
imponitur à l. quando autem à iudice tunc idem
est si ex contractu descendat Paul. coosilio 63. ou
mero 3. volum. 2. si autem ex delicto tunc ad hæ-
redes transit, si lis contestata fuit dummodo vires
hæreditatis non excedat, Bart. leg. 1. ff. de prin. de
lict. Iason. leg. si eum §. qui iniuriam nume. 5. ff. si
quis caut. leg. si cum hominem ff. de fideiuss. Dec.
l. pupillum. §. 1. numer. 5. ff. de reg. iur. Angel. io
tract. de testam gl. fin. nume. 8. Abb. cap. 2. nume-
ro 57. de ordin. cogn. quod dictum intellige in
actionibus ciuilibus, quæ ex delicto nascūtur, nō
72 autē in criminalibus, † & publicis iudicijs cū hæ-

res in his niſi lata ſententia non teneatur leg. Iudiciorum.ff.de accuſat.Bart. & Doctor.commun, leg. 1. C. ne ex del. def. Si verò lis conteſtata non ſit, hæres ad ea tantum, quæ ob tale delictum eſt conſequutus obligatur, niſi in actione furtiua, in qua etiā damnum reſarcite tenetur. §. fin. inſt. de obligat. quæ ex del. naſc. Angel. l. contra.§. ſi poſt num.2.ff.rerum amot.l.ſi pro fure.§.fin.ff.de cond.fur.Bart.l.1.num.a.ff.de priu.del.& hoc ad repellendam furtorum frequentiam. l.aut facta, §.fin.ff.de pœn.Corn.conſi.414.num.6.volum.1. Marſi.l.ſi is qui cum telo nu.75.C. de Sic.

Quadrageſimoſecundo dignitas non moritur
73 † cap. liberti. 12.q.2.c.ſi gratioſè de reſcr.6. vnde ſucceſſor in dignitate ad onera tenetur Abb. cap. 2.nu.57.de ord.cogni.l.licet.§.ex furtiua.ff.de pecul. Innoc. capit.cum dilectus de ord. cogn. cap. 2. de oper. nou. nunc. Bart. leg. is cui. ff. eodem tit. & contractui inito obedire debet capit. dilecti de foro compet.

Quadrageſimotertio hæres, de iure canonico
74 ex delicto defuncti ratione rei tenetur † etiam lite non conteſtata, vt defuncti anima liberetur Ambroſ. in tract. de vſu. verſic.ſed quid nu.234. Abb.cap.fin.numer. 6.de ſepul.Ana.cap.in literis de rapt. cap. ſanè 24.q 2.cap.Epiſcopus 22.q. 2. cap. quanquam de vſur. 6. cap. Epiſcopum 16.q. 6.cap.benè 96. diſtinct. cap. tua de vſur. capit. 3. de pign. Bertach.in tract.de gabellis 4.p.p.20.nu. 31.Florian.l.inde.§.hac actione.ff.ad l.Aquil. Bal. l.furti.ff.de cond.furt.ſunt enim bona pro reſtitutione obligata capit. Parrochiano de ſepult. cap. Archiepiſcopatu il primo de rapt. Bald. leg. 1.C. ne ex del. def. gl.l.filium. C. fam. hærc.glo.capit. tua de decim. Brix.q.81.Angel.l. contra.§.ſi poſt. ff. de act. rerum amot. Dec.l.pupillum. §. 1.nu.8. ff.reg.iur.Dom.conſil.3.Bald.l.furti.C.de furt.

75 Quadrageſimoquarto iudicis delictum † non ſoluitur Morte, ſed eius hæredes obligati ſunt in ſindicatu poſt litem conteſt. Angel.l.Iulianus, ff.de iudic.Baldus.leg.ſi filius nume.3.ff.de iudic. Ang.l.1.ff.de priu.del.

Quadrageſimoquinto negligentia non ſoluitur Morte, vnde hæres tenetur, de negligentia
76 eius, qui vltro aliena negocia adminiſtrauit † leg. tutor. C.de neg.geſt.leg. quicquid.C.de arbit.l. a. §.hæc autem.ff.de neg.geſt.idem eſt de dolo,& lata culpa Paul. l. curatoris nume. 8.C.de neg.geſt. Belir. conſi. 77. numer. 23. volumin. 1.& ſi verò neceſſitate cogente aliquid defunctus egit, hæres eius, de dolo tantum, vel lata culpa tenetur, non
77 autem de leui, † ſeu de negligentia, Alex. l. curatoris nu. 1. vbi Salyc.nu.7.C.de neg.geſt.Cum. l. quod ad heredem.ff.de magiſtr.conuen.Fallit primo niſi lis cum defuncto fuerit conteſtata, quia tunc etiam de negligentia tenebitur; Secundo fallit ſi cum damno pupilli quæſtum fecerit; Tertio ſi damnum gratia præſtitum ſit leg. 1.& ſeq.C.de hære.tut.l.alio.C.de in litem iur.gl.d.l.curatoris.

Quadrageſimoſexto regulariter obligatio cum defuncto inita in hæredem transfertur, leg. ſi pa-
78 ctum. ff. de probat. leg. veteris, † C. de contr. & com. ſtipul. leg. iuriſgentium. §. pactorum. ff. de pact. Dec.l.hæreſim, numer.6. ff. de reg.iur.nam qui pro ſe ipſo promiſit, ſuum quoque hæredem obligaſſe intelligitur, Socin. conſilio 24. numer. 3. volum. 3. Tiraqu. in tractat.de retr.§.1. glo. 6. num.1.leg.ſtipulatio iſta. ff.de verbor.oblig.l.fin. C.de act. empti.

79 Quadrageſimoſeptimo, † prohibitio alienationis non extenditur ad alienationem poſt mortem Angel.conſi.7.col.a.conſi.57.col.4.Iaſ.conſi. 96.conſi. 101.vol.4.conſi.120.vol.1.Doct.com.l. filiusfamilias. §. Diui.ff.de leg.1.Socin.conſi.163. nu.20.vol. 2. Quia poſt mortem cum transfertur in hæredem videtur quodammodo & ipſe retinere,ideo dicimus hæredem factum defuncti repro-
80 bare non poſſe l. ea quæ † C. de teſt.min.l.venditrici. C. de rebus alien. non alien. l. 2. C. de adu. vend. l. ſi creditoribus, C.de ſeru.pign.l.ſi ab eo. C.de liber. cauſ.l.cū à matre. C. de rei vend.l.ſi ab ea.C.de neg.geſt.l.ſucceſſores,C. de ſol.l. ſi vxor, C.de bon. auth.iud.poſſid.l.ſi fundum.C.de reb. alien.non alien.l. ſi Titio. ff.de pignor. l. 1. ff. de exc. rei iud. Bald.leg.qui ſe patris. C. vnde liber. Bertr. conſilio 296. numer.4.volu.1.Corn.conſi. 74. numero 4. vol.1.Cagnol. l.ex qua perſona.ff. de reg. iur. Tiraq. in tract. de retr.conu.§.1.gl.9. nu. 54. Butigella l. patri.C.de inoffi.donat.Crau. conſi.13.num.14.volu.1.vnde hæres impugnās
81 defuncti diſpoſitionem priuatur iure, † quod habet. §. ſi quis autem auth. de hæred. & falc. auth. hoc amplius.C. de fideic.l.pen. C. de legat.Doct. l.fin. C.de fideic. Corn.conſi.272.num.5.volu.4. Rom. conſi.493. numer. 5. Pariſ.conſi.91.nu.55. volum. 2. vnde non poteſt impugnare venditionem defuncti alioquin incidit in pœnam, leg. ſi quis maior.C. de tranſact. Beltr. conſi.191.nu.4. volu. 1.conſil.152. num. 4. volu. 2.& regulariter
82 hæres impugnans † contractum incidit in pœnam in qua mortuus ſi viueret incideret Iaſ. leg. cum filius.§.in hac nu.2.ff.de verbor.obli.Secundo teſtamentum defuncti hæres impugnare non poteſt, Sign.conſil.122.nume.3.l.cum à matre.C. de rei vend.l.ſiue.C.de euict.Soci.conſil.124.nu.
83 96.vol.1.† l.vnum. §.ſi rem.ff.de leg.2.leg.hæredem.C.de fideicom.Socinus conſil.150.nume.4. volum. 1. Tertio non poteſt venire contra tranſactionem defuncti, niſi ab altera parte contrauentum ſit l. cum proponas la ſeconda, C. de pact. c. peruenit il ſecondo de iur. iur. Beltr. conſil. 291. numer. 4. volumin. 1.conſi. 8.num. 8.numero 1. volumine tertio. Quarto approbare debet reuocationem donationis factam à defuncto, Pariſ. conſilio 16. numero 38. vol.2.Quinto alienationi factæ per defunctum ſtandum eſt, Abb.c.1.nn.3. de teſtam. Rom. conſilio 259. Corn. conſil.304. numer. 6. vol.3. Sexto hæres impugnare non poteſt prohibitionem diuiſionis ad aliquod tempus leg. in hac. §. ſi conueniat. ff. com. diu. Doctor. comm.l.4.ff.de cond. inſt. Bart.l.quintus.§.argento.ff.de auro,& arg. leg.Doc. l.ſi non ſortem.§.ſi centum. ff. de cond. indeb. Septimo locationem hæres impugnare non poteſt, Angel. l. viam. C. loc. Ferret. §. Mortuo inſt. eod. tit. Corn. conſil. 103. numer.7. vol. 2. Octauo hæres impugnare non

non potest confessionem de dote factam à ma-
rito constante matrimonio Socin.consi.79.num.
34.volum.4.nisi esset inualida confessio Salyc.l.si
ego nume. 1. ff.de iure dot. Afflict. Decisio. 111.
numer.7.Nono hæres non potest impugnare in-
strumentum,vel librum, Paul.consi. 314. nume.
3.volu.2.qua in re, aut ex contractu defuncti de-
84 scendit obligatio in hæredem, † aut non: tunc fa-
ctum defuncti ratum haberi debet secundo verò
casu non,Bald.l.defuncto numer.2. C.si in fraud.
patr. Secundo distingnendo dico aut factum de-
functi fuit secundum leges, aut non, Primo casu
illud ratificare debet, si verò in fraudē legis non,
& adeo verum est primum dictum, vt carcera-
ri possit sequuta citatione pro obseruantia facti
defuncti, ita,Bald.cap.1.§.item tit.de not. feud.
85 † Cor.consi.2.num.2.volu.4.Cagnol.l.hæredem
nu.14.ff.de reg. iur. Tiraq.in tract. de iure const.
p.3.lim.30.num.72.Bald.l.in ipsius num. 15.C.
fam.herc.Crau.consi.131.num.7.Angel.l.Panto
nius num.3.vbi Cum.num.2.ff.de acq.hæred.
Quadragesimooctauo dotandi debitum non
soluitur Morte . vnde hæres filiam eius, cuius est
86 hæres dotare compellitur † Mars. consi. 125.nu.
9.volu.1.Barto.l.marito §.si voluntate l.insulam.
§.sol.matr.Alex.l.post dotem, numer.23. ff.eod.si
tamen dos pereat iterum dotare non compellitur
sicuti pater viuus teneretur . Bald. l. si socius ff.
pro socio Socin.consi.296.nume.5.volum.secun
87 do , sicuti hæres mariti eam alere † tenetur infra
annum luctus si bona vnde se alat aliunde non ha
beat Abb.cap. salubriter nume. quinto, de vsur.
nisi hæres statim assignet dotem, Alexan.l.diuor-
tio nu.21.ff.solu.matrim.Compegius. tract. dot.
quæst.17.p.2.post annum verò luctus mulier do-
tem petere debet,nam hæredes eam alere non te-
nentur Compeg.tracta.de dot.p.5.quæst. 78.nu-
mero secundo, Angel.consil.138.consi. 300.Abb.
d.cap.salubriter nume.4.de vsur.
Quadragesimonono, priuilegium non solui-
88 tur † Morte mariti ne conueniatur vltra quam fa
cere possit, sed ad hæredes quoque transfertur,
Alexand.l.etiam nume.1.ff.sol.matr. Paul.l.eum
qui §. si mulier numero quarto. ff. de iur. iurand.
89 Quinquagesimo, † interpretandi facultas non
soluitur Morte, vnde quēadmodum hæres suam
ambiguam voluntatem potest interpretari ita e-
tiam hæres eius Alex.l.si quis à filio §.si quis plu-
res nu.2.ff.de leg. 1.Ias.l.gerit nu.17.ff.de acq.hę
red.Socin.consi.60.col.6.vol.1.Crau. consil.197.
nu.4.ratio est quia in dubio electio est debentis.
l.si domus ff.de le. 1.l.qui ex pluribus ff.de verb.
oblig.l.legato ff.de leg.1. dummodo cum damno
90 alterius declaratio nō fiat † Ias.l.si sic.§. si quis ita
ff.de leg.1.Paul.l.si quis nu.4.de iudic.l.in termi-
nato C.de fr.lit.exp.Curt.l.ædita num.140.C.de
æd.Bald.l.idem nume.1. ff. de rei vend.Abb.cap.
cum ad sedem,num.16.de test.spol.Rom. consil.
300.nu.20.dixi ego super.in prin. p. conclus.72.
91 Quinquagesimoprimo instantia † non solui-
tur Morte, sed hæres succedit in eam, quæ contra
defunctum iam mota fuit Doct.com.l. hęręs ab-
sens ff.de iudic.Nicon.capit.quoniam contra uu.
47.de probat.Doct.c.quia de iudic. l. si prætor ff.
eod.titu.l.seruus ff.de his,qui not. infamia l.1.C.
si pend.appell. mors interu. Angel.l. tam ex con
tractibus ff.de iudic.Socin.consi. 30. volumin.1.
Ampl.procedere etiam in clerico, Paul.l.cū quæ-
dam ff.de iurisd.omn.iud.cap.clericum.11.quęst.
1.Fallit tamen in fisco not.l.si constante. §.fin.ff.
solu.matr.Socin.consi.47.volum.quarto .
92 Quinquagesimosecūdo successori † quando-
que plus licet, quàm defuncto, vnde minori succe
denti defuncto maiori datur restitutio in inte-
grum, quę aliàs defuncto si vixisset nō fuisset con
cessa l.Pantonius ff.de acqui. hæred.not.l.1.C.de
rest.in integr.Bart.l.si infanti nu.11.C. de iure de
liber.Fulgos.l.si quis affirmauerit.§. item num.3.
ff.de dolo l. qui in aliena §. scæuola ff. de vsucap.
l.fin.C.de euict.Salyc.d.l.si infanti num. 13.Bal.
consil.326.num.1.volum.2.d.l.1.num.4.de rest.
in integ.Socin.consi.116.numero 12.volumin.2.
93 † regula tamen est melioris conditionis non esse
hæredem, quàm defunctum Ias.l. Pomponius.§.
quæsitum nu.8.ff. de acq. possess. Tiraq. in tract.
de retr.§.1.glo.9.nume.48.Salyc.l. emptori. §. 1.
ff.de euict.ratio prædictorū est quia hæres adeun
do hæreditatem, videtur eodem modo se obliga-
94 re, quo erat obligatus defunctus , † Bal.l.scimus
num.1.C.de iure deliber.l.nemo potest num.28.
ff.de leg.1.Grammat.consi.100.nume. 18.Paris.
consi.2.nume.30.volum.3.
95 Quinquagesimotertio vēditio retractari † non
potest in præiudicium defuncti, not.l. cum à ma-
tre C.de rei vendi.l.si ab eo C.de neg. gest.l. suc-
cessores C. de solut. l. si fundum C. de reb.alien.
non alien.l.si Titio ff.de pign.l.prima, ff. de exc.
rei vend. Tiraquell. tract.de retr.§.1. glo. nono,
nume.48.& §.12.glo. primo , numero septimo.
Quinquagesimoquarto alienationem feudi fa
ctā per defunctum , hæres non potest reuocare,
96 † quam aliàs eam posset si hæres nō fuisset Doct.
com.1.§.hoc quoque de success.feudi.Paul.cons.
207.vol.2.& consi.290.eod.vol.Afflict. Decisio.
112.l.filiusfamiliàs.§. cum pater ff. de leg. 1. vbi
ampl.hoc dictum etiam si hæres eius filius esset.
Quinquagesimoquinto pactum reuenditionis
non soluitur Morte, sed ad hæredes transit, licet
de his mentio facta non fuerit l.si pactum ff. de
prob.doct.com.l.2 C.de pact.inter emp.& uend.
l.si decem ff. de verbo. oblig. Barto.l. à testatore
ff.de cond. & dem. Bald.& Ias.l.epistola. §.1.ff.de
97 pact. † Bald. capit.ex parte colum.1.de rescr.con
sil.38.volum.3.Ias.l.cum seruus ff.de verb. oblig.
omnia enim pacta actiuè , & passiuè transeunt in
successorem ; quamuis de his mentio non fuerit
facta, vnde statutum loquens de venditore , vel
alio cōtrahente locum habebit in eius hęredem :
& hoc fallit nisi dispositio habeat dictionem dun
taxat , vel taxatiuam tantum , Bertr. consil. 184.
98 vol.1.Bar.l.1.ff.si quis ius dicenti † non obtempe
rauit,not.l.non solum §.tale ff.de liber. leg. idem
si dicat ipse contrahens,& non alius, Barto.l. 3.§.
cum Titio ff.de alim.leg.de hoc vide Tiraq.tract.
de retr. conu.§.1.glo.6.num.1.& seq.
99 Quinquagesimosexto promissio † de facto

ſuo non ſoluitur Morte, ſed ad hæredes tranſit,
Doct.leg.ſtipulatio iſta ff. de verb. oblig. Baldus l.
fin. C. de act. empt.ampl. etiam ſi promiſiſſet fa-
ctum ſuum tantum, nam dictio taxatiua exclu-
100 dit perſonas prorſus † extraneas, Rom.in Rubr.
de arbitr.colum.9.not.leg.hæres ff.de acq.hæred.
Alexand.conſilio 28. libro quint› Curt. Sen.con-
ſilio 76. Aret.§.fina.inſt.de empt. & vendit.Ruin.
conſilio 94.volum. 1. Tiraquell. in tract. de rerr.
conu.§.1.gl.6. numero 4. Euer. in loco de natura
dict.taxat.nume.6.

Quinquageſimoſeptimo vidua poſt Mortem
101 viri,† retinet omnia priuilegia viri,dum in vidui
tate permanet Doct.l.fin.C. de verb. ſign. Baldus
leg.cum te C.de nupt.l.filij §.vidua.ff. ad munici-
pal.not.l.fęminæ ff.de ſenat.capitulo is qui §.mu
lier de ſepult.6.gl. & Doctor. Commu. Clem. ne
Romani §. ſanè de elect. Doct. leg. cum quædam
ff.de iuriſ.omn.iud.Doct.capitu.ſuper eo,il ſecun
do de teſt.Socinus conſilio 12. conſilio 36.volu-
mine primo, Ampl. primo vt familiam viri reti-
neat; Bart.& Fulg.leg.fin.C.de verb. ſign. Secun-
do retinet ciuitatem, Baldus, l. cum te C.de nupt.
Franc.capitulo is qui §.mulier de ſepult. 6.Tertio
retinet ipſa domicilium, Alber.leg.fœminæ de ſe-
nator.Ang.conſilio 34.& conſilio 369.Card.con-
ſilio 135.Aret.§.1.inſt.de patr. pot.Quarto vidua
102 Regis dicitur † Regina glo. capitulo ſcripſit 27.
quæſt.2.glo.cap.ea parte in fine de foro comp.vbi
Doct.com.Alber.d.l.fœminæ ff. de ſenator. Dom.
c.is qui §.mulier de ſepul.6.Ant. de Por. Reg.q.
29. Quinto Ampl. etiam in exorbitantibus à iu-
re communi Bart. leg.fin. C. de priuileg. Schol.
lib.12.Alexan conſilio 207. volumine 6. Sexto vi
dua nobilis genere ignobilis retinet Mariti mor-
103 tui conditionē, † Guid.Pap.Deciſ.349. idem De-
ciſ.381.niſi hęc iterum nubat marito nobili, tunc
enim illuſtratur radijs ſecundi viri, Ioan. Rayn.
in tract.nob.quæſt.6.Tiraq.in trac.nobil.c.19.nu.
38.Septimo, vidua viri mortui vera imago dici-
tur, Bald.l.pignoris C.de pignor.act. teſtatur Di-
uus Hierony.lib.1.in Iouinianum; vnde ſequitur
octauo loco quod dum vidua manet cenſetur ſta-
re in eodem matrimonio, Doct. commu. leg.fi.C.
104 de bon.matern.l.de † emancipatis C. de leg. hæ-
red. §. 1. auth. de non elig.ſec. nub. §. non ſolum
auth.de nupt.gl. l. iubemus C. de erog. Mil. ann.
lib.12.glo.l.1.§.exactio C.de rei vxor.act.Bar.l.fi-
lij §. vidua ff. ad municip. Baldus leg. diuortio ff.
ſol.mar.Archid.capitulo is qui de ſepult. 6.Alex,
leg.cum quædam ff.de iuriſd. omn. iud. Baldus l.
voluntas C.de fideic. vbi quandiu vidua eſt viuit
lege mariti, idem conſilio 459.vol. 1.Angel.con-
ſil.142.Sal.l.fin.C.de verbo.ſignif.Rom.l.1.C.vn
de vir.& vxor.Paul.conſi. 147. volum. 2.Iſern.&
Matt.Laud.c.ſi quis miles tit. de feudo ſine culpa
amitt. vbi vaſallus priuatur feudo ſi cum vidua
concubuerit, ac ſi cum vxore Domini, Alex.conſi.
207.volumine.6.Socin.conſi.56.volumine tertio
Guid.Deciſ.308. quæ procedunt dummodo ho-
105 neſtè vidua viuat, † Baldus leg. is ſolis C. de re-
uoc.don.Bald.conſi.446.vol. 2. Abb.ca. vxoratus
not.2.de conu.coniug.glo.l.ſororem C.de his qui
bus vt indignis gl.l. fideicommiſſum C. de fideic.
Bart.l.pen.C.de adul.Iaſ.l.2.ff.ſol. marr.Fel. c.pa-
ſtoralis de iud.Marſ.ſing.234.Bart.l. fi. C.de bon.
Mat.Franc.c.is qui §.mulier de ſepult. 6.vnde vi-
106 dua † impudica deſinit eſſe de domicilio viri An-
gel.l.cum quædam ff.de iuriſd.om.iud.§. 1.auth.
de reſt.& ea quæ par;& perdit legatum ſibi à viro
factum glo.& Doct.com. l. fideicommiſſum C. de
fideic.Item & tutelam filiorum leg.fin.C. quando
Mul.tut.offic.fung.auth. ſacramentum vbi Salyc.
C.eod.tit.Bar.l. ſi quis ſub conditione ff. de teſta.
tutela Angel.§.actionum q.19. inſt. de act.Tiraq.
in tract.de nobil.c.18.nu.14.
107 Tertio amittit † dotem ſecundum com. opin.
de qua in Deciſ.Pedem.77.nu. 15.Quia vidua di-
citur durare in primo matrimonio Paul. l.ſororē
nu.4.C.de his quibus,vt in dign. p l.fi. C.de bon.
matern.Iacob.d.l.ſororē nu.6.Fel.c. paſtoralis nu.
5.de iud.Iaſ.l.2.nu.6.ff.ſol.marr.add.ad Ang.tract.
de malefic.verſ.[che hai adulterato] nu.30.Petr.
ſing.48.Marſ.ſing.416.l.vnica nu. 48.C.de raptu
virg.Paul.conſi.148. vol.2. Bart.l. fideicommiſsū
C.de fideic.vnde hæres coucūbens cū vxore Mor
tui teſtatoris redditur indignus, Bart.l. 1.nu.3.ff.
de his quibus, vt indign. Quinto uaſallus priua-
tur ſeudo ſi concubuerit cū uxore Domini defun-
cti, Doct.com.c. plerunque de donan. inter uir.&
uxo. Angel.in ſumma ſua uerſ.dos nu.18.Cro.l.4.
§.Cato.ou.97.ff.de uerb.oblig. Lupus in Rubr.de
don.inter uir.& uxor.§. 67.nu. 6.Neuiz.in Sylua.
nupr.uerſ.ſeni non eſt nubendum fol. 65.conſi.2.
nu.37.conſi.6.nu.17.uiduæ enim luxuriātes dam
nationem habere debent, Paul.ad Thim. caplt.5.
108 & hæc opinio † eſt cauſa honeſtatis ſeruandæ,
Bal.auth.cui delictum C.de indict. uid. toll. Soc.
l.hæc conditio ff.de cond.& dem.Curt.conſil.81.
nu.9.§. mulieres auth.de lenonibus: Contra hanc
conc.tenet Alexan.d. leg. ſororem C.de his, qui-
bus ut indign. Boer.Deciſio 338. numero 7.Sal.l.
quoniam C.ad leg.Iul.de adulte.Crau.conſi.205.
numero 24.Ripa l. 2. nume.8. ff.ſol.matr. Sociu.
conſi.111.num.7. vol.3. dicit hanc eſſe.mag.com.
opin.Bened.capitulo Rayn.3. p.nu.201. Didac.in
epitom. de ſponſal. capitulo 6. §. 6.nu. 20. Pariſ.
in conſuet.Pariſ.§. 30. q.38. Ampl. 6.nume. 142.
Guliel.leg.in ambiguis numero 208. ff.de reg.iur.
Rol.conſil.87.uolu.2.Quæ opin. reconciliari poſ
ſunt hoc pacto, vt ſi adultera reperta eſt in domo
uiri, tunc amittat dotem, ſi uerò extra domum
habitat, ſecus, quia uidetur quodammodo renun
ciari priuilegio domus uiri, ſeu melius dicas, aut
loquimur de ſtupro commiſſo infra annum lu-
ctus, aut poſt, primo caſu procedit opin. affirma-
tiua, ſecundo autem negatiua, ita Deciſio. Pe-
dem.77.numero 37.& not. quòd licet nubens in-
fra annum luctus ſit expers infamiæ, perdit ta-
men gloriam matrimonialis pudoris, Tiraquell.
in tract.de leg. connub.leg.9.gl.9.numero tertio,
ſed utrum magis peccet uidua ſtuprando quàm
109 uirgo? † Reſp.quod uidua magis peccat Afflict.
capitulo 1.§.item col. 2. tit. quibus mod. feud.a-
mitt.Tiraq.tract.de leg.connub.l. 2.nu.28.& l.9.
gl.9.nume.116.non tamen perdit legatum et reli-

ctum

ctum cū conditione si castè vixerit, quia matrimonium castitas est, dixi ego in tract. de reg. iur. Regul. 3. Ampl. 119. si verò viduæ legatum erit factum intelligi debet ad primā viduitatē, dixi d. lo
110 co reg. 4. Ampl. 117. † Fallit in † legato habitationis, quod venit in omni viduitate, quemadmodum latè dixi d. tract. Reg. 2. Ampl. 121. de reg. iur. Nono vidua sortitur forum mariti mortui,
111 Bart. l. feminæ ff. de senator. Bart. leg. † fina. C. de uerbo. signi. l. 1. C. de mul. & in quo loco l. fin. §. pen. ff. ad Munic. l. filij §. uidua ff. eod. tit. l. semper §. immunitati ff. de iur. Immun. l. fin. ubi Doct. C. de bon. Matern. l. fin. C. de io col. lib. 10. l. fin. C. de priuil. schol. Cin. l. 2. C. de Episc. & Cler. Bal. l. uoluntas C. de fideic. quod uerum est in fauorabilibus secus in odiosis, in contractu autem dons inspicitur consuetudo fori uiri l. exigere ff. de iud. Decimo uidua potest Mortuo uiro bannito teuer ti ad ciuitatem non obstante statuto † de uxoribus
112 bannitorū expellendis † Bart. l. Titia ff. de leg. 2. Aret. l. fi. C. qui ad libert. peru. non. licet l. cum acutissimi C. de fideic.

Quinquagesimooctauo filius censetur eadem persona cum patre not. l. fi. C. de impubet. & alijs subst. Tiraq. l. si uoquam in prioc. nume. 15. de re-
113 uoc. don. est enim filius Portio † patris capitulo iam itaque 1. q. 4. Bal. lege fi. C. de seru. fug. & licet efficiatur nouus homo propter nouam animam, non tamē dicitur primus homo omnino ex tinctus Paul. consil. 264. col. 3. uol. 2. sicuti in simili dicimus, quod nec arbor ob id mortua dicitur, quod antiquis radicibus mortuis, quæ loco animæ sunt cum uitam suppeditent, nouas egerit, qua ratione ff. de acq. rerum Dom. ampl. uerificatur hoc dictum etiam in nepote not. Doct. commu.
114 leg. † cum acutissimi C. de fideic. l. generaliter C. de inst. & subst. l. cum auus ubi Doctor. commu. ff. de condit. & dem. ideo nepos dicitur natus ex auo sicuti filius, quicquid enim est causa causæ est etiā causati l. 1. C. de cond. insert. l. Lucius la secunda ff. de hær. inst. ubi conditio si defecent sine filija ex se natis deficit si reliquerit nepotes, qui appellatione liberorum contineantur l. liberorum ff. de uerbo. sign. est enim in nepote sanguinis continuatio, & immediate dicitur fieri quod per uerum naturam continuè unum est, idem Paul. consi. 410. uolum. 1. Gnid. Decio. 176. Beltr. consi. 1. numer. 33. uolu. 2. consi. 302. uolumine 3. nec esse debent
115 deterioris conditionis nepotes, † quàm ipsi filij. l. maximum uitium, C. de liber. præt. immo transmittit ad nepotes portionem lucri, quod sibi prouentum erat l. in quibus. C. de sec. nup. & propterea nepos dicitur primogenitus, sicuti, & pater illius, unde in ius primogenituræ succedit, quæ est dignitas, quę non soluitur Morte cap. quoniam.
116 Abbas de offic. deleg. † Tiraquel. in tract. de iur. primog. quæst. 40. numero 47. not. cap. gratiosè de rescr. texto ex quo infertur quod stante statuto, quod frater excludat sororem, ita & nepos amitam, Bart. d. l. liberorum ff. de uerbo. sign. Docto. commu. l. maximum uitium C. de liber. præt. l. uenia C. de in ius voc. Anch. c. primo quęst. 14. de con sti. Fulg... de quibus colum. tertia ff. de leg. idem

consil. 78. Rom. consi. 129. Abb. consi. 75. volum. primo Nota cap. quamuis quęst. 11. c. de pact. Iasl. l. qui se patris nu 57. C. vnde liberi, Dec. consil. 372. Bened. cap. Raynutius uersic. duas numero. 134. de testam. De qua re vide per Tyraquel. tract. de iure primogenituræ quæst. 40. numero 57. & seq. latè: Ampl. secundo, ut filius retineat nobilitatem patris defuncti not. l. senatoris ff. de senator. Bald. l. cum antiquioribus columna 8. C. de iure
117 deliber. † Lucas l. mulieres C. de dign. libr. 12. nobilitas enim à primogenitoribus seminatur in posteros Cardi. Clem. primo, quęst. secundo de bapt. Abb. capit. licet de censibus quod dictum extenditur ad filios natos etiam ante nobilitatem patris, Doct. l. senatoris ff. de senator. nol. l. fin. C. de decur. libr. 10. Card. cap. iam itaque 1. quæstio. 4. Tyraquell. in tract. de nobil. capi. 15. numero secundo, & nume. 7. latè per totum, ideo filius ferre debet insignia paterna idem dic. loco cap. 8. numero 21. calamitas tamen patris, aut matris filio na-
118 to, uel iam concepto nocere non debet † l. emancipatum §. fin ff. de senator. §. & è contrario instit. de ingen. sed si filius repudiat hæreditatem patris, vtrum legitimam amittat? Respon. quod sic,
119 Bartol. l. gerit † columna quinta. ff. de acq. hæred. l. quia poterat ff. ad Trebell. Docto. com. l. hæres C. de impuber. Roma. l. prima, C. quando non pet. part. Bald. l. scimus columna quinta, C. de inoffic. test. Paul. l. quoniam eodem titu. Angel. consil. 31. Cornel. consi. 119. volumina secunda, Secundo si Mortuo Rege filius repudiet hæreditatem patris, mox Regnum deuoluitur ad secundum genitum glos. l. prima §. assignare l. tertia, §. 1. cum duabus leg. sequen. ff. de assign. liber. Tertio quamuis feu-
120 dum sit debitum filio; † non potest filius hæreditatem repudiare, & feudum retinere, not. cap. primo, tit. an agn. uel fil. rep. hæred. cap. filius. tit. de capit. qui Cur. uend. capi. primo de grad. succes. Host. in tit. de feud. §. quoniam uersic. 37. Bartol. l. si patroni ff. ad Trebell. Bartol. l. item §. nunc videamus ff. de pet. hæred. Paul. authen. post fratres C. de leg. hęred. Isern. cap. primo, de alien. feudi, Bald. cap. primo, de succe. feudi, Bal. l. 1. quæst. 2. ff. de rerum diu. consil. 215. volumin. 2. Alber. l. tres fratres, ff. de pact. Ang. §. si verò auth. de nupt. Doct. l. si quis, ff. de acquir. hæred. Alex. consil. 19. volumi. primo, ratio est quod si hoc verum esset pater ex causa non posset præiudicare filio, ex quo sequitur, quòd quando sumus in feudo, uel emphyteusi, in quo pater filio præiudicare non po-
121 test † tunc filius poterit repudiata hæreditate retinere feudum, ut quando ei quæsitum esset ex mera liberalitate concedentis, Bald. leg. prima, C. per quas pers. nob. acquir. Doct. com. l. apud §. si quis, ff. de leg. primo, Ias. leg. fi. C. de iure emph. Tiraquell. in tract. de nobil. cap. 37. numero sexto, vbi latè & Iul. Clar. libr. quarto, sent. quæst. 76. in termi. numero 1. Didacus libr. secundo, resol. cap. 18. numer. 4. Curt. consi. 138. num. 19. Imola c. ex parte nu. 29 de feud. item declara hanc conc. vt sit feudum nouum non potest retineri repudiata hæreditate; Tertio hoc idem si fuerit antiquum, sed mere hæreditarium; Quarto idem est si fuerit

antiquum feudum ideſt nulla habita mentione fi-
liorũ, vel hæredũ, quo caſu filius illud retinere nõ
poteſt repudiata hæreditate, agnatus autem benè
quidem poterit, ſi verò fuerit feudum mixtũ hoc
eſt pro ſe, ſuiſque deſcendentibus, vel pro filijs &
hæredibus, tunc per filios retineri poterit repudia
ta etiã hæreditate, ita Iul. Clar. d. q. 76. lib. 4 ſent.
more ſolito doctiſſimè diſtinguit; Ampl. omnia
hæc etiam in emphyt. Iul. Clar. lib. 4. ſentent. q.
122 37. qua diſtinctione ita retenta ſequitur † quod
filius exhæredatus in feudum, vel emphyteuſim
ſuccedat Pariſ. conſil. 1. numer. 7. vol. 1. Iul. Clar.
lib. 4. ſent. §. feudũ quæſt. 74. in term. in his verò,
in quib. pater præiudicare poteſt filijs, filij tenen-
tur ratificare factum patris idem Iul. Clar. lib. 4.
ſent. §. feudum q. 42. Arius Pynel. l. 1. in 3. p. num.
85. C. de bon. matern. & nume. 74. & nume. 75. di
cit mortuo patre filium hæredem non admitti ad
reuocandam donationem, vel aliam elienationem
123 Bal. leg. 2. nume. 3. C. ſi quid in fraud. † patr. de
hac 58. concluſ. vide Tiraq. in præf. l. ſi vnquam
num. 15. & ſeq. C. de reuoc don. not. tamen quod
licet natiuitate filij reuocetur donatio non tamen
reuocatur natiuitate nepotis, quando pater erat
viuus tempore donationis Tiraq. dicto loco verſ.
filios nume. 12.
124 Quinquageſimonono notandum eſt, † quod
morte eius, cuius cauſa aliquid ſtatutum eſt non
ſoluitur diſpoſitio, ſed durat in viridi obſeruãtia,
quando cauſa erat impulſiua, vnde Doct. comm. l.
1. §. lextum ff. de poſtul. Idem eſt quando erat cau
ſa efficiens, vnde mortuo legiſlatore, adhuc lex
permanet in viridi obſeruantia dixi ego in tract.
125 Leg. & Stat. p. 3. q. 8. nume. 6. & ſeq. † not. l. Ar-
rianis C. de hæret. latè per Tiraquell. in tract. ceſ-
ſante cauſa numero 130. & ſequenti.
Sexageſimo, not. quod Mortuus repreſenta-
tur per hæredem, leg. hæredem ff. de reg. iuris.
Secundo per filium leg. fina. C. de impub. Tertio
per vxorem, quæ dum eſt vidua dicitur imago
viri l. filij. §. vidua ff. ad munic. Quarto, & vlt. per
126 ſucceſſorem, † ſiue vniuerſalem, ſiue ſingularem,
in re, & cauſa, in quam ſuccedit l. qui in ius ff. de
regulis iuris cum diſtinctionibus, de quibus ſuo
loco ſatis ſuperius dictum eſt, pro declaratione
huius noſtri Tractatus; Mors Omnia Soluit.
127 Sed quid dicemus † de reſuſcitato vtrum recu-
peret bona? Reſp. quod ſic, not. Ang. l. nam Demo
ſthenes nume. 3. ff. de leg. gl. l. ex his ff. eod. not. l. 3.
ff. de diuor. Doct. com. l. ſeruitutes. §. ſublatum ff.
de ſeru. vib. præd. Ange. l. debitor ff. de ſent. paſſ.
Doct commu. l. ſi marito ff. ſolu. matr. gl. l. ſeruus
ff. de act. & oblig. Brix. q. 54. An. cap. fraternitatis
colum. 2. de frig. & malef. Alber. l. inter §. ſacram
col. 2. ff. de verb. oblig. l. quod dicitur ff. de impenſ.
in rebus dot. fact. Bald. & Paul. l. intercedit ff. de
cond. & dem. Bald. l. 1. C. de Sacro Sanct. Eccl. ca.
3. de elect. Bru. conſi. 112. Rom. rubr. ff. ſolu. ma
trim. verſic. an reſuſcitatus Bertr. tract. de Epiſc. 4.
p. 8. princ. q. 4. Gulielm. extr. ſuſcepto uerſi. uacan-
tium Bald. conſil. 243. lib. 1. Alber. leg. adeo ff. de
acq. rerum dom. not. tamen quod mortuus non
128 dicitur, † qui ſtatim atque ex morte ad uitam re
uocatur gl. d. leg. ex his not. l. 3 ff. de diuort. ſicuti
natus non dicitur qui ſtatim Mortuus eſt, nec di-
citur ueniſſe qui non ſtetit Archid. cap. licitè 12.
q. 7. non enim conſideratur illud paruum momen
tum Abb. cap. nam ego de uerb. ſign. glo. cap. 1. §.
quin etiam tit. Epiſc. uel Abb. ubi Doct. com. cap.
1. §. fin. de ſucceſſ. feudi, Bald. l. 1. §. in nouiſſimo
C. de cad. toll. Paulus conſi. 191. lib. 2. Iac. tracta.
feud. uerſ. fœminis, Bertr. conſi. 276. lib. 1. Tiraq.
l. ſi unquam uerſ. ſuſceperit nume. 167. quibus in
129 locis pro non nato habetur, † qui ſtatim moritur
conc. l. ex facto ff. de hæred. inſt. l. ſeruis ff. de leg.
3. Bald. conſi. 299. lib. 2. l. Cæſar. ff. de public. ſicu-
ti etiam abeſſe non dicitur ille, qui ſtatim reditu-
rus eſt, Anch. conſi. 90. not. l. cum antiquitas C. de
iure deliber. l. ſi longius §. filius ff. de iudic. l. pen.
ff. de uac. munet. Innoc. capitulo prudentia de of-
fic. deleg. Deci. leg. prima ff. de offic. eius, ubi Pur-
pur. nume. 603. Rom. conſi. 263. gl. & Doct. com.
c. ſi poſtquam de elect. 6.
130 Item non conſideratur † pretium paruo tem-
pore duraturum leg. pretia, §. fina. ff. ad leg. Falc.
Bart. leg. ſi ſeruus la ſecunda ff. de cond. furt. not.
l. 1. C. de ſent. quæ pro eo leg. qui ſic ff. de ſol. l. ſi
pro parte §. uerſum ff. de in rem uerſ. Marſ. l. fin.
nume. 155. ff. de iuriſd. omn. iud. l. 1. §. quod ait ff.
quorum legat. ex quo ſequitur primo non puniri
de fuga carceris, qui ſtatim ad eum reuertitur,
Bart. l. ſicut §. ſuperuacuum ff. quib. mod. pign. uel
131 Hyp. ſol. Bald. l. 1. C. de † ſeru. fug. Bertr. conſi. 61.
uol. 2. Marſ. leg. is qui numero 54. C. de ſic. idem
tract. de fideiuſſ. numero 363. conſil. 122. Bart. l.
quid ſi §. 1. ff. de ædil. ed. Rom. l. admonendi col.
24. ff. de iur. iu. Bal. l. 1. C. de ædil. act. ſequitur ſe-
cundo, quod condemnatus ad reſtituendum fun-
dum ſub pœna, ſi reſtituat, & poſtea ſtatim occu-
pat in pœnam incidiſſe dicetur, Baldus l. Titio ff.
de cond. & dem. Doct. comm. l. ſed ſi ff. de iur. iur.
132 Bal. leg. ſi quis hæredem † C. de inſt. & ſubſt. l. qui
licitam C. ut lite pend. l. debitori C. de pact. not.
capitulo cum in cunctis de elect. capitulo ſignifi-
caſti de offic. deleg. Angel. l. permiſceri §. ſpecies
ff. de acq. poſſ. l. ſi fideiuſſor. §. meminiſſe ff. de leg.
1. Bertr. conſil. 232. nume. 14. uol. 3. l. inter ff. de
arbitr. Fabian. in tract. de empt. q. 36. q. 4. princ. l. ſi
quaſi ff. de pign. act. conc. quæ dixi in hac materia
in tract. de reg. iur. Reg. 5. Ampl. 165. Quid autem
eſt dicendum quando diſpoſitio ſtat per modum
conditionis? Reſp. quod conditio ſi deceſſerit ſine
filijs verificatur, etiam ſi momento fuerint patri
133 ſuperſtites lege ex facto §. ſi quis autem † ff. ad
Trebell. Bal. capitulo primo §. quin etiam tit. E-
piſc. vel Abb. Iaſ. l. ſi quis hæredem C. de inſt. ſub-
ſtitutione not. lege cum acutiſſimi C. de fideic. la-
tis enim eſt grauatum habuiſſe filios, licet poſtea
moriantur, Baldus conſilio 57. volumine ſecundo
Dec. conſilio 239. Cæpolla conſil. 50. lege hæredi
bus ff. ad Trebell. leg. cum vxori C. quando dies
leg. ced. not. leg. ſi quis hæredem C. de inſt. ſubſt.
in conditionibus enim accipimus principium
primæ exiſtentiæ, & non curamus ſucceſſum
eius, ideo conditio cauſalis, vel mixta ſufficit
ſemel fuiſſe impleta, licet non durauerit, in qua

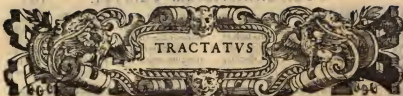
134 sufficit fuisse factum, † licet non duret factum glo. d.l.si quis hæredem, conc. Oldrad. consil. 21. Ioan. Andr. add. ad Spec. tit. de testam §. in primis. Cyn. auth. sed si. C. de sec. nupt. Bald. leg. fin. C. de hæred. inst. consil. 56. volumine secundo. Fulgos. consi. 46. Paul. l. ex facto. §. si quis. ff. ad Trebell. l. in substitutione. ff. de vulg. Ruin. consi. 131. numer. 4. volumine tertio. Dec. consil. 8. volumine primo. Ias. d. l. si quis in hæredem, ex quo dicto sequitur primo quod excusatio tutelæ ob liberos,
135 non irritatur si liberi moriantur, † Ioann. Andr. capit. decet de reg. iur. 6. Alber. leg. secunda. ff. de exc. tutor. Imol. consi. 76. Mart. in tractat. de fisco conclusi. 298. Fulgos. consil. 52. Paul. leg. si cum dotem. leg. si maritus. ff. de sol. Anan. consil. 105. Dec. auth. præterea. C. vnde virum, & vxorem. l. in omnibus. ff. de reg. iur. capit. cum cessante, de appell. Marsil. l. etiam. ff. de quæst. Secundo infertur, quod fœmina ob masculos semel exclusa, ma-
136 net perpetuo exclusa, † etiam si masculi moriantur, nisi statutum aliter expresse disponat, Bart. l. fina. ff. ad Tertull. Bald. auth. sed si. C. de sec. nupt. Doctor. commun. leg. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. Doctor. commun. leg. si auus. C. de liber. præt. Bald. leg. videamus. ff. quod met. causa. Imola consi. 27. Ant. capit. Raynaldus, de testam. Fulgos. consil. 98. Paul. consil. 159. vol. secund. Corn. consil. 404. volumin. 3. Dec. consil. 87. Ias. consil. 220. volumin. secund. Ruin. consil. 167. numer. 11. volumin. terti. & sufficit si masculus fuerit momento temporis ad hoc vt fœmina dicatur perpetuo exclusa. Baldus. l. si quis posthumos. §. 1. ff. de liber. & posth. leg. si quib. C. de sec. nupt. Tiraq. leg. si vnquam vers. susceperit nume. 193. C. de reuoc. don. vbi dicit numer. 203. non confirmari donationem post mortem filij, si tamen pater eam non reuocauit videtur decessisse cum ea confirmata ita Tiraq. d. loco numer. 212. conc. Bald. leg. Titia. §. legato. ff. de leg. 2. leg. 1. C. de inoffic. don. consil. 166. volumin. quint. Corn. consil. 176. lib. 2. Ruin. consil. 69. nume. 17. lib. 3. Paris. consil. 72. numer. 61. volumi. primo. Quod dictum procedit quando filius natus post donationem, talis erat natus, qui secundum naturam viuere potuisset, Baldus leg. eam. C. de accusat. consil. 111. volumin. primo, is enim non reuocat
137 donationem sicuti non rumpit testamentum † l. quod certum. C. de posth. hæred. inst. nam non dicitur natus qui immature natus est, vt viuere non possit Doctor. commun. leg. septimo mense. ff. de stat. hom. Doct. leg. quod dicitur. ff. de liber. & post. Fulgos. consil. 69. Cæpolla consil. 50. Baldus consil. 113. lib. 5. Bertr. consil. 117. nume. quinto. volumin. 1. Marsil. l. fin. numer. 160. ff. de iurisd. omn. iud. Paris. consi. 55. volumin. 2. sed quatenus super. num. 126. dixi dispositionem legis, vel statuti vigere etiam post mortem, statuentium, vel eorum morte, quorum causa fuit constitutio,
138 † facta Declar. secundum Doct. nam quando fit mentio causæ in dubio de finali intelligi debet, qua cessante cessat dispositio legis. leg. adigere. §. quamuis. ff. de iure patr. cap. cum cessante de appell. l. ita. ff. de admi. tutor. l. illud. ff. ad l. Aquil. l. 1. §. hoc interdictum. ff. de fonte, Doct. commun. l. fin. C. de ed. diu. Adr. tol. l. 1. C. de liber. præt. gl. leg. cum tale. §. falsam. ff. de cond. & dem. not. l. 2. §. fin. ff. de don. Bald. capit. 1. §. & quia tit. qui feud. dare poss. not. leg. si certis. C. de pact. not. l. prima. C. de fideic. Imola leg. si filius. ff. de vulg. & pupil. vnde correcta ratione legis ipsamet lex correcta dicitur esse, & eius essentia Bal. l. consil. 179. volumine primo. Salyc. auth. ingressi. C. de Sacr. Sanct. Eccl. Imola leg. dotalem. ff. solut. matrimon. leg. si verò. §. de viro. ff. eodem titul. Doct. leg. secunda. ff. de vulg. Rom. leg. secunda. §. fin. ff. de don. Imol. cap. post translationem de renunc. Alexander. leg. si conuenerit numer. 12. ff. de re iud. leg. quod dicitur. ff. de verbor. obligat. leg. prima. columna tertia. ff. solut. matrimon. numer. 9. Paris. in tractat. Synd. versic. contra, Fel. Dec. & August. Ber. capit. primo, numer. 86. de const. Fel. capit. fin. de rescr. capit. quanto, de iudic. cap. tua numer. septimo, de iureiuran. Ias. leg. quod dictum numer. tertio. ff. de pact. leg. si quis filium. C. de inoffic. test. leg. posthumo. C. de bon. poss. contra tab. numer. 15. Curt. Iun. consil. 12. numer. 15. Aug. Ber. capit. quæ in Ecclesiarum numero 189. de const. gl. leg. prima. §. filius, ver. item ff. de donat. causa Mort. gl. l. prima. ff. de coniug. cum emanc. liber. gl. leg. 1. versic. filio. ff. de vulg. glo. leg. 1. ff. de leg. tutor. glo. l. 1. C. eod. tit. l. generali. C. de Sacr. Sanct. Eccl. nam legis ratio est ani-
139 ma legis † cap. fin. vbi Doct. de reg. iur. & sicuti cum anima è corpore separatur corpus moritur, ita sublata ratione legis lex ipsa mortua redditur ita dixi late in tractat. de Leg. & Stat. p. 3. quæst. 9. numero 4. & seq. Cyn. leg. non dubium nume. 6. C. de legib. Doct. commun. l. cum mulier. ff. solut. matrimon. Bald. leg. 1. ff. eod. leg. scire. §. aliud. ff. de accusat. Bald. leg. fina. ff. si cert. pet. Imol. l. maximum vitium numer. 11. C. de liber. præter. leg. 1. num. 6. C. de interd. l. 1. C. quæ sit longa consuet. Angel. consi. 211. Cor. consi. 193. volumin. primo, consil. 90. volumine tertio, vnde Bald. dicebat rationem legis esse animam, uerba autem esse corpus, leg. si quis seruo. C. de furt. leg. fina. C. de hæ-
140 red. inst. † leg. secund. C. de leg. hæred. not. §. 1. inst. de legit. patr. tutela capit. 1. §. & quia tit. qui feud. dare poss. leg. emptor. §. fin. ff. de rei vend. Abb. capitul. nihil numero 15. de elect. consil. 73. uolumine primo. Rom. leg. secunda, §. fina. ff. de don. Soci. consilio 30. uolumine primo. Alex. consil. 52. numero 9. uolumin. 3. Curt. consilio 45. columm. 6. Fel. capit. tua de iure iur. gl. leg. secund. C. quæ sit longa consuet. Baldus consil. 467. uolumi. secund. leg. cum tale. §. penult. ff. de cond. & demon. Abb. capit. fin. de rescr. capit. 1. numer. 14. de re iud. Corn. consi. 15. numero 9. uolumine 1. Dec. consilio 64. unde qualibet dispositio ampliatur, & restringitur ab eius ratione, † Bart. l. con-
141 tra. ff. de leg. Cyn. leg. quicunque. C. de seru. fugit. Ias. leg. de quibus. ff. de legibus, glo. leg. secunda. C. quæ sit longa consuet. Doctor. commun. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. secundo. leg. pater. §. fundum. ff. de leg. 3. leg. ex facto. ff. de uulg. gl. & Doct. commun. leg. si quis animo, uersic. amittere,

ff. de

ff. de acq. possess. leg. cancellauerat, ff. de his, quæ
intest. del. l. ita. ff. de adm. tutor. leg. hæc actiò. ff. de
de calumn. leg. non omnium. C. de tutor. Angel.
consilio 281. idem consil. 221. Salyc. leg. secunda,
C. de noxal. act. Fulgosi. consilio 119. Rom. consil.
16. Paul. consilio 436. volumine 2. Alex. consi. 75.
volumine 5. limitata enim causa limitatum pro-
ducit effectum leg. in agris, ff. de acq. rerum dom.
leg. cum seruo. ff. de contr. empt. leg. si gratuitam.
§. 1. ff. de præscr. verb. l. milites, ff. de re mil. Doct.
leg. age. C. de transact. Aretin. leg. qui superstitis.
ff. de acq. hæred. cap. de cætero de sent. exc. Alexa.
consil. 94. volumine tertio Socin. consil. 26. vol. 1.
Corn. consil. 299. numero tertio, volumine quar-
to. Cur. Sen. consil. 50. numero 66. consilio 70. nu-
mer. 13. Ias. l. si fundum numero 9. ff. de leg. 1. Dec.
consilio 379. numer. 7. Afflict. capit. Titius nume.
7. titul. si de feud. contr. fuer. Grat. consi io septi-
mo volumine primo, consilio 65. numero 31. lib.
1. Paris. consilio 102. numero 17. lib. 1. consil. 65.
numero 28. volumine secundo, consilio primo,
numero 124. volumine tertio consilio 41. numer.
77. lib. tertio, consil. 42. numer. 41. eod. volumine.
Fel. cap. cum ordinem de rescr. vbi enim eadem
est ratio idem ius statui debet. l. illud. ff. ad l. Aqui.
142 l. à Titio † ff. de verbor. obligat. leg. his solis, C. de
reuoc. donat. not. leg. non possunt, ff. de legibus,
Alexan. consil. 75. numero tertio, volumine quin-
to, Tiraq. leg. si vnquam, versic. libertis nume. 45.
C. de reuoc. donat. glo. clemen. 1. de elect. Doctor.
communit. auth. quas actiones, C. de Sacr. Sanct.
Eccles. Imola l. fina. ff. de hæred. inst. not. leg. cum
mulier. ff. solut. matrim leg. quamuis. C. de fidei-
comm. Abb. capit. fina. de rescr. Aretin. consil. 27.
Curt. consilio 81. numero septimo. Quæ dicta in-
tellige de ratione finali, & hoc fallit, quando al-
teri ius quæsitum esset, quia tunc licet tollatur ra-
tio; non tamen aufertur ius quæsitum, secus au-
tem est, vt dixi super. in ratione impulsiua, nam
Mortua persona, cuius causa lex cõdita fuit, rema
143 net adhuc dispositio legis † l. prima. §. sexum. ff.
de postul. Doctor. commun. leg. secund. §. fina. ff.
de donat. leg. sed etsi. §. fina. ff. de don. inter vir.
& vxor. leg. generali. §. Diuus. ff. de vsu, & vsufr.
leg. cum tale. ff. de cond. & demonstr. not. §. primo.
auth. de non elig. sec. nub. glo. & Doct. capitul. ex
parte il secundo de conuers. coniuga. capit. ma-
gnæ de voto Card. cap. duæ 7. q. 1. not. capit. tan-
tum 32. quæst. 7. gl. & Bald. l. 1. ff. de ser. gl. leg. si
pecuniam. ff. de cond. ob causam, Doct. capitul. ex
parte de conuers. coniug. Ioan. c. cupientes, num.
quarto, de elect. 6. cap. fin. de hæret. 6. Bart. leg. in
omni, ff. de adopt. causa enim impulsiua non est
essentialis legis, neque perpetua Alber. leg. si vn-
quam, C. de reuoc. don. not. cap. cum infirmitas,
de pœnit. & remiss. Ias. consilio 63. volumine ter-
tio. Dec. cap quoniam de offic. de leg. Ripa leg. ex
facto numero 14. ff. de uulg. Cyn. leg. generaliter,
C. de Episc. & Cler. unde ex causa impulsiua non
148 sumitur argumentum † Ioan. Andr. cap. primo,
de tempor. ord. 6. Ias. auth. quas actiones nnmero
21. C. de Sacr. Sanct. Eccl. Doctor. commup. leg.
conuenticulam, C. de Episc. & Cler. Ant. cap. cum
publicatio de elect. capit. cum apostolica de his,
quæ fiunt à maiori parte, sine consen. cap. Alexan.
& Ias. l. 1. ff. de offic. eius Fel. cap. significasti de fo-
ro compet. Fallit hoc dictum in rescriptis. quæ vi-
tiantur per subreptionem non solum causæ fina-
145 lis, † sed etiam impulsiuæ, Doct. cap. postulasti de
rescr. Dec. c. cum cessante de appell. Oldr. consil.
256. c. super literis, de rescr. Ripa. l. ex facto num.
15. ff. de vulg. & not. quòd impulsiua causa dici-
tur cum lex in odium alicuius conditur. leg. pri-
ma. §. sexum. ff. de postul. cap. Afros 98. distin. qui-
bus mortuis, vt dictum est non tollitur dispositio
legis; Item in contractibus in dubio causa impul-
siua præsumitur, nisi contineat interesse illius,
146 † qui causam apposuit leg. secunda, §. fin. ff. de do-
nat. vel nisi sit de essentia actus, leg. sed etsi. §. fin.
ff. de don. inter vir. & vxor. leg. si quis, C. de dona.
not. quod cum causa di positionis tendat in fauo-
rem accipientis dicitur impulsiua Doct. comm. l. si
mulier, C. de iure dot. glo. leg. 3. §. si quis, ff. de
cond. ob causam, & hoc nisi necessario requiratur,
quia tunc finalis causa dicetur Doct. comm. l. sed
si Mors. §. fina. ff. de don. inter vir. & vxor. Secun-
do fallit in re fauorabili, quia tunc finalis causa di
cetur Doct. leg. generaliter. C. de Episc. & Cleric.
leg. cum his. §. mulier. ff. de cond. indeb. Tertio
hoc idem fallit quando commodum Reipublicæ
coniunctum sit cum commodo accipientis, vt si
donem mulieri, vt nubat. leg. prima. ff solut. ma-
trimo. Item not. quod si alicui concessum sit priui-
147 legium ob numerum filiorũ si cõtingerit, † quòd
aliquis eorum mortuus fuerit non soluitur ex
Morte priuilegium, not. l. sciendum. §. fin. ff. qui sa
tisd. cog. §. illud auth. vt const. quæ de dign. Ioan.
And. cap. decet de reg. iur. 6. not. leg. secunda. §.
oportet. ff. de exc. tut. Fulgos. consi. 52. Imol. consi.
77. Mart. tracta. de fisco concl. 198. Anan. consil.
105. Dec. auth. præterea. C. vnde vir. & vxor. leg.
in omnibus. ff. de reg. iur. Ripa leg. ex facto. ff. de
vulg. leg. 2. §. qui ad munera. ff. de vacat. muner.
quod dictũ procedit in muneribus consummatis.
leg. incola. ff. ad municipales, secus à futuris, quia
ses deuenit ad casum, à quo non potuit initium
sumere. leg. Titia. §. vsuras. ff. de leg. 2 Bald. consil.
117. volnmine primo, Ripa leg. ex facto numer.
17. ff. de vulg. Soci. leg. si cum dotem. §. si maritus
ff. solut. matrimon. quod autem extincta causa
148 efficienti non soluatur dispositio apparet, † quia
mortuo legislatore adhuc viget dispositio legis,
præsertim cũ effectus causæ fuisset consummatus.
leg. fin. ff. vnde liber. leg. inter stipulantem. §. sa-
cram, versic. nec reuocantur. ff. de verb. oblig. vbi
Ias. numer. 4. leg. patre furioso. ff. de his, qui sunt
sui leg. qui res. §. aream, ff. de sol. leg. Tutelas. ff.
de cap. dim. gl. capit. quæris versic. contrahitur de
consecr. distin. 4. capit. de bigamis, de bigamis. c.
sanè de renunc. c. fin. de offic. leg. Doct. l. generali-
ter. C. de Episc. & Cler. Bald. tract. præs. 3. p. q. 9.
Ozer. §. 1. nume. quinto, inst. de exhær. liber Curt.
Iun. leg. secunda, numero 78. C. de reuoc. don.
Grat. consilio 63. numero 37. volumine secundo,
Secundo reuocatio donationis ob superuenien-
tiam filiorum, non cessat si ipsi moriantur Tiraq.
leg. si

l. si vnquam versic. susceperit numer. 103. C. de reuocan. donatio. Tertio mater non reasumit tutelam post mortem secundi mariti. §. quia auth. vt sine prohib. matr. & auiæ. Quarto fœmina semel exclusa ob masculos perpetuo exclusa dicetur, etiam si masculi moriantur sicuti perpetuo retinet hæreditatem ille, cui delata est ratione agnationis; licet agnatio per mortem extinguatur Tiraq. tract. cessante causa fall. 12. numero 14. Quinto quando causa, & effectus sunt indiuersis subie-
149 ctis, † vt patet & filius, mortua causa, quæ est pater remanet adhuc filius eius effectus Bald. capit. cum cessante de appell. not. leg. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui leg. qui libertinos. ff. de oper. libert. leg. secunda. ff. de excusat. tutor. Sexto, & vltim. quando plures personæ ad idem concurrerent nisi coniunctè requirantur ad actum; vna sublata, vel extincta, & mortua non corruit actus
150 not. leg. si non lex † ff. de hæred. inst. Tiraq. d. tract. cessante causa limit. 22. numero primo, & numero 15. & not. quæ scripsi pro declaratione huius, tertia p. in tractat. de reg. iur. Reg. 6. numero 120. & sequen. Brun. in tractat. de interitu Marf. leg. fina. de quæstio.
151 Sexagesimoprimo † not. quòd licentia non reuocatur Morte; & ideo si data est clerico, quod recipiat ordines à quocunque Episcopo durat etiam mortuo concedente Card. Clem. fin. colu. 5. de elect. Clem. dudum. §. si idem de sepult. Bertach. ver. licentia numer. 100.
152 Sexagesimosecundo † crimen hæresis non extinguitur morte ita in puncto in directorio Inquisitorum secunda parte, capitulo filij numero primo, pag. 147.
153 Sexagesimotertio † Mortuus censetur viuere propter virtuosum actum gestum Bonif. Clem. prima, §. transituros nu. 2. de rel. & ven. sanct.
154 Sexagesimoquarto † Mortuo actore, & mortuo accusato ad huc durat iudicium, si interest rei & aduersarij Bonif. de vital. Clem. prima, numer. 12. & seq. vt lite pend.
155 Sexagesimoquinto † Mors Domini non est iusta causa ab inceptis negocijs desistendi, sed benè noua non inchoandi Alber. leg. nam & seruius. numero 5. ff. de neg. gest.
156 Sexagesimosexto † Mortuo, vel sublato ordinario durat iurisdictio in delegato Albe. leg. venditor num. 2. ff. de iud.
157 Sexagesimoseptimo † Mors eius, cui promissum est cōtingens ante euentum conditionis non impedit transmissionem rei promissæ Goffred. l. huiusmodi numero primo, ff. quando dies leg. ced. ex quibus redditur expeditus præsens Tractatus Mors Omnia Soluit.

FINIS.

DE SEPVLTVRIS
SEBASTIANI MEDICIS
FLORENTINI IVRECONSVLTI
Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolic.

S V M M A R I V M.

1 *Actus hominum prodesse debent, aut viuis, aut defunctis.*
2 *Sepulturæ officium Christianum obsequium est.*
3 *Sepultura prodest viuis atq; defunctis.*
4 *Defunctis quomodo prosit sepultura.*
5 *Vtilitas triplex sepulturæ.*
6 *Requies defunctorum est in sepulchris Christianorum.*
7 *Sepeliri vtilius est, vbi plura suffragia fiunt.*
8 *Inuocatio diuini nominis quid operetur:*
9 *Diuisio quęlibet debet esse bimembris.*

Præfatio totius Tractatus.

1 OMNIS actio † nostra prodesse debet, aut uiuis, aut defunctis, officium sepulturæ Christianum obsequium est,
2 & fidei bonæ † testimoniū c. non æstimem. 13. q. 2. quod quidem prodest tum uiuis, tum etiam defunctis, uiuis
3 quidem, & quantum ad corpora, † & quantum ad animas; Quantum ad corpora, ne cadauerum aspectu offendātur, & fœtoribus afficiātur. Quao tum uerò ad Animas, qoia per hoc officium fidem resurrectionis profitemur deponentes corpora, unde postea cum dotibus gloriæ resurgeāt: & propterea sepultura unum ex operibus miseri cordiæ est, quo in Charos nostros, & necessarios, etiam à oobis decedentes affectum ostendimos.
4 Defuncti † quoque sepultura beneficiū est; Nam sepulcra inspicientes eorum memoriam retinemus, & pro eis oramus, & alia offerimus suffragia Dom. Soto in 4. sent. dist. 45. q. 2. artic. 3. Tab. uerb. sepultura nume. 1. cap. cum grauia 13. q. 2. S. Ant. p. 3. tit. 10. c. 1. §. 3. de utilit. sepult. dicens triplicem esse utilitatem sepulturæ in loco sacroi
5 Prima est intercessio illorom sanctorū † ad quorū honotē fabricata est ecclesia propter honorem & deuotiooem eligentis ibi sepulturam, ad eos cap. non æstimemus 13. q. 2 alia utilitas posita est supra nume. 4. Tertia est, quia in sepulcris Chri-
6 stianorum requies † est defunctorum c. Aurum, 12. q. 2. Nam ibi minus oexantur à spiritibus in mundis cadauera eorum, unde onicuique melius & utilios est sepeliri ubi fiunt plura suffragia missarum, & orationum, & à deuotioribus ministris, ita S. Ant. d. loco. Cum igitur officium sepul
7 turæ utile dicatur † esse corpori, & animæ, tam uiuo quàm defuncto; otilissimum esse duxi, non nulla quæ à Doctoribus sparsim ploribus io locis tradita sunt de Sepulturis, in isto breui uolom. congerere, & inuocato (more solito) diuino tri-
8 nitatis præsidio, quod nobis præstet bonom † initium, melius medium, & optimum finem, ot dixi in tract. de leg. & stat. in proœm. p. 1. num. 2. qoia
9 omnis bona † diuisio esse debet bimembris, quēadmodum dixi in proœ. de fort. cas. nu. 3. Totū hoc opus diuidā in duas partes, in quarum prima dicam de qoiditate sepulturæ, de differentijs eius, de loco ubi sit ponenda, & ubi sepeliri debeat non eligens sepulturam quis illam eligere possit, quibus interdicatur sepultora, quomodo, & quando transferatur tam inter uiuos, qoàm in ultimis uoluotatibus, siue tam ex testamento quam ab intestato, in secunda autem dicemus de sumptibus faciendis occasione sepulturæ, ad quàm pertineaot, & contra quem detur actio ipsorum, nec non de Canonica portione, quæ quarta nuncupator, quibus expletis finis erit huius tract. de sepolturis.

S V M M A R I V M.

1 *Sepultura quid sit.*
2 *Sepulchrum quid sit.*
3 *Definitio qualis esse debeat.*
4 *Sepultra in Ecclesiastico Cæmiterio ponitur.*
5 *Catholicus, qui non est non sepelitur in sacris.*
6 *Corpora in sepulturis Ecclesiasticis non vexantur à spiritibus in mundis.*
7 *Catholicus quilibet sepeiri debet in Ecclesiastica sepultura.*
8 *Locus sepulturæ vbi debeat esse.*

Quæst.

Quæst. I.

1 PRIMO quæro,† quid sit se-
pultura? Resp. Sepultura est
locus concauus, quo in eccle
siastico cemiterio corpus ca-
tholici conquiescit S. Ant. 3.
p.tit. 10.c.1.§.3. Tab.verb.se
pultura numer.2. dixi ego in
tract.de defin. 32. numero 1.
Card. Clem.dudum §. huiusmodi num.2.de se-
pult. Host.tit.de sepult.nu.1.Angel.Sylu,Pisan.&
Ros.vers.sepultura nome.1.Abb. Rub. de sepult.
nume.1.& hoc intelligas de sepultura Ecclesiasti
2 ca, nam aliàs dicitur † sepulcrum, vbi corpus os-
saue hominis condita sunt l.2.§.sepulchrum ff de
Relig.& sumpt.funer. definitio primo loco posi-
ta est bona, quia conuertitur cũ suo definito, &
3 constat † ex genere, † & differentijs, ut late dixi
in tract.de defi.,p.1.q. 4 per totam, quod autem
sit locus concauus probatur c.pœn.ver. effudit de
4 sepulturis. Secundo † quod sit in Ecclesiastico
cœmiterio probatur c. aurum 12.q.1, Tertio scili-
cet quod corpus catholici &c.ca. sacris de sepult.
qui enim non est catholicus, non est sepeliendus
5 in loco sacro, † omnibus tamen catholicis, licita
est sepultura Ecclesiastica, nisi nominatim repe-
riantur prohibiti c. in Ecclesiastico, c. conquestu
12. q. 2. Quatro quatenus dicitur ibi requiescit.
6 quia defunctorum † corpora ibi requiescunt, nã
ratione consecrationis loci non possunt ita cor-
pora vexari spiritibus immundis, quemadmo-
dum alijs in locis,& hæc fuit ratio quare corpo-
ra catholici sepelirentur in cœmiterijs Ecclesia-
rum gl. c. cum grauia tertiadecima q. secunda.ex
hac definitione duæ eliciontur conclusiones, qua-
7 rum prima est. † Quod omnibus catholicis regu-
lariter concedenda est Ecclesiastica sepoltura, nisi
specifice reperiantor prohibiti, si quis tamen In
pœnitens decederet in peccato mortali, vt publi-
cus vsurarius, non sepeliretur in Ecclesiastica se-
pultura not.c.pro obeuntibus 13.q.2.gl.c.fin.88.
8 distin. Secunda † sit conclusio, quod locus sepul-
turæ catholici esse debet in ecclesiarum cœmite-
rijs. Abb. rubr. de sepult. numer. 3. vt dicam de
his latius infer. suo loco.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura quot modis accipiatur.*
2 *Sepultura accipitur pro terra, vbi aliquis sepeliendus est.*
3 *Sepultura quid sit.*
4 *Sepultura accipitur pro obsequio quod impenditur.*

Quæst. II.

1 SEcondo quæro, † quot modis acci
piatur Ecclesiastica sepultura?
Resp. Pluribus modis, & primo
2 dicitur possessio, † siue terra vbi
aliquis sepeliendus est. Secundo
modo accipitur pro vt dictum
3 est in 1. q. Tertio † modo accipitur sepultura pro
4 officio qđ impenditur sepeliendis † Ang. versic.
sepoltura nu. 1. Tab.d.loco num.2. Host.tit.de se-
pult. num.1. Astens. tit. de sepult. lib.6.tit.31.art.
1. Pisan, ver, sepul. il 1.§.1. de primo habetur c.ao-
rum 12. q. 2.c. secundum 24. quæst.8. de secundo
habetur 13.q.2.c.1.& seq. de tertio dicitur c.præ-
cipiendum 13.q.2.

SVMMARIVM.

1 *Differentia sepulturæ, sepulcri, monumenti, cœmiterij, sarcophagi, & similium.*
2 *Sepultura quid differat à sepulcro.*
3 *Sepulcrum quid sit.*
4 *Monumentum quid sit.*
5 *Cæmiterium quid sit.*
6 *Sarcophagus quid sit.*
7 *Cenotaphium quid sit.*
8 *Depositum quid sit.*
9 *Nomen diuersum producit, diuersum effectum.*
10 *Dantes Poeta laudatur.*
11 *Tumulus quid sit.*
12 *Arca vocatur etiam sepultura.*

Quæst. III.

1 TErtio quæro, † an differant inter
se, Sepultura Sepulcrum, Monu
mentum, Cæmiterium, Sarco-
phagum, Cenotaphium,& depo
situm? Resp. Quod sic, nam se-
pultura proprie sumpta, est lo-
2 cus concauus in ecclesiastico cæmiterio † factus,
in quo corpus catholici conquiescit, sepulchrum
3 autem est, obi corpus † ossaue hominis condita
sunt l.2.§. sepulcrum ff. de relig. & sumpt. funer.
4 Monumentum uerò est quod † memoriæ seruan-
dæ gratia existit d.l. 2.§ monumentum, unde mo
numentum sepulchri id esse diuus Adrianus re-
scripsit, quod monumenti causa muniendi eius
loci factum sit, in quo corpus positum sit l.fune-
ris §.monumenti ff.de relig.& sumpt. fun. & in l.
monumentum ff. eod. dicitur monumentum ge-
neraliter res, q̃ est, memoriæ causa in posterũ pro
dita, in quam si corpus, uel reliquiæ inferantur,
fiet sepulcrum, si vero nihil eorum, erit monumẽ-
tum, memoriæ causa factũm; & sic proprie monu
mentum, est cum in eo ad hoc cadauera condita
iam sunt, & dicitur monumentum à monendo,
quæ sunt in sepulchris dicta, unde monumẽtum
dici potest, quicquid ob memoriam alicuius fa-
ctum est quasi moneat mentem. Asinius leg.2.§.
monumentum nume.6.ff.de relig. & sumpt.fun.
5 cœmiterium † autem dicitur locus, qui deputatur
sepulturis Cardin. Clem.1.q.4. de sepult.& dici-
tur deputatum per benedictionem, non ante, cu-
ius appellatione nõ continetur ecclesia cap. 1.de
consecr.eccl. nam eo polluto nõ polluitur ea, nec
sat est quod ibi aliquis sit sepultus, sed requiritur
6 quod sit benedictum ab † Episcopo Card. d.loco
q.7. Sarcophagus quoq; pro sepolcro poni cõsue
uit l.funeris ff.de relig.& sump.fune. Est enim Sar
cophagus lapidis genus fissili uena, qui corpora
defun-

defunctorum condita in eo absumit intra quadragesimum diem exceptis dentibus, ideo nomen habet à carne edenda, unde conuenienter pro sepulchro poni consueuit l. funeris. vbi Asin. num. 4. ff. de relig. & sumpt. funer. Cenotaphium præterea est vacuum sepulchrum, & differt à puro sepulchro, quia purum sepulchrum est, in quo nemo sepultus sit. Cenotaphium autem in quo, &
7 † si ossa non condatur, alicui tamen positum est, at cum non sit Religiosum vti & monumentum, meritò eadem ratione vendi potest. l. familiaria, §. si adhuc, ff. de relig. & sumpt. fun. num. 7. depo-
8 situm verum est capsa † in alto posita, in qua corpora defunctorum conduntur, quæ deposita tolluntur à Pio Quinto in Bulla, quæ incipit cũ primum de anno 1566. Calend. April. per illa verba ibi, (& vt in ecclesijs nihil indecens relinquatur ijdem prouideant, vt capsæ omnes & deposita, seu alia cadauerum cõditoria super terra existentia omnino amoueãtur, prout aliàs statutum fuit, & defunctorum corpora in tumbis profundis infra terram collocentur &c. quæ omnia licet pro-
9 priè differant † nomine, & per consequens diuersum effectum significent, l. si idem, C. de codicillis, nihilominus pro synonimis quandoq; capiuntur, vnumque pro alio accipitur: est etiam rogus strues lignorum ad cremanda cadauera, in qua simul atque imposita sunt corpora & ignis adhibitus comprendit pyram, quæ dicitur congeries lignorum ad comburendum; exequiæ sunt celebratio funeris, dum corpus effertur: funus, dum vritur cadauer, seu pompa ipsa exequiarum, bustum est postquam cadauer crematum est, quasi bene vstum: libitina est sepultura infantium quæ dicitur sandapila, feretrum est plebeiorum. Boer. decis. 287. numer. 4. quod eleganter posuit
10 Dantes noster in suo † magno poemate in cap. 9. inferni in fine, per illa verba videlicet.

Fanno e sepolcri tutti el loco varo
Cosi facenan quini d'ogni parte
Saluo che'l modo v'era più amaro
Che tra gli auegli fiamme erano sparte
Perche quali eron si del tutto accesi,
Che ferro più non chiede verun'arte
Tutti i lor coperchi eron sospesi
Et fuor n'uscinon si duri lamenti
Che ben parean di miseri, & di offesi
Et io Maestro quai son quelle genti
Che sepelite dentro da quelle arche
Si fan sentir con li sospir dolenti?
Et egli à me qui son gli heresiarche
Color se quesi & d'ogni setta, & molto
Più che non credi son le tombe carche
Simile qui con simile è sepolto
E monumenti son più, & men caldi
Et poi alla man destra si fu volto.
Passiamo tra martiri, & tra gli spaldi.

Et in cap. seq. per illa verba.

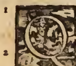
Suo Cimiterio da questa parte hanno,
Con Epicuro tutti suoi seguaci
Che l'Anima col Corpo morta fanno.

11 Est etiam tumulus, † qui pro sepulchro ponitur quia coacervatur terra Virg. 3. Æneid. Hostilem ad Tumulum Troiæ sub mœnibus. Iussi mori, & Cicer. 3. Tusc. quo magis est æquũ Tumulis mandare peremptos, & Iob 10. de vtero trãnsla-
12 tus ad tumulum. Dicitur † etiam arca sepultura. l. qui iu tulit. §. aduersos. ff. de rel. & sumpt. fun.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura quotuplex sit.*
2 *Communis sepultura quæ sit.*
3 *Propria sepultura quæ sit.*
4 *Familiaria sepulcra quæ sint.*
5 *Hæreditaria sepulcra quæ sint.*
6 *Differentia sepulcrorum familiarum, & hæreditariorum.*
7 *Familiare sepulcrum, & hæreditarium quomodo cognoscatur ex inscriptione.*

Quæst. IIII.

1 Varto quæro, † quotuplex sit sepultura? Resp. Quod est in duplici differentia, nam alia est communis, alia autem propria,
2 communis, autem alia † competit omnibus eam eligentibus, seu omnibus intra parochiã decedentibus absque electione facta, alia autem alicui vniuersitati pro vt sunt sepulturæ alicuius societatis, in quibus aliquo speciali priuilegio sepe-
3 liuntur omnes de dicta societate, † nisi aliter ele-
4 gerint; Propria autem alia est familiaris, alia verò hæreditaria; Familiaria autem sepulcra † dicuntur quæ quis sibi familiæque suæ constituit. Heredi-
5 taria autem quæ quis sibi hæredibusque † suis constituit. l. familiaria. ff. de relig. & sumpt. funer. potest etiam dici particularis sepultura, quã quis sibi tantum specialiter elegit, & not. quod inter
6 hæreditaria, & familiaria sepulcra † ea differentia est, quia in familiari sepulcro præter eiusdem familiæ, & agnationis mortuos, extranei quoque si hæredes essent, sepeliri poterant, in hæreditario verò, quod quis sibi hæredibusque suis fecisset, nulla gentilium, aut agnatorum habita prærogatiua, illi tantum, qui hæredes essent, humarentur, exceptis tamen liberis, & descendentibus, quibus, & si hæredes non sint, nisi mala mente exhæredentur, ius sepeliendi debetur Paul. leg. si sepulcrum. C. de relig. & sumpt. funerum Asinius d. l. familiaria & l. sequen. §. sed in vtroque. ff. de
7 relig. & sumpt. funer. An autem † hæreditarium, an verò familiare sit sepulcrum ex inscriptionibus intelligitur not. c. cum causam de probat. Asinius d. l. familiaria numer. 5.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura quo in loco sit collocanda.*
2 *Sepultura antiquitus vbi sita erat.*
3 *Sepeliri in Ecclesia quilibet potest qui non sit prohibitus.*
4 *Deposita super terram collocata amouentur.*

Quæst.

Quæst. V.

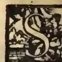

1 Vinto quæro, † quo in loco sit collocanda sepultura? Respon. Quod à principio extra vrbem sepulturæ habitæ sunt c. vbicunque 13. q. 2. Augescente in dies
2 Christiana † Religione, animarum causa locus quidam sacer in maiori ecclesia quadraginta passuum, in minori verò, aut cappella triginta à sanctis Patribus constitutus est, quem locum cæmiterium appellarunt, c. sicut antiquitus 17. q. 4. deinde dignitatis causa in atrio porticuvè ecclesiarum humari cadauera cœptum est. c. præcipiendum 13. q. 2. postea eisdem concessum fuit sepeliri in ecclesijs c. nullus 13. q. 2. vltimo
3 loco ita relaxatum est, † vt omnibus pariter hodie liceat in ecclesijs habere sepulcra, quæ consuetudo temerè non inoleuit, nam vt inquit Gregorius c. cum grauia 13. q. 2. cum grauia peccata non deprimunt, prodesse mortuis, si in Ecclesia sint sepulti, ob id quod, qui ad Ecclesias sacrificij causa accedunt, cum maiorum suorum sepulcra intuentur, facile accidit, vt pro eis preces effundant: præter quam quòd eorum quibus Ecclesia dicata est diuinum patrociniu releuantur. c. non æstimemus 13. q. 2. minusque eoiu loco à spiritibus vexantur immundis. Et ideo in cœmiterijs dicitur requies defunctorum c. aurum 12. q. 2. Lapus alleg. 83. Asinius l. 2. §. in locum uu. 68. & seq. ff. de Relig. & sumpt. funer. iu tãtum tamen inoleuit abusus, vt non solum in ecclesijs, verum etiam quodammodo super altaria ponerentur, quu factum fuit, vt Pius Quintus prohibuerit istud per bullam, quæ incipit cum primum pag. 10. de anno 1566. Cal. April. per illa verba, & vt in ecclesijs nihil indecens relinquatur, ijdem prouideant, vt capsæ omnes, & deposita, seu alia cadauerum conditoria super terram existentia omnino amoueantur, prout aliàs statutum fuit, & defunctorum corpora in tumbis profundis infra terram colloceutur.

SVMMARIVM.

1 *Ius sepulturæ quid sit, & cui competat.*
2 *Ius funerandi competit Ecclesiæ parochiali.*
3 *Laici ius sepeliendi non habent.*
4 *Inuitis patronis non potest, quis in eorum sepultura sepeliri.*
5 *Prælatus quando inuito domino possit in eius sepultura aliquem sepelire.*
6 *Ius funerandi extenditur tantum, quantum ab Episcopo fuerit limitatum.*

Quæst. VI.

1 Exto quæro, † quid sit ius sepulturæ, & cui cõpetat? Resp. Quod ius sepulturæ est ius competens Ecclesiæ ad sepeliendum in cæmiterio suo proueniens, ex Episcopi assignatione c. ecclesias 13.
2 q. 2. quod competit † parochiali ecclesiæ, vel ei, cui iure, vel priuilegio concessum est, non autem
3 alijs. S. Antun. 3. part. 10. cap. 5. §. 2. vnde † laici non possunt habere ius sepeliendi respectu proprietatis, nam loca religiosa non sunt in dominio alicuius, sed habere possunt, quantum ad vsum, vt ipsi, & sui ibi sepeliantur, nec eis inuitis potest
4 ibi extraneus † sepeliri. l. 3. §. si vsufructu. ff. de relig. & sumpt. funer. potest tamen prælatus ex iusta causa in sepulcro particulariter, quem im-
5 mittere, vt dicam inferius suo loco † Sylu. versic. sepultura num. 3. Pisan. d. loco il 1. §. 1. Ros. il 1. numer. 3. non tamen est necesse, quod Ecclesia sit consecrata, vt supponit Angel. & Arm. ver. sepultura numer. 3. & tantum extenditur hoc ius fune-
6 randi, & immunitas, quantum † cæmiterium est per Episcopum limitatum, nec hoc ius habet aliquis, nisi sibi ab Episcopo fuerit concessum Host. in summa de sepult. numer. 2. Card. clem. dudum numer. 1. de sepult. §. huiusmodi vbi Bonifac. de vitalinis nu. 11. dicam inferius quæst. 10.

SVMMARIVM.

1 *Sepeliri vbi quis debeat nulla sibi sepultura electa.*
2 *Papa vbi sepeliatur.*
3 *Cardinales vbi sepeliantur.*
4 *Legatus vbi sepeliatur.*
5 *Nuncij vbi sepeliantur.*
6 *Prælati vbi sepeliantur.*
7 *Prępositi, & Rectores Eccl. colleg. vbi sepeliantur.*
8 *Canonici vbi sepeliantur.*
9 *Rector Ecclesiæ vbi sepeliatur.*
10 *Vicarius perpetuus vbi sepeliatur.*
11 *Cappellani, vbi sepeliantur, & vbi sacerdotes conducti j.*
12 *Renuncians Ecclesiæ vbi sepeliatur.*
13 *Abbates vbi sepeliantur.*
14 *Monachi vbi sepeliantur.*
15 *Professus vbi sepeliatur.*
16 *Regularis nouitius vbi sepeliatur.*
17 *Fratres tertij ordinis vbi sepeliantur.*
18 *Heremitæ vbi sepeliantur.*
19 *Mulieres, quæ vocantur incarceratæ vbi sepeliãtur.*
20 *Fratricelli vbi sepeliantur.*
21 *Imperator, Reges, & Principes vbi sepeliantur.*
22 *Filius vbi sepeliri debeat.*
23 *Filius quando sepeliatur in sepultura matris.*
24 *Descendentes sequuntur sepulturam ascendentium non è contra.*
25 *Infantes vbi sepeliantur.*
26 *Vxor vbi sepeliatur.*
27 *Adoptiuus vbi sepeliatur.*
28 *Relegati, confinati, & deportati vbi sepeliantur.*
29 *Damnati ad mortem vbi sepeliantur.*
30 *Peregrini, & aduenæ vbi sepeliantur.*
31 *Parochianus vbi sepeliatur.*
32 *Serui, & famuli vbi sepeliantur.*
33 *Interdicta cum est Ecclesia quomodo detur sepult.*
34 *Ruri commorans vbi sepeliatur.*
35 *Scholaris vbi sepeliatur.*
36 *Leprosi vbi sepeliantur.*
37 *Matre mortua pregnante vbi sepeliatur.*
38 *Viator vbi sepeliatur.*

Cas*u*

39 *Casu moriens vbi sepeliatur.*

40 *Dubium cum est à quoquis debeat sepeliri quid agendum.*

41 *Priuilegium concessum alicui confraternitati sepeliendi, quomodo intelligatur.*

Quæst. VII.

1 SEptimo quæro, † vbi debeat quis sepeliri nulla sibi sepultura electa? Resp. Per plures conclusiones, quarum prima sit quod.

2 Papa quando † decedit in loco, in quo cum sua curia residebat, sepelietur in Ecclesia cathedrali loci, vbi residebat curia, est enim proprie tanquam Episcopus Ecclesiæ cathedralis. Et ideo sepelitur, quemadmodum sepeliuntur Episcopi in eorum Ecclesia cathedrali, si verò residente curia Romana in aliqua ciuitate Papa recedit de illo loco ob aliquam causam, curia tamē remanente in primo loco eius corpus defertur ad locum vbi residebat curia, & sepelietur in Ecclesia cathedrali c. is qui de sepulturis 6. si sede vacante. Cardinales, qui erant in Italia elegerunt in Papam quendam vltramontanum, qui decessit in itinere, sepelietur in Ecclesia cathedrali illius loci, vbi moritur, nam per electionem consecutus est ius Apostolicæ dignitatis, c. licet de electione Doct. in procem. 6. reputatur enim ordinarius ordinariorū. Quarto not. quod si Papa renunciauit Papatui, vt fecit Cœlestinus, c. 1. de renunc. 6. sepelietur Romæ si ibi moritur propter reliquias præcedentis dignitatis, si autem recedat de curia, & eligat vitam heremiticā siue peregrinetur per mundum tunc sepelietur in Ecclesia, in cuius territorio moritur, Petrus de Vbal. tract. de canonica &c. c. 9. nu. 28. Secunda sit cōcl.

3 Cardinalis si decedat in curia Romana, † sepelietur in Ecclesia cathedrali, cum ibi dicatur domicilium habere, vbi Papa residet, assistunt enim continue Papæ in consilijs c. fundamenta. §. decet, de elect. 6. secundo hoc idem dicendum est, si decedit extra Romanam curiam, quando recedit è curia ob temperiem aeris arg. c. is qui de sepult. 6. hoc idem si decedat in curia sede vacante. Tertio si decedit in loco, vbi erat olim curia sepelietur in Ecclesia cathedrali d. loci. Quarto si depositus fuerit, vel renunciauerit, sepelietur in sepultura parochiæ. Quinto si promotus Cardinalis decedat antequàm ad curiam veniat sepelietur in Ecclesia

4 cathedrali vbi decedit. † Tertia sit conclusio. Legatus existens in curia Romana constitutus recedēs de curia decedit in itinere, antequā intret prouinciam suæ legationis, sepelietur in Ecclesia cathedrali loci vbi moritur, quod si decedit in prouincia legationis suæ, sepelietur in Ecclesia cathedrali ciuitatis, in qua moritur, quasi censeatur Episcopus illius Ecclesiæ cathedralis, si verò sit legatus in duabus prouincijs, sepelietur in ea prouincia, in qua moritur scilicet in Ecclesia cathedrali illius loci, hoc idem si reuocetur ad curiam, & decedit in itinere, censetur enim durare officium legationis donec ad curiam redeat, l. fin. ff. de offic.

5 Procons. Quarta conclusio. † Nuncij Sedis Apostolicæ sepeliuntur in illis locis, vbi sepeliuntur Cardinales fungentes officio legationis cum moriuntur in itinere seu in prouincia sibi decreta, not. c. accedens, de præscr. c. præsertim de offic.

6 ord. 6. Quinta sit conclusio. † Prælati vt sunt Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi decedentes non electa sepultura sepelientur in eorum Ecclesijs cathedralibus, quia ibi censentur habere domicilium, cum teneantur ibi continue residere Concil. Trid. sess. 23. de reform. c. 1. Secundo si decedant extra ciuitatem, in qua eorum Sedes Episcopalis est, tunc eorum corpora reducuntur ad eorum Ecclesiam cathedralem arg. c. is qui de sepult. 6. Tertio si decedunt in locis remotis ab eorum Ecclesijs cathedralibus, sepeliuntur in Ecclesia cathedrali loci, vbi moriuntur. Quarto si dispensatiuè habuerit duos Episcopatus, sepelietur in Ecclesia cathedrali, in qua maiori parte Episcopus consueuit residere arg. l. 2. ff. de fundo instr. Quinto si habuerit duos Episcopatus, quorum vnus est vnitus alteri, sepelietur in Ecclesia cathedrali, cui est vnita alia cathedralis Ecclesia, quia ipsa consideratur tanquam principalis not. cap. 1. ne sede vacante. Sexto si aliquis Episcopus detur tanquam coadiutor alteri Episcopo, & moriatur iste coadiutor, sepelietur in Ecclesia Episcopi, cui datus est coadiutor, quia si sustinuit onera habebit, & commoda, & quia si Episcopus decedens in alterius ciuitate, in qua nullum officium habet sepelitur in Ecclesia cathedrali Episcopi illius ciuitatis, cur non sepelietur eius coadiutor, vnde in hoc non sequar opinionem Petri de Vbaldis superius citati nu. 32.

Sexta sit conclusio,

7 Prælati inferiores Episcopis, † vt sunt Præpositi; & Priores Ecclesiæ collegiatæ, sepeliuntur, in Ecclesijs, in quibus reputatum est domicilium habere, & vbi tenentur residere. Nam ibi audiunt diuina, & percipiunt sacramenta cap. cum quis de sepult. 6.

Septima sit conclusio.

8 Canonicus sepelitur † in Ecclesia, in qua habet canonicatum, & præbendam Innoc. cap. 1. de sepult. quod si habuerit duas præbendas in diuersis Ecclesijs eiusdem diocœsis, erit locus præuentioni, quod si ambæ Ecclesiæ concurrant recurrendum est ad ordinarium not. leg. si sepulcrum ff. de Relig. & sumpt. funer. si verò habuerit duas præbendas diuersæ diocesis, sepelietur in Ecclesia, vbi moritur, dubitari etiam posset si diocesani, essent discordes, quòd quilibet vellet eum sepeliri in sua diocesi recurrendum esset ad arbitros. c. cum contingat de rescr.

Octaua sit conclusio.

9 Rector Ecclesiæ curatæ † sepelietur in Ecclesia, cuius curam gessit; quia ibi censetur habere domicilium, vbi continue residere tenetur vt in Concil. Trid. sess. 23. de form. cap. 1. quod si dispensatus fuerit ad retinendas duas parochiales Ecclesias, seu vnum Canonicatum maioris Ecclesiæ, & vnam curatam, sepelietur in Ecclesia, vbi residebat; si verò habuerit parochialem

annè-

annexam canonicatui, & præbendæ Ecclesiæ cathedralis, sepelietur in Ecclesia cathedrali, cum in ea videtur continue residere, & quia præbenda reputatur, vt in principalis parochialis autem quæ annectitur vt accessoria.

Nona sit conclusio.

10 Vicarius perpetuus † sepelietur in illa Ecclesia, cui deputatus est Vicarius, nam in hoc idem iudicamus de Vicario perpetuo, quod de Rectore principali illius Ecclesiæ. Clemen. vnica, de offic. Vicarij, quod secus est de Vicario temporali, de quo c. cum ex eo, de elect. 6. quia ibi non censetur plenè translatus, nec præsumitur antiquum domicilium mutasse, hoc idem arbitror de habente Ecclesiam in commendam, nam ipse non dicitur Prælatus, c. nemo, de elect. 6.

Decima sit conclusio.

11 Capellani † sepelientur in Ecclesijs, in quibus habent perpetuas capellanias. Sacerdotes autem conductitij, quibus datur certum salarium, vt seruiant Ecclesijs in diuinis, qui dicuntur capellani amouibiles sepelientur, sicuti dictum est, de Vicarijs temporalibus, & sic ibidem non debent sepeliri, sed in proprijs parochijs vbi orti sunt, seu domicilium habent, nisi habeant sepulcra familiaria, vel hæreditaria.

Vndecima sit conclusio.

12 Renuncians Ecclesiæ, † si est clericus secularis non sepelietur in ea, quia desinit esse Prælatus illius, c. admonet, de renunciatione, si autem fuerit Prælatus regularis, tunc ratione professionis sepelietur in monasterio, c. vlt. de sepult. 6. vt dicetur in seq. conclusione.

Duodecima sit conclusio.

13 Abbates † sepeliuntur in eorum monasterio, quia ibi censentur habere domicilium. Doct. cap. statutum, de rescrip. 6. non enim potest esse Abb. alicuius religionis, nisi sit expressè professus illius, c. nullus, de elect. 6. professus autem sepelitur in suo Monast. c. religiosos, de sepul. 6.

Decima tertia sit conclusio.

14 Monachus † professus, si præficiatur alicui Prioratui, qui sit de membris Monasterij sepelietur in loco Monasterij, vel illius Prioratus, & pendebit hoc ex voluntate Abbatis, not. cap. quanto, de offic. ordin.

Decimaquarta sit conclusio.

15 Professus, † qui non præest Regimini alicuius Ecclesiæ sepelietur in Monasterio, vbi fuit professus, c. fin. de sepult. 6.

Decima quinta sit conclusio.

16 Regularis, qui decedit † intra probationis annum, non sepelietur in monasterio, quia nō censetur plenè trāslatus ad monasterium cum possit redire ad seculum, c. statuimus, de regular. & sic sepelietur in ecclesia, in qua sepeliri debuisset, si ad monasterium non fuisset translatus Archi. c. cum quis, de sepult. 6. & hoc intelligas, nisi aliter se habeat consuetudo, Sylu. ver. sepultura.

Decima sexta sit conclusio.

17 Fratres tertij ordinis † B. Franc. qui appellantur continentes, seu fratres de pœnitentia, sepelientur in Ecclesia eorum parochiali, seu suorum maiorum, quia non sunt professi, neque translati, possunt habere propria, non enim desinunt esse parochiani eorum parochialis Ecclesiæ, licet assumant habitum illorum fratrum, c. vt priuilegia, §. de confratribus, de priuil.

Decima septima conclusio.

18 Heremitæ, † qui non profitentur aliquam religionem, sed simpliciter se conferunt ad loca solitaria sepeliuntur in parochiali Ecclesia, intra cuius parochiam sunt loca, in quibus resident, si verò sint professi certā regulam datam sibi à diœcesano, non tamen transeunt ad aliquod monasterium, tūc sepelientur in viciniori monasterio, cuius ordinem, & regulam professi sunt, not. c. fi. de sepult. 6. similiter hoc idem si aliquis professus assumit vitam heremiticam de licentia superioris, tunc quia remanet professus, sepelietur in illa religione, cuius regulam professus est, d. c. fi.

Decima octaua sit conclusio.

19 Mulieres, quæ † vocantur incarceratæ, quæ faciunt se recludi in certa domo, & per quandam fenestram recipiunt eleemosinas à transeuntibus sepelientur in parochia, intra quam est illa domus, quasi velint ibi domicilium habere, ex quo ibi continuè resident. c. cum quis, de sepul.

Decima nona sit conclusio.

20 Fratricelli, qui certum † habitum assumunt, & vadūt mēdicando pro eleemosinis, & stant quandoque soli, quandoque in congregatione, nullam tamen profitentur regulam sepelientur in parochiali Ecclesia, vt dixi supra num. 18. idem de his qui vulgariter dicuntur Apostoli.

Vigesima sit conclusio.

21 Imperator, † Reges, & Principes sepeliuntur in sepulcro suorum maiorum, c. 1. c. cum quis, de sepult. 6. Quod si non habeant in Ecclesia cathedrali sepeliētur, nam Episcopus loci est ipsorum paroch. Host. in summa, de pœn. num. 36.

Vigesima prima sit conclusio.

22 Filius † sepeliri debet in sepultura suorum parentum, c. 1. de sepult. declaratur hoc dictum, vt sepeliatur in sepulcro patris, quamuis auus, & proauus aliam sibi elegerint sepulturam. Ioann. And. c. is qui, de sepultur. 6. & sepulcrum paternum consideramus respectu Ecclesiæ, in qua sepulturam elegit, non autem in Ecclesia parochiali. plus enim influit proximum immediatum, quàm mediatum, c. cum ecclesia, de causa possess. & propriet. vnde procedit hoc etiam si auus sit sepultus in Ecclesia Parochiali, pater autem apud religiosos, & hoc nisi aliter constaret de mente illius. Ampliat. vt procedat etiam filio naturali, nisi esset spurius, & hoc nisi viuente patre ad eius contemplationem per Principem legitimetur. tunc enim sepelietur in sepulcro patris, secus si legitimetur post mortem patris, & pater in vita non petijt legitimari, quo casu sepelientur in sepulcro matris, qui filij spurij, & vulgo quæsiti succedunt eorum matri, nisi forte mater esset illustris. l. si qua illustris. C. ad orficia. not. leg. prima. ff. ad municip. Ampliat. hoc primum dictum huius conclusionis, etiam si filius esset exhæredatus. l. si quis. hæres. ff. de relig. &

sumpt. funer. Tertio Ampl. etiam si repudiasset hæreditatem, & hoc verum nisi esset sepulcrum hæreditarium, fallit tamen si pater damnetur de crimine læsæ maiestatis, quia isto casu iura sepulcrorum non transeunt ad filios nnr. l. 1. §. interdũ ff. de suis, & legit. gl. l. si quis hæres, ff. de relig. & sumpt. funer.

Vigesima secunda fit conclusio.

23 Filius habens † patrem & matrem, & ambo habent sepulturam sepelitur in sepulcro patris, non matris, quia filius sequitur conditionem patris, non matris not. c. fi. de filijs Præsb. c. licet de coniung. lepros. l. partum ff. de rei vend. nisi consuetudine, vel priuilegio sepeliri deberet conditionem matris, nam tunc sepelietur in sepulcro matris not. l. 1. ff. ad Municip. Et no. quod licet filius habeat sepulturam, pater autem nõ, pater non sequetur sepulcrum filij, nisi sit eius hæres, & sepulcrum fuerit hæreditarium.

Vigesima tertia fit conclusio.

24 Descendentes † sequuntur sepulcrũ ascendentium, Ascendentes autem non sequuntur sepulcrum descendentium, nec transuersales sequuntur sepulcrum suorum transuersalium, nisi sint hæredes, & sepulcrum hæreditarium sit, & tales non elegerint.

Vigesima quarta fit conclusio.

25 Infantes, † expositi, quia incertum est quis sit pater, & mater, & ideò in sepultura hospitalium sepelientur not. cap. 1. de infant. & lang. l. fi. C. de infant. expos.

Vigesima quinta fit conclusio.

26 Vxor nupta, & ad domum † matris ducta nõ electa sepultura, sepelietur in sepultura mariti, quàm si non habet in eius parochia, quia per copulam carnalem sunt effecti vna caro, & quos Deus coniunxit homo non separet, alia ratio est quia ipsa sequitur domicilium, & dignitatem mariti c. 2. §. mulier. de sepult. 6. Ampl. Primo etiam si esset vidua, quia ipsa retinet omnia priuilegia, quæ habebat viuente marito, & hoc etiam si reuersa foret ad domum patris, eiusq; domicilium sequitur, & dicitur coniugium prioris mariti Doct. c. ia qui §. mulieres de sepult. 6. vbi Arch. & Ioan. Andr. Secundo Ampl. etiam si ad domum non sit ducta, dummodo carnaliter fuerit cognita. Tertio Ampl. etiam si non sit cognita, dummodo sit ducta ad domum viri; quia iam sequuta est domicilium mariti. Quarto Ampl. etiam si maritus sepeliatur in sepulcro peregrinorum, seu vagabundorum, dummodò corpus commodè ad talem sepulturam deferri possit. Quinto Ampl. vt vxor sepeliatur in sepulcro, vbi sepultus est maritus, non autem vbi sepulti sunt eius mariti maiores, c. Ebron 13. q. 2. Sexto Ampl. & si vxor accusata fuerit de adulterio, & pendente lite moriatur, eo casu in sepulcro mariti sepeliet, & dato qd ea mortuo sententia feratur cõtra ipsam, non per hoc exhumatur, quia fuit sepulta à principio legitimè, quo casu non trahitur retro, etiã si Matrimonium nullum fuisset declaratũ: sicuti nõ retraheretur etiam in præiudicium prolis susceptæ cap. cũ inhibitio de cland. despons. Septimo Ampl. etiam si ea viuente sententia lata fuerit ad separationem thori ex causa adulterij, & maritus reconciliauit sibi vxorem, tũc sepelietur in sepulcro mariti. Quia maritus potest sibi reconciliare vxorem ne dum ante sententiam c. quemadmodum de iure iur. sed etiam post c. de illa de diuortijs, fallit. Primo, quando matrimonium est contractum, & non est secuta copula carnalis, nec ducta ad domum viri, quo casu non sunt effecta vna caro, neque mulier sequitur forũ viri, hoc idem multo magis est in sponsa de futuro not. c. de vxore de sepulturis. Secundo fallit quando fuit lata sententia super separationem thori ex causa adulterij, & maritus non fuerit reconciliatus propter quod expulit illam è domo: tunc enim effecta est indigna sepultura mariti, & desinit esse de domicilio eius c. item 13. q. 2. Tertio fallit quando maritus fuerit sepultus de facto, non autem de iure, nam quod dicitur vxorem debere sepeliri in sepultura mariti, intelligitur quando maritus legitime sepultus est. Quarto fallit in concubina, quæ non sepelietur in sepulcro Amasij. Quinto declaratur, vt si mulier nubat secundo sepelietur in sepulcro secundi mariti, non autem primi, etiam si secundo remanserit vidua, quia attenditur causa proximior, & immediata non autem remota, & mediata. Sexto declaratur quod si maritus non habuerit sepulturam, vxor autem sic non sepelietur ibi, quia maritus non sequitur domicilium, nec dignitatẽ vxoris, sed è contra Petr. de Vbald. d. loco numer. 16.

Vigesima sexta fit conclusio.

27 Adoptiuus, † seu arrogatus, si decedit viuente patre adoptãte, tunc in eius sepulcro sepelietur, quia decedit en tempore, quo durabat adoptio, secus si decedat post mortem adoptantis; Quia tunc erat adoptio finita, quo casu sepelietur in sepulcro patris naturalis not. capit. vnico de cognatione legali.

Vigesimaseptima fit conclusio.

28 Relegati, & confinati † sepeliẽdi sunt in ea ciuitate, in qua sepeliri debuissent, nisi fuissent relegati l. filij §. relegatus. ff. ad municip. l. exilium l. relegatorum. §. fin. ff. de interd. & releg. & hoc quando relegãtur ad tempus, secus est in relegatis perpetuo, qui sepeliri debent in loco, in quo erant deportati, nec corpora eorũ absque permissu principis transferri possunt l. fin. ff. de cadau. damn.

Vigesimaoctaua fit conclusio.

29 Damnati ad mortem de consuetudine † sepeliuntur in sepulturis suorum maiorum, seu in Ecclesia Parochiali, vbi moriuntur: sin minus in loco vbi sepeliuntur vagabundi, seu in loco proprio ad hunc effectum destinato, de iure tamen non debent sepeliri nisi ex permissione Principis l. 1. ff. de cadu. damn. remanent tamen corpora damnatorum in patibulo ad terrorem aliorum ob aliquod crimen atrocissimum Aut. c. ex parte num. 12. de sepult.

Vigesimanona fit conclusio.

30 Peregrini, aduenæ, vagabundi, † & alij huiusmodi, quorum domicilium ignoratur sepeliuntur in Ecclesia, intra cuius parochiam moriuntur

tur.c.ecclesia.1 3.q.1.c.fin.1 7.q.1.Arch.c.1, de sepult.6.not.c.vbicunque.1 3.q.2.

Trigesima fit conclusio.

31 Parochianus alicuius † Ecclesiæ si habet in alia Ecclesia sepulturam suorum maiorum, sepelietur in ecclesia suorum maiorum, non autem in Ecclesia parochiali, c.2.de sepul.6.c.1. eod.titu.si verò non habet sepulturam suorum maiorum se pelietur in sua Ecclesia parochiali, vbi percepit sacramenta Doct.comm.c.1.de sepult.quod si dubitatur, quis sit parochianus duarum Ecclesiarũ, recurrendum erit ad diocęsanum, qui super hoc interponat partes suas, ne corpus remaneat in sepultum, not.l.si quis sepulcrum.ff. de religion. & sumpt.funer.

Trigesimaprima fit conclusio.

32 Serui, famuli, si pro † ipsis domini non elegerunt sepulturam, sepelientur in sepulcro parochiæ, in qua domini domicilium habent, nisi sint famuli, qui proprium sepulcrum elegerint, vt dicam in sequen.quæst.

Trigesima secunda fit conclusio.

33 Interdicta † cum est Ecclesia, seu cœmiterium vbi quis sepeliendus esset, tunc si est interdicta sepultura electa, sepelietur in sepulcrò maiorũ, quod si ibi non poterit in sepulcro parochiæ, si verò est interdicta parochia, in Ecclesia cathedrali, quod si omnes erunt interdictæ, sepelietur in monasterio propinquiori, dummodo sit talis qui carere non mereatur ecclesiastica sepultura, not. cap.vt priuilegia, de priuileg.Clem.eos, de sepul. c.fin.de sepult.6.

Trigesima tertia fit conclusio.

34 Rur † commorans recreationis causa, non sepelietur in Ecclesia rurali, sed in sepulcro maiorum suorum si commodè id potest portari, aliàs secus Ang.ver.sepultura, nu.8.arm.nu. 20.

Trigesima quarta fit conclusio.

35 Scholaris, † & Doctor legens in studio, & qui libet alius, qui moram traxit in studio, seu alio loco ibi sepelietur, vbi venit animo trahendi moram, nam ibi dicitur eius Ecclesia parochialis, si verò non venit animo trahendi moram sepelietur in Ecclesia cathedrali, nisi ei Ecclesia parochialis administrasset sacramenta Sylu.ver.sepultura, num.8.ver. si verò.

Trigesima quinta fit conclusio.

36 Leprosi, & † alij qui morbo contagioso laborarunt, vt illi qui morbo epidimiæ decesserunt, sepeliẽtur in loco nõ periculoso, vt possint nocere viuis, non per hoc carent Ecclesiastica sepultura.Arm.ver.sepultura.num.26.Tab.nu. 24.Ros. il 1.num.20.Abb.c.sacris, num.6.de sepul.

Trigesima sexta fit conclusio.

37 Matre mortua prægnante † fœtus sepelietur cum ea, si verò puer extrahatur mortuus, non debet cum matre sepeliri, sed extra cœmiterium, quia non est baptizatus. primo enim casu dicitur pars ventris, c.si qua, de consecr.dist.4.Anton.de Butr.c.ex parte, nu.5.de sepult.

Trigesima septima fit conclusio.

38 Viator qui mortuus est in itinere † sepelietur in parochia, vbi moritur Ant.de Butr.c.in nostra nu.13.de sepult.Ampl. etiam si esset Religiosus, vel clericus, nisi esset religiosus professus, nam tunc si posset deberet sepeliri in Ecclesia cathedrali, sin.minus in parochiali, vel hospitali loci, vbi moritur Boer.deci.175.in termin.

Trigesima octaua fit conclusio.

39 Casu moriens † in mari, vel in terra non caret Ecclesiastica sepultura, sicuti neque milites, nisi moriantur in singulari certamine, vt dicam inferius suo loco.not.Doct.com.c.ex parte, de sepul.

Trigesimanona fit conclusio.

40 Dubium cum sit, † an cadauer sit sepeliẽdum in meliorem partem interpretandum est, quod sit sepeliendum in loco sacro. c. non æstimemus. 23.q.2.S.Ant.3.par.tit.10.c.5.§.9.in fine.

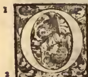
Quadragesima fit conclusio.

41 Priuilegium concessum † alicui loco pio, vt ibi sepeliri possit (vt puta) alicui vniuersitati confratrum, qui dicuntur battentium, non per hoc ibi sepelientur si alibi sepulturam habeant. Sed tantum quando ibi sepeliri elegerint. & hoc absque præiudicio iurium parochialium, quod si nullam habuerint sepulturã, vt in sepultura confraternitatis, sepeliri non elegerint, sepelientur in sepultura parochiæ. Nam priuilegium satis hoc operatur, vt ibi sepeliatur, vbi aliàs minimè posset, & priuilegia non sunt multiplicanda præsertim in præiudiciũ parochiæ, vt dicetur in seq.q.

SVMMARIVM.

28 *Hæres grauari nõ potest, vt sepeliatur in certo loco.*
29 *Monachi non sibi eligunt sepulturam.*
30 *Religiosi quando sibi eligant sepulturam.*
31 *Inducentes clerici tam seculares, quàm regulares ad elig. sepult. qua pœna plectantur.*
32 *Damnatus ad mortem non sibi eligit sepulturam.*
33 *Eligens & mandans corpus suum non sepeliri non auditur.*
34 *Probatio electionis sepulturæ quomodo fiat.*

Quæst: VIII.

1 Ctauo quæro, † qui sibi possit
eligere sepulturam? Resp.
Tradendo regulam generalẽ quod omnis persona possit
eligere sepulturam, quæ non
prohibetur à iure c. è contra
2 13.q.2. Est enim ipsa † electio
sepulturæ pars vltimæ volun
tatis Ioan. And.c.animarum num.3. de sepult.6.
cuius libertas tolli nõ potest l. 1. C.de sacrosanct.
Eccl.c.2.13.q.2.quæ reg. Ampl.& limit. pluribus
modis ampl.autem primo pater eligit sepulturam
3 pro filio eius impubere c. licet † de sepult. 6. si verò impubes esset in quo malitia suppleret ætatem,
posset sibi ipsi eligere sepulturam, similiter si esset impubes & eligeret, de inde factus pubes illam ratam haberet, sicuti dicimus in spirituali matrimonio c. 1. de regular. 6. declaratur hæc prima
Ampl. vt si pater eligit sepulturam pro filio impubere, & decesserit filius factus pubes, non sepelietur in d. sepultura electa nisi filius factus pubes,
ratam electionem habuisset. Secundo ampl.
4 Mater potest eligere sepulturam † pro filio
spurio impubere quia cum sit in eius potestate,
& ipse careat voluntate ex identitate rationis ma
ter eligere poterit not. d. c. licet de sepult.6. si ta-
5 men fuerit legitimatus † poterit per patrem fieri
talis electio, quia efficiuntur sui inst. quibus mo-
6 dis nat. efficiantur sui per totum. † Tertio Ampl.
Curatorem adultus habens sine authoritate curatoris eligere potest sepulturam, quia etiam testamentum condere potest l. Aurelio. §. grauis. ff. de lib. leg. Quarto ampl.

7 Emancipato filio impubere † pater eligere potest sepulturam Doct. d. c. licet. Quinto ampl.

8 Adoptiuo filio impuberi pater eligere † potest sepulturã quo vsque durat adoptio ipsa, nam per adoptionem filius transit in potestatem patris adopt. not. l. 1. ff. de adoption. & hoc verum quando filius impubes decessit patre adoptiuo adhuc viuente, nam eo mortuo secus est not. cap. vno de cogn. leg. Sexto ampl.

9 Dominus eligere potest † sepulturam pro seruo impubere, si autem factus fuerit pubes sibi ipsi eligere poterit sepulturam Ioan. c. de vxore de sepult. Septimo ampl.

10 Vxor eligere sibi potest † sepulturam etiam viuente viro cum electio ista ad eum potius statum pertineat, in quo mulier soluitur à lege viri c. de vxore de sepulturis. Octauo ampl.

11 Episcopus sibi eligere potest † sepulturam in alia Ecclesia, quam in cathedrali c. bonæ 12. q. 2. c. Apostolicæ de donat. gl. c. vbicunque 13. quæst. 2. Nono ampl.

12 Abbas eligere potest sepulturã extra † locum Monasterij, quia habet velle, & nolle c. si religiosus de elect. intellige de Abbate non recognoscente superiorem, nisi Papam Arm. ver. sepult. nu. 6. quod si deponitur, vel renunciauit Abbatiæ non sepelietur in sepultura electa, quia inspicitur tempus mortis. Decimo ampl.

13 Professi, qui præficiuntur † beneficijs manualibus, quæ sunt de membris Monasterij sibi eligere possunt sepulturam, quia tales habent velle, & nolle not. c. 2. de stat. Monach. Clem. 1. de rescr. c. cum deputati de iudicijs. Vndecimo ampl.

14 Nouitij sibi eligere possunt sepulturam, † quia possunt ad seculum redire c. consuluisti de regularibus & c. statuimus. Duodecimo ampl.

15 Conuersi non professi sibi eligere † possunt sepulturam; nam etiam isti redire possunt ad seculum c. vt lex. 27. q. c. 1. vt priuilegia de priuileg. Decimotertio ampl.

16 Professus potest † sepulturam eligere, quando ad Monasterium, est tam remotus, quod ad illud, cum moritur deportari non potest c. fin. de sepul. 6. quod idem intelligitur si sepeliri non potest absque periculo, seu violatione interdicti, vt Clem. 1. de sepult. Decimoquarto ampl.

17 Religiosi sancti Franc. possunt inducere † aliquem ad eligendam sepulturam in ecclesia ordinis S. Dominici not. c. 1. de sepul. 6. quia tūc cessat fraus, & ratio finalis d. cap. Decimoquinto ampl.

18 Inducere potest laicus † aliquem ad eligendam sepulturam in certo loco, & electio valebit Petrus de Vbald. tract. de Can. Episc. c. 11. num. 15. Decimosexto ampl.

19 Filij familias. etiã si sint † emancipati sibi possunt eligere sepulturam Cuman. l. tam is. §. filius nu. 5. ff. de donat. Causa mort. Asinius l. familiaria nu. 43. ff. de relig. & sumpt. funer. & hoc post decimum quartum annum, siue sit masculus, siue fœmina S. Ant. 3. p. tit. 10. c. 5. in princ. Decimoseptimo ampl.

20 Alienam sepulturam quilibet † eligere potest c. 1. de sepult. quod intelligas non respectu sepulcri familiæ, seu hæreditarij, seu alterius proprij particularis, sed respectu rectoris Ecclesiæ, quo inuito quilibet etiam non suus parochianus in eius Ecclesia, etiam si esset diuersæ diocæsis, dummodo commode deportari & sepeliri possit, eligere potest Doct. d. c. 1. vt dicam in sequenti quæstione; limitatur hæc reg. plurib. modis & primo.

21 Impubes nõ potest † sibi eligere sepulturã cap. licet. de sepult. 6. nisi malitia suppleret ætatem, & hæc prima limit. vt nec etiam authoritate tutoris hoc facere possit, quia effectus electionis cõfertur post morte pupilli, quo tpe est extincta authoritas tutoris not. c. Apostolica. 8. q. 2. Secundo limit.

22 Auus non potest eligere sepulturam † pro nepote, nam appellatione patris in materia odiosa non continetur auus, agitur enim de præiudicio Ecclesiæ, in qua sepeliri deberet not. d. cap. licet. Tertio fallit.

Mater

23 Mater non potest eligere † sepulturam pro filio impubere, nisi esset consuetudo in contrarium Gemin. c. licet nu. 4. de elect. 6. vel nisi esset filius spurius in eius potestate constitutus. Quarto fall.

24 Frater maior non potest eligere † sepulturam pro minori, nam c. licet loquitur de linea ascendentium. Quinto fall.

25 Filius non potest eligere sepulturam † pro patre furioso, vel mente capto, quia ius eligendi sepulturam, est datum patri erga filium non autem è contra, & constitutio loquēs de linea ascendentium non extenditur ad lineam descendentium. Sexto limit.

26 Tutor non potest eligere sepulturam † pro infante, quia vt dixi supra num. 21. effectus sepulturæ confertur post mortem, quo tempore anthoritas tutoris est extincta not. l. cum qui, ff. de iurisd. omn. ind. Septimo limit.

27 Abbas non potest eligere sepulturam † pro Monacho professo, quia licet reputetur tanquam pater, nihilominus non est verus, sed fictus pater, & potestas datur eligendi patri naturali d. c. licet. Octauo fallit.

28 Hæredem instituēs † impuberem non potest ei eligere sepulturam, nullam enim potestatem habet in eius personā, licet eū granare possit onere fideicommissi not. l. 1. ff. ad Trebel. Nono fallit.

29 Monachi professi non possunt sibi † eligere sepulturam, not. c. fin. de sepult. 6. quia non habent velle, & nolle Ampl. etiam, si deinde fuisset factus Abbas, nisi Abbas nullum recognosceret superiorem, excepto Romano Pontifice, & illam electionem ratam habuisset, dicitur enim in d. capit. fin. ibi.

30 Religiosi, nisi à proprijs † Monasterijs adeo forsitan sint remoti q̄ ad ea cum moriūtur commode portari non possint nequeunt (cum velle, vel nolle non habeant) sibi eligere sepulturam, sed sunt apud sua Monast. tumulandi. Decimo fallit.

31 Religiosis, & secularibus clericis † cuiuscūque status, vel conditionis existant in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ districtissime prohibetur, ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendum inducant, vt apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam vlterius non immutent, quod si secus factum fuerit, electio talis nullius est firmitatis, statutum enim est, vt ibi qui sic elegerint, nec apud sic electas Ecclesias vllatenus sepeliri nec alibi (nec contra votum, iuramentum, aut promissum huiusmodi à se factum materiam habeāt veniendi) possint eligere sepult. Sed contradictione quacunque cessante sepeliantur omnino apud illas Ecclesias, apud quas sepeliendi de iure fuissent, si aliàs sepultura non electa forsitan decessissent: si verò ijdem religiosi, vel clerici prædicti, in suis Ecclesijs, vel cæmeterijs præsumpserint sepelire, ad restitutionem tam sepultorū corporum, si petantur, quàm etiam omnium quæ occasione sepulturæ illorum peruenerint, quomodo libet ad eosdem intra decēdium integraliter faciendam ipsi obligati sunt, quam nisi fecerint Ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, nec non & cæmiteria eorundem, ex tunc eo ipso sint, & tam diu maneant Ecclesiastico interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum c. 1. de sepult. 6. hoc tamen non procederet, quādo inductus esset ad eligēdam sepulturam suorum maiorum Petr. de Vbald. tract. de Canon. Episcopi num. 13. cap. 14 ibidem sepelietur, similiter si quis sponte eligeret sepulturam, de inde inductus esset ad aliam eligendam sepelietur in prima electa, secunda enim electiu inualida non tollit primam validam Petr. d. loco nu. 14. Vndecimo fallit.

32 Damnatus ad mortem, si decedit † post latam sententiam, non suspensam per appellationem non potest sibi eligere sepulturam, quia iam effectus est seruus pęnæ, nullam enim ponere potest vltimam voluntatem l. eius qui. ff. de testam. secus si decederet lite pendente, seu post sententiam, sed suspensam per appellationem Petr. d. loco num. 16. Duodecimo fallit.

33 Eligens, & mandans corpus † suum non sepeliri non est obediendus, neque hæres incidit in aliquam pęnam, si eum congrue sepeliri faciat Angel. ver. sepultura numer. 44. vbi Sylu. nume. 22. Pisan. §. 2. in fine Arm. num. 25. not. l. quidam in suo. ff. de condit. inst. Ant. de Butr. rubr. de sepulturis numer. 5.

34 Sed quæro, † quomodo probabitur electio sepulturæ? Resp. Quod cum electio sepulturæ sit species vltimæ voluntatis, & agatur in ea de prę iudicio Ecclesiæ in qua sepeliretur, si non elegisset, debet probari, vel in testamento, vel in codicillus, quod si testamentum fuerit nullum & codicillus, vel quia minus solemne, seu ex causa exhæredationis, seu præteritionis, nihilominus talis electio substinebitur auth. ex causa & ibi not. C. de liber. Præter. si verò non elegerit in testamento neque in codicillo, probari debebit, vel per scripturam manu propria recognitam, uel per testes, nam fauore animæ sequimur. Ius diuinum quo disponitur, vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum Deut. cap. 17. non tamen est satis, quod defunctus habuerit propositum eligendi, nisi eligat, quia propositum in mente retentum nihil operatur l. si repetendi. C. de cond. ob causam, probabitur igitur electio sepulturæ eodem modo, quo probatur quælibet dispositio ad pias causas, de quibus late dixi in opusculo 4. per totum.

S V M M A R I V M.

1 *Electio sepulturæ in qua Ecclesia fieri debeat.*
2 *Electio sepult. fieri potest in loco minus religioso.*
3 *Electio sepulturæ fieri non potest in loco profano, neque in sepulturis infidelium.*
4 *Aliena sepultura quando eligi possit.*
5 *Rector Ecclesiæ, quando in alterius sepulcro possit aliquem sepellire.*
6 *Patrono inuito non potest aliquem in eius sepultura sepelire.*
7 *Concessa capella cum sepultura domui alicui nobilium non potest ea progenie durante ea priuari.*

8 *Religiosi non possunt sepeliri, in sepulcro quod alteri concesserunt.*
9 *Usus soluitur morte.*
10 *Electio sepulturæ super terram non potest fieri, neque penes aram.*
11 *Electio sepulturæ fieri potest in Ecclesia monialiũ.*

Quæst. VIIII.

1 Ono quæro, † in qua Ecclesia fieri possit electio sepulturæ? Resp. Per infra scriptas conclusiones quarum prima sit in c. 2. §. si quis de sepult. 6. ibi.

2 Siquis antiqua † dimissa, nouam (etiam in loco minus religioso) elegerit sepulturam, electionem huiusmodi (licet iura super hoc videatur esse diuersa) nequaquam volumus impugnari, qui textus corrigit ius antiquum, quo cauebatur electionem fieri non posse, de sepultura in loco minus religioso cap. fraternitatem, de sepul. Sec. fit concl.

3 Electio sepulturæ † debet fieri in loco religioso ponderando textum in d. c. 2. ver. minus religioso, comparatiuum enim supponit positiuum. ff. de ver. oblig. l. vbi autem vt dixi supra 5. q. immo esset signum, quod male sentiret de catholica fide, si eligeret sibi sepulturam in loco profano, nisi mandaret ibi construi Ecclesiã, seu capellam, esset enim contra laudabilem cõsuetudinẽ vniuersalem Ecclesiæ quæ in tali casu seruanda est; c. licet de sepult. 6. quod patet in die omnium defunctorum pro quibus in Ecclesijs oratur, & cœmiteria benedicũtur & incensantur: vnde christianus non debet eligere sepulturam infidelium, hæreticorum & excommunicatorũ, quia sicuti viuentibus non debemus communicare cum eis, ita nec etiam mortuis c. iudæis, de iud. c. sacris de sepult. Tertia fit conclusio.

4 Eligi potest sepultura † aliena cap. 1. de sepult. quod intellige secundum Abbatem, ibi consentientibus patronis illius, aliàs secus, quia quod nostrum est, absque facto nostro auferri non potest leg. id quod nostrum. ff. de reg. iur. in casu ta-

5 men necessitatis † posset rector Ecclesiæ sepelire mortuum in alterius sepultura, Abb. c. pẽn. nu. 5. de sepulturis Roman. Sing. 692. Mathes. 75. sing. nu. 10. Bart. l. 1. ff. de oper. public. sed intelligas, quod aliena sepultura eligi possit, quod non sit

6 propria alicuius † patroni, sed sit alterius Ecclesiæ, quàm eius parochiæ, quæ cùm sit communis, potest eligi vt dictum est, quo casu cũ detur à iure non potest à rectore impediri. Quarta fit cõclusi.

7 Concessa capella ad vsum † sepulturæ alicui domui nobilium, & descendentium eius, ille qui non est de progenie illius domus, non poterit eligere sepulturam in d. capella non obst. c. 1. de sepult. ver. alienam, quia exemplũ ibi positum declarat illud dictum; quia locus, in quo sepultus fuit Christus nõ pertinebat ad vsum adhuc alterius personæ, cum fuerit sepultus in loco, in quo nunquam aliquis sepultus fuerat. Petrus de Vbald. tract. de Canon. c. 12. nu. 5. Ampl. vt nec etiam dicti cleri-

8 ci, † qui talem capellam concesserunt, possint ibi alios sepelire, etiam si essent clerici siue regulares, siue seculares d. Ecclesiæ, quia in fundo, in quo quis habet vsum non potest Dominus inhabitare inuito vsuario. l. si habitatio. §. fin. ff. de vsu, & ha-

9 bit. & hoc nisi progenies d. domus † fuerit extincta, quia vsus post mortem soluitur not. l. penult. c. de vsufructu. dixi ego in tract. mors omnia soluit p. 2. conclusio 13. num. 307. Petrus de Vbald. d. loco num. 6. Quinta fit conclusio.

10 Electio fieri non potest † sepulturæ super terram in Ecclesijs, sed corpora in tumbis profundis infra terram collocentur dixi supra q. 5. num. 4. Quod optime animaduertit Angel. Ferrariensis in opusculo de non sepeliendis mortuis penes aram, & vide quæ dicam in sequenti quæstione. Sexta conclusio.

11 Electio sepulturæ fieri potest † in Ecclesia monialium dummodo hoc non fieret intra septa Monasterij Natta in termin. consi. 432. volumin. 2. vbi tamen iam esset sepulcrum familiare, & hæreditarium intra septa Monasterij prout contingunt in Ecclesia S. Petri maioris, & S. Felicitatis, de Flor. ibi poterunt sepeliri.

SUMMARIUM.

1 *Priuilegium sepulturæ quis dare possit?*
2 *Cæmiterium debet benediri ab Episcopo.*
3 *Cæmiterium potest assignari cum reseruatione.*
4 *Cæmiterium quas habeat immunitates.*
5 *Episcopus potest concedere priuilegium sepeliendi.*
6 *Priuilegio concesso à Papa sepulturæ, debet intelligi saluo iure parochiæ.*

Quæst. X.

1 Ecimo quæro, † quis possit dare priuilegiũ sepulturæ? Resp. Eo ipso, quod erigitur Ecclesia parochialis ceoletur à iure communi habere ius sepulturæ not. c. fraternitatem de sepult.

2 Oportet tamen quod prius consignetur † cæmeterium per Episcopum, & Benedicatur c. nemo de consecr. dist. 1. quo casu quando cæmiterium assignatur liberum, quisquis ibi eligere potest sepulturam etiam si nõ sit parochianus: secus si nõ

3 assignetur liberum, vt quando † reseruatur, certis tãtũ personis, quę reseruatio fieri potest Ant. de Butr. c. certificari num. 13. de sepult. quę Eccle

4 siæ parochiales potius habẽt † ius cęmiterij ex iure, quàm ex priuilegio, quę cęmiteria habent immunitates, vt ibi negociã secularia tractari nõ debeant c. inter de immunitate Ecclesię, si autem

5 Ecclesia nõ fuerit parochialis, † neq; habuerit populum, Episcopus poterit ei concedere hoc priuilegium in sua diocęsi, etiam intra limites alterius Ecclesię parochialis, nec obst. Clem. dudũ de sepult. vbi per solum Papã videtur posse concedi. Nam Resp. quod ibi concedit vr mendicantibus

6 per vniuersum, quod per solũ Papã fieri potest, secus si in vno loco tantũ, nec obst. etiã quod priuilegium dicetur parochiali Ecclesiæ, in cuius limitibus est sita, quod fieri non potest, nisi per Papam.

Nam

Nam resp. quod non præiudicat per hoc, quia po teraot parochiani alibi eligere sepulturam, vnde parochiani remanent liberi: Episcopus tamē hoc ex causa concedere deberet, si tamen per Papam
6 esset concessum † priuilegium liberę sepulturæ, nec est adiectum salua iustitia, poterit tamen Ecclesia parochialis consequi suam portionem. Anton. de Butr. d. c. certificari, oum. 14. hoc dixi super. us. quæst. 4.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura ecclesiastica quibus interdicatur.*
2 *Infidelis, & hæreticus non sepeliuntur in sacro.*
3 *Torneamenta exercens prohibita, si moriatur in eis non sepelitur in sacro.*
4 *Taurorum agitatione mortui carent Eccles. sepul.*
5 *Duello mortui non sepeliuntur in sacro.*
6 *Occidens seipsum priuatur sepultura.*
7 *Confessionem omittens singulis annis carebit Ecclesiastica sepultura.*
8 *Monachus proprietarius non sepelitur in sacro.*
9 *Blasphemans Deum quādo non sepeliatur in sacro.*
10 *Peccator notorius non sepelitur in sacro.*
11 *Vsurarius quando careat Ecclesiastica sepultura.*
12 *Publici peccatores quando sepeliantur in sacro.*
13 *Interdicti non sepeliuntur.*
14 *Excommunicati quando careant sepultura.*
15 *Nati mortui quando non sepeliantur in sacro.*
16 *Rapientes qu. ndo careant Ecclesiastica sepultura.*
17 *Suspensus patibulo quando non sepeliatur.*
18 *Fures, & latrones quando non sepeliantur.*
19 *Tutorem relinquens clericum an careat Ecclesiastica sepul.*
20 *Multa introducuntur ad terrorem.*
21 *Interdicto ali. ui ingressu Ecclesiæ sepelietur.*
22 *Exenterari mandans non sepelietur in sacro.*
23 *Regula quibus cognoscitur, quando quis sit sepeliendus.*
24 *Cui communicamus viuo, communicabimus, & mortuo.*
25 *Cui non communicamus viuo, non communicamus, nec etiam mortuo.*
26 *Exhumari quando debeat corpus sepultum.*
27 *Cæmiterium quando sit reconciliandum.*
28 *Occulti peccatores sunt sepeliendi.*
29 *Sepeliens indignum scienter peccat mortaliter.*
30 *Meretrix quando debeat sepeliri in sacro.*
31 *Contritionis probatio per vnum testem.*
32 *Decimas retinens non sepelietur in sacris.*
33 *Parricidia priuatur ecclesiastica sepultura.*
34 *Contrito quando negetur sepultura.*

Quæst. XI.

1 Ndecimo quæro, † quibus interdicatur Ecclesiastica sepultura? Resp. Multis interdicitur, & primo.
2 Infidelis, & hæreticus, † etiam si post mortem appareat non sepelietur in sacro c. Ecclesiam de consecrat. dist. 1. cap. sanè 24. q. 2. Secundo.
3 Moriens in torneamentis † carebit ecclesiastica sepultura c. 1. de torneamentis, quod intelligas de illo, qui venit causa exercendi se in torneaméns, secus de astantibus causa curiositatis, quod procedit in illis, in quibus mortes hominum, & animarum pericula sæpè proueniunt: secus dicendum videtur in currentibus ad brauium, vt Florentiæ contingit quo casu rarò mors hominum interuenit, & ideo si contingeret sepeliri posset Rosella ver. sepultura il 4. capitul. 2. de torneamentis. Tertio.
4 Morientes in agitatione taurorum † carent ecclesiastica sepultura Pius V. in extr. de salute de anno 1567. pag. 71. Quarto.
5 Morientes in singulari certamine † c. 19. de reform. Concil. Trid. ibi, & si in ipso conflictu decesserint perpetuo careant Ecclesiastica sepultura. Quinto.
6 Occidentes se ipsos carent ecclesiastica † sepultura c. quibus 23. q. 2. c. placuit 23. q. 5. quod intellige si interfecerunt se ex desperatione, vel iracundia, secus si ex fatuitate, & huiusmodi, vel ex casu. Sexto.
7 Moriens non confessus, † neque communicatus semel in anno priuabitur ecclesiastica sepultura c. omnis, de pœnit. & remis. Quod intellige nisi se super hoc emendasset in articulo mortis confitendo, & communicando, vel saltim signa contritionis, & huiusmodi emendationis ostendisset in fine, vel nisi ex aliqua rationabili causa abstineret se à communione S. Ant. 3. p. tit. 10. c. 5. §. 9. seu confessus esset mendicātibus, & sic procedit quando clarum est quod sit confessus quia tunc non negatur sepultura Doct. d. cap. omnis. Septimo.
8 Monachus † monitus à superiore, eo quod esset proprietarius, si decessit absque emendatione carebit ecclesiastica sepultura, & si contigerit in sacris sepeliri si absque scādalo fieri poterit proijciatur ab ea, capitu. super quodam de statu Monach. Octauo.
9 Blasfemus Dei priuabitur ecclesiastica † sepultura, si pœnitentiam ei iniunctam non egerit, & hoc intelligas, de blasphemo publico cap. 2. in fine de maledic. Nouo.
10 Peccator quilibet notorius † decedens in ipso notorio mortali est priuandus sepultura Ecclesiastica, vt Meretrices, Concubinarij, Vsurarij, &
11 similes c. quibus c. nos † æstimemus 13. q. 2. quod procedit, quando non sunt Ecclesiæ reconciliati
12 per pœnitentiam, † vel si non apparent saltem signa contritionis in eis, ad quod probandum sufficit vnus testis, quia tunc sepeliendi essent c. qui recedunt 26. q. 6. Decimo.
13 Interdicti non sepeliuntur † vt dicam in seq. quæst. Vndecimo.
14 Excommunicati excommunicatione † maiori notoria cap. sanè 14. q. 1. ibi quibus viuis non communicamus nec mortuis communicare debemus, de qua dixi late in summa peccatorum 2. p. tit. nono per totum S. Ant. 3. tit. 10. c. 5. §. 8. Clem. 1. de sepult. Duodecimo.
15 Nati mortui & è contra † egressi non sepeliuntur in sacris hoc idem si viui nascuntur, & decedunt absque baptismo Conc. quæ dixi supra num. 2. S. Ant. 3 p. tit. 10. c. 5. §. 9. in fine. Decimotertio.

16 Raptori rerum per violentiam, † ſi habet, vn-
de poſſit reddere ablata reſtituat, vel ſecuritatem
plenam de reddendo faciat denegabuntur ei ſa-
cramenta, & ſepultura: ſi verò cum haberet vnde
redderet diſtulit vſque ad mortem pertinere, &
tunc eſt impotens ad reſtituendum, ſi alias eſt cõ
tritus, & diſpoſitus ad reſtituendum, ſi poſſet, da
buntur ei ſacramẽta, ſed priuabitur ſepultura Ec
cleſiaſtica ad terrorem aliorum, niſi aliquis vellet
pro ipſu reſtituere, not. c. ex litteris, capitulo ſu-
per eodem raptor, quod intelligitur de raptori-
bus manifeſtis nun autem de occultis S. Ant. 3. p.
tit. 10. c. 5. § 9. Decimoquarto.

17 Suſpẽſus, vel aliu mudo mortuus † propter ſce
lera ſua, ſi moriatur impęnitens denegantur ei ſa
cramenta, & eccleſiaſtica ſepultura, ſed ſi ſunt
contriti ſicuti nec pęnitenris, neque viaticum, ita
nec ſepultura deneganda eſt capitulo fin. 13. q. 2.
S. Ant. d. loco in fine qnomodu autem ſibi eligant
ſepulturam dixi ſuperius q. 9. præced. Decimo
quinto.

18 Fures, & latrones † ſi in furando, vel deprędan
du occiduntur, viſum eſt pro eis non eſſe orandũ
capitulo fures de furt. vbi nut. Doctor. ibi quod ta
les carere debent eccleſiaſtica ſepultura. Deci-
mu ſexto.

19 Tuturem relinquens † teſtator clericum iu te
ſtamento careat teſtatur eccleſiaſtica ſepultura
capitulo neque apud 88. diſt. ibi Doct. nutant ſu-
per verb. ob dormitionem eius apud vus non fiat
oblatiu, neque aliqua deprecatio pro numine
eius frequentetur in Eccleſia gl. tamen ibi dicit
20 hoc introductũ eſſe ad † terrorem, ſed hodie nun
habet locum. Deciuſeptimo.

21 Interdictus cui eſt ingreſſus Eccleſię † non ſe-
pelitur in ſacris nut. c. is qui, de ſent. exc. 6. Deci-
mo uctauo.

22 Exenterantes corpora defunctorum, † & ea
immaniter decoquentes, vt uſſa à carnibus ſe-
parata ferãt ſeplienda in terram ſuam, ipſo facto
ſunt excummunicati, & nihilominus ille cuius
corpus, ſic inhumanè tractatum fuerit ex eius or
dinatiune Eccleſiaſtica careat ſepultura c. 1. in ex
trau. com. de ſepult. in ſumma circa hanc q. nutã-
23 dæ ſunt due regulæ, quarum † prima dicitur cui
communicamus viuu, & mortuo comunicare de-
bemus c. ſane 24. q. 2. cap. ex parte de ſepu. quod
24 ſemper hęc vera eſt niſi poſt † mortem appareat,
quare in vita non fuiſſet cõmunicandum, ut quia
poſſit conuinci de hęreſi. c. ſanè il 2. 24. q. 2. ſe-
cuuda regula eſt cui non communicamus uiuu,
25 nec mortuo communicare † debemus c. ſacris de
ſep. c. 1. 24. q. 2. hęc ſimiliter vera eſt, niſi & poſt
mortem appareat quare uiuu communicandum
fuiſſet c. à nobis de ſent. exc. Hoſt. in ſumma de
ſepultu. numero quarto. in fine, de ſepultura au-
tem talium. Nota quod ſi aliquis prędictorum,
26 quibus de iure † prohibetur Eccleſiaſtica ſepul-
tura, fuerit ſepultus in loco ſacro, ſi corpus eius
diſcerni poſſit ab oſſibus alijs, exhumandus eſt,
& proijciendus eſt extra locum ſacrum, aliàs nun
cap. ſacris de ſepul. & Eccleſia, ſiue cęmiterium
27 recõciliandum eſt c. conſuluiſti † de conſec. eccl.
& ſi fuerit ſepultus Infedelis debent etiam tigna
& parietes radi c. eccleſiam de conſecr. diſt. 1. oc-
culti tamen peccatores ſepeliendi, quia manife-
28 ſtari non debet † peccatum alterius occultum,
per viam iſtam, latentia enim peccata vindi-
ctam huiuſmodi nun habent, ſepelientes autem
29 tales ſcienter † peccant mortaliter, ipſiſq; defun-
ctis nocet, ſi hoc procurarunt quia de ſua præ-
ſumptiune grauius in inferno puniuntur c. cum
grauia 13. quęſt. 2.

30 Quid autem † dicemus de meretrice publica,
quæ exponit in lupanari curpus ſuum, ſi ipſa de
ceſſit iu d. luco oſtendens ſignum contritionis an
erit ſepeliẽda in ſacris? Reſp. quòd licet talis me-
reatur beneficiũ abſolutiunis obtinere nihilomi-
nus in odiũ criminis adeò notorij, nũ habebit ec
31 cleſiaſticã ſepulturã, ſicut † ſiquis decederet i agi
tatione taurorũ iu torneamentis prohibitis, & in
ſingulari certamine eſſe põt quod decedat contri
tus, & in eo articulo mortis mereatur beneficiũ
abſolutionis obtinere, nihilominus quia decedit
in eo conflictu ſibi umni iure prohibito carebit
eccleſiaſtica ſepultura, crederem tamen, quod ſi
conſtaret parochu quod dicta meretrix in animũ
induxiſſet ſuum ſe velle ad Deum conuerti, licet
permanſiſſet in d. loco publico, ſi ipſa caſtè viue-
ret puſſet morte præuenta in loco ſacro ſepeliri
ad probendam autem contritionem huiuſmudi
vnus tantum teſtis ſufficiet, c. qui recedunt 26. q.
32 6. Tab. ver. ſepulura † nume. 14. in fine, ſimiliter
nun reſtituens decimas Eccleſiæ priuatur eccle-
ſiaſtica ſepultura capit. prohibemus de decimis,
Petr. de Vbald. tit. de Can. Epiſcopali c. 14. num.
3. in fine. Item parricida priuatur Eccleſiaſtica ſe-
33 pultura Aſin. l. quod ſi nulla † nume. 10. ff. de re-
lig. & ſumpt. funer. Iac. Menoch. de arbitr. iud.
lib. 2. Cent. 4. caſ. 387. per totum.

SVMMARIVM.

1 *Interdicti tempore qui ſepeliri poſſint.*
2 *Interdicti tempore non ſepelitur.*
3 *Interdictus debet eſſe nominatus.*
4 *Interdictum generale comprendit omnes.*
5 *Interdicti tempore, etiam mandante prelato non ſepelitur.*
6 *Interdicti tempore non interdicitur ſepultura extra locum ſacrum.*
7 *Interdicti tempore an exempti ſepeliantur.*
8 *Interdictum quod libet an impediat ſepulturam.*
9 *Interdicti tempore an poſſit ſepeliri in quinq; feſtiuitatibus.*
10 *Interdictos ſepeliens an mortuaria recipiat.*
11 *Interdictus audire diuina, an priuetur Eccleſiaſtica ſepultura.*
12 *Clerici ſepeliuntur tempore interdicti.*
13 *Interdicto relaxato remanet ſepultus in eodem loco.*
14 *Interdictum quomodo intelligatur circa perſonas, & locum clara diſtinctio.*
15 *Interdicta Eccleſia interdicitur cęmiterium, ſed non è contra.*

Quaest. XII.

1 Vodecimo † quæro, qui sepeliri possint tempore interdicti? Resp. Ex Clem. 1. de sepult. ibi eos, qui propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora non sine cōtēptu clauium Ecclesiæ in cæmiterijs interdicti tempore in casibus non concessis à iure, vel excommunicatos publice, aut nominatim interdictos, vel vsurarios manifestos scienter sepelire præsumunt decernimus, ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere, à qua nullatenus absoluatur, nisi prius ad arbitrium diocesani Episcopi, eis quibus per præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem, nullo eis circa præmissa exemptionis quo vis alio priuilegio, sub quacunque forma verborum concesso aliqualiter suffragante: ex isto textu colliguntur à Doctoribus infrascriptæ conclusiones, quarum prima est.

2 Interdicti † tempore interdicta est Ecclesiastica sepultura, Innoc. c. fi. de exc. præl. Secunda.

3 Interdicto † non nominato non interdicitur Ecclesiastica sepultura, secus si nominatim Zabar. d. Clem. num. 4. Tertia.

4 Interdictum generale † comprehendit quoscumque, tam masculos, quàm fœminas, cuiuscunque conditionis sint arg. c. si quis 17. q. 4. Quarta.

5 Mandante prælato si quis † sepelierit interdictum incidit in pœnam d. Clem. 1. quia cum sit prohibitum non tenetur obedire prælato, sed tenetur ei contra dicere. c. si dominus 9. q. 3. cap. 2. de maior. & obed. nisi ipse prælatus inter dixerit nam tunc poterit illum habilitare. Quinto.

6 Sepeliens in campis, seu † in alijs locis priuatis tempore interdicti non incidit in pœnam d. Clem. 1. interest enim Reipub. ne corpora remaneant insepulta, & hoc etiam si essent loca pęnes ecclesiam, dummodo non essent benedicta, & ad vsum sepulturæ deputata. Sexto.

7 Exempti, vel non exempti † cæmiterij comprehenduntur sub hac dispositione. Septimo.

8 Interdictum quodlibet † impedit sepulturam, siue sit generale, siue speciale, dummodo proueniat à iurisdictione Ecclesiastica ita quod sit censura Ecclesiastica c. cum inter de consuet. c. tanta de exc. præl. Octauo.

9 Interdicti tempore † potest celebrari in quatuor festiuitatibus videlicet Natalis Domini, Resurrectionis Dominicæ, Pẽtecostes, & Assumptionis B. Mariæ de sent. excom. 6. cap. Alma mater, an tunc temporis poterit sepeliri? Respond. Quod non Zabar. d. Clem. 1. num. 14. Didacus verò d. §. Alma mater, §. 5. num. 6. dicit contrarium, & extendit ad festiuitatem Corporis Christi, cuius opinionem sequor, quia appellatione diuinorum officiorum venit officium sepulturæ. Sed tunc temporis diuina officia celebrantur, ergo & sepultura conceditur, ita Didacus d. loco. Nono.

10 Interdictos sepelientes † mortuaria licitè non recipiunt, nec de eis debetur quarta, alioquin participassent in crimine Zabar. d. clement. 1. nume. 33. Ant. de Butr. c. fin. in fine ex a. 6. præl. dicit contrarium quod arbitror verum. Decimo.

11 Interdictus duntaxat † audire diuina non priuatur sepultura, secus si ei interdicatur ingressus Ecclesiæ, Bonifacius de Vitalinis Clem. 1. nume. 63. de sepultur. Vndecimo.

12 Clerici, qui seruauerunt † interdictum non priuantur sepultura Ecclesiastica, licet sepeliantur cum silentio absque sono campanæ, gl. d. Clemen. 1. ver. à iure de sepult. Duodecimo.

13 Sepultus non interdictus † in loco interdicto, relaxato interdicto, ibi remanebit, nec exhumabitur. Ant. de Butrio c. fin. nu. 25. de excess. prælat.

14 Decimotertio distinguendo dicas, † quod aut locus est interdictus ob delictum totius populi, aut verò domini tantum; primo casu non debet aliquis de illo populo sepeliri, si verò in pœnam domini locus est, præterea aut loquimur de interdicto nominatim nominatione specialiū, & propriorum nominum, & hominum, & tunc habet locum pœna, d. Cleme. 1. vbicumque sepeliantur ab his, qui sciunt tales interdictos, si verò loquimur de nominatione hominum, sed subintellecta, propter expressionem ciuitatis loci, vel Castri, & tunc, aut interdictum est emanatum ob culpam domini tantum, seu rectoris, aut verò de culpa domini, & populi simul vna cum domino notorie, tunc idem dicendum est, quod sepeliri non possunt: si verò non fuerint culpabiles vnà cum domino, tunc si fuerint interdicti cum domino non sepelientur in loco interdicto tempore interdicti, licet sepeliri possint extra, quo casu bene sepeliri possunt absque pœna aliqua, ita Bonifacius d. Clem. 1. nume. 89. tu verò aliter distinguas, aut interdictum respicit personas, aut respicit locum. Primo casu non comprehendit, nisi personas culpabiles, quas concomitatur, & sequitur interdictum, quocunque ierint, sicuti lepra leprosum, adeo, vt vbicumque careāt ecclesiastica sepultura, si verò non fuerint personę culpabiles, vt quando interdicitur populus ob culpam aliquorum tantum, tunc illi qui non fuerunt inculpabiles si interdictum referatur ad personas tantum nulla habita ratione loci, tunc ipsi tales non priuantur Ecclesiastica sepultura, sed sepelientur in Ecclesia, vbi poterunt audire diuina extra parochiam populi interdicti, Petrus de Vbal. tit. de Canonica &c. num. tertio, si verò interdicatur locus, tunc eodem modo procedit distinctio, an fuerit ob culpam alicuius, an non, si verò est interdictus locus, vt quia Ecclesia sit polluta non debet quisquam sepeliri antequam Ecclesia reconcilietur, sed bene poterit alibi Doct. supra citat. dictis

15 in locis. & not. † quod interdicta Ecclesia est interdictum cæmiterium, sed non è contra; quia accessorium sequitur naturam principalis, capit. accessorium, de regul. iur. 6. vnde si cæmiterium fuerit interdictum poterit quis sepeliri in Ecclesia, nota circa hoc quæ scripsi in summa peccat. par. 2. tit. 9. q. 3. & seq.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Pœna magna est priuare aliquem Ecclesiastica sepul.*
2 *Pœna quæ sit impedientis sepulturam.*
3 *Debiti prætextu non impeditur sepultura.*
4 *Compelli an possit aliquis vt subeat officium sepeliendi.*
5 *Reipublicæ interest corpora sepeliri.*

Quæst. XIII.

1 DECIMO tertio quæro, † qa magna pœna est priuare aliquẽ Ecclesiastica sepultura, Bal.conſ. 4:6. no. 5. vol. 1. Aſin. l. si quis sepulcrum, §. prætor ait. nume. 5. ff. de relig. & sumpt. funer. Quæro qua pœna afficiantur illi qui
2 impediunt aliquem † sepeliri? Resp. Quod si quis per vim funus rapuerit, aut impedierit, quo minus sepeliatur, incidit in pœna l. Iuliæ.de vi publ. l.tertu.ff.eod.tit. cuius pœna hodie est depoitatio l.qui dolo §. si eo. & teneretur pœna sepulcri violati, vt dicam in seq.quæst. Ripa tract.de remed. contra pestem numero 114. Pisan. ver.sepultura il 1. in fine dicit quod qui ad domum moribundi accedit & ipsum, vel alios molestat cadit ab actione, & in tantumdem condemnabitur hæredibus defuncti publicabitur tertia pars bonorũ eius, & est infamis, & eisdẽ pœnis subiaceat, qui eo moriente circa funus peccat, & exequias prohibet conc. Ros.d.loco num. 21.sed an impediri
3 possit sepultura prætextu debiti, vel † alterius obligationis? Resp. Quod non: nisi occasione debiti præcessisset sententia, qua prohiberetur Ecclesiastica sepultura, nam eo casu nisi satisfactum esset per se, vel per alios non sepeliretur. Pisan. ver.sepultura il 1.10 fine vbi Angel. nu.34. Sylu. nome.12.Tabiena nomero 20. Arm. numer.23. Ant.de Butrio capitulo ex parte num.4.de sepul. sed an aliquis possit compelli à superiore, vt su-
4 beat officium † sepeliendi, dato quod nemo iouenireior, qui hoc officium vellet exercere. Resp. quod sic: interest enim reipubl. ne corpora remaneant insepulta, dummodo eligatur ad hoc per sona vilis, & abiecta, secus in valde honesta, cui aliàs ignominiosum esset, Ampl. vt ad hoc compelli possit etiam tempore pestis Ripa dicto loco nu.120.& seq.

SVMMARIVM.

1 *Pœna violati sepulcri quæ sit.*
2 *Armata manu extrahens mortuum de sepulcro pœna capitis punitur.*
3 *Violans sepulcrum efficitur infamis.*
4 *Actione ciuili cũ agitur de violatione sepulcri quid agendum.*
5 *Extraneus agere potest de sepulcro violato.*
6 *Spoliantes cadauera sepulcrorum qua pœna plectantur.*
7 *Corpora extrahens è sepulcro quomodo puniatur.*
8 *Sepulcra demolientes qua pœna puniantur.*
9 *Creditor impediens sepulturam debitori suo amittit debitum.*
10 *Hæres non sepeliens cadauer sui antecessoris priuatur hæreditate.*
11 *Sepulcra quando demoliantur absq; pœna.*

Quæst. XIIII.

1 DECIMO quarto quæro, quæ † pœna sit violãtis sepulcrum? Resp. Violator sepulcrorum ex illis extrahens armata mano cadauera, vel ossa mortuorum punitur pœna capitali l. 3. ff. de sepulcro
2 violato, & efficitur † infamis cap.infamis 6. q.1.
3 sed hoc † crimen propter molta cæmiteria constructa apud Ecclesias iam in desuetudinẽ abijt Iulius Clarus in pract. crim. q. 68.nu.45.isto ta-
4 men in casu † ita distinguendo dicas, aut agitur ciuiliter, aut verò criminaliter, primo casu punietur pro iudicis arbitrio leg. 3.ff.de sepulcro violato, quæ actio potest intentari à pluribus, nec
5 non tam ab extraneo, quàm † ab hærede uor.leg. tertia.§. vltimo ff. eodem titulo si verò agitur criminaliter, & tunc constituo plures cõclusiones, quarum prima sit.
6 Spoliantes cadauera † puniontur pœna mortis, si armata maou spoliant, si verò sine armis vsq; ad metallum l. 3. §. aduersus ff. de sepulcro vio. Secunda sit conclusio.
7 Corpora † extrahentes, vel ossa ex sepulcris, humiliores vltimo supplicio afficiũtur, honestiores verò releganrur, vel depoitantur l. fin. ff. de sep.viol.& iodecen. pond. auri l. 4. C. eod. Tertia sit conclusio.
8 Sepulcra demolientes † si serui sont, & inscio domino id faciunt in metallum damnantur, si verò domioo iobente relegantur l.2.C.de sepulcro viol.si verò liberi homines sunt humiliores morte mulctantur l.fin.ff. eod. tit. si verò honestiores, releganiur, vel in metallum damnantur d.leg.fin. quo caso est etiam pœna pecuniaria.l.4.C.eod.& pœna sacrileg:j l.1.C. eod. tit. Quarta sit conclu.
9 Sepulturam † impedientes, si suot creditores proprium creditũ amittunt, deinde libræ quinquaginta auri Fisco applicantur leg.fin.C.de sepulcro viol. quæ pœna extenditur etiam contra
10 hæredes † non sepelientes sui antecessoris cadauera. Boer.q.287.nume.3. hæc 4.cooclusio.etiam procedit, si esset debitor guarentigiatus, cuius parata est executio, nam adhuc sepultura eius impediri non potest Abb.c. ex parte. il 1. de sepult. Golielm.Bened.c. Raynutius ver. moriuo num. 56.de testam.Grammar.decis.82.quod idem procedit, si adiret domum moribundi, & illum vel suos vexat, qui ius suum amittit, & tantumdem vexatis restituit l.item C. de sepulcro viol. similiter si creditor dum intra certum tempus exequiæ celebrantur, hæredes ipsius debitoris defuncti vexat, tunc est pœna annullationis actus, auth.sed neq; C.de sepolcro violato, Ripa tract. de remed. præseru.contra pestem numero 104.

Quæ

11 Quæ pœnæ † cessant cum quis contra sepulcrum aliquid sine dolo agit leg. 3. §. prima ff. de sepult. violat. Secundo quando sepulturæ perpetuæ non sunt leg. 3. §. non ff. eod. Tertio quando corpus defuncti per vicos, aut oppida in itinere transuexerunt l. 3. §. Diuus ff. eod. Quarto nõ procedit in sepulcro hostiũ, quod impunè dirui, & uiolari potest l. sepulcra hostium ff. eodem titulo Marsi. l. fi. nu. 53. ff. de quæst. Quinto nõ procedit, cum sepulcrum reficitur l. sepulcri. ff. de sepul. uiol. Iac. Menoch. de arb. iud. lib. 2. cẽt. 4. cas. 387. per totum.

S V M M A R I V M.

1 *Sepulcra qualiter transferantur.*
2 *Familiaria sepulcra quæ sint, & an transferri possint.*
3 *Hæreditaria sepulcra quomodo transferantur.*
4 *Hæres an sepeliri possit in sepulcro familiari.*
5 *Filijs etiam si non sint hæredes conceditur sepultura paterna.*
6 *Exhæredati an sepeliantur in sepultura parentum.*
7 *Liberti quando sepeliantur in sepultura patroni.*
8 *Transferri quomodo possit ius sepulcri.*
9 *Titulo singulari transferri non potest ius sepultura.*
10 *Titulo vniuersali transfertur ius sepult.*
11 *Præscribi, quomodo possit ius sepult.*
12 *Fideicommissarius excluditur, à sepulcro testatoris.*
13 *Transmittuntur iura sepulcrorum ad omnes descendentes.*
14 *Exhæredati an succedant in ius sepulcr.*
15 *Liberti hæredis sepeliuntur in sepulcro testatoris.*
16 *Substitutus directo succedit in ius sepulcri.*
17 *Vendi potest monumentum, si purum sit.*
18 *Donari quando possit monumentum.*
19 *Vendito fundo quando transferatur sepulcrum.*
20 *Venditio facta loci religiosi pro puro qua actio detur.*
21 *Vsu capi non potest ius sepulcri.*
22 *Vendita vniuersitate transfertur sepultura.*
23 *Vsufructuarius non fruitur iure sepeliendi.*
24 *Vsufructuarius non succedit in ius sepeliendi.*
25 *Bonorum possessor succedit in ius sepeliendi.*
26 *Fœminæ succedunt in ius sepul.*
27 *Hæres si non sit minus in possessione bonorum succedit in ius sepul.*
28 *Diuisione hæreditatis facta non potest vni adiudicari ius sepulturæ.*
29 *Permutari quomodo possit ius sepulc.*
30 *Donatio omnium bonorum an comprehendat ius sep.*
31 *Locatio vniuersitatis an comprehendat ius sep.*
32 *Pignori data vniuersitas an veniat ius sep.*
33 *Dos data cum vniuersitate an comprehendat ius sep.*
34 *Fiscus qualiter succedat in ius patron.*
35 *Insolutum dari non potest sepultura.*
36 *Renunciari an possit ius sepulcrorum.*
37 *Præscribi potest ius funerandi.*
38 *Ius patronatus simile iuri sepulcrorum.*
39 *Arg. de patronatu ad sepulturam quando sit validum.*
40 *Statutum excludẽs fœminas non excludit à sepul.*
41 *Transferre quis non possit ius sep.*
42 *Legari quomodo possit ius sep.*
43 *Donato fundo quando transferatur ius sep.*
44 *Feudo quando dari possit sep.*
45 *Emphiteusi concessa quando veniat sepul.*
46 *Sequester an vtatur iure sepeliendi.*
47 *Depositarius an habeat ius sepeliendi.*
48 *Priuilegio transferri potest ius sepul.*
49 *Sententia transfertur ius sepul.*
50 *Iuramento transfertur sepultura.*
51 *Iuramento electa sepultura non potest absq; causa mutari.*
52 *Voto electa sepultura non potest mutari absque causa.*

Quæst. XV.

1 DECIMO quinto † quæro, qualiter acquirantur iura sepulcrorum? Resp. Ex l. familiaria & l. seq. ff. de relig. & sumpt. funer. ibi.

2 Familiaria sepulcra † dicuntur, quę quis sibi familięque constituit.

3 Hæreditaria autem, quæ quis † sibi, hæredibusque suis constituit l. uel quæ pater (ibi) quæ pater familias iure hæreditaria acquisiuit.

4 Sed in utroque hæredibus quidẽ † cęteris successoribus qualescunq; fuerint, licet sepelire, & mortuum inferre.

5 Liberis etiam cuiuscunq; † sexus, uel gradus, & filijs familias, & emancipatis idem ius concessum est, siue extiterint hæredes, siue sese abstineant.

6 Exhęredatis autem, nisi † specialiter testator, iusto odio commotus, eos uetuerit: humanitatis gratia tantum sepeliri, non etiam alios præter suã posterioritatem inferre liceat.

7 Liberti autem, † nec sepeliri nec alios inferre poterunt, nisi hęredes extiterint patrono; quamuis quidam inscripserint, monumentum sibi, libertisque suis fecisse, & ita Papinianus respondit & sæpissime idem constitutum est.

8 Si adhuc monumentum purum † est poterit quis hoc, & uendere, & donare, si cenotaphium sit posse hoc uenire dicendum est, nec enim hoc esse religiosum, diui fratres rescripserunt, ita dicit d. l. uel quę pater familias, ex qua colligo plura notabilia & primo quod.

9 Particulari, seu singulari † titulo sepulcra trãsferri non possunt, ut delegato ex textu l. apud Iulianum §. fin. ff. de leg. 1. comprehenditur tamen in legato ius inferendorum cadauerum, unde si testator uelit externę familię mortuos inferri in eius sepulcrum, non sepulcrum, sed ius, ut leget inferendorum cadauerum, necesse est not. l. monumenti C. de relig. & sumpt. funer. uendicari enim sepulcrum iure dominij non solet Sal. l.

sepul-

sepulcrorum C.de relig.& sumpt.funer.si tamen monumentum purum fuerit legari poterit Bertrach.de Episc.lib.4.quæst.13. Lambert. tract.de iure patr.lib.1.p.2.q.6. Secundo infertur.

10 Sepulcra † & si non transeăt tit. particulari, vniuersali tamen, vt est hæreditarius transferuntur. quemadmodum,& cum vniuersitate bonorum in fundi venditione comprehendi intelligitur l. si mercedem §. si eum ff. de action. empti. dummodo cohęreat vniuersitati,quæ per se vendi possit l.in modicis ff. eod. quia cum loca sacra vendi non possint, vt dicam inferius not. leg.4. ff. de contr. empt. dicendum est, quod transeat cum vniuersitate,quia multa quæ alias non transirent,cum ipsa transeunt vniuersitate leg. ea quę ff.de acq.rerum dom. sicuti ius patronatus Ecclesiæ, vnde cum hæreditario iure in vniuersitate succedatur merito ad hæredes transit hoc ius funerandi Asin. dict. leg. familiaria, §. 1. numero 13. Tertio.

11 Præscribi non † potest dominium sepulcrorũ, sed ius tantum inferendorum cadauerum l.monumenta C. de legatis Asin. l. familiaria §.1.nu. 3.textus est l.pen.ff.de mortuo inferendo,ibi longa possessio ius sepulcri non tribuit ei,cui iure nõ competit.Quarto.

12 Fideicommissarius † excluditur à iure sepulcrorum,sed remanent apud hæredem,l.quia perinde ff.ad Trebel.Imola l.si patroni eod.tit.quod & in iure patronatus quoque procedit Bal.l.cum virum nume.11.C.de fideic. Roch. tract. de iure patr.ver.ipse nume.21. Asin.d.l. familiaria §. sed in vtroque nume.7.ff.de relig.& sumpt.funer.dicit hanc esse com. opinionem, quia in fideicommissarium ea tantum transeunt, quæ pecuniæ commodum amplectuntur, seu corpus & res ipsas hæreditarias, at hæc cum sint iura, ita primis hærent, vt veris hæredibus, vt ab eis euelli non possint quemadmodum de directis iurib.dici solet §.restituta inst.de fideicommiss.act. not.l.cum filio ff.de leg.1.Ampl. procedere etiam si quis in minima parte esset hæres,vnde isto in casu non attenditur pro quota parte,sit hæres,quia agitur de iure sepeliendi quod est indiuiduum, ideo in partes distingui non potest. Ideo alijs hæredibus, non consentientibus sibi cõcessum erit sepelire: nam ad eum vsum, ad quem res est destinata, quin ea socius vtatur, socius impedire non potest gl.l.arboribus §.nauis ff.de vsufructu, conc.cum hac opinione Cagnol. l.precibus numer. 252.C. de impuber. dicens quòd restituta hæreditate iura sepulcrorum non transeunt in fideicommissarium,& hanc dicit esse Com. Didac. c.Raynutius §. 9. nume. 11. de testamentis, dicens quod quamuis, ad fideicommissarium non pertineant iura sepulcrorum, pertinent tamen ad directum militare substitutum gl.com. recepta l. precibus C.de impube.& alijs subst. vbi Dec.nu.21. Alex. l.Centurio nu.45.de vulg.Corn.consi.252.nu.7. vol.3.Quinto.

13 Iura sepulcrorum, † quæ quis familiæ suæ constituit, spectant ad filios,nepotes,pronepotes & deinceps ad omnes natos, tam masculos, quã fœminas, etiam si essent emancipati, siue extiterint hæredes, siue abstineant Asin. l. familiaria §. liberis nume. 2.ff.de relig. & sumpt. funer. quod non procedit quando sepulcra acquisita essent pro se,& suis hæredibus, & non alijs Didacus d. loco proxime superius cit.Sexto.

14 Exhæredati succedunt † in ius sepulcrorum, nisi specialiter testator iusto odio commutus eos vetuerit, hoc tamen eis conceditur tantum humanitatis gratia,non etiam alios præter suam posteritatem,inferre,licet d.§. exhæredatis, exhæredatio enim est plus quàm emancipatio, & hoc prohibere potuit testator l.3.§. siquis in hæreditariũ ff.de sep.viol.Septimo.

15 Liberti si extiterint † hæredes patrono sepeliri poterunt, & alios inferre,quamuis quidam; inscripserint monumentum sibi libertisq; suis fecisse, quod intelligitur tam de sepulcro hæreditario,quàm de familiari Asin.d.§.liberti numero 30.Octauo.

16 Substitutus † directo succedit in ius sepulcrorum,quod non transiret in fideicommissarium. Alex.l.Centurio nume.44. ff. de vulg.& pupilli. Nono.

17 Vendi, & donari † potest monumentum si adhuc purum est, si cenotaphium sit,posse hoc venire,dicendum est nec enim hoc religiosum diui fratres rescripserunt d. §. adhuc ex quo sequitur quod si adhuc esset religiosum vtique vendi non posset ca. abolendæ de sepult. ibi abolendæ con-
18 suetudinis peruersitas † apud montem pessulanũ (vt dicitur) inoleuit vt decedentibus non priùs permittatur effodi sepultura, quàm pro terra, in qua sepeliendi sunt certum pretium Ecclesiæ persoluatur.& infra.Mandamus quatenus cum loci diocęsanus existas inhibeas clericis nequicquam omnino præsumant exigere hac de causa vbi gl. not.quod licet clerici exigere non possint, laici tamen compelli possunt pias, & laudabiles consuetudines obseruare, si quæ super hoc fuerunt c.ad apostolicam de simon. multa enim inhoneſtè petuntur quę honestè recipi possunt,cap. de elogijs 18.dist.c.placuit 1.q.2.cap. Quæsta.13.q. 2.c.non sane 14.q.5.Angel. ver. sepultura nu.1. vbi Sylu.nume.2. dicens quod sepultura, hoc est officium sepulturę vendi non potest, vel pro ea aliquid exigere non possunt clerici, nam ad hoc deputantur ratione beneficij c.dictum q.1.c.precipiendum 13.q.2. cã. in Ecclesiastico, de simon: alij verò clerici ad tale officium non obligati ratione beneficij poterunt vendere non quidem illud officium, sed laborem suum, accipiendo aliquid non vt pretium, sed vt substentationem c. charitatem 12.q.2.c.cum ex officij de pręser.similiter vas lapideum, aut ligneum factum pro aliquo sepeliendo vendi potest, nisi sit factum per Pontificem, uel ad hoc specialiter deputatum, Ecclesia tamen ex necessitate potest alteri uendere sicuti uendit alia uasa, dummodo tantum uendat illam materiam, nulla habita ratione precij occasione religiositatis, similiter quicquid temporale datur, vel promittitur, vel electio sepulturæ fiat, simonia est capitulo quam Pio 1. quæst.1.

similiter

similiter si sepultura fiat, vt non ponantur, nisi confratres si pactum faciunt, aut est taxa, pro quanto extraneus debeat ibi sepeliri, simonia est cap. audiuimus de simonia & c. sicut eodem tit. S. Thom. 2.2. q. 86. ad tert. & quaest. 100. 2. ad quartum dicit quod terra non consecrata in sepulturam potest emi in sepulturam, & sepultura iam consecrata potest vendi ratione materiae, in necessitate Ecclesiae sicut, & Calix consecratus ratione materiae, non autem potest vendi ratione consecrationis, vel officij, vel processionis in funere alicuius, vt scilicet aliquis pro pecunia ibi sepeliatur, tamen non dantes oblationes debitas, pro substentatione, possunt compelli dare secundum consuetudinem, & possunt puniri, per sacramentorum subtractionem, non per facei dotem, cui sunt oblationes faciendae, ne videantur pro sacramentorum, vel sacramentalium exhibitione aliquid exigere, sed per aliquem superiorem, & not. quod sepultura nondum consecrata, neque authoritate Pontificis destinata potest vendi à Domino qui sumptus fecit in eam, cum verò fuerit consecrata, & authoritate Pontificis destinata, non potest vendi, nisi à rectore Ecclesiae, quando alicui reseruata non fuisset, & hoc in casu tantum necessitatis, posset tamen ius sepulcri familiaris, seu haereditarij donari, prout donatur ius patronatus, interueniente authoritate superioris. de his quae accipi possunt ratione sepulturae dicam in sequenti parte huius tractatus. Decimo.

19 Adde quòd † sepulcrum cedit fundo vendito nisi sit exceptú, vel nisi habeat aditum ex publico l. si mercedem §. si eum, vbi Bar. ff. de action. empt. Bal. l. si. C. de ed. diu. adr. toll. Mathes. sing. 75. nu. 12. Alber. l. si mercedem nu. 2. ff. de act. empt. Vndecimo.

20 Venditio facta loci † religiosi pro puro, praetor in factum actionem dat in eum, ad quem ea res pertinet, quae actio in haeredem competit, cum quasi ex empto actionem contineat leg. ossa §. locus ff. de relig. & sumpt. funer. Duodecimo.

21 Vsucapi, † nec possideri dicitur ius sepulcri, quia illud in nullius bonis dicitur esse, §. nullius inst. de rerum diui. §. sed aliquando. inst. de vsucapion. Ioan. Longauallius l. imperium nu. 250. ff. de iurisd. omn. iudic. dixi supra nu. 11. huius q. Decimo tertio.

22 Vendita vniuersitate † venit in ea ius sepulcrorum sicuti transit ius patronatus dixi superius nume. 9. huius q. & hoc in sepulcris haereditarijs secus in his, quae cóperunt familiae tantú Roch. dicto loco nu. 40. Decimo quarto.

23 Vsufructuarius † nó succedit in ius humandi cadauera, & proprietarius hac in re vsu alteri cóstituto minus dominus dici non debet, vnde fructuarius inferendo tenebitur domino proprietatis Afin. l. 1. §. sed fructuarius ff. de relig. & sumpt. funer. sed & si alius proprietatem, alius vsumfructum habeat, non faciet locum religiosum, nec proprietarius, nisi fortè ipsum, qui vsumfructum legauit intulerit, cum in alium locum in ferri tá opportune nó posset, & ita Iulianus scribit: alius autem inuito fructuario locus religiosus non fiet, sed si consentiat fructuarius, magis est, vt locus religiosus fiat dict. l. 2. §. sed si alius. similiter si in locum publicis vsibus destinatum intulerit quis mortuum, praetor in eum iudicium dat. si dolo fecerit erit extra ordinem plectendus, modica tamen coertione, sed si sine dolo malo absoluendus est, in hac autem actione loci puri appellatio, & ad aedificium perducenda est, & non solum domino haec actio cópetit, verum ei quoque, qui eiusdem loci habet vsumfructum, vel aliquam seruitutem, quia ius prohibendi etiam hi habent. l. ossa. §. si in locum & §. seq. ff. de relig. & sumpt. funet. similiter si plura praedia quis habuerit, & omnium vsumfructú separatim legauerit, poterit in vnum inferri, & electio erit haeredis, & gratificationi locus, sed fructuario vtilis actio in haeredem dandam ad id recipiendum, quod propter eam electióne imminutus est vsusfructus leg. si plura. ff. de relig. & sumpt. funerum. Decimoquinto.

24 Vsufructuarius omnium bonorum † non succedit in ius sepulcrorum sicuti succedit in ius patronatus Lambert. de iure patr. lib. 1. p. 2. 3. art. 10. q. 2. quia vsusfructus morte finitur, & ius sepulcri confertur post mortem. Decimosexto.

25 Bonorum possessor succedit in ius † sepulcrorum, quia talis in effectu est haeres, & successor vniuersalis not. §. quos autem inst. de bon. poss. Fed. de sen. Consi. 257. Roch. tract. de iure patr. ver. ipse vel is à quo nu. 23. Decimoseptimo.

26 Filiae foeminae succedunt † in ius sepulcrorum sicuti masculi, quando sunt in domo patris, vel si essent extra, & haeredes essent, quo casu possent etiam si essent nuptae eligere sibi sepulturam parentum: de successione foeminatum dicit Roch. d. loco num. 14. Decimooctauo.

27 Haeres etiam si non fuerit † missus in possessionem bonorum defuncti sepelietur in eius sepultura, quia in puris, in corporibus sufficit habere ius Innoc. c. cum nostris de concess. praeb. Cyo. l. monuméta. C. de legaris. c. si tibi de praeb. 6. Roch. d. loco num. 24. secus si non adiuisset haereditatem, Lamb. de iure patr. lib. 1. art. 34. q. 2. p. 2. Decimonono.

28 Diuisione haereditatis facta non potest † vni tantum haeredi adiudicari ius sepulcri, nam mutatio ordinis Ecclesiae fieri non potest per mutationem patroni, Roch. d. l. nu. 27. Alber. tract. stat. q. 1. 56. num. 5. l. si sepulcrum. C. de relig. & sumpt. funer. Vigesimo.

29 Permutari non † potest ius sepulcrorum cum re temporali, alioquin simonia esset, sed bene cum re spirituali nempe cum alia sepultura, accedente tamen consensu Episcopi Roch. d. loco num. 28. & seq. Vigesimoprimo.

30 Donatis omnibus bonis † vniuersaliter transfertur etiam ius sepulcri, quod si donatum fuerit specialiter valebit donatio accedente consensu ordinarij Roch. d. loco numer. 30. vbi numer. 38. dicit, quòd si quis donauerit ecclesiam suam censebitur donatum eius ius patronatus, ita si-

quia

quis donauerit ſepulturam ſuam cenſebitur donatum ius ſepeliendi. Vigeſimoſecundo.

31 Locatio vniuerſitatis † perpetua comprehendit ius ſepulcri, ſicuti comprehendit ius patronatus ſecundũ magis com. opin. de qua per Roch. d.loco.nu.57.Vigeſimo tertio.

32 Pignori data † vniuerſitate bonorum, non tamen poterit creditor vti iure ſepulcrorũ, ſicuti non poteſt præſentare ad Eccleſiam, quia creditor pignoris non faciat fructus ſuos, nec eo vti poteſt Roch. dicto loco numero 61. Vigeſimo quarto.

33 Dos data cum vniuerſitate bonorum † facit trãſferri ius ſepulcrorum, ſicuti transfertur ius patronatus Roch.d.loco nu.63. vnde ſi maritus nõ habebit ſepulturam, ſepelitur in ſepultura vxoris.Vigeſimo quinto.

34 Fiſcus ſuccedit in ius ſepulcri in caſu, † quo fiat publicatio omnium bonorum, ſicuti tranſit ius patronatus Eccleſiæ in ipſum Roch. d. loco nu.68.Vigeſimo ſexto.

35 Inſolutum dari † poteſt ius patronatus Eccleſiæ, quãdo inſolutum datur vniuerſitas, ſecus de per ſe, quia non recipit æſtimationem, ita dicendum eſt de iure ſepulcrorum Roch.d.loco num. 70.Vige ſimo ſeptimo.

36 Renunciari non poteſt iuri † ſepulcrorum in præiudicium eorum de parentela, quando competit illis de parentela tantum ſicuti in ſimili de iure partronatus dicit Roch.d. loco nu.71.Vigeſimo octauo.

37 Præſcribi poteſt † ius funerandi, ſicuti præſcribitur ius. præſentandi ſpacio temporis, cuius initij memoria hominum non eſt in contrarium, ſimiliter ſicuti præſcripta vniuerſitate præſcribitur ius patronatus, ita & præſcribitur ius ſepulcrorum Roch. d.loco nume.89.& hæc, quæ dicta ſunt de iure patronatus Eccleſiæ diximus procedere in iure ſepulcrorum, propter ſi-

38 militudinem quam † habet Lambert.tract.de iure patron.lib.1.p.2.art.3.2.q.princ.2.q.lib.1.ideo dicendum eſt, quod eodem modo quo transfertur ius patronatus, transfertur etiam ius ſepulcrorum, & quemadmodum ius patronatus non poteſt haberi ſine conſenſu Epiſcopi,ita nec etiã ius ſepulcrorum Rochus de Curte in tract.de iure patr. ver. in Eccleſia numer. 13. non tamen à pari procedunt, vbi contrarium diſponitur in

39 iure, vel militat † diuerſa ratio in vtroq;. vnde ſtã re ſtatuto quod primo genitus ſuccedat, ſuccedet ſolus in ius patronatus, non autem ſolus in ius ſepulcrorũ niſi aliter reſeruatum fuerit Lam-

40 bert.de iure pat.lib.1.† 1.p. 19. art. 29. princip. ſimiliter ſtatutum excludens fœminas non excludit à tali ſucceſſione dixi ſupra quæſt. 8. Vigeſimo nono.

41 Transferre non poteſt † in alium ius ſepulturę ille, qui priuatur Eccleſiaſtica ſepultura, vt hæreticus Lambert. de iure patr.lib. 1. q. 2.p. 1.art. 39.Trigeſimo.

42 Legari poteſt † ſepulcrum Bertach. tract. de Epiſcopo lib.4.3.p.q. 13. Lambert. de iure patr. lib. 1.p.2.art.1. q.6.nume. 3. & ſi legatur Eccleſiæ non requiritur conſenſus Epiſcopi, ſecus ſi legetur laico, non tamen legatur ſepulcrum, ſed ius ſepeliendi Doct. Com.leg. monumenta C.de legatis leg. ſi monumento C. quę res pign. oblig. poſſ.ſi tamen locus eſſet purus legari poſſet monumentorum ipſum Ioan. dilectus tract.de arte teſtandi tit.de ſepult.tit.9. caut.1. ſi tamen teſtator legauerit monumẽtum,& ſit religioſum, vt actus potius valeat quam pereat, valebit legatum quò ad eius inferendi mortuum Salic. l.monumentũ C.de legatis.Trigeſimo primo.

43 Donato fundo † donatũ cenſetur & ſepulcrũ in eo, quando aliunde ad illud accedi non poteſt Roch.tract.de iure patr. ver.ipſe vel is q.13.Lambert.de iure patr.lib.2.2.p.q. 6.art. 6. Trigeſimo ſecundo.

44 Feudo data † vniuerſitate transfertur cum ea ius ſepulcrorũ acceſſorie ſicuti transfertur ius patronatus Lãbert.tract.de iure patr. 2. p. lib. 1.art. 1.& ſeq.7.q.Trigeſimo tertio.

45 Emphyteuſi † cõceſſa vniuerſitate transfertur ius ſepulcri, ſicuti transfertur ius patronatus Eccleſiæ Lambert.lib.1. p. 2. q. 8. Art.4.Trigeſimo quarto.

46 Sequeſter.ius † ſepulcri non tranſit in eum, penes quem fuit factum ſequeſtrum; quia licet poſſit præſentare, hoc tamen facit nomine patroni, quę ratio ceſſat in præſenti caſu Lambert. de iure patr.lib.1.2.art.3. q.9. Trigeſimo quinto.

47 Depoſitarius bonorum † vniuerſitatis non habet ius inferendi mortuos Lamber. d. loco ſuperius proxime citato, art. 4. Trigeſimo ſexto.

48 Priuilegio transferri poteſt † ius ſepulcri, ſicuti transfertur ius patronatus, quod dictũ procedit quo ad ſepulcrum liberum Eccleſiæ, ſecus ſi eſſet familiare, vel hæreditarium, quia per priuilegium non poteſt inferri præiudicium tertio Lambert.de iure patr.lib.1.p.2.art.8.q. 11.nu.3. Trigeſimo ſeptimo.

49 Sententia transfertur † ius ſepulcrorum, ſicuti transfertur ius patronatus Lambert. tract. de iure patr.lib.1.p.2.q.11.art.8.num.1.Trigeſimo octauo.

50 Iuramento † transfertur ius ſepulcrorum, ſicuti transfertur ius patronatus Eccleſię Lambert. d.loco, proxime citato, art. 10. vnde ſi quis motu proprio,non autem ſuaſione aliquorum fecit votum, vel iuramentum de ſepultura electa nõ mu-

51 tanda, ſine cauſa mutare † nõ poterit, nemo enim ſine cauſa poteſt venire contra votum, vel iuramentum,dummodo de cauſa orta poſt iuramentum non cogitauerit, Angel.ver. ſepultura num.

52 40.Sylu.d.loco nu. 5.noua autem † cauſa diceretur ſi factus fuerit Epiſcopus,vel religioſus.

S V M M A R I V M.

1 *Argumentum de iure patronatus ad ius ſepulcrorum in quibus procedat, & non.*

2 *Conſenſus cuius requiratur in iure ſep. conſtruendo.*

3 *Reſeruatum quando dicatur ius ſepeliendi.*

4 *Plures conſtruentes, an omnes acquirant.*

Teſtator

5 *Testator mandans construi sepult. si hæres non potuerit an incidat in pœnam.*
6 *Patroni Ecclesiæ an requiratur consensus in constructione sepulturæ.*
7 *Pecunia alterius construens sepulturam, an efficiatur dominus.*
8 *Fideicommisso bona subiecta an possint alienari pro conseruanda sepultura.*
9 *Pactum valet, vt non liceat emptori construere sepulturam.*
10 *Testator mandans construi sepult. sub certa forma quid agendum, si non possit exequi.*
11 *Locum non exprimens testator, vbi fiet sep.*
12 *Incipiens construere sepult. & non perficiens an efficiatur dominus.*
13 *Promittens sepulturam construere potest compelli.*
14 *Cogi quando quis possit ad const. sep.*
15 *Acquiri quando dicatur ius sepulcri.*
16 *Construens sepult. acquirit ius pro his, quæ nominauit.*
17 *Testator mandans construi infra certum tempus quid agendum si infra illud non potest.*
18 *Restaurans sepult. an acquirat ius sep.*
19 *Edictum iuris sep est prohibitorium.*
20 *Prælatus construens sepulturam ad quos transmittat illud ius. &c.*
21 *Vasallus construens sep ad quos transmittat illud ius.*
22 *Filiusfamilias, monachus, & seruus si construant sep qui acquirant illud ius.*
23 *Sepultura constructa de bonis subiectis restitutioni, cui acquiratur.*
24 *Sepultura constructa de bonis donatis cui acquiratur.*
25 *Sepultura constructa de bonis male ablatis cui acquiratur.*
26 *Spoliari quis non debet iure sepulcrorum.*
27 *Dispensare an possit Episcopus in qualitatibus requisitis ad sepel.*
28 *Inscriptiones monumentorum quomodo probent.*
29 *Insignia, & arma quomodo probent.*
30 *Probatio iuris patronatus quomodo fiat.*
31 *Testis quis esse possit in causa iuris sep.*
32 *Causa iuris sep. est summaria.*
33 *Sepultura existens intra fines duarum parochialium quid agendum.*
34 *Concurrentibus pluribus ad eligendum mortuum insepulc quid agendum.*
35 *Papa disponere potest ad libitum iuris sep. & idem legatus de latere.*
36 *Renunciari quomodo possit iuri sep.*
37 *Rector Ecclesiæ quando aget pro iure sepult.*
38 *Arma & insignia sepulcrorũ remoueri nõ possunt.*
39 *Episcopus non potest alteri concedere ius sep. inuito domino.*
40 *Destructa Ecclesia an amittatur ius sep.*
41 *Amitti non dicitur ius sep per non vsum.*
42 *Vendens sepult. eam amittit.*
43 *Amittitur ius sep. multis modis.*
44 *Iudex competens qui sit in causa iuris sepulcrorum, & in quos compromictant.*
45 *Transigi non potest causa iuris sep.*
46 *Iudex secularis quando se ingerat in iure sep.*
47 *Remediũ quod competat causa consequendi ius sep.*
48 *Ius sepulcrorum annexum est spi. itualitati.*
49 *Vsum tantum quis dicitur habere in ius sep.*
50 *Iudex Ecclesiasticus est cognitor iuris funerandi, secularis verò pro expensis.*
51 *Promissio donationis iuris sepul. à iudice laico ad impleri fiet.*

Quæst. XVI.

1 Ecimosexto quæro, † quia dictum est in proxima præcedenti q. num. 38. esse simule ius sepulcrorũ atque ius patronatus Ecclesiæ non tamen ius patronatus habet locum in sepulcris Lambert. lib. 1. q. 11. 1. p. art. 14. num. 4. nihilominus videamus in quibus conueniant, & differant. Resp. In multis, & primo.

2 Consensus diocęsani requiritur, quando † datur facultas sepeliendi in aliquo loco, ita & ad acquirendum ius patronatus Lambert. de iure patr. lib. 1. q. 2. princ. art. 3. quando verò est concessum priuilegium alicui loco sepeliendi, tunc in constructione alicuius sepult. familiaris siue hæreditariæ satis erit consensus rectoris Ecclesiæ, & ita seruatur in practica, quod si aliqs sibi ipsi soli ele gerit sepulturam poterit absque consensu etiam rectoris Ecclesiæ, quia hoc à iure conceditur, vt ad libitum quisque sibi eligat sepulturam, vt dixi supra in q. 9. in casu tamen quod requiretur consensus, si illum præstare noluerit recurrendum erit ad superiorem. Secundo.

3 Construens sepulturam nulla † sibi facta reseruatione iuris censebitur tacitè ius sepeliendi reseruatum, sicuti contingit de construente Ecclesiam Lambert. dicto loco. Tertio.

4 Plores construentes sepulturam † æqualiter omnes ius sepeliendi habebunt, cum hoc sit penitus indiuisibile, Lambert. tract. de iure patr. lib. 1. q. 3. p. 2. art. 3. si quis tamen sepulcrum construere velit, non poterit alter admitti eo nolente idem d. loco art. 6. Quarto.

5 Testator si mandauerit † construi sepulturam per hæredem in certo loco, sub certa pœna, & hæres non potuerit, quia ei à superiore negatum fuit an construendo alibi satisfaciat menti testatoris? Resp. Quod sic not. c. nemo de consecr. dist. 1. Roch. de curte in tract. de iure patr. ver. pro eo col. 1. Lamber. d. loco lib. 1. quæst. 1. p. 2. art. 13. Quinto.

6 Patroni consensus non requiritur † in constructione sepulturæ in Ecclesia patronata, quia in ea fundari etiam potest capellania eo iuito patrono Lambert. d. loco lib. 1. q. 5. p. 1. art. 17. Sexto.

7 Pecunia alterius construens sepulturam, † si dominus pecuniæ id ratum habuerit efficietur dominus sepulturæ. sin minus construens efficietur patronus, & tenebitur ad restitutionem pecuniæ Paul. de Citad. tractat. de iure patr. 3. p. q. 35. 1. causæ. Septimo.

Fidei-

8 Fideicommiſſo † bona ſubiecta non poſſunt alienari pro conſtructione ſepulturæ Roch.de iure patr. ver. Eccleſiam q. fi. poſſent bene alienari bona pro exequijs faciendis teſtatori iuxta ſui ordinis ſtatum. Octauo.

9 Pactum valet vt † non liceat emptori ædificare, in re empta, eccleſia n, cappellam, vel monumentum Lambert.de iure patr.lib.1.q.3.p.1.art. 23. Nono.

10 Teſtator † mandans cõſtrui ſepulturam in certo loco, ſub certa pœna, ſi ibi conſtrui non poterit tenebitur conſtruere alibi, Roch.tract.de iure patr.ver. conſtruxit q. 12. Vndecimo.

11 Locum non † exprimens teſtator vbi velit conſtrui ſepulturam, ſi hæredes fuerint diſcordes, electio loci ſpectabit ad Epiſcopum ſicuti ad ipſum ſpectat electio arrij Eccleſiæ c. nemo de conſecr. diſt. 1. Lambert.tract.de iure patr. lib. 1. q. 3. p. 1. art. 25. crederem tamen quod in parochiali eccleſia eſſet conſtruenda, niſi mens teſtatoris ex aliqua coniectura aliter colligi poſſet. Decimo ſecundo.

12 Incipiens † cõſtruere ſepulturam & alter perficiens ambo erunt domini poterit tamen incipiens compelli ab ordinario loci ad opus inceptũ perficiendũ & cogi Paul.de Cittad.in tract.de iure patr. 3. p. q. 14. cauſæ 1. & q. 18 d.cauſę, & poterit arbitrio ordinarij infra tempus ab eo præfigendum ad id compelli Lamb.de iure patr.lib.1. art. 3. q. 4. p. 1. Decimo tertio.

13 Promittens † ſepulturã conſtruere poteſt compelli ad eam perficiendam, pollicitatio enim de iure canonico producit actionem, vt quis cogatur ad aliquid faciendũ, etiam antequam inceperit c. qualiter de pactis Paul. de Cittad. tract. de iure patr. 3. p. q. 20. & ſeq. cauſa 1. vbi dicit quod compellitur actione in factum erit nihilominus patronus compulſus ad not.per Lambertin.d.loco artic. 6. nu. 7. etiam ſi ei de mandatum eſſet à teſtatore & noluiſſet conſtruere, niſi eſſet iuſſus, & compulſus à ſuperiore idem art. 7. nu. 3 Decimo quarto.

14 Cogi & compelli poſſet † aliquis particularis, ſeu vniuerſitas, ad fundandum ſepulturam, in caſu neceſſitatis, vt quando Eccleſia eſſet adeò parua nec haberet cæmiterium, ſufficiens ad recipiẽda cadauera ſuæ parochiæ, nam ei authoritate ordinaria debebit concedi tot ſpatium terræ, vt ibi ſepeliri commode poſſit, Paul.de Cittad.tract.de iure patr. 3. p. quæſt. 29. cauſa prima. Decimo quinto.

15 Acquiri non † dicitur ius ſepulcri ex eo ſolo, quod aliquis incæpit conſtruere illud, ſed quando perficit Paul.de Cittad.tract.de iure patr. 8. q. 3. Lambert.d.loco art. 9. Decimo ſexto.

16 Conſtruens ſepulturam de † conſenſu rectoris Eccleſiæ pro ſe, & pro tertia perſona, quæ nihil expendit acquirit ius ſep.omnibus quia ille alterius nomine conſtruxiſſe videtur Cald.tit.de iure patr.conſi.fin. Roch. d.tract. vet. pro eo q. 16. Paul.de Cittad. 3. p. q. 22. cauſæ. 1. Decimo ſept.

17 Teſtator mandans † conſtrui ſepulcrum per hæredem infra certum tempus, ſi hæres infra illud tempus moriatur, tenebitur hæres hæredis Lambert. d. loco artic. 11. ſi tamen teſtator legauerit centũ pro conſtruenda ſepultura ſub certa forma, ſi illa centum non ſufficient poterint conuerti illam centum in alium pium vſum arbitrio ordinarij, ſeu in aliam ſepulturam Lambertinus d.loco art. 12. ſimiliter, ſi teſtator mandauerit conſtrui ſepulturam in teſtamento imperfecto, eius voluntas erit ſeruanda Lambert. d. loco art. 13. not. Doct. l. hac conſultiſſima. §. ex perfecto. C. de teſtam. Decimooctauo.

18 Reædificans ſepulturam funditus † collapſam, acquirit ius ſepult. Lambert. tract. de iure patr. lib. 1. q. 6. art. 7. 1. p. nu. Decimonono.

19 Edictum de iure ſepulcr. † eſt prohibitorum, omnis enim poteſt illud acquirere, qui non reperitur prohibitus ſpecifice à iure Doct. Com. c. nobis de iure patr. ſicuti edictum de teſtamentis eſſe prohibitorium dicimus, omnis enim teſtari poteſt qui non prohibetur expreſsè gl. Bart. & Doctor. l. ſi quæramus. ff. de teſtam. prohibetur tamen primo paganus, & alius infidelis Lambert. p. 1. q. 7. art. 3. lib. 1. Secundo prohibetur hæreticus, & fautor illius, ibidem art. 4. & ſeq. Tertio prohibetur Sciſmaticus ibidem artic. 6. Quarto apoſtata, & præſertim à fide ibidem art. 7. Quinto excommunicatus ibidem art. 10. Sexto meretrix de bonis turpiter acquiſitis Lambert. lib. 1. p. 1. q. 8. art. 10. Septimo ſimoniacus ibidem art. 12. poterit tamen acquirere ius ſepul. fœmina Lambert. d. loco art. 2. ſimiliter & pupillus ibidem art. 15. Vigeſimo.

20 Prælatus conſtruens ſepulturam † in eius Eccleſia tranſmittit illud ius ad ſucceſſores eccleſię, non autem ad eius conſanguineos, vel hæredes, niſi conſtiterit illum conſtruxiſſe de bonis patrimonialibus animo tranſmittendi ad conſanguineos, vel hæredes Lambert. tract. de iure patr. p. 1. lib. 1. q. 8. art. 7. numer. 1. not. cap. Apoſtolicos 12. q. 2. Vigeſimoprimo.

21 Vaſallus ſi conſtruxerit ſepulturam † de facultatibus feudi de domini conſenſu, tunc tranſmittetur ad eum, ad quem tranſmittitur feudum, non ad conſanguineos, nec ad alios hæredes, ſi verò abſque conſenſu domini, tunc diſmembratio erit inualida, ſi verò conſtruxerit de fructibus illius, tunc quia vaſallus facit ſi uctus ſuos tranſmittet ad conſanguineos, vel hæredes, non autem ad ſucceſſores feudi Lamber. tract. de iure patr. lib. 1. q. 8. art. 8. p. 2. nu. 7. Vigeſimoſecundo.

22 Filius familias, Monachus, † & ſeruus cõſtruentes ſepulturam tranſmittunt eam ad patrem, Monaſterium, & dominum, niſi filius familias conſtruet de bonis quaſi caſtrenſibus Lambert. d. loco artic. 9. Vigeſimotertio.

23 Sepultura conſtructa de bonis, quorum † reſtitutio fieri debet, non tranſmittitur ad hæredes, quia de eis nec etiam eleemoſina fieri poteſt Lambert. d. loco art. 11. vbi art. ſeq. ampliat. procedere in ſepultura conſtructa de fructibus bonorum male acquiſitorum. Vigeſimoquarto.

24 Sepultura conſtructa de bonis † donatis ab eo, qui conſtruere non potuit valebit, quia hoc id dona-

donatarius facere potuit quia vitium personale nó afficit personam, sed bona Lambert. d. loco art. 13. Vigesimo quinto.

25 Sepultura † constructa de bonis restitutioni subiectis, si verus dominus habuerit ratum, ei acquiritur ius sepeliendi, si verò sibi satisfier acquiretur ei qui satisfecerit, quod si nemo satisfecerit sepultura erit libera Ecclesiæ Lambert. d. loco art. 15. Vigesimo sexto.

26 Si quasi possidenti † ius sepolcr. moueatur lis, non retardabit nihilominus, quo minus vtatur eodem iure, quia in eo casu retardari non potest ad not. per Lambert. tract. de iure patr. lib. 2. q. 3. part. 1. art. 4. quæ quasi possessio acquiritur ex vnico actu, dummodo non sit clandestinus, & dominus subito non reclamauerit habita notitia. Lambert. d. loco artic. 11. & transmittitur talis possessio ad hæredes, ibidem art. 23. Vigesimo septimo.

27 Dispensare † non potest Episcopus in qualitatibus requisitis, & appositis à construente sepolturam, vt si voluerit, quod deseruiat prodoctoribus, seu equitibus, vel similibus non poterit deseruire pro alijs Lambert. tract. de iure patr. lib. 2. part. 1. quæstio 10. artic. 7. Vigesimo octauo.

28 Inscriptiones † monumentorum, neque sepulcrorum iura, neque dominiom loci puri ad libertos transferrent, præscriptio autem longi temporis si iustam causam initio habuit vobis proficiet leg. monumentorum C. de relig. & sumpt. funer. hæc tamen lex intelligitur de inscriptionibus nouiter factis, seu ab extraneo appositis, secus in antiquis ex quibus probatur etiam ius patronatus gl. cap. cum causam de probat. cap. ad audientiam de præscr. capitulo cum olim il 2. de censibus capitulo sane 24. quæst. 2. Lamer. de iure patr. lib. 2. p. 2. quæst. 10. artic. 9. Afio. l. vel quæ pater §. si ad hunc nume. 37. ff. de relig. & sumpt. Cagnol. l. 1. nu. 174. ff. si cert. pet. & ex inscriptione colligitur an sit familiare seu hæreditarium, prout colligi potest ex inscriptione sepulcri meorum parentum positi in Ecclesia magna Sanctæ Crucis de Florentia ibi.

D. O. M.

Philippus Medices, & Reffus fratres Aram Christos resurgenti dicarunt, sepulcrum autem sibi posterisque suis dormientibus ponere curarunt Anno Domini M. D. L X X I I I I. Vigesimo nonò.

29 Insignia, & † arma in antiquis probant ius sepul. l. stigmata C. de fabricensibus lib. 11. Cagnolus l. 1. nu. 177. ff. si cert. pet. vbi eodem modo probatur

30 † ius patronatus. Trigesimo.

Antiquissima quasi possessione probatur ius patronatus, & ius sepulcrorum, Lambert. de iure patr. lib 2. part. 2. q. 10. artic. 4. probatur etiam ex constructione sepolturæ, etiam si nulla fuerit facta reseruatio iuris sepul. ibid. artic. 5. Trigesimo primo.

31 Testis potest † esse patronus in causa iuris patronatus, seu quasi possessionis ipsius, quia potius est sibi damnosum, quàm vtile habere compatronum, cum ex pluritate ipsorum minuatur ius illorum, & hoc nisi probando augeret ius suũ seu ageretur de præiudicio tertij, idem est in probatione iuris sepulcrorum Lambert. d. loco. art. 12. nu. 6. Trigesimo secundo.

32 Causa iuris patronatus † est summaria, & conclusio illius non dicitur de necessitate, requiritur tam sententia not. Clem. sæpe de verb. signific. citatis partibus inscriptis, qood idem videtur dicendum in iure sepulc. Lambert. de iure patr. lib. 2. par. 2. q. 11. articu. 3. vbi dicitur artic. 5. ab ea posse appellari, alioquin transiret in iudicatum ibidem artic. 6. & sententia lata cõtra vnum ex patronis alio patrono obtinente ius totum accrescit, quia istud ius, quasi spirituale non potest diuidi, vnde non potest quis esse semi patronus nota leg. quædam ff. familiæ hærc. Lamber. dicto loco artic. 8. idem est in iure sepulcro. Trigesimo tertio.

33 Sepulcrum † si fuerit intra fines duarum parochialium, erit commune, quo ad iura parochialia, idem si fuerit intra fines duarum dioceſ. quo casu si disputandum erit ius sepulcri, erit locus præuentioni quo ad iudicem, si erunt pares, vel æquales, alioquin ad superiorem recurrendum not. gl. & Doct. cap. licet 16. quæst. 3. Lambert. de iure patr. lib. 2. pat. 2. q. 4. arti. 6. nume. 4. Trigesimo quarto.

34 Concurrentibus † pluribus patronis ad eligendum aliquem mortuum in sua sepultura, quia eis talis competerit electio, si fuerint pares electio Ecclesiæ, spectabit ad rectorem Ecclesiæ, si verò dispares ad maiorem numerum: rector tamen Ecclesiæ in casu quo electio ad eum spectabit eliget meliorem inspecta qualitate personę Lambert. de iure patr. lib. 2. par. 3. q. 5. artic. 1. & seq. Trigesimo quinto.

35 Papa potest † disponere ad libitum de iure sepulcrorum, etiam inuitis dominis, sicuti potest disponere de iure patronatus inuitis patronis, Lambert. de iure patron. lib. 2. p. 3. quęst. 9. artic. 2. nu. 2. Ampl. hoc idem procedere in legato dela tere Lambert. d. loco q. 8. art. 1. quod enim quis sepeliatur in Ecclesia, seu cęmiterio est ex priuilegio, quo vti non potest priuilegiatus contra priuilegiantem, & potest supprimere omnia iura patronatus totius mundi Lambert. d. tract. lib. 3. q. 7. art. 6. Trigesimo sexto.

36 Renunciare potest † patronatus Ecclesię patronatę, etiam inuita Ecclesia, ita patronus habet suuito rectore Ecclesię Cald. consilio quarto de iure patr. Lambert. lib. 3. q. 2. artic. 6. Trigesimo septimo.

37 Rector Ecclesię aget in iudicio pro † interesse Ecclesię in causa litis vertẽtis iuris sepulcr. Lamb. lib. 3. q. 2. art. 10. Trigesimo octauo.

38 Arma, & insignia † primi fundatoris à Cappella, Ecclesia, seu sepulcro nullo modo sunt amouenda, sed ibidem semper permanere debent in memoriam primi fundatoris, & hæc est com. opin. Anch. consilio 356. secunda sit conclusio, quòd nouus hæres non solum non potest mutare huiusmodi arma, sed nec etiam si est alterius

familiæ ſua inſignia, ſeu arma ſculpiri facere po-
teſt etiam remanentibus antiquis. Tertia ſit con-
cloſio, quod vbi fieret ſepultura non pro haben-
do ius ſepel. in ea, ſed pro remedio animæ ſun-
datoris, vt qoia benefaceret Eccleſiæ, & fieret
ſcriptura in marmore oſtendeos arma primi fun-
datoris, poterunt tamen ſculpiri arma ipſios hæ-
redis Anch. conſil. 114. Quando oullus eſſet de
agnatione, & familia illius primi conſtruentis,
non remotis tamen armis primi fundatoris. Quar
ta ſit concluſio in ſepulcris cadauerum oon poſ-
ſunt ſepeliri, niſi hæredes ſanguinis. Qui ſi eſſent
nati ex filiabus fœminis, & reſtaurauerint ſepul-
turam, poterunt apponere ipſorum arma, non
remotis his, qoæ ſunt fundatoris, dummodo
faciant ſcripturam, de primo fundatore Anch.
conſil. 513. Quinta ſit concluſio, quod oec etiam
rector Eccleſiæ motare poteſt inſignia, & arma
ſepolcrorum & cótra faciens punietur, non enim
poteſt præiudicare, iuri fundántis. Sexta ſit con-
cloſio, quod ſepulcrum conceſſum vni pro ſe, &
ſuis, de eius domo, eis auferri non poteſt & alijs
concedi, niſi qoando omnes extincti eſſent, nam
mortuo vſuario vſus redit ad proprietariom libe
re. leg. pen. C. de vſufruct. & hoc niſi aliter in fun-
datione conuentum foerit, & dummodo cadaue-
ra ipſorum non exbumentur, neque inſignia vl-
lo pacto remoueantur, & concederentur perſo-
nis æqoalis ſtatus, & conditioois, indignum enim
eſſet vt ſepulcrum, quod fuit pro familia nobi-
li concederetur ignobili, & plebeio ita colligi-
tur ex mente Lambert. de iure patron. lib. 3. q. 5.
artic. 4. per totum. Trigeſimonono.

39 Epiſcopus non poteſt concedere † ius ſep. alte-
ri inuito domino etiam ſi concederet pio loco
ſicuti nec etiam concedet ius patronatus inoito
patrono: ſecus eſt de conſenſu illius Lambert. d.
loco q. 6. art. 3. d. lib. 3. & art. ſeq. vbi non poteſt
immutare conditiones, quę interuenerunt io pri-
ma fundatione. Quadrageſimo.

40 Deſtructa eccleſia an quis ius ſep. † amittat?
Reſp. Quod perempta cauſa, ex qua qnis erat pa-
tronus oon reſtabit eius ios, & non erit alterius
pattonos Lambert. de iure patr. lib. 3. q. 7. artic. 1.
Quadrageſimoprimo.

41 Amitti oon dicitur ius † ſepulc. per non vſum
eius ſimpliciter, ſed bene per cootrarium vſum
contra dominom preſcriberetur, ſeu eccleſia ac-
qoireret ſibi libere illud ius Lambert. tractat. de
iure patron. lib. 3. quæſt. 7. art. 8. vt qnando venit
caſus eo vtendi & eo vſus non eſt, amittit tameo
ſi illud cedit eccleſiæ in caſu, quo poteſt præiu-
dicare ſucceſſoribos, ſecus not. capit. 5. de iure
patron. 6. Lambert. d. loco artic. 7. Quadrage-
ſimo ſecundo.

42 Vendi non poteſt ius † ſepolcri cum ſit ſpiri-
tuale, quod ſi vendatur ſepultura erit libera ec-
cleſiæ etiam ſi rector ipſius Eccleſiæ illud emerit
Lambert. tract. de iure patr. lib. 3. q. 8. art. 2. Qua-
drageſimo tertio.

43 Amittitur ius ſepulc. † multis modis. Primo
per ſimoniam, vt ſi vendatur in caſu prohibito
veodendi. Secuodo ſi dominus ſepolcri occide-
ret rectorem Eccleſiæ, in qoa eſſet ſepultura, niſi
hoc ageret ad ſui debitam defenſionem. Tertio ſi
vioum in ea ſepeliret, vel aliqood aliud delictom
in ea committeret, vt in eo puniatur in qoo deli-
quit. Quarto qoando labitur in hæreſim, & in
fautore, & receptatore hæreticorom, ſciſmati-
co, apoſtata, & excommunicato per annum in
caſibus, in quibus prædicti indicantur, vt hære-
tici. Quinto etiam in crimine læſæ maieſtatis hu-
manæ. Sexto etiam ſi de prædictis fiat publica-
tio bonorum per iodicem ſeculare. Quibus in
caſibos Eccleſiæ efficietur libera ſepultura, quan-
do vnus erat tantum dominus ſepulcri, ſecus ſi
plures: nam in caſo amiſſionis vnius accreſcit ius
alteri, ſi erit ſepulcrum ſamiliare, ſi verò erit hæ-
reditariom accreſcet rectori Eccleſiæ, qui pote-
rit ad libitom vnà cum compatrooo, ibi ſepeliri
facere Lambert. tract. de iore patr. lib. 3. q. 8. art. 2.
& ſeq. Quadrageſimoquarto.

44 Canſa iuris ſepolcr. † eſt cauſa fori eccleſiaſti-
ci, non ſecularis Hoſt. tit. de iore patron. §. fin.
adeo, vt neque compromitti poſſit in laicum
Lambert. de iore patron. libr. 3. quæſtion. 9.
articul. quarto, in caſo tamen qoo cognoſcetur
ſuper aliqua vnioerſitate nolla habita ratione ad
ius patronatus tranſibit cum eo iudicio acceſſo-
riè ius patronatus Lambert. d. artic. 5. Quadra-
geſimoquinto.

45 Tranſigi non poteſt † ſuper iore ſepulcr. oot.
c. præterea il 1. de tranſact. Lambert. d. loco art.
6. Quadrageſimoſexto.

46 Iodex ſecularis cognoſcet de † expulſione vio-
lenta à ſepultura, quando erit ioter meros laicos
omnis enim violentia dicitur perſonalis iniuria,
not. l. itaque fullo. ff. de furt. Lambert. d. loco art.
7. Quadrageſimoſeptimo.

47 Remedium, qood intentetur † pro iore patro-
natus declarando, vel eoincédo, & quomodo for
metur libellus not. Lambert. vbi inferre poteris
ad ius ſepulcri d. loco art. 8. & art. 11.

48 Has concluſiones poſui † propter ſimilitudi-
nem quam habet ios patr. cum iure ſepolcr. eſt
enim ius annexum ſpiritualibus, & quis dicitur
49 habere vſom tantum † in ſepulcro, non autem
dominium, neque poſſeſſiooē, oiſi abuſiuè Lam-
bert. tract. de iure patr. lib. 4. q. 9. art. 9. vbi in art.
ſeq. dicit, quòd cognitio iuris funerandi ſpectat
ad iudicem Eccleſiaſticum, pro expenſis verò fu-
50 nerum ad iodicem † laicum l. hæreditas. §. fin. ff.
de per. hæred. ſi qois tamen promitteret alicui ius
ſuum ſepulcri, poterit compelli ad boc implen-
dum à iudice laico, ſi illum adire voluerit; Quia
compellere laicum ad tradendum ios ſepolcri
51 actione perſonali noo eſt diffinire † canſam ioris
ſepulcri, ſed definire cauſam promiſſionis factæ
ita Lambert. d. art. 10. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Acti o quæ competat aduerſus eum mortuum cum infert in locum alterius.*

2 *Corpora eruere, neque effodere quis non poteſt abſque authoritate Epiſcopi.*

Reli-

3 *Religiosus locus pro puro venditus, quam actionem tribuat.*
4 *Vis ad sepulcrum quando sit concedenda.*
5 *Libellus qualiter concipiatur quando infertur mortuus in locum alterius.*

Quaest. XVII.

1 Ecimoseptimo quaero, † quae actio competat aduersus eum, qui corpus mortuum in locum alterius infert. Resp. Ex mente l. qui intulit. ff. de relig. & sumpt. funer. ibi.

Is qui intulit mortuum in alienum locum, aut id tollere, quod intulit, aut loci pretium praestare cogitur, per in factum actionem, quę tam haeredi quàm in haeredem competit, & perpetua est.

Aduersus eũ, qui in alterius arcam lapideam, in qua ad huc mortuus non erat conditus mortuum intulerit, vtilem actionem in factum proconsul. dat, quia non proprie, vel in sepulcrum, vel in locum alterius intulisse dici potest.

2 Ossa vero quae ab alio illata † sunt, vel corpus, an liceat domino loci effodere, vel eruere, sine decreto Pontificum, seu iussu Principis, quaestionis est, & ait labeo expectandum esse permissum Pontificalem, seu iussionem Principis, alioquin iniuriarum fore actionem, aduersus eum qui eiecit l. ossa. ff. de relig. & sumpt. funer.

3 Si locus religiosus † pro puro venisse dicatur, praetor in factum actionẽ in eum dat ei, ad quem ea res pertinet, quae actio in haeredem competit, cum quasi ex empto actionem contineat.

Si in locum publicis vsibus destinatum intulerit quis mortuum praetor in eum iudicium dat, si dolo fecerit erit extraordinem plectendus, modica tamen coertione, sed sine dolo malo absoluendus est.

In hac autem actione loci puri appellatio, & ad aedificium perducenda est.

Non solum domino haec actio competit, verum ei quoque qui eiusdem loci habet vsumfructum, vel aliquam seruitutem, quia ius prohibendi habent.

Et qui prohibitus est inferre in eum locum, quo ei ius inferendi esset, in factum actio competit, & interdictum, etiam si non ipse prohibitus sit sed procurator eius, quia intellectu aliquo prohibitus, & ipse videtur d. l. ossa per totam.

Liberum est ei, qui prohibetur mortuum, ossa vè mortui inferre, aut statim interdicto vti, quo prohibetur ei vis fieri, aut alij inferre, & postea in factum agere, per quam consequatur actori, quanti eius interfuit prohibitum non esse l. liberum. ff. de relig. & sumpt. funer.

In quam computationem cadit loci empti precium, aut si conduxerit, conducti merces.

Item sui loci pretium, quem quis nisi coactus religiosum facturus non esset.

Vnde miror, quare constare videatur, neque haeredi, neque in haeredem dandam hanc actionem. Nam cum vt apparet pecuniariae quantitatis ratio in ea deducitur, certe perpetuo ea inter ipsos competit d. leg. liberum per totam.

Si venditor fundi, excepit locum sepulcri ad hoc, vt ipse, posterique eius illo inferantur, si via vti prohibeatur, vt mortuum suum inferret agere potest; videtur enim etiam hoc exceptum inter ementem, & vendentem, vt ei per fundum sepulturae causa ire liceat l. si venditor. ff. de relig. & sumpt. funer.

Quod si locus monumenti hac lege venierit, ne in eum inferatur, quo sibi ius est inferendi.

Pactum quidem ad hoc non sufficit, sed stipulatione id caueri oportet. l. quod si. ff. eod. tit.

4 Siquis sepulcrum habeat, † viam autem ad sepulcrum non habeat, & à vicino ire prohibeatur, Imperator Antonius cum patre rescripsit, iter ad sepulcrum peti praecario, & concedi solere, vt quoties non debetur, impetretur ab eo, qui fundum coniunctum habeat leg. si quis. ff. de relig. & sumpt. funer.

Non tamen hoc rescriptum, quod impetrandi dat facultatem, etiam actionem ciuilem induci sed extra ordinem interpellatur.

Praeses etiã compellere debet iusto pretio iter ei praestari, ita tamen, vt iudex etiam de opportunitate loci prospiciat, ne vicinus magnum patiatur detrimentum.

Senatus consulto cauetur, ne vsus sepulcrorum permutationibus polluatur t. ne sepulcrum alterius conuersationis vsum accipiat dicta lege

5 quod si; libellus † autem quomodo concipiatur quando quis intulit mortuum in locum alienum not. odofr. tract. de forma lib. c. 18.

Qui mortuum in locum. alienum intulit, vel inferri curauit tenebitur in factum actione l. 2. §. r. ff. de relig. & sumpt. funer.

Sed hic sermo domino dat actionem vt bonae fidei possessori.

Sed & fructuarius inferendo tenebitur domino proprietatis.

An, & socius teneatur, si ignorante socio intulerit tractari potest, est tamen verius familiae haerciscundae, vel communi diuidundo conueniri eum posse.

Praetor ait, si homo mortuus, ossave hominis mortui in locum purum alterius, aut in id sepulcrum, in quo ius non fuit illata esse dicentur, qui hoc facit in factum actione tenebitur, & penae pecuniariae subiicietur. De ea autem illatione praetor sensit, quae sepulturae causa fit d. leg. 2. in principio.

SVMMARIVM.

1 *Sepeliri an quis possit in sep. alieno inuito domino.*
2 *Cappella dicitur hospitium sepulturae.*
3 *Dominus non potest inhabitare inuito vsufructuario.*
4 *Vsusfructus morte finitur.*
5 *Plures domini consentire debent.*
6 *Praelatus quando possit extraneum sepelire in alterius sepulcro.*

Quæst. XVIII.

1 Ecimooctauo quęro, † vtrum
illi qui habent Cappellam à
religiosis, seu prælatis con-
cessam sibi, in quibus fece-
runt sepulcrum pro se, &
suis de domo, possint eis inui
tis priuari, seu alij in ipsis se-
peliri contra eorum volunta-
2 tem. Resp. Quod non quia † talis cappella ad se-
pulcrum reputatur tanquam hospitium c. Ebron.
13. q. 1. sed de iure est, quod in fundo in quo quis
habet vsum non potest dominus inhabitare inui-
3 to vsufructuario. l. si hæres. §. fin. ff. de † vsu. &
hab. si tamen essent extincti, & eorum domus per
mortem, bene possent alijs concedi, quia mortuo
4 vsuario, ille vsus redit ad proprietarium † libere. l.
pen. C. de vsufruct. Tab. ver. sepultura num. 21.
si verò plures sint domini eius loci, vbi mortuus
5 infertur, omnes consentire debent, † cum extra-
nei inferantur, nam ex ipsis dominis quemlibet
rectè ibi sepeliri constat, etiam sine cæterorũ con-
sensu maxime cum aliàs non sit locus in quo sepe
liretur l. si plures. ff. de relig. & sumpt. funer. Præ-
latus tamen posset ex causa sepelire aliquem ex-
6 traneum in alterius sepultura † Asin. d. lege si
plures numer. 3.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus locus quando fiat per sepult.*
2 *Caput dignissimum omnium membrorum.*
3 *Caput diuisum, si sepeliatur in duobus locis quis lo-
cus religiosus fiat.*
4 *Translato cadauere desinit locus esse religiosus.*
5 *Loca ab hostibus capta desinunt esse religiosa.*
6 *Locus legatus sub conditione, si interim ibi mor-
tuus inferatur an efficiatur religiosus.*
7 *Religiosus locus, quomodo & quando fiat latè discu
titur, & num. seq.*

Quæst. XIX.

1 Ecimonono quæro, † quando fiat lo-
cus religiosus per sepulturam mor-
tui? Resp. Per l. cum in indiuersis. ff.
de rel. & sumpt. fun. ibi cum indiuer
sis locis sepultum est, vterque qui-
dem locus religiosus nõ fit, quia vnius sepultura,
sepulcra plura efficere non potest, mihi autem vi-
detur illum esse religiosum locum, vbi ꝙ princi-
pale est conditum est i. caput cuius imago sit vn-
de cognoscimur dummodo non sit infidelis, vel
excommunicati c. sacris vbi Ant. de Butr. nu. 11.
de sepult. ratio est quia caput est in homine præci
2 puum & cæterorum † membrorũ dignissimũ, ha
bet enim arcem quodã modo in humanis corpori
bus, vnde quãdoque ponit̃ caput pro toto homi-
ne, vnde capitis pęna atrocissima dicitur, si tamen
caput in duas partes diuisum sit, & ĩ duobus locis
3 sepeliat̃ neuter locus fit religiosus, † sed si altera
pars sit maior, ibi efficiet̃ religiosus, vbi maior se-
pelietur pars, ex qua caput dici põt Asin. d. loco
4 nu. 6. cum autem impetretur, vt reliquiæ † trans-
ferantur, desinit locus religiosus esse d. l. cum in-
diuersis. §. cum autem, similiter cum loca capta
5 sunt ab hostibus, omnia † desinunt religiosa, vel
sacra esse sicut homines liberi, qui in seruitutẽ per
ueniunt: quę si ab hac calamitate fuerint liberata.
6 Quasi quodam † post limino reuersa pristino
statui restituuntur l. cum loca. ff. de relig. & sumpt.
funer. Præterea si locus sub conditione legatus
sit, interim hæres inferendo mortuum non facit
religiosum locum leg. si locus. ff. de relig. &
sumpt. funer.
7 Si vsumfructum quis habeat locum † religio-
sum non faciet l. 2. §. si vsumfructum. ff. de re-
lig. & sumpt. funer.

Sed & si alius proprietatem, alius vsumfru-
ctum habeat, non faciet locum religiosum, nec
proprietarius, nisi fortè ipsum, qui vsumfru-
ctum legauit intulerit, cum in alium locum infer
ri tam opportune non posset, & Iulianus scribit,
aliàs autem inuito fructuario locus religiosus
non fiet, sed si consentiat fructuarius magis est,
vt locus religiosus fiat.

Locum qui seruit nemo religiosum facit, nisi
consentiat is, cui seruitus debetur.

Sed non minus commode, per alium locum
seruitute vti potest non videtur seruitutis impe-
diendæ causa id fieri, & ideo religiosus fit, & sa-
ne habet hanc rationem.

Is qui pignori dedit agrum, si in eum suum
mortuum intulerit religiosum eum facit, sed etsi
ipse inferatur idem est, cæterum alij concede-
re non potest d. leg. 2. in fine ex consensu tamen
omnium vtilius est dicere religiosum posse fie-
ri, idque Pomponius scribit. leg. ex consensu. ff.
eod. titulo.

Scriptus hæres antequam hæreditatem adeat
patrem familias mortuum inferendo, locum fa-
cit religiosum l. scriptus. ff. eod.

Ne quis putet hoc ipso pro hærede eum gere-
re, finge enim ad hoc eum deliberare de adeun-
da hæreditate.

Ego etiam puto si non hęres eum intulerit, sed
quiuis, alius hærede, vel cessante, vel absente, vel
vel ignorante, vel vetante, ne pro hærede gerere
videatur, tamen locũ religiosum facere, plerum-
que enim defuncti ante sepeliantur quamuis hæ-
res eis existat; sed tunc locus fit religiosus, cum
defuncti fuit, naturaliter enim videtur ad mor-
tuum pertinere locus, in quẽ infertur, præsertim
si in eum locum inferatur, quem ipse destinauit,
vsque adeo, vt etiam si in legatum locum fit illa-
tus ab hærede, illatione tamen testatoris religio-
sus fiat: Si modo in alium locum, tam opportune
inferri non potuit d. l. scriptus in fine.

Si quis eo animo corpus intulerit, quòd cogi-
taret inde alio postea transferre, magisque tem-
poris gratia deponere, quàm quod ibi sepeliret
mortuum, & quasi æternam sedem daret, desti-
nauerit, manebit locus profanus. l. si quis eo. ff.
de relig. & sumpt. funer.

SVM·

SVMMARIVM.

1 *Sepulturam differens fraudem committit in obtinendo beneficio.*
2 *Fraus & dolus patrocinari non debent.*
3 *Impediens humationem defuncti amittit creditū.*
4 *Hæres non sepeliens defunctū priuatur hæreditate.*
5 *Mandans corpus suum non sepeliri non est mandatum custodiendum.*
6 *Differri potest humatio corporis, sed non impediri.*
7 *Insolita sepultura suspicionem inducit.*

Quæst. XX.

1 Vigesimo quæro, † an differens sepelire mortuũ, vt præueniat in impetratione beneficij eius, quod possidebat, priuetur tali beneficio? Resp. Quod sic. Boer. in terminis Decis. 287. fraus enim &
2 dolus † alicui patrocinari non debet. l. nec ex dolo. ff. de dolo; vnde impediens humationem defuncti amittit creditum prætensum auth. vt de-
3 functi, † seu funera eorum Coll. 5. in princ. Ang. l. 1. §. quoties. ff. de iniur. & hæres custodiens non
4 sepeliẽs defunctum priuatur † hæreditate Alber. l. si quis sepulcrum. §. funus. ff. de relig. & sumpt. funer. Boer. dicto loco nu. 3. Quin immo si testa-
5 tor mandauerit † corpus suum comburi & non sepeliri hæres non debet eius mandatum custodire, sed in memoriam conditionis humanæ debet eum sepulturæ tradere not. l. quidam. ff. de cond. instit. vbi Doct. com. not. l. prætor. §. si quis. ff. de
6 sepulcro viol. bene possunt † differri aromatibus condita, donec deferãtur ad loca, in quibus viuentes elegerint sepeliri Boer. d. loco nu. 5. similiter
7 sepultura clandestina, & insolita † inducit suspicionem Foller. in praxi crim. p. 2. §. fiscus nu. 39.

SVMMARIVM.

1 *Sepeliens defunctum quando videatur se gerere pro hærede.*
2 *Sepelire defunctum est actus pietatis.*
3 *Aditio hæreditatis quibus actibus inducatur.*
4 *Protestatio quando non sit necessaria.*
5 *Iuramento probatur quod pendet ab animo.*

Quæst. XXI.

1 Vigesimoprimo quæro, † vtrum sepeliendo defunctum videatur se gerere pro hærede? Resp. Quod non l. scriptus. ff. de relig. & sumpt. funer. vbi Bart. nu. 1. dat cautelam quod vt cautius tibi sit facias fieri instrumentū protestationis coram duobus testibus not. l. at si quis.
2 §. plerunque. ff. de relig. & sumpt. funer. † Paul. l. pro hærede nom. 3. ff. de acq. hæred. dicens quod quædam tendunt ad actum pietatis, vt sepelire defunctum, quædam ad actum custodiæ, vt pascere iumenta hæreditaria, vel claudere domum, & in istis in dubio non inducunt aditionem, quia
3 possunt videri gesta alio animo, † ideo protestatio est, ex abundanti. quædam sunt quæ non possunt fieri, nisi ab hærede, vt alienare res hæreditarias,
4 vel conuenire debitores † hæreditatis, & in istis in dubio præsumitur aditio, quia hæc nõ possunt geri citra ius, & nomen hæredis. Quidam verò sunt actus indifferentes, vt locare res hæreditarias, vel fulcire, nam potest hoc facere tanquam hæres, vel tanquam custos nec magis ordinantur ad vnum actum, quàm ad alterum, sicuti ordinantur primi actus, & tunc standum est declarationi
5 suę cum iuramẽto, Quo † animo fecerit; quia quæ pendent ab animo iuramento probantur l. gerit. ff. de acq. hæred. Paulus d. l. pro hærede nu. 5.

SVMMARIVM.

1 *Mandans corpus suum non sepeliri honorifice, prout decet non est obediendus.*
2 *Voluntas inepta circa sepulturam reijcitur.*
3 *Conditio turpis in omni actu reijcitur.*
4 *Hæres non sepeliens corpus defuncti, vbi mandauit sepeliri, non priuabitur hæreditate.*

Quæst. XXII.

1 Vigesimosecundo quæro, † quidã mandauit corpus suum poni in vna storia sine pannis, & ipsum sepeliri solum cum vna candela, & si contrafieret priuauit hæredem hæreditate, hæres autem eum sepeliuit honorifice iuxta suæ conditionis statum, an sit priuandus hæreditate? Resp. Quod non, quia tales volũtates ineptæ circa sepulturam
2 non sunt seruandæ † l. seruo. §. fin. ff. de leg. 1. Paul. l. quidam in fine. ff. de cond. inst. nu. 3. vbi dicit de illo Doctore Padouano, qui fecit repertorium, quod corpus suum portaretur cum tubis, & cornetis ad Ecclesiam, & quod fierent nuptiæ, & vxor indueretur pannis rubeis, aliàs priuauit hæreditate, talis ordinatio non fuit seruanda, quia contra
3 mores, & omnis turpis † conditio reijcitur ita elicitur ex mente Pauli d. l. quidam nu. 5. ff. de cond.
4 inst. Item quæro, † an hæres priuetur hæreditate, si testator non fuit sepultus in illa Ecclesia in qua mandauerat se esse sepeliẽdum? Resp. Quod non ita in puncto Alba consi. 48. Actus enim iste non vertitur in contrauentione, sed in omissione.

SVMMARIVM.

1 *Interdicto de mortuo inferendo quis vtatur.*
2 *Interest reip. ne insepulta maneant cadauera.*
3 *Ratio summa est, quę pro religione facit.*

Quæst. XXIII.

1 Vigesimotertio quæro, † qui vti possint inter dicto de mortuo inferendo vtiliter? Resp. Ex mente l. sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. funer. ibi sunt personæ quæ quamquam religiosum locum facere non possint interdicto tamen de mortuo

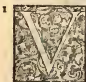
 infe-

inferendo, vtiliter agont, vt pùta dominos proprietatis, si in fundum, cuius fructus alienus est mortuum inferat, aut inferre velit, nam si intulerit, non facit iustum sepulcrum, sed si prohibeator vtiliter interdicto, quo de iure dominij quæritor, aget. Eademque sunt in socio, qui in fundum communem inuito socio mortuum inferre vult.
2 Nam propter † publicam vtilitatem, ne insepulta cadauera iacerent: strictam rationem insuper habemus, quæ nunquam in ambiguis religionum quæstionibus omitti solet, nam summam esse ra-
3 tionem, quæ pro † religione facit.

SVMMARIVM.

1 *Hæres quādo retineat iura sepulcrorum, licet priuetur hæreditate.*
2 *Semel hæres non desinit esse hæres.*
3 *Lugendi qui non sint.*
4 *Fimiliare sepulcrum quis retineat.*
5 *Hæres succedit etiam in ius sep. famil.*
6 *Sepulcrum pro hæredibus quis habeat.*
7 *Sepultura constructa pro se, & suis ad quos transmittatur & an præsumatur elegisse sepulcrum familiare an verò hæreditarium.*
8 *Liberti quando succedant in ius sep.*

Quæst. XXIIII.

1 Igesimo quarto quæro, † quidam fuit priuatus hæres, de inde tanqoam indignus fuit priuatus, hæreditate an retineat iura sepulcrorū? Resp. quod sic, si quis fuerit. ff. de relig. & sumpt. funer. ibi, si qois fuerit hæres, cui deinde hæreditas ablata sit quasi indigno, magis est, vt penes eum iura sepulcrorum remaneant Concl.
2 quia ff. ad Trebell. ratio est, quia non † desinit esse hæres. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de volg. §. restitutæ soft. de fideic. hæred. fallit quando filius perduellionis crimine esset dānatos not. l. 1. §. interdum. ff. de suis & leg. & hoc propter enormitatem delicti Afin. d. l. si quis fuerit nu. 4. hoc idem habetur leg. minime maiores lugendum putauerunt,
3 eum qui ad patriam † delendam, & parentes, & liberos interficiendos venit, quod si filius patrem, aut pater filium occidisset sine scelere, etiam præmio afficiendum omnes constituerunt, & not. quod in sepulcro familiari omnes de familia t.
4 de agnatione habent ius † sepeliendi licet nō sint hæredes. Item etiam hæredes licet non sint originaliter de familia t. de agnatione, sed extranei l.
5 si sepulcrum. C. de † relig. & sumpt. funer. sed in sepulcro hęreditario, quōd quis facit pro se, & hæ
6 redibus suis non habent ius † sepeliendi, nisi illi qui sont hæredes, licet sint de familia t. de agnatione, præterquam liberti & descendentes, quia habent ius sepeliendi, & si oon sint hæredes, dummodo non sint exhæredati mala mente l. vel quod §. 1. ff. de relig. & sumpt. funer. Paul. l. si sepulcrum oumer. 3. C. eod. tit. sed pone quod se-
7 pultura fiat pro se, & suis nulla † alia adiecta qualitate familiæ, seu hæredis, dicendum erit quod comprehēdat, tam eos de agnatione, quàm etiam hæredes, si essent extranei per ea, quæ dicit Paol. l. si sepulcrum nu. 4. C. de relig. & sumpt. funer. si tamen hæres dixerit se velle sepeliri in sepultura suorum maiorum, noo erit sepeliendus in sepultura eius cuius est hæres, sed in sepultura patris, & sic in sepultura familiari, non autem hæreditaria Rof. ver. sep. il t. numer. 9. Similiter liberti nec
8 sepeliri, nec alios inferre † poterunt, nisi hæredes extiterint patrono, quamuis quidam inscripserint monumentum sibi libertisque suis fecisse, & ita Papi: Respoodit, & sæpissimè idem constitutum est, leg. vel quæ pater. §. liberti. ff. de relig. & sumpt. funer.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum vni Ecclesiæ, si testatorem receperit in sep. si non fuerint sepultus an debeatur.*
2 *Conditio impossibilis reijcitur.*
3 *Quarta debetur parochiæ, etiam si corpus non sepeliatur.*
4 *Dolus fraus & culpa patrocinari non debent.*
5 *Legatum pium non reuocatur nisi expressè.*
6 *Voluntas testatoris quando alterari possit.*

Quæst. XXV.

1 Igesimoquinto quæro, † fuit factum legatum fratribus vnius Ecclesiæ, sub conditione, si ipsi testatorem in sua Ecclesia recipetent ad sepulturā, aliàs quod relictum est non valeret, An à dictis fratribus possit peti & debeatur, si io ea testator non fuerit sepultus, prohibentibus constitutionibus, vt quod ipse tempore mortis reperiretur excommunicatus, vel interdictus. Resp. Legatum deberi, quia cum non possit, de iure
2 in d. Ecclesia sepeliri d. conditio vt † de iure impossibilis reijcitur, & habetur pro non apposita, not. leg. 1. ff. de cond. inst. sicuti debetur Quarta,
3 de non sepultis, † quando eorum culpa non fuerunt sepulti, & licet testatōr dixerit, quod non valeat non recipiendo ipsum ad sepult. cum talis pœna apposita super impossibili de iure effectum non habeat, non vitiatur legatum leg. 1. C. de his, quæ pœn. nom. Capra consil. 166. quod est Cons. vlt. in terminis quod intellige, quando testator non sepelitur eius culpa, secus si id contigisset culpa dictorum fratrum, vt quia locus esset interdictus, nam tunc non deberetur, quia
4 culpa, fraus, † & dolus oon debent patrocinari alicui ampl. d. consi. etiam si alibi moreretur, vt puta in mari, vel in loco quo ad d. Eccl. transferri oon posset, si tamen alibi deinde elegisset sepulturam, nulla habita mentione huius legati debere
5 tur nihilominus, † nam legatum Pium, nisi expresse reuncetur dicitur ad huc durare, & deberi ad not. per Tiraquell. in tract. de priuil. Piæ causæ per totum. Similiter vbi sepultura oon potest ædificari

6 ficari à testatore in loco determinato † potest arbitrio Episcopi ad alium locum transferri. Ant. de Butr.c.nos quidem nu.4.de testam.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de recipiendo, vel non ad sepulturam, an sit seruandum.*

Quæst. XXVI.

1
Igesimosexto quæro, † vtrum valeat pactum de recipiendo, vel non aliquem ad sepulturã? Resp. Quod sic c. 1. de pact. 6. ibi, pactum cum rectore parochialis Ecclesię, factum à vobis ne aliquos, vel certos ipsius Ecclesiæ parochianos recipiatis ad ecclesiasticã sepulturam, omnino seruare debetis. Quamqoam sepoltura libera sit Monasterio vestro ab Apostolica Sede indulta, & illi apud vos elegerint sepeliri, cum per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur.

SVMMARIVM.

1 *Processionaliter an proficisci possit per alterius parochiam, dum ducitur funus.*
2 *Fine concesso conceduntur, & omnia præparatoria ad finem.*
3 *Via ad sepulcrũ cũ prohibetur, qua actione agatur.*

Quæst. XXVII.

1
Igesimoseptimo quæro, † vtrum habentes ius funerandi intrare possint processionaliter aliam parochiam, & per se accipere funus, & alia consueta facere? Resp. Quia concessa facultate sepeliendi conceditor, & iter ad capien
2 dum funus, sicuti concesso † haustu aquæ concessum est iter ad illud l.3.§.fin.ff.de sero.rust.præd. & concesso fine, concessa sunt omnia præparatoria, & necessaria ad finem.c.Prudentiam de offic. deleg.Sylu.ver.sepolt. oum. 4. vbi Rosel.il 1. nu.
3 18. si tamen † vẽditor fundi, exceperit locum sepulcri ad hoc, vt ipse posteriqoe eius illò inferantur, si via vti prohibeatur, vt mortuum suum inferret, agere potest: videtur enim etiam hoc exceptum, inter ementem & vendentem, vt ei per fundum sepulturæ causa ire liceat. l. si venditor.ff.de relig. & sumpt. funer. similiter si quis sepulcrum habeat, & à vicino ire prohibeatur, Imperator Anton.cum patre rescripsit, iter ad sepulcrum peti præcario, & concedi solere, vt quoties non debetur, impetretur ab eo, qui fundum coniunctum habeat.l.si quis sepulcrum. ff.eod.tit.

SVMMARIVM.

1 *Vestibus indutus non est mortuus sepeliendus.*
2 *Vestimentis altaris non est sepeliendus.*
3 *Vestibus ornatis non est sepeliendus mortuus.*
4 *Prælati quomodo sepeliantur.*
5 *Testator si mandat corpus suum sepeliri cum vestibus ornatis, non est obediendus.*

Quæst. XXVIII.

1
Igesimooctauo quæro, † an sit licitum mortuum cum vestibus sepeliri? Resp. Quod mortuus non debet obuolui vestimentis altaris c. nemo il 2.de
2 consecr.dist.1.similiter † & secundo non oportet ornaméta cum corporibus condi, nec quid aliud huiusmodi, quod homines simplices faciunt. l. si
3 quis.§.funeris.ff.de † relig.& sumpt.fun. fallit tamen in prælatis, qui vestibus sacerdotalibus sepeliuntur not. Ant. de Butr.c.ad hæc nu.4.de auth.
4 & vsu pallij † Ampl. dictum primum, & secundum etiam si testator id iussisset, quia voluntas testatoris contra l. expressam non seruanda est,
5 Angel.l.2.C.de † his quæ pęnæ nomine Asin.d.§. funeris nu.10.ff. de relig. & sumpt. funer.

SVMMARIVM.

1 *Plures domini quando consentire debeant.*

Quæst. XXIX.

1
Igesimonono quæro, † si plures sint domini eius loci, vbi infertur extraneus an omnes consentire debeant? Resp. Quod sic. l.si plures.ff.de relig. & sumpt. funer. ibi si plures sint domini eius loci, vbi mortuus infertur, omnes consentire debẽt, cum extranei inferantur, nam ex ipsis dominis quemlibet recte ibi sepeliri constat etiam sine cæterorum consensu, maxime cum aliàs non sit locus, in quo sepeliretur.

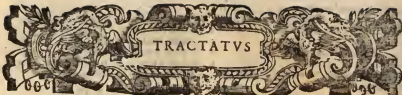
SVMMARIVM.

1 *Statutum laicorum, quod in sepultura non expendatur, nisi tantum an valeat.*

Quæst. XXX.

1
Rigesimo quæro, † an valeat statutum laicorum, qoòd in sepultura non possit nisi tãtum expendi? Resp. Qood non, quia licet non sit factum in spiritualibus, est tamen in soperconnexis eiusdem arg. l. qꝫ si nolit.ff.de ædil.ed.c.cum laicis de rebus Eccl.non alien.Sylo.ver.sepult.nu.15.vbi Angel.nu.46.fallit hoc in his quæ non concernunt ea, quæ applicantor Eccl.Angel. ver.immunitas nu.47.

FINIS.

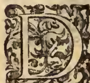

DE SEPVLTVRIS
PARS SECVNDA.
SEBASTIANI MEDICIS
FLORENTINI IVRECONSVLTI
Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolic.

SVMMARIVM.

1 *Accipere an sit licitum aliquid ratione funeris.*
2 *Fauorabilis dicitur causa sepulturæ.*
3 *Expensæ funeris deducuntur in primis.*
4 *Expensæ funeris præferuntur doti.*
5 *Expensæ necessariæ preferuntur cęteris, secus quo ad pompam.*
6 *Funeris sumptus qui contineantur.*

Quæst. I. Secundæ Partis.

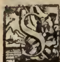

DICTVM est supra de se
pulturis, sequitur modo
(seruato ordine iam præ
misso) videre de expen-
sis, quæ fiunt circa ipsas.
Primo igitur quæro, an
1 aliquo † modo si consue
tudine pro sepultura ali
quid detur compelli laici possint ad hoc seruan-
dum? Respondetur. Quod licet compelli non
possint, & clerici specialiter talia exigere non
queant, tamen per superiorem compelli possunt
ad iustas, ac laudabiles consuetudines circa hoc
seruandas, si qua super hoc fuerit c. ad Apostoli-
cam de simon. multa enim in honeste petuntur,
quæ honeste recipi possunt, succumbet tamen si
petierit pro terra seu pro officio nec valet in hoc
aliqua consuetudo c. non satis de simon. obtinebit
autem si dicat quod à quolibet mortuo consueuit
tantum donari præsbytero; vel Ecclesiæ Anton.
de Butr. c. abolendæ nu. 4. de sepult. Ros. ver. se-
pult. il 2. nom. 1. Felin. c. ad audientiam num. 9.
de rescrip. Alex. de Ales. 2. p. q. 169. mem. 4. art. 1.
dixi ego in summa peccatorum capit. p. 1. tit. 6.
vbi de simonia q. 118. & seq. & not. quod cum cau
2 sa sepulturæ dicatur † priuilegiata Ripa tract. de
peste nom. 131. interest enim reip. ne corpora in
sepolta maneant; ideo expensæ, quæ fiunt occa-
sione sepult. in primis, & ante omnia deducun-
3 tur ex hæreditate, † & præferuntur cæteris credi-
toribus, etiam anterioribus. l. impensæ. ff. de relig.
& sumpt. funer. ibi impensæ funeris æs alienum
dotis est, vbi not. quod præferuntur etiam doti
4 vxoris quando hæreditas soluendo † nō est Alin.
d. lege impensæ quod intellige de expensis neces-
5 sarijs, secus si fuerint † ad pompam Tabien. ver.
funus; funeris tamen sumptus accipitur quic-
quid corporis causa erogatum est. veluti vnguen
torum, & precium loci, in quo defunctus huma-
tus est, & si qua vestiaria sunt, vel sarchophagi, &
6 vectura, † quicquid corporis causa antequam se-
peliatur consumptum est; funeris impensam esse
existimo. l. funeris. ff. de relig. & sumpt. funer.

SVMMARIVM.

1 *Expensę funeris quales dicantur esse.*
2 *Expensę funeris pro qualitatibus, & dignitate defuncti arbitrantur.*
3 *Expensæ funeris potius moderandę, quàm ampliandę.*
4 *Testatoris voluntas, qualiter seruanda in moderandis expensis.*
5 *Sumptus funeris faciens absque mandato quomodo repetere possit.*

Quæst. II. Secundæ Partis.

1 SEcundo quæro, † quot & qua-
les debeant esse expensæ fune-
ris? Respon. per l. si quis sepul-
crum, §. sumptus, ff. de relig. &
sumpt. funer. ibi sumptus fune-
ris arbitrator pro facultatibus,
2 vel dignitate defuncti, † sunt tamen potius mo-
3 derandæ † quàm vltra vires extēdæ. Alb. l. nec am

plius

plius num. 1. ff. ad l. Falcid. alioquin, qui funeris curam gessit, non potest illos sumptus repetere, qui immoderati sunt l. & si quis. §. hæc actio. ff. de relig. & sumpt. funer. nisi iussu testatoris egisset. l.
4 hæreditas. §. 1. ff. de pet. hære. dummodo † iussus testatoris nimium non excedat, si tamen absque mandato testatoris, vel hæredis sumptus fecerit
5 cautela est, vt protestetur † quo animo fecerit, nè per id facere pietatis causa, ita tamen vt sumptus possint seruare Iohan. dilecti tract. de arte testat. tit. de sepult. Caut. 5.

SVMMARIVM.

1 *Expensæ funeris de quibus, & à quib. fieri possint, & debeant.*
2 *Vxoris funeris expensæ à quo fiant.*
3 *Hæredes tenentur ad expensas funeris defuncti.*
4 *Pater tenetur pro filio expensas funeris facere.*
5 *Dominus pro seruo tenetur funeris facere expensas.*
6 *Pauper cuius expensis sepeliri debeat.*

Quæst. III. Secundæ Partis.

1 Ertio quæro, † à quibus personis, & de quibus bonis sumptus funeris fieri debeant? Resp. Si est vxor quæ habeat dotem, & alia omnia si hæc omnia remanent apud maritum ipse tenetur face
2 re expensas omnes; † si verò solum dos apud ipsum remaneret, & alia bona ad alios irent, quilibet teneretur pro rata sua, si verò etiam dos restituta fuerit tenentur hæredes vxoris. l. Celsus & l. seq. ff. de relig. & sumpt. fun. si verò non habet nec dotem, nec bona, tenebitur nihilominus maritus sumptus facere. l. 1. & l. si quis. ff. de re-
3 lig. & sumpt. funer. si alij † sunt ab vxore sic tenentur hæredes, aut pater respectu filij, aut domi nus respectu serui Tab. ver. sepultura nume. 23.
4 vbi Angel. num. 45. Pisan. & Rosel. † il 1. num. 21. Armilla numer. 27. Tab. ver. funus, de his latius
5 dicentes inferius † quod si decedat adeo pauper,
6 vt nullus alius cū † sepelire velit, & valeat Ecclesia de suo sumptus debitos facere quod si Ecclesia est adeo tenuis tenentur parochiani, ne insepulta corpora iaceant.

SVMMARIVM.

1 *Clerici cuius expensis sepeliantur.*
1 *Romanus Pontifex cuius expensis sepeliatur.*
2 *Cardinales legati quibus expensis tumulentur.*
3 *Nuncij Apostolici funus quibus expensis fiat.*
4 *Visitator Apostolicus quibus expensis sepeliatur.*
5 *Episcopus factus Cardin. quibus expensis tumuletur.*
6 *Episcopus sepeliri debet de bonis Eccl. Cathed.*
7 *Collectores Apostolici quibus expensis sepeliantur.*
8 *Prælati exequiæ de quibus bonis fiant.*
9 *Prælatus moriens in domo consanguinei quibus ex pensis tumuletur.*
10 *Vicarius perpetuus cuius expensis sepeliatur.*
11 *Vicarius temporalis cuius expensis sepeliatur.*
12 *Canonicus de fructibus Ecclesiæ sepelitur.*
13 *Curator Ecclesiæ quibus expensis sepeliatur.*
14 *Capellani quibus expensis sepeliantur.*
15 *Commendatarius quibus expensis sepeliatur.*
16 *Coadiutor quibus expensis sepeliatur.*
17 *Abbas sepelitur de bonis monasterij.*
18 *Monachus, qui præest Manuali Ecclesiæ, quibus expensis sepeliatur.*
19 *Regularis professus sepelitur expensis monasterij.*
20 *Nouitij quibus expensis sepeliantur.*

Quæst. IIII. Secundæ Partis.

1 Varto quæro, † cuius expensis sepeliantur clerici? Resp. Per multas conclusiones quarum prima sit.

Romanus Pontifex sepelitur expensis cameræ Apostolicæ not. Clem. ne Romani de elect. immo omnes Ecclesiæ totius orbis deberent cōtribuere cum Papa sit caput omniū not. in proœm. 6.
2 Cardinales, qui deputantur à Papa † legati in aliquo regno, vel prouinciæ, sepelientur expensis prælatorum prouinciæ, vel regni in quo sunt constituti, nisi habuerint redditus, quos recipiūt ratione sui officij, seu suorum beneficiorum assignatur Petrus de Vbald. tract. de Canonica Episcopali cap. 13. nu. 7. si verò non sit legatus sepelietur de bonis Ecclesiæ, quam possidet not. c. querelam de maior. & obed. c. cum secundum de præb.
3 Nuncij Apostolici † sepelientur expensis clericorum, & prælatorum loci, vbi mittuntur not. c. Accedentes de præscr.
4 Visitator Apostolicus † sepelietur expensis prouinciæ, vbi constituitur not. c. dilectus il s. de rescript. & not. quòd visitator quandoque datur à capitulo prouinciali Monachorum c. ea quę c. in singulis de stat. & Monach. quandoque à iure c. cum Apostolus de censibus. c. Romana eod. tit. cap. si Episcopus de offic. ord. 6. & iste sepelitur expensis Eccl. cum debeat habere congruam sustentationem, quandoq; datur à Papa d. cap. dilectus, & hæc nisi sibi ratione d. officij aliquid assignatum fuerit.
5 Episcopus † promotus ad Cardinalatum, si deputetur legatus in aliqua prouincia, & ibi moriatur sepelietur de bonis Episcopatus, & de his, quæ percipit ratione officij, sin minus de bonis clericorum prouinciæ. Petrus de Vbal. d. l. loc. nu. 7. ver. 31.
6 Episcopus debet sepeliri † de bonis Ecclesiæ suæ cathedralis, immo pro magnificandis sepulturis suis possunt elargiri centesimam suæ ecclesiæ, vel de possessionibus eius, absq; consensu capituli c. bonæ 12. q. 2. c. Apostolicæ de donat. quod intellige vt hoc possint in vita actualiter elargiendo non autem legando, vt fiat post mortem eius Innoc. d. c. Apostolicæ, quod tamen facere non possunt inferiores Episcopis, si tamen mensa Episco-

pi non ſufficeret ad expenſas funeris, ſepeliri deberet expenſis menſæ capituli arg.l.quod ſi nulla ff.de relig.& ſumpt.funer.

7 Collectores Apoſtolici, † qui deputantur ad exigendas decimas, vel collectas Papales ſepelientur de ſalario eius deputato per Sedem Apoſtolicam pro huiuſmodi executione, vt ſicut ſentiunt exinde commodum, ita & onus ſentiunt not. ca. 1.de ſepult.

8 Prælatus, vel † rector alicuius Eccleſiæ qui habet beneficium, & bona patrimonialia ſepelietur de bonis Eccleſiæ, poteſt enim bona patrimonialia ſeruare hæredibus ſuis Doct. c. Epiſcopus de præb.c.1.l 2.p.4.c.cleros 21.q.2.

9 Prælatus † Eccleſiæ ſi fuerit à conſanguineis eductus ad domum, vt facilius curaretur, ſi mortuus fuerit, & conſanguinei multas expenſas fecerint in funere, ſi eas fecerint animo repetendi, tūc poſſunt eas repetere à ſucceſſore beneficij, & hoc proteſtentur quod faciunt expenſas in funere cauſa repetendi eas, alioquin non conſequentur eas not. l.at ſi quis §. interdum ff. de relig. & ſumpt. funer.quod intelligas quando Prælatus non erat ſoluendo, nam alioquin de fructibus Eccleſiæ ſpectantibus ad ipſum ſepelietur, vel de bonis patrimonialibus.

10 Vicarius perpetuus debet † ſepeliri expēſis Eccleſiæ, cuius eſt Vicarius.c. extirpandę §. qd verò de præb. Clem quæ de Eccleſ. de offic. Vicarij.

11 Vicarius † temporalis ſepelietur de redditibus Eccleſię, cuius eſt Vicarius c.peruenit de appell.c. cum ex eo de elect.

12 Canonicus de fructibus † præbendæ funerabitur quando fecit ſuos, alioquin de bonis hæredit. quod ſi hæc non habuerit de fructibus d. præbendæ etiam nondum perceptis not. c.ſi canonici de offic. ord.6. quod ſi habuerit duas præbendas de fructibus vtriuſque ſepelietur, pro ipſorū rata. Petrus de Vbaldus d.loco nu.5.

13 Curatam † Eccleſiam habens ſepelietur de fructibus eius, quod ſi fructus non ſufficiant de bonis hæreditarijs, quod ſi hæc nō habuerit ſuppeditabunt parochiani, ſicut dicimus de eleemoſinis, quas tenentur parochiani dare clericis pauperibus c.vt dominicis de parochijs, ſi habuerit duas parochiales, ſi verò habuerit duas Eccleſias curatas ex diſpenſatione, ſepelietur de bonis vtriuſq; pro rata fructuum.

14 Capellani, & † alij Rectores Eccleſiarum, quæ curam animarum non habent ſepelientur de bonis illarum, ſi verò habuerint vnam curatam, & vnam ſine cura, ſepelietur de bonis Eccleſiæ curatæ, in qua reſidentiam fecit, & hæc procedunt in caſu, quo rector diſtinctos retinuerit fructus ipſarum, per rationes ſuperius adductas.

15 Sacerdos † habens Eccleſiam in commendam, ſepelietur in dicta Eccleſia de redditibus eius ca. nemo deinceps, de elect. 6. quod ſi habuerit vnā in titulum, alteram in commendam, ſepelietur de redditibus vtriuſq;.

16 Coadiutor ſepelietur † de redditibus Eccleſiæ cui præeſt.c.grādi de ſuplen. negl. prælat.6.c.vnico de clerico ægroto.

17 Abbas debet ſepeliri † expenſis monaſterij quando menſa Abbatis non eſt diuiſa à menſa capituli, ſed ſi fuerit diuiſa menſa ſepeliendus erit expenſis menſæ illius, vt dixi ſup. de Epiſcopo.

18 Monachus, qui † præeſt beneficio manuali, quod eſt de membris monaſterij ſepelietur de fructibus Eccleſiæ, cui præeſt Petrus de Vbaldis d.loco numero 4.

19 Regularis † profeſſus, ſiue mendicans, ſiue Monachus, ſiue Canonicus Regularis ſit, ſepelietur expēſis Monaſterij: quod ſi in partibus mori contingerit, tenetur Prælatus eius mittere pecuniam ad locum vbi deceſſit pro funerādo ipſum not.c. Religioſus de ſepult.6.

20 Nouitij qui † decedunt infra annum probationis ſepelientur de bonis patrimonialibus, quia non ſunt plenè tranſlati, quod ſi nouitius nihil habuerit in bonis, tunc Monaſterium eum ſepeliet ſuis expenſis, & hoc facit pro monialibus, quæ decedunt ante tempus profeſſionis, quod ſi contingat Monaſterium reſtituere quod aliquo modo accepit, reſtituet, retentis expenſis pro victu, & funere per rationes ſuperius adductas.

SVMMARIVM.

1 *Actio funeraria de quibus à quibus quomodo quando, & contra quos detur.*
2 *Expenſæ funeris quæ dicantur.*
3 *Expenſarum funeris ratio qualiter ſit habenda.*
4 *Actio funeraria datur ei, qui expendit.*
5 *Pia cauſa dicitur expenſa funeris.*
6 *Expenſas funeris quis teneatur facere.*
7 *Hæredes compelluntur expenſas funeris facere.*
8 *Sumptus funeris qualiter arbitrantur.*
9 *Expenſa funeris ex quibus bonis deducantur.*
10 *Pecunia deſtinata ad negociandum reputatur inter immobilia bona.*
11 *Colonus vel inquilinus à quo funeretur.*
12 *Legata admittuntur ex cauſa funeris impenſę.*
13 *Hęreditate adita res ab emptore auferenda non eſt.*
14 *Fauorabilior eſt, qui damnum euitat, quam qui lucrum ſequi contendit.*
15 *Curam funeris accipiens tenetur de dolo, ſi non exequitur.*
16 *Commodum ſuſcipiens à teſtatore funus procurare debet.*
17 *Compelli qui poſſint ad ſepelienda cadauera.*
18 *Funeris cauſa ſumptus qui dicantur.*
19 *Veſtes viduales an pertineant ad ſumptus funeris.*
20 *Actio funeraria ex bono, & ęquo procedit.*
21 *Pręfertur cęteris creditoribus creditum funeris.*
22 *Expenſę exceſſiuè funeris, nec etiam, ex voluntate teſtatoris admittuntur.*
23 *Voluntas teſtatoris eſt altera lex.*
24 *Moderator & arbitrator eſt quilibet de rebus ſuis.*
25 *Sumptus funeris quandò non repetantur.*
26 *Sumptus funeris in dubio pręſumuntur facti animo repetendi.*
27 *Hęres non efficitur per hoc quod ſumptus funeris facit.*

Pro-

Quæst. V. Secunda Partis.

1 VINTO quęro, † quibus cōtra quos, & quomodo, quando, & de quibus competat. Actio funeraria? Pro solutione huius quæstionis, duo primo præmittenda sunt, deinde procedam per nōnullas cōclusiones, Primo igitur præ-
2 mitto, quod expensæ † funeris dicuntur, sine quibus funus duci non potest, vt sepeliatur, vt si impensum fuerit ex delatione mortui, maxime, quādo mortuus est peregrinus, vel siquid in locum fuerit impensū, in quem mortuus infertur, quia necessario locus paratur, in quo mortuus conditur, similiter impensa quæ fit ad custodiendū corpus, Item siquis commendat memoriam defuncti post sepulturam. Item si fiat sepulcrum marmoreum. Item si fiat pro veste, in qua inuoluitur corpus, dummodo non fiat cum ornamētis, quæ simplices homines facere solent l. at siquis §. funeris, & l. funeris ff. de relig. & sumpt. funer. Item impēsa funeris dicitur quicquid corporis causa impensum erit, puta vnguentorum, similiter impensa funeris dicitur quicquid pro cera consumitur, & quicquid Ecclesiæ datur, & clericis ad sociandū funus iuxta laudabilem consuetudinem, non tamen dicuntur impensæ funeris factę in infirmitate defuncti, nec etiam si mortuo Prælato eius familia induatur de nigro, vel fiant eleemosinę pauperibus, nam ad istas expensas non tenebitur ecclesia, quia istæ non respiciunt causam funeris Petrus de Vbald. tract. de Can. episcopal. cap. 13. in fine. Secundo ego præmitto, quod ratio istarum expensarum habetur consideratis quatuor, Pri-
3 mo dignitatis † & facultatis personę sepultę, Secundo consideratur causa, vt siquis decesserit in peregrinatione, vel alio loco remoto. Tertio consideratur tempus; nam alię expensę fiunt in vno tempore alię in altero. Quarto consideratur bona fides, vt plus ne computetur sumptuum nomine, quàm factum sit dixi supra q. 2. huius 2. p. quibus ita suppositis, prima sit conclusio.

4 Prętor ait, quī funeris † causa sumptum factus erit, eius recuperandi nomine, in eum ad quem ea res pertinet iudicium dabo. Hoc edictum iusta ex causa propositum est, vt qui funerauit persequatur id quod impēdit, sic enim fiet ne in sepulta iaceant corpora, ne ve quis de alieno funeretur l. si quis sepulcrum §. prætor ait ff. de relig. & sump. vbi notatur quod causa funeris dicitur cau-
5 sa pia illiusque habet priuilegia. † Vnde executores testam. qui bona testatoris in vsus pios cōuertere debēt, satisfacient eius mēti si in funere pauperis erogent Bal. Nou. tract. de dote P. Quinta nu. decimo. Secunda sit conclusio.

Funus

6 Funus autem eum † facere oportet, quem decedens elegit, sed si ille non fecerit, nullam esse huius rei pœnam cõstat; nisi aliquid pro hoc emolumenti ei relictum est. Tunc enim si non paruerit voluntati defuncti ab hoc repellitur: si autẽ de hac re defunctus non cauit, nec illi delegatum
7 id minus est; scriptos hæredes † ea res cõtingit, si nemo scriptus est legitimus, vel cognatos quosq; suo ordine, quo succedunt d. l. si quis sepulcrum §. funus, vbi not. quod in tantum verum est, vt hęredes teneantur, vt compellantur officio iudicis, etiam non adita hæreditate Bart. leg. qui hæres ff. fam. herc. neque ob id hæreditatem adire intelliguntur Bertach. tract. de Episc. 3. p. lib. 4. q. 17. nu. 31. Tertia sit conclusio.
8 Sumptus funeris † arbitratus pro facultatibus vel dignitate defuncti d. l. siquis sepulcrum §. sumptus dixi supra nu. 3. & q. 2. huius a. p. nu. 1. Quarta sit conclusio.
9 Prætor, vel † magistratus municipalis, ad funua sumptum decernere debet, si quidem est pecunia in hæreditate, ex pecunia, si non est distrahere debet ea, quæ tempore peritura sunt, quorum retentio onerat hæreditatem, si minus est; si quid auri, argentiq; fuerit, destrahi, aut pignorari iubetur, vel à debitoribus, si facile, exigi possit l. siquis sepulcrum in fi. & l. seq. ff. de relig. & sumpt. funer. at si quis impediat eum qui emit quo minus ei res traduntur, Prętorem interuenire oportet, tueriq; huiusmodi factum, siquis impediat quo minus ei res venditæ tradantur l. at siquis ff. eod. & nota
10 quod † quatenus dicitur d. l. si quis sepulcrum in fine prius pecuniam expendendam esse intelligere de ea, quę est otiosa in hęreditate, secus verò si in negociationibus sit, aut ad emptionẽ prædiorum, aliarumve rerum immobilium destinata, nam de hac pecunia vt de bonis immobilibus iudicatur. Vnde sine prætore expendi nõ posset Roman. l. si quis sepulcrum numero tertio in fine ff. de relig. & sumpt. funer. Quinta sit conclusio.
11 Si colonus, vel inquilinus † sit is, qui mortuus est, nec sit vnde funeretur ex inuectis, & illatis eum funerandum Pomponius scribit, & siquid superfluum remanserit hoc pro debita pensione teneri d. leg. at si quis. §. si Colonus. Sexta sit conclusio.
12 Sed si res legata sit à testatore, † de cuius funese agitur nec sit vnde funeretur, ad eas quoque manũmittere oportet. Satius est enim de suo testatorem funerari, quàm alios legata consequi d. l. at si quis. §. sed si res. Septima sit conclusio.
13 Sed si adita posteà † fuerit hæreditas res emptori auferenda non est, quia bonæ fidei possessor est, & dominium habet, qui auctore, iudice comparauerit, legatarium tamen legato carere non oportet, si potest indemnis ab hærede præstari, quod si non potest melius est legatarium non lucrari, quàm emptorem damno affici d. l. at si quis. §. sed si adita, vbi not. quod fauorabiliores sunt
14 leges ijs, qui damnum † euitant, quàm quærentibus lucrum. Specul. tit. de rest. in integr. §. 2. legatarius enim hic lucraretur cum damno alterius Bart. l. Mæuius §. duobus nu. 15. ff. de leg. 2. quod est contra textum c. locupletari de reg. iur. 6. Octaua sit conclusio.
15 Si cui funeris † sui curam testator mandauerit & ille accepta pecunia funus non duxerit, de dolo actionem in eum dandam Mela scribit, credo tamen & extra ordinem eum à prætore compellendum funus ducere d. l. at si quis §. si cui funeris, vbi not. quod quilibet qui commodum à testato-
16 re habuerit, illudvè susceperit † funus ducere à prætore compelletur, sed si nullum commodum à testatore, quis reportauerit poterit fauore Reip. ne insepultæ corpora iaceant compelli, dummodo non sit contagiosa pestis, quo casu non possunt ad id deputari, nisi qui vltimo supplicio dãnantur, cum hæc dici possit permutatio pęnę Ri-
17 pa tract. de peste vlt. p. nu. 316. alio † verò tẽpore inuitus quis non cogitur obire officium sepeliendi mortuos nisi causa necessitatis, & is qui cogit sit vilis, atq; humilis persona Asin. d. §. si cui nu. 6. & seq. Nona sit conclusio.
18 Funeris causa sumptus † factus videtur is demum, qui ideo fuerit, vt funus ducatur, & sine quo funus duci non possit, vt puta siquid impensum est in elationem mortui; Sed & si quid in locum fuerit erogatum, in quem mortuus inferretur, funeris causa videri impẽsum Labeo scribit, quia necessario locus paratur, in quo corpus conditur, Impensa peregre mortui, quæ facta est, vt corpus perferretur funeris est, licet nondum homo funeretur, Idem & siquid ad corpus custodiẽdum, vel etiam commendandum factum sit, vel siquid in marmor, vel vestem collocandam; Non autem oportet ornamẽta cum corporibus condi, nec quid aliud huiusmodi, quod homines simplices faciunt d. l. at siquis sepulcrum & funeris ff. de
19 relig. & sumpt. fun. vbi † Asin. nu. 8. dicit quod vestes viduales pertinent etiam ad sumptus funeris, & hoc quando vsus ita se habet, aliàs secus, quod idem intelligo de vestitu cuiuslibet de familia, & seruorum & de alijs huiusmodi allegãs Bert. consilio 309. numer. 4. volum. 2. Decima sit conclusio.
20 Hæc actio, quæ † funeraria dicitur ex bono, & ęquo oritur, cõtinet autem funeris causa, tantum impensa, nõ etiam cæterorum sumptum: æquum autem accipitur ex dignitate eius, qui funeratus est, ex causa, ex tpe, ex bona fide, vt neque plus imputetur sumptus nomine, quàm factum est, neque tantum, quantum factum est, si immodicè factum est, debet enim haberi ratio facultatum eius in quem factum est, & ipsius rei quę vltra modũ
21 sine causa consumitur † d. l. at siquis §. hęc actio ff. de relig. & sumpt. funer. vbi not. quod adeo est priuilegiata huiusmodi actio, vt cęteris etiã anterioribus actionibus prȩferatur Ripa l. quęsitum nume. 7. ff. de priuil. credit. leg. pęn. ff. de Relig. & sumpt. fun. Asin. d. §. hęc actio nume. 6. dicit hanc actionem prȩferri etiam doti, in omnibus enim versatur fauor publicus, sed funus continet religionem, ac etiam pietatem not. l. sunt personę ff. de relig. & sumpt. funer. est tamen attendendum in sumptibus funeris ad rationem facultatis & dignitatis defuncti. Vndecima sit conclusio.

Quid

22 Quid ergo † si ex voluntate quidem testatoris
quid impensum est, sciendum est, nec volunta-
tem testatoris sequendam, si res egrediatur iux-
ta sumptus rationem. Pro modo enim facultatū
debet sumptus fieri.l.at si quis sepulcrum,§.quid
ergo.ff.de relig.& sumpt. fune.vbi notatur quod
23 licet † volnotas testatoris sit altera lex.§. dispo-
nat authen.de triente, & semisse, hoc tamen di-
ctnm est intelligendum, quando ipsa rationabi-
lis esset, aliàs secus.l.sed Iulianus.ff.ad Macedon.
l.fi.ad l.fale.vnde si testator mandauerit purpura
indutus sepeliri sub certa pœna, poterit hæres re
ijcere eius voluntatem, not.l.seruo alieno.§. fi. ff.
de leg.1.vnde licet quilibet sit moderator, & arbi
24 ter † de re sua.l.in re mandata.c.mandati, hæc ta-
mē regula fallit quando aliquis disponit, aliquid
quod a lege prohibitum est.c.eleuterius. 18.q.2.
Cardin.clem.2.not.11.de relig. Dom. Asin.d.§.
quid ergo, nume.septimo in fine. Duodecima sit
conclusio.
25 Sed † interdum is qui sumptum in funus fa-
cit, sumptum non recipit veluti, si pietatis causa
fecit, non hoc animo quasi recepturus sumptum,
quem fecerat. Hoc & Imperator noster rescripsit,
igitur æstimandum erit arbitrio, & perpendendū
quo animo sumptus factus sit, vtrum negotium,
quis vel defuncti, vel hæredis gesserit, vel ipsius
humanitatis, an verò misericordiæ, vel pietati tri
buens, vel affectioni, potest tamen distingui, &
misericordiæ motus, vt si in hoc fuerit miseri-
cors, vel pius, qui funerauit, vt eum sepeliret, ne
insepultus iaceret, nō etiam vt de suo sumptum
faceret, quod si iudici liqueat non debet eum,
qui conuenitur absoluere. Quis enim sine pieta-
tis intentione alienum Cadauer funeratur? opor
tebit igitur testatori quemquam, quo animo fu-
nerat, ne postea patiatur quæstionem, l. at si quis
sepulcrum, §. sed interdum.ff. de religi. & sumpt.
26 funer. vbi not. † quòd in dubio sumptus funeris
præsumuntur facti animo repetendi, cum l. ge-
rit, num.9.ff.de acq.hæred.Bal.Nou.tract. de do-
te par.5.num.9.Asinius.d.§. sed interdum, nu.3.
Decimatertia sit conclusio.
27 Pleriq; filij † cum parentes suos funerant, vel
alij qui, & hæredes fieri possunt, licet ex hoc ip-
so neque pro hærede gestio, neque aditio præsu-
matur, tamen ne vel immiscuisse se necessarij, vel
extranei pro hærede gessisse videantur, solent testa-
ri pietatis gratia se facere sepulturam, quod si su-
peruacuo fuerit factum, ad illud se munire viden
tur, ne immiscuisse se credantur, non ad illud, vt
sumptum consequantur, quippe protestantur pie
tatis gratia id facere. Plenius igitur eos testari o-
portet, vt & sumptus possint seruare. Fortassis
posset quis dicere interdum partem facti sum-
ptus posse recuperari, vt si quis pro parte quasi
negocium gerens, pro parte pietatis gratia id fa-
cit, quod est verius. Partem igitur fructus conse-
quetur, quem non donandi animo fecit, leg. at si
quis sepulcrum, §. plerique.ff. de religi. & sumpt.
28 fun. vbi not. quod Vlpianus † dat cōsilium de ip-
sa protestatione, vt non solum dicat quisquam se
pietatis gratia facere, licet tunc ab administratio-
ne, aut immistione releuetur, sed sumptus repe-
tendi animo facere fatetur. l. obseruare. l. nec quic-
quam.ff.de offic.procon.& leg. Paul.l.pacto.ff.de
trans. Caius l. is qui.ff. de trans. Decimaquarta sit
conclusio.
29 Iudex qui de ea æquitate † cognoscit interdū
sumptum omnino non debet admittere modicū
factum; si forte in contumeliam defuncti homi-
nis locupletis, modicus factus sit. Nam non de-
bet huius habere rationem, cum contumeliam
defuncti fecisse videatur, ita eum funerando, d.l.
30 at si quis iudex, † vbi glo. dicit hoc statutum esse
in damnum hæredis. Nam iniuria, quæ fit defun
cto in hæredem conferri, intelligitur l. 1.§. quo-
ties. ff. de iniur. cum igitur ab eius facto, qui ta-
lem sumptum fecit id pendeat, merito consequi,
quod impendit non debet not. l. siue hæredita-
ria.ff.de negoc.gestis. Decimaquinta sit concl.
31 Si quis † dum se hæredem putat patrem fami
lias funerauit funeraria actione vti non poterit,
quia non hoc animo fecit, quasi alienum nego-
cium gerens, & ita Trebatius, & proculus putant.
Puto tamen, & ei ex causa dandam actionem fu
nerariam, d.l. at si quis sepulcrum. §. si quis dom.
ff. de religion. & sumpt. fun. vbi not. funerariam
actionem his competere, qui tanquam negotium
exequantur alienum, vnde qui se hæredem pu-
tans patrem familias funerauit concedenda non
fuit, quia suum negocium gessit, & attenditur id
quod actum est, & quo animo gestum est. l. si su-
specta. §. fin. ff. de inoffic. testamento, si verò erra-
uit in hoc, quia errantis nulla est voluntas. l. sed
32 hoc ita.ff. de aqua † pluu. arc. merito dici non po-
test, eum voluisse ex bonis suis funerare, & ani-
mus in hac re sufficit, ideo qui hoc animo fune-
rat dabitur ei vtilis funeraria actio. leg. si posses-
sor. ff. de religion. & sumpt. funer. Decima sit
conclusio.
33 Labeo ait † quoties qui aliam actionem habet
de funeris impensa consequenda, funeraria eum
agere non posse, & ideo si familiæ erciscundæ age
re possit funeraria non acturum. Planè si iam fa-
miliæ erciscundæ iudicium actum sit, posse agi d.
34 l. at si quis † sepulcrum. §. Labeo, vbi not. quod
cum funeraria actio, ex bono & æquo, in subsi-
dium inducta est, vnde eam competere non opor
tet, vbi aliundè nobis prouisum est Asin. d. l. La-
beo in fi. Decimaseptima sit concl.
35 Idem Labeo ait si prohibeare † hærede fune-
raberis testatorem ex causa competere tibi fune-
rariam. quid enim si filium testatoris hæres eius
prohibuerit? huic contradici potest. Ergo pieta-
tis causa funerasti, sed pone me testatum, habitu
rum me funerariam actionem, de suo enim expe-
dit mortuos funerari. Et quid si testator quidem
funus mihi mandauit, hæres prohibet, ego tamen
nihilominus funeraui, nonne æquum est, mihi
funerariam, vel negociorum gestorum actionem
imitari; Sed solicitius æquitatem sequi cum
hoc ei, & actiones natura indulgeat. Diuus au-
tem Marcus rescripsit eum hæredem, qui prohi-
bet funerari ab eo, quem testator eligit non re-
ctè facere, pœnam tamen in eum statutam non

esse

esse d.l.at siquis sepulcrum §.idem Labeo ff.de re
36 lig.& † sumpt.funer.vbi not. quod prohibitio facta absque causa non nocet l. 1.§.magistrum ff.de exerc.act. Decima octaua sit conclusio.

37 Qui mandato alterius funerauit † non habet funerariam actionem, sed is scilicet, qui mandauit funerandum, siue soluit ei, cui mandauit; siue debet, quòd si pupillus mãdauit sine tutore auctore, vtilem funerariam actionem dandam aduersus hæredē ei,qui impedit.lucrari enim hęredem iniquum est, si autem pupillus suous ad se pertinens,sine tutoris authoritate mandauit dandam in eum actionem arbitror, si & hæres existit ei, qui funerauit,soluendoque hæreditas est.Contra siquis mandato hęredis funerauit,non posse eum funeraria actioue agere Labeo scribit, quia habet mandati actionem. Si tamen quasi negocium hęredis gerens funerauit,licet tatum non habeat,tamen funeraria eum agere posse Labeo scribit l.at siquis sepulcrum §.qui mãdato ff.de relig.& sumpt.funer.vbi not. quod alicui competit actio cum eo, cui mandauit aliena negocia gerenda, etiam
38 antequam ipse quicquam † domino præstetur: Quia id ei abesse videtur, in quo obligatus est not.l.siquis mandato ff. de neg.gest.quamuis in fideiussore aliter se habeat, qui nisi soluerit, agere non potest Afin.d.§.qui mandato num.3.Decima nona sit conclusio.

39 Datur autem † hæc actio aduersus eas, ad quos funus pertinet, vt puta aduersus hæredem,bonorumvè possessorem, cęterosq; successores d.l.at siquis sepulcrum §.fin.Vigesima sit conclusio.

40 Funeris impensam, & † patronus, qui bonorũ possessionem petit contra tabulas, præster leg.funeris ff. de relig. & sumpt. funer. & hoc intellige,vt teneatur pro rata not. leg.sorori §.sumptus
41 ff. si pars. hæred. pet. † Vigesima prima sit conclusio.

42 In eum,ad quem dotis † nomine quid peruenit, & dat prętor funerariam actionem.æquissimũ enim visum est veteribus mulieres, quasi de patrimonijs suis,ita de dotibus funerari & eum qui morte mulieris dotem lucraretur, in funus conferre debere,siue pater mulieris sit,siue maritus l. in eum ff.de relig.& sumpt.funer.vbi si tota, vel
43 aliqua pars dotis, marito acquiratur, † pro ea portione, quam acquirit, sumptus funeris sustinere debet Beltr.consi.12 ſ.nume. 6.vol. 2.quod intellige in his, quæ circa exequias versantur, secus si de diuinis officijs loquantur, aut legatis, alijsvè huiusmodi, quæ pro salute animæ,ac redēptione eroganur, cum ad id non teneatur not. l.
44 1.C.si cer.pet. Old.l.1.ff.de † edi. Vigesima secunda sit conclusio.

45 Sed si nondum † pater dotem recuperauit, vir solum conuenietur repetiturus patri quod eo homine præstiterit l. sed si ff. de relig. & sumpt. fun. vbi not.quod si maritus sumptus funeris non fecerit, ille cui restituenda est dos eos facere potest & non expectata dilatione legali ad restituendā
46 dotem,nempe † spacio vnius anni l.1. §. ex actio C.de rei vxor.actione. leg.cum in fundo §. si fundus ff.de iure dot.illico ab eo impensam repetere potest, & deinde in dotem computare not. leg. si cum dotem §. sinautem ff.sol.matr.l.qui in vxore ff.de neg.gestis.

47 Impensa † enim funeris æs alienum dotis est l. impensa ff.de relig. & sumpt. funer. Ideoque etiã sentire dos æs alienum debet leg. ideoque ff. eod. Vnde cum hæreditas soluendo non est etiam doti vxoris præfertatur Bart.l.1. ff.sol. matr. vnde licet
48 in libris † scholarium fieri non possit executio, quando habent alia bona, id tamen intelligendum est, nisi aliquis in funere alicuius scholaris mortui impensam fecisset, quoniam ea de causa libros retinere poterit Iason. leg. si non sortem §. si centum ff.de condit.indebit. Vigesima tertia sit conclusio.

49 Neratius quærit, si † is qui cum dotem desiderat pro muliere, stipulatus est duas partes dotis reddi, tertiam apud maritum remanere, pactus sit,ne quid maritus in funus conferret,an funeraria maritus teneatur, & ait si quidem ipse stipulator mulieris funerauit locum esse pacto, & inutilem ei funerariam fore. Si verò alius funerauit posse eum maritum conuenire,quia pacto hoc publicum ius infringi non posse l. Neratius ff.de relig. & sumpt.fun. vbi not. quod ita dotis æs alie-
50 num est funeris † impensa, vt in alterius præiudicium,ne maritus pro rata in sumptibus funerum concurrat, pacisci non possit. Nam de his omnibus pacisci licet, quæ non ad publicam læsionem, sed ad rem familiarem respiciunt l. iurisgentium §. si paciscar ff. de pact. Vigesima quarta sit conclusio.

51 Quid tamen si quis dotem hac lege † dederit pro muliere, vt ad ipsum rediret, si in matrimonio mortua esset, aut quoquevè modo soluto matrimonio, nunquid hic funus non conferat, sed cum dos morte mulieris ad eum peruenerit, potest dici conferre eum l.Neratius §.quid tamen ff. de relig.& sumpt.funer. Vigesima quinta sit conclusio.

52 Si maritus lucretur † dotem conuenietur funetaria, sed in hunc casum puto; si dos, quia per modica fuit, in funus non sufficit in superfluum in partem debere actionem dari l. Neratius §. si maritus ff.de relig. & sumpt. fun. Vigesima sexta sit conclusio.

53 Cum mater familias † decedit,nec eius est soluendo hæreditas,funerari eam ex dote tum oportet, & ita Celsus scribit leg.Neratius ,§. fin. ff. de relig. & sumpt. funer. Vigesima septima sit conclusio.

54 In patrem , cuius in potestate † fuerit is, cuius funus factum erit. Competit funeraria actio pro dignitate,& facultatibus l.in patrem ff.de relig.&
55 sumpt.funer.cõnc.leg.si † filius ff.eod.Celsus scribit,quoties mulier decedit, ex dote, quæ penes virum remaneat,& cęteris eius bonis pro portione funeranda est l.Celsus ff.de relig.& sumpt.fun.veluti si in dote sint centum, in hereditate ducenta;
56 duas partes † heredes vnam vir confert. l. veluti, ff. eodem. & hoc non deductis legatis leg. Iulianus ff.eod.funer. enim impensa prius præstanda est,

est, quam legata soluantur, nec precia manumissorum seruorum, l. nec precijs. ff. de reli. & sumpt. fun. nam funeris impensa libertati præfertur, similiter nec æs alienum deducitur, l. nec ære alieno. ff. eodem. Nam funeris impensa præfertur æri
58 alieno. d. l. nec † ære. Vigesimaoctaua sit concl.
59 Si pro rata, & maritum, & † hæredem conferre in funus oportet, maritus funeraria non conuenietur, si mulieri non matrimonio dotem soluerit, & Marcellus scribit quæ sententia vera est in his tantum casibus, in quibus hæc ei facere, legibus permissum est, l. si pro rata. ff. de reli. & sump.
60 funer. Præterea maritū † puto funeraria in id demum teneri, quod facere potest, id enim lucrari videtur, quod præstatet mulieri, si conueniretur, d. l. si pro rata. §. propterea. Vigesimanona sit cōc.
61 Quod † si nulla dos esset, tunc omnem impensam patrem præstare debere, attillicinius ait, aut hæredes eius mulieris, puta emancipatæ, quod si neq; hæredes habeat, neq; pater soluendo sit, maritum, inquantum facere potest pro hoc conuenrri; ne iniuria eius videatur, quondam vxorem eius insepulr. relinqui. l. quod si nulla. ff. de relig. & sumpt. fun. Trigesima sit concl.
62 Si mulier † post diuortium alij nupta decesserit, non putat Fulcinius à priore marito, licet lucri dotem faciat funeris impensam præstari. l. si mulier. ff. eod. ti. Trigesima prima sit concl.
63 Is qui filiam familias † funerauerit, antequam dos patri reddatur, cum marito rectè agit, reddita dote patrem obligatum habet. l. si mulier. §. is qui. ff. de relig. & sump. fun. vbi funeris impensa semper sequitur dotem apud quemlibet sit. Trigesima secunda sit conclusio.
64 Vtique autem si cum † marito actum fuerit, is eo minus patri mulieris restiturus est. l. si mulier. §. fin. ff. eo. tit. Trigesima tertia sit concl.
65 Contra quoque † quod pater in funus filiæ impendit, aut alio secum agente, funeraria iam præstitit. Ipse actione de dote, a marito recipit, sed si emācipata in matrimonio decedat, collaturos hæredes, bonorumvè possessores, & patrem pro portione dotis, quam lucratus est. l. contra. ff. de relig. & sumpt. fun. Trigesima quarta sit concl.
66 Si filiusfamilias miles sit, & † habeat castrēse peculium, puto successores eius ante teneri, sic de inde ad patrem veniri. l. si filius. ff. de religion. & sumpt. fun. Trigesima quinta sit concl.
67 Qui seruum alienum, vel ancillam † sepeliuit, habet aduersus dominum funerariam actionem, l. si filius. §. qui seruum. ff. de relig. & sump. fune. Trigesima sexta sit concl.
68 Hæc actio non est annua, sed perpetua, † & hæredi cæterisque successoribus, & in successores datur. l. si filius. §. hæc actio. ff. de relig. & sumpt. fun. Trigesima septima sit concl.
69 Si possessor hæreditatis † funus fecerit, deinde victus in restitutione non deduxerit, quod im pendit, vtilem ei esse funerariam, si eodem momento temporis vir, & vxor decesserint, Labeo ait in hæredem viri pro portione dotis, dandam hanc actionem, quoniam id ipsum dotis nomine
70 ad eum peruenit. l. si † possessor. ff. de reli. & sump. funer. vbi nōt. Asin. nu. 5. quod mulier prius præsummr mortua quàm vir. Trigesima oct. sit cōc.
71 Funeris sumptus † accipitur quicquid corporis causa erogatum est, veluti vnguentorum, & precium loci, in quo defunctus humandus est, & si qua vestiaria sunt, vel sarchophagi, & vectura, quicquid corporis causa antequā sepeliatur consumptum est, funeris impensam esse exrstimo l. funeris. ff. eo. Trigesima nona sit concl.
72 Impensa funeris † semper ex hæreditate deducitur, quæ etiam omne creditum solet præcedere, cum bona soluenda non sunt l. impensa. ff. de relig. & sumpt. fun. Ampl. 1. vt præferatur etiam si quis habuerit tacitum pignus, ampliatur, etiam vt præferatur habentibus tacitam hypothecam, etiam in causa dotis gl. l. priuilegia. C. de priuileg. cred. gl. l. assiduis. C. qui pot. in pign. hab. Quadragesima sit conclusio.
73 Si hæres mulieris inferat mortuam † hæreditatium fundum à marito, qui deberet in funus conferre pro æstimatione loci, consequetur l. si plura. §. si hæres. ff. de relig. & sumpt. fun. Quadragesimaprima sit conclusio.
74 Et cui vestimenta † legantur, si in funus erogata sint, vtilem actionem in hæredem dandam placuit, & priuilegium funerarium l. fin. in fin. ff. de relig. & sumpt. fun. Quadragesimasecunda sit conclusio.
75 Si plura prædia quis † habuerit, & omnium vsufructum separatim legauerit, poterit in vnum inferri, & electio erit hæredis, & gratificationi locus, sed fructuario vtilis actio in hæredem dandam ad id recipiendum, quod propter eam electionem imminutus est vsusfructus l. si. in princ. ff. de relig. & sumpt. fun.

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio, quo iure sit introducta.*
2 *Canonica portio est de iure canonico.*
3 *Canonica portio debetur ratione sacramentorum.*

Quæst. VI. Secundæ Partis.

DIctum est de expensis funerum sequitur videre seruato ordine iam præposito de quarta, seu Canonica portione, quæ debetur ratione funeris Ecclesiæ parochiali, verum quia quarta, & canonica portio, est duplex, altera, quæ debetur Episcopo, altera parochiæ. Ideo,
1 Sexto quæro, † quo iure sit introducta canonica parochialis? Resp. Illam inductam esse iure canonum. c. 1. c. relatum. c. de his c. cum liberum de
2 sepul. Clem. † dudum. §. verum eod. tit. Quæ portio canonica inducta est propter sacramenta quæ ministrat Rector suis Parochiani, hoc est propter onus, quod in eorum administratione subit. c. 1.
3 de sepul. d. Clem. † dudum. §. verum dignus est enim operarius mercede sua, & non alligabitur os boui trituráti c. quicumque 12. q. 2. & sint consolationum socij, sicut fuerunt passionum.

SVM-

mortuarijs debetur canonica parochiali Ecclesię,
5 & nota differentiam † inter funeraria & mortuaria. Nam funeraria dicuntur quæ cum funere deferuntur gl. Clem. dudum ver. de funeralibus, de sepult. mortuaria dicuntur illa, quæ offeruntur pro mortuis, Petrus de Vbald. d. tract. p. 2. c. 4. nu. 3 0. Septimo etiam de his, quæ absque dispositione testatoris, alij aliquid offerant pro ipso mortuo tempore sepulturæ, sicuti in cereis accensis, quæ portãtur iuxta corpus defuncti, & alia huiusmodi Gulielmus, de Monte Clem. dudum. §. verum de sepult. Octauo debetur etiam de legato relicto pro succursu ratione Ecclesiæ. Nono de his, quæ constitutus in articulo mortis dat Ec-
6 clesiæ, apud quam elegit sepulturam; † Decimo debetur quarta curato, etiam de his quæ relinquuntur fratribus pro eorum victu, & vestitu, hoc idem quando mendicantibus relinquitur, pro construenda capella Doct. d. Clem. dudum, §. verum Petrus. de Vbald. de Can. Episcopali capitul. 4. oum. 23.

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio quibus clericis debeatur.*

Quæst. VIIII. Secundæ Partis.

1
Ono quæro, † quibus debeatur Canonica portio? Resp. Constituendo plures casus. Primus est quando quis est rector Ecclesiæ habens illam in titulum, & tunc est indubitatum, quod sibi datur quarta. Secundus casus quando est Vicarius perpetuus, & idem est dicendum. Tertius est quando quis habet Ecclesiam curatam in commendam not. c. nemo de elect. 6. Quartus casus est quando quis est Vicarius temporalis, & idem quia tunc etiam habet curam animarum. c. cum ex eodem de elect. 6. Quintus est casus, quando esset sacerdos conductius, & idem quando isti curam haberent animarum parochianorum not. c. requisisti de testam. & hoc quando nullus adesset rector, nam si ibi rector fuisset ipse excluderet clericum. Sextus sit casus, quod si fuerit Ecclesia parochialis collegiata, & cura animarum non resederit penes certam personam quarta diuidetur inter clericos Ecclesiæ, ita quod singuli habebunt portionem de huiusmodi funeralibus, & hoc nisi statutum, vel cõsuetudo contrarium disposuerit Ioan. de ling. c. fraternitatem de sepulturis.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ quæ teneantur ad canonicam portionem.*

Quæst. X. Secundæ Partis.

1
Ecimo quæro, † quæ Ecclesiæ teneantur ad Canonicã parochialẽ? Resp. Dicendum per plures conclusiones, quarũ prima sit si parochianus vnius Ecclesiæ legat alteri Ecclesiæ exemptæ, à potestate dioceſani, & ibi eligat sepulturam de isto legato tur canonica portio c. in nostra, & ibi not. de sepul. similiter hoc idem. Secundo loco si parochianus vnius diocęsis legat alteri alterius diocęsis. Tertio parochianus vnius Ecclesiæ legauit alteri Ecclesiæ, sed non elegit sepulturam in Ecclesia, cui legauit, sed sepultus est in sepulcro suorum maiorum, debebitur de isto legato canonica portio parochiali Ecclesiæ, not. c. 1. de sepult. Quarto debetur etiam Ecclesiæ parochiali de legato relicto ob aliam causam, quàm sepulturæ. Quinto ampl. etiam si per Papam concessum fuerit priuilegium liberę sepulturæ, licet in priuilegio non fuerit clausula salua iustitia Ecclesiarum à quibus corpora assumuntur, quia talis clausula intelligitur semper inesse, Petrus de Vbald. tracta. de Can. Episcopali c. 6. per totum p. 2.

SVMMARIVM.

1 *Cui Ecclesiæ Canonica portio sit soluenda.*
2 *Princeps moriens, cui Ecclesiæ soluatur canonica portio.*
3 *Domicilium habens æqualiter in duabus parochijs, vbi soluetur quarta.*
4 *Domum habens in duabus par. vbi soluetur quarta.*
5 *Tempus testa. an tempus mortis sit attendendum.*
6 *Transferens se de vna parochia in aliam vbi debeatur quarta.*
7 *Moram trahens in villa, an ibi soluetur quarta.*
8 *Vacanti Ecclesiæ an debeatur ei quarta parochialis.*
9 *Impeditus audire diuina, an soluet quartam.*
10 *Peregrini quarta, cui soluetur.*
11 *Legatum bonorum alterius diocęsis cui debeatur quarta.*
12 *Relegatus si moritur cui debeatur quarta.*
13 *Vidua si sepeliatur cui debeatur quarta.*
14 *Filius si moriatur cui soluetur canonica portio.*

Quæst. XI. Secundæ Partis.

1
Ndecimo quæro, † cui Ecclesiæ debeatur Canonica portio? Resp. Dicendum per plures conclusiones, quarum prima sit quod si moriatur Rex, vel alius Princeps, & sepeliatur alibi, quàm in propria parochia, debebitur quarta parochiæ,
2 vbi commoratus fuerit † maiori parte anni, Petrus de Vbald. tract. de canonicã Episcopali p. 2. c. 7. nu. 3. Secundo si quis habuerit domicilium æqualiter in duabus parochijs, vt quia sit in confinio duarum parochialium, vel duas domos con-
3 iunctas † in duabus parochijs vnica tantum debetur quarta, quæ æqualiter diuidetur inter dictas Ecclesias parochiales gl. c. cum quis de sepult. si tamẽ elegit sepult. in vna ex istis alteri nõ debebitur quarta, quia parochianus id facere potuit absque iniuria alterius not. l. cum quidam. ff. de legat. 2. Tertio si quis habet vnum casamẽtũ in quo habet introitum per vnam partem, quæ est in parochia vnius Ecclesiæ, & habitationem haber in eodem

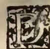
 casa-

caſamento, quod eſt in parochia alterius eccleſię, debebitur quarta parochiæ, in qua eſt caſamentum, in quo habitat, nam introitus per illam portam eſt ſolum propter habitationem. gl. 4. c. cum quis, de ſepult. 6. cũ quid enim eſt propter aliud, conſideratur id propter quod eſt. Quarto ſi teſta-
5 tor tempore teſtamenti † erat parochianus vnius eccleſiæ, & tempore mortis erat parochianus alterius Eccleſiæ, debebitur quarta eccleſiæ, cuius erat parochianus tẽpore mortis: nam iſta loquentia de quarta conſiderant quando de parochia extrahitur corpus, & datur in recompenſationem eccleſiæ, vbi debebat ſepeliri, not. c. cum quis, de ſepult. 6. & hoc quando receſſit animo motandi domicilium, aliàs ſecus vt dicam in ſeq. concluſ.
6 Quinto † parochianus vnius eccleſiæ exiſtens in infirmitate legauit cuidam alteri Eccleſiæ parochiali, & ibi elegit ſepulturam, & exiſtens in infirmitate illa, de ſua parochiali ſe tranſtulit ad eccleſiam, cui legauit, & in qua ſepulturam elegit, debebitur quarta eccleſiæ, à qua ſe trãſtulit, quia non cenſetur domicilium mutaſſe, alioquin poſ-
7 ſet in fraudem eccleſiæ † parochialis ſe transferre Petrus d. loco, num. 10. Sexto moram traheos in villa, vbi audiuit diuina, atque recepit ſacramenta, ſi elegerit ſepulturam in eccleſia minorum, de bebitur quarta eccleſiæ rurali parochiali, licet in ciuitate haberet eccleſiam parochialem. Petrus d. loco num. 12. Septimo ſi eccleſia fuerit vacans
8 debebitur ei † nihilominus quarta parochialis, quamuis in ea non potuerint audiri diuina, nec percipi eccleſiaſtica ſacramenta. Hoſt. & Ioann. c. relatum, de ſepult. Octauo ſtante impedimento facti concurrentiũ, tam perſonam rectoris, quàm
9 parochiani, vt non † poſſint audiri diuina, nec percipi ſacramenta, debebitur nihilominus quarta, ſubuenitur enim iuſto impedimento, detento not. c. vnico, de cleric. non reſid. l. 1. ff. ex quibus cauſ. maior. Ampl. hoc dictum procedere, etiam in impedimento iuris, tam ratione loci, vt quia interdicti, quàm ratione parochi, ſeu parochiani, quia excommunicati, impedimentum enim proueniens propter impoſſibilitatem iuris, non nocet ſic impedito c. quia diuerſitatem, de conceſſ.
10 præb. Petr. d. loco, num. 18. Nono † peregrinus ſi legat Eccleſiæ alicui, quarta debetur eccleſię, cuius erat parochianus ante peregrinationem Petr.
11 nu. 23. Decimo † parochianus vnius eccleſiæ elegit ſepulturam in alia eccleſia eiuſdem diocęſis, & illi eccleſiæ, in qua elegit ſepulturam legat prædium conſtitutum in alia diocęſi, debebitur quarta Eccleſiæ eius, cuius eſt parochianus, not. c. 1.
12 de ſepult. Vndecimo † relegatus ſi moriatur in loco, in quo relegatur, ſi fuerit relegatus in perpetuum, vel ad arbitrium, quarta debetur eccleſiæ parochiali, vbi eſt relegatus, ſi verò erit relegatus ad tempus, debebitur vtrique parochię Petrus de Vbald. d. l. num. 31. Primo enim caſu perdunt domicilium. Secundo autem non. Duodecimo vidua, quamuis ſepeliatur in ſepulcro mariti, nihilominus debebitur quarta parochiali eius eccleſ. vbi audiuit diuina, & percepit ſacramenta: iura enim ſepulturę, & parochię ſunt diuerſa, not. c. fin. de parochijs. Feder. conſ. 248. Decimotertio filius, qui ſeparauit ſe à patre ſuo, licet ſepeliatur in ſepulcro patris, debebitur nihilominus quarta eccleſię parochiali, vbi percepit ſacramenta. Ita Petrus de Vbal. d. loco num. 34. vbi not. nu. 1. quod Eccleſia parochialis dicitur in qua celeſti pabulo refici conſueuit c. 1. de ſepult. & in qua parochia quis habitat pro maiori parte anni, & vbi quis domicilium cõſtituit, & ibi tempore Paſcha ſi ei ſacramenta miniſtrantur, eique in articulo mortis conferuntur, & à parocho benedicuntur nuptię, benedicitur dom. & in eius pręſentia matrimonium contrahitur, & alia huiuſmodi geruntur. ſaltib. enim debetur quarta parochialis, quia in eis regulariter datur Eccleſiaſtica ſepultura.

SVMMARIVM.

1 *Canonica parochialis, in quibus ceſſare dicatur.*
2 *Præſcriptio tollere poteſt canonicam portionem.*
3 *Priuilegium tollere poteſt quartam.*
4 *Remitti poteſt quarta parochialis.*
5 *Legatum ad vſum priuilegiatum facit ceſſare quartam.*
6 *Legatum factum contemplatione perſonæ, non minuitur quarta.*
7 *Donatio inter viuos non minuitur.*
8 *Acquiſita Eccleſię virtute profeſſionis non ſoluitur quarta de his.*
9 *Electio ſepultur. requiritur ad hoc, vt ſoluatur quarta.*
10 *Caſus multi in quibus non ſoluitur canon. portio.*

Queſt. XII. Secundæ Partis.

1 Vodecimo quæro † in quibus ceſſet Canon Parochialis? Reſp. in multis. Primo quando per conſuetudinem legitimè pręſcriptã inductum eſt contra ſolutionem Canonicę Pa
2 rochialis, c. de quarta, de præſcri. † Secundo hoc idem quando procedit ex priuilegio Papali derogans expreſsè ſolutioni † canonicæ portionis, c.
3 conſtitutus, de relig. domibus, c. officij, de teſta-
4 men. c. in noſtra, de ſepult. Tertio † quando per donationem eſt remiſſa. c. ad audientiam, de eccl. ædific. Quarto quando parochianus vnius eccleſiæ legat alteri eccleſiæ ad vſum priuilegiatum,
5 & ibi elegit † ſepeliri, c. ſi. de teſtam. hodie tamen ſi legaretur mendicantibus, etiam ad vſum priuilegiatum deberetur quarta Canonica. Clem. dudum. §. verum, de ſepultu. Quinto quando paro-
6 chianus vnius † eccleſię elegit ſepulturam in alia eccleſia, & legat Prælato illius eccleſię, vel clericis illius contemplatione perſonarum non eccleſię, vbi elegit ſepulturam: nam de illo legato non debetur quarta parochiali eccleſię, dummodo non in fraudem fuerit relictum. c. requiſiſti, de teſtam. c. ex parte, de verb. ſign. & hoc niſi legatum factum fuerit fratribus mendicantibus. d. Clem.
7 dudum. §. verũ. Sexto † non debetur de donatio-
8 nib. inter viuos. Septimo † cũ eccleſię acquiritur virtute

virtute professionis. Octauo quando quis legat
Ecclesiæ, sed ibi nõ elegit sepulturam. Nono cum
de facto sepelitur in Ecclesia legataria. Decimo
10 cum Ecclesia parochialis est interdicta † culpa
rectoris. Vndecimo cum quis reuocat electionem
sepulturæ. Duodecimo cum desinit esse parochia-
nus. Decimotertio cum Ecclesia parochialis de-
struitur authoritate superioris. Decimoquarto
cum legatum non remaneat penes Ecclesiam lega-
tariam. Decimoquinto non debetur quarta, quan-
do defunctus sepelitur ad electionem sepulturæ
eius amicorum, vel propinquorum, maxime ex-
pensis eorum: hoc idem si expensæ fierent de bo-
nis defuncti, Clem. dudum. §. huiusmodi de se-
pult. nam nõ debetur canonica, nisi quando quis
elegit sepulturã c. t. de sepult. Decimosexto quan-
do parochianus transit ad Monasterium, & ibi se-
pelitur, & decedit infra probationis annum. Pe-
trus de Vbald. tract. de Can. Episcopali p. 2. c. 8.
num. 15. & seq. not. quæ dicam infra q. 22.

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio qua actione, & quo iure petatur.*
2 *Canonica portio petitur condictione ex canone.*
3 *Canonica portio debetur post corpus traditum sepulturæ non ante.*
4 *Quarta parochialis peti potest hæreditate nõ adita.*
5 *Hæres soluens integrum legatum liberatur à solutione quartæ parochialis.*
6 *Canonica portio, coram quo iudice petatur.*
7 *Quarta parochialis qualiter petatur.*
8 *Episcopus nomine Ecclesiæ inferioris negligentis potest petere quartam parochialem.*

Quæst. XIII. Secundæ Partis.

1 Ecimotertio, quæro † qua actio
ne, & quo iure petatur cano-
nica parochialis? contra quẽ,
& quo tempore, & qua for-
ma ad ipsam agatur? Resp.
2 Quod canonica portio † peti-
tur condictione ex canone,
Innoc. c. de his, de sepult. &
hoc quando agit parochialis Ecclesia contra Ec-
clesiã legatariam, si verò aget contra hæredem
poterit agere ex testamento, quando autem de-
betur hæc canonica portio? Resp. Postquam cor
3 pus traditum est † sepulturæ, si verò vult capere
de manu hæredis, hoc poterit facere adita hæredi
tate, non autem ante l. sancimus c. de iure deliber.
§. hæres quoque inst. de oblig. quæ ex quasi deli-
cto nasc. & hoc quando legatum factum fuerit
pure, potest tamen peti etiam hæreditate non ad-
4 ita, † quia est legatum Pium, sed hoc non capiet
de manu hæredis, not. l. eam quam. C. de fideic. si
verò legatum factum fuerit sub modo, vel sub
conditione, siquidem Ecclesia legataria caueat,
de modo implendo, tunc statim poterit peti cano
nica portio, similiter si factum fuerit sub condi-
tione, consequetur legatum adimpleta conditio-
ne not. leg. cedere diem. ff. de verb. sign. potest ta-
men parochialis Ecclesia obtinere, ne hæres soluat
totum legatum Ecclesiæ legatariæ, sed sibi reti-
neat quartam sibi debitam, eamque capiet de ma
nu illius, si verò hæres soluerit integrum legatum
5 Ecclesiæ legatariæ liberabitur ab Ecclesia † paro-
chiali, quia tale legatum debetur Ecclesiæ legata-
riæ, licet post modum deducatur canonica por-
tio: similiter si hæres soluat ecclesiæ parochiali li
berabitur pro quarta ab ecclesia legataria ope ex-
ceptionis. l. si opera de dol. except. Item talis ca-
nonica portio peti potest, & debetur coram iudi-
6 ce Ecclesiastico si petitur † ab ecclesia legataria c.
si diligenti de foro comp. si autem ageretur con-
tra hæredem, tunc agendum esset coram iudice
seculari c. cum sit eod. tit. de foro compet. si verò
agendum erit contra exemptos non subditos or-
dinario conuenientur coram ipsorum iudice con
seruatore, si verò agetur contra executorem testa
menti conuenietur coram Episcopo in cuius dio-
cęsi maneat executor not. l. vnica. C. vbi tutor, seu
7 curator petatur. Item quæro, † qualiter petatur
huiusmodi Canonica? Resp. Satis esse si petatur in
genere nec est opus quod exprimatur quantitas,
si tamen petierit quarta rerum immobilium, te-
nebitur exprimere fundum & fines eius super
quo prætendit quartam Doct. Com. c. certificari,
de sepult. debent etiam specificari nomina, à qui-
bus d. quarta debeatur, & cuius causa debetur
nempe nomen parochiani, defuncti, & sepulti,
& debet probari, quod bona, quorum causa pe-
tatur quarta deuenerint ad Ecclesiam not. l. 2.
C. quando & à quibus &c. si verò ecclesia paro-
chialis sit vacans, seu rector illius fuerit negligens
8 in consequendo quartam † tunc Episcopus no-
mine d. ecclesiæ illam petet, potest enim Epi-
scopus, agere pro iuribus Ecclesiarum sibi sub-
iectarum, etiam si tales Ecclesiæ vacent capitul.
fin. de succeß. ab intest. cap. cum venissent de inst.
Petrus, de Vbald. tract. de canonica p. 2. capitul. 3.
per totum.

SVMMARIVM.

1 *Canonica Episcopalis quo iure sit introducta.*
2 *Iure canonico debetur canonica portio.*
3 *Patri, & patrono sicuti debetur legitima portio, ita patri spirituali.*

Quæst. XIIII. Secundæ Partis.

1 Ecimoquarto quæro, † quo iure, qua
ve causa sit introducta Canonica
Episcopalis? Resp. Quod est intro-
ducta de iure Can. c. de his 11. q. 1.
dicitur enim Canonica quia à cano
ne est definita Innoc. c. requisisti de testam. quæ
inducta est à canone propter onus Episcopale c.
2 transmissa de elect. quia † quilibet de dioceri dici-
tur parochianus Episcopi Ioan. capit. Apostolicæ
de donat. vnde si patri, & patrono debetur legiti-
3 ma Auth. licet de natural. libor. multo † magis, &
patrono spirituali.

SVMMARIVM.

1 *Canonica Episcopalis quota sit.*
2 *Quarta parochialis augetur fructibus.*

Quaest. XV. Secundae Partis.

1 Ecimo quinto quęro, † quota sit hęc canonica Episcopalis? Resp. quod de iure communi est quarta, c. Vulterranae. 12.q.2.c.de quarta, de praescrip.c.cum quaerente, de offic. ord. quae potria augetur fructibus à die aditae haeredi-
2 tatis, quãdo petitur actione † ex testamentu, quia tunc transit dominium in Episcopum. l. à Titia. ff.de furt.l.fin.C.de vsufr.legat.

SVMMARIVM.

1 *Canonica Episcopalis, an computetur cum legato facto Episcopo.*
2 *Legatum factum Episcopo, vt sit eo contentus non consequetur quartam.*

Quaest. XVI. Secundae Partis.

1 Ecimo sexto † quaero, an in canonica Episcopali computetur, quod testator specialiter legauit Episcopo? Respond. quod quando testator aliquid legat Episcopo sub modo, vt Episcopus pro legato esset eo solo contentus pro omni Canonica portione, & Episcopus legatum acceptat, & tunc non potest petere cannonicam delega
2 tis, nisi constituerit, quod † in fraudem modicum legauerit Episcopo, vt Episcopus fraudaretur ca nonica, si verò legatur Episcopo absolutè, tunc consequitur integrum legatum sibi factum, & integram Can.ab Ecclesia, cui legatur.capitul.officij, de testamen.

SVMMARIVM.

1 *Canonica Episcopalis an possit praescribi.*
2 *Praescriptio quando non currat circa Canonicam portionem.*

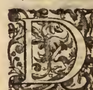
Quaest. XVII. Secundae Partis.

1 Ecimo septimo quaero, † an canonica Episcopalis possit praescribi? Respon. quod sic c.de quarta, de praescri.adeo, vt possit in totum praescribi contra Episcopum. d.cap.de quarta. Item episcopus contra episcopum praescribit, & Ecclesia inferior.c.cum ex officij, de praesc.& haeres contra Episcopum, quia quod debetur ex canonica est in re temporali praescriptibili. l. cum notissimi, c.de praescri.30. annorum, & si allegetur, seu probetur titulus requiritur & sufficit spacium 40.annorum, c.de quarta, de praescri. si autem non probauerit titulum requiritur tempus, cuius memoria non extat in contrarium, not.c.1. de praescr.6. titulus autem iustus dãs causam prae scriptioni est, quando concessio canonicae portio-
2 nis fit † ab Episcopo solo sine capitulo, impeditur tamen praescriptio in multis. Primo quãdo vacat Ecclesia, c.de quarta, de praescr. Secundo quando erat schismatica, c.cum nobis de praescrip. Tertio qñ Episcopus est Excõicatus, c.j.de praescr. Quar to quando caret titulo. Quinto quando est in mala fide. Sexto quando ignorat de legato, nisi igno raret ex negligentia eius. Petrus.p.1.c.2. nu. 25.

SVMMARIVM.

1 *Canonica episcopalis à quo loco debeatur.*
2 *Legatum factum canonicis, an minuatur canonica portione.*
3 *Canonica debetur de relictis Ecclesiae collegiatae.*
4 *Canonica portio debetur de relictis monasterio.*
5 *Canon. portio debetur de relictis monast. exempto.*
6 *Legatum hospitali minuitur canonica portione.*
7 *Legatũ factũ cõfratrib. minuitur canon. portione.*
8 *Relicta imagini alicuius sancti, an minuantur cano nica portione.*

Quaest. XVIII. Secundae Partis.

1 Ecimo octauo † quaero, quot loca teneantur ad hoc cannonicam Episcopalem? Resp. per multas conclusiones, quarũ prima sit, quod quando testator legat Ecclesiae cathedrali simpliciter, nihil exprimens de Episcopo tali casu legatum diuiditor inter Episcopum, & Ecclesiam, etiam si testator contrarium disponeret, nam tunc nihilominus Episcopus habebit suam portionem, hoc idem quando legat coniunct. Episcopo, & coniunctim Ecclesię, si verò disiunctim factum fuerit legatum, tũc deducitur canonica de legato Ecclesiae pro Episcopo propor tionabiliter secundum quantitatem legati, nisi legatum factum fuerit Episcopo à coniuncta persona, tanquam coniunctae personae, non tanquam Episcopo, quia tunc ab Ecclesia nulla canonica deducitur, vel nisi factum fuerit ab eo, qui non est parochianus Ecclesiae cathedralis, quo casu nihil debebitur, Ecclesiae de legato facto Episcopo, & nota quod legari potest Episcopo, ita quod nihil quaeratur Ecclesiae, sed non potest legari Ecclesiae, quin quaeratur etiam Episcopo, quia ecclesia est p̃sona repraesentata. Primo ex capite, quod est Praelatus, Secundo ex canonicis, quia sunt membra eius c.nouit, de his quae fiunt à Praelatis, quod si relinqueretur ecclesia absq; eo, quod Episcopo daretur aliquid, videretur datũ personae, quę caret capite, qñ autem Episcopus consideratur, vt vera persona nihil habens cõe cum capitulo, tunc quod ei relinquitur non communicatur cum ecclesia, not.c. requisisti, de testam.
2 Secunda sit cõclusio, † quod quando legatum factum fuerit canonicis, tũc si fuerit factũ vniuersaliter, vel indefinitè, censetur factum contemplatio-

platione ecclesiæ. & per consequens canonica portio debetur Episcopo, secus si factum fuerit vni
3 particulari, Doct. d.c. requisisti. † Tertia sit conclusio, quod Episcopo debetur canonica portio, quando relinquitur ecclesiæ alteri ecclesiæ seculari, siue collegiatæ, siue non c. officij de testam. etiam si ecclesia subiciatur alteri, quàm Episcopo dummodo ille, cui subijcitur ecclesia, subijciatur Episcopo & hæc procedunt siue ecclesia sit curata, siue non: si verò sit ecclesia sita in cōfinio dua rum diœcesum diuidetur canonica portio æqualiter inter ipsos Prælatos, not. Clem. dudum. §.
4 verum de sepul. Quarta † sit conclusio, quod de relicto monasterio exempto à potestate diœcesani, & non habenti populum, debetur nihilominus canonica portio c. officij c. requisisti. §. secus, de testam. nisi specialiter sit exemptum à tali honore Petrus, de Vbald. tract. de Can. Episc. p. 2. c. 4. q. 6. nomer. 12. vbi q. 8. Ampl. hoc dictum procedere etiam in legato facto capellæ sitæ in Monasterio exempto; quia eximendo principale, intelligitur eximi & eius accessorium, si verò monasterium habuerit aliquas cappellas sitas in diœcesi & monasterium non sit exemptum cum suis cappellis tunc d capellæ de legatis ipsarum soluent canonicam portionem gl. c. dilectus de offic. ord.
5 Quinta sit concl. † si monasterium exemptum habeat parochianos non exemptos, & parochianus legauerit monast. de tali legato Episcopos habebit canonicam portionem, secus si ille qui legauit non erat parochianus, nam tunc non debebitur canonica portio, Petrus d. loco quæst. 10. vbi q. 11. dicit q̄ si Papa vniret ecclesiam curatam Monasterio aliquo exempto, si voluerit ipsam cum populo, tunc de tali legato facto Monast. ab vno de dictis parochianis non debebitur canonica Episcopo: quia talis ecclesia effecta est exēpta, quoad se, & quo ad populum, et quo ad iurisdictionem.
6 Sexta sit conclusio † de his, quæ leganrur hospitali constructo authoritate Episcopi debetur canonica Episcopo nisi fuerit relictum ad vsus priuilegiatos, quia tale hospitale subest iurisdictioni Episcopi. c. 3. de relig. Dom. not. capitol. fin. de testam. Iohan. capit. dudum de conuers. coniugat. Innoc. cap. in nostra de sepult. Ampl. etiam si esset hospitale constructum absque authoritate Episcopi, quia etiam de legatis relictis ad pias causas debetur canonica, nisi in casibus exceptuatis capit. fin. de testam.
7 Septima sit conclusio, † quod de legato facto confraternitatibus laicorū debetur canonica portio, quia talis dicitur locus pius & huiusmodi legatum relinquitur ad vsum Pium, nam ibi opera pietatis exercentur Petrus d. loco q. 14. nu. 18.
8 Octaua sit conclusio, † quod de his, quæ relinquuntur imagini alicuius sancti, debetur Canonica portio idem q. 15. & seq. Nona sit conclusio quod canonica portio debeatur de his, quæ relinquuntur fratribus pœnitentiæ de tertio ordine ibid. q. 7. & q. 18. dicit hoc idem, esse de eo, quod relinquitur alicui oratorio nisi sit oratorium in propria domo, vbi non celebratur absque Episcopi licentia. Et tandem Canonica debetur, de omni legato Pio facto contemplatione Ecclesiæ seu loci pij, nisi sit relictum ad vsum priuilegiatum, not. c. fin. de testam.

SVMMARIVM.

1 *Canonicam Episcopalem, quæ personæ teneantur soluere.*
2 *Legatum factum nomine dignitatis, censetur factum intuitu Ecclesiæ.*
3 *Legatum quando dicatur factum intuitu dignitatis.*
4 *Legatum factum expresso nomine proprio non minuitur legatum.*
5 *Legatum factum Canonicis, quando minuatur quarta.*
6 *Legatum factum Monacho an minuatur canonica portione.*
7 *Legatum factum pauperibus an minuatur quarta*
8 *Legatum factum collegio leprosorum an minuatur canonica portione.*

Quæst. XIX. Secundæ Partis.

1 Ecimonono quæro, † quæ personæ teneantur ad canonicā Episcopo de his, quæ legantur eis? Resp. Primo quando legatum factum est nomine digni-
2 tatis † cēsetur factum intuitu Ecclesiæ c. requisisti de testam. etiam si fieret à consanguineo, præsertim de rebus pertinentibus ad Ecclesiam, idem si legetur sacerdoti conductitio, & sacerdoti habenti beneficiū manuale, & de omnibus quæ relinquuntur clericis cōtemplatione Ecclesiæ debetur canonica portio Episcopo lo-
3 ci Doct. d. c. requisisti. † Secūda sit cōclusio, quando legatur alicui expresso nomine dignitatis, & nomine personæ, tūc aut legatum fit ab extraneo, aut à consanguineo. Primo casu censetur factum contemplatione Ecclesię. Secundo autem casu secus, nam primo casu debetur canonica portio. Secundo autem nō sed in hoc sunt animaduertenda indicia an legatū dicatur factum intuitu Ecclesię,
4 vel personæ Doct. d. c. requisisti. † Tertia sit concl. legatum factum fuit expresso tantū nomine personæ, non dignitatis, videtur relictum tantum nomine personæ & per consequens non debetur de
5 eo canonica portio Doct. d. c. requisisti. † Quarta sit concl. si legetur Canonicis alicuius Ecclesiæ, tanquam collegio, vt quia dicit testator lego omnibus canonicis talis Ecclesiæ, tunc contemplatione Ecclesiæ videtur legatum, si autem exprimatur nomen certi, & determinati Canonici, tunc contemplatione personæ videtur legari. Primo casu debetur canonica portio. Secundo autem casu non Doct. d. capit. requisisti. Quinta sit conclusio
6 si legatum factum † fuerit alicui professo expresso etiam proprio nomine, debetur de eo canonica portio, quia videtur factum contemplatione ecclesiæ, non enim posset legari contemplatione personæ, nam cum sit professus est in ca-

pax legati gl. Clem. dudum ver. indirectè de sepult. Sexta fit concl. de legato facto pauperibus
7 alicuius† hospitalis debetur canonica portio Episcopo, secus autem si legetur pauperibus in genere, ita quod inter personas sanas distribuatur & non inter loca, nam primo casu intuitu loci pij censetur relictum, secundo autem casu intuitu singularum personarum Doct. com. d. c. requisisti. Septima fit concl. quod delegato facto collegio leprosorũ debetur canonica portio Episcopo, quando fieret eis vt collegio habentibus collegium, secus si non habuerint collegium approbatum, sed manserint tantum in quadam priuata domo; quia tunc censeretur legatum factum eis, vt singulis particularibus, inde est, quod delegato quod fit alicui tanquam singulari personæ, non competit Episcopo canonica portio, sicuti quando legatur clerico non habenti prælationem, vel administrationem, vel cum specialiter legatur alicui canonico d. c. requisisti. §. fi. vel cum legatur alijs non commorantibus in aliquo collegio approbato, cuius gubernatio ad Episcopum spectet Petrus tract. de Can. Episc. c. 5. nu. 13.

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio de quibus prouentibus debeatur.*
2 *Donatio causa mortis minuitur quarta.*
3 *Quarta debetur delegatis.*
4 *Canonica portio debetur de his quæ veniunt institutionis iure.*
5 *Canonica portio de his, quæ veniunt ad ecclesiam iure hæreditario debetur.*
6 *Offerens ecclesiæ in ęgritudine, in qua decessit de eo debetur quarta.*

Quæst. XX. Secundæ Partis.

1 Igesimo quarto, † de quibus obuentionibus debeatur canonica portio? Resp. Primo quod debetur de donatione causa mortis, non autem inter viuos, nam illa
2 magis accedit † legato quam contractui, & ideo debetur portio canonica, not. c. de his de sepult. Secundo debetur de legatis c. requi-
3 sisti de testam. † Tertio de his, quæ veniunt iure institutionis d. c. de his, de sepult. Quarto de his,
4 in quibus † ecclesia ab intestato succedit, vt prælatus moritur nullo consanguineo relicto, & ab in-
5 testato † not. cap. requisisti & c. officij de testam. Quinto quando quis in ægritudine, de qua decessit offert se & sua alicui monast. & tamen ibi
6 non profitetur, tunc de his debetur † Episcopo canonica portio gl. c. de his, de sepul. secus est, quando se & sua offert in sanitate nam tunc siue proficeatur, siue non, de his non debetur canonica portio Petrus d. l. c. 7. nu. 9.

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio an debeatur de his, quæ relinquuntur ad certas, & determinatas causas.*
2 *Oblationes an minuantur canonica portione.*
3 *Relictum Ecclesiæ pro male ablatis quando minuatur canonica portione.*
4 *Fructus hæreditatis relictæ Ecclesiæ, quomodo minuatur canonica portione.*
5 *Hospitali relictum pro lectis pauperum an de eo colligatur canonica portio.*
6 *Relictum pro missis dicendis an minuatur canonica portione.*
7 *Legatum Ecclesiæ pro substentatione capellani an minuatur quarta.*
8 *Relictum Ecclesiæ vltra dotem minuitur canonica portione.*
9 *Canonica de his etiam debetur quæ relinquuntur pro sepultura.*
10 *Canonica elicitur etiam de pallio relicto.*
11 *Canonica detrahitur ab executore testam.*
12 *Canon. detrahitur ex legato soluto viuente testatore.*

Quæst. XXI. Secundæ Partis.

1 Igesimoprimo quæro, † vtrũ canonica portio debeatur de his quæ relinquuntur ad certas, atque determinatas causas? Resp. Primo de oblationi
2 bus quæ fiunt † in missa pro defuncto debetur canonica portio, Doct. cap. in nostra de sepult. Secundo quando relinquitur pro incertis,
3 & male ablatis Ecclesiæ, † tunc de his debetur canonica portio Episcopo loci, in cuius diocęsi sunt bona, nisi reperiantur personæ, cui restitutio sit facienda, Petrus, de Vbald. d. loco capitul. septimo numero 18. & seq. Tertio si testator in-
4 stituat hæredem Ecclesiam collegiatam † & iubeat quod fructus hæreditatis distribuat pro tertia parte in cura infirmorum illius collegij, & pro alia in subsidium fratrum d. collegij, & tunc considerandum est, an sit relictum contemplatione personarum, & non debetur canonica portio, secus si contemplatione Ecclesiæ d. capitul. requisisti, si verò mixtim non debetur canonica portio, est enim potius attendenda ratio personarum, quam loci leg. si is. ff. de liber. legat. Quarto si testator legat hospitali pro lectis pauperum debebitur de eo relicto canonica portio, nam li-
5 cet vsus lecti respiciat personam, † proprietas tamen eius respicit locum Doct. d. capitul. requisisti. Quinto, de his, quæ relinquit testator
6 rectori alicuius Ecclesiæ pro missis † dicendis, debetur canonica portio, præsertim, quando constat legatum relictum nomine dignitatis, non autem personæ, Doct. d. capitul. requisisti. Sexto cum testator relinquit Ecclesiæ aliquid, quod deseruiat pro substentatione capel-
7 lani debebitur † canonica portio. Septimo hoc idem si relinquat Ecclesiæ aliquid, quod sit vltra dotem, hoc idem si relinquit Ecclesiæ pro do-
8 te, & ipsa iam erat sufficienter † dotata, idem si pro dote relinquit totam hæreditatem, & para

illius

illius esset sufficiens pro dote, nam de eo quod superest debetur canonica portio, ne in fraudem d. portionis relinquatur capit. officij de testam. Octauo debetur etiam de his, quæ relinquuntur pro sepultura, pro sacramentis, & pro mortuarijs d. c. officij de testam. Nono debetur
10 etiam † de pallio relicto ecclesiæ pro cooperiendis cadaueribus etiam si fuerit exemptum à consanguineis, vel amicis defuncti, tale enim pallium dicitur mortuarium, vel funerale, de quibus canonica portio debetur Episcopo capitul. conquerente de offic. ordinar. Decimo detrahitur de
15 his, quæ † reliquit testator executori, vt ad eius beneplacitum distribueret, & ipse loco pio distribueret Petrus de tract. p. 1. capitul. 9. numero 14. Vndecimo de legato, quod soluit testator vt libatum dum vixit, secus si alio modo, nam tunc diceretur pura donatio Petrus d. l. c. 3. nu. 9.

SVMMARIVM.

1 *Canonica Episcopalis quibus casibus cesset.*
2 *Canonica Episcopalis non detrahitur de legato pro ornamento Ecclesiæ.*
3 *Canonica non deducitur de relictis pro fabrica, & num. seq. ibi late vsque in finem dicitur in quibus casibus cesset.*
4 *Legatum ad perpetuum cultum diuinum an minuatur canonica portione.*
5 *Canonica non detrahitur de legato pro succursu terræ sanctæ.*
6 *Legatum Ecclesiæ pro eius dote non minuitur canonica portione.*
7 *Canonica non deducitur de relicto pro facienda imagine auri vel argenti.*

Quæst. XXII. Secundæ Partis.

1 Igesimosecũdo † quæro, quibus in casibus cesset canonica portio? Resp. In multis. Primo quando fit pro orna-
2 mentis Ecclesiæ, vt † cappis, casulis, picturis, calicibus, crucibus, & similibus. c. fin. de testam. & hoc tam pro ornamentis faciendis, quàm recuperandis, & reparandis. Secundo quando relinquitur pro fabrica
3 Ecclesiæ. Tertio † pro indumentis. Quarto quando relinquitur pro construenda sepultura. Quinto per luminaribus. Sexto pro anniuersario. Septi-
4 mo quando legatur † pro tot missis celebrandis. Octauo, quando legatur ad perpetuum cultum diuinum, & hæc nisi in fraudem canonicæ. No-
5 no † hoc idem si legatur pro equis, armis, & pro succursu terræ sanctæ quia hoc legatum respicit personam not. capitul. ex molta de voto. Decimo si legatur pro tunicis pauperum. Vndecimo de legato alimentorum. Duodecimo pro subsidio stu-
6 dij. Decimotertio de relicto † ecclesiæ pro dote, quia illa dos censetur ad perpetuum cultum. cap. fin. de test. debet esse libera ab omni onere capitul. 2. de censibus. Decimoquarto si legetur, vt fiat
7 imago auri, † vel argenti testatoris, vt contingit, de his, quæ fiunt ex voto, pertinet enim statua ad eum, qui illam erigit. Decimoquinto cessat, cum sit legatũ loco exempto. Decimosexto cum subditus Episcopi legat Ecclesiæ existenti in aliena diocesi. Decimoseptimo legatur capellæ existenti, vel vnitæ loco exempto, hoc idem cum sit prælato nomine personæ, non autem dignitatis. Decimooctauo cum sit canonicis, vt singulis. Decimonono cum legatur pauperibus, in genere. Vigesimo quando legatur leprosis degentibus in priuatis domibus. Vigesimoprimo ex donatione inter viuos, vel ex alio contractu. Vigesimosecundo quando locus, cui legatur est incapax legati, quia cum legatum sit ipso iure nullum habetur pro non scripto. Vigesimotertio cum legatur ad vsus priuilegiatos capitul. fin. de testam. Vigesimoquarto quando bona acquiruntur Ecclesiæ virtute professionis. Vigesimoquinto quando Episcopus eam remittit capit. fin. 12. quæstion. 3. Vigesimosexto quando legatur Episcopo ea conditione, vt sit contentus eo legato pro omni sua canonica portione. Vigesimoseptimo quando legatur priuatæ personæ Petrus, de Vbald. tractat. de Can. Episcopi. p. 1. capit. 7. in princ. & seq. not. quæ dixi superius q. 13.

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio Episcopalis quo iure, & qua actione competat.*
2 *Canonica portio actione ex canone.*
3 *Canonica potest peti ab hærede, & à legatario.*
4 *Rector Ecclesiæ non potest præiudicare Episcopo in sua canonica portione.*
5 *Ecclesia destructa an debeatur canonica portio de legato ei relicto.*
6 *Canonica portio an possit deduci de vna tantum re particulari, an de singulis rebus.*

Quæst. XXIII. Secundæ Partis.

1 Igesimotertio quæro, † quo iure, & qua actione petatur hæc canonica portio? Resp. quod ei competit actione ex canone capitul. Pontifices 12. q. 3. capitul. requisisti de testam. potest
2 etiã Episcopus † eam petere ab hærede per actionem ex testam. nam testator legando Ecclesiæ videtur legasse Episcopo canonicam ei debitam, cum Episcopus sit in Ecclesia, quasi caput c. scire 7. q. 1. Host. c. de his de sepult. Sed an possit Episcopus canonicam portionem petere ab hærede,
3 & è legatario cõditione † ex canone? Resp. Quod sic gl. Clem. dudum ver. largiri de sepulturis, ex quo sequitur, quòd Ecclesia non potest transigere cum hærede testatoris, vt consequatur minus
4 quàm legatum sit in præiudicium † Episcopi, nec potest repudiare legatum in damnum illius quin possit petere canonicam sibi debitam totius legati, posset enim Episcopus fraudari ecclesia repudiante, & quod nostrum est non potest à nobis auferri absque facto nostro capit. id quod nostrum de

reg. iur. 6. ſimiliter ſi eccleſia noluerit agere ad conſequendum legatum, non præiudicauit Epiſcopo, quo ad canonicam, nam ipſe poterit agere ad eam conſequendam Doctor. comm. capit. de his, de ſepult. Item quæro, ſi eccleſia, cui lega-
5 tur, deſtruatur authoritate † ſuperioris viuente teſtatore, ita quod illa eccleſia non ſit ibi, nec alibi & ſic pereant priuilegia, quæ dantur Eccleſijs c. 2. de nou. oper. nunc. an de tali legato debeatur, canonica portio? Reſp. Quod non, quia tale legatum redditur caducum, leg. 1. §. & cum. C. de cad. toll. & quia canonica debetur reſpectu legati, quo ſublato, & illam tolli neceſſe eſt cap. acceſſorium de reg. iur. 6. prærerea canonica portio debetur reſpectu adminiſtrationis, & curæ, quam habet Epiſcopus de ſuis eccleſijs, quibus ſublatis, tollitur & id quarum cauſa introductum eſt l. adigere. §. quamuis de iure patr. cap. cur ceſſan-
6 te de appellat. Item quæro † ſi teſtator inſtituat eccleſiam hæredem vniuerſalem, cum debeatur Epiſcopo canonica, an erit in poteſtate eccleſiæ dare hanc quartam de ſingulis rebus hæreditatis, vel in vna re tantum, an erit in poteſtate Epiſcopi petere canonicam in vna re tantum, vel de ſingulis rebus hæreditaris? Reſp. Quod Epiſcopus poteſt eligere an velit illam in vna re, an verò in ſingulis rebus hæreditatis, quia fauorabilior eſt cauſa Epiſcopi, quo ad canonicam, quæ prouenit ex iure Epiſcopali, propter onera, quæ Epiſcopus ſuſtinet, quàm ſit cauſa eccleſiæ hæredis inſtitutæ, quæ prætendit cauſam mere lucratiuam ratione inſtitutionis, & in nullo onéroſam, iudex tamen arbitrabitur, & mature in hoc conſiderabit rem quę venit defalcanda, & ſecundum hoc iudicabit an poſſit Epiſcopus in vna re tantum, an in ſingulis detrahere ſuam Can. portionem: ita concludit, Petrus de Vbald. tractat. de Can. parte ſecunda, capitulo tertio, numer. ſextodecimo, & ex his ſit expeditus tract. de ſepulturis.

FINIS.

TRA-

OPVSCVLA SEPTEM SEBASTIANI MEDICIS FLORENTINI IVRECONSVLTI·

Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolic.

SVMMARIVM.

1 *Aequitas præfertur rigori.*
2 *Aequitas quid sit, & quot modis accipiatur.*
3 *Rigor quid sit, & quot modis accipiatur.*
4 *Differentia inter ius, rigorem, & æquitatem.*
5 *Bonum prævalet æquo.*
6 *Aequitas dicitur virtus.*
7 *Acturus æquum est, vt reus sciat an velit contendere.*
8 *Actio bonæ fidei regulatur æquitate.*
9 *Iudex æquitate vti debet.*
10 *Arbiter vti potest æquitate.*
11 *Agnationis causa proueniunt commoda, & incommoda.*
12 *Aequitas iuris Canonici magis attenditur, quàm iuris ciuilis.*
13 *Compensatio inhibetur, vbi repetitio conceditur.*
14 *Generalis dispensatio restringitur suadente æquitate.*
15 *Indefinita æquipellet vniuersali.*
16 *Iudex potest differre iuramentum etiam post conclusum in causa ex suo officio, vbi æquitas suadet.*
17 *Mercatores vti solent æquitate.*
18 *Obligatio nascitur vbi æquitas suadet.*
19 *Obedire maioribus æquitas iuris est.*
20 *Relatum est in referente suadente æquitate.*
21 *Testatoris voluntas interpretatur secundum æquitatem.*
22 *Aequitas, & veritas sunt duo lapides angulares.*
23 *Rigorem, & æquitatem scriptam sequi debemus.*
24 *Ius scriptum prævalet æquitati non scriptæ.*
25 *Generi per speciem derogatur.*
26 *Vltima derogant primis.*
27 *Aequitate vti non cogimur cum iudæis.*
28 *Aequitas simulata est duplex iniquitas.*
29 *Absoluere promptior esse debet iudex, quàm condemnare.*
30 *Ius idem statuitur vbi eadem militat æquitas.*

Opusculum Primum.

1 EQVITAS † præfertur rigori leg. placuit. C. de iudic. ibi placuit in omnibus rebus præcipuam esse iustitiæ, æquitatisque scriptæ, quàm stricti iuris rationẽ, vbi gl. 1. dicit, quod vbi æquitas ex vna parte, atque ius strictum ex alia, & contradicunt, æquitas præferenda est, deinde in 2. gl. dicitur ibi in omnibus rebus scilicet tam ciuilibus quã criminalibus, & tam publicis quàm priuatis exempl. l. si quis seruo. C. de furt. l. 1. ff. de minor. l. 1. ff. de relig. & sumpt. funer. leg. quod si Ephesi. §. si summa. ff. de eo quod certo loco l. sed dicendum. ff. de in rem ver. l. pen. ff. de in integr. rest. l. bona. fides. ff. deposit. l. maiorem. C. de pact. gl. l. Barbarius ver. humanius. ff. de offic. præt. leg. prætor. §. 1. ff. de edendo l. seruum. §. æquum. ff. de proc. curat. gl. leg. 1. ff. de inst. act. gl. in summa. §. item ver. etiam. ff. de aqua plu. arc. l. cum res. C. si alien. res pign. detur gl. fin. l. fin. ff. de don. leg. in omnibus. ff. de reg. iur. ibi in omnibus quidem maxime tamen in iure æquitas spectanda est Ale. leg. si seruum. §. sequitur numero quarto. ff. de verb. oblig. consil. 158. numero 14. vol. 6. Angel. l. si fur. § in certam numer. 1. ff. de vsucap. Ant. cap cum tanto num. 55. de consuet. Bald. l. Diuus numer. 1. ff. de rest. in integr. l. filio numer. 2. ff. de iniusto rupto & in tit. an maritus succedat vxori num. 2. Bart. l. 1. numer. 4. C. de legibus leg. 1. numer. 1. ff. de vsucap. leg. 1. nume. 19. ff. de cond. indeb. Bellam. cap. ex parte nume. 6. de transact. c. vigilanti numer. 9. de præscr. c. in literis numer. 13. de rest. spol. Ber. Cons. 87. nu. 12. vol. 2. Dec. c. quoniam contra nume. 6. de prob. Gem. c. Abb. §. præfatus nu. 5. de sent. & re iud. 6. c. dispendia nu. 1. de refer. 6. Ias. l. si tibi nu. 9. ff. si certum pet. leg. cum stipulati §. sequitur num. 4. ff. de verb. oblig.

2 Est enim † æquitas rerum conuenientia, quæ in paribus

paribus causis paria iura desiderat gl. d.l. placuit
ver. quam stricti iuris C. de iudic. pro declaratio-
ne huius primi opusculi nonnulla prius prætnit-
tenda sunt; Et primo quod æquitas est iustitia dul
core misericordiæ temperata Bellam. c. ius gene-
rale nume. 3. dist. 1. conc. Cagn. l. in omnibus nu.
3. ff. de reg. iur. alleg. Host. c. fin. de transl. præl. Ias.
leg. si sic nume. 15. ff. de leg. 1. Zab. cap. per tuas
nume. 1. de simon. Ias. l. placuit num. 2. C. de iud.
Secundo modo æquitas dicitur relaxatio iuris
Ant. de Butrio c. cum illorum numer. 29. de sent.
excom. Tertio modo æquitas est iudicium, in quo
circumscriptis regulis iuris statuitur ad dicta-
men rationis naturalis Bald. l. 1. Col. 3. ff. de iust.
& iure. Quarto æquitas dicitur naturalis ratio
Bald. leg. 1. C. de dot. prom. leg. scire oportet. §.
sufficit ff. de exc. tutor. Quinto æquitas est beni-
gnitas quædam animi impellens ad aliquid iustè
agendum not. l. nulla ff. de legibus. Sexto æquitas
est rectitudo iudicij naturalem sequens rationem
leg. 1. ff. de legibus l. 2. §. item ff. de aqua plu. Arc.
refert Cagnol. d. l. in omnibus nu. 3. Septimo mo-
do dicitur æquitas prout distinguitur contra ini-
quitatem, & dolum. Octauo prout distinguitur
inter rigores, & iuris regulas. Nono dicitur ipsa
mens & ratio legis. Decimo dicitur ius, & iustitia
dicitur enim ius ars boni & æqui l. 1. ff. de iust. &
iure. Vndecimo dicitur temperantia seu æquali-
tas Bald. c. ad hæc de pac. iur. firm. l. illam cap. de
collar. Albert. Bologn. tract. de lege iure & æquit.
cap. 32. numero 10. Duodecimo dicitur æquum
cuius contrarium est absurdum. Euer. in loco ab
absurdo numer. 8. Decimo tertio æquitas dicitur
naturalis iustitia Fulg. l. nunc videndum nu. 17. ff.
de cond. indeb.

3 Secundo not. quod rigor † dicitur excessus iu-
ris, & austeritas quædam facta ad terrorem c. vt
constitueretur 30. dist. gl. l. fin. §. Lucius ff. de seru.
vrb. præd. Ber. c. quoniam nume. 2. de iure patron.
Secundo modo ordo iuris appellatur rigor Ber. c.
super litteris numer. 18. de rescr. Tertio rigor di-
citur ordo iudicij Ber. dicto numero 24. Quarto
rigor dicitur subtilitas iuris c. si de clericis de fo-
ro comp. Quinto modo rigor summitur pro iure
ciuili ad differentiam iuris canonici Ber. c. in litte-
ris nume. 30. de rest. spol. Quinto pro iure singu-
lari ad differentiam iuris communis Ber. cap. il-
lud nume. 4. de iure patro. & not. quòd rigor re-
mittitur quandoque cap. sunt quædam 14. dist. c.
quoniam 1. q. 7.

4 Tertio not. differentiam † esse inter rigorem,
ius, & æquitatem. Nam rigor est quidam excessus
iuris, & quædam austeritas ad terrorem facta, qui
quidem seruandus non est, nisi vbi mali timetur
exemplũ: æquitas verò est idem, quod iuris relaxa
tio, & ea non est vtendum, nisi sit necessitas, vel
vtilitas. Ius autem mediastra incedit inter rigo-
rem & dispensationem Cirillus in pract. crim. tit.
de offic. præsid. §. quarto, numero quarto, in fine,
vbi dicto loco, in princip. dicit, quod vulneribus
adhibetur vinum, & oleum, vt per vinum mor-
deantur vulnera, & per oleum foueantur, per
vinum mundantur putrida, per oleum sananda fo
uentur, miscenda est ergo lenitas cum seueritate.
Faciendũ est quoddam temperamentum ex vtro-
que, vt neque multa asperitate exulcerentur sub
diti, neque nimia benignitate soluantur. In boni
igitur rectoris pectore si est virga discretionis, sit
ex manna dulcedinis. Hinc etiam Dauid ait virga
tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Virga
enim percutimur, & baculo sustentamur: Sit er-
go districtio iustitiæ quæ feriat, & sit consolatio
baculi qui substentet, sit itaque Amor, sed non
exasperans, sit zelus, sed nõ immoderatè sæuiens,
sit pietas, sed non plusquam expediat parcens,
conc. cum hac dist. Specul. lib. 1. ti. de dispens. nu-
mero tertio.

5 Quarto not. quod bonum † præualet æquo
Bald. consi. 464. nu. 8. vol. 2. dicens hoc verum esse
in habentibus bonam fidem, secus autem est in ha
bentibus malam fidem. Vnde licet æquitas non
suadeat quem debere lucrari cum alterius iactu-
ra l. secundum naturam. ff. de regulis iur. tamen
bono publico introducta est vsucapio, atque præ-
scriptio, ne dominia diu starent in incerto l. 2. ff. de
vsucapion. Vnde dicitur, quod in consuetudine
consideratur æquitas in præscriptione verò rigor,
& odium Balb. tract. de præscr. par. 1. quæst. 10.
numero 10.

6 Quinto, & vltimo not. quod æquitas † dicitur
virtus S. Thom. 2. 2. q. 120. art. 1. vbi dicit quòd
lex instituit, quod deposita reddantur, quia hoc
vt in pluribus iustum est. Contingit tamen aliquã
do esse nociuum, puta si furiosus deposuit gladiũ,
& eum reposcat, dum est in furia; vel si aliquis re
poscat depositum ad patriæ impugnationem. In
his enim & similibus casibus malum est sequi le-
gem positam. Bonum autem est prætermissis ver-
bis legis, sequi id quod poscit iustitię ratio & com
munis vtilitas, & ad hoc ordinatur æquitas, ita S.
Thom. d. loco, quæ dicitur alio nomine epicheia,
quæ est legis intentionem seruans, & non verba,
Armillta & Tab. ver. æquitas S. Ant. 4. p. summa
tit. 5. capi. 19. & seq. ego latè in tract. de leg. & stat.
p. 3. q. 16. nume. 10. & seq. Existis ita suppositis in
7 ferrut ad plures † conclusiones, & primo quod
acturus actionem edere æquissimum est, vt reus
sciat vtrum contendere an cedere debeat l. 1. ff. de
edendo. Secundo actio bonæ fidei regulatur æqui
tate cum l. si plures nume. 2. ff. rem pupilli soluã
8 fore, similiter bona fides, † quæ in cõtractibus exi
gitur summam æquitatem desiderat leg. bona fi-
des ff. depositi. Tertio non solum iudex æquitate
vti debet leg. placuit. C. de iud. leg. quod si ephesi
9 ff. de eo quod certo † loco Bald. consi. 34. volu. 4.
nume. 2. Spec. tit. de offic. omn. iud. §. 6. num. 21.
10 Socin. consi. 177. vol. 1. Menoch. de † arb. iud. lib.
1. q. 51. nume. 16. & seq. Bald. d. consi. 177. nu. 4.
Bal. c. 1. §. iudices nume. 5. de pact. iur. firm. Mart.
leg. quæstionis nume. 68. ff. de quæst. Gomes. c. 1.
nume. 225. de const. 6. Alex. consi. 33. num. 3. vol.
11 1. Crau. consi. 190. nume. 5. Quarto † agnationis
causa, vbi proueniũt commoda æquum est etiam
prouenire incommoda Mathes. sing. 110. numer.
77. not. l. 1. ff. de inst. act. c. qui sentit de reg. iur. 6.
l. secundum naturam ff. eod. Rol. consi. 8. num. 4.
vol. 2.

12 vol.2.Quinto æquitas † iuris canonici præfertur
æquitati iuris ciuilis, quia ipſa eſt magis dulcis at-
que benigna, Ber.cap. cum dilecti numero 71. de
emp.& vend.Gozzad.conſi. 62.nume.13. Faber.
§.pœnales nume.6.inſt.de tempor.act.Gem.c.cu-
pientes §.portò num.1.de elect.6.Iaſon. leg. cum
quis num.18. C. de iur. & fact. ignor.ignor.n.iu
ris ciuilis in multis moderatur ab æquitate iuris
Canonici Marſ.ſing.463.nume. 1.latè in terminis
ſimiliter cum multiplex eſt æquitas hinc inde,
maior æquitas præferri debet l. proximè ff.de his
quæ in teſt.delentur ſicuti communis opinio ſe-
qui debet, quæ magis æqua iudicatur Corat. de
com.opin.pag.122.nume. 100.& ſeq.Sexto æqui
13 tas ſuadet, vt compenſatio † inhibeatur, vbi repe-
titio conceditur, Sal.l.cum his num.3. ff. de cond.
indeb. Septimo æquum eſt quod deſcendentes
vocentur ad hęreditatem Natta tract.ſtat.q.1.nu.
18.ſicuti ſecundum æquitatem eſt quod filij ſuc-
cedant matribus in feudis l.vnica an maritus ſuc-
14 cedat vxori, in vſibus ſeu.† Septimo æquitate ſua
dente reſtringitur generalis diſpoſitio c.ſi.de tran
ſact. capitulo diſciplina 25.diſt Socinus reg.284.
fal.17.dixi ego tract.de reg.iur.par.1. reg. 1.lim.
15 31. Octauo † vbi ſuadet æq tas indefinita æquipol
let vniuerſali Sal. leg.dotis ff.de iure dot. leg.quo
enim §.1.ff.rem ratam haberi, dixi ego in tractat.
de reg.iuris p.2. reg.2.Ampl.37.Nono iudex po-
16 teſt deferre iuramentum † etiam poſt concluſum
in cauſa ex ſuo officio, vbi æquitas mouet ipſum
Vital.tract.clauſ. ver. an poſſit renunciari proba-
tionibus nume.12.Bald.l. 1. C.quæ deſ. Adu.not.
17 l. 1.C. leu. reſc. non † poſſe. Decimo mercato-
res ſola æquitate vtuntur Alex.conſi.58.nume.8.
vol.7.Pariſ.conſi.69.nume. 17.volu.4. conſi. 95.
nume.3.vol.2.Grat.conſi.122.nume.12.vol.1.ra
tio eſt ne inter mercatores prohibeatur commer-
cium, & ne litibus implicentur inter quos rigoro
ſitates iuris, & ſubtilitates minimè ſunt attenden
dæ l. quintus l. fideiuſſor ff.mand. Brun. tract.de
18 ceſſ.bon.q.24.nume. 3. Vndecimo † obligatio na-
ſcitur vbi æquitas ſuadeat, & in contractibus bo-
næ fidei maximè conſideratur Cum l. qui Romæ
nume.3.ff.de verb.oblig.& redditur ſtipulatio ef-
19 ficacior Cum † d.loco nume. 3. Duodecimo obe-
dire maioribus æquitas iuris gentium eſt Paul. l.
Iulianus nu. 25.ff. de cond. indeb. Decimo tertio
principum priuilegia ſummam æquitatem deſi-
20 derant Bald.conſi. 19.numer. 2.volum.4. † Deci-
mo quarto ęquitate ſuadente relatum eſt in refe-
rente dixi ego in tract.de reg.iur. par. 1. reg. 10.
nume.46.Decimo quinto ſtatuens, aliquid in per
ſonam alterius, ęquum eſt, quod ipſe eodem iure
21 vtatur l.1.ff.quod quiſq; iuris. Decimo † ſexto te-
ſtatoris voluntas interpretatur ſecundum ęquita-
tem gl.l.ita ſi hęres ver. agi poterit ff. ad Tribell.
Baldus conſilio 295. numero primo, volumine
4. Cuman. leg. ſi quis à filio §. ſiquis ff. de leg.1.
22 Ex iſtis colligitur regula, † qd ęquitas pręfer-
tur rigori, ęquitas enim & veritas ſunt duo lapi-
des angulares Curt. tract.de reſt.concl.11.nume.
26.addo pro regula Imol.l.cum hęreditate nu.3.
ff.de acq.hęred.l.filio nume.5. ff. de iniuſto rupto
l.Baliſta nume. 3. ff. ad Trebell Paul. l. 1.nume.2.
C.de legibus Bntigella l. ſi tibi nume. 5. ff. ſi cert.
pet.c.fin, de tranſ.Clem.2.de appell.Imol. d. l. fi-
lio nume.6.Pant.de crema l. rem maiores nume.
20.C.de reſc.vend. Ripa l.ad monendi nu.5.ff.de
iure iurando Sal. l. dominus ff. de cond. indeb.l.
quamuis C. de pignor.leg. exigendi nume. 2. C.
de proc.Soc.leg.5.nume.6.ff.de verb.oblig.l.ſi ti-
bi nume.9.ff.ſi cert.pet. Soc.Iun.conſi.130.num.
3.vol.2.fulgos l.ſi tibi ff.ſi cert. pet. l. cum res nu.
2.C.ſi res aliena pignor. data fuerit. leg. quamuis
nume.1.C.de pign.Port.conſi.170. nume.15.Pa-
riſ.conſi.101.nume.30.vol. 2.Neui.conſi. 50. nu.
57.Gram.deciſ.1.nume.7.Afflict. deciſ. 371. nu.
37.Corn.conſi.46.nume. 2.vol.1. qua in re ita di
ſtinguendum eſt, aut habent ius ſcriptum, & ęqui
tatem ſcriptam, & tunc ab eis non eſt diſceden-
23 dum l. proſpexit ff.quis, & † à quibus l. leges C.
de legibus. Quod ſi ius ſcriptum deficit ad æqui-
tatem recurrimus, veluti ad naturalem iuſtitiam
Bald.c.paſtoralis de cauſa poſſ. & propriet.ſi verò
fuerit ius ſcriptum pręualebit ęquitati non ſcri-
ptę Cum.l.bono nume. 2.ff.de vſucap.fulg.l.natu-
raliter nu.2.ff.de cond.indeb.Zab. rub. de conſt.
24 nume. 5.Pariſ.conſ. 2.num.197.vol. † 4.Iaſ.d.l.pla
cuit nume.3.ſimiliter, & tertio loco declaratur, vt
quādo ęquitas eſſet ſcripta in genere vt neminem
25 locupletari debere cū alterius † iactura, rigor au-
tem ſit in ſpecie; vt in vſucapione; quia generi per
ſpeciem derogatur cap.generi de reg.iur.6.Capra
conſ.165.nume.11. Corn. conſi. 191.numer.13.
26 vol. 3.Quarto loco declaratur † quando rigor ſcri
ptus eſt poſitus in l. poſteriori qui derogat ęqui-
tati quia vltima derogant primis Iaſ. d. l. placuit
nume.3.Cagnol.l.in omnibus nume.15.ff.de reg.
iur. c. exterpandę de pręb. Quinto limit. in arbi-
trarijs, in quibus iudex poteſt ſequi rigorem ſcri-
ptum, & non ſequi pro vt libet Ant. c.1.Col.6.de
conſt.Bald.l.1.C.de legibus Fel.c.2.de re iud.Ca-
gnol.d.l.in omnibus num.14.Iaſ.d.l.placuit in fi-
27 ne.Sexto limit.vt ęquitatem ſequi † non cogamur
cum iudęis, ſicuti nec ipſi ea vtuntur in eorū acti-
bus Ber.c.1.nume.190.de conſt.Ber.conſi. 28.nu.
41.vol.3.conſi.134.nume.21.vol.3.Bert.Soc.cōſ.
63.nume.17.vol.1.Rol.conſi.35.nume.18.vol.2.
Lambert.de iure patr.lib.1.q.7.p. 2.art.3.numero
34.Ioan.Ann.l.naturaliter num 217.ff.de vſucap.
quod dictum procedere arbitror in ęquitate non
ſcripta; nam quo ad ęquitatem ſcriptam non eſt
differentia inter iudęum & Chriſtianum leg.iudęi
C.de iudęis.Septimo vbi tractatur de lucro ęqui-
28 tas ceſſat, ſecus autem vbi † de damno euitando
Paul.conſi.12.nume.59.vol.3 & hęc intelligas de
ęquitate, quia ſimulata ęquitas eſt duplex iniqui-
tas gl.ſi.c.auaritia de elect.6. not.c.eum qui de do
lo, & cont. Ioan.Ant.c.vt circam de elect.6. quod
ſi reddēda erit ratio de rigore, & ęquitate, melius
eſt reddere de æquitate, cum melius ſit nocentem
abſoluere, quàm innocentem condemnare, & in
pœnis benignior interpretatio ſit facienda, ſicu-
ti iudex promptior eſſe debet ad abſoluendum,
quàm condemnandum l. Arrianus ff. de act.& ob
lig.leg.abſentem ff.de pœn.c.allegant 26.q fin.Ci
rillus

tillus praxi.crim.rub.2.de offic. præf. §.4. nume. 3.quod si eadem militauerit æquitas, idem ius statuendum erit §. eadem inst. quod cum eo faber. inst.de legit.patr. tutela numer.1. Ripa l.fin.145. C.de reuoc.don.

SVMMARIVM.

1 Vtilitas publica præfertur priuatæ.
2 Vtilitas publica continet æquitatem.
3 Publicum dicitur pluribus modis.
4 Secunda distinctio quomodo accipitur publicum.
5 Tertia distinctio, de publico & priuato.
6 Publica munera quæ dicantur.
7 Publica vtilitas alia separabilis, alia inseparabilis.
8 Dos continet in se vtilitatem publicam.
9 Pia causa dicitur publica.
10 Magistratus habent causam publicam.
11 Agnitionis fauor, dicitur publicus.
12 Fertilitatem esse in populo interest reipubl.
13 Delicta vt puniantur interest reipubl.
14 Aedificia construi interest reipubl.
15 Fiscus habet causam publicam.
16 Gabellarum exactio pertinet ad rempublicam.
17 Instrumentorum editio pertinet ad vtilitatem publicam.
18 Publica loca quę dicantur.
19 Precia rerum pro vtilitate publica constituenda sunt.
20 Reipublicæ interest amputare lites.
21 Sepeliri corpora interest reipublicę.
22 Testamenta valida esse interest reipubl.
23 Lites abbreuiare interest reipubl.
24 Pacta seruari bonum publicum est.
25 Vsucapio bono publico introducta est.
26 Differentia inter commune & publicum.
27 Publica bona quæ dicantur.
28 Publicum dicitur quandoque id quod est commune.
29 Vtilitas publica semper intelligitur excepta.
30 Vtilitatis publicę causa recedimus à reg iur.
31 Vtilitatis publica nomine quid veniat.
32 Interpretatio quæ fiat in vtilitate publica.
33 Quinquaginta sex illationes in quib. vtilitas publica priuatæ præfertur.
34 Declaratur quomodo vtilitas publica præferatur priuatę.
35 Vtilitas publica prefertur priuatę etiam cū incommodo priuatorum.
36 Appellare non potest Fiscus quomodo procedat.
37 Fiscus existens in dolo ęquiparatur priuato.
38 Vtilitas priuata magna prefertur publicę puræ.
39 Vtilitas publica quę est in communi & particulari quomodo consideretur.
40 Vtilitas publica dicitur singulorum priuata.
41 Anima cunctis rebus est pręferenda.
42 Distinctio Bartoli de vtilitate publica & priuata.
43 Publica vtilitas certans de damno euitando vel lucro captando quid operetur.
44 Dos præfertur Fisco.
45 Possessione non priuatur priuatus lite pendente cū Fisco.

Opusculum Secundum.

1
TILITAS publica † præfertur priuatæ Auth.res,quę C.com.delegat.in fine ibi ea enim quæ communiter omnibus prosunt, ijs, quæ specialiter quibusdam vtilia sūt præponimus conc. l.actione §.Labeo ff.pro socio,ibi semper enim non id quod priuatim interest vnius ex socijs seruari solet, quod societati expedit.Auth. de non alien.§. quia verò in fine coll.2. l.vnica §. fi.C.de Cad.toll.ibi, sed quod communiter omnibus prodest hoc rei priuatæ nostræ vtilitati præferendum esse censemus, nostrum esse proprium subiectorum commodum imperialiter existimantes.capit.scias 7.q.1.ibi,nam plurimorum vtilitas vnius vtilitati, vel voluntati præferenda est,rem publicam enim, vt pupillum extra ordinem iuuari moris est leg. 3.C.de iure Fisci lib. 11.leg.de pupillo §. siquis riuos ff. de oper. nou, nunc. ibi, siquis riuos, vel cloacas velit reficere vel purgare operis noui nunciatione merito non prohibetur,cum publicę salutis, & securitatis intersit, & cloacas,& riuos purgari leg. ita vulneratus ff. ad leg.Aquil.ibi, multa autem iure ciuili contra rationem disputandi pro vtilitate communi recepta esse,in numeralibus rebus probari potest c.bonæ il 1.de postul.pręl.ibi, vnde non immerito pręferentes speciali vtilitati communem l.vtilitas C. de primi pilo lib. 12. vbi vtilitas publica præferenda est priuatorum contractibus Ber.rubr.de
2 præscr.nume.† 11.conc.cum dicto principali decis.Ped.17.nume.5.gl.in extr.execiablis ver.vniuersalis de pręb.gl.1.l.1.Riparum ff.de rerum diuis.gl.l.1.ver.& reip.ff.de iure dot.gl.l.de pupillo §.siquis riuos ver.securitatis ff. de nou.oper. nun. Rebuff.in praxi.Benef.reg.de non toll.ius quæsit. gl.6.nume.29.not.l.conuentionem ff. de pact.l.fi. C.si contra ius, vel vtil.publicam, Mand.Reg.de Annali q.79.nume.8.Ant.de Butr. c. bonæ num. 8.de post.præl.vbi etiam Bald. nume. 5. l.vtilitas C.de priuil.Fisci lib. 12.Bald. auth. de hæred. & Falc.nume.4.idem l.1.§. hæc autem num.2. C.de Cad.tol.Bellam.c.quod autem nume.2.12.q.4.dicens vtilitatem publicam præferri priuatæ in eadem specie, in diuersis autem quandoque secus idem capitu.quoniam, numer. 17.de præscr.Ber. consi.140.nume.26. volum. 3. consilio 18.nume. 36.volum.3.consi.141.num. 5.vol. 3.Dec.rub.ff. si cert.pet.nume.28.Ias.l.1.nume. 38.ff.Sol.matr. Auth.res quæ nume. 28. C. com. de legat. Ioan. Andr.c.vbi periculum nume.8. de elect. 6. Paul. l.de pupillo § siquis riuos num. 4.ff.de nou.oper. nunc Petrus Gherardus sing.79.nume. 1.Marsil. sing.532.numero 1.Mant.sing.373.nume.1.sing. 681.num.1.Gherard.sing.1 ,.nume. 1.Alber.lib. 2.star.q.69.nume.4.Socin.Iun.consi.16.num.16. vol.1.Fulgos.l.præcipimus nume.2. C.de appellat.Barb.consi.12.nume. 2. vol.1. Ioan. de Amic. consi.104.nume.10.Alber.in C.de nouo C.com pon.l.hęc quæ nume.8.Zabar.d.c.bonę nume.5.

Pro

Pro declaratione huius dicti nor. quod publicum dicitur pluribus modis. Primo est quædam vti-
3 litas † publica, quæ affert commodum in communi, & in quolibet particulari, & est illa, quæ consistit in sacris sacerdotibus magistratibus, & huiusmodi quia ita precantur sacerdotes Deum pro minimis sicut pro maximis, & ita iudices defendunt vilem, sicut nobilem, & diuitem sicut inopem. Est secunda vtilitas publica, quæ affert commodum in communi, nō autem in particulari, vt puta illud quod habet camera Fiscalis leg. vtilitas C. de priuileg. Fisci libr. 10. Tertia est priuata principaliter, sed secundario publica, quia respectu vniuersi affert vtilitatem, & hæc est propriè illa, quæ est principaliter priuata, & secundario publica, vt quod mulieres sint dotatę l. 1. ff. sol. matr. Quarta est vtilitas principaliter priuata secūdario publica, q̄ affert in particulari suam vtilitatem per se, nec est apta afferre vtilitatem particularibus vniuersaliter, vt ciues diuites esse Socin. l. 1. nu. 46. ff. sol. matr. Bart. d. loco nume. 15. & seq. Sylu. Ald. inst. de his qui sunt sui §. fin. nume. 27. Alciat. d. l. 1. nume. 45. Alex. ibid. nume. 44. Aret. inst. de rerum diuis. in princ. nu. 6. Alciat. l. Pupillus §. munus nume. 3. ff. de verb. signif. Socin. l. 1. nu. 68. ff. sol. matr. Valascus l. Imperium ff. de iur. om. iud. nume. 248. Parpal. l. 1. nu. 32. ff. sol. matr. Alia est distinctio videlicet quod
4 publicum † dicatur multis modis. Primo quoad vsum, quod est in vsu publico, dicitur quodammodo esse iuris publici, vt sunt littora maris, sicut est via regia, quæ non potest mutari alluuione l. maritus ff. de acq. rerum dom. Secundo publica dicuntur quæ sunt in vsu territorij, ciuitatum Castrorum; nō autem cuiuslibet de populo, vt Syluæ Cęduæ, & alia nemora, & sic & limites sunt iuris publici palatia, publicæ dom. Choteæ, Forum, Pandochium. Tertio dicuntur publica quæ sunt in vsu cuiuslibet de populo ciuitatis territorij, vt Pascua, & Syluæ Pascuæ, ista impertinenter dicūtur publica, quia principaliter respiciunt vtilitatem priuatam. Quarta est vtilitas publica, quæ non potest applicari alicui personæ, sed communiter & publicè omnibus prodest, vt officialis communis populi & sacerdotes Zas. l. 1. §. huius studij nume. 17. ff. de iust. & iure. Tertia est distin-
5 ctio Aretini inst. de rerum † diuis. in principio nu. 5. quod publicum dicitur tripliciter. Primo pro eo, quod adfert vtilitatem omnibus in publico l. 1. §. ius publ. ff. de iust. & iure. Secundo modo dicitur publicum Imperij. Tertio publicum. i. ciuitatis Romæ gl. l. eum qui ff. de verb. sign. Quarto modo cuiuslibet ciuitatis & municipij. l. sed hi §. 1. ff. de public. l. fin. C. de sacr. sanct. Eccl. Propriè tamen publicum dicitur vtilitate, quod in suo quodlibet casu particulari vtilitatem adfert Petrus de Bellapertica l. inuitus numer. 5. C. de procurat. Quarta distinctio est eiusdem d. loco num.
6 4. quod quædam † sunt munera publica authoritate, & vtilitate, vt munus iudicandi. istud enim publicum est authoritate, & vtilitate, quia in quo libet suo casu singulari vtilitatem adfert, & talia munera compellitur quis subire, alia sunt munera publica authoritate, & priuata vtilitate, vt munus tutelæ quo casu quis inuitus compellitur subire inst. de excus. tutor. in princ. quędam sunt priuata authoritate, & publica vtilitate, & talia nemo inuitus suscipere compellitur, vt munus procuratoris l. inuitus C. de procuratoribus. Quinta
7 distinctio est, Camilli Vinitarini † l. 1. nume. 178. ff. sol. matr. dicentis, aut publica vtilitas, quæ consideratur separabilis est ab ipsa re, super qua con sideratur, isto casu consideratur semper publica vtilitas, vt est in magistratibus, & sacerdotibus, aut verò potest aliquo casu resultare publica vtilitas, potest tamen non esse publicè vtile, & sic est separabilis à re ipsa, & talis non iudicatur, vt vtilitas publica, quia non principaliter; in hoc ordinatur dispositio, exempl. in diuitijs, quæ si considerētur in vniuerso in genere nō respectu aliquorum particularium, tunc dicitur publica vtilitas, & statutum respiciens illas dicitur fauorem publicum concernere Bart. l. siquis pro eo ff. de fideiussoribus, si verò considerentur respectu particularium, tunc cum non possit esse aliquo modo vtile publicum, nō cōsideratur istud accidens quod euenire potest. l. rogasti. ff. si cert. pet. l. 2. ff. ad mu.
8 & secundum † prædicta dos dicitur habere vtilitatem publicam. l. 1. ff. sol. matr. secundo causa pia dicitur publica vtilitas glo. & Bart. l. illud C. de
9 sacr. sanct. eccl. gl. & doct. §. finimus † auth. de non alien. rebus Eccl. gl. cap. auditis de in integr. rest. Euer. in loco de Fisco ad piam causam. Tertio ma-
10 gistratus, & officiales habent † causam publicam leg. ex omnibus C. de decur. lib. 10. Parpalia l. 1.
11 numer. 32. ff. sol. matr. Quarto † agnationis causa dicitur publica, vt ad eam bona deferantur Angel. consi. 88. nume. 4. diuitiæ enim dignitatem familiæ conseruant, & expedit reipublicæ vt familiarum dignitas sit salua l. 1. §. publicæ ff. de ventre inspic. vnde cum fideicommissum sit expresse pro conseruatione bonorum in agnatione dicitur fauorabile Anch. consi. 27. col. 3. Cum consil. 2. nume. 4. Capic. Decis. 108. num. 15. Gozad. consi. 89. nume. 12. Dec. consi. 652. nume. 7. sicut statutum excludens fœminas ita Marzar. tract. de fi-
12 deic. p. 2. q. 1. Quinto † interest reip. fertilitatem esse in populo Bald. consi. 63. nume. 28. Sexto pu-
13 blice interest, vt † delicta puniantur Ias. l. cum filio nume. 101. ff. de l. 2. Paul. conf. 21. num. 7. vol. 2. Paul. l. si à reo §. illud num. 2. ff. de fideiuss. Rim. consi. 28. nume. 8. l. ita vulneratus ff. ad l. Aquil. l. congruit d. offic. præsid. Septimo est fauor publi-
14 cus, vt ciuitas ædificijs † decoretur, ideo prohibitum est in loco publico aliquid fieri l. 1. & seq. ff. ne quid in loco publico, similiter prohibitum est ædificium publicum demoliri, & hac ratione introductū fuit statutum de iure prothomiseos.
15 Octauo Fiscus † habet priuilegia propter publicas necessitates, quas Fiscalē burſam ſupportare oportet pro bono publico Bald. leg. licet numero 1. ff. de cond. ex lege. Vnde Fiscus & resp. idem sunt. Goffred. l. non est nume. 1. ff. de bon. possess. Ripa l. 2. nume. 12. ff. sol. matr. Fulgos. leg. Labeo §. illud nume. 1. ff. de ædil. edicto Socin. l. 1. num.
16 262. ff. sol. matrim. Nono † gabellas soluere, & vectigalia

ctigalia cum pedagijs, & alijs exactionibus publi
cis pertinet ad bonum publicum, ideo priuatorũ
commodo præferuntur, est enim gabella ordina-
rium munus inductum pro vtilitate publica Bal.
l.2.ff.de iure immun.Ferret.tract.de Gabell.num.
17 22.Decimo instrumentorum † editio pertinet ad
vtilitatem publicam Bert.consi.116.nume.3.vol.
18 3.Vndecimo locus publicus,†via publica, flumen
publicum,& similia priuilegiata sunt,& præferun
tur priuatis. Vnde viam publicam populus non
vtendo amittere non potest l.viam publicã,ff.de
via publica, & in his priuatus nihil facere potest
l.1.& seq.nequid in loco publico, & leg.1.& seq.
ff.de flumin.& l.1.& seq.ff.ne quid in flumine pu-
blico Rol.consi.91.num.24.vol.2.Rof.tit.de via
19 n.1.& seq. Duodecimo † precia rerũ non pro vtili
tate singulorũ sed cõiter pro bono publico ponun
20 tur l.precia rerum † ff. ad legem Falcid. Decimo
tertio tria præcipuè pertinent ad pubbcam vtili-
tatem, videlicet prolixitatem litium amputare,
multitudinem constitutionum inutilem resecare
tertio leges in vnum componere & congrue situa
21 re Bald.1.const.C.nume.1. in romb.5. † Decimo
quarto interest reip. corpora sepeliri Afin.l.sunt
personæ nume.4.ff. de relig. & sumpt. funer. De-
22 cimo quinto † testamenta ne reddantur inualida
interest reip.Alex.l.Gallus §.quid si nume.6.ff.de
lib.& post.vbi etiam Paul. nume.3. est enim vo-
luntas testatoris altera lex §. disponat auth. de
23 nupt. Decimo sexto † versatur maxime publica
vtilitas circa amputationem litiũ Ale. l.seius nu.
10.ff.ad l. Falcid. l. properandum C. de iudicijs,
nec non,vt sententiæ debitæ executioni manden
tur Doct.d.loco.
24 Decimo septimo bono † publico factum est,ut
conuentiones, & pacta obseruentur l.1.leg.iuris
gentium ff.de pact.Decimo septimo probono pu
25 blico introducta † est usucapio, ne scilicet quarundam rerum diu & ferè semper incerta dominia essent, cum sufficeret dominis ad requirendas res suas statuti tpis spatium l.1. ff. de usucap.
26 Secundo not. differentiam † esse inter commune,& publicum,nam quædam naturali iure communia sunt omnium, quædam publica, quædam vniuersitatis,quædam nullius, Pleraque singulorum §.quędam inst.de rerum diuisione,ubi naturali iure communia sunt omnium hæc. Aer aqua profluens,mare,& per hoc littora maris, publica sunt,ueluti flumina omnia,riparum usus,& similia,uniuersitatis autem sunt non singulorum,quę in ciuitatibus sunt theatra, stadia, & his similia, sed siqua alia communia sunt ciuitatum; Nullius autem sunt res sacrę, & religiosę & sanctę quod enim diuini iuris est id nullius inbonis est, singulorum autem hominum multis modis res fiunt, quarundam enim rerum dominium nanciscimur iure naturali, quod appellatur ius gentium; quarundam uero iure ciuili habentur hæc §.flumina §.uniuersitatis §.nullius & §.singulorũ inst. de rerum diuis. Quatenus uerò pertinet ad rem nostram, ea quæ sunt communia, publica, uniuersitatis,& nullius,vt mare, flumen, theatrum, res sacræ, & similia præferuntur rebus, quæ singulo-
27 rum sunt, vt † dicetur inferius latius suo loco. Inter publica tamen bona habemus non sacra nec religiosa, nec quæ publicis vsibus sunt destinata, sed si qua sunt ciuitatum velut bona. Sed & pecu-
lia seruorũ ciuitatũ ,pcul dubio publica habētur,
28 publica † vectigalia intelligere debemus, ex quib.
vectig. fiscus capit quale est vectigal. Portus vel ve
nalium rerum, item Salinarum, & metallorum, &
Piscariarum l.inter.ff.de ver.sig.vbi Alc.dicit pu-
blicum,id quod est commune Bell. c.cum parati
nu.20. de appellat.
29 Tertio non quod † in omni dispositione intelli
gitur excepta vtilitas publica Barb.consi.30.nu.
9.volumine 3.consi.2.nume. 7.vol.1. Afflict.Dec
cis.289.numer. 19 l.fin. C. de cursu publ. lib.12.
idem Barb.consil.84.nu.3.vol.4.ideo recedimus
30 à reg.iuris † ratione publicæ vtilitatis Ale.leg. si
numero 4.ff.sol.matr.Ant.de Butr.c.fin.numero
4.Qui fil.sint legit.Ber.consi.76. nume.38.vol.1.
Dec.l.si quis iniquum numer.7.ff.quod cuiusque
vniuer.nom.Visitar.l.1.nume.48.ff.sol.matr leg.
fin.C.de sacr.sanct.Eccl.Socin.d.leg.1.nu.88. &
Alciat.nume.49.ff.sol.matr. Barbat.consi.43.nu.
1.vol.1. sicuti multa rigorose fiunt causa publicè
vtilitatis, quæ aliàs non fierent, multaq; permittuntur, quæ aliàs minimè permitterentur Bald.
consi.49 r.vol.1.nu.2.
31 Quarto no.quod quãdo fit mentio † de publica vtilitate intelligitur de eo, quod principaliter spectat ad ipsam non autem priuatis l.1.10 fine ff. ad Municip.Fulg.1.Const. C.nume.3.vers. quia;
32 In qua si quæris † quæ sit facienda interpretatio. Resp. Ex mente doctorum, quod fiet lata Mandat.Reg. de vnione q. 3. numer. 4.Crau.in Resp. pro genero num.53.Mand.tract.Commis.in forma nume. 10. Fallit hoc dictum ne damnosa tertio interpretatio fiat.l.2.ff.ad Munici.l.Lucius ff. de adm.tutor.Socin.consi.275.nu.12.vol. 2.vtilitas enim publica, & necessitas æquiparantur Ber. consi.18.nu.30.vol.3.Paul.de Oriano l.1.nu.128.
33 ff.de offic.eius † quibus ita suppositis infertur ad plura,& primo.

A

1 Actus validus vtilitatem publicam respiciens non potest per partes infringi Barb. consi.56.nu. 19.vol.2.

2 Admittitur etiam quis ad actum,cuius nõ interest,utilitatis publicæ causa Dec. l. si quis id quod ff.de iurisd.omn.iud.

3 Alienare potest totum respublica habens partem in re, etiam minimam cum priuato Ioan.de Plat.l.1.C.de uend.rer. Fisc.lib.11.Fel.cap.quæ in Ecclesiarum col.19.de const.dec. consil.235. col. 4.Bald.consil.171.vol.1.& consil.339.vol.2.Boss. tit.de priuileg. Fisci numer. 39. Ampl. procedere hoc dictum etiam inuito socio Bart. leg. 1. C. de com.re cum Fisc.lib.11.leg.2. C.de com.re alien. Bald.leg.1.C.de hæred.uel actione ueo.dicam in fer.uer.uenditio.

4 Anferri potest res priuatorum pro utilitate publica leg.item si ff.de rei uen.l.Lucius ff. de euict. gl.l.si locus §. fin. ff. quemadmodum seru. amitt. Bald.l.fin.ff. de pign. act. ubi dicitur quod potest

quis

quis cogi ad uendendum tantum terræ quo erigantur furcæ Oldr.consi.6. Ioan.And. in add. ad Spec. rub.de exec.sent.Paul. l. sciendũ ff. de nou. op. ounc. similiter etiam liber homo capi potest pro executione iustitiæ Bal.l.iubemus C.de sacro sanct. Eccle. fallit tamen hoc in homine nobili, vel religioso Bal.l.fi.C. de exec. rei iud.Alex. l.1. nu.45.ff.sol.matr.

B

5 Bellum dicitur habere causam publicam; ideo tunc temporis multa permittuntur fieri, etiam contra priuatos, quæ aliàs minimè concederentur,ut de his latè dixi in tract. de fort.casib. p. 2. q.1.nu.4.& seq.ad quem locum, ut breuitati studeam remitto.

C

6 Citare partem non compellitur Fiscus, quando res patet pro eo,sed potest propria authoritate finita generatione ingredi possessionem rei feudalis Bal.c.quæ in ecclesiarum col.5.de const. præ pos.c.1.de feudo fine culpa non amit. Boss.tit. de Principe nu.331.

7 Compensatio non datur de credito publico ad priuatum Afflict.decis. 19. numer. 4. Ampliatur etiam si esset debitum officialis personæ, quæ ut particularis debitrix esset, ut priuata leg. si uelut C.de compens. ubi Bart. numero 3. leg. ob negotium ff.de compens.fauor enim publicus præfertur priuato Ias. §.bonę fidei uer.hoc de facto inst. de action.dixi ego in tractat. de compens. p.1. q. 38.nume.9.

8 Compromissorias pœnas peti posse utilitas suadet publica Alber.l. Celsus. nu.5.ff.de arbit.

9 Contractus reip.causa non tantum habet uim contractus,sed etiam uim legis l.Ciuitas ff.si cert. pet.Bossius tit. de Fisco nu.40.

10 Contumelia alicui infertur utilitatis publicæ causa, quæ aliàs minime inferretur Ripa tract.de Peste numero 143. ut quando aliquis compellitur ad faciendam executionem iustitiæ dixi super Ampl.4.

11 Contumax non dicitur, qui non comparet publica causa impeditus Ber.consi.18.nu.44.uol.3. absentia enim eius,qui reip.causa abest,neque ei, neq; alij damnosa esse debet l.absentia ff. de reg. iur.l.1.ff. ex quibus caus.maiores.

12 Creditor fiscus, etiam si fuerit secundus pręfertur. Primo in bonis quęsitis post cõtractum cum fisco l.si his ff.de iure fisci; In bonis uerò quęsitis ante, prȩfertur primus, siue habuerit generalem, siue specialem Hypothecam Ale.consi. 58.uol.6. Bertach.tract.de Gabellis 2. par.2.Memb. nume. 42.Boss.tit.de fisco nume.24. Ioan.Annib. l. post contractum oume. 312. ff. donation.dicam inferius uer.hypotheca.

D

13 Delinquit ille,qui reprimit utilitatem publicã Alexand.l. Seius ou 10. ff. ad leg. Falcid.qui potestati enim resistit ordinationi. Dei resistit.

14 Dominium rei alterius potest Princeps auferre utilitatis publicę causa Ber.consi. 140.nu.25.uol. 3.dixi super Ampl.4.

15 Domus dirui potest vbi expressa causa vtilitatis publicę suadet, dummodo competēs pretium priuato detur Roman. consi.310. numer.4.per l. 1.C.de operibus publ.Archid.c.per principalem quæst.3.Dec.c. quæ in ecclesiarum numer. 19. de Const. Mandos.in appostillis ad d. cons.Romani Marsil.in praxi.crim.§.aggredior num.68.de hoc dixi late in tract.de fort.cas.p.2.q.7.nu.23.& seq.

16 Donatio si fuerit facta reip.& priuato nec apparet cui primo sit facta in dubio præsumetur facta fisco fauore reipublicæ Euer. in loco de fisco ad Eccl, numer. 7. doct.leg.fin. C. de sacr. sanct. ecclesijs.

E

17 Edi debent fisco actori instrumenta quæ regulariter priuato non eduntur l. 2. §. diuus.ff. de iure fisci Alex. consil. 132. vol. 1. Boss. tit. de fisco numer.11. vbi dicit hoc non esse verum in criminalibus, in quibus arma non sunt sumenda de domo rei l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstion. Euer. in loco de fisco ad Eccl. nu. 8.ne quisquam ff. de edendo. Milleus in praxi. crim. vniuersis numer. 24. Secundo fallit, quando fiscus contra alium fiscum, vti vellet priuilegio Natta consil. 141.num.4.Conc. Ber.c.1. nu.48.de Const.Dec. l.is apud nu.23.C.de edendo Ias.d.l.ne quisquam num.2.Ripa l.1.nu.10.C.de edendo Cagnol.l.1. nu.66.C. de edendo.

18 Emptor tenetur stare colono fauore fisci, qui aliàs non teneretur Ber. consi.10.nu.1.vol.1.similiter vendita hæreditate à fisco hærede creditores hæreditarij conueniunt emptorem non fiscum, nisi in subsidium, q̃ si vendantur à priuato conueniunt ipsum venditorem, Doct. l. 1. C.de hæred. vel actione vendita l. post vẽditionem.C.de pact. similiter in suo contractu non tenetur vltra simplum, etiam si duplum sit promissum l.si procurator.ff.de iure fisci.Quarto non potest alienare habita,notitia de pretio,sed solum soluto pretio d.l. si procurator.§.fin. Euer. in loco de Fisco ad eccl. num.4.Quinto non potest vendere nisi cum subhastatione l.1. C. de fide inst.& iure hastæ fiscali lib. 10.Sexto ratione partis, quam habet cum priuato alienatur totum Doct.l. 1.C.de vend. rerum fiscalium lib. 10.Bald.consi.336.nu.36.vol.2.Dec. consi.235.Boss.tit.de Fisco nu. 39.

F

19 Feriata die procedi potest in causis fiscalibus, & hoc quando sunt inductæ ob vtilitatem hominum secus in alijs leg. publica. C. de ferijs Doct. cap.fin. de iudic. Euer. in loco de fisco ad eccles. numer.9. & seq.

20 Forma per æquipollens adimpleri debet, quæ aliàs minime adimpleretur, & hoc quando vtilitas publica suadet Bald. l.1.C. vt quæ desunt aduoc.Afin.praxi iud.§. 3.c. 32. nu.1.dixi ego in tract.de reg.iur.p.2.reg.7.limit.6.

G

21 Gabellas non tenetur soluere fiscus, vel. Resp. pro rebus conductis, pro quibus aliàs priuatus teneretur Bart.l.licitatio. §.fiscus.ff.de public.Iul. Ferrett.in tract.de Gabellis nu.292.

H

22 Hypotheca, quam habet fiscus præfertur alijs exce-

excepta illa, quam habet mulier in dotem, quæ in dubio censetur magis priuilegiata Negusant. tract. de pign. 2.p. 4. membro num. 108. Doctor. com. l. 1. ff. sol. matr. Bossius tit. de fisco num. 25. & seq. Angel. leg. assiduis numer. 4. C. qui pot. in pign. habeantur.

23 Introductum vtilitatis causa contraria constitutione non comprenditur Barb. consi. 30. numer. 1. volumin. 3.

24 Inuentarium non compellitur facere fiscus, de bonis vacantibus, neque tenetur vltra vires hæreditatis l. 1. §. an bona. ff. de iure fisci, vital. tract. clausul. ver. nihil nouari num. 30. Euer. in loco à fisco ad ecclesiam nu. 11.

25 Iudex vtilitatis publicæ causa potest officium suum non imploratum alteri impartiri Ber. consi. 23. num. 41. vol. 2. Sed quæro quis sit iudex competens fisci i Resp. Quod fiscus superueniens ad defensionem emptoris trahit actorem ad suum iudicem l. si minori. C. de iure fisci lib. 10. Euer. in loco à fisco ad eccl. num. 3. Bald. l. cum eorum nu. 8. ff. de sent. & interl. omn. iud.

26 Iuramento non tollitur id quod vtilitate publica fuit introductum, Ias. leg. 1. numer. 29. ff. sol. matrimon.

27 Ius priuato, etiam quæsitum tolli potest vtilitatis publicæ causa secundum com. opin. de qua per Nattam consi. 11. nu. 4. vol. 1. not. c. quæ in ecclesiarum de const. quod dictum procedit in vtilitate principaliter publica respiciente omnes in communi, & particulari, l. item si. ff. de rei vend. l. Lucius. ff. de euict. l. 2. C. quibus ex caus. ad lib. peru. Natta consi. 500. nu. 11. vol. 3.

L

28 Lex debet esse nullo priuato commodo, sed pro communi ciuium vtilitate conscripta c. erit 4. dist. nam si respiceret commodum priuatum non lex sed priuilegium diceretur c. priuilegia 3. dist. quod priuilegium non sortitur effectum, quando conceditur contra vtilitatem publicam, nisi expresse derogetur ei, vt dicam inferius ver. rescrip. & dixi in tract. de leg. & stat. p. 3. q. 8.

M

29 Mutuans in refectione ędificij habet tacitam hypothecam in bonis illius, cui mutuatur, & etiam priuilegium prælationis inter actiones personales; ratio specialitatis est fauore publicæ vtilitatis, cuius interest, ne ex destructis ædificijs, deformis maneat, eadem ratione cum ad hoc compelli possint. leg. præses. ff. de offic. præsid. vital. tract. Clausul. versic. & specialiter obligauit numer. 28. & seq.

N

30 Notarius potest compelli edere instrumenta pertinẽtia ad aliquem cuius bona in fiscũ sunt delata Bart. l. facultas nu. 20. C. de iure fisci lib. 10.

O

31 Opus publicum si imponatur alicui, non potest se ab ipso excusari l. 1. ff. de oper. publ. & iudex non potest immunitatem concedere, ab ipso opere publico l. 1. C. eod. tit.

P

32 Pacto priuatorum publicum bonum non tollitur l. iurisgentium. §. si paciscar. ff. de pact. l. ius publicum l. inter. ff. eod. l. 2. §. ius ff. de adm. rerum ad ciu. pertin. leg. 2. C. de conu. fisci lib. 10. leg. Cerdonem. ff. de oper. libert. Bert. consil. 196. numer. 13. volumin. 3.

33 Pollicitatio facta reip. non reuocatur; Æquissimum enim est huiusmodi voluntates in ciuitates collatas pęnitentia non reuocari leg. pactum. ff. de pollicitat.

Propter incendium verò; vel terremotum, vel aliquam ruinam quæ reip. contigerit siquis promiserit tenetur l. 3. ff. de pollicitation.

34 Præscriptio longior requiritur contra fiscum, & contra rempubl. quàm contra priuatos, ita in puncto Balb. in tract. præscr. 2. p. 5. quæst. princip. quæst. 1. & seq.

35 Prior præsumitur oblig. fisci, quã priuati, cum dubitatur, quæ primo præcesserit l. 1. C. de iure fisci lib. 10. Euer. in loco de fisco ad dotem nu. 4.

36 Priuilegiis præfertur publica vtilitas Bald. leg. iubemus num. 1. C. de sacrosanct. Eccl. Ber. consi. 185. num. 4. volu. 3. consi. 196. num. 13. volum. 3. Ias. l. ex toto num. 11. ff. de leg. 1. Rol. cons. 5. num. 29. vol. 1. consi. 76. num. 9. vol. 2.

37 Proceditur de facto in exactione fisci, ac etiam debitores detinentur Bald. leg. 1. C. de hæred. vel actione vendita Sal. l. fin. C. de priuil. fisci, si tamen est dubium an sint debitores non proceditur ita summarè l. bi qui. C. de conu. fisci debitoribus lib. 10. Bossius de fisco nu. 20.

38 Promissio facta cõtra vtilitatem publicam non valet Ber. consil. 47. numer. 13. volumin. 1. dixi super Ampl. 32.

39 Pupillo præualet causa publica. Aret. consi. 83. nu. 4. ver. sed dubium &c.

R

40 Remitti non potest ius publicum facto priuatorum. l. quidam. ff. de adm. & peric. tutor. Alciat. l. posthumo num. 58. d. bon. possess. contra tabul. per c. si diligenti de foro compet.

41 Rescriptum factum contra vtilitatem publicam est nullius momenti l. fina. C. si contra ius vel vtil. public. ibi, omnes cuiuscunque maioris, vel minoris administrationis vniuersæ nostræ Reipubl. Iudices monemus nullã pragmaticam sanctionem, nullam annotationem, quæ generali iuri, vel vtilitati publicæ, aduersa esse videatur, in disceptatione cuiuslibet litigij patiantur proferri: sed generales sacras constitutiones modis omnibus non dubitent obseruandas, similiter quando rescriptum emanat in fauorem Reipu. quod licet sit contra ius, non tamen requiritur in eo clausula non obstante Marsil. §. aggredior numer. 63. di. primo dicto concor. Idem d. loco numer. 71. Rom. consil. 199. Bald. leg. 2. C. an seruus ex suo facto.

42 Restitutio in integrum datur fisco aduersus sententiam, & aduersus probationes omissas, & aduersus quamcunque lęsionem leg. vnica. C. de sent. aduers. fiscum lat. lib. 10. Doct. com. l. respubl. C. ex quibus caus. maiores. Bossius tit. de fisco numer. 21. l. sub specie. ff. de re iud. Euer. in loco de fisco ad Eccl. numer. 6. Guid. in q. 302. vbi dicit

dicit ita communiter seruari Euer. in loco de minori ad fiscum numer. 2. fallit in publicis pœnis, quando iudex condemnauit in minus, quàm debuerit nor. leg. auxilium. ff. de minor. Cremens sing. 23. Barr. leg. vnica numer. 3. C. de sent. aduers. libr. 10.

S

43 Satis dare non compellitur fiscus Bart. l. 1. §. si ad fiscum. ff. vt legat. nom. caueatur.

44 Scientia creditoris absque contradictione fauore fisci habetur pro consensu, & operatur remissionem pignoris. leg. si hypothecas. C. de remiss. pignor. Euer. in loco de fisco ad Eccles. nu. 3.

45 Securitas data alicui à Principe non extenditur ad debitum fiscale, nisi id expresse dicatur. §. publicorum Auth. de mand. princ. Mattin. tract. de priuileg. concl. 13. & concl. 192. Securitas tamen quomodocunque concedatur ob bonum publicum conceditur, ac etiam priuatum quia versatur in defensione innocentis. l. seruum. §. publice. ff. de procurat. Menoch. de arbi. iud. lib. 1. quæst. 81. numer. 4.

46 Sententia lata contra fiscum indefensum propter absentiam sui aduocati est ipso iure nulla l. 3. §. diuus. ff. de iure fisci, hoc idem si feratur absente procuratore Euer. in loco ad Eccles. ad fiscum numer. 5. gl. d. l. 3. Bart. l. vnica numer. 2. C. de sent. aduers. lib. 10. Iodoicus in com. opi. ver. respublica. Item ex duabus sententijs latis sequenda est illa quæ facit pro fisco Didacus var. resol. lib. 1. c. 16. nu. 4.

47 Solennitates omitti possunt aliàs debitæ vtilitatis causa publicæ Ber. consi. 1. numer. 7. vol. 1. dixi super ampl. 20. Ideo causa fisci dicitur summaria Bald. l. 1. C. de hæred. vend. leg. missi. C. de exact. trib. lib. 10.

48 Statutum seruari non debet quando publice interest non seruari Bald. leg. nauicularium. C. de Nauic. lib. 11. Paul. consi. 123. Marc. §. aggredior numero 73. similiter statutum fieri non potest quo fiat præiudicium communicatis, & omnibus priuatis, licet aliquo pacto vtilitati publicæ prouideret decis. Pedem. 17. numero 1. & seq. in termin.

49 Succedens fiscus priuato non vtitur iure suo, sed priuati pro tempore præterito, pro futuro autem tempore, postquam res obligatio, vel actio ad eum peruenit, vtitur iure, & priuilegio suo Euer. in loco de fisco ad Eccl. numer. 14. Item not. quod morienti ab intestato nullis sibi parentibus aut liberis in infinitum nec conlateribus citra decimum gradum, nec coniuge relictis succedit fiscus in subsidium, & omnium aliorum defectum, leg. 1, leg. vacantia. C. de bon. vacant. lib. 10. Vnde hæc omnia thesauro publico applicantur pro necessitatibus patriæ supportádis, & hoc quodam voto illius defuncti, qui patriam & rem illius publicam, velut ille coniunctus, fingitur; & præsumitur dilexisse quadam naturali charitate inter eos insita, quam multi proprijs liberis prætulerunt, & parentibus, cum perdita patria singulorum bona ruant in abissum, & sic post Deum, atque parentes antiqua lex patriam in particulari dilectione statuit leg. 2. ff. de iust. & iure ampl. vt fiscus succedat personæ, & bonis adeo, vt in eum transeant omnes actiones. leg. quia. §. si de fisco. ff. ad Trebell. fallit tamen quando esset de collegio alicuius artis, quo casu succedit in bonis, quod habuit defunctus de d. collegio non autem in alijs l. diuus. ff. de iure fisci Bald. leg. 2. ff. de Const. pec. Secundo fallit in bonis peregrinorum; nam ab illis excluditur fiscus Auth. omnes. C. communia de success. Tertio non procedit in bonis filiorum apud hospitale expositorum, quibus succedit hospitale excluso, Bald. leg. si quæ illustris. C. ad orfic. gl. leg. nutritoribus. C. commun. de success. Oliuer. in tractat. de succes. ab intest. numer. 120. & sequenti, similiter succedit ei, qui aliquem indignum instituit titulo. ff. de his quibus, vt indignis, qui tunc non dicitur hæres nomine, sed effectu, & tenetur creditoribus, & legatarijs Ioan. de Imola. l. ex facto. §. fin. ff. de vulgar. leg. cum fisco. ff. ad Syllan. similiter fiscus si fuerit successor vniuersalis, tenebitur stare colono, aliàs secus Bald. leg. diuortio. §. 1. ff. solut. matrimon. per leg. si fundum. ff. locati. leg. fin. ff. de iure fisci. Tertio tenetur restituere hæreditatem fideicommissario sicuti priuatus. leg. recusare. §. fisco. ff. ad Trebell. potest tamen repudiare hæreditatem si sibi constiterit esse damnosam gl. l. 1. §. an bona. ff. de iure fisci. Ioan. l. si seruus. §. si quis. ff. de leg. 1. Quarto fiscus succedit in ius patronatus, quod transit ad hæredem extraneum gl. & Bart. l. 1. C. de bon. libert.

T

50 Taciturnitas ad alium obligandum non habetur pro consensu regulariter leg. filius. §. inuitus. ff. de procurat. leg. sicut. §. non videtur. ff. quibus mod. pign. vel hyp. solu. hoc tamen fallit fauore reip. leg. 2. ff. ad Munic. leg. honores. §. fin. ff. de decurion. Rom. consi. 311. Col. 1. Marsil. §. aggredior numer. 62.

51 Temporis præsumptionem habet respubl. pro se, vnde cum dubitatur, quæ obligatio, præcesserit pro ea scilicet à pro priuato pronunciandum esset pro republica Bald. leg. 1. C. de hæred. vel actione vendita.

52 Testamenta, duo si fuerint confecta eadem die, vel hora, licet regulariter ambo se confundant, & neutrum valeat iuxta notata per gl. leg. prima. §. non autem. ff. de bon. poss. secundum Tab. gl. & Doct. leg. fin. C. de edicto diu. Adr. toll. gl. & Doct. capit. duobus, de rescript. 6. tamen fauore reip. in dubio temporis præsumitur pro fisco leg. prima. C. de iure fisci lib. 10. Bald. leg. prima. C. de hæred. vel act. vend. Doct. leg. fin. C. de sacr. sanct. Eccles. ver. in loco de fisco ad Eccl. numero 7. Didac. ver. resol. lib. 1. capitul. 18. numer. 2. & 7.

53 Testes deponentes, de instrumento subtracto probant, licet non sint adeo periti vt sciant, cognoscere defectus instrumentorum, vbi aliàs hoc requireretur leg. 2. §. diuus. ff. de iure fisci Doct. leg. si de possessione. C. de probat. gl. capit. cum olim de priuileg. & hoc fauore reip. Euer. in loco de fisco ad Eccl. num. 13.

54 Transactio à republ. facta contra communem
iuris regulam, sub prætextu alicuius instrumenti
postea reperti rescindi potest. l. rempublicam. C.
de iure reipubl.lib.11.not.l. Imperatores.ff.de re
iudic. gl.l.sub prætextu. ff.de transact. Bart.l.con-
stitit. C. de pęn. iud. qui male iudic. Emanuel in
Enchiridion ver.respubl.

55 Tributa reipublicæ præferuntur cuilibet cre-
ditori, quo ad ipsum prædium tributarium Bald.
l.1.num.3.de public.pension.

V

56 Vendere totum potest respub. habens partem
in re communi cum priuato not.l. 1. C. de vend.
rerum fiscalium lib. 10. Euer. in loco de fisco ad
Eccl. numer. 17.Abb.cap.quamuis numer.13.de
sent.& re iudic. leg. multum interest. C.cum rer.
alien. Abb.c.ratio nulla nu. 2.de præb. Dec.c.cum
omnes numer. 38. de Const.consi.235. numer.7.
Afflict.c.si duo numer. 14. de fratribus, de nouo
benef. in vest. Ampl. 1. etiam si fiscus in re mini-
mam partem haberet d. l. 1. C.de vend. rer. fisc.
lib.10.Secundo ampl.hoc idem in ecclesia Andr.
ab ex ea. C.cum omnes nume. 145.de const.Ter-
tio ampl. de re obligata fisco, & alteri priuato, vt
etiam fiscus possit totam vendere l. res quæ. §. 1.
ff.de iure fisci.Quarto ampl.vt fiscus possit totam
rem communem pignorare gl. l. vnica C. si com-
munis res pign. data sit.Quinto ampl.etiam si res
diuidua esset, gl. & Odofred. d. leg. vnica. C. de
vend. rerum fisc. lib. 10. Sexto in tantum proce-
dit vt emptor teneatur partem socio contribuere
Bald.l.2.C.de com.rerum alien. leg. senatus. leg.
res, quæ §. 1. ff. de iure fisci, fallit tamen primo
quando fiscus habet tantummodo vsumfructum
Bald. d. leg. multum interest numer. 4. Secun-
do non procedit quando fiscus non interpellauit
primo socium, an vellet emere partem suam Bal.
leg. 2.C.de commun.rerum alien. Ripa leg.serui
electione. §.Labeo num. 15.ff.de leg. 1.Ias.leg.fin.
num.11.C.de iure emph.

34 Ex istis ergo manifeste constat † vtilitatem pu-
blicam præferri priuatæ Conc. Ruin. consi. 149.
numer. 8. volumine 4. Rol.consi.86.numer.65.
Port.consi.17.num. 22.port.inst.de rerum diuis.
numer.25.Nacta consi.477.numer.19.volumin.
3.Grat.consil.113.num.19.volum.1.Gramm.de-
cis. 12. numer. 18. Corn. consil. 38. numer. 19.
volumin. 1. Socin. Iun.l. 1. numer. 41.& numer.
259. ff. solut. matrim. Cagn. leg. 2. numer.95.C.
de edendo. & rubr. ff. si cert. pet. numer.46. Al-
dobr. inst. de excusat. tutor. §. item numer. 14.
ampl. procedere etiam cum in commodo aliquo-
35 rum particularium † Crau.consi.132.numer.23.
fallit primo vt non possit appellare quando tu-
36 dea minorem pęnam intulit, † vel absoluit secun
dum Fullerium in praxi.crim. tit. quod pęnis de-
bitis ferientur numer.81.Gramm.decis.14.Boer.
decis. 289. Secundo fallit vbicunque fiscus esset
37 in dolo, vel culpa; quia † tunc redigitur ad instar.
priuati.leg.qui fundum. §. si tutor. ff.pro empto-
re Milleus in praxi. crim. ver. eiusmodi numer.
38 8. Tertio fallit, †.quando vtilitas priuata esset ma
gna, publica autem parua leg.2.§. sunt.ff. nequid
in flumine publ.gl.& Doct.capitul.bonæ de post
præl.Iac. leg.1.§. fin. C.de Cad.toll. Alex.leg. 1
numer. 46. ff.solut. matrimon.l.actione.§. Labeo
ff. pro socio gl. leg. operis. C. de oper. publ. leg
vnica. §. fin. & ibi Bart. C.de Cad.toll.Dec.capit
ratio nulla numer. 3. de præb. idem consi. 244
numer. 6. Ias. leg. 1. numer. 39. ff.solut. matrim.
Alciat. d. loco nume. 50. vtilitas enim maior præ-
39 ferri debet. † Quarto limit. vt procedat de vtili-
tate publica, quæ est in communi, & in quolibet
particulari non de ea quæ est in communi, tan-
tum. l. 2. §.hoc interdictum. ff.nequid in loco pu-
blico Alciat.capit. quod sedem num. 47.de offic.
ord. aliàs quilibet debet propriam præferre vtili-
tatem cap. bonæ cum gl.ver.communem de post.
prælat. prima enim charitas incipit à se ipso leg.
præses, C.de seru. & aqua capit.duæ sunt 19.q.2.
capit. si non licet 23. quæst. 5.Ant de Butr.d.ca-
pit.bonæ numer.44. vtilitas enim publica dicitur
40 singulorum † priuata Sal leg. Idonei numer. 1.
ff.de testibus.Quinto fallit in vtilitate animæ par-
ticularis, quę pręferri debet vtilitati publicæ Ne-
uiz. consil. 4. numer. 36. nec mirum quia anima
41 cunctis rebus est † præferenda leg. sancimus. C.
de sacr.sancta.Eccl. Ias. leg. si pecuniam ver. 4.ff.
de cond. ob causam. Sexto modo declara, vt per
Bart. leg. 1. numer. 26.ff.solut.matrimon. dicens,
aut loquimur de publica vtilitate primi gradus,
quæ affert vtilitatem in communi, & quolibet
42 particulari, vt in Sacerdotibus † & Magistrati-
bus, & hæc præfertur omnibus alijs, etiam doti-
bus.l.impensa. ff. de relig. & sumpt. fun.d. capit.
bonæ, si verò quæramus de secunda, quæ affert
vtilitatem in communi, non autem in particula-
ri, vt id quod habet camera fiscalis. leg. vtilitas. C.
de primip. lib. 12. & hæc non præfertur. Tertiæ
quæ principaliter habet vtilitatem priuatam se-
cundario verò publicam, vt causa dotis, quia pa-
ri passu ambulant, nisi in casu leg.satis.C.in qui-
bus caus. pign. tacitè contr. si verò quæritur an
præferatur Quartæ nempe vtilitati priuatorum,
quæ tamen dicitur publica, quia vniuersaliter
vtilitatem adfert, vt quod homines sint diuites
§. fin. inst. de his qui sunt sui l. seruum. §. publi-
ce de procur.§.cogitatio auth. vt iudices sine quo-
que suffragio, & hæc est proprie priuata vtilitas,
& tunc aut loquimur in iure iam quæsito præfe-
rendo, & publica præfertur.l.pen. ff. de priuileg.
cred.aut de iure de nouo à Principe acquirendo,
& tunc ipse præfert vtilitatem priuatorum ne vi-
deatur auarus leg. 2. C.de sec. nupt.& hoc habi-
to respectu ad secundam speciem; nam respectu
primæ, & tertiæ secus est, hæc Bart.d.leg.1.num.
26. ff. solut. matrimon. per authores, quæ. C.
43 com. delegat. † Septimo declaratur, aut priua-
tus certat de damno euitando, fiscus verò de lu-
cro captando, & tunc fiscus non præfertur priua-
to leg. non puto. ff. de iure fisci, si verò vterque
certat, de lucro captando, tunc præferri debet
fiscus, ita Euer. in loco de fisco ad dotem nume-
ro sexto, vt quando fiscus venit ex contractu suo,
vel alterius, cui successit, quia tunc fiscus est
magis fauorabilis, Iason. leg. de die, ff. qui sa-
tisd.

tiſd.cog.Euer.in loco de fiſco ad Eccle. nume.20. & ſic quando fiſcus venit ex cauſa lucratiua in pœnalibus,cauſis dubijs, tunc quia in pœnis benignior fit interpretatio contra fiſcum iudicatur. Cagn.l.1.num.66.C.de edendo,ita glo.1.c.ſcias, in fine.7.quæſt.prima.Didac.Variar.reſol.lib.primo.cap.16.num.primo.Boſſ.tit.de fiſco, numer. 74.Octauo declara vt fiſcus non dicatur priuilegiatus,niſi in caſu quo in ſpecie reperitur,glo.l.1. C.de petit,hæred.l. item, §. in priuatorum, ff.de
44 pet,hæred.Iaſ.l.1.† column.3.C.de edendo. Nono declaratur, vt ſi concurrent dos,& fiſcus,cauſa dotis præfeletur fiſco, ſecundum magis comm. opin. de qua per Boſſ. tit.de fiſco,num.77. ita Didac.var.reſol.lib.1.c.16.num.6.Decimo declaratur, vt lite pendente inter priuatum & fiſcum nequaquam ſit priuatus ſua poſſeſſione priuandus. Didac.var.reſol.lib.1.c.16.num.8.ex quibus declarati ſunt textus in principio huius opuſculi adducti,& lex non puto. ff. de iure fiſci, vbi iure conſ.dicit. Non puto delinquere eum, qui in dubijs quæſtionibus cõtra fiſcum facile reſpondet.

SVMMARIVM.

1 *Honor præferri debet cunctis rebus.*
2 *Honor quid ſit.*
3 *Honorem nemo ſibi debet aſſumere.*
4 *Honor adipiſcitur virtutibus.*
5 *Mulier amittit dotem propter adulterium.*
6 *Honorem ſuum nemini quis dare debet.*
7 *Honores gradatim conferendi ſunt.*
8 *Honor inuito conferri non debet.*
9 *Maior in honore, maior in ſanctitate eſſe debet.*
10 *Lex eſſe debet honeſta, honeſtaque iubere.*
11 *Præſumitur ſemper bene pro honeſta perſona.*
12 *Differentia inter honorem, gloriam, laudem, & alia huiuſmodi late.*
13 *Honorandi qui ſint late diſcutitur quibus modis conferatur honor late tractatur.*
14 *Honores dum conferuntur quæ ſint inſpicienda.*
15 *Honore præditi ſunt cæteris præferendi in multis.*
16 *Honoris cauſa dicitur ardua.*
17 *Honeſtum venit ſemper quod in contractibus concipitur.*
18 *Honeſtum præfertur lucro.*
19 *Honor defendi debet ſicut vita.*
20 *Honeſtas dicitur excepta in omni diſpoſitione.*
21 *Honoris conſeruandi cauſa multa licent, quæ aliàs minime licerent.*
22 *Matrimonij cauſa maximam honeſtatem requirit.*
23 *Honeſtum quod eſt neceſſarium dicitur.*
24 *Honeſtas præfertur nobilitati.*
25 *Honeſtas morum inducit Summum Pontificem ad concedendum id, quod aliàs non concederet.*
26 *Honeſtatis cauſa recedimus à proprietate verborum.*
27 *Reip. expedit quod magis conſeruetur honeſtas, quàm multiplicentur populi.*
28 *Honor remitti non poteſt.*
29 *Honeſtum præualet vtili, & delectabili.*
30 *Bonorum tria ſunt genera.*

Opuſculum tertium.

1 Honor præferri debet † cunctis reb.l. iſti quidem §.quid ſi.ff.de eo quod met. cauſ.l.ibi, quod ſi dederit, ne ſtuprum patiatur vir, ſiue mulier, hoc edictum locum habet; cum viris bonis iſte metus maior, quàm mortis eſſe debeat cons cl.Crau.conſi.168.num.3.Soc.Iun.conſi. 38. nu. 40.volum.1.Menoch.de arbi. iud. lib.2.Cent.4. caſ.377.num.19.not.l.fin.ff.de pœn.Barb. conſi. 47.vol.1.Neu.Sylua nupr. lib.1. nu. 34. dixi ego in tract.mors omnia ſoluit,num. 171. & in tract. de legibus & ſtat.par.2.q.4.numer.7. l. ſemper.ff. de regul.iur. ibi, ſemper in contractibus non ſolum quod liceat, conſiderandum eſt, ſed & quod honeſtum eſt, & l.non omne.ff.eod. titu.ibi (non omne quod licet honeſtum eſt) glo.§.ſuſpectus, ver.ob culpam.inſt.de ſuſpect.tutor.l.iuſta, ff. de man.vindicta ibi, iuſta cauſa manumiſſionis eſt, ſi periculo vitæ, infamiæve dominum ſeruus liberauit, vbi honor æquiparatur vitæ. Grammati. deciſi.68.numer. tertio. Caleph. inter conſil. criminvolum.ſecundo, num. 16. Cepolla conſi.41. num.octauo.Aug. Ber. rubri. de vſur.numer.62. Dec.conſi.686.nume.decimo.Ioann. Annibal. rubric. ff. ſoluto matrimonio, numer. 379. Socin. Iun.conſi.117.numer. vigeſimoſecundo, volum. tertio,conſi.39.num.42.volumi. ſecundo. Grammatic.deciſ.98.numer.tertio.Curt.Iunior. conſi. 70.nume.tertio, volum.ſecundo, & in conſi.102. num.7.volum.ſecundo.Aſin.conſi.112.num.16. item conſi.crim.num.29.Barbar.conſi.47.vol.1. Bal.c.1.de vit.& honeſta.cleric. Caſſan. de gloria mundi, par.1.conſid.1.

2 Pro ſolutione atque † declaratione huius axiomatis, nonnulla prius præmittanda ſunt, & primo quod honor eſt prærogatiua, quædam ex vitæ, morumque probitate, & quandoque ex fortuna cauſata, qua quis à vilibus perſonis, ſimplicibuſque plebeis diſtinguitur Petr. Calef. in Spec. nobilit.num.22. quem retuli in tractat. de defin. par.2.defin.52.num.22.Præterea honor. Municipalis eſt adminiſtratio reipub.cum dignitatis gradu, ſiue cum ſumptu, ſiue ſine erogatione contingens,l.honor.ff.de muner.& honor. ſimiliter honor eſt exhibitio reuerẽtiæ in teſtimonium virtutis. Ariſt.ſecundo.Ethyc. quandoque dicitur præmium ſeu ſalarium.l.prima.§.proinde, ff. de var. & extraord. cogn. proprie tamen honor eſt quædam proteſtatio alicuius præeminentiæ in aliqua exhibitione illi, qui honoratur Caſſan.dicto loco in prin.ver.proprie.

3 Secundo not. † neminem ſibi debere honorem aſſumere, ſed ſicut Aaron debet eſſe vocatus.c.in ſcripturis. 8.q.1.Bellam.c. tranſitus, num. 3.diſt. 79.poteſt tamen peti præcedentibus meritis, glo. ſi.c.ſicut, 1.q.6.c.miramur, 61.diſt.

4 Tertio † ad honores peruenitur per virtutes, honor enim eſt præmium virtutis Ariſt. 8. Ethico.ſecundo per diuitias; vt dixi ſuprà in opuſculo

præced. cum de auore agnationis tractaui: tertio homo pri- am inter cæteras creaturas post angelos digr- atem obtinet, glo.l.iustissimè, ver. dignitate ff.de ædil.edicto; natura enim omnia eius cau- produxit. l. in pecudum. ff. de vsufru-
5 ctu, quemadmodum † virtute honorem consequ- ir, ita & vitijs eo priuatur.l.senatoris.ff. de ri- nupt. Et mulier amittit dotem quæ patitur -ulari, vel dehonestari secundum comm. opi. de qua per Doct.rub.C.de edendo.l.2.§. hoc amplius. ff. de his qui not. infam.l.1.§.ait prætor.ff. de postul.l.1.C.vbi sen.Clarif.Menoch. de arbit.
6 iud.lib.1.q.88.numer. † 17.Bal.l.ne quis, num. primo. C. de decurion. Ideo nemo dare debet alteri honorem suum. Angel.l. Iulianus. §. primo. ff.si quis omiss. causa test. Vnde qui ipsum negligit dicitur crudelis.Ber.consi.161.nume.2. volu. tertio.c.nolo.12.quæst.1.
7 Quarto not. † honores æqualiter distribuendos esse,l.vt gradatim.ff.de mun.& hon.vt c. legimus,93.dist.gl.c.licet, ver. maiorem, de translat. Episcopi.Bal.l.quæ vtiliter.ff.de negoc.gestis.l.bonor.§.gerendorum.ff.de muner.& honor. c.sicut 48.dist.l.nulli.C.de numerarijs,lib. 12. genus.n. hominum consistere non potest, nisi quidam ma-
8 iores,quidam minores † existerent, c. ad hoc, 89. dist.cap.de constantinopolitana, 22. dist. non tamen inuitis dandi sunt honores.l. inuito.ff.de regulis iuris,l.secunda, & sequent. ff. de decurion. glo.cap.primo,73. distinct. & qui fuerit maior in honore,maior in sanctitate dicitur esse,cap.ratio-
9 nis.100.dist.c.vilissimus,1. quæst. prima. † Vnde quanto in maiori honore peccat, tanto grauius est puniendus,c.quia.§.præsbyteri.5.q.6.vnde dici solet honorem suscipiens onus suscipere, c. ex litteris,de pignor.
10 Quinto not. † quòd quemadmodum lex debet esse honesta.c.erit 4.dist.Anch.consi.143.num.8. ita eius præcepta sunt honestè viuere, alterū non lædere, ius suum vnicuiq; tribuere.l. 1.& seq.ff. de iust.& iure.§.iuris præcepta.insti.eod.Marian. Socin.Sen.c.inter.num.100.de excess.prælat.petuntur tamen quædam inhonestè, quæ tamen honestissimè recipiuntur.l.1.§. est enim.ff. de var.& extr. cogn. Item honestè viuere intelligitur quo ad alios.Bar.tract.de testibus,num. 40. vnde præ
11 sumitur semper † pro honesta persona, vt agat quicquid sibi de iure agendum est, nihil quæ dolo faciat.Alba.consi.95.num.7. ideo punitur mitius.l.5.ff.ad l.Iul.peculat.
12 Sexto nota. † quòd differentia est inter honorem, honestatem,famam,gloriam, reuerentiam, & laudem,& excellentiam: nam honor est exhibitio reuerentiæ in testimonium virtutis, vt dixi supra nume. 2. honestas verò est exhibitio ipsius virtutis,not.rubr. de vita, & honesta.clericorum fama,est dignitatis illesæ status legibus, ac moribus comprobatus,not.l.penult.ff.de var. & extra ord.cognit. gloria est autem sequens de aliquo fama cum laude.Item laus est sermo elucidans magnitudinem virtutis.Arist. 1. & 3. Eth. Gloria est effectus honoris, & laudis quæ est in se ad alios, & honor est in se ab alijs, reuerentia autem est honor, qui exhibetur cum pauore, quæ est inter maiores,& minores.Archid.cap. secundo, de offic.deleg.6.excellentia verò propriè cadit in Principe,capit.primo,de probation. & inter gloriam, & claritatem,hoc interest, quia gloria multorum iudicijs constat claritas bonorum Seneca, lib.3. Epistol. reuerentia ex vna parte est principium motiuum ad honorandum, inquantum scilicet aliquis ex reuerentia, quam habet ad aliquē eum honorat; ex alia verò parte est finis honoris, inquantum scilicet,quis adhoc honoratur, vt in reuerentia ab alijs habeatur,item reueren. est actus timoris.Archid. Floren. quart. par. summæ titul. quinto.§.primo. similiter honor differt à laude, quia honor est propter se, & in se, sed laus ordinatur ad aliud, ideo honor est excellentior laude S. Tho.2.2.q.103.art.1.

13 Septimo not. plures esse † honorandi. Primo quem Princeps honorat,l,restituendæ, C.de adu. Diu.iud.l.1.ff.de Ab.scr.gl.cap.qui autem, versic. dignus.17 q.3. & præsertim, quem Papa approbat nemo improbare debet.c. hæc est, 24. quæst. 1.cap.vin a.35.quæst.9. Secundo honorandi sunt Prælati, & Rect.Eccl.in medio fratrum rector eorum in honore Eccl.10. Tertio honorandi sunt sacerdotes Eccl.7.honorifica,c.sacerdotes,6. quęst. prima.Quarto honorandi sunt Medici Eccle. 38. honora Medicum. Quinto honorandi sunt senes Eccl.14.honora personam senis. Sexto honorandi sunt parentes, honora patrem tuum, & matrem tuam.Exod.cap.vigesimo.Deute. 6. Matth. 15.Marc.7.Eccl.7. Septimo subditi tenentur dominis suis honorem præstare.l.1.C.de offic.præf. vigil.l potiores.C. de offic. rest. prouinc. Octauo patrono Eccl.debetur honor.Roch. de iure patr. ver.honorificum.

Septimo nota. quòd diuersis modis præstatur honor hominibus. Primo loquendo reuerenter Eccle.quinto, honor est in sermone sensati. Secundo assurgere uenienti.Leuitic.uigesimonono, coram Cano.capite consurgere.leg.fi. C.de offic. diu.iud.l.si non fortem.§.libertas cum gl. de condit.indebi. Tertio exhibitio seruitiorum Ecclesi. tertio,qui timet Deum honorat parentes; Quarto ille qui sedet dicitur magis honorari, quàm stans. Bald. l. quoties. C. ubi Senat.uel Clariss.& inter eos qui sedent, ille qui sedet à sinistris præferri dicitur Bald.l.decernimus.C.de sacrosanct. Eccl. Quinto signum honoris est deferre preciosas uestes,glo.l.prima, C.nulli licere in frenis, libro undecimo.Specul.titu.de aduocato. §.sequitur. Sexto in hæredis institutione fit honor Ben. capitul.Raynutius, numero trigesimoprimo, & sequent.de testament.not.l. fina. C. de his qui sibi in testamento adscribuntur. Septimo signum honoris est si erigitur statua alicui, quæ si rumpatur datur actio iniuriarum, l. si statuas, & ibi Doctores,ff. de iniurijs. Octauum signum est ade ptio triumphi, cum duces Belli uictoriam contra hostes reportant, ut §.primo in proœmio. instit. ibi triumphator magnificus. Nono consistit honor etiam in delatione insignium, & armorum: nam qui maioribus insignibus utuntur, maioribus

bus honoribus præfulgent Doćto.c. vt Apoſtolica,de priuil.6.& c.1.41. diſt. & maximus honor eſt portare inſignia arma, vexilla honoratorum, & ſuorum prædeceſſorum. Ioan. de Plat.l.1. & l. fin.C.de præpoſ.ſac. cubic.lib.12.l.1.C. de hon. vehic.lib.vndecimo.

14 Octauo not. † quod in conferendis honorib. hæc maximè conſideranda ſunt. Primo vt vires eius,cui conceditur bonor, metiantur c. non eſt, 1.q.1.ad honores enim non perueniuntur abſque labore.l.1.C.de excuſat.artis,libr. 10. Secundo ne in conferendo honorem vni, alteri poſtea detrahatur c.nulli,25. diſtin. quando enim aliquis aliquem exceſſiuè commendat, alios tali nimia prædicatione vituperat.§.ſed ſi in proœm.ff.c.qualis, 25.diſt. Tertio ne praui ad honores aſſumantur. Quarto vt perſona inducentis habeat iuriſdictionem inducendi.l.2.C.de decurion.lib.10.l. ſuper creandi.C.de iure fiſci,eod. lib. Quarto quod ille cui confertur honor ſit capax illius honoris.l.honor.§.de honoribus.ff.de muner. & bonor. l. neminem.C.de decurion.lib.10. Quinto conſuetudo conferendi.l. non tantum. ff. de decur. Sexto attenditur ordo conferendi, vt primo ſcilicet conferatur minor,quàm maior.l. honor. §. gerendorum.ff.de muner.& honor.l.ſecunda, C. quemadmodum ciuilia,lib.decimo. l. vt gradatim. ff. de muner.& honor.

15 Nono,& vltim.not.eſt, quòd † illi qui ſunt in aliquo honore conſtituti præferũtur alijs in multis,quia pro illis ſemper bene præſumitur. glo.c. illud.4o.diſt.Rom.ſing.726. vnde leges de conſilio iſtorum ſanciuntur.l.humanum. C. de legib. Secundo qui cuſtodiam caſtri delegauit nobili excuſatur ſi quid ab eo,cui delegatio facta fuit,mali contingerit.Oldr.conſi.92.ſecus ſi alteri.l. vlti.ff. de cuſt.reorum. Tertio non, ita de facili incarceratur Ang.l.ſi à bonæ fidei. ff. de rei vendi. Lucas l.mulieres.C.de dignit.lib. 12. Quarto eius teſtimonio magis creditur.glo.l.3.verſi.plebeio. ff. de teſtibus. Specul.titu.de teſte.§. poſtquam. verſic. porrò.Odofr.l.fin.ff. de fide inſtru. & hoc niſi ipſe deponeret pro actore plebeius autem pro reo, glo.c.clerici.81.diſtin.Doct.c.ex litteris, de probat.l.fauorabiliores.ff. de regul. iur. Quinto eius vox cæteris paribus in electionibus, & nominationibus,cæteris præfertur.l.maiorem.ff. de pact. Bart.l.1.C.de digo.lib.12.l. ob carmen vbi Doct. §.fin.de teſtibus.Doct.comm.c.dudum, de elect. Lambert.de iure patron.24.articul.1.q.2.9. prin cip.lib. 2. Sexto in obeundis dignitatibus præferuntur cæteris,Lucas de Penna,l.mulieres. C. de dignit.lib.12.not.c.de mulcta, de piæb. Septimo ad dominum illius mittitur examen eius, & in redditione rationis,l.pen.§.fin.ff.de cond. & demon. l.ad egregias.ff.de iure iur.Bald.l. murus.§.is qui. ff.de procur.Octauo præferuntur alijs in ſeſſionibus,ſalutationibus,& huiuſmodi,l.2.& ſeq.C.de offic.diu.iud.glo. l.3.§. ſedendi. C. vbi ſenat. vel clariſſimi. Nono ſi poteſt fugere non tenetur, ſi eius fuga eſſet contra honorem. Cyn. l. ſi ex plagis.§.Tabernarius.l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ff.ad leg.Aquil. idem & Bal. l. ſuus.ff. de condit. inſt.Doćto.comm.l. vt vim. ff. de iuſt.& iure.non enim fieri poteſt, quod ſine dedecore fieri non poteſt.Decimo non tenetur ire pedes, vt plebeius Bald.l.liberti.C.de oper.libert.c. cum adeo, de reſcrip.glo.l.idem quæ.§.idem Labeo.ff.mand.Bal. l.quoniam.C. de teſtibus. Vndecimo licet mater teneatur lactare filium,l.nec filium.C.de patr. poteſt.ad hoc tamen non tenetur mater nobilis Doctor.comm.l.alimenta.C.de negoc.geſtis, nec talis vxor tenetur præſtare ſeruitia vilia marito ſuo, vt lauare pedes,& ſimilia.Ioan.Andr. c. litteras, de reſtitu.ſpol.Tiraq.tract.de leg.connub.l.1.nume.26.Capra conſi.42. Duodecimo honeſta perſona cogi non poteſt ad decapitandum, ſeu ſuſpendendum aliquem:quamuis vilis,& plebeius compelli poſſit Doctor.l.fin.§.fin.ff. de pig.actio. Alex.l.1.col.antepen.ff.ſoluto matrimon, Bald.l. vltim.C.de exec.Flor.l. liber homo. ff. ad legem Aquil. Decimotertio pater, quamuis non teneatur alere filium, qui proprijs manibus victũ quærere poſſit, hoc tamen non habet locum in filio nobili, cui verecundum eſſet huiuſmodi opera ſeruilia facere; Nam non poſſumus.nos, quod honeſtè non poſſumus.Bart.l. ſi quis.§. ſed etſi.ff. de liber.agn.l.prima.C.de mend.val.lib. vndecimo.l.ſi filius. ff. de condi. inſti. ſicuti filia illuſtris cuiuſpiam debet dotari à patre, licet ex aliqua arte dotem ſibi comparare poſſet. Bald.l. neque.C. de iure dotium. Rom.l. primã.ff.ſolut. matrimonio.Bald.Nou.tract.de dote.part.ſexta, priuileg. 16.Ioann.Lupus,cap. per veſtras.§.23. de donat. inter virum,& vxorem,quemadmodum ille, qui honeſtæ perſonæ præſtare alimenta compellitur ea in domo,non in hoſpitali præſtabit. Bald.l. prima.§.ſed ſcimus.C.de lat.lib. toll. Ioann.de Ana. cap.primo.de inſt.exp.Card.cap.cum haberet de eo qui duxit in matr. Decimò quarto honeſta perſona, & nobilis grauius punitur, quàm ignobilis, atque plebeius.l. ſacrilegij.§.primo. ff. ad leg. Iul. pec.l.pedius.l.vlt.ff.de inc.ruina, & naufra.l.fina. ff.de ſepulcro viol.l.priorem.ff.de termino moto. l.penult.ff.ad leg. Corne. de ſicar. Ampli.etiam ſi lex dicat omni miſericordia remota,capit.ſecundo,de maled.fallit tamen niſi in caſu, quo honeſtas ſeu nobilitas auget delictum; quod plerunque facit Doctor.l.quædam.ff.de pœn. l. ſecunda, l.omne.§.augetur.ff.de re mil.glo. cap.homo, 40. diſtinct.cap. quia, 50. diſtinct.nam tunc grauius peccant,& vt pœna ſit correſpectiua delicto grauius ſunt puniendi,l.præsbyteri. C. de Epiſcopis & clericis,not.l.omnes.C.de decur. lib. decimo, & tunc augetur delictum dignitate, cum in his delinquimus, quæ dignitatem noſtram concernent, atque illius adminiſtrationem, vel in his, propter quæ honorem ſimus conſecuti, vel cum delictum cedit in dedecus, & contumeliam ipſius dignitatis,vel quando delinquimus, prætextu,atque colore dignitatis. Cæpol. conſi. quadrageſimo.colum.quarta. Doctor ſupra cit. quod etiam augetur ratione dignitatis quatuor ex cauſis. Primo propter ſpecialem repugnantiam actus peccati ad magnitudinem, veluti ſi Princeps iuſtitiam violet, qui ponitur iuſtitiæ cuſtos.

Secundo propter exemplum, siue scandalum. Tertio propter ingratitudinem. Quarto, quia facilius possunt resistere peccato maiores, vt qui excedunt scientia, & virtute S.Thom.1.2.q.73.art. vlt. Similiter secundo loco intelligendum est, vt nobiles in pœnis corporalibus mitius puniantur; at in pecuniarijs grauius puniuntur cæteris quidem paribus not. leg. si properandum. §. fin autem. C. de iud. magis enim affligitur nobilis ex parua qua piam pœna corporali, quàm ex magna ignobilis Doct. capit. 1. §. si rusticus tit. de pace ten. not. leg. in seruorum. ff. de pœn. Tertio declaratur, vt non procedat in pœnis relatiuis: vnde si nobilis acuset plebeium atque non probet, eadem omnino pœna punietur, qua puniri deberet plebeius, si delictum probatum fuisset gl. & Doct. l. ad commentariense. C. de cust. reo Ang. l. Athletas. §. Item. ff. de his qui not. infam. Doct. leg. 2. C. de fide iustr. Quarto non procedit cum nobilis mandauerit pauperi, vt delictum committat; nam tunc iste nobilis eadem pœna punietur not. leg. vtrum. ff. de Parric. Doct. leg. his qui. ff. de furt. Bald. leg. non ideo. C. de accusat. Quinto fallit nisi nobilis fuerit in nimia contumacia not. cap. 2. de offic. deleg. 6. not. capitul. ea quæ de statu Monach. Afflict. capitul. 1. numer. 98. de pace iur. firmanda. Sexto intellige, in arbitrarijs, secus in pœnis vniformiter certe, & determinate, indistincteque positis, tunc enim ea pœna æqualiter omnes puniri deberent, Doctor. comm. leg. nemo. C. de sacrosanct. Eccl. Sal. leg. seruos. C. ad l. Iul. de vi publ. vel cum statutum aliter expressim disponit. Sal. leg. 1. C. de raptu virg. Decimoquinto nobilis habet priuilegium ne conueniri possit vltra quàm facere potest leg. maritum. leg. miles. ff. de re ind. & in huiusmodi deductione est habenda ratio suæ nobilitatis gl. leg. seruis. ff. de leg. 3. alius enim cibus datur nobili, & honestæ personæ, qui non conuenit plebeio Ias. §. item si de dote colum. 2. inst. de action. Bald. leg. 2. C. quod cum eo, idem in rubr. C. qui bon. ced. poss. Doct. leg. Nesennius. §. vlt. ff. de re iud. Doct. comm. leg. si maritus. ff. solut. matr. l. Nepos. ff. de verb. sign. sicuti conueniunt ei præciosiora vestimenta Alber. leg. 2. C. quæ res vendi non pos. Decimosexto in constituenda dote est habenda nobilitatis ratio, vt scilicet maior dos cõstituatur propter ipsius nobilitatem, gl. cap. nullum 30. quæst. 5. not. leg. quæro. ff. de iure Dot. Decimoseptimo nobiles sunt immunes à muneribus publicis leg. præcipimus, leg. senatorum. leg. quoniam. C. de dign. lib. 12. leg. 3. §. 1. ff. de mun. & honor. Quod intellige quo ad honera personalia, nam quo ad realia tenentur not. leg. 1. C. de offic. præf. Ang. leg. vlt. §. ab huiusmodi. ff. de muner. & honor. nisi consuetudo aliter se haberet Masuer. tit. de tallijs. §. item illi, Doct. leg. non tantum. §. Iliensibus. ff. de exc. tutor. Decimooctauo Instrum. commune honestæ personæ, & plebeio, deponi debet magis apud honestam, leg. fin. ff. de fide inst. Luc. de penna. l. mulieres ver. 26. C. de dignit. lib. 12. Decimonono plebeius aduersus nobilem de dolo, aut alia famosa agere non potest. l. non debet. ff. de dolo.

Vigesimo citatio facta nobili, fieri debet in scriptis not. leg. quoties. C. de dign. libr. 12. Guid. sing. 82. Fel. capitul. Pastoralis, de offic. deleg. Rom. leg. si verò. §. de viro in 5. sol. ff. solu. matr. vlt. in omnibus fauendum est magis honestæ personæ, quam ignobili, datis cæteris paribus; non tamen facit, vt recedamus à reg. iuris. nisi quantum à legibus sit permissum leg. in perfecto. C. de testam. Tiraquel. tract. de nobil. capit. 20. numer. 195. Cassan. tract. de gloria mundi p. 5. consid. 33. & seq. vbi inte cætera concl. quod promissa nobilium pro factis habentur leg. nemo. ff. de integr. rest. item in multis causis nõ licet plebeio donare, in quibus licitum est honestæ personæ Abb. capitul. 1. de donat. leg. filius. §. 1. ff. de donat. ex quibus apparet quantum honori sit defendendum, ideo illis suppositis. Ampl. primum dictum † principale huius opusculi pluribus modis & primo quod causa honoris dicitur ardua, 16
quæstio Socin. Iun. consil. 59. numer. 45. volu. 2. quæ quidem minissime tractari debet Alc. consil. 306. numero 4. Secundo ampl. † vt in contractibus veniat semper non solum, quod est licitum, sed etiam quod honestum est leg. semper. ff. de reg. iur. Parif. consil. 88. numer. 39. volumin. 1. 17
Tertio ampl. † vt honestum præferatur vtili; honor enim præfertur lucro & diuitijs gl. capit. ad conditorem ver. honori de verbor. signific. leg. Iulianus. ff. si quis omissa causa testamen. leg. vestis. §. muliebria. ff. de auro & arg. leg. Angel. leg. miles §. socer. ff. de adulterijs Gher. sig. 82. Socin. consi. 26. nume. 1. vol. 4. gl. l. Iulianus ff. ad Syl. dixi ego in tract. de leg. & stat. p. 3. q. 8. nume. 3. Bal. l. reprehendenda C. de inst. & subst. Cardi. Clem. 2. de sepult. Dec. d. l. reprehendenda nume. 3. vbi Ias. numer. 7. & Paul. numer. 3. Alber. numer. 2. Paul. leg. si qui numer. 2. C. de postul. Socin. consil. 86. numer. 22. volumin. 2. consi. 30. numer. 40. eod. volumin. Alber. Auth. hoc amplius numer. 2. C. de fideic. Fulgos; leg. iusiurandum. §. procurator numer. 4. ff. de iure iuran. Parif. consil. 9. num. 75. volumin. 2. consi. 12. numer. 199. volumin. 2. consil. 58. numer. 32. volum. 4. Grat. consi. 95. numer. 57. volumin. 1. Corn. consi. 162. numer. 8. volumin. 1. Ceph. consil. 39. numer. 18
Quarto ampl. † quod honor est defendendus sicut vita Iodoic. in praxi. crim. cap. 29. numer. 4. Neuiz. in Syl. nuptial. lib. 1. numer. 92. Ber. rub. de vsuris ampl. procedere, vt liceat interficere aliquem honoris sui causa defendendi Bolenc. leg. capitalium. §. famosos numero 161. ff. de pœn. Barr. l. 1. numer. 8. C. de pœn. Bart. leg. si quis aggressorem numer. 2. C. de Sicar. Marf. consil. 81. numer. 16. dixi in tractat. de fort. casibus p. 1. q. 8. numer. 21. Ber. consil. 173. numer. 19. vol. 3. consi. 161. numer. 5. eod. vol. & consi. 178. num. 22. d. loco. Quinto ampl. † vt hoc dictum in tantum procedat, vt dicatur honestas excepta ab omni dispositione generali Bald. leg. si cui numer. 2. ff. de seruit. Sexto ampl. vt impossibile dicatur, quod honeste fieri non potest gl. leg. vulgo. ff. de his, qui sunt sui vel. non licer leg. filius. de cond. inst. leg. Nepos. ff. de verb. sign. leg. in eadem 19

ff. ex

21 ff. ex quibus cauſis maior. Sexto † ampl. multa licere honoris conſeruandi cauſa quæ aliàs minime licerent Aug.Ber.rubric.de vſuris numer.61.
22 Septimo ampl. procedere in matrimonijs, † in quibus maxime honeſtas ſpectari ſolet. l.ſemper. ff.de reg.iur.vnd. C.tertio Conc.Triden.ſeſſ.24. de reformatione matrim. dicitur iuſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum vbi ſponſalia quacunque ratione valida nõ erunt Sancta Synodus prorſus tollit, vbi autem valida fuerint primum gradum non excedant; quoniam in vlterioribus gradibus iam non poteſt huiuſmodi prohibitio abſque diſpendio obſeruari. Octauo ampl. vt quod
23 honeſtum eſt † dicatur neceſſarium. l.in eadem l. nec non §.fin. ff.ex quibus cauſ.maior.ita Enchir.
24 par. ver. honeſtum. Nono ampl. † quod honeſtas præferatur nobilitati. leg. pronunciatum. §. matrem. ff. de verb. ſign. Bald.capit.pen. de probat. vbi dicit, quòd mulier quamuis nobilis ſi fuerit inhoneſtæ vitæ, non poteſt in cauſa virginitatis
25 examinari Mant. ſingu. 383. Decimo ampl. † vt morum honeſtas inducat Summum Pontificem ad concedendum, id quod aliàs minime concederet Rebuffus in praxi Ben. titul. de gratia rationi congruit ver. nouæ prouiſionis numer. 3. Præſumitur enim bonum de honeſto viro Balb. l. Cel-
26 ſus numer. 46. ff.de vſucapion. Vndecimo † ampl. vt honeſtatis cauſa recedamus à proprietate ſermonis notat.leg. Nepos.ff.de verb.ſignific. Socin. l.quiſque.§.prætor nume. 3 ff.de in iuſ.voc. Duo-
27 decimo ampl. † vt expediat reip.magis conſeruari honeſtatem, quàm multiplicationem populi Bald.Auth. cui.C.de ind.vid.tol.Socin.l.hæc conditio Col. 1. ff. de cond. & dem. Curt. Iun.conſi. 81. num. 9. §. mulieres Auth. ne leonibus De-
28 ciſ. Ped. 77. numer. 18. Decimotertio † ampl. vt remitti non poſſit honor reuerentialis, neque gratis, neque per pactum Angel. leg. alia. §. eleganter.ff. ſol.matrimon.eſt enim hoc contra naturale vinculum leg. venia. C.de inius.voc.capit. conſtitutus de relig.Dom. Igneus leg.neceſſarios.§.non
29 aliàs. ff. ad Syllan. Decimoquarto † & vlt. ampl. vt honeſtas æquipolleat vitæ Men.de arb.iud.lib. 2.cent.4. caſ.396.nume.7 Alex.leg.ſi victum numer. 2.ff.de re iud. Ber.conſi. 161. num. 1.volum. 3.Cagn.leg.2.numer.70.ff.de orig.iur.Ghei.ſing. 3.numer. 10. Alc.conſi.306.numer.5.Aſin.conſi. 114. numer. 1.inter conſil.crim.Curt. conſi. 102. numer. 7. Bart. conſil. 5. nume. 13. inter conſil. crim. volumin. 1.Crau.conſil.2.numer. 18.conſil. 168. numer. 2. Ceph. conſil.195.numer. 10. eſt enim honor Theſaurus incomparabilis Port. conſil. 139. numer. 22. Quibus ita Ampl. dicas, quod tria ſunt, circa quæ homo verſatur, honeſtum ſcilicet, vtile, & delectabile, quæ omnia concurrunt in idem ſubiectum, à quibus tamen differt ratione. Dicitur enim aliquid honeſtum in quantum habet quendam decorem ex ordinatione rationis. Hoc autem quod ſecundum rationem ordinatum eſt naturaliter conueniens homini vnumquodq; autem naturaliter delectatur in ſuo conuenienti, & ideo honeſtum eſt naturaliter homini delectabile ſicut de operatione virtutis, Philoſophus probat. 1. Eth. cap.8.volum.5. non tamen omne delectabile eſt honeſtum; quia poteſt etiam aliquod conueniens eſſe ſecundum ſenſum & non ſecundum rationem. Sed hoc delectabile eſt præpter hominis rationẽ quæ perficit naturam ipſius. ipſa etiam virtus, quæ ſecundum ſe honeſta eſt refertur ad aliud ſicut ad finem ſcilicet ad felicitatem, & ſecundum hoc idem ſubiecto & honeſtum, & vtile & delectabile, ſed ratione differunt. Nam honeſtum dicitur ſecundum quod aliquid habet quandam excellentiam dignam honore propter ſpiritualẽ pulcritudinem, delectabile autem in quantum quietat appetitum, vtile autem in quantum refertur ad aliud. In pluribus tamen eſt delectabile, quàm vtile & honeſtum; quia omne vtile & honeſtum eſt aliqualiter delectabile, ſed non conuertitur vt dicit Phil.2. Eth. capit.3.vol.5.S.Thomas 2.2.q.145. art.8.quo ita ſtante honor præfertur vtili Aldobr. §.cum autem numer.12.inſt.de adopt.Anch.conſil.197.numet.2. ſicuti bonum ſpirituale præfertur temporali, & anima præfertur corpori, not.c. ſolitæ de maior. & obed. vt dicam in ſeq.opuſculo; eſt enim honeſtas quædam ſpiritualis pulcritudo S.Thom.2.2.q.145.art.2.& art. 4. ſimiliter ho-
30 neſtas præfertur † delectabili, ſicut ratio præualet ſenſui. Quia honeſtum dicitur quod proprie appetitur propter ſe appetitu rationis, qui tendit in id quod eſt cõueniens rationi; delectabile autem propter ſe appetitur appetitu ſenſitiuo S. Thom. 2.2.q.145.art.3.Reſp.ad primum præterea ſecun-
31 dum Doct. noſtros, tria ſunt genera † bonorum animæ ſcilicet, corporis, & fortunæ Roncheg. rub.inſt. de bon.poſſ.num.5.ſi conferamus honeſtum vtile, & delectabile, & hæc tria dubio procul reperiemus, honeſtũ magis ad animi bonum delectabile ad corpus, vtile ad fortunam eſſe referendum, verum quia quæ circa animam verſantur tanquam ea quæ ſecundum virtutem geruntur; ideo procedit dictum, honor præferri debet cunctis rebus S.Thom. 2.2.q. 145.art.1.

SVMMARIVM.

1 *Anima cunctis rebus eſt præferenda.*
2 *Anima præfertur corpori.*
3 *Anima præfertur diuitijs.*
4 *Damnum illatum animæ eſt ineſtimabile.*
5 *Animarum cura dicitur ars artium.*
6 *Conſtitutio fauens animæ ligat omnes.*
7 *Animæ fauore multa fiunt, quæ aliàs minime permitterentur.*
8 *Immemor ſalutis æternæ nullus præſumitur.*
9 *Interpretatio fieri debet quæ fauet animæ.*
10 *Renunciari non poteſt fauori animæ.*
11 *Recedimus à regulis iuris, vbi imminet periculum animæ.*
12 *Terminus non currit vbi vertitur periculum animæ.*
13 *Veritas tantum, non autem præſumptio attenditur vbi vertitur periculum animæ.*
14 *Verba generalia fauore animæ vim habent diſpoſitionis.*

15 *Priuilegia quot habeat quod introductum eſt fauore animæ.*
16 *Relictum factum ad conſtructionem monumenti dicitur factum fauore animæ.*
17 *Meretrici quod relinquitur, vt redeat ad frugem melioris vitæ dicitur pium.*
18 *Quod relinquitur pro incertis, & male ablatis dicitur pium.*
19 *Imago Dei, vel Sancti pingenda, cum relinquitur dicitur fauore animæ relictum.*
20 *Studij cauſa relictum dicitur fauore animæ.*
21 *Libertas dicitur cauſa pia.*
22 *Relictum pro redemptione captiuorum dicitur pium.*
23 *Legatum alimentorum dicitur pium.*
24 *Dos dicitur cauſa pia.*
25 *Confraternitati relictum dicitur fauore animæ.*
26 *Pauperi relictum dicitur cauſa pia.*
27 *Relictum loco pio dicitur fauore animæ relinqui.*
28 *Declaratio opuſculi.*
29 *Eccleſia eſt cultrix iuſtitiæ.*
30 *Eccleſia non debet ditari cum iactura alterius.*
31 *Pia cauſa non præfertur filijs.*
32 *Charitatis ordo incipit à ſeipſo.*
33 *Cautius agitur cum de periculo animæ tractatur.*

Opuſculum quartum.

1
Nima cunctis rebus † eſt præferenda. l. ſancimus. C. de ſacroſanct. eccle. ibi quoniam nõ abſurdum eſt, animas hominum quibuſcunque vaſis vel veſtimentis præferri &c. c. cum infirmitas, de pœnit. & remiſſ. ibi cæterum cũ anima ſit multo pretioſior corpore ſob interminatione Anathematis prohibemus, nequis medicorum pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quod in periculum animæ conuertatur. c. præcipimus. 12. q. 1. ibi præcipimus, vt in poteſtate ſua res eccleſiæ epiſcopus habeat, ſi enim animæ hominum pretioſiores illi creditæ ſunt, multo magis oportet eum curam de pecunijs agere, ita vt poteſtate eius indigentib. omnia diſpẽſentur per Præsbyteros & Diaconos, &c. l. ſunt perſonæ in fine. ff. de relig. & ſumpt. fun. ibi; nam ſummam eſſe rationem, quæ pro religione facit c. ſolitę. de maior. & obed. ibi, ſed Pontifex in ſpiritualibus antecellit, quæ tanto ſunt temporalibus digniora, quanto anima præfertur corpori. c. ſuſcepiſti, 19. diſt. ibi, at nunquid iuſtum vobis videtur, ſi cedat ſpiritus carni, ſi à terrenis cœleſtia ſuperẽtur: Et ſi diuinis præferantur humana. c. ſedulo. 38. diſt. ibi his maximè vtile eſſe noſſe, ita eſſe præponendas verbis ſententias, vt præponitur animos corpori. Soc. Ion. conſi. 29. num. 40. vol. 2. & conſi. 85. num. 23. vol. 2. conſi. 90. num. 12. eo. vol. Ber. conſi. 36. num. 2. vol. 3. Bart. Socin. conſ. 191. num. 7. vol. 2. Alber. d. l. ſancimus. num. 4. C. de ſacroſanct. eccl. Zabar. c. qui cum fure, numer. 1. de furt. Tiraquell. l. ſi vnquam, ver. donatione largitus, num. 202. Redoan. tract. de rebus eccleſi. non alien. rubri. de rerum ſacrarum mobilium alien. num. 5. Roland. conſi. 5. num. 14. volum. 3. conſi. 69. num. 29. conſi. 98. num. 33. volum. 1. conſ. 70. num. 35. volum. 1. Pariſ. conſi. 51. num. 59. volo. 4. c. cum contingat, de iure iur. c. licet, eod. tito. 6. c. quamuis, de pact. 6. Port. conſi. 4. num. 22. conſi. 21. num. 34. c. inter, de tranſlat. præla. Port. conſi. 21. num. 35. & conſi. 22. num. 34. conſi. 110. nume. 7. Port. §. vniuerſitatis, num. 5. inſtit. de rerum diuiſ. Neuiz. conſi. 18. nume. 27. Socin. Senior. c. relatum, num. 7. de ſenten. excomm. 6. Plot. conſi 132. num. 21. Ant. de Prat. conſi. 72. numer. 53. Corn. conſi. 246. num. 6. volum. 1. conſi. 320. nume. 11. volum. 4. Cephal. conſi. 116. num. 19. conſi. 62. num. 54. Anchar. conſi. 41. num. 2. Anto. de Butr. d. capit. cum infirmitas, num. 8. de pœnit. & remiſſ. Bellam. c. conſideret, num. 4. de pœn. diſt. 5. c. qua fronte, nume. 12. de appellat. Dec. conſil. 426. num. 4. conſi. 639. num. 2. Iaſ. Authen. ſi qua mulier, num. 5. C. de ſacroſanct. eccl. l. licet, num. 3. C. de pact. Paul. d. l. ſancimus, nume. 5. C. de ſacroſanct. eccl. Hoſtien. in ſumma, de reſtitu. ſpol.
2 §. quando, num. † 2. Ampl. vt præferatur corpori, c. ſedulo 38. diſtinct. ibi, his maximè vtile eſt noſſe præponendas verbis ſententias, vt præponitur
3 animus corpori. Secundò † ampli. vt præferatur cunctis alijs rebus inanimatis Caſſan. in Catalogo de gloria mundi, par. 11. conſid. 3. Iaſ. l. licet, C. de pactis Authen. ſacramenta puber. C. ſi adver. vend. quid enim proderit homini ſi vniuerſum mundum lucretur, animę verò ſuę detrimentum patiatur, capitu. Matthæus in fine, de ſimo. Euang. Matth. cap. 16. & Luc. capit. nono, pro declaratione huius opuſculi no. Primo quod ſi quis dixerit animam meam in manibus tuis dimitto hæc verba dicta vni ex amicis, ab eo qui erat in articulo mortis conſtitutus, qui neque voluit aliter diſponere, dubitatur quid importent hęc uerba, & credo quod uidetur ille reſtituere bona illius piæ cauſæ. Innocen. & Abb. cap. cum tibi, de teſtam. Bald. Marg. uer. teſtator. 1. not. Ber. verſic. anima, numer. duodecimo. Secundo nota, quod damnum quod infertur animæ dicitur inæſtimabile. Specul. titu. de depoſito. §. nono, uerſic. item not. vnde amiſſio vnius animæ eſt maius damnũ, quàm innumerabilium corporum, capi. ſi habes. vigeſimaquarta quæſtio, tertia, Caſſan. de gloria
5 mundi, par. duodecima, † conſi. tertio. Tertio no. quod animarum cura dicitur ars artium capitul.
6 cum ſit, de ætate, † & qualitate. Quarto no. quod conſtitutio, quæ fauet animæ omnes ligat. Mandoſ. in reg. de impetr. ben. quæſtio, ſexta, numero ſecundo, Ber. conſi. 56. num. 11. volumin. tertio, in concernentibus enim animam non eſt habenda acceptio perſonarum, idem capitul. cum ve-
7 niſſent, nume. decimo octano, † de iudic. Quinto cauſa criminalis vertitur, maximè circa pericu-
8 lum animæ Iodoic. in praxi. † crim. c. 54. num. 11. Sexto multa fieri permittuntur fauore animæ, quæ minime permitterentur. c. later. c. conſanguinei, de ſent. & re iudic. nam fœminæ quæ aliàs ab officio poſtulandi remouentur, & ab officio procuratoris, l. 1. §. ſexum. ff. de poſtulando. l. neque fœminæ.

fœminæ, ff.de procur. poterint in caſu,quo de fa-
uore agitur animæ, quo caſu de apicibus iuris nõ
diſputatur, ſed proceditur tantom de æquitate
Mant.ſig.27.numer.3. exceptus enim dicitur fa-
uor animę ab omni diſpoſitione Laur.de Pal.cõ-
ſil.83.num.3.Bald.l.generali, C.de ſacr. ſanct.Ec
cle.Sexto not.quod nemo præſumitur immemoe
ſalutis æternæ Port.conſil.27.num.23.Soci.Sen.
cap.peniſtis numer.10.de ſentent. excommun.6.
9 Corſettus † conſi.25.num.18.Septimo not.quòd
interpretatio fieri debet, quæ fauet animæ Port.
conſi.101.num.7.Ber.conſil.181.num.3.volum.
1.in his,enim quæ fauorem animę reſpiciunt tu-
tior via eſt eligenda, Clem. exioi §. item quia de
verbor.ſignificat.not.gl.1.cap. iuuenis de ſponſa.
not.c.final.de ſenten.& re iudi.Cępolla de ſimul.
contr.nome.118. cuius fauore verba accipiuntur
in latiori ſignificatu Bartol.Authent. ſacramenta
puber.C.ſi adu. vend.Ideò conceſſio facta fauore
animę cenſetur facta pleno iore,non autem in feu
dum Ber.conſil.82.numer.10,volum. 3. Octauo
10 not.qood † fauori animæ non poteſt renunciari
Bald.leg.1.C.de vſu, & vſufructu legato Caſſan.
in catalogo gloriæ mundi par. 12.conſid.3.nnum.
4.Nono recedimus à regulis iuris, vbi vertitur pe
riculum animæ, dixi ego in tractat. de reg.iur.p.
11 2.reg.1.Ampl.11.Socin.Iun.conſil.30.nume. 33.
volum. 2. Decimo terminus præfixus ad facien-
12 dom aliquid † non currit, vbi periculum vertitur
animæ Abba.& Felin.cap. exceptionem in 2.not.
13 de exceptio. † Vndecimo veritas ſola non autem
præſumptio in foro conſcientiæ attendi debet, ſe
cus autem in foro contentioſo Ber. conſil. 50.nu-
mer.39.volumin.2.Duodecimo, & vltimo verba
14 generalia fauore † animæ habent vim diſpoſitio-
nis,quę aliàs nihil diſponerent, not.capi.cum ve-
niſſent de inſtit.glo.leg.1.C.in quibus cauſis An-
gel.l.ſi cui.ff. de ſeruit. not.l. Paulus §. Paulus.ff.
de fideicommiſſ.lib. Tiraquel. tractat.de priuile.
piæ cauſæ priuile. 51. ſimiliter verba enunciatiua
per modum cauſę prolata, & non principaliter,
tam in vltima voluntate,quàm in contractu inter
viuos fauore piæ cauſæ probant, atque diſponunt
leg.ex hac ſcriptura.ff.de donatio. Doctor.Com.
capit.final.de ſucceſſ.ab int. Card.c. indicante de
15 teſtament.Bald.l.tale.§.final.ff.de pact.quibus ita
ſuppoſitis, quia relictum pro anima dicitur cauſa
pia, quæ cum fauore animæ conuertitur,Ideo di-
cemus quomodo,& quando procedat dictum a-
nimá cunctis rebus eſſe præferendam de cuius re
licto ponunt Doctor. l. ſi quis Titio. ff. de leg. 2.
Bartol.l.1.C.de ſacro.ſanct. Eccleſ.l. Lucius. ff.de
alim. & cib. legat. gaudet etiam huiuſmodi cauſa
priuilegio Eccleſiæ Docto.Com.cap.1.de in inte-
gr.reſtitutio.6.Innocen.capit. relatum de teſtam.
habent enim priuilegia tam pia cauſa, quam Ec-
cleſia propter animam, & contemplationem Dei
Abb.c.nulli de rebus Eccleſ, non alien. Tiraquel.
d.l. priuil. 140.
1 Actio regulariter non oritur ex ſimplici, & nu
do pacto,nihilominus fauore animæ ſecus eſt Bal
dus l.ſi quis argentum.§.final.C.de donatio.leg.ſi
tibi.ff.eod. Rom. Auth. ſimiliter in 4.ſpeciali C.
ad l.Falc.l.ad exactionem, C.de dot. promiſſ.So-
cin.reg.310. Calcan. conſil.13.col.2. Fel.c.1.col.
6.de pact.
2 Alienatio rei fieri poteſt fauore animæ, quæ a-
liàs prohibita fuiſſet Bald. authentic. res quæ C.
com.de legat.Roma. conſil.297. Angel.l.quidam
§.final.ff.ad Trebellian. & hoc quo ad rem ſubie-
ctam reſtitutioni eccleſiæ alteri pię cauſæ Bald.d.
auth.res quæ Rom.conſil.297.
3 Arbitratore non arbitrante recurritur ad arbi-
trium boni viri, fauore animæ le.3.C. de dot.pro
miſſ.leg.cum poſt.§.gener.ff.de iure dot.glo.fina.
leg.3.C.de contra.emptio. Bartol.leg. 1. col.3.ff.
ſolut. matrimo.
4 Caduca quamuis ſint legata ad pias cauſas, nõ
tamen deficiunt Bartol.leg.Pater ſeuerinam.ff.de
conditio.& demonſtrat.Bald.l.ſi quis ad declinan
dam, C.de Epiſcopis, & Cler. Anch. Clemen.2.
de relig.Dom.l.cum verò.§. prò non ſcripto.ff.de
fideicom. libert.
5 Canonica portio non habet locum in relictis
pro anima gloſſ.com.recepta capit.2.de ſepultur.
Aret.leg.1.colum.16.C. de ſacro ſanct.Eccle.not.
cap.ſi pater de teſtamen.6.leg.ſi quis ad declinan
dam, C. de Epiſcopis, & cleric. & hoc quando in
determinatè relinquitur, ſecus autem quando re-
linquitur pauperibus certi loci.
6 Cautio Mutiana non requiritur in relictis ad
pias cauſas, niſi conſtet de contraria mente teſta-
toris, nec extinguitur legatum ſi legatarius con-
tra veniat leg.libertas.§.1.ff.de man. teſt. gl.l.Ti-
tio.ff.de conditio.& demon.Roma.authent.ſimi-
liter 24.ſpeciali, C. ad leg.Falcid. quando autem
teſtator contrarium ſenſerit ſecus eſt leg. final. ff.
de man.teſt.
7 Conditio matrimonium impediens reijcitur
ſiue etiam viduitatem inducens leg. quoties leg.
cum tale.§.reſcriptum.ff.de conditio.& demonſt.
aothent.cui relictum, C.de ind. vid.toll. fallit ta-
men niſi in defectom huiuſmodi conditionis vo
cetur cauſa pia Doctor.com.l.Titio.§.vl.ff.de con
ditio.& demonſtratio.Roma.authent.ſimiliter 2.
ſpeciali, C.ad l.Falc.Socin. reg.210. in priuil. 25.
Secundo deficiente conditione cum ad certam ę-
tatem peruenerit legatum relictum pro anima,ni
hilominus debetur,quod aliàs non deberetur nõ
adimpleta conditione l.Meuius.ff.de conditio.&
demonſtratio.l.qui habeat.ff. de vulg.Angel. le.ſi
ita.ff.de Man.teſtam.Roma. Autheot.ſimiliter in
6.ſpeciali C.ad l. Falc.l.ſi ſerui ff.de ſtat.lib.Ter-
tio diſpoſitio fauore animæ non vitiatur ob con-
ditionem impoſſibilem, quam teſtator putabat
poſſibilem, quæ aliàs vitiaretur leg. ſeruo ff. de
cond.indeb.vbi Iaſ.col.2.ver.5.gl. & Doct.l.cum
talem §. falſam ff.de cond.& dem. Aret.l.impoſ-
ſibilis ff. de verb.obligat.Quarto licet regulariter
conditio ſit adimplenda in forma ſpecifica l.Ma-
uius ff.de cond.& dem.fallit tamen fauore animę
cuius gratia debetur legatum conditione imple-
ta, licet non in forma ſpecifica Rom. l. ſi ita ff.dę
verb. oblig.l. Paul.§. Caius ff.de liber.cauſa, So-
cin.reg.310.in fine, ſufficit .n. aliquo modo adim
pleri conditio. Quinto conditio indebiti nõ com
petit

petit ob indebitum solutum piæ causæ.l.cum his.§.si in ea.ff.de condi.indeb.§.fin.instit. de obliga. quæ ex quasi contr.nasc. Bald.l.ea quæ. C. de condi.indeb.Roman.consi.428.Bald. l. quamuis. C. de fideicom.libert.

9 Cognitio causę in iudicijs non requiritur, sed proceditur in eis summarie, & de plano Bal.l. 1. C.de sacrosanct.eccl.l.hæreditas.§.si defuncto, ff. de petit. hæredita. Flor.l. qui erat.ff. famil.ercisc. Specul.titul.de instr.edit.§.nunc verò, vers.quæritur autem.

10 Confessio extraiudicialis fauore animæ, licet omnino non probet, vehementer tamen adminiculatur,& plus habet virium, quàm si esset in fauorem priuati. Bal. l. 1. C. de falsa causa adiecta legat.not.cap.quoties prima q.7. Bal. consi. 331. lib.secundo, not.c.cum dilectus,de success. ab intestat.quæ aliàs non valeret. l.quoniam.ff.de his, qui not. infamia. l. vnica. C. de confess. Secundo confessio facta, licet non valeat absente parte, gl. & Doctor. l. fin.ff. de interroga.action.glo.l.cum de indebito.ff.de probat. hoc tamen fallit in confessione facta absente parte, in fauorem animæ. Bal.& Sal.l. generaliter. C. de non numer.pecun. Bald.authen.similiter.C. ad l. Falcid. Anton.cap. si cautio,de fide instrum.Corn.consi.215.volum. secundo. Tertio confessio facta ad exonerandam conscientiam, etiam parte absente habet vim debiti confessati,tanquam parte præsente fuisset acceptatam.Angel.l.cum quis.§.codicillis.ff.de leg. 3.Barb.l.cum acutissimi.C.de fideicom.Bal.l. generaliter.C.de non num.pec.

11 Contractus licet non sit sufficiens ad dandam hæreditatem.l.hæreditas.C.de pact. conn. piæ tamen causæ per contractum hæreditas dabitur, secundum Doctor.commun.l.tale pactum.§. fin. ff.de pactis.capitul.final.de success. ab intest. Alexand l.licet.C.de collat.consil.152.volum.sexto, similiter fauore animæ ex solo contractu transfertur dominium, quod aliàs minimè transferri solet absque traditione.l.traditionibus. C. de pactis.leg.si ager.ff.de rei vendic.Doctor.l.fina.C.de sacrosanct.ecclesi.not.leg.prima.C.de donat.quæ sub modo not.capit.secundo,de consuetud. Bald. consi.86.lib.quinto.

12 Conuentio pœnalis non valet, qua tollitur facultas testandi. l. stipulatio hoc modo. ff. de verborum obligatio. hoc tamen fallit vbi dispositio esset in fauorem animæ, Bald.capitu.secundo,de feud.dat.Ias.d.l.stipulatio,column.3.Bal.c.in pręsentia,col.pen.de probat.

13 Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum regulariter non valet, quia per illam tollitur libera testandi facultas, hoc tamen fallit quando donationis effectus principaliter dirigitur in piam causam, seu in fauorem animæ, secus si principalis effectus dirigitur in priuatum, tamen in quandam consequentiam cedit in commoditm piæ causæ, vt si quis donaret Petro omnia sua bona præsentia,& futura, vt teneretur facere eleemosinas, tunc enim non valeret. Abbas consi.48.volum.2.Bart.Fulg.& Iason.l.fina.C.de pact.not.auth.ingressi.C. de sacrosanct. eccle.magis comm.dicit Tiraq.tract.de priuil. piæ causæ, priuileg.100.Capra consi.147.Ale.consi.52. volum.6.l.iubemus,la 2.C.de sacro sanct. ecclesi. in donatione enim fauore animæ facta fit latissima interpretatio. Bal.consi.107. lib. 2.l. sunt personæ.ff.de religio.& sumpt. funerum. l.locum.ff.de vsufructu.Secundo donatio facta fauore animæ, valet etiam nemine acceptante.Socin.l. his qui.§. 1.ff.quod vi,aut clam,& etiam absenti facta. Cornec.consi.215.volum.2.Doctor.comm. l.illud.C. de sacrosanct.eccl.Bald.anthen.similiter. C. ad l. Falcid.Paul.l.decernimus.C.de sacrosanct. eccle. Tertio donatio nudo pacto facta de iure digestorum non valebat, sed requirebatur stipulatio.l. si quis argentum. §. finantem.C.de donatio.tamen valebat ad pias causas.l.si tibi.ff.de donat.Bald.d. leg. si quis argentum. Quarto donatio excedens summam quingentorum aureorum debet regulariter insinuari.l.sancimus.l.pen.C.de dona. hoc tamen fallit in donatione facta fauore animæ. Specul.tit.de instru.ed.§.porrò, vers. item per l. illud.C.de sacrosanct.eccle.§.fin minus, authent. de non alien.rebus eccl.Ioann. Andr.c.in præsentia,de probat.Doctor. comm.c. fin. de fide instru. Bald.l.consulta.C. de testam. Roman.l. Modestinus.ff.de donat.Abb.c.relatum, colum.prima,de testam. Quinto quamuis donatio non valeat inter virum,& vxorem, tamen bene valebit si conuertetur in piam causam,l.si sponsus.§. concessa, ff.de donat. inter virum, & vxor. Gulielm.l. sed & si.§.item.ff.de iure iur.Bart.l.Seius.ff. ad legem Falcid.Ale.consi.52. volum. secundo, similiter pater non prohibetur donare filio ad pias causas, quod aliàs prohibitum fuisset. l. donationes. C. de donat.inter virum & vxor.l.Pomponius.ff.famil.ercisc und. Calc.consi.14.colum.4.Sexto licet donata ad certum vsum, regulariter possint conuerti in alterum.l.si repetendi.C.de condi.ob causam.l.sed si.§.fin.ff. de don. inter virum, & vxor. Bald.d.l.pen.C.de donat.not. Clem. quia, de relig. Dom. ubi fallit hoc dictum in donatione rei destinatæ ad vsum pium. Bald. consi. 183.lib.1. Abb.consi. 99. lib. 2. in cuius mutatione requiritur superioris auctoritas.capit.in commutationibus.sess.22.Conc.Trid.

14 Aedificium regulariter cedit solo §.cum in suo instit. de rerum diuis. si tamen ecclesia ædificetur in solo alterius, tunc solum ædificio cedit, glo.capit.apostolicos, ver.construxisse, duodecima quæstio.secunda.Specul.titu. de emption.& vendit.§.tertio loco, ver. quid si clericus. Baldus l.in tantum.ff.de rerum diuis.dummodo ecclesia soluat precium soli. Roman. authent. similiter in vndecima special.contract. ne ipsa iniustitiam pariat, locupletando cum alterius iactura, cap. locupletari, de reg.iur.6.

15 Editio instrumentorum fieri debet actori ad intentionem fundandum fauore piæ causæ, quæ aliàs fieri non deberet.l.1.l.qui accusare.l. fin. C. de edendo, de pia causa loquuntur Doct. com.c. 1.de prob.Rom.d.auth.similiter in sexto speciali circa iudicia.Ale.l.fin.in 16.limit. C. de edendo. Ias.l.1.col.2.C.eod.tit.

Emptio

16 Emptio rei facta de pecunia ecclesiæ dicitur Ecclesiæ gl. leg. si vt proponis & ibi Doct. C. de rei vend. com. c. inquirendum de pecul. cleric. gl. c. Apost. 12. q. 2. c. 1. & seq. 14. q. 4. c. fixum 12. q. 5.

17 Exequutor testamenti fieri non potest hoc pacto, constituo titium executorem, & si nolit, vel non possit volo quod alium constituere possit l. quidam vbi Bart. ff. de reb. dub. hoc tamen limitatur in exequutore legati ad pias causas cum d. l. quidam per c. cum tibi de testam. Bald. c. in causis de elect. Secundo licet nemo inuitus fiat exequutor vltimæ voluntatis Docto. c. prin. de test. poterit tamen fauore piæ causæ quis compelli ab Episcopo etiam citra acceptationem huiusmodi officium exequi, & si non vt executorem, saltem vt delegatum, & commissarium not. leg. 1. C. qui pro sua iurisd. c. pastoralis de offic. deleg. Specul. tit. de instr. edit. §. nunc verò vers. hic etiam cum consil. 12.

18 Exhæredare filium suum potest pater ex caus. Auth. vt cum de appellat. cogn. §. causas coll. 9. Tamen propter fauorem animæ, si filius Monasterium fuerit ingressus non poterit à patre ex hæredari: ingressus enim Monasterij delet omnem maculam c. non licet 19. q. 3. Cassan. catalog. de gloria mundi p. 11. consid. 3. vers. 7.

19 Extensio fit fauore animæ in omni casu exorbitanti, & correctorio ex identitate rationis, quæ aliàs non fieret, Doct. c. ex tenore qui filij sint legitimi gl. & Bart. auth. de sacramētis puber. C. si adu. vend. Ant. c. fin. lim. 1. de consuet. c. sæpe c. cū ad sedem de rest. spol. cap. ad audientiam de sent. exc. Doct. cap. quamuis de pact. 6. Bart. Auth. res quæ C. com. de legat. Alex. l. inter ff. de re iud. Ab. c. quæ sunt de diuort. Barbat. consi. 59. lib. 2.

20 Falcidia non detrahitur de relictis ad pias causas §. si autem Auth. de Eccl. tit. Capra consil. 86. Doct. com. Auth. similiter C. ad l. falcid. Ampl. vt non detrahatur, nec mediate, neque immediate, vt si Sempronius hæres institutus debet soluere legatum Titio, & Titius Ecclesiæ; certè Sempronius non detrahitur titio, nam illi detrahendo detraheretur Ecclesiæ not. l. cum dotem l. si seruus ff. ad l. falcid. l. decem ff. de fideic. libert. & hoc procedit quando certum esset legatum peruenturum ad piam causam, secus si incertum, vt quia hæres est grauatus restituere piæ causæ sub conditione, si decesserit sine filijs Rom. consi. 206. Alex. l. 1. §. ad Municip. ff. ad l. falcid. Socin. consi. 115. vol. 4. non tamen est restituenda illa Falcidia iam primum detracta ab hærede Bert. consil. 357. num. 7. vol. 2. consi. 250. nume. 15. vol. 3. fallit tamen quod dictum est falcidiam non detrahi de relictis ad pias causas, Primo nisi pia causa fuerit hæres instituta, quia priuilegiatus non vtitur priuilegio contra priuilegiatum, Angel. d. Authent. similiter Sal. Auth. qui rem C. de sacro-sanct. Eccl. Alber l. siquis ad declinandam, C. de Episcopis, & cler. ratio est etiam quia quòd delegato ad pias causas non detrahatur falcidia introductum est in fauorem animæ testatoris, quæ ratio cessat quando causa pia est hæres instituta, & ideo cessare debet dispositio. Secundo limit. vt non detrahatur falcidia ex testamento ad pias causas, quando si detraheretur, non posset adimpleri pia voluntas ex eo quod esset reliquū: at vbi detracta falcidia posset adimpleri legatum, tunc benè detrahitur falcidia §. si autem Auth. de Eccl. titul. l. dotem ff. de fideic. libert. Rom. Auth. similiter col. 3. C. ad l. falc. Tertio limitatur, nisi ei, cui est legatum ad pias causas, puta ad alimenta esset etiam relictum aliud ad nō piam causam, puta fundus, quia tunc de tali legato fundi, tantum detrahitur, quantum sufficit ad falc. vtriusque firman. in tract. de Episcopo 31. q. 4. lib. 4. Quinto limit. vt quamuis de huiusmodi relictis ad pias causas non detrahatur falcidia tamen ex illis, & alijs ad non pias causas pro rata tantum detrahetur, vt reducantur ad vires patrimonij, verbigratia testator habens quadringenta legauit quadringenta ad non pias causas, & centum ad pias, ea centum non debentur integra, sed de illis, atque etiam de quadringentis non piæ causæ deducetur quinta pars, vt reducantur ad vires patrimonij, & ita piæ causæ debentur solum octoginta, & eam quintam partem scilicet viginti hęres tenebit, & de quadringentis legatis ad non pias causas detraher falcidiam, Ioan. And. in addit. ad Specul. tit. de testam. §. 1. vers. quid in legatum Bart. Auth. similiter C. ad l. falc. in fine Doct. com. leg. fi. post. ff. eod. tit. Quinto & vlt. limit. vt non detrahatur falcidia, nisi testator aliter disposuerit, disponere enim potest vt detrahatur not. Auth. sed cum testator C. ad l. falc. Soc. consi. 48. vol. 1.

21 Feriato tempore procedi potest in pijs causis Specul. tit. de ferijs §. sequitur vers. post authoritatem arg. c. vtinam 77. dist. c. nunquā de consecr. dist. 1. Bart. l. diuis ff. ad legem falcid. Rom. Auth. similiter in octauo speciali C. ad l. falcid. Bald. c. fin. de ferijs l. 2. ff. de ferijs, hoc tamen fallit inferijs introductis in honorem dei, Imola & Rom. l. si cum filius ff. de donat. quia per statutum generale non derogatur iuri diuino l. si à matre C. de testam. mil.

22 Fideicommisso relicto ad pias causas ipso iure actiones in fideicommissarium transferuntur, quæ aliàs non transferentur, nisi prius facta restitutione, aut reali aut certè verbali leg. 1. leg. restituta leg. facta ff. ad Trebell. §. restituta inst. eod. Bart. leg. 1. 6. quæst. 5. quęst. principal. C. de sacro sanct. Eccl. Bal. leg. id quod quæst. 17. C. de Episcopis & cleric. leg. fin. quæst. 2. C. de edicto diui Adr. toll. doct. com. capit. cum tibi de test. Paul. consil. 152. volumine 2. Alexand. leg. 1. §. sed & quoties ff. ad Trebell. Mathes. sig. 42. Bert. tract. de Episcopo quæst. 31. p. 4. lib. 4. Item quamuis fideicommissum expiret, si hæres moritur viuo testatore, & sciente, & non mutante test. l. tractabatur ff. de milit. test. Bart. l. 1. & leg. si pater ff. de vulg. fallit hoc tamen in fideicommisso pio Baldus l. eam quam quæst. 7. C. de fideicom. Bert. ver. fideicommissum pium ver. 2. & in verbo fideic. expirat. vers. 8.

23 Fideiussor non potest obligari, nisi ex stipulatione leg. stipulationum §. satis ff. de verb. oblig. Bald. leg. si tibi C. locati, tamen hoc fallit cum fieret

ret in fauorem piæ cauſæ Bald. l. fin. C. ad vell. Doct.com.d.§.ſatis accepto Roman.d.auth.ſimil. in 4.ſpec.contr. C.ad l. Falcid.

24 Filius familias, qui aliàs non poteſt teſtari. leg. tam his. §.fin. ff.de donat. cauſa mort. tamen pro anima teſtari poterit.c.licet.§.fin. de ſepol.Caſſ.in Catal.gloriæ mundi p.11.conſid.3.nu.8.

25 Fori mixti ſunt relicta ad pias cauſas,nam in his etiam Epiſc.iuriſdictionem habet Doct. com.c.1. de empt. & vend.cap. cum ſit de foro comp. gl.& Doct. c. ſi hæredes de teſt. gl. & Bald.l.hæreditas ff.de petit. hæred. §.ſiquis autem auth.de Eccl.tit. Innoc. & Ioan.And. cap.ſignificantibus, de offic. delegati, & ſi contingat cognoſci per iudicem laicum, cognoſci debet per iudices reg. non etiam per inferiores. l. hæreditas. §.defuncto.ff.de pet. hæred. gl. leg. 1. C. quando imper. inter pupillum & vid.

26 Hereditate non adita relicta ad pias cauſas debentur, ac peti poſſunt, quæ aliàs minime peti poſſent Specul. tit. de inſt. edit. §. nunc verò ver. ſed pone not.cap.Ioan.de teſtam. Doct. com. l. 1. C. de ſacr. ſanct. Eccl. Bart.l.1.C.de bon.vac.lib. 10. Bald.l.nulli. C.de Epiſcopis,& cleric. Angel. & Imola.l.ſi filius.ff. de vulg.& pupillo. Auth.cap. cum eſſes de teſtam. Rom. conſi. 55.

27 Hæres quamuis relictum ab eo cui teſtator nihil reliquit, non valeat l. plane la 1.ff. de leg. 1.l.ſi fuerit.ff.de leg.3.l.ab eo. C.de fideic.l.fin.C.com. deleg. l.1.§.1.C. de cad.tol.fallit tamen in relicto ad pias cauſas, ꝙ & ſi fuerit ab eo relictum cui nihil teſtator reliquit, tamen valet, & debetur ab hærede Bart.l.alio.ff. de alim. & ciba. leg. & l.Lucius.§.fin.ff.eod.l.1. C. de fideic.

28 Hypothecatus dicetur fundus, ſi teſtator quiſpiam in fauorem piæ cauſæ aſſignauerit redditus ex aliquo fundo, qui in quãcunque manum peruenerit tacite erit obligatus, & ad illum agi poteſt hypothecaria l.2. & ibi Bart. ff. de alim. & cib.legat.gl. & Doct. l.Lucius.ff eod.tit.l. Caius. ff. de annuis legatis.l.cum hi.§. idem.ff.de tranſ.leg.fin. ff. de contr.empt. Rom. conſil. 388. & ſing. 482. quod ſi aliàs cum aſſignaotur redditus ex certo fundo ex huiuſmodi aſſignatione non oritur actio hypothecaria, ſed tantum perſonalis, leg. fin. ff. de contr. empt.

29 Inſtrumenta inuicem pugnantia in commodum piæ cauſæ interpretanda ſunt Cyn.& Rayn. l.optimam.C.de contr.& commit.ſtipul.Cyn.l.in exercendis. C. de fide inſt. Doct.c.imputari eod. tit.l.in ambiguis.l.libertas.ff.de reg. iur.

30 Inuentario nondum cõfecto poteſt hæres conueniri à legatarijs in cauſis fauore animæ, quod aliàs fieri non poſſet l. fin. §. donec. C. de iure deliber.Doct.com.d.§.donec Bal.leg.1.q.9.C.de ſacro ſanct. Eccl. leg.nulli.C.de Epiſcopis,& cleric. Angel. & Imola leg. hæc ſtipulatio.ff.vt leg.nom. cau. Iaſ. l.eam quam.C.de fideic.ſimiliter quamuis hæres adiens hæreditatem abſque beneficio inuentarij teneatur vltra vires hæreditatis. l. fin. §.fin autem. C. de iure deliber. fallit tamen in pia cauſa hærede inſtituta Bart. leg. 1.2.lect.4.q.4.q. princ. C. de ſacro ſanct.Eccl.facit.Primo ad hoc, quia fiſcus non tenetur vltra vires hæreditatis. l. non poſſunt. ff.de iure fiſci.Secundo quia iura ciuilia non poſſunt obligare pias cauſas vltra vires hæreditarias cum talis obligatio non ſit de naturali. Tertio quia ratio quare quis hoc caſu teneatur vltra vires eſt: quia præſumuntur bona occultaſſe §.ſancimus.Auth.de hæred.& falc.quæ ratio ceſſat in eccleſia, & alijs pijs locis: quarto quia hoc reperitur expreſſe in iure Auth. ſicut alienatio.C.de ſacro ſanct.eccleſ. vbi nihil poteſt acquirere eccleſia, ex quo ipſa one retur vltra quam acceperit Bart. l. fin.§.fin.C.de iure deliberandi.

31 Iracundiæ cauſa, quod fit regulariter non valet doct. l. quicquid.ff. de reg.iur. hoc tamen fallit vbi obligatio fieret in fauorem piæ cauſæ cap. ſont qui opes 17. q.4.Rom.ſingul.310. Fel.cap.ſi cautio lim. 2. de fide inſtr.gl.cap. ſi quis iraſcitur 13.q.2.doct.cap.dudum de conuerſ. coniug.Iaſ.l. pater.ff.de inoffic. teſt.

32 Iudicandum ſemper eſt in dubio in fauorem piæ cauſæ etiam ſi gerat vicem actoris not. leg.lege.ff.de manumiſſ.loquens,de libertate Speculat. §. poſt quam tit.de teſtibus. Rom.d.Auth.ſimiliter in 2.ſpeciali de indicijs,Barbat.cap.in præſentia de probat.ſimiliter diuerſis ſententijs à iudicibus prolatis fauor ſententiæ pro pia cauſa dictæ præualet not.l.inter pares.ff.de iud.c.fin.eod.tit.l. lege Iulia.ff.de manumiſſ. Rom.Auth.ſimiliter in 2.ſpeciali circa iud. C.ad leg.Falci.in dubio enim ſemper ſequenda eſt opinio, quæ fauet animæ, not. leg. ſunt perſonæ. ff.de relig.& ſumpt.funer. Anch. conſil. 46. Rom. leg. ſenium leg. pen. C. qui teſtam. fac. poſſ. cum. conſi. 105. Alexandr. conſi. 121,libr.1.

33 Ius Canonicum in diſpoſitis ad pias cauſas ſeruandum eſt in vtroque foro, not.cap.r. t.de non. oper. Nunc. Doctor. comm.capit. relatum de teſtam. in quibus non habetur ratio tantum iuris poſitiui, ſed diuini, & naturalis, Doctor.comm. leg. 1.C.de ſacro ſanct. Eccl. Doct. cap. cum eſſes de teſtam.

34 Legatum ſi conſtet à teſtatore fuiſſe deletum de induſtria, regulariter non debetur leg.a.de is, quæ in teſtam. delentur: fallit niſi ad pias cauſas Doct.l. proximè.§.1.ff.de is quæ in teſtam.delentur Bart. & Doct. com.l.ſi vnus.C.de teſtam.Socin. reg.310.pr.uil.13. Rom.Auth.ſimiliter in 1. ſpecial. vlt. vol. Secundo quamuis regulariter in legatis veniat.quod eſt minus,leg.nummis.ff.de leg.3.quia teſtator cenſetur grauare hæredem minus quàm fieri poteſt, not. l. legatu generaliter.ff. deleg.1.tamen ad pias cauſas, quod maius eſt debetur l. Titia. §. vlt.ff. de auro & argento legato. Tertio quamuis per exiſtentiam ſuitatis confirmetur teſtamentum patris, quantum ad ea quæ concernunt vtilitatem ſui hæredis, non etiã quantum ad legata alijs in eo teſtamento relicta. leg. ſi filius.ff.de vulg.& pupill.l.1.§ fin.ff.vt in poſſ.leg. fallit tamen quantum ad legata relicta pijs cauſis. leg.cum quas. §. ſed ſi.ff.de fideic.lib.l.ſciendum. ff. de Man. teſtam. Doct.comm.d.l.ſi filius Bald. Auth. hoc amplius col.2.de fideic. Quarto legata ad pias cauſas, quamuis caduca ſint non tamen

deficiunt Bart. & Florian. l.pater ſeuerinam.ff.de cood. & dem. per l. legatum. ff.de vſufructu leg. not.cap.nos quidem de teſtam. Auch.Clem.2.de relig.domibus, quod legatum aliàs remaneret penes hæredem ſine onere. leg. quidam . ff. de iure cod. Quinto legatum factum fauore animæ non extinguitur, licet res legata alienetur, & poſtea redimatur.l. verum.ff.de Man. teſtam. Doct.com.l. qui poſt. C. delegat. Bart.& Bald.l.placet.ff.de liber.& poſt.Roman.d.Aut.ſimiliter io 23.ſpecial. C. ad l. Falcidia quod aliàs extingueretur. l.fideicommiſſa. §. ſi rem.ff.deleg. 3.l.rem legatam.ff.de adim. leg. §.ſi rem inſt.delegat.l.cum ſeruus.ff.de adim.leg.Ampl.etiam ſi res non redimatur, vnde ſi teſtator mandauerit conſtrui eccleſiam in tali domo, quam poſtea alienat, nec eam redimat, tamen non extinguitur huiuſmodi legatum, quia eſt conſtruenda Eccleſia in ea domo, ſi fieri poſſit aliàs in alio loco Bart. conſi. 26. Iaſ.l.qui poſt col. 3. C.de legat. Cotta memor. Eccleſiæ verſ.Quinto, nam legatum de conſtruendo Eccleſiam intelligitur d. loco quouis ad hoc Idoneo l. legatum. ff. de vſu, & vſufructu leg. Flor.l.cum quidam.§. ſi dies.ff.de vſuris Innoc.c.nos quidem de teſtam. not. Clem. quia contingit de relig. domibus, niſi aliter expreſsè diſpoſuerit, Capra conſ.121.Sexto legatum pro anima relictum poteſt per legatarium propria authoritate vendicari, quod aliàs fieri non poſſet. l.vna. C.quorũ legatorum Corn. conſi.140.in fine vol. 1. Capra conſil. 3. & conſi. 302.Septimo legatarius piæ cauſæ debitor. poteſt contra debitorem ſine ceſſione agere, quia aliàs non poſſet. l.ſi ex legato. C. de legatis Bald. conſi. 151.lib.3.per l.fin.C.de ſacro ſanct.Eccl.Octauo in legatis ſub modo fauore animæ cautio non eſt neceſſaria, niſi modus incontinenti fuerit adiectus, ſecus ex interuallo, quæ cautio regulatur in alijs Socin. reg.310.priuil.57. leg.quibus.§.fin.l. eas.ff.de cond.& dem.l.liberto.§.Lucius.ff.de annuis leg. not. l.1. C.de his, quæ ſub modo.Nono legatum fauore animæ non extinguitur per maximam capitis diminutionem, ꝙ aliàs extingueretur.l.interdicit. ff. de cond.& dem. leg.Ariſt.ff.de Man. teſt. Rom. Auth.ſimiliter in 25.ſpeciali.C. ad l. Falc.Socin.reg.310.priuileg.44.Decimo legatum incertum ratione rei, ſinè quantitatis non eſt validum l. Titia. ff. de leg.2.fauore tamen animæ debebitur inſpecta quãtitate patrimonij, & qualitate teſtatoris legantis. l. ſi cui cum gl. & doct.ff. de annuis legat. l.pen.ff.eod.tit.gl.l.quædam.ff.de leg. 2.leg. ſi pater.l.ſtichus.ff.de leg.3.l.cum poſt. §. gener. ff.de iure dot. gl. pen. c. nos quidem de teſtam. leg. priuilegia. C. de ſacro ſanct. Eccl. leg. nulli. C.de Epiſcopis & cleric. Vndecimo quamuis etiam legatum in genere nõ valeat, puta quando eſt incertum ratione perſonæ. §. in certis inſt. delegat. fallit hoc tamen fauore animæ, vt ſi dicatur lego pauperibus. in genere, vel Eccleſiæ, ſine alia adiectione per quam cognoſci poſſit, de quibus ſenſerit teſtator. leg.id quod. l.ſi quis.l. nulli. C. de Epiſcopis,& cler.l.à Titio.ff.de verb.obliga. gl.& Bart.l.quidam.ff. de rebus dubijs, cum vero ſit in genere Eccleſiæ, debet intelligi de parochiali ſecundum com. opin. de qua per Iaſ. l. qui inſulam. ff.de verb. oblig.Bart.l.quæ conditio.§.cum ita. ff. de cond. & dem. Similiter de relicto facto pauperibus in genere intelligi deberet de pauperibus proprij domicilij, Specul. tit.de inſtr. ed.§. nunc verò verſ.quid ſi Anch. conſi.214.in ſpiritualibus enim incertitudo non vitiat Arch. capit. ſunt non nulli 2. q.2.Ant.capit.ex parte de cenſibus Abb. c.2.de decim. præſertim vbi agitur, de fauore animæ.Duodecimo legatum factum fauore animæ ſub conditione mixta, quæ ſi non fuerit adimpleta propter aliquem fortuitum caſum, nihilominus debetur etiam ſi non ſtetur per hæredem gl. & doct. l. libertate.ff. de Man. teſtam.l.2. C. de cond. inſert. Roman. ſing.282. quod aliàs non deberetur ante impletam conditionem. l.qui hæredi. §. vltimo.ff.de cond. & dem.l.hæres eod. tit.l.1. C.de his, quæ ſub modo Ampl. procedere cum deficit conditio meræ poteſtatiua, pendente ex facto grauati gl.& Angel.l.1.C.de inſt.& ſubſt. vbi dicitur. ꝙ quando teſtator omnino erat legatum relicturus defectus conditionis non impedit conditionem legati, & hoc fauore animæ l.ſancimus. C. de ſacro ſanct. Eccl. quod legatum aliàs non deberetur l.centeſimis.§.fin.ff.de verb.oblig. Aret.conſi. 93. Decimotertio quamuis in legatis aliàs conditio exiſtens non trahatur retro. l. 1. §. ſerui. ff.ad Syllan.l.potior.ff.qui pot.in pign.hab. tamen in legato facto fauore animæ retrotrahitur l.Neratius.ff. de Man.teſt. Romanus Auth.ſimiliter in 28. ſpeciali circa vlt.vol.C.ad l.Falc.Socin. reg. 310.in 47. ſpeciali. Decimoquarto legatum annuum relictum in teſtam. minus ſolenni fauore animæ, ſi fuerit præſtitum per tres annos inducitur ex eo in futurum oblig. etiam de iure ciuili l.1.C.de fideic.Doct.com.l.2.C.eod.omnes in leg. certis annis. C.de pactis, quæ oblig.ex alia cauſa nõ naſceretur, quia tempus non eſt modus inducendæ obligationis.l.obligationum. §.placet ff. de act. & oblig. Decimoquinto fauore animæ lenior conditio eſt attendenda. leg.ſub diuerſis.ff. de cond. & dem. leg. quod vulgo.ff.de Man. teſt. Roman. Auth. ſimiliter in 29. ſpecial. inter vlt. vol. Socin. reg. 310. priu. 48. Decimoſexto exequutor legati pij poteſt relinqui à teſtatore hoc pacto ſi nolit, vel non poſſit, volo ꝙ alium conſtituere poſſit, qui modus aliàs fieri non permittitur Doct. leg. quidam relegatus, ff.de reb. dub. Doct. capit. 1. de proc.6.not.leg.nulli. C. de Epiſcopis & cleric. cum d.leg.quidam relegatus Baldus. cap. in cauſis, de elect.& ſic valet ſubrogatio exequutoris teſtamenti facta à teſtatore in legatis fauore animæ aliàs ſecus. Decimoſeptimo legatum rei alienæ ignoranter factum regulariter non valet, nec tenetur hæres luere.l.non dubium §. vlt.ff. deleg. 3. leg. cum alienam. C. delegat. §. non ſolum inſt.eod. tamen valet etiam de iure ciuili, ſi fuerit relictum fauore animæ leg. quidam §. ſi quis filium. ff.ad Trebell. l. Paul.ff. de fideic. lib. Bald.leg.1.col.14. C.de ſacr.ſanct.Eccl.c. qui abſtulerit 12. q. 2.c.ſi quis iraſcitur 13. q.2.Imol. capi.filius de teſtam. ibi quamuis com.Doct.contrarium ſentiant, dicentes ibi debere intelligi de

con-

coniuncta persona, nihilominus mag.com.magisque vera est, vt intelligatur de pia causa, nam fatentur omnes d. l. cum alienam, habere etiam locum in amico, sed anima est preciosior, & charior omnibus consanguineis, & ipso corpore leg. sancimus, C. de sacro sanct. Eccl. Ideo magis verisimile est testatorem id legatum fecisse piæ causæ, etiam si rem alienam sciuisset, quam coniunctorum contemplatione. Decimo octauo legata piæ ante omnia deducentur veluti æs alienum, etiam si alijs legatis non pijs bona non sufficerent Oldr. consi.200. Bartol. loquens in legato dotis. l. 2. §. r. ff. de priuil. cred. Paul. l. si quis test. §. apud. ff. de leg. 2. ob patrimonij tamen defectum diminuuntur Bart. Auth. similiter, C. ad l. falc. sicuti etiam diminuuntur propter debitum iuræ naturæ leg. si quis ad declinandam, C. de Episcopis, & cleric. Decimo nono in legatis fauore animæ conditio iurisiurandi non remittitur, remittitur tamē quod in ea conditione positum est l. si quis libertatem, ff. de Man. testam. si quis ita §. qui ita. ff. de statu liber. Roman. Auth. similiter 36. special. vlt. vol. C. ad l. falc. Socin. reg. 310. priuil. 52. quod contrarium est in alijs legatis le. quæ sub conditione. §. quoties. ff. de cond. insti. l. hæc stipulatio. ff. de condi. & demonstra. Vigesimo legatum annuum perpetuo relictum fauore animæ non restringitur ad spacium centum annorum, in alijs verò secus Iaf. l. in annalibus colum. 2. C de legat. l. videamus. §. deferre. ff. de in litem iur. l. 2. ff. solu. matri. Bart. l. annua. §. à Titia. ff. de An. leg. Alex. consil. 60. vol. 1. Vigesimo primo res hostium piæ causę legata, seu donata sub conditione, si in meam peruenerint potestatem valebit. l. generaliter. §. vsum. ff. de fideic. libert. c. Abb. de re iudi. 6. Bar. & Iaf. l. id quod apud hostes. ff. de leg. 1. Bar. l. liber homo la 1. ff. de verb. obliga. Tiraquel. de priuil. piæ causæ priuil. 99.

35 Loco pio legatum relictum, debetur etiam destructo ipso loco Anch. Clem. 2. de relig. dom. & consi. 197. Bald. l. hæreditas q. vlt. de hæred. insti. vnde legatum factum Monasterio, debetur etiam diruto Monasterio, & pro eo capiet Ecclesia Romana, quæ repræsentat Deum vbique, idem Bal. l. post mortem, C. de fideicom. consil. 457. volum. 2. Fel. c. cum dilecta in fine de rescr. quod si aliter fieret, vt puta collegio, vel alteri loco non pio, & destructo deficit legatum leg. pater §. Tusculan. ff. de leg. 3. gloss. l. annua. §. à Titia. ff. de annuis legatis.

36 Mandatum quamuis generaliter morte mandantis re integra expiret, l. 2. §. sed quis vbi Bart. ff. de donat. Bal. l. mandatum c. mandati, fallit tamen in mandato fauore animæ Cle. exijt. §. in eo de verb. sign. Bald. Auth. si qua mulier, C. de sacro sanct. Eccl. Roma. consi. 119.

37 Minori priuilegium concessum, conceditur etiam piæ causæ l. orphanotrophis, C. de Episcopis, & clericis. Imola Clementin. quia contingit, §. vt autem de relig. Dom. sing. 93. Mathes. not. 44 gloss. & Docto. c. 1. cap. auditis de in integr. restitutio. not. l. respublica, C. quibus ex causis maiores.

38 Modus adscriptus legato facto fauore animæ habet vim causæ finalis not. l. si ego. ff. de iure dotium, leg. si quis pro redemptione, C. de donatio. Bartol. l. 2. §. fina. ff. eod. titul. quamuis, si fuerit appositus in legato facto in fauorem alterius contineret in se causam impulsiuam, adeo quod non est necesse præstare cautionem de eo implendo sicuti quando fit fauore animæ. l. Titio centum. ff. de cond. & dem. Bar. l. 2. §. fi. ff. de donat.

39 Monasterium ingrediens potest hæres institui etiam si illegitimus esset, qui alias minimè institui posset, & hoc fauore religionis l. fin. ff. de ijs quibus, vt in dign. l. is qui. ff. de vulg. Gul. l. 1. C. de sacro sanct. Eccl. ingressus enim Monasterij omnē maculā abstergit Auth. de Monachis in princ. præsertim, quia hæreditas transit in Monasterium Auth. ingressi C. de sacrosanct. Eccl. similiter ingressus Monasterij abstergit omnem ingratitudinem, ex qua exhæredari non posset gl. c. non liceat 19. dist. Rom. Auth. similiter priu. 8. vlt. vol. C. ad leg. falc.

40 Mora contrahitur sine interpellatione diei, aut hominis, quę aliàs non contraheretur l. magnam C. de contr. & committ. stipul. gl. & Doct. l. in minorum C. in quibus causis in integr. rest. non est necesse l. Titia §. vsuras ff. de leg. 2. Bal. Auth. hoc amplius C. de fideic. Rom. sing. 116.

41 Mulier quæ fideiussit in fauorem piæ causæ obligatur, quæ aliàs regulariter non obligaretur l. dotare l. pen. & l. seq. C. ad sen. consul. vell. Rom. Auth. similiter in 3. speciali contract. Socin. reg. 310. priuil. 3.

42 Mutui danone Eccl. non obligatur, si in vtilitatem eius pecuniæ versæ non sint, quod secus est in alijs l. vlt. ff. de exerc. not. l. ciuitas ff. si cert. pet. nisi Ecclesia exercerer aliquam negociationem Baldus rub. C. de exercit. col. pen. Iaf. d. l. ciuitas.

43 Officium iudicis, nemine etiam petente in causis fauore animæ impartit, qd aliàs mine cōcederetur l. 4. §. hoc autem. ff. de damno infecto Bart. & Doctor. leg. ne quicquam §. vlt. ff. de offic. pro consul. l. profectitia §. sed & si ff. de iure dot. leg. qui erat ff. fam. herc. Innoc. capitulo ad nostram de iure iur. Spec. tit. de testam. §. in primis vers. pone Rom. Auth. similiter 2. priu. ad leg. falc. Ab. capit. nos quidem de testibus Fior. leg. cum quidem §. diem ff. de vsuris.

44 Pignus alienatum ad pias causas, sciente, & tacēte creditore censetur ab eodem remissum quod aliàs non esset not. leg. 1. C. de remiss. pign. Doct. leg. quę dotis ff. sol. Matrim. Ioan. Andr capit. qui tacet de reg. iur. 6. Abb. cap. non ne de presc. Rom. consi. 311. Socin. consil. 296. volum. 2. Dec. consi. 66. Bald. Auth. si seruus C. de Episcopis & cleric. c. si seruus 54. dist.

45 Populare iudicium datur pro legatis ad pias causas Angel. §. si verò Auth. de Eccl. tit. Specul. tit. de instr. edit. §. nunc verò Bart. l. si quid relictū ff. de leg. 2. Bald. leg. nulli C. de Episcopis, & cleric. Auth. hoc Amplius C. de fideic. Rom. consil. 69. & consi. 428.

46 Præscriptio quadraginta annorum requiritur in rebus concernentibus animam l. fi. Auth. quas act.

ſeq.C.de ſacroſanct.eccle.§.temporibus. Authen. de eccl.tit.Bal.l.in genero. ff.de his, qui not.infa. Abb.& Fel.c.de quarta, de præſcr.c.accedentibus de priu.conſi.54.vol.1.Marian. tract. de oblat. q. 5.Iaſ.§.ex maleficijs.Inſt.de action.Balb. 2.par.5. par.col.2.ver.ampl.4.de præſcr.

47 Probationes fieri poſſunt poſt concluſum in cauſa, vbi animæ periculum vertitur Marſ. in pra xi crim.§.ſequens,nu.40.Caſſan.Catalog. de glo ria mundi,par.11.conſid.3.nu.2.

48 Querela non numeratæ pecuniæ, etiam vltra biennium competit, quæ aliàs non competeret, leg.prima,& tot.titu.C.de non numerata pecun. Bald.Authent.hoc ius.C.de ſacroſanct. Eccl.Cal can.conſi.13.

49 Relictum pluribus coniunctim piæ cauſæ poterit per vnum impleri, quod aliàs non poſſet, l. pedius.§.1.ff.de arbit.Bald.conſi.229.lib. 2.c. religioſus.§.ſanè,de teſtam. 6.Tiraquel.de priuile. piæ cauſæ,num.166.

50 Repetita cenſentur ab eius ſubſtituto relicta ad pias cauſas nominatim ab vno hærede, & ab eius debentur glo.& Bart.l.4.§.Lucius.ff.de alim. & cib.leg.Bart.l.Mela.ff.eod.titu.Rom. authent. ſimiliter 15.priuil.C.ad l.Falc.Dec.conſi.182. & conſi. 273. quæ ſi aliàs relicta eſſent nominatim ab vno non deberentur alteri ſubſtitut. l. 1. §. id quod,l.in ratione.§.quod vulgo.ff.ad legem Falcid.Doct.comm.l.licet Imperator.ff.de legat.1.l. vnica.§.his itaque. C. de caduc.toll.Imol.l.duabus.§.1.ff.de legatis primo.

51 Repudians debitoris hæreditatem, non tenetur ad onera hæreditaria, adeo vt ne prælegatum quidem ſibi in eodem teſtam.ob id minuatur,ſecus eſt in debitore fiſci, & eccleſiæ.l. hæredes.C. de omni agro lib.11.vbi Bart.& Angel.c. decimæ 16.quæſt.prima,l.fin.C.de ſacroſanct.eccl. glo.§. ſancimus.Authent.ſimiliter.15. priuileg. C. ad l. falc.c.fraternitas. 10. q.4.

52 Reſtitutio in integrũ datur, vbi agitur de fauo re animæ.Doct.com.c.1.& ſeq.de in integr. reſti. 6.Anch.c.nulli,de rebus eccl.non alien.Aret.l.2. C.de ſacroſanct.eccl.Doct.com.c.niſi, de præb.l. orphanotropbos.C. de epiſcopis & cleri. Roma. conſi.407.in principio.

53 Sacrilegium committeret ille, qui propria auctoritate occuparet bona Eccleſiæ, etiam ſi ita inter partes pactum eſſet, quod ſecus eſſet in alijs rebus, in quibus valeret pactum quod creditor poſſet propria auctoritate poſſeſſionem hypothecatam ingredi.l.tertia.C.de pignor.not.cap. nulli.13.quæſt.ſecunda.Innoc.capit. verum,de foro compet.Roma.auth.ſimiliter,19. priu.contract. C.ad legem falcid.

54 Scripturæ captatoriæ non infirmant legata fauore animæ relicta,glo.& Doct.cap.cum tibi, de teſtam.l.fideicommiſſa libertas,vbi Doct. com mun.ff.de fideicom. libert. Cyn. in l. ſenium. C. qui teſt.facere poſſunt. Aret.l.1. C. de ſacroſanct. eccl.quod alias minimè valeret.l.captatorias. l.ille autem.l.illa inſtitutio.ff.de hæred. inſt.l. captatoriæ.ff.de legat.primo.

55 Solutum indebitũ intuitu pietatis repeti non poteſt Signor.conſi.26.col.2.l.cum hi. §. ſi in eã. ff.de cond.indeb.l.ex duobus.§.fin. l. Neſennius. ff.de neg.geſt.l.alimenta.C.eo.tit.

56 Stipulari non poteſt regulariter alter alteri.l. ſtipulatio.§.alteri.ff.de verb.obli.poteſt tamen alter piæ cauſæ, & ipſi quidem abſenti verbis directis ſtipulari.gl.c.quoties 1.q.7.Bal.l.illud, col.2. C.de ſacr.ſanct.eccl.& conſi.86.lib. 5.Are.§. cum autem.inſt.de adopt.§.alteri.inſt. de inut. ſtip.

57 Subſtitutiones directè puberibus ad pias cauſas factæ poſt aditam hæreditatem non expirant. Bar.l.1.C.de ſacroſanct.eccl.not.c. ſi pater,de teſtam.6. Abb.conſi.32.lib.2.nam & idem à milite fieri poteſt.l.miles,§.& quia.ff.de teſtamen.milit. quæ aliàs expirarent.l.poſt aditam, C.de impub. ſimiliter eccleſia ſubſtituta non excluditur hac conditione à teſtatore appoſita, ſi ſine liberis decedat,exiſtentibus filijs naturalibus, etiam legitimatis ab Imperatore, quæ aliàs euaneſceret Doctor.com.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff ad Trebel. l.cum pater.§.dulciſſimis.l.Lucius.§.fi. ff. de leg. 2.glo.cap.in præſentia, de probat. agitur enim de fauore animæ,qui cunctis rebus præferendus eſſet. Item quamuis ſubſtitutio facta ſub conditione ſi inſtitutus ipſe ingrediatur monaſterium,tan quam is ſine hærede non videatur deceſſiſſe, & propterea non ſit locus ſubſtitutioni,not.capit.in præſentia de probat.hoc tamen fallit ſi in piã cauſam erat ſubſtituta, §. ſed hoc. Auth. de ſanctiſſimis Epiſcopis, Auth.niſi rogati.C.ad Trebell. gl. & Doctor.c.in præſentia, de probat. Alex.conſil. 121.lib.1.conſi.35.lib.3.

58 Suitatis exiſtentia æquè confirmat legata pijs cauſis,in teſtam.relicta, atque ipſum teſtamẽtum, quæ aliàs licet confirmet teſtam.patris, quantum ad ea, quæ cõcernunt vtilitatem ſui hæredis, non etiam quantum ad legata alijs in teſtamentum re licta.l.ſi filius.ff.de vnig.l.1.§.fin.vt in poſſ.legat. l.cum quaſi.§.ſed ſi.ff.de fideicom.ibi,l.ſciendũ, ff.de manum.teſtam.Doctor.comm.l. ſi filius. C. de fideicom.Rom.l.apud.§.idem.ff. ad Trebellia. Bart.l.2.quæſt.quinta.C.de ſacroſanct. eccle. Iaſ. l.eam quam.C.de fideicom.l.1.lect.1. verſicul.1. C.de ſacroſanct.eccl.

59 Tempus inceptum fauore animæ habetur pro completo.l.ſi ita fuerit.ff.de manumiſ. teſtament. Roman.auth.ſimiliter.31.ſpeciali Soci. reg. 310. priu.38.not.l.ſi cui.ff.de leg.1.l. non putabam. ff. de cond.& dem.l.qui filium.§. Sabin. ff. ad Treb. l.1.C.quando dies leg.ced. quod aliàs non procederet, nam regulariter relictum ad certum tempus non debetur ante tempus. l. qui hoc, l. eum qui,ff.de verb.oblig.§.qui hoc inſt.de inutil. ſtip. ſimiliter, quamuis per tempus morientis ſignificetur tempus vitæ,fauore tamen piæ cauſæ inclu ditur tempus poſt mortem Socin. l. ſed & in illo. §.ſed & circa.ff.de rebus dubijs.l.fin.ff. de condi. inſt.l.qui duos.§.primo.ff. de manum. teſtament. Item tempora diſtincta, & interpellata fauore animæ coniunguntur, etiam contra expreſſam mentem teſtatoris, not.l.Paulus.§. Caius. ff. de liber.cauſa.Roman.authen. ſimiliter. 32. priuileg. C.ad l.falci.not.l.fideicommiſſaria.l.1.§.fina.ff.de fideic.

fidelc. ibi, vnde ſi piæ cauſæ relictum fuerit aliquid ſub conditione, ſi continuis annis aliquid fecerit, tamen conſequetur legatum, ſi ex pluribus, diuerſis ſeparatiſque temporibus, ſimul iniuncem coniunctis reſultet perfectum tempus, licet non fuerit continuum. Roman. l. ſi ſtipulatus. ff. de verborum obligat. Aret. cap. fin. de iudic. Socin. reg. 310. priuil. 56.

60 Teſtamentum imperfectum imperfectione voluntatis fauore piæ cauſæ valet, Bart. l. in teſtam. ff. de fideicom. libert. Bal. l. in iure. C. de manumiſ. teſt. Ancha. conſi. 337. Imola. l. ſi is qui. ff. de teſtamen. cap. 1. eo. tit. Aoan. conſi. 57. Abb. c. penul. de ſucceſſ. ab inteſt. Paul. conſi. 456. lib. 1. Aret. §. ex eo. inſt. quibus mod. teſtamen. infirm. Barb. conſi. 42. lib. 4. Ang. l. ſi certis. C. de pact. ſecundum magis communem opin. de qua per Tiraquel. tract. de priuileg. piæ cauſæ, priuileg. 8. Secundo teſtamentum in pijs cauſis nutu, & ſignis factum valet, quod aliàs non valeret glo. & Doctor. l. iubemus. C. de teſtamen. c. cum tibi, de teſtamen. Bal. & Are. l. 1. C. de ſacroſanct. eccl. Bal. l. ſi poſt, C. de iuris, & facti ignor. l. diſcretis. C. qui teſtam. fac. poſſunt. Imol. l. 2. ff. de teſtamen. Docto. c. 2. de teſtamen. l. iubemus, C. eodem titul. Calderi. conſi. 4. de teſtamen. fallit quando teſtator deceſſerit in ſtatu, qui prima fronte appareat, vt non ſit tractandum de fauore animæ, vt quia deceſſit excommunicatus, vel in bello illicito, glo. capi. decernimus, de ſenten. excom. 6. Bertach. tractat. de Epiſcopo 31. q. 4. p. Tertio mutus, & ſurdus ſimul à natura non prohibetur teſtari ad pias cauſas. Bal. l. diſcretis. C. qui teſtamen. fac. poſſunt. vbi etiam Cyn. Roman. & Alexan. dummodo conſtet mutum, & ſurdum intelligere velle teſtari ſignis, nempè, & indicijs Salyce. Corn. & Iaſ. d. l. diſcretis. Quarto cæcus ſi teſtatur, non requiruntur in eius teſtamen. ſolennitates poſitæ in l. hac conſultiſſima. C. qui teſtamen. facere poſſunt, vt inquit Ang. Ale. & Iaſ. d. l. hac conſultiſſima. Bert. conſi. 101. lib. primo. Quinto temporis inſcriptio non eſt de ſubſtantia teſtamenti ad pias cauſas, quæ in alijs requireretur Auth. quod ſine C. de teſtamen. Alex. conſi. 4. vol. 6. talis enim ſolennitas non eſt iuris diuini, vel canonici. Sexto quamuis aliàs teſtamentum inſcriptum notis inuſitatis, cenſeatur eſſe inualidum, l. ſed cum patrono. §. fin. ff. de bon. poſſ. tamen fauore animæ valet teſtamentum notis ſcriptum, ſiue vſitatis, ſiue inuſitatis, modo poſſit quoquo modo conſtare de voluntate teſtatoris. Dyn l. Lucius. ff. de teſtamento mil. Roma. Auth. ſimiliter. 1 §. ſpeciali. C. ad l. falci. Septimo fauore animę non eſt inconueniens, quod aliquis partim decedat teſtatus, & partim inteſtatus. Bar. l. 1. q. 2. C. de ſacroſan. eccl. Anch & Imol. c. cum eſſes, de teſtamentis. Abb. conſi 32. lib. 2. Ale. conſi. 505. lib. 4. Cornel. conſi. 53. lib. 2. Dec. l. ius noſtrum, ff. de regul. iur. non enim repugnat æquitati naturali, vnde per ſtatutū diſponi poteſt quod aliquis decedat, partim teſtatus, partim inteſtatus. Ang. Imol. & Ale. l. 2. ff. de vulg. Octauo valet teſtamētū, in quo locus pius eſt hæres inſtitutus, & aliquid relinquitur filio titulo legati. Bartol. & Flor. l. 1. C. de ſacroſanct. eccl. Anch. & Imol. cap. cum eſſes, de teſtam. Fulg. l. generali. C. de ſacroſ. eccl. Ale. conſi. 105. lib. 4. non enim eſt hoc teſtamentum contra officium pietatis, ex quo filius debitam legitimam conſequitur titulo legati. Iaſ. l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. C. de teſtam. quod teſtamen. aliàs eſſet nullum. §. aliud quodque. Auth. cum de app. cogn. Nono quamuis nō valeat teſtamentum ſine inſtitutione hæredis. l. 1. & ſeq. ff. de hære. inſt. §. ante. inſt. de legat. valet tamen factum fauore animæ. Bart. l. 1. C. de ſacroſ. eccl. Barb. conſi. 8. lib. 1. Abb. c. indicante, de teſta. Paul. conſi. 97. lib. 2. Bert. tract. de epiſcopo 31. q. 4. p. lib. 4. Decimo quamuis pater miles, aut aliàs priuilegiatus in teſtamenti factione non poſſit filio impuberi teſtari, vt tale teſtamentum gaudeat eodem priuilegio, quo teſtamentum ipſius patris l. miles. §. exhæredatio. ff. de mil. teſtam. fallit tamen quando teſtatur filio impuberi ad pias cauſas, Bal. & Bar. l. 1. C. de ſacroſ. eccl. not. c. ſi pater, de teſtam. 6. l. in fundum. §. fi. ff. de leg. 1. Vndecimo ex duobus teſtamentis id præſumitur poſterius, in quo legatum, ſeu relictum eſt, fauore animæ, quod aliàs adinuicem confunderetur, & eſſent nulla, not. l. fi. C. de edicto D. u. Adr. toll. nor. c. de duobus, de reſcr. 6. Rom. Auth. ſimiliter 12. ſpeciali. C. ad l. falc. not. l. 1. C. de iure fiſci, Barb. c. relatum, de teſtam. Iaſ. & Dec. d. l. fin. C. de edict. Diu. Adr. facit enim ratio ad hoc, l. ſunt perſonæ, ff. de relig. & ſumpt fun. Duodecimo prius teſtamentum ad pias cauſas factum, non infirmatur per ſecundum minus ſolenne, in quo venientes ab inteſtato inſtituti ſunt hæredes. Abb. conſi. 11. lib. primo. cum cōſi. 177. Decimo tertio teſtamentum in fauorem animæ conditum, licet minus ſolenne, reuocat prius teſtamentum omni iuris ſolennitate conſummatū. Ale. conſi. 105. lib. 4. Doctor. c. fi. de ſolu. Iaſ. l. ptolomus. C. de teſtam. Abb. conſi. 11. lib. 1. vnde teſtamentū prius conditum cum ſolennitate iuris reuocatur fauore piæ cauſę duobus teſtibus. Paul. conſi. 327. lib. 2. Ale. conſi. 131. volu. 7. & hoc probatur in teſtamento militis. l. eius militis. §. militia miſſus, ff. de teſtamen. Decimo quarto teſtamentum filijs inſtitutis conditum reuocatur per ſecundum ad pias cauſas, aliquo tamen eis relicto. Alexan. conſi. 105. lib. 4. Doct. Auth. hoc inter C. de teſtam. Roman. conſi. 179. Decimo quinto filiusfamilias in bonis aduentitijs teſtari poteſt ad pias cauſas, quod aliàs facere non poſſet, etiam de conſenſu patris. l. qui in poteſtate. ff. de teſtam. l. ſeorum. C. qui teſtam. fac. poſſ. Doct. com. d. l. ſenium. Bal. l. 1. §. ſed & ſi, ff. de leg. 3. l. hæreditas, §. ſi defuncto, ff. de peti. hæred. ea enim quæ nutu Dei aguntur, non ſunt ſub lege. c. licet, de reg. c. duæ ſunt, 19. q. 2. & hoc maxime procedit in relictis fauore animæ, in quib. non attenditur diſpoſitio iuris ciuilis, ſed tātum Iuriſgentium vel Canonici. Decimoſexto inhabilis ad teſtandum ad pias cauſas teſtari non prohibetur, ſi non ſit defectus intellectus, vel damnatus ad mortem. Bar. l. 1. col. 2. C. de ſacroſ. eccleſi. vbi etiam Bal. & conſi. 144. lib. 1. Alex. conſi. 72. vol. 6. Decimoſeptimo legata non pijs cauſis relicta in

ctam teſtamento ad pias cauſas facto non infirmantur, ſecus in teſtam. facto ad pias cauſas, quia ſi in eo fuerint legata facta, etiam non piis cauſis, ea valebunt æque ac relicta piis cauſis Salic. Authen. Caſſa q. 9. C. de ſacroſanct. Eccle. Authen. quod ſine C. de teſtam. Ant. & Abb. c. quod clericis de foro compet. Alexan. conſ. 42. vol. 1. conſi. 105. lib. 4. Corn. conſi. 278. lib. 1. Decimooctauo quamuis exequutor teſtamenti non poſſit agere contra hæredem ad legata l. Lucius §. 1. ff. ad Trebell. l. filio. §. Matr. ff. de adim. leg. fallit hoc tamen in relictis ad pias cauſas Docto. com. l. nulli C. de Epiſcopis & cleric. l. alto ff. de alim. & cib. legat. glo. l. Lucius §. 1. l. ſiquis Titio ff. de legat. 2. Docto. com. c. Iohannes de teſtamen. Card. Clem. 1. q. 13. de teſtamen. executores enim ad pias cauſas obtinent vices hæredum Innocen. c. cum tibi de teſtam. Decimo nono Prælatus poteſt legare Eccleſiæ, vel ſibi in fauorem Eccleſiæ, & valebit legatum, ſecundũ Doct. com. c. cum inter de ſent. & re iud. Rom. ſing. 349. Matheſ. ſing. 88. Iaſ. l. 1. §. huius ff. de iuſt. & iure, & hoc procedit, quando res ipſa remanet penes Eccleſiam, ſiue piam cauſam, vſusfructus verò ſiue vſus ipſius prælati Barba. conſi. 85. lib. 7. nam licet dicatur, quod relictum ſit pro anima, nihilominus quia ſibi ad ſcri pſit, non valet.

60 Teſtes duo ſufficiunt in teſtamentis conditis ad pias cauſas, Docto. com. l. 1. C. de ſacro ſanct. Eccl. Bald. conſi. 167. volum. 2. l. hæreditas col. 2. ff. de pet. hæred. Sal. l. generali. C. de ſacro ſanct. Eccle. Corn. conſi. 166. lib. 3. ſimiliter teſtamentũ conditum fauore animæ coram duobus teſtibus infirmat primum ſolenniter nempè ſeptem teſtibus Paul. conſi. 262. vol. 3. Alex. l. hac cõſultiſſima §. ſiquis C. de teſtam. not. l. 2. ff. de iniuſto rupto conſi. 46. vol. 2. & hoc etiam ſi non ſint ſcripti, dũmodo deponant, & probent, nã tali caſu inducuntur tantum ad probandum Bald. l. 1. col. 14. C. de ſacro ſanct. Eccl. & fauore animæ ſequimur ius diuinum, ſecundum quod in ore duorum vel trium ſtat omne verbum Deut. c. 17. hoc tamen declara, vt ſufficiant duo teſtes cum legatum immediate, proximeq; relictum eſt piis cauſis, quia ſi teſtator reliquerit cuipiam priuato, & illi quidem grauato reſtituere pio loco, non ſufficerent duo teſtes, vt tale relictum valeat Barto. l. fin. ff. de his, quæ pro non ſcripto habentur Iaſ. l. Marcellus ff. ad Treb. Item quemadmodum in teſtamentis fauore animæ, non neceſſe eſt quòd teſtes adſcribantur, ſed ſatis eſt quod fuerint præſentes, adeo vt deponere poſſint, ita etiam non eſt neceſſe quod fuerint rogatu Iohan. Andr. c. relatum de teſtam. ſpecul. tit. de inſtr. edit. §. compendioſe Bart. & Bald. l. 1. C. de ſacr. ſanct. Eccle. Bald. conſi. 152. vol. 4. conſil. 26. lib. 5. Imol. Abb. & Card. c. relatum c. cum eſſes de teſtam. Paulus conſi. 26. lib. 1. Alex. conſi. 70. lib. 2. Barba. conſi. 42. vol. 4. non obſt. quod in c. relatum dicatur teſtibus requiſitis, quia illa verba referuntur ad verbum tractatur, relatum ad iudices, quia denotat futurum tempus, & ſupponitur ibi teſtamentum prius fuiſſe factum, qualitas enim verbi intelligitur ſecundum illius tempus l. in delictis §. ſi extraneus ff. de noxal. act. l. ex facto ff. de vulg. l. Lucius ff. de milit. teſtam. & ideò loquitur de teſtibus, qui requiruntur tempore iudicij, ſcilicet ad probandum teſtamentum. Quartò fauore animæ ſola ſubſcriptio teſtatoris ſine teſtibus vim habet teſtamenti Imola l. is qui ff. de teſtam. Corn. conſi. 306. volum. 3. Quintò admittitur fœmina teſtis in teſtamento condito fauore animæ, Docto. Auth. quod ſine C. de teſt. glo. §. quod ſæpè Auth. de triente, & ſemiſſe l. fin. C. fam. hæreciſ. Doct. c. quoniam de teſtibus Bald. conſil. 330. lib. 5. Angel. conſi. 233. Doct. c. quoniam de teſtibus, & Paulus conſi. 327. lib. 2. Corn. conſil. 261. vol. 1. Sextò teſtamentum valet fauore animæ, etiam non lectum coram teſtibus viuente teſtatore, nec in publicam formam redactum, Din. l. Lucius ff. de mil. teſt. Rom. Auth. ſimiliter 13. priuil. C. ad l. Falc. Docto. l. fideicommiſſam §. quoties ff. de leg. 3. quod intelligitur, niſi primo teſtator cauſas expreſſerit, deinde feciſſet aliud ad pias cauſas hoc pacto, certè ſecundum non valebit, nec ex eo cenſebitur primum reuocatum Oldr. conſil. 119. not. §. ſed hoc Authen. de ſanctiſſimis Epiſcopis ſpecul. titu. de inſtru. edit. §. compendioſe Ancha. c. cum eſſes de teſtam. Barba. conſil. 42. volum. 4.

61 Titulus piæ cauſę in dubio præſumitur cæteris præferri, Romanus Authen. ſimiliter 13. priuileg. contr. C. ad l. Falcidiam, not. Auth. ſicut C. de ſacro ſanct. Eccle. idem eſt in fiſco Barto. l. 1. C. de iure fiſci lib. 10. & in dote l. 1. vbi Docto. com. C. de ſacro ſanct. Eccleſ. in dubio autem, quando duo ſunt inſtrumenta eodem die confecta, nec conſtet vtrum illorum ſit prius, poſteriuſuè nullum valet, not. l. 1. non autem ff. de bono. poſſeſ. ſecun. tab. l. hac conſultiſſima §. ſinautem C. de teſtamen.

62 Trebellianica detrahitur ex fideicommiſſo vniuerſali ad pias cauſas, Docto. com. §. ſi autem Auth. de Eccle. tit. Din. l. 1. §. filij ff. ad Trebell. Auth. ſimiliter C. ad l. Falc. not. Marcellus ff. ad Trebell. Bart. l. 1. §. q. 5. princ. C. de ſacro ſanct. Eccl. Doct. com. c. ſi pater de teſtam. 6. Cald. conſilio 40. de teſtamen.

63 Tutor per recuſationem tutelæ non perdit legatum, quod eſſet reſtituturus ſi fuerit relictum fauore animæ no. l. Thais §. Seio ff. de fideic. libert. Socin. reg. 310. ſpecial. 53. quod legatum aliàs perderet not. l. qui tutelam ff. de teſt. tutela l. Neſennius ff. de excu. tutor l. poſt legatum §. amittere ff. de his quibus ut indig. l. pen. C. de leg. cum ſimil.

64 Vendere tenetur ſocius rei communis, ſi ipſa ad piam cauſam per alterum ſocium relicta fuerit Bald. l. fin. C. de com. ſeru. Man. Bertach. in tract. de Epiſcop. 51. quæſt. 4. part. lib. 4. verſi. addo, quod ſecus eſſet in aliis l. 5. §. 1. & ſequ. ff. de leg. 1.

65 Voluntas diſponentis ambigua pro pia cauſa eſt interpretanda, Anch. conſ. 79. c. fin. de præsb. non Bapt. c. iuuenis de ſponſal. Fel. cap. in præſentia de prob. & cap. dudum de præſumpt. Marſ. ſingul. 151.

66 Vſura quando relinquitur, vt reſtituatur, debetur nihilominus quando in teſtamento fuerit

filius præteritus Doct. com.l.filio præterito.ff. de
iniuſto rupto, quia veriſimiliter teſtator, etiam ſi
ſciuiſſet filium habere, & eum præterijſſet pro e-
xoneratione conſcientiæ ſuæ illud idem reliquiſ-
ſet; quia prima charitas incipit à ſe ipſo l. præſes,
ff.de ſeruit.& aqua, & anima cunctis rebus præfe-
renda eſt l.ſancimus. C. de ſacro ſanct.Eccl.Doct.
com.l. Titius.ff.delib.& poſt.Doct.com.Auth. ex
cauſa. C. de lib.præt.

67 Vulgariter pia cauſa ſubſtituta filio impuberi,
excludit matrem à legitima, & hoc ex veriſimili
mente teſtatoris, qui præſumitur magis dilexiſſe
animam ſuam, quàm matrem, cum prima chari-
tas incipiat à ſe ipſo Doct. com.l.precibus. C. de
impuber. Alex. conſi. 38.volumin.1.Aret.conſil.
155.Dec.182.Bald. conſil.457.lib. 2. quod arbi-
tror procedere quando teſtator ſubſtituit pro e-
xoneratione conſcientiæ, videlicet pro rebus ma-
le ablatis, aliàs ſecus Aret.Angel.& Corn.l. preci
bus.C.de impub.quibus ita ampliatis, declaratur
primo, vt relictum factum ad conſtrutionem mo-
numenti dicatur factum fauore animæ gl. & Bal-
dus leg. hæreditas.§. ſi defuncto.ff.de pet.hæred.,
Doct. com. l. 1.§. fin.ff.ad l.Falcid.ſimiliter ſi fiat
meretrici, vt ad frugem melioris vitæ redeat Bal-
dus.leg.imperialis. C. de nupt. Tertio pro incer-
tis, & male ablatis not.Clem.1. de priuilegio Flo
32 ren. leg.cum quidam.§.ſi dies.ff.de vſuris. † Quar,
to ſi relinquatur pro imagine de pingenda not. l.
20 lineam. ff.ad l.Falc.& cap. fin. de teſtam. † Quin-
to ſi relinquatur cauſa ſtudij Bart. l. 1, in fine vbi
Doct. comm. ff.ſolut.matrimoo.Rom.l.donatio.
21 §.pater.ff.de don. † Sexto ſi fiat relictum liberta-
tis not. leg. in teſtam. ff.de fideic.lib.not.leg.coo-
tra. C. de teſt. Man.leg.ancillam.C.de fideic. lib.
præſertim quando dicitur amore Dei Bart. leg.1.
22 C.de ſacro ſanct. Eccl. † Septimo hoc idem quan
do relinquitur pro redemptione captiuorum.leg.
ſi quis pro redemptione. C. de dooat. §. ſi voum
23 Auth. vt cum de ap. cogn. † Octauo legatum ali-
mentorum Doct. comm.l.Mela. ff.de alim.& cib.
leg.l.ſancimus, C.de ſacro ſanct.Eccl.§.interdici-
mus Auth.de Eccl..tit.& hoc quando pauperibus
24 relinquuntur d. leg. ſancimus. † Nono hoc idem
cum relinquitur dos pro maritandis virginibus
pauperibus Doct.comm.leg.cum his.§.ſi mulier.
ff.de cond.indeb.Ioan.Andr.capit.tua de decimis
Bald.leg.illud. C.de ſacro ſanct.Eccl.idem Auth.
niſi rogati. C.ad Trebell. Barb.conſil.87. libr. 4.
Angel.§. ſi quis Auth. vt cum de appell. cogn.
25 Decimo † relictum confraternitatibus Abb.conſi.
31.lib.1. conſi.32.lib.2.Dec.conſi.72.Arch.capit.
26 ſi quis 62. diſtinct. † Vndecimo ſi relinquatur
pauperibus viduis, & alijs miſerabilibus perſo-
nis, etiam ſi ſint conſanguineæ Bald. & Paulus,
leg.illud.C.de ſacro ſanct.Eccleſ.Abb. capitul.ni-
hil de præſcr. Bert. tractat. de Epiſc. 4. p.4. lib.
quæſt. 31.Aret.leg.1.in fine. C.de ſacro ſanct.Ec-
27 cleſ.gl.capit.2. de ſepult. † Duodecimo & vltimo
relictum vnicuique loco pio dicitur fauore ani-
mæ relictum, & gaudet omni priuilegio compe-
tenti piæ cauſæ ita Specul.tit.de inſtr.edit.§.nunc
verò Rom. conſi. 235. Arch.capit. ſi ex laicis 19.

quæſt. 2.not.leg.orphanotrophos.C.de Epiſc.&
cleric.Dec.conſi.273. Capra in conſi.18.declara-
tur tamen procedere dictum, quo habetur ani-
mam cunctis rebus eſſe præferendam ex mente
Albani conſi. 39. numer. 2. Angel. tract. de teſti-
bus numer. 1. Alber.d. tract. numer. 32. Lapus
Alleg.70.numer.7.Gomeſ.reg.de idiomate quæ-
ſtion. 2. & 5. dixi ego in tractat.de leg.& ſtat.p.3.
quæſt. 18. numer. 1. Tobia. §. ſed hæc numer. 5.
inſt. de teſtam. vt procedat, quando ex pluribus
ſententijs, ſeu probationibus pugnantibus illa
præualeat, quæ fauet animæ, & hoc in dubio in-
telligendum eſt, ſecus autem vbi aliter apparet;
nam tunc etiam contra Eccleſiam ſtrictè interpre
tandum eſt, nam cum ſit adiutrix, & cultrix iuſti-
tiæ, non patitur, neque vult aliquid contra iuris
rationem, etiam pro ſe fieri not. cap.1.§. ſed di-
uerſum Auth.de alien.feud. nec debet Eccleſia di
tari cum alterius iactura, not. cap. ſuam de pœn.
immo debet omnibus prodeſſe, & nemini noce-
re capit.denique 13.q.vlt.Aſinius.leg.ſunt perſo-
næ.ff.de relig.& ſumpt. funer. numer.6. Secundo
declaratur, vt quamuis anima præferatur corpo-
ri, non tamen pia cauſa præfertur filijs Socin.Iun.
conſil.189.numer.80. volumin. 2. Barbat.conſil.
42.numer. 21.volumin. 4. natura enim hoc ſua-
32 det vt magis † ſuccurratur filijs, quàm alijs idque
docet ordo charitatis. leg. præſes. C. de ſeruit. &
aqua, & lex Dei, quæ perficit naturam non de-
ſtruit, vnde Aug. in ſermone de vita cleric. capit.
quicumque 17. q.4. ibi quicunque vult, exhære-
dato filio, hæredem facere Eccleſiam, quærat al-
terum, qui ſuſcipiat, non Auguſtinum, immo
Deo propitio neminem inueniat, & ita intelligas
dictum anima cunctis rebus eſt præferenda; vn-
33 de cũ de ipſius † periculo agitur cautius eſt agen-
dum milleus in praxi.crim.cap. 88.num.75.§.co-
gitatio Auth. vt iud. ſine quoque ſuffragio l. vbi,
C.ad l.Falc. c. vbi de elect. 6.milleus tit.de prob.
nu.25.l.additos.C.de appellat.

S. V. M M A. R I V M.

1 *Prior in tempore præferri debet in iure.*
2 *Prior ſiue prius, quis dicatur.*
3 *Prioritatem allegans, illam probare debet.*
4 *Prioritas duplex.*
5 *Vigilantibus non dormientibus iura ſuccurrunt.*
6 *Principium eſt potiſſima pars cuiuſlibet rei.*
7 *Prioritas temporis, & ordinis quibus in caſibus procedat, latè diſcutitur.*
8 *Prælatio attenditur in omni diſpoſitione.*
9 *Prior in tempore præfertur in iure, quando eſt par cauſa.*
10 *Prior præfertur, niſi aliter conſtet de mente diſponentis.*
11 *Certis non eſt opus coniecturis, ſed incertis.*
12 *Prærogatiua attenditur in enarratione circa actus virtuoſos: ſecus circa actus vitioſos.*
13 *Prioritas non attenditur quando ex præcedentibus & ſequentibus aliter conſtat.*
14 *Prælatio non attenditur quando aliter reperitur expreſſum in iure.*

15 *Ordo cum ponitur cauſa exempli non attenditur.*
16 *Quod ſemel placuit amplius diſplicere non debet.*
17 *Appellatio ſecunda quomodo tollat primam.*
18 *Codicilli vltimi præferuntur primis.*
19 *Contractus ſecundus quando deroget primo.*
20 *Conſuetudo ſecunda tollit primam.*
21 *Clauſula vltima derogat primæ.*
22 *Fama ſecunda præualet primæ.*
23 *Secundum iuramentum tollit primum.*
24 *Lex vltima derogat primæ.*
25 *Legatum ſecundum tollit primum.*
26 *Mandatum ſecundum tollit primum.*
27 *Mora vltima nocet.*
28 *Opinio ſecunda præualet primæ.*
29 *Pacta nouiſſima tollunt prima.*
30 *Poſſeſſio vltima derogat primæ.*
31 *Poſtulatio ſecunda tollit primam.*
32 *Præſentatio ſecunda præualet primæ.*
33 *Reſcriptum vltimum derogat primo.*
34 *Sententia interlocutoria prima tollitur per ſecundam.*
35 *Lex vltima tollit primam.*
36 *Teſtamentum ſecundum tollit primum.*
37 *Conſtitutio vltima Vicarij derogat primæ.*
38 *Variatio vbicumque eſt permiſſa, ſecundus actus tollit primum.*

Opuſculum quintum.

1
PRior in tempore † præferri debet in iure, c. qui prior, de regul. iur. 6. ibi, qui prior eſt tēpore potior in iure, l. quoties, ff. de regul. iur. ibi, quoties vtriuſque cauſa lucrari, ratio vertitur is præferendus eſt, cuius in lucro cauſa tempore præcedit Conc. Caſſan. tract. de gloria mundi, p. 12. conſid. 99. Euer. in loco ab ordine, nu. 7. gl. ſi. c. ſuſceptum, de reſcr. 6. l. qui generaliter, ff. qui pot. in pign. hab. l. interdum, ff. eo. tit. Baldus Auth. item num. 1. C. qui pot. in pign. hab. Bellamer. c. neganda, 3. q. 11. Anch. conſi. 215. num. 1. Ceph. conſi. 289. num. 7. Caſſan. conſi. Burg. titu. des retenſ. §. 3. nu. 1. Afflict. deciſ. 306. num. 3. Capic. deciſi. 129. num. 11. Natta conſi. 193. nume. 6. Porc. conſi. 28. num. 12. Socin. conſi. 4. num. 15. vol. 2. Fulgoſ. auth. ſed iam neceſſe. nume. 3. C. de donat. ante nupt. pro cuius opuſculi declaratio-
2 ne. Not. primo † quod prior dicitur quem nemo præcedit, licet eundem nullus ſequatur Roman. conſi. 408. num. 2. Socin. Iun. conſi. 159. num. 21. volum. 2. Albet. in procem. ff. §. diſcipuli, num. 2.
3 Secundo not. quod † allegans prioritatem illam tenetur probare Sal. l. cum hic, num. 4. ff. de don.
4 inter vir. & vxorem. Tertio not. † quod duplex eſt prioritas, & poſterioritas; nam quædam eſt ſecundum ordinem ſcripturę & intellectus, quędam eſt ſecundum ordinem ſcripturæ, non ſecundum ordinem intellectus. Vnde vbicunq; in primo contractu ſunt verba derogatoria, licet quantum ad ordinem ſcripturæ ſubſequatur poſterior contractus, tamen quantum ad ordinem intellectus nō ſubſequitur, quia deficit in ſecundo contractu cōſenſus; vnde primus contractus loquendo propriè, non eſt primus contractus, ſed ſolus, quia ſecundus eſt nullus ipſo iure deficiente conſenſu. Bal. l. pacta nouiſſima, nu. 4. C. de pact. ratio
5 huius regulæ † eſt, quia qui primo præuenit vigilantior reputatur, & lex vigilantibus non dormientibus ſuccurrit, nec non principium dicitur
6 potiſſima pars † cuioſcunq; rei, l. 1. ff. de origin. iur. Tiraq. in præf. de primogenitura, num. 64. ex quibus ita ſuppoſitis infertur ad plura.

1 Appellans primo prius agere debet, Spec. tit.
7 de reconu. §. 4. † not. c. 1. de ordine cognit. Caſſa. Catalog. de gloria mundi conſid. 99. ver. ſeptimo. Henric. cap. cum dilectus, de ordine cogn. Bella. cap. neganda, il ſecundo, 3. q. 11. Spec. lib. 2. ti. de reſcr. §. 4. num. 12.

2 Beneficium impetrans primo in Eccleſia, alius ſecundo, & ſecundus primo litteras præſentauerit, primus debet eſſe potior, c. ſi pro te. c. tibi, de reſcr. 6. Dyn. c. qui prior, de regul. iur. 6. Ampliatur etiam ſi poſteriori dicatur cum clauſula non obſtante collatione alteri facta, quia intelligitur de inualida. Crau. conſi. 93. num. 3. Ferrettus conſi. 5. num. 1. conſi. 439. num. primo, ſit igitur regula in præſenti caſu, quod tempus datæ attendatur cap. eam te, de reſcr. Clem, fin. eo. titu. cap. ſi ſuper de offic. deleg. 6. c. tibi, cap. duobus, de reſcript. 6. Fallit primo in conſiderāda habilitate impetrantis, quia attenditur tempus vacationis, cap. ei cui de præben. 6. vbi ille dicitur idoneus, qui eſt idoneus tempore collationis, non tempore datæ, gl. Clem. 2. ver. conſtitutus, de æta. & qual. vbi enim perſonæ habilitas requiritur ad certum actum ſufficit quod adſit tempore exercitij actus, in quem exercitium applicatur. Fallit ſecundo vbi agitur de cognoſcenda inobedientia, vel negligentia non adimplentis mandatum Apoſtolicū, quia attenditur dies præſentationis non datę. C. ſi cap. de conceſſ. præb. 6. not. Bart. & alij. l. ſi duas ff. de exc. tutor. l. falſus. C. de furt. Doct. comm. in procem. 6. Card. Clem. fina. de reſcript. Fallit tertio in computando anno dato ad vtendum reſcripta ad lites, non expiret per ſecundum impetratum ab aduerſario, quia non computatur à tempore datæ, ſed poſſibilitatis præſentandi. Oldra. conſi. 56. c. ſi autem, capit. plerunque, de reſcrip. Quarto fallit vbi agitur de attendenda collatione, vel reuocatione iuriſdictionis, quia inſpicitur litterarum præſentatio, not. cap. auditis, de reſtit. ſpoliat. Quinto fallit in attendenda natura, & qualitate beneficij, quia non inſpicitur tempus datæ, ſed hodiernum Oldrad. conſi. 58. quidam impetrauit dicens, quod ſi ſcribitur pro beneficio certi valoris, & tempore datæ excedebat, ſed hodie non attenditur tempus præſens, quia tunc quæritur plenum ius in beneficio, cap. fin. de conceſſio. præbend. 6. Fallit ſexto ubi litteræ ſecundæ ad beneficia habent clauſulam derogatoriam ad primas, ſicut clauſula antè ferri, quia tunc non inſpicitur data prima, capitul. ſi ſoli, de præben. 6. Felyn. conſi. 291. Felin. cap. eam te, nume. 18. de reſcript.

3 Citatio præuentionem inducit, vnde qui primo citauit, potior dicitur in iure. Doctor. comm. l. si quis postea, ff. de iudic. Bal. l. si pluribus, ff. de legatis primo, l. si pluribus, ff. de procurato. Afin. in praxi iudic. capitul. primo, numer. 17. Roman. consi. 112. num. quarto. Gracatius in additio. ad vestrium, lib. tertio, titu. de præuent. capi. vndecimo, num. quarto, vbi vestrius num. secundo, dicit hoc debere intelligi de citatione legitima, ac valida, aliàs non induceretur præuentio Cassan. decis. quinta, de rescr. Corn. consi. 57. column. quarta, volum. tertio. Afflict. decis. 295. Gomes. titu. de annali possess. q. 45. Afflict. decis. 219. num. tertio. Roland. consi. 12. num. 29. Secundo declaratur, vt præuenisse dicatur ille, qui fecit realem citationem, non autem ille qui verbalem tantum An gel. de Malef. ver. iudex commisit Guid. decisio. 202. & in sing. 705. dicam Infer. ver. præuentio. Tertio declara, vt quando fuerit facta citatio ad petitionem porrigendam, non inducitur litis pendentia, ad impediendum præuentionem, antequam porrigatur petitio decis. Neapol. 294. Maranta de ord. iud. 7. pars, numer. 71. Ideo (inquit ipse) ista practica citandi non est bona, sed melius est, quod porrigatur primo petitio, & postea super ea porrecta emaneat citatio, & ita practicatur in curijs.

4 Commissio cui primo facta est, dicitur præuenisse. Rot. decis. 801. de commiss. in antiq. vestr. lib. 3. de præuent. c. 9. num. 1.

5 Communis causa præueniendo potest, quis liberè disponere de tota, etiam cum præiudicio alterius. Bert. consi. 76. num. 59. vol. 1.

6 Creditor prior, vincit secundum agendo excipiendo, & replicando. Alber. l. creditor, nume. 1. ff. qui pot. in pign. hab. Dyn. reg. qui prior, nu. 8. de reg. iur. 6. dicam infer. ver. hypotheca.

7 Data prior præfertur secundæ not. Bal. l. 2. col. 3. C. de ed. Diu. Adr. toll. glo. & Doctor. c. licet, de probat. Cassan. de gloria mũdi, par. 12. consid. 99. pag. 328. col. a. in fine, & procedit siue sit diuersitas in diebus, siue in horis, gl. c. duobus, de rescri. 6. Euet. in loco ab ordine, num. 6.

8 Dignitatem qui primo acquisiuit debet præferri habenti in parem, vt in pluribus Doctorib. vel Canonicis. Bart. l. 1. C. de cons. lib. 12. l. secunda, §. prius ff. de vulga. l. 1. & seq. ff. de Alb. scrib. Marauta de ordine iud. in proœm. num. 9. & potest dici prior in dignitate, qui primo illam meruit Socin. sen. cons. 70. nu. 3. vol. 4.

9 Dilectus magis censetur primò nominatus Ale. l. Caius nume. 6. ff. sol. Matr. Dec. rub. ff. si cert. pet. nume. 10.

10 Donatarius primus prior titulo, tempore, & possessione porior est secundo, cui prius res tradita fuit Ripa tit. de donat. reipub. 3. numero 4. & sequens.

11 Electus primo debet in primo loco poni Baldus 1. const. C. §. quibus col. fin. vers. nota hic de ordine Cassan. de gloria mundi p. 12. consid. 99. versi. 6.

12 Executionem impedit proponens nullitatem, quo casu videtur præuenire eum, qui deinde prætendit executionem faciendam tanquam prior in tempore l. qui prior ff. de iudi. Imola consilio 130. numero 7. Socin. consilio 78. nume. 4. volumi. 3. Natta consil. 217. lib. 1. Lancellottus tractat. de attentatis nullitate pendente par. 2. ca. 17. nume. 84.

13 Feudum competit semper prioribus qui sunt eiusdem lineę c. 1. de nat. suc. feud. Papiens. de forma libelli, quo agitur ad reuocat. feudi §. nec superstitibus num. 14.

14 Fideicommissum capit. primo nominatus, qui præfertur cæteris Dec. cons. 79 nume. 1. Gozadinus consi. 4. nume. 6. Ruin. consil. 167. numero 8. volum. 2.

15 Fideiussor primò nominatus in contractu præsumitur principalis, secundus autem fideiussor. Quod est verum si secundo nominatus poterat intercedere sed si non posset tunc quilibet præsumitur principalis, nisi contrahatur super re vnius tantum, vel nisi ad vnum tantum res perueniat, vel nisi sit calor quæsitus Bal. Auth. hoc amplius C. de fideic. l. vir. vxor. §. fin. ff. ad vell. Bar. l. eos ff. de duobus reis Alex. l. moribus §. fin. nume. 15. ff. de vulgatib.

16 Fori mutationem impedit qui præuenit Albe. l. si seruus nu. 5. ff. si ex nox. causa agatur.

17 Gradatim procedendum est in cunctis rebus nempè, vt primò primi succedant, & in aliis causis præferantur not. l. vt gradatim ff. de muner. & honor.

18 Hæreditas defertur de gradu in gradũ, & proximior præfertur posteriori, & ille dicitur proximus, quem nemo præcedit l. 2. §. hæreditas ff. de suis & legit. l. 1. §. proximus ff. vnde cogn. l. proximus ff. de verbo. sign. l. 1. ff. quis ordo in bono. possess. seru. l. 1. ff. de suis & leg. §. hæreditas instit. de legat. agna. suc. l. 1. ff. de succe. l. 1. ff. de suc. ed. l. 1. ff. vnde lib. pap. in forma lib. pro hær. §. iure proximitatis nume. 1.

19 Hypotheca prior præfertur posteriori. l. creditor ff. qui pot. in pig. hab. l. si fundum C. eod. tit.

Ampliatur primò non solum habere locum in hypotheca expressa, sed etiam in tacita; vnde sicut habens expressam hypothecam anteriorem, præfertur posterioribus creditoribus habentibus tacitam, vel expressam, ita etiam habens tacitam hypothecam anteriorem, regulariter præfertur posterioribus creditoribus, non solum habentibus tacitam, sed etiam expressam Din. d. reg. qui prior l. 1. §. vt plenius C. de rei vxo. actione not. l. 1. C. de præc. l. pignori C. de remiss. pign. l. si debitor C. de distr. pig. l. siquidem C. de don. inter vir. & vxor. l. si prædium C. de euict. Ias. §. item seruia na. nu. 71. inst. de action.

Secundò ampliatur vt non solum habeat locũ in principali, sed etiam in omnibus arretagiis, quæ hodie sunt loco vsurarum Barto. l. Lucius ff. qui pot. in pig. hab. Bal. l. si generaliter C. eo. tit.

Tertiò ampliatur etiam si fiat nouatio obligationis cum expressa repetitione pignorum, quia etiam prior in tempore est potior in iure Bar. l. 3. ff. qui pot. in pign. hab.

Quartò ampliatur habere locum in pignore conuen-

conuentionali, & non prætorio Bart. l. cum vnus. ff. de bon. Auth. iud. poss.

Quinto ampliatur etiam in pignore prætorio si concurrat cum conuentionali. l. 3. vbi Bar. C. vt in poss. legat. Bologn. l. fundus. ff. de annuis legat. Bald. consi. 466. vol. 4.

Sexto ampliatur procedere in pignore iudiciali capto in causa iudicati Bart. leg. cum vnus. ff. de bon. Auth. iud. poss. leg. si & iure. ff. qui pot. in pign. hab.

Septimo ampl. etiam si prior in tempore habeat priuatam scripturam contra creditorem habentem publicam Bald. & Angel. leg. scripturas, C. qui pot. in pign. hab. Lanfrancus cap. quoniam contra de probat. dummodo, d. scriptura priuata sit munita subscritione testium, vel probetur per testes, qui fuerint præsentes quando talis debitor scripsit talem scripturam.

Octauo ampl. etiam in priuato qui est prior tempore, quia præfertur reip. posteriori l. si fundum. C. qui pot. in pign. hab.

Nono ampl. procedere etiam si egerit cum ecclesia quo casu prior priuatus præfertur posteriori etiam si sit ecclesia Ias. §. ex maleficijs inst. de actione.

Decimo ampl. in priuato priori tempore, qui præfertur fisco, leg. si pign. ff. qui pot. in pign. hab. l. fin. §. fin. eod. tit. l. si fundum. C. eod. leg. 3. C. de rem. pign.

Vndecimo ampl. etiam si posterior primo possederit rem hypothecam, dummodo alius habeat anteriorem contractum, quia hoc casu dicitur prior in data: quod intellige verum quando à non domino datur pignus duobus sed si à diuersis non dominis, tunc secus. l. si non dominus. ff. qui pot. in pign. hab.

Duodecimo ampl. vt non solum habeat locum in principali, sed etiam in re augmentata per alluuionem. l. si fundus. ff. de pign.

Decimotertio ampl. non solum habere locum in bonis iam quæsitis tempore hypothecæ, sed etiam in quæsitis post hypothecam Bart. leg. si is qui. ff. de iure fisci Bald. leg. hac edictali. §. is illud. C. de sec. nup. consi. 364. vol. 5.

Decimoquarto ampl. vt non solum procedat si habeat ius ab illo, qui prætendit ius in re secundo sed etiam si habeat ius solū ad rem, quoniam ex tempore præfertur secundo prætendenti ab eodem ius in re Bald. l. 3. §. cum ex causa. ff. qui pot. in pign. hab.

Decimoquinto ampl. habere locum in quarentigia, quoniam etiam licet ipsa principalis prior tempore sit potior alijs, ita etiam quarentigia, quæ est in ipso contractu Bart. l. cum vnus. ff. de bon. Auth. iud. poss. leg. si & iure, ff. qui pot. in pign. hab.

Sextodecimo ampl. habere locum non solum in principali, sed etiam in accessorijs. leg. pactor. §. si de futura. ff. qui pot. in pign. hab. accessorium enim naturam sequitur sui principalis. C. accessorium de reg. iur.

Decimoseptimo ampl. habere locum in hypotheca generali, quæ si sit prior tempore præfertur, etiam speciali Bart. leg. generaliter ff. qui. pot. in pign. hab. leg. si generaliter. C. eod. l. inter eos. ff. de re iud.

Decimooctano ampl. quia sicut prior tempore præfertur in hypoteca in re principali, ita etiā in melioramentis l. si fundus §. 2. ff. de pignor. quod intellige verum quando ille, qui hypotecauit rem, est ille, qui fecit melioramenta, sed si alius fecit melioramenta, forte alius, ad quem res peruenit, nō autem ille qui hypotecauit, tunc res non esset obligata cum melioramentis l. in his c. de præd. & omnibus rebus Nauic. lib. 11. Bart. & Paulus l. si conuenerit ff. de pign. act. Ias. l. creditor la s. ff. si cert. pet.

Decimo nono ampl. habere non solum locum in principali hypotheca, sed etiam in expensis factis, in prosecutione hypothecæ principalis, quoniam cum expensæ sint accessoriæ ad rem principalem, sequuntur naturam sui principalis l. cum principalis ff. de reg. iur.

Vigesimo ampliatur, vt etiam priuatus præferatur Principi in pignore maximè conuentionali Bald. l. qui fundum C. qui pot. in pign. hab.

Vigesimo primo ampliatur in dotibus, quia prior debet præferri l. assiduis §. fin. C. qui pot. in pign. hab. Din. d. c. qui prior.

Vigesimo secundo ampl. non solum habere locum illam regulam in prima obligatione, & conuentione hypothecæ, sed etiam in obligatione nouante cum secundo creditore cuius hypothecæ nouatæ prioritas iungitur cum prima.

Vigesimo tertio ampliat. vt talis prioritas hypothecæ prosit non solum agendo, sed excipiendo, & replicando leg. creditor in princ. ff. qui pot. in pign. hab.

Vigesimo quarto ampl. etiam si pecunia fuisset mutuata expresse per posteriorem creditorem debitori ad emendum tales res, quia etiam in illis empris præfertur prior creditor habens generalem hypothecam; quia secundus creditor, qui mutuauit ad res emendas ex hoc non habet hypothecam in dictis rebus; sed habet solum priuilegium in personali, quo mediante, præfertur alijs creditoribus solam personalem habentibus gl. l. quod qui ff. de priuil. cred. Bart. l. interdū ff. qui pot. in pign. hab. Bal. l. quamuis C. de pign. l. licet C. qui pot. in pign. hab. Sal. Auth. quo iure C. eod. dicit com. esse limitatur tamen hoc dictum, nisi mutuans suam pecuniam in contractu mutui accepisset hypothecam omnium bonorum ab eo, cui mutuauit; quia tunc res empta à debitore comprehenditur in d. generali obligatione, & esse hypothecata mutuanti. l. fin. C. quæ res pign. oblig. poss. Sal. l. interdum. ff. qui pot. in pign. hab.

Vigesimo quinto ampliat. vt procedat etiam quando vnus mercator vendit merces alteri mercatori pro certo pretio, de quo fidem habuit, & sic transtulit dominium in ementem, & emptor promisit soluere precium in certis nundinis, & postea aufugit, & merces venditæ adhuc extant, & concurrunt alij creditores hypothecarij d. emptoris, & mercator, qui vendidit mer-

ces. Nam in illis mercibus præferri debent, tanquam priores, & potiores dicti creditores Doct. comm. l. si cum dotem. §. fin. ff. sol. matri. Conc. Cassan. de gloria mundi p. 12. consid. 99. column. 1. & seq. Negusant. tractat. de pign. 2. Memb. 5. p. numer. 1. & seq. Vital. & in tract. clausul. ver. & specialiter obligauit num. 1. & seq. Ripa l. priuilegia numer. 4. ff. de priuil. cred. Dyn. capit. qui prior numer. 8. de reg. iur. 6. limitatur tamen hoc dictum multis modis.

Primo fallit in casu, in quo posterior habet hypothecam specialem, & generalem, & prior pariter habet diuersam specialem, & etiam generalem, hoc casu, si possit satisfieri primo ex priori speciali, in reliquis præfertur secundus. l. 2. C. de pignor.

Secundo fallit, quando constat de credito posteriori per veram numerationem, tunc præfertur priori de cuius credito constat per solam confessionem. l. Titius. ff. quæ res pign. oblig. poss. vnde sis cautus, vt instrumenta canter de numeratione Ripa d. l. priuilegia nu. 23.

Tertio fallit quando de posteriori credito constat per publicam scripturam, tunc præfertur priori de cuius credito non constat, nisi per priuatam scripturam trium testium subscriptione minime ab notatam leg. scripturas. C. qui pot. in pign. hab. & hoc ad euitandam fraudem, quæ facilè fieri posset prælato. l. 1. §. editionem. ff. de edēdo, quod ampl. etiam si priuata scriptura, iuueniur publico documento in quo contineatur promissio de obligando bona Anch. consil. 28. fallit nisi priuata scriptura ex forma statuti habeat vim publici instrumenti; tunc præferatur prior Socin. consil. 140. volumin. 2.

Quarto fallit in priore conuento negante, se pignus possidere tunc in pœnam mendacij præfertur posterior in possessione Anth. Item possessor. C. qui pot. in pign. hab. leg. fin. ff. de rei vend. intellige priore negante per dolum, vel per latam culpam, secus si sine culpa, vt quia non crederet se possidere, cum tamen per seruum, vel filium possideret, item nisi ante litem contestatam reuocauerit negationem, vel nisi fuerit negatio in alia instantia Ripa d. l. priuilegia nu. 26.

Quinto intellige vtroque habente causam pignoris ab eodem debitore domino, vel non domino, secus si vnus habeat causam ab vno non domino, & alter ab alio, etiam non domino, tunc præfertur possessor quamuis posterior. leg. si non domino. ff. qui pot. in pign. hab.

Sexto intellige vtroque prætendente causam pignoris ab eodem; secus priore prætendente causam à non domino tunc præfertur posterior habens causam à domino, leg. si eas res. ff. de act. empti & hoc differt, à præcedenti, in quo ita demum præfertur posterior si possideat, in hac verò præfertur etiam si non possideat, item ibi præfertur si interse contendat, & non contra tertium Bart. leg. siue à te. §. si duobus. ff. de public. act.

Septimo intellige in prætorio pignore, de quo contendunt creditores diuersorum titulorum, secus si sunt omnes eiusdem tituli, tunc non præfertur prior, sed omnes simul concurrunt. l. fin. C. de bon. Auth. Ind. poss. in iudiciali tamen pignore seruanda est regula prioritatis Ripa. d. leg. priuilegia num. 28.

Octauo fallit fauore fisci, qui in quæsitis post suam obligationem præfertur omnibus anterioribus, etiam habentibus hypothecam expressam l. si is cui. ff. de iure fisci, quem gl. ibi extendit ad temp. gl. l. si fundum. C. qui pot. in pign. hab. l. si ignorante. C. de remiss. pign. Item extenditur ad mulierem pro dote, vt in postea quæsitis præferatur anterioribus habentibus expressam: similiter extenditur ad Ecclesiam, vt in quæsitis per prælatum præferatur anterioribus Doct. cap. ex literis de pignor.

Nono fallit in posteriore ex cuius pecunia fuit empta, & illi specialiter obligata, quia in illa re præfertur anterioribus. l. licet. C. qui pot. in pign. hab. Ideo sis cautus quando mutuas pecunias colono tuo ære alieno grauato pro emendis bobus facias illos tibi specialiter obligari, alioquin præferentur priores Cepolla caut. 121. Dec. l. creditor. ff. si cert. pet. quæ fallentia sub limitatur, vt non præferatur mulieri habenti priorem pro dote gl. §. his consequens Auth. de æqual. Dot.

Decimo fallit in posteriore ex cuius pecunia fuit empta militia, quæ præfertur anteriori Anth. quod obtinet. C. de pign. & differt ista à præcedenti in pluribus primo hic præfertur etiam mulieri, & non in præcedenti. Secundo hic præfertur in omnibus bonis ille in re empta tantū. Tertio in hac nō requiritur specialis hypotheca, cum sint bona debitoris facile hypothecata l. fin. C. de pign. sed in hoc vltimo videtur casus in contrarium in corpore; vnde sumitur d. Auth.

Vndecimo fallit fauore pupilli, ex cuius pecunia tutor, vel alius rem sibi emit, nam in illa re pupillus habet tacitam hypothecam cum priuilegio prælationis. l. idemque. ff. qui pot. in pign. hab. & differt à præcedentibus, quia fauore pupilli non requiritur, q̄ sua pecunia fuerit ad hoc specialiter mutuata, prout requiritur in præced.

Duodecimo fallit in posteriore qui credidit, pecuniam ad rem conseruandam, & hic præfertur omnibus anterioribus in illa re l. interdum. ff. qui pot. in pign. hab. quod intellige nisi primum habeat hypothecam priuilegiatam.

Decimotertio fallit in domino soli qui pro canone ante ponitur prioribus in superficie. l. etiam ff. qui pot. in pign. hab.

Decimoquarto intellige in priore; tam respectu principalis obligationis, quàm hypothecæ, secus si sit prior in credito, & posterior in hypotheca. l. creditor. §. si primus. ff. qui pot. in pig. hab.

Decimoquinto intellige in priore respectu crediti, de quo agitur, secus in priore respectu vnius crediti, & posteriore respectu alterius, de quo contenditur. l. pen. ff. eod. tit.

Decimosexto fallit in posteriore, qui prior consensit rem obligari d. l. creditor. §. fin. qui quantum ad illum prior censetur remittere suam hypothecam leg. Paulus. ff. quibus mod. pign. vel hyp. solu.

Deci-

Decimoseptimo fallit in posteriore, qui præfertur priori creditori sub conditione potestatiua, quæ euenit post obligationem secundi. l. qui balneum. §. amplius. l. potior. ff. qui por. in pign. hab. tunc enim conditio potestatiua retro non trahitur; ideo tempus existentis conditionis non obligationis inspicitur. l. si filius. ff. de verb. oblig. l. si debitor. §. 1. ff. de fideiuss. ratio rationis est, quia cessat æquitas fingendi conditionem retro extitisse, cum in eius potestate fuerit conditionem antea implere Bart. l. si is qui pro emptore q. 5. ff. de vsucap. not. c. si ptote de rescr. 6.

Decimooctauo fallit in posteriore, qui potior è prioribus creditoribus sub conditione causali, quæ purificata fuit post obligationem posterioris, eo tempore, quo extrema non erant habilia, siue ex parte debitoris, siue ex parte creditoris, siue ex parte rei obligatæ Bald. leg. quoties. ff. de nouat. & ideo si res non erat in dominio debitoris tempore existentis conditionis, vt quod fuerit medio tempore acquisita, & alienata, talis res non cadet in obligatione prioris, quia extrema non sunt habilia, vt conditio trahi possit retro ad tempus obligationis Bald. d. l. qui balneum. §. Titia.

Decimonono fallit in creditore posteriore, qui successit in locum prioris, qui ex iure eius, qui successit prior reperitur l. si prior. §. si simpliciter. l. si prior. §. è Titio. ff. eod.

Vigesimo fallit in casu l. satis. C. in quibus caus. pign. tac. contr. leg. vtilitas. C. de primip. lib. 12. Ab. c. ex parte de conf. vbi creditores posteriores præferuntur lasciuæ & pomposæ vxori, cuius causa maritus fuit coact. cedere toro.

Vigesimoprimo fallit fauore tributorum, pro quibus fiscus in rebus tributarijs præfertur alijs anterioribus Ripa d. l. priuilegia nu. 45.

Vigesimosecundo fallit in fisco, qui habet tacitam hypothecã l. certum. C. in quibus caus. pign. tac. contr. & habet priuilegiatam, vt in ea præferatur anterioribus habentibus tacitam Bal. l. fin. C. qui put. in pign. hab. quod verum est, præter quam in pœnis fiscalibus. l. 1. C. imp. si ci cred. præfer. Doct. com. l. rescriptum. ff. de pact. l. aufertur. §. fiscus. ff. de iure fisci.

Vigesimotertio fallit in muliere pro dote, quæ habet tacitam hypothecam priuilegiatam, vt præferatur omnibus anterioribus l. assiduis qui pot. in pign. hab. quod declara, vt præferatur habentibus anteriorem tacitam, non autem expressam Doct. com. l. 1. ff. sol. matr. Item intellige in vxore secus in sponsa. Item in dote vera, non autem in putatiua, vel confessata l. 2. §. si sponsa. ff. de priu. cred. Item præfertur omnibus exceptis filijs primæ vxoris d. l. assiduis. §. exceptis, vel præter contra aliquem habentem hypothecam priuilegiatam leg. 2. C. de priuil. fisci. Item intellige in bonis mariti, vel soceri illius mulieris, de dote restituenda non in bonis mulieris, vel eius patris, aut alterius dotantis, pro dote promissa viro exoluenda gl. com. recepta. leg. vnica. §. sed plenius. ff. de rei vxor. act. §. fuerat inst. de act. Item intellige agente muliere pro dote restituenda, secus agentibus eius hæredibus. leg. 1. cum gl. C. de priu. dot. nisi forte cessionarius ageret ad vtilitatem mulieris, Bart. leg. facta. §. si hæres. ff. ad Trebell. Item intellige pro dote restituenda, non autem ad donationem propter nuptias d. leg. assiduis. Item intellige pro dote, & augumento consistente in rebus mobilibus Auth. sed iam necesse. C. de don. ante nupt.

Vigesimoquarto fallit in posteriore ex causa funeraria, qui præfertur anterioribus habentibus tacitam leg. pen. leg. si quis. ff. de relig. & sumpt. funer.

Vigesimoquinto fallit, si post obligationem secundam fuerit nouata obligatio prioris qua nouatione extinguuntur hypothecæ. leg. nouatione ff. de nouat. nisi in obligatione nouata sint repetita pignora, quæ intelliguntur repetita cum priuilegio prælationis. leg. creditor. leg. si prior. ff. qui pot. in pign. hab. vel nisi expresse sit actum, quòd firmæ remaneant priores hypothecæ. l. 1. C. etiam ob Chirogr. pec. pign. item verum in nouatione voluntaria, secus in necessaria, quæ fit per litis contest. l. si quis aliam. ff. de nouation.

Vigesimosexto fallit in rebus hypothecatis postea sacratis, in quibus ecclesia est potior creditoribus, & domino cap. comperimus 4. q. fin. Ecclesia tamen tenetur in subsidium ad pretium creditoribus, Socin. Sen. tractat. de oblat. in 1. libello & seq.

Vigesimoseptimo fallit in re empta ex pecunia militis, quia etiam illa est tacite hypothecata militi pro sua pecunia, cum eodem priuilegio antelationis gl. leg. quamuis. C. de pignor. vbi Doct. comm.

Vigesimooctauo fallit in hypotheca conditionali competenti pro legatis. leg. prima. C. com. delegat. quia non trahitur retro, vt ex ea legatarius præferatur habentibus hypothecam in bonis testatoris acquisitam post mortem testatoris ab hærede not. l. si filius. ff. de verb. oblig.

Vigesimonono fallit in pluribus inmissis ex primo decreto vigore rei iudicatæ, vel iuris exequibilis; quia omnes sunt æquales, & in eis nõ habet locum regula qui prior Doct. leg. si finita. §. si plures. ff. de damno infecto.

Trigesimo fallit, quãdo secũdus offert soluere primo; quia tunc confirmat sibi pignus, & dimisso priori credito, creditor ipse efficitur anterior leg. 1. C. qui pot. in pign. hab. leg. 1. C. de pignot. quibus ita ampliatis, & limitatis, ita distinguendum est; aut enim omnes creditores, prætendunt priuilegium reale, aut personale, omnes, aut quidam reale, & quidam personale, aut omnes personale tantum, alij nullum, aut omnes nullum. Primo casu, quando omnes prætendunt reale, aut conuentionale, omnes, aut omnes prætorium, aut quidam prætorium, & quidam conuentionale. Et si omnes conuentionale, vel quasi, aut omnes expressum, aut omnes tacitum, aut quidam expressum, aut omnes tacitum, & si omnes expressum, aut eiusdem temporis, aut diuersorum: si eiusdem temporis siqui dẽ simul, & codẽ actu, vtrique sit obligata res, admittitur vnusquisque pro parte dimidia, si separa-

tum, nec apparet cui primo contra extraneum possessorem potior erit conditio possessoris. leg. si fundus. §. si duo. ff. de pignor, si diuersorum habet locum regula qui prior, & l. potior. ff. qui pot. in pign. hab. cum fallentijs, & ampliat. super enae rans si omnes tacitum, similiter dic referre eiusdem temporis; vel diuersorum, & si eiusdem non referre eodem, vel diuersis actibus, si non apparet cui primo; nam semper inter se melior erit conditio possidentis contra extraneum occupantis, & si omnes simul ad agendum concurrunt admittuntur vnusquisque pro parte, l. fin. ff. de pign. si diuersorum temporum tunc qui prior est tempore potior est in iure. l. insulam. ff. qui pot. in pign. hab. siquidem expressum, & quidam tacitum, aut eiusdem temporis, aut diuersorum & si diuersorum, aut praecedit tacita, & sequitur expressa, aut praecedit expressa, & sequitur tacita, si praecedit tacita & sequitur expressa, praefertur tacita etiam fisco. l. 1. C. rem alienam gerentem, si praecedit expressa, tunc praefertur l. Titius. §. negotiatorum, ff. qui pot. in pign. hab. l. si ignotante. C. de rem. pignor. si eiusdem temporis videtur idem, quod est quando vterque profert, tacitam, vel vterque expressam eiusdem temporis, quia tacita, & expressa paribus passibus ambulant. si omnes praetorium, aut sunt omnes eiusdem tituli, aut omnes ex contractu, aut omnes ex causa legati, vel omnes ex causa damni infecti, & tunc nō prodest praeuenire ex tempore l. si finita. §. si plures, ff. de damno infecto leg. fin. C. de bon. Auth. iud. poss. l. is cui. §. qui prior. ff. vt in poss. l. & tunc qui prior est tempore potior est in iure. l. & si. §. iure. ff. qui pot. in pign. hab. l. si post quam. C. vt in poss. leg. secundo casu quando omnes personale, aut sunt eiusdem tituli, aut diuersorum, si eiusdem regulariter concurrunt, non inspecta prioritate, vel posterioritate tēporis, l. priuilegia de priuileg. cred. l. si hominem. §. quoties. ff. depositi; fallit in duabus dotibus ab eadem substantia debitis, in quibus qui prior est tempore potior est in iure l. assiduis. §. fin. C. qui pot. in pign. hab. Item fallit in fisco leg. quod quis. ff. de priuileg. cred. si diuersorum si quidem sunt paria priuilegia concurrunt, si disparia magis priuilegiati praeferuntur l. si ventri. §. in bonis. ff. de priui. cred. In tertio casu, quando quidam reale, quidam personale, reale praefertur l. eos. C. qui pot. in pign. hab. l. rescriptum. ff. de pact. In quarto casu quando quidam personale, alij nullum, praeferuntur priuilegiati. leg. sed an hic. ff. quod cum eo. In quinto quando omnes nullum, aut agitur ad donationem quantitatis, vel speciei, vel generis, aut ad factum. Primo casu, aut erant bona possessa, per creditores, & tunc omnium est aequa conditio, vnde si vni soluatur reuocatur pro rata per alios. l. qui autem. §. sciendum. ff. de his, quae infr. cred. si verò non erāt possessa per creditorem, si debitor soluit, aut soluit auctoritate iudicis intercedente, aut sponte, aut inuitus. Primo casu non est locus reuocationi. leg. qui autem. §. apud. ff. quae infr. credit. Secundo casu, quando soluit sponte, tunc aut omnes creditores pariter instabant, & tunc si debitor vni gratificatus soluat reuocatur pro rata per alios, l. pupillus. ff. quae in fraudem cred. si verò omnes instabant, & vni soluatur, aut soluitur à debitore sponte, aut extorquetur ab inuito, si soluitur sponte reuocatur per alios. l. qui autem. §. sciendum. ff. quae in fraud. cred. si ab inuito extorquetur, etiam reuocatur, nisi vbi mora erit periculum allatura, vt debitor cum pecunia fugiebat, nec haberi poterat iudicis copia. l. ait praetor. §. si debitorem. ff. de his, quae infr. cred. si extorsit iudicis auctoritate, non reuocatur l. qui autem. §. apud. ff. de his, quae infr. cred. si autem agatur ad factum, aut peritur, & in condemnatione deducitur factum & tunc si simul creditores concurrunt, praefertur qui primo contraxit. l. in operis. ff. locati; sed si in condemnationem deducitur interesse, idem seruatur quod dictum est seruari debere, quando agitur ad quantitatem. l. operis. ff. de verb. oblig. haec Din. d. c. qui prior ex quibus dictis eliciuntur hae conclusiones, quarum prima est, quod quando res fuit obligata duobus simul eodem tempore, si fuit dictum, & expressum quod esset obligata, vel in solidum vel pro parte illud seruandum erit. l. si fundus. §. si duo. ff. de pign. si autem nihil fuit expressum & sic sumus in dubio, & tunc si obligatio facta fuit eodem instanti duobus simul vna conceptione verborum dicendo obligo talem rem Titio, & Sempronio, tunc erit illa res pro dimidia obligata vtrique pro suo credito, & hoc siue fiat pure, siue sub conditione Bart. l. idemque. §. 1. ff. qui pot. in pign. hab. quo casu quilibet aget ad hypothecariam ad d. rem tam inter se ipsos, quam contra alium extraneum pro parte dimidia d. rei, & non ad totam. secunda sit cōclusio, quod quando eadem res fuit ab vno hypothecata duobus eadem die, tamen diuersis momentis, & tunc apparet cui primo, & cui secundo loco fuerit obligata, aut hoc non apparet. Primo casu si debitor notificauerit primam obligationem. Secundo creditori, hoc casu videtur obligasse secundo residuum eius quod restat vltra satisfactionem primi, & satisfacto primo creditore res remanebit obligata in solidum secundo l. & quae non dum. §. si res. ff. de pignor. idem erit si non certiorauit secundum. l. si quis in pignore. §. planè. ff. de pign. actione. secundo casu quando non apparet, cui primo, & cui secundo loco res fuit obligata, sed constat quod diuersis momentis, & sub diuersis conceptionibus verborum fuit duobus obligata; sed non potest constare, cui prius, & cui posterius fuit obligata, tunc illa res erit obligata cuilibet in solidum, & quilibet poterit agere in solidum contra extraneum possessorem, sed inter ipsos melior erit conditio occupantis leg. si quis à multis. ff. de noxal. Tertia sit conclusio, quod vnus ex haeredibus matris possidens praedium obligatum pro dote, tenetur illud respectu hypothecae diuidere cum alio fratre, & si illud consequorus fuerit actione hypothecaria debet illud communicare cum altera Neguś. de pign. & hypoth. 2. Memb. 5. p. numer. 48. Quarta conclusio sit quòd prior creditor praeferri debet secundo, etiam in bonis quaesitis per debitorem post obligationem gene-

generalem factam secundo, l.fin.C. quæ res pign. oblig.poss. Negusant.d.loco nume. 41. fallit in fisco, quia ex priuilegio fisci secundo loco creditor præfertur primo creditori in bonis quæsitis per debitorem post obligationem contractam cum fisco l.si is qui ff.de iure fisci, & qui dicit bona fuisse acquisita post obligationem debet illam probare. Quinta conclusio sit quod si debitor obligauit rem vni, & eodem die eandem rem alteri vendidit, & non apparet de prioritate, & posterioritate d.obligationis, & venditionis, & possessor conuenitur per creditorem hypoth. tunc onus probandi incumbit creditori agenti, aliàs non probata per eum prioritate succumbet, & vincet possessor l.de rebus C.de don.ante nupt.

21 Iuramentum primum præfertur secundo gl.c. licet de confess. 6. Cassan. de gloria mundi p.12. consi.90.vers.13.

22 Iurisdictionis causa quando illa competit in solidum cumulariuè est locus præuentioni Ber.cōs. 22.nu. 26.vol.1.consi. 76.nu.58.vol.1.consi.20. nu.4.vol.3.Anch.consi.58.nu.4.

23 Ius patronatus obtinebit primo genitus stante cōsuetudine, quod ipse succedat cæteris exclusis; Nam ius patronatus ab hęreditate gubernatur, vt qui est hæres illud obtineat, qui non est non obtineat Doct. c. cū seculum de iure patr. Innoc. rub. eod.tit.Lambert.de iure patr. 17.art.2. q. 2.p.lib. 2.Doct.com.ex insinuatione de iure patr. Tiraq. de iure prim.q.36.similiter si consuetudo extiterit, quod senior familiæ præsentet, tunc donec superestt quispiā ex huiusmodi familia is habet ius præsentandi ante alios extraneos, etiam si illis sit senior, sed si consuetudo haberet, quod senior patronatus id ius præsentandi habeat, tunc emptor, vel alius extraneus successor, si sit cæteris senior præsentabit, non autem si iunior Lambert. de iure patr.8.art.2.q.2.p.lib.1.&artic. 16. q. 5.d.2.p. lib.1. Tiraq. de tract.de primog. q. 37. præterea nota valere consuetudinem deferentem ius patronatus soli primogenito, quæ cōsuetudo debet esse pęscripta spacio saltem quadraginta annorum & ex certa scientia patriæ, & non per errorem introducta, nec vnico actu, sed pluribus introducta ita Tiraquel.d.tract.de primog.q.38.si tamen primogenitus præscripserit plura beneficia contra matres, non extenditur talis præscriptio ad alia non præscripta, quia præscriptio veluti odiosa non extenditur vltra quàm quis reperitur possedisse l. 1. §. siquis ff.de itin. actuque priu. Tira.d. tract.de primog.q.39.

24 Legatum factum duorum æquitum, quorum vnus detur fratribus minorum, alter verò fratribus prædicatoribus si vnus sit longè pretiosior altero, in dubio primò nominati tanquam potiora iura habentes eligere poterunt, Doct. com.l.si ita scriptum ff.de leg.3.Bart.l.qui duos ff. eod. ex ordine enim verborum præsumitur voluntas disponentis, & ordo intellectus c. in Christo de cons. dist.2.& quod prius est in voce, præsumitur prius esse in sensu l.si communis ff.de stip. seru.Doct.c. quoniam Abbas de offic. deleg. sicuti quod prius est scriptum, prius præsumitur esse factum Ener. in loco ab ordine nu.7. prioritas tamen litteræ nō attenditur, vbi actus annullaretur Alc.3.reg.pręs. in præs.14.nu.2.

25 Legatus præueniens ordinarium in causa procedere debet Abbas c. cum Ecclesia numer. 5. de appell.Bald.Auth. qua in prouincia numer. 6. C. vbi decrim.ager.oport. sed hodie aliter seruatur, nam dispositum est per Concil. Trid.omnes causas ventilandas esse primo in prima instantia coram ordinario capitulo causæ sess. 24.de reform. in princ.

26 Litteræ priores in data præferuntur cæteris Fel.c.capitulum col. 3. de rescr. Cassan. de gloria mūdi part, 12.consid.99.vers. quinto Dec. consil. 609.nume.10.

27 Loqui semper debet maior natus Eccl. 22. loquere maior natu Præpos.c.Episcopis 17.dist.vbi dignior primum votum dare debet Cassan.de gloria mundi p. 2.consi.19. per totam.

28 Nominatus primo magis censetur dilectus, & honoratus Bald. Auth. hoc amplius C. de fideic. not.c.siquis iusto de elect. 6. l. seruus communis ff.de stip. seru. Cassan. de gloria mundi p. 2. consid.17.Ias.leg.siquis testam. §.apud numer.4.ff.de leg.1.gl.capit.benè 96.dist.Doct.com.capitulo sedes de rescr.capit.quorundam de elect.6.not.leg. quoties ff. de vsufr. l. hæredes §. peto. ff. ad Trebell. Crau. consi. 147. Ideo ex duobus legatarijs primum nominatus, primo eliget Doct. com.leg. si ita ff.de leg.2.Tiraquell.tract.de iure primogen. q.19.numer.2.

29 Offerre debet ille, qui est primo genitus, secundo enim genitus in oblationibus, & processionibus cedere debet primogenito Cassan. de gloria mundi p. 1.consi.18.

30 Ordinarij præferuntur alijs, nam præueniunt omnes in prima instantia c. causæ sess. 24. Conc. Trid. quamuis de iure antiquo aliter disponeretur Ber.q.24.nume.4.

31 Possessio primo accepta est illa quæ præualet inter plures habentes eundem titulum eodem tempore c.si à sede de pręb. 6.& etiam in duobus habentibus diuersos titulos, quia præfertur cui primo tradita est l.quoties C.de rei vend. Cassan. de gloria mundi p.12.consid.99.ver.Decimo Ferrettus consi. 5.nu.9.consi.339.nume.6.cap.in pari de reg.iuris 6.ibi, in pari causa, vel delicto melior est conditio possidentis. Ampl. primo si duo emerunt eandem rem à diuersis non dominis, melior est cōditio possidentis l. sine autem §. duobus ff.de public.similiter, si duobus obligetur eadem res, & ignoratur, cui prius, melior est cōdirio possidētis leg. si debitor ff. de pignor. Tertio si duobus est concessum idem beneficium eadem die melior est conditio possidentis capit. si à sede de præb.6.Quarto si plures fuerint præsentati ad idē beneficium, melior erit conditio possidentis cap. quod autem cap. Pastoralis de iure patron. Quinto si duo fuerint pretensi primo geniti, & dubitatur quis fuerit primus, melior erit conditio possidentis not.l.fin.C.de rei vend. Sexto Ampl.in casu posito à gl.c.afferte de pręsumpt. quod si vtraque mater dixisset, quod altera tantum dixit scilicet

cet date huic infantem viuum,& non occidatur, tunc ei fuisset infans ad iudicandus, quæ erat in possessione, nisi alia probatio interuenisset Conc. Barb.l.in illa.ff.de verb.obligat. Septimo amplia. cum dubitatur,an bona Prælati mortui sint acquisita ex bonis Ecclesiæ, an ex bonis patrimonij, is præferendus est, qui in possessione est, nisi aliter constet,gl.c.sint manifesta, ver. probantur, t 2.q. 1.gl.& Arch.c.nulli, t 2.q.5.Abb.c. vnusquisque, de pec. cleric. Octauo diuersis testamentis eiusdem temporis hæredib. institutis præfertur possessor.Doctor.comm.l.fin.C.de edicto Diu. Adr. Toll.Bar.l.1.§.non autem,ff. de bon. poss.sec.tab. Barb.consi.35.lib.2. Nono duo sunt instrumenta,vnum scilicet liberationis apud debitorem, alterum autem cessionis apud alium, nec apparet, quod eorum prius, aut posterius sit confectum, erit potior conditio possidentis.Doct.d.l.fi.C. de ed. Diu. Adria.Toll. res enim incertas,ac dubias decidit possessio.Bal.consi.390.vol. 2. Decimo si fuerint duo eiusdem nominis, & cognominis, & vnus possideat instrumentum debiti, ille præsumitur esse creditor contentus in illo instrumento,non autem alter eiusdem nominis. Ias.l. 1.col. 2.ff.sol.matr Tiraq.de iure primogen.q.17.num. 11. Vndecimo si facta donatione inter virum, & vxorem dubium sit,vtr an vxor prior mortua fuerit, si hæredes viri vendicent adiectus hæredes vxoris,melior erit conditio possidentis, not.l.fin. C.de rei vend. Duodecimo amplia. cum dubium est,an feudum sit antiquũ, statur ab eo, qui est in possessione, siue is dicat feudum esse nouum, siue antiquum Doct.com.c.1.§.fi.de grad.succes. in feud Card.in proœm. feud. in 6. diuis. Tiraq. in tract.retr.tit.1.§.32.gl.1.num.93. Decimotertio ampl.si duo cõtendant de principatu, & ignoretur, vter verè Princeps sit, debet in dubio vasallus ei præstare fidelitatem,& homagiũ, qui principatum ipsum possidet, & ita faciens excusabitur,etiam si alter postea vincat.Guid. consi.65. & consi.91.& seqq.326.per §. oportet, de mand. princ.l.cuiuscunque,§.fi.ff.de vsufr.Decimoquarto ampl.si ignoratur, an filius sit alterutrius duarum fœminarum,& præsertur, quæ in quasi possessione est pl.q.19.Brix.q.Dom.56.Albe.rubri. C.ad Sen.Orphic.Decimoquinto ampl.si à diuersis non dominis eadem res diuersis etiam vendita est,potior est non is, cui priori res tradita fuerit,sed qui rem ipsam nunc possidet,glo.& Doct. l.siue autem.§.1.ff.de pub.in rem act.gl.in ea,§.1. ff.de act. empt. Decimosexto ea vis est possessionis, quod transferat onus probandi contrarium in non possidentem,no.l.qui accusare.C.de eden do.l.2.l.si possideris,l.matrem,C.de proba Bal.l. de rebus, C. de donat. ante nupt.& ibi ambarum partium testes sint pares pronũciabitur pro possessore,c.ad aures,de præscrip. Clem.1.vt li.penden. Decimoseptimo ampliatur procedere etiam contra piam causam,vel aliter priuilegiatam, gl. l.matrem, C. de probat. Decimo octauo procedit etiam in q. iuris nedum facti, Tiraquell. de iure primogen.17.q.in 11.opin.num.25. Decimo nono etiam si possessor sit actor. Aret.c.in nostra,de probat. Vnde regula qua habetur reum esse in dubio absoluendũ declara procedere cum reus possidet,secus si actor possideat, verum quia rei, vt plurimum possident, ideo regula posita est pro illis. Vigesimo ampliat. etiam si primæuus status naturæ repugnet, siue possessioni, siue quasi possessioni,Bal.l.Titia,col.2.ff. solut. matrim.vbi aut status quem inducit possessio, vel quasi, potest naturaliter inesse ab origine, & tunc releuat ab onere probandi,§. circa, ff. de probat. aut non potest naturaliter inesse,& tunc refert an possit inesse de iure communi,sine præiudicio tertij,an verò non possit inesse,nisi de iure speciali. Primo casu, aut deducitur incidenter, & releuat ab onere proband. di.l.sicuti,§.sed si.ff.si seru. vend. Auth.deducitur principaliter,& tunc possessio non releuat ab onere probandi.l.3.§.hoc autem.ff.de itinere actuque priu.Oldr.l.pen.ff.de condi. insti. Cyn.l.2.C.quæ sit longa consl.l.2.C.vbi causa stat.l. 2. C. de seru. & aqua. Secũdo casu quando scilicet status quem indicat, primo non potest inesse, nisi ex priuilegio cum alterius iniuria, & tunc nunquam releuat ab onere probandi, quia habet contra se præcedentem necessitatem veritatem, quæ ex præterito infert in sequentia, nisi contra probetur, c.ad decimas,de restit. spoliat. Vigesimo primo is præferri debet,qui primo possessionem hæreditatis, siue iuris primogenituræ nactus fuerit post mortem patris, etiam si is tempore litis contesta. non possideat,l.quoties.C.de rei vendic.Tiraquell.de iure primog.q.18.in concl.9.

32 Præstantiæ reddendæ sunt secũdum ordinem quo factæ sunt,vt priori mutuatarij prior reddatur.Baldus leg.vnica,§.sed vt manifestatur,C. de caduc.tolli.

33 Præsentatus primo cæteris paribus est præferendus alijs.Ioan.And.c.in re communi, de reg. iur. 6.Dec.consi.129 num.1.

34 Præuentioni,seu præoccupationi locus est cæteris paribus,l.si quis postquam.ff.de iudic.l. pluribus,l.si is qui stychum.ff.de proc.l.incola. ff. ad municipal.l.qui prior,ff.de iudic.l.si pluribus, ff. de legatis primo.l.1.§.sin autem,C. de com. seruo mao.c.non iniustè,de procurat.c.si duo,eodem titu.6.c.si quis iusto, de electio. 6 glo.l.vnum.§.si duos,ff.de leg.2.l.per agrum, C. de seru. & aqua. Vnde Bart.l.quominus.q.5.ff.de fluminibus. dicit eum esse præferendum, qui prior occupauit opus molendini, aut ductus aquæ. Vnde si duo sunt quorum quilibet habet ius efficax, melior est præuentionis conditio.Bal.l.1.nume. 43.ff.de rerum diuis.l.si cum emptore, ff. de pact. Bellam. c.vt debitus,num.8.de appellatio. Mandos.reg.3. Cancel.q.5.num. 1. & præuentio maximè locum habet inter æquales iudices Grammat.decisi.30. num.7.l.1.ff.de offic.præsid.idem Gramm. decisi. 27. numer. 11. pro declaratione huius trigesimæ quartæ ampliationis notandum est, quod præuentio inducitur pluribus modis,quandoque scilicet per citationem, quandoque per libellum, quandoque per sententiam.Bart.l.si pluribus.ff.de leg. 1.Alex.l.si Titius,ff.de verb.oblig. not.c. capitulum Sanctæ Crucis,de rescri.c. si duo,de proc.6,

quæ

quæ procedunt cum tali distinctione videlicet, aut tractatur de occupatione exercitij iurisdictionis, & tunc occupasse dicitur per citationem, quia citatio de exercitatione iurisdi. est l. vbi cęptum, ff. de iudi. quandoque tractatur de præuentione in ordine præcedendi. & ille dicitur præuenire, qui dedit libellum, quia de ordine procedendi est l. prior. l. tribus, ff. de iudic. quandoque tractatur de occupatione respectu eius effectus de quo agitur, & tunc aut plures agunt ad idem, aut ad diuersum; si ad idem, aut ex eadem causa, aut ex diuersa; si ex eadem aut non est possibile illas causas duas esse simul veras, & tunc dicitur primo occupasse, qui prius ad sententiam venit, quia pro illo ius saltem incipit præsumptiuè cōstare, quod habebat bonam causam, l. is à quo. ff. de rei vend. l. penult. ff. de petit. hæred. si verò possunt esse simul veræ illæ causæ, & sunt, & tunc habuerunt originem eodem tempore, & ille dicitur occupare, qui peruenit ad litem contestatam, l. si pluirib. ff. de legatis secundo, l. si ex duobus reis. l. fideicommissam, §. interdum ff. de legatis tertio, si verò non habuerunt originem eodem tempore, & tunc ille dicitur præuenisse, qui habet prius ius petendi, l. in operis. ff. locati, si verò non petitur idem, sed diuersum & ex diuersis causis, tunc per litis contestationem, nemo dicitur præoccupare: quandoque cuiuslibet petitio tendit ad diuersa, sed oportet quod deueniatur ad sententiam, quæ est causa mediatæ executionis, & ille in executione dicitur præuenisse, l. si quis à multis. ff. de noxalibus, alia est distinctio, quia aut quærimus de iure quærendo, aut verò de quæsito. Primo casu quo ad iuris noui quærendi exclusionem, sufficit præuentio per litis contestationem. Secundo autem casu cum agitur de iure quæsito præferendo fit occupatio per citationem. l. si quis postquam, ff. de iud. Bart. l. si pluribus. ff. de legatis secundo. Iodocus in praxi crim. tit. de remissione, num. 5. Iaf. d. l. si pluribus, num. 21. Marsi. l. fin. nu. 202. ff. de iurisdictione omnium iud. his ita suppositis declara, vt præuentioni non sit locus, quando pręuentio est procurata. Aldrob. inst. de excus. tutor. §. item num. 15. Secundo non est locus præuentioni cum vna causa est major altera. l. contra. §. is qui. ff. de re iud. Bart. l. 2. §. fin. num. 2. ff. de custo. reis. Oldr. consi. 234. Doct. c. cum parati, de appel. Menoch. de arbit. iudi. lib. secundo, Cent. 3. cas. 237. nume. 18. Tertio præuentio nimis accelerata nihil prodest, Rebuff. regu. de verisi. not. in glo. quinta. Quarto nō habet locum præuentio, quando fit maleficium in loco communi duarum ciuit. quia ad vtriusque ciuitatis potestatem cognitio spectabat, cum eorum territorium offenditur. l. 2. §. fin. ff. de his qui deiec. Quinto non habet locum præuentio, cum dubitatur in cuius territorio sit commissum delictum, nam tunc ratione dubij vtriusque ciuitatis rector procedere poterit. Bart. tract. de iurisdict. omnium iud. num. 14. l. iuris. §. cum oriundos. nu. 2. ff. de exc. tutorum. Sexto non habet locum præuentio, quando aliquis in originis loco non fuit bene punitus, quia tunc poterit puniri in loco perpetrati delicti. Bal. l. penult. C. de exec. rei iud. quæstin. septima, quod procedit quando minor pœna ordinaria delicti reo imponeretur, quia tunc puniri potest in alio loco, vsque ad supplementum illius pœnæ ordinariæ. Septimo non habet locum quando vnus iudex præuenit in citatione verbali, & alter postmodum in citatione reali capiendo reum, quia captura personaliter facta, licet sit posterior erit potentior verbali citatione. Angel. de malef. ver. iud. commissit Cepol. tractat. de seruit. rustic. præd. tit. de mari. c. 26. num. 21. & hoc fallit, nisi quis procurasset se capi, vt euitaret iudicium primi iudicis citantis. Guid. consi. 153. nume. secundo. Octauum non habet locum, quando aliquis iudex erat impeditus. Rom. sing. 141. Bar. l. si maritus, ff. de adulter. Nono præuentioni non est locus in actu nullo. Archid. c. non ita, 2. q. 6. Ang. l. si quis postea. ff. de iudic. Decimo hoc idem si citatus fuit contumax in comparendo, quia tunc vterque iudex poterit procedere. Ange. l. euidenter. ff. de exec. rei iud. Hieronym. de monte tract. defin. reg. c. 25. num. 16. Vndecimo præuentio iurisdictionis contra vnum socium non seruit quo ad alios Cyn. & Bal. l. prima. C. qui accusare non possunt. Bart. & Alexand. l. denunciasse. §. quæritur. ff. de adulter. Duodecimo præuentio in causa ciuili non inducit præuentionem in causa criminali. l. de fide. C. de fals.

35 Probatio primo facta facit aliquem præcedere in possessionibus, not. capitul. quorundam, de electio. sexto. Abb. capitul. Nicolao, de appellat. capitul. sedes, de rescript. capitul. Auar. de præb. not. cap. fin. de pact. 6. vbi glo. & glo. Clem. vnica, ver. regum de Baptismo, glo. cap. bene. 96. distin. glo. l. si fundum. §. his verbis. ff. de legat. 1. Euer. in loco ab ordine, num. 13.

36 Primogenitus cæteris paribus alijs secundogenitis, magis honorandus est Tiraq. in præf. tracta. de iure primogenitorum, num. 39. & seq. vbi latè de prius. primogenitorum, l. semper. ff. de iur. Imola, vbi semper veneranda senectus.

37 Priuilegium primum præfertur secundo Baldus consi. 279. volumin. tertio. principibus enim conuenit illud semel locutus est Deus Iob. capit. 23. & debet habere vnum calamum, & vnam linguam; vnde concessio Principis facta contra primam non valet Roman. consi. 218. Alexan. consi. tertio, volum. quinto.

38 Promissio primo adimplenda est, quæ primo fuit facta, l. in operis. ff. locati. Cass. de gloria mundi, par. 12. consid. 99. ver. 3.

39 Promotus primo prius præferri debet, c. eṗs, dist. 18. c. dictum. 23. distin. Cassan. d. loco, ver. 9.

40 Rex dicitur ille, qui nascitur primo ex priuato deinde pater factus est Rex, & alium suscepit filium, quia licet ipse sit natus ante regnum patris, interim dum pater est priuatus non dicatur filius Regis, tamen cum primum pater Rex fuerit is quoque filius Regis fuit, ita in puncto Tiraquel. de iure primog. q. 32. nu. 27.

41 Rubricarum ordo attenditur, vnde digniora censentur, quæ primo loco posita sunt Euet. in loco ab ord. rub. per totum.

42 Scriptus primo censetur magis delictus not.l.
quoties ff.de vsufr.l. generaliter §. quis ergo ff.de
fideic.lib.Ias.l.2.§.prius ff.de vulg. Fel. c. cum de
rescr.vnde si dicatur quod aliquis dabat rem ad
censum in Emphyteusim, eo quod primo diceba
tur ad censum talis contractus erit iudicandus
censualis, non Emphyteoticus Ias.l.2.q.8.C.de iu
re Emphyt.similiter quod prius est scriptũ,prius
præsumitur factum, & hoc nisi sic interpretando
actus principalis præcedens redderetur nullus,
qui si fingatur sequi erit validus, & vterq; actus
sortietur suum effectum,tunc enim debemus con
uertere ordinem scripturæ vt valeat dispositio in
utroque Euer.in loco ab ordine nume. 8.Decis.9.
nume.3. de præb. Cassan.de gloria mundi p. 12.
consid.99.vers.11.& in consu.& burg. tit.de Be-
trayct.§.10.nume.5.

43 Sedens in primo loco dicitur magis honorari
gl.§.aliam ver.altiori inst.de bon. poss. Cassan. de
gloria mundi consid. 12.par.1. Tiraquell. de iure
primog. in proœm. numer. 3. Maranta in proœm.
numero 10.

44 Sententia primo loco data præfertur secundæ
leg. iudex. ff. de re iud.gl.1. §.1.inst.quibus mod.
test.infirm.

45 Sponsalia prima per verba de præsenti derogãt
posterioribus etiam copula carnali subsecuta in
secundis c.si inter de sponsal. dummodo prima
sponsalia sunt legitima, Cassa.da gloria mundi p.
12.consid.99.vers.14.

46 Successor prior in gradu quando agitur de suc
cessione ex testam.in prælegato excludit nepotem
ex fratre Ferrettus consil. 384. numero 6. secus
si agatur de successione legali, quia tunc filius
in locum patris succedit Roland. consilio 68.
numero 2.

47 Titulus prior in possessione & posterior in tit.
priori in solo titu. præfertur Sal. l. qui tibi nu.1.
ff.de hæred.vel act. vend. prior enim in tit. etiam
ab inferiori debet præferri in possessione adipiscẽ
da,& q.petitorij, quæ requirit indaginem reserua
tur Ferrettus cons.27.nu.4.

48 Vocatus primo magis censetur dilectus Sociu.
Iun.consi.162.nu.16.vol.2.cons.100.nu.10.eod.
vol.dixi super Ampliat.28.

49 Vsura prior dicitur esse, qui primo fuit in sorte
Alber.l.Lucius nu.5.ff.qui pot.in pign.habeatur:
8 hæc † pauca dicta sufficiant pro ampliatione hu-
ius regulæ,quę procedit ĩ vniuersis ferè dispositio
nibus Portius consi.28.nume. 12. in his præcipuè
9 quorum par est causa,secus † si fuerit dispar Ca-
gnol.l.cum quid nume. 34. ff. si cert. pet. Fulgos.
Auth.Sed iam necesse C.de don.ante nupt. nu.3.
10 similiter procedit † nisi aliter constet de mente di
sponẽtis c.pen. de pręb.6.in incertis enim non in
certis locus est coniecturis l. continuus §.cum ita
11 ff. de verb. oblig. † Euer. in loco ab ordine nume.
12.qui nu.15. d. loci limitat quadrupliciter. Pri-
mo quando duo narrantur per ordinem in aliqua
12 constitutione circa honesta, & † laudabilia,seu cir
ca actus virtuosos. Tunc enim ex ordine argui-
tur prærogantia;nam dignior censetur præponi,
secus autem vbi duo enarrantur circa turpia, vel
vbi aliqui notantur de aliquo vitio, tunc enim à
vilioribus, & magis infestis est incipiendum. Se-
cundo limitatur nisi ex pręcedentibus,& sequen-
13 tibus,aut alijs † coniecturis colligi posset contra-
rium. Cepolla consi. 13.præpos.c.cum ad verum
14 96.dist. Tertio hoc procedit in dubio,secus † quã
do aliud reperiretur in iure decisum gl. cap. 1 de
15 iur.col.6. Quarto fallit † quando ordo positus es-
set gratia exempli tunc enim non curatur ordo
capit.decernimus de iudic.& sic habes quomodo
procedat regula prioritatis non solum respectu
temporis, verum etiam respectu ordinis scriptu-
ræ, siue alterius dispositionis. facit ratio de actu
16 primo, quia quod semel placuit, amplius † displi
cere non debet c. quod semel de reg.iur.6.
17 Quæ ratio limitatur primo † in appellatione se
cunda,quam siquis prosequatur videtur recede-
re à prima Ias. leg. qui bis idem ff. de verb.oblig.
Doct. l. si procurator §. si dominus ff. de oper.
18 nou.nunc.Secundo fallit in † codicillis, quia vlti-
mi tollunt priores gl.fin.l. cum proponatur & ibi
19 Bart.C.de † testam. Tertio fallit in contractibus l.
cum in plures §.locator horrei ff.locati l. 1. §.fin.
ff.de stipul. seru.l. clari C. de fideic. adeo vt in se-
cundo non sit necesse apponere clausulam cassan-
tem primum,nam tacitè intelligitur præsertim in
ter easdem partes Bald. c. 1. de transact. Quarto
20 fallit in consuetudine. quia † vltima cõsuetudo
si fuerit perfecta, seu pręscripta derogat præceden
tibus gl.l. nemo §. temporalis vbi Dec. ff. de reg.
iur.Doct.c.fin.de consuet. not.l.fin. C. de seru. &
21 aqua. Quinto declaratur vt † clausula secunda vbi
ad concordiam reduci non possit deroget primæ
22 Ias.l. pacta nouissima C. de † pact. Sexto declara-
tur, vt vltima fama tollat priorem gl.l.si mater.C.
ne de statu defunctorum Bart. l. fin. C. si seruus,
aut libertus lib. 10.l.is potest ff.de acq.hæred.Bal.
l.sacro sancta C.de sacro sanct.Eccl.l. fin.ff.de fer.
23 Septimo † limit. in secundo iuramento quod pre
24 fertur primo l. duobus §. fin. & † l. seq. ff. de iure
iur.c.tua nos eod.tit. Octauo lex secunda derogat
primæ l.sed,& posteriores ff.de legibus not.c.1.de
const.6.Alex.consi. 32.vol.4. Nono vltima legata
25 tollunt priora † leg. rem legatam ff. de adim. vel
trãsf. legat. Decimo per secundũ mandatũ dero-
26 gatur primo l. si quis cum † procuratorio ff. de
procurat.Abb.c.non iuste eod. tit.l.si quis eum §.
fin.ff. eod. tit. Vndecimo mora vltima nocet pri-
27 mæ not.gl.l. illud † ff. de peric. & com. rei vend.l.
28 seruum §.sequitur † ff.de verb.oblig. Duodecimo
certio fallit quando plures opiniones referuntur
à lege vel à gl. nam vltima eo in casu censetur ap-
probata alijs reiectis Bart.l. bona fides ff.depositi
l. qui filium §. sabinus ff. ad Trebell. nisi prima
saperet æquitatem, secunda saperet æquitatem, se
cunda verò rigorem, vel nisi prima affirmaretur
pro vera, secunda autem alij sic. Decimo quarto
29 in pactis, quæ † vltima derogant primis leg.pa-
cta nouissima C. de pact.l. 1.§.fin. ff. de stip.seru.
Bald.leg. Clari C. de fideic. Decimo quinto fallit
30 in possessione, nam vltima † possessio simpliciter
attenditur Bald.c. 1. de feudi cogn. Ioan.And.ca.
cum Ecclesia de elect.Oldr.consi.313.not.c.cum

Eccle-

Eccleſia de cauſa poſſ. & propriet. Feder. conſil.
31 234. Calder. conſ. 12. de iure patr. † Decimoſexto
fallit in poſtulatione, in qua licet variare etiam
clerico not. c. bonæ il 2. de poſt. præl. gl. & Abb. c.
32 cum cauſis, de elect. † Decimoſeptimo fallit in
præſentatione, nam ſecunda præſentatio præfer-
tur primæ not. cap. cum autem de iur. patr. gl. &
Doct. Clem. plures eod. tit. Roch. de curte tract.
33 de iure patr. ver. honorificum q. 9. † Decimoocta-
uo fallit in reſcriptis; nam primum tollitur per ſe-
cundum c. 1. c. cæterum & ibi Doct. de reſcr. De-
34 cimonono † fallit in ſententia interlocutoria, quæ
tollitur per ſecundam leg. quod iuſſit. ff. de re iud.
ſecus tamen eſt in definitiua, in qua licitum non
eſt variare. leg. 1. C. quando prov. non eſt neceſſe
Doct. l. nam & poſtea. §. ſi damnetur. ff. de iure iur.
c. cum inter de re iud. Din. c. ꝙ ſemel nume. 2. de
35 reg. iur. 6. † Vigeſimo quemadmodum ſecunda
lex derogat primę, ita primum ſtatutum tollitur
per ſecundum Bart. leg. omnes populi vlt. q. 3. q.
princ. ff. de iuſt. & iure Alex. conſi. 58. vol. 4. Rom.
36 conſ. 57. † Vigeſimoprimo fallit in vltimis volun
tatibus, nam primum teſtamentum tollitur per
ſecundum gl. & Doct. com. §. l. inſt. quibus mod.
teſt. infirm. Din. c. quod ſemel nu. 13. de reg. iur.
6. l. 2. §. pen. ff. de adim. leg. l. hæc conſultiſſima. §.
ſi quis autem l. ſancimus. §. ſin autem. C. de teſtam.
c. cum Marthæ de celeber. miſſ. gl. c. fin. 12. q. 2.
37 Vigeſimoſecundo fallit † in conſtitutione Vica-
riorum: nam per conſtitutionem ſecundi reuo-
catur primus Ioan. Andr. cap. ſua de offic. vic. c. 1.
38 eod. tit. lib. 6. † Vigeſimotertio fallit in omni ca-
ſu, in quo licitum erit variare, tunc enim ſemper
vltimus actus derogabit primo, & eſt primo va-
lidior, & excellentior not. leg. prætor ait. §. ali-
quando. ff. de nou. oper. nunc. Bart. leg. ſi ſterilis. §.
qui domum. ff. de act. empti. Et ex his ſit expedi-
tum hoc quintum opuſculum quo habetur quod
qui prior eſt tempore potior eſt in iure capit. qui
prior de reg. iur. 6.

SVMMARIVM.

1 *Natura accidenti præfertur.*
2 *Natura eſt conſtans, & perpetua, accidens verò fa-*
cile mutatur.
3 *Ius naturale immutabile.*
4 *Lex imitatur naturam quantum poteſt.*
5 *Iura ſanguinis nullo iure dirimi poſſunt.*
6 *Accidens non mutat naturam ſubiecti.*
7 *Naturalia non debet quis dimittere propter acci-*
dentale.
8 *Naturalis cauſa in dubio magis præſumitur quàm*
accidentalis.
9 *Naturali vitio parcitur.*
10 *Natura capitur multis modis.*
11 *Accindens quid ſit.*
12 *Idiomata plura ſi concurrant quid prævaleat.*
13 *Domicilij appellatione debet intelligi de originali.*
14 *Filiorum appellatione qui veniant.*
15 *Poſthumo inſtituto etiam ſi filius habere non poſſit*
an tollatur primum teſtamentum.
16 *Pupillo & furioſo ſimul datur tutor. non autem*
curator.
17 *Pater præſumitur amare filium ſuum.*
18 *Exhæredatio filij præſumitur iniuſta.*
19 *Auus præſumitur dotare nepotem contemplatione*
filij.
20 *Legatum factum rectori alicuius Eccleſiæ conſan-*
guineo præſumitur factum intuitu ſanguinis.
21 *Alienatio facta à prælato conſanguineo de rebus*
Eccleſiæ præſumitur in damnum Eccleſiæ.
22 *Prima charitas incipit à ſe ipſo.*
23 *Naturalis cauſa concurrens cum accidentali quo-*
modo procedat.
24 *Ratio naturalis facit præſumi cauſam finalem.*

Opuſculum Sextum.

1 ATVRA † accidente præfer-
tur l. qui habent. ff. de tutelis in
in fine ibi, cũ magis ætati, quàm
dementiæ tantiſper ſit conſulen-
2 dum; vnde natura dicitur † con-
ſtans, & perpetua: accidens au-
tem facilis reſolutionis, Afflict. Deciſ. 282. nu. 11.
ſicuti dicitur ius naturale immutabile, ciuile au-
tem ſecus. §. ſed naturalia inſt. de iure nat. Gent. &
3 Ciu. ciuilis enim ratio † ciuilia iura corrumpere
poteſt, naturalia verò non vtique inſt. de leg. agn.
tut. in fine, & quod non poteſt fieri naturaliter,
4 non poteſt etiam ciuiliter Alex. leg. † poſſidere. §.
ex contraria numer. 4. vbi Bart. numer. 2. ff. de
acq. poſſ. immo lex imitatur naturam quantum
5 poteſt. §. minorem inſt. de adopt. † hinc eſt quod
dicitur iura ſanguinis nullo iure ciuili dirimi poſ-
ſe leg. iura ſanguinis. ff. de reg. iur. accidentalia
enim non faciunt rem diferre ſpecie Iaſ. l. Marcel-
lus nu. 3. ff. ad Trebell. leg. 1. numer. 32. ff. de acq.
6 poſſ. nec mutant naturam † ſubiecti. l. natura-
lem. §. apud. ff. de acq. rerum Dom. Ber. capi. Ray-
nutius num. 300. de teſtam. vnde quis dimittere
non debet naturalia propter accidentalia. Bald.
7 leg. nec ei numer. 2. ff. de adopt. † & cum dubita-
tur an ſit cauſa naturalis, vel ciuilis, in dubio po-
tius præſumi debet naturalis, Caſſan. in con-
8 ſuet. Burg. tit. des † foreſt. §. 1. numer. 7. ſicuti ver-
ba naturaliter, non autem ciuiliter intelligi de-
bent Bert. conſi. 71. numer. 21. volumin. 1. conſi.
22. numer. 63. volumin. 2. & natura quod negat
nemo fęliciter audet. leg. amiciſſimos. §. Lucius.
ff. de exc. tutor. naturalique vitio parcitur gl. leg.
9 fluminum. §. vitium. ff. de damno † infecto Conc.
cum primo axiomate Caſſan. tract. de gloria mun
di p. 12. conſid. 50. Alex. leg. ſi quis poſthumus
num. 2. ff. delib. & poſth. Angel. l. neceſſarium nu-
mer. 8. de ord. iud. Goffredus. leg. necem numer.
19. ff. de bon. libert. Iaſ. leg. cunctos populus nu-
mer. 25. C. de ſumma Trin. & fide Cath. leg. ſi is
qui pro emptore numer. 216. ff. de vſucap. Socin.
rub. de iud. numer. 3. Natta tract. ſtat. q. 3. nu. 23.
Alciat. conſi. 93. numer. 12. Bertr. conſi. 263. nu-
10 mer. 5. volu. 10. pro declaratione † huius opuſcu-
li notandum eſt, ꝙ natura capitur multis modis.
Primo pro natura naturante, quæ Deus eſt l. ſed
etſi. §. fin. ff. de iud. Secundo pro omni eo, ꝙ natu-
ralis ratio comprehendit, ſecundum quod dicitur
hoc

hoc non eſt in rerum natura.§.1.inſt.de inut.ſtip.
Tertio modo accipitur natura pro naturali ratio-
ne, quæ noo permittit entia de non entibus prædi
cari non è coorrario, & quæ non poteſt facere en-
tia non entia, & quæ entia noo comprehendit.
Quarto modo accipitur natura pro naturali Dei
ordinatione, & ſecundum quam omnia produ-
cuntur in mundum, hoc modo monſtruoſa dicun
tur contra naturam. leg. non ſunt. ff. de ſtat.hom.
Quioto pro re humana, quæ in lucem prodijt. l.
qui in vtero.ff.de ſtat.hom. Sexto pro naturali ra-
tione, quæ excepta prima natura naturāte primo
Deo, cuius ſecreta ſunt inſcrutabilia. c. ſi quando
de reſcr. omoes comprehendit. §.quod verò inſt.
de iure nat. Gent. & Ciuil. Bellamera.c.bonæ ou.
11 55. de elect. ſecundo † notandum eſt quod acci-
deos dicitur quod abeſt, & adeſt præter ſubiecti
corruptionem, vnde circuuſtantia dicitur acci-
dens not.l.aut facta.ff.de pen. Alber.l.per ſeruum
num. 5.ff.de vſu & habit. Quibus ita ſuppoſitis
12 infertur. Primo † ſi in aliqua prouincia ſint duo
idiomata, vnum naturale, alterum autem acciden
tale, ſi quis ſciens tantum accidentale naturale au
tem noo, & impetrauit beneficium in dicta pro-
uincia an illud ipſe obtinere poſſit. Reſp. Quod
non, quia verba naturaliter, non autem accidenta
liter capi debent Bart.l.1.§.hoc interdicto de fon
te Gomeſ. per hanc reg. in reg. Cancell.de idiom.
13 q.9. Secundo cum ſit mentio † de domicilio de-
bet intelligi de domicilio originis, oon autem ha-
bitatiooís.l.libertus.§.præſcr.verſ.cum ſimil.ff.ad
Municip. gl.l. ciues. C. de incol.lib.10.l.1. C. de
Munic. & orig. lib.10.not. ſpec. tit.de comp.iud.
§. 1. verſ.42.gl.c. ex parte de foro comp. Dnm.c.
accedens, vt lite non cont. Doct.c. nullus de tem-
por.ord.6.gl.Clem. Paſtoralis verſ.orig.de re iud.
& hoc niſi ſubiecta materia aliter ſuadeat Alciat.
14 conſi. 53. num.12.& tract. † præſ.reg.1.præſ.37.
num.5. Tertio cum ſit mentio filiorum non com-
prebenduntur adoptiui, vbi ſunt verè filij nec le-
gitimati cum ſit mentio de legitimis, & naturali-
bus, quando ad ſunt verè legitimi ita Doct.l.ſi is
qui pro emptore.ff.de vſucapion. Natta tract.ſtat.
15 q.3.num.23.Alc. conſil. 53.num.13.† Quarto ſi-
quis poſthumos, quos per ætatem, aut valetudi-
nem habere fortè noo poteſt, hæredes inſtituerit
ſuperius teſtamentum rumpitur, ꝙ natura magis
in homine generandi, & conſuetudo ſpectanda
eſt, quàm temporale vitium, aut valetudo, pro-
pter quam abdicatur homo à generandi faculta-
te. l. ſi quis poſthumos, & ibi Doct.com.per hanc
16 reg. ff. de lib.& poſth. † Quinto ſiquis fuerit pu-
pillus, & furioſus, & peccet in natura, & acciden-
ti dabitur ei tutor, ſecuodum cauſam naturalem,
quæ ſolet dari pupillis, non autem curator ad
cauſam accidentalem, qui ſolet dari furioſis l. 3.
ibi Doct.ff.de offic. aſſeſſ.l.qui habent. ff. de tute-
lis Brunus tract. de rebus dubijs coocl. 5. in fine.
17 Sextu † quia pater præſumitur naturaliter amare
filium ſuum, ſi ipſum verberauerit dicetur hoc
egiſſe correctionis, & cauſa amoris, non aũt odij,
niſi atrocitas pęnæ aliud ſuadeat.l.1.C.de emend.
prop. quo caſu oó poteſt ſe defendere, nec filium
ſuum repercutere, quia vbi licita eſt offenſio red-
ditur illicita defenſio Bart. l. vt vim. ff. de inſt. &
18 iure. Septimo † exhæredatio facta de filio à patre
præſumitur ioiuſta, niſi probetur ingratitudo, ex
quo naturaliter filij ſunt grati parentibus gl.l.fin.
de his, quæ met.cauſa l.omni modo.C.de iooffic.
teſtam. & ſic attenditur quod naturaliter in eſt,
non autem quod accidentaliter extrinſecus ſequi
19 tur. Octauo † auus præſumitur dotare nepotem
cōtemplatione filij l.dedit de collat.bon.niſi con-
ſtaret ſecus de mente dotantis leg. auus. ff.de iur.
dot. in dubio enim filius naturaliter magis cenſe-
tur amari, hoc idem ſi donatio facta fuerit vxori
per conſanguineos mariti dicetur enim donatio
facta cootemplatione ipſius mariti Doct. com. l.
ſed & ſi. §. in arrogato. ff.vulg. Alciat. tract. præſ.
20 reg. 1.præſ.18.num.1. Nono † ſi quis leganerit re-
ctori alicuius Eccleſiæ affini ſuo præſumitur le-
gaſſe contemplatiooe ipſius, nō autem Eccleſiæ:
propterea poterit rector de legato diſponere ad
ſui beneplacitū Auth. licentiam. C. de ſacr.ſanct.
21 Eccl. not. c. requiſiſti de teſtam. † Decimo aliena-
tio facta per prælatum in conſanguineum præſu-
mitur eſſe in damnum Eccleſiæ Auth. quibuſcun
22 que, C. de ſacr. ſanct. Eccl. Vndecimo † quilibet
præſumitur prius res curare proprias, quàm alie-
nas, c.qui vult de pęnit.diſt.3.l.quæ ſeruendarum
ff. de præſcr. verb. à natura enim inſitum eſt ho-
mini, vt prima charitas incipiat à ſe ipſa l.præſes.
C. de ſeru. & aqua, is ita ampl. diſtinguendo di-
23 cas, quòd quandoque cauſa † accidentalis, & natu
ralis ſunt inuicem repugnantes, & tunc præualet
accidentalis, cum natura alteretur l.1.§.beſtias.ff.
de poſt. quandoque verò cauſa naturalis, & etiam
accidentalis poſſunt ſimul cōcurrere, & etiam ef-
fectus earum ſe compatiuntur, & tunc vna non
præualet alteri l. cum pater. ff.de iure dot.adden-
tes ad gl. d. l. qui habent Paulus autem in l. ſi ea-
dem numer. 5.ff.de offic.aſſeſſor.dicit, quod acci-
dens mutat naturam, & potius inſpicitur accidēs,
quàm natura, quod verum eſt in occurrentibus
poſt accidens, ſed in occurrentibus aote inſpici-
tur cauſa naturalis aliàs origo naturalis, & hoc
quando ſe non compatiuntur, aliàs in concurſu
vtriuſque potius inſpicitur cauſa naturalis, quam
accidentalis l. filiu.ff.de lib.& poſth.& d.l.qui ha-
bent, & iſta inducuntur ad quæſt.ſi conceſſæ ſint
repræſaliæ contra Florentinos, & aliquis oriun-
dus de Florentia tranſtulit domicilium ſuum Bo-
non. vtrum cootra ipſum poterint exerceri repræ
ſaliæ? Reſp. Quod non per l.ſi eadem. ff.de offic.
aſſeſſor. quia videtur deſijſſe eſſe Florentinus, &
hoc ſi poſt tranſlationem domicilij conceſſæ ſunt
repræſaliæ, vel euenit cauſa, propter quam ſunt
conceſſæ, aliàs ioſpicietur origo ſi prius eſſent con
ceſſę, vel cauſa obueniſſet arg. l. ſi quis poſtea d e
iud.l.Incola.ff.ad Munic. quid è conuerſo, ſi Bono
nienſis tranſtulit ſe Florentiam an poterunt exer-
ceri cootra eum tanquam Floreotinum? Reſp.
Quod non, quia licet videatur deſiſſe eſſe Bono-
nienſis, oon tamen incipit eſſe Florentinus, cum
non ſit oriundus, & hoc verbum non verificatur,
niſi in oriundo.l. ſed reprobari.§.hoc amplius.ff.
de exc.

de exc.tutor.vet.cominenſes, nut. l.1. ff. de tuto.
& cura.dat.ab his, l.1.ff. ad munic. Bar.l. prouin-
ciales, ff.de verb.ſign.Paulus d.l.ſi eadem, nume,
6.ff.de offi.aſſeſſ. Et ex his habes declaratum upu
ſculum præſens, quo habetur naturam accidenti
23 præferri, addas † quod ratio naturalis etiã non ex
preſſa in lege, vel alia diſpoſitione facit præſumi-
cauſam finalem. Tiraq.reg.ceſſante cauſa, limita,
1.num. 67. nut.l. cum ratio, ff.de bon.damn.l.1.
§.in prim.C.de caduc. toll.l.1.§. ſi id quod. ff. de
actio.& oblig.l.itaque.ff.ad l.Aquil.l.ſi à patre. §.
vltimo.ff.de petit.hæred.l.2.§.1.ff. de vſufruct. §.
1.inſt.de nupr.glo.l.1.de pact.l.1.ff. de leg. præſt,
l.reſcripta.C.de prec.imper.offer.l.ſi non ſortem,
§.libertus.ff.de cond.ind.

SVMMARIVM.

1 *Reus præfertur actori.*
2 *Actor quis dicatur.*
3 *Reus quis dicatur.*
4 *Iudex quando neutra partium velit eſſe actor, quid agere debeat.*
5 *Poſſeſſio lite pendente non poteſt auferri.*
6 *Actori præfigi poteſt terminus ad agendum.*
7 *Pronunciari debet in fauorem rei.*
8 *Reo fauetur in probationibus faciendis.*
9 *Actori fauetur, ſi fouet fauorabilem cauſam.*
10 *Actori fauetur in præparatorijs iudiciorum.*
11 *Reo non fauetur quando fauori ſuo renunciauit.*
12 *Actore non probante reus abſoluitur.*
13 *Reo fauetur etiam ſi actor ſit valde honeſta perſona.*
14 *Perſona qualitas non facit recedi à iure communi.*
15 *Probationes in criminalibus debent eſſe luce meridiana clariores.*
16 *Ius actoris conſideratur non autem rei.*
17 *Reus non conſideratur ex quo aſſumit onus probandi, ſi actor non probauerit.*
18 *Probationes ſi fuerint pares reo fauendum eſt.*
19 *Morientis probatio ad abſoluẽdum admittitur non autem ad condemnandum.*
20 *Actor eſt condemnandus in expenſis.*
21 *Actor ſequitur forum rei, Ampliat. & limitatur multis modis.*
22 *Actor ſi egerit rei vendicatione, & non probauerit quid ſequetur.*
23 *Actori non debet licere, quod reo non licet.*
24 *Actor difficilius moram purgat.*
25 *Actor perdit cauſam ob productionem falſi inſtrumenti.*
26 *Actori minus tempus conceditur, quàm reo.*
27 *Actor excommunicatus non auditur ſecus in reo.*
28 *Actoris contumacia dicitur maior quam rei.*
29 *Reus etiam ſi dubie probet quomodo abſoluatur.*
30 *Actor in replicatione non poteſt ſe fundare in iure tertij, ſecus eſt in reo.*
31 *Actor excluditur ſi non probet etiam quod reus nihil probet.*
32 *Actoris eſt probare negatiuam non rei.*
33 *Actor non comparens magis nocet, quàm reus.*
34 *Reus poteſt pluribus vti defenſionibus.*
35 *Actor, & reus quando à pari concurrant.*

Opuſculum ſeptimum.

1 EVS † præfertur actori leg.
fauorabiliores.ff.de reg.iur.c.
cum ſint de reg.iur.6. in d.l.
dicitur, fauorabiliores rei po
tius, quàm actores habentur,
& in d. cap. ibi cum ſint par-
tium iura obſcura, reo fauen
dum eſt potius quàm actori,
ratio eſt quia in poteſtate eſt actorum, quando
prouocent non in poteſtate reorum quando pro-
uocentur. l.pure.§.fin.ff.de doli exc.Din.c.nullus
nu.8.de reg.iur.6.Pro declaratione huius opuſcu
2 li ſciendum eſt, quod actor † diffinitiuè dicitur,
qui alium prouocat in iudicium c. forus.§.accuſa
tor de verb.ſign.c.ex literis de probat.l.in tribus.
ff.de iudic.l.inter. §.qui familiæ.ff.fam.hærciſc.l.
iudicium.ff.fin.reg.Fel.c.cum inter de except.nu.
11.Dec.conſi.478.nu.10.Afflict.Deciſ.268.Bart.
l.libertus.ff.de in ius voc. quod eſt verum, etiam
ſi petat dari terminum alicui ad agendum Bart.
d. loco, ſimiliter dicitur actor quicunque neceſſe
habet probare de iure ſuo Bart. leg. ſi prius. ff. de
non. oper. nunciat. Vnde etiam reus in ſuis exce-
ptionibus dicitur actor, cum eas probare debeat.
l. 1. ff.de exception.l. vnica.C.de ijs pot.non An-
gel.§.3.diuiſio de interd.vlterius actor in cauſa ap
pellationis dicitur etiam qui fuit in cauſa princ.
3 Card. Clem. 2. de cauſa poſſ. & propriet. † Reus
autem dicitur, qui principaliter in iudicium per
citationem prouocatur d. c. forus.§. reus de verb.
4 ſign.Rom.conſi. 217.num. 2.Item not. † quod ſi
neutra partium actor eſſe velit, quando contendi
tur de poſſeſſione, iudex præfigit terminum vtri-
que ad probandum de iuribus ſuis, & ei poſſeſſio-
nem adiudicat, qui melius probauerit Spec. tit.
de libell. concept. §.nunc videndum verſ. 22.In-
noc.c.cum veniſſent de inſt.Bald.& Paulus l.ordi-
narij. C. de rei vend. Cepolla caut. 186. poteſt
5 etiam iudex † ſe informare, qui poſſideat parte
non citata: poſſeſſio enim lite pẽdente non debet
auferri poſſeſſori gl. c.1. vt lite pend. c.querelam
delect. c. cum Eccleſia de cauſ. poſſ. & propriet.
Doct. c.2.de teſt.in integr.regulariter tamen acto
ri poteſt præfigi terminus ad agendum. l.diffama
ri. C. de in gen. & man. leg. ſi ea. C. qui accuſare
non poſſ. leg. Titia.ff.de accuſat. ſolus tamen ter-
minus aſſignatus nõ priuat quem actione ad agen
dum, ſed tria requiruntur. Primo quod fiat vna
monitio. Secundo quod de illa appareat in actis.
Tertio quod iud. ſuper illo interloquatur, & ſi
aliquod eorum deſit non priuabitur actione An-
gel. rubr.inſt. de act.col.25.latiſſime per Bartho-
lom.Blaretium d.l.diffamari. C.de ingen.& Man.
7 quibus ita ſuppoſitis, ampliatur † procedere pri-
mum dictum, etiam ſi probationes ex parte acto-
ris in aliquo excedãt, quia in fauorem rei pronun-
ciandũ eſt Dec.d.l.fauorabiliores.Secundo ampl.
etiam ſi reus per accidens actor efficiatur, vt quia
debitor prius compareat, & petat actori perpe-
tuũ ſilentium imponi, per hoc tamen actor nõ effi
citur abſolutè, verum iuuatur prærogatiua regulæ

huius

huius vt tanquam reus in dubio absoluatur not. l. in tribus ff. de iudic. Dec. consil. 487. Tertio amplia. etiam circa probationes faciendas, nam licet circa acta Medij iudicij pariter vtrique faueatur Alex. consi. 68. vol. 3. tamen quia respiciunt decisionem causæ ex quo actore non probante reus ab soluitur, ideo sibi fauetur eodem modo, quo in decisione causæ, Baldus l. magistratus C. quando prouoc. non est necesse Alexan. l. de die ff. qui satisd. cogatur Dec. l. non est nouum C. de edendo.

9 Fallit tamen primo hoc primum dictum, nisi actor foueat fauorabilem causam, puta matrimonij, libertatis, testamenti & similium, fauor enim causæ præfertur fauori rei, l. inter pares ff. de re iudic. c. fin. eod. titu. de quibus latius dixi superius in opusculis præcedētibus. Secūdò declaratur vt

10 procedat † in fine causæ circa decisionem, secus in princ. & in præparatoriis iudiciorum, in quibus magis fauetur actori, quàm reo Bart. l. si quis intentione ff. de iudic. in mediis autem causæ pariter fauetur vtrique. Tertio declaratur nisi reus

11 fauori suo † renunciauerit l. si cōuenerit reo ff. de reo iud. facit ratio huius opusculi, quia melius est nocentem absoluere, quàm innocentem condemnare l. absentem ff. de pœnis, ex his infertur ad

12 plura, & primo † quod actore non probante reus absoluitur l. qui accusare C. de edendo, & debet absolui ab obseruatione iudicij, si nihil fuerit actitatum, quod si fuerit actori assignatio facta ad probandum à lege, uel ab homine, tunc absoluitur diffinitiuè Baldus, d. l. qui accusare ampliatur hęc

13 prima illatio pluribus † modis, & primo etiam si actor esset persona valde honesta, & reus esset male conditionis, & famæ, honestas enim personæ non facit quod credatur in præiudicium alterius, attēditur pręsumptio bonitatis, vbi agitur de pręiudicio tertij Abb. cap. cum in iure de offic. delegat. nam propter qualitatem personæ non rece-

14 dimus à iure communi † Dec. cap. postremo de appellatio. Secundò ampl. vt maximè locum habeat in criminalibus, in quibus probationes luce meri-

15 diana clariores † requiruntur l. fin. de probation. quo casu etiam si ciuiliter fuisset mota, dato quod actor haberet præsumptionem pro se, non defertur iuramentum in defectum probationis, sed habet locum ista regula, quod actore non probante reus absoluitur Alexand. consil. 66. volumine 1.

16 Tertiò ampliatur † procedere etiam si constaret reum ius nullum penitus habere, quia solum ius actoris consideratur l. fin. ff. de rei vend. Quartò amplia. etiam si reus assumeret onus probandi, &

17 deficeret, † quia per hoc non debet reus condemnari ex quo actor non probauit glo. l. circa ff. de

18 probation. Quintò amplia. † etiā si probationes essent pares, nam in dubio in fauorem rei pronunciandum est cap. ex litteris de probation. Roma. consi. 156. Dec. d. l. qui accusare nume. 16. Sex-

19 tò amplia. † etiā in attestatione morientis, nam licet attestatio talis admittatur ad absoluendum Bald. l. 1. C. com. delegat. per l. Paulus §. 1. ff. de bono. libert. non tamen admittitur ad condemnandum. Septimò amplia. vt actor condemne-

20 tur in expensis l. eum † quem temerè ff. de iud. l. properandum §. sin autem C. eod. tit. nisi actor haberet iustam causam litigandi, de qua latè dixi in tract. de reg. iur. p. 2. reg. 7.

21 Secundò infertur quòd actor sequitur forum rei l. iuris ordinem C. de iurisd. omn. iud. l. in criminalibus eod. tit. l. fin. C. vbi in rem actio c. cum sit de foro compet. ca. si clericus eod. tit. l. 3. ff. de alien. iud. mut. causa facta. Fallit hæc secunda illatio multis modis. Primò in causis matrimonialibus, quæ licet inter laicos agirentur, tamen per iudicem suum Ecclesiasticum sunt tractandæ c. 1. dist. 10. ca. 1. de consang. & affin. c. causam de offi. deleg. c. inter de transl. immo siquis dixerit causas matrimoniales non spectare ad iudices Ecclesiasticos, Anathema sit Concil. Triden. sess. 24. Can. 12. de Sacram. Matrim. Secundo in causis Ecclesiasticis, vt sacrilegij c. 1. 3. q. 6. c. cum sit c. conquestus de foro compet. & hæresis c. ad abolendam de hæret. simoniæ c. 1. & seq. de simon. excommunicationis c. multi 2. q. 1. c. corripiuntur 24. q. 3. & vsuræ, cap. præterea de vsuris. Tertiò vbi agitur de pęnitentia ex quacunque causa, vel in modum denunciationis c. libero dist. 87. ca. nouit. de iud. Quarto in iure Patronatus, & in omnibus spiritualibus, & spiritualibus annexis ca. decernimus de iud. c. quanto eod. titu. Quintò ratione contractus, nam conueniri debet coram eo, sub quo contraxit, vel vbi promisit l. hæres §. 1. ff. de iudic. cap. fin. de foro compet. quod verum est si in loco contractus inuenitur, & non aliter, potest tamen decernere iudex missionem in possessionem faciendam in bonis, quæ alibi habet c. Romana §. contrahentes de foro compet. in 6. Sexto fallit ratione criminis in aliena iurisdictione cōmissi, quia ibi, vel vbi inuenitur conuenietur c. 1. 3. q. 6. c. 1. de raptor. c. postulasti de foro compet. l. 1. C. vbi de crim. agere oport. vbi enim malum contingit ibi moriatur c. si peccauerit 2. q. 1. & ibi furca figatur vbi crassatus est l. capitalium §. famosos ff. de pęn. l. 3. C. de cursu publico lib. 12. Septimò ratione rei possessionis, in alterius iurisdictione constitutæ c. sanè de foro compet. l. fin. C. vbi in rem actio l. actor ff. de iudic. l. sed & si §. fin. l. si prædiū C. de præd. Min. Octauo fallit ratione prædij, cuius quæstio sub domino feudi agitatur, si iure feudali agatur c. cæterum de iudic. c. licet de foro compet. Nono fallit ratione reconuentionis ca. cuius 3. q. 8. c. ex literis de mut. pet. Decimò fallit si partes consentiant coram non suo iudice litigare l. est receptum ff. de iurisd. omn. iud. c. significasti de foro compet. consentire autem videtur, qui sciens se nō esse subiectum alicuius iurisdictioni, in eum consentit l. 2. ff. de iudi. Vndecimo fallit ratione priuilegij, vt in mendicantibus, & scholaribus. Duodecimò in causa appellationis c. Peregrina 3. q. 6. Tertio decimo quando Pontifex id iubet ca. iudices 1 1. q. 1. Decimo quarto propter loci opportunitatem, trahitur aliquis ad aliam prouinciam c. fine 23. q. 2. Decimo quinto ratione natalium c. lator qui filij sint legit. c. tua de ordi. cogn. Decimo sexto fallit in causis decimarum tot. tit. de decimis. Decimo septimo, in causa pęnitentium quæ ad Ecclesiam pertinent c. aliud 11. q. 2. cap. aliud

aliud de pœnit.dist.1. Decimooctauo in causa adulterij, cum agitur ad separationem c.1.vt lite non contest. Decimo nono in causis miserabilium personarum, quæ saltem secundario intuitu pietatis pertinent ad Ecclesiam c.1.& sequen.77.distin.c.ex tenore de foro comp. c.nouimus de verb.sign. Vigesimo fallit vbi agitur de possessione violata l.vnica C.vbi de possess.agi oporteat l.si prædium C.de præd.minor. Vigesimo primo fallit in causis fidei.c.quoties 24.q.1. Vigesimo secundo fallit cum quis se alibi soluturum promisit c.dilecti de foro compet. nam ibi dicitur quis contrahere, vbi se constituit soluturum l.3.ff.de bonis. auth. iudi.poss. Vigesimo tertio fallit si iudex secularis fuerit negligens c.licet & c.sequ.de foro compet. Vigesimo quarto fallit quando suus iudex recusatur, vt suspectus c.siquis contra de foro compet. Vigesimo quinto fallit in compromissis cap.2.& sequen.de arbitr. Vigesimo sexto ratione vltimæ voluntatis, vnde fideicommissum petitur vbi relictum est l.vnica C.vbi fideic. pet.potest l.hæres ff.de iudic.& legatum petitur vbi est, nisi hæres dolo eum inde subduxerit, tunc enim dabitur vbi petetur. Vigesimo septimo fallit in causis rusticorum, & seruorum Ecclesiæ, quorum causæ ad Ecclesiam spectant, & idem in alijs laicis ad forum Ecclesiasticum spectantibus ca. iudicatum 89.distin.c.Ecclesiarij 12.q.2.cap. nullus de foro compet. Vigesimo octauo in causis peregrinorũ c.Innouamus de tregua & pace. cap. siquis 24. q. 1.ca.vnico de Peregr.cap. excommunicationi de raptoribus cap. significantibus de offic. delegat. Vigesimo nono cum agitur de feudo Ecclesiæ ca. verum de foro compet. Trigesimo cum clericus impetrat contra laicum c.fin.de iud.c.fin. de alienan.iudi.mut.causa fact. c.ex transmissa de foro compet. Trigesimo primo vacante Imperio cognoscit Papa, vel eius delegatus de feudo c. licet de foro compet. Trigesimo secundo cum quid imminet difficile, vel arduum, seu ambiguum recurritur ad iudicem Ecclesiasticum c.per venerabilem §.rationibus, qui filij sint legit. Trigesimo tertio si consuetudo, seu priuilegium dat iurisdictionem super familiam c.cum contingat de foro compet.cap.fin.de offic. Archid. Trigesimo quarto de causa pacis tunc enim intromittit se ecclesia c.nouit de iudic. Trigesimo quinto ratione connexitatis cognoscit Ecclesia, & committit ca.1.& sequ.de donat.inter vir.& vxor.c.ex parte de foro compet. Trigesimo sexto quando ordinarius recusat, quia tunc Episcopus associatur not. Authen.si verò C.de iud. Trigesimo septimo ratione loci. Vnde Romæ, quæ communis patria est, quilibet conuenitur l Roma ff.ad Municipal. c.si. de foro compet.c.cuncta 9.q.3. Trigesimo octauo ratione professionis l.fin. C. de aduoc. diuers. iud. Trigesimo nono ratione administrationis, vnde argentarius ibi cogitur rationem reddere vbi argentariam exercuit l.prætor §.is etiam ff.de edendo. Quadragesimo ratione domicilij l.1.C. vbi de ratione agi oportet l.1. ff. de bonis. auth. iud. poss. vbi scilicet quis habet maiorem partem fortunarum suarum, nec inde est discessurus ca. fin.de foro compet. quod si debitor vagauerit per mundum, nec habet certum domicilium, videtur quod vbique conuenietur, alioquin creditor fraudaretur l. quod nisi §.fina.ff. de oper. lib. l.ait prætor §.si debitorem ff.de his quæ in fraud. credito. Quadragesimo primo ratione manumissionis, vnde libertus sequitur forum patroni l. siquis §. nisi ff.ad Municip. Quadragesimo secundo ratione originis propriæ, vel paternæ l.1.§.1. C.de Municip.& orig.& l.sequ.lib.10. Quadragesimo tertio ratione militiæ l.Municipes §.fin. ff.ad Municip. Quadragesimo quarto mulier sequitur forum viri l.fin. C.de incol.lib.10. l. cum quædam ff.de iurisd.omn.iudi.l.exigere ff. de iudic. Quadragesimo quinto ratione cursus decennij, quo quis moratus fuerit in studio l.2.C.de incolis lib. 10. Quadragesimo sexto, si plures sint tutores diuersarum iurisdictionum omnes coram vno iudice potest pupillus cõuenire l.omnes C.de arb. tu. Quadragesimo septimo ratione consuetudinis. Quadragesimo octauo ratione actionis l.fina. C. vbi in rem actio. Quadragesimo nono ratione negociationis l.hæres §.siquis ff.de iudi. Quinquagesimo ratione constitutionis l. non, vtique ff. ad Municip. Quinquagesimo primo ratione temporis l.2.C.de incolis lib.10. Quinquagesimo secundo ratione dignitatis l.filij §.pen. ff.ad Municip. Quinquagesimo tertio scholaris conuenietur sub suo præceptore, seu Episcopo loci, vel rectori, sub quo maluerit §.& hæc omnia in proœm. ff. Doctb. Authen. habita C. ne fil. pro patre. Quinquagesimo quinto Medicus Grammaticus, & professores liberalium artium, & Doctores, legum, & vxores, & familię gaudent immunitate, vt nec in iudicium deducantur, vel exhibeantur l.Medicos C.de profes. & Med.lib.10.specul. tit. de foro comp.per totum & in tit.de reo n.5. & se.

22 Tertiò infertur † quod actor si egit rei vendicatione, & reus excipit, quod actori non competit ius, quia ipse reus est dominus, non solum iudex absoluet reum actore non probante, sed pronunciabit reum dominum si probauerit de dominio. Attamen non posset reus consequi per viam exceptionis quod actor condemnaretur ad sibi aliquid dandum, vel faciendum ipsi reo, nisi per viam æque principalis petitionis reconueniret actorem Alex. l.1.§.in operis col.2. de operis noui nunci.

23 Quartò infertur, † quòd non debet actori licere, quod reo non permittitur l.non debet ff.de regu.iur.c.non licet de reg.iur.6.immo si actor obtinuerit à Principe commissionem specialem, quod in causa ciuili reus debeat in iudicio personaliter comparere, ipse actor tenetur etiam personaliter comparere, non per procuratorem Geminia.ca.1.de dolo & cont.6.Ias.l. fin. C. de ind. vidui.tollen. glos. Clemen. sæpe ver. voluerit de verbo.signif.

24 Quintò infertur † quòd actor difficilius moram purgat Bar.l.hæc conditio l. 2. ff. de cond.& dem. Tiraquell.de retr.consang.§.8.gl. 2. nu.12. Menoch.de arb.iud.lib.2.cent. 1.q.45.nume.2.secus est quo ad actionem conseruandam Ripa l.

si in Insulam nu. 102. ff. de verb. obligationibus.

25 Sexto actor † debet perdere causam ob productionem falsi instrumenti vigore statuti, licet reus produxerit falsum instrumentum, quia in pari turpitudine potior est conditio rei Baldus in rubr. C. de fide instr. col. pen. ver. incidenter quarto.

26 Septimo reo instante, & † petente in causa prosana dabuntur quadraginta dies, actori verò nisi triginta Decis. in nouis de seques. & poss. fruct. Decis. 2. nume. 4.

27 Octauo actor excommunicatus † non potest agere in iudicio, nisi prius absoluatur, secus est in reum, qui comparere potest in iud. etiam si sit excommunicatus, & hoc agere potest se defendendo Afflict. Decis. 268. nume. 3. & constituet procuratorem ad agendum Decis. Capel. Tholos. 143, numero 1. Franc. Marc. Decis. 1233. numero 6. quod procedit in reo necessario secus autem in voluntario Abbas capitulo cum inter de except.

28 Nono maior dicitur † contumacia actoris, quam rei cap. causam de dolo, & cont cum gl. ver. praeterea c. fi. tit. de eo, qui mit. in poss. gl. 1. c. 1. de dolo, & cont. 6. Rota Decis. 48. in nouis Dec. consi. 384. Baldus leg. si ea C. qui accus. non poss. leg. cum mulier col. 6. ff. sol. matr. leg. si & per emptorem ff. de act. empti, Bert. consilio 267. numero 6. vol. 3.

29 Decimo reus † exceptionem suam probans dubie, etiam si actor probauerit plene, est absoluendus, quando dubia probatio est talis, quae potest facere actum licitum, Ias. l. non solum §. sciendum nume. 6. ff. de oper. nou. nunc. dicit hanc esse commun. Ruin. consil. 149. num. 39. & consi. 150. nu. 22. vol. 5.

30 Vndecimo actor, in replicatione † non potest se fundare in iure tertij, licet secus sit in reo in sua exceptione Ruin. consi. 48. nu. 12. vol. 4.

31 Duodecimo † actor excluditur nisi probet, etiam quod reus nihil probet Socin. Iun. consil. 47. nume. 18. vol. 2. Vnde reus in possessione tuendus est, licet in ea nullum ius habeat, si actor ius in re habere non docuerit idem consilio 45. nu. 19. vol. 1. Ias. l. Iulianus nume. 11. ff. de cond. ind.

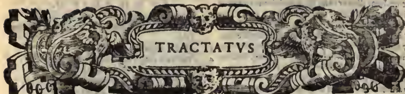
32 Decimo tertio † actoris est probare negatiuam, non autem rei, Cuman. leg. decem nume. 11. ff. de verb. oblig. Paul. leg. actor numer. 2. C. de probat.

33 Decimo quarto † actor non veniens, magis offendit, quàm reus, nam actoris est causam ampliare & apud iudicē stare, rei autem fugere Specul. tit. de cont. §. 2. nu. 2.

34 Decimo quinto † reus potest simul & diuersis temporibus, proponere plures defensiones, quibus omnibus mediantibus, vel altera eorum excluditur intentio actoris, Item potest negare totū si actor plus debito petierit, Din. ca. nullus pluribus nu. 2. de reg. iur. 6. His ita ampliatis, & declaratis additur haec regula pro concordia eorum, quae in his discordare videntur quod in his, quae respiciunt litis ordinem, fauemus actori, in medio vtrique, in fine verò seu indecisorijs reo Bar. leg. de die in princ. ff. qui satisd. cogantur l. fluminum. §. item ff. de damno infecto Bar. l. inter stipulantem §. 1. ff. de verb. oblig. Hier. Butrig. l. §. Cato nu. 142. ff. eod. & ex his sit declaratum hoc septimum opusculum.

FINIS.

TRA-

DE COMPENSATIONIBVS PARS PRIMA.

SEBASTIANI MEDICIS FLORENTINI IVRECONSVLTI Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolic.

SVMMARIVM.

1 *Solutione eius quod debetur compensatio tollitur.*
2 *Compensatio species est solutionis.*
3 *Inuocatio diuini nominis in principio cuiuslibet rei est facienda.*
4 *Diuisio quelibet debet esse bimembris.*
5 *Omnis tractatus à definitione initium sumit.*
6 *Sine materia nulla efficitur species.*

Præfatio.

Mnis obligatio tollitur, solutione eius, quod debetur: instit. quibus mod. toll. obliga. in prin. † Ang. l. non tantum, §. quod si, num. 3. ff. de petit.
1 hæred. & est com. Dec. l. bona fides. nu. 2. ff. de reg. iur. Verum quia inter solutionis species compensatio ponitur. l. si debitor ff. qui pot. in pign. hab. l. amplius ff. rem ratá hab. l. vel per-
2 mutauit. ff. de liber. causa; Ias. §. in † bonæfidei nume. 62. inst. de act. & ibi Doct. com. Decis. Pedam. 92. num. 11. Iacob. Menoch. in tract. de Arbitr. Iud. Cas. 14 Cent. 1. lib. 2. numer. 3. Hiero. Gig. tract. de Pens. q. 92. num. 1. Guid. Decis. 567. nu. 1. August. Ber. c. 1. no. 42. de in integr. rest. Abbas. c. cum inter, nu. 24. de except. Ruin Cons. 162. nu. 4. vol. 4. Bart. l. aufertur. §. qui compensat. nu. 2. ff. de iur. fisci: verissimum esse duxi in isto præsenti meo tractatu, omnia, quæ sparsim à doctoribus plurib. in locis de hac re dicta sunt congerere; & inuocato in primis diuino Trinitatis presidio, quod mihi prestet bonum initium, melius medium, & optimű finem iuxta not. per
3 Doct. com. Rub. ff. de † oper. nou. nunc. l. Deo nobis. C. de Episc. & cler. c. in nomine Dom. de test. dixi ego in tract. de leg. & stat. in Proœm. nu. 2. ordine isto vtar hac in re; & in primis, quia omnis bona diuisio debet esse bimẽbris Doct. Com. §. omnium inst. de act. Barb. c. quoniam. §. in alijs
4 not. 2. tit. vt lit. non † cont. Luc. de Penna. l. omnes col. 1. C. de decur. lib. x. Besut. l. re coniucti col. 1. ff. de leg. 3. Ias. in Rubr. inst. de act. Bald. l. 1. ff. de Proc. dixi ego in tract. de defi. P. 1. q. 2. nu. 1. totum istum tract. diuidam in duas partes, in quarũ Prima duo principaliter aguntur; Primo quid
5 sit compensatio. Initium † enim cuiuslibet operis à definitione rectè ducitur; Doct. Com. l. 1. ff. si. cert. pet dixi ego in d. tract. de defin. in Proœ. nu. 1. Secundo dicetur de quibus rebus compensatio fiat, sine enim materia nulla species fit leg. adeo. §. cũ quis vbi doct. Com. ff. de acq. rer. dom.
6 dixi d. tract. de leg. & stat. † in Proœ. nu. 14. In secũda verò Parte quatuor principaliter dicemus. Primo qui possint compensare. Secũdo qualiter compensatio fiat. Tertio quando in compensationem aliquid deduci possit. Quarto & vlt. ad quẽ finem compensatio fuerit introducta; quibus solutis erit impositus finis huic tractatui; cum declaratione suarum causarum, videlicet, materialis, efficientis, formalis, & finalis quo ordine visus sum ego in tract. de leg. & stat. per totum.

SVMMARIVM.

1 *Compensatio quid sit.*
2 *Compensari non potest debitum alterius.*
3 *Compensatio duplex est.*

Quest. I. Primæ partis.

RIMO Quæro quid sit compensatio? Resp. q compensatio est debiti,
1 & crediti † inter se contributio. l. 1. ff. de cõp. & intellige debiti. i. ab vtraque parte, inter se. s. cõtrahẽtes gl. d. l. 1. vbi Doct.

com. Item dicitur inter se, quia debitum alterius in compensationem non deducitur. l. eius. C. de compens. Petr. §. in bonæfidei, num. 3. inst. de act. l. rerum. ff. de compensa. Ias. d. §. in bonæfidei, nu. 76. inst. de act. Azo. in summa. C. eo. tit. de comp.
2 nu. 8. Bart. l. si duo. ff. de duob. † reis, Aug. Ber. consi. 46. num. 7. vol. 2. & est com. vt dicetur inferius latius suo loco: & pro declarat. huius defin. no. in termin. Missing. §. in bonæfidei, nu. 8. inst. de act. Cur. l. cum fundus. §. seruum, nume. 19. ff. de reb. cred. Aret. d. §. in bonæfidei, nu. 13. Azo. in summa. C. eod. tit. nu. 1. Bell. in tract. Etym. ver. compensatio, Ber. c. 1. num. 46. de vsur. Abb. c. bonæfides, nu. 12. depositi, Bar. l. 3. nu. 2. ff. de stat. liber. Idem l. si procurator. §. 1. num. 1. ff. rem ratam haberi. l. 2. num. 3. C. de compen. Paul. l. diuortio. §. ob donationes, num. 3. ff. sol. mat. Butigella l. cum fundus. §. seruum. ff. si cert. pet. dixi ego in tracta. de defin. par. 2. defin. 63. nume. 1. Capicius decis. 167. num. 6. & est duplex, quædam est ex mutua relatione debitorum, quædam verò delictorum
3 Doct. com. l. cum † mulier. ff. solut. matrim. Bal. in tractat. stat. ver. banitus, num. 78.

SVMMARIVM.

1 *Generis ad genus an compensatio fiat.*
2 *Fungibiles res compensationem recipiunt.*
3 *Creditore inuito aliud pro alio non soluitur.*
4 *Generis diuersi compensatio non datur.*

Quæst. II. Primæ partis.

Ecundo quæro vtrum generis ad genus compēsatio fiat? Respon. distinguendo, quod aut genus est eiusdem qualitatis, aut non. Primo casu admittitur compensatio, vt si debeo tibi frumentum, tu autem mihi etiam frumentū debes, tali casu alterum alterius compēsationem recipit, not. l. 1. §. item, ff. si pars hæred. pet. l. qui
1 non. ff. de hæred. inst. † l. vnum. §. sed si. ff. si pars hæred pet. l. ob negocium, ff. de compensa. habet enim genus functionem quandam, & res fungibilis compensationem recipit; Doct. com. l. 2. §. mu-
2 tui. ff. si cert. pet. Zas. §. in † bonæfidei, ver. super quarta, inst. de act. hoc idem est de quantitate, ratio rationis est, quia vt dixi supr. in præfat. num. 2. compensatio est imaginaria solutio, quæ inuito creditore solui non potest. Abb. c. bonæfidei, nu.
3 12. depositi, & † ini termin. quod generis ad genus admittatur compensatio, quando idem in genere debetur: tenet Tind. in tract. de compensa. art. 3. nume. 6. Doctor. com. in l. diuortio. ff. soluto matri. si verò non sit eiusdem generis, sed diuersi, tunc tali casu non admittitur compensatio, vt de frumento ad vinum. Tind. d. loco, nume. 8. Ber. c.
4 1. num. 44. † de vsur. Alc. l. diuortio, §. ob donationes, num. 4. ff. solut. matri. idem l. deducta. §. acceptis, num. 2. ff. ad Trebel. Ias. l. centum, nu. 2. ff. de ver. obl. Paul. d. l. diuortio, §. ob donationes, nu. 5.

SVMMARIVM.

1 *Speciei ad speciem non fit compensatio.*
2 *Speciei ad quantitatem non admittitur compensatio.*
3 *Affectio in speciebus cadit.*
4 *Fructuum compensatio non fit cum quantitate.*
5 *Speciei ad genus compensatio non fit.*
6 *Specie perempta ad æstimationem peruenitur.*
7 *Species ad quantitatem deducta compensatur.*
8 *Species cum debetur, vt genus compensatur.*
9 *Speciei ad speciem compensatio fit officio iudicis.*

Quæst. III. Primæ partis.

1 Ertio quæro vtrū † speciei ad speciem compensatio fiat? Respon. com. opi. esse à qua nemo discrepare videt, quod speciei ad speciem compensatio non detur. l. si conuenerit. ff. de pigno. act. l. si non sortem. §. si centum. ff. de condi. indebi. l. si ex pecunia, C. de rei vend. l. quod dicitur. ff. de compensat. ratio est, quia aliud pro alio inuito creditore solui non potest. Tind. in tract. de compens.
2 artic. 3. nu. 5. ampl. vt nec † etiā de specie ad quantitatem fieri possit per istam rationem, d. l. si conuenerit, nisi aliter constet de mente contrahentium. Natta consi. 111. num. 8. vol. 1. Imo. l. cum pater. §. pater. ff. de leg. 2. Doct. com. auth. præterea, C. vnde vir, & vxor. Are. consi. 202. Natta consi. 109. nu. 12. vol. 1. vbi com. dicit quod compensatio fit ex præsumpta mente disponentis; alia ratio est huius reg. principalis, quare scilicet speciei
3 ad speciem compēsatio non fiat; quia † in speciebus affectio cadit, & vna dicitur preciosior altera, nec potest in ipsa æqualitas considerari, not. Dyn. §. in bonæ fidei, nu. 3. inst. de act. Petr. d. loco nu. 8. Cur. l. cum fundus. §. seruum, nu. 17. ff. si cer. pet. qui examinat hunc artic. per octo fundamenta conc. Nichas. §. in bonæ fidei, nu. 3. insti. de actio. Azo. in summ. C. de compens. nu. 1. Faber. d. loco nu. 6. gl. 1. l. fi. C. de compens. gl. l. ad negocium. ff. eod. Aret. §. in bonæfidei, nu. 4. nu. 18. inst. de act. vbi etiam gl. ver. iure aperto, glo. §. si quis, ver. compensent, inst. de non alie. aut perm. Dec. l. cum fundus. §. seruum. nu. 20. ff. si cert. pet. Dixi ego in tract. de defin. par. 2. defin. 63. num. 4. vnde
4 non potest † fieri compensatio de fructibus extantibus ad quantitatem, quia fructus sunt loco speciei. Negus. tract. de pign. & hypot. 4. memb. 5. p. nu. 11. Ber. c. 1. nu. 43. de vsur. Ias. l. diuortio. §. ob donationes, nu. 2. ff. sol. mat. idem l. huiusmodi, §. cum pater, nu. 13. ff. de leg. 1. Abb. c. cum mulier, num. 5. de conuer. coniug. c. 2. depositi item amplia, vt nec speciei ad genus compensatio fiat per
5 supradicta, † fallit tamen pluribus modis. Primo vt dictum est, nisi aliter constet de mente contrahentium, sed hæc propriè non erit compensatio,
6 sed computatio. Secundo fallit † quando species esset perempta, tunc enim deuenitur ad æstimationem, & compensatio fit Missenger. §. in bonæfidei, nu. 21. inst. de act. Ias. d. loco nu. 62. l. stipulatum. ff. de verb. oblig. gl. l. 1. ff. de rer. perm. secundo fallit

7 do fallit, quando species ad quantitatem † esset
deducta, tunc enim non vt species; sed sicuti quan
titas consideratur. l. si conuenerit. ff. de pign. act.
l. in reb. §. quod autem. ff. com. l. seruum. ff. si cert.
pet. Corn. consi. 123. volum. 4. Tertio fallit quan-
8 do species hinc inde debetur † vt genus, gl. l. fin.
C. de compes. Ias. d. §. in bonæ fidei numer. 70.
Paul. l. 1. §. item. ff. si pars. hær. pet. Quarto fallit,
quando compensatio fit officio iudicis. Quinto
9 fallit quando fit partium † pro indiuiso Bart. leg.
1. §. item nu. 1. ff. si pars hæred. pet. conc. cum su-
per dictis Paul. leg. si quid nu. 3. ff. de pet. hæredit.
Bart. l. qui iniuriæ. §. si seruus. ff. de furt. leg. si con-
uenerit la. 2. ff. de pign. act. Imol. l. si cum dotem.
§. si pater. ff. sol. matr. Bart. l. neque nume. 5. C. de
compens. Paul. l. 1. nu. 3. ff. e. d. Paul. d. l. si conue-
nerit. oo. 5. Bald. l. quoniam. ff. de inoffi. test. Paul.
l. post actionem. §. item numer. 3. ff. si pars. hæ-
red. pet. idem. l. si ex plurib. nu. 2. ff. ad l. Falc. l. fin.
nu. 6. C. de compens. Corras. l. qui liberos nu. 259.
ff. de rit. nupt. Butigella. l. cum fundus. §. seruum
nu. 51. ff. si cert. pet. Socin. consi. 95. nu. 23. volu. 1.
Paris. consi. 100. nu. 32. vol. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Indiuidua non compensantur.*
2 *Ius idem statuitur, vbi eadem militat ratio.*
3 *Genus quid sit, quidue species, & indiuiduum vide remissiue.*

Quæst. IIII. Primæ partis.

Varto quæro vtrũ in indiuiduis
compensatio fiat? breuiter. Re-
sp. quod non: quia in his magis
cadit affectio, etiam quàm in spe
1 ciebus, in quibus † compẽsatio-
non datur, Ias. leg. com fundus. §.
seruum nu. 13. ff. si cert. pet. Abb. c. cum inter nu.
24. de exc. Bart. l. ob negocium de comp. Faber. §.
in bonæ fidei nu. 6. inst. de act. vbi etiam Ias. nu. 67.
2 vbi enim est eadem † ratio idem ius statui debet. l.
illud. ff. ad l. Aquil. Quid autem sit genus, quid
3 species, quid indiuiduum, vide quæ † scripsi in
tract. de defin. p. 3. Defin. 100. nu. 18. & seq.

S V M M A R I V M.

1 *Quantitatis ad quantitatem compensatio fit.*
2 *Pecunia in specie debita quomodo intelligatur.*
3 *Compensatio quantitatis cum quantitate recte fit.*
4 *Pecunia, numeratæ cum pecunia numerata recte compensatio fit.*
5 *Materia cum pecunia an compensetur.*
6 *Paria sunt argẽtum dare, vel pecuniã numeratam.*
7 *Pecuniæ ad corpus quomodo compensatio fit.*

Quæst. V. Primæ partis.

1 Vinto quæro † vtrum compensatio fiat
quantitatis ad quantitatem? Resp. di-
stinguendo, quod aut pecunia debetur
in specie, aut non: primo caso non ad-
mittitur compensatio per rationem adductam su-
2 pra in 3. q. & not. † quòd pecunia in specie deberi
dicitur, quando ad speciem redigitur, secundum
omnium sententiam, & ad speciẽ redigitur, quan
do per locum, in quo deposita est, denotatur, vt
puta dicendo pecunia, quæ est in arca, vel in mar-
supio sigillatim, Tind. in tract. de compens. artic.
3. nu. 12. & seq. si verò secundo loco in specie reda
3 cta non est, tunc recte † quidem compensatio fiet
secundum com. opin. omnium Doct. Tind. d. loco
nu. 1. l. si constat. C. de compens. nam pecuniæ nu
meratæ cum pecunia numerata compensatio ea
4 est, qua magis vtimur † Misseng. §. in bonæ fidei
nu. 22. inst. de act. vna enim fungitur vice alterius,
Ias. dicto loco nu. 62. not. l. Cert. ff. si cert. pet. &
quatenus dictum est, quod de pecunia debita in
specie ad pecuniam debitam in quantitate non
admittitur compensatio, declaratur nisi hinc inde
præcesserit liquidatio. Doct. com. l. cum fundus. §.
seruus. ff. si cert. pet. eadem enim est ratio compen
sandi quocunque respectu pecunia debeatur,
5 Tind. d. loco nu. 10. vnde idem erit † dicendum
si materia auri, vel argenti cum pecunia compen-
sare velimus, paria enim sunt materiam auri, vel
argenti præstare, vel argenti pretium quanti com
6 parari. l. titiæ. ff. de auro, & arg. leg. † Petr. §. in bo-
næ fidei nu. 51. inst. de act. Curt. l. cum fundus. §.
seruum nu. 15. qui attestatur de com. ff. de reb.
cred. dicens pecunię ad pecuniam dari compensa
tionem, licet debeatur in specie Aret. d. §. in bonæ
fidei, Alex. l. si fundus. §. si seruus. ff. si cert. pet. di-
cit esse Com. conc. Bapt. in tract. com. opin. ver.
compensatio, Emanuel d. loco. ver. compensatio;
sed an pecuniæ ad corpus compensatio fiat? Re-
7 sp. aut corpus de facili † ad pecuniam redigi po-
test, aut non: primo casu recte compensatio fit, se-
cundo autem secus Vinc. à scala. l. filium. nu. 33.
C. fam. hærc. l. si non sortem. §. si centũ. ff. de cond.
8 indeb. sed quid si vna quantitas † est maior altera?
Resp. quod conuentus absolui debet ad cõcurren
tem quantitatem l. si constat. C. de compens. l. ve-
rum. ff. eod. in residuum verum condemnet reum
actori si plus est debitum actoris, quàm rei com-
pẽsantis, quia non inducitur plus liberatio, quàm
9 fuerit solutio facta. §. in bonæ fidei † inst. de act.
Tind. tract. de compens. art. 9. nu. 52. fit igitur reg.
quantitatis ad quantitatem compensationem ad-
mitti fallit. 1. quãdo fieret de pecunia ad corpus,
vt dictum est. Secundo fallit si actor contra quem
obijcitur compensatio deberet decem, aut homi-
nem, & esset sua electio, secus si electio esset rei,
quia alternatiua obligatio non potest compensari
cum puta, si actoris electio est, secus si rei. Zasius.
§. in bonæ fidei. no. 225. facit. c. in alternatiuis de
reg. iur. 6. Tertio fallit si actor, cui cõpensatio obij
citur haberet facultatẽ soluẽdi speciẽ pro quãtita-
te, sicut contingit in actione noxali. Quarto fallit
quãdo pecunia peteretur vt species absque liqui-
datione facta gl. l. cum fundus. §. seruum. ff. si cert.
pet. Bernard. Diaz. tract. fall. ver. cõpensatio. Quin
to fallit etiã quando essent quantitates diuersi ge-
neris, & bonitatis. l. Paul. ff. de sol. l. cum quid. ff. si
cert. pet. Doc. com. c. quãto de iur. iur. gl. 2. l. si quis
argẽtum. C. de donat. Sexto fallit quando ex vna

parte est liquidata quantitas. ex altera autem nõ, vt dicam ego latius inferius. Similiter septimo fallit quando ex vna parte deberet solui aliquo certo loco, tunc enim ad illum restringenda est. Octauo, & vltimo fallit, quando ex vna parte debetur purè, & simpliciter, ex altera autem in diem, vel sub conditione quemadmodum de singulis, latius dicam inferius not. omnia hæc in terminis. l. si debeas. C. de compens. glo. & Bart. l. si seruus. §. idem. ff. de furt. l. miles. §. 1. ff. de re iud. sed vtrum compensetur quantitas cum specie? Resp. regulariter quod non. Abb. c. bonafides, nu. 12. depo-
10 siti, Ruin. consi. 137. † num. 8. volu. 5. consi. 144. num. 13. vol. 4. sicuti nec quando quantitas petitur, vt species Bar. l. si creditor. §. si seruo. ff. de peculio. l. si cum fundus, num. 8. ff. si cer. pet. l. quod dicitur, num. 1. ff. de impens. in re dot. fact. Bart. l. si conuenerit, num. 1. ff. de pignor. act. l. diuortio. §. ob donationes. ff. sol. matr. Bart. l. neque, num. 3. C. de compens. fallit quando species petitur actione personali. Bart. l. 4. num. 2. C. de commo. Pau. de Monte. l. cum fundus. §. seruum, num. 12. ff. si cert. pet. secundo fallit, nisi debitor quantitatis haberet potestatem soluendi speciem, no. l. miles. ff. de re iud. l. si stipulatus fuero. ff. de sol. gl. l. qui iniuriæ. ff. de furt. Bald. l. cum fundus. §. seruus. ff. si cert. pet. Iaf. §. in bonæ fidei, nu. 64. insti. de actio. Tertio declara vt quantitatis ad speciem non admittatur compensatio ex dispositione. l. secus ex dispositione hominis, argu. l. cum quæstio. C. de leg. add. ad Bart. d. l. si conuenerit, nu. 2.

SVMMARIVM.

1 *Qualitatis ad qualitatem compensatio fit,*
2 *Paria delicta mutua compensatione tolluntur.*
3 *Dolus cum dolo compensatur.*

Quæst. VI. Primæ partis.

1 SExto quæro vtrum † qualitatis ad qualitatem compẽsatio fiat? Resp. distinguendo, aut ipsa versatur circa idem, aut non, primo casu admittitur, secundo verò non admittitur, licet quandoque impar videatur, dummodo causa non sit dissimilis, hinc est quod per iudicem expensæ compẽsantur, licet ab vna parte maiores fierent, quàm in alia, fuit tamen causa similis, videlicet causa iusta litigandi, Zazius in terminis, §. in bonæfidei, ver. veoiamus. inst. de act. & hæc intellige vt fiat compensatio pro rata: similiter delictum
2 cum delicto compensatur. l. si † ambo, ff. de compens. Dyn. §. in bonæfidei, num. 12. insti. de act. & dolus cum dolo, Azo in summa. C. de compensa.
3 nu. 6. & dicã latius infer. † suo loco in q. 10. nu. 11.

SVMMARIVM.

1 *Locus consideratur dum obijcitur compensatio.*
2 *Compensatio obijci potest de eo, quod non debetur iure actionis, sed officio iudicis.*
3 *Argumentũ de loco ad tempus validum est in iure.*

Quæst. VII. Primæ partis.

1
Eptimo quæro, † vtrum compensatio fiat habita ratione ad locũ? Resp. quod loco certo pecunia debita potest vbicunq; compensari, vel quid aliud compensabile, habita prius ratione interesse propter locum. Bart. l. pecuniam. ff. de compensa. in qua l. tria, not. Paul. Primo quod sicut te conuenire possum in alio loco, quàm destinato, ita & tibi exceptionem compensationis obijcere possum, si alibi conueneris me ad aliud debitum, se-
2 cundo quod potest † obijci compensatio de eo, quod non debetur iure actionis, sed officio iudicis mercenatio, idem si nobili. l. si ambo. §. fin. ff. de compens. Tertio quod sicut quando agitur in alio loco de interesse actionis detrahitur interesse rei. l. 2. ff. de eo quod certo loco, ita cum excipitur de ipso interesse, ita Pan. concludit. d. l. pecuniam, dicens quod compensatio obijci potest non solum de sorte, sed etiam de interesse, quod debetur iudicis officio mercenario ratione loci in arbitrarijs, & ratio quæ habetur de loco procedit etiam
3 in tempore, arg. de vno † ad aliud Doct. l. vinum. ff. si cert. per. Bar. l. ratio. §. si per venditorem. ff. de act. empt. Doct. omnes. l. qui plures. ff. de vulgar. Bart. l. miles. §. & quia. ff. de mili. testa. & dicam in seq. quæst. conc. Tind. in tract. de compens. artic. quarto, num. 24.

SVMMARIVM.

1 *Tempus ad quantitatem non compensatur.*
2 *Creditor in diem ante diem compensationem non facit.*
3 *Conditio nihil in esse ponit.*
4 *Debitor in diem ante diem non compellitur.*
5 *Tempus concessum miserationis causa cõpensatur.*
6 *Pecunia soluta intra terminum quando compensetur, & num. 7.*

Quæst. VIII. Primæ partis.

1
Ctauo quæro † vtrum temporis ratio in compensatione habeatur? Resp. quòd si simpliciter fieret compensatio temporis ad quantitatem non admittitur, esset enim quædam vsurarum species. Alc. consi. 69. num. 8. volumi. quinto, si verò tempus appositum fuerit, ut quia sit debi-
2 tor in diem, ante † diem compensatio non admittitur, leg. quod in diem, ff. de compensatio. l. quæcunque. ff eodem. Ruin. consi. 106. nume. 1. volu. 4. quod dictum procedit in die conuentionali obligationi præfixo, quia conditio nihil ponit inesse.
3 l. 1. ff de cond. & † demon. & quia licet debitor in diem, vel sub conditione debitor dicatur. Ripa l. 1. num. 20. ff. si cert. pet. tamen ab eo inuito pecunia extrahi non potest. l. debitor, ff. de verbo. signi. si verò sit debitor in diem miserationis causa

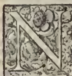
con-

5 conceditur † compensatio, l. si cum militi.§. ita. ff.de compens. Tindarus in tract. de compens. artic.4.num.24. Bart.d.l.si cum militi, & l. si donaturus.§.1.ff.de cond.ob causam. Fel.c.suborta, de re iud. Ale.l.intra dies, ff.eod. Item quæro ad hoc propositum, vtrum compensatio fieri possit de
6 aliqua pecuniæ quantitate † intra terminum solu ta, vbi in termino residuo pro rata solutum erit? Resp.quod sic Ale.consi. 2. num.21. vol. 4. Item
7 quæro si promisero † tibi dare infra decem dies centum, cum hac conditione, vt donatio duret per vnum tantum annum, si distulero ad dādum tibi illa centum per integrum annum, an talis compensatio sit admittenda temporis, cuius causa quis fuit morosus? Respon.quod non, l.attillicinius.ff.de pact. Tind.io tract. de compens. artic.3.num.27. Tertio, & vltimo incidenter quæro. Promisi tibi dare centum infra vnum annum, vt mihi infra tale tempus construas domum, modo contingit quod tu non ædificasti domum, nisi post annum à die promissionis, quo facta esse debebat, an ego tenear ad solutionem faciendam primo anno? an verò possim compensare tempus per eum dilatum, & arbitror de iure compens.fieri posse per ea, quæ supra dicta sunt, not. l.attillicinius.ff.de seruit.

SVMMARIVM.

1 *Fructus quando compensentur in sortem latè discu titur.*
2 *Fructus intelliguntur deductis expensis.*
3 *Expensarum ratio habetur in æstimandis facultatibus.*
4 *Fructuum existentium cum pecunia compensatio non fit.*
5 *Fructus pignoris computantur in sortem.*
6 *Fructus pignoris, qui percipi potuerunt computantur in sortem.*
7 *Fructus compensantur in sortem, etiam si per sing. successorem fuerint ex pignore percepti.*
8 *Fructus percepti ex pignore Prætorio computantur in sortem.*
9 *Fructus pignoris computantur in sortem non obstante pacto.*
10 *Creditor retinens possessionem compensat fructus in sortem.*
11 *Fructus pensionis domus retentæ computantur in sortem.*
12 *Venditor domus quando fuit in mora, an teneatur ad pensionem.*
13 *Fructus consumpti dicuntur arbitrio iudicis.*
14 *Fructus pignoris quādo non cōputentur in sortem.*
15 *Pignoris proprietas spectans ad creditorem, facit fructus suos.*
16 *Fructus in trebellianicam compensantur.*
17 *Hæres supplet damnum ex fructibus rei casu perempta.*
18 *Fructus pendentes computantur in legitimam.*
19 *Fructus hæreditatis quomodo fideicommisso cedat.*
20 *Fructus rei legatæ compensantur in debitum.*
21 *Fructus percepti ex legato sunt hæredis, nisi in mora fuerit.*
22 *Fructus vnius anni fertilis compensantur cum fru ctibus alterius anni sterilis.*
23 *Fructus consumpti per vxorem quando compensentur in dotem.*

Quæst. IX. Primæ partis.

Ono quæro quando fructus compensentur in sortem? Respon. Reg. Com. esse fructus extenuare sortem in contractib. reprobatus à iure, quem admodum modo latius dicetur: Pro cuius declaratione ponam hoc in loco nonnul-
1 las quæst. † sub ista, ex quibus clare colligetur to ta materia compensationis fructuum; quarum prima sit, quod vbicunque lex, seu statutum, aut
2 quælibet etiam † alia dispositio loquitur de fructibus, intelliguntur deductis expensis: Doctor. comm. l. fructus. ff sol. matri. glo. l. in fundo, ff de rei vend. ver. deducto. Angel. §. ex diuerso, instit. de rer. diu. glo. c. cum iotra, ver. fructus, de pigno. gl. c. grauis, ver. fructus, de restit. spol. l. si à patre, ff. de petit. hære. Tiraq. tract. de vtroque retr. titu. de retr. Lignagier. §. 15. glo. 1. num. 1. & in tracta. de primog. q. 74. num. 7. Fel. cap. ad nostram, nu. 3. de iure iur. Paris. consi. 94. num. 25. vol. 2. Iass. l. cum quædam. §. quoties, num. 6. ff. de iurisdi. om. iud. vinc. l. fructus, num 8. ff. solu. matrimo. Didacus lib. 1. var. resol. c. 3. num. 3. Specul. tit. de expen sis. §. 1. ver. expensæ. Saly. c. l. si quis sciens. C. de rei veodic. l. neque. C. de compen. Roma. consi. 339. idem sing. 334. vnde lucrum dicitur deductis expensis. l. Lucios. ff. pro socio. Item iustū precium emptionis consideratur deductis expensis glo. & com. doc. l. per diuersas. C. mand. Item io æstiman
3 dis facultatibus expēsarum † ratio haberi debet, idem in æstimādo redditum, Bal. l. cohæredibus. C. fami. ercisc. idem in æstimando valorem beneficij. Bal. l. 1. C. de fruct. & lit. exp. Dec. consi. 556. Ripa. l. 1. §. si hæres, num. 27. ff. ad Trebell. Rot. decis. 702. Idem in æstimandis bonis ecclesiæ vacantis. c. præsenti. §. porrò, de offic. ord. 6. gl. c. si tibi, de præb. eod. lib.
4 Secunda conclusio sit, † quod fructuum existentium cum quantitate pecuniæ compensatio non fit, quia illi vt species reputantur, & de quantitate ad speciem non fit compensatio, vt dictum superius fuit in 4. q. facit in termin. pro hoc Ale. l. diuortio. §. ob donationes, num. 3. ff. solu. matri. glo. l. neque. l. si propter. C. de compens. Doct. c. ad nostram, il 1. ff. de iure iuran. fallit si fructus iam consumpti essent. Ale. d. §. ob donationes, num. 2. vbi etiam Ias. num. 5. Bar. num. 2. Bar. l. si propter, num. 2. vbi etiam Paul. C. de compens.
5 Tertia conclusio sit, † quod fructus percepti per creditorem ex pignore computantur in sortem, l. si domum. C. de pign. l. 2. C. de pigno. actio. c. 1. de vsur. l. si ea. C. de vsur. August. Berò. d. cap. primo, num. 14. eod. titu. de vsur. Anto. Negulan. tract. de pign. & hypot. 4. M. 5. P. nu. 1. l. quamuis, ff. quib. mod. pign. cont. l. 1. §. penul. ff. de his, quæ in frau. cred. Barr. & Doct. l. si conuenerit §. si nu-
6 da, ff. de pign. act. ampl. primo, † vt habeat locum

non ſolum in fructibus perceptis, ſed etiam in
his, qui percipi potuerunt, nam etiam illi compu-
tari debent in ſortem d. l. 2. Abb. cum gl. t. c. 1. de
vſur. Secundo ampl. vt non ſolum ſors extenuari
debeat propter fructus perceptos, & qui percipi
potuerunt, ſed etiam extenuari debeant, ſi res pi-
gnorata dolo, vel culpa creditoris fuit, quia de
dicta ſorte æſtimatio detrahi debet Doct. l. 2. C.
de rei vend. Tertio ampl. vt etiam fructus, qui ſu-
perſunt vltra ſatisfactionem ſortis ſint computan
di, ac reſtitui debent vnà cum pignore c. cum con
7 tra de pignor. Quarto ampl. † vt procedat non ſo
lum in ipſo creditore percipiente fructus, ſed
etiam in eius ſingulari ſucceſſore, Bald. l. s. C. de
8 pign. act. Quinto ampl. † vt procedat non ſolum
in pignore conuentionali, ſed etiam in prætorio,
Bart. l. Titia. ff. de ſol. l. is cui. §. quæri. ff. vti poſſ. gl.
& Bart. l. ſi is qui. ff. de pignor. Sexto ampl. etiam
ſi interceſſit pactum, quod creditor lucretur fru-
9 ctus pignoris † pro intereſſe, ſeu vſuris, quia tale
pactum noo valet, & fructus debent in ſortē com-
putari, Bald. l. 1. C. de diſtr. pign. à pari enim am-
bulat hoc pactum cum pacto vſurario. c. s. c. con
queſtus de vſur. c. quia eod. tit. Alex. conſi. 31. nu.
10 4. volu. 6. ex quibus infertur † quod creditor in-
greſſus poſſeſſionem ex primo decreto donec ſtat
in poſſeſſione tenetur rem locare, & fructus per-
cipere, & de illis curam habere, & in ſuum credi-
tum eos computare, & ſi non locauit cum potue-
rit tenetur de dolo, & computandi ſunt, ac ſi eos
percepiſſet gl. & doct. leg. in venditione. §. 1. ff. de
bon. aut. Iud. poſſ. Secundo infertur, quod ſi cre-
11 ditor immiſſus † in poſſeſſionem domus, donec
eam inhabitauerit tenetur fructus penſionis in
ſortem computare l. is qui. §. 1. ff. de pign. Alex.
12 conſi. 141. volu. 5. Tertio † infertur, quod vendi-
tor domus, qui fuerat in mora irregulari, non te-
nebatur ad penſionem ſi non habitauerat, vel al-
teri locauerat, quando. s. fuit ad hoc impeditus,
ſecus ſi potuiſſet, & non feciſſet, Socin. & alij. l. Iu-
lianus. §. ex vendito. ff. de act. empt. limitatur ta-
men hæc concluſio. Primo vt procedat, quando
ſcilicet ſunt conſumpti. leg. 1. C. de diſtr. pig. ſecus
ſi dicti fructus non eſſent conſumpti, tunc enim
pro ſpecie habentur, & de ſpecie ad quantitatem
non admittitur compenſatio, ſunt tamen obliga-
ti in ea cauſa, in qua eſt obligata ipſa res, ex qua
percepti ſunt. l. 3. C. In quibus cauſ. pig. tac. contr.
Doct. comm. l. 1. C. de pign. act. leg. fi. C. eod. leg.
quamuis, C. in quibus cauſ. pign. tac. contr. l. fin.
C. de non num. pec. Anch. cap. 1. de vſur. Doct. c.
ad noſtram de iur. iur. Alex. & Iaſ. leg. diuortio.
§. 1. ff. ſol. matrim. & hoc niſi ſint fructus in pecu-
nia vt in penſione domus, & ſimilium, ſed quan-
13 do dicantur † conſumpti relinquitur hoc arbitrio
iudicis gl. Com. appro. leg. 1. C. ſi aduerſ. vſucap.
Corn. conſi. 104. volumin. 2. Secundo fallit, vt
non habeat locum, niſi in illis fructibus, qui ſu-
perſunt deductis expenſis Doct. comm. cap. 1. de
vſur, l. omnes. leg. fructus. ff. ſol. matr. Tertio fal-
14 lit quando creditor † pecuniæ mutuatæ ſubijſſet
notabilem laborem, tunc enim in compenſatio-
nem talis laboris poſſent prædicti fructus com-

penſari, non autem in ſortem Hoſt. in ſumma tit.
de vſur. §. in alijs nu. 12. Ioan. And. c. conqueſtus
eod. tit. Rom. Sing. 536. Quarto limitatur quan-
15 do res pignoratæ ſpectarent † ad creditorem iure
proprietatis, ſed iure vſusfructus ſpectarent ad
debitorem, & pignus fuiſſet conſtitutum reſpe-
ctu illius iuris vſusfructus, quia tūc cenſetur con
ſolidatus vſusfructus cum proprietate, c. conque-
ſtus de vſuris; vnde ſi emphyt. daret rem Emphy
teoticam reſpectu vtilis dominij in pignus dire-
cto Domino, tali caſu fructus percepti per dire-
ctum dominum ex dicta re Emphyt. non com-
penſabuntur in ſortem, Rom. l. diuortio. §. ob do-
nationes. ff. ſol. matr. idem eſt in feudo, quia dire-
ctum dominium reperitur penes dominum Abb.
c. at ſi clerici numer. 23. de iudic. capit. ex ſuſce-
pto numer. 16. de foro compet. Quinto limit. vt
non habeat locum quando debitor promiſit non
moleſtare creditorem in pignore, nec in fructibus
illius; donec ei fuerit ſolutum, & ita iurauit, nam
propter iuramentum non poterit debitor oppo-
nere, quod fructus compenſentur in ſortem. Bald.
& Abb. c. ad noſtram de iur. iur. cap. cum inter de
exc. c. cum dilectus de ord. cogn. doct. l. amplius.
rem ratam haberi, ſoluto tamen debito poteſt
poſtea repetere à creditore pignus vnà cum fru-
ctibus perceptis per eum, & etiam percipiendis
Abb. capit. ad noſtram de iur. iur. alioquin daretur
occaſio fœnerandi: Sexto & vlt. fallit vt non pro-
cedat in fructibus perceptis per generum ex pi-
gnore ſibi dato à Socero pro dote, ſed marito ce-
dunt loco intereſſe pro oneribus matrimonij ex
cauſa dotis non ſolutæ Abb. capit. ſalubriter de
vſur. doct. l. inſulam. §. vſuras. ff. ſol. matrim. leg.
diuortio. ff. ſol. matrim. Bart. leg. at qui. §. non tan-
tum. ff. de neg. geſt. fallit tamen hoc dictum pri-
mo vt habeat locum donec maritus viuit, & ſubſti
net onera matrimonij, ſecus autem eſt in eius hæ-
rede Abb. & Doct. comm. cap. ſalubriter de vſur.
Archiep. Anton. tract. de vſur. quæſt. 28. dos enim
ſoluto matrimonio deſinit eſſe dos, & efficitur pa-
trimonium mulieris: ſecundo modo reſtringitur,
quando maritus hoc ius Pignoris alteri cederet,
non enim hoc ius in ceſſionarium tranſit Bald.
rub. de vſur. q. 4. Alex. l. in inſulam. §. vſuras. ff. ſo-
lut. matr. Tertio reſtringitur id quod dictum eſt
de dote, vt procedat ita demum ſi fructus perce-
pti, ſeu percipiendi per maritum ex pignoribus
ſibi pro dote datis ſunt reducibiles ad intereſſe,
videlicet ſi fructus non excederent alimenta con-
ſiderata quantitate pro qua pignora data fuerunt,
ſecus autem ſi fructus multum excederent, tunc
enim in caſu, quo excederent in dotem compenſa
ri deberent, Bal. l. fin. §. præterea. C. de iur. Dot.
Ale. l. inſulam. §. vſuras. ff. ſol. matrim. conſi. 178.
numer. 10. vol. 7. ex quibus iam relatis infertur,
quod ſi mulieri ſol. matr. datum ſit pignus pro do
te ſibi reſtituenda ab hæredibus mariti, non ha-
bentibus pecuniam, & ipſa ex pignore illo fru-
ctus percepit, illi ſunt computandi in ſortem. l. in
dotem Abb. c. ſalubriter de vſu. & eſt mag. com.
Doct. l. in inſulam. §. vſuras. l. diuortio. ff. ſol. matr.
Corn. conſi. 44. vol. 2. quia licet hæredes fuerint
in mo-

in mora restituendi dotem, nihil propterea debetur mulieri pro alimentis, imputandũ est ei quia doté non exegit, ita hanc esse com. attestatur Ale. d. leg. diuortio col. 5. ff. solu. matr. ampl. hoc dictũ etiam si dictum sit, quod ei aliquid pro alimentis dari deberet, Anch. consi. 150. Ale. d. l. diuortio, col. 6. sub isto enim vocabulo blando alimentorũ sæpe in crimen vsurarum incurritur, & hæc intellige. Primo nisi heredes mariti fuissent in mora restituendi dotem, mulier autem magnum fuisset ipsa damnum passa, vt quia aliunde non haberet vnde se alimentaret, nam tali casu etiam de iure canonico vsuræ peti possunt ratione damni emergẽtis gl. l. 2. C. de vsur. doct. com. c. conquestus eod. tit. gl. l. curabit. C. de act. empti, quo casu etiam si mulier percepisset fructus non tenetur eos compensare in dotem vsque ad condecentiã sui interesse, & damni emergentis, Ale. leg. diuortio col. 6. ff. sol. matr. Bald. tract. de dote. 8. p. in 22. priuileg. Secundo modo intellige nisi mulier solita fuisset dare pecuniam mercatoribus pro honesto lucro, tunc enim ratione lucri cessantis faceret fructus suus ex re pignorata vsque ad concurrentem quantitatem, neque cogeretur compensare in sortem, iuxta not. l. 3. ff. de eo quod cert. loc. Neguſant in tract. de pignor. & Hypoth. 3. M. 5. P. nu. 17. Augu. Ber. d. c. 1. nume. 17. & nu. 51. late in termin. vbi nume. 60. concludit fructus perceptos ex re pignorata ipso iure compensari in sortẽ, quia perinde est ac si facta fuisset solutio. leg. 1. C. de distr. pignor. conc. doct. c. salubriter de vsuris. l. diuortio. §. ob donationes. ff. sol. matr. gl. & Bald. l. si is qui. §. 1. ff. de pignor. leg. 2. C. de pign. act. l. is cui. §. quæri ff. vti possid. Bart. l. cum debitor. ff. quibus mod. pig. tac. contr. Bald. leg. 1. C. de pign. act. Cum. consil. 19. infertur primo quod hæres mariti non lucratur fructus pignoris, cum possit quandocunque restituere pignus. Abb. c. salubriter co. 3. de vsur. Sec. infertur quod fructus percepti pro equo dato pignori ad naulum, quatenus supra sumptus factus est locupletior compẽsantur Bal. leg. 2. C. de pacto. pig. Ale. leg. si ser. ff. de pign. act. cõc. l. quamuis. ff. quib. mod. pig. tac. contr. & not. quod ad hoc vt admittatur compensatio debet dici in libello fructus esse consumptos, venditos, atque commistos, alioquin reus absolueretur: & not. in termin. doct. l. 2. §. pen. ff. de his, quæ infr. cred. docto. leg. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pign. act. leg. rescriptum, vbi Bart. ff. de distr. pign. leg. titia ff. solu. matr. Baldus leg. fin. præterea. C. de Iur. dot. Bartolus leg. 1. §. cum prædium ff. de pignor. Aret. leg. quod pignori ff. de acqu. poss. Baldus leg. ex prædio. C. de vsur. Ioan. And. capit. conquestus de vsur. Cum. consil. 19. Ias. leg. diuortio. §. ob donationes. ff. sol. matr. sed an fructus computentur in expensis factis? not. doct. leg. insulam. §. fructus. ff. sol. mat. Bartolus leg. cum quæritur. §. prædijs. ff. de leg. 2. doc. leg. in fundo. ff. de rei vend. gl. & Alex. l. emptor. ff. eod. Bart. l. si maritus ff. de don. causa mort. vnum scias qd fructus in sortem cõputari non debent quãdo creditor proprietatẽ habet rei pignoratæ, quasi consolidetur tũc vsus fructus cum proprietate, vt de Emphy. dictũ est.

16 Quarta conclusio, † sit, quod fructus computantur in trebellianicam, Bald. l. 2. C. ad trebel. nisi simus in filijs primi gradus doct. com. l. iubemus. C. eod. l. cohæredi. §. cum filiæ, ff. de vulg. & pupill. Bart. l. Papinianus. §. vnde. ff. de inof. test. Ang. l. qui de bonis. §. qui auus ff. ad l. Fal. nepotibus tamen imputari debent. l. in fideicommissariam ff. ad Trebell. non tamen computantur per cepti negligentia non petentis. l. mulier. §. si hæres. ff. ad Trebel. ampl. vt imputentur etiã in quartam, Bald. d. l. iubemus Paul. cons. 90. specul. tit. de testam. §. 1. ver. an fructus Aret. l. cum filio. ff. de leg. 1. Angeli cons. 286. ampl. etiam vt imputẽtur parentibus primi gradus institutis a filijs. leg. fili. fami. §. qui militis. ff. ad. l. fac. l. qui de bonis. §. qui auus. ff. eod. tit. qua in re plures referam casus ad hoc, vt melius discutiatur hæc præsens conclusio, ex mente Socin. l. cum filio nu. 173. ff. de leg. 1. Picus l. in quartam nu. 109. ff. ad l. falc. primo cum ante aditam hæreditatem & viuente adhuc ipso testatore fructus percepti fuerint reconditi in horreo, hos absque dubio hęres grauatus tenetur restituere l. quod his ff. de leg. 3. Ripa. l. fidei commissariam nu. 3. vbi etiam Laur. nu. 18. ff. ad Trebell. quia fructus ex corpore hæreditatis esse dicuntur, unde non solum imputari, sed etiam computari debent ad detractionem quartæ Trebellianicæ, ampl. etiam si essent fructus pẽdentes Ripa. d. loco nu. 12. Ang. cons. 33. Ioha. in tract. de fruct. c. 3. nu. 1. quia fructus pendentes pars fundi dicuntur l. fructus. ff. de rei vend. l. in lege. ff. ad. l. falc. l. si seruus. §. locari. ff. de furt. l. si filius. §. cum fundum. ff. de verb. sign. & hæreditatem augent l. quæsitum. §. pen. ff. de l. 1. item ampl. procedere etiam hęreditate iacente doct. com. d. l. in fidei commissariam l. ita. §. 1. ff. ad Trebell. Secundus casus est quãdo fructus ab hærede fuerunt seminati, & percepti post aditam hæreditatem, tales non restituuntur, neque compensantur, sed suos facit hæres, cum sit dominus hæreditatis. l. si quis bonorum. ff. de leg. 1. l. postulante §. sed si ff. ad Trebel. l. Herennius ff. de vsu. nec hæreditarij dicuntur; quia hæreditas adita non est hęreditas, sed patrimonium adeuntis, Ias. leg. 1. §. veteres. num. 14. ff. de acq. poss. Ripa d. l. in fidei commissariam num. 4. Ioan. in tit. de fruct. tit. 2. c. 1. num. 4. Boer. q. 44. num. 16. quod procedit etiam si testator diceret restituat quicquid ad eum peruenerit, nam perinde esset ac si dixisset restituat, omnia bona. Ripa d. loco num. 15. vbi Laur. num. 30. & frustratoria fuisset hæredis institutio, Ang. con. 331. Tiraq. l. si vnquam ver. reuertatur nu. 287. C. de reuoc. don. Soc. l. cum filio nu. 178. ff. de leg. 2. Boer. q. 44. num. 16. fallit tamen primo nisi testator dixerit expresse omnes fructus ab hærede restitui, Ripa d. loco num. 6. Ang. cons. 331. Ioan. tit. de fruct. tit. 2. c. 1. num. 6. l. si ita. §. Pegasus. ff. de leg. 2. idem si testator diceret restituat quantamcunque pecuniam ad eũ peruenerit, nam pecuniæ verbum etiam fructus comprehendit leg. pecuniæ verbum ff. de verb. sign. doct. com. leg. Balista. ff. de Trebell, Ripa. d. leg. in fidei commissariam nu. 15. Alciat. cons. 648.

leg.

Litem. §. redactæ. ff. de pet. hære. l. venditio. ff. de hæred. vend. Socin. l. cum filio num. 176. ff. de leg. 1. præsertim quando coniecturata mens testatoris apparet. l. si seruus. §. fin. de leg. 1. quæ coniectura maxime videtur ex illa geminatione quantamcunque l. 2. de exc. tutor. Afflict. decis. 13. nu. 24. Soci. l. centurio numer. 300. ff. de vulg. dixi ego in tract. de reg. iur. reg. 3. nu. 1. Secundo fallit, quando hæres fuit grauatus, vltra vires hæreditarias, tunc tenetur restituere fructus deducta quarta, vt suppleat fideicommissi diminutionem. factam ad legatorum solutionem, Ripa. l. in fideicommissariam nu. 17. vbi Laur. nu. 35. ff. ad Trebell. l. ita tamen. §. hæres. ff. eod. picus l. in quartam nu. 110. ff. ad l. Falc. Boer. q. 44. nu. 16.
17 Tertio † fallit quando ante diem restitutionis res aliqua perijt casu, tunc hæres supplet damnum ex fructibus, Ripa d. loco nu. 18. Socin. consi. 57. num. 18. vol. 3. Socin. Sen. in tract. fall. reg. 172. fall. 1. Quarto non procedit quando hæres grauatus fuisset creditor ipsius hæreditatis tunc enim fructus suos facit, sed debet cum ipso credito compensare, Rip. d. lo. num. 19. Laur. nu. 35. Ang. consi. 331. colum. 2. Paris. consi. 25. nu. 65. vol. 2. Socin. consi. 57. num. 13. vol. 3. Alciat. consi. 638. Rom. Sing. 36. Boer. q. 44. nu. 16. Quinto non procedit quando hæres grauatus fuisset restituere proprio filio. Ripa, d. loco nu. 21. vide tamen Socin. l. cum filio num. 184. ff. de leg. 1. Sexto non procedit quo ad fætus pecorum, qui cum loco gregis demortui sint non restituuntur l. deducta. §. hæreditatem. ff. ad Trebell. Ripa. d. loco nu. 22. vbi Laur. nu. 40. Septimo, & vlt. declaratur vt non procedat in fructibus ciuilibus vt in lucro vsurarum, & pensionibus domorum Ripa d. loco. nu. 23. Angel. consi. 131. ver. 6. Tertius casus est in fructibus perceptis post aditam hæreditatem, & cõditionis euentum hos enim hæres omnino restituere tenetur fideicommissario Doct. com. l. in fideicommissariam. ff. ad Trebell. quod procedit primo etiam si fideicommissarius ob propriam absentiam non petit hæreditatem sibi restitui, quia tunc fructus percepti sunt omnino restituendi Docto. com. d. loco vbi Ripa nu. 10. Secundo ampliatur etiam in fructibus perceptis post solam verbalem restitutionem. Ripa. d. loco numer. 14. com. hoc idem ante Laur. d. loco numer. 29. fallit quando fructus percepti essent ex ipsamet. Quarta Trebellia. leg. quod de bonis. §. fructus. ff. ad l. Falci. leg. mulier. §. si hære. ff. ad Trebell. Ripa l. in fideicommissariam numer. 24. vbi Laur. num. 46. ff. eod. Quartus casus est quãdo testator instituit hæredes proprios filios, & illos grauauit restituere vel adinuicem si moriantur sine filijs, vel grauauit restituere alijs descendentibus, vel agnatis tali casu filij non imputant fructus in quartam, sed quartam ipsam ex prædijs hæreditatis detrahere possunt Doct. com. l. in fideicommissariam vbi Ripa numer. 28. ff. ad Trebell. Pic. leg. in quartam numer. 111. ff. ad l. Falcid. hoc enim filijs primi gradus in priuilegium tributum est docto. leg. iubemus. C. ad Trebell. quod procedit etiam si testator iussisset his filijs vt in suam quartam fructus imputarent, quia ad hæc non possunt cogi docto. l. balista ff. ad Trebell. Ripa. l. in fideicommissariã nume. 33. ff. ad Trebell. ampl. secundo etiam si grauati essent restituere extraneis glo. & docto. l. in fideicommissariam ff. ad Trebell. l. quod de bonis §. quod auus ff. ad l. Falc. Corne. consil. 108. volum. 4. Bertrand. consi. 106. vol. 2. Ruin. consil. 163. nume. 15. volum. 2. Tertio ampl. etiam si sub conditione fuissent restituere grauati, tali enim casu duas quartas detrahunt vnam pro legitima, alteram pro Trebellianica docto. l. quod de bonis §. quod auus ff. ad l. Falcid. vbi Alexand. dicit com. esse Ange. consi. 131. Corne. consil. 108. col. 7. volum. 4. Pic. l. in quartam nu. 111. ff. ad l. Falc. Ripa d. l. in fideicommissariam nu. 30. vbi Laur. nume. 61. Rol. consi. 12. nu. 8. vol. 1. Neuiz. consi. 1. nu. 5. & est mag. com. licet contrarium sentiat Paul. l. mulier. §. cum proponeretur vbi Alexand. ff. ad Trebell. l. scimus. §. repletionem. C. de inoffi. test. Curt. consi. 52. Dec. consi. 480. num. 13. Ias. consi. 221. vol. 2. Gozad. consi. 45. Quarto ampl. etiam quando isti filij loco quartæ Trebellianicæ maiorem portionem a statuto consequerentur. Ripa d. loco nu. 38. Doct. l. scimus. C. de inoffi. testamen. fallit tamen primo in filijs naturalibus l. iubemus C. ad Trebell. Ripa d. l. in fideicom. num. 32. vbi Laur. nu. 77. nisi essent legitimati, Alexã. consi. 2. vol. 1. Ruin. consi. 91. nu. 6. vol. 3. Secundo non procedit quo ad supplendum diminutionem rerum hæreditariarum, si casu aliquo perierunt Ripa d. loco nume. 34. Tertio non procedit in his fructibus, qui loco proprietatis habẽtur, vt in fructibus extantibus in borreo iam reconditis tempore mortis testatoris, vel cum eo tempore pendent, tales enim pars fundi dicuntur, ac etiã in quartam computantur Ripa d. l. in fideicommissariam n. 56. vbi Laur. num. 87. ff. ad Trebell. Bald. l. scimus C. de inofficio. test. Salic. l. iubemus C. ad Trebell. Curt. consi. 72. Quarto non procedit quo ad imputationem in creditum, Ripa d. loco nume. 35. Quintus casus est quando pater a filio fuit institutus, & grauatus restituere hæreditatem sub conditione, tunc is pater fructus hos non lucratur ex toto, sed in quartam Trebellianicam tanquam extraneus alter imputare debet Ripa l. in fideicommissariam nume. 31. Laur. d. loco nume. 69. com. d. Sextus, & vlt. casus est quando instituitur hæres extraneus, videlicet vltra filium primi gradus, ita enim extraneus hoc loco sumitur, an omnino cogatur fructus in quartam imputare? Respon. distinguendo aut fructus adhuc extant, aut non, primo casu imputari eo reluctante non debent. Secundo verò casu omnino imputandi sunt doct. com. l. in fideicommissariam vbi Ripa. nume. 26. ff. ad Trebell. Laur. nume. 49. fallit primo in fructibus perceptis negligentia fideicommissarij, quia hos absolutè hæres lucratur, Ripa d. loco nume. 26. Secundo non procedit in fructibus perceptis post moram commissam ab ipso hærede in non restituendo, hos enim imputet si placet ipsi fideicommissario, Ripa d. loco n. 27. Tertio non procedit quando isti tales instituti omnino æquiparantur filijs primi gradus a statuto,

quia tunc militaret eadem ratio docto.com.l.1.ff. de leg.1.ex quibus omnibus concludas ex mente Iacobi Menoch. in tracta. de arbitr. iudi. lib. 2. Cent.3. Cas.356. nume.1. fructus perceptos ab hærede grauato restituere hæreditatem in quartam Trebellianicam imputari iudicis arbitrio Bartolus l.ita §.hæres ff. ad Trebellianicam doct.l.filiusfamilias l.quod de bonis §.fructus ff.ad l.Falcid.l.in fideicommissariam l. mulier §. si hæres ff. ad Trebell. docto.l.in quartam ff.ad l.Falcid. Bartol.l.2.C.ad Trebell.doct.l.cohæredi. §.cum filiæ ff.de vulg. Ange.l.3.ff.ad l.Falcid.l.mulier §.si hæres.ff.ad Trebell.l.cohęredi.§.cum filiæ ff.ad Trebellian.Alex.consi.82. volum.1. l.ita §. ex asse ff. ad Trebell.

18 Quinta conclu. sit quod † fructus pendentes computantur filio in legitimam, secus si consumpti fuerint doct.l.cohæredi.§.cum filiæ.ff.de vulg. Iubemus C.ad Trebell.Bal.authen. nouiss. C.de inoffic.testam.l.cum scimus §.illud eod.titu. l.filium quem ff. famil. hærcisc. docto. l. fructus de rei vend. Bald.l.non est C. famil. ercisc. Barto.l. Papinianus §.vnde ff.de inoffi.testam.not. c.si pater de test.6.conc. quæ dixi super in prox. Præc. Concl.

19 Sexta conclusio sit quod † fructus hæreditatis fideicommisso subiectæ non veniunt in fideicommisso regulariter, sed cedunt lucro hæredis l. in fideicommissariam ff.ad Trebell. fallit primò nisi hæres grauatus sit eos restituere. Secundo quando grauatus est restituere vltra vires hæreditatis l.ita §.ex asse. ff.eodem titulo. Tertio quando restitutio fideicommissi fuit delata in aliquod tempus mero fauore fideicommissi Bartolus l. Liberto §.filium.ff.de ann.leg.l.qui fructus ff. de vsufr. legat.l.ex asse l.Lucius §.hæredum ff. ad Trebell. Quarto quando grauatus est restituere quantamcunque pecuniam ad eum peruenerit Bartolus l. Balista ff. ad Trebellianicam. Quintò quando grauatus est restituere quicquid ad ipsum peruenit ex hæreditate l. cum filio. ff. de legat. 1. Sexto quando fructus sunt percepti ante aditam hæreditatem quia illam augent. Septimo hoc idem si hæres fuit in mora adeundi docto. com. l. ita §. si seruum ff. ad Trebellianicam Cin. l. iubemus C. eod. Octauo hoc idem si fuerit in mora restituendi; nam moræ tempore fructus suos non facit. Nono hoc idem in fructibus gregis, qui mortuorum loco cedunt l.deducta §.hæreditas ff.ad Trebellianic. Decimo fallit quando hæreditas est diminuta casu fortuito, quia ex fructibus suppletur l.scribit ff.ad Trebell. Vndecimo quando fructus quæsiti sunt mandato testatoris hæredi antequam esset hæres, vt quia testator habens centum dedit ea mercatori ad vsuras, deinde fecit illum hæredem, & grauauit restituere, debet enim restituere etiam vsuras l. postulante §. sed in huiusmodi vbi Bartolus ff. ad Trebellianic. Duodecimo fallit in hærede extraneo docto. l. quod de bonis §.quod anus ff. ad leg. Falcidiam. Decimo tertio quando grauatus est hæres restituere quicquid superest ex bonis, secus si dictum sit quicquid superest ex hęreditate, Bartolus l. Titio. ff. ad Trebell.Conc.quæ dixi super in 4. conc. ex quibus infertur. Primo quod fructus percepti ex negligentia fideicommissarij non petentis hæreditatem sibi restitui non veniunt in fideicommisso leg.mulier.§.si hæres.ff.ad Trebellian. ampl.1.etiam si fuisset absens Cyn.leg.iubemus. C. eod. tit. Secundo ampl. etiam si fuerint percepti post aditam hęreditatem ab hærede coacto adiri, si fideicommissarius fuit in mora petendi fideicommissum Ang.leg.ita tamen.§.si seruus. ff.ad Trebell.Secundo infertur,quod fructus consumpti per vxorem computantur sibi in dotem, si malitiose consumpsit Paul. consi. 128. fructus tamen rei fideicommisso subiectæ non computantur in dotem Bart. leg.mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebell.

20 Septima conclusio sit, † quod fructus rei legatæ compensantur in debitum, ad quod testator tenebatur legatario.l.quod de bonis.§.quod auus & ibi Doct. ff.ad l. Falcid. ampl. etiam si sit naturale debitum tantum.l.mulier.§.cum quæritur.ff. ad Trebell. sed an fructus rei legatæ pure percepti ante aditam hæreditatem sint hæredis, vel

21 legatarij † not.glo.l.quod seruus. ff.de lega.2.leg. Herennius, de vsuris.Cyn.& Bal.l.fin.C.de vsur. l.balista.ff. ad Trebell.l.si quis bonorum.ff.de leg. 1.l.cum pater.§.filia.ff.de leg. 2.l. omnia. ff. eod.l. 1.C.com.de leg.vbi not.quod sunt hæredis & l.1. C. de vsufr. leg. gl. l. 1. §. in nouissimo.C.de Cad. toll. nisi sit facta traditio per testatorem, vel nisi legatario data fuerit licentia capiendi rem legatam propria auctoritate Corn.consil.187.volu.2. ex qua concl.not.1.quod fructus rei legatæ ex certo fundo annuatim, si vno anno non nascantur,

22 suppleantur ex eodem fundo † alijs annis,& sic isto casu compensatur sterilitas cum fertilitate doct. leg.inter stipulantem. §. sacram.ff.de verb.oblig. conc.leg.legatum.§.vini vbi Bart.ff.de annuis leg. leg.Lucius. ff.de alim.leg.Cyn.leg. si quis argentum. C.de donat. Bar.leg. si seruus. §.quicunque. ff.de leg.1.fallit nisi in contemplatione illius fundi alimenta essent relicta, quia ea præstari debent secundum quantitatem facultatem, non autem pro eis fundus vendi debet, Bart. leg. cum alimenta.ff.de alim. leg. leg. Imperator.ff.ad Trebell. doct. leg. fructus. ff.sol.matrimon.Sed quomodo legatum dicatur factum animo compensandi dicemus inferius latius suo loco, q.31. huius 1. p.& in 2.p. q.29.

23 Octaua & vlt.Concl. sit, † quod fructus cõsumpti per vxorem malitiose compensantur in dotem Paul.consi.128.& dicam ego latius inferius.q.17. huius 2.p.& quando in dote dicatur compensatio facta not. August.Ber.consil.46.numer.8.volu.2. consi.41. numer. 40.volum.1. Alex.l.rei iudicatæ numer. 2. ff. sol. matrim. Bart.l.1.numer. 9.ff.sol. matr. leg. si filio num. 8.ff.eod.l.neque nu. 3.C.de Compens. Bart. l. 1.C.eod.Paul. leg.neque. C.eod. Ioan. Annibal. rubr.ff.sol.matr. num. 425.Socin. consi.85.numer.8.vol.4.vbi attestatur mag.com. esse opi. quòd scilicet in restitutione dotis admittatur compensatio gl. & doct. leg. vnica. §.taceat. C. de rei vxor. act. Paris. consil. 121. numer. 19. vol.

vol. 1. dicens contra instrumentum dotale opponi posse exceptionem compensationis.

SUMMARIUM.

1 *Expensa cõpensantur cum fructibus late discutitur.*
2 *Expensa facta in cultura compensantur cum fruct.*
3 *Lucrum quomodo intelligatur.*
4 *Expensa computantur in æstimatione beneficij.*
5 *Expensa facta in lite fideicom. an compensentur.*
6 *Expensa rei recuperata cui debeantur.*
7 *Expensa facta in venditione, cui imputentur.*
8 *Expensa extrinsecus facta cum fructibus compensantur.*
9 *Expensa non compensantur cum fructibus quando facta sunt à Domino.*
10 *Expensarum compensatio fit ipso iure.*
11 *Expensa cum expensis compensantur.*
12 *Expensę facta à patre pro filio, quando non computantur in legitimam.*
13 *Expensa facta pro filio non computantur in legitimam.*
14 *Expensa facta pro doctoratu filij non computantur in legitimam.*
15 *Libri dicuntur aduocatorum arma.*
16 *Expensa pro doctoratu, mortuo patre, de quibus fiant.*
17 *Expensa facta à patre pro filio fideiussore, vel condemnato, an computentur in legitimam.*
18 *Expensę in dotem factę quando compensentur in dotem.*
19 *Expensa non minuunt dotem quando fructus supplent.*
20 *Expensa facta per emphyt. pro intratura quando compensentur cum fructibus.*
21 *Expensa quando compensentur cum fructibus à bonæfidei poss.*
22 *Expensa facta per vasallũ, quando compensentur.*
23 *Emptor, quando compenset pretium cum fructib.*
24 *Emptor agens ad fructus tenetur.*
25 *Venditor quando pretium cum fructibus habeat.*
26 *Fructus rei empta restituuntur non seruata conditione.*
27 *Melioramenta cum fructibus qualiter compensentur.*
28 *Errans in iure probabili facit fructus suos.*
29 *Error iuris a possessore debet probari.*
30 *Melioramentorum triplex est genus.*
31 *Fructuum genus triplex dicitur esse.*

Quæst. X. Primæ partis.

Ecimo quæro, an in causa expensarum compensatio detur? Respond. dicendum quod cum expensæ aliæ fiant à principio, vt est precium in emptione, & intratura in contractu emphyt. aliæ rei conseruandæ causæ, aliæ in lite, aliæ in melioramentis, de singulis dicemus modo, nam expensæ aliæ compensantur cum alijs expensis, aliæ cum fructibus, aliæ cum sorte principali, ideo pro clara scientia, colligam hic nonnullas conclusiones.

1 Quarum Prima est quòd † expensæ compensantur cum fructibus ex re perceptis Bal. l. in insulam §. fructus ff. sol. matr. ampl. etiam si factæ sint causa Culturæ Bartol. l. cum quæritur §. Prædiis ff. de legatis tertio, secundo ampl. etiam si factæ fuissent per possessorem bonæ fidei. l. in fundo. ff. de rei vend. Baldus leg. super. C. de euict. Baldus leg. in insulam. §. fructus. ff. sol. matr. Bartolus leg. si mortis. ff. de don. Causa mort. fallit si essent factæ per hæredem in re legata doct. com. l. domus. ff. de lega. 1. Secundo fallit si factæ essent in re subiecta fideicommisso Alex. leg. emptor. ff. de rei ven. quod autem † expensæ factæ in lucra compensentur cum fructibus not. Doct. §. ex diuerso inst. de rerum diuis. gl. cap. cum antea ver. fructus de pignor. Spec. tit. de expensis §. 1. ver. expensæ Sal. l. si quis C. de rei vend. Bal. l. neque. C. de compens. gl. c. ad nostram de iure iur. Paul. cons. 259. vol. 1. Aret. consi. 17. Fel. d. c. ad nostram l. si à domino ff. de pet. hæred. Roma. sing. 334. l. diuortio §. impendia. ff. solu. matr. l. fundi. ff. de vsu. & vsuf. Tertio fallit quando possessor soluit annuam pensionem in compensationem fructuum, tunc eo casu fructus suos industriales ex melioramentis facit, vt dicetur.

3 Secunda conclusio sit † quod lucrum tantum dicitur quatenus superest compensatis expensis l. Lucius ff. pro socio con. gl. l. illud ver. lucrum vbi Bal. C. de collat. gl. & doct. com. l. per diuersas C. mandati Saly. l. 1. C. ne liceat pot. glo. c. cum contra de pigno. Fabian. de Monte in tract. de empt. & vend. q. 5. in princ. ita æstimantur etiam facultates deductis expensis doct. l. cohæredibus C. fam. ercisc. Bald. l. neque C. de comp. l. 1. §. exercitorem ff. de exerc. act. ita donatio iudicatur deductis expensis, Bart. l. quoties ff. ad leg. Falc. Roma. sing. 202. Alex. l. quoties ff. ad l. Falcid. l. vbi ff. ad Trebell. Aret. l. fructus ff. sol. matr. Item precium rei venditæ respectu solutionis gabellæ intelligi debet computatis expensis factis in proxenetas, & proclamata. l. si vir. §. cuidam ff. de condi. & demonst. Bart. l. quantitas ff. ad l. Fal. Imol. consi. 138 dixi in q. præc. nu. 2.

4 Tertia conclusio sit quòd † expensæ computandæ sunt in æstimatione, quæ fit de beneficio Ecclesiastico in pensione constituenda Bald. l. 1. C. de fruct. & lit. exp. l. sed si §. cuidam ff. de Cond. & demonst. doct. l non amplius ff. de leg. 1. Fel. c. ad aures de rescr. c. causam eo. tit. Dec. consil. 156. Rebuff. in tract. nomin. q. 9. nu. 35. c. postulastis. num. 150. de cler. exco. Ripa. l. 1. §. si hæres. nu. 37. ff. ad Trebell. c. præsenti. §. porrò de offic. ord. 6. gl. c. si tibi ver. fructus eod. tit. 6.

5 Quarta conclusio sit, quòd † expensæ factæ in litigando pro fideicommisso detrahuntur, & non compensantur cum fructibus, Grat. consi. 9. num. 17. Bal. consi. 255. volum. 3. not. l. fi. §. in computatione C. de iur. deliber. vbi Bal. num. 3. Bal. consil. 271. vol. 1. Ang. consi. 245. col. 3. gl. fin. c. cupientes de elect. 6. Feder. consi. 119. Soc. consi. 13. consil. 15. num. 28. Gem. consi. 48. nume. 12. Gozadin. consi. 94. nume. 38. ubi de vsufructuario litigante Calder. consil. 3. titul. de censib. Oldr. consil. 27.

Barb.

Barb. consi. 46. vol. 4. Pauin. in tract. de offic. & pot. iud. deleg. q. 8. 2. p. nu. 22. Bertach. de tracta. Episc. 2. p. nu. 27. gl. auth. nunc si hæres. C. de litig. Soc. consi. fin. vol. 1. nu. 40. Æmil. consi. 15. dicit hanc esse com. Not. franc. Marz. in epith. de fidei-com. q. 67. in terminis.

6 Quinta concl. sit † quod expensæ debent reddi ei qui eas facit in re ab ipso recuperata. l. intra. §. 1. ff. de minor. gl. & Bart. l. in fundo. ff. de rei vẽd. l. vtiles. ff. de pet. hær. leg. si seruos. ff. de pign. act. Fabian. in tract. de empt. & vend. q. 8. col. 2. l. si fine. §. interposito. ff. de adm. tutor. l. Imperator. ff. de in diem adiect. & istæ impensæ integræ recipiuntur absque compensatione fructuum gl. & doct. l. emptor. ff. de rei vend. Tiraq. l. si vnquam vet. reuertatur nu. 235. C. de reuoc. don. Salyc. l. dote. C. de rei vend. Alex. consi. 154. vol. 6. si verò fiunt expensæ pertinentes ad fructus cum fructibus compensantur gl. l. fructus. l. diuortio. §. impendia. ff. sol. matr. si verò expensæ adeo magnæ sunt cogatur venditor eas relinquere, l. si seruos. ff. de pign. act. leg. vtilium. ff. de impens. in re dot. fact. l. impensæ. §. vtiles. ff. de verb. sign. quod si absque detrimento rei possint haberi, qui expendit propria auctoritate eas tollere poterit. l. vtiles. ff. de pet. hæred. l. Iulianus. ff. de rei vend. l. pro voluntarijs. ff. de impens. in reb. dot. fact. Gorne consi. 86. volum. 4.

7 Sexta concl. sit † quod si emptor rem restituat integram venditori, aut consanguineo, non deductis, aut solutis expensis factis in ea, potest tamen eas deducere, nec ei obijcitur compensatio fructuum, nisi in mora fuerit constitutus. l. quod dicitur. §. si dos. ff. de impens. in reb. dot. fact. leg. qui exceptionem. §. si pars. ff. de cond. indeb. l. si quis rem. ff. de acq. poss. l. in reb. §. possunt. ff. com. cogitur ille, qui restituit rem reficere expensas in eo tantum, quo res melior facta est gl. leg. in fundo vet. plus. ff. de rei vend. Paul. consi. 270. volum. 2. doct. l. si quos. C. de rescrip. vend. & hæc restituuntur, licet perierint casu, vel sine culpa eius, qui expendit, leg. sed an vltro. §. 1. ff. de neg. gest. leg. necessarias. ff. de pign. act. Paul. consi. 425. volum. 1. Barbat. consi. 71. lib. 1.

8 Septima conclusio sit, † quod expensæ, quæ extrinsecus fiunt non reficiuntur, sed bene compensantur cum fructibus Bal. l. 1. C. de fruct. lit. exp. Crem. not. 133. leg. 1. §. necessarijs. l. quod dicitur. ff. de impens. in reb. dot. fact. & not. plures casus ad hoc, primo quod in solutione decimarum non deducuntur expensæ c. tua. c. pastoralis, de decimis, vt d. cam ego latius infer. quæst. 24. huius, 3. p. Secundo ex legato non deducuntur, quando legatum redditur inutile si deducerentur expensæ gl. l. qui concubinam. §. qui ortos. ff. de leg. 3. Bart. leg. his verbis. §. fin. ff. eod. Tertio, de fructibus certæ mensuræ non deducuntur impensæ. leg. si debitor. §. versimiliter. ff. de contr. empt. Bart. leg. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbor. oblig. cap. tua de decim. leg. cum delationis. §. Asinam. ff. de fund. instru. Doct. com. l. fructus. ff. sol. matrim.

9 Octaua conclusio sit, † quod in casibus in quibus quis interim erat dominus percepit fructus, non tenetur compensare expensas, quæ secus in bonis cum fructibus, gl. l. emptor. ff. de rei vend. doct. l. in insulam. §. fructus. ff. sol. matr. not. cap. grauis de rest. spol. vbi. Bald. idem consi. 303. vol. 1. Salyc. l. dote. C. de rei vend. Alexan. consi. 123. volum. 1. consi. 153. vol. 6. Crem. sing. 105. Fel. c. cum causam de re iud. Bertr. consil. 285. volum. 1. Afflict. Decis. 87. & hoc procedit in expensis factis ad perpetuam vtilitatem, secus in expensis, quæ ad fructuum collectionem spectant, tales enim semper compensantur, Bald. consil. 167. lib. 1. leg. fructus, leg. diuortio. §. impendia. ff. sol. matrim. Tiraq. leg. si vnquam vet. reuertatur numer. 290. C. de reuoc. don. & in tract. de retr. tit. 1. §. 15. gl. 1. nu. 1. & seq.

10 Nona conc. sit, † quod expensarum compensatio fit ipso iure, pluribus ex causis, primo quando iudex in iudicio ambas partes absoluit, vel condemnauit ab expensis, Bald. auth. generaliter. C. de Episc. & cleric. Pet. §. in bonæ fidei numer. 28. inst. de action. secundo expensæ alimentorum compensantur cum operibus. leg. in rebus. §. Possunt. ff. com. Tertio expensæ factæ gratia fructuum. l. fundus. §. 1. ff. fam. herc. Quarto expensæ factæ causa eruditionis pueri. leg. quod si. ff. de rei vend. Quinto expensæ factæ in dotem minuunt ipso iure dotem, Aret. §. in bonæ fidei numer. 9. inst. de act. & compensantur etiam si sunt factæ in dotem putatiuam cum fructibus perceptis per virum Bart. l. in insulam. §. fructus num. 3. ff. solut. matrimon. Sexto compensantur cum fructibus quando sunt factæ auctoritate iudicis in re alterius bona fide possessa. l. fructus. l. emptor. ff. de rei vendic. Aret. d. §. in bonæ fidei nu. 8.

11 Decima conclusio sit, † quod expensæ cum expensis compensantur, quando scilicet quis obtinuit in prima instantia, & in secunda succubuit ex eodem articulo add. ad decis. Capellæ Tholos. q. 223. nume. 6. Alex. consi. 54. vol. 5. in fine, quia vterque victor, & victus est Innoc. cap. finem litibus, de dolo & cont. Specul. titu. de expẽsis. §. fin. in fine. Bart. auth. Sed nouo. C. de iudicijs, Bald. leg. eos. §. cautione numer. 5. C. de Episc. & Cler. Doct. com. leg. properandum. §. sin autem. C. de iudic. Alex. consi. 212. numer. 5. volumin. 7. & fit compensatio tantum pro rata victoriæ vtriusque. Immol. l. qui solidum. ff. de leg. 2. conc. Bertrand. consil. 20. num. 1. volum. 2. dixi super in quæst. 6. Lanfranc. titu. de expens. numer. 12. Ias. §. in bonæfidei. v. Memb. inst. de act. nam licet quantitas non sit æqualis, est tamen æqualis qualitas. Mis seng. d. §. in bonæfidei numer. 35. Alex. leg. qui Romæ. §. duo fratres numer. 25. ff. de verb. oblig. quod tamen intellige, Primo quando sententia reuocatur ex nouis deductis, secus si ex veteribus ijsdem actis, quia victus victori tunc tam ex prima, quàm ex secunda instantia in expensis condemnabitur ita Decis. Capellæ Tholos. super cit. 223. in terminis add. in 3. not. Mathes. Gomes. super Reg. canc. tit. de Annali poss. quæst. 1. num. 7. Angel. leg. generaliter numer. 7. C. de reb. cred. Secundo limit. quando actor in prima sententia diffini-

diffinitiua obtinuit, reus verò in ſententia interlocutoria, tunc enim litis expenſæ compenſandæ non ſunt, Ange.l.damni la 2.nume.2.ff.de damn. infecto, ſed an expenſas, quando ille, qui ſuccubuit, non ſolum non reficiat, ſed etiam cum eo, quod debet, & ad quod condemnatus eſt compenſentur not.glo. l.properandum §. ſi quidem. C.de iudic.Iaſ.d.l.properandum §. ſinautem nume. 10.eo.tit.Abb.c.calumniam nume.3. de pœni. Corrad.tit.de offi.Præt.c.9.§.3.Aſio. in praxi iudi.§.32. limit. 11.nu.3.

12 Vndecima ſit conc. Quod † expenſæ, quæ pro filio factæ ſunt, extra patrimonium patris, non compenſantur ei in legitimam, Ripa.leg.in quartam nume.134.ff.ad l.Falc.Ampl. primo etiam ſi capiantur ex diſpoſitione patris. Secundo amp. in eo quod capitur ex fideicommiſſo, vt ſi pater grauatus fuerit reſtituere filijs ſuis leg.cohæredi §.cum filiæ.ff.de vulg. Tertio Ampl. in legato facto per patrem filijs de eo, quod matri debebat, Baldus conſil.57.volum.1.Quarto Ampl. in omne dato cauſa cōditionis implendę Bartolus leg. filium quem fam.hærc. fallit tamen quando contemplatione patris aliquid acciperet; nam dos data à patruo contemplatione patris data dicitur,& compenſari poteſt in legitimam filiæ. Alex. conſil. 179. volu. 5. dicitur enim profectitium, quo contemplatione patris acquirit filius leg. ſi plures.§.in arrogato.ff. de vulgar. Ripa. d.leg.in Quartam nu.139.

13 Duodecima concl.ſit, quod † expenſæ, quas facit pater pro filio ad proſequendum beneficium nō compenſantur in legitimam; quia beneficium nec vendi, neque tranſmitti poteſt: filius enim poſſidet beneficium iure quaſi Caſtrenſis peculij Ripa d.leg.in quartam numer. 166.Item nec expenſæ factæ pro doctoratu filij, vel pro militia

14 Hieroloſimitana non ſunt imputandæ; † dignitates enim vendibiles non ſunt; ſimiliter equi & arma empta pro filio non ſunt in legitimam computanda, quando pater ea filio militi tradidit l.1. C.de Caſtr.pec.idem videtur dicendum de libris

15 qui ſunt † ſcholarium arma l.aduocati. C.de aduo.diuerſ.iud.gl.l.nepos proculo ff.de verborum ſignif. & pater eos cenſetur donaſſe glo.l.filiæ.C. famil.erciſc. & pater tenetur filio ſtudenti neceſſaria miniſtrare.l.Macedoniani. C.ad Macedoni. pro ſolutione huius diſtinguendum eſt; aut libri empti a patre per filium fuerunt traditi, & non donati, aut donati ſimpliciter; primò caſu imputantur in legitimam, præſertim quando apparet patrem noluiſſe donare, vt ſi in libro ſuarum rationum ſcripſerit illos accommodaſſe filio, Paul. conſil.184. fallit in libris modici valoris; not.l. filiæ ff.de leg.3.Ange.l.filiæ. C.de Collat. ſi verò eos donauit,aut filius erat emancipatus, aut non, primo caſu valet donatio. Secundo autem, aut filius erat ſcholaris, aut doctor. Primo caſu imputantur in legitimam, quia donatio inter patrē, & filium non valet. Secundo autem non, quia habet eos præcipuos, vt peculium Caſtrenſe hoc idem in Clerico, Ripa d. l.in quartam num.176. & ſequ.& de iſtis expenſis factis per patrem ſtudiorum cauſa Iaſ.l.filiæ.C.de Collat.glo. l.qui pater.ff.famil.erciſc.Barto.l. Neſennius ff. de nego. geſt.l.1.§.nec Caſtrenſe ff.de Caſtr.pec. Bald.authen.ex teſtamento C.de Collat. l.pactum. q.11.

16 C.eod.titu. & not. quod † expenſæ in doctoratu filij mortuo patre non fiunt de communibus bonis fratrum etiam ſi viuo patre fuerit inchoatum ſtudium, Bartol. l.filiam.§.idem. ff. famil. erciſc. ſecus ſi factæ ſunt per patrem viuum, Bald. authen. ex teſta. colum.10. C. de collat. Item not. quando pater expenſas fecit pro filio; vel quia pro eo fideiuſſit, vel pro eo condemnationem ſol

17 uit, † vel quid aliud ſimile egit an computentur in ſortem, ſeu legit.not.Ripa.d.l.in quartam nu. 186.& ſequen. ſed huiuſmodi concluſiones magis pertinent ad materiam collationis, quàm compenſationis ideo eas cum breuitate tetigi; vtrum autem expenſæ computentur filio in legitimam, vide omnino Ripam, & doct.com. d.l. in quartam nu.168.& ſeq.

18 Decimatertia concluſio ſit, † quòd expenſæ in dote exigenda à debitoribus in dotem factæ non computantur in dotem; quia ad eum pertinent, glo.Bartol. & docto.l.1.§.1.ff.de impenſ. in reb. dot.fact. Bald.l.3.C. de falſa cauſa adiecta leg. l. 1.C.de bono.mat.doct.l.2.C.de action.& oblig. Sed compenſantur cum fructibus nominis, qui ſi nulli ſunt repetuntur ab vxore per actionem negociorum geſtorum, ſed quid in legato dotis? not.Barto.l.Mæuio.§.fin.ff.de leg.2. & l.3. C. de falſa cauſa adiecta leg.expenſæ enim magnæ non minuunt dotem ſi fructus dotis ſuperabundent oneribus matrimonij, docto. com.l.neque. ff. de impenſ.in reb.dot.fact.not.l.domos. ff. de leg.1. Bald.l.1.C.de bon. Mater. l.per diuerſas q. 6. C. mandati & in addi.ad ſpecul.titu.de expen. verſ. ceſſionarius.

19 Decimaquarta concluſio ſit, † quòd expenſæ factæ per emphyt.pro intratura rei compenſantur cum fructibus, quando contractus declaratus eſt nullus, propter non ſeruatam ſolennitatem debitam, & hæc procedit in rebus Eccleſiæ, in quibus non eſt præſumenda iuris ignorantia, nec minus admittenda ad effectum, vt conductor fructus lucretur Aretin. conſil.17. Bartol. l. ſed & ſi. §.ſcire.ff.de pet.hæred.Abb.cap. dilecto de præben.cap.ad noſtram de rebus eccleſi. non alienan.cap.grauis ver. item de reſtit.ſpol.Felyn. cap.de quarta ver.tertia reſtitutio de præſcript.&c. cum cauſam de re iudic. vbi atteſtatur hanc eſſe com.Aret.l.quod uxor.ff.de acqu.poſſ.Curt. conſil.70.l.iubemus §.prædia.C.de ſacroſanct.Eccle. c.non liceat 12.quæſt.2. c.ſi quis presbyterorum de reb.Eccleſi.non alienan. Amplia. ut procedat etiam ſi interuenerint ſolennitates, ſed abſque debita forma, ac etiam non ſeruato iuris ordine, paria enim ſunt nullum eſſe, vel minus eſſe ſolenne cap.dilecta de reſcrip. c.examinatā de confeſ. vti. vel inut.Dec.cap.Prudentiam de offic. deleg. actus enim eſt nullus dum forma non ſeruatur, dixi ego latè in tracta.de regu.iur.reg.7.nume.2. in term. huius q. Bald.l.fin. C.de edic. diu. Adr. toll. & l.2.ff.de ſeru. & aqua Affl.c. Deciſio. 118.

Grammaticus decis. 79. numer. 9. & numer. 12.
Ampl. vt expensæ factæ in melioramentis com-
pensentur cum fructibus, quando de his oppo-
nitur, licet possessor esset in bona fide, Negus. in
tractar. de pign. & hyp. 4. M. v. p. numer. 12. Boer.
q. 44. numer. 15. Tiraq. l. si vnquam ver. reuerta-
tur num. 288. C. de reuoc. don. sed nu. seq. contr.
tenet. i.. casu vt ibi Capic. decis. 93. num. 12. & di
cam in vlt. concl. huius. q.
21 Decimaquinta sit conclusio, † quod bonæ fidei
possessor compensare debeat expensas vtiles, vel
necessarias cum fructibus, quas expensas aliàs
retentione, vel petitione consequi deberet. leg.
sumpt. ff. de rei vend. Alex. consi. 154. volum. 6.
Negusant. in tract. de pign. 4. M. p. nu. 13. Capic.
deci. 93. num. 9. Cur. iun. consi. 165. nu. 13. Sylu.
consi. 49. nu 47. Affl. decis. 87. io. Plat. leg. fi. C. de
omni agro deser. gl. l. empt. ff. de rei vend. quod
dictum procedit in possessore sola bona fide fru-
ctus percipiente, secus autem in eo, qui interim
dominus est, licet temporaliter, veluti rogatus
post mortem rem restituere, vel hæres expendēs
sub conditione legata, vel emens à tali hærede,
qui est similis, interim domini sint vel non ideo
ff. de rei vend. in his enim expensæ soluendæ sunt,
neque fructus compensantur, Doct. comm. l. in
resitutione. §. fructus. ff. sol. matr. Crem. Nor. 105.
Iul. l. fi. §. fi. C. com. de legat. Alex. & Iasl. domos.
ff. de leg. 1. Tiraq. l. si vnquam versi. reuertatur
nu. 255. & nu. 289. C. de reuoc. don. Boer. q. 44.
nu. 19. Negus. tracta. de pign. 4. M. v. p. num. 13.
Alex. consi. 154. num. 5. vol. 6. ampl. tamen proce-
dere etiam in domino vtili vt in emphyt. vel va-
sallo, qui expensas factas compensare tenentur.
Bald. l. emptor. Iasl. 2. nu. 32. C. de iur. emphy.
Boer. decis. 44. numer. 19. præpos. c. 1. §. si vasal-
22 lus. † tit. hic nititur lex. Arius Pinellus. l. 2. p. 2. nu.
62. C. de resc. vend. vbi nu. 62. notatur an vendi-
tor actione d. l. 2. fructus euincat, & videtur con-
clusum quod sic quando emptor de melioramen-
tis opposuit regulariter tamen emptor fructus re
23 tinet etiam si rem ipsam † restituat Fabian. tract.
de empt. q. 8. nu. 24. Cagn. l. 2. num. 40. C. de resc.
vend. Aut. c. ad nostram de empt. & vend. Bald. d.
l. 2. numer. 3. Afflict. c. 1. num. 83. tit. de feudo da-
to, secunda tamen opinio fuit, quod immò em-
ptor teneatur fructus restituere si venditor læsus
obtineat ex remedio d. leg. 2. vt per Alber. dict.
loco nu. 16. Salyc. nu. 5. Afflict. sibi contrarius d.
capit. 1. numer. 150. dicit hanc esse veriorem, &
animæ tutiorem Didac. Couarr. lib. 1. resol. cap. 3.
nume. 9. & Ber. cap. cum dilecti. capit. ad nostram
numer. 25. de empt. & vend. alij dicunt, quod
emptor eligens rem restituere, tenetur ad fructus
respectu illius, quod res plus valebat compen-
sando aliam partem fructuum, ad respectum ra-
tionemque pretij dati: vt si emptor eligat supple
re, quod deerat iusto pretio teneatur ad interes-
se illius plus, quod supplet in compensationem
fructuum quos de re maioris pretij percepit, ita
videtur de mente August. d. capit. ad nostram, opi
nio prior frequentior est recepta, & in praxi ser-
uatur teste Ario Pinellio d. leg. 2. p. 2. numer. 2. C.
de resc. vend. mihi tamen magis placet vlt. opi-
nio relata, & magis conformis iur. quia fructuum
cuiuslibet contractus reprobati compēsandi sunt
in sortem, vt superius late dictum est, sed talis
contractus pro ea parte dicitur nullus d. leg. 2.
merito in ea fructus non facit suos; limitatur ta-
men primo comm. opin. quando emptor vt læsus
ageret, quia tunc ad fructus tenetur, ne detur oc-
24 casio fraudi, † vt quis carius vendat, & retineat
fructus, Bald. d. leg. 2. numer. 3. not. Abb. capitul.
illo numer. 6. de pignor. Ant. d. capit. ad nostram.
numer. 26. Secundo limitatur, quando vltra læ-
25 sionem alia † non leuis ratio concurreret, prout
si callidus emptor simplicem venditorem suasio-
nibus alliciat, licet non integro dolo tunc enim
non videretur emptor excusandus à restitutione
fructuum gl. leg. 1. C. ne fil. pro patre Iasl. leg. 1.
columu. 1. ff. de cond. indeb. Paul. leg. item, §. fi. ff.
loc. l. vina. ff. de per. & com. rei vend. isto enim ca-
su etiam si quis simplex non esset deceptus vltra
dimidiam à callido, agere nihilominus posset ad
supplementum pretij Paul. d. loco, Arius Pin.
dict. leg. 2. capitu. 4. numer. 29. C. de resc. vend. ex
26 quibus infertur, † quod fructus rei emptę sub cō-
ditione soluendi pretium certo tempore, aliàs
contractus sit nullus, annullato contractu fru-
ctus restituuntur venditori, compensantur ta-
men pro parte pretij soluti, Bald. leg. cou fun-
dus. ff. de leg. commiss.
27 Decimasexta conclusio † vlt. sit in præsenti. q.
quod cum superius fuerit facta mentio meliora-
mentorum seu expensarum, quæ in melioramen
tis fiunt; in istis etiam datur compensatio, ad
cuius euidentiam ponam hoc in loco nonnullos
casus, quorum primus est, quod quando quis
non est nec in bona neque in mala fide dicitur er-
rare in iure probabili, & per consequens facit fru
ctus suos, nec compensantur cum melioramen-
28 tis factis † in re per ipsum August. Ber. ca. gra-
uis numero 24. de rest. Spol. l. ex annuo. leg. de
fructibus. ff. de don. inter virum, & vxor. Bart. l.
sed si lege. §. scire numero 4. ff. de pet. hæred.
Fel. capitul. de quarta numero 29. & 34. de præ-
scr. Balb. leg. Celsus in 4. not. ff. de vsucap. Socin.
consi. 33. numer. 10. volumin. 4. Curt. Iun. consi.
6. numer. 26. consi. 28. numer. 8. Rube. consi. 75.
Didac. capit. possessor. §. 7. numer. 5. de reg. iur. 6.
Balb. d. leg. Celsus numero 29. Curt. Sen. consil.
71. Bald. capit. cum super colum. 2. de causa poss.
29 & propr. qui quidem iuris † error à possessore
probari debet, Fel. d. c. de quarta doct. d. leg. sed
si lege. §. scire. ff. de pet. hære. Barb. consi. 40. col.
8. volumin. 1. Ruin. consi. 63. numer. 23. volum. 3.
vbi tenet hoc esse difficilis probationis Balb. d.
leg. Celsus numero 27. fallit primo hoc dictum
quando per sententiam fuit declaratum titulum
esse nullum Rom. consi. 454. Secundo fallit post
litem contestatam, leg. sed etsi. §. etiam. ff. de pet.
hæred. Plot. leg. si quando num. 514. C. vnde vi.
Tertio fallit in fructibus naturalibus Fel. d. capit.
de quarta numer. 30. Quarto fallit etiam quo ad
fructus industriales, quatenus locupletior factus
fuerit Fel. d. loco numer. 31. Quinto fallit, quan-
do quis

do quis errat in iure resistenti Fel. d. cap. de quar-
ta nom. 31. Bart. l. sed etsi. §. scire nomero 4. ff. de
pet. hæred. Balb. leg. Celsos numer. 20. ff. de vsu-
cap. Gram. decis. 79. no. 9. Plotus l. si quando nu-
mer. 262. C. vnde vi. Sexto fallit quando errās in
iure sciret propter suom demeritum se esse ali-
quando proprietate priuatum quo casu etiam si
in facto erraret noo faceret fructus suos, Angel. l.
prædonis. ff. de pet. hæred. Marsi. sing. 268. & not.
30 Secundo † triplex esse genus melioramentorū,
aliud enim voluptariom est, quod non per mo-
dum æstimationis, sed per abrasionem tantum
deducitur. l. in fundo. §. Censuimus. ff. de rei
vend. Alterum vtile, & cuius expensæ deducun-
tur. Bart. d. l. in fundo. ou. 7. Tertium est necessa-
rium, & huius expensæ etiam deducuntur. Tiraq.
in tractat. de retr. conu. §. 7. gl. 1. numer. 4. & hæc
intellige dommodo possessor fuerit in bona fide
alioquin compensantur cum expeosis, Boer. q.
44. nomer. 7. Iacu. Menoch. in tractat. de recuper.
poss. remed. 15. q. 39. nu. 500. & seq. qoi hæc om-
nia in materia ista diligenter pertractat pro cuius
intelligentia nota. Tertio, quòd cum huiusmodi
compensatio fieri soleat cum fructibos; tractan-
31 dū breuiter † est, quotuplex sit genus fructoom,
& resp. triplex, oam alij naturales alij industria-
les, alij ciuiles dicuntur, naturales; fructus dicun-
tur, qui sui natora ex re, sponte, & sine hominis
ministerio, vel saltē modica industria proueniūt,
vt pomum, pirum, ligna, & similia. l. si nanis. ff. de
rei vendic. leg. fructus. ff. de vsuris; industriales
fructus dicuntur, qui ex hominis industria prooe
niunt, vt est vinum oleum, & similia, multoues ta-
men Iudicis arbitrio versatur, in di iodicando an
præualeat industria, vel oatura Bart. leg. ex diuer-
so. §. 1. numero secundo, ff. de rei vendic. Socin.
consi. 251. lib. 2. Ber. capit. grauis nomer. 9. tit. de
rest. spol. ciuiles fructus dicuntur, qui non ex re,
sed ex hominis prouisione proueniunt, vt pensio
domus, Bart. leg. ex diuerso. §. 1. numero 1. ff. de
rei vend. qui fructus tam cioiles, quàm industria-
les, quàm etiam naturales, quomodo, & qoando
compensentur cum melioramentis necessarijs;
vtilibos, & voluptarijs, factis per poss. bonæ fi-
dei, vel malæ fidei, vel errentem in iure vide, Petr.
Lorior. leg. fructus. ff. de reg. iur. Boer. qoæst. 44.
numer. 8. Ias. leg. 2. numero 27. C. de iur. emphy.
Tiraq. tractat. de retr. conu. §. 7. gl. 1. nomero 6.
Fel. capitul. de quarta numero qoarto, & seq. de
præsc. Grammat. decis. 79. numero 9. Capic. de-
cis. 83. & Iacob. Menoch. d. tractat. de recupera.
Rem. 15. quæst. 39. & seq. numer. 508. August.
Ber. capitul. grauis numero 24. de rest. spol. leg. 2.
vbi Doct. C. de fruct. & lit. exp. Socin. in tractat.
fall. reg. 250. Copus in tractat. de fruct. lib. 2. tit.
4. capit. 5. numer. 6. Didac. lib. 1. ver. res c. 3. nu. 6.
Fulg. consi. 137. Afflict. decis. 240. & not. quod
possessor cum vult vti retentione rei ratione ex-
pensarum, tunc admittitur compensatio fru-
ctuum cum expensis à die retentionis Loriotus,
d. leg. fructus. ff. de reg. iur. oot. leg. quod si ff. de
rei vend. Bald. consi. 309. volumin. 2. Copus tra-
ctat. de fruct. lib. 2. tit. 4. capit. 7. refert doctissimus
Iac. Menoch. d. tractat. de recuper. q. 40. remed.
15. numer. 600.

S V M M A R I V M.

1 *Alterius debitum compensari nōn potest.*
2 *Partes consentire possunt vt alterius debitum com-
pensetur.*
3 *Fideiussor obijcere potest compens.*
4 *Dominus, vel seruus compensare possunt.*
5 *Pater, & filius vna, eademque persona dicuntur.*
6 *Procurator in rem suam compensare potest.*
7 *Alterius debitum compensans cauere de rato de-
bet.*

Quæst. XI. Primæ partis.

Ndecimo quæro vtrum alteri debi-
tum possit in compensationem dedu-
ci? Resp. quòd non secundum com.
opin. Doct. leg. fin. C. de compensat.
leg. eius. C. eod. Petr. §. in bonæ fidei
num. 3. vbi Milleng. num. 12. & Ias. no. 76. inst. de
act. Zasios d. loco ver. vos scitis Azo. in summa.
C. de compens. nume. 8 gl. leg. si quid à fideiusso-
re. ff. de compens. leg. si cum. ff. eod. tit. leg. in rem.
§ scire eod. August. Ber. consil. 46. numer. 7. vol. 2.
Rom. sing. 567. Bart. leg. si cum milit. ff. de com-
pens. leg. fin. ff. eod. leg. si duo. ff. de duob. reis. Bart.
l. eius numer. 11. C. de compens. Paul. leg. si cum
filio num. 3. ff. de compens. idem leg. In rem nu. 2.
1 ff. de compens. l. † debitor. ff. de compens. Natta
consi. 101. nomer. 16. volum. 3. fallit. Primo qoan-
2 do aliàs de consensu partium † actum esset, dum-
modo fiat per viam cessionis. Natta. d. consi. 101.
numer. 16. volum. 3. Secondo fallit in fideiussore
3 Ias. §. in bona fidei † nomer. 76. inst. de act. gl. l. si
quid. ff. de compens. gl. l. verum. ff. eod. Tertio fal-
lit in credito, vel debito patris, & filij. Quarto
4 fallit in domino, vel † seruo. Paul. leg. si cum filio
numer. 3. ff. de comp. pater enim & filius vna ea-
5 demque persone † dicuntur. leg. fin. C. de impub.
capit. super ea il 2. de testam. de seruo, & domino
idem Paol. leg. debitor numero 1. ff. de comp.
6 Qninto fallit † etiam quando quis procurator es-
set in rem suam Paul. leg. si cum milit numer. 1.
7 l. in rem suam nnmer. 2. ff. de † compens. & in ca-
su, quo quis de alterius credito compensat, intel-
lige prius præstita cautione de rato. Paul. d. leg. si
cum filio numer. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Alternatiua debita hinc inde an admittant com-
pensationem.*
2 *Species, vel quantitas alternatiue cum debentur
an compensentur.*
3 *Pactum fieri potest, vt alternatiua debita compen-
sentur.*
4 *In alternatiuis electio est debentis.*

Quæst.

Quaest. XII. Primae partis.

1 Vodecimo quaero † vtrum alternatiua obligatio hinc inde
debita cōpensari possit? exem
pl. Promisi tibi Stichum, aut
Pamphilum, tu è conuerso
promisisti mihi maeuium, aut
Seium? Resp. distinguendo,
quod aut apparet quòd ele-
ctio spectet ad aliquem ipsorum, & non potest eo
inuito, sed bene ille ipso inuito altero poterit, si
verò non apparet de aduersarij voluntate, tunc
bene obijci poterit, Bart. l. si debeas. ff. de comp.
attic. 3. num. 18. Ioan. Faber. §. in bonae fidei nu. 8.
inst. de act. gl. & Bart. l. si seruus. §. idem. ff. de furt.
Paul. l. si debeas nu. 2. ff. de compens. vbi dicit si
2 debetur alternatiue † species, vel quantitas, de ta-
li debito potest obijci compensatio de eo, quod
debet, facta electione de quantitate, & ex pacto
pertinere potest electio ad creditorem sic, & in
3 vlt. vol. l. Lucio. † ff. de leg. 2. l. si ita. ff. de contr.
empt. regulariter tamen pertinet ad debitorem. l.
plerunque. ff. de iur. dot. cap in alternatiuis, de
reg. iur. 6. l. non vtique. §. qui Stichum. ff. de eo,
4 quod certo loco doct. l. planè. §. pen. ff. de leg. † l.
cum quidam. C. de leg. Her. c. iudicante de testi-
bus. Doct. com. §. huic autem inst. de act. gl. c. 1. de
collat. Abb. & Fel. c. inter caetera de rescr. vbi Fel.
pon. x. ampl. & tot. limit. Rom. consi. 279. Bologn.
l. is cui. ff. de leg. 2. leg. 3. §. qui stichum. ff. eod. leg.
quamuis. ff. de pign. act. cum simil.

SVMMARIVM.

1 *Liquidi ad non liquidum quomodo compensatio admittatur.*
2 *Liquidandi tempus arbitrio iudicis est.*
3 *Liquidatum habetur id, quod de proximo liquidari potest.*
4 *Liquidum creditum quomodo dicatur.*

Quaest. XIII. Primae partis.

Ecimotertio quaero vtrum liquidi ad
non liquidum admittatur compēsa-
tio? resp. distinguēdo, aut quod non
dum liquidū est de proximo liqui-
dari potest, aut non, primo casu ad-
mittitur compensatio Dyn. §. in bonae fidei nu. 4.
inst. de act. vbi etiam Ant. & Misseng. numer. 10.
Abb. capit. 2. depositi Alex. consi. 74. volumin. 4.
& seq. doct. l. fin. C. de compens. Fulgos. consi. 142.
1 Alex. consil. † 61. volumin. 3. consi. 93. volum. 4.
Ange. consi. 132. Azo. in summa. C. de compens.
numer. 11. gl. l. ob negotium. ff. de compens. gl. §.
in bonae fidei. versi. iure aperto inst. de act. vbi
Zas. ver. & ita; conc. simil. quae dixi late in tract.
de reg. iur. vbi proxime accingendus pro iam ac-
cincto habetur. reg. v. ampl. 163. & Nichas. nume.
2 5. Faber. numer. 11. Aret. numer. 5. d. §. † in bo-
nae fidei quod tempus liquidandi arbitrio iudicis
relinquitur; quia ea quae sunt facti non possunt
sub certa reg. definiri. l. mora. ff. de vsur. Iac. Me-
noch. tract. de arbit. iudic. cent. 1. lib. 1. numer. 1.
Afflict. decis. 121. Rol. consi. 17. num. 14. volu. 1.
Bellon. in tract. Etymol. ver. compensatio, Decis.
Bon. 37. num. 22. & dicam infer. in 2. p. q. 24. cum
de tempore liquidandi dicemus si verò secundo
casu de proximo non est liquidandum, eo casu
compensatio cessat Hyeron. Gig. in tract. de pens.
q. 92. numer. 6. Aug. Ber. c. 1. numer. 66. de vsur.
3 Alex. d. consi. 74. volum. 3. Ripa in titu. † de con-
suet. resp. 1. num. 13. Alex. consi. 93. nu. 1. volu. 4.
vbi in terminis concl. compensationem debiti li-
quidandi non posse opponi contra debitum liqui
datum per sententiam, conc. Ias. l. cum fundus. §.
seruum numer. 12. ff. si cert. pect. l. ex causa. C. de
compens. Tind. tract. de compens. Artic. 8. nu. 38.
vnde exceptio requirens altiorem indaginem re-
seruatur in aliud iudicium gl. l. fin. C. de compens.
Tind. d. loco numer. 40. Cephal. consi. 47. num.
47. volum. 1. Natta consi. 60. numer. 2. volumin. 1.
Afflict. decis. 381. nume. 1. tit. de compens. aduer.
instr. & liquidum creditum intelligo quando con
4 stat per instrumentum, per sententiam † vel per
alias probationes similes, Afflict. d. decis. 381.
Petr. de Benint. decis. 37. nu. 22. Item alio modo
distinguendo dicas, quod aut ex parte actoris de-
bitum est liquidum per cōfessionem rei, aut non:
primo casu compensatio admittitur Fel. cap. cum
Ioannes num. 1. de fid. instr. vbi etiam Abb. num.
2. Cyn. l. fin. C. de compens. Bart. l. fin. numer. 11.
C. eod. tit. Bart. leg. in compensatione. ff. de com-
pens. Paul. l. 1. numer. 2. ff. eod. tit. Abb c. fi. de de-
posito Paul. l. quod in diem. §. etiam. ff. eod. l. cum
fundus. §. seruum. num. 5. si cert. pet. vbi Burg.
num. 50. Socin. con. 53. num. 7. volumin. 4. Paris.
consi. 82. num. 83. vol. 1. consi. 121. nu. 23. eod. vol.
consi. 100. numer. 31. vol. 2. Fel. c. ad nostram
nu. 10. de iur. iur. in termin. quando liquidum est
per confessionem partis, Matanta tract. de ord.
iud. p. 4. dist. 6. num. 3. Abb. c. cum Ioan. not. 3. de
fid. instr. si verò nullo modo liquidum est, neque
de proximo liquidandum non admittitur com-
pensatio Soccin. tractat. fall. reg. 86. Bert. consil.
289. numer. 7. volumin. 2. Barbat. c. bonae fidei de
depos. Tiraq. in tract. de retr. lignagier. §. 3. gl. 3.
numer. 11. & seq.

SVMMARIVM.

1 *Alimenta non compensantur contra eum, cui debentur.*
2 *Alimenta negans necare dicitur.*
3 *Alimenta non recipiunt dilationem.*
4 *Alimentorum expensae cū operibus compensantur.*
5 *Alimenta praestita à patre filio non compensantur in hered.*
6 *Arg. de alim. ad dotem quando non procedat.*

Quaest. XIIII. Primae partis.

1 Ecimoquarto quaero † vtrum in causa
alimentorum compēsatio obijci pos-
sit? Resp. quod non, quia ipsa nō reci
piunt dilationē. l. in ea. C. de cōpēsat.
vnde si praelatus petit charitatiuum subsidium ra-

2 tione alimentorum, tunc ei obijci † non pôt cōpensatio, nam qui alimenta denegat necare dicitur Bart.leg.necare. C.de liber. agnosc.Bellenc.in
3 tract. † de Charit.subs. quęst.53. Hieron. Gig.in tract.de pens.q.92.num.4.Ioan.Faber.§.in bonæ fidei num.19.inst.de action.fallit tamen in expen
4 sis alimentorum, † quæ cum operibus compensantur l.in rebus.§.possunt.ff. com. Aret.§.in bonæ fidei numer.8.inst. de act.l.3. C.de Compens. Doct.l.ob negocium ff. eod. Bart. l. ob debitum.
5 ff.eod. Item si pater † filio alimenta præstiterit nō consideratur compensatio, ita Paris.in cons.130. nu. 2. vol.2. in term. non obst. quod arguatur de alimētis ad dotē, & è contra gl.l.ob ex.C.de Pręd. Minor.Salic.l. qui liberos ff. de rit.nupt.Alex.leg. cum is.§.si mulier.ff.de cond. indeb. Cin. l.1. C. de alend.lib.l.non omni. C.de adm. tutor. Abb.c. Peruenit not.2. de arbitr. sed in dote datur compensatio vt dicetur infer. in hac. P. P. in q. 17.de dote, ergo,& in alimētis nam Resp.quod diuersa
6 militat ratio † respectu dilationis dandæ, quæ in alimētis nō cōceditur.l.necare. C.de liber. agnos.

SVMMARIVM.

1 *Aduentitia bona an compensantur.*
2 *Quæsita industria,& labore non compensantur.*
3 *Iniquū est quæsitum sua industria debere conferri.*
4 *Collatio fit tantum de his, quæ proueniunt ab eodem cuius bonis agitur.*
5 *Pater negligens recipere vsumfructum de bonis filij censetur donare.*

Quest. XV. Primæ partis.

DECIMO quinto quæro, an in bonis aduentitijs compensatio detur?
1 Resp.quod non, doct. com. † l. cum oportet.C.de bon.quæ liber. vnde filius,qui diu habitauit seorsum a patre,& fratribus debetur ei portio hæreditatis paternæ,nec tenetur
2 ad conferendum † suis fratribus bona, quæ ipse quæsiuit eius industria, & labore, quia sunt eius, qui ea acquisiuit l. fin.§. 1.C.de bon.quæ lib.§.1. ver.quod autem inst.per quas pers.nob.acq.Alex. cōsi.138.vol.5. Socin.cons. 91. vol.1.Corn.cōs. 285.vol.1.cons.27.vol.2.l.fin. C.de bon.mat.l.1. C.de bon.quæ lib.l.fin.C.de collat.Bart.l.pater.ff. eod.ratio est quia iniquum videretur,ac nimis gra
3 ue, quæsita laboribus proprijs debere † cōferri & compensari cum alijs. l.vt liberis.l.quoniam.C.de inoffic. test. non enim compensatur, seu confertur,nisi in his prouentis ab eo, de cuius hæredita-
4 te agitur, † & hoc semper notatur in materia ista Ias.dict.l. vt liberis, Paris. cons.130.nu.7.vol.1. vbi not. in termin. quod in bonis aduentitijs filij pater habet tantum vsumfructum, & si recipere negligens fuerit,vel uoluerit,talis vsusfructus cen
5 setur donatus; ideo † non venit conferendus cum fratribus Bal.Nou.in tract.de dote.6.P.36.Priuileg.dicit hăc esse cum.opin.& not.quod proprie, & vere terminus huius q. non cadit sub materia Compens. de qua agitur in isto tractatu, sed æqui uocatio quædam est, & largo modo accipi potest prout Parisiu.cons.130.nu.2.vol.1.

SVMMARIVM.

1 *Contractus tam bonæ fidei quàm stricti Iuris compens.recipiunt.*
2 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
3 *Contractuum disparitas impedit compensare.*

Quæst. XVI. Primæ Partis.

DEcimo Sexto Quæro vtrum compensa-
1 tio † detur in contractibus? Resp. com. esse opin. quòd contractus tam bonæ fidei, quàm stricti iuris compensationem recipiunt, in bonæ fidei,tamen contractibus proprie compensatio cadit; Doct.com.§.in bonæ fide vbi Hottoman. numer. 12. & Ias. numer. 61. inst.de actio.l.si.C.de Compen.l.quod dicitur.§. Pen.inst.de Impens.in rebus dot. fact.l. qui inuicem.ff. de cond. indeb. Nicas. d. §. in bonæ fidei num.2.& Aret.num.2.inst.de act.fallit hoc in deposito.leg. fin. C. de Compen. in quo contractu nec qualitas cum qualitate,nec quātitas cum quātitate compensatur, Tindar.in tract. de Compēs. artic.3.num. 10.artic.5. num. 32. vt dicam infer.
2 suo loco.q. 19. Secundo † fallit nisi secus ex conuentione partium actum fit, contractus enim ex conuentione. leg. accipiunt. c. contractus de reg. Iur.6.leg.contractus.ff.eod.Bart. l. quod nerua ff. depositi. Tertio fallit quando ex vno contractu est liquidatio facta, ex altero autem non, vt dixi super. 13. quæs. quarto fallit quando ex vno contractu,creditum esset pure,ex alio autem in diem, vel sub conditione,nam ante euentum diei,vel cōditionis non admittitur.leg. quod si in diem. ff.de comp. quinto fallit quando ex vna parte adest iuramentum,ex altera autem non, doct. Com. c. ad nostram de iur.iur.& dicam ego latius infer. suo loco q.25.Sexto fallit quando adesset ex vna parte species debita, ex altera autē alia species doct. com.l.cum fundus.§. seruum.ff.si cert. pe. dixi su
3 per late.q.3.Septimo,& vlt. fallit quando esset disparitas contractus.

SVMMARIVM.

1 *Dos quomodo Compensationem recipiat.*
2 *Mulier quādo compēsationem dotis possit obijcere.*
3 *Dotem petenti vxori quando vir opponit de adulterio, an ipse per viam compensationis reconueniri possit.*
4 *Legatum factum ab vxore viro quando in partem dotis compensetur.*
5 *Legatum factum quando animo compensandi factum dicatur.*
6 *Dos data ab auo quando in dotem patris non compensetur.*
7 *Dos relicta in testamento non compensatur cum promissa ab hærede.*
8 *Compensatio opponi potest contra instrumentum dotale.*

Quest.

Quæstio XVII. Primæ partis.

DECIMO septima quæro, vtrum dos compensationem recipiat? Qua quidem in re plures notabiles colligam conclusiones; quarum prima sit, quod in dote, consistenti in specie, non admittitur
2 compens. secus si fuerit constituta in quantitate doct. com. l. re absilicata. §. i. ff. sol. matr. leg. si cum dotem §. si vxor ff. eod. Tind. in term. in tract. de compensat. art. 5. nu. 4. & conclu. Titia ff. sol. matr. leg. neque C. de comp. l. dilibertus §. ob donationes. ff. sol. matr. l. fin. vbi doct. C. de compens. §. in bonæ fidei inst. de act. Tindarus in tract. de compensat. artic. 5. nume. 4. gl. l. neque C. de compens. gl. l. si constante §. 1. ff. sol. matr. & est com. vt attestatur Bald. Nouus in tract. de dote p. 8. Priuileg. nu. 2. licet nume. 2. contrarium teneat, vbi dicit procedere. Primo cum opponitur compensatio per viam extenuationis sorte principalis propter fructus perceptos ex re ipsa Hypothecata pro dote, quando scilicet fructus essent consumpti l. Titia. ff. sol. matr. Secundo procedit quando opponeretur compensatio fructuum perceptorum pro re tangenti ipsi mulieri post solutum matrimonium, vel in vlt. Anno soluti matrimonij. Tertio quando opponeretur compensatio non ab ipso viro contra mulierem, sed è contra à muliere contra virum agentem aduersus mulierem puta ad res donatas, si essent in quantitate, seu in specie consumpta, quia tunc deberetur æstimatio, vel pro rebus amotis, tunc enim mulier conuenta obijcere potest compensationem contra virum, vel eius hæredes de eo, quod sibi debetur pro dote l. si filia la 2. ff. sol. matr. sed pro ap sicli retentio possit fauore dotis? Resp. quod non. Fallit. Primo circa fructus dotis quia causa fructuum retentio datur propter impensas factas. Secundo datur propter expensas necessarias factas ad perpetuam vtilitatem, dotis enim impensæ minuunt dotem. Tertio hoc priuilegium locum habet quando retentio opponeretur contra mulierem, secus si mulier vellet retinere contra maritum, vel eius hæredem puta res amotas, vel donatas dicendo, quod ipsas vult retinere pro dote sibi debita siue consistat dos in corporibus, siue in pecunia, Bart. & doct. l. si filio ff. sol. matr. Quarto limit. quando vir haberet restituere fundum plenum fructibus sibi restituendis per mulierem reconciliationis pro rata vltimi anni sibi tangēte, & mulier denegaret, tunc haberet locum retentio fundi, donec sibi caueatur l. diuortio. §. interdum ff. sol. matr. Quinto fallit si vir ex alia causa timeret damnū inquirere, propter obligationem qua adstrictus esset occasione rei dotalis, tunc enim sibi retentio licita est rei dotalis, donec sibi caueatur de indemnitate l. cum mulier la 2. ff. sol. matr. l. si filio la 1 §. fin. ff. eod. Sexto limit. habere locum, quando mulier ageret actione personali de dote tanquam contra virum, vel hæredes viri; secus si tanquam simplicem possessorem, ex quo tunc non potest mulier inniti fauore dotis, ex quo remedium dotis non intentat doct. com. l. si filio la 2 ff. sol. matr. l. maritum ff. eod. Septimo limit. in casu, l. pen. §. seruus. ff. sol. matr. vbi magis priuilegiatæ sunt expensæ factæ in persona serui mulieris non dotalis videlicet, circa vestiariū, quam factæ imputatiuæ, quia propter illas expensas habet locum retentio dictæ dotis l. cum dotem. §. fin. ff. sol. matr. Balth. Nouellus in tract. de dote p 8. Priuileg. 2. nume. 4 & seq. pro solutione huius primæ conclusionis distinguendo dicas, aut mulier petit dotem, vt ex ea alere possit, aut non, primo casu compensatio non obijcitur, quia alimonia, vt supra dictum est compensationem non admittunt: secundo autem, secus per superius dicta.

3 Secunda concl. sit quod dos, quæ ab vxore petitur si vir excipit de adulterio, vxor autem contra excipiet de Lenocinio replicando, vel etiam de adulterio in isto casu istorum delictorum compensatio detur? Resp. quod sic, Bart. l. cum mulier l. viro. ff. sol. matr. Tindari tract. de compens. art. 5. nume. 3. Abb. c. mulier nume. 5. de conuers. coniug. fallit hoc quando criminalis intentaretur actio, Petrus §. in bonæ fidei nume. 7. inst. de act. vbi Misseng. nu. 3. Dec. c. dilecti de except. nume. 6. idem si ad inuicem vir. & vxor egerint amotarum actione l. mulier. ff. rerum amo. ratio huius secundæ concl. est quia paria delicta compensatione tolluntur l. si ambo. ff. de compens. Din. §. in bonæ fidei nume. 2. inst. de act. vbi etiam Ias. num. 8. Azo. in summa C. de compens. nu. 5. Ias. l. transigere nu. 4. C. de transact.

4 Tertia sit conclusio, quod legatum factum ab vxore viro computatur in partem dotis, quam maritus lucrari debet ex forma statuti Bart. leg. si cum dotem. §. cum mulier. ff. sol. matr. Raphael. & Imol. d. loco Bald. l. quoniam C. de inoffic. test. Paul. auth. præterea. C. vnde vir, & vxor, Imol. c. officij de testam. & est mag. com. opin. vt attestatur Ioan. Campan tract. de dote, p. 5. q. 6. num. Rolan. à Valle in tract. de lucr. dot. quæst. 96. numer. 8. vbi in termin. dummodo hinc inde quantitas debeatur. Bart. l. huiusmodi. §. cum tamen ff. de leg. 1. ita Campeg. d. loco conc. Corn. consil. 130. col. 1. vol. 4. Alexand. Auth. præterea. C. vnde vir, & vxor, Bald. cons. 79. volu. 1. Alber. 2. p. stat. q. 56. Ioan. de Amic. cons. 12. nume. 19. Bald. leg. Titia. §. qui inuita. ff. de leg. 2. Dec. d. auth. præterea nu. 18. vbi Alex. nu. 12. Curt. num. 20. Corn. cons. 257. nume. 20. vol. 1. conc. ratio iuris, in qua
5 fundatur, quod quotiescunque ex dispositione legis aliquid alicui debeo, si ei facio legatum præsumor me fecisse illud causa compensandi, seu satisfaciendi illi obligationi necessariæ, Paris. cons. 69. vol. 2. Ruin. consi. 92. volum. 5. Alexand. consil. 7. vol. 6. consi. 99. volum. 7. Capra consilio 29. Fulgos. consil. 81. Doctor. commu. authen. præterea. C. vnde vir & vxor. Ampl. primo cum pater legat filio in legitimam imputatur leg. omnimodo. §. imputari. C. de inoffic. testamen. Secundo in quartam patroni, lege etiam §. si debita. ff. de bon. liber. Tertio in quartam coniu-

gl d.auth.præterea.Quarto quando pater tenetur
dotare filiam, ſi ei legat dicitur legare animo com
penſandi.l.qui liberos.ff.de ritu nupt.gl.l.obliga-
mur.§.ea lege. ff.de act. & oblig.ſecus eſt quando
debitor eſt ex proprio contractu,qui ſi legat credi
tori non cenſetur legare animo compenſandi: ra-
tio redditur per D. Phan. tract. d.lucr. dot.col.8.
nu.39.& num.36.in termi.huius concl.
6 Quarta concl. ſit † quod dos data ab auo nepti
ex filio prædefuncto, qui etiam dotem filiæ reli-
quit non compenſatur, ſed vtrumque peti à filia
poteſt non enim compenſatio fit de debito inter
alios contracto l.in rem.ff.de compenſ.Rom.ſing.
567.Augu.Ber.conſ.46.vol.2.nu.7.in term.Item
cum dote legata in teſta. non compenſatur dos
data, vel promiſſa ab hærede, qui tempore dotis
7 datæ vel promiſſæ ſcientiam de legato † dotis non
habuit, licet teſta.in genere factum eſſe ſciuiſſet,
Doct.com.l.huiuſmodi.§.qui ſeruum. §. cum pa-
ter. ff.de leg.1.l.cum pater.§.pater. ff.de leg.2.l.ſi
cum dotem.§.ſi pater.ff. ſol. matr. & de legato fa-
cto animo compenſandi not. Auguſt.Ber.conſil.
8 160. vol. 2. in terminis; Item not. † quòd contra
inſtrumẽtum dotale opponi poteſt exceptio com
penſationis Aff.Deciſ.122. nu.4.tit.de compen-
ſat.conc.cum ſuper. Doct.com.l.diuortio.§.ob do
nationes.ff.ſol.matr. dixi ſuper q.9.nu.29.

SVMMARIVM.

1 *Commodati contractus compenſationem recipit.*
2 *Commodatum quando eſt ſpeciei non compenſatur.*
3 *Species ad ſpeciem non compenſatur.*

Quæſt. XVIII. Primæ Partis.

1 DEcimooctauo † quæro vtrum
in cõtractu commodati com-
penſatio admittatur? Reſp.
com. eſſe opin.quod ſic vt at-
teſtatur Bapt. Villalobs tract.
com.opin. ver. compenſatio
& Emanuel.d.loco.ver. com-
penſatio Dyn.§.in bonæ fidei
nu.10.inſt.de act.c.bona fides nu.12.Extra depo-
ſiti idem.c.2.eo.tit.Bart.l.prætextu nu.2.C.com-
2 mod.fallit quando ſpecies † eſſet commodata Bal.
l.fin. in 4.oppoſ. C.de compenſ.per. l.ſi ſub præ-
textu. C. cõmodati, ſpeciei enim ad ſpeciem non
datur compenſ. Iaſ. d. §. in bonæ fidei nu.6a.inſt.
de act. Paul.l.1.§.item nu. 2.ff.ſi pars hæred. pet.
3 Dec.l.cum fundus.§.ſeruum † nu.20.ff.ſi cert.pet.
Augn.Ber.c.1.nu.43.de vſuris.Abb.c.mulier.nu.
5.de conuerſ. coniug.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitum non recipit compenſationem.*
2 *Depoſitum cum depoſito non compenſatur.*
3 *Amicitia deponendo contrahitur.*
4 *Compenſari non poſſunt, quæ reſtitui debent, ſed quæ ſoluendas ſunt.*
5 *Sumptus facti in re depoſita compenſari debet.*
6 *Inſtrumentũ depoſiti paratam executionem habet.*
7 *Depoſitum confeſſionatum non recipit compenſationem.*
8 *Depoſitum irregulare non compenſatur.*

Quæſt. XV. Primæ partis.

1 DEcimononο quæro † vtrum in depo-
ſito compenſatio detur? Reſp.quod
non, ſiue ſit in ſpecie, ſiue in quanti-
tate, quia debet in forma ſpecifica
reſtitui.leg.fin.C.compenſ. Tind.in
tract. de compenſat. artic. 5.nu. 32.ampl. etiam ſi
ex vtraque parte eſſet depoſitum: eſt enim reſti-
2 tuendum abſque † exceptione. l. pen. C.depoſiti.
Tind.d.loco nu.43.Din. §. in bonæ fidei num.9.
inſt.de act.ratio eſt.c.fin.extra de depoſito, ibi ſa-
ne depoſitori licuit pro voluntate ſua depoſitum
reuocare, contra quod compenſationi vel dedu-
ctionis locus non fuit, vt contractus, qui ex bona
fide oritur ad perfidiam minime referatur, licet
compenſatio admittatur in alijs, ſi cauſa ex qua
poſtulatur, ſit liquida ita quod facile exitum cre-
datur habere, deponendo enim contrahitur fidu-
3 cia amicitiæ † Miſſeng. §.in bonæ fidei nu. 3. inſt.
de act.vbi etiam Cruceus nu.2.conc. Zaſius d.lo-
co ver.compenſantur, alia ratio eſt inquit ibi Za-
ſius quia ea, quæ proprie reſtituenda ſunt nõ com
4 penſantur, ſed tantum † ea quæ ſolui debent, Iaſ.
d.§.in bonæ fidei nu.10.inſt.de act.vbi etiam An-
gon. num. 8.& Petr.nu. 14.fallit quando pecunia
eſſet cõſumpta.l.Lucius.l.die.ff. de depoſito, quia
tunc loco ipſius altera dari poteſt nulla oppoſita
exceptione compenſationis. Secundo fallit, quan
do in re depoſita ſumptus facti eſſent tunc eo ca-
5 ſu retentionis nomine † obijci poteſt, doct.l.pen.
C.de compenſ.Petrus.§.in bonæ fidei num.14.&
ſeq. inſt. de act. Tertio hoc idem puto quando in
re depoſita laborẽ, vel aliquod incommodatum
ſuſtinuiſſet, Alex.l.1.§.ſed etſi. ff.de vat.cog.com
penſatio enim operarum cum quantitate debita
fieri debet.Bal.leg.fin.C.de capt.facit cum quæſt.
præpoſita, quod dicit Corraſ. §. in bonæ fidei nu.
12.inſt.de act.Hortoman. d. loco. numer. 12. vbi
etiam Iaſ.nu. 10.vbi tenet, quod depoſitum con-
tra depoſitum non compenſatur, ſed datur recon
uentio in qua non retardatur liquidum propter
non liquidum ſed quod probandum eſt reſerua-
tur Bald.l. ſi quis. C.depoſiti. Curt. Iun. leg. cum
fundus. §. ſeruum numer. 21.ff. de reb.cred. Ni-
caſ.d.§. in bonæ fidei numer. 2. inſt. de act. ampl.
Tertio loco vt non ſolum non detur quando hinc
inde debetur quantitas, ac etiam quando eſt de-
poſitum cum depoſito, ſed etiam ſtante ſtatuto,
6 quo cauetur nullum † inſtrumentum habere exe-
cutionem paratam, limitabitur tamen in contra-
ctu depoſiti, doct.leg. fin.C.depoſiti.gl. leg. præ-
textu, C. commod. Azo. in ſumma. C. de com-
penſ.numer. 11.Aret.d.§.in bonæ fidei nu. 2. nu.
11, vbi Ioan.Faber.numer. 19.per l.hominem.ff.
depoſiti, conc.cum q.Abb.c.ſignificaſti.nu.11.de
ele.c. 2.nu.22.de ordi. cogn.Abb.c.1.nume.4.de
mut.Pet.Bart.l.cũ his.4.fideiuſſor.nu.4.ff.de cõd.
appoſ.l.fin.num. 9.C.de compenſ. Paul.l.fin.nu.
2.C.

2.C.de compens.Ioan.Corras.l.qui liberos num. 258.ff.de ritu nupt. Hier. Butigella l. cum fundus §.seruum nume.51.ff.si cert.pet.Bal.nouell.in l. 1. nume.232.ff.sol. matr. limitatur tamen quarto loco vt repetendi depositum obest exceptio spolij gl.c.cum dilectus, ver. exceptiones de ord.cogn. doct.c.frequens §. ad hoc de rest.spol.& est com. Anto.Gabriel.in tit.de rest. in integr.concl. 2.nu. 2.& de hac q. com. d.Bapt. Villalobos tract.com. opin.ver. compensatio, & Emanuel. d. loco ver. compensatio ampl. & quinto loco hoc idem procedere in deposito cõfessionato, cui non opponitur exceptio compensationis. Roland. à Valle in terminis cons.17.nume.6.vbi late vol.1.Bal.cons. 255.vol.1.Curt.Iun.l. 2.col.5.ff.si cert. pet.conc. in terminis huius vlt.dicti Natta cons. 438. vol.2. nume.6.ratio huius vlt. dict.est, quia confessio in deposito probat veram numerationem l. publia. §. 1.ff.depositi, Bald.cons. 256. vol.1.Paul.cons. 170. vol. 2. item quando contrahitur depositum
8 irregulare † vbi transfertur dominium pecuniæ
in accipientem, & vsus eius conceditur l. Lucius l.dic.§.1.ff.de deposito, tunc non amittit priuilegia depositi regularis Bal.l. contractibus C. de nõ num.pecun.Aret.§. Præterea inst. quibus mod.re contr.oblig.l. si hominem §. quoties ff. depositi cuius priuilegium hoc maximum est, vt eius instrumentum habeat executionem paratam doct. leg.pen.C.depositi,Bald.cons. 384.vol.1. doct.c. bona fides de deposito, Alex. leg. ait prætor. §.si iudex.ff.de re iud. Ant. in tract. de exe. instr. q. 8. Ias.add.ad Port.§. pen. inst. quib. mod. re contr. obl.Bal.cons. 317.vol.3.

S V M M A R I V M.

1 *Mutui contractus compensationem recipit.*
2 *Compensatur omne id, quod in æstimationem deducitur.*
3 *Res quæ compensationem recipiant.*

Quæst. X X. Primæ partis.

IGESIMO quęro vtrum cõtractus mutui recipiat cõ
pensationem? Res.quod sic,
1 exempl. Mutuaui † famulo
meo decem, qui postea seruiuit mihi certo tempore, certe opera eius cum mea pecunia compensabitur, quia quando factum, vel species redigitur ad æstimationem, tunc cum pecunia rectè compensatur, ita in termin.add ad Ioan.Fab.§. in bonæ fidei numer.11.
2 inst.de act.l.fi. C.de † capt. & post. reuers. & not.
ꝙ in isto contractu mutui proprie compẽsatio cadit, quia res quæ in compensationem deducuntur proprie sunt illæ, quæ in suo genere compensantur, atque functionem recipiunt l.2. §. mutui ff.si cert.pet.inst. quibus mod. contr. in princ.est enim
3 compensatio † quædam imaginaria solutio, quæ
aliud pro alio inuito creditore fieri non potest l. promissor.§.fin.ff.de const. pec.l. si se.§. ait ff. de re iud. Tind.in tract. de compens. arti. 3.num. 4. leg.4.ff.qui pot.in pign.hab.Bart. l.diuortio.§.ob donationes nume. 3.ff.sol.matr. leg.auferur §. qui compensationem ff.de iur.fisci. Ias. §.in bonæ fidei nume.62. vbi Misseng.nume. 13. inst. de act. Decis.Pedam.92.nu.11.Iacob. Menoch.in tract. de arb.iud.Cas.14.nu. 35.Cent.1.lib.2.Aug. Ber. c.1.nu.42.de in integ.rest.Ias.l.cũ fundus §.seruũ nu.14.ff.si cert.pet.

S V M M A R I V M.

1 *Societatis contractus vtrum admittat compensationem.*
2 *Socij non compensant quando disparitas est inter ipsos, sed quando informiter.*
3 *Socij omnium bonorum quomodo communicent bona inter ipsos.*
4 *Incorporalia difficile separantur.*
5 *Socius quod lucratur cum socio communicare tenetur.*
6 *Socius omnium bonorum communicat etiam, quæ ex vlt. vol. proueniunt.*
7 *Socij compensant expensas in lite factas.*
8 *Furta vtrum communicentur cum socijs.*
9 *Societas contracta in delictis nulla est ipso iure.*
10 *Societas simpliciter contracta quomodo communicetur ad inuicem inter contrahentes.*
11 *Societas in aliquo casu particulari, quomodo communicetur.*
12 *Socij dolus, culpa, & negligentia, cum negligentia, culpa, & dolo alterius compensantur.*

Quæstio X X I. Primæ partis.

IGESIMO Primo quæro vtrum in cõtractu societatis compensatio detur? Resp. quod sic, vt si sunt duo correi debendi vnus eorum compensat alteri debitum, si socij sint non aliter. l.si duo l. eandem. ff. de duobus reis, Azo in summa.
1 C.de compens.nu.7. Doct. com.l. si † ambo. ff.de
Compens.Tind.in tract. de Compens.artic.5.nu. 30.& art.7.nu.7.gl.l.eius C.de Compens.not.l. de illo §.idem l.ob eam & l.seq.ff.pro socio l.si negocia de neg.gest.Paris. cons.82. nu.13.vol. 1. Aug. Ber.cons.191.nu.6.vol.1.in term.vbi num.34.inquit procedere d.l.si ambo, quando mutuo, & pariter vterque administrasset & sic vniformiter, ad
2 eo quod non † constet quis magis, & quis minus
fuerit lucratus; secus quando disparitas esset, ita August.d.loco nu.45. & Paris.d. cons.83.nu.13. sed pro ista q distinguendũ est, aut societas cõtracta est omnium bonorũ nominatim, aut simpliciter, aut alicuius negociationis, vel rei particularis l.5.ff. pro socio, primo casu cõpensantur omnia,
3 quæ habẽt † tempore illo, quo societas innititur:
Quia videtur tacite fieri traditio vnicuique socio rũ ab altero, & ideo Dominium, & possessio quæritur, cuicunque ab altero pro parte, & hæc in rebus corporalibus: in incorporalibus autem. i. in actionibus cuicunque competentibus, manent in
4 statu suo, nec † compensantur, quia non ita fa-
cile separantur vt corporalia. Actiones tamen

inuicem præstari debent pro parte, quolibet eorum constituente alterum procuratorem in rem suam leg.1.§.1.pro socio.l.2.& 3.ff.eod. si autem post cõtractam societatem aliquod corporale acquiratur alicui eorum, i. sociorum & aliquo pacto, suum quidem est, sed tamen tenetur communicare l.si quis societatem.† ff.pro socio, in actionibus autem competẽtibus idem seruatur, quod supra dictum est; tertio ea, quæ ex ult.vol.obueniunt † communicanda sunt, & Castrense peculium, vel quasi Castrense, & stipendia, cæteraque salaria in communionem reducuntur, & ad inuicem compensantur l. 3. §. 1. ff.eod.tit.l.fratres.§. idem.l.si societatem.ff. pro socio, quarto hoc idẽ in his, quæ ueniunt per sententiam, † etiam si ob iniuriam sibi, vel filio factam aliquid consequatur, sic ècontrario expensæ debent esse communes, etiam si quis damnatus est aliquid soluere iuste, vel iniuste, ex communi solui debent, nisi quis culpa sua, vi puta per contumaciam fuerit damnatus, sed an ea, quæ furto, vel alio malefi-

5 (margin) · 6 (margin) · 7 (margin)

8 cio quæsita sunt † conferantur? Resp.quod non quia delictorum, turpis, & fœda communio est, si tamẽ in medium sit collatum commune erit lucrum: quo casu si mihi scienti delictum tuũ communicasti, si postea ex illo delicto fueris damnatus, & velis ex societate auferre totum, in quo damnatus es potes hoc facere, secus si mihi ignoranti Communicasti, quo casu auferes solũ quod mihi Communicasti, & hoc procedit quãdo erat licitè contracta societas, in qua Communicata

9 sunt furta, si autem † principaliter contraheretur in furtis, vel similibus ipso iure nulla est l. si fratres.§.fin.ff.pro socio.l. si id quod. ff. eod. si verò secundo casu societas contrahatur simpliciter inter duos, videtur facta Communio vniuersorum bonorum, illorum tamen tãtum quæ proueniunt

10 ex quæstu † doct. l. duo. §. fin. ff.pro socio. Alexand. cons. 36. volumin. tertio, secus autem ea quæ extrinsecus veniunt, nisi aliter actum sit per pactum vt si quid eis fuerit relictum; in tertio autem casu cum contrahitur societas alicuius specialis negociationis, quicquid ex ea quæritur cõ-

11 municatur inter partes, quod autem † aliũde quæritur compensandum non est leg.cum duobus. §. duo.ff.pro socio.l.fratres.§.idem.ff.eod.Bart.leg. societatem. ff.eod.l.1.ff.de Concub. Bald.l.1. C. com.vtr.iud.Alex.d.leg.cum duobus.& cons.34. cons.49.volum.4. dicas igitur quod vbi socij parem culpam, vel dolum admiserint compensatio

12 nem hinc inde fieri ipso iure, idem † in negligentia Azo in summa.C.pro socio num.30.

SUMMARIUM.

1 *Emphyteuticus contractus vtrum compensat. recipiat?*

2 *Pensio vnius compensatur cum pensione alterius.*

3 *Emphyteuta potest compensare annuam pensionem cum suo credito.*

4 *Emphyteuta quomodo compenset sterilitatem cum fertilitate.*

5 *Emphyt qui fuit in bona fide non compensat meliorameuta cum fructibus.*

Quæst. XXII. Primæ partis.

Vigesimo secundo quæro, vtrum in contractu emphyteutico compensatio detur? Respond. quod sic secundum com-

1 munem opin. † Doctor. de qua per Petrum. §.in bonæ fidei, nu. 7. insti. de act. vbi etiam Iaf.nu.83. Missing.nu.33. Specu. tit. de oblat.& sol §. nunc dicendum idem tit. de loc. & con. §. nunc aliqua versi.89. Alber.l.cum aliter.ff.de cõpens.Fulgos. l. si constat. ff. eod. vbi etiam Bald. Zas. d. §. in bonæ fidei ver. scitis inst. de act.vbi Ioan.Faber.nu.17.Hier. Gig. tract.de compes.q. 92. nu. 7. Paris. cons. 108.nu.51. vol.1.Exempl. est. Sunt ambo duo emphyteutæ quorum vnus habet rem ab altero, & è contra; an si non soluant pensionem annuam cadant a iure? Resp. quod

2 pensio † vnius compensatur cum pensione alterius per ea, quæ super dicta sunt, & hæc sit prima conclusio huius q.

Secunda conclusio sit, quòd emphyt. non soluens Canonem debitum Annuum, quia inten-

3 dit compensare † cum suo credito, quod habet cum domino, an dominus possit eum expellere, & dicere de caducitate ob non solutionem Canonis. Resp. quod non, primò quia qui vult compensare dicitur velle soluere Pet. in termin. d. §. in bonæ fidei.nu. 7.inst.de act. secundo quia quo ad euitandam pœnam compensatio sit ipso iure Iaf.d.loco num.83. Abb.c.bona fides numer.11. de deposito Alber. l.2. col.9. vbi Iaf. q.t 9. C.de iur. Emph. Alber.leg. cum aliter.ff.de compens. Imol.c.bona fides col.9. de deposito.Ang.leg.semel mora.ff. sol. matr. Abb. c. cum dilectus de ord. Cogn. c. ad nostram de iur. iur. Alex. consi. 12.vol. 5. Goza.d.cons. 69. Barbat. c. bonæ fidei in fine depositi Curr.cons.71. Rol. a Valle cons. 87.num.26.vbi dicit procedere, etiam si nõn opponatur infra biennium, Alber. d. l. 2.nume.16. C. de iur. Emphy. Roma. consi. 204. Socinus. cons. 99.uol.2.Ang. cons. 132.Tiraq. in trac.de retr.Lign.§.3.glo. 3. num. 4.num.8.l.si unquam ver.reuertatur num.13. C. de reuoc.donat.& est com.opin.

4 Tertia concl.est quòd quando emphy.tenetur soluere Canonem in compensationem fructuũ, vt quia canon correspondet fructibus, tunc Dominus tenetur, facere sibi remissionem mercedis, secus quando soluit aliquid tantum in recognitionem Domini recti, quia tunc compensatur sterilitas cum fertilitate Aug. Ber. cap. 1. nu. 130.de vsuris; Comid.

5 Quarta concl.sit vt emphyt.qui fuit in bona fide finita † emphyteusi debentur ei expensæ factæ in melioramẽtis; nec tenetur compensare cũ fructibus, quos ipse suos fecit, dummodo non sint expensæ voluntariæ.leg. Colonus.ff. locati.l. Senatus.§.Marcellus.ff.de leg.1.Iaf.leg.2.nume. 27. C. de iur. Emphyt. auth. qui rem in fine. C. de Sacr. Sanct. Eccl. Dec. consi. 429. Iaf. cons. 185.col.1.vol.2.Tiraq. in tract.conuen.§.7.glos. 1.numer. 6. vel nisi aliter per pactum fuerit act. Bald.

Bald. l. iubemus. §. sanè. C. de Sacr.Sanct.Eccl.
Ias. d. l. 2.num.28.Paris.cons.33.num.55.vol.1.
cons.28.numer.1.vol. 3. Paul. cons. 268.volu.2.
conc.simil. Paris. cons.2.nu.51. vol.1.cõs.28.nu.
4.vol.3. Curt. Iun.cons.165.Ruin.coos.24.num.
10.vol.1.Quæ quomodo æstimẽtur not.Iul.Clar.
lib.4.Sent.iur.§.feudum.q.88.Rol.cons.28.num.
30.vol.2.secus si fuerit in mala fide Doct.d.loco.
& sic de simil.conductoribus.

S V M M A R I V M.

1 *Pensioni decursæ an compensatio opponi possit.*
2 *Pensio pro alimentis reseruata compensari nõ põt.*
3 *Iuratum debitum compensari non potest.*
4 *Pœna cum euitatur fit ipso iure compens. pro concur.quant.& numero 5.*
6 *Compensato toto debito in totum euaditur pœna.*
7 *Iuramentum non obligat successorem.*

Quæst. XXIII. primæ Partis.

Igesimo tertio quæro, vtrum
compensatio habeat locum in
1 materia † Ecclesiasticæ pensio-
nis? Resp. distinguendo aut su-
mus in casu, in quo pro pensio
ne executiuè agitur, aut sumus
in casu, in quo agitur via ordi-
naria. Primo casu quãdo via executiua agitur con
tra debitorem pensionis, aliter etiam rursus distin
guitur, aut pensio reseruata fuit Clerico pro ali-
2 mẽtis, tunc isto casu compensatio † non habet lo
cum.l.io ea C. de comp.qui.o.alimẽta denegat ne
care dicitur.leg.necare. C.de liber. agnosc.vt dixi
sup.q.aut pensio simpliciter fuit reseruata, & tunc
in forma cameræ fuit obligatio facta, aut non.Pri
mo casu oon admittitur compensatio, quia in ta-
li obligatione solet, vt plurimum inseri iuramen-
3 tum quod † exceptione elidi non potest, secun-
dum mag. com. opin. doct. c. ad nostram de iure
iur. Ias. leg. eum qui.§.si iurauero numer. 2.ff.de
iur. iur. Tiraq. in tract. de retr. à parier.§.3.gl.3.
numer.6.& in tract.de leg. Conn. ver. epres gl. 5.
num.182. Ale.cons.37.numer.21.vol.5.Ias.leg.si
conuenerit ou.4.ff.de iurisd.omn.iud. idem cons.
9.num.10.vol.1.Abb.c.venientes de iur.iur.Bald.
l.generaliter col.2.C.de Episc. & Cleric. Boer.q.
14.numer.8.Neui.cons.62. num.62. Paris. cons.
121.numer.39.vol. 1. Crau. cons. 139. numer.6.
Aret.cõs.99.Cors.tract.de iur.iu.q. 8.nu.39. Cre.
sing. 117. si verò simpliciter absque iuramento,
tunc bene contra ipsam compensatio poterit op-
poni. iterum ita distinguendum est, aut quærimus
4 vtrum locum † habeat compensatio saltem ad eui
tandam pęnam censurarum, & priuationis bene-
ficij, quam incurrere solent non soluentes pen-
sionem, tunc si erit creditor pensionarij in cre-
dito liquido, vti poterit compensatione, quando
scilicet debitor pensionis, erit creditor pensiona-
rij pro tanta quantitate, vel pro maiori, si verò
pro minori non euitat compensando pœnam
priuationis beneficij, quia vbi fit ipso iure com-
pensatio ad pœnam euitandam, intelligitur fie-
5 ri pro † concurrenti quantitate, Bald. l. si constat
de compens. & in Rubr. de contr. empt. quęstio.
decima. Oldr.cons. vigesimo nono. vbi habetur,
quod emphyt. qui soluit partem Canonis si to-
tum nõ soluit in totũ cadit à iure suo conc.Imol.
c.potuit col.38.de loc. vbi dicit, quod ille, qui pro
misit centum sub pęna, & partem tantum soluit in
cidit in totam pęnam, Salyc.Auth.perpetua.C.de
Sacr.Sanct. Eccl. immo si debitor totum soluis-
set excepto vno nummo, tamen pęnam non euita
ret, Paul.l. in executione. §. pro parte ff. de verb.
oblig.idẽ est in emptione gl. l.res bona ff. de cõtr.
empt.Auth.qui rem, vbi Ias.C. de Sacr.sanct. Ec
cl.Barbat.consi.36.vol.2. quando autem fit com-
6 pensatio in † totum tunc ipso iure euitatur pœna
gl.& doct.com.l.si constat ff. de compens. Bald.l.
1.C.eod.tit.Imola.c. bona fides depositi Ang.leg.
semel mora.ff.sol.mat.doct.com. §.in bonæ fidei
inst.de act.Abb.cap.cum dilectus de ord.cognat.
c.ad nostram de iur.iur.Alex.consi. 12. volum.5.
Gozad.consi.69.rursus iste articulus aliter distin
gui debet, nam aut pensio beneficij fuit reseruata
à rectore, qui vult compensare aut verò ab eius
antecessore.Prinoo casu nõ posset opponere com-
pensationẽ, quia ex quo reseruationi consensit, iu
rauit de stilo curiæ, & iurans noo potest oppone-
re compensationem, vt dixi super.conc.Alexand.
consil.91.volum.2.Anch.consi. 128.Fel. cap.no-
stram de iur.iur.secundo verò casu bene compen
sabit, quia iuramentum non ligat successorem
7 doct.com.capit.veritatis de † iur.iur.Ruin.consil.
71.nume.11.volum.3. consi.20.nume. 2.volu.4.
Rol.cons.17.nume. 15.vol.1.gl. in summa 24. q.
3.Ioan.And.cap.fin.de sepult.Rom. sing.252.Ba
uer.in tract. Iura. ver.8.col. 3. Hier. Gig.in tract.
de pens.quæst.92.nume.12. in term. Afflic.decis.
381.Alba.consi.77.oume.18.Dec.consil.203.Pa
ris.consi.63.nume.39.vol.1.& dicam Deo dante
latius suo loco in q.25.

S V M M A R I V M.

1 *Decimæ vtrum compensationem recipiant.*
2 *Decimæ sunt tributum Deo.*
3 *Oblationes compensationem non recipiunt.*
4 *Decimæ soluuntur non deductis expensis.*
5 *Decimæ personales compensantur cum expensis.*
6 *Decimæ quæ dantur Pontifici, compensantur cum expensis.*
7 *Decimarum causa fauorabilis est.*

Quæst. XXIIII. Primæ partis.

IGESIMO QVARTO
Quæro vtrum decimæ recipiãt
compensationem? Resp. absolu
te quod non secundum com.
opin.gl.c. decimæ 16.quæs.c.tua
decimas Tind.in tract. de com-
pens.ar.5.nu.33.Ias.§.in bonæfidei nu.12.inst.de
act.c.oẽs, 17.q. 7.Fab. d.§.in bonæfidei nu.16.c.
vt super de rebus Eccl.non alien. Abb. ca.tua nu.
10.de decim.l.4.C.de cõpẽs.c.decimas 16. q.7.c.
frequẽs de rest.spo.6.gl.c.decimę 1.1.q.1.Ro. sin.

545. add. ad Bart. in rub. de comp. ratio est quia
2 sunt loco tributi quæ † Deo debentur, quę cum
pacto hominis compensari non debent d. c. tua
3 ampl. hoc idē esse † in oblationibus gl. c. quam fit
15. q. 1. Tind. d. loco nu. 33. secundo Ampl. vt in
solutione decimarum, quæ habentur ex fructibus
non possit opponi exceptio cōpensationis expen
4 sarum culturæ, vel † collectionis. c. pastoralis. c.
nō est de Decim. gl. & doct. l. si à Domino. §. fin.
ver. impensis. ff. de pet. hęred. l. fructus. ff. solut. ma
tr. Alber. l. fundus ff. fam. hærc. & est hoc speciale
in decimis gl. c. pastoralis ver. credimus de deci-
mis, fallit tamen primo in decima personali, quæ
soluitur ex aliqua negociatione, nam ex ea dedu-
cuntur expensæ doc. d. c. pastoralis. l. si à domino.
5 §. fin. ff. de pet. hær. † Bald. & Ang. l. 1. colu. 1. C.
de fruct. & lit. exp. quia decimæ prædiales, & rea-
les percipiuntur Dei beneficio, sed personales ho
minis ingenio, quamuis totum procedat à Deo,
tāquam à prima causa. & radice omnium entium
d. c. tua Bald. d. l. 1. secundo fallit in decimis præ-
6 dialibus, quæ † dantur Pontifici ex quibus com-
pensantur expensæ in eis factæ gl. Clem. 2. ver. ta-
xationem vbi etiā doct. com. tit. de decim. Franç.
Aret. l. fructus col. 3. ff. sol. marr. Tira. in tract. d.
retr. Lignagier gl. 1. §. 11. nu. 15. vbi dicit nu. 12.
quod decima est tributum animarum egentium,
7 ideo est super omnia † fauorabilis. l. sancimus. C.
de Sacr. Sanct. Ecc. cum simil.

S V M M A R I V M.

1 *Iuratum debitum vtrum compensationem recipiat.*
2 *Iurans soluere non adimplet compensare volens.*
3 *Iuramentum omnino est seruandum.*
4 *Iuramentū auctoritate propria non potest mutari.*
5 *Iuramentum in forma specifica est seruandum.*
6 *Iuramentum cum sententia æquiparatur.*
7 *Soluere condemnatus tenetur pracise soluere.*
8 *Iuratum debitum quare a nō nullis compensari pos-
se dicatur?*
9 *Iuramentum, & res iudicata pari passu ambulant.*
10 *Executio sententiæ impediri potest per compen-
sationem.*
11 *Iuramentum per æquipollens impleri potest.*
12 *Iurans adimplet Iuramentum si ab eo, cui Iurauit
fuerit impeditus.*
13 *Iuramentum regulatur secundum actum, cui in-
terponitur.*
14 *Iuramentum non auget obligationem.*
15 *Iuramentum recipit interpretationem a Iure com.*
16 *Iuramentum in casu ficto adimpletur.*
17 *Compensatio ficta solutio dicitur.*
18 *Fictio operatur in casu ficto, sicut veritas in casu
vero.*
19 *Statutum loquens de solutione habet locum in com
pensatione.*
20 *Exceptio compensationis est exceptio solutionis.*
21 *Excipere proprie non dicitur, qui compensare in-
tendit.*
22 *Obligatio pracedens Iuramentum non compēsatur.*
23 *Actus factus post obligationem dicitur factus ani-
mo compensandi.*
24 *Iuramentum intelligi debet rebus sic stantibus.*
25 *Pauper opponere potest compensationem non ob-
stante Iuramento.*
26 *Debitum iuratum cum altero debito iurato recte
compensatur.*
27 *Ipso iure compensatio fit quo ad euitandam pænā.*
28 *Iuramentum soluitur morte.*

Quest. X X V. Primæ Partis.

IGESIMOQVINTO Quero,
vtrum debitum iuratum admittat
compensationem cum eo quod
iuratum nō est? Res. quod in hoc
articulo duæ sunt com. opin. vna
legistarum, altera autem Canoni-
starum, sed mag. com. opin. est Can. ideo videa-
1 mus modo † auctoritates, & rationes vtriusque
opin. & primo pro mag. cōm. opin. facit text. c.
ad nostram de iur. iūr. cōc. Ias. l. cum qui. §. si iura
uero num. 2. ff. de iur. iur. Tiraq. in tract. de retr.
ver. à payer. §. 3. gl. 3. nu. 6. & in tract. de leg. Con-
nub. ver. epres. gl. num. 182. Alex. cons. 37. numer.
23. vol. 5. Ias. cons. 9 num. 10. vol. 1. Abb. c. veniēs
de iur. iur. Bald. l. generaliter col. 2. C. de Episc. &
cleric. Neuiz. cons. 62. num. 26. Rol. cons. 6. nu.
32. Paris. cons. 121. nu. 39. vol. 1. Crot. cons. 139.
num. 6. Aret. cons. 99. Mathes. sing. 36. num. 13.
Corset. tract. de iur. iur. q. 8. Crem. sing. 117. Viu.
in com. opin. ver. compēsatio. Bapt. d. loco in ver.
compensatio Abb. c. cum inter numer. 24. de exc.
2 Hier. Gig. in tract. † de pens. q. 92. num. 2. Aug.
Ber. c. 1. num. 65. de vsuris Afflic. Decis. 381. Ce
phal. consi. 47. numer. 50. vol. 1. Tin. in tract. de
Compens. artic. 7. nu. 14. Misseng. §. in bonæ fide
numer. 15. inst. de act. Secundo facit ratio, quia
propter iuramentum, potest quis cogi præcise ad
factum. c. querelam vbi Anton. ne prælu. vices
suas, Brunus. consi. 89. nume. 4. etiam si conti-
neat turpitudinem ex parte recipientis, gl. l. si pe-
3 cuniam † ver. necesse. ff. de cond. causa data Ias. §.
actionum num. 47. inst. de act. Fel. c. cæterum nu.
5. de Iudic. c. fin. col. 9. de foro comp. doct. com.
d. c. ad nostram de Iur. Iur. c. fin. ne præl. vices
suas. c. breui de Iur. Iur. Tertio quia nemo aucto
ritate propria potest sibi iuramētum etiam in me-
4 lius † commutare. c. peruenit il 2. vbi Fel. nu. 1. de
Iur. Iur. Natta cons. 368. numer. 5. sed compensa
re volens formam impedit, & immutat: ergo non
est admittenda: Quarto quia Iuramentum in for-
5 ma specifica † seruari debet. c. cum contingat de
Iur. Iur. c. 2. de pact. 6. c. licet de Iur. Iur. 6. Brun.
consi. 86. nu. 6. Quinto sententia, & Iuramentum
æquiparantur. l. 2. l. sed & si. §. si cum hæreditate.
ff. de Iur. Iur. sed cōdemnatus ad factum tenetur
præcise ad factum, nec liberatur si velit soluere in
6 teresse gl. l. quod restituetur ver. † condemnādus.
ff. de rei vend. Ias. §. actionum nu. 48. inst. de act.
& condemnatus soluere tenetur præcise soluere.
7 i. numerare † cum soluta pecunia proprie dicatur,
si naturaliter fuerit numerata. l. solutam. ff. de so-
lut. Ias. cons. 9. vol. 1.

8 Contrariam tamen partem tenuerunt non nul-
li Bart.

li Bart.l.amplius.ff. rem ratam haberi Ang.Paul.
& Fulg.Faber.§. in bonæ fidei nu. 4. inst. de act.
Alex.cons.12.vol. 2.Barb.cons. 43. col. 10. vol.
2.Anch.cap.statutum.§.si quidē de resc.6.Rom.
leg.eum qui.§.1.ff. de Iur.Iur. Decis.ca.Tholos.
139.Afflict.Decis.121.nu.4.Imol.l.2.§.pen. ff.
de donat.Tind.d.tract.de comp.artic.7.num.15.
Capic. Decis.167.Alciat.consil.393.nu.3.Ias.§.
in bonæ fidei num. 85. inst.de act.Decis.Pedem.
1.nu.27.Grat.consi.121.nu. 12.vol. 1.quæ opin.
8 licet videatur † cō. est tamen superior mag.com.
corroboratur tamen opinio legistarum hasce ra-
tionibus, primo quia iuramentum,& res iud.equi
9 parantur.l.post.rem.ff.de † re iud.l.2.l.admonen-
di.ff.de Iur. Iur.Bart. d.l.2. Gomes.§. item nu.2.
inst.de act.Tiraq. l. si vnquam ver. donationi nu.
104.C.de reuoc.don.sed condemnatus ad soluen
dum potest compensare etiam in executione.l.2.
10 C.de compens.vbi doct. com. † Ale.cons. 95.nu.
2. vol. 4. ergo idem in iuramento, secundo quia
vbi per actum æquipollentem inducitur idem ef-
fectus ipso iure, tunc iuramentum,& alia quæ re-
quirunt implementum in forma specifica possunt
11 impleri per æquipollens, sed † exceptio compen-
sationis est talis,ideo potest admitti,nihil enim in
terest soluere vel compensare. l.si debitor. ff. qui
pot.in pign.hab.Cagn.l. si quis obligatione nu. 4.
ff.de reg.iur. leg. si mulier. ff. de cond.causa data
Aret.consi. 84.col. 1. Tir.leg. si vnquam ver. re-
uertatur nu.353.C.de reuoc. donat. §.in bonæ fi-
dei inst.de act. vbi Ias.numer.77. Afflict. Decis.
121.nume.4.Iaco.Menoch.tract.de arb.iud.Cas.
14.Cent.1.lib.2.nume. 3.Guid.decis.567.nume.
1.Aug.Ber.c.1. nume. 42.de vsuris. Ruin.consil.
12 102.nume.4.vol. 4. Tertio, quia † iurans dicitur
adimplere promissionem,si per eum, cui dandū,
vel soluendum est, stet quominus detur,vel solua
tur.l.iure ciuili ff.de cond.& dem.sed per eum sta
re dicitur, quando in aliquo ei tenetur à quo re-
ceptus est,& eidem non soluit.l.3. §. 1 .ff.de stat.
lib.l. Iulianus ff.de cond.& Dem. Bart. l. amplius
ff. rem ratam hab. Quarto iuramentum semper
13 habet in se † illam tacitam conditionem,quam ha
bet actus, seu obligatio, cui interponitur gl.cap.
quemadmodum ver. Conclusio de iur. iur. leg. si.
C.de non.nume.pecu.leg.si vnquam.C.de reuoc.
don. non enim auget obligationem sed tantum
14 addit vinculum † religionis Dec.consil. 350. nu.
2.Aret.consil.408.nume. 7.Ber. consi. 28.nume.
10. Paris.consi.95 nume.35.vol. 3.sed promissio
dandi siue soluendi habet à iure tacitam condi-
tionem vt promittens liberetur,siue soluendo si-
ue compensando,ergo eandem qualitatem habe-
bit iuramentum super huiusmodi promissione in
terpositum, Bart. l. sed etsi. §. quæsitum ff. si quis
cau. Soc. consi. 70. nume .6.vol.3.Dec. leg. non
omnis nume.11.ff.si cert.pet. Tiraq.leg .si vnquā
in præfat.nume. 149.C.de reuoc. donat. Quinto,
15 & vlt. facit ratio quia † iuramentum recipit inter
pretationem à iure com. Barbat. consi. 43.col.9.
vol.2.c.ex parte de cler. non resid.vbi iurans resi-
16 dere satisfaciat † iuramento, si resideat ficte, vt si
causa reipubl.abest fingitur adesse.c.ad audientiam
17 eo.tit.conc.l. scit.§. † Pamphilæ ff.de fund.instr.
Rom.cōs.263.ita in casu nostro iurans soluere sa
tisfacit compensando cum compensatio sit ficta
solutio.l.si debitor. ff.qui pot. in pign.hab.l.si pe-
culium.§.1.ff.de stat.lib. Paris.cons. 121. nu. 19.
vol.1.& quando à iure æquiparantur casus verus,
& casus fictus, dispositio loquens in illa materia,
sic interpretatur in casu vero sicut in casu ficto
18 Felinus.c.at si clerici † col.3.de iud.sed solutio ve
ra cum compensatione æquiparatur vt dictum
est; ideo debet admitti, facit etiam quod si statu-
19 tum deberet stricte † intelligi,& in casu vero non
autem in ficto.l.3.§ .hæc verba ff.de neg.gest. Ias.
l.Gallus.§. quod si is nu. 15. ff.de liber. & posth.
Ro.cons.405.nihilominus si dicat nullam oppo-
ni posse exceptionem nisi solutionis, poterit ta-
20 men poni exceptio † compensationis, Alex. cons.
12.nume. 15.vol.2.Fel.c.suborta col. 2.de re iud.
Angel.consi.130. Ias.l.si vnus §.pactus col.6.ff.de
pact. Ant.leg.1.effect.18.ff.de iur.iuran.Bauer.de
virt.iuram.vers.33.ratio est quia compensatio nō
est proprie exceptio Bart. l. 2. numer. 3.ff.de exc.
Fel c.cum Ioannes de fid.instr. con.l. vel permu-
tauit ff. de liberali causa Tind. in tract. de com-
pens.artic.7.nume.20.Ias.§. in bonæ fidei nume.
73.instr.de act.ita in iuram. Alex.cons.12.nume.
13.volu.2.Bart.leg. qui inuicem nu. 3.ff.de cond.
indeb. quid igitur tenendum ? Resp. distinguen-
do quod si tempore iuramenti præcesserit obliga-
tio tunc absque periurio non potest illam obijce-
re, si verò nouiter se obligauerit tunc liberatur à
21 iuramēto qa ex quo † iurans nouiter se obligauit
dicitur solutus Tind. in tract. de compens.arti.7.
nume.14.Missing.§. in bonæ fidei num. 15. inst.
de act.Didac. c. quamuis de pact.in 6. in 1. p. re-
22 lect.§.4.nume.9.Abb.c. ad † nostram nume.3.de
iur.iur.Afflic.decis.381. numer. 3.Paris.consilio
121.nume. 40.vol.1.Capic.Decis. 167.veron.in
add.ad Mates.Sing.36.num. 13. Viu. in com.opi.
ver.Iuramentum Neuiz.cons.40.nume. 23.& qui
facit actum post obligationem videtur facere ani
23 mō compensandi † seu soluendi Afflict. decis.
391.nume.4. iuramentum enim intelligi debet re
24 bus sic stantibus † c. quemadmodum de iur.iur
Secundo modo distinguendum est,aut loquimur
de rigore iuris,aut de æquitate,seu sola facti veri-
tate inspecta: primo casu non procedit, secundo
autem sic poterit compensare Grat.cons.121.nu.
25 12.Paris. d. cons. 121. Tertio, † distinguendum
est, aut ille qui soluere debet est diues aut verò
pauper.primo casu stante iuramento compensa-
re non potest. Secundo autem sic, Afflict. decis.
163.Paris. d. cons.121. Corsett.in tract.iuram.q.
26 8.nu. 40. Quarto † aut quod compensatur iura-
tum est,aut non,primo casu compensatio opponi
tur , secundo autem secus Viu. in com.opin. ver.
compens.Decis. Pedem.92.nume.35.Sexto mo-
do distinguendo aut loquimur an ille qui com-
pensat euitet pœnam, periurij, aut liberetur ab o-
27 bligatione † primo casu cōpensatio prodest, quia
quo ad euitandam, pœnam compensatio prodest
ipso iure Fel.c.ad nostram nu. 2.de iur.iur.Secun
do autem non Paris.cons. 121.nu.39.vol.1.Septi
mo &

mo & vlt, disting. aut debitum iuratum fuit per
eum, qui compensare vult, aut vero per eius ante-
cessorem, primo casu non potest nisi contrarium
pactum interuenerit, cum declar. super relatis, se-
cundo autem quidem bene poterit, quia iuramen-
tum non afficit successorem, sed soluitur morte
28 doct. com. c. veritatis † de iur. iur. Ruin. cons. 71.
nu. 11. vol. 3. Afflict. decis. 81. Alba cons. 77. nu.
28. Corn. cons. 27. col. 4. vol. 4. Dec. cons. 203. Pa
ris. cons. 64. nu. 93. vol. 1. cons. 56. num. 66. vol. 1.
Ruin. cons. 20. nu. 2. vol. 4.

SVMMARIVM.

1 *Moram non committit, qui compensare potest.*
2 *Morosus non est, qui se exceptione tueri potest.*
3 *Morosus est, qui iurauit, & compensare vult.*
4 *Pœna ipso iure euitatur compensando.*

Quæst. XXVI. Primæ partis:

IGESIMO Sexto quæro
vtrum mora purgetur cũ ex-
1 ceptio † compensationis op-
ponitur? Resp. qđ sic, Ampl.
quod ipsa fit ipso iure isto
in casu absque eo, quod op-
ponatur ab homine, gl. l. si cõ
stat. ff. de compens. nõ enim
dicitur in mora, qui non cogitur iudicium cum ef
2 fectũ pati † cum legitima exceptione se tueri po-
test. leg. lecta ff. si cert. pet. Bart. l. Gerit q. 4. ff. de
acq. hæred. Ias. §. in bonę fidei nu. 82. inst. de act.
vnde res Emphyt. non cadit in commissum per
cessationem solutionis census, si Dominus debet
tantum emphyt. Specul. in tit. loc. §. nunc aliqua
nume. 89. Alber. l. cum aliter. ff. de compens. Fulg.
l. si constat. ff. eod. Abb. c. bona fides de deposito
3 Ias. d. §. in † bonæ fidei, nu. 83. fallit quando ex
parte morosi adesset iuramentum Aug. Ber cons.
155. vol. 1. nume. 31. Paris. consil. 122. numer. 20.
vol. 1. Ale. cons. 12. volu. 2. dixi super in prox. q.
& de emphy. super q. 22. in term. facit ratio huius
q. quia ad euitandam pœnam ipso iure compen-
satio fit Salye. leg. etiam. C. de compens. not. doct.
§. quadrupli. inst. de act. Curt. Iun. l. cum fundus
4 §. seruum numer. 16. ff. si † cert. pet. Ioan. Faber.
§. in bonæ fidei nume. 15. inst. de act. Rol. consil.
87. nume. 28. vol. 1.

SVMMARIVM.

1 *Donatio an censeatur facta animo compensandi.*
2 *Traditio tantũ facta nõ dicitur animo cõpensandi.*
3 *Verbum concedo inducit donationem.*
4 *Donatio speciei facta non censetur facta animo compensandi.*

Quæst XXVII. Primæ Partis.

IGESIMOSEPTIMO Quæro vtrũ
donatio dicatur facta animo compen
sandi? Resp. quod quando donatio
inter viuos valet in uita non imputa-
tatur in partem legitimæ debitam, nisi hoc fuerit
1 expressum. l. si † non mortis. ff. de inoffic. test. l. si
quando §. generaliter. C. eod. Bart. & doct. com. l.
in quartam. ff. ad l. Falc. Bald. l. sancimus C. de in-
offic. test. Bart. l. Ped. ff. de leg. 2. Socin. consil. 92.
nume. 21. com. dicit, auth. præterea. C. vnde vir, &
vxor. leg. huiusmodi §. com. pater. ff. de leg. 1. leg.
si cum dotem. §. si Pater. ff. sol. matr. fallit hoc
2 quando filio fuisset † res tradita tantum leg. cum
quo. §. fin. ff. ad leg. Falc. Bart. leg. 1. §. vel parens ff.
si quis à Par. fuer. man. Imol. leg. Titio centum. §.
Titio genero. ff. de condit. & dem. Paul. l. in quar-
tam. ff. ad leg. Falc. Saly. leg. si donatio. C. de col-
lat. secus si donata esset, vel concessa, nam verbum
concedo inducit donationem Bart. leg. vxori. §.
3 fi. ff. de leg. 3. Secundo † fallit quando donatũ es-
set in legato, nam legatum in dubio censetur fa-
ctũ animo compensandi quod secus est in dona-
tione inter viuos. leg. etiam. §. si debita. ff. de bon.
libert. leg. si verò. ff. eod. tit. Tertio declaratur vt
procedat hoc dictum maxime quando debita est
4 quantitas, & donatur † species. leg. fin. C. de com-
pens. Bald. cap. quoniam C. de inoffic. test. Doct.
com. leg. quoniam C. de inoffic. test. Rom. auth.
præterea C. vnde vir, & vxor. conc. Ripa leg. in
quartam nume. 170. ff. ad leg. Falc. Socin. d. consil.
92. numero 23.

SVMMARIVM.

1 *Charitatiuum subsidium vtrum compensationem admittat.*
2 *Alimenta negans dicitur necare.*
3 *Annonæ causa vtrum compensetur.*
4 *Expensarum causa retentio datur.*

Quæstio XXVIII. Primæ partis.

IGESIMO OCTAVO
Quæro vtrum charitatiuum sub-
sidium possit compensari? Resp.
distinguendo aut obijcitur à præ
lato petenti, aut contra ipsum, pri
mo casu compensari potest, se-
1 cundo † autem non. Bellenc. in tract. de subsid.
Car. q. 53. præsertim quando prælatus illud petit
ratione alimentorum, contra quæ compensatio
nõ admittitur, quia qui denegat & differt alimen-
ta necare dicitur Bart. l. necare. C. de liber. Ang.
2 Hie. Glg. in tract. de † Pens. q. 92. num. 5. quid au-
tem in Annona? Resp. quod Annonæ causa ex-
pensum est per ministerium compensatur in eo,
3 quod eius causę † condemnatus fuit, gl. §. in bonæ
fidei inst. de act. ver. depositi, Bar. leg. Ideo. ff. de
compens. Paul. d. l. ideo, expensæ enim in re factę,
regulariter compensantur, pro quibus quidem
etiam retentio datur, Ang. consi. 245. col. 3. gl. c.
cupientes de elec. 6. Feder. consi. 119. Gemin. con
sil. 48. nume. 12. Gozad. consil. 94. nume. 38. Cal-
4 der. consi. 3. de † Cens. & consi. 2. de solut. Oldr.
consi. 27. Barb. consi. 46. vol. 4. gl. auth. nunc si hæ-
res C. de litig. Aemil. consil. 15. Doct. com. leg.
fi. §. in computatione C. de iure deliber. vbi etiam
Bald. nume. 3.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Emptionis contractus, an admittat compenſationem.*
2 *Emptori opponi poteſt exceptio compenſationis.*
3 *Emptor in mora non facit fructus ſuos.*
4 *Mora irregularis, facit quod quis non facit fructus ſuos.*

Quæſt. XXIX. Primæ partis.

Vigeſimonono quæro vtrum in contractu
venditionis compenſatio detur? Reſp.
quod ſic, exempl. emptor ſoluit creditori
1 venditoris pro luenda † re vendita iſtud
ſolutum compenſabit cum pretio. l. quoniam. C.
de conpenſ. dummodo natura rei, cauſæ & for-
mæ non repugnet. Tind. in tract. de compenſ. ar-
tic. 7. nu. 2. item exceptio compenſationis poteſt,
2 opponi emptori per venditorem † Cagnol. leg. in
omnibus. §. non debeo nu. 1. ff. de reg. iur. vbi om
nis exceptio rei cohærens quæ opponi poteſt ven
ditori, pariter. & emptori opponi poterit. l. 2. leg.
omnes. ff. de exc. Sed vtrum emptor, cui fuit res
tradita abſque dilatione data ad ſoluendum, ſi in
vera, & regulari mora per interpellationem fuit
3 conſtitutus, vtroque iure † ad intereſſe tenetur?
& augere debet fructus cum pretio. l. in initio in
2. Reſp. C. de pact. inter empt. & vend. l. fin. ff. de
per. & com. rei vend. Bald. l. 1. C. de bon. Mat. not.
l. ſi ex legati. ff. de verb. oblig. l. fructus. C. de vſu-
4 ris Ampl. † hoc etiam eſſe in quaſi mora. i. in mo-
ra irregulari. l. Iulianus. §. idemque, ff. de act. em-
pti. Augu. Ber. c. 1. num. 120. & ſeq. de vſuris.

SVMMARIVM.

1 *Aeſtimatio rei vtrum debeatur.*
2 *Quantitas cum ſpecie non compenſatur.*
3 *Specie perempta debetur æſtimatio eius.*
4 *Fructus conſumpti vtrum compenſentur.*
5 *Pecunia ſubrogatur in locum ſpeciei quomodo intelligatur.*

Quæſt. XXX. Primæ partis.

1 TRigeſimo quæro † vtrum æſti-
matio rei peremptæ compen-
ſetur cum ea? Reſp. quod
ſic, quia licet ſpecies ad ſpe-
ciem regulariter non compen
ſetur, Curt. l. cum fundus. §.
ſeruum num. 17. ff. ſi cert. pet.
vbi Dec. numer. 10. Neguſ. in
tractat. de pign. & Hyp. v. M. v. P. princ. nume. 11.
Aug. Ber. cap. 1. numer. 43. de vſuris, dixi ego in
tractat. defin. p. 2. defin. 63. numer. 4. Abb. capit.
mulier numer. 5. de conuerſ. coniug. Corn. conſil.
223. volum. 4. Miſſeng. §. in bonæ fidei numer. 21.
inſt. de act. vbi etiam Iaſ. numer. 70. & Pet. num. 8.
tamen quando ſpecies eſt perempta æſtimatio
3 debetur, † & compẽſatur cum debito, quod aliàs
non compenſaretur, ſicut dicitur, quod fructus
conſumpti æſtimantur extantes autem ſecus, Ni-
chaſ. §. in bonæfidei numer. 8. inſt. de act. Azo. in
4 ſumma. C. de compenſ. † numer. 1. l. promiſſor.
ff. de conſt. pec. gl. 1. l. fin. in fine. C. de compenſ.
Faber. §. in bonæfidei numer. 10. inſt. de act. leg. ſi
propter de compenſ. nec obſtat ſi dicatur, quod
pecunia ſit ſubrogata in locum ſpeciei, & per con
5 ſequens, vt ſpecies iuſtificari † deberet, quia hoc
procedit quo ad effectum an debeatur nec ne, ſe-
cus quo ad effectum compenſandi doct. leg. diuor
tio. §. ob donationes. ff. ſol. matrimon. Tind. in tra-
ctat. de compenſ. artic. 3. nume. 5. not. leg. fructus.
ff. ſol. matr. cum ſimil.

SVMMARIVM.

1 *Vltima voluntas vtrum admittat compenſ.*
2 *Legatum compenſationem recipit factum etiam pio loco.*
3 *Legatum dotis poteſt compenſari.*
4 *Legatum dotis quando non perimatur.*
5 *Compenſatio non fit de debito alterius.*
6 *Auus in dubio cenſetur dotare contemplatione filij, quando dotet neptem.*
7 *Auus in diuerſa ſumma dotans, talis dos non compenſatur.*
8 *Principem decet liberalitate vti.*
9 *Ceſſante cauſa ceſſat effectus.*
10 *Dos data cum dote legata compenſatur.*
11 *Legatum factum de debito neceſſario quomodo compenſetur.*
12 *Legatum factum de debito voluntario non compenſatur.*
13 *Legatum petenti obijcitur compenſatio de debito fructuum.*
14 *Legatum factum filiæ de dote non compenſatur tum dote genero promiſſa.*
15 *Reſtitutio, quando fieri debet de legato, non compenſ.*
16 *Dos quomodo computetur in legitimam.*
17 *Diſtinctio notabilis, qualiter compenſetur legatum.*
18 *Debitum ex diſpoſitione legis compenſatur, tum legato.*
19 *Donatio non præſumitur.*
20 *Hæres grauari dicitur minus, quàm poſſit.*

Quæſt. XXXI. Primæ partis.

1 TRigeſimoprimo quæro, † poſt-
quam viſum eſt ſuperius cõpen-
ſationem habere locum in con-
tractibus, quid erit dicendum in
vlt. vol. Reſp. quod idem dicitur
in his, vnde legatum admitti
compenſationẽ etiam ſi eſſet factum Pio loco Di-
dac. c. offic. num. 12. de teſtam. Salyc. l. etiam. C. de
compenſ. Miſſeng. §. in bonæfidei nu. 33. inſt. de
2 act. vbi etiam † Zaſius d. loco verſi. vnde nec inci
dit in pœnam dupli, de qua. §. quadrupli inſt. eod.
gl. 1. d. l. etiam. C. de compenſ. l. ſi propter. C. eod.
gl. l. Titia. §. ſic autẽ † ver. cõpenſatio eod. tit. ampl.
3 Secundo hoc idem in legato dotis, fallit tamen
quãdo aliquid in legato relictũ eſt ex legis diſpo-
ſitio-

sitione debitum, August . cons. 46. num.10.vol.
2. In dubio tamen quod datur per viam legati videtur
factum animo compensandi indebitum necessarium,
secus est, tamen quando aliquid inter
viuos donatur, quia tunc nunquam fit cum debito
necessario Soci. cons. 92. nu. 20. vol.1. Secundo
not. quod legatum dotis non perimitur compensatione
dotis ab alio promissa, Aug. Ber.cons.46.
nu.6. vol. 2. non enim fit compensatio de debito
inter alios acto l. 1. & 2. l.in rem ff. de Compens.
Rom.Sing.567.Petr.in §.in bonæ fidei nu.3.inst.
5 de act.vbi † Ias.nu.79.Azo in summa.C.de compens.nu.8.
Bart.l.si duo. ff.de duobus reis l. si cum
filio nu.3.ff.de compens.Pau.l.in rem nu.2.ff.eod.
fallit quando dos esset prius a patre legata, deinde
ab auo soluta, quia per viam compensationis soluta
dicetur esse, vnde filiæ interdictum erit pete-
6 re legatum † patris; quia auus in dubio censetur
dotare neptem contemplatione filij l. filia C.de legatis.
l. huiusmodi. §. cum pater.ff.de leg.1.l.si cũ
dotem.§.si pater.ff. sol.matr.gl.l.Profectitia.ff.de
iur.dot.l.qui liberos.ff.de ritu nupt.l. Lucius ff.de
leg.2.Doct.com.l.in quartam ff.ad l.Falc.quę dos
sic data patris profectitia censetur. l. sed si plures.
§.in arrogato ff. de vulg.l.fideicommissa.§. interdum.
ff.de leg.3.l.filio familias.ff. de cond.& dem.
videtur enim hæc dos prius data patri, deinde per
patrem filiæ. leg. 3. §. fin. ff.de don. inter vir. &
vxor.Imol.d.l.in quartam, Bald auth.res, quæ. C.
com.de leg. fin. C.de dot.prom.& hoc nisi ex indicijs
contrarium constet auum dedisse contemplatione
neptis non filij, Alex. d.l.in quartam col.
pen.leg.auus.ff.de iur.dot.Ang.cons.78.leg.illam.
7 C.de collat. quorum † primum est, quando auus
in diuersa summa dotasset leg. cum centum ff. de
adim.leg Secundum est quando auus in dote à se
data apposuisset pacta, quæ in dote à patre legata
non apposuisset leg. Quoties. C. de donat.
Quæ sub modo, Tertio quando auus affectionem
habuerit particularem nepoti. Quarto quando
de legato paterno auus nullam mentionem fecerit,
Quinto quando auus voluntarie dotauit,
ex quo essemus in casu, in quo non tenebatur,
cum eius filius diues esset, & prius pro dote legasset.
Bald. d. auth. res quæ Sal; c. leg. si filius. ff.ad
Maced. Sextum qualitas, & amplitudo aui cum
deceat summos Principes maximè erga suos li-
8 beralitate vti.leg.Sancimus.§.exceptis † C. de donat.
leg.donationes. C. de don. inter vir. & vxo.l.
cum multa. C.de bon.quæ liber.Septimo cessante
ratione qua moueretur auus ad dotãdam neptem
9 contemplatione filij, vt cum filius † esset mortuus
facit.leg.adigere.§.quamuis ff. de Iur. patr.c.cum
cessante de appell.leg. quod dictum.ff.de pact.leg.
ita ff.de adue.tutor.leg.illud ff.ad l. Aquil.leg.1.§.
hoc interdictum.ff.de fonte Doct. com leg.fin.C.
de ed.diu. Adr.toll.gl.leg.cum tale.§.falsam. ff.de
cond. & dem.leg. 2. §.pen.ff.de don. Ang.leg. si
certis annis. C.de pact.not.leg.1. C.de fideic. dicas
igitur dotem datam cum dote legata compen-
10 sandam esse, quando † data est a patre vel ab alio,
qui dotare cogitur. leg. fin. C. de dot. Prom.auus
autem quando pater est diues neptem dotare non

cogitur ita Ber.cons.46.num.10. vol.2.conc.hoc
Crau.cons.167.nu.1.in term.Alba cons.17.nu.9.
Natta cons.110. nu.15. vol. 1. fit igitur com.reg.
quòd legatum factum a debitore creditori censetur
in dubio factum animo cõpensandi, si ipsum
11 debitum erat † necessarium, & appello ego debitũ
necessarium quando non habuit originem ab ipso
debitore, sed prouenit aliunde Ias.d.auth.præterea
num. 18. vt ex dispositione legis disponentis
legitimã deberi, seu dotem, vel alimenta & similia,
Alba d. cons. 17. numer. 6. quod procedit
etiam si nõ fuerit dictum quod fieri debuisset animo
compensandi leg. cum pater.§. qui dotale. ff.
de leg.2.Alex.leg huiusmodi. ff. de leg.1.l. Titia.
§.qui inuita ff. de leg. 2.si verò debitum est volun
12 tarium. † tunc si non apparet expresse, quod voluit
compẽsare non præsumitur animus compen
sandi leg. vnica §. sciendum de rei vxor. act. leg.
creditorem ff.de leg.2.leg pecuniæ.ff. de alim. &
cib.l.Ang.auth.præterea.C.vnde vir, & vxor.vnde
legatum factum per maritum vxori non intelligitur
factum animo compensandi cum dote l.
si compensandi.C. de hæred. inst. Bald. cons.58.
vol. 2. Paul.cons. 247. Capra cons. 72. Gram. in
add.ad Decis.44.Afflict. nu.9. Tertio not. quod
legatum petenti obijcitur compensatio de debito
13 occasione fructuum, † Bart. leg. si propter. C.de
compensat.Crau.leg.cum filio numer. 156. ff. de
leg. 1. Quarto si legatum fuerit factum filiæ, dos
autem fuerit genero promissa non inducitur com
pensatio leg. si pater. ff. de colla.dot.Natta cons.
109.num.9.vol.1.qui d.loco dicit hanc esse com.
14 & not. † quod quãdo alicui aliquid debetur, cui
etiam ex dispositione legis quippiam debetur, cen
setur id legatum factum animo compẽsandi, hoc
procedit cum legatum debet manere apud legatarium,
secus si autem sit restituendum.tunc enim
non habet locum compensatio l. si cum dotem.
§.si pater vbi Doct.com. ff.sol.matr auth præterea.
C.vnde vir,& vxo. Capr. cons. 143.l.cogi.§.
hi qui.ff.ad Trebell.leg. sed & si § item.ff.de leg.
præst.l.fin.§.fin. C.de bon. quæ lib.l.Sulpitius.ff.
de do.inter vir.& vx.l. vxorem.§. Pater. ff.de leg.
15 3. quod intelligunt † omnes quando restitutio fit
incontinenti, ita vt is, cui fuit factum legatum nul
lum ex eo sit habiturum commodum, secus si ex
interuallo, nam commodum illius modici tempo
ris imputaretur, siue compensaretur.leg in lege ff.
ad leg. Falc. leg. in quantitate. §. magna. ff. eod.
16 Quinto not. † quòd pater instituens filiam iam
dotatam in legitimam debet intelligi de dote com
putata, Bald.l.quoniam C.de inoffic.test.l. omnino
§. imputari.eod.tit.fallit hoc nisi dos fuerit restituenda
Tiraq. leg. si vnquam, ver. susceperit.
numero 174. C. de reuoc. donat. pro clariori intelligentia
huius quæst. not. est. Sexto loco hanc
optimam distinctionem, quam facit Afflict. De-
17 cis. 43. in tit. de fructibus † bonorum numero 9.
dicens, aut debitor legat animo compensandi,
tunc creditor alterũ tantum petet l. si cõpensandi
C. de hæred. inst.l. si ab vno ff. de leg. 2.aut legauit
animo non compensandi, & hoc constat, &
creditor petit vtrumque, aut est dubium, & tunc
aut

18 aut est debitor ex † dispositione legali, & tali casu intelligitur relinquere animo compensandi, ut dictum est, aut verò est debitor ex oblig. contracta. & non intelligitur relictum animo compensandi.l.creditorem. ff.de lega.2. quia nemo legat rem alterius Imol.§.officij de testam. ratio autem
19 primi dicti est, † quia testator censetur grauare minus hæredem, quàm fieri possit, item quia quã do potest dari alia coniectura, quàm donatio cesset
20 sat donationis † præsumptio. l.si cum aurum. ff. de sol.l.cum de indebito.ff.de prob. Afflict.decis. 44. per totum in termin.

S V M M A R I V M.

1 *Quarta, quæ debetur vxori an compensetur.*
2 *Compensatio in vlt.vol est impropria.*
3 *Compensatio præsumitur in foro conscientiæ.*
4 *Necessitatis causa nullus liberalis est.*
5 *Pactum facit debitum, quod est necessarium voluntarium.*

Quæst. XXXII. Primæ Partis.

Rigesimo secundo, Quæro vtrum, qoarta quæ debetur ex dispositione authentica præterea. C. vnde vir, & vxor: compensetur? Respon.
1 quod sic, † vnde legatum imputatur in eam, etiam si esset legatum in specie, nam licet compensatio fieri non debeat de specie ad qoantitatem l.fina. C. de compens.l.si conuenerit la 2.ff. de Pign. actio. hoc procedit in compensatione, quæ fieri debet in iudicio parte inuita, secus est in ista compensatione, quæ fieri debet ex præsumpta voluntate testatoris. Imol.l.si cum dotem. §.si pater ff.solu. matr.in vlt.enim voluntatibus compensatio non
2 regulatur† secundum naturam compensationis contractuum, quæ fit de specie ad quantitatem.l. qui non militabat.§.1.cum gl. ff.de hæred.instit.l. creditorem.l.cum ab vno.l.cum pater. ff.de lega. 2.l.si compensandi.C.de hæred.inst. vnde in vlt. vol.compensatio impropria est gl. l.vnum. §. sed si ff.de leg.2.ampl.vt etiam habeat locum in foro
3 cõscientię, † quia præsumitur factum animo compensandi ad exonerationem conscientiæ pro salute animæ, Aret.consi.92.& seq. fallit tamen Primo hæc q.in debito voluntario vt dixi in proxima præcedenti q.l.1. §.sciendum. ff. de rei vxor.
4 act.l.si cum dotem.§.si pater † vbi Bar.ff.sol.mat. quia in necessitatibus nemo liberalis existit.l.rem legatam.ff.de alim.lega. secundo fallit si factum fuisset pactum inter maritum & vxorem de lucrando quartam, tunc enim cum legato compensari non potest, quia ratione pacti debitum videtur esse voluntarium l.creditorem.ff.de leg.2. Tertio fallit in legato facto alteri restituendum Bart. l.si cum dotem.§.si pater.ff.solu matr.l.cogi.§.qui solidum.ff.ad Trebel.l.sed & si §. item ff.de lega. præst.l.fin.§.fi.ff.de bo.quæ libe.l.Sulpitius.ff.de don.inter virum,& vxorem,& præsertim quando in continenti fieri deberet, secus si ex interuallo, Quarto fallit, quando testator dixisset se legare de bonis suis, Bal.l.si cum dotem.§.si pater ff.sol. matr. Quinto fallit, quãdo esset debitum alterius. Sexto, & vlt.fallit, si pater filiæ exhęredatæ, pro qua dotem promiserit, legatum reliquit tunc eo casu non fit compensatio, Dec. auth.præterea nu. 13.C. vnde vi, & vxor.

S V M M A R I V M.

1 *Legitima non computatur cum legato vsusfructus.*
2 *Expensæ voluntariæ non computãtur in legitimam*
3 *Donatio facta inter viuos censetur facta in legitimam compensandam.*
4 *Compensatio ex coniecturis præsumitur.*

Quæst. XXXIII. Primæ Partis.

Rigesimo tertio qoæro, vtrum legitima compensationem admittat? Resp. † quod si legatum
1 est de vsufructu filio factum nõ computatur in legitimam, debitam iure naturæ. l.scimus.§. repletionem.C.de inoffi.test.Aug.Ber.consi.41.nu. 40.vol.1.Secundo not. quod expensæ factæ per patrem voluntarie pro filio non computantur ei
2 in legitimam, † Bal.l.omnimodo §. imputari. C. de inoffi.testamento Bar.l.Stichus. ff.de pec.leg. & est com.vt attestatur Alex.l.in quartam, nu.24.
3 ff.ad l.Fal. Tertio no. † quod prædium datum inter viuos filio censetur datum animo compensandi cum legitima, auth.præterea vbi doct.com. C. vnde vir,& vxor. Anch.consi.26.conc.sim.Iohã. de An.consi.3.col.2.dummodo ex coniecturis aliter non appareat, † Paul.consil.193.vol.2. Abb.
4 consi.81.vol.1.Capra consi.164.Dec.auth.præterea col.7.C. vnde vir, & vxor. Corn.consil.115. vol.4.Crau.consi.131.nu.17.Quarto no.quòd licet pater instituat filiam iam dotatam in legitimã deber intelligi de dote computata l.omnino.§.imputari C.de inoffi.test Bal.l.quoniam. C.eod.fallit nisi pater stipulatus fuerit dotem sibi reddi Titaq.l.si vnquam, ver. susceperit nu.174. C. de reuoc.don.quando autem Trebellianica compensetur dixi super in q.9.de fructibus.

S V M M A R I V M.

1 *Compensatio vtrum habeat locum in delictis.*
2 *Delicta paria mutua compensatione tolluntur.*
3 *Delicta non compensantur in praiudicium fisci.*
4 *Delictum absolutum non compensatur.*
5 *Delicta compens. licet a partibus non opponantur.*

Quæst. XXXIIII. Primæ Partis.

Rigesimo quarto Quæro, post quã dictum est compensationem locum habere in contractibus ac e-
1 tiam in vlt.volunt. vtrum in iudicijs compensatio detur? Respon. quod sic, præsertim in criminalibus: nam delictum cum delicto compẽsatur, dicitur enim

enim solet pariã delicta mutua cõpensatione tol-
2 luntur l. si ambo. ff. de compens. † Dyn. §. in bonæ
fidei nu. 14. inst. de act. vbi etiam Petr. num. 10.
Papiensis in sua praxi in tract. de Synd. Fol. 40. ver.
3 compensatio l. viro. ff. sol. mat. † Inno. c. sicut. il. 32.
de iur. iur. c. intelleximus de adult. fallit quando,
criminaliter agitur quo casu ambo puniuntur pro-
pter pœnam, quæ applicatur fisco l. 2. §. 1. ff. de
sep. viol. l. 2. §. si publicæ. ff. ad l. Iul. de adult. Petr.
§. in bonæ fidei nu. 7. inst. de act. Missing. d. loco
nu. 32. Innoc. d. c. sicut. Secundo fallit in delicto à
4 quo quis † est absolutus. Cyn. leg. ex causa. C. de
compens. l. quæcumque. ff. eodem. Paul. l. si ambo.
ff. de compensa. ampl. 1. vt debitum cum delicto
compensetur. Bart. l. cum alter. ff. de compens. Se-
cundo ampl. procedere, etiam si à partibus non
5 apponatur. † Felic. d. lecti. de except. l. si duo. ff. de
dolo Dyn. c. in pari de reg. iur. 6. Imol. l. viro. ff.
solut. matr. Bart. l. fin. C. vnde vi. Ias. §. in bonæ fi-
dei nu. 82. inst. de act. Azo in summa. C. de com-
pens. nu. 5. Ias. l. transigere nu. 4. C. de transact. Ce-
phalus cons. 35. nu. 32. vol. 1. vt dicam in seq. q.

S V M M A R I V M.

1 *Culpa cum culpa quomodo compensetur.*
2 *Culpa in correlatiuis compensatur.*
3 *Culpa cum culpa compensatur in paribus.*

Quæst. XXXV. Primæ partis.

1 TRigesimoquinto. quæro † vtrũ culpa cum
culpa compensetur? Resp. quod sic. Doct.
com. l. si ambo. ff. de compens. præsertim
in correlatiuis culpis, Bald. tract. stat. vers.
statutum nu. 3. vnde reus, & actor culpam parem
compensat d. l. si ambo. l. viro. ff. sol. matr. l. in are-
2 nam. C. de inoffic. testamento Corn. † consil. 51.
col. 2. vol. 2. Crau. in consi. pro genero nu. 18. fal-
lit. Primo vt culpa lata cum leui non compense-
tur, quia vna præponderat alteri. leg. quod nerua.
ff. depositi. Secundo fallit cum compensatur cul-
pa leuis cum leuissima. l. 1. §. non autem. ff. si quis
test. lib. esse iussus fuer. Tertio fallit vt non com-
pensetur leuissima in faciendo, cum leuissima in
omittendo. leg. si mora ff. sol. matrimon. Tind. in
tractat. de compens. artic. 5. num. 36. de pari enim
3 culpa ad parem † compensatur, aliàs secus. l. si mu-
lier. ff. sol. matr. add. ad Bart. d. l. si amb. ff. de com-
pensat. Specul. tit. de exc. §. fin. Boer. in add. ad
Dyn. cap. in pari nu. 6. de reg. iur. 6. Abb. c. intelle-
ximus numer. 5. post. Innoc. & glos. ver. Paria de
adulter. idem c. 1. numer. 1. de iniurijs. Socinus
in tract. Fall. reg. 86. Signorol. consil. 50. & consil.
70. add. ad Dyn. d. cap. pari num. 6. de reg. 6. & di-
cam latius in seq. q.

S V M M A R I V M.

1 *Negligentia cum negligentia mutuum compense-*
tur.
2 *Socij inter se negligentiam compensant.*
3 *Iudicium noxale compensationem admittat.*

Quæst. XXXVI. Primæ partis.

1 TRigesimosexto quæro † vtrum negligentia
cum negligentia compensetur? Respons.
quod sic; vnde si ambo fuerit socij negli-
2 gẽtes in societate ipso iure inter † eos com
pensatio datur Doct. comm. l. si ambo. ff. de com-
pens. declaratur hoc procedere, quando ambo pa-
riter negligentes fuerint, adeo vt amborum negli-
gentia par attulerit damnum Dyn. l. viro. ff. solut.
matr. Tindar. in tract. de compens. artic. 5. numer.
30. Bart. d. l. si ambo, regula enim consistit in mate-
ria compensationis ea quæ compensantur paria
esse, D. Ant. cons. l. 1. §. mutui. ff. si cert. pet. Abb. c.
mulier nu. 5. de conuers. coniug. Nichas in §. in
bonæ fidei numero institut. de actionib. Abb. cap.
bonæ fidei nu. 12. de deposito August. c. 1. nu. 44.
de viur. Alex. l. diuortio. §. ob donationes num. 4.
ff. sol. matr. Alex. l. deducta. §. acceptis. ff. ad Treb.
Lasl. centum nu. 2. ff. de verb. oblig. d. §. ob dona-
tiones nu. 5. Bart. l. mulier. ff. rerum amot. Petr. §.
in bonæ fidei nu. 7. inst. de act. Dec. c. dilecti nu. 6.
de exc. sed an noxale iudicium hoc ipso compensatio-
3 nem admittat? Resp. † quod sic Doct. d. l. si am-
bo. Tind. tract. de compens. art. 5. nu. 31.

S V M M A R I V M.

1 *Dolus cum dolo quomodo compensetur.*
2 *Dolosius doloso nihil est.*
3 *Dolus oppositus in modum exceptionis compensa-*
tur.
4 *Dolus oppositus per modum accusationis, quomodo*
compensetur.
5 *Dolus de pari oppositus, vel de minori an audiatur.*
6 *Dolus cum dolo recte compensatur, cum est in pa-*
ri gradu.
7 *Dolus cum culpa circa idem non compensatur.*
8 *Doli replicatio admittitur ne excipiens cum damno*
alterius lucretur.
9 *Doli replicatio circa personam non admittitur, nec*
etiam replicatio culpæ.
10 *Replicatio tollere debet exceptionem.*
11 *Doli replicatio seu criminis reijcitur, ne actor in præ-*
iudicium rei lucretur.

Quæst. XXXVII. Primæ partis.

1 TRigesimoseptimo quæro † vtrum dolus
cum dolo compensetur? Resp. distin-
guendo aut pro puniendo dolum, vel
culpam agitur criminaliter, vel ciuili-
ter; si criminaliter aut est idem delictum accusa-
toris, & accusati, aut diuersum, si idem repellitur
accusator, quia nihil dolosius doloso. l. filium. C.
2 de † liber. causa. l. quoniam. C. de hæret. si diuer-
sum, aut opponitur in modum accusationis, aut
in modum exceptionis, & si in modum exceptio-
nis, tunc auditur opponens ante quã nomen eius
3 inter eos fuerit receptum, postea † vero non audi-
tur, etiam si maius crimen opponatur: l. 2. §. qui
hoc. ff. de adulter. Bart. d. leg. 2. §. si publico. Doct.
com. l. si magnum. C. qui accus. non poss. Bal. l. fin.
C. de fid. inst. not. l. 2. ff. de exc. l. notandum. ff. ad l.
Aquil.

Aquil.Abb.c.cum dilectus nu.18.de ord.cogn.si
verò fuerit per modum accusationis, aut est de
pari aut minori, vel maiori, si de maiori auditur
4 antequam † nomen suum sit scriptum inter reos,
l.1.C.qui accus.non poss. quando autem dicatur
nomen fuisse inter reos receptum not.gl.& Bart.
l.adulterij.C.de adult.docto.l.neganda. C.qui ac
cus.non poss.l.cum mulier.ff.solu.matr.docto.l.is
quo.ff.de publ.iud.Bal.l.1. C.qui accu. non poss.
postea verò nullo modo auditur etiam de maiori
l.is qui ff.de publ.iud. si verò de pari vel minori
non auditur, nisi suam, vel suorum iniuriam pro
sequatur l.neganda.C.qui acc.non poss.quid au-
tem dicendum est cum ciuiliter agitur? Respon.
quòd aut vterque est in dolo, aut vterque est in
pari culpa,& tunc hinc inde bene compẽsantur,
siue circa idem, siue circa diuersa reperiatur do-
6 lus, † siue culpa l.viro ff.solu. matrim.l.cum mu-
lier.ff.sol.matr.l.si duo ff.de dolo l.fina. §. sed & si
ff.de eo per quem factum erit.l.domum ff.de cõt.
empt.l.2.§.idem ff.ne quid in loco publ. l.si alius
§.bellissime.ff.quod vi, aut Clam.l.fin.§.si ad ia-
nuam ff.de dol.excu.l.apud. §.Marcellus. ff. eod.
Abb.c.intelleximus de adult.docto.com.ca.dile-
cti de exc.Duct.l is qui.ff.de publ.iud.l.neganda.
7 C.qui acc.non poss. † si verò vnus est in dolo, &
alius in culpa,tunc si circa idem, non fit compen
satio quia dolus præponderat culpæ. l.si putator.
l.fin.ff.ad l. Aquil.si circa diuersa fit compensatio
cum teneatur vterque ad quantitatem docto. l.si
ambo.ff.de compens.si vnus in lata, alius in leui,
præponderat lata,quæ æquiparatur dolo. l.quod
nerua.ff.de pos.si alius in leui alius in leuissima,
præponderat leuis circa idem, secus si circa diuer
sa, item si vnus in leui in faciendo, alter in negli-
gendo præponderat leuis in faciendo & ideo non
compensatur, ita more solito docte distinguit
Din.cap.in pari nume.4. & sequen. de regu. iur.
6. Tindarus in tracta.de compensat.articu. 5.nu-
me.30.Din.§.in bonæfidei nume.12.insti.de act.
Azo in summa C.de compens.nume.6. Petr.d.§.
in bonæfidei nume.7.fit igitur compensatio deli-
cti cum delicto, culpæ cum culpa, negligentiæ
cum negligentia, doli cum dolo glo.l.fin.§.penul.
ff.de eo per quem fact.erit.l.si domum.ff.de cõtr.
empt.August.Ber.consi.57.nu.42.vol.3.Ias.l.trã-
sigere nu.3. C. de trans.l.si quis C. ad l. Iul. de vi
add.ad Bart.l.si ambo. ff.de compens.Afflict.De-
ci.150.nu.29. Ex quibus iam superius præmissis
8 duæ elici debent † conclusiones, quarum prima
est, quod replicatio doli, vel criminis admittitur,
ne excipiens cum damno actoris lucretur. l. cum
mulier.ff.sol.matr.c. intelleximus de adulter. fallit
quando in replicatione illud idem dicitur, quod
in prima petitione continetur, quia tunc replica-
tio reijcitur Bart.d.l.cum mulier per l.3.& l.Mer
9 calem.C.de cond.† ob turpem causam, Ale.d.l.cũ
mulier, Secundo d.concl. limit, procedere quan-
do replicatio agentis de damno euitando respice
ret merita causæ, secus si ad personam referatur,
quia tunc replicatio indistinctè non admittitur
quia ex quo actor vocauit reum videtur reus ha-
bilitatus, ideo per replicationem excommunica-
10 tionis non repellitur; Item † quia replicatio debet
directe tollere exceptionem, quod non esset quia
dato quod persona rei esset criminosa eius exce-
ptio non perimitur, Bal.c.1.de stat. contra libert.
Eccl.Bart.l.ser.ff.de acc. Bal.l.si creditorib. C. de
com.ser.pig.dato.c.intelleximus de iud. Secunda
concl.sit quod replicatio doli, vel criminis reijci-
tur, ne actor in præiudicium rei lucretur. l.apud
11 Celsum §.Marcell.ff.de dol.exce. † quo casu præ
fertur reo.l.fauorabiliores ff de reg.iur.nisi actor
tractet de damno euitando, quia tunc ille præfer
tur.l.si seruum.§.sequitur.ff.de verb.oblig.l.si per
emptorem.ff.de act.empt.l.verum §. fin.vbi Bar.
ff.de minor.Anch.consi.36.Paul.consi.37. vol.2.
Deci.c.dilecti nu.7. de excep.

S V M M A R I V M.

1 *Fiscalis causa vtrum compensetur.*
2 *Terminus ad liquidandum.*
3 *Tributum non compensatur.*
4 *Precium rei venditæ non compensatur in fisco.*
5 *Stationes diuersæ non admittunt compensationem.*
6 *Pœna concernens vtilitatem publicam non compensatur.*
7 *Fisco non opponitur creditum tertij.*
8 *Expensæ deducuntur, ex fructibus, qui debentur Fisco.*

Quæst. XXXVIII. Primæ partis.

1 TRigesimo octauo, Quæro † vtrũ
in causa publica admittatur cõ-
pensatio; pro vt est fiscus, vel
respub.Resp.quod sic: datur ta-
2 men terminus † duorum men-
sium ad liquidandum. l. aufer-
tur.§.qui compensationem vbi docto. com. ff.de
iur.fisci, Ias.§.in bonæfidei num.72.instit.de act.
fallit Primo quando fiscus petat tributum l.4. C.
3 de compens.† Abb.c.tua nu.10.de decimis.c.san-
cimus 1.q.7.Tind.in tract.de compens. articu.5.
num.33. Secundo fallit si petat pecuniam Anno
næ docto.l.ideo.ff.de compens. Tertio fallit si pe-
4 tierit † precium rei venditæ Zasius §. in bonæfi-
dei infine inst.de action.Nichas.d.loco.n.8. Azo.
in summa.C.de compens.n.10. quarto fallit si ex
5 diuersa statione † creditum fuerit. l.1. C.de com-
pen.ratio est ne ex huiusmodi compensatione cõ
fusio oriatur in illis diuersis officiis.d.l.1.ver.hoc
iuris.l.3.C.eo.l.idem iuris.ff. de compens.l.fin.ff.
eo.gl.§.in bonæfidei ver.depositi inst. de act. Affli.
decis.192.tit.de compens. intermin. Quinto de-
claratur vt in pœnis concernẽtibus vtilitatem pri-
6 uatam fiat † compensatio. concernentibus autem
vtilitatem publicam, & commodum fisci nequa-
quam Abb.c.fin.num.12.de deposito, Paul.l.iusi-
sit.ff.de compens. nisi cum pœna pecuniaria con-
curreret, pœna corporalis, vt si extaret statutum,
quod non soluens cameræ infra mensem amputa-
tur ei manus, non incurrit in pœnam condemna-
tus, si nõ soluerit, quia creditor erat ex alia causa
cameræ fiscalis, Tindarus in tract.de compẽs.art.
5.n.39.Petrus §.in bonæfidei n.13.inst.de action.

vbi etiã Ant.nu. 21. Ant.verius in Rub. C.nou.ve
ctig.non poſſe Bal.l. 1.col.3.C. de hæred. vel act.
vend.l.in ea.C.de compenſ. doct.l. Iulianus ff.de
cond.& dem. Bart. l. ideo de compenſ. Angel. in
tract.Maleſ.ver.ſoluat,fallit ſi ſtatutum dicat nul-
lam interpretationem in eo eſſe faciendam, Ioan.
de Prato.d.l.Iulianus. Sexto fallit quando quis op
poneret aduerſus fiſcum de eo, quod fiſcus alte-
7 ri debet, niſi ceſsio fuerit † facta contra fiſcum
per creditorem fiſci ipſi condemnato, Bald.l.eius
C.de compenſ.Sed quæro vtrum expenſæ ſint de
8 ducendæ ex fructibus † qui fiſcò ſolui debent ?
Reſp.quod ſic Bal.l. 1. C. de fruct. & lit. expenſ.
doct.com.l.fructus.ff.ſol.matr.Fel. c.ad noſtram
de iur.iur. Tiraq.in tract.de retr.Lign. §.15.gl.1.
nu.12. Tertio not. quod de publico ad priuatum
9 non admittitur † compẽſatio Afflic.Deciſ.19.nu.
4.ampliatur etiam ſi eſſet debitum officialis per-
ſonæ, quæ vt priuata debitrix fuiſſet l. ſi velut. C.
de compenſ.l.in ea C.eod. vbi Bart.nu.3.l.ob ne-
gocium ff.de compenſ.fauor enim publicus præ-
fertur priuato, Zaſius §.in bonæfidei, ver.hoc de
10 facto inſt.de † action.

SVMMARIVM.

1 *Officio iudicis quod debetur an poſſit compen-
ſari.*
2 *Fiediuſſor dari poteſt pro eo, quod debetur officio
iudicis.*
3 *Acceſſoria uenient in compenſationem pro eo quod
debetur etiam officio Iudicis.*

Quæſtio XXXIX. Prima Partis.

RIGESIMO Nono quę
ro vtrum id quod officio iu-
dicis debetur cõpenſari poſ-
1 ſit? Reſp. quod † ſic l. ſi am-
bo. §.in ſtipulationibus ff.de
cõpenſ. quod intelligitur de
debito officio iudicis, in quo
nullum in medio eſt obſtaculum, aliàs ſecus, Bart.
l.fi.§.fi.ff.de cond. inde.l. fin. C. de compenſ.Iaſ.
§.in bonæ fidei nu. 86. inſtit. de act. Aret.d.loco
nu.11.l. ſi ſeruus ff. de furt. Bart.l.Stichus. §. Lu-
cius nume. 4.de cond. indeb. l.etiam numer.1.de
compenſ.l.fi.nu.2.C.eod. Paulus l.ſi ambo.§.quo
ties numer.3.ff.de compenſ. ubi declarat hoc pro
cedere, quando competit ad rem, vel pecu-
niam, ſecus ſi ad remouendum obſtaculum, vt
2 eſt officium † iudicis, quando petitur reſtitutio,
quæ antequam ſit conceſſa non poteſt obijci com
penſatio de illo leg. fin.in fine. ff.de cond.inde.&
ita accedere poſsit fideiuſſor non ſolum pro quo
debetur iure actionis vel obligationis, ſed etiam
officio iudicis, etiam ſi ad reſcindendũ competat.
l.cum quis.§.ſi quis.ff.de ſol.Paul.l.pecuniam nu.
3.de compenſ.l.etiam vbi Paul.ponit exempl. hu-
ius,q.C.de compenſ. Ampl. hęc quæſtio etiam in
3 acceſſorijs procedere; † puta in fructibus Bald.l.ſi
conſtat, col. 2. C. de compenſat. fallit ſecundum
Bart.l.fin.ff.de cond.indeb.quando debetur ſcili-
cet officio iudicis nobili, ſed quib.modis fiat com
penſatio officio Iudicis dicam in ſeq. P. q.27.

SVMMARIVM.

1 *Operarum compenſatio cum quantitate quomo-
do fiat.*
2 *Artificiales res compenſantur ad inuicem.*
3 *Redditus compenſantur ad inuicem.*

Quæſtio XL. Primæ partis.

VADRAGESIMO
Quæro vtrũ operarum com-
penſatio cum quantitate debi
ta fieri poſsit? Reſp.quod ſic.
l.fin.C.de Alex.l. 1.§.ſed etſi
ff.de var.cogn ampl. procede
1 re etiam † in quantitate mu-
tuata, Alex.d.loco ac item ar-
tificialis res cũ artificiali, com
penſatur, quando tanta eſt ſimilitudo artificij in
2 rebus quanta † eſt naturæ, doct. com.l. 2.§.mutui
ff.vt ſi peto à te decem panes, tu obijcias mihi de
alijs decem, admittitur, ita Zaſius in termin. §. in
bonæfidei ver.hoc loco inſt.de act. Tertio reddi-
3 tus cum † redditibus compẽſatio fit, niſi ſit diuer-
ſitas loci, vel bonitatis, loca enim recipiunt fun-
ctionem Ioan. Faber. §. in bonæfidei numero 9.
inſt.de act.

SVMMARIVM.

1 *Pars crediti an poſſit compenſari dic quod ſic.*
2 *Solutio pro parte fieri non poteſt inuito credi-
tore.*

Quæſtio XLI Primæ partis.

VADRAGESIMO Pri-
mo Quæro, vtrum particularis
1 compẽſatio fieri † poſsit, cum
ſolutione vniuerſali ? Reſp. qđ
ſic Bart.l.etiam C.de compenſ.
Neg.in tract.de pign. & hyp. 3.
M.v.p.nu.24.Hier.Butig. l. quidam num.17.ff.ſi
2 cert. pet. vbi † dicit quod compenſatio ideo fieri
poteſt pro parte, quia in ea aut adeſt voluntas par
tis; aut culpa, ideo nimirum fieri poteſt etiam cõ
tra inuitum, quia ex quo nõ mihi ſolues quod de
bes in culpa es, alia ratio eſt, quia compenſatio fit
ipſo iure hominis miniſterio leg. fin. C.de com-
penſ. ſed quæ eſt maxima ratio differentiæ quod
ſolutio fieri non poſsit pro parte, & tamen com-
penſatio locum ſolutionis obtinet? l.ſi debitæ ff.
quib.mod.pign.vel hypoth.ſolu.Petr. §.in bonæ-
fidei Inſt.de act. vbi Iaſ.num.62. l.amplius ff.rem
ratam haberi, Dec.Ped.92. nume. 11.Iacob.Me-
noch.in tract.de arb.iud.Caſ.14.numer.3.cent.1.
lib.2.Hieron.Gigan. in tract.de penſ.q.92.nume.
1.Guid.Deciſ.567.nume. 1.Aug. Bero.c.1.num.
42.de in integ.reſt.Abb.c.cum inter de exc.num.
24.Ruin.conſ.102.nume.4.vol.4.Paul.l.ſi cum fi
lio nume.5.ff.de compenſ. Bart. l. aufertur §. qui
compenſationem nu.2.ff. de iur. fiſci Reſp. quod
ratio differentiæ eſt quia compenſatio fit per viã
reten-

retentionis, solutiò vero per viā nouę dationis, & multa valent ad retinēdū, quæ nō valēt ad agēdū. l.si in area.ff.de cond.& dem.l.3.C. de vsuris,alia & melior ratio est,quia nostra interest potius non soluere, quàm solutum repetere, quæ ratio cessat in simplici solutione.l.fin. C. de compens. Tind. in tract.de compens.artic.2.nu.2.Petrus.§.in bonę fidei nu.5.inst.de act.Curt.Iun.l.cū fundus.§. seruū.nu.19.ff.de reb.cred.dixi ego in tract.de de fin.P.2.defin.63.nu.2.Paul.de Mōte.l.cū fundus. §.seruū nu.13.ff.si cert.pet.vbi Butig.nu.52.Portius cōs.47.nu.2.quod autē solutio fieri nō posśit pro parte inuito creditore est com.opi. de qua attestatur Hier. Butigel.l. quidā.nu. 18. vbi lim.3.mod. ff.si certum pet.Neguf.d.loco cit. ponit. 12. lim.

SVMMARIVM.

1 *Naturale debitum vtrum compensetur.*
2 *Obligatio qualiter elisa dicatur per sententiam.*
3 *Naturale debitum obijcitur contra petentem, non contra repetentem.*
4 *Naturale debitum licet peti non possit potest tamen compensari.*
5 *Naturalis obligatio per sententiam tollitur.*
6 *Naturale debitum non compensatur quando debitum remanet propter pœnam creditoris.*
7 *Ciuile debitum compensari non potest.*

Quæst. XLII. Primæ partis.

1 QVadragesimo quęro vtrū naturale debitum compēsari posśit? Resp.quod † licet naturalis obligatio remaneat post sentētiam iniuste latam,est tamen inefficax vt compēsari non posśit id quod iniuste fuerit condemnatum secūdum com.opin.da qua per Tind.in tract.de compens. artic. 4.num.23.Non enim quod debetur per restitutionē in integrum compensari potest Bald.l.fin. nu. 13. C. de compensat.nisi restitutio sit iam concessa leg. fin. ff.de cond.ind.Riminald.cons.69. num.9. vol. 1.Bella mera c.super.nu.5.v.de ordine cogna.quia natura le debitum in compensatione deduci non potest, dummodo nō elidatur per exceptionem. l. etiam.
2 ff.de compens.Aret.§.in † bonæ fidei nu. 15. inst. de act. Elisa enim dicitur obligatio per sententiā, licet in to tum non fuerit sublata l. quæcumque ff. de compens.Aret.§. in bonæ fidei nu. 16. inst. de act. succurretur tamen ei per restitutionē in integrum Azo in summa C. de compens. num. 3. l.2. C.eod.gl.pen. l. fin.ff.si pars hæred. pet. Secundo
3 declara vt compensatio fieri † posśit de debito naturali contra petētem non contra repetentem gl. leg.interdum.ff.de cond.indeb.Bart.leg.nunc videndum nu.18.ff.de cond.indeb. l. interdum nu. 5.ff.eod.l.procurator §. 1. nu. 3. ff. rem ratam haberi leg. 5. C.de compens. vbi optime distinguit, idem l.2.numer.2.C.si adu. sol. Tertio declara vt
4 compensatio † admittatur, quando erat naturaliter debitum licet ex eo petere quis non posset Paul.l.ex causa num. 2. C. de compens. quarto declara vt per exceptionem debitum non dicatur elisum quando nunquam fuit coniunctum cum
5 ciuili, vt si aliquis per pactum † nudum promisisset, si verò aliquando coniunctum fuit cum ciuili,& sic peperit actionem, sed ex aliquo postea superueniente effectum fuit inane puta per præscriptionem, vel sententiam absolutoriam per quam tollitur ciuilis obligatio: tūc naturalis remanet ad agendum,& eodem modo quantum ad compensandum quia qui compensat agere videtur.l.quæcunque ff.de compens. vbi Paul. nu. 2.ff.de compens. idem l.quod in diem. §. etiam ff. eodem Signorol.l.cum quis nu.17.C.de iuris & fact.ignor. Socin.cons.55.nu.8.vol 4.l. naturalis ff. de act.& oblig. Quinto fallit si opponatur contra debitum naturale,& ciuile iuratum,Bald.l.2. col. 68. ff. de Iur.Iur. Sexto declaratur vt non admittatur quan
6 do debitum remanet † post liberationem debitoris factam propter pœnam creditoris, Bart.l.si pœnæ.ff. de cond. indebiti gl. & Bald. l. quæcunque. ff. de comp. Bart. l. Procurator.ff.ad exhib. Hieron.verius, in rub. ff.de verb.oblig.nu.124.Ias.in add.ad Port.inst.de oblig.in princ.sed quęro vtrū habens tantum ciuilem actionem admittatur ad
7 compensationem? Resp. quod † non l. neque. C. de compens. exempl.est in Chirographo ad tempus nam ante tempus nihil operatur l.in contractibus.C.de non nu.pecu. Bald. l.fin. C. de compen. Tind.in tract. de compens.artic.4.nu.23.Missenger.§.in bonæ fidei nu.9.vbi Aret.nu.15. inst. de act.l.quæcunque ff. de act.& oblig.vbi gl.l.2. ff.de const.pec.Azo in summa.C.de compens.nu.4.

SVMMARIVM.

1 *Cessum debitum an compensari possit.*
2 *Alterius debitum compensari non potest.*
3 *Res transit cum sua causa.*
4 *Cessio ex causa facta non sinit compensari.*
5 *Exceptio cohærens rei potest opponi cedenti, & cessionario.*

Quæst. XLIII. Primæ Partis.

1 QVadragesimo Tertio Quærō vtrum debiti, & crediti cesśi in personam alterius † compensatio fiat? Resp.quod sic, quia per cesśionē desinit debitum alienum,seu creditum dici,quod regulariter prohibetur compensari l. eius C. de compēs.Petr.§.in bonæ fidei nu.3.inst. de act.vbi
2 Misseng. nu. † 12.Ias.nu. 76.Azo in summa. C.de compens.nu.8.l.in rem.§.creditor.ff.de compens. Paul.leg. si cum filio nu. 3. ff. de compens.Augu. Ber.cons.46.num.7.vol.2. sed proprium dici potest cesśionarij, & hoc procedit quādo cesśio rite sit sequuta Tind.in tract. de compēs. Artic.7.nu.
3 3.vbi nu. 4. dicit hanc † esse com. opin.transit.n, actio cum sua causa l. in venditione. ff. de contr. empt.conc.cum hac q.Paul. l. eius numer.2. C.de compens. l.si quis rem ff.de Proc.doct. c.is qui de reg. Iur. 6. Doct. com.d.l.eius, Bart.l.si quis rem ff. de Proc. leg. qui duos. ff. de leg.2.Guid, decis.

467.in term.addentes ad decis.capellæ Tholos.q. 93.num.3.Guid.Decis.567.nu. 1.in term. Spec. tit.de Proc. §. fin. fallit si ex causa fuisset facta, ex quo non intelligitur creditori satisfactum a debi-
4 tore † Bald. l. 1. C. de act. & oblig.add.ad Decis. Guid.567.nu.2.Doct. l. seruum. §. si quis in rem de procurato. Bart. l. doli. ff. de nouat. vbi dicit, quod compensatio obstans creditori cedenti, obstat etiam cessionario, August.Ber.cons.187.vol. 1.nu.25. vbi cessionarius repelli potest exceptione compensationis, quando est liquida & de materia cessionis iurium lite pend.not.d.cons.late in termin. Alex.cons.54. vol. 2.nu.6.vbi add.testantur de com.num.7.Not.hanc quæst.in term. Ang. cons.288.addentes ad Bar.in rub.C.de compens.
5 ratio ē quia † omnis exceptio, potest opponi, quæ cohæret rei Saly c.l.quę stipendia de procur. add. ad Din.c. is qui nu. 17.de reg. Iur. 6.docto.l.iam mandator.C.de non nu.pec. Alex. cons.66.vol.4. Paul.cons. 87.vol. 1.Bald.l.1.C.ad vell.Alex.cōs. 54.vol.6.

SVMMARIVM.

1 *Facti obligatio vtrum recipiat compensationem.*
2 *Industria personæ vbi electa est non compensatur.*
3 *Facti compensatio fit cum ad interesse agitur.*

Quæst. XLIIII. Primæ partis.

Vadragesimo Quarto Quæro vtrū facti obligatio hinc inde ad-
1 mittat † compēsationem? Resp. quod non exemplum. Teneor ti bi edificare in tali loco;tu autem mihi teneris ad tantūdem in alio loco, vel ad aliquid aliud agendum, tali casu non admittitur compensatio, ratione industriæ perso-
2 næ electæ, ratione loci, † & ratione rei non fungibilis in genere suo l.2. §.item ff. de eo, quod certo loco, Zasius §. in bonæ fidei ver. super quarto instit.de actio.fallit si ageretur ad interesse l.quod
3 dicitur. ff. de † impens. in reb.dot.fact. Ioan. Faber.d.§.in bonæ fidei nu.8.

SVMMARIVM.

1 *Commodum cum incommodo Compensatur.*
2 *Onus meretur honorem.*
3 *Emptori cedit cōmodum, & incōmodum rei emptę.*
4 *Minuta parte hæredis scripti minuitur legatorum onus.*
5 *Socius particeps est lucri, & damni.*
6 *Forensis, qui non ligatur statuto ciuitatis non gaudet eius priuilegio.*
7 *Hæres viri tenetur præstare vxori alimenta ob dotem retentam.*
8 *Hæres succedens in honorem, succedit etiā in onus.*
9 *Sterilitas compensatur cum fertilitate.*
10 *Fertilitas cum sterilitate cuius anni compensatio fiat.*
11 *Sterilitas compensatur quando anni continentur sub eadem locat.*
12 *Sterilitas proueniens ex casu insolito non compensatur cum fertilitate, sed fit remissio mercedis pro eo anno.*
13 *Contrariorum eadem disciplina.*

Quæstio XLV. Primæ partis.

Vadragesimo Quinto Quæro vtrum commodum cum incommodo compensari debeat? Resp: qd sic ita in ter-
1 min. † Paul.l.1.§.deniq. nu. 2. ff. de aqua Pl. arc. l. si vsu fructu.ff. de nouat.l. secundum naturam ff. de reg. iur. c.qui sentit eod.tit.6.cōc.illud dictum onus mere
2 tur honorem, † Bart. & Bald. l.amicissimos. ff. de except.tutor. Doct.l.si is qui. §. si quem ff.com. Ang. cons. 85.Secundo quemadmodum commo
3 dū cedit † emptori rei emptæ ita etiā & periculū. l.post perfectam.C.de per.& com.rei vēd.l.id qd. ff. eod. Tertio queādmodum minuta parte hæredis scripti per contra tabulas, diminuitur & lega-
4 torum onus, ita & aucta parte † hæredis scripti l.
5 & si contra. ff.de † vulg.l.fin.ff.de leg.3.quarto socius particeps lucri, & damni particeps dicetur.c. ratione de reg.iur.6.l.si igitur ff. pro socio.Quinto incolis onera subeūtibus cōmunicāda sunt iura cōmunitatis:& forenses,qui nō ligātur statutis, nō gaudēt beneficijs statutorum Soci. cons. 253.
6 lib.2. Bar. in tract.de † repres.1.q.5.q.Princ.Sexto contractus debent acceptari cum cōmodis, & incommodis l.cum quæritur ff.de adm.tutor.Bal. cons.357.lib.2.Anch. cons.207.col.2.Paul.cons.
7 139 Socin. cons. 125.lib.3.Septimo † hæres viri ob dotem retētam tenetur præstare alimenta vxori defuncti intra annum luctus propter cōmodū quod sentit de ipsa retentione dotis Guid. Papæ. Decis.296 Docto.l.diuortio ff. sol.matr.Octauo
8 hæres succedens in honore, † succedit etiā in ono re.l.filium §.si a legato ff. de leg.Præst.l.licet.ff.de
9 l.1.l.si Titio ff.de l.2.l.cū † pater.§.ab instituto ff. eod. Nono conductor compensat fertilitatem cū sterilitate, nam in tantum debet lucrari si esset vbertas, in quantum sustineret damnum si esset exiguitas:quod enim vltra pēsionem percipitur compensatur cum sterilitate anni Præcedentis Cin.l. ad comparandas C. mand. Paulus. l.ex conducto §. si vis nu. 6.ff.loc.& cond.in term. Doct.com.c.
10 propter de loc.sed an fiat compensatio † sterilitatis cū fertilitate, præcedētis, vel sequētis anni proximi, & immediati, an verò mediati, siue interpolati ? & vera opinio est, quòd fiat compensatio sterilitatis, cum vbertate anni mediati & interpolati Host.in summa de loc.& cond. ver.quę actio
11 nes,ver.fit aūt Imola † d.c.propter, & est com. vt attestatur Capra,reg.88.nu. 52.declaratur procedere quando ambo anni continentur sub vna, ac eadē locatione,Bald.l.licet.C.locati,Capra in vol. cōmu.opin. ver. compēsatio dicit hanc esse com.
12 opin. Secūdo declaratur † nisi sterilitas prouenisset ex casu insolito, quia tunc conductor non cōpelleretur compensare cum fertilitate alterius anni sed ei fieret remissio mercedis Ægid. Boss. in tracta.

tracta.de remiss.merced.numero.8.& seq.Neuiz. conf.91.num.5. Alba conf.1.num.4. Doct.com.l. sed & si.§.quæsitum vbi rub. Alex.numer.51.ff.si quis Caut.Ripa in tract.pest.tit. de priuileg.contr.
13 nu.97. fundatur ratio huius. q. quia † contrariorū est eadem disciplina l. fin. ff. de leg. 3. conc.cum hac q. Abbas.c.nihl nu.16.de elect.

S V M M A R I V M.

1 *Certum cum incerto non compensatur.*
2 *Singuli ad singulum compensatio non datur.*
3 *Species ad speciem non compensatur.*
4 *Liquidi ad non liquidum compensatio non datur.*
5 *Generis ad genus compensatio fit.*

Quæst. XLVI. Primæ partis.

Vadragesimo Sexto Quæro vtrum certi ad incertum compensatio fiat? Resp. quod non exemplum; tu teneris mihi ex
1 legato ad † vnū de seruis tuis, quem elegero; ego autem tibi ad vnum de meis, quem eligeris an tali casu admittatur compensatio? Resp. quod non, quia obligatio hæc comprehendit singulosq; seruos l. 3.ff.quis, & a quibus, & singuli ad singulum non admittitur compensatio; præterea
2 quia ego † potero eligere meliorem, quàm tu, & videtur quodamodo debitum ad speciem, quę nō
3 compensatur, † Curt.l. cum fundus §.seruum nu. 13.ff.si cert.pet.§. in bonæ fidei vbi Nichas nu. 3. inst.de act. dixi ego in tract. de defin. P. 2. defin. 63.nu.4. Neguf. in tract.de Pign. & hyp.5. M.5. P.nu.21.Aug. Ber.c.1. num.43.de vsur.Ias.d.§.in bonæ fidei num.62.& Dec.d.§.seruum.num.20.
4 præterea cum debitum sit incertum † videtur dicendum non posse compensari sicuti, quando nō est liquidum non compensatur, Din.§.in bonæ fidei nu.14.inst.de act. Afflict.Decis.121.Rol.cōs. 17.nu.14.vol.1.Dec.Bon.37. nu. 22.fallit tamen hæc q. cum hinc inde in genere deberetur seruus
5 absque electione data, quia † ab vtraque parte qd' compensatur incertum est ita in term. Ioan. Faber.§. in bonæ fidei nu.7.inst.de act.

S V M M A R I V M.

1 *Instrumento habenti executionem paratam vtrum compensatio opponatur.*
2 *Compensatio loco solutionis est.*
3 *Instrumento iurato compensatio non opponitur.*
4 *Iuramentum seruandum est in forma specifica.*
5 *Instrumentum falsum non compensatur cum alio falso instrumento.*
6 *Falsum excludi non debet cum falsa probatione.*

Quæst. XLVII. Primæ partis.

Vadragesimo Septimo, Quæro vtrum instrumentum habens executionem paratam contra quod dari non possit ex-
1 ceptio nisi solutionis, † an poterit dari exceptio compensationis? Resp. quod sic l. vel per mutauit ff.de liber. causa, quia compensatio loco
2 solutionis est vere † & proprie, Tind. in tract.de compensati.7.nu.20. Ias. §. in bonæ fidei num.73. inst.de act.Bapt.Villalobs in tract. com.opin.ver. compensatio fallit si esset instrumētum Iuratum secundum com.opin.de qua attestatur Afflict. De cis.381.nu.3. in term.in tit.de compens.aduersus instrum.liquidum, & iuratum non opponenda; iuramentum enim seruari debet in forma specifica
4 Doct. † c.querelam de Iur.Iur.& in c.ad nostram eod.tit.dixi latius super in q.25.de debito iurato : sed pone, quidam instrumentum falsum produxit, si contra ipsum alterum falsum opponatur an sit facienda compensatio delictorum? Resp.quod non: sed tali casu ambo puniri debent, Bald. rub. C. de fid. inst.non enim excludi debet falsum cū falsa probatione l. in fraudē §. quotiens ff. de iur. fisci add.ad Bar. l. si ambo. ff.de compens. Ias. in term.§.in bonæ fidei nu. 81.inst.de act.

S V M M A R I V M.

1 *Actio iniuriarum an compensari possit.*
2 *Iniuria verbalis non tollitur compensatione.*
3 *Adulteria compensantur adinuicem.*
4 *Criminalis cum intentatur actio non compensantur delicta.*
5 *Dotem petens vir propter adulterium mulieris non obtinet si conuincatur ipse adulter.*

Quæst. XLVIII. Primæ partis.

Vadragesimo Octauo Quæro vtrum compensatio habeat locū in actione iniuriarum reciproca
1 rum? Respon. † quod sic not.c. contingit de sent.exc.Card.Clē. 1.§. ciuitas de Pæn. iniuria tamē verbalis non tollitur compensatione, sed quilibet
2 agit pro sua, Abb.c.penul. † do adult.spec.tit.de ac cus.ver. quid si te doct. c.cum te de re iud.doct.l. fin.ff.quod quisque Iuris, doct.c.dilecti de excep. Abb.c.olim.de rescr.Bald.l.1.C.vnde vi, Ang.l.vt vim.ff.de iust.& iure, Ale.l.3.ff.de lib.& posth. sed in reali secus est, vnde adulteria compensantur ad inuicē, Abbas.c.mulier nu.5.de conuers. coniug.
3 l.viro ff. sol. matr.c.pen.de † adulter. Abb.c.fin.de adulter. c. 1. vt lite non cont. c. christiana religio 32.quæst.5.vbi christiana religio a pari condēnat adulterium in vtroque sexu, Roman.consil. 167. Ioannes, Nichol. l.generaliter nu. 23. C. de secū. nupt. fallit nisi criminalis intentatur.actio l. 2. §.
4 si publice.ff. ad l. Iulia. de adult. † sed vir agens ad dotem propter adulterium, si vxor versa vice eum probauerit Lenonem, vel adulterum esse compen
5 sabitur, Petr.§. in bonæ fidei nume. † 7. instit. de actio. Dec.c. dilecti num.6.de except.

S V M M A R I V M.

1 *Conditionale debitum vtrum admittat compensationem.*
2 *Indebitum compensari non potest.*

3 *Debitum in diem compensari non potest.*
4 *Conditio nihil ponit inesse.*
5 *Conditio de soluendo adimpletur compensatione.*

Quaest. XLIX. Primae Partis.

Vadragesimo Nono Quaero, vtrum compensatio fiat de debito ad id quod debetur
1 causa conditionis † implendę, quia id non dicitur debi-
2 tũ, ideo Respon. † quod non Bart. l. statu liberos in Princ. ff. de stat. liber. & compensa-
3 tio de indebito † fieri non potest doct. com. l. 2. C. de compens. gl. leg. quaecunque, ver. veniuot. ff. eod. idem est de debito, vel credito in diem, nam compensari non potest ante euentum diei l. quod in diem ff. de compensatio. conc. l. si cum mihi §. cum intra. ff. eod. tit. quia compẽsatio solutio est, vt saepe & saepius dictũ est a nobis. l. fi. C. de compens. & ante aduentum conditionis quis non tenetur soluere l. debitor. ff. de verb. sig. Doct. com. vbi Rip. l. 1. nu. 20. ff si cer. pe. vbi dicit hanc esse com. fallit quando tempus indulgeretur humanitatis gratia l. si cum militi. §. cum intra ff. de compens. Bart. pro hac quęst. not. l. si constat nu. 4. C. de Compensation. Socinus consi. 94. num. 21. vo lu. 1. Paulus. l. 2. num. 3. ff. de compensation. l. bonae. §. si sub conditione. ff. de aedil. edict. conditio
4 enim nihil ponit † inesse, ideo ante omnia impleri debet, vt dispositioni locus sit l. cedere diem ff. de verb sign. Ancha. consi. 297. Ruin. cons. 63. nũ. 4. vol. 4. cõs. 35. nu. 13. vol. 5. Plot. l. si quando nu. 34. C. vnde vi. Iac. Meno. in tract. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. nu. 3. sed vtrũ cõditio de soluẽdo pecuniã
5 adimpleatur per compens.? Resp. † quod sic. Bar. c. 1. nu. 67. de vsuris.

SVMMARIVM.

1 *Vsura an cum vsuris compensentur.*
2 *Ipso Iure compensatio fit quo ad impediendum cursum vsurarum.*
3 *Interesse non currit, nisi a die morę.*
4 *Vsurę prohibentur iure diuino.*
5 *Pęnam euitandi causa compensatio fit ipso Iure.*
6 *Compensatio fit ipso iure ad euitandam praescriptionem.*
7 *Poena praescriptionis imponitur negligenti.*
8 *Ipso iure intelligitur, idest sine spe exceptionis.*
9 *Interesse non currit ei, qui potest compensationem opponere.*
10 *Accipere vltra sortem, quibus in causis sit licitum.*
11 *Tutor tenetur ad interesse pecunia non administrata pro pupillo.*
12 *Vidua quando vltra sortem aliquid accipere possit.*
13 *Poenę nomine, quod soluitur tuta conscientia retineri potest.*
14 *Remunerandi causa quod datur tuta conscientia consequi potest dummodo in fraudem vsurarum non fiat.*
15 *Dominus non compensat fructus perceptos ex pignore sibi dato à vasallo, & quę sit ratio.*

Quaest. L. Primae Partis.

Vinquagesimo Et vlt. Quaero, cum supra dictum sit debita compensari adinuicẽ vtrum
1 habeat † locum in vsuris? Resp. quòd sic, exempl. quidam ex vna parte praetendit interesse, seu vsuras, alter autem excipit compensationẽ sui crediti, certe pro rata interesse compẽsabitur, Petrus in § bonae fidei, nu. 6. inst. de action. ampl. vt fiat ipso iure quo ad impediẽdum cursum vsu
2 rarum, † Ias. d. §. in bonae fidei nu. 83. l. cum aliter ff. de compens. quia vsura seu interesse non currit
3 nisi a die morae † ille autem non videtur in mora, qui conuentus exceptionem habet doct com. leg. lecta ff si cert. pet. Azo in summa. C. de compens. nu. 14. l. si constat. C. eod. vbi eius solius quod am plius debetur vsurae debentur dummodo petitio ipsarũ subsistat, fallit de iure canonico. c. fin. 14. q. 3. tot. tit. de vsuris. quo iure non licet mutuare cum spe aliquid recipiẽdi, etiam cum pacto, quod alio tẽpore tantundẽ mutuetur mihi gl. c. si Feneraris 14. q. 3. gl. l. si ambo ver. ipso Iure ff. de cõpẽs. Lcũ aliter. l. idẽ Iuris. ff. eod. vbi conc. cũ hac fall.
4 ad hanc q. facit etiã Hieron. † Gig. in tract. de pẽsioo. q. 92. nu. 8. August. Ber. c. 1. nu. 60. de vsuris, quod autẽ cõpensatio fiat ipso iure ad impediendas vsuras, vel pęnas, not. Ale. conf. 74. nu. 4. vol 5. specul. in tit. de loc. § nũc aliqua in qualibet enim obligatione poenali fit compensatio ipso iure, ne quis in eam incidat, Bart. l. Iulia. la 1. ff. de cond. &
5 dem. Bald. l. 1. C. de compen. † vsura. n. & poena aequiparantur l. qui fine. ff de neg. gest. l. cum stipu lanti. ff. de verb. oblig. Ale. cons. 74. nu. 5. vol. 5. & semper, vt euitetur pęna compensatio admittitur
6 l. etiam † vbi Salyc. C. de compens. vnde si haeres cogatur soluere legata etiam pia, si iustam compẽ sandi causam habeat non incidit in pęnam. §. qua drupli inst. de act. item nec emphyt. incidit in cõmissum: item euitatur, qualibet alia poena Zasius. §. in bonę fidei inst de act. ver. consequẽter, Curt. l. cum fundus. §. seruum nu. 16. ff. si cert. pet. Ioan. Faber d. §. in bonae fidei nu. 15. institu. de action. Hier. Gig. d. tract. de pens. q. 9. nu. 7. Rol. cons. 87. nu. 28. vol. 1. Bart. l. 4. num. 6. C. de compens. quod dictũm declara vt quando fit ipso iure compensatio ad euitandam poenam intelligẽ procedere, quando vtrunque debitum est eodem tempore; Roma. consil. 204. ampl. etiam hoc dictum proce derẽ ad euitandam caducitatem, Barb. c. 2. de de-
7 posito Alex. † cons. 74. vol. 5. Secundo ad euitandam praescriptionem, quae imponitur negligenti, Fel. c. ex transmissa de praescr. Soc. leg. Iulia. ff. de cond. & dem. Bart. l. inter ff. de cond. indeb. & intellige ipso iure. i. sine spe exceptionis, doct. leg.
8 pen. ff. de suis † & leg. gl. l. lecta. ff. si cert. pet. add. ad Bart. l. 4. num. 1. C. de compens. in term. autem huius nostrae quęstionis quae habetur quod ei non currit interesse, qui potest compensationem opponere facit d. Alex. cum aliter & l. seq. ff. de compens. Dinus §. in bonae fidei numero. 12. institut.

de

de actionibus Azo in summa.C. de compensatio. nu.14 Bart.l.insulam.§. vsuras nu. 1. ff. sol.matr. Paul.l.cum aliter nu.3.ff. de compens.l. si constat, nu.2.C.eod.Socin.cons.130. num. 20. vol. 4.sed quæro postquam de vsuris mentionem fecimus vtrum stante dispositione iuris diuini nihil vltra sortem accipi deberet, & quicquid accipitur com putandum esse in sortem iuxta not. c. 1. de seq. vbi doct.omnes de vsuris, iuxta dictum illud Saluato ris nostri (mutuum date nihil inde sperãtes) dētur aliqui casus, ex quibus tota consciẽtia, aliquid recte vltra sortem accipiat, absque compensatione facienda? Resp.quod sic, & primo quando fideiussor soluit vsuras creditori c.peruenit de fide iussor.c. damnum de reg. Iur.6. Secundo hoc idẽ quando ratio subest periculi, vel euictas, tunc quis lucratur fructus c.fin.de vsur.l.si ea C. eod. c.mutuantibus eod.tit. Tertio quando ratione admini-
11 strationis † tenebatur quis collocare pecuniam in emptionem prædiorum vt tutor, quia si non facit tenebitur pupillo soluere vsuras ratione lucri cessantis Abb. c. conquestus, de vsuris l. tutor.ff. de admi. tutor. Quarto hoc idem quando debitor in termino non soluerit pecuniam, tũc enim petere potest interesse lucri cessantis, si erat persona solita negociari, quod iudicis arbitrio relinquitur. Inno.c.socio de sententia exc.gl.l.Iulianus §.ex vendito.ff.de act.empti. Quinto fallit in viduis, quę so
12 lent cõsequi † aliquod honestum lucrum ex Matrimonio.c.inter nostra. de do.inter virum, & vxorem, Bald.l.1.C.pro socio, Abb.c. conquestus de vsuris.Sexto fallit in venditore mercatori, cui lucrum debetur ab emptore de pecunia non soluta in tempore,l.2.§.2.ff. de eo quod certo loco,gl.& Abb.d.c.conquestus; Septimo fallit quando sponte absque pacto a principio aliquid datur, doct.c. consuluit de vsuris c.tua. c.dilectus eod.tit. Octa-
13 uo fallit quando nomine pœnæ † soluitur aliquid ob pecuniam non sit in fraudem vsurarum appositum gl.d.c. conquestus, Soci. cons. 174. vol. 2. Nono fallit quando compensatio non fuerit opposita l.1. C. de pigno. act. l. eius. l. si constat. C. de compensat. Decimo fallit quando darentur pignori possessiones, & redditus, tunc fructus nõ computantur in sortem, nec illos lucratur creditor, sed soluto debito debet eos restituere.c.ad nostram de vsuris, Vndecimo fallit quando animus
14 subest remunerandi † l. si vero. §. si ponamus. ff. mand. Duodecimo fallit, quando percipiens fructus nõ fuit in dolo, lata culpa, vel mala fide, Ant. de Butr.c.1.de vsur. Decimo tertio fallit, nisi pactum intercessisset, quod creditor non possideret nisi naturaliter quia tunc ex sola ciuili, quę remansit penes debitorẽ, procedit acquisitio fructuum l.3.§.ex contrario ff.de acq. poss. Decimo quarto fallit quando ratione mutui creditor subijt laborem, quia tunc in compensatione possunt fructus non computari in sortem Host. d. c. conquestus. Decimo quinto & vlt. fallit quando vasallus rem feudalem in pignus directo Domino daret, quia tandiu vasallus non tenetur ad seruitium, & si fructus confunduntur, nõ autem cum sorte compensantur, glo.c.conquestus de vsuris glo.c.1.eod.tit. ampl. tam in feudo ecclesiastico, quàm seculari: Socin.in tract.fall.reg.6. Cas.5.doct.comm.c.conquestus de vsuris. l. in Insula. §. vsuras.ff.sol.matrim. & hæc satis pro hac prima parte huius tract. nostri de Compensationibus.

FINIS.

DE COMPENSATIONIBVS PARS SECVNDA.

SEBASTIANI MEDICIS FLORENTINI IVRECONSVLTI.

Equitis Sancti Stephani,& Protonotarij Apostolic.

SVMMARIVM.

1 *Res Quæ compensari possint.*
2 *Compensatio imaginaria solutio est,*
3 *Solui non potest inuito creditore aliud pro alio.*
4 *Compensare quis possit.*
5 *Res qualibet in reconuentionem deducitur, quæ expresse non reperitur prohibita.*
6 *Recõueniri nõ potest in his, quę celeritatē requirūt.*
7 *Reconuentio locum habet etiā in causis summarijs.*
8 *Reconuentio habet locum in causa possessorij.*
9 *Clericus reconueniri poterit per laicum.*
10 *Reconuentio habet etiam locum in criminalibus.*
11 *Reconuentio non habet locum in causis executiuis.*
12 *Reconuentio coram omni Iudice locum habet.*
13 *Reconuentionis natura est, ut præponatur in principio litis.*
14 *Actoris aduocatus prius allegare debet deinde rei.*
15 *Remedium duplex datur reo contra actorem videlicet reconuentionis, & compensationis.*
16 *Reconuentione vti debet, qui vult aduersarium condemnari in maiori summa.*
17 *Reconuentio quid differat an compensatione.*
18 *Reconuentio non fit semper ad finem cõpensationis.*
19 *Reconuentio vbi prohibetur, & compensatio prohibita censetur.*

Quæst. I. Primæ Partis.

IAM Satis supra dictum est, in parte prima quæ res in compēsationem deducantur, fuitque cō
1 clusum † omnes res fungibiles compensari posse, quia compensatio solutio quędam imaginaria est l. si debitor. ff. quibus mod. pign. vel hypoth. soluat. l. amplius, ff. rem ratam haberi, Decis.
2 Pedē. 92.nu.21.Ias.§. in bonæ † fidei nu.62.inst. de act.Iacob. Menoch. tract. de arb. iud. cas.14. cent.1.lib. 2. nu.3.Hier. Cig. in tract. de Pens.q. 92.nu.1.Guid.Decis. 567.nu.1.August.Ber.c.1. nu.42.de in integr.rest.l.amplius ff.rem ratam habēr.Ias.l.cum fundus.§.seruum nu. 3.ff. si cert. pet.l.eum qui.§ si iurauero numer.4.ff.de iur.iur. Abb. c. cum inter nu. 24. de exc. & aliud pro alio
3 inuito creditore solui † non potest l.2.§.mutui datio.ff si cert.pet.l.promissor.§.fin.ff.de const.pec. l.si se.§.ait.ff. de re iud. Tinda. in tracta. de compensat. Artic.3. nu. 4. Zasius.§.in bonæ fidei ver. Quarto inst.de act.vbi Nichasi d.loco nu.3.Aret. d.loco nu.17. Abb c. bonę fidei nu.12.de deposito. Sequitur modo sequuto ordine iam præposito vt videamus, quis posit exceptionem compensationis opponere, ad quam materiam ante quam ac
4 cedam, quia reconuentio † est similis compensationi immo exceptio compensationis, quędam reconuentio dicitur Bart.l. 2.ff. de exc.l. verborum. §.1.ff.de verb.sign.Bald.l. qui inuitus.ff.de cond. indeb.le. quoniam. C.ad leg. Iul. de adulter. leg. fin. C.de edendo leg.si constat, C.de compensa.l. viro ff.sol.matr.leg. nemo. C. de sent.& interloc. omn.Iud. Alc.cons.1. vol.4.l.si mulier num.5.ff. sol.matr. Ideo non nulla prius tangam de reconuentione, ac etiam de replicatione, quæ etiam locū habet in materia huius tractatus, & non nullas ponam hoc loco cōclusiones vtiles quidem, ac necessarias in hac re, de qua modo tractamus, quarū prima sit quod de omnibus causis fieri potest re
5 conuentio, † nisi quatenus reperiatur expresse prohibitum. leg. nec non. §.quis eis.ff. ex quibus causis maiores, inde implorans officium iudicis potest coram eodem iudice reconueniri Bart. leg.sed & si ff. de Iud. Bald. auth.& contra. C.de sent.Abbas c.1.de mut.pet.leg.1.ff.de var.& extr. cogn. specul. §. nunc dicamus tit. de reconuent. dummodo principaliter imploretur, secus si incidenter l.Quintus ff.de annuis leg. c.fin.de offic.
6 Iud.Ias.l.1.col.7.ff. de † iurisdi.omn.iud. Secundo

do fallit nisi essemus in his, quæ celeritatē requi-
runt Bald. in rub. de offic. Iud. Tertio limi. non
procedere quādo officium iudicis imploratur nō
in formam iudicij, sed per modum actus extraiu-
dicialis, vt si petitur testamentum aperiri, vel do-
nationem insinuari, Bald.c.1.de contr. feudi So-
cin. cons. 167. vol. 2. Secundo not. ex hac concl.
7 quod reconuentio † locum habet etiam in causis
summarijs, præsertim quando ipsę ambę sunt sum
mariæ, si verò vna summaria sit, alia autem plena-
ria, valet reconuentio quo ad iudicium prorogan
dum, non tamen quòd ambæ eadem sententia ter
minentur, nisi de consensu partium, Bald.l.sed &
ex.§.non solum ff.de procurat.l.& sine.C.ad Tre
bell Bart.l. 1. §.fin. ff.de var.& extr.cogn.Specu.
8 d. § nunc dicamus tit. de reconu. Tertio † not.
quod in causa possessorij locum habet ipsa recon
uentio, quando scilicet agitur de possessorio pari-
ter priuilegiato, secus si de petitorio tractatur. c.
super de ordi. cogn. Abb. c.1. de mut. pet. agens
enim ex spoliatione reconueniri non potest nisi
prius restituatur l.si quis fundum C.ad l.Iul. de vi
c. frequens de rest. spol.6.c. cum dilectus de ord.
cogn. agens tamen petitorio reconueniri poterit
possessorio, nam respectu diuersæ rei procedit re-
conuentio, Abb.c.fin.de ord.cogn.Card.Clem.i
de causa poss.& propr. Quarto not. quod clericus
9 eodem foro; vbi conuenit † laicum reconueniri
etiam potest. doct. com. c. at si clerici de Iudic.
Bart.auth. & consequenter. C. de sent.gl. c. 1. de
mut.Pet.Bald.l.2.§.sed si de iudicijs, fallit Primo
si recōueniretur in causa spirituali, de qua laicus
omnino incapax dicitur esse. Secundo hoc idem
si reconueniatur de causa criminali irrogandi in-
famiam. Tertio fallit si laicus data opera iniuria-
tur clerico ad hoc vt conuentus coram iudice lai-
co ibidem eum reconueniat, Spec.in tit.de recon
uent.§.1. & §. nunc dicamus. Quinto not. quod
10 in criminalibus † locum habet reconuentio, vnde
accusatus criminaliter potest accusatorem suum
reaccusare criminaliter gl.auth. & consequenter.
C.de sent.l.1.l.neganda.C.qui accusare non pos-
sunt, dūmodo reaccusans prosequatur suam vel
suorum iniuriam d.l.neganda, Bart. l. is qui reus.
ff.de publ.iud.& quando causa reconuētionis es-
set coram Iudice competenti leg. 2.§. sed si ff. de
iud.ampl.quando conuentus de crimine ciuiliter,
vult reconuenire de alio crimine ciuiliter, tunc
enim tali casu compensatio admittitur, fallit ta-
men quando quis esset accusatus criminaliter,
reus autem ciuiliter, vellet reconuenire suum ac-
cusatorem.l.fin.C.de ord.iud. Abb. c.1. col.9. de
11 mut. petit. Not. tamen in hac 1. concl. quod † in
causis executiuis non habet locum reconuentio,
Bald. auth. & consequenter. C. de iudicijs, Spe
cul.§. nunc dicamus tit. de reconu. Bald.leg.3.C.
qui ad libert.proclam. non lic. vnde qui confite-
tur debitum non potest actorem reconuenire,
quia in confessum partes Iudicis in alio non sunt,
nisi in præcipiendo vt soluat, habetur enim pro
condemnato leg. 1. C. de confessis, Maranta in
tracta. de ordin. P.4.princ. distin. 6. P. 3. nume-
ro 30.

12 Secunda concl. fit, † quod reconuentio coram
omni Iudice locum habet.c. cuius. 3.q. 8.leg.cum
Papinianus.C.de sent.ampl.1. procedere nedum
coram iudice ordinario, sed etiam coram Iudice
delegato, Abbas.c.1. de mut.pet.Specu. in titu. de
reconuen.§.1.Bart.leg.fin.ff.quod quisque Iuris,
Bald.l.neque. C. de compensat. & hoc nisi Iudex
sit electus de consensu partium, seu motu pro-
prio principis ad vnam causam tantum, Iason.l.3.
ff.quod quisque Iuris, Abb.dict.c. 1. de mut. Pet.
Secundo Ampl.in iudice prorogato doct. com.l.
est receptum ff.de Iurisd.omn. iud.& hoc nisi iu-
dex prorogatus ab actore tantum fuerit electus
Marāta d.loco q.2.nu.14. Tertio ampl. hoc idem
in iudicibus particularibus ad certa negocia vel
personas deputatis, idem dict.loco nu. 19. & nu.
34. vbi late de hoc, fallit tamen Primo in Iudice
appellationis coram quo reconuētio fieri non po-
test. Secundum commu.opinio. de qua per docto.
authen. & consequenter. C. de iud. quod dictum
procedit quando appellatur a diffinitiua, Innoc.
c.1.de mut.pet.Bald.l.per hāc. C.de temp. appell.
Bald.l.2. §. ei qui ff. de iud. Secundo fallit in arbi-
tro, quia eligitur de consensu partis not.c.cum di-
lectus de arbitr. quod dictum intellige in arbitro
electo de consensu partium, secus in arbitro iu-
ris electo ex dispositione statuti ad totā causam,
coram quo reconuen. fieri potest docto. c. cum di
lectus de arbitris Abb.c.1.vol.1.de mut.petit. Ma
ranta d.loco num.12.

13 Tertia concl. fit † quod natura reconuentionis
est vt proponatur in principio litis ante litem con
testatam in causa conuentionis, gl. Clem. sæpe.
§.vers ver.exordio de verb. sign. Dec. cons. 200.
Fel.c.1.de mut.pet.Specul.§.sequitur in tit. de re-
conuent.c.dispendia.§.reus de rescr.6.Lanfranc.
d.Clem.sæpe.potest tamen fieri post litem conte-
statam, dummodo fiat incontinenti antequam iu-
retur de calumnia Bald.c. cum venissent, de Iud.
Ias. leg.non solum.§.morte ff. de oper.nou.nunc.
quæ enim incontinenti fiunt censentur inesse. l.
lecta ff. si cert. pet.vbi doct. com. & Ias. numero
14.Marsil.leg.is qui nume.32. C. de Sicar. Tiraq.
in tract. de retr.conuent. §. 1.gl.1.numero 3.dixi
ego in meo tract. de reg. Iur. reg. 5.ampl.165.de
claratur hæc concl. vt prius respondeatur super
conuentione, postea immediate super reconuen-
tione Bart.authen.& consequenter.C.de sent.leg.
qui prior ff. de iud. prius enim debet allegare ad-
14 uocatus actoris deinde † aduocatus rei, Bald.leg.
Nesennius ff.de neg.gest. Secundo declara vt de-
beat eadem sententia terminari reconuētio cum
causa conuentionis, Bart.d. auth. & consequenter.
dūmodo de vtraque causa pariter liqueret, secus
si prius de vna, quàm de alia, Abb. c. 1. de mut.
pet. quo casu iudex deinde procedere potest in
alia, licet a prima fuisset appellatum, quia censen-
tur diuersæ causæ non autem vna, Spec. §. viden-
dum in tit. de reconu. si tamen iudex vellet quan-
do esset paritas in causis prius in vna, quàm in alia
procedere, posset tunc, & eo casu appellari Ma-
rant. d. loco. quęst. 1.num.10. leg.1.§.fin.ff.quæ
sent.sine appell.resc.

15 Quarta cõcl. ſit,quod reus † conuentus in iudicio
ſi debet aliquid conſequi ab actore habet duplex
remedium repulſandi actorem, primum eſt per
viam reconuentionis, primum remedium vt ſępe
dictum eſt opponi poteſt etiam ſi eſſet debitum
naturaliter tantum l. quod in diem. §. etiam ff.de
compenſ.dummodo debitum ſit ex vtraque parte
liquidum,& ſit eiuſdem generis, Bald.l. fin. C.de
compenſ.in caſibus autem, in quibus ceſſat reme-
dium cõpenſationis neceſſe eſt reo recurrere ad
ſecundum remedium reconuentionis, per quod
quidem plenius ſibi conſuluit,habet tamen aliquã
ſimilitudinem cũ compenſatione Bald. l.cum Pa-
pinianus.C.de ſent.vt dixi ſuper in princ.huius q.
16 Quinta concl. ſit, † quod quando quis vult ad-
uerſarium ſuum condemnari in maiorem quanti-
tatem,quàm ſit ea, quæ compenſatur neceſſe ęſt il
lum agere per viam reconuentionis, Bart. l.in com
modato.§.quod autem nu,1, ff.de pign.act. Aret.
§.in bonæ fidei nu.21.inſt. de action. gl.& doct.l.
2.C.de ſent.Bart.l.in rebus.§.fin.ff.commu.
17 Sexta concl.ſit quòd reconuentio † differt a cõ
penſatione, in hoc, quia ſi ego ad decem,quæ qui
dem tu mihi debes ex mutuo tu autem egeris ad
alia decem,quæ tibi deberi per me aſſeris ex depo
ſito, ſi vterque agens agit ad petita condemnari;
non dicitur, ad compenſationem procedi,ſed ad
reconuentionem,ſi tamen res debitę hincinde pe
titæ ſint per viam conuentionis & reconuentio-
nis,& fuerint compenſabiles eo ipſo, quod liqui-
datæ fuerint, licet partes expreſſe de compenſatio
ne non fecerint mentionem compenſabuntur. §.
in bonæ fidei vbi doct. omnes de action. Tind.in
tract.de compenſ. artic.9. nu. 49. vnde not. quod
18 reconuentio non fit ſemper † ad finem compenſa
tionis,Bar. auth.conſequẽter.C.de confeſſ. idem
l.eius nu.4.C.de compenſ.vbicunque tamen pro-
hibetur reconuentio etiam compenſatio l. neque.
C.de compenſ.Bart.l.fin.nu.11. C. eod. Paul.l.in
rebus.§.quod autẽ nu.4.ff.com.Bart.l.2.ff.de exc.
verborum.§.1.ff.de verb. ſign. Bald.l. qui inuitus.
ff.de cond.indeb. l.quoniam C.ad l.Iul. de adul.l.
fin.C.de ed.leg.ſi conſtat.C.de compẽſ. l. viro ff.
ſol.matr.l.nemo.C.de ſent.Alex.l. ſi mulier nu. 5.
ff.ſol.matr.Alex. conſ.1. vol.4.de replic.dicemus
inferius.q.30.

S V M M A R I V M.

1 *Perſona qualibet compenſare poteſt.*
2 *Compenſatio contra quemlibet opponi poteſt.*
3 *Arbiter de compenſatione iudicare poteſt.*
4 *Arbitrator cognoſcit de veritate debiti.*
5 *Eccleſia compenſare poteſt, & contra ipſam com-*
penſatio opponitur.

Quæſt. II. Primæ partis.

SECVNDO quæro quis poſsit com
pẽſare? Reſp.quod quilibet de ſuo cre-
1 dito poteſt exceptionem † compenſa-
tionis opponere regulariter, niſi expreſ
ſe reperiatur prohibitus & contra quẽlibet, etiam
contra fiſcum,niſi in cauſa tributorum.leg.aufer-
2 tur.§.fiſcus ff. de iure † fiſci Pet. §. in bonæ fidei
nu.33. inſt.de act.& coram quolibet etiam iudice
3 licet eſſet arbiter, l.verum † vbi doct. ff.de cõpen.
Tind.tract.de compenſ.art.8.nu. 44. Iaſ. l.eſt re-
ceptum nu.12.ff. de Iuriſ.omn.iud.talis.n.excep-
tio etiam extra iudicium fieri poteſt Bart. d. l. ve-
rum, & arbiter cognoſcit de veritate debiti vt iu-
dex.l.1.ff.de rec.arb. ampl.hoc dictum procedere
4 etiam in bannito,† vel excommunicato, qui credi
tum ſuum compẽſare poſſunt, vt dicetur inferius,
Secundo ampl. vt compenſare poſsit non ſolum
5 creditor † primus ſed etiam ſecundus, Bart.conſ.
8.nu.2.vol.2.Tertio ampl. vt eccleſia,& contra ip
ſam compenſari poſsit, Ioan.Faber.§. in bonæ fi-
dei nu.17.inſt. de act. fallit in decimis & in rebus,
quę erogari debent in neceſsitatem pauperum do
cto.d.§.in bonę fidei inſt.de act.

S V M M A R I V M.

1 *Bannitus vtrum poſſit compenſare.*
2 *Bannitus agere non poteſt.*
3 *Directe probibitum per obliquum non conceditur.*
4 *Reo quæ conceduntur non denegantur compenſa-*
re volenti.
5 *Seruo defenſio denegari non poteſt.*
6 *Compenſatio dicitur exceptio, vel defenſio.*
7 *Excommunicatus vtrum poſſit compenſare.*
8 *Excommunicatus ſoluere poteſt.*
9 *Excommunicatus compenſat quãdo eius creditum*
eſt liquidum.

Quæſt. III. Primæ Partis.

TErtio quæro, vtrum Bannitus poſ-
ſit compenſare? videtur dicendũ
1 quod non Primo † quia creditor,
qui poteſt elidi exceptione nõ cõ-
penſat,at bannitus exceptione bã-
ni elidi poteſt, ergo compenſare
non poteſt:maior probatur per leg. creditor.ff.de
2 verb.ſign.minor patet, quia bannitus † agere pro-
hibetur l.2.§.pen.ff.de his qui not. infamia.Secun
do facit ratio, quia quod directe prohibetur per
3 obliquum † concedi non debet l. cũ hij. §.ſi cum.
ff.de trãſact.l.ſcire oportet.ff. de tut.& cur.dat.ab
his.l.ſi debitor. ff. qui pot. in pigno. habeantur.l.ſi
fundũ.§.Titio.ff.de legat.1. at bannitus per com-
penſationem recuperat ſibi debitum.d. l. ſi debi-
tor,ꝙ agere nõ debet, ergo cõpenſare non poteſt
quibus tamen non obſt. contrarium de iure ve-
4 rius eſt, quia conceditur ei eſſe † in iudicio per
modum rei, ergo omnia, quæ reis conceduntur
permiſſa dicuntur eſſe etiam bannitis,quia quo ad
defenſionem habentur pro non bannitis.l. ſi quan
do.C.de inoffic.teſt.l.ex militari.ff.de teſtam.mil.
& defenſionis facultas nemini eſt deneganda.leg.
4 facultas. † C. de iure fiſci lib. 10.nam etiam ſeruo
datur dum eſt in iudicio defenſio,quę libero com
peteret l.ſeruos.ff.de accuſat.ſed compenſatio eſt
6 exceptio, & defenſio.l.2.ff.de exc.l. ſi.C.de com-
penſ. Præterea quia compenſatio ab homine ap-
polita

posita sit ipso iure l. 1. C. de compens. & tandem sæpe quis compensando consequitur, quod non consequeretur agendo l. si filio ff. sol. matr. l. si cum filio ff. de compens. item qui compensat soluit l. si. C. de compens. sed bannito non vetatur soluere; ideo ad compensandum admittitur ad contrariū. Resp. quod exceptiones illæ procederent, quando bannitus principaliter ageret hic autem sumus, quando se defendit. Fallit si per statutum contrarium cautum esset Bal. tract. stat. ver. bannitus nu. 78. Alb. lib. 4. stat. q. 92. nu. 6. doc. l. quoniam C. de
7 adult. l. libertus. ff. de † in ius voc. Sed vtrum idem sit dicendum de excommunicato ? Respond. quod sic per easdem rationes, exceptio enim permittitur excommunicato, capitul. cum inter, de exc. item excommunicatus soluere potest c. veritatis de dolo, & Cont. Inno. c. si vere de sent. exc.
8 Tind. in tract. de † compens. Artic. 7. nu. 25. vbi tenet magis com. esse in contrarium sed affirmatiua verior est, & com. etiam secundum Ioan. Faber. §. in bonæ fidei nu. 20. inst. de act. dummodo creditum excommunicati non requirat altiorem indaginem, sed liquidum sit, habeatque executionem paratam, Abb. c. cū inter, nu. 23. de sent. exc.
9 Alber. tract. stat. lib. 4. q. 93. nu. 3. negatiuam partem affirmat, sed affirmatiua tenenda est cum declaratione tradita, Fel. c. cum inter nu. 26. de exc. Bart. l. libertus. ff. de in ius voc.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor an compensare possit.*
2 *Fideiussor excommunicati compensare potest.*
3 *Fideiussor banniti compensare potest.*
4 *Fideiussor officio iudicis potest compensare.*
5 *Fideiussor siue ante præstitam cautionem siue post debitum sit potest compensare.*
6 *Fideiussor compensare potest inuito debitore principali.*

Quæstio IIII. Secundæ partis.

1 QVARTO Quæro vtrum fideiussor possit compēsare ? Resp. qd sic tex. est in term. l. si quis † à fideiussore ff. de cō pens. declaratur Primo quod fideiussor habeat electionem opponēdi compensationem de eo quod sibi debetur, vel de eo, quod debetur reo principali, Din. §. in bonæ fidei nu. 12. inst. de act. gl. l. verum ff. de compens. Bald. l. tam mandatori col. 3. C. de non num. pec. doc. l. si quis prior ff. sol. matr. Ias. d. §. in bonæ fidei nu. 6. Secundo ampl. etiam si esset fideiussor excommunicati, quia delictum rei non nocet fideiussori l. fin. ff. de pact. Ioan. Fab. §. in bonæ fidei nume. 21. inst. de act. gl. l. eius C. de compens. l. verum ff. eod. gl. d. §. in bonæ fidei ver. ipso iure inst. de act. Cagnol. l. in omnib. §. non debeo nu. 2. ff. de regul. iuris. Abb. c. cum inter num. 26. de except. Bar. l. 4. nume. 2. ff. de compens. Bald. l. tam mandatoris C. de non num. pec. Bar. l. si duo ff. de duobus reis, Bart. l. eius numer. 4. C. de compens.
3 vbi etiam gl. Tertio † ampl. in fideiussore banniti ita in termin. Albe. in tract. stat. lib. 4. q. 92. num. 8.
4 vt dixi super. q. Quarto † ampl. vt accedere possit officio iudicis, Bart. l. fin. nume. 2. C. de compēs. Paul. leg. si quis à fideiuss. ff. de compens. Corras. l. frater à fratre nume. 41. ff. de cond. indeb. Quin-
5 to ampl. siue † talis exceptio orta fuerit ante præstitam fideiussionem siue post. l. defensiones cap. de exc. l. si cum ff. de fideiuss. Paris. conf. 121. nu.
6 7. vol. 1. Sexto † Ampl. vt fieri possit etiam inuito debitore, & reo principali quia talis exceptio realis est leg. exceptiones leg. omnes ff. de exc. leg. ex persona. ff. de fideius. Marsil. in rubr. de fideiussor. num. 168. Doct. com. cap. cum inter de exc. quando scilicet principalis debitor non esset soluendo, Dec. d. capi. cum inter num. 27. de e com. attestatur Pau. Paris. cons. 121. num. 12. vol. 1. Tind. in tract. de compens. art. 7. nu. 9. nu. 30. Azo in summa C. eod. num. 7.

SVMMARIVM.

1 *Pater non tenetur ad debita filij.*
2 *Patri ratum habenti contractum filij obijci potest compensatio.*
3 *Filius patri debitum an compenset.*
4 *Dominus pro seruo, & seruus pro Domino, quando compensare possint.*

Quæstio V. Secundæ partis

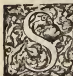
QVINTO Quæro vtrum pater pro filio, & filius pro patre compensare † possint ? Resp.
1 quod pater † regulariter nō tenetur ad debita filij Docto. auth habita. C. ne filius pro patre, ideo aduersus eum nō opponitur compensatio, fallit Primo, nisi filius habuerit peculium, quod deuenerit ad manus patris leg.
2 si cum filio ff. de † compens. Secundo fallit quando pater ratum habuit contractum filij, Tindarus in tracta. de compens. artic. 4. num. 10. Tertio
3 fallit, quando ego contraxi cum filio, tu autem cō tra me egisti ex illo contractu, compensabo enim tibi, quod mihi debet filius tuus & quidem insolidum, sed an filius patri debitum cōpenset ? Resp.
3 quod sic dummodo caueat † patrem ratam rem habiturū d. l. si cū filio Azo in summ. C. de compens. nume. 9. gl. l. si quis à fideiussore. ff. de compens. Quinto ampl. etiam si ex maleficio actor cō ueniat. l. ideo. §. huius ff. rerum Amot. gl. d. leg. si cum filio ver. per compensationem ff. de compens. & not. quod si filius familias contra Senat. consf. Maced. pecuniam fuerit adeptus non potest de hoc debito aduersus eum agentem obijci compensatio. l. quæcunque. ff. de compens. Tindar. in
4 tract. de † compens. art. 4. nu. 26. Ampl. procedere omnia hæc in Dominis, & seruis per doctor. super cit.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Cohæres vtrum compensare possit.*
2 *Correus vtrum compensare possit.*

Quæstio VI. Secundæ partis.

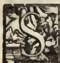

EXTO Quæro vtrum cohæres compensare possit? Resp. quod non ampl. nec actiue neque passiue eo quod debetur suo cohæredi l. si cum militi. ff. de compens. † fallit nisi debitum sit pars hæreditatis, vnde si vni ex hæredibus debetur certa pars cohæredibus, & ipse inuicem debet certam partem cohæredibus, istæ partes cæteris paribus mutuo compensantur. l. 1. §. item. ff. si pars hæred. pet. vbi doct. comm. dicunt ibi fieri compens. generis ad genus, Zasius §. in bonæ fidei ver. fi. inst. de act. quid dicitur de correis? hoc idem nisi sint socij omnium bonorum, tunc enim compensatio admittitur contra vnum de eo quod alteri debetur leg. si duo ff. de duobus reis. Tind. in tract. de compens. artic. 7. num. 9. Azo in summa. C. eod. num. 8. dummodo † socij sint non aliter d. l. si duo.

SVMMARIVM.

1 *Consanguineus an possit compensare.*
2 *Compensatio, & solutio æquiparantur.*
3 *Consanguineus an teneatur opponere compensationem.*
4 *Consanguineus nō habens suum creditum liquidum an compensare possit?*
5 *Consanguineus an possit compensare, quod iam cessum est.*
6 *Consanguineus non liberatur à solutione, nec ab eius pœna dando fideiussore.*

Quæstio VII. Secundæ partis.

EPTIMO Quæro vtrum consanguineus qui soluere tenetur certum precium infra † aliquod præscriptum tempus vigore conuentionis factæ de aliqua re vendita, iuxta dispositionem statuti de retractu cōpensare possit? Resp. quod sic, ita in terminis Tiraq. in tract. de retr. Lign. §. 3. gl. 3. nu. 7. nihil. n. interest an quis soluerit, vel cōpensaue rit l. si debitor. ff. qui † pot. in pign. hab. Bart. l. auffertur. §. qui cōpensationē ff. de iure fisci. l. diuortio. §. ob donationes ff. sol. mat. Albe. l. si quid à fideiussore de cōpens. Bal. l. tā mandatori. C. de nō num. pec. Ang. cons. 159. Corn. cons. 3. vol. 4. l. dediffe ff. de verb. sign. l. amplius ff. rem ratam haberi; sed an requiratur, quod expresse opponatur? vel satis erit si taceat? Resp. quod ad euitandam pœnam fit ipso iure licet non opponatur ab homine, Faber. in §. in bonæ fidei institu. de act. Alber. l. si quid. ff. de compens. Imol. c. bona fides de deposito, Anchar. cons. 6. quid autem si consanguineus non habeat suum creditum † paratum ad probandum? Resp. quod dabitur ei tempus liquidandi arbitrio iudicis doct. l. fin. C. de † compens. Bert. cons. 289. nu. 7. vol. 1. Tiraq. d. loco nume. 11. sed vtrum † consanguineus compensare posit isto in casu debitum creditoris, cuius cessionem habet? vide glo. l. si quis in rem ff. de procu. ver. non defraudem vbi doct. com. ff. de procur. Bart. l. de oli. ff. de nou. Din. cap. is qui de reg. iur. 6. Spec. tit. de proc. §. fin. Doct. com. l. eius. C. de compens. l. qui duos. ff. de leg. 2. fallit tamen hæc concl. si consanguineus vellet dare pignora vel fideiussores, quia dando fideiussores, nō est soluere l. 4. §. ait prætor ff. de re iud. l. quod † si ff. de pign. act. l. item §. qui paratus ff. quibus mod. pign. vel hypoth. sol. Bart. l. si pecuniæ ff. vt in poss. leg. Cau. l. eum qui ff. de priuile. cred. Dec. leg. nemo dubitat ff. de reg. iur. doct. com. l. 1. ff. qui sat. cog. Tiraq. d. loco nu. 14.

SVMMARIVM.

1 *Monacho vtrum compensatio detur.*
2 *Monachus nihil proprij habet.*
3 *Abbati compensatio recte datur.*

Quæstio VIII. Secundæ partis.

CTAVO Quæro vtrum, si ego fuero monacho obligatus, agitur contra me, an possim compensare, quod mihi Abb. debet, vel † aliquis alter de monasterio? Resp. quod sic, quia monachus nihil proprij habet, & vtraque causa monasterij dicitur l. debitor. ff. de tribu. leg. & hoc fallit quando esset pro debito contracto ex causa separata à monasterio quia scilicet officia essent diuersa. l. procuratorem. §. si plures. ff. de trib. idē si debeo Abbati, & conuentus mihi compensabitur, Ioan. Faber. §. in bonæ fidei † num. 18. inst. de act. in terminis.

SVMMARIVM.

1 *Arbiter an accipiat compensationem.*
2 *Arbitrator an possit de compensatione cognoscere.*
3 *Delegatus an possit de compensatione iudicare.*
4 *Compromissum, & compensatio æquiparantur.*
5 *Exceptio compensationis obstans delegato vtrum obstabit deleganti.*

Quæstio VIIII. Secundæ partis.

ONO Quæro vtrū compensatio corā arbitro posit opponi? Resp. quod non Bal. l. neque. C. de compens. l. pen. † C. si an nō com. Ind. Bal. c. cum dilectus de arbitr. Bald. in add. ad Specul. tit. de arbitr. col. 3. quod procedit, nisi ex eadem causa ex qua compromissum factum est Bald. l. 1. C. de arbitr. Lanfranc. tract. de arbitr. 7. q. q. 29. Bal. l. nemo. l. cum Papinianus de sent. Alex. cons. 119. vol. 2. Bart. l. verum. ff. de compens. ampl. hoc idē in arbitratore Tind. in tract. de compens. ar. 8. nu. 44. Iaf.

2 44.Iaſ.l.eſt receptum nu, 11. ff. de † iurisd. omn.
iud.& no.quod cõpromiſſum,& cõpenſatio ęqui
parantur ſecundũ com.opin. de qua per Ale.cõſ.
a 2.nu.3.lib.1.conſ.3. vol. 3.Alc.l.cum te nu.4.C.
de tranſact.Emanuel.Soarez in. lib. com.opi.ver.
3 cõpromiſſum il. 1. ſed vtrum compenſatio † fieri
poſsit corã delegato? Reſp. qđ ſic,Bal.l.neque.C.
de compenſ.Bal.l.pen.C.ſi à nõ comp.iud. Tinda
4 rus in tract.de compenſ. † art.8.nu. 44. itẽ vtrum
exceptio cõpenſationis quæ obſtat deleganti ob-
ſtare dicatur etiam delegato? Bart.l.doli nu.17.ff.
de nouat.dicit quod non, quia exceptio cõpenſa-
tionis eſt exceptio rei cohærens non perſonæ.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex appellationis quomodo de compenſatione co gnoſcere poſſit.*
2 *Reconuentio coram iudice appellationis fieri prohibetur.*
3 *Iudex appellationis non poteſt , intromittere ſe niſi ſuper eo,à quo appellatum fuit.*
4 *Compenſatio in executione ſententiæ opponi poteſt.*
5 *Compenſatio in appellatione poteſt opponi.*

Quæſtio X. Sec. partis.

Ecimo quæro, ſi coram iudice appel
lationis qui remiſit cauſam iudici à
quo,& condemnauit partẽ appellãtẽ
in expenſis, poſtea excutetur dicta
cõdemnatio expenſarũ an pars con-
demnata in expenſis corã iudice ad quẽ poſsit op
ponere compenſationem? Reſp. quod non, quia
idem deſiit eſſe iudex præterquam in exequendo
dictam condemnationem expenſarum,item quia
coram eodem non poteſt fieri recõuentio Inno.
2 c.1.de non † num.pecu.nec poteſt de alio ſe intro
mittere pręterquam ſuper eo,de quo eſt appellatũ
3 gl.in Clem. vnica † de cauſa poſſ.& propriet.ita in
ter.concl.Deciſ.Cap.Tholoſ. q.93.dubitabilis ta
men redditur,per ea quę addẽtes adducunt cõtra,
quia vt etiam inferius dicetur compenſatio etiam
4 in executione ſententiæ † poteſt opponi l. 2. C.de
compenſ.compenſatio enim ſolutio eſt l.ſi debi-
tor.ff.qui pot.in pign.hab.l. amplius ff.rẽ ratã habe
ri,doct.com.auth.& conſequenter C.quomodo,
& quando Iudex.Angel. conſ, 182.Doct. com.l.
per hanc.C.de tempor.appell.Specul. in tit.de ap-
pell.§.pen.item quia vt dicetur inferius exceptio
5 compenſationis † poteſt opponi coram iudice ap
pellationis.l.1.in fine.ff.quæ ſent.ſine app. reſc.ad
d.d.Deciſ.cap.Tholoſ. nu.3.

S V M M A R I V M.

1 *Feudatario an poſſit opponi exceptio cõpenſationis.*
2 *Emphyteuta poteſt excipere de compenſatione.*
3 *Arg.de feudo ad emphyt.validum eſt.*

Quæſtio XI. Secundæ partis.

NDECIMO Quæro vtrum feu-
datario opponi poſsit exceptio com
penſationis, per Dominum in caſu
retractus feudalis? Reſpon.quod ſic,
not.in tract.conſuet.Pariſ.tit.1.§.13.gl. 7. nu.10.
nam vt vere ſoluatur non ſtat per compenſantem
ſed per aduerſarium, qui diſtulit ſoluere l. 3.§.cũ
igitur ff.de ſtat.lib.Bart.l.amplius ff.rem ratam ha
beri,l.ſi ex venditione vbi doct.com. C.de com-
penſ.Tiraq.in tract.de retr.lignagier.§.3.gl.1.nu.
5.in termi.& quod dicitur de feudo procedit etiã
2 in emphyt.ita in termi.Tiraq. d.loco † nu.4.Spec.
tit.loc.§.nunc aliqua, Doct.com.capit.bona fides
de depoſito,Fulgos.l.ſi conſtat de compenſat.Al-
ber.l.cum aliter nume.16.eod. tit.Iaſ.l.2.num.56.
C.de iur.Emph.Faber.§. in bonæ fidei nume.13.
inſt.de act.Socin.conſi. 119. volum. 1. Curt.Iun.
conſi.71.nam emphyt.non cadit à iure ſi compen
ſare poteſt,item & feudatarius, valet enim Arg.de
3 vno ad alterum .Spec.in † tit.de feud.§.quoniam,
c.1.§. rei in tit.de inueſt. de re aliena facta in vſi-
bus feud.gl.l.1.ff.ſi ager.vectig. vel emph.pet.cap.
1.de vaſallo , qui contra Dom. leg. fin.C. de iure
emphyt.cap.vnico quib. mod. feud.conſt. poteſt
vbi Docto.com.Euer.in loco de feudo ad emph.
nume.3.& ſeq.

S V M M A R I V M.

1 *Creditor plurium cauſarum quomodo vtatur compenſatione.*
2 *Diuinatio non preſumitur.*
3 *Debitor plurium quomodo compenſatione vtatur.*

Quæſt. XII. Primæ partis.

Vodecimo Quæro quidã cre-
ditor eſt ex plurib. cauſis, de
1 bitor autẽ ex vna † tantum,
vtrũ vtatur compenſatione,
in quam cauſam velit, ſuorũ
creditorum, ſi cõueniatur ab
eius creditore ? Reſp. qđ ſic
l.ſi quis a fideiuſſore.ff.de cõ
penſ. quod procedit quando omnia credita plu-
rium cauſarum præceſſerũt debitũ creditoris ſui
petentis, ſi autem vnum tantũ pręceſsiſſet, & aliud
ſequeretur primum ipſo iure compenſatur a Die
concurrentium debitorũ compenſabilium l. verũ
ff.de compẽſat.l.poſtea quam.ff.eod. tit. tunc non
daretur electio creditori plurium ſummarũ com
penſandi in quam cauſam velit,poſſet enim agens
replicare de cõpenſatione prius facta ipſo iure in
alio debito, ſi tamẽ talis replicatio non fieret tunc
bene admitteretur compenſatio, quia iudex non
2 poteſt vaticinari de alio † debito l. quamquam ff.
ad velleianum. quid ſi è contra debitor ſit ex plu-
ribus cauſis,qui eſt creditor in vna cauſa tantum,
an ſi conueniatur vtatur compenſatione in quam
3 cunque cauſam velit ? Reſp. quod † ſic, ſi habeat
nomina debitoris obligata, ſecus è contra, Bart.l.
cum ex pluribus.ff.de ſolut. Tind.in tract. de com
penſat.artic.7.num. 32.

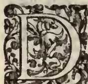
S V M M A R I V M.

1 *Procurator an admittatur ad compenſationem.*
2 *Procurator de alterius credito non compenſat , niſi Dominus.*

Procu-

3 *Procurator suum creditum compensare potest.*
4 *Procurator creditum sui Domini compensat.*
5 *Procurator an teneatur cauere de rato excipiens compensationem crediti.*
6 *Procurator in criminalibus non datur.*

Quæstio XIII. Secundæ partis.

ECIMO Tertio Quæro vtrũ procurator compensare posſit? Resp. di-
1 stinguendo † qđ aut obijcit de proprio debito ipsius procuratoris, & de hoc non est dubium quia potest, aut verò obijcit de debito tertij, & isto casu certum est quod non po-
2 test l. verum † ff. de compensat. Ias. §. in bonæ fidei nume. 76. inst. de act. Azo in summa. C. de cõpensat. nu. 8. gl. l. si quis à fideiussore ff. de cõpen-
3 sat. si verò opponere † voluerit de debito, seu credito Domini sui poterit, si spectauerit ad causam,
4 in qua est procurator. l. postea quàm. ff. de † compens. Tindarus in tract. de compensat. Artic. 7. nu. 6. not. l. in rem. C. de compensat. l. 1. C. de nouat. Azo in summa C. de compensat. nu. 6. gl. l. eius. C. de compensat. vbi Bart. nu. 2. sed vtrum procura-
5 tor excipiens † exceptionem compensationis iam factæ teneatur cauere de rato? Resp. quod nõ Paulus l. postea. ff. de compensa. fallunt omnia hæc cũ esset in criminalibus constitutus, quia in his procu-
6 rator non † admittitur Iul. Clar. lib. 5. sen. §. fin. q. 32. l. pen. §. ad crimẽ ff. de publ. iud. vbi Rub. Alex. nu. 32. l. tunc conuenit. C. de accusat. cum simil.

SVMMARIVM.

1 *Tutor an compensare possit.*
2 *Alterius nomine compensari non potest.*
3 *Tutoris creditum an alterius tutoris compensetur.*
4 *Pupillus contra tutorem non compensat durante tutela.*
5 *Tutores eiusdem tutelæ compensant licet sint diuersi loci.*

Quæstio XIIII. Secundæ partis.

ECIMO Quarto quæro vtrũ tutor cõpensare posſit? Resp. qđ si tutores officio magistratus vrgente nominasti ac pro his aliquid expendisti, si fue-
1 ris conuentus † à pupillis, ex eo quia tutores minus idoneos nominasti, qui facti sunt debitores pupillorum, poterit obijcere compensationem. l. si tutores. C. de compensat. sed id quod pupillorũ nomine debetur si tutor petat, non posse compensationem obijci eius pecuniæ, quam ipse tutor suo nomine aduersario debet, quia nomine alterius non potest obijci compensatio de eo, quod ipse
2 debet l. pen. ff. de compens. sed † utrũ cõpensatio vnius tutoris obijci posſit alteri tutori etiam tute-
3 la durante? Resp. quod sic, Bart. l. inter † tutores nume. 1. ff. de adm. & peric. tutor. Fel. c. cum inter de exc. Bart. l. inter nume. 4. Paul. l. si tutores. C. de compens. Item not. quod pupillus manente tutela cõtra tutorem compensare non potest, licet
4 contra alium † potuerit. l. quæcunque ff. de compensat. l. inter tutores ff. de adm. tutor. l. id quod. ff. de compẽl. Tindar. in tract. de compens. artic. 7. num. 6. tutor tamen contra pupillum compensabit Tind. d. loco artic. 8. nu. 45. & not. quòd com-
5 pensatio potest † opponi contra vnum ex duobus tutoribus etiam diuersorum locorũ pro debito alterius tutoris alterius territorij, quia licet sit diuersa administratio non tamen diuersa est tutela in effectu d. leg. inter ff. de admin. tutor. Alex. cons. 92. vol. 4.

SVMMARIVM.

1 *Qui possit compensare.*
2 *Emptor compensare potest.*
3 *Emphyteuta compensare potest.*
4 *Socius compensare potest.*
5 *Accusatus compensare potest.*
6 *Maritus, & vxor adinuicem compensare possunt.*
7 *Delinquens compensare potest.*
8 *Legatarius compensare potest.*
9 *Fideicommissarius compensare potest.*
10 *Hæres non compensat fructus cum expensis quando grauatus fuerit restitu.*

Quæstio XV. Secundæ partis.

DECIMO Quinto quæro quia super pri. parte dictum est compensationem locũ habere in cõtractibus, iudicijs, & vlt. vol. an istis in casibus quilibet admittatur?
1 Res. quod † sic, pro quo facio plures concl. quarum prima sit, quòd emptor compensare potest Din. c. is qui nu. 12. de reg. iur. 6. Doct. com. l. eius C. de compensat. Ang. l. si quis in rem ff. de procu-
2 rat. Doct. l. doli. ff. de † nouat. Alex. cons. 54. vol. 2. doct. leg. qui duos ff. de leg. 2. Tind. in tract. de compen. artic. 7. nume. 2. Cagnol. leg. in omnibus §. non debeo nu. 1. ff. de reg. iur. Aug. Ber. c. 1. nu. 110. de vsur. Secunda concl. sit quod emphyt. potest opponere comp. Petr. §. in bonæ fidei num.
3 7. inst. de † act. Fulgos. l. si constat. ff. de compens. Faber. d. §. in bonæ fidei nu. 17. vbi Ias. num. 83. Paris. cons. 108. nu. 51. vol. 1. Tertia conclu. sit quod socius cõpensare potest gl. l. eius C. de com-
4 pensat. † l. ob eam. ff. pro socio. August. cons. 191. nu. 6. vol. 1. Azo in summa. C. de compensat. nu. 7. Tind. in tract. de compensat. artic. 5. num. 10.
5 Quarta conclusio † sit, quòd accusatus de aliquo crimine obijcere potest contra aduersarium de eodem in compensationem quando ciuiliter agitur, Abb. c. mulier numer. 5. de conuers. coniug. Doct. com. leg. viro. ff. sol. matr. Petr. §. in bonæ fidei nu. 7. inst. de action. Dec. c. dilecti numer. 6. de
6 exc. Quinta concl. sit quod † maritus, & vxor agentes inuicem rerum amotarum actione poterunt compensare l. mulier. ff. rerum amot. Sexta conc. sit quod delinquens compensat cum delinquente, & existens in culpa, cum culposo, & negligens cum negligente, paria enim delicta mutua compensatione tolluntur l. si ambo. ff. de compens.

penſ.D in.§.in bonæfidei nu. 12. inſt. de act l.ex
cauſa.C.de compenſ. Azo in ſumma. C. eod.nu.
5.Iaſ.l.tranſigere nu.4.C.de tranſact. Crau.conſ.
8 pro genero nu.18. Septima † concl.ſit quod lega-
tario opponi poteſt exceptio cōpenſationis, etiā
ſi ſit locus pius Saly.l.etiam.C. de compenſ.Miſ-
ſengerius.§.in bonę fidei nu.3 :.inſt.de act.Octa
9 ua,& vlt.concl. ſit † quod fideicōmiſſarius oppo-
nere poteſt compenſationem, Zaſius. §. in bonæ
fidei ver.ſic iſte inſt.de act. glo.1.leg.etiam.C.de
compenſ.Augu.Ber.c.1.nu. 33. de reſt.in integr.
Barb.conſil. 56. vol. 2.Petrus Deciſ. 77.& hæres
grauatus ſi fecerit expenſas in fideicommiſſo non
compenſantur cum fructibus ſed ſibi debentur
10 expenſæ † Grat.conſ.9.nu.17.vol.2.Bald.l.fin.§.
in cōputatione nu. 3.C.de iure deliber.conſ.271.
vol.1.Ang. conſ. 245. Æmil.cōſ. 15.Marz.tract.
de fideic.3.p.q.67.

SVMMARIVM.

1 *Retentio quibus in rebus habeat locum.*
2 *Retentio datur hæredi grauato reſtituere fideicom-
miſſum in re,pro qua ſumptus fecit.*
3 *Retentio datur vſufructuario litiganti.*
4 *Retentio rei ſit donec ſoluatur, quod retinenti de-
betur.*
5 *Reſeruationis exceptio quomodo detur.*
6 *Retentio emphyt.datur pro expenſis factis.*
7 *Retentio colono ſimplici conceditur.*
8 *Retentio poſſeſſori datur pro melioramentis in re
factis.*
9 *Retentio poſſidenti bona fide datur cauſa ſumptus.*
10 *Retentio retardat executionem reſtitutionis.*
11 *Retentio animalium datur pro alimentis factis.*
12 *Expenſarum æſtimatio quando fiat.*
13 *Retentio pro debito dari quomodo intelligatur.*
14 *Retentio rei eccleſiaſticæ datur.*
15 *Retentio caſtri datur.*
16 *Retentio conductori datur.*
17 *Retentio datur poſſeſſori malæfidei.*
18 *Retentio datur etiam ſingulari ſucceſſoris*
19 *Retentio in cauſa appellationis non datur.*
20 *Retentio datur pro ſumptu in re facto,ſecus ex alia
cauſa.*
21 *Retentio non datur quando poſſeſſor fructus redde
re,& reſtituere tenetur.*
22 *Locupletior quis in dubio non præſumitur eſſe.*
23 *Reconuentio in cauſa depoſiti poteſt fieri.*
24 *Procurator qui egit contra conuentum an poſſit age
re in cauſa reconuentionis.*
25 *Retentio dicitur compenſatio indirecta.*

Quæſtio XVI. Secundæ partis.

ECIMOSEXTO quæro; poſt
quam ſuper, in q. 1. huius 2.p.dictū
eſt de reconuentione, quæ eſt ſpecies
1 compenſationis, quid † nobis modo
dicendum erit de retentione, quæ datur alicuius
rei, donec & quouſque retinens ſatisfiat? Reſ.qđ
plures iſto in caſu eliciuntur concluſiones,quarū
prima ſit, quòd hæres grauatus reſtituere fideicō- 2
miſſum, habet † retētionem bonorum,donec reſi
ciantur ſibi expenſæ factæ in litigādo, & in melio
ramentis,nec iſtæ debent compenſari cum fructi
bus perceptis, ita in terminis Æmil. conſ.15.dicit
com.eſſe,Ant. Galles. lib. form. Cum. oblig.q.2.
nume.13.cum conſ. 103.Cagnol.l. quaten.nume.
14.de reg.iur.Aug.Ber.c.1.numer. 33. de reſt.in
integr.Petr.de Benint.Deciſ.77. Cagnol.l.2.nu,
154. C. de reſc. vend. Cephal. conſ. 213. Crau.
conſ.87.Auguſt.Ber.conſ. 96. volu. 1.Cagnol.l.
1.numer.70. C. de ſent.quæ pro eo.Grat.conſ.9.
num.17.vol.1.Bald.l. fin. §. in computatione nu.
3.C.de iure deliber.conſ.271. vol. 1.Ang.conſil.
245.col.3.Secundo not. quod vſufructuario liti-
ganti datur retentio de expenſis factis Gozad.
3 conſ.94.nume.58.conc.ſimil.gl. † fin.c.cupientes
de elect.6.Zabar.conſ. 5.Feder.conſ. 19. Calder.
conſ.3.tit. de cenſibus conſ.2. tit. de ſolut. Barb.
conſ.46.vol.4.Paci.tract de offic.& poteſt iud.de
leg.q.8.2.p.nu.22. Porcellus in tract. de inuent.q.
7.c.4.numer.7.gl. auth. nunc ſi hæres. C. de litig.
Socin.Inn.conſ.fin.numer. 40.vol.1. Tertio not.
quod retentio alicuius rei non poteſt fieri niſi do-
4 nec ſibi † fuerit ſolutum debitum, Bart. l. ſi non
ſortem.§.centum.ff. de cond. ind. fallit niſi fieret
retentio pro expenſis, vt in ſartore, qui retinere
poteſt veſtem donec ſibi fuerit pro mercede ſatiſ
factum Bald. le.fin. ff. com Secundo fallit in eo,
qui expoſuit pecuniam in funeralibus ſcholaris
mortui,quia poteſt eius libros licite retinere, do-
nec ſoluatur pecunia, Bal.l. in reſtituendo. C. de
pet.hære.Bar.in tract.fallen.reg.431.Quarta cōcl.
5 ſit quod detentor † beneficij fructus ſuos non fa-
cit,ſed eos compenſabit cum ſuo credito iam fa-
cto, & not. quod reſeruati beneficij adeo nulla
poſſeſſio eſt quod titulum inficiat, & illum ipſo
iure annullet.c.ſi eo de ele.6.c.quoſdam de Præb.
c.1.de cōceſſ.præb.Gomes.in Reg.Cancell.tit.de
trien.poſſ. q. 23: vnde contra Clericum agentem
vt ſpoliatum poſſeſſione beneficij reintegrari,po
terit dari exceptio reſeruationis illius beneficij
Corſet.in tract.fall.Reg.ſpoliati Fall. 38.Nouell.
in Pract.Crim. tit. ſpoliatus defact.nume. 41.de-
ciſ. 3. in nou.tit.de reſt. ſpol. Fel. capit. in noſtra
nume. 12. de reſcr.Gomes. in Reg. Canc. titu.de
trien.poſſ.q.49.num.58.Rip.a.l. naturaliter. §. ni-
hil commune numer. 82. ff.de acq.poſſ.Aug.Ber.
in litteris numer. 84. de reſc. Socin.leg.rem, quæ
nobis nume.19.ff.de acq.poſſ.Pariſ. conſi.1.num.
151.volum.1.ſed quia hæc non eſt proprie mate-
6 ria huius † tract.ideo quinta colligitur concluſio
quod emphyteutæ datur retentio rei emphyteu-
ticæ iam finitæ pro credito quod habet de re ip-
ſa, nec poteſt ei obijci compenſatio fructuum
l.colonus.ff.locati,doct.com.leg. Senatus.§.Mar-
cellus.ff.de leg.1.Iaſ.l. 2.num. 27. C. de iure em-
phy.auth.qui rem.C.de Sacr.Sanct.Eccl.Decius.
conſ.439.conſ.518.Iaſon.conſil.185.lib. 2.fallit
hoc niſi creditum exceptione elidi poſſet, vt quia
emphyteuta cecidiſſet ob culpam vel eſſet cre-
ditum non rite factum Ruin. conſilio 24. numer.
10.volum.1.Tiraq.in tract.de retr.conu.§.7.gl.1.
num.6. vel niſi aliter conuentio facta eſſet Iaſ. d.
leg.

leg.1.nume.28.Pariſ.conſ. 33.nume.55.volum.1.
Bald.l.Iubemus §. ſane C. de Sacr. Sanct. Eccl.
7 Rol.conſil.28.nu.† 15. vol.1.ampl.hoc idem eſſe
in colono ſimplici,& vaſallo c 1.§. ſi vaſallus. tit.
hic finitur leg.Pariſ.conſi.2.nume.51.vol.1.conſ.
28.num.4.conſ.55.numer.23.volu. 3. Curt.Iun.
conſ.165.Ruin.conſ.14.conſ.24.num.10.vol.1.
Sexta concl.ſit quod retentio datur poſſeſſori pro
8 melioramentis factis † ab amico contemplatione
poſsidentis, Pariſ. in tract. de conſuet. Pariſienſi.
tit.1.§.1.gl.5.num.87. l.idemque l.ſeque. l.ſeq.ff.
mand.leg.ſed & ſi. §. in arrogato ff. de vulg. Zaſ.
in ſing.intell.l.2.cap.9. Rol.conſ. 10.num. 9.vol.
1. etiam ſi res cum melioramentis perierint leg.
ſed an vltro §.1.ff. de neg. geſt. leg. neceſarius ff.
de pign.act. Tiraq.in tract.de retr. conu. §.7.glo.
1.nume.10.in fine leg. qui exceptionem §.ſi Pars
ff.de cond.indeb.Alex.& Iaſ.l. domos ff.de leg.1.
leg.& in totum.ff.de impenſ. in reb. do.fact.Rui.
conſ.14 numer.3.vol.1. Boer.quæſt. 44.Roland.
conſ.28.nume.18.volu.1.Septima concl.ſit cuili-
9 bet poſſeſſori † bonæ fidei cum titulo retētionem
rei poſſe dari donec reficiantur ei expenſæ Bart.l.
infundo num.7.ff.de rei vend. Loriotus. leg. fru-
ctus ver. impenſæ ff. de reg. iur. Boer. quæſt. 44.
numer.7.leg. quod ſi ff. de pet. hæred. Tiraquell.
tract.de retr.conu.§.7.glo.1.num. 10.niſi Domi-
nus rei pauper eſſet vt impenſas perſoluere non
poſſet Bart.d.l. infundo num.8.l.ſed an vltro.§.1.
ff. de neg.geſt. Bald. conſ. 372. volum. 3. Crau.
conſi.3.num.19.poterit tamen poſſeſſor vti reten
tione ne Dominus verus locupletaretur cum al-
terius iactura, Zaſ. leg.diuortio. §. impēdia. num.
10 6. ff. ſol.matrim.ampl.vt † retardetur executio re
ſtitutionis, & per conſeques retentio datur licet
non eſſet liquidatum creditum, Capic. Deciſ. 17.
datur enim retentio, vt credita ſoluantur l. ſi in
area cum glo. l. ſi non ſortem. §. ſi centum ff.de
cond.indeb.gl.l. colonus ff. de vi; & vi arm. Ru-
in.conſ.84. vol.1. Tiraq. tract. de retr. conu. §.7.
gl.1.nu.13.Iaſ.d.§.ſi centum nu.10. not.l.in ſum-
ma.C.de pign.vbi Doct.dicunt dari retentionem
11 animalium † ob alimentorum eis præſtitorum im
penſam, nec fructus eorum compenſari debent,
concl.Alex.tract. de præſ.reg. 2. præſ. 50.Plotus.
l.ſi quando num.874.C. vnde vi, Gozad. conſil.
86.num.25.Rol.conſ.28.nu. 3.vol.1.Ripa.l. vbi
§.qui in diſtrahendis nu. 2. ff. ad Trebell. Neguſ.
in tract.de pign.5.p.4.Memb.num.15.Corn.con
ſil.147.num.19. vol. 2. ſed quando fiet æſtimatio
12 expenſarum? Reſp. quod † fiunt tempore reſti-
tutionis rei,non ſecundum tempus, quo ipſæ fa-
ctæ ſunt, hoc eſt ſecundum quod res per ipſas
meliorata dicetur tempore, quo reſtituitur, Bart.
l.domos.ff.de leg. 1.vbi Ang.Paul. alexand.& Iaſ.
num.4.com.d.Boer.q.44.num.12.Ruin.conſ.38.
vol.1.conſil.117.nu.2.vol.3.conſ.165.nu.6.vol.
4.Grat cōſ.9.num.14.volu. 2. Capic. Deciſ. 93.
Rol.conſ.28.num. 14. vol. 1. cum ſimil. Octaua
13 concl.ſit retentionem † dari pro qualibet re debi-
ta, Ampl. vltra ſuper adducta in procuratore,
qui acta, & proceſſus retinere poteſt donec ei
pro expenſis ſoluatur, Boer.q. 15. numero 3. Ca-
pic.Deciſ.11.num.12. Secundo ampl.etiam in re-
14 bus Eccleſiæ, Abb. cap.de multa † col.4.de præb.
Tertio ampl. etiam ſi offeratur fideiuſſor de ſol-
uendo quod debetur, Gozad.conſ. 100.num.21.
Ruin.conſ.84.vol.1.Quarto ampl.procedere etiā
15 in retentione † alicuius caſtri. Ioan. de An. conſ.
31.Ruin.conſ.100.vol. 4. Soc.conſ. 68.nu.143.
vol.3.Bellon.conſ.10.nu. 2.Quinto ampl.in con
ductore ad longum tempus, Arc conſ.55.num.3.
16 etiam ſi penſionem non ſoluit † Bal. l.ſi ædem. C.
locati,& hæc procedunt niſi poſſeſſor eſſet in ma-
17 la fide notorie,tunc † enim hic retentione vti non
poteſt Alex.conſ.154.num. 4. volu.vol. 6. Curt.
conſ.165.Neuiz.conſ.78.Sexto ampl. vt retineri
quandoque id poſsit ad quod non daretur actio ſi
cuti compenſare quandoque is poteſt qui agere
prohibetur Spec.in tit. de ceſſ. act. §. 1. Septimo
ampl.fauore dotis l.ſi filio.ff.ſol. matr. l. neque ff.
de cōpenſ. Octauo ampl. vt tranſeat etiam ad ſin-
18 gularem † ſucceſſorem, Bal.l.hoc iudicio. ff.com.
diuid. Alex.l.qui exceptionem.§.ſi pars.ff.de cōd.
indeb.fallit 1.vt non poſsit in cauſa appellationis,
19 Bal.l.per hanc C.de tempor.appell. † Salyc. auth.
& conſequenter col.4.C.de ſent. Secundo decla-
ratur, vt rei retentio detur dummodo retineatur
propter ſumptus in rem factos, non autem alte-
20 rius rei,niſi † res eſſet compenſabilis, Bart.l.ſi non
ſortem.§.ſi cētum.ff.de cond.indeb.retineri enim
poteſt tantum res obligata Specul.in tit.de cenſib.
3.ver.ſed pone,ſeu res,in qua ſit quaſi pignus l.Iu
lianus.§.offerri ff.de act. empti, & eādem illa,quā
quis apprehendere poterit ſine vitio, vel quæ per
uenit ad eum ſine vitio c.fi.de ord. cogn. Spec.in
tit.de Pet.& poſſ.in prin.c.l.1.§.rediguntur ff.qua
rum legat.Alex.poſt.Bart.l.ſi non ſortem.§.ſi cē-
tum ff. de cond. indeb. Tertio fallit quando eſſe-
21 mus in caſu, in † quo poſſeſſor reſtituere tenetur,
nam eo caſu retentio non datur pro melioramen
tis, ſed fructus cum expenſis compenſantur Bart.
l.ſumptus ff.de rei vend. Tiraq.in tract.de retr.cō
ſang.§.15.gl.1.nu.24.Socin.iun. conſ. 182.num.
34.vol.2.Cur.Iun.conſ.165. Corpus in tract. de
fruct.lib.1.tit.1.cap.6.Berch. l.ſi vſura nu. 8.ff.de
verb.ſign.Sylu.conſ.49.nu.74.uol.1. ubi idem in
penſione domus affirmauit, Corn. conſi. 86. nu.
8.vol.4.conſ.147.nu.11.uol. 2. Didac. lib.1.var.
22 reſol.c.8.nu. 4. & hoc quando † locupletior fuiſ-
ſet factus etiam ſi conſumpti eſſent fructus, Bald.
l.ancillæ.C.de fruct. Loriotus.l. fructus col.24.ff.
de reg.iur.Iaſ.l.Neſennius. §. fundum nu. 3. ff.de
re iud. indubio tamen locupletior non dicitur fa-
ctus Iaſ.d.loco nu.4.Ang. conſ. 160, Ruin. conſ.
204.nu.15.uol.1.Curt.Iun.conſ. 6. nu. 16.Dec.l.
ex pœnalibus nu.6.de reg.iur. Gomeſ.§. actiones
nu.21.inſt.de act. Abb.c.grauis nu. 6.de reſt.ſpol.
Ruin.conſi. 204.nu.13.uol. 1. Afflict. Deciſ.204.
numer.2.& hæc ſatis quo ad retentionem,non o-
mitto, quod cum in princ. huius.quæſt.mentionem
23 fecerim † de reconuentione, quod in cauſa depo
ſiti reconuentio fieri poteſt, licet non admittatur
compenſatio, Bald.l.ſi quis.C.depoſiti,ſed an pro
curator poſsit defendere, quando primo egit con
24 tra cōuentum, † not. l.actione l.inuitus.C.de pro-
cur.

cur. Item not. quod retentio dicitur compenſatio
indirecta Abb.c.2.nu.12.de depoſito quæ admit-
25 titur vt ibi per † eum.

SVMMARIVM.

1 *Compenſatio qualiter fiat.*
2 *Voluntaria compenſatio quæ dicatur.*
3 *Neceſſaria compenſatio quæ ſit.*
4 *Neceſſarij debiti compenſatio facilius admittitur quàm voluntarij.*
5 *Spiritualis res cum temporali non admittitur, ſimonia enim eſſet.*

Quæſtio XVII. Secundæ partis.

DECIMO Septimo quæro poſtquam viſum eſt, de retentione, & recõuentione ac pariter de his, qui compenſare poſſunt, ac etiam de rebus, quæ in cõpenſationem induci poſſint, videamus modo, de
forma compenſandi, pro qua quæro hoc in loco
1 quomodo compenſatio fiat? Reſp. quod † ipſa fit
duplici modo, voluntarie ſcilicet & neceſſariè; vo
luntarie compenſatio fit indiſtinctè omni caſu, &
2 regulatur † à voluntate contrahentium, neceſſaria
autem eſt, quæ fit inuita vna ex alterius parte, in
3 caſibus † tamen à iure permiſsis, videlicet vt res
ſit compenſabilis, quod opponatur in iudicio, &
recipiatur à iudice, & creditum ſit liquidum, ſeu
de proximo liquidãdum, & ſimilia l. quod ſi ff. de
compenſ. leg. ſi autem. §. fi. ff. de neg. geſt. Tind. in
tract. de compenſ. art. 6. nu. 6. Bart. l. fi. nu. 1. C. de
compenſ. Neceſſarij tamen debiti facilius induci-
4 tur compenſatio, quàm † voluntarij Aug. Ber. cõſ.
134. nu. 11. vol. 1. regulariter tamen exceptio cõ-
penſationis admittitur, niſi ſit de alterius debito,
ſeu credito l. eius C. de compenſ. l. in rem §. fin. ff.
eod. Tind. tract. de compenſ. artic. 7. nu. 2. non ta-
men admittitur compenſatio rei ſpiritualis cum
5 temporali. ca. 1. 1. q. 1. cum ſeq. admittitur † tamen
ſpiritualis, cum ſpirituali, vt per viam permuta-
tionis.

SVMMARIVM.

1 *Agere probibitus an poſſit compenſare.*
2 *Defenſio eſt de iure naturæ.*
3 *Naturalia immutabilia ſunt.*
4 *Compenſatio deducta per modum exceptionis non poteſt deduci per modum actionis, ſi Primo quis in ea ſuccumbat.*

Quæſtio XVIII. Secundæ partis.

DEcimo Octauo Quero vtrum prohibi
tus agere in iudicio prohibeatur cõ-
1 penſare? Reſp. quod non quia † com
penſatio eſt quædam defenſio, qua
quis ſe tuetur, & proprie agere non dicitur, qui ſe
defendit, Clem. Paſtoralis de re iud. l. 1. C. quomo
do in læſæ Maieſt. Crim. proc. Bal. l. cũ fratrem. C.
de his, quibus vt indign. defenſio enim eſt de iure
2 nat. quæ per ius ciuile tolli non † poteſt §. ſed natu
ralia inſt. de iure nat. gent. & ciu. leg. vt vim. ff. de
3 iuſt. & iure † Tind. in tract. de compenſ. art. 7. nu.
31. quicquid dicat Alex. conſ. 149. nu. 5. vol. 2. c.
cum inter de exc. l. amplius ff. rem ratam hab. &
not. quod debitum, quod quis deduxit per modũ
agendi, etiam lite pendente, poteſt quis in alio iu-
dicio deducere per modum excipiendi ad comp.
Paul. l. in comp. nu. 1. ff. de comp. Natta conſ. 60.
nu. 6. vol. 3. ſed pone: vnus ex correis promiſit al-
teri non mouere litem, nec eum moleſtare, an po-
terit compenſationem obijcere? Alex. d. loco vide
tur innuere, quod non: ſed contrarium verius pu-
to per ſupra dicta: & not. quod compenſatio dedu
4 cta in iudicium per † modum exceptionis, ſi in ea
quis ſuccumbit non poteſt poſtea in iudicium de
duci per modum actionis Pau. l. ſi aũt. §. ſi quomo
docunque nu. 20. ff. de neg geſt.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio compenſationis impropria eſt exceptio.*
2 *Exceptio ſi non opponatur, non impedit primum decretum.*
3 *Exceptio compenſationis ad hæredes tranſit.*
4 *Exceptionis via petitur compenſatio.*
5 *Exceptio compenſationis habet locum in omni caſu.*
6 *Exceptio compenſationis quando reiicitur quid agendum.*

Quæſtio XIX. Secundæ partis.

DECIMO Nono Quero vtrũ com
penſationis exceptio dicatur pro-
1 prie exceptio ſolutionis? Reſpond.
quod non, ſed improprie Bartol. &
Bald. l. Iulianus ff. de conditio. & de
monſtratio. inducit tamen exceptionem, & lex
compenſat oppoſita exceptione Socin. conſ. 10.
vol. 1. quæ ſi opponitur elidit actionem, Paul. cõſ.
45. ſi opponatur non impedit primum, vel ſecun-
2 dum decretum, Baldus l. ſi conſtat. C. de † com-
penſat. concor. Alexan. conſil. 12. nu. 13. volu. 2.
Bart. l. 2. ff. de except. l. qui inuicem. ff. de cond. in-
deb. l. verbum. §. 1. ff. de cond. indeb. Bart. l. ſi con-
ſtat. C. de compenſ. vnde opponens exceptionem
compenſationis non dicitur proprie excipere,
Bart. l. amplius ff. rem ratam hab. ſed vtrum exce-
ptio compenſationis tranſeat ad hæredes? Reſp.
quòd ſic l. ſi cum militi ff. de compenſ. l. etiam l. ſi
propter C. eod. Pariſ. conſ. 122. vol. 1. nu. 5. Item
not. quod ſecundum naturam compenſationis ex
ceptionis via petitur leg. quod in diem §. 1. ff. de
compenſ. l. fin. C. eod. dummodo non excipiatur
compenſatio debiti inquirentis altiorem indagi-
nem poſt ius actoris liquidatum. leg. fin. C. de
compenſ. Tindarus in tracta. de compenſ. artic.
9. numero 46. quæcunque enim per exceptio-
nem elidi poſſunt non deducuntur in compen-
ſationem lege quæcunque. ff. de compenſatio.
præ-

præterea not. est quod exceptio compensationis
5 opponi potest in qualibet † dispositione, & Primo in materia contractuū l. 3. ff. de compensat. Secundo in materia vlt. vol. l. etiam C. eod. Tertio in materia iudiciorum l. fin. C. de compens. Quarto in materia pupillorum. l. si tutores C. de comp. Tin. in tract. de com. art. 5. nu. 29. si autem exceptio compensationis reijcitur quia non sit parata probatio, seu certum creditum, iudex in aliud iu-
6 dicium iura reseruet l. fin. C. de † compens. Tin. d. loco artic. 9. num. t 3. quod si compensationis rationem iudex non habuerit, nihilominus salua petitio eius, quòd debetur manet, neque rei iudicatæ exceptio obijci potest nisi compensat iudex quasi non existente debito reprobasset l. quod in diem §. 1. ff. de comp. Petrus. §. in bonæ fidei nu. 2. inst. de act.

SVMMARIVM.

1 *Statuto extante quod contra instr. confessionatum, seu guarentigiatum nullam posset opponi exceptionem, nisi solutionis, poterit nihilominus compens.*

Quæstio XX. Secundæ partis.

VIGESIMO Quæro vtrū stante statuto, qđ nulla possit opponi exceptio cōtra instrumentum guarentigiatum, seu confessionatum, nisi solutionis, an poterit opponi exce-
1 ptio cōpensationis? † Resp. quod sic. l. vel permutauit. ff. de liber. causa Tind. in tracta. de compes. artic. 7. nu. 20. Iason. §. in bonæ fidei num. 73. inst. de act. Ang. cons. t 25. Alexan. l. t. in add. ad Bart. C. de iur. & fact. ign. add. ad Bart. in rubr. de compensat. Ang. cons. 119. quem refert Alexan. in add. ad Bart. d. l. 1. nu. 3. Dec. c. cum dilecti num. 8. de excep. & Tind. l. loco nu. 16. Tiraq. in tract. linag. §. 3. gl. 3. num. 2. Paul. cons. 328. vol. 1. Corn. consil. 11 t. volum. 4.

SVMMARIVM.

1 *Ipso iure vtrum compensatio fiat.*
2 *Ipso iure compensatio ortum habet.*
3 *Ipso iure compensatio fit ad euitandam pœnam.*
4 *Ipso iure licet fiat compensatio requiritur tamen hominis factum.*
5 *Ipso iure per compensationem omnes actiones tolluntur.*
6 *Ipso iure compensatio fit etiam quando fructus in sortem vertuntur.*
7 *Ipso iure aliquid fieri multum interest.*

Quæstio XXI. Secundæ partis.

VIGESIMO Primo Quæro vtrū compensatio fiat ipso iure an ope ex-
1 ceptionis? Resp. distinguendo † aut loquimur vtrum compensatio inducatur ipso iure, quo ad ortum, seu natiuitatem, aut verò, quo ad executionem, Primo casu compensatio ipso iure orta dicitur, etiam si non oppona-
2 tur ab homine, Tindarus in tracta. de † compens. artic. 6. num. 59. & nu. 74. Secundo autem casu distinguendum est, aut requiritur factum hominis, aut non. Primo casu ipso iure fieri proprie non dicitur, Secūdo autem secus: seu dicas aut sumus in casu euitandi pœnam, aut non, Primo casu ipso
3 iure compensatio † fit etiam si non opponatur ab homine, vt ad impediēdas vsuras, vel caducitates & similia, Secundo verò casu secus est, Tind. in tract. de compens. artic. 5. nu. 39. l. verum ff. de cōpens. l. si ambo ff. eod. l. si constat. C. eod. nam licet compensatio à iure ortum habeat, requiritur tamen factum hominis, quia iudex diuinare non
4 poterat de † credito partis, fallit hoc secundum dictum in expensis factis alimentorum causa, quæ ipso iure compensantur cum operæ l. in rebus. §. possunt. ff. com. l. item. §. fin. ff. de æd. ed. secundo fallit in expensis factis pro fructib. l. fundus. §. t. ff. fam. hærc. tertio in expensis factis in dotem. l. quæ ipso iure minuunt dotem l. quod dicitur. ff. de impens. in rebus dota. fact. ampl. vt tollantur per compensationem ipso iure actiones, siue stricti
5 iuris siue bonæ † fidei, Din. §. in bonę fidei nu. t. inst. de act. & nu. 12. vbi Ant. nu. 7. Misseng. nu. 6. Cruc. nu. t. An. Corras nu. 1 t. Hottomanus num. 12. Ias. nume. 77. Alex. consi. 148. vol. 2. consi. t 2. eo. conf. 24. vol. t. factum autem hominis requiritur ad probandū & opponendum creditum, Ray. l. 3. C. de compensat. glo. l. si constat. C. de compensat. l. verum ff. eod. Ias. §. in bonæ fidei nu. 78. inst. de act. attestatur hanc esse com. Zasius d. loco ver. consequenter, Ioan. Faber. nu. 13. Aret. nu. 2. Fulgof. consi. 196. Azo in summa. C. de compensat. nu. 13. §. compensationes inst. de act. gl. t. l. 4. C. de compensat. l. fin. C. eod. gl. l. si quis à fideiussore. ff. eod. glo. §. in bonæ fidei ver. ipso iure inst. de actionib. Decis. pedem. 92. numb. t 6. Afflict. Decis. t 21. nu. t. nu. 4. Franciscus Viuius tracta. com-
6 mun. opinio. ver. compensatio. Guid. Decis. 221. nu. 2. Ampl. etiam † quando fructus compensantur in sortem Aug. c. 1. nu. 53. de vsuris, Alex. cōs. 85. nu. 3. vol. 3. l. si quid. l. qđ habeo. ff. de compensat. l. si constat. C. eod. & not. quòd licet exceptio compensationis admittatur, quo ad tollendam pœnam etiam parte non opponente, non tamen fit quo ad pœnam iam commissam tollendam, facilius enim impeditur ius quærēdum quàm tollatur ius quæsitum Alex. cons. 169. nume. 4. vol. 5. l. fin. C. de acq. poss. l. patre furioso ff. de his qui sunt sui vel alien. iuris c. quemadmodum de iur. iur. Abb. §. bonæ fidei nu. t 1. de deposito Spec. tit. de loc. & cond. ver. 79. Ruin. cons. 162. nu. 15. vol. 5. consi. t 45. nu. 4 vol. 4. Bar. l. 4. nu. t. ff. de compens. nor. l. 2. ff. eod. Alex. cons. t 49. volu. 2. Bart. l. si cum te nu. 4. ff. de pact. l. quod dicitur nu. 10. ff. de impēs. in reb. dot. fact. item declaratur hoc, quod licet ipso iur. cōpensa. fiat parte opponente, tamen super ea pronunciandum est, quando est in iudiciū deducta Barbatia. consi. 36. vol. 2. add. ad Bart. in rub. C. de compēs. Bart. l. si constat num. 6. C. eod. Paul. l. 2. nu. t. eod. Bart. Soc. conf. 17. nu. 7. vol. 3.

Pansf.

Parif. conf.82.nu.12.vol.1.vbi dicit cõpensatio-
nem non fieri propria auctoritate, sed ope excep-
tionis per viam iudicis, ideo regulariter debet op-
poni, Rol.conf.81.nu.8.vol.3. Decius conf. 138.
Decis.25.numer.4.tit.de appellat. Afflict. Decis.
122.nu.2.Decis. Bon.37.num.22.itẽ intellige vs-
que ad concurrẽtẽ quãtitatem, Bald.l.si cõstat.C.
de suis, & leg. Tiraq.in tract.lignag.§.3.gl.3.nu.9.
Alber.l.si quid.ff.de cõpens. Anch.conf.6.volu.4.
Socinus.conf.99.vol.1. Ruinus. conf.148.vol.1.
ex hac q.qua habetur compensationẽ fieri ipso iu
re dummodo opponatur, colligitur quod in simi-
li dicit Tiraq. in l. si vnquã verò reuertatur nu.1.
C. de reuoc. don. quod donator poterit rẽ ipsam
7 donatam † natis liberis vendicare tanquam ipso iu
re dominus effectus, vel possessionẽ illius cõdice
re, doct.com.l.si totas c.de inoffic.do. Old. conf.
238. & de effectu huius clausulæ ipso iure latissi-
me. Tiraq.d.l.si vnquam nu.10.& seq.ver.reuer-
tatur.& nu.266.

S V M M A R I V M.

1 *Actionis via proceditur in compensatione.*

2 *Actione personali quod debetur compensatur.*

3 *Condicere potest qui soluit cum compensare voluerit.*

4 *Compensatio semel admissa, non est amplius admittenda.*

Quæst. XXII. Secundæ partis.

Igesimo Secundo Quæro qualiter
procedatur in compensatione?
Resp. quod proceditur via actio-
1 nis, quando † contra vnum a-
ctum est ex vna causa, alter autẽ
reconuenit ipsum ad alia decem
ex alia causa, Tind.in tract. de compens.artic.9.
num.49. dummodo actione personali debeatur,
2 quod compensari † debet, Ber.c.1.nu.46.de vsu-
ris si autem quis soluit qui compensare potuerit
condicere id poterit quasi soluto indebito leg. si
3 ambo.ff.de compensat. Petr.§.in bonæ † fidei nu.
6.inst.de act.not.tamen quod compensatio semel
4 admissa non est vlterius † ipsa admittenda. leg.
quod labeo ff.de compens. leg. procurator.ff.rem
ratam hab.

S V M M A R I V M.

1 *Confessio facta de debito an impediat compensationem.*

2 *Condemnatus an compensare possit.*

3 *Capiendi licentia data, an impediat compẽsationẽ.*

Quæstio XXIII. Secundæ partis.

Igesimo tertio quero, an cõfessio fa-
cta de debito, faciat per hoc q cõpẽ-
1 satio admittatẽ? exẽpl.cõfessus † sum
recepisse decẽ mutuo, quę re vera nõ
recepi; tu autem aduersus aliud meum creditum
cõtra me excipis de cõpẽsatione, an admittatur?
Resp. quod non sed succurritur mihi cum exce-
ptione non numeratæ pecuniæ gl. 1.l.neque.C.de
compens. quia recepta non cauta compensationẽ
admittunt, quid autem in condemnato an poterit
2 infra tempus, quod † ei datur compẽsare? resp. qđ
sic gl.l.intra dies vbi Alex.nu.3.ff.de re iud.Paul.l.
1.C.de compens.vnde licentia habita capiendi ali-
quem pro debito poterit opponi exceptio compẽ-
sationis, nisi excipiẽs debeat altiorem indaginem
in suum creditum habere, Bart.l. fi. C.de cõpens.
Abb.ca. 2.de deposito, Ias.§.in bonæ fidei nu.73.
inst.de act.liquidi enim ad nõ liquidũ nõ admitti-
tur compensatio, Ant.d.§.in bonæ fidei num.16.
vbi Aret.nu.5.Fulgos.conf. 142. Azzo in summa
C.eod.nu.12.Afflict.Decis.121. Rol.cõs.17.nu.
14.vol.1.Decis.Bon.37.nu.22.& de confessione
debiti ad propositum huius q.Maranta in tract.de
ord.iud.P.4.dist.6.nu. 3. & hoc nisi de proximo
sit liquidandum, quod quidem tempus quantum
dici debeat dicemus in seq.quæ.

S V M M A R I V M.

1 *Tempus quod detur ad liquidandum creditum.*

2 *Compensatio probari potest intra terminum ad soluendum datum.*

3 *Compensatio admittitur quando constat de debito per confess. part.*

4 *Tempus duorum mensium ad liquidandum quando detur.*

5 *Compensatio solutio est.*

6 *Tempus arbitrio iudicis datur ad liquidandum debitum.*

7 *Liquid. non dicitur creditum cum exceptione elidi potest.*

Quæstio XXIIII. Secundæ partis.

IGESIMO Quarto Quæro qđ
1 tẽpus cõcedi † dicatur ad liquidandũ
creditũ vt in cõpensationẽ deduca-
tur? Resp. hac in re plures fuisse opi.
quarum prima est, quod compensa-
tio potest opponi, & probari intra terminũ reo da-
tũ ad soluendũ, Bart.l. aufertur.§.qui cõpensatio-
2 nẽ ff.de † iure fisci Bal.l.in ea q. 2.C.de compens.
doct.l.fi.C.de cõpens.Alex.cõs. 75.vol.4.Secun-
3 da cõcl. est qđ † quãdo de debito actoris cõstat p
confessionem partis .i. rei compensare volentis,
tunc datur compensatio licet ita demum de faci-
li liquidari non posset intra decem dies, quos ha-
bet debitor ad soluendum Cyn.l. fin. C. de com-
pens.Fel.c. cum Ioannes col. 1. de fid.instr. Ter-
4 tia fuit opinio, quod † detur spaciũ duorum men-
sium, quia compensatio est solutio Aug.c.1.num.
42.de in integr.restit.Abb.c.cum inter num.24.
de except.Ruin. conf. 102. nu. 4.vol.4.gl.ca.sub
orta de re iud.gl. capit. cum Ioannes de fid.instr.
5 Paul.l.si † cum filio num. 5.ff.de compens. Guid.
Decis.567.nu. 1. Decis.Pedem.92. nu. 11.Ias.§.
in bonæ fidei nu.62.inst.de action.sed ad soluen-
dum datur spacium duorum mensium l. in frau-
dem. §. Fiscalibus ff. de iure fisci. Quarta & vlt.

6 opinio fuit, hoc totum iudicis † arbitrio esse, Alc. cons. 95. num. 3. vol. 4. Neuiz. cons. 56. nu. 9. Cin. l. fin. C. de compés. Ias. §. in bonæ fidei nu. 81. inst. de act. Fel. c. sub orta col. 2. de re iud. Paris. cons. 121. num. 25. vol. 1. Tira. tract. de retr. cósang. §. 3. gl. 3. nu. 11. & seq. Affl. c. 1. nu. 21. tit. ex quib. causis feud. amitt. ver. itē habet, Alciat. cós. 29. nu. 6. Tin. in tract. de comp. artic. 8. nu. 6. & seq. Soci. tract. fall. reg. 61. Affli. Decis. 121. Decis. 163. Rol. cons. 17. nu. 14. vol. 1. refert Iaco. Meno. in tract. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 1. cas. 14. in term. & in
7 tellige, debitum † liquidum cum nulla exceptione elidi potest.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata compensatio opponi potest.*
2 *Executio impeditur per compensationem.*
3 *Appellationis tempore compensari potest.*
4 *Attestationibus publicatis compensatio opponitur.*
5 *Euicta res compensari potest.*

Quæst. XXV. Secundæ partis.

Igesimo quinto quæro, quando possit opponi compésatio? Resp. Primo
1 qđ † compés. pót opponi ét post sententiā, quę trāsiuit in iudicatū Abb. & Fel. & doct. com. c. suborta de sent. & re iud. l. 2. C. de cōpés. l. si cū militi. §. cū intra. ff. eod. Alex. l. si duo. §. si quis iurauerit. ff. de iur. iur. Ang. cons. 130. Anton. c. bona fides de depos. Ludouic. cós. 76. Affl. Decis. 121. nu. 3. in term. Secundo etiam
2 tempore executionis † exceptio compens. opponitur l. ex causa in fine C. de cōpens. l. si cum militi. §. cum inter ff. eod. quia ois exceptio non infringens sententiā pót oppponi etiam post sententiam Ang. l. peremptorias. C. de sent. resc. non posse. Inn. c. cum dilectus de ord. cogn. gl. l. cum duobus. ff. de exc. rei iud. Tind. in tract. de cōpés. artic. 8. nu. 35. dummodo reus promptā probationem habeat, alioquin reus post liquidatum ius actoris minime compensa. vti pót si definitiua sententia retardetur l. fin. C. de compens. ante tñ ius actoris liquidatum cōpens. rei recipitur, quæ non habeat promptam probationem Tin. d. loco nume. 36. conc. c. cum super de sent. & re iud. l. 2. C. de fals. l. a Diuo Pio. §. si super. ff. eod. Ioann. Fab. §. in bonæ fidei nume. 12. inst. de act. l. 2. C. de compen. Bart. l. si cum duos ff. rerum amot. gl. fin. leg. 1. ff. quæ sent. fine appell. resc. Hier. Gig. in tract. de pens. q. 92. nume. 3. Bart. d. l. 2. nume. 1. C. de compens. port. cons. 47. nu. 24. Paris. cons. 120. nu. 18. volu. 1. Fel. c. cum Ioan. nu. 52. de fide instr. vbi tamen nullum tempus datur condemnato, non potest opponi compens. contra sententiam, Capicius De-
3 cis. 167. nu. 1. in † term. Tertio Resp. quod in causa appellationis potest etiam opponi compensa. not. Specul. tit. de appell. §. nouissime, ver. pen. Decis. Cap. Tholos. 263. nu. 1. in term. gl. fi. l. 1. ff. quæ sent. fine appell. resc. Ang. §. & vtrū inst. de exc. l. eleganter. §. si quis potest. ff. de cond. indeb. leg. & post. C. de re iud. l. 1. C. de satisd. qua quidē in re ita distinguendum est, aut exceptio, quæ opponitur superuenit post sententiam, & clarū est quod ipsa opponi pót not. l. 1. C. de satisd. aut aute competebat, & tunc aut reddit iudiciū retro nullum, & adhuc potest leg. licet. C. de iudic. l. licet. C. de procu. aut verò non, & tunc aut agitur actione primæua, & idem sibi imputet, qui tali actione egit l. 1. C. si plures vna sent. per sententiam cōdemnatoriam nō tollitur actio primæua. l. 4. §. si ex conuentione ff. de re iud. & ideo agi pót actione primæua, & actione iudicati leg. & miles. §. iudicati ff. de re iud. alias distinctiones ponunt doct. late in add. ad Decis. 263. Cap. Thol. quod autē in appellatione compens. detur conc. Bald. in add. ad Specul. ver. hac ratione tit. de arb. Spec. tit. dè appell. §. pe. doct. leg. per hanc. C. de temp. appell. c. fin. de appell. 6. vbi doct. Tind. in tract. de comp. artic. 8. nu. 34. add. ad Decis. 93. nu. 2. Cap. Thol. fallit quando iudex appella. remisit causā iudici à quo Decis. 93. Cap. Thol. in termi. Bald. leg. per hanc. C. de tempor. appell. Fel. cap. suborta col. 2. de sent. & re iud. Decis. Pedem. 92. nu. 37. Quarto
4 Resp. quod ét post † publicatas attestationes obijci pót compens. ipsa, Paul. l. fi. nu. 2. C. de cōpens.
5 Quinto, & vlt. ét post rem euictam compens. opponitur, res. n. euicta compensari pót, Bartal. eleganter nu. 2. ff. de pign. act. qđ enim cōtrario iudicio pót peti, rectè cōpens. Bart. l. cōmodato. §. qđ aūt nu. 2. ff. de pign. act. Bald. l. tuto. C. de cōpens.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum an impediatur compensatione.*
2 *Laudum latum condemnans ambas partes an compensetur condemnatio.*
3 *Laudo contrauenire videtur, qui compensat infra tempus prohibitum per arbitros.*
4 *Transactio non impeditur per compensationem.*

Quæstio XXVI. Secundæ partis.

IGESIMO Sexto Quæro postquam superius visum est compens. per sententiam posse opponi, quid erit † dicen-
1 dum de compromisso? Resp. quod exceptio compens. impedit litis ingressum in materia compromissi, ita in term. Blanchus in tract. de comprom. q. 4. ver. cōpens. nume. 8. qui rationem adducens dicit; quia ipso iure inducta est, adeo quod non est necessariū nisi proponere, & allegare cōpens. l. fin. C. de compens. §. sed nra inst. de act. & nedum ante, sed ét post laudū latum opponi pót, quia cum compens. quædam dicatur solutio, qui compensat exequi dicitur l. si debitor ff. qui pot. in pign. hab. Paul. & Ias. l. 1. C. de iur. & fact. ign. ita Blanch. d. loco quid si
2 laudum † idem cōdemnet hinc inde partes ad dādū, an fiat cōpens. Resp. quod sic, et si non opponatur; quia hoc fit ad euitandā pœnam, Bald. l. si cōstat. C. de cōpens. Ias. §. in bonæ fidei num. 84. inst. de act. Tertio not. ad hanc q. qđ laudo con-
3 trauenire † videtur, & in pœnā incidit, qui opponit compens. infra tempus, in quo fuit prohibitus ab arbitro agere, Paul. cons. 329. num. 1. vol. 1. in term.

term. vbi nu. 3. videtur concludere, qd trāsactioni factæ non opponatur cōpens. de qua per doct.
4 l. qui Romæ. §. duo † fratres. ff. de verb. oblig.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis triplex in compensatione.*
2 *Officium iudicis quid sit ad compensandum.*
3 *Litigiosum debitum quid sit in cōpensat. deducēdū.*

Quæst. XXVII. Secundæ partis.

1 Vigesimo Septimo Quæro, qualiter se habeat † officiū iudicis circa cōpēs. ? Resp. trib. modis, Primo ex natura iudicij indiuisibilis, vt in duobus iudicijs diuisorijs, fam. herc. & finiū reg. qd est quasi diuisoriū l. in trib. ff. de iud. l. mevius §. arbiter. ff. fam. herc. §. fin. inst. de offic. iud. Secūdo ex natura accessionis ad officiū iudicis pertinētis in supplēdo, & sumptus facti in re aliena, quę debētur in vēdicatione rei, quæ iudicis officio cōpēs. cū fructib. perceptis vsque ad cōcurrentem quātitatē l. sumptus ff. de rei vend. l. emptio l. in fundo ff. eod. nec est necessaria exceptio compens. sed solū sufficit probatio crediti iudex aūt supplet compens. l. si quis missum. §. iudex ff. de damno infecto leg. hactenus. §. fin. de aqua plu. arc. l. ædiles §. item ff. de ædil. ed. Tertio ex æquitatis plenitudine, quæ uersatur in iudicijs bonę fidei, ubi facta compensat. Iudex hinc inde absoluere pōt usque ad concurrentes quantitates l. debitor ff. de neg. gest. docto. com. §. in bonæ fidei inst. de act. Tind. in tract. de cōpens. artic. 6. nu. 59. item not. officium iudicis esse in compens. Primo ut respiciat an res
2 sit cōpensabilis, Secundo † ansit obligationum ualiditas, Tertio an causæ, quæ hic agitantur patiantur ipsam, Quarto an potentia opponendi habeat opponens de compens. Quinto an tempus debitum adsit ad liquidandum creditum quibus recte nō cōsideratis iudex faceret litē suam, doct. l. fin. ff. de uar. & extr. cogn. inst. de oblig. quæ ex delicto nascun. in Prin. Tin. in tract. de cōpens. arti. 9. num. 51. sed utrū iudex admittat in compens. debitum litigiosum ? Resp. quod sic l. in compensa-
3 tione. † ff. de compensat. ubi gl. & Bart.

SVMMARIVM.

1 *Spolij causa vtrum admittat compensationem.*
2 *Damni infecti an compensatio detur.*
3 *Recuperandę interdicto agēti an cōpens. opponatur.*
4 *Rei vendicatę an compensatio detur.*
5 *Retentio in quibus differat a compens.*
6 *Opponi debet semper compensatio.*
7 *Iuris dicitur esse compens.*

Quæst. XXVIII. Secundæ partis.

1 Vigesimo Octauo Quæro utrū spoliatō cū spoliatione compensetur ? Resp. † distinguendo, aut uterque est in pari causa, aut nō, Primo casu cōpensa. admittitur glo. fin. leg. fin. C. de compens. Tind. in tract. de compens. artic. 5. numero 36.

Secundo autem casu regulariter nō potest spoliato. n. exceptio cōpēs. non opponitur, sed ante omnia ipse restitui debet, Bal. l. fin. col. 4. de cōpens. Ias. §. in bonæ fidei nu. 11. inst. de act. Bart. l. pen. C. depositi not. 3. idem l. si alienā ff. sol. matr. glo. c. 2. de ord. cogna. ampl. vt nec etiam contra actionem depositi posit admitti exceptio spolij. Doctor. com. l. pen. C. depositi, Bal. l. fin. C. de compens. Fel. c. sub orta num. 3. de sent. & re iud. Dec. cons. 200. Cepolla cons. 59. Lanfranc. in rub. de causa. poss. & propriet. Spec. in tit. de pet. & poss. §. 1. Cas. 12. Alex. cōs. 94. uol. 5. Anton. Gabr. tit. de rest. in integrū cōcl. 1. ampl. 14. nu. 34. & limit. 31. nu. 54. idē concl. 2. nu. 3. Anton. Corsettus in reg. spoliatus limit. 2. Zasius in §. bonæ fidei uer. item inst. de act. Nichas d. loco. nu. 8. Azo in summa. C. de cōpēs. nu. 11. gl. 1. l. ob negociū ff. de cōpēs. Bart l. fin. §. possessionē nu. 12. C. de compēs. Marāta in tract. de ord. iud. P. 4. dist. 6. nu. 33. Afflict. in Decis. 19. tit. de rest. spol. in terminis, & illa est ratio in deposito, quia denegans depositum uidetur spoliare, ideo compēs. nō obijcit l. fin. C. de cōpēs. & not. φ quędā est spoliatio nō uera, ut quando nō fuit spoliatus dolo aduersarij sed per errorem meum; isto casu bene poterit obijci compēsatio alterius debiti quod deberet executionē, Bar. leg. cum ih. §. fideiussor numero. 4. ff. de cond.
2 in deb. quæro † ubi caueri damni infecti non potui, uel nolui, an posit te cōpellere ad idē si causa eadem ad te peruenit ? Resp. φ non. quia hinc inde talis compensatio fit leg. si ambo ff. de compens. leg. qui bona. §. si quis. ff. de dammo infecto. Azo in summa. C. de compēs. num. 17. gl. pen. d. l. si ambo. sed quæro utrum recuperandæ interdi-
3 cto agēti † posit opponi exceptio recuperandæ ? Resp. qd non gl. c. fin. de ord. cogn. leg. fin. in fine C. de cōpēs. Bart. l. cum is ff. de cōd. in deb. Bald. l. cum quis col. 8. C. de iuris & facti ign. Ias. §. in bonæ fidei nu. 12. inst. de act. ulterius qu ero, tu mihi tenetis rei uendicatione, & ego tibi sum obli-
4 gatus ad quantitatē, an admittatur † compēsatio ? Resp. quod si res desierit posse præstari vel quo quo modo non præstetur : tunc compensatio fiet rei æstimatæ, cum debita quantitate do ct. leg. fin. C. de compens. Azo in summa. C. eod. numer. 2. rei enim cohæret exceptio compensationis non personæ, Cagnol. l. in omnibus. §. non debeo nu. 2. ff. de reg. iur. an autem renuncians exceptioni compensationis compensare posit ? Resp. quod non Capic. Decis. 88. nu. 2. non tamen ei prohibita erit retentio, si bona fuerint ei hypothecata Cyn. l. prætextū C. commod. est. n. ipsa compensatio indirecta Abb. c. fin. numero. 12. de deposito, Corras. l. qui liberos numero. 259. ff. de rit. nupt.
5 do ct. l. si non † fortem. §. si centū ff. de cōd. in deb. differt tamen, quia retentio fit etiam in speciebus l. si in area ff. de cond. in deb. compensatio autem in quantitate, vel in genere. l. si conuenerit. ff. de pig. act. Tind. tract. de compens. artic. 6. num. 46. Secundo quia retentio facilius admittitur quā cōpens. Petr. Stella l. repetitio num. 48. ff. de cond. indeb. Tertio quia materia reten. est odiosa compensa. aūt fauorabilis, Ion. Corras. l. qui

 libe-

liberoi num.259.ff.de rit. nupt. quādoque tñ vnū
pro alio accipitur, Paris. cons. 100. num.34.vol.
2.& vbi nō competit cōpēs. capiēdo eā stricte cō
petit retētio, gl.l.grege.§.cum pign.ver.compensa
tum ff.de pignor.itē compēsare dicitur.1.cōputa-
re l.emptor ff. de rei vend.gl.l.caius ver.compēsa-
tiones ff. de vsuris, quandoque idem est qđ resti-
tuere, gl.§.quis autem, ver. cōpenset, auth. de non
alien. aut perm. quæ quidem quomodocunque sit
semper opponi debet in iudicio ad hoc vt suum
6 sortiatur effectū, † nisi simus in casu euitandi pœ
nam, vel nisi debitū in iudicio probetur compēsa
bile aduersarij, nam istis casibus opposita dicitur
l.2.l.si constat. C. de compens. Petr.§.in bonæ fi-
dei nu.7.inst.de act.quæ quidē ēt tempore execu-
tionis opponi debet, Corras. d. loco.nu.7.item ēt
extra iudiciū ad tollendā oblig. l.verum ff.de cō-
pen.Ias.in add.ad Portiū. §.preterea num.9.inst.
quib.mod. toll.oblig. Nich. d.§.in bonæ fidei nu.
6. dummodo altiorē indaginē non requirat, Bar.
l.fin.nu.14.C.de compēsa.Rom.cons.76.num.3.
Ceph. cons.47.nu. 51.vol. 1. vnde habito respe-
ctu ad oppositionem cōpēsatio dicitur facti, habi
7 to aūt † respectu ad finē dicitur iuris l.3.ff.de com
pens.Tind.in tract.de compens.artic.7. nu.21.

SVMMARIVM.

1 *Præsumi qualiter compensatio debeat.*
2 *Grauatus relinquens aliquid præsumitur relinque-re animo compens.*
3 *Pater donans filię præsumitur animo compensandi.*
4 *Legatum præsumitur factum animo compensandi.*
5 *Fructus censentur compensati.*
6 *Mater in dubio censetur habuisse animū cōpensādi.*
7 *Voluntarium debitum non pręsumitur compensatū.*
8 *Mercator qui facit in suo libro creditorem, & debi-torem, non dicitur compensare.*
9 *Peculium non compensatur regulariter.*

Quæst. XXIX. Secundæ partis.

1 VIgesimo Nono Quæro qualiter com
pensatio † præsumatur? Resp. qđ ex
cōiecturis semp pręsumitur animus
cōpēsādi ita in terminis huius q. te-
net, Paul. cons.193.vol. 2. Abb. cons. 81.vol. 1.
Corn.cons.115.vol.4.Crau.cons. 149. numer.3.
cons.33. numero 6. Capra cons. 164.col.7.Dec.
auth. præterea. C. vnde vir. & vxor. col.7.Crau.
cons.131.nu.17.ex quo sequitur. Primo qđ com
pensandi animus præsumitur in fratre donante so
rori, cuius gerebat negocia, Crau.d. loco.numer.
18.l.vxorem.§.pater.ff.de leg.3. Corn.cons.175.
2 col.2. vol.4. Secūdo † infertur quod hæres graua-
tus instituens fideicommissarium censetur relin-
quere animo compēsandi, Crau.d.loco nume.16.
Tertio Prædiū qđ dedit pater filiabus, præsumi-
tur datum animo compēsandi cū suplemēto legi-
timæ, doct. com. auth. præterea. C. vnde vir, &
vxor. Anch. cōns. 26. Paul. cons.35.vol.2. Quar
to testator legans aliquid puellæ pro causa matri-
monij postea in matrimonij cōtractu donat puel
læ, censetur donasse animo compensandi Crau.
5 cōs.166.nu.1.& seq. in † term. Quinto, per ea que
docet Afflict. Decis. 44.nu. 17.in term.vbi num.
17. dicit legatū factū præsumi animo cōpēsandi
cū fructibus pceptis. Sexto mater in dubio præ-
6 sumitur habuisse † animū cōpensan. ratione æqua
litatis seruandæ inter liberos, Natta cōs. 110. vol.
3. in term. declara hæc procedere in debitis ne-
cessarijs, secus aūt in voluntarijs, Crau.cons.149.
7 nu.3.vt indebito † ex contractu, vel quasi l.credi-
tore ff.de leg.2.leg. vnica.§. 2. C. de rei vxor.act.
Alex.cons.12.lib.2.Crau.cōs.86.num.1.quid aūt
8 si mercator in lib. † suo habet in vno folio Titiū
debitorē in cētū, & in alio cōtra habet eum credi
torē in cētū; an sint extincta debita vi compēsatio
nis? Resp. qđ non Imol. l.2.ff.de sol. Socin.cons.
7.nu.7.vol. 3.item not. hęc omnia habere locū ēt
9 in peculio † Bart.l.si cū filio.ff.de compēs.nam ha
bens actionem de peculio nō pōt opponere com
pensationem de eodē l. cū fundus. §. seruum ff. si
cert. pet. l si creditor §.1.ff.de pec. quia isto casu
compēsans nō habetur pro soluēte l. si debitor.ff.
qui pot.in pign.hab.l.amplius ff.rē ratam hab. fal-
lit hoc in dote, nā cōtra mulierē habētem actionē
de peculio cōtra socerum, nō procedit, Rom. l.si
filio familias la 2. ff.sol. matr. Bal.nou.in tract.de
dote q.8.priui.32. in term. Bar.d.l.si filio nu.4.

SVMMARIVM.

1 *Replicatio habet locum in compensatione.*
2 *Replicatio quid sit.*
3 *Replicatio vnde dicatur.*
4 *Replicatio cui competat.*
5 *Replicare potest excommunicatus.*
6 *Replicatio naturam actionis sequitur.*
7 *Replicatio probari debet.*
8 *Replicari potest quandocunque.*
9 *Replicatio qualiter tollatur.*
10 *Replicatio per pactum produci potest.*
11 *Replicatio quando admittatur.*
12 *Replicare an possit, qui succubuit.*
13 *Replicatio exceptionem tollit.*
14 *Replicationi pronunciatio datur.*
15 *Replicans non fatetur veram esse exceptionem rei.*
16 *Replicari an possit in alio iudicio, quando quis in vno succubuit.*
17 *Replicari an possit de infamia.*
18 *Bannitus vtrum replicare possit.*
19 *Gabellę non soluta vtrum replicari possit.*
20 *Replicatio doli vtrum detur.*
21 *Compensatio opponi potest contra petentem, & contra repetentem.*
22 *Petere, & compensare quomodo differant.*
23 *Compensare non potest qui non petere possumit.*
24 *Soluere proprie dicitur qui compensat.*
25 *Geminatio multum operatur.*
26 *Purum debitum cum debito causa conditionis implendæ non compensatur.*

Quæstio XXX. Secundæ partis.

TRIGESIMO Quæro vtrum repli-
catio locum habeat in compensatio.?
1 Respon.† quod sic.exempl.peto a te de
cem quæ tibi mutuaui, tu excipis de
compensatione. decem, quæ prius mutuaueras

ego

ego aut replico contra tuã exceptionẽ de alijs de-
cẽ,quæ mihi debebas prius quã tibi hæc vltra de-
cẽ mutuaſſem,dubio procul talis replicatio admit
titur,ita in termin. Tind.in tract. de compenſat.ar
tic.9.nu. 47.ampl. hoc etiam in delictis cum ciui-
liter agitur l. cum mulier.§.viro ff.ſol.matr.doct.
com.c. decet de except. ſed vt melius hæc quæſt.
intelligatur colligam non nullas concluſiones.
2 Quarum † prima ſit, qđ replicatio eſt exceptio
actori cõpetẽs, contra rei exceptionẽ, Specul.tit.
de except.& replic.§. fin.replicãs.n. ſemper dr̃ a-
ctor.Pariſ.conſ.93.nume. 3.vol.1.& datur hinc in
de etiam triplicatio.l.2.ff.de except.l. nõ exceptio
nibus.C.eod.inſt.de replicat.in princ.Abb.c.a no-
bis nu.14.de exc. Corn.cõſ.98. num.6.vol.3.Ber
tr.conſ.293.nu. 3.vol.2.Dec.d.c.a nobis num.8.
& Bellam.num.6. Miſſeng. inſt. de replic.nu.2.&
3 ex eo † dr̃ quia exceptionẽ replicat,Miſſeng.d.lo-
co num.2.Paul.l.exceptio la.2.ff. de exc. & cõpe-
tit actori ad ſuã intẽtionẽ adiuuãdam, Paul.l. ſub
4 prætextu † nu. 3.C.de tranſact. Abb. d.c.a nobis.
nu. 15. Butigella. l. lecta nu.93.ff.ſi cert.pet.etiam
5 ſi eſſet excommunicatus. Specul.d.loco † num. 3.
& Dec.d.c.a nobis num.7.
6 Secunda † concl. ſit qđ replicatio naturã actio
nis ſequitur Curt.l.fin.nume.14. C. de ed.l.quæſi
tum.§. in dolo vbi Alber. num.1 .ff.de pec.Dec.c.
ſi aũt.num.8.de reſcr. Alcia.l. verbum.§.actionis
nume.3.ff.de verb.ſign. Alc.d.l.fin.nu.8.C.de ed.
Bald.leg. ſi vnus §. quod & in ſpecie num.5. ff.de
pact.Bellamera c.licet nume.21. de probat. Alex.
d.l.fin.num.24.Salyc.l. nam & poſtea. §.ſi minor
7 nu.8.ff.de iure iur.Ang.inſt.de replic. † nu.7.quæ
probari debet leg.in exceptionbus ff.de prob.Bal.
leg. ſed & ſi §.fin. ff.ſi quis Cau. Specul. in tit. de
exc.& replic. §. 2. Are.inſt.de replic. in princ.nu.
10. & põt actor hoc facere quandocunque velit
8 Abb.c.a nobis nu. 2.Imol. † nu.6.& Bellam.num.
13. quæ quidem duplicatione rei tollitur, Abb.
9 c.a nobis num. 19. Bellam.nu.12.Aret.inſt.de re-
pli.num.9.
10 Tertia † concl.ſit qđ replicatio ꝑ pactũ produ-
ci põt Bart.l. ſi vnus §. pactus num.14.ff.de pact.
Doct.com.d.loco Paul.nu.6.Fulgoſ.num.13.Al-
ber.num.18.Iaſ.nu.4. Fortunius nu.48.& admit-
11 titur † ante, & poſt ſentẽtiã Hoſt.in ſumma eod.
tit.nu.28.l.1. ff.quãdo actio de pec. eſt annalis nõ
12 tñ † põt replicari ꝑ eũ, qui ſuccubuit in principa-
li:& pœna petitur Pau.l. quidam num. 12.leg.qui
Romæ §. duo fratres ff. de verb. oblig. vbi Bart.
nu.3.Ang.nu.5. Iaſ. num. 16. effectus eius eſt .n.
13 vt exceptionẽ reſoluat † Bal.l. 2.nu.1. C.de prec.
imper.offer.c.dilecti de exc. Specul. d.loco num.
4. Abb. d. c.a nobis nu.13. Bellam. c.ſuper num.
19.de ord.cogn.c.fin.eod.tit.& tollit exceptionẽ,
cum ſit rei iudicatæ. Ruin.conſ.59.num.3.vol.1.
14 Quarta † cõcl. ſit, qđ ſuꝑ replicatione pronun
ciãdũ eſt, qñ ſit ſuper exceptione emergenti, ſe-
cus ſi ſuper incidenti fuerit, Aret. inſt. de replic.
in princ. numer.11. Ioan. And. c.a nobis de exc.
Bellam.d.c.a nobis nu.17. & Abb.num.21.Imol.
nu.6. nõ tñ replicans rei exceptio. veram eſſe fate
15 tur.not. † l.nõ vtique.ff.de except.c.exceptionem
de reg. iur. 6. vbi gl. Ioan. And. & Phil. Francus
Abb.c.cũ venerabilis nu. 27.de exc.vbi Fel.num.
9. an aũt in alio iudicio agendo illud in quo quis
ſuccubuit, excipiendo replicari poſsit, diſtingue
vt per Bart.l. qui Romæ.§.duo fratres num. 7. ff.
de verb. oblig. & l. 1. nu.3.C.de ord.iudic.Paul.
conſ.323.nu.2.Soci.conſ.164.nu.15.vol.2.Dec.
conſ.96.num.1. Paris conſ. 87.nu.52.vol.3.Soc.
in. Iun. conſ.28.nu.3.uol. 1.
16 Quinta cõcl.ſit qđ quemadmodum † quis plu-
res exceptiones diuerſas opponere poteſt ita &
plures etiam replicationes l. nemo ff. de except. l.
quid in hæredem. §. eligere ff. de tribut. c. nullus
pluribus vbi doct.com.de reg. iur.6. Bart. l. ſi ex
preſsim nume.5. ff.de appel.ampl.ẽt ſi exciperetur
de infamia, nã cum infamia cõpenſari,ac ẽt repli-
17 cari põt gl.l.3.§. lege † ff. de reſt. fallit tñ in teſte,
Bart.l.arenam.C.de inoffic.teſt.not.c.teſtimoniũ
de teſtibus Bald.l.cum mulier num.6.ff.ſol.matr.
Spec.tit.de teſtib.§. 1.nu.32.Bald.ca.domino nu.
4.tit.hic finitur,lex.Alex.d. l. cum mulier nu. 18.
gl.c.notificamus ver. bonæ famæ 35. q.6.Abb.ca.
dilecti nu.16.vbi Fel.nu.13.de except.Fel.d.c.te-
ſtimonium nu. 37.
18 Sexta † concl. ſit quod ſtante ſtatuto, nullum
Bannitum audiri debere, ſi Bannitus autor oppo
natur, reus autem Banni. replicetur, vtrunque iu
dex poterit repellere Reſpond. quod replicatio
datur. Bart. & Doctor. commũ. leg. cum mulier
ff.ſol.matr.vbi Alex. numero 12. gl.ca. 1.ver. ab-
ſentia de elect.6.Bart.l.vbi pactum nu.8. de tran-
ſact.Bald.leg. 1.nume.8.C.quę deſ. aduoc.gl.cap.
nulli de accuſat.gl.l.querela. C. de falſ.Bal.l.fin.§.
pen.ff.de eo per quem factum erit, Abb. c.dilecti
nume.11.Fel.nume.7.Dec.num. 10.de exc.Aret.
19 inſt.de † exc.in princ.nu.23.Cagno.l.cum par.nu.
2.ff.de reg.iur.idem eſt in replic. quæ ſit non ſolu
tionis contractus gabellæ vigore ſtatuti, Alex.d.l.
cum mulier,vbi Bart.nu.7.Abb. d.c. dilecti nu.8.
Bertach.tract.de Gabbell.q. 13.nu.27. Aret. inſt.
de exc.in princ.nu.25.
20 Septima & vlt. concl.ſit, quatenus † ad hanc q.
pertinet,qđ (quemadmodũ ſupradictũ eſt) doli
compenſatio datur ita replicatio doli admittitur
cum hac tñ diſtinctione vt admittatur, qñ qui ex
cipit de lucro certat ,tunc exceptio doli per repli-
cationem doli tollitur.l. ſi mulier.l. uiro ubi doct.
ff. ſolu. matr. ſi uerò excipiens certat de damno
vel vterque tã excipiens quã replicans ſunt in pa-
ri cauſa,tunc melior eſt cauſa replicantis c. in pa-
ri de reg.iur.6.l.fauorabiliores ff. de reg.iur.l.cum
par. ff.eod.l.apud §. Marcel.ff. de dolo Bart. l. fin.
C.ſi minor maior.dix.Ang.l.cum mulier. num.2.
Paul.l.uiro nume. 5.ff.ſol.matr.Aret.inſt.de exc.
in princ.nu. 21.Abb.c.cum dilecti num.7.inſt.de
exc.ubi Dec.nu.6.Abb.ca. eccleſiaſtice num.10.
eod.tit.Ruin.conſ.58.nume.10. uol.4.Fel.rub.ex
tra eod.nu. 8. habet igitur locum replicatio ẽt in
cõpẽſ.unde compẽſa. poteſt opponi contra peten
21 tẽ,& contra repetẽtẽ, qñ † efficax eſt debitum,&
exigibile gl. cum his. §.1. & ſeq. de except. Bart.
l.interdũ,& l.fin. ff.de cond. indeb. l. etiam C. de
compẽſ.l.cum his §.qđ ſi ff.de cond.indeb. Spec.

tit.de pet. & poss. verb. hoc aũt & not. qđ licet videatur idem petere & compensare l. amplius §. si verò ff. rẽ rati hab. tñ multa compensando habe-
22 mus, † quæ petendo non obtinemus. Alber. lib.1. stat.q.129.numer.9.l.3.§.si pupill.ff.de neg.gest.l. si cum filio ff. de compẽs. Alber. d.tract.q.92.lib. 4.num.5.Paris cons.121.nu. 36. vol.1. promittẽs tñ non petere agere non poterit per viã compẽs.
23 d.l.amplius † add.ad Bar.l.4.num.2.ff.de compẽs. sed vtrum proprie,& vere soluere dicatur ille qui compensat, adeo vt stãte statuto qđ non soluens infra aliqđ certum tẽpus puniatur in duplũ vtrum ille qui compẽsat adimpleat? Resp. qđ sic, etiam
24 si adesset † instrumẽtum habens executionẽ paratam, fallit qñ adesset iuramentum, Secundo fallit quando adesset geminatio, vt si diceretur de ve-
25 ra,& propria † solutione, Tind.in tract. de compens. artic.7.num.23. dixi ego in tract.de reg.iur. reg.3.nu.1. & seq. Tertio fallit qñ esset purum de-
26 bitum † cum debito causa conditionis implendæ Bart.l.3.num.1.ff.de stat.lib.l. Iulia.ff.de cond.& dem.l.quoniam.C.ad l.Iul. de adulter.

SVMMARIVM.

1 *Lite contestata opponi potest compensatio.*
2 *Exceptio quælibet regulariter ante litem cont. opp. debet.*
3 *Incontinenti quæ fiunt dicuntur inesse.*
4 *Exceptio compensationis impedit litis ingressum.*
5 *Exceptio transactionis impedit litis ingressum.*
6 *Exceptio præscriptionis impedit litis ingressum.*
7 *Exceptio impediens processum impedit etiam compromissum.*
8 *Exceptio requirens altiorem indaginem seruatur in fine.*
9 *Executio impeditur per compensationem.*
10 *Appellatione pendente nihil innouandum.*
11 *Executio impeditur pendente termino ad soluendũ.*
12 *Sententia erronea exequi non debet.*
13 *Sententia nulla exequi non potest.*
14 *Solutionis exceptio impedit executionem.*
15 *Compensatio loco solutionis est.*
16 *Ipso iure licet aliquid fieri dicatur requiritur tamen factum hominis.*
17 *Actiones transeunt ipso iure in fideicommissarium.*
18 *Intellectus ad l. si mater. C. de suis, & legit.*
19 *Contractus nõ declaratur nullus nisi pars opponat.*
20 *Legitima supplementum fit ipso iure.*
21 *Testamentum ratione præteritionis nullum est.*
22 *Feudi caducitas non dicitur facta nisi declaratione sequuta.*
23 *Emphyt. nõ dicitur cecidisse nisi declaratione facta.*
24 *Statutum mandans aliquid ipso iure fieri intelligi debet dummodo pars opponat.*
25 *Dominium quando transfertur absque facto hominis, non requiritur factum eius.*
26 *Legatum sine translatione conceditur.*
27 *Effectus compensationis plures, & singulares.*
28 *Iuramentum facit de minori maiorem.*
29 *Ratio finalis, quare sit introducta compensatio.*
30 *Frustra fit per plura quod fieri põt per pauciora.*
31 *Dolo facit qui petit ea, quæ restituere oportet eundẽ*
32 *Spoliatus ante omnia restituendus.*
33 *Bona fides non patitur vt bis idem exigatur.*
34 *Compẽsatio ideo necessaria est, quia interest nostra potius non soluere, quàm solutum repetere.*
35 *Facti obligatio compensationem non admittit.*
36 *Cõdemnato criminaliter opponitur compensatio de debito ciuili, causæ diuersæ compensatio non datur.*
37 *Compulsoriæ de stilo curiæ admittunt cõpensationẽ.*
38 *Excedentia, & excessa ad inuicem non cõpẽsantur.*
39 *Lucri cessantis, & lucri facti compensatio sit quomodo procedat.*
40 *Negans debitum quando compensare valeat.*
41 *Obligatio antidora compensationem admittit.*
42 *Pia causa relictum compensationem non admittit.*
43 *Possessor bonæ fidei compensationem obijcere põt.*
44 *Transactio non approbat compensationem.*
45 *Directa compensatio vbi non habet locum admittitur quandoque indirecta.*
46 *Interdicto recuperandæ agenti opponi põt. compẽs.*
47 *Bannitus amittit non solum, quæ sunt iuris municipalis, sed etiam quæ iuris ciuilis.*
48 *Feudum licet propter delictum ipso iure reuertatur intelligi debet volente Domino.*
49 *Testamentum ratione præteritionis tunc dicitur nullum si hæres voluerit.*
50 *Falcidia resecat ipso iure volente hærede.*
51 *Donatio reuocatur voluntate donantis.*
52 *Exceptio compensa. omissa non perimit ius agendi.*

Quæstio XXXI. Secundæ partis.

LTIMO loco quæro secuto ordine iam præposito, qui sint effectus compens.? & quæ sit ratio quare sit introducta? ad Primum Resp. plures effectus ex ipsa procedere quorũ primus est, quod ipsa post litem contestatam opponi potest
1 Abb.c.exceptionem † nu. 12.de exc.Innoc.c.Pastoralis num. 3.eod.tit. Salyc. l. exceptionem nu. 6.C.de probat.Fel.d.c. exceptionem nu.23.Aret. §.appellantur nume.35.inst.de except.regulariter tamen ante litem contestatam exceptio opponi
2 debet gl. & † com. doct. l. vbi pactum. C.de transact.Paul.cons.250.vol. 2.l.si pupilli. §.videamus ff.de neg.gest.Bart.l.3.nu.6. ff. de exc. Albe.auth. præsentem num.4.C.de fideiussor, vt cum dicitur tu non es procurator Ber.c. 1.nume.11. de accusat.Bellon.cons. 26.nume.8.doct.com.l.licet C.de procura.& hoc nisi in continenti post litem contestatam opponatur gl.l.peremptorias.§.ratihabitio.ff.de procur.Innoc.c. pastoralis nume.1.de except.Socin.in tract.fall. reg.171.nu.8.Ant.c. cum
3 dilectus col.3. de ord. cog. Fel. d.c. † exceptionẽ num.22. ea enim quæ incontinenti fiunt cẽsentur inesse doct. com. l. lecta. ff.si cert. pet. dixi ego in tract.de reg.iur.5.ampl.165.Alex.l.ita nu.9.C.de procur.vbi Ias.nu.3.Mars. l.1.nume. 25.ff.de q.l. 2.nu. 31.C.de hic.
4 Secundus † principalis est effectus; quia cũ exceptio compen. sit exceptio solutionis, eum opponitur impedit litis ingressũ, quando adest probata probatio, & liquidatio facta sicut exceptio dolo facis petendo; quod restiturus es litis ingressum impe-

impedit Bald. leg. emptor. C. de hæred. vel act.
vend.leg.apud §.si quis ff. de exc.dol.Socin.conf.
5 37.num.23.vol.1.similiter † exceptio trāsactionis
impedit litis ingressum Dec.l. fratris nume. 10.C.
de transact.& compromissis Soci. Iun. cōs.80.n.
7.vol.3.cōs.69.nu.11.vol.3. Tertio hoc idem ex-
6 ceptio præscriptionis, † Socin.conf.38.nu.6.vol.
1.Quarto hoc idem exceptio iuris iurandi leg.ele-
ganter. §. si quis post de cond. indeb.l. conquere
batur ff.iud. solu. Socin. conf. 30.num.21.vol.1.
Quinto hoc idem in exceptione rei iudic. Alc.
conf.394.num.1.c.1.de lit. cont.6. Sexto idem in
exceptione prouenīente ex statuto Cur. l. si quis
in consecr.num.43. C. de pact. Bald.l. postquam
7 nu.7. C. eod.& not. qđ omnis † exceptio, quæ est
impeditiua processus est ēt impeditiua compro-
missi doct.com.l.fratris C.de transact. Bal.l.pen.
ff.de his qui sunt sui, Alc.conf. 394.nu. 11. Aret.
conf. 99. exceptio tamē requirēs altiorē indaginē
8 post litis † cōtestationē reseruari pōt Bart. & Gu
glielm.l. cum quærebatur C. de iur. & fact.ignor.
Alex.l.vir bonus.ff.iud.solui & ita seruatur.
9 Tertius principalis est † effectus qđ per ipsam
executio impeditur dixi super q. 25.num.2.huius
2.p. sicuti appellatione interposita executio im-
peditur c. venientes de iure iur. gl. c. dilectus ver.
10 exequēdā † de appell. Boer. Decis.73.num.2.Af-
flict. Decis.362.nā pēdēte appell. nihil innouan-
dum tot.tit.nil innou.appell.pend. Afflict.Decis.
341.num.4.Paris.cōs.98.nu.18.vol.3.Lauren.de
Rodulph.tract.de vsur.q.129.num.18.Archid.c.
Romana nume.15.de appell. Barba. c. pastoralis
§.præterea num.6. de appell. Grat. conf.85.nu.2.
vol.2.Alcia.conf.227.nu.3. Afflict. Decis.77.nu.
9.Rom.sing.163.nu.3.Ripa.l.admonēdi nu.193.
ff.de iur.iur.similiter impeditur executio sentētiæ,
11 qñ datus † est terminus ad soluēdū, qui cōcedi so
let miserationis grā quatuor mēsium l. 2. l. fin. §.
fi.C.de vsur.& re iud. Alex.l.debitoribus num. 9.
ff. de re iud. Alex. Ias. & Ripa l. intra ff.eod.Pau.
l.2.num.5.C. de tēpor. appell. Corn. conf.14.nu.
15.vol.2.Item sententia erronea, dubia, & incer-
12 ta vllo † pacto non debet exequi, Corn. leg. ne-
mo.num.2. C.de sent.& interloc.omn.iud. c. si is
qui. 11.q.3.Bart.l. duo iudices ff. de re iud. Alex.
cōs.124. vol.2.conf.49.nu.4.vol.7.Vant.in tract.
de null.tit.de null.sent.ex def.proc.nume.102.So
cin. Iun. conf. 45.nu.18. vol. 1.Capic.Decis.17.
Socin. sen. cōs 96.nu.17.vol.4. hoc idē si est no-
torie iniqua, Anch.cōs.382.nu.9.Barb. conf.44.
vol.4.c. inter de re iud. Ang.l.satis C.de falsis idē
cōs.284. Abb.c.1.num.10.de oper.nou.nunc.Pa-
ris.cōs.54.num.1.vol.4.Grat cōs.88. nu.9.vol.1.
Afflict. Decis.39.nu. 4. & Decis. 28.nu. 8.Alex.
conf.107.vol.3.Grat.cōs.12.nu.5. uol.1.cōs.84.
13 nu.5. ampl. † ēt hoc dictū si notorie fuisset nulla,
doct.com.l.4. §. condemnatum ff.de re iud. Ro.
cōs.336.nu.1. Angel.cōs.276.nu.6.Brun.cōs 50.
num.8.vol.1. Paris conf. 51.nu.49.vol.4.Afflict.
14 Decis. † 39.nu.6.itē ampl.in exceptione solutio-
nis, quæ impedit executionē sententiæ, sicuti ex-
ceptio cōpēsationis, immo a pari procedunt, solu-
tione n.qđ debetur tollitur omnis obligatio, vt dī
xi supra in proem. nu. 1. & bona fides non patitur
vt bis idē exigatur.l.bona fides ff.de reg.iur.Rom.
cōs. 28. idē est econtra in exceptione pretij non
soluti Docto. com. l.duo §. si quis ff. de iure iur.
Bald.l. 1.col.2.C.de iur.& fact. ign.l.perēptorias
C.sent.resc. nō posse not.c.cum Ioan. de fid.inst.
Arch.c.si quis.Episcop.3.q.7.
15 Quartus † effectus est, vt ipsa loco solutionis
dicatur.l.si cōstat. C.de cōpēs. Petr.§.in bonæ fi-
dei nu. 10. inst.de act. vbi Ant. nu.4.Ias.nu.62.l.
amplius ff. rem ratam hab. leg. vel permutauit ff.
de lib.causa.Decis. Pedem. 92. num.11.l.si debi-
tor.ff.qui pot.in pign.hab.Iacob. Menoc.in tract.
de arb iud.Cas.14.cent.2.lib.2.numero. 3. Hie-
ro.Gig.tract.de pens.quæst.92.nu.1. Guid. Dec.
567.num.primo. Augu.Ber.c.1.num.42.de in in-
teg.rest.Ias.l.cum fundus.§. seruum num.13.ff.si
cert.pet.leg.eum qui §.si iurauero numer. 4.ff.de
iur.iur.Abb.c.cum inter.nu.24.de exc. Rui.conf.
102.num.4.vol.4.gl. c.suborta de re iud. Pau.l. si
cum filio nume.5.ff de compen. ampl. vt dicatur
fieri ipso iure dummodo opponatur ab homine
Anton.d.§.in bonæ fidei num.6.Corras. d. loco
num.11.Alex.conf.148,vol.2.Ias.d.§.in bonæ fi-
dei num.59.Rayn.l.3.C.de compen.gl.l.constat.
C.eod. Fulgos.conf.196. Azo in summa C.de cō
pens.num.13.gl l.4.C. de compens. §. compensa
inst.de act.gl.l. si quis a fideiussore ff. de compēs.
Decis.Pedem.92. num.16.sicuti Falcidia resecat
16 ipso iure l.lineam ff.ad leg.Falc. † dummodo vol-
uerit heres.l.patrem.ff.quę in fraudem cred.Bald.
leg.1.C.ad leg.Falc. & sic dummodo opponatur.
Tertio actiones transeunt ipso iure in fidei com-
17 missarium † l.pen.§.fin. C.ad Trebell. dummodo
fidei commissarius opponat l. 1. §. sed quoties l.
18 cogi §.Mecianus ff.eod.Quarto † verba leg.si ma-
tre C. de. suis, & legit. intelligi debent ipso iurę
succedant si petatur. Quinto licet dictum sit con
19 tractum nullum hoc intellige.f.si petatur † igneus
l.contractum col.34.ff.de reg.iur.Gomes §.actio
num col.8.inst.de action.Ang.leg.si quis §. sed &
si ff.de sol. Paul.conf.295. vol. 2. Ripa leg. 4. §.
hoc aūt num. 8.ff.de damno infecto Sexto quan-
20 uis supplemētum legitimæ fiat † ipso iure, hoc tñ
intellige si petatur l.scimus. C. de inoffic. test. gl.
l.si is qui ff.de leg.pręst. Bald l. si constat C.de cō
pēs.Corn.cōs. 264 vol.1.Ias.l.ex facto ff. de vul.
leg. de pupillo §. qui opus ff. de oper. nou. nunc.
21 Septimo † testamentū ratione præteritionis est ip
so iure nullū gl.& doct.com.l.filio.ff.de iniusto ru
pto l.maximū uitium.§. Sancim. C.de liber.præt.
l.si pater C.de inst.& subst.l.is qui ff.de leg.præst.
Bald.leg.2.C.de posth.hær. inst. Bald. conf. 305.
uol.1.Signor.conf.153. Ias.leg. Posthumo C. de
bon.poss.contr.tab.leg.2.C.de posth. hæred. inst.
Old.cōs.171. Raph. l.si filius ff. de libe.& posth.
doct.com.l.sicut C.de test.mil. Ias.leg. si filius.ff.
de liber.& posth. Bened. c. Raynutius nu. 84. de
22 testam. Octauo † feudū nō dr̄ cecidisse in cōmis-
sū ob fellonia quāuis cū clausula ipso iure fuerit
concessum, nisi dñs ei opposuerit, Bart. l. qđ dr̄
ff.de impēs. in reb.dot.fact.gl.& doct. l.peculium
§.si ære ff.de Castr. pec.c.Imperial. §.in super de

prohib.feud.alien. doct.com.c.1.de vas.decrepi-
tæ ætatis.Bal.leg.1.quæst.15. ff. de rerum diuisio-
ne Spec.tit.de loc.§.nunc aliqua ver. 23. Imol. c.
2.de feud.Paul.cons.425.vol.2.Alex.cõs. 30.vol.
1.Aret.leg.filio ff. de lib.& posth. Cardi. Alex.in
præl. feud. in 6. diuisione, Tiraq. in tract. de re-
tract.tit.1.§.32.gl.1.num. 29. Spec. tit.de feudo.
§.quoniam ver. 27. Bal. c. quæ in ecclesiarum de
const.not.leg.2.ff.si ager vect.vel emph.pet.Bald.
leg.1.C.de reuoc.don.Imol.c.fin.de feudo. Alex.
cons.79.vol.1. Dec.cons. 144.& cons. 185.Abb.
cons.67.vol.2. Nono & vlt. hoc. idem in emphy.
23 qui licet † non soluẽs cadat ipso iure nihilom. sen
tentia requiritur, voluntatem domini declarato-
ria doct.com.leg.2.C.de iure emph.Salyc.leg.fin.
C.eod.tit.Spec.in tit.de loc.§. nũc aliqua, ver.13.
Bart.leg.2.ff.de exc.rei iud.Bald.auth. qui rem.C.
de Sacr.Sanct.Eccl. Bald.leg. is §.1. ff. fam.hærc.
leg.Mæuius.§.1.ff.de leg.2.leg.cum seruum. C. de
seru.fugit. Saly.l. lex vectigalis §. de pignor. quæ
24 omnia declarantur † procedere etiam si a lege ip-
so iure aliquid concederetur, Bart. leg. si ita §. ea
l.ff.de verb.oblig.Bart.leg.si hominem ff.de vsu-
cap.Bald.l.1.ff.si in fraudem patr.Alex.l.cum mu-
lier col.10.ff.sol.matr.& cons.10.vol.1. cons.92.
vol.2.Ruin.cons.76.num.8.vol.1.Ias.cons. 211.
vol.1.Alex.leg.1.col.3. ff.sol. matr. Bald.l. omne.
C. com. de leg. fallit tamen in his casibus, in qui-
bus dominium transfertur absque facto hominis
25 sine † traditione gl. & docto.l. traditionibus C.
de pact gl.& Bald. leg.1. C. de inoffi. test. Bart.l.
& ideo ff.de cond.furt. Ias.cons.211.vol.2.parpa
lia l.1.ff.sol.matr.Ferdin.leg.filius familias §.Di-
ui num.452.ff.de leg.1.vnde quemadmodum le-
26 gatum † transfertur sine traditione leg. si tibi §.
cum seruus ff.de leg.1.ita ipso iure transfertur per
actus resolutiuos doct. com. leg. fin. C de legat.
Quartus est effectus, vt loco solutionis opponatur; Quintus succedit, vt per eam lit litium abre
uiatio l.3.ff.de compens.Sexto dat efficaciam de-
27 bito naturaliter l. etiam ff. de † compens. Septimo
reddit debitum exigibile ex causa iudicati leg.pe-
cuniam ff.de compens. Octauo per eam id, quod
aliàs exigibile non est exigibile redditur leg. pecu
niam ff. de compens. Nono exigi potest etiam id
super quo adhuc lis tota pendet coram diuerso iu
dice l.compens.ff.de compen. Decimo etiam of-
ficio iudicis exigibile est debitum, quod aliàs non
esset l.etiam.C. de compens. Vndecimo quando-
que delicta non puniuntur sed compensantur ad
inuicem l.viro.ff.sol. matr. Tind. in tract.de com
pens.artic.10.num. 10. Duodecimo euitatur pœ-
na, in quam facile aliàs quis incideret nisi com-
pens.esset.l.si constat C.de compẽs.Decimo Ter
tio tollitur dolus l.si ambo ff.de compẽs.Decimo
Quarto restituitur parti contra sententiam latam
l.quod si §.rationẽ ff.de compens. Decimo Quin
to pendente termino compensa. non potest no-
uũ iudiciũ inchoari, Hæc oĩa latiss. p Tindarum
d.tract.de cõpẽs.artic.10.num.14 & seq.Hæc oĩa
procedere dicuntur nisi versa vice iuramentũ in-
tercesserit, nam cõpensa. nõ euitat periuriũ vt di-
xi super q.25.nu. 8. & hoc propter efficaciam iu-
ramẽti facit.n. ipsum de minori maiorem l.1.C.si
28 adu.vẽd.l.1.ff.de † minor.l. si quidam C. de præd.
minor.l.1.C.si ad vers. vend. Doct.com.l. si quis
maior. C. de transact.Ioan. And. c. dispendia de
rescr.6.Imol.l. si vero §.de viro col.13.ff.sol.ma-
tr.Alex. cons. 16. vol. 3. Euer.in loco a vi iuram.
num. 6. & hæc satis quo ad effectus compensatio
29 nis: videamus † modo quæ sit causa finalis quare
.s.introducta fuerit cõpens.? Resp. vt euitẽtur cir
cuitus, ac lites breuiores fiãt l. dominus ff.de cõd.
& dem.l.1.in princ.C. com. de l. melius enim est
non soluere, q̃ solutũ repetere l.3.ff.de compens.
Bart.de hucio tract.de subst. c.6.num. 1.repeti.n.
non põt absque lite, cuius finis valde dubius est
30 item qđ fieri † potest per pauciora frustra fit per
plura leg.quibis idem ff.de uerb.oblig. doct.com.
l.fin. C. de compens. Tind.in tract.de compens.
artic.2.num.2. Petr.§.in bonæ fidei nu. 5.inst.de
31 de act. propter † æquitatẽ enim introducta est ad
euitandum dolum, Aret.d.loco nu.14.ubi etiam,
Ias.nu.57.Hottom. num.8.& Anto.num.5.Curt.
Iun.l.cum Fundus.§.seruum numer.19. ff.si cert.
pet. Faber. d. §. in bonæ fidei num. 2.inst.de act.
Azo in summa C. de compens, nu. 1. dixi ego in
tract.de defin.P.2.de defin.63.nu.2. Pau.de mon
te l.cum fundus.§. seruum num.13.ff. si cert.pet.
vbi etiam Butigella nu.52.Port.cons.47.nu.2.Pa-
ris.cons.121.nume.16.uol.1.dolo. n.facit qui pe-
tit ea, quæ restituere oportet eundem c. dolo de
reg.iur. 6.l. dolo ff. de dolo exc. l. dolo ff. de reg.
iur.Aret.l.ex duobus ff. de duob. reis leg. vrianus
§.2.ff.de fideiussor. Bart.l. qui inuicẽ ff. de cond.
indeb.Rom.cons.204.col.2.Spec. tit. de sal. §. 3.
gl.&.doct.c.ex litteris de rest.spol.præsertim quan
do quis statim restituturus est l.si.§.1.ff.ut l.nom.
Cau. Bald. c. 1. § possessiones tit. de pace const.
Cremens. sing. 154. & hæc in materia adipiscen
32 dæ, & retinendæ, † secus in remedio recuperandæ
quia spoliatus ante omnia restitui debet, Din. d.
c.dolo numer.4.Cagnol. l. in condemnatione. §.
dolo ff.de reg. iur.Dec.cons.424.unde cum cõp.
sit loco solutionis quemadmodum sæpius dictum
est, per solutionem aũt eius qđ debetur tollitur oĩs
obligatio inst.quibus.mod. toll. oblig. in princ. &
33 bona fides non patitur † ut bis idem exigatur leg.
bona fides ff. de reg. iur.l. 3.ff.de tab.exhib.l.bo-
na fides ff.depositi c.bona fides de regulis, iur.6.
Dec.c. ex parte de offic. deleg. Paul.l. 1.col.3.C.
de iur.& fact.ignor.Ale. cons. 85. uol. 5. Cagno.
d.l.bona fides num.3.ff.de reg.iur.Din.c.bona fi-
des nu.2.de reg iur.6.uerũ ratio uera finalis huius
tract.ponitur in illis uerbis, ideo compens.necessa
34 ria est, quia † interest nr̃a potius nõ soluere quàm
solutũ repetere ita probat text.l. 3.ff.de compens.
Breuiter ergo epilogando dico qđ cõpẽs, dr̃ solu
tio, Bert.cõs.98.nu.6.uol.2.Fulgos.l.postea num.
2.ff.de compens. Crat. cons.121.nu.11.cons.58.
num.25.uol.1.Menoch.in tract.adipisc.remed.5.
nu.55.Boer.cons.14.nu.2. Marsil.sing.208.num.
2.non tamẽ proprie dr̃ solutio, Bald.l.filiũ.col.6.
C.fam.hærc.l.fin.col.5.C. de ed. quod patet ex e-
ius definitione de qua in l.1. ff.de compens.Bald.
l.fin.num.8.C.eod.Imol.c.possessiones de reb.ec

cl.non

:cl.non alien. Corras.l.qui liberos nu. 125.ff.de ri-
tu nupt.Baldus l. si cum militi ff. de compens. Se-
cundo not.quod generis ad genus admittitur Bal
dus l. fin. numero 12. C. eod. titulo. Tertio non
admittitur speciei ad speciem, Aug. Ber.capit.1.
numero 43.de vsur. Quarto quantitatis ad quan-
titatem datur, Aloy. sing. 124.numero 1.Guid.
sing.293 numer. primo. Quinto debitor in diem
ante queatum diei non compensat. Ruin. consil.
106.numero 4. volum. 4. Bald.l. si cum militi.ff.
de compen. Sexto fructus pignoris in sortem cō-
pensantur Negus.in tract.de pign.4.M.5.P.num.
1.Septi.expensæ cum expensis in causis factis cō-
pensantur Guid. sing.90. g. l. generaliter §. in se.
C.de iur.iur.add.ad sing.3.Mathes numer.8.Bo-
uer.in sing.ver.expensæ num. 14.Bart.auth.nouo
iure C.de iud.Guid.sin.399. nu. 1.Oct.not.quod
alterius debitum non potest compens. Roncheg.
l.si duo num.13.ff.de duob.reis, Bald.l.eius num.
3.C.de compens.l.filium num.9.C.fam.herc.No
no not. quod liquidi ad non liquidum com. non
admittitur, Grat.cons.121.num. 16. vol. 1.cons.
53.num.71.cons.118.num.33. vol.2. Bald. l.fin.
nume.5. C.de compensat. Decimo not. quod in
causa dotis datur compens. Bald. nou.in tract. de
dote P.8.priu.1. num. 2.11. hoc idem in contra-
ctu commodati Abb.ca. bona fides nu.12.de de-
posito. 12. in contractu depositi non datur Bal.
l.fin.num. 1. C. de compens. 13. contractus mu-
tui compens.recipit add.ad Bald.l.fin.num.12.C.
eod. 14.& in societate idem l.eius num. 3.de cōp.
15.hoc idem in emphyt. Alciat. cons. 293.num.
1.Ioan.sing.3.nu.5. sing.5.nu.1.& seq. 16.Deci-
mæ non admittunt compensat. Rom. sing. 551.
sing.257.num.1.sing.456. 17. iuratum debitum
compens.non pōt.Grat.cons. 121. vol.1.num.3.
Gozad.cons.nu.69.cons.32.num. 3.in term.Ma-
thes.sing.36. num. 13. sing. 54. 18. æstimatio rei
peremptæ compensatur Faber. §. in bonæ fidei
numer.10. inst. de act. 19. legatum recipit com-
pens.Durand.de arte test.tit.de leg.caus. 5. Capra
cons.164.nu.16. 20.not.quod in legitima regulari
ter compensa.non datur Aug. cons. 41. num.40.
vol.1. 21. not. quod etiam in donatione admitti-
tur Corn.cons.210.num.15.vol. 1. 22. & in deli-
ctis, Bald.l.fin.nu.7.C.de compens. 23.hoc idem
in culpa, Boer.in add. ad Din.c. in pari de reg.iur.
6.nu.6. 24.idem est dicēdum in negligentia Dec.
c.dilecti nu.6.de except. Anch. cons. 440.num.4.
25.& dolus cum dolo, Bald.l.si ambo num.1.ff.de
compensat. 26.& in causa fisci, Bal. l. nu.2.l.3.nu.
3.C.de compens. 27.not.quod etiam id, quod of-
ficio iudicis debetur, Bal.l.4.nu.4. C. de compēs.
28.not.quod naturale debitum compens.non po-
test Bal.l.2.nu.2.C. de compensat. 29.compensa-
tio opponi potest cōtra cessionarium Bart.l.proc.
§.fi.ff.rem ratam hab.Guid.sing. 564. nu.1. 30.fa-
cti obligatio compensat.non admittit Gratus cōs.
35 13.nu.33.vol.1. commodum † cum incommodo
compēs.c.qui sentit de reg. iur. 6. 32. contractus
vēditionis compens.Bald.l. si ex venditione l.quo
niam nu.3.cum addit.de compens. 33.vsuræ com
pensat.recipiunt, Bald.l.cum aliter, & l. seq. ff.de
cōpens. 34.Amot.rerum inter virum, & vxorem
actio datur, Bald.l.neque num. 1. C. de compens.
35.cōdemnato criminaliter opponitur compens.
ex debito ciuili l.ideo ff. de compes. 36.causæ di-
36 uersæ compens.non † datur, Rimin.cons. 69.nu.
10.vol.1. 37.Compulsoriæ de stilo curiæ admit-
tunt compens.Franc.Marcus Decis. 148.num.7.
37 38. excedentia † & excessa ad inuicem non com
pensan. Bellam.olim num.36.de rest. spol. 39.lu-
38 cri cessantis & lucri † facti compensa. fit quando
cessans, & factum, facto hominis euenit, dummo-
39 do Dominus negociorum † compēsat.approbet,
Angel.l. Caius §. seius num. 1. ff. de vsu, & vsur.
Franc.Marc. Decis.167.nume.2. 40.compens.nō
potest opponi à debitore negante debitum, si po-
40 stea de debito † fuerit conuictus, secus si conui-
ctus fuerit per propriam confess.gl.l. nemo ex his
ff.de reg.iur.gl.l.fin.ver.conuictus ff.de compens.
Guglielm.sing.96.nu.1. 41.not.quod obligatio ad
antidora admittit compensat.l.si testam. §.1.ff.de
41 fideiussor quod † intellige si obligatio ad antido-
ra sit redacta ad præstandam necessitatem Angel.
auth. de non eligendo sec. nub. col. 1. in princ.
Bart.d.l.si testam. & obligatio ad antidora impe-
dit repetitionem soluti Ang. l. alienam C.de furt.
Aloys.sing.124.vbi dicit in principio quantitatis
ad quant.dari compens. Bart. l.1. C. si maior fact.
42 42.not.quod relicta in piæ causæ non † compens.
Barbat.c.requisiui de testa. Fanucc. in tract.de lu-
cro dot.gl.8. nu. 77. quod est notabile dignū 43.
43 possessor † bonæ fidei compens. obijcere potest
Fulgos.l.Iulianus nu.3.ff.de pet.hæred. 44.iudica
tæ exceptio compens. opponi potest Corn. cons.
79.nu.19.vol.1. 45. compens.non approbatur per
44 transactionem, Bertr.consi. 1.nu.114. † vol.1. 46.
not. duplicem esse compen. voluntariam, & ne-
cessariam, Bald.l.4.nu.8.C.de compens. l. si vxor
numer.3.C. de bon. auth.iud.poss. Sylu.cons. 39.
45 nu.18. 47.no.quod vbi directa † compēs.non ha-
bet locum admittitur indirecta exempl. si res tua
peruenit ad me possum illam retinere pro debito
tuo quod mecum habes, donec & quo vsque sa-
tisfacias mihi not.l.si non sortem §. si centum ff.
de cond.indeb. Abb.ca. fi. 12.de deposito 48.not.
quod omnes res recipientes functionem in gene-
re suo compens.possunt Bald.l.fin.num.10.C.de
compensatio. 49.no.quod reconuentio est similis
compensatio. Bald.l.neque numer. 2.l. 4.nume.7.
C.de compensa. Guid.sing.80. Gozad.consi.23.
nume.12. 50.not. quod contra agentem interdi-
46 cto recuperandæ † nunquam obijcitur compens.
gl.c.fin.ver.petentem de ordi.cogn.Bald.l.fi.not.
4.C.de compens.adderens ad ipsum l.2.nu.21.C.
eod. 51. no. quod bannitis etiam compēsa.potest
nisi per statutū contrarium caueatur Bal.in tract.
stat.ver.bannitus nu.78. Alber.l.stat.q.92.num.6.
docto.leg.quoniam.C.de adulter.quia prohibitus
agere non prohibetur excipere, neque se defende
47 re, regulariter † tamen bannitus agere nequit cum
amittat non solum ea quæ sunt Iuris municipalis
Seba.in tract.de nullit.in tit. de null. ex def. inha-
bil.seu mand.nu.31. Tiraq.in tract.de retr.§.1.gl.
9.nu.28. Alex.consi.26.nu.1.vol. 1.Corn. consil.

55.nu.

'5 5.nu.2 2.vol.2. Nellus in tract. Bannit. q. 5. & q.
37.P.1.& 2.Mathes.in tract. de success. ab intest.
artic.3.nu.37.Paul.cons.56.num. 1.vol.1.Ruin.
cons.1 2 3.num.1.vol.4. Bald.in tract.stat.ver.sen
tentia nu.8.Gozad.consi.96.nu. 4.sed etiam quæ
iuris ciuilis l ortunius l.Gallus.§ & qui li tantum
nu.20.de liber. & posth.Socin.cons. 28.num. 14.
vol.3.Paul.l.1.nu.4. C.de hæred. inst. cons.2 2 2.
num.2.vol.2. Ripa l.fin. q.2 3.nu.86.C.de reuoc.
don.Curt.cons. 18 2.num.7. Faber.§.cum autem
num.4.inst.quib.mod. ius patr.pot.solu. Dec.l.vt
vim num.19.ff.de iust. & iure. Ruin.cons. 49.nu.
4.vol.4.cons.56.num.5. vol.5.Claudius l. vt vim
nu.18.ff.de iust. & iure Valascus. l.imperium nu.
178.ff.de iurisd.omn.iud. Maranta l. is potest nu.
119.ff.de acq. vel adm hæred. Dec.cons.438.nu.
8.Afflı.Decis.6.nu.4. Specul. in tit.de instr. edit.
47 §.testamen.nu. 5.Bald.l. si qua pœna † nu 2.ff.de
his,qui sunt sui.Alex.cons. 75.nu.7.vol.1.consil.
116.nu.3.vol.2 Marsil.l.qui duobus nu.15.ff.ad l.
Corn de fal.& in praxi crimin. §. aggredior num.
87.Corn.consi.59.nume.2.vol.1. Angel.in tract.
de testa.in princ.nu 29.Bal.in tract. de pace cõst.
nu.82.Bellam.cap. ex parte num.37.de alien.iud.
mut.causa fact.Signor.cons.119.Barba.cons.45.
vol.3.Maranta in Speculo aureo 4. P.2.dist.num.
4.52.not.quod fideiussor compen.potest Bal.l.ve
rum ff. de compens. 53. Iudex appellationis po-
test admittere compen.Boer. cõs. 4.nu.31.Guid.
sing.440.nu. 2. not.l.1.§. ff. quæ sent.sine appell.
resc.Specul.in tit. de appell. §. de officio 54. not.
quod feudatarius compens. potest Ioan. sing.3.
nu.1.55.proc.compensa. põt. Bald. l.in rem.ff.de
compens.56.not.quod si tutor nomine pupillorũ
petat illud quod pupillo debetur, nõ potest obijci
compens. de eo, quod ipse aduersario debet suo
nomine, quia agenti nomine officij,non opponi-
tur de eo quod debet nomine proprio, Bald.leg.id
quod ff.de compens.57. not. quod compen.hinc
inde ipso iure dicitur fieri, vltra adducta addo
Grat.cons.13.nu.51.vol.2.Gozad.cons.69.num.
2.Bald.l.4.nu.1. C. de compens. Fel.cons. 25 nu.
11.requiritur tamen factum hominis,nam & si di
catur, quod feudum propter aliquod delictum
48 reuertatur ad dominum:intelligi debet † domino
volente vt dictum est & declarante, Specul.in tit.
de feudo §.quoniam ver.27.Bald.c.quæ in eccle-
siarum de const.l.1. C. de reuoc.donat. cons.31.
vol.1.cons.301. vol.1.Imola c. fin. col.7. de don.
Alex.cons.79.vol.1.cons.91.vol. 6.Ias. l.2.col.6.
C.de iure emphyt. Dec. cons. 144. Guid.consil.
192.Bened.c.Raynutius uer. in eodem num.88.
de testament idem est in emphyt. Bart. & com.
doct.l.2.C.de iure emph. Salyc.l. fin. C.eod.Spe-
cul.in tit.de loc.§. nunc aliqua ver.13. Bart.l.2.ff.
de exc. rei iud. Bart. & Bald. auth. qui rem. C.de
Sacr.Sanct Eccles.Bald.leg. his §. 1. ff.fam.hærc.
l.Mæuius §.1.ff.de leg. 2.l. cum seruum col. 2. C.
de seru.fug.Salyc.leg. lex vectigali ff. de pignor.
Anton.cons. 22. Doc. c. licet §.is etiam de elect.
6.Imola c.fi.col.55.de præscr.cap. potuit col.12.
loc.Comens.consil.164. Ias. l. si mihi ff. de verb.
oblig.Alex.consil.103.vol.1.consi.150.volum.6.
Corn.consi.115.vol.1. consi. 66. vol. 2. Socinus
consi.108.vol.5.Guid.consi.192.Card. ca.1.col.
2. tit. quæ fuerit prima causa benef. amitt. Decis.
consi.138 Ias.l.omnimodo C. de inoffic.testamẽ
to Tiraq.in tract. retr.tit.1.§.32.gl.1.nu.29.simi-
liter testamentum ratione prętericionis ita demũ
nullum est, si præteritus voluerit, atque de præteri
49 tione opposuerit gl.& docto.com.l.filio † ff.de in
iusto rupto,& irrito testamento l.maximũ §.San-
cimus C.de liber.præter gl.l. sancimus C.de inof-
fic.testamento gl.l. si pater C. de inst. & subst.l.is
qui ff de leg.præst.l.si duo ff.eod. Din.l.Gallus ff.
de liber.& post.Bal.l. 2.C.de posth. hæred. inst.l.
si constat.C.de compens.Bened.cap. Raynutius,
ver.in eodem nu.84.Bald.cons. 323. vol.1.Rom.
cons.24. Comens.l.si filius ff.de liber.& posth.Bo
logn.consi.75.Ias.l.2.C. de posth. hæred. Signo-
rol.consil. 153.Bald.consi.393.lib.2.hoc idem est
in Falcidia,quæ resecat ipso iure, si tamen hære-
50 des velint l.lineam † ff.ad l.Falc.l.patrem ff.quę in
fraudem credi. Bald.l. 1.C.ad l.Falcidiam. Quin-
to donatio propter ingratitudinem, & propter su
perueniientiam filiorum reuocatur dummodo de-
claratio sequatur, doct.com.l.6.C. de don. Sexto
51 supplementum † legitimæ fit ipso iure, si petatur,
alias secus, Doct.l.sancimus C.de in officios.testa
mento gl.l. si is qui ff. de leg. præst. Corn. consil.
264.lib.1.Ias.l.de pupillo §. qui opus col.3.ff.de
oper.nou.nunc l.ex facta col. 11.ff.de vulg.Septi-
mo licet actiones ipso iure transeant in fideicom-
missariũ l.pen.§.1.C. ad. Trebell. intelligitur hoc
si pereat fideicommissarius l. 1. §.sed & quoties l.
cogi.§.Metianus ff.eod.Bart. l.si matre C.de suis,
& legit.igneus l.contractus col. 34. ff. de reg. iur.
Gomes §. actionem col.8.inst. de act. Angel. l. si
quis aliam §. sed & si quis ff. de solu. Paul. cons.
295.lib.2.Tiraq.in tract.de leg.Connub.gl.6.nu.
91.Ripa l.4.§.hoc autem nu.8.ff.de damno infe-
cto.Octauo, & vlt. ex titulo, & traditione simul
iunctis dominium transfertur, licet postea titulus
annulletur non tamen transfertur dominium ip-
so iure sine traditione gl.leg.1. C. de inoffic. don.
Bal.l.1.q.6.C.si in fraud.patr.cons. 482.volum.1.
Alex.cons.10.vol.1.cons.192.lib.2.Iason.consil.
211.vol.2.Bertr.consi.8.vol.1.etiam si ex disposi
tione legis contractus annulletur, Bart.l.si ita §.ea
lege ff.de verb.oblig.idem l. si hominem ff.de vsu
cap.l. 1. C. si infraud. patr. Parpalia l. cum mulier
col.10.ff.sol.matr.Alex.consi.10. vol.1.cons.95.
vol.2.Ruin.cons.76.nu. 8.volu. 1.Ias.cons. 211.
vol.2.cons.128.vol.4.Alex.l.1.col.4. ff.sol. matr.
quæ omnia procedunt exceptis casibus,in quibus
dominium transfertur sine traditione glo. & do-
cto.com.l.traditionibus.C.de pact gl. leg.1.C.de
inoffic.don.gl.& Bart.leg.& ideo.ff.de cond.furt.
Iason.cons.211.vol.2.cons.128.vol.4.Ferdin.l.fi
lius familias §.Diui numer 452. ff.de leg.1.Paul.
cons.216.volum.1.gl.& Bart.l.fin.C.de legat. Ti-
raq.l.si vnquam ver.reuertatur nume. 19.C.de re
uoc. don. 58. Not. quod retentio dicitur com-
pensatio indirecta, Abb.cap.5.nu.12.de deposito
59. not. quod exceptio compensationis omissa
non perimit ius agendi, Bald. l. quod in diem §.si
ratio-

rationem ff. de compens. 60. & vlt. not. plures effectus esse compensationis de quibus, per Tindar.
52 in tract. de † compens. artic. 10. nume. 15. & seq. Abb. c. exceptionem nu. 12. de except. Aret. Faber. Iason. per Misseng. & omnes §. in bonæ fidei inst. de action. August. Ber. c. 1. num. 42. de integr. rest. Iacob. Menoc. in tract. de arbitr. iud. Cas. 14. Cent. 1. lib. 2. num. 3. Hier. Gig. in tract. de pens. q. 92. nu. 1. Decis. Pedem. 92. nu. 6. Abb. c. bonæ fidei nu. 12. de depos. Azo in summa. C. de compens. nu. 8. Dec. l. cum fundus §. seruum num. 20. vbi Curt. nume. 14. ff. si cert. pet. Negus. in tract. de Pignor. & hypoth. 4. M. 5. P. numer. 11. Augu. Ber. cap. 1. nume. 43. de vsur. & Ias. l. diuortio §. ob donationes nume. 2. ff. sol. matr. Cephal. cons. 47. nume. 50. volum. 1. Ant. Corsett. tract. de Iur. Iur. q. 8. nu. 3. Brun. cons. 89. nume. 4. Ias. §. actionum nume. 47. inst. de act. Fel. cap. cæterum nume. 5. de iudic. not. l. 1. & seq. vbi Bart. Alber. Fulgos. Saly c. post gl. cum additionibus Illustrissimi, Reuerendissimi Cardin. Albani. ff. de compensat. & Bald. l. 1. & l. fin. nume. 8. C. de compens. Alber. in tract. stat. 4. P. quæst. 92. nume. 8. Augu. Ber. cons. 134. nume. 11. vol. 1. Ruin. cons. 106. nume. 1. volu. 4. Tiraq. in tract. de retr. linag. §. 15. gl. 1. nume. 4. Paris. cons. 94. nume. 25. volu. 2. Didac. lib. 1. var. res cap. 3. nume. 3. Socin. cons. 38. nume. 20. vol. 1. cons. 7. numer. 7. vol. 3. Crau. cons. 86. nume. 1. Natta cons. 110. nume. 1. volu. 3. Afflict. Decis. 44. numer. 16. Dixi ego in tract. de defin. 63. nume. 1. Capicius Decis. 167. numer. 6. Bald. tract. stat. ver. bannitus nume. 78. Alex. cons. 149. numer. 5. volu. 1. Paul. l. cum aliter numer. 3. ff. de compen. alij autem effectus not. suprà in Prima & Secunda parte huius nostri tractatus De compensationibus.

F I N I S.

TRA-

DE NOVATIONIBVS

PARS PRIMA.

SEBASTIANI MEDICIS FLORENTINI IVRECONSVLTI.

Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolic.

SVMMARIVM.

1 *Ominis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissolnitur.*
2 *Quod consensu contrahitur contraria voluntate dissolnitur.*
3 *Per natiuitatem rei inducitur illius essentia, & per destructionem annihilatur.*
4 *Nihil tam est naturale est quàm eodem genere quodque dissoluere quo ligatum est.*
5 *Innocatio diuini nominis, multa bona operatur.*
6 *Diuisionis natura, quæ sit.*
7 *Diuisio bona debet eße bimembris.*
8 *Initium faciendum est à Generalibus.*

Præfatio huius operis

1 OMNIS res † per quascunque
causas nascitur, per easdem dis-
soluitur capit. 1. extra de reg. iur.
& omne, quod consensu contra
2 hitur, cōtraria voluntate † dissol
uitur l. 1. C. quando liceat ab em
ptione discedere. l. sicut. C. de act. & obliga. §. 1.
& §. fi. quibus modis tol. oblig. vnde per natiuita
3 tem rei inducitur † eius essentia, & per destructio
nem, annihilatur, & eadem causa, quæ inducit
esse rei, inducit, etiam eius deesse, nihil enim
tam naturale, est, quàm eodem genere quodoque
dissoluere, quo colligatum est l. nihil tam naturale
4 ff. de reg. iur. l. ferè. ff. eod. tit. l. pro † vt quisque. ff.
de solut. cum autem sæpe contingat contractus
distrahi, iudicia solui, & testamenta irritari, vti-
lissimum esse existimaui in isto breui tractatu de
ipsis nouationibus agere, quæ fiunt in actionibus
hominum, tam inter uiuos, quàm etiam in vltimis
voluntatibus Bald. l. 1. quæst. 15. de his, quæ pœnę
nomine: & inuocato diuino Trinitatis præsidio,
quo consequamur bonum initium, melius me-
5 dium, & optimum finem † not. leg. Deo nobis C.
de Episc. & cler. quia diuisio animum legentis in-
6 citat, mentem † intelligentis præparat, memoriam
artificiosè reformat. gl. ver. partiri. §. igitur in pro-
œm. inst. totum hoc opus diuidam in partes duas,
omnis enim partitio bona, debet esse bimembris
7 §. omnium inst. de † act. in quarum prima ponam
nonnulla generalia, quæ maximè conducere vi-
dentur ad cognitionem eorum, quæ dicentur spe-
8 cialiter in † secunda cum sit regula com. semper
exordium esse habendum à generalibus §. filius
igitur inst. de iust. & iure quibus expletis finis ex-
plebitur (Deo dante) huius nostri tractatus de
Nouationibus.

SVMMARIVM.

1 *Nouatio quid sit.*
2 *Delegare quid sit.*
3 *Arg. ab etymolog. vocabuli validum est.*

Quæstio I. Primæ partis.

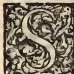
PRIMO sequendo ordinem iam præpositum, quæro quid sit nouatio, & quid delegatio? Resp. nouatio est prioris debiti in aliam obligationem, uel ciuilem, vel naturalem, transfusio, atque translatio, hoc est, cum ex præcedenti causa ita noua constituitur, vt prior perimatur, no
uatio enim à nouo nomen accepit, & à noua obli-
2 gatione † leg. 1. ff. de nouat. delegare autem est vi-
ce sua alium dare reum creditori, vel cui creditor
insseritur. leg. delegare. ff. eod. tit. de nou. quatenus
autem nouatio à nouo nomen accipit vt in d. l.
colligitur ibi, quod potest dici de qualibet noua-
tione sic dicitur possessio quasi pedum positio l.
1. ff.

1.ff.de acq.poss.ex quo textu colligitur ab etymo
3 logia vocabuli, de quo † dixi in tract. de defin.P. 1. quæstio 8. numero 2. de hac defin. dicit Bart. §.præterea numero 6.inst. de oblig. quæ ex quasi cont.nasc.

SVMMARIVM.

1 *Nouatio quotuplex sit.*

Quæstio II. Primæ Partis.

ECVNDO quæro quotuplex sit nouatio? Resp. triplex, vna propria, quando prior oblig. perimitur, & in aliam transfunditur leg. prima ff. de nouat. alia impropria, quæ appellatur non prioris obligationis peremptio sed nouæ qualitatis adiectio, vt est, illa quæ fit per litis contestationem, nam prior obligatio quæ prius erat temporalis, nunc est qualificata, & effecta perpetua leg. prima C. de iud. leg. aliam. ff. de nouat. tertia est nouatio, quæ impropria appellatur & dicitur nouæ actionis cumulatio, & ista fit per sententiam leg. fin.C. de vsur. rei iud. nam per sententiam non perimit prior obligatio sed eidem noua actio accumulatur leg. si à te §. fin.ff.de exc.rei iud.leg.græce.§. etiam leg.si fundus §. creditor ff. de pignor. nam si per sententiam tolleretur prior obligatio & actio, sequeretur quòd sententia condemnatoria, præiudicaret iuri victoris, quod esset iniquissimum. Portius §. præterea numero octauo inst. de oblig. quæ ex quasi contr.nasc. Aretinus §. hoc amplius numero quinto inst.quibus mod.toll.obligatio Bar.leg. sancimus numero quarto, C.de vsuris. præterea nouatio dicitur duplex, nam alia est voluntaria, per quam prior contractus soluitur, alia necessaria, quæ fit per litis contestationem, vel per sententiam.l.aliam. ff. de noua.Specul. tit.de oblig.& solut.lib.4. §.t.nu.24.

SVMMARIVM.

1 *Nouare qui possint.*
2 *Nouatio fieri potest per se, & per alium.*
3 *Procurator, quando nouare possit, & numero 13.*
4 *Filius familias, & seruus, quando nouare possint.*
5 *Agnati furiosi, & tutor prodigi & nu. 10. quando nouare possint.*
6 *Reus credendi, quando nouare possit.*
7 *Rato habente altero potest vnus nouare.*
8 *Solutio cui rectè fit, ille nouare potest.*
9 *Nouare qui non possint.*
11 *Cui bonis interdictum est, nouare non potest.*
12 *Pupillus nouare non potest.*
14 *Minor nouare non potest.*

Quæstio III. Primæ partis.

1 ERTIO quæro, † qui possint nouare, & quibus nouatio fiat? Resp. nouare possumus aut ipsi, si nostri iuris sumus, aut per alios, qui voluntate nostra stipulētur. 2. Am-
2 pl. tutor potest si † hoc pupil-
3 lo expediat. 3. item procurator † omnium bonorum si habet liberam, aliàs non leg. nouare cum glo.ff.de nouat.l.procurator.ff. procurat.4. simili-
4 ter dubitari non † oportet quin filius seruusuè, quibus administratio peculij permissa est, nouandi quoque peculiaria debita ius habeant, vtique si ipsi stipulentur, maximè si etiam meliorem suam conditionem eo modo faciant. leg. dubitari.ff.de
5 nouat. §. Quinto agnatum † furiosi, aut prodigi curatorem, nouandi ius habere, minime dubitandum est, l.fin.§.agnatum. ff. de nouat.si hoc furioso, vel prodigo expediat. Sexto vnus ex reis, cre-
6 diti, potest in † alterius præiudicium nouare leg. si
7 rem. §. si † duo. ff. eod. Septimo si alius volente, vel ratum habente creditore, est stipulatus leg. si stichum.§.fin.ff. de nouat.leg.nouare eod. ibi aut per alios, qui voluntate nostra stipulentur. leg. si
8 quis absente.ff.eo.ti.Octauo & vltimo † cui rectè soluitur, is etiam nouare potest excepto eo, si mihi, aut Titio stipulatus sum nam Titius nouare non potest, licet ei rectè soluatur. leg.cui rectè ff.
9 de nouat. Secundo limit. quod † nouare non potest, is, qui in nostra potestate existit.leg.non ideo
10 ff.eod.titulo. Tertio filius † patris actionem ignorante eo, nouare non potest. leg.filius ff. de nouation. Quartò seruus, ne peculiarem quidem obligationem citra voluntatem Domini, nouare potest: sed adijciet potius obligationem, quam pri-
11 stinam nouet.leg.seruus ff.eod.tit. quinto † cui bonis interdictum est, nouare obligationem suam non potest nisi meliorem conditionem suam fecerit.leg.cui bonis ff.eod.de nouat. Sexto pupillus
12 sine † tutoris authoritate nouare non potest, nisi eam ratificet postquam factus est adultus, leg. si
13 pupillus. ff. de nouation. l. nouare † ff. eod. titulo septimo procurator simpliciter factus ad exigendum, non potest nouare leg.quarta. C. eod.ti-
14 tulo. Octauo nouare † non potest minor viginti quinq; annorũ, & ille, qui non est compos mentis. Hostiensis in summa de nouat. numero secundo.

SVMMARIVM.

1 *Res quæ nouari possint.*
2 *Secunda stipulatio nouat primam, quando plus continet, secus si minus.*
3 *Conditio, nisi extiterit, non nouat.*
4 *Obligat o omnis obligari potest.*
5 *Futura obligatio nouari potest.*
6 *Vna stipulatio potest nouare plures.*
7 *Legata, vel fidei commissa, in nouationem transire possunt.*
8 *Nouatio non fit cum miscetur summa, vel species cum priori.*

9 Secun-

9 *Secunda stipulatio, si continet aliud, quam prima, non nouat primam.*
10 *Mutuo pecunia data, si stipuletur, vt numeretur, siue ante, siue post, non fit nouatio.*
11 *Actiò iudicati non nouatur per stipulationem iudicatum solui.*

Quæstio IIII. Primæ partis.

1 QVARTO quæro † quæ res
nouari possint Resp. quod
omnes res, quæ subijci pos-
sunt dominio nostro, transi
re possunt in nouationem l.
secunda cum gl. 1. ff. de no-
uat. quodcunque enim si-
ue verbis contractum est, si-
ue non verbis nouari potest, & transire in verbo
rum obligationem ex quacunque obligatione,
dummodo sciamus nouationem ita demum fieri,
si hoc agatur, vt nouetur obligatione: cæterum, si
hoc non agatur, duæ erunt obligationes d. leg. 2.
Ampl. primo hoc dictum; si secunda stipulatio
continet plus, quam prima præsumitur nouatio, se
2 cus, si minus, nisi actum † sit expresse & hoc de iu
re. ff. de iure autem cõi requiritur expresse l. qui
vsumfructum ff. de verb. oblig. leg. si pupillus §.
fin. de nouat. Secundo ampl. si eadem persona sit,
à qua postea stipuleris, ita demum nouatio fit, si
3 quid in † posteriore stipulatione noui sit forte, si
conditio, aut dies aut fideiussor adijciatur, aut de-
trahatur, quod autem diximus si conditio adijcia-
tur nouitatem fieri, sic intelligi oportet, vt ità di-
camus factam nouationem, si conditio extiterit,
alioqui si defecerit, durat prior obligatio. §. sed si
eadem inst. quibus mod. toll. oblig. Tertio Ampl.
vt nihil interfit, qualis præcesserit oblig. vtrum na-
4 turalis, an † ciuilis, an honoraria, & vtrum verbis,
an re, an consensu, qualiscunque enim obligo. sit
quæ præcesserit nouari verbis potest dummodo
sequens obligatio aut ciuiliter teneat, aut naturali
ter leg. prima §. illud. ff. de nouat. Quarto Ampl.
5 vt futura † obligatio nouari posit. Exempl. si
quis ita stipulatus à seio sit, quod à Titio stipula-
tus fuero, dare spondes, an si postea à Titio stipu-
latus sit; fiat nouatio, solusque teneatur Seius, &
ait Celsus nouationem fieri, si modo id actum sit,
vt nouetur, idest, vt Seius, debeat, quod Titius pro
misit, nam eodem tempore, & impleri prioris, sti-
pulationis conditionem, & nouari ait, eoque Iure
vtimur leg. si stichum. §. si quis ità. ff. de nouat.
6 Quinto ampl. vt † vna stipulatio posit nouare
plures leg. fin. §. fin. ff. de nouatio ibi in summa ad
monendi sumus, nihil vetare vna stipulatione plu
res obligationes nouari veluti si ita stipulemur,
quod Titium & Seium mihi dare oportet id da-
re spondes? Licet enim ex diuersis causis singuli
fuerint obligati, vtrique tamen nouationis iure li-
berantur, cum vtriusque obligatio in huius per
sonam; à qua nunc stipulemur confluat. Sexto
7 Ampl. vt legata † vel fideicommissa si in stipulatio
ne fuerint reducta, & hoc est actũ, vt nouaretur,
fiet nouatio si pure quidem, vel in diem fuerint
legata statim si verò sub cõditione nõ statim no-
uatio est, sed vbi conditio extiterit, nam & aliàs,
1 qui in diem stipulatur, statim nouat si hoc actum
est, cum certum sit diem quandoque venturam,
at qui sub conditione stipulatur, non statim no-
uat, nisi conditio extiterit. l. si stichum. § legata. ff.
de nouat. fallit primo hoc dictum, si summa, vel
8 species miscæatur priori, nõ † fit nouatio leg. scire
debemus ff. de verb. obligatio ibi scire debemus
in stipulationibus tot esse stipulationes, quot sum
mæ sunt, totque stipulationes esse, quot species
sunt. Secundum quod eueniet, vt mista vna sum-
ma, vel specie, quæ non fuerit in præcedenti sti-
pulatione, non fiat nouatio, sed efficiat duas esse
9 stipulationes. Secundo fallit, si † secunda stipula-
tio continet aliud, quàm prima leg. fundum ff. de
nouat ibi fundum cornelia nam stipulatus quanti
fundus est si postea stipulor, si non nouandi ani-
mo, secunda stipulatio facta est, cessat nouatio, se-
cunda verò stipulatio tenet, ex qua non fundus,
10 sed pecunia † debetur. Tertio fallit cum pecuniam
mutuam dederit quis sine stipulatione, & ex in
continenti fecit stipulationem vnus contractus
est. Idem erit dicendum, & si ante stipulatio facta
est mox pecunia numerata l. si ita. §. cum pecu-
niam & leg. seq. ff. de nouat: si vna enim causa ve-
nit ad implementum alterius, agitur ex impleto,
11 non ex implente. Quarto † fallit in casu l. si sti-
chum. § idem Celsus. ff. de nouat: ibi idem celsus
ait iudicatum solui stipulatione, actionem iudica-
ti non nouari; merito quia hoc solum agitur, ea
stipulatione, vt & fideiussoribus cautum sit, non
vt ab obligatione iudicati discendatur, actio enim
iudicati (inquit Bart.) non nouatur per stiplatio
nem iudicatum solui.

SVMMARIVM.

1 *Nouatio quando fieri dicatur.*
2 *Nouatio de iure antiquo qualiter fieret.*
3 *Nouatio de iure ff. quomodo fieret.*
4 *Nouatio de iure communi quomodo fiat.*
5 *Nouatio non præsumitur.*

Quæstio V. Primæ partis.

1 QVINTO quæro † vtrum
præsumatur nouatio? Resp.
quod in hoc tria iura consi-
derari possunt, primum ius
2 fuit ante ius digestorum † &
secũdum illud eo ipso quod
secunda cautio erat, iunior
nouabat primam, siuè con
tineret idem, siue plus siue minus de qua leg. fin.
§. præterea. C. de nouatio. Secundum est ius dige-
3 storũ & hoc iure ita demũ fiebat † nouatio, si se-
cunda obligatio continebat plus, secus autem, si
minus leg. scire debemus ff. de verb. oblig. Ter-
4 tium † est ius codicis, quo non fit nouatio nisi ex-
presse agatur, siue secunda contineat minus siuè
plus, siue tantum dum indistinctè non fiat noua-
tio, nisi expresse agatur leg. fin. C. de nouat. Bart.
Soci-

Socinus leg. qui vsumfructum numero quinto,
ff.de verb.oblig.Aretinus §.præterea numero ter-
tio inst. quibus mod.toll.oblig.Bart.leg.pen.ff.de
præt. stip. §. fin. inst. quibus modis tol.oblig. ibi
5 ideo nostra † processit constitutio, quæ apertis-
simè definiuit tunc solum nouationem prioris
obligationis fieri,quoties hoc ipsum inter contra
hentes expressum fuerit, quod propter nouatio-
nem prioris obligationis, conuenerunt alioqui,&
manere pristinam obligationem, & secundum ei
accedere vt maneat ex vtraque causa obligatio
con.cum superius dictis Alc. l. si vnus. §. pactus.
nume.2.ff.de pactis cons.72. nume.1.volu.2.Ber.
cons.197.nume.1.volum.1.cons. 103.numer.16.
vol.3.Dec.cons.12.nu.1. Goffre.l.lex falcidia.§.
item numero 13.ff.ad l.Falc. Corn. cons.35. nu-
mero 10.volum.2.Barb.cons.37.nume. 9. vol.1.
Afflict.decis.44.nu.15.

S V M M A R I V M.

1 *Effectus nouationis quot sint.*
2 *Delegans non retinet ius agendi.*
3 *Mora nouatione purgatur.*
4 *Pignus, & Hypotheca liberantur nouatione legitimè facta.*
5 *Res semel nouata quando non reo obligentur.*
6 *Pœna, si stipulatur, quando Notario Cõmittatur.*
7 *Priuilegium dotis perit nouata obligatione.*
8 *Cum in diem nouatio sit, antè diem agi non potest.*
9 *Liberari potest quis inuitus, non autem obligari.*
10 *Cedens iura retinet nihilominus apud se directam actionem.*
11 *Exceptio, quę obstat deleganti, non obstat ei, cui est delegatum.*
12 *Periculum, an spectet ad delegantem, an verò ad delegatum.*
13 *Nouatio non extinguitur, si debita alternatiuè à duobus promittantur.*
14 *Conceptio stipulationis nouantis potest præcedere stipulationem nouatam.*
15 *Gabella an sit soluenda de nouatione contracta.*
16 *Nouatio habet vim solutionis.*
17 *Nouatio impedit cursum vsurarum.*
18 *Pœna promissa tollitur per nouationem.*

Quæstio V I. Primæ partis.

1 EXTO quæro † qui sint effe-
ctus nouationis,& delegationis?
Resp.plures,quorum primus est
2 quod delegans † facta delegatio-
ne contra delegatum, non reti-
net ius agendi leg. secunda.C.de
nouation. Secundus effectus est,
3 quòd mora † nouatione purgatur leg. si stichum.
ff.de nouat.l.quoties §. unde ff.eod.tit. leg. si rem
ff.eod.titulo l.qui decem.§.si cum mihi.ff. de sol.
& liber. Terito nouatione legitimè facta, & hypo
4 thecæ liberantur,& pignus, † & vsuræ nõ currunt
5 l.nouatione.ff.de nouation. Quarto † l.emptor.ff.
eod. titu. vbi res semel liberatæ per nouationem
sine nouo consensu Domini non re obligantur
6 quinto si creditor pœnam † stipulatus fuerit si ad
diem pecunia soluta non fuerit nouatione facta
non committetur stipulatio. Sexto perit priui-
7 legium dotis, & † tutelæ creditori, nouata obliga-
tione. l. aliam ff de nouat. Septimo, cum in diem
8 obligatio † nouatur ante diem venientem agi non
potest leg.in diem ff.de nouat.Octauo,potest quis
alium inuitum liberare soluendo pro eo,vel iudi-
9 cium suscipiendo † animo nouandi: potest enim
quis inuitus liberari non autem obligari leg. solu-
10 tionem ff.de solution.nono † cedens iura, nihilo-
minus apud se retinet directam actionem, quam
experiri potest,nisi in tribus casibus:primo si ces-
sionarius esset litem contestatus. Secundo si ces-
sionarius partem debiti suscepisset. Tertio si ces-
sionarius certiorato debitore denuntiauerit ei,ne
solueret cedenti, delegatio verò solemniter facta
debitorem liberat, & ipsum non creditori obli-
11 gat.Bald.& Salic.l.3.C. de † nouat. decimo exce-
ptio, quæ obstat deleganti, non obstat ei, cui est
delegatum nisi contra eum eadem ratio conce-
dendæ exceptionis subsistat. leg. doli. ff. de no-
12 uat. vndecimo † si delegatus desinat esse soluen-
do,periculum spectat ad eum, qui delegatum sus-
cepit.leg.3.in fine. C. de nouation. duodecimo si
debita à duobus alternatiuè promittantur, noua-
13 tio non extinguitur † l. si stichum. §.si decem.ff.
14 de nouat.decimo tertio † conceptio stipulationis
nouãtis,põt præcedere stipulationẽ nouatam l. si
stichum.§.si quis ita ff. de nouat. decimo quartò
nouatio transit ad hæredes lege. nouatio. ff. de
15 nouatio. Decimo † quinto, quando inconti-
nenti nouatur contractus, soluitur vna gabella
tantum,secus,si ex interuallo,nam de vtroque sol
ueretur gabella. Doctores. lege iurisgentium. §.
16 adeò. ff. de pact. decimo † sexto nouatio habet
vim solutionis leg.si rem.§. fin.ff. de nouat.Alex.
leg.si diuortio.ff.sol.Matr. & impedit cursum vsu
17 rarum † Ias.leg.prima numer.11.C.de iudic.imo-
la l.cum stipulati numero tertio.ff. de verb.oblig.
nec non pœna promissa tollitur per nouationem
18 Ias.l.1.nu. † 29.C.de iud.

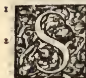
S V M M A R I V M.

1 *Nouatio, seu delegatio, quibus modis fiant.*
2 *Delegatio, debiti nolente debitore fieri non potest.*
3 *Delegatio nuta, vel scriptura quando fiat.*
4 *Debitor rogans suum creditorem, vt suo periculo à debitore suo petat.*
5 *Nouatio fit si obligationi dies adijciatur, vel detrahatur.*
6 *Nouatio fit si obligationi adijciatur, seu detrahatur conditio.*
7 *Nouatio fit si adijciatur, seu detrahatur fideiussor.*
8 *Delegatio non fit si creditor delegatum suscipere nolit.*
9 *Delegatio non fit si delegatus exceptione se tueri possit.*

Con-

10 *Conditio certi, quando sit aduersus delegantem.*
11 *Vsusfructus debitor si delegetur an valeat delegatio.*
12 *Delegatio non fit si delegatus non consentiat.*
13 *Fideiussoria obligatio non nouat principalem.*
14 *Nouatio non fit ex stipulatione, quæ non committitur.*
15 *Nouatio non fit, nisi adueniente conditione glo. fin.*
16 *Nouatio perit, si res pendente conditione, post moram prioris perierit.*
17 *Delegatio non valet facta per errorem.*
18 *Nouatio non valet, si secundo contractui dominus directus non consentiat.*
19 *Nouatio proprie, quæ sit.*
20 *Nouatio impropriè quæ dicatur.*
21 *Nouatio voluntaria, quæ sit.*
22 *Nouatio voluntaria quomodo fiat.*
23 *Nouatio necessaria qualiter fiat.*
24 *Nouatio alia est priuatiua, alia accumulatiua.*
25 *Nouatio voluntaria quomodo, & quando tollat primam obligationem, & eius qualitates.*
26 *Nouatio multiplex.*
27 *Nouandi animus an probetur libris, venditoris & debitoris.*

Quæstio VII. Primæ partis.

1 SEPTIMO quæro † quibus modis fiat nouatio, & delegatio? Respon. pluribus
2 modis.

Et † primo delegatio debiti, nisi consentiente, & stipulante debitore, iure perfici non potest, nominis autem venditio ignorante, vel inuito, & aduersus quem actiones mandantur, contrahi solet, leg. prima, C. de nouat.

3 Secundo delegare scriptura, vel † nutu, vbi fieri non potest, debitorem suum, quis potest, leg. delegare. ff. de nouat. vbi gloss. dicit quod nihilominus delegator loqui debet, leg. prima. C. eodem titulo.

4 Tertio, si debitor rogauit † creditorem, vt suo periculo à debitore suo petat. lege si mandauero §. interdum, ff. mand.

5 Quarto † modo fit nouatio si obligationi dies adijciatur, vel detrahatur, §. sed si eadem. In. stitu. quibus modis toll. obligat.

6 Quinto, si obligationi † adijciatur conditio vel detrahatur dict. §. sed si eadem.

7 Sexto † si fideiussor adijciatur, vel detrahatur dicto §. sed si eadem, non tamen fit delegatio, si creditor delegatum suscipere nolit. l. eum à quo. C. de solution.

8 Secundo † hoc idem si delegatus exceptione se tueri possit † leg. si quis leg. doli mali. ff. de nouation.

9 Tertio, quamuis † delegatio valeat, non debitoris credentis, tamen se deberi habebit, ta-

10 men non debitor † aduersus delegantem conditionem certi, ex eo quod soluit creditori meo incertum, leg. si non debitorem. Digestis de nouation.

11 Quarto, si vsusfructus debitor † sit delegatus, vel ex alia obligatione personæ cohærenti debitor sit, lege si vsusfructus, Digestis de nouation.

12 Quinto † non fit si delegatus non consentiat se delegari leg. prima C. de nouat. leg. nec creditoris, C. eodem titulo.

13 Sextò obligatio † fideiussoria non nouat principalem, lege si ità fuero, Digestis de nouation.

14 Septimo nouatio † non potest contingere ex ea stipulatione, quæ non committitur leg. nouatio. ff. de nouat.

15 Octauo, non † fit ea stipulatione, quæ non committitur, nisi adueniente conditione glo. fi. l. si autem. §. fin. ff. de pact.

16 Nonò perit nouatio, si res † pendente conditione post moram prioris perierit. leg. cum qui, §. fin. ff. de verb. obligatio.

17 Decimo si per † errorem putans se alij deberedelegauit leg. si cum te. ff. de pact.

Vndecimo, si persona promissoris pendente conditione decesserit, vel deportata sit, l. quoties ff. de nouat.

18 Duodecimo, si † secundo contractui Dominus directus non consentiat, vt in alienatione rei Emph. Alb. leg. frig. §. adeo, ff. de pact. pro maiori declaratione notandum est, quod nouatio capitur dupliciter.

19 Primo strictè † & propriè quando prima obligatio tollitur, & transfunditur in aliam nouam, quod fit semper in nouatione voluntaria.

20 Secundo modo † dicitur nouatio magis largè cum prima obligatio, & prima actio non tollitur, immò magis fortificatur, scilicet quando ei adduntur noui effectus, ratione nouæ formæ additæ dicitur fieri nouatio, quod contingit aliquando in nouatione necessaria.

21 Præterea notandum est, † quod duplex est nouatio quædam voluntaria, quæ fit dupliciter.

Primo mediante stipulatione, quando illud quod debetur certo modo ab vno, stipulor animo faciendi nouam obligationem sub alia forma ab eo, vel alio, & dicitur fieri per stipulationem, ratione frequentioris vsus.

22 Secundo modo † fit nouatio voluntaria per litem contestatam quando creditor debitorem in iudicio conuenit, & quidam tertius pro eo comparet, & in se suscipit iudicium, & in se transfert omnes obligationes, & promittit cum fideiussoribus soluere de suo, si condemnabitur, certe primus debitor liberatur, & noua obligatio inducitur in personam huius suscipientis in se iudicium & trasferentis in se obligationem, & vtraque nouatio, ideo dicitur voluntaria,

23 quia fit ex mera voluntate † nouatio autem necessaria fit ex necessitate præcisa, sed causatiua cum scilicet contra debitorem mihi soluere nolentem,

lentem, litem contestor, quę ideo sic dicitur, quia 8 etiam inuitum te traho, l. inter stipulantem, §. primo. ff. de verborum obliga. vel quia quodammo- 9 do inuitus videor vocare te in ius, cum aliter mihi debitum consequi non possum, leg. finali. ff. de separa. per quam fit nostra conditio melior facta actione perpetua, & transitoria in hæredes, l. prima. §. adhæc, ff. de annali exc. similiter transfertur rei periculum in possidentem, leg. nemo. §. primo. ff. de verborum obligation. & nihilominus currunt vsuræ, item interrumpitur præscriptio, & vsucapio quantum ad effectum, currit tamen nihilominus vsucapio, l. moræ, C. de rei vendic. leg. secunda. §. fin. ff. pro emptore, glo. final. l.

24 prima, C. de iudicijs. † Præterea notandum est, quod duplex est nouatio, quædam est priuatiua, seu extinctiua, quædam est accumulatiua. nouatio extinctiua est semper illa, quæ est voluntaria, quomodocunque fiat, eo quod extinguit primam obligationem, & actionem cum omnibus suis qualitatibus, & nouis accessorijs, & nouam inducit, nouatio autem accumulatiua est, quæ non extinguit primam obligationem, immo eam fortificat, & quia addit nouos effectus, appellatur accumulatiua, & hoc modo per sententiam condemnatoriam inducitur nouatio accumulatiua, quia vltra primam actionem ex contractu, qui durat, accumulatur noua actio ex sententia, glo. l. duobus. ff. de exc. rei iud. & hoc modo per iuramentum inducitur nouatio, l. qui iurasse. §. fin. ff. de iure iurand. Et not. quod per no-

25 uationem † voluntariam tollitur prima obligatio & omnes eius qualitates: intellige quando tales qualitates competebant ex ordinatione creditoris, puta fideiussores dati, vel pignora, vel pœna. si autem esset priuilegium, quod competeret ipsi actioni ex natura ipsius actionis, tunc non tolleretur per nouationem; immò transiret in secundam obligationem. l. secunda, §. primo. ff. de priuileg. cred. glo. & Bartol. leg. aliam, ff. de nouat. præterea notandum est, nouationem triplicem esse, plenam scilicet, quando fit ope exce-

26 ptionis, pleniorem, quando fit ipso † iure plenissimã, vt in vltimis voluntatibus. Bal. leg. prima, columna decima. C. de his, quæ pœnæ nomine: an autem nouandi animus probetur ex libris ven

27 ditoris, & debitoris, † not. Areti. consilio quinto, numero primo, & sequent.

SVMMARIVM.

1 *Prorogatio termini, an liberet fideiussorem.*

2 *Fideiussor transacto tempore, quando dicatur liberatus.*

3 *Actus agentium non operantur vltra eorum intentionem.*

4 *Inducta ad vnum finem, non debent operari contrarium.*

5 *Accessoria non tolluntur per simplicem prorogationem termini.*

6 *Prorogatio termini intelligitur facta cum omnibus qualitatibus suis.*

7 *Fideiussor quando nouatione liberetur.*

8 *Pœna promissa non tollitur per prorogationem termini.*

9 *Nouatio hodie non fit, nisi expressè agatur, late discutitur.*

Quæst. VIII. Primæ partis.

1 Ctauo quæro, † an si creditor, proroget terminum debitori absente, & ignorante fideiussore, liberetur fideiussor, quasi censeatur facta nouatio? Respond. in hoc puncto duos casus.

Et primo, aut loquimur in termino finiendæ obligationis, puta principalis

2 conduxit domum † vsque ad annum, nisi pro eo aliquis fideiussit; prorogatur ille annus ad alium annum, vel ad duos absente, & ignorante fideiussore, an fideiussor liberetur? Respon. quod sic, quia cum eueniente termino finiatur obligatio fideiussoris, certè absque eius consensu non potest denuo obligari, l. fin. ff. de pact.

Secundus casus est in termino assignato ad soluendum, quo elapso fideiussor non liberatur, immo remanet obligatus, & constituitur in mora, si creditor proroget talem terminum debitori principali absente, & ignorante fideiussore, fideiussor non liberatur, quia actus agentium non debet

3 operari † vltra eorum intentionem, leg. non omnis, ff. si certum petatur. Secundò, quia inducta

4 ad vnum finẽ non debent operari † contrarium,

5 leg. legata inutiliter. ff. † de legatis primo. Tertio, quia per simplicem prorogationem termini accessoria non tolluntur. Innocent. capit. præterea,

6 de appella. Quarto † quia prorogatio termini intelligitur facta cum omnibus qualitatibus suis. Bart. leg. prima, §. & post. ff. de nou. oper. nuncia.

7 Quinto per † l. nouatione. C. de fideiusso. vbi de-

8 clarat, quando fideiussor liberetur. † Sexto quia per prorogationem termini non tollitur pœna promissa, sicuti per nouationem, l. solutum, §. nonata. ff. de pignor. actione. Bald. l. accaptam. quæ-

9 stio. septima. C. de vsur. Vltimo, † quia hodie nouatio non fit, nisi expressè agatur, & sic non potest dici quod fuerit facta ipso iure, seu ope exceptionis, not. l. fin. C. de nouat. Iason. Li. numero 18. C. de iudic. illud autem, quod dictum est nouationem nõ fieri nisi expresse dicatur. l. fin. C. de noua. procedit etiam, si superueniat pignoris assignatio, & fideiussorum datio, Bald. consil. 266. volum. 1. & consi. 318. vol. 1. & hoc etiam si post fideiussores primo datos, dentur secundi alij, quia per secundos non tolluntur primi dati Al. dict. in consi. de his, qui fideiuss. dare poss. numero 10. Secundo ampliatur, vt dictum est, etiam si detur vlterior dilatio. Doctor. communit. leg. pen. ff. de præt. stipul. Alex. consilio tertiodecimo, volumine sexto. Tertio ampliat. vt debitor non liberet etiam si mandet alteri, quod debitũ suum soluat, antequam mandatarius promittat principali creditori, quia tale mandatum ante factam promissionem potest reuocari. Doctor. commu-

nit.leg.singularia. ff. si certum petatur, & hoc nisi mandatarius scripserit se debitorem in libris suis, cui debeat soluere iuxta mandatum sibi factum, nam ex hoc videtur promisisse, & esse obligatus, & tenetur, & dicitur liberatus primus debitor mandans Purpuratus. d. leg. singularia, similiter post acceptationem principalis creditoris reuocari non potest mandatum Socin. d. leg. singularia, & nota, quod ad hoc, vt primus mandans sit liberatus, hæc maxime requirũtur, videlicet, quod mandatarius, qui promisit, esset debitor mandantis, Angel. leg. fin. C. de nouat. Secundo quod mandatarius promittat creditori principali per stipulationem, aliàs si non interuenerit stipulatio nón sufficit. Angel. leg. delegare. ff. de nouat. nisi stipulatio fieret ex diuersa causa, seu, nisi expresse nouasseut, quia tunc etiam absque stipulatione inducitur nouatio. Bologn. consil. quinquagesimonono, & Ias. leg. si bularia. ff. si certum petatur. Tertio, quod tanquam debitor promittat. Paulus d. leg. delegare.

In casibus autem quibus liberatur delegans. Fallit primo si mandatom sit debitori, vt soluat, & ille tantum promiserit, tunc enim per solam promissionem non liberatur delegans, nisi creditor consentiat. Paul. leg. singularia. ff. si certum petatur.

Secundo fallit, quando delegans scit debitorem suum esse de proximo decocturum, & creditor ignorat. Bald. & Sal. leg. pro debito. C. de bon. aut. iud. poss.

Tertio, quando promisit facturum, & curaturum quod delegatus, soluet, quia tunc illo arripiente fugam, non liberatur delegans. Sal. leg. si filius. ff. ad maced. Doct. d. l. pro debito.

Quarto, quando delegans laudauit delegatum pro bono, & legali mercatore. leg. cum ostendimus. §. fin. ff. de fideiuss.

Quinto quando creditor recepisset debitorem ex delegatione, periculo delegantis. leg. si mandato. §. fin. ff. mandati.

Sexto quando promissio facta per delegatum, principali creditori esset inutilis. Angelus. d. leg. singularia.

Septimo, si mandatum sit, quod fiat solutio, vel promissio in diem, vel sub conditione, quia ante diem, vel conditionem, non est liberatus. Socin. d. leg. singularia. ff. si certum petatur. Sal. l. si pro debito. C. de bon. aut. iud. poss.

Octauo fallit, nisi delegans esset Socius delegati, qui decoxit Sal. d. loco Angel. §. item inst. de exc. Præterea, notandum est, quod ad hoc, vt dicatur facta nouatio, quando mandans conuenirer, cum creditore, vt mandatarium pro ipso reciperet, quia tunc mandatarius videtur subrogatus in locum principalis debitoris, & ipse mãdans videtur liberatus Alexan. cons. 10. volomine secundo, hoc. l. qui vsumfructum. ff. de verborum obligation.

Secundo hoc idem, quando debitor daret. Creditori nomen debitoris insolutum. Bald. l. fi. C. ad legem Falcidiam. leg. Mæuia. ff. solut. matrimonio.

Tertio quando ita esset consuetudo. Bald. leg. fin. C. ad legem Falcidiam Purpur. leg. singularia versic. tertio, ff. si certum petatur, qui dicit hanc consuetudinem esse Florentiæ.

Quarto hoc idem, quando principalis creditor ob promissionem factam per mandatarium, reddit instrumentũ, vel Chirographum principali debitori mandatũ, Ias. & Purp. d. l. singularia.

Quinto nouatio dicitur facta, quando illud, quod continetur in secunda obligatione, est coæquale cum prima, aliàs secus. Alex. consil. tertiodecimo, volumine primo.

Sexto, quando in secundo instrumento iura pristina sunt conseruata, tunc enim non dicitur facta nouatio Gozad. consi. 38.

Septimo ad inducendam nouationem sufficiunt coniecturæ, quæ sumuntur ex verbis expressis ad inducendum nouationem. Salyc. l. fin. C. de nouat.

Octauo, quando contractus non compatiuntur ad inuicem, tunc dicitur facta nouatio, etiam si expressè non agatur. Bald. d. leg. fin. consi. 318. volumine primo. Dec. consil. 400.

Nono per transactionem inducitur nouatio, quia per eam recedimus à prima actione. Bald. rubr. de transact. Dec. consi. 400.

Decimo nouatio primæ obligationis, non fit necessario in præiudicium creditoris, sed demum si sua interest. Alex. l. delegare. ff. de nouat.

Vndecimo fit per pœnæ adiectionem. Bald. l. 1. col. 9. C. de his, quæ pœnæ nomine, nisi sit clausula, rato manente. Bal. leg. ancillæ. C. de furt. vel nisi sit clausula, toties pęna committatur, quoties fuerit contra factum. Bal. d. l. 1. vel nisi sit loco accessionis, nam ad hoc, quod fiat nouatio pœna inducitur loco sortis. Ampl. vt fiat nouatio etiam si pęna apponatur officio iudicis. Bald. ibidem.

Duodecimo, nouatio facta per masculos, & fœminas, simul se obligantes animo nouandi, valet pro parte masculorum, non autem pro parte fœminarum, & iden prima actio manet firma creditori contra debitorem, pro parte fęminarum Bal. l. si paternam. C. ad Velleianum. Præterea notandum est, quod dolo initus contractus nouationis, redditur ipso iure nullus, præsertim in causa dotis. Alex. l. si cum dotem. §. si mulier numero 2. ff. solut. matrimon.

Decimoquartò, nouatio non fit per deuolutionem Bald. l. diuortio num. 4. ff. de neg gest.

Decimoquinto, nouatio circa dotem nõ valet, nisi sit vtilis mulieri. Socinus Iunior, consilio centesimo quadragesimoprimo, numero decimonono, volumine primo.

Decimosexto nnuatio est loco exceptionis. Marc. decisio. 538. numero tertio. Decius l. si pecuniam, numero duodecimo, ff. si certum petar.

Decimosexto no. quòd naturalis obligatio inducit nouationem. Alexand. l. si cum dotem, numero nono. ff. soluto matrimonio.

Decimoseptimo inducit nouatio, si debeo tibi decem cados vini, tu autem promiseris pro his soluere decem aureos. Faber. §. præterea, nume. 3. inst. quib. mod. toll. oblig.

Quæstio.

Quæstio. IX. Primæ partis.

1 Ono quæro, † quo iure intro ducta fit nouatio ? Resp. in nouatione consideranda esse tria iura.

Primo ius antiquissimum, vbi etiam si nihil noui interuenisset, nihilominus fiebat nouatio, l. obligationem ferè. §. fin. ff. de actio. & obl.

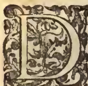
Secundo ius nouum, vbi nouatio præsumptiuè fiebat, quoties noui, quid interueniret, & semper intelligatur hoc agi. l. 2. ff. de nou.

Tertium ius nouissimum, quando hoc expressum diceretur, l. final. C. de nouatio. Bart. leg. qui vsumfructum, numero primo, ff. de verb. obli.

SVMMARIVM.

1 *Rei debendi nouatio vnius, quando prosit alijs.*

Quæstio X. Primæ partis.

Ecimo quæro, quando nouatio vnius rei debendi, profit alijs? Resp. quòd aut vnus paciscitur animo nouandi, & liberandi alium, & tunc non est dubium, quòd alteri prodest, quia hoc posset quilibet extraneus, l. si Stychum. §. fin. ff. de nouat. l. si debitor, ff. de solut. aut vnus paciscitur animo nouādi obligationē, quod ipse tamē tenetur hoc expresso, quòd ad alium non porrigatur, & tunc alius non liberatur, quod idem contingit in solutione. leg. Papinianus, ff. mand. leg. Modestinus. ff. de sol. & in acceptilatione, aut simpliciter animo nouandi paciscitur, & tunc vterq; liberatur, leg. si pro vno. ff. ad Velleian. Bart. Auth. hoc ita, num. 13. C. de duobus reis.

SVMMARIVM.

1 *Adiectio noui loci, & nouæ personæ in obligatione, an inducat nouationem.*

Quæstio XI. Primæ partis.

1 Ndecimo quæro, † vtrum adiectio noui loci, & nouæ personæ in obligatione inducat nouationem? Resp. distinguendo, quandoque agitur, vt fiat nouatio ratione personæ & loci, vt quod debet Titius Perusio, promittat Seius Florentiæ quandoque fit nouatio circa locum, & non respectu personæ, vt quod debeo soluere Perusio, debeam soluere Florentiæ: quandoque fit nouatio, & respectu personę, & non respectu loci, vt quod ego debeo soluere Perusio, debeat Titius soluere Perusio, quandoque dubium est, vtrum ista sit nouatio, nec ne.

Primo casu aut inferitur alia conditio, vel causa finalis obligationis nominatæ ad nouandam obligationem veterem, quæ non est impleta, & non est facta nouatio, aut obligatio nouans, est purè & liberè contenta. & non est facta nouatio. l. pecunia. ff. si cert. pet. l. fin. C. de nouat.

Secundo casu non est facta nouatio propriè, vnde debitum potest vtrobiq; conueniri, si aliàs est locus idoneus, vt quod habeat in loco vbi conuenit per certo domicilium: tamen est actio arbitraria ratione loci. leg. prima, & sequent. ff. de eo quod certo loco, secus si aliàs locus contractus non est locus idoneus, leg. secunda, ff. de bo. aut. iudic. poss. l. quæro. ff. de solut.

Tertio casu idem quod in primo, videlicet aut existit causa, vel conditio obligationis nouantis, aut non. Barto. leg. quod traditur. ff. de constitut. pecun.

Quarto casu, aut persona est adiecta fauore debitoris ad liberandum primum debitorem, & præsumitur nouatio, scilicet ope exceptionis non ipso iure, quando hic expresse nō agitur Doctor. leg. fin. ff. de nouat. idem si ad obligationem minuendam, legicum in plures. §. lege. ff. de action. leg. penultim. ff. de præto. stipul. leg. omnes, ff. de nouat. aut fauore stipulationis, & non fit nouatio, vnica tamen exactio liberat in totum. leg. qui bis idem. ff. de verborum obligation. Bald. consi. septuagesimoquarto, lib. quinto, numero secundo, Redoanus tractat. de rebus ecclesi. non alien. §. item, numero quinto, Pag. septima, not. capitul. priuilegium, de reg. iuris, in sexto. l. priuilegia. ff. eodem titulo. Cagnolus l. in omnibus, numer. tertio, ff. de regul. iuris. Roman. consil. 516. numero sexto.

SVMMARIVM.

1 *Nouum, quot modis dicatur.*
2 *Nouus casus dicitur insolitus.*
3 *Nouus debitor dicitur debitor delegatus.*
4 *Nouum dicitur, quod nunquam fuit.*
5 *Nouum dicitur, quod nouiter reperitur.*
6 *Nouum quandoque dicitur vltimum.*
7 *Nouum accipitur secundum subiectam materiam.*
8 *Reficere nou est de nouo facere.*
9 *Prohibitus facere de nouo non prohibetur reficere.*
10 *Augmentum, mutatio, & diminutio rei, quando nouationem inducant, vide remissiuè.*

Quæstio. XII. Primæ partis.

1 Vodecimo quæro † quot modis dicatur nouum? Resp. pluribus modis, & primo nouus casus dicitur insolitus in statuto, quo datur arbitrium potestati in casibus nouis, id est insolitis Bald. leg. fundum. §. frumenta. ff. de
2 contr. empt. Ang. † & Alexan. rubric. ff. de oper. nou. nunc. l. 1. ff. quod quisque iuris.

Secundo nouus debitor dicitur etiam debitor
3 delegatus licet fuerit † antiquus debitor delegantis. Albericus tractat. statut. secunda parte, quæstione vigesimaquinta, Alexand. rubrica. ff. de oper. nou. nunc.

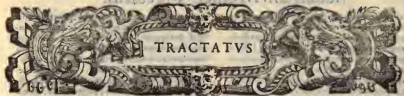
Tertio proprie nouum dicitur primum. i. quod
4 nunquam fuit. c. non † autem 2. quæstion. prima, capitu. nouum 8. quæstion. prima, capitul. Achatius 24. quæstion. quarta, capitul quid per noua'e extra de verbor. significat. nec sat est, quod aliqua pars sit noua nisi totum nouetur. Abb. c. 1. nume. secundo de verbor. significat. quarto modo dicitur nouum. i. nouiter repertum, & dicitur nouum
5 inuentione, seu saltem † notitia, licet prius extaret: quod est notandum pro saluandis dictis testium. Ioannes de Prato. leg. admonendi numero 10. ff. de iure iurando, quinto modo dicitur no-
6 uum, † id est vltimum. Doctor. comm. rubric. ff. de oper. nou. nunc. vbi Hormannoctius detus, numero 47.

Sexto accipitur nouum, secundum subiectam
7 materiam, vt habetur † in tit. de nouo. capitul. compon. & in tit. noua vectig. leg. prima, §. qui opus, ff. de oper. nou. nunciat. Doctor. comm. leg. prima, ff. quod quisque iur. Caccialupus. l. admo-
8 nendi numero 10. ff. de † iure iurand. sed quæro vtrum ille qui reficit domum dicatur fabricare novam domum? Resp. quod si non fuerit mutata noua forma, & domus prius non erat penitus destructa, non dicetur noua domus, sed refecta, vnde iudæi, qui prohibētur nouas sinagogas facere, non prohibētur veteres reficere, atque instaura-
9 re. Doctor. commun. † rubric. extra de nou. oper. nunciat. & rubric. ff. eod. tit. & quia nouatio dicitur fieri per augmentum mutationem, & dimi-
10 nutionem rei in essentia, † videndum esset quid sit augmentum, quid mutatio, & quid diminutio, nec non quomodo & quando, & in quibus habeat locum, quod ex augmento, mutatione, & diminutione inducatur, de quibus vide, quæ dixi in tractat. d. leg. & stat. 4. p. quæstion. 28. & seq. per totum.

F I N I S.

TRA-

DE NOVATIONIBVS

PARS SECVNDA.

SEBASTIANI MEDICIS FLORENTINI IVRECONSVLTI

Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolic.

SVMMARIVM.

1 *Reuocatio an præsumatur.*
2 *Variatio non præsumitur.*
3 *Reuocatio est quid facti.*
4 *Filius legitimus præsumitur in potestate Patris.*
5 *Quelibet res presumitur libera.*
6 *Excommunicatus semel semper presumitur excommunic.*
7 *Malus semel presumitur semper malus.*
8 *Bonus semel semper presumitur bonus.*
9 *Inimicus semel semper presumitur inimicus.*
10 *Subditus olim semper presumitur subditus.*
11 *Confines non presumuntur mutati.*
12 *Alienigena nemo presumitur.*
13 *Voluntatis mutatio non presumitur.*
14 *Corrigere incontinenti nemo presumitur.*
15 *Dominus qui fuit olim, presumitur & hodie.*
16 *Procurator non expresso, quo nomine agat, censetur agere procuratorio nomine.*
17 *Diues qui fuit olim, & hodie presumitur esse.*
28 *Malo principio, que sunt inchoata, malo præsumuntur exitu terminari.*

1 QVia dictum est † supra prima q.
5. primæ partis non præsumi
nouationem, an hoc idem sit
in omnibus, vt dici possit reuo
cationem non præsumi? Resp.
quòd nunquam variatio, ne-
que reuocatio præsumit. Ale.
l. qui in aliena. §. si ita, num. 9. ff. de acquir. hæred.
2 l. de tutela, nu. 11. C. de † in integr. rest. Ber. con-
sil. 55. num. 8. vol. 3. Rol. consi. 67. num. 17. volu-
mine secundo, Ber. consi. 106. num. 5. vol. primo,
3 reuocare enim est † quid facti, & facta non præ-
sumuntur, nisi probentur, l. in bello. §. facta, ff. de
capt. & postl. l. reum. l. si verò. §. qui pro rei, ff. qui
4 satisd. cog. vnde † filius legitimus præsumitur in
potestate patris. l. si emancipati. C. de collatio. l. si
filius, ff. de probat. Secundo infertur, quod quæ-
5 libet res præsumitur libera † non autem emphy-
6 teutica, l. altius. C. de seruitu. Tertio † infertur,
quod excommunicatus, qui fuit heri, præsumi-
tur, & hodie, cap. sicut, de sentent. excommunic.
glo. c. proposuit, de c. et. excommun. Rot. decisio.
vndecima, titu. de probat. & hoc quando fuit sim
7 pliciter excommunicatus. † Quarto infertur,
quod qui fuit semel malus, semper præsumitur
malus in eodem genere mali, cap. semel malus de
regul. iur. 6. hoc idem est, vt qui fuerit bonus, &
8 nunc præsumatur bonus, † cap. mandata, de præ-
sumptionibus. Quinto infertur, quòd inimicus
non præsumatur reconciliatus. Docto. l. in ipsius
9 C. famil. ercisc. Innocen. † cap. cum oporteat, de
accusatio. Doctor. l. tertia, de testibus, l. ex perso-
10 na, C. de probat. Sexto infertur, † quod qui olim
fuit subditus, & hodie dicetur, idem Doctores
11 capit. præterea, de transactio. † Septimo infertur,
quod confines dicuntur ijdem, nec præsumun-
tur variati. Doctores l. finalibus, ff. finium regun-
dorum. Felin. capital. cum causam, de probation.
12 Octauò dicitur quis de † ea ciuitate, in qua repe-
ritur, nisi probetur alienigena, quia quilibet præ-
sumitur habitare in patria sua, & non mutare lo-
cum Bartol. l. is potest, columna sexta, ff. de acqui
13 renda † hæredita. Nono mutatio voluntatis non
præsumitur, l. cum qui, ff. de probatio. l. cum hic,
ff. de donatione inter virum, & vxorem, capitul.
maiores, de baptismo, vnde si conductor finito
tempore perseueret, præsumitur reconduxisse, l.
item, § final. & leg. sequent, ff. hoc D. similiter hac
14 ratione nemo præsumitur † incontinenti seip-
sum corrigere. Doctor. l. nam ad ea. ff. de condi-
tione, & demonstratione. Decimo infirmus olim,
& nunc præsumitur infirmus. Doctor. commun.
capitul. cum inter, de electio. vnde qui olim fuit
furiosus, & hodie idem dicetur. Doctor. capitul,

final.de ſucceſſ.ab inteſtat. leg. furioſum , C.qui
15 teſtament. facere poſſunt. Vndecimo † infertur,
quod qui fuit dominus, etiam de præſenti ſit do-
minus leg.ſiue poſſidetis.C.de probatio. Doctor.
capit. præterea , de tranſactio. quod idem dicen-
dum eſt de poſſeſſore, glo. & Doctores dicta leg.
ſiue poſſidetis, C.de probation. leg. non ignora-
uit, capitu.ad exhib. Doctores communiter, capi.
cum ad ſedem, de reſtitutione ſpoliato. nec præ-
ſumitur titulus mutatus, leg.prima, §. primo, ff.
de exc. rei vend. leg. ſecunda , C. de acquirenda
poſſeſſione.leg.quædam.ff.de rei vendic.not.leg.
16 ſi à te, ff.de ſeru.vendi. Duodecimo † procurator
aliquid agens non expreſſo procuratorio nomi-
ne, præſumitur tamen eodem nomine feciſſe, l.
pignori.§. final. ff. de vſucapion. Doctores com-
muniter l.ſi poſt. ff.ſoluto matrimonio , leg. pri-
ma, §.nunciatio.ff.de noui oper.nunciat. Bald.l.ſi
17 patruus, C.commun. † vtriuſque. Decimotertio,
qui olim fuit diues , & hodie idem dicetur , non
enim præſumitur amiſiſſe bona ſua.Doctor. com
mu.leg.ſiue poſſidetis, C.de probatio.& capitul.
primo de ſeruit.Gem.capit.fina.6.quæſtio.prima.
Decimò quartò infertur, quòd quæ malo ſunt in
choata principio, non præſumuntur bono exitu
perfici cap.in principatus prima quæſtio.prima,
18 C.mirantur 61.diſtinctio.† authen.quomodo op
port. epiſcopis. Alciat.tracta.de præſumpt.Reg.
2.præſumptio. 32. quibus ità ſuppoſitis, ponam
duas regulas generales, quarum ſecunda erit pro
limitatione primæ.regula autem prima generalis
19 erit, quòd ſemel placuit , amplius † diſplicere nō
poteſt capit. quòd ſemel de regu. iur. 6. ſecunda
20 autem regula generalis eſt, quòd vltima derogāt
primis.leg. pacta nouiſſima. C. de pact.l.ſi mihi.
§.in legatis.ff. de leg. primo leg. duobus. §.idem.
ff.de iur. iurando. leg. ſi quis conductionis. ff.de
acquirend. poſſeſſ. pro quarum duarum regula-
rum declaratione, ponam inferius ampliationes,
& limitationes ipſarum , in hunc qui ſequitur
modum videlicet .

Abbas.

1 ABbas quamuis † electus, & confirmatus, nonpoſſit reuocari à ſuo capitulo, remouebitur tamen ſi fuerit inſufficiens. Innocent.capitul. licet eli, in gloſſ.verſicul. in ſufficientia, de ſimonia. Archidia.capitul.leg.ſextadecima quæſtio. prima , quòd multomagis eſt dicendum , ſi commiſerit aliquod delictum , ob quòd veniret deponendus .

Similiter poteſt Abbas ex eiſdem cauſis remouere Monachum negligentem , vel delinquentem à prioratu ſibi conceſſo ad uitam. Franciſcus Aret. conſilio ſexageſimotertio . Doctores capitul. ſecundo.§. priores , de ſtatu. Monachor. non tamen poteſt reuocare curam conceſſam Monacho ſuo per Epiſcopum, Innocent.capitul. primo de cappell.Monac. Bald.in Marg. ver.Epiſcopus verſicul. 23. eius enim eſt nolle , qui poteſt, & velle. leg. eius. ff.de regu.iur. & nihil tam naturale eſt, quàm eodem genere, quodque diſſolnere, quo colligatum eſt.l eg.nihil tam naturale. ff. de regu.iur. Item Abbas poteſt adhibitum ſuum remouere priorem manualem, vt ſunt commendatores, inſtitores, Præceptores not.capitul. cum deputati de iudic. capitu.. cum ad monaſterium.§. tales verſicul. nec alicui de ſtat. Monach. Doctores capitul,ſecundo , eodem titulo , immo non poteſt eum in manuali prioratu adeo conſtituere, qui poſſit adhibitum eum reuocare, etiam ſi promittat eum non reuocaturum. Abbas capitulo præterea, de tranſaction. Iacob.leg. interpoſitas , c. de tranſaction. Federicus conſilio centeſimo quinquageſimoſecundo. Abb.c.inſinuante, titul.qui clerici vel vouentes, Bartol. authent. ingreſſi , C. de ſacroſanct. eccleſ. & eſt hæc differentia , quòd prior perpetuus non poteſt remoueri abſque cauſa , manualis autem poteſt remoueri abſque cauſa , Doctores capitul. cum ſingula, de præben.in ſexto , capitul. ſecundo. §. priores, de ſtat.monach.

Item Abbas poteſt reuocare fundum Doctori datum, detecta eius ignorantia. Barto. leg.cum quid.ff.ſi certum petatur, vbi Alexand. num.decimoſeptimo , quia prælatus non poteſt dare res eccleſiæ, niſi bene merentibus, not.leg.iubemus, C.de ſacroſanct.eccleſ.

Item Abbas poteſt reuocare procuratorem conſtitutum à conuentu. Innocent. capitul. præſentium , de teſtibus. Bartol. leg. illud. §. quid ſi actor, ff..quod cuiuſque vniuerſ. nomin. l. actor. ff.rem rat.hab.

Item Abb. reuocare poteſt confeſſionem Monachi probando contrarium . Baldus leg.principaliter, la ſecunda C.de lib.cau.

Item Abbas poteſt reuocare promiſſionem factam Monacho, Bald.l. interpoſitas , capitul. de tranſactio.

Accuſatio.

1 ACcuſatio regulariter † reuocari non poteſt, poterit tamen libellus accuſationis mutari. Speculator. titul. de libelli concept. §. nunc oſtendemus, verb.libellus , & dicam infra verſic. libellus .

Similiter reuocari poteſt, & aboleri accuſatio , nondum facta citatione, quia adhuc non dicitur initiatus proceſſus. Paulus.leg. libertus , numero ſecundo , ff. de in ius vocan. in caſu autem , quo quis deſiſtit ab accuſatione , poteſt iudex proſequi ex officio incipiens nouum proceſſum , & accuſator ponitur Iulius Clarius in praxi criminal: quæſtio. ſexageſimaoctaua , numero tertio , dicitur enim abolitio accuſationis inſtitutæ peremptio. Speculator. titulo de abolend. §. primo, reuocatur etiam accuſatio morte, quia mors omnia ſoluit, §.deinceps, authent. de nuptijs, vt dixi in tractatu mors omnia ſoluit , par. ſecunda. ver.accuſatio.

Item reuocatur ſi facta fuit per errorem , quia error excludit conſenſum , vt dixi in tractatu

de

de fortuitis casibus, parte prima, quæstio. secunda per totam ad quos locos te remitto, nam propositum nostrum est hoc in loco tractare de reuocatione, quæ fit nostra voluntate, vt sit conformis regulæ prædictæ, idest quod semel placuit, de regulis iuris in sexto. Nota tamen circa materiam accusationis, quatenus pertinet ad propositum nostrum, quod pendente accusatione nihil est innouandum, glo. & Doctor. cap. olim, de accusat. l. post contractum. ff. de dona. Vital. tract. clausul. in clausula nihil nouari accusatione pendente num. vigesimoseptimo. Lancillot. tracta. de attentatis 2. par. c. 5. nume. 1. & seq. ex quo enim quis consensit in iudicem, nec declinauit forum, & à limine iudicij non discessit, non potest innouare, vt dicam infra latè, ver. iudicium.

Aditio.

3 Additio ad libellum † post litem contestatam fieri non potest, nisi in accessorijs. Doctor. comm. l. edita. C. de edendo. Ale. l. 1. §. inde. ff. depositi, & nota, quod additio dicitur quando prima dispositio est vna cum additione, sed si noua dispositio inducitur, seu per specificationem nouæ personæ, vel nouæ summæ, de per se singulariter, & expressè, non dicitur tunc additio, sed noua dispositio. Doctor. communiter. l. scire. ff. de verborum obligationibus.

Additio hæreditatis.

4 Aditio † hæreditatis, regulariter rescindi non potest, quia semel hæres directò nunquam desinit esse hæres. Bartol. l. ait prætor, §. sed quod. ff. de minor. & in l. ei qui. ff. de hæred. instit. Bal. Auth. hoc amplius, C. de fideicom. Fallit tamen quando mulier hæres adit hæreditatẽ damnosam, dolo creditoris, nam tunc restituitur, & iuuatur beneficio Velleiani. Bal. l. 1. C. ad Velle. l. si mulier. in iute, l. si mulier hæreditatem. ff. eod. idem si fideiubet pro alio. Bal. l. 3. C. eod. Doctor. l. ius, C. de rep. hæred. similiter hæreditas adita per hæredem defuncti, non potest repudiari per hæredem hæredis, sed non adita per eum defunctum intra tempus deliberandi. sic Bart. l. si quis filium. § fin. ff. de acquir. hæred. Bart. l. fina. ff. eod. tit. Corn. consi. 61. volu. 4. hæreditas tamen adita per cohæredem potest repudiari, vel acceptari tota altero cohærede repudiante partẽ suam. Bart & Doct. l. cum hæreditate. ff. de acq. hæredit. idem in hærede hæredis, vt ibidem, & dicam infra ver. hæreditas. Et not. quòd filius repudians, & postea possidens bona hæreditaria præsumitur hæres, & reuocasse repudiationem, Cyn. & Bald. l. 2. C. de repud. hæred. nam filius hæres hæreditatem repudians, potest acceptare, l. 1. l. licut. l. fi. C. de rep. hæred. filius tamen hæres hæreditatem, semel aditam non potest eam repudiare, nisi sit minor vigintiquinque annis. §. extraneis. Institu. de hæ. qual. & differ. Doct. commun. l. impuberibus, l. si minor, l. necessarijs, ff. de acq. hær. l. pupil lum. ff. de acquir. hær.

Admißus.

5 Admissus ad electionem † non est reuocandus, vnde ex vna vice acquirit ius eligendi, et pro alijs vicibus. Host. c. cum in iure, de electio. Innoc. c. cum ecclesia super glo. ver. postulabant, de causa possess. & propr. quomodo autem, & quando reuocetur, dicam infer. ver. electio.

Agens.

6 Agens in vno iudicio non † potest variare circa idem in alio post litem contestatam, no. leg. vbi cœptum de iudicijs, dicam infra versicul. iudicium.

Agnita.

7 Agnita semel hæreditate † non potest amplius repudiari: dixi supra ver. aditio, & dicam infra ver. hæreditas.

Alienatio.

8 Alienatio † in fraudem futurorum creditorum non potest reuocari per eos. Bartol. l. prima C. de iure fisci, lib. decimo, l. quia. §. ita. ff. de his, quæ in fraudem cred. Fallit fauore fisci. Ias. §. item, num. 62. Instit. de act. Bartol. authent. sed tam necesse. C. de donat. ante nupt. Secundo alienatio dotis relinquendæ marito, vel fratri, ex forma statuti facta per vxorem, non valet etiam per viam donationis remuneratoriæ, sed potest reuocari per maritum, vel fratrem. Alexand. consi. 55. volumine primo. Ampliat. etiam si facta fuisset à vidua. similiter alienatio rei dotalis facta per maritum potest per eum reuocari, glo. §. primo. institu. quibus alien. non licet. Doctor. l. prima, §. & cum lex. C. de rei vxor. actio. Bartol. l. cum vir. ff. de vsucapion. Item alienatio rei Ecclesiæ reuocari potest per Clericum alienantem. Doctor. l. iubemus, §. sanè, C. de sacrosanct. eccle. cap. si quis præsbyterorum, de rebus eccles. non alienan. quod est verum, etiam si iurasset non contrauenire, capit. intellecto, de iure iuran. ibi Doct. Item alienatio inualida potest retractari. Bald. l. prima, C. de liber. causa, leg. iubemus. §. sanè, C. de sacrosanct. eccle. l. 1. de contr. iudic. alienatio facta contra iuramentum de non alienando, potest reuocari per alienantem, si per eum læsatur dignitas eius. Innocent. capitu. dilectus, de iure iur. regulariter enim quælibet alienatio de re prohibita, potest reuocari per alienantem. Bald. l. quoties. C. de fideicommiss. per leg. iubemus, §. œconomus, C. de sacrosanct. eccles. l. fin. cap. si maior factus, l. cum pater, ff. de legatis 2. vnde alienatio rei subiectæ fideicommisso potest reuocari si probetur, quod alienans habuit notitiam testamenti, non aliàs, quia tunc sufficit fideicommissario restitui pretium rei. Ang. l. Marcellus, §. res quæ. ff. ad Treb. potest tñ fieri pro alimẽtis, & propter æs alienũ testatoris, Doct. com.

auth.res,quæ. C. com. de legatis similiter alienatio sacrarum reuocari potest nisi fiat propter redimendos captiuos seu pro alimentis pauperum. Bart.l.sancimus.C.de sacro sanct. eccles.similiter alienatio facta in fraudem reuocatur per alienantem Bart. leg. in Chirographis. §. fin. ff. de adm. tut.gl.& Bar.leg.cum Pater.§.libertis.ff. de leg.2. nisi dolo tacuerit tempore alienationis. Bald.leg. quoties. C. de fideic. quæ si fuerit in fraudem legis; est ipso iure nulla: in fraudem autem hominis est reuocanda. leg. si libertus. ff. de iure patr. Innoc.capit. Raynaldus, de testam. capitul. fin. de accusat.

9 Approbans personam, non potest † eam amplius reprobare. Bald.l.1.columni. fin. C.de furt. & in l. si quis testibus. C.de testibus ampl.procedere etiam in alio iudicio, vel cum alio litigante. Spec.tit.de arbitr.§.sequitur,& §.pen.tit.de teste, quod intellige in his, in quibus ex post facto pœnitere non possumus, secus in alijs, vt in approbatione iudicis, testis, fideiussoris,& similium. Dicam infra ver.reprobatio.

10 Arbiter nulliter pronuncians, † non potest iterum pronunciare, si laudum fuit nullum ope exceptionis, secus si ipso iure Bald. leg. fin. C. de contr. empt. Innoc. capit. in literis, de offic. deleg. Lanfranc. tractat.de arbitr. p. 2. quæstion. 1. Bart. leg. 2.§.1.columm.1. ff. de opt. leg. similiter arbiter, qui in iudicando nō seruat formam compromissi, potest iterum arbitrari, aliàs non gl. & Bart. leg. societatem. §. arbitrorum column. 2. ff. pro socio. Cyn.& Bald.leg.si vt proponas.C.quomodo, & quando iudex item quando & vsque ad quod tempus possit arbiter suam sententiam corrigere, vel reuocare, mutare, vel interpretari, vel declarare in totum, vel in partem, vel iterum pronuntiare, dicam infra ver. iudex; & ver. sententiam,& dicit Specul.tit.de arbitr.

11 Ascendens, † si primo repudiat non potest adire gl. & Bald. leg. non iustam ver. repudiauerat. C. ad Treb. dicam infra ver. hæreditas repudiata.

12 Beneficiorū † variatio non admittitur in beneficialibus gl. cap. 2.de rescr. 6.c.15, qui duas,de elect 6. Clem. 1. de renunc. Franciscus. Marcus. Decis.403.numer.1. volum.2.item resignans beneficium in fauorem alicuius, reuocatur resignatio, si ipse in fauorem cuius resignauit, non fuerit de eo prouisus. Item quando renunciatio reuocetur, & quando Patronus beneficij variare possit, dicam infra suo loco.

13 Bonorum possessor, est similis † hæredi. Bald.l. 1. c. qui admitti. §. quos autem Inst. de bon. poss. vnde sicuti hæres non desinit esse hæres, ita nec bonorum possess.

14 † Cedens alteri non habet ius repudiandi Bar. l. si partem. ff. quemadmodum seruitus amittatur. similiter non potest, postea intentare actiones cessas. l.pen.ff.de ali.iud. mut. causa fact. nec potest recipere solutionem à debitore cesso. Ang. l.ex esse.ff.ad Trebell. Bat.l.facta.§.si hæres. ff.eo. sicuti nec potest transigere post cessionem in præiudicium cessionarij. Ang.d.l.facta.§. si hæres. ff. ad Treb.Salic.& Bald.l.1.c.de act.& obliga. Item cedens ius suum vni, nō potest amplius illud ius alteri cedere.l.pen.ff. de ali. iud. mut. causa fact. not.l.2.C.ne liceat pot.cedere enim Beneficio est ex toto illud renunciare, Card.clem.1. de renun. item vbi cessio fit contra debitorem volentem, non poterit postea ipse debitor allegare illam cessionem esse simulatam Doct.Com.l. cum essent. §.per plurium.ff.de seru.rust.præd.Iac.l.1.c.ne liceat pot.nisi subsistit deceptio Fulg.cons.242.

15 † Clericis variare non licet Bellam.c. de quo, num.3.de iudic.præsertim in nominatione. Ant. de Butrio.c.quòd autem num.6.de iure patr.item not. quod Clericus semel approbatus ad vnum beneficium, potest reprobari in alio sic Oldrad. consil.18.

16 † Codicillus primus non tollitur per secūdum nec etiam per testamentum, Bart.l.1.c. de codicillis Spec.tit.de instr.cod.§.viso. §. non autem inst. de codic. Doct.hanc.ff.eod.tit.nisi sint contrarij, nam tunc vltimus derogat primo.l.3. c. de codic. etiam si fuerit factus eadem die, nec constet de prioritate temporis, nam vltimus scriptus attenditur, & præsumitur vltimò factus. Cassan.de gloria mundi p.12.consid.100.num.3. nisi bona fuerint donata in primo codicillo cum iuramento Crau.cons.15.nu.20.

17 Collatio beneficij cum clausula † non obstāte collatione alteri facta, intelligitur scilicet inualida, ne fiat cum præiudicio alterius, cui per primam inualidam est ius quæsitum, quæ reuocari non potest Doct.Com.c.causam de rescr.Alexan. consi.243.vol.2.consil.34.vol.4.Cepolla titul.de seru.rustic.præd.c.de aquæ ducto.3.ver. clausula non obstante: item collatio beneficij renuntiati per procuratorem reuocatum, non notificata reuocatione eius Papæ vel procuratori, valet Inno. c.quidam de renunc. Ioan.de prato. l. si procuratorem, de procurat.similiter si fuerit facta à Vicario Episcopi reuocato, per constitutionem secundi Vicarij, nondum facta sibi notificatione renocationis. Ioan.de Prat.l.si quis.§.vnus.ff. de Proc. gl.l.2.per.c.de test.tutela Spec.tit.de leg.§.finitur Rom.sing.ver.Vicarius.

18 Commodās non † potest statim reuocare commodatum, nisi actus, ad quem fuit factus sit perfectus. Bald.l.2.c.commodati cum gl. ver. tuum, Bald.& Doct.l.pen.c.eod.titu.gl.l.si pœnam.ff.de verb.obligat.vnde commodans rem ad pignorandum, statim repetet soluto debito Bal. l. de restit. C.commod.

19 Cōparitio Domini † necessaria in Iudicio nunquam reuocat, sed firmat mandatum procuratoris, sed voluntaria ante litis contestationem, si cōtradictum sit, non reuocat, si verò est admissus Dominus, reuocat. Innocen. cap. petitio de procurat.nisi esset procurator in rem suam.l. si actor. ff.de proc. seu nisi protestetur, & accedat assistendo procuratori.l.Paulus.l.in rem.§.fin.ff.de proc. Bar.l.mutari.ff.de procur.

20 Cōpromissum † debet procedere ex mera voluntate compromittentium, sed postquam est acceptatum non potest recusari.l.3. ff. de arbitr. re-

uocatur

uocatur tamen per concordiam partium glo. & Bart.l.fin.ver.fratres.ff.fam.hercisc.l. non distinguendum.§.compromisso.ff.de arbitris.c.ex parte eod.titu.finitur etiam alijs modis, de quibus dixi in tract.mors omnia soluit.p.2.concl.23.num.63.not.tamen quòd pẽdente compromisso, quicquid contra ipsum agitur, reuocatur remedio attentatorum, de quo latè per Lancelot.tractat.de attentatis.parte 2.c.15. numero 34. & seq.latè.

21 † Concessio secunda uidetur facta cum lege apposita primæ concessioni. Spec.tit. de loc. § nunc aliqua versi.75. an autem valeat concessio secunda contra primam not Alex.consi.125. volom.2. item not.quòd concessio ecclesiæ bis facta duob. præualet titulata, non ea, quæ prior sit cum traditione possessionis Abb.c. suggestum de iure patr. item not.quòd concessio facta per Principem alicui de aliquo iure habente causam successiuam, vt quòd non teneatur ad collectas, potest reuocari per concedentem, nõ autem concessio alicuius rei, per quam fuit dominium quæsitum ei, cui facta fuit. Innocen. cap. in nostra de iure iurando, Abb.c.nouit de iudic.Bart.Socin.consi.14. num.2.volum.1.

22 † Confœderatio per decem annos, vel alio tempore, non uidetur renouata, ex eo, quòd post tempus, inuicem præstatur auxilium, Bald.ti. de pace const.§.item, uer. quæro.

23 † Confessio reuocata non gaudet beneficio statuti, sed perseuerata sic Bald.l.ea.quæ. C. de cõd. & dem. confessio tamen, acceptata per partem, & redacta in scriptis, parte præsente, non potest reuocari, nec contra eam admittitur probatio in cõtrarium.glo. cap. cum in positionibus versi. iusta causa de iure iurando 6. nisi fiat in continenti. ca. præterea de testibus cogendis, quia quæ fiunt in cõtinenti, censentur inesse.l.lecta.ff.si cert.pet.vel nisi facta fuerit per errorem. Alex.l. quicquid. ff. de verb.oblig. etiam si esset iurata, quando constat de errore, quia error excludit consensum; dixi latè de hoc in tract.de fort.cas.p.1.q.2.nu.13. similiter reuocatur confessio per contumaciam refectis expensis.gl.ult.& Doct.l.edicta.C.de edẽdo Ias.l.error.C.de iuris, & facti ign. item reuocari potest confessio erronea, etiam in causa appellationis, Bald.l.edita.C.de edendo, & non solùm per errantem reuocari potest, sed etiam per eius hæredem Ias.l.cum testamentum, C. de iuris, & facti ign. itẽ confessio in præparatorijs iudicij potest reuocari ante litis contestat. Paulus consi.141. Bart.l.non fatetur, de confess. Bald. l. error. C. de iur.& fact. ignor. non tamen potest reuocari post terminum præfixum ad reuocandum. Angel. §.si minus. Inst. de act. Bart.l.1.ff. de confess. Cepulla cart.148.glo.cap.ex literis, versi. admonita, de diuort. Bal.l.cum precum. C.de lib.causa. Item no. quòd confessioni primæ standum est, non secundæ contrariæ. Innoc.c.litteras, de præsumptio. c. causam.§.tatas, de testibus, c.per tuas, de probat. l.generaliter ff.de non numerata pecu. Item quæro an confessio testatoris facta de debito, eo conualescente possit reuocari? Respond. quòd sic, nisi creditor fuerit præsens, & acceptauit, seu pro eo Notarius stipulatus fuerit, vel fuerit facta ab vsurario, de vsuris extortis à certis personis, quia reuocari tunc non potest, sed hæredi nocet. Bal. & Doct.l. generaliter, C. de non numerata pecu. not.c.quamquam, de vsur. 6. Bald.l.cum quis.§. codicillus, ff.de leg.3. Areti.l. in hæredes. §. in testamentis, de testam. regulariter tamen confessio in ultima uoluntate non probat debitum esse, uel non esse. l. Aurelius.§.fin.ff.de lib. leg.l. Titia. §. Lucius, ff. de legatis secundo, si quis tamen in testamento confessus fuerit, quod Titius ei soluit debitum, sibi nocet, quin possit postea exigere ab eo, quam confessionem reuocare non potest. Bart.l. Lucius.§.quisquis, il 2. ff. de leg. 2. & l. cum quis, §. codicillus. ff. de leg. 3. Item confessio domini potest reuocari ex causa per procuratorem, no.l.si hominem, ff.mãd.l.error. C. de iur. & fact. ign. & confessio aduocati potest reuocari per clientulum, Spec. tit. de adu. §.iam nunc. ver. ex præmissis. Item confessio filij reuocari potest per patrem, sicuti confessio monachi per superiorem, Bald. leg. principaliter. C. de lib. causa. Bald. in add. ad Spec. tit. de confess. col. ult. ver. an pater, item confessio tertij super iure meo, non nocet mihi, immo potest reuocari per me Innoc.c. super de re iud. Bald. Margar. ver. confessio numer. 13. item confessio dotis receptæ facta constante matrimonio, potest reuocari vsque ad mortem. leg. cum hic. §. ait. ff. de dona. inter vir. & vxor. Bart.l. cum quis. §. Titia. ff. de leg. 3. Rom. sing. ver. dos. vers. dixi Bald.l.1. C. de inof. don. item confessio mariti testantis etiam iurata reuocari potest, quia facta in fauorem incapacis, cui vir donare non poterat. non potest tamen reuocari per hæredem mortui, sed bene per testatorem. Bart.l.cum quis. §. Titia. ff. de leg. 3. Aurelius. §. fin. ff. de lib. & posth. item confessio debitoris facta in fraudem creditoris, reuocatur per Paulianam actionem, & non nocet debitoribus. Bart.l. 1. & ibi doct. C. de confess. item confessio de recepto, facta sine scriptura, non obstat quin opponatur exceptio non numeratæ pecuniæ, etiam post biennium, licet facta in scriptis reuocetur per dictam exceptionem intra biennium tantum. gl. l. si non singuli. c. si cert. pet. Gulielm. l. qui pecuniam. C. eod. tit. confessio tamen de recepto in alijs contractibus, quàm in mutuo statim nocet, nec potest retractari per exceptionem non numeratæ pecuniæ gl. inst. de lib. obl. in fine ver. extendatur. Bald. l. pecuniæ. C. de sol. item not. quatenus dixi confessionem posse reuocari, procedit etiam si fuerit facta coram arbitro. Bart. l. non fatetur. ff. de confess. similiter confessio erronea aduocati potest reuocari. l. 1. c. de errore adu. si tamen de errore non doceatur, dicitur confessio perseuerare. Ias. l. 2. C. de cust. reorum. similiter confessio ficta inducta per statutum, probato errore, potest reuocari. Ioann. Andr. in add. Spec. tit. de deposito. §. nouo rangente ver. verum: confessio tamen in tortura probat semiplene, etiam si reuocetur. Bald. l. in bonæ fidei. C. de rebus cred. Alex. l. 1. §. diuus. ff. de quæst. item confessio criminis etiam reuocata nocet, & dicitur perseuerata, nisi probetur erronea.

ronea. Sal. l. 2. C. de cust. reor. si tamen fuerit perseuerata, non potest reuocari, Spec. tit. de conf. §. fin. ver. sed non quid gl. c. ex literis. de diuort. hoc tamen non procedit in confessione facta in carcere, seu in reuocatione, quæ nihil operatur. Mers. Prax. crim. §. restat. nu. 16. in casu tamen, quo fit reuocatio, debet transire in notitiam procuratoris. Antonius de Butr. c. ex parte nume. 14. de rescr. de qua Paulus merenda consi. 91. nu. 17. inter consi. crim. Ias. l. serui electione, numer. 29. de leg. 1. Grammat. Decis. 34. nu. 46. Gem. c. postquam numer. 5. de accusat. 6. Dyn. c. quod semel numer. 3. de reg. iur. 6. Doct. com. capit. si cautio de fide instrum.

24 Confinatio reuocari non † potest per iudicem excommunicatum, qui ante excommunicationem, confirmauit ad tempus arbitrio suo duraturum. Bald. l. fin. C. de contr. empt. idem in l. centesimis. §. fin. ff. de verb. oblig.

25 Confines mutati non præsumuntur † ex diuturnitate temporis, nisi probentur. Bald. l. conuenticula. C. de episcopis, & cler. l. In finalibus. ff. fin. reg. not. l. demonstratio. ff. de cond. & dem. Socin. Iun. consi. 139. nu. 9. vol. 3.

26 Confirmationis natura est † adhibere robur, & validitatem actui confirmato, non autem illum nouare & extendere. Bald. l. aduersus. C. si adu. rem iud. l. nominationes, C. de appellat. Innoc. capitul. dudum de decimis, vbi si certa priuilegia confirmentur per Papam non intelliguntur confirmari, vt aliquod ius nouum detur, nisi aliter constet de intentione confirmantis. Bald. C. decernimus, de iud. vbi si princeps confirmet iurisd. delegatam, quæ erat nulla, tamen adhuc remanet delegata, nec princeps confirmando, censetur facere eam ordinariam, nisi princeps confirmet ex certa scientia, quia tunc per clausulam ex certa scientia, non solum dat robur actui confirmato sed etiam illum extendit. Doct. cap. 1. de confirm. vtili, vel inutili. Ias. l. more numer. 41. ff. de iur. omn. iud. Oldr. consi. 154. Bald. l. 3. C. si adu. rem Bald. c. 1. per quos fiat inu. similiter confirmatio per papam, facit de temporali, perpetuum. Ioan. And. c. cum inter de elect. Abb. c. ad audientiam de confirm. vtili, vel inutili. Lapus alleg. 9. item confirmans inualidum relictum videtur de nouo relinquere gl. & Bald. l. 1. ver. iudicium. C. de codicillis actus enim nullus denominatur à confirmante, & omnia nostra facimus super quibus authoritatem impartimur. l. 2. C. de vet. iure enucl.

27 Consanguineus † tutor suspectus non debet remoueri seu reuocari, sed sibi debet curator adiungi. Bart. l. si tutor. ff. de susp. Tutor. leg. vero. ff. de solut. Ludou. leg. 1. in fine. ff. de in ius vocando. Consanguineus iudex potest recusari suspectus. c. postremo de appell. Doct. leg. qui iurisdictioni. ff. de iurisd. omn. iud.

28 Cōscientia † alicuius quando aliquid relinquitur, statur eius dicto, nec potest reuocari, nec appellari nisi manifestè constet de iniustitia. gl. c. ita tutum. §. assessorem de rescr. 6. Doct. com. clem. 1. §. oneramus de iure patr. Gem. c. 2. §. fina. de iura. cal. 6. Imola. c. 1. de const. Ioan. And. c. significasti de homic. & quando agitur de magno præiudicio non autem si de paruo præiudicio agatur. Doct. dictis in locis.

29 Cōtumax † non potest reuocare tenutam, nisi refectis expensis. & præstita satisdatione. Bald. l. properandum. §. sin autem. c. de iud. Bar. Auth. ei qui. c. de bon. auth. iud. pos.

30 Creditor, qui cōtra † debitorem egit super assistenna, & appretiatio. certorum bonorum, vigore instrumenti sententiamque in eius fauorem obtinuit, non potest variare super alijs bonis capicius decis. 33. in terminis. item creditor secundus præfertur primo neganti pignus esse debitoris Bar. authen. item. c. qui pot. in pign. hab. etiam si postea confiteatur esse debitoris, nisi confiteatur in causa appellationis. item creditor secundus præfertur priori in re hypothecata, soluēdo priori debitum, & prior cedat ei actionem expressè. l. mulier. ff. qui pot. in pign. hab. Bald. l. 1. C. eod. tit. Bald. l. secundus. C. de pignor. Doct. l. iubemus. c. ad Velleianum, secus si de hoc expressè non agatur. Bald. in l. 1. C. de his, qui in pri. cred. loc. succ. gl. & Bar. l. Arist. ff. quæ res pign. obl. poss. item creditor, secundus agere potest hypothecaria contra priorem creditorem, qui pignus emit, vel in solutum accepit Bal. l. 1. c. si ant. cred. l. cum tibi. c. qui pot. in pign. hab. item creditor secundus habens specialem hypothecā in vna re, præfertur priori habenti generalem in omnibus rebus debitoris, etiam si primus creditor, vel extraneus possideat rem ipsam specialiter obligatam, secundo creditori gl. & Bart. l. 2. ff. de pignor. quòd est verum si bona generaliter hypothecata sufficiant, aliàs præfertur primus ex vi generalis hypothecæ Bald. l. quamuis. C. de pigno. Ang. l. 1. ff. qui pot. in pign. hab. l. 3. §. fin. ff. eod. titu. item creditores posteriores præferuntur prioribus in fructibus postea quæsitis gl. l. in operis ff. locati gl. & Doct. l. sed an. ff. quòd cum eo item creditor secundus habet retentionem rei pro sumptibus in ea factis. l. interdum, & l. seq. ff. qui pot. in pign. hab. Bart. & Alex. l. si non sortem. §. si centum. ff. de cond. indeb. itē secundus creditor præfertur primo in casu. l. 3. §. fin. ff. qui pot. in pign. hab. nota tamen quòd creditor non reuocat alienationem bonorum sibi obligatorum. not. l. 2. c. de his, quæ in fraudem cred. nec dationem in dotem sine fraude factam. item non agit actione reuocatoria contra emptores bonorum sibi hypothecatorum nisi prius facta discussione bonorum principalis. l. 3. c. de reu. his. quæ in fra. cred. item reuocat alienata in fraudem ipsorum tot. tit. de his, quæ in fr. cred. quando erant sibi hypothecata. l. 2. C. de reu. his quæ in fraud. cred.

31 † Curator ad litem non potest reuocari post litem contestatam. l. cum semel. ff. de tutelis Doct. l. si quis. §. vnius. §. Iulianus, ff. de proc. ante litem tamen contestatam reuocatur per constitutionē secundi, cum decreto iudicis, causa cognita. Bart. d. §. Iulianus.

32 † Datio in solutum non reuocatur per pœnitentiam. Bal. l. successores. C. de solut.

Deci-

33 † Decimatus semel non debet iterum decimari. Soc. cons. 302. vol. 2.

34 † Declaratio semel facta non potest variari. Paulus. l. qui duos num. 2. ff de leg. 1. nec aliquid noui facit declaratio. Card. clem. constitutionem. §. 1. de elect. l. hæredes. §. etsi. ff. de testam. Bald. c. cum dilect. de accusat. sicuti, qui excutit grana ex spicis Fulg. cons. 148.

35 Dilatio data si reuocatur omni casu potest appellari, & valet reuocatio, si non appellatur. Doct. c. significante, de appell. Innoc. c. sacro de sent. excommun. gl. c. ex eo de elect. 6. item dilatione pendente dilatio noua assignari non potest, nec duæ simul, nisi sint contiguæ. l. siue pars. c. de dilat. Bartol. tamen. l. quamdiu. ff. de acq. hæred. dicit quod sic, sed incipit secunda, finita prima, non ante & intelligitur super eodem, nam super diuersis capitulis. potest concedi Doct. c. significante de appellat. Bar. l. 2. ff. de re iud. Bal. l. fi. c. qui admitti. item nota, quòd dilatione pendente, nihil est innouandum. Doct. com. c. significante de appell. nisi detur noua dilatio super alio articulo concernente primam, puta ad probandum per instrumenta, licet pendeat data ad probandum per testes. l. generaliter. §. nulla. C. de reb. cred. Secundò hoc fallit, nisi causa primæ dilationis sit finita. l. à filia. §. alumno. ff. ad Trebell. Tertiò fallit, quando est reuocata de consensu partium. Bal. l. siue pars. C. de dilat. Quartò fallit nisi ex causa suspicionis innouaretur. l. ait prætor. §. si debitorem. ff. de his quæ in fraud. cred. Fallit etiam alijs modis, vt per Lancell. tract. de attent. par. 2. c. 7. nu. 9. & seq.

36 † Dominium nõ mutatur per locationem. Bar. l. non solum. ff. loc. Bald. l. manumissionem. ff. de iust. & iure.

37 † Dominus feudi nõ potest immutare formam antiquam feudi in præiudicium feudatarij. Bal. l. 1. col. pen. c. quando non pet. part. nec illud auferre vni, & dare alteri.

38 † Dotis assignatio facta mulieri inter viuos non potest postea ex testamento, aut ex alia dispositione ab eodem, qui assignauit, & multo minus ab hærede illius reuocari, & alia assignatio fieri, sieque doti iam datæ, absq; mulieris consensu, præiudicari: ita in puncto Ber. cons. 47. volu. 2. item not. quòd dos soluto matrimonio restituta, non dicitur dos Bal. l. 2. ff. sol. matr. l. cum in fundo. §. quod si. ff. de iure dot. Bar. Socin. cons. 147. vol. 1. quæ dos soluto matrimonio reuertitur ad patrẽ. l. dos à patre c. solut. matr. Doct. l. 1. §. fileat. ff. de rei vx. act. Bar. l. post dotem q. 5. ff. sol. matr. & hoc quando vir primò decessit, Secundò mulier, secus si vxor prius decessit, superstitibus filijs. Bald. l. Bar. l. post dotem. ff. sol. matr. item not. quòd dos data ob matrimonium prohibitum, reuocatur, & reperi potest. l. auunculo. ff. de cond. sine causa gl. l. 1. ff. de cond. ob causam, Doct. Com. l. 1. C. eod. tit. de cond. ob causam. in casu tamen restitutionis dotis non statim, si est mobilis, sed intra annũ, sed immobilis statim. l. 1. §. exactio. C. de rei vxor. act. nisi res mobilis sit subrogata loco rei immobilis, scilicet fundi, nam tunc sicuti de immobili, iudicandum esset; l. cum in fundo. §. si fundus. ff. de iure dot. Item in omni casu restitutionis dotis, causa dicitur summaria, & priuilegiata, sicut causa matrimonialis. Card. clem. 2. q. 30. de iud.

39 † Ecclesiæ statum Episcopus mutare non potest absque consensu Patroni. Lambert. tract. de iure Patr. lib. 3. q. 6. princ num. 3. Item not. quòd mutatio Ecclesiæ contingit fieri, quatuor ex caussis, scilicet, aut necessario, aut vtiliter, aut voluntariè, aut temerariè. Calcan. cons. 31. nu. 31.

40 † Electio semel facta, & subsequuta, vel postquàm præstitero consensum electioni ab alijs factæ, non potero reuocare, nisi ex causis postea emergentibus, vel nisi mores electi de nouo, pandantur, vel alterum vitium, quod verisimiliter ignorare potuerimus. c. nulli de elect. 6. l. serui electione. ff. de leg. 1. l. huiusmodi. §. Stichum. ff. de leg. 2. l. statuliberum. §. Stichum de opt. legata. l. apud Aufidium. ff. de decur. l. fi. ff. de confirm. tutore, fallit in casu, qui non consumitur in prima electione vnum. ff. de leg. 2. l. cum Pater. §. à filia. ff. eod. tit. din. c. quod semel num. 11. de reg. iur. 6. Tiraquell. tract. de vtroque retrouen. §. 24. 7. vnica, num. 1.

41 † Emendatio actionis libelli, & sententiæ quomodo, à quo, & quando fieri debeat, notat. infra suis in locis.

42 † Emancipatio non rescinditur per restitutionem in integrum. Bald. l. cum oportet. §. cum autem. C. de bon. quæ lib.

43 † Æstimatores variantes inter se, tenentur de falso. Bar. l. testator. §. qui indiuisam. ff. de legat. 2. quod intellige de variatione, quæ oritur penes aliquem in se ipso, nam æstimatoribus tribus æstimantibus diuersimodè, quia unus in decem, alius, in quindecim, alius in viginti, debent omnes summæ coacervari, & Iudex debet æstimare in tertia parte totius summę, & sic in quindecim. Sal. l. hac edictali. §. his illud. C. de sec. nupt. Alex. l. si fundum. ff. mand. Bal. l. 1. c. si seruus extero gl. l. cum in eo. ff. de pact.

44 † Hæreditas semel adita amplius repudiari non potest. l. sicut. C. de repud. hæred. per restitutionem tamen in integrum repudiari potest à minore. l. si minore. ff. de acq. hæred. l. si necessarijs de minoribus. Doct. Com. l. fina. C. de repud. hæred. Dyn. c. quod semel, num. 12. de reg. iur. 6. similiter adiri potest, ad commodum alienum. Bal. l. nõ iustam. C. ad Trebell.

45 Hypotheca † non reuocat legatum præcedens. l. 3. C. de legatis. quæ non reuocatur per alienationem rei postea factam per debitorem alteri. Bald. l. debitor. C. de pignor. si tamen fuerit dissoluta per alienationem pignoris factam per debitorem cum consensu creditoris, non acquiritur amplius, de nouo in pignore, etiam si illud postea debitor redimat, quamuis sint hypothecata omnia bona præsentia, & futura, Bald. leg. soluta. C. de remissi. pign. item not. quod hypotheca bonorum non soluitur, licet, non seruetur noua transactio, pro qua hypotheca cõstituta est, quia illa durat etiam pro obseruantia prioris actionis. Bart. l. fin. ff. quibus mod. pig. tac. contra. item not. quòd hypotheca non extinguitur, licet rei hypothecatæ quali-

tas mutetur, vt quia de domo fiat hortus, vel contra. l. si fundus. §. si res, & ibi. Bart. ff. de pignor. item hypotheca sicut potest induci, & tolli solo consensu, ita & sola confessione. Bart. leg. cum testamentum. C. de iur. & facti ignor. item hypotheca renuntiata per mulierem, in vna re tantum, remanet salua in alijs. Doct. leg. iubemus. C. ad Velleianum.

46 Immunitas concessa † non potest reuocari per concedentem præsertim, quando transiuit in contractum. Alex. l. quod semel. ff. de decr. ab ord. fac. consi. 115. vol. 2. Bart. leg. priuilegium. C. de sacro sanct. Eccl. Bald. l. qui se patris. C. vnde liberi.

47 Infamia non tollitur, † nec reuocatur per emendationem vitæ not. cap. testimonium de testibus Alex. l. Prætor. §. is etiam. ff. de edendo.

48 Inimicitia non censetur † remissa nisi probetur reconciliatio Innoc. ca. cum oporteat de accusatione. Bald. auth. si dicatur. C. de testibus, quia voluntas semel posita, semper præsumitur durare, nisi probetur mutata. leg. sancimus. ff. de testam. c. maiores de Baptismo. l. eum, qui. ff. de probat. dicetur tamen remissa, si probetur conuersatio, vel potatio adinuicem gl. §. in summa inst. de iniur. Bald. d. Auth. si dicatur. item si vnus constituatur tutor ab altero. l. athletæ. §. dant, & §. inimicitiæ. ff. de excu. tutor gl. §. inimicitiæ inst. eod. item per legatum factum vni ab altero Bart. l. 3. §. fina. ff. de adim. leg. item per indicia eo quod alter alteri seruitium præstitit. Bald. l. in ipsis. c. fam. hærc. not. tamen, quod inimicitia prouemens tacita arguit reuocationem institutionis, vel legati, vel fideicommissi, etiam si duobus testibus probetur. Bart. l. ex parte de adim. leg. Bal. & Paulus. l. sancimus. C. de testam. l. fideicommissum. C. de fideicom. Bart. l. si inimicitiæ. ff. de his quibus, vt indign. quod est verum, si legatarius dedit causam inimicitiæ, aliàs non Bart. l. cum tabulis. §. quoniam. ff. eod. & verum est ope exceptionis, non autem ipso iure. Bald. leg. fideicommissum. ff. de fideicomm.

49 Instrumentum varium non † caret falsitatis suspicione. Cephal. consi. 282. num. 14. sicuti non caret falsitate testis varius Ruin. consi. 150. nu. 9. vol. 5. Item not. quod instrumentum cancellatum probat debitum præcessisse, sed solutum esse Bart. l. qui tabulas. ff. de furt. Bal. rubr. C. de fide instr. Bald. l. Barbarius ver. item. ff. de offic. præt. similiter habetur pro cancellato si aliter constet de solutione debiti. Bald. l. inductum. C. de solution.

50 Interpretationem † certam, quæ habuerunt, minime sunt mutanda. leg. minime. ff. de legibus Bellamera. C. interposita numer. 16. de appellationibus.

51 Inuestituræ forma antiquitus † constituta, non potest mutari per dominos in præiudicium territ. Bald. l. r. C. quando non pet. part. Dec. consil. 185. & consi. 193. Curt. tract. feud. 2. p. q. 7. item not. quod inuestituræ reuocatio erronea, non nocet Alex. 9. nu. 10. uol. 5. quando autem est valida, intelligitur facta in qualitate primæ inuestituræ, Alex. consi. 106. num. 14. volumin. 4. Bald. consil. 215. num. 4. volumin. 2.

52 Ipso iure † vbi aliquid fit, non est locus pœnitentiæ. gl. clem. ne in agro. §. quia de stat. Monac. Bald. auth. habita. C. ne filius pro patre. Abb. cap. non magno ne cler. vel mon. Rom. consi. 432. Tiraquell. leg. si vnquam ver. reuertatur. C. de reuoc. don.

53 Iudicium, vbi cœptum † est ibi finiri debet. l. vbi cœptum. ff. de iudic. nec dicitur mutari mutatione iudicis. l. proponebatur. ff. de iudic. fallit primum dictum, Primo, quando controuersia poterat finiri coram Primo iudice, aliàs secus. Abb. c. postulasti, de homicidio. secundo non habet locum, vbi agitur de præiudicio alterius iurisdictionis, Ioan. Mon. c. accusatus de hæret. 6. Tertio fallit quando mutat domicilium. Bart. l. sepulcri. ff. de sep. viol. quarto fallit, vbi esset negligentia iudicis, vel contumacia rei. Abb. capitul. dilecti, de foro comp.

54 Laudum secundum, non tollit † primum, quando primum latum, fuit vigore statuti disponentis. Laudo latum, parendum esse, Anch. consi. 221. in terminis, non tamen valet laudum latum per primum arbitrum, si pendente primo compromisso, fuit factum secundum in alium.

55 Negotiorum gestor volens † recedere à gestione, tenetur ad interesse, si recedat, domino cer uorato, qui sit minor. leg. 2. & ibi Doct. ff. de eo, qui pro tutore.

56 Præiudicium tertio, † cum infertur non licet variare. Henricus. c. pastoralis nu. 6. de iur. iur.

57 Tertio cum est † ius quæsitum, non est locus reuocationi. Ber. consi. 37. nu. 15. vol. 1.

58 Taxa beneficij consueta † dicitur per quadraginta annos, quæ mutari non potest Cardin. clem. 2. q. 7. de decimis, iudex autem quando reuocet taxam. Alex. l. videamus. §. differre. ff. de in lit. iur.

59 Tenuta non reuocatur, † quando nullus est paratus docere de iure suo. Alex. l. eum, qui. ff. de priuil. cred. item reuocatur per contumacem. Bal. l. properandum. §. fin autem. C. de iudic. item reuocatur satisdando de iudicio sisti auth. ei, qui. C. de bon. auth. iud. poss. l. si quis emptionis. §. sed, & si quis. C. de præsc. trig. annorum: item reuocatur vbicunque non potest imputari culpa. Bald. l. de die. §. & planè. ff. qui satisd. cog. non tamen reuocatur, quando cōceditur ex causa iudicati, nisi soluatur. l. properandum. §. fin autem. c. de iudic. item non reuocatur etiam si non rite concedatur dummodo pro vero debito esset iterum concedenda. Angel. l. si finita. ff. de damno infecto.

Pro declaratione huius regulæ, distinguendo dicas, aut sumus in contractibus, aut in iudicijs, aut in vltimis voluntatibus, si sumus in contractibus nominatis, aut innominatis: in contractibus nominatis non licet regulariter pœnitere, licet fallat in casibus, qui notantur. l. sicut. C. de act. emp. l. de contract. ff. de rescin. vend. in contractibus verò innominatis, aut res est integra ex vtraque parte, & tunc vtrique contrahentium pœnitere licebit, aut contractus est vestitus per alterutram partem, & tunc vestienti licebit pœnitere, alteri non not. l. si pecuniam. ff. de cond. ob causam, de qua re latè tractatur per Fely. c. præsentata col. 2. de te-

de testibus. Ioan. Bapt. tract. de pact. q. 6. Docto. l. quicquid. ff. de verb. oblig. Rom. Auth. similiter. C. ad l. Falc. si verò secundò casu, sumus in iudicijs, & tunc distinguendo dicas: aut iudex variare intendit, aut partes: si iudex, aut sententia non tenet ipso iure, & tunc ipse idem, si est ordinarius potest secundò pronuntiare, si est delegatus pronuntiabit delegans. l. si præses. C. quomodo, & quando Iudex. l. si vt proponis. ff. de accusat. si verò teneat, ipso iure licet iniquitatem contineat, non pôt p eundem reuocari l. iudex. ff. de re iud. l. diui fratres. ff. de pœnis. l. quod iussit. ff. eod. titu. l. post sententiam. c. de sent. potest tamen appellari, & per iudicem appellationis de iniquitate cognosci, & cognita iniquitate sententia corrigi. l. præses. ff. de re iud. l. 1. ff. de appell. si tamen esset Iudex à quo nulla daretur appellatio, & cognosceret eius sententiam, iniquitatem continere; illam corrigere posset, not. doct. l. ab executione. ff. de appell. c. nouit. de iudic. l. si vt proponis. c. quomodo, & quando Iudex. c. qualiter, & quando de accusat. si verò loquamur de variatione partis; tunc distinguendo dicas: aut confessio facta fuit in iudicio, aut extra iudicium: primo casu non potest reuocari, siue fuerit facta cum causa, siue sine causa. l. 1. ff. de interroga. act. & isto in casu etiam sub distinguendo dicas: quod aut constat confitétem errasse, aut constat non errasse, aut dubitatur: primo casu, aut errauit in facto, aut in iure: si errauit in facto, non nocet confessio, & reuocari debet, nisi sit factum publicè notum, uel sit in facto proprio: si errauit in iure, error non excusat, & ideo nocet confessio. l. non fatetur. ff. de confess. præsertim in errore iuris naturalis, qui non toleratur, licet tractetur de lucro captando, siue, de damno euitando: vel melius dicas: aut confitens errat in facto, aut in iure, primo casu, aut in facto alieno, aut proprio: si in facto alieno, aut erat publicè notum, vel sibi notum esse debebat, quia gessit negotia eius, & tûc error non excusat, aliàs benè excusaret, si in facto proprio: aut certat de damno vitando, aut de lucro captando: si de lucro, error non toleratur in proprio facto: si de damno euitando, aut cum alterius iniuria, & tunc error in proprio facto non toleratur. l. quanquam. ff. ad Vell. aut sine alterius iniuria, & tunc error in facto proprio excusat, & toleratur. l. sed & si. ff. de conditio. indeb. §. cum inter inst. de act. emptio. si verò erratũ fuerit in iure, tunc aut ciuili, aut naturali, aut quasi naturali: si in ciuili, aut in iudicio, aut extra: si in iudicio, si quidem ante litem contestatam, error excusat probata causa erroris legitima. l. de ætate. §. qui iusto. ff. de inter. act. si post litem contestatam, ignorantia non excusat. capit. ignorantiam de reg. iur. 6. si errat extra iudicium, aut agitur de damno vitando, aut de lucro captando: & si de damno vitando, aut erratur in eo, in quo requiritur dolus verus, aut in eo, in quo sufficit dolus præsumptus, vel lata culpa, vel leuis, & multò fortius leuissima: & si in eo in quo requiritur dolus verus, iuris ignorãtia excusat. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. ff. ad Syllan. si erratur in eo, in quo requiritur dolus præsumptus, vel lata culpa, tunc si quidem, erat publicè notum, verè, vel præsumptiuè, vt quia, à tempore publicationis concurrerunt duos menses, iuris ignorantia, non excusat, l. leges. c. de legibus. l. constitutiones. ff. de iur. & facti ign. Sed si non erat publicè notum, verè, vel præsumptiuè, iuris ignorantia excusat. l. fin. ff. de decr. ab ord. fac. Sed si agatur de lucro captando, si quidem cum alterius iniuria, vt per vsu capionem, iuris ignorantia non toleratur, nec excusat, siuè potuit peritiores consulere. l. iuris ignorantia. ff. de iur. & fact. ign. Sed si sine alterius iniuria, si non potuit peritiores consulere, iuris ignorantia non excusat. l. regula. §. sed iuris. ff. de iuris & fact. ign. si verò erratur in iure naturali, non excusatur: idem si erretur in iure, quasi naturali. l. 2. c. de in ius voc. cum uerò dubitatur an errauerit, in dubio dicendum est non errasse, quia nemo existimandus est dixisse, quòd non mente cogitauit. l. habeo. §. idem tubero. ff. de supell. legata. si verò sumus in vltimis uoluntatibus, tunc aut dispositio stat in finibus vltimæ voluntatis, aut transit ad naturam, contractus: primo casu, aut in primo testamento est clausula, quòd non possit reuocari, aut non: si nulla est ibi clausula, ad hunc effectum semper solemne, secundum testamentum tollit primum: si verò adest clausula derogatoria, tunc requiritur, quòd specialiter reuocetur primum, alias non intelligeretur reuocatum. l. si quis in principio. ff. de testã. si verò transiret in naturam contractus, tunc dispositio esset irreuocabilis. l. vbi ita donatur. ff. de don. causa mort. dign. c. ignorantia, & c. quod semel placuit num. 24. de reg. iur. 6. quando autem actus verificetur in prima uice adeò, ut amplius variare non liceat; vide, quæ dixi in tract. de reg. iur. p. 1. reg. 4.

Secunda autem regula generalis est, quòd vltima derogant primis. l. pacta nõuissima. C. de pac. l. si mihi. §. in legatis. ff. de leg. 1. l. duobus. §. idem ff. de iure iurando. l. si quis conductionis. ff. de acquir. poss. pro cuius Regulæ declaratione ponam inferius ampliationes, & limitationes in hunc qui sequitur modum videlicet, &c.

1 † Acceptilatio facta in fraudẽ creditoris reuocari potest, quomodo autem petatur talis reuocatio, not. Specul. de rebus eccl. non alienand. Bertach. ver. acceptilatio nu. 24. acceptilatio enim inualida, non liberat. not. Doctor. l. 1. capitulo de acceptilat.

2 Accessorium reuocatur, † reuocato principali. Cardin. clem. 1. de immun. eccl. accessorium enim naturam sequitur sui principalis. c. accessorium de reg. iur. 6.

3 Actio ex testamento variari † potest per agnatos ascendentes, & descendentes vsque ad quartum gradum, & cognati vsque ad tertium. l. fin. C. de codicill. etiam si bene deliberati, & ex certa scientia hoc elegerint. Boer. decis. 33. num. 19. de alijs actionibus dicam infra ver. libellus.

4 Actus nullus admittit † variationem Ant. de Butr. c. cum laici numer. 2. de iure patr. similiter actus primus reuocatur per secundum, licet aliàs per ipsum non posset induci, quando sumus in his,

his, quæ pendent à mera voluntate vnius Alex. l. si pluribus num. 4. ff. de leg. 1.

5 Administrator, potest † ad libitum reuocari, & si fuerit bonorum pupilli, debet statim ei interdici administratio, maximè, si venit remouendus, aliàs non Bart. l. si tutor, & l. decreto. ff. de suspect. tutor. & hoc verum, nisi sit coniuncta persona pupillo, nam tunc, non debet remoueri, sed sibi debet dari adiunctus. l. si tutor. ff. de suspect. tutor Barr. l. quod si. §. sunt quidam. 3. q. ff. de suspect. tutoribus.

6 Adoptio facta à malo homine † de filio minore, reuocatur per restitutionē in integrum. Spec. tit. de rest. in integrum. §. 2. in princ.

7 Aduocatus potest † variare, qui consulit pro vna parte, & mutare consilium, si videt veritatem ad oppositum. Bald. l. fin. §. sed cum. c. de furt. c. ne innitaris, col. 6. de const. Angel. l. Labeo. ff. de seru. rust. præd. vbi tamen monet esse cauendum, tanquam ab igne, propter malignitatem linguarum, non in bonam partem sed potius in falsitatem trahentium. Ias. l. edita num. 8. C. de edendo: dicam infra ver. consilium.

8 Allegans contraria non auditur, nam † vnum reuocat alterum. doct. l. 1. C. de furt. Ang. §. illud auth. de trient. & semisse: nam variare dicitur, qui primo dicit aliquid, deinde contrarium nulla assignata causa variationis. Innoc. c. præterea de testibus, ideo horum testimonium non valet, immo puniuntur. l. nullum. C. de testibus: quæ variatio regulariter reprobatur.

9 Appellatio † secunda tollit primam, quando secunda fit animo nouandi primam, & fit prosequutio secundæ. Doct. l. cum procurator. §. si Dominus. ff. de nou. oper. nunc. Ias. l. qui bis idem. ff. de verb. oblig. Cassan. de gloria mundi consi. vlt. p. 12. nu. 19. & hoc quando fit coram eodem iudice, nam appellans coram vno iudice, non potest pœnitere, & appellare coram alio, quando primus est competens. Doct. l. si quis libellos. c. de appellat. l. fin. C. eod. tit. Ioan. Andr. in addit. ad Spec. tit. de appell. §. nunc tractemus in fine: similiter appellans ab electione Episcopi, non potest desistere, & appellationē renunciare. c. quamuis de appell. 6. Doct. l. si quis libellos. C. de appell. item appellans non potest renuntiare appellationi communi, quæ deuoluit ius vtriusque patris, inuito appellato, aliàs sic. c. accepta de appell. Bald. l. edita in 6. oppos. C. de edendo, & in l. per banc. C. de temp. appell. nam appellans potest appellationē renunciare, quatenus appellatio tendat in sui fauorem, non quatenus ad sui odium. Socin. consi. 45. vol. 1. item appellans transigendo videtur renunciare appellationē. Bart. l. tale. §. qui prouocauit cum gl. ff. de pact. item appellationi dicitur renunciatum, quando ipsa appellatio est deserta. not. c. cum causa de re iud. c. personas. c. cum sit de appell. appellatio enim deserta habetur pro non interposita gl. l. 2. C. de temp. appell. appellatio tamen ab interlocutoria deserta non tollit ius appellandi, à diffinitiua. Ioan. Andr. c. cum causa de re iud. c. dilecto de appell. clem. si ante de dolo, & cont. similiter appellationis desertio non obstat, quia iudex appellationis possit de meritis causæ cognoscere ex officio, de negotio principali deuoluto, ratione publici interesse, secus autem ratione interesse priuati, pro quo iudex ex officio intromittere se nō potest doct. c. constitutus de appellat. Cardin. clem. constitutionem. §. insuper q. 1. de elect. & quatenus dixi appellationi posse renunciare, intelligas, vt facilius renuncietur appellationi factæ, quàm faciendæ not. c. quod ad consultationem de re iud. & quando est renunciatum appellationi, non potest iterum appellari licet pendeat terminus ad appellandum Cardin. c. significauerūt de testibus Innoc. c. sollicitudinē de appell. Alex. l. si qui separatim de appell. quando enim partes renunciant, nulla debet appellatio admitti. l. fin. C. de temp. appell. item appellationi videtur renunciatum, qui reuertitur ad iudicem, à quo, & facit actum coram eo. c. gratum de officio de leg. nisi actus impugnetur per partem, seu per iudicem, à quo Alex. l. si qui separatim. ff. de appell. vel nisi iudex, à quo detulerit appellationi. Bald. l. postquam col. 5. ver. 3. de pact. similiter nisi actus sonet in pati, non si in facere. Innoc. c. olim de rest. spol. nisi actus sonans in facere, tendat ad fortificandum appellationem. gl. & doct. C. si à iudice de appell. 6. ver. teneri. Alex. consi. 207. vol. 4. not. tamen, quod renuncians appellationi, debet condemnari in expensis. c. interposita. §. ille de appell. nisi appellans habuisset iustam causam appellandi. c. 1. in fine de appell. 6. c. cum venissent de eo, qui mit. in poss. causa rei ser. §. sed de his latius dicetur, cum de renunciatione tractabimus. item not. quod pendente termino ad appellandum, qui est decem dierum auth. hodie. C. de appell. c. non solum de appell. 6. qui non potest prorogari, neque abbreuiari per iudicem Francus. c. cum sit Romana nu. 7. de appell. etiam de consensu partium, Asin. §. 2. c. q. in princ. quo tempore pendente quicquid nouatum erit reuocabitur in vim attentatorum, paria enim sunt appellatum, & esse infra terminum ad appellādum, etiam quo ad attentata reuocanda. c. non solum de appell. 6. gl. l. 1. ff. nil nou. appell. pend. Lancellottus tract. de attentatis. p. 2. c. 11. numer. 14. vbi ampliat. & limitat hoc dictum pluribus modis. Vltimo notandum est quod appellatione pendente, nil nouandum est tot. tit. nil nou. appell. pend. si quid autem nouatum fuerit, reuocandum erit remedio attentatorum facit l. 1. & tot. tit. nil nou. appell. pend. ampl. & lim. vt dixi in tract. de reg. iur. p. 2. reg. 8. per totum.

10 Assignatio termini † potest per iudicem, sicuti interloquutoria reuocari. Abb. c. significante col. 3. de appell. Bald. Marg. iudex vers. 108. dicam infra ver. terminus.

11 Bannum debet † reuocari, quando bannitus purgat contumaciam Bald. l. 1. C. de hæred. inst. Alex. l. fin. ff. de pœnis, & in quo casu banno reuocato, non recuperentur bona, & pœna non euitetur. Bald. d. l. 1. col. 8. similiter bannum cum sit interlocutoria, potest per iudicem reuocari Ias. leg. quod iussit. ff. de re iud. quod sit interlocutoria; ponit Felinus rubr. de re iud. col. 10. Paris. de puteo

teo in tract. de Synd. fol. 9. quando autem est latum in contumaciam, reuocatur, bannito comparente ad iudicium, & reducitur bannum ad simplicem citationem. Bald. l. 2. C. de postul. & in l. ita demum. C. de proc. Alex. l. si quis. §. si quis. ff. de adult. l. relati. ff. de pœnis. c. ex litteris de cóst. Bart. l. 2. ff. de req. reis Alex. l. absentem, & l. fin. ff. de pœn. item bannum latum ex falsa causa, vel ex falsis probationibus reuocandum est, nec debet exequi. Angel. & Imo. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obli. Angel. l. si ideo. ff. de euict. idem si fuerit latum contra formam statuti. Bald. in add. ad Specul. tit. de exec. sent. ver. bannum. item bannum potest reuocari per Rectorem Prouinciæ in fauorem pauperum, sicuti mulcta per iudicem, Bar. l. illicitas. §. fin. ff. de offic. præsid. Angel. tract. Malef. ver. banniat. col. 6. item reuocatur quando Bannitus ostendit priuilegium suũ, propter quod si fuisset præsens, non potuisset cogi suscipere iudicium, Bart. l. non uidetur la prima, in fine. ff. de iudic. nota tamen, quòd bannum emanatum contra aliquem, ad instantiam partis, non potest remitti, per partem, nec reuocari sine Iudice. Bart. l. fin. ff. de offic. proc. Cæs. Gul. & Ang. l. non statim ff. de procurat.

12 † Clausula derogatoria, non obstante aliquo alio testamento per me facto, etiam si de eo deberet fieri mentio specialis, operatur reuocationem primi. Ang. l. omnes. C. de præscript. triginta annorum. Doct. l. si mihi. §. in legatis. ff. de leg. 1. & in l. 2. ff. de lib. & posth. fallit hoc, quando secundum testamentum esset minus solenne. Barto. l. si iure, ff de leg. 3. Bald. l. sancimus. C. de testament. Item, nota, quòd ultima clausula derogat primæ, quando sunt duæ quæ concordari non possint. Ias. l. pacta nouissima. C. de pactis Cassan. tract. de gloria mundi p. 12. consid. 100. nu. 18.

13 Cohæres, qui adiuit, potest repudiare, vel totam acceptare, si alter cohæres repudiat, quamuis regula sit, quòd semel hæres, non possit desinere esse hæres. l. cum hæreditate, & ibi. Doctor. Com. ff. de acq. hær.

Secundò, Commissio potest reuocari re integra, ni si sit de iure eligendi. Host. cap. in causis de elect. Bald. in Marg. ver. commissio, ver. 1. Abb. c. venerabilis de offic. de leg. item commissio ad reuocandum alienata, non intelligitur de omnibus alienatis, sed tantum de notorijs. Cardin. Clem. 2. q. 14. de relig. domibus. Item commissio facta per Iudicem causæ, ad consilium sapientis reuocari potest, etiam sine consensu partium Bar. l. ad Principem. ff. de appell.

14 Conclusio in causa tacitè reuocatur, si Iudex post eam admittit articulos. Docto. com. c. auditis de procurat. Abb. c. quoniam contra de probat. c. cum dilectus de fide instr. hoc idem quando Iudex admittit instrumenta de nouo reperta, Alex. l. admonendi, nu. 20. ff. de iureiur. vbi dicit, quòd reuocatio conclusionis in causa tunc fieri debet, & potest, quando ius partis remanet saluum, aliàs secus: & tunc fit reuocatio, quando realiter producuntur instrumenta, secus quando petitur terminus ad producendum ea.

15 Condemnatus † facit reuocare sententiam, si post eam reperiatur instrumentum quietationis. Doct. l. imperatores. ff. de re iud. Cyn. & Bald. l. 1. C. de cond. ind. item hoc idem si post sententiam constet de innocentia. Bar. l. diui fratres. ff. de pen. Bar. l. 1. §. fin. ff. de quæst. item condemnatus ad locandum, vel aliud simile faciendum, non incurrit pœnam, si locat, vel facit, licet postea nolit stare locationi, vel facto suo, nisi in sententia dictum sit, scilicet quòd locationi, & facto eius stet Barto. & Ang. l. si fideiussor. §. fi. ff. de leg. 1. l. in numerationibus. ff. de sol. Doc. l. inter. ff. de a1 b. l. si cum dies. §. idem. ff. eo. tit.

16 Conditio in contractu, † sine qua contractus non subsisteret, si remoueatur, consensu partiũ; contractus tollitur, & nullus remanet, secus si cõditio sit talis, sine qua consisteret à principio. Bar. l. pen. C. de cond. insert. item conditio fideicommisso adiecta si reuocetur, videtur etiam remitti fideicommissum. Bart. l. 1. C. de pact. dic, vt infra ver. onus: quando autem mutata conditione censeatur mutatum iudicium not. Bar. l. si ante nu. 3. & seq. ff. iud. solui.

17 Conductio, † secunda pro nouem annis facta intra tempus primæ factæ pro nouem annis, incipit à die secundæ factæ locationis, non à die finitæ primæ. Alex. consi. 25. volu 2. item conductio soluitur tacito consensu, sicuti etiam nouatur. Bar. l. item. §. fi. ff. loc. l. itaq; ff. pro socio. item censetur nouata, quando locator sciens patitur conductorem remanere in re conducta post finitum tempus primæ locationis, siue sit res fisci, siue priuati, siue pupilli, siue Ecclesiæ. Barto. l. item. §. qui impleto. ff. locati, & hoc si permanserit ad lõgum tempus arbitrio boni viri dummodo Dominus non conduxerit operas coloni, seu Dominus præstiterit conductori, quod debuit, vel in contractu requirente scripturam. Bald. & Alexand. d. §. qui impleto. in causa autem, quo fit reconductio, intelligi debet cum eisdem pactis, & conditionib. vt in prima Bald. l. legem. C. locati vnde conducens famulum pro uno anno sub certo salario, si postea conducat pro alio, non facta mentione de salario videtur conductus sub eodem. Alexan. in add. ad Bar. l. item. §. qui impleto. ff. loc. item not. conductor famuli pro seruitio personæ certæ, nõ potest delegari Bar. l. si non sortem §. Libertus. ff. de cond. indebiti: sed si conducit vnum factorem, vt procuret negocia sua per biennium, poterit alteri concedere, vel delegare Bal. l. liberti. C. de oper. lib. dummodò labor sit idem, apud aliũ, quem sustineret apud conductorem. Paulus. l. si non sortem. §. libertus. ff. de condit. indebiti. Item not. quòd conductor potest alteri locare rem conductam, dummodò sit æque idoneus. l. nemo. C. locati, qui si soluit pensionem locatori suo, nõ potest expelli à vero Domino. Bal. l. eodem. C. locati l. certa. c. vt in poss. leg.

18 † Consentiens in alienatione, non impedit, quin consentiens reuocare non possit eam, Bart. l. cum Pater. §. libertus. ff. de leg. 2. Specul. titul. de empt. & vend. §. tertio loco no. l. si prædium. C. de iure dot. quod verum est, nisi dolosè tacuerit.

Bald.

Bald.l.quoties, C.de fideicom. Secundò consensus simplex non præiudicat sicuti, nec pactum nudum. Bald.l.cum alienam.C.de leg. Tertiò consensus solus non sufficit quoad amissionem dominij.l.si quis vi.§.differentia. ff. de acquir. poss. Quartò consensus interpretatiuus, non sufficit ad perdendum ius quæsitum.glo.l.1.§.fina.ff.de donat. Quintò consensus in actu inualido non nocet, Bar.l.4.§.si in venditione.ff.quibus modis pign.vel Hypot.solu. Sextò, consensus fraudolentus non nocet Bald.l.2.c.si res alia pign.data sit.l.quoties.C.de fideic. Septimò consensus minoris non nocet, nisi factus maior approbet.Bart.l. si in rem.C.si res alien.pign.data sit. Octauò consensus non inducit cessionem iurium, nisi interueniat titulus, & cessio.glo.& Bald.l.eius.C.de compens. Nonò consensus non inducitur ex scientia, & patientia longa in his, quæ sunt magni præiudicij, aliàs sic.Bar.l.cum de in rē verso.ff.de vsur. Paulus, l.licet.C.de iure delib. Decimò consensus partium non ualidat sententiam nullam ex defectu iurisdictionis.glo.c.significasti de foro compet.c.cum dilecta de confirm.vtili vel inutili. Vndecimò consensus non facit valere sententiam nullam latam die feriata, puta si non appelletur, vel appellatio deseratur. Bald.l.pen. C. de arbitr. Duodecimò consensus nō facit acta valere, si scribantur per alium, quàm per notarium.Bald.l. testamentum.C.de testam. Decimotertiò non facit delegari posse causam indelegabilem, nec delegationem valere facta incompetenti iudici. Bald.l. 1.C.de Ped.iud. Quartodecimò non facit valere contractum, cui ius resistit, Bal.l. 1.C.plus valere quod agitur gl.l.à diuo.ff.de ritu nup. Quintodecimò nec solemnitates iuris possunt tolli cōsensu partium Doct.l.ius publicum.ff.de pact. Sextodecimò, nec testes inhabiles admittuntur. Angelus auth.de testibus collat.7.colum. 2. Decimoseptimò, de consensu partium non potest renunciari his, quæ sunt inducta ex causa publicæ vtilitatis. l.2.§.sed quia. C. de iuram.calum. Decimooctauò, nec de consensu partium fieri potest, vt notarius excommunicatus possit conficere instrumentum. Bald.c.inter de lege corrad.gl.c.decernimus de sent.excom.6 Ioan.Andr.c. pia de exc.in non. quibus in casibus, & multis alijs similibus si præstitus fuerit consensus reuocabitur, consensus tamen partium regulariter facit valere inualidum. Bald.l.1.C.de iurisd.omn.iud. vnde facit, quandoque peruerti ordinem iuris.gl.c.cum olim.§.recusare de causa possess. & propr.c.fin.de re iud. 6. Secundò facit remitti iuramentum testib. Bal. l.quoties.C.de priuileg.Schol.lib.12.l.1.§.1.ff.de fer.l.filius.ff.de don. Tertiò facit testes recipi posse, etiam ante litis contestationem.gl.l.cum olim de causa pos.& propr. Quartò Iudex de consensu partium, in loco secreto, non publico, si à Iudice loci, non fuerit prohibitum. Barto.l.fin.ff.de iust.& iure Doct.com.l.fin.ff.de iurisd. omn. iud. Quintò facit, vt etiam ferri possit de nocte Barto. l.in pre.ff.de ferijs. Sextò facit libellum posse emēdari, etiam post litem contestatam: Bald. Auth.hodie in fine, C. de iuramen. calum. Septimò testes posse produci, etiam post publicationē.c.fraternitatis de testibus.c. præsentata & ibi Doct. eo.tit. Octauò, quòd testes in causa propria admittantur. Bald.l.fi.C.de fideicom. Nonò facit credi copiæ, cui alias non crederetur. Doct. Auth.si quis in aliquo, C.de edendo. Decimò validare probationes, alias inualidas Innoc. & Doct.c. cum causam de testibus Bald.l.fin.C.eod.tit. Vndecimò facit iudicare secundùm consilium sapientis Bald. l.1.C. de iurisd. omn. iud. Duodecimò facit admitti compensationem de specie, ad speciem. glo. ver.compensatio, & ibi Bar.l.1.§. si cum me. ff. si pars hær.pet. Tertiodecimò consensus legato rei suæ facto per testatorem præiudicat, quòd consentiens tenetur hæredi, actione mandati, ad legatum præstandum, ad quod hæres tenetur. Barto.l. cum quis.ff.de leg.5: & tandem consensus partiū id operatur, vt in his, quæ in ipsorum fauorem introducta sunt, possint sibi præiudicare.l. si quis in conscribendo. C.de pact. & eius consensus requiritur dissoluendo, cuius & in contrahendo. Bart.l.contra.cap.de repud.nam consensus semel præstitus à seipso reuocari non potest Oldr.cons. 252.d.c.quod semel placuit.

19 Consilium ad delictum præstitum † potest reuocari contrarijs suasionibus.Bald.l.mandati. C. mand.quo reuocato non obligat, licet delictum postea committatur: dicam infra ver. consultor: Item consilium per consultorem mutari potest. Bal.l.fin.§.pen.C.de furt.& secundum consilium sapientis vales contra primum Bal.l.de tutela. C. de in integr.rest.flor.l.si ex plagis.§.in clivo.ff. ad l.Aquil.flor.l.labeo.ff.de seru.rust.præd.nam bonum est mutare consilium in melius, c. certè, 12. q.1.Caguol.l.nemo num.4.ff.de regul. iur. nemo tamen potest mutare consilium suum, in alterius iniuriam.l.nemo potest.ff.de regul.iur. c. mutare de reg.iur.6.not.tamen, quòd consilio sapientis pendente, nihil est innouandum, alioquin, vt attentatum reuocandum erit. Lancellotus trac. de attent.2.p.c.9.nu.4.& seq.

20 Constitutio, etiam iurata, † ex causa reuocari potest Card.clem.j.q.3.de regular.quæ tollit consuetudinem, statutum pactum, & priuilegium. Card.clem.dudum.§.nos.q.9.de sepulturis: dicam infra uer.lex.

21 Constitutum reuocatur per discessum, † seu resolutionem contractus, Bald.l.ab emptione. ff. de pact.Imola.l.qui mihi.ff.de donat.Tiraq.trac. de iure const.lim.20.nu.2.

22 † Consuetudo vltima si sit perfecta seu præscripta derogat præcedentibus gl.l.nemo.§.temporalis.ff.de reg.iur.Doct.c.fin.de consuet.glo.l.fin.C. de ser.& aqua.Cassan.tract.de gloria mundi par. 12.consider.100.nu.13.quæ viget in perpetuum si non reperiatur mutata.gl.& Bald.c.1. §. & res, per quas fiat inuestitatem consuetudo sublata per statutum potest iterum induci per præscriptionem, & vsum post statutum. Bald.l.dudum. C.de contr.empt.l.de quibus.ff.de legibus, nisi sit consuetudo illicita: item tolli potest consuetudo per legem Principis, per clausulam, non obstante aliqua consuetudine. Card.in.clem.2.§. vt autem de relig.

relig.Dom.Bald. Auth.omnes.C.commun. de succes. item consuetudo non præscripta tollitur per præscriptam.Bald.in.1.de cogn.feudi.quod est verum in iudicio petitorio,non in possessorio. Ioã. Andr.c.cum Ecclesia de elect.6.item consuetudo cassari debet,quando seruari non potest, absque peccato not.c.si.d.præscr.

23 Consultor alicuius † maleficij potest, & debet reuocare consilium dissuadendo,nè fiat: quòd si reuocabitur ab eo,non tenebitur,si delictum committatur. Innocen.cap. ad audientiam de homic. Bal.l.mandatum.C.mandati.

24 Cõtractus eodem modo reuocatur, † & dissoluitur,quo conficitur,& construitur,eius enim est destituere, cuius est instituere. capit. cum ex iniuncto de hæret.& distractus est eiusdem naturę, vt contractus,& quod in contractu habet locum procedit quoque in distractu.Bartol.l.& ideo. ff. de cond.furt. vnde sicuti per contractum, quis sortitur forum in loco, quo contrahit. c. Romana.§.contrahentes de foro compet.6. ita quoque per distractum Docto.l.exigere dotem.ff.de iud. l.qui loco.ff.de condit. indeb. item sicuti contractus præbet iustum titulum, ità & distractus. l. Pomponius.§.præterea sicuti dolus dans causam contractui bonæ fidei, illum reddit nullum ipso iure,ita si dederit causam distractui. Doctor. leg. eleganter.ff.de dolo,l.de tutela.C.de in integr.restitut.Doctor.l. sub prætextu. C. de transact. vbi enim contractus est bonæ fidei ita,& eius reuocatio Doct.l.ab emptione.ff.de pact.& l.1.C. quando liceat ab empt.discedere. Item sicuti in contractibus sub conditione factis, inspicitur tempus contractus,ita vt conditio retro trahatur.Doct.l. si filius.ff.de verbor.obligat.ita etiam in distractibus glo.l.si sub conditione.ff. de solut. Item, qui potest contrahere,poterit & distrahere, Doct.l.si. C.pro socio,eius enim est nolle, qui potest, & velle.l.eius.ff.de regul.iur. item sicuti ex contractu non transfertur dominium sine traditione. l. traditionibus. C. de pactis, sic nec ex distractu. Bartol.l.& ideo.ff.de cond.furt. item solennitas, quæ requiritur in contractu, eadem, & in distractu requiritur.leg.si ad resoluendam.C. de præd. minor. Item stante statuto, quòd mulier non possit contrahere sine consensu propinquorum,non poterit pariter neque distrahere.Bald.l.si vnus.§. pactus.ff.de pact.statutum enim loquens de contractu, locum habet etiam in distractu.Ias.§. omnium,numero 39. inst.de actio.& lex communis quandoque contractum pro distractu nominat.l. omni.C.de omni agro deserto libro xj. eadem enim requiruntur in reuocatione actus, quæ in confectione ipsius.Alexan.l.centesimis.§.fin.ff.de verborum oblig.Bar.l.quod iussit. ff. de re iudic. l.omnium.C.de testa.& reuocatio actus est eiusdem naturæ,quæ fuit confectio ipsius,prout quisque enim contractus est, ita & solui debet. l. prout.ff.de solut.& quibuscunque modis obligamur ijsdem in contrarium actis liberamur.l.ferè.ff. de reg.iur.nihil enim tam naturale est q̃ eodẽ genere quodque dissoluere, quo colligatum est. l. nihil tam naturale.ff.de reg.iur.cum omnis res per quascunque causas nascatur per easdem dissoluatur.c.1.de regul.iur.c.omnis,27.q.2. nota tamen, quòd reuocatio contractus quam distractum appellamus, non dicitur nouus contractus: undè stante statuto,quod de contractu soluatur gabella,non erit soluenda de ista resolutione. Paulus.l. 1,C.quando liceat ab empt. discedere l. 1. C. de pact.inter empt.& uend.Euer. in loco de contractu, ad distractum num.13.not.tamen,quòd contractus resoluitur ipso iure, si fuit actũ inter partes, quòd non soluto pretio infra certum terminum habeatur pro non facto.l.sed celsus.§. si fundus.ff.de contrah.empt.& quilibet contractus rescinditur beneficio.l. 2.C. de rei vend. secundum Bald.ibidem q.3.& rescisso contractu, rescinditur etiam pœna,& pactum euictionis.glo. fin.l.si Patronus.§.patronum.ff.si quid in fraudem patr. contractus tamen perfectus rescindi non potest in fraudem,& præiudicium gabellæ. Angel. §. φ verò authen.de nuptijs,nec per notarium potest mutari substantia illius,licet in extensione à partibus habeat authoritatem addendi & minuendi. Spec.titu.de instrum.edit. §. instrumentum ver. quid,si à contrahentibus.& quatenus dixi, quòd contractus dissoluuntur; intellige communi consensu.l.ab emptione.ff.de pact.item not.quòd cõtractus celebratus in carcere,non obligat, & reuocari potest.l.qui in carcere.ff.de eo, quòd metus causa,nisi sit factus in sui vtilitatem.Bal.Rub. C.de rei vend. seu, nisi contractus sit iustus, seu ab eo, qui redimitur ab hostibus, Angel.l.carcerem. C.de exact.tribut.libro. 10. item reuocatur contractus initus cum medico ab infirmo. l.medicus de var.& extran. cognit. Ias. §. quadruplis instit.de action. item not. quòd vltimus contractus derogat primo. Cassan. de glor. mundi par. 12.consid.100.num.5.Dyn.c.quod semel num.9. de reg.iur.6.

25 Correcta ratione legis, † dicitur reuocata lex Bald.l.1.C.qui admitti Bartol.l.1.ff.de leg. tutor. Burr.l.2.ff.de cond.ob causam. item corrigere potest statim Iudex suam sententiam. Doct.l. Iudex postquam.ff.de re iud.corrigere enim est reuocare aliquid,quod prius tenuit: declarare autem est aliquid nunquàm tenuisse.glo.& Cardi. clem.statutum de elect.

26 Credo in responsionibus positionum facit responsionem posse reuocari,præsertim quando est per errorem. Doctor.l.error. C. de iur. & facti ignoran.l.post legatum.§.his verò.ff.de his,quib. vt indignis.

27 Custodia censetur † reuocata commodatario: cui commodans dat custodem rei commodatæ.l. si vt certò.§.si de me,& ibi Bar.ff. commod.

28 Datum ob causam † impossibilem repetitur. Bar.l.si militem.C.de cond. ob cau. idem datum ob causam,causa non secuta,tot.tit.ff. de cond. ob causam,datum tamen ob plures causas nõ repetitur,altera nõ secuta. Ale.l.dedi.ff.de cõd.ob cãm.

29 Debitor soluens † liberatur à debito,inst.quib. mod. tollatur obligatio in princ.idem si soluerit alteri de mandato creditoris.Bal.l.nihil.capitulo de solution. idem si soluatur eius procuratori habenti

Bald.l.quoties, C.de fideicom. Secundò conſenſus ſimplex non præiudicat ſicuti, nec pactum nudum. Bald.l.cum alienam.C.de leg. Tertiò conſenſus ſolus non ſufficit quoad amiſſionem dominij.l.ſi quis vi.§.differentia. ff. de acquir. poſſ. Quartò conſenſus interpretatiuus, non ſufficit ad perdendum ius quæſitum.glo.l.1.§.fina.ff.de donat. Quintò conſenſus in actu inualido non nocet, Bar.l.4.§.ſi in venditione.ff.quibus modis pign.vel Hypot.ſolu. Sextò, conſenſus fraudolentus non nocet Bald.l.2.c.ſi res alia pign.data ſit.l. quoties.C.de fideic. Septimò conſenſus minoris non nocet, niſi factus maior approbet.Bart.l.ſi in rem.C.ſi res alien.pign.data ſit. Octauò conſenſus non inducit ceſſionem iurium, niſi interueniat titulus, & ceſſio.glo.& Bald.l.eius.C.de compenſ. Nonò conſenſus non inducitur ex ſcientia, & patientia longa in his, quæ ſunt magni præiudicij, aliàs ſic.Bar.l.cum de in rē verſo.ff.de vſur. Paulus, l.licet.C.de iure delib. Decimò conſenſus partium non ualidat ſententiam nullam ex defectu iuriſdictionis.glo.c.ſignificaſti de foro compet.c.cum dilecta de confirm.vtili vel inutili. Vndecimò conſenſus non facit valere ſententiam nullam latam die feriata, puta ſi non appelletur, vel appellatio deſeratur.Bald.l.pen. C. de arbitr. Duodecimò conſenſus nō facit acta valere, ſi ſcribantur per alium, quàm per notarium.Bald.l. teſtamentum.C.de teſtam. Decimotertiò non facit delegari poſſe cauſam indelegabilem, nec delegationem valere facta incompetenti iudici. Bald.l. 1.C.de Ped.iud. Quartodecimò non facit valere contractum, cui ius reſiſtit, Bal.l.1.C.plus valere quod agitur gl.l.à diuo.ff.de ritu nup. Quintodecimò nec ſolemnitates iuris poſſunt tolli cōſenſu partium Doct.l.ius publicum.ff.de pact. Sextodecimò, nec teſtes inhabiles admittuntur. Angelus auth.de teſtibus collat.7.colum.2. Decimoſeptimò, de conſenſu partium non poteſt renunciari his, quæ ſunt inducta ex cauſa publicæ vtilitatis. l.2.§.ſed quia. C. de iuram.calum. Decimooctauò, nec de conſenſu partium fieri poteſt, vt notarius excommunicatus poſſit conficere inſtrumentum.Bald.c.inter de lege cotrad.gl.c.decernimus de ſent.excom.6 Ioan.Andr.c.pia de exc.in non. quibus in caſibus, & multis alijs ſimilibus ſi præſtitus fuerit conſenſus reuocabitur, conſenſus tamen partium regulariter facit valere inualidum. Bald.l.1.C.de iuriſd.omn.iud. vnde facit, quandoque peruerti ordinem iuris.gl.c.cum olim.§.recuſare de cauſa poſſeſſ. & propri.c.fin.de re iud. 6. Secundò facit remitti iuramentum teſtib. Bal. l.quoties.C.de priuileg.Schol.lib.12.l.1.§.1.ff.de fer.l.filius.ff.de don. Tertiò facit teſtes recipi poſſe, etiam ante litis conteſtationem.gl.l.cum olim de cauſa poſ.& propr. Quartò Iudex de conſenſu partium, in loco ſecreto, non publico, ſi à iudice loci, non fuerit prohibitum. Barto.l.fin.ff.de iuſt.& iure Doct.com.l.fin.ff.de iuriſd.omn.iud. Quintò facit, vt etiam ferri poſſit de nocte Barto. l.more.ff.de ferijs. Sextò facit libellum poſſe emēdari, etiam poſt litem conteſtatam: Bald.Auth.hodie in fine, C. de iuramen.calum. Septimò teſtes poſſe produci, etiam poſt publicationē.c.fraternitatis de teſtibus.c. præſentata & ibi Doct. eo.tit. Octauò, quòd teſtes in cauſa propria admittantur.Bald.l.fi.C.de fideicom. Nonò facit credi copiæ, cui alias non crederetur. Doct. Auth.ſi quis in aliquo, C.de edendo. Decimò validare probationes, alias inualidas Innoc. & Doct.c. cum cauſam de teſtibus Bald.l.fin.C.eod.tit. Vndecimò facit iudicare ſecundùm conſilium ſapientis Bald. l.1.C. de iuriſd. omn. iud. Duodecimò facit admitti compenſationem de ſpecie, ad ſpeciem. glo. ver.compenſatio, & ibi Bar.l.1.§. ſi cum me. ff. ſi pars hær.pet. Tertiodecimò conſenſus legato rei ſuæ facto per teſtatorem præiudicat, quòd conſentiens tenetur hæredi, actione mandati, ad legatum præſtandum, ad quod hæres tenetur. Barto.l. cum quis.ff.de leg.3. & tandem conſenſus partiū id operatur, vt in his, quæ in ipſorum fauorem introducta ſunt, poſſint ſibi præiudicare.l. ſi quis in conſcribendo. C.de pact. & eius conſenſus requiritur diſſoluendo, cuius & in contrahendo. Bart.l.contra.cap.de repud.nam conſenſus ſemel præſtitus à ſeipſo reuocari non poteſt Oldr.conſ. 252.d.c.quod ſemel placuit.

19 Conſilium ad delictum præſtitum † poteſt reuocari contrarijs ſuaſionibus.Bald.l.mandati. C. mand.quo reuocato non obligat, licet delictum poſtea committatur: dicam infra ver. conſultor. Item conſilium per conſultorem mutari poteſt. Bal.l.fin.§ pen.C.de furt.& ſecundum conſilium ſapientis valet contra primum Bal.l.de tutela. C. de in integr.reſt.flor.l.ſi ex plagis.§.in clιuo.ff. ad l.Aquil.flor.l.labeo.ff.de ſeru.ruſt.præd.nam bonum eſt mutare conſilium in melius. c. certè. 12. q.1.Cagnol.l.nemo num.4.ff.de regul. iur. nemo tamen poteſt mutare conſilium ſuum, in alterius iniuriam.l.nemo poteſt.ff.de regul.iur. c. mutare de reg.iur.6.not.tamen, quòd conſilio ſapientis pendente, nihil eſt innouandum, alioquin, vt attentatum reuocandum erit.Lancellotus trac. de attent.2.p.c.9.nu.4.& ſeq.

20 Conſtitutio, etiam iurata, † ex cauſa reuocari poteſt Card.clem.1.q.3.de regular.quæ tollit conſuetudinem, ſtatutum pactum, & priuilegium. Card.clem.dudum.§.nos.q.9.de ſepulturis: dicam infra uer.lex.

21 Conſtitutum reuocatur per diſceſſum, † ſeu reſolutionem contractus, Bald.l.ab emptione. ff. de pact.Imola.l.qui mihi.ff.de donat.Tiraq.trac. de iure conſt.lim.20.nu.2.

22 † Conſuetudo vltima ſi ſit perfecta ſeu præſcripta derogat præcedentibus gl.l.nemo.§.temporalis.ff.de reg.iur.Doct.c.fin.de conſuet.glo.l.fin.C. de ſer.& aqua.Caſſan.tract.de gloria mundi par. 12.conſider.100.nu.13.quæ viget in perpetuum ſi non reperiatur mutata.gl.& Bald.c.1.§. & res, per quas fiat inueſtitatem conſuetudo ſublata per ſtatutum poteſt iterum induci per præſcriptionem, & vſum poſt ſtatutum. Bald.l.dudum. C.de contr.empt.l.de quibus.ff.de legibus, niſi ſit conſuetudo illicita.item tolli poteſt conſuetudo per legem Principis, per clauſulam, non obſtante aliqua conſuetudine.Cardin.clem.2.§. vt autem de relig.

relig. Dom. Bald. Auth. omnes. C. commun. de succ. l. item consuetudo non praescripta tollitur per praescriptam. Bald. in l. 1. de cogn. feudi. quod est verum in iudicio petitorio, non in possessorio. Ioã. Andr. c. cum Ecclesia de elect. 6. item consuetudo cassari debet, quando seruari non potest, absque peccato not. c. fi. d. praescr.

23 Consultor alicuius † maleficij potest, & debet reuocare consilium dissuadendo, nè fiat: quòd si reuocabitur ab eo, non tenebitur, si delictum committatur. Innocen. cap. ad audientiam de homic. Bal. l. mandatum. C. mandati.

24 Cõtractus eodem modo reuocatur, † & dissoluitur, quo conficitur, & construitur, eius enim est destituere, cuius est instituere. capit. cum ea iniuncta de haeret. & distractus est eiusdem naturę, vt contractus, & quod in contractu habet locum procedit quoque in distractu. Bartol. l. & ideo. ff. de cond. furt. vnde sicuti per contractum, quis sortitur forum in loco, quo contrahit. c. Romana. §. contrahentes de foro compet. 6. ita quoque per distractum Docto. l. exigere dotem. ff. de iud. l. qui loco. ff. de condit. indeb. item sicuti contractus praebet iustum titulum, ità & distractus. l. Pomponius. §. praeterea sicuti dolus dans causam contractui bonae fidei, illum reddit nullum ipso iure, ita si dederit causam distractui. Doctor. leg. eleganter. ff. de dolo, l. de tutela. C. de in integr. restitut. Doctor. l. sub praetextu. C. de transact. vbi enim contractus est bonae fidei ita, & eius reuocatio Doct. l. ab emptione. ff. de pact. & l. 1. C. quando liceat ab empt. discedere. Item sicuti in contractibus sub conditione factis, inspicitur tempus contractus, ita ut conditio retro trahatur. Doct. l. si filius. ff. de verbor. obligat. ita etiam in distractibus glo. l. si sub conditione. ff. de solut. Item, qui potest contrahere, poterit & distrahere, Doct. l. fi. C. pro socio, eius enim est nolle, qui potest, & Velle. l. eius. ff. de regul. iur. item sicuti ea contractu non transfertur dominium sine traditione. l. traditionibus. C. de pactis, sic nec ex distractu. Bartol. l. & ideo. ff. de cond. furt. item solennitas, quae requiritur in contractu, eadem, & in distractu requiritur. leg. si ad resoluendam. C. de praed. minor. Item stante statuto, quòd mulier non possit contrahere sine consensu propinquorum, non poterit pariter neque distrahere. Bald. l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. statutum enim loquens de contractu, locum habet etiam in distractu. Ias. §. omnium, numero 39. inst. de actio. & lex communis quandoque contractum pro distractu nominat. l. omni. C. de omni agro deserto libro xj. eadem enim requiruntur in reuocatione actus, quae in confectione ipsius. Alexan. l. centesimis. §. fin. ff. de verborum oblig. Bar. l. quod iussit. ff. de re iudic. l. omnium. C. de testa. & reuocatio actus est eiusdem naturae, quae fuit confectio ipsius, prout quisque enim contractus est, ita & solui debet. l. prout. ff. de solut. & quibuscunque modis obligamur ijsdem in contrarium actis liberamur. l. ferè. ff. de reg. iur. nihil enim tam naturale est q̃ eodẽ genere quodque dissoluere, quo colligatum est. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. cum omnis res per quascunque causas nascatur per easdem dissoluatur. c. 1. de regul. iur. c. omnis, 27. q. 2. nota tamen, quòd reuocatio contractus quam distractum appellamus, non dicitur nouus contractus: undè stante statuto, quod de contractu soluatur gabella, non erit soluenda de ista resolutione. Paulus. l. 1, C. quando liceat ab empt. discedere l. 1. C. de pact. inter empt. & uend. Euer. in loco de contractu, ad distractum num. 13. not. tamen, quòd contractus resoluitur ipso iure, si fuit actũ inter partes, quòd non soluto pretio infra certum terminum habeatur pro non facto. l. sed celsus. §. si fundus. ff. de contrah. empt. & quilibet contractus rescinditur beneficio. l. 2. C. de rei vend. secundum Bald. ibidem q. 3. & rescisso contractu, rescinditur etiam poena, & pactum euictionis. glo. fin. l. si Patronus. §. patronum. ff. si quid in fraudem patr. contractus tamen perfectus rescindi non potest in fraudem, & praeiudicium gabellae. Angel. §. quo verò authen. de nuptijs, nec per notarium potest mutari substantia illius, licet in extensione à partibus habeat authoritatem addendi & minuendi. Spec. titu. de instrum. edit. §. instrumentum ver. quid, si à contrahentibus. & quatenus dicit, quòd contractus dissoluuntur; intellige communi consensu. l. ab emptione. ff. de pact. item not. quòd cõtractus celebratus in carcere, non obligat, & reuocari potest. l. qui in carcere. ff. de eo, quòd metus causa, nisi sit factus in sui vtilitatem. Bal. Rub. C. de rei vend. seu, nisi contractus sit iustus, seu ab eo, qui redimitur ab hostibus, Angel. l. carcerem. C. de exact. tribut. libro. 10. item reuocatur contractus initus cum medico ab infirmo. l. medicus de var. & extran. cognit. Ias. §. quadruplis instit. de action. item not. quòd vltimus contractus derogat primo. Cassan. de glor. mundi par. 12. consid. 100. num. 5. Dyn. c. quod semel num. 9. de reg. iur. 6.

25 Correcta ratione legis, † dicitur reuocata lex Bald. l. 1. C. qui admitti Bartol. l. 1. ff. de leg. tutor. Butr. l. 2. ff. de cond. ob causam. item corrigere potest statim Iudex suam sententiam. Doct. l. Iudex postquam. ff. de re iud. corrigere enim est reuocare aliquid, quod prius tenuit: declarare autem est aliquid nunquàm tenuisse. glo. & Cardi. clem. statutum de elect.

26 Credo in responsionibus positionum facit responsionem posse reuocari, praesertim quando est per errorem. Doctor. l. error. C. de iur. & facti ignoran. l. post legatum. §. his verò. ff. de his, quib. vt indignis.

27 Custodia censetur † reuocata commodatatio: cui commodans dat custodem rei commodatae. l. si vt certò. §. si de me, & ibi Bar. ff. commod.

28 Datum ob causam † impossibilem repetitur. Bar. l. si militem. C. de cond. ob cau. idem datum ob causam, causa non secuta, tot. ti. ff. de cond. ob causam, datum tamen ob plures causas nõ repetitur, altera nõ secuta. Ale. l. dedi. ff. de cõd. ob cãm.

29 Debitor soluens † liberatur à debito. inst. quib. mod. tollatur obligatio in princ. idem si soluerit alteri de mandato creditoris. Bal. l. nihil. capitulo de solution. idem si soluatur eius procuratori

habenti mandatum expressum ad hoc: si tamen soluerit scienter procuratori reuocato, non liberatur quia videtur donare, nec potest præiudicare eius creditori, Doctor. l. dispensatorem. ff. de solut. De hoc dicam inferius late, cum de solutione tractabitur. item nota, in hoc proposito, quòd debitor cessus soluens cedenti liberatur. l. 3. C. de nouat. Item debitor delegans creditori suo debitorem suum liberatur, si creditor acceptet, quia dicitur consentire, & soluere, & tunc dicitur delegans. l. inter causas. §. abesse. ff. mand. Bart. l. singularia. ff. si certum petat. Docto. l. delegare. ff. de nouat. item not. quòd debitor cessus soluens cessionario creditoris sui, etiam post reuocationem cessionis, de ipso factam; liberatur, nisi fuerit sibi notificata reuocatio. l. nomen. C. quæ res pign. oblig. poss. de hoc latius dicetur infra in tract. de solutionib.

30 Decretum † sicuti requiritur in creatione curatoris, ita & in eius reuocatione. l. si ut proponis. C. de nupt. Ioan. de prato, l. si quis. §. vnius. ff. de procurator. Item decretum ex falsa causa non rescinditur fauore libertatis. Bartol. l. prima. C. de iure deliberan. Item decretum priorum in reuocatione Syndici requiritur licet in creatione non requiratur. glo. & Barto. l. illud. §. quod si. ff. quod cuiusque vniuer. nomin. Item decretum potest de facto reuocari, si Iudex reperit se decep. Bald. capitulo primo, de milit. vasal. Bartol. l. secunda, ff. vbi pupi. ed. deb. item reuocari potest, per eius successorem Bartol. l. quamuis. ff. de rebus eorum, non tamen reuocatur decretum Iudicis, quod tñ transiuit in contractum. Bar. l. quod semel. ff. de decr. ab ord. fact.

31 Decretum primum, & secundum † reuocatur volente creditore refectis expensis, præstita cautione, de iudicio sisti. Archid. Rubrica, de dolo & contumac. texto. idem, & Ioan. Andreas Rubric. de eo qui mit. in possess. rei seru. causa texto. Butr. capitulo secundo, de dolo & contumac. not. l. sed vltro. ff. de negot. gestis, primum tamen decretum reuocari poterit intra triginta annos, Barto. l. si finita. §. Iulianus, column. quinta, ff. de damno infecto. Bartol. l. secunda. C. vbi in rem actio, & hoc nisi sit peruentum ad secundum decretum. Bartol. Authen. ei qui. C. de bon. aut. iudic. poss. Bartol. l. consentaneum. C. quomodo, & quando Iudex. item decretum etiam secundum reuocari potest per Iudicem, si iniustè emanauit. Inn. c. dilecto de verb. sig. Bald. l. non videtur. ff. de iudic.

32 Dedicatio bonorum † hospitali facta potest, reuocari Alexand. in puncto consil. 81. numer. 1. volum. 1.

33 Delegans potest † reuocare iurisdictionem delegatam, not. l. iudicium soluitur. ff. de iudic. siue sit re integra, siue non; siue lite contestata, siue non: dummodò ad se reuocet, non vt alteri delegeret, nisi ex causa Docto. l. & quod. ff. de iurisdict. omnium iudic. Barto. l. post litem. ff. de procur. l. à Iudice. C. de iud. & hoc nisi delegans sit excommunicatus, Doctor. capitulo licet de offic. deleg. item reuocatur, quando Princeps reuertitur, & delegatio facta fuit propter eius absentiam Bart. l. prima. ff. de offic. eius nisi reuersus fuerit statim discessurus Doctor. l. ab hostibus. §. sed quod. ff. ex quibus causis maior. item not. quod delegatio debitoris potest reuocari nisi sit acceptata per creditorem. Alexan. l. qui vsum fructum. ff. de verborum obligation. item officio delegati suspenditur per præsentiam Iudicis legati de latere. ca. volentes de officio legati, Item delegatus potest reuocari parte petente, & allegante, quòd velit eum producere, in testem, cum alium testem non habeat. c. dilecto de testibus Bartol. leg. prima, §. si seruus. ff. de quæst. nisi Iudex iuret de illa causa se nihil scire. Innoc. dict. capitulo dilecto. item delegatus potest reuocare interloquutoriã suam, sicuti ordinarius, Doct. c. cum cessante de appellat. item delegatus primus non reuocatur per secundum nisi à tempore præsentati secundi rescripti not. capitulo audita de restitutione spoliatoru, nec reuocatur delegatus ex persona delegantis, Doctor. leg. prætor. ff. de iurisdictione omnium iudicum, leg. & quia. ff. eod. c. si is qui de procur. sexto. An autem reuocato delegato, dicatur reuocata iurisd. acquisita in aliqua re, de partium consensu Specul. Titul. de compet. iud. ad. §. ver. Sed non quid. item delegatus, qui totum subdelegat, nihil potest reuocare, etiam re integra. Innocen. capitulo ex. literis de officio deleg. Abb. c. venerabilis de offic. deleg.

34 Delictum nouum † dicitur si qualitates substãtiales addantur, vel minuantur Alber. Brun. trac. de Aug. concl. 3. nu. 5. & nu. 15.

35 Depositus de facto, † etiam de facto restituitur. glo. c. primates. 2. q. 1. Bald. c. accedens. il r. vt lit. non contest.

36 Deponens potest pœnitere, † & reuocare re integra hoc est antequam aduersarius consentiat, Bald. l. cum apud. C. de com. ter. man. l. acceptam col. 2. C. de vsuris.

37 Desertio appellationis † inducit reuocationẽ eius not. c. licet de sent. excom. 6. Bal. Auth. ei qui. C. de tempor. appell.

38 † Desistens non dicitur succumbere, sed voluntarie non prosequi negotium, & reuocare tacitè actionem motam. Doctor. leg. alia. C. de his quibus ut indignis. A exand. leg destitisse. ff. de Iudic.

39 Distractus est eiusdem naturæ cuius, † est contractus Bartol. l. & ideo, ff de condi. furtiua, vnde validatur iuramentum, sicuti contractus Auth. sacramenta. Puber. C. si adu. vend. & est bonæ fidei, sicuti contractus Bartol. l. ab emptione. ff. de pactis, Bald. leg. prima, C. quando lic. ab empt. reced. & requirit eandem solemnitatem, quam contractus dixi supra ver. contractus.

40 Doctor, qui male consuluit, † an possit consilium emendare, & sic variare. Respond. quòd sic. Iason. l. si ex toto. §. si ita. ff. de leg. 1. dixi supra ver. consilium.

41 Domicilium, si mutatur, † potest in eo reus conueniri. Bartol. leg. secunda, Cod. de iurisdictione omnium Iudicum, leg. cum quædam. ff. eodem. item non mutatur per dignitatem, sed nouum acquiritur Bar. l. Senatores. ff. de Senator.

Item

Item domicilium originis non perditur mutatione. l. Senatores. ff. de Senatoribus, nisi propter matrimonium vxoris, Doctor. leg. cum quædam, ff. de iurisdict. omnium iudicum. & si se undò nubat, perdit domicilium primi mariti, Felyn. capitulo postulatus de foro competen. capitulo dilectus de rescrip. item domicilium potest mutari re, & verbo: dicitur mutari re, quando quis recedit, relictis familia, & rebus: dicitur mutari domicilium verbo tantum, quia præsumitur habere animum redeundi. Bartol. leg. prædia. ff. de fundo instructo, leg. domicilium. ff. ad municipal.

42 Donatio † reuocatur multis modis, & primò propter ingratitudinem, ne liceat alicui bona aliena capere, & postea irridere donatorem, & ei malefacere. l. finali, C. de reuocan. donatio. vbi ponuntur quinque causæ ingratitudinis, quibus reuocatur donatio, quæ poterit tamen per alias similes causas, in iure non expressas, reuocari secundum communem opinion. Ripa dicta leg. finali, quæstione quadragesimaprima, numero 144. C. de reuocanda donatione, vnde si donatarius donatori indigenti negauerit alimenta, pro modo facultatum donatarij donantis, & rei donatæ, reuocabitur donatio. Ripa dicta leg. finali, numero quadragesimonono, qui dicit hanc esse communem opinio. de qua ingratitudine satis tractat Mandosius, in tract. de ingratitudine. fallit tamen hæc prima conclusio in donatione, ob causam, quæ propter ingratitudinem non reuocatur, quia ipsa non est propriè donatio proueniens ex liberalitate, sed potius quædam permutatio secundum communem opinion. de qua per Ripam dicta l. finali, quæstione quadragesimatertia, secundò fallit in donatione facta Ecclesiæ, quæ non reuocatur ob ingratitudinem Prælati, quia donatio facta Ecclesiæ, censetur facta Deo. capitul. verum de condit. appos. qui non potest esse ingratus, cum sit omnium gratiarum liberalissimus largitor. Ripa libro secundo, resp. capitulo vigesimooctauo, numero vigesimo, & dicta leg. finali, quæstione quinquagesimasecunda. Tertiò fallit in eo, cui fuit collatum beneficium à prælato, qui ob ingratitudinem in prælatum commissam, non priuatur eo beneficio, quia collatio beneficij non potest dici donatio, secundùm communem opinion. Doctor. Abbas capit. finali, numero nouo, de don. Ripa d. l. fi. nu. 158. C. de reuoc. don.

Secunda causa reuocandi donationem est, si post factam donationem superueniant liberi ipsi donatori, nam tunc reuocatur donatio secundum communem intellectum. l. si vnquam. C. de reuocanda donatione, de qua per Ruinum consilio 107. numero vigesimosecundo, volumine primo, nam ipsa l. procedit non solùm de donatione facta liberis, sed etiam extraneo glossa dicta leg. si vnquàm Imola, capitulo finali, numero duodecimo, de donat. Corneus consilio quarto, libro tertio. Tiraquellus, leg. si vnquam, numero octuagesimoquarto, C. de reuocanda donatione, vbi etiam Ripa in quæstione secunda, non enim verisimile est, quòd quis velit in sua successione extraneum filijs præferre, nam si de filijs cogitasset, huiusmodi donationem non fecisset, Corneus consilio 206. libro tertio, ex quo dicto infertur, quòd si tempore donationis donator de liberis cogitasset, non esset locus dispositioni. dicta leg. si vnquam Socinus consilio 53. numero septimo, libro quarto, Iason consil. 125. libro primo, Abba. consilio 102. numero secundo. Secundò infertur quòd si donator tempore donationis iam habebat filios, etiam si alij filij deinde superueniant, non debet donatio reuocari: ita colligitur argumen. à contrario sensu d. l. si vnquam ibi filios non habens, si tamen Pater habet filium iam natum, & illi donationem fecerit, si postea alij filij superuenerint, donatio ipsa reuocabitur, non remedio l. si vnquam sed. l. fina. C. de inoffic. donatio. quæ reuocabitur non quidem in totum, sed solummodo vsque ad legitimam partem bonorum, filijs postea natis competentem. Corneus consilio vndecimo, volumine tertio. Bertran. consilio 163. numero quarto, volu. secundo. Ripa dicta l. si vnquam, quæstione 47. Tertiò infertur, quòd si Pater in donatione ipsa maior viginti quinque annis renunciauit expressè, cum iuramento dispositioni dicta leg. si vnquam nam tunc ex superuenientia liberorum non reuocaretur donatio, secus si fuisset facta renunciatio generalis omnium iurium, nulla habita mentione, dictę leg. si vnquam seu fuisset facta à minori viginti quinque annis in specie, nam tunc etiam si esset iurata, posset reuocari. Ita concludit Iulius Clarius, §. donatio quæstione vigesimasecunda, numero quarto. Quartò infertur, quòd ad hoc, vt sit locus dispositioni, leg. si vnquam necesse est donationem esse tantæ importantiæ, quam verisimiliter donator non fecisset, si de filijs cogitasset. vndè si esset facta donatio rei modici momenti, talis donatio minimè reuocaretur, propter superuenientiam liberorum. Imola, capitulo finali, numero vigesimotertio, de donat. de communi attestatur. Decius consilio 181. numero tertio, & in hoc standum esset iudicis arbitrio. Iulius Clarus dicto §. donatio quæstione vigesimasecunda, numero quinto, in fine. Ex dictis superius infertur, primò quòd talis donatio reuocetur, etiam si fuerit iuramento firmata secundum communem opin. de qua per Corneum consilio trigesimo, volumine quarto. Socinus consilio 215. numero secundo, volumine secundo, Bertrand. consilio 175. numero duodecimo, volumine primo, Ripa lib. tertio Respon. capitulo decimoquiuto, numero decimoseptimo. Paris consilio septuagesimosecundo, numero decimoquinto, volumine primo. Iuramentum enim intelligi debet rebus sic stantibus. item not. quod reuocatur donatio, etiam si facta fuerit Ecclesiæ, vsque scilicet ad legitimam filijs postea natis competentem, secundum communem opin. Socinus consilio quinquagesimotertio, numero sexto, volumine quarto. Didac. libro 1. resol. c. 19. numero quinto, quia cum Ecclesia sit loco filij, debet pari passu ambula-

re cum eo.Docto.Comm.Authent.ingreſſi.C.de ſacroſanct.Eccle. item reuocatur donatio per ſuperuenientiam filiorum naturalium tantùm, qui poſtea legitimantur, ſecundum commun.opinio: de qua per Paris.conſil.72.numero 21.volum.1. huiuſmodi enim filij æquiparantur legitimè natis.fallit tamen diſpoſitio dicta l.ſi vnquam in donatione ob cauſam,quę non reuocatur ob ſuperuenientiam filiorum ſecundum com.opi.Soc.l.2. ff.ſol.matr.Iaſ.conſ.171.nu.1.vol.4.& hoc quando cauſa æquiualet donationi,nam in eo, ꝙ excedit,non cenſetur donatio ob cauſam,ſed ſimplex donatio. eadem ratione non habet locum in donatione remuneratoria, vt de communi atteſtatur. Decius conſil.266.nume.10. Iaſ. conſil. 154.num.2.lib.2. talis enim non dicitur propriè donatio: & hoc intellige quatenus merita æquiualeant donationi, nam in eo quòd excederet, non cenſeretur donatio remuneratoria, ſed ſimplex donatio & in eo pro ea parte reuocaret. Secundò non procedit diſpoſitio d.l.ſi unquam ſi filius naturalis iam eſſet natus tempore donationis, ſed poſt donationem fuerit legitimatus, talis donatio non reuocatur ob eius legitimationem. Pariſ.cóſ. 12.num.24.lib.1.quia iſto caſu de filio iam nato, & de eius legitimatione veriſimile eſt, quòd cogitauerit. Tertiò fallit, vt ſi poſt donationem, donator ſuſceperit liberos, illi tamē liberi, ipſo adhuc ſuperſtite, moriantur, propter ipſorum mortem donatio reconualeſcit, ſecundùm magis comm. opin. Rubeus.l.titia.§.Imperator num.24.q.ff. de leg.2. Quartò fallit, quòd ſi Pater non reuocauerit, & permiſerit donatarium res donatas poſſidere, eius hæredes donationem ipſam reuocare non poterunt, ſecundùm mag.com.opin. de qua per Rub.d.§.Imperator num.253.quamuis huiuſcemodi reuocatio fiat ipſo iure immediatè.quòd naſcuntur filij nullo hominis miniſterio glo.ſi.d.l.ſi vnquam Corn.conſ.4.lib.3.vbi numero 15. dicit hanc eſſe communem Rubeus dicto §. Imperator nume.182.

Tertia cauſa reuocandi donationem, eſt quando ipſa eſſet inofficioſa, & hoc quando donans non retinet in patrimonio tantum, quantum capit legitima filiorum, quæ cum eſt facta vni ex filijs, nunquàm reuocatur, niſi vſque ad legitimā aliorum filiorum.l.ſi liqueat.C.de inoffic. donat. & hoc ſiue ſit inofficioſa re, ſiue conſilio. Picus.l. poſt contractum num.3.ff.de donat.Bertr.conſil. 179.nu.8.uolum.3.ſi verò facta fuerit extraneo, & fuerit inofficioſa re tantùm, reuocatur ſolummodo vſque ad legitimam.l.1.& ſeq.C. de inoffi. donat.ſi verò ſit inofficioſa re, & conſilio, reuocatur in totum. Aret.conſil.47.num.3.Curt. Senior conſi.1.num.39.dicitur autem donatio inofficioſa re, & conſilio; quando pater ex propoſito illam facit ad præiudicium filiorum: & ſic vltra læſionem, quæ re ipſa interuenit, concurrit etiam animus, & cóſilium paternum in damnum filiorum ampliatur hæc procedere; etiam ſi in ea interuenit iuramentum com.dicit Curt. Sen. conſil.1. nu.15. fallit primo, vt ſi Pater reliquerit aliquid filio, & fecerit donationē inofficioſam extraneo, non reuocatur in totum, ſed ſolummodo vſq; ad legitimam. Bert.conſi.38.num.3.lib. 1. Secundò fallit, vt non reuocetur donatio inofficioſa, quando facta fuit titulo oneroſo. Rubeus d.§.Imperator num.30.dicit com.eſſe niſi adeſſet fraus, nam tunc reuocaretur vſq; ad legitimam Iulius Clar. §.donatio q.24.num.5.

Quarta cauſa reuocationis donationis eſt, vt ſi facta fuit ob cauſam, & cauſa non fuerit ſequuta, & donanti competit rei vendicatio.l.j.C.de don. ob cauſam Curt.conſ.126.num.14. dicit comm. arg.c.cum ceſſante de appellat. ſimiliter reuocatur donatio cauſa mortis à donatore, quandocunque.l.mortis.ff.de don.cauſa mortis item ob conualeſcentiam donantis, ſi donauit in mortis articulo; aliàs ſecus Iulius Clarius.§. donatio quæſt. 25.num.4.

43 † Emphyteuſis renouatio intelligitur ſecūdùm naturam primæ conceſſionis. Bart.l.ſi mihi. ff.de verborum obligation. Bal.l.1.C.quando non pet. part.quæ fieri debet, ne per lapſum temporis, dubitatio oriatur, Card.clem.1.de iureiur.cap.1.de proc.per l.cum nouiſſimi.§. ſi quis. ff. de præſcr. triginta annorum, quæ pluribus ex cauſis.

Primò quando deuoluit per ius accreſcendi. Bald.l.prima. quæſtio. vndecima. c. quando non pet. part.

Secundò ratione antiquitatis inſtrumenti. glo. authen.de hæred.& Falc.in princip.

Tertiò ratione conuentionis.

Quartò ratione ſucceſſionis. Bald. authent. ſi quis ruinas.C. de Sacroſanct. Eccleſ. In omni tamen caſu, quo ipſa fit, non poteſt mutari in præiudicium tertij. Bald.l.1.C.quando non pet.part. vnde facta filijs, nihil operatur in eorum præiudicium, ſed debet inſpici antiqua conceſſio facta Patri ſeu alteri anteceſſori, Pariſ. conſilio 99. nu. 29.volum.1.

44 Emptio reſcinditur, & reuocatur † multis modis.

Primò re integra ab emptione, & venditione vtriuſque partis conſenſu recedi poteſt: quod enim contractum conſenſu eſt, contrariæ voluntatis adminiculo diſſoluitur.l. prima. Cod. quando liceat ab emptione diſcedere. l. nihil tam naturale.ff.de reg. iur.

Secundò reſcinditur contractus emptionis, quando emptor, vel venditor fuerunt decepti, vltra dimidiam iuſti precij l. ſecunda, C. de reſcindenda venditione, quod remedium competit non ſolùm in contractibus emptionis, & venditionis, ſed etiam in omnibus contractibus bonæ fidei. l.maioribus.C. communia vtriuſque iudi. glo.l.ſi olei.C.locati, vnde habet locum etiam in emphyteuſi non tamen locum habet in feudo: quia magis præſtatur gratia fauore, & amore, quàm precio, quia eſt remuneratio inæſtimabilis fidei Bald.dicta l.2.cui beneficio renunciari poteſt per contrahentes tacitè, vel expreſſe. leg. quæritur.§.ſi venditor.ff.de ædil. edicto, dummodo ſit certificatus de importantia talis renūciationis, alioquin etiā ſi quis iuraſſet nō venire contra tale pactum, poterit nihilominus beneficio d. l.

a. vti

secunda, vti cum iuramentum non referatur ad enormem læsionem. doct. auth. sacramenta Puber. c. si adu. vend. item not. quod quamuis vna partium renunciet d. beneficio, non tamen dicetur renunciasse altera nisi ipsa quoque renunciet. leg. iubemus. C. ad Vell. leg. si vnus. §. in summa. ff. de pact. item not. quod licet in Instrumento ponatur clausula solita, & si quid pluris valet donauit, non per hoc intelligitur renunciatum, beneficio d. leg. 2. Bart. l. si quis cum aliter. ff. de verbor. obliga. dummodo ignorauerit deceptionem, nam si sciuisset ualorem rei tunc cessaret d. remedium, leg. si libertus, ff. de oper. libert. præsumitur autem scientia, vel ignorantia isto casu ex coniecturis: in dubio tamen potius præsumitur ignorantia cum nemo præsumatur iactare suum, licet in vendente præsumatur scientia valoris rei, per eum venditæ. leg. quisque. C. de rescinden. vendit. quæ tamen præsumptio tollitur, quando est excessus vltra dimidiam insti pretij, ratione iam dicta, item not. quod hoc remedium cessat in venditione facta decreto iudicis. Bart. l. 1. C. de præd. Dec. lib. 10. idem in datione in solutum propter executionem rei iudicatæ. Bald. l. ordo. C. de exec. rei iud. idem in transactione. l. Lucius. §. fin. ff ad Trebell. idem si quis damnatus esset à testatore, vendere rem pro certo aliquo pretio. Bal. l. si fideicomm. §. meminisse. ff. de leg. 1. l. Imperator. §. si centum. ff. de leg. 2. item non competit hoc remedium contra emptorem emptoris, quando ipse emisset iustum pretium, vel haberet onerosum, vel iustum titulum arg. leg. apud. C. de doli exc. nisi solum in subsidium, quando prior emptor non esset soluendo, vel non reperiretur, quo casu, ne venditor versetur in damno, habet regressum contra secundum emptorem. l. planè la 2. ff. de leg. 2. l. fin. ff. de eo per quem fact. fuerit. Bald. l. qui solidum. §. 1. ff. de leg. 2. similiter datur contra emptorem emptoris, quando emit minus dimidia iusti pretij, vel quando haberet titulum lucratiuum, vel nullum. Fabianus tract. de empt. q. 8. nu. 23. Tertio modo rescinditur emptio, si facta fuerit per metum, maximè si pretium restituatur leg. prima. C. de resc. vendit. Quarto modo rescinditur emptio, si dolo. C. eod. titu. & leg. dolus eod. titul. Quinto venditio facta in fraudem reipubl. irritatur, & emptor conscius in pretio mulctatur, leg. hi, qui. C. eod. titu. Sexto proceres palatij non possunt emere res subhastatas à fisco. leg. fin. C. eod. titul. Septimo, emptio facta ab administratore reip. rescinditur. leg. vnica. C. de contr. iudic. nisi fuerit obtenta licentia à superiore. Octauo ab emptione facta cum filio solo, super re particulari, potest recedi, etiam pacto inito cum solo patre. leg. prima. ff. de resc. vend. Nono ab emptione potest recedi etiam nudo pacto re integra, secus si res non est integra. leg. secunda. ff. eod. titul. Decimo potest recedi ab emptione nudo pacto vtriusque partis etiam si fideiussor datus fuerit. leg. emptio. ff. de resc. vend. Vndecimo potest rescindi venditio rerum alternatiuè mercatarum, in vna parte tantum de alternatiuis. leg. si emptio. ff. de resc. vend. Duodecimo resoluitur emptio nudo consensu, si res non fuerit sequuta, si tamen res vendita pereat, secus est, & ideo actio ex vendito, & empto locum habebit. leg. cum emptor. ff. de rescin. vend. Decimotertio rescinditur emptio, si intra tempus conuentum displicuerit. leg. si conuenit. ff. de resc. vend. Decimoquarto per contractum semiplenum, seu imperfectum, non receditur à contractu pleno, seu perfecto, sed contrà sic, leg. si id quod. ff. eod. titul. Decimoquinto procurator subscribens se venditioni factę à seruo Seij, ignorans Seium decessisse, & se ab eo hæredem scriptum, non sibi præiudicat quominus possit rescindere contractum. leg. Titius. ff. eod. titul. Decimosexto resoluitur contractus emptionis, quando dictum sit, nisi soluatur tali die res sit inempta: tunc si stata die non fuerit facta solutio, dicetur facta rescissio contractus, leg. fin. ff. de resc. vend. Decimoseptimo rescinditur contractus emptionis per actiones ædilitias nempe redhibitoriam, quanto minoris, & in factum. leg. prima, & seq. C. de ædil. edicto. Decimooctauo ratione ætatis. leg. prima. C. si aduers. vend. Decimonono, ratione erroris, quia excludit consensum, vt dixi in tractat. de fortuit. cas. parte prima, quæstione secunda. Vigesimo ratione solennitatis æmisso, vt in prædijs ecclesiasticis extr. ambitiose de rebus eccles. non alien. & in bonis minorum. leg. lex. C. de adm. tutorum, & in bonis debitorum. Reipublicæ. Azo. in summa. C. de resc. vend. numero septimo. Vigesimoprimo venditio omnium bonorum, vel maioris partis, pro modico pretio, reuocatur per superuenientiam filiorum, sicut donatio per leg. si vnquam. C. de reuocat. donat. Bald. leg. prima, not. tertio, C. de pactis. Vigesimosecundo venditio prohibita à statuto dicitur nulla, etiam si statutum non annulletur, Bart. leg. quod ait. ff. de diuort. Vigesimotertio venditio omnium bonorum facta à debitore, præsumitur in fraudem creditorum, & retractatur, leg. omnes. §. Lucius. ff. de his, quæ in fraudem credit. Vigesimoquarto venditio plurium rerum simul facta, rescinditur in totum propter vitium vnius restantum. leg. cum eiusdem. leg. ædiles. §. cum autem. ff. de ædil. edicto Alex. leg. prima. §. pen. ff. de verbor. oblig. resoluitur vltimo per pactum, de retrouendendo de quo per doct. leg. secunda, C. de pact. inter empt. & vend. & Franciscus Zoanettus. tractat. de empt. & vend. sub pacto retrouenditionis latissimè. Tiraquellus tract. de vtroque retr. per totum.

45 Error in iure corrigi potest, nec † alicui præiudicat. Specul. titul. de dispur. & alleg. §. quinto, versic. penult. errori enim subuenitur, non malitiæ. Doctor. communit. leg. qui testamento, ff. de exc. tut. erroris tamen correctio circa nomen, dicitur declaratio, non mutatio, ideo fieri potest doct. leg. hæredes palam. §. si quid post. ff. de testam. quod si fuerit error notarij, corrigitur ad instantiam partis lęsę sicuti etiam peti potest à notario pro interesse suo Bald. leg. fin. C. de edendo. item error in guarentigia potest reuocari, Bartol. leg. non fatetur. ff. de confess. item error

in guarentigia potest reuocari Barto. dicta l.non fatetur, & an habeat locum in quacunque causa not.Gemin.capi. si aduersus numer.9. de rest. in integrum.

46 Expensarum taxatio † erronea potest renocari per iudicem, etiam si post secundùm eam iuratum sit, Alexan.l.videamus. §. primo.ff. de in litem iuran.Innocen.c. super eo, de eo quod metus causa.

47 Factori, † etiam ad contrahendum deputato, potest solui.Bartol.l. quod seruus,l.filiæ,ff.de sol. quod est verum, nisi sit renucatus, & reuocatio innotuerit debitori, aliàs secus.l.verò. §. primo, ff.de solu.

48 Factum per officialem reuocatum † inscium reuocationis, valet.l.si fortè.ff.de offic.præsid.nisi esset ex delicto suu renocatus.Doct.cap.1.§.adijciebatur de conc.præb.Pontan.l.meminisse.ff. de offic.procons.& leg.item not.quòd factum metu, rescinditur officio iudicis.Bart.l.fin.§.si iusto, ff. quod met.causa,item hoc idem factum ex reuerentia d.l.fin.§.si fœnerator.ff.eodem titu. item factum per vim compulsiuam est ipsu iure nullum licet aliàs sit reuocandum per actionem, quod met. causa Bart. leg. 2. ff. de iudic. item factum proprium quis reuocare potest.Anton.c.diuersis nume.5.de clerico coniugato,item factum legitimè retractari non debet, licet postea casus eueniat, à quo non poterat inchoari.c.factum de reg. iur.6. quod intellige,quando factum erat iam per fectum, & legitimè confirmatum : tunc casus superueniens, qui impediret ab initio inchoari,non tollit iam factum : secus quando factum erat inchoatum,& non perfectum, nam tunc tollitur per eum casum,qui impediret inchoari.Dy. d.c.factum.num.5.

49 Fama vltima † tollit primam glo.ff.l. si mater. c.de stat.defuncto Bat.l.ff. C. si seruus aut libert. lib.10.l.is post.ff.de acquir.hær.Bald. l. sacrosancta, C.de sacrosanct.eccles. l.fin.ff.de Ferijs.Fel.c. cum contingat de rescr. Cassan. tractat. de gloria mundi p. 12.consid.100.nu.15.

50 Fideicommissum † reuocatur per pœnitentiam testatoris not.leg.fideicommissum.C.de fideicom miss. item qualiter inter fratres censeatur temissum not.dec.consi. 13.col.7.

51 Fideiussor de repræsentando † liberatur per primam præsentationem, quando promisit pro absente. Paulus. l. duobus.§.1.ff.de iur.iur.l.2.§. si.ff.qui satis. cog. item liberatur si præsentatus fugit de carcere. Bal.l.qui crimen.C.qui accus. nun poss.Alex.l. si quis. ff.de cust. reis.Tertio liberatur post sententiam. Bart. d. l. si quis.l.græce.ff.de fideiussor. Quarto fideiussor ad tempus liberatur, finito tempore, Doctor.l.Lucius. §. Paulus. ff.de adm.tutorum.l.si vnus.ff.de pact. Quintò accedens sententiæ latæ liberatur statim,quòd illa sententia reuocatur per secundam Bald.l. tam mandatori.C.de nun num. pec. Sextò liberatur contrario Chirographo,quo obligatus est.Bal.l. tam mandatori.C.de non numer.pecun.Septimò liberatur per pactum liberatorium factum principali.Bald.l.tam mandatori de non numer. pecunia. Octauò fideiussor compromissi liberatur prorogatione termini dicti compromissi, Doct.com.l. Titius.ff.de excommunicat.tutorum. Alexand.l. dies.ff.de damno infecto.Barto.l. labeo. §. per fideiussorem.ff.de arbitr. Nonò liberatur nouatione obligationis.l.nouatione.C. de fideiussor. Decimò liberatur delegando debitorem, quia videtur soluere.Bartol.l.intet.§.abesse.ff.mand. Vnde cimò fideiussor castellani liberatur finita castellania,licet successor nondum venerit.Bald.l. ex diui.C.locati.l.si cum Hermes.C.eodem,idem si te firmetur ad aliud tempus.Doctor.l.si vnus. ff. de de pact. Duodecimò fideiussor liberatur reducto laudo,ad arbitrium boni viri.Bald.l.fina.quæstio. 10.C.de contr.emptio.gl.l.in proposita.ff.pro socio Doct.l.multa.ff.de cond.& demonstr. Tertiodecimò liberatur solutione facta per principalem l.2.C.de fideiuss. tutor. Quartodecimò liberatur per acceptilationem factam principali.Bar.l. si fideiussor.§.qui ita.ff.de acceptil.l.2.§. si tamen. ff. de verborum obligat. Quintodecimò fideiussor conductoris liberatur finita prima conductione, nec tenetur pro secunda. Bald.l. si cum Hermes. C.locati.

52 Gabella noua dicitur, † siue de nouo imponatur,siue vltra solitum minuatur, vel augeatur.l. vectigalia.ff.de public.Doct.l. vectigalia. C. nou. vectigal.

53 † Institoris reuocatio facta à Domino oportet quòd publicè conscribatur,aliàs non habetur pro reuocato ipso institore, Felyn. capitulo ex parte num.7.de rescrip.

54 Secundò,Interloquutoria reuocatur † regulariter per iudicem ipsum, qui fuit interloquutus, l. quod iussit.ff.de re iudic.Bal.l.fin. C. si min. mai. se dix.Ampl. Primò in interloquutoria præcepti de soluendo.Doct.l.debitori.ff.de Iudic.Secundò Ampl.vt possit reuocari etiam parte absente,non obstante appellatione,re integra.Bald. Addit. ad Specul.tit.de appell.ver.grauamen.Tertiò Ampl. in interloquutoria super ætate, quæ reuocari potest,Bald.leg.fin. C.si min.i.se dix.Quartò interloquutoria commissionis causæ, ad consilium sapientis potest reuocari.doc.l. ad Principem de appellat.Quintò ampliatur. vt interloquutoria propter contumaciam reuocetur,quatenus contumacia purgetur, not.c.ex litteris de const.Alex.l.fi.ff. de pœn.Sextò declaratur, quod ad instantiam partis possit reuocari, vsque ad decem dies, ex officio autem quandocunque sententia definitiua. Angel.l.1.C.sent.resc.non posse.Inno.c.quod ad consultationem de re iud.Septimò Ampl, vt bis ipsa reuocari possit, sicut ab illa bis appellatur. Lanfr. c.quoniam contra de probation.nisi bis fuerit ipsa confirmata, quia tunc transit in rem iudicatam vt reuocari non possit.gl.& Doct.clem.fin.de appel.Dec.c.cum cessante de appel. Octauò interloquutoria potest sæpius interpretari, per iudicem, sicut & reuocari.Doct.com.l.quod iussit. ff. de re iud.Alex.l.quicquid adstringendæ.ff.de ver.obli. Nonò ampliatur vt facilè reuocetur, per alium, etiam absque causæ cognitione, Specul. titul. de offic. omn. Iudic.§. fina. versiculo 6. Fallit tamen in inter-

in interloquutoria magni præiudicij, quæ reuocari non poteſt, niſi cauſa cognita. l. à procedente. C. de dilation. l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. proconſ.

Secundò fallit, vt interloquutoria lata de conſenſu vtriuſque partis, vt non poſſit reuocari ad vnius partis inſtantiam tãtùm, Imola. c. cæterum de reſcr. arg. c. ſignificante de appell.

Tertiò interloquutoria, quòd non procedatur ſuper libello inepto, vel abſolutoria ab inſtantia non poteſt reuocari. Alex. l. 1. §. fin. ff. de præt. ſtipul. Doct. l. quod iuſſit. ff. de re iud.

Quartò interloquutoria, quòd quis non audiatur non poteſt reuocari. Barto. l. 1. §. finali. ff. de prætor. ſtipul.

Quintò interloquutoria abſolutionis ab obſeruatione iudicij, non poteſt reuocari. Angel. l. 1. C. ſent. reſcind. non poſ.

Sextò fallit in interloquutoria, ex qua quæſitum eſt ius parti, & quæ executioni mandata fuit. Bal. l. poſt ſententiam. C. de ſent. & interl. omn. iu.

Septimò ſententia interloquutoria delegati, reuocari non poteſt, niſi ſit appellatum ab ea. Bal. l. ſi præſens, C. quomodo, & quando Iudex. c. cum dilectus de præb.

Octauò interloquutoria ſuper incompetentia iudicis non poteſt reuocari. Bald. l. ſi quis inconſcribendo. C. de pact. doct. l. 2. ff. ſi quis in ius vocat. non ierit. l. quod iuſſit. ff. de re iud.

55 Interpellatio ſecunda tollit † effectum primæ, & moram remittit gl. l. Æmilius. ff. de pign. Alex. l. cum Procurator. §. 1. ff. de nou. oper. nunc.

56 † Interuallũm facit magis præſumi nouationem ſadolet. l. 1. num. 34. ff. de leg. 1.

57 Iudex reuocat commiſſionem † cauſæ ad conſilium ſapientis, etiam partibus inuitis. Bart. l. ad Principem. ff. de adopt. Bald. l. ex illo. C. eod. titu. ſimiliter reuocare poteſt decretum, quod ipſe interpoſuerit deceptus. Bald. cap. 1. de mil. vaſ. item reuocare poteſt condemnatoriam expenſarum. Innoc. c. auditis de procur. Bald. l. 1. C. ſent. reſc. non poſſ. item errorem ſuum reuocare poteſt; etiam nemine petente. Bald. l. 1. C. ſent. reſc. non poſſe. c. qualiter de accuſat. item quod de facto fecit, de facto reuocare poteſt. glo. l. ſi minor. ff. de euict. Bald. l. ſi pacto. C. de pact. item reuocare poteſt taxationem expenſarum. Innoc. c. ſuper eo, de eo quod met. cauſa.

58 Iuramentum † ſecundum tollit primum l. duobus. §. fin. & l. ſeq. ff. de iureiur. c. tua nos extra eo. tit. gl. c. licet eod. tit. Iaſ. l. non ſolum. §. morte. ff. de nou. oper. nunciat. §. item inſt. de action. Auth. ſacramenta puber. C. ſi adu. vend. Felin. ca. cum M. de conſt. Caſſan. de gloria mundi par. 12. conſid. 100. num. 10. item not. quòd ſi fuerit conſtitutus Vicarius cum iuramento, de non reuocando vſque ad certum tempus, poterit tamen reuocari cum cauſa, non obſtante iuramento. c. quemadmodum de iureiuran. Anton. c. tua num. 18. de offic. Vicariatus: idem eſt de procuratore. Lamb. de iure par. lib. 2. 16. Art. q. 2. p. 2. nu. 2. de quo Boer. conſi. 4. nu. 18. vol. 2. conſ. 3. nu. 55. eo. vol. Iaſ. cõſ. 16. vol. 4. item not. quòd iuramentum remittitur parti, vel teſti de conſenſu alterius partis glo. & Doct. l. 1. ff. de ferijs in eo ſcilicet, quod reſpicit commodum partium, non autem reuerentiam Dei Fel. cap. 1. de iur. iur. Cardin. Clem. 1. q. 23. de vſur. vnde iuramentum præſtitum de ſoluendo creditori ad certum tempus, poteſt remitti per creditorem ante tempus. Bart. l. habeo. ff. de iureiurando: non tamen poteſt poſt periurium commiſſum. Bald. Auth. quòd eis C. de nuptijs quod iuramentum poteſt remitti abſenti, & ignoranti per nuntium, vel per epiſtolam doct. com. l. labeo ff. de iure iur.

59 Iuriſdictio † reuocatur cum officio delegantis glosſa, & Doctores. l. venditor §. iudices. ff. de iudic.

60 Legatus † poteſt reuocari ad beneplacitum legantis, & eius geſta reuocari poſſunt, ſi fuerint iniqua, vt dicam infra ver. mandatum.

61 Legatum tollitur per ſecundum † actum alienationis l. nihil prohibet l. rem legatã. ff. de adim. legatis Caſſan. de gloria mundi part. 12. conſid. 100. num. 4. not. quòd ſi ſtatutum diſponat quod legatum per duos teſtes probari poſſit idem erit dicendum de reuocatione illius contrariorum enim eadem eſt diſciplina. Bald. l. fin. C. de fideic. Aſin. Praxi iud. §. 19. c. 6. item not. quod legatum reuocatum dicitur mutatione rei legatæ. Ioan. de amicis conſi. 46. numer. 10. item not. quod legatum factum animo compenſandi, non reuocatur Aug. Ber. conſ. 45. num. 16. vol. 2. item not. quòd reuocatio legati probatur etiam iuramento legatarij, Bald. l. fin. C. de fideic. Item not. quòd legata in teſtamento facta poſſunt reuocari in codicillis, l. datum. C. de legatis. l. fideicommiſſum de fideic. l. 2. ff. de cond. indeb, glo. & Docto. l. hæredes. §. ſi quis. ff. de teſtamẽ. item legatum infirmo factum ceſſante infirmitate, reuocatur. Bart. l. alumnæ. §. fin. ff. de adim. leg. Secundò legatum cum onere fideicommiſſi videtur reuocatum reuocato fideicommiſſo. l. filio. §. matri, & ibi Bar. ff. de adim. leg. Tertiò legatũ alienatũ, & poſtea redemptum per teſtatorem, non debetur, quia ſemel fuit reuocatum. l. cum ſeruus. ff. de adim. leg niſi fauore libertatis. l. verum. ff. de man. teſtam. Quartò legatum cenſetur reuocatum per hypothecationem rei legatæ, factã à teſtatore pro tanta quantitate, quod non ſit ſpes luitionis, vt quia facta ſit pro quanto res valet Bar. l. rem legatam. ff. de adim. leg. l. qui habebat. ff. de leg. 3. l. legatum. ff. de ſupell. leg. Doct. l. 3. C. de legatis. Sextò reuocatur per alienationem rei legatæ, factam à teſtatore. l. fideicommiſſa. §. ſi rem. ff. de leg. 3. l. 3. C. de legatis; quando alienatio eſſet voluntaria, ſecus ſi neceſſaria: & quando legata eſt res ſimpliciter, ſecus ſi res, vel æſtimatio glo. & doct. l. Lucius. ff. de leg. 2. Bal. l. 3. C. de legatis, quod ſi fuerit alienatio facta partis rei, pro ea parte tantùm cenſetur reuocatum. Bar. l. rem legatã. ff. de adim. leg. Septimò legatum nominis factum reuocatur per liberationem poſtea factam à teſtatore gloſſa, & Doctor. l. terna, C. de legatis, l. qui duos. ff. de legat. 2. Octauò dicitur reuocatum tacitè, ſi legatarius accuſet teſtatorem, licet accuſatus, codicillando, poſtea illud legatum non

mutet,l.penult.§.Seia.ff. de adimen. legat. Nono legatum maioris summę censetur reuocatum per legatum minoris summæ factum in alia scriptura,l.libertis,ff. de adim.leg. Decimo legatum reuocatur per inimicitiam superuenientem, l. inimicitiæ,& ibi Doctor.ff. de his quibus vt indign. Item nota. quod legatum deficit multis modis. Primo deficit deficiente onere,l. 1.C.de legat. sicuti deficiente legato, deficit onus legato iniunctũ.l.Plautius,l.si patrem.ff. quemadmod. seruit. amitt. vnde legatum factum exequutoribus extinguitur, si illi renunciant officio exequendi. Bartol.l.post legatum.§.amittere,ff.de his quibus vt indigni.Bald.l.generaliter,in fine,C. de episcopis,& clericis.

62 Lex secunda derogat priori,l. sed † & posteriores,ff.de legibus,glo.c. r.ver.reuocare, de constit. 6.Ale.consi.222.volum.quarto.Cassan.tracta. de gloria mundi,parte duodecima.consid. 100. numero vndecimo, quod ita intelligendum est, nam quandoque leges sunt diuersæ, & absque clausula derogatoria. Primo casu legislator concedendo posteriorem,non derogat priori: secundo casu derogat.§.quidam 1.const. eod.Bald. consil. 201.volumin. 5.

63 Libellus emendari potest † semel vsque ad litis contestationem. Cagnolus. leg. edita numero 41.C. de edendo comm. dicit ampliat. primo, etiam in criminalibus, nisi emendatio saperet desistentiam ab accusatione, quia tunc non fieret impunè. Secundo ampl. vt procedat etiam in libello producto in causa appellationis. Bald.leg. si quis libellum. C.de accusat. Tertio ampl.etiam si moueretur actio.Fallit tamen primo,quando mutatur actio vel factum. Secundo quando lapsum esset tempus præfixum à lege, vel statuto. Tertio, quando ius parti quæsitum fuerit. Quarto, quando libellos contineret aliquid in fauorem parti assertioẽ. Quintò vbi statutum disponeret productionem libelli, habere vim litis contestatæ. Sextò vbi iudex videret ex æquitate, quòd emendatio prædicta,non esset facienda. Cagnol. d.l.edita,num.158.& seq.& quatenus dixi,vsque ad litem contestatam, intellige quoque vt etiam post litem contestatam libellus emendari possit, quando libellus esset ineptus,vel litis contestatio nulla.Cagnolus.d.loco num.165. item not.quòd vsque ad litem contestatam, licita est mutatio libelli,respectu actionis causę,& rei petitę.Ampliatur, etiam si actor iurasset in actione intentata persistere. Secundò ampliatur in hærede libellantis,qui potest mutare sicut libellãs,licet secus sit in declaratione libelli, qui non potest fieri per hæredem Cagnol. leg. edita, numero 184. C.de edendo. Ampliatur, & limitatur hijsdem modis, quibus superior regula limitata fuit, item not. quod libelli mutatio non admittitur post litem contestatam, si tamen prætendens se errasse, mutare velit, tunc potest vsque ad sententiam.§. si quis aliud inst.de act.c.fin.de confess. leg.error. C. de iur. & facti ignor. quod intellige, vt sit licita mutatio erroris, vsque ad sententiam, non autem actionis, & libelli. Cagnolus, d. loco numero 187.ver. & tenendo, vbi numero 188.dicit inspiciendam esse materiam subiectam, qua cognoscatur, an prohibitus mutare, prohibeatur etiam addere vel detrahere.

64 Licentia alienandi † concessa tutori per iudicem, potest reuocari Bart. leg. fin. §. fin. ff. de cond.indeb. item not. quod licentia capiendi debitorem concessa à iudice causa cognita, non reuocatur cum officio iudicis, secus, si sine causæ cognitione concessa sit. Doct. leg. fundi. ff. de acquir. possess.

Mandans delictum, potest reuocare mandatum, sed debet intimare reuocationem mandati, & contra quem mandauit vt sibi caueat, aliàs tenetur Bald.leg. mandatum. capit.mandati Innoc. c.ad audientiam de homicidio Bald.leg.1.colum. tertia, C. de seru. fugit. ratione tamen scandali non debet nominare eum, à quo est offendendus sed tantum, quod sibi caueat Bald. leg.non ideo. C.de accus.Felin.capitul.sicut de homicid.similiter mandans non tenetur de delicto, si mandatarius recusauit mandatum.Bald.l.si literas.c.mandati.l.1.col.3.C.de seru.fugit.

65 Mandatum reuocatur ad † voluntatem mandantis. Bart.leg.si verò.§.si mandauero. ff. mand. item reuocatur per mutationem status in pœnis. leg.cum quis.l.si cum.ff.de solut.ampliatur etiam si factum fuerit cum pacto, ne reuocetur. Bart.l. cum præcario. ff. de præcario, item mandatum creditori factum debitori, potest reuocari leg. si cum.ff.de sol.antequam sit acceptatum per creditorem, secus si post, quia mandatarius suscepit pro debitore suo.Alex.l. qui vsumfructum, ff. de ve b.oblig.item potest intra triduum solo verbo reuocari.Innoc.c. scriptum, de elect. item reuocatur ex banno sequuto Procuratoris.Bart.l.post litem,ff.de procurato. item reuocatur si procurator mutauit situm in compassibile mandato, vel iniquo, Dominus minus possit, quàm prius. Bal. l.mandatum, q.1.C. mand. item mandatum ad piam causam potest reuocari. Bald.l. cum hæres. C.de cond.ob causam. Ale.l.si pecuniam. ff. eod. tit.item mandatum procuratoris finitur per sententiam.Bart.l.si procurator.ff.de proc.item finitur si mandatarius fiat hæres mandantis, glos. & Bart.l.si remunerandi.§.si tibi.ff.mand.item mandatum ad diem finitur eueniente die. Cardi.clemen.1.de procur. item si à iudice ei interdicatur officium Bal.l.mandat.C. mandati.

66 Missio † in possessionem pro executione sententiæ in iudicio personali, reuocatur soluta debita pecunia, non aliter. Bald.l.properandum, §. sin autem, C.vt in poss.leg.Bar.l. consentaneum, C.quomodo,& quando iudex. Alex.l.si finita §. Iulianus.ff. de damno infecto. Item si facta fuerit in plus debito, est ipso iure nulla, & debet retractari.l.si non sortem,§.si censum,ff.de condit. indeb. item missio ex primo decreto potest reuocari intra triginta annos.Ang. §.si verò. Authen. de exhib.reis.Specul.titul. de restitu. in integr.§. 2.in fine, non tamen reuocatur missio propter solutionem non factam per satisdationem de soluendo.Bart.l.eum qui.ff.de priuil.credi.l.si pecuniæ,

niæ, vt in possess. legat. sed reuocatur per solutionem: sed missio propter contumaciam reuocatur per comparitionem. item missio ex primo decreto facta, debet de facto reuocari. gl. l. minor. ff. de euictio. item missio in possessionem rei cõis facta pro debito vnius socij, reuocatur altero socio satisdante, & ad sumere administrationem totius rei. l. is cui. §. si ex duobus vbi Bart. ff. vt in poss. leg. item missio in possessionem ex primo decreto reuocari potest intra annum, in actione reali, resiciendo expensas contumaciæ, & cauendo de iudicio sisti, nisi iudex intra annum statuerit reo terminum, ad recuperandum tenutam, quia eo elapso, non additur. Angel. l. à quo. ff. de damno infecto. Fallit etiam, nisi esset concessum primum decretum, post litem contestatam, nam tunc non auditur, nisi offerat statim se velle docere de iure suo. Bart. d. l. à quo.

67 Monatæ valor, si varietur † propter deteriorationem materiæ, vel formæ, tunc attenditur valor tempore promissionis, non tempore solutionis, propterea, vel ea met, si reperiatur, præstari debet, vel eius valor secundum æstimationem illius temporis. Doct. com. l. Paulus, ff. de solut. quia in contractibus attendi debet tempus facti contractus, quo ad valorem monetæ soluendæ. Oldr. consil. 31. Rom. consil. 123. Guid. in quæst. 193. Ampl. primo idem esse in contractu conditionali. Arei. consi. 11. Ant. consi. 148. Secundo ampliatur, quòd si moneta antiqua in totum sit reprobata; tamen soluitur in moneta noua, ad rationem antiquæ, nec sufficit offerre antiquam reprobatam. Abb. c. quanto de iure iurando vers. 1. Aret. l. quod te. ff. si cert. pet. Tertio declaratur, vt procedat interueniente mora debitoris, secus autem quando non interuenit. Roman. l. cum quid. ff. si cert. pet. Alia sit conclusio, quod si valor monetæ decreuerit ex deterioratione propter voluntatem Principis, vel si aliàs plus hodie valet aureus, quàm valuit tempore promissionis: tunc diminutio cedit ad incommmodum creditoris, ita quod satis est soluere secundum tempus solutionis. gl. c. quis ignorat 32. q. 4. Host. c. quanto de iure iur. Tertia sit conclusio, quod stante mora debitoris, diminutio monetæ cedit damno, & præiuditio ipsius. Ant. de Butr. c. quanto de iure ior. Bar. leg. Paulus. ff. de solution. Bart. l. cum certum. ff. de auro, & arg. leg. Iacobos. l. res in dotem. ff. de iure dot. quarta sit conclusio, quod in vltima vol. attendatur valor currens tempore dispositionis. Oldr. consi. 31. Socin. Iun. consi. 142. num. 7. volum. 2. quinta sit conclusio, quod in legibus, vel statutis attendatur tempus solutionis, non autem statuti, vel legis. Bald. consi. 269. volu. 2. not. l. fin. c. commonia de legat. Ant. c. quanto de iur. iur. Rom. l. cum quid. ff. si cert. pet. Sexta sit conclusio, quod quantum ad valorem monetæ, attenditur tempus sententiæ, & non tempus executionis. Albericus, l. cum quid ver. 1. ff. si cert. pet. Abb. c. olim nu. 4. de censibus, quod idem procedit etiam in laudo. Oldr. consi. 13. Septima sit conclusio, quod in gratia principis de certa moneta annuatim percipienda, intelligitur de moneta currente tempore solutionis. Ant. c. quanto de iure iurand. Octaua sit conclusio, quod in decimis, & tributis attenditur valor pecuniæ tempore solutionis, & sufficit secundum illam soluere. clem. fin. & ibi Doctor. de decimis.

68 Mora oltima nocet gl. l. illud. ff. † de peric. & com. rei uend. l. seruum. §. sequitur. ff. de uerbor. oblig. Cassaneus, de gloria mundi p. 12. consid. 100. numer. 16.

Mutatio nominis.

69 Sicuti in initio nominis, cognominis, prænominis, recognoscendi singulos, impositio, libera est priuatis, ita eorum mutatio innocentibus periculosa non est, mutare itaque nomen uel prænomen, siua cognomen, sine aliqua fraude licito iure, si liber ea secundum ea, quæ sæpe statuta sunt, minime prohiberis, nullo ex hoc præiudicio futuro. leg. una. C. de mutatione nominis, not. Fel. capitul. ea quæ numero primo, de Sim. Alex. leg. si quis numero. 9. ff. de leg. 1. & 10 robr. solut. matrimon. numero 17. Bald. c. nonnulli numer. 2. de rescr.

70 Nuncij reuocatio, † etiam non intimata ualet, adeo, quod gesta per ipsum sunt nulla. Felin. c. ex parte de rescr.

71 Opinionem mutare, non est † pudor, vbi de veritate, & iustitia apparet. Bald. consi. 447. vol. 4. numer. 3. item not. quod vltima voluntas præualet primæ, doct. leg. bona fides. ff. depositi. leg. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebell. Cassan. de gloria mondi p. 12. consid. 100. no. 17.

72 Pacta vltima † derogant primis Doct. comm. leg. pacta nouissima. C. de pact. leg. si mihi. §. in legatis. ff. de leg. 1. leg. duobus. §. idem, ff. de ior. iur. Cassan. de gloria muodi p. 12. consid. 100. numer. 1.

73 Patronus variare potest, † laicus præsentando, clericus autem non Lambertin. tract. de iure patr. lib. 2. p. 2. q. 7. nu. 1. & seq.

74 Pax dicitur reuocari † multis modis. Primò si quis fuerit bannitus, quo casu poterit impone offendi. doct. l. qui seruum. ff. de verbor. oblig. Secundo rumpitur pax, etiam surando. Bart. l. licitatio. §. quod illicite q. 2. ff. de poblic. Tertio, si offendatur, associans eum, cum quo facta est pax. doct. leg. si stipulatus. ff. de verbor. oblig. Quarto, si offendatur frater, cum fuerit facta pro ipso, & tota parte sua; secus, quando est facta simpliciter inter duos doct. leg. si ita. §. Chrysogonos. ff. de verbor. obligat.

75 Pignus dissoluitor † per nouationem obligationis, leg. nouatione. ff. de nouationibus, item liberatur remissione debiti. Bart. leg. soluitur. ff. quibus modis pignor. solu. Item resoloitur, resoluto iure debitoris. leg. lex vectigali. ff. de pignor.

76 Positio † mutatur, & corrigitur, tanquam erronea, constito de errore. Bald. in addit. ad Specul. tit. de positionibus ver. quis potest, item possunt etiam corrigi, & reuocari, in causa appellationis. Bald. leg. edita column. 38. C. de edendo.

Bart.leg. pen. ff. de in litem iur.item positio mea, confessata per te, potest reuocari à me, sed negata, & probata per testes, vel per instrumenta, potest reuocari negatio,& sic confiteri. Bart.leg.post legatum, ff. de his quibus, vt indignis.item positio facta per procuratorem, & iurata,potest mutari per dominum, etiam non reuocato errore expressim Rota decis. 63. in nouis, & decis. 264.in nouis.in casu tamen, quo potest reuocari, non reuocatur, nisi semel: dixi ego in tractat. de regul. iur.p. 1. reg. 4.ampl. 100.

77 Possessio vltima attenditur. Bald.c. 1. † de feudi cog. Ioan. And. c. cum ecclesia de elect. Oldr. consi. 313. Feder. consi. 234. Calder.consi. 12.tit. de iure patr. Castan. tract.de gloria mundi.p. 12. consid. 100.numer. 18. item possessio perditur, si in loco possesso aliquis construat ædificium.doct. l. 2. C. de rei vend. item per sententiam priuationem beneficij ecclesiastici, quæ transiuit in rem iudicatam, nec requiritur detectio. Bald.leg. 1.c. communia vtriusque iud.l.quooes. C.de rei vendic.l.traditionibus, C.de pact. item reuocatur,& amittitur per modicum tempus, si negligam recuperare possessionem naturalem vacantem, quam scio ab alio occupatam. doct. l. si de eo. §.si forte. ff.de acq.poss.& l. fin.de seru.fugit.Item perditur per inundationem. Bart.l.si ager.ff.quibus modis vsusfr.amitt.l.3.§.Nerua.ff.de acq.poss.item perditur per negligentiam. Bart.l. 2. C.de prætor. pign.vnde possess. Castri, vel episcopatus perditur quando quis Dominus, vel episcopus scit, & patitur alium imperare in castro vel in Diocesi, & non contradicit Innoc.cap.olim de test.spol.item reuocatur per expulsionem, si statim se non præparat contra expellentem, ad recuperandum possessionem gl.l.3.§.cū igitur.ff.de vi & vi armata.

78 Postulatio secunda † præualet primæ. Castan. de gloria mundi p. 12. nu. 11.

79 Præcarium mutari, atque † nouari potest. l. 2. ff. de præcar.

80 Præsentatio secunda præualet † primæ in casu, quo patronus variare possit. Casta.de gloria mundi p. 12.consid. 100.nu.20.

81 Præscriptio reuocatur, ac † interrumpitur multis modis. Primo per protestationem. doct.l. non solum.§.morte.ff.de oper.nou.nunc.Secundo per petitionem debiti.Bald.c. 1.§.quid ergo de inuest. de re alie.facta. Tertio per malam fidem superuenientem ante completam præscriptionem. l. cum notissimi. §. immo de præscr. trig. an.quarto per expressam recognitionem debiti. l. in contractibus,C.de non num. pec. Quinto per alluuionem doct.l. 1. C. de annali exc. Sexto sublata possessione.c.fine possessione de reg.iur.6.Septimo sublato titulo doct.d. c.sine possessione.

82 Priuilegium princeps indistinctè † reuocare potest concessum à suo antecessore. Alber. in tit. de iustin.cod. confirm.nu. 17. Laudensis tract.de priuil. q. 34. Fallit primo si concessa fuissent ob benemerita. Afflict.decis.228.nu. 10. Secundo fallit, si fieret reuocatio absque causa.l.digna vox.C. de legibus. Tertiò fallit, durante causa, ob quam fuit concessum. c. decet, & ibi doct. de reg. iur. 6. Quarto fallit, quando transiuit in contractum, not.c. 1.de probat.Quinto fallit,quando concessum fuit pio loco.leg.priuilegia, C.de sacrosanct. eccl.Sexto priuilegium secundum non tollit primum habens clausulam derogatoriam, nisi de ea fiat mentio in secunda,& ei derogetur. Ale.consi. 103.volum.4. Septimo priuilegium speciale non censetur reuocatum per generalem reuocationem priuilegiorum gl.l. decurionibus. C. de silent. lib. 12. Bald.l.non plures.C.de sacro sanctis ecclesijs. Octauo priuilegium, non subdito concessum,tribuit ius, vt reuocari non possit per concedentem.Abb.c. nouit col. 9. de iudic.Abb.cap. suggestum de decimis.

83 Procurator vltimus † derogat primo l. si quis cum. ff. de proc. Abb.c.non iniustè eod. tit. Castan. de gloria mundi p. 12.consid. 100.num.7.&c. not.quod procurator dicitur reuocari per voluntariam domini comparitionem, non per necessariam. Bart.l.fideicommissam.§.si tem.ff.de leg. 3. l.fin.ff.de procur.qui reuocari potest ex causa inimicitiæ,etiam post litem contestatam. gl.l.procuratoribus, C. de procuratoribus, leg. post litem. ff.eod. titul.

84 Reformatio contra statuta † habetur pro suspensione statutorum, item reformatio contra ius commune derogat iuri communi. Florian. leg. si domos. ff.de seru. vrb. præd.Ioan. de lign.c. 1.de rescr. item reformationes statutorum censentur reuocatæ, reuocatis statutis.Bald.l. 1.C.de lat.lib. toll. & potest reuocari reformatio ab ipsomet reuocante, nisi reformatio fuerit confirmata. Bald. leg.omnium.C.de testam.& nota quod reformatio non seruata solennitate statuti per populum facta, non valet. Bart.leg.omnes populi q. 3.ff.de iust.& iure.item non inserta in volumine statutorum non valet,sed præualet statutum. Bart.l.omnes in fine.C.de pet.bon. subl.lib 10.item non valet, nisi producatur in iudicio, nec valet contra statutum,nisi expressè deroget statuto.Bart.l.omnes populi.ff.de iust. & iure.

85 Rescriptum secundum tollit † primum c. 1. c. cæterum de rescr.& ibi Felynus Castan.de gloria mundi p. 12.consid. 100.nu.9. reuocari enim potest, vt testamentum Bald. consi. 233.vol. 1.nu. 3.

86 Statutum vltimum derogat † primo. Bart. l. si certum.§.fin.de testam.l. omnes populi q. 3.ff.de iust. & iure. Alex. consi. 58.vol.4. Rom. 57. Castan.de gloria mundi p. 12. consid. 100. num. 12. dummodo expressè deroget ei,alioquin præualet, si sunt contraria, in quo est maior ratio publicæ vtilitatis æquius, & iustius. Bald. c. cum olim de consuet.Item præualet quod plenius est. Bald.l.si ita,C.de hær.insti.non tamen valet secundū statutum in derogationem primi iurati, nisi petatur absolutio à iuramento, ad effectum statuendi, sicuti non valet statutum secundum in derogationem primi, quod transiuit in contractum.

87 Status vltimus † in beneficialibus attenditur Federic. de senis consil. 240. Ferretus consi. 343. numero 21.

88 Syndicus reuocatur cum decreto † decurionum, licet sine eo constituatur. gl. & Bart. leg. illud.

89 Iud. §. quod si. ff. quod cuiusque vniu.nomine.
Tempore † variante, variantur, & opera. Fulgos.l. si non sortem. §. libertus. ff. de cond.indeb. Bart.l.denunciasse.§.quid tamen nu.3.ff.ad l. Iul. de adulter. l. ob crimen. §. si testes. ff.de testibus Ferrettus consi.389. nu.4.

90 Terminus ex causa tolli potest † per iudicem. Bald. l.à procedente. C. de dilat.l.vnius.§.cognitorum. ff.de quæst.Bald.l.cum reis.C.de pœnis.

91 Testamentum secundum † tollit primum. §. posteriore inst.quibus mod.test.infirm.Cassan.de gloria mundi p. 12. consid.100.numer.2.Dyn.c. quod semel nu.13.de reg.iur. 6.dummodo interueniat eadem solennitas, quæ interuenit in testamento.Crau.consi.25.numer.14.Cagnolus. l. nihil tam naturale num.2. ff.de reg. iur.

Ampl. primo, vt testamentum coram principe, vel de eius consensu factum, possit reuocari sine eius consensu. Doct.l.omnium.C.de testam.

Secundo reuocatur per resurrectionem testatoris, etiam si sit factum ad pias causas. Bart.l.1.q.4. c.de sacro sanctis eccl.

Tertio ampl. vt reuocari possit primum testamentum, per secundum, etiam si in primo sit institutus Princeps, quia ambulatoria est voluntas hominis vsque ad mortem.Bald.l.si quis, C. qui testamen.facere poss. etiam si sit approbatum per Principem.Bart.l.omnium.C.de testam.

Quartò ampliatur, vt testamentum primum solenne, in quo sint instituti hæredes extranei, dicatur reuocatum per secundum minus solenne, in quo sint instituti venientes ab intestato, quia reducitur res ad causam intestati.Bal.l.eam quam C.de fideicom.Barto.l.militis.§. Veteranus, ff.de testamen.milit.

Quinto ampliatur, vt testamentum secundum imperfectum tollat primum perfectum, quo ad legata, quæ nuda voluntate tolli possunt. Bald. l. hac consultissima.§.si quis.C.de testam.

Sexto ampliatur, vt testamentum secundum solenne tollat primum solenne minus, etiam si hæredes in secundo sint extranei, in primo autem venientes ab intestato. Authentic. hoc inter, C. de testament.

Septimo testamentum secundum probatum per testes, præualet primo in quo notarius confecit instrumentum.Ale.consi.136.uol.4.

Octauo amplia.vt testamentum secundum coram septem testibus valeat, licet in primo fuerint adhibiti viginti testes. Bartol.l. hæredes.§.si quis de testament.not. l. eius. §. finali.ff.de testament.milit.

Nono ampliatur, vt tollatur primum testamentum per codicillum, in quo instituantur venientes ab intestato. Bartol. l.2. ff.de iniusto rupto irrit.testament.

Decimo ampliatur, vt secundum deroget primo, etiam si testator in primo dixerit sibi pœnitere non licere. Bartol.& Doctor.l.si mihi,§. in legatis.ff.de legatis primo.Barto.l.si quis in principio.ff. de testament.

Vndecimo ampliatur, vt secundum testamentum tollat primum, etiam si in primo iuratum fuerit, quia nemo sibi potest legem inducere, qui minus dispositionem suam in tempus mortis collatam ante mortem, quandocunque mutare possit, & hæc est magis commun.opinio, de qua per Iul.Clarum.§.testamentum,q.94.num.3.

Duodecimo ampliatur, vt testamentum primum continens institutionem capacis, reuocetur per secundum continens institutionem incapacis, cum hæreditas fisco debeatur, l. cum quidam. ff. de his quibus, vt indign.

Decimotertio testamentum secúdum, factum coram duobus testibus ad pias causas, derogat primo facto coram septem testibus, etiam ad pias causas. Alexander.leg.hac consultissima.§.si quis de testament.

Decimoquarto reuocatur testamentum, si testator dicat: reuoco testamentum à me prius conditum, quia volo decedere intestatus, quia censetur voluisse instituere venientes ab intestato, l. 1. si hæres. ff.si tab.test.null. ex tab.Bart.l.si iure, numer.3.& est com.opin. de qua per Alexan. consi. 80.num.3.volum.3.

Decimoquinto reuocatur si testator testamẽtum conditum incidat, vel cancellet, l.nostram, C. de testament. quod procedit in testamento condito inscriptis tantum: sed si esset nuncupatiuum conditum à notario, cancellatio deberet fieri coram septem testibus ad hoc, vt diceretur reuocatum. Iulius Clarus, §.testamentum.q.93.

Decimosextò dicat nolle aliquo modo testamentum suum reuocare, quod si illud aliquando reuocaret, eo casu tunc donat omnia bona sua hęredi scriptor talis donatio irreuocabiliter non valet, sed potest reuocari secundum magis comm. opin.Iulij Clar.§.testamentum.q.95.

Decimoseptimo ampliatur, secundum testamentum tollit primum, etiam si primum fit inter liberos, dummodo sit conditum corá septem testibus, & quod expresse dicat, se primum testamentum reuocare. Auth. hoc inter. C. de testam. alioquin primum non censeretur reuocatum. Gomes.c.1.num.171.de constit. Boer.decis.240. num.10.si tamen secundum quoque esset inter liberos, reuocaret primum etiam minus solenne, glo.Auth. de testamento imperfecto in principio Socin.Iunior.consi.145.num.58. vol.2.

Decimooctauo testamentum solenne tollitur per testamentum minus solenne, concurrentibus tribus. Primò quòd in primo testamento fuerint instituti extranei. Secundò quod in secundo fuerint instituti venientes ab intestato. Tertiò, quod in secundo interuenerint saltem quinque testes. l.hac consultissima.§. si quis autem. C. de testam.

92 Testis mutare potest, † seu reuocare dictum suum, si incontinenti id agat, c.præterea, de testibus cogendis: alioquin redditur suspectus tanquam subornatus à partibus. Alciat.tract. de præsumpt.reg.2 præs.29.

93 Transactio reuocatur, † quando est simulata. Bald.l.2.C.plus val.quod agitur.Item reuocatur, si fuerit facta prætextu falsi iuramenti necessarij. glo.& Doctor.l.ex falsis.C.de transactio. Item rescinditur si fuerit facta falsis testibus, gl. & Bart.l. si ex

ſi ex falſis.C.de tranſact. Item ſi fuerit facta prætextu falſi inſtrumenti.Imol.l.debitoribus, ff. de re iud.Item reſcinditur per inſtrumenta de nouo reperta. Doctor.comm.l.ſub prætextu.C.de tranſact.Item reſcinditur ratione euictionis. Doctor. l.ſi pro fundo.C.de tranſact.

94 Variatio circa prorſus diuerſa † admittitur, non circa idem, vel connexa. Doctor.l.ſi cui, ff.de ſeru.Din. c. mutare, de reg.iur. 6. & uariare dicitur: qui primo dicit aliquid, deinde contrarium, nulla aſſignata cauſa variationis. Innocen.c.præterea, de teſtibus cogendis. & vbi eſt licitum variare, ſemper vltima derogant primis. Caſſan.tract.de gloria mundi, par.12.conſid.100.nu. 22. l. de reb.ff.rei.amot.dixi ego in tract. de reg. iur. reg.4. numer.115. maximè quando aduerſantur Coro.conſi.267.num.4.volum.1.niſi concordari poſſint.Rimin.conſi.80.num.81.

95 Venditio reſcinditur † contrario conſenſu emptoris, & venditoris, leg.ab emptione, ff. de pact. niſi ſit præcarium in ea.Bald.leg.prima.C. quando liceat ab emptione diſcedere. Item reſcinditur quando pactum dans cauſam venditioni, non ſeruatur, leg. cum te. C. de pact. inter empt. & vendi. item reſcinditur, vbi eſt deceptio vltra dimidiam iuſti precij, leg.2.C.de reſcin.vendi.

96 Vicarius primus videtur † reuocatus per conſtitutionem ſecundi.Ioann.Andr.cap.ſua, de offi. Vic.Doctor.c.1.eod.tit.Caſſan. de gloria mundi, conſid.100.par.12.nom. 8. quæ reuocatio debet ad eius notitiam peruenire.Boer. decil. 347. numer.14.& ſequent.

97 Vſusfructus reuocatur † per alienationem proprietatis, vſufructuario conſentiente, l. apud, §. quæſitum.ff.de doli excep.l.ſi fundum, ff.quibus mod.vſusfruct.amit.qui ſi extinguitur voluntare vſufructuarij, nunquam reuiuiſcit: ſecus ſi ſine eius voluntate.Bartol.l.ſi cui, §.ſuperuacuum, ff. quibus mod.pign.vel hyp.ſolu.

His ita ampliatis, & limitatis, declaratur hæc regula, qua habetur, vltima prioribus derogare, id procedere cum ea omnia oouiſſimè concurrunt, quæ initio rei gerendę affuerunt, tunc enim ſecundum naturam eſt, quo quid vinculum inductum, eodem etiam diſſolui, l.nihil, tam naturale ff.de regul.iur. verum cum non omnia ita coueniunt, tunc valet quod priore loco factum eſt. Cardinal.Paleotus de nothis, ſpurijſque filijs, c. 25.num.3.ideo verborum obligatio verbis tollitur, nudi conſenſus obligatio contrario conſenſu diſſoluitur, d.l.nihil, tam naturale, reuocatio enim & reſolutio actus eius eſt naturæ, cuius eſt conceſſio, & productio, & eadem ſolenitas, quæ ſequiritur in conficiendo actum, requiritur etiā in diſſoluendo, vnde teſtamentum factū coram ſeptem teſtibus, reuocatur coram alijs ſeptem, l. hæredes, §.ſi quid, ff.de teſtam. & ſicuti miſſio in poſſeſsionem mixti imperij eſt, ita eius reuocatio, l.ea quæ, ff.ad municipal.not.l.iubere, ff.de iuriſd.omn. iudic. abſolutio quoque & condemnatio in eadem ſpecie iuriſdictionis ſunt, l. nemo, qui condemnare.ff. de reg.iur. item ſicut delegatio iuriſdictionis eſt, ita reuocatio delegati, glo.c. ſi delegatus, de offic.deleg.6. item eodem modo, quo acquirimus, eodem in contrarium amittimus. quemadmodum, ff.de acqui. poſſ. declaratur præterea, vt procedat vbi in cōfectione actus de neceſſitate aliquid requiritur, vt pariter in reuocatione adhiberi debeat. ſecus ſi ex abundanti aliqua ſolenitas adhibita fuerit, quia non eſt neceſſaria in reuocatione, vt ſi in confectione teſtamētū fuiſſent adhibiti decem teſtes, non erunt tot neceſſarij in reuocatione, ſed ſufficient ſeptē, item procedit à communiter accidentibus, nam modus eſt magis naturalis, quādo eo modo, quo inducitur, eodem tollatur. tamen & alijs modis diſſolui poteſt. vnde iureconſ.in l. fere. ff. de reg. iur. vtitur illo temperamento ferè, ibi ferè quibuſcunque modis obligamur, iiſdem in contrarium actis liberamur: cum quibus modis acquirimus, iiſdē in contrarium actis amittimus, vt igitur nulla poſſeſsio acquiri, niſi animo, & corpore poteſt, ita nulla amittitur, niſi in qua vtrumque in contrarium actum eſt.

FINIS.

TRACTATVS

DE ACCEPTILATIONIBVS PARS PRIMA.

SEBASTIANI MEDICIS FLORENTINI IVRECONSVLTI.

Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolic.

SVMMARIVM.

1 *Acceptilatio quid sit.*

Quæstio I. Primæ partis.

1 PRimo quæro, quid sit † acceptilatio? Resp. acceptilatio, est liberatio per mutuam interrogationem, qua vtriusq; contingit ab eodem nexu absolutio.l.1.ff. de acceptilat.§. item.instit.quibus mod. toll. obligatio, dixi ego in tracta. de defin.par.2.defin.73.num.8. Azo. in summa, C.de acceptil.num.1.B.Brixonius in tract. de solut.in tit.de acceptil. in princ.

SVMMARIVM.

1 *Differentia acceptilationis, & apochæ quæ sit.*
2 *Differentia quietationis, & transactionis.*
3 *Differentia acceptilationis, & pact. nudi gratuitæ.*

Quæstio II. Primæ Partis.

1 SEcundo quæro, † quid intersit inter acceptilationem, & apocham? Resp. quod inter acceptilationem, & apochã. hoc interest, quod acceptilatione omnimodo liberatio contingit, licet pecunia soluta non sit, apocha non aliàs, quàm si pecunia soluta sit, l. acceptilatum, ff.de acceptilationibus, differt etiam acceptilatio, seu

2 quietatio à transactione, † nam per transactionem finiuntur lites, & transactio est ad instar rei indicatæ, quod non contingit ita in transactione. Ber.consi.116.num.49.volum.1. differt quoque transactio facta per acceptilationem, vel per pa-
3 ctum nudum † nam inter pactum nudum gratuitum, & acceptilationem est differentia, nam acceptilatio vnius ex pluribus reis, porrigitur ad omnes, l.& per iusiurandum, l.& vno.ff.de acceptilã. quod non est in pacto, l.si vnus, in princip. ff.de pact. Bartol.l.1.nu.12.C.de transact.

SVMMARIVM.

1 *Acceptilatio quo iure sit introducta.*
2 *Acceptilatio est de iure gentium, & quomodo intelligatur.*

Quæstio III. Primæ partis.

1 TErtio quæro, † quo iure sit introducta acceptilatio? Respond. de iure gentium, l.an in fine, ff.de acceptilatio.ibi, qa hoc iure vtimur, vt de iure gentium sit acceptilatio. Ale.l.2.§.si tamen, ff. de verborum oblig.Iaf.l.ex hoc iure, num.14.ff.de inst. & iure. Bolognetus in rubr. ff. de verborum obli c.38.num.4.& hoc intellige propter pactum, seu
2 consensum in liberando, † quem ante legem scriptam fuisse ignorat nemo: quo verò ad efficaciã, & formam, & approbationem acceptilatio est de iure ciuili, l.vno.§.1.ff.de acceptilat.l.penult.ff.de solut. Corasius l.obligationes, num.6.ff.de verb. obligat. Hieronymus Verius in rubr.ff.de verbo. oblig.

oblig.num.172.Lancellotus Galliaola, rubric.ff. de verb.oblig.num.103,Bartol.l. an inutilis.§.filius,nom.2.ff.de accepril.

SVMMARIVM.

1 *Acceptilationem, qui facere poſſit.*
2 *Tutor an poſſit facere acceptilationem.*
3 *Hæres an poſſit acceptilationem facere.*
4 *Filius familias an acceptum ferre poſſit.*
5 *Seruus, quando acceptum ferre poſſit.*
6 *Acceptilatio eſt iuris gentium.*
7 *Acceptilatio quibus verbis poſſit fieri.*
8 *Fideiuſſor, quando acceptum ferre poſſit.*
9 *Fideiuſſori acceptilatio facta, an proſit principali.*
10 *Acceptilatio facta principali an proſit fideiuſſori.*
11 *Acceptilatio facta fideiuſſori, an extendatur ad principalem.*
12 *Abſolutio fideiuſſoris prodeſt principali.*
13 *Hæredi vni acceptilatio facta, quando proſit alteri.*
14 *Inuito aliquo, an liberatio poſſit fieri.*
15 *Matris quietatio facta, non nocet filijs.*
16 *Minor, quando poſſit facere acceptilationem.*
17 *Monaſterio, non præiudicat liberatio facta per Abbatiſſmam.*
18 *Pupillus an poſſit acceptilatione liberari.*
19 *Liberatio pupilli triplex.*
20 *Procurator an poſſit acceptilationem facere.*
21 *Procurator petens poſt quietationem factam domino an faciat ipſum in pœnam incidere.*
22 *Patri quietatio facta per alium, non nocet ſibi, in bonis maternis.*
23 *Seruus communis, quando acceptum, ferre poſſit.*
24 *Acceptilationem facere poſſunt hi, quibus ex negocio ſecum geſtum eſt.*

Quæſt. IIII. Primæ partis.

1
Varto quæro, † qui poſſint acceptilationem facere, & quando acceptilatio facta vni, proſit alteri, & acceptilatione liberentur? Reſp. per multas concluſiones, & primo quod tutor, & curator furioſi, vel prodigi, acceptum ferre non poſſunt, nec procurator quidem poteſt facere acceptum: ſed hi omnes de-
2 bent † nouare, poſſunt enim & ſic acceptum facere; ne his quidem acceptum fieri poteſt, ſed nouatione facta poterit liberari per acceptilationem: nam & in abſentium perſona hoc vti ſolemus remedio, cum ſtipulamur ab aliquo id nouandi cauſa, quod abſens nobis debet: & ita accepto liberamus eum, à quo ſtipulati ſumus, & ita fiet, vt abſens nouatione præſens, acceptilatione liberetur. Hæres quoque & liberare, & liberari accepto po-
3 teſt & honorarij ſucceſſores, † ex pluribus reis ſtipulandi, ſi vnus acceptum fecerit, liberatio contingit in ſolidum.l. & per iuſiurandum.§.ſi legatorum.ff.de acceptil. Secunda ſit concluſio, quòd
4 filius familias promittendo, † patrem ciuiliter non obligat, ſed ſe obligat propter quod accepto rogare filius familias poteſt, vt ſe liberet, quia ipſe obligatus eſt, pater autem acceptum rogando, nihil agit, cum non ſit ipſe obligatus, ſed filius,
5 idem erit, & in ſeruo dicendum, † nam & ſeruus accepto liberari poteſt, & tolluntur etiam honorariæ obligationes, ſi quæ ſunt aduerſus dominum; quia hoc iure vtimur, vt iuris gentium ſit
6 acceptilatio, & ideo † puto græce acceptum ferri
7 poſſe, dummodo † ſic fiat, vt latinis verbis ſolet.l. an inutilis.§.fin.ff.de acceptilat. Tertia ſit concluſio, quod ſi fideiuſſori accepto fuerit latum, cum
8 reus re non verbis fuiſſet obligatus, † hoc iure vtimur, vt licet reus non ſit verbis obligatus, tamen acceptilatione per fideiuſſorem liberatur. l. & per iuſiurandum. §. etſi fideiuſſori. ff. de acceptilat. Quarta ſit concluſio, quod acceptilatio fa-
9 cta fideiuſſori, † pendente conditione, cuius exiſtentia non fingit, quem reum obligatum non prodeſt principali.l.& per iuſiurandum.§.ſi legatorũ.ff.de acceptil.quando autem nihil eſt actum, & reus obligatus eſt; vere tunc acceptilatio facta fideiuſſori prodeſt, etiam reo principali. Bart.l. ſi quis numer.2.ff.de lib.legata. Similiter liberatio, ſeu acceptilatio facta principali, prodeſt etiam
10 fideiuſſori. † leg.2.§.ſi tamen vbi Lancillottus Galiaula nume.6.ff.de verb. obligat. vnde talis colligitur concluſio: quod acceptilatio facta principali, cum pacto, ne proſit fideiuſſori, non prodeſt
11 fideiuſſori, † & acceptilatio facta fideiuſſori cum pacto, ne proſit principali, non prodeſt principali indubio tamen porrigitur ad principalem, niſi aliter actum ſit. gloſ. & Bart.l.ſi cum exceptione. §. Labeo. ff.quod met. cauſa Bart. l. fideiuſſor. §. qui ita.. ff.de acceptilat. Alex.l.2.§.ſi tamen. ff.de
12 de verb. oblig. ſimiliter fideiuſſoris † abſolutio prodeſt etiam principali. Dyn. c.ratu de reg.iur.6. Quinta ſit concluſio, quod acceptilatio vni ex hæredibus promiſſoris in genere, ſtatim liberat
13 pro parte. † Rom.l.ſtipulationum. §.ſi tamen nu. 3.ff.de verb. obligat. Sexta ſit concluſio, ſi is, qui hominem ſtipulatus eſt, Stichum accepto tulerit. Iulianus lib.4.digeſt. ſcripſit acceptilationem aliquid egiſſe, ſuſtuliſſeque totam obligationem, quod
14 enim inuito † ſtipulatore, promiſſor ſoluere poteſt, id eſt acceptilatum liberationem parcet. l.& per iuſiurandum. §. ſi is.ff.de acceptilat. Septima
15 ſit concluſio, † quòd matris quietatio facta non nocet filijs Bert. conſil, 228. numer. 2. vol. 11. Octaua ſit concluſio, quòd minor non poteſt facere acceptilationem tutori, niſi interuenerit auctoritas iudicis.gl.l.de tutela, vbi Iacobus de Sancto Gregorio numer.11.C.de in integr.reſt.Bart.
16 conſil.162. Decius † conſi. 247.numer.11. Rol. conſi.49. numer.42. volum. 1.nec poteſt minor renunciare reſtitutioni in integrum, Aret. conſil, 128. num 9.vnde liberatio facta cum adminiſtratore, in damnum pupilli, non nocet ei. Bertr.conſ. 295.num. 2.vol.5.poteſt tamen pupillus liberare tutorem, cum iuramento. Nichol. de Neap. leg. quid ergo.§.1.ff.de contr.vel vtili act. Bart.l.tutores.§.ab eo.ff.de adm. tutorum quæ tamen liberatio alteri nocere non debet Socin.Iun.conſi.150. numer.52. vol. 1. nec etiam ſibi nocet, ſi ex ea ſit læſus,

læſus, quamnis interuenerit authoritas iudicis;
17 Paulus conſi.309.Nona ſit concluſio, † quod mo-
naſterio non præiudicat liberatio, ſeu acceptila-
tio facta in morte per Abbatiſſam. Cephal. conſi.
239. nu. 10.nec etiam tempore infirmitatis idem
conſi.276.nu.17. Decima ſit concluſio, quatenus
proxime ſupradictum pupillum ſacere poſſe ac-
18 ceptilationem, ipſum † quoque per eam liberari.
l.2.ff.de acceptilationibus, ibi pupillum per acce-
ptilationem etiam ſine tutoris authoritate libera-
19 ri poſſe placet, liberatio † autem contingens ex ſo
lutione, facta pupillo eſt triplex, ſcilicet plena,
plenior,& pleniſſima.gl.l.1.ff.ſi adu.ſolut.Bald.l.
ait prætor. §. permittitur. ff.de minoribus.libera-
tio pleniſſima contingit, ſi fiat ſolutio debiti cre-
ditori minori, authoritate iudicis.Bal.l.falſus.C.
de furt. l.ait prætor. §. permittitur. ff.de minor:
vel cum authoritate curatoris, præſertim, quan-
do iudex præcepit ei ſolui, non obſtante exceptio
ne oppoſita de minori ætate gl. & doct. l. 1. C. ſi
aduerſ.ſolut.§.pœn.inſt.quibus alien.non lic. Vn-
20 decima ſit concluſio, † per procuratorem, nec li-
berari, nec liberare quiſquam acceptilatione, ſine
mandato ſpeciali poteſt l. 3.cum gl.ff.de accepti-
lat. nam & renunciare poterit iſto caſu doct. leg.
actione.§. renunciare. ff. pro ſocio. Docto.& per
iuſiurandum. §. Tutor. ff. de acceptilat. liberatio
tamen, quæritur domino per procuratorẽ, etiam
ſine ceſſione, licet obligatio non acquiratur, niſi
facta ceſſione. Bart.l.reſcriptum.§.fin.ff.de pactis.
procurator autem liberare non poteſt, etiam ſi
habeat liberam. Ruinus conſi. 116 num.3.vol.1.
ſed pone: quidam fecit quietationem de pecunia
ſibi debita, & promiſit vlterius non petere ſub pę
na: ipſe non petijt, ſed procurator eius generalis;
an committatur pœna?& videtur, quod non.quia
non venit in generali mandato. l. ſi procurator. ff.
de cond.indeb.& hoc verum ſi quis ageret ad pę-
nam tanquam dominus petierit, vel peti fecerit,
ſed ſi quis ageret ex alio capite, tacite intellecto,
ſcilicet quod debuit curare, ne peteretur, ſcilicet
ab ipſis quibus poterat prohibere: tunc pœna
committeretur, & exigi poſſet, nam eſt quaſi in
culpa, quod procuratorem non monuit, ne à tali
peteret: & hoc quando tacite, vel expreſsè eſt in
21 obligatione, quod teneatur † curare: aliàs ſecus.
Bart.leg.in illa num.2.ff. de verb.obligat.Duode-
22 cima ſit concluſio, † quòd patri quietatio facta
per filiam, non ſibi nocet in bonis maternis Pau-
23 lus conſi. 179.Decimatertia ſit concluſio, † quod
ſeruus communis, ſicut vni ex dominis ſtipulari
poteſt: ita etiam acceptum rogare vni ex dominis
poteſt eumque in ſolidum liberat, item accepto
liberare ſeruus communis alterum ex dominis,
etiam ab altero domino poteſt, item ſi à primo
domino, ſecundo Domino ſocio ſuo ſtipulatus
fuerit; poſſe, & à ſecundo accepto rogare, & per
acceptilationem primum liberare, quem ipſe obli
gauerat, & ſic fieri, vt per vnum, atque eundem
ſeruum,& conſtituatur, & tollatur obligatio.l.an
inutilis.§. ſeruus.ff.de acceptila. item fructuarius
ſeruus liberare acceptum rogando fructuarium
poteſt, quia ex re eius videtur ei acquirere, ſed
etſi vſum tantum habemus, idem fiet, idemque
dicemus in eo, qui bona fide nobis ſeruit,& in cę-
teris, qui noſtro iuri ſubiecti ſunt, ſed etſi ſeruo,
quod ipſe mihi promiſit, acceptum fecero, inuti-
les mihi erunt aduerſus dominũ honorariæ actio-
nes, quæ de peculio, vel de in rem verſo dantur, ſi
ſeruus hæreditarius ante aditam hæreditatem, ac-
ceptum roget, quod defunctus mihi promiſerat,
verius puto contingere liberationem, vt per hoc
hæreditas ipſa liberetur, ſed ſi dominus apud
hoſtes ſit, dicendum eſt iure poſtliminij, confir-
mari acceptilationem, nã & ſtipulari ei, qui apud
hoſtes eſt, ſeruus poteſt.l.ſpecies.ff. de acceptilat.
item not quod ſeruus nec iuſſu domini acceptum
facere poteſt, quod domino debetur, niſi primo
ſtipuletur animo nouandi. l. ſeruus cum gl. ff. de
acceptilat. l.& per iuſiurandum. §. tutor. ff. eod.
Decimaquarta ſit concluſio, quod hi acceptilatio-
24 nem facere poſſunt, † quibus vel ex negotio ſe-
cum geſto, vel cum eo, cui ciuili honorariove iu-
re ſucceſſerunt debetur. l.& per iuſiurandum. §.
fin. ff.de acceptil.ita, vt paterfamilias, vel ſui iuris
ſit, nam pupillus, & perſonæ ſimiles liberare per
acceptilationem debitores non poſſunt, niſi tuto-
rum, curatorumve authoritate interueniente. l.1.
C.de acceptilat.

SVMMARIVM.

1 *Acceptilatio uni facta quando proſit alijs.*
2 *Fideiuſſor iudicati datus, liberatur acceptilatione.*

Quæſt. V. Primæ partis.

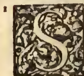
1 Vinto quæro, † vtrum acce-
ptilatio facta vni, proſit alte
ri? Reſp. quod quando ſunt
duo rei, debendi obligati in
ſolidum, liberatio facta vni
prodeſt alij. Grat. cõſi.114.
nu. 30.vol.1, Alb.l. neque,
num.1.C. de tranſact.Alex.
l.1.num.8.C.eod.l.petens, num.16. C. de pact.l.
ſi marito, §.ſi pater, nu.2.ff.ſolut.mat. vbi dicitur
de emptoribus pluribus; hoc idem eſt de pluri-
bus ſocijs debitoribus.l.4.§.nunc.ff.de lib.legat.
Dyn.l.qui duos.ff.eod.l. & per iuſiurandum in fi
ne.ff.de acceptil.ibi ex pluribus reis, qui ſunt ſo-
cij ſtipulandi, ſi vnus acceptum fecerit, liberatio
contingit inſolidum.item vno debitore liberato,
alter liberatur, ſi ſocij ſunt in vtroque caſu, gl. in
d.l.& per iuſiurandum,& l.ſi ex pluribus, ff. eod.
tit.ibi, ſi ex pluribus obligatis, vni accepto fera-
tur, non ipſe ſolus liberatur, ſed & ij, qui ſecum
obligantur. nam ex duobus pluribusve eiuſdem
obligationis participibus, vni accepto feratur,
cæteri quoque liberantur. non quoniam ipſis ac-
ceptilatum eſt, ſed quoniam velit ſoluiſſe vide-
tur is, qui acceptilatione ſolutus eſt. ſimiliter ſi iu
2 dicati † fideiuſſor ſit datus, & acceptus, eique ac-
ceptilatum ſit, liberabitur, & iudicatus declara-
tur. Secundo quando acceptilatio facta fuit in
rem, ſecus in perſonam, glo. dict.l.ſi ex pluribus,
ver.

ver.liberatio. ff. de acceptilat. Tertio intellige in obligatione iuris ciuilis, secus autem in obligatione iurisgentium. Barto.l. ex duobus, num.5.ff.de duobus reis, vbi etiam Franc. Aretin. & Angel. ibid.num.1. l. stipulationem.§. si ita, num 2.ff.de verborum obliga. Bart. authen.hoc ita,num. 39. C.de duobus reis. Quarto declaratur, vt acceptilatio vni ex pluribus correis expressim singulariter indulta, alijs correis, nec proderit, nec oberit. Ronchegallus.l.2.num.110.ff.de duobus reis, dicit hanc esse communem Emanuel Soarez in suis comm.opin.ver.acceptilatio. quinto declaratur, vt non sufficiat, quod sint plures obligati in solidum, nisi fuerint etiam rei debendi. Roman. consil.209.num.1.l.stipulationum.§.si tamen, num. 8.ff.de verb.oblig. Alba consi.3. num. 13.

SVMMARIVM.

1 *Absente parte, an fieri possit acceptilatio.*
2 *Confessio ad obligandum requirit præsentiã partis.*
3 *Principali liberato, an liberetur accessorium.*

Quæstio VI. Primæ partis.

1 Exto quæro, † vtrum absente parte fieri possit acceptilatio, vel liberatio? Respond. quod huiusmodi valebit in præiudicium renunciantis, secus in præiudicium absentis, nisi fuerit ei notificatum: Cephal.consi.272.num. 99. quatenus autem concernit fauorem absentis, fieri potest absente parte. Innoc.c.veniens, de renuncia. C.pridem de pactis, gl. l. 2. C. de pact.l.non solom.§.liberationis.ff.de liber.lega. Alex.consil. 108.volum.4. Vital.in tractat. Claufu l.pagin. 60. num.182.ratio enim primi dicti est, quia confes-
2 sio ad obligandum † requirit præsentiam partis, l.idem, ff.de pact.l. 1. in fine.ff. de contr. emptio.
3 an liberato † principali, liberetur accessorium? Respond.quod sic,l.non exiguum, num. 4. ff. si quis cautio. Felyn. consi.10.num.5.

SVMMARIVM.

1 *Filius viuo patre liberans paternos debitores, quando sibi præiudicet.*
2 *Filij vel filiæ renunciatio, quando sibi noceat. vide remissiue.*
3 *Succedens ab intestato, si quietationem fecerit, hæredi venienti ab intestato, an sibi noceat.*
4 *Promittens liberare, quando liberasse dicatur.*

Quæst. VII. Primæ partis.

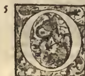

1 Eptimo quæro † vtrum filius liberans paternos debitores, viuis parentibus, sibi præiudicet? Resp. quod non, etiam post mortem parentum. l. & fuum. ff. de pact. Ias.l.filius.C.de pact.Paul.consi. 281. vol. 2. Strachs in tract. de mercat.p.6.no.7. nisi obliget se non petiturum, cum erit hæres. l. hoc iure. §.fin.ff. de pact. doct.l.filius. ff.de solut. & in c.quamuis de pact.in 6.l.hæredi.§.filia.ff.de pact.Alex.l.stipulatio. ff.de verb.oblig at.quando
2 autem † filij, filiæve renunciatio sibi noceat; vide Alba. consil.11.consil.89.consi. 23. numer.12.& consi.66. vbi in puncto habes, quod per hoc non sibi præiudicant in legitima. item not.quod quietatio facta per successurum ab intestato ei, qui est hæres ex testamento, nocet sibi data validitate te-
3 stamenti.Paul.consi.207.item not. † quod promittens, seu iubens liberare, dicitur liberasse: & ei
4 competit † exceptio. l. si creditoris, C. de fideic. Alciat.consi.117.no.7.

SVMMARIVM.

1 *Re obligatus non verbis, an per acceptilationem liberetur.*

Quæst. VIII. Primæ partis.

5 Ctauo quæro † vtrum re obligatus non verbis per acceptilationẽ liberetur? Resp. quod non. l. si acceptilatum. ff. de acceptilat.ibi si acceptolatum fuerit, qui non verbis, sed re obligatus est, non liberabitur quidem, sed exceptione doli mali, vel pacti conuenti, se tueri potest: & sic non iure acceptilationis, sed pacti gl. 1. in d. l. facit.l. cum emptor. ff. de resc.vend.

SVMMARIVM.

1 *Acceptilatio super qua obligatione fiat, & in quibus casibus renunciatio sui iuris procedat.*
2 *Acceptilatio facta super obligatione, solo consensu contracta, quid operetur.*
3 *Forma non seruata acceptilationis, nullam exceptionem parit.*
4 *Acceptilatio quæ non valet in expresso, non valet nec in tacito.*
5 *Acceptilationem non vitiat adiectio vltra delictum.*
6 *Superfluum non nocens in obligando, non nocebit in dissoluendo.*
7 *Alimentis præteritis renunciatur in futuris.*
8 *Appellationis renunciatio fieri potest.*
9 *Restitutionis in integrum beneficio renunciari non potest.*
10 *Fauori suo vnusquisque renunciare potest.*
11 *Diuisionis beneficio renuncians, non renunciat cessioni.*
12 *Renunciatio conditioni indebiti, quid operetur.*
13 *Liberatus à redditione rationis, non liberatur à culpa.*
14 *Renunciatio exceptionum, quid operetur.*
15 *Renunciatio feudi facta per filium non nocet nepoti.*
16 *Renunciatio in causa principali, non extenditur ad appellat.*

Renun-

17 *Renunciatio iurium non extenditur ad ignorata.*
18 *Renunciatio iurium facta à minore non nocet.*
19 *Renunciatio actioni tutelæ quomodo valeat.*
20 *Renunciatio litis, & causæ quid operetur.*
21 *Renunciatio successionis, quomodo & quando de quibus, & à quibus fiat.*

Quæstio IX. Primæ partis.

1
Ono quæro † super qua re acceptilatio fiat? Resp. dicendum per multas conclusiones. Primo, quod acceptiatio fit super ea obligatione tantum, quæ erat verbis contracta: si verò alio modo erat contracta, deducitur, Primo in Aquilianam stipulationem postea sequitur acceptilatio. l. an inutilis. §. 1. ff. de acceptil. quandoque tameu fit in ea, quæ fuerat iure iurando contracta pro operis liberti. l. & per iusiurandum. ff.
2 eod. tit. † item & in ea, quæ solo consensu erat contracta, & valet potius iure consenius, quam acceptilationis. l. vlt. ff. eod. tit. leg. cum emptor. ff. de resc. vend. si verò inutiliter fiat acceptilatio, vt quia super ea obligatione erat interposita, quæ re erat contracta, habet pacti exceptionem: dixi su-
3 pra in proxima. q. si uero † forma non fuerit seruata nullam exceptionem habet l. an inutilis l. in diem ff. de acceptilatio. Secunda sit conclusio;
4 quòd si acceptilatio non valet † in expresso, non ualebit etiam in tacito. l. & per iusiurandum. §. si Stichum. ff. de acceptilat. ibi si Stichum aut decem sub conditione stipulatus, Stichum acceptum fecerit, & pendente conditione Stichus decesserit, decem in obligatione manebunt, perinde, ac si ea acceptilatio interposita nõ fuisset. Ter-
5 tia sit conclusio, † quod adiectio ultra debitam acceptilationem non uitiatur. l. si is, qui. ff. de acceptilat. ibi si is, qui Stichum promisit ita interrogetur, quod Stichum promisi, Stichum, & Pamphilum habes ne acceptum, puto rectè acceptolatum, ei pro superuacuo, Pamphili mentionem factam quemadmodum, si is, qui decem promisit, ita interrõgetur, quod tibi decem promisi, & uiginti, habes ne accepta? etiam decem nomine
6 erit liberatus, † sicuti enim in obligando non nocet superfluum, ita nec in dissoluendo. l. quæ extrinsecos. ff. de uerb. obligat. l. 5. §. fin. l. si mihi. ff. eod. tit. Quarta sit conclusio, quod alimentis præteritis, cum iuramento renunciari potest, non au-
7 tem futuris. §. † Bald. l. pactum. C. de collat. Doct. l. si quis à libetis. §. parens. ff. de liber. agnosc. Innoc. c. cum contingat de iure iur. Fel. 1. si diligenti de foro compet. Quinta sit conclusio, quod renunciatio appellationis fieri potest doct. l. si quis libel
8 los. C. de appell. Innoc. c. instituros † eod. tit. declaratur, primo, ut non dicatur renunciasse interlocutoriæ, qui appellauit à diffinitiua. Innoc. c. dilecto de appell. similiter renuncians in uno articulo potest appellare in alio. Abb. antiq. d. c. dilectus. Secundo declaratur procedere in causa ciuili, secus autem in criminali, in qua causa non ualet. doct. l. non tantum. ff. de appell. l. fin. §. fin, C. de temp. appell. Tertio declaratur, ut possit renunciari, etiam appellationi futuræ per viam, tamen pacti. Bal. l. 1. C. de pactis. Quarto declaratur quod in casu, quo quis renunciauit appellationi, renũcians potest agere contra iudicem, à quo pro grauamine. Innoc. & Abb. c. sæpe, de appellat. Sexta sit con-
9 clusio, quod † minor, & ecclesia renunciare non potest beneficio restitutionis in integrum, sed debet restitui. Bart. l. generaliter, ff. de non num. pecun. glo. & Bart. l. si iudex. ff. de minor. gl. & Abb. c. si diligenti, de foro competenti. Septima sit conclusio, quod fauori suo vnusquisque renunciare
10 potest. l. si quis in † conscribendo. C. de pac. ét si fauor sibi detur a iure, vnde mulier certiorata pót renunciare Vell. Doct. com. l. si quis. C. ad Velle.

Item renunciari potest beneficio. l. 2. C. de rescind. vendi. dummodo pars non fuerit in dolo. declaratur tamen hæc septima cóclusio, vt renunciatio omnium beneficiorum facta a correis, vel fideiussorib. non extendatur ad beneficium cedendarũ. Bal. l. si diuersa. C. locati. Ale. l. si ex duob. §. si a Titio. ff. de duob. reis, l. hi qui, ff. de fideiuss.
11 Item renuncians † beneficio diuisionis, non videtur renunciasse beneficio cessionis. Bal. l. Modestinus, ff. de solution. Tertio renunciari non potest beneficio. l. ad egregias. ff. de iure iur. Quarto non potest renunciari beneficio, l. si vnquam. C. de reuoc. don. Quarto renunciatio in instrumentis conditioni indebiti, & sine causa actionum in
12 factum, & omni † auxilio non tollit cõditionem indebiti, quia sicuti indebitè promisit, ita indebitè renunciauit, nisi addatur clausula, sciens se non teneri promisit, &c. renunciauit &c. vel clausula, & si aliquo casu apparet prædicta indebitè promissa, ex nunc dedit, & donauit, quia nunquam datur condictio indebiti. Bar. l. fin. §. idem. ff. de cond. indeb. & ibi Doct. com. & Ias. l. prima. ff. eo-
13 dem ti. Corn, consi. † 285. num. 6. volum. quarto, consi. 189. nume. 1. volumi. 1. Quinto liberatus à redditione rationis, non videtur liberatus a culpa, quæ nec per pactum remitti potest tacitè vel expresse, ubi daretur occasio committendi culpam: secus ubi non daretur huiusmodi occasio. Ruin. l. cum tale. §. Titius, numer. 1. & seq. ff. de condit. & demonst. dolus autem nunquam remitti potest, vt ibidem per eundem. Sexto declaratur, ut renunciatio exceptionum, debeat esse spe-
14 cialis, aliàs ad ignorata non extenditur. † Bar. l. sed & si. §. quæsitum, ff. si quis caution. quo casu ualet etiam si fiat de nullis exceptionibus opponendis. Doctor. d. §. quæsitum. Cyn. l. pen. C. de pact. Bart. & Ale. l. quamquam ad Maced.

Fallit tamen primo in exceptione præscriptionis statutariæ, cui renunciari non potest. Bar. l. nemo. ff. de legat. primo.

Secundo fallit in renunciatione exceptionis non numeratæ pecuniæ facta, statim post confessionem, nam censetur eadem facilitate lapsus ad renunciandum, qua ad confitendum. Abb. c. cum contingat, de iure iur. Felin. c. si cautio, de fide instru. Ias. §. fuerat, num. 76. in stit. de action.

Tertio fallit in exceptionibus futuris, quibus

renuntiari non potest. Doctor. l. sed & fi. §. quæsitum. ff. si quis caut. nisi interuenerit iuramentum. Corn. consi. 5. num. 1. uol. 1.

Quartò fallit in causis criminalibus, in quibus renunciatio exceptionis non valet.

Quintò, non potest renunciari exceptionibus fori, iam competentibus, nor. l. 1. ff. si quis in ius voc. non ierit.

Sexto fallit in exceptione simulationis, cui renunciari non potest. Doct. l. nemo, ff. de legat. primo, nor. l. prima. C. plus valere, quod agitur, nisi ex interuallo post contractum, vel nisi interuenerit iuramentum. Et nor. quod in regula, quæ dicit quemlibet posse fauori suo renunciare, non procedit, quando vertitur præiudicium tertij. Vital. Clem. constitutione, num. 16. de elect.

Similiter renunciatio omni iuri, quod quis habet, vel sperat habere in futurum, intelligitur renunciare futuro causam habenti à præterito, & non aliter. Aret. consi. 93. num. 8.

15 Septimo declaratur principalis † conclusio, quod renunciatio feudi facta per filium, non noceat nepoti, ex eo postea concepto. Bal. l. qui se patris, C. vnde liberi. nor. l. liberti, C. de oper. lib.

Octauo declaratur, vt renunciatio facta hypothecæ in bonis viri per vxorem, nocet ei Authen. si qua mulier. C. ad Velleian. l. iubemus, & ibi Doctor. ff. eodem titu. quod est verum, si maritus haberet aliunde bona doct. l. etiam. C. eodem titulo, maximè cum interuenit iuramentum. not. c. cum contingat, de iureiur.

16 Nono renunciatio hæreditatis † paternæ, non comprehendit feuda. Dec. consi. 78.

Decimo renunciatio iurium, in causa principali non extenditur ad causam appellationis. Innoc. cap. cum venissent, de testibus, nisi actum sit expresse. nor. l. 1. C. de fide instr.

Vndecimo renunciatio vnius iuris; non extenditur ad aliud. not. l. si domus. ff. de seru. vrb. prædio. l. si mihi, de seru. rust. præd.

17 Duodecimo † renunciatio iurium non extenditur ad ignorata. Bar. Auth. qui semel, C. de probar. l. mater, ff. de inoffic. testamento.

Decimotertio renunciari non potest iuri prohibitiuo, gl. & Doct. l. 1. C. ne fideiuss. dot. detur.

Decimoquarto, nec iuri tradenti aliquam formam, nor. l. cum hi, de transact.

Decimoquinto renunciatio iurium, & exceptionum facta à minore muliere rustico ignoranter non nocet, gl. & Doct. l. fin. §. pen. ff. ad Vell.

18 Decimosexto non valet † etiam facta per metū glo. & Bar. l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum aut. non detur.

Decimoseptimo non extenditur ad ius postea quæsitum. Bal. l. pactum, C. de collat. Bart. l. quod seruus, ff. de cond. ob causam.

19 Decimooctauo † renunciatio actioni tutelæ facta tutori per pupillum, non valet, etiam cum iuramento. Bal. Auth. facta pub. C. si aduers. vend.

Decimonono renunciatio beneficij iuris, non intelligitur beneficio statuti, sed iuris communis, nomen enim iuris debet restringi ad ius commune. Bal. l. sed etsi. §. quæsitum. ff. si quis caut.

20 Vigesimo, renuncians † liti, & causæ, iuri sibi competenti, non censetur renunciasse, not. c. cum inter, de elect. c. veniens, de renunc. quæ renunciatio etiam absente parte, fieri potest. Innoc. c. cum pridem, de pact. dummodo pro absente index recipiat, aliàs secus, nam renunciatio litis, debet fieri, coram iudice causæ: aliàs non valet, gl. capitul. quamuis, de elect. 6. & renuncians liti non potest pœnitere, & ad ipsam redire. l. postquam, C. de pact. Ampl. vt possit etiam renunciari in causa appellationis. Doctor. l. 1. ff. de actio. empt. Secundo declaratur, vt debeat condemnari in expensis, ut si causa de nouo superueniat. Bal. l. postquam, in fine. C. de pact. Tertio declaratur, vt in renunciatione litis, non requiratur causa, nisi sit facta ab administratore, quoniam tunc debet inseri causa: aliàs non valet, ideo debitores qui recipiunt sese rationem à tutore, vel curatore, seu ab alio administratore, in ea faciunt exprimere causam, sine qua refutare non possunt. Barto. & Ang. l. 1. C. de Apoch. publ. lib. 10. Quarto declaratur, vt renuncians liti, non amittat possessionem, nec statim cogi possit à iudice ad satisfaciendum, sed citari debet. glo. & Doct. l. sciendum. §. si qui fundum, ff. satisd. cogan. Innocen. c. accepta, de restit. spoliat. Quinto fieri non potest in præiudicium aduersarij. Bald. l. suus. C. de repud. hær. Doctor. d. l. postquam. Sexto requirit speciale mandatum. Barto. l. cum mota, C. de transact. Alex. consi. 22. vol. 1. Septimo renuncians, non dicitur succumbere, sed desistere, & non comprehenditur statuto de succumbente. Bal. l. alia. C. de his quib. vt indign.

21 Vigesimoprimo † renunciatio successionis heri potest. Et primo à sorore fratribus, etiam de bonis paternis: maximè cum iuramento. Federi. consil. 36. Bald. l. pactum. C. de collat. Secundo fieri potest patri hæreditatis maternæ per filiam. Bal. l. liberti, C. de oper. libert. Tertio renunciatio facta per matrem nocet filijs. Bal. l. fin. C. de pactis, Bart. l. qui superstitis. ff. de acquir. hæredi. renunciatio tamen successioni paternæ, non comprehendit legitimam. Doct. l. 3. C. de impube. & alijs substit. nisi expresse de ea dicatur.

SVMMARIVM.

1 *Generalem quietantiam, an quis cogatur facere.*

2 *Generalis quietantia ad quæ se extendat.*

3 *Quietantia generalis non extenditur ad rem quæ vendicari potest.*

4 *Quietatio generalis, non cōprehendit ius de futuro.*

5 *Dotis petitionem, non excludit liberatio generalis.*

6 *Legatum dotis non comprehendit generalis quietatio.*

7 *Quietatio generalis, non extenditur ad contenta in strumento de quo mentio habita non fuit.*

8 *Conditionalem obligationem, non comprehendit liberatio generalis.*

9 *Dolo res occultatas, non comprehendit generalis quietatio.*

10 *Legitima non comprehenditur in quietatione generali.*

11 *Erranti, non nocet quietatio generalis.*

Filia,

12 *Filia, non nocet in bonis maternis generalis quietatio data.*

13 *Quietatio generalis restringitur ex ratione præsumpta.*

14 *Occultatas non comprehendit res generalis quietatio.*

15 *Generalis quietatio restringitur ad rationem calculationis.*

16 *Matrem non liberat quietatio generalis, si apparet computa recte non fuisse facta.*

17 *Filiæ quietatio facta patri, quando sibi noceat.*

18 *Sorori quietatio facta generalis, non nocet*

19 *Quietatio generalis porrigitur ad cogitata tantum in genere.*

20 *Quietatio generalis non facit recedere ab obligatione prohibitionis alienationis.*

21 *Generalis quietatio non ualet, cum quis fuerit enormiter læsus.*

22 *Fideicommissi ius non comprehendit quietatio generalis.*

23 *Præiudicium tertij non comprehendit liberatio generalis.*

24 *Aliam causam non comprehendit quietatio facta in vna.*

25 *Feudum non comprehendit quietatio generalis.*

26 *Reuisionem tutori non tollit quietatio.*

27 *Geminata quietatio valet, quæ simplex non valeret.*

28 *Administrationem malam quando comprehendat quietatio generalis.*

29 *Futura quando respiciat quietatio generalis.*

30 *Fideicommisso quando videatur renunciatum per quietationem generalem.*

31 *Rationis reddenda quietatio generalis ad quid extendatur.*

Quæst. X. Primæ partis.

1 DEcimo quæro, † vtrum quis cogi possit ad faciendum generalem quietationem? Respond. quod non, sed specialem, sic hoc est de solutis tantum Bartol. l. cum Aquiliana, numer. tertio. ff. de transactio. Aret. §. item, nume. 6. institut. quibus modis toll. oblig. Ias. l. si de certa, nume. 5.
2 C. de transact. in casu † autem quo fiat, vt l. pluribus. ff. de acceptil. quæri possit, ad quæ extenderetur.

Et primo not. quod quietatio generalis facta per patrem, non extenditur ad rem, quam potest vendicare. Bald. l. pactum. C. de collat.

3 Secundo facta inter pupillum, † & substitutum, non extenditur ad ius fideicommissi. Bart. l. qui Romæ. §. duo fratres col. 4. ff. de verb. oblig.

4 Tertio non comprehendit † ius de futuro post mortem. not. l. Paulus. §. 1. ff. de leg. 3.

Quarto non excludit à petitione dotis debitæ per statutum. Paulus consi. 145.

5 Quinto refertur solum † ad id, quod est satisfactum. Bald. l. si ex maiore. C. de except.

Sexto restringitur ad contractum solum, super quo interponitur. Bald. l. iubem. C. ad vell.

Septimo restringitur ad specificata. Bart. l. emptor. §. Lucius. ff. de pact.

Octauo, si facta fuerit occasione cuiuscunque litis, quæ esse possit inter partes, non extenditur, nisi ad ea, de quibus est actum.

6 Nono quietatio generalis † facta per vxorem, non comprehendit legatum dotis ei factum à viro suo. Paul. consi. 242.

Decimo, non extenditur ad contenta in testamento; de quo non est facta mentio. Bart. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. oblig.

7 Vndecimo, † non extenditur ad obligationes contractas sub conditione, quæ nondum extitit. Angel. consi. 189. num. 1.

8 Duodecimo non porrigitur † ad species dolo
9 vnius contrahentium occulte subtractas. † Ange. l. tres fratres numer. 1. ff. de pact.

10 Decimotertio, non porrigitur † ad legitimam. Bertr. consi. 17. nu. 3. vol. 2. consi. 63. nu. 6. vol. 2.

11 Decimoquarto, non extenditur † ad res, quæ vendicari possunt. Boer. in consu. Burg. Tit. des Droict. §. q. verb. de Tous, nu. 3.

12 Decimoquinto, non nocet errantibus, † quando agitur de vitando damno. Crau. consilio 221. numero octauo.

13 Decimosexto non † valet facta per filiam de bonis maternis, matre non consentiente. Crau. consi. 11. numer. 1.

Decimoseptimo restringitur ex ratione præsumpta. Crau. consi. 42. nu. 3.

Decimooctauo non includit legatum dotis. Ias. consi. 3. volumin. 4.

Decimonono quietatio in laudo, non se extendit ad postea quæsita. Gozad. consi. 30. numer. 18. consi. 38. numer. 18.

14 Vigesimo, non extenditur † ad occultata pro vt præsumitur in rebus preciosis. Ias. l. sub prætextu nu. 2. C. de transact.

15 Vigesimoprimo restringitur † ad rationem calculationis. Ias. l. emptor. §. Lucius nu. 9. ff. de pact.

Vigesimosecundo si fuerit facta per filiam matri, quæ gesserat tutelam, non liberat eam, si appa-
16 ret computa non fuisse recte facta cum † tutoribus filiæ. Paul. consi. 343. vol. 1.

17 Vigesimotertio si fuerit, † facta à filia patri ipso authorante etiam cum iuramento, non valet. Paul. consi. 460. vol. 1.

18 Vigesimoquarto, non nocet † sorori erranti etiam si sit iurata Paul. consi. 372. nu. 2. volum. 2. consi. 2. eod. volum.

19 Vigesimoquinto porrigitur † ad cogitata tantum in genere. Rom. consi. 403. nu. 13.

20 Vigesimosexto, quietatio generalis † non facit recedere ab obligatione prohibitionis, alienationis. Soc. Iun. consi. 129. nu. 19. vol. 2.

Vigesimoseptimo, restringitur ne sit captiosa. Alex. consi. 45. nu. 8. vol. 1.

Vigesimooctauo generaliter accipitur, si salua ratione recti sermonis, non potest ad specificata restringi. Alex. consi. 46. vol. 1.

Vigesimonono non extenditur ad ea, quæ possunt vendicari. Alex. consi. 46. num. 4. vol. 1. Anc. consi. 330. nume. 13.

21 Trigesimo, quando quis † fuerit enormiter læsus. Cephal. consi. 62. numero 33. etiam si in-

teruenerit iuramentum. Ceph.consi. 34.numero 25.consi.62.num. 15.

22 Trigesimoprimo † non comprehendit ius fideicommissi Soc. consi.25.numer.2.l.& vno.5.& idem.ff.de accept.l.si ita.ff.de leg.2.Ripa.l.qui Romæ. §.duo fratres, ff.de verb.oblig.Curt.consilio 16.numero 10.

23 Trigesimosecundo, non comprehendit † præiudicium tertij. Crau.consi.80.nu.9.

24 Trigesimotertio, non extenditur † ad aliam causam, etiam si fuerit similis Rimin.consil.134. num.59. volum. 1.

Trigesimoquarto, non impedit reductionem. Dec.consi.11.num.6.

25 Trigesimoquinto non comprehendit † feudum.Dec. consilio 395. numero 10.consilio 269. numero 11.

Trigesimosexto restringitur, ad causam societatis, quando super illa fuerit facta Bart. consil. 159.num.41.volum.2.

26 Trigesimoseptimo, non tollit † reuisionem tutori.Ial.consi.219.volum.2.& consi. 14. vol.3.

Trigesimooctauo non extenditur ad Socium incapacem. Goffred.l. si is numero quarto, ff. de lib. legata.

Trigesimonono, acceptilatio generalis refertur ad omnia, nisi appareat esse sensum contrarium.l.pluribus. ff. de acceptilat. ibi pluribus stipulationibus factis, si promissor, ita accepto rogasset, quod ego tibi promisi, habes ne acceptum. si quidem appareat, quid actum est, id solum per acceptilationem sublatum est, si non apparet, omnes stipulationes solutę sunt, dummodo illud sciamus: si ego aliud accepto tuli, aliud tu rogasti, nihil valere acceptilationem.

27 Quadragesimo quietatio geminata † valet, quæ simplex, facta parte absente, non valeret. gl. & Doct.C.si cautio de fide instrum. l. si mater. C.ad Velleian.& valet etiam de iure futuro. Cephal. consi.46.numer.31.

28 Quadragesimoprimo, comprehendit † administrationem malam, si sciens, & patiens fuerit. Ber.consi.701.num. 9.vol.1.tenetur nihilominus consignare liberos Paris.cons.84.nu.22.vol.1.

Quadragesimosecundo quietatio non comprehendit obligationes, sub conditione contractas. Tiraquel.de retr. in gl.2. ver.vendiderit nu.24.

29 Quadragesimotertio non respicit † futura.Ber. consi. 130.nu.8.vol.2.Bald.l.1.col.3.C.de pact.

30 Quadragesimoquarto, † quamuis per quietationem generalem non videtur renunciatum fideicommisso, nihilominus si in ea dicatur expressè de eo certioratus, quis de testamento, tunc comprehendetur, ita in puncto Aug. Ber. consil. 57.nu.23.volum. 3.

Quadragesimoquinto quietatio generalis, etiam iuraměto firmata, rescindi potest, eo quod altera pars, in instrumento contenta, non impleuit.Anch.consi.180.nu.1.& seq.

31 Quadragesimosexto quietatio † reddendæ rationis, operatur remissionem scrupulosæ redditionis rationum, non autem remissionem debiti, vel dolose gestorum.l. si seruus. ff.de leg.1. not.l.Lucius.ff.de liber. leg.Cephal.consi.39. numer. 21. consi.192.nu.6.Didac.Var. resol.lib.1.c.14.num. 2.Grat.consi.23.numer.1.& seq.vol.1.aliàs limit. & ampl. videre poteris ad hanc materiam, quæ scripsi in tract. de reg. iur.p.1.reg.1.Dicas igitur, quod in dubio acceptilatio generalis refertur tantum ad id, de quo specialiter actum est doct. l. si decreta.C.de transact. nisi aliqua verba subijciantur, quæ non possunt salua ratione recti sermonis, referri tantummodo ad specificata, sed vltra specificata important, & intelligi debent. Vnde licet narratio fiat, quod decem, quæ tibi mutuaui reddidisti mihi, & propterea generaliter ab omni eo, & toto, quod petere possum à te, libero te; intelligitur quod petere possem, ratione dicti mutui facti de decem, & non de alia causa, secus si subicijatur, vel alia quacunque dicta de causa, vel quid simile, quia dicta verba salua ratione, recti sermonis, non possunt referri tantum ad dictum mutuum, vnde referuntur etiam ad aliàs obligationes, vel causas doct. l. si ex pluribus. §. 1.ff. de solut.l.pluribus.ff.de acceptil.l.Aurelius.§.Caius. ff.de lib.legata. Vnde sis cautus, quando facis istas liberationes generales, qualiter verba concipiantur Angel.§.item numer.5.inst.quibus modis tollatur oblig.

SVMMARIVM.

1 *Acceptilatio quibus modis fiat.*
2 *Apoca quomodo fiat.*
3 *Restituta apoca, parit obligationis liberationem.*
4 *Apoca, ad hoc vt probet, qualis esse debeat.*
5 *Cancellatio Apochæ, vel instrumenti, qualiter solutionem probet.*
6 *Acceptilationis forma quæ sit.*
7 *Acceptilatio sub conditione fieri non potest.*
8 *Acceptilatio in codicillis, habet vim taciti pacti.*
9 *Formæ vitium est maius, quam materiæ.*
10 *Regula, si non valet, quod ago, vt ago &c. declaratio.*
11 *Dolo acceptilatio facta non valet.*
12 *Renuncians instrumento debiti, an debito renunciasse dicatur.*
13 *Acceptilatio quibus mod. fiat, & an valeat sub impossibili modo, vel conditione.*
14 *Acceptilatio in diem fieri non potest.*
15 *Liberatio in testamento legari potest.*
16 *Liberatio quibus modis relinquatur.*
17 *Effectus liberationis legatæ.*
18 *Debitori, vel alteri fieri potest liberationis legatum.*
19 *Legata liberatio præsenti, & acceptanti, habet vim pacti de non petendo.*
20 *Instrumentum reddi debet, liberatione legata.*
21 *Conductori liberatio facta intelligitur, vt gratis fruatur bonis conductis.*
22 *Liberatio legata ad tempus, quid operetur.*
23 *Executionem trahit secum liberationis legatum.*
24 *Liberatio legata non extenditur ad possessores rerum.*
25 *Liberationis legatum quid non comprehendat.*
26 *Fideiussore liberato, non liberatur reus.*

Nomi-

27 *Nominatus non existens in testamento habetur pro legatario.*

28 *Patri, vel filio liberatio legata quid operetur.*

29 *Liberatio, quando ab omni iure liberare dicatur.*

30 *Pars remitti potest per legatum liberationis.*

31 *Liberatio legata rei alternatiue debitæ, quid operetur.*

32 *Liberationis legatum euanescit, si à testatore creditum exactum sit.*

33 *Creditum hæredis legari potest.*

34 *Liberationis legatum quando ad hæredes non transeat.*

35 *Nominare hæredem, quando non sit opus in liberatione legata.*

36 *Liberatio depositi legari potest.*

37 *Fideiussoris liberatio qualiter legari possit.*

38 *Liberatio reddēdarū rationum, ad quæ extendatur.*

39 *Liberatio legata crediti exacti est nulla.*

40 *Liberatio crediti in diem, vel sub conditione, legari non potest.*

41 *Hæres hæredis petere non potest creditum liberatione legatum.*

42 *Habitatio legata intelligitur, vt gratis habitare debeat.*

43 *Liberatio generalis legata administrationis quando ad pecunias creditas extendatur.*

44 *Liberationis legatum qualiter extinguatur.*

45 *Procuratori liberationis legatum, ad quid extendatur.*

46 *Liberationis legatum, ad quod debitum extendatur.*

47 *Liberationis legatum vitiatur defectu crediti demonstrati.*

48 *Pupillo legatum quando liberet tutorē à reddenda administratione tutelæ.*

49 *Pupillo liberatio facta an extendatur ad tutorem.*

50 *Liberationis legatum ad quod debitum extendatur.*

51 *Verba restrictiua liberationis legatæ in legato, quando extendatur ad testamentum.*

52 *Liberatio relicta ad tempus quid operetur.*

53 *Iuri accrescendi quando sit locus, in liberatione legata.*

54 *Liberationis legatum in causa principali non valet etiam in accessoria.*

55 *Legatum liberationis, ad quod debitum referatur.*

56 *Præscriptio habet vim solutionis.*

57 *Acceptilatio debet esse correspondens obligationi.*

58 *Liberatio præsupponit obligationem sicuti priuatio præsupponit habitum.*

59 *Oblatione in iudicio facta, inducitur liberatio.*

60 *Pars obligationis potest tolli per acceptilationem.*

61 *Acceptilatio inutilis, quæ dicatur.*

62 *Liberatio debet fieri in scriptis.*

63 *Acceptum ferri non potest, nisi quod verbis obligatum est.*

64 *Vsusfructus pro parte acceptilatione, liberari potest.*

65 *Plures obligationes vna acceptilatione tolli potest.*

66 *Ambitiosa liberatio non valet.*

67 *Liberatio informiter facta nulla est.*

Quæst. XI. Primæ partis.

1 Ndecimo quæro † quibus modis
acceptilatio fiat? Resp. per multas conclusiones, & primo si fiat
Apocha, debet inscribi in ea,
2 dies consul. † mensis, causa, &
summa, & nomen soluentis. Bal.
l.1.C.de Apochis publicis. Secundo si fiat obligatio per apocham, ea restituta parit liberationem.
nisi ex ea aliqua alia commoditas resultaret. Bal.
3 l.creditorem.C.de † remiss. pignoris, vel instr.l.2.
ff. de pact. Innoc. c.2.de fide instr. non autem per
redditionem pignor.l.postquam.ff.de pact.Bertr.
consi. 24.num. 1. vol.7. ad hoc tamen vt apocha
plene probet, debet esse subscripta à tribus testi-
4 bus, & ab vtraque parte aliàs † semiplene tantum probaret. not. l.scripturas,c.qui por.in pign.
hab.l.plures.C.de fid.instr.Bart.& Ias.l.admonendi.ff.de iur.iur. Tertio cancellatio apochæ, vel in-
5 strumenti arguit liberationem, † quando reperitur apud creditorem, secus autem apud debitorem, licet faciat aliqualem præsumptionem, secundum qualitatem personarum; sed est locus
iuramento, in supplementum probationis, vnde
dicas: si debitor habet instrumentum cancellatum; aut allegat se liberatum pacto, & non probat; nisi probetur instrumentum redditum: aut
allegat se liberatum solutione, si est persona domestica creditori, non probat cum præsumatur illud
subtraxisse creditori, cui est domesticus debitor:
aliàs præsumitur liberatus solutione. Doct.com.l.
habeo. ff. de pact.l.postquam. C.eod.tit. Cyn.l. si
de possessione.C.de prob.& l.Fullo.ff.de furt.not.
l. si Chirographum de probat. ibi si Chirographum cancellatum fuerit, licet præsumptione
debitor liberatus esse videatur, in eā tamen quantitatem, quam manifestis probationibus creditor
sibi ad hoc debeti ostendit, rectè debitor conueni
tur Bet. consi. 97. num.8.volum.3. Ruin.consil.
156.volum. 1. Alex.l.1.num.2.ff.de pact. l. si non
sortem.§.adeo nomet.2. ff. de cond. indeb. Bertr.
6 consi.164.vol.3.consi.23.† volum.7. Quarto acceptilationis forma ponitur in l. sane. ff.de acceptil.
ibi (sanè, & sic acceptilatio fieri potest: Accepta
facis decem? ille respondet, factio ipsa enim per
fictur consensu Bellam. c. cum super num. 21.de
reiud.c.vna numer.5.de appell.qui verbis exprimitur. l. habeo de supel.l. legata acceptilatio sub
condit ne fieri non potest item in dieto acceptilatio facta nullius † momenti est, nam solutionis
7 exemplo acceptilatio solet liberare. l.4. & seq. ff.
de acceptil. Alber.l.hæc verba num.3.ff.de leg. 1.
potest tamen fieri sub modo. Alex. l. siquis accepto num.2.ff.de cond.ob causam item & sub conditione tacita, cum d. leg. quarta, de acceptil. &
expressa, quando apponitur effectus ipsius d.leg.
in diem.
8 Quinta sit conclusio, quòd † acceptilatio in
codicillis habet uim taciti pacti, quando est inutilis ratione materiæ, ut quia interposita est super
contractu iurisgentium, tunc enim si non valet,

quod ago, ut ago, ualet ut ualere potest. l. cum emptio de resc. uend. l. si acceptolatum. ff. de accept. si uerò peccat in forma, ut quod est facta contra formam in §. præterea. inst. quibus mod. toll. obliga. tunc non ualet, etiam iure pacti, nisi hoc expresse actum est. Albericus. leg. an inutilis. ff. de acceptilat. leg. prima, §. eum qui. ff. de constitu. pecun. quia maius peccatum est in forma, siue in substantia, quàm in re, siue in materia, in qua fit, quia forma dat esse rei. l. Iulianus, §. sed si quis ad exhib. l. Labeo, ff. de verborum signification. quando enim peccatum est in forma est in ipsa re: cum verò in materia extra rem, magis autem parcitur alieno vitio laboranti, quàm proprio. l. legem, C. de natur. liber. ad illud, quod dicitur;

10 si non valet quod ago, & dic † aut est actus, qui habet terminos limitatos in sui productione, vt testamentum, & codicillus; & tunc si non valet, vt agitur non valet, & vt valere potest, l. 1. ff. de iure codic. l. sub cohæredi, §. cum filiæ. ff. de vulg. nisi expresse in ipso actu diceretur si non valet iure testamenti &c. si verò actus, non habet certam formam, si fit ad obligandum si non valet, vt agitur, nec valere potest, l. 1. §. eum qui, ff. de constit. pec. si ad liberandum, tunc dic aut peccatur in forma, aut in materia, vt prædixi. Albet. l. si vnus, §. pen. ff. de pact.

11 Sexto dolo † acceptilatio, seu liberatio facta non valet, glo. l. de tutela. C. de in integr. restitut, Batt. l. quidam. ff. de dolo. Socin. Sen. consi. 159, volum. 2. Bal. consi. 49. num. 57. vol. 1,

12 Septima sit conclusio, † quod renuncians instrumento debiti, non videtur renunciare debito, sed probationi ipsius instrumenti. Fel. c. capitulum, num. 14. de rescri. & not. quod si dedi tibi instrumentum, in quo eras obligatus, tu, & alius debito tuo videor facere liberationem, & contra alium videor tibi donare actionem, quando expresse appatet, quod donatio facta fuit instrumenti: aliàs in dubio præsumitur potius, eum constituisse procuratorem ad exigendum ab illo. Abb, c. pen. vt lite pend. Ale. l. habeo. ff. de pactis.

13 Octauò, quamuis † non valeat liberatio sub impossibili conditione, valet tamen sub impossibili modo. Alex. l. cum donationis, nume. tertio, C. de transactio.

14 Nono, quamuis † in diem acceptilatio facta nullius sit momenti, quod tamen in diem, vel sub conditione debetur acceptilatione tolli potest, sed ita id factum appatebit, si cond. o stipulationis extiterit, vel dies venerit, l. quod in diem ff. de acceptilat.

15 Decima sit conclusio, quòd † etiam in testamento liberatio legari potest, l. 1. ff. de liber. lega. ibi omnibus debitoribus, etiam ea, quæ debent rectè legantur, licet domini eorum sint, quæ li-

16 beratio relinquitur † quatuor modis. Primo cũ testator dicit: relinquo Titio quod mihi debet, l. 3. ff. de liber. legat. Secundo, cum dicit testator: damno hæredem meum non petere. l. 2. l. non solum. ff. eod. titu. Tertio cum dicit lego liberationem, l. 3. ff. eod. tit. Quarto cum testator dicit lego chirographum, l. 3. §. 1. ff. de liber. leg. l. non solum, ff. eod. effectus autem liberationis legatæ ra-

17 lis est: nam siue † ipse legatarius sit solus debitor, vel sint plures socij correi, tenetur hæres liberare per acceptilationẽ. si verò non sint socij, tunc ille solus, cui liberatio est legata, liberandus est pacto personali tantum, l. 4. §. nunc, de effectu. ff. de liber. leg. Alter effectus est, quod si administratori relinquatur liberatio suæ administrationis præteritæ, trahitur ad omnia, ad quæ erat obligatus, præterquam ad dolosè commissa, & ad reliqua restituenda, quæ habet penes se, de bonis pupilli. l. Lucius. l. procurator. ff. de liber. legat. fallit in parte legatario, in quo amplior fit talis legati interpretatio, vt liberatio porrigatur etiam ad dolosè commissa. l. Aurelius. §. Titius. ff. de libe. legata.

Secundo fallit, si testator mandauit remitti, quicquid ex quauis causa, ab eo exigi posset, ratione dictæ administrationis. l. si quis rationes. ff. de lib. leg. si verò liberatio legetur administrationis futuræ, tunc nunquam veniunt dolosè commissa. l. non solum. §. fi. ff. de lib. leg.

18 Tertius est effectus, † quod si legetur alteri nõ debitori, quod per debitorem debetur ipsi testatori, valet legatum, & transmittitur creditum in legatarium. l. si sic, §. 1. l. non quocunq;. §. qui Caium. ff. de lib. lega. Papiensis in forma libelli pro legato, nume. 146. & seq.

19 Quartus est effectus, vt † legata liberatio alicui prætenti, & acceptāti, habeat vim pacti de non petendo, & reuocari non potest. Ber. consi. 45, num. 14. uolumin. secundo.

Quintus est effectus, quod liberatio legata debetur, licet relicta sit in testamento minus solenni, quia ex eo oritur naturalis obligatio. l. fina. ff. de reb. dub. l. in testamento. ff. de fideic. lib. l. cum quis. C. de iur. & fact. ign. l. 1. ff. de cond. ind. Docto. c. fin. ff. de sol, & naturalis obligatio de per se, est potens ad excipiendum, & retinendum. l. Stichum. §. naturalis. ff. de solu. l. si unus. §. pactus, ff. de pact. Gulielm. de Bened. in c. Raynut. p. 2. ver. si absque liberis, num. 173.

20 Sextus est effectus, † vt liberatione legata reddendum est instrumentum, si illud habet creditor, vel hæres, quod si non habet, faciet legatario, solennem quietationem per instrumentum. Bal. l. instrumenta. C. de fideic.

21 Septimus est effectus, † vt legata liberatio conductori per locatorem intelligitur, vt gratis utatur, & fruatur re conducta. Bart. l. si ei. ff. de liber. legata.

22 Octauus est effectus † quod liberatio legata ad tempus operatur, vt interim hæredi silentium imponatur. Bartol. l. Aurelius. §. centum. ff. de liber. legata.

23 Nonus sit effectus, vt † liberationis legatum trahat secum executionem. Bald. auth. hoc amplius, C. de fideic. ideo ipso iure quæritur per legatum liberationis. Bald. l. si creditoris. C. de fidei comm. unde liberatio legata possidenti rem alienam acquirit ipso iure liberationem legatario, quia uidetur legatum dominium rei, quod trãsfertur ipso iure. l. creditoris. C. de fideicomm. l. 1.

C. de

24 C.de falsa causa. not. tamen quod liberatio † de-
bitoris legata non extenditur ad possessiones re-
rum. Bal.l.cum necessitatem. C.de fideic.l.Aurel.
§.mænia, ff.de liber.legata.Bald.l.1.column.2.C.
de falsa causa.l.pactum. C.de collat.nisi fiat men-
tio etiam de actione reali . Bart.d. §. mænia . Item
25 liberationis legatum non comprehendit † pecu-
nias apud legatarium existentes, pro satisfando
creditoribus testatoris.Item damnatus hæres non
26 petere à fideiussore; petere † potest à reo princi-
pali, secus è contra, quo casu nec hæres hæredis
petere poterit.l.2.ff.de liber. legata.
27 Decimus est effectus, vt † etiam non nomina-
tus in testamento habeatur pro legatario, si testa-
tor illi proficere voluit, & interest nostra plures
reos habere. l. 4.§.consequenter, & ibi Bart.ff.de
liber. legata.
28 Vndecimus, est effectus, † quòd pater, cui libe-
ratio relicta est, debet liberari pacto, etiam si ni-
hil est in peculio, sed si filio liberatio relinquitur,
acceptilatione liberabitur. leg. si quis rem & ibi
Bart.§.idem Iulianus.ff.de lib.leg.
29 Duodecimo si liberatio † relinquitur ei, qui
duobus iuribus tenetur, ab vtroque liberandus
est in dubio, nisi aliter sit actum. l.si quis reum.§.
fin.ff.de lib. legata.
30 Decimotertio non solum quod debetur, † re-
mitti potest, verum etiam pars eius, vel pars obli-
gationis.l.non solum. ff.de lib.leg.
31 Decimoquarto liberatio † legata ab vno, ex re-
bus alternatiuè debitis, per acceptilationem, libe-
ratio sequitur ab altera, leg. non solum. §.1,ff.de
lib. legata.
32 Decimoquinto liberationis † legatum habet
effectum, nisi à testatore vero legatū sit exactum:
secus si à testatore ficto, vel ab hærede exigatur.l.
non solum.§.liberatio. ff.de lib.leg.
33 Decimosexto, non solū † debitorem nostrum,
sed etiam hæredis, & cuiuslibet alterius, vt libere-
tur, legare possumus: potest etiam hæres damnari
vt ad certum tempus non petat à debitore suo,
sed sine dubio nec liberare eum intra id tempus
cogitur, sed etsi debitor decesserit ab hærede eius
intra id tempus peti non poterit, nec illius tem-
poris pœna, vel vsura petetur. l. non solum. ff. de
liber. legata.
34 Decimoseptimo, tale legatum: † hæres meus à
solo Lucio Titio, ne petito, ad hæredem Lucij
Titij non transit, si nihil viuo Lucio Titio aduer-
sus testamentum ab hærede (eo quod ab eo exi-
gere debitum tentauit) sit commissum, quoties
enim cohæret personæ id quod legatur, veluti
personalis seruitus ad hæredem eius; id, quod le-
gatus, non transit: si non cohæreat, transit. l. non
solum.§.tale ff. de lib.leg.
35 Decimooctauo, si verba liberationis † in rem
sint scripta, puta quod mihi debetur à Titio, peti
nolo; non est opus hæredem nominare. l. non so-
lum.§.si liberationis.ff.de lib.leg.
36 Decimonono liberatio † rectè legatur, apud
quem deposuero, vel cui commodauero, pigno-
riuè dedero, vel ei, quem ex furtiua causa mihi
dare oportet.l.non solum. §.fin.ff.de lib.leg.

37 Vigesimo, si debitor † fideiussorem suum ab
hærede suo liberari iusserit, an fideiussor libera-
ri debeatur ? dic quod sic.leg. si debitor. ff. de li-
ber.legata.
38 Vigesimoprimo liberatio ab onere † redden-
darum rationum ad reliqua, non porrigitur, nisi
exprimatur.l. Lucius.ff.de lib.leg.
39 Vigesimosecundo, † si creditor debitori, qui se
exceptione perpetua tueri poterat, legauerit,
quod sibi deberet; nullius momenti legatum erat,
at si idem debitor creditori legauerit, intelligen-
dum erit, exceptionem eum remitti creditori vo-
luisse.l.si creditor, ff.de lib.leg.
40 Vigesimotertio legari † non potest debiti libe-
ratio, quod est in diem, vel sub conditione, pen-
dente termino, vel conditione. leg. idem. ff. de
liber. legata.
41 Vigesimoquarto, si quis † in testamento dam-
natus est, ne à Titio debitore exigat, neque ip-
sum, neque hæredem eius potest conuenire, nam
neque hæredis hæres agere, neque ab hæredis
hærede peti potest, hæredis autem hæres potest
damnari, ne exigat debitorem. leg.si quis in testa-
mento. ff.eod.
42 Vigesimoquinto, si cui legata † est gratuita ha-
bitatio, potest agere contra hæredem, vt eum libe
ret à pensione.l.Cassius.ff. de lib. leg.
43 Vigesimosexto si legatum liberationis, † admi
nistrationis factum fuerit, & de omni eo, quod
sibi debetur, hæres nec creditas ab eo quoque pe-
cunias exiget. l.cum ita. ff.de lib. legata.
44 Vigesimoseptimo legatum liberationis, † vel
nominis extinguitur solutione, vel alia liberatio
ne, viuo testatore contingente, secus, si eo mor-
tuo, facto hæredis contingit.leg. si id, quod. ff.
de lib.legata.
Vigesimooctauo, procurator, à quo rationem
hæres exigere prohibitus, eoque nomine procura
torem liberare damnatus est pecuniam ab argen-
45 tario debitam † ex contractu, quem, vt procura-
tor fecit, iure mādati cogetur restituere, vel actio-
nes præstare.l.procurator.ff.eod.tit.
Vigesimonono si legatur liberatio debitoris
46 hæredis, restringitur ad debitum, † quod manet
tempore apertarum tabularum. leg. cum hæres.
ff. de lib.leg.
47 Trigesimo, † defectus debiti demonstrati im-
pedit substantiam legati relicti à creditore debi-
tori, sed non impedit substantiam legati relicti
à debitore creditori, si certa quantitas exprima-
tur, aliàs secus.l.legaui.ff.de lib.leg.
48 Trigesimoprimo † testator legauit pupillo ter-
tiam partem bonorum, si hæredibus suis super
tutela non fecerit controuersiam: si accepit di-
ctum legatum, non potest ab hæredibus testato-
ris eius tutoris administrationem tutelæ, quia ob-
staret ei doli exceptio, nisi sit paratus reddere di-
ctis hæredibus dictum legatum, & super hoc pe-
tat restitutionem in integrum. leg. tutor. ff. de
lib. legata.
49 Trigesimosecundo, effectus † liberationis reli-
ctæ pupillis, non extenditur ad tutorem.l. Aure-
lius. ff. de liber. leg.

Trigeſimotertio, legatum liberationis ad debitum, tempore primi teſtamenti reſtringitur,
non autem ad poſt contractum extenditur. l. Au-
50 relins. §. † teſtamento. ff. de lib. leg. extenditur tamen ad debitum acceſſorium, poſt teſtamentum co otractum. l. Aurelius. §. legatum. ff. eod. titu. & l. fin. §. antep. ff. eod.

Trigeſimoquarto verba reſtrictiua adiecta le-
51 gato in codicillis facto, reſtringuunt † legatum factum in teſtamento tacite repetitum, cum ipſo legato codicillorum. l. Aurelius. §. teſtameoto. ff. de liber. legat. Item reſtringitur etiam per rationem. §. Sticho. d. l. Aurelius eod. tit.

Trigeſimoquinto cui relinquitur liberatio ad
52 tempus poteſt petere, † vt interim hæredi ſilentium imponatur. l. Aurelius. §. centũ. ff. de lib. leg.
53 Trigeſimoſexto, inter duos reos, quibus † eſt relicta liberatio, eſt locus iuri accreſcẽdi, item Socius non capax, propter Socium capacem percipit commodum legati. l. ſi is, qui. ff. de lib. leg.
54 Trigeſimoſeptimo, † ſi non valet legatum liberationis propter rem principalem, non valet etiam propter ſumptus litis, & ſic propter acceſſorium. l. petitor. ff. de lib. legata.

Trigeſimooctauo, legatum liberationis non extenditur ad debitum, poſt teſtamentum teſta-
55 toris ſolutum, † ſed ad debitum primo ſolutum exteoditor, ſi per verbum præteriti temporis legatum fuit relictum, & teſtator non ignorauit. l. creditor. ff. de lib. leg.
56 Vndecima ſit concluſio † principalis, quòd liberatio inducta per præſcriptionem æquiparatur liberatiooi inductæ per pactum in præſcriptione quadraginta annorum not. l. omnes. C. de præſcript. Roland. conſi. 66. nu. 46. vol. t.

Duodecima ſit concluſio, quod acceprilatio
57 debet eſſe correſpondens † obligationi. l. niſi. ff. de acceptilat. ibi (niſi cõſentiat acceptilatio cum obligatione, & niſi verum eſt, quod in acceptilatione demonſtraretur, imperfecta eſt liberatio, quia verbis ea demum verba perſolui poſſunt,
58 quæ inter ſe † congruunt: obligationem enim præſupponit liberatio, ſicuti priuatio præſupponit habitum. l. decem. ff. de verb. oblig.
59 Decimatertia ſit concluſio, † quòd oblatione in iudicio facta, inducitur liberatio. Ber. conſilio t 96. numer. 2. uol. 1. Bart. l. t. numer. 2. C. de ſuſceptoribus libr. t o.
60 Decimaquarta ſit concluſio, † quod pars ſtipulationis, accepto fieri poteſt, non tantum ſi ſic dicat ex nũmis decem, quos tibi promiſi, quinque habes ne acceptos? ſed etſi ſic, quod ego tibi promiſi, id pro parte dimidia habeſne acceptũ? l. pars, ff. de acceptilat. §. ſicut inſti. quibus modis toll. obligatio. l. pluribus. ff. de acceptilat. l. non ſolum, in princ. ff. de lib. lega. l. qui hominem. ff. de acceptilat. ſi tamen id, quod in ſtipulationem deductum eſt diuiſionem non recipiat, acceptilatio in partem nullius erit momenti. l. & per iuſiurandum, in princ. ff. de acceptil.
6t Decimaquinta ſit concluſio, † quod acceptilatio inutilis ratione rei, habet vim pacti, ſecus ſi eſt inutilis ratione ineptæ conceptionis. Faber. §. item, num. t. inſtitu. quibus modis toll. obligatio, in principio.
62 Decimoſexto liberatio † debet fieri in ſcriptis. vel probari per quinque teſtes, quando contractus debiti eſt in ſcriptis. Bart. l. teſtium, C. de teſtibus.
63 Decimoſeptimo, acceptum † ferri non poteſt, niſi quod verbis obligatum eſt. acceptilatio enim verborum obligationem tollit, quia & ipſa verbis fit. neque enim poteſt verbis tolli, quod non verbis contractum eſt. l. an inutilis, ver. acceptum ff. de acceptilat.
64 Decimooctauo, ſi † vſusfructus ſit in ſtipulatum deductus, puta fundi Titiani; poterit pro parte acceptilatio fieri, & erit reſiduæ partis fundi vſusfructus. ſi tamen viam quis ſtipulatus ſit, & acceptum iter, vel actum fecerit, iſta acceptilatio nullius erit momenti. Hoc idem eſt probandum ſi actus fuerit acceptolatus. ſi autem iter, & actus accepto fuerit latus, conſequens erit dicere liberatum enim, qui viam promiſit: illud certum eſt, cum qui fundum ſtipulatus, vſum fructum vel viam accepto faciat, in ea eſſe cauſa, vt acceptilatio eius non valeat. l. & per iuſiurandum, §. planè. ff. de acceptilationibus.
65 Decimanona ſit concluſio, † quod vna acceptilatione tolli poſſunt plures obligationes. l. & voo ff. de acceptil. ibi, & vno ex plurib. contractibus, vel certis, vel incertis, vel quibuſdam exceptis cæteris, & omnibus ex cauſis, vna acceptilatione, & liberatio fieri poteſt.
66 Vigeſima ſit concluſio, quod † ambitioſa liberatio non valet. l. præſes. C. de tranſact. l. ambitioſa. C. de decr. ab ord. fac. Paulus conſi. 13. nu. 63. voluminе tertio.
67 Vigeſimaprima, & vltima ſit cõcluſio, † quod liberatio informiter facta, nulla eſt. Pariſ. conſil. t oo. num. 60. volum. t. & ex ea non iuuatur tertius, etiam ſi fuiſſet valida, quando fuit perſooalis.

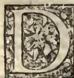
S V M M A R I V M.

1 *Effectus acceptilationis, qui ſint.*
2 *Liberatio apoca quietantia, acceptilatio, & ſolutio ſunt paria.*
3 *Remittere dicitur dare.*
4 *Remiſſio habet vim ſolutionis.*
5 *Remiſſio reuocatur natiuitate filiorum.*
6 *Inſinuatione indiget quietatio facta animo donandi.*
7 *Actio quando ſit perempta per acceptilationem.*
8 *Actionem omnem tollit acceptilatio.*
9 *Acceptilatio non tollit acceptilationem.*
t o *Inutilis acceptilatio quando pariat actionem.*
t t *Cauſa ceſſante liberationis, ceſſat liberatio.*
12 *Remiſſionis cauſa inualida, an pariat actionem.*
t 3 *Remiſſio ſine cauſa quando valeat.*
t 4 *Cauſa non ſequuta, vtrum remiſſio valeat.*
t 5 *Acceptilatio ſuper principali extenditur ad connexa.*
t6 *Acceptilatio obijci poteſt, non obſtante ſtatuto de non excipiendo.*

Sub-

17 *Subscriptionis dies attenditur in apocha.*
18 *Plures quietantiæ plures arguunt solutiones.*
19 *Apochis duobus magis creditur, quam libro communi.*
20 *Dotis causa acceptilatio facta, non sequutis nuptijs, nullius est momenti.*
21 *Dotis acceptilatio facta per maritum, sine consensu mulieris, non nocet ei.*
22 *Instrumentum confessionis dotis, quando probet satisfactionem.*
23 *Promittens non molestare possessorem, non per hoc dicitur renunciare dominio.*
24 *Emphyteoticus contractus acceptilatione sola non extinguitur.*
25 *Fauorabilior, est causa liberationis, quam obligationis.*
26 *Interpretatur late liberatio.*
27 *Obligatio cum iuramento potest per acceptilationem resolui.*
28 *Renunciatio iurata tenet, quæ aliàs non teneret.*
29 *Acceptilatiò quando extinguat legatum.*
30 *Liberatur quis, vbicunque soluatur.*
31 *Quietatio probat liberationem, non autem liberat.*
32 *Acceptilatio dicitur imaginaria solutio.*
33 *Acceptilatio quando fieri debeat.*
34 *Obligatio mutua tollitur per acceptilationem.*
35 *Apoca peti potest ab eo, qui soluit.*
36 *Acceptilatio non tollit ea, quæ sunt iurisg.*
37 *Prohibita obligatio prohibetur, & liberatio.*
38 *Liberatio quando præsumatur.*
39 *Acceptilatio quomodo liberet satisdationem.*
40 *Liberatio facta, an rescindatur remedio. l. 2. C. de resc. vend.*
41 *Absenti fieri potest liberatio debiti.*
42 *Renunciatio cessionis bonorum, non obligatur.*
43 *Stipulatio contraria non extinguit acceptilationem.*
44 *Acceptilatio seruitutis quando teneatur.*
45 *Quietationes duæ arguunt duplicem solutionem.*
46 *Reuocatio reuocari non potest.*
47 *Liberatus semel, amplius molestari non debet.*
48 *Absolutus à iudice, non est absolutus à Deo.*
49 *Remissio plus potest, quam statutum.*
50 *Quietatio si nõ valet, vt trãsactio, valebit vt pactũ.*
51 *Acceptilatio anticipata impedit stipulationem pœnalem.*
52 *Acceptilationis vincula sunt duo.*
53 *Remissio vsurarum facta ex causa donationis, præsumitur simulata.*
54 *Remissio facilius inducitur vsurarum quam in alio.*
55 *Remissio vsurarum liberat à restitutione.*

Quæst. XII. Primæ partis.

1

Vodecimo quæro, † qui sint effectus acceptilationis? Respon. quod cù liberatio apoca, remissio quietantia, acceptilatio, habeat vim solutionis. ita in Enchirid. parium com. opin. ver. † liberatio; dicemus per multas conclusiones, de effectu singulorum. quarum prima sit,
2

quod remittere dicitur donare. Bart. l. Aurelio. §.
3 Gallus. ff. de lib. leg. † idem l. sub prætextu, C. de transact. Enchiridium parium in com. opin. ver. remittere, l. peculium, ff. de peculio. Et hoc quando remittitur liquidum, aliàs secus. Bar. l. actione C. de transactio. & in l. transactio. eod. tit. Paul. l. contra, l. tale, ff. de pact. Ale. l. si mulier, ff. de condi. ob causam, & Doctor. c. veniens, c. 1. de test. Abba. consi. 10. num. 6. Corn. consi. 284. nume. 2. volum. 1. Decius consi. 402. num. 5. Barbat. consi. 16. num. 3. vol. 2. Ias. consi. 149. volumin. 4. est
4 enim actus habens vim † solutionis. Areti. consi.
5 163. nu. 1. reuocatur † tamen natiuitate filiorum. Alciat. consi. 97. num. 38. vnde quietatio, & libe-
6 ratio huiusmodi factæ † animo donandi, egent insinuatione. Ias. consi. 199. volum. 2. Bart. l. Modestinus, num. 2. ff. de donat. Socin. Senior, consi. 92. num. 20, vol. 4.

7 Secunda sit cõclusio, † quòd si donationis gratia, nouatione facta per acceptilationem, præstiti liberationem, omnis agendi via perempta est secus, si non donationis, quia tunc ageret præscriptis verbis in id, quod conuenit. l. 2. C. de accept. cum glo. 1. & l. ob eam ff. de præscr. verb.

8 Tertia sit concl. quòd acceptilatio tollit † actionem realem, personalem, & mixtàm omnemque obligationem naturalem, & ciuilem. Bar. l. vt responsum. C. de transact. Specul. ti. de except. & repl. §. 1. ver. defensiones: non tamen tollit acce-
9 ptilationem † præcedentem. Iacobinus. l. si vnus. §. pactus, numero 36. ff. de pact. vnde licet acceptilatio tollat obligationem ipso iure, tamen per contrariam acceptilationem non tolleretur. Lancellotus in Rubric. de verborum obligat. numero 154.

10 Quarta sit conclusio: quòd etiam si acceptilatio sit inutilis, † parit actionem. Ale. l. 1. §. si quis, ita numero 2. ff. de verborum obligat. nisi sit inutilis, respectu solennitatis omissę. nor. l. an inutilis. ff. de acceptilat.

11 Quinta sit conclusio, † quòd liberationis causa cessante, cessat liberatio. Angel. consilio 189. quantumcunque enim verba quietationis sint plena, & pregnantia, si tamen causa ipsius non non potest ex proprietate sermonis adaptari ad aliquam speciem debiti, illam non comprehendit. Aret. consilio 160. Bartol. l. cum Pater. §. dulcissimus. ff. de leg. 2. nor. l. si quis animo. ff. de acq. possess. Cassan. consi. 69. num. 9. Socin. consi. 159. volu. 2. idem erit si causa remissionis fuerit inua-
12 lida. † Alciat. consi. 297. nume. 1. & seq. & licet li-
13 beratio valeat sine causa Cor. † consil. 104. num. 12. volum. 2. tamen facta cum causa, nulla est ea cessante. Crau. consil. 142. num. 9. consil. 221. nu.
14 7. similiter causa † nõ sequuta, acceptilatio ob causam reperitur. Alb. lic. si quis accepto. ff. de cond. causa data, Angel. l. si quis, ff. de conditio. causa data.

15 Sexta sit conclusio, † quòd acceptilatio super principali, extenditur etiam ad eius connexa. Bartol. l. Aurelius §. Caius, quæstin. 6. ff. de liber. leg. Marsil. sing. 251. Abb. consil. 18. vol. secundo. Marsi. in pract. de fideiussor. num. 192.

Septima

16 Septima conclusio, † quòd acceptilatio obijci potest contra literas compulsorias, non obstante statuto de non opponendo. item statutum loquēs quòd possit opponi exceptio solutionis tantum, poterit opponi etiam exceptio acceptilationis. Guido in tract. de compulsorijs litteris, quæst. 5. num. 3. & seq.

17 Octaua sit conclusio, † quòd si vno die Apocha scribitur, alio sigillatur, & alio subscribatur, valet apocha, & dies subscriptionis attenditur. Bartol. l. si testamentum. ff. de testam.

18 Nono si duæ quietationes † reperiantur factæ diuersis temporibus pro summa quinquaginta intelliguntur duæ summæ, non vna Ange. l. si plurib. §. si eadem, nu. 3. ff. de leg. 1.

19 Decimò creditur magis † duabus apochis, quàm libro communi, Bal. l. ne casu num. 6. C. de discuss. lib. 11.

20 Vndecimò, dotis causa acceptilatio † facta, non secutis nuptijs, nullius est momenti. Alber. l.

21 licet, num. 1. ff. de iur. dot. † item dotis acceptilatio facta per maritum debitori dotis sine mulieris voluntate, non impedit dotis repetitionem. Rom. l. in his. §. si vir num. 1. ff. sol. matr. item do-

22 tis † instrumentum, in quo dicit maritus, se contentum, non dicitur tantum confessus, sed satisfactus de dote. Aug. Ber. consi. 47. num. 16. volu. 1.

23 Duodecimò, si Dominus promittat † quæstionem non mouere possessori, seu renunciauerit liti, non per hoc dicitur renuntiasse Dominio. Alc. l. si super num. 13. de transact.

24 Decimoquartò Emphyteoticus † contractus acceptilatione sola non extinguitur, quia non verbis contrahitur, sed consensu. Alcia. l. actione nu. 14. de transact.

25 Decimaquarta sit conclusio, † quòd fauorabilior est causa liberationis, quàm obligationis, ideo in ea fit interpretatio. Fulgos. l. hoc edicto.

26 §. eum qui. ff. de cons. pecu. l. pacta † conuenta nu. 2. ff. de contrahen. empt. l. peculium, num. 2. ff. de peculio. Salic. l. eius qui nu. 8. ff. si cert. pet. Ceph. consil. 39. num. 26. consil. 40. num. 37. præterim quando facta est coniunctæ personæ. idem consi. 142. numero 53.

27 Decima sit conclusio, † quòd obligatio iuramenti potest per acceptilationem resolui. l. & per iusiurandum, ff. de accepti. ibi & per iusiurandum liberti, interpositam operarum obligatio-

28 nem per acceptilationem tolli verius est. † item iurata renuntiatio tenet, quæ aliàs, minimè valeret. Alciat. consilio 97. & consi. 227. in terminis. Bertran. idem inquietantia consil. 62. nu. 3. vol. 1. consi. 163. num. 7. vol. 5.

29 Vndecima sit conclusio, † quòd acceptilatio facta uni ex correis debendi, extinguit legatum. las. l. non quocunque, §. qui casum nume. 13. ff. de legat. 1. si verò sub conditione legatum mihi datum nouandi causa, stipulatus sim, & ante existentem conditionem acceptum fecero. Nerua filius ait, etiam si conditio extiterit, neque ex testamento competituram actionem, quia nouatio facta sit, neque stipulato, quæ acceptilatione soluta sit.

Duodecima sit conclusio, quòd liberatio non

30 impeditur respectu certi loci, † sed vbicunque soluit, obligatus liberatur. Alber. l. sceuola nu. 1. ff. de eo quod certo loco.

31 Decimatertia sit conclusio, † quòd quietatio probat liberationem, non autem liberat Paul. con sil. 1. Neuij consil. 96. num. 7. & quia acceptilatio dicitur imaginaria solutio. Alexand. l. vbi pa-

32 ctum nu. 3. C. de transact. † vnde liberari propriè non dicitur per solutionem, qui liberatur per acceptilationem, sed per satisfactionem. Paul. l. so-

33 lutam num. 3. ff. de solut. † quando autem est vera satisfactio, nunquam facias acceptilationem: sed quando esset facta simplex confessio de recepto, tunc esset vtilis acceptilatio, quia non potest opponi per creditorem exceptio de non recepto, siue de non numerata pecunia. Doct. l. si acceptolatum. ff. de acceptilat. Aret. §. item num. 8. instit. quibus mod. toll. obligatio.

34 Decimaquarta sit conclusio, † quòd mutua obligatio tollitur per acceptilationem, l. fin. ff. de accepti. ibi si ego tibi acceptum feci, nihilo magis ego à te liberatus sum. Imò cum locatio conductio, emptio, venditio conuentione facta, & nondum res intercessit, vtrique per acceptilationem tametsi ab alterutra parte duntaxat intercesserit, liberantur obligatione.

35 Decimaquinta sit conclusio, † quòd sicut ille, qui soluit, potest petere apocham de soluto, l. plures. C. de fide instrum. ita ille, qui non soluit, sed obtulit, eo casu, quo per obligationem contingit liberatio, & seruata admissione, vel obligatione facta, potest petere Apocham de soluto. Bart. l. acceptam q. 2. de vsuris. Barto. l. 1. num. 3. C. de susceptoribus lib. 10.

36 Decimasexta sit conclusio, † quòd cum acceptilatio sit inuēta saltem quo ad formam de iure ciuili. Doct. com. l. an inutilis. §. fi. ff. de acceptil. nō potest tollere ea, quæ sunt iuris gētium, nisi prius deducatur in aquilianam stipulationem: nam stipulatio nouat omnes contractus præcedentes, & ideo nouata actione, & deducta in stipulationem, efficitur debita de iure ciuili: potest postea tolli per acceptilationem creaturam iuris ciuilis, non tamen acceptilatio tollit omnes obligationes ciuiles, sed tantum ciuiles contractus verbis, & stipulatione, si quis autem quærat rationem diuersitans, quare stipulatio, quæ est creatura iuris ciuilis, tollit, & nouat omnes contractus, etiam iuris gentium, acceptilatio autem non? Resp. quòd stipulatio principaliter inuenta fuit, ad inducendas obligationes, & non tendit totaliter ad perimendum, prout facit acceptilatio: quia licet stipulatio nouet contractum præcedentem tamen inducit aliam de nouo obligationem, quod non facit acceptilatio. ideo tanquam malignantis naturæ, & odiosa, est restringenda. Curt. l. actione nume. 13.

37 C. de transact. † vnde prohibitus obligari, prohibetur quoque liberatio. Barto. l. si vnus. §. Pactus col. 4. ff. de pactis, quia liberatio parit obligationem, ad non petendum. Bar. d. loco. col. 2.

Decimaseptima sit conclusio, quòd liberatio

38 non præsumitur. † Bar. l. 1. C. de ed. diu. Adr. tol'. nisi

nisi ex patientia longi temporis. Ceph. consi. 151.
nu. 44. vel nisi simul inter coniunctas personas,
in quib. facilè præsumitur remissio debiti. Guid.
sing. 89. l. procula. ff. de probat.

39 Decimaoctaua sit conclusio: † conueni te in
iudicio: tuus procurator satisdedit iudicatum
solui, quæ satisdatio tria in se continet, primo, vt
soluatur vt iudicatum, secundo, vt dolus absit, ter
tio, vt defendatur res. ego accepto fero clausulā,
ob rem iudicatam: certæ aliæ duæ clausulæ sunt
etiam sublatæ, l. si accepto, ff. de acceptilat. ibi si ac
cepto fuerit lata, ob rem iudicatam. Marcellus ait
cæteras partes stipulationis euanuisse, propter
hoc enim tantùm interponitur, vt res iudicari
possit.

40 Decimanona sit conclusio, † quòd uitio libe-
rationis lædente liberantem, etiam vltra duplum
non rescinditur ex capite læsionis, ex remedio. l.
2. C. de rescin. vend. nam fauore liberationis, va-
let acceptilatio sine causa. l. patri, §. fin. ff. de mino.
l. tale. ff. de pact. l. si intra. ff. eod. tit. hoc tamen non
procedit, in minore, vel ecclesia, & similibus, qui
bus competit restitutio in integrum, speciali eo-
rum fauore, propter quod denotatur secus esse in
maiore l. si es maiore. ff. de except. Pantaleon. de
Crema, l. 2. num. 132. C. de rescin. vend. ubi etiam
Bald. num. 12.

41 Vigesima sit conclusio, † quòd remitti potest
debitum, etiam absenti, & parit ei exceptionem,
gl. l. non solùm. §. liberationis. ff. de lib. leg. l. postq̄
litē, & ibi Rayn. C. de pact. l. idem duob. ff. eo. tit.

42 Vigesimaprima sit conclusio, † quòd renun-
cians cessioni bonorum cum iuramēto debet ab-
solui, quia quamuis teneat ipso iure, nihilominus
quia continet inhumanitatem ne intrudatur in
carcerē. & persistat in excommunicatione. decis.
4. in antiquis tit. de renunciat. decis. 2. de arbitr. c.
cum quidam de iur. iur.

43 Vigesimasecunda sit concl. † quod stipulatio
contraria non extinguit acceptilationem. Bart. l.
si vnus. §. pactus num. 24. ff. de pact.

44 Vigesimatertia sit concl. † quod si quis uiam
stipulatus sit, & acceptum iter, uel actum fecerit;
ista acceptilatio nullius erit momenti. hoc idem
est probandum, si actus fuerit acceptolatus: si au
tem iter, & actus accepto fuerit latus, consequens
erit dicere liberatum eum, qui uiam promisit, l.
& per iusiurandum. §. si tamen. ff. de acceptilat.

45 Vigesimaquarta sit cōcl. † quòd in dubio quie-
tationes duæ arguunt, duplicem solutionem, ita
in puncto. Neuizan. consi. 96. nu. 1. & seq.

46 Vigesimaquinta sit conclusio, † quòd repeti
non potest, quod iam remissum est. Alciat. consi.
47. numer. 1. sicuti nec reuocatio reuocari potest.
Bald. l. 1. C. de furt. l. postquam. C. de his quibus,
ut indignis, nec semel liberatus debet iterum mo
lestari. Paris. consil. 156. num. 14. uolum. 4. absolu
47 tus † tamen ab obligatione, non est absolutus à
48 Deo, si scit † rem petitoris fuisse: cuius scientiæ
probatio nulla est alia. quam ex ipsius confessio-
ne. Alciat. leg. quinque pedum numero 18. ff. fin.
regundorum.

49 Vigesimasexta sit concl. † quod quoties ali-
quid introducitur fauore alicuius, plus potest eius
remissio, quam statutum, ita Alciat. c. cum contin
gat nu. 54. de iur. iur. ubi id eleganter probat per
quatuor rationes.

50 Vigesimaseptima sit concl. † quod quietatio,
seu remissio iurium, si non ualet, ut transactio,
ualebit tamen, ut pactum gratuitum, ita Angel.
consi. 94. numer. 7.

51 Vigesimaoctaua sit concl. † quòd si fiat acce-
ptilatio anticipata, impedit stipulationem pœna-
lem: similiter liberationem consequitur, qui se-
mel facit, quod per plura tempora faciendum
Alber. l. si cum nu. 3. ff. quando dies leg. ced.

52 Vigesimanona sit concl. † quòd vincula acce-
ptilationis duo sunt: vnum liberatorium alterū
obligatoriū. Ang. l. vbi pactum nu. 3. C. de transa.

53 Trigesima, & vltima sit concl. † quòd remissio
facta fœneratori ex causa donationis, præsumi-
tur colorata, & in fraudem vsurarum. Alex. cons.
80. nu. 13. vol. 3. facilius tamen inducitur, quam
54 in alio debito. † Alex. cons. 63. nu. 7. vol. 4. vnde li
beratus à sorte, liberabitur quoque ab vsura. l. nō
solùm l. fi. §. fi. l. Aurelius. §. fi. & ibi Bar. ff. de libe.
legata. remissio tamen libera vsurarum, iam qui-
55 dem † iniquè extortarum, facta per debitorē cre-
ditori habenti animum non restituendi eas, sed
retinendi, absoluit eum ab obligatione restituen-
di, de communi attestatur. Didacus in Reg. pecca-
tum 2. p. Relect. nu. 7. 5. Ant. 2. p. tit. 2. c. 6. col. 3. l.
si rem. §. omnis. ff. de pign. actione, l. item. ff. quib.
mod. pign. vel hyp. soluatur, &c.

F I N I S.

DE VENATIONE, PISCATIONE, ET AVCVPIO.

PARS PRIMA.

SEBASTIANI MEDICIS FLORENTINI IVRECONSVLTI.

Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolic.

SVMMARIVM.

1 *Bestiæ, volucres, & pisces capientium fiunt.*
2 *Naturali ratione quod nullius est occupanti conceditur.*
3 *Inuocatio diuini nominis, quid operetur.*
4 *Generaliora preponi debent.*
5 *Præmissa quid operentur.*
6 *Aer est communis, & non potest impediri.*
7 *Mare quid sit, & an in eo piscari possit.*
8 *Flumen quid sit, & quando in eo piscari possit.*
9 *Lacus quid sit, & quomodo in eo possit piscari.*
10 *Stagnum quid sit, & quando in eo piscari possit.*
11 *Torrens quid sit, & an liceat piscari in eo.*
12 *Torrens vnde dicatur.*
13 *Vallis aquosa quid sit, & an ibi possit piscari.*
14 *Piscinæ pisces non possunt capi inuito Domino.*
15 *Venatio vbi fiat regulariter.*
16 *Foresta, Nemus, & Sylua in quo differant.*
17 *Bestia appellatione quid veniat.*
18 *Pecudum appellatione quid veniat.*
19 *Ferarum appellatione, quid contineatur.*
20 *Apes quomodo, & quando capi possint.*
21 *Fauos mellis, qui eximere possit.*
22 *Pauonum fera natura dicitur, & qualiter capiantur.*
23 *Cerui quomodo capi possint.*
24 *Animalia, quæ abire, & redire solent quando capientium fiant.*
25 *Gallinarum fera natura non est ideo capi non possunt.*
26 *Animalium tria genera.*
27 *Mansueta, & fera animalia an sint capientium.*
28 *Fera accidentaliter mansueta an fiat occupantis.*
29 *Appellatione auium quid contineatur.*
30 *Auibus legatis, quæ animalia veniant.*
31 *Volucres, quæ dicantur.*
32 *Aquatilia animalia quæ dicantur.*
33 *Pisces quando capientium fiant.*
34 *Venatio in genere sumpta quot habeat species.*
35 *Venatio quibus modis fiat.*
36 *Aucupium quibus modis fiat.*
37 *Piscatio quibus modis fiat.*
38 *Occidere an liceat quæcunque viuentia.*
39 *Ordo Naturæ est, vt imperfectiora sint propter perfectiora.*
40 *Planta sunt propter animalia, animalia autem propter hominem.*
41 *Natura omnia hominum causa comparauit.*
42 *Definitio est initium cuiuslibet tractatus.*

Præfatio.

1
OMnia animalia, † quæ Mari, Cœlo, & Terra nascuntur, simul atque ab aliquo capta fuerint, integentium statim illius esse incipiunt, quod enim ante nullius est id naturali ratione occupanti conceditur. §. feræ. inst. de rerum di
2 uis. l. 1. & seq. ff. de acqu. † rerum dom. capiuntur autem Bestiæ, volucres, & pisces, quæ Mari, Cœlo, & Terra nascuntur venatione, piscatione, & aucupio, de quibus tractatum præsentem edere decreui, & inuocato diuino Trinitatis præsidio,
3 quo consequamur † bonum initium, melius medium, & optimum finem. Doct. comm. Rubr. ff. de oper. nou. nunciat. dixi ego, in tract. de leg. &
4 stat. in proœ. † nume. secundo, quia à generalioribus est inchoandum. §. His igitur inst. de iustitia & iure,

& iure, nonnulla prius generalia præfari oportet,
quæ maximè conducere videntur ad declaratio-
5 nem rei, † de qua agitur.l.proponebatur.ff.de ca-
str.pecul.l.1.ff.si cert. pet. Notandum est igitur,
Primò quòd aer, eiusque vsus communis est.l.in-
6 iuriarum.§.fina.ff. ne quid † in loco publico.§.1.
inst.de rerum diuis. ideo tãquam communis per-
petuò in totum occupari non potest.l.item lapil-
li vbi Bald.ff.de rerum diuis.vnde si quis vti aere
prohibuerit, actione iniuriarum tenetur.d.§. fin.
ex quo sequitur quòd aues quæ sunt in arbore cũ
dici possint esse in aere, & volucres, quę in cœlo
nascuntur, vbicunque sint, capientium fiunt, nisi
expreßè reperiatur prohibitum. Secundò Not.
7 quòd † mare est collectio multarum aquarum
salsarum. Bar.in tract.de insula princ. cuius quo-
que vsus communis est, ad cuius littus nemo ac-
cedere prohibetur.§.1.inst.de rerum diuis.in quo
nemo prohibetur piscari, sicuti nec etiam in flu-
8 mine publico, † dicto §.1.vers. flumina. Cepolla
tit.de fluminibus.capitulo 31.numero 6. est au-
tem flumen aliud publicum, aliud priuatum, pu-
blicum flumen, seu perenne dicitur, quod sem-
per fluit.l.1.§.item fluminum, ff.ne quid in loco
publico, priuatum est, quod ad tempus fluit.l.1.
§.fluminum.ff.de flumin.Proprietas fluminis pu-
blici est Principis.Ange.l.fluminum.ff.de damno
infecto, priuati autem est eius, in cuius agro ori-
tur, & discurrit per sua prædia vsque ad flumen
publicum, vel mare gl.l.si quis.diurno. ff. si seru.
vend.Cæpola tit.de flum.priu. capitulo 82. Item
quod dictum est de mari, & flumine publico, q
9 ibi piscari possit; intellige etiam de lacu, † & sta-
gno, quando sunt in vsu publico, nisi id expreßè
prohibeatur, vt in lacu perusino, vel nisi sit priua-
tus. Cæpolla, titu.de lacu.c.30.nu.6.& not.quod
lacus est qui perpetuam habet aquam.l.1.§.lacus.
10 ff.vt in flumin.publi. nau. lic. † stagnum est quod
temporalem continet aquam ibi stagnantem, quę
quotidie plerunque hyeme augetur.d.l.1.§. sta-
11 gnum eo.tit. † Quartò hoc idem in torrente exi-
stente in vsu publico, vsu tunc etiam ibi licitum
est unicuique piscari.not.l.2.§. hoc interdicto. ff.
ne quid in loco publico. Est autem torrens, qui
12 in hyeme currit, & perenne † non est. l. 1.§.2.ff.
de flumin. & dicitur torrens à torreo, quod si-
gnificat siccare, atque arefacere. Cæpolla titu. de
13 torrente.capitulo 38.num.primo. † Quintò hoc
idem in Vallibus aquosis in quibus licitum est pi-
scari cuilibet, si sint publicæ, secus si sint priua-
tæ.not.§.littorum inst.de rerum diuis. Cæpolla ti
tulo de Vallibus aquosis num. 2. non tamen lici-
14 tum, est piscari in piscina, † nam pisces ibi colle-
cti possidentur à domino piscinæ. Didac.2.p.De-
lectionis regulæ peccatum.§.8.nu.15.Tertiò not.
quod plerunque Bestiæ, & feræ capiuntur in ne-
15 more, † & Syluis. Franciscus Zoanettus. l. 2. nu.
144.C.de pact.inter empt.& vendit. & differunt
16 in hoc, † quod nemus latum sine clausura, &
aqua dicitur foresta, quando verò est prope hu-
mum, dicitur Sylua; sed quando concluditur
muris, vel palis vocatur Barcus. ita Veronensis in
tit.de montibus, nume.7. In foresta autem, & Syl-
ua licitum est venerari, in viuario autem, seu bar-
co nequaquam. Ita Didacus dicto loco proximè
citato numero 15. ver.animalia inclusa viuarija.
17 Quartò notandum est, † quòd in præsenti casu
appellatione Bestiæ non venit mortua. l.1.§. Be-
stias.ff.de postul.not.l.prima.ff.de cadu.pen.Bart.
l.cum delanionis num.1.in princ.ff.de fund.instr.
similiter appellatione Bestiæ non veniunt anima-
lia mansueta, & domestica, nisi aliter ex commu-
ni consuetudine vsurparetur. Ioannes in tract.de
primogen.quæstio.2.nume.7.Barto.l.1.§. remo-
uet.in 1.not.ff.de postul. Ioan. Bapt.l. omnes nu.
243.ff.de iustitia, & iure.Item appellatione Bestię
veniunt tantùm animalia terrestria non aues se-
cus appellatione animalis. glo.capitul. Sexto die.
ver. Bestiæ trigesimaquinta distin.

Item bestiæ appellatione veniunt, Vrsi, Leo-
nes, Panteræ, quasi mixti sunt Elephantes, & Ca-
meli, nam & iumentorum operam præstant, &
18 naturam eorum fera est. Pecudum † autem nume
ro sunt quadrupedes, quæ gregatim pascuntur,
veluti oues, Capræ, Boues, Equi, Muli, Asini, nam
in memor.ver.pecudum.

19 Quinto not. † quod ferarum appellatione non
venit canis, quia propriè fera animalia dicuntur
nocentia, cap.fin.de iniur.dicitur tamen Apium,
Pauonum, Columbarum, & Ceruorum, quoque
fera natura, l.naturalem.§.apium ff. de acquiren.
rerum dominio. §. Apium. institu. de rerum di-
20 uis.ibi apium quoque † fera, idest non mansueta
natura est. Itaque apes, quæ in arbore tua conse-
derint antequam a te alueo, idest vase, vbi manẽt
includantur, non magis tuæ intelliguntur esse,
quam volucres, quæ in arbore tua nidum fece-
rint. ideoque si alius eas incluserit, is earum do-
minus erit fauos quoque, si quos effecerint, exi-
mere quilibet potest antequam integra re, idest
antequam intrent, vel priusquam eximantur. Si
21 præuideris † ingredientem fundum tuum pote-
ris eum iure prohibere, ne ingrediatur: examen
quoque (idest vniuersitas apium) quòd ex alueo
tuo euolauerit eo, vsque intelligitur esse tuum,
donec in conspectu tuo est, nec difficilis perse-
quutio eius est, alioquin occupãtis fit: Pauonum
22 quoque fera, idest † non prorsus domestica, vel
mansueta natura est. nec ad rem pertinet, quod
ex consuetudine euolare, & reuolare solent, nam
& apes idem faciunt, quarum constat feram esse
23 naturam. Ceruos quoque † quidam ita mansue-
tos habent, vt in Syluam ire, & redire soleant;
quorum & ipsorum feram esse naturam, nemo
negat. in his autem animalibus, quæ ex consue-
tudine abire, & redire solent, regula comproba-
ta est, vt eo vsque tua esse intelligantur, donec
24 animum † reuertendi habeant, nam si reuertendi
animum habere desierint, etiam tua esse desinũt,
& fiunt occupantium. reuertẽdi autem animum
videntur desinere habere, cum reuertendi con-
25 suetudinem deseruerint. Gallinarum † autem, &
anserum non est fera natura, id quod ex eo pos-
sunt intelligere, quod aliæ sunt gallinæ quas fe-
ras vocamus, vt Fasianos, alij sunt anseres, quos
feros appellamus. Ideoque si anseres tui domesti
ci, &

ci, & gallinæ tuæ domesticæ aliquo modo turba-
ti, turbatęve scilicet per Vulpem, vel per Miluum
euolauerint, licet conspectum tuum effugerint
quocunque tamen loco sint, tui, tuæve esse intelli
guntur, & qui lucrandi animo, (scilicet vt habeat
pennas, vel oua) ea animalia detinet, furtum com
mittere intelligitur. §. gallinarum. Instit. de rerum
diuis. l. naturale. §. gallinarum. ff. de acquiren. re-
rum dom. & sic notanda sunt tria genera anima-
26 lium mansueta, vt † sunt gallinę in quibus locum
habet regula hæc; vt vbicunque sint domini esse
intelligantur, d. §. gallinarum. item fera prorsus,
27 & in his † habet locum altera regula, quod occu-
panti conceduntur. §. feræ. inst. de rerum diuisio.
item fera naturaliter, sed accidentaliter mansue-
28 ta, & in his procedit † regula, vt eo vsque esse tua
intelligantur, donec animum reuertendi habeāt.
d. §. pauonum. inst. de rerum diuis. Sextò princi-
paliter not. quod appellatione auiū, venit omnis
29 volucris, quæ oua parit, † & pennis decorata est,
dicta ab auijs idest locis secretioribus, quibus
aues delectantur ad Herenn. lib. 1. auium dulce-
do ducit ad auium. vnde auibus legatis, anseres,
& Phasiani, & gallinæ Sylnestres, & auiaria idest
30 gabiæ † vbi stant aues debentur, si testator talia
habebat, aliàs secus: Phasinarij autē idest serui,
qui sciunt artificia capiendi aues, & pastores anse
rum non continentur, nisi id testator expresserit.
l. auibus. ff. de legat. 3. Volucres autem dicuntur
31 quæcunque volare possunt, † vnde apes, vespæ,
muscæ, papiliones, volucres sunt, non tamen
32 aues: Septimò, not. † quòd omnia animalia de-
gentia in aquis generali nomine aquatilia dicun-
tur, nam alia corio, & pilis teguntur, vt vituli
marini, alia corio tantum, vt delphini, Cortice,
vt Testudines. silicum duritia, vt Ostreæ, &
cōchę: crustis, vt locustæ, crustis, & spinis vt Echi
ni, squamis, vt pisces. Plinius lib. 9. cap. 12. pelle,
vt anguilla, eo dicta, quia specie anguem repre-
sentat, quæ aquatilia, si fuerint in loco publico,
33 siue mari, † lacu, flumine, vel stagno capientium
fiunt, nisi aliter prohibitum sit, vt dicetur infe-
34 rius suo loco. † Octauò not. quòd venatio in ge-
nere sumpta tres habet species, scilicet ferinam,
aucupium, & piscariam. ferina fit multis modis,
35 scilicet retibus, † pedicis, laqueis, præcipitijs,
arcubusis, iaculis, cuspide, indagine, pennarum,
odore, canibus, accipitribus, aucupium aūt fit re
36 tibus, † laqueis, pedicis, præcipitijs, arcu, visco,
hamo. piscatura fit retibus, sagenis, gargustijs, ha
37 mis iaculis. † S. Ant. 2. p. tit. 1. c. 3. §. 9. ver. venatio.
Nonò & vlt. not. quòd homini licet occidere quæ
cunque viuentia ratione carentia, nam Aug. lib. 1.
38 c. 20. vol. 5. de ciuit. Dei, † dicit quòd illud dictum
(non occides) non accipitur de frutetis, quia
nullus eis est sensus, nec de irrationabilibus ani-
malibus, quia nulla ratione nobis sociantur restat
ergo, vt intelligamus de homine, quod dictum
est non occides. S. Thom. 2. 2. q. 64. art. 1. Dom. So
to de iust. & iure lib. 20. q. 1. art. 1. Pisan. ver. homi
cidium 1. 6. nu. 2. Sylu. al. 1. nu. 5. Tab. nu. 2. nullus
enim peccat ex hoc, quòd vtitur re aliqua adhoc,
ad quod est ordinata, in rerum autem ordine im-
39 perfectiora † sunt propter perfectiora, sicut enim
in generationis via, natura ab imperfectis ad per-
fecta procedit, & inde est, quod sicut in genera-
tione hominis prius est viuum, deinde animal, vl
timò autem homo, ita etiam ea, quæ tantū viuūt,
vt plantæ sunt propter animalia, omnia autem
40 animalia sunt propter hominem, † & ideo si ho-
mo vtatur plantis ad vtilitatem animalium, & ani
malibus ad vtilitatem hominis, non est illicitum
Arist. 1. polit. c. 5. Inter alios autem vsus maximè
necessarius esse videtur, vt animalia plantis vtan-
tur in cibum, & homines animalibus, quod sine
mortificatione eorum fieri non potest, & ideo lici-
tum est, & plantas mortificare in vsus animalium
& animalia in vsus hominum, & ex ipsa ordina-
tione diuina dicitur Genes. j. ecce dedi vobis oēm
herbam, & vniuersa ligna, vt sit vobis in escam, &
cūctis animantibus terræ. & c. 9. Gen. omne quod
mouetur, & viuit, erit uobis in cibum. Et lex ciui-
lis ita de hoc disponit dicens, quod videtur absur
41 dum † hominem in fructu esse cum omnes fru-
ctus rerum natura hominum gratia comparane-
rit. l. in pecudum. ff. de vsuris, nō obst. c. 22. exod.
vbi prohibetur occisio bouis, & ouis, nam Resp.
quod occidere animal alterius est peccatum qui-
dem, non quia occidit illud, sed quia damnificat
hominem in re sua, vnde non continetur sub pec
cato homicidij, sed furti, rapinæ, vel damni dati,
ita dixi ego in summa pec. cap p. 1. tit. 4. q. 92. His
ita generaliter cognitis, deueniendum est ad spe-
42 cialiter dicēda, & primò initium † sumam à defi
nitione, vt dixi ego, in proœ. tract. de defi. nu. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Venatio quid sit, & quid piscatio, & aucupium.*
2 *Venatio multiplex, & quæ sit oppressiua.*
3 *Venatio addatoria quæ sit.*
4 *Venatio arenaria quæ dicatur.*
5 *Venatio saltuosa quæ sit.*

Quæstio I. Primæ partis.

1 Rimò igitur quæro, † quid sit
venatio? & quotuplex sit. Ad
primum Resp. q venatio est
ferrarum persequutio, seu di
cas venatio est exercitium
ordinatum ad captionem fe-
rarum terrestrium, sicuti au-
cupium ad captionem auiū,
& piscatio piscium. Syl. ver. venatio nu. 1. in prin.
2 Ad secundum Resp. † q quędam venatio dicitur
oppressiua hominum, & hæc omnino illicita est.
c. non est. §. his itaq; 6. dist. Quædam addatória
quæ fit per uerba. & hæc quoq; est illicita. c. qui
3 venatoribus † 86. dist. c. sunt nonnulli. 56. dist. c.
4 plurimi 6. q. 1. quædā est † arenaria quæ fit in are
na & mala. c. infamis. §. tria. 3. q. 6. quę permitti-
tur laicis sed si inde recipiunt pecuniam infames
sunt, si causa virtutis probandæ faciunt, ij non
sunt infames saluis tornecamentis, quæ prohiben
tur.

tur. c. 1. de torneam. clericis autem hæc omnino
interdicitur not. c. 1. de cler. pugn. in duello. Quæ-
9 dam autem est saltuosa, † & clamorosa licita lai-
cis, clericis non, sed quieta, vel causa necessitatis
vel recreationis, vt dicetur inferius suo loco gl. c.
1. ver. voluptate de cler. ven. Alij ponunt tres spe-
cies tantum, videlicet oppressiuam, arenariam, &
saltuosam. gl. 1. c. qui venatoribus. 86. dist. Sylu,
tab. Angel. Rosella, & Armilla ver. uenatio. Astens
lib. 6. tit. 50. art. 3. Abb. Anto. de Butrio. c. 1. nu. 3.
de cler. ven. Præpos. d. c. qui venatoribus. 86. dist.
Cassan. in consuet. Burg. rubr. 13. §. 8. vers. sed
aduerte. Host. in summa de cler. ven. num. 1. Tur-
recr. c. qui venatoribus, num. 2. 86. distin. Enricus
Borch. c. 1. nu. 1. de cler. uen. Iac. Men. de arb. iud.
2. p. lib. 2. Cent. 5. Cas. 41 3. nu. 3. Gemin. c. qui ue-
natoribus. 86. dist. Franciscus Marcus decis. 530.
nu. 1. uol. 1. Marian. Soc. Sen. c. 1. nu. 7. de cler. uen.

S V M M A R I V M.

1 *Quo iure sit introducta venatio.*
2 *Venatio est iurisgentium.*
3 *Deus creauit omnia in hominum usum.*
4 *Animalia sunt homini subiecta naturaliter.*
5 *Imperfectiora cedunt in vsum perfectiorum.*
6 *Inferiora per superiora gubernantur.*
7 *Homo in statu innocentiæ dominabatur cunctis re-*
bus, exceptis Angelis.
8 *In homine quatuor considerantur.*
9 *Homo in statu innocentiæ ad quid indigeret animan-*
tibus.

Quæst. II. Primæ partis.

1 Ecundo quæro † quo iure sit in-
uenta venatio? Resp. esse iuris-
gentium. §. feræ inst. de rerum
diuis. ibi feræ igitur bestiæ, & vo-
lucres, & pisces, & omnia ani-
malia, quæ mari cœlo, & terra
nascuntur simulatque ab aliquo capta fuerint; iu-
re gentiũ statim illius, esse incipiunt, quod enim
2 ante nullius est, id naturali ratione † occupanti
conceditur conc. l. 1. & 3. & l. quod in litore. ff. de
acq. rerum dom. not. l. 1. ff. de acq. poss. summus
3 enim Deus omnia animalia † creauit in hominum
vsum, & cibum. c. 1. genes. facit. l. in pecudum. ff.
de vsuris, & Cic. lib. 3. de finibus cumque hæc
omnia animalia communia ipsa natura fecerit,
plane licet per eandem naturæ legem cuilibet pri-
mo capienti, ea sibi acquirere. Didac. 2. p. p. relect.
reg. peccatum. §. 8. nu. 1. S. Thom. 2. 2. q. 64. art. 1.
Rom. Sot. lib. 4. q. 6. art. 4. de iust. & iure. Zoaner-
tus. l. 2. num. 146. C. de pact. inter empr. & vend.
Aug. Ber. consi. 81. nu. 3. vol. 1. Rymin. consil. 35.
no. 1. Nata consi. 604. vol. 3. nu. 1. consi. 522. nu.
6. volum. 3. consi. 375. nu. 1. vol. 1. Roi. consi. 9.
num. 2. vol. 2. & est com. opin. de qua per Ias. cons.
119. vol. 4. Emanuel Soarez. tract. com. opin. ver.
nouatio, omnia enim animalia sunt homini natu-
raliter subiecta quod apparet ex tribus. Primo ex
4 ipso naturæ processu, sicut † enim in generatione
rerum intelligitur quidam ordo, quo proceditur
de perfecto ad imperfectum, nã materia est pro-
pter formam, imperfectior propter perfectio-
rem, ita etiam est in vsu rerum naturalium, nam
imperfectioria cedunt in vsum perfectiorũ, plan-
5 tæ enim vtuntur terra ad sui † nutrimentum, ani-
malia verò plantis, & homines plantis, & animali-
bus, vnde naturaliter homo dominatur animali-
bus. Vnde Arist. 1. polit. c. 5. vol. 5. dicit quod vena-
tio Syluestrium animalium, est iusta & naturalis,
quia per eam homo vendicat sibi quod est natu-
raliter suum. Secundo appatet hoc ex ordine diui-
næ prouidentiæ, quæ semper inferiora per supe-
riora gubernat. Vnde cum homo sit super cætera
animalia, vt pote ad imaginem Dei factus conue-
nienter eius gubernationi, alia animalia subdun-
6 tur. Tertio apparet ex † proprietate hominis, &
aliorum animalium, in alijs enim animalibus in-
uenitur secundum æstimationẽ naturalem, quæ-
dam participatio prudentiæ, ad aliquos particula-
res actus, in homine autem vniuersalis pruden-
tiæ, quæ est ratio omnium agibilium, omne au-
tem quod est per participationem, subditur ei,
quod est per essentiam, & vniuersaliter, vnde pa-
tet quod naturalis est subiectio aliorum anima-
lium ad hominem. S. Thom. 1. p. q. 96. Art. 1. In sta-
tu autem innocentiæ homo nõ dominabatur An-
gelis, sed animalibus imperando plantis verò, &
alijs inanimatis, vtendo absque vllo impedimen-
7 to: in ipso enim homine † quodammodo sunt om-
nia, & ideo secundum modum quo dominatur
his, quæ in se ipso sunt, secundum hunc eundem
modum competit ei dominari alijs: est autem in
8 homine quatuor considerare, † scilicet rationem,
secundum quam conuenit cum Angelis, vires sen-
sitiuas, secundum quas conuenit, cum animali-
bus, vires naturales secũdum quas conuenit cum
plantis, & ipsum corpus secundum quod conue-
nit cum rebus inanimatis. Ratio autem in homi-
ne habet locum dominantis, & non subiecti do-
minio. vnde homo Angelis non dominabatur in
primo statu, & quod dicitur genes. 1. præsit vni-
uersæ creaturæ intelligitur, quæ non est ad imagi-
nem Dei, viribus autem sensitiuis sicut irascibili,
& concupiscibili, quæ aliqualiter obediunt ratio-
ni, dominatur anima imperando. Vnde in statu in-
nocentiæ animalibus alijs per imperium domina-
batur viribus autem naturalibus, & ipsi corpori
homo dominabatur, non quidem imperando, sed
vtendo, & sic etiam homo in statu innocentiæ do-
minabatur plantis, & rebus inanimatis, non per
9 imperium † vel per immutationem, sed absque
impedimento vtendo eorum auxilio, & quamuis
homines in statu innocentiæ non indigebant ani-
malibus ad necessitatem corporalem, neque ad te-
gumentum, quia nudi erant, & non erubescebant
nullo instante inordinatæ concupiscentiæ motu,
neque ad cibum, quia ligni Paradisi vescebantur,
neque ad vehiculum propter corporis robur: in-
digebant tamen eis ad experimentalem cognitio-
nẽ sumendam, de naturis eorũ quod significatum
est per hoc, quod Deus ad eum animalia adduxit,
vt eis nomina imponeret, quæ eorum naturas desi-
gnant. S. Thom. 1. p. q. 96. art. 1. ad 3. & art. seq.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Venatio an sit licita.*
2 *Ius gentium permittit venationem.*
3 *Ius ciuile non prohibet venationem.*
4 *Ius canonicum, quando prohibeat venationem.*
5 *Oppressiua venatio prohibita.*
6 *Adulatoria venatio qualiter prohibeatur.*
7 *Adulatio triplex.*
8 *Arenaria venatio non conceditur.*
9 *Taurorum torneamenta prohibita.*
10 *Clerici pugnare non possunt.*
11 *Saltuosa venatio quando concessa, & quando prohibita.*
12 *Tempore Quadragesimæ an sit concessa venatio.*
13 *Feræ vastantes agros expelli possunt quocunque tempore.*
14 *Venatio quieta quibus permittatur.*
15 *Redditus bonorum consistentes in venatione, faciunt, vt etiam clericis venari liceat.*
16 *Monachi non possunt retinere canes venaticos in eorum monasterijs.*

Quæst. III. Primæ partis.

1 Ertiò quæro † vtrum venatio sit licita? Resp. quod in hoc plura iuta cōsideranda sunt, nam si inspiciatur ius gentiū, vtique repetitur licita absolutè venatio ferarum † vt di-
2 xi supra, in proxima præcedenti q. de iure autem ciuili ita disponitur. l. vnica. C. de ven. fer. lib. 11. ibi oc cidendorum leonum cunctis facimus potestatē, neq; aliquam finimus quēquam calumniam formidare. Bestias autem, † quæ ad conitiatum ab
3 omnibus limitum ducibus transmittuntur, non plus quam septem diebus intra singulas ciuitates detineri præcipimus violatoribus eorum quinas libras auri fisci iuribus illaturis. de iure autem canonico facit primo c. vident. 86. dist. 1. ibi vident
4 homines venatores, † & delectantur: væ miseris si se non correxerint, qui enim venatorem uident, & delectantur, videbunt saluatorem, & tristabuntur. Secundò facit. c. Esau venator erat quoniam peccator erat, & pœnitus non inuenimus in scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem, piscatores inuenimus sanctos, Tertiò. c. quid prodest, 86. dist. ibi quid prodest ieiunare visceribus, abstinere à cibis, & errare peccatis, &c. vt igitur iura iuribus concordentur, ita distinguendum dicas, aut quæris de venatione hominum oppressiua,
5 & hæc † omnino dicitur illicita. c. non est. §. ijs, 6. dist. aut quæris de adulatoria, & hæc semper, &
6 & omnibus est † illicita & infamat. c. qui venatoribus. 86. dist. c. sunt 46. dist. & not. quod tribus modis venator adulando, aut tribuendo alicui bo
7 num quod non habet, † vel nimium extollēdo bonum quod habet, vel approbando malum, quod
8 habet. c. væ q dicitis 11. q. 3. aut † quæris vtrū sit permissa Laicis, aut clericis. si Laicis, tunc, aut hi Laici pro hoc pecuniam recipiunt, & tūc non est licita, sed sunt infames talem venationem exercētes, aut non recipiunt, sed hoc faciunt causa virtu
9 tis exercēdæ, & tunc est permissa, † nec sunt infames, saluis torneamentis, quæ prohibentur. c. j. de torneam. & taurorum spectaculis, vt dixi in summa pec. c. p. 2. tit. 9. excom. 200. si quæris de cleri-
10 cis, tunc dic q illis venatio † arenaria est omnino
11 interdicta. not. c. 1. & seq. de cler. pugn. † in duello, aut quæris de venatione saltuosa, & tunc aut de clamosa, aut de quieta, seu recreatiua, si de clamosa, quæ in saltu, vel nemore fit hominum, canum, & auium multitudine congregata, tunc, aut quæris nunquid est omnibus interdicta tempore Quadragesimæ, & ieiuniorum, seu præcipuarum Festiuitatum, c. 1. c. fi. de ferijs, quibus homines
12 debent conuenire † in Ecclesia, & orare, & Resp. q ista tunc temporis est prohibita, siue sint clerici, siue Laici. c. 20 putaris 86. dist. fallit, vbi necessitas famis vrgeret, vel si feræ venirent vastare se-
13 getes, † vel vineas, l. 2. C. de fer. aut in alijs dieb. ferialibus, vel nō ferialibus, & tunc Laicis est concessa. §. feræ. inst. de rer. diuis. clericis verò est omnino interdicta, c. j. §. fin. ne. Cler. vel Mon. c. 1. de cler. venat. si de quieta, seu recreatiua, puta cum
14 retibus, laqueis, † canibus cum silentio, & modestia, tunc aut quæris de laicis, & illis est permissa: aut de clericis, & tunc, aut fit causa voluptatia, vel vagationis, uel nimis frequentet, & tunc est eis interdicta. c. 1. de cler. ven. aut aliquando causa necessitatis, vel vtilitatis, & tunc est licita, vt si fiat forsan ad excitandum calorem naturalem, vel etiam appetitum dicto capit. primo, argum. à contrario sensu, similiter si redditus bonorum,
15 etiam Religiosorum † fuerint in venatione licebit etiam eis in proprijs personis saltem si familia deficiat, venationem suam recolligere, & vendere, dum tamen hoc faciant tempore competenti, quia hoc non est vagari sed necessitati, vel saltem vtilitati ecclesiæ prouidere, ad quod vnusquisque clericus est adstrictus, capitulo præsentium. 7. quæstio prima, cap. qui verò 16. q. 1. non tamen possunt Religiosi in eorum clausura vbi habitant, venaticos canes retinere, nec uenationi exhibere corporalem, nisi urgens necessitas aliter eos adstringat. clement. nean agro. §. porrò de stat. monac. Henricus capitulo primo, numero secundo, & sequeo. de cler. uenat. Host. in titulo de cler. uen. numero secundo, & sequ. quibus autem modis reddatur illicita uenatio dicam in seq. quæst.

SVMMARIVM.

1 *Venatio quibus ex causis redditur illicita.*
2 *Venatio inferens damnum proximo est illicita.*
3 *Personæ qualitas inspicitur in venatione.*
4 *Tempus venandi est considerandum.*
5 *Affectus immoderatus reddit venationem illicitā.*
6 *Venari non potest in loco alterius contra voluntatem Domini.*
7 *Prohibens venationem quando peccet.*
8 *Exercens venationem prohibitam an peccet.*

Quæst.

Quaest. IIII. Primae partis.

1 Vartò, † quia dictum est venationem secundum se esse licitam, est enim vsus naturalis dominij homini praestiti super animalia, per accidens tamen redditur illicita, ideo quaero quibus modis siue causis non liceat venari? Respondetur pluribus.

2 Primò videlicet, † si fiat cum periculo, aut damno proximi, non considerando, si homo percuti possit, aut si damnum inferatur agris, & tunc iudicatur illicita secundum temeritatem, periculum, & damnum. Sylu. ver. venatio in fine.

3 Secundò ex consideratione personae, † vt quia Clericus, vel Monachus, capitulo quorundam 24. distin.

4 Tertiò ratione temporis † cum impeditur debitus cultus exhibendus, vt die festo, & ieiunij. c. an putatis. 86. dist.

5 Quartò ex immoderato † affectu, ex qua causa facilè omnia humana opera redduntur illicita. Doct. c. 1. de cler. ven.

6 Quintò si contra voluntatem † Domini quis in eius loco venatus fuerit. §. ferae instit. de rer. diuis. vt dicam in seq.

7 Sextò si quis prohibuerit † venationem in casu, quo non possit.

Septimò si custos nō seruauerit fideliter quod promisit seruare. Nau. man. conf. capitulo decimoseptimo, numero 170. Caietan. ver. venatio. Domi. Soto libro quarto, de iustitia, & iure quaestione sexta, articulo 4. Pisan. verficul. venatio.

8 Octauò exercens † venationem aliquam ex prohibitis nempe oppressiuam, adulatoriam, & arenariam modis, & nominibus, quibus dixi supra proxima praec. quaest.

SVMMARIVM.

1 *Venatio an prohiberi possit per Principem.*
2 *Ratio triplex, quare princeps venationem prohibere possit.*
3 *Ferae, volucres, & pisces sunt non solum pro ornamento vniuersi, sed pro vtilitate hominum.*
4 *Princeps potest loca communia proprio vsui dicare.*
5 *Princeps inferior non potest prohibere venationem.*
6 *Ferae, volucres, & pisces sunt communes.*
7 *Poena afflictiua corporis, quando infligenda in prohibitione venationis.*
8 *Damna data ob prohibitionem venationis sunt resarcienda.*
9 *Communia etiam iure naturae possunt per principem vni applicari.*
10 *Lege humana facta est distinctio rerum.*
11 *Lege naturae permissum, potest per leg. humanam prohiberi.*
12 *Lege naturae prohibitum non potest humana lege concedi, &c.*

Quaestio V. Primae partis.

1 Vintò quaero † vtrum venatio possit prohiberi per Principē. Respond. quod sic secundùm magis commun. opin. Doctor. de qua per Didac. secunda parte relect. reg. peccatum numero primo. glo. capitulo qui venatoribus 86. distinct. Caietan. tract. quaestione decimaseptima, capitulo duodecimo. Iohan. Medina tractat. de restitutio. quaestione duodecima. Dominicus Soto libro quarto, de iustitia, & iure quaestione sexta, articulo quarto. ver. pari ferme faber. §. flumina inst. de rerum diuis. Boer. in consuet. Bituric. titulo de consuetudine praediorum. §. quinto, Gulielm. capitulo Raynutius ver. & vxorem numero 869. de testamen. Cassan. in con suetud. Burgun. rubr. 13. §. 7. Grammat. decis. 67. Rebuff. l. vnica. C. de vena. fer. libro vndecimo, Bertrand. consil. 255. libro primo, numero nono, Tiraquell. tract. de nobil. capitulo 37. nume. 141. Roland. consilio nono, numero primo. volumine primo. Gemin. capitulo ius naturale numerò vndecimo, distinct. prima, Natta consilio 522. numero septimo, volumine tertio, consilio 604. numero secundo volumine tertio. leg. vnica. §. nemo de pace tenenda de feudis, ibi nemo retia sua, aut laqueos, aut alia qualibet instrumenta ad capiendas venationes tendat, nisi ad vrsos apros, vel lupos capiendos, quibus in locis Doctores omnes concludunt principem iusta ex causa venationem prohibere posse. conc. turre crem. cap. qui venatoribus 86. distinct. etiam nota quod venatio potest prohiberi per Principem, non recognoscentem superiorem triplici de causa.

2 Primò etsi venationis locus † sit communis Ciuitatis, aut oppidi, vetari licitè potest à Principe, & à Domino per viam gubernationis, nam ferae, volucres, & pisces, non solum ornamento

3 sunt, & decori Reipublicae, † verùm, & necessitati seruiunt, ob idque non est vulgi temeritati venatio committenda, sed debet ordine, ac lege fieri, ne dispereat.

Secundò, quia Princeps etiam communia loca

4 Reipub. potest alicui proprio vsui † dicare, neque ad hoc, vt quidam putant, requiritur consensus populi, iustum quippe est, vt pro sua dignitate, gratia recreandi animi, venationem habeat paratam praeter quam quòd apros, & ceruos & id genus bestias, non condecet à plebeis venatu impeti, sed vt referuentur ingenuis, qui praeliorum simulacra aduersus eas meditentur.

Tertia ratio est, quia prohiberi potest venatio, nempè quia est in loco non communi oppidi, sed proprio ipsius domini, quo suam custodit venationem, nam si pōt fundi Dominus particula ris phibere, ne quis venationis grā illū ingrediat

multò magis Princeps.§.feræ, ver.planè instit. de rerum diui.ibi planè, qui alienum fundum ingreditur venandi,aut aucupandi gratia, potest à Domino, si is præuiderit,prohiberi, nè ingrediatur, declaratur tamen.

Primò vt licet princeps prohibere possit venationem,non tamen est eadem ratio in Magna-
5 tibus ad custodiendam sui gratia, † venandamq; venationem, quamuis in principe etiam si cũ suis iuribus ea fuerit ipsis largitus.

Secundò decaratur, vt non conueniat Principi in suo territorio in totum venationem prohibere,sed pro loco, & tempore, nam grauamen fieret nimis Populo cum feræ, volucres, & pisces
6 sint † iurisgentium communes, & auferretur libertas, tum animum recreandi, tum & quæritandi victum.

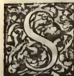
7 Tertiò declaratur, vt in prohibitione † cauendum sit, ne pœnæ acerbæ statuantur, quia illud non æstimatur furtum, aut latrocinium perinde ac dum domus,ac bursæ compilantur, vnde crudele est pœna corporali plecti ingredientes loca vetita,venationis gratia, sed satis est si duplum, aut simplum perderent, & plagas instrumentaq; amitterent, quòd si in bis cresceret contumacia possent relegari in insulam, seu in certum aliquem locum alterum. Si verò isto in casu adesset contemptus superioris, tunc non ratione venationis prohibitæ, sed contemptus; posset pœna corporali puniri pro modo contemptus.

8 Quartò declaratur, vt stante † prohibitione venationis, damna data ob eam resarciantur à Principe his personis quę damna passę sunt,non obst.
9 quod iure naturæ † omnia sint communia, quia possunt nihilominus à principibus, qui eorum quæ in nullius bonis sunt dispensationem habent, quædam priuatis ita concedi, vt in posterum ea priuata nõ communia sint.§. singulorum instit.de rerum diuisio.leg.prima.ff. de acquiren. rerum dominium: etiam absque corporali apprehensione, ad hoc facit, quòd sicut occupatio terum,quæ nullius sunt, priuatum iure naturali efficit illud, quod prius commune erat, propriumipsius occupantis.leg.prima.ff. de acquiren. poss. ita ipse Princeps poterit, quæ communia prius erant,nullius que in bonis habebantur, in priuatum,iure dominij,transferre, iure si quidem naturali omnia fuere ab initio communia, & tamen
10 humana † lege facta est rerum distinctio inter prinatos, post quam distinctionem non licet cuiquam occupare dictam rem, & alicui priuato lege humana addictam. Conradus libro de contractibus quæst.10. Preterea princeps facere potest, vt dominium rei priuatæ quæ dominum habet, absque traditione transferatur in alterum ipsius Domini consensu, qui exigitur ad tollendam iniuriam.leg.fina.C.de sacrosanct.Eccle.l. raptores, C.de Episcopis,& cler.nor.l.traditionibus. C. de pactis,ergo earum rerum, quæ nullius sunt, & principi dispensationi subiacent, poterit Princeps dominium absque apprehensione corporali in priuatum transferre. Hinc etiam constat Principem posse harum rerum, quæ communes sunt, ex causa occupationem priuatis interdicere, & sic venationem prohibere. Ad rationem autem Resp.feras,volucres, & pisces, non esse communia positiuè, & affirmatiuè, quia omnium propria sint communis domini causa, sed negatiuè, quia nullius sint, & iure naturalis nullis sint, applicatæ.San.Thom.1.2.quæstio.articulo quinto, ideo lex humana potest ea vni potius,quàm alteri ex causa concedere,ex quibus infertur venationem iure naturali omnibus permissam ex varijs causis posse per Principem prohiberi, non enim valet consequentia hoc est iure naturali permis-
11 sum, ergo per legẽ humanam † prohiberi nõ potest,cum multa sint iure naturæ licita, quæ inspecta Reip.vtilitate, & iuxta æquissimum communitatis regimen per legem humanam prohiberi possunt. benè procedit argumentum hoc; istud
12 est † iure naturæ prohibitum, ergo lege humana permitti non potest, Princeps ergo potestatem habens legis condendæ,venationem prohibere poterit ex varijs causis; inferior autẽ, à Principe iurisdictionem habens, idem agere poterit ad tẽpus aliquod, & ex causa iustissima non quidem per legem, quam statuere non valet, sed per edictum,perpetuò verò non potest Princeps,qui superiorem habet prohibere venationem, nisi ius id per immemorabilem præscriptionem legitimè acquisiuerit,secundùm Doct. com. superius citatos. de qua præscriptione dicemus nos inferius suo loco.

SVMMARIVM.

1 *Venari non liceat in alieno fundo.*
2 *Domino inuito si quis ceperit feras non tenetur restituere.*
3 *Actione iniuriarum conueniri potest ingrediens fundum alienum venandi causa inuito Domino.*

Quæstio VI. Primæ partis.

1 Extò quæro vtrum † liceat venari in alieno fundo? Resp. quòd venari licet recreationis causa,etiam in fundo alieno,auibus, & canibus, non autem laqueis foueis, retibus, & cæteris similibus arti bus fraudolentis, prætersquam in occidendis capiendisque bestijs nociuis, prout sunt Leones, Lupi, Panteræ & similes capitulo primo,§. nemo retia de pace tenenda vnde captum in agro alieno efficitur capientis, nec
2 restituere † tenetur gl.l.Diuus. ff.de seruit.rustic. prædio.l.tertia. ff. de acquirend. rerum dominio Franc. Marcell. decisione 530. numero decimoquarto, volumine primo, Doctor.comm.§. feræ. inst.de rerum diuis. Franc.Viues lib 2.com. opi. concl.311. Emanuel Soazz. in Thesauro recept. sentent.ver. venator.Cępolla de seru.rustic.præd. capitul. de aucupio, Cassan. in consuet. Burg. §. septimo,quæstione secunda, Socinus Iunior consilio quinquagesimooctauo, numero secundo, vol.1.

volumine primo. Præposit.capitu. omnes nume-
ro 20. distinct. prima Guido decis. 218.
Fallit hoc quando dominus prohibuit. Bartol.
leg. venationem. ff. de vsur. nam si quis inuito do-
mino ingrediatur alienum fundum, venandi gra-
tia, quamuis efficiatur Dominus feræ captæ, vt
dicam in seq. quæst. tenebitur tamen actione in-
3 iuriarum † secundum communem opinionem,
Docto. §. feræ inst. de rerum diuis. ibi nec interest
feras, & volucres verum in suo fundo, quis ca-
piat, an in alieno, plane, qui alienum fundum in-
greditur venandi, aut aucupandi gratia potest à
Domino, si is præuiderit prohiberi ne ingredia-
tur, quicquid autem eorum ceperis, eousque
tuum esse intelligitur donec in tua custodia coer-
ceatur.

S V M M A R I V M.

1 *Restitui, an debeat quicquid in venatione captum fuerit.*
2 *Dominium ferarum non habet Dominus fundi.*
3 *Terra non fert animalia.*
4 *Auium tria sunt genera.*
5 *Columbarium quando construi non possit.*
6 *Fera vulnerata an fit capientis.*
7 *Apes quando fiant capientium.*
8 *Pauones an fiant capientium.*
9 *Cerui quando fiant capientium.*
10 *Gallinæ non sunt capientium.*
11 *Prohibita venatione an restitui debeat. quod captur in ea.*
12 *Clerici an teneantur restituere quod ceperint in venatione.*
13 *Laici venantes in die festo an teneantur restituere.*
14 *Capta in venatione cum certis instrumentis prohibitis an sint restituenda.*
15 *Iniuria fit Domino prohibenti venari in loco suo.*
16 *Venatio facta in loco præscripto an compellat restituere.*
17 *Venatio facta in loco priuilegiato an restituere faciat.*
18 *Venatio facta in loco muro circumsepto oblig. ad rest.*
19 *Capta in viuarijs quando sint restituenda.*
20 *Columbæ non possunt capi.*
21 *Capta extra viuaria quando sint restituenda.*

Quæst. VII. Primæ partis

1 Eptimo quæro, † vtrum restituen-
dum sit quicquid captum fuerit
in venatione, piscatione, & aucu-
pio? Respon. quod vbi venatio
prohibetur in loco communi,
arbitror ad restitutionem nul-
lam teneri, quamuis culpa sit facere contra le-
gem, quoniam cum venatio sit publica, non præ-
sumitur lex obligare ad restitutionem, sed ad pœ-
nam, si condemnetur, quando verò locus est pro-
prius Domini. si locum ipsum ingrediaris, spe-
cies est furti, & tunc maxime, dũ muro est cincta:
secus si locus fuerit paruulus, (nam licet Do-
minus ibi ius venandi habeat, & alios inde arce-
2 re valeat,) non tamen habet † ipse dominium fe-
rarum, quæ ibidem nutriuntur, perinde, atque
arborum aut terra nascentium, quia feras terra
non fert, vt cæteros fructus, sed ipsa animalia se
3 generant, † & quia eadem animalia vaga sunt, &
ad quodcunque diuagandum libera, si ergo Do-
minus fundi non est ferarum Dominus, non te-
nebitur, qui ea ceperit ei ipsa restituere, qui au-
tem prohibitus feram ceperit, non sibi, sed domi
no fundi obueniat, in pœnam scilicet, quod in-
gressus sit fundum alienum inuito domino; &
ante sententiam ad nihil tenetur. Circa aucupium
verò dicendum est, aues esse in triplici differen-
tia, nam aliæ sunt meræ Syluestres, & harum au-
cupium defendere, etiam in fundo proprio ini-
4 quom est. Doctor. §. feræ † institu. de rerum diuis.
quando quidem nullibi, nisi per modum transi-
tus commorantur: aliæ sunt prorsus domesticæ,
quas surripere omnino furtum est, & ad restitu-
tionem tenetur. §. gallinarum. institut. de rerum
diuis. aliæ sunt mediæ, vt columbæ, quæ nec pror-
sus domesticæ sunt, nec prorsus Syluestres: tunc
si lex municipalis prohibeat, vt infra certum lo-
cum non capiantur, tunc si captæ fuerint infra
dictum locum, iudicatur de his, sicuti de dome-
sticis dictum est, non tamen sunt eodem rigore
vrgendi, ac si de ipso columbario illas furaren-
tur, vbi autem nullæ sunt leges ciuiles, sed solum
ius naturale disponit, quod nemini reclaman-
tibus illis, qui damna sunt accepturi licitum esse
5 columbarium extruere, † quando maxime infer-
retur ingens damnum, & domini Pabulum non
esset sufficiens pro columbarum numero, in co-
lumbario existentium, alioquin columbarum
exigi potest, quia hoc genus auis non solum est
in escam, verum etiam ratione stercorationis, est
valde vtile Reipubl. Dom. Soto libro sexto, de
iust. & iure quæstio. sexta artic. 4.
Similiter licet fera Syluestris ab aliquo vulne-
rata sit, ita vt verisimiliter possit capi, tamen non
6 efficitur vulnerantis, † nisi eam ceperit, & per
consequens capiens illam, non tenetur restitue-
re, etiam si alius eam vulnerauerit. §. illud in-
stitut. de rerum diuis. quæ omnia habentur in §.
feræ institut. de rerum diuis. ibi feræ, bestiæ, &
volucres, & pisces, & omnia animalia, quæ ma-
ri, cœlo, & terra nascuntur, simul atque ab ali-
quo capta fuerint, iure gentium statim illius es-
se incipiunt, quod enim ante nullius est, id na-
turali ratione occupanti conceditur, nec interest
feras, bestias, & volucres, vtrum in suo fun-
do, quis capiat, an in alieno; plane, qui alienum
fundum ingreditur venandi aut aucupandi gra-
tia, potest à Domino, si is præuiderit, prohiberi
ne ingrediatur, quicquid autem horum cepe-
ris, eo vsque tuum esse intelligitur, donec tua
custodia coerceatur, cum verò tuam euaserit cu-
stodiam, & in libertatem naturalem se se recepe-
rit, tuum esse desinit, & rursus occupantis fit.
naturalem autem libertatem recipere intel-
ligitur, cum vel oculos tuos effugerit, vel

ita sit in conspectu tuo, vt difficilis sit eius persecutio. desera verò ita deciditur. §. illud instit. de rerum diuis. ibi illud quæsitum est an si fera bestia ita vulnerata sit, vt capi possit statim tua esse intelligatur. Et quibusdam placuit, statim esse tuam, & eò usque tuam videri, donec eam persequeris quod si desieris persequi, desinere esse tuam, & rursus fieri occupantis. Alij vero putauerunt, non aliter tuam esse, quam si eam ceperis. Sed posteriorem sententiam nos confirmamus, quòd multa accidere soleant, ut eam nòn capias. De animalibus verò partim domesticis, & partim Syuestribus, dicitur. §. Apium inst. de rerum diuision. ibi Apium quoque fera natura est, itaque Apes, quæ in arbore tua consederint, antequam à te alueo includantur, non magis tuæ intelligun tur esse, quàm volucres, quæ in arbore tua nidum fecerint, ideòque si alius eas incluserit, is earum Dominus erit. fauos quoque si quos effecerint eximere quilibet potest, planè integra re si præuideris ingredientem fondum tuum, poteris eum iure prohibere, ne ingrediatur: examen quoque ex alueo tuo si euolauerit, eousq; intelligitur esse tuum donec in conspectu tuo est, nec difficilis
8 persecutio eius est, † alioquin occupantis fit. Pauonum quoque, & columbarum fera natura est, nec ad rem pertinet, quòd ex consuetudine euo-
9 lare, & reuolare solent, † nã & apes idem faciũt, quarum constat feram esse naturam. Ceruos quoque quidam ita mansuetos habent, vt in Syluam ire, atque redire soleant quorum & ipsorum feram esse naturam, nemo negat. in ijs autem animalibus, quæ ex consuetudine abire, & redire solent, talis regula comprobata est, vt eousque tua esse intelligantur, donec animum reuertendi habeant, nam si reuertendi animum habere desierint, etiam tua esse desinunt, & fiunt occupantiũ. reuertendi autem animum videntur desinere habere tunc cum reuertendi consuetudinem deseruerint; & tunc non cadit materia restitutionis sed benè in primo casu, nisi in secundo lex municipalis aliter disponat. De animalibus etiam prorsus domesticis ita disponitur. §. gallinarum instit.
10 de rerum diuis. ibi: † gallinarum autem, & anserum non est fera natura, idque ex eo possumus intelligere quod aliæ sunt gallinæ, quas feras vocamus, item alijs sunt auseres, quos feros appellamus, ideòque si anseres tuæ, aut gallinæ tuæ aliquo modo turbati, turbatæque euolauerint, licet conspectum tuum effugerint, quocunque tamen loco sint, tui, tuæve esse intelliguntur, & qui lucrandi animo, ea animalia detinet, furtum committere intelligitur, & per consequens ad restitutionem tenetur. Ex superius dictis colligitur.

11 Prima conclusio, † quòd prohibita venatione ob venatoris, uel temporis rationem, aut propter aliam causam, vel publicam, vel priuatam, non tamen ex eo quod animalia sint propria alicuius: acquisitum ex ea non est in conscientiæ iudicium restituendum, quia leges prohibentes venationem non prohibent, neque vetant acquisitionem ferarum, sed vsum venationis, causa honestatis, vel simili: idcircò nulla oritur a venatione prohibita obligatio restituendi, sicuti acquisitum ex meretricio, non est necessario in animæ iudicio restituendum, licet vsus meretricius iure diuino, & naturali damnatus sit atque prohibitus, nam si qua obligatio restituendi per venationem prohibitam contingere potest, in hac specie ea ducenda est, an commutatiua iustitia per hanc venationem infringantur, at hæc minime infringitur, cum nullum damnum detur alteri, si quidem captæ feræ nullius sint, nec ex venatione auferatur alicui, quod eius sit proprium, vel ei debitum, igitur nulla est obligatio ad restituendum. Hoc tamen dictum limitari potest dupliciter.

Primò quando lex in pœnam venantis in loco prohibito obligaret ad restitutionem, nam tunc post sententiam restituere tenetur, nõ autem ante, nisi lex dicat quòd eo ipso restituere teneatur absque alia declaratione.

Secundò limitatur, quando aliquis emeret ius venandi à Principe in aliquo certo loco, nam tunc si quis caperet feras dicto in loco, ob damnum datum ementi, tenetur restituere, vel ad interesse.

Tertiò limitatur, quando venatio esset in fructu prout contingit pluribus in locis, nam tunc quando redditus bonorum consistit in venatione tantum, si quis in tali loco prohibito muro circumsepto, aliquid caperet, teneretur restituere.

Ampliatur tamen, & declaratur hęc prima principalis conclusio, vt procedat etiam, si fuerit
12 aliquid captum à clericis, † nam licet his magis sit prohibita venatio, quam Laicis, non tamen in iudicio animæ tenentur restituere.

Secundò ampliatur etiam quò ad Laicos, qui-
13 bus est interdicta venatio tẽpore † festo, ne retrahantur studio venandi à diuinis officijs, glo. & Doctor. capitolo Esau. 86. distin. nam tunc etiam si eo tempore, quis venationem exerceat, malè quidem agit, sed non tenetur ad restitutionem eorum, quæ per venationem habuerit.

Tertiò ampliatur, ut procedat etiam si aliquid cœperit in venatione prohibita, cum certis in-
14 strumentis, prout sæpe contingit. † Medina in tit. de restitutione q. 12.

Quartò ampliatur. hoc idem procedere etiam si probibitio facta fuisset per Iudicem, possunt tamen tolli à Iudice in pœnam criminis, non tamen per hoc sequitur quin fiant capientium, & quòd in foro animæ teneantur restituere; quamuis grauiter peccauerint, transgredientes Iudicis præceptum.

15 Quintò ampliatur, vt quamuis † grauis iniuria fiat Domino fundi priuati, si venator eum ingrediatur ipso Domino prohibente. leg. iniuriarum. §. finali, ff. de seruit. rusticor. prædior. tamen ex hoc non tenebitur ad restitutionem auium, aut ferarum, qui Domino vetante fundum alienum ingressus fuerit glo. leg. tertia. ff. de acquiren. rerum dominio. Bartol. leg. prima. §. omnia. ff. eodem titulo. Et est commun. opin. vt per Ang. & Cantiunculam. §. feræ; institution. de rerum diuisione.

Ratio

Ratio est quia etsi lege humana ob iniuriam Domini vetitum sit, ne quis eius agrum eo inuito ingrediatur, non tamen ex hoc acquisitio ferarum, quæ intra eum agrum in nullius bonis sunt, est impedita, nec per hanc prohitionem feræ ipsius agri Domino applicantur, nec eius propriæ efficiuntur, immo adhuc liberæ manent iure naturali, vt primi occupantis fiant.

Præterea hoc idem probatur tali ratione, nam si in hac specie feræ ipsius agri priuati essent propriæ Domini fundi, vel id contingeret per applicationem legis, vel per occupationem: nullum horum hic datur, ideo ad huc ea animalia communia maneut, nec in vllius bonis sunt iuxta propriam iuris naturalis rationem: lex equidem humana prohibẽs, ne quis inuito Domino agrum alienum ingrediatur ad venationem exercendam non impedit animalium, quæ nullius sunt primi occupantis acquisitionem, nec ea animalia applicat Domino fundi, donec, & ipse dominus ea occupauerit iure naturali: idcirco venator ad restitutionem non tenetur eorũ quidem animalium, quæ à Domino fundi non fuerunt occupata, nam res non potest absque obligatione restitutionis obtineri quando lex humana, siue in pœnam, siue ob aliam causam impedit primam alicuius rei acquisitionem, constitutio autem prohibens venationem cum pœna, quod captum à venatore pertineat ad dominum fundi prohibentem venationem, non per hoc impedit primam illius rei acquisitionem, sed tantum sanxit domino fundi restituenda in pœnam vetiti ingressus: vnde donec iudex secundum eandem legem per sententiam condemnauerit venatorem ad restitutionem, legemque ipsam exequatur, minime in conscientiæ foro venator tenebitur ad ferarũ restitutionem. Sexto, ampliatur, vt procedat etiam si fructus agri prohibiti à domino, ne quis ibi ingrediatur venandi gratia, consisterent in venatione. Medina.tit. de restitutione q.12.quamuis in foro exteriori contrarium sit, Litem si. §.aucupiorum.ff.de vsufructu, quia feræ existentes in dicto agro non pertinent ad dominum iure dominij, cum ipse in his, quæ nullius sunt, & iure naturali communia censentur, non plus iuris habeat; quàm alius. Se-
16 ptimo ampliatur † etiam si quis uenetur in loco, alterius præscriptione acquisito, quo casu licet in foro conscientiæ restituere, non teneatur, tenebitur tamen in foro exteriori gl. in §. feræ inst. de rerum diuis. Octauo ampl. etiam si quis uenatus
17 fuerit in loco alterius † per priuilegium Principis concesso, nam etiam eo in casu non tenetur, nisi in foro exteriori, restituere. Nono ampl. hoc
18 idẽ † procedere in venatione facta in locis adhuc publicis per inferiorem, à principe absque iusta causa, qui tamen præscriptione, aut priuilegio Ius prohibendi acquisiuit: si quis aduersus hanc prohibitionem venetur, sibi feras acquirit, nec tenetur in foro conscientiæ eas restituere. Altera elicitur conclusio ex supra dictis, quod venatio, piscatio, & aucupium ferarum, piscium, & volucrum in loco proprio, seu quæ priuatim alicuius proprij sunt, prohibetur, & quicquid capitur restitutione obnoxium dicitur esse, perinde ac si domesticum, ac mite aliquod animal caperetur. Probatur hoc ratione commutatione Iustitiæ, à qua deducitur obligatio restituendi, ex causa acceptionis iniquæ, quæ processit in damnum, atque iniuriam proximi, cuius propria res capitur, & aufertur, vnde & in hoc casu potest dominus aduersus venatorem agere actione furti. §. gallinarum.Inst.de rerum, diuis.

19 Ampliatur † primo hæc cõclusio, vt venator teneatur restituere animalia capta, quæ priuatim sunt inclusa viuarijs, leporarijs, piscinis, aut stagnis, etiam si dicta animalia exire soleant, modo consuetudinem habeãt, eundi & redeundi. Idem erit in apibus priuato alueo inclusis, & de ceruis priuatæ Syluæ muro circundatæ.l.3.§.item feras, ff.de acquiren. poss. procedit tamen quando hæc viuaria facta fuerint priuata hominum opera. quod si ab ipsis animalibus naturaliter facta fuerint absque industria priuatorum, secus erit, §. apium, Inst.de rerum diuis.

Secundo ampliatur, vt restitutio fieri debeat, etiam si capta fuerint extra locum, in quo inclu-
20 duntur † in vicinio, dummodo consuetudinem eundi, & redeundi non amiserint. adhuc enim propria sunt illius, qui ea incluserint. Medina.in tractat.de restit.q.12.

21 Tertio ampliatur, † vt si quis arte & fraude columbas deducat ab alterius columbaria, atque ad proprium attrahat, tenebitur is ad columbarum restitutionem etiam in animæ iudicio, eritque in foro iudiciali puniendus. Didac. par.2.relect.§.8.num.15.de reg.iur.6.Alber.l.diuus, nume.1.ff.de seru.rust.præd. vbi etiam Paulus, nume.4.Natta consi.375.num.6.vol.2.Doct.§.feræ. Instit.de rerum diuis.Franciscus Marc.decis.530. num.16.Roland.consi.9.num.19.volum. 2. Nauar.man.confess.c.17.num.120.

S V M M A R I V M.

1 *Clericis an sit prohibita venatio.*
2 *Clerici non poßunt alere canes.*
3 *Piscatio fit sine clamore.*
4 *Venatio magis adfert delectationem, quam piscatio.*
5 *Caro ferina luxuriam fouet.*
6 *Venatio est proximior crudelitati.*
7 *Venatio fit cum maiori periculo, quam piscatio.*
8 *Venatio est minus decora, quam piscatio.*
9 *Sanctum venatorem non inuenimus.*
10 *Apostoli fuere piscatores.*
11 *Venari est magis luxuriæ, quam rationis.*
12 *Venatio infert damnum agris alienis.*
13 *Venatio rixam parit.*
14 *Oppreßiua venatio probibita clericis.*
15 *Adulatoria venatio prohibetur clericis.*
16 *Arenaria venatio probibita clericis.*
17 *Clamosa venatio, quando permißa clericis.*
18 *Clericis quomodo, & quando venari liceat.*

Quæstio VIII. Primæ partis.

1 OCtauò quęro utrum uenatio † liceat cle
ricis Respond. quòd de hoc est textus
expressus capitulo primo de cler. uena
tore, ibi: Episcopum, Præsbyterum,
aut Diaconum, canes, aut accipitres, aut huiusmo
di ad uenandum habere non licet. quòd si quis ta-
lium personarum in hac uoluptate sæpius detẽtus
fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus à com-
munione, si presbyter duobus, si diaconus ab o-
mni officio suo suspendatur, & c. 2. eo. ti. ibi: om
nibus seruis Dei venationes, & syluaticas sagitta-
2 tiones, † cũ canibus, & accipitres, aut falcones ha-
bere interdicimus conc. c. 1. 34. dist. & c. Esau. 86.
3 dist. ratio † autem quare venatio interdicatur cle-
ricis, piscatio autem non, est multiplex p. quia pi-
scatio fit sine clamore, venatio autem non. Secun
da, propter maiorem delectationem, qua venator
detentus, non potest interim de diuinis cogitare.
4 glo. c. Esau 86. dist. Tertia, † quia venatio fit cum
maiori sumptu comeduntque bestiæ, quod Chri-
sti pauperes alere deberet, contra illud Euangelij
non est bonum sumere panem filiorum & dare
5 canibus. Quarta, † quia carnes ferinæ luxuriam
fouent, & vitia sub ministrant, quod secus faciunt
pisces, ideo tempore ieiunij illæ prohibentur isti
permittuntur. Quinta, quia venatio est proximior
6 crudelitati, quàm piscatio. Sexta; quia † venatio ma
7 gis affert periculum vitæ homini, † quàm pisca-
tio, quoniam, vt docet experientia, interimuntur
sæpè homines à feris, vel semet impetu aliquo pr
cipites agunt in illis persequendis, quod raròcon
tingit in ipsa piscatione. Septima ratio, quia vena-
8 tio † est minus decora, quàm ipsa piscatio & mi-
nus grauis. quid. n. turpius, quàm clericum huc,
& illuc pedibus cursitantem aut equo volitantem
9 videre? Octaua † ratio, quia venatio caret exem-
plis sanctorum virorum. c. Esau. 86. dist. ibi. Esau
venator erat, quia peccator erat, & penitus non in
uenimus in scripturis sanctis sanctum aliequem
venatorem, piscatores inuenimus sanctos, cum pi
10 scatio ipsos habeat Apostolis † ante, & post resur
rectionem Christi, immo Christum ipsum ap-
probantem, & iubentem retia tendi, ac de pisca-
tione comedentem. Luc. & Ioan. capit. fin. Nona,
quia persequi feras appetitus magis, & luxuriæ
11 quàm † rationis vel necessitatis esse cognoscitur.
Decima, propter damnum quod infertur à ve-
12 natoribus agris † alienis. Vndecima, propter rixas
multas quæ oriuntur inter venatores, & inter do-
13 minos agrorum prohibentes † ingressum eorum.
Quæ rationes cum cessent in piscatione; meritò
vnum prohibetur, alterum permittitur. Quia in
re ita distinguendo dicas, aut loquimur de vena-
tione hominum oppressiua, & hæc indistinctè
14 prohibetur omnibus clericis † quibus interdicitur
pugnare etiam cum infidelibus, nisi defensionis
causa. c. ex multa de uoto, aut de venatione adula
15 toria, & illa quoque † omnino prohibita dicitur
capitulo uę qui dictis 11. quæst. tertia aut de ue-
16 natione arenaria, quæ † fit cum homines certant
cum bestijs, & hæc quoque prohibetur clericis.
cap. primo de cler. uenat. aut uerò est uenatio fe-
17 rarum saltuosa, uel clamosa, quæ † fit cum ca-
nibus & tunc, aut sunt in minoribus ordinibus cõ
stituti & arbitrio Iudicis puniuntur, aut in sa-
cris, & tunc si habetur redditus in venatione si-
cuti plures sunt clerici in gallia, & licet eis cum
non faciant ad uoluptatem alioquin deberent ui-
tare hanc clamosam uenationem, putarem ta-
men eos posse, si rarissimè hoc facerent, causa
recreationis, Arg. cap. primo de Cler. uen. dum
dicitur in hac uoluptate sæpius detenti, secus er-
go, si rarissime, & non causa uoluptatis, sed cau
sa necessitatis, puta exercitij, ualetudinis causa,
excitando appetitum propter morbum præceden
tem cap. dilectus de homicid. dummodo non alat
canes de redditibus ecclesiæ, nec eos retineat in
18 propria † domo. uenatio uerò quæ fit cum rete,
seu laqueo, licita est clericis, dummodo frequen
ter non insistant glo. 3. cap. Esau 86. distin. Abb.
& Doctor. comm. capitulo primo & seq. de cler.
uen. Doctor. clem. prima §. porrò de stat. Mon.
Innocent. & Abbas capitulo dudum il secundo
de elect. Felinus. capitulo auditis de præscri. Di-
dac. secundo primo relect. capitulo peccatum. §.
octauo numero secundo de regulis Iuris sexto
ubi dicit quid quid captum fuerit a Clericis etiam
illicita uenantibus, proprium capientium fit, nec
iudicio animæ restituendum erit. concl. Possella
uer. uenatio, & Armi. numero secundo Boni-
fac. Clemen. prima §. porrò numero secundo de
stat. Monachor. Tiraquell. tractatu de nobil. cap.
87. numer. 148. concl. capitulo cum Amplissimis,
numero secundo de censibus. Zabar. capit. se-
cundo de cler. uen. Præpos. capitulo omnibus 34.
distin. & capitulo quorundam ead. distin. Fran-
ciscus Marcus decis. 530. numero 9. volumine
primo Diaz. in praxi Crim. c. 61. pœna autem cle
rici uenantis dicitur in sequenti quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Pœna Clerici ratione venationis probibita.*
2 *Clerici venantes, venatione oppressiua, vt homici-*
dæ puniuntur.
3 *Clerici venantes venatione arenaria quando effi-*
ciantur infames,
4 *Episcopus venator qua pęna puniatur.*
5 *Præsbyter venator quomodo puniatur.*
6 *Diaconus, & subdiaconur venantes an puniendi*
sint.
7 *Pęna maior imponitur maiori.*
8 *Ex persona pensatur qualitas delicti, & pęnę.*
9 *Clericus in minoribus constitutus venando qua pœ*
na puniatur.

Quæstio IX. Primæ partis.

1 NOno quęro, quę sit pęna † clerici uenan
tis uenatione ꝓhibita? Resp. ꝙ si uenã
tur, uenatione oppressiua hominũ tam
clerici quã laici puniũt pęna homicidij,
faciunt. n. cõtra pręceptũ nõ occides. Turrecrem

c. qui

c.qui venatoribus nu. 2. 86. diſtinctio.ſicuti fuit
Nembrot venator coram Domino, ideſt homi-
num oppreſſor.c. 10. Geneſ.cap.fin. §. his itaque
6. diſt. ſi verò venantur, venatione arenaria pec-
cant mortaliter ſi verò locaſſent ad id operas
3 ſuas, tam Clerici, quàm laici † efficiuntur infa-
mes leg.1.§.item.ff.de poſt. leg.2.§.fin.ff. de his,
qui not. infamia. ſi verò uenantur uenatione ſal-
tuoſa, quia Epiſcopum, Præsbyterum aut Dia-
conum, canes aut accipitres, aut huiuſmodi ad ue
4 nandum habere non decet, quòd ſi quis † talium
perſonarum in hac uoluptate ſæpius detentus
5 fuerit; ſi Epiſcopus † eſt tribus menſibus à com-
munione, ſi Præsbyter duobus, ſi Diaconus ab
omni officio ſuo ſuſpendatur. capi. 1. de clerico
uen. eadem pœna, qua Diaconus punitur, & Sub-
6 diaconus † punietur, ut dicunt Doctor. com. d.
cap. primo & licet uideatur impoſita maior pęna
7 minori quam † maiori, quod eſt contra illud cap.
Homo 40.diſtin. cap. nulli 19. diſtin. plus tamen
punitur hic Epiſcopus & præsbyter quàm diaco-
nus, maior enim reputatur iſta pęna in Epiſcopo,
uel pręsbytero quam ſuſpenſio à beneficio in Dia
cono, uel Subdiacono propter maius ſcandalum.
8 ex perſona † enim conſideratur iniuria. §. atrox.
inſt. de iniur. ſic, & pœna ex perſona iudicatur
parua, uel magna glo. fin. d. cap. primo de cle. ue-
natore. quid autem in clericis in minoribus ordi-
9 nibus † conſtitutis? dicunt Doct. Iudicis arbitrio
puniri. Ioan. And. & Hoſtien. dicto ca. primo &
Diaz. in pract. crim. cap. 61. numero 7. Iac. Men.
libro ſecundo Cent. 5. Caſ. 413. numero 18. de
arb. Iud. uol. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Venatio, piſcatio, & aucupium an poſſint prohibe-*
ri ne exerceantur aliquibus certis inſtrumen-
tis.
2 *Feræ, piſces, & volucres ſunt pro ornamento vni-*
uerſi, atque pro vtilitate hominum.
3 *Feræ prohibentur capi cum inſtrumento Zonę.*
4 *Aues prohibentur capi cum ſclopo, ſeu arcobuſio.*
5 *Piſces prohibentur capi eſca.*

Quæſtio X. Primæ partis.

ECIMO † quęro an uenatio
1 poſsit prohiberi, ne fiat cum
quibuſdam retibus uel alijs
inſtrumentis, aptis ad fera-
rum depopulationem, uel ho
minum periculum? Reſpõd.
2 quòd ſic, quia † feræ, uolu-
cres, & piſces nõ ſolum ſunt
pro ornamẽto uniuerſi, ſed etiam pro utilitate ho
minum, unde Princeps prohibet uenationem, quę
3 fit † cum inſtrumento Zonæ quia eò plures extin
guũtur, & capiuntur feræ atque inde ſequitur ani
malium ſylueſtrium, & ferarum innumera ex-
4 tinctio, quæ † Reipub. incommoda eſt: ſimili-
liter, ne quis cum ſclopo aucupetur, cum pro-
pter tonitrua arcobuſiorũ fugentur, & terreantur
aues, & feræ, item prohibere poteſt, ne quis pi-
ſcari poſsit cum eſca, qua occiduntur piſces in ma
5 gna quantitate, † prout extant leges ſuper præ-
miſsis editæ à Sereniſsimo Magno Etruriæ Du-
ce in ſuo magno Ducatu, quæ leges conſonant
cum diſpoſitione iuris communis not. §. nemo
retia de pace tenenda leg. qui foueas adul. Aquil.
Plat. & Rebuff. l. unica C. de uen. fer. lib. 11. Bert.
conſ. 155. libro primo Caſſan. in conſuet. Borg.
rubr. 16. §. 6. numero tertio Medina in tract. de
reſt. quæſt. 12. Didac. p. 2. relec. reg. peccatum §.
8. de reg. iur. 6.

S V M M A R I V M.

1 *Venatio an prohiberi poſſit certo tempore.*
2 *Feræ pregnantes non poſſunt venari.*
3 *Tempore ieiunij, quando liceat venari.*
4 *Die feſto quando venari liceat.*

Quæſtio XI. Primæ partis.

NDECIMO quæro an ue-
1 natio prohiberi poſsit † certo tẽ-
pore? Reſpond, quòd ſic, nam
tempore niuium, quibuſdam in
locis, ut in Hiſpania, non licet ue
natio leporum, ſimiliter nec
tunc licet perdices aucupari. ſimiliter tempore
2 quo feræ † ſunt prægnantes, & uolucres faciunt
nidos, ne fiat nimia depopulatio ferarum, & auiũ
Didac. ſecunda parte relect. §. 8. numero tertio
uer. ſecundo de reg. iur. 6. item prohibetur tem-
3 pore ieiunij niſi neceſsitas † urgeret. glo. cap. qui
uenatoribus 86. diſtin. cap. quid prodeſt. ead. di-
ſtin. ibi quid prodeſt ieiunare uiſceribus, & luxu-
riari uenatibus, abſtinere à cibis, & errare pec-
catis? & cap. an putatis, ead. diſtin. ibi, an puta-
tis illum ieiunare fratres, qui primo diluculo, non
ad Eccleſiam vigilat non Beatorum Martyrum
Sancta loca perquirit, ſed ſurgẽs congregat ſeruu
los, diſponit retia, canes producit, ſaltus ſyluaſ-
que perluſtrat, ſeruulos inquam ſecum protrahit,
fortaſſe magis ad Eccleſiam feſtinantes, & uolu-
ptatibus ſuis peccata accumulat, aliena neſciens
reum ſe futurum tam de ſuo delicto, quàm de per
ditione ſeruorum. Tertio tempore feſti non eſt
4 licita uenatio, quãdo per eam † detrahimur ab au
dienda miſſa, niſi forte id faceret propter neceſ-
ſitatem famis. cap. licet de ferijs idem ſi apri, lupi,
uel urſi, aut ſimiles beſtiæ uenirent uaſtare ſege-
tes & uineas, nam tũc etiam clericis, uel monachis
licita eſt uenatio. Mar. Soc. ſen. c. 1. numer. 12. de
cler. uen. Nau. Man. confeſſ. c. 13. num. 11.

S V M M A R I V M.

1 *Armis an vti poſſint venatores.*

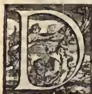
constaret an sint fructus industriales? Resp. quod sic, quoniam in illis plus versatur, & operatur factum, ac industria hominis, quàm Natura Aug. Ber. in c. grauis nu. 16. de rest. spol.

SVMMARIVM.

1 *Mobilia, an immobilia bona dicantur esse feræ pisces, & volucres.*

2 *Vendito fundo an dicantur venditi pisces existentes in eo.*

Quæstio XVII. Primæ partis.

1 DECIMO † septimo quęro vtrum ferę pisces & volucres computētur inter bona mobilia an immobilia? Respondetur distinguendo, quòd aut conceduntur cū fundo, & iudicatur de illis, sicuti de alijs mobilibus solo cohærentibus, aut conceditur flumen, vel lacus, & censentur immobilia. c. .1. quæ sint regalia si verò sine fundo, & tunc si conceduntur certi pisces, putà qui sunt in lacu, vel piscina indubitanter censentur res merè mobiles §. item feras inst. de rerum diuis. aut verò conceditur ius piscandi, & tunc aut ad certum tempus, aut in perpetuum primo casu erit res mobilis, secundo autem immobilis. Arg. leg. diuortio §. si fundum ff. sol. matr. præterea, aut pisces in stagno sunt, aut in piscina si sunt in stagno censentur res immobiles, si sunt in piscina sunt res mobiles præterea aut ponuntur in stagno, seu piscina causa custodiæ, aut verò vt multiplicentur primo casu censentur res mobiles, secundo autem immobiles. Guid. decis. 91. numer. 5. ita dicit intelligendam esse leg. funes ff. de actio. empt. ibi funes labra salientes fistulæ quoque quæ salientibus iunguntur, quamuis longè excurrant extra ædificium, ædium sunt. Item canales pisces autem qui sunt in piscina, non sunt ædium, nec fundi vbi Barto. dicit quod vendito

2 fundo veniunt † omnia quæ sunt intra fundum ad perpetuam vtilitatem fundi & ex hoc arguit à cōtrario quod pisces non veniunt in venditione fundi distracti in quo est piscina quia non sunt intra fundum ad perpetuam vtilitatem fundi & ideo non censentur pars fundi, sed vendito stagno videntur & venditi pisces in eo existentes quia stagna fiunt propter pisces sicuti arua propter fruges, & sic cū pisces sint causa finalis ipsius stagni, patet quod sunt in stagno propter eiusdem vtilitatem perpetuam, & ex consequenti pars stagni esse intelliguntur, & hoc verum, nisi pisces essent in stagno repositi ad modicum tempus, quia tunc non censentur ibi positi ad perpetuam vtilitatem stagni l. fundi §. labeo. ff. de act. empt. addentes ad decis. 91. num. 5. Guid. Cassan. in consuet. Burg. ver. tous Meubles nume. 23. Tiraq. in tract. de retract. lignagier. §. 1. gl. 2. ver. ou Autres num. 117. & quod dicitur de piscibus, intellige quoque de alijs animalibus ex identitate rationis.

SVMMARIVM.

Interesse an dari possit venationis, piscaturæ & aucupij.

Quæstio XVIII. Primæ partis.

1 DEcimo † octauo quæro vtrum venationis piscationis, & aucupij lucrum cessans peti possit? Resp. quod non: quoniam incertum est an capi aliquid posset, & multa accidere possent, vt non caperent probarique certè non potest Strac. trac. de mercat. tit. de contract. mercat. numer. 5. per leg. quem admodum. §. planè ff. ad leg. Aquil. ibi C. plane si culpa nautarum id factum sit, lege Aquilia agendum sed vbi damni iniuria agitur ob retia, non piscium, qui adeo capti non sunt fieri æstimationem, cum incertum fuerit an caperentur idemque & in venatoribus, & aucupibus probandum. Paul. l. non vtique §. fin. ff. de eo quod certo loco Roman. sing. 681. præposit. c. iuuenis desponsalibus. Boer. in addi. ad Dyn. Rub. de reg. iur. 6. Abba. in c. commissum de decimis, quod dictum procedit, vt habeat locū in littoribus, & fluminibus, vbi piscatio certa nō est, sed admodum rara, Et in certa, quod plerumque contingere solet, si quidem piscatores hac ratione sæpius eluduntur, quàm capiant. At vbi piscatio, aut venatio vberrima, & optima est, ac certissima, quæ fallere non solet, profectò tunc amissio captus piscium propinquum est interesse, & probabile, vnde æstimari potest. l. si et lex. ff. ad l. aquil. vnde impeditus piscari, aut venari ab eo, qui iure impedire non poterat, agere valeat non solum ad retia ipsis rupta, & eorum æstimationem, sed consequenter etiam ad æstimationem piscaturæ, quæ iuxta tempus, & locum certa imminebat quin & prætor hanc æstimationem, potest & altera in his piscationibus, & venationibus constitui æstimatio, si venator aut piscator certum quotidie lucrum habeat, ex pacto quod cum altero pepigerit, vt ei det centum pro cuiuslibet diei piscatura, etenim ex hac pactione piscator habere debet pro cuiuslibet diei piscatura centum & ea certissima siue piscatio, vel venatio vberrima sit, siue sterilis leg. si iactum ff. de act. empti Did, 1. p. relect. reg. peccatum. §. 8. nu. 12. de reg. iur. 6.

SVMMARIVM.

1 *Damnum datum resarciendum est à venatoribus.*

2 *Principes teneātur resarcire damna, quę proueniunt ex causa prohibitæ venationis.*

Quæstio XIX. Primæ partis.

1 DEcimonono quæro vtrum † damnum datū ex causa venationis, sit resarciendum? Respond. primo quod venator tenetur ad æstimationem damni, quod per venationem Domino prohibenti dedit, in qua est habenda ratio animalium, quæ nisi extraneus venatus fuisset Domino fundi, eiusque conductor, vel vsufructuarius

rius sua fecisset per apprehensionem habita ratione venationis, quæ in eo fundo per dominum soli exerceri solebat. Secundo tenetur ad damnū quod agri domino intulit venator in fructibus, & segetibus, etiā si expressa prohibitio nō fuerit præmissa, cum sufficiat tacita quoad istud damnum Didac. 2. p. relect. reg. peccatum. §. 8. nume. 11. de
2 reg. iur. 6. Angel. ver. venatio nu. 2. † Tertio Princeps prohibens venationem, tenetur ad damna, quæ animalia ob prohibitionem inferunt in agris alienis. Dom. Soto libr. 4. de iust. & iure quæst. 6. Art.

S V M M A R I V M.

Iactus retis an vendi possit.

Quæstio X X. Primæ partis.

1 VIGESIMO quæro † an iactus retis vendi possit? Resp. quod sic. l. si iactum ff. de act. empt. ibi C. si iactum retis emero, & rete iactare piscator noluerit, incertum huius rei æstimandum est; sed si quod extraxerit pisciū reddere mihi noluerit, id æstimari debet, quod extraxit, vbi gl. dicit, quod illud incertum æstimandum est, quantum est verisimile, quod esset captū quod inspicitur, secundum quod consuetum est; etiam si maior sit æstimatio, quàm precium conuentū, nam id plerūq; euenire poterit Didac. 2. p. relect. c. peccatum c. 8. nu. 12. ver. hinc & illud de reg. iur. 6.

S V M M A R I V M.

1 *Decima Ecclesiæ an sit soluēda ex venationibus, & piscationibus.*

Quæstio X X I. Primæ partis.

1 IGESIMO † primo quæro an decima sit soluēda Ecclesiæ ex piscationibus, & venationibus? Resp. quod sic vbi ex consuetudine soluitur, aliàs secus. Didac. 2. p. relect. c. 8. num. 12. c. peccatum de reg. iur. 6. Marian. Socin. sen. c. 1. nu. 12. de cler. venat.

S V M M A R I V M.

1 *Expensas an contribuere teneatur piscator partem aquæ habens cum Molendino.*

Quæstio X X I I. Primæ partis.

1 VIgesimo secundo † quęro, si quis habeat partem in piscibus, & aquæ super quam fiunt clusæ pro molendino, & non habeat partem in molendinis, an si fiat vna clusa, propter molendinū, quæ aliàs non fieret, pro piscibus tantum debeat in ea contribuere habens ius in aqua propter
1 maius cōmodum piscium? Resp. quod nō: Brun. tract. de augmento conclu. 20. nume. 7. decidit in puncto.

S V M M A R I V M.

1 *Donare aliquid venatoribus an sit licitum.*

Quæstio X X I I I. Primæ partis.

1 IGESIMO tertio † quæro an sit licitum donare aliquid venatoribus? Resp. quod de hoc est textus expressus, c. qui venatoribus il 1. & 2. 86. distin. ibi qui venatoribus donant quare donant? dicant mihi, quare dant venatori? hoc in illo amant, in quo nequissimus est, hoc in illo pascunt, hoc in illo vestiunt, ipsam nequitiam publicant spectaculis hominum qui dicant histrionibus, qui donant meretricibus quare donantur nunquid non & ipsa hominibus donantur, non tantum Naturam ibi attendunt operis Dei, sed nequitiam operis humani, & in c. seq. ibi qui venatoribus donant non hominibus donant, sed arti nequissimæ nam si homo tantum esset, & uenator non esset non ei donares honoras in eo uitium, non naturam ubi gl. dicit quod illi textus loquuntur de uenatione arenaria, quæ est cum quis pugnat in arena, cum bestia, & ad hoc uenator locat operas suas, quo casu ipse est infamis & ille, qui ei donat peccat mortaliter secus autē si donaret homini uenatori uenatione licita.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptio data contra aliquem quod sit venator de qua venatione intelligatur.*
2 *Interpretatio fieri debet in meliorem partem.*

Quæstio X X I I I I. Secundæ partis.

1 IGESIMO quarto † quæro si fuerit data exceptio contra aliquem clericum, vel alterum, quòd sit venator de qua venatione intelligeretur? Resp. quod indubio intelligi debet de venatione, quæ
1 fit recreationis, non autem voluptatis causa. Ar-
2 chid. c. qui venatoribus 86. dist. Alex. cons. 72. nu. 13. vol. 1. cons. 174. vol. 2. Sapia in addit. ad Abb. in c. 1. de cler. ven. Diaz. in praxi crim. c. 61. Rosella uenatio interpretatio enim fiat in meliorē partē c. estote de reg. iur.

S V M M A R I V M.

Venator ingressus fundum alienum Domino non prohibente, an possit postea expelli.

Quæstio XXV. Primæ partis.

1 Vigesimo † quinto quæro an postquam sum in fundo alieno, causa aucupandi, Domino non prohibente possim postea expelli? Resp. quod non §. feræ inst. de rerum diui. arg. ibi à contrario sensu, non obst. l. quemadmodum §. 1. ff. ad l. aquil. nam Resp. quod ibi nullo iure possum habere appensum, uel ædificium in alieno hic autem causa venandi iure intro alienum ut d. §. feræ igitur post ingressum Domino sciente, & patiente, non possum prohiberi ita in puncto Aret. d. §. feræ numero primo inst. de rerum diuis.

SVMMARIVM.

1 *Retineri an possit venator per Dominum prohibentem ingredi fundum suum.*
2 *Resistere manu poterit Dominus prohibens venatorem ingredi fundum, si aliàs non prodest.*
3 *Bestia aliena reperta in prato suo quando retineri possit.*

Quæstio XXVI. Primæ partis.

1 VIGESIMO sexto † quæro an possit venator adhuc in fundo retineri vt reddat qd percepit? Resp. quod non sed Dominus aget actione iniuriarum si intrauit eo prohibente l. iniuriarum actio. §. pen. ff. de iniur. gl. l. 3. §. 1. ff. de acq. rerum dom. Cyn. & Bart. l. 1. §. omnia eod. titulo: omnis enim venatio pertinet ad venatorem & nulla violentia per dominum fieri potest, sed tantumodo actione iniuriarum contra eum agi poterit. Dominus tamen poterit volenti ingredi-
2 fundum manu † resistere gl. l. 3. §. plane. ff. de acq. rerum dom. Veron. tract. de seruit. rust. præd. tit. de aucupatione nu. 3. not. l. quemadmodum. ff. ad l. Aquil. Similiter eodem modo si tu reperias in prato tuo alienam bestiam, non est tibi licitum retinere, si dominum cognoueris, sed more ciuili debes expellere eam: si autem dominum non cognosceres posses causa tui iuris conseruandi retinere l. quintus ff. ad l. Aquil. port. §. singulorum nu. 23.
3 inst. de rerum diuis. Bart. l. prætor. §. si † dominus ff. de damno infecto.

SVMMARIVM.

1 *Regalia an dicantur venatio piscatio, & aucupium.*
2 *Redditus venationis, piscationis & aucupij an sint de regalibus.*
3 *Gabella quando soluatur de his, quæ venatione capta sunt.*

Quæstio XXVII. Primæ partis.

1 VIGESIMO septimo quæro † an ius venandi, piscandi, & aucupandi sit de regalibus C. Resp. quod de hoc est textus c. unico quæ sint regalia in usibus feud. ibi piscationum redditus, & salinarum & bona committentium crimen maiestatis qui textus intelligitur, ne sit edictum prohibitorium, ne piscari liceat sed reseruantur
2 Principi † redditus consueti piscariarum ut est gabella, seu aliud tributum de his, quæ piscatores
3 faciunt, seu de † his quæ à mercatoribus fiunt. Roderic. Soares in alle. 17. nu. 11. dummodo consuetudo sit talis, ut Princeps soleat exigere aliquid, & populus non præscripserit contrarium Abbas, cons. 16. nume. 11. uel conuentio inter ipsos aliter interuenerit.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegio Principis an acquiratur ius venandi.*
2 *Remunerationis causa an possit concedi ius venandi.*

Quæstio XXVIII. Primæ partis.

1 Vigesimo † octauo quæro, an ius piscandi acquiri possit priuilegio principis? Resp. quod sic quia si facultas uenandi piscandi & aucupandi quæritur præscriptione ut dicam in seq. quæst. uidetur quod etiam priuilegio quæri possit cum ista æquiparentur ca. cum contingat de foro competenti c. nouit de iudic. c. si duo de offic. ordin. And. de Isern. ca. 1. §. nemo de pace ten. Natta cons. 522. nu. 23. quod priuilegium potest concedi à Principe, ut aliquis in aliqua parte maris seu fluminis publici uenari possit, aliosque ne id faciant prohibere. gl. l. uenditor ff. com. præd. Didac. 2. p. relect. §. 8. nu. 10. c. peccatum de reg. iur.
2 in 6. & † hoc maximè concedere potest, ex causa remunerationis. Natta d. loco nume. 30. Zoanettus l. 2. num. 170. C. de pact. inter empt. & uendit.

FINIS.

TRACTATVS DE VENATIONE, PISCATIONE, ET AVCVPIO.

PARS SECVNDA.

SEBASTIANI MEDICIS FLORENTINI IVRECONSVLTI.

Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolic.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptione, an quæri possit ius venandi, piscandi, & aucupandi.*
2 *Iura negatiua an possit præscribi.*
3 *Seruitutes, quæ præscribi possint.*
4 *Iura affirmatiua, quando præscribi non possint.*
5 *Præscriptio habet vim contractus.*
6 *Consuetudo est maioris efficaciæ quam præscriptio.*

Quæstio I. Secundæ partis.

1 PRIMO † quæro utrum ius uenandi, piscandi, & aucupandi possit quæri præscriptione? Respond. quod sic quando est tanti temporis, cuius initium memoriam hominum excedat, uel consuetudine legitimo consensu Populi statuta. Bald. Rubr. ff. de rerum diuis. Aret. §. flumina. inst. de rerum diuis. Balb. tract. præscr. §. principali p. 4. p. 9. 6. Crau. tract. de antiq. tempor. 4. p. cap. materia ista nume. 80. Didac. 2. p. relict. §. 8. nume. 10. c. peccatum de reg. iur. 6. Natta in conf. 521. num. 1. & seq. uol. 3. declaratur hoc dummodo quis pluribus annis piscatus fuerit, & alios prohibuerit. Sed si non prohibuisset quamuis frequentissime & quòd tot annis solus piscatus fuisset, non quæritur ius ad alios prohibendos ne habeant piscari. Vnde licet iura negatiua non
2 possint præscribi, tamen possunt † de consuetudine acquiri. Vnde si quis pluribus annis solus piscatus fuerit, & alios prohibuerit sciente populo, & non concedente; videtur, quod possit sibi ius quærere ex tacito consensu populi, & sic cum acquirat quasi possessionem cum diuturnitate tẽporis præscribit, vt dicit Boer. in consuet. Burg. Rubr. 13. §. 2. numero 13. ver. des foresti: nota lege quisquam ff. de diuers. & tempor. præscr. veron. tract. de seruit. rust. præd. tit. de piscatione num. 4. cum l. præscriptio nume. 1. ff. de vsucap. pro maiori declaratione huius quæstionis notandum est, quod sunt quædam seruitutes, siue iura, quæ nega
3 tiua sunt, hoc est quæ consistunt † in prohibendo, aut affirmatiua dicuntur: si sunt negatiua, acquiritur quasi possessio eorum ex prohibitione alteri facta, veluti si te vicinum meum volentem altius tollere domum tuam prohibeam, putans scilicet id mihi licere prohibitionive nõ contradicas, tunc in quasi possessione esse incipio seruitutis, ne altius tollere queas domum tuam gl. & Doct. l. 1. C. de seruit. & aqua l. fin. ff. quemadmodum seruit. amittatur. l. fin. ff. de itinere actuque priu. glo. leg. qui luminibus ff. de seruit. vrban. præd gl. & Doct. c. Abbate de verb. sign. huic iuri, seu seruituti si habet causam continuam præscribitur decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes. si verò causam non habeat continuam præscribitur tanto tempore cuius initij nulla sit memoria. l. hoc iure. §. ductus quæ. ff. de aqua quoti. æst. l. 1. §. fin. ff. de aqua plu. Arc. gl. & Bart. l. 2. C. de seru. & aqua. Quando verò sunt iura affirmatiua,
4 vt puta † quod mihi liceat ire agere per agrum tuum, aut aquam ducere, & similia, tunc in huiusmodi iuribus non acquiritur quasi possessio, nisi prius triginta dies eo iure fuero vsus non vi, non clam, non præcario l. 1. §. 1. ff. de itinere actuque priu. Bart. l. 1. numer. 2. C. de seru. & aqua. Vnde post inchoatam in his iuribus affirmatiuis quasi possessionem, implebitur sicuti dixi in negatiuis præscriptio decem, aut uiginti annis si causam iura hæc

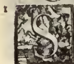
ra hæ: habeant continuam, uel si causam non habeant continuam tantum desiderabitur temporis quantum memoriam hominum excedat, quod & in præscriptione seruitutis negatiuæ dictum est. Quibus ita suppositis, si contingat quòd aliquis in alienis agris, siue nemoribus, præscriptione acquirat ius uenandi, ipsi agrorum Domini poterunt iure prohiberi, ut uenetur etiam in proprijs agris. Ratio est quia quamuis ea quæ mere facultatis sunt, non possint præscribi. c. possessiones 16. q. 1. gl. leg. solent ff. de offic. procons. Bart. leg. secunda, capitulo de seruitut. & aqua. Vnde si per longissimum tempus uenissem ad molendinum tuum, molendi causa, aut tu sicut & tui parentes olim antea hospitio diutissime recepisses aliquos certæ familiæ; non ero propterea obligatus molendinum tuum posthac accedere, sed molitorem alibi potero mihi quærere, quoniá illa itio mea fuit meræ facultatis, secundum Petr. Cyn. & Bald. l. 1. num. 10. C. de seru. & aqua. Item non eris propterea tu in posterum obligatus recipere prædictos in domum tuam quia ille actus recipiendi, liberam tuam facultatem, vrbanitatemque respexit. Innoc. c. cum. Ecclesia de causa poss. & propriet. Abb. c. Abbate num. 10. de verb. sign. nihilominus si me volenté accedere ad aliud molendinum, molendi gratia, prohibuaris, putans id tibi iuris esse, egoque prohibitioni tuę patienter acquieuero. incipies tu quidem esse in quasi possessione illius iuris prohibitiui, cui per tépus longissimum postea præscribi à te recté potest & iure, tum ipse cogar non ad aliud, ac tuũ molendinum molendi causa venire leg. si quis diuturno. ff. si seru. vendicetur. Ias. l. quominus nu. 28. & seq. ff. de flumin. Idem erit, si te prohibente dicti de familia, domum tuam recipi voluerint, si tali casu tanto tempore recepti fuerint cuius initij memoria non est in contrarium, hoc ius præscribere dicentur. Si ergo quis in flumine piscatur, si alios ipse (nemine contradicente) volentes inibi piscari prohibeat, & prohibitioni factæ non reclament illi, quorũ interest; constituitur ex eo in quasi possessione ibidem solus piscandi, ita vt huic iuri pręscribere queat. Doct. §. flumina inst. de rerum diuis. not. l. si quisquam. ff. de diuers. & tempor. præscr. Bald. l. item. ff. de rerum diuis. Vnde ingressus sæpe numero repetitus, & prohibitio facta cũ patientia subsequuta bonam fidem inducũt, nec nõ possessionem tribuunt, & per consequens præeunte immemorabilis temporis cursu pręscriptio procedit glo. capi. Abbate de verb. sign. Doct. c. non est de decimis, quæ præscripti vim obtinet tradi-
5 tionis, & contractus, veritatisque † vice fungitur.
Bald l. 1. c. de seru. & aqua l. si pupillus. ff. de adm. tutor. qua pręscriptione acquisita, nõ tenetur quis amplius causas, aut titulum iuris quæsiti ostendere, vel de illo ullam reddere rationem. Doct. l. si quis diuturno. ff. de serui. & aqua, vetustas enim pro iure, & causa est accipienda l. fin. ff. de aqua plu. arc. & quia piscatio est iurisgentium; constituam hanc regulam; quòd loca publica iurisgen- 1
tium, quæ occupanti conceduntur longo tempore 2
post occupationem non præscribuntur quomi- 3
nus cessante occupatione redeat in pristinam causam. Et iterum concedantur occupanti l. fin. ff. de vsucap. limitatur hæc regula, vt non habeat locum in consuetudine, nam licet ea, quæ competunt de iure gentium, præscribi non possint, tamen consuetudine possunt acquiri Aret. §. flumina inst. de rerum diuis. Ex quo infertur, quòd si pluribus annis vnus solus in certa parte fluminis publici piscatus fuerit & alios prohibuerit sciente populo, & non contradicente, quòd est sibi ius quæsitum ex tacito consensu populi, adeo, quòd de cætero ipse solus piscari poterit, & alios prohibere, & sic aliud est consuetudo, & aliud est præscriptio: & in hoc differunt, quia ex præscriptione ius vnius quod ab eo aufertur, alteri applicatur, sed cum ius aliquod applicatur alteri, ita quòd alicui non auferatur; tunc illa propriè dicitur consuetudo. Sed in casu isto applicatur ex consuetudine prohibenti, licet aliquid proprium alicui non auferatur: ergo non dicitur præscriptio nec istud ius ex præscriptione acquiritur, sed ex con-
6 suetudine patiente populo † gl. 1. & Bart. l. 1. ff. de
iniurijs. in præscriptibilia enim acquiruntur consuetudine c. super. §. præterea de verb. sign. & ubi per legem tollitur præscriptio, non tollitur consuetudo: & ad inducendam talem consuetudinẽ opus erit probare quòd quis fuerit piscatus tempore saltim decem annorum in tali parte fluminis publici, & quòd alios prohibuerit piscari durante illo tempore saltem bis, sciente, & patiente populo, seu maiori parte, & non contradicente, vel quòd verisimiliter transierit in notitiam populi, aut maioris partis, quia ista requiruntur ad probationem consuetudinis not. l. de quibus. ff. de legibus. Secundò lim. hæc regula vt procedat in præscriptione communi vel longissimi temporis, sed non procedit in præscriptione tanti temporis, cuius initij memoria non extat in contrarium. Ang. d. l. fin. de vsucap. Doct. §. fluminum inst. de rerum diuis. Tertio limit. ex mente Angel. cons. 289. vbi dicit quòd talia non præscribantur, procedit, si ex hac longiss. possessione velimus acquirere dominium eorum, quæ nobis iuregentium communia sunt, sed per ipsam talem possessionem, vel quasi bene acquirimus ius quoddam excipiendi, ut de possessione non expellamur, cuius possessionis effectus est duplex, primus est, quia si turbamur in ea agere possumus contra turbantem. l. sane. ff. de iniurijs. Secundus est, quia antequam expellamur, prohibere possumus, ne quis intret locum nobis inuitis. Vnde prohibere possumus ratione possessionis, nauigationem, & piscationem maris, & fluminis, quę aliàs nobis sunt communia de iuregentium. not. l. si quisquam. ff. de diuers. & temp. præscr. gl. §. flumina uer. omnibus inst. de rerum diuis. Balb. in tract. præscr. 4. p. 5. p. principalis quæst. 6. per totam.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus realis an personalis sit ius venandi.*
2 *Seruitus personalis extinguitur cum persona.*
3 *Facultas venandi transmittitur ad hæredes.*

4 *Venatio est in vtilitatem hominis.*
5 *Venatio est seruitus iurisdictionalis.*
6 *Iurisdictio quomodo cohareat personæ.*

Quæstio II. Secundæ Partis.

1 ECVNDO quæro, † an ius venandi, piscandi, & aucupandi sit actio realis, vel personalis? Resp. quod de hoc sunt opiniones, nam quidam dicunt non esse seruitutem prædialem, quia hæc deseruit ad vsum, & vtilitatem agrorum vicinorum gl. & Doct. l. 1. ff. com. præd. quod non cõtingit in venatione, cum quis vtatur hac facultate in Syluis alienis, etiam si agros vicinos non habeat. Alij dicunt, non esse seruitutem personalem, quia venãdi potestas est, vt puta, vsusfructus, quia
2 seruitus personalis deficit † cum persona cui debetur l. vsus aquę ff. de vsu & hab. venandi autem potestas trãsmittitur ad posteros, & hæredes. Alij dicunt, neque realem, neque personalem seruitu-
3 tem esse, sed inter † pacta personalia connumerari quod etiam minime verum apparet quia (vt dictum est) interiret cum persona. Alij dicunt esse seruitutem realem, sed innominatam quod etiam non est verum, cum venatio respiciat vtilitatem
4 ac uoluptatem † personæ. Faber. §. æque. inst. de action. cum igitur non sit facultas venandi seruitus realis, nec personalis, nec prædialis, dicendum est argumentando ab effectu. leg. debitor. ff. ad Trebell. quod ius venandi nihil aliud sit regulariter quàm seruitus à Syluis, & nemoribus plebeio
5 rum iurisdictioni † nobilium debita. Vnde si quis priuetur mero, & mixto imperio cũ iurisdictione quam habet alicuius territorij, amittit quoq; ius venandi. Similiter si Princeps concederet alicui arcem suam sine tamen iurisdictione certe ius uenandi non dicetur concessiuè, quod si esset seruitus prædialis, seu realis ad quoscunque successores arcis pertineret. Dicendum est igitur, potestatem uenandi, esse seruitutem iurisdictionis, seu iurisdictionalem, quę naturã realis seruitutis habet, quę debetur à subiecto territorio cohærẽt iurisdictioni sicque à re rei, Nam quemadmodum fundus proprietatem habet, ita & iurisdictio suam dicitur habere proprietatem. Vnde Bald. proprietatem iurisdictionis nominat, leg. à procuratore, C. mandati, & quamuis iurisdictio dicatur cohære
6 re personæ magistratus, sicut † dominiũ rerũ personæ Domini. Bart. leg 1. ff. de iurisd. omn. iud. & percõsequẽs videretur potius seruitus personalis, ut puta debitæ personæ eius, qui habet iurisdictionẽ, nihilominus Resp. iurisdictionẽ cohærere personę magistratus secundũ quid, idest respectu exercitij ipsius iurisdictionis, sed vniuersaliter cohæret subiecto territorio, cuius latitudinẽ & longitudinem non egreditur leg. fin. ff. de iurisd. omn. iud. Innominata quoq; uenationis seruitus dicetur, cum interrnominatas non computetur Doctores lege prima. ff. de seru. rust. præd.

SVMMARIVM.

1 *Actio, quæ competat contra deteriorantem venationem.*
2 *Actio confessoria in rem quando competat pro venatione deteriorata.*
3 *Actio doli, quando competat pro venatione.*

Quæstio III. Secundæ partis.

1 ERTIO quęro, † quæ actio competat pro deteriorata venatione? Resp. quod quatenus liceat dominis syluarum arbores excidere, poterunt illi ita syluis proprijs frui, quo tamen ipsa venatio deterior nõ fiat. l. 1. §. labeo. ff. de aqua quo. æst. alioquin ille cui venatio competit, quanti sua intererit, à prædiorum dominis per confessoriam, in rem actionem erunt consequuturi. l. loci. §. in
2 cõfessoria † l. si quis diuturno. §. agi. ff. si ser. vend. quam cõfessoriam directam, soli illi exercebunt, qui iuri venandi ex immemorabili tempore præscripserunt. quòd si dolo malo proprietarij sylua
3 rum inuentionis detrimentum † versarentur, actionis doli quoque non iniuria fierent rei l. 1. §. denique l. si in meo. ff. de aqua plu. Arc. l. si eo. ff. si seru. vend. Zoanet. l. 2. num. 208. C. de pact. inter empt. & vend.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quòd nullus venari possit an valeat.*

Quæstio IIII. Secundæ partis.

1 VARTO quæro an † valeat statutũ quòd nullus possit venari in tali loco? Resp. quòd non, quia violentiam inferre dicitur, nisi interueniat consensus eorum quorum interest: possunt tamẽ timere de pœna, ne sibi auferatur de facto, Natta cons. 375. num. 2. Vide quæ dixi supra, cum de prohibitione venationis disputatum fuit. Si statutum tolleret in totum facultatem venandi, piscandi, & aucupandi; non valeret.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo prohibens venationem an valeat.*
2 *Consuetudo an faciat venationem illicitam de iure esse licitam.*

Quæstio V. Secundæ partis.

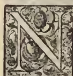
1 VINTO quæro an † valeat consuetudo prohibens venationem, piscationẽ, & aucupium? Respon. quòd non, si in totum prohiberet. Natta consi. 375. num. 4. vol. 2. dixi in proxima præced. quæst. Item quæro, vtrùm venatio à iure prohibita possit per consuetudinem effici licita? Resp. quod non, quando esset venatio enutritiua
2 peccati, aliàs si esset consuetudo licita, & rationabilis, faceret venationem licitam. Marian. Soc. Sen.

Sen.capitulo fin.nume.6.de cler.venat.vide supra quæstio 28.

SVMMARIVM.

1 *Furtum quando dicatur committi in venatione.*

Quæstio VI. Secundæ partis.

1 SEXTO quæro † quando dicatur furtum committi in venatione? Respond. quando Sylua foresta, vel nemus essent muro circum acta, vel vallata sæpe ita, quod feræ essent adeo inclusæ, vt non possint exire & ammodo sint sub custodia, quia tunc venantes furtum committerent.l. vsumfructuarium venari. §. si in viuarijs ff. de vsufr.leg.3.§. item.ff. de acq. poss. l. naturalem §. seruos.ff.de Acquirenda rerum dom.Natta cons. 379.nu.9.vol.2.

SVMMARIVM.

1 *Feudatarius an possit prohibere venationem.*

Quæstio VII. Secundæ partis.

1 SEptimo † quæro, an Feudatarius prohibere possit venationem? Resp. quod nō, quia subditis faceret violentiam Host. c. non est de decimis. Iacob. tract. de feudis ver. & cum venationibus vbi tamen non appellaretur post prohibitionem sequeretur præscriptio, & vbi priuilegium dicat, & cum venationibus, & Dominus ita possidcat, nam tunc benè poterit prohibere Afflict. §. nemo retia de pace tendenda. Bossius tit. de regalijs numero 42.

SVMMARIVM.

1 *Actio, quæ competat contra prohibentem venationem cum non possit.*

Quæstio VIII. Secundæ partis.

1 OCTAVO quæro † Quidā prohibens venationem non habens ad id potestatem qua actione conueniri poterit? Resp. actione iniuriarum, nam impediens venationem iniuriam infert. Doct. com. c.non est de decimis Decius cons.191. Grammat. Decis. 67. leg.secunda. §.si quis in mari. ff.ne quid in loco publico. Præpos. capitulo primo col. 1. quæ sint regalia. Aug.cons. 81.nu.31.vol.1.

SVMMARIVM.

1 *Occidens aliquam personam in venatione, an teneatur de homicidio.*

2 *Homicidium inuoluntarium, quando non punitur.*

Quæstio IX. Secundæ partis.

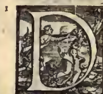
1 NONO quæro. † Quidam venando interficit aliquem hominem, puta sagitta vel arcobuso, an teneatur homicidio? Resp. quod aut venabat in loco prohibito an nō: primo casu aut interfecit prohibentem, aut alterū: si interfecerit prohibentem tunc, quia dabat operam rei illicitæ tenebitur de homicidio. Secundo autem casu, aut venebatur cum armis prohibitis aut nō: primo casu tenebitur de homicidio. Secundo autem, aut vsus est ea diligentia præcauendo, ne interficiat, seu percutiat hominem aut non: primo casu non tenebitur, sed reputabitur fortuitus casus, de quo

2 nemo tenetur, Secundo autem sic, per ea, quæ dixi latè ego † in tract. de fort. casibus p.2.nu.24.& seq.in q.1.& in q.seq.per totum ad quem locum breuitatis causa te remitto.

SVMMARIVM.

1 *Serui an peccent venantes iussu Domini venatione prohibita.*

Quæstio X. Secundæ partis.

1 DECIMO quæro † vtrum serui teneantur obedire Dominis suis venari volentibus venatione prohibita? Resp. qd non maximè in uenatione oppressiua hominū, uel arenaria. Similiter non tenētur obedire uolentibus uenari temporibus prohibitis, quia est contra illud præceptum primū quærite regnum Dei isto tamen casu videntur excusari si coguntur per iustum metum Tab. uer.uenatio nu. 2. Pisan. & Angel. d.loco. turrecrem. c. an putatis 86. distin.

SVMMARIVM.

1 *Serui an pœna afficiantur, qui in ludum venatorium damnantur.*

2 *Damnare in ludum venatorium quid sit.*

Quæstio XI. Secundæ partis.

1 VNDECIMO quæro † an serui pœna afficerentur, quicunque erant damnati in ludum uenatorium? Resp. quod sic leg. aut damnum §. quicunque ff. de pœnis ibi (quicunque in ludum uenatorium sunt damnati uidendum est an seru pœnę

pœnæ afficiantur, solent enim iuniores hac pœna affici. vtrum ergo serui pœna ista afficiantur, an permaneant in libertate vidédum est, & magis est, vt hi quoque serui afficiantur; hoc enim tantum distant à cęteris, quòd instituentur venatores, aut pyrricarij, aut in aliquam voluptatem gesticulandi vel aliter se mouendi gratia. seruos in metallum vel in opus metalli item in ludum venatorium dari solere, nulla dubitatio est, & si fuerint dati, serui pœna afficiuntur, nec ad eum per
2 tinebunt cuius fuerint† antequam damnarentur. & nota quod in ludum damnare reos est, eos in exercitationem conficiendi feras in theatro damnatos addicere. ita Budæus in adnot. ad pandect. d.§.quicunque.

SVMMARIVM.

1 *Venari an possit in via publica.*

Quæstio XII. Secundæ partis.

1 VODECIMO quæro. ant sit licitum † venari in via publica? Respi clarum esse quòd nō solum in agris priuatorum sed etiam in via, & alijs publicis locis licita est venatio atque permissa.leg.qui foueas.ff.ad leg. Aquil.leg.in laqueum.ff. de acq. rerum dom. Natta cons. 575. num.7.vol.2.

SVMMARIVM.

1 *Vsuram an committat qui venatur in agro pignori dato.*

2 *Fructus venationis an computentur in sortem.*

Quæstio XIII. Secundæ partis.

1 Ecimotertio quæro. Quidam mutuauit † alicui centum, & pro securitate accipit agrum in Pign. in quo venatus, piscatus, aut aucupatus est, an teneatur computare in sortem quod accepit? Respond. quod non, nisi fructus fundi ex venatione constaret. textus est expressus. l.venationem. ff. de vsuris ibi venationem † in fructu
2 fundi negauit esse, nisi fructus fundi ex venatione constaret, nam tūc venatio est in fructu & computandi essent in sortem. l. item. §. aucupiorum.leg. vsusfructus.ff.de vsufr.

SVMMARIVM.

1 *Lupam prægnantem capiens an habeat vnum præmium an plura.*

Quæst. XIIII. Secundæ partis.

1 Ecimoquarto, quæro, stante statuto quòd † capienti lupum, vel vulpem detur aliquod pramium, si quis caperet lupam vel vulpem prægnanté, an debeat habere vnum, vel plura præmia? Resp. quòd ei debitur vnum præmium, non plura, Bald. leg.fin.ff.de liber. causa not. leg.qui in vtero.ff. de stat.hom.l.2.§.qui autem.ff.de exc.tutor. not.leg. in lege ff. ad leg. Falcid. secus si capiat lupam lactantem cum lupatinis. Imola l.in lege. ff. ad leg. Falc. Felyn.c.sicut de homicid.

SVMMARIVM.

1 *Cerui capti quando capientium fiant.*

Quæstio XV. Secundæ partis.

1 Ecimoquinto etiam quæro. Fuit † ceruus in nemore inuētus, & occisus, vel captus à venatore, an sit capientis? Respon. quod si ceruus erat domesticus qui ire, & redire solebat, quamuis id venator ignoraret, pertinebit ad dominum, nec tamen ei actio iniuriarum aliqua competit cum probabiliter venator credere potuerit ferum esse, qui si ferus esset occupantis fieret Doct. §. Ceruos inst. de rerum diuis. Alciat.lib. 11.parergon cap. 2.

SVMMARIVM.

1 *Leones mansueti an possint occidi.*

2 *Bestiæ nociuæ quo tempore possint retineri in Ciuit.*

Quæstio XVI. Secundæ Partis.

1 DECIMOSEXTO quæro † an leones occidi possint? Respond. quòd sic, Ampl. etiam si fuerint mansueti, & habitu sint pro derelicto leg. vnica.cap.de venat.ferarū lib. 11. ibi occidendorum leonum cunctis facimus potestatem, neque aliquam finimus quenquam calumniam formidare, Bestias autem
2 quæ ad comitatum ab omnibus † limitum Ducibus transmittuntur, non plus quam septem diebus intra singulas ciuitates detineri præcipimus violatoribus eorum, quinas libras auri fisci viribus illaturis.

SVMMARIVM.

Fera fugata à canibus cuius fit.

Quæstio XVII. Secundæ partis.

1 DEcimoseptimo quæro cuius sit fera fugata canibus † Respond. quòd est occupantis non autem fugantis, quia multa accidere possunt, ne capiatur. §. illud inst. de rerum diuis. Alciat lib. 11. parergon capitulo secūdo: consuetudo tamen aliter se habet, vt dicam in seq. quæst. præsertim in leporibus.

SVMMARIVM.

Vulnerata fera an sit vulnerantis an verò capientis.

Quæstio.

Quæstio XVIII. Secundæ partis.

1 Ecimooctauo quæro cuius † sit fera in venatione vulnerata, an scilicet sit vulnerantis, an capientis? Respond. quòd de hoc est textus clarus. §. illud instit. de rerum diuis. ibi illud quæsitum est, an si fera bestia ita vulnerata sit, vt capi possit statim tua esse intelligatur, & quibusdam placuit, statim esse tuam, & eò vsque tuam videri, donec eam persequaris: quòd si desieris persequi; desinere esse tuam, & rursus fieri occupantis. Alij putauerunt, non aliter tuam esse, quàm si eam ceperis: sed posteriorem sententiam nos confirmamus, quòd multa accidere soleant, vt eam nõ capiant. glo. l. verò l. quinta, §. illud. ff. de acquir. rerum domin. dicit id de consuetudine seruari contrarium, quòd scilicet sit vulnerantis, quam refert Alciat. libro quarto, parerg. capitulo secundo, Barto. l. quominus quæstione quinta. ff. de flumin. Didac. secunda parte; relect. §. octauo, numero 13. de regul. iur. sexto. Cæpolla tract. de seruit. rusticorum prædiot. titulo de aucupio numero quinto. Ego verò putarem seruandam esse consuetudinem, scilicet dimidiam esse vulnerantis, & aliam capientis, nisi vulnus esset adeo lethale, vt nihil accidere possit quin capiatur à vulnerante, quando fuerit probatum vulnus.

SVMMARIVM.

1 *Surripiens ouem de ore lupi, gallinam de ore vulpis, vel auem, de ore falconis, an quod accepit, sit accipientis.*

Quæst. XIX. Secundæ partis.

1 Ecimonono quæro, si lupus acceperit ouem, † vulpes gallinam, accipiter auem, & ea quidam accepit de ore istorum, an teneatur restituere priori Domino? Resp. quòd sic l. Pomponius in fine. ff. de acquirend. rerum domin. ibi Pomponius tractat. cum Pastori meo, lupi porcos eriperent, hoc vicinæ villæ colonos cum robustis canibus & fortibus, quos, & pecoris sui gratia pascebat, consecutus, lupis eripuit, aut canes extorserunt. & cum pastor meus peteret porcos, quærebatur vtrum eius facti sint porci, qui eripuit, ao nostri maneant, nam genere quodam venandi, id erant nacti. cogitabat enim quemadmodum terra, marique capta, cum in suam naturalem laxitatem peruenirent, desinerent eorum esse, qui cepissent: ita ex bonis quoque nostris capta à bestijs marinis, & terrestribus, desinant nostra esse, cum effugerint bestiæ nostram persequutionem, quis denique manere nostrum dicet, quod auis trasuolans ex area, aut ex agro nostro substulit aut quod à oobis milua eripuit? Si igitur desinit: si fuerit ore bestiæ liberatum, occupantis erit, quemadmodum piscis, vel aper, vel auis, cum potestatem nostram euaserit, si ab alio capiatur, ipsius fit. Sed putat potius nostrum maoere tandiu, quandiu recuperari possit. licet in auibus, & piscibus, & feris verum sit, quod scribit. idem ait & si naufragio quid nostrum amissum sit, non statim nostrum esse desinere, denique quadrupli teneri eum, qui rapuerit, & sanè melius est dicere, & quod à lupo eripitur, nostrum manere quandiu recipi possit, id quod ereptum est, si igitur manet nostrum, ego arbitror etiam furti competere actionem, licet enim non furandi animo fuerit colonus persequutus, quamuis & hoc animo persequutus sit, tamen cum illud reposcenti non reddiderit, supprimere, & intercipere videtur quare & furti & ad exhibẽdum teneri eum arbitror, & vẽdicari ab eo exhibitos porcos posse, Veronensis in tract. de seru. inst. præd. tit. de aucupat. c. 2. nume. 6.

SVMMARIVM.

1 *Rete illaqueata fera si capiatur an sit capientis.*

2 *Pisces in rete capti quando sint tendentis an accipientis.*

3 *Aues in rete capti cuius sint.*

Quæst. XX. Secundæ partis.

1 IGESIMO quæro. † Fera in laqueum incidit, an sit mea an vero capientis? Resp. per textum leg. in laqueum. ff. de acquirendo rerum domino ibi (in laqueum, quem venandi causa posueras, aper incidit, cum eò hæreret, exemptum eum abstuli, num tibi videor tuum aprum abstulisse? & si tuum putas fuisse, si solutum eum in Syluam dimisissem, eo casu tuus esse desijsset, an tuus maneret? & quam actionem mecum haberes si desisset tuus esse? num in factum dari oporteret quæro? Respond. uideamus ne intersit laqueum in publico an in priuato posuerim, & si non in publico, sed si in priuato posuerim, utrùm in meo an in alieno, & si in alieno, utrum permissu eius cuius fundus erat, an non permissu eius posuerim? præterea utrùm in eo ita hæserit aper, vt expedire se non posset ipse, an diu luctando expediturus se fuerit? summam tamen hanc puto esse, vt si in meam potestatem peruenerit meus factus sit, si autem aptum meum factum in suam naturalem laxitatem dimisissem eoque facto meus esse desijsset; actionem mihi in factum dari oportere? veluti responsum est, cum quidam poculum alterius ex naue deiecisset Ver. tract. de seruit. rusticorum prædiorum titu.

de aucupatione capitulo 21. numero 4. Didac. 2. p.relect.§.8.regul.peccatum de reg.iur.6. Alciat. lib.11.parerg.c.2.vbi de piscibus in rete captis lo
2 quitur † Cassan. in consuet.Burg.Rubric.13.§.7. nume.8.& num.10.quid autem sit dicendum de
3 piscibus, & auibus dic † seruandam esse consuetudinem.

SVMMARIVM.

1 *Piscatio quando sit licita.*
2 *Piscari licitum est vnicuique in mari, & in littore maris.*
3 *Piscari non potest prohiberi priuata authoritate.*
4 *Pisces capti fiunt capientium.*
5 *Casam ponere licet vnicuique in littore maris.*
6 *Piscari quilibet potest in flumine publico.*
7 *Piscari non licet in flumine priuato.*
8 *Piscatio priuata non potest turbari.*
9 *Piscari non potest in loco vbi conuentum fuerit.*
10 *Piscari non potest in loco prohibito per Principem.*
11 *Piscari non potest vbi consuetudo resistit.*
12 *Piscari non potest in loco praescripto.*
13 *Piscatio quando reddatur illicita.*

Quaest. XXI. Secundae Partis.

1 Igesimoprimo (cum † dictũ sit in venatione) quaero vtrũ piscatio sit licita? Respond. quòd in mari cuilibet licitum est piscari.l.venditor.ff.
2 com.praed. similiter † in littore maris. l. nemo.§.fina.l. riparũ.ff.de rerum diuis. littora enim sunt omnibus communia, sicuti aer. l. iniuriarum.§.fina.ff. de iniurij, vnde potest piscari in littore maris etiã
3 ante aedes meas, † & si ipsum piscari prohibeam teneor actione iniuriarum l.2.§.si quis.ff.ne quid in loco publ. nisi aliter conuentum esset inter partes d.l.venditor. Vnde cum primum, quis pisces
4 in mari, seu littore † ceperit eius sunt.l. quod ĩ littore.ff.de acq.rer.dom.& in mari piscantibus lici
5 tum est † casam in littore ponere, in qua se recipiant.l.riparum.ff.de rerum diuis. praeterea in flu
6 minibus, & portu, ius piscandi † est commune omnibus.§.flumina.inst.de rer.diuis.fallit primo quando flumen est priuatum aliàs non. l. iniuria-
7 rium † actio.§.fin.ff.de iniur. Secundò fallit, quando ius piscandi est priuatum, puta quia est venditum per Principem c.1.quae sint regalia: Tertiò
8 fallit † quando esset conuentio cum vicino, vt in
9 domo † sua piscari non possit d.l.venditor, & ibi Doct.quae locum habent etiam in fluminibus pu-
10 blicis. Quarto fallit † quãdo Princeps prohiberet, ne quis piscari posset, vt est in lacu perusino. Quinto fallit, quando esset consuetudo, vt pisca-
11 retur solùm pro vsu publico, † & nõ pro priuato, vel certo tempore tantùm, quia consuetudo vim legis substinet.d.l.venditor.§.si constat. Sexto fal-
12 lit, quando † quis praescripsisset ius piscandi quia tunc alius in eo loco piscari non posset, quae praescriptio procedit, quando quis fuit in possessione piscandi per tantum tempus, cuius initij memoria non existat, per quod tempus praescribuntur loca publica l.hoc iure. §.ductus aquae. ff. de aqua quot.& aest. de qua dixi supra in quaest.de praescripi. Veron.tit.de seru.rust.praed.tit.de piscat.c. 42.num.3.& seq. conclusio igitur sit quòd pisca-
13 tio si fiat propter necessitatem sicuti faciunt illi qui ex illa victum quaerunt est licita Greg. super Ioan.21.vbi leguntur Apostoli post Christi resurrectionem redijsse ad opus piscationis, cum Matthęus post conuersionem ad opus telonei non resederit. Similiter si fiat propter solatium, adhibitis circunstantijs, est etiam licita, si tamen fiat deficiente aliqua debitarum circunstantiarum, est illicita, & est ventale, vel mortale secundùm distinctionem, quam supra de venatione posuimus, Tut recr.c.qui venatoribus uu. 6. distin. 86. Cassan.tract.de gloria mundi p.1 1.consid.11.

SVMMARIVM.

1 *Piscandi genus duplex.*

Quaest. XXII. Secundae partis.

1 Igesimosecundo quaero † quotuplex sit genus piscandi? Resp. scilicet retibus, & hamo gl. Archid. Turrecr. & Bellam.c.est,& aliud 24.q.1. de retibus dicitur. c.non turbatur.q.1. ibi non turbatur nauis, quae Petrum habet, turbatur illa, quę Iudam, & si multa illic discipulorum merita nauigabant, tamen adhuc eam proditoris perfidia agitabat. in vtraque Petrus, sed qui suis meritis firmus est turbatur alienis. caueamus igitur perfidum, caueamus proditorem, ne per vnum fluctuemus plurimi. Ergo non turbatur haec nauis, in qua prouidentia nauigat, abest perfidia, fides superat quemadmodum enim turbari poterat, cui praeerat is, in quo firmamentum ecclesiae est? illic ergo turbatio, vbi modica fides, ibi securitas, vbi perfecta dilectio. denique & si alijs imperatur vt laxent retia sua; soli tamen Petro dicitur: duc in altum Luc. 5. hoc est in profundum disputationum, quid enim tam altum, quàm altitudinem diuitiarũ videre, idest scire Dei filium, & ipsam professionem diuinae generationis assumere, quam licet mens nequeat humana plenae rationis inuestigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo complectitur. De altero verò genere piscandi, dicitur, capitulo est, & aliud vigesimaquarta quaestione prima, ibi, est & aliud Apostolicum piscandi genus, quo genere solum Petrum piscari Dominus iubet, dicens, mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit tolle. Et hoc genere piscandi, solus Petrus iussus est à Domino uti, ad finem soluendi tributum, vnde dixit Matthaeus decimoseptimo, vade ad mare,

mare, & mitte hamum, & eum piscem, quem primò apprehenderis, tolle, & aperto ore eius, inuenies staterem illum assumens da eis pro te, & pro me, quia iam Petrum fecerat Capitaneum super alios Apostolos, soli enim capitanei soluebant tributum, Vnde August. libro quæst. nou, testam. Saluator Noster cum pro se, & Petro daciamber pro omnibus soluisse videtur, quia sicut in Saluatore erant omnes causæ magisterij, ita etiam post Saluatorem, omnes in Petro continentur ipsum enim constituit caput eorum, vt Pastor esset gregis Dominici Turrecrem.d.cap.est, & aliud dicens glo. ibid. intelligere per hamum iurisdictionem, quam ipse præ alijs habuit in vniuersum orbem. Vnde vocatus est in plenitudinem potestatis: vtroque igitur genere Piscatus est Petrus; primo genere piscandi piscati sunt & alij discipuli.

Primum genus piscandi quod fit in rete, inquisitionem denotat diuinæ scientiæ, & sapientiæ: sapientiæ quantum ad diuinitatem Christi: & scientiæ quantum ad humanitatem eiusdem.

Secundum piscandi genus, quod fit in hamo ligandi, atque soluendi potestatem insinuat. Petrus autem omnium sacerdotum figuram tenebat: rete ergo Petrus & alij piscantur, quia non solum Sacerdotes, sed & alij prudentes viri, de ministerio sapientiæ, & scientiæ Dei scrutantur. Soli Petro conceditur piscari in hamo, quoniam solùmmodò Sacerdotes habent potestatem ligandi, atque soluendi, retia namq; cũ perplexis filis intexta, verborum diuinorum perplexitatem insinuant, quibus de interioribus Christi sacramentis disputatur. In hamo verò lineæ, vbi velut funi ferrum coniungitur; ferrea, idest inconuincibilia Ecclesiæ vincula, designantur, vel secũdùm aliam mysterij considerationem, putari ẽt potest soli Petro vtrunque genus piscandi esse concessum, quippè & si cæteri discipuli piscatentur specialiter tamen de Petro fit mentio, cum ei soli dicitur duc in altum rete, in primo genere piscandi signatur ventilatio rationis fidei: in secundo causa depositionis Episcopi Episcopus enim præminens in sua Diœcesi, est quasi piscis, primo ascendens de mari, quia solo hamo Petri capitur, quando soli Apostolo Episcoporum causa criminalis terminanda committitur. capitulo quamuis 3.q.7. Similiter quando ratio fidei ventilatur, ad sedem Romanam defertur, Hæc Archid. & Bellam.d.c.2.est, & aliud 24.q.1.

S V M M A R I V M.

1 *Piscari an possit in fundo alieno.*

Quæst. X X I I I. Secundæ partis.

1 Igesimotertio quæro † vtrũ quis piscari possit in fundo alieno. Respond. quòd non; si ibi fuerit facta piscaria à Domino, l. vsufructuarium. §. si viuarijs. ff. de vsufruct. secus si fundus esset inundatus à flumine, & ibi aqua fluens esset, & pisces apportasset, quia tunc credo quòd ibi posset piscari, sicuti aucupari argumen. l. tertia §. item. ff. de acquiren. possess. vbi enim est eadem ratio ibi idem ius statui debet. l. illud. ff. ad leg. Aquiliam, Aretin. §. feræ, numero quarto, institut. de rerum diuis.

S V M M A R I V M.

1 *Possideri an dicantur pisces.*
2 *Viuaria, quæ dicantur.*
3 *Stagna quæ sint.*
4 *Piscina quid sit.*

Quæst. X X I I I I. Secundæ partis.

1 Igesimoquarto quæro † vtrũ pisces dicantur possideri? Respon. per l. 3. §. item feræ. ff. de acquiren. possess. vbi iurisconsul, Respondit, animalia inclusa viuarijs, & columbarijs priuatis, pisces item ĩ piscinam congregatos, à Domino fundi possideri, non sic pisces inclusos stagnis, nec feras in saltibus circunseptis degentes, & euagantes, nam hæ à Domino fundi minimè possidentur. quod dictum tamen intellige, quòd ad dominium non esse discrimen vllum inter stagna, & saltus, piscinas, & viuaria, modo saltus, & stagna, vtcunque longissimi spacij sint, manu hominum, & priuata industria fuerint circunsepta, & fabrefacta, nam in eis militat circa ipsa
2 animalia eadem ratio. † Et nota quod viuaria, dicuntur loci, quibus vel aues, vel pisces, vel feræ continentur ad victum humanum, hominum quidem industriæ animalibus in eà loca immissis, vt nutriantur, aliaque progenerent ad mensarum delicias. l. vsufructuarius. §. viuarijs. ff. de vsu
3 fruct. Stagna dicuntur † quæ temporalem continent aquam stagnantem, quæ plerunque hyeme cogitur, nec fluit, nec refluit. l. 1. ff. vt in flum.
4 publ. nauigat. lic. piscina verò est ea, inquam † pisces humana industria mittuntur, vt ibidem nutriantur. Didac. secunda parte relect. §. 8. numero 15. de reg. iur. Alex. l. 3. §. Nerua. nume. 3. ff. de acq. poss. & ibi Doct. com.

S V M M A R I V M.

1 *Possessio, vel quasi an contineatur piscando.*
2 *Cautela pro venatione.*

Quæst: X X V. Secundæ partis.

1 GESIMOQVINTO quæro. † Quidam in flumine publico piscatur, si alios ipse (nemine contradicente) volentes inibi piscari, prohibeat, & prohibitioni factæ non reclament illi quorum interest; constituatur ex eo

in quaſi poſſeſſione ibidem ſolus piſcaudi? Reſpond. quòd ſic, ita, vt huic iuri præſcribere queat. Doctores common. §. flumina inſtit.
2 de rerum diuiſ. Bald. l. item † lapilli. ff. de rerum diuiſ. Vnde cautela eſt pro dominis terrarum, vt interdicant ſubditis venationes, qui ſi prohibitioni non contradixerint, præſcriptoque dominorum paruerint, dominos ſuos in quaſi poſſeſſione prohibendi conſtituunt, ac ius denique tandem venandi per tempus poſtea immemorabile, perdunt. l. 1. & ſeq. C. de ſer. & aqua. l. qui luminibus. ff. de ſeru. vrb. præd. Doct. c. non eſt de decimis. Zoan. l. 2. nu. 155. C. de pact. inter empt. & vend. Guid. conſi. q. 2. num. 2. port. inſt. de rerum diuiſ. num. 15. in prin.

S V M M A R I V M.

1 *Princeps concedere poteſt alicui, vt ipſi ſoli liceat in certa parte maris piſcari.*

Quæſt. XXVI. Secundæ partis.

1 Vigeſimoſexto quæro, † an princeps concedere poſſit alicui, vt ipſi ſoli liceat in certa parte maris piſcari? Reſpon. quod ſic. gl. l. ſi quiſquam. ff. de diu. & tempore. præſcr. gl. l. venditor. ff. com. præd. Ruin. conſi. 28. nu. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Aucta aqua an augeatur ius piſcandi.*
2 *Piſces egreſſi inundatione è ſtagno meo, quando eos vendicare poſſim.*

Quæſt. XXVII. Secundæ partis.

1 Vigeſimoſeptimo quæro, † an aucta aqua augeatur ius piſcandi? Reſp. quod ſic, ſi augeatur miniſterio Naturæ, ſi verò augeatur facto hominis; tunc habens ius piſcandi, contribuet proportionaliter arbitrio boni viri pro eo pluris, quod habet ius piſcandi iuxta illud: qui ſentit commodum, ſentire debet & incommodum. Brun. tract. de aug. & dim. concl. 11. nu-
2 mer. 14. Item quæro, † aqua tui ſtagni ita creuit, quod plures piſces deuenerunt vſque ad fundum meum, vel ad ſtagnum meum: tu vis ipſos piſces ſequi, & habere, an poſſis? Reſpond. quod in ſtagno meo impoſſibile eſt eos cognoſci, in loco autem meo ſicco, bene cognoſci poterunt, ideo eos habere poteris. Caſſan. in conſuet. Burg. rubr. 4. quæſt. 24. §. 2. not. l. naturalem. §. gallinarum. ff. de acq. rerum dom.

S V M M A R I V M.

1 *Aucto populo an augeri debeat ius portandi piſces.*

Quæſt. XXVIII. Secundæ partis.

1 Vigeſimooctauo quæro, † Piſcator qui obligatus eſt pacto portare ad ſorum quaſlibet die duas ſalmas piſcium, an teneatur portare plures ſi populus augeatur? Reſp. quod ſic. Bart. l. 3. in fin. C. de priuileg. lib. 11. niſi obligatio fuerit arctata ad certum numerum perſonarum.

S V M M A R I V M.

1 *Conductor piſcationis non poteſt euacuare piſcinam.*

Quæſt. XXIX. Secundæ partis.

1 Vigeſimonono ſi quis † conduxit valles, aut paludes, vt ibi piſcari poſſit, & in eis reperiatur certa pars terræ eleuata ab alueo, quæ doſſi vulgariter appellantur, & piſces omnes in hyeme ſe reducût ſub eis, vt in vallibus Paduæ contingit, an ſit licitum conductori aperire dictos toros, & omnes piſces accipere? Reſp. quod non, quia iſto modo ius piſcandi deſtrueretur, niſi alios reponeret. Arg. l. ſi merces. ff. conductor. ff. loc. nam conductor in primis tenetur côditionem ſeruare, quod ſi quid in ea prætermiſſum eſt, id ex bono, & æquo præſtandum eſt, ſed ex bono, & æquo eſt conductor piſcinæ, vt non deſtruat, totam piſcinam, quia debet habere fructus piſcandi, non autem omnes piſces, ita vt piſcaria conſumetur. not. l. 1. & ſeq. ff. de vſufr. idem dico, ſi locaretur ius piſcandi in flumine, vel fonte, aut piſcaria, quia non poſſet omnes piſces tollere. Veron. tract. de ſeru. ruſt. præd. capit. 13. numer. 8. Bertach. tract. de gabell. quæſtion. 4. num. 16.

S V M M A R I V M.

1 *Communes in quibus aquis ſint piſcationes.*

Quæſt. XXX. Secundæ partis.

1 Trigeſimo quæro, † quibus in aquis ſint communes piſcationes? Reſp. in mari, in flumine publico in ſtagno, lacu, & ſimilibus. Balb. tract. de præſcr. q. 6. quintæ q. princ. nu. 4. dixi ſupra in q. de piſcatione, quâdo ſit licita, Veron. in trac. de ſeru. ruſt. præd. c. 42. nu. 2. Hugo. de officio quatuor Prælatorum tit. de excuſatione munerum nu. 14. Not. Corn. conſil. 211. nu. 1. & ſeq. volumin. 4. in terminis Iaſ. leg. poſſideri. §. Nerua num. 22. ff. de acq. poſ.

S V M M A R I V M.

1 *Negotiatores an dicantur piſcatores.*

Quæſt.

Quæst. XXXI. Secundæ partis.

1 Rigesimoprimo quæro, † an piscatores dicantur negotiatores? Resp. quod nó. l. legatis seruis. ff. de leg. 3. ibi (legatis seruis exceptis negotiatoribus. Labeo scripsit, eos legato exceptos videri, qui præpositi essent negotij exercendi causa, veluti, qui ad emendum, locandum, conducendum præpositi essent, cubicularios autem vel obsonatores, vel eos, qui piscationibus præpositi essent, non videri negotiationis appellatione contineri, & puto veram esse Labeonis sententiam, vbi Alberic. num. 2. dicit & sic not. quod piscatores non sunt negotiatores, quod est verum, quando Domino tantum piscantur, secus si vénderent pisces, quia tunc dicerentur negotiatores.

SVMMARIVM.

1 *Pisces in rete capti an sint capientium.*

Quæst. XXXII. Secundæ partis.

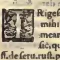

1 Rigesimosecundo, quidam † piscator nassas labyrintosque, suos in flumine tendit, deinde æmulum artis suæ deprehendit, qui casses euacuauerat, piscesque extraxerat: cuius erunt pisces? Resp. dominium piscium occupatoris esse. l. in laqueum. ff. de acq. rerum dom. dabitur tamen piscatori iniuriarum actio. l. iniuriarum. §. si quis. ff. de iniurijs, si tamen pisces ceperit in loco priuato, capiens tenebitur restituere. Alcia. lib. 11. parergon. c. 2.

SVMMARIVM.

1 *Ius aquæ ducendæ, ad piscariam an sit seruit. realis*

Quæst. XXXIII. Secundæ partis.

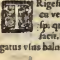

1 Rigesimotertio quæro † si concedatur mihi ius aquæ ducendæ ad piscariam meam an sit seruitus realis? Resp. quod sic, quia debetur fundo meo. l. pecoris. ff. de seru. rust. præ. l. vt pomum. ff. de seru. Veron. tract. de seru. rust. præ. c. 42. num. 5.

SVMMARIVM.

1 *Vendito lacu an veniant naues piscatoriæ.*
2 *Vendito fundo non veniunt pisces.*

Quæst. XXXIIII. Secundæ partis.

1 Rigesimoquarto quæro † an vendito lacu veniant etiam naues piscatoriæ? Resp. quod sic. Bald. l. 2. C. de verb. sign. facit. l. patronus. §. fin. ff. de leg. 3. vbi legatus vsus balnei comprehendit omnia necessa-
ria ad vsum eius: facit etiam l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. item legato fundo, ad vsumfructum comprehendit etiam instrumenta ad fruendum necessaria. l. item fundi. §. leuinarios. ff. de vsufr. vendito
2 tamen fundo, in quo sunt † pisces in piscinis, illi pisces non sunt ædium neque fundi, magis, quam pulli, aut cetera animalia, quæ in fundo sunt. l. Iulianus. §. fin. & l. seq. ff. de act. empti.

SVMMARIVM.

1 *Aues & volucres an sint capientium.*
2 *Aucupatio quomodo prohiberi possit.*

Quæst. XXXV. Secundæ partis.

1 Trigesimoquinto quæro, † an aues, & volucres sint capientium? Resp. quod sic. §. feræ
inst. de rerum diuis. ibi feræ igitur bestiæ & volucres, & pisces, & omnia animalia, quæ in mari, cælo, & terra nascuntur, simul atque ab aliquo capta
fuerint, iure gentium statim illius esse incipiunt, quod enim ante nullius est, id naturali ratione
occupanti conceditur, nec interest feras bestias, & volucres vtrum in suo fundo quis capiat, an in
alieno plane qui alienum fundum ingreditur, venandi, aut aucupandi gratia, potest à Domino, si
2 is præuiderit, † prohiberi, ne ingrediatur, quicquid autem eorum ceperis, eousque tuum esse
intelligitur donec tua custodia coercetur: cum autem tuam euaserit custodiam, & in libertatem naturalem se se receperit, tuum esse desinit, & rursus occupantis fit: naturalem autem libertatem recipere intelligitur, cum vel oculos tuos effugerit, vel ita sit in conspectu tuo, vt difficilis sit eius persequutio.

SVMMARIVM.

1 *Apes an occupanti concedantur.*

Quæst. XXXVI. Secundæ partis.

1 Trigesimosexto quæro † vtrum apes sint capientium? Resp. quod sic. §. apum inst. de rerum diuis. ibi apum quoque fera natura est, itaque apes, quæ in arbore tua consederint, antequam à te alueo includantur, non magis tuæ intelliguntur esse, quàm volucres, quæ in arbore tua, nidum fecerint, ideoque si alius eas incluserit, is earum Dominus erit: fauos quoque, si quos effecerint, eximere quilibet potest: plane integra re, si præuideris ingredientem fundum tuum, poteris eum iure prohibere, ne ingrediatur: examen quoque, quod ex alueo tuo euolauerit, eousque intelligitur esse tuũ, donec in cóspectu tuo est, nec difficilis persequutio eius est, alioqui occupantis fit.

SVMMARIVM.

1 *Columbas capiens an teneatur restituere.*

Quæst.

Quæstio VIII. Primæ partis.

1 Ctauò quęro utrum uenatio † liceat clericis Respond. quòd de hoc est textus expressus capitulo primo de cler. uenatore, ibi: Episcopum, Præsbyterum, aut Diaconum, canes, aut accipitres, aut huiusmodi ad uenandum habere non licet. quòd si quis talium personarum in hac uoluptate sæpius detétus fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus à communione, si presbyter duobus, si diaconus ab omni officio suo suspendatur, & c. 2. eo. ti. ibi: omnibus seruis Dei venationes, & syluaticas sagitta-
2 tiones, † cũ canibus, & accipitres, aut falcones habere interdicimus conc. c. 1. 34 dist. & c. Esau. 86.
3 dist. ratio † autem quare venatio interdicatur clericis, piscatio autem non, est multiplex p. quia piscatio fit sine clamore, venatio autem non. Secunda, propter maiorem delectationem, qua venator detentus, non potest interim de diuinis cogitare.
4 glo. c. Esau 86. dist. Tertia, † quia venatio fit cum maiori sumptu comeduntque bestiæ, quod Christi pauperes alere deberet, contra illud Euangelij non est bonum sumere panem filiorum & dare
5 canibus. Quarta, † quia carnes serinæ luxuriam fouent, & vitia sub ministrant, quod secus faciunt pisces, ideo tempore ieiunij illæ prohibentur isti permittuntur. Quinta, quia venatio est proximior
6 crudelitati, quàm piscatio. Sexta; quia † venatio ma-
7 gis affert periculum vitæ homini, † quàm piscatio, quoniam, vt docet experientia, interimuntur sæpè homines à feris, vel semet impetu aliquo pręcipites agunt in illis persequendis, quod raró contingit in ipsa piscatione. Septima ratio, quia vena-
8 tio † est minus decora, quàm ipsa piscatio & minus grauis. quid. n. turpius, quàm clericum huc, & illuc pedibus cursitantem aut equo volitantem
9 videre? Octaua † ratio, quia venatio caret exemplis sanctorum virorum. c. Esau. 86. dist. ibi. Esau venator erat, quia peccator erat, & penitus non inuenimus in scripturis sanctis sanctum aliequem venatorem, piscatores inuenimus sanctos, cum pi-
10 scatio ipsos habeat Apostolis † ante, & post resurrectionem Christi, immo Christum ipsum approbantem, & iubentem retia tendi, ac de piscatione comedentem. Luc. & Ioan. capit. fin. Nona, quia persequi feras appetitus magis, & luxuriæ
11 quàm † rationis vel necessitatis esse cognoscitur. Decima, propter damnum quod infertur à ve-
12 natoribus agris † alienis. Vndecima, propter rixas multas quæ oriuntur inter venatores, & inter do-
13 minos agrorum prohibentes † ingressum eorum. Quæ rationes cum cessent in piscatione; meritò vnum prohibetur, alterum permittitur. Quia in re ita distinguendo dicas, aut loquimur de uenatione hominum oppresiua, & hæc indistinctè
14 prohibetur omnibus clericis † quibus interdicitur pugnare etiam cum infidelibus, nisi defensionis causa. c. ex multa de uoto, aut de venatione adula-
15 toria, & illa quoque † omnino prohibita dicitur capitulo uę qui dictis t 1. quæst. tertia aut de ue-
16 natione arenaria, quæ † fit cum homines certant cum bestijs, & hæc quoque prohibetur clericis. cap. primo de cler. uenat. aut uerò est uenatio se-
17 rarum saltuosa, uel clamosa, quæ † fit cum canibus & tunc, aut sunt in minoribus ordinibus cóstituti & arbitrio Iudicis puniuntur, aut in sacris, & tunc si habetur redditus in venatione sicuti plures sunt clerici in gallia, & licet eis cum non faciant ad uoluptatem alioquin deberent uitare hanc clamosam uenationem, putarem tamen eos posse, si rarissimè hoc facerent, causa recreationis, Arg. cap. primo de Cler. uen. dum dicitur in hac uoluptate sæpius detenti, secus ergo, si rarissime, & non causa uoluptatis, sed causa necessitatis, puta exercitij, ualetudinis causa, excitando appetitum propter morbum præcedentem cap. dilectus de homicid. dummodo non alat canes de redditibus ecclesiæ, nec eos retineat in
18 propria † domo. uenatio uerò quæ fit cum rete, seu laqueo, licita est clericis, dummodò frequenter non insistant glo. 3. cap. Esau 86. distin. Abb. & Doctor. comm. capitulo primo & seq. de cler. uen. Doctor. clem. prima §. porrò de stat. Mon. Innocent. & Abbas capitulo dudum il secundo de elect. Felinus. capitulo auditis de præscri. Didac. secundo primo relect. capitulo peccatum. §. octauo numero secundo de regulis Iuris sexto ubi dicit quid quid captum fuerit a Clericis etiam illicita uenantibus, proprium capientium fit, nec iudicio animæ restituendum erit. concl. Possella uer. uenatio, & Armi. numero secundo Bonifac. Clemen. prima §. porrò numero secundo de stat. Monachor. Tiraquell. tractatu de nobil. cap. 87. numer. 148. concl. capitulo cum Amplissimis numero secundo de censibus. Zabar. capit. secundo de cler. uen. Præpos. capitulo omnibus 34. distin. & capitulo quorundam ead. distin. Franciscus Marcus decis. 530. numero 9. volumine primo Diaz. in praxi Crim. c. 61. pœna autem clerici uenantis dicitur in sequenti quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Pœna Clerici ratione venationis prohibitæ.*
2 *Clerici venantes, venatione oppressiua, vt homicidæ puniuntur.*
3 *Clerici venantes venatione arenaria quando efficiantur infames.*
4 *Episcopus venator qua pęna puniatur.*
5 *Præsbyter venator quomodo puniatur.*
6 *Diaconus, & subdiaconus venantes an puniendi sint.*
7 *Pęna maior imponitur maiori.*
8 *Ex persona pensatur qualitas delicti, & pęnę.*
9 *Clericus in minoribus constitutus venando qua pœna puniatur.*

Quæstio IX. Primæ partis.

1 Ono quęro, quę sit pęna † clerici uenantis uenatione ꝓhibitæ? Resp. ꝙ si uenãtur, uenatione oppressiua hominũ tam clerici quã laici puniũť pęna homicidij, faciunt. n. cõtra pręceptũ nõ occides. Turrecrem

c. qui

c.qui venatoribus nu. 2. 86. distinctio.sicuti fuit
Nembrot venator coram Domino, idest homi-
num oppressor.c. 10. Genes.cap.fin. §. his itaque
6. dist. si verò venantur, venatione arenaria pec-
cant mortaliter si verò locassent ad id operas
3 suas, tam Clerici, quàm laici † efficiuntur infa-
mes leg. 1. §.item.ff.de post. leg. 2. §. fin.ff. do his,
qui not. infamia. si verò uenantur uenatione sal-
tuosa, quia Episcopum, Præsbyterum aut Dia-
conum, canes aut accipitres, aut huiusmodi ad ue
4 nandum habere non decet, quòd si quis † talium
personarum in hac uoluptate sæpius detentus
5 fuerit; si Episcopus † est tribus mensibus à com-
munione, si Præsbyter duobus, si Diaconus ab
omni officio suo suspendatur. capi. 1. de clerico
uen. eadem pœna, qua Diaconus punitur, & Sub-
6 diaconus † punietur, ut dicunt Doctor. com. d.
cap. primo & licet uideatur imposita maior pęna
7 minori quam † maiori, quod est contra illud cap.
Homo 40.distin. cap. nulli 19. distin. plus tamen
punitur hic Episcopus & præsbyter quàm diaco-
nus, maior enim reputatur illa pęna in Episcopo,
uel pręsbytero quam suspensio à beneficio in Dia
cono, uel Subdiacono propter maius scandalum.
8 ex persona † enim consideratur iniuria. §. atrox.
inst. de iniur. sic, & pœna ex persona iudicatur
parua, uel magna glo. fin. d cap. primo de cle. ue-
natore. quid autem in clericis in minoribus ordi-
9 nibus † constitutis? dicunt Doct. Iudicis arbitrio
puniri. Ioan. And. & Hostien. dicto ca. primo &
Diaz. in pract. crim. cap. 61. numero 7. Iac. Men.
libro secundo Cent. 5. Cas. 413. numero 18. de
arb. Ind. uol. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Venatio, piscatio, & aucupium an possint prohiberi ne exerceantur aliquibus certis instrumentis.*
2 *Feræ, pisces, & volucres sunt pro ornamento vniuersi, atque pro vtilitate hominum.*
3 *Feræ prohibentur capi cum instrumento Zonę.*
4 *Aues prohibentur capi cum sclopo, seu arcobusio.*
5 *Pisces prohibentur capi esca.*

Quæstio X. Primæ partis.

1 DECIMO † quęro an uenatio
possit prohiberi, ne fiat cum
quibusdam retibus uel alijs
instrumentis, aptis ad fera-
rum depopulationem, uel ho
minum periculum? Respód.
2 quòd sic, quia † feræ, uolu-
cres, & pisces nó solum sunt
pro ornaméto uniuersi, sed etiam pro utilitate ho
minum, undo Princeps prohibet uenationem, quę
3 fit † cum instrumento Zonæ quia eò plures extin
guũtur, & capiuntur feræ atque inde sequitur ani
malium syluestrium, & ferarum innumera ex-
4 tinctio, quæ † Reipub. incommoda est: simili-
liter, ne quis cum sclopo aucupetur, cum pro-
pter tonitrua arcobusiorũ fugentur, & terreantur
aues, & feræ, item prohibere potest, ne quis pi-
scari possit cum esca, qua occiduntur pisces in ma
5 gna quantitate, † prout extant leges super præ-
missis editæ à Serenissimo Magno Etruriæ Du-
ce in suo magno Ducatu, quæ leges consonant
cum dispositione iuris communis not. §. nemo
retia de pace tenenda leg. qui foueas adul. Aquil.
Plat. & Rebuff. l. unica C. de uen. fer. lib. 11. Bert.
cons. 155. libro primo Cassan. in consuet. Borg.
rubr. 16. §. 6. numero tertio Medina in tract. de
rest. quæst. 12. Didac. p. 2. relec. reg. peccatum §.
8. de reg. iur. 6.

S V M M A R I V M.

1 *Venatio an prohiberi possit certo tempore.*
2 *Feræ pręgnantes non possunt venari.*
3 *Tempore ieiunij, quando liceat venari.*
4 *Die festo quando venari liceat.*

Quæstio XI. Primæ partis.

NDECIMO quæro an ue-
1 natio prohiberi possit † certo té-
pore? Respond, quòd sic, nam
tempore niuium, quibusdam in
locis, ut in Hispania, non licet ue
natio leporum, similiter nec
tunc licet perdices aucupari. similiter tempore
2 quo feræ † sunt prægnantes, & uolucres faciunt
nidos, ne fiat nimia depopulatio ferarum, & auiũ
Didac. secunda parte relect. §. 8. numero tertio
uer. secundo de reg. iur. 6. item prohibetur tem-
3 pore ieiunij nisi necessitas † urgeret. glo. cap. qui
uenatoribus 86. distin. cap. quid prodest. ead. di-
stin. ibi quid prodest ieiunare uisceribus, & luxu-
riari uenatibus, abstinere à cibis, & errare pec-
catis? & cap. an putatis, ead. distin. ibi, an puta-
tis illum ieiunare fratres, qui primo diluculo, non
ad Ecclesiam vigilat non Beatorum Martyrum
Sancta loca perquirit, sed surgẽs congregat seruu
los, disponit retia, canes producit, saltus syluas-
que perlustrat, seruulos inquam secum protrahit,
fortasse magis ad Ecclesiam festinantes, & uolu-
ptatibus suis peccata accumulat, aliena nesciens
reum se futurum tam de suo delicto, quàm de per
ditione seruorum. Tertio tempore festi non est
4 licita uenatio, quãdo per eam † detrahimur ab au
dienda missa, nisi forte id faceret propter neces-
sitatem famis. cap. licet de ferijs idem si apri, lupi,
uel ursi, aut similes bestiæ uenirent uastare sege-
tes & uineas, nam tũc etiam clericis, uel monachis
licita est uenatio. Mar. Soc. sen. c. 1. numer. 12. de
cler. uen. Nau. Man. confess. c. 13. num. 11.

S V M M A R I V M.

1 *Armis an vti possint venatores.*

constaret an sint fructus industriales? Resp. quod sic, quoniam in illis plus versatur, & operatur factum, ac industria hominis, quàm Natura Aug. 1 Ber. in c. grauis nu. 16. de rest. spol.

SVMMARIVM.

1 *Mobilia, an immobilia bona dicantur esse feræ pisces, & volucres.*

2 *Vendito fundo an dicantur venditi pisces existentes in eo.*

Quæstio XVII. Primæ partis.

1 DECIMO † septimo quæro vtrum feræ pisces & volucres computētur inter bona mobilia an immobilia? Respondetur distinguendo, quòd aut conceduntur cū fundo, & iudicatur de illis, sicuti de alijs mobilibus solo cohærentibus, aut conceditur flumen, vel lacus, & censentur immobilia. c. 1. quæ sint regalia si verò sine fundo, & tunc si conceduntur certi pisces, putà qui sunt in lacu, vel piscina indubitanter censentur res merè mobiles §. item feras inst. de rerum diuis. aut verò conceditur ius piscandi, & tunc aut ad certum tempus, aut in perpetuum primo casu erit res mobilis, secundo autem immobilis. Arg. leg. diuortio §. si fundum ff. sol. matr. præterea, aut pisces in stagno sunt, aut in piscina si sunt in stagno censentur res immobiles, si sunt in piscina sunt res mobiles præterea aut ponuntur in stagno, seu piscina causa custodiæ, aut verò vt multiplicentur primo casu censentur res mobiles, secundo autem immobiles. Guid. decis. 91. numer. 5. ita dicit intelligendam esse leg. funes ff. de actio. empt. ibi funes labra salientes fistulæ quoque quæ salientibus iunguntur, quamuis longè excurrant extra ædificium, ædium sunt. Item canales pisces autem qui sunt in piscina, non sunt ædium, nec fundi vbi Barto. dicit quod vendito
2 fundo veniunt † omnia quæ sunt intra fundum ad perpetuam vtilitatem fundi & ex hoc arguit à contrario quod pisces non veniunt in vendiтione fundi distracti in quo est piscina quia non sunt intra fundum ad perpetuam vtilitatem fundi & ideo non censentur pars fundi, sed vendito stagno videntur & venditi pisces in eo existentes quia stagna fiunt propter pisces sicuti arua propter fruges, & sic cū pisces sint causa finalis ipsius stagni, patet quod sunt in stagno propter eiusdem vtilitatem perpetuam, & ex consequenti pars stagni esse intelliguntur, & hoc verum, nisi pisces essent in stagno repositi ad modicum tempus, quia tunc non censentur ibi positi ad perpetuam vtilitatem stagni l. fundi. §. labeo. ff. de act. empt. addentes ad decis. 91. num. 5. Guid. Cassan. in consuet. Burg. ver. tous Meubles nume. 23. Tiraq. in tract. de retract. lignagier. §. 1. gl. 2. ver. ou Autres num. 117. & quod dicitur de piscibus, intellige quoque de alijs animalibus ex identitate rationis.

SVMMARIVM.

Interesse an dari possit venationis, piscaturæ & aucupij.

Quæstio XVIII. Primæ partis.

1 DEcimo † octauo quæro vtrum venationis piscationis, & aucupij lucrum cessans peti possit? Resp. quod non: quoniam incertum est an capi aliquid posset, & multa accidere possent, vt non caperent probarique certè non potest stracc. trac. de mercat. tit. de contract. mercat. numer. 5. per leg. quem admodum. §. planè ff. ad leg. Aquil. ibi C. planè si culpa nautarum id factum sit, lege Aquilia agendum sed vbi damni iniuria agitur ob retia, non piscium, qui adeo capti non sunt fieri æstimationem, cum incertum fuerit an caperentur idemque & in venatoribus, & aucupibus probandum. Paul. l. non vtique §. fin. ff. de eo quod certo loco Roman. sing. 681. præposit. c. iuuenis desponsalibus. Boer. in addi. ad Dyn. Rub. de reg. iur. 6. Abba. in c. commissum de decimis, quod dictum procedit, vt habeat locū in littoribus, & fluminibus, vbi piscatio certa nō est, sed admodum rara, Et in certa, quod plerumque contingere solet, si quidem piscatores hac ratione sæpius eluduntur, quàm capiant. At vbi piscatio, aut venatio vberrima, & optima est, ac certissima, quæ fallere non solet, profectò tunc amissio captus piscium propinquum est interesse, & probabile, vnde æstimari potest. l. at lex. ff. ad l. aquil. vnde impeditus piscari, aut venari ab eo, qui iure impedire nō poterat, agere valeat non solum ad retia ipsis rupta, & eorum æstimationem, sed consequenter etiam ad æstimationem piscaturæ, quæ iuxta tempus, & locum certa imminebat quin & prætor hanc æstimationem, potest & altera in his piscationibus, & venationibus constitui æstimatio, si venator aut piscator certum quotidie lucrum habeat, ex pacto quod cum altero pepigerit, vt ei det centum pro cuiuslibet diei piscatura, etenim ex hac pactione piscator habere debet pro cuiuslibet diei piscatura centum & ea certissima siue piscatio, vel venatio vberrima sit, siue sterilis leg. si iactum ff. de act. empti Did, 2. p. relect. reg. peccatum. §. 8. nu. 12. de reg. iur. 6.

SVMMARIVM.

1 *Damnum datum resarciendum est à venatoribus.*

2 *Principes tenētur resarcire damna, quę proueniunt ex causa prohibitæ venationis.*

Quæstio XIX. Primæ partis.

1 DEcimonono quæro vtrum † damnum datū ex causa venationis, sit resarciendum? Respond. primo quod venator tenetur ad æstimationem damni, quod per venationem Domino prohibenti dedit, in qua est habenda ratio animalium, quæ nisi extraneus venatus fuisset Domino fundi, eiusque conductor, vel vsufructuarius

rius sua fecisset per apprehensionem habita ratione venationis, quæ in eo fundo per dominum soli exerceri solebat. Secundo tenetur ad damnū quod agri domino intulit venator in fructibus, & segetibus, etiā si expressa prohibitio nō fuerit præmissa, cum sufficiat tacita quoad istud damnum Didac. 2. p. relect. reg. peccatum. §. 8. nume. 11. de
2 reg. iur. 6. Angel. ver. venatio nu. 2. † Tertio Princeps prohibens venationem, tenetur ad damna, quæ animalia ob prohibitionem inferunt in agris alienis. Dom. Soto libr. 4. de iust. & iure quæst. 6. Art.

S V M M A R I V M.

Iactus retis an vendi possit.

Quæstio X X. Primæ partis.

1 VIGESIMO quæro † an iactus retis vendi possit? Resp. quod sic. l. si iactum ff. de act. empt. ibi C. si iactum retis emero, & rete iactare piscator noluerit, incertum huius rei æstimandum est; sed si quod extraxerit piscium reddere mihi noluerit, id æstimari debet, quod extraxit, vbi gl. dicit, quod illud incertum æstimandum est, quantum est verisimile, quod esset captū quod inspicitur, secundum quod consuetum est, etiam si maior sit æstimatio, quàm precium conuentū, nam id plerūq; euenire poterit Didac. 2. p. relect. c. peccatum c. 8. nu. 12. ver. hinc & illud de reg. iur. 6.

S V M M A R I V M.

1 *Decima Ecclesiæ an sit soluēda ex venationibus, & piscationibus.*

Quæstio X X I. Primæ partis.

1 IGESIMO † primo quæro an decima sit soluēda Ecclesiæ ex piscationibus, & venationibus? 1
Resp. quod sic vbi ex consuetudine soluitur, aliàs secus. Didac. 2. p. relect. c. 8. num. 12. c. peccatum de reg. iur. 6. Marian. Socin. sen. c. 1. nu. 12. de cler. venat.

S V M M A R I V M.

1 *Expensas an contribuere teneatur pistator partem aqua habens cum Molendino.*

Quæstio X X I I. Primæ partis.

1 VIgesimo secundo † quæro si quis habeat partem in piscibus, & aquæ super quam fiunt clusæ pro molendino, & non habeat partem in molendinis, an si fiat vna clusa propter molendinū, quæ aliàs non fieret pro piscibus tantum debeat in ea contribuere habens ius in aqua propter
1 maius cōmodum piscium? Resp. quod nō. Brun. tract. de augmento conclu. 20. nume. 7. decidit in puncto.

S V M M A R I V M.

1 *Donare aliquid venatoribus an sit licitum.*

Quæstio X X I I I. Primæ partis.

1 IGESIMO tertio † quæro an sit licitum donare aliquid venatoribus? Resp. quod de hoc est textus expressus. c. qui venatoribus il 1. & 2. 86. distin. ibi qui venatoribus donant quare donant? dicant mihi, quare dant venatori? hoc in illo amant, in quo nequissimus est, hoc in illo pascunt, hoc in illo vestiunt, ipsam nequitiam publicant spectaculis hominum qui dicant histrionibus, qui donant meretricibus quare donantur nunquid non & ipsa hominibus donantur, non tantum Naturam ibi attendunt operis Dei, sed nequitiam operis humani, & in c. seq. ibi qui venatoribus donant non hominibus donant, sed arti nequissimæ nam si homo tantum esset, & uenator non esset non ei donares honoras in eo uitium, non naturam ubi gl. dicit quod illi textus loquuntur de uenatione arenaria, quæ est cum quis pugnat in arena, cum bestia, & ad hoc uenator locat operas suas, quo casu ipse est infamis & ille, qui ei donat peccat mortaliter secus autē si donaret homini uenatori uenatione licita.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptio data contra aliquem quod sit venator de qua venatione intelligatur.*
2 *Interpretatio fieri debet in meliorem partem.*

Quæstio X X I I I I. Secundæ partis.

1 IGESIMO quarto † quæro si fuerit data exceptio contra aliquem clericum, vel alterum, quòd sit venator de qua venatione intelligeretur? Res. quod indubio intelligi debet de venatione, quæ fit recreationis, non autem voluptatis causa. Archid. c. qui venatoribus 86. dist. Alex. cons. 72. nu. 5. vol. 1. cons. 174. vol. 2. Sapia in addit. ad Abb. in c. 1. de cler. ven. Diaz in praxi crim. c. 61. Rosella uenatio interpretatio enim fiat in meliorē partē c. estote de reg. iur.

S V M M A R I V M.

1 *Venator ingressus fundum alienum Domino non prohibente, an possit postea expelli.*

Quæ-

Quæstio XXV. Primæ partis.

1 Vigesimo † quinto quæro an postquam sum in fundo alieno, causa aucupandi, Domino non prohibente possim postea expelli? Resp. quod non §. feræ inst. de rerum diui. arg. ibi à contrario sensu, non obst. l. quemadmodum §. 1. ff. ad L. aquil. nam Resp. quod ibi nullo iure possum habere appensum, uel ædificium in alieno hic autem causa venandi iure intro alienum ut d. §. feræ igitur post ingressum Domino sciente, & patiente, non possum prohiberi ita in puncto Aret. d. §. feræ numero primo inst. de rerum diuis.

SVMMARIVM.

1 *Retineri an possit venator per Dominum prohibentem ingredi fundum suum.*
2 *Resistere manu poterit Dominus prohibens venatorem ingredi fundum, si aliàs non prodest.*
3 *Bestia aliena reperta in prato suo quando retineri possit.*

Quæstio XXVI. Primæ partis.

1 VIGESIMO sexto † quæro an possit venator adhuc in fundo retineri vt reddat quod percepit? Resp. quod non sed Dominus aget actione iniuriarum si intrauit eo prohibente l. iniuriarum actio. §. pen. ff. de iniur. gl. l. 3. §. 1. ff. de acq. rerum dom. Cyn. & Bart. l. 5. omnia eod. titulo: omnis enim venatio pertinet ad venatorem & nulla violentia per dominum fieri potest, sed tantumodo actione iniuriarum contra eum agi poterit. Dominus tamen poterit volenti ingredi-
2 fundum manu † resistere gl. l. 3. §. plane. ff. de acq. rerum dom. Veron. tract. de seruit. rust. præd. tit. de aucupatione nu. 3. not. l. quemadmodum. ff. ad l. Aquil. Similiter eodem modo si tu reperias in prato tuo alienam bestiam, non est tibi licitum retinere, si dominum cognoueris, sed more ciuili debes expellere eam: si autem dominum non cognosceres posses causa tui iuris conseruandi retinere l. quintus ff. ad l. Aquil. port. §. singulorum nu. 23.
3 inst. de rerum diuis. Bart. l. prætor. §. si † dominus ff. de damno infecto.

SVMMARIVM.

1 *Regalia an dicantur venatio piscatio, & aucupium.*
2 *Redditus venationis, piscationis & aucupij an sint de regalibus.*
3 *Gabella quando soluatur de his, quę venatione capta sunt.*

Quæstio XXVII. Primæ partis.

1 VIGESIMO septimo quæro † an ius uenandi, piscandi, & aucupandi sit de regalibus C. Resp. quod de hoc est textus c. unico quæ sint regalia in usibus feud. ibi piscationum redditus, & salinarum & bona committentium crimen maiestatis qui textus intelligitur, ne sit edictum prohibitorium, ne piscari liceat sed reseruantur
2 Principi † redditus consueti piscariarum ut est gabella, seu aliud tributum de his, quæ piscatores
3 faciunt, seu de † his quæ à mercatoribus fiunt. Roderic. Soares in alle. 17. nu. 11. dummodo consuetudo sit talis, ut Princeps soleat exigere aliquid, & populus non præscripserit contrarium Abbas, cons. 16. nume. 11. uel connentio inter ipsos aliter interuenerit.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegio Principis an acquiratur ius venandi.*
2 *Remunerationis causa an possit concedi ius venandi.*

Quæstio XXVIII. Primæ partis.

1 VIgesimo † octauo quæro, an ius piscandi acquiri possit priuilegio principis? Resp. quod sic quia si facultas uenandi piscandi & aucupandi quę ritur præscriptione ut dicam in seq. quæst. uidetur quod etiam priuilegio quæri possit cum ista æquiparentur ca. cum contingat de foro competenti c. nouit de judic. c. si duo de offic. ordin. And. de Isern. ca. 1. §. nemo de pace ten. Natta cons. 522. nu. 23. quod priuilegium potest concedi à Principe, ut aliquis in aliqua parte maris seu fluminis publici uenari possit, aliosque ne id faciant prohibere. gl. l. uenditor ff. com. præd. Didac. 2. p. relect. §. 8. nu. 10. c. peccatum de reg. iur.
2 in 6. & † hoc maximè concedere potest, ex causa remunerationis. Natta d. loco nume. 30. Zoanettus l. 2. num. 170. C. de pact. inter empt. & uendit.

FINIS.

DE VENATIONE,

PISCATIONE, ET AVCVPIO.

PARS SECVNDA.

SEBASTIANI MEDICIS FLORENTINI IVRECONSVLTI.

Equitis Sancti Stephani, & Protonotarij Apostolic.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptione, an quæri possit ius venandi, piscandi, & aucupandi.*
2 *Iura negatiua an possit præscribi.*
3 *Seruitutes, quæ præscribi possint.*
4 *Iura affirmatiua, quando præscribi non possint.*
5 *Præscriptio habet vim contractus.*
6 *Consuetudo est maioris efficaciæ quam præscriptio.*

Quæstio I. Secundæ partis.

1 PRIMO † quæro utrum ius uenandi, piscandi, & aucupandi possit quæri præscriptione? Respond. quod sic quando est tanti temporis, cuius initium memoriam hominum excedat, uel consuetudine legitimo consensu Populi statuta. Bald. Rubr. ff. de rerum diuis. Aret. §. flumina. inst. de rerum diuis. Balb. tract. præscr. §. principali p. 4. p. 9. 6. Crau. tract. de antiq. tempor. 4. p. cap. materia ista nume. 80. Didac. 2. p. relict. §. 8. nume. 10. c. peccatum de reg. iur. 6. Natta in cons. 521. num. 1. & seq. uol. 3. declaratur hoc dummodo quis pluribus annis piscatus fuerit, & alios prohibuerit. Sed si non prohibuisset quamuis frequentissime & quòd tot annis solus piscatus fuisset, non quæritur ius ad alios prohibendos ne habeant piscari. Vnde licet iura negatiua non
2 possint præscribi, tamen possunt † de consuetudine acquiri. Vnde si quis pluribus annis solus piscatus fuerit, & alios prohibuerit sciente populo, & non concedente; videtur, quod possit sibi ius quærere ex tacito consensu populi, & sic cum acquirat quasi possessionem cum diuturnitate tẽporis præscribit, vt dicit Boer. in consuet. Burg. Rubr. 13. §. 2. numero 13. ver. des foresti: nota lege quisquam ff. de diuers. & tempor. præscr. veron. tract. de seruit. rust. præd. tit. de piscatione num. 4. cum l. præscriptio nume. 1. ff. de vsucap. pro maiori declaratione huius quæstionis notandum est, quod sunt quædam seruitutes, siue iura, quæ nega
3 tiua sunt, hoc est quæ consistunt † in prohibendo, ant affirmatiua dicuntur: si sunt negatiua, acquiritur quasi possessio eorum ex prohibitione alteri facta, veluti si te vicinum meum volentem altius tollere domum tuam prohibeam, putans scilicet id mihi licere prohibitioni ve nõ contradicas, tunc in quasi possessione esse incipio seruitutis, ne altius tollere queas domum tuam gl. & Doct. l. 1. C. de seruit. & aqua l. fin. ff. quemadmodum seruit. amittatur. l. fin. ff. de itinere actuque priu. glo. leg. qui luminibus ff. de seruit. vrban præd gl. & Doct. c. Abbate de verb. sign. huic iuri, seu seruituti si habet causam continuam præscribitur decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes. si verò causam non habeat continuam præscribitur tanto tempore cuius initij nulla sit memoria. l. hoc iure. §. ductus quæ. ff. de aqua quoti. æst. l. 1. §. fin. ff. de aqua plu. Arc. gl. & Bart. l. 2. C. de seru. & aqua. Quando verò sunt iura affirmatiua,
4 vt puta † quod mihi liceat ire agere per agrum tuum, aut aquam ducere, & similia, tunc in huiusmodi iuribus non acquiritur quasi possessio, nisi prius triginta dies eo iure fuero vsus non vi, non clam, non præcario l. 1. §. 1. ff. de itinere actuque priu. Bart. l. 1. numer. 2. C. de seru. & aqua. Vnde post inchoatam in his iuribus affirmatiuis quasi possessionem, implebitur sicuti dixi in negatiuis præscriptio decem, aut uiginti annis si causam iura hæc

ra hæc habeant continuam, uel si causam non habeant continuam tantum desiderabitur temporis quantum memoriam hominum excedat, quod & in præscriptione seruitutis negatiuæ dictum est. Quibus ita suppositis, si contingat quòd aliquis in alienis agris, siue nemoribus, præscriptione acquirat ius uenandi, ipsi agrorum Domini poterunt iure prohiberi, ut uenetur etiam in proprijs agris. Ratio est quia quamuis ea quæ mere facultatis sunt, non possint præscribi. c. possessiones 16. q. 1. gl. leg. solent ff. de offic. proconf. Bart. leg. secunda, capitulo de seruitut. & aqua. Vnde si per longissimum tempus uenissem ad molendinum tuum, molendi causa, aut tu sicut & tui parentes olim antea hospitio diutissime recepisses aliquos certæ familiæ, non ero propterea obligatus molendinum tuum posthac accedere, sed molitorem alibi potero mihi quærere, quoniã illa itio mea fuit meræ facultatis, secundum Petr. Cyn. & Bald. l. 1. num. 10. C. de seru. & aqua. Item non eris propterea tu in posterum obligatus recipere prædictos in domum tuam quia ille actus recipiendi, liberam tuam facultatem, vrbanitatemque respexit. Innoc. c. cum. Ecclesia de causa poss. & propriet. Abb. c. Abbate num. 10. de verb. sign. nihilominus si me volenté accedere ad aliud molendinum, molendi gratia, prohibueris, putans id tibi iuris esse, egoq; prohibitioni tuę patienter acquieuero. incipies tu quidem esse in quasi possessione illius iuris prohibitiui, cui per tẽpus longissimum postea præscribi à te rectè potest & iure, tum ipse cogar non ad aliud, ac tuũ molendinum molendi causa venire leg. si quis diuturno. ff. si seru. vendicetur. Ias. l. quominus nu. 28. & seq. ff. de flumin. Idem erit, si te prohibente dicti de familia, domum tuam recipi voluerint, si tali casu tanto tempore recepti fuerunt cuius initij memoria non est in contrarium, hoc ius præscribere dicentur. Si ergo quis in flumine piscatur, si alios ipse (nemine contradicente) volentes inibi piscari prohibeat, & prohibitioni factæ non reclament illi, quorũ interest; constituitur ex eo in quasi possessione ibidem solus piscandi, ita vt huic iuri prę scribere queat. Doct. §. flumina inst. de rerum di uis. not. l. si quisquam. ff. de diuers. & tempor. præscr. Bald. l. item. ff. de rerum diuis. Vnde ingressus sæpe numero repetitus, & prohibitio facta cũ patientia subsequuta bonam fidem inducũt, nec nõ possessionem tribuunt, & per consequens præeunte immemorabilis temporis cursu præscriptio procedit glo. capi. Abbate de verb. sign. Doct. c. non est de decimis, quæ præscripti vim obtinet tradi-

5 tionis, & contractus, veritatisque † vice fungitur. Bald. l. 1. c. de seru. & aqua l. si pupillus. ff. de adm. tutor. qua præscriptione acquisita, nõ tenetur quis amplius causas, aut titulum iuris quæsiti ostendere, vel de illo ullam reddere rationem. Doct. l. si quis diuturno. ff. de serui. & aqua, vetustas enim pro iure, & causa est accipienda l. fin. ff. de aqua plu. arc. & quia piscatio est iurisgentium; constituam hanc regulam; quòd loca publica iurisgentium, quæ occupanti conceduntur longo tempore post occupationem non præscribuntur quominus cessante occupatione redeat in pristinam causam. Et iterum concedantur occupanti l. fin. ff. de vsucap. limitatur hæc regula, vt non habeat locum in consuetudine, nam licet ea, quæ competunt de iure gentium, præscribi non possint, tamen consuetudine possunt acquiri Aret. §. flumina inst. de rerum diuis. Ex quo infertur, quòd si pluribus annis vnus solus in certa parte fluminis publici piscatus fuerit & alios prohibuerit sciente populo, & non contradicente, quòd est sibi ius quæsitum ex tacito consensu populi, adeo, quòd de cætero ipse solus piscari poterit, & alios prohibere, & sic aliud est consuetudo, & aliud est præscriptio: & in hoc differunt, quia ex præscriptione ius vnius quod ab eo aufertur, alteri applicatur, sed cum ius aliquod applicatur alteri, ita quòd alicui non auferatur; tunc illa propriè dicitur consuetudo. Sed in casu isto applicatur ex consuetudine prohibenti, licet aliquid proprium alicui non auferatur: ergo non dicitur præscriptio nec istud ius ex præscriptione acquiritur, sed ex con-

6 suetudine patiente populo † gl. 1. & Bart. l. 1. ff. de iniurijs. in præscriptibilia enim acquiruntur consuetudine c. super. §. prætereа de verb. sign. & ubi per legem tollitur præscriptio, non tollitur consuetudo: & ad inducendam talem consuetudinẽ opus erit probare quòd quis fuerit piscatus tempore saltim decem annorum in tali parte fluminis publici, & quòd alios prohibuerit piscari durante illo tempore saltem bis, sciente, & patiente populo, seu maiori parte, & non contradicente, vel quòd verisimiliter transierit in notitiam populi, aut maioris partis, quia ista requiruntur ad probationem consuetudinis not. l. de quibus. ff. de legibus. Secundò limi. hæc regula vt procedat in præscriptione communi vel longissimi temporis, sed non procedit in præscriptione tanti temporis; cuius initij memoria non extat in contrarium. Ang. d. l. fin. de vsucap. Doct. §. fluminum inst. de rerum diuis. Tertio limit. ex mente Angel. cons. 289. vbi dicit quòd talia non præscribantur; procedit, si ex hac longiss. possessione velimus acquirere dominium eorum, quæ nobis iuregentium communia sunt, sed per ipsam talem possessionem, vel quasi bene acquirimus ius quoddam excipiendi, ut de possessione non expellamur, cuius possessionis effectus est duplex, primus est, quia si turbamur in ea agere possumus contra turbantem. l. sane. ff. de iniurijs. Secundus est, quia antequam expellamur, prohibere possumus, ne quis intret locum nobis inuitis. Vnde prohibere possumus ratione possessionis, nauigationem, & piscationem maris, & fluminis, quę aliàs nobis sunt communia de iuregentium. not. l. si quisquam. ff. de diuers. & temp. præscr. gl. §. flumina ver. omnibus inst. de rerum diuis. Balb. in tract. præscr. 4. p. 5. p. principalis quæst. 6. per totam.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus realis an personalis sit ius venandi.*
2 *Seruitus personalis extinguitur cum persona.*
3 *Facultas venandi transmittitur ad hæredes.*

Venatio

4 *Venatio eſt in vtilitatem hominis.*
5 *Venatio eſt ſeruitus iuriſdictionalis.*
6 *Iuriſdictio quomodo cohæreat perſonæ.*

Quæſtio II. Secundæ Partis.

1 SECVNDO quæro, † an ius
venandi, piſcandi, & aucupandi
ſit actio realis, vel perſonalis?
Reſp. quod de hoc ſunt opinio-
nes, nam quidam dicunt non eſ-
ſe ſeruitutem prædialem, quia
hæc deſeruit ad vſum, & vtilitatem agrorum vici-
norum gl. & Doct. l. 1. ff. com. præd. quod non cō
tingit in venatione, cum quis vtatur hac facultate
in Syluis alienis, etiam ſi agros vicinos non ha-
beat. Alij dicunt, non eſſe ſeruitutem perſonalem,
quia venādi poteſtas eſt, vt puta, vſusfructus, quia
2 ſeruitus perſonalis deficit † cum perſona cui de-
betur l. vſus aquę ff. de vſu & hab. venandi autem
poteſtas trāſmitritur ad poſteros, & hæredes. Alij
dicunt, neque realem, neque perſonalem ſeruitu-
3 tem eſſe, ſed inter † pacta perſonalia connumerari
quod etiam minime verum apparet quia (vt di-
ctum eſt) interiret cum perſona. Alij dicunt eſſe
ſeruitutem realem, ſed innominatam quod etiam
non eſt verum, cum venatio reſpiciat vtilitatem
4 ac uoluptatem † perſonæ. Faber. §. æque. inſt. de
action. cum igitur non ſit facultas venandi ſerui-
tus realis, nec perſonalis, nec prædialis, dicendum
eſt argumentando ab effectu. leg. debitor. ff. ad
Trebell. quod ius venandi nihil aliud ſit regulari-
ter quàm ſeruitus à Syluis, & nemoribus plebeio
5 rum iuriſdictioni † nobilium debita. Vnde ſi quis
priuetur mero, & mixto imperio cū iuriſdictione
quam habet alicuius territorij, amittit quoq; ius
venandi. Similiter ſi Princeps concederet alicui
arcem ſuam ſine tamen iuriſdictione certe ius ue
nandi non dicetur conceſsiuè, quod ſi eſſet ſerui-
tus prædialis, ſeu realis ad quoſcunque ſucceſſo-
res arcis pertineret. Dicendum eſt igitur, poteſta-
tem uenandi, eſſe ſeruitutem iuriſdictionis, ſeu iu
riſdictionalem, quę naturā realis ſeruitutis habet,
quę debetur à ſubiecto territorio cohærēt iuriſ-
dictioni ſicque à re rei, Nam quemadmodum fun
dus proprietatem habet, ita & iuriſdictio ſuam di
citur habere proprietatem. Vnde Bald. proprieta-
tem iuriſdictionis nominat, leg. à procuratore,
C. mandati, & quamuis iuriſdictio dicatur cohære
6 re perſonæ magiſtratus, ſicut † dominiū rerū per-
ſonæ Domini. Bart. leg. 1. ff. de iuriſd. omn. iud.
& percōſequēs videretur potius ſeruitus perſona
lis, ut puta debitæ perſonæ eius, qui habet iuriſdi-
ctionē, nihilominus Reſp. iuriſdictionē cohærere
perſonę magiſtratus ſecundū quid idest reſpectu
exercitij ipſius iuriſdictionis, ſed vniuerſaliter
cohæret ſubiecto territorio, cuius latitudinē &
longitudinem non egreditur. leg. fin. ff. de iuriſd.
omn. iud. Innominata quoq; uenationis ſeruitus
dicetur, cum inter nominatas non computetur
Doctores lege prima. ff. de ſeru. ruſt. præd.

SVMMARIVM.

1 *Actio, quæ competat contra deteriorantem vena-
tionem.*
2 *Actio confeſſoria in rem quando competat pro ve-
natione deteriorata.*
3 *Actio doli, quando competat pro venatione.*

Quæſtio III. Secundæ partis.

1 TERTIO quęro, † quæ actio
competat pro deteriorata vena-
tione? Reſp. quod quatenus li-
ceat dominis ſyluarum arbores
excidere, poterunt illi ita ſyluis
proprijs frui, quo tamen ipſa ve
natio deterior nō fiat. l. 1. §. labeo. ff. de aqua quo.
æſt. alioquin ille cui venatio competit, quanti ſua
intererit, à prædiorum dominis per confeſſoriam,
in rem actionem erunt conſequuturi. l. loci. §. in
2 cōfeſſoria † l. ſi quis diuturno. §. agi. ff. ſi ſer. vend.
quam cōfeſſoriam directam, ſoli illi exercebunt,
qui iuri venandi ex immemorabili tempore præ-
ſcripſerunt. quòd ſi dolo malo proprietarij ſylua
3 rum inuentionis detrimentum † verſarentur, a-
ctionis doli quoque non iniuria fierent rei l. 1. §.
denique l. ſi in meo. ff. de aqua plu. Arc. l. ſi eo. ff. ſi
ſeru. vend. Zoanet. l. 2. num. 208. C. de pact. inter
empt. & vend.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quòd nullus venari poſſit an valeat.*

Quæſtio IIII. Secundæ partis.

1 QVARTO quæro an † va-
leat ſtatutū quòd nullus poſ-
ſit venari in tali loco? Reſp.
quòd non, quia violentiam
inferre dicitur, niſi interue-
niat conſenſus eorum quo-
rum intereſt: poſſunt tamē ti
mere de pœna, ne ſibi auferā-
tur de facto. Natta conſ. 375. num. 2. Vide quæ di
xi ſupra, cum de prohibitione venationis diſputa
tum fuit. Si ſtatutum tolleret in totum facultā-
tem venandi, piſcandi, & aucupandi; non va-
leret.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo prohibens venationem an valeat.*
2 *Conſuetudo an faciat venationem illicitam de iu-
re eſſe licitam.*

Quæſtio V. Secundæ partis.

1 QVINTO quæro an † valeat
conſuetudo prohibens venatio
nem, piſcationē, & aucupium?
Reſpon. quòd non, ſi in totum
prohiberet. Natta conſi. 375.
num. 4. vol. 2. dixi in proxima
præced. quæſt. Item quęro, vtrùm venatio à iure
prohibita poſsit per conſuetudinem effici licita?
Reſp. quod non, quando eſſet venatio enutritiua
peccati, aliàs ſi eſſet conſuetudo licita, & rationa-
nabilis, faceret venationem licitam. Marian. Soc.
Sen.

Sen.capitulo fin.nume.6.de cler.venat.vide supra quæstio 28.

SVMMARIVM.

1 *Furtum quando dicatur commisti in venatione.*

Quæstio VI. Secundæ partis.

1 SEXTO quæro † quando dicatur furtum committi in venatione? Respond. quando Sylua foresta, vel nemus essent muro circum acta, vel vallata sepe ita, quod feræ essent adeo inclusæ, vt non possint exire & ammodo sint sub custodia, quia tunc venantes furtum committerent.l. vsumfructuarium venari. §. si in viuarijs ff. de vsufr.leg.3.§. item. ff. de acq. poss. l. naturalem §. seruos.ff.de Acquirenda rerum dom.Natta cons. 379.nu.9.vol.2.

SVMMARIVM.

1 *Feudatarius an possit prohibere venationem.*

Quæstio VII. Secundæ partis.

1 SEptimo † quæro, an Feudatarius prohibere possit venationem? Resp. quod nõ, quia subditis faceret violentiam Host. c. non est de decimis. Iacob. tract. de feudis ver. & cum venationibus vbi tamen non appellaretur post prohibitionem sequeretur præscriptio, & vbi priuilegium dicat, & cum venationibus, & Dominus ita possideat, nam tunc bene poterit prohibere Afflict. §. nemo retia de pace tendenda. Bossius tit. de regalijs numero 42.

SVMMARIVM.

1 *Actio, quæ competat contra prohibentem venationem cum non possit.*

Quæstio VIII. Secundæ partis.

1 OCTAVO quæro † Quidã prohibens venationem non habens ad id potestatem qua actione conueniri poterit? Resp. actione iniuriarum, nam impediens venationem iniuriam infert. Doct. com. c.non est de decimis Decius cons.191.Grammat. Decis. 67.leg.secunda. §.si quis in mari. ff.ne quid in loco publico. Præpos. capitulo primo col. 1. quæ sint regalia. Aug.cons. 81.nu.31.vol.1.

SVMMARIVM.

1 *Occidens aliquam personam in venatione, an teneatur de homicidio.*

2 *Homicidium inuoluntarium, quando non puniatur.*

Quæstio IX. Secundæ partis.

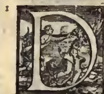
1

NONO quæro. † Quidam venando interficit aliquem hominem, puta sagitta vel arcobuso, an teneatur homicidio? Resp. quod aut venabat in loco prohibito an nõ: primo casu aut interfecit prohibentem, aut alterũ: si interfecerit prohibentem tunc, quia dabat operam rei illicitæ tenebitur de homicidio. Secundo autem casu, aut venebatur cum armis prohibitis aut nõ: primo casu tenebitur de homicidio. Secundo autem, aut vsus est ea diligentia præcauendo, ne interficiat, seu percutiat hominem aut non: primo casu non tenebitur, sed reputabitur fortuitus casus, de quo nemo tenetur, Secundo autem sic, per ea, quæ dixi latè ego † in tract. de fort. casibus p.2.nu.24.& 2
seq.in q.1.& in q.seq.per totum ad quem locum breuitatis causa te remitto.

SVMMARIVM.

1 *Serui an peccent venantes iussu Domini venatione prohibita.*

Quæstio X. Secundæ partis.

1

DECIMO quæro † vtrum serui teneantur obedire Dominis suis venari volentibus venatione prohibita? Resp. qđ non maximè in uenatione oppressiua hominũ, uel arenaria. Similiter non tenẽtur obedire uolentibus uenari temporibus prohibitis, quia est contra illud præceptum primũ quærite regnum Dei isto tamen casu videntur excusari si coguntur per iustum metum Tab. uer.uenatio nu. 2.Pisan. & Angel. d.loco. turrecrem. c. an putatis 86. distin.

SVMMARIVM.

1 *Serui an pœna afficiantur, qui in ludum venatorium damnantur.*

2 *Damnare in ludum venatorium quid sit.*

Quæstio XI. Secundæ partis.

1

VNDECIMO quæro † an serui pœna afficerentur, quicunque erant damnati in ludum uenatorium? Resp. quod sic leg. aut damnum §. quicunque ff. de pœnis ibi (quicunque in ludum uenatorium sunt damnati uidendum est an serui pœnę

Quæstio XVIII. Secundæ partis.

1 Ecimooctauo quæro cuius † sit fera in venatione vulnerata, an scilicet sit vulnerantis, an capientis? Respond. quòd de hoc est textus clarus. §. illud instit. de rerum diuis. ibi illud quæsitum est, an si fera bestia ita vulnerata sit, vt capi possit statim tua esse intelligatur, & quibusdam placuit, statim esse tuam, & eò vsque tuam videri, donec eam persequaris: quòd si desieris persequi; desinere esse tuam, & rursus fieri occupantis. Alij putauerunt, non aliter tuam esse, quàm si eam ceperis: sed posteriorem sententiam nos confirmamus, quòd multa accidere soleant, vt eam nõ capiant. glo. l. verò l. quinta, §. illud. ff. de acquir. rerum domin. dicit id de consuetudine seruari contrarium, quòd scilicet sit vulnerantis, quam refert Alciat. libro quarto, pareg. capitulo secundo, Barth. l. quominus quæstione quinta. ff. de flumin. Didac. secunda parte, relect. §. octauo, numero 13. de regul. iur. lexin. Cæpolla tract. de seruit. rusticorum prædior. titulo de aucupio numero quinto. Ego verò putarem seruandam esse consuetudinem, scilicet dimidiam esse vulnerantis, & aliam capientis, nisi vulnus esset adeo lethale, vt nihil accidere possit quin capiatur à vulnerãte, quando fuerit probatum vulnus.

SVMMARIVM.

1 *Surripiens ouem de ore lupi, gallinam de ore vulpis, vel auem, de ore falconis, an quod accepit, sit accipientis.*

Quæst. XIX. Secundæ partis.

1 Ecimonono quæro, si lupus accepit ouem, † vulpes gallinam, accipiter auem, & ea quidam accepit de ore istorum, an teneatur restituere priori Domino? Resp. quòd sic l. Pomponius in fine. ff. de acquirend. rerum domin. ibi Pomponius tractat. cum Pastori meo, lupi porcos eriperent, hoc vicinæ villæ colonos cum robustis canibus & fortibus, quos, & pecoris sui gratia pascebat, consecutus, lupis eripuit, aut canes extorserunt. & cum pastor meus peteret porcos, quærebatur vtrum eius facti sint porci, qui eripuit, an nostri maneant, nam genere quodam venandi, id erant nacti. cogitabat enim quemadmodum terra, marique capta, cum in suam naturalem laxitatem peruenerint, desinerent eorum esse, qui cepissent: ita ex bonis quoque nostris capta à bestijs marinis, & terrestribus, desinant nostra esse, cum effugerint bestiæ nostram persequutionem, quis denique manere nostrum dicet, quod auis trasuolans ex area, aut ex agro nostro substulit aut quod à nobis milius eripuit? Si igitur desinit: si fuerit ora bestiæ liberatum, occupantis erit, quemadmodum piscis, vel aper, vel auis, cum potestatem nostram euaserit, si ab alio capiatur, ipsius fit. Sed putat potius nostrum manere tandiu, quandiu recuperari possit. licet in auibus, & piscibus, & feris verum sit, quod scribit. idem ait & si naufragio quid nostrum amissum sit, non statim nostrum esse desinere, denique quadrupli teneri eum, qui rapuerit, & sanè melius est dicere, & quod à lupo eripitur, nostrum manere quandiu recipi possit, id quod ereptum est, si igitur manet nostrum, ego arbitror etiam furti competere actionem, licet enim non furandi animo fuerit colonus persequutus, quamuis & hoc animo persequutus sit, tamen cum illud reposcenti non reddiderit, supprimere, & intercipere videtur quare & furti & ad exhibẽdum teneri eum arbitror, & vẽdicari ab eo exhibitos porcos posse, Veronensis in tract. de seru. inst. præd. tit. de aucupat. c. 2 r. nume. 6.

SVMMARIVM.

1 *Rete illaqueata fera si capiatur an sit capientis.*

2 *Pisces in rete capti quando sint tendentis an accipientis.*

3 *Aues in rete capti cuius sint.*

Quæst. XX. Secundæ partis.

1 VIGESIMO quæro. † Fera in laqueum incidit, an sit mea an vero capientis? Resp. per textum leg. in laqueum. ff. de acquirendo rerum domin. ibi (in laqueum, quem venandi causa posueras, aper incidit, cum eo hæreret, exemptum eum abstuli, num tibi videor tuum aprum abstulisse? & si tuum putas fuisse, si solutum eum in Syluam dimisissem, eo casu tuus esse desijsset, an tuus maneret? & quam actionem mecum haberes si desisset tuus esse? num in factum dari oporteret quæro? Respond. uideamus ne intersit laqueum in publico an in priuato posuerim, & si non in publico, sed si in priuato posuerim, utrùm in meo an in alieno, & si in alieno, utrum permissu eius cuius fundus erat, an non permissu eius posuerim? præterea utrùm in eo ita bæserit aper, vt expedire se non posset ipse, an diu luctando expediturus se fuerit? summam tamen hanc puto esse, vt si in meam potestatem peruenerit meus factus sit, si autem aprum meum factum in suam naturalem laxitatem dimisissem eoque facto meus esse desijsset; actionem mihi in factum dari oportere? veluti responsum est, cum quidam poculum alterius ex naue deiecisset Ver. tract. de seruit. rusticorum prædiorum titu.

de aucupatione capitulo 21. numero 4. Didac. 2. p.relect.§.8.regul.peccatum de reg.iur.6. Alciat. lib.11.parerg.c.2.vbi de piscibus in rete captis lo
2 quitur † Cassan. in consuet.Burg.Rubric.13.§.7. nume.8.& num.10.quid autem sit dicendum de
3 piscibus, & auibus dic † seruandam esse consuetu dinem.

SVMMARIVM.

1 *Piscatio quando sit licita.*
2 *Piscari licitum est vnicuique in mari, & in littore maris.*
3 *Piscari non potest prohiberi priuata authoritate.*
4 *Pisces capti fiunt capientium.*
5 *Casam ponere licet vnicuique in littore maris.*
6 *Piscari quilibet potest in flumine publico.*
7 *Piscari non licet in flumine priuato.*
8 *Piscatio priuata non potest turbari.*
9 *Piscari non potest in loco vbi conuentum fuerit.*
10 *Piscari non potest in loco prohibito per Principem.*
11 *Piscari non potest vbi consuetudo resistit.*
12 *Piscari non potest in loco praescripto.*
13 *Piscatio quando reddatur illicita.*

Quaest. XXI. Secundae Partis.

1
Igesimoprimo (cum † dictũ sit in venatione) quaero vtrũ piscatio sit licita? Respond. quòd in mari cuilibet licitum est piscari.l.venditor.ff. com.praed. similiter † in lit-
2 tore maris. l. nemo.§.fina.l. riparũ.ff.de rerum diuis. littora enim sunt omnibus communia, sicuti aer.l. iniuriarum.§.fina.ff. de iniurij,vnde potest piscari in littore maris etiã
3 ante aedes meas, † & si ipsum piscari prohibeam teneor actione iniuriarum l.2.§.si quis.ff.ne quid in loco publ. nisi aliter conuentum esset inter partes d.l.venditor.Vnde cum primum, quis pisces
4 in mari, seu littore † ceperit eius sunt.l. quod ĩ littore.ff.de acq.rer.dom.& in mari piscantibus lici
5 tum est † casam in littore ponere, in qua se recipiant.l.riparum.ff.de rerum diuis.praeterea in flu
6 minibus, & portu, ius piscandi † est commune omnibus.§.flumina.inst.de rer.diuis.fallit primo quando flumen est priuatum aliàs non. l. iniuria-
7 rum † actio.§.fin.ff.de iniur.Secundò fallit, quando ius piscandi est priuatum, putà quia est venditum per Principem c.1.quae sint regalia: Tertiò
8 fallit † quando esset conuentio cum vicino, vt in
9 domo † sua piscari non posset d.l.venditor, & ibi Doct.quae locum habent etiam in fluminibus pu-
10 blicis.Quarto fallit † quãdo Princeps prohiberet, ne quis piscari posset, vt est in lacu perusino. Quinto fallit, quando esset consuetudo, vt pisca-
11 retur solùm pro vsu publico, † & nõ pro priuato, vel certo tempore tantùm, quia consuetudo vim legis substinet.d.l.venditor.§.si constat.Sexto fal-
12 lit, quando † quis praescripsisset ius piscandi quia tunc alius in eo loco piscari non posset, quae praescriptio procedit, quando quis fuit in possessione piscandi per tantum tempus, cuius initij memoria non existat, per quod tempus praescribuntur loca publica l.hoc iure. §.ductus aquae. ff. de aqua quot.aest. de qua dixi supra in quaest.de praescript.Veron.tit.de seru.rust.praed.tit.de piscar.c. 42.num.3.& seq. conclusio igitur sit quòd pisca-
13 tio si fiat propter necessitatem sicuti faciunt illi qui ex illa victum quaerunt est licita Greg. super Ioan.21.vbi leguntur Apostoli post Christi resurrectionem redijsse ad opus piscationis, cum Mattheus post conuersionem ad opus telonei non redierit. Similiter si fiat propter solatium, adhibitis circunstantijs, est etiam licita, si tamen fiat deficiente aliqua debitarum circunstantiarum, est illicita, & est veniale, vel mortale secundùm distinctionem, quam supra de venatione posuimus, Turrecr.c.qui venatoribus uu. 6. distin. 86. Cassan.tract.de gloria mundi p.11.consid.11.

SVMMARIVM.

1 *Piscandi genus duplex.*

Quaest. XXII. Secundae partis.

1
Igesimosecundo quaero † quotuplex sit genus piscandi? Resp. scilicet retibus, & hamo gl. Archid.Turrecr. & Bellam.c.est,& aliud 24.q.1.de retibus dicitur. c.non turbatur.q.1.ibi non turbatur nauis,quae Petrum haber,turbatur illa,quae Iudam,& si multa illic discipulorum merita nauigabant, tamen adhuc eam proditoris perfidia agitabat. in vtraque Petrus, sed qui suis meritis firmus est turbatur alienis. caueamus igitur perfidum, caueamus proditorem, ne per vnum fluctuemus plurimi. Ergo non turbatur haec nauis, in qua prouidentia nauigat, abest perfidia, fides superat quemadmodum enim turbari poterat, cui praeerat is,in quo firmamentum ecclesiae est? illic ergo turbatio, vbi modica fides, ibi securitas, vbi perfecta dilectio.denique & si alijs imperatur vt laxent retia sua; soli tamen Petro dicitur: duc in altum Luc. 5. hoc est in profundum disputationum, quid enim tam altum, quàm altitudinem diuitiarũ videre, idest scire Dei filium, & ipsam professionem diuinae generationis assumere, quam licet mens nequeat humana plenae rationis inuestigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo complectitur. De altero verò genere piscandi, dicitur, capitulo est, & aliud vigesimaquarta quaestione prima, ibi, est & aliud Apostolicum piscandi genus, quo genere solum Petrum piscari Dominus iubet, dicens, mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit tolle. Et hoc genere piscandi, solus Petrus iussus est à Domino uti, ad finem soluendi tributum, vnde dixit Mattheus decimoseptimo, vade ad mare,

mare, & mitte hamum, & eum piscem, quem primò apprehenderis, tolle, & aperto ore eius, inuenies staterem illum assumens da eis pro te, & pro me, quia iam Petrum fecerat Capitaneum super alius Apostolos, soli enim capitanei soluebant tributum. Vnde August. libro quæst. nou. testam. Saluator Noster cum pro se, & Petro dari iubet pro omnibus soluisse videtur, quia sicut in Saluatore erant omnes causæ magisterij, ita etiam post Saluatorem, omnes in Petro continentur ipsum enim constituit caput eorum, vt Pastur esset gregis Dominici Turrecrem. d. cap. est, & aliud dicens glo. ibid. intelligere per hamum iurisdictionem, quam ipse præ alijs habuit in vniuersum orbem. Vnde vocatus est in plenitudinem potestatis: vtroque igitur genere Piscatus est Petrus; primo genere piscandi piscati sunt & alij discipuli.

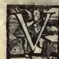
Primum genus piscandi quod fit in rete, inquisitionem denotat diuinæ scientiæ, & sapientiæ: sapientiæ quantum ad diuinitatem Christi: & scientiæ quantum ad humanitatem eiusdem.

Secundum piscandi genus, quod fit in hamo ligandi, atque soluendi potestatem insinuat. Petrus autem omnium sacerdotum figuram tenebat: rete ergo Petrus & alij piscantur, quia non solum Sacerdotes, sed & alij prudentes viri, de ministerio sapientiæ, & scientiæ Dei scrutantur. Soli Petro conceditur piscari in hamo, quoniam solùmmodò Sacerdotes habent potestatem ligandi, atque soluendi, retia namq; cũ perplexis filis intexta, verborum diuinorum perplexitatem insinuant, quibus de interioribus Christi sacramentis disputatur. In hamo verò lineæ, vbi velut funi ferrum coniungitur; ferrea, idest inconuincibilia Ecclesiæ vincula, designantur, vel secũdùm aliam mysterij considerationem, putari et potest soli Petro vtrunque genus piscandi esse concessum, quippè & si cæteri discipuli piscarentur specialiter tamen de Petro fit mentio, cum ei soli dicitur duc in altum rete, in primo genere piscandi signatur ventilatio rationis fidei: in secundo causa depositionis Episcopi Episcopus enim præeminens in sua Diœcesi, est quasi piscis, primo ascendens de mari, quia solu hamo Petri capitur, quando soli Apostolo Episcoporum causa criminalis terminanda committitur. capitulo quamuis 3. q. 7. Similiter quando ratio fidei ventilatur, ad sedem Romanam defertur, Hæc Archid. & Bellam. d. c. 2. est, & aliud 24. q. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Piscari an possit in fundo alieno.*

Quæst. XXIII. Secundæ partis.

1 Igesimotertio quæro † vtrũ quis piscari possit in fundo alieno? Respond. quòd non; si ibi fuerit facta piscaria à Domino, l. vsufructuarium. §. si viuarijs. ff. de vsufruct. secus si fundus esset inundatus à flumine, & ibi aqua fluens esset, & pisces apportasset, quia tunc credo quòd ibi posset piscari, sicuti aucupari argumen. l. tertia §. item. ff. de acquiren. possess. vbi enim est eadem ratio ibi idem ius statui debet. l. illud. ff. ad leg. Aquiliam, Aretin. §. feræ, numero quarto, institut. de rerum diuis.

S V M M A R I V M.

1 *Possideri an dicantur pisces.*
2 *Viuaria, quę dicantur.*
3 *Stagna quæ sint.*
4 *Piscina quid sit.*

Quæst. XXIIII. Secundæ partis.

1 Igesimuquarto quæro † vtrũ pisces dicantur possideri? Respon. per l. 3. §. item feræ. ff. de acquiren. possess. vbi Iuriconsul. Respondit, animalia inclusa viuarijs, & columbarijs priuatis, pisces item ĩ piscinam congregatos, à Domino fundi possideri, non sic pisces inclusos stagnis, nec feras in saltibus circunseptis degentes, & euagantes, nam hæ à Domino fundi minimè possidentur. quod dictum tamen intellige, quò ad dominium non esse discrimen vllum inter stagna, & saltus, piscinas, & viuaria, modo saltus, & stagna, vtcunque longissimi spacij sint, manu hominum, & priuata industria fuerint circunsepta, & fabrefacta, nam in eis militat circa ipsa
2 animalia eadem ratio. † Et nota quod uiuaria, dicuntur luci, quibus vel aues, vel pisces, vel feræ continentur ad victum humanum, hominum quidem industrię animalibus in ea loca immissis, vt nutriantur, aliaque progenerent ad mensarum delicias. l. vsufructuarius. §. viuarijs. ff. de vsu
3 fruct. Stagna dicuntur † quæ temporalem continent aquam stagnantem, quæ plerunque hyeme cogitur, nec fluit, nec refluit. l. 1. ff. vt in flumi.
4 publ. nauigat. lic. piscina verò est ea, in quam † pisces humana industria mittuntur, vt ibidem nutriantur. Didac. secunda parte relect. §. 8. numero 15. de reg. iur. Alex. l. 3. §. Nerua. nume. 3. ff. de acq. poss. & ibi Doct. com.

S V M M A R I V M.

1 *Possessio, vel quasi an contineatur piscando.*
2 *Cautela pro venatione.*

Quæst: XXV. Secundæ partis.

1 GESIMOQVINTO quęro. † Quidam in flumine publico piscatur, si alios ipse (nemine contradicente) volentes inibi piscari, prohibeat, & prohibitioni factæ non reclament illi quorum interest; constituatur ex eo

in quasi possessione ibidem solus piscandi? Respond. quód sic, ita, vt huic iuri præscribere queat. Doctores commun. §. flumina instit. de rerum diuis. Bald. l. item † lapilli. ff. de rerum diuis. Vnde cautela est pro dominis terrarum, vt interdicant subditis venationes, qui si prohibitioni non contradixerint, præscriptoque dominorum paruerint; dominos suos in quasi possessione prohibendi constituunt, ac ius denique tandem venandi per tempus postea immemorabile, perdunt. l. 1. & seq. C. de ser. & aqua. l. qui luminibus. ff. de seru. vrb. præd. Doct. c. non est de decimis. Zoan. l. 2. nu. 155. C. de pact. inter empt. & vend. Guid. consi. q. 2. num. 2. port. inst. de rerum diuis. num. 15. in prin.

S V M M A R I V M.

1 *Princeps concedere potest alicui, vt ipsi soli liceat in certa parte maris piscari.*

Quæst. XXVI. *Secundæ partis.*

1 Vigesimosexto quæro, † an princeps concedere possit alicui, vt ipsi soli liceat in certa parte maris piscari? Respon. quod sic. gl. l. si quisquam. ff. de diu. & tempore. præscr. gl. l. venditor. ff. com. præd. Ruin. consi. 28. nu. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Aucta aqua an augeatur ius piscandi.*
2 *Pisces egressi inundatione è stagno meo, quando eos vendicare possim.*

Quæst. XXVII. *Secundæ partis.*

1 Vigesimoseptimo quæro, † an aucta aqua augeatur ius piscandi? Resp. quod sic, si augeatur ministerio Naturæ, si verò augeatur facto hominis; tunc habens ius piscandi, contribuet proportionaliter arbitrio boni viri pro eo pluris, quod habet ius piscandi iuxta illud: qui sentit commodum, sentire debet & incommodum. Brun. tract. de aug. & dim. concl. 11. numer. 14. Item quæro, † aqua tui stagni ita creuit,
2 quod plures pisces deuenerunt vsque ad fundum meum, vel ad stagnum meum: tu vis ipsos pisces sequi, & habere, an possit? Respond. quod in stagno meo impossibile est eos cognosci, in loco autem meo sicco, benè cognosci poterunt, ideo eos habere poteris. Cassan. in consuet. Burg. rubr. 4. quæst. 24. §. 2. not. l. naturalem, §. gallinarum. ff. de acq. rerum dom.

S V M M A R I V M.

1 *Aucto populo an augeri debeat ius portandi pisces.*

Quæst. XXVIII. *Secundæ partis.*

1 Vigesimooctauo quæro, † Piscatores qui obligatus est pacto portare ad forum quálibet die duas salmas piscium, an teneatur portare plures si populus augeatur? Resp. quod sic. Bart. l. 3. in fin. C. de priuileg. lib. 11. nisi obligatio fuerit arctata ad certum numerum personarum.

S V M M A R I V M.

1 *Conductor piscationis non potest euacuare piscinam.*

Quæst. XXIX. *Secundæ partis.*

1 Vigesimonono si quis † conduxit valles, aut paludes, vt ibi piscari possit, & in eis reperiatur certa pars terræ eleuata ab alueo, quæ torii vulgariter appellantur, & pisces omnes in hyeme se reducút sub eis, vt in vallibus Paduæ contingit, an sit licitum conductori aperire dictos toros, & omnes pisces accipere? Resp. quod non, quia isto modo ius piscandi destrueretur, nisi alios reponeret. Arg. l. si merces. ff. conductor. ff. loc. nam conductor in primis tenetur códitionem seruare, quod si quid in ea prætermissum est, id ex bono, & æquo præstandum est, sed ex bono, & æquo est conductor piscinæ, vt non destruat, totam piscinam, quia debet habere fructus piscandi, non autem omnes pisces, ita vt piscaria consumetur. not. l. 1. & seq. ff. de vsufr. idem dico, si locaretur ius piscandi in flumine, vel fonte, aut piscaria, quia non posset omnes pisces tollere. Veron. tract. de seru. rust. præd. capit. 13. numer. 8. Bertach. tract. de gabell. quæstion. 4. num. 16.

S V M M A R I V M.

1 *Communes in quibus aquis sint piscationes.*

Quæst. XXX. *Secundæ partis.*

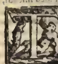
1 Trigesimo quæro, † quibus in aquis sint communes piscationes? Resp. in mari, in flumine publico in stagno, lacu, & similibus. Balb. tractat. de præscr. q. 6. quintæ q. princ. nu. 4. dixi supra in q. de piscatione, quádo sit licita, Veron. in tract. de seru. rust. præd. c. 42. nu. 2. Hugo. de officio quatuor Prælatorum tit. de excusatione munerum nu. 14. Not. Corn. consil. 211. nu. 1. & seq. volumin. 4. in terminis Ias. leg. possideri. §. Nerua num. 22. ff. de acq. pos.

S V M M A R I V M.

1 *Negotiatores an dicantur piscatores.*

Quæst.

Quæst. XXXI. Secundæ partis.

1 Rigesimoprimo quæro, † an piscatores dicantur, negotiatores? Resp. quod nõ. l. legatis seruis. ff. de leg. 3. ibi (legatis seruis exceptis negotiatoribus. Labeo scripsit, eos legato exceptos videri, qui præpositi essent negotij exercendi causa, veluti, qui ad emendum, locandum, conducendum præpositi essent, cubicularios autem vel obsonatores, vel eos, qui piscationibus præpositi essent, non videri negotiatoris appellatione contineri, & puto veram esse Labeonis sententiam, vbi Alberic. num. 2. dicit & sic not. quod piscatores non sunt negotiatores, quod est verum, quando Domino tantum piscantur, secus si vẽderent pisces, quia tunc dicerentur negotiatores.

SVMMARIVM.

1 *Pisces in rete capti an sint capientium.*

Quæst. XXXII. Secundæ partis.

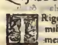

1 Rigesimosecundo quidam † piscator nassas labyrintosque, suos in flumine tendit, deinde æmulum artis suæ deprehendit, qui casses euacuauerat, piscesque extraxerat: cuius erunt pisces? Resp. dominium piscium occupatoris esse l. in laqueum. ff. de acq. rerum dom. dabitur tamen piscatori iniuriarum actio. l. iniuriarum. §. si quis. ff. de iniurijs, si tamen pisces ceperit in loco priuato, capiens tenebitur restituere. Alcia. lib. 11. parergon. c. 2.

SVMMARIVM.

1 *Ius aquæ ducendæ, ad piscariam an sit seruit. realis*

Quæst. XXXIII. Secundæ partis.

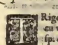

1 Rigesimotertio quæro † si concedatur mihi ius aquæ ducendæ ad piscariam meam an sit seruitus realis? Resp. quod sic, quia debetur fundo meo. l. pecoris. ff. de seru. rust. præ. l. vt pomum. ff. de seru. Veron. tract. de seru. rust. præ. c. 42. num. 5.

SVMMARIVM.

1 *Vendito lacu an veniant naues piscatoriæ.*
2 *Vendito fundo non veniunt pisces.*

Quæst. XXXIIII. Secundæ partis.

1 Rigesimoquarto quæro † an vendito lacu veniant etiam naues piscatoriæ? Resp. quod sic. Bald. l. 2. C. de verb. sign. facit. l. patronus. §. fin. ff. de leg. 3. vbi legatus vius balnei comprehendit omnia necessaria ad vsum eius; facit etiam l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. item legato fundo, ad vsumfructum comprehendit etiam instrumenta ad fruendum necessaria. l. item fundi. §. seminarios. ff. de vsufr. vendito
2 tamen fundo, in quo sunt † pisces in piscinis, illi pisces non sunt ædium neque fundi, magis, quam pulli, aut cetera animalia, quæ in fundo sunt. l. Iulianus. §. fin. & l. seq. ff. de act. empti.

SVMMARIVM.

1 *Aues & volucres an sint capientium.*
2 *Aucupatio quomodo prohiberi possit.*

Quæst. XXXV. Secundæ partis.

1 TRigesimoquinto quæro, † an aues, & volucres sint capientium? Resp. quod sic. §. feræ
inst. de rerum diuis. ibi feræ igitur bestiæ & volucres, & pisces, & omnia animalia, quæ in mari, cœlo, & terra nascuntur, simul atque ab aliquo capta fuerint, iure gentium statim illius esse incipiunt. quod enim ante nullius est, id naturali ratione occupanti conceditur, nec interest feras bestias, & volucres vtrum in suo fundo quis capiat, an in alieno plane qui alienum fundum ingreditur, venandi, aut aucupandi gratia, potest à Domino, si
2 is præuiderit, † prohiberi, ne ingrediatur, quicquid autem eorum ceperis, eousque tuum esse intelligitur donec tua custodia coercetur: cum autem tuam euaserit custodiam, & in libertatem naturalem se se receperit, tuum esse desinit, & rursus occupantis fit: naturalem autem libertatem recipere intelligitur, cum vel oculos tuos effugerit, vel ita sit in conspectu tuo, vt difficilis sit eius persequutio.

SVMMARIVM.

1 *Apes an occupanti concedantur.*

Quæst. XXXVI. Secundæ partis.

1 TRigesimosexto quæro † vtrum apes sint capientium? Resp. quod sic. §. apum inst. de rerum diuis. ibi apum quoque fera natura est, itaque apes, quæ in arbore tua consederint, antequam à te alueo includantur, non magis tuæ intelliguntur esse, quàm volucres, quæ in arbore tua, nidum fecerint, ideoque si alius eas incluserit, is earum Dominus erit: fauos quoque, si quos efecerint, eximere quilibet potest: plane integra re, si præuideris ingredientem fundum tuum, poteris eum iure prohibere, ne ingrediatur: examen quoque, quod ex alueo tuo euolauerit, eousque intelligitur esse tuũ, donec in cõspectu tuo est, nec difficilis persequutio eius est, alioqui occupantis fit.

SVMMARIVM.

1 *Columbas capiens an tenetur restituere.*

Quæſt. X X X V I I. Secundæ partis.

1 T Trigeſimuſeptimo quæro, † an columbæ capi poſſint? Reſp. quod non quando abire, & redire ſulent, pro vt ſunt domeſticæ, quæ in columbarijs domibuſque retineri ſolent: ſecus autem in Syluestribus facit, §. pauonum, inſtit. de rerum diuiſ. ibi (pauonum quoque, & columbarum fera natura eſt, nec ad rem pertinet, quod ex cõſuetudine euolare, & reuolare ſoleant, nam & apes idem faciunt, quarum conſtat feram eſſe naturam. In ijs autem animalibus, quæ ex conſuetudine abire, & redire ſolent, talis regula comprobata eſt, vt eouſque tua eſſe intelligantur, donec animum reuertendi habeant, nam ſi reuertendi animum habere deſierint, etiam tua eſſe deſinũt, & fiunt occupantium. reuertendi autem animum videntur deſinere habere, cum reuertendi conſuetudinem deſeruerint: Ampli. quod dixi ſupra primo loco, quod ſi quis arte, & fraude columbas deducat ab alterius columbario, atq; ad proprium attrahat; tenebitur is ad columbarum reſtitutionem, etiam in animæ iudicio, eritque in foro iudiciali puniendus. Didac. 2. p. relect. c. peccatum. §. 8. num. 14. ver. tertiu, de reg. iur. 6. Franci. Marc. deciſ. 530. num. 18. vol. 1. Guid. deciſ. 217. num. 2. Veron. in tract. de ſeru. vrb. præd. c. 77.

S V M M A R I V M.

1 *Falconem accipiens cum fœtis, an teneatur reſtituere.*

Quæſt. X X X V I I I. Secunda Partis.

1
Rigeſimo octauo † quæro, quidam accepit accipitrem, vel falconem cum ſonaleis in pedib. inimdtis, an teneatur reſtituere priori domino? Reſp. quod ſic, ita in puncto concludit Bartol. in tractat. de falcone, quem refert Veron. in tract. de ſeruit. ruſt. prædiu. capit. 21. numer. ſeptimo.

S V M M A R I V M.

1 *Anſeres an capi poſſint.*
2 *Gallinæ an ſint capientium.*
3 *Phaſiani capi poſſunt.*

Quæſt. X X X I X. Secundæ partis.

1 T Rigeſimunono quæro † an gallinæ, & anſeres capi poſſint, Reſp. quod non ſi ſunt domeſticæ, ſecus autẽ ſi fuerint anſeres Sylueſtres,
2 vel phaſiani, de his † eſt textus apertus. §. gallinarum inſt. de rerum diuiſ. ibi gallinarum autem, & anſerum, non eſt fera natura id quod ex eo poſſumus intelligere, quod aliæ ſunt Gallinæ, quas fe-
3 ras vocamus vt Phaſianos. Item † alij ſunt anſeres quos ferus appellamus ideoque ſi anſeres tui, aut gallinæ tuæ, ſcilicet domeſticæ, aliquo modo turbati turbatæue euolauerint, licet conſpectum tuum effugerint quocunque tamen locu ſint tui, tuæue eſſe intelligantur, & qui lucrandi animo, ea animalia detinet, furtum committere intelligitur.

S V M M A R I V M.

1 *Pauones an ſint occupantium.*

Quæſt. X L. Secundæ partis.

1 Q Vadrageſimu quæro, † an pauones ſint occupantium? Reſp. quod de hoc eſt textus expreſſus: §. pauonum inſt. de rerum diuiſ. ibi pauonum quoque & columbarum fera natura eſt, nec ad rem pertinet, quod ex conſuetudine euolare, & reuolare ſolent, nam & apes idem faciunt, quarum conſtat feram eſſe naturam: in ijs autem animalibus, quæ ex conſuetudine abire, & redire ſulent, talis regula comprobata eſt, vt eouſque tua eſſe intelligantur, dunec animum reuertendi habeant, nam ſi reuertendi animum habere deſierint, etiam tua eſſe deſiunt, & fiunt occupantium: reuertendi autem animum videntur deſinere habere, cum reuertendi conſuetudinem deſeruerint.

S V M M A R I V M.

1 *Vtilitas venationis quanta ſit.*

Quæſt. X L I. Secunda partis.

1
Vadrageſimoprimo quæro, † quæ ſit vtilitas venationis? Reſpond. quod eſt vtilis ad multa & præcipue ad exercitium corporis. Vnde plato in lib. 6. de legibus, monet adoleſcentes alendis canibus, & reliquæ venationi operam dare, & lib. 7. in fine dicit optimam eſſe quadrupedum venationem, quæ equis, canibus, corporis viribus agitur, nam quibuſcunque diuinæ curæ eſt fortitudo, ij quadrupedes omnes curſu, vulneribus, teliſque, manu propria venando vincere debent, & paulu poſt, ſacros hos venatores vbicunque venari velint nemo prohibeat, & Cic. lib. 1. offic. ſuppeditant inquit, & campus martius, & ſtudia venandi honeſta exercitia. Diogenes Synopęus, teſte Laertiu, in eius vita pueros, quos inſtruendos habebat, ad venationem educabat. Heraclidos in politia Cretenſium ſcribit: ducebat eum, qui pueris præerat, ex lege eos ad venandum educare debere. Lacedæmonij ex legibus lycurgi, ſtudia circa venationes per omne tempus agebant, niſi forte militiæ vacarent, teſte plutarco in vita ipſius lycurgi. Alexander ille magnus poſt prandium ſæpe diem venatu conſumebat, vt docet Plutarc. in vita ipſius, Pelopidas Thebanus vir animi

animi virtute, & corporis robore præcellens, primam militiæ suæ institutionem à venationis meditatione accepit, vt tradit idem author in vita il lius. Philopomenes Achæorum Dux insignis, quoties ab armis ocium nactus esset, venationi operam dabat, vt qui opinaretur rei militaris comitem esse, vt idem author est in vita ipsius. Pompeius magnus, cum Numidiam victor peragraret, venationibus leonum, & elephantum, aliquot diebus operam dedit. Plinius secúdus studijs animum venatu corpus exercebát, vt ipse profitetur lib. 5. epistol. ad Apollinaré idem lib. 1. ad Corn. Tac. scribit, se crebro, venationibus interesse, adijciens hæc verba: mirum est, vt animus hac cogitatione, motuque corporis excitetur, nam vndique syluæ, & solitudo, ipsumque illud silen-
47 tium, † quod venationi datur magna cogitationis inuitamenta sunt. Traianus Imperator venationes frequentes cum amicis, & familiarib. exercebat, vt tradit D. Cassius, & Hadrianus illius in Imperio successor venandi studio vsque ad periculum tenebatur teste Spartiano. Antonius Pius venando se multum oblectauit, vt scribit Iulius Capitolinus. Marcus quoque Antoninus Philosophus venationi operam dedit, teste eodem Capitolino. Alexander Seuerus venatione se exercebat, teste Ælio Lampridio. Achilles apud statium lib. 2. Achilleidos, venator dicitur.

Quid nunc tibi prælia dicam
Syluarum & vacuos sæuo iam murmure saltus.
Nunquam ille imbelles ossæa per auia lynces.
Sectari aut timido passu me cuspide damas,
Sternere sed tristes turbare cubilibus vrsas,
Fulmineosque sues, & sicubi maxima tygris,
Aut subducta iugis fœtæ spelunca leanæ.
Ipse sedens, &c.

Horatius autem lib. 1. Epistol. 18. de venatione dicit.

Pulmenta laboribus empta.
Romanis solenne viris opus vtile famæ,
Vitaque & membris.

Et Homerus lib. 5. Iliad. Scamandrium laudat, tanquã bonum venatorem à Diana edoctum. Fuerunt præterea qui habuerunt piscinas celebres, Sergius Ostrearum viuaria primus omniũ habuit. Licinius murena reliquorum piscium viuaria primus instituit. Lucullus ad piscium receptacula montem excidit iuxta Neapolim Varro scribit. M. Catonem vticensem, cum hæres testamento Luculli, seu Lucilij esset, pisces de piscina eius quadragiuta millibus veudidisse. murenarũ viuaria. C. Hirtius excogitauit, qui cænis triumphalibus Dictatoria Cæsaris, sex millia murenarum mutua appendit, & dedit in pondus. Vedius Pollio immanissimus, cum piscinas magno studio coleret, solebat seruos occidere, eosque piscibus vorandos præbere, vt hominum cruore pasti delicatiores essent, curauit, & piscinas. Hortensius orator murenam adeo dilexit, vt mortuam multos dies abstractus fleuerit. Antonia Drusi murenæ, quã diligebat inaures hoc est ornamentum exanre dependens addidit. Cassian. tracta. de gloria mundi, par. 11. consid. 51.

SVMMARIVM.

1 *Venatio an spectet ad nobiles.*
2 *Nobilibus quando liceat venari, piscari, & aucupari.*

Quæst. XLII. Secundæ partis.

1 Vadragesimosecundo † quæro, vtrum venatio sit exercitium nobile? Resp. quod sic, immo est propria, ac peculiaris Regum, & Principum, vt dixi præcedenti quæst. Vnde Virg. in 8. Aeneidos, facit comitari canes Euãdrum Regem nobilissimum, dicẽs. Gressumque canes comitantur herilem, optimi, enim Principes venationem exercent, vnde corpus robustius, & anima fortior efficitur in qua bellica omnia exercentur, nam & in ea equitare & currere, & atroces feras excipere, & æstum frigusque perferre, sæpe famem pati necesse est. Cyrus authore Xenophonte suos non prius ad prandium siue cœnam ire sinebat, quã sudassent. itaque in venationem educebat, qua sudor maxime euocatur damnabat autem ocium & desidiam perinde, ac rem pestiferam, & corporibus valde detrimentosam, non obst. c. quoniam 34. distinct. c. qui venatoribus, & seq. 86. dist. & c. 1. & seq. de cler. ven. vbi ars nequissima appellatur: nam Respõ. quod ibi loquitur de venatione oppressiua hominum, vel arenaria Secundo? Resp. multa esse suapte natura & vtilia, & honesta, quæ ex tempore etiã ex persona sunt illicita, ideo clericis multa prohiberi, quæ cęteris sunt permissa: licet igitur clericis prohibeatur venatio, cęteris tamen permittitur, Doct. dictis in locis & propterea quod ibi dicitur venationis ars nequissima, intelligitur quantum ad clericos, sed & illud intelligitur si causa voluntaria id faciant, non si recreationis, vel salubritatis gratia, in casu tamen, quo licet nobilibus, intelligas dummodo non sit nimium atque immodicum venandi studium, cuiusmodi est pene omnibus nobilibus galliæ, qui ad insaniam vsque eo studio tenentur, aliarum rerum & publicarum, & priuatarum obliti. & Cic. lib. 2. offic. prodigos eos vocat, qui venationum apparatu pecunias profundunt, & Patis. de Puteo tract. de Syndacatu. c. 3. incessit Principes, qui omnem operam, curamque in venationibus reponũt, notaq; est fabula actheonis, venationis omnium hominum studiosissimi, qui in ceruum mutatus, ab suis canibus dilaniatus est, quod non ob aliud finxisse Poetas non nullis placet, quam quod omnia bona sua in canes, &
2 uenationem insumpserat † nobiles igitur possunt uenationibus, piscationibus, & aucupio modeste operam dare, modo id fiat debito tempore, citra agrorum alienorum populationem, neque in eis operam suam præstent, seu locent pro certa mercede, nam tunc inter seruilia officia connumerarentur. Tiraq. tract. de nobil. c. 37. nu. 149.

SVMMARIVM.

1 *Scriptores, qui de venatione, piscatione, & aucupio loquuti sunt.*

Quæst. XLIII. Secundæ partis.

1 Quadragesimotertio † quæro, qui scriptores de uenatione, piscatione, & aucupio sint loquuti? Resp. plures inter quos scripsit Xenophon. Oppianus quoque de eadem lib. quinque edidit, & Gratius librum unum, de quo est illud Ouidij elegia ult.

Tityrus antiquas, & erat, qui pasceret herbas, aptaq; uenāti Gratius arma daret. & Callisthenes lib. tres, quem citat Plutarc. lib. de fluuijs, Sostratus lib. 2. quem citat Strobeus in serm. 62. Marcus Aurel. Olympius nemesianus, Poeta Bellisarius Aquinuus, Aragoneus, Ioannes Ælius de uocabulis uenatorijs, Michael Angelus Blōdus, Adrianus Cardinalis Petrus Angelius Burgeus lib. 6. de uenatione scripsit. Dornadilla Scotorum Rex scripsit lib. de uenatorijs legibus. Officina Textoris p. 2. uer. uenatio, & uer. piscina. Titus Ioannes Scandianensis lib. 4. Vernacula lingua. Plat. lib. 6. de legibus Cassan. de gloria mundi p. 11. consid. 49. & seq. Tiraquel. tract. de nobil. c. 37. num. 143. Didac. 2. p. relect. §. 8. per totum. c. peccatum, de reg. iur. 6. Doctor. communit. §. feræ instit. de rerum diuis. leg. tertia, Nerua. ff. de acquir. possess. c. nemo, de pace tenen. in vsibus feud. c. ius naturale, 1. distin. l. 1. & seq. ff. de acquir. rer. domin. c. quorundam, 34. dist. cap. qui venatoribus, & seq. 86. dist. Veron. tract. de seru. rust. præd. tit. de aucupatione, c. a 1. & tit. de piscatione. Guid. decis. 218. Gulielmus de Benedictis. c. Raynutius, ver. & vxorem nomine, num. 334. & seq. Domi. Soto lib. 4. de iust. & iure. q. 6. art. 4. Zoanet. l. a. nume. 146. & seq. C. de pact. inter empt. & vend. Docto. comm. c. 1. & sequen. extra de cler. ven. Riminal. consi. 35. Natta consi. 604. vol. 3. Rolan. consi. 9. vol. 2. summistæ omnes, in ver. venatio. dixi ego in summa peccat. c. 1. par. 2. q. 31. tit. 7. Boerius. in consuetud. Burg. rubric. 13. §. 7. q. 2. & seq. Emanuel Soar. in thesauro recept. sent. versi. venator. Franciscus Viuil. in comm. opin. lib. 2. opin. 311. ver. venari. Iacobus de S. Georgio, tract. de Iudæis in verbo, & cum venationibus Mandosius tract. de initiouibus, q. 62. Romul. l. 1. ff. de acqui. poss. Rebuff. Lucas de Penna, & alij, l. unica, C. de uenatione ferarum, l. 2. Romul. in comp. de venatione citato per ipsum d. l. 1. ff. de acquir. poss. & hæc dicta sufficiant pro complemento huius tractatus de uenatione, piscatione, & aucupio.

FINIS.

INDEX RERVM, AC VERBORVM

QVAE IN HOC SECVNDO VOLVMINE CONTINENTVR.

A

INDEX.

Alie-

INDEX.

Bestia

INDEX.

Com-

INDEX.

Excom-

Fiscus

INDEX.

Furiosi

I

ius

M

mors

Neces-

O

P

Pœna

Priuilegia

Q.

INDEX.

Renun-

Terminus

Volun-

INDEX.

FINIS.

